Tarihvemedeniyet.org

A

â	(ha.) Osmanlı alfabesinin ilk harfi olan elif ile yirmi birinci harfi olan ayın harfleri, Türk alfabesindeki a veya â işaretleriyle karşılanır.
a	(a.f.n.) 1. kelimenin sonuna gelen ve ey! mânâsını veren bir nida edatıdır cana (ey can); zâhidâ (ey zâhid) gibi. 2. sesli ile biten has isimlerin sonuna gelirse a harfi yâ şeklini alır Nâbiyâ (ey Nâbi); Bâkiyâ (ey Baki)., gibi. 3. iki aynı veya iki ayrı kelime arasına sıkışarak sözün mânâsını kuvvetlendirir rengârenk; lebâleb; gûnâgûn.. gibi.
âb	(f.i.)1. su. (bkz: mâ').
âb-ı âbistenî	1. gebeliğe sebebiyet veren su, menî; 2) nebatların yetişip büyümesine sebep olan su ve yağmur.
âb-ı adâlet	doğruluğun feyz ve bereketi.
âb-ı ahmer	(kırmızı su),
âb-ı âteşîn	(ateşli su),
âb-ı âteş-mizâc	(ateş mizaçlı su),
âb-ı âteş-nâk	(ateşli su),
âb-ı âteş-nümâ	(ateş gösteren su),
âb-ı âteş-pâre	(ateş parçası gibi su),
âb-ı âteş-reng	(ateş renkli su),
âb-ı âteş-zây	(ateş doğuran su),
âb-ı âteş-zede	(ateş vurmuş su),
âb-ı âzer-âsâ	(ateş gibi su),
âb-ı âzer-sâ	(ateş gibi su),
âb-ı ergavânî	(erguvan rengindeki su) l) kırmızı şarap; 2) (haksızlığa uğrayanın döktüğü) göz yaşı.
âb-ı Âmû	Amuderyâ suyu.
âb-ı âşâmî	içilir su.
âb-ı bâde-reng	1) şarap rengindeki su; 2) kanlı göz yaşı.
âb-ı bârân	l) yağan su, yağmur; 2) yağmur suyu.
âb-ı beka	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı câvid	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı câvidân	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı cevânî	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı hayât	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı hayvân	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı hızır	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı zindegânî	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).

Tarihvemedeniyet.org

âb-ı zindegî	nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsânevî suyu, bengi su. (bkz: mâ'-ül-hayât).
âb-ı beste	1) donmuş su, buz, dolu, çiy; 2) meç. billur, sırça; şişe.
âb-ı bün	çok zaman köhne ve içi boş ceviz ağaçlarının köklerinde bulunan zamka benzer bir nesne, ağaç karası.
âb-ı ciğer	l) ciğer suyu; 2) göz yaşı.
âb-ı ciğer-hûn	(ciğeri kanayanın suyu)kederden dökülen göz yaşı.
âb-ı çeşm	göz yaşı.
âb-ı dehân, âb-ı dehen	ağız suyu, salya.
âb-ı dendân	1) diş suyu, salya, tükürük; 2) tükürülüp atılmış şey; 3) dişin güzelliği.
âb-ı dîde	1) göz suyu, göz yaşı; 2) müte-vâziyâne bakış.
âb-ı dîde-i câm	(bardağın, kadehin göz yaşı) şarap.
âb-ı engûr	(üzüm suyu) şıra, şarap.
âb-ı eyyâm	(günlerin suyu = güzelliği) 1) güneş ışığı. 2) ay ışığı.
âb-ı füsürde	1) donmuş su, buz; dolu; kar, 2) pelte; 3) meç. kılıç, hançer; 4) billur, şişe.
âb-ı gerdende	(dönen billur) gök kubbesi.
âb-ı gûşt	et suyu.
âb-ı güşâde	(açılmış su) sulandırılmış şarap, kötü şarap; beyaz şarap veya rakı.
âb-ı güvârâ	hazmı kolay, içimi güzel su.
âb-ı haclet	utanma teri.
âb-ı harâbât	(harabelerin = meyhanelerin suyu) şarap.
âb-ı harâm	(yasak su) şarap.
âb-ı hasret	kederden dökülen göz yaşı.
âb-ı hâtır	(hatırın suyu = güzelliği) güzel muhayyile.
âb-ı hayât	(hayat suyu) l) içene ebedî hayat bağışlayan efsânevî su; 2) meç. çok tatlı ve hafif su.
âb-ı hayât-ı la'l	dudağın âb-ı hayâtı, dudağın cana can katıcı hassası.
âb-ı hayât-ı tesliyet	teselli âb-ı hayâtı.
âb-ı hazân	(sonbahar suyu) sonbahar yağmuru, [bitkilere ve insanların sıhhatine zararlıdır].
âb-ı hufte	(uyuyan su) 1) durgun su; 2) donmuş su, buz; kar; dolu; kırağı; çiy, şebnem; 3) billur; 4) cam; 5) bardak; şişe; 6) kınında bulunan kılıç ve benzerleri.
âb-ı hurdenî	içilir su, içme suyu.
âb-ı hûrşîd	(Güneşin suyu) 1) güneş ışığı; 2) ebedî hayat veren su. (bkz: âb-ı beka v.b.).
âb-ı huşk	(kuru su) 1) billur; 2) cam; 3) cam veya billur bardak; 4) şişe.
âb-ı iskender	(bkz: âb-ı hayât).
âb-ı işret	(işret suyu) şarap.
âb-ı kâr	(işin suyu) işin parlak gidişi, basan, refah.
âb-ı kebûd	(mavi su) Çin denizi.
âb-ı kevser	1) Cennet'teki sulardan biri. 2) muz. adına anonim bir edvâr-ı ilm-i mûsikîde rastlanan makam.
âb-ı la'lî	1) lal renkli su; 2) şarap; 3) göz yaşı.
âb-ı lûtf	(lütfün suyu, yağmuru) lütufkârlık.
âb-ı meleh	çekirge suyu. (bkz: âb-ı mürgan).

Tarihvemedeniyet.org

âb-ı Meryem	1) Meryem suyu, çeşmesi [Hz. Meryem'in doğruluğundan, namus ve iffetinden kinaye olarak] ; 2) Hz. Meryem'in doğruluğu ve iffeti; 3) şıra; 4) şarap.
âb-ı meygûn	1) şarap renkli su; 2) şarap; 3) göz yaşı.
âb-ı muallâk	1) gök; 2) güzellerin çenesi.
âb-ı musaffa	tasfiye edilmiş, temizlenmiş su, saf su.
âb-ı mün'akid	(donmuş su) l)buz; 2) kılıç, hançer, 3) şişe, billur, (bkz: âb-ı müncemid).
âb-ı müncemid	1) donmuş su; buz, kar, dolu, kırağı, çiy; 2) billur; 3) cam; 4) billur veya cam bardak veya şişe; 5) kılıç; hançer, kama.
âb-ı mürde	donuk, akmayan su.
âb-ı mürgan	1. kuşların suyu. 2. [Y.W. Redhous'a göre] Şiraz civarında bir suyun adı. 3. efsânevî bir çeşme olup; suyu nereye götürülürse götürülsün içinden sığırcık kuşları çıkar ve orada bulunan çekirgeleri yer. [Fer-heng-i Ziyâ'ya göre 1) Şiraz civarında bir gezinti yeridir ki, halk Recep ayında her salı günü eğlenmek için oraya gider; 2) Fars ile Irak arasında bulunan Semirem kasabasında bir pınardır ki bir yere çekirge musallat olduğu zaman o pınardan şişe içine biraz su alarak çekirgelerin bulunduğu yere götürürler, yolda bir çok sığırcık kuşları şişeyi götüren kişinin ardına düşer ve çekirgelerin üşüştükleri yere gelince sığırcıklar, çekirgelerin hepsini telef ederler].
âb-ı mürvârîd	1) inci suyu [aydınlıktan kinaye olarak]; 2) göze su inmek tâbir olunan bir hastalık.
âb-ı nâb	(saf su) şarap.
âb-ı nâfî'	(faydalı su) şarap, (bkz: ebû nâfî').
âb-ı nâr	(ateşin suyu) kırmızı şarap.
âb-ı nârdân	1) yabani nar suyu; 2) kırmızı şarap; 3) kan; 4) göz yaşı.
âb-ı neşât	(neşe suyu) menî, mezî.
âb-ı puhte	1) kaynamış su; 2) et suyu; 3) pelte.
âb-ı püşt	(bel suyu) 1) menî, nutfe; 2) mundar ilik.
âb-ı rengîn	1) renkli su; 2) şarap; 3) göz yaşı.
âb-ı revân	1) akar su; 2) meç. hayat.
âb-ı rez, âb-ı rezân	(asma kütüğünün suyu) şarap.
âb-ı rû (y)	1) yüzsuyu; 2) ırz, namus, şeref, haysiyet, (bkz: tezellül).
âb-ı rûşen	1) yüz suyu; 2) ırz, namus, şeref, haysiyet.
âb-ı sebük	(hafif su) kolay hazmedilebilir şey.
âb-ı siyâh	l) siyah su; 2) tufan; 3) şarap; 4) karasu illeti, glokom.
âb-ı surh	l)kırmızı su; 2) şarap.
âb-ı sükûn	iran'da yarı kurumuş büyük bir göl ve bu göle dökülen bir ırmağın adı.
âb-ı şakayık	1) şakayık suyu; 2) şarap; 3) göz yaşı.
âb-ı şeng	(bkz: âbzen).
âb-ı şengerfî	1) al renkli su; 2) şarap; 3) göz yaşı.
âb-ı şîrîn	tatlı su, şerbet.
âb-ı şor	l) acı su. (bkz: ücâc); 2) göz yaşı.
âb-ı tarab	1) inşirah suyu; 2) şarap, süci.

âb-ı Teberistan	Taberistan veya Mazende-ran denilen bir dağ tepesindeki pınar, [bir kimse o suya "dur!" derse durur, "ak!" derse akarmış].
âb-ı Teberiyye	Suriye'nin Teberiyye kasabasında, suyu yedi sene akan ve yedi sene kesilen bir pınar imiş.
âb-ı telh	1) |acı su] şarap; 2) göz yaşı.
âb-ı tîg	kılıcın suyu.
âb-ı yâkut	(yakut gibi su) kırmızı şarap.
âb-ı yeh	l) eriyen buzun suyu; 2) buzlu su.
âb-ı zehre	1) safra suyu, safra; 2) şarap; 3) şafak ışığı.
âb-ı zer	1) altın suyu, ince toz hâlinde öğütülüp zamkla suda eritilmiş ve yaldızlama işlerinde kullanılmış olan altın varak; 2) safran suyu; 3) altın renkli şarap.
âb-ı zerd	1) sarı su; 2) kederden dökülen gözyaşı.
âb-ı zindegânî	(bkz: âb-ı hayât).
âb-ı zindegî	(bkz: âb-ı hayât).
âb-ı zîr-i kah	l) farkına varılmadan sızan su; 2) gizli veya tanınmayan kabiliyet; 3) entrikacı, mürâî, saman altından su yürüten; 4) dolap, desise, entrika.
âb-ı zülâl	l) berrak su; 2) billur; 3) cam.
âb ü dâne	su ve ekmek, (bkz: kısmet, nzk).
âb ü kil	l) su ve kil (= arz); 2) fânî vücut.
âb ü tâb	l) güzellik, parlaklık, tazelik. 2) tarz, âdet, yol. 3) Ağustos ayı.
âb	(a.i.) ayıp, nakısa, kusur, (bkz: ayb).
abâ	(a.i) 1. yünden yapılmış kaba kumaş, aba. 2. bu kumaştan yapılmış bol, geniş giyecek, [meç. dervişlik, şeyhlik], (bkz: Âl-i aba).
âbâ	(a.i. eb'in c.) 1. babalar. 2. gökküreleri, seyyareler, gezegenler.
âbâ-i kenîsâiyye	kilise ileri gelenleri.
âbâ-i ulviyye	yüksek babalar.
âbâ ve ecdâd	atalar, babalar ve dedeler.
a'bâ	(a.i.c.) 1. yükler, ağırlıklar. 2. mes'ûliyetler, sorumluluklar. 3. çift denk veya sandık.
ab'âb	(a.s.) sözü karnından söyler gibi görünen [adam], fr. ventriloqıie.
âbâb	(a.i. ebb'in c.) otu çok olan yerler, mer'alar, çayırlar.
ab-âbiyyet	(a.i.) sözü karnından söyletmiş gibi konuşabilme.
âbâd	(a.i. ebed'in c.) sonsuz gelecek zamanlar.
âbâd	(f.s.) 1. mâmur, şen, bayındır. 2. f. e. çokluk bildirir.
Şems-âbâd	güneşi bol olan yer.
Feyz-âbâd	feyizle dolu olan yer.
â'bâd	(a.i. abd'in c.) köleler, (bkz: abîd, ibâd).
âbâdân	(f.s.) şen, mâmur, bayırdır.
âbâdânî	(f.i.) mâmurluk, şenlik, bayındırlık, (bkz. âbâdî' ümran).
âbâdî	(f.i.) 1. mâmurluk, bayındırlık, şenlik. 2. Hind'in Devlet-âbâd şehrinde ipekten yapılma bir çeşit ince veya kalın yazı kâğıdı.
abâdile	(a.i. Abdullah'ın c.) Abdullah adında olan kimseler. [Hz. Muhammed zamanında bu adda 220 kişi vardı].

Tarihvemedeniyet.org

Harb-ül-Abâdile	(Abdullahlar harbi) Abdullah adlı dört kumandanın bulunduğu harb.
âbâft	(f.i.) gayet şık, sağlam ve kalın kumaş, (bkz: âbeft).
âbâl	(a.i. İbil'in c.) develer.
âbâm	(f.i.) 1. kule. 2. gübrelerini toplamak üzere güvercinler için yapılan kule. 3. burçlar rrantakasının bir işareti.
âbân	(f.i.) 1. Güneşin akrep burcuna girdiği Güneş yılının sekizinci ayı.2. Güneş ayının onuncu günü. 3. eski Acem (îran, Fürs) an'anesine göre, Güneş yılının sekizinci ayında meydana gelen işlerin ilerlemesine vekil tâyin edildiği farz olunan bir meleğin adı.
âbân-gâh	(f.b.i.) 1. Güneş yılının onuncu günü. 2. bu onuncu güne me'mur far-zolunan meleğin adı. [eski Fürs inanışına göre o gün yağmur yağarsa erkeklere, yağmazsa kadınlara ait sanılır ve hangi sınıfa ait ise onlar suya girip yıkanırlar ve birbirleriyle su serpişip eğlenirlermiş].
abâ-pûş	(a.f.b.i.) 1. aba giyen, derviş. 2. rind. 3. fakir.
âbâr	(a.i. bi'r 'in c.) su kuyuları.
âbâr	(f.i.) hesap defteri.
âbâr-gîr	(f.b.s.) hesap defterlerini tutan, muhasebeci, sayman.
âbât	(a.i. ibt veya ıbıt'ın c.) koltuk altlan.
abb	ışık. (bkz: nûr, ziyâ')
abbâs	(a.i.) 1. arslan. (bkz: esed, gazanfer, şîr). 2. Peygamberimizin amcalarından, Mekke fethinde Müslüman olan zât.
Abbâsî	(a.s. c. Abbâsiyân, Abbâsiyyûn) 1. Hz. Abbâs'a mensup olan. 2. i. Emevîler'den sonra kurulan halifelik. (750-1258). 3. i. îran şahı Abbas tarafından çıkarılan para.
Abbâsiyân	(f.i.); Abbâsiyyûn (Abbasi'nin c.) Abbasî halîfeleri.
âb-bâz	(f.b.s.) su cambazı.
âb-berîn	(f.b.i.) nehir, ırmak ve çağlayan kenarlannda suyun şiddetle dökülmesinden meydana gelen içi oyulmuş kovuk.
âb-câme	(f.b.i.) su kabı.
âb-çerâ	(f.b.i.) kahvaltı.
âb-çîn	(f.b.i.) ölü yıkayıcıya ait ve ölüyü kurulamaya yarayan peştemal, bez.
abd	(a.i.c. ibâd, â'bâd, abîd) köle, kul. (bkz: bende).
abd-i âsim	günahkâr, suçlu kul.
abd-i müşterâ	para ile satın alınmış köle.
abd-ül-kadir	1. Allah'ın kulu; 2. erkek adı.
âb-dâde	(f.b.s.) su verilmiş, sulanmış.
abdâl	(a.i. bedîl'in c.), (bkz. ebdâl).
abdâlân	(f.i- abdâl'ın c.) abdallar [bunlar 7, 40, 70 olarak sayılır].
âb-dân	(f.b.i.) 1. su kabı, kova. 2. sidik kavuğu, mesane.
âb-dâr	(f.b.s.) 1. sulu, taze. 2. parlak. 3. sağlam vücutlu. 4. nükteli. 5. zarif, güzel. 6. hoş. 7. i. su veren hizmetçi.
âb-dendân	(f.s.) şaşkın, saf, bön; mağlûp, âciz [kimse].
âb-dest	(f.b.i.) 1. namaz vesaire için din icâbına göre el, ağız (bkz: mazmaza), burun (bkz: istinşak), yüz; dirseklere kadar kollan ve aşıkkemiği üstüne kadar ayakları yıkama, kulaklara, boyuna ve başa meshetme (bkz: vuzû'). 2. el yıkama suyu. 3.

Tarihvemedeniyet.org

	gaita ve idrar çıkarma ameliyesi; gaita; idrar. 4. paylama, azarlama, [...ini almak, ...ini vermek fiilleriyle kullanılır].
âbdestân, âbdest-dân	(f.b.s.) abdest, su ibriği.
abdest-hâne	(f.b.i.) 1. apte-sâne, ayak yolu, hela. (bkz: âb-rîz). 2. abdest alacak yer.
âbdestlik	(f.t.b.i.) bir nevî kısa cübbe.
âb-dih	(f.b.i.) zariflik ve güzellik veren [süs].
abd-ül-lezîz	(a.b.i.) Akdeniz bölgesinde ve Afrika'da yetişen bir ağacın dut kurusuna benzeyen yağlı ve tatlımsı bir meyvası. (bkz: habb-ül-lezîz).
abede	(a.s. âbid'in c.) ibâdet edenler, tapın an lar.
abede-i esnâm, abede-i evsân	puta tapanlar.
âbeft	(f.i.). (bkz. âbâft).
âbek	(f.i.) 1. sulu, su dolu olan şeyler. 2. cıva. (bkz. zîbak). 3. kabarcık denilen sivilce, çıban.
â'bel	(a.s.) 1. çok sert [taş]. 2. i. taşlık dağ.'
âb-endâm	(f.b.i.) güzel, tenâsiiplü endam; güzellik.
âb-endâz	(f.b.i.) su mühendisi.
Âber	(a.h.i.) Nuh'un erkek torunu.
aberât	(a.i. abre'nin c.) göz yaşlan.
abes	(a.s.) boş, saçma [şey].
Abesle iştigal etmek	boş şeylerle uğraşmak.
abes-gû	(a.f.b.s.) boş söz söyleyen, saçma konuşan.
abesiyyât	(a.i.c.) işe yaramaz şeyler, saçmalıklar, (bkz: türrehât)
âb-gâh	(f.b.i.) 1. su biriken yer, havuz. 2. anat. karnın, kaburga kemikleri kıkırdağı ve kısa kaburgalar altında olan nahiyesi, boş böğür.
âb-gîne	(f.b.i.) 1. billur. 2. şişe, sürahi; kadeh. 3. ayna. 4. elmas. 5. kılıç; bıçak. 6. göz yaşı. 7. sevgilinin kalbi. 8. şarap.
âb-gîr	(f.b.i.) 1. su biriken yer, havuz. 2. dokumacı fırçası.
âb-gûn	(f.b.s.) 1. suya benzer. 2. mavi renk. 3. i. gök. 4 . parlak [kılıç v.b.]. 5. i. nişasta.
âb-gûn kafes	(f.b.i.) gökyüzü.
abher	(a.i.) 1. nergis çiçeği. 2. yasemin. 3. zerrinkadeh çiçeği. 4. dolu kap, dolu kadeh.
abherî	(a.s.) nergis gibi, nergisimsi.
âb-hest	(f.b.i.) bozulmuş meyva [kavun, karpuz v.b.].
âb-hîz	(f.b.i.) çok yükselen su dalgası.
âb-hûn, âb-hûst	(f.b.i.) 1. ada. 2. sel suyunun oyduğu çukur, kovuk. 3. orman içinde bataklık. 4. çeşme; su yolu.
âb-hûr, âb-hûrd	(f.b.s.) 1. su içmiş olan [kimse]. 2. i. su ve yemek. 3. i. günlük yiyecek. 4. i. nasip, kısmet. 5. i. kısa bir istirahat için durma. 6. i. içilecek su kabı. 7. i. içme suyu bulunan yer.
âb-hurde	(f.b.s.) su içen.
âbık	(a.s.) 1. sebepsiz olarak efendisinin yanından kaçan köle. 2. cıva. (bkz. âbek, zîbak).
âbî	(a.s. ibâ'dan) çekinen, nazlanan, sakınan; tiksinen.
âbî	(f.i.) 1. ayva. 2. s. suda yaşayan ve suda hâsıl olan. 3. s. açık mavi.
âbid	(a.i.c. evâbid) mesel, yanıltmaç.

âbîd	(f.i.) kıvılcım.
abîd	(a.i. abd'in c.) kullar, köleler, (bkz: a'bâd).
âbid	(a.s. ibâdet'den. c. abede; müen.âbide ibâdet (kulluk) eden, tapınan (bkz: zâhid).
âbid-âne	(a.f.zf.) ibâdet edene yakışacak bir surette, (bkz: zâhidâne).
âbidât	(a.i. yanlış olarak âbide'nin c.) anıtlar.
âbidât-ı islâmiyye	islâm medeniyeti anıtları.
âbidât-ı kadîme	ilk çağlardan kalma anıtlar.
âbidât	(a.i. ve s.) ibâdet eden, inanmış kadınlar.
âbide	(a.i.c. evâbid). [âbidât yanlıştır] yadigâr kalacak eser, anıt.
a'bide	(a.i. abd'in c.) köleler.
âbidevî	(a.s.) 1. âbide gibi, âbideyi andırır, anıtsal. 2. çok büyük, fr. ınoıuı-mental. (bkz: muazzam).
âbidîn	(a.i. ve s. âbid'in c.) ibâdet edenler; inanmışlar.
âbil	(a.s.) 1. koyun, at ve deve gibi hayvanlara iyi bakan [adam]. 2. çayırda otlayarak suya muhtaç olmayan [hayvan].
âbile	(f.i.) 1. sivilce, küçük çıban. 2. su kabarcığı.
âbile-i pistân	meme düğmesi, ucu.
âbile-i rûh-i felek	astr . yıldızlar.
âbile-i rûz	Güneş, (bkz ; Âftâb, Hurşîd, Mihr, Şems).
âbir	(a.s. ubûr'dan. c. âbirûn, âbirîn) bir yerden geçen, geçici.
abîr	(a.i.) 1. bir ilaç terkîbi. [bu terkip; beyaz sandal, sünbül kökü, kırmızı gül, turunç ve iğde çekirdekleri, nârenç gibi güzel kokulu bâzı otlarla bir miktar doğulmuş miskten meydana gelirmiş]. 2. güzel koku.
âbirîn , âbirûn	(a.s. âbir'in c.), (bkz. âbir).
âbis	(a.s.) alaycı, saygısız.
âbis	(a.s.) asık suratlı, yüzü ekşi [kimse],
âbist	(f.s.) gebe. (bkz: âbistân, abiste, abisten).
âbistân	(f.s.) 1. gizli, gizleme. 2.gebe.
âbiste	(f.s.) 1. (bkz: âyiştene). 2. gebe, hâmile.
âbisten	hâmile.2. dişi.
âbisten-gâh	(f.b.i.) 1. gebelik yeri, rahim, döl yatağı. 2. Dünyâ, âlem.
âbistenî	(f.i.) gebelik.
âbişhor	(f.i.) 1. [hayvan ve insan]sulama yeri. 2. içme kabı. 3. günlük yiyecek.4. dinlenmek için kısa bir duraklama.
âbişten-gâh	(f.b.i.) 1. gizli yer,gizlenecek yer. 2. aptesâne (bkz: âbişt-gâh,âbişt-geh).
âbişt-gâh, âbişt-geh	(f.b.i.) 1. gizli yer, gizlenecek yer. 2. aptesâne.
âbiye	(a.s.) yüzünü örtü ile örten utangaçkadın veya kız.
âbiye	(a.s. müen.) güzel, zarif [kız].
âbkâme	(f.i.) 1. Bağdat ve Anadolu'nun bâzı Doğu illerinde yapılan turşu ve salata nevinden bir katık. 2. ekşi hamurdan pişirilip sirkeye konulan ve turşu yerine kullanılan bir yiyecek; piyaz; salata.
âbkâr	(f.b.i.) 1. sucu, saka. 2. saki, kadeh sunucu. 3. şarap tüccarı. 4. şarap ayyaşı.
abkarî	(a.s.) büyük bir ustalıkla işlenmiş kumaşlara sıfat olarak ince, çok güzel mânâsına gelen bu kelime, Yemen'in bir tarafında

	bulunan ve cinlerin oturduğu sanılan Abkar şehrinin adından alınmıştır.
âb-kend	(f.b.i.) 1. dere, su geçidi. 2. havuz.
âb-keş	(f.b.s.) 1. su çeken. 2. i. delikli kevgir. 3. i. sucu, saka. 4. i. sâkî, kadeh sunucu. 5. i. şarap tiryakisi.
âb-kûr	(f.b.i.) lâğım çukuru, pisliğin aktığı yol ve delik.
âblîse	(f.i.) tarlayı tohumlayan, ekinci.
âblûc, âblûk	(f.i.) "nöbet şekeri" denilen "nebat şekeri".
âb-nâk	(f.b.s.) 1. sulu. 2. ıslak, nemli.
âb-nâme	(f.b.s.) su münâsebetiyle yazılan şiir.
âbnûs	(f.i.) abanoz denilen sert ve siyah bir ağaç.
abnûsî	(f.b.s.) 1. abanoz; abanozdan yapılmış. 2. abanoz gibi[siyah]. 3. i. aba-
abnûsiyye	(f.a.i.) bot.abanozgiller, fr. ebenacees.
âb-râh, âb-râhe	(f.b.i.) su yolu, mecra, kanal.
âb-râne	(f.b.i.) su yollarına ve borularına bakan mühendis, su mühendisi.
abrâş	(a.s.) 1. alacalı, benekli [at]. 2. beyaz ve kırmızı alaca renk. 3. vücudunda sam lekesi bulunan [adam].
abre	(a.i.c. aberât) göz yaşı. (bkz: âb-zîh2, dem').
âb-rîz	(f.b.i. ve s.) 1. su akıtan. 2. aptesâne. 3. ibrik, çirkef çömleği, havruz, lâzımlık.
âbrûd	(f.b.i.) sünbül; nilüfer.
absâl, âbsâlân	(f.i.) bahçe, park, koru.
âb-seyr	(f.a.b.s.) su gibi akan, yürüyüşü çabuk at.
âb-süvâr	(f.b.s.) 1. su yüzünde yüzen. 2. su yüzündeki kabarcık.
âb-süvârân	(f.b.i.c.) suyun veya şarabın üzerindeki kabarcıklar.
âb-şâr	(f.b.i.) su şarıltısı, şelâle.
âb-şîb	(f.b.i.) dere gibi aşağı akan su, akıntı, akarsu.
âb-şinâs	(f.b.i.) 1. sudan anlayan. 2. su yolcu. 3. gemi kılavuzu.
abt	(a.i.) 1. yalan. 2. şüphe uyandırıcı hareket.
âb-tâb	(f.b.i.) (bkz: âb ü tâb).
âb-tâbe	(f.b.i.) 1. bahçıvan kovası, ibrik. 2. Güneş biçiminde yapılan mücevher, (bkz: âftâbe2).
âbû	(f.i.) nilüfer çiçeği.
abûs	(a.s. ubûset'den) somurtkan.
abûs-ül vech	suratı asık, asık suratlı.
âb-vend	(f.b.i.) su kabı, maşrapa, bardak.
âb-verz	(f.b.s.) suda meşkeden, suda yüzen, yüzgeç.
âb-yâr	(f.b.s.) 1. sulayan, sulayıcı. 2. meç. feyizlendiren, bereketlendiren.
âb-yârî	(f.b.i.) 1. sulayıcılık. 2. meç. yardım.
âb-yârî-i himmet	himmet yardımı.
âbzen	(f.b.i.) 1. küçük havuz. 2. banyo, (bkz: âb-ı şeng).
âb-zih	(f.b.i.) 1. su sızıntısı, su kaynağı. 2. göz yaşı. (bkz: abre,dem').
âb-zürüft	(f.b.s.) eskimiş, bozulmuş [kavun, karpuz gibi şeyler].
âc	(a.i.) fildişi, bağa.
âc	(f.i.) bot. ılgın [ağaç].
acâc	(a.i.) 1. bulut. 2. duman.

Tarihvemedeniyet.org

acâfet	(a.i.) zayıflık, çelimsizlik.
acâib	(a.s. acîbe'nin c.) çok tuhaf şey, anlaşılmaz.
acâib-i seb'a-i âlem	dünyanın 7 acibesi, 7 tane şaşılacak şeyi. [1. Mısır piramitleri. 2. Bâbil'de Semiramis'in asma bahçeleri. 3. Zeus'un heykeli. 4. Rodos heykeli. 5. Efes'te Artemis-Diana ma'bedi. 6. Bodrum' (Halikarnas) da Mosoleus'un türbesi. 7. iskenderiye deniz feneri].
Acâib-ül-Mahlûkat	(yaratıkların acayipliği) XV. yüzyıl münşilerinden Yazıcıoğlu Ahmet Bîcan'm Arapçadan tercüme ettiği, yer, gök ve denizlerdeki garabetlerden bahseden eseri.
acâibât	(a.i. acâib'in c.) 1. acayip şeyler. 2. normale aykırı gelen, yadırganan mahlûkları inceleyen ilim. 3. normale aykırı yaratılmış mahlûklar.
acâiz	(a.s. acûz ve acûze'nin c.) koca kanlar.
âcâk	(f.i.) toprak, (bkz: hâk).
âcâl	(a.i. ecel'in c.) vâdeler, tabiî ömrün sonlan, gayetler, ölümler.
acâle	(a.i.). [aslı icâle'dir]. (bkz: icâle).
acâlet	(a.i.). [aslı icâlet'dir]. (bkz: icâlet).
acâleten	(a.zf.) [aslı icâleten'dir]. (bkz: icâleten).
âcâm	(a.i. ecme'nin c.) meşelik, kamışlık, ağaçlıklar.
a'câm	(a.i. Acem'in c.) Acemler, Arap olmayan kavimler, iranlılar, (bkz: eâcim).
âcân	(f.i.) polis.
âcâr	(a.i. ecr'in c.) kiralar, mükâfatlar.
acc	(a.i.) bağırma, na're.
âcc	(a.s. müen. âcce) kalabalık.
accâc	(a.s.) 1. gürültülü. 2. fırtınalı,rüzgârlı; soyu temiz [at].
âce	(a.s.) bir tane fildişi.
aceb	(a.i.) acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey.
a'ceb	(a.s.) (daha, çok, pek) acayip, tuhaf ve garip olan.
a'ceb-ül-acâib	1) çok garip ve gülünç olan.(bkz: garib). 2) Manyas'lı Mahmut'un dîne ve hekimliğe ait eseri.
acebâ	(a.e. acib'den) şüphe ve tereddüt bildiren edat, acaba, (bkz: âyâ).
a'cef	(a.s.) ince, zayıf.
a'cel	(a.s.) pek acul, çok acele eden.
acele	(a.i.) çabuk, çabukluk, (bkz: isti'câl)
aceleten	(a.zf.) çarçabuk, (bkz: ale-l-acele)
acem	(a.i.) harflere nokta koyma.
Acem	(a.i.c. a'câm) 1. Arap olmayan, Araptan gayri olan kavim. 2. iranlılar.
A'cem	(a.i.c. eâcim) Arap kavminden olmayan kimse.
acem-âne	(a.f.zf.) Acemlere yakışır-casına.
acem-aşîrân (makamı)	(a.f.b.i.) müz. Türk musikisinde kullanılan şed makamlardan biri. Bu makam çargâh makamının acem-aşîrân perdesi üzerine nakledilmiş şeklidir. Dominantı çargâh, tonikası Acem-aşîrân perdeleridir.
acem-aşîrân (perdesi)	(a.f.t.b.i.) muz. aralıkları birbirine müsavi olmayan 24 dereceli Türk musikisi ses dizisinin kaba çârgâhdan başlamak üzere dördüncü perdesinin adı.

acemî	(a.s.c. acemiyân) 1. tecrübesiz, toy. 2. iranlı.
a'cemî	1. Arap olmayan, iranlı. 2. Acemce. 3. beceriksiz [kimse]. 4. dilsiz.
acem-ırak	(a.b.i.) muz. adına anonim bir edvarda rastlanan isim.
acem-istân	(a.f.b.i.) iran ülkesi.
acemiyân	(a.f.b.s. acemî'nin c.) 1. tecrübesizler, toylar. 2 . iranlılar.
acem-kürdî	(a.f.b.i.) muz. Türk musikisinde kullanılan mürekkep bir makamdır. Acem makamını teşkil eden acem-aşîrân ve uşşak makamları dizilerinin pest tarafına bir kürdî dörtlüsünün katılmasıyla terkip edilmiştir. Makamın melodik seyrinde önce Acem makamının, sonra da kürdî dörtlüsüyle kürdî makamının özelliklerini gösterir.
acem-perestî	(a.f.b.i.) 1. îran sanat ve edebiyatına karşı düşkünlük ve bu sanat ve edebiyat taraftarlığı. 2. Iran taklitçiliği.
acem-pûselik	(a.f.b.i.) muz. tahminen iki asırlık bir mürekkep makamdır. Acem mürekkebine, bir pûselik beşlisi ilâvesinden doğmuştur. Bütün pûselikli mürekkep makamlar gibi lâ-dügâh perdesinde durur; pûselik beşlisini inici bir şekilde icra ederek karar verir. Acemde olduğu gibi burada da güçlü perdesi bilhassa re-nevâdır. Donanıma acem gibi bir si için bir koma bemolü konulur; îcâbederse nota içinde acem'deki gibi si bekar ve si küçük mücenneb bemolü, pûselik için ise, sâdece si bekar ilâve olunur.
acem-rast	(a.f.b.i.) muz. adına Kırşehirli Yusufun edvarında (XV. yy.) rastlanan makam.
acern-uşşak	muz. adına Müstakimzâde Süleyman'ın dergisinde (XVII. yy.) rastlanan makam.
acem-zirkeşîde	(a.f.b.i.) muz. adına Kırşehirli Yusufun edvarında (XV. yy.) rastlanan makam.
Âcer	(a.h.i.) ismail Peygamber'in anası, (bkz: Hâcer).
âcer, âcir, âcürr	(a.i.) tuğla, kiremit.
a'cez	(a.s. âciz'den) çok âciz ve kudretsiz.
aceze	(a.f. âciz'in c.) düşkünler, güçsüzler, beceriksizler, zayıflar.
âcî	(a.s.) 1. fildişinden yapılmış, fildişine ait. 2. fildişi satıcısı, işçisi.
acîb	(a.s. aceb'den) tuhaf.
acîb-ül-kıyâfe	kılığı kıyafeti tuhaf olan. (bkz. garip).
âcib	(a.s. aceb'den) şaşılacak şey.
acîbe	(a.i.) şaşılacak şey.
acîbe-i hilkat	hilkat acibesi, anormal ya-radılmış. (bkz: u'cûbe).
âcil	(a.s. ecel'den. müen. "âcile") vâdeye bağlı, vâdesi geldiğinde yapılacak olan, ertelenmiş.
âcil	(a.s. acele'den) acele eden, acele, gecikmez.
âcil-âne	(a.f.zf.) 1. acele edene ait. 2. şimdiki zamana ait.
âcilen	(a.zf. ecel'den) sonradan, geç, vâdesi geldiğinde yapılmak üzere.
âcilen veya âcilen	er veya geç.
âcilen	(a.zf. acele'den) tezelden, gecikmeden, (bkz: müsta'celen).
âcin	(a.s.) rengi ve tadı değişmiş, bozulmuş pis su.
acîn	(a.s.) yoğurulmuş şey, hamur, macun.

Lahm-i acîn	yoğurulmuş, mâcunlaşmış et, lahmacun.
acînî	(a.s.) 1. hamur gibi, hamur, macun kıvamında. 2. kim. hamurumsu, fr. pateux.
acîniyyet	(a.i.) hamur, macun hâlinde olma.
âcir	(a.s. ecr'den) elindekini bir başkasına kiralayan.
âcîş	(f.i.) üşüme.
aciz	(a.i.). (bkz. acz).
âciz	(a.s. acz'den. c. âcizân) 1. eli ermez, beceriksiz, kabiliyetsiz. 2. zayıf, güçsüz.
âcizân	(a.s. âciz'in c.) âcizler.
âciz-âne	(a.f.zf.) beceriksizcesine; alçak gönüllülükle.
âcizî	(a.f.i.) l. kabiliyetsizlik, beceriksizlik. 2. tevazu, alçakgönüllülük.
âcizî	(a.f.s.) fakir, alçakgönüllü kimseye ait, yâni "benimki".
âciziyyet	(a.i.) 1. beceriksizlik, kabiliyetsizlik. 2. fakirlik; tevazu.
acmiyy	(a.s.) akıllı, anlayışlı, ince fikirli.
acn	(a.i.) yoğurma.
acûl	(a.s.) aceleci, içi dar.
acûl-âne	(a.f.zf.) acele edene yakışır surette.
acûz, acûze	(a.i.) kocakarı, meç. cadı karı. (bkz: pîre-zen).
âcül	(f.i.) geğirme.
âcür	(a.i.) 1. tuğla. 2. kiremit. 3. kerpiç, (bkz: âcer).
âcürî	(a.i.) tuğlacı, kiremitçi.
âc-üs-sinn	(a.b.i.) biy. fildişi, fr. ivoire.
acz	(a.i.) 1. beceriksizlik. 2. ed. düz yazıda bir fıkranın son cümlesi. 3. manzumede beytin ikinci -dizesinin son yarısı.[zıddı sadr].
acz-i ikdâm	uğraşıp da bir şey yapamama, (bkz: aciz).
âçâr	(f.s.) 1. katılmış, kanştınlmış, birleştirilmiş [turşu, tarator, salata ve benzerleri gibi şeyler]. 2. inişli yokuşlu, düz olmayan [yer]. "Gencîne-i güftâr" adlı Farsça-Türkçe lügatte eserde kelimenin Türkçe olduğu bildirilmektedir.
Âd	(a.h.i.) çok eskiden Yemen taraflannda bulunan ve Hud Peygamber tarafından îmâna getirilemediği için Allah tarafından yok edildiğine inanılan bir kavmin adı.
âd	(a.i.c.) âdetler.
a'dâ	(a.s.) en zâlim, pek gaddar.
a'dâ'	(a.i. adû' ve adüvv'ün c.) düşmanlar, yağılar.
a'dâ-yı dîn	din düşmanları.
âdâb	(a.i. edeb'in c.) 1. terbiyeler, utanmalar. 2. usuller, yollar, kaideler.
âdâb-ı asr	zamanın usulleri.
âdâb-ı muâşeret	içtimaî yaşayış bilgisi, usulleri
âdâb-ı mutâvaat	itaat usulleri.
âdâb-ı münâzara	konuşma kaideleri.
âdâb-ı umûmiyye	umûmî ahlâk kaideleri.
âdâb ve erkân	yol iz, yöntem, sıra saygı.
a'dâd	(a.i. aded'in c.) sayılar.
a'dâd-ı asliyye	gr. asal sayılar.
a'dâd-ı kesriyye	gr. kesir sayıları.

a'dâd-ı mütebâyine mat. asal sayılar (aralarında).
a'dâd-ı rütbiyye gr. sıra sayıları.
a'dâd-ı tevzîiyye gr. üleştirme sayıları.
a'dâd (a.i. adad ve adud'un c.) 1.sâidler, bâzular, kollar. 2. havuz kenanndaki büyük ve düz taşlar, duvarlar.
a'dad (a.s.) kolu ince, kısa kollu[adam].
adâhî (a.i. udhiyye'nin c.) kurbanlar.
adâhik (a.s. udhûke'nin c.) gülünecek şeyler, latifeler, şakalar.
âdâk (f.i.) ada. (bkz: cezire).
adakk (a.s.) (daha, en veya çok) dakik,ince.
a'dâl (a.i. ıdl'ın c.) 1. denkler. 2. eşitler, müsâvîler.
adalât (a.i.) adale'nin c.) -kaslar.
adalât-ı inebiyye anat. gözbebeği -kasları.
adalât-ı mücevvefe anat. kalb -kaslan.
adale (a.i. c. adalât) vücutta hareketleriyapan sinirli etler, kas.
adale-i cebhiyye anat. alın -kası.
adale-i cildiyye-i unk anat. boyun deri kası. fr. platysma.
adale-i dâliyye anat. delta kası, fr. muscle delto'ide.
adale-i fahziyye anat. uyluk -kası.
adale-i hıyâtiyye anat. terzi -kası, fr. muscle couturier.
adale-i hicâb-ı hâciz anat. diyafram kası.
adale-i kalb anat. yürek kası.
adale-i madgiyye anat. çiğneme kası.
adale-i medâriyye anat. çevre kası, fr. muscle orbiculaire.
adale-i melsâ anat. yalız kas, fr. muscle lisse.
adale-i muassıra anat. büzücü, -büzgenkas, fr. muscle sphincter.
adale-i mudhike anat. güldürücü kas.
adale-i muhattata anat. çizgili kas.
adale-i mukabile anat. karşıt kas, fr. muscle opposant.
adale-i muştiyye anat. tarak kası kas, fr. muscle pectine.
adale-i mürabba'-ı munharife anat. yamuk kas, fr. muscle trapeze
adale-i müsennene anat. dişli kas.
adale-i na'liye anat. nalınsı kas.
adale-i rahmiyye anat. dölyatağı kası.
adale-i sadriyye anat. göğüs kası.
adale-i savtiyye anat. ses kası, fr. muscle vocal.
adale-i seddâdiyye anat. tıkayıcı kas, fr. muscle obturateur.
adale-i tev'emiyye-i sâkıyye anat. baldır ikizkası, fr. muscle gastrocnemien.
adale-i zât-ür-rüûs-i selâse anat. üç başlı kas.
adâlet (a.i.) 1. hakka riâyetkârlık, hak tanırlık, haklılık, doğruluk, (bkz: adl, dâd). 2. kadın adı.
adâlet emri tar. ahâliye zulüm ve taaddî edilmemesi hakkında sadrâzam tarafından vâlîlere yazılan emir.
adâlet-kâr (a.f.b.s.) âdil, adaletli, (bkz: adâlet-penâh).
adâlet-kârâne (a.f.zf.) adâletlicesine.
adâlet-kârî (a.f.i.) âdillik.
adâlet-penâh (a.f.b.s.) adaletli, (bkz: adâlet-kâr).
adalî (a.s.) adaleli, sinirli ete mensup, kaslarla ilgili.

adall	(a.s. dalâl'den) 1. doğru yoldan pek uzak olan, çok sapıtmış bulunan, çok fena yol tutmuş olan. 2. pek çok hatâda bulunan.
adâmet	(a.i.) ahmaklık, akılsızlık.
adarr	(a.s.) en zararlı, (bkz: azarr).
adarr-ı müskirât	içkilerin en zararlısı.
a'dâs	(a.i. ades'in c.) mercimekler.
âdât	(a.i. âdet'in c.) âdetler, görenekler, usuller, tabiatlar, alışkanlıklar.
âdât-ı medeniyyet	medeniyet âdetleri, usulleri.
âdât ü ahlâk	sosy. töre, fr. moeurs.
adâvet	(a.i.) düşmanlık, yağılık.(bkz: buğz).
add	(a.i.) 1. sayma, sayılma. 2. itibâr etme, edilme.
add etmek	1) saymak; 2) itibâr etmek.
âde	(a.i.) âdet kelimesinin Arap kaidesine göre yapılan mürekkep kelimelerdeki şekli fevk-al-âde; alel-âde.. gibi.
addâr	(a.i.) denizci, gemici taifesi.
aded	(a.i.c. a'dâd) sayı.
aded-i âsam	mat. -oransal sayı, fr. nombre rationnel.
aded-i aslî	mat. asıl sayılar,
aded-i âşârî	mat. ondalık sayılar.
aded-i ferd	mat. tek sayı.
aded-i gayr-i muntak	mat. -Grandisi sayı,fr. nombre irrationnel.
aded-i hakikî	mat. gerçek sayı.
aded-i kesrî	mat. kesir sayılan.
aded-i menfî	mat. negatif sayı.
aded-i mevhûm	mat. -sanal sayı.
aded-i muntak	mat. rasyonel sayı.
aded-i müretteb	sosy. tamsayı.
aded-i müsbet	mat. pozitif sayı.
aded-i rütbî	mat. sıra sayılan.
aded-i rüûs	fer. şahısların adedi, [bir kimse vefat edip yalnız üç kızı kalsa mes'elenin mahreci aded-i rüûsuna göre "üç" olur.]
aded-i silsile-i ale-l-vilâ	mat. aritmetik dizi.
aded-i tâmm	mat. tamsayı.
aded-i tevziî	mat. üleştirme sayıları.
adeden	(a.zf.) sayı bakımından, sayıca.
adedî, adediyye	(a.s.) adede mensup, adetle ilgili.
adediyyât	(a.i. adedî'nin c.) 1. adetle ilgili şeyler. 2. fık. sayılan şeyler.
adediyyât-ı mütefâvite	huk. fertleri arasında pahaca fark bulunan ve sayılabilen şeyler. [karpuz ve kavun gibi].
adediyyât-ı mütekaribe	huk. fertleri arasında pahaca fark olmayan ve sayılabilen şeyler [yumurta ve ceviz gibi].
a'del	(a.s. âdil'den) (daha, pek, en) adaletli, çok doğru.
a'del-ül-âdilîn	(âdillerin en adaletlisi) Allah.
Âdem	(a.h.i.) 1. dünyâdan ilk yaratılan adam. 2. ilk peygamber, (bkz: ebü-l-beşer). 3. (f.c. âdemân)
adem	(a.i.) yokluk, bulunmama.
adem-i basîret	basiretsizlik, görüşsüzlük.
adem-i dikkat	dikkatsizlik.

adem-i emniyet	güvensizlik.
adem-i ifâ	yerine getirememe, yapamama.
adem-i ihtimâl	olamamazlık.
adem-i iktidâr	1) güçsüzlük, gücü yetmezlik. 2) intiazsızlıktan doğan bir hastalık, fr.impuissance.
adem-i imkân	imkânsızlık, olamazlık.
adem-imtizâc	birleşmezlik, geçimsizlik, geçinemezlik, bağdaşmazlık.
adem-i inkıtâ	kesilmezlik.
adem-i inzibât	yasavsızlık.
adem-i irtibât	mant. ayrıklık, fr. disjonction
adem-i istikrâr	bir halde durmazlık.
adem-i istimâ'	huk.dâvanın dinlenmemesi.
adem-i iştihâ	iştahsızlık.
adem-i itâat	itaatsizlik.
adem-i ihtilâf	anlaşmazlık, uyuşmazlık.
adem-i i'timâd	güvensizlik.
adem-i kabûl	kabul etmeme.
adem-i kifâyet	yetmezlik.
adem-i levn	biy. akçınlık, fr. albinisme.
adem-i lüzûm	gereksizlik.
adem-i merkeziyyet	bir merkezden değil her teşekkülün kendi kendini idare etmesi.
adem-i mes'ûliyyet	mesuliyetsizlik, sorumsuzluk.
adem-i mevcûdiyyet	yokluk.
adem-i mutâbakat	uymazlık, uyuşmazlık.
adem-i muvâfakat	razı olmayış.
adem-i muvaffakiyyet	muvaffakiyetsizlik,başarısızlık.
adem-i müdâhale	karışmamazlık.
adem-i müsâade	müsâadesizlik, izinsizlik;darlık.
adem-i müsâvât	-eşitsizlik.
adem-i nezâfet	pislik, kirlilik.
adem-i riâyet	riayetsizlik, saygısızlık.
adem-i salâhiyyet	-yetkisizlik.
adem-i sebât	sebat etmeyiş, çabuk bıkıp usanma, direnmezlik.
adem-i tâbiiyyet	sosy. -bağımsızlık.
adem-i ta'kip	huk. -kovuşturmazlık.
adem-i tecâvüz	saldırmazlık.
adem-i te'diye	ödememe.
adem-i tenâzur	kim. -bakışımsızlık, simetrisizlik.
adem-i temyîz-ül-elvân	astr. renk indisi,fr. indice de couleur.
adem-i teslîm	eko. bir evrakın, bir vesikanın verilmesi icâbeden kimseye veya yere verilmemiş olması.
adem-âbâd	(a.f.b.i.) yokluk diyârı, ölüm.
âdemân	(a.i. âdem'in c.) âdemler,adamlar.
âdem-hâr	(a.f.b.s.) insan yiyici.
âdemî	(a.f.s.c. âdemiyân) âdemoğlu.
ademî, ademiyye	(a.s.) ademle, yoklukla ilgisi olan, ölüm hakkında.
âdemiyân	(a.f.i. âdemî'nin c.) âdemoğulları, insanlar, adamlar.
âdemiyâne	(a.f.zf.) adamca, erkekçe, cesurca

âdemiyyet	(a.i.) 1. adamlık, insanlık.2. adamlık, namuslu adama yakışır hal.
âdem-küş	(a.f.b.s.) adam öldüren.
âdem-pîrâ	(a.f.b.s.) olgun, bilgili adam.
âder	(a.s.) kasığı çıkık [adam].
âder	(f.i.) ateş. (bkz: âzer).
ades	(a.i.c. a'dâs) mercimek [hububattan].
adese	(a.i.c. adesât) 1. mercimek. 2. mercek. 3. dürbün.
adese-i ayniyye	fiz. gözleme merceği, fr. oculaire.gözlük vesaire yapmaya yarayan mercimek biçimindeki cam.
adese-i mer'iyye	fiz. nesne, cisim merceği, fr. objectif.
adese-i mütekarib	fiz. -yakınsak mercek, fr. lentille convergente.
adesî	(a.s.) ades'e, mercimeğe benzeyen nesne.
âdet	(a.i.c. âdât) görenek, usul, tabîat, alışkanlık.
âdet-i ağnâm	koyun ve keçiden alınan resim.
âdet-i gulâmiyye	işlerin görülmesi için kullanılan adamların masrafları karşılığı olarak alınan resim.
âdet-ullâh	Tanrı töresi.
âdetâ	(a.zf.) bayağı, basbayağı, enikonu.
âdeten	(a.zf.) âdet olarak, görenek suretiyle.
adevân, adv	(a.i.) hızla koşma.
adgâs	(a.i. dags'ın c.) rüya teşevvüşâtı, karışıklıkları,
adgâs ü ahlâm	karışık rüyalar tarzında kullanılır
adhâ	(a.i.c.) kurbanlar,
îd-i adhâ	Kurban bayramı.
adham	(a.s.) iri yapılı [adam].
âdî	(a.s.) 1. bayağı, aşağı, değersiz. 2. âdet olan.
adîd, adîde	(a.s.) çok, bir çok.
emsâl-i adîde	bir çok benzerler.
adîd	(a.i.) 1. bir ısmmlık şey, lokma, (bkz: adûd). 2. ısırma. 3. arkadaş. 4. hasım.
âdil, âdile	(a.s. adl'den) 1. doğruluk gösteren. 2. doğru, (bkz: dâd-güster).
Şâhid-i âdil	adaletli, doğru şahit, tanık.
Âdil-şâhî	g.s. güzel sanatlarda kullanılan bir kâğıt cinsi [tezhip, hat, minyatür v.b. için].
Hükûmet-i âdile	her işinde adalet, doğruluk bulunan hükümet. 3. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
adîl	(a.s. adl'den) eşit, eş, müsâvî.
âdil-âne	(a.f.zf.) adaletliye yakışır bir şekilde, doğrulukla.
âdilî	(a.f.i.) adalet, doğruluk.
adîm	(a.s. adem'den) yok olan.
adîm-ül-imkân	imkânsız, olamaz.
adîm ü heder (eylemek)	yok etmek, ziyan etmek.
adîmet-ül-cenâh	zool. Yeni Zelanda'da yaşamakta olan bir kuş, apteriks.
adîmet-ül-ercül	zool. ayaksızlar, fr. apodes.
adîmet-üt-tüveyc	bot. -taçsızlar, fr. apetales.
adîm-ün-nazîr	(a.b.s.) eşi olmayan, eşsiz.
âdîne	(a.i.) cuma günü.
âdîş	(f.i.) ateş.

Tarihvemedeniyet.org

âdiyât	(a.i. âdiye'nin c.) her zaman olagelen, alışılmış şeyler.
âdiyât-ı umûr	günlük, ufaktefek, değersiz işler.
âdiyen	1. bayağı, basbayağı. 2. her zamanki gibi.
âdiyye	(a.s.) îtiyat edilmiş, alışılmış.
Eyyâm-ı âdiyye	(alışılmış günler) tatil veya bayram günlerinin dışında kalan günler.
Ma-hâkim-i âdiyye	ceza mahkemelerinin dışında kalan mahkemeler.
âdiyyet	(a.i.) adîlik, aşağılık, bayağılık.
adl	(a.i.) doğruluk, (bkz: adâlet, dâd) .
adlâ'	(a.i. dıl'ın c.) 1. kaburgalar. 2. mat. geometrik şekillerin kenarları.
Zü-l-erbaati-l-adlâ'	dörtgen.
Zü-l-kesîri-l-adlâ'	poligon, çokgen.
Müselles-i-mütesâvi-l-adlâ	eşkenar üçgen. 3. [Arapçada] sayı kökleri.
adlî	(a.s.) 1. adalete mensup, adaletle ilgili.
Hâtâ-yi adlî	adalet yanlışı, yanlış hüküm. 2. II. Mahmud'un lâkabı.[şiirlerinde kullandığı Adlî mahlası münâsebetiyle].
Adlî	(a.i.) H. Sultan Bayezid'in şiirdeki mahlası.
adliyye	(a.i.). mahkeme yargılama işleriyle uğraşan dâire.
Adl-penâh	(a.f.b.i.) adaletin barındığı yer, adalete sığınan kimse.
adn	(a.i.) 1. ikametgâh. 2. cennet, (bkz: firdevs).
adrâs	(a.i. dırs'ın c.) dişler, bilhassa arka dişler
âdrahş	(f.i.) 1. şimşek. 2. yıldırım.3. gök gürültüsü, (bkz azrahş).
âdreng	(f.i.) mihnet, sıkıntı, keder.
adû	(a.i.c. a'dâ') düşman, yağı. (bkz: adüvv).
adud	(a.i.c. a'dâd) 1. kol, pazı. 2. s. yardımcı, arka.
adud-ud-devle	devlet adamlarından bâzılarının lâkabı.
adûd	(a.i.) 1. ısırımlık, bir lokma, (bkz: adîd). 2. s. acıklı, ıztırap verici [hal]. 3. s. zâlim.
adudî, adudiyye	(a.s.) kol, pazı kemiği ile ilgili.
adüvv	(a.i.c. edâdî) düşman, yağı, hasım.
adüvv-i cân	can düşmanı, (bkz: adû).
âdyende	(f.i.) eleğimsağma [alâim-i semâ], gökkuşağı, (bkz: âfendâk, kavs-i kuzah).
afaf , afâfet	(a.i.) 1. afiflik, temizlik, temiz olma. 2. fenalıktan, günâh işlemeden kaçınma.
afâif	(a.i. afîfe'nin c.) iffet sahibi, namuslu, şerefli kadınlar.
afâk	(a.i. ufk'un c.) ufuklar, gök kenarları, gökle yerin birleşir gibi göründüğü yerler. meç. görüş ve dönüş sınırlan, [zıddı: enfüs].
âfâk-ı rûh	ruhun ufukları.
âfâk-gîr	(a.f.b.s.) ufukları tutmuş, dünyâya, her tarafa yayılmış.
âfâkî	(a.s.c. âfâkıyyât) 1. havaî, dereden tepeden söz. 2. objektif, -nesnel. 3. Mekke'ye yalnız hac için giden veya Mekke'den ayrılan kimse, yabancı.
afa-llâhü anh	(a.cü.) Allah onu affetsin!
afâret	(a.i.) şeytanî, kötü, ifritçe niyet.
afârît	(a.i. ifrît'in c.) şeytanlar; kurnazlar.
âfât	(a.i. âfet'in c.) belâlar, musibetler.
âfât-ı semâviyye	semâ âfetleri.

afen	(a.i.) çürüme.
âfend	(f.i.) kavga, dövüş, savaş ["âfendîden" masdanndan].
âfendâk	(f.i.) eleğimsağma [alâim-i semâ], al-yeşil kuşak, (bkz: âdyende, kavs-i kuzah).
a'fer	(a.s.) pek ak. (bkz: ebyaz).
âferîde	(f.s.c. âferîdegân) yaratılmış, mahlûk, yaratık.
âferîde-gâr, âferîd-gâr	(f.b.s.i.) yaratan, yaratıcı, Tanrı.
âferîde-gârî , âferîd-gârî	(f.b.i.) Tanrılık.
âferîn	(f.i.) beğenme, alkış, yaşa, varol, bravo.
-âferîn	(f.s.) yaratan, yaratıcı, [yaratmak mânâsına gelen Farsça âferîden masdarından]
âferînende	(f.b.s.) 1. yaratıcı. 2. yaratan.
âferîn-hân	(f.b.s.) "âferin" diyen, (bkz: şâbâş-hân, tahsîn-hân).
âferîniş	(f.i.) 1. yaratma. 2. yaratılış ve bütün mahlûklar.
a'fet	(a.s.) 1. solak. 2. pek akılsız [adam]. 3. en güç şey.
âfet	(a.i.c. âfât) 1. büyük felâket, belâ, (bkz: adûd2). 2. mec. çok güzel insan.
âfet-i âb	(su âfeti) su kızı, deniz kızı.
âfet-i cân	1) canın belâsı, can belâsı; 2) güzel, dilber.
âfet-i cân-ı cihân	cihanın canının belâsı.
âfet-i devrân	âşıkların güzeller için kullandıkları bir tâbir.
âfet-nümûn	(f.b.s.) felâket, belâ gösteren.
âfet-resân	(a.b.s.) belâ getiren, musibet eriştiren.
âfet-zede	(a.f.b.s.) musibet görmüş, belâya uğramış, mahvolmuş.
âfetzede-gân	(a.f. âfet-zede'nin c.) belâya uğramışlar, mahvolmuşlar.
aff	(a.i.) iffet, namus.
aff	(a.s.) iffetli [kadın].[müen. "affe"].
aff-ı husûsî	huk. küçük bağış.
aff-ı umûmî	huk. büyük bağış.
âfî	(a.s.) 1. silen. 2. silinmiş. 3. affeden, bağışlayan, (bkz: âmürz, âmürzâ). 4. affedilmiş, bağışlanmış. S. yalvaran [müen. "afiye"].
afîf	(a.s.) iffetli, namuslu, temiz, [müen. "afife"].
afîf-âne	(a.f.zf.) temiz olarak, temizce, tertemiz.
âfik	(a.s.) yalancı.
afîk	(a.s.) çok aptal.
âfil	(a.s. ufûl'den) 1. ufûl eden, gurûb eden, batan [Güneş, yıldız], (bkz: garib). 2. görünmez olan, kaybolan.
afir	(a.s.) çok kötü niyetli.
âfiyet	(a.i.) 1. sağlık, esenlik. 2. Baş-yazarı Avanzâde M. Süleyman olan ve istanbul'da yayımlanmış haftalık tıp ve sağlık gazetesi.
iâde-i âfiyet	hastalığı geçirme, (bkz: selâmet, sıhhat).
âfrâze	(f.i.) 1. aydınlık, ışık. 2. mum veya kandil fitili, (bkz: âfrûze).
âfrûşe	(f.i.) un helvası, (bkz: efrûşe).
âfrûze	(f.i.). (bkz. âfrâze).
afs	(a.i.) 1. mazı denilen tane. 2. s. kekre.
âf-tâb	(f.b.i.) 1. Güneş, (bkz: Hurşîd, Mihr, Şems). 2. Güneşin ışığı. 3. s. güzel [kadın]. 4. güzel yüz. (bkz: mâh-cemâl). 5. şarap.
Âftâb-ı Kureyşî	Peygamber efendimiz.

âftâb-ı mağribî	kılıç.
âf-tâbe	(f.i.) 1. su kabı. (bkz: âftâve). 2. Güneş biçiminde yapılan mücevher, (bkz: âb-tâbe2).
âftâb-gerdan	(f.b.i.) 1. Güneşten korunmak için giyilen başlık. 2. avcı kulübesi.
âftâb-gerdek	(f.b.i.) 1. ayçiçeği. 2. zool. kaya keleri.
âftâb-gerdiş	(f.b.i.) 1. yer yüzü. 2. s. dâima Güneş gören yer. 3. zool. kaya keleri, (bkz: âftâb-perest4).
âftâb-gîr	(f.b.i.) 1. şemsiye. 2. güneşli yer.
âftâbî	l- tente, güneşlik, şemsiye. 2. s. Güneşe ait.
âftâb-iştihâr	(f.a.b.s.) büyük ve pek meşhur adam.
âftâb-perest	(f.b.s.) 1. Güneşe tapan. 2. i. nilüfer çiçeği. 3. i. ayçiçeği. 4. i. zool. kaya keleri, (bkz: âftâb-gerdiş).
âftâb-rû[y]	(f.b.s.) 1. Güneş yüzlü, yüzü Güneş gibi parlak. 2. sevimli, dilber. 3. Güneşe karşı olan [yer].
âftâb-ruh	(f.b.s.) Güneş yanaklı [güzel].
âftâb-süvâr	(f.b.s.) sabahlan erken kalkan, gün doğmadan uyanmak âdetinde bulunan [kimse].
âftâve	(f.i.) su kabı. (bkz: âftâbe).
âfûr	(a.i.) belâ kasırgası.
afüvv	(a.s.) merhametli, dâima affeden, suç bağışlayan [Allah].
afv	(a.i.) 1. suçunu bağışlama. 2. özür dileme. 3. birini vazifesinden uzaklaştırma.
afv an-il-cerâha	huk. bir kimsenin kendisini "kısas" veya "diyet"i gerektiren bir şekilde yaralayan şahsa karşı mâlik olduğu "kısas" veya "diyet" veya "hükûmet-i adil" hakkından vazgeçmesi.
afv an-il-cinâye	huk. kendisine karşı kısası ve diyeti gerektiren bir cinayet işlenilen kimsenin veya bu hususta velîsinin kısas veya diyet hakkından vazgeçmesi.
afv an-il-kat'	huk. bir uzvu kesilmiş olan kimsenin bu sebeple mâlik olduğu kısas veya diyet hakkından vazgeçmesi.
afv an-il-kısas	huk. kendisine karşı cinayet işlenen kimsenin veya bu hususta ki velîsinin kısas hakkından vazgeçmesi.
afv an-il-şecce	huk. baş veya yüz yaran suçlu üzerine lâzım gelen kısas veya diyet veya hükûmet-i adil hakkından başı yanlan kimsenin vazgeçmesi.
âgâh, âgeh	(f.s.c. âgâhân) 1. bilgili, haberli, uyanık. 2. [birincisi] erkek adı.
âgâh-ân	(f.s. agâh'in c.) âlimler, bilgililer, bilginler.
âgâhî, âgehî	(f-i.) âgâhlık, haberli ve uyanık olma.
âgal	("ga" uzun okunur, f.i.) 1. darıltma, kışkırtma. 2. ağıl. 3. an kovanı. 4. çiğnemeden yutma.
âgaliş	("ga" uzun okunur, f.i.) kışkırtma, saldırmağa kışkırtma.
âgande	(f.s.) 1. yastık, minder, sucuk gibi zorla doldurulmuş şey. (bkz: âgen, âge-ne). 2. bir nevi zehirli böcek.
âganî	("ga" uzun okunur, ugniyye'nin c.), (bkz. eganî).
agarr	(a.s. gurre'den) 1. kendini çok beğenmiş. 2. beyaz. 3. alnında beyaz beneği, akıtması olan [at]. 4. asîl, âlîcenap. 5. çok sıcak [gün].
agarr-ül-eyyâm	en sıcak gün.

âgaşte	(f.s.) 1. bulaşmış. 2. i. başlangıç.
agavât	(Türkçe ağa'nın Arap. c.) ağalar.
agayân	(Türkçe ağa'nın Fars. c.) ağalar.
âgaz	("ga" uzun okunur, f.i.) başlama.
âgaz-ı zenbûr	muz. (bkz: âvâz-ı zenbûr).
âgaze	("ga" uzun okunur, f.i.) müzik başlangıcı, çalgıcılann ve okuyuculann ahenk başlangıcı.
âgaze-i Kâbilî	muz. adına anonim bir kan-temir ekinde (XVIII. yy.) rastlanan makam.
âgaz-gâh	("ga" uzun okunur, f.b. i.) başlama yeri veya zamanı; menşe'.
agbâ	(a.s.) 1. daha veya en koyu. 2. daha veya en küt.
agber	(a.s.) çok tozlu.
agbes	(a.s.) kül rengi.
agbiyâ	(a.s. gabî'nin c.) ahmaklar, kalın kafalılar.
agdiye	(a.i. gadâ ve gıdâ'nın c.) yenip içilecek şeyler, (bkz: agziye).
âgen	(f.i.). (bkz: âgande1)
âgene	(f.s.) dolmuş, doldurulmuş.
âgende	(f.s.) doldurulmuş, dolu, tıkalı, (bkz: âgîn).
âgende-gûş	(f.b.s.) kulağı dolu, söz dinlemez, hayırsız, sefil.
âgeste , âgeşte	(f.s.) 1. ıslanmış, ıslak. 2. bulaşmış, yoğurulmuş.
agfer	(a.s.) affeden, mağfiret gösteren.
agfer-ül-gafirîn	affedenlerden en çok affeden, Tanrı.
agırrâ	(a.s. garîr'in c.) tecrübesizler, safdiller; acemiler.
âgıye	(a.i.) içine su biriken çukur. ["agıyye" şeklinde de kullanılabilir].
âgîl	(f.i.). (bkz. âgul).
âgîn	(f.s.) dolu, doldurulmuş, (bkz: âgende).
-âgîn	(f.s.) 1. "dolmuş" mânasına olarak kelimeleri sıfatlandıran bir ek
Vahşet-âgîn	vahşetle dolu. 2. şişman, tavlı.
âgiste	(f.s.) sıkı sıkı bağlanmış, düğümlenmiş.
âgîş	(f.s.) 1. ilişik, sarkık, yapışık. 2. uzatılmış.
aglâk	(a.i. galak'ın c.) 1. kilitler. 2. kapalı anlaşılmaz şeyler.
aglâl	(a.i. galel'in c.) ağaçlar arasından akan sular.
aglâl	(a.i. gull'ün c.) 1. boyuna geçirilen zincirler. 2. prangalar. 3. kelepçeler.
ağlât	(a.i. galat'ın c.) hatâlar, yanlışlar, (bkz: galatât).
agleb	(a.s. galib'den) (daha, pek, çok) kuvvetli, en çok galip.
agleb-i ihtimâl	büyük bir ihtimâl.
aglef	(a.s.) 1. sandıkta kapalı. 2. sün-netsiz. 3. meç. katılaşmış, duygusuz [kalb].
aglez	(a.s. galîz'den) (daha, pek, çok) kaba ve galîz.
aglime	(a.i. gulâm'ın c.) oğlanlar.
agmâd	(a.i. gımd'ın c.) kılıç ve bıçak kını.
agmâd-ı süyûf	kılıçların kınları.
agmâr	(a.s. gamr'ın c.) 1. büyük, ulu kişiler. 2. seller. 3. (gumr'ın c.) câhil, bilgisiz ve bön kimseler.
agmâz	(a.i. gamz'ın c.) göz yummalar, göz kırpmalar.
agnâ	(a.s. ganî'den) (daha, pek, çok) ganî, en zengin.
Ağnâm	(a.i. ganem'in c.) koyunlar.

ağniyâ	(a.s. ganî'nin c.) zenginler.
agniye	(a.i. gınâ'ın c.) şarkılar, türküler.
agrâ	(a.s.) çok sevimli, çok yakışıklı.
agrâr	(a.s. gırr'ın c.) tecrübesizler, aptallar.
agrâs	(a.i. gars'ın c.) dikilmiş ağaçlar, fidanlar.
agrâz	(a.i. garez'in c.) maksatlar, niyetler.
agrâz-ı hükûmet	hükümetin niyetleri, maksatları.
agrâz-ı nefsâniyye	nefse ait maksatlar.
agrâz-ı şahsiyye-i keyfiyye	keyfe bağlı şahsî maksatlar.
agreb	(a.s. garîb'den) en garîb, pek tuhaf.
agreb-ül-garâib	şaşılacak şeylerin en garibi.
agribe	(a.i. gurâb'ın c.) kargalar.
agsân	(a.i. gusn'un c.) dallar, budaklar.
agsem	(a.i.) beyazı siyahından çok olan saç, kıl.
agser	(a.i.) 1. boz ve esmer renkli, çok tüylü aba, kilim. 2. kurbağa yosunu. 3. karabatak kuşu. 4. s. aşağılık [adam].
agşâ	(a.s.) 1. pek baygın [adam]. 2. vücudu kara, yüzü beyaz [hayvan].
agşiye	(a.i.gışâ'mn c.) perdeler, örtüler, zarlar, deriler.
agtaş	(a.s.) 1. karanlık. 2. zayıf gözlü.
agtiye	(a.i. gıtâ'nın c.) perdeler, örtüler.
âgul	("gu" uzun okunur, f.i.) göz ucuyla bakma [hiddetlenerek], (bkz: ağıl).
âgûn	(f.s.) 1. baş aşağı; ters. 2. u-ğursuz.
âgunde	(f.s.) atılmış, hallaç elinden çıkmış pamuk yığını veya yumağı.
âgûr	(f.i.) 1. tuğla. 2. kerpiç. 3. kiremit.
âguş	("gu" uzun okunur, f.i.) kucak.
âguş-i leyl-i târîk	karanlık gecenin kucağı.
âguş-i terbiye	terbiye kucağı.
âguşte	(f.s.) bulaştırılmış, kirletilmiş.(bkz: âgaşte).
âgüs	(f.i.) taşçıların kullandığı demir kalem
agvâ	(a.s.) dalâlete en çok sapan, (bkz adall).
agvâl	(a.i. gul'ün c.) güller, korkunç hayaletler, hortlaklar.
agvâr	(a.i. gar'ın c.) mağaralar.
agvâs	(a.i. gavs'in c.) yardım istemekiçin bağırmalar, yardımlar ["yardımcı" manâsıyla "evliya-u-llah" hakkında kullanılır], (bkz: aktâb).
agvât	(a.i. gait'in c.) 1. çukurlar. 2.aptesâneler. 3. pislikler.
agyâr	(a.i. gayr'in c.) gaynlar, başkalar, yabancılar.
agyâz	(a.i. gayze'nin c.) ağaçlıklar, meşelikler
agyed	(a.s.) 1. esner vücutlu. 2. uykucu, tenbel
agyer	(a.s. gayret'den) (daha, pek, çok) gayretli [adam].
agzâ'	(a.i. gazâ'nın c.) düşmanla savaşmalar.
agzeb	(a.s.) pek gazaplı, öfkeli [adam].
agzef	(a.s.) uzun ve sarkık kulaklı[hayvan]
agzel	(a.s.) 1. pek âşı.kane.
Agzel-i eş'âr	şiirlerin en âşıkanesi. 2. i. en şiddetli sıtma.
agziye	(a.i. gızâ'nın c.) yenip içilecek şeyler, (bkz: agdiye).
âh	(f.n.) aferin, bravo! mânâsına kullanılır.

âh	(müşterek) ah, yazık.
ah, ahâ	(a.i.) 1. kardeş, 2. dost.(bkz: ahu).
ah li-ümm	baba ayrı, ana bir kardeş.
ahabb	(a.s.) (daha, pek, çok, en) sevilen.
ahâbir	(a.i. ahbâr'ın c.) hikâyeler, rivayetler.
ahâbiş	(a.i. Habeş'in c.) Habeşliler.
ahad	(a. s. c. âhâd) 1. bir (sayı]. 2. i.kişi, kimse.
âhâd-i nâs	(bkz: avâm).
ahad-ül-ahadeyn	emsalsiz, eşsiz
âhâd	(a.s. ahad'ın c.) birler, birden dokuza kadar olan sayılar.
ahadd	(a.s. hadd'den) (daha, pek, çok) keskin
ahâdîd	(a.i. uhdûd'un c.) sopa ve kamçı gibi şeylerin vücutta bıraktığı izler.
ahâdîs	(a.i. hadîs'in c.). (bkz. ehâdîs).
ahâdiyyet	(a.i.) birlik, husûsiyle Allah'ın vahdaniyeti (bir olması).
ahadü-hüma	(a.b.zf.) ikiden biri.
ahaff	a.s.) (daha, pek, çok) hafif, düşüncesiz.
ahâil	(a.s.c.) iri yapılı ve kibirli kimseler.
ahakk	(a.s.) (daha, pek, çok) salâhiyet, yetki verilmiş olan.
âhâl	(f.i.) çerçöp, bir şeye yaramayıp atılacak nesne, (bkz: âkal).
ahâlî	(a.i. ehl'in c.) 1. halk. 2. Başyazarı Mehmet Behzat olan ve Sofya'da günaşırı yayımlanan bir gazete. 3. başyazarı Agâh Sırrı Levend olan ve İzmir'de yayımlanmış günlük bir gazete.
ahâlî-yi asliyye	asıl sahipler, otokton (yerli) halk.
âhâr	(f.i.) 1. hattatların kullandıkları kâğıda sürülen nişastalı yumurta. 2. kahvaltı. 3. bir nevi çelik.
aharr	(a.s.) (daha, en, pek) sıcak.
ahâsîf	1 a.i.c.) toprağı yumuşak, taşsız, kumlu yerler.
ahâsin	(a.s. ahsen'in c.) (bkz: ehâsin).
ahass	(a.s. hâss'dan) 1. daha, en, çok) husûsî, *özel. 2. z f. başlıca. 3. s. yakın.
ahavât	(a.i. uht'un c.) 1. kızkardeşler. 2. kadın arkadaşlar. 3. benzer şeyler.
ahaveyn	(a.i.c.) iki kardeş, [islâm â-limlerinden Urfa'h vaiz Mahmut Kâmil Efendi'nin babası Mustafa Kâmil Efendi ile amcası Urfa'lı Ayn-i vahit Mehmet Efendi].
ahazz	(a.s.) (daha, en veya çok) bahtiyar, mesut, mutlu.
ahbâ	(a.i. haba'nın c.) saray adanılan.
ahbâb	(a.i. habîb'in c.) dost, bildik, tanıdık, (bkz: âşinâ).
ahbâr	(a.i. haber'in c.) 1. haber, ortada dönen 'söylentiler. 2. (hibr'in c.) Yahudi bilginleri, hahamları. 3. meserretler; iyilikler. 4. yazı mürekkepleri.
ahbârî	(a.s.) rivâyetçi.
ahbâs	(a.i. habs'in c.) 1. su bentleri. 2. su bentleriyle meydana getirilen havuzlar. 3. hapisler, zindanlar. 4. gayr-i meşrut vakıf hâlinde bulunan topraklar veya binalar.
ahbâz	(a.i. hubz'un c.) ekmekler.
ahbel	(a.i.) böğrülce tanesi.
ahbel	(a.s.) divâne, deli, kaçık.
ahben	(a.s.) istiskaya uğrayan, karnına su dolan kimse.

ahbes	(a.s.) (daha, pek, çok, en) mundar, yaramaz.
ahbeseyn	(a.i. ahbes'in dualis obligu-us'u) en mundar şeylerden ikisi (= bok ile sidik).
ahbeş	(a.i.) Habeş, Habeşî.
ahbiye	(a.i. hıbâ'nın c.) kıldan yapılan göçebe çadırları.
ahcâl	(a.i. hacl'in c.) 1. topuklar. 2. zincirler.
ahcâr	(a.i. hacer'in c.) taşlar.
ahcâr-ı dalle	coğr. sapkın, uzaklara sürüklenmiş kaya, fr. bloc erratique.
ahcen	(a.s.) kıvırcık, [saç hakkında].
ahceste	(f.i.) 'kapı eşiği, (bkz: âstân, atebe).
ahd	(a.i.c. uhûd) 1. söz verme. 2. and, yemin. 3. devir, zaman, gün. (bkz: ahid).
Ahd-i atîk	isa'dan önceki Yahudi peygamberlerin kitapları Tevrat, Zebur, Mezâmir v.b.].
ahd-i cedîd	isa'nın kitabı, inciller ve ekleri.
ahd-i karîb	yakın zaman, evvelki zaman.
ahd ü peymân	yemin, and.
ahda'	(a.s.) (daha, en veya pek) halîm, alçak gönüllü, itaatli.
ahda	(a.s.) 1. en hud'acı, çok aldatıcı. 2. i. insanın ensesine yakın iki damar.
ahdâk	(a.i. hadeka'nın c.) göz bebekleri.
ahdân	(a.i. hadin ve hadîn'in c.) dostlar, yoldaşlar, yaşdaşlar.
ahdar	(a.s.) pek yeşil, yemyeşil, (bkz: ahzar, sebz).
ahdâs	(a.i. hades'in c.) 1. yeni hâdiseler. 2. fena şeyler, dertler, musibetler. 3. talihin değişmeleri. 4. s. gençler.
ahdeb	(a.s.) kambur.
ahdeb	(a.s.) kimsenin rey ve düşüncesini beğenmeyen, uzun boylu ahmak [adam].
ahdebiyyet	(a.i.) kamburluk.
ahder	(a.s.) şaşı adam.
ahder	(f.i.) kardeş çocuğu, yeğen.
ahderiyy	(a.i.) yaban eşeği.
ahdî	(a.s.) sözleşme, anlaşma ile ilgili.
ahd-nâme	(a.f.b.i.) (bkz: ahid-nâme).
âhek	(f.i.) kireç.
âhek-i siyâh	rutubete dayanıklı bir çeşit çimento.
âhek-i tefte	sönmemiş kireç.
âhen	(f.i.) 1. demir. 2. zincir. 3. kılıç. 4. s. sert, katı.
âhen-i cüft, âhen-i gâv	saban demiri.
âhen-âşiyân	(f.b.i.) dikiş yüksüğü.
âhenbe	(f.i.) çulhaların dokuyacakları bezin iki yanına koydukları demirli ağaç. [bezin buruşukluğunu açtığı için buna "çînber" de denilir].
âhen-câme	(f.b.i.) sandıklara vurulan demir çember.
âhen-cân	(f.b.s.) demir canlı, sabırlı, dayanıklı, katı yürekli.
âhen-dest	(f.b.s.) demir elli, eli demir gibi olan.
âhen-destâne	(b.zf.) demir elli olanlara yakışırcasına.
âhen-dil	(f.b.s.) 1. demir yürekli, kahraman. 2. merhametsiz, (bkz: âhenîn-dil).
âhene	(f.i.) demir halka.

âheng	(f.i.) 1. uygunluk, düzen. 2.çalıp çağırıp eğlenme, cümbüş etme.
âheng-i esvât	leng. kelimelerde kalınlıkla incelik ve yuvarlaklıkla düzlük bakımından vokallerin birbirleriyle uyuşması, ("karınca; örümcek" gibi).
âheng-i ezelî	fels. "öncel düzen, fr. har-nıonie preetablie.
âheng-i savâit	gr. sesli, uyumu.
âheng-i selâset	ed. akıcılık, ses kakışması bulunmayan güzel yazılardaki tatlı ses.
âheng-i taklîdî	leng. taşıdığı mânâyı teşekkül ettiği seslerle de telkin eden kelimelerden meydana gelen söz tertibi, ("tir tir titremek" gi-bi).
âheng-i tarab	muz. Ferâizcizâde ibrahim Vefa'nın (XIX. yy.) adlandırdığı makam.
âheng-i tasîrî	ed. anlatılanları -kelimelerin yapılışından, cümlelerin uzayıp kısalmasından, bazı sözlerin seslerinden yararlanarak- canlandırma özelliği. [Meselâ "Dışarda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi; döverdi sahili binlerce dalgalar asabî" .. gibi].
âheng-dâr	(f.b.s.) ahenkli, uygun,düzenli.
âhen-ger	(f.b.i.) demirci.
âhenger-i gayret	gayret demircisi.
âhengerî	(f.b.i.) demircilik.
âhen-hâ[y]	(f.b.s.) demir çiğneyen, gemi azıya alan, sert başlı, dikbaşlı, [at].
âhenî, âhenîn	(f.s.) 1. demirden. 2. demir gibi pek sağlam.
âhenîn-ciger	(f.b.s.) cesur, dayanıklı.
âhenîn-dil	(f.b.s.) demir yürekli, kahraman, merhametsiz. (bkz.âhendil).
âhenîn-reg	(f.b.s.) (bkz: âhen-reg)
âhen-keş	(f.b.s.) demir çeken, mıknatıs. (bkz. âhen-rübâ).
âhen-pûş	(f.b.s.) demirler giymiş, demir kuşamış, zırh giymiş.
âhen-reg	(f.b.s.) damarı demir veya demir damarlı, sağlam, dayanıklı, kuvvetli [at]. (bkz. âhenîn-reg)
âhen-rübâ	(f.b.s.) mıknatıs. (bkz: âhen-keş).
âhen-sâ, âhen-sây	(f.b.i.) eğe, törpü, bileği taşı.
âher	(a.s.) başka, diğer, gayrı.
âher-ün-nehr	ast. Semânın güney yarımküresinde bulunan En-nehr burcunun en parlak yıldızı, Achernar.
âheste	(f.s.) yavaş, ağır, yavaş yavaş.
âhestegî	(f.i.) yavaşlık, acelesizlik.
âheste-rev	(f.b.s.) acelesiz, yavaş yavaş yürüyen.
ahfâ	(a.s. hafî'den) (daha, pek, çok) hafî, en gizli.
ahfâd	(a.i. hafîd'in c.). 1. oğul oğulları, torunlar. 2. yardımcılar, hizmetkarlar.
ahfâs	(a.i. hıfs'ın c.) işkembeler, kırkbayırlar.
ahfaz	(a.s.) 1. alçak ve çukur [yer] 2. mec. alçak gönüllü kimse.
ahfeş	(a.s.) 1. küçük gözlü, zayıf bakışlı. 2. yalnız gece gören [kimse]. [ahfeş'in lâkabında üç büyük Arap âlimi vadır: Abdülhamîd, Said bin Mes'ade, Ali bin Süleyman].
ahfiye	(a.i. hıfâ'nın c.) 1. gizli şeyler. 2. ağaç çiçeğinin tomurcuğunu örten dış kabuklar.

ahger	(f.i.) yanar kömür, ateş koru, kızıl ateş.
ahger-i sûzân	yakıcı kor.
ahgül	(f.i.) başak kılçığı, kılçık, sakal.
ahibbâ	(a.i. habîb'in c.) (bkz. ehibbâ).
ahid	(a.i.) (bkz. ahd.)
ahid-nâme	(a.f.b.i.) anlaşma şartlarını ve iki tarafın imzasını taşıyan kâğıt.
ahid-şiken	(a.f.b.s.) anlaşmayı bozan.
ahîha	(a.i.) bulamaç denilen yemek.
âhîhte	(f.s.) 1. sıyrılmış, çıkarılmış, [silah] 2. saldırılmış.
ahillâ	(a.s. halîl'in c.) sâdık, hâlis, candan dostlar. (bkz. ahlâl).
ahille	(a.i. halîl'in c.) çuvaldızlar, şişler.
ahîr	(a.s.) 1. en son, en sondaki. 2. huk. Başkasının nikâhında bulunan kimse ile cinsel ilişkide bulunan.
âhir	(a. zf.) nihayet, son olarak.
âhir-kâr	(a.f.zf.) işin sonunda, neticede.
âhir-ül-emr	en nihâyet, sonunda.
âhir-bîn	(a.f.b.s.) sonunu düşünen, gören, akıllı.
âhire	(a.s. âhir'in müennesi). son.
âhire	(a.s. ve i.) 1. zânî ve zinâkâr. 2. kahpe.
âhiren	(a.zf.) sonradan.
ahîren	(a.zf.) en sonra, en son olarak, son zamanda, geçende, bu yakınlarda.
âhiret	(a.i.) öbür dünya, öteki dünya. (bkz. ahret).
âhiretlik	(a.t.i.) 1. ahretlik, evlatlığa alınan öksüz. 2. ahret kardeşi. (bkz. ahretlik.)
âhirîn	(a.s. âhir'in c.) sonrakiler, sonlar.
âhirûn	(a.s. âhir'in c.) sonrakiler, sonlar, en sonralar. (bkz. âhirîn, evâhir.)
âhir-zamân	(a.b.i.) (bu dünyanın) son gün(ü).
ahissâ	(a.s. hasîs'in c.) pintiler, cimriler.
âhiyâne	(f.i.) 1. damak. 2. anat. Boğaz. 3. anat. Beyin kemiği, kıhıf.
âhiyye	(a.i.) 1. ucunu yere berkitip halkasına hayvan bağlanılan ip. 2. sürekli felaket, musibet.
ahîz	(a.i. ahz'den). Esir, tutsak.
âhiz	(a.s. ahz'den). Ahzeden, alan, alıcı.
ahiz	(a.i.) alma, kabul etme. (bkz. ahz.)
âhize	(a.i. ahz'den) alıcı âlet.
ahkab	("kab" uzun okunur. a.i. hukub ve hukb'un c.). uzun zamanlar.
ahkad	("kad" uzun oknur. a.i. hukd'un c.) kinler, garezler.
ahkaf	("kaf" uzun okunur, a.i. hukfe'nin c.) kum tepeleri.
ahkâm	(a.i. hükm'ün c.) 1. emirler, hükümler, (bkz: ahid, ahid-nâme).
ahkâm-ı adâlet	adalet hükümleri.
ahkâm-ı adliyye	1) adalete ait, adaletle ilgili hükümler, emirler, tesirler; 2) adliye nezâretinin eski adı.
ahkâm-ı âmire	huk. emredici hukuk kuralları.
ahkâm-ı asr	asrın hükümleri.
ahkâm-ı nâhiye	huk. yasaklayıcı hukuk kuralları.

ahkâm-ı nusret	1) zafer hükümleri. 2) kanunlar. 3) yıldızlardan ve başka görünenlerden çıkarılan mânâ.
ahkâm-ı şahsiyye	huk. şahsî statü, fr.statut personnel.
ahkâm-ı şer'iyye	huk. İslâm hukukundai'tikat, ibâdet, muamelât, nikâh ve cezalara aithükümler.
ahkar	(a.s. hakir'den) (daha, pek, en, çok) hakir olan.
ahkem	(a.s, hükm'den) en çok hükmeden; (daha, en veya çok) kuvvetli.
ahkem-ül-hâkimîn	hâkimlerin en kuvvetlisi, Cenâbıhak.
ahker	(a.i.) ateş koru.
ahkûk	(f.i.) ham zerdali.
ahlâ	(a.s. hulv'den) 1. (daha, en, pek) tatlı Şekere muhtaç olmamak, şekerden ahlâdır. 2. (daha, en, çok, pek) şirin.
ahlâb	(a.i.hılb'ın c.) tırnaklar, pençeler.
ahlâf	(a.i. hılfın c.) müttefikler, birleşikler.
ahlâf	(a.i. halefin c.) birinin yerine geçenler gelecekler, halefler.
ahlâk	(a.i. hulk'un c.) 1. insanda bulunan ruhî ve zihnî haller. 2. iyilik etmek ve fenalıktan çekinmek için takibi lâzımgelen usul ve kaideleri öğreten ilim.
ahlâk-ı fâzıla	faziletli huylar, iyi ahlâk.
ahlâk-ı hamîde	övülecek huylar.
ahlâk-ı hasene	güzel huylar.
ahlâk-ı umumiyye	(bkz: âdâb-ı umumiyye).
ahlâk-ı zemîme	kötülenecek huylar, kötü
ahlâkıyyât	(a.i.c.) ahlâka ait olan bahisler ve mütâlâalar, ahlâk bilgisi,
ahlâkıyyet	(a.i.) 1. fels. törellik. 2. ahlâklılık.
ahlâkıyyûn	(a.s.c.) ahlâka dâir kitap yazan bilginler.
ahlâl	(a.i. hıll'in c.) samîmî dostlar, (bkz: ahillâ1).
ahlâm	(a.i. hulm'ün c.) 1. rüyalar, hülyalar, uykuda görülen şeyler, [hulm Arapçada akıl mânâsına da gelir]. 2. açık saçık rüyalar. 3. düşü azmalar.
ahlas	(a.s.) 1. en hulûskâr. 2. fazla hâlis ve temiz olan.
ahlât	(a.i. hılt'ın c.) 1. kansan şeyler. 2. insan vücudunda farzolunan dört unsur veya usare kan, salya, safra, dalak [ahlât-ı erbaa].
ahlât-ı fâside	bozuk usareler.
ahlât-ı mahmûde	normal durumdaki usareler.
ahlat	(a.s.) (daha, en veya çok) karışık; karıştınlabilir, kanştınlmağa elverişli.
ahlef	(a.s.) solak [adam].
ahles	(a.s.) sırtında kızıl yamalar bulunan siyah tüylü [koyun].
ahliyâ	(a.s. hâlî'nin c.). boş [şeyler].
ahmâ	(a.i. hamâ'nın c.) kayın biraderler.
anmâ	(a.s. hamiyyet'den) (daha, pek, çok, en) hamiyetli.
ahmak	(a.s.) pek akılsız, sersem, şaşkın.
ahmak-âne	(a.f.zf.) ahmak olana yakışacak surette, ahmakçasına.
ahmakî	(a.i.) ahmaklık, akılsızlık.
ahmakiyyet	(a.i.) ahmaklık, akılsızlık.
ahmâl	(a.i. hıml'ın c.) 1. yükler. 2. ağır şeyler, eşya, ağırlık.
ahmâl ve eskal	ağır yükler.

ahmâs	(a.s. humus'un c.) beşte birler.
ahmâs-ül-kadem	anat. ayak tabam.
ahmed	(a.s.) 1. daha, pek, çok, en çok) methedilmiş olan. 2. i. erkek adı.
Ahmed-i Muhtar	Hz. Muhammed.
âhmend	(f.s.) yalancı hîlekâr.
ahmer	(a.s.) kırmızı, kızıl.
Mevt-i ahmer	kanlı ölüm.
ahmer-i safrâ	biy. öd şansı, fr. billirubine.
ahmerân	(a.i.c.) iki kırmızı şey 1. et ile şarap. 2. altın ile safran.
ahmes	(a.s.) 1. kuvvetli, en yiğit adam. (bkz: ahves). 2. katı [yer].
ahmez	(a.s.) 1. sağlam, çok sağlam ve dayanıklı. 2. i. suyun içinde devamlı açılıp kapanan ve deniz ağzı denilen bir hayvan.
ahnâ'	(a.s.) 1. çapraz ve aykırı işler. 2. çarpık ve eğri şeyler.
ahnâ'	(a.s.) çok alçak gönüllülük eden [adam].
ahnâs	(a.i. hıns'ın c.) 1. yalan yere yeminler. 2. yeminden dönmeler.
ahnâsiyye	(a.i.) bot. ananasgiller. fr. bromeliacees.
ahnef	(a.s.) ayaklan çarpık ve eğri büğrü olan.
ahnes	(a.s.) basık ve sivri burunlu
âhond	(f.s.) okumuş, hoca; büyük, ulu.
ahrâ	(a.s.) daha lâyık, münâsip,
ahrab	(a.s.) 1. kulağı yank [adam]. 2. i. kulaktaki küpe deliği.
ahrâc	(a.i. hırc'ın c.) hayvanlann palan, yular ve tasmalanna dikilen boncuklar.
ahrad	(a.s.) pek tamahkâr, çok pinti.
ahrak	(a.s.) sünepe, miskin, akılsız [adam].
ahrâm	(a.i. harem ve harîm'in c.) 1. mukaddes yerler, sahalar. 2. [eskiden] kadınlara mahsus dâireler, haremler. 3. kanlar, eşler; kızlar; kadın hizmetçiler; kadın akrabalar; kadın ziyaretçiler.
ahrâr	(a.i. hürr'ün c.) serbest olanlar, köle ve esir olmayanlar.
ahrâr-âne	(a.f.zf.) hür olanlara yakışacak surette.
ahras	(a.s.) dilsiz, (bkz: ebkem).
ahrâs	(a.i. hâris'in c.) muhafızlar, koruyucular.
ahraz	(a.s.) kirpikleri dökülmüş, çipil gözlü adam.
ahre	(a.i.) veresiye.
Ahreb	(a.s.) 1. (daha, ençok veya çok) harap, yıkık. 2. ed. rübâî vezinlerinden "mefûlü ile başlayan on iki şekilden herbiri. (bkz: ahrem, rübâî).
ahrec	(a.s.) [at v.b.] alacalı.
Ahrem	(a-i-) 1. ed. rübâî vezinlerinden "mefûlün" ile başlayan on iki şekilden herbiri. (bkz: ahreb, rübâî). 2. anat. omuz ucu. fr. acromion.
ahremî	(a.s.) anat. omuz ucuna ait, omuz ucuyla ilgili.
ahres	eski [şey].
ahreş	(a.s.) sert, katı [şey].
ahret	(a.i.) (bkz: âhiret).
ahretlik	(a.i.). (bkz. âhiretlik).
ahriyân	(f.i.) nefîs, kıymetli kumaş, parça [hediye için elverişli].
ahruf	(a.i. harfin c.) 1. uçlar, kenarlar. 2 lehçeler, şiveler.

ahsâ	(a.i.) çok kumlu, taşlı yer.
ahsar	(a.s.) en kısa, pek kısa.
Kelâm-ı ahsar	en kısa söz.
ahsâs	(a.i. hiss'in c.) duygular.
ahseb	(a.s.) 1. (daha, en, veya çok) iyi hesâbedilmiş, uygun, münâsip. 2. çok hasis, cimri. 3. cüzamlı, miskin.
ahsem	(a.s.) 1. yassı, geniş ve yayvan [burun]. 2. yassı ve geniş burunlu [adam]. 3. geniş yüzlü [kılıç]. 4. (a.i.) arslan. (bkz: dırgam, esed, gazanfer, haydar, şîr).
ahsen	(a.s.) (daha, en veya) pek güzel.
ahsen-i takvîm	en iyi, en güzel kıvamda;meç. insan.
ahsen-ül-hâlikîn	yaratıcıların en güzeli; en yakışıklısı, Allah.
ahsen-el-kasas	(hikâyelerin en güzeli) Kur'ân'da Yusuf sûresinde anlatılan hikâye.
ahsüme	(f.i.) boza. (bkz: ahşüme).
ahşâ	(a.s.) (daha, en veya pek) korkunç.
ahşâ'	(a.i. haşâ'nın c.) 1. vücutta bulunan bağırsaklar, ciğer gibi şeyler, içirik. 2. cihetler, mahaller, bölgeler.
Ahşâb	(o.i. haşeb'in c.) 1. keresteler. 2. s. tahtadan yapma.
ahşâm	(a.i. haşem'in c.) bir büyük adamın maiyeti erkânı.
ahşef	(a.s.) uyuz [adam].
ahşen	(a.s.) 1. (daha, en veya pek) sert [şey]. 2. geçimsiz [adam].
âhşîc, âhşîg	(f.i.) zıt ve uygunsuz.
âhşîcân	(f.i. âhşîc'in c.) zıtlar, husûsiyle dört unsur [ateş, su, hava ve toprak.]
âhşîg	(f.i.) zıt. (bkz: âhşîc).
âhşîgân	(f.i. âhşîg'in c.) zıtlar. (bkz. âhşîcân).
ahşîşân	(a.s.) pek huşûnetli, çok katı.
âhşüme	(f.i.) boza. (bkz: ahşüme).
Ahşâ	(a.s.) (daha, en veya pek) korkunç
ahşâ'	(a.i. haşâ'nın c.) 1. vücutta bulunan bağırsaklar, ciğer gibi şeyler, içirik. 2. cihetler, mahaller, bölgeler.
ahtâb	(a.i. hatab'ın c.) odunlar.
ahtal	(a.s.) 1. çabuk yürüyen. 2. boşboğaz [adanı].
ahtam	(a.s.) uzun burunlu, burnu uzun [adam].
ahtâr	(a.i. hatar'ın c.) tehlikeler.
âhte	(f.s.) 1. dışarı çekilmiş, çıkarılmış [kılıç ve benzeri gibi şeyler]. 2. husyesi [erbezi] çıkarılmış, burulmuş [hayvan], iğdiş.
Ahtem	(a.s.) siyah şey.
ahter	(f.i.c. ahterân) yıldız, (bkz: kevkeb, necm, sitâre).
ahter-i dün-bâle-dâr	kuyruklu yıldız.
Ahterân	(f.i. ahter'in c.) yıldızlar.
ahterbîn	(f.b.s.) müneccim, fr. astrologue. (bkz: ahter-şinâs, ahter-gû, ahter-şümâr).
ahter-gû	(f.b.s.) yıldızlarla konuşan, müneccim, (bkz: ahter-bîn, ahter-şinâs, ahter-şümâr1).
Ahterî-i Kebîr	(büyük yıldız) Afyonkarahisarlı Mustafa Ahterî'nin 1545'te yazdığı Arapçadan Türkçeye sözlük.
ahter-sûhte	(f.b.s.) yıldızı Güneş ışığında kaybolmuş, bedbaht, talihsiz.

ahter-şinâs	(f.b.s.) yıldız ilmi ile meşgul olan, müneccim, fr. astrologue. (bkz: ahter-gû, ahter-bîn, ahter-şümâr1).
ahter-şümâr	(f.b.s.) 1. müneccim, fr. astrologue. 2. gece uyuyamayan, uykusuz [aşk veya kederden].
ahû	(a.i.) 1.kardeş. 2. dost. (bkz: ah, ahâ).
âhû	(f.i.c. âhuvân) 1. ceylan, karaca. 2. meç. güzellerin gözü.
âhû-yi âteşîn-dem	Güneş.
âhû-yi çîn	Güneş.
âhû-yi bezm	bir meclisin, bir davetin başlıca güzeli.
âhû-yi Çîn	1) Çin'in misk karacası. 2) Güneş.
âhû-yi dünbâle-dâr	güzelin sihirli gözü.
âhû-yi dünbâle-keşîde	kenarı sürme ile genişletilmiş göz.
âhû-yi felek	Güneş.
âhû-yi harem	1) Kabe dolaylarında belli bir sının olan ve bu sınır içinde avlanması yasaklanan ceylan; 2) elde edilmesi mümkün olmayan güzel.
âhû-yi hâveri	Güneş.
âhû-yi leng giriften	(topal ceylan tutmak) meç. insafsızlık etmek, zayıflara musallat olmak.
âhû-yi ner	erkek ceylan.
âhû-yi sifîd	seçkin dilber.
âhû-yi simîn	sâkî; 2) sevgili.
âhû-yi şîr-efgen,	son derece, cazibeli, delikanlı, kız; çekici, büyüleyici göz.
âhû-yi şîr-gîr	son derece, cazibeli, delikanlı, kız; çekici, büyüleyici göz.
âhû-yi tatar	Tataristan'ın mis karacası.
âhû-yi zerîn	1) Güneş; 2) yaldızlı sürahi.
âhû-beçe	(f.b.i.) ceylan yavrusu. meç. çekingen, erkek güzel.
âhû-bere	(f.b.i.) ceylan yavrusu.
âhû-bere-i felek	Güneş.
âhû-çerende	(f.b.i.) ot yiyen, otlayan ceylan.
âhû-dil	(f.b.s.) "karaca yürekli" meç. korkak.
âhû-güzeşt	(f.c.) "âhû geçti" fırsat elden kaçtı.
âhû-mâde	(f.b.i.) dişi ceylan.
âhûn	(f.i.) delik, yarık, lâğım.
âhûn-ber	(f.b.s.) kara hırsızı.
âhûn-bür	(f.b.s.) delik açan, yer kazan; lağımcı.
âhû-nigâh	(f.b.s.) 1. ceylan bakışlı. 2. meç. ülfet ve ünsiyetten çekinen güzel.
âhû-pâ	(f.b.s.) ayağına çabuk, çevik.
âhûr	(f.i.) ahır, dam.
âhûr-i çerp	yiyip içme bolluğundan kinaye.
âhûrî	(f.i.) hardal.
âhuvân	ceylanlar, karacalar.
âhuvâne	(f.zf.) ahuca, âhucasına.
âh u zâr	(f.b.i.) ağlayıp inleme.
ahvâl	(a.i. hâl'in c.) 1. oluşlar, bulunuşlar, durumlar. 2. Başyazarı Celâl Nuri olan ve istanbul'da yayımlanmış bir gazete.
ahvâl-i âlem	dünyanın gidişi.
ahvâli askeriyye	askerî durumlar.
ahvâl-i hâzıra	zamanın şartları.

ahvâl-i ism gr. bütün (îrap) Türkçede mefulü bih, mefulü ileyh gibi mefuliyet halleri.
ahvâl-i milliyye millî haller.
ahvâl-i mu'tâde alışılagelen haller, günlük durumlar.
ahvâl-i perîşân perişan haller.
ahvâl-i pür melâl çok acınacak haller, durumlar.
ahvâl-i sıhhiyye sağlık durumu.
ahvâl-i siyâsiyye-i düveliyye devletlere ait siyâsî haller.
ahvâl-i şahsiyye huk. hakiki şahısların hukuki varlıklarıyla ilgili olan hukuki haller, fr. etats civils. [doğum, evlenme, boşanma, evlat edinme, tabîî bir çocuğu tanıma, ölüm vak'aları gibi].
ahvâl-i şâirâne şairane haller ve tavırlar.
ahvâl-i tarihiyye târihî haller.
ahvâl-ü şerâit işler, haller.
ahvâl (a.i. hâl'in c.) dayılar, annenin erkek kardeşleri.
ahvas (a.s.) bir gözü küçük [adam].
ahvat (a.s.) en ihtiyatlı, ihtiyata çok uygun.
ahvâz (a.i. havuz'un c.) havuzlar.
ahvec (a.s.) (daha, pek, çok, en) muhtaç.
ahvef (a.s.) 1. en korkak. 2. çok korkunç.
ahvel (a.s.) bir şeyi iki gören, şaşı. (bkz: lûç).
ahver (a.i.) 1. Müşteri yıldızı, Jüpiter, Erendiz. 2. s. beyaz yüzlü, güzel gözlü [adam] 3. s. zekî, akıllı.
ahves (a.s.) cesur, kahraman, yiğit [adam], (bkz: ahmes).
ahyâ (a.i.hayy'in c.) diriler, canlılar.
ahyâ vü emvât diriler ve Ölüler.
ahyâf (a.i. hayfın c.) 1. çeşitli, birbirinden farklı şeyler. 2. süt kardeşler.
Ben-ül-ahyâf oğlan kardeş olsun, kız kardeş olsun, ana bir kardeşler.
Ben-ül-allât huk. baba bir erkek ve kız kardeşler.
Ben-ül-a'yân Ana-baba bir erkek veya kız kardeşler. 3. dereler, bayırlar.
ahyâl (a.i. hayl'in c.) 1. atlar, at sürüleri. 2. atlı kıtalar, (bkz: huyûl).
Ahyân (a-i- hîn'in c.) vakitler, zamanlar sıralar.
ahyânâ, ahyânen (a.zf.) ara sıra, vakit vakit.
ahyânî (a.zf.) ara sıra, vakit vakit, (bkz: ahyânâ, ahyânen).
ahyâr (a.s. hayyır'ın c.) iyi ve faziletli olanlar.
ahyât (a.i. hayt'ın c.) iplikler, ipler.
ahyâz (a.i. hayiz'in c.) kapalı yerlerin bölümleri, odalar; bölmeler.
ahyer (a.s.) fazla iyi olan.
ahyûn (f-*-) "yüanbaş" denilen bir ot.
ahz (a.i.) alma, kabul etme. (bkz: ahiz).
ahz-i asker askere alma.
ahz-i intikam intikam alma, öç alma.
ahz- istifâ tamamen bitirme, tüketme.
ahz-i mevki' yer alma.
ahz-i sâr öç alma.
ahz ü girift yakalama, ele geçirme; esir etme.
ahz ü i'tâ alışveriş.
ahz ü kabz kendine mal etme, istimlâk.

Tarihvemedeniyet.org

ahz ü sirkat	ed. başkasının yaptığını az çok değiştirerek, veya hiç değiştirmeden benimsemek, (bkz: intihâl).
ahz ü siyâset	yakalama ve öldürme.
ahzâ	(a.s.) (daha, en, çok) alçak, menfur [adam].
ahzâb	(a.i. hizb'in c.) 1. kütleler, kıt'alar. 2. Kur'ân-ı Kerîm'de otuz cüzden herbirinin dörtte bir kısımları. 3. Kur'ân-ı Kerîm'in otuz üçüncü sûresi. Medine'de nazil olmuştur, 73 âyettir.
ahzad	(a.s.) eğrilip bükülen, esnek, elastikî.
ahzân	(a.i. hazen ve hüzn'ün c.) kederler, sıkıntılar, (bkz: âlâm, ekdâr, gumûm, hümûm).
ahzâr	(a.i. hazer'in c.) endîşeler, ihtiyatlar.
ahzar	(a.s.) yeşil, (bkz: ahdar, sebz).
ahzeka	(a.s.) ; bodur ve büyük karınlı adam.
ahzel	(a.s.) beli kırılmış [adam].
ahzem	(a.s.) 1. işini sıkı tutan, ihtiyatlı, tedbirli. 2. yüksek [yer]. 3. göğsü büyük insan veya hayvan.
ahzen	(a-s-) 9° hüzünlü, kederli.
ahzer	(a.s.) 1. ufak gözlü [adam]. 2. daima gözünü kırpan [adam].
âib	(a.s.) geri dönen, (bkz: âyib).
Âid	(a.s.) 1. ilgili, ilişikli, dolayı, (bkz: dâir, müteallik, râcî'). 2. geri dönen. 3. bir hastayı ziyaret eden.
âidât	(a.i. âide'nin c.) gelirler, kâr, kazanç, fayda, (bkz: avâid, ulufe).
âidât-ı ticâriyye	eko. kanunlar ve sözleşmelerle hükme bağlanmamış ve açıkça belirtilmemiş durumlarda mevcut ticarî teamüllere dayanılmak suretiyle ödenen aidat.
âide	(a.i.c. avâid, aidat) 1. kâr, kazanç, fayda. 2. huk. birisine ait olan hisse.
âidiyyet	(a.i.) ait olma, ilişkinlik.
âik, âyik	(a.s. avk'dan. c. avâik) manî olan, alıkoyan, geciktiren, mania, engel. (müen. âyika).
âika	(a.i.c. avâik) müşkül, zor; engel.
âil, âyil	(a.s.) 1. ailesini besleyen. 2. kalabalık bir ailesi olan. 3. fakir. 4. muvâzenede olmayan [terazi]. 5. aşın [müen.
âile	(a.i.c. âilât) 1. bir kimsenin karısı. 2. akraba. 3. ev halkı. 4. aynı gaye için çalışan kimselerin hepsi matbuat ailesi.
âile-perver	(a.f.b.s.) ailesine, evine düşkün, evcimen.
ailevî	(a.s.) aileye mensup, aile ile ilgili. [doğrusu "âilî" dir].
âilî	(a.s.) aileye mensup, aile ile ilgili, (bkz. ailevî).
ainne	(a.i. inân'ın c.) dizginler, (bkz: einne).
âiş	(a.s.) 1. yaşayan. 2 rahat yaşayan. müen. â(y)işe). (bkz: âyiş).
âiz	(a.s.) 1. karşılık olarak veren. 2. karşılık olarak verilmiş, [müen. â(y)ize].
aizze	(a.s. azîz'in c.), (bkz. eizze).
âj	(f-i.) dinlenme, istirahat; rahat [hal].
âjeh	(f.i.) vücutta çıkan siğil, (bkz: âzeh).
âjende	(f.i.) çamur, harç [binalarda].
âjeng	(f.i.) yüzde yaşlılıktan veya öfkeden dolayı beliren buruşuk.
âjig	(f.i.). (bkz. ârîğ).
âjîh	(f.i.) 1. kir, pas. 2. çapak.

âjîne	(f.i.) değirmen taşı gibi şeyleri yontup düzelten demir âlet, dişengi.
âjîr	(f.i.) çukur, havuz, göl. 2. izdiham, kalabalık. 3. nâre, bağırma. 4. s. akıllı, açıkgöz. 5. s. çekingen. 6. s. amade, hazır.
âjirâk	(f.i.) gürültü, patırdı; bağırış.
âjüg	(f.i.) 1. ağaç budama, budantı. 2. hurma lifi. (bkz: âzüğ).
â'kab	(a.i. akıb'ın c.) 1. ayağın ökçeleri. 2. oğullar veya torunlar.
akab	(a.i.) 1. topuk, ökçe. (bkz: pâşinâ). 2. arka, an.
Akabinde	arkası sıra; derhal.
akab-ı leşker	bir asker kolu veya kıtasının gerisi.
akabât	(a.i. akabe'nin c.) l. korkunç hâdiseler, tehlikeli anlar. 2. tepeler, yokuşlar.
akabe	(a.i.c. akabât) l tepe, yokuş. 2. zorlu geçit, tehlikeli an. (bkz: badire).
akab-gîr	(a.f.b.s.) tâkibeden, ardından gelen, kovalayan.
akab-gîrân	(a.f.b.s.) kovalayanlar, ardına düşenler.
akabî	(a.s.) önceye ait.
akab-rev	(a.f.b.s.) 1. arkadan gelen. 2. peşe, arkaya düşmüş.
akade	(a.i. âkid'in c.), (bkz. âkid).
akaid	("ka" uzun okunur, a.i. akîde'nin c.) inanılan şeyler.
akaid-i dîniyye	dînî inanışlar, ve bu inanışlardan bahseden kitap.
akaik	(a.i. akîka'nın c.) (bkz: akika).
akaim	("ka" uzun okunur, a.s. akîm'in c.) (bkz: akîm).
ak'ak	(a.i.) saksağan.
akakir	(a.i. akkar'ın c.) hek. ilâç yerine kullanılan kökler.
a'kal	(a.s. âkıl'dan) (daha, en, pek, çok) akıllı.
âkal	(f.i.) çerçöp. (bkz. âhâl).
Akalim	("ka" uzun okunur, a.i. ıklîm'in c.) . (bkz. ekalîm).
akall	(a.s. kalîl'den) pek az, çok az. (bkz: ekall).
akall-i kalîl	azın azı, en aşağı.
akalliyyet	(a.i.) 1. azlık. 2. azınlık, bir ülkede hâkim unsurların dışında kalan ve ekseriyet teşkil etmeyen etnik varlıklar, (bkz: ekalliyyet).
akam	(a.i.) erkek ve dişi kısırlığı.
akam	("ka" uzun okunur, a.s.) 1. kısır, çocuksuz. 2. tedavisi kabil olmayan [hastalık].
akamet	("ka" uzun okunur, a.i.) kısırlık, verimsizlik, neticesizlik, sonuçsuzluk.
akar	("ka" uzun okunur, a.i.c. akarat) para getiren mülk [ev, dükkân, tarla, bağ, bostan, v.b. gibi].
Akarât	("ka" uzun okunur, a.i. akar'ın c.) gelir sağlayan mallar ve yapılar.
akaret	("ka" uzun okunur, a.i.) kısır olma, kısırlık, (bkz: ukaret).
akarib	("ka" uzun okunur, a.i. akreb'-in c.) zehirli ve tehlikeli hayvancıklar.
akarib	("ka" uzun okunur, a.i. akrabâ'nın c.) (bkz: ekarib).
akas	(a.i.) pis kokulu olma.
akasî	("ka" uzun okunur, a.i. aksâ'nın c.) çok uzaklar.
akasır	("ka" uzun okunur, a.i. akser'in c.) pek kısalar, (bkz: ekasır).

Akasîm	("ka" uzun okunur, a.i. uksûme'nin c.) (bkz: uksûme).
Akavîl	("ka" uzun okunur, a.i. akvâl'in c. kavl'in c.c.). (bkz. ekavîl).
akbeh	(a.s. kabîh'den) en kabîh, çok veya en yakışıksız, pek çirkin.
akbel	(a.s.) en çok beğenilen, gözde olan.
akbiye	(a.i. kubâ'mn c.) üste giyilen elbiseler, kaftanlar.
akd	(a.i.) 1. bağ, bağlama, düğümleme, bağlanma, düğümlenme, (bkz. akid, bend, rabt). 2. sözleşme, kararlaştırma. 3. kurma, düzme. 4 nikâh. 5. nesri [düzyazı] nazma [koşuk] çevirme.
akd-i encümen	encümen kurma.
akd-i hibâle-i izdivac	evlenme bağıyla bağlanma.
akd-i meclis, akd-i meşveret	meclis kurma, konuşmak üzere toplanma.
akd-i muâvaza	huk. hibe ve sadaka gibi te-berruattan olmayıp iki taraftan ivaz verilerek yapılan akit. [satış, trampa gibi].
akd ü hall	(düğümleme ve çözülme) ed. Dîvân edebiyatında bir nesri nazma çevirmeye akd; bir nazmı nesre çevirmeye hail denir.
akdâh	(a.i. kadeh'in c.) kadehler, bardaklar, kupalar.
İdâre-i akdâh	içki içme, şerefe kadeh kaldırma.
akdâm	(a.i. kadem'in c.) ayaklar.
akdâr	(a.i. kader'in c.) değerler, kudretler.
akdem	(a.s. kadîm'den) ilk, önce, önceki, daha önceki.
akdem-i efkâr	fikirlerin en ehemmiyetlisi.
akdem-i umûr	işlerin en önemlisi.
akdemîn, akdemûn	(a.s. akdem'in c.) 1. evvelce olanlar. 2. eksikler. 3. geçmişler. 4. önce yaşamış olanlar.
akdemiyyet	(a.i.) öncelik, zaman bakımından eskilik.
akder	(a.s.) 1. çok veya en kudretli. 2. kısa boyunlu; kısa boylu.
akdes	(a.s. kuddûs'dan) en kutlu, en kutsî, en kutsal.
akdî	(a.s.) akitle ilgili, akitle tesbît edilmiş.
akdî fâiz	huk. miktarı anlaşma ile tesbît edilmiş faiz.
akd-i istikrâz	huk. borç alma sözleşmesi.
akd-i nikâh	huk. evlenme sözleşmesi.
akd-i mes'ûliyyet	huk. akdi ifâ etmeyen tarafın sorumluluğu.
akd-i pey	huk. satış sözleşmesi.
akdî tazminât	huk. akti ifâ etmeyen kimsenin ödemekle yükümlü olduğu şey.
akd-i zimmet	huk. islâm olmayan kimsenin veya cemaatin islâm tâbiiyetini kabul etmesi.
akdiyye	(a.i.) anat. mafsallarda olan düğüm ve yumru.
a'kef	(a.s.) çok akılsız, sersem.
âkese	(f.i.) 1. bir şeye ilişmiş, yapışmış, asılmış. 2. Ökse.
akfâ	(a.i. kafâ'nın c.) başın arka tarafları, enseler.
akfâl	(a.i. kufl'ün c.) kilitler.
akfâr	(a.i. kafr'ın c.) çöller.
Akfâs	(a.i. kafas'ın c.) 1. hamal küfeleri. 2. kafesler.
akfer	(a.s.) çok veya en kısır.
akhâf	(a.i. kıhfın c.) l kafa taslan. 2. ağaçtan yapılmış kaplar.
akher	(a.s.) çok veya en kahredici, (bkz: kahhâr).
âkıbet	(a.i.c. avâkib) nihayet, son. (bkz: encam).
âkıbet-ül-emr	bir işin sonu.
âkıbet-bîn	(a.f.b.s.) sonunu önceden gören.

âkıbet-bînî	(a.f.b.i.) sonunu önceden görme, tedbirlilik.
âkıbet-endîş	(a.f.b.s.) sonunu düşünen.
akıl	(a.i.). (bkz. akl).
âkıl	(a.s.c. ukalâ, akılan, âkılûn) akıllı kimse. [müen. âkıle].
âkıl-ül-ukalâ	akıllıların akıllısı, çok akıllı.
âkılân	(a.i. âkıl'ın c.). (bkz. âkil).
âkılâne	(a.f.zf.) akıllıcasına.
âkılât	(a.i. âkıle'nin c.) akıllı kadınlar.
âkıle	(a.i.) 1. akıllı kadın. 2. kadın adı.
âkım	(a.s.) 1. kısır. 2. verimsiz.
âkır	(a.s.) 1. kısır [kadın]. 2. verimsiz [toprak]. 3. çocuksuz [kadın], (müen. âkıre).
akıs	(a.s.) inatçı.
âkı	("ki" uzun okunur, a.s. âkk'dan) isyan eden, âsî, başkaldıran.
âkıs	(a.s.) pis kokulu.
akîb	(a.s. akeb'den) bir diğerinin arkasından gelen.
âkib	(a.s. akeb'den) 1. bir diğerinin arkasından gelen. 2. resullerin arkasından gelen (= Hz. Muhammed).
Akib	(a.zf.) önce. (bkz: akeb).
akid	(a.i.) bağlama, bağlanma, (bkz: akd).
âkid	(a.s. akd'den. c. âkidîn, akade).
akîde	(a.i.c. akâid) 1. îman, dînî inanış, (bkz: i'tikad). 2. ağdalanmış iken ufak ufak kesilmiş olan renkli şeker.
âkideyn	(a.s.) huk. her akitte akdi yapan iki taraf.
âkif	(a.s.c. âkifûn, akûf) 1. bir şeyde sebat eden. 2. ibâdet eden. 3. h. i. erkek adı.
akîk	(a.i.) çok kere kırmızı renkte olan bir cins değerli taş.
akîk-i Yemânî	Yemen akîki.
akîk	(a.s.) 1. bunaltıcı bir sıcak. 2. i. bunaltıcı sıcaklık.
akika	(a.i.c. akâik) çocuğun doğumunun yedinci günü veya saçının ilk kırkılışında adak, nezir için kesilen koyun.
âkil	(a.s. ekl'den. c. ekele) ekleden, yiyen, [müen. âkile],
âkil-ül-beşer	insan eti yiyen [adam].
âkil-ül-cerrâd	çekirge ile beslenen.
âkil-ül-esmâk	zool. balıkçıl, fr. piscivore.
âkil-ül-haşâyiş	zool. otçul, fr. herbi-vore.
âkil-ül-haşerât	zool. böcekçil, fr. in-sectivore .
âkil-ül-hevâm	haşaratla beslenen.
âkil-ül-hubûbât	zool. tanecil, fr. grani-vore.
âkil-ül-lühûm	zool. etçil, fr. carni-vore.
âkilet-ül-ekbâd	(ciğerler yiyen kadın) Hz. Hamza'nın ciğerlerini yiyen, Ebû Süfyan'ın karısı Hind.
âkil-ül-küll	her şeyi yiyen.
âkil-ül-lahm	et yiyen, etçil..
âkil-ün-nebât	otla beslenen, otçul.
âkil-ün-nemel	zool. karınca yiyen.
âkil-üs-semek	balıkla beslenen.
âkile	(a.i.) hek. yenirce denilen yara.
Akim	(a.s.) 1. kısır. 2. neticesiz. 3. yağmur getirmeyen rüzgâr, bilhassa batıdan veya kuzey batıdan esen rüzgâr.

âkinc	(f.i.) 1. çengel. 2. bumbar dolması.
akir	(a.s.) çocuksuz, verimsiz [erkek].
âkis	(a.s. aks'den) akseden, çarpan, vuran.
akis	(a.i.) . (bkz. aks).
âkise	(a.i.) ışığı aksettirmeye yarayan alet, fr. reflecteur.
akk	(a.i.) anaya babaya âsî olma. (bkz: ukuk).
akk	(a.s.) serkeş, inatçı.
akkâm	(a.i.) 1. deveci, katırcı. 2. mahmil ile hacca giden sürre alayı hizmetçisi. 3. çadır mehteri.
akl	(a.i.c. ukul) akıl, us.
akl-ı bâliğ	ergin kimsenin hâli.
akl-ı beşer	insan aklı.
akl-ı evvel	1. yaratılıştan olan akıl, Allah. 2. kendisini en akıllı sanan.
akl-ı fa'âl	işleyen, yapıcı akıl, fr. intellect actif.
akl-ı hayvânî	içgüdü, insiyak, sevk-i tabiî.
akl-ı ilâhî	tanrı zekâsı.
akl-ı insânî	insan kavrayışı.
akl-ı küll	tabiatta görülen umûmî âheng; meç. Cebrail.
akl-ı maad	geleceği kavrayan akıl.
akl-ı maaş	geçim fikri.
akl-ı nefsânî	kendini koruma içgüdüsü.
akl-ı selîm	sağduyu, (bkz: hiss-i selîm).
akl-ı şeytânî	şeytanî zekâ.
aklâm	(a.i. kalem'in c.) 1. yazı âletleri. 2. memurların çalıştıkları dâireler.
aklâm-ı devlet	resmî dâireler.
aklâm-ı sitte	[eskiden] altı türlü olarak kabul edilen yazı. [sülüs, nesih, muhakkak, rik'a, tevkî', reyhânî].
aklen	(a.zf.) akıl ile, akıldan.
aklen ve naklen	akıl ve nakil yoluyla.
aklî	(a.s. c. akliyyât) akla mensup, akıl ile bilinen veya bulunan şeyler, akla dayanan, ussal, fr. rationnel.
aklî ma'lûliyyet	akıldan hasta olma.
aklî muvâzene	zihnî denge.
akliyyât	(a.i.c.) akıl ile araştırılıp, bulunabilen hususlar.
akliyye	(a.i.) 1. akıl ile ilgili olan. 2. akıl ile anlaşılan. 3. akılcılık, fr. rationalisme.
akliyyûn	(a.i.c.) hâdiseleri akıl ile araştıranlar.
akm	(a.i.) kısırlık, (bkz: akam).
akmâr	(a.i. kamer'in c.) aylar, yıldızlar.
akmed	(a.s.) ensesi uzun ve kalın.
akmer	(a.s.) ay gibi beyaz [yüz], akşey.
akmî	(a.s.) l eskimiş. 2. anlaşılmaz.
akmise	(a.i. kamîs'in c.) gömlekler.
akmişe	(a.i. kumaş'ın c.) kumaşlar, yünden veya pamuktan yapılmış bezler, dokumalar.
aknâ	(a.s.) ince ince yumru burunlu
akna'	(a.s.) en çok kanaat eden [adam].
aknân	(a.i. kınn'ın c.) kullar, köleler.
akrâ'	(a.i. kara'nın c.) arkalar (sırt [adam] mânâsına).

akra'	(a.s.) 1. başının saçı dökülmüş olan, dazlak. 2. çıplak [dağ].
akrabâ	(a.i.) aralannda soy yakınlığı olanlar, [aslı akribâ' dır], (bkz. akribâ).
akrah	(a.i.) alnı beyaz at.
akrân	(a.i.) karîn'in c.) eş ve benzer olanlar, yaşıtlar, yaşdaşlar.
akrâniyyet	(a.i.) akran oluş, akranlık, boydaşlık.
akrâs	(a.s. kurs'un c.) yuvarlaklar, dâireler, çemberler.
akre	(a.s.) Kur'ân-ı Kerîm'i en güzel ve pek latîf okuyan.
akreb	(a.i.c. akarîb) 1. zehirli ve tehlikeli hayvancık. 2. saatin kısa ibresi. 3. astr. semânın kuzey yarımküresinde görülebilen büyük bir burç, lât. scorpius; fr. scorpion. 4. mec. insanı akrep gibi sokan kimse.
akreb	(a.s. karîb'den) (en, daha, pek) yakın.
akreb-i mekniyyât	huk. meşrût-ün-lehi bildiren zamîr'in en yakın mercii mânâsını anlatır, [meselâ bir vakfiyede vâkıf tevliyetini evvelâ kendisine, sonra oğlu A ya, sonra çocuklarına şart etse, çocukları tâbirindeki zamîr vâkıfın kendisine değil de en yakın mercii bulunan A nın çocuklarına hamlolunur].
akrebâ	(a.i.) dişi akrep.
akrebe	(a.i.) 1. dişi akrep. 2. çevik, zekî bir câriye. 3. kazan veya tencereyi ateş üzerine asmağa mahsus "S" şeklindeki kanca. 4. ayakkabı bağı.
akrebek	(a.f.i.) 1. küçük akrep. 2. saatin kısa ibresi.
Akrebî	(a.s.) akrebe ait, akrep şeklinde.
akrebiyye	(a.i.) zool. akrepler, fr. scorpionides.
Akren	(a.s.) çatık kaşlı [adam].
akret	(a.i.) kısırlık,
akribâ	(a.i. karîb'in c.), (bkz: akraba).
akriha	(a.i. karah'ın c.) 1. ağaçsız tarla. 2. temiz su.
akrubân	(a.i.) erkek akrep.
aks	(a.i.c. ukûs) çarpma, çarpıp geri dönme.
aks-i da'vâ	zıt teorem.
aks-i müddeâ	karşısav, çatışkı.
aks-i mülevven	renkli akis.
aks-i sedâ	yankı.
aks-ül-amel	1. tepki, reaksiyon. 2. ed. bir cümlenin veya mısraın altını üstüne getirmekle bir başka cümle veya mısra' meydana getirme.
aksâ	(a.s.c. ekasî) son, en son, uzak. (bkz. kusvâ).
aksâ-yı emel	mefkure, ülkü, fr. ideal.
aksâ-yı garb	uzak batı.
aksâ-yı merâm	arzuların son haddi.
aksâ-yı merâtib	rütbelerin en ilerisi.
aksâ-yı şark	uzak doğu, Çin, Japonya.
aksâ-yı yemîn	en sağ.
aksâ-yı yesar	en sol.
aksâ-l-merâtib	rütbelerin en büyüğü.
aksâb	(a.i. kusb'un c.) büyük bağırsaklar.
aksâd	(a.s.) kırık şey.
aksâm	(a.i. kısm'ın c.) parçalar, bölümler.

aksâm-ı kelâm	gr. söz bölükleri.
aksâm-ı seb'a	(yedi kısım) Arap gr. kelimelerin " sahîh, misâl, muzâaf, lefîf, nakıs, mehmûz, ecvef' bölümleri.
aksâm-ı selâse	(üç kısım) Arap gr. "isim, fiil, harf" bölümleri.
aksar	(a.s.). (bkz. akser).
aksat	(a.s.) 1. kuru ayaklı hayvan. 2. pek doğru şey.
aksât	(a.i. kıst'ın c.) hisseler, nasipler, paylar.
aksâ-yı bilâd	bir memleketin hudut bölgeleri.
aksâ-yı murâd	en son, yegâne arzu.
aksâ-yı şeb	gecenin son demleri.
aksâ-yı terakkî	terakkinin son basamağı.
aks-el-gâye	en son gaye.
aks-endâz	(a.f.b.s.) çarpıp duran.
akser	(a.s. kasîr'den. c. akasır) en (daha, pek) kısa.
akser-i eyyâm	günlerin en kısası.
akser-i turuk	yolların en kısası, en kısa yol.
aksî	(a.s.) 1. ters, zıt. 2. inatçı. 3. geçimsiz, huysuz; uğursuz.
aks-i mürekkep	mant. tersevirme, fr. contraposition.
aks-i te'sir	tepki, ters; fiz., kim. 'tepkime; fr. reaction.
akşer	(a.s.) kırmızı yüzlü, kızıl çehreli [adam].
akt	(a.i.) vaktin tesbîti.
akta'	(a.s.) eli kesik [adam].
aktâ'	(a.i.c.) 1. kesmeler; kırılmalar. 2. ilgiyi kesmeler. 3. beylik arazîler.
aktâb	(a.i. kutb'un c.) sahipler, efendiler; azîzler, ulular, tarikat kurucuları, (bkz: kutub).
aktân	(a.i. kutn'un c.) pamuklar.
aktâr	(a.i. kutr'un c.) tararlar, yanlar.
âkû	(f.i.) baykuş, puhu kuşu.
akûb	(a.i.) toz. (bkz: gubâr).
akuk	(a.s.) 1. anasına babasına itaat etmeyen. 2. gebe [hayvan].
akur	(a.s.) yaralayan, ısıran, azgın, kuduz [hayvan].
Kelb-i akur	kuduz köpek.
akur-âne	(a.f.zf.) kudurmuşcasma, kuduzcasına.
akvâ	(a.s. kavî'den) en kavı, çok kuvvetli.
akvâl	(a.i. kavl'in c.) sözler, lâkırdılar.
akvâl-i hakîmâne	filozofça sözler.
akvâm	(a.i. kavm'in c.) milletler, uluslar.
akvâm-ı beşer	insan kavimleri.
Akvâs	(a.i. kavs'in c.) 1. kavisler, yaylar. 2. dönemeçler, büklümler, viraar.
akvât	(a.i. kut'un c.) yemekler, yenilecek şeyler, azıklar.
akvât-ı yevmiyye	günlük yiyecekler, geçim.
akvâz	(a.i. kavz'in c.) kum tepeleri.
akve	(a.i.) evin önündeki açık meydanlık, avlu.
akvem	(a.s. kavim'den) en (daha, pek, çok) doğru.
akveriyyât, akverîn	(a. i.) büyük belâlar.
akves	(a.s.) 1. ihtiyarlıktan beli bükülmüş [adam]. 2. i. sıkıntılı vakit.
akviyâ'	(a.i. ve s. kavî'nin c.) sağlam ve kuvvetli olanlar.

akyise (a.i. kıyâs'ın c.), (bkz. kıyâs).
akzâ (a.s. kazî, kadî'den) fıkıhda (daha, en, pek) bilgin.
akzel (a.s.) pek aksak, çok topal.
akziye (a.i. kazâ'nın c.) hükümler.
âl (a.i.) hîle, düzen, dek.
âl (a.i.) 1. aile. 2. evlât. 3. sülâle.
âl-i abâ Peygamberimizin kendisiyle birlikte kızı Fâtıme, damadı Ali, torunları Hasan ve Hüseyin'den mürekkep ailesi.
âl-i Abbâs Emevîlerden sonra 749 dan 1258 e kadar süren Abbasî hükümdar ailesi.
âl (a.s. ulüvv'den) yüce, yüksek, (bkz: âlî, bâlâ).
âl-i kadir kadri, kıymeti yüksek olan.
âl-ül-âl pek yüksek.
alâ (a.i.) rütbece yükseklik, büyüklük, şeref, şan.
âlâ, ale (a.zf.) üst, üzere.
a'lâ (a.s.) (daha, en, pek) yüksek.
âlâ (a.i. eyl'in c.) ihsanlar, bahşişler.
âlâ (f.s.) kirleten.
âlâ cery-il-âde (a.zf.) âdetin cereyanı üzere.
alâ-eyyi-hâl (a.zf.) her halde, her nasıl olsa. (bkz: bi-eyy-i hâl).
a'lâf (a.i. alefin c.) 1. hayvan yemleri. 2. otlar, samanlar.
âlâf (a.s. elfin c.) binler.
alâ hâlihi (a.zf.) olduğu gibi.
alâ-hide (a.zf.) ayrıca, tek başına,
alâif (a.i. ulûfe'nin c.), (bkz: ulufe).
alâik (a.i. alâka'mn c.) "ilgiler, "ilişkiler.
alâik-i dünyeviyye dünyâ ilişkilerin.
alâim (a.i. alâmet'in c.) nişanlar, belgeler. (bkz: alâmât).
alâim-i cevviyye astr. meteor.
alâim-i semâ, alâim-üs-semâ al yeşil kuşak, (bkz. âdyende, kavs-i kuzah).
alak (a.s.) 1. pıhtılaşmış kan. 2. sülük.
alak-ı dem kan pıhtısı.
alâk (a.i.) sakız.
alâka (a. i. c. alâik, alâkat) l.*ilgi, "ilişki, (bkz: münâsebet). 2. e d. bir kelimenin hakikî mânâsından mecazî mânâsına nakledilmesinin sebebidir. [Kore'de düşmana arslan gibi saldıran bir Türk askerine "arslan" denildiği gibi].
alâka-dârân (a.f.b.s. alâka-dâr'ın c.) alâkalılar, ilgililer.
alâkavî (a.s.) anat. sempatik.
alaki (a.s.) 1. pıhtı kabilinden olan, pıh-tımsı. 2. sülük nevinden [müen. alakiyye].
alâka-bahş (a.f.b.s.) ilgilendiren.
alâka-dâr (a.f.b.s.c. alâka-dârân) ilgili, ilişikli. (a.zf.)
alâ kadr-il-imkân olabildiği kadar.
alâ kadr-il-istitâa (a. zf.) elden geldiği kadar, güç yettiği kadar.
alâ kadr-it-tâka (a.zf.) güç yettiği kadar.
alâ kavlin (a.zf.) birinin sözüne, iddiasına göre.
alâ kil-et-takdîreyn (a.zf.) iki takdirden herbirine göre.
alâkiyye (a.i.) zool. sülükgiller, fr. hirudinees.
alâ külli hâl (a.zf.) şöyle böyle, olduğu kadar.

alâ külli şey'in kadîr	(a.cü.) her şeye gücü yeten.
a'lâl	(a.i. illet'in c.) 1. hastalıklar. 2. sebepler.
âlâm	(a.i.elem'in c.) kederler, elemler, acılar, sızılar, (bkz. ahzân).
âlâm-ı fikr	fikrin elemleri, kederleri.
âlâm-ı gurbet	gurbet elemleri, vatandan uzak kalma acıları.
âlâm u askam	üzüntüler ve hastalıklar.
a'lâm	(a.i. alem'in c.) 1. bayraklar, sancaklar. 2. sınır işaretleri. 3. yüksek dağlar. 4. kabîle başkanları. 5 . has isimler.
âlâ mâ-faraz-Allah	(a. zf.) Allah'ın farzettiği üzere.
alâmât	(a.i. alâmet'in c.) izler, nişanlar, (bkz: alâim).
alâ melei-n-nâs	(a.zf.) gözö-nünde, herkesin önünde, açık.
alâ merâtibihim	(a.zf.) rütbelerine ve derecelerine göre, sırasıyla, (bkz: ale--d-derecât).
alâmet	(a.i.c. alâmât, alâim) l. işaret, iz, nişan, belge. 2. s. kocaman, iri.
alâmet-i fârika	ayırıcı işaret, arma, damga.
alânî	(a.zf.) açıkta, meydanda, herkesin gözü önünde.
alâniyet	(a.i.) 1. şöhret, ün. 2. alenilik. 3. bir şeyin dış yüzü.
alâniyeten	(a.zf.) açıkça, alenen, herkesin önünde, (bkz: alenen).
alâ-rivâyetin	(a.zf.) rivayet edildiğine göre, söylenenlere bakılırsa.
âlâs	(f.i.) odun kömürü.
âlât	(a.i. âlet'in c.) vâsıtalar, aygıtlar.
âlât-ı basariyye	gözle ilgili dürbün, gözlük gibi optik âletler.
âlât-ı câriha	yaralayıcı âletler.
âlât-ı katıa	kesici âletler.
âlât-ı nâriyye	ateşli silahlar.
âlât-ı rasadiyye	astronomi ve meteoroloji araştırmalarında kullanılan âletler.
âlât-ı tab'iyye	baskı âletleri.
âlât-ı ziyâiyye	fiz. ışık vâsıtaları, ışık araçları, fr. instrument d'optique.
âlât ve edevât	avadanlık, takımlar.
âlâ tarîkın	(a.zf.) yoluyla mânâsına mürekkep kelime yapar.
alâ tarîk-ilhezl	hezl yoluyla gibi.
alâ-tarîk-il-hezl	(a.zf.) eğlence yoluyla, alay suretiyle.
alâ-tarîk-il-icmâl	(a.zf.) kısaca.
alâ-tarîk-il-istişhâd	(a.zf.) şahit, tanık göstererek.
alâ-tarîk-il-kıyâs	(a.zf.) kıyâs yoluyla.
alâ-tarîk-il-münâvebe	(a.zf.) nöbet yoluyla, nöbetleşe.
alâ-tarîk-iş-şehâde	(a.zf.) şahitlik yoluyla.
alâ-tilk-en-niam	(a.zf.) bu nimetler karşılığı üzere.
âlâv, âlâve	(f.i.) alev, yal.
alâ-vechi	(a.zf.) üzere mânâsına
alâ vech-il-isti'câl	acele üzere.
alâ vech-il-ihâta	içine almak üzere.
alâ-vech-it-tafsîl	tafsîl üzere,inceden inceye.
alâ vefk	(a.zf.) uygun olarak manâsıyla terkip yapılır.
alâ vefk-il-matlûb	istenilene uygun olarak.
alâvî	(a.i. ilâve'nin c.) ilâveler.
âlây	(f.i.) alay.
âlây-ı vâlâ	hep beraber, hep birlikte, cümbür cemaat.
alâye	(a.i.) yüksek yer, yükseklik.

âlâyiş	(f.i.) 1. bulaşıklık, bulaşma. 2. depdebe, tantana, gösteriş, [ikinci mânâ uydurma olmakla beraber yaygın ve galiptir].
Alcem	(a.s.) uzun boylu, uzun.
âle	(a.i.) 1. [Güneş veya yağmura karşı] sığınak. 2. fakirlik.
âle	(f.i.) ilâç için kullanılan ve "hint sünbülü" denilen bir çiçek, (bkz: âlek, sünbül-i asâfir).
alebât	(o.i. alebe'nin c.) yemiş kapçıkları, çanaklar, fr. capsules.
alebe	alebât) bot. yemiş kapçıkları, çanaklar, fr. capsules.
alebî, alebiyye	o.s.) bot. yemiş kapçığı, çanak ile ilgili, fr. capsulaire.
ale-d-derecât	(a.zf.) derecelerine göre, sırasıyla, (bkz: alâ-merâtibihim).
ale-d-devâm	(a.zf.) daimî surette, boyuna, sürekli olarak.
alef	(a.i.c. a'lâf, alûfe [ulufe olarak da kullanılır]. 1. hayvan yemi. 2. ot, saman, yulaf.
âlef	(a.s.) çok veya en teklifsiz, cana yakın.
âlek	(f.i.) ilâç 'için kullanılan ve "hint sünbülü" denilen bir çiçek, (bkz: âle, sünbül-i asâfir).
âlek	(a.i.) I. kan pıhtısı. 2. sülük.
aleka	(a.i.c. alekat) 1. kan pıhtısı. 2. yapışkan balçık, çamur.
alekî	(a.s.) 1. pıhtımsı (kan). 2. sülü-ğümsü.
alekıyye	(a.i.) zool. sülükgiller.
ale-l-acâib	(a.zf.) tuhaf, şaşılacak şey. (bkz: garîb).
ale-l-acele	(a.zf.) çabucak, çarçabuk, (bkz: aceleten).
ale-1-âde	(a.zf.) 1. âdet olduğu üzere. 2. bayağı, basbayağı.
ale-l-amyâ	(a.zf.) körü körüne, körlemeden. [aslı ale-1-ımıyâ'dır]. (bkz: ale-1-ımıyâ).
ale-l-ekser	(a.zf.) çok vakit, çokluk. (bkz: ekseriyyâ).
ale-1-fevr	(a.zf.) derhal, defaten, birden.
ale-l-gafle	(a.zf.) dalgınlığa gelerek, boş bulunarak, dalgınlığa getirerek.
ale-1-hâdise	(a.s.) gölge hâdise, fr. epiphenomene.
ale-1-hâdisiyye	(a. i.) gölge hâdisecilik, fr. epiphenomenisme.
ale-l-hesâb	(f. (a.zf.) hesaba sayarak.
ale-l-husûs	(a.zf.) hele, husûsiyle, ençok.
ale-1-ımıyâ	(a.zf.) körü körüne,körlemeden. (bkz. ale-1-amyâ).
ale-l-ıtlak	(a.zf.) umumiyetle, genel olarak, mutlaka, nasıl olursa olsun, rastgele.
ale-1-icmâl	(a.zf.) topluca, toplu olarak.
ale-l-infirâd	(a.zf.) birer birer, ayrı ayrı, teker teker.
ale-1-istimrâr	(a.zf.) aralıksız.
ale-l-iştirâk	(a.zf.) müştereken, birlikte.
ale-l-ittisâl	(a.zf.) aralarında fasıla olmadan, birbiri ardınca.
ale-l-kaide	("ka" uzun okunur. a.zf.) kaideye kurala göre.
ale-l-kifâye	(a.zf.) yeter derecede, yetecek kadar.
ale-l-umûm	a.zf.) umumiyet üzere, genel olarak.
ale-l-usûl	(a.b.zf.) yol yordam gereğince.
alem	(a.i.c. a'lâm) 1. nişan, alâmet. 2. bayrak, sancak. 3. sınır işareti. 4 yüksek dağ. 5. dudaktaki çatlaklık. 6. has isim. 7. minare tepesi. 8. sarığın altın teli.
a'lem	(a.s. âlim'den) en (daha, pek, çok) bilen, bilgin.
a'lem-ül-ulemâ	âlimlerin âlimi, bilginlerin bilgini.
âlem	(a.i.c. âlenîn, âlemûn, avalim) 1. dünyâ, cihan, (bkz. dehr).

âlem-i âb	içki âlemi, içkili eğlence.
âlem-i âhiret	öteki dünyâ.
âlem-i berzah	(bkz: mânend, âbâd).
âlem-i berîn	en yüksek âlem.
âlem-i ceberût	1.Tanrının bulunduğu dünyâ, fânî dünyânın dışında olan âlem. 2. insanlar, halk. 3. meç. eğlence. 4. lüzum, mânâ.
âlem-i ervâh	ruhlar âlemi, öteki dünyâ.
âlem-i esbâb	madde âlemi, bu dünyâ.
âlem-i fânî	fânî âlem, fânî dünyâ, bu dünyâ.
âlem-i gayb	görünmez âlem.
âlem-i hâb	uyku âlemi.
âlem-i istiğrak	iç dünyâ; kişinin kendinden geçip daldığı âlem.
âlem-i kevn	varlık âlemi, var olma dünyâsı.
âlem-i kevn u fesâd	var olma ve bozulma dünyâsı.
âlem-i kitmân	saklı âlem.
âlem-i kudsî	Tanrı âlemi.
âlem-i lâhut	Tanrı âlemi.
âlem-i ma'nâ	rüya âlemi.
âlem-i melekût	Tanrının mutlak hükümdar olduğu âlem.
âlem-i menâm, âlem-i misâl	uyku, rüya âlemi.
âlem-i nakayis	nakîseler âlemi.
âlem-i nâr	ateş dünyâsı.
âlem-i siyâset	siyâset âlemi, siyâset dünyâsı.
âlem-i sabâvet	çocukluk dünyâsı.
âlem-i şahâdet	tas. yaradılışın dördüncü basamağı. [Buna "âlem-i mülk, âlem-i nâsût, âlem-i hiss, âlem-i anâsır, âlem-i eflâk ü encüm, âlem-i mevâlid" de derler].
âlem-i şems	Güneş ve peykleri.
âlem-i ulvî	ruhlar âlemi.
âlemâne	(a.f.s.) dünyâya ait, dünyevî.
âlem-ârâ	(a.f.b.s.) âlemi, dünyâyı süsleyen.
alem-dâr	(a.f.b.s.) 1. bayrak taşıyan, (bkz: sancak-dâr). 2. Refi' Cevad Ulunay tarafından istanbul'da yayımlanmış günlük siyâsî bir gazetedir. Örfî idare (sıkı yönetim)' nin kapatmasıyla "Takvimli gazete" ve "Teşrih" adıyla çıkmıştır.
Alemdâr-ı Nebî	(Peygamberin bayraktarı) Hazret-i Ebû Eyyûb-il-Ensârî.
alem-dârî	(a.f.b.i.) bayraktarlık.
alem-efrahte	(a.f.b.s.) bayrağı kaldırmış, yükseltmiş.
alem-efrâz	(a.f.b.s.) bayrak çeken, bayrak kaldıran.
âlem-efrûz	(a.f.b.s.) cihanı parlatan, bütün âleme ışık saçan.
âlemeyn	(a.i.c.) iki âlem. [dünyâ ile âhiret |.
âlem-gîr	(a.f.b.s.) cihanı tutan, dünyâyı zapteden, bütün âleme yayılan.
âlemî	(a.s. âlem'den. c. âlemiyân) cihâna mensup, insan.
alemî	(a.s. alem'den) has isimle ilgili, orta ait.
âlemîn	(a.i. âlem'in c.) dünyâlar, (bkz: âlemûn, avalim).
âlemiyân	(alemî'nin c.) âleme mensup olanlar, insanlar.
âlemi-yâne	(a.f.zf.) insanoğluna ya-kışırcasına.
alemiyyet	(a.i. alem'den) bir kelimenin has ismi olma vasfı.

âlemli	(a.t.b.i.) halının bordur çerçevesi içinde yalnız bir tarafta bulunan mihraba benzer hattî şeklin üzerinde, çubuklara bağlı dörtgen motifleriyle birlikte heyet-i umûmiyesi.
âlem-nümâ	(a.f.b.s.) dünyâyı gösteren.
âlem-penâh	(a.f.b.i.) âlemin sığınacağı yer.
âlem-pesend	(a.f.b.s.) herkesin beğendiği [yer, şey].
âlem-pîrâ	(a.f.b.s.) âlemi süsleyen.
âlem-sûz	(a.f.b.s.) cihanı yakan.
âlem-şümûl	(a.f.b.s.) cihanı saran, (bkz: cihân-şümûl).
âlem-tâb	(a.f.b.s.) dünyâyı parlatan, aydınlatan.
Âlemûn	(a-i- âlem'in c.) dünyâlar, (bkz: âlemin, avalim).
alen	(a.i.) aşikâr, meydanda olma. (bkz: alâniyet).
alenen	(a.zf.) açıkça, açıktan açığa, göz önünde, (bkz: alâniyeten).
âleng	(f.i.) 1. siper, istihkâm. 2. saldıran asker.
alenî	(a.s.) açık, gizli olmayan.
aleniyye	(a.s.) alenî, açık, göz önünde.
Müzâyede-i aleniyye	açık artırma.
Müzâkere-i aleniyye	açık müzâkere.
aleniyyet	(a.i.) gözönünde olma.
ale-r-rağm	(a.zf.) rağmen.
ale-r-re'si ve-l-ayn	(a. zf.) "baş ve göz üstüne" başüstüne, peki.
ale-s-sabah	(a.zf.) sabahleyin, erkenden.
ale-s-seher	(a.zf.) seherleyin, seher vakti, gün doğmadan evvel.
ale-s-seviyye	(a.zf.) 1. müsavat üzere. 2. bir boyda.
âlet	(a.i.c. âlât) 1. vâsıta. 2. avadanlık, (bkz: edevat). 3. makine, aygıt.
âlet-i musavvat	fız. mikrofon.
âlet-i tecfîf	kurutaç, fr. dessiccateur.
ale-t-tafsîl	(a.zf.) mufassal olarak, uzun uzadıya.
ale-t-tahkik	(a.zf.) muhakkak surette, besbelli, (bkz. muhakkak).
ale-t-tevâlî	(a.zf.) arası kesilmeksizin, arka arkaya, birbiri ardınca.
ale-t-tahmîn	(a.zf.) aşağı yukarı, kararlamadan.
ale-t-tahsis	(a.zf.)hususî olarak, hele, en çok.
ale-t-tertîb	(a.zf.) sırasıyla, bir düzen üzere.
alevgîr	(t.f.b.s.) alevlenmiş.
alev-hîz	(t.f.b.s.) alevlenen, parlayan.
Alevî	(a.i. s.) 1. Hazreti Ali'ye intisabı olan kimse. 2. kızılbaş.
alev-keş	(t.f.b.s.) alevden fırlayan.
alev-rîz	(t.f.b.s.) alevlenen.
aley	(a.c.) âlâ edatının zamirle birleştiği zamanki şekli.
aleyh	(a.i.) karşı, karşıt.
aleyhâ	(a.e.) onun üzerine olsun.
aleyh-dâr	(a.f.b.s.) karşı, zıt.
aleyhi	(a.e.) onun üzerine.
aleyh-il-la'ne	(a.c.) "lanet onun üzerine olsun!" mânâsında şeytandan bahs edilirken kullanılan bir söz.
aleyhim, aleyhimâ	(a.c.) aleyh kelimesinin cemi ve tesniye şekilleri.
aleyh-is-selâm	(a.c.) "ona selâm olsun!" mânâsında peygamberin adı anılırken kullanılan bir söz.
aleyke	(a.e.) senin üzerine.

Aleyküm	(a.e.) sizin üzerinize.
aleynâ	(a.e.) bizim üzerimize olsun.
âlgûn	(f-s.) al renginde, koyu ve parlak pembe.
âlgune	("gu" uzun okunur, f.i.) 1. allık, kadınların yüzlerine sürdükleri pembe düzgün. 2. i. serap, pusarık.
âlî, âliye	(a.s. ulüvv'den) 1. yüce, ulu. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
alî	(a.h.i.) Ebû tâlib'ih oğlu ve Peygamberimizin damadı ve amcazadesi, dördüncü halîfe.
âlî, âliye	(a.s. âlet'den) 1. âlete mensup, âletle ilgili. 2. yemin edici, eden.
âlî-baht	(a.f.b.s.) bahtı yüksek, çok talihli.
âlî-câh	(a.f.b.s.) yüksek rütbeli.
âlî-cenâb	(a.f.b.s.) 1. cömert. 2. şerefli, haysiyetli kimse.
âlî-cenâb-âne	(a.f.b.zf.) (bkz: civân-merd-âne).
alîf	(a.i.) yem torbası.
âlî-fıtrat	(a.b.s.) yüksek yara dılışta olan.
âlî-güher	(a.f.b.s.) mayası yüce olan.
âlih	(a.i.c. âlihât) tapınılan şey, mabut.
âlihât	(a.i. âlih'in c.) tapınılan şeyler, mabutlar.
âlih	(a.s.) hafif mizaçlı.
âlihe	(a.i. ilâh'ın c.) ilâhlar, tanrılar.
âlî-himmet	(a.b.s.) himmeti yüksek olan.
alîk	(a.i.) hayvana bir defada verilen yem.
alîk-üd-devâb	yem torbası.
âlî kadr	(a.b.s.) 1. yüksek kıymette olan, çok kıymetli, çok takdir edilen, çok saygıdeğer. 2 . meşhur bir çeşit lâle.
alîl	(a.s. illet'den) l, kör. (bkz: a'mâ). 2. sakat. 3. hasta.
âlim	(a.s. ilm'den. c. ulemâ') çok okumuş, bilgin.
âlim-ül-gayb	(a.it.) Allah.
âlim-ül-gayb ve-ş-şahâde	görüleni görülmeyeni bilen, Tanrı.
âlim-ül-guyûb	(a.it.) Allah. (bkz. râzık-ül-verâ).
âlim	(a.s.) elemli, kederli, ıztırap çeken.
alîm	(a.s. ilm'den) çok bilen. [Allah'ın sıfatlanndandır, "bilgisi ezelî ve ebedî olan" demektir].
âlî-makam	(a.b.s.) makamı yüksek.
alimallah	(a.b.zf.) Allah bilir ki.
âlimân	(a.i. âlim'in c.) âlimler, bilginler.
âlim-âne	(a.f.zf.) âlime yakışacak surette.
âlî-mekân	(a.b.s.) yeri, derecesi yüksek olan.
alîn	(a.s.) alenî.
âlî-şân	(a.b.s.) 1. şan ve şerefi büyük olan. 2. meşhur bir çeşit lâle.
âlî tebâr	(a.f.b.s.) soyu yüksek ve temiz olan.
Âliye	(a.i.) bir şeyin en yukarısı, tepesi.
Mekâtib-i âliye	yüksek mektepler, okullar.
Tedrisât-ı âliye	yüksek öğretim. 2. Halvetî tarikatı şubelerinden birinin adı. [kurucusu Ahmed ibni Alî-yül Harîrî-yül-Alî-yüd Dımışkıy-yül Şâfiî-yül-Halvetî'dir.].
aliyy	(a.s.) yüksek, büyük, necip, meşhur, ünlü.
âliyye	(a.s.) âlete mensup.

Ulûm-ı âliyye	teknik bilgiler.
aliyy-ül-a'lâ	(a.zf.) en iyi, en a'lâ.
âlîz	(f.i.) kıç atma, çifte. [Farsça "âlîzîden" mastarından].
âlîzende	(f.s.) çifteli [at].
alkam	(a.i.) acı hıyar.
alkame	(a.i.) 1. acılık, acı tat. 2. acı hıyar.
Allah	(a.i.) Tanrı. (bkz. Rabb, Halik, Hûda).
Allah-Muhammed-Alî	Bektaşi tarikatına mahsus bir deyim. [Hrisriyanlann "Peder-oğul-Ruhullah" telâkkilerine uygun bir teslistir].
Allah-Eyvallah	[bektâşilerce]. 1) tasdik işareti; 2) yemin.
Allah-Kerim Yeri	Eski Türk kahvelerinde fakirlerin para vermeden oturup yattıkları yer ve sayvan,
Allahü a'lem bi-s-savâb	Allah doğrusunu daha iyi bilir.
Allahü ekber	Tanrı ululuların ulusudur.
Allâhân	(a.f.i.c.) Allah adamları, ermişler.
Allâhî	(a.i.c. Allâhiyân) Allah adamı, veliyy-ullah).
Allâhiyân	(a-i- Allâhî'nin c.) Allâhîler, Allah adamları, veliyy-ullahlar.
allak	(o. s.) 1. sözünde durmaz, dönek. 2. kendisine güvenilmesi caiz olmayan [kimse].
allâk	(a.i.) sakızcı.
allâm, allame	(a.s. ilm'den) çok bilgin. [Allâm, Allah'ın sıfatıdır].
Allâme-i küll	her şeyin sırrına vâkıf olan.
allâm-ül-guyûb	görünmeyen şeyleri bilen, Allah.
âlû	(f.i.) 1. erik, şeftâlû [şefteâlû] kayısı eriği, tüylü erik, şeftali.
Zerd-âlû	[canerik] zerdali.
âlû-yi Buhârâ	1. Türkistan eriği. 2. tuğla fırını.
âlû-bâlû	(f.i.) vişne, [konuşmada kısaltılarak "âlbâlû" denilir].
âlûd, âlûde	(f.s.c. âlûde-gân) bulaşmış, bulaşık.
âlûde-dâmân, âlûde-dâmen	(f.b.s.) eteği bulaşık, iffetsiz [kadın].
âlûde-dâmânî, âlûde-dâmenî	(f.b.i.) günahkârlık.
âlûde-gân	(f.b.s. âlûde'nin c.) 1. bulaşmışlar, bulaşıklar. 2. suçlular.
âlûde-gî	(f.i.) 1. bulaşıklık. 2. s. garkolmuş, dalmış.
alûfe	(a.i. ulüfün c.) hayvan yemi ["ulufe" olarak da kullanılır], (bkz. ulufe).
âlû-gürde	(f.i.) can eriği.
âlûs	(f.i.) naz veya kırgınlıktan dolayı göz ucu ile bakma.
âlûsî	(f.s.) nazlanarak göz ucu ile bakan.
âlüfte	(f.s.c. âlufte-gân) 1. alışık, ahşkan. 2. iffetsiz, namussuz kadın, fahişe, (bkz: aşüfte).
âlüfte-gân	(f.b.i. âlüfte'nin c.) namussuz kadınlar.
âlüğde	(f.s.) şiddetle saldıran, saldırıcı.
âl-ül-âl	(a.zf.) en yüce, en üstün, yücelerin yücesi.
alyâ	(a.i.) 1. yüksek yer, yükseklik. 2. gök.
âm	(a.i.c. a'vâm) sene, yıl.
âm-ı kâbil, âm-ı mukabil	gelecek sene, önümüzdeki yıl.
âm-ül-fîl	(a.b.i.) fil yılı.
a'mâ	(a.s.) 1. kör. 2. meç. câhil.
amâ	(a.i.) 1. körlük, görmezlik; manevî körlük, bilgisizlik. 2. yağmur bulutlan.

âmâc	(f.i.) 1. nişan tahtası, hedef. 2. saban demiri, (bkz: âhen-i cüft, âhen-i gâv).
âmâc-gâh, âmâc-geh	(f. b.i.) nişan yeri, nişan atılacak yer.
âmâde	(f.s.) hazır, hazırlanmış.
âmâde-gî	(f.i.) âmâdelik, hazırlık.
âmâh	(f.i.) kabarcık, şiş (bkz: âmâs).
amâim	(a.i. imâme'nin c.) sarıklar, başa sarılan şeyler, baş zırhlan.
amâir, amâyir	(a.i. imâret'in c.) 1. ma'mûreler, bayındırlıklar. 2. (bkz: imaret).
amâir-i hayriyye	hayır müesseseleri.
âmâk	(a.i. maak ve mauk'un c.) göz pınarları.
a'mâk	(a.i. umk'un c.) derinlikler.
a'mâk-ı zemîn	yer derinlikleri.
amâkat	(a.i.) derinlik, (bkz: umk).
a'mâl	(a.i. amel'in c.) işler.
a'mâl-i erbaa	mat. dört işlem, [toplama, çıkarma, çarpma, bölme].
a'mâl-i hasene	güzel işler.
a'mâl-i mürekkebe	mat. karışık işlem,fr. operation composee.
a'mâl-ül-ma'den	metalürji.
a'mâl-i şakka	eziyetli, ıstıraplı, zahmetli işler.
âmâl	(a.i. emel'in c.) ummalar, ümitler, dilekler, istekler.
âmâl-i kavm	kavmin emelleri.
âmâl-i ma'sûmâne	ma'sumcasına emeller.
Amalika	(a.h.i.) çok eskiden Sînâ yarımadası bölgesinde yaşadığı sanılan ve gariplikleriyle şöhret bulan bir kavim.
a'mâm	(a.i. amm'ın c.) amcalar.
amân, emân	(a.i.) 1. eminlik, korkusuzluk. 2. bağış, bağışlama.
amân-nâme	(a.f.b.i.) bir kimseye iltimas yapılması için bir başkasına hitaben yazılan yazı.
a'mâr	(a.i. ömr'ün c.) 1. yaşanılan müddetler, yaşayışlar, hayatlar. 2 hakkıyla ve iyi yaşamalar. 3. yaşlar, sinler. 4. hoşa gidecek tuhaf, garip şeyler,
âmâr, âmâre	(f.i.) 1. hesap, fr. mathematique. 2. inceleme. 3. karında su birikme hastalığı.
âmâre-gîr	(f.b.i.) muhasebeci, say man.
amâs	(f.i.) ' insan vücûdunda hâsıl olan şiş ve kabarcık, (bkz. âmâh). –
-âmây	(f.s.) dolduran, süsleyen.
a'mâ-yı elvân	psik. renk körlüğü, akromatopsi.
a'mâ-ül-eşkâl	psik. işlev yitimi, edi yitimi, apraksi.
amd	(a.i.) kast, niyet, karar.
amden	(a.zf.) isteyerek ve bilerek, (bkz: kasden).
âme	(f.i.) divit, yazı hokkası.
âmed	(f.i.) gelme, geliş.
âmed ü reft	1. geliş-gidiş. 2. geldi-gitti. (bkz: şüd).
âmed ü şüd	geliş-gidiş; varıp-gelme; geldi -gitti.
âmedci	(f.j-I (f.t.i.) [eskiden] bakanlar kurulu başkâtibi.
âmede-gû	(f.b.s.) düşünmeden güzel söz söyleyen kimse, hazırcevap [kimse].
âmeden-gâh	(f.b.i.) herkesin girebildiği umûmî yer.

âmedenî	(f.s.) 1. gelen. 2. bir işi yapan, meydana getiren.
âmeden-i laklak	leyleklerin gelmesi.
âmedî	(f.i.) 1. geliş. 2. (bkz: âmedci).
âmediyye	(f.i.) gümrük vergisi, [yapma kelimedir].
âmed-şüd	(f.b.i.) (bkz: âmed ü şüd).
amel	(a.i.) 1. iş. 2. niyet, (bkz: fiil). 3. sürgün, içsürmesi.
amel-dâr	(a.f.b.s.) vergi tahsildarı.
amele	(a.i. âmil'in c.) işçi, ırgat.
amelehu	(a.cü.) bir sanat eserinde sanatkârın imzasından önce yazılan "tarafından yapıldı" mânâsında bir söz.
amelen	(a.zf.) fiilen, işleyerek, çalışarak.
amelî	(a.s.) işleme suretiyle, pratik,
amel-i cüz'î	kim. elemansal iş, fr. travail elementaire.
ameliyyât	(a.i.) 1. işleyerek yapılan şeyler, tecrübeler. 2. bir doktorun hastanın bir yerini kesip tedâvî etmesi, operasyon.
ameliyyât-hâne	(a.f.b.i.) hastaların ameliyat yapıldığı yer.
ameliyye	(a.s.). (bkz. amelî).
amel-mânde	(a.f.b.s.) iş yapmaktan kalmış, iş göremez durumda olan.
amel-nâme	(a.f.b.s.) yetki belgesi, berat.
amel-nüvîs	(a.f.b.i.) işyazar, fr. ergographe.
âmen	(a.s.) çok veya en emin, güvenilir.
âmennâ	(a.zf.) inandık, diyecek yok.
âmennâ ve saddaknâ	inandık ve tasdik ettik.
âmentü	(a.cü.) Kur'an'da, islâm dîni inanışlarını anlatan ve "Âmentü billahi ve me-lâiketihî ve kütübihî ve resulihî..." diye geçen bir âyetin başında bulunarak Müslümanlık kurallarının remzi olup "inandık, diyecek yok!" anlamına gelir, (bkz: âmenna).
a'mer	(a.s.) uzun ömürlü, pek yaşlı.
ameş	gözü zayıf olma, zayıf gözlülük.
Âmî	(a.s.) 1.senevî, yılda, yıllık. 2. (bkz : amiyy).
amîd	(a.s.) 1. çok hasta. 2. aşk hastası. 3. başlıca nokta. 4. önder, şef; komutan.
Âmid	(a.h.i.) Diyarbakır'ın eski adı.
a'mide	(a.i. amûd'un c.) direkler, sütunlar, kolonlar.
âmîg, âmîge	(f.s.) 1. hakikat. 2. karışık, katkılı. 3. meç. çiftleşme.
âmîgî	(f.s.) hakikî [mecazî karşılığı].
âmih	(a.s.) şaşkın, şaşakalmış, [müen. âmihe].
âmîhte	(f.s.) karışmış, karışık olan.
âmîhte-gî	(f.i.) karışmış olma.
âmîje	(f.s.) 1. karışık, karışmış, mahlut, (bkz: âmîze). 2. i. şâir.
amîk	(a.s.umk'dan) derin.
Bahr-i amîk	derin deniz.
Fikr-i amîk	derin düşünce.
âmil	(a.s.) emeli olan, isteyen.
âmil	(a.s. amel'den. c. amele, avâmil). 1. sebep. 2. işleyen. 3. i. vergi tahsiline me'mur kimse; mütesellim; mütevelli. 4.i.tar. vâlî.
âmile	(a.i. amel'den. c. avâmil) bacak, ayak.
âmiletân	iki bacak, iki ayak.
amîm	(a.s. umûm'dan) umûma ait, umûmî, genel, yaygın.

amîm-ül-ihsân	ihsanı, bahşişi, bağışı umûmî olan.
âmîn	(a.n.) öyle olsun, yâ Rab duamızı kabul eyle!
âmin alayı	[eskiden] çocuğun ilk mektebe başladığı gün yapılan tören.
âmin	(a.s. emn'den) gönlü emin, kalbinde korku olmayan.
Âmine	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in annesi.
âminen	(a.zf. emn'den) sağlıkla, esenlikle, emin olarak, korkusuzca, (bkz: salimen).
âmîn-hân	(a.f.b.s.c. âmîn-hâ-nân). âmin diyen, âminci.
âmîn-hânân	(a.f.b.s. âmin-hân'ın c.) âminciler, âmin diyenler.
amir	(a.s.) 1. bayırdır. 2. resmî.
âmir	(a.s. umrân'dan) 1. mâmur eden, şenlendiren, (bkz: ammâr). 2. îmâr olunmuş. 3. devlete ait. [müen. "âmire"].
âmir	(a.s. emr'den c. ümerâ) 1. emreden, buyuran. 2. bir memurun vazife bakımından büyüğü. 3. huk. bir kimseyi öldürmek veya bir uzvunu kesmek ve sakatlamak tehdidiyle bir fiili yapmaya veya yapmamaya zorlayan ve bu tehdîdi yapmaya muktedir olan kimse.
âmir-i mücbir	bir kimseye bir işi yapmaya veya yapmamaya zorlayan kimse.
âmir-i i'tâ	eko. Devlet hizmetlerine ait mas-rafl'ann muvakkaten veya daimî olarak yapılmasını temin etmek üzere muhasiplere yazılı olarak izin ve emir veren şahıs.
âmir-âne	(a.f.zf.) âmircesine, âmir olana yakışacak surette, emrederek.
âmiriyyet	(a.i.) amirlik, buyuruculuk.
âmirziş	(f.s.) 1. tanrı bağışı. 2. affetme, bağışlama, (bkz: âmürziş).
âmirz-kâr	(f.b.i.) 1. affeden, Tanrı. 2. s. affeden, bağışlayan.
âmiyâne	(a.f.zf.) adîce, bayağı.
âmiyy	(a.s.) avama mahsus, avamca.
amiyyâ	(a.zf.) görmeyerek, düşünmeyerek.
-âmîz	(f.s.) ...le karışık, ...yi içine alan.
âmîze	(f.s.) karışık, karışmış, mahlut, (bkz: âmîje').
âmîze-mu[y]	(f.b.s.) saçı sakalı kırlaşmış adam.
âmîze-mûyî	(f.b.i.) kır saçlı, kır sakallı olma.
âmîz-gâr	(f.s.) yaraşan, uygun.
âmîziş	(f.i.) geçiniş, uysallık, (bkz: imtizaç).
amm	(a.i.c. ammât) amca.
âmm	(a.s. umûm'dan) umûmî, genel, herkese ait. [bkz. ammî, şâmil].
ammâ	(a.e.) 1. ama, fakat, lâkin, ancak; şu kadar ki, o kadar ki, öyle ki. 2. çokluk bildirir Amma yaptın ha. Amma sıkıntı çektik ha.
ammâ ba'dü	(a.zf.) bundan sonra, gelelim maksadımıza.
ammâl	(a.i.c.) 1. yapıcılar. 2. devlet idare adamları.
ammâr	(a.s.) mamureden, bayındırlaştıran. (bkz: âmir).
ammât	(a.i. amın'ın c.) amcalar.
âmme, ammete	(a.i.) hala.
âmme	(a.s.) umûma mahsus olan.
âmmeten	(a.zf.) umûmi, genel olarak.
âmmî	(a.s.). (bkz: âmm).
Ammûriyye	(a.i.) Ankara şehri.

amû	(a.i.) amca. (bkz: âmm).
amûd	(a.i.) 1. direk, sütün.
amûd-i fekarî	bel kemiği. 2. yukarıdan aşağı dik inen çizgi, *dikey.
amûd-i nûrânî	nurdan sütün.
âmûde	(f.i.) dizilmiş, dizi.
amûden	(a.zf.) dik olarak, boyuna.
amûdî	(a.s.) yukarıdan aşağı, dikey olarak, (bkz. kaimen).
âmûg	(f.i.) l- vakar. 2. s. uzun boylu [adam].
âmûhte	(f.s.) okumuş, öğrenmiş.
âmûhte-gân	(f.b.i.) öğretmenler.
âmûhte-gân-ı ezel	nebîler ve velîler.
amûl	(a.i. amel'den) 1. işçi; iyi, kalifiye işçi. 2. çok çalışan, çalışkan.
âmûsnî	(f.i.) bir erkeğin nikâhında bulunan bir kaç kadından herbiri, ortak, kuma.
âmût	(f.i.) yalçın kayalarda ve yüksek yerlerde bulunan kuş yuvası.
-âmûz	(f.s.) bilen, öğrenmiş; öğreten.
Edeb-âmûz	edep öğreten.
âmûzende	(f.i.) 1. öğrenci. 2. öğretmen.
âmûz-gâr	(f.b.s.) öğretici, öğretmen, muallim.
âmûz-gârî	(f.b.i.) öğreticilik, öğretmenlik, muallimlik.
âmûzî	(f.i.) hocalık, öğretmenlik mesleği.
âmûziş	(f.i.) 1. öğrenme. 2. öğretme, öğretim.
âmürg	(f.i.) 1. fayda, menfaat. 2. kader, kıymet. 3. zahire, meyva. 4. bir miktar, az bir pay. 5. asıl, hülâsa.
âmürz, âmürzâ	(f.s.) affeden, bağışlayan, (bkz: afi, afüvv.)
âmürzende	(f.i.) affeden, bağışlayan.
âmürz-gâr	(f.b.s.) affeden, günâhları affeden Tann.
âmürziş	(f.i.) affeden, (bkz: afi, âmirziş).
amyâ	(a.zf) görmeyerek, düşünmeyerek
ımyâ	(a.zf) görmeyerek, düşünmeyerek
ımiyyâ, ammeyyâ, ummiyyâ	(a.zf) görmeyerek, düşünmeyerek.
Ammiyâ	(a.zf) görmeyerek, düşünmeyerek
an	(a.e.) -dan ve -den.
an-asl	aslından.
an-cehlin	bilmeyerek, bilmezlikle.
anh	ondan (müzekker).
anhâ	ondan (müennes).
anhâ, minhâ	şundan bundan, şu bu ve öteberi, şöyle böyle ederek.
anhüm	onlardan.
anhümâ	o ikiden.
an-il-gıyab	arkadan, kendisi yokken.
an-karîb	yakından, çok geçmeden.
an-kasdin	bile bile. (bkz: bi-l-iltizam).
an-küm	sizden.
an-kümâ	ikinizden.
an-samîm-il-kalb	can ve gönülden, öz yürekten.
ân	(f.i.) 1. güzellik cazibesi, alım. 2. (f.s. c. anan) şu, bu.
ân	(a.i.c. ânât, evân) lâhza, pek az bir zaman.
ân-be-ân	gittikçe, yavaş yavaş.

ân-ı vâhid	pek az, pek kısa bir süre; bir an.
-ân	(f.e.) 1. cemi, çoğul edatı.
Şâh-an	şahlar.
Zen-ân	kadınlar. 2. sıfat edatı.
Hiras-ân	korkak. 3. kelimeyi zarf yapar.
Gûy-an	söyleyerek.
anâ'	(a.i.) zahmet, meşakkat, güçlük.
ânâ'	(a.i. ânî'nin c.) gece yarısı vakitleri.
anâ-ül-leyl	gece yanlan.
a'nâ'	(a.i. inv'in c.) nahiyeler, taraflar.
a'nâb	(a.i. ineb'in c.) yaş ve taze üzümler.
anâdil	(a.i. andelîb'in c.) bülbüller.
ânâf	(a.i. enf in c.) burunlar, [insanda].
anâfet	(a.i.) sertlik, kabalık.
ânak	(a.s.) çok zarif, en zarif.
a'nâk	(a.s.) boynu uzun [adam].
a'nâk	(a.i. unk'un c.) 1. boyunlar, gerdanlar. 2. yaprak saplan. 3. rüzgârla kalkan toz bulutu.
anâkat	(a.i.) ümîdi boşa çıkma; muvaffakiyetsizlik, başansızlık.
anâkib	(a.i. ankebût'un c.) örümcekler.
ânân	(f.z. ân'ın c.) onlar.
anân	(a.i. anâne'nin c.) bulutlar.
a'nân	(a.i.) 1. ağacın ucu. 2. ufuklar.
an'anât	(a.i. an'ane'nin c.) rivayetler, gelenekler.
anâne	(a.i.); bir bulut.
an'ane	(a.i.c. an'anât) 1. rivayet, gelenek. 2. tafsîlât.
anânet	(a.i.) cinsî muamelede iktidarsızlık, güçsüzlük, fr. impuissance.
an'anevî	(a.b.s.) an'ane ile, gelenekle ilgili, geleneksel.
an'aneviyye	(a.b.s.) gelenekçilik, fr. traditionalisme.
anâsır	(a.i. unsur'un c.) elemanlar, öğeler.
anâsır-ı erbaa	(dört unsur) 1) ateş, hava, su, toprak. 2) XV. yüzyıl şairlerinden Boya-cıoğlu'nun, insanın toprak, su, hava ve ateşten yaratıldığını ve bu dört maddenin vasıflannı anlatan manzum eseri.
anâsır-ı hisâbiyye	mat. bir hesabı yapmakiçin lüzumlu malûmat.
an-asl	(a.b.zf.) aslından, aslında.
ânât	(a.i. ân'ın c.) anlar, zamanlar, fr.nuanccs.
ân-be-ân	(f.zf.) gitgide, gittikçe, vakit ilerledikçe.
anber	(a.s.) 1. ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve miskgibi kokan, kül renginde bir madde. 2. güzel koku. 3. güzellerin saçı.
anber-bâr	(a.f.b.s.) anber yağdıran, güzel koku saçan.
anber-bu[y]	(a.f.b.s.) anber kokulu, iri taneli Hint pirinci.
anber-efşân	(a.f.b.s.) ; 1. anber saçan, (bkz. anber-nisâr). 2. muz. Nihâvend makamı gibi başlayıp sonradan yegânda karar veren makam.
anberî, anberîn	(a. f.s.) anber kokulu.
anberiyye	(a.i.) 1. bot. yayla çiçeği. 2. güzel kokulu bir ilaç. 3. meç. rakı.

Tarihvemedeniyet.org

anber-nisâr	anber saçan. (bkz. anber-efşân).
anber-sirişt	(a.f.b.s.) anber gibi.
anber-şemîm	(a.f.b.s.) anber kokan.
anber-ter	(a.f.b.i.) ; 1. güzellerin benleri ve zülüfleri. 2. meç. gece.
an-cehlin	(a.zf.) bilmeyerek, bilmezlikle.
andelîb	(a.i.c. anadil) bülbül, (bkz: hezâr).
andelîb-ân	(a.f.b.i.c.) bülbüller. (bkz. hezârân).
andem	(a.i.) hek. kanı dindirmek üzerekullanılan bir çeşit reçine.
âne	(a.i.) 1. anat. kasık. 2. kasık kılı. 3. bir aşiretin bütünlüğü veya işleri veya şerefi. 4. dişi ve yabani eşek. 5. yabani eşek sürüsü. 6. cedî (keçi) burcundaki v. e. n. v. ı. yıldızları.
-âne	(f.e.) sıfatı, ismi zarf yapan bir ek Fakir, Fakirane. Tıfl, Tıflâne gibi.
a'neb	(a.s.) büyük burunlu [adam].
anede	(a.s.c.) çok inatçılar.
Anele	(a.i.) den. bir geminin kendisine zincir veya halat bağlanmak için bedenin üst başına bağlanan halka.
ânen	(a.zf.) bir anda, hemencecik.
ânen fe-ânen	(a.b.zf.) devamlı, fasılasız, sürekli.
ângâh, ângeh	(f.b.zf.) o vakit, ondan sonra.
anh	(a.zf.) ondan [müen. anhâ].
anhâ minhâ	(a.zf.) şundan bundan, şu bu, öteberi, şöyle böyle ederek.
an-hüm	(a.zf.) onlardan.
an-hümâ	(a.zf.) o ikiden.
ânî	(a.s.c. ânât, unât) 1. mütevâzi, alçak gönüllü. 2. i. köle. 3. s. meşgul. 4. s. muztarip. 5. i. işçi. 6. i. müfettiş. 7. i. tahsildar. [müen. aniye].
ânî	(a.f.zf.) bir an içinde, hemen, o anda, derhal.
anî	(a.s.) olmuş, kemâle ermiş.
Esmâr-ı âniye	olmuş meyvalar.
a'nî	(a.e.) yâni.
Ânid	(a.s.) inat eden, inatçı [kimse],
Anîd	(a.s. inâd'dan) çok inatçı
anîf	(a.s. unfdan) 1. sert, şiddetli. 2. kaba muamele eden.
ânif	(a.s.) pek yakında geçen.
ânif-ül-beyân	demincek beyân olunan, bildirilen.
ânif-üz-zikr	biraz evvel bildirilen.
ânife	(a.i.) gençlik çağının başlangıcı.
Ânifen	(a.zf.) demincek, biraz evvel. 2. yukarıda.
anîk	(a.s.) güzel, zarif, tuhaf, garip [Şey].
anîk	(a.i.) ense.
ânîn	(f-i-) yayık [yağ çıkarmaya mahsus].
Ânis	(a.i.) 1. ihtiyar kız. 2. ihtiyar bekâr. 3. s. büyük ve şişman [deve].
Ânîse	(f.s.) 1. sıkı bağlı şey. 2. koyulaşmış, katılaşmış [kan ve mürekkep gibi akıcı maddeler].
ânise	(a.s.) cana yakın kız ve kadın.
âniye	(a.i. inâ'nın c.) kaplar, kaçaklar. (bkz. evânî).
anîz	(a.s.) ıztıraplı, muztarip.
an-karîb	(a.zf.) yakından, çok geçmeden.

an-karîb-iz-zamân	yakın vakitten.
an-kasdin	(a.b.zf.) bile bile. (bkz: bi-1-iltizam).
anka'	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. ismi olup, cismi olmayan bir kuş, zümrüdüanka kuşu. (bkz: sîmurg). 2. ismi olup cismi olmayan nesne.
anka-yı lâ mekân	tas. Allah.
anka-yı mağrib	Zümrüdüanka kuşunun bir adı.
ankebût	(a.i.c. anâkib) örümcek.
ankebûtî	(a.s.) örümcekimsi, örümceksi.
ankebûtiyye	(a.i.) örümcekler, fr. -arachnides.
ankût	(a.i.) örümcek.
an-küm	(a.zf.) sizden.
an-kümâ	(a.zf.) ikinizden.
an mim âmed	(a.f.cü.) "mim'den geldi" aşk. , tar. devşirme suretiyle toplanıp Türkçeyi ve islâm dinini öğrenmek üzere Türk köylülerine satılmış olan acemi oğlanlardan müddetini bitirip Rumeli ağasının tezkeresiyle ulufeye yazılanların kayıtlarına verilen işaret. [Rumeli'ye işarettir].
an tı âmed	(a.f.cü.) "ti 'dan geldi" aşk. , tar. devşirme suretiyle toplanıp Türkçeyi ve islâm dînini öğrenmek üzere Türk köylülerine satılmış olan acemi oğlanlardan müddetini bitirip Anadolu Ağasının tezkeresiyle ulufeye yazılanların kayıtlarına verilen işaret. [Anadolu'ya işarettir.].
annâb	(a.i.) üzümcü.
an-nakdin	(a.zf.) nakit para olarak.
an-samîm	(a.zf.) içinden, özünden.
an-samim-il-kalb	(a.b.zf.) can ve gönülden, öz yürekten.
anûd	(a.s. inâd'dan) inatçı, (bkz: anîd).
anûn	(a.s.) isyancı; kavgacı.
anve	(a.i.) zorlama, zor, kuvvet.
anveten	(a.zf.). (bkz. cebren, kahren).
anye	(a.i.) meşakkat, güçlük, zorluk.
an zeâmet	(a.i.) tar. bir mahallin takririnde o mahalde mevcut timardan başka âher sancakta da timarı olan kimsenin o âher sancaktaki timarına verilen ad. [bu bakımdan "an zeamet" hisseden ibaret demekti].
âr	(a.i.) utanma.
âr-sız	utanmaz, (bkz: bi-âr).
ar ü nâmus	utanma ve namus.
arâ'	(a.i.) 1. mıntaka, bölge. 2. komşuluk. 3. avlu. (bkz: arat2). 4. çıplaklık. 5. geniş, çıplak arazi.
ârâ'	(a.i. re'y'in c.) "oylar.
ârâ-yi umûmiyye	*genel oylar.
-ârâ	(f.s.) süsleyen, bezeyen. Meclis-ârâ. Dil-ârâ.
Arab	(a.i.c. a'rab veya urban ve urub) Irak, Şam, Ceziret-ül-Arab, Hicaz, Yemen ile Mısır'da ve Afrika'nın şimalinde bulunan semitik kavmin umûmî adı.
ârâb	(a.i. ireb ve irbe'nin c.) 1. akıllar, zekâlar. 2. hacetler. 3. hileler, dekler, oyunlar.
A'râb	(a.i. Arab'ın c.) çöl Arapları.

Tarihvemedeniyet.org

arabân	(a.i.) muz. şetaraban makamının bir sekizli tiz şeklidir. Yâni şetaraban gibi yegâh'da değil, neva perdesinde kalır; tabiatıyle ayrıca bir makam addedilmesine imkân yoktur.
arabân-bûselik	muz. (bkz: beyâtî-arabân-pûselik).
arabân-ı cedîd	muz. adı XIX. yy. başında yazılmış bir dergide geçen makam.
arabân-kürdî	(a.b.i.) muz. Dede Efendi'nin terkibi olduğu kabul edilebilecek olan az kullanılmış bir mürekkep makamdır. Beyâtî-arabân makamına bir kürdi dörtlüsü ilâvesinden mürekkeptir. Beyâtî-arabân gibi si koma bemolü, mi bakıyye bemolü, fa bakıyye diyezi ile donanır; kürdî dörtlüsü için si bekar ve küçük mücenneb bemolü lâhin içinde ilâve edilir. Bütün kürdî dörtlüsü ile karar veren terkipler gibi, lâ-dügâh perdesinde durur. Güçlüsü birinci derecede beyâtî-arabân'ın güçlüsü olan nevadır. Şevk-ı cedît ve zevk u tarâb makamları, arabân-kürdî'den başka bir şey olmayıp aynı terkibe muhtelif zamanlarda muhtelif bestekârlar tarafından verilen isimlerden ibarettir.
arabân-nigâr	muz. adı anonim bir edvâr-ı ilm-i mûsikîde geçen makam.
arâbe	(a.i.c. arabât) 1. keçi veya koyunun memesine geçirilecek torba. 2. açık saçık konuşma.
arabî	(a.s.) 1. Arap kavmine mensup. 2. Arapça, Arap dili.
a'râbî	(a.s.c. eârîb) çölde yaşayan Arap. (bkz: bâdiye-nişîn).
Arabistan	(a.f.b.i.) Arap ülkesi,Arapların yaşadığı memleket.
arabiyyât	(a.i. arabiyyet'in c.) Arap edebiyatı.
arabiyye	(a.i.c. arabiyyât) Araplarla ilgili.
arabiyyet	(a.i.) Arapça ile ilgili olan [ilim, kitap, fikir). 2. Arap edebiyatı.
ârâd	(f.i.) her Güneş ayının yirmibeşinci günü ile, eski İranlılarca o günkü işler için me'-mur farzolunan bir meleğin adı.
a'raf	(a.i.) l. cennet ile cehennem arasındaki bir yer. 2. (a.i. örfün c.) âdetler, usuller, itiyatlar. 3. sırt, tepe.
Arafât	(a.i. arefe'nin c.) Haccın icaplarından olmak üzere Kurban Bayramının arefe-sinde usûlüne göre vakfeye durulan ve Mekke civarında bulunan mukaddes dağ.
a'râfiyân	(a.f.b.i.) a'raftakiler.
Arâis	(a.i. arûs'un c.) gelinler.
arâiz	(a.i. arîza'nın c.) arz olunan hususlar, küçükten büyüğe yazılan yazılar.
a'râk	(a.i.) 1. ter. 2. üzüm ve sâireden çekilip elde edilen ispirto, rakı. (bkz: bint-ül--ineb, duht-i rez, duhter-i rez).
a'râk	(a.i. ırk'ın c.) kökler, damarlar.
arak	(a.i.) rakı.
arak-çîn	(a.f.b.i.) kavuk altına giyilen takke.
arak-dâr	(a.f.b.s.) terli.
arakıyye	(a.i.) en çok dervişlerin giydikleri yünden yapılmış bir çeşit külah.
arakî	(a.s.) tere mensup, terle ilgili.
arakk	(a.s.) (daha, pek, en, çok) ince.
arak-nâk	(a.f.b.s.) terlemiş, ter içinde kalmış.
arak-nûş	(a.f.b.s.) rakı içen.

arak-rîz	(a.f.b.s.) ter döken, terleyen.
ârâm	(a.i. irem'in c.) sahrada, çölde mahsus konulan nişan.
ârâm	(f.i.) 1. durma, eğlenme, dinlenme. 2. yerleşme, istirahat etme; karar kılma, [arâmîden mastarından].
ârâm-ı cân	1) gönül rahatı; 2) sevgili, sevilen güzel.
ârâm-ı dil	gönül rahatı, sevilen güzel. 3. yer, mekân.
ârâm-bahş	(f.b.s.) aram verici,dinlendirici, dinlendiren.
ârâm-cû	(f.b.s.) aram arayan, dinlenmek isteyen.
ârâm-cûyâne	(f.zf.) dinlenmek isteyene yakışacak surette.
ârâm-cûyî	(f.b.i.) dinlenme, istemeklik.
ârâm-gâh, ârâm-geh	(f.b.i.) dinlenilecek yer, dinlenme yeri. (bkz: ârem-gâh).
ârâm-gâh-ı ebedî	(sonsuz olarak istirahat edilen yer) mezar.
ârâm-gâr	(f.b.s.) rahat yaşayan [adam].
ârâm-güzîn	(f.b.s.) dinlenen, oturan.
ârâmî	(f.i.) 1. dinlenme, rahatlık. 2. Ârâmca [semitik dillerden].
ârâmî	(f.h.i.) istanbul'da doğmuş bir Mevlevî şâiridir. Bu tarîkatin şâirleri arasında göze çarpacak bir varlık göstermiştir. Bir dîvânı vardır. 1630 yılında istanbul'da ölmüştür.
ârâmîde	(f.s.) dinlenen, rahat olan, rahatta ve sükûn halinde bulunan, (bkz: âre-mîde).
ârâmiş	(f.i.) dinleniş, rahat, huzur, (bkz: ârmiş).
aramram	(a.i.) l pek çok asker. 2. şiddetli hal ve iş. (bkz: aremrem).
ârâm-rübâ	(f.b.s.) rahat kaçıran, bozan, (bkz: ârâm-sûz).
ârâm-sâz	(f.b.s.) oturan, yerleşen.
ârâm-sûz	(f.b.s.) rahat ve huzuru bozan, rahatsızlık veren, (bkz: ârâm-rübâ).
ârân	(f.i.) dirsek, (bkz: mirfak).
ar'ar	(a.i.) 1. dağ servisi, dikenli ardıç ağacı. 2. meç. güzeldeki boy bos.
a'râs	(a.i.) 1. (urs'un c.) nikâh törenleri. 2. düğünler. 3. (ırs'ın c.) evliler.
aras	(a-i-) yorgunluk, bitkinlik.
a'râs	(a.i.c.) arsalar, boş topraklar.
arasât	(a.i. arsa'nın c.) ise de "mahşer yeri, haşir ve neşir meydanı" mânâlarına gelir.
ârâste	(f.s.) bezenmiş, süslenmiş, (bkz: âreste).
ârâste-gi	(f.i.) arâstelik, süslülük.
a'râş	(a.i. arş'ın c.) 1. tahtlar. 2. çatılar. 3. damlar. 4. direkler. S. pavyonlar.
arât	(a.i.) 1. bölge, mıntaka. 2. avlu. (bkz: ara3).
ârâyende	(f.s.) düzen verici, süs-leyici.
ârâyî	(f.i.) süsleyicilik.
ârâyîş	(f.i.) 1. süs, bezek, ziynet. 2. süsleme, süsleniş; süsleyiş.
araz	(a.i.c. a'râz) 1. işaret, alâmet. 2. tesadüf. 3. kaza, felâket. 4. fels. kendi kendine vücut bulamayıp, başka bir cevherle meydana gelen hal ve keyfiyet.
a'râz	(a.i. araz'ın c.) 1. işaretler, alâmetler. 2. tesadüfler, hastalık alâmetleri. 3. kazalar, felâketler.
a'râz	(a.i. ırz'ın c.) ırzlar, namuslar.
Hetk-i a'râz	ırza geçmeler.

Tarihvemedeniyet.org

arazan	(a.zf.) tesadüfen.
arazât	1. topraklar. 2. iklimler. 3 memleketler.
arazbâr	(a.f.b.i.) muz. Türk müziğinin pek eski mürekkep makamlanndandır. Nevâ'da beyâtî ile rast beşlisi'nin çârgâh'daki şeddi ve uşak dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelmiştir. Donanımına mi için bir koma bemolü konulur, bu arıza, makamı meydana getiren ilk iki dizide mevcuttur ve uşşak dörtlüsünde (lâ-si koma bemolü -do-re) de bu ses yoktur. Nota içinde nevâ'da beyâtî için si küçük mücenneb bemolü, diğer iki dizi için de si koma bemolü konulur. Makam, uşşak dörtlüsünü inici bir şekilde icra ile lâ-dügâh perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede nevâ'da beyâtî'nin ve çârgâh'ta rast'ın güçlüsü olan gerdaniye, ikinci derecede de çârgâh'da rast beşlisinin durağı olan do-çârgâh perdeleridir.
arazbâr-pûselik	(a.f.b.i.) muz. III. Selim'in ihtira ettiği mürekkep makamlardan biridir. Arazbâr-pûselik, arazbar mürekkebine bir pûselik dörtlüsü veya beşlisi ilâvesinden meydana gelmiştir. Pûselik dörtlüsünü veya beşlisini inici bir şekilde icra ile lâ-dügâh perdesinde kalır. Donanımına arazbar gibi yalnız mi için bir koma bemolü konulur. Pûselik beşlisi kullanılmışsa, beşlinin son sesi olan mi, bekar işareti ile değiştirilir; dörtlünün bir arızası yoktur. Lâhin içinde yapılacak olan değiştirmeler, aynen arazbarda olduğu gibidir.
arazbâr-zemzem	muz. adı Nasır Abdülbâ-kî'nin tedkik ve tahkikinde geçen makam.
arâzet	(a.i.) genişlik.
arâzî	(a.i. arz'ın c.) yerler, topraklar.
arâzî-i âmire	kendisinden herhangi bir surette intifa olunan yerler.
arâzî-i emîriyye	huk. rakabesi beytülmâle ait olarak devlet tarafından fertlere dağıtılan yerler. [tarla, çayır, yaylak, kışlak, koru ve emsalini içine alır].
arâzî-i emîriyye-i mevkufe	huk. yalnız hazîne menfaatleri veya yalnız tasarruf haklan veyahut her ikisi bir hayır cemiyetine tahsis olunan mîrî arazî.
arâzî-i emîriyye-i sırfa	huk. beytülmâle ait menfaatleri ve tasarruf haklarından hiç biri bir cihete tahsîs olunmayıp devlete ait olan ve fertlere tefviz olunan memleket arazîsi.
arâzî-i gamire	("ga" uzun okunur) huk. harap, su baskını veya içine henüz çift girmemiş olan yerler, (tersi arâzî-i âmire'dir].
arâzî-i gayr-ı mezrûa	ekilmemiş toprak.
arâzî-i hâliyye	boş, sahipsiz topraklar.
arâzî-i haraciyye	huk. fetholunan arazîyi ülüleınr, müslim olmayan eski ahâlisi elinde bırakır veya hâriçten müslim olmayan ahâliyi getirerek yerleştirirse bu arazîye "haraciyye" denilir.
arâzî-i mahlûle	huk. mutasarrıfının intikal sahibi mirasçı bırakmaksızın ölümüyle mahlûl olan arâzî-i emîriyye.
arâzî-i mahmiyye	huk. rakabesi beytül-mâle ait bulunan araziden koru, mer'a, yol, pazar yerleri gibi halkın ihtiyaçlarına tahsîs edilmiş yerler.

Tarihvemedeniyet.org

arâzî-i meftûha	huk. fetih hakkının taallûk ettiği yerler, [kaideten, arâzî-i meftûha devletin malı sayılır. Devlet bu kabil arazîyi ya ganim-lere veya başkalarına dağıtır veya kendi sahipleri elinde bırakır].
arâzî-i mektûme	huk. beytülmâle haber verilmeksizin tasarruf olunan mahlûl veya müs-tahik-i tapu yerler.
arâzî-i memlûke	mülk, timar toprağı; mülkiyet yolu ile tasarruf olunan yerler, [sahibi yer üzerinde mülkiyet hakkını hâizdi].
arâzî-i metrûke	terkedilmiş, bırakılmış topraklar.
arâzî-i mevât	huk. kimsenin temellük ve tasarrufunda olmadığı ve ahâliye terk ve tahsis kılınmadığı halde yüksek sesli kimsenin sesi işitilmeyecek derecede köy ve kasabalar gibi mâmur yerlerden uzak bulunan, yâni tahminen yanm saat mesafe uzaklığı olan taşlık, pırnallık, kıraç yerler.
arâzî-i mevkufe	huk. vakıf toprak, vakfo-lunmuş arazî, [arazî kanununa göre mîrî menfaatleri bir cihete tahsîs olunan yer].
arâzî-i mevkufe-i sahîha	huk. arâzî-i memlûkeden şartlarına uygun olarak vakfolu-nan yerler, [bunların rakabesi ve bütün tasarruf haklan vakfa aittir].
arâzî-i mevkufe-i gayr-ı sahîha	huk. arâzî-i emîriyeden ifraz olunarak ülülemre'nin veya onun izniyle başkalarının vakfeylemiş olduğu arazî, [burada vakfiyet tahsîs münâsebetinden ibarettir].
arâzî-i mîriyye	devlete ait arazî.
arâzî-i muhtekere	kiracısı tarafından üzerine bina yapılmak veya ağaç dikilmek üzere senelik bir para karşılığında kiraya verilen arazi, [kiracı kira bedelini her sene arazî sahibine vererek o arazîyi daimî surette elinde bulundurur].
arâzî-i mukaddese	kutlu topraklar.
arâzî-i mübâreke	Hicaz.
arâzî-i mülkiyye	hükümet toprağı.
arâzî-i mürfaka	huk. sokaklarda oturulacak yerler ile caddelerde boş bırakılan mahaller, yolculara mahsus olmak üzere terkedilen konak yerleri, kervansaraylar, [bunlar, arâzî-i met-rûkeden sayılır].
arâzî-i müştereke	huk. şayian tasarruf olunan yer.
arâzî-i öşriyye	huk. ziraat olundukça her sene hâsılatından beytüssadakaya konmak üzere öşür alınan yerler.
arâzî-i selîhâ	huk. çıplak tarla, [istihkak-ı hars'ın yani bir yerde ziraat etme hakkının bu gibi yerlere taallûku asıldır],
arâzî-i ukriyye	huk. vergiye tâbi olup, sahiplerinin kudretsizliği yüzünden boş kalması sebebiyle hâsılatından muayyen kısmı devlete ve yirmide, yirmi beşte, otuzda bir gibi muayyen hissesi "ukr" nâmıyle mâliklerine verilmek üzere devletçe çiftçilere tefviz olunmuş mülk yerler.
a'râzî	(a.s.) ânzî, tesadüfi, rastgele.
âraziş	(f.i.) hayır ve iyilikte bulunma, sadaka verme.
arbede	(a. i.) kavga, patırdı, (bkz: cidal).
arbede-cû	(a.f.b.s.) kavgacı, (bkz: cidâl-cû).
arbede-cû-yâne	(a.f.zf.) kavga çıkarmaya yellenerek.
arbede-kâr	(a.f.b.s.) kavga çıkaran, kavgacı, (bkz: arbede-sâz).
arbede-sâz	(a.f.b.s.) kavga çıkaran, kavgacı, (bkz: arbede-kâr).

arbede-sâzî	(a.f.b.i.) kavgacılık.
arec	(a.i.) topallık, aksaklık.
arecân	(a.i.) topal, aksak adamın yürümesi.
arcâ	(a.s. arec'in müen.) 1. aksak, topal. 2. i. sırtlan.
arcele	(a.i.) sürü.
ârd	(f.i.) 1. buğday ve benzerlerinden öğütülen un. 2. değirmen taşına buğdayı akıtan oluk.
ârd-bîz	(f.b.s.) 1. un eleyici. 2. un eleği.
ârden	(f.i.) 1. süzgü. 2. kevgir.
ârdhâle	(f.i.) "bulamaç" denilen yemek. (bkz: ardtûle, arddûle).
ârdîn	(f.i.) imtihan, tecrübe, deneyiş.
ardiyye	(a.i.) eşya saklanan yer, antrepo.
ardtûle, arddûle	(f.i.) "bulamaç" denilen yemek, (bkz. ard-hâle).
âre	(a.i.) ödünç alınan veya verilen şey, ödünç.
âreb	(a.s.) (daha, en, veya pek) akıllı, açıkgöz.
ârec	(f.i.) dirsek, (bkz: ârenç, âret).
arec	(a.i.) topallık.
a'rec	(a.s.) topal, aksak, (bkz: leng). .
arecân	(a.i.) topallık, aksaklık.
a'ref	(a.s.) 1. pek ma'ruf, çok bilinen. 2.-(daha, pek, çok) arif, anlayışlı ve bilgili.
arefe	(a.i.) 1. arife, dînî bayramlardan bir evvelki gün. 2. bir önceki gün.
arekiyye	(a.s. müen.) zinâkâr [kadın].
a'rem	(a.s.) benekli, alacalı [şey].
ârem-gâh	(f.b.i.). (bkz: ârâm-gâh).
âremîde	(f.s.) dinlenen; rahat, (bkz: ârâmîde).
aremrem	(a.i.) kalabalık ordu. (bkz: aramram).
âren	(f.i.), (bkz. ârenc, âret).
ârenc	(f.i.) 1. dirsek, (bkz: ârec, âret). 2. gidiş, tarz, usul, yol.
ârende	(f.i.) bir şey getiren [kimse].
âreng	(f.i.) 1. dirsek [vücutta]. 2. zan-nolunur ki, galiba, "öyledir, benzer, hemen odur" gibi bir yakınlık ve benzerlik mânâsına gelir. 3. dert, keder, mihnet. 4. hîle, dubara. 5. tarz, tavır, üslûp; nevi, çeşit; renk. 6. vâlî, hâkim.
âreste	(f.s.) süslenmiş, bezenmiş. (bkz: âraste).
âret	(f.i.) dirsek, (bkz: ârec, ârenc).
arf	(a.i.) güzel koku.
arfâ	(a.s. ve i. müen. "a'raf") 1. yeleli, 2. sırtlan.
argîş	(f.i.) kadıntuzluğu denilen nebat (bitki) in kök kabuğu, [hekimlikte göz ilacı olarak kullanılır].
arık	(a.i.) uykusuzluk.
ârız	(a.s. arz'dan) 1. gelen. 2. i. tesadüfi vak'a. 3. i. dağ, bulut ve şâire gibi görmeye manî olan herşey. 4. i. yanak.
ârız-ı gülgûn	gül renginde olan yanak, pembe, al yanak.
arıza	(a.i.c. ânzât ve avarız) 1. aksama. 2. engebe. 3. bozukluk, sakatlık. 4. muz. bir notanın, sesini yanm ton yükseltmek veya alçaltmak veyahut eski hâline getirmek için ön tarafına konulan diyez, bemol, bekar işaretlerinin ortak adı.
ârızân, ârızetân	(a.i.c.) iki yanak.

ârızan	(a.zf. ânz'dan) 1. geçici olarak. 2. tesadüfen, rastgele.
ârızât	(a.i. ârıza'nın c.), (bkz. avarız).
ârızî	(a.s. ânz'dan c. avarız) 1. sonradan çıkan. 2. muvakkat, gelip geçici.
ârî	(a.s.) ; 1. çıplak. 2. hür. 3. e. -sız.
ârî	(a.i.) Hind-Avrupa dil ailesinden olan ırk, topluluk veya kimse.
ârî	(f.e.) evet. (bkz: naam, belâ).
ârib	(a.s. arab'dan) hâlis Arap cinsinden olan.
âric	(a.s. urûc'dan) 1. topal, aksak, müen. "ârice". 2. noksan. 3. çıkıp inen.
arîf	(a.s. irfân'dan) 1. meşhur, çok tanınmış. 2. bilgi sahibi.
ârif	(a.s. irfân'dan c. urefâ) 1. bilen, bilgili, irfan sahibi. 2. i. erkek adı.
ârif bi-llâh	marifeti Allah'a vâsıl olan, velî-lik mertebesine ulaşmış kimse, velî.
ârifân	(a.f.b.i.) arifler, bilgililer.
ârif-âne	(a.f.zf.) 1. arif olana yakışacak surette. 2. ortaklaşa, örfene, âdet olduğu üzere. [2 nci mânâsının "harîfâne" den bozma olduğu söylenmektedir].
ârifîn	(a.s. arifin c.), (bkz. ârifân).
ârife	(a.i. arifin müen. c. avârif) 1. iyilik. 2. armağan, bağış. 3. s. nâzik. 4. eli-açık, cömert. 5. kabiliyetli.
ârig	(f.i.) 1. gücenme, kırılma. 2. kıskançlık, haset. 3. nefret, kin ve düşmanlık, (bkz: âjig).
ârim	(a.s.) uygunsuz, hoşa gitmez, ters.
arim	(a.s.) inatçı, kafa tutan.
arîs	(a.i.) gerdek.
Aristatâlîs	(a.h.i.) Yunan feylesofu Aristo.
âriş	(f.i.) mânâ (anlam), mefhum (kavram).
arîş	(a.i.) 1. asma çardağı. 2. samandan yapılmış bir çeşit ev. 3. sundurma.
ârişî	(f.s.) manevî.
âriyet	(a.i.c. avârî) ödünç, eğreti.
âriyet-serây	dünyâ.
âriyeten	(a.zf.) ödünç, eğreti olarak.
âriyetî	(a.s.) ödünç, eğreti.
âriz	(a.i.) ardıç ağacı.
âriz-i Lübnan	but. Lübnan servisi.
arîz	(a.s.) 1. semiz. 2. enli, geniş |şey]. 3. mütevâzi, lâtif, lâyık.
arîz	(a.s. arz'dan) geniş, enli.
arîz ve amîk	(genişliğine ve derinliğine) enine boyuna, uzun uzadıya.
arîz-ül-cism	y.ool. yassısolucanlar, fr. platheimintes.
arîza	(a.i.c. arâiz) küçükten büyüğe yazılan yazı. (bkz: takdime, istirhâm-nâme).
ârizen	(a.zf.). (bkz. ârızan).
arkan	("ka" uzun okunur, a.i.) terleme.
arkub	(a.i.) 1. ökçe siniri, eğrice. 2. yalan ve kötü söz.
arm, arem	(a.i.) inatçılık, kafa tutma.

ârman	(f.i.) 1. hasret, özleme, özleyiş. 2. zahmet, sıkıntı. 3. teessüf. 4. pişmanlık.
ârmânî	(f.s.) kederli, müteessif; pişman; hoşnutsuz.
ârmiş	(f.i.). (bkz. ârâmiş).
arrâde	(a.i.c. arrâdât) tekerlekli mancınık, savaş arabası.
arrâf	(a.i.) 1. falcı, kâhin. 2. müneccim. (bkz: ahter-bîn, ahter-gû, ahter-şinâs, ahter-şümâr1). 3. hekim. 4. göçebe Arap aşiretlerinin örfe vâkıf umûmî bilgileri, [müen. "arrâfe"].
Arrâs	(a. s.) 1. gürleyen ve şimşek çakan. 2. şimşekli.
ars	(a.i.) sevinç, ferahlık.
ars	(a.i.) yıldınmlı gök gürültüsü; yıldırım.
arsa	(a.i.c. arasât) yer, toprak.
arsa-i âlem	âlem arsası, dünya meydanı.
arsa-i kâr-zâr	savaş meydanı.
arsa-i târih	tarih alanı.
arslânî	(f.i.) arslanlı [eski kuruş para],
arş	(a.i.) 1. çardak, çadır. 2. cumba, kafes. 3. çatı, dam. 4. dokuzuncu gök. 5. taht.
arş-fersa	(a.f.b.s.) arşı yıpratan, arştan üstün.
arş-ı a'lâ	göğün en yüksek tabakası, (bkz: arş-ı berin).
arş-ı a'lâ-yı saâdet	saadetin en yüksek yeri.
Arş-ı âşiyân	kutsal kimselerin öldükten sonra gidecekleri yer.
arş-ı a'zam	en yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı.
arş-ı azîm	en yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı.
arş-ı Hudâ	en yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı.
arş-ı iclâl	en yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı.
arş-ı ilâhî	en yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı.
arş-ı ınecîd, arş-ı rahmân	en yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı.
arş-ı Yezdânî	en yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı.
arş-ı berîn	göğün en yüksek tabakası, (bkz: arş-ı a'lâ).
arş ü ferş, arş ü zemîn	gök yüzü ve yer yüzü.
arş ü kürsî	göğün arş kısmı ile altındaki kürsü.
arş-üs-simâk	astr. ikizler takım yıldızı.
arş-üs-süreyyâ	Ülker yıldızının altında bulunan bir yıldız kümesi.
arşa	(a. f.i.) güvene.
arşiyân	(f.i.) Arş'ın etrafında teşbih edip dolaşan melekler, (bkz. hamele-i arş, hamelet-ül-arş).
arş-pâye	yükselen.
artal	(a.s.) benzerlerinden çok daha iri olan.
artaliyyet	(a.i.) benzerlerinden çok daha iri olma.
arûb	(a.s.) kocasına ve sevgilisine çok düşkün kadın.
Arûbâ	(a.i.) yedinci kat göğün adlarından biri.
ârûde	(f.s.) öfkeli, kızgın, hırslı.
aruf	(a.s.) uzun zaman ıstırap çeken.
ârûg	(f.i.) geğirme.
ârugde	(f.s.) öfkeli.
ârûg-zen	(f.b.s.) geğirici, geğiren.
ârûn	(f-i-) iyi vasıflarla şöhret bulma, güzel ve iyi huylular.
arûs	(a.i.c. arâis, f.c. arûsân) 1. gelin. 2. Husrev Perviz'in sekiz hazînesinden biri. 3. kim. kükürt.

Arûs-i cihân	Dünyâ.
Arûs-i çerh	Güneş.
Arûs-i felek	Güneş.
Arûs-i hâverî	Güneş.
Arûs-i Şâm	Şam, Askalon.
Arûsân	(a.i. arûs'un f.c.) gelinler.
Arûsân-ı bâğ	tarla çiçekleri
Arûsân-ı çemen	çimenlik çiçekleri
Arûsân-ı huld	ebediyetin gelinleri, cennet hurileri
Arûs-âne	geline yakışacak şekilde
arûsek	(a.f.i.) 1. küçük gelin. 2. yeşil ve pembe dalgalı sedef.
arûsî	(a.i.) 1. düğün ziyafeti. 2. s. düğüne, geline veya güveye ait.
arûsiyye	(a.i.) Osmanlılar'da değeri geline göre değişen ve yeni evlenen erkeklerden alınan bir vergi.
arûz	(a.i.c. eârîz) 1. yan, taraf. 2. yanak. 3. yol. 4. usul. 5. Arap dilcilerinden imam Halil'in, eski Arap şiirlerini esas tutarak, bir sisteme bağladığı rivayet edilen, hecelerin uzunluğu ve kısalığı esâsına dayanan, esas Arap nazmında, muayyen kalıpları, Türk, Fars, Efgan, Pakistan ve kısmen Hindistan nazımlarında kullanılan vezindir, (bkz: bahr, ilm-i aruz). 6. Arap nazmında beytin birinci mısrâ-ının son kısmı, [bu şekil bizde yoktur].
arûzî	(a.s.) 1. aruz veznine ait olan, aruzla ilgili. 2. i. aruzla yazan kimse.
arv	(a.i.) 1. sıtma ve başka ateşli hastalıklarda gelen ilk titreme. 2. bir iş için birinin yanına sokulma. 3. yemiş vermeyen bir dağ ağacı.
arvend	(f.i.) şan, şeref, azamet, ululuk, debdebe.
arz	(a.i.) bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma, (bkz: arzâ).
arz-ı cemâl	yüz gösterme.
arz-ı dîdâr	yüz gösterme.
arz-ı endâm	boy gösterme.
arz-ı hâcet	istek bildirme.
arz-ı hâl (arzuhal)	1) "hâlin bildirilmesi", ne halde bulunduğunu bildirme; dilekçe, (bkz: arzuhal).
arz-ı hayret	şaşkınlık gösterme.
arz-ı hulûs	1) dalkavukluk etme. 2) samimi olarak sevgisini gösterme.
arz-ı hüner	marifet gösterme.
arz-ı hürmet	saygı sunma.
arz-ı hüsn	güzellik gösterme.
arz-ı mâ-fi-zzamîr	gönüldekini söyleme.
arz-ı iftikar	ihtiyâcını meydana koyma.
arz-ı kudret	kudret gösterme.
arz-ı leşker	asker gösterme, teftiş verme.
arz-ı mazhar	bir işin görülmesi hakkında, halk tarafından yüksek bir makama topluca verilen dilekçe.
arz-ı meveddet	muhabbeti, sevgiyi belli etme.
arz-ı minnet	minnet gösterme.
arz-ı minnettârî	minnet altında bulunduğunu belli etme.

arz-ı muâhât	kardeşçe bağlılığı bildirme.
arz-ı müddeâ	fikrini bildirme.
arz-ı nefs	nefsini öne sürme, gösterme, kendini gösterme [fedakârlık karşısında].
arz-ı ta'zîmât	saygılarını bildirme.
arz-ı taleb	mal satma, mal alma.
arz-ı ubûdiyyet	kulluğunu, bağlılığım bildirme, gösterme.
arz-ı uhuvvet	(bkz. arz-ı muâhât). 2) Mehmet Rauf tarafından istanbul'da resimli ve haftalık olarak yayımlanmış bir gazete.
arz	(a.i.c. arazûn ve [tabakaları bakımından] "arzîn" şekli de vardır). 1. Dünyâ. 2. toprak.
arz-ı basît	düz yer.
arz-ı gayr-i meskûn	yaşanmaz [toprak, yer
arz-ı Ken'ân	(bkz: arz-ı mev'ûd, arz-ı mukaddes).
arz-ı meskûn	yaşanabilir [yer]. 3. iklim; memleket.
arz-ı a'şâriye	öşür -onda bir- vergi veren memleket.
arz-ı harâc	vergi veren memleket.
arz-ı mev'ûd	Filistin.
arz-ı mukaddes	Filistin ve havalisi.
arz-ullâhi vâsia	Allahın yarattığı yer yüzü geniştir; geniş arazî.
ârz	(f.i.) ardıç denilen ağaç. (bkz: âriz).
arz	1. en, genişlik. 2. astr. enlem.
arz-ı belde	astr. her hangi bir mahallin üstünden geçen arz dâiresi.
arz-ı belde ta'yîni	jeol., astr. herhangi bir mahalde kutup yıldızına veya diğer yıldızlara rasatlar ve bu rasatlara dayanan astronomik hesaplar yapmak suretiyle o yerin arzını tâyin etme. [aynı ameliye Güneşle de yapılabilir].
arz-ı cenûbî	güney enlem.
arz-ı şimâlî	kuzey enlem.
arzâ	(f.i.) sunma, gösterme, (bkz: arz).
arzan	(a.zf.) enine, enliliğine, genişliğine.
arzânî	(a.zf.) enine olarak.
arz-dâşt	(a.f.b.i.) hâtıra, muhtıra, andaç.
arz-gâh	(a.f.b.i.) toplanma yeri [bir şey arzetmek için].
arz-hâne	(a.f.b.i.) Topkapı Sarayı'nda Hırka-i Şerîf odasının dışındaki aralık oda, aslanhâne.
arzî	(a.i. arz'dan) toprağa ait, toprakla ilgili.
arzî	(a. s. arz'dan) ene ait, en ile ilgili.
arzîn	(a.i. arz'ın c.) arzlar, [tabakaları itibariyle].
arziyyât	(a.i.c.) jeoloji, fr. geologie .
arziyye	(a.s.) toprakla, topraktan yetişen.
Mahsûlât-ı arziyye	toprak mahsulleri.
arzîz	(f.i.) kurşun, kalay, (bkz: resâs).
Arzû	(a.h.i.) meşhur halk hikâyelerinde Kamber'in sevgilisi.
ârzû	(f.i.) istek, heves.
ârzû-dâr	(f.b.s.) istekli, hevesli. (bkz. arzû-keş, arzû-mend).
arzuhal	(a.b.i.). (bkz: arz-ı hâl, istid'â).
ârzû-keş	(f.b.s.) istekli, hevesli. (bkz. ârzû-dâr, ârzû-mend, hâhiş-gâr, hâhiş-ger).
ârzû-mend	(f.b.s.) istekli, hevesli. (bkz. ârzû-dâr, ârzû-keş).

ârzû-mendî	(f.b.s.) istek, heves.
ârzû-nâk	(f.b.s.) istekli.
arzû-şikesten	(f.b.i.) arzunun yerine gelmemesi, istek kırıklığı.
arzû-yi hayât	psik. yaşamak isteği.
âs	(a.i.) bot. mersin ağacı.
Habb-ül-âs	mersin ağacı meyvası.
âs	(f.i.) 1. değirmen, (bkz: âsiyâ, âsi-yâb). 2. kakum denilen bir hayvan.
asâ	(a.i.c. a'sâ) 1. deynek, sopa. 2. dervişlerin taşıdıkları sopa.
âsâ-yi Mûsâ	Hz. Musa'ya Allah tarafından mu'cize olarak verilen ve yılan hâline giren değnek.
âsâ	(f.i.) 1. esneme. 2 vakar, ciddîlik. 3. süs, bezek.
-âsâ	(f.e.) gibi.
Cennet-âsâ	cennet gibi, (bkz: manend, veş).
a'sâ	(a.i. asâ'nın c.) değnekler, sopalar.
âsâb	(a.i. eseb'in c.) vücudun alt kısmında çıkan kıllar.
asab	(a.i.c. a'sâb) sinir, damar.
asab-ı alâkavî	anat. sempatik sinir sistemi.
asab-ı aynî	anat. göz siniri.
asab-ı basarî	anat. görme siniri.
asab-ı enfî	anat. burun siniri.
asab-ı hançerevî	anat. gırtlak siniri.
asab-ı rievî-i mî'de	anat. akciğer mide siniri, fr. nerf vague.
asab-ı sem'î	anat. işitme siniri.
asab-ı şevkî	anat. omur siniri, fr. nerf spinal.
asab-ı taht-el-lisânî-i kebîr	anat. büyük dilaltı siniri, fr. nerf hypoglosse.
asab-ı vustâ	anat. ortadamar, fr. me-diane.
a'sâb	(a.i. asab'in c.) sinirler.
a'sâb-ı alâkaviyye	anat. vazomotor(lar), damar devindiren sinirler.
a'sâb-ı gûş	kulağın sinirleri.
a'sâb-ı kâinat	kâinatın sinirleri.
a'sâb-ı muharrike	anat. motor sinirleri.
a'sâb-ı şemme	anat. koklama sinirleri.
asabânî	(a.s.) 1. asabe'ye ait, asabe ile ilgili. 2. sinirli.
asabât	(a.i. asabe'nin c.). (bkz: asabe).
asabe	(a.i. c. asabât) 1. bir tek sinir. 2. baba tarafından akraba olanlar. 3. şer'an, miras alamayan akraba. 4. birinin fırkası ve avenesi.
asâbi	(a.i. usbu'un c.) parmaklar, (bkz: esâbi1)
asabî	(a.s. asab'dan) sinirli.
a'sâbî	(a.s.). (bkz. asabî).
asabiyy-ül-cenâh	zool. sinir kanatlılar, fr. pseudonevroptees.
asabiyy-ül-mizâc	yaradılışça sinirli olan [kimse].
asabiyye	(a.i.) 1. sinir hastalıkları. 2. sinir hastalıkları pavyonu.
asabiyye-i teşennücât	sinir spazmları.
asabiyyet	(a.i.) 1. sinirlilik. 2. kendi akraba, vatan, din ve milliyetini asm derecede kayırma gayreti.
asabiyyet-i kavmiyye	şovenlik, yurtseverlik.
a'sac	(a.s.) alnı üstüne saçı dökülmüş.
Asâd	(a.i.) esed'in c. arslanlar.

Âsaf (a.h.i.) 1.Süleyman Peygamberin veziri. 2. vezir.
âsaf-âne (a.f.zf.) vezire yakışacak surette.
âsafî (a.s.) vezire mensup.
Bâb-ı âsafî Bâb-ı âlî.
Emr-i âsafî sadrâzam buyruğu.
asâfir (a.i. usfûr'un c.) 1. serçe kuşları.
Lisân-ül-asâfîr kuş dili. 2. zool. serçegiller.
âsaf-rey (a.b.s.) düşüncesi Âsafınki gibi mâkul olan [vezir].
âsaf-tedbîr (a.b.s.) yolu, tutumu Âsafınki gibi mâkul olan [vezir].
asâgır, asâgıre (a.s. asgar'm c.) şeref ve itibarca küçük olanlar.
asâgır ve ekâbir (a.f.s.) küçükler ve büyükler. [îtibar ve mevkice].
asâhib (a.i.ashâb'ın c.) sahipler.
asâhıb (a.i. sâhib'in c.) 1. sahipler, mâlikler, efendiler. 2. yol arkadaşları, dostlar.
asâib (a.i. ısâbe'nin c.) 1. cemâatler, tayfalar. 2. başa sarılan nesneler, kaşbastılar, sargılar, (bkz. asâyib).
asâ-keş (a.f.b.s.) 1. sopa çeken. 2. kör yedekçisi.
asâkir (a.i. asker'in c.) erler.
asâkir-i bahriyye deniz askerleri, bahriyeliler.
asâkir-i berriyye kara askerleri.
asâkir-i hassa pâdişâhı koruyan askerler.
asâkir-i mansûre-i Muhammediyye tar. II. Mahmud zamanında Yeniçeri Ocağının 17Kasım 1 826 da kaldırılması üzerine kurulan ordu teşkilâtı.

asâkir-i muâvine yardımcı milis askerleri.
asâkir-i muntazama ordu askeri.
asâkir-i nizâmiyye ilk askerlik devresini yapmakta olan asker.
asâkir-i redîfe ikinci devre askerliğini yapan askerler.
asâkir-i şâhâne askerler [umûmî olarak].
âsâl (a.i.) ahlâk.
âsâl (f.i.) temel, kök.
âsâl (a.i. asîl'in c.) ikindi ile akşam veya yatsı arasındaki zamanlar.
Bi-l-gudüv-vi ve-l-âsâl sabah-akşam.
asale (a.s.) çok zehirli ve korkunç yılan.
asâle (a.i.) bal peteği.
asâlet (a.i. asl'dan) 1. soysop temizliği. 2. kendi nâmına hareket. 3. ed. yazıda veya sözde bayağı tâbirlerin bulunmaması, (bkz: edeb-i kelâm).
asâleten (a.zf.) kendi nâmına hareket ederek, [vekâletin zıddı olmak üzere de kullanılır].
asâletlü (a.t.s.) eskiden yabancı elçilere verilen unvan.
asâlet-meâb (a.b.s.) asâletli. [eskiden yabancı elçiler için kullanılırdı].
âsâm (a.i. ism'in c.) suçlar, günâhlar, kabahatler.
a'sâm (a.i. usme'nin c.) 1. gerdanlıklar. 2. tasmalar.
a'sam (a.s.) ön ayaklan sekili olan [hayvan].
asamm (a.s.) 1. sağır, işitmez. 2. söz işitmez. 3. sert; güç; tahammül edilmez. 4. i. gr. Arap yazısında ikinci ve üçüncü kökünde uzun harf bulunan bir fiil.
asammiyyet (a.i.) sağırlık, duymazlık.

âsân	kolay.
âsân-gîr	(f.b.s.) kolay tutulan, kolay zaptedilen.
âsânî	(f.i.) kolaylık.
âsâr	(a.i. eser'in c.) 1. izler, nişaneler, alâmetler. 2. âbideler. 3. hikâyeler; an'aneler, gelenekler. 4. başyazarı Menemenlizâde Tahir olan ve istanbul'da yayımlanmış haftalık bir gazete.
âsâr-ı atîka veya kadîme	eski eserler.
âsâr-ı cedîde	yeni eserler.
âsâr-ı edebiyye	edebî eserler.
âsâr-ı eslâf veya kudemâ	eskilerin yazdığı
âsâr-ı hâzıra	çağdaş eserler.
âsâr-ı ilmiyye	ilmî, bilimsel eserler.
âsâr-ı matbûa	basılmış eserler.
Âsâr-ı mehdiyye	astr. fr. nutatio .
Âsâr-ı mergube	rağbet kazanmış, beğenilmiş eserler.
Âsâr-ı nefîse	güzel sanat eserleri.
Âsâr-ı nisvân	(kadınların eserleri) Fevziye Abdiirreşid tarafından İstanbul'da onbeş günlük olarak yayımlanmış bir aile dergisi.
âsâr-ı sınâiyye ve zarîfe	zarif ve sanatlı eserler.
âsâr-ı ulviyye	astr. yıldızın tesiriyle meydana gelen gök hâdiseleri.
âsâr-üş-şerîfe	Hz. Muhammed'den kalan hırka, saç, sakal ve benzeri kutsal emânetler.
asar	(a.i.) 1. toz. (bkz: gubâr). 2. sığınak, (bkz. melce).
âsâr	(a.i. ısr'ın c.) 1. vazifeler, görevler. 2 . yükler. 3 . cürümler, kabahatler.
asâr	(a.i.) fakirlik.
a'sâr	(a.i. asr'ın c.) yüzyıllar.
a'sâr-ı sâlife	geçmiş asırlar, yüzyıllar.
as'ar	(a.s.) pek kibirli, çarpık yüzlü
âsâre	(f.i.) sayı hesap.
asârîm	(a.i. asrâm'ın c.) 1. çadır kümeleri. 2. ayrı ayrı küçük insan toplulukları.
âsârûn	(f.i.) kedi otu. - U, -l
asâtıb	(a.i. ıstabl'ın c.) ahırlar.
âsây	(f.s.) gibi (bkz: âsâ).
Asâyib	(a.i. ısâbe'nin c.), (bkz. asâib).
âsâyiş	(f.i.) 1. rahat, huzur. 2. güvenlik.
âsâyiş-bahş	(f.b.s.) huzur ve güven veren.
âsâyiş berkemâl	rahat ve huzur yerinde.
âsâyiş-cû	(f.b.s.) asayiş arayan, rahatını ve huzurunu isteyen.
âsâyiş-cûyâne	(f-b.zf.) asayiş ve rahat arayana yakışacak surette.
âsâyiş-perver	(f.b.s.) rahat, huzur ve selâmet taraflısı.
âsâyiş-perver-âne	(f.b.zf.) rahat, huzur ve selâmet taraflısına yakışacak surette.
asb	(a.i.) 1. sargı, bağ. 2. mendil. 3. sarmaşık.
asbâb	(a.i. sabeb'in c.) çukur yerler.
asbâg	(a.i. sıbg'ın c.) boyalar.
asbâh	(a.i. subh'un c.) sabahlar.
âsbân	(f.s.) değirmenci, değirmen sahibi, (bkz. asiyâ-bân).
Âsbânî	(f.i.) değirmencilik,
asbâr	(a.i. sıbr'ın c.) akbulutlar.

Asced	(a.i.) hâlis altın.(bkz: deh-dehî).
asdâ'	(a.i. sadâ'nın c.) sesler, avazlar.
asdâf	(a.i. sedefin c.) sedefler,
asdâg	(a.i. sudg'un c.) anat. şakaklar.
Asdagân	(a.i) anat. insanın kollarındaki nabız damarları.
asdâk	(a.i. sıdk'ın c.) 1. hakikatler, gerçekler. 2. doğru ve samîmi olanlar.
asdika	("ka" uzun okunur, a.i. sâdık'ın c.) samimî dostlar.
asdika-yi bende-gân	sâdık kullar.
asel	(a.i.) 1. bal. 2. cennetteki dört sudan biri.
asel-i Dâvud	bot. bir çeşit kına çiçeği.
asel-i musaffâ	süzme bal.
Şem-i asel	balmumu.
asel-i temr	bot. erken olmuş hurmanın koyu usaresi.
a'sel	(a.s.) 1. eğri olan katı şey. 2 eğri dişli veya eğri bacaklı [adam].
aselî	(a.s.) 1. bal renginde olan. 2. i. Yahudilerin ayırdedilmek üzere, omuzlarına taktıkları sarı kumaş. 3. i. eskiden kullanılan bal renginde bir çeşit kumaş.
aseliyyet	(a.i.) bal hâli.
asemm	(a.s.) çok sağır, kulaktan hiç işitmeyen [kimse].
aser	(a.i.) solaklık.
a'ser	(a.s.) 1. pek zor ve çetin, dayanılması çok güç. 2. solak.
aserât	(a.i. asre'nin c.) 1. ayak kaymaları. 2. sürçmeler. 3. yanılmalar.
ases	(a.i.) gece devriye gezen, gece bekçisi.
asf	(a.i.) 1. zulüm. 2. haksızlık. 3. can çekişme. 4. rüzgârın kuvvetle esmesi.
asfâd	(a.i. safed'in c.) suçluların veya mahkûmların ellerine ve ayaklarına takılan demirden veya kayıştan yapma kelepçe.
asfâf	(a.i. saffın c.) saflar, hatlar. (bkz. sufûf).
asfâr	(a.i. sıfr'ın c.) 1. sıfırlar. 2. s. boş, hükümsüz, değersiz şeyler, (bkz. sufûr).
asfer	(a.s.) 1. san.
Mahbûb-i asfer	altın. 2. uçuk, soluk benizli. 3. kızıl. 4. ıslık calici, ötücü. 5. büsbütün boş.
asfiyâ	(a.s. safî'nin c.) 1. samîmî, saf, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimseler. 2. a. i. samîmî dostlar, azizler,
asga	(a.s.) 1. çarpık yüzlü. 2. öğrenmeye çok hevesli.
asgar	(a.s. sagîr'den) (daha, pek, çok, en) küçük.
asgar-ı nâmütenâhî	istenilen her değerden daha küçük, sonsuz küçük, fr. infiniment petit, infinitesimal.
asgarân, asgareyn	(a.i.) kalb ile dil.
asgarî	(a.i.) en küçüklü, en az olan.
Âsgûn	(f.i.) Hazar denizine verilen bir ad.
ashâb	(a.i. sâhib'in c.), (bkz. eshâb).
Ashame	(a.h.i.) Peygamberimiz devrinde İslâmlığı kabul eyleyen Habeş Necâ-şi'sinin adı.
ashar	(a.s.) 1. saçı kızıl [adam]. 2. kırmızı tüylü [adam].

Tarihvemedeniyet.org

ashâr	(a.i. sıhr'ın c.) evlenme neticesinde erkek akrabalar, güveyler, kayınbiraderler, kayınpederler.
âsıf, âsıfe	(a.s.c. avâsıf, âsıfât) sert, şiddetli [rüzgâr, fırtına].
âsıfe	(a.i.c. âsıfât, avâsıf) 1. şiddetli esen rüzgâr. 2. kadın adı.
âsım	(a.s. ismet'den) 1. yasak, yanına yaklaşılamayan. 2. günahtan, haramdan çekinen. 3. iffetli.
Âsıma, Âsime	(a.h.i.) Medine şehrinin bir adı.
âsî	(a.s.) ahlâkı bozuk, ahlâksız, çapkın.
asî	(a.s.) uygun, elverişli.
asî, asiye	(a.s.) çok isyancı.
âsî	(a.s. isyân'dan. c. usât) 1. karşı gelen. 2. şaki, haydut, (bkz: bağı). 3. günahkâr, (bkz: âsim).
âsî	(a.i.) doktor, cerrah.
âsî	(f.s.) mahzun, kederli.
asîb	(a.s.) pek sıcak, kızgın.
âsîb	(f.i.) 1. çarpışma. 2. belâ, âfet, musibet, zarar.
âsib-i rüzgâr	zamanın belâsı.
âsîb-resân	(f.b.s.) belâya düşüren, zarar veren.
asîde	(a.i.) 1. bulamaç. 2. taze bamya, un, etsuyu ve tereyağı ile pişirilen bir türlü Arap yemeği.
asîf	(a.i.c. usefâ) para ile tutulan işçi, gündelikçi.
asîl	(a.i.) 1. öğleden sonranın son kısmı, akşam. 2. ölüm.
asîl	(a.s. asl'dan) 1. sağlam. 2. iyice kökleşmiş. 3. kendi adına hareket eden. 4. edepli, terbiyeli [adam].
asîl-âne	(a.f.zf.) asîl olanlara yakışacak surette.
asîle	(a.i.c. asâil) 1. öğleden sonranın son kısmı; akşam. 2. bir şeyin bütünü. 3. ölüm.
asîl-zâde	(a.f.b.s.c. asîl-zâde-gân) adam evlâdı, temiz ve görgülü bir aileye mensup olan.
asîl-zâde-gân	(a.f.b.s.) asilzadeler.
âsim	(a.s. ism'den) günahlı, kabahatli,
Abd-i âsim	günahkâr, kabahatli kul.
âsîme	(f.s.) 1. akılsız, beyinsiz. 2. şaşkın, sersem, (bkz: âsîven).
âsîme-gî	(f.i.) 1. akılsızlık, beyinsizlik. 2. şaşakalmış olma.
âsîme-sâr, âsîme-ser	(f.b.s.) kafası karışık.
âsin	(a.s.) pis kokulu.
âsir	(a.s.) bir efsâneyi nakleden.
âsir, âsire	(a.s.) ayağı kayan.
âsir, âsire	(a.s.) şırasını veya yağını almak için sıkan, [üzüm ve benzerleri gibi şeyleri].
asîr	(a.s.) 1. bitişik, komşu. 2. karma karışık, dolaşık.
asîr	(a.i.) şırası veya yağı alınmak için sıkılmış şey, usare.
asîr	(a.s. usret'den) 1. zor, güç, zahmetli.
Emr-i asîr	zor iş. 2. titiz tabiatlı [adam].
âsire	(a.i.c. âsirât) hayvanın ayağının arasına takılan köstek.
asîre	(a.i.) cibre, posa. (bkz: secîr).
âsitân	(f.i.) eşik. (bkz: atebe).
âsitân-ı memâlik-sitân	(ülkeler fethedenin eşiği), meç. Sultan sarayı, istanbul.
âsitân	(f.i.) müneccimlerin hesaplama göre insan hayatının uğursuz dakikaları, (bkz. astan).

âsitâne	(f.i.). (bkz. âstâne).
âsîven	(f.s.) fikri dağınık, şaşkın, sersem, (bkz: âsîme).
âsiyâ	(f.b.i.) değirmen taşını yontan âlet, dişengi.
âsiyâ, âsiyâb	(f.b.i.) su değirmeni, (bkz. as).
âsiyâ-âjen	(f.b.i.) değirmen taşını yontan âlet, dişengi.
âsiyâ-bân	(f.b.i.) değirmen sahibi, değirmenci.
âsiyâ-ger	(f.b.s.) değirmen yapan.
âsi-yân	(a.f.b.s. âsî'nin c.) âsîler, karşıgelenier, başkaldıranlar.
âsiyân-ı rûz-i cezâ	kıyamet gününün âsîleri.
âsiyâ-seng	(f.b.i.) değirmen taşı.
âsiyâ-zene	(f.b.i.) değirmen taşı dişengisi.
âsiye	(a.i.) 1. sütün, direk, kolon. 2. s. kederli, üzüntülü [kadın].
Âsiye	(a.h.i.) dînî inanışlara göre Hz. Mûsâ'yı Nil'den çıkararak büyütüp yetiştiren Firavn'ın zevcesinin adı.
âsiye	(a.s.) ["âsî" kelimesinin müen.jisyancı kadın.
aska'	(a.i. suk'un c.) 1. bölgeler. 2. çeşme duvarlarının bölmeleri.
aska'	(a.i.) kanarya [kuş].
askar	(a.i.) üzüm şırası.
asker	(f.s.) devredici, seyyar, (bkz: asker).
asker	(a.i.c. asâkir) er. (bkz: cünd, leşker).
asker-gâh	(a.f.b.i.) asker kampı.
askerî	(a.s.) askere mahsus; askere askerliğe mensup.
askeriyân	(o.f. asker'in c.) askerler.
askeriyye	(a.s.) askere ait, askerle ilgili.
asl	(a.i.) 1. asıl, kök, dip, kütük, temel, esas, kaide, kural; hakikat; soy, nesep; bir şeyin belli başlı kısmı; başlangıç; baş; yer; sıhhat. 2. s. hakikî, esaslı, hâlis, safî. 3. z f. esasen, zâten, başlıca, en ziyâde, alelhusus; hakîkaten.
asl-ı meyyit	huk. ölen kimsenin babası, babasının babası ve ilâh...
asl-ı vakf	vakfedilen mal.
asl ü esâs, asl ü fasl	gerçek, doğru.
asl ü nesl	soysop.
asla'	(a.s.) dazlak, başının ön tarafındaki saçları dökülmüş olan [adam].
aslâ	(a.zf.) hiç bir vakit.
aslâ ve kat'â	hiç bir vakit.
aslâb	(a.i. sulb'ün c.) beller, sulpler, (bkz: aslub).
aslâd	(a.s. sald'ın c.) 1. sert, katı ve düz. 2. [çakmaktaşı hakkında] ateşsiz. 3. cimri, hasis, pinti.
aslah	(a.s. sâlih'den). (bkz. eslah).
aslah-Allah	(a.n.cü.). (bkz ; eslah-Allah).
asled	(a.s.) 1. katı, sert. 2. tamahkâr, pinti.
aslem	(a.s.) kesik kulaklı.
aslen	(a.zf.) aslında, esâsında; temelden, kökten, soyca.
aslî	(a.s.) asla mensup, husûsî, seçkin. (bkz: esâsî, mümtaz).
asliyye	(a.s.) aslî.
Me'mûriyyet-i asliyye	asıl me'murluk.
asliyyet	(a.i.) hususîlik, özellik, seçkinlik, (bkz: mümtâziyyet).
aslub	(a.i. sulb'ün c.), (bkz. aslâb).
asma'	(a.s.) 1. uyanık ve gözü açık [adam]. 2. keskin [kılıç].

asmâ	(a.s.) eğri elli veya eğri bacaklı,
asmah	(a.s.) çok şecâatli, pek kahraman
asmaî	(a.h.i.) Arapların meşhur şâiri,
âsmân	(f.i.) gök, semâ.(bkz: asuman).
âsmân-ı berîn	(bkz. arş-ı a'lâ).
asman ü rîsmân	ciddî söz ile ona karşı söylenilen saçma sapan sözden kinayedir.
âsmân-dere	(f.b.i.) saman yolu, saman uğrusu, süreyyâ (bkz. kehkeşân).
âsmân-dırahş	(f.b.i.) şimşek. (bkz. berk, beve).
âsmâne	(f.i.) tavan, kubbe, dam.
âsmân-gûn, âsmân-gûnî	(f.b.s.) gök mavisi.
âsmânî	(f.s.c. âsmâniyân) 1. göğe, Güneşe, Aya mensup. 2 açık mavi. (bkz. âsümânî).
âsmânî âhen	(f.b.i.) yıldırım.
âsmâniyân	(f.i. âsmânî'nin c.) melekler.
âsmân-rend	(f.b.i.) müneccim.
âsmân-senc	(f.b.s.) saat.
âsmâr	(f.i.) bot. mersin ağacı.
âsmende	(f.s.) 1. hîle ile aldatan, inandıran. 2. alık, şaşkın.
asmet	(a.s. samt'dan) konuşamayan, sessiz, dilsiz.
asmıha	(a.i. sımâh'ın c.) kulak delikleri.
âsmûg	(f.i.) eski îranlılarca, düşmanlık ve bozgunluk yapmaya çalıştığı farzolu-nan büyük bir şeytanın adı.
asnâm	(a.i. sanem'in c.) 1. putlar. 2. s. sevgililer..
asr	(a.i.c. a'sâr, asûr) 1. yüzyıl.
Asr-ı sâbık	geçen yüzyıl.
asr-ı hâzır	şimdiki çağ.
asr-ı saâdet	Hz. Muhammed'in zamanı. [meç. kutlu ve mutlu geçen zaman].
asr-ı sâbık	geçen yüzyıl. 2. ikindi vakti.
asr-ı evvel, -sânî	ikindi namazı vakitleri.
asrâf	(a.i. sarfın c.) 1. değişiklikler, tahayyüller. 2. masraflar.
asrâm	(a.i. sırm'ın c.) 1. çadır kümeleri. 2. insan kümeleri, (bkz: aşarim).
asrân	(a.i.) 1. iki yüzyıl. 2. gündüzün ilk zamanı. 3. gece ve gündüz.
asr-dîde	(a.f.b.s.) "asır görmüş" yüzyıllık.
asre	(a.i.c. aşerat) 1. ayak kayma. 2. sürçme, yanılma, (bkz. zelâk).
asrem	(a.s.) 1. kulağı sakat, hasta. 2. ailesini geçindirmek için sıkıntı çeken [kimse].
asremân	(a.i.) gece, gündüz.
asrî	(a.s.) zamana uygun, f r. moderne,
âsrîs	(f.i.) meydan, at koşturulan meydan, hipodrom.
assâb	(a.i.) iplikçi.
assâl	(a.i.) kovandan bal çıkaran, bal satan, balcı.
assâle	(a.i.) 1. arı kovanı. 2. bal peteği. 3. bal arısı.
assâr	(a.s.) usare, *özsu çıkaran.
âstân	(f.i.) 1. eşik, papuçluk.[bkz: âsitân, atebe, ahceste). 2. dergâh, tekye.
âstân-i fenâ	fâni dünyâ, ölümlü dünyâ.
âstân-ı refi'-mekân	(yeri yüksek olan e-şik) Sultan sarayı.

âstâne	(f.i.) 1. eşik 2. payitaht. 3. büyük tekke. 4. Allah'a yakın kimselerin kabri. 5. merkez, -Osmanlı devletinin merkezi olması dolayısıyla- tahsîsen "İstanbul" mânâsına da gelir, (bkz: âsitâne).
âstâne-i aliyy-ül-mekân	(mekânı, yeri yüksek olan eşik) meç. sultan sarayı; istanbul.
âstâne-i devlet-penâh	(devletin sığınağı) meç. sultan sarayı.
âstâne-i feyz-âşyân	(feyiz yuvası olan e-şik) meç. sultan sarayı; istanbul.
âstâne-i izzet-bünyân	(yapısı yüce, ulu olan eşik) meç. sultan sarayı; istanbul.
âstâne-i saâdet	(mutluluk eşiği) meç. sultan sarayı; istanbul.
âstâne-i saâdet-âşyâne	(mutluluk yuvası olan eşik) meç. sultan sarayı; istanbul.
âstâne-i saâdet-meâb	(saadet, mutluluk sahibi olan eşik) meç. sultan sarayı; istanbul.
astâr	(a.i. satr'ın c.) yazı satırları, yazı sıralan, (bkz. sütûr).
âster	(f.i.) astar.
âstîn	(f.i.) esvap kolu, yen.
âstîn berçîde, âstîn berzede	(f.b.s.) hazırlanmış, hazırlanan[adam].
âstîne	(f.i.) yumurta, (bkz: âsîne).
âstîn-efşân, âstîn-feşân	(f.b.s.) yen silken, meç. vazgeçen.
âstîn-mâlîde	(f.b.s.) hazırlanmış, hazırlanan [adam].(bkz: âstîn-berçîde).
asûb	(a. i.) 1. an beyi. 2. bey, başbuğ. (bkz: ya'sûb).
âsûde	(f.s.) rahat, gailesiz, dinç [olan].
âsûde-dilî	(f.b.s.) gönlü rahat, başı dinç.
âsûdegî	(f.i.) rahat, huzur, asayiş. (bkz: (bkz. emn).
âsûde-dilî	(f.b.i.) gönül rahatlığı.
âsûde-hâl	(f.a.s.) hâli rahat olan.
âsûde-hâtır	(f.a.b.s.). âsûde-dil).
âsûde-nişîn	(f.b.s.) rahatça oturan.
asûf	(a.s.) 1. çok şiddetli [rüzgâr]. 2. hızlı yürüyen.
Asûm	(a.s.) maişeti için çok çalışan [adam]
asûf	(a.s. asfdan) çok zulüm ve gadreden.
asûm	(a.s.) obur, açgözlü.
âsûr	(a.i.c. avâsîr) tuzak.
âsüd	(a.i. esed'in c.) 1. arslanlar. (bkz: esed, gazanfer, şîr). 2. yiğitler.
âsüfte, âsügde	(f.s.) 1. hazır, hazırlanmış. 2. islenmiş [ateşle].
âsümân	(f.i.) (bkz: asman).
âsümânî	(f.s.) 1. göğe, semâya mensup. 2. açık mavi. (bkz: âsmânî).
asveb	(a.s. sâib'den) (daha, pek, çok, en) doğru.
asveb-i akvâl	sözlerin en doğrusu.
asvef	(a.s.) çok yapağılı.
asvine	(a.i. sunvân'ın c.) elbise saklamaya yarayan dolaplar, gardroplar.
asy	(a.i.) ayaklanma.
âsyâ	(f.i.). (bkz: âsiyâ).
âsyâb	(f.i.). (bkz. âsiyâ, âsiyâb).
âsyâb-ı âlem	meç. [bu] dünyâ.
âsyâb-ı devlet	devlet dâiresi.
âsyâbân	(f.i.). (bkz: âsiyâbân).
asyâf	(a.i. sayfın c.) yaz mevsimleri.
âş	(f.i.) 1. yemek, aş. 2. muharremde pişirilen aşure.

Tarihvemedeniyet.org

âş-ı halîl	bot. mercimek.
aşâ'	(a.i.c. a'şiye) akşam yemeği. (bkz. ışâ').
a'şâ	(a.s.) 1. gözleri dumanlı [adam]. 2. i. muhtelif asırlarda yaşamış birkaç Arap şâirinin adı.
a'şâb	(a.i. uşb'un c.) taze otlar.
a'şâbe	(a.i.) otlar
âşâm	(f.i.) yiyecek ve içecek.
aşâir	(a.i. aşîret'in c.) kabileler, oymaklar.
aşak	(a.i.) sarmaşık.
-âşâm	(f.s.) içen, içici.
Mey-âşâm	şarap içen.
âşâmân	(f.s. âşâm'ın c.) içenler.
âşâmânde	(f.s.) içki içen [kimse].
âşâmîdenî	(f.s.) yenilebilen veya içilebilen.
a'şâr	(a.i. öşr'ün c.) mahsullerden alınan onda birler.
a'şârî	(a.i.) birin on cüze ve her cüzün yine ona bölünmesi kaidesine mensup, fr. systeme metrique.
a'şârî aded	mat. ondalık sayı.
aşâvet	(a.i.) gündüz görüp gece görmeyen ve tavuk karası denilen bir göz hastalığı.
aşâyâ	(a.i. aşî'nin c.) akşamlar.
aşb	(a.i.) yaş ot.
aşebî, aşebiyye	(a.s.) ota ait, otla ilgili, ota benzeyen, ot gibi olan.
aşer	(a.s.c. aşerat) on
aşerât	(a.s. aşer'in c.) on sayıları.
aşere	(a.s. aşer'in c.) onlar [sayı].
aşere-i mübeşşere	Cennetlik oldukları, sağlıklarında kendilerine Peygamberimiz tarafından müjdelenen on zât. [Hz. Ebû Bekir bin Ebî Kuhâfe; Hazret-i Ömer bin-il-Hattâb; Hazret-i Osman bin, Affân; Hazret-i Alî bin Ebî Tâlib; Hazret-i Talha bin Ubeyd-illâh; Hazret-i Zübeyr bin-il-Avvâm; Abdürrahmân bin Avf; Ebû Ubeyde bin-il-Cerrâh; Said bin Zeyd; Sa'd bin Ebî Vakkas].
aşevî	(a.s.) akşama ait, akşam.
âş-hâne	(f.b.i.) aşevi, mutfak.
âşık	(a.s. ışk'dan) 1. birine, bir şeye tutkun, imre, emre.
âşıka	(a.i.) âşık kadın, seven kadın.
âşık-ı bîkarar	kararsız âşık.
âşık-ı dîdâr-ı pâk	temiz yüzün âşıkı.
âşık-ı efgende	çaresiz, zavallı âşık.
âşık-ı müştak	çok arzulu, istekli âşık.
âşık-ı şeydâ	delicesine seven kimse.
âşık-ı zâr	inleyen âşık. 2. ed. evvelce ordularda, kışlalarda, köy odalarında ve mahalle kahvelerinde gerek kendinin gerek başkalarının sözlerini sazla ve sözle dile getiren kimse; halk şâiri. 3. [cümledeki yerine göre] ahbap, hazret, ma'hut, seninki, (müen. "âşıka").
âşık-ân	(a.s.f. âşık'ın c.) âşıklar.
âşık-âne	(a.f.zf.) âşıkça, âşık olana yakışır yolda.
âşıkî	(a.s.) aşkla ilgili, aşka ait.

âşî	(f.i.) aşçı, ahçı. (bkz. aş-pez).
aşî	(a.s.) 1. tavuk karasına tutulmuş. 2. i. akşam. 3. i. akşam yemeği.
âşî	(a.s.) 1. akşam yemeği yiyen [kimse]. 2. gidip uzaklaşan [kimse], (müen. "âsiye").
aşib	(a.s.) çok otlu.
aşîb	(a.s.) bol otlu.
Âşîhe	(f.i.) kişneme, (bkz: sahîl). ,
aşîk	(a.s.) fazla âşık.
âşikâr, âşikâre	(f.s.) belli, açık, meydanda, (bkz: ayan, celî, bahir, hü-veydâ) [doğrusu âşkâr, âşkârâ, âşkâre dir].
âşinâ	(f.s.) 1. bildik, tanıdık, (bkz: ahbap). 2. bilen, tanıyan, [doğrusu aşna dır].
âşinâ-yı hilkat	yaradılış âşinâsı.
âşîne	(f.i.) yumurta, (bkz: aslîne).
aşîr	(a.s.) 1. ondabir. 2. i. samîmî dost ve arkadaş. 3. i. koca.
âşir	(a.s.) 1. onuncu. 2. öşür toplayan.
aşîrân	(f.i.) muz. Hüseynî-aşîran perdesinin ve makamının isminin kısaltılmış şeklidir.
aşîrân-mâye	muz. adı Nasır Abdülbâki'nin Tetkik ve Tahkik'inde geçen makam.
aşîrân-pûselik	(f-b.i.) muz. (bkz: pûselik-aşîrân).
aşîrân-vefâ-dâr	muz. adı mensur bir edvarda geçen birkaç asırlık eski bir mürekkep makam.
aşîrân-zemzeme	muz. Sâdullah Ağî'nın terkîbettiği bir makamdır. Makam, pûselik-aşîran mürekkebine, mi'de bir kürdî dörtlüsü ilâvesinden hâsıl olmuştur. Pûselik-aşîran gibi fa bakıyye diyezi ile donanır. Başkaca bir ânzası yoktur. tnici'-dir. Kürdî dörtlüsü'nün hüseynî-aşîran şeddi ile aşîrân perdesinde kalır. Güçlüler, aynen pûselik aşîrân makamında olduğu gibi hüseynî ve dügâh'dır.
âşiren	(a.zf.) onuncu olarak.
aşîret	(a.i.c. aşâir) kabîle, oymak.
âşiyân, âşiyâne	(f.i.) 1. kuş yuvası. 2. mesken, ev.
âşiyân-ı harâb	yıkık yuva.
âşiyân-ı mürg-i dil	gönül kuşunun yuvası.
âşiyân-gîr	(f.b.s.) yuva tutan, yuvalanan.
âşiyân-sâz	(f.b.s.) yuva yapan.
aşiyy	(a.i.c. aşâyâ) günün batması, akşam, (bkz. ibkâr).
aşiyye	(a.i.) 1. akşam. 2. öğleden sonra.
aşk	(a.i.) sevgi, [aslı ışk dır], (bkz: ışk).
aşk-ı cismânî	maddî aşk, cinsel arzulara dayanan sevgi.
aşk-ı derûn	derinde, içte olan aşk, içten gelen arzu, istek.
aşk-ı Eflâtûnî	platonik aşk, maddeci olmayan ideal aşk.
aşk-ı fazl ü hakk	fazilet ve doğruluk aşkı, sevgisi.
aşk-ı füsûnkâr	sihirli, büyüleyici aşk. (bkz: aşk-ı sehhâr).
aşk-ı hakikî	gerçek sevgi, maddeye bağlı olmayan aşk.
aşk-ı ilâhî	Tanrı aşkı.
aşk-ı makhûr	kahrolmuş, mahvolmuş aşk.
aşk-ı marazî	düzensiz bir ruh hâlinin normal olmayan sevgisi.

Tarihvemedeniyet.org

aşk-ı mecâzî	Allah sevgisine ulaşmak için o'nun yarattığı geçici suretlerden birini sevme.
aşk-ı memnû'	1. menedilmiş, yasaklanmış aşk. 2. Hâlit Ziya Uşaklıgil'in bir romanı.
aşk-ı mürde	ölmüş, bitmiş aşk.
aşk-ı rûhânî	manevî sevgi, Allah sevgisi.
aşk-ı sehhâr	sihirleyici, büyüleyici aşk. (bkz. aşk-ı füsûnkâr).
aşkâre, aşkârâ	(f.s.). (bkz. âşikâr, âşikâre).
aşkâr	(a.s.) 1. koyu al. 2. kızıl saçlı adam. 3. doru at.
âş-kâre	(f.b.i.) ahçı. (bkz: aş-pez).
aşk-bâz	(a.f.b.i.) aşkla oynayan, yalandan âşık görünen.
aşk-bâzî	(a.f.b.i.) birine âşık görünerek arzusuna kavuşmak isteme, yalancı aşk, sever görünme.
aşk-efzâ	(a.f.b.i.) muz. kürdî makamının hüseynî aşîrân mi perdesindeki şeddine H. Sadettin Arel tarafından verilmiş olan isimdir. Hiç bir ânzası yoktur. Niseb-i şerîfe'si kürdî gibi 9 dur. Güçlüsü dügâh la perdesidir. [H. S. Arel'in "âyîn-i şerîf-i devr-i revân" peşrevi, "fenâ-yı hayât" isimli parçası bu makama örnektir].
aşkî, aşkıyye	(a.s.) 1. aşka ait, aşkla ilgili. 2. erkek adı [birincisi].
aşk-perver	(a.f.b.i.) aşkı besleyen, sevgiyi artıran.
aş-pez hâne	(f.b.i.) aşevi, mutfak.
âşkû, âşkûb	(f.i.) 1. tavan, tabaka, kat. 2. gökyüzü, felek.
âşnâ	(f.s.) 1. (bkz: âşinâ). 2. i. yüzücü. 3. i. yüzme.
âşnâb	(f.i.) yüzücü.
âşnâ-ger	(f.b.s.) yüzgeç, yüzücü. (bkz. âşnâ-ver).
âşnâgerî	(f.b.i.) yüzücülük, yüzme.
âşnâh	(f.i.). (bkz: aşna).
âşnâv	(f.i.). (bkz: âşnâb).
âşnâ-ver	(f.b.s.) yüzgeç, yüzücü. (bkz. âşnâ-ger).
âşnâ-verî	(f.b.i.) [suda] yüzme, yüzücülük.
aşnâyân	(f.i. âşnâyî'nin c.) aşinalıklar, haberdarlık,dostluklar, haberdarlıklar
âşnâyî	(f.i.) [suda] yüzme,.yüzücülük.
âşnâ-yî	âşnâlık dostluk.
âş-pez	(f.b.i.) aşçı, ahçı. (bkz. âş-kâre).
âş-pezî	(f.b.i.) aşçılık, ahçılık.
aşr	(a.i.) 1. on sayıdan birini alma, dokuza bir ilâve ile on etme. 2. dînî merasimde Kur'ân-ı Kerîm'den on yet miktarı okunan kısım.
aşr-ı âhir	ayın on günlük son kısmı.
aşr-ı evsat	ayın iki on günlük kısmı.
aşr-ı evvel	ayın ilk on günü.
aşre	(a.s.c. aşerat) on sayısı.
aşr-hân	(a.f.b.i.) ezbere aşır okuyan [kimse].
aşş	(a.i.) kuş yuvası, (bkz: âşiyâne, iane, vekr).
aşşâb	(a.i. aşşeb'den) nebatları, bitkileri sıralamakla ve incelemekle uğraşan bilgin.
aşşâr	(a.i.) vaktiyle a'şâr tahsildarlığı yapan kimse, öşürcü, ondalıkçı, (bkz. muaşşir).

âştî	(f.i.) suih, -barışıklık.
âştî-hûre	(f.b.i.) barış ziyafeti.
âştî-perver	(f.b.s.) sulh taraflısı.
âştî perver-âne	(f.b.zf.) sulh taraflısına yakışacak surette.
âştî-perverî	(f.b.i.) sulh taraftarlığı. -sulhseverlik,
âştî-sâz	(f.b.s.) sulhseven, banşçı, banşseven, banşsever.
âştî-sâzî	(f.b.i.) banşseverlik.
âşûb	(f.i.) 1. kargaşalık. 2. s. karıştırıcı.
aşûb-i gavga	kavga kargaşalığı.
âşûb-i restehîz ü kıyamet	kıyamet kargaşalığı.
-âşûb	(f.s.) karıştıran, karıştırıcı.
Şehr-âşûb	şehri karıştıran, kargaşa çıkaran.
âşûb-engîz	(f.b.s.) kargaşalığa sebebiyet veren.
âşûb-gâh, geh	(f.b.i.) karışıklık yeri, gürültülü yer.
Âşûg	(f.s.) ne idüğü belirsiz, yabancı, serserifl bilinmeyen, meçhul.
Âşur, âşûrâ'	(a.i.) muharrem'in onuncu günü pişirilen buğday tatlısı, aşure
aşüfte	(f.s.) çıldırırcasına seven, bu yüzden perîşan bir halde, azgın ve baştan çıkmış deli gibi olan, iffetsiz kadın, aşifte. (bkz. âlüfte).
âşüfte-dil	(f.b.s.) gönlü perîşan olmuş.
âşüfte-dimâğ	(f.a.b.s.) aklı perîşan.
âşüfte-gân	(f. âşüfte'nin c.) aşüfteler, âşıklar, iffetsiz kadınlar.
âşüfte-gâr	(f.b.s.) aşüfte olmuş gibi, çılgınca sevmiş.
âşüfte-gî	(f.i.) aşiftelik. (bkz: âlüfte-gî).
aşvâ'	(a.i.) gece gözü görmeyen [kadın, kız].
aşve	(a.i.) 1. akşam karanlığı. 2. akşam yemeği.
aşy	(a.i.) akşam yemeği.
aşyân	(a.s.) akşam yemeği yiyen.
-ât	(a.c.) Arapça'da cemi edatıdır. Nebat=nebâtât, Hayvân=hayvânât.. gibi.
atâ'	(a.i.) bağışlama, bahşiş, (bkz: ihsan).
atab	(a.i.) mahvolma, ölüm.
atâd	(a.i.) 1. lüzumlu âletler takımı. 2. büyük kadeh.
atâ-bahş	(a.f.b.s.) bahşiş veren.
a'taf	(a.s. atf'dan). en antetli, pek şefkatli, çok merhametli [adam].
a'tâf	(a.i. atfın c.) 1. merhametler; şefkatler. 2. meyiller, atmalar.
atâhe, atâhiyye	(a.i.) 1. şaşkınlık, budalalık. 2. ateh getirme.
atâhet	(a.i.) aptallık, (bkz: atâhiyyet).
atâhiyyet	(a.i.) 1. aptallık, sersemlik. 2. günahkârlık.
Atâî	(a.h.i.) Bursa'da doğmuştur. Babasının adı Hacı ivaz Paşa'dır. 1437 yılında Bursa'da ölmüştür. Atâî mahlasını kullanan ve asıl adı Âlî Çelebi olan bu şâir; asrının iyi şâirlerinden olduğu halde pek şöhret kazanamamıştır. Babası, II. Muradın vezirlerinden idi.
atâim	(a.i. atîme'nin c.) ocaklar.
atâir	(a.i. atîre'nin c.) 1. putlara kurban edilen dişi koyunlar. 2. Arapların tslâmdan önce Recep ayında kestikleri kurbanlar.
atak, atâkat	(a.i.) azad, izin.
atal	(a.i.c. a'tâl) 1. vücudun örtülü olmayan bir yeri; husûsiyle ense. 2. bütün vücut. 3. bir kişinin güzelliği.

âtâl	(a.i. ıtl'ın c.) 1. koltuk altlan. 2. böğürler. 3. yanlar, kenarlar.
atâlet	(a.i.) işsizlik, tembellik, üşengenlik, durgunluk, hareketsizlik.
atâlet-i rûhiyye	psik. ruh argınlığı, fr. psychasthenie.
âtâm	(a.i. utum'un c.) yüksek binalar, köşkler, hisarlar.
atânîb	(a.i. ıtnâbe'nin c.) 1. sâye-banlar, pavyonlar. 2. kısa ipler. 3. uzun ipler; sicimler.
ataş	(a.i.) susama, susuzluk, hararet, (bkz: atş).
atâşâ	(a.i. atşân'ın c.) susuz, susamış olanlar.
atâ-ullah	(a.it.) 1. Allah vergisi. 2. i. erkek adı.
atâvil	(a.s. atvel'in c.) 1. uzun boylular. 2. seçkinler.
atâyâ'	(a.i. atiyye'nin c.) hediyeler, armağanlar; bahşişler.
atâyâ-yi ilâhiyye	Tanrı vergileri.
atâyâ-yı seniyye	padişah hediyeleri.
atâyâ-yı tabîat	tabiatın atiyeleri, ihsanları, bahşişleri.
atâyıb	(a.s. atyeb'in c.) çok hoş olanlar, en iyiler.
atbâ'	(a.i. tıb'ın c.) dereler, kanallar.
atba'	(a.s.) en pis.
atbâ	(a.i. taby'in c.) meme başlan.
atbâk	(a.i. tabak ve tabaka'nın c.) 1. kapaklar. 2. tabaklar, (bkz. etbâk).
atbâl	(a.i. tabl'ın c.) davullar.
atbıka	(a.i. atbâk'm c.), (bkz: atbâk).
âtbîn	(f.b.s.) özü ve sözü doğru olan faziletli adam.
ateb	(a.i. atebe'nin c.), (bkz. atebât).
atebât	(a.i. atebe'nin c.) 1. eşikler, basamaklar. 2. iranlıların mukaddes ziyâretgâhı. 3. eşiği öpülen mukaddes yerler.
atebât-ı âliye	Irak'ta -Necef, kerbelâ, Kâzımiyye gibi- türbeli yerler.
atebe	(a.i.c. atebât) eşik, basamak. (bkz: âsitân, ahceste).
atebe-i felek-mertebe	Osmanlı padişahlannın sarayı.
atebe-i seniyye	(bkz: atebe-i felek-mertebe).
atebe-i ulyâ	(bkz: atebe-i felek-mertebe).
ateh	(a.i.) bunama, bunaklık.
Ateh getirmek	bunamak.
ateh kabl-el-mîâd	erken bunama, fr. de-mence precoce.
ateh-zede	(a.f.b.s.) bunamış, bunak.
ateme	(a.i.) 1. atâlet, işsizlik; üşengenlik, tembellik. 2. gecenin ilk üçte biri.
Salât-ül-ateme	akşam namazı.
âteş	(f.i.) 1. od, hararet, kızgınlık.
âteş-i âb-perver	meç. kılıç, hançer.
âteş-i bahâr	1) kırmızı gül; 2) lâle; 3) baharın lâtifliği ve güzelliği.
âteş-i be-cân	1) canda olan ateş; 2) yanıp tutuşma.
âteş-i beste	1) donmuş ateş; 2) hâlis kırmızı altın, (bkz: asced).
âteş-i bî-bâd	1) şarap; 2) işkence, zulüm.
âteş-i bî-dûd	1) Güneş; 2) hiddet, öfke; 3) şarap.
âteş-i bî-zebâne	1) alevsiz ateş; 2) kırmızı akik; 3) şarap.
âteş-i câm-ı zîbekî	gümüş veya billur kadehte içilen şarap.
âteş-i derûn	"iç'in ateşi" gönül yanıklığı.
âteş-i füsürde	1) donmuş ateş; 2) altın, (bkz: âteş-i beste).
âteş-i hecr	ayrılık ateşi.

âteş-i heft-mecmer	astr. yedi gezegen yıldız.
âteş-i Hindî	Hint'te yapılan bir kılıç.
âteş-i hûn-i hamiyyet	hamiyyet kanının ateşi.
âteş-i Mûsî	Güneş, (bkz: Af-tâb, Hûrşîd, Mihr, Şems).
âteş-i mücessem	kılıç, kama, hançer ve benzeri silahlar.
âteş-i Nemrûd	Nemrut'un, Hz. İbrahim'in halkı tenvîr etmesine kızarak kendisini cezalandırmak üzere yaktığı ateş.
âteş-i parsî	1) hek. karakabarcık "yanık kara" denilen bir yara; 2) cemre; 3) ateşe tapanların taptıkları hiç sönmeden yanan ateş.
âteş-i pür-âb	(su dolu ateş) 1) meç. Üzüm şarabı; 2) kanlı gözyaşı; 3) içine şarap doldurulmuş yaldızlı kadeh.
âteş-i rûmî	tar. deniz ve kara muharebelerinde kullanılan yangın çıkarma vâsıtalarından biri.
âteş-i rûz	(gün ateşi) Güneş, (bkz: Aftab, Hûrşîd, mihr, Şems).
âteş-i seng	lal ve yakut.
âteş-i serd	1) şarap; 2) hâlis altın, (bkz: asced).
âteş-i seyyâle	(su gibi akan ateş) şarap.
âteş-i sîm-âb-sân	1) cıva gibi ateş; 2) Güneş.(bkz. âteş-i mûsî, âteşîn-sadef)
âteş-i subh	mec. Güneş.
âteş-i sûzân	yakıcı ateş.
âteş-i tak, âteş-i tevbe sûz	şarap.
âteş-i ter	kırmızı şarap.
âteş ü âb	1) kılıç ve benzerleri; 2) kadeh dolusu şarap; 3) gerdek hâli.
âteş-i zer	(altın ateşi) sürüm ve parlaklık. 2. gözyaşı. 3. hastalık. 4. harb, savaş.
âteş-bâr	(f.b.s.) ateş yağdıran.
âteş-bâz	(f.b.s. ve i.) ateşle oynayan, hokkabaz, fişekçi.
âteş-bâz-ı velî makamı	Mevlevi tekkelerinde dervişlerin terbiyesine mahsûs olan mutfak müştemilâtından bulunan meydân-ı şerif deki beyaz post.
âteş-bâz-ı velî ocağı	Mevlevî tekkelerinde lokma pişirilmesine mahsus ocak.
âteş-bâzî	(f.b.i.) ateşbazlık, eski savaşlarda yapılan harp malzemesi.
âteş-berk	(f.b.i.) çakmak [âlet].
âteş-beste	(f.b.i.) hâlis, kırmızı altın.
âteş-dâm	(f.b.i.) 1. ateşlik. 2. ocak. 3. mangal.
âteş-dân	(f.b.i.) ocak, mangal.
âteş-dâr	(f.b.s.) "ateş tutan" ateşli.
âteş-dem	(f.b.s.) sözü veya sesi yanık ve dokunaklı olan. (bkz. âteşîn-dem).
âteş-dîde	(f.b.s.) ateş görmüş, ateşten geçmiş.
âteş-efrûz	(f.b.s.) ateş yakan, ateş tutuşturan.
âteş-dil	(f.b.s.) 1. her gördüğü güzeli seven. 2 sözü dokunaklı olan. 3. pek zekî adam.
âteş-efşân, âteş-feşân	(f.b.s.) ateş saçan.
âteş-efşânî	(f.b.i.) ateş saçma, ateş püskürtme.
âteş-ek	(f.b.i.) 1. küçük ateş. 2. şimşek. 3. ateş böceği. 4. frengi.
âteş-engîz	(f.b.s.) 1. dağlama âleti. 2. s. fesatçı, kundakçı.
âteş-fâm	(f.b.s.) ateş renkli, kırmızı.
âteş-feşân	(f.b.s.) ateş saçan, ateş püsküren, (bkz: âteş-efşân).
âteş-fürûz	(f.b.s.). (bkz. âteş-efrûz).

âteş-gâh	(f.b.i.) ateşe tapanların ibâdet yeri.
âteş-gede	(f.b.i.) ateşe tapanların ibâdet ettikleri mabet.
âteş-gede-i behrâm	astr. hamel burcu.
âteş-geh	(f.b.i.). (bkz. âteş-gâh).
âteş-gîre	(f.b.i.) 1. maşa, 2. çıra.
âteş-gûn	(f.b.s.) ateş gibi kırmızı.
âteş-hâne	(f.b.i.) mecûsî mabedi, ateşe tapanların ibâdet yeri.
âteş-hâr	(f.b.i.) 1. keklik. 2. s. zâlim, merhametsiz [adam].
âteş-hâtır	(f.b.s.) her güzeli seven, sözü dokunaklı, pek zekî adam.
âteş-hirâm	(f.b.s.) sür'atle yürüyen.
âteş-hîz	(f.b.s) ateşleyen, ateş veren.
âteş-hulk	(f.a.b.s.) sert tabiatlı, huysuz.
âteşî	(f.b.s.) 1. ateşli, hararetli; dokunaklı; ateş renginde. 2. öfkeli, hiddetli. 3. i. cehennem zebanisi;
âteşîn	(f.s.) 1. ateşten. 2. ateşli, canlı.
âteşîn-libâs	l) kırmızı elbise; 2) kırmızı elbise giymiş kimse.
âteşîn-mâr	1) ateşli yılan; 2) yanık ak; 3) ateş alevi; 4) havâi fişek.
âteşîn-pençe	bir işte eli çabuk kimse, işinin ehli.
âteşîn-sadef	Güneş, (bkz: Âftâb, Hûrşîd, Mihr, Şems).
Âteflîn-dem	(f.b.s.) (bkz. âteş-dem).
Âteşiyân	(f.i.s.) cehennemlik olanlar.
Âteşîze	(f.i.) ateş böceği,
âteş-kâr	(f.b.s.) 1. külhancı. 2. meç. kızgın, aceleci, merhametsiz [adam].
âteş-karâr	(f.a.b.s.) "ateşte duran" cehennemlik, günahkâr.
âteş-meşreb	(f.a.b.s.) meç. "ateş huylu" huysuz, geçimsiz.
âteş-mizâc	(f.b.s.) sert tabiatlı, huysuz, geçimsiz [kimse],
âteş-nâk	(f.b.s.) ateşli.
âteş-nihâd	(f.b.s.) "ateş huylu" ateşli, huysuz, huzursuz.
âteş-nisâr	(f.b.s.) ateş saçan. meç. çok öfkeli.
âteş-nümâ	(f.b.s.) ateş gösteren.
âteş-pâ	(f.b.s.) ateş gibi, çevik, atik.
âteş-pâre	(f.b.s.) 1. ateş parçası, kıvılcım. 2. Muallim Naci'nin 1844 de basılmış bir şiir kitabı.
âteş-perestî	(f.b.i.) ateşperestlik, ateşe tapma.
âteş-perver	(f.b.i.) suyu iyi verilmiş kılıç.
âteş-pâş	(f.b.s.) ateş saçan.
âteş-perest	(f.b.i.) ateşe tapan. *
âteş-peyker	(f.b.i.) 1. Güneş, (bkz: âteşîn-sadef). 2. şeytan ve cin taifesi.
âteş-reng	(f.b.s.) ateş renginde, kızıl.
âteş-suhan	(f.b.s.) dokunaklı, hatır kıracak şekilde söz söyleyen.
âteş-tâb	(f.b.s.) 1. ateş gibi hararetli. 2. ateş yakıcı.
âteş-zâd	(f.b.s.) "ateşten doğma" 1) meç. ateşli; 2.) yakıcı.
âteş-zâr	(f.b.i.) ateşi çok olan yer, çok yakıcı yer.
âteş-zebân	(f.b.s.) ; çok dokunaklı söz veya şiir söyleyen.
âteş-zede	(f.b.s.) ; yakılmış, yakılan.
âteş-zen	(f.b.s.) yakıcı, yakan.
âteş-zene	(f.b.i.) çakmak [âlet].
atf, atıf	(a.i.) 1. eğme, meylettirme. 2. bağlama, (bkz: azv). 3. dokunma. 4. gr. bağlaç.

atf-ı beyân	bir cümlenin mânâsını îzah ve kuvvetlendirmek için atıf edatı, bağlaç kullanma.
atf-ı nigâh	göz atma, bakma.
„îr	gr. aynı anlamda olan iki kelimenin yanyana kullanılması, [deli dîvâne; sağ salim, gibi].
atfen	(a.zf.) birinin adına, birine yükleyerek.
atfî	(a.s.) 1. bağlamaya ait. 2. şefkate, iyilik severliğe ait. [müen. "atfiyye"].
athal	(a.s.) kül rengi.
athâr	(a.s. tâhir'in c.) kadınları aybaşı ve doğumdan kurtulduktan zamanlar, ["tâhir" bu mânâda kullanılmaz], (bkz: tuhr).
athar	(a.s.) çok temiz olan.
âtıf	(a.s. atfdan) 1. meyleden, eğilen. 2. bağlayan. 3. şefkatli.
âtıfe, âtıfet	(a.i.c. avâtıf) karşılık beklemeden gösterilen sevgi, iyilik severlik.
âtıfet-kâr	(a.f.b.s.) esirgeyip koruyan, gözeten.
âtıfet-kârâne	(a.f.zf.) âtıfetkâr olana yakışacak surette.
âtık, âtıka	(a.s.) 1. serbest bırakılmış. 2. ihtiyar. 3.i. genç kız. 4. i. yavru kuş. 5. soyu temiz [at]. 6. eski [şarap v.b.].
âtıl, âtıla	(a.s.) 1. tembel, üşengen. 2. boş, faydasız.
âtıl-âne	(a.f.zf.) tembelce, tembelcesine.
âtım	(a.s.) mahvolan, ölen.
âtır	(a.s. ıtr'dan) 1. ıtırlı, güzel kokulu. 2. kokuları seven.
âtıs	(a.s.) 1. aksıran. 2. i. şafak.
atış, atuş	(a.s.). (bkz: atsan).
âtî	(a.s. ityân'dan) 1. gelecek, gelen [kişi veya şey]. 2. i. gelecek zaman, istikbal. 3. zf. önde, aşağıda.
âtî-l-beyân, âtî-üz-zikr	aşağıda zikredilen, aşağıda sözü geçen.
âtî-yi millet	milletin yarını, istikbâli.
âtî, âtiye	(a.s. utv'dan) isyan eden, kafa tutan.
atî	(a.s.) inatçı, kalın kafa.
atîd	(a.s.) hazır, hazırlanmış.
atîde	(a.i.) elbise sandığı.
âtih, âtihe	(a.s.) isyan eden, kafa tutan.
âtik	(a.s.c. avâtik) sırtın üst kısmı.
âtik	(a.s.) berrak, saf; karışmamış; kıymetli.
atîk, atîka	(a.s. ıtk'dan) 1. eski. 2. azatlı, hür. 3. güzel, genç kız. 4. asîl. 5. Hz. Ebu Bekir'in lâkabı.
atîkıyyât	(a.i.c.) eski eserler, arkeoloji.
âtil	(a.s.) ücretli yardımcı, asistan.
âtim, âtime	(a.s.) ağır, yavaş.
at'ime	(a.i. taam'ın c.) yemekler, (bkz: et'ime).
atîme	(a.i.c. atâim) ateş yakılan ocak; mangal.
atîre	(a.i.c. atâir) 1. putlara kurban edilen dişi koyun. 2. eski Arapların Islâmdan önce Recep ayında kestikleri kurban.
âtiş, âtişe	(a.s.) susuz, susamış, (bkz: teşne).
atît	(a.i.) gıcırtı.
âtiye	(a.s.) ["atî" kelimesinin müen.]. (bkz: atî).
âtiyen	(a.zf.) 1. ileride, gelecekte. 2. aşağıda.
atiyyât	(a.i. atiyye'nin c.) hediyeler, ihsanlar, bahşişler.

atiyye	(a.i.c. ataya) hediye; bahşiş, (bkz: ihsan).
atiyye-i seniyye	pâdişâh hediyesi.
atlâb	(a.i. tâlib'in c.) 1. arayanlar, talipler; husûsiyle talebeler. 2. (tılb'ın c.) kadın peşinde dolaşanlar, hovardalar, zamparalar.
atlâl	(a.i. talel'in c.) 1. örenler, harabeler. 2. biçimler, şekiller, resimler; kalıplar.
atlas	(a.i.) 1. üstü ipek, altı pamuk kumaş. 2. s. düz, havsız, tüysüz. 3. büyük harita. 4. Atlas denizi.
atlas-ı minâ	gökyüzü.
atlâs	(a.i. talas'ın c.) 1. eskitmeler, mahvetmeler. 2. s. eski, aşındırılmış.
atles	(a.s.) eski, aşındırılmış, yırtık, eski püskü.
atlesî	(a.s.) 1. atlastan yapılmış, atlas. 2. atlas gibi.
atliye	(a.i. tılâ'nın c.) merhemler.
atmâr	(a.i. tımr'ın c.) eski püskü elbiseler, paçavralar.
atme	(a.i.) ateş kaynağı, volkanın tepesindeki lâv menbaı, krater.
atnâb	(a.i. tınâb'ın c.) 1. çadır ipleri, (bkz: habl-ül-hıyâm). 2. ağaç kökleri. 3. vücuttaki sinirler.
atrâb	(a.i. tarab'ın c.) oyunlar eğlenceler, şenlikler, neşeler, ferahlıklar.
atrâf	(a.i. tarfın c.) gözler.
atrâk	(a.s. târik'in c.) gece gelen; -husûsiyle- gece gelen yaya seyyahlar.
atrâr	(a.i. turra'nın c.) kenarlar, uçlar.
atrâs	(a.i. tırs'ın c.) yazılmış sayfalar, karalama kâğıtları.
atreş	(a.s.) sağır, işitmez, (bkz: ahras).
atruk	(a.i. tarîk'ın c.) yollar, (bkz: turuk).
ats	(a.i.) 1. aksırık. 2. şafak sökme.
ats-ı subh	(sabahın aksırığı),
ats-ı şeb	(gecenin aksırığı) seher vakti.
Atse	(a.i.) tek aksırık.
Atse-i anberîn	güzel kokulu nefes.
Atse-i kemân	okun çıkardığı ses.
Atse-i subh	şafak.
Atse-i şeb	şafak, (bkz: atse-i subh).
Atse-i çah	kuyudaki aks-i seda, yankı.
atse-i tîğ	savrulan kılıcın çıkardığı ses.
atş	(a.i.) susuzluk, susama.
atşân	(a.s. atş'dan) susuz, susamış, susayan, (bkz. teşne). susuzluk çekenler.
attâr	(a.i. ıtr'dan) 1. güzel kokular, iğne iplik vesaire satan; aktar. 2. h. i. [büyük A ile] meşhur mutasavvıf.
attaret	(a.i.) attarlık, aktarlık.
attârî	(a.f.i.) aktarlık, aktar dükkânı.
attâs	(a.s.) durmadan aksıran.
attaş	(a.s.) fazla susamış.
attât	(a.s.) çok bağırıp çağıran, gürültücü, şamatacı [adam].
atûb	(a.s.) inatçı, (bkz: muannid).
atûf	(a.s. atfdan) 1. birine sevgisi olan. 2. i. erkek adı.
atûfet	(a.i.) şefkat, merhamet.

atûh	(a.s.) bunak, (bkz: ma'tûh).
atûm	(a.i.) su kaplumbağası.
âtûn	(f.i.) l. kızlara dikiş ve okuyup yazma öğreten kadın. 2. ana rahmi, (bkz. meşime).
âtûs	(a.i.) aksırtıcı şey, enfiye.
atvâd	(a.i. tavd'ın c.) dağlar.
atvâk	(a.i. tavk'ın c.) 1. gerdanlıklar. 2. tasmalar. 3. boyundaki halka çizgiler. 4. kuvvetler, takatler.
atvel	(a.s. tavîl'den) pek uzun.
atyân	(a.i. tiyn'in c.) balçıklar, çamurlar.
atyeb	(a.s. tıyb'den) (daha. pek, en, çok) güzel.
atyeb-i me'kûlât	yiyeceklerin en güzeli.
atyer	(a.s.) pek uçucu, çabuk kaybolan. [en çok tıbbî ilâçlar ve kokular hakkında kullanılır].
Rûh-i atyer	çabuk uçan ruh.
âvâh, âveh	(f.e.) l eyvah, yazık! 2. i. nzık, nasip, kısmet.
avâdî	(a.s. âdiye'nin c.) zulmedenler,zâlimler.
avâid	(a.i. âide'nin c.) iratlar, gelirler. (bkz. aidat).
avâik	(a.i. âika'nın c.) engeller, müşküller, zor işler.
a'vâk	(a.i. avk'm c.) alıkoymalar, durdurmalar, vazgeçirmeler.
avâkıb	(a.i. akıbet' in c.) neticeler, sonuçlar, sonlar.
avâkıb-ı ahvâl	hallerin, durumların sonu.
avâkıb-ı hasene	iyi son nefesler,
avâkıb-ı umûr	işlerin neticesi.
avâkıd	(a.i. âkid'in c.), (bkz: âkid).
avâkır	(a.i. âkıra'nın c.) 1. kısırlar, verimsizler. 2. fakirler, yoksullar. 3. kudurmuşlar,
avâlim	(a.i. âlem'in c.) dünyâlar, (bkz: âlemin, âlemûn).
avâlim-i ulviyye	dünyâdan gayrı yüksek âlemler, (bkz. melekût).
avâm	(a.i. âmm'ın c.) herkes, kaba ve câhil halk, ayak takımı, (bkz. âhâd-i nâs).
a'vâm	(a.i. âın'in c.) yıllar, seneler,
avâmil	(a.s. âmil'in c.) 1. sebepler. 2. işleyenler. 3. gr. Arapçada kelime sonlarının okunuşuna tesir eden hususları anlatan gramer bahsi. 4. valiler.
avâm-firîb	(a.f.b.s.) halkı avlayan, halkın hoşuna gidecek şekilde hareket eden, demagog.
avâm-pesend	(a.f.b.s.) halkça beğenilecek şey.
avâm-pesendâne	(a.f.zf.) ayak takımının beğeneceği bir tarzda, âdi ve kaba.
avân	(a.i.) vakit, zaman.
avân-ı meftûniyyet	meftunluk anları.
a'vân	(a.s. avn'ın c.) yardım edenler, yardakçılar.
avâr	(a.i.) ayıp, kusur, fesat.
âvâre	(f.s.) 1. serseri, boş gezen, işsiz güçsüz, aylak. 2. dağınık, perişan.
âvâre-gerd	(f.b.s.) işsiz, güçsüz kimse.
âvâregî	(f.b.i.) serserilik, aylaklık, işsiz güçsüzlük.
âvâre-reviş	(f.b.s.) âvâre gidişli, başıboş hareketli.
âvâre-ser	(f.b.s.) başıboş.

avârız	(a.i. ârıza'nın c.) 1. kazalar, belâlar. 2. engeller, engebeler. 3. muvakkat vergi [fevkalâde hallerde, bilhassa harb sebebiyle alınırdı!.
avârız-ı dîvâniyye	Tanzimât-ı Hayriyye'den önceki zamanlarda carî kanun ve nizamlara göre alınan vergi ve resimler.
avârız-ı müktesebe	cehil, sarhoşluk, hezel, sefeh, hatâ, ikrah gibi insanın ibtidâen dahli bulunan şeyler.
avârız-ı semâviyye	delilik, küçüklük, bunaklık, ölüm gibi kisbî ve ihtiyarî olmaksızın insana arız olan şeyler.
avârî	(a.i. âriyyet'in c.) ödünç şeyler.
avârif	(a.i. ârife'nin c.) 1. iyilikler. 2. armağanlar, bağışlar. 3. s. nâzik, eli açık, cömert kimseler. 4. kabiliyetli, yetenekli kimseler.
avâsıf	(a.i. âsıfa'nın c.) sert, şiddetli rüzgârlar, fırtınalar.
avâsım	(a.i. âsıme'nin c.) hudut şehirleri.
avâsîr	(a.i. âsûr'un c.) tuzaklar.
avâtıf	(a.i. âtıfet'in c.) karşılık beklemeden gösterilen sevgiler, iyilikseverlikler.
avâtık	(a.s. âtık'ın c.) 1. hür olanlar. 2. ihtiyarlar. 3. i. genç kızlar. 4. i. yavru kuşlar.
av'ave	(a.i.) havlama.
av'ave-yi kilâb	köpeklerin havlaması.
avâz	(a.i.) nefret.
âvâz	(f .i.) ses, seda.
âvâz-ı mûsikî	müzik sesi.
âvâz-ı ra'd ü sâika	gök gürültüsünün ve yıldırımın sesi.
âvâz-ı zenbûr	muz. Kırşehirli Yusufun edvarında tanımlanan bir makam, (bkz. âgaz-l- zenbûr).
a'vâz	(a.i. ivaz'ın c.) bedeller, karşılıklar.
avaz avaz	(f.zf.) bangır bangır.
âvâze	(f.i.) 1. yüksek ses. 2. şöhret, ün.
âvâze-hân	(f-b.i.) şarkıcı, (bkz: hanende).
avd	(a.i.) 1. geri gelme, dönme, lehine veya aleyhine dönme. 2. hasta ziyareti. 3. yoldan sapma.
avdet	(a.i.) geri gelme, dönme, dönüş.
âven	(a.s.) çok veya en sakin.
avdetî	(a.i.) dönme [Yahudiden].
a'vec	(a.s.) eğri büğrü.
a'ved	(a.s.) daha veya en çok faydalı.
âvend	(f.i.) 1. sicim, ip. 2. senet, delil. 3.'kapkacak. 4. taht, yüksek mertebe. 5. satranç oyunu. 6. zf. evvel, önce, ilk.
âvendî	(f.i.) şarap fıçısı, kabı.
avene	(a.s. avn'in c.) yardakçılar, kafadarlar.
âveng	(f.i.) hevenk, ipe geçirilmiş ü-züm, kiraz ve benzerlerinin askısı.
âvengân	(f.s.) 1. asılı, asılmış, sarkık. 2. i. çivi. 3. i. çengel.
aver	(a.i.) bir gözü kör olma.
-âver	(f.s.) getiren, taşıyan.
Peyâm-âver	(Peygamber) haber getiren.

a'ver	(a.s.) 1. bir gözü kör, tek gözlü, (bkz: yek-çeşm). 2. anat. körbağırsak.
âverd	(f.i.) harp, cenk, savaş.
âverde	(f.s.) naklolunmuş, getirilmiş.
âverdenî	(f.i.) getirilmesi uygun düşen hediyelik eşya.
âverd-gâh, âverd-geh	(f. b.i.) savaş meydanı.
âverdîde	(f.s.) hücum edilmiş, saldırılmış.
avez	(a.i.) fakirlik, sıkıntı.
a'vez	(a.s.) 1. anlaşılması güç şiir. 2. mânâsı anlaşılmaz [şey].
âvî, âviye	(a.s.) uluyan, hırıldayan.
âvîhte	(f.s.) asılı, asılmış [şey].
âvîhtegî	(f.s.) asılmış olma durumu.
âvîje	(f.s.) 1. has, hâlis, saf, temiz. 2. meç. şarap.
âvîjgân	(f.i.c.) 1. mahremler, yakınlar. 2. s. gençler, güzeller.
âvîl	(a.i. avl'den) feryat, (bkz: avle).
âvind	(f.s.) evvel, önce, ilk. (bkz: âvend6).
âvine	(a.i. evân'ın c.) vakitler, zamanlar, çağlar.
âvineten	(a.zf.) ara sıra, tesadüfen.
âvîşe, âvîşen	(f.i.) 1. kekik otu. 2. sarılma, sıyırıp çıkma; saldırma, (bkz: âvşin).
âvîz	(f.s.) asılı bulunan, asılan.
âvîze	(f.i.) mum, lâmba ve sâireyi taşıdığı halde tavana asılan billur veya mâdenden yapılmış süs.
âvîze-i gûş	küpe. (bkz: mengûş).
âvîze-i nücûm	yıldız topluluğu.
âvizgin	(f.s.) (asılgan, ilişkin) insana balta olan dilenci.
avk	(a.i.c. a'vâk) alıkoyma, durdurma, vazgeçirme, (bkz: te'hîr).
avkeşe	(a.i.) zir. yaba, harman savurmakta kullanılan çatal tahta kürek.
avkeşe-i sagîre	anat. lâdes kemiği.
avl	(a.i.) feryat, acınma, sıkıntı sebebi.
avle	(a.i.) feryat, (bkz: avîl).
avm	(a.i.) yüzme.
avn	(a.i.c. a'vân) 1. yardım. 2. s. yardım eden; yardakçı; kafadar.
avn-i Hakk	Allah yardımı.
avn-i İlâhî	Allah yardımı.
avnî	(a.s.) 1. yardımla ilgili. 2. i. erkek adı.
avniye	Yeniçeriler tarafından ve daha sonra Sultan Mecit ve Sultan Aziz zamanlarında giyilen bir çeşit yağmurluk.
avrât	(a.i. avret'in c.) kadınlar.
avret	(a.i.) 1. insanın, gösterilmesi ayıp olan yeri. 2. kadın; zevce, avrat.
âvşin	(f.i.) kekik otu. (bkz: âvîşen1).
avvâc	(a.i.) fildişi satıcısı veya işçisi.
avvâd	(a.i. ûd'dan) udcu; ud çalan.
avz	(a.i.) 1. sığınma. 2. sığınak.
El'-avzü bi-llâh	Allah'a sığınma.
ayâ	(a.s.) 1. kabiliyetsiz, kudretsiz. 2. tedâvî edilemez, iyileştirilemez.
âyâ	(f.e.) şüphe ve tereddüt bildiren edat. (bkz: acaba).

a'yâ	(a.s.) daha veya en kudretsiz, iktidarı hiç olmayan.
a'yâd	(a.i. îd'in c.) bayramlar.
a'yâd-ı Müslimân	Müslüman bayramları.
ayân	(a.s.) belli, açık, meydanda (doğrusu "lyân"). (bkz: aşikâr, bahir, celî, hüveydâ, iyân).
â'yân	(a.i. ayn'ın c.) 1. gözler. 2. bir memleketin ileri gelenleri. 3. evvelce Millet Meclisi'nin kararlarını incelemekle görevli başka bir meclis olup, Osmanlı imparator-luğu'nun 1877 ve!908 Meşrûtiyetinde üyeleri hükümetçe seçilmişti. 4. Senato üyesi.
a'yân-ı sâbite	tas. eşyanın vücuda gelmeden önce "ilm-i ilâhî" de sabit olan suretleri.
âyân ve eşrâf	ilerigelenler.
ayânen	(o.zf.) açıkça.
ayâniyyet	(o.i.) açıklık, ortaya çıkma, (bkz: vuzuh).
ayâr	(a.i.) 1. altının, gümüşün ve başka kıymetli mâdenlerin karışma derecesi. 2. saadete doğru gitme, (bkz. lyâr).
ayâr-dân	(a.f.b.c.) ölçü, değerbilir, (bkz: lyâr-dân).
a'yâr	(a.i. ayr'ın c.) eşekler, (bkz: himâr).
âyât	(a.i.âyet'in c.) Kur'ân'ın cümleleri.
âyât-ı muhkemât	açık ve mânâsı kat'î olan âyetler.
âyât-ı müteşâbihât	icâbında te'vîl edilebilen âyetler.
Ayb	(a.i.c. uyûb) utanılacak şey, kusur, ayıp, leke. (bkz: şeyn).
ayb-ı hâdis	huk. satılan şeye müşteri elinde iken arız olan ayıp. [müşterinin satın aldığı kumaşı kesip biçmesiyle meydana gelen hal gibil.
ayb-ı kadîm	huk. satan elinde iken satılan şeyde mevcut olan ayıp.
ayb-cû	(a.f.b.s.) insanın ayıbını araştırıp soran.
aybe	(a.i.) deri çanta, heybe.
aybet	(a.i) 1. deri çanta, valiz. 2. ayıp, kusur.
ayb-gû	(a.f.b.s.) dedikoducu.
ayb-gûyî	(a.f.b.i.) dedikoduculuk.
ayb-nâk	(a.f.b.s.) kusurlu, noksan.
ayb-pûş	(a.f.b.s.) ayıbı örten.
a'yen	(a.s.) 1. büyük iri gözlü adam. 2. bakılan yer. 3. çok açık, pek belli.
âyen	(f.i.) demir, (bkz: âhen).
âyende	(f.s. c. âyendegâh) gelen, gelici.
âyende-nümâ	[eskiden] çalanların kim olduklarını görmek için evlerin sokak kapısı karşısına ve birinci katın pencereleri hizasına konulan ayna.
âyende ve revende	gelen giden.
âyet	(a.i.c. âyât) 1. Kur'ân'ın herhangi bir cümlesi. 2. alâmet, nişan.
âyet-el-kürsî	(bkz: kürsî).
âyet-i kerîme	kutsal âyet.
âyet-i maksûd	Kur'ân'ın 4 üncü sûresinin 62 nci âyeti.
âyet-i tergîb	cennetteki güzellikleri, iyilikleri anlatan âyet.
âyet-i terhîb	cehennemin korkunçluğunu anlatan âyet.
âyet-ül-hıfz	muskaya yazılan âyet.

âyet-ül-mevâris	Kur'ân'ın 4 üncü sûresinin 12 nci âyeti.
âyet-in-Nûr	Kur'ân'ın 24 üncü sûresinin 12
âyetlik	(a.t.b.i.) Kula halılarında motifleri çevreleyen mustatil [dikdörtgen] bordürün üstüne yatmış dar, uzun ve küçük dikdörtgen çerçeve.
ayın	(a.i.) Osmanlı alfabesinin yirmi birinci harfi olup ebced hesabında yetmiş sayısının karşılığıdır, (bkz: ayn5).
âyib	(a.s.) geri dönen, dönüp çekilen, (bkz: âib).
âyid	(a.s.). (bkz. âid).
âyij, âyîjek	(f.i.) kıvılcım.
âyil, âyile	(a.s.) 1. ailesini besleyen. 2. kalabalık bir ailesi olan. 3. fakir. 4. muvâzenede olmayan [terazi]. 5. aşırı, (bkz: âil, aile).
âyîn	(f.i.) 1. merasim, tören. 2. Alevîlerin içki sohbetleri.
âyîn-i cem	1) ahbapça, tarikat erbabınca toplanıp eğlenme. 2) Alevî'lerin içki sohbetleri.
âyîn-i kadîm	mevlevîhânelerde tekkelerin kapatılmasına kadar semâ esnasında âyinhan-lann okudukları, eski zamanlara ait olması hasebiyle bestekârları unutulmuş bulunan ilâhi.
âyîn-i kudemâ	eskilerin usûlü, tarzı.
âyîn-i Mevlevî	Mevlevi âyîni, Mevlevîlerin dönerek ney ile yaptıkları âyin.
âyîn-i şerîf	Mevlevîhânelerde semâ esnasında âyînhanlann söyledikleri ilâhiler.
âyîne, âyine	(f.i.) 1. ayna. 2. Eşref Nesip tarafından istanbul'da yayımlanmış haftalık mizahî bir dergi.
âyîne-i âb	su aynası, suyun parlak yüzü.
âyîne-i ârız	yanak aynası, ayna gibi parlak olan yanak, (bkz: âyîne-rû).
âyîne-i âsmân	Güneş.
âyîne-i çarh	Güneş.
âyîne-i hâverî	Güneş.
âyîne-i baht	nikâhta güveyin geline getirdiği ilk ayna.
âyîne-i gerdân	Güneş.
âyîne-i gerdûn	Güneş.
âyîne-i in'itâf	bir şeyin aksedip göründüğü ayna.
âyîne-i İskender	İskender'in aynası. [Iran hurafelerine göre Aristo tarafından yapılıp iskenderiye'de yüksek bir yere konulmuş bir aynadır ki, Büyük İskender bu aynaya bakarak yüz fersah mesafede bulunan düşmanını görürmüş].
âyîne-i kît'ı efrûz	Güneş.
âyîne-i maksûd	Kur'ân'ın 4 üncü sûresinin 62 nci ayeti.
âyîne-i pârtâb	parlak ayna.
âyîne-i pürtâb-ı mücellâ	cilâlı parlak ayna.
âyîne-i şeş-cihet	(altı tarafın aynası) 1) Hz. Muhammed'in gönlü; 2) bir velînin gönlü.
âyîne-dân	(f.b.i.) ayna mahfazası.
âyîne-dâr	(f.b.s.) 1. ayna tutan. 2. i. berber.
âyîne-den	(f.b.i.) ayna mahfazası.
âyîne-efrûz	(f.b.s.) ayna cilâsı.
âyîne-fürûz	(f.b.s.). (bkz. âyîne--efrûz).
âyîne-rû	(f.b.s.) yüzü ayna gibi parlayan.
âyîne-sâz	(f.b.i.) aynacı.

âyîne-veş	(f.b.s.) ayna gibi.
âyîne-zidây	ayna silici, cilâcı.
âyîn-hân	(f.b.s.ve i.) Mevlevihânelerde ve semahane içinde yüksekçe bir yerde bulunup mutriphâne denilen mahfilde semâ edilirken âyin okuyan kimse.
âyîn-perestî	(f.b.i.) alçakgönüllülükle edilen hizmet.
âyiş, âyişe	(a.s.) 1. yaşayan, 2. rahat yaşayan, (bkz: âiş, âişe).
âyişne, âyişte, âyiştene	(f.i.) 1. casus. 2. s. dalkavuk, (bkz. abiste).
âyiz, âyize	(a.s.) 1. karşılık olarak veren. 2. karşılık olarak verilmiş, (bkz: âiz, âize).
ayke	(a.i.) sık koruluk.
aykevî	(a.i.) coğ. ormanla ilgili.
ayn	(a.i.c. a'yân, uyun) 1. göz. 2. aslı, kendisi. 3. bir şeyin eşi, tıpkısı. 4. kaynak, pınar, (bkz: a'yün). 5. Osmanlı alfabesinin yirmibirinci harfi, (bkz: ayın).
ayn-el-yakîn	gözüyle görmüş gibi, kat'î.
ayn-ı betrâ	(ayın harfinin başı) hemze.
ayn-ı hayât	(hayat pınarı) (bkz: âb-ı hayat).
ayn-ı kerâmet	Peygamberlere yakışacak bir kudretle, keramet gibi.
ayn-ı mazmûn	huk. kusur olsun olmasın her halde tazmini lâzım gelen ayn.
ayn-ı mevkuf	huk. vakfolunan şey.
ayn-ı hatâ	yanlışın ta kendisi.
ayn-ı mürekkeb	1) anat. petekgöz; 2) bileşik göz.
ayn-ı vâhid	tek gözlü, (bkz: yek-çeşm).
ayn-ül-bakar	bot. öküzgözü, fr. arnica.
ayn-ül-fiil	fiil maddesinin ikinci harfi.
ayn-ül-kemâl	nazar değme; gözün çok tesirli bakışı.
ayn-üs-sevr	1) boğa gözü. 2) astr. semânın kuzey yarımküresinde bulunan boğa burcunun en parlak yıldızı, Ed-deberân, lât. alpha Taurus; fr. Aldebaran; ing. Aldebaran.
ayn-üş-şems	değerli bir taş.
aynâ	(a.s.c. îyn) iri ve güzel gözlü.
aynen	(a.zf.) tıpkısı, tamamı, aynı olarak.
ayneynî	(a.s.) iki gözle bakan.
aynî	(a.s.) göze mensup, gözle ilgili.
Emrâz-ı ayniyye	göz hastalıkları.
ayni	(a.zf.) 1. hep o, başkası değil. 2. tıpkısı.
aynî	(a.s.) para olarak değil madde (eşya) olarak verilen.
ayniyyât	(a.i. ayn'ın c.) kullanılmaya veya harcanmaya elverişli olup taşınabilen ve para eden şeyler.
ayniyye	(a.i.) 1. kıymetli olan ve taşınabilen şeyler. 2. göz hastalıkları kliniği.
ayniyyet	(a.i.) bir şeyin aslı gibi, tıpkısı olma.
ayr	(a.i.c. a'yâr) eşek. (bkz: himâr).
ayş	(a.i.) yaşama.
ayş-i deh-rûz	(on günlük yaşama) bu dünyâdaki hayat.
ayş ü dem eylemek	içki içip keyfetmek, (bkz: îyş).
ayş ü işret	yiyip içme. (bkz: ayş ü nûş).
ayş ü nûş	yiyip içme. (bkz: ayş ü tarab).
ayş ü tarab	yeme içme, çalgı çengi, eğlence.

a'yün	(a.i. ayn'ın c.) 1. gözler. 2. menbâlar, pınarlar, çeşmeler, (bkz: a'yân, uyun).
ayyâb	(a.s.) kusur görücü.
ayyân	(a.s.) 1. ne yapacağını bilmeyen. 2. yorgun.
ayyâr	(a.s.) 1. hîlekâr, dolandırıcı. 2. zekî, kurnaz. 3. çevik, atik.
ayyârân	(ayyâr'ın c.) ayyarlar, aldatanlar.
ayyârî	(a.f.i.) dolandırıcılık.
ayyâş	(a.s. ayş'dan) çok içki içen.
ayyâş-ı bed maâş	geçimi fena, geçim darlığı çeken; sarhoş.
ayyâşân	(a.i. ve s. ayyâş'm c.) ayyaşlar.
ayyûk	(a.i.) 1. astr. keçi, semânın kuzey yarımküresinde bulunan Auriga burcunun en parlak yıldızı, (Alpha Avriga) lat. capella; f r. chevre. 2. semânın pek yüksek yeri.
âz	(f.i.) aç gözlülük, hırs, tamah.
a'zâ	(a.i. uzv'un c.) organlar, üyeler.
a'zâ-yi dâhiliyye	iç organlar.
a'zâ-yi fahriyye	onursal üyeler.
a'zâ-yi hariciyye	dış üyeler.
a'zâ-yi mevcûde	hazır bulunan üye.
a'zâ-yı tabiiyye	tabiî üyeler (bir mecliste).
a'zâ-yi tenâsüliyye	biy. üreme organları.
azâ'	(a.i.) 1. sabır. 2. cenaze alayı. 3. başsağlığı ziyareti.
azâb	(a.i) işkence, keder.
azâb-ı cehennem	cehennem azabı; meç. büyük sıkıntı.
azâb-ı kabr	kabir azabı meç. büyük sıkıntı.
azab	(a.s.) 1. bekâr, ergen. 2. [Tanzi-mattan önce) deniz tüfekçi eri.
azâb-engîz	(a.f.b.s.) azap verici.
azâd	(a.s.) kısa ve sık sık dikilmiş.
azâd	(f.s.) 1. kurtulmuş, serbest olan, kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hareket eden. 2. ayıpsız, kusursuz. 3. Demokrat Mustafa tarafından istanbul'da yayımlanmış "demokrasi mesleğinin hadim ve müdafii" günlük bir gazete.
âzâd-draht	(f.b.i.) bot. hayvanı öldürecek kadar yaprağı zehirli olan bir ağaç.
âzâde	(f.s.c. âzâdegân) l. hür, serbest. 2. ed. tam bir mânâ anlatan mısra', [ikinci bir mısraa bağlanmadığından bu adı almıştır].
âzâde-dil	(f.b.s.) gönlü bir şeye bağlı olmayan.
âzâde-gân	(f.b.s. âzâde'nin c.) kayıtsız, serbest ve hür olanlar.
âzâde-gî	(f.i.) serbestlik, hürlük, (bkz: serbesti).
âzâde-hâtır	(f.a.b.s.) gönlü hoş, başı dinç.
âzâde-hayât	(f.a.b.s.) hayattan kurtulmuş.
âzâde-ser	(f.b.s.) başında gaile olmayan, başı dinç, rahat, gailesiz.
âzâdî	(f.i.) l- hürlük, serbestlik. 2. şükür.
azâ-hâne	(a.f.b.i.) acı gören ev, matem evi.
azâhî	(a.i. ıdhiyye, ızhiyye, udhiyye, uzhiyye'nin c.) kurban bayramında kesilen hayvanlar, (bkz: adâhî).
azâhik	(a.i. udhûke, uzhûke'nin c.) gülünç, güldürücü şeyler, (bkz: adâhîk).

azâim	(a.i.) 1. âfetlere ve hastalıklara şifalı olması için okunan dualar, tılsımlar. 3. sebatlar, kararda kat'îlikler ["azayım" şekli yanlıştır.]
azâim	(a.i. azîme'nin c.) dehşetli hâdiseler, mühim şeyler, ["azayım" şekli yanlıştır].
âzâl	(a.i. ezel'in c.) ezeller, öncesiz zamanlar.
azâlîl	(a.i. uzlûle'nin c.) yanlışlar, yanılmalar.
azam	(a.i.c. azamât). 1. kin, husûmet, garaz, kötü niyet. 2. kıskançlık. 3. öfke, hiddet.
a'zam	(a.s. azîm'den c. eâzım) (daha, pek, en, çok) büyük.
a'zam-ı esbâb	sebeplerin en büyüğü.
azamet	(a.i.) 1. büyüklük, ululuk. 2. çalım, kurum.
azamet-fürûş	(a.f.b.s.) çalım satan, kurum satan.
a'zamî	(a.s.) en büyük, en çok.
azâmîm	(a.i. izmâme'nin c.) desteler, kümeler, zümreler.
a'zamiyyet	(a.i.) 1. pek büyüklük. 2. mat. bir sayının ötekinden büyük olması.
azamût	(a.i.) Tann'nın sözle ifâde edilemeyen büyüklüğü.
âzân	(a.i. üzn'ün c.) anat. kulaklar.
a'zâr	(a.i. özr'ün c.) bahaneler, engeller, özürler.
a'zâr-ı urkubiyye	mırın kırın.
âzâr	(f.i.) mart ayı. (bkz: ezar).
âzâr	(f.i.) incitme, kırılma, tekdîr.
azâr-ı dil	gönül kırıklığı.
âzâr-dîde	(f.b.s.) zulüm görmüş.
âzârende	(f.s.) inciten, kıran, tekdîr eden, azarlayan.
âzârî	(f.i.) 1. muzırlık; küfürbazlık. 2. incitilmiş olma, fenalık görmüş olma.
âzâriş	(f.i.) incitme, kırma.
âzâr-mend	(f.b.s.) incitilmiş, zulüm görmüş.
âzâr-mendî	(f.b.i.) incitilmiş, kırılmış olma.
azarr	(a.s. zarar'dan) çok zararlı, (bkz: adarr).
azarr-ı müskirât	içkilerin en zararlısı.
âzâr-resân	(f.b.s.) dert ve kederi îcâbettiren.
âzâr-resîde	(f.b.s.) incitilmiş, kırılmış, zarar görmüş.
azâz	(a.i.) bir lokma.
azâzet	(a.i. izz'den) i'tibar, saygınlık, değer; büyüklük.
azâzîl	(a.b.i.) İblis'in (şeytan'ın) melek bulunduğu sıradaki esas adı.
azb	(a.i.) tatlılık.
Lisân-ı azb-ül-beyân	söylenişinde tatlılık olan dil.
azb	(a.i.) 1. kesme. 2. ısırma. 3. şiddetli azarlama. 4. hastalık yüzünden hırpalanma. 5. s. keskin.
azbâ'	(a.i. zab'ın c.) kolun yukarı kısmı.
azbu'	(a.i. zabu'nun c.) sırtlanlar.
azd, azıd, azud	(a.i.c. a'zâd, a'zûd, a'dûd) 1. kolun üst kısmı. 2. destek. 3. kuvvet, kudret, (bkz. ızd, uzd, uzud).
azd-ud-devle	devletin desteği.
azdâd	(a.i. zıdd'ın c.) 1. zıtlar, tezatlar. 2. iki zıt mânâya gelen kelimeler.
âzde	(f.s.) 1. boyalı, boyanmış. 2. sivri uçlu âlet ile delinmiş.

a'zeb	(a.s. azb'den) en lezzetli ve tatlı.
âzeh	(f.i.) vücutta çıkan siğil, (bkz: âjeh).
a'zel	(a.s.) yalnız ve silâhsız bulunan adam.
âzer	(f.i.) ateş.
Azer-âbâd	(f.h.i.) vaktiyle Tebriz'de bulunan ateşe tapanlann bir mabedi.
âzerahş	(f.i.) yıldırım.
âzer-âyin	(f.b.i.) ateşe tapan eski iranlıların yedi 'gezegen yıldıza nisbet ettikleri yedi ateşgededen dördüncüsü.
Âzerbâyigân	(f.h.i.) Azerbaycan.
âzer-asâ	(f.b.s.) ateş gibi, kızıl.
âzerbû, âzerbûye	(f.i.) çöven denilen nebatın kökü. [kirli eşyayı temizlemek için sabun gibi kullanılır.].
âzerd	(f.i.) ; renk, boya.
âzer-gûn, âzer-gûne	1. ateş renginde kırmızı. 2. i. ay çiçeği, [şakayık nevinden ortası siyah, kenarları çok kırmızı bir çiçek], (bkz: âzeryûn).
Âzerî	(f.i.) 1. Azerbaycanlı, Azerbaycan halkından olan kimse. 2. Azerbaycanlılarla ilgili.
âzer-kede	(f.b.i.) ateşe tapanların mabedi.
âzer-kîş	(f.b.s.) ateş mezhepli, ateşe tapan, mecûsî.
âzerm	(f.i.) 1. utanma, haya. 2. şefkat 3. haşmet.
âzerm-cû	(f.b.s.) terbiyeli, nâzik.
âzer-perest	(f.b.s.) ateşe tapan.
âzerşeb	(f.i.) 1. "semender" denilen ve ateş içerisinde yaşadığı sanılan bir hayvan. (bkz. âzerşîn). 2. şimşek.
âzerşîn	(f.i.) semender denilen bir kuş. (bkz. âzerşeb').
âzeryûn	(bkz: âzer-gûn).
azfâr	(a.i.c.) tırnaklar, (bkz: zufr, ezfâr, uzfûr1, ezâfîr).
âzfendâk	(f.i.) gök kuşağı, (bkz: âdyende, âfendâk).
azfer	(a.s.) uzun tırnaklı adam.
azgan	("ga" uzun okunur, a.i. zıgn'ın c.) kinler, garezler.
azgas	("ga" uzun okunur, a.i. zags'ın c.) 1. demetler, desteler. 2. karma karışık rüyalar veya söylentiler, (bkz: adgas).
azhâ	(a.i. zahve'nin c.) göller, su havuzlan.
azhâ	(a.s.) gümüşî, gri.
azher	(a.s. zâhir'den) en zahir, pek belli, çok meydanda, besbelli, apaçık.
azherü min-eş-şems	"güneşten bile açık" apaçık, besbelli, gün gibi meydanda.
azırrâ	(a.s. zarîr ve darîr'in c.) körler, (bkz: adırrâ).
âzîde	(f.s.) sivri uçlu bir âletle delinmiş [nesne].
âzife, âzifet	(a.i.) kıyamet.
âzîğ	(f.i-) nefret, kin; iğrenme, (bkz: ârig).
azîhe	(a.i.) yalan, iftira.
azik	(a.s.) hoşa giden.
âzil	(a.s.c. avâzil, izâl) 1. azarlayan, paylayan, çıkışan. 2. i. kadınlarda aybaşı gelen damar.
azîl	(a.s.) serkeş, inatçı, ıslah edilemez.
azil	(a.i.). (bkz. azl).
azîm, azîme	(a.s. azamet'den) büyük, ulu, iri.
âzim	(a.s. azmden) niyetli, 'kesin karar veren.
âzimât	(a.i. âzime'nin c.) kıtlık yıllan.

azîme	(a.i.c. azâim) 1. sebat, kararda kat'îlik. 2. efsun, tılsım. 3. büyük iş; büyük günâh; büyük belâ.
âzime	(a.i.) 1. kıtlık yılı. 2. azı dişi.
azîmet	(a.i.) gitme, gidiş.
azîmet-i râh	yola çıkış.
azîmet ve avdet	gidip gelme.
âzîmet-hân	(a.f.b.s.) afsun okuyan, afsunlayan.
azîm-üş-şân	(a.b.s.) sânı, ünü, sanı büyük olan.
Kur'ân-ı azîm-üş-şân	sânı büyük olan yüce Kur'ân.
âzin	(a.s.) 1. izin veren. 2. i. kapıcı, perdedar. 3. i. kefil.
âzîn	(f.i.) 1. süs, ziynet; donanma [şenlik]. 2. kaide, kanun. 3. yoğurttan yağ çıkarmaya mahsus yayık.
âzîne	(f.i.) 1. cuma günü. 2. bayram günü.
âzîr	(f.i.) 1. ağrı, sızı, akıntı, ıstırap. 2. azar.
azîr	(a.i.) 1. özür. 2. özür dileyen.
azîr	(a.i.) biçilmiş ekinin tarlada satılması.
âzîş	(f.i.) 1. eşik tahtası. 2. ağaç ve tahta kınğı, yonga, talaş.
aziyy	(a.i.c. ezâvî) deniz dalgası.
azîz, azîze	(a.s.c. eizze, [Farsça c. azîzân] 1. muhterem, sayın. 2. sevgili. 3. i. [birincisi] erkek, [ikincisi]-kadın adı.
Azîz-i Mısr	Hz. Yusuf.
azîz-i zûintikam	intikam alan Tanrı.
azîzân	(a. azîz'in f.c.). (bkz: azîz).
azîzî	(a.i.) divan şâirlerinin bâzı ortak adı.
azl	(a.i.) işinden çıkarma, yol verme.
azlâf	(a.i. zılfın c.) zool. çatal tırnaklı hayvanların tırnaklan, (bkz. ezlâf).
azlâl	(a.i. zıll'in c.) gölgeler, (bkz: zılâl).
azlem	(a.s. zulm'den) 1. en zâlim, pek ziyâde zulmeden. 2. (daha, pek, en, çok) zulmeden. 3. en karanlık.
azm	(a.i.c. izam) kemik, (bkz: istihân).
azm-i acz	anat. sağrı kemiği,
azm-i adesî	anat. mercimek kemiği.
azm-i adud	anat. pazı kemiği.
azm-i akab	anat. ökçe kemiği.
azm-i âne	anat. kasık kemiği.
azm-i atlas	anat. atlas kemiği, fr. atlas,
azm-i cebhî	anat. alın kemiği.
azm-i cidârî	anat. yan kemiği.
azm-i dıl'î	anat. eğe kemiği.
azm-i enfî	anat. burun kemiği.
azm-i fahz	anat. uyluk kemiği.
azm-i gırbâlî	anat. kalbur kemiği.
azm-i hanek	anat. damak kemiği.
azm-i harkafa	anat. kalça kemiği.
azm-i isfencî	anat. *süngersi kemik.
azm-i ka'b	anat. aşık kemiği.
azm-i kafa	anat. artkafa kemiği.
azm-i kas	anat. göğüs kemiği.
azm-i kasaba	anat. baldır kemiği.

azm-i kitf	anat. qmuz kemiği, kürek kemiği, fr. omoplate.
azm-i kû'bere	anat. önkol kemiği, fr. ra-dius.
azm-i lâmî	anat. dil kemiği.
azm-i mıtraka	anat. çekiç kemiği.
azm-i mihver	anat. eksenkemik, fr. axis.
azm-i mik'a	anat. kaşık kemiği.
azm-i remîm	anat. çürümüş kemik.
azm-i rıdfa	anat. dizkapağı kemiği.
azm-i rikâbî	anat. üzengi kemiği.
azm-i semsemî	anat. susamsı kemik, fr. sesamoîde.
azm-i senedânî	anat. örskemiği.
azm-i sudgî	anat. şakak kemiği.
azm-i şazye	anat. kaval kemiği.
azm-i terkova	anat. köprücük kemiği, fr. clavicule.
azm-i us'us	anat. kuyruk kemiği.
azm-i vecenî	anat. elmacık kemiği.
azm-i vetedî	anat. temel kemiği.
azm-i zend	anat. dirsek kemiği.
azm-i zevrakî	anat . *kayıksı kemik, fr. naviculaire. (os.).
azm-i zıfrî	anat. tırnaksı kemik.
azm	(a.i.) kasıt, niyet, karar, (bkz: cezm).
azm-i kat'î	Kat'î azim, kesin karar.
azm ü cezm	kat'î karar, kesin karar.
âzmâ, âzmây	(f.s.) denemiş, sınamış.
Cenk-azmâ	cengi denemiş.
âzmâyî	(f.i.) denemiş, sınamış, sınamış olma.
âzmâyîş	(f.i.) 1. tecrübe, deneme, sınama. 2. tar. yalnız ihtiyar (emektar) tirendazların kullandığı bir çeşit ok.
âzmâyîş-i kalem	kalem tecrübesi.
azme	(a.i.) 1. karar, niyet. 2. vazife, görev.
azmen	(a.zf.) karar vererek, niyet ederek.
azmen	(a.s.) 1. pek çok veya en çok şeyler içine alan. 2. en çok güvenilir.
âzmend	(f.s.) haris, tamahkâr.
azmî	(a.s.) 1. azimle, kararla ilgili. 2. i. erkek adı. [müen. azmiye].
azmî	(a.s.) kemikli, kemikten yapılmış.
azmîn	(a.i.) anat. kemik özü, fr. asteine.
azm-kâr	(a.f.b.s.) azimli, kararlı, (bkz: sebât-kâr).
azm-kârâne	(a.f.zf.) azimli olarak, kararlı olarak, kararlılıkla.
azmûde	(f.s.) 1. tecrübe etmiş olan. 2. tecrübe olunmuş, sınanmış.
azmûdegî	(f.i.) görgülülük.
âzmûn	(f. i.) tecrübe, sınama, deneme.
azrâ'	(a.i.) 1. kızoğlan kız. [Hz. Meryem'in sıfatı]. 2. delinmemiş inci. 3. üzerinde yürünmemiş kum. 4. h. i. Medîne. 5. h. i. Vâmık u Azrâ hikâyesindeki kadın kahraman.
âzrahş	(f.i.). (bkz. âdrahş).
Azrâil	(a.i.) ölüm meleği.
azrâr	(a.i. zarar'ın c.) zararlar 2. kayıplar.
azref	(a.s.) 1. en (pek, çok) zarif. çok zekî.
azref-i zürefâ	zariflerin zarifi.

âzreng	(f.i.) 1. son derece katı, sert. 2. çok keder, meşakkat, eziyet, (bkz. âzereng).
azûf	(a.i.) yiyecek, erzak.
âzûg	(f.i.) kir, pas.
azûl	(a.s.) çok azarlayan, paylayan çıkışan.
azûmet	(a.i.) eğlence.
âzûn	(f.e.) öylece, onun gibi, böylece, bunun gibi.
âzûr	(f. s.), (bkz. âzver).
azûz	(a.s.) ısırıcı.
âzüg	(f.i.) 1. asma ve ağaç budantısı. 2. hurma lifi. (bkz. âjüğ).
âzürde	(f.s.) incinmiş, kırılmış, gücenmiş.
âzürde-dil	(f.b.s.) gönlü kırılmış, mahzun.
âzürde-gî	(f.b.i.) incitilmiş, gücendirilmiş olma.
âzürde-hâtır	(f.b.s.) hatırı, gönlü kırılmış.
âzürde-püşt	(f.b.s.) 1. beli bükük [ihtiyar]. 2. yükten sırtı berelenmiş [hayvan].
azv	(a.i.c. azviyyât) birinin üstüne atma, ona yakıştırma, iftira, (bkz. atf).
azv-i cinnet	delilik isnadı.
azvâ'	(a.i. zav', zû'nun c.) ışıklar, aydınlıklar, parıltılar.
âzver	(f.s.) haris, tamahkâr, pinti, (bkz: âzûr).
azviyyât	(a.i. azv'in c.) iftiralar, isnatlar.
azyak	(a.s.) (daha, en, pek, çok) dar.
âzz, âzze	(a.s.) ısıran, ısırıcı.
azz	(a.i.) ısırma.
azz-i benâm	parmak ısırma.
azze	(a.n.) aziz olsun!
azze ensâruh	yardımı bol olsun, [pâdişâhlara mahsus dua yerinde olup, eski fermanlarda geçer].
azze nasruh	yardımı bol olsun, [pâdişâhlar hakkında dua yerinde kullanılır, eski paralarla fermanlarda geçer].
azze ve celle	aziz ve celîl olan [Allah].

B

b	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin ikinci harfi olup, "ebced" hesabında iki sayısının karşılığıdır.
bâ	(a.i.) "b" harfinin Arapça okunuşu, [tek noktalı olduğundan "bâ-i muvahhide" ve noktası altta olduğundan "bâ-i tahtâniyye" denir].
bâ'	(a.i.c. ebvâ') 1. kulaç. 2. erişme, yetme. 3. kuvvet, kudret, beceriklilik. 4. şeref; kerem, vergili, verimli olma.
Kasîr-ül-bâ'	1) kısa boylu; 2) beceriksiz; 3) zavallı.
Tavîl-ül-bâ'	1) uzun kulaçlı; 2) gücü yeter; 3) eli açık; vergili, verimli.
bâ,be	(f.e.) ile,...li.
Cemâl-i bâ-kemâl	tam, mükemmel güzellik.
Yârân-ı bâ-safâ	safâlı dostlar.
bâ-berât	berat ile.

bâ-emr-i âlî	sadrâzam emri, fermanı ile.
bâ-haber	haberli, bilgili.
bâ-jurnal	zabıt varakası ile.
bâ-mazbata	mazbata ile.
bâ-posta	posta ile, posta ederek.
bâ-tahrîrat	tahrîrat ile, yazı ile.
bâ-tapu	tapu ile.
bâ-vekâr	vakarlı, ağırbaşlı.
bâ-an-ki	(f.e.) şu suretle ki, şu şartla ki, onunla ki.
bâb	(a.i.c. ebvâb) 1. kapı.
bâb-ı âlî	(yüksek kapı) Osmanlı imparatorluğu zamanında, istanbul'da sadâret, dâhiliye ve hâriciye nezâretleri ile şûrâ-yı devlet dâirelerinin bulunduğu bina, mec. Osmanlı hükümeti.
bâb-ı adâlet	hak kapısı.
bâb-ı âsafî	tar. sadrâzam konağı. paşa kapısı yerinde kullanılan bir tâbirdir].
bâb-ı cennet	cennetin kapısı.
bâb-ı hükûmet	hükümet kapısı, dâiresi.
bâb-ı hümâyûn	Topkapı Sarayı'nın birinci kapısı.
bâb-ı fetvâ-penâhî, bâb-ı meşîhat	şeyh-ül-islâm kapısı.
bâb-ı irtişâ'	rüşvet kapısı.
bâb-ı kebîr	(büyük kapı) leng. 29 harfli Fars alfabesi.
bâb-ı saâdet	1) sultanın sarayı; 2) istanbul. (bkz. Astâne, Dâr-üs-saâde).
bâb-ı sagîr	(küçük kapı) 22 harfli Arap alfabesi.
bâb-ı ser-askerî	askerlik işleri ile uğraşan dâire.
bâb-ı şerîf	Konya'da Mevlânâ türbesinin kapısı.
bâb-ı tahkir	leng. Arap dilbilgisinde küçültücü isimler bölümü.
bâb-ı vâlâ-yı fetvâ	(bkz. şeyh-ül-islâm).
bâb-ı zabtiyye	istanbul'da emniyet işleriyle uğraşan dâire. 2. geçit, boğaz.
bâb-ül-ebvâb	Şirvan civarındaki derbent
bâb-ül-mendeb	Kızıldeniz'de Hint Deniz civarında bulunan bir boğaz. 3. bölüm, (bkz fasl). 4. iş, şekil, mes'ele; yol; mevzu, (bkz husus). 5. tas. tövbe.
bâb-ül-hâne	(f.b.i.) genelev. (bkz. umûm-hâne).
bâb-üs-saâde	(a.b.i.) Topkapı Sarayı'nın üçüncü kapısı.
bâb-üs-selâm	(a.b.i.) Topkapı Sarayı'nın girişteki ikinci kapısı.
bâb-üş-şerîf	Konya'da Mevlânâ türbesinin kapısı. bâb t. (f.s.) lâyık, uygun; elverişli; hayır, uğur.
bâb, bâbâ	(f.i.) 1. baba, ata. 2. manevî önder; şeyh.
bâbâ-yı âlem	Hz. Adem.
bâbâ-suhan	söz babası.
bâbâ-yi atîk	Babaeski [Trakya'da].
bâbâyân	(f.i. bâbâ'nın c.) babalar, tarikat babalan, şeyhler; bektâşi şeyhleri.
bâbâyâne	babayani, dervişçe.
bâbet	(f.i.) 1. listede "kezâlik, den den". 2. uygun bir şey. 3. bent, fıkra. 4. taallûk, münâsebet. 5. elmas dal [süs].
Bâbil	(a.h.i.) Bağdat'ın aşağı tarafında bulunan ve büyücülüğünden dolayı, eski edebiyatımızda "çeh-i Bâbil" olarak yer alan ve bir çok dillerin meydana gelmesi bakımından da masalda adı

Tarihvemedeniyet.org

	geçen "Bâbil Kulesi"nin bulunduğu, ilkçağdan kalma bir şehir.
bâbûne, bâbûnec	(f.i.) papatya.
bâbûne-i gâv	bot. sığırgözü de denilen sarı bir papatya.
Bâbûr-nâme	(f.b.i.) Bâbûr Şah'ın Vekayi' adını da taşıyan meşhur hâtıra kitabı.
Bâbûs-ül-vâsıt	XVI. asır bilginlerinden olup 1555 (H.963) de ölen Musa Merkez Efendi oğlu Ahmet Efendi'nin iki cilt üzerine ter-tîbettiği Arapçadan Türkçeye lügat kitabıdır.
bâbük	(f.s.) ahmak, sersem, alık. [adam].
bâb-ül-hâne	(f.a.b.i.) 1. umumhane gibi fahişelerin toplandığı yer. 2. tembeller yurdu. 3. hırsızlann ocağı.
bâbzen	(f.i.) demirden veya ağaçtan yapılmış kebap şişi.
bâc	(f.i.) 1. vergi, harç. 2. gümrük vergisi, (bkz: bâj).
bâc-ı kırtıl	hayvanlardan alınan resim.
bâc-bân, bâc-dâr	(f.b.i.) geçiş vergisi tahsildarı, (bkz: bâc-gîr).
bâceng	(f.i.) 1. küçük pencere, tepe-penceresi. 2. baca.
bâc-gâh	(f.b.i.) geçiş vergisinin [parasının] toplandığı yer [ev].
bâc-gîr	(f.b.i.) baç, vergi toplama memuru, (bkz: bâc-bân, bâc-dâr).
bâc-güzâr	(f.b.s.) 1. vergi, haraç veren. 2. geçiş parasına tâbi'.
bâd	(f.e.) olsun, ola, olaydı.
Âferin-bâd	aferin olsun!
Mübârek-bâd	mübarek, kutlu olsun.
Âfiyet-bâd	afiyet olsun.
Nûş-bâd	afiyet olsun.
bâd	(f.e.) 1. yel, rüzgâr.
bâd-i berîn	lâtif hava, sabah rüzgârı.
bâd-i cem	Süleyman Peygamberin hükmettiği yel.
bâd-i cenûbî	güney rüzgân.
bâd-i hazân	sonbahar rüzgân.
bâd-i hevâ	bedava.
bâd-i nevâ	ses, nağme; nakarat.
bâd-i nev-rûz	bahar rüzgân.
bâd-i pürgû	mütemadiyen sesler çıkaran, ıslık çalan rüzgâr.
bâd-i sabâ	1) doğudan esen hafif, hoş rüzgâr. 2) muz. adı manzum anonim bir edvarda geçen makam.
bâd-i seher-hîz	gün doğusundan esen hafif rüzgâr, tan yeli.
bâd-i semûm	sam yeli.
bâd-i subh	sabah rüzgân.
bâd-i şimâlî	kuzey rüzgân. 2. nefes, soluk. 3. ah sesi, ah çekme. 4. tas. Allah'ın yardımı. 5. meç. övme; söz. 6. büyüklük taslama, kibir. 7. şarap, (bkz: bâde).
bâdâ	(f.e.) ola, olaydı.
bâ-dâd	(f.b.s.) âdil, doğru, (bkz: dâd--ger).
bâdâm	(f.i.) 1. badem . 2. sevgilinin güzel gözü.
bâdâm-ı dü-mağz	iki içli badem.
bâdâme	(f.i.) 1. ipek kurdu. 2. nazarlık, nazar boncuğu. 3. et beni. 4. zincir halkası. 5. eski püskü hırka. 6. cicili bicili, süslü nesne.
bâdâmî	(f.s.) badem biçiminde.
bâdâş	(f.i.) mükâfat.

Tarihvemedeniyet.org

bâd-âver	(f.b.s.). (bkz. bâd-âverd).
bâd-âverd	(f.b.s. ve i.) 1. rüzgâr tarafından getirilmiş, kolay elde edilmiş. 2. Bizans İmparatoruna ait bir gemide rüzgâr tarafından Hüsrev Pervîz'e götürülen hazînelerin birinin adı. 3. Doğu müziğinde bir ses.
bâd-âverde	(f.b.s.). (bkz. bâd-âver, bâd-âverd).
bâd-bân	(f.b.i.) 1. yelken. 2. gemi sereni, (bkz: şirâ).
bâd-bân-ı ahdar	yeşil yelken, meç. felek, semâ, gökyüzü.
bâd-bânî	(f.b.i.) tar. tersane halkından olan azap (ordu ve donanmaya katılan yeniçeri askeri) lann bir sınıfı.
bâd-bân-gûşâ	(f.b.s.) yelken açan.
bâd-bân-gûşâ-yı azîmet olmak	yelkenleri açıp yola çıkmak.
bâd-bâr	(f.b.s.) 1. yelpaze. 2. gemilerdeki rüzgârlık, manika.
bâd-bâz	(f.b.i.) yelpaze.
bâd-bedest	(f.b.s.) elinde avu-cunda bulunmayan, iflâs etmiş, züğürt.
bâd-ber (per)	(f.b.i.) 1. uçurtma. 2. dâima kendini methettiği halde elinden bir iş gelmeyen kimse.
bâd-bîz, bâd-bîzen	(fb.i.) yelpaze, (bkz: bâd-keş).
bâd-dâr	(f.b.s.) 1. kibirli. 2. şişman. 3. deli. 4. hiç bir işle "ilgisi olmayan kimse.
bâd-der-keff	(f.a.b.s.) "elde rüzgâr" meramı boşa çıkmış, aldanmış; şanssız.
ba'de	(a.zf.) sonra.
Min ba'd	bundan sonra, bundan böyle.
ba'dü bu'din	(a.zf.) hayli zaman sonra, neden sonra.
ba'de harâb-il-Basra	Basra yıkıldıktan sonra, meç. iş işten geçtikten sonra.
ba'de hazâ	bundan sonra, bundan böyle.
ba'de-l-edâ	yapıldıktan sonra.
ba'de-l-feth	fetihten sonra.
ba'de-l-harb	harpten, savaştan sonra.
ba'de-l-icrâ	yapıldıktan sonra.
ba'de-l-îfâ	îfâ edildikten, yapıldıktan sonra.
ba'de-l-imzâ	imzadan sonra.
ba'de-l-istihsâl	elde ettikten, sağladıktansonra.
ba'de-l-istizân	izin aldıktan sonra.
ba'de-l-izdivâc	evlendikten sonra.
ba'de-l-mevt	ölümden sonra.
ba'de-l-musâlaha	barıştan sonra.
ba'de-l-mütâlâa	okuduktan sonra.
ba'de-l-yevm	bugünden sonra.
ba'de-t-taam	yemekten sonra.
ba'de-t-tahkîk	tahkikten sonra.
ba'de zemân	bir zaman sonra.
ba'de-z-zevâl	öğleden sonra.
ba'de-zâ, ba'de-zâlik	(a.e.) ondan sonra.
ba'de-zîn	(a.e.) bundan sonra.
ba'de-z-zuhr	(a p) öğleden sonra.
bâde	(f.i.) 1. şarap; içki. (bkz: bâd). 2. meç. aşk, Allah sevgisi. 3. halk hikâyelerinde Hızır'ın kahramanlara ve bâzı saz şâirlerine rüyalarında sunduğu içki.

bâde-fersây	(f.b.s.) aşırı şarap içmekten yıpranmış kimse.
bâde-hâr	(f.b.i.) şarap içen. (bkz: bâde-keş).
bâde-i cân-bahş	can veren şarap.
bâde-i cüvân	taze şarap.
bâde-i gül-fâm,	gül renkli (kırmızı) şarap.
bâde-i gülgûn,	gül renkli (kırmızı) şarap.
bâde-i gül-reng	gül renkli (kırmızı) şarap.
bâde-i hamrâ	kırmızı şarap.
bâde-i ikbal	ikbâl şarabı, yüksek mevkide bulunmanın verdiği muvakkat keyif ve neş'e.
bâde-i mest	keskin şarap.
bâde-i nâb	hâlis, duru şarap.
bâde-i nûşîn	içimi kolay ve hoş şarap.
bâde-i pîr	eski, yıllanmış şarap.
bâde-i sad-sâle	"yüz senelik şarap" meç. pek eski şarap.
bâd-efrâ, bâd-efrâh	(f. b.i.) 1. ceza. 2. bir nevî fırıldak.
bâde-fürûş	(f.b.s.) şarap satan,meyhaneci.
bâde-hâr	(f.b.s.) şarap içen.
ba'dehû	(a.zf.) ondan sonra.
ba'de-hüm	(a.zf.) onlardan sonra.
bâde-keş	(f.b.s.) şarap içen.
ba'de-l-lüteyyâ ve-l-letî	(a.zf.) nice zahmet ve sıkıntıdan sonra.
ba'de-mâ	(a.zf.) bundan sonra, bundan böyle.
bâde-nûş	(f.b.s.) şarap içen.
bâde-perest	(f.b s.) şaraba tapan, şaraba pek düşkün.
bâde-perestân	(f.b.s. bâde-perest'in c.) şaraba tapanlar, şaraba pek düşkün olanlar.
bâdester	(a.i.) kunduz.
ba'dezâ, ba'de-zâlik	(a. zf.) bundan sonra.
ba'd-ezîn	(a.zf.) bundan sonra, bundan böyle.
bâd-fürûş	(f.b.s.) bir kimseyi, soyunu sopunu sayarak öven dalkavuk.
bâd-gân	(f.b.i.) gözeten, gözetici, bekçi; hazinedar.
bâd-gâne	(f.i.) kafesli pencere.
bâd-ger, bâd-ges	(f.b.i.). (bkz. bâd-gerd).
bâd-gerd	(f.b.i.) kasırga.
bâd-gîr	(f.b.i.) 1. baca, 2. vantilatör. 3. nargile ve semâver başlığı. '
bâd-herze	(f.b.i.) 1. afsun, büyü, sihirbazlık. 2. letafet, güzellik.
bâdî	(a.s. ve i. bed'den) 1. sebep, mucip. 2. sebebolan. 3. ilk, başlangıç. 4. fels. sonsal, aposteriyori.
bâdî ebed-in	her şeyin başı.
bâdî-i emirde	işin başlangıcında.
bâdî-i nazar	ilk nazarda, ilk bakışta; ilk görünüşte.
bâdîy-ür-re'y	ilk fikir, ilk düşünce.
bâdî	(f.s.) 1. rüzgâra veya havaya ait. 2. geçici.
bâdîc	(f.i.) potur, tozluk.
bâdih	(a.s.) 1. birdenbire vuku bulan; beklenmedik. 2. i. beklenmedik ziyaret.
bâdihe	(a.i.) 1. beklenmedik hâdise. 2. kadın ziyaretçi. 3. tas. anî ilham.
bâdin	(a.s.) şişman, bedenli.

bâdincân	(a.i.) patlıcan . (bkz: bâdingân).
bâdinc	(f.i.) Hindistan cevizi.
bâdincânî	(f.s.) patlıcan renginde, morumsu.
bâdincâniyye	(a.i.) bot. patlıcangiller, fr. aubergine.
bâdingân	(f.i.) patlıcan, (bkz: bâdincân).
bâdir	(a.s.) ; 1. hemen yapmak isteyen. 2. birdenbire vuku bulan. 3. dolu [ay]. 4. büyümüş Içocuk]. 5. olgun [meyva].
bâdire	(a.i.c. bevâdir) 1. musîbet, felâket, (bkz: akabe). 2. zor geçit. 3. hiddetli iken yapılan bir yanlışlık. 4. kılıcın, namlunun, yaprağın ve her türlü nebatın ucu. 5. külfetsiz, güçlük çekmeden söylenen söz.
bâdiye	(a.i.c. bevâdî) çöl, kır. (bkz: bevbât).
bâdiye-gul	dünyâ.
bâdiye-nişîn	(a.f.b.s.) çölde oturan.
bâdiye-peymâ	(a.f.b.s.) çölde dolaşan.
Bâdiyet-üş-Şâm	(a.b.h.i.) Fırat ve Dicle'nin birleşip denize döküldüğü noktadan îtibâren batıya doğru uzanan çöl. [bu çölün güney sınırları Arap yarımadasının içerisine doğru kavisli olarak uzanır].
bâd-keş	(f.b.i.) yelpaze.(bkz: bâd-bîz, bâd-bîzen).
bâd-nümâ	(f.b.i) 1. rüzgârın hangi taraftan estiğini gösteren âlet. 2. fırıldak.
bâd-pâ[y]	(f.b.s.) ayağına çabuk olan [at ve şâire]; sür'atli, tez.
bâd-per	(f.b.i.) 1. kâğıttan yapılmış uçurtma. 2. s. kendini beğenen, övünen kimse. 3. kamçı topacı.
bâd-peymâ	(f.b.s.) serseri, başıboş, boş gezen.
bâd-reftâr	(f.b.s.) "rüzgâr yürü-yüşlü" çabuk, hızlı giden, sür'atli.
bâd-reng	(f.b.i.) 1. hıyar; acur; turunç, ağaç kavunu. 2. hızlı giden at.
bâd-rengîn	meç. 1) şiir; 2) methiye, övgü.
bâd-sehâ	(f.a.b.s.) 1. cömert. 2. i. meç. [bu] dünyâ.
bâd-sene	(f.s.) kibirli, büyüklük taslayan, kötü niyetli.
bâd-ser	(f.b.s.) 1. kibirli. 2. âsî. (bkz: ser-keş). 3. mutaassıp.
bâd-serî	(f.b.i.) 1. kibirlilik. 2. âsî-lik. 3. taassup.
bâd-seyr	(a.f.b.s.) hızlı yürüyen, ayağına çabuk, rüzgâr gibi koşan.
bâd-süvâr	(f.b.i.) 1. hızlı yürüyen at, koşu atı. 2. hızlı giden atlı.
bâd-vîz	(f.b.i.) yelpaze, (bkz: mirva-ha, bâd-zen, bâd-zene).
bâd-zehr	(f.b.i.) panzehir.
bâd-zen, bâd-zene	(f-b.i.) yelpaze, (bkz: bâd-bîz, bâd-bîzen, bâd-keş).
-bâf	(f.s.) dokuyan, dokuyucu.
Bûriyâ-bâf	hasır ören.
Zer-bâf	sırma dokuyan.
bâfende	(f.i.) dokuyucu.
bâf-kâr	(f.b.i.) dokuyucu, çulha.
bâft	(f.i.) kumaş.
bâfte	(f.s.) dokunmuş.
bâfte	(f.i.) 1. büyük renkli leke. 2. oyma levha. 3. parça. 4. büyük bir haritayı oluşturan parçalardan her biri, pafta, [kelime, dilimizde "pafta" şeklinde kullanılmaktadır].
bâğ	(f.i.) 1. bağ, büyük bahçe, bostan.
bâğ-ı bedi'	meç. cennet, (bkz: bâğ-ı vesî').

bâğ-ı vahş	hayvanat bahçesi.
bâğ-ı vesî'	meç. cennet, (bkz: bâğ-ı bedî).
bâğ-ı bahâr	bahar bahçesi. 2. seyir yeri, gezinti yeri. 3. Dünyâ.
bâğ-i cihân, bâğ-i dehr	dünyâ bahçesi. 4. cennet.
bâğ-i and,	cennet.
bâğ-i behiştî,	cennet.
bâğ-i cinân,	cennet.
bâğ-i firdevs,	cennet.
bâğ-i huld,	cennet.
bâğ-i irem,	cennet.
bâğ-i kuds,	cennet.
bâğ-i naîm,	cennet.
bâğ-i rıdvân,	cennet.
bâğ-i refî'	cennet.
Bağdâdî	(a.b.i.) Bağdatlı.
bâğ-istân	(f.b.i.) bağlık, bahçelik.
bagal	(f.i.) koltuk.
Zîr-i bagal	koltuk altı.
bagalek	(f.i.) koltuk altından çıkan yumruca, köpek memesi.
bagal-gîr	(f.b.s.) koltuk tutan, koltuğa giren.
bâgat	("ga" uzun okunur, f.i. bâğ'ın c.) l. bağlar, üzüm bağlan, bahçeler.
bağayâ	("ga" uzun okunur, a.i. bagiyy'in c.) fahişeler.
bâğ-bân	(f.b.i.) bahçıvan, bağcı, (bkz: bâğ-vân).
bâğ-bân-ı girân-destmâye	zengin, hünerli bahçıvan.
bâğ-bânî	(f.b.i.) bağcılık, bahçıvanlık, bağ bekçiliği.
bâğ-çe	(f.b.i.) bahçe, [bağ ile küçültme edatı olan çe den yapılmıştır; "küçük bağ" demektir].
bâğ-çe-vân	(f.b.s.) bağçivan, bahçıvan.
bağdâ'	(a.i.) şiddetli nefret, hiç sev-meyiş.
bâgel	(f.i.) ılık su.
baggal	(a.i. bagl'den) katırcı.
bagıyy	(a.i.c. bağaya) fahişe.
bâgız	(a.s.buğz'dan) buğzeden, nefret eden, tiksinen, (bkz: bagîz).
bagi	(a.i.) serkeşlik, azgınlık.
bâgı	(a.s.c. bugat) haksızlık eden serkeş, (bkz: âsî).
bâgî	(f.s.) aynı bahçede yetişen.
bâgî-lik	(a.t.b.i.) serkeşlik, âsîlik.
bâgî-yâne	(a.f.zf.) serkeşlikle.
bagîz	(a.s. buğz'dan) herkese buğzeden, nefret eden, kimseyi sevmeyen, (bkz: bağız).
bagl	(a.i.c. bigal) ester, katır.
bagle	(a.i.) dişi katır.
bağrâ	f.i.) erkek domuz.
bağteten	(a.zf.) birdenbire, apansızın.
bâgût	(a.i.) paskalya.
bâğ-vân	(f.b.s.) bağcı, bahçıvan, (bkz: bâğ-bân).
bagy	(a.i.) ileri gitme, azgınlık, serkeşlik.
bagza, bagzâ	(a.i.) şiddetli nefret, hiç sevmeyiş.
bâğ-zâr	(f.b.i.) bağlık yer, bağ.

Tarihvemedeniyet.org

bâh	(f.i.) yol. (bkz: râh, tarîk).
bâh	(a.i.) şehvet.
bahâ	(a.i.) 1. güzellik, zariflik. 2. parıltı. 3. alışma, dadanma.
bahâ'	(f.i.) kıymet, bedel, değer.
bahâ-pîrâ-yi İsmâil	meşhur bir çeşit lâle.
bâhâ, bâha	(a.i.) l.bir evin etrafındaki kapalı avlu veya bahçe. 2. açık meydan, alan. 3. suyun derin yeri.
bâ-haber	(f.a.b.s.c. bâ-haber-ân) 1. haberi olan. 2. akıllı, zekî. 3. ihtiyatlı, tedbirli.
bâ-haber-ân	(f.a.b.s. bâ-haber'in c.) haberi olanlar, haberliler, akıllı, zekî, ihtiyatlı kimseler.
bahâ-dâr	(f.b.s.) kıymetli, değerli, (bkz: bahâ-gîr, bahâ-lî).
bahâdır	(f.i.c. bahâdırân) cesur, yiğit.
bahâdır-âne	(f.zf.) kahramancasına, yiğitçesine.
bahâdırî	(f.i.) kahramanlık, yiğitlik.
bahâ-gîr	(f.b.s.) kıymetli, değerli. (bkz: bahâ-dâr, bahâlî).
bahâî	a.s.) alışkın.
bahak, bahk	(a.i.) göz patlama, göz patlatma.
bahâlık	(a.i. behlâk ve behlâka'nın c.) boş, çürük şeyler, sözler.
bahâ-lî	(f.b.s.) pahalı, (bkz: bahâ-dâr, bahâ-gîr).
bahâne	f.i.) 1. vesîle, sebep. 2. kusur, noksan, garaz. 3. yalandan özür.
bahâne-cû	(f.b.s.) bahane arayan, fırsat gözetleyen.
bahâne-perdâz	(f.b.s.) özür dileyen; sebep bulan.
bahâr	(f.i.c. bahârân) kışla yaz arasındaki mevsim. 22 Mart'la 21 Haziran arası. İlkyaz.
bahâr-ı hayât	hayâtın bahân, gençlik.
bahâr-ı ömür	gençlik.
bahâr-ı şevk	neş'e ve arzu bahân .
bahâr	(a.i.) 1. güzellik. 2. s. güzel. 3. sığırgözü, papatya; sığır papatyası, sarı papatya. 4. put. (bkz: çelîpa, sanem). 5. atılmış pamuk. 6. ölçek. 7. karanfil, tarçın, karabiber gibi kokulu şeyler.
bahârân	(f-i-) ilk bahar günleri.
bahârât	(a.i. bahâr'ın c.) karanfil, tarçın, karabiber gibi kokulu şeyler [papatya mânâsına gelen bahâr'ın cemidir].
bahâret	(a.i.) üstünlük, seçkinlik.
bahârî	(f.s.) ilkbahara ait, ilkyazla ilgili.
bahâristân	(f.i.) 1. ilkbahar mevsimi. 2. yeşil ve çiçekli yer. [bahçe, park, çayır gibi]. 3. Molla Câmi'nin meşhur eseri.
Bahâriyye	(f.i.) l. ed. bahar tavsifiyle başlanarak birini medırı için yazılan kasîde. 2. tar. pâdişâh tarafından yeniçeri ağasından îtiba-reıı ocak ağalarıyla yeniçeri kâtibine verilen ba-harlık.
bahâsıla	(a.i. bahsala'nın c.) 1. beyaz yüzlü, kısa boylu, bodur ve edepsiz kadınlar. 2. sürüp çıkarmalar, uzaklaştırmalar.
bahâtir	(a.s. bühter, bühtere'nin c.) kısa boylu kadınlar, bodurlar.
Bahâ-ullâh	(a.h.i.) Bahaîlik mezhebinin kurucusu.
bahâyim	(a.i. behîme'nin c.) 1. dört ayaklı hayvanlar; canavarlar. 2. Suriye'de bir sıradağlar.

bahbaha	(a i) 1. kükreyip ses çıkarma [deve hakkında]. 2. çıtırdama; mışıldama.
bahdele	(a.i.) 1. eğilme, kırılma [kürek kemiği hakkında). 2. işte çabukluk gösterme.
bâhe	(f.i.) kaplumbağa, (bkz: sülhafa).
bâhek	(f.i.) işkence, eziyet.
bâ-hem	(f.b.zf.) birarada, birlikte, beraber, (bkz: be-hem).
bahhâl	(a.s. buhl'den) çok bahîl, pek cimri; çok alçak adam.
bahhâr	(a.s. bahr'den) denizci, gemici.
bahhâs	(a.s. bahs'den) bahsetmeyi seven, çok bahseden.
bâhî	(a.s. bâh'dan) şehvete mensup, şehvetle ilgili.
bâhik	(a.s.) bir gözü kör [adam], (bkz: ayn-ı vâhid, yek-çeşm).
bâhika	(a.s.) görmeyen, kör [göz].
bahîl	(a.s. buhl'den. c. buhalâ) hasis, cimri, tamahkâr.
bâhil	(a.s.) 1. serseri, başıboş. 2. eli değneksiz çoban. 3. yularsız deve.
bâhile	(a.s.) 1. dul, kocasız kadın. 2. Arap kabilelerinden birinin adı.
bahir	(a.i.) deniz, (bkz: bahr, derya).
bâhir	(a.s.) yalancı, ahmak, alık [adam].
bâhir	(a.s.) ekin sulayıcı, sulayan.
bâhir	(a.s.) 1. belli, besbelli, açık, apaçık, (bkz. ayan). 2. ışıklı, parlak; güzel.
bâhire	(a.i.) 1. dikenli ağaç. 2. çok koşan cins deve.
bâhire	(a.i.) vapur, [yapmakelime].
bahîre	(a.i.) câhiliyet devrinde (islâmdan önce) Arapların kulağını keserek işaretleyip bıraktıkları dişi deve veya koyun.
bâ-hired	(f.s.) zekî, akıllı.
bahis	(a.i.) l konuşulan şey, söz. 2. iddialaşma, (bkz. bahs).
bâhis	(a.s. bahs'den) bahseden; araştıran.
bahl	(a.i.) cimrilik, (bkz: buhl).
bâhmân	(f.s.). (bkz: behmân).
bâhnâme	(a.f.b.i.) şehvet verici resimleri ve yazıları içinde toplayan kitap, mecmua, [muhaffefi "beh-nâme"dir.].
bahr	(a.i.c. bihâr, ebhâr, ebhur, buhur) 1. deniz. 2. büyük göl veya nehir.
bahr-el-Arab	(Araplann ırmağı) Güneybatı Sudan'da bir ırmak.
bahr-el-azrak	Habeşistan dağlarında Tana gölünden doğan ırmak.
bahr-el-cebel	Albert gölü ile "Bahr-el-Gazal" arasında Nil'e verilen bir ad.
bahr-el-zeraf	Güney Sudan'da bir ırmak olup Jonglei'den hemen sonra Sadd çanağında, Bahr-el-Cebel'den ayrılan bir kol.
Bahr-i Ahdar	Hint Okyanusu.
Bahr-i Ahmer	Kızıldeniz, Şap Denizi.
Bahr-i Ebyaz	iskandinavya yanmadasının doğusunda Novaya Zemliya adasına kadar olan deniz.
Bahr-i Hazer	Hazer denizi.
bahr-i kâhil	durgun, sakin su.
Bahr-i Kulzum	Şap denizi, Kızıldeniz.
Bahr-i Lût	Filistin'de seviyesi denizden çok aşağıda ve çok şaplı bir göl.
bahr-i muhit	cogr. okyanus.
bahr-i nıuhîtî	coğr. okyanusal.

Tarihvemedeniyet.org

Bahr-i Muhît-i Atlâsî Atlas okyanusu.
Bahr-i Muhît-i Kebîr Büyük Okyanus, Pasifik okyanusu
Bahr-i Muhît-i Mu'tedil Büyük Okyanus, Pasifik okyanusu.
Bahr-i Muhît-i Şimâlî iskandinavya yarımadasının batısından İngiltere adalarına kadar uzanan deniz.
Bahr-i Muhît-i Hindî Hint yarımadasının doğusunda kalan deniz.
Bahr-i Mutavassıt Akdeniz.
Bahr-i Müncemid-i Cenûbî cenup (güney) kutbunu çeviren deniz.
Bahr-i Müncemid-i Şimâlîşimal (kuzey) kutbunu çeviren deniz.
Bahr-i nâzik muz. adı Kırşehirli Yusufun edvarında geçen makam.
Bahr-i Rûm Akdeniz.
Bahr-i Sefid Akdeniz.
Bahr-i Siyâh Karadeniz.
Bahr-i Sükûn (bkz: Bahr-i Lût). [sularının son derece kesîf oluşundan, üzerinde hiç bir dalga bulunmadığından bu ad verilmiştir].
Bahr-i Ummân Arap yarımadasının güneyi ile İran güneyi arasında kalan deniz. 3. arûz'da aslî bir vezinle ondan doğan vezinler mecmuası. Bunlardan Arap nazmı hâricinde kullanılan bahirler şunlardır
bahr-i nâzük (a.b.i.) muz. Muradnâme'de geçtiğine göre en az 5-6 asırlık bir makamdır. Segâh'ın tam dizisinin veya dizisinden bir parçasının geçki olarak karıştığı bir hi-caz'dan ibarettir. Hicaz gibi dügâh perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede bahr-i nâzik'i terkîbeden her iki makamın dizisinde olduğu gibi nevâ'dır. Hicaz gibi si bakıyye bemolü, fa ve do bakıyye diyezleriyle donanır. Segah geçen yerlerde si bekar ile si koma bemolü, do bekar, mi koma bemolü, la bakıyye diyezi ilâve edilir.
Bahr-ül-Hind coğr. Hint denizi.
bahren (a.zf.) denizden, deniz yoluyla.
bahreyn (a.s.) 1. "iki deniz", Basra körfezi ile Hint denizi, [bâzı rivayetlere göre "Akdeniz'le Hint Denizi" veya "Karadeniz'le Akdeniz"]. 2. iki büyük esas, temel şey.
bahrî (a.s.) 1. denize ait, denize mensup, denizle ilgili. 2. i. tüyünden kürk olan, patka da denilen, gagası kaşığa benzer bir çeşit deniz ördeği.
bahriyye (" i) 1. donanmaya ait işler. 2. deniz kaplumbağası.
bahriyyûn (a.s.c.) kaptan ve gemiciler gibi deniz işlerini bilenler.
bahs (a.s.) 1. Kur'ân tâbirlerinden olup "nakıs" mânâsına gelir. 2. i. yağmur suyu ile ekilmesi kabil olan tarla. 3. i. zulüm, işkence. 4. i. gümrük alma.
bahs (a.i), (bkz. bahis).
bahsala (a.s.c. bahâsıla) 1. beyaz yüzlü, kısa boylu edepsiz kadın. 2. i. kemikten et ayınr gibi sürüp çıkarma, uzaklaştırma.
bahsân (f.s.) 1. salına salına yürüyen. 2. soluk, bozuk. 3. pejmürde, kıyafetsiz.
bahsere (a.i.) 1. dağıtma. 2. gizli şeyi meydana çıkarma. 3. kesilip tane tane olma [süt hakkında].
bahset (f.i.) 1. horultu [uykuda], 2. a. uykuda ağırlık basma, (bkz: kâbus).

bahsî	(a.s. bahs'den) bahse ait, bahisle ilgili.
bahş	(f.i.) bağış, ihsan
bahş-i kalenderi	cömertçe dağıtma.
-bahş, bahşâ	(f.s.) bahşeden, bağışlayan, veren; affeden.
Hayât-bahş	hayât veren.
Safâ-bahşâ	safa veren.
bahşâyende	(f.i.) affedici, bağışlayıcı.
bahşâyiş	(f.i.) 1. bağışlayış, veriş, ihsan ediş; afiv. 2. merhamet, şefkat.
bahşâyiş-ger	(f.b.s.) merhametli, şefkatli (Allah). "
bahşende	(f.s.) veren, bağışlayan, affeden, (bkz: rahman).
bahşetmek	(f.t.b.m.) bağışlamak, vermek.
bahşiş	(f.i.) bahşiş, bağış olarak verilen para v.b. (bkz: atıyye, ihsan).
bahşiyye-i Halvetiyye	(f.b.i.) Cemâliyye-i halvetiyye şubelerinden biri. [kurucusu Seyyid Muhammed-ül-Bahşî-yül-Halebî dir].
bahşûde	(f.s.) 1. verilmiş, bağışlanmış. 2. affedilmiş.
baht	(a.i.) öz, hâlis, saf.
Sahbâ-yi baht	hâlis şarap.
baht	(f.i.) l. talih, kader, kısmet, (bkz: ikbâl).
baht-ı bîdâd	insafsız talih, kötü kader.
baht-ı bîdâr	uyanık, açık talih.
baht-ı hâbîde	kötü talih.
baht-ı hâb-âlûde	kötü talih.
baht-ı siyâh	kara talih. 2. cet, büyük baba. 3. kargı.
bahtâk	(f.i.) evvelce savaşlarda giyilen demir başlık, (bkz. miğfer, serpenâh).
baht-âver	(f.b.s.) bahtlı, talihli.
baht-bergeşte	(f.b.s.) "talihi dönmüş" bahtsız, talihsiz, (bkz: bed-baht).
bâhte	(f.s.) oynamış, oyunda yutulmuş (kimse), ["bâhten" mastanndan].
bahte	(f.s.) 1. besili, semiz [koyun]. 2. i. burulmuş üç yaşında koç.
bahtek	(f .i.) l. ağırlık basma [uykuda]. (bkz. kâbus). 2. küçük baht, fena talih.
bâhter	(f.i.) 1. [yeni şâirlerde] garp,batı. 2. [eski şâirlerde] şark, doğu. 3. bakma.
bahtere	(a.i.) salına salına güzel yürüyüş, hoş yürüme, (bkz. hirâm).
bahterî	(a.s.) ; 1. salına salına güzel yürüyen, yürüyüşü güzel [adam]. 2. kendini beğenmiş, kibirli. 3. i. hadîs yazanlardan iki kişinin adı.
baht-hufte	(f.b.s.) "talihi uyumuş olan" Talihsiz, bahtsız, (bkz: hufte-baht).
bahtî	(a.i.) ed. (f.i.) bâzı Divan şâirlerinin ortak olarak kullandıkları mahlas, takma ad.
bahtiyâr	(f.b.s.) 1. bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu, kutlu. 2. muz. Güneydoğu Anadolu, Musul ve Bağdat'ta kullanılan bir makam.
bahtiyâr-âne	(f.zf.) bahtlı, talihli, mes'ut olanlara yakışacak surette, bahtiyar-casına.
bahtiyârî	(f-i-) ' bahtiyarlık, mutluluk. 2. İran'da meşhur bir kabîle.

bahtiyâr-nâme	(f.b.i.) Sindbad adlı Hint hikâyesinin islam yazarları tarafından meydana getirilmiş şekli.
baht-mend	(f.b.s.) bahtlı, talihli.
baht-ver	(f.b.s.) bahtlı, talihli.
bâhûr	(a.s.) çok sıcak, ziyâde sıcaklık.
bahûr	(a.i.) ödağacı, misk, laden gibi maddelerden meydana gelen ve yakılırsa güzel bir koku veren ot, tütsü, günlük.
bahûr-dân	(a.f.b.i.) içinde tütsü yakılan kap. (bkz: buhûr-dân).
bahûr-dânî	resmî günlerde tütsü yakmakla vazifeli kimse.
bahûr-i Meryem	(a.b.i.) Merye-mana eli denilen bir nebat, bitki.
bâ-husûs	(f.a.b.zf.) husûsiyle, en çok, hele.
bahye	(f.i.) dikiş, teyel, oyulgalama.
bahye-dâr	(f.b.s.) dikişli, teyelli, oyulgal amali.
bahye-zen	(f.b.i.) dikişçi, terzi.
bahz	(a.i.) 1. sıkıntı olma, can sıkma. 2. yük ağır gelip hayvanı çökeltme. 3.bir adamı çenesinden, sakalından tutup çekme.
baîd	(a.s.bu'd'dan) uzak, ırak.
Aktâr-ı baîde	uzak ülkeler.
baîd-i lâzım	muz. bir makamın seyir dahilinde bulunup da istimali yok denecek kadar o makama dâhil olan perdelere denir ki sabâ makamının seyrinde neva perdesinin ciiz'i bulunması gibi.
baîd-ül-ihtimâl	ihtimâlden uzak.
bâika	(a.i.c. bevâik) belâ, musîbet, felâket.
baîm	(a.i.) 1. put, heykel. 2. s. câhil, bön [adam].
bâin	(a.i.) dibi geniş kuyu, bostan kuyusu, (bkz: beyûn).
baîr	(a.i.) erkek deve.
bâir	(a.s.) şaşkın; hâli perişan.
bâire	(a.i.) sürülmemiş, açılmamış sert, katı toprak, yer. (bkz. bâyir).
bâis	(a.s.c. bevâis) 1. sebebolan. 2. gönderen. 3. îcâbettiren.
bâis-i bâdî	aslını, esasını bulan, sebebolan.
bâis-i beka	devamlılık sebebi.
bâis-i feryâd	şikâyet, sızlanma sebebi. (bkz. bâis-i şekva).
bâis-i hüzn	üzüntü, sıkıntı sebebi.
bâis-i leyl ü nehâr	(gece ve gündüzün sebebi) Allah.
bâis-i meserret	sevince sebebolan; sevinme sebebi.
bâis-i şekvâ	şikâyet sebebi.
bâisiyyet	a i) sebebiyet.
bâj	(f.i.) haraç, gümrük, (bkz: bâc).
bâj-bân	f.b.i.) haraççı, gümrükçü.
bâj-dân	(f.b.i.) vergi ve gümrük sandığı.
bâk	(f.i.) korku; sakınma; kaygı, (bkz: havf).'
bâka	(a.i.) demet, deste, tutam.
bakar, bakara	(a.i.c. bukur, bu-kar, bukarât) sığır.
bakarî	(a.s.) sığır cinsinden olan hayvanlara ait, onlarla ilgili.
Hayvânât-ı bakariyye	sığır cinsinden olan hayvanlar.
bakariyye	(a.i.) zool. sığırlar.
bakayâ	(a.i. bakıyye'nin c.) fazla kalan şeyler, kalıntılar.
bâkend	(f.i.) 1. (bkz: bakîde). 2. renkli ipeklerle dokunmuş kumaş.
bâkıa	(a.i.) dert, belâ. (bkz: dâhiye).

bâkılâ	(a.i.) bot. bakla.
Bâkır	(a.h.i.) 12 imâmın beşincisi imâm Zeynül-Abidîn'in oğlu ve İmâm'ı Hüseyin'in torunudur. (694-735). [mânâsı 1) geniş; 2) arslan; 3) göz damarı].
bâkıyât	(a.i. bâki'nin c.) sürüp giden şeyler.
bâkıyât-ı sâlihât	sevabı sürüp giden şeyler.
bakıyye	(a.s.c. bekaya) 1. artan, geri kalan, artık. 2. muz. küçükçe küçük ikili aralığının edvar kitaplarındaki adı.
bakıyye-i bükâ'	ağlamaktan kalan eser.
bakıyye-i matlûb	alınacak paranın geri kalan kısmı.
bakıyye-i medeniyyet	medeniyeti, uygarlığı andıran kalıntı.
bakıyyet-üs-selef	eskiye bağlı, hayırsever, dindar kimse.
bakıyyet-üs-seyf	kılıç artığı.
bakıyyet-üs-süyûf	kılıçtan kurtulanlar. meç. arta kalanlar.
bakıyyet-ullâh	tas. Allah'ın sevgisini kazandıran ve mutluluğa kavuşmayı sağlayan güzel iş, iyi iş.
bakıyyevî	(a.s.) bakıyyeye ait, bakiye ile ilgili.
bakıyyevî sahrâ	jeol. kırıntı külte, fr. roche detritique.
bâkî	(a.i. beka'dan c. bevâki) 1. Tanrı. 2. s. daimî, kalıcı, (bkz: câvid, câvidânî, lâyemût, sermedî). 3. alttaraf. 4. zf. artık, artan, fazla, geri kalan; bundan başka.
Bâkî	(a.h.i.) ünlü Türk şâirlerinden olup asıl adı Abdülbâki Mahmûd'dur; babasının adı Mehmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Kanunî Sultan Süleyman'dan himaye görmüş ve Meliküşşuarâ, Sultânüşşuarâ gibi unvanlar kazanmıştır. Meşhur dîvânından başka Mevâ-hib-ül-ledünniyye tercümesi vardır ki buna Meâlim-ül-yakîn fî sîreti seyyid-il-mür-selîn adını vermiştir. El-âlâm fî ahval-i beldet-il-harâm tercümeleri ile Fazâil-i cihâd'ı vardır; bunu da Meşâir-ül-eşvak ile Mesâri-ül-uşşâk'dan tercüme etmiştir, (d. 1527 - ö. 1599).
bâkî	(a.s. bükâ'dan) ağlayan, (bkz: gir-yân).
bâkîde	(f.i.) 1. yakut [kırmızı, sarı, eflâtun renklerindedir]. 2. (bkz: bâkend).
bâkir	(a.s.) eldeğnıemiş, işlenmemiş [toprak, orman v.b.].
bâkirân	(a.f.i. bakirin c.) bakireler, kızoğlan kızlar.
bâkirân-ı behişt	cennet hurileri.
bâkire	(a.s.) kızoğlan kız. (bkz: dûşîze).
bakiye	(a. s. bâkî'nin müen.). (bkz. bakî '
bâkîye	(a.s.) ağlayan kadın, ("bakî" nin müen.]. (bkz. bakî U).
bâkiyen	(a.zf.) ağlayarak.
bakka	(a. i.) 1. tahtabiti. 2. sivrisinek.
bakkal	(a.s.) 1. sebzeci. 2. pirinç, şeker, peynir, zeytin ve benzerleri gibi şeyler satan [kimse].
bakkal-hâne	(a.f.b.i.) bakkal dükkânı.
Bakkaliyye	(a. o. i.) 1. bakkalın sattığı yiyecek maddeleri. 2. bakkala verilen ücret. 3. büyük bakkal dükkânı.
bakkam	(a. i.) 1. kırmızı boya ağacı, (bkz: bekkem). 2. has ve tabiî olmayan kumaş boyası.
bakkar	(a.i.) sığır çobanı, sığırtmaç.

bakl, bakla	(a. i. c. bükül) 1. sebze, yeşillik. 2. yeşil kabuklu, iri taneli malûm sebze.
bakla-yı hamka,	semizotu
bakla-yı beyyine	semizotu.
baklîn	(a.i.) legümin.
bakliyyât	(a.i.) bot. baklagiller. (bkz. bakliyye).
bakliyye	(a.i.) bot. baklagiller, (bkz: bakliyyât).
Bâkure	("ku" uzun okunur, a.i.) 1. sığır sürüsü. 2. s. faydayı, zararı ayıramayan sersem, budala.
bâkûre	(a.s.) evvel yetişen; turfanda [yemiş].
bâkûret-ül-hayât	gençlik.
ba'l	(a.i.) 1. kankocadan her biri. 2. "câhiliyyet" zamanına ait bir put; Güneş tanrısı.
bâl	(f.i.) 1. kanat.
Güşâde-bâl	kanadı açmış. 2. kol. (bkz: cenah). 3. boypos. 4. üst, yukarı, (bkz: bâlâ).
bâl	(a.i.) 1. kalp, yürek, gönül; hatır.
Fârig-ül-bâl	kaygısız.
Ferîh-ül-bâl	gönlü rahat.
Hâlis-ül-bâl	yüreği rahat, temiz.
Mâ-fi-l-bâl	murat, istek.
Münkesir-ül-bâl	gücenik.
Müşevveş-ül-bâl	niyeti bozuk.
Selîm-ül-bâl	temiz yürekli. 2. çok zaman Kızıldeniz'in Habeş sahillerinde bulunduğu rivayet edilen gayet büyük ve pullu bir balık.
bâlâ	(f.s.) 1. yüksek, yukarı, üst, yüce. 2. i. boy. 3. azat. 4. i. yedek atı
bâlâ-yı bülend	uzun boy..
bâlâ-bülend	(f.b.s.) uzun boylu.
bâlâ-bülendân	(f.b.s. bâlâ-bülend'-in c.) uzun boylular.
bâlâ-dest	f.b.s.) eli üstün, galip.
bâlâ-destî	(f.b.i.) 1. el üstünlüğü, galibiyet. 2. zulüm.
bâlû-hân	(f.b.s.) bir şeyi aşın derecede yüksek gösteren, şişiren.
bâlâ-hâne	(f.b.i.) evin en üstü, çatı, tavan arası.
bâlâ-hânî	(f.b.i.) bir şeyi aşın derecede yüksek gösterme, şişirme.
bâlâ-himmet	(f.a.b.s.) himmeti yüksek olan.
bâlâ-kadd	(f.a.b.s.) uzun boylu.
bâlâ keşîde	(f.b.s.) boy atmış, uzun boylu.
bâlâ-nişîn	(f.b.s.) üstte, yukanda oturan.
bâlâ-pervâz	(f.b.s.) yüksekten uçan, meç. palavracı.
bâlâ-pervâz-âne	(f.b.zf.) yüksekten konuşarak, atıp tutarak, palavra savurarak.
bâlâ-pûş	(f.b.s.) üste giyilen şey. [palto, pardesü v.b. gibi].
balâr	(f.i.) kiremit altına konulan ince tahta, padavra tahtası.
bâlâ-rev	(f.b.s.) yüksekten giden.
bâlâ-ter	(f.b.s.) daha yüksek, pek yüksek.
bâlâterîn	(f.b.s.) en yüksek.
bâlâ vü pest	1) üst-alt; 2. meç. gök ve yer.
ba'le	(a.i.) zevce, erkeğin karısı.
balgam	(a.i.) vücutta farzolunan dört unsurdan biri, fr. phlegme.

balgamî	(a.s.) 1. balgamla ilgili olan; bünyede, balgam üstün olan. 2. meç. soğuk mizaçlı.
bâl-güşâ	(f.b.s.) kanat açan, uçan.
bâlî	(a.s.) koca, eski, köhne.
Ebniye-i bâliye	köhne binalar.
bâlîde	(f.s.) uzamış, büyümüş, gelişmiş, (bkz: bâlûde).
bâliğ	(a.s.büluğ'dan) 1.bulûğa eren. (bkz. reşîd). 2. erişmiş, vâsıl olmuş, varan, yetişen. 3. i. yekûn, toplam. 4. son mertebeyi bulan.
bâliğ, bâlûğ	(f.i.) 1. boynuzdan yapılmış içki kadehi. 2. bir kadeh şarap.
bâligân-mâ-belag	(a.b.zf.) ziyadesiyle, ferah ferah, bol bol.
bâlîn	(f.i.) yastık; koltuk.
bâlîn-i istirâhat	dinlenme yastığı, koltuğu.
bâlîn-perest	(f.b.s.) 1. uykucu, tembel, can besleyen. 2. i. hizmetçi.
bâliş	(f.i.) 1. yastık, yüz yastığı.
bâliş-çe	(f.i.) küçük yastık, yastıkcık.
bâliş-i çâr-mîn	deriden yapılan yastık. 2. nakit ; altın.
bâliş-i per	kuştüyü yastık.
bâliş-i zer	sırmalı yastık.
bâl-şikeste	(f.b.s.) kanadı kmk.
bâlû	(f.i.) 1. ana baba bir kardeş; birader. 2. siğil.'
bâlûa	(a.i.c. belâlı') su dökecek çukur, delikli taş.
bâlûde	(f.s.) büyümüş boy atmış. (bkz. bâlîde). '
bâlvâne	(f.i.) 1. dan kuşu, orak kuşu. 2. dağ kırlangıcı.
bâlver	(f.b.s.) kanatlı, uçabilen.
bâlzen	(f.b.s.) "kanat vuran" uçan.
bâm	(f.i.) 1. çatı, dam, kubbe.
bâm-ı bedî	dokuzuncu gök.
bâm-ı çeşm	gözkapağı [üstteki].
bâm-ı ferâh	"geniş, açık, çatı" gök.
bâm-ı hadrâ	(yeşil çatı) gökyüzü.
bâm-ı Mesîh	"Mesih'in göğü" dördüncü gök. [efsâneye göre,, Yahudiler tarafından öldürülmek istenen Hz. Isa, bu göğe çıkarılmış].
bâm-ı bülend	1) yüksek çatı; 2) gök.
bâm-ı nühüm	meç. dokuzuncu felek.
bâm-ı refi'	(yüksek çatı) dokuzuncu gök.
bâm-ı revâk-ı bedî'	(bkz: bâm-ı bedî', bâm-ı refî').
bâm-ı vesî	geniş çatı, gök.
bâm teli	sakalın dudağa bitişik olan kalın telleri.
bâm-zemâne	"zamane çatısı" en aşağı dünyâ, birinci gök. 2. kanun, tanbur gibi çalgılara takılan kalın tel. (bkz. bemm). 3. borç. 4. sabah vakti mânâsına gelen "bamdâd" kelimesinin hafifletilmişi.
bamdâd, bâmdâdân	(f.i. ve zf.) sabah, sabahleyin, seher vakti, seher vaktinde, tan yeri. (bkz. bükre).
bâmdâdî	(f.i.) erken; seher vakti.
bâme	(f.i.) l . uzun, sık ve kaba sakal. 2. s. gür sakallı.
bâm-gâh	(f.i.) 1. seher vakti. 2. zf. seher vaktinde.
bâm-geh	(f.b.i.) . (bkz. bâm-gâh).
-bân	(f.e.) ...ci.
Bağ-bân	bağcı.

Nigeh-bân	gözcü.
Pâs-bân	bekçi.
bân	(f.i.) dam, satıh.
bân	(a.i.) 1. sorgun ağacı, bey söğüdü. 2. meç. sevgilinin boyu.
bâne	(f.i.) kasık.
bânevâ	(f.s.) 1. mal, mülk sahibi, zengin. 2. meşhur, ünlü. [kelimeyi "bânüvâ" şeklinde de okumak caizdir].
bâng	(f.i.) ; ses, seda, haykırma.
bâng-i nemâz	ezan.
bâng-i revârev	israfil'in çalacağı sûrun ikinci derecesi.
bang-i rihlet	ölüm sesi.
bânî	(a.s. binâ'dan) bina eden, yapan, kuran, kurucu.
bânû	(f.i.) 1. kadın, hâtûn, hanım.
bânû-yî maşrık	Güneş. 2. gelin. 3. şarap ve gülsuyu gibi şeylerin şişesi.
Bânû-yi Mısır	Zelîha.
bânûc	(f.i.) salıncak.
bâr	(f.i.) 1. Tanrı, Allah.
bâr-i Hüdâ	Tanrı, 2. yük.
bâr-i dil	gönül yükü, tasa, kaygı, elem, keder, gam.
bâr-i girân	ağır yük.
bâr-i intizâr	bekleme yükü.
bâr-i istihfâf	küçük görülme yükü.
bâr-i keder	keder yükü.
bâr-i mihnet	eziyet, elem yükü. 3. defa, kerre.
Her bâr	her defa. (bkz: târe). 4. mey-va, yemiş. 5 . izin, müsâade.
-bâr	(f.e.) yağdıran, serpen, saçan, döken.
Âteş-bâr	ateş yağdıran.
Şûle-bâr	ışık saçan, serpen.
Hûn-bâr	kan döken.
Eşk-bâr	göz yaşı döken.
bârân	(f.i.) yağmur.
Mevsim-i bârân	yağmur mevsimi.
bârân-dîde	(f.b.s.) görmüş geçirmiş.
Gürk-i bârân-dîde	eski kurt.
bârânî	(f.s.) 1. yağmurla ilgili. 2. yağmurdan koruyan, yağmurluk.
bârân-rîz	(f.b.s.) 1. yağmur saçan. 2. yağmur döken, serpiştiren.
baras	(a.i.) vücutta yer yer beyaz ve alaca lekeler meydana getiren ve tedavisi kabil ("ka" uzun okunur] olmayan bir hastalık.
bâr-âver, bâr-ver	(f.b.s.) l. mey vali, meyva veren. 2. faydalı, iyi netice veren.
bâr-ber	(f.b.i.) yük taşıyan, hamal.
bâr-berdâr	(f.b.s.) 1. yük kaldıran. 2. i. hamal. 3. sabırlı, tahammüllü.
bâr-dân	(f.b.i.) yük kabı [yol için].
bâr-dâr	(f.b.s.) 1. yüklü, yüklenmiş. 2. gebe.
bâre	(f.i.) l. defa, kez. (bkz: târe). 2. kale, (bkz: bârû). 3. zülf. 4. at.
bârec	(f.i.) bot. itüzümü.
bârek-Allah	(a.n.) mübarek ola, Allah mübarek etsin!, hayırlı ve bereketli olsun!
bârende	(f.s.) yağdıran, yağdırıcı. (bkz: bâr).
bâ-reng	(f.b.s.) renkli.

bâr-gâh, bâr-geh	(f.b.i.) girmek için izin almak lâzım gelen, girilebilecek yer, çadır, yüksek divan.
bâr-gâh-ı kibriyâ	Tanrı huzuru.
bâr-gîr	(f.b.i.) 1. yük tutan, yük kaldıran. 2. beygir, at. (bkz: esb, feres).
bârhâ	(f.zf.) zaman zaman; sık sık; defalarca.
bâr-hâne	(f.b.i.) 1. yüklük. 2. yolcu eşyası indirilecek yer.
Bâr-Hüdâ	(f.b.h.i.) 1. Cenabı Hak, Allah. 2. i. odacı.
Bârî	(a.h.i.) yaratan, yaratıcı.
Avn-i bârî	Tanrının yardımı.
Feyz-i bârî	Tanrının feyzi, (bkz: halik).
bârî	(f.e.) hiç olmazsa, bir kere; hâsılı, hülâsa.
bari', bâria	(a.s. berâat'ten) mükemmel, güzel; üstün.
bârid	(a.s. berd'den. c. bevârid) soğuk.
Mâ-yi bârid	soğuk su.
Tavr-ı bârid	soğuk, çirkin davranış.
bâridâne	(a.f.zf.) soğukça, soğuk-çasına.
bârih	(a.i.c. bevârih) samyeli denilen sıcak ve şiddetli rüzgâr.
bâriha	(a.i.) 1. evvelki günün gecesi, dünkü gece. 2. dünkü gün.
bârik	(a.s.) parıldayan.
bârîk	(f.s.) nâzik, dakik, ince.
Fikr-i bârîk	ince düşünce.
bârika	(a.i.c. bevârik) ; şimşek, yıldırım parıltısı.
bârika-yi hakîkat	hakîkat ışığı.
Bârika-yı Zafer	Namık Kemal'in 1872 de basılmış istanbul'un fethini anlatan bir eseri.
bârika-nümâ	(a.f.b.i.) parlak.
bârik-bîn	(f.b.s.) ince gören, bir şeyi iyice gözden geçiren, inceleyen.
bârik-ter	(f.b.s.) pek ince.
bârîsiyye	() ölen Hıristiyanlann vârislerinden alınan rüsum.
bâriş	(f.i.) l yağmur, (bkz: baran). 2. sağanak.
Bârî-Teâlâ	(a.b.h.i.) Allah, Tanrı.
bâriyâ'	(a.i.c. bevârî) hasır, (bkz: bâriyy, bâriyye).
bâriyy	(a.i.c. bevârî) hasır, (bkz: bâriyâ, bâriyye).
bâriyye	(a.i.c. bevârî) hasır, (bkz: bâriyâ, bâriyy).
bâriz	(a.s. bürûz'dan) aşikar, meydanda, açık. (bkz: mütebâriz, hüveydâ, zahir).
bâr-keş	(f.s.) 1. yük taşıyan. 2. sabırlı, tahammüllü.
bâr-mend	(f.b.s.) yemiş veren, yemişli [ağaç], (bkz: bâr-ver].
bâr-nâme	(f.b.i.) eşya, yük pusulası.
bârrî	(a.i.) ince kumaştan örülen hasır.
bâr-senc	(f.b.s.) yük tartan, dirhem.
bârû	(f.i.) kale duvarı, hisar burcu, sur; sığınak, siper.
bârûd	(f.i.) barut.
bârûd-i siyâh	güherçileden işlenen barut.
bârûd-hâne	(f.b.i.) I. barut imal edilen fabrika veya atölye. 2. barut konulan ve saklanan yer.
bârûdî	(f.s.) koyu gri.
bâr-ver	(f.b.s.) 1. yemişli, yemişi olan. (bkz: bâr-mend). 2. meç. i. menfaat, fayda.

ba's	(a.i.) 1. gönderme, gönderilme. 2. yeniden dirilme, diriltme.
ba's-ü ba'd-el-mevt	öldükten sonra dirilme.
ba's-i emvât	ölülerin dirilmesi. 3. peygamberlik.
basâir	(a.i. basîret'in c.) ibretli görünüşler, deliller, ibretler.
basal	(a.i.) bot. soğan ve benzeri gibi kökler.
basala	(a.i.) hek. vücûdun bir tarafında yaratılıştan kalma kabartı.
basala-i sîsâiyye	anat. murdar iliğin dimağ ile birleştiği yerde görünen kabartı.
bâ-sâmân	(f.b.s.) 1. zengin, varlıklı. 2. düzgün, düzenli.
basaliyye	(a.i.) bot. soğan.
basar	(a.i.c. ebsâr) 1. göz. 2. görme.
Hadîd-ül-basar	gözü keskin.
Kuvvet-i basar	gözün iyi görmesi.
basar-ı ayneynî	psik. iki gözle görme, fr. vision binoculaire.
basar-ı müzdevic	hek. çift görme, iki gözle birden görme.
basar-ül-hakk	Tann'nın algılayıcı gözü.
basâret	göz açıklığı, inceden inceye etraflı, derin görüş.
basarî	(a.s. basar'dan) görüşle ilgili olan.
bâ-savâb	(a.zf.) doğrulukla, doğruca.
basbasa	(a.i.) 1. köpeğin yaltaklanması, kuyruğunu sallayıp sokulması. 2. dalkavukların nefret edilecek hâli.
bâsır	(a.s. basar'dan) gören, görücü.
bâsıra	(a.i. basar'dan) 1. görmek kuvveti ve hassası, görüş, görme. 2. göz. (bkz: ayn, çeşm).
bâsıt	(a.s. bast'dan) 1. yayan, yayıcı.
bâsıt-ül-keff	(avuç açan) dilenci.
bâsıt-ür-rızk	Allah. 2. anat. bir uzvu uzatıp açan [adalel.
bâsıta	(a.i.) biy. açan, fr.tenseur.
basîta-i şemsiyye	astr. güneş saati, fr. cadran solaire.
basî	(a.i.c. busu') ter.
bâsia	(a.i.) çok kırmızı olan dudak.
bâsia-i mahbûbe	sevgilinin kırmızı dudağı.
bâsik	(a.s.) eli açık, cömert [adam].
bâsika	(a.i.) ağzına kadar su dolu olan kuyu.
bâsil	(a.s.) 1. kahraman, yiğit, cesur kimse. 2. haram şey. 3. fena, sert, kötü söz. 4. çirkin kimse.
basîle	(a.i.) soğan çeşidi.
bâsim	(a.s. besm'den) güler yüzlü, şen adam. (bkz. bessâm).
basîr	(a.s. basar'dan) görüp, anlayan.
bâsire	(f.i.) ekin.
basîret	(a.i.) 1. önden görüş, seziş. 2. istanbul'da İ 869- 1 878 yıllarında Ali Efendi tarafından yayımlanmış "Menâfii vataniyye ve havâdis-i mûmiyyeye dâir millet gazetesi".
basîret-i kalb	gönül uyanıklığı.
basîret-kâr	a f h ç) ; basiretli, önden gören, sezişli.
basîret-kârâne	(a.f.zf.) önden görene, sezene yakışacak surette.
basîret-kârî	(a.b.i.) önden görmeklik.
basît	(a.s. bast'dan) 1. sâde, düz, arızasız, engelsiz. 2. açık, geniş, yayvan, yaygın. 3. sâde, yalın. 4. neşeli, şen, güleryüzlü. 5. i. aruz vezinlerinden biri. (bkz. aruz). 6. kolay, (bkz: asan, sehl).

basît-ül-vech	güleryüzlü, güleç.
basît-ül-yed	eliaçık, cömert.
bâsita	(a.i.) uzak yer.
basîte	(a.i.) 1. döşeme minder. 2. düz yer, arz. 3. yükseklik ölçmeye yarayan yayvan Güneş saati.
bast	(a.i.) 1. yayma, açma, uzun uzadıya anlatma, (bkz: ityân, serd).
bast fî makam-il-hafî	Allah'ın abdi mah-lûkat ile zahiren bast demesi. Bu; abd'in halk için batman rahmete vesîle olmasını iktizâ eder. Böyle olan abid eşyayı istîâb eder. Onun her şeyde tesîri olur; hiçbir şey onun üzerinde müessir olamaz.
bast fî makam-il-kalb	Nefis makamında rica mesabesindedir. Lütuf ve rahmeti, kurb ve ünsü kabule işarettir, [mukabili kabz'dır].
bast-ı bisât	halı, kilim, örtü gibi şeyleri sermek.
bast-ı cevâb	karşılık verme.
bast-ı dâ'vâ	dâva açma.
bast-ı makal	söz açma.
bast-ı mukaddemât	asıl maksada girmeden bir şeyler söyleme. 2. mat. tüm sayılı bir kesrin tüm sayısını, kesrin paydasıyla çarpıp payına katmak ve çıkanı pay yapıp asıl paydasını olduğu gibi bırakmak. 3. tas. rica hâli. [Kabule, rahmete, ünse işaret olarak Allah tarafından tevcihin gelmesine de "bast" denilir].
bast-ı yed	el uzatma, yerine getirme, üzerine alma, baskın çıkmaya çalışma.
bast ü beyân	açığa vurma, açıklama, ortaya koyma.
bâstân	(f.s.) 1. mazi, geçmiş, eski. 2. i. târih.
bâstân-i bîbaka	sonsuz târih, dünyâ.
bâstân-şinâs	(f.b.s.) târih, geçmiş zaman.
bâsûr	(a.i.c. bevâsîr) ; hek. mayasıl; kalın bağırsakta ve makadın etrafındaki siyah kan damarlarının şişmesinden ve bâzan iltihaplanmasından dolayı makadın içinde ve dışında peyda olan memeler yüzünden makattan kan veya cerahat gelme, fr. hemorro'ides.
bâsûrî	(a.s.) basurla ilgili.
Evrâm-ı bâsûriyye	basur memeleri.
bâş	(f.n.) olsun, ola.
bâşak	(a.i.) zool. bir cins küçük atmaca.
bâşâm	(f.i.) perde, örtü.
bâşâme, bâşûme	(f.i.) kadınların örtündükleri yaşmak, bürümcük, tülbent, başörtüsü, namaz bezi.
bâşe	(f.i.) atmaca [kuş].
bâşe-i felek	"nesr-i tâir" ve "vâki" denilen iki yıldız.
bâşed	(f.e.) olur, ola.
Gah bâşed, gâh ne-bâşed	kâh olur, kâh olmaz.
bâşeng	(f.i.) 1. asma üzerinde bulunan üzüm salkımı. 2. tohumluk olmak üzere alıkonulan sarı ve iri hıyar.
bâşgûn, bâşgûne	(f.s.) 1. ters, başaşağı. 2. şom, uğursuz, (bkz. bâzgûn, bâzgûne, vâjgûn, vâjgûne).
bâşir	(a.s.) 1. müjdeci. 2. güler, mesut, mutlu.

Tarihvemedeniyet.org

bâş-pâre	(t.f.b.i.) 1. baş parçası. 2. muz. ney, nısfiye ve girift'lerde, âletin yu karı ucunda bulunan ve üflemek üzere dudağa dokundurulan kısmına denilir ki, sazdan ayrılabilen bir kısımdır ve kamıştan değil, aşınmasın ve iyi dursun diye ceviz, şimşir gibi kıymetli ağaçlardan veya fildişi, boynuz, kehli- bar gibi maddelerden yapılır, [fagot, klarnet gi bi nefesli çalgılarda da böyle ayn ağızlık parçası mevcuttur].
bat	(a.i.). (bkz. batt).
batâet	(a.i.) yavaşlık, ağırlık, ağır davranma.
Batâlese	(a.i.c.) Ptolemeos soyundan gelen hükümdarlar.
batâlet	(a.i.) 1. işsizlik, avarelik. 2. cesaret, kahramanlık.
batânet	(a.i.) 1. büyük kannhhk. 2. çok yiyicilik, oburluk.
batar	(a.i.) 1. çok sevinme. 2. kibirlenme 3. haksızlık etme.
batarika	(a.i. batrik'in c.) patrikler.
batbata	(a.i.) 1. kazın ötmesi. 2. kazın suya dalışı.
bâtere	(f.i.) tef. (bkz: dâire).
bathâ'	(a.i.c. bitâh) 1. çakıl taşlı büyük dere. 2. Mekke'de dağ arasında bulunan bir dere. 3, dağ arasındaki dere. 4. h. i. Mek-ke-i Mükerreme.
bâtıl	(a.s. butlân'dan) boş, beyhude, yalan; çürük.
bâtıl i'tikad	boş inanç.
batın	(a.i.c. butun, ebtân) 1. karın. 2. nesil, soy. (bkz: batn).
bâtın	(a.i.c. bevâtın) 1. iç. 2. iç yüz. 3. gizli, görünmeyen nesne. 4. Tanrı. S. içteki, içyüzdeki.
Ehl-i bâtın	sofiler, ilâhî sırra ermiş bulunanlar.
Havâss-ı bâtına	fels. "hissi müşterek, hayâl, vehm, hafıza, mutasarrıfa" denilen beş iç duygusu. 6. (a.i.c. ebtine) çukur, kuytu yer.
bâtınen	(a.zf.) dâhilen, içyüzünde; içinden olarak.
bâtınî	(a.s.) dahilî, sır ve hakikatle ilgili [zahirî mukabili].
bâtıniyye	(a.i.) bâtıl mezheplerden biri olup âyetlerin dış mânâlarından ziyâde bâtın, iç mânâlarına ehemmiyet verdikleri için Tanrı sıfatlarının bâzılarını şüpheli gösterirler; Hasan Sabbah'ın tarikatı.
bâtıye	(a.i.) içki sürahisi.
batî	(a.s. batâet'den) yavaş, ağır hareketli.
batî-ül-hareke	hareketi, davranışı ağır.
batî-ül-hazm	hazmı güç. sindirimi ağır.
batî-ül-mizâc	tabiatı, huyu ağır, yavaş olan.
Batîh	(a.s.) zengin [adam].
batîha	(a.i.c. batâyih) sazlı, kamışlı dere.
bâtik	(a.s.) keskin, (bkz: bürrân).
batîn	(a.s.) 1. büyük karınlı. 2. uzak yer.
batîr	(a.i.) nalbant.
bâtir	(f.i.) turna kuşu.
bâtir	(a.s.) keskin [kılıç].
bâtire	(a.i.c. bevâtir) keskin kılıç, (bkz: tîg-i bürrân).
batîş	(a.s. batş'dan) sertlikle, şiddetle hareket eden.
batn	(a.i.c. ebtân, bütün), (bkz: batın).

batnen ba'de batnın — soydan soya, nesilden nesile, kuşaktan kuşağa, ["evvelki batında kimse varken ikinci batında olan kimse istifâde edemez" demektir].
batn-ı kebîr — büyük karın.
batnî — (a.s.) karına mensup, karınla ilgili.
batş — (-i-) zor veşiddetle yakalayış, sertlikle tutuş.
batt — (a.i.) l. kaz. 2. kaz şeklindeki sürahi, su kabı.
battâl — (a.s. batâlet'den) 1. cesur, kahraman. 2. pek büyük. 3. işe yaramaz, hantal. 4. işsiz.
battâliyye — (a.i. battâl'dan) [eskiden] işi bitmiş olan resmî kâğıtların konulduğu torba.
battâniyye — (a.i. bat'dan) yorgan yerine veya yorgan üstünde kullanılan yünden yapılmış kalın örtü.
Baûza, bauz — (a.i.) sivrisinek.
bâver — (f.i.) 1. tasdik, inanma. 2. s. sağlam; pek doğru.
bayâtî — (f.i.) muz. (bkz: beyâtî).
bâ-vücûd-ki — (f.a.b.s.) böyle iken, bununla beraber, (bkz: maa-hazâ).
bâyeste — (f.s.) lüzumlu, gerekli.
bay-gân — (f.b.i.) bekçi, koruyucu.
bâyız — (a.s. beyzâ'dan) yumurtlayan, yumurtlayıcı.
bâyi — (a.s. bey'den) satan, satıcı.
bâyiiyye — (a.i.) pazar yerlerine gönderilen mevad ve eşyadan gümrük intisap resminden başka olarak alınan resim.
bâyin — (a.s. beyn'den) aralayıcı, ayırıcı.
Talâk-ı bayin — boşayan tarafından ric'ati mümkün olmayan talâk.
bâyir — (a.i.) sürülmemiş, açılmamış, sen, katı, ham toprak.
bâyiste — (f.s.) zarurî, lâzım, gerekli.
bâyiste-i hestî — Cenâbı Hak.
baykar — (a.s.) çulha, bez ve kumaş dokuyan.
baykara — (a.i.) 1. helak olma, mahvolma. 2. böbürlene böbürlene salınarak yürüme. 3. malı çok olma.
bayrak — (f.i.) bayrak, sancak, (bkz: alem).
bayrak-dâr — (f.b.s.) bayrak taşıyan, (bkz: alem-dâr, sancak-dâr).
Bayrâmiyye — (o.i.) Hacı Bayrâm-ı Velî tarafından XIV. asrın sonlanyla XV. asrın ilk yarısında Ankara'da kurulan bir tarikat.
baytâr — (a.i.) hayvan hekimi, veteriner.
baytara — (a.i,) baytarlık, hayvan hekimliği.
baytarî — (a.s.) baytarlıkla, veterinerlikle ilgili, [müen. "baytariyye"].
bayzar — (a.i.) 1. rahmin başlangıcındaki et parçası, dilcik, (bkz: bazr). 2. sövme, sövüp sayma.
bâz — (a.zf.) 1. geri, gerisin geriye. 2. tekrar, yeniden.
bâz — (f.i.) 1. doğan [kuş], şehbaz, şahin. 2. s. açık. 4. tekrar, geri; yine. 5. bir kulaç boyu. 6. iniş. 7. fark etme, ayırma. 8. sel uğrağı. 9. yan taraf. 10. karış. 11. dönük. 12. şarap. 13. haraç.
Ser-bâz — başı açık. 3. s. oynatıcı, oynayan.
Âteş-bâz — ateşle oynayan;
Cân-bâz — canı ile oynayan, canbaz, fr. acrobate;
Kumar-bâz — kumar oynayan, kumarcı.
bâz-ül-Eşheb — Hz. Abdül-Kadir Geylânî'nin lâkabı.

ba'z	(a.i.) bir şeyin küçük kısmı, parçası. 2. s. bir kaç, bir miktar, bir kısım, bir takım.
ba'zân	(a.zf.) vakit vakit, ara-sıra.
bâzâr	(f.i.) 1. pazar, çarşı. 2. alışveriş. 3. pazar yeri.
Şâhid-i bâzâr	zayıf ahlâklı kadın.
bâzâr-ı âlem	bütün çarşı, pazar.
bâzâr-ı Ukâz	(bkz: sûk-ı Ukâz).
bâzâr-gâh	(f.b.i.) pazar yeri, çarşı.
bâzârî	(f.s.) pazarla ilgili, pazarda alınıp satılan.
bâz-bân	(f-b.i.) doğancı, kuşçu.
bâzbe-hazîne	(f.a.b.i.) geri verilmek üzere eğreti olarak hazîneden alınan şeyler.
bâz-dâr	(f.b.i.) doğancı, avcı, kuşçu, kuşçubaşı.
bâzek	(f.i.) küçük doğan [kuş].
bâzende	(f.s.) oynayan, oynayıcı, dansöz.
bâzende-zebân	(f.b.s.) geveze, boşboğaz.
bâzergân	(f.b.i.) 1. bezirgan, tacir. 2. ağa makamında Yahudilere verilen bir ad.
bâzergânî	(f.b.i.) tüccarlık.
bâz-geşt	(f.b.i.) geri dönme. 2. pişmanlık. 3. gerileme; çöküş.
bâzgûn, bâzgûne	1. ters, başaşağı. 2. şom, uğursuz, (bkz. bâşgûne).
bâzgüşâ	(f.b.i.) insandaki ayırdetme kuvveti.
bâz-hâne	(f.b.i.) ev kuşlarının yetiştirildiği ve barındırıldığı yer.
ba'zı	(a.zf.) birazı, bir kısmı; kimi.
bâzıa	(a.i.) hek. derisi kesilmek üzere olan yara.
bâzıh	(a.s.) yüce, yüksek.
Cibâl-i bâzıha	yüce, yüksek dağlar.
bâzık	(a.s.) zekî, anlayışlı.
bâzî	(a.s.) 1. beğenmeyen, istihfaf eden, ağzıbozuk, küfürbaz.
bâzî	(f.i.) oyun, eğlence.
bâzîçe	1. oyuncak. 2. oyun, eğlence.
bâyî-gâh	(f.b.i.) oyun yeri, eğlence yeri.
bâzî-gede	oyun yeri, eğlence
bâzî-ger	(f.b.s.) oyun oynayan, rakseden, köçek, çengi.
bâzî-gerî	(f.b.i.) köçeklik, çengilik, oyunculuk.
bâzî-gûş	(f.b.s.) şen, lâtîfeci kimse.
bâzî-hâne	(f.bi) oyun, eğlence yeri.
bâzil	(a.s. bezl'den) bol bol veren, dağıtan.
bâzir	(a.s.) 1. ekici, eken. 2. dedikoducu. 3. geveze.
bâz-keşt	(f.b.i.) Nakşî tâbirlerin-dendir. Nakşî tarikatında hususî olarak mevcut on bir kelimeden birisi, [diğerleri hoş derdem, nazar ber kadem, sefer der vatan, halvet der encümen, yâd-kird, nigâh-daşt, yâd-dâşt, vu-kuf-ı zamânî, vukuf-ı adedî, vukuf-ı kalbî'dir].
bâzmânde	(f.b.s.) 1. geri kalmış, durmuş. 2. kafasız, kabiliyetsiz.
bâz-nâme	(f.b.i.) kuşçuluk, bilhassa avcı kuşlar için yazılan eser.
bâz-pes	(f.b.zf.) 1. geri. 2. yeniden, tekrar.
bazr	(a.i.) kadınk nişânesindeki fazla et, dilcik.
bâzû	(f.i.) 1. kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı. 2. meç. güç, kuvvet ve istidat.

bâzû-bend	(f.b.i.) kolbağı, pazvant (pazıbent).
bâzû-dirâz	(f.b.s.) "uzun kollu" 1. nüfuzlu, sözü geçer. 2. zâlim. 3. müdahaleci. 4. İsferdiyâr'ın oğlu Behmen'in lâkabıdır.
-be	(f.e.) 1. kelimelere -e hâlini verir.
dest-be-dest	elele. 2. -e kadar mânâsını verir
Tâ-besabâh	sabaha kadar.
be-ceyb	yakaya doğru.
be-der	dışarı.
be-dûş	omuzda.
be-gâyet	çok aşın, son derece.
be-hakkı	hakkı için.
be hakkı Hudâ	Allah hakkı için.
be-hod	kendi başına, yalnız.
be-hem-zede	(bkz: behem-zede).
be-hükm-i kader	kaderin hükmüyle.
be-hükm-i kadî	kadı kararıyla.
be-hükm-i li-llâh	Allah'ın hükmünce.
be-kavl-i şârî'	huk. kanunu koyana göre.
bebân, bebbân	(a.i.) tarz, üslûp, yol.
bebbân-ı şübbân	gençlerin tarzı, yürüyüşü, yolu.
bebga	(a.i.) dudu, papağan, (bkz: pebga).
bebgaiyye	(a.i.) fels. papağanlık, fr. psittacisme.
bebr, bebir	(f.i.) eski kitaplara göre, Hindistan'da ve Afrika'da bulunur, kediye benzer, gayet büyük, üstü yol yol tüylü, saldırdığı zaman derisindeki tüyleri kabarıp korkunç bir manzara arzeden, arslanın bile korktuğu, azgın bir canavarmış. [eski lûgat çiler, "böbürlenmek" kelimesinin "bebir"den geldiğini söylerler].
bec	(f.i.) 1. su ve şarap sızıntısı. 2. ağzın içi, avurt.
becâ'	(a.s.) 1. geniş, bol.
Ayn-i becâ'	geniş, iri göz. 2. i. geyik, karaca.
becâ	(f.zf.) yerinde, uygun.
becâ-nâ-becâ	yerli ve yersiz, iyi ve kötü, uygun ve uygunsuz.
becâyiş	(f.i.) değişme, karşılıklı yer değiştirme.
becbece	(a.i.) çocuk avutmak için yapılan gürültü, hokkabazlık, tuhaflık.
becce-i kûy	(bkz: veled-i gayr-i meşru).
bece	(a.i.) sivilce, arpacık [çıban].
becel	(a.i.) 1. yalan, iftira, (bkz: bühtan). 2. şaşma.
becidd	(f.s.) 1. ciddî, gerçek. 2. z f. cidden, gerçekten.
becîl	(a.s.) 1. büyük, itibarlı, gösterişli, muhterem kimse. 2. şişman.
becîr	(a.s.) birçok.
becrâ'	(a.s.) 1. göbeği çıkık [kadın]. 2. yüksek [yer, tepe].
beççe, beçe	(f.i.c. beçegân) insan veya hayvan yavrusu.
beççe-i nev	yeni doğmuş çocuk veya hayvan.
beçe-i hor	(bkz: beçe-i hurşîd).
beçe-i hûnîn	(kanlı yavru) acı gözyaşları.
beçe-i hûrşîd	(Güneşin yavrusu) kıymetli taş veya mâden.
beçe-i tâvus-ı ulvî	(gökteki tavusun yavrusu) 1) Güneş. 2) Ay. 3. gündüz. 4) ateş. 5) yakut.

beçe-bâz	(f.i.) "çocukla oynayan" gulâmpâre, kulampara.
beçedân	(f.i.) rahim, dölyatağı.
beçe-dâr	(f.s.) 1. çocuğu, yavrusu olan. 2. hâmile, gebe.
beçe-gân	(f.b.i. beççe ve beçe'nin c.) yavrular, çocuklar.
beçegân-ı dîde	gözyaşları.
beçek	(f.i.) bir çeşit kesici âlet; küçük silâh.
bed	(f.s. "fena" mânâsına c. bedân) 1. fena, yaramaz, çirkin. 2. i. kötülük. 3. i. ateş tutuşturmaya mahsus yan yanmış paçavra.
bed	(a.i.) başlama, başlayış.
bed'-i besmele	tar. eskiden Osmanlı sa-raylannda şehzadelere verilen ilk okuma dersi.
bedâat	(a.i.) bedülik, güzellik; yenilik, (bkz: bedûat).
bedâd	(a.i.) 1. fırka. 2. hisse, nasip, pay. 3. savaşacak akran.
bed-âgaz	(f.b.s.) başlangıcı kötü; kötü bir şekilde başlanmış.
bed-ahd	(f.a.b.s.) ahdinde durmayan, vefasız.
bedâhe, bedâhet	(a.i.) 1. herhangi bir konuya dâir birdenbire söz söyleme. 2. mant. apaçıklık, fr. evidence.
bedâheten	(a.zf.) birdenbire, ansızın, düşünmeksizin, (bkz. bi-1-bedâhe).
bed-ahlâk	(f.a.b.s.) huyu ve ahlâkı kötü olan [kimse].
Bedahş	(f.i.) Bedahşan yakutu.
bedahş-i muzâb	şarap.
bed-ahter	(f.b.s.) yıldızı, talihi kötü olan [kimse].
bed-âhû	(f.b.s.) huyu, karakteri bozuk.
bedâih	(a.i. bedîh'in c.) güzel sözler.
bedâih-ül-ukul	akıllıca söylenen sözler.
bedâl	(a.i.) mübadele, trampa, değişme, değiştirme.
bed-amel	(f.a.b.s.) işi ve hareketi fena olan.
bed-âmûz	(f.b.s.) 1. fenalık öğrenmiş. 2. fenalık öğreten.
bedân	(f.s. bed'in c.) 1. fenalar, yaramazlar; çirkinler. 2. f. z f. onunla
bed'an	(a.zf.) başlangıçta; ilkin, ilkönce.
bed-asl	(f.a.b.s.) soyu kötü, aslı fena
bed-âvâz	(f.a.b.s.) fena sesli.
Bedânet	(a.i.) yağlı, semiz olma, semizlik
Bedâvet	(a.i.) 1. bedevîlik, yürüklük, göçebelik. 2 . çöl.
bedâvî	(a.i. bedevî'nin c.) bedeviler, göçebeler, çölde yaşayanlar.
bedâyi'	(a.i. bedî', bedîa'nın c.) eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.
bedâyi'-i âsâr	eserlerin güzelleri.
bedâyî'-i lâfzıyye	ed. şekil, kelime güzellikleri.
bedâyi'-i ma'neviyye	ed. mânâ güzellikleri.
bedâyi'	(a.i. bidâa'nın c.) sermâyeler, anamallar.
bedâyi-i âşinâ	(a. f.b.s.) güzellik tanıyan, güzellikten anlayan.
bed-âyin	(f.b.s.) geleneği, göreneği ve âyini kötü olan.
bedâyi'-pesend	(a.f.b.s.) güzelligi takdir eden.
bedâyi'-şinâs	(a.f.b.s.). (bkz: bedâyi'-âşinâ)
bedâyi'-perver	(a.f.b.s.)sanatkâr, sanatçı.
bed-baht	(f.b.s.) bahtsız, bahtı kara, kara bahtlı, talihsiz.
bed-bîn	(f.b.s.) fena gören, kötümser, fr. pessimiste.

bed-bînâne	(f.b.zf.) hiçbir şeyi beğenmeyen, her şeyi fena gören adama yakışacak surette, kötümserce.
bed-bînî	(f.b.s.) fena görürlük, kötümserlik.
bed-bû	(f.b.s.) fena kokulu, kokan.
bed-bûd	(f.b.s.) fena yapılı.
bed-bûk	(f.s.) hâin, korkak.
bed-cins	f a h y) ; cinsi bozuk.
bed-çehre	(f.b.s.). (bkz. bed-çihre).
bed-çeşm	(f.b.s.) nazarı değen, hasetçi.
bed-çihre	(f.b.s.) çirkin yüzlü,
beddâl	(a.i.) bakkal,
bedde	(a.i.) takat, derman, güç. (bkz: bidde).
bed-dil	(f.b.s.) yüreksiz, korkak. (
bed-dimağ	(f.a.b.s.) kaprisli, inatçı,
bed-dua	(f.a.b.i.) inkisar, ilenç.
bed-edâ	(f.a.b.s.) nezaketsiz, terbiyesiz,kaba [kimse].
bedel	(a.i.c. bedelât) 1. karşılık, karşı. 2. bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan şey. (bkz: ivaz). 3. başkasının adına ve masraf lyla hacca giden.
bedel-i askerî	askerlik bedeli, askere gitmemek için verilen para.
bedel-i cizye	tar. Buğdan beyleriyle Dobra, Venedik cumhuriyetlerinin verdiği kesin vergi.
bedel-i hâss	tar. Has yerine hazîneden verilen para.
bedel mâ-yetehallel	vücudun sarfiyatını tamamlayan yiyecekler.
bedel-i misl	huk. tasarruf hakkı mukabilinde verilen muaccele-i misil, yâni emsaline uygun peşin para.
bedel-i nakdî	aşk. askerlik yapmakla görevli ve yükümlü bulunan bir kimsenin askere gitmemek için verdiği para.
bedel-i öşr	ekilmesi bırakılmış bir tarla için öşre karşılık alınan bedel.
bedel-i rakabe	huk. kölenin şahsı yerine geçen kıymeti veya nefsi mukabilinde vermeyi deruhte ettiği "ıtk" veya "kitabet" akçesi.
bedel-i tımâr	tar. bir beylik arazî (malikâne) veya muayyen bir kira karşılığında birine bırakılan arazi (mukattaa) ye konulan vergi.
bedel-i zeâmet	tar. zeamet, tımar sahiplerinin haklarını, devletin gerekli bulduğu hallerde hazîneye maledilmesi üzerine zeamet sahibine verilen aylık.
bedelen	(a.zf.) yerine, karşılığında, mukabilinde.
beden	(a.i.c. ebdân) gövde, vücut, cisim, ten.
bed'en	(a.zf.). (bkz. bed'an).
bed-encâm	(f.a.b.s.) '. sonu kötü.
bed-endâm	(f.b.s.) biçimsiz, çarpık, kambur.
bed-endîş	(f.b.s.) kötülük düşünen.
bedene	(a.i.c. budun) kurbanlık deve.
bedenen	(a.zf.) 1. beden ile, şahsen. 2. vücutça.
bedenî, bedeniyye	(a.s.) bedene mensup, vücutla ilgili. Terbiye-i bedeniyye
beden-kâr	(a.f.b.i.) kakum kaplı bir nevi kısa ceket, [büyük memurlar giyerdi].
beden-nûr	(a.b.i.) samur kaplı bir nevi ceket, [büyük memurlar giyerdi].

be-der	(f.i.) dışarı.
be-dergâh	(f.b.i.) 1. kapıya çıkma. 2. tar. acemi ocağında ve ocak dışındaki türlü hizmetlere verilmiş olan acemilerin, Yeniçeri ocağına kayıt ve kabulleri hakkında kullanılan bir kelime.
bedestân	(f.i.) değerli eşya ve mücevherlerin alınıp satıldığı çarşı, (bkz: be-ziztân).
bed'et	(a.i.) başlangıç.
bed'eten	(a.zf.) ilk başta.
bed'etmek	(a.t.b.m.) başlamak.
bedevî	(a.i.) 1. göçebe. 2. çölde yaşayan.
Bedevî	(a.i.) Seyyit Ahmed-ül-Bedevî tarafından kurulan tarikat. Seyyit Ali'nin oğludur. Seyyit Ali'nin babası Seyyit ibrahim, onun babası Seyyit Mehmed, Seyyit Meh-med'in babası da Seyyit Ebî Bekr'dir. 576 (1180-1179) senesinde Fas şehrinde dünyâya geldi. 675 (1276) da Mısır'da vefat ederek Tan-ta'daki türbesine gömüldü.
bedevîyâne	(a.f.zf.) çölde yaşayanlara uygun bir surette.
bedeviyyet	(a.i.) bedevîlik, göçebelik.
bed-fercâm	(f.b.s.) âkibeti, sonu fena.
bed-fermâ	(f.b.s.) fenalık ve ayıp işlemesini emreden.
bed-fiâl	(f.a.b.s.) yaptığı işler kötü olan.
bed-gevher	(f.b.s.) cevheri fena, mayası bozuk.
bed-girdâr	(f.b.s.). (bkz. bed-kâr).
bed-gû	(f.b.s.) aleyhte bulunan münafık, dedikoducu.
bed-güher [gevher]	(f.b.s.) içi, tabiatı fena, soysuz, mayası bozuk.
bed-gümân	(f.b.s.) her şeyden şüphe eden, şüpheci, septik.
bed-hâh	(f.b.s.) her işin fenalığını isteyen.
bed-hâhâne	(f.b.zf.) kötülük, fenalık isteyene yakışacak surette.
bed-hâl	(f.a.b.s.) hâli kötü, düşkün.
bed-hisâl	(f.a.b.s.) hasletleri, huylan kötü.
bed-hu[y]	(f.b.s.) 1. kötü huylu, huysuz. 2. i. kötü huy.
bedi'	(a.s.) 1. eşi ve benzeri olmayan, mükemmel bir şeyi icâdeden.
bedî'-üs-semâvâti ve-l-arz	Cenâbıhak. 2. yeni, garip, eşsiz ve görülüp işitilmemiş. 3. i. ed. sözün üzel olması usûl ve kaidelerinden bahseden ilmin adı, estetik.
bedîa	(a.i.c. bedâyi') 1. beğenilen ve takdîredilen pek yeni şey. 2. i. kadın adı.
bedîa-i hayâliyye	ülkü, fr. ideal,
bedîa-zâr	(a.f.b.i.) güzellik yeri.
bedîd, bedîdâr	(f.s.) meşhur; görünür; açık, meydanda, (bkz. âşkâr, hüveydâ).
bedîh	(a.s.) şan ve şerefi büyük olan.
bedîhe	(a.s.) 1. düşünmeden, birdenbire söylenen güzel söz. 2. i. başlangıç.
bedîhe-gû	(f.b.s.) bedîhe, güzel söz söyleyen, söylemeye alışık bulunan kimse.
bedîhî	(a.s.c. bedîhiyyât) 1. akla kendiliğinden gelen. 2. delilsiz, açık olan, besbelli.
bedîhî-i ûlâ	ispata ihtiyaç olmayan, gün gibi aşikâr hakikat.
bedîhiyyât	bedîhî'nin c.) delili ve ispatı gerekmeyen açık şeyler.

bedîhiyyet	(a.i.) bedîhî olma, besbeüilik, açık olma.
bediî	(a.s.) 1. güzel. 2. i. güzellik.
bedîî kırâat	ed. konuyu ses ve işaretlerle canlandırarak çok güzel okuma.
bedîiyyât	(a.i.) estetik, (bkz. ilm-i bedâyi').
bedîl	(a.i.) 1. bir şeyin karşılığı, (bkz: ivaz). 2. tutuşulan bir bahiste aldanan kimsenin vereceği şey.
bed-kadem	(f.a.b.s.) ayağı uğursuz, kademsiz.
bed-kâr	(f.b.s.) işi, hareketi kötü; işi, hareketi fena.
bed-legâm	(f.b.s.) "gem almaz, serkeş at"l. âsî, serkeş, söz dinlemeyen "kimse. 2. i. bedevi, çöl adamı.
bed-lika	(f.a.b.s.) kötü yüzlü, çirkin suratlı.
bed-maâş	(f.a.b.s.) yaşayışı davranışı iyi olmayan, kötü olan.
bed-mâye	(f.b.s.) soysuz, sütü bozuk.
bed-meniş	(f.b.s.) kötü huylu, kötü tabîath.
bed-mest	(f.b.s.) 1. sarhoşluğu kötü, fena sarhoş. 2. kendini bilmeyecek derecede sarhoş.
bed-mestî	(f.b.i.) bedmestlik, kötü sarhoşluk.
bed-mihr	(f.b.s.) iyilik etmeyen, insaniyetsiz.
bed-nâm	(f.b.s.) kötü adlı, fena tanınmış, adı kötüye çıkmış.
bed-nesl	(f.a.b.s.) soysuz, aslı fena, rezil.
bed-nigâh	(f.b.s.) kötü bakışlı.
bed-nihâd	(f.b.s.) rezil, aslı bozuk, soysuz.
bed-nijad	(f.b.s.) aslı, soyu bozuk, bayağı [kimse].
bed-pesend	(f.b.s.) 1. kötülüğü metheden, kötülüğü beğenen. 2. müşkülpesent, güçbeğenir.
bed-peymân	(f.b.s.) andında, sözünde durmayan, sözünün eri olmayan.
Bedr	(a.h.i.) Hz.Muhammed'in dinsizlerle çarpıştığı Mekke ile Medine arasında' bir yer olup, bu savaşa "Bedir Gazası" denir.
bedr	(a.i.) ayın on dördüncü gecesi, dolunay.
bedr-i bülend	ayın ondördü.
bedr-i kâmil	ayın ondördüncü gecesi.
bedr-i münîr	parlak dolunay.
bedr ü kemâl	bir yazı stili.
bed-râh	(f.b.s.) fena yola sapan.
bed-râm	(f.s.) 1. sert başlı at. 2. zf. dâima. 3. hoş, lâtif, yakışıklı, süslü.
bed-rân	(f.b.s.) 1. işleri kötü idare eden. 2. çapkın [kadın]. 3. orospu.
bed-rây	(f.b.s.) kötü düşünceli.
bedre	(a.i.c. bider) 1. kuzu, oğlak derisi. 2. içi altın dolu kese. [beşyüz kuruşa eskiden "kese" denilirdi], (bkz: bedri).
bed-reftâr	(f.b.s.) hareketi, gidişatı fena olan.
bed-reg	(f.b.s.) aslı kötü, huysuz, kötü damarlı [insan ve hayvan].
bedreka	(f.i.) yol gösteren, kılavuz, delil. (bkz. bezreka).
bed-reng	(f.b.s.) açıkla, koyu arasındaki kirli bir renk.
bedri	(f.i.) 1. içi altın dolu kese. (bkz: bedre2). 2. erkek adı.
bedriyye	(a.s.) 1. [bedri kelimesinin müen.]. (bkz. bedri). 2. i. kadın adı.
Bedriyye	(a. h. i.) Sühreverdiyye tarikatının altı şubesinden biri [öteki şubeleri Zeyniyye, Bahâiyye, Kemâliyye, Ahmediyye, Necîbiyye'dir].

bedrûd	(f.i.) veda, esenlik, esenleme. (bkz. bidrûdj.
bed-sigâl	(f.b.s.) fena düşünceli, herkes hakkında kötü söyleyen.
bed-sîret	(f.a.b.s.) kötü huylu, ahlâksız.
bed-sirişt	(f.b.s.) tabiatı, yaradılışı kötü
bed-sûret	(f.a.b.s.) hâli, tavrı, biçimi kötü.
bed-şükûn	(f.b.s.) uğursuz.
bed-tâli'	(f.a.b.s.) talihi kötü, talihsiz. (bkz: şûr-baht).
bed-tedbîr	(f.a.b.s.) fena istekli, niyeti bozuk.
bed-ter	(f.b.s.) daha kötü, çok kötü, beter.
bed-tıynet	(f.a.b.s.) yaratılışı, tabiatı fena olan, soyu bozuk, bayağı adam. (bkz. bed-sîret).
bedûat	(a.i.). (bkz. bedâat).
bedûh	(a.i.) mektup zarflarının üstüne yazılan aslı meçhul bir kelime. Bunun yerine "ebced" hesabına göre karşılığı olan (2,4,6,8) sayılan da kullanılır.
be-dûş	(f.e.) omuza, omuzda.
Abâ-be-dûş	abası omuzunda, serseri.
Dûş-be-dûş	omuz omuza.
bed-üslûb	(f.a.b.s.) tavrı, gidişi kötü.
bed-zebân	(f.b.s.) 1. ağzı pis, ağzı bozuk. 2.1. kötü dil.
bed-zehre	(f.b.s.) korkak, yüreksiz, ödlek.
befm	(f.i.) keder, tasa, iç sıkıntısı, [kelime "befem" şeklinde de kullanılır].
befş	(f.i.) azamet, debdebe.
beft	(f.i.). (bkz: zer-beft).
beftere	(f.i.) avcılar tarafından kullanılan alıştırılmış kuş.
befterî	(f.i.) sık dişli çulha tarağı, tezgâha mahsus ağaç tarak, (bkz. kefterî).
beganûş	("ga" uzun okunur, f.i.) eşkin, yürük at ve katır.
begas	(a.i.c. bagsân) 1. lori [veya "lûri" kuşu [avcı olmadığı için adî, değersiz kuşlar arasında adı geçer]. 2. kartal; karga; doğan gibi hayırsız ve zararlı kuşlar, (bkz. bigas, bügas).
begayâ	("ga" uzun okunur, a.i.c.) askerlikte keşif kolu takımı.
begayet	("ga" uzun okunur, a.zf.) pek çok, aşın, son derecede, pek ziyâde.
begend	(f.i.) 1. kümes, folluk. 2. yuva. (bkz. âşyân).
beğnek	(f.s.) kuyruğu kesik, güdük [hayvan].
Begter	(f.i.) eskiden kullanılan zırhlı elbise.
behâcet	(a.i.) güzellik, güzel yüzlü oluş.
behâim	(a.i.). (bkz. behîme). ;
be-hakkı	(f.a.z.) hakkı için.
be-hakkı Hudâ	Allah hakkı için.
Behâiyye	(a.i.) Sühreverdiyye tarîka-tinin altı şubesinden biri. [öteki şubeleri Bed-riyye, Zeyniyye, Kemâliyye, Ahmediyye, Necîbiyye'dir].
behak	(a.i.) insanın derisinde pul pul beyazlık ve alaca bir renk meydana getiren bir çeşit hastalık, (bkz: behek).
behâmîn	(f-i-) bahar mevsimi.
behas	(a.i) susama, (bkz: atş).
behatt	(a.i.) sütlâç, süt lapası.

behbûd	(f.i.) iyilik, sağlık, sıhhat.
behc	(a.i.) keyfi her zaman yerinde olan [adam].
behcet	(a.i.) 1. sevinç. 2. güzellik, güleryüzlülük, şirinlik. 3. erkek adı.
behdel	(a.i.) 1. sırtlan yavrusu. 2. erkeğin memeleri büyük olma.
behek	(f.i.). (bkz. behak).
behem	(f.zf.) toplu, birarada, hep bir yere, hep bir yerde, (bkz: bâhem).
behem-ber-âmden	(f.b.m.) 1. birikmek, toplanmak. 2. meç. kızmak, müteessir olmak.
be-heme-hâl	(f.a.zf.) her halde, elbette, nasıl olursa olsun, mutlaka.
behem-zede	(f.b.s.) cemiyeti dağıtmış, topluluğu bozmuş.
beher	(f.b.s.) her, her bir, her biri.
be-her-hâl	(f.a.zf.) her halde, mutlaka.
beher-mâh	(f.b.i.) her ay.
behet	(f.i.) 1. sütlâç. 2. Memûniye denilen ve pirinç unu ile pişirilen helva. [Abbasî halîfelerinden "el-Me'mûn" un çok sevdiği bir yemek olduğu söylenir].
behhâs	(a.s.). (bkz. bahhâs).
behîc	(a.s. behcet'den) şen, güzel, güleryüzlü [adam].
behîce	(a.s.) 1. şen, güzel; güleryüzlü [kadın]. 2. kadın adı.
behîle	(a.s.). (bkz. behîre).
behîm	(a.i.) l. düz siyah şey, alacasız hayvan. 2. dik, pürüzsüz ses.
behîme	(a.i.c. behâim, behâyim) dört ayaklı hayvan.
Behîmî	(a.s.) hayvana mensup, hayvanlık, hayvanı.
behîmiyyet	hayvanlık hâli, fr. hebetude.
behîr	(a.s.) 1. nefesi sıkışıp çok soluyan [adam]. 2. göğüs darlığı hastalığı dolayısıyla solumaktan yol yürüyemeyen [adam].
behîre	(a.s.) l şişmanlık dolayısıyla yürürken soluyan [kadın]. 2. hayır ve iyilik seven, soyu temiz [kadın], (bkz: behîle).
behişt	(f.i.) cennet, uçmak, (bkz: adn, bihişt, firdevs).
behişt-i dünyâ	(dünyâ cenneti) yerdeki cennet = Semerkand vadisi, Şam ovası; Basra civan v.b.)
behişt-i gümgeşt	kaybolmuş cennet.
behişt-âşiyân	(f.b.s.) meskeni' cennette olan (= merhum).
behişt-hırâm	(f.b.s.) cennete gitmiş.
behiştî	(f.i.) behişte mensup, cennetlik,
behiştî-rû	(f.b.s.) huri gibi güzel yüzlü.
behişt-nişîn	(f.b.s.) cennette oturan.
behişt-sîmâ	(f.a.b.s.) cennet gibi güzel yüzlü.
behişt-zâr	(f.i.) cennet gibi yer.
behîte	(a.i.) iftira, yalan söz.
behiyye, behî	(a.s. behâ'dan) güzel.
Hediyye-i behiyye	güzel hediye.
idâre-i behiyye	güzel idare.
behkele	(a.i.) narin, ince ve güzel vücutlu kız, sevgili, (bkz: behkene).
behken	(a.s.) güzel ve gösterişli genç [erkek].
behkene	(a.s.). (bkz. behkele).
behkeşe	(a.i.) emir ve işte çabukluk, bir işi çabuk görme ve tutma.
behl	(a.i.) 1. lanet, nefret. 2. s. az şey, az su.

behle	(f.i.) kalın kuşçu eldiveni.
behlel	(a.s.) abes, bâtıl, beyhude, boş, boşuna, (bkz. bühlel).
behlûl	(a.s.) 1. çok gülen, çok gülücü. 2. hayır sahibi, çok iyi adam [Arapça'da fasîhi bühlûl dür], (bkz. bühlûl).
Behlûl	(a.h.i.) Harûn-ür-Reşîd'in kardeşinin adı olup, delice hareketleriyle meşhur olmuştu.
behmân	filan, filanca, (bkz: bâhmân).
behmâr	(f.zf.) çok ziyâde, fazla.
behme	(a.i.c. bühüm, bihâm ; c. c. bihâmât) 1. kuzu. 2. oğlak. 3. buzağı. 4. keçi otu. (bkz: bühme).
behmen	(f.s.) 1. zekî, anlayışlı, kavrayışlı. 2. tedbirli. 3. i. bot. turpa benzeyen ve "kavza kökü" denilen bir ot.
Behmen	(f.h.i.) îran hükümdarlarından Isfendiyâr'ın oğlu Erdşîr'in lâkabı.
beh-nâme	(f.b.i.) . (bkz. bâh-nâme).
behnân	(a.i.) l- güleç, güler yüzlü, iyi huylu ve dâima gülen adam. 2. erkek adı.
behnâne	1. güler yüzlü, iyi huylu ve dâima gülen kadın. 2. kadın adı.
behnâne	(f.i.) 1. maymun. 2. beyaz pide. [doğrusu pehnâne'dir].
behne	(a.s.) yumuşak [yer].
behneke	(a.s.) şişmanca ve vücudu güzel kadın.
behnes	(a.s.) sakîl, kaba, çirkin [adam].
behr	(a.i.) 1. uzaklık, mesafe. 2. felâket. 3. ümidin boşa çıkması.
behrâ	(f.zf.) onun için, ondan dolayı.
behrâm	(f.i.) 1. Merih yıldızı. 2. Acem pehlivanlarından birinin adı. 3. Iran hükümdarlarından bir kaçının adı ki en meşhuru , yaban eşeği avına pek düşün olan "Behrâm Gür" dur.
behrâme	(f.i.) 1. yeşil elbise. 2. (bkz: behrâmec).
behrâmec	(a.i.) 1. her renkte olan leylâk çiçeği. 2. çiçeği kokulu olan bir cins söğüt ağacı.
behrâmen	(f.i.) 1. bir nevi kırmızı yakut. 2. ipekten dokunmuş güzel bir kumaş. 3. asfur çiçeği, kırmızı gül. 4. kadınların kullandıkları allık, kırmızı düzgün.
behrâm-tel	(f.i.) Behrâm Çubî'nin kestiği başlardan yaptırdığı minare.
behre	(f.i.) hisse, pay, kısmet, nasip.
behre-ber	(f.b.s.) şerik, ortak.
behre-berî	(f.b.i.) şeriklik, ortaklık.
behrec	(a.s.) 1. faydasız, işe yaramaz şey. 2. arzuya bırakılmış şey, iş. 3. eksik veya ayan bozuk para.
behre-dâr	(f.b.s.) behreli, hisseli, paylı, (bkz: behre-mend).
behre-dârî	(f.b.i.) behrelilik, pay-hhk.
behrek	(f.i.) 1. çok çalışmadan dolayı el ve ayak derilerinin sertleşmesi. 2. yaralardan gelen irin.
behrem	(a.i.) asfur çiçeği, kırmızı gül. (bkz: behrâmen).
behremân, behremen	(f-i-) (bkz: behrâmen).
behreme	(a.i.) 1. çiçeğin göz alıcı güzelliği ve parlaklığı. 2. Hindlileriıı ibâdeti. 3. saç ve sakalı kına ile boyama.
behreme	(f.i.) burgu, (bkz: nıatkab, miskab).
behremend	(f.b.s.) behreli. hisseli, (bkz: behre-dâr).
behre-mendî	(f.b.i.) behremendlik, behrelilik.

Tarihvemedeniyet.org

behrever	(f.b.s.) hisse ve nasibini almış.
behre-yâb	(f.b.s.) hisse ve nasîbi olan.
behs	neşe ve güleryüzle karşılama. 2. cür'et, yılmamazlık. 3. s. kahraman, yiğit [adam].
behsûs	(a.s.) bir miktar, az şey.
beht	(a.i.) şaşkınlık, hayranlık,
behte uğramak	şaşakalmak, donakalmak, (bkz: mebhût olmak).
behtere	(a.i.) yalan söyleme.
Behûriyye-i halvetiyye	(a.b.i.) Ramazâniyye-i Halvetiyye şubelerinden birinin adı. [kurucusu Şeyh Muhammed-ül-Behûrî-yür-Rûmî'dir. Edirneli olup Alî-yür-- ûmî'den hilâfet almıştır, (d. ? - ö. 1039 (1629/1630)].
behût	(a.i.c. bühût) duyanları hayrete düşüren iftira, yalan.
be-hükm	(a.zf.) hükmünce, hükmüyle.
behv	(f.i.) 1. köşk. 2. sofa. 3. salon. 4. cumba. 5. çardak.
behv, behve	(a.i.) 1. misafir odası. 2. yer altında hayvan ağılı, [bu iki mânâdaki c. "ebhâ, bühüvv" gelir], 3. geniş meydan, yer. 4. göğsün içi, boğazdan mideye kadar olan aralık. 5. rahim ile mahrecinin arası.
behz	(a.i.) 1. şiddetle göğse vurma, ileri kakma. 2. Benû Selim kabilesinden bir cemâatin ismi.
beis	(a.i.). (bkz. be's).
bejendî	(f.i.) geçim darlığı.
bejmân	(f-i-) l. hüzünlü, kederli, yaslı. 2. yırtık, dökük, pejmürde.
beka	("ka" uzun okunur, a.i.) devam, sebat, evvelki hal üzere kalmak, bâkilik.
beka-yı şöhret	şöhretin bekası, iyi nâmın kalması.
bekâm	(f.s.) maksat ve meramına ulaşan.
bekâm olmak	ermek, kazanmak ve maksadına ulaşmak, (bkz: nail olmak).
bekâmet	(a.i.) dilsizlik, fr. alalie. (bkz: bikâmet).
bekâr	(a.s.) hiç evlenmemiş, ergen [kimscj.
bekâret	(a.i.) erkek görmemiş kızın hâli, kızlık, kızoğlan kızlık, (bkz. bikr).
be-kavl	(a.f.zf.) dediğine göre, sözüne göre.
be-kavl-i flâri'	kanunu koyana göre.
be-kef	(f.a.zf.) el içinde, avuçta.
bekîl	(a.s.) yakışıklı, süslü delikanlı, genç.
bekîm	(a.s.) dilsiz [adam], (bkz. ahras, ebkem).
Bekke	(a.h.i.) Mekke'nin eski adı. (bkz: Mekke).
Bekkem	(f.i.) kırmızı boya ağacı, (bkz bakkam).
bekre	(a.i.) l . kuyu vesâirede kullanılan çark, çıkrık, makara. 2. mafsallarda makara şeklinde bulunan oyuklu kemik.
bekrevî	(a.s.) makara şeklinde olan [kemik ve sâire].
bekrî	(a.i.) 1. erken, sabah. 2. s. çok içki içen, içkiye düşkün adam, sarhoş.
Bekriyye-i Halvetiyye	(a. b.i.) Karabâşiyye-i Halvetiyye şubelerinden biri. Mustafa Bekri tarafından kurulmuştur. Mustafa Bekri 1099 (1687-1688) de Kudüs'te doğmuştur.
beksimat	(f.i.) katı ekmek, peksimet, pesmet.
bektâş	(f.i.) akran, eş. (bkz: küfv, muâdil).

bektaşlık	müsâvîlik, eşitlik.
Bektâşî	(a.h.i.) Hacı Bektâş Velî tarikatına mensup olan kimse.
Bektâşiyân	(f.i. bektâşi'nin c.) 1. Bektâşiler. 2 . yeniçeriler.
bekûrî	(a.i.) ilk doğan çocuk, ilk evlat.
bekûriyyet	(a.i.) ilk evlâtlık.
be-küsiste	(f.b.s.) 1. kopmuş, kopuk. 2 . çözülmüş, çözük, gevşek; düşük.
bel'	(a.i.) 1. yutma, yutulma.
bel'-i lokma	lokmanın yutulması. 2. emme.
bel	(a.e.) belki.
bel	(f.i.) ökçe.
belâ	(a.e.) evet, hayhay, pekî.
Kalû-belâ	evet dediler, (bkz: ârî, belî).
belâ	(a.i.c. belâya) gam, keder, musibet, âfet, ceza, gayet zor iş, büyük gaile.
belâ-yı berzah	iki belâ arasında berzah gibi olan yer.
belâ-yı hilkat	yaratılış belâsı.
belâ-yı nâgâh	apansızın gelen belâ.
belâ-yı siyâh	(kara belâ) meç. acı olan hâdiseler, olaylar.
belâbil	(a.i. belbâl'in c.) vesveseler, telâşlar, tasalar, kuruntular.
belâbil	(a.i. bülbül'ün c.) bülbüller, (bkz: anadil).
belâde, belâd	(f.s.) 1. kötü kimse, günahkâr, müzevir. 2. fena şey. (bkz: bilâ-de).
belâdet	(a.i.) izansızhk, akılsızlık, sersemlik, budalalık, fr. abrutissement, apathie.
belâdır, belâdûr	(f.i.) 1. [kadınların kullandığı], altın, gümüş, elmas, yakut, zümrüt gibi süs eşyası; gelin tacı. [belâdûr Araplarda "habbülfehm" denilen ve ilaç olarak kullanılan Hindistan'da yetişir bir meyva]. 2. belâ savmak için verilen sadaka.
belâ-dîde	(a.f.b.s.) belâ görmüş, belâya çatmış.
belâg	(a.i.) 1. yetiştirme, eriştirme. 2. yetiştirilen söz, şey.
belâg-ul-mübîn	ilâhî teblîgat, Kur'ân-ı Kerîm.
belâgat	(a.i.) 1. iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme, uzdillilik. 2. ed. sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve adamına göre söylenmesini öğreten ilmin adı. (bkz: beyân).
belâgat-fürûş	(a.f.b.s.) uzdillilik taslayan.
belâgat-fürûşâne	(a.f.zf.) uzdillilikle, uzdilli olana yakışacak surette.
belâgat-fürûşî	(a.f.b.s.) belagat füruşluk, uzdillilik.
belâgat-perdâz	(a.f.b.s.) iyi ve düzgün söz söyleyebilen.
belâhet	(a.i.) bönlük, alıklık, kalın kafalılık.
belak	(a.i.) ayaklan alacalı olan at.
belâ-keş	(a.f.b.s.) belâ çeken, eziyet ve sıkıntı çeken.
belâ-keşîde	(a.f.b.s.) belâ çekmiş.
belâkîk	(a.i. bülukka'nın c.) çöller, düz ovalar.
belâl	(a.s. ve i.) su gibi ıslatan, ıslatış, ıslaklık, [kelime bilâl şeklinde de kullanılır], (bkz: bilâl).
bel'am	(a.s.) 1. terbiyesiz, aç gözlü, pisboğaz, obur. 2.i. Hz. Musa hakkında israillileri kandırarak fena söylediğinden dolayı tanınmış olan "Bel'am bin Bâurâ" adında israil kabilesinden bir zâtın adı.

belârek, belâlek (f.i.) 1. cevherli, iyi su verilmiş çelik, kılıç; kılıcın cevheri ve menevişi. 2. ok mahfazası, temreni.
belâ-senc (a.f.b.s.) belâ tartan.
belâyâ (a.i. beliyye'nin c.) felâketler, gamlar, kederler, tasalar.
belâ-zede (a.f.b.s.) belâya uğramış.
belbâl, belbâle (a.i.c. belâbil) vesvese, telâş, tasa, kuruntu, (bkz: belibil).
belbûs yabani soğan, sar-mısak, dağ soğanı. 2. bir çeşit haşhaş.
belde (a.i.c. bilâd, buldan) şehir, kasaba, memleket.
Belde-i Tayyibe Medîne-i Münevvere.
be-leb (f.b.zf.) dudakta.
Can-be-leb canı dudakta, ölecek halde.
beled (a.i.) şehir, memleket.
Beled-ullah, Beled-ül-Emîn Mekke-i Mükerreme.
beledî (a.s.) 1. şehirli, memleketli. 2. i. bir çeşit yerli kumaş, cilt bezi.
belediyye (a.i.) belediye, bir şehrin temizliğine, bayındırlığına ve intizâmına bakan dâire.
beleh (a.i.) bönlük, ahmaklık.
belel (a.i.) 1. yaşlık, ıslaklık. 2. s. hastalıktan iyileşen. 3. zafer. 4. mihnet, keder. 5. düşkünlük. 6. mücâdele, kavga.
belend (f.s.) 1. (bkz: bülend). 2. kapı pervazı ve çerçevesi, (bkz: belendîn).
belendîn (f.i.) kapı pervazı, pencere çerçevesinin alt tahtası, (bkz: belend2).
belensem (a.i.) katran.
belesân (f.i.) bot. pelesenk ağacı, balsama ve bu ağacın yağı.
belham (a.i.) saban [çiftçilikte].
belî (f.e.) evet. [Arapçadan Farsçalaş-tınlmıştır]. (bkz: ârî, belâ).
belîd (a.s. belâdet'den) iz'ansız, ahmak, sersem, budala, bön.
beliğ (a.s. belâgat'den c. bülega) 1. fasîh, düzgün söz söyleyen. 2. fasîh, düzgün [söz veya eser].
belîg-âne (a.f.zf.) beliğcesine, fasîh ve düzgün olarak.
belîha (a.s.c. bilâh) arkası büyük, geniş olan kadın.
belîl (a.s.) 1. yağmurlu, serin rüzgâr. 2. ıslanmış şey.
beliyyât (a.i. beliyye'nin c.) felâketler, kederler, gamlar, kasavetler, tasalar.
beliyye (a.i.c. belâya, beliyyât) felâket, keder, kasavet, tasa. (bkz. belvâ).
belka' ("ka" uzun okunur, a.s.) alaca, alaca bacaklı [at].
belka' (a.s.) tenha [çöl], harap ve boş [yer].
belki (f.e.) ihtimâl, umulur, olabilir, ne bilirsin, hattâ.
bell (a.i.) ıslatma.
bellûa (a.i.) 1. küçük aptest bozulacak yer. 2. suların lağıma akmasına mahsus delikli taş.
bellût (a.i.) pelit ağacı, meşe palamudu.
bellût-ül-arz bot. yer palamudu.
belmâ, belme (f.s.) faydasız, iri, kaba şey.
belmâ-rîş (f.b.s.) kabasakal, ahmak.
belme-rîş (f.b.s.). (bkz. belmâ-rîş).
belsemî pelesenk yağı ile "ilgili.

belsemiyye (a.i.) bot. kınaçiçeğigil-ler, fr. balsaminees.
beltem (a.s.) peltek [adam].
belû' (a.s. bel'den) çok yiyici, (bkz: ekûl).
Belûcî (f.h.i.) Belûcistanlı.
belûl (a.i.) kurtulma, hastalıktan kurtulma, (bkz: bülûl), [kelime "kesb-i belûl" veya, "-bülûl" şeklinde kullanılır].
bel'ûm (a.i.) [doğrusu bül'ûm'dur]. (bkz. bül'ûm).
belûs, bülûs (f.i.) l- hîle, yalan, dolan. 2. s. hîleci. 3. tevazu.
belût (a.i.) bot. 1. meşe ağacı. 2. meşe ağacı meyvası, palamut.
belûtiyye (a.i.) bot. palamutlar.
belvâ (a.i.) keder, gam, tasa, felâket, ıztırap. (bkz. beliyye, bilye).
belvâje (f.i.) şişe [nazımda "belvâre" olarak da kullanılır].
belvâye (f.i.) kırlangıç.
belvâz (f.i.) çıkıntı, duvardan dışarı çıkan direk ucu.
belyâd (f.i.) nakışsız, sâde kostüm.
bemm (a.i.) 1. muz. kanun, tambur gibi çalgılara takılan tel.
Zîr ü bemm en ince ve en kalın tel. [nazımda bem şeklinde kullanılır]. (bkz. bâm2). 2. pes perde.
ben (f.i.) 1. harman, ekin. 2. bağ. 3. çitlenbik.
benâbe (f.i.) defa, nöbet.
benâdık (a.i. bunduk'un c.) 1. yuvarlak, kurşunlar. 2. fındıklar.
benâdir (a.i. bender'in c.) ticâret yerleri, ticâret iskeleleri, [kelime Farsçadan Arapçalaştınlmıştır],
be-nâm (f.b.s.) namlı, ünlü, meşhur.
benâm (a.i.) parmak ucu.
benân (a.i.) parmaklar, parmak uçları.
Müşar-ün-b'il-benân parmakla gösterilir, meşhur, [bâzan "el" mânâsına da gelir].
benât (a.i. bint'in c.) 1. kızlar. 2. kuklalar, bebekler.
benât-ı Havvâ kadın kısmı, kadınlar.
benât-ı na'ş 1) naaş kızları. 2) astr. Dübb-i Ekber denilen yıldız kümesinin kuyruğunun ucunda bulunan kümenin en sönük yıldızı, lât. eta Ursus Majoris; fr. benetnash; ing. Alkaid.
benât-ül-lahm etli, semiz kızlar.
benâver (f.i.) iri çıban, kan çıbanı.
benbek (a.i.). (bkz: bünbek).
benbel (f.s.) 1. ekşi şey. 2. ekşi elma.
benc (a.i.) "ban otu" denilen, uyku verici ve gözbebeğini açan bir ot. (bkz: beng). ["bene", "beng"in Arapçalaştınlmasıdır].
bend (f.i.) 1. bağ, yular, rabıta, bağlama.
bend-i âhenîn (demir bağ) kelepçe.
bend-i dil gönül bağı, alâka, ilgi, sevgi. 2. birini emri altına alma. 3. boğum, mafsal. 4. makale, fıkra, madde. 5 . su biriktirmek için iki dağ arasında yapılan set, baraj. 6. su mecrası için yapılan kemer. 7 . s. bağlayan, bağlanmış, bağlı. 8. e d. başından sonuna kadar aynı vezinde bir çok beyitli parçalardan meydana gelen ve kısım kısım, gazel tarzında kafiyeleri değişen manzumelerin her bir parçası, (bkz: tercî-i bend, terkîb-i bend).
bend-i hisâr muz. sûz-i dil, pûselik ve sultanî yegâh makamlarından mürekkeptir. Yâni bir nevi hüseynî geçkisiz ve sonuna

Tarihvemedeniyet.org

	sultânî-yegâh ilâve edilmiş hisâr-pûselik'tir. Makam, sultânî-yegâh ile yegâh perdesinde kalmaktadır. Güçlü birinci derecede sûz-i dil'in durağı ve pûselik'in güçlüsü olan hüseynî mi, ikinci derecede pûselik'in durağı ve sultânî--yegâh'ın güçlüsü olan dügâh la dır. Evvelâ sûz-i dil'de uzunca bir müddet durulduktan sonra müşterek seslerden ve sûz-i dil'in durağı, aynı zamanda pûselik'in güçlüsü olan hüseynî perdesinden istifâde edilerek, sûz-i dil'in re perdesi bekarlaştırılmakta ve sonra, pûselik'in re şeddi yapılarak, sultânî-yegâh icra edilmektedir. Makam umumiyetle inicidir. Donanımına sûz-i dil gibi sol ve re bakıyye diyezleri konulur. Pûselik için re bekar, sultânî-yegâh için de sol bekar, re bekar, si bakıyye veya küçük mücenneb bemolü, do bakıyye diyezi lâhin içinde ilâve edilir.
bend ü belâ	gönül bağlılığı ve bundan doğan eziyet.
bendaka	(a.i.) 1. hiddetli bakma, sert bakış. 2. bir şeyi fındık gibi ufaklama.
bende	(f.i.c. bendegân) 1. kul, köle, bağlı, (bkz. abd).
bende-i direm harîde	para ile satın alınmış köle.
bende-i efgende	düşkün köle.
bende-i halka-begûş	kulağı halkalı köle, esir. meç. itaatli.
bendeferman	ferman kölesi, emir kulu.
bende-i üfkende	vurgun kul.
bende-i hirîde	satın alınmış köle. 2. intisâbeden, taraftar.
bende-niz	[eski nezâket dilinde] köleniz.
bende-gân	(f.i. bende'nin c.) 1. kullar, köleler. 2. pâdişâh hizmetinde olanlar.
bende-gî	(f.b.i.) 1. bendelik, kulluk, kölelik, (bkz. ubûdiyyet). 2. bendeye mensup, köleye ait.
bende-hâne	(f.b.i.) [eski nezâket dilinde] köle evi, kölenizin evi (= bizim ev). (bkz. çâker-hâne).
bendek	(f.i.). (bkz. bendeş).
bendene	(f.i.) esvabın bâzı yerlerine dikilen düğme, kopça, (bkz: bendime, bendîme, bendine).
bende-nuvâz	(f.b.s.) kölesini, kulunu, adamını taltif eden.
bende-nuvâzâne	(f.b.zf.) bende-nuvâzcasına, öyle muamelede bulunan kimseye lâyık bir şekilde.
bende-perver	(f.b.s.) kul, köle, adam besleyici.
bende-perverâne	(f.b.zf.) bende-pervercesine.
bende-perverî	(f.b.i.) köle besleyicilik; iyi muamelede bulunma.
bender	(f.a.i.c. benâdir) ticâret yeri, işlek ticâret iskelesi.
benderek	(f.i.) küçük iskele, liman ve boğaz ağzına yapılan küçük kale, mendirek.
bender-gâh, bender-geh	(f.b.i.) işlek iskele, liman, şehir.
benderz	(f.i.) çuvaldız.
bendeş	(f.i.) atılmış pamuk yumağı, eğrilmek için hazırlanmış pamuk parçası, (bkz. bendek).
bende-zâde	(f.b.i.) köle çocuğu. meç. çocuğunu onun kölesi yerinde tutup mütevazı muamelede bulunan.
bendî	(f.i.) esir, köle.

bendîde	(f.b.s.) 1. bağlı, bağlanmış. 2. esir, köle olan.
bendime, bendîme	(f.i.) 1. düğme, ilik. 2. esvap yakasına ve kollarına açılan ufak delik, (bkz. bendine).
bendîne	(f.i.) . (bkz. bendene, bendime, bendîme).
bendiş	(f.i.) altın ve gümüş üzerine işlenilen nakış, savat.
bend-rûg	(f.b.i.) cetvel, kanal, su bendi, tarla ve bostan kenarlarına suyun akıntısını kesip havuz gibi birikmesi için yapılan setli çukur.
bendukî	(a.i.) keten bezinin en iyisi.
bene	(f.i.) ince urgan, palamar, ip.
benefsec	(a.i.) menekşe, (bkz: menefşe).
benefsenciyye	(a.i.) bot. menekşegiller, fr. violacees.
benefş, benefşî	(f.s.) mor renk, menekşe rengi.
benefşe	(f.i.) 1. menekşe, (bkz: benefsec). 2. s. mor.
benefşe-gûn	(f.b.s.) menekşe renkli, gökyüzü.
benefşe-zâr	(f.b.i.) menekşelik,menekşe tarlası.
benek	(f.i.) atlas zemin üzerine sırma işlemeli bir nevî kumaş.
benek-i büzürg	eski kumaşlarda bulunan dairevî bir motifin adı.
benes	(a.i.) kötülükten, fenalıktan kaçınma, çekinme.
benevî	(a.s.) oğula mensup, oğul ile ilgili.
benevre	(f.i.). asıl, esas, temel.
beng	(f.i.) 1. afyon gibi uyuşturucu ve keyif verici "ban" denilen bir nebat ve bunun tohumu, esrar, (bkz: bene). 2. küçük çitlen-bik. 3. atlas üzerine işlenmiş sırma çiçekli bir nevî kumaş.
bengâh	(f.b.i.) 1. keçeden yapılmış Türkmen evi. 2. emîr'lere ve büyük rütbeli kimselere mahsus çadır.
bengere	(f.i.) çocukları uyutmak için söylenen ninni.
bengî	(f.s.) benk tiryakisi, esrarkeş.
benî	(a.i.c.) oğullar.
benî Âdem	Ademoğullan, insanlar.
benî beşer	insanlar.
benî Hâşim	Hâşim oğulları.
benî İsrâil	İsrail oğulları, Yahudiler.
benî Ümeyye	Emevîler. [benî kelimesi, benîn'in muzaf halinde n si düşmek suretiyle meydana gelir].
benîk	(f.i.) çok zaman çorap yapılan adî ipek.
benîka	(a. i. c. benâyık) 1. atın göğsünden yukarı, boğazı üstünde çıkan tüyden iki dâirenin biri. 2. esvabın koltuk altındaki parçası.
benîn	(a. i. ibn'in c.) 1. oğullar. 2. s. akıllı, temkinli [kimse].
Beniyye	(a. i.) "Kâ'be-i muazzama".
benka	(f.i.) bot. burçak nevinden, mercimeğe benzer bir mahsûl.
bennâ	(a.i. binâ'dan) yapı yapan, mimar, kalfa, dülger.
bennâk	(a.i.) tar. raiyyet yazılı olanların timar sahibine verdikleri resimlerden birinin adı. [bu resim, kazanç vergisi kabilinden bir vergi idi].
benne	(a.i. c. binan) güzel koku.
benş	(a i) ; tembellik, ihmal.
benû, benûh	(f.i.) yığın, küme. (bkz. benve).

Tarihvemedeniyet.org

benûn, benû	(ibn'in c.) oğullar.
ben-vân	(f-b.i.)tarla, harman, ekin bekçisi.
benve	(f.i.). (bkz. benû, benûh).
bepga	("ga" uzun okunur, f.i.) dudu, papağan, (bkz. bebga).
ber	(f.e.) üzere.
ber-nehc-i şer'î	huk. şer'î usul veçhile.
ber-vech-i âtî, ber-vech-i zîr	aşağıdaki gibi, aşağıda olduğu gibi.
-ber	(f.s.) alan, getiren götüren.
Dil-ber	gönül alan.
Peyâm-ber	(peygamber) haber getiren.
ber	(f.i!) 1. göğüs, sîne.
Semen-ber	ak göğüslü. 2. meyva, yemiş. 3. meme. 4. kucak. 5. yaprak, [berg'in hafifletilmişi]. 6. genç kadın. 7. evin kapısı. 8. en, genişlik.
ber'	(a.i.) l. hasta iyiliğe dönme, (bkz: bur', buru1). 2. yaratma.
berâat	(a.i.) fazilet, meziyet, olgunluk, iyilik, güzellik.
berâat-i istihlâl	ed. bir kitabın, bir şiirin veya bir makalenin başında, içindekiler hakkında toplu bir fikir verecek surette güzel sözler kullanma.
berâber	(f.b.s.) birlikte bulunan, bir arada, müsâvî, bir hizada, farksız.
berâberî	(f.i.) beraberlik, farksızlık, müsâvîlik.
berâbir, berâbire	(a.i.) Berberistan adamları.
berâcim	(a.i bürcüme'nin c.) mafsallar, boğumlar.
berâet	(a.i.) bir dâva sonucunda temiz ve ilişiksiz çıkma, aklık, anlık, aklanma.
berâet-i zimmet	zimmetinde bir şey olmayış, aklık.
berâgîs	(a.i. bürgus'un c.) pireler.
berâh	(a.i.) açık, işlenmemiş ve ağaçsız bölge.
berâhîde	(f.s.) yola çıkanlmış, gönderilmiş, yollanılmış.
berâhîhte, berâhencîde	(f.s.) çekilmiş, çıkanlmış. [çok zaman silâh hakkında].
berâhime	(a.i. berehmen'in c.) Hint ve Mecûsîlerin ruhanî reisleri, başkanlan.
berâhîn	(a.i. bürhân'ın c.) deliller, tanıklar.
berâhîn-i aleniyye	meydanda olan deliller.
berâhîn-i katıa	kat'î, kesin deliller, tanıklar.
berâhîn-i kaviyye	sağlam deliller.
ber-akis	(f.a.b.e.) tersine, aksine.
Berâmike	(a. h. i. Bermekî'nin c.). (bkz. Bermek).
berânis	(a.i. bürnüs'ün c.), (bkz: bürnüs).
berârende	(f.s.) üste getiren, üzerine getiren.
berârî	(a.i. berriyye'nin c.) çöller, sahralar.
beras	abraşlık, leke hastalığı.
berâsin	(a.i. bürsün'ün c.) yırtıcı hayvan pençeleri.
berât	(a.i.c. berevât) [eskiden] rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini bildiren ferman.
berât-ı cibâyet	vergi, resim ve icâre gibi hazîneye yahut vakfa ait paralan toplamak yetkisini veren vesika.
berât gecesi	Peygamberimize, peygamberliğin bildirildiği Şaban ayının onbeşinci gecesi.
berât-ı hümâyûn	pâdişâhlara mahsus ferman.

berât-ı terhânî	gördüğü büyük bir hizmet karşılığı olarak vergiden muaf tutulması hakkında pâdişâh tarafından verilen ferman.
berâtî	(f.i.) fukaraya verilen eski elbise.
berâtîl	(a.s. bırtîl'in c.) rüşvetler; hediyeler.
ber-âver	(f.s.) yemiş ağacı.
berâverde	(f.s.) 1. yukarı kaldırılmış ve yükseğe götürülmüş şey. 2. iltimas ve himaye ile ileri sürülmüş kimse. 3. ayrılmış, seçilmiş şey.
berây	(f.e.) için, maksadıyla.
berây-ı cinsiyyet	cinsiyet için, hemcins olması dolayısıyla.
berây-i hâtır	hatır için.
berây-i isticvâb	sorgu maksadıyla.
berây-i istikbâl	karşılamak için.
berây-i ma'lûmat	bilgi vermek için.
berây-i maslahat	iş için.
berây-i nezâket	nezâket, kibarlık îcâbı.
berây-i tasdîk	tasdik etmek, doğrulamak için.
berây-i tebdîl-i hevâ	hava değişimi için.
berây-i tedâvî	tedâvî için.
berây-i tenezzüh	gezinti için.
berâyâ	(a.i. beriyye'nin c.) 1. halk, insanlar, mahlrkat, yaratıklar. 2. halkın, haraç ve vergi vermeyen Müslüman ve kılıç ehli kısmı, [bunun dışındakilere reaya denirdi].
Reâyâ ve berâyâ	bütün halk.
ber-bâd	(f.b.s.) 1. perişan, harap, viran. 2. pis, fena, kirli.
berbah	(a.i.) anat. erbezi üstü, fr. epi-didyme.
berbâr, berbâre	(f.i.) 1. çardak, sundurma. 2. tahtaboş. 3. kameriye. 4. evin damında bulunan oda. (bkz: cihân-nümâ).
ber-batt	(a.f.s.) 1. kaz göğüslü. 2. i. lâvuta (lavta) denilen bir çalgı, lir, f r. lyre.
ber-belend	(f.b.s.) gayet yüksek yer veya rütbe.
ber-bend	(f.b.i.) çocuğu annesinin sırtına bağlamaya yarayan göğüs kuşağı.
berber	(f.i.) 1. tıraş eden, saç kesen kimse. 2. Afrika'nın kuzeyinde bulunan bir kavim.
berber-hâne	(f.b.i.) berber dükkânı.
berberî	(a.s.) Berber kavmine mensup olan, Afrika'nın bütün kuzeyinde -Mısır hâriç- oturan halktan olan.
Berberistân	(h.i.) Berberler ülkesi.
ber-câ	(f.s.) yerinde, tam, doğru ve münâsip, (bkz: çespân).
Nâ-bercâ	yerinde değil, münasebetsiz, uygunsuz.
Pâ-bercâ	sabit, sebat edici.
berced	(a.i.) 1. kalın kilim. 2. Türk halısı.
ber-ceste	(f.b.s.) 1. sağlam ve lâtif. 2. seçme. 3. ed. zahmetsizce hatıra geliveren, fakat yüksek bir mânâ taşıyan mısra.
Bercîs	(a.i.) 1. "Müşteri" denilen yıldız. 2. sütü çok olan deve. (bkz. bircîs).
berçîde	(f.b.s.) toplanmış, devşirilmiş.
berçîde-dâmen	(f.b.s.) eteği toplu, dünyâdan elini eteğini çekmiş, münzevî.
berd	(a.i.) soğuk.

berd-i acûz	kocakarı soğuğu, (bkz: berd-ül acûz
berdâht	düzeltme, düzleme. 3. pürüzünü giderme. 2. parlatma, cilalama. (bkz. perdaht).
berçîn	(f.s.) toplayıcı.
ber-dâr	(f.s.) 1. salbedilmiş, asılmış [insan], (bkz. maslûb). 2. yemişli.
berdâşte	(f.s.) yükseğe kaldırılmış.
berde	(f.i.) esir, köle, karavaş, tutsak. (bkz. bende).
berde	(a.i.) hek. mîde dolgunluğu.
Dâ-ül-berdet	mîde dolgunluğu hastalığı.
berdegî	(f.i.) ' kölelik, esaret, esirlik.
Berdeng	(f.s.) çöl ortasında bulunan küçük dağ ve tepe.
ber-devâm	(f.a.b.s.) devam üzere, dâim, devamlı, (bkz. daimî).
berdiyy	(a.i.) 1. vaktiyle Kahire 'de dış kabuğundan hasır, içindeki özünden kâğıt yapılan bir bitki, hasır otu. 2. Suriye'de iki nehir, bir köy, Hicaz'da bir dağ adı.
ber-dûş	(f.b.zf.) omuz üzerinde, omuzda.
Hâne ber-dûş	(evi omuzunda) serseri.
berd-ül-acûz	(a. b. i.) kocakarı soğuğu, [rûmî şubatın 26 sından itibaren 7 gün şiddetle devam eden bir soğuk].
bere	(f.i.) kuzu. (bkz: hamel).
bere-i felek	Güneş'in 21 Mart'ta dâhil olduğu burç, hamel burcu, on iki burçtan biri.
bered	(a.i.) en çok fırtınalı havada yağan dolu.
ber-efşân	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin büyük usûllerindendir. 32 zamanlı ve 14 darplıdır. Gene 32 zamanlı olarak mevcut olan 22 darplı muhammes ve 26 darplı hafif den daha az kullanılmıştır. Bu usûl, peşrev, kâr, ilâhi gibi eserlerde kulanılmıştır. iki yürük semaî ile türlü şekillerde dizilmiş 5 adet sofyan'dan mürekkeptir. Tabiî mertebesi 32/4 dür. 32/2 mertebesine ağır berefşan ve 32/8 mertebesine de yürük berefşan denilir.
berehmen	(a.i.c. berâhime) 1. Hint ve Mecûsîlerin ruhanî başkanı. 2. Brahma dînînde olan.
berehmen, berhemen	(f-s.) puta tapan, puta tapanlann papazlanyla ateşe tapanlann bilgin ve soysop olanları,
berehne	(f.s.) çıplak, (bkz: bürehne, üryan).
berehnegî	(f.i.) çıplaklık, (bkz: bü-rehnegî).
berehrehe	(a.s.) çok yakışıklı ve güzel [kadın].
berekât	(a.i. bereket'in c.) 1. bolluklar. 2. meymenetler, saadetler, mutluluklar; hayırlar.
berekât-ı kelâm-ullah	Tanrı kelâmının verdiği feyizler, bereketler, bolluklar.
bereket	(a.i.c. berekât) 1. bolluk. 2. meymenet, saadet, mutluluk; Tanrı vergisi.
berem	(f.i.) 1. üzüm çubuklarının altına konulan çatal ağaç, herek. 2. asma ve kabak çardağı.
berencen, berencîn	kadın bileziği, (bkz: ebrencen, sivar).
berend	(f.i.) 1. keskin hançer, kılıç, pala gibi âletler. 2. nakışsız ipek kumaş. 3. kılıcın suyu.
berendâhte	(f.s.) 1. yükseğe kaldırılmış. 2. üste, yükseğe çıkarılmış.
ber-endâz	(f.s.) 1. yukarıya kaldırıp atan, bir yana atan. 2. yok eden.

ber-endâze	(bkz: ber-endâz).
berere	(a.s. berr'in c.) hayır sahibi olan doğru kimseler, iyilik severler.
berevât	(a.i. berât'ın c.) [eskiden] rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini bildiren fermanlar.
berevât-ı şerîfe	pâdişâhlar tarafından verilen beratlar.
berf	(f.i.) kar. (bkz: sele).
berf-âb	(f.b.i.) karsuyu, karlı soğuk su.
berf-âlûd	(f.b.s.) kara batmış, kar içinde.
berf-dân	(f.b.i.) buzhane, karlık.
berf-dâr	(f.s.) karlı.
berfend	(f.i.) 1. asker. 2. s. güzel söz. 3. s. derin yer.
berfîn	(f.b.s.) kardan, kar ile ilgili.
berf-nâk	(f.b.s.) kış yaz karlı olan, karı eksik olmayan.
berf-pâre	(f.b.s.) kar parçası.
berfûz, berfûs	(f.i.) ağzın dış kenarı, dudakların çevresi.
berg	(f.i.) bent, set. (bkz: berig).
berg	(f.i.) yaprak.
berg-i bîd	bot. 1) söğüt yaprağı; 2) söğüt yaprağı biçimindeki süngü ucu. (bkz: berg--bîd).
berg-i çeşm	göz kapağı.
berg-i diraht	ağaç yaprağı.
berg-i gül	gül yaprağı.
berg-i hâllkârî	g. s. altın yaldızla işlenmiş hâlkâr yaprak motifi.
berg-i hazân	sonbahar yaprağı.
berg-i ıtrî	g. s. çini veya tezhipte kullanılan, kenarları tırtıllı büyük yaprak motifi.
berg-i sebz	1) yeşil yaprak; 2) hediye.
berg-i ter	bot. yeşil yaprak.
berg ü nevâ	geçinecek şey.
berg ü sâz, berg ü bâr	malzeme, gereç, mal, yük. [kelime Farsçada "azık, yiyinti; hazırlık; azm; niyet; takat, kuvvet, ahenk, nağme; dervişlerin bellerine bağladıkları pösteki; Tah-ran'da hamurdan yapılan erişte yemeği" mânâlarına da gelir].
berg ü şâh	bot. dal budak.
bergab	(f.i.) su bendi, su biriktirilen yer.
bergamân	(f.i.) büyük yılan, ejder.
bergâşte	(f.s.) yüz çevirmiş.
berg-bîd	(f.b.i.). (bkz. berg-i bîd).
bergerde	(f.s.) ezberlenmiş, hatırda tutulmuş.
bergeşîde	(f.b.s.) 1. çekilmiş, sıyrılmış. 2. tartılmış.
bergeşte	(f.s.) tersine dönmüş, ters olmuş, yüz çevirmiş.
bergeşte-ahter	(f.b.s.) yıldızı tersine dönmüş.
bergeşte-baht	(f.b.s.) fena talih, talihi ters.
bergeşte-hâl	(f.a.b.s.) geçimi güçleşmiş, işi bozulmuş, düşkün.
bergeşte-rûz	(f.b.s.) günü dönmüş, talihsiz.
berg-rîz	(f.b.s.) yaprak döken, sonbahar, güz.
berg-rîzân	(f-b.s.) yaprak döken, yaprak dökümü, sonbahar.
bergüstvân	(f.i.) at eyerinin altına örtülen sırmalı veya şeritli örtü, haşa. (bkz: gaşiye1, nemed-zîn).

bergüzâr	(f.b.s.) hediye, hâtıra, andaç.
ber-güzîde	(f.b.s.) seçme, seçkin.
berh	(f.i.) 1. parça, az şey, hisse, nasîp. 2. su birikintisi. 3. şimşek. 4. yaş odunun yanarken çıkardığı yaşlık. 5. balık, (bkz: semek).
berhâbe	(f.b.i.) 1. minder; döşek, yatak. 2. bir döşekte beraber yatılan kimse.
berhâne	(f.b.i.) eski veya harap bulunan büyük ev.
berhâste, berhâst	(f.b.s.) kalkmış, ayaklanmış.
ber-hayât	(f.a.b.s.) sağ, diri.
berhe	(a.i.) müddet, zaman.
berhe min-ez-zemân	bir müddet için.
berhem	(f.s.) karışık, dağınık, ters.
berhem-hurde	(f.b.s.) "çarpışarak" birbirine girmiş.
berhem-zede	(f.b.s.) karmakarışık, altı üstüne getirilmiş.
berhem-zen	(f.b.s.) karmakanşık eden, altını üstüne getiren.
ber-hevâ	(f.a.b.i.) havaya gitmiş, kaybolmuş, uçurulmuş.
berhîhte	(f.s.) silâh çekilmiş, hamle edilmiş.
berhîz	(f.b.s.) kalkan, sıçrayan, atılan.
berhûd	(f.s.) saçmasapan söz.
berhûh	(f.i.) sabun.
berhûn	(f-i-) l- çember, kemer; dâire, ortası boş nesne. 2. varoş, hisar, duvar ve bostan kenarlarına ve tarla aralarına diken ve çalı-çırpı ile yapılan çit. (bkz. bürhûn). 3. küçük ev, oda. (bkz: berhüyûn).
berhûr	(f.i.) hisse, nasip, pay.
ber-hurdâr	(f.b.s.) berhudar olan, ınes'ut olan, onan.
berhur-dârî	(f.b.s.) berhudar olma, sevinme, onma.
berhûz	(f.i.) dağarcık, torba.
berhüyûn	(f.i.). (bkz: berhûn).
berî	(a.s. berâet'den) salim, kurtulmuş; temiz.
berîa	(a.s.) güzelliği ve olgunluğu ile akranından üstün olan sevgili, kadın.
berîcen	(f.i.) içinde ekmek pişirilen ocak, fırın, (bkz. benzen).
berîd	(a.i.c. berîdân) postacı, haberci, tatar, ulak.
berîd-i cânân	sevgilinin habercisi.
Berîd-i felek	Satürn gezegeni (Zuhal).
berîd-tayr	(a.b.i.) haber kuşu.
berîdân	(f.i. berîd'in c.) postacılar, haberciler, ulaklar.
berig	(f.i.) bent, set. (bkz: berg).
berîk	(a.i.) ışık, parıltı, (bkz: pertev, ziya).
berîke	(a.i.) un helvası, (bkz: buruk, habîs, habîsa).
Berîn	pek yüksek, en yüce.
Bâd-i berîn	tan zamanı esen yel. 2. yarık, yırtık, delik.
berî-üz-zimme	(a.b.s.) zimmeti temiz olan, aklanmış.
beriyye	(a.i.c. berâyâ) 1. halk, insanlar, yaratık.
Hayr-ül-beriyye	Hz. Muhammed. 2. çöl, kır, sahra.
berîzen	(f-i-)- (bkz: berîcen).
berj	(f.i.) şiddetli kasırga, girdap, su çevrintisi. (bkz: bevj).
berk	(a.i.c. buruk) şimşek, (bkz: beve).

Ra'd ü berk	gök gürültüsü ile şimşek.
berk-ı hâtıf	göz kamaştıran şimşek.
berk-ı şerer-hîz	kıvılcım yağdıran şimşek.
berk-ı Yemânî	Yemen kılıcı.
berkan	(a.i.) şakıma, parıldama.
Berkan	(f-'-) kıvırcık tüylü kuzu postu, kürkü.
ber-karâr	(f.a.b.s.) kararlı, yerli, daimî, devamlı.
berk-âsâ	(f.b.s.) şimşek gibi yakıcı.
berk-âşıyân	(a.f.b.s.) yuvası şimşek olan.
berk-efşân	(f.b.s.) şimşek saçan.
ber-kemâl	(f.a.b.s.) mükemmel.
berkend	(f.s.) genç irisi.
berk-endâz	(a.f.b.s.) parlayıcı, pırıldayın.
berkende	(f.s.) koparılmış, sökülmüş, kökünden çıkarılmış, (bkz: kal'), [kelime Farsça "berkenden" mastarından geliyor].
berkeşîde	(f.b.s.) 1. çekilmiş, kınından çıkarılmış; meç. çekilip meydana getirilmiş, ilerletilmiş.
berkıyye	(a.s.) 1. ["berkî'nin müen"].
Sür'at-berkıyye	şimşek gibi, çarçabuk. 2. i. elektrik.
Seyyâle-i berkıyye	şimşek gibi, çarçabuk. 2. i. elektrik
Ahbâr-ı berkıyye	telgraf haberleri
berkî	(a.s.) şimşek gibi, parlak.
berku'	(a.i.) peçe. yüz örtüsü, (bkz: bürka1, bürku').
Berkuk	(a.i.) şeftali; kayısı; zerdali.
berm	(f.i.) ezberleme, hatırda tutma.
bermâh, bermâhe	(f.i.) burgu, (bkz: matkab, miskab).
bermâl	(f-i.) dağ tepesi, doruk, (bkz: şahika, zirve).
Bermek	(a.h.i.) Harûn-ür-Reşîd zamanında vezirlik eden bir ailenin Hâlit, Yahya, Fâzıl, Cafer adında dört oğlunun soyadı, [bağış, cömertlik örneği tutularak bermekî-meşrep, bermekî-haslet gibi sıfatlar yapılmıştır].
ber-minvâl-i sâbık	(a.b.zf.) eskisi gibi. (bkz: kemâ-kân).
ber-mûcib	(f.a.zf.) mucibince, gereğince, uyarına göre.
bermûde	(f.i.) şey, nesne.
bermûde-i fermûde	buyurulan, emredilen şey.
ber-murâd	(f.a.b.s.) arzusuna kavuşan, dileğine eren.
ber-mû'tâd	(f.a.zf.) alışıldığı, âdet olduğu, her zaman olduğu üzere.
bernâ	(f.s.) genç, delikanlı, yiğit.
Pîr ü bernâ	ihtiyar ve genç. (bkz: burna, bürnâh, bürnâk).
bernâî	(f.i.) gençlik, delikanlılık, tecrübesizlik, toyluk.
bernâme	(f.b.i.) 1. mektup başlığı, (bkz: unvan). 2. fihrist. 3. zarfın üzerine yazılan adres.
bernîk	(a.i.) zool. su aygın.
berniş	(f.i.) l- kann ağrısı, sancı. 2. mafsal ağrısı, romatizma sancısı.
berniye	(a.i.c. berânî) 1. büyük küp. 2. küçük horoz.
bernûn	(f.i.) Çok ince ipek kumaş; ince tül.
berpâ	(f.s.) ayakta, ayak üzerinde, yıkılmamış.
berr	(a.i.) kara toprak.
Bahr ü berr	deniz ve kara.
berr-i atîk	(eski karalar, topraklar) Asya; Avrupa; Afrika.

berr-i cedîd	(yeni karalar, topraklar) Amerika; Avustralya.
berr	(a.i.c. ebrâr) doğru sözlü, hayır işleyen kimse.
berrâde	(a.i.) su soğutmaya mahsus kap, karlık, soğutmaç, (bkz: müberrid).
berrak	(a.s.) nurlu, pek parlak, duru, açık.
berrâka	(a.i.) 1. nurlu, parlak, güzel kadın. 2. güzelliği birden çarpan kadın.
berrânî	(a.s. berr'den) 1. sahra ve kıra ait, yabani. 2. haricî. 3. şer'î hükümlere riâyet etmeyen.
berrât	(a.i.) 1. törpü. 2. bıçkı.
berren	(a.zf.) kara yoluyla.
berreyn	(a.i.c.) (iki kara) Asya ve Avrupa ki talan.
berrî	(a.s.) karaya [toprak] ait, kara ile ilgili.
berriyye	(a.i.c. berârî) çöl, ova. (bkz: beyaban).
berriyyet-üş-Şâm	Şam çölü.
berrüste	(f.i.) 1. kavun, karpuz, çayır, çimen gibi dal budak salıp yükselmeyen nebat, bitki. 2. s. meç. rezil, edepsiz, alçak adam.
bers	(a.i.) çukur, yumuşak yer.
ber-sâbık	(f.a.b.s.) eskisi gibi.
ber-sâm	(f.i.) zâtülcenp, satlıcan; fr. pleuresıe.
bersiyâh	(f.s.) esmer.
berş	(a.f.) 1. afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun. 2. arzu, gönül isteği.
berş-i rahîkî	Rahîkî adlı birinin yaptığı bir çeşit macun.
berşân	(f.i.) 1. ümmet. 2. bir peygamberin din ve kitabını kabul ve tasdik eden halk.
bertaft	(f.i.) dönüş, büküş; döndü.
ber-taraf	(f.a.b.s.) 1. bir yana atılan. 2. z f. şöyle dursun, lâzım değil, ne ise ne. Zenginliği bertaraf insan adamdı.
ber-teng	(f.b.i.) 1. at koşumunun sırt kayışı. 2. cübbe veya ferace kuşağı. 3. küçük çocuğu anasının sırtına bağlamaya yarayan göğüs kuşağı.
berter, berterîn	(f.b.s.) daha, pek, çok en yüksek, a'lâ, üstün, meziyetli, değerli.
berûmend	(f.s.) 1. taze. 2. verimli, faydalı. 3. hisseli, nasipli, isteğine ulaşan.
berûmendî	(f.i.) faydalı, menfaati! olma.
berûz	(f.i.) kavga, savaş.
Rûz-i be-rûz	savaş günü.
bervak	(a.i.) sanzambak [çiçek].
bervâr, bervâre	(f.i.) 1. havadar mesken, köşk. 2. sayfiye. 3. evin küçük kapısı, arka kapısı.
bervâze	(f.i.) gezinti için tertiplenen yemek.
ber-vech	(f.a.zf.) olduğu gibi, olarak.
ber-vech-i âtî	aşağıda olduğu gibi.
ber-vech-i peşîn	peşin olarak, önceden.
ber-vech-i tafsîl	tafsilâtlı, teferruatlı olarak.
ber-vech-i tahkik	tahkik edilerek, incelenerek.
ber-vech-i yesîr	kolaylıkla.

ber-vech-i zîr	(bkz: ber-vech-i âtî)
ber-vech-i meşrûh	anlatıldığı üzere
ber-vech-i iştirâk	ortaklıkla.
berz	(f.i.) ziraat, ekim.
ber-vech-i bâlâ	yukarıda olduğu gibi.
berzah	(a.i.) 1. ince, uzun kara parçası, dar dil [denizde]. 2. s. can sıkıcı yer, veya şey. 3. s. zor, güç. 4. ölülerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları yer.
berzah-ı belâ	içinden çıkılmaz belâ.
berze	(f.i.) 1. ipekli kumaş. 2. s. yakışıklı, nâzik. 3. lâtiflik, zariflik. 4. dal, budak. 5. ekin, ziraat.
berzec	(a.i.) kadife gibi kumaşlarda beliren pürüz.
herzede	(f.s.) toplanılmış, biriktirilmiş, bir araya getirilmiş.
berze-gâv	(f.b.i.) çift öküzü, tarla sürecek öküz.
herzen	(f-i-) l- sokak; köşebaşı; cadde, mahalle. 2. sahra.
Berzenciyye	(f.i.) Kibreviyye tarikatının şubelerinden birinin adı.
berz-gâr, berz-ger	(f.b.i.) ekinci, (bkz: fâlih).
berz-gerî	(f.i.) çiftçilik, ekincilik, (bkz: filâhat, harâset, zirâat).
berzîger	(s.i.) (bkz: berz-gâr, berz-ger.
berzûg	(a.i.) etine dolgun delikanlı. (bkz. burzag2).
bes	(f.e.) yeter, yetişir, tamam, kâfi. 2. çok.
be's	(a.i.) 1. zarar, ziyan. 2. zahmet, zorluk. 3. azap, şiddet, korku. 4. fenalık. [A-rapçada sıkıntı ve fukaralıktan fena durumda olmak veya savaşta şiddetli harekette bulunmak" mânâlarına gelir].
besâ	(f.e.) nice nice, pek çok, hayli.
besâit	(a.s. basît'in c.) basit olanlar, sâde şeyler.
besâk	(f.i.) sazdan, ağaç dallarından veya türlü türlü çiçeklerden yapılarak bayram ve nevruz günlerinde giyilen başlık, zafer tacı.
besâlet	(a.i.) dilâverlik, bahadırlık, kahramanlık, yiğitlik, cesurluk, yararlık, (bkz: şecaat).
besâmet	(a.i.) güleryüzlülük, be-sîmlik.
besâre	(f.i.) divanhane, sofa, salon.
besâre-nişîn	(f.b.s.) sofada oturan; hizmetçi, uşak.
besâret	(a.i.) göz açıklığı, derin görüş.
besât	(a.i.) ; 1. düz yer. 2. kazan, tencere gibi yayvan kap. [kelime bisât şeklinde de kullanılabilir].
besâtet	(a.i.) 1. dilde düzgünlük, serbest söyleyiş. 2. basitlik, düzlük.
besâtet-i arz	yer düzlüğü.
besâtîn	(a.i. büstân'ın c.) bostanlar, sebze bahçeleri, [cemi' olarak besâtûn şekli de vardır].
besâvend	(f.i.) 1. ed. şiir kafiyesi. (bkz. pesâvend). 2. aralarında kesin bir bağ bulunan iki şey.
besbâs	(f.s.) herze, saçmasapan [söz].
besbese	(a.i.) çok çabuk yürüme.
besek, besdek	(f.i.) 1. harman yerinde toplanılan buğday ve arpa demeti. 2. esneme.
besend, besende	(f.e.) kâfi, tamam, yetişir, yeter.
be-ser	(f.s.) baş üstünde.

be-ser ü çeşm	(baş ve göz üstüne) bâşüstüne.
besgûy	(f.s.) geveze, çenesi düşük, çalçene.
besî	(f.i.) l, çokluk, ziyâdelik, fazlalık. 2. s. birçok.
besîc	(f.i.) 1. hazırlık, yol hazırlığı, sefer hazırlığı. 2. yol azığı.
besîm	(a.s. besm'den) güleryüzlü, güleç [adam], (bkz. bâsim, bessâm).
besîr	(a.s.) çok, birçok.
besîse	(a.i.) 1. bir çeşit yemek. 2. un ile yağdan yapılan bir çeşit bulamaç. 3. nifak, iftira, ağız karası.
beskele	(f.i.) kapı mandalı, kapı sürgüsü.
besmân	(f.i.) bir anlaşmadan sonra rehin olarak bırakılan şey, kaparo.
besme	(a.i.) rastık, (bkz: vesnıe).
besmele	(a.i.) 1. "Bismillâh-ir-Rah-mân-ir-Rahîm" cümlesinin adı. 2. başlangıç.
besmele-hân	(a.f.b.s.) besmele çeken, (bkz: besmcle-keş).
besmele-keş	(a.f.b.s.) besmele çeken, "Bismillâh-ir-Rahmân-ir-Rahîm" diyen, (bkz: besmele-hân).
besr, besere	(a.i.c. besûr) vücutta çıkan sivilce, ufak çıban.
besere-i habîse	karakabarcık denilen ve çıktığı yeri kangren eden öldürücü bir hastalık.
bess	(a.i.) 1. dağıtma, yayma, saçma. 2. meydana çıkarma.
bess-i şekvâ	şikâyeti meydana çıkarma.
bessâm	(a.s.) güler yüzlü, çok gülen adam. (bkz: bâsim, besîm).
Bessâse	(a.i.) Mekke-i Mükereme.
best	(f.i.) düğüm, (bkz: ukde).
beste	(f.i.) 1. muz. şarkının makam ve ahengi. 2. s. kapalı, bağlı; bitiştirilmiş, bağlanmış.
Dil-beste	dili bağlı. 3. s. donmuş. 4. Esterâbâd ve Gürgan'da yapılan basma nakışlı ipek kumaş.
beste-dehân	(f.b.s.) ağzı kapalı, dili bağlı, sükût eden, susan.
beste-dem	(f.b.s.) nefesi tutulmuş.
bestegî	(f.b.i.) 1. bağlılık.
Dil-bestegî	gönül bağlılığı, açıklığı, (bkz: merbûtiyyet). 2. kapalı olma, kapalılık.
beste-hân	(f.b.i.) beste okuyan, şarkıcı.
beste-hisar	muz. adı Nasır Abdülbaki'nin Tedkik ve Tahkik'inde geçen makam.
beste-ısfahân	muz. İsfahan makamı gibi başladıktan sonra özatışla ırak perdesinde karar veren makam.
beste-kâr	(f.b.s.) besteleyen, besteci, kompozitör, f r. compositeur.
beste-leb	(f.b.s.) dudağı kapalı; tutuk.
beste-nigâr	(f.b.i.) muz. en eski mürekkep Türk makamlanndandır. Husûsî ve orijinal bir kıymet taşıyan bu makam rağbetle kullanılmıştır ve hâlen de kullanılmaktadır. Bilhassa kuvvetli hüzün, ıztırap ve dindarlık mevzularında kullanılabilir. Sabâ makamına Irak makamının pest dörtlüsünün (yâni Irak perdesindeki segah dörtlüsünün) ilâvesinden meydana gelmiştir. Bu dörtlü ile Irak perdesinde durur. Güçlü, birinci derecede kuvvetli olarak kullanılan çargâh do perdesidir ki, sabânın güçlüsüdür. Donanımına sabâ gibi si için koma ve re

için bakıyye bemolü konulur. Lâhin içinde icâbeden yerlere sabânın tiz sekizlisi için la bakıyye bemolü ve Irak'ın pest dörtlüsü için de fa bakıyye diyezi ilâve olunur.

beste-nigâr-hisârek muz. adı anonim ve manzum bir edvarda geçen makam.

beste-nigâr-ı atîk muz. adı ilk önce Nasır Abdülbaki'nin Tedkik ve Tahkik'inde geçen makam.

beste-nigâr-ı kadîm muz. adı ilk olarak Nasır Abdülbaki'nin Tedkik ve Tahkik'inde terkipler arasında geçen makam.

beste-pâ (f.b.s.) ayağı bağlı.

beste-rahim (f.a.b.s.) kısır kadın, (bkz: betrâ').

besûr (a.i. besr'in c.) sivilceler, küçük çıbanlar.

besûs (a.i.) 1. okşadıkça süt veren deve. 2. Araplarda çok meşhur ve meş'um bir kadın, [eş'emu min Besûs Besûs'tan daha uğursuz].

beşâat (a.i.) 1. yiyinti ve içintilerdeki acılık. 2. kabahat.

beşâm (a.i.) Hicaz'da yetişen ve misvak yapılan hoş kokulu bir ağaç, balsama ağacı.

beşânika (a.i.c.) [boşnak kelimesinin cemi olarak kullanılmıştır] boşnaklar.

beşâret (a.i.) 1. müjde, muştu, (bkz: bişâret). 2. çirkin kıyafet; yeni çıkan garip şey. [2 nci mânâsı ekseriya kadınlar arasında kullanılmaktadır].

beşâret-âver (a.f.b.s.) müjdeci, muştucu, haberci.

beşâret-nâme (a.f.b.i.) Hurûfi bir şâir olan Refîî'nin hurûfîliğe dâir yazdığı 110 sahifelik bir eseri.

be-şartı an ki (f.a.zf.) şu şartla ki.

beşâşet (a.i.) güler yüzlülük; güler yüz.

beşe (f.i.) zool. atmaca [kuş].

beşel (f.i.) 1. iki şeyin birbirine sarılması; iki kimsenin birbiriyle tutuşması. 2. "asıl, sarıl!" mânâsına beşelîden mastarından emir.

beşem (f.s.) 1. kederli, yaslı, mahzun. 2. güç hazmolan şey.

beşen (f.i.) 1. cisim, beden. 2. uzun boy. 3. taraf, kenar, uç.

beşenc (f.i.) yüz lâtifliği, güzelliği, parlaklığı ve gençliği.

beşer (a.i.) insan.

Eb-ül-beşer Hz. Âdem.

Nev'-i beşer insan cinsi.

Hayr-ül-beşer, Seyyid-ül-beşer Hz. Muhammed.

İlm-ül-beşer antropoloji, fr. anthro-pologie.

beşere (a.i) 1. insan derisinin dış tabakası. 2. bot. kütikül.

beşere-i muhât-ı rasafî anat. yassı epitelyum, fr.epithelium pavimenteux.

beşere-i muhât-ı üstüvânî anat. silindirsel epitelyum.

beşere-i muhâtiyye biy. vücudun içindeki "gışâ-yı muhâtî" denilen derinin dış yüzü.

beşere-i muhâtiyye-i mi'de biy. mide sümük zan.

beşeriyyât (a.i.c.) antropoloji, fr. anthropologie.

beşerî, beşeriyye (a.s.) beşere, insana mensup, insanî.

beşeriyyet (a.i.) 1. beşerlik, insanlık. 2. başyazarı Dr. Nevzat olan ve Paris'te yayımlanmış aylık bir dergi.

beşg (f.i.) 1. naz, işve. 2. dolu; kar; şebnem, çiy.

beşî'	(a.s.) acı, ekşi, tadı fena şey.
beşîr	(a.s.) 1. müjde getiren, müjdeci. 2. güleryüzlü, güleç [adam], (bkz: beşuş).
beşm	(f.i.) 1. kırağı, (bkz: şebnem). 2. dinsiz, mezhepsiz. 3. Rey ile Taberistan arasında havası çok soğuk bir yer.
beşme	(f.i.) 1. tabaklanmamış ham deri. 2. hek. "çeşmezen" denilen bir göz ilacı. 3. beş parmak da denilen, ayrı renkli beş çubuk motifi ile süslenmiş bir çeşit kumaş.
beştek, beştük	(f.i.) vazo; kap; zarf; kâse, çini saksı.
beşûş	(a.s.) güleryüzlü, şen. (bkz: beşîr2).
beşûş-âne	(f.b.zf.) güleryüzlülükle.
beşyûn	(f.s.) semiz, yağlı, besili.
beta'	(a.i.) oturma [bir yerde], (bkz: ikamet).
be-tahsîs	(a.b.zf.) husûsiyle, hele.
betât	(a.i.) kat'î, kesme.
Bey-i betât	kat'î satış.
beter	(f.s.) daha fena, çok çirkin, (bkz: bed-ter).
betîl	(a.i.) 1. Hz. Meryem'in lâkabı. 2. ana ağaçtan ayrılıp başka kök salan fidan. 3. nehirlerdeki akıntı. 4. salkımları sarkık olan ağaç.
betîle	(a.i.) ayrılmış hurma fidanı.
betkîş	(f.i.) ok mahfazası, okluk, atılacak oklar içine konulup omuza alınan mahfaza, (bkz: tîrdân).
betr	(a.i.) 1. kesme. 2. kusurlu, eksik bırakma.
betrâ'	(a.s.) kısır kadın, (bkz: beste-rahim). [kelime ebter in müennesidir].
betre	(a.s.) dişi eşek.
bett	(a.i.) tiftikten yapılmış şal, sof.
bettâr	(a.s.) çok kesen, çok keskin, (bkz: bürrân).
Seyf-i bettâr	çok keskin kılıç.
bettât	(a.i.) salcı, şal yapan ve satan.
betûk	(f.i.) yuvarlak tabla, bakkal tablası, sepeti.
betûk	(a.s.) çok keskin, (bkz: bettâr).
betûl	(a.s.) 1. erkeklerden çekinen namuslu kadın. 2. i. Hz. Muhammed'in kızı Fâtımat-üz-Zehrâ ile Hz. Meryem'in lâkapları, (bkz: betîl). 3. i. ayrı kök salan fidan.
betûliyye	(a.i.) 1. bot. kayıngiller. 2. gürgengiller, fr.betulinees.
betyâb	(f.i.) dert, keder, mihnet.
betyâr, betyâre	(f.i.) 1. şeytan, ifrit, gulyabâni; dev. 2. düşman. 3. görülmesi istenilmeyen şey.
bev'	(a.i.) 1. kulaç, kulaçlama. 2. atın seyrek basması. 3. sataşma. 4. s. kuytu, sıkışık [yer].
bevâ'	(a.i.) benzer, beraber, beraber oluş.
bevâbet	(a.i.) kapıcılık, kapı bekçiliği. [Kamûs-i Muhît'e göre "bivâbet" şekli de kullanılır], (bkz: bivâbet).
bevâbî	(a.i.) kapıcılık.
bevâdî	(a.i. bâdiye'nin c.) sahralar, çöller, kırlar.
bevâdir	(a.i. bâdire'nin c.) olagelen hâdiseler, (bkz: badire).
bevâh	(a.s.) meydanda, aşikâr, belli, (bkz: hüveydâ).

Tarihvemedeniyet.org

bevâhe	(a.i. bûhe'nin c.) 1. dişi baykuşlar. 2. ahmak adamlar. 3. çakır doğanlar [kuş].
bevâh-en	(a.zf.) aşikâr, belli olarak.
bevâhid	(a.i.c.) belâlar, âfetler, musibetler [kelime, müfret gibi kullanılan cemidir].
bevâik	(a.i. bâika'nın c.) belâlar, mu-sîbetler, felâketler [kelime müfret gibi kullanılan cemidir].
bevâis	(a.s. bâis'in c.), (bkz. bâis).
bevâkî	(a.s. baki ve bâkiye'nin c.) kalanlar, dâim olanlar.
bevân	(a.i.c. büven, ebvine). (bkz: bi-vân, bevvân).
bevânî	(a.i.) 1. kaburga kemikleri. 2. deve ayakları.
bevâr	(a.i.) 1. yok olma, mahvolma, çürüme.
Dar-ül-bevâr	cehennem. 2. kocaya varmayarak kadının evde çürüyüp kalması.
bevârî	(a.i. bâriyâ, bâriyye, bâriyy'in c.) hasırlar, ince kamıştan örülen hasırlar.
bevârid	(a. s. bârid'in c.) 1. soğutulmuş şeyler, yemekler. 2. sakat şeyler. 3. [Ahterî'ye göre] kulaklar arasında ensede veya omuzlarla boyun arasında, gerdanın yanında olan etler.
bevârih	(a.i. bârih'in c.) samyeli denilen sıcaklar ve şiddetli rüzgârlar.
bevârik	(a.s. bârika'nın c.) 1. şimşek, yıldırım parıltıları. 2. parıltılar, göz kamaştırıcı şeyler.
bevârik-i süyûf	kılıçların parıltıları.
bevâs	(f.i.) l sıkıntı, keder. 2. yokluk.
bevâsîr	(a.i. bâsûr'un'c.) basurlar, mayasıllar.
bevâşe	(f.i.) çiftçilerin harman savurduktan yaba.
bevâtıl	(a.s. bâtıl'ın c.) bâtıl, yaramaz şeyler.
bevâtın	(a.i. bâtın'ın c.) gizli, kapalı şeyler, [zıddı "zevahir" dir].
bevbât	(a.i.) sahra, kır, çöl. (bkz: bâdiye).
bevâtir	(a.i. bâtire'nin c.) keskin kılıçlar.
bevc	(a.i.) 1. yorulma. 2. şimşek, (bkz: berk). 3. haykırma.
bevc	(a.i.) 1. ziynet, süs, debdebe. 2. büyüklük, gösteriş, (bkz: beviç).
bevd	(a.i.) kuyu. (bkz: bi'r, çâh, çeh).
bevg	(a.i.) galip gelme, üstünlük.
bevga'	(a.i.) yumuşak toprak.
bevh	(a.i.) 1. zahir, aşikâr, meydanda. (bkz. bevâh, hüveydâ). 2. belâya uğrama, kederlenme.
Bevh	(a-.i.) 1. ateşin sönmesi. 2. hiddet ve kızgınlığın geçmesi.
bevh	(a.i.) 1. düşünme; haberli olma. 2. lanet etme, sövme, beddua etme, ilenme. 3. çiftleşme [kadın ve erkek].
beviş	(f.i.) farzetme, tahmin, oranlama.
bevj	(f.i.) şiddetli kasırga, girdap, su çevrintisi. (bkz: berj).
bevk	(a.i.) 1. fenalık, düşmanlık, keder ve belâ meydana getirme. 2. musibet, felâket. 3. izinsiz ve habersiz olarak bir yere apansızın gelme. 4. çalıp çırpma. 5. s. yalan söz. 6. s. boşboğaz [adam]. 7. şiddetli yağmur.
bevk	(a.i.) 1. sıçrayıp binme. 2. bir araya geliş. 3. su kaynağını karıştırıp açma. 4. karmakarışık olma.
bevkâ'	(a.i.) kargaşalık.

bevl	(a.i.c. ebvâl) 1. idrar, sidik, çiş.
Habs-i bevl	küçük aptesini tutma. 2. işeme.
bevle	(a.s.) 1. çok işeyen adam. (bkz: bevvâl). 2.i. kız çocuğu. 3.i. biy., kim. üre.
bevlî, bevliyye	(a.s.) sidikle ilgili.
bevn	(a.i.) mesafe, iki şey arasındaki uzaklık, açıklık.
bevn-i baîd	uzak mesafe, çok açıklık.
bevn	(f.i.) hisse, nasip, pay.
bevne	(a.i.) küçük kız çocuğu.
bevr	(a.i.) 1. yoklama, sınama. 2. yokolma, mahvolma. 3. mal, eşya, sermâye azalma, kıtlaşma. 4. sürülmemiş yer.
bevs	(a.i.) l/acele; ileri geçme, ileri gitme. 2. bıktırıncaya kadar ısrar etme. 3. bir kimseden kaçıp gizlenme. 4.s. bir şeyin rengi.
bevsâ'	(a.s.) 1. iri kıçlı kadın. 2. Arap çocuklarının çok oynadıkları bir oyun.
bevs "etmek"	(a.t.m.). 1. bahis ve teftiş "etmek". 2. dağıtma "k".
bevş	(f.i.) çalım, gösteriş, debdebe.
bevt	(a.i.) zengin iken fakirleşme, düşme, düşkünlük.
bevvâ	(a.i.) Hindistan cevizi.
bevvâb	(a.i.c. bevvâbîn, bevvâbân) kapıcı, çocukları evlerine getirip götüren okul hademesi.
bevvâb-ı mi'de	mîde kapısı.
bevvâbân	(a.i. bevvâb'ın c.) kapıcılar.
bevvâbet	(a.i.) kapıcılık.
bevvâbîn	(a.i. bevvâb'ın c.) kapıcılar.
bevvâbîn-i medâris ü mekâtib	mektep (okul) ve medreselerin kapıcıları.
bevvâl	(a.s. bevl'den) çok, sık sık işeyen, (bkz: bevle).
bevvâl-i çeh-i zemzem	zemzem kuyusuna işeyen [yalnız şöhret kazanmak ve adı anılmak için uygunsuz bir iş yapan].
bevvân	(a.i.c. büven, ebvine) çadır direği, (bkz: bevân, bivân).
bevz, bevzek	(f.i.) 1. rutubet dolayısıyla yiyecek ve giyeceklerde meydana gelen yeşil küf. 2. eşek ansı. 3. ağacın köküne yakın olan yerleri.
bevz	(a.i.) 1. devamlı oturuş. 2. kaybolan çillerden sonra yüzün güzelleşmesi.
bey'	(a.i.c. büyü') satma, satış, satılma, satın alma.
bey' bi-l-isticrâr	huk. sonradan mecmu bedeli verilmek üzere belli bedelle ceste ceste mal satmak, [bakkallardan deftere yazılmak suretiyle mal almak bu kabildendir].
bey bi-l-istiglâl	huk. satanın malı kiralamak üzere vefâen bey'etmesi.
bey' bi-l-mücâzefe	huk. götürü satmak.
bey'-i bi-l-vefâ	eko., huk. belirli bir süre içinde satılanı geri almak şartıyla yapılan akit.
bey'-i bât	kat'î satış.
bey'-i bâtıl	eko. hükümsüz olan satış.
bey'-i câiz	sahih olan satış.
bey'-i fâsid	eko., huk. akdin yapılmış olmasına rağmen bâzı dış nitelikleri itibarıyla geçersiz olan satış.
bey'-i gayr-i lâzım	huk. kendisinde hı-yârattan birisi bulunan bey'-i nafiz.

bey'-i lâzım	huk. hıyârattan ârî olan bey'-i nafiz.
bey'-i mevkuf	eko., huk. başkasının iznine bağlı olan satış, [fuzûlî'nin bey'i gibi].
bey'-i mukayaza	huk. aynı ayna, yânî na-kitten başka olarak malı mal ile değiştirmektir ki trampadan ibarettir.
bey'-i mün'akid	huk. in'ikad bulan satış akdi demektir ki sahih, fâsid, nafiz, mevkuf kısımlarına ayrılır.
bey'-i nâfiz	huk. üçüncü şahsın hakkı taallûk etmeyen satış akdidir ki lâzım ve gayr-i lâzım kısımlarına ayrılır.
bey'-i sahih	huk. zâten ve vasfen meşru olan satış akdi.
bey'-i teâtî	huk. alıp vermekle olan fi'lî bir satış akdi. [pazarlıksız ve lâkırdısız müşterinin parayı, ekmekçinin de ekmeği vermesi gibi].
bey' men yezîd	artırma ile satış.
bey ü şirâ'	alım satım.
beyâ	(f.s.) 1. dolmuş, dolu. 2. i. girilecek yer, kapı.
beyâbân	(f.i.) kır, çöl.
beyâbân-ı gam	gam çölü.
beyâbânî	(f.i.) çöl adamı, (f.b.s.) aşîret, göçebe, yurtsuz.
beyâbân-nişîn	(f.b.s.) bedevî.
beyâd	(a.i.) yok olma, mahvolma, (bkz: bîd, büyûd, beydûdet).
beyâdıka, beyâzıka	(a.i. beydak, beyzak'ın c.) 1. [satranç oyununda] paytaklar, piyadeler. 2. s. küçük yapılı ve çabuk yürüyen [adamlar], paytaklar.
beyâdir	(a.i.c.) harmanlar.
beyâh	(a.i.c. büyâh) ufak balık, ["biyâh" şeklinde de kullanılır], (bkz: biyâh).
beyân	(a.i.c. beyanât) 1. anlatma, açık söyleme, bildirme. 2. ed. belagat ilminin, hakikat, mecaz, kinaye, teşbîh, istiare gibi bahislerini öğreten kısmı, (bkz. belagat).
beyân-ı efkâr	fikirleri söyleme.
beyân-ı hâl	hâlini bildirme, anlatma.
beyân-ı matlab	istenilen şeyin beyân edilmesi, dileğin bildirilmesi.
beyân-ı zarûret	huk. beyâna mevzu olmayan bir nevi söz, söylenmediği halde söylenmiş sayılan hüküm.
beyânât	(o.i. beyân'ın c.) nutuk, *söylev, *demeç.
beyân-nâme	(a.f.b.s.) 1. bildirge. 2. hâli yazı ile bildiren açıklama.
beyâre	(f.i.) kısa, boysuz, bodur olarak yerde yetişen fidan, sebze ve meyva.
beyâriş	(f.i.) çâre, tedbir; ilâç.
beyât	(a.i.) gece uyuma, gece iş görme, geceyi iş ile geçirme.
bey'at	(a.i.). (bkz. bîat).
bey'at-ün-nisâ	(kadınlar anlaşması) Hz. Muhammed ile Medîneli 12 kişi arasında yapılan anlaşma.
beyâtî	(f.i.) muz. Türk müziğinin en eski makamlarından olup, hâlâ kullanılmakta ve çok kullanılmış bur makamdır. Bu makam, uşşak dörtlüsüne pûselik beşlisi ilâvesinden meydana gelen ve Türk müziğinin 5 numaralı basit makamı olan uşşak'ın inici şeklidir. Uşşak gibi dügâh [la perdesinde durur ve güçlüsü neva] re dir. Bu güçlü perdesinin uşşak'dan daha

Tarihvemedeniyet.org

ehemmiyetli olarak kullanılması ve ekseriya bu perdeden başlayarak bestekârların bir hicaz geçkisi yapmış olmaları, makamın yapısıyla alâkalı değildir. Uşşak'dan farkı, tiz perdelerden başlaması, bu perdelerde gezinerek ikinci bir şekilde karar etmesidir. Donanımına uşşak gibi si için bir koma bemolü konulur. Niseb-i şerîfesi 8 dir. Orta sekizlideki sesleri şöyledir (peşten tîze doğru) dügâh, segah, çargâh, neva, hüseynî, acem, gardâniye, muhayyer. Beyâtî, uşşak kadar ruha huzur verici değildir. Uşşak'ın tasavvufî ve felsefî karakterine mukabil beyâtî'nin biraz hüzne kaçan bir karakteri vardır.

beyâtî-arabân (f.b.i.) muz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Çok eski bir terkip ise de, bir kaç asır tutulmuş ve XVIII. asrın son senelerinde Sâdullah Ağa tarafından tekrar ortaya atılarak ihya olunmuştur. Beyâtî-arabân, isminden de anlaşıldığı üzere araban (yâni şetaraban) makamına beyâtî ilâvesinden mürekkeptir. Terkibindeki beyâtî ile, onun gibi dügâh [la perdesinde kalır; bu perde, şetaraban'ın da güçlüsü olmaktadır. Beyâtî'nin güçlüsü ve şetaraban'ın durağı olan neva] re perdesi, makamın birinci derece güçlüsüdür. Donanımına beyâtî'nin si koma bemolü ile şetaraban'ın yalnız mi bakıyye bemolü ve fa bakıyye diyezi arızaları konulur. Lâhin içinde beyâtî icra olunurken son iki arıza bekar yapıldığı gibi şetaraban için si bekar ve si bakıyye bemolü kullanıldığı da çok vâkidir. Ancak şetaraban'ın dördüncü arızası olan do bakıyye diyezi'nin beyâtî araban'da bulunmayışı, eskiden yalnız "araban" diye anılan makamda do perdesinin natürel olarak kullanılması ve hattâ araban'ın yegâh gibi bâzan dügâh perdesinde de kalması ile alâkalıdır. Esasen beyâtî araban'da şetaraban dizisi bütün sesleriyle tam olarak yapılmaz. Beyâtî araban'ın terkibi bu şekilde ise de, son yarım asırda biraz değişikliğe uğrayarak, bestekârlar tarafından hicaz beşlisinde fazla dolaşan bir karcığar gibi kullanılmağa başlanmıştır. Beyâtî makamının karcığar geçkilerine çok elverişli olması ve karcı-ğar'ın sonunda da şetaraban başmdaki beşli'nin bulunması buna sebebolmuştur. Esasen güçlü, durak, hattâ donanım ve seyir hususiyetleri karcığar ile müşterektir.

beyâtî-arabân-pûselik (f.b.i.) muz. Fahri Efendi'nin terkîbettiği bir makamdır ki, onun fahte peşrevi ile saz semaîsi, makamın yegâne numuneleridir. Beyâtî-ara-ban makamının sonuna bir pûselik beşlisi ilâvesinden ibarettir. Makam ekseriya beyâtî araban'ın güçlüsü olan neva perdesinden îtibâ-ren bir pûselik dörtlüsü göstererek ve sonra istenirse tam bir pûselik dörtlüsü göstererek, ve sonra tam bir pûselik dizisi veya hüseynî perdesini güçlü ittihâz ederek inici bir şekilde sıralanan pûselik beşlisi ile seyir ve böylece bu dizi parçası ile dügâh perdesinde karar kılmaktadır. Beyâtî-araban gibi donanır ve pûselik dizisinin îcâbeden seslerinde, bu arızalar bekar yapılır.

beyâtî-hisâr	muz. adı anonim bir edvar-ı ilm-i musikide geçen makam.
beyâtî-pûselik	muz. Zekâi Dede'nin terkîbettiği bir mükekkep makamdır. Beyâtî ile pûselik makamının ekseriya tam dizisinden müteşekkildir. Pûselik makamı ile dügâh perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede beyâtî'de olduğu gibi neva ve ikinci derecede pûselik'de olduğu gibi hüseynî perdeleridir. Donanımına beyâtî gibi si için bir koma bemolü konulur. Nota içinde pûselik için si bekar ve sol bakıyye diyezleri kullanılır.
beyâvâr	(f.i.) meşguliyet, uğraşma, iş, güç.
beyâz	(a.i.) 1. aklık. 2 umurta akı. 3. aydınlık. 4. s. ak.
beyâzî	l- beyazlık, aklık. 2. uzunluğuna açılan yazma kitap ve mecmua; sığır dili.
beydâ'	(a.s.) 1. tehlikeli yer. 2. i. sahra, çöl. 3. i. Mekke ile Medine arasında düz bir yer.
beydâh	(f.i.) sert başlı, haşan at. (bkz: bîdah). [kelime bidah şeklinde de kullanılabilir].
beydaha	(a.i.) etine dolgun, iri ve şişmanca kadın, (bkz: beyzah).
beydak	(a.i.c. beyâdıka) satranç oyununda piyade denilen taşların her biri, paytak.
beydâne	(a.i.c. beydânât) yabani dişi eşek.
beyder	(a.i.) 1. ekin harmanı, harman yeri. 2. doğru lügat.
beydere	(a.i.) ekini harman etme.
beyderî	(a.s.) harmana mensup, harmancı.
beydûdet	(a.i.) yok olma. (bkz: bîd, beyâd, büyûd).
bey-gâh	(f.i.) pazar yeri, pazar.
bey-gar, beygare	("ga" uzun okunur, f.i.) sövme; tekdir; çıkışma, başa kakma.
bey hân	l- sır saklamayan, dâima aklındakini ve kalbindekini söyleyen, boşboğaz. 2. i. kadın adı.
beyhen	bot. bir çeşit beyaz çiçek, mısır gülü.
beyhuşt	(f.i.) kökünden, dibinden kopmuş, koparılmış olan şey.
bey'iyye	(a.i.) eko. pul, kıymetli kâğıt ve benzeri şeylerde satıcıya bırakılan satma payı.
beykem	(f.i.) sofa ve salon, yazlık köşk.
beylek	(f.i.) berat, ferman, hüccet, vesîka.
beylem	(a.i.) 1. açılmamış pamuk kozası. 2. kazma; rende.
beyn	(a.i.) 1. ara, aralık. 2. arada, araya, arasında.
Gurâb-ül-beyn	ayrılık kargası; meç. nefret edilen kimse.
beyn-ed-dıl'î	anat. eğeler arası, fr. inter-costal.
beyn-el-ahâlî	ahâli arasında.
beyn-el-akrân	akranlar, yaşıtlar arasında.
beyn-el-bahreyn	muz. adı anonim bir edvarda geçen makam.
beyn-el-cinseyn	fels. cinsarası. fr. inter-sexuel.
beyn-el-enâm	halk arasında.
beyn-el-esâbî	biy. parmaklararası, fr. in-terrigital.
beyn-el-eviddâ	ahbaplar, gerçek dostlar arasında.
beyn-el-guzât	gaziler arasında.
beyn-el-halk	halk arasında.
beyn-el-havf ve-r-recâ	korku ile ümit arası.
beyn-el-hücrevî	biy. hücrelerarası, fr. in-tercellulaire.

Tarihvemedeniyet.org

beyn-el-ihvân eş dost arasında.
beyn-el-kıtaât coğ. karalar arası.
beyn-el-medâreyn coğr. tropikler arası, fr. intertropical.
beyn-el-mefâsıl anat. *eklemlerarası, fr. interarticulaire.
beyn-el-ulemâ âlimler arasında.
beyn-el-üdebâ edipler arasında.
beyn-en-nâs halk arasında.
beyn-en-nehreyn iki nehir arasında.
beyn-en-nevm ve-l-yakaza uyku ile yarı uyanıklık arası.
beyn-es-semâi ve-l-arz yerle gök arasında.
beyn-es-seyyârât (gezegenler arası) astr. Güneş çevresinde dolanan cisimler arasındaki boşluk, fr. interplanetaire.
beyn-ez-zevceyn karıkoca arasında.
beyne beyne (a.b.zf.) ne iyi ne kötü, ikisi ortası.
beyn-ed-düvel devletlerarası.
beyne-hû beyn-Allah (a.c.) onunla Tanrı arasında, bir Allah bir kendi bilir.
beynehümâ (a.zf.) ikisi arasında.
beyn-el-milel (a.s.) milletlerarası, fr. international.
beynûnet (a.i.) 1. iki şey arasındaki mesafe, aralık. 2. ihtilâf, anlaşmazlık, ara açıklığı. 3. astr. gezegen-yer-Güneş üçlüsünün oluşturduğu *açı, f r. elongation.
beynûhet-i a'zamiyye ast. uzanım, fr. elongation.
beyrem (a.i.c. beyârim) 1. marangoz rendesi. 2. kazma [âlet]. 3. sert ve uzun taş. 4. eritilmiş sürme, yağlı sürme.
beyt (a.i.c. büyüt) 1. mesken, hâne, ev, oda, oba.
beyt-i ahzân 1) gam ve keder yuvası; 2) (bkz: beyt-ül-ahzân).
beyt-i ankebût, beyt-ül-ankebût örümcek yuvası; meç. derme çatma ev.
beyt-i halfî biy. ardoda, fr. chambre posterieure.
Beyt-i Harâm (bkz: Beyt-ül-Harâm).
beyt-i iddet huk. evlilik devam ederken kan ile kocanın birlikte oturduklan ev.
beyt-i kuddâmî biy. önoda, fr. chambre anterieure.
beyt-i muzlim fotoğraf kutusu,karanlık oda.
beyt-i şerîf Kabe. (bkz: Beyt-ullâh).
beyt-ül-ahzân 1) Yusufu kaybeden Ya-kub'un çadırı; 2) dünyâ.
beyt-ül-arûs gelin odası, (bkz: hacle, hacle-gâh),
beyt-ül-Haram Kabe.
beyt-ül-hüzn hüzünlü, gamlı, kederli ev.
beyt-ül-mâl mâliye hazinesi, [islâm hukukunda].
beyt-ül-ma'mûr, beyt-i ma'mûr yedinci kat gökte, Cennet-i Firdevs'de bir köşk olup Hz. Âdem'le yeryüzüne indirilmiş -Kabe mevkiine- Tufandan sonra yine Çenetteki yerine alınmıştır.
Beyt-ül-Mukaddes (bkz. beyt-ül-Makdis).
beyt-üs-sadaka (a.b.i.) yardım sandığı.
beyt-üz-zifâf gelin odası, (bkz: beyt-ül-arûs). 2. (a.i.c. ebyât) e d. aynı vezinde iki mısra'dan ibaret söz.
beyt-i musarra' ed. mısrâlann ikisi de kafiyeli olan beyit.
beyt-ül-gazel ed. gazelin en güzel, en iyi olan beyti.
beyt-ül-kasîd ed. kasidenin seçilmiş en güzel beyti.
beytâr (a.i.) baytar, veteriner.

beytârâ	(a.i.) baytarlık, hayvan hekimliği.
Beyt-i Mukaddes	(a.h.i.) "Mukaddes ev" 1. Kudüs. 2. Kudüs camii, (bkz: Mescid-i Aksa). 3. i. Allah sevgisinden başka bir şeye bağlı olmayan bir gönül, (bkz: beyt-ül-hikme).
Beyt-Ullah	(a.h.i.) "Allah'ın evi" Kabe. (bkz: Beyt-fŞerîf).
beytûtet	(a.i. beyt'den) geceleme, gece kalma.
beyt-ül-arûs	(a.b.i.) gelin odası, (bkz: beyt-üz-zifâf).
beyt-ül-hikme	(a.b.i) "hikmet'in evi" Tann'ya âşık bir gönül, (bkz: beyt-i mukaddes3).
beyt-ül-kasîd	(a.b.i.) ed. kasidenin en iyi beyti.
Beyt-ül-Makdis	(a.h.i.). (bkz. beyt-i mukaddes), [aslî şekli Beyt-ül-Makdis' dir].
beyt-ül-mâl	(a.i.) [eskiden] mâliye hazînesi.
beyt-ül-ma'mur	(a.b.i.) gökte, Kabe hizasında Kerûbiyânın tavafı olan Beyt-i Şerif.
beyt-üz-zifâf	(a.b.i.) gelin odası, (bkz. beyt-ül-arûs).
beyû	(f.i.) gelin, (bkz: arûs).
beyûg	(f.i.) gelin, (bkz: arûs).
beyûgânî	düğün.
beyûn	afyon.
beyûn	(a.i.) dibi geniş kuyu, bostan kuyusu, (bkz: bâin).
beyûs	(f.i.) 1. istek. 2. ümit. 3. tamah. 4. yaltaklanma; alçak gönüllülük.
beyûz	((a.s. beyzâ'dan) çok yumurtlayan.
Beyyâ'	(a.i. bey'den) perakende satış yapan küçük tüccar.
beyyâb	(a.i.) saka, sucu.
beyyâhe	(a.i.) balık ağı.
beyyâkallah	(a.n.) "Allah seni sevindirsin, güldürsün, isteğine kavuştursun" mânâsına gelen bir tâbir.
beyyin	(a-s-) açık, aşikâr, (bkz: ayan, bahir, celî, hüveydâ).
beyyinât	(a.i. beyyine'nin c.) deliller, şahitler, tanıklar.
beyyine	(a.i.c. beyyinât) delil, şahit, tanık, (bkz: burhan).
beyyine-i âdile	doğru şahit, tanık.
beyyinen	(a.zf.) açık olarak, aşikâr olarak, (bkz: vâzıhan).
Beyyûmiyye	(a.i.) Kadiriyye tarikatı şubelerinden birinin adı. [Mısır'da Beyyum'da (1108-1696) da doğmuş Alî Bin-il-Hâfız ibni Muhammed tarafından kurulmuştur].
beyz	(a.i.c. buyuz) 1. yumurta [umûmî olarak]. 2. hayvanların, en çok atın ayaklarında peyda olan yumurta büyüklüğündeki şişler. 3. kuşun yumurtlaması.
beyzâ'	(a.s.) 1. daha ak, çok beyaz.
Hilât-ı beyzâ	(beyaz kaftan) şeyhülislâm kaftanı.
Millet-i beyzâ	islâmlar.
beyzâ bâz	(a.f.b.s. ve i.) yumurtalarla gözbağcılığı ve elçabukluğu yapan oyuncu.
beyzah	(a.i.) etine dolgun, iri yapılı şişmanca [adam], (bkz: beydaha).
beyzâr	(a.i.) tenasül âleti.
beyzâr, beyzâre	(a.s.) 1. geveze, çalçene. (bkz. bî-hûde-gû).
beyzâre	(a.i.) uzun, büyük sopa.
beyzavî	(a.s.) yumurta şeklinde. (bkz: beyzî).

beyze	(a.i.) 1. yumurta. 2. haya. (bkz: husye). 3. demir başlık, (bkz. miğfer).
beyze-i âftâb	Güneş.
beyze-i âteşîn,	Güneş.
beyze-i çarh,	Güneş.
beyze-i zer,	Güneş.
beyze-i subh,	Güneş.
beyze-i zerrîn	Güneş.
beyze-i İslâm	(a.it. ve i.), (bkz: beyzet-ül-İslâm).
beyzeteyn	(a.i.c.) hayalar, (bkz: husyeteyn).
beyzet-üd-dîk	(a.it. ve i.) horoz yumurtası, meç. bulunmaz şey.
beyzet-ül-akr	(a.it ve i.) "kısırlık yumurtası" 1. horoz yumurtası. 2. meç. çok nâdir şey.
beyzet-ül-arz	(a.it. ve i.) "yer yumurtası" yer mantarı, keme, domalan [bitki].
beyzet-ül-beled	(a.it. ve i.) deve kuşu yumurtası.
beyzet-ül-harr	(a.it. ve i.) şiddetli sıcaklık.
beyzet-ül-hıdr	(a.it. ve i.) örtülü, kapalı güzel kadın.
beyzet-ül-İslâm	(a.it. ve i.) 1. islâm milleti. 2. islâm'ın yayıldığı saha, islâm ülkesi. 3. islâm'ın hakîkî merkezi, (bkz. beyze-i islâm).
beyzî	(a.s.) 1. yumurta biçiminde olan, oval. (bkz. beyzavî). 2. i. yumurta şeklinde bir şey.
bezâ	(a.i.) konuşmada açıksaçıklık.
bezâdî	(a.i.) gökçil, mavimsi bir nevî değerli taş; küçük yakut.
bezaga	(f.i.) kertenkele, keler.
bezâne	(f.s.) esici, esen [rüzgâr].
bezâzet	(a.i.) bezcilik, manifaturacılık.
bezâzet	(a.i.) pejmürdelik, perişanlık, kıyafetsizlik, (bkz. bizâz, büzûzet).
bezbâz	(f.i.) Hindistan cevizi kabuğu.
bez beze	(a.i.) l. zafer, galebe, üstünlük. 2.nasip, pay, kısmet. 3. daralma, sıkılma.
bezbeze	(a.i-) hızlı yürüme; kaçma. 2. şiddetle sarsma, depretme.
beze	(a.s.) fakir; miskin.
beze	(f.i.) günah, hatâ, kabahat, suç.
beze-kâr	(f.b.s.) günahkâr, suçlu.
bezekârî	(f.b.i.) günahkârlık, suçluluk.
bezer	(a.i.) gevezelik.
bezi'	(a.s.) akıllı, uslu, zarif [çocuk].
bezîm	(a.s.) 1. kuvvetli, zorlu kimse. 2. kızgınlığını belli etmeyip soğukkanlı olarak hareket eden adam [müennesi "bezîme"dir].
bezîn	(f.s.) esici, esen ["esnek" mânâsına gelen "bezîden" mastarından].
bezîr	(a.s.) geveze.
bezîr	(a.i.) tohum, ekilecek tane. (bkz. bezr).
bezk	(f.i.) zool. tespihböceği.
bezl	(a.i.) bol bol verme, saçma.
bezl-i cehd	elinden geldiği kadar çalışma.
bezl-i güher	cevher dağıtma, inci saçma.

bezl-i nükud parayı bol verme, para dökme. (bkz: ibzal).
bezle (f.i.) 1. hoşa giden nâzik söz, lâtife, şaka tarzında söylenen lâkırdı. 2 . ahenk ile okunan şiir.
bezle-bâz (f.b.s.) lâtifeci, şakacı. (bkz: bezle-gû).
bezle-gû (f.b.s.) . (bkz. bezle-bâz).
bezm (a.i.) 1. diş ucu ile ısırma, kırma. 2. yayın kirişini çekip salıverme.
bezm (f.i.) içkili, eğlenceli meclis, dernek.
bezm-i aşk aşk meclisi.
bezm-i cem 1) îran mitolojisindeki Cem'in içki meclisi. 2) Bektâşilerin içki âlemleri. 3) içki âlemi.
bezm-i cihân cihan, dünyâ meclisi.
bezm-i elest tas. Allanın ruhları yaratıp "elestü bi-rabbiküm" (=ben sizin Rabbiniz değil miyim ?) dediği an.
bezm-i fenâ dünyâ, hayat, âhiret.
bezm-i ferâ-yi Ahmed Efendimeşhur bir çeşit lâle.
bezm-i fütûh zafer meclisi.
bezm-i gam gam meclisi.
bezm-i hâss husûsî meclis.
bezm-i işret içki meclisi, (bkz: bezm-i mey, bezm-i nûşânuş).
bezm-i mey içki meclisi, (bkz: bezm-i işret, bezm-i nûşânuş, meclis-i mey).
bezm-i nûşânuş (bkz: bezm-i işret, bezm-i mey).
bezm-i safâ safa meclisi.
bezm-i tarab muz. yeni terkîbedilmiş ve rağbet görmemiş bir mürekkep makamdır. Nihâvend makamı içinde sabâ makamının (dügâh, segah, çargâh, hicaz, hüseynî) perdelerinden ibaret olan ilk beşlisini kullanmaktan ibarettir ki, esasen bu beşli, gerçek olarak niha-vend eserlerde pek çok kullanılmıştır. Nihâvend makamı ile, onun gibi rast perdesinde durur. Güçlü, nihâvend'de olduğu gibi neva ve ikinci derecede de sabâ'da olduğu gibi çargâh perdeleridir. Donanımına nihâvend gibi si ve mi küçük mücenneb bemolleri ile fa bakıyye diyez konulur ve lâhin içinde sabâ'nın ilk beşlisi için si bekar, si koma bemolü, re bakıyye bemolü, mi bekar kullanılır.
bezm-i vuslat sevgililerin vuslat (birbirine kavuşma) meclisi.
bezm-ârâ (f.b.s.) 1. meclisi süsleyen. 2. muz. adı Nasır Abdülbaki'nin Tedkik ve Tahkik'inde terkipler arasında geçen makam.
bezme (a.i.) gündüz yenilen bir öğün yemek.
bezme (f.i.) sohbet ve muhabbet meclisinin bir köşesi.
bezm-efzâ (f.b.s.) eğlencenin, ziyafetin zevkini arttıran.
bezm-gâh , bezm-geh (f.b. i.) eğlence yeri.
bezr (f.i.) ekim. (bkz: ziraat).
bezr (a.i.c. büzûr) tohum, ekilecek tane.
bezr (a.i.) bot. çiçek ve sebze tanesi.
bezreka (a.i.) yol gösteren, kılavuz, delil, (bkz: bedreka).
bezr-ger (f.b.i.). (bkz. bezr-kâr).
bezr-ger (a.f.b.s.) tohum saçan, ekinci, çiftçi.
bezr-kâr (f.b.i.) ekinci.
bezr-ül-bene (a.b.i.) bot. banotu tohumu.

bezyûn	(a.i.) 1. ince kumaş. 2. sündüs denilen altın işlemeli atlas.
bezz	(a.i.) pamuktan veya ketenden yapılmış dokuma.
bezzâz	(a.s.) 1. bezci, kumaş satan, manifaturacı. 2. i. çarşı, bedesten.
bezzâz-istân	(a.f.b.i.) bedestan, bedesten, esnaf çarşısı, (bkz: bedestan).
bezz-istân	(a.f.b.i.) bedestan, bedesten, esnaf çarşısı, (bkz: bedestan).
bıd', bıd'a	(a.i.) geceden bir kısım.
bıdâa, bıdâat	(a.i.) 1. sermâye, anapara. 2. bilgi.
bıdısgan	("ga" uzun okunur, f.i.) bot. sarmaşık [ot], (bkz: bıdısgan, bidisgan, bidişgan, ıska).
bıdıflgan	("ga" uzun okunur, f.i.) sarmaşık [ot], (bkz: bıdısgan, bidisgan, bidişgan, ıska).
bığza	(a.i.) şiddetle nefret, hiç sevmeyiş. (bkz: bağza').
bıka'	("ka" uzun okunur, a.i. buk'a'nın c.) bir parça yer, topraklar, ülkeler.
bılgın	(a.i.) âfet, musibet, felâket.
bırtîl	(a.i.c. berâtîl) 1. rüşvet. 2. bir hakkı iptal için rüşvet olarak verilen şey. 3. varyoz.
bıtâ'	(a.i.) gecikme, ağır davranma.
bıtâka	(a.i.c. batâik) pusla kâğıdı, yafta, varaka.
bıtâne	(a.s.) ; 1. gizli şey, gizlenilen hal. 2.İ. astar. 3. mahrem, sırdaş. 4. i. bir şehrin ortası.
bıtn	(a.s.) 1. zengin [adam]. 2. bodur [adam]. 3. obur [adam]. 4. şaşkın [adam]. 5. yalnız kendi nefsini düşünen [adam].
bıtna	(a.i.) l, mîde dolgunluğu. 2. malın ve paranın çokluğundan doğan sevinç.
bıttîh	(a.i.) 1. kavun. 2. karpuz.
bızâa, bızâat	(a.i.). (bkz. bıdâa, bıdâat).
bızr	(a.s.) beyhude, boş.
bî-	(f.e.) -sız, -maz [Farsça kelimelerin başına getirilir],
bî-âr	arsız,, utanmaz.
Bî-âşiyân	yuvasız.
bi-	(a.e.) başlarına eklendiği zaman kelimeleri -e haline getirir; ile, için mânâlarını vererek Farsçadaki be- edatıyla aynı işi görür.
Bi-hakkın	hakkıyla. Kameriye harfleriyle başlayan kelimelere eklendiği zaman bi-1- şeklini (bi-1-münâsebe); şems (Güneş) harfleriyle bi-d-, bi-n-, bi-r-, bi-s-, bi-ş-, bi-t-, bi--z-, şekillerini (bi-t-tabi, bi-n-netice .. gibi) alır.
bîa	(a.i.c. biyâ') kilise.
bî-âb	(f.b.s.) 1. kuru, susuz. 2. donuk. 3. hayâsız, rezil.
bî-add	(f.a.s.) sayısız.
bî-aded	(f.a.s.) hesapsız.
bî-adîl	(f.a.s.) benzersiz, benzeri olmayan.
bî-amân	(f.b.s.) amansız, amanver-mez, acımaz, merhametsiz.
bî-âr	(f.a.b.s.) arsız, utanmaz, sıynk.
bî-ârâm	(f.b.s.) 1. durup dinlenmeyen. 2. zf. bidüziye. 3. rahatsız.
bî-asl	(f.a.s.) asılsız, lemelsiz.
Bî-asl ü esâs	aslı esâsı olmayan, dayanağı olmayan.
bî-âşiyân	(f.b.s.) yuvasız.
bîat	(a.i.) kabul ve lasdik muamelesi, [aslı "bey'al" dır].

bi-avni	(a.b.zf.) yardımıyla.
bi-avni-ilâhi teâlâ	Allah'ın yardımıyla.
bi-aynihî, bi-aynihâ	(a.b. zf.) aynıyla, olduğu gibi, tıpkı.
bîb	(a.i.) havuza su akıtan musluk; havuzdan dışarıya su akıtan delik; havuza gelen suyun yolu, bacası.
bî-bahâ	(f.b.s.); paha biçilemeyecek kadar değerli.
bî-bahâne	(f.b.s.) bahânesiz, sebepsiz.
bî-baht	(f.b.s.) bahtsız, talihsiz.
bî-bâk,	(f.b.s.) korkmayan, çekinmeyen, sakınmayan.
bî-bâkî	(f.b.i.) korkusuzluk, aldırış etmeme.
bî-bâr	(f.s.) kuru, meyva vermeyen.
bî-basîret	(f.a.s.) basiretsiz, anlayışsız, kör, etrafındakileri görmeyen.
bî-bedel	(f.a.b.s.) benzersiz, eşsiz.
bî-behre	(f.b.s.) 1. behresiz, nasipsiz, mahrum. 2. değersiz.
bî-bekâ	("ka" uzun okunur, f.a.b.s.) bekasız.
bî-berâet	(f.a.b.s.) berâetsiz, kur-luluşsuz.
bî-berg	(f.b.s.) dalsız.
bî-berg ü nevâ	elinde avucunda bir şeyi olmayan.
bîbî	(f.i.) l sayın bayan, hanım, ev kadını, hatun. 2. hala.
bibr	(f.i.) fare, sıçan.
bî-câ	(f.b.s.) yersiz.
Bicâd	(a.i.) 1. yol yol, çizgili olarak dokunmuş kilim, halı, aba. 2. Hz. Abdullah'ın lâkabı.
bîcâd, bîcâde	(f.i.) 1. kehribar gibi saman çöpünü kendine çeken, yakuttan daha az değerli kırmızı bir taş ["mercan" diyen lûgatlar da vardır]. 2. kırmızı dudak.
bîcâde-i müzâb	(erimiş yakut) kırmızı şarap.
bî-ciğer	(f.b.s.) yüreksiz, korkak.
bicişk	(f.s.) 1. hakîm, bilgin. 2. serçe kuşu. (bkz: usfûr).
bî-cân	(f.b.s.) cansız, ruhsuz.
Bîcen	(f.h.i.). (bkz: Bîjen).
bî-cevâb	(f.a.s.) cevapsız.
bicrît	(a.s.) hâlis, temiz şey.
bî-çâr, bî-çâre	(f.b.s.c. bî-çâre-gân) çaresiz, zavallı.
bî-çâregân	(f.b.s. bî-çâre'nin c.) bîçâreler, zavallılar.
bî-çâregî	(f.b.i.) bîçarelik, zavallılık.
bîçâre-vâr	(f.b.s.) çaresiz gibi, zavallı gibi.
biçişk	(f.s.) hekim, doktor, (bkz: bizi şk).
biçîz	(f.s.) pek küçük ve değersiz [şey].
biçrek	(f.s.) aldatılarak kendisiyle dâima alay edilen kimse.
bî-çûn	(f.b.s.) 1. emsalsiz, eşsiz. 2. sebep sorulmaz, Allah.
bî-çûn u çirâ	niçin ve nedensiz, mutlak (Allah). (bkz: lâyüs'elü amma yef al).
bîd	(a.i.) yok olma. (bkz: beyâd, büyûd, beydûdet).
bid	(a.e.) Arapçadaki b i- edatının d, t ile başlayan kelimelere katıldığı zamanki şekli olup kelimeyi zarf yapar.
Bi-d-da'vâ	dâva ederek.
Bi-t-tedrîc	tedricen.
bîd	(f.i.) söğüt ağacı, (bkz: safsâf).
bîd-i giryân,	bot. ağlayan söğüt, salkımsöğüdü

bîd-i mecnûn,	bot. ağlayan söğüt, salkımsöğüdü
bîd-i nâlân,	bot. ağlayan söğüt, salkımsöğüdü
bîd-i piyâde,	bot. ağlayan söğüt, salkımsöğüdü
bîd-i revân,	bot. ağlayan söğüt, salkımsöğüdü
bîd-i sernigûn	bot. ağlayan söğüt, salkımsöğüdü.
bîd-i müşk	bot. sultanî söğüt.
bîd-i sürh	bot. kızılsöğüt.
bida'	(a.i. bid'at'ın c.) sonradan meydana çıkan şeyler.
bidâd	(a.i.) 1. hisse, bedel verme. 2. arkadaşlar arasında nöbetle satın alma.
bî-dâd	(f.i.) 1. zulüm, işkence. 2. s. zâlim, (bkz. gaşûm , gürdâs).
bî-dâd-ger	(f.b.s.) zâlim, gaddar, hâin.
bî-dâd-gerî	(f.b.i.) zalimlik, gaddarlık, hainlik.
bî-dâdî	(f.i.) zalimlik.
bîdah	(f.s.) haşarı, sert başlı, huysuz [aygır, at], (bkz. beydah).
bidak	(f.i.) don, pantolon gibi ayaktan giyilen şeylerin paçası.
bidâl	(a.i.) bir şeyi başka bir şeyle değişme, trampa etme.
bîdâr	(f.b.s.) uyanık, uyumayan, uykusuz.
Baht-ı bîdâr	uyanık talih
Dil-i bîdâr	uyanık gönül.
bîdâr-baht	(f.b.s.) mutlu.
bîdâr-dil	(f.b.s.) uyanık, aydın.
bîdâre	(f.s.) âşık, düşkün. çabalama.
bid'at	(a.i. c. bida') 1. sonradan meydana çıkan şey. 2 . peygamber zamanından sonra dinde meydana çıkan şey.
bîdârî	(f.i.) 1. uyanıklık. 2. uğraşma, 3. dikkatlilik. j
bid'at-i hasene	beğenilebilir yenilikler.
bid'at-i makbûle	makbul olan, beğenilen yenilik.
bid'at-i merdûde	reddedilen, beğenilmeyen yenilik.
bid'at-i seyyie	fena yenilikler.
bidâyet	(a.i.) başlama, başlangıç.
bidâyeten	(a.zf.) başlangıçta, başta, ilkin [aslı bedâet'dir].
bidâyet mahkemesi	(a. t. b.i.) [eskiden] asliye mahkemelerine verilen ad.
bîd-bâf	(f.b.i.) sepetçi, sepet örücü.
bi-d-da'vâ	(a.zf.) dâva ederek.
bi-d-da've	(a.zf.) davet ederek.
bidde	(a.i.) takat, derman, güç. (bkz: bedde).
bi-d-def'ât	(a.zf.) bir kaç kere,defalarla, (bkz. mükerreren).
bi-d-devletü ve-l-ikbâl	(a.b.zf.) devlet ve ikbal ile.
bi-d-devr	(a.zf.) devrederek, dolaşarak.
bi-d-duâ'	(a.zf.) dua ederek.
bî-derd	(f.a.b.s.) dertsiz, kedersiz.
bî-dermân	(f.b.s.) dermansız, güçsüz.
bîdester	(f.i.) zool. kunduz, süiti.
bî-devâ	(f.a.s.) devası bulunmayan, çaresiz.
bî-devlet	(f.a.b.s.) mutsuz, zavallı.
bidh	(a.i.) geniş ova.
bî-dil	(f.b.s.) 1. korkak. 2. nüktesiz. 3. âşık. 4. kalpsiz, gönülsüz.
bî-dimag	(f.a.b.s.) akılsız, kafasız, beyinsiz.
bî-dîn	(f.a.b.s.) 1. dinsiz. 2. acımasız, merhametsiz.

bî-direng	(f.b.s.) durmayan, eğlenmeyen, çabuk.
bî-dirîg	(f.b.s.) 1. esirgenmeyen. 2. esirgemeyen, elinden geleni yapan.
bidisgân	(f.i.) sarmaşık [ot], (bkz: bıdısgan, bıdışgan, bidisgân).
bidist	(f.i.) karış, [bazı lûgatlarda "bedest" şekli de var].
bid-istân	(f.b.i.) söğütlük.
Bidpây	(f.h.i.) Kelîle ve Dimne'nin müellifi olan meşhur Hind filozofu.
bidre	(f.i.) ağaç kurdu.
bidrûd	(f.i.) sağlık, selâmet, esenlik.
bî-duht	(f.b.s.) 1. kızı olmayan, kızsız [kimse]. 2. h. i. Zühre (Venüs) yıldızı.
bîdvend	(f.i.) kantaşı.
bîe	(a.i.) yurt, konak.
bi-ecmâihim	(a.zf.) hepsi, cümlesi.
bî-edât	(f.a.b.s.) aletsiz.
bî-edeb	(f.a.b.s.) edepsiz, terbiyesiz.
bî-edeb-âne	(f.zf.) edepsizcesine.
bi-emr-illâh	(a.zf.) Allah'm emriyle.
bî-enbâz	(f.s.) arkadaşsız, ortaksız.
bî-encâm	(f.s.) sonsuz, sınırsız.
bî-endâze	(f.s.) ölçüsüz, aşın.
bi-esrihi	(a.zf.) hep bir arada.
bîet	(a.i.) 1. hal, durum, keyfiyet, nitelik. 2. bir menzile konma.
bi-eyyi-hâl, bi-eyyi-hâlin	(a. f.zf.) herhalde, mutlaka, elbette.
bî-fâide	(f.a.b.s.) faydasız, yararsız.
bî-fark	(f.a.s.) farksız.
bi-fazl-illah-i teâlâ	(a. b.zf.) Allah'ın fazlıyla.
bî-fütûr	(f.a.b.zf.). (bkz. bilâ-fütûr).
bî-gâh, bî-geh	(f.b.s.) vakitsiz.
Gah ü bî-gâh	vakitli vakitsiz.
bigal	("ga" uzun okunur, a.i. bagl'ın c.) esterler, katırlar.
bîgal	("ga" uzun okunur, f.i.) mızrak, kargı, (bkz: rumh).
bî-gamm	(f.a.b.s.) gamsız, tasasız.
bî-gâne	(f.b.s.) 1. kayıtsız, ilgisiz. 2. yabancı. 3. tas. dünyâ ile ilgisini kesmiş olan.
bî-gâne-gân	(f.s. bî-gâne'nin c.) bigâneler, kayıtsızlar, ilgisizler.
bî-gânegî	(f.b.i.) yabancılık.
bî-gâne-hûy	(f.b.s.) soğuk tabiatlı, utangaç, sıkılgan.
bî-gâne-meşreb	(f.a.b.s.) kayıtsız tabiatlı, tanıyıp da tanımazlıktan gelen.
bî-garez	(f.a.b.s.) 1. garezsiz. 2. tarafsız, taraf tutmayan.
bî-garez-âne	(f.a.zf.) garezsiz bir surette.
bigas	(a.i.). (bkz. begas).
bî-gavr	(f.a.b.s.) dipsiz.
bî-gayât	("ga" uzun okunur, f.a.b.s. bî-gaye'nin c.) sonsuzlar, sonu olmayanlar.
bî-gaye	("ga" uzun okunur, f.a.b.s.) 1. gayesiz, sonsuz. 2. çok.
bi-gayr	(a.b.e.) başkasıyla, -sız.
bi-gayr-i hakkın	haksızlıkla, haksız yere.
bi-gayr-i kasdin	(a.b.zf.) istemeyerek.

bî-gayret	(f.a.s.) gayretsiz, hareketsiz, cansız, tembel.
bîgerân	(f.b.s.) nihayetsiz, sınırsız, uçsuz, bucaksız.
bî-gışş	(f.a.b.s.) hilesiz, kanşıksız, samimî.
bî-gümân	(f.b.s.) şüphesiz, (bkz: bî-şekk).
bî-günâh	(f.b.s.) günahsız, suçsuz, zavallı.
bih	(f.s.) 1. iyi, yeğ. 2.i. ayva. (bkz: bihî).
bîh	(f.i.) 1. kök, asıl, temel, (bkz: cürsûme). 2. kaynak.
bîh-i kûhî	bot. dağ kökü, baldıran kökü.
bih	(a.zm.) o, onu, ona, ondan, onunla [tek erkek].
Mef'ûl-ü bih	gr. -i. hâli, fr. accusatif.
bihâ	(a.zm.) o, onu, ona, ondan, onunla [tek dişi].
bihâ'	(a.i.) anat. murdarilik daman.
bî-hâb	(f.b.s.) uykusuz, uyumaz, uyanık.
bî-haber	(f.a.b.s.) habersiz, bilgisiz; vurdumduymaz.
bî-hadd	(f.a.b.s.) hadsiz, sınırsız, pek çok.
bî-hadd ü pâyân	sınırsız ve sonsuz, uçsuz bucaksız, tükenmez.
bihâh, bihâhe	(a.i.) ses kısıklığı.
bihâk	(a.i.) erkek kurt.
bi-hakkın	(a.b.zf.) hakkıyla, tamamıyla.
bi-hamdi lillah	(a.zf.) Allah'a şükür olsun.
bihân	(f.i. bih'in c.) iyiler, iyi adamlar.
bî-hânümân	(f.b.s.) yersiz yurtsuz, çoluksuz çocuksuz.
bihâr	(a.i. bahr'in c.) denizler.
bihâr-ı baîde	uzak denizler.
bî-hâr	(f.b.s.) dikensiz.
bî-hareket	(f.a.b.s.) hareketsiz, kımıldamayan.
bi-haseb	(a.zf.) -ce; bakımından.
bi-haseb-il-merâtib	rütbece, rütbe bakımından.
bi-haseb-il-örf ve'l-izâfe	âdet olduğu üzere, usulünce.
bî-hâsıl	(f.a.b.s.) 1. sonsuz, nihayetsiz. 2. verimsiz.
bîhaste	(f.s.) âciz; şaşkın, yorgun.
bî-hayâ	(f.a.b.s.). (bkz: bî-âr).
bî-hayât	(f.a.s.) cansız.
bî-hazân	(f.b.s.) sonbaharsız, her zaman taze, her zaman bahar.
bihbûd	(f.s.) iyi, sağ, sağlam, sıhhî [vücut].
bihbûdî	(f.i.) iyi olmaklık.
bih-dâne	(f.b.i.) ayva tohumu.
bih-efgen	(f.b.s.) kökünden söken.
bî-hemâl	(f.b.s.) eşsiz, benzersiz.
bî-hemtâ	(f.b.s.) benzersiz, (bkz: bî-nazîr).
bî hengâm	(f.b.s.) vakitsiz.
bî-hesâb	(f.a.b.s.) hesapsız, sayısız.
bih-güzîn	(f.b.s.) 1. en iyisini seçen. 2. i. sarraf.
bî-hıred	(f.b.s.) akılsız, kafasız.
bihî	(f.i.) 1. ayva. (bkz: bih2). 2. iyilik, üstünlük.
bî-hicâb	(f.a.s.) utanmayan, utanması olmayan.
binim	(a.zm.) o, onlan, onlara, onlardan, onlarla [çok erkek].
bihimâ	(a.zm.) o, onlan, onlara, onlardan, onlarla [çift erkek].
bihîn, bihîne	iyi, en iyi, seçkin. 2. i. hallaç.
bî-hiss	(f.a.b.s.) hissiz, duygusuz.

bihişt	(f.i.) cennet, uçmak, (bkz: be-hişt).
bîh-ken	(f.b.s.) kök söken, kökünden söken.
bihnâne	(f.i.) beyaz, has ekmek.
bî-hod	(f.b.s.) 1. kendinden geçmiş olan, çılgın. 2. bayılmış.
bî-hodâne	(f.b.zf.) baygınlıkla.
bî-hodi	(f.b.i.) baygınlık.
bihr	(a.i.) ağız kokusu.
bihrâm	(f-i-) oruç. (bkz: rûze).
bihred	(f.s.) akıllı [kimse].
bih-rûz, bih-rûze	(f-b.s.) 1. "günü iyi" iyi günlü, mutlu. 2. i. kıymetli bir taş.
bîhte	(f.s.) elekten, kalburdan geçirilmiş
bihter, bihterek	(f.s.) daha, en, pek iyi.
bihterek	(f.i.) Farslılarca 120 senede bir kere on üç ay itibâr edilen senenin ismi. [sonraları dört senede bir gün fazlası olan sene-i kebîse şekline konulmuştur].
bihterî	(f.i.) en iyi olma, üstünlük.
bihterîn	(itf.s.) en iyi, pek iyi.
bî-hûd	(f.b.s.). (bkz: bî-hod).
bî-hûdâne	(f.b.zf.). (bkz: bî-hödane).
bî-hûde, bî-hüde	(f.b.s.) boşuna, boş yere, beyhude.
bî-hûde-gî	(f.b.i.) beyhudelik, faydasızlık, yararsızlık.
bî-hûde-gû	(f.b.s.) boşuna, boş yere konuşan, geveze.
bî-hûde-kâr	(f.b.s.) boşuna çalışan.
bî-hudûd	(f.a.b.s.) hadsiz hududsuz, pek çok.
bî-hûş	(f.b.s.) 1. şaşkın, sersem, bi-hoş. 2. deli.
bî-hûşâne	(f.b.zf.)şaşkıncasına, kendinden geçmişçesine
bî-hutût	(f.a.b.s.) çizgisiz, karışık çizgili, karışık.
bî-huzûr	(f.a.b.s.) huzursuz, rahatsız, tedirgin.
bî-hüdegû	(f.b.s.) geveze, çalçene. (bkz. bey zar).
bî-hüde-gûyâne	(f.b.zf.) gevezelikle.
bî-hüde-gûyî	(f.b.i.) boşuna gevezelik.
bî-hüner	(f.b.s.)hünersiz, marifetsiz, maharetsiz.
bih-zâd	(f., b. s.)1. doğuşu iyi, soyu güzel, aslı temiz. 2. h. i. erkek adı; [behzâd şeklinde de kullanılır]. 3. XV. yüzyılda yaşamış İran'lı ünlü bir minyatürcü.
bî-ibâretihâ	(a.b.zf.) ibaresi ibaresine, aynıyla.
bî-idrâk	(f.a.s.) idraksiz, anlayışsız.
bî-ihtiyâr	(f.a.b.s.) kendiliğinden, elde olmayarak.
bî-iktidâr	(f.a.s.) iktidarsız, güçsüz.
bî-ilâc	(f.a.s.) ["hiç bir şey yemeden" anlamına gelen] "aç, bîilaç" deyiminde geçer.
bî-infisâl	(f.a.b.s.) aynlmasız.
bî-insâf	(f.a.b.s.) insafsız, acımaz.
bî-intihâ	(f.a.b.s.) nihayetsiz, sonsuz.
bî-irtiyâb	(f.a.b.s.) şüphesiz.
bî-iştibâh	(f.a.b.s.) şüphesiz,
bî-i'tibâr	(f.a.b.s.) i'tibarsız. 1rj
bî-i'tidâl	(f.a.s.) i'tidâlsiz, ölçüsüz
bî-ittisâl	(f.a.b.s.) kavuşmasız. ')iÜ
bi-izn-illâh	(a.b.zf.) Allah'ın izniyle. UI ,

bi-izni şer'î	(a.b.zf.) şeriatın emir ve müsaadesiyle
bi-izn-illâhi teâlâ	(bkz. bi-izn-illah).
bî-izzet	(f.a.s.) izzeti, değeri, kıymeti olmayan.
bîje	(f.s.) 1. hâlis, katıksız, saf, sırf, sâde, salt. 2. z f. husûsiyle.
Bîjen	(f.i.) îran mitolojisinde kahraman meşhur Rüstem'in kızkardeşinin oğlu. [Efrâs-yab'ın kızı Münije'ye âşık olduğundan dolayı Efrâsyab tarafından bir kuyuya hapsedilmişse de Münije'nin yardımıyla Rüstem tarafından kurtarılmıştır].
bijeng	(f.i.) kapı anahtarı.
bîka	(a.i.) mercimek.
bika'	(a.i. buk'a'nın c.) yerler, topraklar, ülkeler.
bî-kâm	(f.s.) yararsız.
bikâmet	(a.i.). (bkz: bekâmet).
bî-kâr	(f.b.s.) 1. işsiz [kimse]. 2. bekâr.
bî-karâr	(f.a.b.s.) 1. kararsız. 2. rahatsız.
bî-karârî	(f.a.i.) kararsızlık.
bî-kayd	(f.a.b.s.) kayıtsız, alâkasız, aldırmaz.
bî-kaydâne	(f.a.zf.) kayıtsızca, kayıtsızlıkla, ilgisizlikle, aldınşsızlıkla.
bî-kelimât	(f.a.s.) kelimesiz, sözsüz.
bî-kem ü kâst	(f.b.zf.) eksiksiz olarak, tamam olarak.
bî-kerân	(f.b.s.) sınırsız, sonsuz, uçsuz, kenarsız.
bî-kes	(f.b.s.) kimsesiz.
bî-kesâne	(f.b.zf.) kimsesizlere yakışır bir halde.
bî-kesî	(f.i.) bîkeslik, kimsesizlik.
bî-kıyâs	(f.a.b.s.) ölçüsüz.
bî-kıymet	(f.a.s.) kıymetsiz, değersiz.
bî-mahall	(f.a.s.) yersiz, (bkz: nâ-be-mahall).
bikmâz	(f.i.) şarap, şarap meclisi; şarap içme.
bikr	(a.i.c. ebkâr) dokunulmamış, kız-oğlan kız, genç kız; kızlık, (bkz: bekâret).
bikr-i fikr	ilk olarak söylenen fikir.
bikr-i hükmî	huk. tekerrür etmemek ve hakkında hadd-i zina icra edilmemiş olmak şartıyla zina ettiği malûm olan kız.
bikr-i mazmûn	orijinal ve ilk olarak söylenmiş mazmun.
bikle	(a.i.) 1. tabiat, yaradılış. 2. şekil, biçim, kılık, kıyafet.
bikrân	(a-i- bikr'in c.) bakireler, (bkz: ebkâr).
bî-kusûr	(f.a.b.s.) kusursuz, eksiksiz, tam.
bi-küsiste	(f.b.s.) 1. kopmuş, ko puk. 2. çözülmüş, çözük, gevşek; düşük.
bîl	(f.i.) 1. bel; çapa. 2. Hind ayvası denilen Hindistan'a mahsus bir meyva. 3. gübre sepeti.
bil-	(a.e.) -ile mânâsına gelip, eklendiği -kameriyye harfleriyle başlayan- kelimeleri zarf yapar.
Bil-iktifâ	iktifa ederek... gibi.
bi-l-âfiye	(a.zf.) afiyetle, sağlıkla.
bilâ-	(a.e.) -siz.
Bilâ-bedel	bedelsiz. [Arapça kelimelerin başına getirilir].
bilâ-bedel	(a.b.s.) bedelsiz, karşılıksız.
bilâbil	(a.i.) 1. elem, keder, tasa. 2. telâş, (bkz ı'belbâl, belbâle).

Tarihvemedeniyet.org

bilâd	(a.i. belde'nin c.) memleketler, şehirler, kasabalar.
bilâd-ı âmire	îmar görmüş, bayındır duruma getirilmiş, mâmur beldeler, şehirler.
bilâd-ı aşere	10 şehir [izmir, Eyüp, Kan-diye, Halep, Selanik, Sofya, Trabzon, Galata, Kudüs, Lârisa].
bilâd-ı cesîme	büyük memleketler.
bilâd-ı erbaa	4 şehir [Edirne, Bursa, Şam, Kahire].
bilâd-ı garbiyye	batı memleketleri.
bilâd-ı harâciyye	haraca bağlı arazi.
bilâdı-ı isnâ aşer	12 şehir [Adana, Erzurum, Bağdat, Beyrut, Diyarbakır, Rusçuk, Bosnasaray, Sivas, Maraş, Trablusgarp, An-tep, Çankırı].
bilâd-ı rûm	Osmanlı imparatorluğuna dâhil şehirler, Anadolu.
bilâd-ı selâse	[eskiden] 1. istanbul'da Üsküdar, Galata ve Eyüp semtleri. 2. istanbul, Edirne, Bursa.
bilâde	(f.s.) müzevir, fesatçı, (bkz: be-lâde, belâd).
bilâ-fâsıla	(a.b.s.) fasılasız, aralıksız, arasız.
bilâ-fütûr	(a.b.zf.) korkusuzca, aldırmayarak, bezmeksizin.
bilâh	(a.s. belîha'nın c.) arkalan büyük olan kadınlar.
bil'âhire	(a.zf.) sonra, sonradan, sonunda.
bilâ-ihtâr	a.b.zf.) ihtar edilmeden, hatırlatılmadan.
bilâ-ihtiyâr	(a.b.zf.) elinde olmayarak, kendiliğinden.
bilâ-inkıtâ'	(a.b.zf.) devamlı, sürekli.
bilâ-intihâb	(a.b.zf.) seçilmeden, seçmeden.
bilâ-intikal	(a.b.zf.) 1. intikal etmeden, geçmeden, bulaşmadan 2. kavramadan.
bilâ-irtikâb	(a.b.zf.) irtikap etmeden, rüşvet almadan.
bilâ-isbât	(a.b.s.) isbatsız.
bilâ-isticvâb	(a.b.zf.) sormadan, söyletmeden.
bilâ-istisnâ	(a.b.s.) istisnasız.
bilâ-iş'âr	(a.b.zf.) iş'ar etmeden, bildirmeden, haber vermeden.
bilâ-kayd ü şart	kayıtsız ve şartsız, kesin olarak.
bil-akis	(a.b.zf.) aksine, tam tersi, tersine, tersine olarak.
bilâl	(a.s. ve i.), (bkz. belâl).
bilâ-lüzûm	(a.b.s.) lüzumsuz, gereksiz.
bilâ-sebeb	(a.b.s.) sebepsiz.
bilâ-tahkîk	(a.b.zf.) tahkik etmeden, sorup soruşturmadan.
bilâ-taksîr	(a.b.s.) taksirsiz, kusursuz.
bilâ-tashîh	" iL. (a.b.zf.) tashih edil meden, düzeltilmeden.
bilâ-teemmül	(a.b.zf.) düşünmeksizin, irticalen.
bilâ-tevakkuf	(a.zf.) durmadan.
bilâ-udûl	(a.b.zf.) sapmadan, dönmeden.
bilâ-ücret	(a.b.s.) ücretsiz, parasız.
bilâ-vâsıta	(a.b.s.) vasıtasız, araçsız, doğrudan doğruya.
bilâ-veled	(a.b.s.) veletsiz, çocuksuz.
bil-bedâhe	(a.b.zf.) düşünmeksizin, birdenbire, apansızın, (bkz: bedâheten).
bil-cümle	(a.b.zf.) hep, bütün, toptan, (bkz: cümleten).
bîle	(f.i.) 1. ada. 2. yanak. 3. yan. 4. "kesme" denilen küçük bahçıvan beli şeklindeki ok temreni. 5. kayık küreği; gönderi.

bîlek	(f.i.) çatal temrenli bir çeşit ok.
bî-lerziş	(f.b.s.) titremez, titremeden.
bi-l-farz	(a.b.e.) diyelim ki, tutalım ki. (bkz: faraza).
bi-l-fi'l	(a.zf.) hakîkî olarak, gerçekten.
bi-l-hâssa	(a.zf.) mahsus, husûsî olarak; hele. (bkz: hassaten).
bi-l-hayr	(a.zf.) hayırla, uğurlu olarak.
bi-l-hükmü	(a.zf.) hükmünden dolayı.
bi-l-îcâb	(a.zf.) lâzım olduğu için, gerekli görüldüğü için. (bkz: bi-1-iktizâ).
bi-l-icrâ	(a.zf) icra ederek, yaparak, icra marifetiyle.
bi-l-iddiâ	(a.zf.) iddia için.
bi-l-iftihâr	(a.zf.) iftiharla, öğünerek.
bi-l-ihtimâm	(a.b.zf.) özenerek, özenle, dikkat ederek, dikkatle.
bi-l-ihtirâm	(a.zf.) saygı duyarak, saygıyla.
bi-l-ihtiyâr	(a.zf.) dileğiyle, isteğiyle.
bi-l-iktidâr	(a.zf.) iktidar ile.
bi-l-iktisâb	(a ?f) kazanarak, elde ederek.
bi-l-iktizâ	(a.zf.). (bkz. bi-1-îcâb).
bi-l-iltizâm	(a.zf.) bile bile. (bkz: an-kasdin).
bi-l-imlâ	(a.zf.) söyleyip yazdırarak, dikte ederek,
bi-l-imtihân	(a.zf.) imtihanla, sınavla.
bi-l-imtisâl	(a.zf.) misal, örnek, benzer göstererek.
bi-l-imtizâc	(a.zf.) uyuşmak, anlaşmak yoluyla, uyuşarak, anlaşarak.
bi-l-imzâ	(a.zf.) imza ederek, imzalanarak.
bi-l-incimâd	(a.zf.) donarak.
bi-l-infâz	(a.zf.) infaz yoluyla, yerine getirerek, yaparak.
bi-l-infilâk	(a.zf.) infilâk ederek, patlayarak.
bi-l-infikâk	(a.zf.) çözülerek, ayrılarak.
bi-l-infirâd	(a.zf.) aynlarak, aynlıp tek kalarak.
bi-l-infisâl	(a.zf.) aynlarak, yerini bırakıp giderek.
bi-l-inkısâm	(a.zf.)' kısımlara ayırarak, keserek, bölerek.
bi-l-inkişâf	(a.zf.) açılarak, gelişerek, meydana çıkarak.
bi-l-intâc	(a.zf.) neticelenerek, sonuçlanarak.
bi-l-intihâb	seçerek.
bi-l-intikal	(a.zf.) intikal ederek, birbirinden diğerine geçerek.
bi-l-intisâb	(a.zf) birine mensup olarak.
bi-l-irâe	(a.zf.) göstererek, gösterip öğreterek.
bi-l-irkab	(a.zf.) bindirilerek.
bi-l-iskât	(a.zf.) susturmak, ağzını kapatmak için.
bi-l-isti'câl	(a.zf.) acele ederek, ivedilikle.
bi-l-istîcâr	(a.zf.) kiraya vererek, kiralayarak.
bi-l-isticvâb	(a.zf.) soruşturup, cevâbını alarak.
bi-l-istidlâl	(a.zf.) delil getirerek, yol göstererek.
bi-l-istidlâl	(a.zf.) kandırarak, yoldan çıkartmak suretiyle, ayartarak.
bi-l-istihbâr	(a zf) haber alarak.
bi-l-istihdâm	(a.zf.) hizmete alarak, kullanarak.
bi-l-istihkak	(a.zf.) hakkı ile, liyakatli olarak.
bi-l-istifâde	(a.zf.) faydalanarak, yararlanarak.
bi-l-istifsâr	(a. z.f) sorup anlayarak.
bi-l-istihsâl	(a.zf.) husule, meydana getirerek.

bi-l-istikbâl	(a.zf.) karşılayarak, karşı giderek.
bi-l-istiklâl	(a.zf.) istiklâl üzere, başlıbaşına.
bi-l-istilzâm	(a.zf.) lüzumlu, gerekli görerek, gerektirerek.
bi-l-istimlâk	(a.zf.) istimlâk yoluyla, istimlâk ederek.
bi-l-istintâk	(a.zf.) sorguya çekerek.
bi-l-istirar	ister istemez,
bi-l-istisnâ	(a.zf.) ayırarak, ayırma ile.
bi-l-istişâre	(a.zf.) istişare yo luyla, danışarak.
bi-l-istîzân	(a.zf.) izin ile, ruhsat alarak.
bi-l-iş'âr	(a.zf.) yazı ile bildirerek.
bi-l-işgal	(a.zf.) işgal ederek, işgal suretiyle.
bi-l-iştirâ	(a.zf.) satın alarak.
bi-l-iştirâk	(a.zf.) ortaklaşa, birleşerek.
bî-l-i'tâ	(a.zf.) vererek, verme suretiyle.
bi-l-i'tirâf	(a.zf.) itiraf ederek, hakkı teslim ederek, bir şeyi saklamadan söyleyerek.
bi-l-itmâm	(a.zf.) tamamlayarak, bitirerek.
bi-l-ittifâk	(a.zf.) beraberce, uyuşarak, elbirliğiyle, oybirliğiyle, (bkz: müttefikan, müttehiden).
bi-l-ittihâd	(a.zf.) birleşerek.
bi-l-ityân	(a.zf.) getirerek.
bi-l-izâfe	(a.zf.). (bkz. izafeten).
bi-l-izzi ve-l-ikbâl	(a.zf.) izzet ve ikbâl ile.
bi-l-kalb	(a.zf.) değiştirme yoluyla.
bi-l-kayd	(a.zf.) kaydederek.
bi-l-keşf	(a.zf.) keşfederek, açarak, meydana çıkararak.
bi-l-kimyâ	(?f) kimyaca.
bi-l-kuvve	(a.zf.) tasavvurî olarak, düşünce halinde.
bi-l-külliyye	(a.zf.) büsbütün, bütün bütün.
billâh, billâhi	(a.zf.) Allah için.
bi-l-lisân	(a.zf.) konuşarak.
billûr	(a. i.) gayet parlak ve şeffaf (saydam) taş veya pek saf ve temiz beyaz cam, kristal [Farsçası bilûr dur].
billûrî	(a.i.) kim. billur.
billûrî, billûriyye	(a.s.) billurdan yapılmış veya billur ile ilgili.
Ecsâm-ı billûriyye	billurdan yapılmış cisimler.
billûrîn	(a.s.) billur gibi; billurdan.
bi-l-mâ'	(a.zf.) kim. su veya hidrojeni bulunan mânâsına hydro karşılığı.
bi-l-maiyye	(a.zf.) maiyyetiyle, adamlarıyla.
bi-l-muhâfaza	(a.zf.) muhafaza ederek, bozmadan.
bi-l-mukabele	(a.zf.) karşılık olarak.
bi-l-muvâcehe	(a.zf.) yüz yüze, yüzleştirerek.
bi-l-münâsebe	(a.zf.) sırası düşünce, sırası gelince, sırasında, sırasını bularak, sırasını getirerek.
bi-l-münâvebe	(a.zf.) nöbetleşe, değişe değişe.
bi-l-müşâfehe	(a.zf.) konuşmak suretiyle, konuşarak.
bi-l-müşâhede	(a.zf.) görerek.
bi-l-müşâvere	(a.zf.) danışarak, konuşarak.
bi-l-müzâkere	(a.zf.) müzakere ile, konuşarak.

bilsâm	(a.f.i.) zâtülcenp, akciğer zan iltihabı, satlıcan, fr.pleuresie.
bilsâniyye	(a.i.) bot. 1. sarmaşıkgiller. 2. hanımeligiller.
bilsikâ'	(a.i.) yapışkan otu.
bi-l-umûm	(a.zf.) bütün, hep.
bilur	(f.i.) billur.
bilûrîn	(f.s.) billurdan, billur gibi.
bi-lutfihî	(a.s.) lütuf, kerem ve inâyetiyle.
bi-lutfihî teâlâ	(a.zf.) Allah'ın inâyetiyle.
bî-lüzûm	(f.a.b.s.) lüzumsuz, gerek.
bi-l-vâsıta	(a.b.s.) vâsıta ile, * araç h.
bilve	(a.i.). (bkz. belvâ).
bi-l-vekâle	(a.zf.) vekâlet ederek.
bi-l-vesîle	(a.zf.) bu vesile ile, yeri gelmişken.
bi-l-vücûh	(a.zf.) her yönden.
bîm	(f.i.) 1. korku, (bkz: havf). 2. tehlike.
bîm-i cân	can korkusu.
bîm-i dûzah	cehennem korkusu.
bîm-i ta'ne	azarlanma, soğulup sayılma korkusu.
bîm ü ümîd	korku ile ümit, kararsızlık.
bî-magz	(f.b.s.) beyinsiz, akılsız; hoppa.
bî-magz-âne	(f.zf.) akılsız, hoppa adama yakışacak surette.
bî-maksad ü bî-günâh	(a. f.b.s.) maksatsız ve günahsız.
bî-ma'nâ	(f.a.b.s.) anlamsız, mânâsız.
bi-ma'nâhü	(a.s.) yine o mânâya, yine o anlama.
bî-mânend	f h s) manendi, eşi benzeri olmayan, (bkz: bî-hemâl, bî-nazîr).
bîmâr	(f.s.c. bîmârân) hasta, sayrı.
bîmârân	(f.b.s. bîmâr'ın c.) hastabakıcılar.
bîmâr-ciger	(f.b.s.) çok sıkıntılı ve üzüntülü.
bîmâr-çeşm	(f.b.s.) [gözü] baygın bakışlı olan.
bîmâr-dâr	(f h s) hastabakıcı.
bîmâr-dil	(f.b.s.) gönlü sıkılmış, üzüntülü.
bîmâre	(f.s.) 1. hasta. 2. akınlar veya harpler sırasında ele geçen kadın esirlerin ayrıldıkları sınıflardan biri.
bîmâr-hâne	(f.b.i.) 1. hastahâne. 2. tımarhane, deliler yurdu.(bkz: bîmâr-istân2).
bîmâr-hîz	hastalıktan yeni kalkan [kimse].
bîmârî	(f.i.) hastalık.
bîmâr-istân	l- hastahâne. 2. tımarhane, (bkz. bîmâr-hâne).
bî-mâye	(f.b.s.) 1. yoksul, güçsüz; 2. mayası bozuk, kötü yaratılıştı, (bkz. bed-sîret, bed-tıynet).
bî-meâl	(f.a.b.s.) mânâsız, hükümsüz, saçmasapan [söz].
bî-mecâl	(f.a.b.s.) halsiz, takatsiz, zayıf, dermansız, bitkin, (bkz. bî-tâb).
bî-mecâl-âne	(f.a.zf.) güçlükle, takatsizlikle, bitkinlikle.
bî-mecâlî	(f.a.b.i.) ; güçsüzlük, halsizlik, takatsizlik, bitkinlik.
bî-mekân	(f.a.b.s.) 1. yersiz, yurtsuz. 2. serseri.
bîm-engîz	(f.b.s.) korkutan, ürküten, ürkütücü.
bî-mer	(f.b.s.) hesapsız, sayısız.
bî-merâ	(f.b.s.) riyasız.
bî-merhamet	(f.a.b.s.) merhametsiz, yüreği katı.

bî-mezak	(f.a.b.s.) zevksiz, tat almaz.
bî-meze	(f.b.s.) tatsız, tuzsuz.
bî-mihr	(f.b.s.) şefkatsiz, sevgisiz.
bî-mihr ü vefâ	vefası, sevgisi olmayan.
bî-mikdâr	(f.a.s.) 1. sayısız. 2. 'önemsiz.
bî-minnet	(f.a.b.s.) 1. yapılan bir iyiliği gücendirecek şekilde hatırlatmayan, başına kalkmayan; lûtufkâr. 2. gücendirici bir şekilde hatırlatmayan [lütuf].
bî-misâl	(f.a.b.s.) eşsiz, eşi bulunmayan, (bkz: bî-nazîr). (f.a.b.s.) dikkatsiz,
bî-mûcib	(f.a.b.s.) mûcipsiz, sebepsiz, yok yere.
bîm-nâk	(f.b.s.) korkmuş.
bî-muâdil	(f.a.b.s.) eşsiz, benzersiz.
bî-mübâlât	kayıtsız; saygısız.
bî-muhâbâ	(f.b.s.) çekinmeksizin,çekinmeden, sakınmadan, (bkz. bî-pervâ).
bi-mübâlût	(f.a.b.s.). (bkz: bî-mubâlât)
bî-müdânî	(f.a.b.s.) emsalsiz, benzersiz.
bî-mürüvvet	(f.a.b.s.) ; mürüvvetsiz, insaniyetsiz.
bin-	(a.e.) -e, -de, -ile hallerini karşılar ve şemsiye harfleriyle başlayan kelimeleri zarf yapar.
Bin-netîce	netîce olarak, neticede.
Bin-nefs	nefisle.
bin	(a.i.c. benî) oğul. Bin Mehmed Mehmed'in oğlu.
bîn	(a.i.c. büyün) bölge, mıntaka.
-bîn	gören, görücü.
Dûr-bîn	uzaktan gören, dürbün.
binâ'	(a.i.c. ebniye) 1. yapı. 2. ev. 3. yapma, kurma.
binâ emîni	inşâatı kontrol eden kimse. 4. gr. müteaddî (geçişli), lâzım (geçişsiz), meçhul (edilgen), mutavaat (dönüşlü) gibi fiillerin esâsını mevzu yapan kitap.
binâ-yi ilâhî	Tanrı binası, yapısı. 5. dayanma, (bkz. isnâd).
bînâ	(f.s.) 1. gören, görücü. 2. i. göz.
bînâb	(f.i.) manevî görüş, dalış.
binâber	(a.f.). (bkz. binâberîn).
binâberîn	(a.f.zf.) bundan dolayı, bunun üzerine, bu sebepten, (bkz: binâen-alâ-zâlik).
bînâ-dil	(f.b.s.) kalbi, hakikati kavrayan; basiretli, uzgören.
binâen	(a.zf.) -den dolayı, -den ötürü, -için; dayanarak, yapılarak.
binâen-alâ-zâlik	(a.zf.) bundan dolayı, bunun üzerine, (bkz: binâberîn).
binâen aleyh	(a.zf.) bunun üzerine, bundan dolayı.
binâ-gerde	(f.b.s.) kurulmuş.
binâgûş	(f.i.) 1. kulak memesi. 2. kulak tozu [aslı bünâgûş dur].
bî-nâm	(f.b.s.) adsız, sansız.
bî-nâm ü nişân (olmak)	adı sanı kalmamış (olmak).
bî-namâz	(f.b.s.) namazsız, namaz kılmayan, beynamaz.
bî-namâzî	(f.b.i.) 1. namazsız, beynamazlık. 2. kadınların aybaşı hali.
bî-nasîb	(f.a.b.s.) nasipsiz, talihsiz, talihi kapalı.
binâvend	(f.s.) mâni, engel, (bkz: bi-nevend).
bînâyî	görücülük.

bînâyî-refte	(f-b.s.) "görme kabiliyeti gitmiş" kör.
bî-nazîr	(f.a.b.s.). (bkz. bî-misâl).
bincişk	(f.i.) serçe kuşu. (bkz: usfûr).
bincişk-i züvân	bot. kuşdili de denilen dişbudak ağacının meyvası.
bînek	gözbebeği, (bkz: hadeka).
bî-nemek	(f.b.s.) tuzsuz, lezzetsiz, tatsız.
bi-nefsihî	(a.zf.) kendisi, kendi kendine.
bî-nemekî	(f.b.i.) 1. tuzsuzluk, lezzetsizlik, tatsızlık. 2. meç. tatsızlık, vefasızlık.
bînende	(f.s.) 1. gören, görücü. 2. ilerisini düşünen, akıllı, uyanık, (bkz. basîretkâr).
bînendegî	(f.i.) 1. görebilme. 2. uzak görüşlülük.
bîneng	(f.b.s.) namussuz, rezil.
bî-nesak	(a.b.s.) sırasız, düzensiz.
bî-nevâ	(f.b.s.) nasipsiz, çaresiz, zavallı, fakir, muhtaç.
bî-nevâ-yı firâk	ayrılığın nasipsizliği, ayrılık dolayısıyle zavallı bir hâle düşmüş olan.
bî-nevâyî	(f.i.) 1. sükût, sessizlik. 2. fakirlik, nasipsizlik, yoksulluk.
binevend	(f.s.) manî, engel, (bkz: bi-nâvend).
bingân	(f.i.) l .ekinciler arasında su paylaşmak için kullanılan ölçek.2. tas, kâse. 3. kadeh, (bkz: piyâle). [Arapçası "fincan" dır.].
bingere	(f.i.) iğe sarılmış pamuk ipliği.
bînî	(f-i.) l- burun, [insanda ve denizde]. 2. uç. 3. dağ tepesi. 4. yayın ele alındığı kısmının ucu.
-bînî	(f.i.) görürlük.
Âkıbet-bînî	sonu görürlük.
bî-nigâh	(f.b.s.) bakımsız.
bî-nihâye	(f.a.b.s.) nihayetsiz, sonsuz, tükenmez.
bî-nihâyet	(f.b.s.) nihayetsiz, sonsuz, (bkz: ebedî).
bîniş	(f.i.) 1. görüş, görme kabiliyeti. 2. mülakat.
bî-nişân	(f.b.s.) nişansız, işâretsiz.
bî-niyâz	(f.b.s.) yalvarmasız, yakar-masız; ihtiyaçsız. (bkz: müstagnî).
bî-niyâzî	(f.i.) zenginlik.
bi-n-nâr	(a.zf.) ateşle.
bi-n-nefs	(a.zf.) fels. içinden, kendiliğinden, kendi kendisi, fr. spontane. (bkz: bi-z-zât).
bi-n-netîce	sonuç olarak.
bi-n-nisbe	(a.b.zf.) nisbetle, bir dereceye kadar.
binsır, binsâr	(a.i.) orta parmakla serçe parmak arasındaki parmak, yüzük parmağı.
bint	(a.i.c. benât) kız.
Ayşe bint-i Osman	Osman kızı Ayşe.
bint-i ineb	(üzümün kızı) şarap.
bint-i mehâd	iki yaşına girmiş dişi deve. [hatâ ile birini öldüren katil için diyet olarak şer'an verilmesi gereken yüz deveden yirmisinin bu neviden olması gerekir].
bint-ül-cebel	(dağın kızı) aksiseda.
bî-nûr	(f.a.s.) 1. nursuz, uğursuz. 2. görmez.
bî-nümûd	(f.b.s.) belirmez, görünmez.

binye	(a.i.). (bkz. bünye).
bî-pâyân	(f.b.s.) sonsuz, tükenmez.
bî-per ü bâl	(f.b.s.) kolsuz, kanatsız, başarısız.
bî-perde	(f.b.s.) arsız, utanmaz.
bî-pervâ	(f.b.s.) çekinmeksizin, sakınmadan, (bkz: bî-muhâbâ).
bir	(a.e.) -ile, -ederek mânâsına gelip, eklendiği -şemsiye harfleriyle başlayan- kelimeleri zarf yapar
Bi-r-ricâ	rica ile.,
bi-r-rakabe	rakabet ederek.
bi'r	(a.i.c. âbâr) kuyu.
bi'r-i muattal	susuz, körkuyu.
bi'r-i zemzem	Mekke'deki zemzem havuzu.
bîr	(f.i.) 1. yıldırım. 2. yatak, döşek, kilim, hah, seccade, örtü gibi şeyler.
bîrâd	(f.s.) 1. pîr, ihtiyar; dermansız, güçsüz [kimse].
birâder	(f.i.) 1. erkek kardeş, kardeş. 2. meç. dost.
birâder-i can-berâber	çok yakın dost.
birâder-i mâ'nevî	ahret veya din kardeşi.
birâder-i rızâî	süt kardeşi [Acemler berâ-der şeklinde kullanırlar].
birâder-âne	(f.zf.) kardeşçe, dostça.
birâder-enger	(f.b.i.) üveyi kardeş.
birâder-hande	(f.b.i.) kardeşliğe kabul edilmiş kimse, ahret kardeşi.
birâderî	(f.i.) kardeşe mensup, kardeşlik.
birâder-zâde	(f.b.i.) kardeş çocuğu, yeğen.
bî-râh, bî-reh	(f.b.s.) 1. yolsuz. 2. münasebetsiz ve kötü yola sapan. 3. müzik bilmeyen okuyucu, hanende.
bî-râhe	(f.i.) 1. çıkmaz sokak. 2. yol bulunmayan sapa yer.
bî-râhî	(f.i.) 1. yolsuzluk.[asıl ve mecazî mânâda]. 2. aforoz veya sürgün, nefiy.
bî-rahm	(f.a.b.s.) merhametsiz, kalbsiz.
bîrân, bîrâne	(f.s.) yıkık, dökük, harap, viran.
bîrâste	(f.s.) fazla dallan kesilmiş, budanmış [ağaç].
birâz	(a.i.) savaşa atılma, karşı karşıya döğüşme.
birâz	(a.s.) az şey; biraz.
birâzbân, birâzvân	(f.b. i.) kılıç, hançer ve bıçak gibi âletlerin kabzaları içine bağlanan demir berâzbân ve berâzvân şeklinde de kullanılır].
birbâs	(a.i.) derin kuyu.
Bircîs	(a.i.) Müşteri (Jüpiter) [gezegen] [Farsçası Bercîs dir]. (bkz: bercîs1).
bîreg	(f.s.) damarsız, soysuz, arsız.
bî-reng	(f.s.) 1. renksiz. 2. i. renksiz, taslak halinde bulunan resim. 3. tas. ilâhî cevher.
bî-rengî	(f.a.b.i.) renksizlik.
bi-resm	(a.zf.) resmî olarak, âdet olduğu gibi.
bî-revgen	(f-b-s.) yağsız.
bî-rey	(f.a.b.s.) 1. reysiz, oysuz. 2. düşüncesini söylemeyen.
bî-reyb	(f.a.b.s.) şüphesiz.
birîg	(f.i.) üzüm salkımı.
birînc	(f.i.) 1. pirinç [hububattan]. 2. pilav. 3. pirinç [mâden].
birincâsb	(f.i.) bot. (bkz: birincâsf).

birincâsf	(f.i.) bot. Misk otu, lât. compositae artetnisialaxa ["ing mug-wort miskotu, koyun otu, fr. Armoise miskotu, yabanî karanfil, alm. Beifuss miskotu" dur].
birişte	(f.s.) kızartılmış.
birîşüm	(f.i.) ibrişim'in hafifletilmiş şekli.
bî-riyâ	(f.a.b.s.) riyasız, yalansız.
birke	(a.i.) 1. büyük havuz, küçük göl, gölcük. 2. göğüs.
birkıl	(a.i.) 1. tüfek. 2. "zemberek" denilen bir harp âleti.
birnîs	(f.i.) at kestanesi.
birr	(a.i.) 1. iyilik, güzellik, hayır. 2. anaya babaya itaat. 3. bağışta bulunma.
birr ü takvâ	çocuğun ana ve babasına itaatli olması.
birsâm	(a.i.) aslı olmayan bir şeyi görür veya işitir gibi olma, olmayan şeyi varsayma, varsam, fr. hallucination.
birsân	(a.i.). (bkz. bürsen).
birsîm	(a.i.) bot. yonca.
birsîm-i mâ'	bot. suyoncası denilen, sarı çiçekli bir ot.
bî-rû	(f.s.) yüzsüz, arsız.
bî-rûh	(f.a.s.) cansız.
bîrûn	(f-i-) l- dışarı. 2. s. dış, haricî. 3. zf. fazla, dışarıda, hâriçte, [hafifletilmişi "birûn"].
bîrûnî	(f.i.) selâmlık dâiresi, selâmlık odası.
bî-rûyî	(f.i.) hayâsızlık, yüzsüzlük.
bîrûz	(f.i-) 1. zümrüte benzer, değersiz yeşil bir taş; gökzümrüt, yalancı zümrüt. 2. (f.s.) kısmetsiz.
bîrûzec	(a.i.) firuze.
bî-rûzî	(f.i.) kısmetsizlik, talihsizlik.
biryân	tava, tepsi gibi şeylerde susuz veya az suda pişirildikten sonra kızartılan et kebabı [Anadolu'da toprak çukurda pişirilir ve adına "pîren" denilir].
biryân-ı muhallâ	tere, nane ve piyazlı kebap.
bîrzed, bîrze, bîrzî	(f.i.) bot. şeytanboku, kasnı, [acı ve kokulu bir sakız].
bî-sabr	(f.a.s.) sabırsız.
bî-sâmân	(f.b.s.) parasız, sermayesiz; züğürt [kimse].
bî-sân	(f.a.b.s.) . (bkz ; bî-sânî).
bî-sânî	(f.a.b.s.) ikincisi olmayan, bir benzeri olmayan, benzersiz.
bisâr	(a.s. ve i. büsre'nin c.) . (bkz. büsre).
bisât	(a.i.c. busat) kilim, minder, döşeme, keçe, yaygı.
bisât-ı arz	yeşillik, çimen.
bisât-ı berf	(kar döşeği) karla kaplı olan yer.
bisât-ı felek	yeryüzü, dünyâ, (bkz: bisât-ı hâk, bisât-ı kevn ü mekân).
bisât-ı hâk	yeryüzü.
bisât-ı kevn ü mekân	kâinat, yeryüzü, (bkz: bisât-ı felek, bisât-ı hâk).
bisât-ı satranç	satranç tahtası.
bisât-ı bûsî	(f.a.b.i.) etek öpme, el etek öpme.
bî-sâz	(f.s.) gerekli eşyası bulunmayan.
bi'se	(a.e) "ne kötü, ne fena, ne çirkin" mânâsına gelir.
Benât-ı bi'se	afetler, büyük belâlar.
bi'se-l-masîr	cehennem.
bî-sebât	(f.a.b.s.) sebatsız, dönek.

bî-sebeb	(f.a.b.s.) sebepsiz, yok yere.
bî-seher	(f.a.b.s.) sabahsız.
bî-semen	(f.a.b.s.) kıymet, değer, paha biçilmez.
bîser, bîsere	(f-i-) atmaca cinsinden zağanos denilen avcı kuş.
bî-ser	(f.b.s.) başsız.
bî-ser ü bûn	ipe sapa gelmez [söz, hareket].
bî-ser ü pâ	başsız, intizamsız, düzensiz, savruk.
bî-ser ü sâmân	sefil ve perişan.
bîserâk, bîserek	(f.i.) iki hörgüçlü erkek deve ile bir hörgüçlü dişi devenin yavrusu.
bî-serân	(f-b.s.) "başsızlar" ana baba terbiyesi görmemiş olanlar; başıboş olanlar.
bi'set	(a.i.) gönderme.
bi'set-i Muhammediyye	(bkz: bi'set-i nebeviyye).
bi'set-i nebeviyye	Peygamberimizin gönderilişleri.
bism	(a.zf.) ["bi+ism" den] ismiyle, adıyla.
bismil	(f.s.) kesilmiş, boğazlanmış hay
bismil-gâh, bismil-geh	(f.b.i.) salhane, hayvan kesilen yer.
bismillâh	(a.i.). (bkz: besmele),
bismil-şüde	(f.b.s.) boğazlanmış.
bisr	(a.s.) vücudu sivilceli olan [kimse].
bisre	(a.i.) sivilce, (bkz: perûş).
bis-	(a.e.) -ile mânâsına gelip -şems harfleriyle başlayan kelimeleri -zarf yapar.
Bi-s-suhûle	suhuletle, kolaylıkla gibi.
bism-i şâh	(a.f.b.i.) bektâşilerce bismillah yerine kullanılır.
bi-s-suhûle	(a.zf.) suhuletle, kolaylıkla.
bîst	(f.s.) yirmi 20
bîstâh	(f.s.) küstah, edepsiz, arsız, utanmaz [adam].
bistâm	(f.i.) mercan [taş].
bistâr	(f.s.) gevşek; çarpık, eğri.
bister	(f.i.) yatak, döşek.
bîstgânî	(f.i.) çıraklara, hizmetçilere ve askerlere ayın yirmisinde verilmesi gereken ücret., v.b.
bistûh	(f.s.) âciz, beceriksiz, cılız, zayıf [adam].
bistüm, bîstümîn	yirminci.
bî-sûd	(f.b.s.) boş, faydasız, ne cesiz.
bisut	(a.s.). (bkz: büsut).
bî-sükûn	(f.a.b.s.) durmaz, durmayan, hareketten kalmaz.
bîsütûn	(f .i.) 1. âşık Ferhad'ın, sevgilisi Şîrîn'in emriyle Kermanşah civarında deldiği dağ. 2. gökyüzü.
Çetr-i bîsütûn	gök.
bisyâr	(f.s.) çok.
bisyâr-ber	bol meyveli.
bisyâr-gû	(f.b.s.) çok konuşkan.
bisyâr-husb	çok tembel.
bisyârî	(f.i.) çokluk.
bisyâr-kes	(f.s.) arkadaşı çok olan, çok kimseyi tanıyan.
bîş	(f.zf.) 1. artık, ziyâde. 2. i. bıldırcın otu denilen, Çin'de yetişir zehirli bir ot.

biş-i behâr	bot. kaya koruğu.
bîş-i mûş	fareye benzer küçük bir hayvan.
bîş ü kem	fazla ve eksik.
bî-şâibe	(f.a.s.) lekesiz, kusursuz, eksiksiz.
bişâr	(f.s.) 1. esir, tutsak. 2. i. altın, gümüş kakmalı işlemeler. 3. i. tutuş; tutan ve saçılan şey, saçı. 4. halsiz, dermansız.
bişâre, bişâret	(a.i.). (bkz. beşaret).
bîş-bahâ	(f-b.s.) yüksek fiatlı, pahalı; kıymetli, değerli, (bkz: galî).
bîşe	(f.i.) orman, meşelik, sazlık.
bî-şebîh	(f.a.b.s.) 1. benzeri olmayan, benzersiz. 2. h. i. Allah.
bî-şekk	(f.a.b.s.) şüphesiz, (bkz: bî-gümân).
bî-şekl	(f.a.b.s.) fels., kim. şekilsiz, fr. amorphe.
bî-şerm	(f.b.s.) utanmaz.
bî-şevâib	(f.a.s.) kusursuz, eksiksiz.
bîşe-zâr	(f.b.i.) ormanlık, meşelik;sazlık.
bî-şikîb	sabırsız, sabrı tükenmiş.
bişing	(f.i.) 1. kazma. 2. balyoz, varyoz. 3. burgu. 4. küskü.
bîşî	(f.i.) fazlalık.
bişkel	(f.i.) 1. gam, kasavet, tasa. 2. kıvırcık saç. 3. eğri anahtar, (bkz. bişkele, bişkene
bişkele	(f.i.). (bkz. bişkel, bişkene).
bişkene	(f.i.). (bkz: bişkel, bişkele).
bişkûfe	(f.i.) 1. çiçek, (bkz: şü-kûfe). 2. gaseyan, kusma.
bişkûh	(f.s.) kuvvet ve iktidar sahibi, heybetli ve muhterem, saygıdeğer kişi.
bişkûl	(f.s.) 1. becerikli, çevik; işe düşkün. 2. akıllı. 3 kuvvetli. 4. tedbirli, ihtiyatlı, uyanık. 5. i. rastık.
biş-mûş	(f.b.i.) 1. zool. bıldırcın otu ile beslenen bir fare. [eti panzehir olarak kullanılırdı]. 2. bot. bıldırcın otu ile beraber yetişen safran kökü. [bıldırcın otu zehirinin panzehiri olarak kullanılırdı].
bişpûl	(f.s.) perişan, dağınık.
bîştâm	(f.s.) sığıntı, kendi gelen, asalak, (bkz: tufeyli).
bîş-ter	(f.e.) daha fazla, daha çok.
bî-şübhe	(f.a.s.) şüphesiz, *kesîn.
bî-şümâr	(f.s.) hadsiz, sayısız, pek çok.
bî-şuûr	(f.a.b.s.) şuursuz, idraksiz, düşüncesiz.
bî-şuûr-âne	(f.a.zf.) şuursuzca, düşünmeden.
bit-	(a.e.) -ile, ederek mânâsına gelip, eklendiği -şemsiye harfleriyle başlayan- kelimeleri zarf yapar.
Bi-t-tagyîr	değiştirerek.
Bi-t-tanzîm	tanzîm ile, tanzîm ederek.
bît	(a.i.) kuvvet, gıda.
bî-tâ	(f.s.) buruşuksuz.
bita'	(a.i.) 1. baldan ve hurmadan yapılan bir çeşit şarap; koyu şıra. 2. s. uzun boylu [adam].
bî-taayyün	(f.a.b.s.) adı sanı belirsiz.
bî-tâb	(f.b.s.) bitkin, yorgun, (bkz: bî-mecâl).
bî-tâb-âne	(f.zf.) bitkin bir halde.
bî-tâbî	(f.b.i.) takatsizlik, halsizlik.

bî-tahammül	(f.a.s.) tahammülsüz, dayanılmaz.
bî-tâil	(f.a.b.s.) faydasız, menfaatsiz; boş, işe yaramaz.
bî-tâk	(a.b.s.) güçsüz, takatsiz, (bkz: takat).
bî-tâkat	(f.a.s.) takatsiz, güçsüz.
bi-takdîr-illâhi teâlâ	(a. cü.) Allah'ın takdiriyle.
bî-taksîr	(f.a.s.) kusuru, eksiği olmayan.
bî-takvâ	(f.a.s.) ibâdetsiz, günahkâr.
bi-tamâmihâ, bi-tamâmihî	(a.cü.) tamamıyla, hepsi.
bî-taraf	(f.a.b.s.) tarafsız.
bî-tarafâne	(f.a.zf.) tarafsızca, herhangi bir kimseyi ve yanı tutmaksızın.
bi-tarîk-il-evlâ	mant. haydi haydi, aforti-yori.
bîte	(a.i.) geceleme, gece kalma, gecele-yiş. (bkz: beytûtet, bîtet).
bî-tedbîr	(f.a.s.) tedbirsiz, çaresiz.
bîtet	(a.i.) gece kalma, geceleme, (bkz: beytûtet, bîte). kesinti, kesilen bir şeyin ufak
bitke	(a.i.) ufak parçalan.
bitke-i haşeb	tahta parçası, talaş.
bitlâb	(f.i.) hurma çiçeğinin kapçığı, tomurcuğu.
bi-t-tab'	(a.zf.) tabiatıyla, tabîî olarak.
bi-t-tafsîl	(a.b.zf.) etrafıyla, uzun uzadıya.
bi-t-tahkîk	(a.zf.) tahkik ile, tahkik ederek, araştırarak.
bi-t-tahrîk	(a.zf.) 1. hareket ettirerek, oynatarak. 2. teşvik ederek, kışkırtarak, (bkz: bit-tişvîk).
bi-t-tamâm	(a.zf.) tamamıyla, (bkz: bi-tamâmihî, tamamen).
bi-t-tarîk	(a. zf.) yoluyla.
bi-t-tarîk-it-tecrîd	(a.zf.) tecrit, ayırma yoluyla.
bi-t-tarîk-it-temsîl	(a. zf.) benzetme yoluyla.
bi-t-tasmîm	(a.zf.) kurarak, tasarlayarak.
bi-t-tav'	(a.zf.) istek ile.
bi-t-tavassut kabûl	eko. poliçenin muhatabı tarafından kabul edilmemesi hâlinde, ikinci bir şahıs tarafından yapılan ve işin yürütülmesini kolaylaştıran kabul.
bi-t-tavassut tediye	eko. tediyesi red ve protesto edilen poliçenin üzerinde ismi bulunan herhangi bir şahıs adına, poliçe bedelinin herhangi biri tarafından ödenmesi.
bi-t-teâdî	(a.zf.) zulüm ile, hakkı ve kanunu çiğneyerek.
bi-t-tedrîc	(a.zf.) derece derece, azar azar.
bi-t-tesâdüf	(a.zf.) tesadüfen, rastgele.
bi-t-te'sîr	(a.zf.) te'sir ederek, *etkileyerek.
bi-t-teşvîk	(a.zf.) teşvîk ederek, kışkırtarak, (bkz: bi-t-tahrîk2).
bi-t-tevkîf	(a.zf.) tevkif edilerek, tutuklanarak.
bityâr, bityâre	(f-i-) elem, keder, sıkıntı.
biûza	(a.i.) sivrisinek.
bîv	(f.i.) güve.
bivâbet	(a.i.). (bkz. bevâbet).
bî-vakt	(f.a.b.s.) vakitsiz, uygunsuz. (bkz. nâ-be-hengâm, nâ-be-mevsim).
bivân	(a.i.c. büven, ebvine). (bkz: bevân, bevvân).
bîvâr	(f.s.) "onbin" sayısı, (bkz: bîver).
bîvâre	(f.s.) âciz, garip, kimsesiz.

bî-vâye	(f.b.s.) behresiz, nasipsiz, mahrum.
bîvâyegî	(f.i.) fakirlik.
bîvâz	(f.i.) 1. yarasa, (bkz: huffâş). 2. muvafakat, kabul.
bîve	(f.s.) kocasız kadın, dul.
bî-vech	(f.a.b.s.) sebebsiz.
bî-vefâ	(f.a.b.s.) vefasız, hayırsız; dönek.
bî-vefâyî	(f.a.b.i.) vefasızlık.
bîvegî	(f.i.) dulluk.
bî-vend	(f.b.s.) gadir, vefasızlık.
bîver	(f.i.). (bkz. bîvâr).
bîve-zen	(f.b.s.) dul kadın.
bî-vukuf	(f.a.b.s.) durmayan.
bî-vücûd	(f.a.b.s.) vücutsuz.
biya'	(a.i. bîa'nın c.) kiliseler, (bkz: savâmi).
biyâet	(a.i.c. biyâât) satılık mal.
biyâh	(a.i.c. büyâh) ufak balık, (bkz: beyâh).
biz-	(a.e.) -e, ile, -rek mânâsına gelip, eklendiği -şemsiye harfleriyle başlayan- kelimeleri zarf yapar.
Bi-z-ziyâre	ziyaretle.
Bi-z-zikr	zikrederek.
Bi-z-zarûre	zarurî olarak., gibi.
-bîz	(f.s.) eleyen, kalburdan geçiren; tarayan.
Fitne-bîz	fitneci, entrikacı.
bizâ'	(a.i.) birisine kaba ve çirkin muamelede bulunma.
bî-zâd	(f.a.b.s.) zahîresiz, azıksız.
bîzâr	(f.s.) rahatsız, bıkmış, usanmış, küskün.
bîzâre	(f.i.) hîle, desîse, al.
bîzâre-i bîdâre	âşık hilesi.
bîzârî	(f.i.) bezginlik, küskünlük.
bi-zâtihi	(a.zf) kendiliğinden.
Müteharrik bi-zâtihi	kendi işler, otomatik.
bizâz	(a.i.) pejmürdelik, perişanlık, kıyafetsizlik, (bkz: bezâzet, büzûzet).
bî-zebân	(f.b.s.c. bî-zebânân) dilsiz.
bî-zeneb	(a.b.s.) zool. kuyruksuz, fr. anoure.
bî-zer	(f.b.s.) 1. altınsız. 2. hasis, cimri, pinti.
bî-zevâl	(f.a.b.s.) zevalsiz, sonu olmayan, (bkz: ebedî, câvid, câvidân, sermed, sermedi).
bizh	(a.i.) eli kesilmiş olan adamın elindeki yara.
bizişk	(f.i.) hekim, doktor, (bkz: bi-cişk).
bizişkî	(f.i.) hekimlik, cerrahlık.
bî-ziyâ	(f.a.b.s.) ziyâsız, ışıksız, karanlık.
bizlâh	(a.s.) ; çenesi düşük, geveze [adam].
bizle	(a.i.) gündelik elbise.
bizle	(f.i.) lâtife, şaka. (bkz: bezle).
bi-z-zarûre	(a.zf.) ister istemez.
bi-z-zât	(a.zf. c. bi-z-zevât) kendi, kendisi, (bkz: bi-n-nefs).
bornûz	(a.i.) kollu ve başlıklı hamam havlusu, (bkz. bürnüs).
bostân	(f.i.) 1. sebze bahçesi. 2. kavun karpuz, (bkz. bûstân).

bostâncıyân, bostâniyân	saray teşkilâtında, pâdişâh saraylarının korunması ile vazifeli olan kimseler, bostancılar.
bölükât-ı seb'a	(t.a.b.i.) Dev-leti'nin Mısır'daki 7 ocaktan ibaret olan askerî teşkilâtı.
bû	(a.i.) baba. (bkz: eb).
bû	(f.i.) koku. (bkz: bûy).
buâk	(a.i.) 1. şiddetli sel. 2. ansızın gelen yağmur. 3. şiddetli ses, haykırış,
bûb	(f.i.) 1. ağır ve pahalı ev döşemesi. 2. kıymetli kumaştan yapılmış yaygı.
bûbürd, bûbürdek	(f.i.) bülbül (bkz: andelîb, hezâr).
bu'd	(a.i.c. eb'âd) 1. uzaklık.
Bu'd-i mesâfe	gidilen yolun uzaklığı. 2. aralık.
bu'd-i beyn-el-hücrevî	anat. göze arası boşluğu, fr. espace intercellulaire. 3.geo. boy u t.
bu'd-i mizvâ	astr. râsıtla semâdaki iki yıldız istikameti arasında, râsıdın gözünde meydana gelen açı.
bu'd-i mücerred	varsayılan uzay.
bu'd-i nîreyn usûlü	top. deniz haritalarında çoklukla tatbik edilen bir ölçme usûlü.
bu'd-i kutb	astr. kutup uzaklığı, fr. dis-tance polaire.
bu'd-i mihrâkî	fiz. odak uzaklığı, fr. distance focale.
bu'd-i mümass	mat. 'teğet uzunluğu, fr. longueur de tangente.
bu'd-i müzevvâ	astr. *açı uzaklığı, fr. distance angulaire.
bu'd-i semt-ür-re's	mat. başucu uzaklığı, fr. distance zenithale.
bûd	(f.i.) varlık.
bu'd ü nebûd	var yok.
bu'dân	(baîd'in c.) ıraklar, uzaklar.
bûdene	(f.i.) 1. çil [kuş]. 2. bıldırcın. (bkz. selva).'
budha	(a.i.) saha, meydan, avlu.
budû'	(a.i.) l. anlama. 2. can sıkılma.
bûd ü ne-bûd	(f.b.i.) insanın bütün malı ve eşyası, varı yoğu.
bû-fürûş	(f.b.i.) koku satan.
bûğ	(f.i.) kucakta, omuzda, elde götürülmek üzere hazırlanmış eşya çıkını.
bugas	(a.i.) leş yiyen kuşlar.
bugat	(a.i. bâgi'nin c.) haksızlık edenler, serkeşler, âsîler.
buğrâ	(f.i.) 1. turna kuşu; turna sürüsünün önünde uçan turna horozu. 2. Hârizm hükümdarlarından birinin lâkabı.
buğz	(a.i.) kin, nefret, sevmeme, (bkz: adavet).
bûh, bûhe	(a.i.) 1. çakır doğan, 2. erkek baykuş.
buhak	(a.i.) erkek kurt.
buhalâ'	(a.i. bahîl'in c.) cimriler, pintiler, tamahkârlar.
buhâr	buğu
buhârî	buhara mensup buğu ile ilgili
buhayre	(a.i.) küçük deniz, göl.
buhayre-i dem'iyye	anat. gözyaşı pınan.
buhbûha	(a.i.) orta yer, saha, alan.
buhl	(a.i.) cimrilik, pintilik, elsıkılığı. (bkz. ba'hl, buhûl).
buhle	(f.i.) semizotu.

buhrân	(a.i.) 1. hastalığın en ağır zamanı, nöbet, kriz. 2. meç. bir işin tehlikeli, karışık bir hâl alması.
buhrân-ı ceyyid	hastalığın iyiye yüz tuttuğunu gösteren nöbet
buhrân-ı kâmil,	hastalığın iyiye yüz tuttuğunu gösteren nöbet
buhrân-ı mahmud	hastalığın iyiye yüz tuttuğunu gösteren nöbet.
buhrân-ı redi'	hastalığın fenalaşma nöbeti.
buhrân-ı vükelâ	kabine buhranı.
buhran sühûneti	fiz. kritik sıcaklık.
buht	(f.i.) oğul. (bkz: ferzend, mahdum).
buht	(a.i.) zool. iki hörgüçlü deve.
buhte	(f.s.). (bkz: bahte).
buhtû, buhtûr	(f.i.) gök gürültüsü. (bkz: ra'd).
Buhtunnasar	(a.h.i.) Beyt-ül-Mukaddes'i harabeden ve yetmiş bin Yahudiyi öldürdüğü söylenen Bâbil Kralı Nebukadnezar.
buhû'	(a.i.) alçakgönüllülükle hakkını isteme.
buhûh	(a.i.) ses kısıklığı.
buhûl	(a.i.) cimrilik, (bkz: bahl, buhl).
buhur	(a.i. bahr'in c.) denizler, (bkz: bihâr, ebhâr, ebhur).
buhûr	(f.i.) tütsü.
buhûr-i meryem	bot. tavşankulağı, siklamen, fr. cyclamen.
buhûr-dân	tütsülük. (bkz: bahûr-dân).
bûjene	(f.i.) 1. henüz açılmamış çiçek, konca. 2. tomurcuk, (bkz. bür-ûm, bür'ûme).
buk	(a.i.) boru; düdük.
buk'a	(a.i.c. bıka') 1. yer, toprak, ülke. 2. büyük yapı. 3. benek, leke.
buk'a buk'a	(a.zf.) yer yer, memleket memleket.
bûkalemûn	(f.i.) 1. bulunduğu yerin rengine giren ve böcek yiyen, sıçan büyüklüğünde bir hayvan. 2. meç. düşüncesini, kanâatini ve işini sık sık değiştiren kimse.
bukkarî	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. âfet, musibet, belâ. 2 . s . yalan söz.
Bukrat	(a.h.i.) eski Yunan hekimi meşhur Hipokratis.
bukratî	(a.s.) eski Yunan hekimi ünlü Hipokratis'e ait, onunla ilgili.
bukratiyyûn	(a.i.c.) ünlü hekim Hipokratis'in yolunda, izinde olanlar.
bukta	(a.s.) 1. dağınık, perişan. 2. i. cemâat, güruh, kalabalık.
bu'kûke	(a.i.) izdiham, kalabalık.
bu'kûket-üs-sayf	yaz mevsiminin en sıcak zamanı.
bu'kûket-üş-şitâ'	kışın zemherirdeki hali.
Bukul	("ku" uzun okunur, a.i. bakl'in c.) sebzeler, otlar, yeşillikler.
bu'le	(a.s.) çok yiyen, obur. (bkz: ekûl).
bûm, bûme	(a.f.i.) zool. baykuş.
bûm-i musîbet	belâ baykuşu.
bûm	(f.i.) 1. yer, toprak, yurt. 2. sürülmemiş tarla. 3. tabîat, huy.
bûmbâr, bûnbâr	(f.i.) 1. koyun ve benzeri hayvanların kalın bağırsağı. 2. bağırsak, kıyma, pirinç ve şâire ile doldurularak yapılan bir yemek.
bûme	(a.i.) zool. baykuş.
bûmehen, bûmehin	(f-i-) 1. yer sarsıntısı, deprem, (bkz. bûmhen). 2. koyun bağırsağı.

bûmhen	(f.i.) . (bkz. bûmehen, bûmehîn).
bûn	(f.s.) 1. kolay. 2. i. dip, nihayet. 3.i. temizlenmiş koyun bağırsağı. 4. i. rahim.
bunduk, bunduka	(a.i.) 1. ufak ve yuvarlak tane. 2. tüfek kurşunu.
bunduk	(f.i.) fındık, (bkz: büste).
Bundukî	(f.i.) bir altın para. Türkçede "Fındık altını" denilen Bundukî adı, Venedik şehrinin Arapça adı olan Bundukiyye'den gelmiştir.
bundukiyye	(a.i.) Tatar oku. [bunduk kelimesinden gelen bu ad, Arapçada ve bâzı Türk lehçelerinde yaşamış olup daha ziyâde Arap âleminin doğu bölgelerinde kullanılmıştır].
bûr	(f.s.) 1. fıstıkî renk. 2. i. doru, kızıla çalar at. 3. i. zool. sülün.
bûr	(a.i.) dünyâ ve ahrete hayrı olmayan kimse.
Burâk	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in Mî-raç'ta bindiği binek.
Burak-ı Cem	Hz. Süleyman'ın uçan tahtını taşıyan rüzgâr.
bûrânî	f.i.) pirinçli ve yoğurtlu ıspanak ve benzeri sebze yemeği.
burbûr	(a.i.) bulgur, haşlanmış buğdayın döğülmüşü.
burc	(a.i.c. burûc) 1. kale, hisar çıkıntısı kule. 2. yuvarlak bina. 3. Güneşin ayrıldığı on iki kısımdan herbiri. 4. herhangi bir şekil gösterilen ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yıldızlar kümesi.
burc-i âbî	sulu burç. [Seretan, Akrep, Hut (Balıklar) burcu].
burc-i âteşî, burc-i âzerî	ateşli burç. [Hamel (kuzu), Esed (Arslan), Kavis (Yay) burcu].
burc-i bâdî	havalı burç. [Cevza (ikizler), Terazi (Aquarius) burcu].
burc-i eşref-ahter mîzân	uğurlu yıldızlardan meydana gelen Terazi burcu.
burc-i Delfîn	astr. Yunus, fr. auphin.
burc-i evliyâ	Bağdat şehri.
burc-i hûşe	1) Sünbüle burcu; 2) Arslan burcu.
burc-i Süreyya	meç. güzelin ağzı.
Burc-ül-Esed	astr. Arslan takımyıldızı.
burcâs	(a.i.) yüksekte bulunan nişangâh, hedef.
burcuma	(a.i.) parmak boğumu, parmak boğumlarının oynak yerlerindeki kemiklerin sivrileri.
bûre	(f.i.) 1. kuyumcuların kullandıkları tuza benzer bir madde. 2. nebat şekeri, (bkz. teberzed).
bu're	(a.i.) 1. çukur. 2. çölde çukur biçiminde yapılan ocak.
burha	(a.i.) çok cins olan dişi deve.
bûriyâ	(f.i.) hasır.
bûriyâ-bâf	(f.b.s.) hasır dokuyan,hasırcı.
burûc	(a.i. burc'un c.) hisarlar, kuleler. (bkz. burç).
burûc-i isnâ aşer	(Güneş medarının) on iki burcu. [Hamel, Sevr, Cevza, Seretan, Esed, Sünbüle, Mizan, Akreb, Kavs, Cedy, Delv,
burût	(a.i.) bıyık.
Burzag	(a.i.) 1. delikanlılık çağındaki neşe.s. etine dolgun delikanlı, (bkz: ber-zûg).
bûs, bûse	(f-i-) öpme, öpücük, öpüş.
bûs ü kenâr	öpme ve kucaklama.
-bûs	(f.s.) öpen.
Dâmen-bûs	etek öpen.

busat	(a.i. bisât'ın c.) kilimler, döşekler, minderler, keçe yaygılar.
bûse-câ	(f.b.i.) öpecek yer.
bûse-çîn	(f.b.s.) buse, öpücük alan, toplayan, (bkz: bûse-rübâ).
bûse-gâh, bûse-geh	(f.b.i.) öpülecek yer.
bûse-lik	(f.b.i.). (bkz. pûselik).
bûselik-nevrûz	muz. Hızır Bin Abdullah'ın edvarında geçen, buselik makamıyla nevruz sesinden meydana gelmiş terkip.
bûsende	(f.s.) öpen, öpücü.
bûse-rübâ	(f.b.s.) buse, öpücük toplayan, kapan, alan. (bkz. bûse-çîn).
bûse-şikesten	(f.b.i.) şapır şupur öpüş, öpme.
buseyle	(a.i.) bot. soğancık.
bûse-zen	(f.b.s.) -öpücü, öpen. (bkz. busende).
bûs-gâh	(f.b.i.) öpülecek yer. (bkz: bûse-gâh, bûse-geh).
bûsî	(f.i.) öpme.
Dâmen-bûsî	etek öpme.
Dest-bûsî	el öpme.
bûsîde	(f.s.) öpülmüş.
bûsîden	(f.m.) öpmek.
bûsîr	(f.i.) bot. sığır kuyruğu denilen ve ayı kulağına benzeyen bir ot.
bûsiş	(f.i.) şapırtılı öpüş.
Busm	(a.i.) serçe parmak ile adsız parmağın uçlan açıldığı zaman aradaki açıklık.
bûstân	(f.i.) 1. gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer, bahçe, (bkz: bostan, bûstân). 2. Şiraz'lı Şeyh Sadî'nin ünlü eseri.
bustân-bân	(f.b.i.) bahçıvan.
bûstân-efrûz	(f.b.i.). (bkz. bûstân-fürûz).
bûstân-fürûz	(f.b.i.) bot. katmerli horozibiği denilen bir çiçek.
bûstânî	(f.s.) bostana ait.
bûstân-pîrâ	(f.b.i.) "bahçe süsleyen" bahçıvan.
bûstân-serâ	(f.b.i.) bahçe içinde bulunan köşk.
busu'	(a.i. basî'in c.) terler.
bu'sûsâ	(a.i.) ufak ve parlak bir böcek, tatarcık.
bûş	(f.i.) hastalanan koyun, keçi gibi hayvanları sağaltmak için bacaklarına yapıştırılan bir çeşit laden.
butayn	(a.i.) kanncık, küçük karın veya göz, hücre.
butayn-i eymen	anat. sağ kanncık.
butayn-i eyser	anat. sol kanncık.
bûte	(f.i.) 1. kökünden çıkar çıkmaz, dal ve yapraklan yerlere yayılan, gövdesiz ve kısa saplı nebatlar. 2. kuyumcuların altın ve gümüş erittikleri kap, kuyumcu kalıbı, pota. 3. g. s. çeşme, mezartaşı, sebil v.b. gibi mermer veya değerli taşlardan yapılan eserler üzerine ucu kıvrık bir yaprak şeklinde oyma motif.
butha	(a.i.) iyi huy.
butîmâr	(f.i.) zool. çok zaman su kenarlannda bulunan ve balıkçıl denilen, sorguçlu ve kırmızı gagalı bir kuş.
butlân	bâtıllık, boşluk, çürüklük, beyhûdelik. (bkz. butûl).
butlân-ı da'vâ	dâvanın esassız, haksız, boş oluşu.
butu'	(a.i.) gecikme, geç kalma.

butûl (a.i.) boşluk, çürüklük, beyhûdelik. (bkz: butlan).
butûn (a.i. batn'ın c.) 1. karınlar. 2. nesiller, soylar.
buûle (a.i.) kadın, eş. (bkz: zevce).
buûlet (a.i.) kankocalık, eşlik.
buus, buûs yokluk içinde bulunma.
bûy (f.i.) 1. koku.
bûy-i ezhâr çiçeklerin kokusu.
bûy-i ruh rûh'un kokusu. 2. ümit, umma.
bûy-i ümîd (*umut kokusu) ümit belirtisi.
bûy-i vefâ (vefa kokusu) (karşılıklı) vefa bulmak ümidi. 3. sevgi. 4. tamah. 5. huy, tabiat. 6. kısmet, pay, nasip.
bûyâ (f.s.) güzel kokulu.
Buyahyâ (f.i.) Azrail.
bûyçe (f.i.) bot. sarmaşık [ot].
bûy-dân (f-b.i.) tuvalet çekmecesi.
bûy-dâr (f.b.s.) kokulu.
bûye (f.i.) özleme.
bûyî (f.i.) kokululuk.
bûyîden (f.m.) koklamak.
bûyiş (f.i.) kokma.
bûy-perest (f.b.i.) av köpeği.
bûysûz (f.b.i.) buhurdan.
bûzâr (f.i.) tarçın, biber, karanfil, kimyon ve benzerleri gibi baharlar.
bûzîdân (f.i.) bot. tilki hayası, semizlik otu veya koç otu denilen ve ilâç olarak kullanılan bir ot.
bûzîne, bûzine, bûznîne (f i) maymun.
buzm (a.i.) 1. nefs. 2. başak.
buzra (a.i.) anat. üst dudağın ortasından dışarı doğru taşan et parçası.
bü-bü' (a.i.) 1. gözbebeği. 2. meç. en değerli, en kıymetli olan şey.
büc (f.i.) keçi.
bücâl (f.i.) 1. kömür. 2. ateş koru. (bkz: zügal).
bücc (a.i.) kuş yavrusu, palazı.
bücdet (a.i.) ilim, bilgi.
bücr (a.s.) 1. şer, fena, kötü. 2. şaşılacak şey.
bücriyy, bücriyye (a.i.) âfet, belâ, musibet.
bücûd (a.i.) oturma [bir yerde], (bkz: tebcîd).
bücûl, bücül (f.i.) anat. topuk kemiği, aşık kemiği.
bücûs (a.i.) sövme, (bkz: şetm).
büç , beç (f.i.) ağzın iç tarafı, avurt.
büd (f.s.) 1. sahip. 2. i. maşa. (bkz: büde2).
büdâd (a.i.) 1. hisse, nasip, pay. 2. nihayet, son. (bkz: büdde).
Büdalâ' (a.s. bedîl'in c.) budala, sersem, akılsız, bön kimseler [müfret olarak kullanılır; müfredi "bedîl" Türkçede kullanılmaz].
büdbüdek (f.i.) çavuşkuşu, ibibik kuşu. (bkz: hüdhüd).
büdd (a.i.) 1. ayrılma, uzaklaşma; vazgeçme, (bkz: tebâüd). 2. vazgeçme.
büdde (a.i.) 1. nasip, hisse, pay. 2. nihayet, son. (bkz: büdâd, encam).

büde (f.i.) 1. ağaç kavı. 2. maşa. (bkz: büd2).
büdün (a.i. bedene'nin c.) kurbanlık develer.
büdûr (a.i.) hızla geçme, ileri geçme.
bügas ("ga" uzun okunur, a.i.). (bkz. begas).
bühlel (a.s.). (bkz. behlel).
bühlûl (a.s.). (bkz: behlûl).
bühme bühüm, bihâm; c.c. bihâmât). (bkz: behme).
bühr (a.i.) sık sık soluma, soluganlık.
bühre (a.i.) 1. geniş yer. 2. dere içindeki çayırlık ve sazlık. 3. kesik kesik soluyuş.
büht (a.i.) 1. yalan, iftira. 2. bir seyyarenin (gezegen) bir günlük hareketi.
bühtân yalan, iftira.
bühtür, bühtüre (a.s.) kısa, bodur.
Bühûr (a.s.) aydınlık, ışıklı.
bühüt (a.i. behût'un c.) duyanları hayrete düşüren yalan ve iftiralar.
bühüvv (a.i. behv, behve'nin c.) 1. misafir odaları. 2. yer altındaki hayvan ahırları.
büjhân imrenme.
büjmeje (f.i.) kaya keleri, kertenkele.
büjûl (f.i.) topuk kemiği; aşık kemiği.
bükâ' (a.i.) ağlama, gözyaşı dökme.
bükâ-yı sürûr sevinçten doğan gözyaşı.
bükâ-yı şedîd hüngür hüngür ağlama.
bükâ-alûd (f.b.s.) ağlatıcı.
bükâ-engîz (f.b.s.) ağlatıcı.
bükât (a.s. bâkî'nin c.) ağlayanlar.
bükm (a.s. ebkem'den) dilsizler.
bükre (a.i.) sabah, seher, erken, tan yeri. (bkz: bâmdâd).
bükse (a.i.) 1. saksı. 2. kiremit parçası. 3. kaydırak.
bü-l-aceb (a.s.) çok acayip, çok tuhaf, çok şaşılacak şey.
bü-l-acebî (a.i.) çok acâiplik, çok tuhanık.
bü-l-acebter (a.b.s.) son derece şaşılacak şey.
bülâlet (a.i.) yaşlık, ıslaklık, (bkz: bü-lûlet).
bülbül (a.i.c. belâbil) güzel öten mâruf kuş. (bkz: andelîb, hezâr).
bülbül-i genc meç. baykuş.
bülbül-i nâlân ağlayan bülbül.
bülbül-i şeydâ çılgın bülbül.
bülbülân (f.i. bülbül'ün c.) bülbüller.
bülbüle (a.i.) 1. şarap. 2. kadeh. 3. renkli deri. 4. bir çeşit zerdali,
bülbülî (a.i.) emzikli su kabı.
büldân beld, belde'nin c.) şehirler, memleketler, iller.
bülega' (a.s. belîğ'in c.) beliğ olanlar, belagat sahipleri, düzgün ve tertipli olarak meramını anlatanlar.
bülehâ (a.i.) ahmaklar, budalalar.
bülend (f.s.) yüksek, yüce. [doğrusu "belend" dir], (bkz: belend).
bülend-ahter (f.b.s.) yıldızı yüksek, talihi uygun.
bülend-âvâz (f.b.i.) yüksek ses, haykırma.
bülend-bâlâ (f.b.s.) uzun boylu.
bülend-bîn (f.b.s.) 1. himmeti, gayreti büyük. 2. çok hırslı.

bülend-girây	(f.b.s.) büyüklüğe eğilen.
bülend-himmet	(f.a.b.s.) iyi çalışır; himmeti, gayreti, çalışması yüksek olan.
bülendî	(f.i.) yücelik, yükseklik.
bülend-iktidâr	(f.a.b.s.) çok kuvvetli.
bülend-kadd	(f.a.b.s.) boyu uzun ve biçimli olan [adam], (bkz. reşîk, serv-endâm).
bülend-nazar	(f.b.s.). (bkz. Bülend-bîn).
bülend-pâye	(f.b.s.) payesi, rütbesi yüksek.
bülend-per	(f.b.s.) yüksekte uçan. (bkz. bâlâ-pervâz).
bülend-pervâz	(f.b.s.) "yüksek uçan" izzetinefis, onur sahibi.
bülend-ter	(f.b.s.) daha yüksek.
bülend-terîn	(f.b.s.) en yüksek.
bü-l-fudûl	(f.b.s.) boşboğaz, münasebetsiz söz söyleyen, kendinden büyük işlere karışan [kimse].
bü-l-fudûlâne	(f.zf.) dangalaklıkla, boşboğazlıkla.
bü-l-fudûlî	(f.b.i.) dangalaklık, boşboğazlık.
bülga	(a. i.) geçinecek kadar şey, varlık.
[Bülgat-ül-ehbâb	Osmanlı şâirlerinden merhum Râsih Bey'in henüz basılmamış olan edebî bir eserinin adı olduğu rivayet edilmektedir].
bülgâk	(f.i.) kavga, kargaşalık.
bül-gâme	(f.b.s.) her şeye istekli olan. (bkz. bül-heves).
bülgat	(a. i.) geçinmeye yetecek kadar olan şey.
bülgune	("gu" uzun okunur, f.i.) Kadınların yüzlerine sürdükleri bir çeşit düzgün, allık, (bkz. algune).
bül-heves	(f.b.s.) aklına geleni yapmak isteyen, keyfine buyruk, maymun iştahlı, her şeye istekli, isteği çok kimse, (bkz. bül-gâme).
bül-hevesâne	(f.b.zf.) maymun iştahlıcasına.
bül-hevesî	(f.b.i.) sebatsızlık, maymun iştahlılık.
bülû'	(a.i.) büyük, ilâçlı hap.
bülûc	(f.i.) 1. nişan. 2. horoz ibiği. 3. h. i. Bülûcistan halkından olan.
bülûg	(a.i.) erkeklik yaşına girme, erginlik.
bülûh	(a.i.) âciz, beceriksiz, yorgun olma; yaramama.
bülûkka	(a.i.c. belâkîk) düz ova; çöl. ["belûkka" şekli de kullanılır].
bülûl	(a.i.). (bkz. belûl).
bülûlet	(a.i.) yaşlık, ıslaklık, (bkz: bülâlet).
bül'ûm, bül'um	(a.i.) hançere, gırtlak, (bkz: bel'ûm).
bül-vefâ	(a.s.) çok vefalı.
bün	(f.i.) esas, kök, temel, dip; son.
bün-i bagal	koltuk altı.
bün-i bînî	burun ucu.
bün-i câh	kuyunun dibi.
bün-i hisâr	kalenin dibi.
bün-i hûşe	üzüm çöpü, sapı.
bün-i nâhûn	1) tırnak kökü; 2) acele.
bün-i rân	kasık.
bün-âver	(f.b.s.) köklü, yerleşmiş.
bünbek	(a.i.) kadırga balığı denilen bir nevî deniz canavarı, ["benbek" de doğrudur], (bkz: benbek).

bündâd	(f.i.) 1. esas bina, temel. 2. duvar , set, destek, payanda, (bkz: bünlâd).
bündâr	(f.i.) ev bark sahibi, zengin, asîl ve kibirli kimse.
büngâh	(f.i.) içine para, eşya ve yolculuk malzemesi konulan oda, yer, çadır, şey.
bünk	(a.s.) 1. bir şeyin aslı, hâlisi. 2. dut ağacı kabuğuna benzer, hoş kokulu bir çeşit kabuk.
bünlâd	(f.i.) 1. esas bina, temel. 2. duvar, set, destek, payanda, (bkz: bündâd).
bünn	(a.i.) 1. Yemen'de yetişen kahve ve ağacı. 2. Arabistan'da kahve ağacının yapraklarından ve henüz olmamış meyvasından yapılan bir çeşit turşu ve salata.
bünûd	(a.i. bend'in c.) büyük bayraklar, sancaklar. [Farsçadan Arapçalaştırılmıştır].
bünüvvet	(a.i.) oğulluk, evlâtlık.
bünyâd	(f.i.) 1. asıl, esas, temel. 2. bina, yapı.
bünyâd-ı kavî	sağlam yapı.
bünyâd-ı zulm	zulüm yapısı.
bünyâd-ger	(f.b.s.) bina yapan.
bünyân	(a.i.) yapı, bina.
bünyân-ı kavî	sağlam yapı.
bünye	(a.i.) 1. beden, vücut. 2. yapı, yapılış, kuruluş [doğrusu "binye" dir].
bünye-i dâhiliyye	bot. iç yapı, f r. structure interne.
bünye-i sünâiyye	bot. ikinci yapı, fr. structure secondaire.
bünye-i ûlâ	bot. birinci yapı, fr. structure primaire.
bünye-hîz	(a.f.b.s.) bünyeyi kaldıran, vücûdu canlandıran.
bünyevî	(a.s.) bünyeye ait, bünye ile ilgili.
bür'	(a.i.) hastanın iyiliğe yüz tutması, (bkz: ber', buru').
Bürâ'	(a.i.) 1. ağaç yongası. 2. törpüden çıkan kırıntı.
bürâd	(a.s.) soğuk, (bkz: bürûd1).
bürâye	(a.i.) yontulan ağaçtan çıkan döküntü, yonga.
bürcüme	(a.i.c. berâcim) parmak boğumu; parmak boğumlarının oynak yerlerindeki kemiklerin sivrileri.
bürd	(a.i.) bir çeşit çubuklu kumaş, aba.
bürd-i Hazremî	Hadramut bölgesinde dokunan aba.
bürd-i muhattat	çizgili, çubuklu kumaş.
bürd-i Yemânî	makbul bir Yemen dokuması.
bürd	(f.i.) bilmece, bulmaca; muamma.
bürdâ'	(a.i.) hek. sıtma hastalığı.
bürdbâr	(f.s.) uysal, ağırbaşlı, sabırlı, tahammüllü, sıkıntıya katlanan [kimse].
Bürdbârî	(f.i.) sabırlılık, ağırbaşlılık.
bürde	(a.i.) Arab'ın giydiği bir çeşit aba, hırka.
Kasîde-i bürde	Kâab bin Züheyr'in, Hz. Muhammed önünde okuduğu kasideye karşı, Hz. Muhammed'in sırtından çıkardığı hırkayı kendisine giydirmesiyle meşhur olan bir kasidenin adı.
-bürde	(f.b.) isimlere eklenerek "götürülmüş, götürmüş, götüren" mânâlarına birleşik kelimeler yapar.
Dil-bürde	âşık gibi..

bürdek	(f.i.) küçük bilmece.
bürehâ'	(a.i.) şiddetli azap, sıkıntı.
bürehne	(f.s.) açık, çıplak, yalın, ["be-rehne" olarak da kullanılır].
bürehne-gî	(f.i.) çıplaklık, ["bereh-ne-gî" olarak da kullanılır].
bürehne-pâ[y]	(f.b.s.) yalınayak.
bürehne-ser	(f.b.s.) başıaçık, başıkabak.
bürehne-sîne	(f.b.s.) göğsü, bağrı açık.
bürgu	("gu" uzun okunur, f.i.) boru denilen bir müzik âleti.
bürgus	(a.i.c. berâgîs) pire.
bürgu-zen	("f.b. s.) boru çalan, borucu.
Bürhân	(a.i.c. berâhîn) delîl, ispat, tanık, (bkz: hüccet).
bürhân-ı katı'	l) red için söz götürmeyecek surette doğruluğu ispata tanık olan sağlam senet; 2) Ahmet Asım Efendi'nin Farsçadan Türkçeye bir lügati.
Bürhân-ı mesîh	Hz. İsa'nın mucizesi.
bürhân-ı mîzânî	mantığa uygun olan delil.
bürhân-ı râcî	bir meselenin ispatı.
bürhân-ı limni	mant. tümdengelim.
bürhân-ı süllemî	sonsuzluk kavramı tartışılırken kullanılan "kademeli delil".
bürhân-ı tezâyüf	sonsuzluk kavramı tartışılırken ileri sürülen karşılıklı ilinti delili.
bürhânî	ispatlayıcı, açıklayıcı.
Bürhâniyye	(a.i.) Ahmediyye tarî-katinin 6 şubesinden biri. [ötekiler Sinâniyye, Uşşâkıyye, Ramazâniyye, Cerrâhiyye, Mıs-riyye].
bürhân-türsî	(a.f.b.i.) uzayın sonluluğunu ispat etmek için kullanılan teorem.
bürhe	(a.i.) müddet, uzun zaman.
Ba'de bürhet-in	bir hayli zamandan sonra.
bürhet-en min-ez-zemân	bir hayli zaman.
bürhûn	(f.i.) l. kemer; duvar. 2. çember, dâire. 3. mâni, çift; avlu. 4. ev ve kale kapısı, (bkz: berhûb1'2).
bürîde	(f.s.; kesilmiş ["kesmek, kesilmek" mânâsına gelen bürîden mastarından].
bürîde-düm	(kuyruğu kesik) talihsiz.
bürîdegî	(f.i.) kesilmişlik.
bürîde-ser	(f.b.s.) başı kesik.
bürîde-zebân	(dili kesilmiş) sessiz, az konuşan.
bürîn	(f.i.) dilim, [en çok meyvalarda kullanılır],
bürka'	(a.i.) kadınların örtündükleri peçe, tül, yaşmak, yüzörtüsü. (bkz: berku', bürku').
bürka'-fiken	(a.b.s.) örtü açan, örtü atan.
bürkân	(a.i.) yanardağ, volkan.
bürkan	l- beyaz tenli adanı. 2. zool. alaca çekirge ["birkan" şeklinde de kullanılır).
bürkânî	yanardağa mensup, volkanik.
bürkâniyyet	(a.i.) jeol. volkanizm.
bürke	(a.i.) 1. martı kuşu. 2. kurbağa. 3. havuz, ufak göl [Arapçası birke dir].
bürke-i lâcivert	gökyüzü.
bürku'	(a.i.). (bkz: berku', bürka').

bürnâ	(f.s.) genç, delikanlı, yiğit, (bkz: bernâ, bürnâh, bürnâk).
bürnâh	(f.s.) genç, delikanlı, yiğit, (bkz: bernâ, burna, bürnâk).
bürnâk	(f.s.) genç, delikanlı, yiğit. (bkz. bernâ, burna, bürnâh).
bürnüs	(a.i.c. berânis) 1. Arapların üstten giydikleri bir giyecek; 2. kollu ve başlıklı hamam havlusu, bornoz. 3. bir çeşit kadın yeldirmesi.
bürr	(a.i.) buğday, (bkz: gendüm, hınta, kamh).
bürrân	(f.s.) keskin, kesici.
Hançer-i bürrân	keskin hançer.
Tîg-i bürrân	keskin kılıç.
Bürs	(f.i.) bot. ardıç ağacı meyvası.
bürsân	(f.i.) ejderhâ, büyük yılan, (bkz: su'bân).
bürsûte	(a.i.) tehlikeli yer.
bürsün	(a.i.c. berâsin) 1. insan eli. 2. yırtıcı hayvan pençesi. 3. develere vurulan bir çeşit damga, (bkz: birsan).
bürflüm	(a.i.) kadınların yüzlerini örttükleri örtü.
bürû'	(a.i.) 1. hasta iyiliğe yüz tutma, (bkz: ber', bur'). 2. bilgi, fazilet ve iyilikte benzerlerine olan üstünlük.
bürûd	(a.s.) 1. soğuk, (bkz: bürâd). 2. i. işten soğuma, bıkma.
bürûdet	(a.i.) soğukluk.
bürûdet-i hevâ	havanın soğukluğu.
bürûdet-i muâmele	yapılan muamelenin soğukluğu.
bürûdet-engîz	(a.f.b.s.) çok soğuk.
bürûfe	(f.i.) 1. sarık. 2. bel kuşağı. 3.mendil.
bürûk	(a.i.) un helvası, (bkz: berîk, berîke, habîs, habîsa).
bürûk	(a.i. berk'in c.) şimşekler.
bür'ûm, bür'ûme	(a.i.) bot. ağacın henüz açılmamış çiçeği, tomurcuğu.
bürût	(a.i.). (bkz. burût).
bürûz	(a.i.) 1. belirme, ortaya çıkma. 2. aşikâr, meydanda, (bkz. bevâh, hüveydâ).
büslet	(a.i.) şöhret, ün.
büsr, büsre	(a.s.c. bisâr) 1. her şeyin tazesi. 2. i. her şeyin ucu ve başı. 3. i. genç kız ve oğlan.
büssed	(a.i.) mercan [taş].
büstâh	(f.i.) küstah, utanmaz, edepsiz.
büstân	(a.i.c. besâtîn, besâtûn) bostan, bağ bahçe, (bkz: büstân). ["büstân" Farsça "büstân" kelimesinin Arapçalaştınlmışıdır].
büstânî	(a.i.) bostancı, bahçıvan.
büste	(f.i.) fındık, (bkz: bunduk, bun-duka).
büstek, büstec	(f.i.) 1. bot. akgünlük. 2. fıstık zamkı.
büstûka	(a.i.) küçük küp, küpçük.
büsûk	(a.i.) 1. ağacın boylanıp uzaması. 2. birinin akranına üstün olması.
büsûl	(a.i.) 1. akarların ve içilecek şeylerin, ekşiyerek veya mayalanarak tadının ağır ve buruşturucu olması. 2. bir şey haram olma.
büsûl, büsûr	(f.i.) lanet, beddua, ilenme, ilenç.
büsûr	(a.i. besr'in c.), (bkz. besr).
büsut	(a.i.) el açıklığı, civanmertlik, ["bi-sut" şeklinde de kullanılır].

büş	(f.i.) 1. kâhkül. 2. at yelesi. 3. s. eksik, noksan.
büşkânî	(a i) 1. kendi dilini bilmeyecek kadar ahmak adam. 2. Arap çocuğu olduğu halde Arapçayı bilmeyen ahmak.
büşrâ	(a.i.) müjde, sevinçli haber. (f.i.). 1. put. (bkz. çelîpâ,
büşter	(f.i.) hek. kurdeşen, pislikten veya kan bozukluğundan meydana gelen kaşındıncı bir hastalık.
büşterem, büşterî	(bkz. büşter).
büt	(f.i.c. bütan) sanem). 2. s. güzel.
büt-i perîneş	periye benzeyen güzel.
bütân	(f.s.) 1. putlar. 2. s. güzeller.
büteyrâ'	(a.i.) 1. Güneş, (bkz: hurşîd, mihr, şems). 2. sabah.
büt-hâne	(f.b.i.) puthâne. (bkz: sa-nem-hâne).
büt-kede	(f.b.i.) puthâne, puta tapanların ibâdet ettikleri yer.
büt-lâl	(f.b.s.) hayran olan, şaşa kalan. (bkz. mebhût).
büt-nigâr	(f.b.i.) putçu. (put îmalci,) portreci.
büt-perest	(f.b.s.) puta tapan.
büt-perestî	(f.b.i.) puta tapma.
büt-perîveş	(f.b.s.) peri gibi güzel.
büt-şiken	(f.b.s.) put kıran.
büt-şikestî	(f.b.i.) put kırıcılık
büt-tirâş	(f.b.s.) put, heykel yapan. (bkz: heykel-tırâş).
büt-tirâşî	(f.b.i.) put, heykel yapıcılık.
bütû'	(a.i.) 1. kesilme. 2. uzaklaşma.
bütûn	(a.i. batn'ın c.) 1. karınlar. 2. nesiller, soylar.
büvân	(a.i.c. ebvine) direk, çadır direği ["bivân" şekli de vardır].
büveyz	(a.i.) biy. yumurtacık, fr. ovule.
büyû'	(a.i. bey'in c.) satmalar, satışlar, satılmalar, satın almalar.
büyûd	(a.i.) yok olma. (bkz: bîd, beyâd, beydûdet).
büyûn	(a-i- bîn'in c.) bölgeler, mıntıkalar.
büyût	(a.i. beyt'in c.), (bkz. beyt).
büyûtât	(a.i. büyût'un c.) 1. ev kümeleri. 2. asilzade aileleri. 3. asîl kişiler.
büyûz	(a.i. beyz'in c.) yumurtalar.
büz	(f.i.) keçi. (bkz: teys).
büz-i kûhî	dağ keçisi.
büzâk	(a.i.) tükrük, salya.
büz-bân	(f.i.) keçi çobanı.
büzbeçe	(bkz: büzgale).
büz-dil	(f.b.s.) "keçi yürekli" korkak.
büzeyr	(a.i.) bot. sporcuk.
büzgale	("ga" uzun okunur, f.i.) oğlak, keçi yavrusu, (bkz: büzbeçe).
büzîçe	(f.i.) küçük keçi; oğlak.
büzm	(a.i.) 1. doğru rey. 2. kesin karar ve tahammül. 3 . kuvvet, sertlik.
büzûg	(a.i.) doğma, doğmaya başlama, çıkma.
büzûr	(a.i. bezr'in c.) tohumlar, taneler.
büzûrât	(a.i. bezr'in c. olan büzûr'un c.) bot. tohumlar, taneler, (bkz: büzûr).
büzûrât-ı müteharrike	bot. tüyleriyle hareket eden deniz bitkilerinin tohum hücreleri, zoospor.

Tarihvemedeniyet.org

büzûzet (a.i.) pejmürdelik, perişanlık, kıyafetsizlik, pintilik, (bkz: bezâzet, bizâz).

büzûzet-i hâl kıyafet perişanlığı, üstbaş döküklüğü.

büzürg (f.s.c. büzürgân) 1. büyük, ulu. (bkz: azîm, cesîm, kebîr). 2. i. şef, reis. 3. muz. Türk mûsikisinin çok az kullanılmış en eski mürekkep makamlanndandır. Hüseynî beşlisinin hüseynî perdesindeki şeddi, pûselik beşlisi ve çargâh beşlisinin rast perdesindeki şeddinden (yânî mahûr makamının pest beşlisinden) meydana gelmiştir. Ekseriya bu beşlilerde kanşık bir sür'atte seyredildikten sonra, rasttaki çargâh beşlisi ile inici bir şekilde rast perdesinde durulur. Güçlü birinci derecede, makamın terkibindeki ilk iki beşlinin ilkinin durağı ve ikincisinin tiz durağı olan hüseynî, ikinci derecede çargâh beşlisinin tiz durağı olan neva, üçüncü derecede pûselik beşlisinin durağı olan dügâh'dır. Bilhassa seyirde çargâh beşlisine ehemmiyet verilerek ve onun dâhilinde gezinilerek yürünür, donanım boştur. Lâhin içinde hüseynî beşlisinin hüseynî perdesindeki şeddi için fa bakıyye diyezi konulur, başkaca bir arızası yoktur.

büzürg-gerdâniyye muz. Hızır Bin Abdullah'ın edvarına göre büzürg makamına gerdaniye âvâzesinin katılmasıyla elde edilen terkip.

büzürg-geveşt muz. Hızır Bin Abdullah'ın büzürg makamına geveşt âvâzesini katarak elde ettiği terkip.

büzürg-mâye muz. Hızır Bin Abdullah'a göre on iki makamdan büzürge mâye âvâzesi katılmakla elde edilen terkip.

büzürg-nevrûz muz. Hızır Bin Abdullah'ın edvarında büzürg makamıyla nevruz âvâzesinin terkibiyle meydana gelen makam.

büzürg-selmek muz. Hızır Bin Abdullah'ın on iki makamdan büzürg selmek âvâzesini eklemekle elde ettiği terkip.

büzürg-şehnâz muz. Hızır Bin Abdullah'a göre büzürg makamına şehnaz âvâzesi eklemekle elde edilen terkip.

büzürgân (f.s. büzürg'ün c.) büyükler, ulular.

büzürgâne (f.zf.) büyük, ulu kimseye yakışacak yolda.

büzürg-dil (f.b.s.) gönlü yüce, eli açık, cömert.

büzürgî (f.i.) büyüklük, ululuk, (bkz: azamet).

büzürg-meniş (f.b.s.) yüksek fikirli.

büzürg-sâl (f.b.s.) yaşlı, ihtiyar.

büzürg-vâr (f.b.s.) büyük, ulu, saygıdeğer [kimse].

büzürg-vârî (f.b.i.) ululuk, büyüklük, saygıdeğerlik.

büzürg-zâde (f.b.i.) kişioğlu.

büzzâka (a.i.) kabuksuz sümüklü böcek.

C

câ (f.i.) l. yer, mevki, mekân.

câ-yi behiştî cennet gibi yer.

câ-yi dil-nişîn gönül açıcı yer.

câ-yi işret işret yeri, içki içilecek yer.

câ-yi iştibâh	tereddüt edilecek nokta.
câ-yi mülâhaza	düşünülecek nokta.
câ-yi şübhe	işkillenecek nokta.
câ-yi penâh	sığınılacak yer.
câ-yi rahat	rahat edilecek yer. 2. ay kısaltmasında cemâziyel evvel.
caâdet	(a.i.) kıvırcıklık.
câb	(a.i.). (bkz. ce'b).
câbe	(a.i.) bir cevap.
ca'be	(a.i.) ok kuburu, yelek, sadak.
câ-be-câ	(f.b.zf.) yer yer.
câbet	(a.i.) cevap verme.
câbî	(a.s. cibâyet'den) 1. [eskiden] vakıflı akar kiralarım toplamakla görevli bulunan kimse, vergi tahsildarı. 2. i. çekirge.
Câbilka	(f.i.). (bkz. Câbülka).
Câbilsâ	(f.i.). (bkz. Câbülsâ).
câbir	(a.s. cebr'den) 1. cebreden, zorlayan, (bkz: mücbir). 2. kırıkçı, kırık sancı.
câbir-i küll-i kesr	(kırılan, bozulan her şeyi düzelten) Allah.
câbiye	(a.i.) havuz.
câblûs	(f.i.) 1. yaltaklanma, dalkavukluk. 2. s. eletek öpen, yaltaklanan, dalkavuk, (bkz: çâlbûs, çâplûs).
câblûs-âne	(f.zf.) dalkavuklara yakışırcasına.
cablûsî	(f.i.) yaltaklanıcılık, dalkavukluk.
Câbülka	(f.i.) 1. en uzak Doğu'da bin kapısı olan efsânevî bir şehir. 2. tas. insanın mutlaka Allah'a doğru yönelen yolundaki ilk merhalesi.
Câbülsâ	(f.i.) en uzak Batı'da bulunan, bin kapısı olan efsânevî bir şehir. 2. tas. insan gayretinin son hedefi burada mutlak ile mevsuf [=Allah ile insan] birleşir.
câcîm	(f.i.) 1. aba, kebe gibi kaba bir yün dokuma. 2. türlü renkli ipliklerden dokunan bir çeşit döşeme, cicim.
ca'd	(a.s.) kıvırcık [saç], (bkz: müca'ad).
ca'd-i girih-gîr	kıvırcık ve dolaşık saç; arapsaçı.
ca'd-i şütür	(deve kıvırcığı) meç. vücudu çok tüylü olan kimse.
ca'd-i kalem	1. güzel yazı. 2. kalemde kalan mürekkep bulaşığı. 3. yazann kaleminden çıkan güzel sözler. 4. yarım daire.
câdd, cadde	(a.i.) ciddî; çalışkan; azimli.
cadde	(a.i.) geniş, işlek, büyük yol, anayol, (bkz şâh-râh).
cadde-i kebîr	1. ana cadde. 2. istanbul'da Galatasaray'dan Taksim'e doğru uzanan cadde.
câdî	(f.i.) safran.
câdî	(a.i.c. cüdât) dilenci, (bkz: sâil).
câdib, câdibe	(a.s.) kusur görücü.
câdil	(a.s.) kuvvetli, gürbüz.
câdis, câdise	(a.s.) 1. çorak, kurak, işlenmemiş [toprak]. 2. harap, yıkık.
câdû	(f.i.) 1. cadı, büyücü. 2. gulyabâni, hortlak, karakoncolos, vampir. 3. s. çirkin kocakarı, acuze. 4. s. çok güzel göz.
câdû-fen	(f.a.b.s.) sihirbaz, büyücü.
câdû-ger	(f.i. ve s.) büyücü, sihirbaz.

câdû-gerî	(f.b.i.) büyücülük, sihirbazlık.
câdû-keş	(f.b.s.) sihirbaz kıran, sihirbaz öldüren, öldürücü.
câdû-suhen	(f.b.s.) sihirlercesine söz söyleyen, uzdilli. (bkz: câdû-zebân).
câdû-vâne	(f.b.zf.) sihirbazlara, büyücülere yakışacak surette.
câdûvî, câdûyî	sihirbazlık, büyücülük.
câdû-zebân	(f.s.) büyülercesine söz söyleyen, uzdilli. (bkz. câdû-suhen).
cafcaf	(f.s.) iffetsiz, ahlâksız [kadın], yırtlaz. (bkz. cefcâf).
Ca'fer	(a. i.) 1. küçük akar su. 2. h. i. Hz. Ali'nin kardeşi olup, Muta muharebesinde bayrak tutarken iki elini de kaybederek öldürülmüştür. 3. erkek adı.
Ca'fer-i Sâdık	Şîîlerin on iki imamından altıncısı, (bkz. eimme-i isnâ-aşer).
ca'fer-i zü-l-cenâheyn	(bkz: ca'fer2).
ca'ferî	(a.s.) 1. Şîîlerden imâm Ca'fer-i Sâdık taraflısı olan. 2. i. güzel sanatlarda kullanılan bir çeşit kâğıt cinsi [tezhip, hat, minyatür v.b.].
ca'feriyye	(a.i.) Ca'ferî tarikatı.
câfî	(a.s.) cefâ eden, eziyet eden. câger jiU. (f.i.) kuş kursağı.
câ-gîr	(f.b.s.). (bkz: cây-gîr).
câ-güzîn	(f.b.s.) yer seçen, yerleşmek üzere yer beğenen.
câh, câhe	(a.i.) îtibar, makam, "orun, mevki.
Hırs-ı câh	mevki hırsı.
cahd	(a.i.) bile bile inkâr etme.
cahd-ı mutlak, cahd-ı mustağrak	Arap gramerinde iki tane menfî (olumsuz) geniş zaman sıygası (*kipi).
câhız	(a.s.) patlak gözlü, lokma gözlü [adam].
câhî, câhiye	(a.s.) açık, alenî, aşikâr, (bkz. bevâh, hüveydâ).
câhid	(a.s. cehd'den) 1. cehdeden, elinden geldiği kadar çalışan. 2. i. erkek adı. [müen. câhide].
câhid	(a.s. cahd'dan) bilerek inkâr eden.
Hasm-ı câhid	bile bile inkâr eden düşman.
câhidiyye	(a.i.) Halveti tarikatı şubelerinden birinin adı. [kurucusu Edirneli Şeyh Câhidî Ahmed Efendi'ye nisbetle bu adı almıştır].
câhil	(a.s. cehl'den. c. cebele, cühela, cühhâl) 1. bilimsiz, bilgisiz. 2. genç, tecrübesiz, toy.
câhil-i anûd	inatçı câhil.
câhil-i munsif	insaflı, bilmediğini teslim eden, söyleyen câhil.
câhil-âne	(a.f.zf.) câhilce, cahillikle.
Cür'et-i cahilane	câhilce ataklık.
câhili, câhiliyye	(JU. (a.s.) 1. cahilliğe ait. 2. Islâmdan önceki Arap devrine ait.
Câhiliyye	(a.i.) Câhiliyet devri adamları, puta tapanlar.
câhiliyyet	(a.i.) 1. cahillik, bilgisizlik. 2. Islâmdan evvelki devrin adı; Hz. Mu-hammed'den önce Arap yarımadasındaki puta tapma devri.
Cahîmî	(a) cehennem gibi.
câhıyen	(a.zf.) alenen, açık olarak.
câhiz	(a.s.) cesaretli, gözüpek [adam].
cahîm	(a.i.) cehennem, tamu.
Nâr-ı cahîm	cehennem ateşi.

Tarihvemedeniyet.org

cahiz, cafiz	(a.i.) katılar için kullanılan hacim ölçüsü.
câhsûk	(f.i.) ; orak.
cahûd	(a.s. cahd'dan) 1. ısrarla inkâr eden. 2. İ.Yahudi, çıfıt, (bkz: câhid, cühûd).
cahûd-i anûd	çok inatçı Yahudi.
cahûd-âne	(a.f.zf.) çıfıtçasına, Yahudicesine.
cahûf	(a.s.) kendini beğenmiş, kibirli. (bkz. mağrur).
câibe	(a.i.c. cevâib) halkın ağzında dolaşan haber.
câife	(a.i.) huk. cevfe (boşluğa) kadar giden yara. [göğüste, arkada, karında açılan yaralar câife olabilir].
câil	(a.s. cevelân'dan) cevelân eden, dönüp dolaşan.
câil	(a.s.) işleyen, yapan, eden, yaratan.
câil-ül-leyl-i ve-n-nehâr	geceyi gece, gündüzü gündüz eden, Cenâbıhak.
câile	(a.i.) insanın içinde dönüp dolaşan hâtıra.
câir	(a.s. cevr'den) çevreden, zulmeden.
Dilber-i câir	zulmeden, cefâ eden güzel.
caiz	(a.s. cevâz'dan) işlenilmesinde cevaz olan; olabilir, olur.
câizât	(a.s. câiz'in c.) caiz olan şeyler.
caize	(a.i. cevâz'dan. c. cevâiz) 1. yol yiyeceği, azık. 2. hediye, bahşiş, armağan. 3. ed. eski şâirlere, yazdıkları medhiyeler dolayısıyla verilen para ve bahşiş, (bkz. aidat, atiyye, avâid, ihsan, sıla).
câl, câlî	(f.i.) 1. tuzak. 2. misvak ağacı ["evvelce" lifli dallan, diş fırçası vazifesini görürdü].
ca'l	(a.i.) 1. yapma, meydana getirme. 2. sabır, tahammül. 3. işe başlama; alma.
câlife	(a.i.) hek. deri ile eti beraber toparan yara.
Câlînus	(a.h.i.) ilk çağların, İpokrat ile beraber en büyük Grek hekimi, Galen (131-210).
câlis	(a.s. cülûs'dan. c. cüllâs) cülûs-eden, oturan, oturucu, tahta çıkan.
câlis-i evreng-i -saltanat	saltanat tahtına oturan.
câlis-i serîr-i saltanat	saltanat tahtına oturan.
câliş	(f-i-) l- çiftleşme. 2. s. naz ve gamze ile salınan.
câliş-ger	(f.b.i.) 1. yalnız şehvet duyguları için yaşayan kimse. 2. naz ve gamze ile salınan güzel.
ca'liyyât	(a.i.c.) sahte, düzme, yapma olan hususlar.
ca'liyye	(a.s.) ["ca'lî" nin müen.]. (bkz. ca'lî)"
ca'liyyet	(a.i.c. ca'liyyât) yapmacık.
câlîz	(f.i.) sebze bahçesi, kavun karpuz tarlası, bostan.
cam	(f.i.) 1. sırça, cam; bardak, kadeh, şişe ve toprak cinsinden şarap kadehi, [kelimenin Arapçası cemi "câmât" dır].
câm-ı âlem-nümâ	(bkz. câm-ı cihân-nümâ, câm-ı gîtî-nümâ).
câm-ı aşk	tas. (bkz: cam4).
câm-ı âteş-fâm	ateş renkli kadeh.
câm-ı ayş	hayat kadehi, zevk ve safa kadehi.
câm-ı cem	Şark mitolojisinde, şarabın îcatçısı sayılan "Cem" in sihirli kadehi; şarap.
câm-ı cihân-bîn	(cihanı gösteren kadeh) (bkz. câm-ı cihân-nümâ).
câm-ı cihân-nümâ	cihanı gösteren kadeh, içinde dünyâyı seyrettiren kadeh.

câm-ı fena	(fânilik kadehi) ölüm.
câm-ı ruşen	parlak kadeh.
câm-ı sabûhî	sabah içkisi içilen kadeh.
câm-ı sahbâ	kırmızı şarap içilen kadeh.
câm-ı seher	Güneş, (bkz: câme-i seher).
câm-ı sîm	(gümüş kadeh) meç. sevgilinin çenesi.
câm-ı şarâb	şarap kadehi.
câm-ı şehriyârî	büyük kadeh.
câm-ı şîr	sütlü meme.
câm-ı tehî	boş kadeh.
câm-ı zerrin	(altın kadeh) beyaz şarap. 2. h. i. Horasan'da bir kasaba. 3. kendilerini Cemşit sülâlesinden sayan Sent ve Kişmir hâkimlerinden bir kısmının lâkabı. 4. tas. Tann âşığının yüreği.
Câmâsb	(f.h.i.) Keyânîlerden Keykuştasb'ın veziridir; hikmet ve heyette yüksek bilgisi vardı. [Eski Farsça ile ve "Ferheng-i Mülûk" ve "Esrâr-ı Acem" adıyla yazdığı kitap, bu gün "Câmâsbnâme" adıyla anılır.
câme	(f.i.) l . elbise, çamaşır.
câme-i âhiret	(bkz. câme-i fena).
câme-i fena	(fânilik elbisesi) kefen.
câme-i guk	yosun.
câme-i hâb	gecelik.
câme-i hâssa	tar. Osmanlı pâdişâhları tarafından verilen elbiselik kumaşlar.
câme-i hayât	(hayat elbisesi) ömür.
câme-i hurşid	Güneş'in ışığı ve yer, Güneşin tesirinden korumaları itibariyle ağaç yapraklan, toz, duman ve bulut.
câme-i îdî	1) kırmızı elbise; 2) bahar çiçekleri.
câme-i ihram	hacıların giydiği dikişsiz elbise.
câme-i katran	Peygamberimizin sülâlesinden olanların, Muharrem ayının onuncu günü giydikleri siyah elbise [burhân-ı kaatı].
câme-i matem	matem elbisesi.
câme-i mûyî	(kıllı elbise) meç. kürk.
câme-i nahcivânî	sade dikilmiş elbise.
câme-i ' nev-rûzî	1) rengârenk elbise; 2) baharda açılan türlü çiçekler.
câme-i seher	Güneş, (bkz: câm-ı seher). 2. sürahi.
câme-âlûd	(f.b.s.) kirli elbise.
câme-dân	(f.b.i.) esvap ve çamaşır koymaya yarayan sandık, dolap; gardırop.
câme-dâr	(f.b.i.) 1. elbiseyi muhafaza eden kimse. 2. vestiyer
câme-derîde	(f.b.s.) elbisesi yırtılmış.
câme-dûz	(f.b.i.) elbise biçen, diken, terzi.
câme-gâh	(f.b.i.) çamaşır yeri, çamaşır odası, soyunup giyinilecek yer.
câmegî	(f.i.) l . hizmetçilere verilen maaş, ücret ve elbise parası. 2. hizmetkâr. 3. tüfek fitili. 4. elbiselik kumaş.
câme-hâb	(f.b.i.) yatak.
câme-hâne	(f.b.i.) yük, yerli dolap.
câme-kân	(f.b.i.) camlık, elbise soyunulacak yer. [doğrusu "câme-ken" dir].

câmekiyye	(f.i.) vakfın gailesinden vazife sahiplerine verilen aylık, atiyye.
câme-seher	(f.a.b.s.) sabah riizgân veya güneş.
câme-şûy	(f.b.i.c. câme-şûyân) çamaşır yıkayan, çamaşırcı.
câme-şûyân	(f.b.i. câme-şûy'un c.) çamaşır yıkayanlar, çamaşırcılar.
câm-ger	(f.b.i.) camcı ustası, cam yapan sanatkâr.
câmgul	(f.i.) külhanbeyi.
câm-hâne	(f.b.i.) cam fabrikası.
Câmî	(f.h.i.) İran'ın XV. asırda yetişmiş büyük mutasavvıf, mütefekkir ve âlim şâiri; Fatih'le muhabere etmiştir. Asıl adı Ab-durrahman'dır. Bir çok manzum ve mensur eserleri vardır. Bizde Câmî adıyla şöhret bulan eseri Arap nahvine ait Kâfiye'nin şerhi olup vaktiyle medreselerde okutulurdu.
Cami	(a.i. cem'den. c. cevâmi') içinde namaz kılınan ibâdet yeri; içinde cuma namazı kılınan mescit.
câmi-i devrân	devrin, zamanın camii.
câmi-i kebîr	büyük cami.
cami'	(a. s. cem'den) 1. cemeden, derleyen, toplayan. 2. içine alan, içinde bulunduran.
câmi-i Kur'ân	(Kur'ân derleyen) Halîfe Osman.
Câmi'-ül-Fürs	XV-XVI. yüzyılları arasında yaşadığı sanılan Inegöllü Mustafa bin Meh-med bin Yûsuf un Farsçadan Türkçeye çevirdiği lügat kitabı.
câmi'-ül-hurûf	kitap yazan.
câmi'-ül-kelim	beyân tâbirlerindendir. Lâfzı az, mânâsı çok söz. (bkz: teşbîh, istiare).
câmi'-ül-mahâsin	güzel vasıflar bulunan.
Câmi'-ün-Nasâyih	(nasihatleri toplayan) ünlü Türk bilgini İbni Kemal'in didaktik bir eseri.
Câmi'-ün-Nezâir	Eğridirli Hacı Kemal'in, XV. yüzyıl şairlerinin birbirlerine yazdıkları nazireleri toplayan mecmuası.
camia	(a.i. cem'den. c. cevâmi') 1. topluluk. 2. fiz. toplaç, f r.
câmid, camide	(a.s. cümûd'-dan. c. cevâmid) donmuş, donuk; cansız.
Cism-i câmid	cansız cisim.
Ecsâm-ı camide	cansız cisimler.
Mâ-i câmid	donmuş su.
İsm-i câmid	a.gr. tasrifi (çekimi) ve iştikakı (türesi) olmayan isim veya fiil.
câmid-ül-ayn	yüreği katı, ağlamak nedir bilmeyen.
câmid-ül-keff	cimri, tamahkâr, eli sıkı.
câmid-ül-mâl	taşınmaz mal, mülk, arazi, (bkz: gayr-i menkul).
câmih	(a.s.) başı sert [hayvan].
câmiiyyet	(a.i.) câmi'lik, toplayıcılık, topluluk, toplu olma.
câmiyye	(f.i.) Nakş-ı bendiyye tarikatının 9 şubesinden birinin adı. [ötekiler Ahrâ-riyye, Nâciyye, Kasaniyye, Mecdediyye, Murâdiyye, Mazhariyye, Melâmiyye-i Nûriyye, Hâlidiyye'dir],
câmûs	(a.i.c. cevâmîs) manda, su sığırı.
câmûs-ı cesîm	iri, büyük manda.
can	(f.i.) 1. can, ruh. 2. hayat, yaşayış. 3. gönül.
Cân-ı can	(canın canı) Allah.

Tarihvemedeniyet.org

Gûş-i can	can kulağı.
Yâr-ı can	can dostu.
cân-ı şîrîn	tatlı can. 4. silâh, (bkz: câne). 5. erkek adı.
can	(a.i.). (bkz. cânn).
cana	(f.n.) ey can, ey sevgili!
cân-âferîn	(f.b.s.) yaratıcı.
canan, cânâne	(f.s.) 1. sevgili, gönül verilmiş, ma'şûka. 2. kadın adı. 3. tas. Allah.
cân-âver, cân-ver	(f.b.s.) 1. canlı, yaşayan. 2. i. zararlı hayvan. 3. i. domuz; canavar.
cân-âzâr	(f.b.s.) can inciten, can yakan, eziyet eden.
cân-bahş	(f.b.s.) 1. can veren, hayat bağışlayan, cana can katan, sevgili. 2. h. i. Cenâbıhak.
cân-bâz	(f.b.i.c. cân-bâzân) 1. can ile oynayan, canını tehlikeye koyan, canbaz. 2. s. aldatıcı. 3. i. hayvan alışverişiyle meşgul olan kimse. 4. i. [eski] fedaî atlı asker.
cân-bâzân	(f.b.i. cân-bâz'ın c.) can-bazlar.
cân-bâzâne	(f.b.zf.) canbaza yakışacak surette, canbazlıkla.
cân-bâz-hâne	(f.b.s.) canbazlann oynadıkları, hünerlerini gösterdikleri yer.
cân-bâzî	(f.b.i.) canbazlık.
cân-beleb, cân-berleb	(f.b.s.) canı dudağında; ruh teslim edecek halde bulunan.
cân-ciğer	(a. (f.b.s.) çok teklifsiz sevişen [kimse].
cân-dâde	(f.b.s.) candan bağlanmış, candan bağlı.
candâne	(f.i.) 1. tepe ile alın arasındaki yer, bıngıldak. 2. beyin.
cân-dâr	(f.b.s.) 1. canlı, diri. 2. silâhlı [kimse]. 3. i. muhafız, koruyucu, emniyet memuru. 4. i. azık.
cân-dârû	(f.b.i.) tiryak.
câne	(f.i.) 1. silâh, (bkz: can"). 2. ruh, can.
câne-dâr	(f.b.s.). (bkz. cân-dâr).
cân-efşân	(f.b.s.) bir da'vâ uğruna canını veren, (bkz: cân-feşân).
cân-efşânî	(f-b.i.) bir da'vâ uğrunda can verilicik.
cân-efzâ	(f.b.s.). (bkz. cân-fezâ).
câ-nemâz	(f.b.i.) "namaz yeri" seccade.
cân-fedâ	(f.b.s.) canını veren [aslı "cân-fıdâ" dır].
cân-fersâ	(f.b.s.) can dayanamayacak derecede.
cân-feşân	(f.b.s.). (bkz. cân-efşân).
cân-fezâ	(f.b.s.) 1. can artıran, gönüle ferahlık verici, cana can kalıcı. 2. ayın yir-miüçüncü günü. 3. i. muz. tahminen beş altı asırlık pek az kullanılmış bir mürekkep makamdır. Sabâ makamının pest tarafına, durağı olan dügâh perdesinden îtibâren hüseynî-aşîrân perdesine nakledilmiş bir uşşak dörtlüsü (inici olarak sesleri şöyledir dügâh, rast, ırak, aşîrân) ilâvesinden ibarettir. Canfeza, bu dörtlüyü inici bir şekilde idare ile, hüseynî-aşîrân perdesinde durur. Güçlü birinci derecede sabâ'nın durağı ve uşşak dörtlüsünün mi şeddinin güçlüsü olan dügâh, ikinci derecede de birinci güçlü kadar ehemmiyet arzetmek üzere sabâ'nın güçlüsü olan çargâh'dır. Donanıma sabâ gibi si için koma bemolü ve re için ba-kıyye bemolü konulur. Lâhin içinde uşşak dörtlüsü için de fa bakıyye diyezi ilâve edilir, (sabâ'nın iki arızası bu dörtlü'nün seslerine dâhil değildir).

cân-figen	(f.b.s.) can düşüren, can harcayan.
cân-gâh	(f.b.s.) can azaltıcı, ruh eksil-tici. 2. i. can evi.
cân-gezâ	(f.b.s.) can ısırıcı, ruh sıkıcı; öldürücü, tehlikeli olan.
cân-gîr	(f.b.s.) can sıkıcı.
cân-güdâz	(f.b.s.) can eritici, acıma uyandıran.
cân-güzâr	(f.b.s.) candan geçer o-lan, cana dokunan.
cân-hırâş	(f.b.s.) yürek paralayan, iç tırmalayan, (bkz: dil-hirâş).
cânî, caniye	(a.s. cinâyet'den) cinayet işleyen.
cânî	(f.s.) azîz, candan sevilen [kimse].
cânib	(a.i. cenb'den c. cevânib) 1. taraf, cihet, yan. 2. erkek adı. (bkz: sûy).
cânib-i rahmet	Allah'ın kullarına öldükten sonra yapacağı ihsanın bulunduğu yer, Allah'ın nezdi.
cânib-dâr	(a.f.b.s.) yancı [askerlikte].
cânibeyn	(a.b.s.) iki yan, iki taraf.
canibi	(a.s.) 1. yana ait, yanda olan, yana düşen. 2. jeol., mant. *yanal, f r. lateral.
cânih, câniha	(a.s. cünha'-dan) suç işlemiş, suç sahibi olan.
câniha	(a.s.) 1. cenaha meyleden veya bir tarafı tutan. 2.i. kaburga kemiklerinin ikinci veya üçüncüsü ile yedincisi arasındaki herhangi bir kemik olup ekseriya beşinci, altıncı veya yedinci kemik olur.
câ-nişin	(a.f.b.s.) birinin yerine geçen, birinin yerine oturan; vekil.
Câniyâne	(a.f.zf.) cânî gibi, canice.
caniye	(a.i.) cânî kadın.
Cânn	(a.i.) cin taifesi.
cân-nisâr	(f.b.s.) canını feda eden, canını harcayan.
cân-perver	(f.b.s.) ruh besleyen, iç açan; gönül açan.
cân-rübâ	(f.b.s.) gönül kapan, dilber.
cân-sipâr	(f.b.s.) canını teslîm eden, canını feda eden.
cân-sipârâne	(f.b.zf.) canını feda edercesine.
cân-sipârî	(f.b.i.) can feda edicilik, fedâkârlık.
cân-sitân	(f.b.s.) ruh alıcı, can çıkarıcı, insana belâ olan, güzel.
cân-sitânî	(f.b.i.) cansitanhk, ruh alıcılık, can çıkancılık.
cân-sûz	(f.b.s.) can yakan, fazla keder ve sıkıntı veren.
cân-şikâf	(f.b.s.) can yırtıcı, yaralayıcı.
cân-şikâr, cân-şiker	(f.b.s. ve i.) can avlayıcı, can alıcı, Azrail.
cân-şiken	(f.b.i.) Azrail, (bkz: cân-şikâr, cân-şiker).
car	(a.i.c. cirân) 1. komşu. câr-ı mülâsık,
câr-ül-cenb	bitişik komşu.
câr-ullah	Mekke'ye gidip orada oturan.
câr-ül-cünüb	akrabadan olmayan, yabancı komşu. 2. müşteri. 3. çarşaf, örtü.
Cârî	(a.s. cereyân'dan) 1. cereyan eden, akan, geçen, yürüyen.
Mâ-i carî	akar su.
Şehr-i carî	geçen ay. 2. sosy. geçer, fr. courant.
carî faiz haddi	eko. para piyasasında doğan, para arz ve talebine göre meydana gelen faiz.
carî fiat	eko. satış esnasında geçerli olan fiat

carî hâsıla — eko. 1) bir yatırımdan bir yıl i-çinde sağlanan gelirin yatırım değerine oranı; 2. sermâyenin yüzde ile gösterilen yıllık geliri.
carî hesâb — eko. (bkz: hesâb-ı carî).
carî ihtiyat — eko. kısa zamanda paraya çevrilebilecek aktif hesaplar.
carî mâliyyet — eko. hâlihazır fiatlara dayanan maliyet.
carî masraf — eko. belirli bir devre içinde yapılan masraf.
carî nisbet — eko. mütedavil kıymetler toplamının kısa vadeli borçlar toplamına bölümü.
cârih, câriha — (a.s. cerh'den) 1. cerheden, yaralayan.
Esliha-i câriha — yara açan silâhlar. 2. çürüten.
câriha — (a.i.cerh'den c. cevârih) 1. zool. yırtıcı kuş veya hayvan, fr. repaçes. 2. insanın el, ayak gibi âzası.
cârihîn o — (a.s. cârih'in c.) cerh edenler, yaralayanlar.
cârim, cârime — (a.s. cürm'-den) 1. kesen. 2. hurma toplayan. 3. ailesinin maişetini kazanan. 4. suçlu, mücrim.
câris — (a.s.) hırçın [kadın].
câriye — (a.i.c. cevârî) 1. para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız; kız. 2. harpte esir düşmüş veya odalık olarak alınmış kız.
câriyye — (a.s.) câri olan, geçer olan.
Sikke-i câriyye — geçer akçe.
Hesâbât-ı câriyye — karşılıklı geçen hesaplar.
cârr, cârre — (a.s. cerr'den) cerre-den, çeken, sürükleyen, çekici.
Hurûf-i cârre — a. gr. harf-i cer'ler.
cârşeb — (f.i.) çarşaf.
cârû, cârub — (f.i.) süpürge.
cârûb-keş — (f.b.s.) süpürücü.[evvelce, Mekke'de Kabe'nin, Medine'de camilerin süpürme işi mühim ve şerefli bir vazife ve rütbe idi].
cârûb-nümâ — (f.b.s.) süpürge gibi, süpürgeyi andıran.
Lihye-i cârûb-nümâ — süpürgeyi andıran sakal.
cârûb-zen — (f-b-i-) süpürücü, çöpçü.
câr-ullah — (a.b.i.) Mekke'ye çekilip orada oturan.
câselîk — (a.i.) katolik; başpiskopos, başpapaz, büyük papaz, patrik.
câsim iU. (a.s.) yüzükoyun, göğsü üstüne yatmış kimse.
câsir — (a.s. cesâret'den) cesaret eden.
cass — (a.i.) 1. kireç. 2. alçı taşı.
cassâs — (a.i.) kireççi, sıvacı.
câst — (f.i.) üzümün sıkıldığı yer, üzüm teknesi.
câsûm — (a.i.) kâbus, korkunç rüya.
casus — (a.i.c. cevâsîs) 1. hafiye, gizli haberler öğrenerek veya sırlan çözerek haber veren, çaşıt. 2. düşmanın, askerliğe dâir haberlerini öğrenip bildiren kimse.
câsûsî — (a.i.) casusluk.
câvers — (a.i.) buğday arasında biten bir çeşit sarı darı.
câversî — (a.s.) bir darı tanesi büyüklüğünde olan kabarcık.
Dâ-ı câversî — kabarcık hastalığı.
câversiyy-üş-şekl — darı şeklinde.
câvîd , câvîdân , câvîdâne, câvîdânî (f.s.)- (bkz. câvid, câvidân, câvidâne, câvidânî).

Câvidân-hıred	(f.b.i.) "ebedî ve daimî akıl" anlamına gelen bu kitap Iran şahlarından Huseng'e ait olup, Hint, İran, Yunan ve Arap filozoflarının ahlâk hakkındaki kurallarından bahseder.
Câvidân-nâme veya Câvidân-ı kebîr	(f.b.i.) Kur'ân'ın, Esterâbâd'lı Fazlullah tarafından, Hurûfiye tarikatının inancına göre yapılmış tefsiri.
Câvidân-nâme	(f.b.i.) Baba Efdâl-i Kâşânî tarafından yazılmış ahlâk ve felsefe kurallarını derleyen Farsça eser.
câvidân-serây	(f.b.i.) cennet. (bkz. adn, behişt, firdevs).
cay	(f.i.) yer. (bkz: câ).
cây-i behiştî	cennet gibi yer.
cây-i buse	öpülecek yer.
cây-i iltica	sığınma yeri, sığınak, (bkz: cây-i penan).
cây-i işret	içkili eğlence yeri.
cây-i iştibâh	şüphe noktası.
cây-i karâr	durma, dinlenme yeri.
cây-i meşakkat	(sıkıntı yeri) meç. [bu] dünyâ.
cây-i mülâhaza	düşünülecek yer, nokta.
cây-i mütalâa	mütalâaya, okumaya değer.
cây-i penan	sığınma yeri, sığınak, (bkz: cây-i iltica).
cây-i rahat	rahat yer.
cây-i suâl	sorulacak şey.
cây-i şek	(bkz: cây-i iştibâh).
cây-i şübhe	(bkz: cây-i şekk, cây-i iştibâh).
cây-i taaccüb	şaşılacak şey.
cây-i tereddüd	(bkz: cây-i iştibâh, cây-I şekk, cây-i şübhe).
cây-ı ümîd	1. arzu edilen nokta. 2. ümit veren şey.
cây-bâş	(f.b.i.) oda, ikamet yeri, ev, yurt, mekân, mesken.
cây-gâh, cây-geh	(f-i-) lyer. 2 . mevki, rütbe.
cây-gîr	(f.b.s.) yer tutan, yerleşen,yerleşmiş.
cây-güzîn	(f.b.i.). (bkz. câ-güzîn).
câyi'	(a. s. c. ciyâ') aç, acıkmış, aç olan. (bkz. cev 'ân).
câyir	(a.s.) çevir ve cefâ eden, edici.
cây-mend	(f.b.s.) yerinden kalkmayan, üşenen, tembel.
cây-nişîn	(f.b.s.) birinin yerine geçen; yer tutan, (bkz: câ-nişîn).
câzib, cazibe	(a.s. cezb'den) 1. cezbeden, çeken. 2. sevimli, alımlı.
cazibe	(a.i. cezb'den) 1. çekim, yer çe kimi, yıldızların birbirini çekimi.
câzibe-i arz	fiz. yerçekimi. 2. alım, alımlılık, sevimlilik.
câzibe-dâr	(a.f.b.s.) 1. cazibeli, alımlı. 2 . psik. duygudaşlı, fr. sympathique.
câzim r	(a.s. cezm'den) cezmeden, karar veren, kesen, kestirip atan.
İ'tikad-ı câzim	hiçbir şüphe olmayan kat'î inanış.
câzû	(f.i.) 1. cadı. 2. sihirbaz, büyücü.
ce'b	(a.i.) 1. göbek. 2. kırmızı toprak boya.
cebâbire	(a.s. cebbâr'ın c.) cebrediciler, zorlayıcılar, zorbalar.
cebân	(a.s. cebânet'den) korkak, (bkz: cebîn).
Cebânet	(a.i.) korkaklık, (bkz: cübn).
cebbâc	(f.i.) îran şahlarının nevruz günü giydikleri elbise.
Cebbân	(a.i.c. cebâbîn) peynirci.
cebbâne	(a.i.) 1. açık hava ibâdetgâhı. 2. mezarlık.

cebbar	(a.s. cebr'den c. cebâbire) 1. cebredici, zorlayıcı, zorba. 2. kuvvet ve kudret sahibi, Allah. 3. erkek adı. 4. becerikli [kadın]. S. i. gökyüzünün güneyinde bulunan bir yıldız kümesi.
cebbâr-âne	(a.zf.) cebbarcasına, zorlayıcıhkla, zorbalıkla.
cebbarı, cebbâriyyet	(a. i.) cebbarlık, cebbara mensup, cebredicilik.
ce'be	(a.i.) anat. göbek mıntıkası.
cebe	(h.i.) zincirden veya halkadan örme zırh.
cebeci	(f.t.b.i.) [evvelce] yeniçeri ocağına bağlı bir sınıf asker.
cebe-hâne	(f.b.i.) [evvelce] barut, kurşun, gülle ve benzerleri gibi harb malzemesi ve bunların bulunduğu yer. (bkz. ceb-hâne).
cebel	(a.i.c. cibâl) dağ.
Şeyh-ül-cebel	Haşhaşîler denilen Ismâilî'lerin reisi.
cebel-i Arafat	Arafat dağı.
cebel-i Lübnan	Lübnan dağı.
cebel-ün-nûr	Mekke'deki Harra dağı.
cebelistân	(a.f.b.i.) dağlık, dağlık yer.
cebeli, cebeliyye	(a.s.) dağa ait, dağ ile ilgili.
cebe-pûş	(a.f.b.s.) zırh giyen.
ceber	(a.i.) insanın cüz'î irâdesini (elindeliğini) kabul etmeyip, her hareketi bir cebir altında yaptığına inanan tarikat ve bu tarikata inanmış olan kimse.
ceberriyye	(a.i.c. ceberiyyun) elin-deliği (cüz'î irâdeyi) kabul etmeyen felsefe yolu, mezhep.
cebertiyye	(a.i.) Rufâiyye, Medî-niyye tarikatlarının şubelerinden birinin adı. [Rufâiyye tarikatının öteki şubeleri Hâfıyye, Kiyâliyye, Sayyâdiyye, Üzeyriyye, Cendiyye, Acelâniyye, Katnâniyye, Fazliyye, Vâsıtiyye, Zeyniyye, Nûriyye. Medîniyye tarikatının öteki şubeleri de şunlardır Meymûniyye, Becâ-niyye, Alvâniyye-i Hameviyye].
ceberut	(a.i.) 1. aşın büyüklük, pek ziyâde kibir. 2. Allah'ın büyüklüğü. 3. tas. Allah'a varmanın üçüncü basamağı.
Âlem-i ceberut	ilâhî kudret.
ceb-hâne	(a f h i) cephane, top, tüfek mermisi, barut ve şâire, (bkz. cebe-hâne).
cebhe	(a.i.c. cibâh) 1. alın; meç. yüz.
cebhe-i sefid	beyaz yüz. 2. aşk. saldıran bir ordunun sağ ve sol kanatlarının ortası. 3. savaş bölgesi. 4. taraf, yön.
cebhe-sa[y]	(a.f.b.s.) alın sürücü, birinin karşısında yere alnını koyan, (bkz: cebîn-sâ
cebin	(cebânet'den) 1. korkak, yüreksiz; alçak, (bkz: cebân). 2. i. alın.
Çîn-i cebin	alın kırışığı.
cebîn-fersâ	(f.b.s.) yüz süren.
cebîn-sâ[y]	(a.f.b.s.) alın sürücü, (bkz: cebhe-sâ [y]).
cebire	(a.i.) kınk ve çıkık olan bir uzva sanlan tahtalar.
cebire	(f.i.) halkın bir işe hazırlanması.
cebi	(a.i.) yoktan yaratma.
cebr	(a.i.) 1. zor, zorlama. 2. düzeltme, tamir etme. 3. mat. cebir.
cebr-i adî, cebr-i âlâ	mat. cebir bahisleri.

cebr-i hatır	gönül yapma, gönül alma.
cebr-i mâfat	kaybedilmiş bir şey yerine başka bir şey bulup onunla avunma.
cebr-i nefs	kendini zorlama, kendini zor tutma.
cebr-i noksan	eksiği tamamlama.
cebr ve mukabele	mat. cebir muadelesi, denklem, fr. equation.
Cebrail	(a.i.) peygamberlere emir ve vahy'e vâsıta ve memur olan dört büyük melekten biri. (bkz. Cebreîl, Cibril).
Cebreîl	(a.i.). (bkz. Cebrail, Cibril).
cebren	(a.zf.) zorla, cebr ile.
cebrî	(a.s.) 1. zorla, zor altında. 2. mat. cebirsel.
cebr-i icra	eko. borcunu ödemesi için alınmış bir karar olduğu halde buna uymayan kişi için bu kararın yerine getirilmesi amacıyla ve yetkili kuruluşlarca zor kullanılarak yapılan yürütme.
cebrî istikraz	eko. l) alınması bir kanunla mecbur kılınan, tahvillerle, devletin şahıslara borçlanması; 2) bir borcu karşılamak mecburiyeti karşısında yapılan borçlanma.
cebriyye	(a.s.) . (bkz. cebrî).
cebriyye	(a-i-) beşerî irâdeyi inkâr eden bir mezhep, [zıddı olan "kaderiyye" ile bir şekilde olmak üzere, bâzan "ceberiyye" tarzında telâffuz edilir].
ced	(a.i.). (bkz. cedd).
ced'	(a.i.) birinin, burun, kulak, dudak, el veya ayağını kesme.
cedâ	(a.i.) 1. bol yağmur. 2. hediye; ihsan. 3. avantaj, kazanç.
cedâvî	(f.i.) hizmetkâr aylığı.
cedâvil	(a.i. cedvel'in c.) cetveller. (bkz ; cedvel).
cedb	(a.i.) 1. kısırlık. 2. kusur.
cedd	(a.i.c. ecdâd) dede, büyük baba, ananın veya babanın babası.
cedd-i a'lâ	soy kökü.
cedd-i büzürg-vâr	hatırlı, soylu sayılan kişi.
cedd-i fâsid	annenin babası.
cedd-i sahih	babanın babası.
ceddanî	(a.s. cedd'den) ataya ait, onunla ilgili, f r. atavi'stique. ceddâniyyet c.ı.'ılAa. (a.i.) atavizm, fr. atavisme.
ceddât	(a.i. cedde'nin c.) nineler.
cedd be-cedd	(a.zf.) büyük babadan büyük babaya intikal suretiyle.
cedde	(a.i.c. ceddât) büyük ana veya babanın anası.
cedde-i faside	ananın anası, anne anne.
cedde-i sahîha	babanın anası, bana anne.
cedden	(a.zf.) atalara ait, atalarla ilgili olarak.
cedel	(a.i.) 1. sert münâkaşa, tartışma. 2. kavga.
İlm-i hilaf ü cedel	mantık yoluyla münâkaşa ilmi.
cedel etmek	dil kavgası, söz yansı yapmak.
cedel-gâh	(a.f.b.i.) çekişme yeri, meç. Dünyâ.
cedelî	(a.s.) l. münâkaşaya, tartışmaya ait. 2. münâkaşacı.
cedelî-mücîb	(a.b.s.) münâkaşada cevap veren.
cedelî-sâil	(a.b.s.) münâkaşayı, tartışmayı açan, münâkaşada, tartışmada sual soran.
cedere oa,	(a.i.) boyundaki kalkan bezinin büyümesiyle beliren hastalık, guşa, f r. goitre.

cederî j-ia,	(a.i.) vücutta çıkan çiçek hastalığı.
Telkîh-i cederî	çiçek aşısı.
cederî-i bakarî	öküz ve inek cinsi hayvanlarda meydana gelen çiçek hastalığı.
cederî-i kâzib	su çiçeği denilen kabarcıklar, (bkz: cüderî).
cedes	(a.i.) mezar, kabir.
cedgâre	(f.i.) türlü türlü yol, tedbir ve reyler, oylar.
cedî	(a.i.) astr. oğlak, (bkz: cedy).
cedîd, cedide	(a..s.) 1. yeni, kullanılmamış, (bkz: mücedded). 2. pek az zamandan beri bilinen veya mevcut olan. 3. Acemlerin kullandıkları bir vezin.
Edebiyyât--ı cedide	yeni edebiyat, (bkz: edebiyyât).
cedîdân, cedîdeyn	(a.b. i.) gece ve gündüz.
Cedîr	(a.s.) lâyık, münâsip, uygun, (bkz: bercâ, çespân, şâyeste).
cedvâj	(a.i.) 1. hediye, armağan. 2. bol yağmur.
cedvâr	(a.i.) bot. zencefil cinsinden kâfuru kokulu uyarıcı olarak kullanılan safran kökü.
cedvârî	(a.s.) 1. cedvâra ait, cedvâr-la ilgili. 2. hek. aybaşı âdetlerini kolaylaştıran bir ilâç.
cedvel	(a.i.c. cedâvil) 1. düzgün çizgi çizmeğe mahsus ağaçtan veya mâdenden yapılmış âlet, cetvel tahtası. 2. çizelge, liste. 3. su arkı, su kanalı. 4. g. s. fildişi, oyma ve kakmalarda birkaçı birbirine paralel olarak yerleştirilen çubuk hâlindeki motif.
cedvel-i sîm	1) gümüş kanal; 2) Lâle Dev-ri'nde Kâğıthane'de açılmış sun'î bir dere.
cedvel-keş	(a.f.b.s.) cetvel çeken sanat erbabı, yalnız güzel çizgi çizmekle uğraşan sanatkâr.
cedvel-ül-kevâkib	astr. sabit (*durağan) yıldızlar cetveli.
cedy	(a.i.) 1. keçinin erkek yavrusu, erkek oğlak. 2. on iki burçtan biri, Oğlak burcu.
cefâ	(a.i.) 1. eziyet, incitme, (bkz: cevr, eza).
cefâ-yı yâr	sevgilinin cefâsı. 2. tas. tarikat adamının kalbinin öğrendiklerinden perişan olması.
cefâ-cû	(a.f.b.s.) cefâ arayan, cefâ eden.
cefâ-dîde	(a.f.b.s.) cefâ görmüş, cefâ çekmiş.
cefâf	(a.i.) 1. kuruma. 2. kuru olma.
cefâ-kâr	(a.f.b.s.) cefâ eden, eziyet eden. [halk dilinde cefâ çekmiş, -çeken mânâsına da gelir].
cefâ-kârâne	(a.f.zf.) cefâkârcasına.
cefâ-kârî	(a.f.b.s.) cefâcılık.
cefâ-keş	(a.f.b.s.) cefâ çeken, eziyete dayanan, katlanan.
cefâ-perver	(a.f.b.s.) cefâyı benimseyen kimse.
cefâ-pîşe	(f.b.s.) 1. zâlim, gaddar. 2. maşuk, sevilen, sevgili.
cefâset	(a.i.) hazımsızlık ıstırabı.
cefcâf	(f.s.) iffetsiz, ahlâksız [kadın], (bkz: cafcaf).
ceffâr	(a.i. cefr'den) cifirci, falcı.
ceffe	(a.i.) 1. kalabalık, kütle. 2. kalabalığın verdiği uğultu.
ceff-el-kalem	(a.zf.) düşünmeksizin, birden, hemen.
cefîf	(a.s.) kurumuş, kuru.

cefn	(a.i.c. ecfân) 1. göz kapağı. 2. bıçak ve kılıç kını. 3. asma çubuğu.
cefr	(a.i.c. cifâr) geniş kuyu.
cefr	(a.i.) güya kayıptan haber veren bir ilim. (bkz: cifr).
cefv	(a.i.) kaba muamele.
cefve	(a.i.) cefâ, azar.
cefvet	(a.i.) kabalık, nezaketsizlik.
cehâbize	(a.i. cıhbız'ın c.) gerçeklerden, hakikatlerden haberi olanlar, [müfredi hiç kullanılmaz].
cehalet	(a.i.) cahillik, bilmezlik, (bkz: cehl).
cehâlet-i müstetemme	koyu cehalet.
cehâm	(a.i.) yağmur vermeyen bulut.
cehân	(f.i.) 1. dünyâ, (bkz: cihan). 2.s. sıçrayan, fırlayan, çabuk hareket eden. (bkz. cehende).
cehâret	(a.i.) ses yüksekliği, sesin yüksek olması.
cehâz	(a.i.). (bkz. cihaz).
cehd	(a.i.) 1. çalışma, çabalama. 2. Abdullah Cevdet tarafından istanbul'da yayımlanmış aylık iktisadî, içtimaî, edebî bir dergi.
cehd ü gayret, cehd ü ikdam	çok çalışma, (bkz: gayret, himmet, sa'y).
cehele	(a.s. câhil'in c.) 1. bilgisizler. 2. kendini bilmezler, münasebetsizler, (bkz: cühela, cühhâl).
cehende	(f.s.) 1. sıçrayan, fırlayan, (bkz: cehân2). 2. sıçramış, fırlamış.
cehende-gî	(f.i.); sıçrayış, fırlayış.
cehennem	(a.i.) 1. âhirette, günahkâr kulların gideceği azap yeri, tamu. Yedi kattır [cehennem, saîr, sakar, cahîm, hutame, lâzî, hâviye veya derk-i esfel]. 2. çok sıcak yer.
cehennemi	(a.s.) cehenneme mensup, cehennemle ilgili; cehennemlik; cehennem gibi [sıcak veya y akıcı].
cehennemi sür'at	büyük, aşın hız.
cehennemiyyûn	(a.i.c.) cehennemlikler.
cehîr	(a.s. cehr'den. c. cüherâ') 1. yüksek sesle, açık olarak söylenen. 2. güzel, dikkate değer.
cehîr-üs-savt	çok ve kuvvetli ses.
cehîz	(f-i.). (bkz. cihaz).
cehl ıSf	(a.i.) bilmezlik, (bkz: cehalet).
cehl-i basit	ayıplanmayan cehil, bilgisizlik.
cehl-i mürekkeb	bilmezliğinin farkında olmayan, katmerli cahillik.
cehr j	(a.i.) yüksek sesle söyleme.
cehre	(a.i.) açıkta olan, belli olan, görünen şey.
cehren	(a.zf.) yüksek sesle, açıktan, alenen.
Sırran ve cehren	gizliden ve açıktan.
cehreten	(a.zf.) aşikâr olarak, açıktan açığa.
cehri, cehriyye	(a.s.) açıktan veya yüksek sesle yapılan.
cehûd	(a.i.) Yahudi, çıfıt.
cehûd-âne	(a.f.zf.) cıfıtçasına.
cehûl	(a.s. cehl'den) pek câhil, (bkz: echel).
cehûlâne	(a.zf.) pek câhilcesine.
celâ'	(a.i.) memleketten aynlma, gurbete düşme.
celâ-yi vatan	doğduğu yerden ayrılma, ayırma.

celâb (f.i.) salkım, küpe.
celâbîb (a.i. cilbâb'ın c.) 1. kadınların yüzlerine örtündükleri yaşmaklar, başörtüleri, feraceler. 2. gömlekler.
celâcil (a-i- cülcül'ün c.) küçük çanlar, ufak çıngıraklar.
celâdet (a.i.) bahadırlık, kahramanlık, yiğitlik.
Şemşîr-i celâdet yiğitlik kılıcı.
celâdet-perver (a.f.b.s.) yiğitliksever, kahraman, yiğit.
celâdet-şiâr (a.f.b.s.) yiğit mizaçlı.
celâfet (a.i.) kabalık, yontulmamıştık.
celâil (a.i. celîle'nin c.) büyük olanlar, yüceler.
celâl, celâlet (a.i.) 1. büyüklük, ululuk.
Zü-l-celâl celâl sahibi; Allah.
celâl ü câh büyüklük rütbe ve mevkii. 2. hışım, kızgınlık. 3. erkek adı.
celâli (a.s.) 1. Allah'a ait, "tanrısal. 2. celâl adlı kimselerle ilgili olan. 3. hicrî XI. asırdan önce Anadolu'da başgösteren eşkıyaya verilen bir ad. 4 . Sultan Celâlettin Melekşah tarafından hazırlanan ve hicri 41 1 târihinde başlayan bir Güneş takvimi.
celâliyâne (a.f.zf.) celâlî olana yakışacak surette.
celalli (a.t.s.) çabuk kızan [kimse].
celb (a.i.) 1. çekme, çekiş; kendine çekme. 2. yazı ile çağırma.
celb-i kulûb kalpleri kazanma.
celb-i la'net lanet çekme, lanet toplama.
celb-i menfaat ve defi mazarrat faydayı isteme, zararı istememe.
celb-i teveccüh birinin ilgi ve sevgisini çekme.
celbiz (f.i.) 1. kement, ilmik. 2. s. ara bozucu, koğucu. (bkz. gammaz).
celb-nâme (a.f.b.i.) celp kâğıdı, çağırma kâğıdı [mahkemeye].
celbu (f.i.) naneye benzer bir ot, sebze.
celbûb (f.i.) bot. sarmaşık.
celcele (a.i.) 1. çan sesi. 2. gök gürültüsü. 3. golgota tepesi.
celd (a.i.) kamçı ile vurma.
celde (a.i.) 1. büyük kamçı. 2. kamçı ile vurma.
celeb (a.i.) 1. sığır, daha çok koyun getirterek kasaplara satan büyük tüccar, [kelimenin aslı "koyun, keçi, sığır" mânâsına gelir], 2.tar. İstanbul sarayında ilk işe haşlamış acemi.
celeb (f.i.) 1. orospu, fahişe. 2. can.
celencebîn (a.i.) gül tatlısı.
celesât (a.i. celse'nin c.) oturmalar, oturumlar.
celî (a.s. cilâ'dan c. celiyyât) 1. aşikâr, meydanda, belli, (bkz. hüveydâ). 2. i. . s. kalın ve okunaklı bir çeşit sülüs yazısı, (bkz. hatt-ı celî). 3. cilâlı, parlak.
celî-müsennâ g. s. bir yazı sitili.
celîb (a.i.) 1. esir. 2. satılık esir.
celîd (a.s. celâdet'den) fazla celâdetli olan.
celîd (a.i.) kırağı, çiy. (bkz: şebnem).
celîl , celîle (a.s. celâl'den) 1. büyük, ulu. (bkz. celi), [vezir veya müşîrlere ve onların dâirelerine hitaben yazılırdı. Bu rütbeden aşağı olanlara da "behiyye", "a- liyye" şeklinde

Tarihvemedeniyet.org

	hitâbolunurdu]. 2.[birincisi] er kek, [ikincisi] kadın adı. 3. g. s. bir yazı sitili.
celîl-üş-şân	(a.b.s.) şan ve şerefi pek büyük.
celîs	(a.s. cülûs'dan c. cülesâ) birlikte oturan, arkadaş.
celîs-i enîs	cana yakın arkadaş.
celiyyât	(a.s. celî'in c.) aşikâr, açık, meydanda olan şeyler.
celi	(a.s.) büyük, ulu. (bkz: celîl). cellâd jiLa. (a.i.) 1. insanı kesen, asan kimse. 2. meç. çok merhametsiz.
cellâd-ı felek	(göğün cellâdı) ölüm meleği.
cellâdî	(a.f.i.) cellâtlık.
cellâdiyye	(a.i.) cellata verilen para, cellatlık ücreti.
celle	(a.n.) "yüce ve azîz olun!" mânâsına bir dua sözü.
celle ve âlâ	"onun sânı, yüksekliği, büyüklüğü artsın" anlamına gelen Tanrı için kullanılan saygı sözleri.
celle şânuhû	"onun sânı, yüksekliği, büyüklüğü artsın" anlamına gelen Tanrı için kullanılan saygı sözleri.
celle celâ-lühû	"onun sânı, yüksekliği, büyüklüğü artsın" anlamına gelen Tanrı için kullanılan saygı sözleri.
Celmed	(a.i.) kaya; taş.
celse	(a.i.c. celesât) oturma, oturum.
celse-i aleniyye	açık oturum.
celse-i hafife	ilişmek suretiyle oturuş, yine kalkmak üzere ilişme.
celse-i hafiyye	gizli oturum, [doğrusu "cil-se" dir].
celse-gâh	(a.f.b.i.) birkaç kişinin oturmasına ayrılan yer.
celû	(f.s.) 1. lâtifeci, şakacı [kimse]. 2. i. kebap şişi.
celvet	(a.i.) 1. yerini, yurdunu terketme. 2. tas. abd'in nuût-i ilâhiyye ile halvetten hurucudur. Bu suretle ki, abd'in aynı ve âzası enâniyetinden çıkarak âza abidsiz hakka muzâf olur.le (I
celvetiyye	(a.i.) tas. Aziz Mahmut Hüdâî'nin kurduğu tarikatın adı. ["yerini, yurdunu terketmek" mânâsına gelen Arapça "celvet" kelimesi tasavvuf ıstılahı olarak, kulun, Tanrı sıfatlan ile, halvetten çıkışına ve Tanrı varlığında fânî oluşuna denilir].
cem	(a.i.) 1. hükümdar, şah. 2. Şark mitolojisinde şarap ve içkinin icatçısı. 3. Süleyman Peygamber'in lâkabı. 4. Büyük iskender'in lâkabı. 5. karikatürist Cem tarafından istanbul'da yayımlanmış haftalık bir gazete.
cem'	(a.i.c. cumû) l . toplama, yığma. 2. birden fazla insan, hayvan ve eşyayı gösteren isim. 3. a. gr. çoğul.
cem'-i müennes	gr. müfredinin şeklini bozmadan, sonundaki müennes alâmeti olan e (t) kaldırılıp yerine at getirilir müslime (t), müslimat... gibi.
cem'-i mükesser (kırık cemi)	a. gr. cemi yapılacağı zaman müfredinin şekli bozularak yapılan cemi. kitab, kütüb.. gibi.
cem'-i müzekker	a. gr. müfredinin şeklini bozmadan sonuna în, ün getirilerek yapılan cemi müslimîn, müslimûn.. gibi.
cem'-i sahîh	(salim) a. gr. sağlam cemi' mânâsında kullanılan bir cemî olup, bu cemî yapıldığı zaman müfredinin şekli bozulmaz, iki türlüdür cemi müzekker, cemi müennes. 4. mat. toplam.
cem'ül-cem	cem'in cem'i.

Tarihvemedeniyet.org

cemâat (a.i. cem'den. c. cemâat) 1. insan topluluğu, (bkz: ma'şer). 2. imamın arkasında namaz kılanlar.

cemâat (a.i.c. cemâat'ın c.) 1. insan toplulukları. 2. imamın arkasında namaz kılanlar. 3. bir mezhepten olan topluca halk. 4. tar. Yeniçeri teşkilâtında birkaç odadan meydana gelen kısım.

cemâat-i çilingirân-ı hâssa tar. saraydaki çilingirlik işlerini yapmakla görevli sanatkâr zümresi.

cemâat-i hademe-i ehl-i hiref tar. saray işlerini görmek için görevlendirilmiş sanatkârlar zümresi.

cemâat-i mücellidân-ı hâssa tar. saraydaki kitapları ciltlemekle görevli sanatkârlar zümresi.

cemâd (a.i.c. cemâdât) taş gibi cansız olan şey.

cemâdât (a.i. cemâd'ın c.) cansızlar.

cemâdî (f.s.) ruhu olmayan, cansız cisim.

cemâdiyet cansızlık.

cemâdiyyet (a.i.) cansızlık, ruhsuzluk, donukluk.

cemâh (a.i.) baş sertliği, narinlik [atta].

cemâhîr (a.i. cumhûr'un c.) cumhurlar, cumhuriyetler, cumhûrluklar.

cemâhîr-i müttehide birleşik devletler.

cemâl (a.i.) 1. yüz güzelliği.

Arz-ı cemâl yüz gösterme, görünme. 2. erkek adı.

cemâli (a.s.) güzellikle, kusursuzlukla ilgili.

Cemâliyye (a.h.i.) Halvetiyye ve Uş-şâkiyye tarikatları şubelerinin adlan. [Cemâ-lüddîn-i Aksarâyî neslinden olan Mehmet Ha-mîdüd-dîn-ül Cemâli tarafından kurulmuştur].

Cemâliyye-i sâniye-i halvetiyye tas. Uşşâkıyye-i Ahmediyye şubelerinden birinin adı olup Edirneli Şeyh Mehmed Cemâleddin efendi tarafından kurulmuştur.

cemâl-ullah (a.it.) Allah'ın lütfü.

cem'an (a.zf.) bir yere toplamak suretiyle.

cem'âniyye (a.i.) ahi. ortakçılık, kolektivizm, fr.

cemâzi-yel-âhir (a.b.i.) arabî ayların altıncısı ("doğrusu" bkz: cümâd-el--âhire).

cemâzi-yel-evvel (a.b.i.) 1. arabî ayların beşincisi ("doğrusu" bkz: cümâd-el-ûlâ). 2. bir kimsenin geçmişi.

cemder (f.i.) bir çeşit bıçak veya kama.

cemed (a.i.) 1. buz. 2. kar. 3. dondurma.

cemedî (a.s. cemed'den) çok soğuk, buz gibi.

cemel (a.i.c. cimâl) erkek deve.

cemeliyye (a.i.) zool. devegiller.

cemel-il-bahr (a.b.i.) 1. kılıç-bahğı. 2. balina, (bkz: cemel-ül-mâ').

cemel-ül-mâ' (a.b.i.) 1. kılıçbalığı. 2. balina, (bkz: cemel-ül-bahr).

çemen (f.i.) çardak.

cemerât (a.i. cemre'nin c.) cemreler.

cemî1 (a.e. cem'den) cümle, hep, bütün.

cem'î (a.s. cem'iyyet'den) 1. cemiyete ait, cemiyetle ilgili. 2. sosy. ortaklaşa, fr. collectif.

cemî'an (a.zf.) hep, bütün, tekmil.

cemîl (a.s. cemâl'den) 1. güzel.

Zikr-i cemîl	1) iyilikle anma; 2) [eskiden] mekteplerde verilen mükâfat. 2. i. erkek adı.
cemîlât	(a.i.c.) güzel hareketler, güzel düşünceler.
cemile	(a.i. cemâl'den) 1. hoşa gitmek için yaranma. 2. kadın adı.
cemîle-kârî	(a.f.zf.) iyilik severlik.
cemîle-kâr	(a.f.b.s.) iyiliksever. -
cemîle-kârâne	(a.f.t.b.i.) iyiliksevercesine.
cemîle-kârlık	(a.f.b.i.) iyilik severlik.
cem'iyyât	(a.i. cem'iyyet'in c.) cemiyetler, kurumlar, dernekler. cem'iyyet cj-ua. (a.i.c. cem'iyyât) 1. topluluk.
cem'iyyet-i akvam	(milletler cemiyeti) birinci cihan harbinden sonra kurulan ilk birlermiş milletler cemiyetinin bizdeki adı.
cem'iyyet-i beşeriye	insan topluluğu. 2. kurum, dernek. 3. düğün dernek. 4. ed. genek "tenasübü", gerek "tezâd" dolayısıyla birbirine uygun, yahut karşı bulunan kelimeleri bir arada bulundurma, [böyle söze "cem'iyyetli" denilir].
cem'iyyet-i hatır	akıl ve fikir topluluğu.
cem'iyyet-i kelâm	bir kaç mânâsı bulunan söz. 5. tas. zihin ve hatırın yalnız Allah için meşgul olması.
cem'iyyet-gâh	(a.f.b.i.) toplanılacak yer, toplantı yeri.
cem'iyyet-geh	(a.f.b.i.). (bkz: cem'iyyet-gâh).
cemm	(a.i.) büyük sayı, çokluk, kalabalık.
cemm-i gafîr	insan kalabalığı.
cemmâl	(a.i.) deve sürücüsü, deveci. (bkz. şütür-bân).
cemmâş	(f.s.) zampara.
cemmâz	(a.s.) hızla giden.
cemmâz	(a.i.) hızlı giden erkek deve. [müen. "cemmâze" dir].
cemmâz-süvâr	(a.f.b.s.) hızlı giden erkek deveye binen.
cemre	(a.i.c. cemerât) 1. ateş hâlinde kömür. 2. şubat ayında azar azar artan sıcaklık.
cemre-i ûlâ [fi-1-hevâ]	birinci cemre [hava (da) ya].
cemre-i saniye [fi-l-mâ]	ikinci cemre [su (da) ya].
cemre-i sâlis [fı-t-türâb]	üçüncü cemre [toprak (da)'a]. 3. hac töreninde bir defa taş atılması. 4. hek. iltihaplı bir çıban, kara kabarcık. 5. ufak çakıl taşı.
cemreviyye	(a.i.) dîvan şâirleri tarafından bayramlar, baharlar gibi cemre vesilesiyle, zamanlarındaki büyük adamlar için yazılan şiirler.
Cemşâsb	(f.h.i.) 1. Hz. Süleyman. 2. Cemşîd'in oğlu.
Cemşîd	(f.h.i.) Cemşâsb'ın babası.
Cemşîd-i mâhî-gîr	1) Hz. Süleyman; 2) Hz. Yunus; 3) meç. Güneş.
cem' ü telfîk	(toplama ve birleştirme), ed. (bkz: tenâsüb).
cenâb	(a.i.) 1. "şeref, onur ve büyüklük" terimi olarak kullanılır, hazret.
Cenâb-ı Hakk, Cenâb-ı Halik	Allah. 2. huzur1.
cenâb-ı hilâfet-penâhî	(hilâfetin sığındığı yüce kişi) pâdişâh.
Cenâb-ı Kibriya, Cenâb-ı Kerem	Allah.
Cenâb-ı lem-yezel	Allah.
Cenâb-ı Mevlevi	Hz. Mevlânâ.

Tarihvemedeniyet.org

Cenâb-ı mühavvil-ül-havli ve-1-ahvâl	havli, kuvveti ve halleri başka şekle sokan, Allah. 3. erkek adı. 4. avlu.
cenâb-ı südde-i devlet-meâb	pâdişâh kapısının avlusu.
cenabet	(a.i.) 1. guslü gerektiren durum. 2. bu durumda olup ta henüz gusletmemiş olan kimse, [bkz: cünüb]. 3. pis. [küfür olarak].
cenah	(a.i.) 1. kanat, kuş kanadı. 2. kol, pazı. 3. aşk. yan; kol. 4. âhiret.
cenâh-ı ma'dilet	adalet kanadı.
cenâh-ı semek	balık kanadı.
cenâh-ı tâir	kuş kanadı.
cenâheyn	(a.i cenâh'dan) iki kanat, iki yan.
Zü-1-cenâheyn	1) dünyâsı da, âhi-reti de iyi olan; 2) iki tarafa da yaranmasını bilen, iki yüzlü, (bkz: mürâî).
cenâib, cenâyib	(a-i- ce-nîbe'nin c.) yedek hayvanlar, binekler.
cenan	(a.i.) kalp, yürek, gönül.
Hâlis--ül-cenân	kalbi temiz.
cenaze	(a.i.c. cenâiz) insan ölüsü, [cinâze [= tabut) mânâsına gelir].
cenb	(a.i.) yan, taraf.
cenbî	(a.s.) yan tarafa ait.
cenbiyye	(a.i.) Arapların yan taraflarına takmak suretiyle kullandıktan bir çeşit eğri kama; hançer.
cendâl	(f.s.) bayağı, aşağılık, adî [kimse].
cendel	(a.i.) nehirlerde bulunan büyük kaya.
cendeliyye	(a.i.) rufâiyye tarîkatinin on iki şubesinden biri. [ötekiler Harîriyye, Kiyâliyye, Sayyâdiyye, Uzeyriyye, Acelâniyye, Katnâniyye, Fazliyye, Vâsıtıyye, Cebertiy-ye, Zeyniyye, Nûriyye'dir].
cender	(f.i.) eşya ve elbise gibi şey.
cendere	(a.f.i.) 1. tazyik, baskı. 2. dar dere, boğaz. 3. kalın oklava. 4. meç. sıkı ve dar yer.
cendere-hâne	(a.f.b.i.) kumaş ve elbise ütülemek üzere birbirine bitişik iki silindirden oluşan bir çeşit ütünün bulunduğu yer, oda.
ceng	(f.i.) savaş, vuruşma.
ceng-i harbî	muz. Türk müziğinde bir küçük usul olup 10 zamanlı ve 10 vuruşludur. Başta iki adet nîm sofyan sonra iki yürük semaî vardır. Özellikle mehter müziğinde kullanılan çok hareketli bir usuldür. Vuruşları (hepsi l zamanlı olmak üzere) düm, tek+düm, tek+ düm, tek+düm, tek, tek. Tabiî mertebesi 10/8 dir.
ceng-i zergerî	yalancıktan yapılan savaş.
Der ceng-i evvel	ilk ağızda.
ceng-âver	(f.b.s.c. ceng-âverân) cenkçi, dövüşken.
ceng-âverân	(f.b.s. ceng-âver'in c.) cenkçiler, dövüşkenler, savaşçılar.
ceng-âverâne	(f.zf.) cenkçiye, dövüşkene yakışacak surette.
ceng-âverî	(f.b.i.) cenkçilik, dövüşkenlik.
ceng-azmâ	(f.b.s.) savaş tecrübesi olan kimse.
ceng-âzmûde	(f.b.s.) savaş tecrübesi olan [kimse],
ceng-âzmûdegî	(f.b.i.) savaşta tecrübe sahibi olma.'-
ceng-bâz	(f.b.s.) kahraman, savaşçı.
ceng-cû	(f.b.s.) cenk arayıcı, kavgacı.

ceng-cûyâne (f-b.zf.) savaşçıya yakışır yolda, kavgacı bir şekilde.
cengel (f.i.) orman.
cengel-istân (f.b.i.) orman, sık ağaçlık.
cengî ' (f.i.) savaş hâlinde bulunan.
Cengîziyân (f ' c) Cengiz soyundan gelenler, bunlara tâbi olanlar.
ceng-nâme (f.b.i.) savaş hikâyelerini anlatan kitap.
cenîbe, cenîbet (a.i.c. cenâib, cenâyib) yedek hayvanı, çıvgar.
cenîbe-keş (a.f.b.s.) yedek hayvanı çekip götüren.
cenîn (a.i.) karındaki çocuk, döl.
Iskat-ı cenîn çocuk düşürme.
cenîn-i gayr-i müstebîn-il-hilka anat. âzası kısmen teşekkül etmiş cenîn.
cenîn-i kâzib gerçek olmayan gebelik, dış gebelik.
cenîn-i müstebîn-il-hilka anat. âzası belirmiş olan cenîn.
cenîn-i sakıt düşen çocuk, düşük.
cenîn-i tâmm-ül-hilka hek. uzuvları tamamen teşekkül etmiş cenîn (= karındaki çocuk, döl).
cenîver (f.i.) sırat köprüsü.
cenkâr (f.i.) bakır pası renginde olan yeşilimsi madde, [aslı jenkâr, zenkâr'dır].
cenkârî (f.s.) bakır pası renginde olan.
cennân (a.i.) bahçıvan.
cennât (a.i. cennet'in c.) cennetler, uçmaklar; bahçeler.
cennât-i adn cennet bahçeleri.
cennet (a.i.c. cinân, cennât) 1. uçmak. 2. bahçe. 3. çok ferah ve havadar yer. Sekiz cennet vardır [dâr-ül-celâl, dâr-üs-selâm, cen-net-ül-me'vâ, cennet-ül-huld, cennet-ün-naim, cennet-ül-firdevs, cennet-ül-karar, cennet-ül--adn]. (bkz: bihişt). 4. kadın adı.
cennet-i a'lâ cennet katlarının en yükseği, sekizinci cennet.
cennet-i a'mâl, cennet-i ef'âl, cennet-i nefs cennetin maddî düşünülüşü.
cennet-i kalb, cennet-i ruh, cennet-i sıfat, cennet-i za'f cennetin manevî düşünülüşü.
cennet âsâ (a.f.b.s.) cennet gibi.
cennet âşiyân (a.b.s.) yeri cennet olan
cennet-i vesile (bkz. cennet-i a'lâ).
cennet-üd-dünyâ dünyâ, yeryüzü cenneti,
cennet-makam (a.b.s.) makamı yeri cennet olan.
cennet-makarr (a.f.b.s.) yeri cennet olan.
cennet-mekân (a..b.s.) yeri cennet olan.
cennet-nazîr (a.b.s.) cenneti andıran.
Centiyâniyye (a.i.) bot. centiyan giller.
cenûb -j'-~ (a.i.) güney.
cenûb-i garbî coğr. güneybatı.
cenûb-i şarkî coğr. güneydoğu.
cenûben (a.zf.) cenup, güney yönünden.
Cenûbî (a.s.) cenuba mensup, güneyde bulunan.
cer (a.i.) suyu yudum yudum içme. (bkz. cür'a).
cer (f.i.) yarık, çatlak, husûsiyle yarılmış yer.
cerâb (a.i.) dağarcık, torba.
cerabe (a.i.) dağarcık.
cerâbe-i hafiyye biy., bot., zool. üreme dağarcığı, fr. conceptacle.

cerâd	(a.i. cerâde'nin c.) 1. çekirge. 2. meç. yağmacılar güruhu.
cerâd-ı münteşir	yayılmış yağmacılar.
cerâd-ül-bahr	denizden çıkarılan ve teke denilen ufak, kırmızı bir böcek.
cerahat	(a.i.c. cerahat) 1. irin; yara. 2. cerrahlık [aslı cirâhat" dir].
cerahat	(a.i.c. cerâhat'ın c.) cerahatler, irinler, yaralar, [aslı "cirâhat" dır], (bkz: cirâhat).
cerâhor	(o.i.) tar. Osmanlılar tarafından ordu hizmetlerinde kullanılan Hristi-yan esirlere verilen bir ad.
cerâid	(a.i. cerîde'nin c.) gazeteler.
cerâid-i yevmiyye	günlük gazeteler.
cerâim	(a.i.) cerîme'nin c.) suçlar, kabahatler, cinayetler.
cerâim-i cinâiyye	huk. cinayet suçlan.
cerâim-i müştereke	ortak, müşterek suçlar.
cerâsîm	(a.i. cürsûme'nin c.) dipler, kökler, tomurcuklar; mikroplar, hasta tohumlar.
cerâsim-i mütenâsile	bot. yeşil yosun hücreleri, fr. gonidies.
cerâye	(a.i.) vakıf tarafından verilen yiyecek.
cerâyet	(a.i.) cariyelik hâli.
cerâzet	(a.i.) oburluk.
cerbân	uyuz hastalığına tutulan, uyuz. (bkz: cerib).
cerbeze	(a.i.) 1. güzel konuşma; beceriklilik. 2. kurnazlık, hilekârlık.
cerbiyye	(a.i.) zool. uyuz böcekleri, fr. acariens, acarides.
cerd j	(a.i.) elbisesinden soyma, çıplak bir hâle getirme.
cerdâ	(a.s.) 1. mahrum, çıplak. 2. dazlak, tüysüz. 3. verimsiz, çorak, (bkz: cerid). 4. karıştırılmamış [şarap].
cerdân	(f.i.) dilenci çanağı.
çerde	(f.i.) san renkli, donu san, kuladan açık olan at. çerde . (a.i.) Mekke'de hacılara eşlik eden atlı muhafız. 2. s. tüysüz, dazlak.
cereb	(a.i.) uyuz hastalığı, uyuzluk.
cerebî	(a.s.) hek. uyuzu olan, uyuz olmuş, uyuza tutulmuş olan.
cerebiyye	(a.i.) zool. uyuz böcekleri.
cerebiyyet	(a.i.) hek. uyuzluk.
cereb-nâk	f.s.) uyuz [kimse].
cereb-ül-ayn	(a-b-i-) hek. göz kapaklarının iç kısmında çıkan sivilceler.
cered	(f.i.) yaralı, (bkz: mecruh).
cered	(a.i.) çıplak bir hâle getirme.
cerem	(a.i.) 1. hurma toplarken yere düşenleri yeme. 2. günah. 3. cinayet. 4. hatâ.
Lâ-cerem	şüphesiz, elbette, mutlaka.
cereme	(a.i.) 1. başka birinin yaptığı za-ran ödeme. 2. para cezası, (bkz: cerime).
cereng	(f.i.) çan ve zil sesi, kılıç ve topuzun çarpmasından çıkan ses.
ceres	(a.i.) 1. çan. 2. hayvanın boynuna takılan çıngırak. 3. zindan.
ceres-dâr	(a.f.b.s.) çıngıraklı, çıngırak taşıyan.
ceres-hay-ı zerrin	altın çı ngıraklar.
ceresiyye	(a.i.) bot. çançiçeğigiller, fr. campanulacees.
cereyan	(-i-) l- akma, akım, geçme. 2. gidiş, hareket. 3. olma, oluş.
cereyân-ı daimî	doğru akım.
cereyân-ı hevâ	hava akımı.

cereyân-ı müvellidî	jeneratör. ca.
cereyân-ı mütenâvil	alternatif akım.
cereyân-ı mütemadi	f iz. doğru akım,
cereyân-ı mesâlih	işlerin oluşu.
Cereyan-ı galvânî	f i z. volt.
cereyân-ı elektrîkî	elektrik akımı.
Cergand	(f.i.) 1. bumbar dolması. 2. ışık ve ışık konacak yer.
cerge	(f.i.) bir yerde bulunan insan kümesi.
cerh	(a.i.) 1. yaralama; yaralanma. 2. çürütme; meç. kabul etmeme.
cerh fî-hükm-il-hatâ	huk. ihtiyarî olmayan bir fiil ile vukua gelen cerh.
cerh-i amd	birini gerek yaralayıcı âletle ve gerek başka bir şey ile haksız olarak kasden cerhetme.
cerh-i gerdan	(dönen çark) dünyâ (bu-).
cerh-i hatâ	huk. kasıtsız olarak ve bir yanlışlık sonucu birini yaralama.
cerh-i mushin	huk. bir cerhtir ki bununla mecruh olanın bir gün ve bir günden daha az bir müddet yaşaması tevehhüm olunmaz.
cerh-i mühlik	huk. mecruhun ölümüne sebep olan yaralama.
cerha	(a.s.) yaralı.
cerî.	(a.i.). (bkz. cery).
cerî'	(a.s. cür'et'den) cesur, yiğit, gözü pek, yürekli.
cerî-ül-Iisân	sözünü esirgemeyen.
cerib	(a.s.) uyuz hastalığına tutulan, uyuz. (bkz: cerbân).
cerîb	(a.i.) 1. imparatorluk devrinde Arabistan ülkelerinde kullanılan aşağı yukarı 216 litrelik bir hacim ölçüsü. 2. tarla ve arazî ölçüsü. 3. dönüm.
cerîb-üt-taâm	dört kâfiz arpa ve buğday alan bir ölçek.
cerid, ceride	(a.s.) verimsiz, çorak [yer], (bkz. cerdâ3).
ceride	(a.i.c. cerâid) 1. gazete. 2. zabıtname, tutanak.
cerîde-i feride	eşsiz, tek gazete.
cerîde-i havadis	Çörçil adında bir ingiliz tarafından 1840 da çıkanlmış olan ilk husûsî gazete.
cerîde-i nüfûs	nüfus kütüğü.
cerîde-i resmiyye	T.B.M.M. hükümetinin resmî yayın organı, Resmî Gazete. 3. süvari kolu.
ceride	(f.s.) yalnız, tenha.
cerîh	(a.s. cerh'den) yaralanmış, yaralı. (bkz: mecruh).
cerîh-ül-fuâd, cerîh-ül-kalb	yüreği yaralı.
ceriha	(a.i.) yara.
cerîha-i iltiyâm-nâ-pezîz	onulmaz yara.
cerîha-dâr	(a.f.b.s.) yaralı.
çerim	(a.s.) kabahatli, cânî, suçlu.
cerime	(a.i. cürm'den. c. cerâim) 1. cürüm, suç. 2. us pahası, cereme, suç ödeme.
çerin	(a.i.c. ecrân, ecrine, cürün) hurma kurutma yeri.
cerîre	(a.i.) kabahat, suç.
cerm	(a.i.c. cürüm) 1. bir çeşit Arap kayığı. 2. kesme. 3. koyun kırkma. 4. günâh işleme.
cermüze	(f.i.) sefer ve misafirlik.

cerr	(a.i.) 1. çekme, sürükleme. 2. gr. Arapça'da ait olduğu ismi meksûr (kesreli = esreli) okutan harf veya edat. (bkz. harf-i cerr). 3. para, eşya ve şâire çekme.
cerre çıkma	[eskiden] medrese talebesinin, mübarek üç aylarda köylere dağılıp halka, dînî öğütlerde bulunmak, namaz kıldırmak veya müezzinlik etmek suretiyle para ve erzak toplaması.
cerr-i eskal	ağır bir yükü kaldırma. cerr-i kelâm (etmek) bir konu hakkında konuşmağa zorlanma (k).
cerr-i menfaat	çıkar sağlama.
cerrah	(a.i.) operatör [doktor].
cerrâh-hâne	(a.f.b.i.) Osmanlı imparatorluğu'nda orduya cerrah yetiştiren müessese.
cerrâh-hâne-i âmire	[eskiden] Avrupai metotla ameliyat yapan cerrahlık kurumu. [II. Mahmut devrinde Tophane'nin kuruluşundan 5 yıl sonra 1832 de açıldı. Sonralar (1838) Tıp Okulu ile birleştirildi].
cerrahî	(a.i.) operatörlük [doktorlukta].
cerrahîn	(a.i. cerrah'in c.) cerrahlar, operatör doktorlar.
cerrâhiyye	(a.s.) 1. cerrâhî'nin müennesi. 2. i. Halvetiyye tarîkatinin bir kolu.
cerrâh-nâme	(a.f.b.i.) eskiden cerrahlığa dâir yazılan kitap.
cerrar	(a.s.) 1. çekici. 2. i. dilenci. 3. arkasından sürükleyen. 4. i. harp aletleriyle donatılmış kalabalık ordu.
cerrâre	(a.i.) küçük, san ve zehirli akrep.
cerre	(a.i.) toprak testi.
cerş	(a-i-) bir Şyi kazıma, bir şeyin kabuğunu soyma.
cerşeft	(f.i.) ed. hiciv.
cerûz	(a.s.) obur. (bkz: ekûl).
cerv	(a.i.) 1. yırtıcı hayvan yavrusu, enik. 2. ufak meyva.
cery	(a.i.) cereyan.
cerz	(a.i.) 1. kesme. 2. yok etme. 3. öldürme.
cesamet -	(a.i. cism'den) büyüklük, irilik, (bkz: kıt'a).
cesaret	(a.i.) cesurluk, yiğitlik, yüreklilik.
cesâset	(a.i.) merak, (bkz: tecessüs).
cesed	(a.i.c. ecsâd) ölü vücut.
cesîm , cesîme	(a.s. cesâmet'den) iri, büyük, kocaman.
cesîm-ül-cüsse	iri vücutlu.
cesk	(f.i.) mihnet, keder; musibet.
cess	(a.i.) l. elle yoklama. 2. araştırma. 3. soruşturma.
cessâs	(a.i.) çok meraklı.
cessâse	(a.i.) kruvazör, harp gemisi.
cest	(f.i.) 1. atlayış, sıçrayış. 2. çabuk hareket eden. 3.sıçrayarak, atlayarak.
cestân	(f.s.) atlayan, sıçrayan.
cestân cestân	(f.zf.) sıçraya sıçraya, sıçrayarak.
ceste	(f.s.) sıçramış, fırlamış.
ceste ceste	(f.zf.) yavaş yavaş; kısım kısım, parça parça, azar azar. (bkz: tedricî).
ceste-gîr	(f.b.s.) arsız, dilenci.
cesten	(f-fi-) sıçramak, atlamak, atılmak, kaçmak, kurtulmak.
cesur	(a.s. cesâret'den) cesaretli, yürekli, yiğit.

cesûrâne	(a.f.zf.) cesaretle, yiğit-çesine, yüreklice.
ceş	(f.i.) mavi boncuk.
ceşn	(f.i.) 1. ziyafet, şölen. 2. bayram, eğlence.
ceşn-i büzürg	eski İran'da 21 Martta yapılan bayram.
ceşn-i Meryem	doğum yaparken Meryem'in yanında bulunduğu ağacın taze hurma vermesi anılarak yapılan bayram.
cev	(f.i.) arpa. (bkz: şaîr).
Dâne-i cev	arpa tanesi.
cevâb-ı bâ-savâb	doğru cevap.
cevâb-ı redd	ret cevabı.
cevâb-ı safî	inandırıcı cevap.
cevâb-ı kat'î	kesin söz..
cevâb- nâ-sevâb	doğru olmayan karşılık.
cevâb-I müskit	sessizce verilen cevap
cevâb kıla.	(a.i.c. cevâbât, ecvibe) sorulan şeye verilen karşılık [sözle, yazı ile].
cevâb ale-1-cevâb	cevaba cevap.
cevâbât	(a.i. cevâb'ın c.) sorulan şeylere verilen karşılıklar, (bkz: ecvibe).
cevâb-dih	(a.f.b.s.) cevap veren.
cevaben	(a.zf.) cevap, karşılık olarak.
cevabî	(a.s.) cevap, karşılık.
cevabî	(a.i. câbî'nin c.) câbîler, tahsildarlar.
cevâb-nâme	(a.f.b.i.) cevap olarak yazılan yazı.
cevâb-nüvîs	(a-f-b.s.) kâtip, yazman.
cevâd	(a.s. cûd'dan) 1. cömert, eli açık. 2. i. erkek adı.
cevâdd	(a.i. câdde'nin c.) caddeler, büyük, işlek yollar.
cevahir	(a.i. cevher'in c.) 1. cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar. 2. mayalar, özler.
cevâhir-i ulviyye	felekler, gezegenler.
Cevâhir-ül-ahbâr	(iyiliklerin cevherleri) sofi bilginlerden Antakyalı Şeyh İsaoğlu Şeyh Kasım'ın, önce Arapça olarak yazıp sonra Türkçeye çevirdiği din ve ahlâk bilgileri veren eseri.
Cevâhir-ül-ebrâr	büyük Türk mistiği Ahmet Yesevî'nin menkıbelerini, tarikatının âdabını anlatan, bir kısmı Türkçe, bir kısmı Farsça olan eser.
Cevâhir-ül-esdâf	1392 (H. 795) den 1439 (H. 843) a kadar Kastamonu'da beylik süren Candaroğullan'ndan tsfendiyar Bey'in emriyle oğlu ibrahim Bey için adı bilinmeyen bir zât tarafından meydana getirilmiş Kur'an tefsiridir.
Cevâhir-ül-kelimât	Şemsî adında bir zâtın Arapçadan Türkçeye kaleme aldığı 108 sayfalık bir lügat kitabıdır, [istinsahı, 1666 (H. 1077) dir].
cevahiri	(a.i.) cevahirci, elmas alıp satan.
cevâib	(a.i.c.) halk arasında dolaşan haberler.
cevâiz	(a.i. câize'nin c.) verilen bahşişler, armağanlar, (bkz: caize).
cevâlî	(a.s.c.) bulunduğu diyarı terket-mek zorunda kalanlar.
cevâmi'	(a.i. cami' ve câmia'nın c.) 1. ibâdet yerleri, mescitler, [mescitlerde cuma namazı kılmak caiz değildir]. 2. toplu şeyler.

cevâmid	(a.s. câmid'in c.) cansızlar, hayatsız, donmuş şeyler.
cevâmîs	(a.i. câmûs'un c.) mandalar, su sığırları.
cevân	(f-s.). (bkz. cüvân).
cevanan	(f.i. cevân'ın c.), (bkz. civânân).
cevânî	(f.i.). (bkz. civânî)
cev'ân	(a.s. cû'dan) aç, acıkmış, mîdesi boş. (bkz: câyi').
cevânib	(a.i. cânib'in c.) taraflar, yanlar.
cevânib-i erbaa	dört taraf.
cevânih	(a.i. câniha'nın c.) 1. (bkz: câniha). 2. g. s. bir yazı sitili.
cevârî	(a.i. câriye'nin c.) halayıklar, hizmetçi kızlar.
cevâr-il-Künnes	gezegenler; Utarit (Merkür), Zühre (Venüs), Merih (Mars), Müşteri (Jüpiter) ile Zuhal (Satürn)..
cevârih	(a.i. câriha'nın c.), (bkz. câriha).
cevâsîs	(a. s. câsûs'un c.), (bkz. casus).
cevaz	(a.i.) caiz olma, izin, müsâade.
cevâz-ı istihdam karârı	atanabilme kararı.
cevâz-ı kanunî	kanunî bir yasağı olmayan.
cevâz-ı şer'î	yapılması şerîatçe suç sayılmayan.
cev cev	(f.zf.) tane tane, parça parça.
cevder	(f.i.) öküz. (bkz: gâv).
cevdet	(a.i.) 1. iyilik, güzellik. 2. olgunluk. 3. büyüklük. 4. tazelik. 5. kusursuzluk. 6. erkek adı.
cevdet-i fikr	fikir, düşünce tazeliği, üstünlüğü.
cevdet-i fehm	anlayış iyiliği, tazeliği, üstünlüğü.
cevdet-i karîha	kavrama tazeliği, üstünlüğü.
cevdet-izihn	zihnin tazeliği, düşünce üslüğü.
cevelân, cevlân	dolaşma, dolanma, gezinme.
cevelân-ı dem	kanın cevelânı, dolaşması.
cevelân-gâh, cevelân-geh	(a.f.b.i.) dolaşılan yer, dönüp dolaşma yeri; koşu, savaş yeri.
cevelân-ger, cevlân-ger	(a. f.b.i.) cevelân edici, dolaşıcı; atlı.
cevelân-gerî, cevlân-gerî	(f.b.i.) cevelângerlik, cevelân edicilik, dönüp dolaşıcılık.
cevfî	içe gövdeye ait gövde ile ilgili.
cevher	(a.i.c. cevahir) 1. maya, öz. 2 . elmas, değerli taş ["cevahir" en çok bu mânâda kullanılır]. 3. [evvelce] Horasan'da ve Şam'da yapılan kılıçların demirlerinde görülen siyah ve beyaz dalgalı benekler, çizgiler. 4. ed. yalnız noktalı harfler hesâbedilmek suretiyle ve "eb-ced" hesabıyla yazılan, çok defa manzum olan târih, (bkz: cevherin, mu'cem, menkut). [zıddı "mühmel"]. 5. fels. kendi kendine bir varlığı olup, gerçekleşmesi için başka bir nesneye ihtiyâcı tılmayan. 6. hüner, marifet.
cevf	1. boşluk. 2. oyuk. 3. iç; kalb.
cevf-i a'lâ	anat. gövde boşluğu.
cevf-i arz	dünyânın içindeki boşluk.
cevf-i batnî	anat. karın boşluğu.
cevf-i fem	anat. ağız boşluğu.
cevf-i galsamî	biy. solungaç kovuğu.
cevf-i hicâbî	biy. 'gözevi, fr.orbite.
cevf-i leyi	gece yansı, yan gece.
cevf-i mi ' de	mîde boşluğu.

cevf-i nihâhî	anat. omurilik kovuğu.
cevf-i nuhâî	anat. beyin boşluğu.
cevf-i sadrî	anat. göğüs boşluğu.
cevher-i ebyâz	biy. ak madde, fr. substance blanche.
cevher-i ferd	1) atom; 2) ed. [şiirde] sevgili veya onun dudağı.
cevher-i küll	evrenin *tözü, aslı, cevheri.
cevher-i lâsık	biy. aglütinin.
cevher-i mücerred	mutlak cevher, madde hâlinde olmayan ve kâinatın ruhunu meydana getiren nesne.
cevher-i sincabi	biy. bozmadde, fr. substance grise.
cevher-i ulvî	1) en yüksek cevher; felekler; 2) ruh; 3) ateş.
cevher-dâr	(a.f.b.s.) 1. elmaslı. 2. noktalı [harf], (bkz: cevher4). 3. siyah ve beyaz dalgalı benekli [kılıç], (bkz: cevher3). 4. eski tüfeklerden birinin adı.
cevhere	(a.i.) bir tane cevher.
cevher-ebyaz	(a.b.i.) akmadde.
cevher-fürûş	(a.f.b.i.) cevher satan, cevahirci, (bkz. güher-fürûş).
cevheri	(a.s.) 1. cevhere, değerli taş veya inciye ait olan, bunlarla yapılmış veya işlenmiş bulunan, fr. substantialisme. [müen. cevheriyye]. 2. kuyumcu.
cevherin	(a.s.) mücevherden, cevherden.
cevheriyye	(a.i.) fels. cevhercilik, tözcülük, fr.substantialisme. (bkz. cevherî).
cevheriyyûn	(a.i.c.) Allah'a bir cevher nazarıyla bakan mu'tezile fırkası.
cevher-pâre	(a.f.b.s.) mücevher parçası.
cevher-tırâş	(a.f.b.s.) cevher işleyen.
cevî	(f.i.) bir arpa ölçüsündeki ağırlık.
cevlân-gâh, cevlân-geh	a.f.b.s.). (bkz. cevelân-gâh, cevelân-geh).
cevîn, cevîne	(f-s.) arpadan yapılmış nesne; arpa unu.
Nân-ı cevîn	arpa ekmeği.
cevr	(a.i.) 1. haksızlık, eza, cefâ, eziyet, gadir, zulüm; sitem. 2. tas. tarikat adamının ruhan ilerlemesine manî olan şey.
cevreb	(a.i.) çorap.
Çâk-ı cevreb	çorap söküğü.
cevsak	(a.i.) köşk, konak.
cevse	(f.i) 1. çardak. 2. köşk. (bkz: cevsak)
cevsek	(f.i.) düğme.
cevşen	(f.i.)) örme zırh, vaktiyle giyilen1. savaş elbisesi.
cevşen-dûz	(f.b.i.) zırh ören.
cevşen-güdâz	(f.b.s.) zırh eriten
cevşen-güzâr	(f.b.s.) zırh delen
cevşen-hây	(f.b.s.) zırh delen,
cevşen-pûş	(f.b.s.) zırh giyen, zırhlı.
cevşen-şikâf	(f.b.s.) zırh paralayıcı.
cevşîr, cevşîre	çulha. 2. arpa torbası.
cevv	(a.i.) hava, boşluk,
îlm-i ahvâl-I cevv	meteoroloji.
cevv-i hevâ	hava boşluğu.
cevv-i kebûd	mavi boşluk, gökyüzü.
cevval	(a.s.) koşan, dolaşan, hareket eden.

Fikr-i cevval	hareketli, canlı fikir.
cevvî, cevviyye	(a.s.) arzın etrafındaki boşlukla ilgili.
cevz	(a.i.) ceviz.
cevz-i bevvâ , cevz-i Hindî	Hindistan cevizi.
cevz-i gendüm	buğday tanelerinin birbirine yapışmasıyla meydana gelen yumru.
cevz-i mâsil	bot. tatula.
cevz-ül-hind	bot. Hindistan cevizi.
cevz-ül-kayy	(a.b.i.) bot. kar-gabüken ağacı ve bu ağacın zehirli tohumu.
cevz-üd-tıbb	(a.b.i.) küçük hin-distan cevizi.
cevz-üs-serv	(a.b.i.) servi kozalağı.
Cevza'	(a.i.) ast. ikizler burcu, semânın kuzey yarım küresinde görünen iki parlak yıldızlı bir burç olup Güneş, mayıs ayında bu burca girer. [lât. Geminus; fr. leş Ju-meaux;ing. Gemini].
cevzâk	(f.i.) elemlenme, kederlenme.
cevz-ber-günbed	(f.b.i.) boş, yararsız bir işle uğraşma.
cevziyye -	(a.i.) bot. cevizgiller, fr. juglandasees.
ceyb	(a.i. c. cüyûb) 1. geo. sinüs. 2. cep. 3. gömleğin açıklığı, yangı.
ceyb-i hümâyûn	pâdişâhın husûsî kesesi.
ceyb-i murakabe	dervişlerin düşünmek üzere başlarını öne eğmesi.
ceyb-i tamâm	kosinüs
ceyb-i a'zam	doksan derecenin sinüsü.
ceyb-i kavs	arka sinüs.
ceyb-i sabr	sabretme, dayanma..
ceyb-i tefekkür	düşünme vaziyeti.
ceybî	(a.s.) mat. sinüsle ilgili.
ceydâ	(a.s.) uzun boyunlu kadın.
ceyl	(a.i.) zool. yengeç.
ceyş	(a.i.c. cüyûş) 1. asker, ordu. 2. ses, seda.
Mukaddimet-ül-ceyş	büyük kuvvetlerin öncüleri .
Sevk-ül-ceyş	strateji.
Tâbiyet-ül-ceyş	kuvvetleri yerleştirme bilgisi.
ceyvâd	(f.i.) günahtan sakınma, [bkz: ittika').
ceyyid	(a.s. cevdet'den c. ciyâd) taze, hoş, iyi, saf.
Ceyyid-i garb	Cezayir.
Ceyyid-i hâlidât, Ceyyid-i saadet	Kanarya adaları.
ceyyid-i hevâ	iyi hava, saf hava.
Ceyyid-i seb'a, Ceyyid-i Yunan	İyonya adaları.
cey yid-ül-ayâr	ayan hâlis, tam olan [para].
ceyyide	(a.s.) [ceyyid'in müen.]. (bkz: ceyyid).
Efkâr-ı ceyyide	iyi düşünceler.
Eş'âr-ı ceyyide	ed. güzel şiirler.
Havâ-i ceyyide	temiz hava.
cez', cez'a	(a.s.) göz boncuğu denilen, kara alaca ve değerli bir süs taşı, damarlı akik.
cez	(a.i.) ağaç kökü.
cez	(f.i.) ada. (bkz: cezire).
ceza'	(a.i.) sabırsızlıkla sızlanma.
ceza'ü feza	telâş içinde ağlayıp sızlanma.

ceza'	(a.i.) 1. ceza, karşılık [iyi veya kötü], azap.
cezaî müeyyide	ceza baskısı.
cezâ-yi amel	işlenen bir şeyin görülen fenalığı.
cezâ-yi nakdî	para cezası.
cezâ-yi seza	lâyık olan ceza.
cezâ-yi Sinimmâr	Sinimmâr'ın gördüğü ceza [daha güzelini yapmasın diye, yaptığı binanın üzerinden atılarak öldürülmüştür]. 2. gr. şart cümlesinde bulunan ikinci kısım ["haber verirseniz ben de gelirim" cümlesindeki "haber verirseniz = şart, ben de gelirim = ceza" dır].
cezâen	(a.zf.) ceza olarak.
cezaî, cezâiyye	cezaya ait, ceza ile, ceza işleriyle ilgili.
cezâir	(a.i. cezîre'nin c.) adalar.
Cezâir-i Bahr-i Sefîd	coğr. Akdeniz adaları.
cezâir-i garb	Cezayir.
cezâir-i hâlidât	Kanarya adaları.
cezâir-i Hind	Hind-i Çînî adalan.
cezâir-i isnâ aşer	Ege denizindeki oniki ada.
cezâir-i müctemia	takım adalar.
cezâir-i saadet	(saadet adaları) Kanarya adaları.
cezâir-i Seb'a	lyonien adalan.
cezâlet	(a.i.) 1. rekâketsizlik, peltek, kekeme veya pepeyi olmayış. 2. ed. Telâffuzu kulağa sen gelen kelimelerin söyleniş keyfiyeti.
cezâlet-i lafz	ed. kelime düzgünlüğü.
cezâlet-i ma'nâ	mânâ düzgünlüğü.
cezb	(a.i.) kendine çekme, çekilme.
cezb-i kalb	gönlü çekme, gönül alma.
cezbe	(a.i.c. cezebât) 1. ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hâriç bulunuyormuş gibi olması, heyecana gelmesi. 2. tarikat ehlinin kendinden geçme hâli.
cezbe-dâr	(a.f.b.s.) cezbeli.
cezbe-dârâne	(a.f.b.zf.) cezbeye tutulmuş gibi.
cezbe-dârî	(a.f.b.i.) cezbeye tutulma hâli.
cezbe-efgen, -fegen	(a.f.b.s.) cezbe verici, cezbeye düşürücü.
cezbe-yâb	(a.f.b.s.) cezbeye tutulmuş, kendinden geçmiş.
cezbiyye	(a.i.) çekme, çekicilik.
cezebât	(a.i. cezbe'nin c.), (bkz: cezbe).
cezel	(a.i.) bir şeyi ikiye bölme.
cezer	(a.i.) havuç.
cezer-üt-türâb	yabani havuç.
cezî'	(a.i.) bot. küçük tomurcuk.
cez'-i adûdî-i re'sî	anat. kol-baş *anadamarı.
cezîl	(a.s.) 1. peltek ve bozuk olmayan [söz, kelime], (bkz. cezl). 2. çok, bol.
Ecr-i cezîl	bol sevap.
cezire	(a.i.c. cezâir) ada [denizde].
cezîre-i bürkâniyye	coğr. yanardağ adası.
cezîret-ül-Arap	Arabistan yanmadası.

cezl	(a.s.) 1. tomruk, kalın odun. 2. çetrefil olmayıp, dürüst, doğru olan. [çok zaman söz ve kelime hakkında kullanılır], (bkz: cezü1).
cezlân	(a.s.) mutlu.
cezm	(a.i.) 1. kesin karar, niyet, (bkz: azm).
Azm ü cezm ü kasd	kesin olarak verilen karar. 2. gr. bir kelimenin sonundaki harf veya harekeyi düşürme.
cezmâzec	(a.i.) bot. ılgın meyvası.
cezmen	(a.zf.) kestirip atmak suretiyle.
cezmî	(a.s.) 1. cezm ile ilgili; kat'î karar ve niyete ait. 2. i. erkek adı.
cezr	(a.i.c. cüzûr) 1. kök, asıl.
cezr-i aııııdi	mat. (bkz: cezr-i vetedî).
cezr-i arızî	ek kök.
cezr-i asam	mat. sanal kök.
cezr-i aslî	bot. anakök.
cezr-i dereni	yumru kök.
cezr-i hamız	kim. asit kökü.
cezr-i havaî	açık havada yetişen küçük kök.
cezr-i mantık, cezr-i nâtık, cezr-i tâmm	mat. asal kök.
cezr-i mükâ'ab	küp kare.
cezr-i mihver	mat. kuvvet ekseni.
cezr-i mik'ab	mat. küpkök.
cezr-i murabba'	mat. karekök.
cezr-i muzâaf	mat. iki kök.
cezr-i müsbit	bot. tutunma kökü, fr. raci-ne fıxatrice.
cezr-i rîşî	saçak kök.
cezr-i şârî	anat. kılkök.
cerz-i talî	bot. ikincil kök.
cezr-i vetedî	kazık kök. 2. [denizde] alçalma, inme.
Medd ü cezr	coğr. gelgit.
cezr-i ekmel	coğr. büyük gidim, fr. mortes eaux. 3. mat. kendi misline darbo-lunmakla bir sayı meydana getiren rakam, kare kök üç, dokuzun cezridir.
cezre	(a.i.) kasaplık davar [koyun, keçi v.b.].
cezrî	(a.s.) 1. köke ait, kökle ilgili. 2. radikal.
cezriyye	(a.i.) fls. köktencilik, fr. radicalisme .
cezû'	(a.s.) çok sabırsızlanan.
cezûb	(a.s.) çok cezbeden, çeken. (bkz: cezzâb).
cezzâb	(a.s. cezb'den) çok cezbeden, çeken, (bkz. cezûb).
cezzâf	(a.i.) ağ ile balık tutan balıkçı.
cezzâr	(a.i.) 1. deve kasabı. 2. meç. zâlim, gaddar, kanlı.
ciâle	(a.i.) 1. Imâm-ı Mâlik'in bâzı şartlarla kabul ettiği bir nevî mâlî muamele hakkında kullanılan bir kelime. 2. rüşvet olarak verilen hediye. 3. ücret, maaş.
cîbâ	(f.i.) odun.
cibâb	(a.i. cübbe'nin c.), (bkz. cübeb).
cibâh	(a.i.) cebhe'nin c.) alınlar.
cibâl	(a.i. cebel'in c.) dağlar.
cibâl-i mubaha	huk. kimsenin mülkiyeti altında olmayan dağlar.
cibâl-i şahika	yüksek dağlar.

cibâyât	(a.i. cibâyet'in c.) câbîlikler, vergi, gelir toplamalar.
cibâyet	(a.i.) vergilerin ve başkaca devlet gelirlerinin tahsili, câbîlik. (bkz: câbî).
cibillet	(a.i.) huy, cibilliyet, yaradılış. (bkz: fıtrat).
Cibilletsiz	t. b. s.) soysuz, sütü bozuk.
cibillî	(a.s.) yaratılışta olan, tabiî, (bkz: fıtrî).
cibilliyye	(a.s.) [cibillî'nin müen]. (bkz. cibillî).
Cibilliyyet	Arapça ["cibillet" kelimesinin Türkçe bozuntusu], (bkz: cibillet).
Cibril	(a.i.) Cebrâîl, Cebreîl.
cibs	(a.s.) 1. kansız, hissiz, hayırsız, alçak [kimse]. 2. i. kireç.
cibt	(a.i.) put. (bkz: haç, çelîpâ, salîb, sanem].
cîd	(a.i.c. cüyûd) boyun.
cidal	(a.i.) 1. karşılıklı kavga, savaş. (bkz. mücâdele).
Ceng ü cidal	savaş.
cidâl-i hayât	hayat mücâdelesi.
cidâl-i maişet	geçim mücâdelesi. 2. zorlu, hararetli konuşma.
cidâl-cû	(a.f.b.s.) kavgacı, savaşçı. (bkz. arbede-cû).
cidâl-cûyâne	(a.f.zf.) kavgacılara yaraşır yolda, kavga çıkarırcasına.
cidâl-gâh	(a.f.b.i.) mücâdele yeri.
cidar	(a.i.c. cüdür, cüdrân) 1. i. duvar. 2. zar.
cidâr-ı hadîka	bahçe duvarı.
cidd	(a.i.) 1. bir işi gerçekten çalışıp işleme. 2. ciddîlik.
cidden	(a.zf.) gerçekten.
ciddî	(a.s.) 1. gerçek. 2. ağırbaşlı. 3. mühim, önemli, [müen. "ciddiyye"].
ciddiyyât	(a.i.c.) gerçekten çalışılacak işler.
ciddiyyet	(a.i.) 1. ciddîlik. 2. ağırbaşlılık. 3. ehemmiyet, önem.
cifâr	(a.i. cefr'in c.) geniş kuyular.
cîfe	(a.i.c. ciyef) iaşe, leş.
cîfe-gâh	(a.f.b.i.) leşle dolu olan yer. meç. Dünyâ.
cîfe-hâr	(a.f.b.s.) leş yiyen.
cifr	(a.i.). (bkz: cefr).
cifrî	(a.s.) cifirci, falcı.
cifriyyât	(a.i.c.) cifir ile ilgili olan şeyler, [doğrusu "cefr" dir].
ciğer	(f .i.) 1. ciğer, bağır. 2. avaz. 3. keder, sıkıntı.
ciger-cûş	(f.b.s.) yüreği coşturan.
ciger-dâr	(f.b.s.) ciğerli, yürekli, cesaretli.
ciger-der	(f.b.s.) ciğer paralayan, ciğer yırtan, ciğer söken.
ciger-dûz	(f.b.s.) ciğeri delip geçen.
ciger-fürûş	(f.b.i.) ciğer satan, ciğerci.
ciger-gâh	(f.b.i.) ciğerin bulunduğu yer.
ciger-gûşe	(f.b.i.) evlât; sevgili. (bkz. ciger-pâre).
ciger-güdâz	(f.b.s.) ciğeri yakan, acı, ıztırap veren.
ciger-hâr	(f.b.s.) kederli, sıkıntılı [kimse].
ciger-hâre	(f.b.s.) 1. çok eziyet çeken kimse. 2. merhametsiz, gaddar. 3. i. büyücü.
ciger-hûn	(f.b.s.) ciğeri kanlı, çok acıklı.
ciger-pâre	(f.b.i.) ciğer parçası. meç. evlât.
ciger-sûz	(f.b.s.) bağır yakan, acıklı.

Tarihvemedeniyet.org

ciger-rend (f.b.s.) acıklı.
ciger-tâb (f.b.s.) acı veren; acısı olan.
ciger-teşne (f.b.s.) meç. çok özleyen.
cihâd (a. i.) 1. din uğruna düşmanla savaşma.
cihâd-ı asgar (küçük savaş) islâm uğrunda silâhla savaşma.
cihâd-ı ekber (büyük savaş) tas. kendi kalbi içinde, Tanrı emirlerini yerine getirmek maksadıyla dünyâ'ya musallat olan benlikle savaş. 2 . erkek adı.
cihâdı, cihâdiyye (a. s.) 1. cihâd'a mensup, savaş işleriyle ilgili. 2. II. Sultan Mahmut zamanında harp masraflarına karşılık olmak üzere kesilmiş olan sikke. 3. huk. İslâm âmme hukukunda islâm dâvası uğruna dünyâdaki islâm nizamını hâkim kılma veya bu nizâmı savunma maksadıyla yapılan savaşlar.
cihan (a. (f.i.) Dünyâ, âlem.
Sadr-i cihan Ekber Şah'ın vezîri.
cihân-ı can ruhlar âlemi.
cihân-ı gayb görünmezlik dünyâsı, öte âlem, öteki dünyâ, [aslı "cenan" dır].
cihân-ı İslâm islâm âlemi, islâm dünyâsı.
cihân-âferîn (f.b.s.) cihanı, Dünyâyı yaratan.
cihân-âlem (f.a.i.) herkes.
cihân-ârâ (f.b.s.) cihanı, Dünyâyı süsleyen, bezeyen.
cihân-bân (f.b.s.) cihanın, Dünyânın bekçisi olan 1. Allah. 2. hükümdar.
cihân-bânî (f.b.s.) hükümdarla ilgili.
cihân-bîn (f.b.s.) 1. cihanı, Dünyâyı gören, Allah. 2. i. göz.
cihân-cû[y] (f.b.s.) cihâna, Dünyâya hâkim olmaya çalışan hükümdar.
cihân-dâr (a. (f.b.s.) cihanı, Dünyâyı tutan hükümdar, pâdişâh.
cihândâr-âne (f.zf.) hüküm-darcasına.
cihân-dârî (f.b.i.) hükümdarlık, padişahlık.
cihân-dîde (f-b.s.) cihanı, Dünyâyı gezip görmüş, tecrübeli.
cihân-dîdegî (a.f.b.i.) Dünyâyı gezip görmüş olma.
cihân-efrûz (f-b.s.) cihanı, Dünyâyı parlatan.
cihân-gerd (f.b.s.) cihanı, Dün-yâ'yı dolaşan.
cihân-geşte (f.b.s.) cihanı dolaşmış, cihanı gezmiş.
cihân-gîr (f.b.s.) 1. cihanı, Dünyâyı zapteden. (bkz: gîtî-sitân). 2. i. erkek adı.
cihân-gîrâne (f.zf.) cihângir-cesine, cihanı, Dünyâyı zaptedercesine.
cihân-gîrî (f.b.i.) cihangirlik.
cihân-güşâ (f.b.s.) fâtih.
cihanı (f.i.c. cihâniyân) 1. dünyevî. 2. Dünyâda oturan, insan.
cihâniyân (f.b.i. cihânî'nin c.) Dünyâ halkı.
cihân-key (f.b.s.) "dünyâyı düzene koyan" hükümdar.
cihân-muta' (f.a.b.s.) bütün dünyânın boyun eğdiği [kimse].
cihân-nevred (f.b.s.) cihanı, dünyâyı dolaşan.
cihân-nümâ (f.b.i.) 1. çatının üstünde her yanı gören yüksek taraça. (bkz: ber-bâr, berbâre4). 2. Dünyâ'yı gösteren harita. 3. Ünlü Türk bilgini Kâtip Çelebi'nin 1654 (H. 1065) de kaleme aldığı Asya coğrafy asıdır, [bu nüsha 1732 (H. 1145) de ibrahim Müteferrika tarafından bastırılmıştır].
cihân-penâh (f.b.i.) âlemin sığındığı muhafız, pâdişâh.

cihân-penâhî	(f.b.i.) padişahlık.
cihân-pû	(f-b.s.) dünyâyı dolaşan.
cihân-revâ	(f.b.s.) cihâna yaraşan, dünyâda geçer olan.
cihân-sâlâr	(a.f.b.s.) cihanın başkanı, büyüğü olan, pâdişâh.
cihân-sitân	(-r1 (f-b.s.) cihanı zap-teden, pâdişâh.
cihân-sitânî	(f.b.i.) hükümdarlık, padişahlık.
cihân-sûz	(f.b.s.) cihanı yakan [Güneş].
cihân-şümûl	(f.a.b.s.) 1. her yanı kaplayan, (bkz: âlem-şümûl). 2. dünyâ çapında, dünyâ ölçüsünde.
cihân-tâb	(f.a.b.s.) Dünyâya sıcaklık ve ışık veren.
cihar	(a.i. cehr'den) açık söyleme veya okuma.
cihar	(f.s.). (bkz. cihar).
cihar ü dü	(bkz: cihar ü dü).
cihar ü se	(bkz: cihar ü se).
cihar ü yek	(bkz: cihar ü yek).
cihâren	(a.zf. cehr'den) apaçık olarak, (bkz: alenen).
cihât	(a.i. cihet'in c.) 1. taraflar, yönler.
cihât-ı asliyye	1) vakfın başlıca gayesini tahakkuk ettiren hizmetler, [müderrislik, imamlık, hatiplik, müezzinlik, kayyumluk gibi]. 2) coğr. anayönler.
cihât-ı erbaa	dört taraf, dört yön. [doğu, batı, kuzey, güney].
cihât-ı fer'iyye	vakfın ikinci derecedeki gayesine ait olan hizmetler, [bir camide okunması meşrut buhâri, müslim, şifâ-i şerif, delâil-ül-hayrât vazifeleri gibi].
cihât-ı gayr-i zarûriyye	vakfın ikinci derecede işlerinden sayılan cihetler, [cibâyet ve hazîn-i kütüplük gibi].
cihât-ı selâse	üç taraf [en, boy, kalınlık].
cihât-ı sitte	altı taraf [ön, arka, sağ, sol, üst, alt]. 2. yerler, semtler. 3. görüşler, bakımlar. 4. evkaf maaşları.
cihât-ı zarûriyye	vakfın başlıca işlerinden olan, vakfın başlıca gayesini te'min eden cihetler. [mescitlere nazaran imamlık, hatiplik, müezzinlik vazifeleri gibi].
cihaz	(a.i.) 1. çeyiz. 2. takım; âlet [doğrusu "cehâz" dır], (bkz: cehâz).
cihâz-ı asabi	anat. sinir sistemi.
cihâz-ı basarî	anat. görme aygıtı.
cihâz-ı deverânî	anat. dolaşım sistemi.
cihâz-ı hazmî	biy. sindirim aygıtı.
cihâz-ı Muharrik	biy. hareket sistemi, devinim düzeni, fr. systeme locomotrice.
Cihâz-ı tenasüli	anat. üreme sistemi.
cihâz-ı tenâsül-i şeybiyye	bot. apotek
cihâz-ı teneffüsî	anat. solunum aygıtı
cihâz-ı müfriğ	biy. boşaltım aygıtı...
cihet	(a.i.c. cihât) 1. yan, yön, taraf. 2. yüz, yer. 3. sebep, vesîle, bahane, ilgi. 4. vazîfe, hizmet. S. evkaf maaşı.
cihet-i gayr-ı muntaka	vakıfta sonu gelmeyen hizmetler.[fakirler gibi].
cihet tevcihi	bir din görevlisinin bulunduğu yerden bir başka yerdeki göreve tâyini.
ciheteyn	(a.i.) iki cihet, iki yön. (bkz: şıkkayn).

cîl	(a.i.c. ecyâl) 1. cemâat; insan güruhu, taife. 2. millet; aşîret. 3. nesil, kuşak.
çilen ba'de çilin	devirden devire.
cila'	(a.i.) parlatma, parlaklık.
cilâ-bahş	(a.f.b.s.) parlaklık veren.
cilâ-dâde	(f.b.s.) cila sürülmüş, cilalanmış, parlatılmış.
cilâ-dâr	(a.f.b.s.) cilâlı, parlak.
cilâ-ger	(a.f.b.s.) cila yapan kimse, cilâcı.
cilânger	(f.i.) çilingir.
cilâs	(a.i.) beraber oturma.
cilâ-sâz	(f.b.s.) parlatan, parlaklık veren.
cilbâb	(a.i.c. celâbîb) 1. gömlek. 2. çarşaf; ferace.
cilbend	(f.i.) büyük cüzdan, evrak koymak üzere gözlere ayrılmış cüzdan, evrak çantası.
cild	(a.i.c. cülûd, eclâd) 1. deri. 2. kap. 3. kitap. 4. meşin.
cild-ger	(f.b.i.) ciltçi, mücellit.
cildî, cildiyye	(a. s.) ciltle, deri ile ilgili.
cildî ihsaslar	fels. deri duyumları, fr. sensations cutanees.
cildiyye	(a.i.) hek. cilt hastalıkları kliniği.
cilf	(a.s.) kaba, hoyrat; ayak takımından.
cilve	(a. i.) 1. kırıtma. 2. tecellî, görünme.
cilve-i ilâhiyye	Allah'ın cilvesi, kaderin cilvesi.
cilve-fürûş	(a.f.b.s.) "cilve satan" cilveli, kırıtkan.
cilve-gâh, cilve-geh	(a.f.b.s.) cilve yeri, cilve edecek yer.
cilve-gâh-ı zuhur	çıkıp görünülen yer.
cilve-ger	(a.f.b.s.). (bkz. cilve-sâz).
cilvegerî	(a.f.b.i.) cilve yapma, cilve etme.
cilve-kâr	(a.f.b.s.) cilveli.
cilve-kün	(f.b.s.) cilve eden, cilve yapan.
cilve-künân	(a.f.zf.) cilve ederek.
cilve-nümâ	(a.f.b.s.) cilve gösteren, cilve eden, cilve yapan.
cilve-penâh	(a.f.b.s.) şa'şaalı.
cilve-perdâz	(a.f.b.s.) hoş ve güzel olan.
cilve-rîz	(a.f.b.s.) kendini gösterme.
cilve-sâz	(a.f.b.s.) cilve eden, cilve yapan, cilveli, (bkz: cilve-ger).
cilve-sâzî	(a.f.b.s.) cilve yapma, cilvelilik.
cim	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin altıncı harfi olup "ebced" hesabında üç sayısının karşılığıdır.
cim-i arabî	c sesi.
cima'	(a.i. cem'den) çiftleşme [insan hakkında].
cimâh	(a.i.) at, sen başlı olma.
cimâl	a.i. cemel'in c.) erkek develer.
cimâr	(a.i.) 1. toplu kabile. 2. süvari alayı.
cimrî	(f.s.) soysuz, alçak; dilenci [Türkçede pinti, tamahkâr mânâsına kullanılır].
cin	(a.i,). (bkz. cinn).
cinai, cinâiyye	(a. s.) cinayetle ilgili.
cinâiyyet	(a.i.) cinayet hâli, fr. criminalite.
cinân '-	(a.i. cennet'in c.) cennetler, uçmaklar; bahçeler.

cinân-üd-dünyâ	(dünyâ cennetleri) 1) Basra'da Ubulla; 2) Soğdiyana, Semerkand vâdîsi; 3) El-cezîre'de Bevvan geçidi; 4. Şam vadisi.
Cinân-ül-cenân	II. Murat zamanında yaşayan Hacı İvaz-ül-müfessirîn Oğlu Muham-med'in ahlâk mev'izeleri ile öğütler veren kitabıdır. [1493 (H. 899) da istinsah edilmiştir. Telif târihinin 1397 (H.800) ile 1446 (H. 850) arasında yazıldığı tahmin edilmektedir.
Cinân-ül-cinâs	Akhisar'lı Mehmed bin Bedreddin Münşî'nin 1584 (H. 992) yılında yazdığı Farsçadan Türkçeye lügat kitabıdır, [bunun bir adı da Ravzat-ül-Cinâs'dır].
cinas	(a.i.) münâsebet, benzeyiş, birçok anlamlara yorulabilen söz, îmâlı, telmihli söz, lastikli söz, telaffuzu bir, mânâsı ayrı olan kelimelerin bir sözde bulunması, [deme kış yaz; oku, yaz! gibi].
cinâs-ı darbî	ed. pekiştirme sıfatıyla yapılan cinas [Kapkara ise ne çıkar badesi rengîn olsun., gibi].
cinâs-ı mefrûk	ed. yazılışları bir sesten olan ayn kelimelerle yapılan cinas ["Ruhsânnı cananın âyineye benzettim / Vah vah ne hatâ ettim ay'ı neye benzettim" beytinde olduğu gibi].
cinâs-ı muharref	ed. yalnız harflerde beraberlik, harekelerde ayrılık bulunan cinas [merd, mürd gibi].
cinâs-ı nakıs	ed. cinaslı kelimelerin birinde bir veya bir kaç harfin ziyâde olması suretiyle yapılan cinas, [dem = âdem] gibi.
cinâs-ı tanım	e d. lâfızda, harekede ve harflerde eksiklik ve ziyâdelik bulunmayan cinas ["kır! (kırmaktan emir) = kır (çöl)] gibi.
cinâyât	(a.i. cinâyet'in c.) cinayetler, büyük, ağır suçlar.
cinayet	(a.i.c. cinâyât) adam öldürme veya o derecede ağır sayılan suç, canilik.
cinâyet-kâr	(a.f.b.s.) cinayet işleyen.
cinâyet-kârâne	(a.f.zf.) cinayet işleyenlere, cânîlere yakışacak bir surette.
cinâyet-kârî	(a.f.b.i.) cânîlik.
cinâze	(a.i.) tabut.
cinn	(a.i.) 1. gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık (mahlûk). 2. s. meç. pek zekî ve anlayışlı kimse.
cinnet	(a.i. cinn'den) cin tutma, delilik, çılgınlık.
cinnet-i maniya-i inhitâtiyye	hek. ruhî depresyonla ortaya çıkan delilik.
cinnet-i mütenâvibe	zaman zaman gelen delilik krizi.
cinnî	(a. (a.s.) cine mensup.
cinnî	(a.i.) ecinli, bir cin.
cinnistân	(a.f.b.i.) cinler diyarı.
cins '	(a.i.c. ecnâs) 1. nevi', çeşit, türlü; soy.
Ebnâ-yi cins	insanlar. 2. a. gr. kelimenin müzekker (erkek), müennes (dişi) oluşu.
cins cins	(a-b.s.) çeşitli.
cins-i lâtif	güzel kadınlar için kullanılır.
cinseyn	(a.s.c.) "iki cins" kadın ve erkek.
cinsî	(a.s.) cinse mensup, cinsle ilgili.
cinsî cazibe	cinsel çekicilik.
cinsî münâsebet	erkeğin kadınla birleşmesi, (bkz: mücâmaa).

cinsî terbiye	fels. cinsel eğitim, fr. education sexuelle.
cinsiyyet	(a.i.) bir cins ile ilgili olma.
cîr	(f.i.) 1. alt, aşağı, (bkz: zîr). 2. kılıç kayışı, eldiven gibi şeyler yapılan tabaklanmış deri.
cirâhât	(a.i. cirâhat'ın c.) cerâhatlar, irinler, yaralar, (bkz. cerahat).
cîrân	(a.i. câr'ın c.) 1. komşular. 2. müşteriler. 3. civarda olan yerler.
cîrân-ı sâlihîn	iyi komşular.
cirân	(a.i. cerre'nin c.) toprak testiler.
cîre	(f.i.) çırak, uşak ve hizmetçilere verilen gündelik, yemek ve para.
cîret	(a.i.) komşuluk.
ciriyyâ	(a.i.) 1. tabîat, mizaç. 2. âdet, alışkanlık.
cirm	(a.i.c. ecrâm) cisim, hacim, oylum.
cirmân	(a.i.) azalarla birlikte vücut.
cirrîs	(a.i.) zool. yılan veya sazan balığı.
cirriyye	(a.i.) havsala.
cirs	(a.i.) temel; kök, menşe.
cirsâm	(a.i.) 1. delilik. 2. zâtülcenp. 3. öldürücü zehir.
ciryâl	(a.i.) 1. bir nevî kırmızı boya. 2. altının kırmızılığı. 3. s. temiz renk. 4. saf şarap.
ciryâle	(a.i.) saf şarap.
cirye	(a.i.) 1. cereyan. 2. biy. börkenek, fr. bonnet.
cisâd	(a.i.) 1. safran. 2. kan.
cism	(a.i.c. ecsâm) 1. beden, gövde. 2. madde.
cism-i azm	anat. kemik gövdesi, fr. diaphyse.
cism-i basît	töz, cevher.
cism-i beyzî	elips cisim.
cism-i billûrî	billur cisim.
cism-i cemâdî	cansız cisim.
cism-i cevheri	ilk madde.
cism-i eflâtûnî	mat. poligon.
cism-i felekî	gökcismi.
cism-i gayri muzî	f i z. ışıksız cisim.
cism-i hâil	korkunç cisim.
cism-i hevâî	gaz hâlinde olan madde.
cism-i latîf	1) beş duyu ile idrâk edilemeyen cinler, melekler; 2) meç. güzel kadın veya kız.
cism-i mürekkeb	kim. bileşik cisim.
cism-i müteharrik	f iz. harekette olan cisim.
cism-i muhâmî	biy. sümüksü cisim.
cism-i nâtık	söz söyleyen cisim, insan vücudu.
cism-i nizâr	zayıf vücut.
cism-i sefenî	biy. nasırlı cisim.
cism-i semavî	astr. gökcismi, fr. astre.
cism-i sulb	f i z. katı cisim.
cism-i üryan	çıplak vücut.
cismânî	(a.s.) 1. bedenle ilgili. 2. ruhanî karşılığı, dînî işlerden ayn olan.
cismâniyye	(a.s.) ["cismânî"nin müen]. (bkz: cismânî).

cismâniyyet	(a.i.) cisim, vücut.
cismen	(a.zf.) cisim itibarıyla, vücutça, bedence.
cismi	(a.s). (bkz. cismânî).
cismiyyet	(a i) (bkz. cismâniyyet).
cisr	(a.i.) köprü, (bkz: pul, kantara, sırat).
cisr-i atîk	(eski köprü) bugünkü Atatürk Köprüsünün yerindeki eski köprü, Unkapanı Köprüsü.
cisr-i cedîd	(yeni köprü) bugünkü Galata Köprüsünün yerindeki köprü.
Cisr-i Ergene	(Ergene köprüsü) Uzunköprü'nün eski adı.
cisr-i muallâk	asma köprü.
cisreyn	(a.i.c.) iki köprü [istanbul'daki Unkapanı ve Galata köprüleri].
civan	genç (bkz: cüvân). [doğrusu "cevân" ve "cüvân" dır].
civan kaşı	g. s. fildişi oyma ve kakmalarda paralel kenar şeklindeki parçalarla yapılan zig-zak bir motif.
civânân	(f-'- civân'ın c.) gençler.
civânâne	(f.zf.) genç olana yakışacak surette.
civân-baht	(f.b.s.) talihli.
civânî	(f.i.) gençlik.
civân-merd	(f.b.s. civân-merdân) temiz, asîl, cömert, (bkz: âlî-cenâb).
civân-merdân-ı millet	millet fedakârları.
civân-merdân	(f.b.s.) civân-merd'in c.) cömertler, eli açık olanlar.
civân-merdâne	(f.b.zf.) civan-merte yakışır yolda, cömertlikle, el açıklığı ile, yücegönüllülükle. (bkz: âlî-cenâb-âne).
civân-merdî	(f.b.i.) cömertlik, el açıklığı, (bkz: sahavet).
civar	(a.i.) 1. çevre, yöre. 2. yakın yer, yakın komşu.
civârî	yakınlıkla, komşulukla ilgili.
civâriyyet	(a.i.) yakınlık, komşuluk.
cîve	(f.i.) cıva. (bkz: zîbek).
ciya'	(a.s. câyi'nin c.) açlar, karnı acıkmış olanlar.
ciyâd	(a.s.c.) iyi eşkin giden soy atlan.
ciyâdet	(o.i.) 1. iyilik, güzellik. 2. tazelik.
ciyef	(a.i. cîfe'nin c.) iaşeler, leşler.
ciz'	(a.i.) hurma ağacının kökü.
cizâl	(a.i.) hurma toplama.
cizâret	(a.i.) deve kasaplığı.
cizfe	(a.i.) küçük sürü.
cizm	(a.i.) tayın, porsiyon.
cizmîr	(a.i.) ağaç kütüğü.
cizn	(a.i.) 1. ağaç kütüğü. 2. kök.
cizye	(a.i.) [evvelce] Müslüman olmayan teb'adan alınan vergi.
cizye-i gebrân	Hıristiyanlardan alınan cizye, vergi.
cizye-dâr	(a.f.b.s.) haraççı, cizye denilen vergiyi alan tahsildar.
cizye-güzâr	(a.f.b.s.) Müslüman olmayan, fakat tslâm devleti tâbiiyetinde bulunarak cizye, vergi ödeyen delikanlı.
cû	(f.i.) arama, araştırma.
Cüst ü cû	arayıp sorma, araştırma.
cû	(f.i.) akarsu, ırmak, çay. (bkz: cûy).
-cû	(f.s.) "arayan, araştıran, arayıcı" mânâlarına gelen sıfatlar meydana getirir.

Fursat-cû	fırsat arayan.
Çare-cû	çâre arayan... gibi.
Cû	(a.i.) açlık, aç kalma.
Def'-i cû	açlığı giderme.
cû'-i kelbî	(köpek açlığı) hek. tutulanın, bir türlü doymak bilmediği bir hastalık.
cû'an	(a.zf. cû'dan) aç olarak.
cu'bûb	(a.i.) işe yaramayan adam.
cu'bûs	(a.s.) aptal.
cüce	(f.i.) civciv.
cûd	(a.i.) cömertlik, elaçıklığı.
cûd-i kerem, cûd-i sehâ	cömertlik.
Cûdî	(a.i) Şırnak ilinin 6 kilometre güney doğusunda bulunan büyük bir dağın adı. [Nuh'un gemisinin bu dağın üzerinde oturduğu Kur'an'da yazılıdır]. 2. erkek adı.
cûg	(f.i.) öküz boyunduruğu, (bkz: çûg).
cuğd	(a.i.) baykuş.
cu'l	(a.i.) 1. ücret, karşılık. 2. ayak kirası.
cu'l-ale-l-cihâd	gazada bulunmak üzere alınıp verilen ücret.
cûl	(f.i.) çaylak.
cûlâh	(f.i.) 1. çulha. 2. örümcek.
cûlâ-hek	(f.i.) 1. küçük dokumacı. 2. örümcek.
cûleh	(f.i.) fakirlerin giydikleri çul veya kaba dokunmuş kumaş.
cûlehî	(f.i.) abalı, kebeli, kalender [kimse].
cum'a	(a.i. cem'den). c. cum'ât, cu-meât, cumuât) 1. perşembeden sonra gelen gün. 2. toplanma.
Sûre-i cum'a	Kur'ân'ın 62 nci sûresi.
Cum'a-i atîk (eski Cum'a)	Bulgaristan'da Osmanlılar zamanında, Şumnu ile Razgrat arasında bulunan meşhur bir yer. Cum'a-i bâlâ (yukarı Cum'a) Osmanlılar zamanında Selanik vilâyetinin Serez sancağında bulunan bir kaza merkezi.
cum'ât	(a.i. cum'a'nın c.) perşembeden sonra gelen günler, (bkz: cumeât, cumuât).
cumeât	(a.i. cum'a'nın c.) perşembeden sonra gelen günler, (bkz: cum'ât, cumuât).
cumhur	(a.i.c. cemâhîr) halk, ahâli; kalabalık; başıboş kalabalık. cumhura muhalefet kuvve-i hatâdandır : halkın benimsediği davaya karşı çıkılmaz.
cumhûr-i hükemâ	filozoflar sınıfı.
cumhûr-i nâs	halk kalabalığı.
cumhûr-i üdebâ	edebiyatçılar.
cumhûrî, cumhûriyye	(a.s.) millete, halka mahsus.
Hükûmet-i cumhûriyye	cumhuriyet hükümeti.
cumhûriyyet	(a.i.) 1. cumhurluk. 2. istanbul'da çıkan ve hâlen çıkmakta olan, ilk sayısı l Mayıs 1924 te yayımlanmış günlük siyâsî gazete. Kurucusu ve başyazarı Yunus Nadi Abalıoğlu idi.
cumhûriyyet-perver	(a.f. b.s.) cumhuriyetçi, cumhurcu.
cuımı'	(a.i. cem'in c.) 1. toplamalar, yığmalar. 2. cemi'ler, çoğullar.
cumuât	(a.i. cum'a'nın c.) perşembeden sonra gelen günler, (bk cum'ât, cumeât).

cumûh	(a.i.) atın hamlığı, baş sertliği.
cûş	(f-i-) l- coşma, kaynama, (bkz: cuşiş, cûşânî).
cûş-i âb	suyun coşması, coşkun akışı.
cûş-i dil-i enhâr	ırmakların gönlünün coşması, coşkunluğu.
cûş ü hurûş	taşıp coşma.
cûş ü hurûş-i nev-bahâr	ilkbahar neşesi ve ahengi. 2. tas. coşma, taşma.
cûşâcûş	(f.b.s.) çok coşkun, taşkın.
cûşâk	(f.i. cûşî'den) kaynama, kaynayış.
cûşân	(f.s.) coşan, kaynayan, coşkun.
cûşânî	(f.i.) coşma, kaynama, (bkz: cûş, cuşiş).
cûş-âver	(f.b.s.) coşturucu.
cûşen	(f.i.). (bkz: cevşen).
cûşîde	(f.s.) coşmuş, kaynamış.
cûşîde-gî	coşkunluk.
cûşîr, cûşîre	(f.i.) dokumacı.
cuşiş	(f.i.) coşma, kaynama, (bkz: cûş, cûşânî).
cûşiş-i ahzân	hüzün, elem, keder coşkunluğu.
cûşiş-i dil	gönül coşkunluğu.
cûşiş-i efkâr	düşüncelerin coşkunluğu.
cûşiş-i yâd	anmanın coşkunluğu.
cûy	(f.i.) nehir, akarsu, ırmak, (bkz: cû).
cûy-i revân	akarsu.
cûy-i sîrişk	gözyaşı ırmağı.
-cûy	(f.s.). (bkz. -cû).
cûyâ, cûyân	arayıcı, arayan. (bkz: cûyende).
cûy-bâr	(f.b.i.) 1. çay, dere, akarsu, ırmak. 2 . ırmak kenarı.
cûy-çe, cûyek	(f.b.i.) küçük ırmak.
cûyende	(f.s.) arayıcı, araştırıcı. (bkz. cûyâ, cûyân).
cûyende-gî	(f.i.) arayıcılık, araştırıcılık.
cübb	(a.i.) kuyu. (bkz: bi'r, çeh).
cübb-i Yûsuf	Yusuf peygamberin atıldığı kuyu.
cübbe	(a.i. c. cübeb) [evvelce] sarıklı din adamlarıyla bâzı yaşlı kimselerin giydikleri uzun üstlük.
cübeb	(a.i. cübbe'nin c.) pardesü gibi üste giyilen şeyler, üstlükler, (bkz. cibâb).
cübn	(a.i.) 1. korkaklık, (bkz: cebânet). 2. peynir.
cübnî	(a.s.) 1. peynir hâlinde olan şey. 2. i. peynirci.
cübün	(a.i. cebîn'in c.) alınlar.
cüda	(f.s.) ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.
cüdâî	(f.i.). (bkz. cüdâyî).
cüdât	(a.i. câdî'nin c.) dilenciler.
cüdâyî	(f.i.) ayrılık, (bkz: iftirâk).
Cüdde	(a.i. c. cüded) 1. dağ arasındaki yol. 2 . çizgi. 3 . şekil, tarz, işaret.
cüda cüda	tek tek, ayrı ayrı.
cüdâ-gâne	(f.zf.) ayrı ayrı, ayrıca, başkaca.
cüderâ'	(a.s. cedîr'in c.) lâyık olanlar, yakışanlar, uygun olanlar.
cüderî	(a.i.) çiçek hastalığı.
cüderî-i bakarî	inek veya öküzde meydana gelen çiçek hastalığı.
cüderî-i kâzib	su çiçeği.

cüdeyy	(a.i.) astr. "Demirkazık" denilen kutup yıldızı.
cüdrân	(cedr'in c.) duvarlar.
cüdûd	(a.i. cedd'in c.), (bkz: ecdâd, niyâgân).
cüdür	(a.i. cidâr'ın c.) 1. duvarlar. 2. zarlar, ince deriler.
cüfâ'	(a.i.) 1. köpük. 2. su üzerindeki çerçöp.
cüfâen	(a.zf.) boşuna, beyhude, faydasız yere.
cüfâf	(a.s.) kurumuş.
cüfâl	(a.s.) bol. (bkz: vâfir).
cüff	(a.i) 1. dimağa işlemiş olan baş yangı. 2 . s. kof, içi boş.
cüfre ia	(a.i.c. cüfer) çukur, boşluk.
cüft	(f.s.) çift, ikili, eşi olan, tek olmayan.
cüft-i betûl	Hz. Fâtıma'nın kocası, Hz. Ali.
cüft-i felek	Güneş ile Ay.
cüfte	(f.i.) at katır gibi hayvanların attığı çifte. 2. hayvan ve insan sağrısı. 3. benzer, eş. (bkz: mânend).
cüfte-endâz	(f.b.s.) çifte atan.
cüft-gâv	(f.b.i.) çift öküzü, bir çift öküz.
cühâl	(a.i.) zehir.
cühela	(a.s. câhil'in c.) bilgisizler, bilmezler. (bkz: cehele, cühhâl).
cühemiyye	(a. i.) Müslümanlar arasında çıkan mezheplerden birinin adı. [Hicretin ikinci (mîlâdî 8 inci) yüzyılında Emevî hükümdarlarından ikinci Mervan'ın üstadı Cad ibn-i Derhem tarafından kurulan bu mezhebi Cühem (hicrî 128) yaymaya başladığı için bu adı almıştır].
cüherâ	(a.i. cehîr'in c.), (bkz. cehîr).
cühhâl	(a.i. câhil'in c.) bilgisizler, (bkz: cehele, cühela').
cühûd	(a.i.). (bkz. cehûd).
cehûd-i anûd	çok inatçı Yahudi.
cül	(a.i.). (bkz. cüll).
cülâb	(a.i.) 1. gülsuyu. 2. ishal veren şerbet, (bkz: cüllâb).
cülâhek	(f.i.) 1. küçük dokumacı. 2. örümcek.
cülâzî	(a.s.) 1. kocaman ve kuvvetli. 2. i. hizmetkâr. 3. i. kilise veya manastır uşağı. 4. i. papaz veya keşiş.
cülbe	(a.i.) hek. onulan yaranın derisi, pullan.
cülcül	(a.i.c. celâcil) küçük çan, ufak çıngırak.
cülcülân	(a.i.) kişniş.
cülcüle	(a.i.) 1. hademeyi çağırmakta kullanılan el çıngırağı. 2. tef çevresine dizilen zil, pul.
Cülesâ	(a.s. celîs'in c.) birlikte oturanlar.
Cüleyde	(a.i.) zool. dericilik, fr. pellicule.
cüll	(a.i.) çul.
cüllâb	(f.i.) gülsuyu, (bkz: cülâb).
cüllâh cülleh	(a.i.) çul dokuyan,, çulha.
cüllâs	(câlis'in c.) cülus edenler, oturanlar.
cüllenâr, cülnâr	(a.i.) gülnar, narçiçeği.
cülmûd	(a.i.) kaya.
cülmüd	(a.i.) sesi kuvvetli olan kimse.
cülnâr	(a.i.). (bkz: gül-nâr).
Cülûd	(a.i. cild'in c.) hayvan derileri.
Cülus	(a.i.) 1. oturma. 2. tahta çıkma.

cülûs-i hümâyûn	pâdişâhın tahta çıkması.
cülûsî	(a.s.) tar. pâdişâhın tahta çıkmasıyla ilgili olan.
cülûsiyye	(a.i.) 1. tahta çıkanlar için söylenmiş veya yazılmış yazı. 2. hükümdarın ilk tahta çıktığı gün verdiği bahşiş.
cümâde -	(a.i.) arabî aylarının beşinci ve altıncısının adı.
cümâd-el-âhire	(a.b.i.) arabî aylarının altıncısı, (bkz: cemâzi-yel-âhir).
cümâd-el-ûlâ	(a.b.i.) arabî aylarının beşincisi, (bkz: cemâzi-yel-evvel).
cuman	(a.i.) iri inci.
Ikd-ül-cümân	inci gerdanlık.
cümâne	(a.i.) tek inci.
cümcüme	(a.i.) kafatası.
cümd	(a.i.) taş.
cümel	(a.i. cümle'nin c.) cümleler, takımlar, kelime dizileri, (bkz: cümle).
cümel-i hikemiyye	hikmetli cümleler,
cümel-i müntahabe	seçme cümleler.
cümel, cümmel	(a.i.) harflerin sayı kıymetine göre ölçülmesi, hesaplanması.
cümel-i ekber	ebced cümlesi harflerinin sayılarının, Arapça adlarının sayılmasıyla yapılan hesap. Meselâ Muhammed birincide 92, ikincide 224, üçüncüde 1530 eder.
cümel-i kebîr	ebced harflerinin adlarının sayısına göre yapılan hesap.
cümel-i sagîr	ebced hesabı.
cümle	(a.i.c. cümel) l. bütün, hep, birikiş. 2. fiil, fail (özne) ve mefûl (nesne) den meydana gelen manâlı söz. 3. sistem.
cümle-i asabiyye	anat. sinir sistemi.
cümle-i asliyye	gr. temel cümlesi.
cümle-i cezâiyye	gr. şart cümlesinin ikinci kısmı.
cümle-i fi'liyye	gr. fiil cümlesi.
cümle-i emriyye	gr. emir cümlesi.
cümle-i hukûk-i müktesebe	kazanılmış hakların benzerlerinden biri.
cümle-i ihbâriyye	gr. haber cümlesi.
cümle-i iltizâmiyye	gr. istek cümlesi.
cümle-i inşâiyye	gr. emir cümlesi,
cümle-i ismiyye	gr. isim cümlesi.
cümle-i istidrâkiyye	gr. karşıtlı cümlecik.
cümle-i istifhâmiyye	gr. soru cümlesi.
cümle-i kevkebiyye	astr. takımyıldız.
cümle-i lenfâviyye	anat. lenf sistemi.
cümle-i mu'tarıza	gr. iki virgül veya iki çizgi, parantez içinde bulunan cümle.
cümle-i müfessire	gr. (bkz: cümle-i tefsî-riyye).
cümle-i müste'nefe	gr. kendinden önceki cümleye bağlı olmayan cümle.
cümle-i mütemmeme	gr. başka bir cümleye bağlı olan, anlamı başka bir cümle tarafından tamamlanan cümle, (bkz: cümle-i tâbia).
cümle-i mütevâliyye	gr. sıra cümlecikler, fr. proposition juxtaposees.
cümle-i sempati-i kebir	anat. büyük sempatik sinir sistemi.
cümle-i şartiyye	(f.b.i.) eğlence yeri. kubbe; kümbet, (bkz
cümle-i şartiyye	gr. şart cümlesi.
cümle-i şartiyye-i faraziyye	gr. Sözde şart cümleciği.
cümle-i şartiyye-i hakîkıyye	gr. Gerçek şart cümleciği, fr. proposition conditionnelle reelle.

cümle-i tâbia	gr. (bkz: cümle-i mütemmeme).
cümle-i tâmme	gr. tek başına anlamı tamam olan cümle.
cümle-i tefsîriyye	gr. "yâni", "meselâ.." gibi sözlerle kendinden önce gelen cümleleri açıklayan cümle, (bkz. cümle-i müfessire).
cümle-i vasfiyye	gr. cümlede sıfat olarak kullanılan kelime grubu.
cümle-i vücûbiyye	gr. gereklilik cümlesi.
cümle-i zarfiyye	gr. zarf olarak kullanılan kelime grubu.
cümle kapısı	sarayın büyük kapısı.
cümleten	(a.zf.) bütün, hep, hep birlikte.
cümmâ'	(a.s.) bir araya gelerek tortop olmuş, küme.
cümmâ-ül-keff	(dertop olmuş avuç) yumruk.
cümmâ-üs-Süreyyâ	astr. Ülker topu, Ülker yıldız kümesi.
cümmâl, cümal	(a.s.) çok güzel, çok iyi.
cümûd	(a.i.) donukluk, donuk olma, donma.
cümûd-ı ayn	göz donukluğu.
cümûd-ül-mevt	ölüm titremeleri.
Dâ-ül--cümûd	donma, katalepsi, fr. catalepsie.
cümûdiyye	(a.i.) glâsiye, "buzul.
cümûh	(a.i.). (bk cemâh).
cünâb	(f.i.) yâdes (lâdes) tutuşma.
cünâbe	(f.i.) ikiz çocuk.
cünâh	(a.i.) günâh.
cünbân	(f.s.) sallayan, kımıldayan, hareket eden.
-cünbân	(f.s.) kımıldanan, kımıldatan, sallanan, oynayan, oynatan manâsıyla sıfatlar yapar
Dünbâle-cünbân	kuyruk sallayan.
Ser-cünbân	baş oynatan, baş sallayan.
cünbânî	(f-i.) tahrik edicilik.
cünbîde	(f.s.) kımıldanmış, sallanmış, hareket etmiş.
cünbiş	(f.i.) l. kımıldanma, hareket.
cünbiş-i evvel	1) kaza ve kaderin başlangıcı; 2) feleğin hareketi; 3) gezegenlerin Hamel burcundaki hareketi.
cünbiş-i müjgân	kirpiklerin hareketi. 2. cümbüş, zevk, eğlence, (bkz: cünbüş).
cünbiş-i yemin	yer sarsıntısı, deprem.
cünbiş-i zemîn	yer sarsıntısı, deprem.
cünbüde	(a.i.) kubbe, kümbet, bkz. cünbüz).
cünbüş	(f.i.) 1. eğlenti, zevk. 2. uta benzer madenî bir çalgı. 3. hareket, kımıldanma. [doğrusu "cünbiş" dir].
cünbüz	(a.i.) kubbe, kümbet, kemer.
cünd	(a.i. c. cünûd) asker; asker topluluğu.
cündî	(a.s.) askerî süvari, sipahi, ata iyi binen, binici.
cündiyâne	(a.f.zf.) cündîcesine, iyi binicilere yakışır bir tarzda, böyle bir tarz takınarak.
cünh	(a.i.) koruma, esirgeme.
cünha	(a.i.) ufak cürüm, küçük kabahat, küçük suç.
cünha-dâr	(a.f.b.s.) suçlu.
cünnâr	(a.i.) çınar.
cünne	(a.i.) 1. eski savaş silâhlarından kalkan. 2. kadın başörtüsü.
cünûd	(a.i. cünd'ün c.) askerler, ordular.

cünûn	(a.i.) 1. delirme, çıldırma, delilik. 2. tas. ve ed. aşkın galip gelmesi.
cünûn-i âhidî	merak hastalığı.
cünûn-i devrî	zaman zaman gelen delilik.
cünûn-i ehl-i aşk	âşıkların çılgınlığı.
cünûn-i gayr-i mutbık	gelip giden akıl bozukluğu.
cünûn-i mutbık	kesilmeksizin devam eden akıl hastalığı.
cünûn-i şebâb	erken bunama, (bkz: kabl--el-mîâd).
cünüb	(a.i.) şer'an yıkanmak zorunda kalma hâli. (bkz: cenabet).
cür'a	(a.i.) yudum, içim.
cür'a-i cânı-i leb	dudak kadehinin yudumu, bir damlası.
cür'a-i mevt	ölüm yudumu.
cür'a-dân	(a.f.b.i.) 1. içki kadehinin dibinde kalan kısım. 2. şarap artıklarının döküldüğü kap.
cür'a-nûş	(f.b.s.) içen, içki içen.
cür'a-nûşân	(a.f.b.i.) içki içenler.
cür'a-rîz	(f.b.i.) 1. bir çeşit ibrik. 2. s. damla damla döken.
cürâz	(a.s.) keskin.
cürd	(a.s.) 1. tüysüz, kılsız. 2. kısa tüylü [at]. 3. bitki örtüsü olmayan. 4. cilt hastası [deve]. 5. piyâdesiz [süvari].
cürde	(a.i.) 1. çıplak vücut. 2. çorak bölge. 3. atlı asker.
cür'et	(a.i.) cesaret, atılganlık, yiğitlik.
cür'et-kâr	(a.f.b.s.) cesur, yiğit, atılgan, gözüpek.
cür'et-kârâne	(a.f.b.zf.) cesurlukla, yiğitlikle.
cür'et-kârî	(a.f.b.i.) cesurluk, atılganlık, yiğitlik.
cür'et-yâb	(a.f.b.s.) cesur, atılgan. (bkz. cür'et-kâr).
cürez	(a.i.c. cirzân) tarla faresi.
cürf	(a.i.) yar, uçurum.
cürh	(a.i.c. cürûh) yara.
cürha	(a.i.) 1. bir tek yara. 2. şahitlikte bir tek hükümsüzlük sebebi. '
cürm	(a.i.c. cürüm, cerâim) suç.
cürm-i meşhûd	gözönünde işlenen suç, suçüstü.
cürmâne	(f.i.) ceza.
cürm-nâk	(a.f.b.s.) kabahatli, suçlu.
cürre	(f.s.) 1. cesur, cür'etkâr. 2. i. uçan her türlü kuşun erkeği.
cürre-bâz	(f.b.i.) 1. erkek şahin veya akdoğan. 2. atmaca [kuş]. 3. hızla uçan ok.
cürsûme	(a.i.) 1. dip, kök. (bkz: bîh).
cürsûme-i dıraht	ağacın kökü. 2. karınca yuvası.
cürûb	(a.i.c.) fena sözler, beddualar, ilençler.
cüruf	(a.i.) mâden posası, demir boku.
cürûh	(a.i. cürh'ün c.) yaralar.
cürûn	(a.i.) alışkanlık.
cüruf	(a.i.) yar, uçurum.
cürüz	(a.s.) verimsiz, çorak [yer].
cürz	(a.i.). (bkz: gürz), [kelime Farsçadan geçmedir].
cüsâd	(a.i.) karın ağrısı.
cüsâl	(a.i.) tarla kuşu.
cüsâle	(a.i.) sonbaharda dökülen yapraklar.

cüsâm	(a.s.) büyük, geniş.
cüsâm	(a.s.) uykuda gelen ağırlık, ağırbasma, kâbus.
cüses	(a.i. cüsse'nin c.) gövdeler, cesetler, bedenler, kalıplar, çelimler.
cüseym	(a.i. cism'den. c. cüseymât) küçük cisim, cisimcik.
cüseymât	(a.i. cüseym'in c.) küçük cisimler, cisimcikler.
cüseyme	(a.i.) cisimcik, fr. corpuscule.
cüsmân	(a.i.) bütün vücut [azalarla birlikte].
cüsse	(a.i.c. cüses) gövde, ceset, beden, kalıp, celim.
cüsse-dâr	(a.s.) cüsseli, iri yapılı, irikıyım [kimse].
cüst	(f.i.) arama, araştırma.
cüst ü cû	(f.b.i.) arayıp sorma, araştırma.
cüst ü çâlâk	(f.b.s.) çabuk, hareketli, çevik.
cüsû	(a.i.) tamahkârlık, pintilik.
cüsûm	(a.i. cism'in c.) cisimler, (bkz: ecsâm).
cüsûr	(a.i. cisr'in c.) köprüler.
cüşâ'	(a.i.) geğirme.
cüvâl	(f.i.) çuval.
cüvâl-dûz	(f.b.i.) çuvaldız, (bkz cüvâl-dûz).
cüvân	genç, taze delikanlı, (bkz: civan), [kelime "cevân" şeklinde de kullanılır].
cüvân-baht	(f.b.s.) bahtı açık, talihli, şanslı.
cüvânî	(f.i.) gençlik.
cüvân-merd	(f.b.s.) cömert, eli açık.
cüvân-merdâne	(f.zf.) cömertlikle, elaçıklığıyla.
cüvân-merdî	(f.b.i.) cömertlik, elaçıklığı.
cüveyre	(a.i.) küçük câriye, câriyecik.
cüyûb	(a.i. ceyb'in c.), (bkz: ceyb).
cüyûd	(a.i. cîd'in c.) boyunlar, gerdanlar.
cüyûş	(a.i. ceşy'in c.) askerler, ordular.
cüz'	(a.i.c. ecza) 1. kısım, parça, bölük.
cüz gülü	bir çeşit süsleme olan hâlkârda görülen gül motifinin bir nev'i.
cüz'-i cedd	huk. babanın babasının oğulları ve onlann oğullan, yânî yakın ve uzak ana baba bir amcalar ve onlann oğullan ve oğullannın oğullan.
cüz'-i eb	huk. babanın oğlu ve oğlunun oğlu. [yânî ölünün ana ve baba bir kardeşleri ve onlann oğullan].
cüz'-i ferd	atom.
cüz'-i ferdî	atomal.
cüz'-i ferdiyye	fels. atomculuk, fr. ato-misme.
cüz'-i içtimâ'	astr. iki gök cisminin birbirini kestiği yerin tülü (boylamı).
cüz'-i istikbâl	astr. fezada karşı karşıya gelen iki şeyin tülü (boylamı).
cüz'-i la yetecezzâ	bölünemeyen, parçala-namayan kısım, bölünme imkânı olmayan en ufak zerre. 2. elifbe, tebâreke, amme cüzleri gibi evvelce mahalle mekteplerinde okunan küçük okul kitabı.
cüz'-i mütemmem	tam olan parça.
cüz'-i şayi'	bir şeyin üçte bir veya dörtte bir gibi bir parçası.
cüz'-i tam	bütün, parçalandığı vakit ana vasfını kaybeden şey.
cüzâf	(a.i.) götürü pazar.

cüzâfen	(a.zf.) götürü-pazar olarak.
cüzâfen bey'	götürü satmak.
cüzam	(a.i.) insan vücûdunda onulmayan çıbanlar ve yaralar meydana getiren miskin hastalığı.
cüzâm-hâne	(a.f.b.i.) cüzamlıların barındığı yer.
cüzâzât	(a.i. cüzâze'nin c.) kesintiler, kırıntılar.
cüzâzât-ı zeheb	altın kesintileri, kırıntıları.
cüzâze	(a.i.c. cüzâzât) kesinti, kırıntı.
cüz-bend	(f.b.i.) 1. bir nevî cüzdan, cilbent. 2. mücellit.
cüz-bendî	(f.i.) mücellitlik.
cüz-dân	(a.f.b.i.) 1. evrak konulan çanta. 2. portföy, para çantası. 3. maaş defteri.
cüzeyr	(a.i.) ince kök, kök dalı.
cüzeyre	(a.i.) küçük ada, adacık.
cüzeyrevî	(a.i.) adalı, adada oturan.
cüz-hân	(f.b.i.) Kur'ân'ı okumayı öğrenen talebe.
cüz'î, cüz'iyye	(a.s.c. cüz'iyyât) az, pekaz, az miktarda.
İrâde-i cüz'iyye	elinde olma, elindelik.
Masârif-I cüz'iyye	küçük bir masraf.
cüz'î küsûf	astr. güneşin kısmen tutulması.
cüz'î-yi hakîki	hakikatte var olan şey.
cüz'î-yi izafî	varlığı başka bir şeye veya duruma bağlı olan şey.
cüz'iyyât	(a.i. cüz'î'nin c.) 1. ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler. 2. mânâsı düşünüldüğü zaman zihinde ortaklık kabul etmeyen şeyler.
cüz'iyyât-i umur	işlerin ayrıntıları.
cüz'iyyet	(a.i.) azlık.
cüzûliyye	(a.i.) Şâzeliyye tarîkatinin on iki şubesinden biri. [kurucusu Berberiye kabilelerinden Sus-ı Aksâ'da sakin Cüzûle kabilesi halkından şeyh Ebû Abdullah Mehmet bin Süleymân-ül-Cüzûlî'dir].
cüzûr	(a.i. cezr'in c.) kökler.

Ç

ç ç	(f.ha.) Osmanlı alfabesinin yedinci harfi olup, "ebced" hesabında "cim" gibi üç sayısının karşılığıdır.
ça, çay	(f.i.) içtiğimiz çay [aslı Çince ça'dır].
çabuk	(f.s.), (bkz. çabuk).
çabuk	(f.s.) çabuk, seri, hafif, (bkz: zûd).
çâbük-dest	(f.b.s.) eline çabuk [kimse].
çâbük-destî	(f.b.i.) elçabukluğu, eline çabuk olma.
çâbük-hırâmân	(f.b.s.) çabuk yürüyen.
çâbükî	(f-i-) 1. çabukluk, çeviklik. 2. sür'atli giden at.
çâbük-inân	(f.a.b.s.) dizginine çabuk, atını hızlı süren, (bkz. çâbük-süvâr).
çâbük-pâ	(f.b.s.) ayağına çabuk [kimse].
çâbük-rev	(f.b.s.) çabuk giden.

çâbük-süvâr	(f.b.s. c. çâbük-süvârân) iyi at süren, ata iyi binen, (bkz: çâbük-inân).
çâbük-süvârân	(f.b.s.) ata iyi binen kimseler.
çâçele	(f.i.) çarık, pabuç, postal.
çâder	(f.i.) 1. çadır. 2. kadınların başlarına büründükleri örtü.
çâder-i kâfûrî	sabahın aydınlığı.
çâder-i ihram	meç. kar.
çâder-i kûhlî	1) gök; 2) karanlık gece.
çâder-i Laciverd	1) gök; 2) çayır ve çimen.
çâder çeb	1) yatak bağlanan yaygı. 2) genellikle Arap kadınlarının giydiği çarşaf.
çâder-i tersâ	1) Hıristiyan kadınların büründükleri bir çeşit örtü; 2) şafak ve güneşin aydınlığı.
çâderî	(f.s.) gök rengi, mavi ile yeşil arası bir renk.
çâder-nişîn	(f.b.s.) çadırda oturan, göçebe.
çağz	(f.i.) 1. kurbağa, (bkz: dıfda'). 2. ağzı kapandığı halde içinde cerahat bulunan yara. 3. inilti. 4. korku.
çâh, çeh	(f.i.) kuyu, çukur.
çâh-ı Bâbil	Bâbil'de Harut ile Marut'un kıyamete kadar saçlarından asılı kalacaktan kuyu.
çâh-ı Bîçen	Bîjen'in Efrâsyâb tarafından hapsolunduğu kuyu.
çâh-ı bun	kuyu dibi.
çâh-ı gabgab	çenealtı çukuru.
çâh-ı Nahşeb	Ortaasya'da Nahşeb'de bir müneccimin çukuru.
çâh-ı nisyân (-a atılmak)	unutulmak.
çâh-ı pest	1) alçak çukur; 2) i. dünyâ.
çâh-ı Rüstem	Rüstem'in üvey kardeşi tarafından tuzağa düşürülüp öldürüldüğü çukur.
çâh-ı sitâre-cû	müneccim kuyusu.
çâh-ı Yûsuf	Yusuf peygamberin, kardeşleri tarafından atıldığı kuyu.
çâh-ı zekân	çene çukuru.
çâh-ı zemzem	zemzem kuyusu.
çâh-ı zenahdân, çâh-ı zenah	(çene kuyusu) çene çukuru.
çâh-ı zic	rasat çukuru, (bkz: bi'r).
çâh-ı zulmânî	1) karanlık çukur; 2) ten, nefs.
çâh-ken	(f.i.) kuyu kazıcı.
çâh-sâr	(f.b.i.) kuyusu çok yer.
çâh-yûz	(f.b.i.) kuyuya düşen şeyi almakta kullanılan âlet.
çâiye	(a.i.) bot. çaygiller.
çak	(f.i.) 1. yarık, yırtık. 2. yırtmaç.
çâk-ı girîbân	yaka yırtmacı. 3. sabahın aydınlığı.
çakacak	(f.b.i.) silâh çatışmalarından çıkan ses. (bkz: çekâçâk).
çak çak	(f.b.s.) 1. çok yırtık, parça parça. 2. i. kılıç, bıçak gibi katı şeylerin çarpışmasından çıkan ses.
çak çak (etmek);	parçalamak.
çâk-i girîbân (etmek)	sıkıntısından yakasını yırtmak.
çâk-dâr	(f.b.s.) çatlamış, yarılmış, yırtılmış.
çâker	(f.i.) kul, köle, câriye, yanaşma, (bkz: bende).
çâker-âne	(f.zf.) 1. kölecesine. 2. zm. "ben" mânâsına.
Ma'rûzât-ı çâker--âne	mâruzâtım, bildirdiklerim.

çâker-hâne	(f.b.s.). (bkz. bende-hâne).
çâkerî	(f.i.) 1. kula ait. 2. kulluk, kölelik.
çâker-nevâz	(f.b.s.) kölesini okşayan, [siz mânâsına da gelir].
çâker-nevâzî	(f.b.i.) kul okşa-yıcılık.
çâker-perver	(f.b.s.) kul kayıran, [siz yerine de kullanılır].
çâker-perverâne	(f.zf.) köle okşayana, köle kayırana yakışır yolda.
çâker-perverî	(f.b.i.) kul kayırıcılık.
çâker-zâde	(f.b.i.) [nezâket dilinde] kul veya kölenin çocuğu, yâni konuşanın çocuğu.
çak etmek	(f.t.m.) yırtmak.
çâkîde	(f.s.) yarılmış, yırtılmış.
çâkûç	(f.i.) çekiç.
çâlâk	(f.s.) 1. çevik, eline ayağına çabuk, tez canlı olan. 2. adam öldüren hırsız, yolkesici. 3. yüksek yer; büyük adam.
çâlâkî	(f.i.) çabukluk, eline ayağına çabukluk, tezcanlılık.
çâlbûs	(f.i.) dalkavuk, yaltakçı, (bkz: câblûs, çâplûs).
çâlîk Li	(f.i.) çelik çomak oyunu.
çâlîk-bâz	(f.b.s.) çelik çomak oynayan kimse.
çâliş, çâlîş	(f-'-) 1 savaşta düşmana karşı kibir ve naz ile yürüme. 2. savaş, mücâdele. 3. karşı durma. 4. çiftleşme, birleşme.
çâlîş-ger	(f.b.s.) 1. salınarak yürüyen. 2. sevgiye, birleşmeye düşkün.
çâl-pâre	(f.b.i.) ağaçtan yapılmış dört parçadan ibaret köçek zili, çalpara. (bk çâr-pâre).
çam	(f.i.) 1. salınma. 2. eğrilme.
çâme	(f.i.) şiir ve gazel.
çâme-gûy	(f.b.i.) 1. şâir. 2. meç. hanende.
çamın	sidik ve pislik, (bkz: çemîn).
çâne	(f.i.) çene.
çapar	(f.i-) postacı.
çâplûs	(f.s.) dalkavuk, yaltakçı, (bkz: câblûs).
çar	(f.s.) 1. dört. (bkz: cihar).
çâr-cihet	dört taraf, dört yan. 2. i. çâre. 3. i. tuğla ve çanak çömlek fırını.
çâr-âgâzin	(f.b.i.) muz. Santurî Ethem Efendi'nin yaptığı ve on örnek verdiği bir mürekkep makam olup suzidil ve zengû-lenin birleştirilmesiyle elde edilmiştir.
çâr-aktâr	(f.a.b.i.) her taraf, her yön.
çâr-bâliş, çâr-bâlişt	(f.b.i.) 1. [evvelce] pâdişâhların ve büyüklerin üzerinde oturdukları dört katlı şilte. 2. dört unsur.
çâr-bâliş-i erkân	tabiatteki dört özellik (sıcaklık, soğukluk, kuruluk, rutubet).
çâr-cihet	(f.a.b.i.) dört taraf, dört yön.
çâr-cû-yi fıtret	insan vücudundaki dört unsur (kan, balgam, safra, lenfâ).
çâr-çeşm	(f.b.s.) dört göz. [candan gönülden bekleme, isteme mânâsına].
çâr-çûbe	(f.b.i.) çerçeve.
çâr-darb	(f.a.b.i.) Melâmilikte saçı, sakalı, kaşı ve bıyığı ustura ile traş etme geleneği.
çâr-deh	(f.b.s.) 1. on dört. 2. i. dolunay.
çâr-deh ma'sûm-i pak	(a.f.cü.) "on dört pak masum' "isnâ aşeriyye" olanlarla tarikat erbabına göre on iki imam ile Hz. peygamber ve Fâtıme'dir.

çâr-dehûm	(f.b.s.) on dördüncü.
çâr-dîvâr	(f.b.i.) Dünyâ'nın dört tarafı.
çâr-duvâl, çâr-devâl	(f.b.i.) ucu dört dilli kırbaç.
çâre	(f.i.) 1. yol. 2. yardım. 3. ilâç, tedbir. 4. Me. 5. ayrılık. 6. bir kerre.
çâre-i halâs	kurtuluş çâresi.
çâre-i hail	hâl çâresi.
çâre-i' teennüs	alışkanlık yolu.
çâr-ebru	(f.b.s.) "dört kaşlı" ter bıyıklı genç.
çâre-cû	(f.b.s.) çâre arayan.
çâre-cû-yâne	(f.zf.) çâre arayana münâsip görülecek surette.
çâre-ger	(f.b.s.). (bkz. çâre-cû, çâre--sâz).
çâr-emîn	(f.h.i.) Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman, Ali. (bkz: Hulefâ-yi Râşidîn).
çâr-erkân	(f.b.i.) meç. dört eleman.
çar erkân-ı cuvânî	Pâdişâhın husûsi hizmetinde bulunan ve enderun'un büyüklerinden olan dört zat hakkında kullanılır; bunlar has odabaşı, silâhdar, çuhadar, rikâbdar'dır.
çâre-hâh	(f.b.s.) çâre arayan.
çâre-perdâz	(f.b.s.) çâre bulan, çözüm yolu bulan, (bkz: çâre-sâz).
çâre-sâz	(f.b.s.) çâre bulan.
çâre-sâzî	(f.b.i.) çâre buluculuk.
çâre-yâb	(f.b.s.) çâre, çözüm yolu bulan.
çâr-gâh	(f.b.i.) 1. dört taraf [doğu, batı, güney, kuzey]. 2. Dünyâ. 3. muz. Türk mûsikîsinin l numaralı basit makamı ve anadi-zisidir. Çargâh beşlisinin tiz tarafına bir çargâh dörtlüsü katılmasından meydana gelmiştir. Durağı kaba, çargâh ve güçlüsü rast perdeleridir. Orta sekizlideki sesleri şöyledir kaba çargâh, yegâh, hüseynî-aşîran, acem-aşîran, rast, dü-gâh, pûselik, çargâh. Bu şekilde hiç bir ânza yoktur. Makam çıkıcı olarak seyreder. Niseb-i şerife sayısı 9, yânî tamdır.
çâr-gâme	(f.b.i.) 1. sür'atli giden yorga at. 2. işret meclisinin kızışması.
çâr-gûşe	(f.b.s.) 1. dört taraf. 2. dört köşe.
çâr-gûşî	(f.b.i.) dört köşeli şarap şişesi.
çarh	(f.i.) 1. çark, tekerlek. 2. felek, gök. 3. yaka [elbisede]. 4. ok yayı. 5. çakır doğan. 6. tef. 7. s. devreden, dönen.
çarh-ı âb-kesî	(su çeken çark) bostan dolabı.
çarh-ı âbnûs	göğün dokuzuncu katı.
çarh-ı ahdar	mavi gök kubbesi.
çarh-ı âhengerî	demircilerin kullandığı bileği taşı.
çarh-ı çep-endâz	hilekâr dünyâ, gaddar felek.
çarh-ı çihârüm	Batlamyos sisteminde dördüncü felek.
çarh-ı devrân	1) (bkz: çarh-ı devvâr); 2) talih, kısmet, kader.
çarh-ı devvâr	gök.
çarh-ı esir	göğün esir tabakası kısmı.
çarh-ı felek	1) sihir, talih; 2) yanarken dönerek ateş saçan donanma fişeği; 3) hanımeline benzer bir çiçek, (bkz: cerh).
çark(h)-ı felek	eski kumaşlarda görülen bir motif şekli.
çarh-ı gaddar	zâlim felek, kötü talih.
çarh-ı kîne-sâz	(bkz: çarh-ı nigân).

Tarihvemedeniyet.org

çarh-ı mînâ	mavi gök kubbe.
çarh-ı nigân	(altüst olmuş) kötü talih.
çarh-ı nühüm	dokuzuncu gök.
çarha	(f.i.) 1. çıkrık gibi dönen yuvarlak dolap. 2. ordunun ilerisinde bulunan askerin yaptığı tâlim.
çarh-âb	(f.b.i.) "dönen su" girdap.
çarh-endâz	(f.b.s.). (bkz. çarh--zen).
çarh-gâh	(f.b.i.) mevlevî dervişlerinin semâ yaptıkları yer.
çarhî	(a.s.) 1. devreden, dönen. 2. semavî, kutsal.
Çarh-nâme	(f.b.i.) Ahmed Fakih'in dînî fikirlerini ifâde ettiği manzum eseri.
çarh-zen	(f.b.s.) arbalet (oluklu ok) kullanan.
çâr-kûşe	(f.b.i.) g. s. kitap ciltlerinin aşınmaması için köşelere konulan ve çok kere süslemeli olan bakırdan yapılma üçgencik.
çâr-mâder	(f.b.i.) 1. dört unsur. 2. na'ş denilen dört yıldız.
çâr-mağz	(f.b.i.) sert kabuklu yemişlerin içi.
çâr-mezheb	(f.a.b.i.) dört mezhep(Sünnî, Maükî, Şafiî, Hanbelî).
çâr-mısra'	(f.a.b.i.) ed. rübâî nazım şeklinin başka bir adı. (bkz: dü-beyt, terane).
çâr-mîh	(f.i.) 1. "dön çivi" çarmık, suçluyu haça germek için kurulmuş put şeklindeki darağacı, salîp. 2. bir erkeğin diğer bir erkekle birleşme şekli.
çârmîh-ı hayât	vücudun, hayatın esasını teşkil eden dört unsur.
çâr-nâ-çâr	(f.b.zf.) çaresiz, ister istemez.
çâr-pâ	(f.b.i.) dön ayaklı hayvanlar, [en çok "katır; eşek; deve; sığır; koyun" hakkında].
çâr-pâre	(f.b.i.) 1. dört parça, dört kısım. 2. muz. çalpara, Türk müziğinde kullanılan bir usûl vurma âletidir ki, dört küçük parça sert tahtadan yapılmıştır; oyun havalarında kullanılır, [evvelce oyuncular bunu avuçlarının içerisine alarak bir çiftini birden vururlardı], (bkz: çâl-pâre).
çâr-sû	(f.b.i.) dört taraf, dört tarafı olan şey; pazar, çarşı.
çâr-şeb	(f.b.i.) çarşaf [giyilen].
çâr-şenbih	(f.b.i.) dördüncü gün, çarşamba, (bkz: çehâr-şenbih).
çârtâ-çârtâre	(f.b.i.) 1. dört telli tambur ve kemence. 2. Dünyâ. 3. dört unsur.
çâr-tak	(f.b.i.) 1. çardak. 2. dört köşe çadır.
çâr-tekbîr	(f.a.b.i.) dört defa tekrarlanan "Allahü ekber" sözü.
çârûb	(f.i.) ; süpürge.
çârûb-furûş	(f.b.s. ve i.) süpürge satan, süpürgeci.
çârûb-keş	(f.b.s.) 1. süpüren. 2. tekke şeyhi.
çârûb-zen	(f.b.s.) süpürücü.
çârug	(f.i.) çarık.
çârû-keş	(f.b.i.) tekke şeyhi.
çârüm	(f.s.) dördüncü, (bkz: çehârüm).
çârümîn	(f.b.s.) dördüncü, (bkz: çehârümîn).
çârümîn bâm, -felek, -sipihr	Batlamyos sisteminin dördüncü feleği.
çâr-yâr	(f.b.s.) dört dost. [Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman, Ali], (bkz: Hulefâ-yi Râşidîn).
çâr-yâr-ı güzîn	(bkz. çihar-yâr-ı güzîn).

çâr-yârî	(f.b.i.) çâryâr'a, ilk dört halîfeye bağlılık, Sünnîlik.
çâryek	(f.i.) çeyrek, dörtte bir.
çâr-zebân	(f.b.s.) geveze, çalçene.
çâsâr	(f.i.) 1. kayser. 2. çar.
çâş	(f.i.) hububat, tahıl yığını.
çâşnî	(f.i.) çeşni, lezzet, tad; tadımlık, (bkz: tu'mz).
çâşnî-gîr	(f.b.i.c. çâşnî-gîrân) [evvelce saraylarda] çeşnigir, yemeklerin lezzetine, tadına bakan kimse, ahçıbaşı, sofracıbaşı.
çaşnı-gıran	(f.b.i. çâşnî-gîr'in c.) [evvelce saraylarda] sofra hizmetine bakanlar.
çâşt	(f.i.) 1. kuşluk vakti. 2. kuşluk yemeği.
çâşt-dân, çâşdân	(f.b. i.) ekmek ve başka yiyecek konulan sepet.
çâvele	(f.i.) 1. hoş renkli bir çeşit gül. 2. s. eğribüğrü.
çavuş	(f.i.) aşk. çavuş, onbaşıdan sonca gelen erbaş.
çâvûşân	(f.i. çâvûş'un c.) çavuşlar.
-çe	(f.e.) küçültme edatı. Bağ-çe= küçük bağ."
çeç	(f.i.) 1. hububat elenen kalbur. 2. harman savurdukları yaba.
çeçek	(f.i.) 1. gül. 2. çiçek hastalığı. 3. [vücuttaki] ben. (bkz. hâl).
çegale	(f.i.) çağla.
çegane	(f.i.) bir çeşit çalpara, çengi tefciği.
çegâne-bâz	(f.b.s.) çegane denilen zilli maşayı çalan kimse.
çeh	(f.i.) kılıç ve hançer gibi şeylerin kını, kılıfı'
çeh	(f.i.) kuyu. (bkz: bi'r, çâh).
çeh	(f.i.). (bkz. çâh).
çeh-i Bâbil	(bkz. çâh-ı Bâbil).
çeh-i zemzem	(bkz. çâh-ı zemzem).
çehân	(f-s) damlayıcı, damlayan.
çehâr	(f.s.) dört (bkz: çar, cihar).
çehâr-agâzin	(f.b.i.) muz. (bkz: çâr-âgâzin).
çehâr-deh	(f.b.s.) on dört.
çehâr-deh ma'sûm	Hz. Muhammed ve kızı Fâtıma ile on iki imam.
çehârüm	f.s.) dördüncü, (bkz: çârüm). -
çehârümîn	(f.b.s.) dördüncü, (bkz: çârümîn).
çehâr-gâne	(f.b.s.) dört unsur.
çehâr-pâ	(f.b.s.) dört ayaklı hayvan.
çehâr-şenbih	(f.b.i.) dördüncü gün, çarşamba, (bkz: çâr-şenbih).
çehâr-yâr	(f.b.i.). (bkz. çâr-yâr).
çehre	(f.i.) 1. yüz, surat. 2. surat asma. 3. şekil, [aslı "çihre" dir].
çehre-i gülgûn	gül renkli (pembe) yüz. 4. tas. ilâhî tecellî nurlarının görünmesi, (bkz. çihre).
çehre-gû (-başı)	(f.b.i.) [saraylarda] satranççı başı.
çehre-güşâ	(f.b.s.) yüzünü açan, yüz açıcı.
çehre-nümûd	(f.b.s.) yüz gösterici, yüzünü gösteren.
çehre-perdâz	(f-b-i.) ressam.
çehre-perdâz-ı cihan	Güneş.
çekâçâk	(f.i.) kılıç, bıçak ve benzerleri gibi şeylerin çarpışmasından çıkan ses. (bkz. çakacak).
çekâçâk-ı süyûf	kılıçların çarpışmasından doğan ses.
çekân	(f-s.) damlayan, damlamış.
Hûn-çekân	kan damlayan.

çekçâk	(f.i.). (bkz: çekâçâk).
çekide	(f.s.) 1. damlamış. 2. topuz, gürz gibi evvelce kullanılan savaş âleti.
çekre, çekle	(f.i.) küçük sudamlası; serpinti.
çekûç	(f.i.) 1. dişengi, taşçı tarağı. 2. değirmen taşı dişengisi. 3. çekiç.
çelenk	(i.) mücevher veya herhangi bir mâdenden yapılıp başa takılan sorguç.
çelîpâ	(f.i.) 1. haç, put. (bkz: but, salîb, sanem). 2. kavisli, kıvrık çizgi. 3. güzellerin kâhkülü. [evvelce kadınlar kâhküllerini haç şeklinde iki taraftan yanakları üzerine sarkıtırlarmış].
çeliyye	(f.i.) ırmaklarda işleyen bir çeşit kayık.
cem	(f.i.) 1. naz ve eda ile salınarak yürüme. 2. s. süslü, düzgün. 3. kazanılmış, toplanılmış. 4. mânâ. 5. kabahat, suç. 6. yemek.
ceman	(f.s.) 1. naz ile salınarak yürüyen. (bkz: hırâmân). 2. i. şarap kadehi. 3. i.
çemen. çemâne	(f.i.) içki kadehi, şarap kadehi. (bkz. piyâle).
çemânî	(f.i.) 1. salıma, naz edici. 2. (bkz. meç. sâkî).
çemen	(f.i.) 1 . yeşil ve kısa otlarla örtülü yer, çimen. 2. ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik. 3. pastırmaya konulan bir ot.
çemen-ârâ	(f.b.i.) bahçıvan.
çemen-der	(f.b.i.) eşek.
çemen-istân	(f.b.i.) çimenlik, bahçe.
çemen-pîrâ	(f.b.s.) bağ budayıcı.
çemen-soffa	(f.b.i.) bahçede, çimle kaplı bulunan oturacak yer.
çemen-zâr	(f.b.i.) çimenlik.
Çemin	(f-i-) sidik ve pislik, (bkz:çâmîn).
Çenâg	(f.i.) çanak. çenâr i.
Çenâr	(f.i.) çınar, çınarağacı. lat. platanus.
çenber	(f.i.) 1. tahtadan veya demirden yapılan dâire veya halka, kasnak.
Der-çenber	çenber içinde sıkıştırılmış. 2. başa bağlanan yemeni. 3. esirlik, bağlılık.
çenber-bâz	(f.b.s. ve i.) çenberlerin arasından atlayıp geçen oyuncu.
çenber-i gerden	anat. boyun kemiği.
çenber-i mînâ	gökyüzü.
çenber-deş	(f.b.i.) aynı çenberde bulunan noktalar.
çenberî	(f.s.) çenber biçiminde olan.
çend	(f.s.) birkaç.
Çend-bâr	birkaç defa.
Çend-rûz	birkaç gün. 2. zf. her ne kadar. 3. z f. tâki.
çendân	(f.zf.) o kadar.
çendî	(f.e.) biraz, bir müddet
çend-în	(f.b.zf.) bu kadar,
çene	(f.i.). (bkz: çâne).
çeneb	(f.i) sünnet.
çene-bâz	(f.b.s.) çok konuşan, çenesi düşük.
çeng	(f.i.) 1. el. 2. pençe. 3. kanuna benzer, dik tutularak çalınır bir çeşit saz. 4. z f. eğri büğrü.
çeng-i meryem	meryemeli denilen nebat. (bkz. buhûr-i meryem).

çengâl, rpngüi	(f.i.) 1. çengel. 2. pençe.
çengâl-i şahin	şahin pençesi.
çengâr	(f.i.) 1. yengeç. 2. bakır pasından yapılan yeşil boya.
çengârî	(f.i.) bakır pası renginde olan.
çengel	(f.i.) 1. çengel. 2. pençe. 3. orman.
çengelistân	(f.b.i.) sık orman.
çengî	(f-i-) l- çeng denilen sazı çalan kimse. 2. oyuncu kız, çengi.
çengi-nâme	(f.b.i.) köçekler için yazılan şiir.
çeng-nâme	(f.b.i.) 1. ed. Dîvan edebiyatında manzum bir nevî. 2. Ahmet Dâî'nin Yıldırım Bayezit'in oğlu Süleyman Çelebi adına kaleme aldığı manzum eseri.
cep	(f.s.) 1. sol. 2. falso, yanlış.
cep ü rast	sağ ve sol.
çepçâp	(f.i.) öpüş sesi.
çep-endâz	(f.b.s.) hîlekâr.
çep-endâzâne	(f.b.zf.) hîlekâra yakışır yolda, hîlekârcasına.
çep-endâzî	(f.b.i.) hilekârlık.
çeper	(f.i.) iki odayı birbirinden ayıran duvar, bölme.
cep ü rast	(f.b.s.) sağ ve-sol.
çerâ	(f.i.) l. otlama. 2. otlak.
çerâ-câ	(f.b.i.) otlak, çayır, (bkz: çerâ-gâh, çer-gâh).
çerâ-çeşm	(f.b.s.). (bkz: çeşm-Çerag).
çerâg	(f-i-) 1. fitil, mum. 2. otlama; otlak.
çerâg-ı çeşm	1) göz nuru. 2) evlât.
çerâg-ı mugan	şarap.
çerâg-ı seher	sabah yıldızı.
çerâg-ı sipihr	meç. 1) Güneş; 2) Ay; 3) yıldızlar.
çerâ-gâh, çerâ-geh	(f.b.i.) hayvan otlatılan yer, çayır, otlak, (bkz. mer'a).
çerâgân	(f.i.) 1. [evvelce] suçluların başlarına yaralar açarak ve herbirine fitiller koyarak uçlannı yakmak suretiyle edilen işkence. 2. etrafı aydınlatma, şenlik, donanma.
çerâg-bere	(f.b.i.) şamdan, sokak feneri, (bkz: çerâg-pâ, çerâg-pâye).
çerâg-çeşm	(f.b.i.) göz nuru, evlât.
çerâg-küş	(f.b.s.) sır tutan, sır saklayan.
çerâg-pâ, çerâg-pâye	(f.b.i.) şamdan, sokak feneri, (bkz: çerâg-bere).
çerâg-perhîz	(f-b-s-) fener fanusu.
çerâg-vâre	(f.b.i.) içinde "çerag" yakılan kap, kandil.
çerâ-hâr	(f.b.i.) ot yiyen hayvan, otçul.
çerâ-hûr	(f.b.i.). (bkz. çerâ-hâr).
çerâkese	(a.i. çerkes'in c.) Çerkesler.
çerâm, çerâmîn	(f-i-) otlak
-çerâ-zâr	(f.b.i.) çayır, otlak.
çerb	(f-s-) ! semiz, yağlı. 2. uygun. 3. fazla ve üstün olma.
çerb ü huşk	semiz ile kuru; zengin ile fakir.
çerb-âhûr	(f.b.i.) 1. yemi bol olan ahır. 2. nimet ve bolluk içinde yaşayan kimse.
çerbe	(f.i.) 1. yağ. 2. yağlı kâğıt.
çerb-dest	(f.b.s.) eline çabuk; eli işe yatkın.
çerb-gû	(f.b.s.). (bkz. çerb-güftâr, çerb-zeban).
çerb-güftâr	(f-b.s.)- (bkz. çerb-zebân).

Tarihvemedeniyet.org

çerbî	(f-i-) 1.yağlılık, semizlik. 2. yu-ırAışaklik,'tatlılık; tatlı dillilik.
çerb-pehlû	semiz yağlı, gövdeli.
çerb-zebân	(f-b-s.) 1. tatlı ve güzel sözlerle halkı kendine çeken kimse. 2. yaltakçı, hîlekâr. (bkz. çerb-gû, çerb-güftâr).
çerde	(f.s.) renk, yağız.
Siyeh-çerde	kara yağız.
çerende	(f.s.) otlayıcı, otlayan.
çeres	(f-i-) l- zindan, hapis. 2. işkence. 3. üzüm teknesi. 4. otlak. 5. dilencilerin dilenerek biriktirdikleri şey.
çeres-dân	(f.b.i.) fukara torbası.
çer-gâh	(f.b.i.) çayır, otlak, (bkz: çerâ-câ, çerâ-geh).
çerge	(f-i-) sürek avı.
çerge çerisi	çingeneler hakkında kullanılan bir söz.
cerh	(f.i.). (bkz. çarh).
çerkeşiyye	(f.i.) Halvetiyye tarikatının ayrıca talî şubeleri de meydana gelmiş olan Nasûhiyye şubesinin ikinci derecedekiler-den birinin adı. [kurucusu Çerkeş'li Şeyh Hacı Mustafa Efendi'dir].
çerm	(f.i.) insan ve hayvan derisi.
çerm-şîr	(f.i.) kamçı, (bkz: tâ-ziyâne).
çerviş	(f.i.) 1. hayvanın eritilmiş yağı. 2. kavrulmuş un ile yapılan bir çeşit yemek.
çesbân	(f.s.). (bkz. çespân).
çespân	(f.s.) lâyık, münâsip, yakışır, uygun, (bkz: bercâ, şâyeste).
çespîde	(f.s.) lâyık, uygun, münâsip, (bkz: çespân, şâyeste).
-çeş	(f.s.) "sınayan, deneyen, tadına bakan" manâsıyla birleşik kelimeler meydana getirir.
Nemek-çeş	tuzlu.
çeşân	(f.i.) gürz, topuz.
çeşende	(f.s.) tadıcı, tadan, tadına bakan.
çeşide	(f.s.) tatmış, tadılmış olan.
çeşm	(f.i.c. çeşmân) göz. (bkz: ayn, dîde).
çeşm-i âhû	ceylân gözü.
çeşm-i bed	kem göz.
çeşm-i bed-dûr	"kötü nazar değmesin" anlamında iyi bir dilek sözü.
çeşm-i bî-âb	utanmaz, sıkılmaz, (bkz: çeşm-i derîde, bî-hayâ).
çeşm-i bülbül	1. noktalı veya damarlı sırça. 2. g. s. camdan yapılmış ve üzeri spiral renkli camlarla bezenmiş veya bu spiraller arasına çiçek motifleri yerleştirilmiş şurup vesaire konmak için kullanılan uzunca boyunlu, kulplu veya kulpsuz, kapaklı veya kapaksız bir çeşit sürahi.
çeşm-i câdû	büyüleyen göz.
çeşm-i derîde	edepsiz, hayâsız.
çeşm-i dünbâle-dâr	(kuyruklu göz) boya ile kuyruk çekilmiş göz.
çeşm-i fettan	büyüleyici ve çekici bakış, (bkz: gamze-i fettan).
çeşm-i firengî	(frenk gözü) gözlük.
çeşm-i gâv, çeşm-i gâvmîş	bot. sığırgözü denilen bir çeşit iri papatya.
çeşm-i gazal	âhû gözü. meç. çok güzel göz.
çeşm-i gazûb	kızgın bakış.

çeşm-i giryân	ağlayan göz.
çeşm-i hâb-âlûde	uykulu, mahmur göz.
çeşm-i ha bide	uykulu göz.
çeşm-i horos	horoz gözü, kırmızı şarap.
çeşm-i hoş-nigâh	güzel bakışlı göz.
çeşm-i hûn-feşân	(kan dökücü göz) zâlim, gaddar bakışlı göz.
çeşm-i hurûs	1) kırmızı şarap, (bkz: çeşm-I horos); 2) kırmızı dudak.
çeşm-i hûn-hâr,	(bkz: çeşm-i hûn-feşân).
çeşm-i hûn-rîz	(bkz: çeşm-i hûn-feşân).
çeşm-i İsmail	kadere razı olan göz. [babası tarafından kurban edilecek olan ismail Peygamber'in gözü].
çeşm-i keşide	çekik göz.
çeşm-i mahmur	baygın, süzük göz.
çeşm-i mest	sarhoş göz.
çeşm-i meygûn	şarap gibi sarhoş edici göz.
çeşm-i mizan	terazi kefesi, (bkz: çeşm-i terâzû).
çeşm-i nergis	(nergisin taç yapraklan) güzel göz.
çeşm-i nergis	mutasavvıfın, ulaştığı mutluluğu insan gözünden gizli tutuşu.
çeşm-i nerm	sevimli, yumuşak bakışlı göz.
çeşm-i penam	nazarlık [nazar değmesin diye yazılan muska].
çeşm-i pürhumâr	mahmur, baygın, süzgün göz.
çeşm-i pür-mahmûr	baygın, süzgün göz. (bkz: çeşm-i mahmur).
çeşm-i sepîd	(beyaz, ak göz) ; meç. feri kaçmış, donuk göz.
çeşm-i sitâre-şümâr	uykusuz göz. (bkz: çeşm-i şeb-peymâ).
çeşm-i siyah	kara göz.
çeşm-i süzen	1) iğne gözü; 2) çok pintilik.
çeşm-i şeb	(gecenin gözü) mc. ay ve yıldızlar.
çeşm-i şeb-peymâ	uykusuz göz. (bkz: çeşm-i sitâre-şümâr).
çeşm-i şehlâ	şehla göz.
çeşm-i ter	ıslak, sulu göz.
çeşm-i terâzû	terazi kefesi, (bkz: çeşm-i mîzân).
çeşm-i yâr	sevgilinin gözü.
çeşm-i zağ	(karga gözü) mavi, açık mavi
çeşm-i zahm	nazar değme, (bkz: isâbet-i ayn).
çeşm-i zânû	diz kapağı.
çeşm ü gûş	(göz ve kulak) dikkat.
çeşmân	(f.i. çeşm'in c.) gözler.
çeşmân-ı dil-fürûş	gönlü aydınlatan gözler.
çeşm-ârû	(f.b.i.) nazar boncuğu, muska.
çeşm-aşina	(f.b.i.) göz âşinalığı olan, tanıdık.
çeşm-âşnâyî	(f.b.i.) göz âşinalığı, tanışıklık.
çeşm-âvîz	(f.b.i.) 1. peçe, yüz örtüsü. 2. atların yüzüne takılan meşin gözlük.
çeşm-bâz	(f.b.s.) "göz oynatan" yalvaran.
çeşm-bend	(f.b.s.) "gözbağcı" büyücü.
çeşm-bendek	(f.b.s.) körebe gibi gözler bağlanarak oynanılan bir çocuk oyunu.
çeşm- beste	(f.b.s.) gözü bağlı.
çeşm-bûs	(f.b.s.) göz öpen.
çeşm-bûsî	(f.b.i.) göz öpme.

çeşm-çerâğ	(f.b.s.) seçkin, (bkz güzîde).
çeşm-dân	(f.b.i.) gözevi. (bkz: çeşm-hâne).
çeşm-dâr	(f.b.s.) gözleyen, bekleyen.
çeşm-daşt	(f.b.i.) umma.
çeşm-derîde	(f.b.s.) utanmaz, sıkılmaz.
çeşm-dûz	(f.b.s.) bir şeye göz dikmiş olan.
çeşme	(f.i.) musluklu su haznesi pınar, su kaynağı
çeşme-i âb-ı hayât	ebedî hayat çeşmesi. (bkz: çeşme-i hayvan, çeşme-i Hızır).
çeşme-i âftâb	güneşin parıltısı.
çeşme-i âteş-feşân	Güneş,
çeşme-i germ	Güneş
çeşme-i hâverî	Güneş.
çeşme-i hayvan veya Hızır	âb-ı hayât denilen suyun, bengisu'yun çeşmesi.
çeşme-i hıdr	âb-ı hayât çeşmesi.
çeşme-i hızr	âb-ı hayât çeşmesi.
çeşme-i hızır	âb-ı hayât çeşmesi.
çeşme-i hıdır	âb-ı hayât çeşmesi.
çeşme-i hurşîd	(bkz: çeşme-i âftâb, çeşme-i germ).
çeşme-i nûr-bahş	Güneş,
çeşme-i nûş	1) bengisu, (bkz: âb-ı hayât); 2) sevilen erkeğin ağzı.
çeşme-i rûşen	Güneş, (bkz: çeşme-i âteş-feşân, çeşme-i hâverî, çeşme-i nûr-bahş).
çeşme-i sîm-âb	Ay. (bkz: kamer, mâh).
çeşme-i süzen	(bkz: çeşm).
çeşme-i tedbîr	1) dimağ, beyin; 2) düşünme kuvveti.
çeşme-i tîre-gûn	gece. (bkz. leyi).
çeşme-i vasl	kavuşma pınarı.
çeşm-efsâ	(f.b.s.) nazar değmesine afsun eden.
çeşm-efsây	(f.b.s.). (bkz: çeşm -efsâ).
çeşme-sâr	(f.b.s.) çeşmesi bol olan yer.
çeşme-sâr	(f.b.s.) pınarı, çeşmesi çok olan yer. (bkz çeşme-sâr)
çeşme-zâr	(f.b.s.) pınarı, çeşmesi çok olan yer. (bkz çeşme-sâr)
çeşm-güşâ	(f.b.s.) "göz açan" dikkatle bakan.
çeşm-hâne	(f.b.i.) gözevi.
çeşm-hurde	(f.b.s.) nazar değmiş.
çeşm-nişîn	(f.b.s.) göz dolduran, her zaman görülebilen.
çeşm-pîş	(f.b.s.) utangaç.
çeşm-pûş	(f.b.s.) gözü kapalı, bakmayan.
çeşm-pûşî	(f.b.i.)göz yumma, görmemezlikten gelme. 2. affetme, bağışlama.
çeşm-resîde	(f.b.s.). (bkz çeşm-hurde).
çeşm-ter	(f.b.s.) "gözü sulu" çok ağlayan.
çeşm-zahm	(f.b.i.) nazar değme.
çeşm-zed	(f.b.i.) 1. nazar boncuğu. 2. kısa bir zaman, bir an.
çeşn, çeşen	(f.i.) 1. bayram. 2. ziyafet, şölen. 3. düğün.
çetr	(f.i.) 1. çadır; gölgelik. 2. gece.
çetr-i âb-gûn	(gök cadın, mavi çadır) gök yüzü.
çetr-i anberîn	karanlık gece.
çetr-i bî-sütûn	gök.
çetr-i firûze-fâm	mavi renkli gök.

Tarihvemedeniyet.org

çetr-i nur, çetr-i seher	Güneş.
çetr-i rûz	(bkz: çetr-i nur, çetr-i seher).
çetıvi sîmâbî, çetr-i sîmîn	Ay, dolunay.
çetû	(f.i.) perde, örtü.
çetûk	(f.i.) serçe kuşu. (bkz: usfûr).
çevgân	(f-'-) l-cirit oyununda atlılann birbirine attıkları değnek. 2. ucu eğri değnek, baston, çevgen. 3. tas. Allah'ın ezeldeki takdiri.
çevgân-ı sünbül	sevgilinin saçı.
çevgân-bâzû	(f-b.s.) çevgân ile oynayan, sopa sallayan.
çevgân-dâr	(f.b.s.) çevgân taşıyan uşak.
çevgânî	(f.i.) 1. cirit oyununa alışık at. 2. bir çeşit tatlı kavun.
çevgân-zen	(f-b.s.c. çevgân--zenân) çevgân vuran, çevgân ile oynayan.
çevgen	(f.i.) 1. değnek. 2. (bkz: çevgân].
çınar	(f.i.) [doğrusu "çenâr" dır], (bkz: çenâr).
çi-	(f.e.c. çihâ) ne.
çi-fâide	ne fayda var; kaç para eder.
-çîde	(f.s.) toplanmış, devşirilmiş mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar
Ber--çîde	çekilip toplanmış.
çi-gûne	(f.e.) nasıl, ne türlü.
ri.gı'ınpgî	(fi) nasıllık, ne türlülük, nicelik.
cihar	(f.s.) dört. (bkz: çar1, çehâr).
çihârâ-gazeyn	muz. Santurî Edhem'in (1855-1926) adlandırdığı makam.
çihâr-ı yâr-ı güzîn	(bkz: çihâr-dost).
çihâr-dost	(f.b.s.) "dört dost" Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz.Osman, Hz. Ali. (bkz. çihâr-ı yâr-ı güzîn).
cihar ü dû	(ciharıdü) dört (ile) iki. [zar oyununda].
cihar ü se	(ciharıse) dört (ile) üç. [zar oyununda].
cihar ü yek	(ciharıyek) dört (ile) bir. [zar oyununda].
çihil J	(f.s.) kırk. meç. çok. (bkz: çil).
çihil-çerâğ	(f.b.i.) çok kollu büyük avize.
çihil hadîs	(f.a.b.i.) kırk hadis.
çihil-pâ	(f.b.i.) zool. kırkayak denilen hayvan.
çihil-sâl	(f.b.s.) kırk yaşında.
çihr	(f.i.). (bkz: çehre, çihre).
çihre	(f.i.). (bkz: çehre).
çihre-perdâz	(f-b.i.) resim ve nakış yapan; ressam.
çil	(f.s.) 1. kırk. (bkz: çihil). [kelime "çihil" in hafıfletilmişidir]. 2. ahmak.
çile, çille	(f.i.) 1. zevk ve sefadan el çekerek, bir yerde 40 günlük ibâdet. 2. eziyet, sıkıntı. 3. ibrişim, yün ve şâire demeti. 4. yay kirişi.
çile-hâne	(f.b.i.) dervişlerin çile doldurdukları yer.
çille-i büzürg	zemherir, erbain.
çile-keş	(f.b.s.) çile çeken, çile çekmiş, çile dolduran.
çille-nişîn	(f.b.s.) hücrede oturan, çile dolduran.
çim	(f.i.) 1. rutubetten meydana gelen yosun. 2. kesilmiş çimenli yerler.
çimen	(f.i.). (bkz. çemen).

çîn	(f-i.) 1. kıvrım, büklüm, çatıklık, buruşukluk.
çîn-i cebin	alın buruşukluğu.
çîn-i ebru	kaş çatıklığı. 2. Çin.
-çîn	(f.s.) "toplayan, derleyen" mânâla-nyla mürekkep kelimeler yapar.
Hurde-çîn	kırıntı toplayan.
Hûşe-çîn	başak toplayan.
çîne	(f.i.) kuş yemi.
çîne-dân	(f.b.i.) kuş kursağı.
çînende	(f.b.s.) toplayıcı, devşirici.
çîne-rîz	(f.b.s.) yem döken, dökücü.
çînî	(f.i.) çini; sırlı kap.
çin-seher	(f.a.b.i.) alacakaranlık.
çirâ	(f.e.) nasıl.
Çûn ü çirâ	niçin ve neden, (bkz: çûn).
Çirâ	(f.i.) 1. fitil, kandil, mum. 2. çırak. 3. s. tekaüt, emekli. 4. i. talebe, öğrenci.
çîre	(f.s.) 1. maharetli, becerikli, eliuz. 2. kahraman, yiğit, (bkz: bahâdır).
çîre-dest	(f.b.s.) eli işe yakışan, becerikli.. -ı.
çîre-destî	(f.b.i.) uzellilik, ustalık.
çîregî	(f.i.) 1. yiğitlik, kahramanlık 2. ustalık.
çîre-kâr	(f.b.s.) eline çabuk, cesur ve anlayışlı.
çîrezebân	(f.b.s.) güzel konuşan,tatlı dilli.
çirk	(f.i.) 1. kir, pas, pis. 2. yarada olan kan ve irin.
çirk-âb	(f.b.s.) çirkef, pis su.
çirk-âlûd	(f.b.s.) kirli, murdar, bulaşık.
çirkin	(f.b.s.) 1. pek kirli. 2. güzel olmayan. 3. kanlı, irinli yara ve çıban.
çîstân	(f.b.i.) bilmece.
çiz	(f.i.) şey, nesne.
çû	(f.e.). (bkz. çûn).
çûb	(f-i.) ağaç değnek, odun, sopa; çöp. (bkz: çûbek).
çûbân	çoban, sığırtmaç, (bkz: râî, şûbân).
çûbe	(f.i.) oklava, oklağı.
çûbek	(f.i.) davul tokmağı, değnek, sopa; çomak, (bkz: çûb).
çûb-hâr	(f.b.i.) zool. ağaç kurdu.
çûbîn, çûbîne	(f-s.) ağaçtan yapma şey, değnek gibi kuru nesne.
Çûbîn	(f-h.i.) Nûşirevân'a karşı ayaklanmış olan, Hürmüz'ün seraskeri Behrâm'ın lâkabı.
cûg	(f.i.) 1. boyunduruk. 2. su arkı. (bkz: cûg).
çuha	(f.i.) 1. yün kumaş, çuha. 2. papaz feracesi.
çûha-dâr	(f.b.i.) 1. hizmetçi; kapıcı. 2. me'mur.
çumâçum	(f.i.) alın. (bkz: nâsiye).
çumçuma	(f.i.) çamçak denilen ağaç çanak, kap.
çûn	(f.e.) gibi, mademki, çünkü, nasıl, nice, misilli, nîçin. (bkz: çirâ).
çûnân	(a. (f-e) öyle böyle.
çûnîn	(f.e.) böyle, bunun gibi.
çûn ü çirâ	(f.b.e.) nasıl ve nîçin.

çü	(f.e.) gibi. (bkz: çû).
çûn	(f.e.) 1. gibi. (bkz: çûn). 2. nasıl, nice. 3. çünkü, mademki.
çünân	(f.zf.) bunun gibi, bu şekilde.
çünbek	(f.i.) sıçrama, atlama, perende atma.
çünbek-zen	(f.b.s.) perende atan, taklak atan.
çünki	(f.e.) şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ.
çüst	(f.s.) 1. çabuk hareketli, çevik. 2. dar, sıkı. 3. yakışıklı, muntazam, düzgün.
çüstî	(f.i.) çeviklik.
çuval	(f.i.) çuval.
çüvâl-dûz	(f.b.i.) çuvaldız, (bkz: cüvâl-dûz).

D

da'	(a.i.) hastalık, dert. (bkz: illet, maraz).
dâ-i merak	karasevda, fr. hypocondrie.
dâ'-i Dalton	hek. renk körlüğü, Daltonizm.
dâ'-i ezrak	hek. cildin mor, mavi ve soluk bir renk aldığı hastalık.
dâ'-i hadır	hek. vücudu birden kaplayan uyuşma hastalığı.
dâ-i udâl	tedavi edilemeyen müzmin hastalık.
daavât	(a.i. da'vet'in c.) "dua" mânâsına gelen cemî şekli.
daavât-ı hayriyye	hayırlı dualar.
dâb	(f.i.) şan ve şeref.
dabb	(a.i.) kertenkele.
dâbbe	(a.i. c. devâbb) yük ve binek hayvanı.
dâbbe-süvâr	(a.f.b.s.) hayvana binen, binici.
dâbbet-ül-arz	(a.it.) kıyamet alâmetlerinden olmak üzere ortaya çıkacağı söylenen hayvanın adı.
dabu'	(a.i.c. diba') zool. sırtlan, (bkz: zabu').
dâd	(f.i.) 1. adalet, doğruluk, (bkz: adi). 2. ihsan, vergi.
dâd-ı hakk	Tanrı vergisi.
dâd-ı Hûda	Allah vergisi, Allah'ın ihsanı.
dâd ü diniş	bağış. 3. veriş, satış.
dâd ü sited	alışveriş. 4. sızlanma, yanıp yakılma, (bkz: tazallüm). 5. feryâd, figan.
dâd ü feryâd	feryâd, eyvah. 6. kısmet, nasip. 7. tuzlu balgam denilen bir cilt hastalığı.
dad	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin on yedinci harfi olup "ebced" hesabında sekiz yüz sayısının karşılığıdır.
dada	(f.i.) halayık; çocukları büyüten dadı.
dâd-âferîn	(f.b.s.) adaletli, doğru. meç. Allah, (bkz: âdil).
dâdâr	(f.i.) 1. Allah. 2. adaletli, doğru olan hükümdar.
dâd-âver	(f.b.s.) adaletli, doğru, (bkz: âdil).
dâd-bahş	(f.b.s.) hakkı yerine getiren, adaletli, doğru, (bkz: ihkak-ı hakk).
dâd-dih	(f.b.s.) adaletli, doğru, (bkz: âdil).
-dâde	(f.s.) verilmiş, vergi.
Karâr-dâde	karar verilmiş.

dâde-i Hûda	Allah vergisi.
dâden	(f.m.) vermek.
dâdender	(f.i.) üvey kardeş [erkek].
dâder	(f.i.) kardeş, (bkz: birader).
dâderâne	(f.b.zf.) kardeşçe.
dâder-ender	(f.b.s.) üvey kardeş.
dâd-fermâ	(f.b.s.) adaletli buyuran, insâfeden, doğru. [Tanrı ve meç. pâdişâh].
dâd-gâh	(f.b.i.) adalet yeri, mahkeme dîvânı.
dâd-ger	(f.b.s.) insaflı, doğru.
dâd-gîr	(f.b.s.) adaletli, doğru, (bkz: âdil).
dâd-güster	(f.b.s.) adaleti yayan, adaletli, (bkz: âdil).
dâd-güsterî	(f.b.i.) adaleti yayı-cılık, adaletlilik.
dâd-hâh	(f.b.s.c. dâd-hâhân) hak, adalet isteyen, şikâyetçi.
dâd-hâhâne	(f.zf.) adalet isteyerek, şikâyetçi olarak.
dâdistân	(f.i.) 1. bir işe ortak olma. 2. bir işe razı olma.
dâdrâd	(f.b.i.) Cenâbıhak.
dâd-rân	(f.b.s.) adaletli, doğru, (bkz: âdil).
dâd-rast	(f.b.s.) adaletli, doğru, (bkz: âdil). '
dâd-res	(f.b.s.) 1. yardıma yetişen, yardımcı. 2. i. hâkim, yargıç.
dâd-sitân	(f.b.s.) 1. imdada yetişen, yardım eden, yardımcı. 2. intikam alan. 3. i. fetva.
dâdû	(f.i.) lala, bir kimsenin küçüklüğün-denberi hizmetinde bulunan ihtiyar köle.
dad ü feryâd	(f.b.e.) eyvah, feryat.
dad ü sitâd, dad ü sited	(f.b.i.) alış veriş, (bkz: ahz ü i'tâ).
dad ü sitâd-ı dehr	dünyâ alış verişi, hayat, hayatta olan biten şeyler.
dâd-ver	(f.b.s.). (bkz. dâd-rast).
dâfi'	(a.s.) 1. defeden, savan, savuşturan, iten. 2. Cenâbıhak.
Yâ dâfi'!	ey Al-lahım!
dâfi'-i beliyyât	belâları savuşturan; Tanrı.
dâfi'-i humma	hek. hummayı gideren, ateş düşürücü.
dâfi'-i taaffün	pis kokuyu defeden, fr. antiseptique. (bkz: müzâd-ı taaffün).
dâfia	(a.s.) [dâfi'in müen]. (bkz: dâfi').
kuvve-i dâfia	itici, defedici kuvvet.
dâfik	(a.s.) fırlayarak dökülen [su, sel gibi şeyler].
Mâ-i dâfik	menî.
dâfika	(a.s.) [dâfik'in müen.]. (bkz: dâfik].
dafire	(a.i.). (bkz. zafîr).
dâg	(f.i.) 1. yanık yarası. 2. insan ve hayvan vücûduna kızgın demirle vurulan damga, işaret, im.
dâg-ı derûn	iç yarası, gönül acısı.
dâg-ı dil	gönül yarası.
dâg-ı elem	elem yarası, elem yanığı.
dagal	(f.i.) 1. hîle, dubara. 2. geçmez akçe. (bkz: dega). 3. s. hîleci. 4. i. çerçöp.
dagal-bâz	(f.b.s.) hîleci, dubaracı.
dagal-dâr	(f.b.s.) hîle arayan, münafık.
dâg-ber-dâg	(f.zf.) "yara yara üzerine" kat kat üzüntü.
dâg-ber-dil	(f.b.s.) gönlü üzgün.

dagal-perdâz	(f.b.s.) hîle, oyun, düzen.
dağdağa	(a.i.) gürültü, patırdı, beyhude telâş ve ıztırap.
dağdağa-i âlem	dünyâ telâşı ve ıznrâbı.
dağdağa-fermâ	(f.b.s.) gürültü buyuran; pıtırdı uyandıran.
dâg-dâr	(f.b.s.) 1. kızgın demirle nişanlanmış, dağlı, yaralı. 2. meç. pek müteessir, çok üzgün.
dağı, dâgıyye	(a.s.) azgın, başkaldıran.
dâğıstan	(f.b.i.) dağlık yer.
Dağıstan	(h.i.) Kafkas dağlarının kuzeyinde ve Hazar denizinin batı kıyısında bulunan bir bölge.
dags	(a.i.c. adgas) rüya karışıklığı.
dâgul	(f.s.) dolandırıcı, hileci.
dâg-zen	(f-b.s.) nişan, damga vuran; kalp, gönül kıran.
dâh	(f.i.) 1. hizmetçi, câriye. 2. s. on [sayı[. (bkz: deh). 3. s. korkak; alçak, aşağılık j kimse].
daha	(a.i.) kaba kuşluk vakti.
dahâlet	(a.i.). (bkz. dehalet).
dutumıc	(a.i.) biy. irileşme, fr. hy-purtrophie.
dahâmet	(a.i.) irilik, kocamanlık, şişkinlik, kalınlık, kabalık, [hek. hipertrop-hie]
dahâme-i kebud	hek. karaciğerin büyümesi.
dahâmet-i izâm	kemiklerin iriliği, kalınlığı.
dahâyâ	(a.i. dahiyye'nin c.) kurbanlık hayvanlar.
dahhâk	(a.s. dıhk'den) çok gülen, çok gülücü.
Dahhâk	(f.h.i.) Çemşîd'in yerini almış olan İran'ın zâlim ve gaddar bir hükümdarı idi. [Hastalandığı zaman iki çocuk beyni ilâç olarak kullanılırdı. Gâve'nin çocuklarına sıra gelince, meşhur demirci isyan etmiş ve Dahhâk'ın düşürülmesine sebep olmuştur].
dahî	(a.s.c. duhât) 1. dehâ sahibi, son derece zekî, anlayışlı ve uyanık. 2. belâ, mu-sîbet.
dâhî-ce	(a.zf.) dahîye yaraşır yolda.
dâhik	(a.s.) gülen, gülücü.
dâhike	(a.i.c. devâhik) azı dişlerden
her biri. dâhil	(a.s.) iç, içeri, içinde, içeri girmiş.
Hareket-i dâhil	ilmiye sınıfında ilk derece.
İbtidâ-i dâhil	medresede başlangıç.
dâhil-i esnan	ilk askerlik çağı.
dahîl	(a.s. dühûl'den) yabancı, sığıntı, sığınan, sığınmış.
dâhile	(a.i.c. devâhil) 1. bir şeyin içyüzü, içi, iç düşüncesi. 2. önek, fr. premisses.
dahîluk	(a.cü) rica ederim, yalvarırım, sana sığınırım,
dâhilen	(a.zf.) içeriden, içten.
dâhilen mersûm dâire	geo. içdaire, fr. cercle inscrit.
dâhilen mersûm mudalla	geo. iç çokgen, fr. polygon inscrit.
dâhilen mütebâdil	geo. içters [açı].
dahilî, dâhiliyye	(a.s.) iç ile ilgili, içe, içeriye mensup.
Havâdis-i dâhiliyye	iç haberler.
Emrâz-ı dâhiliyye	iç hastalıklar.
Umûr-i dâhiliyye	iç işler.

dahilî istihale	bir çeşit mâden billuru içinde başka cins mâden billuru bulunması.
dahilî nizâm-nâme	içtüzük.
dahilî ticâret	yurt içinde yapılan ticâret.
dahilî zâviye	geo. içaçı.
dahîm, dâhim	(f.i.) taç. (bkz: dîhîm, esfer, iklîl).
dâhim	(f.i.) nasip ve rızk.
dahîm	(a.s. dahâmet'den) fazla kalın olan, yoğun.
dâhine	(a.i.c. devâhin) duman çıkan baca.
dâhis	(a.i.) hek. parmağın uçlarında, tırnak diplerinde çıkan dolama, etyaran.
dâhiyan	(a.f.zf.) dahîce, dâhiye yakışır bir yolda.
dâhiye	(a.i.) 1. musibet, felâket. 2. s. çok kurnaz adam.
dahiyye	(a.i.c. dehâya) kurbanlık hayvan.
dahi	(a.i.) 1. girme, karışma. 2. te'sir, nüfuz, niyet, fikir.
dahi ü hare	gelir ve gider.
dahi ü ta'rîz	işe karışma, dokunma.
dahm	(a.s. dahâmet'den. c. dıhâm) iri, kalın.
dehm-ül-izâm	iri kemikli.
dahme	(f.i.) 1. mezar, kabir; türbe; lahit. 2. kükreyen erkek devenin ağzından saçılan köpük. 3. donanma geceleri havaya atılan fişek.
dahme-endâz	(f.b.s.) lâğım ve fişek atan.
dahme-güşâ	(f.b.s.) çukur açan, mezarcı.
dahm-ül-izâm	(a.st.) iri kemikli, iri yapılı [kimse].
dahme-feşân	(f.b.s.) lağım saçıcı, saçan.
dâhül, dâhûl	(f.i.) bostan korkuluğu.
dahve	(a.i.) Güneş'in ufuktan henüz yükselip yayılmaya başladığı zaman, ilk kuşluk vakti, (bkz. duhâ).
dâhten	(f.m.) bilmek.
dahve-i kübrâ	kaba kuşluk.
dahye	(a.i.) 1. (bkz: udhiye). 2. kuşluk vakti kesilen koyun.
dâî'	(a.s. duâ'dan c. dâiyân) 1. dua eden, duacı. 2. (da'vet'den c. duât) davet eden, sebebolan.
dâ-i Dalton	fels. Dalton hastalığı, fr. Dal-tonisme.
dâî-i dîrîne	eski duacı.
dâî-i mazarrat	zarar getiren şey.
dâî-i şübhe	şüphe uyandıran şey.
-dâim, dâime	(a.s. devam'dan). 1. devamlı, sürekli.
Meveddet-i dâime	sürekli dostluk.
dâim-ül-evkat	her vakit.
dâim-ül-eyyâm	her gün. 2. i. [birincisi] erkek adı.
dâima	(a.zf. devam'dan) bir düziye, her vakit, (bkz: dem-be-dem).
daimî	(a.s. devam'dan) devamlı, (bkz: ber-devâm).
Encümen-i daimî	devamlı encümen.
dâimiyyet	(o.i.) devamlılık, devam edicilik.
dâim-ül-hamr	(a.b.s.) alkolik.
dâin	(a.s. deyn'den). (bkz. dâyin).
dâinler vekili	Osmanlı imparatorluğu zamanında Düyûn-ı Umûmiyye'de bulunan alacaklı mümessili.

Tarihvemedeniyet.org

dâir	(a.s. devr'den) 1. ait, ilgili. 2. devreden, dönen. dâir ve şâir (dönen ve dolaşan) seyyah.
dâire	(a.i.c. devâir) 1. çember. 2. me'-murun çalıştığı yer. 3. ev ve apartman bölüntüsü. 4. sınır içi. S. zilli tef. 6. Osmanlı imparatorluğu zamanında Şehremâneti'nin belediye şubeleri.
dâire-i aide	ait olduğu resmî makam.
dâire-i arz	astr. paralel.
dâire-i azîme	1) astr. arzın merkezinden geçerek semâ küresini kesen herhangi bir düzlemin teşkîl ettiği ara kesit; 2) den. bir küre üzerine çizilebilen en büyük dâire.
dâire-i dâhilî	mat. iç-daire, iç-*teğet daire.
dâire-i evvel-is-sümût	astr. sıfır dereceli baş boylam.
dâire-i husuf	astr. tutulma dairesi.
dâire-i imkân	imkân dâhili.
dâire-i inkılâb	astr. yengeç dönencesi.
dâire-i faside	fasit daire, 'kısırdöngü.
dâire-i intihâbiyye	seçim bölgesi.
dâire-i irtifa'	astr. (astronomlara göre) gökyüzündeki en yüksek nokta.
dâire-i kaza	(kaza dâiresi) salâhiyet. vazife,
dâire-i küsûf	astr. arzın bir senede resmettiği mahrek sathının semâ küresi ile olan arakesiti.
dâire-i muhîtiyye	bot. çevreteker, fr. pericycle.
dâire-i mestevî	astr. yörünge düzlemi.
dâire-i nısf-ün-nehâr	her hangi bir mahallin semt-ür-re'sinden geçen düzlemin semâ küresi ile teşkîl ettiği ara kesiti.
dâire-i resmiyye	resmî dâire, hükümet dâiresi.
dâire-i sadâret	sadaret dâiresi, vekâlet, bakanlık.
dâire-i sâdise	altıncı (Beyoğlu) dâire.
dâire-i sagîre	astr. arzın merkezinden geçmeyen boylam.
dâire-i sıa	astr. mahallin semt-ür-re'sinden geçen nısf-ün-nehâr dâiresinden mâada diğer bütün nisf-ün-nehâr dârelerine verilen bir ad.
dâire-i şakulî	astr. düşey dâire, fr. cerc-le vertical.
dâire-i tenvir	astr. aydınlık dairesi.
dâire-i tül	astr. boylam.
dâire-i umûr-i askeriyye	askerî işler dâiresi, [istanbul'da, Bayezit'te şimdiki Üniversite merkez binasının bulunduğu yer].
dâiren	(a.zf.) dönerek.
dâiren-mâdâr	(a.zf.) çepeçevre, fırdolayı.
dâiret-ül-burûc	(a.b.i.) astr. tutulma sırasında güneş'in üzerinde görülen karanlık kısım.
dairevî	(a.s. dâire'den) değirmi.
dâire-zen	(a.f.b.s.) tef çalan.
dâiyân	(a-s- dâî'nin c.) dua edenler, duacılar.
dâiyân-ı devlet	devlete dua edenler.
dâiye	(a.i.c. devâî) içten gelen bir duyguyu teşvik edici hal.
dâiye-i istiklâl	istiklâl idiâsı, istiklâl arzu-zu.
dâiye-i tefevvuk	üstünlük iddiası.
dakayık	("ka" uzun okunur, a.i. dakî-ka'nın c.) 1. ince ve anlaşılması güç ve dikkate muhtaç olan şeyler.

dakayık-ı edebiyye	ed. edebiyatın incelikleri.
dakayık-ı fenniyye	fennin incelikleri, ince noktalar.
dakayık-ı hendesiyye	geometriye ait incelikler.
dakayık-ı umur	işlerin ince noktalan.
Dakayık-ül-hakayık	(hakikatlerin incelikleri) 1533 (H. 940) yılında ölen büyük Türk bilgini Kemal Paşa Zade Ahmed Şemsüddîn Efen-di'nin Farsça bâzı kelimelerin benzerleri ve mürâdifleri arasındaki kök ve yapı farklarını ve mânâ inceliklerini gereği gibi inceleyen çok mühim ve yazma bir eseridir. 2. dakikalar, dakkalar.
dakik	(a.s. dikkat'dan) 1. ince, ufak, duyulmaz, tutulmaz; nâzik.
Fikr-i dakik	ince düşünce. 2. toz hâline getirilmiş şey, un. 3. dikkatli, ölçülü davranan kimse.
dakik-i hâss	has un.
dakika	(a.i.c. dakayık) l. bir saatlik zamanın altmışta biri, dakka. 2. ince düşünce.
dakika-bîn	(a.f.b.s.) incelikleri gören, bilen.
dakika-dân	(a.f.b.s.) anlaşılması güç olan şeyi bilen.
dakika-senc	(a.f.b.s.) güç şeylere akıl erdiren.
dakika-şinâ	(a.f.b.s.) anlaşılması zor olan şeyleri fark edip tanıyan.
dakiki, dakikiyye	(a-s- da-kik'den) un gibi olan veya unlu [patates, fasulye gibi şeyler].
dakk	(a.i.) çalma, vurma; vurulma.
dakk-i bâb	kapı çalma.
dakkak	(a.s. dakk'dan) 1. kapı çalan. 2. kapı kapı dolaşan, çok gezen, kapı aşındıran.
dal	(a.ha.) 1. Osmanlı alfabesinin onuncu harfi olup "ebced" hesabında dört sayısının karşılığıdır. Noktasız olduğundan "dâl-i mühmele" de denir, [dad" ve "ti" harfleriyle yazılan kelimelerden bâzıları dal sesini verir]. 2. s. iki kat olmuş, kanbur.
Kamet-i dal	iki büklüm olmuş boy.
dalâl, dalâlet	(a.i.) 1. doğru yoldan sapma. 2. fels. sapınç, fr. aber-ration.
dalâl-i baîd	doğru yoldan büsbütün uzaklaşma.
dalâlet-şiâr	(a.b.s.) yanlış, sakat iş yapan.
dâlî	(a.i.) anat deltamsı. (bkz: dâliyye).
dalîl	(a.s.) doğru yoldan çok çıkmış olan, çok sapan.
dâliyye	(a.i.) Osmanlıca "dal" harfi şeklinde olan yabani asma. 2. anat. Yunanca "delta" harfi şeklinde olan adaleler, fr. deltoîde.
dâlî	(a.s. delâlet'den) delâlet eden, gösteren, işaret eden.
dâlî, dâlle	(a.s. dalâlet'den) 1. sapıtmış, doğru yoldan ayrılmış. 2. hatâya düşmüş, günaha girmiş.
Fırak-ı dâlle	doğru yoldan ayrılmış olan din fırkaları.
dâlle	(a.i. delâlet'den) mat. belirten, fr. determinant
dallın	(a.s. dalâlet'den) doğru yolu şaşırmış, günaha girmiş.
dam	(f.i.) ; 1. tuzak, ağ.
dâm-ı ankebût	örümcek ağı.
dâm-ı belâ	belâ tuzağı.
dâm-ı girihgîr	düğümlü tuzak.

dâm-ı tezvir	tezvîr, yalan tuzağı.
dâm-ı zülf	zülfün tuzağı. 2. yırtıcı olmayan vahşî hayvan.
dâmâd	(f.i.) güveyi.
dâmâd-ı hazret-i şehriyârî	Osmanlı hanedanından bir prensesle evlenen kimse.
daman, dâmen	(f.i.) 1. etek [elbisenin, dağın].
dâme, dâmet	(a.zf.) "dâim ve baki olsun!" mânâsında kullanılan bir iyi dilek sözü.
dâme iclâlühû	[eskiden] paşalara yazılan resmî kâğıtlarda adlarına şeref payesi yerinde ilâve edilen bir tâbir.
dâme ikbâlühû	[eskiden] "ikbâli, bahtı devam etsin, süredursun!" anlamına gelen bir tâbir.
dâme izzuhû	[eskiden] "izzeti, büyüklüğü devam etsin!" anlamına gelen bir tâbir.
dâme kadrühû	[eskiden] "mertebesi, rütbesi devam etsin!" anlamına gelen bir tâbir.
dâme maalihû	[eskiden] "şerefle i, büyüklükleri devam etsin!" anlamına gelen bir tâbir.
dâme mecdühû	[eskiden] ""büyüklüğü, azamet ve haşmeti devam etsin!" anlamına gelen bir tâbir.
dâme mülkühû	ülkesi dâim olsun!
dâmet seâdetihû	saadeti dâim olsun!
dâme sirruhû	[eskiden] "huzur içinde yatsın!" anlamına gelen iyi bir dilek sözü.
dâme ulüvvuhû	[eskiden] "ulviyeti, büyüklüğü devam etsin!" anlamına gelen ve şeyhülislâmlara yazılan resmî belgelerde ismin önünde kullanılan bir tâbir.
dâmen	(f.i.) etek. (bkz: daman).
dâmen-i afv ile setr	affedilmek.
dâmen-i canan	sevgilinin eteği.
dâmen-i hurşîd	(güneşin eteği) 1) dördüncü gök; 2) güneşin parıltısı.
dâmen-i sahra	kırın eteği, ovanın bir yanı. 2. görüşüp, konuşulan kişi.
dâmen-âlûde	(f.b.s.) eteği bulaşık, iffetsiz.
dâmen-âlûde-gî	(f.b.i.) ; etek bulaştklığı, iffetsizlik.
dâmen-bûs	(f.b.s.) etek öpen.
dâmen-bûsî	(f.b.i.) etek öpme, etek öpme töreni.
dâmen-çîn	(f.b.s.) "etek toplayan" nazlanan, naz eden.
dâmen-derâz	(f.b.s.) "eteği uzun" meç. ahmak.
dâmen-der-meyân	(f.b.s.) eteği belinde, işe hazır.
dâmen-der-meyân-ı gayret ol	bir işe canla başla girişmek.
dâmene	(f.i.) dağ eteği, çevresi.
dâmen-gîr	(f.b.s.) 1. etek tutan, eteğe yapışan. 2. hasım, davacı, şikâyetçi.
dâmen-huşk	(f.b.s.) "eteği kuru" meç. namuslu kadın.
dâmenî	(f.i.) 1. kadın başörtüsü. 2. eteklik.
dâmen-keş	(f.b.s.) elini eteğini çeken, bir işe karışmayan.
dâmen-zen	(f.b.s.) etek sallayan.
dâmen-zenî	(f.b.i.) etek ile yelpazeleme.
dâm-gâh, dâm-geh	(f.b.i.) tuzak kurulan yer.
dâm-gâh-ı dîv	meç. [bu] dünyâ.
dâmgul	(f.i.) 1. vücutta peyda olan ur. 2. kulyabani.

dâmıga	(a.i.) hek. kafa tasını geçip dimağa kadar işleyen yara.
dâmî	(f-i.) 1. tuzakçı. 2. avcı.
dâmia	(a.i.) yavaş yavaş, damla damla kan sızdıran yara.
damiye	(a.i.) hek. kanı akan yara.
dâmûz, dâmvez	(f.i.) büyük gübre küfesi.
dâm-yâr	(f.b.i.) . (bkz. dâmî).
-dan	(f.e.) 1. Arapça, Farsça, bâzan da Türkçe kelimelere takılarak yer, mahfaza, kab mânâsına kelimeler meydana gelir.
İğne-dân	iğnelik.
Kalem-dân	kalemlik.
Nemek-dân	tuzluk.
Sürme-dân	sürmelik.
Ateş-dân	ateşlik gibi. 2. s. bilen, bilir.
Suhan-dân	sözbilir.
Nâ-dân	câhil.
Nükte-dân	nükte bilir, yapar., gibi.
dan	(f.i.) tane. (bkz: dânek).
dana	(f.s.c. dânâ-yân) bilen, bilici, bilgiç, (bkz: âlim).
Dil-i dana	bilir gönül.
Mürg-i dana	konuşan papağan, dudu.
dânâ-yi Tûs	(Tus'lu) Firdevsî.
dânâ-yi Yunan	Eflâtun.
dânâ-dil	(f.b.s.) gönlüyle anlayan, gönlü çok aydınlık.
dânâ-yân	(f.b.i. dânâ'nın c.) bilenler, bilgililer.
dânak, dânâk	(a.i.c. devânık, devânîk) çocuklara pişirilen dişbuğdayı. (bkz: dânük).
dânâyî	f.i.) bilicilik, bilgiçlik, âlimlik.
dân-çe	(f.b.i.) mercimek.
dâne	(f.i.) 1. tane, tohum. 2. çekirdek. 3. kurşun, gülle.
dâne-i hâl	tek ben.
dâne-i hardal	hardal tanesi.
dâne-i şirâre	kıvılcım tanesi.
dâne-çîn	(f.b.s.) tane toplayan, devşiren, döküntü hâlinde bulunan ufak tefek şeylerden faydalanan.
dâne-dân	(f.b.i.) 1. ambar. 2. tohum atılmış tarla. 3. tohumluk. 4. s. tane tane, dağınık.
dânek	(f.i.) tane. (bkz: dan).
dânende	(f.s.) bilen, bilgin; haberli.
dânende-i serâir	içindeki sun bilen.
dâne-rîz	(f.b.s.) tane döken, tohum serpen
dang	(f.i.) bir dirhemin altıda biri.
dânik	(a.i.) l mangır. 2. bir dirhemin
dânisten	(f.m.) bilmek.
dâniş	1. biliş, bilgi, ilim. 2. erkek adı.
Ehl-i dâniş	bilgi sahipleri.
Encümen-i dâniş	akademi.
dâniş ve bîniş	(öğrenme ve bilme) bilgi ve görgü.
dâniş-âmûz	(f.b.s.) öğrenici; öğretici, fr. didactique.
dâniş-fürûş	(f.b.s.) bilgiçlik taslayan.
dâniş-gâh, dâniş-geh	(f.b. i.) bilgi yeri, mektep; üniversite.

dâniş-gede	(f.b.i.) üniversite.
dâniş-ger	(f.b.s.) bilgin, âlim. (bkz: dânişver, dânişî).
dânişî	(f.s.) bilgin, âlim. (bkz: dânişger, dâniş-ver).
dâniş-mend	(f.b.s. c. dâniş-men-dân) 1. bilgili. 2. Tanzimat'tan önce, kadıların yanında stajyer olarak çalışan kimse.
dâniş-mendân	(f.b.s. dâniş-mend'in c.) dânişmentler.
dâniş-nâme	(f.b.i.) şahadetname.
dâniş-perest	(f.b.s.) ilimi, bilimi seven
dâniş-pezîr	(f.b.s.) bilgili.
dâniş-sâr	(f.b.i.). (bkz. dâniş-gâh, dâniş-geh, dâniş-gede).
dâniş-ver	(f.b.i.c. dânişverân) âlim, bilgin, (bkz: dâniş-ger, dânişî).
dâniş-verân	(dânişver"in c.) 'bilginler, âlimler.
Dânük	çocuklar için hazırlanan diş-buğdayı. (bkz: dânâk).
dar	(a.i.c. dirân) l. ev. 2. yer. 3. yurt.
dâr-ı âhiret	ahiret, öbür dünyâ.
Dâr-ı ahzân	(hüzün, üzüntü evi) Hz. Yakub'un evi.
dar-ı beka	ahret.
dâr-ı cihan	[bu] dünyâ, (bkz: dâr-ı dünyâ).
dar-ı dünyâ	dünyâ.
dar-ı emân	Müslümanlar ile sulh hâlinde bulunan veya Müslümanların zimmetini kabul eden gayrimüslim bir milletin ülkesi.
dâr-ı fena	dünyâ.
dâr-ı gurur	dünyâ, (bkz: dâr-ı hüzn, dâr-ı ibtilâ, dâr-ı şeşper, dâr-ül-emkân, dâr-ül--imtihân).
dâr-ı harb	Müslümanlar ile aralarında sulh hâli bulunmayan gayrimüslimlerin ülkesi, [bu ülkedeki Müslim olmayan ahâlîden her birine "harbî" denir].
dâr-ı hüzn	dünyâ, (bkz: dâr-ı ibtilâ, dâr-ı şeş-per, dâr-ül-emkân, dâr-ül-imtihân].
dâr-ı ibtilâ	dünyâ, (bkz: dâr-ı gurur, dâr-ı hüzn, dâr-ı şeş-per, dâr-ül-emkân, dâr-ül--imtihân).
dâr-ı islâm	Müslümanların hâkimiyeti altında bulunan yerler. [Müslümanlar oralarda hu-'zur ve emniyet içinde yaşarlar].
dâr-ı naîm	Cennet.
dâr-ı pilpil	(bkz: dâr-ı fülfül).
dâr-ı ridde	aslında Müslim iken sonradan ir-tidâdeden veya bir aralık tslâmiyeti kabul etmiş iken sonradan mürted olan şahısların hâkim bulunduğu şehir veya kasaba, [bâzı ahkâm itibarıyla dâr-ı harb'den ayrılır].
dâr-ı şeşder	(bkz: dâr-ı cihan, dâr-ı dünyâ).
dâr-ı şeş-per	dünyâ, (bkz: dâr-ı cihan, dâr-ı gurur, dâr-ı hüzn, dâr-ı ibtilâ, dâr-ül-emkân, dâr-ül-imtihân).
dâr-ı şûrâ-yı askerî	1253 yılı muharreminde teşkil ve 1259 tarihli nizâmnâme ile vazifesi tesbit olunan ve bir reis ve bir müftü ile askerî ve mülkî ricalden onbir dâimi ve altı muvakkat âza (üye) ile kurulan yüksek askerî bir meclis idi. [1296 yılında lağvolunmuştur].
dâr-ı ukbâ, dâr-ül-ukbâ	ahret, öbür dünyâ.
dâr-ı zimmet	Müslümanların ahit ve emânını, himayesini kabul etmiş olan gayrimüslimlere mahsus yerler.

dâr-ül-cezâ	ahret.
dâr-ül-cihâd	İslâm sınırları dışındaki ülkeler. İslâmla barış hâlinde olmayan veya bir anlaşma yapmamış olan ülkeler.
dâr-ül-emkân	dünyâ, (bkz: dâr-ı cihan, dâr-ı gurur, dâr-ı hüzn, dâr-ı ibtilâ, dâr-ı şeş-per, dâr-ül-imtihân).
dâr-ül-imtihân	dünyâ, (bkz: dâr-ı cihan, dâr-ı gurur, dâr-ı hüzn, dâr-ı ibtilâ, dâr-ı şeş-per, dâr-ül-emkân).
dâr-ül-muhâsebe ve-l-mevtâ	ölüm işleri dâiresi.
dâr-üt-tabâat-ül-âmire	Devlet Matbaası.
dar	(f.i.) 1. darağacı. 2. ağaç. 3. direk.
-dar	(f.s.) 1. tutan.
Defter-dâr	defter tutan.
Bayrak-dâr	bayrak tutan., gibi. 2. sahip, mâlik, ..li.
Alâka-dâr	alâkalı, ilgili.
Hisse-dâr	hisseli.
Hükümdar	hükme sahip, hükme mâlik.
Alem-dâr	bayrak tutan.
dar	(f.i.) savaş, [dâima eşanlamı olan "gîr" ile beraber kullanılır).
dar ü gîr	kavga, savaş.
dar	(a.i.). (bkz. darr).
Dara	(f.i.) l. Keyâniyân denilen eski Fars hükümdarlarından dokuzuncusu, Keykubad. 2. hükümdar. 3. Cenâbı hakk'ın bir adı.
dârâ-yi dar ü gîr	savaş hükümdarı. 4. küp dibinde kalan tortu.
darâat	(a.i.) 1. alçalma, kendini küçültme, (bkz: tezellül). 2. miskinlik gösterme, (bkz: zarâat).
darâat-nâme	(a.f.b.i.) yazarının kendisini küçülterek, tevazu ve alçakgönüllülük gösterdiğini bildirerek yazdığı maktup.
daraban	(a.i.) 1. çarpıntı, çarpma, çarpış, vurma, vuruş. 2. biy. vuru, fr. batte-ment.
darabân-ı kalb	kalbin vuruşu, kalp çarpıntısı.
darabân-ı dehr	zamanın değişkenliği.
darabân-ı şedîd	hek. şiddetli çarpıntı.
darabât	(a.i. darbe'nin c.) vuruşlar, vurmalar, çarpmalar.
darabât-ı anîfe	şiddetli vuruşlar.
darâgım	(a.i. dırgam'ın c.) arslanlar. (bkz: zarâgım).
darâir	(a.i. darre'nin c.) ortak kadınlar, kumalar.
daraka	(a.i.c. derk, edrâk, dırâk); 1. deriden yapılmış kalkan. 2. gırtlağın hançereyi meydana getiren kıkırdaklarından kalkan biçiminde olanı.
dârât	(f.i.) debdebe, şan, büyük gösteriş, (bkz: dârû-berd).
dârât-ı İskender	iskender'in debdebesi.
dârâyî	(f.i.) 1. sahip olma. 2. hüküm sürme. 3. bir çeşit kumaş.
darb	(a.i.c. durûb) 1. dövme, vurma.
darb-ı dest	el, kol kuvveti, (bkz: darb-ül-yed).
darb-ı feth	muz. klâsik Türk müziğinde 88 zamanlı ve 64 darplı bir büyük usûl olup peşrev ve besteleri ölçmek için kullanılırdı.
darb-ı hiyâm	çadır kurma. 2. ed. Nazımda beytin ikinci mısrâının son tef ilesi.
darb-ı mesel	atalar sözü, ata sözleri.

darb-ı nutk	dilin gücü. (bkz: darb-ül-lisân).
darb-ı rikâb	(bkz: darb-ı unk).
darb-ı sikke	para basma. 3. güç, kuvvet. 4. dikme, kurma.
darb-ı Türkî	muz. klâsik Türk müziğinde 18 zamanlı ve 13 darplı olan bir büyük usûl olup özellikle dînî eserlerde kullanılırdı. Itrînin ünlü na'tı bu usûlle ölçülmüştür.
darb-ı unk	boyun vurma. 5. mat. çarpma. (bkz. zarb). 6. para basma.
darb ü cerh	vurma ve yaralama.
darb-ül-hicâb	1) bütün Müslüman kadınlarının yüzlerinin peçe ile örtülmesi kuralı. 2) kadınların yüzünü örtmesi.
darb-ül-lisân	dilin gücü. (bkz: darb-ı nutk).
darb-ül-yed	el, kol kuvveti, (bkz: darb-ı dest).
dârbâm	(f.i.) kiriş, direk.
dâr-bâz	(f.b.i.) canbaz.
darbe	(a.i.c. darabât) 1. vuruş, vurma, çarpma. 2. musibet, belâ.
darbe-i cenah	kanat vuruşu.
darbe-i hasar	zarar darbesi.
darbe-i himmet	himmet vuruşu.
darbe-i hükümet	hükümet darbesi, fr. caup d'etat.
darbe-i kahr	ezici darbe.
darbe-i serd	soğuk vuruş.
darbe-i şedîd	şiddetli vuruş.
darben	(a.zf.) 1. vurarak, döğerek. 2. çarparak.
darbeyn	(a.i.c.) aynı ölçüde olan iki vuruş.
darb-hâne	(a.f.b.i.)) para basılan yer. (bkz: derem-serâ, zarb-hâne).
darb-hâne-i âmire	devlet paralarının basıldığı yer.
darbımesel	(a.b.i.) atalar sözü, ata sözleri, (bkz. darb-ı mesel).
darbî	(a.s.) darba ait, darb ile ilgili.
darb-zen	(a.f.b.i.) 1. kale döven. 2. madenî levha üzerine kabartma nakışlar yapan.
dârçîn	(f-i-) tarçın, [aslının dârû-yi Çin olduğu söylenirse de aslı "Çin dansı anlamına gelen dâr-ı Çin'dir. Tarçın suyu, keyif verici bir içki olarak kullanılırdı].
dârçînî	(f.s.) tarçın renginde olan.
dâre	(f.i.) l. vazife. 2. dâire; değirmi. 3. ay ağılı.
dârende	(f.s.) 1. tutan, saklayan. 2. getiren ulaştıran.
dârende-i ferman,	ferman almış.
dârende-i menşur	ferman almış.
dâreyn	(a.i.c.) "iki dünyâ" dünyâ ve ahret.
Saâdet-i dâreyn	iki dünyâ saadeti.
dârib	(darb'dan) darbeden, çarpan, döven.
dârib-i müşterek	mat. ortak çarpan.
dârib-i müşterek-i asgar	mat. bir sayıyı aynı çarpımı vermek şartıyla çarpan sayıların en küçüğü.
dârib-i müşterek-i ekber	mat. bir sayıyı aynı çarpımı vermek şartıyla çarpan sayıların en büyüğü.
dâric	(a.i. dere 'den) yazılma, içine girme.
dâr-i fülfül	(f.a.b.i.) karabibere benzer uzun taneli baharat.
darîh	(a.i.) mezar, kabir, (bkz: zarîh).
darîr	(a.s.c. adırrâ) anadan doğma kör.

dâriyye	(f.i.) dîvan şâirlerinin, büyüklerin yaptırdıkları evlere dâir, yazdıktan manzume.
darr	(a.i.) sıkıntı, belâ.
Serrâ ve darra	tatlı ve acı günler, rahatlık ve sıkıntı.
darsînî	dâr-çînî
darr	(a.i.) zarar.
darre	(a.i.) ortak kadın kuma
dârr	(a.s.) zararlı.
darrâ'	(a.i.) mihnet, keder; şiddet; belâ. u
dârû	(f.i.) ilâç.
dârû-yi bür'üs-saa	te'sirini derhal gösteren ilâç.
dârû-berd	(f.b.i.) ihtişam, debdebe. (bkz. dârât).
dârû-furûş	(f.b.i.) ilâç satan,eczacı.
dârû-hâne	(f.b.i.) eczâhâne.
dar ü diyar	(f.b.i.) yer ve yurt.
dâr-ül-aceze	(a.b.i.) yoksullar yurdu.
dâr-ül-âfiye	(a.b.i.). (bkz. dâr-üş-şifâ).
dâr-ül-akakir	(f.a.b.i.) ecza saklanılan yer.
dâr-ül-âmân	(a.b.i.) korunulacak, sığınılacak yer.
dâr-ül-azâb	(f.a.b.i.) Cehennem.
dâr-ül-bâb	(a.b.i.) "giriş yeri" Kazvin'in eski adı.
dâr-ül-bedâyi'	(a. h. i.) konservatuar'ın eski adı.
dâr-ül-bedûyi-i Osmânî	(bkz: dâr-ül-bedâyi').
dâr-ül-beka	("ka" uzun okunur, f.a. b. i.) Âhiret.
dâr-ül-bevâr	(a.b.i.) Cehennem.
dâr-ül-beyzâ	(a.b.i.) "beyaz ev" [büyük D ile) 1919 da Lyautey tarafından Faslı subayların yetiştirilmesi için Meknes'te kurulan askerî okula verilen ad.
dâr-ül-bugat	(a.b.i.) "asîler yeri" Haleb'in eski adı.
dâr-ül-celâl	(a.b.i.) "yücelik yeri" Erzurum'un eski adı.
dâr-ül-cihâd	(bkz. dâr-ül-harb).
dâr-ül-elhân	(a.b.i.) Dârülbedâyi'in mûsiki ile meşgul bulunan bir şubesi olup istanbul'da kurulmuştur.
dâr-ül-emâre	(a.b.i.) emaret dâiresi; hükümet konağı.
dâr-ül-eytâm	(yetimler yurdu) yetimlerin barındırıldığı bir kurum, yoksullar yurdu.
dâr-ül-fahr	(a.b.i.) "övünülecek yer" Diyarbakır'ın eski adı.
dâr-ül-fenâ	(f.b.i.) Dünyâ.
dâr-ül-feth	(a.b.i.) "fetih yeri" Kayseri'nin eski adı.
dâr-ül-fevz	(a.b.i.) "zafer, üstünlük yeri" Harput'un eski adı.
dâr-ül-fünûn	(a.b.i.) üniversite. [l Ağustos 1933 de istanbul darülfununu yerine üniversite kurulmuştur].
dâr-ül-hadîs	(a.b.i.) hadîs ve bununla ilgili şeyleri öğretme yurdu.
dâr-ül-harb	(a.b.i.) 1. savaş, kavga meydanı. 2. her zaman harp sahası olabilecek yer.
dâr-ül-hikmet-il-İslâmiyye	Meşrûtiyet devrinde açılan ve Şeyhülislâm kapısında toplanan yüksek müşavere hey'eti (danışma kurulu).
dâr-ül-hilâfe	(f.b.i.) hilâfet merkezi, istanbul.
dâr-ül-huffâz	(f.b.i.) hafız yetiştirme yurdu.
dâr-ül-huld	(a.b.i.) beka evi, Cennet.

dâr-ül-ilm	(a.b.i.) "ilim yeri" Kahire'deki Câmi-ül-ezher'in bir adı.
dâr-ül-İslâm	(f.a.b.i.) islâm ülkesi.
dâr-ül-istihzâr	(m h i) laboratuvar.
dâr-ül-it'âm	(f.a.b.i.) imaret.
dâr-ül-izz	(a.b.i.) "yücelik yeri" Amasya'nın eski adı.
dâr-ül-kadî	(a.b.i.) mahkeme.
dâr-ül-karâr	(a.b.i.) kıyametten sonra kalınacak yer.
dâr-ül-kemâl	(olgunluk evi) İstanbul şehri.
dâr-ül-kıyâm	(kıyamet evi) öteki dünyâ, â h i ret.
dâr-ül-kurrâ'	(a.b.i.) Kur'ân okuma ilmini ihtisas derecesinde öğreten mektep.
dâr-ül-kütüb	(f.a.b.i.) kitabevi, kütüphane, okuma salonu.
dâr-ül-maârif	(f.a.b.i.) Sultan Mecit zamanında Valde Sultan'ın, İstanbul'da, Sultan Mahmut Türbesi civarında 1849 da yaptırdığı mektep, okul. [ilk adı "Valde Mektebi" idi].
dâr-ül-mecanîn	(a.b.i.) akıl hastahânesi.
dâr-ül-mescid	(a.b.i.) "secde yeri" Kemah'ın eski adı.
dâr-ül-mesâî	(a.b.i.) 1. çalışma yeri. 2. atölye.
dâr-ül-mesnevî	(a.b.i.) "mesnevî yeri" Mevlânâ Celâleddîn'in Mesnevî'sini okutmak için açılan dershanelere verilen bir ad.
dâr-ül-muallimât	(a.b.i.) kız öğretmen okulu. [1869 da ilkin istanbul'da kurulmuştur].
dâr-ül-muallimîn	(a.b.i.) erkek öğretmen okulu. [1848 de Sultan Mecit devrinde, İstanbul'da, Fâtih civarında kurulmuştur].
dâr-ül-muallimîn-i âliye	yüksek öğretmen okulu.
dâr-ül-mûsikî-i Osmânî	(a.b.i.) "Osmanlı mûsikî evi" Özel Türk mûsikîsi konservatuarı.
dâr-ül-mülk	(a.b.i.) başşehir, başkent.
dâr-ül-mülk-i Osmânî	İstanbul.
dâr-ül-pehlevâniyye	(a.f. b.i.) "pehlivanlık, yiğitlik yeri" Niğde'nin eski adı.
dâr-ül-ulemâ	(a.b.i.) "âlimler, bilginler yeri" Sivas'ın eski adı.
dâr-ül-ulûm	(a.b.i.) üniversite, (bkz: dâr-ül-fünûn).
dâr-ül-vilâde	(a.b.i.) fakir kadınları doğurtmaya yarayan hastahâne, doğumevi.
dâr-ün-naîm	(a.b.i.) Cennet, (bkz: dâr-ı naîm).
dâr-ün-nasr	(a.b.i.) "yardım yeri" Erzincan'ın eski adı.
dâr-ün-necât	(a.b.i.) "kurtuluş yeri" Bayburt'un eski adı.
dâr-ün-nedve	(a.b.i.) "danışma evi" Müslümanlıktan evvel, Kureyş reislerinin, Kabe'nin güneybatısında münâkaşalar için toplandığı bir yerin adı olup Kusey ibni Kilâb tarafından kurulmuştur. (Sonraları, Hz. Mu-hammed'e karşı bulunanların toplanmasından dolayı, fesat ve münafıkların toplandıkları yer mânâsına kullanılmaya başlanmıştır].
dâr-ün-nusrâ	(a.b.i.) "yardım evi" Tokat'ın eski adı.
dâr-ün-nüzhe	(a.b.i.) "eğlence yeri" Akşehir'in eski adı.
dâr-ür-râhe	(a.b.i). (bkz. dâr-üş-şifâ').
dâr-ür-ridge	(a.b.i.). (bkz. dâr-ül-cihâd).
dâr-ür-rif'a	(a.b.i.) "yücelik yeri" Malatya'nın eski adı.
dâr-üs-saâde	(a.b.i.) saadet yeri, saray.
dâr-üs-saâde ağası	sarayın harem dâiresinde bulunan harem ağası.

dâr-üs-saîr (a.b.i.) Cehennem, (bkz: dûzah, nîrân).
dâr-üs-saltana (a.b.i.) "saltanat yeri" Bursa, Edirne, İstanbul gibi Osmanlı imparatorluğu başkentlerine verilen ad.
dâr-üs-sanâ'a (a.b.i.) sanatyeri.
dâr-üs-selâm (a.b.i.) 1. Cennet. 2. Bağdat'ın eski adı.
dâr-üs-sıhha (f.a.b.i.) hastahâne.
dâr-üs-sugr (a.b.i.) "küçük yer" Antakya'nın ve ispir'in eski adı.
dâr-üs-sulh (a.b.i.). (bkz. dâr-ülIslâm).
dâr-üş-şafaka (a.b.i.) 1865'te istanbul'da, yetim ve öksüzler için kurulmuş olan yatılı lise.
dâr-üş-şifâ' (a.b.i.) şifâ yurdu, sağlık yurdu. meç. tımarhane.
dâr-üt-ta'lîm (a.b.i.) medreseye göre daha kolay ve pratik bir Arapça öğretmek üzere evvelce açılmış bulunan bir ortaokul.
dâr-üt-ta'lîm-i mûsikî (a.b.i.) Birinci Dünyâ Savaşı sırasında İstanbul'da kurulan özel mûsikî topluluğuna verilen bir ad.
dâr-üt-tedâvî.ü (a.b.i.) hastahâne.
dâr-üt-tedrîs (a.b.i.) ilk defa açılmış olan sağır ve dilsizler okulu.
dâr-üt-tıbâat-il-âmire (f.a.b.i.) III. Selim zamanında, Üsküdar'da Selimiye'de kurulan devlet matbaası, (bkz: matbaa-i âmire).
dâr-üt-tıbb (a.b.i.) Bursa'da Yıldırım Bayezid devrinde açılmış olan bir tıp medresesi.
dâr-üt-tırâz (f.a.b.i.) resmî elbise ve kumaş dokunan ve biçilip dikilen yer.
dâr-üz-zafer (a.b.i.) "zafer yeri" Aksaray ilinin eski adı.
dâs | (f.i.) 1. orak.
dâs-ı zerrin altın orak; meç. yeni ay. 2. meç. 3. tahra, orakcık. 4. tuzak. 5. bot. sedef otu.
dâsâr, dâstâr (f.i.) tellâl, simsar.
dâse (f.i.) orak. (bkz: dâs).
dâstân (f.i.) 1. destan, epope, hikâye, masal. 2. şöhret, ün.
dâstânî (f.s.) 1. destan kahramanlarına yakışacak surette, kahramanca. 2. destan ile ilgili, fr. epique.
dâstân-serâ (f.b.s.) destan okuyan, destancı.
dâstâr (f.i.) tellâl, simsar.
dâs (f.i.) çanak çömlek ve kireç ocağı.
dâşte (f.s.) 1. köhne, eskimiş, yıpranmış. 2. mâlik ve sahip olmuş.
dâşten (f.m.) 1. tutmak, mâlik olmak, elde etmek. 2. görüp gözetlemek. 3. zaptetmek. 4. eskimek.
dâ'-ül-alîk (a.b.i.) hek. bir cilt hastalığı.
dâ'-ül-asab (a.b.i.) hek. sinir hastalığı.
dâ'-ül-behr (a.b.i.) hek. nefes darlığı, (bkz: dîk-ı nefes).
dâ'-ül-câversiyye (a.b.i.) hek. dan büyüklüğündeki kabarcıklarla meydana çıkan bir hastalık.
dâ'-ül-cev (a.b.i.) hek. atlarda görülen sinir hastalığı.
dâ'-ül-cümûd (a.b.i.) hek. adalelerde tutukluk yapan bir hastalık, (bkz: dâ'-üs-sebât).
dâ'-ül-efrenc (a.b.i.) hek. firengi hastalığı.
dâ'-ül-esâbi' (a.b.i.) hek. kö peklerin ayaklarında görülen bir hastalık.
dâ'-ül-esed (a.b.i.) hek. (bkz: dâ'--ül-fîl).
dâ'-ül-fecl (a.b.i.) hek. başka başka hastalıkları hazırlayan hastalık.

dâ'-ül-ferfîr	(a.b.i.) hek. bir cilt hastalığı.
dâ'-ül-fîl	(a.b.i.) hek. kol ve ba-caklardaki derilerin fil derisi gibi sert ve çizgili bulunmasından meydana gelen bir hastalık.
dâ'-ül-gussa	(a.b.i.) hek. karasevda, melankoli.
dâ'-ül-hader	(a.b.i.) uyuşukluk, uyku hastalığı.
dâ'-ül-hanâzîr	(a.b.i.) hek. sıraca hastalığı.
dâ'-ül-hanes	(a.b.i.) hek. insan ve hayvanda kıl ve tüy döken bir hastalık.
dâ'-ül-kalb	(a.b.i.) yürek çarpması.
dâ'-ül-kelb	(a.b.i.) hek. kuduz hastalığı.
dâ'-ül-küûl	(a.b.i.) hek. ispirtolu içkilerin çok kullanılmasından meydana gelen hastalık, alkolizm, fr. alcolisme.
dâ'-ül-merak	(a.b.i.) hek. karasevda, fr. hypocondrie.
dâ'-ül-mücterr	(a.b.i.) hek. geviş getirme hastalığı.
dâ'-ül-nıülûk	(a.b.i.) hek. gut hastalığı.
dâ'-ün-nibâh	(a.b.i.) hek. havlama hastalığı; havlar gibi sesler çıkarıp soluma.
dâ'-ür-raks	(a.b.i.) hek. sık sık çırpınmalara yol açan bir hastalık.
dâ'-üs-sahrâ'	(a.b.i.) hek. uzun süre çöllerde bulunan kimselerde görülen sayıklama hastalığı.
dâ'-üs-sa'leb	(a.b.i.) hek. saç döken hastalığı, saçkıran.
dâ'-üs-sebât	(a.b.i) hek. (bkz: dâ'-ül-cümûd).
dû'-üs-sedef	(a.b.i.) hek. sedef hastalığı.
dâ'-üs-sevâd	(a.b.i.) hek. hay-vanlann ciltlerinde siyah lekeler hâlinde görülen bir hastalık.
dâ'-iis-sıla	(a.b.i.) yurdunu arama, yurdu özleme, yurtsama.
dâ'üş-şa'r	(a.b.i.) hek. saçların yapışmasıyla beliren bir cilt hastalığı.
dâ'-üş-şeyb	(a.b.i.) saç ve sakal ağarması hastalığı.
dâ'-üt-teşhîr	(a.b.i.) hek. ayıp yerlerini gösterme hastalığı, utaçıcılık, teşhircilik.
dâ'-üz-zehr	(a.b.i.) hek. (bkz: dâ'-ül-efrenc).
dâ'-üz-zi'b	(a.b.i.) hek. kurt hastalığı denilen açlık, doymazlık hastalığı.
dav	(f.i.) 1. satranç, dama, tavla gibi oyunlarda tutulan sıra, nöbet. 2. oyunda sürülen para. 3. sövme. 4. dâva. 5. duvar sırası.
da'vâ	(a.i.c. deâvî) 1. şikâyetçi olarak mahkemeye başvurma. 2. mesele. 3. bir mesele üzerinde husûsî bir fikir sahibi olma, iddia. 4. mat. teorem.
da'vâ-yi bî-ma'nâ	saçma iddia.
da'vâ-yi nübüvvet	peygamberlik iddiası.
da'vâcı	(a.t.s.) dâva açan kimse.
da'vât	(a.i. dâ'vet'in c.) 1. davetler, çağırmalar. 2. [cemî şeklinde] dualar.
da'vâ vekili	(a.b.i.) baro teşkilâtı bulunmayan yerlerde kanunî müsâade ile ve vekil sıfatıyla dâva takibine salahiyetli olan kimse.
dâver	(f.i.) 1. Cenâbıhakk'ın adı. 2. doğru, insaflı olan hükümdar, vezir veya hâkim. 3. erkek adı.
dâverâ	(f.n.) ey dâver! [hükümdar, vezir, hâkim].
dâver-âne	(f.b.zf.) 1. hâkim ve vezirle ilgili olan. 2. doğruluğu seven bir büyüğe yakışacak surette.

dâverî	(f.i.) 1. hükümdarlık, hâkimlik. 2. kavga. 3. dâva ve mahkeme. 4. bir kimseye hâlinden şikâyet etme. 5. iyi ile kötüyü ayır-detme.
dâverî-gâh	(f.b.i.) 1. mahkeme. 2. savaş meydanı.
da'vet	(a.i.) çağırma, çağrı; ziyafet; dua.
da'vet-i mesâib	belâları davet etme.
da'vetiyye	(a.i.) 1. çağrı kâğıdı [eski metinlerde "okuntu" dur]. 2. mahkemenin gönderdiği çağrı kâğıdı.
da'vî	(a.i.) bir kimsenin hakkını araması, (bkz: da'vâ).
Dâvud	(a.h.i.) israil oğullarının bir hükümdarı ve peygamberidir. Sesi güzel ve şâirdi. Mezâtnîr-i Dâvud dualar dergisi.
davudi	(a.s.) Dâvud peygamberin sesini andıran kalın ses.
Zırh-ı Davudi	Dâvud peygamberin "Câlûd" ile yaptığı savaştaki zırh gibi.
dây	(f.i.) duvar sırası, kur.
day'a	(a.i.). (bkz. zay'a).
dâye	(f.i.) taya, sütnine, çocuğa bakan dadı.
dâye-gî	(f.i.) dayalık, dadılık.
dâyin	(a.s.) borç veren, alacaklı.
dayyık	(a.s.) pek dar.
deâim	(a.i. diâme'nin c.) destekler, pa-yandalar.
deâvî	(a.i. da'vâ'nın c.) mahkemeye başvurmalar, müdâfaa edilen fikirler, meseleler, dâvalar.
Deâvî nezâreti	Tanzimat'tan sonra kurulmuş olan adliye vekâleti, [adliye nezâretinden öncedir].
de'b	(a.i.) âdet, usul, tarz, kaide, gelenek.
de'b-i dîrîn	eski âdet.
de'b-i kadîm	eski âdet, eski usul.
debâbîc	(a.i. dîbac'ın c.) dallı, çiçekli ipek kumaşlar.
debâbîs	(a.i. debbûs'un c.) topuzlar.
debagat	(a.i.). (bkz. dibâgat).
debâle	(f.i.) ağaç kavunu.
debbâbe	(a.i.) kale duvarlarını oymakta kullanılan bir savaş âleti.
debbâğ	(a.i.) tabak, sepici, deri terbiye eden kimse.
debbâğ-hâne	(a.f.b.i.) hayvan derilerinin terbiye olunduğu, sepilendiği yer.
debbûs	(a.i.c. debâbîs) topuz, (bkz: debûs).
debbûs-i âhenîn	(a.f.b.s.) demir topuz.
debdâb	(f.i.) şöhret, azamet.
debdâb	(a.i.) davul.
debdebe	(f.i.) 1. haşmet, ululuk, büyük bir gösteriş, (bkz: dârât). 2. s. gürültü, patırdı, tantana.
Deberân	(a.i.) astr. 1. gök cismi. 2. ayın dördüncü durağı.
debg	(a.i.) deriyi terbiye etme, sepileme.
debîr	(f.i.) 1. kâtip, yazıcı. 2. müsteşar.
debîr-i asman	astr. Utarit, Merkür.
debîr-i çarh	(feleğin kâtibi) Utarit gezegeni. (bkz. debîr-i felek).
debîr-i felek	astr. Utarit. (Merkür) gezegeni.
debîrân	(f-i- debîr'in c.) 1. kâtipler, yazıcılar. 2. müsteşarlar.
debîr-istân	(f.b.i.) kalem odası, büro.
debistân	(f.i.) mektep, okul.
debistânî	(f.s.) mektepli, okullu.

debûr	(a.i.) batı rüzgârı, batı tarafından esel yel.
debûs	(f.i.) topuz, (bkz: debbûs).
decâc	(a.i.c. dücüc) 1. tavuk. 2. tavuk, horoz ve piliç cinsi, (bkz: dicâc, dücâc).
decâce	(a.i.c. dücüc). (bkz. dicâce, dücâce).
decâce-i Hindi	Hint tavuğu, hindi.
decâciyye	(a.b.i.) tavuk, kaz, hindi gibi kümes hayvanları sınıfı.
deccâl	(a.i.) l. kıyametten az evvel çıkacak ve Hz. Isa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı Mesih. 2. s. yalancı, sahtekâr. 3. Hüseyin Rifat tarafından istanbul'da yayımlanmış haftalık siyasî, edebî, mizahî bir dergi.
decn	(a.i.) 1. havanın bulutlanması. 2. bir yerde oturma. 3. bol yağmur.
ded	(f.i.) et yiyen yabani hayvan. Dâd ü
ded	[ot ve et yiyen] yabani hayvanlar.
deeb	(a.i.) âdet.
deb-i dîrîn	eski âdet.
def	(f.i.) tef. (bkz: deff).
def	(a.i.) l. öteye itme, savma, savulma. 2. verme; ortadan kaldırma. 3. giderme. 4. huk. bir dâvayı müdâfaa için açılan başka bir dâva.
def'-i belâ	belâyı, tehlikeyi savma.
def'-i dem	hek. kalbin kasılarak kanı atardamara göndermesi.
def'-i gamm	gamı, kederi, tasayı giderme.
def'-i hacet	aptes bozma, sıkıntıyı giderme.
def'-i hararet	hek. ateşi düşürme.
def'-i mazarrat	zararlı şeyleri yok etme.
def'-i meclis	toplantıya son verme.
def'-i şübhe	şüpheyi, kuşkuyu giderme.
def'-i taaffün	(bkz: izâle-i taaffün).
def ü ref	savma, kaldırma.
def ü tard	askerlikten ihraç.
defa	(a.i.c. defaât) kere, kez, yol.
def'a-i ûlâ	ilk defa, birinci defa.
defaât	(a.i. defa'nın c.) kereler, kezler, yollar.
defâdı'	(a.i. dıfda'ın c.) kurbağalar.
defâin	(fa.i. defîne'nin c.) altın ve sâire gibi gömülmüş kıymetli şeyler, gömüler.
defaten	(a.zf.) bir defada, birden.
defaten ba'de uhrâ	tekrar tekrar bir çok defalar.
defateyn	(a.zf.) iki defa.
defâtir	(a.i. defter'in c.) defterler, birlikte dikilmiş kâğıtlar.
defâtir-i atîka	eski defterler.
defâtir-i resmiyye	resmî defterler.
deff	(a.i.) tef, zilli ve pullu bir çembere gerilmiş deriden ibaret çalgı, dâire.
deffâf, deffâfe	(a.s.) tef çalan, (bkz: def-zen).
deffâfe-i felek	astr. Zühre yıldızı.
deffe	(a.i.) 1. yan, yüz. 2. kitap cildinin iki yanından her biri.

deffeteyn	(a.i.c.) bir kitap kabı gibi ortasından menteşeli ve açılır kapanır iki kanat şeklinde çift sahifelere verilen ad. (bkz: levha-teyn).
defin	(a.s. defn'den) gömülmüş, gömülü, (bkz: medfûn).
defîn-i hâk-i ıtırnâk	güzel kokulu toprağa gömülü [ölmüşler hakkında].
define	(a.i.c. defâin) 1. yere gömülmüş altın ve şâire gibi değerli eşya. 2. kıymet ve değeri olan kimse veya mal.
defn	(a.i.) gömme, gömülme.
defn-i emvât	ölü (leri) gömme.
defn-i meyyit	ölünün gömülmesi.
defter	(a.i.c. defâtir) dikilmiş kâğıt mecmuası. [Farsçası da "defter" dir, Grekçe'den gelmedir].
defter-i a'mâl	yapılan iyilik ve kötülüklerin yazıldığı manevî defter.
defter-i Hâkanî	devletin mal, mülk ve arazî işleriyle uğraşan dâiresi, tapu ve kadastro, (bkz: defter-hâne).
defter-i kebîr	"büyük defter" bir tüccarın veya bir müessesenin aylık ve bilanço hesaplarını veren ana defteri.
defter-i yevmî	günlük defter.
defter-dâr	(a.f.b.i.) 1. bir vilâyetin para işlerini idare eden kimse. 2. [eskiden] mâliye vekiline verilen unvan.
defter-hâne	(a.f.b.i.). (bkz. defter-i Hâkanî).
defterî	(a.s.) deftere mensup, defterci.
def-zen	(a.f.b.s.) tef çalan, tefci. (bkz: deffâf).
dega	(f.i. ve s.) 1. hîle, habislik. 2. hîlekâr, habîs. 3. kalp [para], (bkz. dagal).
deh	(f.s.) 1. iyi, güzel. 2. i. saf, sıra. 3. i. tabur.
deh	(f.s.) on [sayı], (bkz: aşr, dâh).
dehâ	(a.i.) zekîliğin, anlayışlılığın ve uyanıklığın son derecesi, fr. genie.
dehâet	(a.i.) dâhîlik, dehâ sahibi olma.
dehâ-kâr	(a.f.b.s.) dehâlı, dehâ sahibi.
dehâkîn	(a.i. dihkan'ın c.) 1. çiftçiler, köylüler. 2. köy ağalan.
dehalet	(o.i.) birinin merhametine ve himayesine sığınma.
dehâlîz	(a.i. dehlîz'in c.) holler, koridorlar.
dehân	(f.i.) ağız. (bkz: dehen).
dehân-ı istihza	(alay ağzı) alay eden, alaycı söz.
dehân-ı hadîd	kurumuş ağız.
dehân-ı küfrân	nimetin kadrini bilmezliğin, iyiliği inkâr edenlerin ağzı.
dehân-ı safa	safa ağzı.
dehân-ı teng	dar, ufak ağız.
dehân-beste	(f.b.s.) kapanmış ağız, susmuş.
dehâne	(f.i.) testi, küp, fırın ve benzerleri gibi şeylerin ağzı. (bkz: dehene).
dehâne-i küb	küp ağzı.
dehâne-i tennîir	fırın ağzı.
dehân-güşâ	(f.b.s.) ağzını açan, geveze.
dehâ-perver	(a.f.b.s.) dehâ yetiştiren.
dehâr	(f.i.) dağ mağarası; kovuk; çatlak.
dehâz	(f.i.) nâre, feryat.
deh-dehî	(f.b.i.) hâlis altın, (bkz: as-ced).

deh-dile	(f.b.s.) on gönlü olan, vefasız; harcâî.
dehen	(f.i.) ağız. (bkz: dehân).
dehen-bâz	(f.b.s.) ağız oynatan, söylemeye hazırlanan.
dehen-güşâ	(f.b.s.). (bkz. dehân-güşâ).
dehene	(f.i.). (bkz: dehâne).
dehen-şûy	(f.b.i.) ağız yıkama, ağız temizleme.
deheş	(a.i.). (bkz. dehşet).
dehhâş	(a.s.) çok dehşetli, çok korku veren.
dehişt	(f.i.) birlik, ittihat, ittifak, bir tarzda hareket.
dehliz	(a.i.c. dehâlîz) 1. hol, koridor. (bkz: dihlîz). 2. hek. kalpte kulakçık kapakçığı.
dehnâ	(a.i) geniş ve susuz ova, sahra, çöl.
dehr	(a.i.c. dülıûr) 1. dünyâ, (bkz: âlem, cihûn). 2. zaman, devir.
dehr-i âşûb	dünyâyı karıştıran, kargaşalıklara yol açan [güzel].
dehr-i bî-direng	kararsız dünyâ.
dehr-i bî-sebât	sebatsız dünyâ.
dehr-i dûn	aşağılık dünyâ.
dehr-i fâni	geçici dünyâ, [sûre-i dehr Kur'ân'daki 76 ncı sûre],
dehr sûresi	Kıır'ân'ın 76 ncı sûresi olup 31 âyettir. Mekke veya Medine'de nazil olduğu tartışma konusu olmuştur.
dehre	(f.i.) tahra, destere gibi dişli ve bağ budamaya mahsus bıçak.
dehrî, dehriyye	(a.s.c. deh-riyyun) 1. dünyânın sonsuzluğuna inanıp öteki dünyâyı inkâr eden; ruhun da cesetle birlikte öldüğüne inanan, fr. materialiste. 2. i. erkek adı.
dehriyye	(a.i.) dünyânın sonsuzluğuna inanan felsefe okulu, fr. materialisme.
dehriyyûn	(a.s. dehrî'nin c.) deh-rîler. (bkz: dehrî).
deh-sâl	(f.b.i.) astr. gezegen yıldız, (bkz: seyyare).
deh-sâle	(f.b.s.) on yıllık, on yaşında.
dehş	(f.i.) 1. bir işe başlama. 2. karanlık, bulanıklık.
dehşet	(a.i.) 1. şaşma. 2. korku ve telâş gösterme, ürkme. 3. akla şaşkınlık verecek surette korkma, korku.
dehşet-âgîn	(a.f.b.s.) korku ile karışık, korkulu.
dehşet-âver	(a.f.b.s.) korku ve dehşet saçan, çok korkutan.
dehşet-bahş	(a.f.b.s.) dehşet veren, korkutan, yıldıran.
dehşet-efşân	(a.f.b.s.) dehşet saçan, ürkütücü, korkunç.
dehşet-endâz	(a.f.b.s.) korku veren.
dehşet-engîz	(a.f.b.s.) ürkütücü, korkunç.
dehşet-nâk	(a.f.b.s.) korkunç.
dehşet-nisâr	(a.f.b.s.). (bkz.dehşet-bahş).
dehûn	(f-i-) ezber okuma, hatırlama.
deh-üm	(f.s.) onuncu.
dehvâ'	(a.s.) "dâhiye" sözünü tekîd için sıfat olarak kullanılır.
dehyâ'	(a.s.) "dâhiye" sözünü tekîd için sıfat olarak kullanılır.
Dâhiye-i dehyâ	çok büyük belâ, musibet.
deh-yek	(f.b.s.) onda bir. (bkz: öşr).
dek	(f.i.) 1. hile, oyun. (bkz: desise). 2. s. dilenci. 3. dilencilik. 4. s. sağlam, muhkem. 5. tokuşma, çatma.
dekâkîn	(a.i. dükkân'ın c.) dükkânlar.
dek-bâz	(f.b.s.) hîlekâr, oyuncu.

delâil	(a.i. delîl'in c.) delâlet eden şeyler, (bkz: delil).
delâil-i kaviyye	sağlam deliller, kanıtlar. delâil-i nakliyye ve kavliyye söz ve anlatma delilleri.
delâil-i târihiyye	târihî deliller, kanıtlar.
delâl	(a.i.) naz, işve, cilve; insana güzel, sevimli görünecek hal, durum.
delâlât	(a.i. delâlet'in c.) yol göstermeler, kılavuzluklar, alâmet olmalar.
delâlet	(a.i.c. delâlât) 1. gösterme, yol gösterme, kılavuzluk, alâmet olma. 2. iz, işaret.
delbiyye	(a.i.) zool. sansargiller.
delik	(f.i.) gül tohumu.
delîl	(a.i.c delâil, edille) 1. yol gösteren, kılavuz. 2. şahit, belge, tanık, (bkz: beyyine, burhan).
delîl-i aklî	düşünülerek bulunan delil.
delîl-i cedelî	huk. konuşma, münâkaşa neticesinde bulunan delil.
delîl-i ilzâmî	inandırıcı delil, kanıt.
delîl-i kat'î	kesin delil, kesin kanıt.
delîl-i nakli	üstad delili.
delîl-ül-ibâd	Mehmed bin Sinân-üd-dîn adlı bir zat tarafından 1481 (H. 886) yılında manzum ve mensur olarak kaleme alınmış dînî bir eserdir.
delk	(f.i.) eski elbise, yamalı dilenci hırkası, dervişlerin giydiği eski aba ve yırtık cübbe.
delk	(a.i.) el ile ovma, sürtme, ovuşturma, ovuşturulma.
delk bi-l-mesfere	hek. banyodan sonra sert bir fırça ile ovuşturma.
delk-i istimna'	el ile bel getirme.
delk-i şedîd	sert ve şiddetli ovuşturma.
delk ü temas	sürtme ve dokunma.
Delkıyye	(a.i.); zool. sansargiller.
delk-pûş	(f.b.s.) eski aba veya hırka giyen; fakir, riyakâr adam.
deli	(a.i.) fındıkçılık, koketlik.
dellâk	(a.i. delk'den) hamamda müştenleri keseleyip yıkayan kimse, tellâk, (bkz. destvân).
dellâl	(a.i. delâlet'den) 1. tellâl, satılacak şeyi satan. 2. alıcı ile satıcı arasında vâsıta olan kimse.
dellâle	(a.i.) bir kadınla bir erkek veya bir erkekle bir kadın arasında aracılık eden kadın.
dellâliyye	(a.i.) tellâllık parası.
delv	(a.i.) 1. su kovası. 2. astr. on iki burçtan birinin adı olup, Güneş, eski ocak ayının sekizinci günü bu burca girer ["delve" şeklinde kullanıldığı da olmuştur].
dem	(a.i.c. dimâ') kan.
İrâka-i dem	kan dökmek,
İ'tidâl-i dem	soğukkanlılık.
Kay'-üd-dem	kan kusma.
Tebevvül-üd--dem	fizy. kan işeme, idrar kana karışarak kan zehirlenmesi.
dem-i musaffar	içine safra karışmış kan.
dem-i şiryanı	biy. temiz kan.

dem-i teslim	l) meç. ruhu teslim edecek zaman; 2) susma; 3) söz dinleme, emre itaat etme.
dem-i verîdî	biy. kirli kan.
dem	(f.i.) 1. soluk, nefes. 2. içki. 3. an, vakit, saat, zaman.
dem-i âteşin	1) yakıcı nefes, soluk; 2) yakıcı ân.
dem-i bahar	bahar nefesi, bahar gibi güzel kokan nefes.
dem-i civânî	gençlik zamanı.
dem-i germ	1) sıcak nefes; 2) hararetli, ateşli sözler.
dem-i îsâ	1) üflemekle ölüyü dirilttiği söylenen Hz. isa'nın nefesi; 2) can bağışlayan soluk.
dem-i kalem	kalem ucu; kalem ucunun sesi, gıcırtısı.
dem-i nerm	yumuşak, okşayıcı nefes, tatlı söz.
dem-i seher, dem-i subh	seher vakti, gün açımı.
dem-i serd	soğuk nefes, sert ve ümit vermeyen söz.
dem-i şâm	akşam vakti, akşam üzeri.
dem-i teslim	ölüm â u; boyun eğme; suskunluk.
dem-i tîg	kılıcın ucu; keskin tarafı.
dem-i vâ-pesîn	son nefes.
dem-i zehre	bot. kırmızı ve san çiçek açan ve buğday tarlalarında bulunan bir zehirli ot.
dem bu demdir, dem bu dem	genellikle Bektaşî ve Melâmî şiirlerinde geçer; "zamanı iyi değerlendirin, fırsatları kaçırmayın" anlamına. 4. aldatma, hîle. 5. kibir, gurur, büyüklük. 6. koku. 7. kuyumcu ve demirci körüğü. 8. n. âh. 9. ağız [insan; bıçak, kılıç]. 10. şiirin vezni.
dem-i ejderhâ	ejderha ağzı, tehlikeli ağız.
dem"	(a.i.c. dumû') gözyaşı, gözyaşı dökme, ağlama.
dem'a	(a.i.) bir damla gözyaşı, gözyaşı damlası.
dem-â-dem	(f.zf.) her vakit, sık sık.
demâg-dâr	(f.b.s.) kibirli, büyüklük taslayan.
demân	(f.s.) 1. heyecanlı, hiddetli. 2. kükremiş. 3. i. bağırıp çağırma. 4. heybetli, zorlu. 5. vakit, zaman.
dem'ân	(a.s.) içi pek dolu, ağız ağıza dolu [kap].
demânkeş	(f.i.) vakit, zaman, müddet.
demâr	(f.i.) helak, mahv, telef, ölüm.
Tîg-ı demâr	ölüm kılıcı.
demâr-âver	(f.b.s.) helak eden, intikam alan. (bkz: müntakim).
dem'a-rîz	(a.f.b.s.) gözyaşı döken, ağlayan.
dem-be-dem	(f.b.zf.) vakit vakit, dâima, (bkz: muttasıl).
dem-beste	(f.b.s.) nefesi bağlanmış, susmuş, soluğu kesilmiş.
dem-bestegî	(f.b.i.) sessizlik, susmuşluk.
demdeme	(a.i.) 1. hiddet, öfke. 2. hiddetle çıkışma, azarlama. 3. küfür, hakaret. 4. kırıp geçirme.
demdeme	(f.i.) 1. hîle, aldatma. 2. şöhret, ün. 3. davul. 4. kavga; üstünlük.
deme	(f.i.) ateş körüğü.
demendân	(f.i.) 1. cehennem. 2. ateş.
demende	(f.s.) 1. saldırıp kükreyen. 2. üfleyen.
demevî, demeviyye	(a.s.) 1. kanla ilgili, kanlı. 2. meç. asabî, sinirli.

demeviyyet	(a.i.) 1. kanlı canlılık, bol kanlılık. 2. sinirlilik, (bkz. asabiyyet).
demevi-yy-ül-mizâc	tabiatı demevî olan, asabî, sinirli.
dem-gâh	(f.b.i.) 1. kuyumcu veya demirci ocağı. 2. külhan. 3. nefes alacak yer.
dem-gîr	(f.b.s.) tempo tutan.
dem-girifte	(f.b.s.) alevlenmiş; kokmuş.
dem-güzâr	(f.b.s.) vakit geçiren, yaşayan.
dem-güzârî	(f.b.i.) vakit geçirme.
dem'î, dem'iyye	(a.s.) göz yaşı ile ilgili.
Gudde-i dem'iyye	gözyaşı bezi.
demide	(f.s.) bitmiş, çıkmış, sürmüş, yetişmiş [çiçek, sebze v.b.].
dem-kâr	(f.b.s.) muz. tempo tutan, eşlik eden.
dem-keş	(f.b.s.) 1. nefes, soluk çeken. 2. ney, kaval gibi çalgıları devamlı üfürenler. 3. i. bâzı kuşların, bülbül gibi, uzun uzun ötenleri. 4. i. dâima öten bir cins güvercin. 5. şarap içen.
dem-keşîde	(f.b.i.) arkadaş, kafadar.
demne	(f.i.) fırın ve ocak bacası.
demne-dânî	(f.b.i.) ocağı söndürmek veya buharın çıkmasını önlemek için ocak ve fırın deliklerine tıkılan paçavra.
dem-sâz	(f.b.s.) arkadaş, dost; sırdaş.
dem-sâzî	(f.b.i.) arkadaşlık, dostluk; sırdaşlık.
dem-serdî	(f.b.i.) soğuk nefeslilik.
demşinâs	(f.b.s.) hakîm, akıllı.
dem-ül-ahaveyn	(a.b.i.) bot. kardeş kanı. (bkz. dem-üs-su'bân).
dem-üs-su'bân	(a.b.i.) bot. kardeşkanı, (bkz. dem-ül-ahaveyn).
denâet	(a.i.) alçaklık, adîlik, (bkz: fazâhat).
denâet-i tab'	tabîat adîliği.
denâet-kâr	(a.f.b.s.) denî ve alçak tabîath.
denâet-kârâne	(a.f.zf.) alçakça, alçakçasına.
denânîr	(a.i. dînâr'ın c.) altınlar.
denânîr-i mevcûde	mevcut altınlar.
denâset	(a.i.) kirlilik, paslılık.
denâset-i ahlâk	ahlâk kirliliği.
denâset-i libâs	esvap kirliliği.
dendân	(f.i.) 1. diş [ağızda bulunan].
dendân-ı bulûğ	akıl dişi.
dendân-ı saadet	Hz. Muhammed'in uhud muharebesinde kınlan dişi. 2. tamah ve ümit. 3. g. s. halkârî çevreleyen tepelikleri boydan boya ve en dıştan saran ve içeriye dönük olan kavisciklerin beheri.
dendân-behâ	(f h i) ; diş kirası.
dendâne	(f.i.) 1. diş tanesi. 2. tarak, çark, destere gibi şeylerin dişi. 3. g. s. (bkz. dendân3).
dendân-gîr	(f.b.i.) 1. kürdan. 2. ısırgan otu.
dendân-müzd	(f.b.i.) diş kirası.
dendene	(a.i.) sözü açık söyleme.
dendene	(f.i.) ağır ağır, dudak kıpırtısıyla söylenen söz, mırıltı; homurdanma.
denes	(a.i. c. ednâs) kir, pas; pislik, murdarlık.

deng	(f.s.) 1. hayran, şaşkın, ahmak, sersem. 2. i. iki katı şeyin tokuşmasından meydana gelen ses. 3. i. pergel noktası.
denî	(a. s.) alçak, rezil, soysuz.
deni-yy-üt-tab'	alçak tabîatli.
denîe	(a.i.) ayıp, nakîsa, çirkin görülen hal.
deniş	(a.s.) kirli, paslı.
denn	(a.i.) küp, büyük küp.
der	(f.e.) 1. -de, içinde.
Der-enbâr	anbarda.
Der-hâtır	hatırda. 2. i. kapı.
der-i aliyye, der-saâdet	(Dersaadet) İstanbul.
der-i bâr	dîvan kapısı.
der-ceb (etmek)	cebe koyma(k), kazanma(k), alma(k).
der-i lûtf-i yâr	sevgilinin lütuf kapısı.
der-i ümmîd	umut kapısı. 3. i. mağara. (bkz. kehf). 4. i. kere, defa. 5. i. cins, çeşit, kısım, nevi.
–der	(f.s.) "yırtan, yaran, yırtıcı, delen" mânâlarına kelimeyi sıfatlaştmr.
Ciger-der	ciğer delen.
Perde-der	perde yırtıcı, edepsiz.
Sâf-der	saf yaran, sıra yaran.
derâ	(f.i.) 1. çan, çıngırak.
derâ-yi deyr	kilise çam.
derâ-yi kenîse	kilise çanı. 2. demirci çekici.
-derâ, derây	(f.s.) "durmadan söylenen, dırlanan" mânâsına sıfat yapar.
Herze-derây, Yâve-derây	saçma sapan şeyler söyleyen.
der-âguş	(f.b.i.) kucaklama, sarma.
derâhim	(a.i. dirhem'in c.) 1. okkanın dörtyüzde birleri. 2 . akçeler, paralar.
der-akab	(f.a.zf.) hemen arkasından.
der-âmed	(f.i.) 1. gelir. 2. eli dolu (gelme).
der-ân	(f.zf.) derhal, hemen, o anda.
derâre	(f.i.) karısının kötü hâline göz yuman kimse, (bkz. deyyus).
derârî	(a.i. dürrî'nin c.) parlak, renkli şeyler, [ençok "yıldız" hakkında söylenir].
derây	(f.i.) çıngırak.
derâyende	(f.s.) çançan eden, lâklakacı.
derâz	(f.s.) uzun. (bkz: dırâz).
derâz-nefes	(f.b.s.) "uzun soluklu"meç. geveze.
derâz-zebân	(f.b.s.) 1. meç. güzel söz söyleyen kimse. 2. dili uzun, kavgacı.
der-bân	(f.b.s.) kapıcı, kapıya bakan, (bkz: bevvâb).
der-bân-felek	Güneş ve Ay.
der-bâr	(f.b.i.) ev kapısı; kapı yeri.
der-bâr-ı saâdet-karâr	(saadet kapısı) istanbul.
der-bâr-ı şevket-karâr	(pâdişâh kapısı) İstanbul.
der-beçe	(f.b.i.) kapı yavrusu, küçük kapı.
der-beder	(f.s.) 1. kapı kapı gezen, serseri. 2. perişan, dağınık.
der-bend	(f.b.i.) 1. boğaz, dar geçit.

der-bend ağası	[evvelce] geçit karakollannda bulundurulan muhafız. 2. kapıbağı. 3. sınır kalesi. 4. memleket sının. 5. deniz kenarında ticâret yeri olan şehir.
der-bend-ât	(f.a.b.i. derbend'in c.) derbentler, boğazlar, dar geçiüer.
der-best, der-beste	(f.b. s.) 1. kapalı kapı. 2. kapalı, kapanmış, susmuş.
dere	(a.i) 1. sokma, arasına sıkıştırma. 2. gazeteye yazma. 3. toplama, biriktirme. 4. hattatların yazdıkları meşk tomarı. [Farsçada, nakışlı kâğıda yazılmış yazı].
derd j	(f.i.) 1. dert, gam, keder, kasavet, tasa, kaygı. 2. acı, ağn, sızı.
derd-i aşk veya -ışk	sevgiden dolayı çekilen aşk.
derddemâdem	zaman zaman gelen dert.
derd- derûn	gönül kaygısı.
derd- dil	gönül tasası.
derd- hicran	ayrılıktan doğan üzüntü.
derd- hired	akıl derdi.
derd- nihân	gizli üzüntü.
derd- şer	baş derdi; sıkıntı.
derd- şikem	hek. kann ağnsı.
derdâ	(f.n.) yazık, vah vah!
derd-âşinâ	(f.b.s.) dert, keder, mihnet görmüş olan.
derdeme	(f.i.) astr. yedi gezegen.
derd-engîz	(f.b.s.) üzücü, sıkıcı.
der-dest	(f.b.i.) 1. tutma, elde etme. 2. s. elde olan, yapılmakta olan.
derd-keş	(f.b.s.) acı, dert çeken. (bkz. derd-perver).
derd-mend	(f.b.s.c. derd-mendân) dert sahibi, tasalı, kaygılı.
derd-mendân	(f.b.s.) dert sahipleri, tasalılar, kaygılılar.
derd-nâk	(f.b.s.) dertli, tasalı, kaygılı.
derd-nâme	(f.b.i.) şikâyet mektubu.
derd-perver	(f.b.s.) acı çeken, dertlenen, (bkz: derd-keş).
derd-zede	(f.b.s.) dertli, kaygılı, üzüntülü, (bkz: derd-mend, derd-nâk).
derecât	(a.i. derece'nin c.), (bkz. derece).
derecât-ı cennet	cennetin katlan, tabakaları.
derecât-ı mahâkim	türlü mahkeme dereceleri.
derece	(a.i.c. derecât) 1. basamak. 2. kerte, rütbe. 3. miktar.
derece-i gılzet ve hiffet	hafiflik ve kalınlık derecesi.
derece- kâfiyye	kâfi, yeter derece.
derece- mirkad	merdiven basamağı.
derece- müsavat	gr. eşitlik derecesi.
derece- nihâye	son derece.
derece- saniye	ikinci derece.
derece- süllem	merdiven basamağı.
derece- tafdîl	gr. 1) karşılaştırma derecesi; 2) üstünlük derecesi.
derece-i ûlâ	birinci derece. 4. dâirenin 360 parçasından herbiri.
derece-i arz	enlem.
derece-i tül	boylam. 5. termometre ve benzeri âletler ve bu âletlerin ayrıldığı kısımlardan herbiri.
derece-i hâmıziyyet	kim. asitlik derecesi.
derece-i hararet	ısı derecesi.
derece-i inhilâl	kim. dağılım derecesi, fr. degre de dispersite.
derece-i intizâ'	kim. çözüşme derecesi.

derece derece	(a.zf.) yavaş yavaş, birer parça.
derekât	(a.i. dereke'nin c.) 1. basamaklar. 2. en aşağı kadar.
derekât-ı Cehennem	Cehennem katlan, tabakaları.
dereke	(a.i.c. derekât) 1. aşağı inilecek basamak. 2. en aşağı kat.
dereke-i mirkat	merdivenin en aşağıdaki basamağı.
derekî	(a.s.) gerileme, f r. regression.
derem	(f.i.) para, akçe.
derem-güzîn	(f.b.i.) sarraf.
derem-serâ	(f.b.i.) para basılan yer. (bkz: darb-hâne).
deren	(a.i.) ur, verem, [aslı "kirlenme", "bulaşma" manasınadır].
derende	(f.s.) yırtıcı, yırtan.
Şîr-i derende	yırtıcı arslan.
dereni, dereniyye	(a.s.) ur ile, şişle ilgili.
der-gâh, der-geh	(f.i.) 1. tekke.
dergâh-ı mevlevî	mevlevî tekkesi. 2. kapı yeri, kapı önü.
dergâh-ı Mevlânâ	mevlevî tekkesi. 2. kapı yeri, kapı önü.
dergâh-ı âlî	pâdişâh kapısı.
dergâh-ı ilâhî	Tanrı katı.
dergâh-ı izzet	Tanrı kaü.
dergâh-ı muallâ	"büyük kapı" meç. saray.
dergâh-ı şerîf	tekke. 3. Mustafa Nihat tarafından istanbul'da yayımlanmış onbeş günlük ilim ve sanat dergisi.
dergîş	(f.i.) 1. çok kalabalık, izdiham. 2. bir çeşit zerdali.
derhâl	(f.zf.) hemen, o anda, şimdi.
der-hâst	(f.b.i.) istek, dilek; dilekçe.
der-hâtır	(f.a.b.s.) hatırda.
derhem	(f.s.) 1. karışık, karmakarışık. 2. muztarip. 3. i. incinme.
derhem-berhem	(f.b.zf.) karmakarışık.
derhişte	(f.i.) cömertlik, elaçıklığı. (bkz: sahavet).
derhör	(f.s.) uygun, lâyık, münâsip, (bkz: çespân, derhûş, seza, şâyeste).
der-hûr	(f.s.) lâyık, (bkz: çespân).
derhûş	(f.s.) lâyık, münâsip, uygun, (bkz: çespân, derhör, seza, şâyeste).
derî	(f.i.) 1. Farsça'nın fasîhi, sahihi, [kelime Arapçalaştınlarak "deriyye" şeklinde de kullanılabilir]. 2. havası iyi, yeşilliği bol olan dağ eteği.
derîçe	(f.i.) pencere; küçük kapı, oyma kapı. (bkz: revzen).
deride	(f.s.) yırtılmış, yırtık.
derîde-dehân	(f.b.s.) ağzı yırtık, boşboğaz; dik sözlü.
derîde-dehen	(f.b.s.) boşboğaz, (bkz: derîde-dehân).
derîde-per	(f.b.s.) kanadı kırık.
derk	(a.i.) 1. anlama, kavrama, (bkz: idrâk).
derk-i dekayık	ince şeyleri anlama, iyice kavrama.
derk-i netâyic	neticeleri anlama, iyice kavrama. 2. yakalama, ele geçirme. 3. en aşağı kat, dip. ["derek" şekliyle de kullanılır].
derk-i esfel-i cehennem	Cehennem'in en dibi.
der-kafa	(f.a.b.s.) hemen arkasında olan.
der-kâr	(f.b.s.) 1. malûm, aşikâr, bilinen, belli. 2. işde, iş üzerinde bulunan.

der-kemîn	(f.b.s.) pusuda, pusu bekleyen.
der-kenâr	(f.a.zf.) 1. kenara yazılmış olan yazı, çıkma yazı. 2. kucaklama, kucağa alma.
derman	l- İâç. 2. çâre. 3. takat, kuvvet, güç.
dermân-de	(f.s.c. dermândegân) bîçâre, âciz, beceriksiz, zavallı.
dermândegân	(f.b.s. dermân-de'nin c.) bîçâreler, zavallılar, âcizler, beceriksizler, düşkünler.
dermân-degî	(f.b.i.) bîçarelik, beceriksizlik, acizlik, düşkünlük.
der-miyân	(f.b.s.) ortada, arada.
der-miyân etmek	ortaya koymak, öne sürmek, söylemek, anlatmak, ileri sürmek.
der-niyâm	(f.b.s.) kında, kına sokulmuş, kılıfta.
der-pey	(f.b.zf.) ardı sıra.
der-pîş	(f.b.zf.) en önde, gözönünde bulunan.
der-pîş etmek	gözönünde bulundurmak.
derr	(a.i.) 1. kimse, kişi. 2. s. güzel iş, güzel eser.
Lillâhi derrühû	mükâfatını Tanrı versin!
derrâce	(a.i.) 1. eski devirlerde üstü sığır derisi ile örtülü, tekerlekleri içinden dönen bir çeşit harp âleti. 2. velospit, bisiklet.
derrâce-süvâr	(a.f.b.s.) bisiklete binmiş olan kimse.
derrâk	(a.s. derk'den) çabuk anlayan, anlayışlı.
derre, dere	(f.i.) dere.
derre-i asman	saman uğrusu, Samanyolu, (bkz: kehkeşân).
derrî, dürrî	(a.s.) parlak, ışıldayan.
ders	(a.i.c. dürûs) 1. bir şeyi öğrenmek için öğretmenden azar azar alınan vazife. 2. tenbih, telkin; tâlîmat, direktif. 3. akıl.
Sana kim ders verdi	sana kim akıl verdi.
ders-i âm	[evvelce] talebeye, medreseliye ve herkese ders vermeye yetkili bulunan kimse, cami hocası.
ders-i ibret	(ibret dersi) göz açacak şey, us payı.
ders vekâleti	[evvelce] Şeyhülislâm kapısında, medrese talebesi ve bunların dersleriyle meşgul olan dâire.
Der-saâdet	(f.a.h.i.) istanbul [der-i saadet = saadet kapısı istanbul].
dcrs-hân	(a.f.b.s.) ders okuyan, "öğrenci.
ders-hâne	(a.f.b.i.) ders yeri, ders vermeye mahsus yer, sınıf.
dersî, dersiyye	(a.s.) derse ait, dersle ilgili.
Sene-i dersiyye	ders yılı, öğretim yılı.
der-uhde	(f.a.b.i.) üstüne alma, yüklenme.
derûn	(f.i.) 1. iç, içeri, dâhil. 2. gönül, kalb, yürek, (bkz: derûne).
Derd-i derûn	gönül derdi.
Ateş-i derûn	"için ateşi"; gönül yanıklığı.
derûn-i hâne	ev içi.
derûn-i dilden	gönülden.
derûn-i şehr	şehir içi.
derûn ü bîrûn	iç ve dış.
derûn-bîn	(f.b.i.) insanın boğaz, burun ve benzeri yerlerin içine bakmaya yarayan âlet, fr. endoscope.
derûn-dâr	(f.b.s.) içten pazarlıklı, münafık, kin besleyen.
derûne	(f.i.). (bkz. derûn).
derûnî	(f.s.) içten, gönülden.

Âh-ı derûnî	içten, gönülden gelen ah.
derûnî murakabe	fels. içebakış, fr. int-rospection.
derûn-nişîn	(f-b.s.) yalnız kalmayı seven.
derûn-perver	(f.b.s.) 1. gönül yapıcı. 2. iyi huylu [kimse].
dervâ, dervâh	(f-s.) 1. şaşkın, hayran. 2. başaşağı asılmış, ters. 3. lâzım, zarurî.
dervâh	(f.s.) 1. hastalıktan yeni kurtulup iyice kendisine gelemeyen [kimse]. 2. sağlam, muhkem. 3. doğru, gerçek. 4. i. ayıp, utanma. 5. i. cesaret, şecaat. 6. i. sertlik, kabalık.
dervâze	(f.i.) kapı, kale kapısı; şehir kapısı.
dervâze-i gûş	meç. kulak deliği.
dervâze-i nûş	meç. ağız.
dervâze-bân	(f.b.i.) muhafız, gardiyan.
dervâze-hezâr-gâm	(f-b. i.) bin adımda bir dikilmiş taş, kazık gibi bir uzaklık ölçüsü.
derviş	(f.i.) 1. Allah için alçakgönüllülüğü ve fıkarâlığı kabul eden veya bir tarikata bağlı bulunan kimse. 2. fakir ve ihtiyaçlı kimse.
dervîş-i abâ-pûş	aba giymiş derviş.
dervîş-i dil-rîş	gönlü yaralı derviş.
dervîşân	(f.i. dervîş'in c.) dervişler.
dervîş-âne	(f.zf.) derviş olana yakışacak surette, dervişcesine.
dervîş-nihâd	(f.b.s.) derviş ruhlu, alçak gönüllü kimse.
derya	(f.i.) deniz.
deryâ-yı adem	yokluk, hiçlik denizi.
deryâ-yı ahder	yeşil deniz. meç. semâ, gökyüzü.
deryâ-yı ebyaz	Akdeniz.
deryâ-yı esved	Karadeniz.
deryâ-yı hâmile	meç. inci çıkarılan deniz.
deryâ-yı Hind	coğr. Hint okyanusu.
deryâ-yı kulzum	Bahr-i ahmer, Şap denizi, Kızıldeniz.
deryâ-yı la'l	meç. şarap fıçjsı.
deryâ-yı nur	(nur deryası) îran hazînesinin en değerli mücevheri olup ağırlığı 186 kırattır.
deryâ-yı rahmet	(rahmet denizi) Allah'ın rahmeti.
deryâ-yı Rûm	coğr. Akdeniz.
deryâyı-ummân	umman denizi, açık deniz, okyanus.
deryâb	(f.s.) akıllı, anlayışlı.
deryâ-bâr	(f.b.s.) deniz gibi coşan.
deryâ-bend	(f.b.i.) 1. liman. 2. gemi yapılan veya tamir edilen yer.
deryâce	(f.b.i.) küçük deniz, göl.
deryâ-dil	(f.b.s.) kalbideniz gibi geniş olan, gönlü büyük, havsalası geniş, himmeti büyük.
deryâ-feyz	(f.a.b.s.) feyzi deniz gibi sonsuz.
deryâ-keş	(f.b.s.) çok içki içen. (bkz: deryâ-nûş).
deryâ-misâl	(f.a.b.s.) denizi andıran, deniz gibi.
deryâ-nevâl	(f.a.b.s.) bahşişi deniz gibi çok olan.
deryâ-neverd	(f.b.s.) denizde gezen, dolaşan.
deryâ-nûş	(f.b.s.) çok içki içen. (bkz: deryâ-keş).
deryûz, deryûze	(f.s.) dilencilik.

Kâse-i deryûze	dilenci çanağı.
deryûze-ger	(f.b.s.) dilenci, (bkz: sâil).
deryûze-gerân	(f-b.i. ve s. deryûze-ger'in c.) dilenciler.
deryûze-gî	(f.i.) dilencilik.
derz	(a.i.c. dürûz) 1. yiv, dikiş yivi. 2. kuru duvann taşlan arasına harç doldurup tesviye etme.
derz-i lâmî	biy., anat. lâmbda dikiş, fr. lambdo'ide.
derzen	(f.i.) iğne.
der-zengîr	(f.b.s.) zincirde, zincire vurulu.
derzi	(f.s.) dikiş ile yiv yapan, terzi. (bkz: hayyât).
des	(f.i.) eş, benzer, (bkz: menend).
desâis	(a.i. desîse'nin c.) hileler, o-yunlar, el altından yapılan işler, dekler.
desâis-i şeytâniyye	şeytanca hileler, oyunlar.
desâtîr	(a.i. düstûr'un c.), (bkz.düstûr).
desem	(a.i.c. düşüm) yağ.
desemî, desemiyye	(a.s.) yağa mensup, yağa benzer, yağ ile ilgili şeyler.
desîse	(a.i.c. desâis) hîle, oyun, el altından yapılan iş. (bkz: dek).
desîse-bâz	(a.f.b.s.) hîleci, oyuncu. (bkz: desîse-kâr).
desîse-kâr	(a.f.b.s.) hîle eden, hîleci, oyuncu.
desîse-kârâne	(a.f.zf.) desîse edene yakışacak surette.
deskere	(f.i.) 1. şehir ve kasaba. 2. hasta, taş ve şâire taşımaya yarayan tahta, teskere, (bkz: destgâre).
dessâm	(a.i.) kapakçık, kapacık.
dessâm-ı dekkak-ı âverî	anat. kör-ince kapacığı, fr. valvule ilecocoecal.
dessâm-ı iklilî	anat. ikili kapacık, fr. valvule mitrale.
dessâm-ı zû-selâset-iş-şerâfe	anat. üçlü kapacık, fr. valvule tricuspide.
dessâmât-ı sîniyye	biy. sigma kapacıkları.
dessâme	(a.i.) anat. kapakçık, f r. valvule.
dessas	(a.s.) desîse eden, aldatıcı, o-yuncu, hîleci.
dest	(f.i.c. destan) 1. el.
dest-i âhenîn	"demir el"; kuvvet, güç.
dest-i billur	billur gibi el.
dest-i dil	gönül eli.
dest-i Hakk	Allah'ın eli.
dest-i istibdâd	istibdad'ın eli, istibdad'ın verdiği azap.
dest-i Musa	(Musa'nın eli) Güneş, (bkz: Âftâb, Hurşîd, Mihr, Şems).
dest-i gayb	(gizli el) kaderin eli
dest-i hafi,	(gizli el) kaderin eli
dest-i pür-mahâret	becerikli, başarılı el.
dest-i ra'şedâr	titrek el.
dest-i üstâdâne	becerikli, başarılı el.
dest ü girîbân olmak	elle yakasına yapışmak, çekişmek.
dest ü pa	el ve ayak.
dest ü pâ-yi bârid	soğuk el ve ayak. 2. fayda, menfaat. 3. zafer, galebe, üstünlük. 4. yüksek yer, mevki. 5. güç, kuvvet. 6. tarz, üslûp.
dest-âlây	(f.b.s.) bulaşmış, bulaşık el.
dest-âmûz	(f.b.s.) ele alıştırılmış, yavrudan beslenip alıştırılmış.
destan	(f.i. dest'in c.) eller.

destan	(f.i.) 1. hikâye, kıssa, f r. epopee . (bkz. dâstân). 2. hîle, mekr, tezvîr. 3. Rüstem'in babasının lâkabı.
destân-ger	(f.b.s.) hîleci.
destân-serâ	(f.b.s.) destan okuyan, meddah.
destân-zen	(f.b.s.) hîlekâr, dubaracı.
destâr	(f.i.) sank, tülbent, (bkz: imame).
destâr-ı hümâyûn	pâdişâh sarığı.
destâr-ı şerif	Mevlevîlerin başlarına giydikleri sikkenin üzerine sarılan sank.
destâr-ı Yusûfi	sultanların sardığı bir çeşit sarık.
destârân	(f.b.i. destâr'ın c.) 1. bahşişler, ücretler. 2 . sanklar, tülbentler.
destâr-behâ	(f.b.i.) sank parası. [Tanzimat'tan önce asker ve sivil me'murlara bu adla para verilirdi].
destâr-bend	(f.b.s. ve i.) sarık saran, sarıklı.
destâr-bendân	(f.b.i.) destâr-bend'in c.) sank saranlar, sanklılar sınıfı.
destâr-çe	(f.b.i.) mendil, yağlık.
destâr-hân	(f.b.i.) 1. masa örtüsü. 2 . bir tepsi içinde gönderilmiş yemek.
Destârî	(f.s.) 1. destarla ilgili. 2. destar yapan.
destâr-pûş	(f.b.s.) mevlevîlerde giydikleri sikkelerine sank sarma yetkisi olan kimse.
destâ-seng	(f.b.i.) sapan ["dest-seng" de denilir].
dest-âvîz	(f.i.) ufak hediye, küçükten büyüğe verilen hediye. [Farsçada "yalvarma" mânâsına da gelir].
dest-azmâ	(f.b.s.) deneme, sınama.
dest-bâ-dest	(f.b.zf.) elele. (bkz. dest-be-dest).
dest-bâz	(f.i.) 1. satranç, tavla ve benzeri oyunlarda eline çabuk olan oyuncu. 2. hokkabaz.
dest-be-dest	(f.zf.) elele, elden ele, peşin satış.
dest-be-dehân	(f-b.s.) parmağı ağızında, ne yapacağını şaşırmış.
dest-bend	(f.b.i.) 1. incik boncuktan yapılan kol bileziği. 2. elele tutuşup oynanılan bir oyun, raks. 3. insan veya hayvandan meydana gelen halka.
dest-ber	(f.b.s.) üstünlük, kuvvetlilik.
dest-ber-bâlâ-yı dest	el elden üstündür.
dest-ber-sîne	(f.b.s.) eli göğsünde, işe hazır.
dest-be-ser	(f.b.s.) eli başında, şaşkın, dalgın.
dest- beste	(f.b.s.) eli bağlı; el kavuşturmuş, el bağlamış.
dest-bûs	(f.b.i.) el öpme.
dest-bûsî	(f.b.i.) el öpmeklik, el öpme töreni.
dest-bûy, dest-bûye	(f. b.i.) ele sürülen ıtır gibi kokulu madde.
dest-bürd	(f-i.) kuvvet; üstünlük, zafer.
dest-çâlâk	(f.b.s.) eline çabuk, atik.
dest-dırâz	(f.b.i.) 1. el uzatma, sarkıntılık. 2 . s . el uzatan, zulmeden.
deste	(f.i.) 1. demet, tutam; takım. 2. kabza, tutacak yer. 3. g. s. on yapraklık altın varak defteri.
deste-çûb	(f-b-i-) değnek, sopa.
dest-efşân	(f.b.s.) tohum gibi saçılan şeyler.
destek	(f.i.) 1. bir şeyin yıkılmaması için o şeye vurulan dayak; dayanak, [maneviyatta da kullanılır]. 2. pamuk ve yün ipliği gibi şeyleri eğirmeye yarayan âlet, iğ. 3. elcik, küçük el.

dest-endâz	(f.b.s.) el atıcı, yankesici.
destere, dest-erre	(f.b.i.) l . el bıçkısı, testere. 2 . g. s. bir örgü motifi.
deste-seng	(f.b.i.) ezme işinde kullanılan, billur veya mermerden yapılmış âlet.
dest-gâh	(f.b.i.) 1. tezgâh, dokuma âleti; atölye. 2. zenginlik.
dest-gâh-dâr	(f.b.s.) amele başı, usta, kalfa, tezgâhtar.
destgâre	(f.b.i.) teskere, hasta, taş ve sâire nakline yarayan tahta, [bkz. deskere).
dest-geh	(f.b.i.). (bkz: dest-gâh).
dest-gîr	(f.b.s.) elinden tutan, yardımcı.
dest-girây	(f.b.s.) zayıf, kuvvetsiz, çelimsiz.
dest-güşâyî	(f.b.i.) el açıcılık, avuç açıcılık.
dest-güşâ	(f.b.s.) el açan, avuç açan.
dest-güzâr	(f.b.s.) yardımcı, imdada yetişen.
dest-güzîn	(f.b.s.) 1. [toplantıda] baş köşede oturan. 2. i. yedek at.
dest-hatt	(f.a.b.i.) el yazısı.
dest-hûş	(f.b.i.) oyuncak, (bkz: bâzîçe).
destî	(f.i.) 1. testi. 2. bilezik. 3. elinden tutma, yardım.
destî-bâz	(f.b.i.) testi ile oyun yapan hokkabaz.
destine	(f.i.) 1. el bileziği. 2. kol-bağı. 3. el ile yazılan mektup. 4. pâdişâh fermanı. 5. mahkeme ilâmı. 6. mektubun sonuna konan imza veya tarih.
dest-kâr	(f.b.i.) el işi, iş.
dest-keş	(f.b.s.) 1. el çeken, gözleri görmeyen kimseyi elinden tutup gezdiren. 2. bir işten vazgeçen. 3. el uzatan, dilenci. 4. i. kazanç. 5. i. at ve yay gibi elde kolaylıkla idare olunan şey,
dest-lâf	(f.b.i.) pazarlık.
dest-mâl	(f.b.i.) elbezi.
dest-mâye	(f.b.i.) elde bulunan şey, sermâye.
dest-Mûsî	Güneş, (bkz. Âftâb, Hûrşîd,Mihr, Şems).
dest-mûze	(f.b.i.) hediye, armağan.
dest-müzd	(f.b.i.) bahşiş, ayakteri.
dest-nemâz	(f.b.i.) abdest.
dest-nişân	(f.b.i.) kendi eliyle dikilen fidan; birinin kılavuzluğu ile bir işe tâyin edilen kimse.
dest-pâk	(f.b.s.) 1. fakir. 2. dindar. 3. i. mendil.
dest-peymân	(f.b.i.) damadın geline verdiği ağırlık, (bkz: mehr-i muaccel).
dest-renc	(f.b.i.) 1. el ile yapılan iş, el emeği. 2. kazanç, ücret.
dest-res	(f.b.i.) elerme, kuvvet ve zenginlik.
dest-res olmak	(f.t.m.) ele geçirmek, elde etmek, erişmek.
dest-seng	(f.b.i.) sapan.
dest-sûz	(f.b.s.) eli yakan, yakıcı.
dest-sûze	(f.b.i.) nişanlı kız.
dest-şikeste	(f.b.s.) geçinecek hüneri ve sanatı olmayan kimse.
dest-teng	(f.b.s.) eli dar, fakir, yoksul.
destur	(f.i.) 1. izin, müsâade, ruhsat. 2. zerdüşt dîninin ruhanî başkanı. 3. izin verin geçelim, müsâade edin, kimse olmasın, açılın, savulun!. 4. müsâade et. 5. cin ve peri şerrinden kurtulmak için söylenen bir söz. 6. kanun, töre.
destûr-i edviye	ilâç yapma konularıyla ilgili kitap, kodeks.

destûr-i riyazi	matematik formülü.
destûrî	(f.s.) desturla ilgili.
desturun	(f.t.zf.) bâzı kimselerce, kaba bir söz söyleneceği zaman kullanılır.
destvân	(f.i.) hamam natın. (bkz: dellak).
dest-vâne	(f.b.i.) savaşta giyilen demir eldiven. 2. bilezik. 3. meclisin baş tarafı.
dest-vâr, dest-vâre	(f. b.i.) 1. baston; çoban değneği. 2. el gibi, ele benzer, el kadar. 3. el bileziği.
dest-yâb	(f.b.i.) 1. zafer, üstünlük. 2. fırsat.
dest-yâr	(f.b.i.) yardımcı, arka. (bkz: muîn, müzahir).
dest-yârî	(f.i.) yardım, muavenet.
dest-zen	(f.b.i.) 1. el uzatma. 2. tutunma.
deşne	(f.i.) hançer.
deşne-i -Lârî	Lâr diyârına mahsus hançer.
deşne-i subh	tan yeri [ilkönce hançer şeklinde görüldüğünden kinaye olarak].
dest	(f.i.) bozkır, çöl, kır, ova.
deşt-i fena	fânilik ovası; dünyâ.
deşt-i hayât	hayat çölü.
deşt-i kebîr	İran'da Tahran'ın güney doğusuna düşen meşhur çorak bir bölge.
deşt-i Kerbelâ	Hz. Hüseyn'in susuzluktan öldüğü yer.
deşt-i Kıpçak	Dinyester ile İrtiş arası geniş step.
deşt-gerd	(f.b.s.) çölde, kırda, evde gezen, (bkz: deşt-neverd, deşt-peymâ).
deştî	(f.s.) 1. çölle ilgili. 2. vahşî, yabanî.
deşt-neverd	(f.b.s.) çölde, kırda, evde gezen, (bkz: deşt-gerd, deşt-peymâ).
deşt-peymâ	(f.b.s.) çölde, kırda, evde gezen, (bkz: deşt-gerd, deşt-neverd).
deşt-zâr	(f.b.s.) çöllük, ovalık.
deva'	(a.i.c. edviye) 1. ilâç. 2. çâre, tedbir.
devâ-i seb'a	yedi deva, yedi ilâç[üstübeç, mürdesenk, zift, terementi, balmumu, günlük, öküzödü].
devâ-nâ-pezîr	(f.b.s.) şifâsı imkânsız olan, ilâcı olmayan, (bkz. iltiyâm-nâ-pezîr).
devâ-yi misk	güzel kokulu bir çeşit şeker helvası.
devâ-yi müsekkin	acı giderici, yatıştırıcı ilâç.
devâbb	(a.i dâbbe'nin c.) yük ve binek hayvanları.
devâc	(f.i.) üste örtünecek şey, yorgan.
devâhî	(a.i. dâhiye'nin c.) musibetler, felâketler, büyük belâlar.
devâhil	(a.i. dâhile'nin c.) içler.
devâhin	(a.i. dâhine'nin c.) duman çıkaran bacalar.
devâî	(a.i. dâiye'nin c.) içten gelen bir duyguyu teşvik edici haller.
devâi-d-dehr	dünyâ halleri.
devâî, devâiyye	(a-s.) 1. ilâçla ilgili olan nesneler. 2. ilâçlara ait.
devâir	(a.i. dâire'nin c.) dâireler.
devâir-i askeriyye	askerî dâireler.
devâir-i belediyye	belediye dâireleri.
devâir-i devlet	devlet dâireleri.

devâir-i husûsiyye özel dâireler.
devâir-i mütevâziye geo. çemberleri paralel veya merkezleri ortak olan dâireler.
devâir-i müttehidül-merâkiz geo. çemberleri paralel veya merkezleri ortak olan
devâir-i resmiyye resmî dâireler.
devâir-i uruz coğr . Ekvator hattına paralel olarak geçen küçük dâireler.
devâlî (a. s.) hek. damar hastalığı, fr.
varice. devâlîb (a.i. dolâb'ın c.). (bkz. dolâb).
devâlib-i ihtiyâlât hîle dolapları, düzen dolapları.
devam (a.i.) 1. dâim olma, bir halde bulunma, sürme. 2. sebat. 3. bir işe, bir me'-mûriyete gidip gelme.
devan (f.s.) 1. koşan, seğirten, hızlı yürüyen.
Esb-i devan koşucu, hızlı giden at.
Peyk-i devan yanda koşan at uşağı. 2. z f. koşarak, sür'atle, hızla.
devan devan (f.zf.) koşa koşa, hızla.
devâ-nâ-pezîr (a.f.b.s.) ilâcı, çâresi olmayan.
devânik (a.i. dânik'ın c.) 1. mangırlar. 2. bir dirhemin dörtte birleri.
devânikî (a.s.) Abbasî halîfelerinden Ebû Cafer Mansûr'un hasisliğinden bir şeyi "dânik = en ufak şey, mangır" a kadar hesap etmek âdeti olduğundan kendisine verilen lâkap.
devâr, duvar (a.i.) hek. baş dönmesi hastalığı.
dev-âsâ (f.s.) dev gibi.
devâ-sâz (a.f.b.s.) ilâç tertibeden, çâre bulan.
devât (a.i.) divit, kalem koymak için uzun madenî sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan âlet. (bkz: devît).
devât-dâr (a.f.b.s.) 1. divitdâr, yazıcı. 2. yazı takımlarına bakan kimse.
devâvîn (a-i- dîvân'ın c.) şâir dîvanları, (bkz: dîvân2).
devâvîn-i atîka eski şiir dîvanları.
devende (f.s.) gezen, dönüp dolaşan.
deveran (a.i.) dönüp dolaşma, dolanma.
deverân-ı dem biy. kan dolaşımı, fr. circulation.
deverân-ı kebîr biy. büyük dolaşım.
deverân-ı lenf biy. lenf (akkan) dolaşımı.
deveranı (a.s.) mat. dönel, fr.
rotatoire. devha (a.i.) büyük, ulu ağaç.
devhat-üz-zeheb "büyük altın ağaç" Hz. Ali'yi takdis etme anlamına gelen bir deyim.
devît (f.i.) divit, (bkz: devât).
deviyy (a.i.) anlaşılmayan, nerden geldiği belli olmayan sesler, gürültüler, patırtılar.
devle (a.i.) "devlet" kelimesinin Arapça tâbirlerde geçen bir şekli.
devlet (a.i.c. düvel) 1. bir hükümet idaresinde teşkilâtlandırılmış olan siyâsî topluluk.
devlet-i âl-i Osman tar. Osmanlı imparatorluğu, (bkz. devlet-i aliyye-i Osmâniyye).
devlet-i âliyye Osmanlı imparatorluğu.
devlet-i aliyye-i Osmâniyye tar. Osmanlı imparatorluğu.
devlet-i ebed saltanatı ebedî, sürekli olan devlet, (bkz. devlet-i müebbed).
devlet-i ebed-müddet süresi devamlı olan devlet.
devlet-i ezelî başlangıcı bilinmeyen devlet.

devlet-i müebbed	(bkz: devlet-i ebed). 2. büyük saadet, zenginlik. 3 baht, talih, kut. 4. büyük rütbe, mevki.
devlet-i şehâdet	şehitlik devleti, şehitlerin âhiretteki en büyük saadeti.
devlet ü ikbâl	ululuk, büyüklük ve iyi talih, mutluluk.
devlet ü ikbâl ile	birini uğurlama sözü, güle güle.
devlet-âbâdî	(a.f.b.i.) g. s. güzel sanatlarda kullanılan ve Hindistan'ın Devletâbâd şehrinde yapılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, hat, minyatür v.b.].
devlet-hâh	(a.f.b.s.) mevki ve zenginlik düşkünü.
devlet-hâne	(a.f.b.i.) ev, konak.
devlet-iktirân	refah içinde, mutlu, (bkz: devlet-yâb).
devletli,-lü	(a.t.b.s.) [eskiden] refah, saadet ve nîmet sahibi, vezir ve müşir gibi büyük rütbe sahiplerine verilen bir unvan.
devletli! inâyetlü	sarayın kızlar ağasına verilen unvan.
devletlü necâbetlü	şehzadeler hakkında kullanılan bir unvan.
devletlü re'fetlü	[eskiden] seraskerlere verilen bir unvan.
devletlü semâhatli	şeyhülislâmlar hakkında kullanılan bir unvan.
devletlü siyâdetlü	Mekke şerifine verilen unvan.
devletlü utûfetlü	vezirlere, müşirlere, pâdişâh damatlarına verilen unvan. [Sadrazamlık etmişlere "übbehetlü devletlü" yazılırdı].
devlet-meâb	(a.b.i.) devletin, saadet ve ihtişamının sığınacağı yer, hükümdar.
devlet-medâr	(a.b.s.) büyüklük merkezi olan [hükümdar v.b.].
devlet-mend	(a.f.b.s.). (bkz. devletli).
devlet-yâb	(a.f.b.s.) refah içinde, mutlu, (bkz: devlet-iktirân).
devr	(a.i.c. edvar) 1. dönme, bir şeyin etrafını dolaşma. 2. dönüp dolaşma. 3. nakil, aktarma. 4. bir şeyi başkasına teslim etme.
devr ü teslim	biri, bir işi tamamıyla başkasına vererek o işten çekilme. 5. zaman, çağ. 6. bir zamanın bölündüğü kısımlardan her biri. 7. baştan sonuna kadar okuma. 8. tas. dün yâya gelme, (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (urûc) hâli. 9. muz. bir müzik üzerinde her ölçüye verilen isim olup umumiyetle büyük ölçüler ve peşrevler için kullanılır.
devr-i âlem	dünyâ seyahati, dünyâ gezisi.
devr-i bâtıl	mant. kısırdöngü, fr. cercle vicieux.
devr-i cünûn	fels. döner delilik, fr. folie carculaire.
devr-i dâim	durmadan, durmamacasına dönüp dolaşma.
devr-i devlet	devlet zamanı, saadet nöbeti.
devr-i dil-ârâ	gönlü hoş eden devir, en hoş zaman.
devr-i ebvâb	kapı kapı gezip dolaşma.
devr-i esatir	tar. mitoloji çağı.
devr-i felek	zaman, talih, kader.
devr-i gusmâ	musibet, belâ günleri.
devr-i gül	gül mevsimi.
devr-i hindî	muz. Türk müziğinin küçük usullerindendir; 7 zamanlı ve 5 darblıdır. Bu usul ile şarkı ve ilâhiler ölçülmüştür. Bu makamın 7/8, bir de 7/4 ağır devr-i hindî mertebeleri kullanılmıştır. Bir semaî ile bir sofyandan mürekkeptir.
devr-i ikbâl	mutluluk günleri.
devr-i inhitat	gerileme dönemi.

Tarihvemedeniyet.org

devr-i isnâ-aşerî	on iki hayvan adlarıyla sayılan on iki yıllık devir.
devr-i istibdâd	tar. II. Abdülhamid zamanına (1878-1908) verilen bir ad.
devr-i kamer	ay devri, âhır zaman (Hz. Peygamber'in devri).
devr-i kamerî	bir ay içinde ayın dolaşması.
devr-i kebîr	muz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. 28 zamanlı ve 12 darblıdır. Bu usul ile kâr, tevşîh, ilâhi bilhassa beste ve peşrevler ölçülmüştür.
devr-i lâle	lâle devri, lâle mevsimi.
devr-i mihnet	dünyâ.
devr-i râbi'	eski takvimlerde uğurlu ve uğursuz günler devri olup on iki gündür.
devr-i revân	muz. Türk müziğinin küçük usullerindendir. 14 zamanlı ve 6 darblıdır. Bu usul ile âyîn-i şerifler, tevşîhler, ilâhiler, kârlar, besteler, şarkılar, peşrevler ölçülmüştür.
devrî rüzgâr	coğr. dönemli yel, fr. vent periodique.
devr-i saadet	Hz. Muhammed'in yaşadığı Çağ.
devr-i sabık	bir önceki hükümet, pâdişâh devri.
devr-i saltanat	bir hükümdarın hüküm sürdüğü devir.
devr-i tefrih	b i y. kuluçka devri.
devr-i terakki	terakki, ilerleme dönemi.
devr-i tezâyüd	hek. hastalığın ilerleme dönemi.
devr-i turan	muz. Türk müziğinin küçük usullerindendir. 7 zamanlı ve 3 darblıdır. Türkü, köçekçe ve oyun havalarında kullanılmıştır.
devr-i Veledi	mukabele günü semâ başlamadan önce şeyh önde, dedeler kıdem sırasıyla arkada olduğu halde semahanenin dâiresi içinde ve halka şeklinde görünmek suretiyle üç defa yapılan dolaşma, [buna "Sultan Veled Devri" de denir].
devr	(f.i.) l. geçmiş dersleri hatırlama. 2. casus; hafiye. 3. şarap kadehi.
devrân	(a-i-) dünyâ, felek, zaman, talih, kader; devir.
devre	(a.i.c. devrât) 1. dönüş, dönme. 2. bir şeyin fırdolayı etrafı, kenarı. 3. bir kaç yıldan meydana gelen zaman süresi, * dönem.
devre-i âliye	[eski] sultanî teşkilâtında ûlâ denilen ilk altı sınıfın son sınıflan.
devre-i arşiyye	kavs-i urûc. [Bektaşi tâbirlerindendir].
devre-i ferşiyye	devriyelerin kavs-i nüzule ait olanları. [Usküdar'lı Hâşim babanın devre-i ferşiyye'si meşhurdur].
devre-i ibtidâiyye	eski okullarda altı sınıfın ilk sınıflan.
devre-i kasire	fiz. kısa devre.
devre-i mutavassıta	eski okullardaki ilk altı sınıfın orta sınıfları.
devren	(a.zf.) devrederek, devir suretiyle.
devr-hân	(a.f.b.s.) Kur'ân'ı dâima okuyup devreden [kimse].
devrî, devriyye	(a.s.) 1. devir ile, devrân ile ilgili.
Sene-i devriyye	yıl dönümü. 2. z f. zaman zaman.
devriyye	(a.i.) 1. geceleri dolaşan kol takımı, gezici karakol. 2. bülbül, karatavuk, sığırcık ve benzerleri gibi kuşlann mensup olduğu sınıf. 3. insan ve kâiâtın Tann'dan çıkıp Tannya dönmesi felsefesine göre bu devir safhalarını anlatan tasavvuf şiiri. devriyye medreseleri Osmanlı imparatorluğu zamanında

	istanbul'da "sahn-ı semân" medresesinden daha üst derecedeki öğretim kurumlan.
devriyye mevleviyyeti	ilmiye mensuplarına rütbeleri îcâbınca tevcîh olunan vazifelerden birinin adı.
devvâr	(a.s. devr'den) devreden, çok dönen.
Çerh-i devvâr	Dünyâ.
Felek-i devvâr	Dünyâ.
devvâre	(a.i.) pergel denilen geometri âleti.
dey	(f.i.) 1. Güneş yılının onuncu ayı. 2. Güneş yılının onuncu ayında ve her Güneş yılının 8, 15 ve 23 üncü günlerinde yapılacak işleri idareye me'mur sayılan melek. 3. kış. (bkz. şitâ).
deyâcîr	(a.i. deycûr'un c.) karanlıklar.
deybâdîn	(f.h.i.) 1. Cenâbıhak. 2. i. her Güneş ayının 23 üncü günü. 3. i. bir melek adı.
Deyâlime	(a.h.i. deylem'in c.) deylemliler.
deybâvend	(f.h.i.) Tehmûres'in lâkabı.
deybâzer	Güneş aylannın sekizinci günü; ve onu idareye me'mur sayılan melek.
deycûr	(a.s.c. deyâcîr) çok karanlık. (bkz. zalâm, zulmet).
Şeb-i deycûr	karanlık gece.
deyden, deydene	usul âdet, gelenek.
deydene-i dîrîne	eski usul, âdet.
dey-mâh	(f.b.i.) kış ayı.
deymûmet	(a.i.) dâimlik, devam, süregelme.
deyn	(a.i.c. duyûn, düyûnât) borç.
deyn-i gayr-i sahîh	huk. ödeme yahut hakikaten veya hükmen ibra olmaksızın dahî sakıt olan borç.
deyn-i hâl	huk. bir vakte talik ve te'hîr edilmeyen borç.
deyn-i lâzım-ı sahîh	huk. ödenmedikçe veyahut hakikaten veya hükmen ibra olunmadıkça sakıt olmayan borç.
deyr	(a.i.c. edyâr) 1. manastır, kilise. 2. insanlık âlemi, bu dünyâ. 3. meç. meyhane.
deyr-i Abdurrahmân	Irak'da Küfe yakınında bir yer.
deyr-i kunna	Bağdat'ın 90 km. güneyinde ve Dicle'nin sol kıyısında çok eski ve büyük bir manastır.
deyr-i kurrâ'	Kûfe'ye 42 km. uzaklıkta bulunan bir manastır.
deyr-i mihnet	hüzünlü, tasalı dünyâ.
deyr-i mugan	mecusî mabedi, meyhane.
deyr-i mürrân	Suriye'de Şam yakınlarında büyük ve eski bir manastır.
deyr-i semân	Suriye'de birkaç Hıristiyan manastırının adı.
deyr-i teng	(dar kilise) meç. [bu] dünyâ.
deyr-ül-âkul	Bağdat'ın güneydoğusunda ve 83 km. uzağında Dicle nehrinin sol yakasındaki bir şehir.
deyr-ül-aver	Irak'ta Kerbelâ ve Necef arasında bir yer.
deyr-ül-bahrî	Mısır'da bir önemli yerleşme merkezi.
deyr-ül-Caslîk	Irak'ta Bağdat'ın 55 km. kuzeyinde Mesken kasabası yakınındaki manastır.
deyr-ül-cemâcim	Irak'ta Kûfe'ye 42 km. uzaklıkta, Fırat'ın batısındaki bir manastır.

deyr-ül-gebrevî	yukarı Mısır'da M.Ö. XII. yüzyıldan kalma kral mezarları.
deyr-ül-Kamer	Lübnan'da bir kasaba.
deyr-ül-Medîne	Nil'in batı yakasında, Teb'de bir yer.
deyr-üz-zaferân	Mardin ilinin güneydoğusunda, Eskikale köyünde bir manastır.
deyr-üz-zûr	Suriye'de bir şehir.
deyrânî	(a. s. deyr'den) manastıra mensup, manastır ile ilgili, manastır adamı.
deyr-hâne	(a.f.b.i.) manastır; kilise.
deyrî	(a.s.) manastırla ilgili.
deyyân	(a.s.) mükâfatlandıran veya cezalandıran, hâkim, Tanrı.
deyyâr	(a.i.) 1. biri, bir kimse, bir fert. 2 . manastır sahibi.
deyyus	(a.s.) karısının namussuzluğuna göz yuman ve katlanan kimse, kurumsak. (bkz. derâre).
dıbâbiyye	(a.i.) zool. (bkz: zıbâbiyye).
dıbkıyye	(a.i.) bot. ökseotugiller.
dıfda'	(a.i.c. defâdı') kurbağa, (bkz:çağz)
dıfdaiyye	(a.i.) zool. kurbağagiller.
Dıhâm	(a.s. dahm'ın c.) iri, kalın olan şeyler.'
dıhk	(a.i.) gülme.
dıhk-âver	(a.f.b.s.) insanın güleceğini getiren, güldüren, güldürücü
dıkak	(a.s.) 1. her şeyin ufalmışı, kırıntısı, incesi. 2. şirden denilen bağırsak.
dıbk	(a.i.) ökse.
dıkk	(a.i.) ince ağrı, erime hastalığı.
dıl'	(a.i.c. adla') 1. geo. kenar. 2. anat. kaburga kemiği.
dıl'-ı kaim	geo. dikkenar.
dıl'-ı kâzib	anat göğüs kemiğine dayanan beş tane küçük kaburga kemiği.
dıl'-ı mücessem	mat. ayrıt, fr. arete.
dıl'-ı sahîh	anat. göğüs kemiğine dayanan yedi tane kaburga kemiği.
Dımışk	(a.h.i.) Şam.
Dımışki	(a.s.). (bkz. Dimişki).
dır'	(a.i.c. dırâ', duru') cenkte, savaşta giyilen zırh. (bkz. cevşen).
dıraht	(f.i.). (bkz: diraht).
dırâk	(a.i. daraka'nın c.) deriden yapılmış kalkanlar.
dırâz	(f.s,) uzun, [aslı "derâz" dır].
dırâz-dest	(f.b.i.) el uzunluğu; el uzatan.
dırâz-gûş	(f.b.i.) kulağı uzun, tavşan.
dırâzî	(f.i.) uzunluk.
dırgam	(a.i.c. darâgım) arslan. (bkz. esed, haydar, gazanfer, şîr).
dırgame	("ga" uzun okunur, a.i.) arslan.
dırra	(a.i.) 1. kırbaç, (bkz: tâziyâne). 2. tura.
dırs	(a.i.c. adrâs) azı dişi.
dırsî, dırsıyye	(a.s.) azı dişine ait, azı dişi ile ilgili.
dıyyık	(a.s.) pek dar.
Mekân-ı dıyyık	pek dar yer.
dî	(f.i.) dün, dünkü gün.
dî ve ferda	dün ve yarın.
diâm, diâmet	(a.i.c. 1. binaya vurulan direk, destek, payanda. 2. ileri gelen, baş.

Tarihvemedeniyet.org

dîbâ	(f.i.) renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş, canfes kumaş.
dîbâ-yi frenk	frenk canfesi.
dîbâ-yi Hindi	Hindistan'dan gelen bir çeşit kalın ipekli kumaş.
dîbâ-yi münakkaş	sündüs de denilen altın veya gümüş karıştırılarak dokunmuş çiçekli, süslü bir ipekli kumaş.
dîbâ-bâf	(f.b.s.) ipekli kumaş dokuyan.
dîbâc	(a.i.c. debâbîc) 1. dallı, çiçekli bir çeşit ipek kumaş, dîbâ, canfes. 2. g. s. bir yazı sitili.
dibace	(a.i.) başlangıç, önsöz, (bkz: mukaddeme).
dibâgat	(a.i.) sepicilik, hayvan derilerini terbiye etmek zanaati.
dicâc	(a.i.c. dücüc) bkz: decâc, dücâc).
dicâce	(a.i.c. dücüc) tavuk, (bkz: decâce, dücâce).
dîdân	(a.i. dûd'un c.) ufak solucanlar, kurtçağızlar.
dîdân-ı em'a	bağırsak kurtlan.
dîdân-ı haytiyye	şeritler.
dîdân-ı şerîtiyye	zool. şeritler.
dîdâr	(f.i.) l.yüz, çehre.
dîdâr-ı hürriyyet	hürriyetin güzel yüzü.
dîdâr-ı pak	temiz yüz.
dîdâr-ı yâr	sevgilinin yüzü. 2. görme, görüşme. 3. görüş kuvveti, göz. 4. s. açık, meydanda. 5. i. kadın adı.
dîde	(f.i.c. dîde-gân) 1. göz.
Nûr-i dîde	gözün nuru. (bkz: ayn, çeşm).
dîde-i bînâ	gören göz.
dîde-i gâv	(öküz gözü) 1) sığırgözü denilen çiçek; 2) bir çeşit üzüm.
dîde-i giryân	ağlayan göz, yaşlı göz.
dîde-i hakk-bîn	doğruyu, doğruluğu gören göz.
dîde-i hûn-bâr	kanlı yaş döken, kan ağlayan, kan saçan göz.
dîde-i hurûs	(horoz gözü) meç. kırmızı şarap.
dîde-i mahmur	mahmur (bakışlı) göz.
dîde-i siyah	kara göz. (bkz: çeşm-i siyah). 2. gözcü, 3. gözbebeği. 4. gözucu.
-dîde	(f.s.c. dîde-gân) görmüş; görülmüş.
Lûtuf-dîde	lütuf görmüş.
Zarar-dî-de	zarar görmüş.
dîde-bân	(f.b.i.) 1. gözcü, gözleyici, bekçi, kolcu, nöbetçi. 2. [evvelce] gümrük kolcusu.
dîde-bân-ân	(f.b.i.) dîde-bân'ın c.) 1. gözcüler, gözleyiciler, bekçiler, kolcular, nöbetçiler. 2. [evvelce] gümrük kolcuları.
dîdebân-ân-ı âlem	yedi gezegen, meç. gezegenler.
dîdebân-ân-ı çihârüm	Güneş, (bkz: Aftâb, Hûrşid, Mihr, Şems).
dîde-bân-ı felek	astr. Zühal (Satürn) gezegeni.
dîde-be-râh	(f.b.s.) "gözü yolda" bekleyen.
dîde-bî-dâr	(f.b.s.) gözüne uyku girmeyen.
dîde-dâr	(f.b.s.) gözetici, gözcü, (bkz: dîde-bân)."
dîde-fürûz	(f.b.s.) göz aydınlatan.
dîde-gâh	(f.b.i.) gözcünün bulunduğu yer.
-dîde-gân	(f.s. -dîde'nin c.) görmüşler.
Lûtuf-dîde-gân	lütuf görmüşler.

dîdeler-rûşen	(f.t.b.s.) bir kimsenin sevincini, mutluluğunu anlatmak için " gözünüz aydın olsun!" anlamına iyi bir dilek.
dîde-nümâ	(f.b.s.) göz gibi, göze benzeyen.
dîde-pûş	(f.b.s.) "gözü kapayan" rüşvet.
dîde-rübâ	(f.b.s.) göz alıcı.
dîde-ver	(f.b.s.) iyi gören, işten anlar.
dîg	(f.i.) çömlek, toprak tencere.
dîg-i cûşân	taşmış, taşkın, taşan tencere.
dîg-i sevda	aşk tenceresi, muhabbet kazanı.
diğer, dîger	(f.s.) diğer, başka, öteki.
dîger, bâr	(f.b.zf.) başka defa, başka zaman.
dîger-bin	(f.b.s.) başkalarının iyiliği için fedakârlıkta bulunan, başkaları için yaşayan kimse.
dîger-gûn	(f.b.s.) 1. bozuk, değişmiş, başkalaşmış. 2. meç. ölmüş.
dîger-kâm	(f.b.s.) başkalarını düşünen, fr. altruiste. [bkz: dîger-bîn).
dîger-rûz	(f.b.s.) başka gün.
dih	(f.i.c. dihât) 1. köy, karye, (bkz: dîh). 2. g. s. tek renkli kenarları gümüş veya altın motifli ipek kumaş.
-dih	(f.s.) veren, verici.
Ârâm-dih	rahatlık veren.
Haclet-dih	utanç verici, utandırıcı.
dîh	(f.i.) köy, karye.
dihân ,*j	(a.i.) 1. kırmızı sahtiyan. 2. (dühn'ün c.) sürünülecek yağlar.
dihât oUj	(f.i. dîh'in c.) köyler.
dih-çe	(f.i.) 1. küçük köy. 2. köylü, çiftçi.
dih-dâr	(f.b.i.) köy ağası, (bkz: dihhudâ).
dih-gân	(f-b.i.) köylü; ekinci, (bkz: dihkan).
dih-hüdâ	(f.b.i.) köy ağası, köy kâhyası, (bkz. dih-dâr).
dihî	(f.s.) köye mensup, köylü.
dîhîm	(f.i.) taç. (bkz: dahîm, dâhim, efser, ikîîl).
Dihistân	(f.h.i.) Esterâbâd denilen kasaba.
di his	(f.i.) verme, veriş, bağışlama. (bkz. ihsan, atiyye).
dihkan	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. çiftçi, köylü. 2. köy ağası, [aslı Farsça "dih-gân" dır].
dihkanî	("ka" uzun okunur, f.i.) rençberlik, çiftçilik; köylülük.
dihlîz	(a.i.). (bkz. dehlîz).
dîk	(a.i.c. diyeke, edyâk) horoz.
dîk-i ebyâz	Cennet'te bir kuş.
dîk-ül-arş	"sidret-ül-müntehâ" da bulunan ve bağımsıyla Cennet'teki meleklere namaz zamanını bildirecek olan tavus şeklinde bir melek.
dîk	(a.i.) dar olma, darlık.
dîk-ı nefes	nefes darlığı, tıknefes.
dikak	("ka" uzun okunur, a.i. dakik'in c.) incelenmiş, ufalmışlar.
dîk-efrak	(a.b.i.) çatal ibikli horoz.
dikkat	(a.i.) dakiklik, incelik, doğruluk, ehemmiyet verme, ince eleme, ince arama.
dikkat-i nazar	bakış inceliği.
dil	(f.i.) 1. gönül, yürek, kalb.
dil-i âvâre	serseri gönül.

dil-i bî-karâr	kararsız gönül.
dil-i bî-mâr	hasta gönül.
dil-i dîvâne	deli gönül.
dil-i inhâr	ırmakların gönlü.
dil-i hâk	toprağın aln, mezar.
dil-i mecruh	yaralı gönül.
dil-i nâlân	inleyen gönül, dertli gönül.
dil-i nâ-mihribân	merhametsiz yürek.
dil-i nâ-şâd	kederli, gamlı gönül.
dil-i pak	temiz gönül.
dil-i pare pare	parça parça, paramparça olmuş gönül.
dil-i pür-âteş	ateşli gönül.
dil-i sâd-pâre	yüz parça, paramparça olmuş gönül.
dil-i sengîn	taş yürekli.
dil-i sevdâ-nihâd	sevdalı gönül.
dil-i sevdâ-nişân	sevdalı gönül.
dil-i sûzân	yanık, ateşli gönül.
dil-i şeydâ	deli gönül.
dil-i vîrân	yıkık, harap gönül.
dil-i yek-vücûd	tek parçadan yapılı gönül.
dil-i zar, dil-i nizâr	kederli gönül, zavallı gönül.
dil-i zinde	diri ve uyanık gönül.
dil ü can	gönül ve ruh.
dil-i zar	zavallı gönül. 2. orta, yan.
dil-i derya	denizin ortası.
dil-i şeb	gece yansı.
dîl	(f.i.) 1. nokta. 2. gönül, kalb. 3. mandıra, ağıl.
dil-âgâh	(f.b.s.) gönül anlar; kalbi uyanık; bilgin, akıllı.
dil-ârâ, dil-ârûm	(f.b.s.) 1. gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, gönlü dinlendiren. 2. i. kadın adı. 3. muz. bugün elde örneği olmayan eski Türk mürekkep makamlanndan biridir.
dil-âsâ	(f.b.s.) gönlü rahatlandıran, avutan.
dil-âsûde	(f.b.s.) gönlü rahat.
dil-âşûb	(f.bs.s.) 1. gönüle sıkıntı veren, yüreği sıkan. 2. gönülü karıştıran, kalbi meftun eden [güzel].
dil-âşüfte	(f.b.s.) gönülden vurgun olan, meftun olan.
dil-âver	(f.b.s.c. dilâverân) 1. yiğit, yürekli. 2. i. erkek adı.
dil-âverân	(f.b.s. dil-âver'in c.) yiğitler, yürekliler.
dil-âvîz	(f.b.s.) 1. gönüle asılan, gönül çeken, cazip, güzel. 2. i. muz. Abdül-bâki Dede'nin terkibettiği 7 makamdan biri.
dil-âzâd	(f.b.s.) gönlü bir şeyle ilgili olmayan, gönlü rahat.
dil-âzâr	(f.b.s.) gönül inciten, hatır kıran, kalp kıran, merhametsiz.
dil-âzürde	(f.b.s.) gönlü incinmiş, kalbi kırık.
dil-bâz	(f.b.s.) gönül eğlendiren; güzel söz söyleyen, göze hoş görünen.
dil-bend	(f.b.s.) gönül bağlayan.
dil-ber	(f.b.s.c. dil-berân) 1. gönlü alıp götüren, güzel. 2. i. kız adı.
dil-berân	(f.b.s. dilber'in c.) dilberler, güzeller.
bil-berâne	(f.zf.) dilbere, güzele, sevgiliye yakışır surette.
dil-berî	(f.b.i.) dilberlik, güzellik.

dil-beste	(f.b.s.) gönül bağlamış, âşık. (bkz: dil-dâde).
dil-cû[y]	(f.b.s.) gönül arayan, gönül çeken.
dil-çâlâk	(f.b.s.) heyecanlı.
dil-dâde	(f.b.s.) 1. gönül vermiş, âşık. (bkz: dil-beste). 2. erkeklerin başlarına sardıkları renkli mendil.
dil-dâr	(f.b.s.) 1. birinin gönlünü almış, sevgili. 2. i. muz. Abdülbâki Dede'nin terkibettiği 7 makamdan biri.
dildil	(f.i.) inilti, sıkıntı, ıstırap.
dildil-künân	(f.b.i.c.) 1. inleyenler, inleyiciler. 2. ıztırap çekenler.
dil-dûz	(f.b.s.) gönül delen, kalbe batan.
dil-düzd	(f.b.s.) gönül çalan.
dile	(f.s. ve i.) 1. gönül sahibi. 2. gönül. (bkz: dil).
dil-efgâr, dil-figâr	(f.b.s.) gönlü yaralı olan, âşık. (bkz: mecrûh-ül-fuâd).
dil-efrûz	(f.b.s.) gönül aydınlatan, (bkz: dil-fürûz).
dil-efzâ	(f.b.s.) iç açıcı.
dil-ferâh	(f.b.s.) gönlü geniş, sevinçli.
dil-figâr	(f.b.s.) gönlü yaralı, âşık.
dil-firîb	(f.b.s.) gönül aldatan, cazibeli, alımlı.
dil-fürûz	(f.b.s.) !. gönüle ferahlık veren, sevindiren, (bkz: dil-efrûz). 2. muz. adı 1909 da yayımlanmış anonim bir güfte dergisinde geçen makam.
dil-germ	(f.b.s.) gönlü kızmış, öfkelenmiş.
dil-gîr	(f.b.s.) gönül tutan, kalbe sıkıntı veren; gücenik, kırgın.
dil-güdâz	(f.b.s.) yürek eriten, gönüle eziyet veren.
dil-güşâ	(f.b.s.) 1. gönül açan, iç a-çan, kalbe ferahlık veren. 2. i. muz. Arif Meh-med Ağa'nın terkibettiği bir mürekkep makamdır, [elde bu makama ait hiç bir örnek yoktur].
dil-güşâde	(f.b.s.) gönlü ferah, yüreği rahat.
dil-güşte	(f.b.s.) gönlü ölmüş, yüreği ölü.
dil-hâh	(f.b.s.) gönül isteği, gönül dileği.
dil-harâb	(f.a.b.s.) gönlü yıkılmış, kırılmış.
dil-hâste	(f.b.i.). (bkz. dil-hâh).
dil-haste	(f.b.s.) gönlü hasta, hasta gönüllü.
dil-hırâş	(f.b.s.) yürek parçalayan, tırmalayan, (bkz: cân-hırâş).
dil-hûn	(f.b.s.) içi kan ağlayan.
dil-hurrem	(f.b.i.) gönlü şen, yüreği sevinçli.
dil-hûş	(f-b.s.) gönlü hoş, yüreği rahat.
dilîr	(f.s.c. dilîrân) yürekli, cesur, yiğit.
dilîrân	(f.s. dilîr'in c.) yürekliler, cesurlar, yiğitler.
dilîrân-ı nîzedâr	mızraklı yiğitler.
dilîr-âne	(f.zf.) yiğitcesine, mertce-sine.
dilîrî	(f.i.) yiğitlik, mertlik, yüreklilik.
dil-keş	(f.b.s.) 1. gönül çekici. 2. muz. adı 1500'de yazılmış manzum bir edvarda terkipler arasında geçen makam.
dilkeş-hâverân	(f.b.i.) muz. tahminen beş asırlık veya daha eski bir mürekkep makamdır. Bu makam, hüseynî makamına ırak makamının dizisinden bir parçanın (meselâ makamın pest dörtlüsünün) eklenmesinden mürekkeptir. Bu dörtlü (segah dörtlüsünün ırak perdesindeki şeddi) ile ırak perdesinde durur. Güçlü - birinci derecede hü-seynî'nin güçlüsü olan- hüseynî ve ikinci

derecede -hüseynî'nin durağı olan- dügâh'dır (bu perde aynı zamanda ırak makamının da güç-lüsüdür.). Donanımı si için koma bemolü ve fa için bakıyye diyezi konulur. Dilkeş-hâverân'm terkibindeki her iki makamın da donanımı aynı olduğundan, nota içinde bir değişikliğe hacet kalmaz (tabîî geçkiler hâriç olmak üzere.).

dil-keşîde (f.b.i.) muz. A. A. Konuk'un terkîbettiği bir mürekkep makamdır. Bu makam, muhayyer makamına ferahfeza terkibinin ilâvesinden müteşekkildir. Umumiyetle inicidir. Makam ferahfeza ile onun gibi yegâh perdesinde durur. Güçlüler, birinci derecede muhayyer'in durağı ve ferahfezâ'nın ikinci güçlüsü olan dügâh, ikinci derecede muhayyer'in güçlüsü olan hüseynî, üçüncü derecede de ferahfezâ'nın güçlüsü olan acem-aşîrân'dır. Bu güçlüler bir sekizli tiz ve peşte de şâmil olup, her birinin makamın terkibindeki diziler içinde vazîfe aldığı unutulmamalıdır. Donanıma muhayyer gibi si için koma bemolü ve fa için bakıyye diyezi konulur; ferahfezâ'ya geçilince bu iki arıza bekar yapılarak, si için küçük mücenneb bemolü ve do için bakıyye diyezi ilâve olunur.

dil-kûb (f.b.s.) gönlü zedeleyen, vuran.

dil-küşte (f.b.s.) gönlü ölmüş, her şeyden elini eteğini çekmiş.

dil-nıürde (f.b.s.) kalbi, gönlü ölmüş, duygusuz.

dil-nişîn (f.b.s.) 1. gönülde yer tutan, hoş lâtif. 2. i. muz. tahminen iki asırlık bir mürekkep makamdır.

dil-nüvâz (f.b.s.) gönül okşayan, [aslı "dil-nevâz" dır].

dil-nüvâzâne (f.b.i.) gönül okşar-casına, gönül okşayana yaraşır yolda.

dil-pesend, dil-pezîr (f. b.s.) gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.

dil-rîş (f.b.s.) yüreği yaralı, dertli.

Dervîş-i dil-rîş gönlü yaralı derviş.

dil-rübâ (f.b.s.) 1. gönül kapan, gönül alan. 2. i. muz. tahminen iki asırlık bir makamdır. Elimizde hiçbir besteli numunesi yoktur.

dil-rübûde (f.b.s.) gönlünü kaptırmış, âşık. (bkz: dil-zede).

dil-sâz (f.b.s.) gönül yapan.

dil-sîr (f.b.s.) gözü gönlü tok.

dil-sitân (f.b.s.) gönül alan ve zapteden güzel, kendine meftun eden.

dil-siyâh (f.b.s.) gönlü kara.

dil-sûhte (f.b.s.) yüreği yanık, kederli, (bkz: dil-teng).

dil-sûz (f.b.s.) 1. gönül yakan, yürek yakıcı. 2. i. muz. tahminen altı asırlık bir mürekkep makamdır. Elimizde hiçbir besteli numunesi yoktur.

dil-şâd i (f.b.s.) gönlü hoş, sevinmiş.

dil-şikâf (f.b.s.) yürek delen, çok acıklı, dokunaklı.

dil-şikâr (f.b.s.) gönül avlayan.

dil-şiken (f.b.s.) gönül kinci.

dil-şikeste (f.b.s.) gönlü kırık, kınk gönüllü, hüzünlü.

dil-şüde (f.b.s.) gönlü gitmiş, âşık, vurgun.

dil-şüküfte (f.b.s.) gönlü açılmış.

dil-teng (f.b.s.) yüreği dar, kederli, sıkıntılı, (bkz. dil-sûhte).

dil-tengî	(f.b.i.) iç sıkıntısı, gönül darlığı.
dil-teşne	(f.b.s.) gönlü susamış, pek istekli.
dil-zede	(f.b.s.) vurgun, âşık. (bkz: dil-rübûde).
dil-zinde	(f.b.s.) gönlü ditilmiş, canlanmış, bilgin.
dîm	(f.i.) yanak, çehre, yüz.
dimâ	(a.i. dem'in c.) kanlar.
Sefk-i dinin'	kan dökücülük.
dimağ	(a.i.c. edmiga) 1. beyin, (bkz: mağz). 2. akıl, şuur. (bkz: huş).
dimağ-çe	(a.f.b.i.) anat. beyincik.
dimâgî, dimâgiyye	(a.s.) 1. dimağa mensup, dimağ ile ilgili. 2. zihnî, fikrî.
dimâr	(a.i.) helak, mahv.
dimen ı	(a.i. dimne'nin c.) süprüntülükler.
Dimişk	(a.h.i.) Şam.
Dimişki	(a.s.) 1. Şam'la ilgili, Şam'a ait. (bkz: Şâmî). 2. i. güzel sanatlarda kullanılan ve Şam'da yapılan bir çeşit kâğıt, [tezhip, hat, minyatür v.b.].
Dimne	(h.i.) çakal adı. ["Kelîle ve Dimne"] kuşlar ve diğer hayvanlar hakkında Hintçe yazılmış bir hikâye kitabı olup, îran'lı Hüseyin Vaiz tarafından "Envâr-ı Süheylî" adıyla Farsçaya, daha sonra "Hümâyunnâme" adıyla Osmanlıcaya tercüme olunmuştur.
dimne	(a.i.c. dimen) süprüntülük.
dîn	(a.i.c. edyân) Allah'a inanma ve bağlanma.
dîn	(f.i.) 1. her Güneş ayının 24 üncü günü. 2. kalemi muhafazaya me'mur sayılan melek.
dînâr	(a.i.c. denânîr) 1. eski zamanın çeyrek lirası değerinde bulunan bir nevî altın parası. 2. bir Fransız frangına denk olan sırp parası.
dîn-dâr	(a.f.b.s.) Allah'a inanmış ve bağlanmış olan kimse.
dîn-dârâne	(a.f.zf.) Allah'a inanmış ve bağlanmış olan kimseye mahsus veya yakışacak şekilde.
dîn-dârî	(a.f.b.i.) dindarlık.
dînen	(a.fz.) dince, din bakımından.
dîn-fürûş	(a.f.b.s.) iki yüzlü. (bkz. mürâî).
dînî, dîniyye	(a.s.) dinle ilgili olan.
Ulûm-i dîniyye	(din bilgileri) din dersleri.
Akaid-i dîniyye	(din inanışları) din dersleri.
dîn-penâh	(a.f.b.s.) dîni koruyan; dîne destek olan.
Pâdişâh-ı dîn-penâh	dîni koruyan, dîne destek olan pâdişâh.
dîn-perver	(a.f.b.s.) dîne hizmet ve yardım eden, dîni arkalayan.
dîn-şiken	(a.f.b.s.) dîni kıran, dîne karşı koyan.
dîn-şikenâne	(a.f.zf.) dîni kıracak, dîne zarar verecek surette.
Akvâl-i dîn--şikenâne	dîne zararlı olacak şekilde sözler.
dîr	(f.zf.) 1. geç, çoktan, uzun müddet.
dîr ü dırâz	uzun uzadıya.
dîr ü zud	geç ve çabuk. 2. s. uzak. (bkz: dür). 3. eski.
dirahş	(f.i.) nur, ziya, ışık, parıltı.
dirahşân	(f.s.) parlak, parlayan.
Mîr-i dirahşân	parlak, parlayan Güneş. [aslı "durahşân" dır].

dirahşânî	(f.i.) parlaklık, parıl-dayıcılık. [aslı "durahşânî" dir]. (bkz: durahşân).
dirahşende	(f.s.) ışıldayan, parıldayan, ışıklı, nurlu.
dirahşendegî	(f.i.) ; parlaklık.
diraht	(f.i.) ağaç. (bkz: seçer).
diraht-i Meryem	Meryem'in altında oturduğu ağaç.
diraht-i meyve-dâr	yemiş veren, yemişli ağaç.
diraht-ı Vakvak	üzerinde meyve yerine insan başı gösterilen mitolojik ağaç.
dirahtân	(f.i. diraht'ın c.) ağaçlar.
dirahtistân	(f.i.) ağaçlık yer.
dîrân	(a-i- dâr'ın c.) evler, (bkz. diyer).
dirayet	(a.i.) zekâ, bilgi, kavrayış.
dirâyet-kâr	(a.f.b.s.) dirayetli, bilgili, kavrayışlı.
dirâyet-kârâne	(a.f.zf.) dirâyet-lilikle, dirâyetkâr olana yakışır yolda, (bkz: dirâyet-mendâne).
dirayetli	(a.t.b.s.) zekî, bilgili, kavrayışlı.
dirâyet-mend	(a.f.b.s.) dirayetli, zekî, bilgili, kavrayışlı.
dirâyet-mendâne	(a.f.zf.) dirayetli bir şekilde, (bkz: dirâyet-kârâne).
dîr-bâz	(f.b.s. ve zf.) uzun, uzun müddet.
direfş	(f.i.) bayrak, sancak.
direfş-i Gâvyânî	(Gâve'nin bayrağı) [Dah-hâk'ın zulmüne karşı isyan eden ve Gâve isminde bir demircinin kendi meşin önlüğünü yırtarak yaptığı bayrak].
direfşân	(f.s.) ışıldayan, parıldayan.
Dürr-i direfşân	1. parlayan inci. 2. diş.
direm-güzîn	(f.b.i.) sarraf.
direm	(f.i.) 1. akça, para. 2. dirhem. 3. gümüş para.
direm-hırîde	(f.b.s.) para ile alınmış.
direm-serâ	(f.b.i.) darphâne, para basılan yer.
direng	(f.i.) bekleme; gecikme; tutma; istirahat, (bkz: aram).
direv	(f.i.) ekin biçme, hasat.
direv-ger	(f.b.s.) ekin biçen, orakçı.
dirhem	(a.i.c. derâhim) 1. eski okkanın dörtyüzde biri. 2. gümüş para.
dirhem-i ceyyid	bozuk, karışık olmayan dirhem [gümüş para].
dirhem-i hâlis	saf gümüşten ibaret olup, başka bir mâden ile karışık olmayan dirhem.
dirhem-i mağşuş	başka mâdenlerden oluşmuş, karışık dirhem.
dirhem-i örfî	onaln kırattan ibaret dirhem.
dirhem-i rayiç	gerek ceyyid ve gerek züyuf olsun, halk arasında alınıp verilen dirhem.
dirhem-i şer'î	ondört kırattan ibaret dirhem, [zekâtta , mehirde, diyette, nisâb-ı sirkatte muteber olan da bu dirhemdir].
dirhem-i züyûf	bakır veya başka mâdenlerle karıştırılmış gümüş sikke.
dirhem ü dinar	gümüş ve altın para. 3. şerîata göre, orta boyda olan, 70 tane arpanın ağırlığı.
dirîg	(f.i.) 1. esirgeme. 2. e. eyvah, ah, aman, yazık. 3. men'etme, önleme.
dirîga	("ga" uzun okunur, f.zf.) yazık, eyvahlar olsun!
dîrîn, dîrîne	eski kadîm.
Âyîn-i dîrîn	eski töre.

Bende-i dîrîne	eski kul.
dîrûz	(f.i.) dün.
disâm	(a.i.) 1. şişe kapağı, mantar gibi şeyler. 2. anat. kapak, kapacık.
-disâr	(a.s.) eklendiği kelimeye çokluk, bolluk mânâsını verir.
Merhamet-disâr	çok merhametli.
disâr	(a.i.c. düşür) 1. üste giyilen kaftan, elbise. 2. yatak çarşafı.
dîse	(f.i.) şahıs, kişi.
dî-şeb	(f.i.) 1. dev. 2. şeytan. 3. cin.
dîv-i âhenîn-beden	demir gövdeli dev.
dîvân	(dîv'in c.) devler.
dîvân ö	(a.i.c. devâvîn) 1. büyük meclis.
dîvân-ı ahkânı-ı adliyye	(a.b.i.) huk. kanunlara ve nizâmnâmelere göre bakılacak dâvâlan görmek üzere 1284 târihinde kurulan ilk nizamiye mahkemesi, *yargıtay.
dîvân-ı âm	halkın katıldığı meclis.
dîvân-ı âlî	yüce divan.
dîvân-ı deâvî nezâreti	çavuşbaşıhğın kaldırıldığı hicrî 1252 (1836) yılında bunun yerine ihdas olunan dâire. [1287 (1870) de adliye nezâretinin teşekkülü üzerine lağvolunmuştur].
dîvân-ı harb	(a.b.i) huk. harp dîvânı, askerî mahkeme, [dîvân-ı harpler 21 Şevval 1286 tarihli eski Askerî Ceza Kanûnu'nun 48 inci maddesine göre beş askerden teşkil edilirdi].
dîvân-ı harb-i örfî	sıkıyönetim mahkemesi.
dîvân-ı hâss	pâdişâhın başkanlık ettiği meclis.
dîvân-ı haysiyyet	onur *kurulu.
dîvân-ı hümâyun	(a.f.i.) halkın dâva ve şikâyetlerinin dinlenip hallolun-duğu, devlet işlerinin görüldüğü pâdişâh huzuru, [bu mecliste, sadrâzam, şeyhülislâm, kazaskerler, defterdarlar ve şâir büyük devlet ricali bulunurdu].
dîvân-ı riyaset	başkanlık kurulu.
dîvân-ı temyîz-i askerî	Askerî Yargıtay.
dîvân-ı ilâhî	âhiretteki hesap günü. 2. bir şâirin şiirlerini kafiyelerine göre alfabe sırasıyla içine alan mecmua.
dîvân-ı Fuzûlî	Fuzûlî'nin dîvânı.
dîvân-ı Hakanı	Hâkanî'nin dîvânı.
dîvân-ı kebîr	(büyük dîvan) Mevlânâ Celâ-leddin Rûmî'nin bütün gazellerini ve rubailerini bir arada toplayan Farsça eseri, (bkz: Şems-ül--Hakayık).
dîvân-çe	(a.f.b.i.) küçük şiir mecmuası.
dîvâne	(f.s.) deli; budala, alık.
dîvân efendisi	(a.t.b.i.) eskiden taşrada me'mur olan vezîr veya âmirlerin mektupçuluk vazifesini gördürmek üzere kullandıkları me'mur. (bkz: dîvân kâtibi).
dîvâne-gî	(f.b.i.) divanelik, delilik.
dîvâne-res	(f.b.s.) delicesine hareket eden.
dîvâne-rev	(f.b.s.) delicesine hareket eden, çılgın.
dîvâne- hâne	(a.f.b.i.) geniş sofa salon.

dîvân-ı muhasebat	Sayıştay, devletçe sarfolunan paraların hesabını kontrol, murakabe altında bulunduran yüksek kurul, muhasebat dîvânı.
dîvân kâtibi	(a.t.b.i.). (bkz. dîvân efendisi).
dîvânî, dîvâniyye	(a.s.) dîvâna ait, dîvanla ilgili.
Hatt-ı dîvânî	dîvandan çıkan yazıların yazıldığı bir çeşit yazı.
Menâsib-i dîvâniyye	dîvan kalemin deki me'murluklar.
Dîvânü Lûgat-it-Türk	(a. b.i.) . (bkz. Mahmûd [Kâşgarlı-J).
dîvâr	(f.i.) duvar.
dîvâr-ger	(f.b.i.) duvarcı.
dîv-âsâ	(f.b.s.) dev gibi, iri yan.
dîv-bâd	(f.b.i.) 1. şiddetli rüzgâr, kasırga. 2 . delilik, cinnet.
dîv-beçe	(f.i.) dev yavrusu.
dîv-bend	(f.h.i.) Tehmûres'in lâkabı.
dîv-câme	(f.b.i.) [eskiden] savaşlarda giyilen arslan ve kaplan pöstekisi.
dîv-çe	(f.b.i.) 1. ağaç kurdu, güve. 2. zool. sülük. 3. bot. kadın tuzluğu denilen nebat (bitki). 4. arka kaşağısı.
dîve	(f.i.) ipekböceği.
dîvek	(f.i.) ağaç kurdu, güve. (bkz: dîv-çe1) .
dîver	(f.i.) ev sahibi.
dîv-gîr	(f.b.s.) cin tutmuş, cin çarpmış; cinci.
dîvî	(f.s.) deve ait, devle ilgili.
dîv-lâh	(f.b.i.). (bkz: mecenne).
dîv-sâz	(f.b.s.) 1. dev gibi. 2. kötü, korkunç tabiatlı.
diyanet	(a.i.) 1. din. 2. dindarlık, din duygusu.
diyânet-kâr	(a.f.b.s.) dindarlıkta gayretli olan.
diyânî	(a.s.) diyanetle ilgili.
diyar	(a.i. dâr'ın c.) l. memleket, ülke.
diyar- ahar	başka memleket.
diyar-ı gurbet	gurbet ili.
diyar-ı küfr	islâm ülkelerinden gayri yerler.
diyar-ı Rûm	Osmanlı ülkesi, Anadolu.
diyar-ı tahassür	özlem diyarı, özlenen ülke. 2. yabancı haneler, evler.
diyât	(a.i. diyet'in c.) diyetler.
diyeke	(a.i. dîk'in c.) horozlar, (bkz: edyâk).
diyer	(a.i. dâr'ın c.) evler, (bkz: dîrân).
diyet	(a.i.c. diyât) kan bahası.
diyet-i kâmile	huk. katledilen şahsın nefsine bedel caniden veya ailesinden alınan tam diyet olup mikdân maktule göre değişir.
diyet-i mugailâza	huk. şibhi amd suretiyle vuku bulan bir katilden dolayı verilmesi gereken bir diyettir ki dört neviden yirmi beşer adet olmak üzere yüz devedir, [bu neviler bint-i mehad, bint-i lebun, hıkka ve cezea denilen develerdir].
dîz, dîze	(f.i.) renk. (bkz: levn).
diz	(f.i.) kale, sur.
diz-dâr	(f.b.i.) kale muhafızı.
dolâb	(a.i.c. devâlîb) 1. içine eşya ve şâire konulan raflı veya rafsız göz. 2. hîle, dek, dubara. 3. kuyudan su çıkarmaya yarayan ağaçtan veya demirden yapılmış çark. 4. s. devreden, dönen. 5. bedestenin içindeki küçük dükkânlar. [Farsçası "dûlâb"dır].

dost	(f.i.c. dostân) 1. sevişen kimse; sevilen kimse. 2. nikâhsız kan veya koca, metres. 3. tas. hakîkî sevgili, Tann.
dostân	(f.i. dost'un c.) dostlar.
dost-âne	(f.zf.) dostlukla, dostça.
dost-dâr	(f.b.s.) dost tutan, sevgilisi olan.
dost-gâhî	(f.b.i.) muz. elde hiç bir numunesi bulunmayan, asırlardan beri terkedilmiş bir Türk müziği makamıdır.
dostî	(f.i.) dostluk.
dost-kâm	(f.b.s.) dost meramlı, meramı dostun meramına uygun olan.
dost-kân	(f.b.s.) 1. (bkz: dost-kâm). 2. büyük kadeh.
dost-kânî	(f.b.i.) 1 . arkadaş veya sevgililerle içilen şarap. 2. bir toplantıda bulunanlara şarap ikram etme. 3. büyük kadeh.
dû'	(a.i.). (bkz. zû').
dua'	(a.i.c. ed'iye) 1. Allah'a yalvarma, niyaz. 2. birini çağırma, bir yere gönderme.
duâ-yı hayr	hayırlı dua.
duâ-yı müstecâb	kabul edilen dua.
duâ-gû	(a.f.b.s.) dua eden, duacı.
duâ-gûyî	(a.f.b.i.) duâcılık, dua edicilik.
duâ-hân	(a.f.b.s.) dua okuyan, dua okuyucu.
duâ-hânî	(a.f.b.i.) dua okuyuculuk.
duât	(a.s. dâî'nin c.) 1. dua edenler. 2. davet edenler.
ducret	(a.i.) iç sıkıntısı, yürek darlığı. (bkz: zucret).
ducret-ver	(a.f.b.s.) sıkıntılı, (bkz: zucret-ver).
duçar	(f.s.) tutulmuş, uğramış, yakalanmış. (bkz: giriftar).
dûçâr-ı hayret ü ıztırâb	sıkıntı ve şaşkınlığa uğrama.
dûd	(a.i.c. dîdân) kurt, böcek, (bkz: dûde).
dûd-i ciğer	yürekten kopan ah, inilti.
dûd-i çerağ	lâmba isi.
dûd-i dil	yürekten çıkan ah.
dûd-i dimağ	kibir, gurur, büyüklük.
dûd-i hadîs	zool. krizalit, fr. chrysalide.
dûd-i ham	yaş odunun yanmasından çıkan yoğun duman.
dûd-i harîr	zool. ipekböceği.
dûd-i ibrişim	zool. (bkz: dûd-i harîr).
dûd-i mükeyyes	zool. keseli kurt, fr.systicerque.
dûd-i müsellâh	zool. sığır şeridi.
dûd-i müstakim	zool. sivri kuyruk.
dûd-i remel	zool. kumda yaşayan ve balık avlamak için oltaya takılan kurt.
dûd-i sabbaga	zool. kırmızı renk elde edilen böcek, kırmızı kurt.
dûd-i şa'rî	zool. trişin.
dûd-i şeridi	zool. tenya.
dûd-i üstüvânî	zool. yuvarlak solucan.
dûd-i vâhid	zool. mîde ve bağırsaklarda olan uzun solucan, domuz şeridi.
dûd-ül-kebed	zool. çok zaman koyunların karaciğerinde yaprak şeklinde bulunan bir kurt, kelebek.
dûd-ül-kilye	zool. çok zaman köpek ve kurt böbreğinde bulunan bir solucan.
dûd-ül-Medîne	zool. iplik gibi ince uzun bir kurt.

dûd	(f.i.) 1. duman, tütün.
dûd-i dil-i pür-âteş	ateşli gönlün dumanı. 2. gam, keder, tasa.
dûd-i âh	ilenç, beddua.
dûd-âlûd	(f.b.s.) dumanlı.
dûde	(a.i.) kurtçağız, küçük solucan, böcek, (bkz. dûd).
dûde	(f.i.) 1. soysop, kabîle, ocak. (bkz: dûd-hâne, dûd-mân). 2. mürekkep yapılan çıra isi.
dûd-efgen	(f.b.i.) sihirbazların üzerlik, günlük ve ödağacı yakarak cin davet eden kısmı.
dûd-endûd	(f.b.s.) "is sıvayıcı" kara calici, iftiracı.
dûd-gâh, dûd-geh	(f.b.i.) duman yeri, ocak, baca.
dûd-hâne	(f.b.i.) hanedan, kabîle, silsile, soysop. (bkz. duman).
dûd-hâr	(f.b.i.) 1. külhancı. 2. aşçı. 3. tömbeki içen kimse. 4. kelebek.
dûdî, dûdiyye	(a.s.) kurda, böceğe ait, onlarla ilgili.
Dûdmân	(f.i.) soysop; kabîle, ocak. (bkz: dûde, dûd-hâne).
dûd-mân-ı Bektâşiyye	1) Bektaşi ocağı; 2) Yeniçeri ocağı.
dûd-mân-ı Osmânî	Osmanlı hanedanı.
dufayda	(a.i.) zool. iribaş, fr. tetard.
dûg	(f.i.) ayran.
dugd	(f.i.) gelin, (bkz: arûs).
duh	(f.i.) 1. kız. (bkz: duht, duhter). 2. hasır otu, hasır sazı. 3. havâi fişek.
dûh	(f.s.) 1. otsuz, çıplak arazî, yer. 2. yapraksız ve meyvasız ağaç. 3. tüysüz, çıplak baş ve yüz. 4. bot. hasırotu.
duhâ	(a.i.) kaba kuşluk vakti, (bkz: dahve).
Salât-ı duhâ	sabah namazı. Sûre-i
duhâ	Kur'ân'ın 93 üncü sûresi. Mekke'de nazil olmuştur, 11 âyettir.
duhân	(a.i.) 1. tütün. 2. duman.
Sûre--i duhân	Kur'ân'ın 44 üncü sûresi. Mekke'de nazil olmuştur, 59 âyettir.
duhân-ı âteş	ateş dumanı.
duhân aşam	(f.b.s.) "duman yutan" tütün içen.
duhân-furûş	(f-b.s.) tütün satan.
duhânî	(a.s.) kim. dumanlı, fr. fumant.
duhân-nûş	(f.b.s.) tütün içen.
duhne	(a.i.) 1. tek tane, tohum tanesi.cli. 2. darı.
duht	(f.i.) kız, kerime, (bkz: duh, duhter).
duht-i rez	(asma kızı) şarap.
dûhte	(f.s.) 1. iğne ile dikilmiş. 2. sağılmış.
duht-ender	(f.b.i.) 1. üveyi kız. 2. tar. kadın esirlerinin bir nev'i.
duhter	(f.i.) kız, kerîme, (bkz: duht, hâher).
duhter-i âftâb	(güneşin kızı) meç. şarap.
Duhter-i Hindu	(Hintli kız) AbdülhakHâmit Tarhan'ın dön perdelik piyesi (1875).
duhter-i hum	(küp kızı) meç. şarap.
duhter-i rez	(asma kızı) şarap.
duhter-i rüzgâr	dünyâ olayları.
duhterân	(f.i. duhter'in c.) kızlar, kız çocuklar.
duhtere	(f.i.) kızlık, bekârlık.
duhterî	(f.i.) kızlık, bekârlık.
duhûl	(a.i.) içeri girme, içine girme.

Tarihvemedeniyet.org

duhûl-i muzafferâne muzafferce giriş.
duhûl ü huruç içeri girip çıkma.
duhûliyye (a.i.) bir yere girmek için verilen ücret.
duhûr (a.i.) hakirlik, zelillik, aşağılık, zillet.
duhûr (a.i.) defetme, kovma, uzaklaştırma
duhye (a.i.) kuşluk vakti kesilen kurban.
dulû' (a-i- dıl'ın c.), (bkz: adla').
dumû' (a.i. dem'in c.) göz yaşlan.
dumûr (a.i.) hastalıktan âza kuruma. 2 . zayıflıktan hayvanın karnının içeri çökmesi.
dumur (a.i.) bir uzvun beslenememesinden dolayı kuruyup kalması, körelme.
dûn (a.i) 1. aşağı, aşağılık. 2. alçak, soysuz kimse. 3. altta, aşağıda.
Baht-ı dûn alçak talih.
Dünyâ-yi dûn aşağılık dünyâ.
dûn-ân (dûn'un c.) dûnlar, alçaklar, aşağılık kimseler.
dûn-perver (f-b.s.) kötü, alçak kimseleri koruyan, onlann ilerlemesine yardım eden.
dûr (f.s.) uzak. (bkz: dîr).
dûr-bîn 1) uzağı gören; 2) i. dürbün.
dür ü dırâz uzun uzadıya.
dûr (a.i. dâr'ın c.) 1. evler. 2. bölgeler.
dûrâ-dûr (f.zf.) uzak uzak, uzaktan zağa; uzun uzadıya.
durahşân (f.s.)- (bkz. dirahşân).
dûr-bâş (f.b.fı.) 1. "uzak ol!" mânâsına bir emir. 2. i. asa, değnek.
dûr-bâşân (f.b.i.) dûr-bâş! Diye bağıranlar, yasakçılar.
dûr-bîn (f.b.s.) 1. ilerisini, ileriyi, uzağı, geleceği gören. 2. i. dürbün.
dûr-bînâne (f.zf.) ilerisini, geleceği görerek.
dûr-bînî (f.b.i.) uzağı, ilerisini görürlük.
dûr-dest (f.b.s.) erişilmesi güç şey, uzak, uzun.
dûr-endîş (f.b.s.) ilerisini düşünen, tedbirli, akıllı.
dûr-endîşî (f.b.i.) ilerisini düşünme, tedbirli olma, akıllılık.
dûrî (f.i.) uzaklık.
dûr-nümâ (f.b.s.) uzağı gösteren.
dûr-nüvîs (f.b.s.) uzağı yazan, telgraf.
dûr-şenîd (f.b.s.) uzak işitir, telefon.
duru (a.i. dır'ın c.) [eskiden] savaşta giyilen zırhlar.
durûb (a.i. darb'ın c.) döğmeler, vurmalar, çarpmalar.
durûb-i emsal darbımeseller, atasözleri.
Durûb-ı Emsâl-i Osmaniyye Şinâsî'nin 1863 te basılmış Türk atasözleri ve deyimlerini içine alan bir eseri.
dûrû-dirâz (f.b.s.) çok uzun.
dussûkıyye (a.i.) Mısır'ın Dussuk kasabasında doğan ve orada ölen Ibrâhîm Dussûki tarafından kurulan bir tarikat.
dûst (f.i.). (bkz. dost).
düş (f.i.) 1. omuz. (bkz: ketf)dûş-i gayret (gayret, dayanma omuzu) katlanma, dayanma.
düş be düş omuz omuza.
düş ber düş omuz omuza. 2. dün gece. 3. rüya.

düş azmak	rüya görürken kirlenmek, (bkz: ihtilâm olmak).
dûşâb	(f.i.) üzüm ve hurma pekmezi; pekmez.
dûşîn, dûşîne	düngece ile ilgili, dün geceki.
dûşize	(f.i.c. dûşîze-gân) kız, kızoğlan kız, el değmemiş, (bkz. bakire).
dûşize-gân	(f.i. dûşîze'nin c.) kızoğlan kızlar.
dûşîze-gî	(f.b.i.) kızlık, kızoğlan kız olma hâli. (bkz: bekâret).
düz	(f.s.) dikici, diken.
Cüvâl-dûz	çuval dikmeye mahsus iğne, çuvaldız.
Zer-dûz	sırma dikici; sırmalı.
dûzah	(f.i.c. dûzâhiyân) cehennem, tamu, (bkz: dâr-üs-saîr, nîrân).
dûzahî	(f.s.) cehenneme mensup, ce-hennemî, zebânî.
dûzâhiyân	(f.i. dûzah'ın c.) azap melâikeleri, zebaniler.
dûzah-makarr	(f.a.b.s.) durağı cehennem olan, kâfir, (bkz: dûzah-mekân, dû-zah-nişîn).
dûzah-mekân	(f.a.b.s.) mekânı cehennem olan, kâfir, (bkz: dûzah-makarr, dûzah-nişîn).
dûzah-nişîn	(f.b.s.) oturduğu yer cehennem olan, kâfir, (bkz: dûzah-makarr, dûzah-mekân).
düzene	(f.i.) sivrisinek, an gibi şeylerin iğnesi.
dü	(f.s.) iki.
dü-âlem	iki dünyâ (dünyâ ve âhiret).
dü-âteş	sevgilinin iki dudağı.
dü-cihân	iki cihan (dünyâ ve âhiret).
dü-pâ	iki ayaklı.
dü-rû	iki yüzlü.
dü-âlem	(f.a.b.i.) iki dünyâ (= dünyâ ve âhiret).
dü-âteş	(f.b.i.) sevgilinin iki dudağı.
dü-bâlâ	(f.b.s.) iki kat.
dü-bâr, dü-bâre	(f.b.i.) iki kat etme, katmerleme.
dü-bârâ	I (i.) l- dubara, hîle, yalan, dolan, oyun. 2. tavla zarlarının ikisinde de iki noktalı tarafın üste gelmesi.
dübb	(a.i.) ayı. [müen. dübbe]. (bkz: hirs).
dübb-i asgar	astr. Küçükayı, semânın kuzey yarımküresinde bulunan meşhur yedili yıldız grubu olup kuyruğunda Kutup Yıldızı (de-mirkazık) bulunur, lat. Ursus nıinoris (= Küçükayı); fr. Petit Oıırs; ing. Little Bear, Little Dipper.
dübb-i ekber	astr. Büyükayı, semânın kuzey yarım küresinde bulunan meşhur yedili yıldız grubu, Yedigen, lât. Ursus majoris; fr. Grand Ours; ing. Great Bear, Big Dipper.
dübb-i şimalî	şimal ayısı.
Dübbe	(a.i.) 1. dişi ayı. 2. astr. Dübb-i ekber adlı yıldız kümesinin dörtgenindeki parlak iki yıldızdan biri, lât. alplıa Ursus majoris; fr., ing. Duphe. [yedili kümenin en parlak yıldızıdır].
dübbiyye	(a.i.c.) y.ool. ayıgiller.
dü-beyt	(f.a.b.s.) ed. iki beyitten ibaret olan rubâînin başka bir adı.
dübür, dübr	(a.i.) 1. kıç, makat. 2. bir işin sonu. 3. bir şeyin gerisi, arkası.
diicâ'	(a.i.) karanlık, (bkz: zulmet).
dücâc	(a.i.c. dücüc). (bkz: decâc, dicâc).

Tarihvemedeniyet.org

dücâce	(a.i.c. dücüc) 1. tavuk, (bkz: decâce, dicâce). 2. astr. kuğu burcu, semânın kuzey yarım küresinde Lyre burcunun yanında çok parlak bir kaç yıldızdan meydana gelen bir burç, lât. Cygnus; fr. Cygne.
dücâciyye	(a.i.) zool. tavukgiller.
dücce	(a.s.) çok karanlık.
dücce-i lücce	denizin engin karanlığı.
dücî	(a.i. dücye'nin c.) karanlıklar, (bkz: zulümât).
dü-cîhân	(f.b.i.) iki cihan (dünyâ ile âhiret). (bkz. dü-kevn).
dücne	(a.i.c. dücen, dücünât). karanlık, kapalı hava. (bkz. dücünne).
dücüc	(a.i. decâc, dicâc, dücâc'ın c.) tavuklar, tavuk, horoz ve piliç cinsleri.
dücünne	(a.i.c. dücünnât) 1. bulut, kat kat olma; karanlık. 2 . yağmur yağma.
dücür	(a.i.) bot. böğrülce.
dücye	(a.i.c. dücî) karanlık, (bkz: zulmet).
dü-dîde	(f.b.i.) iki göz.
dü-dil, dü-dile	(f.b.s.) iki gönüllü, iki tarafta sevgisi olan; münafik.
dü-dilî	(f.b.i.) tereddüt, kararsızlık.
düfûf	(a.i. deffin c.) tefler.
dügâh	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlanndandır. Bu makam, sabâ terkibine şeteraban makamından veya nev--eserin yegâh perdesindeki şeddinden birkaç sesin ilâvesinden mürekkeptir. Durak perdesi, -makama ismini vermiş olan- dügâhtır ki, sabânın durağı ve nev-eserin yegâhtaki şeddinin veya şetarabanın güçlüsüdür. Dügâh makamının güçlüsü, birinci derecede, sabânın güçlüsü olan çargâhtır, ikinci derecede bir güçlü tesbît etmek müşküldür. Donanıma -sabânın ki gibi- si için koma ve re için bakıyye bemolleri konur; sabânın la bakıyye bemolü ile şetarabanın si bakıyye bemolünden başka sol bakıyye diyezi nota içinde ilâve olunur.
dügâh-ı acem	muz. en az, beş altı asırlık bir mürekkep makam olup, elde bir numunesi yoktur.
dügâh-hicâz	muz. çok eski bir mürekkep makam olmakla beraber elde bir numunesi yoktur.
dügâh-ı kadîm	muz. en az iki asırlık bir mürekkep makam olup elde bir numunesi mevcut değildir.
dügâh-pûselik	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin birkaç asırlık ehemmiyetsiz mürekkep makamlarından biridir. Bu makam, dügâh terkibine bir buselik beşlisi ilâvesinden mürekkeptir; bu beşli ile dügâh perdesinde kalır. Güçlü, sabâ ve dügâhda olduğu gibi çârgâh'tır. Makam, dügâh gibi donanır ve değiştirilir; aynca da pûselik beşlisinin yedeni olan sol diyez konulur.
dü-gâne	(f.b.s.) 1. çift, ikiz, iki tane. 2. rekât namaz.
Salât-ı dü-gâne	iki rekât namaz.
dühât	(a.s. dâhî'nin c.) dehâ sahibi, son derece zekî, anlayışlı ve uyanık olanlar.
dühenî	(a.s.) kim. kaypak, fr. onc-tueux. [aslı "dühnî" dir].
dühn	(a.i.c. dihân, edhân) sürünecek yağ.

dühnî, dühniyye	(a.s.) sürünecek yağ ile ilgili.
dühür	(a.i. dehr'in c.) 1. dünyâlar. 2. zamanlar; devirler.
duhûl	(f.i.) davul.
Âvâz-ı duhûl	davul sesi.
duhûl -bâ	(f.b.i.) 1. davulcu. 2. doğancıların kuş kaldırmada kullandıkları küçük davul.
dühül-derîde	(f.b.s.) "davuluyırtılmış" alnının damarı çatlamış, rezil, rüsvâ.
dü-kevn	iki âlem (dünyâ ile âhiret). (bkz. dü-cihân).
dükkân	(a.i.c. dekâkîn) içinde öteberi satılan oda, yer. [Farsça'sı "dukan" dır].
dükkân-çe	(a.i.) küçük dükkân,dükkâncık,
dükkânçe-i sahhâf	kitapçı dükkâncığı, küçük kitapçı dükkânı.
dülbend	(f.i.) tülbend.
dülbend-dâr	(f.b.i.) [eskiden] saraylarda sarıklarla ve ince bezlerle uğraşan kimse, içoğlanı, bunların başı, tülbent ağası.
düldül	(a.i.) Hz. Muhammed'in Hz.Ali'ye verdiği kır katır. 2 . kirpi.
dülûk	(a.i.) Güneş batması, (bkz: gurûb).
dülûk-i şems	Güneşin batması.
düm	(f.i.) kuyruk, (bkz: dünbâl, dünbâle).
düm-i gürg	(kurt kuyruğu) sabahın erken saati, alaca karanlık.
dümbâl, dümbâle	(f.i.) kuyruk, (bkz: düm, dünbâl, dünbâle).
düm-bürîde	(f.b.s.) kuyruğu kesik.
düm-çe	(f.b.i.) kuyrukçuk, kısa kuyruk.
düm-dâr	(f.b.i.) aşk. kuyruk tutan, ordunun arkasındaki kuvvet, artçı.
dıınel, dümmel	(a.i.) büyük kan çıbanı.
düm-gâh, düm-geh	(f.b.i.) kuyruk yeri.
dü-mûy	saçına sakalına kır düşmüş [adam].
dünb, dünbe	(f.i.) kuyruk, (bkz: dünbâle).
dünbâl, dünbâle	(f.i.) kuyruk, (bkz: düm, dümbâl, dümbâle, dünb, dünbe).
dünbâle-dâr	(f.b.i.) kuyruklu.
Necm-i dünbâle-dâr	kuyruklu yıldız.
dünbâle-rev	(f.b.s.) kuyruktan, arkadan giden, arkası sıra giden, uyan.
dünbek	(f.i.) 1. bekçi davulu. 2. dümbelek.
dünbüre, dünbûre	tambura denilen çalgı.
dü-nîm, dü-nîme	(f.s.) iki parça, ikiye aynlmış, bölünmüş.
dünyâ	(a.i.) 1. içinde yaşadığımız âlem, yer yuvarlağı.
dünyâ-yi dûn	alçak, sefil dünyâ. 2. küre. 3. elgün, herkes.
dünyâ-dâr	(a.f.b.s.) dünyâ işleriyle uğraşarak mal mülk sahibi olan.
dünyalık	(a.t.b.i.) para, mal ve zenginlik.
dünyâ-perest	(a.f.b.s.) dünyâya tapan, tamahlı, hırslı kimse.
dünyevî, dünyeviyye	(a. s.) dünyâya mensup, dünyâya ait, dünyâ ile ilgili.
Alâka-i dünyeviyye	dünyâ işleriyle olan ilgi. ,
dü-pâ	(f.b.s.) iki ayaklı.
Har-ı dü-pâ	(iki ayaklı eşek) eşek gibi insan.
dür	(a.i.). (bkz. dürr).
dürc, dürce	(a.i.) kutu, kutu-cuk; hokka. 2. sandık, cevahir kutusu. 3. hokka gibi olan ağız.
dürc-i dür	inci kutusu.
dürc-i teng	sevgili'nin ağzından kinaye.
dürc-i zer	altın kutusu.

dürd, dürde	(f.i.) tortu, çöküntü.
dür-dâne	(f.b.i.) 1. inci tanesi. 2. sevgili, kıymetli. 3. kadın adı.
dürdâriyye	(a.i.) bot. karaağaçgiller, fr. ulmacees.
dürd-âşânı	((f.b.s.) şarabın tortusunu içen, kalender, (bkz: dürd-keş).
dürd-hâr, dürd-hor	(f.b.s.) şarap içen, şarabı son damlasına kadar içen. (bkz. dürd-âşâm, dürd-keş).
dürdî	(f.i.) tortu, çöküntü, (bkz: dürd,dürde, rüsûb).
dürdîriyye-i halvetiyye	Hanefiyye-i Halvetiyye şubelerinden birinin adı. [kurucusu Şeyh Şehâbeddin Ahmed-üd-Dürdirî'dir. 1127 (1715) de Mısır'da doğmuştur].
dürd-keş	(f.b.s.) şarabın tortusunu içen. (bkz: dürd-âşâm).
dürece	(a.i.) merdiven, (bkz: süllem).
dürer	(a.i. dürre'nin c.) büyük inci taneleri.
dürer-bâr	(f.b.s.) inci yağdıran, inci gibi söz söyleyen.
dürger	(f.i.) dülger, bir binanın tahta olan kısımlarını yapan usta. (bkz. dürûger, neccâr).
Dürr	(a.i.) inci.
dürr-i Aden	Aden incisi.
dürr-i girân-mâye	kıymetli iri inci.
dürr-i güftâr	söz incisi.
dürr-i hoş-âb	iyi inci.
dürr-i istifa	seçilmiş inci, seçkinlik incisi (Hz. Muhammed).
dürr-i meknûn	muhafazalı parlak inci.
dürr-i nâb	parlak, beyaz inci.
dürr-i nâzım	dizilmiş inci.
dürr-i nâ süfte	delinmemiş inci; mec. kızoğlan kız.
dürr-i nefîd	dizi inci, inci dizisi.
dürr-i sadef-nişîn	sedefinden çıkmamış inci
dürr-i semîn	kıymetli inci.
dürr-i sirâb	iri inci.
dürr-i şah-vâr, -şeh-vâr	(pâdişâha lâyık) iri inci.
dürr-i yegâne	eşi bulunmayan, tek inci.
dürr-i yek-dâne	iri taneli inci.
dürr-i yekta	eşsiz inci.
dürr-i yetîm	sedefinde tek olarak çıkan iri, büyük inci. mec. Hz. Muhammed, [Farsçası "dür" dür].
dürrâa	(a.i.) üste giyilen önü açık bir elbise; ferace.
dürrâc, dürrâce	(a.i.) zool.eti gevrek, keklik cinsinden bir kuş, çil kuşu,turaç kuşu.
dürrât	(a.i. dürre'nin c.) büyük inci taneleri, (bkz; dürer).
dürr-çîn	(a.f.b.s.) inci toplayan.
dürre	(a.i.c. dürer, dürrât) büyük inci tanesi.
dürr-efşân	(a.f.b.s.) inci serpen; inci gibi söz söyleyen ağız.
dürrî, dürriyye	(a.s.) inci gibi parlayan, parlak, panltılı. [çok zaman "yıldız" hakkında kullanılır].
Kevkeb-i dürrî	parlak yıldız.
dü-rû	(f.b.s.) iki yüzlü.
duru	(a.i. dır'ın c.) zırh gömlekler.
dürûd	(f.i.) 1. dua, medih; selâm. 2. ekin biçme. 3. yontulmuş ağaç, kereste.

dürûg	(f.i.) yalan, gerçek olmayan söz. (bkz. kizb).
dürûg-ı bî-fürûg	adî yalan.
dürûg-ı maslahat-âmîz	iş bitiren yalan.
dürûger	(f.i.). (bkz ; dürger).
dürûgerî	(f.i.) marangozluk, (bkz: sifânet).
dürûgî	(f.s.) yalanla ilgili.
dürûg-zen	(f.b.s.) yalancı.
dürûg-zenî	(f.b.i.) yalancılık,
dürûs	(a.i. ders'in c.) dersler, (bkz ders).
dürûs-i nâfia	faydalı dersler.
dürüst	(f.b.s.) doğru, düzgün; sağlam, bütün, tam
dürüst-hân	(f.b.s.) okuyuşu doğru doğru ve dürüst olan.
dürûz	(a.h.i. dürzî'nin c.) dürzîler.
dü-rûz, dü-rûze	iki günlük, kısa [zaman].
dürüst-ayâr	mükemmel doğruluk.
dürüstî	doğruluk, düzgünlük, sağlamlık.
dürüşt	(f.s.) kaba, sert, katı, kalın.
dürüştî	(f.i.) kabalık, sertlik, katılık, kalınlık.
Dürzî	(a.h.i.) Lübnanlı.
Dü-se	(f.s.) tavla oyununda zarların ikisinin de üçlü gelmesi.
düstûr	(a.i.c. desâtîr) 1. kanun, kaide, kural. 2. vezir; müşîr. 3. büyük defter. 4. esaslı kaide. S. devlet kanunlarını içine alan kitap.
düstûr-i mükerrem	(kanun, nizam üzere hareket eden) vezir; sadrâzamlarla vezirlere tazim makamında verilen unvan.
düstûr-ül-amel	gereği gibi uygulanacak olan kanun.
düstûr-ül-edviye	kodeks, fr. codex.
düstûrî	(a.s.) düstûra ait, düstur ile ilgili, kurala uygun olan.
Düstûr-nâme-i Enverî	Enverî'nin XV inci yüzyılda Osmanlı tarih kaynaklan arasında bulunan bir eseri.
düşüm	(a.i. desem'in c.) yağlar.
düşür	(a.i.) mahvolma, eseri kalmama.
düsûr-ün-nefs	her şeyi çabuk unutma hâli.
düsür	(a.i. disâr'ın c.) 1. üste giyilen kaftanlar, elbiseler. 2. yatak çarşafları.
dü-şâh, dü-şâhî	(f.b.i.) 1. çatal ağaç; tomruk. 2. suçlunun boynuna takılan çatal ağaç.
dü-şakk	(f.a.b.i.) ikiye ayrılma, ikiye bölünüş.
düşenbih	(f.i.) pazartesi günü.
düşeş	(f.i.) zar oyununda en büyük sayı olan iki "6" nın yanyana gelmesi; meç. rastgelme, iyi tesadüf, beklenmedik kazanç.
düşîn, düşîne	(f.zf.) dün gece.
düşman, düşmen	(f.s.) düşman, yağı. (bkz: adû, adüvv, hasm).
düşmenân	düşmanlar, yağılar.
düşnâm	(f.b.i.) sövme, sövüp sayma, (bkz: şetm).
düşvâr	(f.s.) güç, zor.
Emr-i düşvâr	güç iş.
düşvâr-ger	(f.b.i.) dağ, dağlık.
düşvârî	(f.i.) güçlük, zorluk, (bkz: bkz. suûbet)
düşvâr-pesend	(bkz: müşkül-pesend).
dü-tâ	(f.b.s.) 1. iki kat, bükülmüş, eğrilmiş, kamburu çıkmış.

Kad-i dû-tâ	iki büklüm olmuş boy. 2. ed. bir târih mısraının sene adedinin iki katı olması ki asıl târih bu sayının ikiye bölünmesiyle elde edilir.
düvâl	(f.i.) kayış; tasma.
düvâzdeh	(f.b.s.) on iki.
düvâzdehüm	(f.b.s.) on ikinci on ikide bir
düvâzdeh-imâm	on iki imam. (bkz: eim-me-i isnâ aşer).
düvel	(a.i. devlet'in c.) devletler.
düvel-i muazzama	büyük devletler. [İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya-Macaristan, Rusya, italya].
düvel-i mü'telife	uyuşmuş, anlaşmış devletler. [birinci umûmî harpte"ingiltere, Fransa, Rusya, italya" idi].
düvel-i müttefika	ittifak etmiş, birleşmiş devletler, birleşik devletler, [birince umûmî harpte "Osmanlı imparatorluğu, Almanya, Avusturya-Macaristan" idi].
düvel-i sâire	düvel-i muazzama'nın dışında kalan devletler.
düveli, düveliyye	(a.s.) devletlerle ilgili.
Münâsebât-ı düveliyye	devlet münâsebetleri.
dü-vîst	(f.b.s.) iki yüz.
dü-vüm, dü-vümîn	ikinci, (bkz: sânî).
düyek	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin küçük usullerindendir ve eski zamanlardan beri pek rağbetle kullanılan bir ölçüdür. Sekiz zamanlı ve beş darblıdır. Bu güzel usûl, ilâhi formunda en ziyâde kullanılan ölçü olup, âyîn'i şeriflerin muayyen kısımlarında, tevşîh, peşrev, kâr, beste, oyun havası ve bilhassa şarkı formlarında da istimal edilir, 8/4 ağır düyek mertebesi de sık kullanılır. Düyek, iki adet sof-yandan mürekkeptir.
duyûn	(a. i- deyn'in c.) borçlar.
düyûn-ı umûmiyye	(umûmî borçlar) Osmanlı imparatorluğunun XX. asrın ikinci yansından sonra yabancı devletlerden aldığı borçlara karşı gösterdiği gelirleri toplamaya mahsus yabancı me'murların idaresi altında ve istanbul'da bulunan müessese.
düyûn-ı dâime	eko. belirli vâdelerde yalnız faizleri ödenen uzun yıllar vadeli devlet borçlan.
düyûn-ı muhkeme	eko. l) tediye edilmeyen borçlar; 2) vâdesinde ödenmeyen para ve krediler; 3) tediye zamanı malûm olmayan alacaklar; devam eden borçlar.
düyûn-ı mütemevvice	eko. 1) düyunu umûmiyyenin bir kısmı; 2) tahkim edilmediği için her gün azalır veya çoğalır durumda olan borçlar.
Düyûn-ı Umûmiyye	eko. devlet borçları.
düyûnât	(a.i. deyn'in c. olan dü-yûn'un c.) borçlar.
düyûnât-ı atîka	eski borçlar. (f-s- düzd'ün c.) hırsızlar. hırsız gibi, hırsızca,
düzd j	(f.s.c. düzdân) hırsız, uğru.
düzdân	(bkz. sürrak).
düzd-âne	(f.zf.)hırsıza yakışır yolda.
düzdî	(f.i.) hırsızlık.
düzdîde	(f.s.) çalınmış [şey].
Dürr-i düzdîde	çalınmış inci.
dü-zebân	(f.b.s.) iki dilli.

Tarihvemedeniyet.org

E

e	(ha.) elif harfinin üstün ve ince okunan şekli.
- e	(a.e.) Arapça kelimeleri müennes yapmaya yarar hafız = hafıza; sâlih = sâliha; âdil = âdile., gibi.
eâcîb	(a.s. u'cûbe'nin c.) 1. taaccüp olunacak, şaşılacak şeyler. 2. vücuttaki garip, anormal yaradılışlar.
eâcib-i dehr	dünyânın çok şaşılacak şeyleri.
Eâcim	(a.i. A'cem'in ve Acem'in c. olan "A'câm"ın c.) Arap olmayanlar, iranlılar, Acemler, (bkz: A'câm).
eâdî	(a.s. adüvv'ün c. olan a'dâ'nın c.) düşmanlar, hasımlar, yağılar.
Dest-i eâdî	düşmanların eli.
eâlî	(a..s. a'la'nın c.) pek yüksek olanlar, şeref sahibi olan büyük kimseler.
eamm	(a.s.) en umûmî, pek şümullü.
Eârîb	(a.i. A'râbî'nin c.) çölde yaşayan Araplar.
eârîz	(a.i. arûz'un c.) 1. şiirin vezinlerinden bahseden ilimler. 2. nazımda beytin birinci mısraının son kısımları. [Arap aruzuna mahsus ıstılahtır], (bkz: aruz).
eâsîr	(a.i. i'sâr'ın c.) şiddetli rüzgârlar, kasırgalar.
eâzım	(a.s. a'zam'ın c.) pek büyük olanlar, büyük adamlar, [eşyada kullanılmaz].
eâzım-ı millet	millet büyükleri.
eâzım-ı rical	devlet adamlarının en büyükleri.
eâzım-ı üdebâ	edebiyatçıların en büyükleri.
eazz	(a.s.) en azîz, pek muhterem, çok sayın.
eazz-i ehibbâ	dostların en azîzi.
eazz-Allah	Allah azîz etsin!
eazze	(a.cü) "azîz etsin!" mânâsında biriyi dilek.
eb	(a.i.c. âba) baba, ata. (bkz: ebî, ebû, peder).
eb-i müşfik	şefkatli baba.
ebabil	(a.i. müfretsiz "tekilsiz" c.) 1. dağ kırlangıcı. 2. "keçisağan" denilen bir kuş.3. sürüler, bölükler. [Kur'ân'ı Kerîm'in 105 inci "Fil" sûresinde sözü edilen "kuş sürüsü" vesilesiyle edebiyatımızda çok geçer].
eb'ad	(a.s. ba'd'den) daha (en, pek, çok) uzak.
eb'ad-i ihtimâlât	ihtimâllerin pek uzağı.
eb'âd	(a.i. bu'd'un c.) uzaklıklar, uzunluklar.
eb'âd-i bî-nihâye	sonsuz uzaklıklar.
eb'âd-i selâse	(üç uzaklık) 1. en. 2. boy. 3. yükseklik (veya =derinlik).
ebâdîd	(a.s.) müteferrik, dağınık.
ebâ-en-cedd	(bkz: eben-an-cedd, eben-an-ceddin).
ebâet	(a.i.c. âba) 1. kamışlık [yer]. 2. kamış.
ebâid	(a.s. eb'ad'ın c.) 1. en uzak [yerler]. 2. yakın olmayan [hısım ve akraba], [müfredi başka mânâda kullanılır].
ebâlîs, ebâlise	(a.i. iblîs'in c.) iblisler, şeytanlar.

ebânet	(o.i.) ibnelik.
ebârik	(a.s.) 1. kumlu, balçıklı [yer]. 2. (ebrak'ın c.) alaca atlar.
ebârîk	(a.i. ibrîk'ın c.) ibrikler, su kapları [müfredi çok, cem'i az kullanılır].
ebâtıl	(a.i. ibtal'in c.) böğürler, yanlar, yan taraflar.
ebâtîh	(a.i. ebtah'ın c.) kumlu dereler ve ırmaklar, (bkz: bathâ').
ebâtîl	(a.s. ubtûle'nin c.) boş, faydasız, esassız olan şeyler, sözler, boş inanışlar, [müfredi kullanılmaz].
ebâzîr	(a.i. bezr'in c. olan ebzâr'ın c.) yemeklere konulan kurumuş kekikler, baharlar.
ebb	(a.i.c. âbâb) 1. mer'a, otlak. 2. taze veya kuru ot.
ebbâl	(a.i.) deve çobanı, (bkz: ibil).
ebbâle	(a.i.) 1. bir yük odun. 2. bir kısım halk, cemâat.
ebbâr	(a.i.) iğne yapan ve satan, iğneci.
ebbâz	(a.i.) 1. ürkme, kaçma. 2. sıçrayıp atlayan karaca, (bkz: remîde).
ebbed-Allah	(a.cü.) "Allah, ebedî, dâim eylesin!" mânâsına bir iyi dilek.
ebbed-Allahü mecdühu	Allah onun mecd ve şerefini daimî kılsın.
ebced	(a.i.) eski sâmî alfabe sırasına göre tertiplenmiş, Arapça'ya mahsus sesleri gösteren harfler ilâve edilmiş ve bu sıraya göre harflere, birden ona sıra ile, ondan yüze onar onar, yüzden bine yüzer yüzer olmak üzere birer sayı değeri verilmiş olan Arap harflerinin diziliş sırası ve bütünü. Bu herfler sekiz grupa ayrıldıktan sonra, aralarına vokaller konularak mânâsı olmayan, fakat Arap harflerine mevzu teşkil eden şu sekiz kelime meydana getirilmiştir.
ebced-hân	(a.f.b.s.) ebced okuyan, mektebe yeni başlayan, acemi, [daha çok "tıfl-ı ebced-hân (ebced okuyan çocuk) çok acemi, daha başlangıçta" terkibinde geçer].
ebcel	(a.s.) iri yapılı adam.
ebcer	(a.s.) büyük ve çıkık karınlı [adam].
ebda	(a.s. bed'den.) en bedi', en acîp, en göze çarpan, en harikulade, tansuk.
ebdâl	(a.i. ve s.) 1. dünyâ ile ilgisini kesip, Tann'ya bağlanmış olan derviş, [evliyadan 70 kişilik bir cemâat veya zümreye verilmiş bir addır. Efganistan'da bir Türk topluluğunun, Anadolu'da göçebe bir halkın adıdır. Aşın Alevî olup kendilerine "Seyyid Gazî Yetimleri", büyüklerine de "dede" derlerdi]. 2. aptal, şaşkın, alık, ahmak, budala [kelime, müfred gibi kullanılır; aslında "bedii" in cemidir].
ebdâlî	(a.i.) 1. Allaha bağlanmış olma, dervişlik. 2. aptallık, şaşkınlık, alıklık, ahmaklık, budalalık.
ebdân	(f.i.) 1. kavim, kabîle. 2. s. lâyık, (bkz: çespân, şâyeste).
ebdân	(a.i.beden'in c.) cisimler, vücutlar, gövdeler, tenler.
İlm-ül-ebdân	1) hek. beden bilgisi, fr. anatomie; 2) jimnastik.
ebece	(a.s.) patlak gözlü [adam].
ebed	(a.i.) sonu olmayan gelecek zaman.
ebedâ, ebeden	(a.zf.) asla, hiçbir zaman, katiyen.
ebed-âbâd, ebed-el-âbâd	(a.f.b.zf.) 1. hiçbir zaman, asla. 2. sonsuz dünyâ.
ebed-Allah	(a.e.) Allah dâim eylesin!

ebed-el-ebed	(a.b.zf.). (bkz. ebed--âbâd, ebed-el-âbâd).
ebed-gâh	(a.f.b.i.) mezar.
ebed-hâne	(a.f.b.s.) mezar.
ebedî, ebediyye	(a.s.) ebed'e mensup, zevalsiz, sonu olmayan, (bkz. sermedî).
ebedi-yy-üd-devâm	sonsuz olarak devam edecek olan.
ebediyyen	(a.zf.) ebedî olarak; hiç bir daha, hiç bir vakit, hiç bir zaman, (bkz. ile-1-ebed).
ebediyyet	(a.i) ebedîlik, sonsuzluk, dâimîlik, sonu olmayan zaman, (bkz. cavidânî).
ebed-kıyâm	(a.b.s.) sonsuz, süresiz.
ebed-müddet	(a.b.s.) sonsuz, süresiz.
eben an cedd	(a.zf.) babadan, büyük babadan, 'dededen, kuşaktan kuşağa.
eberr l	(a.s.) hayırlı, şerefli ve faziletli [olan].
ebes	(a.i) çok süt içmekten mîde ve karında hâsıl olan yel ve şiş.
ebeveyn	ana baba (bkz: vâli-deyn).
Hukuk-i ebeveyn	ana baba hakları.
ebgaz	(a.s.) pek çok buğzedilen, hiç sevilmeyen.
ebhal	(a.s. buhl'den) daha (en, pek) hasîs.
Şahs-ı ebhal	pek cimri kişi.
ebhâr	(a.i. bahr'ın c.) denizler, (bkz: bihâr, buhur, ebhur).
ebhâr-i vâsia	geniş denizler.
ebhar	(a.s.) ağzı, nefesi fena kokan [adam].
ebhâs	(a.i. bahs'ın c.), (bkz. bahis, bahs).
ebhâs-ı arnika	derin bahisler.
ebhâs-ı cedide	yeni bahisler.
ebhâs-ı müşkile	zor bahisler.
ebhem	(a.s.) söz söylemeye muktedir olmayan adam.
ebher	(a.s.) 1. daha (en, pek) parlak. 2. 1. anat. kalpten vücûda kan dağıtan büyük ana- damar, atardamar.
Ebheriyye	(a.i.) Ebû Reşit Kutb-üd--dîn Ebû Bekir Bin Ahmet Bin Muhammed-ül--Ebherî tarafından kurulan tarikatın adı. [ölümü 573 (1177)].
ebhire	(a.i. buhâr'ın c.) buğular, dumanlar.
ebhur	(a.i. bahr'ın c.) denizler, (bkz: bihâr, buhur, ebhâr).
ebî	(a.i.) baba. (bkz: eb, peder, ebû).
ebir	(f.i.). (bkz. ebr).
ebkâr	(a.i. bikr'in c.) 1. kızoğlan kızlar. 2. birinci defa söylenmiş mazmunlar,
ebkâr-ı efkâr	evvelce söylenmemiş olan fikirler.
ebkâr-ı maânî	evvelce düşünülmemiş olan mânâlar.
ebkâr-ı nüket	daha önce hiç kimse tarafından kullanılmamış olan nükteler.
ebkem	(a.s. bükm'den c. bükm) söz söylemeye muktedir olmayan (hayvan gibi dilsiz, ağızsız), [adam, nesne].
Zulmet-i ebkem	dilsiz, karanlık, (bkz: ahras).
ebkemî	(a.f.i.) dilsizlik, (bkz: ebke-miyyet).
ebkemiyyet	(a.i.) dilsizlik, (bkz: ebkemî, hares).
ebkemiyyet-i mutlaka	mutlak, tam dilsizlik.
eblag	(a.s. beliğ'den) daha (en, pek) beliğ, en fasih ve olgunluk derecesine çok yakın olan.
eblak	(a.s. balık'dan) 1. alaca, bulaca. 2. rengârenk. 3. alabacak [at].

eblak-süvâr	(a.f.b.s.) alaca ata binmiş [kişi], meç. savaşçı yiğit.
eblec	(a.s.) 1. açık kaşlı. 2. meç. vu-zuhlu, nurlu, parlak.
ebled	(a.s.) pek kalın kafalı, kaba zihinli, ahmak, (bkz: ebleh).
ebleh	(a.s. belâhet'den) pek akılsız, ahmak, bön, alık.
ebleh-âne	(a.f.zf.) akılsızcasına, ah-makçasına.
ebleh-firîb	(a.f.b.s.) aptal aldatan, avlayan.
ebleh-firîbâne	(a.f.zf.) aptal aldatırcasma.
eblehi	(a.f.i.) bönlük, ahmaklık, saflık, (bkz: eblehiyyet).
eblehiyyet	(a.i.) bönlük, ahmaklık, saflık, (bkz: eblehi).
eblek	(f.s.) alacalı [renk], (bkz: eblak).
eblek-i cihântâz	(bkz: eblek-i eyyam).
eblek-i eyyam	meç. gece ve gündüz dolayısıyla Dünyâ ve zaman.
eblek-i şerh	(bkz: eblek-i eyyam).
eblem	(a.s.) kalın dudaklı [adam].
ebleme	(a.i.) bot. sıcak memleketlerde yetişir, bakla gibi boğumlu ve bir ucundan diğer ucuna kadar birden ayrılabilen bir ot.
eblûç	(f-s.) ezilmiş toz şekeri; nebat şekeri.
eblûk	(f.s.) 1. münafik, iki yüzlü [adam]. 2. şarlatan.
ebnâ'	(a.i. ibn'in c.) oğullar.
ebnâ-üd-dehâlîz	anası babası belli olmayıp şuraya buraya bırakılan çocuklar.
ebnâ-yi Âdem	Adem oğulları.
ebnâ-yi beşer	insan oğulları , insanlar. (bkz: benî beşer).
ebnâ-yi cins	aynı cinsten olanlar.
ebnâ-yi dehr	zamane adamları.
ebnâ-yi hilkat	insanlar.
ebnâ-yi sebil	yolcular.
ebnâ-yi sipâhiyân	aşk. sipahi askerleri.
ebnâ-yi vatan	vatan evlâtları.
ebnâ-yi zaman (zamane)	içinde bulunulan çağın insanları.
ebniye -	(a.i.binâ'nın c.) binalar, yapılar.
ebniye-i âliye	yüksek binalar, (bkz: ebniye-i mürtefıa).
ebniye-i atîka	eski binalar.
ebniye-i hâssa	pâdişâh binaları.
ebniye-i mîriyye	beylik binalar.
ebniye-i mürtefia	yüksek binalar, yüksek yapılar.
ebniye-i seniyye	pâdişâh binaları.
ebr	(f.i.) bulut, (bkz: ebir, gamam, sehâb).
ebr-i bahar	bahar bulutu.
ebr- baran	yağmur bulutu.
ebr- ihsan	ihsan, lütuf bulutu.
ebr- kühen	sünger.
ebr- mürde	sünger.
ebr- nisan	nisan bulutu.
ebr- rahmet	rahmet bulutu.
ebr- seher	sabah bulutu.
ebrâc	(a.i. burc'un c.) kaleler, kale burçları, (bkz. burç, burûc).
ebrak	(a.s.) 1. kumlu, taşlı, balçıklı [yer]. 2. iki renkli, lekeli şey. 3. alacalı [at]. 4. fazla parıltılı.
ebr-âlûd	(f.b.s.) bulutlu, (bkz: sehâb-âlûd).

ebrâr	(a.s. berr'in c.) hayır sahipleri, iyiler; dindarlar, özü sözü doğru olanlar.
Şeş-ebrâr	(altı hayır sahibi) Hz. Ebû Bekir; Hz. Ömer; Hz. Osman; Hz. Alî; Hz. Hasan; Hz. Hüseyin.
ebrâr-ı ümmet	ümmetin hayırlı insanları.
ebras	(a.s.) baras (miskin illeti) hastalığına tutulan, yânî vücudunda yer yer beyaz lekeler bulunan adam, ebraş, sam lekesi.
ebrec	(a.s.) gözünün akı çok, fakat güzel gözlü [kimse].
ebred	(a.s.) 1. daha (en, pek) soğuk.
Kelâm-ı ebred	pek soğuk kaçan söz. 2. i. dolu yağdıran fırtına bulutu.
Ebrehe	(f.s.) 1. eshâb-ı fîl'in sergerdesi olan şahsın adı, 2. (a.i.) "ebabil" denilen kuş, dağ kırlangıcı.
ebrencen	(f.i.) bilezik, (bkz: sivâr).
ebrencen-i dest	el bileziği, (bkz: halhal).
ebreş	(a.s.) 1. beyaz ve kırmızıdan meydana gelen alaca renk. 2. alaca benekli [at], abraş.
ebrî	(f.i.) zool. sünger.
ebrikühen	(f.i.) zool. sünger.
ebrimürde	(f.b.i.). (bkz: ebrikühen).
ebrîşüm	(f.i.) ibrişim, bükülmüş ipek.
ebr-kâr	(f.b.s.) şaşkın, sersem, ne yapacağını bilmeyen (adam), [ebr'in (bulut'un) yerinde durmamasından kinaye olarak bu mânâyı aldığı sanılıyor].
ebru	(f.i.c. ebrû-vân) 1. kaş. (bkz: hâcib).
ebrû-yi dilfirîb	cazip, güzel kaş. 2. g. s. [eskiden] kâğıt üzerine yapılan hafif hâre. 3. g. s. kitap ciltlerinin iç kapaklarında, tezhiplerin dış kısımlarında ve buna benzer sanat eserlerinde yardımcı bir süsleme unsuru olarak kullanılan, hareli, motifli boyama usulü, [bu usulde boyanan boyaların belli başlıları bedahşi bengal ve Lahor boyalan idi].
ebrû-yi sanem	bot. kan kurutan otu.
ebrû-yi zâl-i zer	meç. yeni ay, hilâl.
ebrû-ferâh	(f.b.s.) güler yüzlü [kimse], (bkz. besîm, beşuş).
ebrû-ferâhî	(f.b.i.) güler yüzlülük, şen olmak, (bkz: besâmet, beşâşet).
ebrûmîg	(f.i.) kara bulut, kasırga bulutu.
ebruvân	(f.i. ebrû'nun c.) kaşlar.
ebr-veş	(f.b.s.) bulut gibi.
ebsâr	(a.i. basar'ın c.) gözler, görme hassaları, (bkz. basar).
ebtah	(a.i.c. ebâtîh) kumlu dere ve ırmak.
ebtal	(a.s.c. ebâtıl) en boş, beyhude.
ebtâl	(a.s. battâl'ın c.) yiğitler, doğuşken erler.
ebter	(a.s.) 1. kuyruğu kesik [hayvan].
Ester-i ebter	kuyruksuz katır. 2. zürriyetsiz ve hayırsız [adam].
Şahs-ı ebter	evlâtsız adam. 3. faydasız şey.
Emr-i ebter	faydasız, neticesiz iş.
ebtine	(a.i. bâtın'ın c.) çukur, kuytu yer.
ebû	(a.i.) baba, ata. (bkz: eb, ebî, peder). '
Ebû-Bekr	(Bekir'in babası) (a.h.i.) ilk halîfe Hz. Ebûbekir. ["Sıddîk" lakabıyle anılır].

Ebû-cehl	(a.h.i.) asıl adı Ömer olup Hz. Muhammed'e düşmanlığıyla meşhurdur. Bedir Gazası" nda öldürülmüştür.
Ebû Fırâs-il Hamdânî	(a. h.i.) meşhur ilim ve sanat hâmîsi ve Hims meliki Seyf-üd-Devle'nin amcazadesi olup, Arap şâir ve ediplerinin en büyüklerinden biridir. [d. ö. 932 - 968].
Ebû-hamîd, ebû-hûmid	(a.i.) zool. ayı. (bkz: dübb, hirs).
Ebû Hafs	Halîfe Hz. Ömer'in lâkabı.
Ebû-Hanife	(a.h.i.) Hanefî mezhebinin kurucusu olup asıl adı "Nu'man Ibnü Sabit" dir. [İslâm Ânsiklopedisi'nde "....Fars, Türk yahut başka bir kavme intisabı açık değilse de, Arap olmadığı, fakat Araplar arasında doğup büyüdüğü muhakkaktır." denilmektedir.
ebuk	(a.s.) kaçmış, kaçan [köle], (bkz: âbık). "
ebû kalemûn	bukalemun.
Ebû-Ieheb	(a.h.i.) "alev babası" Hz. Peygamberin amcası ve Abd-ül-Muttalib'in oğludur, islâm dînini kabul etmemiş ve halkı da bu dîni kabulden uzaklaştırmayı kendisine iş edinmişti. [Kur'ân-ı Kerîm'de "Tebbet yedâ ebî lehebin..." diye başlayan 111 inci "Leheb" sûresi, bununla karısı Ümmü Cümeyle hakkındadır],
Ebû-Muse-1-Eş'arî	(a. h.i.) sahâbe'den olup Muâviye ile Hz. Ali arasındaki hilâfet (halifelik) ihtilâfında, Imâm-ı Alî'nin hakemi.
Ebû-Nüvâs	(a.h.i.) meşhur Arap şâirlerinden bir zat.
Ebû-Süfyân	(a.h.i.) Kureyş'in bir kolu olan Benî Ümeyye'nin reisi, Muâviye'nin babasıdır. Hz. Muhammed'in düşmanı iken sonradan müslüman olmuştur.[597-653].
Ebû-Tâlib	1. Hz. Alî'nin babasının adı. 2. dilenci.
Ebû-Türâb	(a.b.i) "toprak babası" Peygamberimizin damadı olan Hz. Alî'nin lâkaplarından biri.
Ebû-Yahyâ	Azrail.
ebü-l-aceb	1. sihirbaz, hokkabaz. 2. talih, baht, şans.
Ebü-l-Alâ'	(a.h.i.) körlüğüne rağmen hafızasının fevkalâdeliği ile tanınmış büyük Arap şâirlerinden biri ki kasîdeleriyle meşhurdur [973-1057].
ebü-l-beşer	(a.b.i.) "insanların babası" Hz. Âdem.
Ebü-1-enbiyâ'	Hz. ibrahim.
ebü'1-feth	(a.b.i.) "fâtihler babası" II. Mehmed'in lâkabı.
Ebü-1-heves	(a.b.i.). (bkz. bü-1--heves).
Ebü-1-hevl	(a.b.i.) "korku babası" Mısır'da Ehramlar civarında, insan başı şeklindeki korkunç bir taş, sfenks.
ebü-l-iber	(a.b.i.) edepsiz, utanmaz (adam].
ebü-n-nevm	(a.b.i.) "uyku babası" bot. haşhaş.
ebürrebî'	(a.b.i.) çavuşkuşu, ibibik, (bkz: hîidhüd)!
ebü-z-zeheb	(a.b.i.) altın babası, çok zengin adam.
ebvâb	(a.i. bâb'ın c.) 1. kapılar. 2. kısımlar, bölümler.
ebvâb-ı irtikâb	irtikâp kapılan.
ebvâb-ı müzehheb	yaldızlı kapılar.
ebvâb-ı rahmet	rahmet kapılan.
ebyân	(a.s.) l. cömert, eli açık [kimse]. 2. yemekten tiksinen [adam],

ebyât	(a.i. beyt'in c.) iki mısra'dan meydana gelen manzum sözler, [bizde "büyüt" bu mânâda kullanılmaz].
ebyaz	(a.s. beyâz'dan) pek ak, pek beyaz.
Mevt-i ebyaz	anî ölüm.
ebz	(a.i.) 1. ürkme, kaçma. 2. birden ölme.
ebzâr	(a.i. bezr'in c.) yemeklere konulan kekikler, baharat.
ebzün	(a.i.) 1. içinde yıkanılan küçük havuz. 2. banyo, küvet.
ecâhil	(a.s. echel'in c.) en (çok, pek) câhil, bilgisiz olanlar.
ecâmire	(a.i.c.) taifeler, insan takımları.
ecânib	(a.i. ecnebî'nin c.) yabancılar, başka memleketlere mensûbolanlar.
ecbe	(a.s.) alnı geniş adam.
ecdâd	(a.i. cedd'in c.) dedeler, büyük babalar, atalar.
ecdâs	(a.i. cedes'in c.) kabirler, mezarlar.
ecdâs-ı ecdâd	ataların kabirleri.
ecder	(a.s.) daha (en, pek, çok) lâyık. (bkz: ciyak).
ecel	(a.i.c. âcâl) muayyen olan vâde, ömrün sonu, hayâtın son demi.
ecel-i kaza	tehlikeye uğramak suretiyle, tesadüfi olarak gelen ecel.
ecel-i mev'ûd,	tabiî olarak gelen ecel.
ecel-i nâ-gehân	ansızın gelen, anî ölüm.
ecel-giyâ	(f.b.i.) bot. zehirli bir bitkinin kökü, bıldırcın otu.
eceli	(a.s. celîl'den) daha (en, pek) celîl, çok büyük, en ulu.
ecell-i mahlûkat	(mahlûkların en üstünü) insan.
ecemme	(a.i.) 1. etli kemik. 2. mızraksız adam. 3. boynuzsuz koç.
ecfân	1. göz kapaklan.
İhtilâc-ı ecfân	göz kapaklarının seğrimesi. 2. kirpikler. 3. asma çubuklan.
ecfün	(a.i. cefn'in c.).(bkz: ecfân, cüfûn).
echel	(a.s. câhil'den) 1. daha (en, pek) câhil. 2. nadan, aksi [kimse].
echelü min Karagöz	Karagöz'den daha câhil.
echer	(a.s.) 1. son derece güzel [kadın]. 2. gündüz iyi görmeyen kamaşık gözlü [adam].
echere	(f.i.) pıtırak dikeni.
ecîl	(a.s.) 1. işini sonraya, geriye bırakan. 2. geciktirilen şey.
ecille	(a.s. celîl'in c.) bilgi, fazilet ve rütbe îtibânyla büyük olanlar.
ecille-i ricâl-i devlet	devletin büyük adamlan.
ecille-i üdebâ-yi Osmâniyye	Osmanlı edebiyatının büyük adamlan.
ecim	(a.i.) 1.bir şeye çok devam etmekten usanç gelme. 2. birini, istemediği hâle uğratma. 3. su -temizliğini kaybedip- bozulma.
ecinne	(a.i. cenîn'in c.) ana karnındaki çocuklar.
ecinni	(a.i.) cin taifesinden bir fert.
ecir j.1	(a.i. c. uçur), (bkz: ecr).
ecîr j '-1	(a.s. ecr'den) ücretle çalışan, ücretle tutulan, gündelikçi.
ecl Ja.1	(a.i.) sebep, illet.
O ecilden	o sebepten.
ecla' İ.I	(a.s.) kısa dudaklı ve miskin [adam].
eclâ	(a.s. celî'den) en celî, pek belli, çok aşikâr.
eclâd	(a.i. cild'in c.) hayvan derileri.
eclâf	(a.s. cilfin c.) ayak takımlan, rezil kimseler, baldın çıplaklar.

eclah	(a.s.) 1. başı kel [adam]. 2. i. üstü düz araba veya devenin üstüne yapılan küçük kulübe, mahfel.
eclef	(a.s. cilfden) daha (en, pek) edepsiz.
ecma'	(a.s. cem'den) en toplu, çok birleşmiş ve biriken.
ecmaîn	(a.zf.) hepsi, cümlesi, topu.
Radiya-llahü anhüm ecmaîn	Allah hepsinden razı olsun.
ecmâl	(a.i. ecmel'in c.) erkek develer.
ecmât	(a.i. ecme'nin c.) sık ağaçlı yerler, ormanlar.
ecme	(a.i.c. ücem, ecmât) sık ağaçlı yer, orman, (bkz: ücem).
ecmel	(a.s. cemâl'den) 1. en (daha, pek, çok) güzel, yakışıklı, (bkz. ahsen). 2. i. erkek ve kadın adı.
ecmûd	(f.i.) bot. kereviz.
ecnâb	(a.i. cenb'in c.) yan taraflar.
ecnâd	(a.i. cünd'ün c.) askerler, taburlar, (bkz: cünûd).
ecnâs	(a.i. cins'in c.) cinsler, nevîler, çeşitler, türlüler, soylar.
ecnâs-ı muhtelife	türlü, çeşitli cinsler.
ecneb	(a.s.) 1. garip, yabancı [adam]. 2. sert başİı [at].
ecnebi, ecnebiyye	(a.s.) yabancı [kimse veya nesne] , misafir, taşralı.
Memâlik-i ecnebiyye	yabancı ülkeler.
ecnebiyyet	(a.i.) ecnebilik, yabancılık, gariplik.
ecnef	(a.s.) 1. haktan uzaklaşan [adam]. 2. beli eğri olan [adam].
ecniha	(a.i. cenâh'ın c.) kanatlar.
ecr	(a.i.c. ücûr) 1. bir iş, hizmet karşılığında verilen şey. 2. ahrete ait mükâfat, sevap. 3. ücret.
ecr-i misi	huk. 1) bir malın kullanılmasından doğan menfaatin para ölçüleriyle takdiri, [kira bedeli tâyin edilmeden bir yerin kiralanması hâlinde vasıf, mevki ve kullanma tarzı bakımlarından kiralanan yere benzeyen yerlerin kira bedelleri o yerin de ecr-i misl'idir]. 2. bîgaraz ehl-i vukufun takdîr ettiği ücret
ecr-i müsemmâ	mukavele ve pazarlıkla kararlaştırılan ücret, [aylığı yirmi liradan hizmetçi tutmak veya yıllığı beşyüz liradan bir ev kiralamak gibi].
ecrâm	(a.i. cirm'in c.) cansız olan cisimler.
ecrâm-ı semâviyye	gök cisimleri, yıldızlar.
ecrâm-ı ulviyye	astr. yıldızlar.
ecrâs	(a.i. ceres'in c.) çanlar, büyük çıngıraklar.
ecreb	(a.s.) uyuz [insan veya hayvan].
ecred	(a.s.) 1. tüysüz adam; genç.
Tıfl--ı ecred	tüysüz çocuk. 2. otsuz [yer].
Arz-ı ecred	otsuz toprak.
ecribe	(a.i. cirâb'ın c.) dağarcıklar, meşin veya bezden yapılmış çantalar.
ecsâd	(a.i. cesed'in c.) vücutlar, tenler, gövdeler.
ecsâd-ı seb'a	(yedi cisim) altın, gümüş, kalay, kurşun, demir, bakır, harçini.
ecsâm	(a.i. cism'in c.) gövdeler, bedenler, (bkz: cüsûm).
ecsâm-ı felekiyye	gök cisimleri, yıldızlar.
ecsâm-ı sâbiha	fiz. yüzen cisimler.
ecsâm-ı semâviyye	coğr. gök cisimleri.
ecvâd	açıklıklar luklar, içler, kovuklar.

ecved	(a.s.) 1. daha, pek, en iyi olan.
ecved-i mensucat	dokumaların en iyisi. 2. eliaçık, cömert, (bkz. sahî).
Ecved-ün-Nâs	Hz. Peygamber.
ecvef	(a.s. cevfden) 1. içi boş, kof. 2. meç. çok câhil, bilgisiz, boş kafalı. 3. i. Eski gramerlerde ayn-ül-fi'li (üç harflilerin [sülâsîlerin] ikinci harfi) "vav = ecvef-i vâvî", yahut "ya = ecvef-i yâî" olan Arapça fiiller, [sâim (sav m); bâe (bey)] gibi.
ecvibe	(a.i. cevâb'ın c.) sorulan şeylerin, söylenilen sözlerin karşılıkları.
ecvibe-i müskite	susturucu cevaplar.
ecyâd	(a.i. cîd'in c.) uzun boyunlar.
ecyâf	(a.i. cîfe'nin c.) leşler.
ecyâl	(a.i. cîl'in c.) 1. milletler, kabileler, uluslar. 2. nesiller, soylar.
ecyed	(a.s.) uzun boyunlu [adam].
ecza'	(a.i. cüz'Un c.) l parçalar, kısımlar.
eczâ-üş-şi'r	ed. arûz'un sekiz asıl parçası. (bkz. efâîl ü tefâîl).
eczâ-yı nâriyye	kim. yanıcı kimyevî maddeler.
eczâ-yı unsûriyye	esas teşkîl eden parçalar. 2 . ilâçlarda kullanılan maddeler.
eczâ-yı tıbbiyye	ilâç yapılan nesneler. 3. ciltlenmemiş kitap vesaire.
eczâ-yı şerife	Kur'ân-ı Kerîm'i meydana getiren otuz cüz.
eczacı	(a.t.i.) ecza, ilâç yapan ve satan kimse, (bkz: ispençiyari).
eczâ-hâne	(a.f.b.i.) eczane, eczacı dükkânı; ecza dolabı.
eczâl	(a.i.cizl'in c.) ağaç kökleri, tomruklan.
eczem	(a.s. cüzâm'dan) 1. cüzamlı, miskinlik illetine uğramış olan. 2. parmaklan veya eli kesik [adam].
eczem	(a.s.) burnu kesilmiş.
eda'	(a.i.) 1. borç veya borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme; yerine getirme.
edâ-yi deyn	borç ödeme.
edâ-yi i'tizâr	özür dileme edası.
edâ-yi salât	namazı vaktinde kılma, (bkz: kazâ-yi salât). 2. e d. tarz, ifâde, üslûp, şîve, ton. 3. naz, cilve, (bkz. işve). 4. kurum, caka, münasebetsiz tavır. 5. kadın adı.
ed'ac	(a.s.) 1. kara ve büyücek gözlü. 2. pek siyah [şey].
ed'ac-ül-ayneyn	gözleri kara. [Hz. Muhammed'in şemâilindendir].
edakk l	(a.s. dakik'den) en dakik, pek ince; çok mühim.
ecnâs-ı muhtelife	türlü, çeşitli cinsler.
ecneb	(a.s.) 1. garip, yabancı [adam]. 2. sert başlı [at].
ecnebi, ecnebiyye	(a.s.) yabancı [kimse veya nesne] , misafir, taşralı.
Memâlik-i ecnebiyye	yabancı ülkeler.
ecnebiyyet	(a.i.) ecnebilik, yabancılık, gariplik.
ecnef	(a.s.) 1. haktan uzaklaşan [adam]. 2. beli eğri olan [adam].
ecniha	(a.i. cenâh'ın c.) kanatlar.
ecr	(a.i.c. ücûr) 1. bir iş, hizmet karşılığında verilen şey. 2. ahrete ait mükâfat, sevap. 3. ücret.
ecr-i misl	huk. 1) bir malın kullanılmasından doğan menfaatin para ölçüleriyle takdiri, [kira bedeli tâyin edilmeden bir yerin kiralanması hâlinde vasıf, mevki ve kullanma tarzı bakımlarından kiralanan yere benzeyen yerlerin kira bedelleri

	o yerin de ecr-i misl'idir]. 2. bîgaraz ehl-i vukufun takdir ettiği ücret.
ecr-i müsemmâ	mukavele ve pazarlıkla kararlaştırılan ücret, [aylığı yirmi liradan hizmetçi tutmak veya yıllığı beşyüz liradan bir ev kiralamak gibi].
ecrâm	(a.i. cirm'in c.) cansız olan cisimler.
ecrâm-ı semâviyye	gök cisimleri, yıldızlar.
ecrâm-ı ulviyye	astr. yıldızlar.
ecrâs	(a.i. ceres'in c.) çanlar, büyük çıngıraklar.
ecreb	(a.s.) uyuz [insan veya hayvan].
ecred	(a.s.) 1. tüysüz adam; genç.
Tıfl-ı ecred	tüysüz çocuk. 2. otsuz [yer].
Arz-ı ecred	otsuz toprak.
ecribe	(a.i. cirâb'ın c.) dağarcıklar, meşin veya bezden yapılmış çantalar.
ecsâd I	(a.i. cesed'in c.) vücutlar, tenler, gövdeler.
ecsâd-ı seb'a	(yedi cisim) altın, gümüş, kalay, kurşun, demir, bakır, harçini.
ecsâm	(a.i. cism'in c.) gövdeler, bedenler, (bkz: cüsûm).
ecsâm-ı felekiyye	gök cisimleri, yıldızlar.
ecsâm-ı sâbiha	fiz. yüzen cisimler.
ecsâm-ı semâviyye	coğr. gök cisimleri.
ecsem	(a.s.) pek iri, gövdesi büyük olan.
ecûc	(a.s.) ışık veren, parlayan şey.
ecvâd	(a.i. cûd'un c.) cömertlikler, ela-çıklıklan.
ecvâf	(a.i. cevfin c.) oyuklar, boşluklar, içler, kovuklar.
ecved	(a.s.) 1. daha, pek, en iyi olan.
ecved-i mensucat	dokumaların en iyisi. 2. eliaçık, cömert, (bkz. sahî).
Ecved-ün-Nâs	Hz. Peygamber.
ecvef	(a.s. cevfden) 1. içi boş, kof. 2. meç. çok câhil, bilgisiz, boş kafalı. 3. i. Eski gramerlerde ayn-ül-fi'li (üç harflilerin [sülâsîlerin] ikinci harfi) "vav = ecvef-i vâvî", yahut "ya = ecvef-i yâî" olan Arapça fiiller, [sâim (savm); bâe (bey)] gibi.
ecvibe	(a.i. cevâb'ın c.) sorulan şeylerin, söylenilen sözlerin karşılıkları.
ecvibe-i müskite	susturucu cevaplar.
ecyâd	(a.i. cîd'in c.) uzun boyunlar.
ecyâf	(a.i. cîfe'nin c.) leşler.
ecyâl	(a.i. cîl'in c.) 1. milletler, kabîleler, uluslar. 2. nesiller, soylar.
ecyed	(a.s.) uzun boyunlu [adam],
ecza'	(a.i. cüz'ün c.) l parçalar, kısımlar.
eczâ-üş-şi'r	ed. arûz'un sekiz asıl parçası. (bkz. efâîl ü tefâîl).
eczâ-yı nâriyye	kim. yanıcı kimyevî maddeler.
eczâ-yı unsûriyye	esas teşkîl eden parçalar. 2 . ilâçlarda kullanılan maddeler.
eczâ-yı tıbbiyye	ilâç yapılan nesneler. 3. ciltlenmemiş kitap vesaire.
eczâ-yı şerife	Kur'ân-ı Kerîm'i meydana getiren otuz cüz.
eczacı	(a.t.i.) ecza, ilâç yapan ve satan kimse, (bkz: ispençiyari).
eczâ-hâne	(a.f.b.i.) eczane, eczacı dükkânı; ecza dolabı.
eczâl	(a.i. cizl'in c.) ağaç kökleri, tomrukları.
eczem	(a.s. cüzâm'dan) 1. cüzamlı, miskinlik illetine uğramış olan. 2. parmaklan veya eli kesik [adam].

eczem	(a.s.) burnu kesilmiş.
eda'	(a.i.) 1. borç veya borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme; yerine getirme.
edâ-yi deyn	borç ödeme.
edâ-yi i'tizâr	özür dileme edası.
edâ-yi salât	namazı vaktinde kılma, (bkz: kazâ-yi salât). 2. e d. tarz, ifâde, üslûp, şîve, ton. 3. naz, cilve, (bkz: işve). 4. kurum, caka, münasebetsiz tavır. 5 . kadın adı.
ed'ac	(a.s.) 1. kara ve büyücek gözlü. 2. pek siyah [şey].
ed'ac-ül-ayneyn	gözleri kara. [Hz. Muhammed'in şemâilindendir].
edakk	(a.s. dakik'den) en dakik, pek ince; çok mühim.
edakk-ı umur	işlerin en mühimi,
edânî	(a.i. ednâ'mn c.) en alçak, pek bayağı, aşağılık kimseler.
edat	(a.i.c. edevat) 1. âlet. 2. başlıbaşına mânâsı olmayan kelime veya harf.
edât-ı haber	gr. *koşaç, fr. copule.
e-d-dâî	(a.i.) dua eden, duacı; [evvelce] ulemâ sınıfının çok zaman imza veya mühür üstüne koyduktan ve "duacınız, hayır-hâhınız" mânâsına kullandıkları klişeleşmiş bir söz.
E-d-deberân	(a.h.i.) astr. (bkz: Ayn-Us-sevr).
edeb	(a.i.c. âdâb) 1. iyi terbiye, naziklik, usluluk, zariflik.
edeb erkân	yol yordam.
edeb-i kelâm	1) söz zarifliği, güzelliği; 2) ed. ifâde arasında bayağı ve çirkin tâbirler bulunmaması, (bkz: asalet).
edeb-i san'at	kusursuz, fasîh ve belîğ olan sözlerin süsleri. 2. haya, utanma. 3. edebiyat bilgisi.
edeb-ül-bahs	bir konu üzerinde görüşülürken tutulacak yolu belirten mantık dalı.
edeb-âmûz	(f.b.s.) edep öğretici, muallim.
edeb-hâne	(a.f.b.i.) ayak yolu, ap-tesâne.
edebî, edebiyye	(a.s. edeb'-den) edebiyata, terbiye ve nezâkete mensup.
edebiyyât	(a.i.) 1. nazımlı, nesirli, güzel sözler. 2. bu sözlerden bahseden ilim.
Edebiyyât-ı Cedide	(yeni edebiyat) 1896 dan 1901 yılına kadar devam eden Tevfik Fikret, Hâlit Ziya Uşakhgil, Cenap Sahabettin ve arkadaşlarının mümessili bulundukları edebiyat okulu.
edebiyyât-ı Osmâniyye	Osmanlı edebiyatı.
edebiyyât yapmak	meç. güzel ve uzun uzun sözlerle mevzu dışında konuşmak.
edebiyyûn	(a.i.c.) edebiyat ile uğraşanlar, (bkz: Udebâ).
eder	(a.s.) kasığı yarık [adam].
ederfen	(f.i.) hek. tuzlu balgam denilen cilt hastalığı.
edevat	(a.i. edât'ın c.) 1. gr. fiillere ve isimlere eklenen manâlı kelimeler. 2. bir işi işlemeye vâsıta olan şeyler, takımlar, parçalar, âletler, avadanlıklar
edevât-ı kitabet	yazı vâsıtaları.
edevât-ı lahika	gr. son takılar.
edevât-ı rabtiyye	gr. bağlama edatları.
edeyân	Çok koşan [hayvan].
edfâ, edfak	(a.s.) beli bükülmüş [adam].
edfân	(a.i. defîn'in c.) defineler, gizli, gömülü şeyler.

edfer	(a.s.) iğrenilen, tiksinilen, çok kokan şey.
edhân	(a.i. duhn'ün c.) sürülecek güzel kokulu yağlar.
edhem	(a.i.) 1. karayağız at. 2. erkek adı. (İbrâhîm-i Edhem).
edhemiyye	(a.i.) Şeyh Ebî Ishak ibrahim bin Edhem bin Süleyman bin Mansûr-il--Belhî tarafından kurulan tarikatın adı. [tarikat, "efkârın defi, mâsivâ-ullah'ın terki, ağyar muhabbetinin ref i" esâsına dayanır].
edhine	(a.i. duhân'ın c.) dumanlar.
edhine-i mütekâsife	kesafet peyda eden, kalınlaşan dumanlar.
edî	(a.i.) 1. küçük kap. 2. s. küçük ve şerir [adam].
edîb, edîbe	(a.s. edeb'den) 1. edepli, terbiyeli, zarif, nâzik [kimse].
Tıfl-ı edîb	terbiyeli çocuk. 2. edebiyatla uğraşan [kimse].
edîb-i bî-müdânî	eşsiz edebiyatçı. 3. i. erkek ve kadın adı.
edîb-âne	(a.f.zf.) edepli, terbiyeli, zarif, nâzik olana veya edebiyatla uğraşana yakışır surette.
edille	(a.i. delîl'in c.) 1 . işaretler, kılavuzlar, rehberler. 2. her hangi bir dâvayı ispat etmeye yarayan şeyler, (bkz: delâil).
edille-i akliyye	kanunî deliller.
edille-i asliyye	fık. kitap, sünnet, icmâ, kıyastır, [fıkıh ilminin dayandığı asıl deliller bunlardır].
edille-i erbaa	(dört delil), (bkz. edille-i şer'-iyye).
edille-i kaviyye	sağlam deliller.
edille-i şer'iyye	kitap, sünnet, icmâ-i ümmet, kıyâs-ı fukahâ'dan çıkan, şeriatın dört delili.
edille-i erbaa	kitap, sünnet, icmâ-i ümmet, kıyâs-ı fukahâ'dan çıkan, şeriatın dört delili.
edille-i tâliye	huk. örf, âdet, teamül, istis-hap, asıl ve amel, maslahat-ı mürsele, kaide-i külliye, âsâr-ı sahabe ve âsâr-ı kibâr-ı tabiîn gibi deliller.
edîm	(a.i.) 1. tabaklanmış deri. 2. satıh, yüz.
edîm-i arz	yeryüzü.
edimme	(a.i.) derinin ikinci tabakası.
edimme-i dahilî	bot. içderi.
ed'iye	(a.i. duâ'nın c.) yalvarmalar, niyazlar.
ed'iye-i hayriyye	hayırlı dualar.
ed'iye-i me'sûre	eser'de, yâni hadiste geçen dualar.
edlem	(a.s.) karayağız, siyah adam.
edm	(a.i.) iki nokta, iki şey arasını birleştirme.
edinen	(f.i.) hâlis misk.
edmiga	(a.i. dimâğ'ın c.) beyinler.
edmu'	(a.i. dem'in c.) göşyaşlan. (bkz: dümû').
ednâ	(a.s. denî'den. c. edânî) 1. pek aşağı, en bayağı, çok alçak. 2. az, pek az.
ednâs	(a.i. denes'in c.) 1. pislikler, murdarlıklar, kirler. 2. s. çapkınlar, en aşağılık adamlar.
edra'	(a.s.) 1. başı kara, vücudu beyaz [hayvan]. 2. hecin.
edred	(a.s.) dişsiz.
Şahs-ı edred	dişsiz adam.
edrek	(f.i.) taze zencefil.
edrem	(f.i.) teğelti, eğerin altına konulan

keçe. edrem	(a.s.) 1. dişleri dökülmüş [adam]. 2. dümdüz şey.
edreng	(f.i.) sıkıntı ve musîbet.
edsak	(a.s.) ağzı büyük [adam], (bkz: efvag, efveh).
edsem	(a.s.) pek yağlı [şey].
edser	(a.s.) gaflette bulunan [adam].
edvâ'	(a.i. dâ'ın c.) illetler, dertler, hastalıklar.
edvar	(a.i. devr'in c.) 1. devirler, zamanlar, asırlar.
edvâr-ı sabıka	geçen zamanlar. 2. şark müziğinden bahseden fen eserleri. 3. muz. eski müzik nazariyatı kitaplarına verilen bir addır. Şarklıların Arap, Acem ve Türkçe telif ettikleri müzik kitaplarında, mecmualarında makamlar ve usuller dâire şeklindeki şemalarla gösterilmek âdet olduğundan dolayı bu ismi taşırlar.
edveş	(a.s.) gözü dumanlı adam.
edviye	(a.i. devâ'nın c.) ilâçlar.
edviye-i müessire	te'sirli ilâçlar.
Edviye-i Müfrede	(basit ilâçlar) XIV. yüzyıl Türk hekimlerinden Geredeli İshak bin Murat'ın hekimliğe dâir eseri.
edyâk	(a.i. dîk'in c.) horozlar.
edyân	(a.i. dîn'in c.), (bkz. dîn).
edyâr	(a.i. deyr'in c.) manastırlar, kiliseler.
ef'â	(a.i.) 1. engerek yılanı, (bkz: efî). 2. s. meç. fena tabiatlı [adam].
efâdıl	(a.s. efdal'ın c.), (bkz. efâzıl).
efâhim	(a.s. efham'ın c.) en ulu, pek büyük ve saygıya lâyık kimseler.
efâhîs	(a.i. ufhûs'un c.) taş arasında, kayalıkta bulunan kuş yuvalan.
efâî	(a.i. efa'nın c.) engerek yılanları.
Dıhk-ül-efâî	acı acı, hâincesine gülüş.
efâik	(a.s. efîke'nin c.) yalanlar, dolanlar, düzme sözler; iftiralar.
efâîl ü tefâîl	(a.i.) arûz'u hazırlayan İmâm Halil'in ahenk ölçüsü olmak üzere bulduğu [feûlün, fâilün, fâilâtün, müs-tefilün, mefâîlün, mütefâilün, müfâaletün, mefûlat] kelimeleri ki, bunların tekrarından ve değişmelerinden "aruz" un ölçüleri meydana gelmiştir. Bu sekiz temel kalıbın Arap alfabesine göre beş harfli olan ilk ikisinin her birine efile, ikisine birden efâîl, yedişer harfli olan diğerlerinin her birine tefile, altısına birden tefâîl adı verilir.
efâkil	(a.s. efkel'in c.) titreyenler, titrekler.
ef'âl	(a.i. fi'l'in c.) işler, ameller, (bkz: a'mâl, efâîl, fiâl, fiil).
ef'âl-i basene	iyi işler.
ef'âl-i seyyie	kötü işler, hareketler.
efânîn	(ü. i. üfnûn'un c.) 1. sarmaşık gibi birbirine sarılmış sık ağaç dallan. 2. değişiklikler; işler, haller, şartlar.
efârît	(a.s. ifrît'in c.) 1. hîlekârlar, kurnazlar, cüretliler. 2. şeytanlar. 3. son derece hâin olan cinler.
efâtîh	(a.i.) mantar ve benzerleri gibi nebat, (bitki).
efâvîc	(a.i. fevc'in c. olan efvâc'ın c.) bölükler, kısımlar, takımlar.
efâvîk	(a.i, fuvâk'ın c.) hıçkırıklar.
efâviye	(a.i.c.) yemeğe konulan baharat.
efâyik	(a.s. efîke'nin c.) uydurma, düzme, asılsız, yalan [sözler].

efâzıl (a.s. efdal'ın c.) pek mümtaz olanlar, çok bilgililer, (bkz. efâdıl).
efâzıl-ı ukalâ akıllılann en ileri gelenleri.
efâzıl-ı vükelâ-yi fihâm büyük vekillerin bilgilileri.
efdah (a.s. fadîh'den) daha (pek, en) rezil, (bkz. efzah).
efdal (a.s. f âdil, fâzıl'dan) 1. daha (en, pek) fazîletli. 2 . en âlâ, üstün.
efdâl (a.i. fazl'ın c.) 1. ziyâdeler, fazlalar. 2 . ihsanlar, meziyetler, lûtuflar, iyilikler.
efdaliyyet (a.i.) efdallik, fazîlet-lilik, meziyetlilik, üstünlük.
efder, evder (f.i.) 1. amca, babanın erkek kardeşi. 2. yeğen, amca, hala, teyze çocukları.
eferr (a.s.) pek kaçıcı, çok koşucu.
effâf (a.s.) çok of çeken, sıkıntılı, kederli [adam].
effak (a.s.) ticâret için bütün dünyâyı gezen [adam].
effâk (a.s. ifk'den) fazla iftira eden. (bkz: efvek).
efgan (f.i.) ıztırap ile haykırma, bağınp çağırma; inleme, bağnşma. (bkz: figan).
efgâne (f.s.) düşük [ana rahminden düşen çocuk], (bkz: cenîn-i sakıt).
-efgâr (f.s.) yaralı, sakat; kötürüm. (bkz: mecruh), [kelime "fıgâr" şeklinde de kullanılır].
efgâr-ı mey içkiden dolayı ağırlaşmış, çok sarhoş.
-efgen (f.s.) düşüren, yıkan, yere atan; atıcı, yıkıcı, düşürücü, (bkz: fıgen).
efgende (f.s.) 1. yıkılmış, yıkık, düşürülmüş, yere atılmış. 2. düşkün, biçâre, (bkz: figende).
efgendegî (f.i.) düşkünlük.
efhâ' (a.i. fehâ'nın c.) soğan veya yemeklere konulan nane, kekik, somak ve benzerleri gibi kuru otlar.
efhâm (a.i. fehm'in c.) zihinler, anlamalar, idrâkler, (bkz: fuhûm).
efham (a.s. fehîm'den) daha (en, pek) fehâmetli, çok şeref sahibi, en ulu.
efhâs (a.s. fahs'ın c.) her şeyin içleri, boşlukları.
efhâz (a.i. fahz'ın c.) yakın hısımlar, akrabalar.
efhem (a.s. fehm'den) çok fehîm olan, pek çabuk anlayan, zihni son derece açık ve zeyrek olan.
ef'î (bkz. ef â).
ef'î-i mücelcel zoo. çıngıraklı yılan.
ef'î-i münakkaş alaca derili engerek yılanı.
efid, eftid (f.s.) 1. medhedici; vasfedici. 2. şaşılacak şey.
ef'ide (a.i. fuâd'ın c.) yürekler, kalpler, gönüller.
ef'ide-i hâlise saf, temiz, bozulmamış kalpler.
efika (a.s.) fena, kötü [şey].
efîke (a.s.c. efâik) yalan, dolan, iftira.
isnâd-ı efîke yalan isnâd etme. (bkz: ifk).
efîn (a.s.) 1. boş kafalı [adam]. 2. çürük [ceviz].
efjûl (f.i.) 1. kışkırtma, kandırma. 2. s. perakende, dağınık.
efkar (a.s.) daha (en, pek) fakir ve muhtaç.
efkar-i fukara' fakirlerin fakiri.

efkâr (a.i. fikr'in c.) 1. düşünceler, (bkz: fıkr).
efkâr-ı âliye yüksek fikirler, düşünceler.
efkâr-ı sahîha doğru düşünceler.
efkâr-ı umûmiyye halkın, umûmun düşüncesi. 2. düşünme, endîşe, vesvese, kuruntu, niyet, maksat; rey'.
eflah (a.s.) daha (en, pek, çok) felah bulan, kurtulan, selâmete çıkan, bahtına, nasî-bine, nîmetine kavuşan.
eflâk (a.i. felek'in c.) 1. semâlar, felekler, gökler, küreler; zamanlar. 2. bahtlar, talihler, kaderler.
eflâk-ı cüz'iyye dünyâdan daha küçük küreler.
eflâk-ı külliyye yeryüzünü çevreleyen büyük küreler.
eflâk-ı seb'a (yedi dünyâ) astr. Kamer (Ay), Utarit, Zühre, Şems (Güneş), Merih, Müşteri, Zuhal.
eflâk (a.h.i.) Osmanlı imparatorluğu zamanında, merkezi Bükreş olan, "memleke-teyn" (iki memleket) den bir kısım.
eflâkî (f.s.c. eflâkiyân) gökte oturan, melek [Eflâkî Mevlânâ'ya dâir "Menâkıb-ül--Ârifîn" adlı eserin müellifi Hâkî Dede'nin mahlası].
eflâkiyân (f.i. eflâkî'nin c.) gökte oturanlar, melekler.
Eflâtun (a.h.i.) Aristo'nun hocası, Sokrat'ın talebesi olan meşhur Yunan filozofu, (m.ö. 429 - 347).
eflâtûnî (a.s.) Eflâtun'a ve onun felsefesine ait, onunla ilgili, f r. platonique.
eflec (a.s.) 1. seyrek [diş].
eflec-ül-esnân seyrek dişli. 2. omuzlan geniş, kollarının arası açık [adam].
efles (a.s.) daha (en, pek) müflis, züğürt.
efles-i nâs insanların en züğürdü.
eflûd (a.s.) yetişkin, güzel ve gürbüz [çocuk].
efnâd (a.s. fened ve fenid'in c.) ihtiyarlıktan bunamış olanlar, bunaklar.
efnân (a.i. fenn'in c.) cinsler, neviler, çeşitler.
efnân-ı elvan renk çeşitleri, [bizde "fenn" bu mânâda kullanılmaz].
efniye (a.i. fınâ'nın c.) avlular.
efra' (a.s.) 1. vesveseli, kuruntulu [adam]. 2. işi gücü olmayan [adam].
efrâd (a.i. ferd'in c.) 1. tek olanlar, birler.
efrâd-ı aile aileyi teşkil eden fertler.
efrâd-ı beşer insanlığın fertleri.
efrâd-ı cemâat topluluğun bireyleri.
efrâd-ı millet milletin bireyleri. nâs halk, avam.
efrâd-ı ümmet bir topluluğa dâhil olan 2. askerler, erler.
efrâd- askeriyye askerî erler.
efrâd- müstebdele muvazzaf askerlik hizmetini bitiren efrâd.
efrâd-ı redife tar. Osmanlı ordusunda nizamiye hizmetini bitiren erler.
efradını cami' ağyarını mâni (tanım için) aynı özelliğe sahip olanların hepsini içine alıp farklı olanları dışarıda bırakan, eksiksiz ve fazlasız.
efrâh (a.i. ferh'in c.) 1. piliçler. 2. piçler [insan ve nebat hakkında].
efrâh (a.i. ferah'ın c.) iç açıklıkları, sevinmeler.
efrâhte (f.s.) yukan kaldmlmış, yükseltilmiş, (bkz: efrâşte).
efrak (a.s.) pek ayrık, çatal [şey].

efrân (a.s.) neşeli, keyifli, sevinçli olan [kimse].
efrâs (a.i. feres'in c.) atlar, beygirler; kısraklar.
Efrâsiyâb (f.h.i.) büyük iskender'den evvel yaşamış ve Keyhusrev tarafından öldürülmüş olan Mâverâünnehir Kralı Tûran'lı bir yiğit, Alp Er Tunga.
efrâşte (f.s.) yukan kaldmlmış, yükseltilmiş, (bkz: efrâhte).
-efrâz (f.s.) kaldıran, yükselten, [kelime firâz şeklinde de kullanılır].
Ser-efrâz, - firâz baş yükselten, mümtaz, büyük, meşhur, mâruf.
efrenc (a.i.) frenk, Avrupalı.
Dâ'-ül--efrenc frengi hastalığı.
Tâife-i efrenc frenkler, Avrupalılar.
efrencî, efrenciyye (a.s.) 1. frenklere, Avrupalılara mahsus, onlarla ilgili.
Elsine-i efrenciyye Avrupa dilleri.
Târih-i efrenc Mîlât târihi. 2. fırengi illetiyle ilgili.
efrenciyyûn (a.i.c.) Avrupalılar.
efrenc-müşg (f.b.i.) bot. reyhan, fesleğen.
efrend (f.i.) süs, bezek, şan, debdebe.
efrez (a.s.) arkası kamburumsu olan [adam].
Efrîdûn (f.i.) Cemşid soyundan, anlayışlı ve zekâsıyla meşhur olan bir îran hü-kümdân. [Acem ve eski Osmanlı edebiyatında bu isme çok rastlanır], (bkz: Feridun).
efrûg (f.i.) ziya, ışık, nur. (bkz: pertev, şua', şû'le).
efrûhte (f.s.) yanmış, tutuşmuş, parlamış, ışıklanmış, aydınlanmış.
Dil-efrûhte gönlü yanık.
Şem'-efrûhte mumunu yakmış.
efrûşe (f.i.) un helvası, (bkz: afrûşe).
efrûz (f.i.) 1. şule, panltı. 2. kadın adı.
-efrûz (f.s.) 1. aydınlatan, parlatan.
Âlem-efrûz, Cihân-efrûz dünyâyı aydınlatan. 2. tutuşturan, yakan, (bkz: fürûz).
efsâ (f.i.) efsuncu, büyücü.
efsah (a.s.) daha (en, pek) fasih, uzdilli.
efsah-ül-Arab, Hz. Muhammed.
efsah-ül-Kureyş Hz. Muhammed.
efsak (a.s.) en fâsık, pek edepsiz.
efsâl (a.s. fesl'in c.) alçak, aşağılık kimseler.
efsâne (f.i.) 1. asılsız hikâye, masal, boş söz, saçmasapan lâkırdı. 2. dillere düşmüş, meşhur olmuş hâdise.
efsâne vü efsun (masal ve büyü) boş lâkırdı.
efsâne cû[y] (f.b.s.) efsâne arayan veya arayıcı, boş vakit geçirmek isteyen.
efsâne-cûyî (f.b.i.) efsâne arayıcılık.
efsâne-gû[y] (f.b.s.) masal söyleyen, saçmasapan söyleyen.
efsâne-gûyân (f.b.s. efsâne-gû [y] un c.) efsâne, masal, fıkra anlatanlar.
efsâne-gûyî (f.b.i.) efsâne söyleyicilik.
efsâne-nüvîs (f.b.s.) masal yazan.
efsâne-perdâz (f.b.s.) masal uyduran, yazan, adî romancı, meddah.
efsâne-perdâzî (f.b.i.) masal uyduruculuk, adî romancılık.
efsânevî (f.s.) efsâneye ait, efsâne ile ilgili.
efsâne vü efsun 1) masal ve büyü; 2)meç. boş laf.
efsâr (f.i.) yular, (bkz: mikvad, inan, zimâm).

efsâr-dûzân (f.b.s.c.) yularcılar, yular yapanlar.
efsâr-dûzân-ı hassa tar. saray atlarının yularlarını yapanlar.
efsed (a.s.) pek fena, çok bozuk.
efser (f.i.) tâc. (bkz: dîhîm, iklîl).
efser-dih (f.b.s.) taç giydiren.
efsun (f.i.) afsun, büyü, sihir, gözbağcılık, arpağ. (bkz: füsun, rukye)
efsûn-ger (f.b.s.) büyücü, üfürükçü. (bkz: sâhir).
efsûn-gerî (f.b.i.) büyücülük,
efsûn-kâr (f.b.s.) büyülü, sihirli.
efsûn-perdâz (f.b.s.). (bkz: üfürükçülük.
efsûs! (f.e.) yazık, eyvah! gibi bir teessür edatı, (bkz. derîg, hayf).
efsürde (f.s.c. efsürde-gân) donmuş; donuk; meç. kansız, gayretsiz, duygusuz. (bkz: füsürde).
efsürde-dil (f.b.s.) 1. yüreği donuk, gönlü donmuş, hissiz, duygusuz. 2. bezgin, kalbi kırık.
efsürde-dilî (f.b.i.) yürek donukluğu, duygusuzluk.
efsürde-dimâğ (f.a.b.s.) beyni donmuş, kabiliyetsiz, (bkz. efsürde-mağz).
efsürde-dimâğî (f.a.b.i.) beyin donukluğu, kabiliyetsizlik.
efsürde-gân (f.b.s. efsürde'nin c.) gayretsiz, duygusuz, kansız adamlar.
efsürde-gî (f.b.i.) donukluk, gayretsizlik, duygusuzluk.
efsürde-mağz (f.b.s.). (bkz: efsürde-dimâğ).
efsürde-mağzî (f.b.i.). (bkz. efsürde-dimâğî).
efsürde-mizâc (f.a.b.s.) mizacı soğuk, kanı soğuk [adam].
efşâl (a.s. feşil'in c.) cesaretsizler, korkaklar, yüreksizler.
-efşân (f.s.) saçan, serpen, dağıtan, silken.
Zer-efşân altın serpen.
Dâmen-ef-şân etek silken, vazgeçen, [kelime "feşân" şeklinde de kullanılır.
efşâr (f.s.) 1. sıkma, sıkılmış, [meyva suyu gibi şeyler]. 2. i. çimdikleme.
efşe (f.i.) bulgur.
efsun (f.i.) zir. yaba.
efşürde (f.s.) sıkılmış, posası çıkarılmış [şey].
efşüre (f.i.) usare, öz.
efşüre-i engûr üzüm suyu.
eftân (f-s) düşen; düşerek, (bkz: futan).
eftâr (a.i. fıtr'in c.) baş ve şahadet parmaklarının aralan.
efûr (a.i.) sıçrayıp seğirtme.
efvâc (a.i. fevc'in c.) bölükler, takımlar, kısımlar.
efvâf (a.i) ince, nâzik kumaşlar.
efvag (a.s.) büyük ağızlı [adam], (bkz: edsak, efveh).
efvâh (a.i. fem ve fevh'in c.) ağızlar; menfezler, ağıza benzeyen her türlü delikler.
efvâh-ı nâriyye ateşli silâhlar, [top, tüfek].
efvâh-ı nâs halkın ağzı, lisanı.
efvâhî (a.f.s.) halk sözü, asılsız, ehemmiyetsiz.
efveh (a.s.) ağzı büyük, ön dişleri uzun [adam], (bkz. edsak, efvag).
efvek (a.s.) yalancı, (bkz: eflâk).
efyâl (a.i. fîl'in c.) filler, [bilinen büyük hayvan (lar)].
efyûn (a.f.i.) afyon, haşhaştan çıkan uyutucu bir madde.

efyûnî (f.s.). (bkz. efyûn-keş).
efyûn-keş (a.f.b.s.) afyon kullanmaya alışmış olan, afyon tiryakisi.
-efzâ (f.s.) arttıran, çoğaltan [-feza şeklinde de kullanılır].
Ruh-efzâ ömür arttıran.
Zînet-efzâ pek çok zînet bahşeden.
efzâ1 (a.i. fezâ'm c.) korku ile bağırıp çağırmalar.
efzah (a.s. fazîh'den.). (bkz. efdah).
efzâr (f.i.) ayakkabı, kundura. 2. gemi yelkeni. 3. san'at sahiplerinin kullandıkları âletler. 4. yemeğe konulan bahar, (bkz: evzâr).
efzâyiş (f.i.) artma, çoğalma, (bkz: tekessür, tezâyüd).
-efzûd (f.s.) çoğalan, artan; çoğaltan, arttıran, arttırıcı.
efzûn fazla, çok, yukarı, aşkın.
efzûnî (f.i.) ziyâdelik, çokluk, (bkz: kesret).
efzûnî-yi ömr ömrün çokluğu.
efzûn-ter (f.b.s.) daha çok, daha fazla.
egalît ("ga" uzun okunur, a.i. uglû-te'nin c.) inşam yanıltacak hatalı sözler, *ya-nıltmaçlar.
eganî ("ga" uzun okunur, a.i. ugniyye'-nin c.) şarkılar, nağmeler, havalar, âhenkler.
egann (a.s.) burnundan konuşan, hımhım, (bkz: ehann).
egare ("ga" uzun okunur, f.i.) kışkırtma, kandırma, (bkz: igrâ', teşvik).
egarib ("ga" uzun okunur, a.i.) ayrılış zamanı, savaş zamanı.
Yevm-ül-egarib savaş, muharebe günü.
eğer (f.e.) şart edatıdır; eğer, şayet manasınadır, ["ise, -iseler, -isen, -iseniz, -isem, -isek" kelimelerinden önce gelir; bâzan baştaki vokal düşerek "-ger" şeklinde kullanılır].
eğerçi (f.e.) her ne kadar..., olsa da, ise de. (bkz: gerçi).
egniş (f.i.) bina yapma, yapı meydana getirme, inşâ etme.
egul (f.i.) öfke ile yan yan bakma.
egvâl (a.i. gul'ün c.) 1. büyük felâketler, kazalar. 2. şeytanlar; türlü şekil alan periler. 3. gulyabâniler, vücûdu olmayan hayvanlar.
egvâr (a.i. gavr'in c.) dipler, çukurlar; nihayetler, sonlar.
ehabb (a.s. habîb'den) daha, en, çok sevilen, pek sevgili.
ehabb-ı ehibbâ dostların en sevgilisi.
ehabb-ı emval malların çok sevileni.
ehacc (a.s.) pek katı, sert şey.
ehâcî (a.i. uhcüvve'nin c.) bilmeceler, bulmacalar, yanıltmacalar.
ehad (a.s.) tek, bir, ilk sayı. (bkz: vâhid, yek).
Yevm-ül-ehad pazar günü. ["ehad" Allah'ın isimlerinden biridir].
ehadd (a.s. hadd' den) daha (en, pek) keskin.
ehadd-i âlât-ı katıa kesici âletlerin en keskini.
ehadd-i süyûf kılıçların en keskini.
ehâdîs (a.i. hadîs'in c.) 1. Peygamberimizin sözleri. 2. haberler, sözler
ehâdîs-i kudsiyye lâfzı Hz. peygambere, meali Allah'a ait olan, yânî, ilham tarikiyle söylenen hadisler.
ehâdîs-i merfûa ve mürsele araya rivâyetçi karışmadan, doğrudan doğruya Hz. Peygamberin ağzından duyulan hadisler.

ehâdîs-i mevzua	Hz. Peygamberimize isnâ-den uydurulan sözler.
ehâdîs-i sahîha	Hz. peygambere nisbetinde kat'iyen şüphe olmayan hadisler.
ehadiyyet	(a.i.) birlik, Allah'ın birliği, (bkz: vahdâniyyet).
ehadiyyet-i rabbâniyye	Allah'ın birliği.
ehadiyyet-ül-ayn	1) görünüş birliği. 2) ıtlakdan, esmadan müstağni olan.
ehadiyyet-ül-cem'	1) birlikte çokluk. 2) kendinde kesret münâfî olmayan şey.
ehadiyyet-ül-kesret	l) kesretin ehadiyyeti. 2) kendisinde nesebî kesret taakkul olunan vâhid.
ehadü hümâ	(a.b.i.) ikiden biri.
ehad-ül-âhâd	(a.b.s.) teklerin teki; emsalsiz, eşsiz, (bkz: ehad-ül-uhadeyn).
ehad-ül-uhadeyn	(a.b.s.) teklerin teki, emsalsiz, eşsiz, (bkz: ehad-ül-âhâd).
ehaff	(a.i. hafif den) 1. daha (en, çok, pek) hafif.
ehaff-i mücâzât	cezaların en hafifi. 2. meç. pek şen ve sevimli.
ehakk	(a.s. hakik'den) daha (en, pek) lâyık, müstahak, (bkz: ecder, elyak).
ehâlî	(a.i. ehl'in c.) 1. bir memlekette, bir kasabada, bir köyde, bir semtte veya mahallede yerleşip oturanlar, ahâli. 2. halk, umûm.
ehâlî-i fazl	fazilet sahipleri.
ehâlîl	(a.i. ihlîl'in c.) erkek tenasül âletlerinin delikleri.
ehann	(a.s.) genizden konuşan [adam], hımhım, (bkz: egann).
ehâsin	(a.s. ahsen'in c.) daha (pek, en) güzel olan şeyler.
ehâsin-i ahlâk	ahlâkın en iyisi, en güzel olan şeyleri.
ehass	(a.s. hasis'den) 1. daha (en, pek) hasîs, çok pinti. 2. çok, en bayağı [nesne, kimse].
Dünyâ-yi ehass	en bayağı dünyâ [bu dünyâ].
ehass	(a.s. hâss'dan) 1. en husûsî. 2. z f. başlıca.
ehass-ı amal	dileklerin en husûsîsi, ehass-ı
ehibbâ	tanıdıkların en başlıcası. 3. farklı, şümullü.
ehdâb ,l	(a.i. hüdb'ün c.) kirpikler, (bkz: müjgân).
ehdâb-ı mühtezze	titrek kirpikler.
ehdâf	(a.i. hedefin c.) 1. nişan alınan yerler. 2. meramlar, istekler, maksatlar, kasit-ler, gayeler. 3. yüksek şeyler.
ehdeb	(a.s.) sık ve uzun kirpikli [adam].
Ehdeliyye	(a.i.) Esseyyid Hasan Alîyy-ül-Ehdelî tarafından kurulan bir tarikat.
ehemm	(a.s. mühimm'den) daha (en, pek) mühim, çok ehemmiyetli.
Takdîm-ül ehemm	iki işten en mühimini öne alma.
ehemmiyyet	(o.i.) 1. pek mühim olma, değerlilik, önem. 2. dikkat nazarını çekiş. 3. kıymet, değer.
ehibbâ'	(a.s. habîb'in c.) dostlar, sevgililer, tanıdıklar, bildikler, (bkz: ahbâb).
ehil	(a.s.). (bkz. ehl).
ehille	(a.i. hilâl'in c.) yeni aylar, hilâl şeklinde olan şeyler.
ehl	(a.s.c. ehâlî) 1. sahip, mâlik, mutasarrıf olan. 2 maharetli, usta, kabiliyetli, becerikli. 3. bir yerde oturan. 4. kankocadan herbi-ri. (bkz: ehil).
ehl-i aba	Hz. Muhammed ve ailesi.
ehl-i âhiret	ölüler.
ehl-i âlem	insanlar.

ehl-i aruz	ed. şiir kurallarından anlayanlar.
ehl-i arz	cin, peri, şeytan.
ehl-i bâdiye	bedeviler, çöl halkı.
ehl-i bagy	bir bölgeyi zorbalıkla idare altına alanlar.
ehl-i beyt	hâne halkı, familya, aile; Hz. Pey-gamber'in yakın akrabası.
ehl-i bid'at	islâmlığın genel kurallarına uymayan kimse veya topluluk.
ehl-i büyûtât	ünlü kabilelere mensubolan-lar.
ehl-i cehennem	cehennemlik, günahkâr.
ehl-i cehl	câhiller, bilgisizler.
ehl-i cennet	cennetlik olanlar, günahkâr olmayanlar.
ehl-i cihâd	din uğruna savaşanlar.
ehl-i dikkat	dikkat sahipleri.
ehl-i dil	gönül adamı, gönül dilinden anlayan [kimse], kalender.
ehl-i dîvan	dîvan kaleminde çalışanlar.
ehl-i dünyâ	dünyâ adamı, Ahireti düşünmeyen.
ehl-i ehvâ	dinde mezhep ayrılığı yaratan.
ehl-i emsâr	şehir, kasaba halkı.
ehl-i hakk	kendini Tann'ya vermiş kimseler, doğruluk sahipleri, îmânı bütün, doğru kimseler.
ehl-i hakikat	doğru yol adamı.
ehl-i hâl	tarîkatte, tasavvufta "hal ve cezbe" denilen muvakkat olarak kendinden geçme sırrına eren, Allah adamı, cezbeye tutulan, vecde gelen kimse.
ehl-i hârâbat	meyhane adamları.
ehl-i hevâ	haylaz.
ehl-i hey'et	astronomi ile uğraşanlar.
ehl-i hıref	kumaş dokuyan sanatkârlar.
ehl-i hibre	bir şeyi çok iyi bilen, bilirkişi, (bkz: ehl-i vukuf).
ehl-i hikmet	filozoflar.
ehl-i hükümet	hükümete mensup kimseler, milleti idare edenler.
ehl-i hüner	hünerli, sanattan anlayan kimseler.
ehl-i ırz, ehl-i iffet	doğru, dürüst, saygıdeğer kimse.
ehl-i idrâk	düşünce sahipleri, her şeye akıl erdirenler.
ehl-i ilm	ilim adamları, âlimler, bilginler.
ehl-i îmân	îman etmişler, îman sahipleri, inanmışlar, (bkz: mü'min).
ehl-i irfan	irfan sahibi, bilgili.
ehl-i İslâm	islâm topluluğu.
ehl-i ittika	dindar, sofu.
ehl-i kıble	Müslüman.
ehl-i kal	ilâhî gerçeklerden haberi olmayanlar.
ehl-i kalem	yazı işleriyle uğraşan.
ehl-i kanaat	kanaatkar olan.
ehl-i kelâm	iyi konuşan.
ehl-i kerem	cömert, eli açık.
ehl-i keyf	keyfe, eğlenceye düşkün.
ehl-i kıyam	camilerde ders okutan hocalara zor sorular sorup güç durumda bırakan öğrencilere verilen bir ad.
ehl-i kitâb	dört kitaptan birine inanan.
ehl-i kubur	ölüler.
ehl-i mahşer	kıyamet günü dirilecek olanlar.

ehl-i mansıb	mevki', orun sahibi.
ehl-i ma'rifet	kabiliyetli kimseler.
ehl-i merâkib	bir şeye binerek seyahat edenler.
ehl-i muhasebe	muhasebeci, sayman.
ehl-i naîm	cennette bulunacak kimseler.
ehl-i namus	namuslu, doğru insanlar.
ehl-i nâr	kötü ruhlu, cehennemlik insanlar.
ehl-i nifak	ortaya nifak sokan, ayrılık yaratan kimseler.
ehl-i nücûm	müneccimler.
ehl-i örf	1) huk. kanundan çok örfî ve idarî tedbirlerle iş gören idare adamı; 2) tar. Osmanlılarda medreseden yetişen şerîat bilginleri (kadılar, şeyhülislâmlar, müderrisler, kazaskerler., gibi).
ehl-i perde	örtülü, peçeli kadın.
ehl-i re'y	hâkimlik eden.
ehl-i Rum	Osmanlılar.
ehl-i sabıka	ilk Müslümanlar.
ehl-i safa	kalbi temiz.
ehl-i salâh	huk. hâli mestur, namuslu, doğru olan kimse, [bu evsâfı hâiz olanlara ehl-i afa, ehl-i hayr, ehl-i fazl da denir].
ehl-i salîb	haçlılar, Hristiyanlar.
ehl-i servet	servet sahibi, zengin.
ehl-i suffe	Hz. Muhammed'in Medine'de yaptırdığı mescide bitişik bulunan odalarda barınan ve O'nun toplantılarına katılan kimseler.
ehl-i sûk	çarşı halkı, esnaf.
ehl-i sülük	bir mezhebe mensup olan.
ehl-i sünnet	Peygamberimizle sahabelerine (dostlarına) itikatta uyanlar.
ehl-i şeka	şakîler, soyguncular, vurguncular.
ehl-i şer	fenalık sahibi.
ehl-i şîa	Hz. Alî'nin mezhebine bağlı olan kimseler.
ehl-i şikem	işkembesine düşkün olanlar, sırf boğazını düşünenler, (bkz. erbâb-ı şikem).
ehl-i tahkik	araştırmacı kimseler.
ekl-i ta'kîb	takîbedenler, peşinden gidenler.
ehl-i takva	dîne bağlı kimseler.
ehl-i tarîk	bir tarîkata mensup [olan], derviş.
ehl-i tasavvuf	tasavvufla uğraşan.
ehl-i tedbîr	tedbirli, akıllı, idareci kimse.
ehl-i tertîb	f ı k. farz olan beş vakit namazı, arada fasıla vermeden muntazam olarak kılan.
ehl-i tevârîh	tarihçiler.
ehl-i tevhîd	Müslüman.
ehl-i ukubet	huk. men'edilen şeyleri yaptıklarından dolayı haklarında ceza tatbiki kolay olan âkil baliğ kimseler, cezaya ehil kimseler.
ehl-i vezâif	huk. vakfın gailesinden maaş ve tayına müstahik olan kimseler, [camiin, imam, müezzin vesâir hademesi veya fakirler gibi].
ehl-i vukuf	iyi bilgisi olan, bilirkişi, (bkz: ehl-i hibre).
ehl-i vücûd	varlık sahipleri, insanlar.

ehl-i zimmet	bir islâm devletine tâbi olan, vergi veren, korunan fakat Müslüman olmayan vatandaşlar.
ehl ü iyâl	aile, çoluk çocuk.
ehl-ül-farz	fık. birinci derecedeki vâris.
ehl-ül-kisâ	Hz. Muhammed ve ailesi, (bkz: ehl-i beyt).
ehlî, ehliyye	(a.s. ehl'den) alışık olan, alışmış, alışkın, vahşî olmayan, insandan kaçmayan, adamcıl, (bkz: munis).
ehliyyet	(a.i.) 1. işe yarar halde bulunuş, bir işi hak edebilecek durumda bulunuş, salâhiyet, yetki. 2. mâhirlik, iktidar, liyâkat kabiliyet, kifayet, mensubiyet, akrabalık. 3. iktidar, liyâkat ve kabiliyet vesikası. 4. kadın adı.
ehliyyet-nâme	(a.f.b.i.) bir kimsenin herhangi bir iş yapabileceğine dair ilgililer tarafından verilen vesîka.
ehl-perver	(a.f.b.s.) ehlini yetiş tiren, değer sahiplerini koruyan.
ehl-ullah	(a.b.i.) Tanrı adamı, velî, evliya.
ehme	(f.s.) 1. noksan, eksik. 2. i. bulunuş.
ehnâme	(f.i.) 1. aşk ve sevda. 2. kendine çekidüzen verme.
ehram	(a.i. herem'in c.) 1. Mısır'da eski zamandan kalma, huni biçimindeki büyük binalar, piramit. 2. tepeleri ortak bir noktada bulunan, tabanları da herhangi bir poligonun birer kenarından ibaret olan bir takım üçgenlerden meydana gelmiş şekil.
ehrâm-ı gayr-ı muntazam	geo. düzgün olmayan piramit.
ehrâm-ı kaim	geo. dik piramit.
ehrâm-ı mail	geo. eğik piramit.
ehrâm-ı muntazama	geo. düzgün olan piramit.
ehrâm-ı mürabbaî	dörtgen piramit.
ehrâm-ı müsellesi	üçgen piramit.
ehrâm-ı nakıs	kesik piramit.
ehrâm-ı zû kesîr-ül-vücûh	çokgen piramit.
ehrâmen	(f.i.) 1. şeytan. 2. dev. (bkz: ehremen, ehrem, ehrime, ehrimen).
ehrâmî	(a.s.) geo. ehram biçiminde, fr. pyraınidal.
ehrâmî kavak	bot. piramit kavak.
ehred	(a.s.) yırtık şey. [üstbaş hakkında].
ehremen	(f.i.) Zerdüştlerin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı; şeytan, dev. (bkz: ehrâmen, ehren, ehrime, ehrimen).
ehren	(f.i.)- (bkz. ehrâmen, ehremen, ehrime, ehrimen).
ehrime	(f.i.). (bkz. ehrâmen, ehremen, ehren, ehrimen).
ehrimen	(f.i.). (bkz. ehrâmen, ehremen, ehren, ehrime).
ehsâ'	(a.s.) şaşmış, şaşakalmış olan [kimseler].
ehsâs	(a.i. hiss'in c.) duygular.
ehsâs-ı rakîka	ince duygular.
ehûn	(f-i-) toprakta meydana gelen yarık, delik.
ehvâ'	(a.i. hevâ'nın c.) arzular, istekler; şehvetler, hevesler, meyiller.
Ehl-i ehvâ'	inanışları sünnet ehlininkine uymayan, arada mezhep farkları bulunan Müslümanlar cemaati.
ehvâl	(a.i. hevl'in c.) korkular, dehşetler.
eh var	(f.s.) şaşkın, sersem, alık [adam].

ehvec	(a.s.) uzun boylu ahmak [adam].
ehvel	(a.s. hevl'den) daha (en, pek) korkunç.
ehvel-i heyâkil	heykellerin en korkuncu.
ehven	(a.s.) 1. en zararsız. 2. pek ucuz. 3. daha hafif; kolay, (bkz: rahîs
ehven-i şerr	iki şerrin en zararlısı, kolayı.
ehven-i şerreyn	iki şerrin en zararlısı, kolayı.
ehveniyyet	(a.i.) ehvenlik, ucuzluk [zıddı "gala"].
ehver	(f.i.) sevgili.
ehviye	(a.i. hevâ'nın c.), (bkz. hevâ).
ehviye-i lâtife	lâtif müzik havalan.
ehyeb	(a.s.) daha (en, pek) mehîb, çok heybetli.
ehyef	(a.s.) 1. ince belli, yakışıklı [genç]. 2. çelimli at.
ehzâb	(a.i. hizb'in c.) taifeler, kısımlar; bölümler, bölükler; insan kümeleri. Gaz-ve-i Ehzâb Hendek Gazvesi.
eimme	(a.i. imâm'ın c.), (bkz. imâm).
eimme-i dîn	din adamları. eimme-i erbaa (dört imam olup Müslümanların en büyük müctehidlerinden, en meşhur hukuk âlimlerindendir) [Ebû Hanîfe; Ah-med bin Idrîs-eş-Şâfiî; Mâlik bin Enes; Ahmed bin Hanbel].
eimme-i isnâ-aşer	[Şîîlerde Hz. Ali ile başlayarak Mehdî ile sona eren on iki İmam. [Hz.Alî; Hz. Hasan; Hz. Hüseyin; Hz. Zeyn--ül-Âbidîn; Hz. Imâm-ı Bakır; Hz. Ca'fer-üs--Sâdık; Hz. Musa Kâzım; Hz. Alî bin Musa; Hz. Muhammed-ün-Nakî; Hz. Aliyy-üt-Taki; Hz. Hasan-Ul-Askerî; Hz. İmâm-ı Mehdî].
eimme-i mahallât	mahalle imamları.
eimme-i nuhât	nahiv (sintaks) âlimleri.
eimmet-ül-esmâ	"esmâ'mn başı" tas. hay, alîm, münif, kadir, semi', basîr, müte-kellim olmak üzere yedi isim demek olan esma--i seb'a yerinde kullanılır.
einne	(a.i. inân'ın c.) dizginler, yularlar.
eizze	(a.s. azîz'in c.) 1. erenler. 2. muhterem, azîz kimseler.
eizze-i nasârâ	Hıristiyan evliyası.
ejah	(f.i.) vücutta, en çok ellerde çıkan pürtüklü küçük urlar, siğil, (bkz: ejeh).
ejdef	(f.i.) kızılcık denilen meyva, alıç.
ejder, ejderhâ, ejdehâ	(f.i.) 1. büyük yılan, (bkz: bürsân, su'bân). 2. korkunç ve hayalî bir hayvan. ejder-i kahir ("ka" uzun okunur) ölüm ejderhası.
ejder-i münakkaş	nakışlı ejderha; alaca derili büyük yılan. 3. meç. hiddetli, şiddetli, cesur ve merhametsiz [adam], ["ejdehâ" nazımda kullanılır].
ejder-dehân	(f.b.s.) (dev ağızlı) meç. ağır toplara verilen bir isim.
ejeh	(f.i.) sivilce, (bkz: ejah).
ejgân, ejgehân	tenbel. (bkz: ejhân).
ejhân	(f-s.) tembel, (bkz: ejgehân).
ejîr	(f.s.) akıllı, uyanık [adam],
ekabb	(a.s.) beli ince olan.
ekâbir	(a.s. ekber'in c.) rütbece, görgü ve faziletçe büyük olanlar, devlet ricali, (bkz. büzür-gân).

ekâbir-i şuarâ-yi Arab	Arap şâirlerinin en büyükleri.
ekadîh	("ka" uzun okunur, a.i. kıdh'ın c.) oklar.
ekahî	("ka" uzun okunur, a.i. uk-huvân'ın c.) papatya çiçekleri.
ekalîm	("ka" uzun okunur, a.i. ıklîm'in c.) dünyânın mıntıkaları, memleketler, diyarlar. ekalîm-i bârideısoğuk iklimler, memleketler.
ekâlîm-i hârre	sıcak iklimler.
ekalîm-i seb'a	yedi iklim.
ekall l	(a.s.) en az, en aşağı, (bkz: akall).
ekall-i murabbaât	mat., astr. en küçük kareler metodu, meşhur riyaziyeci ve fizikçi bilgin Gauss'un buluşu olan bir metoddur. Türlü ölçüleri yapılan bir mesaha içinde elde edilen çeşitli değerlerden hakiki değere en fazla yanaşabilmek için kullanılan bir takım riyâzî ameliyeler silsilesi, [italyan astronomu Giuseppa Piazzi, seyyârât-ı sagîreden Ceres'i keşfettiği zaman şartların kötü oluşundan seyyârecik kaybedilmişti. Gauss muvâzene metoduyla mevcut rasatlara dayanarak ertesi sene yıldızın bulunması lâzımgelen yeri tâyin etti ve Ceres, onun tâyin ettiği koordinaüarla tekrar bulundu.].
ekalliyyet	(a.i.). (bkz. akalliyyet).
Ekanîm	("ka" uzun okunur, a.i. uknûm'-un c.) asıllar, zatlar, rükünler.
ekanîm-i selâse	Hıristiyanlığın baba, oğul ve rûh-ül-Kudüs'den ibaret teslîs inanışı.
ekarib	("ka uzun okunur, a.s. akreb'in c.) yakın akraba, hısımlar.
ekârim	(a.s. ekrem'in c.) en necip, pek âlicenap, çok sahâvetli, cömert ve eliaçık olanlar.
ekâris	(f.i.) bot. yenilen mantar.
ekasır	("ka" uzun okunur, a.s. akser'in c.) daha (pek, en) kısalar.
ekasî	("ka" uzun okunur, a.s. aksâ'mın c.) daha (en, pek, çok) uzaklar.
ekasî-i bilâd	en uzak şehirler.
ekasîm	("ka" uzun okunur, a.i. kısm'ın c. olan aksâm'ın c.) 1. (bkz: aksam, kısım). 2. kısmetler, nasipler, paylar.
ekâsire	(a.i. kisrâ'nın c.) eski Acem pâdişâhları.
ekâsire-i Acem	Acem hükümdarları.
ekatî	("ka" uzun okunur, a.i. katî'in c.) koyun sürüleri.
ekavîl	("ka" uzun okunur, a.i. kavl'in c. olan akvâl'in c.) sözler, lakırdılar, kelimeler.
ekavîl-i bâtıla	bâtıl sözler.
ekavîl-i kâzibe	yalan, uydurma sözler.
ekâzib	(a.s. ükzûbe'nin c.) asılsız, yalan, uydurma sözler.
ekbâ'	(a.i. kibâ'ın c.) süprüntüler.
ekbâ-yi etrika	sokakların süprüntüleri.
ekbâ-yı matbah	mutfak süprüntüleri.
ekbâd	(a.i. kebed ve kebid'in c.) kebet-ler, karaciğerler, (bkz: kübûd).
İltihâb-ı ekbâd	hek. ciğerlerin iltihaplanması.
ekber	(a.s. kebîr'den. c. ekâbir) 1. daha (en, pek) büyük.

Tarihvemedeniyet.org

Cihâd-ı ekber, Gazayı ekber en büyük savaş. [Ekber Hindistan'a hâkim olan Türk hükümdarı]. 2. i. erkek adı.

Ekberiyye (a.h.i.) tas. sofiyenin en büyüklerinden Muhyiddîn-i Arabî tarafından kurulan bir tarîkat.

ekber-nâme (a.f.b.i.) Ebul Fadıl Allamî'nin (1550-1602) Farsça tarih kitabı. Ekber Şah devrinin tarihi ile şâirlerinin hayat hikâyelerini anlatır.

ekdar (a.i. keder'in c.) 1. kederler, kasavetler, gamlar, tasalar, kaygılar.

ekdâr ü âlâm kederler, acılar. 2. bulanıklıklar.

ekdâs (a.i. küds'ün c.) hurmalar.

ekele (a.s. âkil'in c.) çok yiyenler, yiyiciler, oburlar.

ekeme (a.i.) yüksek taşlık tepe, bayır.

ekfâ (a.s. küfv'ün c.) eşler, benzerler, denkler, uygunlar, müsaviler, eşitler, muâdiller.

ekfâl (a.i. kifl'in c.) 1. nasipler, paylar. 2. zayıflık halleri. 3. kilim parçalan. 4. (kefel'in c.) her şeyin gerileri.

ekfân (a.i. kefen'in c.) ölüleri sardıkları bezler.

ekhâl (a.i. kühl'ün c.) göze çekilen sürmeler.

ekhel (a.s.) çok sürme kullanan; gözü kudretten sürmeli [adam].

ekîd, ekîde (a.s.) te'kidli, kuvvetli, sarih, kat'î, sağlam, muhakkak.

Emr-i ekîd kat'î, kesin emir.

Tenbîhât-ı ekîde kuvvetli, kat'î tenbihler.

ekîden (a.zf.) 1. te'kidli, kuvvetli olarak, muhakkak, sarih ve kat'î olarak. 2. mü-kerreren, tekrar olarak.

ekîle (a.s.) yenmiş, yenilmiş [şey, yemek].

ekinne (a.i. kinn'in c.), (bkz. eknân).

ekkâf (a.i.) semerci, eğerci.

ekkâl (a.s. ekl'den) 1. çok ekleden, yiyen, obur. (bkz: bu'le, ekûl).

ekkâl-üs-suht çok haram yiyen. 2. etrafındaki etleri çürütüp mahveden [yara], (bkz: âkile). 3. kim. aşındırma, fr. corrosif.

eki (a.i.) bir şey yeme[k], yenilme.

eki ü şurb yeme içme.

eklef (a.s.) 1. yüzü çilli [adam]. 2. i. koyu renkli arslan.

ekmâm (a.i. kümm'ün c.) 1. elbisenin yenleri, kol ağızlan. 2. (kimm'in c.) ağaç çiçeklerinin kapçıklan, tomurcuklan.

ekmen (a.s.) anadan doğma kör. (bkz: darîr).

ekmehiyyet (a.i.) ekmehlik, anadan doğma körlük.

ekmel (a.s. kâmil'den) 1. daha (en, pek) kâmil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en eksiksiz.

ekmel-i enbiyâ Hz. Muhammed.

ekmel-i mahlûkât (mahlûkların en kâmili) insan. 2. i. erkek adı.

ekmel-âne (a.zf.) ekmel olana yakışacak surette.

ekmeliyyet (a.i.) mükemmellik, kusursuzluk, noksansızlık, eksiksizlik.

eknâf (a.i. kenefin c.) canipler, yanlar, nahiyeler, taraflar, sığınacak yerler, evin ortalan, [kelime yalnız "taraf ve "yan" mânâsına kullanılır].

eknân (a.i. kinân'ın c.) l. mahfazalar, perdeler. 2. evler, odalar; çadırlar, (bkz: ekinne).

eknûn (f-zf-) şimdi, el'an, hâlâ ["kü-nûn" şeklinde de kullanılır].

ekrâd	(a.i. kürd'ün c.) kürtler.
ekreh	(a.s.) en kerih, çok iğrenç.
ekreh-i mahlûkât	mahlûklann en iğrenci.
ekrem	(a.s.) 1. daha (en, pek) kerîm; çok şeref sahibi, pek cömert, çok eli açık. 2. i. erkek adı.
ekrem-ül-ekremîn	(ekremlerin ekremi) Cenâbıhak.
ekrem-ül-ümem	Hz. Muhammed'in ümmeti.
ekrem-âne	(a.zf.) ekrem olana yakışacak surette, ekremce, ekremcesine, pek cömertlikle, çok elaçıklığıyla.
ekremî	(a.f.s.) ekreme mensup, lütuf ve kerem sahibi olana mensup.
ekremiyyet	(a.i.) ekremlik, ekrem olma. (bkz: ekrem).
eksâ	(a.s.) üstüste pek çok giyinen [adam].
eksâ min-el-basal	"soğandan fazla giyinir" [Arap halk tâbirlerinden].
eksem	(a.s.) büyük karınlı şişman [adam].
ekser	(a.s. kesîr'den) en çok, daha ziyâde.
ekseri	(a.f.zf.) eksere mensup, çok defa, çoğu.
ekseriyyâ	(a.zf.) çok defa olarak, çok zaman; sık sık.
ekseriyyet	(a.i.) ekser olma hâli, pek çok olma; çokluk; en büyük kısım; yansından çoğu.
ekseriyyet-i ârâ	reylerin oyların çokluğu, hiç olmazsa yandan bir fazlası.
ekseriyyet-i mutlaka	bir fazlasıyla elde edilen ekseriyet (çoğunluk), çokluk.
eksibe	(a.i. kesîb'in c.) büyük çöllerde rüzgârların savurup biriktirdiği kum yığınları.
eksibe-i bahriyye	med ve cezir (kabarma ve inme) yapan düz sahillerdeki kum yığınlan.
eksibe-i berriyye	jeol. karasal, kumul.
eksiyye	(f.i.) boza. (bkz: ahsuma, nebîz).
ekşem	(a.s.) 1. doğuşunda kusurlu olan, burnu, kulağı kesik veya noksan olan [adam]. 2. i. pars denilen yırtıcı hayvan. [Ekşem suratlı ekşimiş suratlı] tâbiri meşhurdur.
ektâd	(a.i.) 1. cemaatler, kalabalıklar, bölükler, takımlar. 2. misâller, örnekler.
ektâf	(a.i. ketif ve kitfin c.) omuzlar; omuz kemikleri, arka omuz başlanndaki düz kürek kemikleri.
ektâr	(a.i. keter'in c.) haysiyetler, şerefler; hasepler, nesepler, mertebeler, dereceler.
ektâr	(a.i. kutr'un c.), (bkz. aktar).
ektem	(a.s.) 1. daha (en, pek) çok sır saklayan. 2. karnı büyük [adam].
ekûl	(a.s. ekl'den) çok yemek yiyen, obur; pisboğaz, (bkz: bu'le, ekkâl).
ekûl-âne	(a.f.zf.) oburcasına.
ekûlî	(a.i.) oburluk.
ekvâb	(a.i. kûb'un c.) küpler, büyük su kaplan.
ekvâb-ı şerâb	şarap küpleri.
ekvâh	(a.i. kûh'un c.) kamıştan yapıl-.mış penceresiz kulübeler.
ekvarn	(a.i. kûme'nin c.) kümeler, (bkz: küvem).
ekvâm-ı büzeyriyye	anat. domalan, fr. soredie.
ekvân	(kevn'in c.) varlıklar; âlemler, dünyâlar.
Hâlik-ı ekvân	dünyâların, varlıklann yaratıcısı, Allah.

ekvar	(a.i. kevr'in c.) 1. devirler, dönmeler. 2. bir şeyi sarmalar. 3. (küvâre'nin c.) an kovanlan. 4. demirci ve kalaycı ocaklan.
ekvâs	(a.i. kevs'in c.) yaşmaklar.
ekvâz	(a.i. kûz'un c.) kadehler; kâseler; bardaklar.
ekyâl	(a.i. keyl'in c.) kileler, hububat ölçüleri, ölçekler.
ekyâs	(a.i. kîs'in c.) para keseleri, torbalar.
ekyes	(a.s.) pek kiyâsetli, zekî, zeyrek, maharetli, becerikli [adam].
ekzeb	(a.s.) büyük yalan, pek büyük uydurma.
el-	(a.h.) Arapça "harf-i ta'rîf" olup kelimelerin başında bulunur ve ismin mânâsını tarif ve tâyin etmeye yarar. Arapçadaki terkiplerde, has isimlerde ve Osmanlıcadaki izafet ve sıfat terkiplerinde kullanılır. Hurûf-i şemsiy-yeden biriyle başlayan kelimelerin evveline geldiğinde l yerine o harf şeddeli okunur "eş-şems" gibi. (bkz: hurûf-i şemsiyye).
ela	(a.e.) başlama ve tenbih edatıdır; nazımda ve sözün başında kullanılır; bundan sonra "ey!" nidası gelir.
ela ey!	şimdi, bilmiş ol ki!
el-aceb	(a.n.) tuhaf, acayip, şaşılacak şey!
el-adlü esâs-ül-mülk	(a. cü.) adalet mülkün temelidir.
el-amân	(a.e.) yardım ve şikâyet edatı olarak "aman, medet" manasınadır; "bıktım artık, illallah!, usandım, kâfi, yeter, sus" gibi mânâlarda da kullanılır.
el-amân-hâh	(a.f.b.s.) el aman dileyen, yaka silken.
el'ân	(a.zf.) şimdi, şimdiki halde; henüz, hâlâ, daha, bu âna kadar, şu anda.
el-anyâsiyye	(a.i.) bot. iğdegiller.
elâstikî	(fr.s.) esnek.
elâstikiyyet	(fr.a.i.) esneklik.
el-Avvâ	(a.h.i.) astr. sığırtmaç, semânın kuzey yanmküresinde Dübb-i ekber'in civarında beş parlak yıldızdan meydana gelen küme, lât. Boötes, fr.Bouvier.
elbâb	(a.i. lübb'Un c.) akıllar; akıllı kimseler.
Ulül-elbâb	akıl sahipleri.
el-bâdî azlam	başlayan, yol açan haksızdır.
el-basîr	(a.s.) her şeyi gören. [Tanrı adlarından].
elbet, elbette	(a.zf.) kat'î olarak, mutlaka, behemehal; akıbet, nihayet, eninde sonunda.
elbise	(a.i. libâs'ın c.) esvaplar, libaslar, [kelime bizde müfret gibi kullanılır], (bkz: câme].
elbise-i resmiyye	resmî elbise[ler].
Elbürz	(f.h.i.) 1. Kafkas sıradağlarının en yükseği. 2. hakkında türlü hurafeler anlatılan Kaf dağı. 3. s. uzun boylu, yakışıklı kimse.
elbüz	(a.s.) 1. bâlâ, yüce, yüksek. 2. i. Kafkas dağının tepesi.
el-câ-i âlâ rütbetihi	(a. h. i.) astr. semânın kuzey yarım küresinde "Co-rona Borealis" burcunun yanında, ikisi çok parlak birkaç yıldızdan müteşekkil bir burç.
el-câsî	(a.h.i.) astr. Herkül, tklîl-i şimalî ve Şilyâk burçları arasında bulunan büyük bir yıldız kümesi, lât. Hercules.
el-Cebbâr	(a.h.i.) astr. semânın kuzey yarım küresinde görülebilen dörtgen biçimli ve içinde eğik olarak bir hizada üç parlak

	yıldızın dizildiği çok güzel ve çok parlak yıldızlardan olma yıldız kümesi (Orion).
Elcezîre	(a.h.i.) Mezopotamya, "Dicle" ve "Fırat" nehirleri arasındaki yerin adı.
elcime	(a.i. licâm'ın c.) hayvanların ağızlarına takılan gemler.
el-cünûnü fünûn	(a.dey.) "dîvânelik türlü türlüdür", "delilik bir türlü olmaz" mânâsında kullanılır.
eledd	(a.s.) hak kabul etmeyen, inatçı [adam],
Hasm-ı eledd	inatçı düşman.
elektrîkî	(fr.s.) ; elektrikle ilgili, elektrik niteliğinde.
Cereyân-ı elektrîkî	elektrik cereyanı, akımı.
elektrîkiyyet	(fr.a.i.) eletrikleştirme, elektrikleşme.
elektrîkiyyet-i mıknatısiyye	fiz. elektromagnetizma.
elektrîkiyyet-i sakine	fiz. elektrostatik.
elektrik-nümâ	(fr.f.b.s.) fiz. elektroskop.
elem	(a.i.c. âlâm); 1. ağrı, acı, sızı, sancı; keder, dert, maddî ve manevî ıztırap.
elem-hek. elem-elem-elemdembedem	vakit vakit gelen elem.
elem-i intizâr	bekleme elemi, sıkıntısı. 2. Fransızca'nın "-algie" sonekini karşılar.
elem-i asabi	bek. sinir ağrısı, fr.nevralgie.
elem-i kalb	gönül ıztırabı.
elem-i mafsal	hek., fr. arthralgie...
el-emrü emrüküm	(a.cü.) emir, sizin emrinizdir; emriniz bâşüstüne.
el-emrü fevk-al-edeb	emir terbiyeden üstündür.
Elemût	(f.h.i.) Hasan Sabbah'ın otuz-beş sene içine sığındığı Kazvin ile Giylan ara sında yüksek ve sarp bir kale. [elüh (=kara-kuş), mut (=yuva) mânâsına olan âmût'dan kısaltılmıştır. Bu kale, yükseklikte; yuvasını yüksek yere yapan karakuş yuvasına benzetilmiş ve bu ad verilmiştir].
elem-zede	(a.f.b.s.c. elem-zede-gân) eleme uğramış, elemli, kederli, dertli.
elem-zede-gân	(a.f.b.s. elemzede'-nin c.) elemliler, dertliler, kederliler.
eleng	(f.i.) 1. sur, duvar, siper. 2. kale ve istihkâm askeri.
elest	(a.i.) Allah'ın, ruhları yarattıktan sonra "elestü bi-rabbiküm = ben sizin Rab-biniz değil miyim?" dediği zaman, insanların yaradılış başlangıcı, [elestü = değil miyim].
elezz	(a.s. lezîz'den) daha (en, pek) lezzetli.
elezz-i et'ime	yemeklerin en lezzetlisi.
elf	(a.s.c. âlâf, ülûf) bin [sayı], (bkz: hezâr).
elf-i evvel	Peygamberimizin hicretinden sonra geçen bin yıl
elf-i leyle ve leyle	binbir gece masalı.
elf-i sânî	Hicret'i takip eden ikinci bin yıl.
elfâf	(a.i. lifin c.) dallan birbirine girmiş ve dolaşmış ağaçlar; birbirine dolaşık fidanlar.
el-Fâris	(a.h.i.) astr. semânın kuzey yarım küresinde imreet-ül-müselsele (And-romeda) burcunun kuyruğunda 6 parlak yıldızdan müteşekkil bir burç, lât. Perseus; fr. Persee.
el-fâtiha	(a.n.) hazır olan cemaati "Fatiha" sûresini okumaya da'vet eden nida.

elfâz	(a.i. lafz'ın c.) kelimeler, sözler.
elfâz-ı cemile	güzel sözler.
elfâz-ı galize	kaba küfürler.
elfâz-ı müştereke	l) birçok anlamı olan kelimeler, 2) bir kaç dilde kullanılan kelimele
elfâz-ı müteradife	bir mânâda bulunan kelimeler, sinonim (synonyme) kelimeler.
elfâz-ı mütezâdde	gr. zıtanlamlılar.
el-firâk	(a.i.) ayrılma, ayrılık sözü, esenleşme, (bkz: el-vidâ).
elfiyye	(a.i.) ed. bin beyitlik kasîde, şiir.
el-garaz	(a.cü.) "maksadım şu ki; şunu demek isterim ki; gelelim maksada, sözün kısası" mânâlarına kullanılır.
el-gaz	bilmeceler, bulmacalar, yanıltmacalar.
elgaz-ı müşkile	zor bilmeceler.
el-gıbta	(a.cü.) gıbta olunur, gıbta ederim.
elhâb	(a.i. lihb'in c.) iki tepe veya kayalık arasındaki boğazlar, dar geçitler, (bkz: lihâb, lühûb).
el-hâc	(a.s.) hacı; islâm dîninin bir îcâbı olarak, usûlüne göre, "Kâbe-i Mükerre-me"yi ziyaret eden kimse.
el-hakk	(a.zf.) hakîkaten, doğrusu, doğrusu ya.
el-hâl	(a.zf.) şimdi, şimdiki halde, hâlâ, henüz.
el-hâletü hâzihi	(a.zf.) henüz, şimdi, hâlâ, bugün, bugünkü günde, şimdiki zamanda, şimdiye kadar, (bkz: el-yevm).
el-hamdulillâhi teâlâ	(a. cü.) Allah'a hamdolsun, Allah'a şükür.
elhân	nağmeler, ezgiler.
elhân-ı iltifat	iltifat nağmeleri.
elhân-ı keman	kemanın nağmeleri.
elhân-ı sürür	sevinç nağmeleri.
elhân-ı şitâ'	1) kış nağmeleri; 2) Cenap Şahâbeddin'in meşhur kış şiiri.
elhân-ı tuyûr	kuş cıvıltıları.
el-hased	(a.zf.) "hased olunur" mânâsına kullanılır.
El-hasûd lâ-yesûd	hasetçi doymak bilmez.
el-hâsıl	(a.zf.) hâsılı, netice îtibâ-nyla, sözün kısası, uzatmayalım, kısa söyleyelim, kısacası, (bkz: ve-1-hâsıl).
el-Hayye	(a.h.i.) astr. Yılan.
elhâz	(a.i.lâhz'ın c.) göz ucu ile bakışlar.
elhâz-ı dil-firîb-âne	gönül aldatırcasına, cazibeli, alımlı bakışlar.
el-hazer	(a.zf.) "sakın, sakınalım, sakınınız," mânâsına kullanılır.
el-hazerü min-es-sârikin	hırsızlardan sakınınız.
el-Hevâ	(a.h.i.) astr. semânın kuzey yarımküresi eteğinde Herkül burcunun altında zincirvâri bir yıldız kümesi, lât. Ophiucus.
el-hükmü-li-1-galib all	(a.cii.) hüküm galibindir, hak kuvvetlinindir, (bkz: el--hükmü limen-galeb).
el-hükmü li-llâh	(a.cü.) "hüküm Allah'ındır, kulun elinde ne var" mânâsına başsağlığı için kullanılır.
el-hükmü li-men galeb	(a. cü.) hüküm galip gelenindir, (bkz: el-hük-mü-li-1-galib).
el-ıyazü bi-llâh	(a.c.) Allah'a sığındık, Allah'a sığınırım, yahut, sığınırız, Allah esirgesin, Allah korusun!... (bkz: maâz-Allah).
elibbâ	(a.s. lebîb'in c.) akıllı, kâmil, olgun [kimseler].
elif	(a. ha.) 1. Arap alfabesinin ilk harfi. 2. i . kadın adı.

Tarihvemedeniyet.org

elif-i iklîm	yedi iklimin ilki, ekvator.
elif-i kâfîyân	kûfî yazısıyla yazılan elif.
elif-i maksure	bazı Arapça kelimelerin sonunda bulunan ve ye şeklinde yazılan elif. f Mustafa, dâva gibi].
elif-i memdûde	uzun okunan elif.
elîf	(a.s. ülfet'den) 1. ülfet olunan, istenilen, alışılan şey. 2. alışmış, alışkın, alışık. (bkz. me'lûf).
elifba, elifbe	(a.i.) 1. otuz üç harften ibaret olan Osmanlı alfabesi 2. bir şeyin başlangıcı. 3. g. s. bir örgü motifi.
elifi	(a.i.) g. s. bantlarla süslenmiş bir çeşit kumaş.
el-ihsân bi-t-temâm	(a. cü.) bir şey verilince tam verilmeli; bir iyilik edilince tam edilmeli.
elîm, elime	(a.s. elem'den) çok dert ve keder veren, acıklı; ağrı ve sancıyı hissettiren, sızlatan, pek ağrıtan, acıtan.
Azâb-ı elîm	çok acı veren azap.
el-insâf	(a.n.) ; insaf edilsin, insaf edilmeli, insaf edelim.
eliyy	(a.s.) çok yemin eden [adam].
elîz	(f.i.) çifte, tekme; sıçrama.
elkâb	(a.i. lakab'ın c.) 1. unvanlar, soyadları. 2. [evvelce] rütbe sahiplerine verilen resmî unvanlar, [sadrâzamlara fehâmetlü devletlü; sadrazamlık etmişlere übbehetlü devletlü; seraskere devletlü re'fetlü; Mekke şerifine devletlü siyâdetlü; müşirlerle, pâdişâh damatlarına devletlü utûfet-lü; saraydaki kızlarağasına devletlü inâ-yetlü; sarıklılara mekrümetlü; fazîletlü; semâhatlü yazılırdı.
elkab-ı resmiyye	resmî unvanlar.
el-kanâatü kenzün la yefnâ	(a.cü.) kanâat tükenmez bir hazînedir.
elken	(a.s.) dilinde pek lüknet, tutukluk olan, güçlükle meramını anlatan, peltek.kekeme.
El-Keşşaf	(a.i.) Zemahşerî'nin ünlü Arapça Kur'an tefsiri.
el-kıssa	(a.zf.) hulâsa, hâsılı, sözün kısası, sözden anlaşıldığına göre.
el-Kusvâ	(a.h.i.) Hz. Muhammed1-in devesinin adı [Hz. Ebûbekir'den satın almıştır], (bkz: Kusvâ).
elma', elmaî	(a.s.) pek zekî, çok anlayışlı [adam].
elmalı, elmahî	(a.s.) her gördüğü şeyi tetkike, araştırmaya meraklı [adam].
elmas	(yun.i.) 1. bilinen kıymetli taş. 2. s. meç. pek sevgili ve kıymetli.
elmâs-ı hâl dar	lekeli elmas.
elmâs-pâre	(yun.f.b.i.) 1. elmas parçası. 2. meç. çok güzel.
elmâs-rîze	(yun.f.b.i.) elmas kırıntısı, döküntüsü.
elmâs-tırâş	(yun.f.b.i.) elmas gibi yontulmuş olan makbul bir cam, billur, kristal.
el-minnetü li-llâh[i]	(a.cü.) "Allah'a minnet, minnet ancak Allah için" manasınadır.
elsen	(a.s.) fasîh, düzgün konuşan.
elsine , elsün	(a.i. lisân'ın c.) diller, (bkz: lüsn).
elsine-i garbiyye	batı dilleri.
elsine-i selâse	(üç dil) Türkçe, Arapça, Farsça.
elsine-i şarkiyye	doğu dilleri.
eltaf	(a.s. latîfden) daha (en, pek) lâtif, güzel, hoş [olan].

eltâf	(a.i. lütfün c.) iyi muameleler, iyilikler, iyilikseverlikler; okşamalar; nezâketler.
elûf	(a.s.) ülfeti çok, herkesle konuşup görüşmeye alışık [adam].
elûh	(a.i.) yemin, and. (bkz: half, kasem).
elûk	(a.i.) sefir, büyükelçi.
el-Ukab	(a.h.i.) 1. kartal, karakuş, tavşancıl. 2. astr. Kartal burcu. [Dübb-i ek-ber'in kuyruktan itibaren üçüncü yıldızı (vega) yıldızına birleştirilip bu mesafenin yandan fazlası aynı istikamette eklenip uzatıldığı takdirde el-Ukab burcunun en parlak yıldızı olan Nesr-üt-tâir (Altair) yıldızına rastlanır. Bu yıldızın sağında ve solunda iki istikamete uzanan bir doğrultuda Ukab burcunun ikinci derecede parlak yıldızlan ve bu iki doğrultuya ortadan amut olan bir hat üzerinde de diğer yıldızlar bulunur], lât. Aquila; fr. l'Aigle.
elûke	(a.i.) elçinin götürdüğü itimatname.
el vah	(a.i. levh ve levha'nın c.) düz satıhlar, üzerine yazı yazılan ve resim yapılan şeyler, portreler, tablolar.
elvâh-ı kışr	bot. soymuk damar (-demeti), fr. liber.
elvan	(a.i. levn'in c.) 1. renkler, çeşitler. 2. s. rengârenk, alacalı.
elvâz	(a.i. levz ve levze'nin c.) bademler.
el-vedâ'	(a.cü.) Allah'a ısmarladık, Allah'a emânet olun, esen kalın! (bkz: el--firâk). [kelimenin fasîhi "el-vidâ" dır].
el-vida'	(a.i.). (bkz. el-firâk, el-vedâ').
elviye	(a.i. livâ'nın c.) sancaklar, bayraklar, (bkz: liva).
elviye-i müstakille	[eskiden] bir vilâyete bağlı olmayıp, doğrudan doğruya Dâhiliye nezâreti'ne bağlı bulunan Çanakkale, izmit, Antalya, Samsun, Muğla gibi livalar.
elviye-i mütemevvice	dalgalanan bayraklar.
elviye-i selâse	(üç liva) Mîsâk-ı millî metninin ikinci maddesinde zikredilen üç liva Kars, Ardahan, Artvin.
elyaf	(a.i. lîfin c.) 1. ağacın odun kısmındaki lifler. 2. iplik biçimindeki şeyler. 3. nebatları (bitki) yumuşak kısımlannı, insan ve hayvanlarda adaleleri meydana getiren ince iplikler.
elyak	(a.s.) daha (en, pek) lâyık, liyakatli, çok yakışır, (bkz: ecder, ehakk).
elye	(a.i.) 1. yağlı koyun kuyruğu. 2. kıçı meydana getiren kaba etler, yanaklar.
elyevî	(a.s.) kıça ait, kıç ile ilgili.
el-yevm	(a.zf.) bugün, bugünkü günde; hâlâ, henüz, şimdi, şu anda, şimdiki zamanda, (bkz: el-hâletü hâzihi).
elzem	(a.s. lâzım'dan) daha (en, pek) lâzım, lüzumlu.
elzemiyyet	(a.i.) elzemlik, son derece lâzım olma, gereklik.
em'â	(a.i. miâ'nın c.) bağırsaklar.
em'â-i galîza	kalın bağırsaklar.
em'â-i rakîka	ince bağırsaklar.
emâcid	(a.s. emced'in c.) en çok haysiyet ve onur sahibi olan kimseler.
em'âk	(a.i. meak ve meûk'un c.) göz pınarlan.
emâkin	(a.i. mekân'ın c. olan "emki-ne'nin c.) mahaller, mevzîler, mevkiler, yerler, (bkz: emkine).

emâkin-i mukaddese	kutsal yerler.
emâlîc	(a.i. ümlûc'ün c.) uzun yapraklı otlar, fidanlar.
emâlîs	(a.i. imlîs ve imlîse'nin c.) otsuz ve susuz sahralar, çöller.
emâm	(a.i.). (bkz. kuddâm, pîş).
emân	(a.i.) 1. eminlik, korkusuzluk. 2. yardım isteme, aman dileme. 3. şikâyet, 4. rica.
emân hakkı	kanunî ve fiilî himaye.
eınân bi-1-kinâye	huk. emânı, karine ile anlatan bir tâbir veya bir işaret ile verilen eman. ["geliniz!" denilmesi gibi].
emân bi-1-kitâbe	huk. harp edenlere yazılı eman gönderilmek suretiyle verilen emandır ki, sözle verilen eman gibidir.
emân-ı âmin	huk. bütün harbeden düşmana verilen genel bir emandır ki, bu bir müsâlaha" demektir.
emân-ı hâss	huk. yetkili bir ferdin düşmandan bir veya birçok şahsa vermiş olduğu emandır ki, buna riâyet olunur.
emân-ı muvakkat	huk. muayyen bir zamana kadar verilen emandır ki, o müddetin nihayet bulmasıyla sona erer.
emân-ı müebbed	huk. sulh yapma, [iki tarafın birbirine karşı harp etmemek üzere silâh bırakmaları ile olur].
emân-ı sarîh	huk. "sana eman verdim" ve "siz eminsiniz" ve "size bir zarar yoktur" gibi bir tâbirle verilen eman.
emânât	(a.i. emânet'in c.) 1. emânetler. 2 . Peygamberimizden kalma bâzı kutsal eşya [Hırka-i Saadet; Sakal-ı Şerif., gibi].
emânât-ı mukaddese	"Hırka-i Saadet, Sakal-ı Şerif gibi kutsal emânetler olup, halîfe olduğu zaman Yavuz Sultan Selim tarafından istanbul'a getirilmiştir.
emânât-ı şerife	(bkz: emânât-ı mukaddese).
emânet	(a.i. c. emânât) 1. emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse. 2. [evvelce] devlet dâirelerinden bâzılarının i-simleri (şehremaneti = belediye kurulu; rüsumat emâneti = vergi emâneti... gibi.).
emânet-dâr	(a.f.b.s.) kendisine emânet edilen, emanetçi.
emânet-dârî	(a.f.b.i.) emanetçilik.
emaneten	(a.zf.) emânet olarak, emânet suretiyle.
emân-hâh	(a.f.b.s.) aman dileyen, aman isteyen, aman diyen.
emânî	(a.i. ümniyye'nin c.) arzular, gayeler, istekler, ummalar, emeller, maksatlar, niyetler, meramlar.
emânî-yi mahsûsa	husûsî, özel maksatlar, arzular.
emânet-ullah	(a. b. i.) "Tann'nın emâneti" Osmanlı imparatorluğunda pâdişâhların hükümet telâkkilerine göre halk, millet.
emârât	(a.i. emâre'nin c.) ; alâmetler, nişanlar, eserler, deliller.
emârât-ı hasene	iyi alâmetler.
emare	(a.i.c. emârât) alâmet, nişan, eser, ipucu, belirti.
emâre-i hasene	iyilik alâmeti.
emaret	(a.i. emr'den) 1. emirlik, beylik, prenslik. 2. emir'in hâli ve sıfatı.
emârid	(a.i. emred'in c.) bıyıklan terlememiş gençler.
enıâsil	(a.i. emsel'in c.) 1. en çok benzeyenler, akranlar, eşler. 2. itibarlı kimseler.
emâzir	(a.s. mezîr'in c.) kuvvetli ve azamet sahibi olanlar.

emcâd	(a.s. mecîd'in c.) şeref, onur ve haysiyet sahibi olanlar.
emced	(a.s. mecîd'den. c. emâcid) 1. daha (en, pek) mecid, çok şeref, onur ve haysiyet sahibi olan.
Cedd-i emced	çok ulu ata. 2. i. erkek adı.
emced-i emâcid	şereflilerin şereflisi.
emed	(a.i.) son, nihayet.
emedd	(a.s. medd'den) daha (en, pek) medîd, uzun, çok sürekli.
emedd-i a'mâr	ömürlerin en uzunu.
emek-dâr	(t.f.b.s.) bir işte emeği çok geçmiş olan; eski ve sâdık hizmetçi.
emel	(a.i.c. amal) ümit, umma, arzu, hırs, tamah.
Tûl-i emel	haddinden çok fazla şeylere kavuşmak isteği; insan ömrünün yetmeyeceği hülyalar, kuruntular, (bkz: hırs-ı câh, hırs-ı pîrî, hırs-ı nukûd).
emerr	(a.s.) daha (en, pek) acı.
emerr-i edviye	ilâçlann en acısı.
emess	(a.s.) pek fazla messeden, en çok temas eden, dokunan.
Emeviyye	(a.h.i.) islâm arasında kurulan ilk devlet, ilk islâm hükümeti, Emevî devleti.
emhak	(a.s.) donuk beyaz.
emhâl	(a.i. mehl'in c.) mehiller, mühletler, vâdeler, zamanlar, bir şeyin yapılması için verilen fazla zamanlar.
emhâr	(a.i. mehr'in c.) nikâh bedelleri, aynlma hâlinde, kadına verilecek, nikâhta kararlaştırılan para ve sâireler.
emhâr-ı zevcât	zevcelerin nikâh bedelleri.
emhâr	(a.i. mühr'ün c.) taylar, at yavruları, (bkz: mihâr).
emîhe	(a.i.) koyunlarda meydana gelen uyuzluk.
emîme	(a.i.) 1. demirci çekici. 2. bir çeşit ot.
emîn	(a.s.c. ümenâ) 1. emniyet sahibi, korkusuz; birine emniyet eden, güvenen; şüphe etmeyen; kendisine güvenilen [kimse, şey].
Fetva emîni	[eskiden] Şeyhülislâm Kapı-sı'nda fetva işlerine bakan en büyük me'mur.
Sandık emîni	veznedar.
Şehr-emîni	Şeh-remânetinin reisi.
Yed-i emîn	mahkemece kendisine bir şey emânet olunan kimse. 2. emniyetli, korkusuz [yer]. 3. i. Hz. Muhammed'-in lâkabı. 4. i. erkek adı.
emîn-i cev	saray ahırlarına mahsus ot ve arpa ile şâir levazımı temîn vazifesiyle mükellef olan me'mur.
emîn-i rahmet	Cebrail.
Emîn-i vahy	Hz. Muhammed.
Emîn-i vahy-ullah	Hz. Muhammed.
emîne	(a.i.) 1. ["emîn" kelimesinin müennesi]. (bkz: emîn). 2. kadın adı.
emir	(a.i.c. evâmir). (bkz. emr).
emîr	(a.i. emr'den. c. ümerâ) 1. bir kavmin, bir şehrin başı, beği. 2. büyük bir hanedana mensup kimse, [kelimenin cem'i olan "ümerâ" bu mânâlarda kullanılmaz].
emîr-i âb-hayvân	Hızır.

emîr-i cân-dâr	muhafız kumandanı.
emîn-i çeşnigîr	çeşnigir başı, Selçuklularda şölenlerde hizmet eden ve hükümdarın sofrada zehirlenmesini önlemek maksadıyla yemeği tadan kimse.
emîr-i dâd	(adalet emîri) Büyük Selçuklularda ve Anadolu Sulçuklulannda bir dîvan me'muriyeti.
emîr-i devât	(divit emîri) Selçuklularda büyük divan'da divit taşıyan ve saklayan, mahrem evrakı yazan ve saklayan kimse.
emîr-i meclis	(toplantı emîri) Memlûklular-da ve Anadolu Selçuklularında hükümdarın bezm denilen özel toplantılarının, ziyafet ve içki meclislerinin düzenlenmesini sağlayan kimse.
emîr-i Mekke	Mekke emîri, Hz. Muham-med'in sülâlesinden olup Mekke'de me'mur bulunan zat.
emîr-i nahl	Hz. Ali'nin lâkabı.
emîr-i silâh	(silâh emîri) Selçuklularda silâhhânenin koruyucusu ve kumandanı.
emîr-i şikâr	(av emîri) Selçuklularda hükümdarın avlanma işleriyle uğraşan ve av hayvanlarına bakmakla görevli olan kimse.
emîr-ül-alem	(a.b.i.) sancak emîri.
emîr-ül-bahr	(a.b.i.) amiral, (bkz: emîr-ül-mâ').
emîr-ül-ceyş	serdar, serasker, başkumandan .
emîr-ül-Hâcc	Hacılar emîri, hacılar kafilesine reislik etmekle vazifeli bulunan zat.
emîr-ül-mâ'	amiral.
emîr-ül-mü'minîn	mü'minlerin emîri, Hz. Muhammed'in halîfesi, (pâdişâh), [bu unvan ilk evvel Hz. Ömer'e verilmiştir].
emîr-i zünbûrân	zool. arıbeyi.
emîr-ül-müslimîn	(Müslümanların emîri). (bkz. emîr-ül-mü'minîn).
emîr-ül-ümerâ'	(emirlerin emîri) [eskiden] mülkiye (sivil) de paşalık unvanının ilk derecesi ki ikinci rütbeyi karşılar.
emîr-âhûr	(a.b.i.) imrahur, ahır beyi, ahır müdürü, [evvelce] pâdişâhın ahırlarına nezâret eden kimse, Istabl nâzın.
emîr-âne	(a.f.zf.) emîrcesine, emîr olana yakışacak surette.
emîre	(a.i.) kadın emîr.
emir-nâme	(a.f.b.i.) emir kâğıdı, âmirden me'mura yazılan kâğıt; buyrultu, (bkz: emr-nâme, ferman).
emir-nâme-i sâmî	[evvelce] sadrâzamın emrini bildiren yazı.
emîr-zâde	(a.f.b.i.) kumandanın oğlu.
emken	(a.e.) ifâl babından olan "imkân" kelimesinin mâzî fiili olup "mehmâ emken" sözünde geçer, (bkz: ıneh-mâ emken).
emkiıe	(a.i. mekân'ın c.) mahaller, mevkiler, yerler, haneler, evler, (bkz: emâkin).
cmkine-i cedide	yeni evler.
emlâ'	(a.i. melâ'ın c.) cemâatler, bölükler, kalabalıklar.
emlah	(a.s. melîh'den) en melâhatli, pek melîh, son derece güzel.
Eınlah-ül-Arab	(Arabın en güzeli) Hz. Muhammed.
emlâh	(a.i. milh'in c.) tuzlar.
enılâh-ı bahriyye	deniz tuzları.
emlâk	(a.i. milk ve mülk'ün c.) ev, tarla, bağ, bahçe vesaire gibi sahip olunan mal ve mülk.

emlâk-i emîriyye	(bkz: emlâk-i mîriyye).
emlâk-i hâssa	(bkz: emlâk-i hümâyûn).
emlâk-i hümâyûn	pâdişâh mallan.
emlâk-i mazbuta	el konulmuş mallar.
emlâk-i mevkufe	vakfedilmiş, bağışlanmış mallar.
emlâk-i milliyye	millî mallar, devlete ait mallar.
emlâk-i mîriyye	beylik malları.
emled	(a.s.) (daha, en, pek çok) genç, körpe ve nâzik (vücut veya dal), [müennesi ; meldâ].
emles	(a.s. c. emâlis) düz, pürüzsüz, cilâlı.
Hacer-i emles	jeol. pürüzsüz, düz taş.
emmâre	(a.s. emr'den) emreden, emredici, cebreden [şehvani hallerde, günah ve suç işlemede].
Nefs-i emmâre	insanı hissî zevk ve lezzete sevk eden nefis ve şehvet.
emn	(a.i.) eminlik, korkusuzluk, rahatlık, (bkz: asayiş, âsûdegî).
emn ü asayiş	eminlik ve rahatlık, güvenlik.
emn ü emân	korkusuzluk, güvenlik.
emnâ'	(a.s.) daha (pek, çok, en) sarp, metin.
Emn-âbâd	(a.f.b.i.) istanbul'da Fındıklı'daki saraylardan birinin adı.
emniyye	(a.i.) emniyet, eminlik, korkusuzluk.
emniyyet	(o.i.) 1. eminlik, korkusuzluk, (bkz: asayiş). 2. inanma, güvenme, (bkz: i'timâd). 3. polis teşkilâtı.
emniyyet-i âmme	halk güvenliği.
emniyyet-i umûmiyye	1. genel güvenlik, kamusal güven. 2. genel polis teşkilâtı.
emniyyet-i tâmme	tam bir güvenlik.
Emniyeti su'-i isti'mâl	güveni kötüye kullanma. 4. kollama [askerlikte].
emniyyet-bahş	(a.f.b.s.) güven veren.
emr	(a.i.c. evâmir) 1. iş buyurma, buyruk, buyrultu, [ağızdan veya yazı ile]. 2. iş, şey, husus, vakıa, hâdise, [bu mânâlarda kullanıldığı takdirde cemi "umur" gelir], (bkz: emir).
Evvel-i emr	ilk iş olarak, en başta.
Nefs-ül-emr	bu işin aslı, özü.
emr bi-1-ma'rûf	şeriatın emirlerine uygun emir ve yasaklarına göre yaptırmama.
emr-i âlî	[eskiden] pâdişâh tarafından verilen emir.
emr- azim	büyük, önemli iş.
emr- gaib	gr. üçüncü şahsa verilen emir.
emr- garîb	tuhaf şey.
emr- hakk	(Allah'ın emri) ölüm.
emr- hâzır	gr. ikinci şahsa verilen emir.
emr- ilâhî	(Allah'ın emri) ölüm. emr- i'tibârî görünüşte olan iş.
emr- kavlî	aldığı emri yapmaya mecbur olan [kimse].
emr-i kün	"ol!" emri. [tas. zaman hadis olmadan önce Cenâb-ı Hakk, "Âlem-i Kitman" (= saklı âlem, Allah'ın hükmettiği âlem) da idi. [Ben gizli bir hazîne idim. Beni bilmeleri ve tanımaları için bu halkı yarattım]. Böylece "Kûn=ol!" emrini verince bütün eşya ve canlılar meydana çıkmıştır.
emr-i ma'ruf	Tanrı ve kula göre doğru ve âdil olan.
emr-i muhal	gerçekleştirmesi imkânsız olan emir.
emr-i mübîn	apaçık, meydanda durum.

Tarihvemedeniyet.org

emr-i münîf-i vâcib-ül-ittibâ (bütün dünyânın boyun eğip bağlanması gereken emir) pâdişâhın emri.
emr-i nıüşkil zor iş.
emr-i sâmî [eskiden] sadâret makamından yazılan emirname.
emr-i şer'in "şeriat emirlerini yerine getirmeye hazırım" anlamına kullanılan bir söz.
emr-i tabîî tabîîiş.
emr-i vâki' beklenmedik emir.
emr ü ferman buyruk ve ferman.
emrân (a.i. mern'in c.) kürkler, hayvan derileri.
emraz j,i-.l (a.i. maraz'ın c.) illetler, hastalıklar.
emrâz-ı akliyye hek. akıl hastalıkları.
emrâz-ı ayniyye hek. göz hastalıkları.
emrâz-ı asabiyye hek. sinir hastalıkları.
emrâz-ı bevliyye hek. sidik yolu hastalıkları.
emrâz-ı cildiyye hek. cilt, deri hastalıkları.
emrâz-ı dâhiliyye hek. iç hastalıkları.
emrâz-ı efrenciyye hek. frengi ve benzeri hastalıkları.
emrâz-ı hâriciyye hek. dış hastalıkları.
emrâz-ı intâniyye hek. mikroplu, ateşli hastalıklar.
emrâz-ı mühiike hek. öldürücü hastalıklar.
emrâz-ı müstevliyye hek. salgın hastalıklar, fr. epidemiques.
emrâz-ı nisâiyye hek. kadın hastalıkları.
emrâz-ı sâriyye hek. bulaşıcı hastalıklar, fr. contagieuses.
emrâz-ı zühreviyye biy.venüs hastalıkları, frengi ve bel soğukluğu gibi, en çoğu yolsuz birleşmelerden bulaşan hastalıklar.
emr-ber (a.f.b.i.) emir götüren, emir alan, emir eri; eskiden subayların kıt'a ve daire dışında buyruğu altında bulunan er.
emred (a.s.c. emârid) bıyıklan terlemeye başlamış iken henüz yüzünde tüy, kıl bulunmayan genç.
Şâbb-ı emred tüysüz genç.
emrî, emriyye (a.s.) emre ait, emirle ilgili.
Sîga-i emriyye emir sîgası, emir kipi.
emr-nâme (a.f.b.i.). (bkz. emir--nâme, ferman).
emrûd (f.i.) armut, (bkz: ermûd).
emrûdî (f-s.) armut biçiminde olan.
emsal (a.i. mesel'in c.) kıssalar, hikâyeler, destanlar.
Durûb-ı emsal darbımeseller, atalar sözü, atasözleri.
emsâl-i Süleyman Hz. Süleyman'ın vecî-zeleri.
emsal (a.i. misl'in c.) 1. numuneler, örnekler. 2. eş, benzer. 3. eşler, benzerler. 4. mat. katsayı, kaç misli alınacağını bildiren sayı.
emsâl-i inkisar astr., jeod. havanın içinden geçen ışığın kırılma miktarı, fr. refraction.
emsâl-i kesîre bol örnekler, misâller.
emsâl-i zâviyeviyye mat. açısal 'katsayı.
emsali misillû aynı biçimde, benzeri durumlarda olduğu gibi.
emsâr (a.i. mısr'ın c.) büyük şehirler, memleketler, beldeler, kasabalar.
emsâr ü bilâd büyük şehirler.
emsel (a.s. misl'den) pek müşabih olan, çok benzeyen.

emsile	(a.i. misâl'in c.) 1. numuneler, örnekler.
emsile-i muhtelife	(türlü örnekler) [Arapça'da bir fiilin mâzî, muzârî, masdar, ism-i fail, ism-i mef'ûl, cahd-ı mutlak, cahd-ı mustağrak, nefy-i mâzî, nefy-i hâl, emr-i gaib, emr-i hâzır, nehy-i gaib, nehy-i hâzır, ism-i mekân, ism-i zeman, masdar-ı mîmî, binâ-i merre, ism-i mensûb, mübalağa ile fail, ism-i tafdîl... gibi birer misâlle gösterilen şekli]. emsile-i muflanda (sıralı örnekler) bir sığanın müfred, tesniye cemi hallerindeki mütekellim, muhâtab ve gaib şekilleri. 2. a. gr. içinde fiillerin çekim örnekleri bulunan ilk kitabın adı.
emsiye	(a.i. mesâ'ın c.) akşamlar, akşam vakitleri.
emşâ	(a.i. muşt ve mışt'ın c.) taraklar
muşt-ül-kadem	ayağın üzerindeki ufak kemikler].
emtâr	(a.i. matar'ın c.) yağmurlar.
Sahâib-i emtâr	yağmur bulutlan.
emtâr-ı kesîre	bol yağmurlar.
emten	(a.s.) pek metin, çok dayanıklı.
emtia	(a.i. metâ'ın c.) 1. kumaşlar. 2. satılacak şeyler, mallar.
emtia-i ecnebiyye	yabancı memleket mallan.
emtia-i gûnâ-gûn	çeşitli mallar.
emtia-i ticâriyye	tüccar mallan.
emvâc	(a.i. mevc'in c.) dalgalar.
emvâc-ı bahr	denizin dalgalan.
emvâc-ı kahr	zulüm dalgası.
emvâh	(a.i. mâ'ın c.) sular, (bkz: miyâh).
emval	(a.i. mâl'in c.) mülkler, para ile alınan şeyler.
Bezl-i emval	para, hediye gibi şeyler dağıtma.
emvâl-i âdiyye	eko. iyi vasıfta (nitelikte) olmayan mallar.
emvâl-i âmme	eko. Devlet, vilâyet ve belediyelere ait mallar.
emvâl-i bâtına	saklanması mümkün olan mallar, [altın, gümüş, gibi].
emvâl-i emîriyye	para ve eşya gibi beylik mallar, devlet mallan.
emvâl-i eytâm	yetimlerin mallan.
emvâl-i ganâim	ganimet mallar.
emvâl-i gayr-ı menkule	taşınmaz mallar, [dükkân, ev, tarla, gibi].
emvâl-i menkule	taşınabilen mallar, [çakı, kanepe, masa, gibi].
emvâl-i metruke	terkedilmiş, bırakılmış mallar, sahipleri bilinmeyen mallar.
emvâl-i umûmiyye	kamuya ait mallar.
emvâl-i zahire	saklanması mümkün olmayan mallar, [emlâk, ekinler, ağaçlardaki meyva-lar, mevâşî (davar, mal) gibi şeyler].
emvât	(a.i. meyyit'in c.) ölüler.
Defn--i emvât	ölülerin gömülmesi.
İhyâ-yi emvât	ölülere can verme.
emyâ, emyân	(f-i-) Para kesesi, para çantası, (bkz: hemyân).
emyâh	(a.i. mâ'ın c. olan miyâh'ın c.) sular.
emyâl	(a.i. mîl'in c.) [denizde] 2500 arşın uzunluğundaki ölçüler, (bkz: mîl).
emyâl-i bahriyye	deniz milleri; 6080 kadem veya 853 metreden ibaret olan deniz mesafesi.
emyûs	(a.i.) tuz taşı, kınlmamış büyük tuz parçalan.
emzâ	(a.s.) 1. hükmü çok yürüyen. 2. çok te'sirli olan. 3. z f. kat'î.

emzice	(a.i. mizâc'ın c.) tabîatler, huylar, meşrepler.
emzice-i muhtelife	muhtelif, türlü tabiatlar, huylar.
-en	(a.e.) Arapça kelimelerin sonuna gelerek kelimeyi zarf yapar kasden, inâyeten, hakîkaten., gibi.
enâbîb	(a.i. ünbûbe'nin c.) boğum boğum olan şeyler, kamış gibi içi boş olan fen âletleri, borular.
enâbîb-i gırbâliyye	kalbur damarlan.
enâbîb-i hazmiyye	anat. hazım (sindirim) boruları.
enâbîk	(a.i. inbik'in c.) inbikler.
enâbîş	(a.i.) yerden çıkanlan otun kökü. (bkz: enbûşe).
enâcîl	(a.i. incil'in c.) inciller.
enâcîl-i erbaa	Hz. isa'nın göğe ağmasından sonra Havâriyyun'un tertipledikleri söylenen dört ayn incil metni (Mettâ, Markus, Luka, Yuhanna].
enâdîd	(a.s.) perişan, perakende, dağınık şeyler.
enâfis	(a.s. enfes'in c.) en nefis olan şeyler.
enâfis-i âsâr-ı edebiyye	edebî eserlerin en nefisleri, en değerlileri.
enâhîd	(f.i.) Zühre (Venüs) gezegeni, (bkz: nâhîd).
enâiyyet	(a.i.)- (bkz. eneiyyet, enâ-niyyet).
enam	(a.i.) 1. bütün mahlûklar, yaratılmış olan canlılar. 2. halk, insanlar.
Beynel-enâm	halk arasında.
Rabb-ül-enâm	bütün mahlûkların Tanrısı.
Seyyid-ül-enâm	(halkın ulu'su) Hz. Muhammed.
en'âm	(a.i. na'm'ın c.) 1. at, deve, sığır ve. koyun gibi hayvanlar. 2. s. hayvan gibi kimseler. 3. i. Kur'ân-ı Kerîm'de bir sûrenin adı. 4. i. bâzı âyet ve sûreleri de ihtiva eden dînî dua kitabı.
enâmil	(a.i. enmele'nin c.) parmak uçları.
enâniyyet	(a.i.) kendini beğenme, bencilik, (bkz: enâiyyet, eneiyyet).
enâr	(f. i.) nar [meyva]. (bkz: rümmân).
enâr-Allahü kabrehû	(a.cü.) "Allah mezarını aydınlatsın" mânâsına gelen iyi bir dilek.
enbâ	(a.i. nebî'nin c.) peygamberler.
enbâg	(f.i.) ortak kadın, kuma.
enbâhûn	(f.i.) 1. sağlam, tahkîm edilmiş yer. 2 . hisar, kale.
enbân, enbâne	dağarcık denilen deri çanta, yiyecek çantası, heybe.
enbânçe	(f.i.) küçük dağarcık, ufak heybe; çanta.
enbâr	(f.i.) 1. dolu, yığın, küme. 2. kuvvet vermek için ekinlere dökülen çerçöp, gübre, ["enbârden" ve "enbâşden" mastarından emir].
enbâr	(a.i. nibr'in c.) anbarlar, anbar.
Der-enbâr etmek	anbara koymak, teslim etmek. [cemi olduğu halde bizde müfret olarak kullanılır].
enbârde	(f.s.) doldurulmuş.
enbâşte	(f.s.) 1. tıkanmış. 2. yıkılmış.
enbâz	(f.s.) ortak, eş. (bkz: şerîk).
Bî-enbâz	şeriki olmayan, eşsiz.
enbâz	(a.i. nebez'in c.) lâkaplar, takma adlar, soyadları.
enbâzî	ortaklık, şeriklik.

enbeh, enbüh	(f.i.) ağacı armut ağacı büyüklüğünde, meyvasınm kabuğu kalın, çekirdeği büyük, hamından turşu yapılan, olgunları çok tatlı olan Hindistan'a mahsus bir meyva.
enbele	(f.i.) Hint hurması, demir hindi.
enberût	(f.i.) armut, (bkz: emrûd).
enbeste	(f.s.) koyulaşmış, katılaşmış, uyuşmuş [nesne].
enbeste-dem	(f.b.s.) tenbel, miskin, gayretsiz [kimse].
enbîk	(a.i.) inbik.
enbîr	(f.i.) yaş ve kuru çamur.
enbîre	(f.i.) üstü toprak sıvalı damlarda sıva altına konulan saz, çalı çırpı, talaş, yonga gibi şeyler.
enbiyâ	(a.i. nebî'nin c.) müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler, yalvaçlar, (bkz: resul).
enbiyâ-yi kibar	ulu, yüce peygamberler.
enbûb	(f.i.) minder, döşek; döşeme.
enbûbe	(a.i.). (bkz: ünbûbe).
enbûbe-i bevliyye	anat. (bkz: ünbûbe-i bevliyye).
enbûbe-i gırbâliyye	anat. (bkz: ünbûbe-I
enbûbî	(a.s.) biy. (bkz: ünbûbî).
enbûde	(f.s.) istif edilmiş, devşiril-miş, katlanmış ["enbûden" mastarından ism-i mef'ûl].
enbûh	(f.s.) 1. çok, kalabalık, başka.
Leşker-i enbûh	kalabalık asker. 2. i. çokluk, (bkz: cemâat, izdiham). 3. i. meclis. 4. kalın, yoğun. 5. duvarın yıkılıp dökülmesi.
enbûşe	(a.i.) bot. 1. yer elması, patates gibi yerden çıkarılan şeyler. 2. ağaç kökleri, (bkz: enâbîş).
enbûy	(f.i.) koklama, koku.
enbûzen	(f.i.) asıl, madde.
enbûzen-i inşân	toprak [insanın asıl maddesi olduğu için], (bkz: tîn).
enbür	(f.i.) ocağı ve ateşi karıştırmaya yarayan âlet. [Anadolu'da "eğsi, eksi, eğsiran v.b." gibi karşılıkları vardır].
enbüre	(f.s.) 1. tüyü dökülmüş [şey, hayvan], en çok deve. 2. i. dolap beygiri. 3. i. dere. 4. i. işkembe.
encâb	(a.s. necîb'in c.), (bkz. necâib, nücebâ).
encâd	(a.i. necd'in c.) yüksek yerler, yüce yerler.
encam	(a.i.) nihayet, son. (bkz: akıbet, fercâm).
encâm-ı kâr	işin sonu. (bkz: âhir-ül-emr).
encâm-pezîr	(a.f.b.s.) son bulan, biten.
encâs	(a.s. necs'in c.) pislikler.
encel	(f.i.) bot. hatmi çiçeği.
encer	(a.i.) gemi direği, (bkz: lenger).
encere	(f.i.) bot. 1. ısırgan otu. (bkz: encüre). 2. hek. kurdeşen, vücuttaki kaşıntılı döküntüler, ürtiker.
encidân	(a.i.) bot. kasnı denilen ilâcın yapıldığı bir ağaç.
encîn	(f.zf.) 1. ufak ufak, kıyma kıyma, tane tane. ["encîden" mastarından]. 2. i. sıvacı, (bkz. endâyiş-ger).
encîr, encîre	(f.i.) incir.
encûc	(f-i.) ödağacı, (bkz: encûg).
encûg	(f.i.) 1. ödağacı. 2. ocak. (bkz: encûc).

encûh, encûg	(f-i-) lkıvrım. 2. s. solmuş, buruşmuş (meyva). [encûhîden ve encûgîden mastarından].
encüm	(a.i. necm'in c.) yıldızlar, (bkz: kevâkib, nücûm, sitâre-gân).
encümen	(f.i.) cemiyet, meclis, şûra, komisyon; takım.
encümen-i dâniş	akademi.
encümen-i siyâsî	siyâsî encümen, politika kulübü.
encümen-gâh	(f.b.i.) meclis, cel
encüm-feşân	(a.f.b.s.) yıldız saçan.
encür	(a.i.) ısırgan otu.
encüre	(a.i.) bot. ısırgan otu. (bkz: encere.
encürî	(a.i.) hararet kabarcıkları, isilik.
encüriyye	(a.i.) 1. hek. ısırgan otunun meydana getirdiği kabarcıklara benzeyen bir çeşit deri hastalığı. 2. bot. ısırgangiller.
encüriyye-i bahrî	zool. deniz ısırganları.
endâ'	(a.i. nedâ'nın c.) şebnemler, çiyler. (bkz: endiye).
endâd	(a.i. nidd'in c.) misiller, nazîrler, benzeyenler, eşler, (bkz. eşbâh, nazâir).
endâd ü ezdâd	benzerler ve zıtlar.
endâd	(a.s. nadad'ın c.), (bkz. enzâd).
endâht	(f.i.) 1. atma, atış; atılma. 2. silâh atma, boşaltma.
endâhte	(f.s.) ; atılmış; bir tarafa bırakılmış.
endâhte-i kûşe-i nisyân	unutma köşesine atılmış, unutulup gitmiş.
endam	(f.i.) vücut, beden, insanın âzası, biçim; boy, boy bos; cisim.
Arz-ı endam etmek	boy göstermek.
endâm-ı mevzun	düzgün endam, düzgün beden.
endâmî	(f.i.) bedene uygun, biçimli elbise.
endâr	(f.i.) hikâye, baştan geçen şey. (bkz: vakıa, ser-güzeşt).
endâve, endâye	(f.i.) 1. sıvacı malası. 2. şikâyet.
endâyiş	(f.i.) sıvama, yaldızlama.
endâyiş-ger	(f.b.i.) sıvacı, yaldızcı, (bkz: encîn).
endâz	(f.s.) 1. atıcı.
Silâh-endâz	silâh atan, nefer, er.
Tîr-endâz	ok atan. 2. atmış.
endaze	(f.i.) 1. altmış santimetrelik bir ölçü. 2. ölçek. 3. tahmîn, takdir. 4. mertebe, derece.
endâze-gîr	(f.b.i.) 1. mühendis. 2. muhasebeci (sayman). 3. matematikçi.
endâze-hâne	(f.b.i.) den. Gemi yapımında ölçü ve kalıp çıkarılan yer.
end-bend	(f.zf.) 1. parça parça, boğum boğum. 2. mahcup, utanmış.
Saz-ende	çalgı çalan.
Hân-ende	okuyucu.. gibi.
endek	(f.s.) 1. az, azıcık. 2. yaşı küçük.
Tıfl-ı endek	yaşı küçük çocuk.
endek-sâl	(f.b.s.) yaşı küçük.
endeme	(f.i.) geçmiş sıkıntıları hatırlama.
ender	(a.s.) daha (en, pek) nâdir, çok seyrek ve az bulunan.
ender	(f.zf. nâdir'den) "-de, içinde".
Cehân-ender cehân	cihan içinde cihan.
Müşkil-ender müşkil	zorluk içinde zorluk, [çok defa Farsça veya Arapça iki kelime arasında kullanılır].
enderez	(f.i.) 1. öğüt, nasihat; vasiyet. 2. mektup.

enderi	(a.i.) kalın ip, halat.
enderûb, endûb, endûc	(f.i.) hek. temriye denilen cilt hastalığı.
enderûn	(f.b.i.) 1. bir şeyin iç tarafı, dâhili; içyüz; harem dâiresi. 2. kalb. 3. [evvel
encâs	(a.s. necs'in c.) pislikler.
encel	(f.i.) bot. hatmi çiçeği.
encer	(a.i.) gemi direği, (bkz: lenger).
encere	(f.i.) bot. 1. ısırgan otu. (bkz: encüre). 2. hek. kurdeşen, vücuttaki kaşıntılı döküntüler, ürtiker.
encidân	(a.i.) bot. kasnı denilen ilâcın yapıldığı bir ağaç.
encîn	(f.zf.) 1. ufak ufak, kıyma kıyma, tane tane. ["encîden" mastarından]. 2. i. sıvacı, (bkz: endâyiş-ger).
encîr, encîre	(f.i.) incir.
encûc	(f.i.) ödağacı, (bkz: encûg).
encûg	(f.i.) 1. ödağacı. 2. ocak. (bkz: encûc).
encûh, encûg	(f.i.) 1. kıvrım. 2. s. solmuş, buruşmuş (meyva). [en-cûhîden ve encûgîden mastarından].
encüm	(a.i. necm'in c.) yıldızlar, (bkz: kevâkib, nücûm, sitâre-gân).
encümen	(f.i.) cemiyet, meclis, şûra, komisyon; takım.
encümen-i dâniş	akademi.
encümen-i siyâsî	siyâsî encümen, politika kulübü.
encümen-gâh	(f.b.i.) meclis, cemiyet yeri.
encüm-feşân	(a.f.b.s.) yıldız saçan.
encür	(a.i.) ısırgan otu.
encüre	(a.i.) bot. ısırgan otu. (bkz: encere.
encürî	(a.i.) hararet kabarcıkları, isilik.
encüriyye	(a.i.) 1. hek. ısırgan otunun meydana getirdiği kabarcıklara benzeyen bir çeşit deri hastalığı. 2. bot. ısırgangiller.
encüriyye-i bahrî	zool. deniz ısırganları,
endâ'	(a.i. nedâ'nın c.) şebnemler, çiyler. (bkz: endiye).
endâd	(a.i. nidd'in c.) misiller, nazîrler, benzeyenler, eşler, (bkz. eşbâh, nazâir).
endâd ü ezdâd	benzerler ve zıtlar.
endâd	(a.s. nadad'ın c.), (bkz. enzâd).
endâht	(f.i.) 1. atma, atış; atılma. 2. silâh atma, boşaltma.
endâhte	(f.s.) atılmış; bir tarafa bırakılmış.
endâhte-i kûşe-i nisyân	unutma köşesine atılmış, unutulup gitmiş.
endam	(f.i.) vücut, beden, insanın âzası, biçim; boy, boy bos; cisim.
Arz-ı endam etmek	boy göstermek.
endâm-ı mevzun	düzgün endam, düzgün beden.
endâr	(f.i.) hikâye, baştan geçen şey. (bkz. vakıa, ser-güzeşt).
endâve, endâye	(f.i.) 1. sıvacı malası. 2. şikâyet.
endâyiş	(f.i.) ; sıvama, yaldızlama.
endâyiş-ger	(f.b.i.) sıvacı, yaldızcı. (bkz: encîn
endâz	(f.s.) 1. atıcı.
Silâh-endâz	silâh atan, nefer, er.
Tîr-endâz	ok atan. 2. atmış.
endaze	(f.i.) 1. altmış santimetrelik bir ölçü. 2. ölçek. 3. tahmîn, takdir. 4. mertebe, derece.

endâze-gîr	(f.b.i.) 1. mühendis. 2. muhasebeci (*sayman). 3. matematikçi.
endâze-hâne	(f.b.i.) den. Gemi yapımında ölçü ve kalıp çıkarılan yer.
end-bend	(f.zf.) 1. parça parça, boğum boğum. 2. mahcup, utanmış.
ende	(f.e.) Farsça partisip eki
Sâz-ende	çalgı çalan.
Hân-ende	okuyucu. . gibi.
endek	(f.s.) 1. az, azıcık. 2. yaşı küçük.
Tıfl-ı endek	yaşı küçük çocuk.
endek-sâl	(f.b.s.) yaşı küçük.
endeme	(f.i.) geçmiş sıkıntıları hatırlama.
ender	(a.s.) daha (en, pek) nâdir, çok seyrek ve az bulunan.
ender	(f.zf. nâdir'den) "-de, içinde".
Cehân-ender cehân	cihan içinde cihan.
Müşkil-ender müşkil	zorluk içinde zorluk. [çok defa Farsça veya Arapça iki kelime arasında kullanılır].
enderez	(f.i.) 1. öğüt, nasihat; vasiyet. 2. mektup.
enderi	(a.i.) kalın ip, halat.
enderûb, endûb, endûc	(f.i.) hek. temriye denilen cilt hastalığı.
Enderûn	(f-b.i.) 1. bir şeyin iç tarafı, dâhili; içyüz; harem dâiresi. 2. kalb. 3. [evvelce Hırka-i Saadet ile Hazîne-i Hümâyûn "un bulunduğu saray].
enderûn-i hümâyûn	saray müstahdimîni yetiştirmek için kurulan teşkilât.
enderûn ü bî-rûn	iç ve dış.
endîş	(f.s.) düşünen, ölçülü davranan.
Âkıbet-endîş	sonunu düşünen.
Bed-endîş	fena düşünen.
Dûr-endîş	derin, uzağı düşünen, tedbirli.
endîşe	(f.i.) düşünce; vesvese, merak, kaygı; gam, keder; şüphe; korku.
endîşe-i ferda	yarının düşüncesi.
endîşe-i maişet	geçim derdi, geçim sıkıntısı.
endîşe-kâr	(f.b.s.) endişeli, düşünceli.
endîşî	(f.i.) "endîş" ile nihayet bulan sıfatları isimleştirerek bunlara "düşünüş" mânâsını verir.
Akıbet-endîşî	sonunu düşünüş.
Dûr-endîşî	her şeyi evvelden düşünüş, görüş.
endîş-nâk	(f.b.s.) düşünceli, kederli, sıkıntılı.
endiye	(a.i. nedâ'nın c.) şebnemler, çiyler. (bkz: endâ').
endûd	(f.i.) sürmek, Ula etmek, sıvamak, yaldızlamak mânâsına olan "endûden" mastarından müştak olup "parlak sıva", "sıva" manasınadır.
Zer-endûd	yaldızlı, altın sıva.
endûh, endüh	(f.i.) gam, keder, tasa, kaygı, üzüntü, sıkıntı.
endûh-i bî-pâyân	sonsuz keder, üzüntü.
endûh-fersâ	(f.b.s.) gam, keder gideren.
endûh-gîn	(f.b.s.) gamlı, kederli, tasalı, (bkz: endûh-nâk, endüh-nâk).
endûh-güsâr	(f.b.s.) kederi, gamı, sıkıntıyı gideren.
endûh-nâk, endüh-nâk	(f.b.s.) kederli, gamlı, tasalı, sıkıntılı, (bkz: endûh-gîn, endüh-gîn).

endûhte (f.s.) 1. kazanmış; kazanılmış; biriktirmiş, biriktirilmiş, hazırlanmış. 2. ödenmiş.
Hik-met-endûz hikmet kazanan.
Tarâb-endûz ahenk kazanan.
ene (a.zm.) fels. ben, fr. moi.
eneiyye (a.i.) fels. tekbencilik, fr. solipsisme.
eneiyyet (a.i.) bencilik, kendini beğenmişlik, (bkz. enâiyyet, enâniyyet).
ene-l-hakk (a.cü.) Hallâc-ı Mansûr'un söylediği "ben hakkım" mânâsına meşhur bir söz.
enf (a.i.) burun, her şeyin ön kısmı, uç.
Ebü-1-enf koca burunlu, kibirli, mağrur.
Kesr-i enf burnunu kırma, kibrini kırma.
enfa' (a.s. nâfi'den) en nâfi', daha (pek, çok) faydalı.
enfâl (a.i. nefel'in c.) 1. ganimetler, düşmandan alınan mallar, emeksiz kazançlar. 2. Kur'ân-ı Kerîm'de bir sûrenin adı.
enfâr (a.i. nefîr'in c.) cemâatler, halk, kalabalıklar, (bkz: nefir).
enfas (a.i. nefes'in c.) 1. nefesler, soluklar. 2. nebî ve velî ululârın irşâd edici duâlan. (bkz. nefes).
enfâs-ı hayriyye hayırlı nefesler.
enfâs-ı ma'dûde sayılı nefesler, insan hayâtı.
enfâs-ı Mesîh Hz. isa'nın, ölüleri dirilten nefesleri.
enfes (a.s. nefîs'den) daha (en, pek) nefis, çok değerli ve lezzetli [olan].
enfes-i asar eserlerin en nefisi, en değerlisi.
enfes-i et'ime yemeklerin en lezzetlisi.
Enfes-ül-cevâhir XV. asrın açık ve düzgün Türkçe ile yazı yazan bilginlerinden olup 1531 (H. 938) târihinde ölen Iznik'li Musa Bin Hacı Hüseyin'in aslı Arapça olan Tefsîr-i Hâzinî'den yaptığı tercüme bir eserdir.
enfî (a.s.) buruna mensup, burunla ilgili.
enfiyye (a.i.) keyif için buruna çekilen çürütülmüş ve içine bâzı kokulu maddeler katılmış tütün tozu, burun otu. [uydurma kelimedir].
enfüs (a.i. nefs'in c.) ruhlar, canlar, yaşayanlar, hayat sahipleri.
enfüs ü âfâk nefis ve dışı.
enfüsî (a.s.) nefiste meydana gelen, düşünülmüş şeye nispetle düşünene, ferdî zihne ait bulunan, öznel, fr. subjectif. [zıddı afakî = fr. objectifdir],
enfüsiyye (a.i.) öznelcilik, fr. sub-jectivisme.
engânı (f.i.) vakit, mevsim, (bkz: hengâm).
engâme (f.i.) 1. topluluk; toplanma yeri. 2. oyuncular derneği. 3. savaş yeri.
engâr (f.i.) 1. sanma, zan, tasavvur; şüphelenme. 2. tamamlanmayan iş.
engare (f.s.) 1. tamamlanmayan iş ve nakış, taslak. 2. hikâye, efsâne. 3. baştan geçen bir şeyi ve hikâyeyi tekrarlama. 4. utanarak geri geri çekilme. 5. hesap defteri.
engâz (f.i.) sanat sahiplerinin kullandıkları âlet.
engebîn (f.i.) bal. (bkz: asel).

engel, engele, engîl, engîle	(f.i.) 1. ilik, düğme, (bkz: engûl, engûle). 2. s. sözü sohbeti çekilmeyen kaba kimse.
Engelyûn	(f.i.) 1. incil. 2. yedi renkli, işlemeli bir çeşit kumaş. 3. (bkz: er-jeng, erteng).
engîhte	(f.s.) kopanlmış, oynatılmış; yükseltilmiş; karıştırılmış.
engîr	(f.i.). (bkz. engûr).
engişt	(f.i.) ; kömür, (bkz. fahm).
engiştâl	(f.s.) hasta, zayıf, dermansız [kimse].
-engîz	(f.e.) koparan, karıştıran; dep-reten.
Fitne-engîz	fitne koparan; fesat karıştıran.
Safâ-engîz	safa koparan, neşe yaratan.
engûje	(f.i.). (bkz. engüje, engüjed).
engûl, engûle	(f.i.). (bkz. engel, engele, engîl, engîle).
engûr	(f.i.) üzüm.
Âb-ı engûr	(üzüm suyu) şarap, (bkz: ineb).
engûrek	(f.i.) gözbebeği, (bkz: ha-deka).
engübîn	(f-i-) bal. (bkz: asel). ["engebîn" şeklinde de kullanılır].
engüj	(f.i.) filcilerin fili idare için kullandıkları ucu eğri demir karga burnu.
engüje, engüjed	(f.i.) kokusu keskin ve fena olan baldırgan pusu. (bkz: engûje).
engüjed	(f.i.) "encüdân" veya "enci-dân" da denilen ağaçta meydana gelen ve "kasnı" adını alan bir nevî ilâç. (bkz: hılrît).
Engürûs	(h.i.) 1. Macar. 2. Macaristan.
engüşt	(f.i.) parmak.
engüşt-i büzürg	baş parmak.
engüşt-i çehârüm	adsız parmak (yüzük parmağı).
engüşt-i hatâ	yanlışı işaret eden parmak.
engüşt-i kihîn	serçe parmak.
engüşt-i mi hin	orta parmak.
engüşt-i muhannâ	kınalı parmak.
engüşt-i nîl	fakirlik.
engüşt-i sütürg	baş parmak.
engüştâne	(f.i.) dikiş yüksüğü, (bkz: engüştene).
engüşt ber-cebîn nihâden	(f.dey.) parmağı alın üzerine koymak, selâm vermek.
engüşt ber-dehân	(f.dey.) parmağı ağzında [olan], taaccübeden, şaşakalan.
engüşt-ber-dehân nihâden	(f.dey.) 1. hayran olmak, şaşmak. 2. susturmak.
engüşt ber leb-zeden	(f. dey) dudağa parmak vurmak, ağız aramak, söyletmek.
engüşt ber-nemek sûden	(f.dey.) parmağını tuza sürmek, yemin etmek, söz vermek.
engüşt bürek	(f.b.i.) zool.köstebek.
engüşt der çeşm kerden	(f.dey.) iyiliğe karşı kemlik etmek.
engüşte	(f.i.) zir. ekincilerin harman savurduktan âlet, yaba.
engüştene	(f.i.) terzi veya yorgancı yüksüğü, (bkz. engüştâne).
engüşter, engüşterî	(f.i.) parmağa süs için takılan yüzük.
engüşter-i pâ	ayak yüzüğü, meç. Kıymetsiz ve itibarsız şey.
engüşt hâlden	(f.b.i.) 1. mahvetmek. 2. yok farzetmek. 3. parmakla göstermek.
engüşt-nümâ	(f.b.s.) parmakla gösterilen [iyilik veya fenalık hususunda].
enhâ'	(a.i. nahv'in c.) 1. taraflar, cihetler, yanlar. 2. yollar.
enhâ-yi sahra	çöl tarafları.

enhâr (a.i. nehr'in c.) ırmaklar, çaylar.
enhâr-ı arnika derin nehirler, (bkz: enhür).
enhâr-ı âmme hiçbir ülkeye bağlı olmayan nehirler, ırmaklar.
enhas (a.s. nahs'dan) en nuhûsetli, pek uğursuz, çok şom [meş'um]. (bkz: eş'em].
enhür (a.i. nehr'in c.) ırmaklar, çaylar, (bkz: enhâr).
enîk, enîka (a.s.) güzel, sevimli, şirin şey.
enîn (a.i.) inilti, inleme.
enîn-i hafi gizli inilti.
enîn-i kalb kalbin inlemesi, kalpten acı çekip inleme.
enîr (f.i.) çirkin huy, fena tabiat.
enîs, enîse (a.i. üns'den) 1. dost, arkadaş; yar, sevgili.
enîs-i dil gönül dostu. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
Enîs-ül-Ârifîn (ariflerin dostu) XVI. yüzyıl şâirlerinden Azmî Pîr Mehmet bin Pîr Ahmet'in 1566'da "Ahlâk-ı Muhsinî" aldı Farsça aslından Türkçeye çevirerek II. Selim'e sunduğu men-sur-manzum eseri.
Enîs-ül-Guzât XVI. asır şâirlerinden Hü-sâm Fütûhî'nin manzum olarak yazdığı 118 sa-hifelik bir fetihnamedir, [bu eser, 1526 (H. 933) yılında Kanunî Sultan Süleyman'ın Macaristan'a yaptığı seferini hikâyeetmektedir].
Enîs-ül-Kalb Fuzûlî'nin Iran şâirlerinden Hüsrev-i Dehlevî ile Molla Câmi'ye nazîre olarak yazmış olduğu meşhur Farsça kasîdesidir.
enîsân (f.i.) 1. yalan, (bkz: kizb). 2. boş, mânâsız söz.
enîse (f.s.) donmuş, pekişmiş [nesne]. (a.i.) ateş, od. (bkz: nâr).
enîşe (f.i.) 1. hafiye. 2. casus. 3. s. dalkavuk, (bkz: müdâhin).
eniyyet (a.i.) fels. 'kişilik, fr. per-sonnalite.
enkas (a.s.) daha (en, pek, çok) noksan, eksik.
enkaz ("ka" uzun okunur, a.i. nukz'un c.) 1. bina yıkıntıları, yıkıntı moloz. 2. eski hayvanların bakiyeleri.
enkaz-ı beşer insan yıkılmaları.
enkaz-ı remîme kazaya uğramış ve esaslı kısımları dağılmış gemi ve tekne bozuntuları.
enkaz-ı ümmîd ümit yıkıntısı.
enker (a.s.) en çirkin, pek fena.
enker-ül-esvât seslerin en çirkini, anırtı.
enkiha (a.i. nikâh'ın c.), (bkz. nikâh).
enmele (a.i.c. enâmil) parmak ucu. [kinaye olarak "el" mânâsına kullanılır].
enmâr (a.i. nimr'in c.) kaplanlar, (bkz: nimâr, nümûr).
enmûzec (a.i.) numune, örnek, mostra; tip. [fasihi "nümûzeç" dir].
enmûzec-i âlem âlemin örneği.
enmûzec-i evvel ilk örnek.
enne (a.s.) çok inleyen, (bkz: nâlân).
en-necâtü fi-s-sıdk (a. cü.) kurtuluş doğruluktadır.
en-Nehr (a.h.i.) astr. semânın güney yarımküresine ait bir burç olup "Orion" ve "Sevr" burçları altından uzanır.
ensâ (a.i. nesy'in c.) unutmalar.
ensâb (a.i. neseb'in c.) 1. soylar, baba tarafından hısımlar,

Tarihvemedeniyet.org

ilm-i ensâb	nesepleri inceleyen ilim. 2. logaritma cetvellerinin sayıları [ceyb (sinüs), teceyb (cosinus), mümâs (tangent), tamam mümâs (cotangent), katı' (sequence), tamam katı' (cosequence)].
ensâb	(a. nusub'un c.) 1. serler, belâlar. 2. putlar, heykeller, (bkz: esnam).
ensâbiyyât	(a.i.c.) nesep ilmi.
ensâc	(a.i. nesc'in c.) hek. nesicler; dokular. İlm-ül-cnsâc dokubilim, fr. histologie. [ensâc kelimesi, bâzı, lügatlerde bulunmamakla beraber kullanılır olmuştur].
ensâf	(a.s. nısfın c.) yarımlar, yanlar.
ensaf	(a.s. insaf dan) daha (en, pek) insaflı.
ensaf-ı esnaf	esnafın en insaflısı.
ensâl	(a.i. nesl'in c.) evlâtlar, soylar, zürriyetler, sülâleler, döller, (bkz: nesi).
ensâr	(a.i. nâsır'ın c.) yardımcılar, muavinler, müdâfîler, koruyucular, (bkz: naşirin).
ensârî	(a.s. ve i.) ensârdan olan kimse, [ensâr Medine'deki "evs" ve "Hazrec" kabilelerine mensup. Hicretten sonra, Hz. Muhammed'e din uğrunda yardımcı olan kimseler].
ensâr-ullah	Allah yolunda Hz. Muham-med'e yardım edenler.
enseb	(a.s. nesîb'den) daha (en, pek) münâsip, uygun, çok yerinde.
ensice	(o.i. nesc'in c.) 1. anatomide dokumaya benzetilen uzvî teşekküller ve botanikte yaprakların ince örgüleri. 2. dokumalar, kumaşlar, örmeler, [bu kelime Arapça bir kalıba sokularak uydurulmuştur].
ensice-i müşekkile	bot. *sürgendoku, fr. meristeme.
ensür	(a.i. nesr'in c.), (bkz. nüsûr).
entak	(a.s. nutk'dan) daha (pek, çok, en) iyi söz söyleyen.
entarûn	(a.i.) tıpta kullanılan bir ot, kantaron.
enûk	(a.i.) zool. kartal [kuş].
enûşâ	(f.i.) 1. mecûsî mezhebi. 2. sevinç. 3. adalet, âdillik.
enûşe	(f-'-) l- h°5 ne kadar hoş, mes'ut. 2. şarap. 3. genç pâdişâh. 4. Şâpur Şâh'ın halası.
en'üm	(a.i. ni'met'in c.) 1. iyilikler, lûtuflar, ihsanlar, nimetler, yiyecek ve içeceğe dâir şeyler, ekmekler, (bkz: niam). 2. h. i. Medine'de bir yer adı.
enva'	(a.i. nev'in c.) çeşitler, türlüler.
envâ'-i kesîre	çok çeşitler.
envâ'-i nekayıs	eksikliklerin, noksanlık-lann türlüsü.
en vah	(a.i. nevh'in c.) ölüye ağlayan kadınlar, ağıt yakanlar.
envâr	(a.i. nûr'un c.) ziyalar, aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar.
Envâr-ı Şarkıyye	(şarkın nurları) istanbul'da yayımlanmış onbeş günlük fennî ve edebî bir dergi.
Envâr-ül-Aşıkîn	(âşıkların nurları) Yazı-cıoğlu Ahmet Bîcan'ın ağabeyisi Yazıcıoğlu Mehmet Efendi'nin Megârib-üz-Zamân adlı Arapça eserinden faydalanarak yazdığı dînî, ta-savvufî eser.
enver	(a.s. nevr'den) 1. daha (en, pek) nurlu, çok ve pek parlak, çok güzel. 2. i. erkek adı.

enyâb	(a.i. nâb'ın c.) köpek dişleri denilen uçları sivri dört diş. (bkz: esnân-ı katıa).
enyâr	(a.i. nîr'in c.) boyunduruklar.
enzâd	(a.s. nazad'ın c.) 1. şerefli ve tertipli kimseler. 2. toprak tabakaları, (bkz: endâd).
enzâl	(a.s. nezl ve nezîl'in c.) soysuz-,1ar, alçaklar, aşağılık adamlar.
enzâm	(a.i.) balıkların karınlarında peyda olan yumurta dizileri.
enzâr	(a.i. nazar'ın c.) bakışlar, bakmalar.
enzâr-ı ecnebiyye	yabancı bakışlar.
enzâr-ı ta'ziye	tâziyet bakışları.
enzâr-ı umûmiyye	herkesin gözü önü.
enzâr-ı ümmet	halkın bakışları.
Epiküriyye	(yun.a.) fels. Epikürcülük, fr. Epicurisme.
epsân	(f.i.) bileği taşı. (bkz: fesân).
epürnâk	(f.i.) delikanlı, (bkz: şâbb).
er	(f.e.) eğer, ise, olsa, olur ise. ["eğer" in hafifletilmişi].
erâbet	(a.i.) akıllı, zeyrek, uslu olma.
erâcîf	(a.i. ürcûfe'nin c.) yalan sözler, uydurmalar, düzmeler.
erâcif ve ekâzîb	yalan ve uydurma sözler.
erâcîh	(a-i- ürcûha'nın c.) salıncaklar.
erâcîz	(a.i. ürcûze'nin c.) mısraları kafiyeli, kısa vezinli şiirler, kasideler.
erâciz-i şuarâ	şâirlerin kısa vezinli şiirleri, kasideleri.
erâik	(a.i. erîke'nin c.) şahane tahtlar.
erakk	(a.s.) daha (en, pek, çok) rakik, ince.
erakk-ı evrak	kâğıtların veya yaprakların en incesi.
erâmil, erâmile	(a.i. ermele' nin c.) bekârlar, kansızlar, dul kadınlar, dullar.
Eytâm ve erâmil	yetimler ve dullar.
erâmil-i askeriyye	asker dulları.
er'an	(a.s.) bön, ahmak, sünepe; deli, çılgın; şaşkın.
erânib	(a.i. erneb'in c.) zool. tavşanlar.
erâzil	(a.s. erzel'in c.) reziller, sıyrıklar, namussuzlar, yüzsüzler.
erâzil-i nâs	halkın en rezilleri, pek bayağıları.
erbaa'	(a.i.) çarşamba günü.
erbaa	(a.s.) dört.
Ahlât-ı erbaa	dem, balgam, safra, sevda.
Anâsır-ı erbaa	(dörtunsur) ateş, hava, su, toprak.
Cihât-ı erbaa	(dört taraf) doğu, batı, kuzey, güney.
Etrâf-ı erbaa	(dört taraf) sağ, sol, ön, arka.
Füsûl-i erbaa	(dört mevsim) ilkbahar, yaz, sonbahar, kış.
Yevm-ül-erbaa	(dördüncü gün) çarşamba.
erbaa-i mütenâsibe	mat. [eskiden] selâse kaidesi.
erbâb	(f.i.) ulu; reis, başkan.
erbâb	(a.s. rabb'in c.) 1. sahipler, mâlikler. 2. [müfret olarak kullanılır] ehil, muktedir, becerikli; lâyık.
erbâb-ı câh	zenginler, itibarlı, mevki sahibi kimseler.
erbâb-ı denâet	alçak kimseler.
erbâb-ı dil	gönül adamları, (bkz: ehl-i dil).
erbâb-ı dîvân	1. meclis üyeleri. 2. devlet dâiresi 'görevlileri.

Tarihvemedeniyet.org

erbâb-ı fenn	fen ile uğraşanlar, fen adamları.
erbâb-ı fünûn	fen adamları, ilimle uğraşanlar.
erbâb-ı garaz	garaz sahipleri; kötü niyetliler.
erbâb-ı hâcât	halkın ihtiyaçlarını karşılayan kimseler.
erbâb-ı hıred	sağduyu sahipleri.
erbâb-ı hıref	zanaatkarlar.
erbâb-ı himmet	himmet sahipleri, birşey yapmak isteyenler.
erbâb-ı hüner	hüner sahipleri, sanatkârlar.
erbâb-ı iktidar	muktedir, iktidarlı kimseler.
erbâb-ı kalem	yazarlar.
erbâb-ı maâlî	itibarlı, saygın kişiler.
erbâb-ı ma'nâ	dindar kişiler.
erbâb-ı mesâlih	işi olanlar, iş tâkibedenler. (bkz. eshâb-ı mesâlih).
erbâb-ı mütâlâa	okuyanlar.
erbâb-ı namus	namuslular.
erbâb-ı nücûm	astrologlar, yıldızlara bakıp da talih bildirenler.
erbâb-ı sabâhat ü zarafet	güzel ve zarif kimseler.
erbâb-ı safâ-yı bâtın	kalbi temiz, îman sahibi kimseler.
erbâb-ı san'at	(bkz: erbâb-ı hıref)-
erbâb-ı servet	zenginler.
erbâb-ı seyf	kılıçla uğraşanlar, askerler.
erbâb-ı sika	inanılır, güvenilir kimseler.
erbâb-ı sunan	iyi konuşan kimseler.
erbâb-ı sülük	din işleriyle uğraşanlar, dindar kişiler.
erbâb-ı şikem	sırf boğazını düşünenler, boğazına düşkün olanlar, işkembesini düşünenler, (bkz: ehl-i şikem).
erbâb-ı tab'	tabiat sahipleri, iyi yaratılıştı kimseler.
erbâb-ı tagallüb	galip gelenler, üstün çıkanlar.
erbâb-ı temkin	temkinli kişiler.
erbâb-ı temyiz	basiretli, akıllı, anlayışlı, iyiyi kötüden ayın edebilen kimseler.
erbâb-ı ticâret	ticâretle uğraşanlar.
erbâb-ı vefa	vefa sahipleri; vefalı kimseler.
erbâb-ı vukuf	bilirkişiler.
erbâb-ı zahir	kâinatın mâhiyetini, ancak dış yüzüyle görenler, şeriatçılar.
erbâh	(a.i. ribh'in c.) faydalar, faizler, kazançlar.
erbain	l- kırk. [sayı], (bkz: erbeûn). 2. kırkıncı [sırada]. 3. karakış, [rûmî Kânûn-ı evvel'in (Aralık) dokuzundan (Efrencî 22), Kânûn-ı sânî'nin (Ocak) on yedisine (Efrencî 31) kadar süren ve kışın en soğuk zamanı sayılan 40 gün]. 4. dervişlerin çile çıkarmak için hücreye kapandıkları kırk günlük müddet.
erbaîn-i âşûra	arabî aylarından Safer'in yirmisine rastlayan gün. [İmâm-ı Hüseyn'in Ker-belâ'da şehâdetinin kırkına tesadüf ettiği için Iranlılarca eyyâm-ı mahsûsa'dan sayılır].
erbaûn	(a.s.) kırk. [sayı], (bkz: erbaîn).
erbiyân	(f.i.) su çekirgesi.
erbû	(f.i.) armut, (bkz: emrûd).
erbû-dâr	(f.b.i.) armut ağacı.
ere	(f.i.) 1. kadir ve kıymet. 2. zool. gergedan.
ercâ	(a.i. recâ'nın c.) taraflar, yönler.

ercâ	(a.s.) daha (en, pek, çok) rica edilen, istenilen.
ercah	(a.s. râcih'den) daha (en, pek) râcih, tercihe şayan, üstün, uygun.
ercahiyyet	(a.i.) daha (en, pek) râcih olma, üstünlük.
ercâl	(a.i. ricl'in c.) ayaklar, (bkz: ak-dâm, ercül).
ercâlûn	(f.i.) bot. sarmaşık nevinden ören gülü, akasma, aksarmaşık denilen nebat (bitki), (bkz: kermet-ül-beyzâ).
ercen	(f.i.) bot. acıbadem ağacı, (bkz: erjen).
erceng	(f.i.). (bkz. erteng).
ercîl	(a.i.) bot. hindistan cevizi.
erciye	(a.s.) arkaya, sonraya bırakılan şey.
ercmend	(f.s.) 1. muhterem, şerefli, itibarlı, haysiyetli, seçkin. 2. erkek adı. (bkz: ercümend).
ercmend-âne	(f.zf.) itibarlı, şerefli bir kimseye yaraşır yolda.
ercmendî	(f.b.i.) şerefli, muhterem, itibarlı, haysiyetli, seçkin olma.
ercümend	(f.s. ve i.), (bkz: ercmend).
ercül	(a.i. ricl'in c.) ayaklar, (bkz: akdâm, ercâl).
ercül-i kâzib	anat. yalancı ayaklar.
ercüvân	(i-) l- erguvan çiçeği, (bkz: ergavân). 2. s. kızıl şey. 3. kırmızı kadife.
erd	(f.i.) 1. kahır, öfke. 2. un.
erda	(a.i.) ağaç kurdu.
erdâne	(f.i.) bot. yabani şebboy, (bkz: ervâne).
erdeb	(f.i.) muharebe, savaş, (bkz: ceng, cidal, perhâş, harb).
erdeb	(a.i.) Arap şehirlerinde kullanılan ve istanbul kilesiyle dokuz kileyi karşılayan büyük bir ölçek, [kelimenin aslı "irdeb" dir].
Erdebiliyye	(a.i.) Ebhâriye tarikatı şubelerinden birinin adı. [kurucusu Safiyüd-dîn-i Erdebilî'dir].
erdeh	(a.s.) çürük şey.
erdem	(a.i.) usta gemici.
erdiye	(a.i. ridâ'nın c.) baş örtüleri, omuzlardan aşağı ve belden yukarı örtülen şeyler.
erdiye-i nisvân	kadın böşörtüleri.
erd-şîr	(f.b.i.) eski îran hükümdarlarından bir kaçının ismi.
erdşîr-i ceng	cenk eri; kükremiş cenk ars-lanı.
erdşîrân, erdşîrdârû	(f.b.i.) bot. koca yarpuzu denilen hoş kokulu, tadı acı bir nebat (bitki).
erec	(a.i.) güzel koku; misk, anber, ıtır gibi şeylerin güzel kokusu, (bkz: eric).
erenbânî	(a.i.) boz, koyu renk şal, sof.
erendân	(f.e.) "hâşâ" mânâsına inkâr ifâde eden bir kelime.
er'es	(a.s.) başı büyük, kocakafa.
erett	(a.s.) peltek [adam], (bkz: ertel).
erez	(a.i.) bot. acıbadem ağacı.
erfa	(a.s. refî'den) daha (en, pek) yüksek, yüce.
erfa'-ı derecât	derecelerin en yükseği.
erfak	(a.s.) 1. en ziyâde yumuşak. 2. yoldaş olmaya en çok lâyık.
erfeş	(a.s.) 1. nefsî isteklerine düşkün olan. 2. kulakları kaba ve uzun [adam],

erga, ergab, ergav	("ga"lar uzun okunur, f.i.) 1. ırmak, dere. 2. su akıtmak üzere açılan yol, ark.
ergad	(a.i.) hâli vakti çok iyi olma, en ferahlı yaşayış.
ergande	(f.s.) 1. öfkeli, hırslı. 2. şaraba düşkün olan sarhoş.
erganun	(f.i.) muz. org.
ergavân	(f.i.) erguvan da denilen kırmızımtırak bir çiçek.
ergavânî	(f.s.) erguvan çiçeği renginde, güzel ve parlak kızıl.
Şarâb-ı ergavânî	erguvan renginde kırmızı şarap.
ergide	(f.s.) hiddetlenmiş, kızmış, öfkelenmiş.
ergîde-nigâh	(f.b.s.) hiddetli, öfkeli bakış.
ergun	(f.s.) sert başlı, oynak ve hızlı giden at. ["ergenûn" un muhaffefi].
enguvân	(f.i-)- (bkz. engavân).
erguvânî	(f.s.) erguvan renginde olan. (bkz. ergavânî).
erhâ	(a.i. rehâ'nın c.) el değirmenleri.
erham	(a.s. rahîm'den) daha (en, pek, çok) rahîm, merhametli.
erham-ür-râhimîn	merhametlilerin en merhametlisi, Allah.
erhâm	(a.i. rahm'in c.) 1. döl yatakları. 2. hısımlar, akrabalar.
erhas	(a.s. rahîs'den) daha (pek, en, çok) ucuz.
erhas-ı es'âr	satılan eşyanın en ucuzu.
erîb , erîbe	(a.s. irb'den) akıllı, zekî, zeyrek, olgun [adam].
erîb ü edîb	akıllı fikirli ve edepli [kimse].
erîc	(a.i.) güzel koku, misk, anber, ıtır gibi şeylerin güzel kokusu, (bkz: erec).
erîke	(a.i.c. erâik). taht. (bkz: serîr).
erîke-ârâ	(f.b.s.) tahtı süsleyen [pâdişâh], (bkz: erîke-pîrâ).
erîke-nişîn	(f.b.s.) tahtta oturan.
erîke-pîrâ	(f.b.s.) tahtı süsleyen [pâdişâh], (bkz'erîke-ârâ).
erîr	(a.s.) l. oyunda mızıkçılık eden veya kazanan kimsenin kopardığı yaygara. 2. ses, haykırış.
erîs	(f.s.) zekî, uyanık; akıllı, uslu.
erîs, erîsî	(a.i.) çiftçi, ekinci, (bkz: haris).
eriş	(f.i.) 1. bilek, (bkz: rusug). 2. endaze, arşın. bot. acıbadem ağacı, (bkz.
erjen	(f.i.) ercen).
erjeng	(f.i.) Iran hurafelerine göre meşhur ressam "Manî" nin yaptığı resimleri ihtiva eden mecmua, (bkz: erteng).
erk	(a.i.) hek. uykusuzluk hastalığı.
erka	("ka" uzun okunur, a.s.) pek yüksek, en yukan.
erkab	(a.s.) boynu kalın [adam, arslan].
erkâh	(a.i. rükh'ünc.) sığınılacak yerler.
erkâh-ı rehâbîn	[kilisede] papazların sığındıkları, oturdukları yerler.
erkam	("ka" uzun okunur, a.i. rakam'ın c.) yazılar; resimler, sayılar.
erkam-ı arabiyye	Arap rakamları.
erkam-ı aşere	sıfır da dâhil olduğu halde birden dokuza kadar olan sayılar.
erkam-ı cümel	ebced hesabı.
erkam-ı dâlle	birden dokuza kadar olan sayılar.
erkam-ı dîvâniyye	bâzı Arap harfleriyle gösterilen rakamlar.
erkam-ı gubâriyye	bugün Batı'da kullanılan rakamların başka bir değişik şekli idi.

erkam-ı Hindiyye	islâm âleminde kullanılmış olan iki türlü sayı işaretlerinden birinin adı. ikincisine "erkam-ı gubâriyye" denilir.
erkam-ı setiniyye	[eskiden] setini adı verilen hesapta kullanılırdı, [hurûf-ı cümel'in aynı olmakla beraber kullanılış itibariyle farklıdır. (Zeyçlerde kullanılırdı.)].
erkân	(a.i. rükn'ün c.) 1. esaslar, destekler; direkler, sütunlar. 2. reisler.
erkân-ı askeriyye	yüksek rütbeli zabitler, subaylar.
erkân-ı devlet	devletin ileri gelenleri.
erkân-ı harbiyye	meslek ihtisası görmüş zabitler, subaylar grubu.
erkân-ı harbiyye-i umûmi	ordunun sevk ve idaresiyle meşgul en yüksek askerî makam, genelkurmay.
erkân-ı harb zabiti	meslek ihtisası görmüş zabit, kurmay subay.
erkân-ı istiare	(istiarenin esasları) ed. 1) müsteâr [kendine benzetilen]; 2) müsteârün minh [kendine benzetilenin mânâsı]; 3) müsteârün leh [benzeyenin mânâsı]; 4) cami' [benzeyen ve benzetilen arasında benzeyiş şekli].
erkân-ı salât	namazın rükünleri. 3 yol, yöntem, usûl, âdâb.
erkân-ı teşbih	(teşbihin esasları) ed. 1) müşebbeh [benzeyen]; 2) müşebbehün bih [kendine benzetilen]; 3) vech-i şebeh [benzeyen ve benzetilen arasındaki şekil]; 4) edât-ı teşbih veya vâsıta-ı teşbih [benzeyiş hükmünü veren kelime].
erke	(a.i.) misvak ağacı, [sıcak memleketlerde, en çok Yemen'de yetişir].
ermâ'	(a.s.) çok güzel ve cilveli olan [sevgili].
ermagan	(f.i.) armağan, hediye, (bkz: bergüzâr, hediye).
ermâh	(a.i. remh'in c.) 1. darbeler, vuruşlar. 2. (rumh'un c.) mızraklar, süngüler.
ermâm	(a.i. rimme'nin c.) çürük kemikler.
ernıân	(f.i.) 1. arzu, istek. 2. yerinme, pişman olma.
ermân-hâr	(f.b.s.) yerinen, pişman olan.
ermâs	(a.i. remes'in c.) sallar.
ermed	(a.s.) 1. kül rengi, gri. 2. gözü ağrıyan [adam].
ermedâ	(a.i.) ateş külü.
ermele	(a.s.c. erâmil, erâmile) dul kadın, [dâima c. "erâmil" kullanılır].
ermîde	(f.s.) durmuş, sakin.
Ermîn	(f.h.i.) Keykubât'ın dördüncü oğlu.
ermiye	(a.i. remî'nin c.) dolu yağdıran kasırga bulutlan.
ermûd	(f.i.) armut, (bkz: emrûd).
ermûn	(f.i.) gündelikçiye peşin verilen ücret, (bkz: arbûn).
erneb	(a.i.c. erânib) zool. tavşan.
ernebe	(a.i.c. erânîb) anat. burun ucu.
ernebiyye	(a.i.) zool. tavşangiller.
Ernevâz	(f.h.i.) Cemşîd'in kız kardeşidir [ki öteki hemşiresi Şehrinaz ile beraber Dahhâk'in sarayında idiler. Dahhâk öldükten sonra Feridun'un idaresine geçtiler].
errâc	(a.s.) fesatçı, müzevir, yalancı [adam],
erre	(f.i.) bıçkı, destere, [dest-erre = el bıçkısı, destere]. (bkz: minşâr).

erre-hâne	(f.b.i.) bıçkı yeri, hızar.
erre-keş	(f.b.i.) bıçkıcı.
er-rızku al-Allah	(a.cü.) nzkı veren Allah'dır.
ers	(f.i.) gözyaşı, (bkz: dem').
ersâd	(a.i. rasad'ın c.) rasatlar, gözlemeler, gözetlemeler.
ersah	(a.i.) 1. kurt. 2. s. oylukları etsiz, zayıf [adam].
ersen	(f.i.) meclis, kurultay, kongre.
ersûsa	(a.i.) eski zamanda kullanılan kavuk, büyük sarık, (bkz: mücevveze).
erş	(a.i.c. urûş) 1. fık. sakatlanan bir uzuv için cerhedenden alınan şer'î diyet, kan pahası. 2. satılık malın, kusuru dolayısıyla, değerinden indirilen para.
erş-i gayr-i mukadder	fık. ölüme sebeb olmayan ve miktarı muayyen bulunmayan uzuvlar için bilirkişinin takdîr ve tâyînine bırakılan diyet.
erş-mukadder	fık. ölüme sebep olmayarak kesilen veya muattal bırakılan uzuvlara mahsus, miktarı muayyen olan diyet.
erşah	(a.s.) cin fikirli [adam].
erşed	(a.s. reşîd'den) daha (en, pek) reşîd, ergin olan, doğru yola daha yakın, hareket hattı daha iyi olan.
erşed-i evlâd	çocukların en ergini.
ersem i	(a.s.) l. vücûduna iğne batınp çivit ile resim ve şekil yapmış olan [adam]. 2. yemeğin kokusundan iştahı gelip karnı acıkan [adam].
ertâ	(a.i.) tabakların, yaprağıyla sahtiyan [deri] boyadıkları bir nevi ağaç.
ertel	(a.s.) peltek [adam], (bkz: erett).
erteng	(f.i.) Iran hurafelerine göre meşhur ressam ve nakkaş Manî'nin yaptığı resimleri içine alan koleksiyon, mecmua, dergi, (bkz: engelyun, erjeng).
erûm	(a.i. erûme'nin c.) bot. sâk-ı cezri, köksap [lar].
erûme	(a.i. c. erûm) kök; anakök.
erûs	(f.i.) kumaş; meta.
erva	(a.s.) 1. çok güzel [genç]. 2. son derece cesur ve yiğit [adam].
ervah	(a.i. rûh'un c.) canlar, hayâtın cevherleri.
ervâh-ı habise	kötü ruhlar, [cinlerle şeytanlardan kinaye bir deyim].
ervâh-ı latife	melâikeden kinaye olan bir deyim.
ervâh-ı makamât	müzik makamlarının ruhları.
ervâh-ı mukaddese	kutsal ruhlar.
ervâh-ı tayyibe	iyi ruhlar.
ervahı	(a.i.c.) ruhlar âlemine mensup olanlar.
ervâhiyye	(a.i.) fels. tabiatın bütün varlıklarında insanınkine benzer ruhlar bulunduğu yolundaki ilkel inanç, canlıcılık, f r. animisme.
ervâk	(a.i. revk'ın c.) 1. perdeler. 2. çadırlar.
ervâm	(a.h.i. rûmî'nin c.) 1. Roma'lı-lar. 2. Rûmîler, Arap diyarının dışında bulunanlar.
ervâne	(f.i.) l- bot. yabani şebboy, (bkz: erdâne). 2. zool. bir cins dişi deve, ar-vana.
erveb	(a.i.) yoğun, (bkz: düğ).
ervenân	l- dik [ses]. 2. sıkıntılı, ıztıraplı [gün].

ervend	(f.i.) 1. tecrübe, sınama, deneme. 2. şeref ve itibar.
ervîn	(f.i.). (bkz. ervend').
eryâf	(a.i. rîfin c.) ma'mur, verimli, düz ve ekini bol olan yerler.
erz, erziş	(f-i-) kıymet, baha, değer, kadir ve itibar.
erz	(a.i.) pirinç [hububattan], fasihi "erüz" dür.
erzak	(a.i. nzk'ın c.) yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler, azıklar.
erzâk-ı askeriyye	askere verilen yiyecekler.
erzâk-ı mukaddere	Allah'ın herkese takdir ettiği nzık.
erzâl	(a.s. rezîl'in c.) alçaklar, soysuzlar, yüzsüzler, (bkz: rüzelâ).
erzân	(f--) l- ucuz. 2. lâyık, uygun, yerinde.
erzân-bahâ	(a.f.b.s.) ucuz fiyatlı.
erzânî	(f.i.) 1. ucuzluk. 2. lâyık görülme, liyâkat.
erzâniş	(f.i.) hayır ve iyilikler.
erze	(f.i.) 1. samanlı sıva çamuru. 2. çamdan çıkarılan zift. 3. eski usûle göre yeryüzünün bölündüğü yedi iklim, yânî yedi parçadan birinci iklim, ekvatora yakın olan mıntıka. 4. bot. çam, f r. pin.
erze	(a.i.) çam ağacı.
erze-ger	(f.b.i.) sıvacı.
erzel	(a.s. rezîl'den) 1. alçak, soysuz. 2. daha [en, pek, çok) rezil.
erzel-i nâs	insanların en fenası.
erzel-i ömr	ihtiyarlığın sonları, bunaklık günleri.
erzen	(f.i.) dan [hububattan].
erzen-i zerrin	(yaldızlı dan) meç. yıldızlar.
erzenîn	(f.i.) dan ekmeği.
erzîde	(f.s.) pahası kesilmiş, biçilmiş [şey].
erzîz	(f.i.) kalay.
esâ	(a.i.) merhem, ilâç.
es'ab	(a.s. sa'b'dan) daha (en, pek) güç, zor.
es'ab-ı umur	işlerin en zoru.
esâbi'	(a.i. ısbı'ın c.) parmaklar.
esâbi'-ül-kadem	ayak parmaklan.
esâbi'-zîb	parmaklannı süsleyen.
esâbi'-i zîb-i dest-i tekrîm	tekrîm elinin parmaklannı süsleyen; meç. ele hürmetle alınan.
esâbî	(a.i. üsbû'un c.) haftalar.
es'abî	(a.i.) gayet güzel ve beyaz göz.
esâbi'-sukur	(a.b.i.) bot. mer-yemana eli denilen bir kök.
esâbi'-ül-azârî	(a.b.i.) parmak üzümü. [Anadolu'da "hâtûn parmağı" denilen üzüm].
es'ad	(a.s. saîd'den.) pek saîd, daha saâdetli; çok hayırlı, en mutlu.
es'ad-ı eyyam	günlerin en mutlusu.
esâfil	(a.s. esfel'in c.) pek aşağı ve bayağı olanlar, halkın en aşağı tabakası.
esâfil-i nâs	halkın en aşağı, en bayağı takımı.
esâfil-i Şark	paryalar.
esahh	(a.s. sahih'den) daha (en, pek) sahih, doğru.
esâhic	(a.i. eshece'nin c.) türlü türlü yürüyüşler.
esâka	(a.s.) üzengi kayışı.
esâkıf	(a.i. üsküfün c.) piskoposlar, metropolitler.

esâkit (a.s. eskefin c.) eskiciler, kunduracılar, köşkerler.
esâlîb (a.i. üslûb'un c.) usuller, yollar, tarzlar, ifâde şekilleri.
esâme (a.i.) yeniçerilerin kaydı, ulufe defteri.
esâmi (a.i. ism'in c. olan esmâ'ın c.) 1. namlar, adlar, (bkz: esma'). 2. Muallim Naci'nin şâir ve ediplerin biyografilerine dâir 1891'de basılmış bir eseri.
esânîd (a.i. isnâd'ın c.), (bkz. isnâd).
es'âr (a.i. sı'r'ın c.) satılan şeylerin bilinen fiyatları, narhlar.
Galâ-yi es'âr fiat-lann yüksekliği.
es'âr (a.i. su'r'un c.) yiyecek içecek artığı.
esârâ (a.i. esîr'in c.) esirler, köleler, (bkz: üserâ).
esâre (a.i.). (bkz. esîre, esre).
esaret (a.i.) 1. esirlik, harp esirliği, tutsaklık. 2. kölelik, kulluk, hüküm altında bulunma.
Taht-ı esaret esirlik altında.
esâret-i vicdâniyye vicdan esirliği.
esârîr (a.i. sırr'ın c. olan esrâr'ın c.) 1. avuç ve alındaki çizgiler. 2. yüz güzelliği.
esâs (a.i.) döşeme, minder gibi ev eşyası.
esâs-ı beyt ev eşyası.
esâs (a.i.c. esâsât) 1. asıl, temel, dip, kök. 2. doğruluk, gerçek.
esâs devre eko. esas olarak alınan kıymet sayısı ile alâkalı * sayışım bilgilerinin toplandığı dönem.
esâs fıat eko. fiatlara esas olarak alınan unsur.
esâs mâliyyet eko. 1) iptidaî madde ve müstahsil işçilik maliyeti; 2) eko. direkt maliyet, istihsâlin umûmî hacmine göre inip çıkan maliyet.
esâs mevduat eko. herhangi bir ikraz veya istikraz neticesi husule gelmeyen mevduat.
esâs sermâye eko. 1) hisselere bölünmüş şirket sermâyesi; 2) kurucular veya ortaklar tarafından taahhüt edilen sermâye.
esâs ücret eko. ilâve, ikramiye, tahsisat, prim gibi ödemeler hâriç olmak üzere verilen ücret.
esâsât (a.i. esâs'ın c.) esaslar.
esâse (f.i.) göz ucu ile bakma.
esasen (a.zf.) esâsından, aslından, kendiliğinden, temelinden, (bkz: zâten).
esâsî, esâsiyye (a.s.) asıl ve temele mensup, esasla ilgili.
Kanûn-ı esâsî Anayasa.
Teşkilât-ı esâsiyye Anayasa.
esaslı (a.t.s.) sağlam, doğru, (bkz: hakîkî, sahîh).
esâtîn (a.i. üstüvâne'nin c.), üstüvaneler, bir takımın, bir hey'etin ileri gelenleri, [müfredi bu mânâda kullanılmaz.].
esâtîn-i ulemâ âlimlerin, (bilginlerin) ileri gelenleri.
esâtîr (a.i. üstûre'nin c.) uydurma hikâyeler, yalanlar, masal nevinden şeyler, mitoloji.
esâtîr-i îrâniyye îran mitolojileri.
esâtîr-i Yûnâniyye Yunan mitolojileri.
esâtîr-ül-evvelîn ilk zamanlara ait masallar.

Tarihvemedeniyet.org

esâtîz, esâtize	(a.i. üstâz'ın c.) üstatlar, ustalar, [kelime Farsça "üstâd" sözünden alınmıştır].
esâtize-i elhân	(elhan üstadları) mûsiki üstatları, ustaları.
esâtize-i mûsiki	mûsiki, müzik üstatları.
esâvid	(a.i. sevâd'ın c.) siyahlıklar, karalıklar.
esâvir, esâvire	(a.i. sivâr'ın c. olan "esvire"nin c.) kadın bilezikleri.
esâvire-i murassaa	mücevherli, pırlantan bilezikler.
esâvir-i nisvân	kadın bilezikleri.
esb	(f.i.) at, beygir, (bkz: feres).
esb-i sabâ-reftâr	yel gibi seyirten at.
esb-i tâzî	Arap atı.
esbâb	(a.i. sebeb'in c.) vâsıtalar, lâzı-malar.
esbâb-ı cefâ	cefâ sebepleri.
esbâb-ı feshiyye	huk. bir îlâmın istînâf [yeniden başlama] suretiyle cerhini [çürütül-mesini] îcâbeden sebepler.
esbâb-ı hakikiyye	hakiki, gerçek sebepler.
esbâb-ı matlub	huk. [eskiden] iflâs hâlinde bulunan şahsın alacaklarının kanunî topluluğu.
esbâb-ı mucibe	huk. gerekçe.
esbâb-ı muhaffife	işlenen cürmü hafifletici sebepler.
esbâb-ı mücbire	zorlayan, icbar eden sebepler.
esbâb-ı müşeddide	"esbâb-ı muhaffife" nin zıddı. Arttırıcı, kuvvetlendirici sebepler. Bir hükmün usûl ve kanununa uygunluğunu ispat için ileri sürülen sebepler.
esbâb-ı nakziyye	bir îlâmın temyîz suretiyle cerhini [çürütülmesini] îcâbettiren sebepler.
esbâb-ı sahîha	doğru sebebler.
esbâb ü efâil-i a/.îme	büyük işler ve sebepler.
esbak	(a.s. sâbık'dan) 1. öncekinden daha önceki, geçmişten önceki, daha eski. 2. çok daha evvel olan.
esbân	(a.i.) 1. kadınların başlarını örttükleri ince ve güzel bir örtü. 2. kadınların yüzlerini kapadıkları tül, peçe.
esbân	(f.i. esb'in c.) atlar, beygirler.
esbât	(a.i. sebt'in c.) 1. rahatlar, huzurlar. 2. cumartesiler.
esbât	(a.i. sıbt'ın c.) 1. evlât ve torunlar. 2 . kıvırcık olmayan düz ve uzun saçlar.
esbât-ı benî isrâil	İsrâiloğullan, [Yahudiler].
esb-efgen	(f.b.s.) "at deviren" yalnız başına düşmana saldıran ve düşman atı öldüren yiğit, cenk eri; kuvvetli, güçlü.
esbel	(a.s.) uzun bıyıklı [adam].
esb-engîz	(f.b.i.) mahmuz.
esbgul	(f.b.i.) karnıyarık denilen tohum. ["gül" kulak manasınadır; bu tohumun nebatı at kulağına benzediğinden bu ismi almıştır].
esbîl	(f.i.) at hırsızı.
esb-rân	(f.b.s.) at süren, at koşturan.
esb-rîz, -rîs	(f.b.i.) 1. at koşusu. 2 . savaş meydanı, (bkz. mızmar).
esb-süvâr	(f.b.s.) ata binmiş.
esb-tâz	(f.b.s.) 1. at koşturucu. 2. 1. at koşturacak meydan. 3. her şemsî ayın 18 inci günü.

Tarihvemedeniyet.org

escâ (a.i. sec'in c.) ed. nesirde fıkra sonlarının kafiye tarzında olan uygunlukları, mevzun nesirler.
escâl (a.i. secel'in c.) içi su dolu kovalar.
esdâf (a.i. sedefin c.) sedefler, inci kabuklan.
esdak (a.s.) daha (en, pek, çok) sâdık, doğru, candan [kimse].
esed (a.i.) 1. arslan. (bkz: dırgam, gazanfer, haydar, hizerb, hizber, leys, şîr). esed-ullah (Allah'ın arslanı) Hz. Alî. 2. astr. Güneş'in, rûmî temmuzun dokuzunda ve efrencî temmuzun yirmi üçünde içine girdiği ve semânın kuzey yarım küresi eteğinde bulunan birçok parlak yıldızdan müteşekkil beşinci burç. Lât. Leo; fr. le Lion.
esed-ullah-il-galib (Allah'ın galip arslanı) Hz. Ali.
esedî (a.i.) üzerinde arslan resmi bulunan Selçûkî parası.
esediyye (a.i.) 1. zool. arslangiller. 2. bot. sukamışıgiller, f r. typhacees.
esef (a.i.) acıma, keder, hüzün, gam, tasa.
esef-hân (a.f.b.s.) esef eden, acıyan.
esef-nâk (a.f.b.s.) acıklı, hüzünlü.
eşele (a.i.c. eslâl, üsel) bot. (bkz: esi).
esen (a.s.) daha (en, pek, çok) yaşlı.
esenn-i şüyûh yaşlıların en yaşlısı.
eser (a.i.) serçe kuşu. (bkz: usfûr).
eser (a.i.c. asar) 1. nişan, iz, alâmet. 2. te'lif. 3. basılmış kitap. 4. hadîs-i şerif. 5. târih, vakayi kitabı. 6. bir kimsenin meydana getirdiği şey. l. te'sir.
eser-i cedîd [eskiden] mevcut kâğıtlardan birinin adı. [Kâğıdın başında Arap harfi ve soğuk damga ile eser-i eedid yazılı olduğu için bu adı almıştır].
eser-i hayât hayat, canlılık alâmeti.
eser-i hayr hayırlı iş.
eser-i hayret şaşkınlık belirtisi.
eser-i îcâd icat mahsûlü.
eser-i mesaî çalışarak meydana getirilen eser.
eser-i san'at san'at eseri, f r. objet d'art.
eser-i telâş telaş belirtisi.
esere, eserî (a.i.) 1. anlatılan "ilm ü kelâm" m sonu, netîcesi. 2. s. en güzel eşyayı kendine ayıran [kimse].
esfâ (a.s.) en saf, en temiz.
esfâr (a.i. sefer'in c.) 1. yolculuklar, yola gidişler. 2. düşmana karşı gidişler.
esfâr-ı bahriyye deniz seferleri.
esfâr-ı baîde uzak seferler, yolculuklar.
esfâr-ı bihâr deniz seferleri, (bkz: esfâr-ı bahriyye).
esfâr-ı haşire içdenizlerde yapılan seferler.
esfâr (a.i. sifr'in c.) büyük kitaplar, ciltler.
esfât (a.i. sefet'in c.) sepetler.
esfel (a.s.) 1. en sefil, pek aşağı, çok bayağı. 2. aşağı [taraf].
esfel-i sâfilîn cehennem. 3. kıç, makat.
esfeliyyet (a.i.) aşağılık.

eshâ'	(a.s.c.) rengârenk, türlü türlü, (bkz: gûnâ-gûn). [müfretsiz cemidir].
eshâ'	(a.s. sahî'den) daha (en, pek, çok) sahi, cömert, eli açık [kimse].
eshâb	(a.s. sâhib ve sahb'ın c.) 1. sahipler, mâlik ve mutasarrıf olanlar, (bkz: sâhib). 2. Peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler.
eshâb-ı aba	(bkz: âl-i aba).
eshâb-ı akar	gelir sahipleri.
eshâb-ı amal	aç gözlü, hırslı kimseler.
eshâb-ı a'râf	Cennetle Cehennem arasında kalıp her ikisine de giremeyen ruhlar.
eshâb-ı Bedr	Bedir gazâsı'nda Peygamberimizin maiyyetinde bulunan îman sahibi kimseler, [bunların bâzı kaynaklara göre 305, bâzı kaynaklara göre de 313 olduğu bildiriliyor].
eshâb-ı câh	rütbe sahipleri.
cahîm	Cehennemlikler.
cennet	Cennete gidebilecek olanlar.
devlet	1) servet sahipleri, zengineshâb-eshâb-eshâbler. 2) i eri gelenler.
eshâbeshâb-eshâbdirâyet	dirayetli, becerikli kimseler.
emlâk	mal, mülk sahibi olan kimseler.
ferâiz	huk. terekeden kendilerine şer'an muayyen sehim takdîr olunan verese.
eshâb- güzîn	Hz. Muhammed'in yakınları.
eshâb- hayr	hayır sahipleri.
eshâb- idare	idare adamları.
eshâb- intikal	bir mirastan pay alma hakkını kazanmış olanlar.
eshâb- inziva	inzivaya çekilenler.
eshâb- i'tibâr	itibar gören kimseler.
eshâb- kalem	me'murlar.
Eshâb-ı Kehf	Kur'an'da kendilerinden bahsedilen ve bir mağarada uzun müddet uyumuş bulunan kişiler. [Yemlîha, Mekselînâ, Mislînâ, Mernûş, Debernûş, Şâzenûş, Kefeştatayyuş; Kıtmîr (köpekleri)].
eshâb-ı kehânet ü şerâfet	kâhinler ve şerefli, îtibarh kimseler.
eshâb-ı kibar	Hz. Muhammed'in seçkin, değerli dostları, arkadaşları.
eshâb-ı kiram	Hz. Muhammed'in sahabeleri.
eshâb-ı kubur	ölüler.
eshâb-ı matlûb	alacaklılar.
eshâb-ı mesâlih	resmî dâirelerde işlerini tâkibeden kimseler.
eshâb-ı menâsib	yüksek rütbeli me'murlar.
eshâb-ı muâhaze	tenkitçiler, her şeyi tenkit fikri ile düşünenler.
eshâb-ı mütâlâa	okuyucular.
eshâb-ı Nâr	Cehennemdekiler, zebaniler.
eshâb-ı rivayet	rivâyetçiler. (bkz: râvî, ruvât).
eshâb-ı salîb	Haçlı seferlerine katılanlar, Hıristiyan askerler.
eshâb-ı sebt	"cumartesiciler, cumartesiye bağlı olanlar"; Yahudi kavmi, (bkz: Sebtiy-yûn).
eshâb-ı servet	servet sahipleri, zenginler.

eshâb-ı Suffa	Medine'de Mescid-i Nebevî civarında "Suffa" denilen misafirhanede Peygamberimiz tarafından yedirilip içirilen fakir Müslümanlar.
eshâb-ı süyûf	"kılıç adamları"askerler.
eshâb-ı tahrîc	içtihada muktedir olmayıp mezhep usûl ve kaidelerini ve şâir fıkıh hükümlerini ve bunların delil ve mehazlarını kavramış olduklarından sâhib-i mezhepten veya mezhepte müçtehid olan zâtın eshâbından nakledilmiş olup da bir çok cihetlere ihtimâl olan bir muhtemel sözü tafsile ve iki cihete ihtimâli bulunan müphem bir hükmü tavzîha ve mevcut olmayan mes'elelerin hükümlerini mezhep usûl ve kaidelerinden istinbat ve tahrîce muktedir olan kimseler.
eshâb-ı tedbîr	tedbirli kişiler, idareciler.
eshâb-ı temyiz	tahrîc ve tercih kudretini hâiz olmayıp yalnız zâhir-i mezhep ve zâhir-i rivayet ile rivâyet-i nâdireyi tefrika ve mezhepte mevcut kuvvetli rey ve mütâlâa ile zayıf mütâlâayı ayırmağa muktedir olan kimseler.
eshâb-ı tercih	huk. mezhepte mevcut sözlerden ve rivayetlerden birini diğerine tercih iktidarları bulunan kimseler, [bunlar muhtelif sözler arasından "esas" veya "sahih" olan veyahut hassa veya kıyâsa uygun olan budur gibi tâbirlerle değişik sözlerden birini diğerine tercih ederler].
eshâb-ı tevârîh	tarihçiler, târih yazarları.
eshâb-ı timâr	tımar ve zeamet sahipleri.
eshâb-ı yemîn	mübarek, kutsal kişiler.
eshâb-ı zeamet	tar. büyük tımar sahipleri.
eshâb-ür-re'y	bir emre veya bir maddeye bağlanmaksızın, kendi görüşüne ve ölçüsüne göre hükmedenler.
eshâb-ür-rakîm	Kur'ân-ı Kerîm'in 18 inci sûresinin 9 uncu âyetinde bahsedilen ve bir tefsire göre, isimleri ve nesepleri yazılan levha sahipleri, [bir tefsire göre de "rakîm", kehfin bulunduğu dağın, vadinin veya Eshâb-ı Kehfin köpeğinin yânî, kıtmîr adıyla meşhur olan köpeğin adıdır].
esham	(o.i. sehm'in c.) 1. oklar. 2. hisseler, paylar, nasipler. 3. borç alınan paraya karşılık senetler.
eshâm-ı umûmiyye	Tanzimat sıralarında devletin, halka borç karşılığı olarak, verdiği senetler.
esham ve tahvilât	hisse senetleri ve tahvilleri, fr. actions.
eshâr	(a.i. seher'in c.) sabahlar, sabah vakitleri.
Nesîm-i eshâr	sabahlan esen rüzgâr.
eshâr-ı bahar	bahar sabahlan.
eshed	(a.s.) becerikli, açıkgöz [adam].
eshel	(a.s. sehl'den) daha (en, pek) kolay.
eshel-i tarîk	en kestirme, en çıkar yol.
eshel-i umur	işlerin en kolayı.
eshıyâ	(a.s. sahî'nin c.) cömertler, eli açık olanlar.
eshiye	(a.i. sihâ'nın c.) 1. ince deriler. 2. beyin zarlan.
esîf	(a.s.) esefli, kederli, gamlı.
esihhâ	(a.s. sahîh'in c.) vücûdu sıhhatte bulunanlar, özürsüz olanlar.
esîl	(a.s.) 1. uzun, dolgun ve parlak [yüz]. 2 doğru şey.

esîl	(a.s.) şerefli ve otoriter [adam].
es'ile	(a.i. suâl'in c.) sorulan şeyler.
esîm	(a.s.) günahkâr, yalancı, kabahatli, suçlu [kimse].
esîne	(a.i.) 1. kirişin bir katı. 2. yalın kat tasma.
esinne	(a.i. sinân'ın c.) 1. kılıçlar. 2. süngüler. 3. bileği taşlan.
esîr	(a.i.) kâinatı dolduran ve bütün cisimlere nüfûzeden, fizikçilere ışık, hararet ve e-lektrik gibi şeylere nakil vâsıtası hizmeti gördüğü farzolunan, tartısız, elâstikî ve akıcı hafif bir cisim, [kelime Rumcadan Arapçaya geçmiştir].
esîr	(a.s.c. üserâ) 1. savaşta düşman eline düşen kimse, "tutsak. 2. kul, köle. 3. düşkün, vurgun.
esîr-i aşk	aşkın esiri, aşka tutulmuş.
esîr-i fırâş	yatalak.
esîr-i harb	harp esiri.
esîr-i hizmet	hizmet esiri.
esîr-i sâfiyyet	saflık esiri.
esîr-i turra-i canan	sevgilinin perçeminin esîri
esîre	(a.i.). (bkz: esâre, esre).
esîrî	(a.i.) esirlik, kulluk, kölelik; tutsaklık; tutkunluk.
esîrî	(a.s.) esirle ilgili, uçacak gibi hafif.
esirre	(a.i. serîr'in c.) tahtlar, oturacak yerler.
esîr-ül-Hind	(a.b.i.) "Hint esîri"sözü dinlenmeyen, şarlatan [kimse].
esîs	(a.i.) 1. asıl. 2. armağan olarak verilen şey.
eskal	("ka" uzun okunur, a.i. sıkal'ın c.) ağır yükler, ağır şeyler.
eşkal	(a.s. sakil'den) 1. daha (en, pek) sakil, en ağır. 2. en çirkin. 3. kaba, can sıkıcı.
eskam	("ka" uzun okunur. a.i. sakam'm c.) hastalıklar, illetler, dertler, (bkz: emraz).
eskam-ı demeviyye	fizy. kan bozuklukları.
eskef	(a.i.c. esâkif) eskici, kunduracı, köşker.
eskefe	(a.i.) eşik, kapının basamağı. (bkz. atebe, südde).
esi	(a.i. esele'nin c.) bot. karaılgın ağacı. (bkz. eşele).
eslâf	(a.i. selefin c.) bir me'murluk veya hizmette birinden önce bulunmuş olanlar, yerlerine geçilen kimseler, geçmişler.
eslah	(a.s. sâlih'den) daha (en, pek) sâlih, iyi.
eslaha-k'Allah	Allah seni ıslâh etsin.
eslâl	(a.i. esl'in c.) bot. karaılgın ağaçları.
eslâs	(a.s. süls'ün c.) üçtebirler, üçtebir parçalar.
esleb	(a.i.) 1. insanın yüzünde veya vücudunda bulunan ben. (bkz. hâl). 2. çerçöp, süprüntü, moloz.
eslem	(a.s. sâlim'den) en selâmetli, en emin, en doğru, en sağlam.
eslem-i turuk	yolların en selâmetlisi, en emîni; en doğru yol.
eslenc	(f.i.) bot. ulama yonca, yerde sürünerek açılan yonca.
esliha	(a.i. silâh'ın c.), (bkz. silâh).
atîka	eski silâhlar.
câriha	cerh edici, yaralayıcı silâheslihalar. [kılıç, hançer, kama ve şâire gibi].
esliha-i cedîde	yeni silâhlar.
esliha-i hafife	hafif silâhlar [tabanca, tüfek
esliha-i nâriyye	ateşli silâhlar.

Tarihvemedeniyet.org

esliha-i sakile	ağır silâhlar, [top gibi].
esmâ-i seb'a	(yedi ad) [hayy, alîm, mürîf, kadîr, semî', basîr, mütekellim] yerine kullanılan deyim.
Esmâ-yi Hüsnâ, Esmâ-yi Şerife	(Allah'ın en güzel, en şerefli isimleri) [99 tanedir ve şunlardır Adi, Afüvv, Âhir, Aliyy, Alîm, Azîm, Azîz, Bâis, Bakî, Bârî, Basîr, Basit, Bâtın, Bedî', Berr, Cami', Cebbar, Celîl, Dârr, Ehad, Evvel, Fettâh, Gaffar, Gafur, Ganiyy, Habîr, Hâdî, Hâfid, Hafız, Hakem, Hakîm, Hakk, Halik, Halîm, Hamîd, Hasîb, Hayy, Kabız ("ka" uzun okunur), Kadir ("ka" uzun okunur), Kahhâr, Kaviyy, Kayyûm, Kebîr, Kerîm, Kuddüs, Lâtif, Mâcid, Mâlikü'1-Mülk, Mâni', Mecîd, Melik, Metîn, Muahhir, Mucîb, Mugnîy, Muhsî, Muhyî, Muîd, Muizz, Mukad-dim, Mukıyt, Muksit, Muktedir, Musavvir, Mübdî', Müheymin, Mü'min, Mümît, Müteâlî, Müntekim, Mütekebbir, Muzill, Nâfi', Nur, Râfi', Rahîm, Rahman, Rakîb, Ra'ûf, Reşîd, Rezzak, Sabûr, Samed, Selâm, Semî', Şehîd, Şekûr, Tevvâb, Vâcid, Vehhâb, Vâhid, Vâlî, Vâris, Vâsi', Vedûd, Vekîl, Veliyy, Zahir, Zü--1-Celâli ve-1-İkrâm.].
esma'	(a.i. sem'in c.) kulaklar, kulak
esmah -J	(a.s.) en semahatli; çok eli açık,
esmâk dlu,l	(a.i. semek'in c.) balıklar.
esmâk-i azmiyye	zool. kemikli balıklar.
esmâk-i merh-ül-misbah-ı kısmî	zool. yumuşak yüzgeçliler, fr. malacoplervgiens .
esman	(a.i. semen'in c.) bedel(ler), kıymet(Ier), değer(ler). [bizde, müfret gibi kullanılır].
esmâr	(f.i.) bot. mersin ağacı.
esmâr-ı gûnâ-gûn	çeşitli meyvalar.
esmâr	(a.i. simer'in c.) gece masalları, kıssalar, hikâyeler.
esmâr	(a.i. semer'in c.) meyvalar.
esmâr-ı bünye-hîz	vücûdu canlandıran meyvalar.
esmâr-ı eşcâr	ağaçların meyvalan.
esmâr-ı gayr-i münferice	bot. açılmaz yemiş.
esmâr-ı gûnâ-gûn	türlü türlü, çeşitli meyvalar, yemişler.
esmâr-ı münferice	bot. açılır yemiş.
esmed	(a.i.) kaba tutya, sürmetaşı, antimon.
esmer	(a.s.) buğday renkli, karayağız.
esmer-ül-levn	karayağız.
esna'	(a.i. siny'in c.) [bizde kullanılmaz] ara, aralık, vakit, sıra.(bkz: hengâm, hîn).
esnâ-yi harb	aşk. savaş sırası, savaş zamanı.
esnâ-yi ikamet	bir yerde oturulduğu an.
esnâ-yi müzâkere	bir konunun tartışıldığı an.
esnâ-yi râh	yolda giderken, yürürken.
esnâ-yi tesâdüm	aşk. müsademe sırası, çarpışma zamanı.
esna	(a.s.) "efdal" gibi "bülent, yüksek" [şey].
esnaf	(a.i. sınfın c.) 1. nevîler, çeşitler, cinsler, zümreler, kategoriler. 2. bir sanatla veya dükkâncılıkla geçinen [kimse]. 3. uygunsuz, namussuz kadın, (bkz: âlüfte, aşüfte, fahişe, zâniye).

esnâh	(a.i. sinh'in c.) asıllar, kökler.
esnâh-ı rieviyye	anat. akciğer petekleri.
esnam	(a.i. sanem'in c.) putlar, Hıristiyanların taptıktan heykeller, suretler, (bkz: ensâb2).
esnâm-perestân	puta tapanlar.
esnan	(a.i. sinn'in c.) 1. dişler.
esnân-ı hilm	anat. akıl dişi, yirmi yaş dişi.
esnân-ı katıa	kesici dişler. 2. yaşlar.
esnân-ı askeriyye	kurra seneleri. 3. çürümüş ağaç kökleri.
esnân-ı nâbiyye	anat. küçük azıdişleri.
esniye	(a.i. senâ'nın c.) medihler, sitayişler, bir adamın, bir şeyin iyiliğini ve güzelliğini söylemeler.
esniye-i seniyye	pâdişâhı medhetmeler, övmeler.
esr	(a.i.) esirlik, kulluk, tutsaklık.
Kayd--ı esr	esirliğe düşme.
esra'	(a.s. seri'den) daha (en, pek, çok) serî, çabuk.
esrar	(a.i. sırr'ın c.) 1. gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın eremiyeceği işler.
esrâr-ı derûn	başkalanndan gizli tutulan, saklanan sırlar.
esrâr-ı Elest	Elest gününün, yaratılış gününün sırlan, (bkz: Elest).
esrâr-ı hafiyye	gizli sırlar.
esrâr-ı hüsn ü ân	güzelliğin sırlan. 2. Hint kenevirinden çıkarılan, uyuşturucu ve sarhoş edici te'sirleri olan bir zehir, [kelime, müfret olarak kullanılır].
esrâr-âlûd	(a.f.b.s.) esrarlı.
esrâr-engîz	(a.f.b.s.) sırlı, gizli.
esrâr-keş	(a.f.b.s.) esrar çeken, esrar kullanan, esrar tiryakisi.
Esrâr-nâme	(a.f.b.s.) Şeyh Ferî-düddin Attâr'ın tasavvufa dâir ünlü eseri.
esre	(a.i.) eski zamanlardan rivayet ve hikâye edilegelen bilgi ve haberlerin neticesi, (bkz: esîre, esâre).
esrem	(a.s.) dişi kınk, dişleri dökük kimse.
Esrib	(a.h.i.) Medîne-i Münevvere'nin bir başka adı. (bkz: Yesrib).
es-sabru miftâh-ül-ferec	sabır, genişliğe kavuşmanın anahtarıdır.
e-s-salâ	(a.cü.) halkı namaza davet için kullanılan bir söz mânâsına gelmekle beraber "kendine güvenen meydana çıksın!" mânâsında kullanılır.
e-s-selâm	(a.cü.) selâmlar, hayırdualar olsun, [sulh ve selâmet].
esta'	(a.s. satı'dan) uzun boyunlu [insan ve hayvan].
esta be	(a.i.) üstübü denilen keten tarantısı.
estağfiruilah	(a.b.zf.) "Allah1-dan mağfiret (afiv) dilerim, rica ederim; hiç bir zaman, mahcûbediyorsunuz, hâşâ, bir şey değil" mânâlarına kullanılır.
estân, estâne	uyunacak ve istirahat edilecek yer.
estâr	(a.i. sitr'in c.) örtüler, perdeler, (bkz: sütûr).
estâr	(a.i. satr'ın c.) yazı sıralan, dizileri, (bkz: sütûr).
estâr-ı kitâb	kitap satırları, ["sütûr" daha çok kullanılır].
estarek	(f.i.) kara günlük ağacının zamkı.
esteh	(f.i.) l çekirdek, (bkz: heste). 2. kemik.
ester	(f.i.) katır, (bkz: bagl).
ester esterven	kısır kadın.

Tarihvemedeniyet.org

esûf (a.s.) pek çabuk eseflenen, kederlenen, yüreği yufka, (bkz: esvef).
esûnı (a.s.) pek yalancı ve günahkâr [adam].
esvâ (a.i. sâ'ın c.) 1. çukur yerler. 2. ölçekler. 3. şarap kadehleri. koyun yünleri. alışveriş yerle1. kaleler, hi
esvâb (a.i. sevb'in c.) giyimler, giyecek şeyler.
esvâf (a.i. sûfun c.) [halk "sof" der].
esvâk (a.i. sûk'un c.) ri, çarşılar, pazarlar.
esvâr (a.i. sûr'un c.) şarlar. 2. ziyafetler.
esvât (a.i. savt'ın c.) sesler, sadâlar.
esvât-ı hayvanât hayvan[lann] sesleri.
esved (a.s. sevâd'dan) siyah, kara.
esvedeyn (a.i.c.) "iki siyah"yılanla akrep.
esved-ül-kalb (a.b.i.). (bkz. sü-veydâ-ül-kalb).
esvef (a.s.). (bkz. esûf).
esvide (a.i. sevâd'ın c.) 1. siyahlıklar, karalıklar; karaltılar. 2. çok mal[lar].
esyâf (a.i. seyfin c.) kılıçlar, (bkz: süyûf)- [bizde "süyûf daha çok kullanılır].
esyâh (a.i. seyh'in c.) 1. akar sular. 2. çizgili elbiseler, (bkz: süyûh).
eşyan (a.s.) hüzünlü, kederli, üzüntülü [adam].
Eş'ab (a.h.i.) Araplar arasında meşhur bir tamahkânn adı.
eşâib (a.s. üşâbe'nin c.) kanşıklıklar; cins bozukluklan.
eşâim (a.s. eş'em'in c.) en uğursuzlar, en şomlar.
eşâire (a.s. eş'arî'nin c.) dinde meşhur, imam Ebü-1-Hasen-il-Eş'arî'ye bağlı olanlar, sünnet ehlinin bir kısmına dâhil olanlar, (bkz: Mâtürîdiyye).
eşâm (f.i.) ölmeyecek kadar az yiyecek ve içecek şey. (bkz: âşâm, kut-i lâ-yemût).
eş'âr (a.i. si'r'in c.) 1. vezinli ve kafiyeli sözler, (bkz: nazm). 2. (şa'r'ın c.) kıllar.
eş'âr-ı guddeviyye bot. bez tüyler.
eş'âr-ı mümisse bot. emici kıllar.
eş'ar (a.s. şâir'den) en, daha güzel şiir söyleyen.
eş'ar-ı nâs halkın en iyi şiir söyleyeni.
eş'ar-ı zentân zamanın en iyi şiir söyleyeni.
eş'arî (a.s.c. eşâire). (bkz: eşâire).
eşbâh (a.i. şebâh'ın c.) 1. şahıslar, cisimler, vücutlar, gövdeler. 2. büyük kapılar. 3. uzaktan görünen şeyler, hayaller, karaltılar.
eşbâh (a.s. şibh ve şebîh'in c.) 1. nazîrler, misiller, benzeyenler, eşler, (bkz: en-dâd). 2. İbn-i Nüceym ile Ibn-i Vekîl'in "Furû"a, Süyûtî'nin "nahv" e ait meşhur eserleri, [kısaltılmış adıel-eşbâh ve-zâir].
eşbâl (a.i. şibl'in c.) arslan yavruları.
eşbeh (a.s. şebîhden) 1. en müşabih, pek benzeyen. 2. en iyi, en güzel, ["cümle-i eş'ânnda bu matla-ı meşhurdan eşbehi yoktur."- (Lâtifi)].
eşbû (f.i.) kömürlük, kömür konulacak yer.
eşca (a.s. şecî'den) daha (en, pek) şecâatli, en cesur ve yiğit.
eşcân (a.i. şecen'in c.) gamlar, tasalar, elemler, kederler, sıkıntılar.

eşcâr	(a.i. şecer'in c.) ağaçlar.
eşcâr-ı bâg	bahçenin ağaçlan.
eşcâr-ı müsmire	meyva ağaçlan.
eşdak	(a.s.) doğru söz söyleyen.
eşedd	(a.s. şedîd'den) daha, (en, pek) şiddetli, çetin ve sert.
eşedd-i ihtiyâç	en zorlu ihtiyaç.
eşedd-i mücâzât	en şiddetli ceza.
eşekk	(a.s.) çok şek sahibi, fazla tered-düdeden.
eşell	(a.s.) çolak [kimse].
eş'em	(a.s.c. eşâim) daha (en, pek) uğursuz, şom.
eş'emü min Besûs	Besûs'tan daha uğursuz. [Arap atasözü], (bkz: besûs).
eşen	(f.s.) 1. ters giyilmiş elbise. 2. kavun ve karpuzun hamı, kelek.
eşerr	(a.s. şerîr'den) daha (en, pek, çok) şerir, şerli.
eşerr-i nâs	insanlann en şerlisi.
eşfâ	(a.s.) en şifalı [şey].
eşfâ-yi edviye	ilâçlann en şifalısı.
eşfak	(a.s. şefîk'den) 1. daha, (en, pek) şefkatli, çok merhametli. 2. i. erkek adı.
eşfâk	(a.i. şafakat mânâsına gelen "şafak" in c.) şefkatler, merhametler, acımalar, [müfredi, bu mânâda kullanılmaz].
eşfâk-ı şâmile	herkese yapılan merhametler.
eşfâr	(a.i. şüfr'ün c.) göz kapağının kenarları, kirpik yerleri.
Ta'tîl-i eşgal	(işleri bırakma) grev.
eşgal-i mühimme	ehemmiyetli işler.
eşgal	(a. s. meşgul'den) daha (en, pek) meşgul, çok işi olan.
eşhâ	(a.s. şehî'den) en çok, pek fazla sevilip beğenilen, istekle yenilen [şey].
eşhâd	(a.i. şâhid'in c. c.), (bkz. şevâhid, şühûd).
eşhâr	(f.i.) l . kalye taşı denilen radyom hamızı. 2. nisadır.
eşhas	(a.i. şahs'ın c.) adamlar, kişiler, kimseler.
eşhâs-ı ma'rûfe	bilinen, tanınmış kimseler.
eşhâs-ı muzırre	zararlı kimseler.
eşheb	(a.s.) 1. beyaz, kır at. 2. soğuk [gün]. 3. güç iş. 4. i. arslan. (bkz. esed, gazanfer, şîr, dırgam).
eşhedü	(a. n. şehâdet'den) "şahitlik, tanıklık ediyorum" mânâsına.
eşhedü en la ilahe ill-allah	Allah'tan başka Tann olmadığına tanıklık ederim.
eşhel	(a.s.) koyun gözlü, ela gözlü [adam]; kırmızı ile kanşık koyu mavi, ela [müen. "şehlâ" dır].
eşher	(a.s. şehîr'den) en şöhretli, pek meşhur, çok iyi tanınmış.
eşher-i şuarâ-yi zemân	zamanın en tanınmış şâiri.
eşhür	(a.i. şehr'in c.) aylar.
eşhür-ül-hacc	(a.b.i.) "hac aylan" islâm'dan evvel "Kabe" nin tavaf edildiği aylardır [Şevval, Zilka'de ile Zilhicce'den de alınan 10 günle, cem'an 70 gündür].
eşhür-ül-hurum	(a.b.i.) islâm'dan evvel, harbin ve ölümün haram kabul edildiği arabî aylanndan "Zilka'de, Zilhicce, Muharrem ve Receb" aylan, [bu aylarda "Kabe" civânnda av dahî avlanamazdı].
eşhürün ma'lûmât	(a.b.i.). (bkz. eşhür-ül-hacc).

eşi'a	(a.i. şuâ'ın c.) aydınlıklar, ışıklar. (bkz. pertev, ziya').
eşi'a-yi âlem-tâb-ı âftâb	Güneşin âlemi ışıltan aydınlıklan.
eşi'a-yi hûrşîd	Güneşin ışıklan.
eşi'a-yi muhiyye	bot. öz nşınlar, fr. rayons medullaires.
eşi'a-pâş	(a.f.b.s.) nur, ışık dağıtan, aydınlık veren.
eşiddâ'	(a.s. şedîd'in c.) şiddetli davranan yiğitler.
eşiddâ-yi mücâhidin	cehdeden, savaşan yiğitler.
eşîha	(f.i.) at kişnemesi, (bkz: sahîl).
esir	(a.s.) pek sevinçli.
eşirrâ, eşrar	(a.s. şerir'in c.) azılılar, fesat karıştıranlar, kötülük edenler, edepsizler, haşarılar.
eşk	(f.i.) gözyaşı, (bkz: dem', sirişk).
eşk-i mescûm	dökülmüş gözyaşı.
eşk-i sürür	sevinç gözyaşı.
eşk-i şâdî	sevinçten dökülen gözyaşı, sevinçle ağlayış.
eşk-i şîrîn	sevinçten dökülen gözyaşı, sevinçle ağlayış.
eşk-i şekkerîn	sevinç gözyaşı.
eşk-i tahassür	tahassürden, hasretten, aynlıktan dolayı akan gözyaşı
eşk-i tarab	sevinç ile ağlayış, sevinç ile dökülen gözyaşı.
eşk-i teessür	teessürden akan gözyaşı.
eşk-i telli	keder, kaygı, tasadan doğan gözyaşı.
eşka	("ka" uzun okunur, a.s.) daha (en, pek) şakî, haydut.
eşkah	(a.s.) 1. al renkli [at]. 2. kızıl donlu [hayvan]. 3. kırmızı yüzlü [adam], (bkz. eşkar).
eşkâl	(a.i. şekl'in c.) biçimler, suretler, tarzlar.
eşkâl-i hayât	hayâtın şekilleri.
eşkâl-i hendesiyye	geometri şekilleri.
eşkâl-i müteşâbihe	mat. benzer şekiller.
eşkâl-ı nazm	ed. mısra'dan kasideye vann-caya kadar manzumelerin mısra' sayısı ve kafiye sırası ile bulunduğu suretler; nazım şekilleri.
Eşkâl-i Zemân	(zamanın şekilleri) Ahmet Râsim'in 66 kadar musahabe, deneme, makale ve fıkrasını içine alan bir eseri.
eşk-âlûd	(f.b.s.) gözü yaşlı.
eşkar	(a.s.) 1. al renkli [at]. 2. kızıl donlu [hayvan]. 3. kırmızı yüzlü [adam], (bkz: eşkah).
eşk-bâr	(f.b.s.) gözyaşı yağdıran, çok ağlayan, (bkz. eşk-rîz).
eşk-bârî	(f.b.i.) ağlayıcılık. (bkz: eşk-rîzî).
eşk-efşân,	(f.b.s.) yaş döken, çok ağlayan, ağlayıcı.
eşk-efşânî, -feşânî	(f.b.i.) ağlayıcılık.
eşkel	(a.s.) gözlerinin akı kırmızılı olan [adam].
eşkel-ül-ayneyn	iki gözünün akı kızıl olan.
Eşkeş	(f.h.i.) Şehnâme'de adı geçen Turanlı bir cenkçi.
eşkıya	(a.s. şakî'nin c.) dağ hırsızlan, haydutlar.
eşk-rîz	(f.b.s.) gözyaşı döken, ağlayan, (bkz: eşk-bâr).
eşk-rîzî	(f.b.i.) gözyaşı dökü-cülük, ağlayış, (bkz: eşk-bârî).
eşkû, eşkûb	(f.i.) 1. tavan. 2. tabaka, kat.
eşk-ver	(f.b.s.) gözyaşı döken, ağlayıcı.
eşkyûd	(f.s.) müfret ve basit karşılığı olan mürekkep.
eşmat	(a.s.) saçına, sakalına kır düşmüş olan.

Tarihvemedeniyet.org

eşmel	(a.s. şâmil'den) daha (en, pek) şâmil, çok şümullü olan, kaplayan.
esna	(f.s.) 1. çok kıymetli mücevher. 2. yüzgeç, yüzücü.
esna	(a.s. şenî'den) daha (en, pek, çok) şeni', fena, kötü ve çirkin.
esne	(a.i.) ağaç yosunu.
eşneb	(a.s.) inci gibi, beyaz dişli [adam].
eşraf	(a.s. şerifin c.) şeref ve îtibar sahibi kimseler, ileri gelenler.
eşrâf-ı belde	memleketin ileri gelenleri.
eşrâk	(a.s. şerîk'in c.) ortaklar, arkadaşlar, [şerîk'in cem'i olan "şürekâ" bizde çok kullanılır].
esrar	(a.s. şerîr'in c.) şerirler, azılılar, fesat karıştıranlar, kötülük edenler, edepsizler, (bkz: eşirrâ).
eşrât	(a.i. şarat'ın c.) alâmetler, nişanlar [Türkçe'de müfredi kullanılmaz].
eşrât-ı saat	kıyamet alâmetleri.
eşref il	(a.s. şerîfden) 1. daha (en, pek) şerefli, onurlu.
eşref-i mahluka	(mahlûkların en şereflisi) insan.
eşref-i saat	uğurlu ve mesut saat. 2. i. erkek adı.
Eşref	(a.h.i.) Kırkağac'ın Gelenbe köyünde doğmuştur. Babasının adı Hafız Mustafa'dır. Medresede okumuş ve bir ara Avrupa'ya kaçarak Paris ve İsviçre'de bulunmuştur. 1908 den sonra istanbul'a dönmüştür. Hicivle-riyle tanınmış olan bu şâirin pervasız bir karakteri vardır. Eserleri Hasbihal, Iranda Yangın Var, istimdat, Deccâl, Külliyât-ı Eş'âr. [şiirleri toplanarak sonradan neşredilmiştir], (d. 1846, ö. 1911).
eşrefi	(a.s.) eşrefe ait, eşrefle ilgili, şerefli.
eşrefiyye	(a.h.i.) Kadiri tarikatı şubelerinden birinin adı. [kurucusu Kuzeybatı Anadolu Kadirîleri arasında pîr-i sânî (ikinci pîr) olarak tanınan Eşrefoğlu'dur].
esrem	(a.s.) burunsuz, burnu kesik [kimse].
eşria	(a.i. şirâ'ın c.) yelkenler.
eşria-i süfün	gemilerin yelkenleri.
eşribe	(a.i. şerâb'ın c.) içilecek şeyler, içkiler.
eşribe-i bâride	soğuk içkiler.
eş-Şücâ	(a.h.i.) astr. semânın güney yarım küresinde Esed (Arslan) burcu ile Kelb-i Asgar (Küçük Köpek) burçları arasında cenuba (güney) doğru uzanan büyük zincirvârî bir burç, lât. Hydra; fr. Hydre.
eştâd	(f.i.) güneş ayının yirmi altıncı günü. 2. o güne me'mur sayılan melek. 3. 21 sûreden ibaret olan zend'den (Zerdüşt'ün kendisine nüzulünü iddia ettiği kitaptan) bir sûrenin adı.
eştât	(a.i. şetît'in c.) takımlar, fırkalar, sınıflar, neviler, çeşitler.
eştât-ı ulûm	ilimlerin nevileri, çeşitleri.
eşvâk	(a.i. şevk'in c.) şiddetli arzular, istekler, neşveler.
eşvâk	(a.i. şevk'in c.) l. bot. dikenler [bitki]. 2. hek. kemiklerin uzamaları.
eşvât	(a.i şavt'ın c.) l koşmalar, sıçrayışlar. 2. Kabe'yi yedi kere tavaf etme (dolaşma) hareketleri.

eşya'	(a.i. şey'in c.) nesneler, mevcut olan şeyler, levazım; çamaşır, elbise, yolcunun sandığı, bavulu, çıkını, sepeti; evin masası, koltuğu, kanapesi, perdesi ve benzerleri gibi nesneler.
eşyâ-yi beytiyye	ev eşyası.
eşya'	(a.i. şîa'nın c.) bölükler, cemâatler, yardımcılar, (bkz: siya').
eşyâh	(a.s. şeyh'in c.) ihtiyarlar, yaşlılar, (bkz: şüyûh). ["eşyâh" müfret olarak "usul" mânâsına da gelir].
eşyeb	(a.s.şeyb'den) saçı, sakalı ağarmış ihtiyar [adam].
eşyem	(a.s.) yüzünde vücûdunda çok beni olan [adam], (bkz: hâldâr).
etâ	(f.i.) bot. kavak ağacı.
etân	(f.i.) 1. dişi eşek. 2. yosunlu taş; bir kısmı suyun içinde, bir kısmı dışında kalan kaya.
etâve	(a.s.) gelmiş,gelen, misafir, garip.
etâyib	(a.s. etyab'ın c.) seçkin, seçme nesneler.
etbâ'	(a.s. tâbi'nin c.) 1. birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar. 2. hizmetçiler, uşaklar.
etbâ ü hadem	taraflılar ve hizmet edenler.
etbâk	(a.i. tabak ve tabaka'nın c.) 1. büyük sahanlar, yemek tepsisi veya tahtaları, kapaklar, örtüler. 2. haller, katlar, mertebeler, dereceler, (bkz. tabakat). 3. kabileler.
etemm	(a.s. tamm'dan) daha, (en, pek) tam; kusursuz, eksiksiz.
etfâl	(a.i. tıfl'ın c.) 1. çocuklar.
etfâl-i mekâtib	mektep çocukları. 2. taze fidanlar, çiçekler.
etfâl-i bâg	yeni yetişen, körpe fidanlar.
etfâl-i behâr	taze çimenler, çiçekler.
etfâliyyât	(a.i.) çocuk bilgisi, fr. pedologie.
etıbba, etıbbe	(a.i. tabîb'in c.) hekimler, doktorlar, tıp ilmini bilenler.
etıbbâ-yi hâssa	saray doktorları.
et'ime	(a.i. taâm'ın c.) yemekler, aşlar.
et'ime-i lezize	lezzetli yemekler.
et'ime-i nefise	çok güzel yemekler.
etka	("ka" uzun okunur, a.s. takî'den) pek takî, ziyâde perhizkâr, günah işlemekten çok çekinen.
etkıyâ	(a.s. takî'nin c.) Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler.
etlâd	(a.i.c.) telidler, evde doğan kul ve cariyeler.
etra	(a.i.) dere gibi akan su.
etrâb	(a.s. tirb'in c.) akranlar, bir yaşda olanlar.
etraf	(a.i. tarafın c.) yanlar, uçlar, kıyılar.
etrâf-ı halfiyyeıanat.	hayvanın iki art ayağı.
etrâf-ı kuddâmiyye	anat. hayvanın iki ön ayağı.
etrâf-ı süfliyye	anat. her iki ayak.
etrâf-ı ulviyye	anat. her iki el.
etrâf-ül-beden	anat. baş; eller, ayaklar,
etraf	(a.i. türfe'nin c.) 1. zarif ve nâzik şeyler. 2. güzel yemekler.
etrâh	(a.i. terah'ın c.) gamlar, tasalar, kaygılar, kederler.
etrâh-ı kalb	gönül sıkıntıları.
Etrâk	(a.i. Türk'ün c.) Türkler.
etrâs	(a.i. türs'ün c.) kalkanlar [harp âleti].

etribe	(a.i. türâb'ın c.) topraklar.
etrika	(a.i. tarîk'in c.) 1. yollar, caddeler. 2. geçinmek üzere tutulan yollar, mes-leklek, tarîkatler. 3. sebepler, vâsıtalar, vesileler, (bkz: turuk).
E-t-tâir	(a.i.) astr. (bkz: nesr-üt-tâir).
ettûn	(a.i.) hamam külhanı.
etvâk	(a.i. tavk'ın c.) 1. kadın gerdanlıkları. 2. Hindistan cevizinin sütü.
etvâr	(a.i. tavr'ın c.) hal ve hareketler, işler, tarzlar.
etvâr-ı mütehayyirâne	şaşkınca tavırlar.
etvâr-ı nâ-lâyıka	uygunsuz hareketler.
etvâr-ı seb'a	tas. nefsin yedi derecesine göre değişen haller.
etvâs	(a.i. tâûs'un c.) tavus kuşları.
evâbid	(a.i. âbide'nin c.) geleceğe hâtıra kalan eserler, (bkz: âbidât).
evâbid-i üdebâ	ediplerin eserleri.
evâgî	(a.i. âgiye'nin c.) bağ, bahçe, tarla ve bostanları sulamak için açılan arklar, su akıtılacak yerler.
evâhir	(a.i. âhir'in c.) sonlar; ayın son günleri, [zıddı "evâil" dir].
evâhir-i saltanat	saltanatın sonlan.
evâil	(a.i. evvel'in c.) ilk vakitler, evvel zamanlar, eski, geçmiş zamanlar, iptidalar, önceler, başlangıçlar, [zıddı "evâhir" dir].
evâil-i kelimât	gr. kelimelerin evvelleri.
evâm	(f.i.) 1. borç, ödünç, (bkz: deyn). 2. renk, boya. (bkz: levn).
evâmir	(a.i. emr'in c.) buyruklar, buyrultular.
evâmir-i aşere	Yahudilikte riâyet edilmesi şart olan on kaide, fr. leş dix commandcments.
evâmir ü nevâhî	emirler ve yasaklar.
evân	(a.i. c. âvine) vakit, zaman, çağ. (bkz: hen-gâm).
evân-ı şebâb	gençlik çağı.
evânî	(a.i. inâ'nın c.) kapkacaklar, kaplar.
evânî-i sim ü zer	altın ve gümüş kapkacak.
evâr, evâre	(f.i.) divan ve hükümet dâirelerine ait defter, (bkz: eyâr). 2. imaret.
evârîn	(f.s.) çirkin.
evâsıt .	(a.i. evsat'ın c.) ortalar, orta-dakiler, ortada bulunanlar; orta günler, orta zamanlar.
evâsıt-ı kelimât	gr. kelimelerin ortalan.
evâvîn	(a.i. iyvân'ın c.) büyük sofalar, salonlar, köşkler.
evâzıh	(a.i.) mehtaplı geceler; her arabî ayının ön üç, on dört ve on beşinci geceleri ki gündüzlerinde oruç tutulması müstahap-tır. (bkz. eyyâm-ı bîd).
evb ı	(a.i.) taraf, cihet, yön.
evbâr	(f.i.) yutma, yutuş.
evbâş	(a.i. vebeş'in c.) ayak takımı, terbiyesiz, aşağılık kimse, (bkz: evkâş, evşâb, şirzime, tüm), [kelime müfret gibi kullanılır].
evbâşân	(a.s. evbâş'ın c.) ayakta-kımları, aşağılık kimseler, (bkz: hazele, rüzelâ).
evbâş-âne	(a.f.zf.) terbiyesize, aşağılık kimseye yakışacak surette.
evc	(a.i.c. evcât) 1. yüce, yüksek, bir şeyin en yüksek noktası, doruk, (bkz: şahika). [zıddı "hazîz"].

Tarihvemedeniyet.org

Evc-i asman	göğün en yüksek kısmı.
Evc-i bâlâ	en üst derece.
Evc-i hevâ	havanın üstü, en yüksek taba
evc-i ikbâl	yükselişin en son noktası.
eve- rif at	yüksekliğin tepesi, son notası. 2. astr. 21 haziranda arzın mahreki üzerinde Güneşten en uzak bulunduğu nokta.
evc ve haziz hattı	astr. 'günberi- *günöte doğrusu.
evc	(f.i.) muz. eski makamlardandır. Bu makam ırak makamının inici şeklidir. Segah dörtlüsünün ırak perdesindeki şeddi ile uşşak dörtlüsünün karışmasından mürekkep bir makamdır. Durak ırak ve birinci derecede güçlü dügâh'dır. Donanıma si koma bemolü ile fa bakıyye diyezi konulur. Ancak evic'de bestekârlar hemen her zaman mi diyez (acem) kullanmışlardır. Makam tiz perdelerde dolaştıktan sonra, inici bir şekilde ırak'da karar verir.
evc-i hûzî	muz. altı yedi asırlık birmürekep makamdır. Sengin semaî, düyek ve sofyan (2 adet) usûllerindeki 4 bektâşi nefesi makama misaldir. Evc-hûzî, eviç makamına uşşak ilâvesinden mürekkeptir. Uşşak ile dügâh perdesinde kalır. Donanımına uşşak gibi yalnız si için bir koma bemolü konulur (bu ses evic'de de müşterektir), eviç-aşîran da evc-hûzî'nin diğer bir isminden başka bir şey değildir.
evc-i nihavendi	muz. tahminen iki asırlık veya daha eski, numunesi bulunmayan bir mürekkep makamdır.
evc-i pûselik	muz. iki asırlık bir mürekkep makamdır, eviç'e bir pûselik beşlisi ilâvesinden mürekkeptir. Bu beşli ile dügâh perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede eviç'in durağı olan fa diyezidir. Donanıma eviç gibi si koma bemolü ile fa bakıyye diyezi konulur. Pûselik beşlisi için ise bu sesler bekar yapılır.
evc-aşîrân	muz. adı anonim bir edvar-ı ilm--i musikîde geçen makam.
evc-maklûb	muz. adı Millet Kitaplığındaki bir edvarda geçen makam.
evcâ'	(a.i. vecâ'ın c.) ağrılar, sancılar, acılar, sızılar.
evcâ'-ı batn	karın ağrıları.
evcâ'-ı şedide	şiddetli sancılar.
evcâr	(a.i) içinde gizlenmek için avcılar tarafından yapılan çukurlar, siperler.
evc-ârâ	(f.b.i.) muz. III. Selim'in adlandırdığı bir makamdır. Bu makam zirgüle makamının fa diyez (ırak) perdesindeki şeddidir. Hicazkâr makamının yanm ton pestte kalan şekli olan bu makamın ismi, terkibinde eviç olduğunu değil, o perdede kaldığını bildirmektedir. Donanımına fa, do, sol için üç diyez ve si için bir koma bemolü konulur. Orta sekizlideki sesleri şöyledirırak, rast, kürdî, segah, nîm hicaz, neva, acem, eviç. Güçlü, beşinci derecede olan nim hicazdır.
evceb	(a.s. vâcib'den) en vacip, pek lüzumlu, çok gerekli.
evceb-i vecâib	lüzumluların lüzumlusu.
evceh	(a.s.) en vecihli, pek münâsebetti, çok uygun.
evceh-i akvâl	sözlerin en münâsebetlisi.
evcel	(a.s.) çok korkak [adam].
evcer l	(a.s.) çok çekingen [kimse].

evc-gîr	(a.f.b.s.) yükseğe çıkan, yükselen.
evcire l	(a.i. vecâr ve vicâr'ın c.), (bkz. vücür).
evc-pervâz	(a.f.b.s.) yüksekte uçan.
evcümend	(f.i.) 1. top, küme, yığın. 2. s. idareli, evini iyi bir halde bulunduran.
evdâd	(a.s. vedîd'in c.), (bkz. eviddâ', evüdd).
evdiye	(a.i. vâdî'nin c.) dereler, dağlar arasındaki yerler, (bkz: vâdî).
evend	(f.i.) kap kaçak.
evfâ'	(a.s. vefâ'dan) 1. daha (en, pek) vefalı, cana yakın, sözünde duran. 2. en çok, pek tamam, yetkin.
evfak	(a.s. vefîk'den) daha (en, pek, çok) muvafık, pek uygun.
evfer	(a.s. vâfir'den) daha (en, pek) vâ-fır, sayıca daha bol, pek çok [olan].
evgad	("ga" uzun okunur, a.i. vagd'ın c.) ahmaklar, akılsızlar.
evgenc	(f.i.) pişmanlık, (bkz: nedamet).
evhad	(a.s. vâhid'den) yegâne, tek, bir tane, biricik.
evhâl	a.i. vahal'ın c.) 1. balçıklar, sıvalar. 2. mekânlar, yerler.
evham	(a. i. vehm'in c.) zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular.
evhaş	(a.s. vahşî'den) daha (en, pek) vahşî, çok vahşetli.
evhaş-i efâî	yılanların en vahşîsi.
evhen	(a.s.) daha (en, pek) zayıf, gevşek, dayanıksız, (bkz: vehen).
evhen-i büyüt	(evlerin en dayanıksızı) örümcek yuvası.
evic-aşîrân	(f.b.i.). (bkz: evc-i hûzî).
evic-gerdâniyye	(f.b.i.) iki asırdır kullanılmayan ve elde hiç bir numunesi bulunmayan mürekkep bir makamdır. Eviç ve gerdaniye mürekkep makamlarının birleşmesinden ibarettir.
eviddâ'	(a.s. vedîd'in c.) ahbaplar, hakiki dostlar, sevgililer, (bkz: evdâd, evüdd).
eviddâ-yi kadîme	eski dostlar.
evind	(f.i.) hîle, oyun, aldatma, (bkz: hud'a).
ev'iye	(a.i. viâ'nın c.) 1. kaplar, mahfazalar. 2 . damarlar.
ev'iye-i demeviyye	anat. kan damarları.
ev'iye-i halezöniyye	bot. bitkinin gelişmesine yarayan ve birbiri üzerine sarılıp dolanan damarlar.
ev'iye-i halkaviyye	bot. bitkilerin gelişmesine yarayan halka şeklindeki damarlar.
ev'iye-i haşebiyye	bot. odun damarları.
ev'iye-i hevâiyye	anat. içi hava ile dolu olan damarlar.
ev'iye-i lebeniyye	bot. süt kıvamında beyaz, turuncu, san, yeşilimsi, hâsılı türlü renklerde bir suyu bulunan bitki damarları.
ev'iye-i lenfâviyye	anat. lenf damarları.
ev'iye-i meftuna	anat. açık damarlar.
ev'iye-i münakkata	bot. noktalı damarlar.
ev'iye-i nâkile	bot. iletken damarlar.
ev'iye-i süllemiyye	anat. basamaklı damarlar.
ev'iye-i şa'riyye	anat. kırmızı ve siyah kan damarları arasındaki gayet ince damarlar.
ev'iye-i şebekiyye	bot. bitkilerin gelişmesine yarayan ve balık ağı gibi birbirinin üzerine dolaşmış bulunan ince damarlar.
ev'iye-i şiryâniyye	anat. kırmızı kan taşıyan nabız damarları.
ev'iye-i verîdiyye	anat. siyah kan damarları.

Tarihvemedeniyet.org

evk	(a.i.) yük, ağırlık.
evkaf	("ka" uzun okunur, a.i. vakfın c.) l . cami, medrese, imaret gibi hayratın idaresine ayrılan arazî, bina ve şâire. 2. vakıflar umum müdürlüğü.
evkaf-ı celâliyye	Mevlânâ Celâleddin Rûmî'ye ayrılan ve gelirleri Mevlevi tarîkatine tahsis edilen vakıflar.
evkaf-ı hümâyun	tar. pâdişâhların ve onlara mensup olanların vakıfları.
evkaf-ı mazbûte	hükümet tarafından idare olunan vakıflar.
evkaf-ı mülhakka	tar. Osmanlılarda devletin denetim ve gözetimi altında olmak şartıyla kurucusunun soyundan gelen mütevellîlerce yönetilen vakıflar.
evkaf-ı münderise	gelirleri yok olmuş vakıflar.
evkaf-ı selâtîn	(bkz. evkaf-ı hümâyûn).
evkâr	(a.i. vekr ve vekre'nin c.) kuş yuvaları.
evkâr-ı tuyûr	kuş yuvaları.
evkaş	("ka" uzun okunur, a.s.) ayak takımı, terbiyesiz, aşağılık kimse, (bkz: evbâş, evşâb).
evkat	("ka" uzun okunur, a.i. vakt'in c.) l. zamanlar, çağlar. 2. Hakkı Tank Us tarafından istanbul'da yayımlanmış günlük bir gazete.
evkat-ı hamse	(beş vakit) sabah namazı vakti (tan yeri ağardıktan Güneş doğmasına yakın olan zamana kadar); öğle; ikindi; akşam; yatsı namazlannın kılındığı vakitler. [sabah namazıdört rekât (ikisi sünnet, ikisi farz).
öğle namazı	on rekât (dördü sünnet, dördü farz, ikisi son sünnet).
ikindi namazı	sekiz rekât (dördü sünnet "sünnet-i gayri müekkede", dördü farz).
akşam namazı	beş rekât (üçü farz, ikisi sünnet).
yatsı namazı	onüç rekât (dördü sünnet, dördü farz, ikisi son sünnet "sünnet-i gayri müekkede", üçü vitir namazı).]
evkat-ı muayyene	belli zamanlar.
evkat-ı salât	namaz vakitleri.
evkat-güzâr	(a.f.b.s.)t vakit geçiren.
evked	(a.s.) daha (en, pek) tekitli, kuvvetli.
evked-i evâmir	emirlerin en kuvvetlisi.
evkes	(a.s.) soysuz ve pinti [adam].
evlâ'	(a.s.) 1. daha uygun, daha lâyık, daha iyi, üstün.
evlâd	(a.i. veled'in c.) 1. çocuklar. 2. [Türkçe'de müfred olarak kullanılır] oğul; kız; çocuk. 3. sülâle, nesil.
evlâd-ı bütün	huk. bir kimsenin kız çocuklarının erkek ve kız çocuklan.
evlâd-ı fatihan	Rumeli zaptında bulunan-lann soyu.
evlâd-ı inâs	kız çocuklan.
evlâd-ı ümm	ölünün ana tarafından oğlan ve kız kardeşleri.
evlâd-ı vatan	vatan çocukları.
evlâd-ı zuhur	huk. bir adamın öz erkek ve kız çocuklarıyla erkek evlâdının erkek ve kız çocukları.[zıddı "evlâd-ı bütün" dur].
evlâd-ı zükûr	erkek çocuklar.
evlâd ü iyal	(bkz: lyâl).
evlâdiyye	(a.s.) 1. evlâda mahsus, evlâtlık. 2. meç. çok sağlam ve dayanıklı [ev, eşya].

evlâdiyyet	(a.i.) evlâda mahsus, evlâtlık.
evleviyyet	(a.i.) l. evlevîlik, evlilik, üstün tutulmaya lâyık olma. 2. diyecek kalmama.
evleviyyetle	haydi haydi, fr.fortiori.
evliya'	(a.i. velî'nin c.) 1. keramet sahibi olanlar, erenler. 2. Allah'a daha yakın bulunanlar. 3. emir sahibi bulunanlar. 4. himaye edenler, koruyanlar.
evliyâ-yı umur	iş başında bulunan kimseler.
evliyâ-yı etfâl	çocukların velîleri.
Evliya Çelebi	(a.h.i.) 10 Muharrem 1020 (25 Man 1611) târihinde istanbul'da Unkapanı'nda doğmuştur. Babasının adı, Derviş Mehmed Zıllî'dir. Aslen Kütah-ya'lıdır.1631 târihinde istanbul civarından başlayarak seyahate çıkmış ve yarım asırlık bir seyahat devresinde Anadolu ve Rumeli'den başka; Macaristan, Polonya, Avusturya, Almanya, Hollanda, Dalmaçya, Rusya'nın güneyi, Kafkasya, İran'ın bir parçası, Suriye, Irak, Mısır ve Hicaz taraflarını dolaşmış ve birinci cildi İstanbul'a ait olmak üzere on ciltlik seyahatnamesini meydana getirmiştir. Eserlerinde bir takım hurafe ve masallar da epeyce yer tutmakla beraber verdiği bilgiler, mütevekkil bir eda ve kendini mahsus tatlı bir üslûp ile anlatılmıştır. Yetmiş yaşlarında İstanbul'da ölen Çelebî'nin ölüm târihi ve mezarı bilinmemektedir.
evrâ	(f.i.) hisar.
evrâd	(a.i. vird'in c.) 1. okunması âdet olunan dînî dualar. 2. her vakit dilde ve ağızda dolaşan sözler, (bkz: ezkâr).
evrak	(a.i. varak'ın c.) 1. yapraklar, kâğıtlar, 2. arşiv.
evrâk-ı halkaviyye	bot. bir halka meydana getirmek suretiyle çıkan yapraklar.
evrâk-ı havadis	gazeteler.
evrâk-ı mahzeni	arşiv.
evrâk-ı matbua	eko. basılı kâğıtlar.
evrâk-ı müsbite	eko. bir mevzuun husulünü veya doğruluğunu ispat edici vesikalar.
evrâk-ı müteakibe	bot. almaşık yapraklar.
evrâk-ı mütekabile	bot. karşılıklı yapraklar.
evrâk-ı nakdiyye	kâğıt para[lar].
Evrâk-ı Perişan	Namık Kemal'in Sefahattin Eyyûbî, Fatih ve Yavuz Sultan Selim'i anlatan 1872 de basılmış tarihe dâir bir eseri.
evrâk-ı rîşiyye	kuş tüyü şeklinde olan yapraklar.
evrâm	(a.i. verem'in c.) vücûtta peyda olan şişler, yumrular.
evre	(f.i.) esvabın, elbisenin dış yüzü.
evrek	(f.i.) çocukların ağaca ip takarak yaptıkları salıncak.
evrencen, evrencîn	(f. i.) kadın bileziği, (bkz: ebrencen).
evrend	(f.i.) 1. hîle, aldatma ["evren-dîden" mastarından]. 2. şan, şeref. 3. dîhîm, taht. (bkz. (bkz: erîke, şerir). 4. Keyânîler'den Keypeşin'in oğlu ve Lührasb'ın babası.
evreng	(f.i.) 1. taht. (bkz: erîke, dîhîm, şerir). 2. şeref; süs. 3. akıl ve irfan. 4. hâlin hoşluğu. 5. ağaç kurdu. 6. yakışıklılık. 7. hîle. (bkz: desîse, hud'a).
evreng-nişîn	(f.b.s.) tahtta oturan, hükümdar.

Tarihvemedeniyet.org

evreng-zîb	(f.b.s.) tahtı süsleyen hükümdar.
evride	(a.i. verid'in c.) 1. anat. siyah kan damarları, toplardamarlar. 2. boyunun iki tarafında olan damarlar, (bkz: verîd).
evsa'	(a.s. vâsî'den) daha (en, pek) vâsi' ye geniş.
evsâf	(a.i. vasfın c.) sıfatlar, kaliteler, (bkz: vasf).
evsâf-ı cemile	güzel vasıflar.
evsâf-ı hamide	övülen, beğenilen nitelikler.
evsâh	(a.i. vesah'ın c.) kirler, pislikler, murdarlıklar.
İzâle-i evsâh	kirlerin giderilmesi.
evsak	(a.s.) 1. çok muhkem, pek sağlam. 2. en çok güvenilir olan, inanılan.
evsâl	(a.i. vasl'ın c.) vücuttaki mafsallar, oynaklar, (bkz: evşâz3). [müfredi, bu mânâda kullanılmaz].
evsâm	(a.i. vesm'in c.) vücut üzerine bir iğne ile kara bir tozdan yapılan resimler, şekiller veya yazılan yazılar, döğmeler. (bkz: veşm).
evsâm	(a.i. vasm'ın c.) ayıplar, arlar, hayalar, utanmalar.
evsân	(a-i- vesen'in c.) putlar, haçlar, (bkz: esnam).
evsât	(a.i. vasat'ın c.) ortalar.
evsat	(a.i.c. evâsit) 1. bir şeyin ortası. 2. ortadaki. 3. s. orta, ona halli. 4. s. yüksek ile alçak arası. 5. muz. Türk müziğinin büyük usûllerindendir. Yirmialtı zamanlı ve onüç darplıdır. Evsat, ilâhilerde düyek'den sonra en çok kullanılmış ölçüdür. Aynca peşrev, beste ve şarkı formları için de kullanılmıştır. 26/8 lik yürük evsat mertebesi çok kullanılmıştır. Usûl, sırasıyla l Türk aksağı, 2 sofyan'dan mürekkeptir. Beste devr-i revân adı verilen usûl, ev-sat'ın darplarının birleştirilmiş şeklinden başka bir şey değildir.
evşâb	(a.s.) ayak takımı, aşağılık kimse, (bkz. evbâş, evkâş).
evşâl	(a.i. veşl'in c.) 1. damla damla akan su. 2. birbiri ardından katar gibi kuyruklanmış olarak gelen kimseler.
evşâz	(a.s.) 1. yardımcılar, taraflılar. 2. bayağı, aşağılık kimseler. 3. i. vücuttaki oynak yerler, (bkz: evsâl).
evsen	(a.s.) dalkavuk, (bkz: müdâhin, mütahallik).
evşeng	(f.i.) ince ip, sicim.
evtâd	(a.i. veted'in c.) ağaç veya demir kazıklar, direkler.
evtâd-ül-arz	dağlar.
evtâd-ül-bilâd	büyükler ve başta gelenler.
evtâd-ül-fem	dişler.
evtân	(vatan'in c.) insanın doğup büyüdüğü ve sevdiği memleketler, uğrunda ölünen topraklar.
Terk-i evtân	vatanlarından ayrılma.
evtân-ı muhacirin	göçmenlerin vatanları.
evtâr	(a.i. vatar'ın c.) ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
evtâr-ı âcile	acele ihtiyaçlar.
evtâr	(a.i. veter'in c.) 1. yaya gerilmiş ipler, kirişler, teller. 2. bir kavsin iki ucuna bağlanan düz çizgiler.
evtâr-ı hüzn ü ilham	hüzün ve ilham telleri.
evüdd	(a.s. vedîd'in c.), (bkz. eviddâ', evdâd).
evvâb	(a.s.) Allah'a sımsıkı bağlı, sofu, zâhid.

evvâbîn namazı	Celvetiyye tarikatı mensupları tarafından beş vakit dışında kılınan nafile namaz, [akşam namazından sonra kılınan bu nâfila namaz altı rekâttir].
evvâh	(a.s.) 1. çok âh eden. 2. çok dua eden. 3. merhametli. 4. îmânı sağlam. 5. din bilgisi çok geniş olan [kimse]. [Kur'ân'da bu kelime ile Hz. ibrahim vasıflandırılmıştır].
evvel	(a.s.c. evâil) 1. önce, ilk, birinci, ibtidâ, başlangıç. 2. z f. eski, geçmiş, geçmiş zamanda.
evvel-bahâr	ilkbahar, (bkz: nev-bahâr, rebî1).
evvel-i berd-el-acûz	kocakarı soğuklan denilen ve bir hafta kadar süren mevsim değiş mesinin başı. [berd-el-acûz'un başlangıcıdır. 9 Mana rastlar, bunu huş fırtınası tâkibeder].
evvel-i mâ-halak	(ilk yaratılan) Hz. Muhammed.
evvel-i riyâh-ı bevârih	Haziran başlangıcından, Temmuzun ilk haftası sonuna kadar zaman zaman esen mevsim rüzgârlarının başlangıcı.
evvel ve âhir	eninde sonunda, ergeç.
evvel-ül-evvelîn	(birincilerin birincisi) Allah.
evvelâ	(a.zf.) birinci olarak, her şeyden önce, ilkönce, (bkz: evvelen).
evvel-Allah	(a.b.zf.) önce Allah'ın yardımıyla, [bir sözü sağlamlaştırmak için kullanılır].
evvel-be-evvel	(a.zf.) her şeyden evvel.
evvelce	(a.t.zf.) daha evvel, önce.
evvel-emirde	(a.t.zf.) her şeyden evvel, işin başlangıcında.
evvelen	(a.zf.) birinci, ilk olarak, (bkz: evvelâ).
evveli, evveliyye	(a.s.) en evvel, en önce olan, ilk zamanlarla ilgili.
Tahkîkat-ı evveliyye	ilk ağızda yapılan tahkikler, soruşturmalar.
evvelin	(a.i.s.) evvelkiler, evvel gelen insanlar, eski zaman adamları
evvelin ü âhirin	eskiler ve yeniler.
evveliyyât	(a.i.) başlangıç, bir hâdisenin başlangıçtaki hâli.
evveliyyet	(a.i.) 1. öncelik. 2. fels. başmanlık, sırada üstünlük, sıra üstünlüğü, fr. primaute.
evvelki	(a.t.s.) 1. birinci, ilk. 2. eski.
evvelûn -'	(a.i.c.) önceki insanlar, eski adamlar.
evvel-ül-evâil	(a.b.i.) evvellerin evveli; dünyânın asıl desteği, hâdiselerin başlangıcı.
evzâ'	(a.i. vaz'ın c.) haller, vaziyetler, tavırlar, duruşlar.
evzâ-ı dil-bâzâne	gönül eğlendirecek şekilde vaziyetler.
evzâ-ı garibe	garip, tuhaf haller.
evzah	(a.s. vâzıh'dan) daha (en, pek) vazıh, çok açık, besbelli.
evzân	(vezn'in c.) tartılar, ağırlıklar, ölçüler, (bkz: vezn).
evzân-ı arûziyye	ed. aruz vezinleri.
evzân-ı atîka	eski tartılar.
evzân-ı şi'riyye	ed. şiirin ölçüleri.
evzâr	(a.i. vizr'in c.) 1. hamuleler, yükler. 2. günâhlar, hatâlar; cinayetler.
evzâr	(f.i.). (bkz. efzâr3).
evzâr	(a.i. vezer'in c.) 1. hisarlar, kaleler, sığınacak yerler. 2. galebeler, üstünlükler. 3. dağlar, (bkz: cibâl).
evzâyiş	(f-i-) çoğalış, (bkz: efzâyiş).

ey	(a.f.t.n.) nida için ve nidaya cevap için kulanılır; "hey, yahu, bana bak!" gibi mânâlara gelir. ["İranlılar "iy" de derler].
eyâ	(a.f.n.) "ey, hey!" mânâsına gelen ve Arapça kelime ve terkiplere giren nida edatıdır.
eyâdî	(a.i. yed'in c. olan eydî'nin c.) eller, (bkz: eydî). ["eydî" çok kullanılmaz].
eyâdîm	(a.i.c.) yer yüzleri, zeminler.
eyâg	(f.i.) ayaklı kadeh, şarap kupası, (bkz: piyâle). [Ziya Şükûn'un "Gencîne-i GüftâY'ında kelimenin Türkçeden alındığı yazılıdır].
eyâlât	(a.i eyâlet'in c.) vâlîlerin idaresi altında bulunan memleketler, (bkz: vilâyât).
eyâlât-ı mümtâze	imtiyazlı, husûsî idareli eyâletler.
eyâlet	(a.i.c. eyâlât) bir vâlînin idaresi altında bulunan memleket, vilâyet ["eyâlet" kelimesi eskidir].
eyâlet-gâh	(a.b.i.) eyâlet merkezi olan şehir.
eyâmin	(a.s. eymen'in c.) en yümünlü, en kutlu olanlar.
eyâmin-i eyyam	günlerin en kutlusu.
eyâzî, eyâsî -	[evvelce] kadınların yüzlerine örttükleri ince delikli peçe, örtü.
eydî	(a.i. yed'in c.) eller, (bkz: eyâdî). ["eyâdî" çok kullanılır].
eyger	(f.i.) bot. "enir" denilen bir cins yaban mersini.
eymân	(a.i. yemîn'in c.) 1. andlar, an-diçmeler, büyük yeminler.
eymân-ı galize	fena, kötü yeminler.
eymân-ı kâzibe	yalan yeminler.
eymân-ı sâdıka	doğru yeminler. 2. sağ eller, sağ taraflar. 3. kuvvetler, kudretler. 4. bahtlar, talihler, mutluluklar, (bkz: eymün).
eymen	(a.zf. yümn'den) 1. sağ taraftaki. 2. s. en yümünlü, hayırlı; talihli, kutlu.
Vâdî--i Eymen	Musa Peygamberin Tur dağında, Tanrı tecellîsine mazhar olduğu yer.
eymen-ül-yemîn	en yümünlü, en kutlu.
eymün	(a.i. yemîn'in c.), (bkz. eymân
eyn	(a.i.) 1. zaman, an. (bkz: hîn). 2. yorgunluk. 3. e. nerede.
eyn-el-meferr	kaçacak yer yok mu?
eyser	(a.s.) 1. sol taraftaki. 2. pek kolay.
eytâm	(a.s. yetîm'in c.) anası babası ölmüş, yalnız kalmış küçük çocuklar, öksüzler.
eytâm ve erânıil	yetimler ve dullar.
eyvah	(f.n.) yazık, heyhat.
ey-v-AIlah	(a.zf.) 1. evet, pekî, öyle olsun. 2. Allah'a ısmarladık. 3. teşekkür ederim. 4. s. aldırış etmeyen.
eyvan	(f-i-) l- büyük sofa, divanhane, salon. 2. kemerli yüksek bina, oturacak yüksek yer, köşk. 3. çardak. [Arapçası "iyvân" dır].
eyvân-ı kisrâ	Dicle kıyısındaki Medâyin şehrinde harabesi bulunan eski bir saray.
eyvân-ı sîmâbî	gökyüzü.
eyvân-ı zerkârî	gökyüzü.
eyyam	(a.i. yevm'in c.) 1. günler, gündüzler.
eyyâm-ı âdiyye	tatil ve sayılı günlerden başka günler.

eyyâm-ı bâhur	ağustosun ilk haftasında olan en sıcak günler.
eyyâm-ı bukalemun	değişen zaman, bir kararda kalmayan zaman.
eyyâm-ı cem'	Mekke'de Mina ve Arafat ziyaretiyle geçen dört gün.
eyyâm-ı devlet	saltanat süresi.
eyyâm-ı eza	matem günleri.
eyyâm-ı hayât	ömrün günleri.
eyyâm-ı hâzıra	şimdiki günler.
eyyâm-ı kalîle	birkaç günlük kısa zaman.
eyyâm-ı ma'dûde	sayılı günler; kurban bayramının ilk üç günü.
eyyâm-ı mâziyye	geçmiş günler.
eyyâm-ı ömr.	(bkz: eyyâm-ı hayât).
eyyam ola	"heyamola" nın aslıdır. Gemiciler demir alırken bir ağızdan şarkı gibi söyledikleri şey.
eyyam reisi	zamana göre hareket eden [adam].
eyyâm-ı resmiyye	resmî günler.
eyyâm-ı sahavet	(çocukluk günleri) çocukluk yıllan, çocukluk devresi.
eyyâm-ı ta'tîliyye	tatil günleri, dinlenme günleri.
eyyâm-ı tercil	din mefhumundan önce kurbanlar için ayrılan zaman.
eyyâm-ı ma'dûdât,	kurban bayramının ilk üç günü. 2. geminin hareketine elverişli olan rüzgâr. 3. zaman, (bkz: hengâm). 4. nüfuz, iktidar.
eyyâm-üt-teşrîk	kurban bayramının ilk üç günü. 2. geminin hareketine elverişli olan rüzgâr. 3. zaman, (bkz: hengâm). 4. nüfuz, iktidar.
eyyâm-ül-bîz	her arabî ayının on ikinci, on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci günleri.
eyyede	(a. fi. te'yîd'den) sürdürsün, kuvvetlendirsin.
ey y id l	(a. s.) kuvvetli, sağlam; muktedir.
eyyid-Allahü	Allah kuvvet versin!
eyyim	(a. s.) dul, bekâr.
Eyyûb	(a.h.i.) Kur'an'da adı geçen ve kendisinden "kulumuz" diye bahsedilen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen Isrâiloğullan peygamberlerinden biri.
eyyühâ	(a.e.) "ya, ey!" gibi hitap edatı.
Yâ eyyühessâkî	ey içki sunan!
eyyüh-el-ashâb	ey mal ve mülk sahipleri!
eyyüh-el-islâm	ey Müslümanlar!
ey zan	(a.zf.) yine öyle, keza, bu dahî, öteki gibi.
ez	(f.e.) "den, dan" mânâsına gelir.
ez-an-cümle	o cümleden olarak.
ez-cümle	bu arada, başlıca, özellikle.
ez-dil	gönülden.
ez dil ü can	can ve gönülden.
ez her cihet	her bakımdan, her yönden.
ez kaza	kazara.
ez ser-i nev	yeni baştan.
eza	(a.i.) incinme, incitme, can yakma, eziyet, (bkz: cefâ, cevr).
ezâ-yi derûn	iç incinmesi.
ez'af	(a.s. zaîfden) daha (en, pek) zayıf, dermansız, kuvvetsiz.

ez'af-ı ibâd	halkın en zayıfı, [evvelce saygı göstermiş olmak için "ben" zamîri yerine kullanılırdı].
ez'af-ı nâs	insanların en zayıfı.
ez'af	(a.s. zı'fın c.) bir şeyi iki misli yapan fazlalıklar, katlar.
ez'âf-ı muzâafa	kat kat, pek çok.
ezâfîr	(a.i. zufr'un c. olan ezfâr'ın c.) tırnaklar, (bkz. ezfâr).
ez'akî	(a.s.) 1. kötülük eden [kimse]. 2. kısa boylu, alçak [kimse]. 3. kısa boylu ve kötü huylu [adam].
ezâmîm	(a.i. ızmâme'nin c.) cemaatler.
ezan	(a.i.) 1. Müslümanları ibâdete çağırmak için çok defa minareden, muayyen kelimeleri söylemek suretiyle, yüksek sesle yapılan davet. [Allâhü ekber Allâhü ekber, Allâhü ekber Allâhü ekber. Eşhedü en la ilahe il-1'Allah. Eşhedü en la ilahe il-1'Allah. Eşhedü enne Muhammeden Resûl-Ullah. Eşhedü enne Muhammeden Resûl-Ullah. Hayya-al-esselâ, Hayya-al-esselâ, Hayya-al-el-felâh Hayya-al-el-felâh (sabah ezanlannda ilâveten es-salâtü hayrün min-en-nevm). Allâhü ekber Allâhü ekber. La ilahe il-1'Allah]. (ezanı ilk kuyan zât Hz. Bilâl-i Habeşî'dir). 2. Tunalı Hilmi tarafından isviçre'de yayımlanmış bir gazete.
ezânî	(a.s.) ezan ile ilgili.
ezânî saat	Güneşin battığı zaman 12 olan saat.
ez'ar	(a.s.) gaddar ve zâlim [adam].
ezbâd	(a.i. zebed'in c.) 1. köpükler. 2. paslar. 3. çeyrekler.
ez-ber	(f.b.i.) zihinde tutma, unutmamaya çalışma, [ez den; "ber göğüs"; ez+ber "göğüsten" kelimesinin karşılığı olduğuna göre "ezberden" kelimesi yanlıştır].
ezberm	(f.i.) ezber.
ezdâd	(a.i. zıdd'ın c.) karşı olan şeyler, karşıtlar.
Cem'-i ezdâd	birbirine zıt olan şeyleri bir araya toplama.
ezder	(f.s.) lâyık, münâsip, yaraşık, (bkz: bercâ, çespân, şâyeste).
ez-dil	(f.b.s.) gönülden.
ez-dil ü can	can ve gönülden.
ezebb	(f.s.) kaşlarının kılı çok ve saçı uzun [adam].
ezecc	(a.s.) ince ve uzun kaşlı, kalem kaşlı.
ezecc-ül-hâcibîn	ince ve uzun kaşlı.
ezel	(a.i.) başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik [zıddı "ebed" dir].
el ezel	çok eskiden, (bkz: min-el-kadîm).
Tâ ezel	ezelden beri.
ezelî, ezeliyye	(a.s.) ezele mensup, ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
İlm-i ezelî	Tanrı bilgisi.
Kudret-i ezeliyye	Tanrı gücü.
ezelî ve ebedî	başlangıcı ve sonu olmayan.
ezeliyyet	(a.i.) ezelîlik, öncesizlik, başlangıçsızlık.
ezeli	(a.s. zelîl'den) daha (en, pek, çok) zelîl, aşağılık [kimse].
ezell-i nâs	en zelîl ve aşağılık adam.
ezfâr	(a.i. zufr'un c.) 1. tırnaklar, bkz: ezâfîr). 2. tırnak bahuru denilen tıbbî bir koku. 3. Kuzey Kutbunda bulunan küçük yıldızlar.

ezfer	(a.s.) güzel kokulu [şey].
ezfile, ezfelî	(a.i.) güruh, cemaat, bölük.
ezgehân	(f.s.) işsiz güçsüz, tembel [adam].
ezhâb	(a.i. zeheb'in c.) 1. altınlar. 2. yumurta sarıları.
ezhân	(a.i. zihn'in c.) insanda akıl, fikir, zekâ, hafıza, anlayış, kavrayış kudretleri.
ezhân-ı nâs	halkın zihni.
ezhâr	(a.i. zahr'ın c.) 1. arkalar, sırtlar; satıhlar, yüzler. 2. binek hayvanının sırtları.
ezhâr	(a.i. zehre ve zehere'nin c.) çiçekler, (bkz: zuhur).
ezhâr-ı bahar	bahar çiçekleri.
ezhâr-ı erbaa	"ebegümeci, hatmi, menekşe, gelincik" çiçekleri.
ezhâr-ı nev-bahâr	bahar çiçekleri.
Ezhâr-ı Ramazan	(Ramazan çiçekleri) Selânikli Tevfık tarafından istanbul'da yılda bir defa olmak üzere Ramazan ayında yayımlanmış bir dergi.
ezhâr-ı rebîî	bahar çiçekleri.
ezhel	(a.s.) pek dalgın ve unutkan, çok gaflette bulunan.
ezher	(a.s.) pek beyaz, güzel ve parlak.
Câmi'-i Ezher	Mısır'da meşhur bir medrese.
ezher-ül-levn	parlak yüzlü. [Hz. Muhammed'in vasıflarından biri].
ezher-ül-vech	yüzü gözü nurlu.
ezherân, ezhereyn	(a-ic.) Ay ve Güneş.
ezheriyye	(a.i.) Halvetiyye tarikatı şubelerinden birinin adı. [kurucusu Şeyh Ebî Abdullah Muhammed bin Abdurrahmân-üz-Züvâvî-ül-Ezherî'dir].
ezîb	(a.i.) 1. kıble rüzgârı. 2. s. alçak, aşağılık [adam].
ezikka	(a.i. zukak'ın c.) sokaklar, yollar.
Tanzîf-i ezikka	sokakları temizleme.
ezille	(a.s. zelîl'in c.) alçaklar, adîler, aşağılıklar.
ezimme	(a.i. zimâm'ın c.) 1. yularlar, dizginler. 2. meç. idare.
Mâlik-i ezimme-i kâinat	herkesin idaresine sahip olan (Allah).
ezimme-i umur	işlerin idaresi.
ezîr	(f.i.) haykırma.
eziyyet	(a.i.) eziyet, incinecek, incitecek hal, incitme, cefâ, meşakkat, zahmet, (bkz: azar, renciş).
ezîz	(a.s.) 1. soğuk, soğuk [şey]. 2. i. ateşte tencerenin içindeki şeyin kaynaya kayna-ya taşma derecesine gelmesi.
ezkâ	(a.s.) daha (en, pek, çok) hâlis, lekesiz, faziletli, temiz.
ezkâ	(a.s.) daha (en, pek) anlayışlı, çok zekî.
ez-kadîm	(f.a.zf.) eskiden beri.
ezkâr	(a.i. zikr'in c.) 1. anmalar, hatırlamalar, bildirmeler, söylemeler, (bkz: zikr). 2. zikirler, (bkz: evrâd).
ezkâr-ı cemile	medih ile, iyilikle yâd etmeler, anmalar.
ezkât	(f.s.) kötü düşünceli [kimse].
ez-kazâ	(f.a.zf.) kazara, yanlışlıkla.
ezkiyâ'	(a.s. zekî'nin c.) lekesizler, hâlisler, faziletliler.
ezkiyâ-yi ehl-i tarikat	tarikat ehlinin en faziletlileri.
ezkiyâ'	(a.s. zekî'nin c.) keskin fikirliler, anlayışlılar.
ezkiyâ-yi etfâl	zekî çocuklar.

Tarihvemedeniyet.org

ezlâf	(a.i. zılfın c.) zool. çatal tırnaklar [hayvanlarda].
ezlag, ezlagî	(a.i.) tenasül âleti.
ezlaî	(a.s.) iri, uzun şey.
ezlak	(a.s.) 1. keskin şey. 2. dil uzatan, aleyhte söz söyleyen [adam].
ezlâl	(a.i. zıll'ın c.) gölgeler, (bkz: azlâl, zılâl).
ezlâm	(a.i. zelem ve zelm'in c.) Câhili-yet devrinde Arapların fal açmak veya uğur saymak için kullandıkları kumar okları.
ezmân	(a.i. zamân'ın c.) vakitler, anlar, çağlar [dilimizde az kullanılır] . (bkz: ezmine).
ezmâr	(a.i. zimr ve zemîr'in c.) bahâdırlar, kahramanlar, yiğitler.
ezmâr-ı Etrâk	Türk yiğitleri.
ezmine	(a.i. zamân'ın c.) anlar, vakitler, çağlar, (bkz: ezmân).
ezmine-i cedide	yeni zamanlar.
ezmine-i kadîme	eski zamanlar.
ezmine-i kadîme-i hayât	j eol. paleozoik.
ezmine-i mâziyye	geçmiş zamanlar.
ezmine-i meçhule	bilinmeyen zamanlar.
ezmine-i mutavassıta	ortaçağ.
ezmine-i müstakbele	gelecek zamanlar.
ezmine-i selâse	üç zaman, il
eznâb	(a.i. zenb'in c.) 1. günahlar, suç-zünûb). 2. (zenb'in c.) kuyruklar,
Şahs-ı ezra'	fasih, sözü düzgün
ezrâr	(a.i. zırr'ın c.) 1. esvap düğmeleri.
ezrâr-ı libâs	elbisenin düğmeleri. 2. bot. nebatların (* bitkilerin) üzerinden ilk ve son baharda meydana gelen tomurcuklar.
ezrâr-ı ârızıyye	bot. alışık olunmayan bir yerden çıkan tomurcuklar.
ezrâr-ı ıbtıyye	bot. yaprakların dibinde meydana gelen tomurcuklar.
ezrâr-ı intihâiyye	bot. dal tepelerindeki tomurcuklar.
ezrâr-ı lahmiyye	hek. yaranın etrafında meydana gelen et çıkıntıları.
ezrâr-ı şahmiyye	bot. kozalak.
ezrâr-ı zühreviyye	bot. çiçek tomurcuklan.
Ezrebî	(a.i.) Azerbaycan'ın Arapça adı.
ezûc	(a.s.) 1. edepsiz [adam]. 2. başı sert [at].
ezûm	(a.s.) ısıran, ısırıcı.
Kelb-i ezûm	ısırıcı, ısıran köpek.
ezûz	(a.s.) pek keskin olan [hançer, kılıç v.b.]
Seyf-i ezûz	pek keskin kılıç, (bkz: bürrân).
ezvâc	(a.i. zevç ve zevce'nin c.) kocalar, eşler, çiftler, kadının veya kocanın eşleri, ["zevce" nin c. olarak "zevcât" kelimesi daha çok kullanılır].
ezvâc-ı asabiyye	anat. sinir çiftleri.
ezvâc-ı tâhirât	Hz. Muhammed'in ismetli zevceleri.[Hadîcet-ülKübrâ (Huveylid'in kızı); Şevde bintü Zem'a; A'işe bintü Ebî-Bekr, Haf-sa bintü Ömer-el-Fârûk; Zeyneb bintü Huzey-me; Ümmü Seleme (Hind bintü Ebî-Ümeyye); Cüveyriyye bintü Haris (adı Berre olup Peygamber tarafından değiştirilmiş); Zeyneb bintü Cahş; Ümmü Habîbe (Remle bintü Ebî--Süfyân); Safiyye (Hayber Yahudilerinden Huyey bin Ahtab'ın kızı);

Tarihvemedeniyet.org

Meymûne bintü Haris (nikahladığı son eşi). Cariyeler iMâriyet-ül--Kıbtiyye (Şem'un adlı birinin kızı olup Mukavkıs tarafından Mısır'dan hediye olarak gönderilmiştir); Reyhâne (Kurayza Yahudi kabilesinden). Hz. Muhammed on bir nikâhlı evlilik yapmış, eşlerinden ikisi Peygamber hayatta iken vefat etmiştir.].

ezvâk (a.i. zevk'ın c.) tatlar, neşeler, lezzetler, hazlar.

ezvâk-ı pâdişâh-âne pâdişâhlara yakışır zevkler.

ezver (a.s.) boynu eğri [kimse].

ezverî (f.i.) karaçalı denilen kalın ve çok dikenli bir ağaç.

ezyâf (a.i. zayfin c.) misafirler, davetliler, konuklar, (bkz: zuyûf).

ez-yah (f.b.s.) "buzdan soğuk" mânâsına gelir.

ezyak (a.s. zîk'dan) pek dar, sıkıntılı.

ezyâl (a.i. zeyl'in c.) etekler, ilâveler; kuyruklar, ekler.

F

f (a.ha.) l. Osmanlı alfabesinin yirmi üçüncü harfi olup "ebced" hesabında seksen sayısının karşılığıdır.

fa'âl (a.s. fi'l'den) 1. çok işleyen, dâima harekette bulunan; gayretli, çalışkan. 2. kim., fels. etkin, fr. actif.

fa'âl hissedar eko. şirkette faal bir iş gören hissedar.

fa'âl şirket eko. çalışır durumda olan ticarî kuruluş.

fa'âlün limâ yürîd dilediği işi yapan, Allah.

faale (a.i. fâil'in c.) failler, yapanlar.

fa'âl-âne (a.f.zf.) fa'alcasına, fa'âl olana yakışacak surette, çalışkancasına.

fa'âliyyet (a.i.) l. çalışma, hareket, gayret. 2. fels., kim. etkinlik, fr. activite.

fa'âl mekteb ped. etkinci okul, fr. eco-le active.

fâci' (a.s.c. fevâci') insanı dertli eden; keder veren, acıklı.

facia (a.s.) 1. âfet, musibet, (bkz: fecîa). 2. hazîn ve acıklı tiyatro oyunu, f r. drame. ["fâci" in müennesi].

fâcia-engîz (a.f.b.s.) çok acıklı, (bkz: fecî')".

fâcia-nüvîs (a.f.b.s.) facia yazan, hazîn ve acıklı tiyatro oyunu yazan [kimse], trajedi üstadı.

fâciât (o.i.c.) musibetler, acıklı şeyler.

fâcir, fâcire (a.s. fücûr'dan. c. fecere, füccâr) 1. fücur sahibi, fena huylu, günahkâr. 2. ayyaş, sefih. 3. habîs; rezîl; şerir; şakî. 4. yalancı. 5. kadına düşkün erkek, erkeğe düşkün kadın.

fâdıl (a.s.c. fudalâ) 1. (bkz: fâzıl). 2. i. erkek adı.

fâdıla (a.s.) 1. ["fâdıl" kelimesinin müen.]. (bkz: fâdıl). 2. i. kadın adı.

fadîh, fadîha (a.s.). (bkz. fazîh, fazîha).

fağfur (f.i.) 1. [evvelce] Çin imparatorlanna verilen bir ad. 2. Çin'de porselenden yapılan kapkacak. 3. Selâmi izzet (Sedes) tarafından istanbul'da yayımlanmış edebî, felsefî, içtimaî bir dergi.

fagfûr-i Çîn	Çin fağfuru, Çin işi.
fagfûrî	(f.s.) fağfura mensup, çini.
fahâmet	(a.i.) 1. fahimlik, ululuk. 2. îtibar, kıymet, değer. 3. kadın adı.
fahâmet-lü	(a.t.s.) [evvelce] sadrâzam, Mısır hidivi ve prenslere verilen bir lâkap, fahâmetli.
fahâmet-penâh	(a.f.b.s.) yegâne başvurulacak en büyük makam.
fahh	(a.i.) kapan, tuzak, ağ, fak.
fahh-ül-fâr	fare kapanı.
fahhâm	(a.i.) kömürcü.
fahhâr	(a.s.) 1. kendini medheden, çok övünen, övüngen. 2. çanak, çömlek, toprak testi. 3. saksı.
fahhâş	(a.s.) her türlü kötülükleri şahsında toplamış [kimse].
fahîm, fahîme	(a.s. fahm'-den. c. fihâm) fahâmetli, çok kuvvetli, îtibar ve nüfuz sahibi olan.
Düvel-i fahîme	îtibar ve nüfuz sahibi olan devletler.
fâhim, fûhime	(a.s. fehm'-den) anlayışlı, akıllı.
fahîm-âne	(a.f.zf.) fahîm olana yakışacak surette.
fâhir, fâhire	(a.s. fahr'den) t 1. fahreden, onurlu, şanlı, şerefli, (bkz. müf tehir). 2. mükemmel. 3. kıymetli, değerli. 4. erkek ve kadın adı.
fahiş	(a.s. fahş'dan) 1. mübalâğalı, taşkın, aşın. 2. büyük, iri. 3. ahlâksız, ahlâka aykırı; çirkin, pek kötü.
Kavl-i fahiş	çirkin söz.
Hatâ-yı fahiş	pek kötü yanlış. 4. insafsızca. S. tamahkâr, pinti, kısmık [adam].
fahiş fiat	eko. hakkaniyete, teamüle uymayan gayr-i kanunî fiat.
fahişe	(a.i. fuhş'den. c. fevâhiş) 1. ahlâksız kadın, kahpe, [bkz: âlüfte, aşüfte, zâniye). 2. ar, ayıp, kabahat, günah.
fâhite	(a.i.c. fevâhit) yabani güvercin, üveyik, (bkz: hamam).
fahl	(a.s.c. fuhûl) 1. aygır. 2. akıllı ve zekî [adam]. 3. i. erkek. 4. s. beyitler, hadisler ve rivayetler anlatan [kimse].
fahm	(a.s. fahâmet'den. c. fihâm) büyük, ulu. (bkz: azîm, cesîm, kebîr).
fahm	(a.i.) kömür, (bkz: engist).
fahm-i billûrî	elmas.
fahm-i fa'al	kim. actif kömür.
fahm-i hasebi	coğr, kim. odun kömürü.
fahm-i hayvani	(hayvan kömürü) fr. charbon aninıal.
fahm-i madenî	mâden kömürü.
fahm-i nebatî	nebatî, bitkisel kömür.
fahm-i sânî-i alüminyum	kim. alüminyum karbür.
fahm-i sânî-i kalsiyum	kim. Kalsiyum karbür, karpit.
fahm-i tabîî	kim. *doğal kömür.
fahm-i türabı	huy kömürü.
fahmî, fahmiyye	(a.s.) kömürle ilgili, kömürümsü.
Havza-i fahmiyye	kömür havzası.
fahmiyyet	(a.i.) kim. karbonat.
fahr	(a.i.) 1. övünme, böbürlenme, büyüklenme, şeref, onur, kıvanç. 2. büyüklük, ululuk. 3. şöhret, ün. 4. fazîlet, erdem.
fahr-i âlem, fahr-i kâinat	Hz. Muhammed.

fahr-i edhemî	dön terekli taç.
fahr-i hüseynî	on iki terekli taç.
fahr-ül-mürselîn	Hz. Muhammed. (bkz: Fahr-i âlem, Fahr-i kâinat).
fahr-ül-üdebâ	ediplerin en büyüğü, en değerlisi.
fahr-ül-ulemâ	bilginlerin en büyüğü, en büyük bilgin.
fahr-ül-vüzerâ	vezirlerin övünüleni.
fahrî	(a.s.) 1. şeref, onur için, parasız, maaşsız, aylıksız, ücretsiz görülen [iş]. 2. i. erkek adı.
fahriyyât	(a.i. fahriyye'nin c.) ed. eski şâirlerin, kendi faziletlerini ve şairliklerini övmek yolunda yazdıkları şiirler.
fahriyye	(a.i.c. fahriyyât) 1. ed. eski şâirlerin, kendi faziletlerini ve üstünlüklerini övmek suretiyle yazdıkları şiirler. 2 . kadın adı. 3. ed. divan edebiyatında kasidenin belirli kısımlarından biri.
fahriyyen	(a.zf.) fahrî olarak, onur için, parasız ve menfaatsiz.
fahriyyet	(a.i.) fahrîlik. (bkz: fahrî').
fahs	(a.i.) bir şeyin iç yüzünü araştırma, arama.
fahşâ'	(a.i.) 1. akıl ve mantığın kabul edemeyeceği söz ve iş. 2. meşru olmayan şehvanî haller, fuhuş, zina. 3. verilen zekâttaki tamahkârlık.
fâhte	(f.i.) 1. üveyik kuşu. 2. muz. Türk müziğinin büyük usûllerindendir. Yirmi zamanlı ve onbir darplıdır. Peşrev, beste ve ilâhiler ölçülmüştür. Yalnız 20/4 mertebesi kullanılmıştır. Yirmi zamanlı tek usul olan fâhte, muhtelif şekillerde bulunan bir sofyan, iki yürük samâî ve gene bir sofyan'dan mürekkeptir. Çenber usulü fâhte'nin başına bir sofyan getirilerek teşkil edildiği gibi, bu usul zencîr'in de terkibinde bulunur.
fahur	(a. s. fahr'den) çok fahreden, övünen, kendini medhetmek itiyadında olan. (bkz. mütemâcid, mütemeddih).
fahûr-âne	(a.f.zf.) fahûrcasına, kendini medhederek, öğünerek, kurularak.
fahz	(a. i. c. efhâz) uyluk, kalça ile baldır arasındaki kısım.
Azm-i fahz	uyluk kemiği.
fâide dili	(a.i.c. fevâid) 1. fayda, menfaat, kâr, kazanç. 2. ümit; hayır; işe yarama.
Bî-fâide	faydasız.
Çi-fâide	neye yarar, boşuna.
fâide-i hiber	bir işin hakikatine varma faydası. 3. faydalı olan bend, fıkra.
fâide-i târihiyye	târihî fayda, kazanç.
fâide-cû	(a.f.b.s.) fayda arayan, çıkar gözeten.
fâide-mend	(f.b.s.) menfaat elde eden, kârlı.
fâih	(a.i.c. fevâih) çiçek ve meyva kokusu. "fâyih" şeklinde de kullanılır].
faik, faika	(a.s. fevk'den) 1. fevkinde bulunan, manevî olarak üstünde olan
İhtirâmât-ı faika	üstün saygılar.
fâik-ül-akrân	akranlarından üstün.
fâik-ül-emâsil	benzerlerinden daha üstün durumda olan. 2. a'lâ. 3. erkek ve kadın adı.
fâikat	(a.s. fâik'in c.) lâikler, üstünler, ilerde olanlar.

Tarihvemedeniyet.org

fâikıyyet	(a.i.) üstünlük.
Esbâb-ı fâikıyyet	üstünlük sebepleri, [yapma kelimelerdendir].
fail	(a.s.c. fevâil, faale) 1. işleyen, yapan. 2. te'sirli. 3. gr. bir fı'lin anlattığı işi yapan, fr. sujet.
fâil-i hakiki	(gerçek yapıcı) Allah.
fâil-i hayr	hayır işleyen.
fâil-i muhtar	istediğini yapmakta serbest olan.
fâil-i mübaşir	huk. bir şeyi bizzat yapan kimse.
fâil-i müstakil	huk. bir suçu kendi işleyen veya bunun işlenmesine sebep olan.
fâil-i müşterek	huk. işlenen bir suçta parmağı olan, suç ortağı.
fâil-i şerr	kötülük işleyen.
fâiliyyet	(a.i.) 1. fâillik, işleyicilik; işleyen ve yapanın hâli. 2. fels., kim. müessirlik, te'sir, fr. activite.
faiz, faize	(a.s. fevz'den) 1. fevz bulan, muradına ulaşan, bir basan kazanan. 2. erkek ve kadın adı.
faiz	(a.i. fevz'den. c. fevâiz) 1. ödünç verilen paraya karşı alınan kâr. (bkz: güzeşte, nema, ribâ). 2. bolluk, çokluk, taşkınlık. 3; s. feyezan eden, taşan.
fâiz-i basît	alınan borç müddeti içinde değişmeyen anaparanın getirdiği faiz, kâr.
fâiz-i cüz'î	bir liranın belirli zaman içinde getirdiği faiz.
fâiz-i külli	bir parayı teşkil eden cüz'î faizlerin tutan olan asıl faiz.
fâiz-i mürekkeb	bir paranın getirdiği faiz, vâde sonunda ana paraya katılmak suretiyle hesap edilen faiz.
fâiz-ün-nûr	nur bolluğu.
fâj, fâje	(f.i.) esneme.
faka	(a.i.) fakirlik, yoksulluk, ihtiyaç.
Fakr ü faka	yoksulluk.
fâka-yı şedide	şiddetli ihtiyaç.
fakahet	("ka" uzun okunur, a.i.) fa-kihlik, fıkıh ilminde bilgi sahibi olma.
fakahetli	("ka" uzun okunur, a.s.) evvelce] müftüler hakkında kullanılan resmî bir unvan.
fakat	(a.e.) yalnız, ancak, lâkin, ama, şu kadar var ki.
fakd	(a.i.) yokluk, bulunmama, (bkz: fıkdan).
fakd-i nakd	para yokluğu.
fakha	(a.i.c. fıkâh) 1. andropogon muricatus denilen bir çiçek. 2. anat. anüs, makat, uyluk. 3. astr. Dübb-i ekber denilen yıldız kümesinin dörtgeninde bulunan bir yıldız, lât. Gamma Ursus Majoris; fr. Phegda; ing. Phecda. [yedili kümenin üçüncü derecedeki parlak yıldızıdır].
fakîd	(a.s.) nâdir bulunan [nesne].
fakîh	(a.s. fıkh'dan c. fukahâ) 1. fıkıh (din, şeriat) ilminin üstadı.
fakîh-ül-fukahâ	fakihlerin fakîhi, en büyük fakih. 2. zekî, anlayışlı [kimse], (bkz: feh-hâm).
fâkihe	(a.i.c. fevâkih) yemiş, meyva. fâkihet-üş-şitâ (kış meyvası) ateş. [ennârü fâkihet-üş-şitâ' ateş kışın meyvasıdır.]

Tarihvemedeniyet.org

fakîr	(a.s. fakr'den. c. fukara') 1. zengin olmayan, yoksul, parasız, züğürt. 2. dilenci. (bkz: sâil). 3. zavallı, bîçare, âciz. 4. alçakgönüllülük göstererek "ben" mânâsına gelir. 5. Hindistan'da kendi kendilerine türlü eziyetler yapmaya alışmış olan dervişler.
fakir-i mu'temil	huk. kazanıp yaşayabilmeye kudreti olan yoksul kimse.
fakîr-âne	(a.f.zf.) 1. fakire yakışacak surette, (bkz: âcizane). 2. fakircesine. 3. nezâket olarak "ben" zamirinin karşılığı.
fakîr-hâne	(a.f.b.i.) [alçakgönüllülükle] söz söyleyenin evi.
fakr	(a.i.) fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık, züğürtlük.
fakr u faka	(bkz. faka).
fakr u sefalet	büyük yoksulluk, fakirlik.
fakr u zaruret	şiddetli yoksulluk.
Fakr-nâme	(a.f.b.i.) Aşık Paşa'nın tasavvufa dâir bir mesnevîsi.
fakr-üd-dem	kansızlık, fr. anemie.
fal	(a.i.) uğur; talih deneme; kahve fincanına, iskambile bakmak gibi bir takım garip usullerle insanın talihine ait şeyler söyleme.
fâl-i bed	fena hal, fena alâmet.
fâl-i hayr	iyi hal, iyi alâmet, uğur sayma.
falak	(a.i.) 1. sabah aydınlığı. 2. tomruk; falaka.
falaka	(a.i.) 1.[eskiden] mektepte veya medresede kabahatli talebenin -arkası üstü yatırıp dayak atmak üzere- ayak bileklerine takıp sıkıştırılan iki ucu ip bağlı bir sopa. 2. bâzı manivela işlerinde kullanılan ucu iple bağlı bir ağaç. 3. iki ucu bir yere bağlı olan halat. 4. çift atlı yük arabalarında, çeki kayışlarının bağlandığı ağaç.
fâl-gîr	(f.b.i.) falcı.
fâl-gû	(f.b.s.) fal söyleyen, fala bakan.
fâlic	(f.s.) galip, muzaffer.
fâlic	(a.i. felc'den) yarım inme, vücudun yansına inen inme. (bkz: nısf-ı nüzul).
fâlice	(a.i.) ["fâlic" kelimesinin müen.] (bkz: ffflic).
fâlih	(a.s.) 1. toprağı süren, eken. 2. muvaffak ve mes'ud [kimse]. 3. i. erkek adı.
fâlik	(a.s.) ikiye bölen, ayıran.
fâlik-ül-habb-i ve-n-nuvât	habbeyi, taneyi ikiye yaran.
fâlik-ün-nevâ	Allah.
fâlik	(a.i.) memeleri henüz arşaklanmış [kız].
fâl-nâme	(a.f.b.i.) fal kitabı.
fâl-zen	(f.b.s.) fala bakan, falcı, (bkz: fâl-gîr). –
fam	(f.i.) renk. (bkz: levn).
Gül-fâm	gül renkli.
Sebz-fâm	yeşil renkli.
Zer-fâm	altın renkli v.b.
fânî	(a.s. fenâ'dan) 1. ölümlü. 2. muvakkat, geçici ["baki" zıddı]. 3. ihtiyar, yaşlı.
Alem-i fânî	fânî dünyâ.
Pîr-i fânî	pek yaşlı olan.
fâniyyet	(a.i.) fânilik, ölümlülük.

Tarihvemedeniyet.org

fanus	(a.i.c. fevânîs) 1. küre veya silindir şeklinde cam kapak. 2. içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur.
fânûs-i hayâl	hayalî fener, içinde mum yanan üsütü tabiat resimleriyle işlenmiş döner fener.
far	(a.i.) sıçan, fare. (bkz: muş).
faraza	(a.zf.). (bkz. farza
farazi	(a.s.). (bkz: farzî)
faraziyye	(a.i.c. faraziyyât farziyye).
Fârâbî	(t.h.i.) 870 veya 873 le 950 yıllan arasında yaşamış ve Aristo felsefesinin islâm âleminde yayılmasına yol açmış büyük bir Türk filozofudur. Kendisine muallim-i sânî (felsefede Aristo'dan sonra ikinci üstad) unvanı verilmiştir. Eserlerinin Ibn-i Sînâ üzerinde büyük te'siri vardır. Eserlerini zamanının ilim an'-anesi gereğince hep Arap diliyle yazmıştır. Kendisine Garplılar Alfarabius derler. Kanun dediğimiz çalgının mucididir. Asıl adı Ebû Nasır Muhammed'dir. Uzlukoğlu Tarhan'ın torunudur. Babasının adı Muhammed'dir.
fare	(a.i.) sıçan, (bkz: far, muş).
fârık, farika	(a.s. fark'dan) 1. fark eden, ayıran.
fârık-ı nîg ü bed	iyiyi kötüyü ayıran. 2. fark olunmasına, aynlmasına sebebolan.
fariğ	(a.s. ferâğ'dan) 1. vazgeçmiş, çekilmiş. 2. rahat, asude. 3. boş, boş kalmış, işini bitirmiş, işsiz. 4. huk. bir mülkün, tasarruf, sahip olma, kullanma hakkını başkasına terk eden.
fârig-ül-bâl	başı dinç, gönlü rahat.
fârig-ül-hâl	hâli vakti iyi olan.
fâris, fârise	(a.s.) 1. atlı. (bkz: süvari). 2. binici, ata binmekte jnahâ-retli. 3. ferasetli, anlayışlı. 4. h. i. iran'ın güneyindeki Şîraz vilâyeti. S. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
fârisân	(a.f. fâris'in c.) Osmanlı saltanatının kuruluşu sıralarında eyâletlerde hudutlardaki muhafız askerler.
fârisî, fârisiyye	(a.s.) 1. Iran dili, Farsça, Acemce. 2. iran'ın dili ve halkı ile ilgili olan.
fârisiyyât	(a.i.c.) îran edebiyatı.
fariza	(a.i.c. ferâiz) 1. farz, Allah'ın emri. 2. lâzım, vacip, gerek. 3. borç, vazife. 4. mirasçılardan herbirine şer'an düşen hisse, pay. (bkz. ferâiz).
farîza-i zimmet	boyun borcu.
fark j	(a.i.c. furûk) 1. ayrılık, başkalık; iki veya daha çok şey arasındaki aynlık. 2. ayırma, aynlma, seçilme.
fark-ı cem	merâtipte zuhur itibariyle vahidin teksiri.
fark-ı fahiş	çok aykm fark. 3. başın tepesi; baştaki saçın ikiye ayrıldığı yer.
fark-ı sühunet	coğr. sıcaklık farkı, fr. amplitude.
fark-ı tâmm	tas. dünyâ alâkalarını tamâ-miyle terkederek ehâdiyyet dergâhına tam bir teveccühle istiğrak haleti.
Fars	(a.h.i.) Iran.
Fars cümle-i kevkebiyesi	astr. Pers takımyıldızı, fr. constellation de Persee.
fart	(a.i.) aşın, aşırılık, aşkın, aşkınlık, taşkın, taşkınlık, fevkalâdelik.

Tarihvemedeniyet.org

fart-ı cünûn	aşırı delilik, aşın heyecan.
fart-ı enâniyyet	psik. benlikçilik, fr. egotisme.
fart-ı gayret	gayrette aşmlık.
fart-ı hassâsiyyet	duyguda aşınhk, aşırı duygu, fr. hyperesthesie.
fart-ı hıfz	psik. aşın bellem, fr. hypermnesie.
fart-ı mahabbet	sevgide aşırılık
fart-ı semâne	şişmanlık aşırılığı.
fart-ı tağdiye	biy. aşırı besi, fr. suralimentation.
fart-ı zekâ	zekâ taşkınlığı.
fârûk	(a.i. fark'dan) 1. Hz. Ömer'in lâkabı, [haklıyı haksızdan ayırdederek adaleti tam yerine getirmekle ün kazandığı için "fârûk" kelimesiyle adlandınlmıştır]. 2. haklıyı haksızdan ayırmakta pek mahir olan. 3. keskin. 4. i. erkek adı.
fârûk-ane	("ka" uzun okunur. a.f. zf.) fârûk olana yakışır surette. [Hz. Ömer gibi].
fârûkî	(a.s.) Hz. Ömer ve adaletine mensup.
fâryâb	(f.i.) 1. çay ve ırmak suyu ile sulanan yer. (bkz: pâryâb). 2. (h.i.) eski Horasan'da Belh'e yakın bir şehir.
farz	(a.i. c. furûz) 1. bir netîce elde etmek için ihtimalli veya gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma, sayma, tutma, bir hususu bir dâvaya mevzu ve asıl kılma "beni burada yok farzedin". 2. Allah'ın, işlenmesi kat'î olarak lüzumlu, terki günah olan emirleri. [namaz; oruç; hac; zekât gibi]. 3. s. zarurî, lüzumlu, gerekli "onu ziyaret etmek farzoldu".
Bil-farz	diyelim ki, tutalım ki, şöylece düşünelim.
farz- etmek	saymak, tutmak.
farz-ı ayn	Allah'ın, teker teker her Müslümanın yerine getirmesi lâzımgelen emri.
farz-ı kifâye	Allah'ın, bir kısım Müslü-manlann yerine getirmesiyle, diğerlerinden sakıt olan emirleri, [cenaze namazı kılmak gibi].
farz-ı muhal	olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
farz-ı telâtum	dünyânın her tarafına yayılmış olan ve son derece elastikiyeti (esnekliği) sebebiyle havayı, sesi ve ışığı nakle yarayan ve "esîr" denilen ince maddenin farz ve kabul edilen dalgalan.
farza	(a.zf.) farzedelim ki, diyelim ki, tutalım ki, ola ki ["faraza" yanlıştır], (bkz. bi-1-farz, fi-1-mesel).
farzen	(a.zf.) diyelim ki, tutalım ki. (bkz. farza).
farzı	(a.s.) farz, takdir ve tahmin usûlüne dayanan, ["farazi" yanlıştır].
farziyyât	(a.i. farziyye'nin c.). (bkz. farziyye).
farziyyât-ı gayr-i mümkine	gerçekleşmesi imkânsız olan düşünceler ve incelemeler.
farziyye	(a.i.c. farziyyât) bir iddiayı aydınlatmak için söylenen ve hükmü kat'î olmayan, farz ve takdire bağlı bulunan mesele, varsayımlı, varsayım, fr. hypothetique, hypothese. ["faraziyye" yanlıştır].
fasâhât	(a.i.) güzel ve açık konuşma, uzdillilik, iyi söz söyleme kabiliyeti. [asıl mânâsı Arapçada "köpüksüz hâlis süt" demektir].

Tarihvemedeniyet.org

fasâhat-perdâz	(a.f.b.s.) güzel ve açık konuşan, uzdilli.
fasd	(a.i.) kan alma. (bkz: idma', hacâmet).
fâsık	(a.s. fısk'dan. c. feseka, füssak) Allah'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen, fesatçı, kötülük eden.
fâsık-ı mahrum	günah işlemeye hazır olduğu halde bir fırsatım bulamayan.
fasıl	(a.i.c. fusûl) 1. (bkz: fasl). 2. muz. bir bestekârın ayni makamdan bestelediği iki beste. 3. muz. [geniş manâsıyla] Türk müziğinde klasik bir konser programı.
fasıl	(a.s. fasl'dan) fasleden, ayıran, bölen.
Hatt-ı fasıl	iki şeyi birbirinden ayıran çizgi.
fasıla	(a.i.c. fevâsıl) 1. aralık, ara. 2. ayıran şey. 3. iki şeyin arasındaki bölme.
fâsıla-yı kübrâ	gr. dört harekeli ve bir sakin harften meydana gelen beş harfli kelime. (vatanımız) gibi.
fâsıla-yı saltanat	Yıldınm Beyazıt'ın esir düşmesinden sonra Çelebi Mehmet'in pâdişâh olmasına kadar geçen zaman.
fâsıla-yı sugrâ	gr. üç harekeli ve bir sakin harften meydana gelen dört harfli kelime (vatanım) gibi.
fâsid, faside	(a.s. fesâd'dan. c. fesede) 1. kötü, fena; yanlış, bozuk. 2. münafık, fesat çıkaran.
Bey '-i fâsid	huk. alım satım şartlannda eksiklik olan satış.
fâsid dâire	kısır döngü.
fâsid-ül-mizâc	ahlâk ve tabiatın normal durumunu bozan.
fâsidât	(a.s. fâsid'in c.) bozucu şeyler.
fasih	(a.s. fesh'den) fesheden, iptal eden, bozan, çürüten.
fâsih-i şirket	şirket fesheden.
fasîh	(a. s. c. fusahâ) 1. güzel, düzgün ve açık konuşan, iyi söz söyleme kabiliyetinde olan [kimse], uzdilli.
Kelâm-ı fasîh	düzgün söz. 2. aşikâr, sarih, açık.
fasîh-ül-lisân	düzgün söz söyleyen, (bkz: talik).
fasîh-âne	(a.f.zf.) fasâhatli; fasîh olana yakışacak bir tarzda.
fasile	(a.i.c. fasâil) 1. aile, anababa. 2. bot. bir cinsten olan nebatların (bitki) hepsi, familya.
fasîle-i bakliyye	bakla fasilesi, baklagiller.
fasîle-i ceresiyye	bot. çançiçeğigiller.
fasîle-i karanfüliyye	karanfil fasilesi, *karanfilgi ler.
fasîle-i kibrîtiyye	kibritotları.
fasîle-i lahmiyye	damkoruğugiller.
fasîle-i sabbâriyye	bot. etli bitkiler, fr.
fasîle-i salibiyye	turpgiller.
fasîle-i sanevberiyye	kozalaklılar.
fasîle-i sencâriyye	hodangiller.
fasîle-i şefeviyye	ballıbabagiller.
fasîle-i zeytûniyye	zeytingiller.
fasl	(a.i.c. fusûl) 1. ayrıntı; ayırma, ayrılma; kesme; kesinti; bölüm. 2. halletme, neticelendirme. 3. aleyhte bulunma, adam çekiştirme. 4. bir kitabın başlıca bölüntülerinden her biri. 5. ed. kelimeler, terkipler ve cümleler arasında bağlantı edatı bulunmadan yazı yazma usûlü. 6. muz. bir defada çalınan peşrev, şarkı vesâirenin hepsi, (bkz: fasıl2). 7. tiyatro

	oyununun başlıca kısımlarından herbiri. 8. dört mevsimden herbiri.
fasl-ı bahar, fasl-ı rebî	bahar mevsimi.
fasl-ı gül	gül mevsimi, ilkbahar.
fasl-ı harîf	güz mevsimi.
fasl-ı hazân	sonbahar, güz.
fasl-ı karîb	mant. ayırım, fark, fr. diffe-rance.
fasl-ı mudhik	Arap ülkelerinde iptidaî bir komik türü.
fasl-ı müşterek	geo. arakesit.
fasl-ı sayf	yaz mevsimi.
fasl-ı şitâ	kış mevsimi. 9. a) bir bestekârın aynı makamdan bestelediği iki beste ile iki semaî; b) geniş manâsıyla Türk müziğinde klâsik bir konser programı, (bkz: fasıl2) 10. iki sathın (düzey) birleşmesinden meydana gelen çizgi (fasl-ı müşterek). 11. anat. mafsal, vücûdun oynak yerleri.
fasl-ül-cesed	anat. vücûdun mafsalları, oynak yerleri, (bkz: fasıl).
fasla	(a.i.c. fasalât) 1. hurma ağacının fidanı. 2. geo. bir düzlem üzerinde birbirine dik olarak tasavvur edilen kemiyyât-ı vaz-iyye mihverleri'nden ufuk hattına amut olanına aynı düzlem üzerindeki bir noktadan indirilmiş dikmenin uzunluğu, [topografyada bu sistem 90 derece farklı olduğundan geometrinin faslası topografyanın tertibi olur, fr. abscisse].
fass	(a.i.c. fusûs) 1. yüzük taşı.
fass-ı nigîn	yüzük taşı. 2. badem gibi mey-vaların içi. 3. kemiğin oynak yeri. 4. meç. gözbebeği.
fassâd	(a.i. fasd'dan) kan alıcı, kan alan, hacamatçı cerrah.
fassâl	(a.s. fasl'dan) herkesin ayıplarını ve kusurlarını diline dolayıp zemmeden, sayıp döken, dedikoducu.
fassâl-i bed-hısâl	fena huylu, dedikoducu.
faş	(f.i.) meydana çıkma, duyulma, açığa vurma, dile verme, ["fâşetmek" meydana çıkarmak, açığa vurmak, dile vermek, duyurmak].
fâşî	(a.s.) meydana çıkmış, duyulup yayılmış.
fatânet	(a.i.) fatinlik, zihin açıklığı, zihnin yaradılıştan bir şeyi çabuk ve iyi anlamak hususundaki istidadı, zeyreklik, (bkz: fıtnet).
Fatıma	(a.h.i.) Hz. Peygamberin ilk zevceleri Hz. Hadîce'den dünyâya gelen, dört kızının en küçüğüdür, [diğerleri Zeyneb, Ru-kiyye, Ümmü Külsûm'dur]. Hicretten 18 yıl önce 605 de Mekke'de dünyâya gelmiş, hicretten 11 yıl sonra, 632 de Medine'de vefat etmiştir. 18 yaşında Hz. Ali ile evlenmiş, Hz. Hasan ve Hüseyin'in, Ümmü Külsûm, Zeyneb ve Rukiyye isimli kızların annesidir [kızlarına, ablalarının adını vermiştir]. Hz. Peygamberden sonra ancak 6 ay yaşamıştır. Lâkabı Zehra'dır.
fâtır	(a.s.) yaratan, yaratıcı, (bkz: Halik).
fâtıra	(a.s.) ["fâtır" kelimesinin müen.]. (bkz: fâtır).
Kudret-i fâtıra	Tann'nın yaratma gücü.
fâtır-üs-semâvât	gökleri yaratan; Tanrı.
Kudret-i fâtıra	Hakk'ın yaratma kudreti.
fâtih	(a.s. feth'den) 1. fetheden, açan.

Tarihvemedeniyet.org

fâtih-i bilâd	beldeler, şehirler fetheden.
fâtih-ül-ebvâb	kapıların açıcısı; Tanrı. 2. bir memleket zapteden. 3. h. i. II. Sultan Mehmet'in istanbul'u fethetmesi dolayısıyla aldığı târihî lâkap.
fatiha	(a.i.c. fevâtih) 1. başlangıç, methal, giriş. 2. Kur'ân-ı Kerîm'in birinci sûresi, fatiha sûresi ["elhamdü lillâhi rabb-il-âlemîn" diye başlayan sûre], (bkz: seb'ül-mesânî).
fâtiha-i fikret	sözün başlangıcı, (bkz: fâti-ha-i kelâm).
fâtiha-i kelâm	sözün başlangıcı.
fâtihatü-1-kitâb	mukaddime, dîbâce.
fâtiha-hân	(a.f.b.s.) birinin ruhuna fatiha okuyan.
fatihan	(a.f.c.) fâtihler, fethedenler.
fâtik	(a.s.c. füttâk) fırsat buldukça adam öldüren kimse.
fâtike	(a.s.c. fevâtik) fırsat buldukça adam öldüren [kız, kadın].
fatîm	(a.s.) sütten kesilmiş [çocuk].
fatîn, fatîne	(a.s. fıtnat'dan) 1. zekî, akıllı, uyanık, anlayışlı, kavrayışlı. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
fâtin	(a.s. fitne'den) fitneci.
fâtir	(a.s.) 1. füturlu, durgun, gevşek. 2. az sıcak, ılık olan.
fatîr	(a.i.) 1. mayasız saç ekmeği, bazlama. 2. bir çeşit pasta. 3. s. olmamış, derecesini bulmamış şey.
fatk	(a.i.) ; 1. kırma, yarma, ayırma, çatlatma.
fatk u ratk-ı umur	işleri düzeltme, yoluna koyma. 2. elbisenin dikişlerini sökme. 3. "kasık yangı" denilen bir nevî hastalık, [yanlış olarak "fıtık" şekli yaygındır].
fatr	(a.i.c. fütur) 1. çatlak, yarık. 2. bot. mantar.
fatûr	(a.s.) oruç bozacak şey.
fâyih	(a.i.) kendiliğinden dağılan güzel koku.
fâyiha	(a.i.c. fevâyih) 1. çiçek ve mey-va kokusu. 2. s. güzel kokulu nesne.
faysal	(a.i.) 1. kesîn hüküm, karar. 2. keskin kılıç, (bkz: tîg-i bürrân). 3. hâkim. 4. erkek adı.
faysal-pezîr	(a.f.b.s.) bir hüküm kabul eden, hal ve fasl olunabilen, nihayet bulan.
fazâhat	(a.i.c. fazâyih) edepsizlik, alçaklık, (bkz: fazîha).
fazâhat-i lisâniyye	utanılacak tarzda söz söyleyiş.
fazâil	(a.i. fazîlet'in c.) insanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye karşı devamlı ve değişmez istidatlar, güzel vasıflar, erdemler, (bkz: fazilet).
fazâil-i ahlâk	ahlâk faziletleri.
fazâil-i âliye	yüksek faziletler.
fazâil-i asiiyye	temel faziletleri, f r. vertus cardinales.
fazâil-i cemile	iyi faziletler, erdemler.
fazâil-i insâniyye	insanlık faziletleri.
fazâil-i zâtiyye	zâti faziletler.
fazalât	(a.i. fazla c.) kazuratlar, necasetler, pislikler, murdarlıklar.
fazâyih	(a.i. fazîha'nın c.), (bkz. fazîha). [Arapçadaki şekli "fazâih" dir].
fazâzet	(a.i.) kabalık, sertlik, kötü sözlülük.

fâzıl	(a.s.c. fuzalâ) 1. faziletli, fazilet sahibi, erdemli; faik, üstün. 2. erkek adı. (bkz. fâdıl). [müen. "fâzıla" dır].
fâzıla	(a.s.) 1. ["fâzıl" kelimesinin müen.]. (bkz: fâzıl). 2. i. kadın adı.
fâzılât	(a.i.c.) fazilet, erdem sahibi olan kadınlar.
fazîh, fazîha	(a.s.) 1. utanmaz, rezil. 2. fena, çirkin.
Kavl-i fazîh	çirkin, fena söz.
fazîha	(a.i.c. fazâyih) edepsizliği, alçaklığı gerektiren iş, şey. (bkz: fazâhat).
fazîhet	(a.i.). (bkz. fazâhat).
fazilet	(a.i. c. fazâil) 1. insanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye olan devamlı ve değişmez istidat, güzel vasıf, insanın yaradılışındaki iyilik, iyi huy, erdem. 2. kadın adı.
fazîlet-kâr	(a.f.b.s.) faziletli, erdemli.
fazîletlü	(a.t.s.) tar. Osmanlı Impa-ratorluğu'nda ilmiye sınıfına mensup olanlardan istanbul ve Harameyn unvanını alan kimselere verilen bir lâkap.
fazîlet-mend	(a.f.b.s.) faziletli, erdemli.
Fazîlet-nâme	(a.f.b.i.) "erdem kitabı" Hafızoğlu Mehmet Yemînî'nin 1519'-da Hz. Muhammed'in ve Hz. Ali'nin vasıflarım ve Hz. Ali'nin kerametlerini bâzı hikâyelerle kaynaştırarak kaleme aldığı bir mesnevisidir.
fazîlet-perver	(a.f.b.s.) fa-zîletsever, fazilet sahibi.
fazl	(a.s.c. fuzûl) 1. fazla, ziyâde, artık, baki. 2. fazlalık, üstünlük. 3. i. iyilik, fazilet, erdem, lütuf. 4. i. iki sayının birbirinden olan farkları.
fazl-ı hakk	(ile) Tanrı'nın inayeti (ile).
fazl-ı kürevî	astr., mat. bir düzlem üzerinde bulunan üçgenin iç açılan toplamı (200 grat) veya 180 derece olduğu halde, kürevî bir satıh üzerindeki üç noktanın teşkil ettiği üçgenin iç açılan toplamı dâima (200 grat) veya 180 dereceden fazladır. Bu fazlalık miktarına "fazl-ı kürevî" adı verilir.
fazl-ı müşterek	mat. ortak fark.
fazl tarîki	huk. vereseden bâzısının diğerini ikrar ve bâzısını inkâr hâlinde yapılan veraset taksimi.
fazla	(a.s.) 1. artık, ziyâde, çok, artan. 2. lüzumsuz, gereksiz. 3. ileri. 4. (i.c. faza-lât) kazurat, pislik.
fazla mesaî	eko. 1. yazı ile sınırlandırılan normal süreden daha çok çalışma. 2. görevliyi, işçiyi yapılagelen işin önemi ve acele oluşu gibi sebeplerle kendi muvafakati de alınarak yasasında tespit olunan sınırlan aşmamak üzere normalinden daha çok çalıştırma.
fazliyye	(a.i.) tas. Rufâî tarikatı kollarından biri. [kurucusu Şeyh Seyid Cemâ-leddin bin Fazl-ı Hindî-i Burhanbûrî'ye nisbetle bu adı almıştır. Şeyh Cemâlettin 941 (1534-1535) de Küçerat'da doğmuş, 1029 (1620) da Burhanlar'da ölmüştür].
fazz	(a.s.) huysuz, kötü sözlü, kaba [adam].
febihâ	(a.zf.) ne âlâ, ne güzel; öyle olsun!
fecaat	(a.i.) acıklılık, yürekler acısı, [yapma kelimelerdendir].
fecâyi'	(a.i. fecîa'nın c.) musibetler, öfkeler, belâlar.

fecc	(a.i.) iki dağ arasındaki yol, boyun, boğaz, (bkz: berzah).
fecere	(a.s. fâcir'in c.) 1. fücur sahipleri, fena huylular, günahkârlar. 2. ayyaşlar, sefiller. 3. reziller, şerirler, eşkıya. 4. yalancılar.
fecî	(a.s.) 1. elem, keder ve ıztırap veren, acıklı. 2. dehşetli, korkunç.
fecîa	(a.i.c. fecâyi') musîbet, âfet, belâ), (bkz: facia).
fecir	(a.i.). (bkz. fecr).
fecr	(a.i.) sabaha karşı, Güneş doğmadan önce, ufkun gün doğusu tarafından görünen aydınlığı, tan yerinin ağarması.
fecr-i atî	ed. "gelecek zamanın
fecri"	1908 Meşrûtiyet'inden sonra Edebiyât-ı Cedî-de'ye benzemek gayreti ve Servet-i Fünûn mucmûasında, yeni bir "6cole" kurmak arzusuyla toplanan gençlerin takındıkları ad.
fecr-i kâzib	(yalancı fecr) sabaha karşı doğuda, amûdî şekilde görünen aydınlık.
fecr-i mübtesim	gülümseyen fecr. fecr-i sâdık (hakikî fecir) şafak sökme.
fecr-i şimalî	uzun gece yanlannda kutup bölgelerinde, türlü renkte görünen ışıklar.
fecve	(a.i.) 1. açıklık. 2. avlu.
feda'	(a.i.) 1. gözden çıkarma, uğruna verme. 2. kurban.
fedâ-yı can	canını feda etme, canını verme.
fedâ-yi cennet	cenneti feda etme. [kelimenin aslı "fıdâ" dır].
fedaî	(a.s.) canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan, [aslı "fidâî" dir].
fedâi-yân	(a.f. fedâî'nin c.) fadâîler [aslı "fidâî-yân" dır].
fedakâr	(a.f.b.s.) kendini veya şahsî menfaatlerini esirgemeyen, feda eden, cömert, eli açık. [aslı "fidâ-kâr" dır].
fedâ-kârân	(a.f. fedâkâr'ın c.) fedakârlar.
fedâ-kârân-ı millet	millet uğruna kendi menfaatlerini feda edenler, [aslı "fidâ-kârân" dır].
fedâkâr-âne	(a.f.zf.) fedakâr olana yakışacak surette, canını feda1 edercesine, [aslı "fıdâkâr-âne" dir].
fedâ-kârî	(a.f.b.i.) fedakâr olanın hâli, fedâkârlık, canın menfaatini feda etme. [aslı "fidâ-kâri" dir].
fedâviyye	(a.i.) fedâyî takımı, ser-dengeçtiler [Bâtınîlerde].
feddân	(a.i.c. fedâdîn) 1. bir çift öküz. 2. bir çift öküzle bir günde sürülebilen toprak. 3. yer ölçülerinde kullanılan bir kelime. [Mısır'da kullanıldığı için Mısır'la alâkalı vakfiyelerde geçer.].
fedm	(a.i.) budala, kalın kafalı.
fe-emmâ	(a.bağ.) kaldı ki; gelince.
fegâne	(f.s.) düşük [çocuk], (bkz: sıkt).
fehâris	(a.i. fihris'in c.), (bkz. fihris).
fehâvî	(a.i. fehvâ'nın c.) mânâlar, anlamlar, mefhumlar, kavramlar.
fehd	(a.i.c. fühûd) zool. pars.
fehhâm	(a.s) pek, en çok anlayan, anlayışlı, pek zekî. [bkz: fakîk2, fehîm1).
fehhâme	(a.s.) ["fehhâm" kelimesinin müen.]. (bkz: fehhâm).
fehîm	(a.s. fehm'den) 1. zekî, anlayışlı, akıllı [kimse], (bkz. fakîh2, fehhâm).

fehm	(a.i) anlama, anlayış, ["etmek, olunmak" masdarlanyla kullanılır].
fehmî	(a.s.) f. fehme mensup, fehm ile ilgili. 2. i. erkek adı.
fehm-sâz	(a.f.b.s.) akla yatkın, anlaşılır.
fehva	(a.i.c. fehâvî) mânâ, anlam, mefhum, kavram.
fehvasınca	(a.t.zf.) uyarınca, sözü gereğince.
fe-illâ	(a.zf.) olmadığı halde, olmazsa.
fekâhet	(a.i.) lâtîfecilik, hoşmizaçlık.
fekar	(a.i. fekare'nin c.) anat. enseden kuyruk sokumuna kadar istif istif dizili olan omurga kemikleri, omurgalar.
Zülfekar	Peygamberimizin Hz. Ali'ye hediye ettiği kılıç.
fekarî	(a.s.) omurga kemiği ile ilgili olan.
Amûd-i fekarî	omurga, fr. colonne vertebrale.
fekariyye	(a.i.) zool. omurgalılar, fr. vertebres.
fekçe	(a.i.) zool., bot. çenek.
fe-keyfe	(a.zf.) "nasıl" mânâsına kullanılan eski bir tâbir.
fekk	(a.i.) 1. feshetme, bozma; koparma, kesme.
fekk-i mühür	mührü bozma.
fekk-i rabıta	bağı koparma, ilgiyi kesme. 2. ayırma, ayırdetme. 3. zoru halletme, çözme. 4. kurtarma.
fekk-i rakabe	memlûkü veya cariyeyi azâ-detme, kölenin boynundaki esaret kaydını giderme.
fekk-i rehn	rehini kurtarma. 5. anat. çene kemiği.
fekk-i a'la	anat. üst çene.
fekk-i esfel	anat. alt çene. 6. [ağız hakkında] açma, söz söyleme.
fekkeyn	(a.i.c.) iki çene [alt ve üst].
fekki, fekkiyye	(a.s.) anat. çeneye ait, çene ile ilgili.
felâ	(a.zf.) o halde, o zaman.
fe-lâ cerm	(a.zf.) muhakkak, şüphesiz.
felah	(f.i.) iptida, başlangıç, (bkz: mebde).
felah	(a.i.) 1. kurtuluş, selâmet, onma. 2. mutluluk, kutluluk.
felah-ı vatan	1) vatanın selâmeti, kurtuluşu; 2) tar. 10 şubat 1920 de istanbul Meclis-i Meb'ûsânı'nda teşekkül eden bir grup.
felâhan, felâhan	(f.i.) taş atmaya mahsus âlet, sapan.
Seng-i felâhan	sapan taşı.
felâhat	(a.i.) [aslı "filâhat" dir]. (bkz: filâhat).
felâh-yâb	(a.f.b.s.) felah bulan, kurtuluşa eren.
felak	(a.i.). (bkz. falak).
felâket	(o.i.) 1. musîbet, belâ. (bkz: dâhiye). 2. bahtsızlık.
felâket-dîde	(a.f.b.s.c. felâket--dîde-gân) belâya uğramış, musibete uğramış.
felâket-dîdegân	(a.f.b.s. felâ-ket-dîde'nin c.) belâya uğramış olanlar, musibet görmüşler.
felâket-gâh	(a.f.b.i.) felâket yeri.
felâket-zede	(a.f.b.s.c. felâket--zedegân) belâya uğramış, musîbet görmüş.
felâket-zedegân	(a.f.b.s. felâ-ket-zede'nin c.) belâya uğramışlar, musîbet görmüşler.
felâsife	(a.i. feylesofun c.) 1. felsefe ile uğraşanlar, filozoflar, âlimler, bilginler, akıllı kimseler. 2. düşüncesiz, kaygısız, rahat yaşayanlar. 3. dinsizler, (bkz: feylesof)-

Tarihvemedeniyet.org

Mezâhib-i felâsife	feylesofların okulları.
felâsife-i Yunan	Yunan feylesofları.
felât	(a.i.c. felevât) susuz çöl. (bkz: bâdiye).
Felâtun	(yun. Plâton'dan bozma a.h. i.) Sokrat'ın talebesi, Aristo'nun hocası olan meşhur Eflâtun.
felç	(a.i.) vücutta bir tarafın hareketsiz kalması, inrne. (bkz. nüzul).
felc-i kısmî	vücudun bir kısmına gelen felç.
felc-i nısfî	vücudun yalnız bir tarafına gelen felç, yarım felç.
felce uğramak	1) nüzul isabet etmek, inme inmek; 2) yarım kalmak [bir iş]; yürüyemez olmak.
felek	(a.i.c. eflâk, fülük) 1. gökyüzü, semâ. (bkz. asman).
felek-i cev-zehr	hâle, ayın çevresinde görülen parlak halka.
felek-debdebe	etrafı yıldızlar gibi çok ve kalabalık olan kimse, çok itibarlı.
felek-i esfel	birinci gök.
felek-ül-a'zam, felek-ül-eflâk	evvelce, gök bilgisi ile uğraşan âlimlere göre dokuzuncu kat gök. [sekizincisi felek-i sâmin; yedincisi Zuhal (Satürn); altıncısı Müşteri (Jüpiter); beşinci Merih (Mars); dördüncüsü Şems (Güneş); Üçüncüsü Zühre (Venüs, Çoban-yıldızı); ikincisi Utarid (Merkür); birincisi Kamer (Ay)]. 2. âlem, dünyâ. 3. talih, baht, kader. 4. askerî müzikte bir zilli âlet. 5. eskilerin inanışına göre, her seyyareye [gezegen yıldız] mahsus bir gök tabakası. 6. yuvarlak kütük, kızak.
felek-âvâze	(f.b.s.) "felek şöhretli" derecesi, mertebesi yüksek olan.
felek-câh	(a.b.s.) felek mertebeli, rütbesi gök kadar yüksek olan.
felekî, felekiyye	(a.s.) 1. feleğe, gök bilgisine mensup. 2. astronomik.
felekiyyât	(a.i.c.) gök ve hey'et ilmine ait şeyler, fr. astronomie.
felekiyyûn	(a.i.c.) gökbilgisiyle uğraşan âlimler, fr. astronome'lar.
felek-meşreb	(a.b.i.) meç. kimine yâr olur, kimine olmaz; cefâdan hâzeden; dönek; sözünde durmaz.
Felek-nâme	(a.f.b.i.) Şeyh Ahmet Gülşehrî'nin tasavvufa dair Farsça mesnevisi.
felek-seyr	(f.a.b.i.) gidiş ve hareketi felek gibi çabuk olan.
felek-zede	(a.f.b.s.) feleğin kahrına uğramış, talihsiz.
felevât	(a.i. felât'ın c.) susuz çöller.
fe-li-hâzâ, fe-li-zâlike	(a.f. b.zf.) şunun için, imdi.
fellâh	(a.i. felâhat'dan) 1. ekinci, çiftçi, ekin eken ve biçen, (bkz: harrâs, zari'). 2. zencî, siyah Arap.
felsefe	(a.i.) 1. hikmet bilgisi, filozo-fi. 2. hikmet ve marifet sevgisi. 3. bir ilmin esaslı düsturları. 4. meşhur bir feylesofa ait husûsî bir meslek. S. tabiat, huy ve mizaç sakinliği; rahatlık. 6. musibete, felâkete sabretme, dayanma ve -Allah'tan geldiğine inanarak-boyun eğme.
felsefe-i ahlâkıyye	ahlâk felsefesi.
felsefe-i dîniyye	din felsefesi.
felsefe-i târihiyye	târih felsefesi.
felsefe-i ûlâ	ilkçağ felsefesi.
felsefî, felsefiyye	(a.s.) felsefeye mensup, felsefe ile ilgili.
Efkâr-ı felsefiyye	felsefe fikirleri.
felsefiyyât	(a.i.c.) hikmet bilgileri, felsefe ile ilgili düşünceler ve bilgiler.

fem	(a.i.c. efmâm [kullanılmaz]) 1. ağız. (bkz: dehân, dehen).
Gonce-fem	gonca gibi küçük ağızlı.
Gül-fem	ağzı gül gibi olan. [aslı "fevh" dir. c. efvâh].
fem-i lâtif	güzel ağız. 2. nehir ağzı, menfez.
fem-i nehr	çay, nehir ağzı.
fem-ül-hût	astr. semânın güney yarım küresinde bulunan Hut burcunun en parlak yıldızı, fr. Fomalhuut.
femî	(a.s.) ağızamensup, ağız ile ilgili.
fena	(a.i.) 1. yok olma, yokluk, geçip gitme ["bulmak" fiili ile kullanılır], "beka" mn zıddı, [tasavvufta maddî varlıktan sıyrılıp hakka ulaşma].
Kişver-i fena	yok olma yeri, dünyâ. 2. s. kötü, iyi olmayan, uygunsuz [olan] fena şey, fena adam, fena söz.
fenâ-fi-1-aşk	tas. aşk içinde yok olma.
fenâ-fi-llah	tas. Allah'ın varlığı içinde yok olma.
fenâ-fi-1-pîr	tas. bütün varlığını pîrin manevî şahsiyetinde yok etme.
fenâ-fi-r-resûl	tas. bütün varlığını Hz. Muhammed'in manevî şahsiyetinde yok etme.
fenâ-gâh	(f.b.i.) fânilik yeri, bu dünyâ.
Fenâiyye	(a.h.i.) Celvetî tarîkatı şubelerinden biri. [kurucusu Kütahyalı Fenât Ali Efendi'dir].
fenâ-pezîr, fenâ-yâb	(a. f.b.s.) fena bulan, yok olan.
fenâriyye	(yun. a.) Rufâî tarikatı kollarından biri. [kurucusu 834 (1430 - 1431) de şeyh Şemsettin Mehmet bin Hamzat-ül-Fenâ-rî'ye nispetle bu adı almıştır].
fend	(f.i.) hîle, dek. (bkz: desîse).
fend-bâz	(f.b.s.) hilekâr, sahtekâr.
fend	(a.i.) büyük dağ.
feng	(f.i.) bot. ebûcehil karpuzu, acı hıyar, (bkz: hanzal).
fenn	(a.i.c. fünûn) 1. nevi, çeşit, sınıf, tabaka, türlü. 3. hüner, marifet, sanat, ilim.
fenn- derya	denizcilik.
fenn- harb	harp, savaş tekniği.
fenn- inşâ'	yazı yazma sanatı.
fenn- kimya	kimya ilmi.
fenn- ma'deniyyât	mineraloji.
fenn- menâfi'-ül-a'zâ	fizyoloji.
fenn- mesâha-i arazî	jeod. yer ölçme bilgisi, fr. geodesie.
fenn- saydelânî	eczacılık.
fenn- tabakat-ül-arz	jeoloji.
fenn- terbiye-i etfâl	pedagoji.
fenn- teşrih	anatomi bilgisi.
fenn- zirâat	ziraat, ekincilik bilgisi, [kelimenin hîle mânâsı, yalnız Arapçada kullanılır, dilimizde bu mânâda, Farsça "fend" sözü yaşamaktadır].
fennen	(a.zf.) fen vasıtasıyla, fen ile, fence, fenne uygun olarak.
fennî, fenniyye	(a.s.) fene mensup; fen ile ilgili olan.
Mebâhis-i fenniyye	fen ile ilgili bahisler.
Kıtâat-ı fenniyye	aşk. fen kıt'alan [istihkâm, muhabere].
fennî ıstılah	teknik terim.

fennî ta'bîr	teknik terim.
fenniyyât	(a.i.c.) teknoloji, fr. tech-nologie .
fer	(f.i.) 1. parlaklık, aydınlık, (bkz: fu-râğ, nur, ziya). 2. zînet, süs, bezek. 3. kuvvet, nüfuz, iktidar.
fer-i devlet	devlet nüfuzu, kuvveti.
fer	(a.i.c. fürû) 1. dal, budak. 2. tomurcuk. 3. bir aslın neticesi. 4. s. ikinci derecede ehemmiyeti olan [şey]. 5. şube.
fer'-i fiil	gr. ortaç.
fer'-i talî	bot. bitkinin dibinden süren filiz, sürgün.
ferâde ferâde	(o.zf.) tek tek, teker teker, (bkz: ale-1-infirâd).
ferâdîs	(a.i. firdevs'in c.) 1. bahçeler, 2. cennetler, uçmaklar.
ferâdîs-i cennet	cennet bahçeleri.
ferağ	(f.i.) serin rüzgâr.
ferağ	(a.i.) 1. vazgeçme, bırakıp terket-me. 2. huk. bir mülkün tasarruf, sahip olma hakkını başkasına terketme. 3. istirahat etme, dinlenme. 4. hiç bir işle meşgul olmama, rahat etme.
ferağ an-il-cihât	vak. bir kimsenin uhdesindeki bir ciheti vakıftan kasr-ı yed ederek onu başkasına ferâğetme.
ferağ bi-l-vefâ	vak. bir kimsenin ahardan istidâne eylediği para mukabilinde borç ödendikte iade olunmak şartıyle alacaklısına yaptığı ferağ.
ferâğ-bi-l-istiglâl	vak. fariğin, mefrûg-un-bihi mefrûzun lehden istîcâr etmek üzere yaptığı ferağ.
ferağ bi-1-muvâzaa	vak. fariğ ile mefrûg--un-leh gizlice aralarında "sana mutasarrıf olduğum şu icâreteynli gayri menkulü ferağ edeceğim; fakat aramızda hakikatte ferağ olmayıp gayri menkul eskisi gibi benim uhdemde kalacaktır" diye sözleştikten sonra zahiren yapılan ferağ.
ferâğ-ı bal	gönül rahatı.
Kûşe-i ferağ	rahatlık köşesi.
ferâğ-ı bâtıl	huk. akit şartlarından biri mevcut veya me'murun izni munzam olmaksızın yapılan ferağ.
ferâğ-ı fâsid	huk. akdin sıhhat şartlarından rkbiri bulunmaksızın yapılan ferağ.
ferâğ-ı fuzûlî	huk. başkasının arazîsini, yahut şerikinin hissesini mutasarrıfı veya şeriki tarafından ferağa vekâleti yahut velayet veya vasiyyeti olmaksızın me'mûru izniyle bir kimsenin başkasına ferağı.
ferâğ-ı kat'î	huk. kayıt ve şartsız yapılan ferağ.
ferağ ü intikal	alım satımda tapu muameleleri.
feragat	(o.i.) l. vazgeçme, el çekme. 2. istirahat, dinlenme. 3. vazgeçecek kadar zengin olma. (bkz: istiğna').
ferâgat-i nefs	kendini feda etme.
ferâgat-kâr	(a.f.b.s.) feragat sahibi, hakkından vaz geçen.
ferah	(a.i.) gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
ferah	(f.s.) 1. bol, geniş, yayvan, açık.
Hesâb-ı ferah	geniş tutulan hesap, [maddî manevî]. 2. sefih, müsrif, savruk.
ferâhan	(a.zf.) sevinçle, neşe ile.
ferâh-âstîn	(f.b.s.) "yeni bol" cömert, (bkz. civânmerd, sahî).
ferah-âver	(a.f.b.s.) ferah getiren, sevinç getiren, sevindiren,

Tarihvemedeniyet.org

ferah-bahş	(a.f.b.s.) ferah bağışlayan, sevinç veren.
ferâh-dehen	(f.b.s.) ağzı geniş, geniş ağızlı; geveze, çalçene.
ferâh-dest	(f.b.s.) eli açık, eli geniş, cömert, [bkz. fetâ).
ferâh-destî	(f.b.i.) el açıklığı, el genişliği, cömertlik.
ferâh-ebrû	(f.b.s.) güler yüzlü.
ferah-efşân, -feşân	(a.f.b.s.) ferah saçan, sevinç veren.
ferah-efzâ,-fezâ	(a.f.b.s.) ferah artıran, sevinci artıran, gönüle açıklık veren, safâlı, iç açıcı.
ferâhem	(f.i.) 1. toplanma, birikme, (bkz: tahaşşüd). 2. s. toplu, devşirili.
Dâ-men-ferâhem	toplu etek.
ferâhet	(f.i.) şan ve şeref.
ferâh-engîz	(f.b.i.) meşhur bir çeşit lâle.
ferah ferah	(f.b.s.) bol bol, geniş geniş.
ferah-fezâ	(a.f.b.i.) 1. ferah arttıran. 2. muz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Tahminen 1870 senelerinde Ahmed Ağa tarafından terkîbedilmiştir. Şuh, neşeli ve zarif mevzularda kullanılabilecek güzel bir makamdır. Bu makam acem-aşîran ve sultanî-yegâh makamlarından mürekkeptir. Sul-tânî-yegâh ile yegâh perdesinde durur. Güçlüleri birinci derecede -Acem-aşîrân'ın durağı olan- Acem, ikinci derecede -aynı makamın güçlüsü olan- çargâh, üçüncü derecede de -sultânî-yegâh'ın güçlüsü olan- dügâhtır. Makamın seyrinde, terkibindeki her iki makamın müşterek seslerinden istifâde edilir. (Acemaşirân ve sultânî-yegâh makamlarını, yegâhdan Aceme kadar sâdece bir onlu hâlinde tam bir şekilde göstermek mümkündür). Donanıma yalnız -terkibindeki her iki makamın müşterek arızası olan- si küçük mücenneb bemolü konur; sultânî-yegâh'ın yedeni için de nota içerisinde do bakiyye diyezi kullanılır. 3. meşhur bir çeşit lâle.
ferâh-gâm	(f.b.s.) mes'ut, bahtiyar , mutlu, kutlu.
ferâhî	(f.i.) bolluk, genişlik; ucuzluk.
ferâhnâ	(f.i.) 1. bolluk, genişlik. 2. geniş yer.
ferah-nâk	(a.f.b.s.) 1. sevinçli. (bkz: mes'ûd, şad). 2. muz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Tahmînen 1820 senelerinde Şâkir Ağa tarafından terkîbedil-miştir; biraz eviç makamına benzerse de ifâde itibariyle dahî ondan farklıdır; şen ve hafif mevzular, bahar tasvirleri gibi parçalarda kullanılabilir. Bu makam, nevâ'da rast beşlisi, se-gâh'da ferahnak beşlisi, dügâh'da rast beşlisi, ferahnak beşlisi ve nîm hicâz'da hicaz dörtlüsünden mürekkeptir. Bu diziler, ekseriya karışık bir surette kullanılır. Makam ferahnak beşlisi ile karar eder. Durak ırak ve güçlü birinci derecede dügâh perdeleridir. Makam umumiyetle inicidir. Donanıma fa ve do için birer bakıyye diyezi konur. Zikredilen beş dizinin son ikisinde her iki arıza, ilkinde yalnız birinci arıza ve üçüncüsünde yalnız ikinci ânza mevcuttur. Bu diziler kullanılırken, bu noktalar gözönünde tutularak bekar konulur. Segah 'daki ferahnak beşlisinin si koma bemolü ve hicaz dörtlüsünün mi bakıyye diyezi arızaları, nota içerisinde geçen yerlere konur. Bununla

	beraber hicaz dörtlüsünün kullanılmadığı ferahnak eserler de vardır.
ferah-nümâ	(a.f.b.i.) Türk müziğinin şed makamlanndandır. 1910'da H. Saadettin Arel tarafından isimlendirilmiştir; kürdî makamının yegâh perdesindeki şeddidir. Orta sekizlideki sesleri şöyledir yegâh, nîm hisar, Acem-aşîrân, rast, dügâh, kürdî, çargâh, neva. Güçlü -dördüncü derecede olan- rast'tır. Dizisi umumiyetle inicidir. Donanımına si ve mi için iki küçük mücenneb bemolü konur.
ferâh-rev	(f.b.s.) acele ve geniş adımlarla yürüyen.
ferâh-rû	(f.b.s.). (bkz. ferâh-ebrû).
ferâh-sâl	(f.b.s.) bereketli yıl, ürünü bol olan yıl.
ferâhûr	(f.s.) münâsip, uygun, (bkz: çespan, şâyeste).
ferah-zâr	(a.f.b.i.) Türk müziğinin en az iki asır önce terkîbedilmiş- bir mürekkep makamıdır ki, elde hiçbir numunesi yoktur.
ferâid	(a.i. ferîd ve ferîde'nin c.), (bkz. ferîd, feride).
Ferâine	(a.i. fir'avn'ın c.) 1. Mısır'ın eski hükümdarları, Firaunlar.
Ferâine-i Mısriyye	Mısır Firaunları. 2. meç. kibirliler, gururlular.
ferâiş	(a.i. ferş'in c.) 1. döşemeler, yataklar. 2 . odalıklar, oda hizmetçileri.
ferâiz	(a.i. farîza'nın c.) 1. (bkz fariza).
ferâiz-i dîniyye	dînin farzları. 2. şer'î miras ilmi.
Eshâb-ı ferâiz	mirasçılar.
ferâmîn	(a.i. fermân'ın c.) ; fermanlar, buyruklar, [kelime, teşkil bakımından yanlış olmakla beraber kullanılır olmuştur].
ferâmûş	(f.i.) 1. unutma, hatırdan çıkma, (bkz: nisyân). 2. erkek adı.
ferâmûşî	(f.i.) unutma.
ferâmûş	(f.i.) "ferâmûş" un hafifletilmişi.
fer'an	(a.zf.) ikinci dereceden olarak.
feraset	(a.i.) anlayışlılık, çabuk seziş, [aslı "firâset" dir]. (bkz: firâset).
ferâşe	(a.i.) pervane [gece kelebeği].
Feraset	(a.i.) Kabe süpürücüsünün hizmeti.
ferâşet-i şerife beratı	Kabe'nin temizlik me'mûruna verilen berat.
ferâşet-i şerife vekili	Kabe'nin temizliğiyle görevli bulunan kimselerin istanbul'daki temsilcisi.
ferbâl, ferbâle	(f.i.) etrafı pencereli yaz köşkü, çardak.
ferbih	(f.s.) semiz, etli, toplu, besili, (bkz: mülahham).
ferbihî	(f.i.) semizlik, ellilik, topluluk.
ferbiyûn	(a.i.) sıcak memleketlerde yetişen ve ilâç olarak kullanılan reçineli bir zamk.
ferbiyûniyye	(a.i.) bot. sütleğengiller.
ferc	(a.i.c. fürûc) 1. aralık, yarık, çatlak. 2. dişilerde tenasül âleti, avret, ut yeri, edep yeri.
ferc-ül-bahr	zool. denizanası.
fercâd	(f.s.) âlim ve fâzıl [kimse].
fercâm	(f.i.) 1. son, akıbet, (bkz: encam). 2. menfaat, fayda.
Bed-fercâm	sonu kötü.
Bî-fercâm	1) sonsuz; 2) faydasız.
Nâ-fercâm	faydasız, yaramaz, uğursuz.

fercâm-gâh	(f.b.i.) "son, akıbet yeri" mezar, kabir, sin.
ferd j	(a.s.c. efrâd) 1. tek, yalnız olan şey, çift olmayan, eşi bulunmayan. 2. tek olan sayı.
ferd-i âferîde	hiç kimse.
ferd-ül-ferd	ikiye bölünemeyen sayı. 3. şahıs, kişi. 4. ed. tek beyit; altı, üstü olmayan, başka bir yere bağlı bulunmayan beyit, (bkz: müfred).
ferda	(f.i.) 1. yarın, yarınki gün, günün ertesi, ertesi gün, öbürgün. 2. atî, gelecek zaman. 3. âhiret, öbür dünyâ, kıyamet. 4. kadın adı. 5. 1919'da Ali îlmî tarafından istanbul'da haftada iki defa olmak üzere yayımlanmış, siyasî, ilmî, edebî bir gazete.
ferdâ-yi kıyamet	kıyametten sonra.
En-dîşe-i ferda	yarını düşünme.
Tâ-be-fer-dâ	kıyamete kadar.
ferd-â-ferd	(a.f.zf.) fert fert, tek tek. (bkz: ferden-ferdâ).
ferdâniyye	(a.i.) fels. bireycilik, fr. individualisme.
ferdâniyyet	(a.i.) birlik, teklik, eşsizlik, fr. individualisme. [Allah'ın vasıf-larındandır]. (bkz: vahdâniyyet).
ferden-ferdâ	(a.zf.) fert fert, tek tek. (bkz: ferd-â-ferd).
ferdî, ferdiyye	(a.s.) 1. fertle ilgisi olan, fr. individuel. 2. tek şey. 3. h. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
ferdiyy-ül-esâbi	zool. tekparmaklılar, fr. perissodactyles.
ferdiyyet	(a.i.) teklik, birlik, fr. in-dividualite. (bkz: vahdâniyyet),
ferec	(a.i.) 1. gam, tasa ve sıkıntıdan kurtulma; kederden, darlıktan sonra gelen sevinç, teselli. 2. zafer.
Ferec Ba'd-eş-Şidde	1) zorluktan sonra gelen kolaylık; kederden, darlıktan sonra gelen sevinç. 2. yazarları meçhul olan hikâye kitapları olup yedisi Türkçe, sekizi Arapça, biri de Acemce olmak üzere İstanbul ve Ankara kütüphanelerinde 16 nüshanın bulunduğu Şükrü Kurgan tarafından bildirilmektedir. (Türk Dili Belleten, Seri III, Sayı 4-5, yıl 1945, sah. 353).
Ferengîs	(f.i.) zühre, (Çobanyıl-dızı-Venüs) gezegeni.
feres	(f.i.) 1. oyun. 2. satranç oyununda at.
feres	(a.i.c. efrâs) at, beygir, (bkz: esb).
Islâh-ı nefs-i feres	at cinsinin ıslahı.
Feres-i a'zam	astr. semânın kuzey yarım küresinde Keykâvüs (Cassiopee) ile Elfâris (Persee) burçları yakınında parlak yıldızlardan müteşekkil bir burç, lât. Pegasus, fr. Car-ree de Pegase.
Feres-i asgar	astr. Tay.
Feres-i ekber	astr. (bkz: Feres-i a'zam).
feres-ül-bahr	su aygırı, hipopotam.
feres-ül-hayât	(a.b.i.) Cebrail'in atı.
feresiyye	(a.i.) zool. atgiller, (bkz: hayliyye).
Ferezdak	(a.h.i.) Arapların "Cerîr ve Ahtal" la birlikte meşhur üç hiciv şâirinden biridir. Hicrî 20-115 (Milâdî 641-728) yıllan arasında yaşamıştır; aslen Basra'lıdır, Hz. Hü-seyn'in oğlu imam Zeyn-ül-Âbidîn hazretleri hakkındaki kasidesi, Arap edebiyatının şaheser-lerindendir. Asıl adı "Hemmâm" dır, babası, Sa'saa oğlu Galib'dir.
ferfâr	(a.s.) farfara, geveze, çalçene.

ferfere	(a.i) 1. farfara, hafif meşreplik, akılsızlık, ["vakar" zıddı]. 2. ağzı kalabalık, patırtıcı, gürültücü.
fergand, fergande	(f.i.) 1. sanldığı ağacı kurutan bir cins sarmaşık. 2. s. fena koku, kokmuş.
Ferhâd	(f.h.i.) 1. Ferhâd ve Şîrîn adıyla meşhur olan eski bir hikâyenin erkek kahramanı olup Şîrîn'in âşıkıdır. 2. erkek adı.
ferhâl	(f.i.) kıvırcık ve dolaşık olmayan uzun saç. (bkz: gîsû).
ferhân	(a.s.) 1. sevinçli, neşeli, (bkz: ferih). 2. şen; memnun. 3. i. erkek adı.
ferhâş	(f.i.) savaş, kavga, (bkz: perhâş).
ferhat	(a.i.) sevinç, neşe.
ferheng	(f.i.) 1. bilgi; hüner, marifet; edep; akıl; temkin. 2. Farsça lügat kitabı.
Ferheng-i Cihangiri	Şirazlı Cemâlüddin Hüseyn Incu tarafından yazılan ve 1608 de Cihangir devrinde tamamlanan Farsça lügat.
Ferheng-i Naşiri	Nâsırî'nin Farsça lügati.
Ferheng-i Reşidi	Reşîdî'nin Farsça lügati.
Ferheng-i Şuûrî	Şuûrî'nin Farsça-Türkçe lügati.
Ferheng-i Ziya	Ziyâ'nın Farsça lügati, (Gencîne-i Güftar).
Ferheng-nâme-i Sa'dî	Hoca Mesud'un, Sadî'nin Bostan adlı eserinden seçme 170 beytin tercümesi.
ferhest	(f.i.) sihir, sihirbazlık, büyü.
ferhunde	(f.s.) 1. mübarek, mes'ut, meymenetli, kutlu, mutlu, uğurlu. 2. i. kadın adı.
ferhunde-fâl	(f.a.b.s.) falı kutlu, uğurlu olan.
ferhunde-gî	(f.b.i.) mübâreklik, kutluluk, uğurluluk.
ferhunde-pâ[y]	(f.b. s.) ayağı uğurlu [olan].
ferhunde-re'y	(f.a.b.s.) reyi mübarek, kutlu.
ferhunde-sâl	kutlu yıl.
ferhunde-tâli'	yaver, mes'ut, kutlu.
fer'î, fer'iyye	asılla ilgili olmayıp, fer'e mensup olan, ayrıntılı. 2. ikinci derecede olan
fer'î aynî hakk	huk. bir alacağın temini gayesiyle ona bağlı olarak kurulan menkul veya gayri menkul rehin.
fer'î zil-yed	huk. bir şey üzerinde sınırlı bir aynî veya şahsî hakka dayanarak zilyet olan kimse.
ferîd	(f.i.) 1. avcı kuş. 2. s. donmuş, katılaşmış [şey].
ferîd, feride	(a.s. ferd'den c. ferâid) l. tek, eşsiz, eşi olmayan; kıyas kabul etmez, ölçüsüz; üstün, [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
ferîd-üd-dehr	(a.b.s.) zamanında tek olan, eşi bulunmayan, zamanının bir tanesi.
ferîd-ül-asr, ferîd-üz-zemân	asrın, zamanın bir tanesi, (bkz: ferîd-üd-dehr). 2. dizilmiş inci; çok değerli inci.
feride	(f.s.) kendi reyiyle hareket eden, kibirli, gururlu [kimse].
Feridun	(f-h-i-) l- Pişdâdîlerin altıncı pâdişâhı olup Cemşîd sülâlesinden demirci Gâve'nin yardımıyle Dahhâk-i Mârî'yi öldürmüştür. Lâkabı Ferruh'dur. 2. sekizinci gök. [bkz: felek-i sâmin). 3. erkek adı.
Ferîdûn-fer	(f.b.s.) Feridun gibi şanlı.

ferih j	(a.s.) sevinçli, neşeli ["fahur" kelimesiyle birlikte kullanılır], (bkz: ferhân).
ferih fahur	iftihar ederek, sevinçli olarak.
ferik	(a.i.) l askerî kolordu kumandanı, tümgeneral, korgeneral. 2. insan topluluğu, cemâat, [birince ferîk = korgeneral; ikinci ferîk = tümgeneral].
ferîk-i evvel	korgeneral.
ferîk-i sânî	tümgeneral.
ferîk	(a.i.) buğday tanesinin olgunu, öğütülecek hâle gelmişi.
ferîkan	("ka" uzun okunur, a.i.c.) topluluklar.
ferîkayn l'	(a.i.) iki askerî fırka, iki taraf.
Tekabül-i ferîkayn	iki düşman tarafın karşılaşması.
ferişte	(f.i.) [aslı "fırişte" dir]. (bkz: firişte).
ferkad	(a.i.) astr. Kuzey kutbuna yakın ve Küçükayı kümesine tabî iki parlak yıldızdan herbiri olup, bulundukları yerden doğup batarlar, [bu yıldızlardan ikisine birden "fer-kadân" denilir].
Ferkadân	(a.i.c.) astr. Dübb-i as-gar (Küçükayı) denilen yıldız kümesinin en parlak yıldızlan olan "Dübb" ve "Merak"ın müşterek adı.
ferma	(f.s.) 1. emreden, buyuran, âmir. 2. süren.
Fermân-fermâ	hüküm süren, emir buyuran, emreden.
Hükürn-fermâ	hükmeden, hüküm süren.
ferman	(f-i-) emir, buyruk; [evvelce] pâdişâh tarafından verilen yazılı emir, berat, buyrultu, (bkz: tevki', nişan).
fermân-ı âlî,	hükümdar fermanı, buyruğu.
fermân-ı âlî-şân	(şanı ve şerefi büyük olanın fermanı) meç. pâdişâh fermanı.
fermân-ı beşâret-unvân	(yüksek unvan sahibinin fermanı) meç. pâdişâh fermanı, buyruğu.
fermân-ı celîl-ül-kadr	(değeri, kıymeti, kadri ulu olanın fermanı) meç. pâdişâh fermanı, buyruğu.
fermân-ı hümâyûn	pâdişâh buyruğu.
fermân-ı ilâhi	Tanrı buyruğu.
fermân-ı pâdişâh!	pâdişâh buyruğu.
fermân-ı şeref-iktirân	(ululuğa, şerefe, üstünlüğe erişenin fermanı) meç. pâdişâh fermanı, buyruğu.
fermân-ı vâcib-ül-imtisâl	(itaat edilmesi, boyun eğilmesi gerekli olanın fermanı) meç. pâdişâh fermanı, buyruğu.
fermân-ı vâcib-ül-iz'ân	(itaat edilmesi, boyun eğilmesi gerekli olanın fermanı) meç. pâdişâh fermanı, buyruğu.
fermân-ber	(f.b.s.) aldığı emri yerine getiren.
fermân-berdâ	(f.b.s.) fermana uyan.
fermân-berdârî, -beri	(f.b.i.) fermanberlik, fermana uyarlık.
ferman-dih	(f.b.s.) fermanı, emri yürüyen, hükmü geçen, (bkz: fermân-fermâ, fermân-revâ).
fermân-fermâ	(f.b.s.). (bkz. fermân-dih).
fermân-revâ	(f.b.s.) emri kabul edilen, pâdişâh, (bkz: fermân-dih).
fermâyende	(f.s.) emir veren, buyuran.
fermâyiş	(f.i.) 1. emretme, buyurma. 2. emir, sipariş, ısmarlama.
fermâyiş-i şal	şal siparişi.
fermend	(f.i.) mevki ve şeref sahibi kimse.

fermûde	(f.s.) 1. emrolunmuş, bu-yurulmuş. 2. i. emir, ferman, irâde.
Bermû-de-i fermûde	emrolunan nesne.
fernâs	(f.i.) 1. gaflet, şaşkınlık. 2. s. gafil, şaşkın.
fernûd	(f.i.) delil, hüccet.
ferr	(a.i) firar, kaçma.
Kerr ü ferr	saldırma ve çekilme [savaşta].
ferrâş	(a.i. ferş'den.) 1. döşeyen, döşemeci. 2. hizmetçi. 3. Kâbeyi süpüren.
ferrâşî	(a.i.) ferraşlık, süpürücülük.
ferruh	(f.s.) 1. uğurlu, kutlu, (bkz: mübarek). 2.i. erkek adı.
ferruh-fâl	(f.a.b.s.) talihi uğurlu, bahtı açık.
ferruhî u	(f.i.) meymenet, uğurluluk.
ferruh-kadem	(f.a.b.s.) ayağı uğurlu.
ferruh-zâd	(f.b.s.) 1. hayırlı, kutlu olan. 2.i. mübarek, kutlu çocuk, uğurlu evlât.
-fersâ	(f.s.) aşındıran, mahveden, yoran.
Taharnmül-fersâ	tahammül bırakmayan.
Tâkat-fersâ	takat bırakmayan, takatsiz düşüren.
fersah	(a.i.) 1. muhtelif mesafelere tekabül eden değerde bulunan bir uzunluk ölçüsü. 2. üç millik bir mesafe [denizde], (bkz: ferseng).
fersah fersah	bol bol, pek çok.
fersân	(f-i-) derisinden kürk yapılan bir kır sansarı.
fersendâc	(f.i.) ümmet.
ferseng	(f.i.) fersah.
fersûd, fersude	(f.s.) yıpranmış, eskimiş, aşınmış; eski, yırtık.
Câme-i fersude	eskimiş, yıpranmış elbise.
fersûde-gî	(f.i.) fersûdelik, eskilik, yıpranış.
fersûde-pîşânî	(f.b.i.). (bkz. halî'-ül-izâr).
ferş	(a.i) 1.döşeme, yayma. 2. halı, taş ve şâire döşetme. 3. (c. furûş, fürüş) yayılan şey, yaygı, şilte, halı, seccade, hasır. 4. yeryüzü, kır, sahra.
Min-el-ferşi il-el-arş	fakir iken talihi yardım edip zengin oluverme.
(ferş-i) sâl-hurd	çok eski, çok yaşlı, (çok eski, milyonlarca yıl önce meydana gelmiş olan dünyâ).
ferşiyye	(a.i.) döşemecilikte kullanılan malzeme.
ferşiyyât	(a.i.) döşeme işleri.
fertût, fertûte	(f-S-) pek ihtiyar, pîr, kocamış, bunak, (bkz: ma'tuh, pîre-zen).
fertût-âne	(f.zf.) bunakçasına.
fertûtî	(f.i.) pîrlik, bunaklık.
ferve	(f.i.) kürk, makbul hayvanların postu, kürk kaplı elbise.
ferve-i beyzâ	beyaz kürk. [evvelce şeyhülislâmlar giyerdi].
ferve-i murabba'	çaprazları mücevherli, kürkü tilki, kabı atlas, düğmeleri murassa' olan kapaniçe.
ferve-i semmûr	samur kürk.
ferverdîn	(f.i.) 1. bahar mevsiminin ilk ayı. 2. Mecûsîlerin melâikesi.
feryâd	(f.i.) 1. yardım istemek için çıkarılan yüksek ses; bağrışma, çağrışma. 2. sızlanma, şikâyet. 3. yaygara, gürültü, (bkz: figan).

feryâd-ı andelîb	1) bülbülün feryadı, ötmesi; 2) yirmi iki martta olan bir fırtına.
feryâd-bahşâ	(f.b.s.) feryâdet-tiren.
feryâd-hân	(f.b.s.) yardım isteyen.
feryâd-nâk	(f.b.s.) patırtılı, gürültülü.
feryâd-nâme	(f.b.i.) kendini acındırmak gayesiyle yazılan mektup, yazı.
feryâd-res	(f.b.s.) feryâdedenin imdadına yetişen.
ferz	(f.i.) satranç oyununda şahın müşaviri, vezîri suretinde kullanılan bir taş.
ferzân	(f.i.) ilim ve hikmet.
ferzâne	(f.s.) 1. hakîm, feylesof; bilgili [kimse]. 2. tas. nefsânî bağlantılardan sıyrılmış olan derviş.
ferzâne-gân	(f. ferzâne'nin c.) âlimler, bilginler.
ferzâne-gî	(f.b.i.) bilgi, üstünlük.
ferzend	(f.i.c. ferzendân) oğul, çocuk, (bkz: mahdum, veled, ibn).
ferzend-i âb	suda yaşayan hayvanlar, hava kabarcığı.
ferzend-i âftâb	yakut.
ferzend-i bevvâb	bevvaplann Acemi Oca-ğı'na kayıtlı çocukları.
ferzend-i çavuş	Tar. Acemi Ocağı'nda kayıtlı bulunan çavuş çocuklarına verilmiş bir ad.
ferzend-i ercmend	şerefli çocuk.
ferzend-i hâver	yakut.
ferzend-i sipahi	tar. Acemi Ocağı'nda kayıtlı bulunan sipahi çocuklarına verilmiş bir ad.
ferzendân	(f.i. ferzend'in c.) çocuklar.
ferzend-âne L	(f.zf.) oğula yakışacak surette.
ferzin ji	(f.i.). (bk ferz).
f e' s uli	(a.i.c. füûs) iki yüzlü balta.
fesâd -j	(a.i.c. fesâdât) 1. bozukluk.
fesâd-ı ahlâk	ahlâk bozukluğu.
fesâd-ı mi'de	mîde bozukluğu. 2. fenalık, kötülük; arabozanlık, anlaşmazlık.
Erbâb-ı fesâd	eşkıya.
fesâd-ı dimağ	delilik.
fesâd-ı te'lîf	ed. bir cümlede tertibin, mânâ çıkmayacak derecede karışık ve bozuk olması. 3. S. fitne; alıngan. 4. çürüme, bozulma, çürüklük.
fesâd-âmîz	(f.b.s) fesat karıştıran, oyunbozanlık eden.
fesâdât	(a.i. fesâd'ın c.) fesatlar.
fesâd-engîz	(f.b.s.) fesatla karışık, zararı icâbettiren.
fesâkî	(a.i. fıskıyye'nin c.) 1. suyu, aşağıdan yukarı fışkırtan havuz ağızlıkları. 2. çocukların oynadıkları su püskürten oyuncaklar.
fesân	(f.i.) 1. bileği taşı (seng-i fe-sân). 2. hikâye, masal, (bkz: fesâne, efsâne).
fesâne	(f.i.) asılsız hikâye, masal, (bkz: efsâne).
fesâne-perdâz	(f.b.s.) masal ve hikâye düzen, asılsız şeyler söyleyen.
fesâr	(f.i.) yular, (bkz: efsâr).
fesede	(a.s. fâsid'in c.), (bkz. fâsid).
feseka	(a.s. fâsık'ın c.) günah işleyenler, sapkınlar.

fesh	(a.i.) l. bozma, bozulma, dağıtma, dağılma.
fesh-i ihbar	eko. âkit taraflardan birisinin diğer tarafa sözleşme hükümlerinin devamını istemediğini bildirmesi.
fesh-i mukavele	mukavelenin, anlaşmanın bozulması.
fesh-i şirket	şirketin dağılması. 2. huk. bir mahkemenin verdiği karan, onun üstünde bulunan bir başka mahkemenin bozması, hükümsüz bırakması, çürütmesi.
fesh-i i'lam	huk. îlâmı hükümsüz bırakma.
fesîh	(a.s. füshat'den) geniş, açık.
Sahrâ-yı fesîh	geniş, açık sahra.
Meydân-ı fesîh	geniş meydan.
fesi	(a.i.c. efsâl, fisâl) zir. daldırma [bağ çubuğu ve şâire].
fe-sübhân-Allah	(a.c.). (bkz. sübhân-Allah).
faşâfeş	(f.i.) 1. atılan okun havada çıkardığı ses.
feşâfeş-i tîr	okun sesi. 2. hışıltı, şıpırtı, fısırtı.
feşâfeş-i derya	denizin fısırtısı.
feşâfeş-i daman	eteğin hışırtısı.
feşâfeş-kâr	(f.b.s.) hışmı, fısırtı, vınlama çıkaran.
-feşân	(f.s.) saçan, saçıcı, serpen.
Âteş-feşân	ateş saçan.
Zer-feşân	altın saçan, ["efşân" muhaffefi]. (bkz: efşân).
feşâr	(f.s.) sıkıcı, sıkan.
feşfeşe	(f.i.) hışırtı, fısırtı.
feşil	(a.s.c. efşâl) cesaretsiz, korkak, yüreksiz.
fetâ	(a.s.c. fityân) 1. genç, delikanlı, yiğit; mert.
Lâ-fetâ illâ Alî	Ali'den başka yiğit yoktur. 2. cömert, eli açık. (bkz: ferâh--dest, sahî).
fetâvâ, fetâvî	(a-'- fetvâ'nın c.) müftünün verdiği şer'î cevaplar.
fetâvâ-yi âlemgîrî	bütün âleme yayılan fetvalar.
fetehât	(a.i. fetha'nın c.) Arapça kelimelerin üstüne konulan "üstün" işaretleri.
feterât	(a.i. fetret'in c.), (bkz. fetret).
feth	(a.i.c. fütûh; c.c. fütuhat) 1. açma, açılma, [
sûre-i feth	innâ fetahnâ-leke sûresi], (bkz: küşâd).
feth-i bâb	kapının açılması.
feth-i İslâm	Tuna nehri üzerinde Kladove kasabasına yakın bir kalenin adı.
feth-i Konstantiniyye	istanbul'un II. Mehmet tarafından fethi.
feth-i meyyit	ölümün sebebini anlamak için cesedin açılarak muayenesi, otopsi.
feth ü kıraat	[Kur'ân ve fermanlar hakkında] açma ve okuma.
feth-i nıübîn	açık, aşikâr zafer. 2. başlama, (bkz: bed').
feth-i müşkilât	zorluklan çözme.
feth-i kelâm	söze başlama. 3. kuşatma, zaptetme.
feth-i bilâd	şehirlerin istilâsı, zaptı. 4. bir harfin üstün, [e] olarak okunması, [feth-i lam ile = lamın fethiyle, üstün "e" okunmasıyla].
fetha	(a.i.c. fetehât) 1. Arapça kelimelerin üstüne konulan üstün ( ) işareti.
fetha-i hafife	e okutan üstün,

fetha-i sakile	a okutan üstün. 2. delik.
fethateyn	(a.i.c.) müteakip iki harfin fethasıyla (okunan kelime) [faraza, feveran... gibi].
fethî, fethiyye	(a.s.) 1. fethe mensup; fetih hakkında yazılan kasîde. 2. erkek ve kadın adı.
feth-nâme	(a.f.b.i.) bir fethe dâir yazılan şiir veya risale; düşmanın mağlûbiyetini bildirmek için yazılan mektup (Nâme-i Hümâyûn), (bkz: zafer-nâme).
fetîl, fetîle	(a.i.) l. lâmba fitili. 2. ovarak deriden çıkarılan yuvarlak kir. 3. yaralara konulan tiftik. 4. örgü.
fetîle-i giysû	saç örgüsü.
fetîle-i hacer	bot. dağ keteni.
fetk	(a.i) apansızın adam öldürme.
fetret	(a.i.c. feterât) 1. iki peygamber veya pâdişâh arasında peygambersiz veya pâdi-şahsız geçen zaman.
Devr-i fetret	fetret devri, zamanı. [Osmanlı târihinde Yıldınm'ın mağlubiyetiyle Çelebi Sultan Mehmed'in idareyi ele alışı arasında geçen sekiz senelik 'müddet]. 2. iki vak'a arasındaki zaman. 3. hek. iki sıtma nöbeti arasında geçen zaman. 4. uyuşukluk, za'f. (bkz: fitret).
fett	(a.i.). (bkz. reft).
fettâh	(a.s. feth'den) 1. zafer kazanmış, üstün gelmiş. 2. fetheden, açan. 3. kullarının kapalı işlerini açan, Cenâbıhak. 4. i. erkek adı.
fettâh-ı nur	(nur açan) Allah.
fettâh-ı kerîm	iyilik etmesini seven, kerem sahibi olan Cenâbıhak.
fettâk	(a.s. fetk'den) çok adam öldürmüş kimse, kanlı katil.
fettan	(a.s. fitne'den) 1. fitne ve fesada teşvik eden, fenalık yapan, ayarlan. 2. oynak [kadın!. 3. cazibeli, gönül alıcı.
fettâne	(a.i.) altın ve gümüşü muayeneye yarayan taş, mehek (mehenk, mihenk) taşı. (bkz: mısdak).
fetva	(a.i.c. fetâvâ, fetâvî) müftü tarafından verilen şer'î hüküm veya karar.
Bâb-ı fetva.	Şeyhülislâm kapısı.
fetvâ-emîni	(a.t.b.i.) [eskiden] Şeyhülislâm kapısında fetva işleriyle meşgul olan dâirenin başkanı.
fetvâ-hâne	(a.f.b.i.) 1. mülga Meşihat dairesindeki meşhur iftâ müessesesi. 2. müftünün bulunduğu resmî dâire, müftülük, (bkz: bâb-ı fetva).
fetvâhâne-i âlî	mülga Şeyhülislâm dâiresinde mahkeme-i şer'iyye ve müftülerin mercii olmak üzere vücuda getirilen iftâ müessesesi, [pusla odası, fetva odası, i'lânât odası adlarıyla üç dâireden ibaretti].
fetvâ-penâh	(a.f.b.s.) "fetvaya sığınan" Şeyhülislâm.
fevâci	(a.i. fâci'in c.), (bkz: fâci').
fevâhir	(a.s. fâhire'nin c.), (bkz: fâhir, fâhire).
fevâhiş	(a.s. fâhişe'nin c.) ahlâksız kadınlar, kahbeler. (bkz. fahişe).
Dâr-ül-fevâhiş	umumhane (genel ev).

fevâid	(a.i. fâide'nin c.) 1. menfaatler, faydalar, kârlar, kazançlar, (bkz: fâide). 2. 1888'de Murat Emir tarafından istanbul'da on-beş günlük olarak yayımlanmış edebî, fennî bir dergi.
fevâid-i me'mûle	umulan faydalar.
fevâih	(a.i. fâih'in c.) çiçek ve meyva kokulan, ["fevâyih" şeklinde de kullanılır].
fevâiz	(a.i. fâiz'in c.), (bkz. faiz).
fevâkih	(a.i. fâkihe'nin c.) meyvalar, yemişler.
fevâkih-i lezize	lezzetli, tatlı meyvalar.
fevânîs	(a.i. fânûs'un c.).(bkz: fanus).
fevâris	(a.s. fâris'in c.) atlılar, biniciler, (bkz: fâris).
fevâsıl	(a.i. fâsıla'nın c.), (bkz. fasıla).
fevâtih	(a.i. fâtiha'nın c.) fatihalar, (bkz: fatiha).
fevâyih	(a.i. fâyiha'nın c.) . (bkz. fevâih).
fevâzıl	(a.i. fâzıla'nın c.).(bkz. fuzalâ).
fevc	(a.i.c. efvâc) bölük, takım, cemaat.
fevc-â-fevc	takım takım, akın akın.
fevc fevc	bölük bölük.
fevehân	fevh'in c.) güzel kokular.
fevehât	(a.i. fevha'nın c.) güzel kokular.
fevh	(a.i.c. fevehân) güzel koku.
fevha	(a.i.c. fevehât) güzel koku.
feveran	l- kaynama, galeyan etme. 2. [damar] vurma. 3. [su] fışkırma.
feverân-ı âb	su fışkırması.
feverân-ı dem	kan fışkırması. 4. [hiddetle] köpürme.
feverân-ı gazeb	kızgınlığın patlak vermesi.
feverân-ı zaman	zamanın taşkınlığı.
fevk	(a.i.) üst, üst taraf, yukarı [maddî, manevî], [müen. "fevkiyye"].
fevk-al-me'mûl	ümîdin dışında.
fevk-i işba'	fiz. aşın doyma.
fevk-i zeveban	fiz. aşmerime.
fevk-al-âde	(a.it.) âdetin üstün de, duyulmadık, görülmedik, olağanüstü.
fevk-al-âde bütçe	fevkalâde hallerin meydana getireceği masraflan karşılamak gayesi ile hazırlanan bütçe.
fevk-al-arz	arzın, toprağın üzerinde, üstünde, göğe ait.
fevk-al-beşer	(a.s.) 1. insanüstü. 2. i. üst insan.
fevk-al-gaye	("ga" uzun okunur, a.b.zf.) son derecede.
fevk-al-hadd	(a.b.zf.) hadden aşkın, haddinden fazla, pek çok.
fevk-al-me'mûl	(a.b.s.) umulanın üstünde, umulandan çok.
fevk-al-mu'tâd	alışılmıştan, her zamankinden başka.
fevkani	("ka" uzun okunur, a.s.) 1. üstte olan, yukarıda bulunan. 2. i. üstte noktası olan harf (Arap alfabesinde).
fevkani tahtani	altlı, üstlü.
fevk-as-serâ	(a.f.b.i.) toprak üstü, yer yüzü.
fevk-at-tabîa	(a.b.s.) tabiat üstü.
fevr	(a.zf.) acele, hemen, derhal.
Ale-l-fevr	derhal, çarçabuk, birdenbire.
fevren	(a.zf.) çarçabuk, birdenbire.

fevri, fevriyye	(a.s.) birdenbire, düşünmeden yapılan [hareket].
fevt	(a.i.) 1. bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.
fevt-i fursat	fırsat kaçırma. 2. ölüm. (bkz: mevt).
fevt-i nâgehânî	ansızın ölüm.
fevvâre i	(a.i.) içinden su fışkıran şey, fıskiye.
fevvâre-i bedâyi'	güzellikler fıskiyesi.
fevvâre-i âb-ı hayât	abıhayat fıskiyesi.
fevz i	(a.i.) galiplik, zafer, üstünlük; selâmet, kurtuluş.
fevz u nusret	zafer, utku.
fevzâ	(a.i.) kargaşalık, anarşi.
fevzâî	(a.s.) kargaşalıkla ilgili; anarşist.
fevzâviyyet	(a.s.) fels. fr. anar-chique.
fevzî	(a.s.) zaferle, kurtuluşla ilgili.
fevziyye	(a.i.) 1. tar. Yeniçeri Oca-ğı'nın kaldırılması üzerine II. Sultan Mahmut tarafından eski odalar mevkiine verilen ad. 2. kadın adı.
feyâfî	(a.i. feyfâ'nın c.) susuz çöller, sahralar.
feyâyih	(a.i. feyhâ'nın c.) boşluklar, genişlikler, enginlikler.
feyezan	(a.i.) 1. suyun taşması, coşması.
feyezân-ı Nîl	Nil'in taşması; bolluk, fazlalık, feyiz.
feyfâ'	(a.i.c. feyâfî) düz, büyük sahra, susuz kumlu çöl. (bkz: kafr).
feyfâ-neverd	(a.f.b.s.) çöllerde ilerleyen, yol alan, çöl yolcusu.
feyhâ	(a.i.) büyük, geniş olan, engin.
feyiz	(a.i.c. füyûz). (bkz: feyz).
feylesof	(a.i.c. felâsife) 1. felsefe ile uğraşan, filozof, âlim; akıllı kimse. 2. kaygısız, rahat yaşayan, kalender kimse. 3. s. dinsiz, (bkz: dehrî).
feyyâl	(a.i.) file bakan kimse, fil çobanı, (bkz" fîl-bân).
feyyaz	(a.s.) 1. feyiz, bereket ve bolluk veren; Allah.
feyyâz-ı kudret	Allah. 2. içi çok temiz, çok cömert [kimse]. 3. taşan [sel]. 4. i. erkek adı.
feyyâz-ı mutlak	Allah. 2. içi çok temiz, çok cömert [kimse]. 3. taşan [sel]. 4. i. erkek adı.
feyyil	(a.s.) zayıf hüküm.
feyz	(a.i.c. füyûz). [füyûzât, feyz'in c. olan füyûz'un c.]. 1. suyun taşıp akması. 2. bolluk, çokluk, verimlilik, fazlalık, gürlük, ilerleme, çoğalma. 3. ilim, irfan. Feyz-i atî (geleceğin feyzi, verimliliği, gürlüğü) İstanbul'da, Kuruçeşme ile Arnavutköy arasında, deniz kenarında Boğaziçi liseleri adını taşıyan lisenin eski adı.
feyz-i câvidân	ebedî feyiz, devamlı bereket.
feyz-i mukaddes	a'yân'ı sabitenin; istidatlarına göre, onların hâriçte zuhurunu istilzam eden tecellî.
feyz-i neş'e bahşâ	neşe verici bolluk.
feyz-i safa	safânın, neşenin feyzi, bolluğu.
feyz-i tabîî	tabîî olan bereket, bolluk.
feyz ü rif'at	bolluk, ilerleme, yükseklik.
feyzâ-feyz	(a.b.s.) feyz ile dolu olan.
feyz-âver	(a.f.b.s.) feyiz getiren.

feyz-bahş	(a.f.b.s.) feyiz bağışlayan, feyiz, bereket veren.
feyzdâr	(a.f.b.s.) feyizli, gür.
feyz-efzâ	(a.f.b.s.) feyiz arttıran.
feyz-nâk u	(a.f.b.s.) feyizli, bereketli.
feyz-resân	(a.f.b.s.) feyiz eriştiren, bereket ve bolluk getiren.
feyz-yâb	(a.f.b.s.) feyiz bulan, feyiz bulucu.
fezâ[y]	(f-s.) artıran, çoğaltan, (bkz: efzâ).
Ferah-fezâ	ferah artıran.
Hayret-fezâ	hayret artıran, hayret veren.
feza' ji	(a.i.) 1. korkma, bağırıp çağırma. 2. dayanamama. 3. ümitsizlik. 4. inleyip sızlanma.
feza	(a.i) 1. ucu bucağı bulunmayan boşluk, dünyânın sonsuz olan genişliği.
fezâ-yı ferda	yarının boşluğu.
fezâ-yı vatan	vatanın fezası, vatanın uçsuz, bucaksız gökleri. 2. geniş ova, geniş saha, yer, alan.
fezâ-yı feyz	feyiz sahası, feyiz alanı. 4. "uzay.
fezâî	(a.s.) 1. fezaya ait, feza ile ilgili. 2. uzaysal.
fezâlik	(a.i. fezleke'nin c.) fezlekeler, hulâsalar, icmaller, özetler.
fezâ-neverd i	(a.f.b.s.) fezada giden, fezada dolaşan.
fezâyişte	(f.s.) ziyâde, fazla, çok.
fezleke	(a.i.) 1. hulâsa, netice, muhtasar, özet. 2. huk. [evvelce] mahkemelerde soruşturma evrakının altına yazılan hulâsa.
fezleke-i târih	târih hulâsası, özeti.
fezleke resmi	[evvelce] huk. mahkemelerin cereyanını kısaca tespit eden vesîkadan alınan masraf.
fıdda	(a.i.) gümüş, (bkz: sîm, nukra).
Dâ-ül-fıdda	gümüş ile zehirlenme.
fıddâ-i hâlise	hâlis gümüş.
fıkarât cıü	(a.i. fıkra'nın c.) 1. küçük hikâyeler, kıssalar.
fıkarât-ı lâtife	lâtif, hoş hikâyeler.
fıkarât-ı lâzime ve nâzike	ince ve gerekli fıkralar.
fıkarât-ı müntehabe	seçilmiş hikâyeler. 2. cümleler, paragraflar.
fıkarât-ı anîfe	yukarıda geçen cümleler. 3. omurga kemiklerinin boğumlan.
fıkarât-ı acziyye	anat. sağrı omurları.
fıkarât-ı arziyye	anat. sağrı omurları.
fıkarât-ı kataniyye	anat. bel omurları.
fıkarât-ı rakabiyye	anat. boyun omurları.
fıkarât-ı us'ûsiyye	anat. kuyruk omurları.
fıkarât-ı zahriyye	anat. sırt omurları. 4. kısımlar, fasıllar, bölümler, (bkz: fıkra).
fıkarî (ü	(a.s.) [aslı "fekarî" dir]. (bkz: fekarî).
fıkariyye ıü	(a.i.) [aslı "fekariyye" dir]. (bkz. fekariyye).
fıkariyye-i âliyye	zool. yüksek omurgalılar, [aslı "fekariyye"dir].
fıkariyye-i süfliyye	zool. aşağı omurgalılar, [aslı "fekariyye"dir].
fıkdan (ii	(a.i.) yokluk, darlık, bulun-mazlık, kıtlık, (bkz: fakd).
fıkdân-ı akl	akıl kıtlığı.
fıkdân-ı dem	fizy. kansızlık, fr.anemie. (bkz: fakr-üd-dem).
fıkdân-ı elem	acı yitimi.
fıkdân-ı hassâsiyyet	psik. duyumsamazlık, fr. apathie.

Tarihvemedeniyet.org

fıkdân-ı imkân	imkânsızlık.
fıkdân-ı irâde	irâde yitimi, fr. aboulie.
fıkdân-ı kuvâ	Fransızca "adynamie" karşılığı.
fıkdân-ı ma'rifet-i hissiyye	psik. tanısızlık, agnosi.
fıkdân-ı nakd	para darlığı.
fıkdân-ı nukud	para darlığı.
fıkdân-ı temyiz	fels. zihin darlığı.
fıkh	(a.i.) 1. bir şeyi gereği gibi anlayıp bilme. 2. şerîat ilmi, şeriatın usul ve hükümleri, amelî ve şer'î meseleler bilgisi, fıkıh.
fıkhî i	(a.s.) fıkıha ait, fıkıhla ilgili.
fıkhiyye	(a.s.) ["fıkhî" kelimesinin müen.]. (bkz: fıkhî).
fıkıh	(a.i). (bkz. fıkh).
fıkra	(a.i.c. fıkarât) 1. omurga kemiklerinden bir boğum, omur. 2. bend, madde, paragraf. 3. kısa hikâye, masal, kıssa. 4. kanun maddelerinin paragraflarından her biri. 5. kısım, fasıl, bölüm, [kitap veya eserde]. 6. yazılmış kısa bir haber. 7. gazetelerde, gündelik hâdiselerin kısa ve temiz bir üslupla yazılmış şekli, fr. chronique.
fıkra-hân	(a.f.b.s.) hikâye okuyan, söyleyen.
firak	(a.i. fırka'nın c.) 1. tümenler, alaylar, bölükler. 2. partiler. 3. cennetler; takımlar, kalabalıklar; ehl-i sünnet ve cemaat'ten ayrılan mezhepler.
fırak-ı dâlle	dalâlete düşmüş, sapıtmış, îman etmeyen fırkalar.
fırak-ı siyâsiyye	siyâset, politika partileri.
fırka	(a.i.c. firak) 1. insan kalabalığı, grubu. 2. siyâset partisi. 3. aşk. tümen.
fırka-i askeriyye	tümen.
fırka-i nâciyye	selâmet yolunu bulmuş fırka, Müslüman grupu.
fırka-i siyâsiyye	siyâset partisi.
firkateyn	(a.i.) eskiden kullanılan bir çeşit savaş gemisi.
fırsâd	(a.f.i.) karadut.
fırsat	(a.i.). (bkz. fursat).
fısâd	(a.i.) kan alma, damardan kan çıkarma, (bkz: fasd).
fısk	(a.i.c. fusuk) 1. hak yolundan veya hak yoldan çıkma, Allah'a karşı isyan etme. 2. sefahate dalma. 3. hainlik. 4. dinsizlik, ahlâksızlık, (bkz: fücur).
fıskıyye	(a.i.c. fesâkî) suyu, aşağıdan yukarıya fışkırtan havuz ağızlığı. 2. çocukların oynadığı su püskürten oyuncak.
fıtâm	(a.i) çocuğu, yavruyu sütten kesme.
Vakt-i fıtâm	sütten kesme zamanı.
fıtık	(a.i.). (bkz: fatk).
fıtnat	(a.i.) 1. zihnin her şeyi çabuk anlayışı, zihin açıklığı, zeyreklik, (bkz. fa-tânet). 2. kadın adı. ["gabâvet" in zıddı].
fıtr	(a.i.) oruç bozan. [adam],
îd-i fıtr	ramazan bayramı, şeker bayramı, (bkz: sada-ka-i fıtr).
fıtra	(a.i.) ramazan bayramında bölünmeden verilmesi şer'an vâcibolan 1) buğday, buğday unu veya buğday kavutundan 1458 veya 1667; 2) arpa; 3) kuru üzüm; 4) kuru hurmadan 2917 ile 3333 gram sadaka. [Hanefî'den gayrı diğer üç ehl-i

Tarihvemedeniyet.org

	sünnet mezhebine (Şafiî, Mâlikî, Hanbelî) göre, "arpa, kuru üzüm ve kuru hurma miktarı da buğday, buğday unu veya buğday kavutu"nun miktarı olan 1458 veya 1667 gramdır].
fıtrat	(a.i.) yaradılış, tabîat, mizaç, huy. (bkz: seciyye, tînet).
fıtraten	a.zf.) fıtrî olarak, yaradılıştan.
fıtrî, fıtriyye	(a.s.) tabîî, yaradılıştaki.
fıtriyye	(a.i.) fels. doğuştancılık, fr. nativûisme
fî	(a.i.c. fiat) fiat, baha, kıymet.
fî-i aslî	asıl değer.
fî-i carî	geçer değer.
fî-i kat'î	son fiat, olacağı.
fî-i maktu	biçilmiş kıymet, değer.
fî	(a.zf. ve e.) 1. içinde, -de ["fîhâ" müfret müennes için kullanılır]. 2. [evvelce] târihin başına konurdu.
fi 20 Teşrîn-i evvel	20 Ekimde.
fi zemâninâ	(f.zf.) zamanımızda, şimdiki zaman içinde.
fiâl	(a.i. fi'l'in c.) işler, kârlar, ameller.
Bed-fiâl	kötü işler işleyen kimse, (bkz: ef'âl).
fî-emân-illâh	(a.cü.) Allah'ın hıfz ve siyânetinde; Allah kerîm.
fiat	(a.i. fî'nin c.) bahalar, kıymetler, değerler, [yapma kelimelerdendir].
ficâ	(a.zf.) ansızın, birdenbire, (bkz: fücâ).
fidâ	(a.i.) bir esiri kurtarmak için verilen şey, fidye, (bkz: feda).
fidâî	(a.s.). (bkz. fedaî).
fidye	(a.i.) can kurtarma karşılığı verilen akçe vesaire.
fidye-i necat	kurtulmalık, can kurtarma akçesi.
fie	(a.i.c. fiat) taife, güruh, cemâat, bölük, takım.
fie-i kalîle	az cemâat, [çok zaman küçümseme yoluyla söylenir].
figan	("ga" uzun okunur, f.i.) ıztırap ile bağırıp çağırma, inleme, (bkz: feryad).
figan-ı tîz	yüksek feryad.
figan-ı tîz-i heves	arzunun yüksek feryadı.
figan-perver	figan ettiren, bağırtan.
figâr	(f.i.) yara. (bkz: cerîha).
-figâr	(f.s.) yaralı, müteessir, incinmiş.
Dil-figâr	yüreği yaralı, (bkz: efgâr).
-figen	(f.s.) atıcı, yıkıcı, düşürücü, ["ef-gen" kelimesinin hafıfletilmişi]. (bkz: efgen).
-figende	(f.s.) yıkılmış, yıkık, düşkün, ["efgende" kelimesinin hafifletilmişi]. (bkz: efgende).
-fîh	(a.e.) " onda, içinde" mânâsını verir.
Mâ nahnü fîh	konuştuğumuz.
Mü-nâziun fîh	hakkında münâkaşa, çekişme olan, kavgalı.
Mef'ûlün fîh	"-de" hâli.
Fîhi Mâfih	(o şey ki onun içinde) Hz. Mevlânâ'nın tasavvufa dâir ünlü eseri.
fihâl	(a.i. fahl'in c.) itibarlı, üstün kimseler.
fihâm	(a.s. fahîm ve fahm'ın c.) çok kuvvetli, nüfuz ve itibar sahibi kimseler, ulular, büyükler.

Tarihvemedeniyet.org

fihris	(a.i. c. fehâris) 1. bir kitabın içinde neler bulunduğunu gösteren ve kitabın ya başına, ya sonuna konulan cetvel, indeks. 2. eşyanın adlarını gösteren defter, [kelime Farsça "fihrist" den alınmıştır].
fihrist	(f.i.). (bkz. fihris).
fikir	(a.i.c. efkâr), (bkz: fikr).
fikr	(a.i.c. efkâr) 1. fikir, düşünce. 2. idrâk. 3. hatır. 4. zihin, akıl. 5. rey, oy, zan, inanma. 6. zihin tasavvuru, kuruntu. 7. murad, maksat, niyet.
fikr-i amiyane	alelade, bayağı fikir, düşünce.
fikr-i âteşin	ateşli fikir, düşünce.
fikr-i fâsid	bozuk, bozucu fikir.
fikr-i ferda	yarının fikri, düşüncesi.
fikr-i galat	yanlış düşünce, yanlış bir şeyi düşünme.
fikr-i garâib-perver	garip şeyler icâdeden fikir, düşünce.
fikr-i mukaddes	mukaddes fikir, kutsal düşünce.
fıkr-i muzmar	dışarı vurulmamış, gizli fikir.
fikr-i sabit	saplantı, fr. idee fixe.
fikr-i takib	peşini bırakmama, sona erdirme.
fikr-i vatan	vatan fikri, vatan düşüncesi. (bkz. fikret).
fikren	(a.zf.) fikir ile, düşünerek, zihnen.
fikret	(a.i.) 1. (bkz: fikr). 2. erkek ve kadın adı.
fikrî, fikriyye	mensup, fikirle ilgili, düşünerek meydana getirilen [şey].
Hayât-ı fikriyye	düşünce hayâtı, düşünce âlemi. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
fikriyyât	(a.i.c.) fikir, düşünce ile olan işler.
fikriyyen	(a. zf.) fikir, düşünce bakımından.
fîl	(a.i.c. efyâl, füyûl) bilinen büyük hayvan,
fil	(a.i.c. efal, fiâl, c.c. efâîl) iş, kâr, amel; zamanla ilgili olup mânâya yol açan kelime, *eylem.
fi'l-i basît	g r. basit fiil, tek kökten yapılan fiil [olmak, gelmek; gitmek., gibi].
fi'l-i cevheri	gr. "imek" mastarından yapılan varlık fiili.
fi'l-i gayr-ı kıyâsı	gr. kaidesiz, kuralsız fiil [yemek; içmek; oturmak., gibi].
fi'l-i gayr-i müteaddî	gr. geçişsiz fiil, fr. intransitif.
fi'l-i hayr	iyi iş.
fi'l-i hikâye	gr. geçmiş zamanda olmuş, fakat konuşanın görmüş olduğu bir işi anlatan fiil. [yazmış idi; okumuş idi... gibi].
fi'l-i iane	gr. yardımcı fiil [idi, imiş, ise.. gibi].
fi'l-i iktidarı	gr. "bilmek" maddesiyle meydana gelen fiil [yazabildim; koşabildim., gibi].
fi'l-i iltizâm	gr. emir sîgasının sonuna "-elim, -e sin, -e siniz" katılarak yapılan fiil, dileme kipi [sevelim; çekesin; yeresiniz.. gibi].
fi'l-i intihal	gr. intiha fiili, fr. verbe accompli.
fi'l-i istimrarı	gr. sürerlik fiili [gide durmak; bakakalmak., gibi].
fi'l-i kıyâsî	gr. kaideli, kurallı fiil [ateş'den ateşlemek; iş'den işlemek., gibi].
fi'l-i lâzım	gr. "-i hâli" almayan fiil. [uyumak; gülme., gibi].
fi'l-i ma'lûm	gr. faili, öznesi bilinen fiil, *etgen fiil [yemek; içmek., gibi].
fi'l-i rnâ'yûb	ayıplanmayı gerektiren davranış.

fi'l-i mazi	gr. bir işin geçmiş zamanda olduğunu bildiren sîga, kip.
fi'l-i meçhul	gr. faili, öznesi bilinmeyen fiil, edilgen fiil [yazılmak; açılmak., gibi].
fi'l-i menfî	gr. kendisinde nefı edatı bulunan fiil, olumsuz fiil.
fi'l-i mezmûm	gr. kötü iş, fena iş; zina ve livâta.
fi'l-i mukarebe	gr. "yazmak" maddesiyle meydana gelen fiil [düşeyazdım.. gibi].
fi'l-i mutavaat	gr. dönüşlü fiil.
fi'l-i muzâri'	gr. hem hâle, hem istikbâle delâlet eden sıyga (kip) [gelirim; giderim, gibi].
fi'l-i mün'akis	tepke, f r. reflexite.
fi'l-i mürekkeb	gr. yardımcı bir fiille birleşerek tek kelime hükmüne giren fiil, birleşik fiil [yazabilmek; koşabilmek., gibi].
fi'l-i müsbet	gr. kendisinde nefi edatı bulunmayan fiil, olumlu fiil.
fi'l-i müşareket	gr. işteşlik fiili [koşuşmak, sevişmek., gibi].
fi'l-i müteaddî	gr. "-i hâli" alan geçişli fiil, nesne tümleci alan fiil [yemek; içmek., gibi].
fi'l-i niyyet	gr. niyet fiili, davranma fiili, fr. verbe intentionnel.
fi'l-i rivayet	gr. geçmiş zamanda olmuş, fakat konuşanın görmüş olduğu bir işi anlatan fiil [koşmuş imiş; sevmiş imiş., gibi].
fi'l-i şartî	gr. bir şeyin vukuunu başka bir şeye şart kılmak için kullanılan sîga, kip ki, morfemi ile yapılır [geleceks e; vereceks e. . gibi].
fi'l-i şenî	(kötü fiil) ırza geçme [mutlaka "ırza geçme" mânâsına gelmez].
fi'l-i şerr	fena, kötü iş.
fi'l-i ta'cîlî	gr. "vermek" maddesiyle meydana gelen fiil [yazıverdim; alıverdim.. gibi].
fi'l-i temenni	gr. dilek-şart kipi.
fi'l-i vücûbî	gr. emrihâzınn sonuna "meli" sözü katılarak meydana getirilen sîga, gereklik kipi [girmeliyim; sevmeliyim., gibi].
filâhat	(a.i.) ekincilik, çiftçilik, (bkz. harâset, zirâat).
fîl-bân	(a.f.b.i.). (bkz. feyyâl).
fi-l-asl	(a. zf.) aslında.
fi-1-cümle	(a.zf.) nihayette, sonunda.
fi'len	(a.zf.) hakikatte, gerçekten, işleyerek. (bkz: bi-1-fi'l).
fi'len zî-medhal	huk. iş görerek karışmış [kimse].
fi-1-hakika	(a.zf.) hakikatte, hakikaten, gerçekten, doğrusu.
fi-l-hâl	(a.b.zf.) bu anda, hemen, şimdi.
fi-l-hayr	(a.b.e.) hayırlı iş.
fi'lî, fi'liyye	(a.s.c. fi'liyyât) fiille ilgili, gerçekten yapılan iş.
Cümle-i fi'liyye	gr. fiil-cümlesi, yüklemi fiil olan cümle.
Hizmet-i fi'liyye	ilk askerlik vazifesi, görevi.
fi'lî tedavül	eko. l) tedavülde fi'len mevcut olan para; 2) tedavül bankasının çıkardığı banknotların halkın elinde bulunan kısmı.
fi'lî zaman	eko. bir sürenin kontrolünde bahse konu olan işin yapılabilmesi için o işi yapanın kullandığı gerçek süre.
fi'liyyât	(a.s. fi'lî'nin c.) gerçekten işlenilen işler.
fi'liyye	(a. i.) fels. etkincilik, fr. aç-tivisme.

filizz	(a.i. c. filizzât) 1. eritilip temizlenmemiş olan altın, gümüş, bakır, demir gibi ham mâden, külçe. 2. erimiş bakır.
filizz-i ma'denî	kim. mâden filizi.
filizzât	(a.i. fılizz'in c.) ham mâdenler, ham külçeler.
filizzât-ı ma'deniyye	coğr. mâden cevheri. filizzât-ı seb'a (7 ham mâden) altın; gümüş; cıva; bakır; demir; kalay; kurşun filizleri.
filizzî	(a.s.) filîzî, açık yeşil, filiz rengi.
filka	(a.i.) bot. tohumda cücüğü kaplayan etli kısım.
fi-1-mesel	(a.zf.) meselâ, misâldeki gibi. (bkz: farza).
fi-1-vâki	(a.zf.) vakıa, hakikaten, gerçekten.
fî-mâba'd	(a.zf.) bundan sonra, bundan böyle, bir daha.
finâ	(a.i.c. efniye) 1. avlu. 2. evin ve şehrin önü.
fî-nefs-il-emr	(a.zf.) hakî-katte, gerçekte.
firâd	(a.i. ferd'in c.) fertler.
firak	(a.i) 1. ayrılık, ayrılma; sevi-şenlerin ayrılığı.
Leyl-i firak	ayrılık gecesi, (bkz: hicran). 2. hüzün, keder, sıkıntı, (bkz: gamm, gussa).
Firâkıyye	(a.i.) sevgilisinden ayrılan bir kimsenin duyduğu ıstırabı belirtmek üzere yazdığı veya söylediği manzume.
firar	(a.i.) kaçma, savuşma, izinsiz veya nizamsız olarak ortadan kaybolma.
firari	(a.s.) kaçak, kaçkın, [firâriyân şeklinde c. de kullanılmıştır].
firâset	(a.i.) 1. (bkz: feraset). 2. binicilik, at yetiştirme bilgisi, (bkz: fürûsiyyet). 3. yiğitlik, mertlik.
firâş	(a.i.c. fürüş) 1. döşek, yatak; yaygı, şilte. 2. hasır, halı.
Esîr-i firâş	yataktan kalkamayan hasta.
Hem-firâş	zevce.
Sâhib-firâş	hasta.
firâş-ı derûn	iç yatağı, içteki yatak.
firâş-ı istirahat	rahat döşeği.
firâş-ı kavi	fık. evli kadının fırâşı. [bilâ davet neseb sabit olup nefy ile neseb nefyolun-mayıp lâkin laan ile nefy olunur].
firâş-ı mutavassıt	fık. ümm-i veled'in fırâşı. [bilâ davet nesep sahîh olmaz].
firâş-ı sahîh	fık. nikâh ve mülk-i yemîne müstenit bulunan istifrâş [mülk-i yemîn, bir kimsenin temellükünde bulunan câriyedir; bu bakımdan bu iki şarta dayanan istifraştan, meydana gelecek çocuk vâris sayılır. Ancak cariyeyi istifraşta husule gelen çocuğun kendisinden olduğunu müstefrişin söylemesi gerekir].
firâş-ı zaif	fık. cariyenin fırâşı. [bununla nesep sabit olur].
firâvân	bol, fazla, aşın. (bkz: bisyâr, kesîr, vâfir).
Nakd-i firâvân	para bolluğu.
Ömr-i firâvân	çok ömür.
firâvânî	(f.i.) bolluk, çokluk, (bkz: kesret).
Fir'avn	ferâine) 1. eski zamanlarda Mısır hükümdarlarına verilen unvan. 2. Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücâdele ettiği Mısır hükümdarı. 3.s. pek kibirli, gururlu ve inat [adam], firaun. [bâzı metinlerde "firavun, firavuniyyet" şeklinde de geçer].
fir'avnî	(a.f.i.) 1. firaunluk. 2. s. firaun ile ilgili.

firâz	(f.i.) 1. yokuş, çıkış.
firâz ü nişîb	yokuş ve iniş. 2. yüksek, yukarı. 3. s. yükselten, kaldıran.
Ser-firâz	îti-bar makamında bulunan, müstesna mevkide olan, sivrilmiş [kimse], (bkz: ser-efrâz).
firâzî tsl	(f.i.) yükseklik, yukanlık.
firdevs	(a.i.c. ferâdîs) 1. cennet, uçmak. 2. bostan, bahçe. 3. kadın adı.
firdevs-i a'lâ	Cennet'teki altıncı bahçe.
firdevs-âşiyân	(a.f.b.s.) cennetlik, merhum, (bkz: cennet-mekân).
Firdevsî	(f.h.i.) iran'ın millî destanı olan "Şehnâme"nin nâzımıdır. Adı Mansur, Hasan veya Ahmed'dir; künyesi Ebülka-sım'dır. Takriben 934 - 1020 yıllan arasında yaşamıştır. Eseri, muhtelif dillere, bu arada Türkçe'ye de çevrilmiştir.
Firdevsiyye	(a.h.i.) Kibreviyye tarikatı kollarından birinin adı. [kurucusu Rükneddîn-ül-Firdevsî'dir].
firdevs-mekân	(a.b.s.). (bkz. firdevs-âşiyân).
firdevs-mukîm	(a.b.s.). (bkz. firdevs-âşiyân).
firdevs-nişîn	(a.f.b.s.). (bkz. firdevs-âşiyân).
fireng-i fer' i	(f.a.b.i.) Türk müziğinin büyük usullerindendir. Yirmi sekiz zamanlı ve on üç darplıdır; çok nâdir kullanılmış olan bu usul ile sâdece bestelerin ölçüldüğü görülmüştür. Fireng-i fer' usulü, başta iki adet yürük semaî ile üç muhtelif şekilde dizilmiş dört tane sofyan'dan mürekkeptir.
fireûnî	(a.i.) güzel sanatlarda kullanılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, hat, minyatür v.b.].
firfahiyye	(a.i.) bot. semizotugiller, fr. portulacees.
-firîb	(f.s.) aldatan, aldatıcı [firîbînden mastarından].
Dil-firîb	gönül aldatan.
Ebleh-firîb	ahmak aldatan.
Nazar-firîb	göz aldatan.
firîbende	(f.s.) aldanmış, kapılmış.
firîb-gâh	(f.b.i.) tılsım bağlanan yer.
firîfte	(f.s.) aldatılmış, kandınlmış, aldanmış.
firîfte-dil	(f.b.s.) gönlü aldanmış.
firîfte-gân	(f.s. firîfte'nin c.) aldatılmışlar, aldanmışlar, kandınlmışlar.
firistâde	(f.i.c. fıristâde-gân) 1. peygamber. 2. s. gönderilmiş, elçi.
firistâde-gân	(f.s. fıristâde'nin c.) 1. gönderilmişler, elçiler. 2. peygamberler.
firişte	(f.i.c. firişte-gân) 1. melek, (bkz: sürüş). 2. s. meç. iyi ve yumuşak huylu [adam]. 3. s. günahsız, masum.
firişte-gân	(f.i. firişte'nin c.) melekler, (bkz: melâik, melâike).
firişte-hû, firişte-haslet	(f.a.b.s.) huy ve tabîatçe melek gibi olan. (bkz: firişte-sıfat).
firişte-merg ıjo	(f.b.i.) "ölüm meleği" Azrail.
firişte-sıfat	(f.a.b.s.) huy ve tabîatçe melek gibi olan. (bkz: firişte-haslet).
firişte-sîret	(f.a.b.s.) melek huylu, (bkz: firişte-hû, firişte-haslet).
firkat	(a.i.) dostlardan ve sâireden ayrılık, ayrılış, (bkz: firak, iftirâk, müfârekat). [aslı "fürkat" dir].
firkat-nümâ	(bkz: fürkat-nümâ).
firkat-zede	(a.f.b.s.). (bkz. fürkat--zede).

firûdest (f.b.i.) bir kaç hanendenin bir ağızdan usul ile söyledikleri nağme.
fîrûz (a.s.) 1. mes'ut, mutlu, sevinçli, ferah, uğurlu, iyi bahtlı. 2. erkek adı. [kelime, Farsça "pîrûz" dan alınmıştır].
fîrûz-baht (a.f.b.s.) talihi kutlu, uğurlu.
firuze (a.i.) 1. Nişabur'da çıkan açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı. [kelime Farsça "pîrûze" den alınmıştır]. 2. başyazarı Muazzez Yusuf olan ve haftalık olarak istanbul'da yayımlanmış, kadınlara mahsus edebî bir dergi.
firûze-deryâ (mavi deniz) meç. gök.
firûze-fâm (a.f.b.s.) mavi renkli, gök renkli.
firûze-gâh (f.b.i.) gökyüzü, (bkz: semâ).
firûze-gûn (f.b.s.) firuze renkli.
firûz-mend (a. f.b.i.) zafer kazanmış, talihi açık.
firûz-mendî üstünlük.
fisâl (a.i.) 1. ayırma. 2. sütten kesme, (bkz: f nâm).
fî-sebîl-illâh (a.zf.) Allah yolunda; karşılık beklemeksizin.
fiten (a.i. fitne'nin c.) fitneler, ayartmalar, azdırmalar, ara bozmalar, (bkz: fitne).
fitnat (a.i.). (bkz. fıtnat).
fitne (a.i.c. fiten) 1. belâ, mihnet, sıkıntı. 2. ayartma, azdırma. 3. fesat, arabozma, karışıklık, ihtilâl,
îkaz-ı fitne karışıklık çıkarma. 4. dinsizlik, canilik. 5. ceza. 6. delilik. 7. güzel yüz, güzel göz; güzel kadın.
fitne-i âlem herkesi birbirine düşüren güzel. 8. ara bozan, karıştırıcı.
fitne-i uzmâ büyük fitne. 9. köpek yavrusu.
fitne-âmîz (a.f.b.s.) fesat karıştıran, bozgunculuk yapan.
fitne-cihân (a.f.b.s.) fitne sıçratan, fitne koparan.
fitne-cû (a.f.b.s.) fesat arayan.
fitne-engîz (a.f.b.s.) fesat koparan, fesat çıkaran.
fitne-ger (f.b.s.) fitneci.
fitne-kâr (a.f.b.s.) fitneci, fesat çıkarmak âdetinde bulunan.
fitne-zâ (a.f.b.s.) fitne çıkaran.
fitrâk (f.i.) atın terkisi, terki kayışı, eğerin arkasındaki tasma, at eğerinin arkasında bulunan ve eşya bağlamaya yarayan kayışlar.
fitret (a.i.). (bkz. fetret).
fityân (a.s. fetâ'nın c.) gençler, delikanlılar, yiğitler, mertler, (bkz: fetâ). [evvelce "ahi" teşkilâtına dâhil bulunanlar].
fî-yevminâ (a.b.zf.) günümüzde.
fi-zemânınâ (a.bif.) zamanımızda.
fizikî (fr.a.s.) fizik bakımından, fiziksel, fr. physique.
fuâd (a.i.) 1. kalp, yürek, gönül.
Câ-zib-ül-fuâd gönlü kendine çeken, sevimli, sempatik.
Mecrûh-ül-fuâd gönlü yaralı, kırık.
Mesrûr-ül-fuâd sevinçli, şen. 2. erkek adı.
fuâd-ı mi'de anat. mide ağzı, midenin üst deliği.
fuâdî (a.s.) kalple, gönülle ilgili.
fuâk (a.i.) 1. hıçkırık. 2. can çekişme, (bkz: hâlet-i nez'). 3. mîdenin tekallüsü, çekilip toplanması.

fualâ	(a.i. fâil'in c.) failler, işlemişler, yapmış olanlar.
fudalâ'	(a.i. fâdıl'ın c.), (bkz. fuzalâ1).
fuhş	(a.i.c. fuhuş; c.c. fevâhiş) 1. haddini aşma. 2. kötülük, namusa aykırı hareket, orospuluk, (bkz: fazîha).
fuhş-hâne	(a.f.b.i.) genelev.
fuhşiyyât	(a.i.c.) edep, terbiye ve ahlâka aykırı olan işler, zina ile ilgili hareketler, [kelime, Redhouse lügatinde "fahşiyyât" şeklinde geçer].
fuhûl	(a.i. fahl'in c.) 1. aygırlar. 2. erler, erkekler. 3. s. akıllı ve zekî [adamlar]. 4. beyit, hadîs ve rivayetleri çok iyi anlatan kimseler.
fuhûl-i muhaddisîn	hadisçilerin en ileri gelenleri.
fuhûl-i müfessirîn	tefsircilerin en ileri gelenleri.
fuhûl-i şuarâ	şairlerin en üstünleri.
fuhûl-i ulemâ	âlimlerin en değerlileri.
fuhûm	(a.i. fehm'in c.), (bkz. fehm).
fukaha	(a.i. fakîh'in c.), (bkz. fakîh).
fukahâ-i hanefiyye	hanefi din âlimleri, bilginleri.
fukahâ-i şâfiiyye	şâfiî din âlimleri, bilginleri.
fukara'	(a.s. fakîr'in c.) fakirler, yoksullar, (bkz: fakır).
fukarâ-yı bâb-ullah	tas. Allah kapısının fakirleri.
fukarâ-yi sâbirîn	sabreden, dayanan, avuç açmayan fakirler.
ful	(a.i.) bakla.
fûl-i Mısrî	nohudu andıran ve "deveyulafı"da denilen küçük kara tane.
fûlâd	(a.i.) çelik, (bkz: pûlâd).
fûm	(a.i.). (bkz: sîr).
fıınduk	(a.i.) 1. fındık, (bkz: bunduk, punduk). 2. han, misafirhane.
furâğ	(f.i.) parıltı, ışık. (bkz: fer, fü-rûg, ziya).
furât	(a.i.) tatlılık [su hakkında].
furkan	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. iyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı gösteren herşey. 2. Kur'ân-ı Kerîm, (bkz: Hûda, Hitâb, Kitâb, Kitâb-ı mübîn, Mushaf, Necm, Nur, Zikr).
furkanî	("ka" uzun okunur, a.s.) Kurân-ı Kerîm'le ilgili.
fursat	(a.i.) 1. uygun zaman, elverişli durum, faydalanma sırası, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal ve münâsebet. 2. nöbet, [kelime, dilimizde yanlış olarak "fırsat" şeklinde yaygındır].
fursat-bîn	(a.f.b.s.) fırsat gözeten, fırsat kollayan, (bkz: fursat-cû).
fursat-cû	fırsat bekleyen.
fursat-yâb	eline fırsat geçen.
furûde	(f.i.) 1. hasislik, alçaklık. 2. s. denî, alçak, hasis. 3. s. kavrulmuş, kebap olmuş.
furûz	(a.i. farz'ın c.), (bkz. farz).
furûz-i mukaddere	huk. nas ile takdir olunan sehimlerdir ki, hiç nısıf (yarı), rubu' (dörtte bir), sumun (sekizde bir), sülüsân (üçte iki), sülüs (üçte bir), südüs (altıda bir) dir. [bu sehimleri ihraz eden vereseye "eshâb-ı ferâiz" denir].
fusahâ'	(a.s. fasîh'in c.) güzel, düzgün ve açık konuşanlar, iyi söz söyleme kabiliyetinde olan kimseler, uzdilliler. (bkz: fasîh).

fusahâ-yi Arab	Arap fasihleri.
fusûs	(a.i. fass'ın c.) 1. yüzük taşlan, (bkz: fass).
Fusûs-ül-Hikem	Muhiddîn-i Arabi'nin meşhur tasavvufî eseri. 2. yemiş içi [fındık, badem gibi].
fûta	(f.i.) 1. peştemal. 2. eskiden kullanılan bir çeşit kumaş.
fütur	(a.i.) bot. zehirli mantar.
futur-ı harakiyye	bot. pasmantangiller.
futur-ı kaid-ül-büzûr	bot. bazitli mantar.
futur-ı muhâtiyye	bot. cıvıkmantar.
fuzalâ'	(a.s. fâzıl'ın c.) fâzıllar, fazî-letliler, erdemli kimseler, (bkz: fudalâ').
fuzûl	(a.s. fazl'ın c.) lüzumsuz, fazla şey veya söz.
fuzûl-ül-ganâim	fık. ganimet mallarının tâyin ve tevziinden kalan ve ganimlerin çokluğu yüzünden taksimi kabil olmayan az miktardaki mal hakkında kullanılır bir deyim.
fuzûlen	(a.zf.) usulsüz, yersiz, haksız olarak; zorbalıkla.
fuzûlî	(a.s. fuzûl'den) 1. boşuna, yersiz, lüzumsuz; haksız. 2. boşboğaz, lüzumsuz işlerle uğraşan; kendisine düşmeyen sözler söyleyen. 3. i. erkek adı.
Fuzûlî	(a.h.i.) XVI. asırda yaşamış ve en büyük Türk şâirlerinden biridir. Çağatay edebiyatı da dâhil olmak üzere, Türk edebiyatının bir çok sahalarında kuvvetli te'sir ve nüfuz sahibi olan büyük şâir, Azerî-Osmanh edebiyatının kurucularındandır. Türkçe, Arapça, Farsça, manzum ve mensur bir çok eser vücûda getirmiştir. Bunlar arasında "Leylî ve Mecnûn" mesnevisi çok meşhurdur. 1555 yılında Bağdat'ta ölmüştür.
füccâr	(a.s. fâcir'in c.) günahkârlar, fena huylular, (bkz: fâcir).
füc'e	(a.i.) ansızın, birdenbire.
fücâ'	(a.zf.) ansızın, birdenbire, (bkz: ficâ).
fücâeh	(a.zf.). (bkz. füc'eh).
fücâeten	(a.zf.). (bkz: füc'eten).
füc'eh	(a.zf.) apansızın, birdenbire.
füc'eten	(a.zf.) birdenbire, ansızın ola(a.s.). (bkz: füc'eten).
fügen	(f.s.) atıcı, yıkıcı, düşürücü, ["ef-gen" kelimesinin hafifletilmişi]. (bkz: efgen).
fükâhât	(a.i. fükâhet'in c.), (bkz. fükâhet).
fükâhet cu	(a.i.c. fükâhât) lâtife, mizah, alay, hoşa giden söz.
fülân	(a.i.) herhangi bir şahıs, biri, belirsiz bir şey,
filân. fülân ibnü fülân	filân oğlu filân.
fülfül	(a.i.) kara biber.
Dâr-ı fülfül	kara biberin uzunca bir çeşidi, tarçın tohumu denilen kuyruklu biber,
fülfül-i tavîl	uzun biber.
fülk	(a.i.) 1. gemi. 2. sandal, kayık. 3. Nuh'un gemisi, (bkz. keştî, sefine, zevrak, zevrakçe).
fülk-i dil	gönül gemisi.
fülk-i elfâz	(sözler gemisi) meç. Nuh'un gemisi.
fülk-i hidâyet	(doğru yol gemisi) meç. Nuh'un gemisi.
fülk-i inayet	(Tanrı yardımı gemisi) meç. Nuh'un gemisi.

fülk-i Nuh	Nuh'un gemisi.
fülk-i rahmet	(Tanrı bağışı gemisi) meç. Nuh'un gemisi.
fülk-i selâmet	(kurtuluş gemisi) meç. Nuh'un gemisi.
füIs	(a.i.c. fülûs) 1. pul, mangır, akçe, para.
füls-i ahmer	kızıl mangır, bakır sikke.
füls-i ahmere muhtaç	pek fakir. 2. hek. pul pul düşen kabuk.
fülsî	(a.s.) fülse ait, füls ile ilgili.
fülûs	(a.i. füls'ün c.) pullar, mangırlar, akçeler, paralar, bakır sikkeler.
fülûs-i tenâsüliyye	anat. eşeylik plağı, fr. plaque genitale.
fülük	(a.i. felek'in c.), (bkz. eflâk).
fünûn	(a-i- fenn'in c.), (bkz. fenn).
Dâr-ül-fünûn	üniversite.
Mecmûa-i fünûn	1862 de Cemiyyet-i Ilmiyye-i Osmâniyye tarafından çıkarılan aylık mecmua.
fünûn-i bahriyye	den. denizcilik ferileri.
fünûn-i harbiyye	aşk. harp bilgileri.
fünûn-i şettâ	çeşitli fenler.
fürâde	(a.i.) yalnızlık.
Ale-l-fürâde	tek tek.
fürât	(a.i.) 1. tatlı su. 2. h. i. meşhur nehir, Fırat.
fürce	(a.i.) 1. iki şey arasındaki açıklık, yarık, aralık.
fürce-i dîvâr	duvar yangı. 2. güzel manzara, f r. panorama. 3. şiddetten kurtulma. 4. vakit; fırsat.
fürce-yâb	(f.b.s.) fırsat, imkân, vakit bulan.
fürkat-nümâ	(a.f.b.i.) ayrılığı gösteren.
fürkat-zede	(a.f.b.s.) sevdiğinden ayrılmış [kimse].
Fürs	(a.h.i.c.) Farslılar, Fars milleti; eski Iran.
fürsân	(a.i. fâris'in c.) 1. usta biniciler. 2. atlılar, (bkz: rükbân).
Fürsî	(a.h.i.) Fars milletinden olan, Farslı, eski îranlı.
fürsiyyât	(a.i.c.) Fars dili ve edebiyatı bilgisi.
fürû	(f.i.) aşağı.
Fürû-mânde	aşağıda, geride kalmış olan, âciz, beceriksiz; yorgun, şaşkın.
fürû'	(a.i. fer'in c.), (bkz. fer').
fürûât	(a.i. fer'in c.c.), (bkz: fer', fürû').
fürû-bürde	(f.b.s.) aşağı, öne eğilmiş.
fürûc	(a.i. fere'in c.), (bkz. fere).
fürûg	(f-i-) nur, ziya, ışık, parlaklık, parıldayış, (bkz: furâğ).
Mihr-i fürûg-efşân	ışık saçan Güneş.
fürûg-i âftâb	Güneş'in ışığı.
fürû g-i asefî	meşhur bir çeşit lâle.
fürûg-dih	(f.b.s.) ışık veren.
fürûg-efşân	(f.b.s.) ışık saçan.
fürûht	(f.i.) satma, satım, satış. (bkz. bey').
fürûhtâr	(f.b.i.) satıcı.
fürûhte	(f.s.) satılmış.
fürûk	(a.i. fark'ın c.), (bkz: fark).
fürûmânde	(f.b.s.) aşağıda, geride kalmış olan, âciz, beceriksiz; yorgun, şaşkın.
fürû-mandegî	(f.b.i.) ; beceriksizlik; yorgunluk, bitkinlik.

fürû-mâye	(f.b.s.) sütü bozuk, mayası bozuk, soysuz, aşağılık [kimse].
fürû-nihâde	(f.b.s.) tenzîledilmiş, indirilmiş.
fürûsî	(f.i.) ata iyi binen, iyi binici.
fürûsiyyet	(a.i.) 1. süvarilik, binicilik. 2. at yetiştirme bilgisi, (bkz: feraset).
-fürûş	(f.s.) satan, satıcı.
Azamet-fürûş	büyüklük satan.
Hod-fürûş	kendini satan, kendini yüksek gösteren.
Nân-fürûş	ekmek satan.
fürûş	(i- ferş'in c.) döşemeler.
-fürûz	(f.s. -efrûz'dan) parlatan, aydınlatan.
Cihân-fürûz	cihanı aydınlatan ["efrûz" un hafifletilmişi]. (bkz: efrûz).
fürûzân	(f.s.) 1. parlayıcı, parlayan, parlak.
Necm-i fürûzân	parlak yıldız. 2. erkek ve kadın adı. 3. Muallim Naci'nin 1886'da basılmış bir şiir kitabı.
fürûzende	(f.s.) yanıcı, yakıcı; parlatan, parlayıcı, parlayan, aydınlatıcı, aydınlatan.
füsûn-ger	(f.b.i.) sihirbaz, üfürükçü.
füsûn-kâr	(f.b.s.) 1. sihirbaz. 2. büyüleyici, (bkz: füsûn-perver, füsûn-sâz).
füsûn-perver	(f.b.s.) büyüleyici, (bkz: füsûn-kâr, füsûn-sâz).
füsûn-sâz	(f.b.s.) büyüleyici, (bkz: füsûn-kâr2, füsûn-perver).
füsûs	(f.n.) yazık, eyvah! ["efsûs" un" hafifletilmişi]. (bkz: efsûs).
füsürde	(f.s.) donmuş, ["efsürde" nin hafifletilmişi].
füsürde-beyân	(f.a.b.s.) meç. tatsız ve soğuk sözlü.
füsürde-dil	(f.b.s.) kalbi donmuş, hissiz, duygusuz, (bkz: efsürde).
füsürde jij	(f.s.) ısrar eden, direnen.
füşürde-kadem	(f.a.b.s.) ayak
direyen. fütâde	(f.s.c. fütâde-gân) 1. düşmüş, düşkün. 2. tutkun, müptelâ. 3. bîçare, (bkz: üftâde).
fütâde-gân	(f.s. fütâde'nin c.) 1. düşmüşler. 2. düşkünler. 3. bîçareler, tutkunlar.
futan	(f.s.) düşen, düşerek, (bkz: eftân).
füttâk	(a.s. fâtik'in c.) fırsat buldukça adam öldürenler.
fütûh	(a.i.c. fütuhat) 1. zafer, galibiyet, üstünlük, (bkz: feth). 2. açma; açılma, ferahlanma, gönül ferahlığı.
fütuhat	(a.i.'feth'in c. olan "fütûh" un c.) zaferler, fethedilen, zaptedilen memleketler.
Fütûhât-ı Mekkiyye	Muhiddîn-i Arabi'nin meşhur tasavvufi eseri.
fütur	(a.i.) 1. zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, usanç, bıkma. 2. keder, ümitsizlik.
Bilâ-fütûr	korkusuzca, aldırmayarak, pervasızca, bezmeksizin.
fütüvvet	(a.i.) 1. soy temizliği. 2. mertlik, yiğitlik, gençlik, delikanlılık. 3. cömertlik, elaçıklığı. (bkz: güşâde-destî). 4. eski esnaf teşkilâtı.
fütüvvet-li,	(a.t.s.) 1. fütüvvet sahibi. 2. [eskiden] askerlikte mülâzım (teğmenler) ile kol ağası ve yüzbaşılara mülkiyede, râbia ve hamişe rütbeleri taşıyan kimselere verilen unvan.
fütüvvet-mend	(a.f.b.s.) cömert, eli açık. (bkz: güşâde-dest).

fütüvvet-nâme	(a.f.b.i.) esnaf teşkilâtı ile bunların riâyet etmeleri lâzım gelen usul ve kaidelerden bahseden eser, yönetmelik, "tüzük.
fü'ûl	(a.i.) fallar.
füûs	(a.i. fe's'in c.) iki yüzlü baltalar.
füvve	(a.i.) kökboya, kızılkök, fr. garance.
füyûl	(a.i. fîl'in c.) filler, (bkz: efyâl).
füyüz	(a.i. feyz'in c.), (bkz: feyz).
füyûzât	(a.i. feyz'in c. olan füyûz'un c.), (bkz: feyz).
-füzûd	(f.s.) artıran, çoğaltan.
Mahabbet-füzûd	sevgi artıran, ["efzûd" un hafîfletilmişi]. (bkz: efzûd).
-füzûn	Çok, fazla, ["efzûn'un hafifletilmişil. (bkz: efzûn).
füzûnî	(f.i.) çokluk, fazlalık.
füzûn-ter	(f.s.) pek çok, pek fazla.

G

gabâgıb	(a.i. gabgab'ın c.) . (bkz. gabgab).
gabâvet	(a.i.) anlayışsızlık, bönlük, kalın kafalılık, (bkz: belâhet, hamâkat, humk).
gabâvet-i mücesseme	büyük aptallık.
gabe	("ga" uzun okunur, a.i.c. gabât) arslan yatağı olan sık orman, koru ormanı.
Üsd-ül-gabe	1) sık orman arslanları; 2) Suyûtî'nin, Eshâb-ı Kirâm'ın hal tercümelerinden bahseden meşhur eseri.
gabes	(a.s.) karanlık [gece].
gabgab	(a.i.c. gabâgıb) çene altı, çifte gerdan.
gabgab-ı sîmîn	gümüş (gibi) gerdan.
gabgab-ı gâv	öküzün gerdanı.
gabî	("ga" uzun okunur, a.s.c. gubât) ahmaklık, budalalık eden.
gabî	(a.s. c. agbiyâ') kalınkafalı, anlayışsız, kabiliyetsiz, (bkz: ahmak, ebleh).
Tıfl-ı gabî	kalınkafalı çocuk.
gabin	("ga" uzun okunur, a.s. gabn'dan) 1. alışverişte hîle eden, aldatan [kimse].
Bâyi-i gabin	hîle yapan satıcı. 2. tenbel.
gabir	("ga" uzun okunur, a.s.) 1. kalan. 2. i. gelecek zaman. 3. a. gr. gelecek zaman, fr. futur.
gabn	(a.i.) alışverişte hîle. aldatma, yalancılık.
gabn-i fâhiş	alışverişte kazıklama.
gabrâ'	(a.i.) yer, yeryüzü, arz ["agber" in müennesi].
Sâha-i gabrâ	yer yüzü, dünyâ.
gad	(a.i.) erte, yarın.
gadâ'	(a.i.c. agdiye) öğle yemeği.

gadâir	(a.i. gadîre'nin c.) saç örgüleri.
gadârîf	(a.i. gudrûf'un c.) kıkırdaklar, kıkırdak kemikleri.
gadât	(a.i.c. gadavât) 1. sabahın erken zamanı. 2. kuşluk yemeği [Hadiste geçer].
gadât	(a.i. gudve'nin c.), (bkz. gudve).
gaddâr	(a.s. gadr'den) 1. çok gadreden, zulmeden, hâin, merhametsiz, kıyıcı. 2. çok pahalı mal satan, soyucu [tüccar].
gaddâr-âne	(a.f.zf.) gaddarca, merhametsizce, hâincesine.
gaddâre	(a.i.) 1. büyük bıçak. 2. küçük tabanca, [yapma kelimelerdendir].
gadir	("ga" uzun okunur, a.s.) gadreden, hıyanet eden, fenalık eden.
gadir-i nefs	nefse fenalık eden.
gadîr	(a.i.c. guderâ', gudürân) 1. sel ile peyda olan birikinti su, durgun su, göl. 2. küçük ırmak.
gadîre	(a.i.c. gadâir) saç örgüsü.
gadîrî, gadîriyye	(a.s.) gölde yaşayan, gölde bulunan [hayvan, bitki].
Fasîle-i gadîriyye	göl nebatları, bitkileri.
gadiyye	(a.i.c. gadiyyât) sabahın erken vakti; tan atmasıyla Güneş doğması arası.
gadr	(a.i.) 1. hainlik, vefasızlık. 2. zulüm, merhametsizlik. 3. haksızlık. 4. e. yazık.
gadr-dîde	(a.f.b.s.) gadir görmüş, gadre uğramış, haksızlık görmüş.
gafer-Allâhü leh	Allah onu yarlıgasın, bağışlasın!
gaffâr	(a.i. ve s.) 1. kullarının günahlarını affeden, Allah.
gaffâr-üz-zünûb	günahları, suçlan bağışlayan [Allah]. 2. i. [abdülgaffâr'dan kısaltılmış olarak] erkek adı.
gafere	(a.fi.) bağışladı, yarlıgadı.
gafil, gafile	("ga" uzun okunur, a.s. gaflet'den. c. gafele, gafilîn) gaflette bulunan, ihmâl eden, ilerisini iyi düşünmeyen, dikkatsiz, ihtiyatsız, dalgın, tembel.
gafil-âne	("ga" uzun okunur, a.f.zf.) gafilcesine, dikkatsizlikle, ihtiyatsızlıkla, dalgınlıkla.
gafilen	("ga" uzun okunur, a.zf.) gaafil olarak, habersizce.
gafir	("ga" uzun okunur, a.s.) mağfiret eden, yarlıgayan, affeden; Allah.
gafir-üz-zenb	suç bağışlayan (Allah).
gafîr	(a.s.) 1. örten, etrafını çeviren. 2. çok fazla.
Cemm-i gafîr	büyük cemaat, insan kalabalığı. 3. i. muhafız askerler.
gaflet	(a.i.) 1. gafillik, boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık. 2. ihmal, endişesizlik.
gafleten	(a.zf.) gaflet eseri olarak, dalgınlıkla.
gafûr	(a.s. gufrân'dan) mağfiret eden, yarlıgayan, suç bağışlayan, merhamet eden [Allah], (bkz: gaffâr).
gafûr-ür-rahîm	esirgeyen, suç bağışlayan [Allah].

gâh, geh (f.e.) 1. zaman bildiren edat.
Seher-gâh seher vakti.
Subh-gâh sabah vakti. 2. yer bildiren edat.
Secde-gâh secde yeri. 3. z f. arasıra, kimi, bâzı.
gâh ü bî-gâh vakitli vakitsiz, sıralı sırasız.
gâh ü nâ-gâh vakitli vakitsiz.
gâh gâh (f.zf.) zaman zaman, vakit vakit.
gâhî (f.zf.). (bkz. gehî).
gâhvâre (f.i.) beşik, (bkz: gehvâre, mehd).
gaî, gaiye ("ga" lar uzun okunur, a.s.) gaye, maksat ve netice ile ilgili.
İllet-i gaiye bir işin elde edilmeye uğraşılan neticesi, fr. cause finale.
gaib ("ga" uzun okunur, a.s. gayb',gıyâb'dan) 1. görünmeyen, hazır olmayan, yok olan, kayıp. 2. i. gr. üçüncü şahıs, o.
gaibâne ("ga" uzun okunur, a.f.zf.) görmeyerek, görünmeyerek, arkadan, yüze karşı olmayarak, gizliden, haberi olmaksızın tanımak, şahsan tanımadığı halde.
gaile ("ga" uzun okunur, a.i. c. gavâil) 1. dert, sıkıntı, keder. 2. felâket, musibet. (bkz. dâhiye). 3. uğraştıncı ve sıkıntılı iş. 4. muharebe, savaş.
gaile-i zâile zeval bulan, geçen, ardı kesilen sıkıntı.
gait, gaita ("ga" lar uzun okunur. a.i.) 1. insan pisliği, insan tersi.
Mevadd-ı gaita insan tersi, (bkz: gûh, neces). 2. çukur yer.
gaiyye ("ga uzun okunur, a.i.) fels.erekçilik, fr. finalisme.
gaiyyet ("ga" uzun okunur, a.i.) fels. fr. finalite.
gâl, gâle (f.s.) uzak, ırak. (bkz: baîd).
galâ' (a.i.) pahalılık.
Kaht ü galâ' kıtlık ve pahalılık.
galâ-yi es'âr fiatların yüksekliği.
galât (a.i. galî'nin c.), (bkz. galî).
galat (a.s.c. galatât) yanlış, yanılma.
galat-ı basar görüş duygusunun aldanması. [suya batmış bir değneğin kırılmış gibi görünmesi].
galat-ı elvân renkleri yanlış veya kusurlu görme, fr. dyschromatopsie.
galat-ı fâhiş pek açık yanlış.
galat-ı fikr düşünce yanılması.
galat-ı hilkat hilkat garibesi.
galat-ı hiss duyuştaki aldanış, duygu yanıltısı.
galat-ı meşhur (meşhur yaygın yanlış) yanlış olduğu halde herkes tarafından tutunan ve kullanılmakta bulunan kelime.
galat-ı meşhûr fasîh-i mehcûrdan evlâdır
galat-ı rü'yet bir rengi, tabiîsinden başka olarak görme, görme bozukluğu, göz yanıltısı. [kırmızıyı yeşil, maviyi menekşe renginde görme].

galat-ı tahakkümî	ed. bir kelimenin gerek lâfzı, gerek mânâsı itibarıyla herkesin kullandığı gibi kullanılmaması, (bkz: kıyâsa muhalefet).
galatât	(a.i. galat'ın c.) yanlışlar, yanılmalar.
galat-gû	(a.f.b.s.) yalan yanlış söyleyen
galat-nüvîs	(a.f.b.s.) yalan, yanlış yazan ve tespît eden.
galebât	(galib'in c. olan galebe'nin c.) galebeler, üstünlükler.
galebe	(a.i.) 1. galip gelme, yenme, üstünlük. 2. çokluk, kalabalık. 3. s. zaptolunmayacak derecede azgın.
galebe çalmak	üstün gelmek.
galebe-i şehvet	şehvet azgınlığı. 4. (s. galib'in c.), (bkz: galib).
galel	(a.i.c. aglâl) koruluktan akan su.
gâleyan	(a.i.) kaynama, çalkanma, coşma. (bkz: feverân).
Derece-i galeyân	kaynama derecesi (100 santigrat).
galeyân-ı mâ'	suyun kaynaması.
galeyân-ı efkâr	fikirlerin kaynaması, coşması
galî	("ga" uzun okunur, a.s. galâ'dan. c. galât) 1. değerinden çok pahalı olan [şey].
Eşyâ-yi galiye	pahalı şeyler. 2. galeyan eden, kaynayan.
Galib	("ga" uzun okunur, a.s.) 1. galebe eden, galebe çalan, üstün gelen, yenen. 2. daha kuvvetli.
galib ekseriyyet	büyük çoğunluk.
galib ihtimâl	daha kuvvetli ihtimal.
galib-i mutlak	tam manâsıyla galip.
galib-i tüvânâ	güçlü galib. 3. i. erkek adı.
Galib (Şeyh-)	meşhur Dîvan şairlerindendir; istanbul'da doğmuştur, asıl adı Mehmed'dir; babasının adı Mustafa Reşîd'dir.Büyükçe bir dîvânı vardır. Gazel ve kasidelerinin bâzılarında Nâbi, Nedîm, ve Nefî'nin tesirleri görülür. "Hüsn-i Aşk" adlı eserini yirmi altı yaşında iken mesnevî tarzında yazmıştır.Sırf Türkçe yazılmış bir de gazeli vardır, (d. 1757 - ö. 1798).
galibâ	("ga" uzun okunur, a.zf.) sağlam bir ihtimâle göre, görünüşe göre, belki.
galib-âne	(a.f.zf.) galip sıfatıyla, galip olana yakışacak surette.
galibe	("ga" uzun okunur, a.s.) [galib'in müen]. (bkz: galib).
galiben	("ga" uzun okunur, a.zf.) üstünlükle.
galibiyyet	("ga" uzun okunur, a.i.) galip gelme, üstünlük.
galîl	(a.s.) susamış, (bkz: çeşme).
galiyâ	"ga" uzun okunur, f.i.) misk ile anberden yapılmış siyah kokulu bir madde olup boya olarak kadınlarca saçlara ve başlara sürülür, (bkz. galiye).
galiyâ-sâ	("ga" uzun okunur, f.b.i.) galiye, ıtır, güzel koku terkipleyen kimse, aktar (attâr).
galiye	("ga" uzun okunur, a.i.). (bkz.galiyâ).
galiye-bâr	("ga" uzun okunur, a.f.b.s.) güzel kokulu şey saçan.

galiye-dâni	("ga" uzun okunur. a.f.b.s.) galiye kutusu, güzel kokulu şeylerin muhafaza olunduğu kap, mahfaza.
galiye-fâm	("ga" uzun okunur. a.f.b.s.) galiye renginde, (güzel siyah).
galiye-gûn	("ga" uzun okunur.a.f.b.s.) güzel siyah renkli.
galiye-misk	"ga" uzun okunur.a.b.i.) "kalemis yağı" denilen güzel koku.
galîz, galîza	(a.s. gılzet'den) 1. kaba, nezâket dışı, terbiye dışı.
Eymân-ı galîze	kaba yeminler.
Ta'bîrât-ı galize	terbiye, nezâket dışı sözler.
Şütûm-i galîze	kaba küfürler. 2. şeffaf olmayan, kalın sık.
Ebr-i galîz	kalın bulut.
Em'a-i galîze	kalın bağırsak.
gallât	(a.i. galle'nin c.) 1. zahireler, mahsuller. 2. ev kirası gelirleri. 3. el emekleri. (bkz gılâl1'2).
gaile	(a.i.c. gallât, gılâl) 1. zahîre, mahsul, ekin. 2. îrât, gelir.
galle-i adem	(yokluk ekini) mezar, kabir.
galle-i âtiye	[vakıfta], (bkz: galle-i hâdise).
galle-i hâdise	[vakıfta] vâkıfın icâbından sonra meşrût-ün-lehin reddinden husule gelip te henüz meşrût-ün-leh tarafından alınmamış olan galle.
galle-i mâziyye	[vakıfta] ret yüzünden gayri münkati' cihete tevzî olunduktan sonra şartı kabul eden meşrût-ün-lehin istirdat edemeyeceği galle.
galle-i me'hûza	[vakıfta] meşrût-ün-leh tarafından ahız ve kabzedilmiş olan galle.
galle-i vakf	vakıftan gelen galle (gelir, îrât). 3. el emeği.
galle-dân	(a.f.b.i.) zahîre, tahıl anbarı.
galle-fürûş	(a.f.b.s.) zahîre satan, zahîreci.
galle-zâr	(a.f.b.i.) ekilmiş tarla.
galsama	(a.i.) 1. gırtlak ağzı, hançere. 2. suda yaşayan hayvanların nefes alma uzuvları, solungaç.
galtân	(f.s.) yuvarlama, yuvarlanan, tekerlenen.
Ser-i galtân	kopup yere yuvarlanan baş.
galtîde	(f.s.) yuvarlanmış, tekerlenmiş.
galtîde-i hâk-i mezellet	aşağılık, alçaklık toprağına yuvarlanmış.
gâm	(f.i.) 1. adım. (bkz: hatve). 2. ayak. (bkz. kadem). 3. köy.
gamâim	(a.i. gımâme'nin c.) hayvanların, yem yemesini veya ısırmasını önlemek için ağızlarına takılan torba, burunduruk gibi şeyler.
gamak	(a.i.) 1. rutubetli ağır hava. 2. rutubet.
gamâm, gamâme	(a.i.c. gamâyım) bulut, (bkz: ebr, sehâb, gaym).
gamâm-ı gam	gam bulutu, ["gamâme" tek bulut yerinde de kullanılır].
gamd	(a.i.) 1. kın. 2. zarf, mahfaza.

gamgame	(a.i.) 1. savaşan, muharip. 2. inekler gibi böğürme. 3. savaş sırasında çıkarılan ses.
gamık	("ga" uzun okunur, a.s. gamak'dan) az lekeli, puslu; nemli.
gamir	("ga" uzun okunur, a.s.c. gavâmir) l. mâmur (bayındır) olmayan, harap, ıssız yer. 2. terkedilmiş, ekilmemiş yer. ["âmir" in zıddı].
gamız	("ga" uzun okunur, a.s. c. gavâmız) anlaşılması güç olan, anlaşılmaz, karışık, kapalı [söz].
Suâl-i gamız	güç anlaşılır sual.
gamıza	("ga" uzun okunur, a.i.) anlaşılması güç durum, [kelime müennestir].
gam[m]	(a.i.c. gumûm) keder, tasa, kaygı, dert.
Def'i gamm	kederini giderme, (bkz: firâk[2], gussa).
gam[m]-ı aşk	aşk gamı.
gam[m]-ı eyyâm	zamanın, devrin gamı.
gam[m]-ı ferdâ	istikbâl kaygısı, yarının tasası
gam[m]-ı fürkat	ayrılık gamı, uzaklık derdi.
gam[m]-ı nermîn	tatlı, yumuşak gam.
gam[m]-ı zülf	zülfün gamı.
gam[m] yemek	keder ve tasa etmek.
gam[m]-âbâd	(a.f.b.s.) hüzün ve kederi bol.
gam[m]-âlûd	(a.f.b.s.) kaygı veren, kederli, hüzünlü. (bkz: gam[m]-nisâr, gam[m]-nişân).
gam[m] âşâm	(a.f.b.s.) gamlı, gamlanmış
gam[m]-dîde	(a.f.b.s.) gam görmüş, kederli, tasalı.
gam[m]-engîz	a.f.b.s.) sıkıntılı, kederli.
gam[m]-fersâ	a.f.b.s.) üzüntüyü dağıtan.
gam[m]-fersûd	(a.f.b.s.) gamdan, sıkıntıdan yıpranmış.
gam[m]-fezâ	(a.f.b.s.) tasa, keder arttıran.
gam[m]-gîn	(a.f.b.s. b) kederli, tasalı, hüzünlü, (bkz: gamîn, gam[m]-nâk).
gam[m]-güsâr	(a.f.b.s.) gam ve kederi defeden, teselli veren, gam ortağı; arkadaş, dert ortağı.
gam[m]-güsâr-ı hayât-ı insanî	
gam[m]-güsil	(a.f.b.s.) gam, tasa dağıtan.
gam[m]-hâne	(a.f.b.s.) 1. kaygı, tasa yurdu. 2. dünyâ (bu-).
gam[m]-hâr	(a.f.b.s.) gam yiyen, kederlenen, tasalanan.
gamîn	(f.s.) kaygılı, tasalı, (bkz: gam[m]-gîn, gam[m]-nâk).
gam[m]-kede	(a.f.b.s.) tasa evi.
gammâz	(a.s. gaz'dan) birine, iftira ederek zarar veren, münafık, fitneci, koğucu.
gammâzâne	(a.f.zf.) gammazlıkla, fitnecilikle, kovuculukla.
gammâze	(a.i.) göz kırparak lâtife eden güzel [kız].
gammâziyyet	(a.i.) gammazlık, kovuculuk.

gam[m]-nâk	(a.f.b.s.) gamlı, tasalı, kaygılı, (bkz ; gam[m]-gîn, gamîn).
gam[m]-nisâr	(a.f.b.s.) tasa, kaygı, keder veren.
gam[m]-nişân	(a.f.b.s.) tasalı, kederli, tasa veren, (bkz: gam[m]-âlûd, gam[m]nisâr).
gam[m]-penâh	(a.f.b.s.) tasanın, kederin sığındığı yer, tasalı yer.
gam[m]-perest	(a.f.b.s.) gama, kedere, üzüntüye alışmış.
gam[m]-perver	(a.f.b.s.) gam artıran, tasa veren.
gamr	(a.i.) suyun derinliği, derinlik. (bkz. umk).
gamre	(a.i.c. gamerât) görgüsüzlük, tecrübesizlik, bönlük, anlayışsızlık.
gâmûs	(f.i.) manda, (bkz: câmûs).
gamz	(a.i.) 1. kaşla, gözle işaret, göz kırpma. 2 . münafıklık etme, koğulama.
gamze	(a.i.) 1. süzgün bakış. 2. çene veya yanak çukurluğu.
gamze-i ahter	yıldızın göz kırpması.
gamze-i câdû	büyüleyen gamze (süzgün bakış).
gamze-i cellâd	cellât gamze; cana tayan yan bakış.
gamze-i dil-dûz	gönül delen gamze.
gamze-i fettân	aldatıcı, cazip ve süzgün bakış.
gamze-i gül	mec. çiçek açma.
gamze-i hûn-hâr	kan içen yan bakış.
gam[m]-zede	(a.f.b.s.) gamlı, tasalı. (bkz. gam[m]-nâk, gam[m]-nisâr).
gamze-figen	(a.f.b.s.) gamze saçan, süzgün bakan.
gamzî	(a.s.) gözkırpan.
gam[m]-zidâ'	(a.f.b.s.) gamı, kederi defeden.
-gân	(f.e.) sonu e ile nihayet bulan Farsça kelimeleri cemi yapar, [hâce = hâce-gân; hanende = hânende-gân v.b.].
ganâim	(a.i. ganîmet'in c.), (bkz. ganîmet).
ganâim-i bahriyye	savaşan devletin bayrağını taşıyan gemilerin veya bunlara ait eşyanın zaptı.
ganâim-i gayr-i me'lûfe	harp ile düşmandan kahren veya sulhan alınan gayrimenkul mallardan yâni düşman topraklarından ibarettir ki bunun hakkında karar itası ülü-l-emre aittir.
ganâim-i hâlise	enfal denilen ganimet mallarıdır ki, mücâhit askerlerden bir kısmına tenfîl suretiyle tahsis edilmiş bulunur, [bu malları elde edenler bunlara dâr-ı harp'ten itibaren mâlik olurlar].
ganâim-i harbiyye	harp ganimetleri, harpte düşmandan ele geçirilen top, tüfek, yiyecek, içecek ve şâire gibi şeyler.
ganâim-i maksûme	beşte bir beyt-ül-mâl'e alındıktan sonra kalanı mücâhitler arasında hisselerine göre tâyin ve tevzî olunan ganimet mallarıdır ki, dâr-ı islâm'a, çıkarılmadıkça bunlara kimse mâlik olamaz.
ganâim-i me'lûfe	harp esnasında düşmandan kahren alınan menkul mallardan ibarettir ki bunun yalnız beşte biri beyt-ül-mâl'e aittir.

Tarihvemedeniyet.org

-gâne	(f.e.) bâzı sayıların sonuna gelerek "-lik" hâlinde sıfatlar yapar[cihâr-gâne dörtlük; dü-gâne ; ikilik (iki rekâtlık sabah namazı)., gibi].
ganem	(a.i.c. ağnâm) koyun.
Lahm-ı ganem	koyun eti. (bkz: gûsfend).
ganî	(a.s.c. ağniyâ) 1. zengin, varlıklı, bol, doygun. 2.i. Allah'ın adlarından biridir. 3. i. [abdülganî'den kısaltma olarak] erkek adı.
ganî ganî	(a.zf.) bol bol, çok çok.
ganim	("ga" uzun okunur, a.s.c. gavânim) ganimet alan.
ganimen	("ga" uzun okunur, a.zf.) ganim olarak, ganimet almış olarak.
ganîmet	(a.i.c.ganâim) 1. çalışmaksızın elde edilen şey, emeksiz kazanç. 2. düşmandan alınan mal. 3. tesadüfi ve faydalı durum. 4. beklenmeyen kazanç.
ganimîn	("ga" uzun okunur; a. ganim'in c.) harpte muharip olarak hazır bulunup ganimete nail olan muzaffer mücâhitler.
ganiye	("ga" uzun okunur, a.s.) 1. zengin [kadın, kız]. 2. çok hoş. 3. i. kadın şarkıcı, (bkz: muganniye).
gannâc	(a.s. gunc'dan) çok nâzik, çok işveli, (bkz: şîve-kâr).
-gâr	(f.e.) fâillik ve nispet mânâlarıyla isimlere sonek olarak katılır, ["yâd-gâr, hu-dâvend-gâr, beste-gâr" v.b.]. (bkz: -ger).
gar	("ga uzun okunur, a.i.) 1. mağara, in. (bkz: kehf).
Yâr-ı gar	(mağara dostu) Hz. Ebûbekir; mec. çok vefalı, çok sâdık arkadaş. 2. defne ağacı.
Habb-ül-gar	defne tanesi.
garâbet	(a.i.) 1. gariplik, tuhaflık. 2. ed. ne demek olduğu herkesçe anlaşılmayacak kelime ve tâbirlerin söz arasında kullanılması. [Meselâ mizacınız bu gün mütenahnih midir, yoksa mütenahnah mıdır ?].
garâbet-cû	(a.f.b.s.) garip, tuhaf şey arayan, böyle şeylere meraklı olan.
garâbet-nümâ	(a.f.b.s.) garabet gösteren, garip, tuhaf.
garâbîl	(a.i. gırbâl'in c.) kalburlar, iri delikli elekler.
garâbîn	(a.i. gurâb'ın c. olan gırbân'ın c.) kargalar, (bkz: agribe).
garâib	(a.s. garîbe'nin c.) tuhaf, şaşılacak şeyler, [c. garâibât].
garâib-i seb'a-i âlem	dünyânın 7 garibesi. (bkz. acâib-i seb'a-i âlem).
garâibât	(a.i. garîb'in c. olan garâib'in c.) görülmedik, anlaşılmadık, tuhaf, şaşılacak şeyler.
garâib-cû	(a.f.b.s.) garip şeyler arayan, garip şeyler meraklısı.
garâib-den	(a.t.s.) garip, tuhaf, alışılmamış.
garâib-perver	(a.f.b.s.) garipliklerden hoşlanan, tuhaflıkları seven.
garâm	(a.i.) 1. aşk, sevda, şiddetli arzu, fazla gönül düşkünlüğü. 2. Abdülhak Hamid'in meşhur manzum eseri, [kelime Arapçada "azâb; helak" mânâsına gelir].

garâmât	(a.i. garâmet'in c.) 1. borç, diyet gibi şeyleri ödemeler. 2. vergiler, resimler.
garâmet	(a.i.c. garâmât) 1. borç, diyet gibi şeyleri ödeme. 2. vergi, resim.
garâmeten	(a.zf.) hakkına göre, herkese müsâvî (*eşit) olarak, taksim ederek.
garâmî	(a.s.) lirik, *duygusal.
garâmiyyât	(a.i.c.) sevgi ile alâkalı mevzular, konular, fr. lyrisme.
garâre	(a.i.c. garâyir) harar, büyük kıl çuval, (bkz: gırâr, gırâre).
garât	("ga" uzun okunur, a.i. garet'in c.) yağmalar, çapullar. (bkz: garet).
garâyir	(a.i. garâre'nin c.) hararlar, büyük kıl çuvallar.
garaz	(a.i.c. agrâz) 1. hedef, gaye, maksat, meyil, istek.
El-garaz	maksat, niyet odur ki.
garaz-ı aslî	asıl maksat. 2. gizli düşmanlık, kin, kötü niyet.
Bî-garaz	garezsiz.
Li-garazin	sebep altında, bile bile.
garaz-ı vâkıf	vâkıf (vakfeden) ın arzusu.
garaz-âlûd	(a.f.b.s.) garezi, husûsî bir maksadı olan.
garaz-âmîz	(a.f.b.s.) 1. garazlı, kinli. 2. kötü niyetli, gizli maksatlı.
garazen	(a.zf.) garez ve düşmanlıkla.
garaz-kâr	(a.f.b.s.) kinli, düşmanlık güden, (bkz: kîn-dâr).
garaz-kârâne	(a.f.zf.) garazkârlıkla, garez ve düşmanlığa kapılarak, (bkz: kin-dârâne).
garb	(a.i.c. gurûb) 1. Güneşin battığı taraf, günbatısı, batı. 2. memleketimizin yönüne göre Avrupa.
garb-ı cenubî	lodos tarafı (güney-batı).
garb-ı şimalî	karayel tarafı (kuzey-batı).
garben	(a.zf.) batı tarafından, batıdan.
garbî, garbiyye	(a.s.) 1. batı ile ilgili, Avrupa'ya mensup. 2. h. i. aşağı Mısır'ın batı kısmı.
garbiyyûn	(a.i.c.) garplılar, batı memleketleri ahâlîsi, Avrupalılar.
gareng	(f.i.) çığlık.
garet	("ga" uzun okunur, a.i.c. garât) çapul, yağma; akın, [eski zamanlarda] düşman toprağına yağma için yapılan saldırış.
garet-ger	("ga" uzun okunur, a.f.b.i. c. garet-gerân) yağmacı, çapulcu.
garet-gerân	("ga" uzun okunur, (a.f.b.i. garet-ger'in c.) yağmacılar, çapulcular.
gargara	(a.i.) suyu, içilen ilâcı veya her hangi bir mayii boğazda oynatıp çalkalama, (bkz: mazmaza).
gârî	(f.s.) sebat ve kararı olmayan.
garîb	(a.s. gurbet ve garâbet'den. c. gurabâ) 1. kimsesiz, zavallı. 2. gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı. 3. tuhaf, şaşılacak, bambaşka. 4. dokunaklı.

garîb-üd-diyâr	memleketin yabancısı.
garib	("ga" uzun okunur, a.s. gurûb'dan) gurûbeden, batan.
garîbân	(a.f.s.c.) garipler.
garîb-âne	(a.f.b.zf.) garipçesine, garip gibi, garibe yakışacak bir surette.
garîbe	(a.s.c. garâib) evvelce görülmemiş tuhaf, şaşılacak şey.
garîbe-i hilkat	acâip yaratık.
garîbe-i rûzgâr	zamanın garîbesi.
Garîb-nâme	(a.f.b.i.) Âşık Paşa'nın tasavvuf kaidelerini anlatan mesnevi tarzında yazılmış manzum bir eseri.
garîb-nüvâz	(a.f.b.s.) garip, bîçare olanlara ikram eden, kimsesizleri koruyan, (bkz: garîb-perver).
garîbiyye	(a.i.) Kadiriyye tarikatı kollarından biri. [kurucusu Şeyh Muhammed Garîbullâh-ül-Hindî'ye nisbetle bu adı almıştır.]
garîb-perver	(a.f.b.s.). (bkz. garîb-nüvâz).
garîk	(a.s. gark'dan) 1. gark olmuş, suya batmış; suda boğulmuş. 2. su içine dalmış, (bkz: mağrûk).
garîk-i isyân	isyana dalmış.
garîk-i bahr-i isyân	isyan denizine garkolmuş.
garîm	(a.s.c. guremâ) 1. alacaklı, (bkz: dâin). 2. hasım, rakip.
garimîn	("ga" uzun okunur, a.i. ve s.) borçlular.
gariyye	("ga" uzun okunur, a.i.) bot. defnegiller, fr. lauracees.
garîze	(a.i.) 1. tabiî sevk, içgüdü. 2. huy, tabiat, fr. instinct. (bkz: cibillet). 3. kendiliğinden meydana gelme.
garîzevî	(a.s.) psik. içgüdüsel, fr. instinctif.
garîzî, garîziyye	(a.s.) fıtrî, tabîî, yaradılıştan, kendiliğinden.
Harâret-i garîziyye	vücûdun normal harareti, fr. caloricite.
garîziyyât	(a.i.c.) fizyoloji.
gark	(a.i.) 1. suya batma; batma; batırma. 2. boğulma, boğma.
gark-ı nûr	nura batma, nura boğulma, nur içinde bırakma.
garka	(a.s.) suya batmış, (bkz: mağrûk).
gark-âb	(a.f.b.s.) suya batan, batmış olan; boğulmuş.
garrâ'	(a.s.) 1. alnında beyaz bir lekesi, akıtması olan [at ve sâire], (bkz: gurre[2]). 2. ak, parlak, güzel, gösterişli, nümayişli, şatafatlı, ["egarr" ın müennesi].
garrân	(f.s.) homurdanan; kükreyen.
garrende	(f.s.) kükreyip azan arslan vesaire gibi yırtıcı hayvan.
gars	(a.i.) ağaç dikme, dikilme.
gars-ı eşcâr	ağaç dikimi, ağaçlandırma.
gars-ı yemîn	1) sağ el ile dikilen fidan; 2) birinin yanından, fidanı gibi ayrılmaz kimse.
garûr	(a.s.) aldatan, aldatıcı.
garz	(a.i.) batırma, sokma; iğne sokma, oyulgalama.
gasak	(a.i.) gecenin ilk karanlığı.

gasb	(a.i.) 1. zorla alma, zaptetme; kapma. 2. s. zorla alınan şey.
gasb-ı emvâl	malların zorla alınması.
gasb-ı nükud	paraların zorla alınması.
gasben	(a.zf. gasb'dan) gaspederek, zorla alarak, (bkz: cebren).
gasben anh	(a.zf.) ona rağmen.
gasben ank	(a.zf.) sana rağmen.
gaseyân	(a.i.) l. kusma, kayetme. 2. içi bulanma, bulantı, (bkz: kayy).
gasıb	("ga" uzun okunur, a.s. gasb'dan) gasbeden, sahibinin izni, haberi olmaksızın bir malı, bir şeyi hîle veya zor ile alan, zorba, yağmacı, çapulcu.
gasıb-ül-gasıb	gasbedilmiş malı gasıptan gasbeden.
gasil	("ga" uzun okunur, a.s. ve i.) ölü yıkayan adam. (bkz: gassâl), [müen. "gasile"].
gasl	(a.i.) 1. ölüyü yıkama, temizleme. 2. yıkama; yıkanma.
gasl-i meyyit	ölünün yıkanması, (bkz: gusl).
gass	(a.s.) 1. ince. 2. zavallı. 3. tatsız, yavan. 4. incelik, zavallılık.
gass ü semîn	l) zayıf ve semiz; 2) fakir ve zengin.
gassâl	(a.s. gasl'den) 1. gasleden, ölü yıkayan, yıkayıcı, [müen. "gassâle" dir].
Selâse-i gassâle	içki kadehini üçleme, üçüncü kadehi içmiş olma. 2. ölü yıkanan su.
gaşeyân	(a.i.) gaşyolma, kendinden geçme.
gaşiye	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. kıyamet. 2. örtü, zar, perde. 3. at eyerinin altına örtülen sırmalı veya şeritli örtü, haşa. (bkz: bergüstvân). ["gaşiye" kelimesi Arapçada "kıyâmet" mânâsına da gelir].
gaşiye-dâr	("ga" uzun okunur, a. f.b.s.) haşa tutan, at uşağı, seyis.
gaşûm	(a.s.) 1. inatçı. 2. zâlim, (bkz: bî-dâd, gürdâs).
gaşy	(a.i.) kendinden geçme, bayılma.
gaşy-âver	(a.f.b.s.) bayıltan, baygınlık veren.
gaşyet	(a.i.) kendinden geçme.
gaşyet-i mevt	koma hâli.
gatârîf, gatârife	(a.s. gıtrîf'in c.) 1. asîl, soylu kimseler. 2. reisler, başlar, başkanlar.
gats	(a.i.) daldırma, batırma; daldırılma, batırılma.
gâv	(f.i.) öküz, sığır, (bkz: cevder).
gâv-ı arz	eski Hintlilerin, dünyâyı boynuzları üzerinde taşıdığını sandıkları öküz.
gâv-ı âsmân	(gök öküzü) Süreyya yıldızı.
gâv-ı deştî	yaban sığırı.
gâv-ı samîrî	incil'de adı geçen altın buzağı.
gâv-ı zemîn	(bkz: gâv-ı arz).
gavâfil	(a.s. gafile'nin c.) gaflette bulunanlar.

gavâil	(a.i. gaile'nin c.) dertler, sıkıntılar, felâketler, musibetler, belâlar.
gavâlî	(a.i. galiye'nin c.) güzel kokular.
gavâmız	(a.i. gamız ve gamıza'nın c.) 1. anlaşılmaz şeyler, güç şeyler, kanşık ve kapalı sözler. 2. sırlar, gizli tutulan şeyler.
gavânım	(a.s. ganim'in c.), (bkz. ganim).
gavânî	(a.i. ganiye'nin c.) 1. zenginler. 2. kadın şarkıcılar.
gavâşî	(a.i. gaşiye'nin c.) perdeler, örtüler, zarlar.
gavâyâ	(a.i. gaviyye'nin c.) sapmışlar, sapıtmışlar.
gavâyet	(a.i.) azgınlık, hak yolundan sapma, kötü yola sapma.
gavâyet-i nefs	nefsin azgınlığı.
gâv-bân	(f.b.i.) sığırtmaç, sığır çobanı.
Gâve	(f.h.i.) Dahhâk'in zulmüne karşı halkı ayaklandıran iranlı meşhur demirci.
gavga	(f.i.) kavga, dövüşme, vuruşma; gürültü. 2. harp, savaş.
gavga-yi hürriyyet	hürriyet kavgası.
gavî	("ga" uzun okunur, a.s.c. gavûn, guvât) azmış, azgın, yoldan çıkmış [adam]. (bkz: gaviyy).
gavî	(a.s.) çok azmış, çok azgın, çok gümrah. (bkz: gavî).
gâv-meşreb	(f.a.b.s.) öküz tabiatlı.
gavr	(a.i.) dip, esas, hakîkat. (bkz: gıyâbe, ka'r, künh).
gavr-ı amîk	derin dip.
gavr-ı mes'ele	meselenin dibi, esâsı, künhü.
gavs	(a.i.c. agvâs) 1. yardım, muavenet. 2. yardım istemek için bağırma, medet. 3. s. yardımcı, imdada yetişen. [Allah'ın velîleri, ululan hakkında kullanılır].
gavs-i a'zam	tarikat kurucusu, (bkz: kutb). [tahsîsen Abdülkadir-i Geylânî hakkında kullanılır].
gavs	(a.i.) 1. suya dalma, dalgıçlık, (bkz: gavta-bâzî). 2. içine girmek için bir şeyi derinleştirme, iyice anlama.
gâv-sâle	(f.i.). (bkz. gûsâle).
gavt	(a.i.) 1. batma, bir nesne içine girme. 2. derin çukur.
gavta	(a.i.) 1. toprağın çukurluğu. 2. sulak yer, ağaçlık yer; düzlük, ova.
gavta-i Şâm	Şam düzlüğü, Şam ovası.
gavta	(f.i.) su içindeki derinlik.
gavta-bâz	(f.b.i.) dalgıç.
gavta-bâzî	(f.b.i.) dalgıçlık, (bkz: gavs[1]).
gavta-gâh	(f.b.i.) dalma yeri.
gavta-hâr	(f.b.s.) batan, dalan.
gavûn	("ga" uzun okunur, a.s. gavî'nin c.) azmışlar, azgınlar, yoldan çıkmışlar, (bkz: guvât).

Tarihvemedeniyet.org

gavvâs (a.i.) dalgıç, inci ve sünger bulmak veya denize düşen bir şeyi çıkarmak ve yahut rıhtım gibi deniz altında yapılan inşaatın temellerini düzenlemek üzere suya dalan, denizin dibine inen kimse.

gayâhib (a.i. gayheb'in c.) gece karanlıkları.

gayât ("ga" uzun okunur, a.i. gaye, gayet'in c.), (bkz. gaye).

gayb (a.s.c. guyûb) 1. gizli olan, göze görünmeyen şey, kayıp. 2. belirsiz, bilinmeyen şeyler.

Âlem-i gayb gözle görünmeyen şeylerin âlemi.

Âlim-i gayb, Âlim-ül-gayb

Hazîne-i gayb Allah nimetlerinin gözle görünmeyen hazînesi.

Lisân-ül-gayb Hafız Şîrâzî'nin lâkabı.

Ricâl-i gayb her devirde bulunan, ancak herkes tarafından görülmeyen ve Allah'ın emirlerine göre insanları idare etmeye çalışan kutsal kimseler.

gayb-ı meknûn ve gayb-ı masûn ilâhi yerinde kullanılır bir tâbirdir; künh-i zâtını Hak'dan başkası bilemediğinden ağyardan masûn, ukul ve ebsardan meknundur, mesturdur.

gayb-dân (f.b.s.) gaybı bilen.

gaybet (a.i.). (bkz. gıybet).

gaybet-i efkâr bunama, (bkz: ateh).

gaybî, gaybiyye (a.s.) göze görünmeyen şeylere ait, görünmezlik dünyâsına mensup.

gaybûbet (a.i.) kaybolma, yokluk, bulunmayış, gözönünde olmayış.

gaye ("ga" uzun okunur, a.i.c. gayât) maksat, meram; netice, son; hedef.

Fevk-al-gaye son derece, umulmadık kadar.

gaye-i hayâl ülkü, ideal.

gaye-i irtika astr. yücelim, fr. culmination.

gayet ("ga" uzun okunur, a.i.c. gayât) 1. nihayet, uç, son. 2. zf. çok, fazla, son derece.

gayet-i merâm meramın gayesi, sonu.

gayet-ül-gaye en son derecede, (bkz: nihâyet-ün-nihâye).

gayevî ("ga" uzun okunur, a.s.) gayeye ait, gaye ile ilgili.

gayheb (a.i.c. gayâhib) gece karanlığı.

gaym (a.i.c. guyûm) 1. bulut, (bkz: ebr, gamâm, sehâb). 2. susama, susuzluk. 3. kin.

gayn (a.ha.) Osmanlı alfabesinin yirmi ikinci harfi olup, "ebced" hesabında 1000 sayısının karşılığıdır.

gayr (a.s. ağyar) 1. ayrı, başka, özge, artık, diğer, ma'dâ, değil, (bkz: âher, gayrı). 2. yabancı, bildik olmayan. 3. e. Arapça sıfatların başında nefî edatı olan "-sız", "değil" mânâsına gelir.

gayr-i ahlâkî ahlâka aykırı, ahlâksızca.

gayr-i ahlâkıyye	fels. törelsizcilik, fr. immoralisme.
gayr-i amelî	amelî olmayan, pratik olmayan.
gayr-i câiz	olamaz, yaraşmaz, yaraşıksız.
gayr-i cebrî (aded)	yükselen (sayılar).
gayr-i ciddî	1) ağırbaşlı olmayan, uçan; 2) güvenilmeyen, doğruluğundan şüphe edilen.
gayr-i cinsî	bot. eşeysiz, fr. asexuel.
gayr-i cismânî	fels. tinsel.
gayr-i devrî	periyodik olmayan.
gayr-i dînî	dince aykırı, dîne uymaz.
gayr-i elâstikî	esnemez, esneksiz.
gayr-i fa'âl	faal, aktif olmayan.
gayr-i fa'âl bürkân	coğr. sönmüş yanardağ.
gayr-i fa'âl şerîk	eko. sermaye koyan, fakat şirketin idaresine iştirak etmeyen ortak.
gayr-i fıkariyye	omurgasızlar.
gayr-i hakikî temettü'	eko. gerçek bir gelir mâhiyetinde olmayan ve bilançoda işletme kaynaklarıyla ilgili görülmeyen kazanç.
gayr-i ihtiyarî	düşünmeden, istemeksizin, elinde olmayarak.
gayr-i ilmî	bilime aykırı, bilimdışı.
gayr-i insânî	insanlığa yakışmayan, zâlimce, merhamet etmeden.
gayr-i irâdî	istemsiz.
gayr-i kabil	imkânsız, olamaz.
gayr-i kabil-i afv	bağışlanamaz.
gayr-i kabil-i aks	mant. tersinmez, fr. irreversible.
gayr-i kabil-i hall mes'ele	çıkmazlık, fr. aporie.
gayr-i kabil-i ictinâb	sakınılması, kaçınılması olanaksız.
gayr-i kabil-i ihtisâr	mat. kısıkkesir, fr. fraction irreductible.
gayri-kabil-i inhilâl	erimez.
gayr-i kabil-i inhinâ	bükülmez, eğilmez,
gayr-i kabil-i ircâ'	kim. indirgenmez, fr. irreductible.
gayr-i kabil-i isbât	ispat edilemez, tanımlanamaz.
gayr-i kabil-i işbâiyyet	kim. doymazlık, fr. insaturation.
gayr-i kabil-i iştiâl	kim. alevlenmez, tutuşmaz, fr. ininflammable.
gayr-i kabil-i i'tirâz	söz götürmez, su götürmez, karşı çıkılmaz.
gayr-i kabil-i kabûl	kabulü olanaksız.
gayr-i kabil-i kıyâs	ölçülemez, ölçülmez, bambaşka.
gayr-i kabil-i nüfûz	coğr. geçirimsiz, fr. impermeable.
gayr-i kabil-i redd	reddedilemez.
gayr-i kabil-i şifâ	onulmaz, şifâ bulmaz, iyi olmaz.
gayr-i kabil-i taarruz	dokunulmaz, saldırılamaz.
gayr-i kabil-i tahammül	çekilmez, dayanılmaz, katlanılmaz.

gayr-i kabil-i tahmîn	1) kestirilemez; 2) beklenmedik.
gayr-i kabil-i ta'rif	mant. * tanımlanamaz, fr. indefinissable.
gayr-i kabil-i tecezzî	bölünemez.
gayr-i kabil-i tedâvi	tedavi edilemez, onulmaz.
gayr-i kabil-i tefrîk	ayırt edilemez.
gayr-i kabil-i tekzîb	tekzibedilemez, yalanlanamaz.
gayr-i kabil-i telâfî	yerine konulamaz, yeri doldurulamaz, onarılamaz, eksikliği giderilemez
gayr-i kabil-i te'lîf	uzlaştırılamaz.
gayr-i kabil-i temyîz	mant. ayırdedilemez, fr. indiscernable.
gayr- kabil-i vezn	tartılamaz.
gayr-i kâfi	yetersiz.
gayr-i kanûnî	kanuna aykırı, kanunsuz, kanun dışı.
gayr-i kanûnî rekabet	eko. ve huk. 1) kanunlarla yasaklanan davranış ve muamele yapmak suretiyle bir tüccarın alıcı sağlaması; 2) malını satabilmek için hileli yola başvurma; 3) rakibini zarara uğratmak gayesiyle yayın yapma; 4) kendi malları ve ticarethanesi ile rakibi arasında kendi menfaati için bir benzerliğe bilerek ve isteyerek yer verme.
gayr-i kat'î	kat'î, kesin olmayan.
gayr-i kıyâsî	kural dışı.
gayr-i kıyâsî fiil	kural dışı eylem.
gayr-i lâyık	yakışmaz, uygun düşmez, uyuşmaz.
gayr-i maddî hak	eko., huk. kıymet, fikrî haklar, sınâî mülkiyet, ihtira hakkı, patent gibi haklar.
gayr-i maddiyye	immateryalizm.
gayr-i ma'dûd	sayısız, çok sayıda.
gayr-i mahdûd	hudutsuz, uçsuz, sınırsız, (bkz: nâ-mahdûd).
gayr-i mahdûd mes'ûliyyet	
gayr-i mahdûd müstakîm	geo. sınırsız doğru.
gayr-i mahsûs	duyulmaz, sezilmez.
gayr-i ma'kûl	akla aykırı, saçma, usalmaz.
gayr-i ma'lûm	bilinmeyen, bilinmez,
gayr-i ma'mûr	bayındır olmayan, şenliksiz.
gayr-i mantıkî	mant. mantıksız.
gayr-i matbu'	basılmamış, yayımlanmamış.
gayr-i medenî	medenî olmayan, görgü ve gelenek dışı.
gayr-i mekşûf	keşfedilmemiş, bulunamamış, açıklanamamış.
gayr-i melhûz	beklenmedik, imkânsız, olanaksız.
gayr-i memnûn	küskün, kırgın,
gayr-i me'mûl	umulmadık, beklenmedik.
gayr-i menkul	gayrimenkul, taşınmaz mal, göçümsüz.
gayr-i me'nûs	alışılmamış, yadırganan.

gayr-i mer'î	1) geçerli olmayan, geçersiz; 2) gözle görünmeyen, mikroskopik.
gayr-i mesbûk	daha önce bir benzeri görülmemiş.
gayr-i meskûn	boş, ıssız, oturulmayan.
gayr-i mes'ûl	sorumsuz, sorulmaz.
gayr-i meşbû'	doymamış.
gayr-i meşrû'	kanunsuz, töreye aykırı, yolsuz.
gayr-i meşrût	salt, hiç bir şarta bağlı olmayan.
gayr-i meş'ûr, gayr-i müsteş'ar	
gayr-i mevkuf	tutuklu olmayarak.
gayr-i mevzûn	düzgün olmayan, dengesiz.
gayr-i mezrû'	ekilmemiş, ekimsiz, açılmamış [toprak].
gayr-i millî	millî olmayan.
gayr-i muarref	sınırsız, tariflenmemiş.
gayr-i muayyen	belirli olmayan, tesbit edilmemiş.
gayr-i muayyeniyyet	belirimsizlik.
gayr-i mugaddî	besinsiz, beslemez.
gayr-i muhârib	fi'len savaşmayan, savaşa girmeyen asker, askerî personel.
gayr-i muhikk	1) eğri; 2) haksız.
gayr-i muhtemel	olasız.
gayr-i muktedir	gücü yetmez, güçsüz.
gayr-i mûnis	alışılmamış, yadırganan.
gayr-i muntak aded	mat. yadrasyonel sayı.
gayr-i muntazam	düzensiz, dağınık, gelişigüzel.
gayr-i muntazar	beklenmedik.
gayr-i mutâbık	uymayan, uygun gelmeyen, (bkz: nâ-hemvar[2]).
gayr-i mu'teber	sayılmayan, değersiz, önemsiz.
gayr-i muvâfık	uygunsuz.
gayr-i muvâzî	düzgün ve paralel olmayan.
gayr-i müessir	kim. etkisiz, fr. inactif.
gayr-i müessiriyyet	kim. etkisizlik, fr. inactivite.
gayr-i müfârik	ayrılmaz bitişik.
gayr-i müfîd	faydasız, yararsız.
gayr-i mükellef	yükümlü olmayan.
gayr-i mümkin	olamaz, olanaksız.
gayr-i münâsib	uygunsuz, yakışıksız.
gayr-i münbit	verimsiz, çorak.
gayr-i münfekk	ayrılmaz, yapışık.
gayr-i münhal	kim. erimez.
gayr-i münsarif	çekimsiz,
gayr-i münteşir	yayımlanmamış.
gayr-i müntic	mantıkça birbirine uygun düşmeyen, tutarsız.

gayr-i mürekkeb yalınç.
gayr-i müsâid (bkz: gayr-i münâsib).
gayr-i müsâvat eşitsizlik.
gayr-i müsâvî eşit olmayan, eşitsiz.
gayr-i müsellah silahsız.
gayr-i müselmân (bkz: gayr-i müslim).
gayr-i müslim islâm olmayan.
gayr-i müsmir yemişsiz, verimsiz, sonuçsuz.
gayr-i müstaid kabiliyetsiz.
gayr-i müstakar kararsız, durulmamış.
gayr-i müsta'mel kullanılmayan [kelime].
gayr-i müstevî düz olmayan.
gayr-i müşâbih benzemeyen, eş olmayan.
gayr-i müşterek-il-mikyas adedler mat. ortak ölçülmez sayılar.
gayr-i müteayyiş bi-l-hevâbiy. havasız yaşar, fr. anaerobie.
gayr-i mütecânis iyi karışmamış, bağdaşmamış, ayrı türden, bağdaşmaz, kaynaşmaz, fr. heterogene.
gayr-i mütecessid vücudu, yapısı olmayan .
gayr-i mütecezzî bölünmez olan.
gayr-i müteharrik hareketsiz, oynamaz, kımıldamaz, sabit.
gayr-i mütemerkiz aynı, bir merkezde toplanmış olmayan.
gayr-i mütenâsib orantısız, bağdaşıksız.
gayr-i mütenâzır simetrik olmayan.
gayr-i nâfi' faydalı olmayan.
gayr-i nâkıl yalınkan.
gayr-i nizâmî düzene aykırı, düzen dışı, kurala aykırı, kural dışı.
gayr-i resmî resmî olmayan, özel olarak.
gayr-i sâfî karışık, katışık,
gayr-i sâfî hâsılât eko. masraflar çıkmadan önce menkul, gayrimenkul hak ve menfaatlerin bütün geliri.
gayr-i sahîh mikyas düzeltilmemiş oran.
gayr-i samîmî içten olmayan, içtensizlik.
gayr-i sarîh mef'ûl dolaylı tümleç,
gayr-i sıhhî sağlığa aykırı, sağlığa zararlı.
gayr-i şahsî kişilik dışı.
gayr-i şahsî hesap eko. şahsî olmayan emval, kasa ve ayniyat gibi kıymetler üzerine açılan hesap.
gayr-i şeffaf saydam olmayan.
gayr-i şuûr bilinçdışı, bilinçaltı, fr. inconsciente.
gayr-i şuûrî şuursuz, şuursuzca, yaptığını bilmeyerek.
gayr-i tabîî 1) tabîat dışı, tabiata aykırı; 2) olağandışı; 3) acaip.
gayr-i tabîî mukarenet normal olmayan cinsel ilişki.

gayr-i Türk	Türk olmayan.
gayr-i uzvî	inorganik.
gayr-i vâki	olmamış, olmayan, olmadık.
gayr-i vârid	düşünülemez, hatıra gelmez.
gayr-ı vâzıh	anlaşılmaz, kapalı, örtülü.
gayr-i zâtî	fels. dışınlı, fr. extrinseque.
gayr-i zatî hâle (getirme)	nesnelleştirme, fr. objectivation.
gayr-i zîrûh	l) ruhsuz, cansız; 2) donmuş
gayr-endîş	(a.f.b.s.) başkalarını düşünen.
gayret	(a.i.) 1. çalışma, çabalama. 2. kıskanma, çekememe. 3. aziz ve kutsal bir şeye tecâvüz edildiğini görmekten doğan asîl, temiz duygu.
Sâhib-i gayret	gayretli, cesaretli. [gayret-i vataniyyesine dokundu].
gayret-i bâtıla	faydasız uğraşma.
gayret-i câhiliyye	körükörüne uğraşma.
gayret-i dîniyye	din uğruna didinme.
gayret-i İslâmiyye	islâmlık gayreti.
gayret-i merdâne	mertçesine gayret.
gayret-keş	(a.f.b.s.) 1. çalışkan, çabalayıcı. 2. kıskanç. 3. taraftar, bir tarafı tutan.
gayret-mend	(a.f.b.s.) gayretli, (bkz: gayret-şiâr).
gayret-şiâr	(a.b.s.) gayreli. (bkz: gayret-mend).
gayrı	(a.i.s.e.). (bkz. gayr).
gayriyyet	(a.i.) gayrılık ayrılık, fels. fr. alterite.
gays	(a.i.c. guyûs) 1. yağmur, (bkz: bârân, matar).
gays-i nâfi'	faydalı yağmur. 2. bulut, (bkz: ebr, gamâm, gaym, sehâb).
gayûr	(a.s. gayret'den. c. gayûrân) 1. gayretli, çok çalışkan. [Allah'ın adlarından biridir]. 2. kıskanç. 3. hamiyetli. 4. dayanıklı, ["gayyur" şekli yanlıştır].
gayûrân	(a.f. gayûr'un c.) gayretliler, çok çalışkanlar.
gayûr-âne	(a.f.zf.) gayur olana yakışacak surette.
gayyâ	(a.i.) cehennemde bir kuyu veya bir dere.
Bi'r-i gayyâ	gayya kuyusu, mec. belâlı yer, içine düşenin kolay kolay bir daha çıkamayacağını anlatan yer veya vaziyet, mec. gayyâ kuyusu.
gayz	(a.i.) hiddet, öfke, kızma, kızgınlık; kızgınlık başlangıcı, hınç. (bkz: gazab).
Kâzım-ül-gayz	öfkesini yenen.
gayz ü gazab	kızgınlık ve hiddet.
gayz-efşân	(a.f.b.s.) öfke saçan, öfkeli, hiddetli.
gaz	("ga" uzun okunur, fr.i.) [bu kelime eski terminologie'ye de girmiştir
Mıkyâs-ı gaz	fr. gazometre.

Müvellid-i gaz	fr. gazogene gibi.]
gaz-i hevâ	kim. jeneratör (üreteç) gazı.
gaz-i mühlik	öldürücü gaz.
gazî-yüş-şekl	fr. gazeiforme.
gâz	(f.i.) 1. diş. 2. dişle tutma, ısırma.
gazâ'	(a.i.c. gazavât) din uğruna savaş, (bkz: gazve).
gazâ-yi ekber	din uğrunda yapılan büyük savaş.
gazab	(a.i.) dargınlık, kızgınlık, darılma, kızma, hiddet, öfke. (bkz: gayz). [Allah'ın gazabı şerîr, çok fena adam; âfet, musibet].
Mîr-i gazab	cellât.
gazab-ı ilâhî	belâ, musibet.
gazaben	(a.zf.) öfke ile.
gazab-nâk	(a.f.b.s.) gazaplı, öfkeli, dargın; kızgın.
gazâl	(a.i.c. gazale, gazelân) 1. ceylan. 2. geyik, maral, âhû. 3. geyik yavrusu. 4. güzel göz.
Çeşm-i gazâl	iri ve güzel göz.
gazâl-i ma'nî	mânâ ceylanı. 5. şarkıcı, mızıkacı.
gazâlân	(a.f. gazâl'ın c.), (bk.gazâl).
gazâle	(a.i.) dişi geyik.
Gazâlî	(a.h.i.) XVI. asırda yaşamıştır. Osmanlı edebiyatında eserleri kadar şahsiyetinin garipliği ile de şöhret kazanan bu Bursalı şâirin asıl adı Mehmed'dir; babasının adı Durmuş'dur. Şiirlerinde Gazâlî mahlasını kullanmakla beraber, muasırları arasında Deli-Birâder diye şöhret kazanmıştır. (1466 - 1535).
gazâliyye	(a.i.) tas. imâm-ı Gazâlî tarafından kurulan tarikatın adı.
gazanfer	(a.i.) 1. iri arslan. (bkz: esed, şîr).
gazanfer-i gazûb	kükremiş arslan. 2. s. cesur, yürekli, yiğit [adam]. 3. Hz. Ali'nin lâkabı. 4. erkek adı.
gazanfer-âne	(af.zf.) arslancasına.
gazanfer-fer	(f.b.s.) arslan kuvvetli.
gazât	("ga" uzun okunur, fr.i. gaz'ın c.) gazler.
gazavat	(a.i. gazve'nin c.), (bkz. gazevât).
gazavat-nâme	(a.f.b.i.) ed. büyük bir kumandanın kahramanlıklarını ve savaşlarını anlatan manzum, mensur eser.
gazbân	(a.s.) dargın, kızgın; öfkeli.
gâze	(f.i.) çocuk salıncağı.
gaze	("ga" uzun okunur, f.i.) kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün, allık.
gazel	(a.s.) 1. lâtif. 2. i. ed. klâsik şark şiirinin en mühim ve en çok kullanılmış olan nazım şeklidir. Arap'lardan Acem'lere ve onlardan da Türk'lere geçmiştir. Gazel, nazariyatta 5-15 beyit olur, ilk beytin mısraları aralarında kafiyeli, diğer beyitlerde ilk mısra serbest, ikinci mısra matla ile kafiyelidir, ilk beyte "matla'", son beyte "makta" denir. Gazel "lyrique" bir

	şekildir; başta aşkın her türlü safahatı ve mevzuatı, canan ve mey olduğu halde, rindlik, hayat felsefesi, tasavvuf, tabiat gibi şeyler mevzuunu teşkil edebilir. 2. mec. irticaî olarak ses ile yapılan taksim'dir, ekseriya saz ile karşılıklı olarak saz-söz taksimi şeklinde yapılır.
gazel-i müzeyyel	ed. mahlas beytinden sonra, bir iki beyitle ünlü bir kişiden bahseden gazel.
gazel-hân	(a.f.b.s.) gazel okuyan.
gazel-hânî	(a.f.b.i.) gazel okuyuculuk.
gazelî	(a.s.) gazele ait, gazelle ilgili.
gazeliyyât	(a.i.c.) gazelle ilgili ve gazel tarzında olan şiirler.
gazel-nüvîs	(a.f.b.s.) gazel yazan, (bkz: mütegazzil[2], gazel-serâ).
gazel-perdâz	(a.f.b.s.) gazel düzenleyen, (bkz: gazel-serâ).
gazel-serâ	(a.f.b.i.) nazım şekilleri arasında gazel meydana getiren.
gazevât	(a.i. gazve'nin c.), (bkz. gazve).
gazevî	(a.s.) gazaya ait, gaza ile ilgili.
gazî	("ga" uzun okunur, a.i. gazâ'dan. c. guzât) 1. gaza eden, ordunun başına geçen, savaşan; savaştan sağ ve muzaffer dönen. 2. böyle bir ordunun başkumandanı. Gazî Mustafa Kemâl Atatürk. 3. kadınların gerdanlarına taktıkları ikinci Sultan Mahmut devrinden kalma bir çeşit süs altını.
gazîr, gazîre	(a.s.) yumuşak, mülayim, tatlı, nâzik; uysal.
gazîr	(a.s. ve zf.) çok. (bkz: kesîr).
Gaznevî	(a.s.) Afganistan'ın Gazne şehrinden olan [kimse].
gazûb	(a.s. gazab'dan) 1. kızgın, öfkeli, hiddetli. 2. kükremiş.
Gazanfer-i gazûb	kükremiş iri arslan.
gazûb-âne	(a.f.b.zf.) kızgınlıkla, hiddetle, öfkeli olarak.
gazve	(a.i.c. gazevât) 1. akın, plâçka, cenk, savaş. 2. din düşmanı üzerine olan sefer, saldırış, (bkz: gazâ).
Gazve-i Bedr	Bedir Gazvesi.
Gazve-i Hendek	Hendek Gazvesi.
gebr	(f.s.) mecûsî, ateşe tapan, (bkz: zerdüştî).
gebr ü tersâ	ateşe tapanla Hristiyan.
gec	(f.i.) harç; kireç, (bkz: girec).
gec ü âhek	harç ve kireç.
gec-bâz	(f.s.) oyunda hîle yapan.
ged, gedbe	(f.i.) 1. dilenen. 2. dilencilik, (bkz: sâil).
gedâ	(f.s.c. gedâyân) dilenci, yoksul. (bkz. sâil).
Bay ü gedâ	zenginle fakir.
gedâ-çeşm	(f.b.s.) dilenci gözlü; mec. gözü aç, açgözlü.
gedâ-çeşmâne	(f.zf.) aç gözlücesine, aç gözlülükle.
gedâ-sûret	(f.a.b.s.) dilenci kılıklı.
gedâyân	(f.s. gedâ'nın c.) dilenciler.

gedâ-yâne	(f.zf.) dilencilikle.
gedâyî	(f.i.) dilencilik.
gef	(f.ha.) Osmanlı alfabesinin yirmi beşinci harfi olup "ebced" hesabında yirmi sayısının karşılığıdır.
-geh	(f.e.) "-gah" kelimesinin hafifletilmiş! [daha çok nazımda kullanılır, zaman ve mekân eki olarak kullanılır].
geh	(f.zf.) bâzı, arasıra. (bkz: gıbben).
gehân	(f.i.) vakit, zaman.
Seher-gehân	seher vakti.
Nâ-gehân	vakitsiz, birdenbire, ansızın.
gehî	(f.zf.) bâzan, arasıra. (bkz: gâhî, gıbben).
gehvâre	(f.i.) beşik, (bkz: gâhvâre, mehd).
gehvâre-i fenâ	(fânîlik beşiği)
gehvâre-ger	(f.b.i.) beşikçi.
gehvâre-nişîn	(f.b.s.) beşikteki çocuk.
gejdüm	(f.i.) eğri kuyruklu akrep.
gele	(f.i.) 1. sürü. 2. koyun, keçi ve sığır sürüsü.
gele-bân	(f.b.i.) çoban, sığırtmaç.
gelîz	(f.i.) fizy. salya.
gelû	(f.i.) boğaz, (bkz: gülû, hulkum).
gelû-bend	(f.b.i.). (bkz. gerden-bend).
gelû-gîr	(f.b.i.) 1. dağ armudu, ahlat. 2. s. boğazdan geçmesi güç olan şey.
genc	(f.i.) hazîne, define, (bkz: gencîne, kenz).
genc-i arûs, genc-i bâd, genc-i bâr, genc-i dibe, genc-i Efrâsyâb, genc-i gâv, genc-i gâvân, genc-i gâvmiş, genc-i hadrâ, genc-i sâyegân, genc-i sûhte, genc-i şadâverd, genc-i şaygân	Hüsrev Pervîz'in hazînelerine verilen adlar.
genc-i hakîm	Fatiha sûresinin bir adı.
genc-i leâl (incilerin hazînesi)	
genc-i maânî	mânâlar hazînesi, şiir hazînesi.
genc-i nihân	gizli hazîne.
genc-i revân	Karun'un kaybolan hazînesi.
genc-i sûhte	müz. otuz ezgiden onsekizincisi.
genc-bahş	(f.b.s.) hazîne bağışlayan.
genc-dâr	(f.b.i.). (bkz. hazîne-dâr).
gencîne	(f.i.). (bkz. genc).
Gencîne-i Güftâr	1) söz hazînesi; 2) Farsçadan Türkçeye Ziya Şükûn tarafından hazırlanmış olan bir lügat kitabı.
gencîne-dâr	(f.b.i.). (bkz : hazîne-dâr).
genc-nâme	(f.b.i.) hazine ile ilgili olan kitap.
gencûr	(f.i.) hazinedar, hazîne bekçisi, (bkz: gencver).
gencver	(f.i.). (bkz. gencûr).

gend	(f.s.) fena koku.
gendâ, gendây	(f.s.) fena kokulu, kokmuş.
gendeme	(f.i.) siğil.
gendîde	(a.s.) kokmuş.
gendüm	(f.i.) buğday, (bkz: bürr, hınta, kamh).
gendüm-gûn	(f.b.s.) buğday renkli.
gendüm-nümâ	(f.b.s.) yüze gülüp adam aldatan.
gendüm nümâ vü cev-fürûş	
ger	(f.e.) "eğer" kelimesinin kısaltılmışıdır, nazımda kullanılır.
-ger	(f.e.) isimlerin sonuna eklenen ve fâiliyet (yapıcılık) bildiren bir edat.
Âhen-ger	demirci;
Zer-ger	kuyumcu, (bkz: gâr).
ger	(f.i.) uyuz hastalığı.
gerçi	(f.e.) her ne kadar; ise de ["eğerçi" nin kısaltılmışıdır].
gerd	(f.i.) 1. toz, toprak, (bkz: gubâr).
gerd-i küdûret	gam, kederlilik tozu, kederlilik eseri.
gerd-i siyeh	kara toz. 2. tasa, gam, keder.
gerd-i zümürrüd	yeni çıkmaya başlayan sakal.
-gerd	(f.s.) kelimelere eklenerek "dönen", "dolaşan" mânâsını verir.
Tîz-gerd	çabuk dönen, v.b.
gerdâ-gird	(f.zf.) fırdolayı, (bkz: dâiren mâdâr).
gerd-âlûd	(f.b.s.) toza, toprağa bulanmış, toz toprak içinde, (bkz: gubâr-âlûd).
gerd-âlûde	(f.b.s.) toza, toprağa bulaşmış, tozlu; mec. dünyalığı olan kimse, paralı, yağlı.
gerdân	(f.s.) l. dönücü, dönen, (bkz: gerdun[1]).
Rû-gerdân	yüz çeviren, yüz vermeyen.
Ser-gerdân	serseri, yersiz, yurtsuz sefil. 2. (bkz: gerdûn).
gerdâniyye	(f.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. Halk müziğinde en rağbet edilmiş bir makam olan gerdaniye bilhassa hamasî ve millî karakterli parçalarda kullanılmıştır; rast ve hüseynî makamlarından mürekkeptir. Hüseynî ile dügâh perdesinde kalır. Güçlüler, birinci derecede rast'ın güçlüsü neva, ikinci derecede rast'ın durağı rast, üçüncü derecede de hüseynî'nin güçlüsü hüseynî'dir. terkibindeki her iki basit makamın müşterek seslerinden istifâde eder. Rast ile hüseynî makamları, müştereken, rast ile muhayyer arasındaki bir dokuzluda ifâde edilebilirler. Donanımına si için koma bemolü ve fa için bakıyye diyezi konur ki terkibindeki her iki makamın da müşterek arızalandır.
gerdâniyye bûselik	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin eski birleşik makamlarından biri olup gerdaniye makamının sonuna bir buselik beşlisi

	katılmasından meydana gelir ve bu beşli ile dügâh perdesinde karar kılar. Az kullanılan bir makamdır.
gerdâniyye-büzürg	(f.b.i.) müz. en az dört asırlık bir mürekkep makamdır. Hiçbir nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-hicâz	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunelik bir eseri kalmamıştır.
gerdâniyye hüseynî	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-ırak	müz. Hızır bin Abdullah'ın edvarına göre gerdaniye avazesine ırak makamını eklemekle elde edilen terkip.
gerdâniyye-isfahan	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarındandır. Nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-kûçek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-kürdî	(f.a.b.i.) müz. III. Selim'in terkîbettiği bir mürekkep makamdır. Bu makamdan bir eser kalmamıştır. Makam, gerdâniye'ye bir kürdî dörtlüsü ilâvesinden ibaret olup bu dörtlü ile dügâh'da kalır.
gerdâniyye-nevâ	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-nigâr	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-nikrîzî	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az sekiz asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-pûselik	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin alu asır kadar evvel terkîbedilmiş bir mürekkep makamıdır. Gerdaniye makamı ile pûselik beşlisinden mürekkep olup, bu beşli ile dügâh perdesinde kalır. Donanımına gerdaniye gibi si koma bemolü ve fa bakıyye diyezi konur; pûselik beşlisi için sol bakıyye diyezi, si bekar kullanılır.
gerdâniyye-râst	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-rehâvî	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-trâk	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-uşşâk	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
gerdâniyye-zengüle (zirgüle)	
-gerde	(f.s.) isimlere eklenerek "yapılmış, etmiş, eylemiş" gibi ism-i mef'ûller meydana getirir.
İltimâs-gerde	iltimas edilmiş.
Te'lîf-gerde	te'lîf edilmiş.
Tertîb-gerde	tertîbedilmiş.
gerden	(f.i.) 1. gerdan. 2. boyun.

gerden-i efrâd	fertlerin boynu.
gerdenâ	(f.i.) 1. kebap şişi. 2. kuş veya kuzu çevirmesi. 3. topaç, fırıldak. 4. yeni yürümeye başlayan çocukları yürümeye alıştıran araba. 5 . aşı boya toprağı.
gerden-bend	(f.b.i.) boyun bağı, boyuna bağlanan şey; gerdanlık, (bkz: gelû-bend).
gerden-beste	(f.b.s.) boynu bağlı, boyun eğmiş, itaatli, (bkz: gerden-dâde).
gerden-dâde	(f.b.s.). (bkz: gerden-beste).
gerden-efrâz, -firâz	(f.b.s.) boyun kaldıran, başı yukarıda, kibirli, gururlu [kimse].
gerden-keş	(f.b.s.) l . inatçı; kibirli. 2. serkeş, âsî.
gerd-hîz	(f.b.s.) toz, toprak kaldıran.
gerdîde	(f.s.) dönmüş, hâli değişmiş.
gerdiş	(f.i.) dönüş, dönme, dolaşma.
gerdiş-i devrân	(bkz: gerdiş-i eyyâm, gerdiş-i zemân).
gerdiş-i ecrâm	(bkz: gerdiş-i eflâk).
gerdiş-i eflâk	feleklerin, dünyâların dönüşü.
gerdiş-i eyyâm	(bkz: gerdiş-i zemân).
gerdiş-i zemân	zamanın dönüşü.
gerdûn	(f.s.) l. dönücü, dönen, devreden. (bkz: gerdân). 2. i. felek, dünyâ, semâ.
gerdûn-i dûn	alçak felek; sefil dünyâ.
gerdûne	(f.i.) araba, [tekerleklerin dönmesi dolayısıyla verilen bir ad olduğu anlaşılmaktadır].
gerdûne-i iclâl	saltanat arabası.
gerdûne-i şükûh	şan ve şeref arabası. (bkz. kârûse).
gerdûn-haşmet	(f.a.b.s.) gerdûn, felek gibi haşmet sahibi.
gerdûn-iktidâr	(f.a.b.s.) felek gibi muktedir, kudretli.
gerdûn-mînâ	(f.b.i.) gök. (bkz: âsmân).
gerdûn-pâye	(f.b.s.) yüksek şerefi olan.
gerdûn-penâh	(f.b.s) feleğin sığınağı
gerdûn-serîr	(f.b.s.) tahtı felek kadar yüksek olan.
gerdûn-sirişt	(f.b.i.) 1. kibirli, gururlu [kimse]. 2. tembel. 3. kann dökücü, zâlim, (bkz. hûn-hâr, hûn-rîz, seffâh, seffâk).
gerk	(f.s.) uyuz [hayvan].
germ	(f.s.) sıcak, [zıddı "serd" dir].
germ ü serd	(sıcak ve soğuk) iyilik kötülük; darlık genişlik; acı tatlı.
germâ	(f.s.) sıcak.
Mevsim-i germâ	(sıcak mevsim) yaz.
germâbe	(f.i.) sıcak su hamamı, kaplıca, ılıca, kaynarca.
germâ-germ	(f.b.s.) 1. kızışıp ısınmış, pek kızışmış. 2. zf. sıcağı sıcağına.
germâ-germî	(f.b.i.) kızışıp ısınmak hâli.
germâ-peymâ	(f.b.i.) termometre.

germ-gâh	(f.b.i.) öğle vakti.
germ-hâne	(f.b.i.) çiçek seri.
germ-hûn	(f.b.i.) kanı sıcak, yalpak, sokulgan.
germî	(f.i.) sıcaklık, kızgınlık, hararet.
germî-i şems	Güneş'in sıcaklığı.
germî-i mübâhase	konuşmanın harareti.
germiyyet	(o.i.) hararet, sıcaklık; ateşli çalışma, [yapma kelimelerdendir].
germ-mend	(f.b.s.) aceleci, acele eden.
germ-rân	(f.b.s.) atı çok süren.
germ-ülfet	(f.a.b.s.) görüşmesi hararetli olan; sıkı-fıkı görüşen.
Gerşâsb	(f.h.i.) îran hükümdarlarındandır. İran'ın eski masallarına göre Rüstem'in ecdâdından biri ve Neriman'ın babasıdır. Feridun'un muasırıdır. "Esedî-i tûsî" fütuhatını yazmıştır.
gerziş	(f.i.) zulümden şikâyet etme.
gestî	(f.i.) çirkinlik, yakışıksızlık.
geş	(f.s.) 1. güzel, hoş. 2. naz ve eda ile yürüme.
geşt	(f.i.) 1. gezme, seyretme, dolaşma. (bkz ; tenezzüh, teferrüc[2'3]).
geşt ü güzâr	gezme, gezip tozma. 2. geçme.
-geşte	(f.s.) gezmiş, dönmüş, dolaşmış.
Ber-geşte	altüst olmuş.
Ser-geşte	başı dönmüş.
gev	(f.s.c. gevân) kahraman, bahâdır, yiğit, (bkz: batl).
gevâh	(f.s.) şahit, tanık.
gevâhî	(f.i.) şahitlik.
gevân	(f.s. gev'in c.) kahramanlar, yiğitler.
gevç	(f.i.) ağaç zamkı.
gev-çâh	(f.b.i.) dibi görülebilen alçak kuyu.
gevden	(f.s.) ahmak, sersem, (bkz: lâde).
gevder, gevdere	(f.i.) 1. buzağı. 2. dana derisi, güderi.
geveşt	(f.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından olup, XVI. asırdan kalma, sahibi bilinmeyen remel peşrev ile bir saz semaîsi, Kantemiroğlu'nun sakil peşrevi, bu makama misaldir. Durak, segah ve güçlü mahur (geveşt) perdeleridir.
geveşt-büzürg	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-gerdâniyye	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-hicâz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-hüseynî	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.

geveşt-ırak	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dön asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-ısfahân	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-kûçek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-nevâ	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-pûselik	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-rast	müz. Geveşt âvâzesine ana makam rastın katılmasıyla elde edilen terkip.
geveşt-rehâvî	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-uşşâk	(f.a.b.i) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
geveşt-zengüle (zirgüle)	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az dört asırlık mürekkep makamlanndan olup, nümunesi kalmamıştır.
gevher	(f.i.) 1. elmas, cevher. 2. inci. 3. değerli taş. 4. bir şeyin aslı, esâsı.
Bed-gevher	soysuz.
Pâk-gevher	aslı temiz, soylu.
gevher-i pend	1) nasihat incisi; 2) öğüt küpesi. 5. ed. "ebced" hesabı ile yapılan târihlerden yalnız noktalı harfleri hesaba katılacak olanlar, (bkz: cevher, cevherîn, menkut, mu'cem).
gevher-bahş	(f.b.s.) "gevher bağışlayan" mec. çok cömert.
gevher-bâr	(f.b.s.) cevher yağdıran.
gevher-efşân	(f.b.s.) cevher saçan, (bkz: gevher-pâş).
gevher-fürûş	(f.b.i.) cevahirci, kuyumcu, (bkz: gevherî, gevher-şinâs).
gevherî	(f.i.) kuyumcu, (bkz: gevher-fürûs, gevher-şinâs).
gevherîn	(f.s.) 1. cevherli. 2. mücevher gibi.
gevher-nisâr	(f.b.s.) 1. cevahir serpen, (bkz: gevher-efşân, gevher-pâş, gevher-rîz). 2. güzel, düzgün söz söyleyen.
gevher-nişîn	(f.b.s.) cevahirle işlenmiş.
gevher-pâş	(f.b.s.) 1. cevher saçıcı, saçan, (bkz: gevher-efşân, gevher-nisâr). 2. çok güzel söz söyleyen.
gevher-rîz	(f.b.s.) cevher döken, çok güzel konuşan kimse, (bkz: gevher-nisâr).
gevher-şinâs	(f.b.i.) cevahirden anlayan, cevahirci, kuyumcu, (bkz: gevher-fürûş, gevherî).
gevher-tâb	(f.b.i.) altınla işlenmiş kadın başörtüsü.
gevsâle	(f.i.) bir yaşına girmiş dana.
gevz	(f.i.) ceviz, (bkz: cevz, girdgân, girdû).

gez	(f.i.) 1. arşın, endâze. 2. kısa tâlim oku. 3. okun çentiği. 4. nişane. 5.ılgın ağacı.
gezâ	(f.s.) ısıran, ısırıcı.
Can-gezâ	can ısıran, can acıtan.
Leb-gezâ	dudak ısıran, şaşakalan.
gezend	(f.i.) 1. zarar, ziyan. 2. elem, keder; âfet, musibet,
îsâl-i gezend etmek	zarara, ziyana sokmak.
gezî	(f.i.) hâre taklidi arşınlık enli kumaş.
gezîde	(f.s.) ısınılmış.
Mâr-gezîde	kendisini yılan ısırmış olan.
gıbb	(a.e.) 1. son. 2. -den, -dan sonra.
gıbb-ed-duâ	duadan sonra.
gıbb-el-muvâcehe	muvaceheden sonra.
gıbb-eş-şehâde	şahitlikten (tanıklıktan) sonra.
gıbb-et-tahkîk	tahkikten sonra. 3. gün aşırı, iki günde bir.
Hummâ-yı gıbb	hek. gün aşırı tutan sıtma.
gıbb-et-tasdik	huk. şer'iye mahkemelerinden verilip ikrar ve takrire mütedair olan hüccetlerde "gıbb-et-tasdik mâvaka bittalep ketbolunduğu.." ibaresinde çokça tesadüf olunur ki, "diğer taraf tasdik ettikten sonra cereyân-ı hâl talebe binâen yazılı" demektir, [hâkim tarafından tasdik edildikten sonra demek değildir].
gıbben	(a.zf.) arasıra, nadiren, seyrek. (bkz. geh, gehî).
gıbta	(a.i.) aynı hâli şiddetle arzu etme, imrenme.
gıbta-âver	(a.f.b.s.) imrendiren.
gıbta-efzâ	(a.f.b.s.). (bkz. gıbta-âver).
gıbta-fermâ	(a.f.b.s.) gıpta verici, gıpta veren, (bkz: gıbta-resâ).
gıbta-keş	(a.f.b.s.) gıpta eden, imrenen.
gıbta-resâ	(a.f.b.s.) gıpta verici, imrendirici, (bkz: gıbta-fermâ).
gıdâ'	(a.i.c. ağdiye) 1. insanı besleyen şeyler, besi. 2. yiyip içilen şeyler. 3.mec. zihni ve ahlâkı olgunlaştırmaya yardım eden şey. ilim zihnin gıdasıdır, (bkz: gızâ').
gıdâ-yı rûh	rûhun gıdası.
gıdâî	(a.s.) gıda ile ilgili, gıda olabilen [nesne].
gılâf	(a.i.c. gulüf) kılıf, kın, mahfaza. (bkz. gımd).
gılâf-ı adalât	anat. kas kılıfı.
gılâf-ı bızr	anat. klitoris kılıfı.
gılâf-ı dâhilî-i semer	bot. meyvaiçi.
gılâf-ı hâricî-i semer	meyvadışı.
gılâf-ı hücrevî	anat. göze zarı, fr. membrane cellulaire.
gılâf-ı lîf-i adalî	anat. kaszarı, fr. sarcolemme, myolemme.
gılâf-ı mutavassıt-ı semer	bot. meyva ortası.
gılâf-ı seyf	kılıç kını. (bkz: gımd-ı seyf).

gılâf-ı veterî	anat. kiriş kılıfı.
gılâf-ül-kalb	anat. dış yürek zarı.
gılâl	(a.i. galle'nin c.) 1. tahıllar, mahsuller. 2. iratlar, gelirler, (bkz: gallât[1'2]).
gılâz	(a.s. galîz'in c.) 1. kalınlar. 2. kabalar, (bkz. galîz).
gıll	(a.i.) gizli kin ve garez, düşmanlık. [dâima "gışş" ile beraber kullanılır].
gıll ü gışş	kin ve hîle.
gılmân	(a.i. gulâm'ın c.) 1. tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlılar, gençler. 2. köleler, esirler.
gılmân-ı cennet	cennet uşakları.
gılmân-ı hassa	pâdişâh sarayında hizmet gören gençler.
gılmân ü cevârî	köleler ve cariyeler.
gılme	(a.i. gulâm'ın c.) gençler, delikanlılar.
gılzet	(a.i.) galizlik, kalınlık, kabalık, sertlik.
gılzet-i kumâş	kumaş kabalığı.
gılzet-i mizâc	huy, tabîat, yaradılış sertliği.
gımd	(a.i.c. agmâd) 1. kın. (bkz: gılâf).
gımd-ı seyf	kılıç kını. (bkz: gılâf-ı seyf) 2. bakla ve benzerleri gibi şeylerin kabuğu.
gınâ'	(a.i.) 1. zenginlik, bolluk. 2. usanç, bıkkınlık. 3. şarkı, türkü, nağme, ezgi, ırlama.
gınâî	(a.s.) lirik, fr. lyrique.
gırâr, gırâre	(a.i.c. garâyir). (bkz: garâre) büyük kıl çuval, harar.
gırbâl	(a.i.c. garâbîl) kalbur, iri delikli elek.
gırbâl-iyy-üş-şekl	kalbur gibi bir çok delikleri olan.
gırbâlî	(a.s.) kalbur şeklinde olan, kalbur gibi bir çok delikleri olan, kalburumsu [kemik].
gırbân	(a.i. gurâb'ın c.) kargalar, (bkz: agribe).
gırîv	(f.i.) bağırma, bağrışma.
gırîv-i nisvân	kadınların bağrışmaları, çığlıkları.
gırra	(a.s.) gururlu, kibirli, kendini beğenmiş [kimse], (bkz: mağrûr).
gışâ'	(a.i.c. ağşiye) örtü, perde, zar, deri.
gışâ-i ankebûtî	anat. örümceksi zar, fr. arachnoide.
gışâ-i bekâret	anat. kızlık zarı. fr. hymen.
gışâ-i cenb	biy. akciğer zarı.
gışâ-i dâhilî-i gubâr-ı tali'	bot. çiçektozu iç zarı (içzar).
gışâ-i dâhilî-i rahm	dölyatağı içzarı.
gışâ-i hâricî	bot. dışderi.
gışâ-i hâricî-i gubâr-ı tali'	bot. çiçektozu dışzarı. (dışzar).
gışâ-i hücrevî	anat. mukoza zarı.
gışâ-i kilye	anat. böbrek zarı.

gışâ-i muhâtî	anat. vücudun bütün iç boşluklarını kaplayan, örten ince deri.
gışâ-i müstebtın-ül-batn	anat. periton, karınzarı.
gışâ-i nebatî	bot. çekirdek zarı.
gışâ-i tablî	anat. kulak zarı.
gışâiyy-ül-cenâh	zool. zarkanatlılar.
gışâî	(a.s.) gışâ ile ilgili, zar kabilinden olan.
gışâve	(a.i.). (bkz. gışâ').
gışâvet	(a.i.) anat. körlüğü meydana getiren zar; aksu, fr. cataracte.
gışş	(a.i.) 1. karışıklık, hîle. 2. s. saf olmayan. 3. hainlik, [bizde çok defa "gıll" ile beraber kullanılır].
Gıll ü gışş	kin ve hîle.
gıtâ	(a.i.c. agtiye) 1. örtü, örtünecek şey.
Keşf-i gıtâ	örtüyü açma.
gıtâ-yi rakîk	ince örtü. 2. perde, zar.
gıtâ-yi basar	göz perdesi, (bkz: gışâ', gışâve).
gıtrîf	(a.i.c. gatârîf, gatârife) 1. soydan, asîl kimse. 2. başkan, reis.
gıyâb	(a.i.) l. hazır ve mevcut olmama, gözönünde bulunmama, uzaklaşma. 2. kaybolma. 3. arka.
An gıyâbın, an-il-gıyâb	kendisi hazır değil iken, arkasından.
gıyâbe	(a.i.) dip, derinlik, (bkz: gavr, ka'r, künh).
gıyâben	(a.zf.) hazır ve mevcut olmaksızın, bulunmadığı halde; mahkemede, duruşmada bulunmaksızın.
gıyâbî, gıyâbiyye	(a.s.) kendisi hazır olmadığı halde yapılan muamele ile ilgili; savcılıkça çağırılan duruşmaya gelmeyen kimse hakkında yapılan muamele ile ilgili: Hükm-i gıyabî.
gıyâs	(a.i.) yardım, (bkz: gavs, muâvenet, nusret).
gıyâs-üd-dîn	l) dînin yayılmasına yardımı dokunan zât; 2) erkek adı. [eskiden pâdişâhlar, büyük devlet ricâli hakkında lâkap olarak kullanılırdı].
gıybet	(a.i.) 1. kaybolma. 2. aleyhinde bulunma, arkasından söyleme, çekiştirme, dedikodu yapma, (bkz: gaybet).
gıylân	(a.i. gûl'ün c.), (bkz. agvâl).
gızâ'	(a.i.c. agziye) insanı besleyen maddeler, (bkz: gıdâ').
gızâî	(a.s.) gızâ (gıda) ile ilgili, (bkz: gıdâî).
gil	(f.i.) balçık, su ile ıslanmış toprak, lüleci çamuru, kil. (bkz: tıyn).
gil-i ermeni	evvelce eczacılıkta kullanılmış olan, siyaha çalar, kırmızı renkli, biraz yumuşak, yağlı ve kuru bir çamur, kilermeni.
gile	(f.i.) 1. yanıp yakılma, şikâyet. 2. üzüm tanesi. 3. iki dağ arasındaki yol.
gile-mend	(f.b.s.) şikâyet eden. (bkz: şâkî).
gile-mendî	(f.b.i.) şikâyet edicilik.
giliger	(f.i.) duvarcı, yapıcı; çamurcu. (bkz: vahhâl).

Tarihvemedeniyet.org

gilîm	(f.i.) kaba yün dokuma, kilim.
Gil-şâh	(f.h.i.) 1. balçık şah, balçıktan yapıldığı için Âdem'in lâkabı. 2. Farsların masal hükümdarı Keyyumers'in adı.
gil-zâr	(f.b.i.) çamurlu yer.
-gin	(f.e.) "gîn" muhaffefi. (bkz: gîn).
-gîn	(f.e.) Türkçedeki "-lı, -li, -lu, -lü," ekinin karşılığı.
Gam-gîn	gamlı, tasalı, kederli. (bkz: nâk).
gîr	(f .i.) tutma, tutuş.
gîr	(f.e.) 1. tutan, tutucu [giriften mastarından].
Cihân-gîr	cihanı tutan. 2. s. dağılan, yayılan. 3. i. harp, kavga, savaş.
gîrâ	(f.s.) tutucu, müessir.
gîrâ-gîr	(f.zf.) tutan tutana.
girâmî	(f.s.) aziz, muhterem, saygın; ulu.
girân	(f.s.) l. ağır sakil, [maddî, mânevî.]
Rıtl-girân	(büyük, ağır kadeh) dolu bardak. 2. fena; kokmuş. 3. bıktırıcı, usandırıcı. 4. sert, katı.
girân-bahâ	(f.b.s.) pahası ağır, kıymetli, değerli.
Hedâyâ-yi girân-bahâ	kıymetli hediyeler.
girân-bâr	(f.b.s.) 1. ağır yüklü. 2. meyvası çok ağaç. 3. zengin. 4. gebe [insan ve hayvan].
girân-cân	(f.b.s.) ağır canlı, kanı ağır, can sıkıcı [adam].
girân-cânî	(f.b.i.) girâncânlık, can sıkıcılık.
girân-dest	(f.b.s. c. girân-destân) eli ağır, işini ağır gören [adam].
girân-destî	(f.i.) el ağırlığı.
girân-dest-mâye	(f.b.s.) sermâyesi çok olan, zengin. 2. hünerli, marifetli.
girân-dûd	(f.b.s.) 1. karabulut. 2. sis, duman.
girân-gûş	(f.b.s.c. girân-gûşân) kulağı ağır işiten, sağır.
girân-gûşî	(f.b.i.) sağırlık.
girân-gûşâne	(f.b.zf.) sağırcasına.
girân-hâb	(f.b.s.) uykusu ağır [adam].
girân-hâbî	(f.b.i.) girân-hâb'lık, uyku ağırlığı.
girân-hâr	(f.b.s.) çok yiyici, yiyen. (bkz. ekûl).
girân-hârî	(f.b.i.) çok yiyicilik.
girân-hâtır	(f.a.b.s.) canı sıkılmış, gücenik, (bkz: münfail).
girân-hûy	(f.b.s.) kötü huylu.
girânî	(f.i.) ağırlık, (bkz: sıklet).
girân-kadr	(f.a.b.s.) kadir ve îtibar sahibi
girân-kıymet	(f.a.b.s.). (bkz: girân-bahâ).
girân-kîse	(f.b.s.) hasis, cimri, pinti.
girân-mâye	(f.b.s.) pahası ağır, kıymetli, değerli [şey].
girân-püşt	(f.b.s.) sırtı sağlam.

girân-rikâb (f.a.b.s.c. girân-rikâbân) 1. savaşta düşmana saldıran, düşmanın saldırışından yılmayan, azimli. 2. vakarlı, ağır kimse.

girân-rikâb-âne (f.b.zf.) 1. düşmana saldırırcasına. 2. ağır, vakarlı kimseye yakışacak surette.

girân-rikâbî (f.b.i.) ağırbaşlılık.

girân-sâye (f.b.s.) yüksek mevki sahibi; ordu kumandanı.

girân-sâyegi (f.b.i.) yüksek mevki sahibi olma; ordu kumandanlığı.

girân-seng (f.b.s.) 1. tartısı ağır, vakarlı. 2. kanaatli; sabırlı.

girân-ser (f.b.s.c. girân-serân) kibirli, gururlu, kendini beğenmiş, (bkz: mütekebbir).

girân-serâne (f.b.zf.) kibirlilikle, kendini beğenmişlikle.

girân-serî (f.b.i.) kibirlilik, kendini beğenmişlik.

girân-seyr (f.a.b.s.c. girân-seyrân) yürüyüşü ve hareketi ağır olan.

girân-sirişt (f.b.s.c. girân-siriştân) ağır tabiatlı; tenbel.

girân-siriştâne (f.b.zf.) ağır canlılıkla; tenbellikle.

girân-siriştî (f.b.i.) ağır canlılık, tenbellik.

girân-suhan (f.b.s.) ağır sözlü, tok sözlü.

gird (f.i.) yuvarlak, çevre, değirmi.

Tâ-i gird yuvarlak t.

girdâb (f.i.) 1. suların döndüğü ve çukurlaştığı yer, anafor, çevrimi, burgaç, [rüzgârın da yaptığı çevrintiye "girdap" denilir]. 2. tehlikeli yer. (bkz: mehleke).

girdâb-ı belâ belâ girdabı, felâket anaforu.

girdâ-gird (f.b.s.) çepeçevre, fırdolayı. (bkz: dâir-en-mâdâr).

gird-âlûd (f.b.s.) toza bulanmış, toz toprak içinde.

girdâr (f.i.) 1. meşguliyet, iş.

Belgirdâr işi kötü olan. 2. âdet, tarz, yürüyüş.

gird-bâd (f.b.i.) dönerek çevrinti ile esen şiddetli rüzgâr, kasırga, tulumba, hortum.

girde (f.i.) 1. açılmış yufka. 2. s. değirmi, yuvarlak. 3. evvelce Yahudilerin Müslümanlardan ayrılması için omuzlarına diktikleri san parça. 4. değirmi yastık. 5. s. zf. bütün, hepsi.

girde-bâlin (f.b.i.) yuvarlak yastık.

girde-bâliş (f.b.i.). (bkz. girde-bâlin).

girdebân (f.b.s.) gözetici, gözcü. (bkz. nigeh-bân).

girdgân (f.i.) ceviz, (bkz: girdû).

girdek (f.i.) gerdek, (bkz: hacle).

girdu (f.i.) ceviz, (bkz: gevz, girdgân).

girec (f.i.) kireç, (bkz: gec).

girec-hâne (f.b.i.) kireçhâne, kireçlik, kireç ocağı.

girev (f.i.) rehin.

girîbân (f.i.) elbise yakası, (bkz: ceyb).

Çâk-i girîbân	(yaka yırtma) çok acıklanma.
girîbân-çâk	(f.b.s.) "yakası yırtık" kederli.
girîbân-gîr	(f.b.s.) yaka tutucu, tutan.
girîbânî	(f.b.i.) bir çeşit gömlek.
girift	(f.i.) 1. tutma, yakalama.
Ahz ü girift	yakalayıp tutma. 2. dolaşık, birbiri içine girgin, karışık.
Girift yazı	karışık yazı. 3. g.s. arabesk denilen süslemenin bordürlerde kullanılan çeşidi, [çeşitleri çifte dallı girift; çiçekli hendesî girift (süslü hendesî girift)]. 4. müz. Türk müziğinin nefesli sazlarından olup, bu gün unutulmak üzeredir; ney'e benzer. Kaba çâr-gâh'dan muhayyer'e kadar ancak bir buçuk sekizli ses almasına rağmen kısa, küçük kamıştan yapılmış bir âlettir.
giriftâr	(f.s.) 1. tutulmuş, yakalanmış, esir. 2. düşkün, uğramış, tutkun, (bkz: dûçâr).
giriftâr-ı aşk	aşka tutulmuş.
giriftâr-ân	(f.b.s. giriftâr'ın c.) tutulmuşlar, yakalanmışlar; düşkünler, uğramışlar, tutkunlar.
giriftâr-âne	(f.zf.) giriftârcasına.
giriftâre	(f.i.) tutulma, tutkunluk, yakalanma, (bkz: giriftârî).
giriftârî	(f.i.) giriftarlık.
girifte	(f.s.) 1. tutulmuş, yakalanmış.
girifte-i dâm	tuzağa tutulmuş. 2. yakalanmış, tutulmuş bir hastalığa]. 3. esir (tutsak).
girifte-dem	(f.b.s.) nefesi tutulmuş.
girifte-gî	(f.b.i.) tutkunluk. 2. tutsaklık. 3. hastalık hâli.
girifte-hâtır	(f.a.b.s.) kırgın, gücenik.
girifte-leb	(f.b.s.c. girifte-lebân) "dudağı tutulmuş" sakin, sessiz [kimse].
girifte-lebâne	(f.b.zf.) sessizlikle, sakinlikle.
girifte-ser	(f.b.s.) aklı, fikri dağılmış [kimse].
girifte-zebân	(f.b.s.) dili tutuk, kekeme.
girift-zen	(f.b.s.) girift (ney) çalan.
girih	(f.i.) düğüm, bağ. (bkz: ukde, pîç).
girih girih	düğüm düğüm.
girih-bend	(f.b.i.) 1. düğümcü, bağcı. 2. uçkur.
girih ber girih	(f.zf.) düğüm düğüm üstüne, (bkz: pîçâpîç).
girih-bür	(f.b.s.) "düğüm kesen" yankesici, (bkz: kîse-bür).
girihçe	(f.i.) düğümcük, küçük düğüm.
girih-gîr	(f.b.s.) "düğüm tutmuş" düğümlü, dolaşık, (bkz: muakkad).
girih-küşâ	(f.b.s.) "düğüm açan, çözen"zorlukları yenen, halleden, (bkz: hallâl-i müşkilât).
girîs, girîse	(f.i.) hîle, oyun, dalavere, (bkz: hud'a).

girişme	(f.i.) naz, işve, cilve, gamze, kaş ve gözle işaret, [fasihi "kirişme" olduğu halde, eski lûgatçilerimiz kelimeyi "girişme" şeklinde kabul etmişlerdir].
girîve	(f.i.) 1. çıkmaz yol, çıkmaz sokak. 2. içinden çıkılması zor durum.
girîve-i ışk	aşkın çıkmaz yolu. 3. geçit, uçurum, yar.
girîz	(f.i.) [aslı "gürîz" dir]. (bkz: gürîz).
girîz-gâh	(f.b.i.) [aslı "gürîz-gâh" dır], (bkz: gürîz, gürîz-gâh).
girîzân	(f.s.) [aslı "gürîzân" dır], (bkz: gürîzân).
girîzende	(f.s.c. girîzendegân) [aslı "gürîzende" dir]. (bkz. gürîzende).
gîrûdâr	(f.b.i.) cenk, savaş, kavga. (bkz. âşûb, cidâl, perhâş).
giryân	(f.i.) ağlayıcı, ağlayan.
Çeşme-i giryân	ağlayan göz.
giryânî	(f.i.) giryanlık, ağlayıcılık.
girye	(f.i.) ağlama, ağlayış; gözyaşı. (bkz. bükâ').
girye-i âşıkane	âşıkçasına ağlayış.
girye-i şâdi	sevinç ağlaması.
girye-bâr	(f.b.s.) ağlayan, gözyaşı döken, (bkz. girye-nâk).
girye-dâr	(f.b.s.) ağlamış.
girye-engîz	(f.b.s.) ağlamaya sebebolan, ağlatacak.
girye-feşân	(f.b.s.) gözyaşı saçan, acı acı ağlayan.
girye-fezâ	(f.b.s.) ağlamayı arttıran, çok ağlatan.
girye-hîz	(f.b.s.c. girye-hîzân) girye (ağlama) koparan, koparıcı.
girye-künân	(f.b.zf.) ağlayarak.
girye-meşhûn	(f.a.b.s.) gözyaşı ile dolu.
girye-nâk	(f.b.s.) ağlayıcı, ağlayan, (bkz: girye-bâr).
giryende	(f.s.) ağlayan, ağlayıcı.
giryende-i hasret	hasret ağlayıcısı.
girye-nikab	(f.a.b.s.) gözyaşı ile örtülü.
girye-nümâ	(f.b.s.) ağlar yüzlü.
girye-nümûd	(f.b.s.) ağlar gibi görünen, ağlamışa benzeyen.
girye-pâş	(f.b.s.) gözyaşı döken, dökücü.
girye-perverd	(f.b.s.) ağlamayı getiren, ağlatan, ağlatıcı.
girye-rîz	(f.b.s.) ağlayan, gözyaşı döken, (bkz. girye-bâr, girye-nâk).
girye-zâr	(f.b.i.) oturup ağlanılan yer.
girye-zâr-ı hicrân	ayrılık acısıyla ağlanan yer.
gîsû	(f.i.) omuza dökülen saç, uzun saç, saç örgüsü, kâhkül. (bkz. ferhâl, cu'd, ham, zülf).
gîsû-yi anber-bâr	anber saçan saç; güzel kokulu saç.
gîsû-yi müşg-efşân	misk saçan saç.
gîsû-yi yâr	yârin, sevgilinin saçı.

gîsû-bend	(f.b.i.) 1. saç bağı; saç örgüsü. 2. altından yapılmış kadın tarağı.
gîsû-dâr	(f.b.s.) saçlı.
Necm-i gîsû-dâr	kuyruklu yıldız.
giş	(f.i.) 1. yürek, kalb. (bkz: fuâd). 2. kış kış diye kovmak için çıkarılan ses. 3. satrançta kovma.
gîtî	(f.i.) dünyâ, (bkz: âlem, cihân).
gîtî-ârâ	(f.b.s.) dünyâyı süsleyen.
gîtî-ârây	(f.b.i.) bot. iri yapraklı, güzel kokulu sadberk gülü.
gîtî-bân	(f.i.) pâdişâh, hükümdar.
gîtî-fürûz	(f.b.s.) cihanı aydınlatan.
gîtî-neverd	(f.b.s.) dünyâyı dolaşan, gezen.
gîtî-nümâ	(f.b.s.) cihanı gösteren. (bkz: cihân-nümâ).
gîtî-sitân	(f.b.s.) cihanı zapteden. (bkz: cihân-gîr).
Gîv	(f.h.i.) Fars'ların masal kahramanlarından biri. Gyuders'in oğlu, Rüstem'in üvey oğlu.
giyâ, giyâh	(f.i.) nebat, bitki, taze ot. [hafıfletilmişi "giyeh" dir].
giyâh-ı kayser	bot. sarı yonca, kokulu yonca.
giyâh-ı nem-nâk	bot. semizotu.
giyâh-ı şütür	bot. deve dikeni.
giyâh-beste	(f.b.s.) ot bağlamış, ot bitmiş.
giyâ-zâr	(f.b.i.) çayır, otluk, (bkz: giyâ, giyâh).
giyeh	(f.i.) giyâh'ın hafifletilmişi. (bkz: giyâh).
gizlik	(f.i.) çakı, bıçak, kılıç gibi kesici nesnelerin keskin tarafı, ağzı; uzun saplı kalemtıraş.
gonce	(f.i.) konca, tomurcuk, açılmamış çiçek, [bilhassa gülün açılmamışı].
gonce-i âb	yağmur yağarken suyun yüzünde meydana gelen kabarcık.
Gonce-i Edeb	Sûdi Bey tarafından Selanik'te yayımlanmış fennî, edebî bir dergi.
gonce-i hamrâ	kırmızı konca.
gonce-i handân	gülen konca.
gonce-i ra'nâ	müz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. En az iki asırlıktır. Heftgâh ile hüseynî beşlisinin nevadaki şeddinden mürekkeptir. Bu beşli ile neva veya yegâh perdesinde kalır.
gonce-dehân, -dehen	(f.b.s.) ağzı konca gibi küçük ve güzel olan, konca ağızlı, (bkz: gonce-fem).
gonce-fem	(f.b.s.). (bkz: gonce-dehân, -dehen).
gonce-leb	(f.b.s.) dudakları konca gibi olan, konca dudaklı.
gû[y]	(f.s.) söyleyen, diyen, ["güften" mastarından].
Suhen-gû	söz söyleyen.
Râst-gû	doğru söyleyen, v.b.
gubâr	(a.i.) 1. toz. (bkz: gerd).

gubâr-ı gam[m]	(gam tozu) esrar.
gubâr-ı hâtır	keder, elem.
gubâr-ı tâli'	bot. bitkilerin cinsiyet tozları, pollen.
gubâr-ı tarîk	yol tozu. 2. g.s. bir yazı sitili. ["gubâr" mecazen "esrar" mânâsına da gelir].
gubâr-âlûd	(a.f.b.s.) toza bulanmış, tozlanmış, tozlu, (bkz: gerd-âlûd, gerd-âlûde).
gûbâre	(f.i.) 1. sığır sürüsü. 2. sığır ağılı, mandıra.
gubârî	(a.s.) 1. gubâr ile ilgili, toza benzer, tozdan. 2. eski yazımızda bir yazı çeşidi.
gubât	(a.s. gabî'nin c.), (bkz. gabî).
gubeyrâ	(a.i.) üvez.
gudde	(a.i.c. guded) hek. vücutta deri ile et arasında ve en çok boyunda, kasıkta çıkan şiş, bez.
gudde-i arakıyye	ter bezi.
gudde-i dem'iyye	anat. gözyaşı bezi.
gudde-i derakıyye	anat. kalkan bezi.
gudde-i dühniyye	anat. yağbezi.
gudde-i em'a-i rakîka	anat. bağırsak bezleri.
gudde-i fer'iyye	anat. yardımcı bez.
gudde-i fevk-al-kilye	böbreküstü bezi,
gudde-i inebî	anat. salkımsı bez.
gudde-i luâbiyye	anat. tükrük bezi.
gudde-i mi'deviyye	anat. mîde bezi.
gudde-i nekfiyye	anat. çeneden, kulağın yumuşağına kadar olan kısımda, bâzan ufak ufak meydana gelen bezler.
gudde-i sanevberiyye	bot.kozalaksı bez.
gudde-i taht-el-fekkiyye	anat. Çene altı bezi.
gudde-i taht-el-lisân	anat. dilaltı bezi.
guddevî	(a.s.) anat. gudde ile ilgili, bezel, fr. glandulaire.
guded	(a.i. gudde'nin c.) anat. bezler.
guded-i beşere-i muhâtî	anat. bez epiteli.
guded-i cildiyye	cilt bezleri.
gûdek	(f.i.) çocuk, (bkz: tıfl).
gûdekân	(f.i. gûdek'in c.) çocuklar.
gûdek-âne	(f.zf.) çocukçasına. (bkz: tıfl-âne, tufûl-âne).
guderâ'	(a.i. gadîr'in c.), (bkz. gadîr).
gudrûf	(a.i.c. gadârîf) kıkırdak, kıkırdak kemiği.
gudrûf-i darakî	anat. hançereyi teşkil eden kıkırdaklardan kalkan şeklinde olan kıkırdak.
gudrûf-i halkavî	anat. kıkırdak halka.
gudrûf-i tercihâlî	anat. ibriksi kıkırdak, fr. arytenoıde (cartilage).

gudrûf-i türsû	anat. hançereyi oluşturan kıkırdaklardan kalkana benzeyeni.
gudrûf-i vustânî	anat. burnun deliklerini birbirinden ayıran kıkırdak perde doku.
gudrûfî	(a.s.) kıkırdakla ilgili, kıkıkırdaksı. [müen. "gudrûfiyye" kırdağa ait, dir].
gudrûfîn	(a.i.) anat. 1. kondrin. 2. kabuklaşma, fr. chondrine.
gudürân	(a.i. gadîr'in c.), (bkz. gadîr, guderâ').
gudüvv	(a.i.) sabah vakti [bir iş yapma veya yola çıkma].
Bi-l-gudüvvi ve-l-âsâl	sabahları ve akşamları.
gudve	(a.i.c. gadât) sabah, sabahla güneş doğması arasındaki zaman, (bkz: gudüvv).
gufrân	(a.i.) affetme, merhamet etme, yarlıgama.
gufrân-ı ilâhî	Allah'ın günahları affetmesi, yarlıgaması.
gufûl	(a.i.) dikkatsizlikten veya şaşırmadan dolayı bir işte kusur etme; ne olacağını kestirememe.
gûgird	(f.i.) kükürt.
gûh	(f.i.) pislik, necaset, (bkz: gâit).
gûk	(f.i.) kurbağa, (bkz: dıfda', vakvâk).
gûl	(f.s.) ahmak, safdil, bön.
gûl	(a.i.) hortlak, şeytan, karakoncolos.
gûl-i beyâbânî	gulyabani.
gulâm	(a.s.c. gılmân) 1. tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı, genç. 2. köle, esir, kölemen.
gulâmiyye	(a.i.) cizye ve başka vergileri tahsil edenlerin topladıkları paraların hazîne veznesine teslimi sırasında cizye veya vergi harç pusulalarının her biri için kendilerine verilen tahsil aidatı.
gulâm-pâre	(a.f.b.s. ve i.) kulampara, oğlancı.
gul-âne	(a.f.zf.) 1. gul'lere yaraşır surette. 2. üstün bir gayretle.
gulât	(a.s. galî'nin c.) 1. (bkz: galî). 2. dinde, mezhepte taassubu çok ileri vardıran kimseler.
gulât-ı Şîa	Şîîlik müfritleri, Hz. Alî'ye Allah'lık isnâd ve izafe edenler.
gulâz	(a.s.) kaba, kalın.
Eymân-ı gulâz	büyük yemin, and.
gûle	(f.i.) gülle.
gûle-endâz	(f.b.s.) Topçu, nişancı.
gulfe	(a.i.) haşefenin etrafında bulunan deri, sünnet derisi.
gulfevî	(a.s.) gulfeye, sünnet derisine ait, bu deri ile ilgili.
gulgul, gulgule	(a.i.) 1. gürültü, şamata; bağnşıp çağrışma, (bkz: velvele).
gulgule-i etfâl	çocukların bağrışıp çağrışması.
gulgule-i müteâl	"Allah Allah" sesleri.
gulgule-i sukut	düşme gürültüsü.

gulgule-i yâ Müteâl	yâ Allah! gürültüsü. 2. ağzı dar bir kapdan akan suyun çıkardığı ses.
gulgule-endâz	(a.f.b.s.) ses çıkaran, akseden, çınlayan.
gûll	(a.i.c. aglâl) suçlunun boynuna ve bileklerine geçirilen demir halka, zincir, pranga.
gulmet	(a.i.) şehvet fazlalığı.
gulüf	(a.i. gılâfın c.) kılıflar, kınlar, mahfazalar.
gulüvv	(a.i.) 1. haddini aşma, ileri gitme, aşkınlık, taşkınlık.
gulüvv-i âmm	umûmî ayaklanma. 2. hücum, saldırış. 3. ed. son derece mübalâğa, (bkz: igrâk).
gulüvv ve igrâk	aklın hududunu aşan mübalâğa.
gumûm	(a.i. gamm'ın c.) kederler, tasalar, dertler, kaygılar, (bkz: gusas).
gumûz	(a.i.) güç anlaşılır, kapalı ve karışık olma [söz], (bkz: muammâ, rumûz).
gumûzet	(a.i.) güç anlaşılır olma, karışık olma.
gûn	(f.s.) 1. renk. (bkz: fâm, levn).
Gendüm-gûn	buğday renkli.
Gül-gûn	gül renkli.
Sebz-gûn	yeşil renkli. 2. i. gidiş, tarz, sıfat, (bkz: gûne).
gûnâ	(f.s.). (bkz. gûne).
gûnâ-gûn	(f.zf.) renk renk, türlü türlü; alaca.
gunc	(a.i.) naz, cilve, eda, kırıtma.
gunc ü delâl	naz ve eda.
gûne	(f.i.) türlü, gidiş, tarz, yol; sıfat, (bkz: gûn[2]).
gûne-gûne	(f.zf.) rengârenk, türlü türlü.
gunne	(a.i.) genizden gelen ses.
gunûde	(f.s.) uyumuş, uyuklamış, ımızganmış.
gunûde-i hâk-i rahmet	(rahmet toprağı üzerinde uyumuş) merhum olmuş, ölmüş.
gûnyâ	(f.i.) gönye, geometri âleti, fr. equerre.
gûr	(f.i.) 1. mezar, kabir. 2. yaban eşeği. 3. meşhur pehlivan Rüstem'in lâkabı.
Behrâm-gûr	eski iran şahlarından.
gurâb	(a.i.c. agribe, gırbân) karga, (bkz: gırbân).
gurâb-ı ebka', -ı eblak	zool. saksağan,
gurâb-ı esved	kuzgun karga.
gurâb-ı zemîn	karanlık.
gurâb-ül-beyn	alakarga.
gûrâb	(f.i.). (bkz. serâb).
gûrâbe	(f.i.) kubbeli türbe.
gurâbî	(a.s.) karga ile ilgili.
gurâbîn	(a.i. gurâb'ın c.) kargalar.

gurâbiyye	(a.s.) ["gurâbî" nin müen.]. (bkz: gurâbî).
gurâbiyye	(a.i.) İslâmî inançlara aykırı düşünceler ileri süren bir mezhep.
gurâb-ül-beyn	(a.b.i.) alakarga.
guramâ'	(a.i. garîm'in c.) 1. alacaklılar. 2. hasımlar, rakipler, düşmanlar. 3. fecrin ilk aydınlığı, parlaklığı. 4. düşürülen ölü çocuğun [düşüt] canı üzerine alınması lâzım gelen mal diyeti.
guramâ-i sıhhat	hastanın sıhhat hâlindeki alacaklıları.
gurbet	(a.i.) 1. gariplik, yabancılık. 2. yabancı bir memleket, yabancı yer, vatan dışı, yâdel.
gurbet-gâh	(a.f.b.i.) yabancı memleket.
gurbet-zede	(a.f.b.s.) gurbet görmüş, gurbete düşmüş olan, memleketinin dışında kalan [kimse].
gure	("gu" uzun okunur, f.i.) koruk, olmamış, ham üzüm.
gurebâ	(a.s. garîb'in c.), (bkz: garîb).
gurebâ-i müslimîn	Müslüman garipler, kimsesizler.
gurebâ-i yemîn	tar. Galata, ibrahim Paşa ve Edirne saraylarından çıkanlarla muharebede fevkalâde yararlık gösteren yabancılar ve yeni Müslümanlardan teşkîl olunan iki süvari bölüğünden biri.
gurebâ-i yesâr	tar. Galata, ibrahim Paşa ve Edirne saraylarından çıkanlarla muharebede fevkalâde yararlık gösteren yabancılar ve yeni Müslümanlardan kurulan iki süvari bölüğünden biri.
guref	(a.i. gurfe'nin c.) çardaklar, köşkler.
Sûre-i guref	Kur'ân'ın 39. sûresi, (bkz: gurufât).
gurema	(a.i. garîm'in c.), (bkz. guramâ).
gurer	(a.i. gurre'nin c.), (bkz. gurre).
gurfe	(a.i.c. guref, gurufât) çardak; köşk; balkon, cumba.
gurfe-i âliye	yüksek köşk, çardak.
gûr-hâne	(f.b.i.) türbe.
gûristân	(f.b.i.) kabristan, mezarlık.
gûr-ken	(f.b.i.) mezar kazan, mezarcı, kurgan.
gurm	(a.i.). (bkz. garâmet).
gurrân	(f.s.) homurdayan, gürleyen, korkunç haykıran.
Şîr-i gurrân	gürleyen arslan. (bkz: gurrende).
gurre	(a.i.c. gurer) 1. aklık, parlaklık. 2. atın alnındaki beyazlık, akıtma, (bkz: garrâ', sabâh-ül-hayr). 3. arabî ayın birinci gecesi ve günü.
gurre-i muharrem	muharrem ayının ilk günü ve gecesi.
gurrende	(f.s.) gürleyen, hiddet ve şiddetle bağıran, (bkz: gurrân).
gurûb	(a.i.) 1. bir gök cisminin batıda görünmez olması, batması, (bkz: hüsûf, küsûf, ufûl).
gurûb-i şems	Güneşin batması. 2. [garb'ın c.], (bkz: garb).
gurûbî	(a.s.) gurub ile ilgili.

gurubî saat	Güneşin batmış olduğu sırada on ikiyi gösteren saat, alaturka saat.
gurufât	(a.i. gurfe'nin c.) çardaklar, köşkler, (bkz: guref).
gurûr	(a.i.) boş şeylere güvenerek aldanma, boş şeylerle böbürlenme, kibir, kurum, kurulma; kendini yüksek ve değerli tutma hissi.
Dâr-ül-gurûr	(gurur evi) bu dünyâ.
Hâb-i gurûr	kendini büyük sanma.
gurûr-i civânî	gençlik gururu.
gurûr-i tâat	tâat'ın gururu, insanın, ettiği ibâdete güvenmesi.
gurûrî	(a.s.) 1. gurûr'a ait, gururla ilgili. 2. i. müz. Türk müziğinin en az beş asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
gurve	(a.i.) burnun ucundaki yumuşak kısım, kıkırdak.
gusâle	(a.i.) yıkama suyu, yıkantı.
gûsâle	(f.i.) 1. buzağı, dana. 2. kösele, [aslı "gâvsâle" dir].
gusas	(a.i. gussa'nın c.) kederler, kaygılar, tasalar, (bkz: gumûm).
gusâs-ı mevt	ölüm acıları, ölüm kederleri.
guseyn	(a.i.) bot. dalcık, budakcık.
gûsfend	(f.i.) koyun, (bkz: ganem).
gusl	(a.i.) cünüblük, hayız ve nifas hallerinden sonra din gereğince yıkanma, arınma.
gusl-hâne	(a.f.b.i.) 1. gusledilecek, yıkanılacak yer. 2. eski usul evlerde yıkanmaya ve eşya koymaya yarayan, altı çinko kaplı küçük hücre.
gusn	(a.i.c. agsân, gusûn) ağaç dalı, budak.
gusn-i şecer	ağaç dalı.
gusn-i meksûr	kırılmış dal.
gusne	(a.i.) tek dal.
gusnî	(a.s.) dalla, budakla ilgili.
gûs-pend	(f.i.) koyun, (bkz: ganem, gûsfend).
gûspend-küşân	(f.b.i.) kurban bayramı, (bkz: îd-i adhâ).
gussa	(a.i.c. gusas) keder, kaygı, tasa.
gussâ-yı âşık	âşığın tasası, kederi.
gussa-nâk	(a.f.b.s.) kederli, kaygılı, tasalı.
gusûn	(a.i. gusn'un c.) ağaç dalları, filizler, (bkz: ağsân).
gusûn-i ter	taze, genç dallar.
gûş	(f.i.) 1. kulak, (bkz: üzn). 2. işitme, dinleme.
gûş-i cân	can kulağı.
gûş etmek	dinlemek.
gûş-i hûş	(akıl kulağı) dikkatle dinleme.
gûş-i mâhî	zool. l) yumuşakçalar familyasından bir deniz hayvanının kabuğu; 2) deniz hayvanı kabuğundan yapılan bardak.

guşâ	(a.i.) hek. guatr, fr. goitre.
gûşâb	(f.b.i.) pekmez.
gûşân	(f.i.) pekmez.
gûş-asb	(f.i.) 1. rüya. 2. düş azma, (bkz: ihtilâm). 3. s. tüysüz genç.
gûş-dâr	(f.b.s.) "kulak tutan" kulak veren, sözü lâyıkıyla dinleyen.
gûşe	(f.i.) köşe, bucak.
gûşe-i çeşm	gözucu.
gûşe-i dâmen	etek ucu.
gûşe-i dehân	ağzın iki tarafı.
gûşe-i ferâgat, gûşe-i râhat	
gûşe-i kitâb	kitap köşesi.
gûşe-i uzlet	ıssız, tenhâ köşe.
gûşe-i vahdet	tenha köşe, yalnızlık.
gûşe-bend	(f.b.i.) 1. köşebent. 2. g.s. ciltli kitaplarda kapağın dört köşesine yapılan süsleme.
gûşe-dâr	(f.b.s.) köşeli.
gûşe-gîr	(f.b.i.) bir köşeye çekilen.
gûşe-güzîn	(f.b.s.) insanlardan uzaklaşan, bir köşeye çekilen, (bkz. gûşe-nişîn).
gûşe-nişîn	köşeye çekilen, insanlardan uzaklaşan, bkz: (münzevî)
gûş-girân	(f.b.s.) ağır işiten. (bkz. gûş-girifte, gûş-sengîn).
gûş-girifte	(f.b.s.) (bkz. gûş-girân, gûş-sengîn).
gûş-güzâr	(f.b.s.). (bkz: gûş-zed).
gûş-hurde	(f.b.s.) kulağı burulmuş, terbiye edilmiş.
gûşiş	(f.i.) çalışma, çabalama.
gûşmâl	(f.i.) kulak bükme, yola getirme, (bkz: te'dîb).
gûş-pîç, gûş-pîçîde	(f.b.s.) kulağı burulmuş, terbiye edilmiş, (bkz: gûş-hurde).
gûş-sengîn	(f.b.s.) ağır işiten, (bkz: gûş-girân, gûş-girifte).
gûşt	(f.i.) et. (bkz: lahm).
gûş-tîn	(f.b.s.) etten, etten ibaret.
gûş-vâr, gûş-vâre	(f.b.i.) küpe.
gûş-vâre-i felek	yeni doğmuş Ay.
gûş-zed	(f.b.s.) kulağa çarpan, işitilen.
gute	("gu" uzun okunur, f.i.) suya dalma; suya bir kere dalıp çıkma.
gute-hâr, hor	(f.b.s.) suya dalan.
guvât	(a.s. gavî'nin c.) azgınlar, sapkınlar, (bkz: gavî).
gûy	(f.i.) 1. Acemlere mahsus bir çeşit oyun topu; yuvarlak şey.
gûy-i müsâbakat	yarış topu.
gûy-i sîm	(gümüş top) astr. Ay.
gûy-i zerrin	astr. Güneş.

Tarihvemedeniyet.org

gûy ü çevgân	ingilizlerin golf oyununa benzer şekilde, meydan topunun atlılar tarafından uçları eğri değneklerle atılması esâsına dayanan şark oyunu; bu hususta yazılmış Farsça bir eserin adı. 2. söz.
Güft ü gûy	dedikodu, (bkz: kıl ü kal). 3. s. söyleyen, söyleyici.
gûyâ	(f.s.) 1. söyleyen, söyleyici. 2. zf. sanki, diyelim ki.
Tûtî-i gûyâ	(söyleyen dudu) şakrak söyleyen.
gûyân	(f.s.) l. söyleyen, söyleyici, konuşan. 2. zf. gûyâ.
gûyende	(f.s.) söyleyen, söyleyici. (bkz: kail).
gûyende-gî	(f.i.) söyleyicilik.
gûyî	(f.i.) söyleme, söyleyiş.
Hoş-gûyî	güzel, düzgün, hoş söyleme.
gûyiş	(f.i.) konuşma.
guyûb	(a.s. gayb'ın c.) kayıplar, (bkz: gayb).
guyûm	(a.i. gaym'ın c.) bulutlar, (bkz: gaym).
guyûs	(a.i. gays'ın c.) yağmurlar.
guzât	(a.s. gazî'nin c.), (bkz. gazî).
gûze	(f.i.) koza. (bkz: guze).
guze	("gu" uzun okunur, f.i.) koza. (bkz: gûze).
gûze-i âb	su kabarcığı.
guze-i penbe	pamuk kozası.
güdâhte	(f.s.) erimiş.
-güdâz	(f.s.) eriten, yakan, mahveden. ["güdâhten" yahut "güdâzîden" mastarından].
Tahammül-güdâz	tahammül eriten.
Tâkat-güdâz	takati mahveden., v.b.
güdâzende	(f.s.) eritici, eriten.
güdâziş	(f.b.s.) yanma, yakılma.
güft	(f.i.) 1. söz, lâkırdı, (bkz: kelâm). 2. dedi, söyledi.
güft ü gû	(güft dedi, gû söyle) dedikodu. (bkz. kıl ü kal).
güft ü kal	(bkz ; güft ü gû, kıl ü kal).
güft ü şînîd	mesmuât, duyulan haberler, dedikodu.
güftâr	(f.i.) söz.
güftâr-ı şîrîn	tatlı söz.
Perîşân-güftar	sözü dağınık olan, sözünde düzen olmayan.
Şeker-güftâr	(şeker sözlü) tatlı sözlü.
güftâr-ı âtıl	boş söz, boş lakırdı.
güftâr-ı senc	(f.b.s.) söz tartan, uygun, ölçülü söz söyleyen.
güfte	(f.s.) söyleniş, söylenmiş. 2. müz. bir söz eserinin bestelenmiş bulunan manzum sözleri.
güfte-kârî	(f.b.i.) g.s. 1. pirinçten yapılma, motif ve yazılarla süslü fener, lâmba ayağı. 2. üstünde yazılar bulunan ve yalnız iran'dan gelen bir cins halı.

güher	(f.i.) ["gevher"in hafifletilmişi]. (bkz. gevher).
güher-bâr	(f.b.s.) cevher yağdıran. (bkz. gevher-bâr).
güher-feşân	(f.b.s.) cevahir saçan, (bkz: güher-pâş).
güher-fürûş	(f.b.s.) cevher satan.
güher-pâre	(f.b.i.) cevher parçası.
güher-pâş	(f.b.s.) cevahir saçan. (bkz. güher-pâ).
güher-rîz	(f.b.s.) cevher döken.
gül	(f.i.) 1. çiçek. 2. bilinen çiçek, gül çiçeği; gül ağacı, [kıyâsî olmayan cemi "gülân"dır].
gül-i gül-zâr	gül bahçesinin gülü.
gül-i ra'nâ	güzel gül; dışı sarı, içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül.
gül-i ruh-sâr	1) güle benzeyen yanak, gül yanak; 2) meşhur bir çeşit lâle.
gül-i sad-berk	katmerli bir çeşit iri gül.
gül-i surh	kırmızı gül.
gül-i ter	taze gül.
gül-i zemîn	meşveret meclisi.
gül-i zîba	güzel, parlak gül.
gül-âb	(f.b.i.) gülsuyu, (bkz: cüllâb).
gül-âb-dân	(f.b.i.) içine gülsuyu konulan mahfaza, kap.
gülâbiye	(f.b.i.) kek; bir pasta çeşidi.
gülâc	(f.i.) 1. nişastadan yapılan ince yufka, güllâç. 2. içerisine toz hâlindeki acı ilaçları koymak üzere eczacıların kullandıkları, nişastadan yapılmış küçük ve yuvarlak mahfaza.
gülân	(f.i. gül'ün c.) güller.
gül-bâğ	(f.b.i.) gül bahçesi, (bkz: gülistan, gül-şen, gül-zâr).
gül-bahâr	(f.b.i.) 1. pembe boya. 2. kadın adı. 3. bir çeşit tavla oyunu.
gül-bâm	(f.b.i.). (bkz. gül-bâng).
gül-bâng	(f.b.i.) eskiden tekkelerde, âyin sırasında, saraylarda muayyen merasim sırasında hep bir ağızdan yüksek sesle okunan ilâhi veya dua.
Gülbang	"Allah Allah illallah, baş üryan, sîne püryân, kılıç kalkan, bu meydanda nice başlar kesilir olmaz hiç soran, eyvallah eyvallah kahrımız kılıcımız düşmana ziyan, kulluğumuz pâdişâha ayan, üçler, yediler, kırklar, gülbang-ı Muhammedi, Nûr-i Nebî, kerem-i Alî, pîrimiz, sultânımız hünkâr Hacı Bektâş-i Velî demine hû diyelim hû".
gülbang-ı Muhammedi	ezan.
gülbeden	(f.b.s.) bedeni gül gibi lâtif ve nâzik olan.
gül-berg	(f.b.i.) gül yaprağı.
gül-berg-i bâg-ı ömr	ömür bahçesi gülünün yaprağı; mec. torun.
gülberg-i ter	taze gül yaprağı.
gül-be-şeker	(f.b.i.) bir çeşit gül tatlısı.
gül-bezek	(f.t.b.i.) açılmış gül şeklinde bir süs, bezeme.

gül-bister	(f.b.i.) gülden yatak.
gül-bîz	(f.b.s.) 1. gül serpen. 2. i. kadın adı.
gül-bûse	(f.b.s.) (gül öpüşlü) öpmesi gül hissini veren.
gül-bün	(f.b.i.) gül kökü, gül biten yer.
gül-cemâl	(f.a.b.s.) gül yüzlü, yüzü gül gibi güzel olan.
gül-çe	(f.i.) 1. gülcük, küçük gül; çiçekcik. 2. g. s. fildişi oyma ve kakmalarda bir göbek etrafına dizilmiş sipiral petallerden ibaret sitilize gül motifi, rölyef motif, [buna rosace (rozas) da denilir].
gül-çehre	(f.b.s.) gül çehreli, çehresi gül gibi lâtif olan.
Duhter-i gül-çehre	gül çehreli kız. [fasihi "gül-çihre" dir].
gül-çîn	(f.b.s.) gül toplayan, gül devşiren.
gül-dân	(f.b.i.) gül mahfazası, çiçeklik, vazo.
gül-dehân, gül-dehen	(f.b.s.) gül ağızlı, ağzı gül gibi olan.
gül-deste	(f.b.i.) 1. gül demeti; çiçek destesi. 2. müz. Türk müziğinin mürekkep makamlarındandır. Eskiden mevcut olup da ismi bilinmeyen bu makama H. Saadettin Arel tarafından bu isim verilmiştir. Güldeste, pûselikte zirgüle, ruhnüvâz ve mahur makamlarından mürekkeptir. Bu diziler serbest ve karışık kullanılabilir. Makam, mahur veya mâhur'-un ilk beşlisi ile rast perdesinde kalır. Birinci derecede güçlü, ruhnüvâz'ın durağı olan hüseynîdir. Donanıma yalnız fa için bir küçük mücenneb diyezi konur ki, makamın terkibindeki her üç dizi'nin de müşterek bir arızasıdır. Ayrıca nota içerisinde îcâbeden yerlere zirgüle'nin pûselik şeddi için re ve la bakıyye diyezleri, ruhnüvâz (mi de pûselik) için ve bakıyye diyezi konur. 3. şiir antolojisi.
güle	(f.i.) kıvrılmış ve bükülmüş saç, zülüf.
gülef	(f.i.) bot. bir çeşit kırmızı gül.
gül-efsûn	(f.b.i.) afsunlu şarap.
gül-efşân	(f.b.s.) gül saçan.
gül-endâm	(f.b.s.) gül boylu, nâzik, güzel endamlı.
gül-engübîn	(f.b.i.) bal ile yapılan gül murabbâsı.
gül-fâm	(f.b.s.) 1. gül renkli, gül gibi rengi kızıl olan. 2. i. kadın adı.
gül-fem	(f.b.s.) 1. gül ağızlı, ağzı gül gibi küçük olan. 2. i. kadın adı.
gül-feşân	(f.b.s.) gül saçan.
gül-geşt	(f.b.i.) gül seyri, gül gezintisi.
gül-geşt-i sahrâ	kırda gül veya çiçek seyri için yapılan gezinti.
gül-gonce	(f.b.i.) henüz açılmamış gül.
gül-gûn	(f.b.s.) 1. gül renkli, pembe. 2. i. kadın adı.
gül-gûne	(f.b.i.) 1. kadınların kullandıkları gül renkli düzgün. 2. s. gül renkli. 3. s. gül yanaklı.
gülgûn kümeyt	(f.b.i.) kırmızı şarap.
gülgülî	(f.s.) gül renkli, pembe.

gül-hen	(f.b.i.) külhan, hamam ocağı. [gül: ateş + hen: hâne = ateşhâne].
gül-hîz	(f.b.s.) gül bitiren, gül yetiştiren.
gülî	(f.s.) gül renkli.
gül-istân	(f.b.i.) 1. (bkz: gül-zâr). 2. Şîrazlı Şeyh Sadi'nin meşhur eseri. 3. müz. Türk müziğinin en az beş asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır. 4. Istrati Sabuncaki tarafından 1910'da istanbul'da aylık olarak yayımlanmış çiçekçilik ve bahçıvanlığa ait bir dergi.
gül-izâr	(f.b.s.) 1. gül yanaklı, al yanaklı.
gül-izâr-ı gonce-fem	ağzı koncaya benzeyen gül yanaklı güzel. 2. müz. Türk müziğinin mürekkep makamlarındandır. Tahminen beş asır evvel terkîbedilmiştir. Buna "Hüseynî Gül-izâr" da denilir. Karcığar ve hüseynî makamlarından mürekkeptir. Hüseynî ile dügâh perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede hüseynî'nin güçlüsü olan hüseynî ve ikinci derecede de karcığar güçlüsü olan nevâ'dır. Donanımına hüseynî'ninki gibi si koma bemolü ve fa bakıyye diyezi konur. Karcığar'da bu iki arıza müşterek olup, ayrıca mi için bakıyye bemolü ilâve edilir. Makamın umûmî seyri inicidir.
gül-kand	(f.b.i.) bir çeşit gül tatlısı.
gül-kâr	(f.b.i.) 1. çiçek yetiştiren. 2. çiçekçi.
gülmîh	(f.b.i.) kapı kanatlarına, dolap kapaklarına çivi altına konulan pul, kabara.
gül-nahl	(f.b.i.) gül ağacı, gül fidanı.
gülnâk	(f.i.) hisar ve kale.
gül-nâr	(f.b.i.) nar çiçeği.
gül-nârî	(f.b.s.) nar çiçeği renginde olan.
gül-nefesî	(f.b.i.) güzel kokululuk, hoş ve lâtif sözlülük.
gül-nihâl	(f.b.i.) gül fidanı.
gül-nikab	(f.a.b.i.) yüzü gülle örtülü, pembe yüzlü, (bkz: gül-pûş).
gül-nûş	(f.b.s.) 1. gül içen. 2. i. kadın adı.
gül-pûş	(f.b.s.) gül örtülü, pembe yüzlü, (bkz: gül-nikâb).
gül-reng	(f.b.s.) gül renkli, pembe.
gül-reng-i feyz	meşhur bir çeşit lâle.
gül-rîz	(f.b.s.) 1. gül saçan, gül serpen. 2. meşhur bir çeşit lâle.
gül-rû[y]	(f.b.s.) gül yüzlü, al yanaklı.
gül-ruh, gül-ruhsâr	(f.b.s.) gül yanaklı güzel.
gül-ruh	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndan olup elde nümunesi yoktur.
gül-şâh	(f.h.i.) Varaka'nın sevgilisi, masal kadını.
gül-şeker	(f.b.i.) gül tatlısı.
gül-şen	(f.b.i.) 1. gül bahçesi. 2. kadın adı. (bkz: gül-istân, gül-zâr). 3. 1886 -1887 yıllarında Kirkor Efendi tarafından istanbul'dan yayımlanmış olan haftalık, edebî ve fennî dergi.

Tarihvemedeniyet.org

Gülşen-i Şuarâ	(şâirler bahçesi) Bağdat'lı Ahdî'nin (öl. 1594) kısa bir devreyi (1522 -1563) içine alan biyografi kitabı.
gül-şen-i vefâ	müz. Türk müziğinin mürekkep makamlarındandır. Ferâizcizâde ibrahim Vefa Efendi tarafından 1900 senelerinde terkîbedilerek bir peşrev ile bir saz semaîsi yazılmıştır. Bu makam daha sonra başka bir bestekâr tarafından kullanılmamıştır.
gülşen-âbâd	(f.b.i.) Beşiktaş'taki eski saraylardan birinin adı.
gülşen-ârâ	(f.b.s.) gül bahçesini süsleyen.
gülşen-fürûz	(f.b.s.) gül bahçesini düzenleyen.
gülşeniyye	(f.h.i.) tas. Halvetiye tarikatı kollarından biri. [Diyarbakır civarında 826 (1422) da doğan İbrahim Gülşenî tarafından kurulmuştur].
gülşen-gâh	(f.b.i.) gül bahçesi.
gülşen-sarây	(f.b.i.) gül bahçesi içindeki saray.
gülşen-tirâz	(f.b.i.) bahçıvan.
gül-ten	(f.b.s.) 1. gül tenli, gül vücutlu. 2. i. kadın adı.
gülû	(f.i.) boğaz, [insanda veya hayvanda], (bkz: halk).
gülû-bend	(f.b.i.) boğaz sargısı, boyuna sarılan bağ.
gülû-gîr	(f.b.s.) 1. boğaz tutan, boğazda kalan, boğazdan güçlükle geçen [şey] 2. ahlat armudu.
gülve	(f.i.) fırın bacası.
gül-vend	(f.b.i.) hediye [en çok, incir, ceviz, fıstık dizisinden yapılan armağan].
gül-zâr	(f.b.i.) 1. gül bahçesi, gül tarlası, (bkz: gül-bağ, gül-istân, gül-şen).
gül-zâr-ı firâk	ayrılık gül bahçesi.
gül-zâr-ı hümâyûn-sây	şahane gülzâr, pâdişâhlara mahsus ve lâyık gül bahçesi. 2. müz. Türk müziğinin en az iki asır evvel terkî-bedilmiş mürekkep makamlarından olup A. A. Konuk'un kâr-ı nâtık'ının düyek usullü 119 (son) parçası, bu makama misâldir.
gül-zemîn	(f.b.i.) mec. işret edilen, içilen yer.
güm	(f.s.) kayıp, yitik, (bkz: zâyi').
gümân, gümâne	(f.i.) zan, sanma, sezme.
Bed-gümân	şüpheci, fena düşünceli, (bkz: zann, vehm).
gümâşte	(f.i.c. gümâşte-gân) vezir, vekil.
güm-geşt, güm-geşte	(f.b.s.) kaybolmuş, (bkz: güm-şüde).
güm-kerde, güm-kerde-pey	
güm-nâm	(f.b.s.) adı sanı yok olmuş, unutulmuş.
güm-râh, güm-reh	(f.b.s.) 1.yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış, (bkz: dâll). 2. bol, gür.
gümrâhân	(f.s. gümrâh'ın c.) yolunu şaşıranlar, doğru yoldan ayrılmış olanlar.

güm-râhî (f.b.i.) doğru yoldan çıkmış olma, yolunu şaşırmış olma, sapıtma.
güm-şüde (f.b.s.) kaybolmuş, telef olmuş, (bkz: güm-geşt, güm-geşte).
gün (f.i.) haya, husye.
günâh (f.i.) Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dînî suç. [nazımda "güneh" şeklinde geçer], (bkz: güneh, ism, zenb).
günâh-kâr (f.b.s.) günahlı, günah işleyen, (bkz: güneh-kâr, güneh-pîşe).
günâh-kârâne (f.b.zf.) günah işleyene yaraşır surette.
günâh-kârî (f.b.i.) günahkârlık.
günâh-pîşe (f.b.s.c. günâh-pîşe-gân) günah işlemeyi âdet edinen.
günâh-pîşe-gân (f.b.s. günâh-pîşe'nin c.) günah işlemeyi âdet edinenler.
günbed (f.i.) kümbet, kubbe, üstü yuvarlak şekilde olan bina veya çıkıntı.
günbed-i âb su kabarcığı.
günbed-i a'zam dokuzuncu gök.
günbed-i azrak gökyüzü.
günbed-i destâr sarık, (bkz: günbed-i imâme).
günbed-i devrân (bkz. günbed-i azrak).
günbed-i devvâr (dâima dönen kubbe) gökyüzü.
günbed-i ekvâr gökyüzü.
günbed-i hadrâ' (yeşil kubbe) gökyüzü.
günbed-i imâme (bkz. günbed-i destâr).
günbed-i mînâ (bkz. günbed-i devvâr).
günbed-i mînâ-fâm gökyüzü.
günbedî (f.s.) "günbed" şeklinde, "günbed" le ilgili.
güncâyiş (f.i.) sığma, sığışma.
güncâyiş-pezîr (f.b.s.) sığışan, sığabilen.
güncîde (f.s.) sıkıştırılmış, sıkılmış.
güncişk (f.i.) serçe kuşu. (bkz: usfûr).
güneh (f.i.). (bkz. günâh, zenb).
güneh-kâr (f.b.s.) günah işleyen, günahlı, (bkz: günâh-kâr).
güneh-kârî (f.b.i.) günah işleyicilik.
güneh-pîşe (f.b.s.c. güneh-pîşegân (bkz: günâh-kâr).
güng (f.s.) dilsiz. (bkz: ahraş, ebkem, lâl).
gürâz (f.i.) azgın erkek domuz.
gürbe (f.i.) kedi. (bkz: hirr, hirre, sin-nevr).
Şütür-gürbe (deve ile kedi) dey. münasebetsiz, mânâsız.
gürbe-i deştî yaban kedisi.
gürbüz (f.s.) 1. cerbezeli. 2. kahraman. 3. anlayışlı. 4. t. gürbüz, genç irisi.
gürd (f.s.) cesur, kahraman, yiğit, koçyiğit. (bkz: bahâdır, dilâver, dilîr, ferzâne).

gürdâs	(f.s.) zâlim, gaddar, (bkz: bî-dâd, gaşûm[2]).
gürde	(f.i.) böbrek, (bkz: kilye).
gürg	(f.i.c. gürgân) kurt, canavar, (bkz: sirhân, zi'b).
gürg-i bârân-dîde	(yağmur görmüş kurt) görmüş geçirmiş, feleğin çenberinden geçmiş [adam], eski kurt.
Gürgân	(f.h.i.) 1. iran'ın Kuzeydoğusunda bir yer. 2. Aksak Timur'un lâkabı.
gürg-zâde	(f.b.i.) kurt yavrusu.
gürîhte	(f.s.) kaçmış, kaçkın.
gürisne	(f.s.c. gürisnegân) aç, fakir, (bkz: câyi', cev'ân).
gürisne-çeşm	(f.b.s.) aç gözlü, cimri.
gürisne-çeşmâne	(f.zf.) aç gözlücesine, cimrilikle.
gürisne-çeşmî	(f.b.i.) aç gözlülük, cimrilik.
gürisne-gân	(f.b.i. gürisne'nin c.) açlar, fakirler.
gürisnegî	(f.i.) açlık.
gürîz	(f.i.) 1. kaçma, (bkz: firâr). 2. s. kaçkın, kaçan. 3. ed. kasidelerde mevzua girmeden evvel söylenen beyit, (bkz: gürîz-gâh).
gürîzân	(f.s.) kaçıcı, kaçan, (bkz: girîzende).
gürîzânî	(f.i.) girîzanlık.
gürîzende	(f.s.c. gürîzende-gân) kaçıcı, kaçan, (bkz. girîzân).
gürîz-gâh	(f.b.i.) l . kaçacak yer. (bkz. melce'. 2. (bkz: gürîz[3]).
gürîz-pâ	(f.b.s.) bir yerde durmayan, çok kaçan.
gürmih	(f.i.) enser, çivi. 2. hayvan bağladıkları büyük kazık.
gürs	(f.i.) 1. açlık. 2. kir, pas, leke. 3. kâhkül. (bkz. zülf).
gürûh	(f.i.) cemâat, bölük, takım.
gürûh-i eşkıyâ'	eşkıyâ gürûhu, takımı. (bkz. şirzime).
gürûhâ gürûh	(f.zf.) bölük bölük, takım takım.
gürz, gürze	(f.i.) [eskiden] silâh olarak kullanılan uzun saplı, büyük demir topuz.
gürz-i girân	iri, ağır topuz.
gürz-bâz	(f.b.s. ve i.) eskiden meydanda veya sahnede ağırlık kaldırarak hüner gösteren oyuncu.
-güsâr	(f.s.) içici, içen; yiyici, yiyen.
Mey-güsâr	mey içen, şarap içen.
Gam-güsâr	dert ortağı.
güsiste	(f.s.) kırılmış, kopmuş; gevşemiş, çözülmüş, sölpük.
güsiste-âşiyân	(f.b.s.) yuvası yıkılmış.
güsiste-bünyâd	(f.b.s.) temelden yok edilmiş.
güsiste-dem	(f.b.s.) nefesi kesilmiş, çok yorgun düşmüş.
güsiste-dil	(f.b.s.) kalbi kırılmış.
güsiste-mahâr	(yuları kopmuş) başıboş, kayıtsız.

güsiste-kemer	(kemeri kopuk) kalender, derbeder.
güsn, güsne	(f.i.) açlık.
güstâh	(f.s.) küstah, hayâsız, arsız, edepsiz, saygısız.
güstâh-âne	(f.zf.) küstahcasına, edepsizcesine, sıra saygı tanımaksızın.
güstâhî	(f.i.) küstahlık, edepsizlik, sıra, saygı tanımazlık.
Güstehem	(f.h.i.) eski İran pehlivanlarından iki meşhur zâtın oğullarının adı.
-güster	(f.s.) yayan, döşeyen ["güsterden" mastarından].
Adâlet-güster	adalet, doğruluk yayan.
Ziyâ-güster	ışık yayan.
güsterde	(f.s.) yayılmış, döşenmiş.
-güşâ	(f.s.) açan, açıcı.
Dehen-güşâ	ağzını açan.
Dil-güşâ	gönül açan, gönüle ferahlık veren.
Kişver-güşâ	memleket açan, fetheden.
güşâd	(f.i.) 1. açma, açılma, açılış, (bkz: feth).
Resm-i güşâd	açış töreni.
güşâd-ı dil	gönül açılması. 2. tavla oyunlarının bir çeşidi, açmaz. 3. bir çeşit ok atışı şekli.
güşâd-ı gonce-i dil	gönül koncasının açılması, mes'ut olma.
güşâde	(f.s.) açılmış, açık, ferah, şen. (bkz: güşûde).
güşâde-dest	(f.b.s.c. güşâde-destân) eli açık, civanmert, (bkz: fütüvvet-mend, sahî, sahâvet-kâr).
güşâde-destân	(f.b.s. güşâde-dest'in c.) eli açıklar, cömertler.
güşâde-destî	(f.b.i.) elaçıklığı, civanmertlik, (bkz: fütüvvet[3]).
güşâde-dil	(f.b.s.) gönlü şen.
güşâde-dilî	(f.b.i.) gönül şenliği.
güşâde-ebrû	(f.b.s.) güler yüzlü.
güşâde-gî	(f.b.i.) güşâde'lik, açıklık, ferahlık, şenlik,
güşâde-hâtır	(f.a.b.s.) gönlü rahat.
güşâde-pîşânî	(f.b.s.) alnı açık.
güşâde-rû	(f.b.s.) açık yüzlü.
güşâde-zebân	(f.b.s.) dili açık, fasih.
güşâd-nâme	(f.b.i.) 1. pâdişâh fermanı. 2. boşanma vesikası.
Güşâsb	(f.h.i.). (bkz. Güştâsb).
güşâyende	(f.s.) açıcı, açan.
güşâyiş	(f.i.) açılma, açıklık, açılış.
güşâyiş-i hâtır	iç açıklığı, gönül ferahlığı.
güşâyiş-i hevâ	havanın açıklığı.
güştâ	(f.i.) Cennet, (bkz: Behişt, Firdevs).
Güştâsb	(f.h.i.) 1. Fars hükümdarlarından Hystaspes. 2. Tanrı'nın kullarına rahmetini ulaştırdığı manevî yol.

güşûd	(f.s.) açık, açılmış olan. (bkz: güşûde).
güşûde	(f.s.) açılmış, (bkz: güşâde).
güvâ	(f.s.) şahit, tanık, delil, ["güvâh"in hafifletilmişi.] (bkz. güvâh).
güvâh	(f.s.) şahit, delil, tanık, (bkz: güvâ).
güvâhî	(f.i.) şahitlik, tanıklık.
güvâr, güvârâ, güvârân	(f.s.) hazmı kolay olan [yemek].
Ab-ı güvârâ	hazmı kolay, içimi güzel su.
Hoş-güvâr	hazmı pek kolay olan.
güvârende	(f.s.) hazmı kolay.
güvârendegî	(f.i.) hazım kolaylığı.
güvâriş	(f.s.) hazme yardımı olan şeyler.
güvâş, güvâşe	(f.s.) renk, boya.
güzâf	(f.s.) bîhûde, boş. [lâkırdı, söz. (bkz: laklaka).
Lâf-ı güzâf	mânâsız, boş söz. [kelimenin aslı "gizâf" dır].
güzâr	(f.i.) l. geçme, geçiş.
güzâr-ı bâ-şitâb	hızla geçiş.
güzâr-ı ömr	ömrün geçişi. 2. s. geçirici, geçiren, [bileşik sıfat olduğu zaman].
Dem-güzâr	vakit, zaman geçiren. 3. s. beceren, ödeyen, yapan.
Maslahat-güzâr	(iş yapan, beceren) elçi, sefir.
güzâre	(f.i.) rü'yâ tâbir etme, düş yorma, (bkz: güzâriş).
güzârende	(f.s.) geçici, geçen; geçirici, geçiren,
güzârende-i evkat	vakit geçiren, geçirici.
güzâriş	(f.i.) rü'yâ tâbir etme, düş yorma, (bkz: güzâre).
güzâriş	(f.i.) geçme, geçiş.
güzâriş-i hayât	hayâtın geçişi.
güzâriş-ger	(f.b.s.) rü'yâ tâbir eden. (bkz: muabbir).
güzâriş-nâme	(f.b.i.) tabirname.
güzâşte	(f.s.) geçmiş, geçmiş olan.
güzer	(f.i.) 1. geçme, geçiş, (bkz: güzâriş). 2. s. geçen, geçici.
Hoş-güzer	hoş geçici, geçen, (bkz: güzârende).
güzerân	(f.s.) geçici, geçen, ["olmak" mastanyla kullanılır].
ömr-i güzerân	geçici ömür. (bkz: güzârende, güzer[2]).
güzer-gâh, güzer-geh	(f. b.i.) 1. geçilen yer, geçit, derbend; uğrak. 2. [yol inşâatında] arazî veya harita üzerinde yolun başlangıç ve son noktaları arasından geçirilen kırık hat.
güzer-nâme	(f.b.i.) geçiş tezkeresi.
güzeşt	(f.i.s.) geçme, geçiş, geçen.
Ser-güzeşt	baştan geçen.
güzeşte	(f.s.c. güzeşte-gân) 1. geçmiş.
Sâl-i güzeşte	geçmiş yıl. 2. i. işlemiş fâiz. (bkz: fâiz).

güzeşte-gân	(f.s. güzeşte'nin c.) geçmişler, önden gelmişler, (bkz: eslâf).
güzeştegân-ı şuarâ	şâirlerin geçmiş olanları.
güzîde	(f.s.c. güzîde-gân) 1. seçkin, seçilmiş, beğenilmiş, (bkz: güzîn, müntahab, nuhbe). 2. i. kadın adı.
güzîde-gân	(f.s. güzîde'nin c.) seçkinler, seçilmişler, beğenilmişler.
güzîde-suhen	(f.s.) seçilmiş, beğenilmiş söz söyleyen.
güzîn	(f.s.) 1. seçen, seçilmiş, seçkin, beğenilmiş.
çihâr (çâr)-i yâr-i güzîn	Hz. Muhammed'in başlıca dört dostu [Hz. Ebûbekir; Hz. Ömer; Hz. Osman; Hz. Alî].
Gûşe-güzîn-i uzlet	tenhalık köşesini seçmiş.
Halvet-güzîn	tenhayı beğenen, seçen.
Vahdet-güzîn	tek başına kalmayı seçen, (bkz: güzîde, müntahab, nuhbe, pesendîde). 2. kadın adı.
güzîniş	(f.i.) seçme, seçiş.
güzîr	(f.i.) çâre, derman.
nâ-güzîr	çaresiz.

H

h, ha	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin sekizinci harfi olup, "ebced" hesabında sekiz sayısının karşılığıdır.
hâ-i mühmele, hâ-i huttî	noktasız ha. [hâ-i menkute, hâ-i meftûha veya hâ-i mu'ceme (noktalı ha) hı harfinin adıdır].
hâ-yı zahîr	eski yazıda e veya a okunmayıp h okunan ha'ya denir.
-hâ[y]	(f.s.) "çiğneyen" mânâsına gelen kelimelere katılarak vasfı terkîbî (birleşik kelime) yapar.
Şeker-hâ	(şeker çiğneyen) tatlı söyleyen, tatlı sözlü.
Jâj-hâ	saçma sapan sözler söyleyen.
-hâ	(f.e.) 1. cemi (çoğul) edatı.
Esb-hâ	atlar.
Kazâ-hâ	kazalar.
Seg-hâ	köpekler... gibi. 2. zm. O.
hâ-ât	(a.ha. hı'nın c.) hı'lar.
hâb	(f.i.) uyku, rü'yâ.
hâb-ı adem	(yokluk) ölüm uykusu.
hâb-ı câvîd	(ebedî uyku) ölüm.
hâb-ı ecel	ölüm uykusu.
hâb-ı gaflet	gaflet uykusu.
hâb-ı girân	ağır uyku.
hâb-ı gurûr	gurur uykusu; kendini büyük sanma.
hâb-ı hargûş	tavşan uykusu, hafif ve kuşkulu uyku; hîle, yalan.

hâb-ı nâz	naz uykusu, cilve ile kendini uykuda gösterme hâli.
hâb-ı nâz-ı yâr	sevgilinin naz uykusu.
hâb-ı nûşîn	tatlı uyku.
hâb-ı perîşân	dağınık, rahatsız uyku.
hâb-ı pür-ıztırâb	ıstıraplı uyku.
hâb-ı râhât	dinlenme uykusu.
habâb, habâbe	(a.i.) su üzerinde olan hava kabarcıkları.
habâbîr	(a.i.c.) zool. toy kuşunun yavruları.
habâib	(a.s. habîbe'nin c.) sevgili kadınlar.
habâik	(a.s. habîke'nin c.) 1. çizgiler. 2. saman yolları, kehkeşanlar.
habâil	(a.i. hibâle'nin c.) ince ipten yapılmış olan tuzaklar, ağlar.
habâil-i mevt	ölümün sebepleri.
habâil-üş-şeytân	(şeytan tuzakları) kadınlar.
habâir	(a.i. habâri'nin c.) zool. toy kuşları.
habâis	(a.i. habîse'nin c.) kötü şeyler, kötülükler.
Ümm-ül-habâis	(kötülüklerin anası) şarap; içki.
habak	(a.i.) bot. yarpuz veya narpuz da denilen ve nane cinsinden olan güzel kokulu, tadı iştihâ açıcı bir ot, lât. mentha pulegium.
habâk	(f.i.) 1. dört yanı çevrilmiş olan yer; avlu. 2. ağıl, mandıra.
habâl	(a.i.) düzensizlik, bozulma; üzüntü, sıkıntı.
habâlâ	(a.i. hublâ'nın c.) gebeler.
habâleyât	(a.s. hublâ'nın c. olan habâlâ'nın c.) gebeler.
hâb-âlûd, hâb-âlûde	(f.b.s.) uykusu gelmiş, uyku basmış, (bkz: hâb-nâk).
habâr, hibâr	(a.i.c. habârât) 1. damga. 2. imza.
habârât	(a.i. habâr'ın c.) 1. damgalar. 2. imzalar.
habârîr	(a.i. hibrîr'in c.) dağ çiçekleri.
habâset	(a.i.) habislik, kötülük, alçaklık.
habat	(a.i.) yara iyileştikten veya vücûdun bir tarafına değnekle vurulduktan sonra kalan iz, nişane.
hâb-âver	(f.b.s.) uyutan, uyutucu.
habâyâ	(a.i. habîbe'nin c.) 1. gizli şeyler, gizli işler, (bkz: hafâyâ). 2. defineler.
habb	(a.i.c. hubûb. c. c. hubûbât) 1. tane, tohum, çekirdek. 2. yutulacak yuvarlak ilâç, hap.
habb	(a.s.) hîlekâr, aldatıcı, kurnaz, (bkz: hibb, hubb).
habb, hibb	(a.i.) denizin dalgalanması, kabarması.
habbâl	(a.i. habl'den) ip ve urgan satan kimse; ipçi, urgancı.
habbâr	(a.i.) 1. mürekkepçi. 2. terzi.
habbâs	(a.i.) hapseden, zindancı.
habbât	(a.i. habbe'nin c.) 1. habbeler. 2. haplar.
habbâz	(a.i. hubz'dan. c. habbâzân) ekmekçi.

habbâzî (a.s.) ekmekçilikle ilgili.

habbâzîn (a.i. habbâz'ın c.) ekmekçiler.

habbe (a.i.c. habbât, hubeb) buğday, arpa ve şâire gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler, taneler.

habbe-i hadrâ bot. çitlenbik.

habbe-i sevdâ, habbet-üs-sevdâ bot. çörekotu.

habbe-i vâhide tek tane; -azlıktan kinaye olarak- hiçbir şey.

habbet-ül-kalb (bkz: süveydâ-ül-kalb).

habbevî (a.s.) bot. tanecikli.

habbezâ (a.zf.) "ne sevimli, ne güzel" mânâsında takdir edatı, (bkz: hôşâ', zihî).

habb-ül-bülûg (a.b.i.) erkek ve kız çocuklarının alınlarında ve yüzlerinde çıkan kabarcıklar, ergenlik.

habb-ül-gamâm (a.b.i.) yağan dolu.

habb-ül-gurâb (a.b.i.) bot. kargabüken denilen zehirli bir ağaç ve bu ağacın meyvası, lât. strychnos nox vomica.

habb-ül-lezîz (a.b.i.) galat olarak abdülleziz denilen, Akdeniz bölgesinde ve Afrika'da yetişen bir ağacın dut kurusu şeklinde ve büyüklüğünde olan yağlı ve tatlı yemişi; buttum.

hâb-câme (f.b.i.) gecelik entarisi, pijama gibi uyku sırasında giyilen şey. (bkz: câme-hâb).

hâb-dâr (f.b.s.) uykulu.

hâb-dîde (f.b.s.) mec. "rü'yâ görmüş" bulûğa ermiş, düşü azmış [genç].

hâb, hâbe (a.i.) günah, suç.

habe (f.i.) boğulma, bunalma, sıkılma.

habeb (a.i.) hîle, aldatma, kurnazlık.

habek (f.i.) üzülme, sıkılma.

habel (a.i.) 1. cenîn, ana karnındaki çocuk. 2. fels. musallat fikir, takınak, fr. obsession. 3. gebelik; gebelik zamanı.

haben (a.i.) hek. karında su toplanmasından ileri gelen bir hastalık, siroz.

haben (a.i.) 1. kasma, kısaltma. 2. ed. aruzda, "fâilâtün" den "ât" hecesini atarak "fâilün" veznine sokma.

haber (a.i.c. ahbâr) 1. son ve yeni havadis, bilgi. 2. ağızdan ağıza dolaşan söz.

haber-i kâzib yalan haber.

haber-i sâdık doğru haber. 3. hadîs, Peygamberimizin sözü.

haber-i mütevâtir birçoklarının birçokları vasıtasıyla rivayet ettikleri hadîs-i şerifler.

haber-i meşhûr bir veya birkaç kişiden birçoklarına söylenerek böylece sürüp giden hadîs-i şerif.

haber-i vâhid haber-i mütevâtir ve haber-i meşhur kadar yaygın olarak gelmiş bulunan hadîs-i şerif, [haber-i vâhid, bir kişinin rivayet ettiği haber demek değil, mütevâtirin mukabili olup,

	mütevâtir hadîsin râvîleri araştırılmaz.]. 4. gr. isim cümlelerinde yüklem.
haber	(a.i.) çürüme, berelenme.
haber-dâr	(a.zf.) haberli, (bkz: habîr, vâkıf).
haberî, haberiyye	(a.s.) l. haberle ilgili; haberden ibaret olan. 2. gr. yüklemle ilgili.
haber-pijûh	(a.f.b.s.) haber araştıran, haber almaya çalışan.
haber-şinâs	(a.f.b.s.) iyi haber alan.
habese	(a.s. habîs'in c.) kötüler, alçaklar, pisler, (bkz: hubesâ).
Habeş	(a.h.i.) Afrika'nın doğusunda, Yemen'in karşı kıyısında bulunan ve halkının çoğu Hıristiyan olan, Habeşistan kıtasında yaşayan yerli halk.
Habeşe	(a.h.i.) 1. Habeşistan. 2. Habeş.
Habeşî	(a.s. ve i.) Habeşistan halkından olan kimse.
habeşî	(a.i.) 1. güzel sanatlarda kullanılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, hat, minyatür v.b.]. 2. s. çok esmer.
Habeşistân	(a.h.i.) Habeşlerin vatanı.
hâb-gâh, hâb-geh	(f.b. i.) uyunacak yer, yatak odası.
hâb-güzâr	(f.b.s.) uyuyucu. (bkz: nâim).
habhâb	(a.i.) 1. canbaz ayaklığı, f r. echasse. 2. takunye.
habhâbî	(a.i.) işsiz güçsüz dolaşan adam.
hâbıt	(a.s. hübût'dan) hubût eden, yukarıdan aşağı inen.
Tedrîc-i hâbıt	derece derece küçülen [top, tüfek, süngü, tırnak..] gibi.
habîb	(a.s. hubb'dan. c. ahibbâ) 1. sevgili. 2. seven, dost. 3. erkek adı.
habîb-i Hudâ, habîb-i kibriyâ	
habîb-ullâh	(Allah'ın sevgilisi) Hz. Muhammed. [müen. "habîbe" dir].
hâbîde	(f.s.c. hâbîdegân) uyumuş, uykuya dalmış.
hâbîde-gân	(f.b.s. hâbîde'nin c.), (bkz. hâbîde).
habîe	(a.s.) görülmemiş, keşfedilmemiş; göze görülmeyen şey.
habîke	(a.i.c. habâik) 1. çizgi. 2. Samanyolu, (bkz: kehkeşân).
hâbil	(a.s.) büyücü, sihirbaz, efsuncu.
habîl	(a.i.) 1. tuzak. 2. yiğit.
Hâbîl	(a.h.i.) Hz. Adem'in oğullarından birinin adı, Kabil'in kardeşi.
hâbile	(a.s.) gebe, yüklü, (bkz: hâmile).
habîn	(a.i.) 1. zakkum ağacı. 2. s. sıska, istiska.
habîr	(a.s.) 1. haberli, bilgili. 2. h. i. Cenâbıhak.
habîr	(a.s.) taze; yeni, turfanda.
habîrâne	(a.f.zf.) haberli, bilgili olana yakışacak surette.
habîs	(a.s.) parasız olarak verilen, bağışlanan şey.
hâbis	(a.s.) hapseden, tutan.
habîs	(a.s. hubs'dan. c. habese, habîsîn, habîsûn, habesâ) kötü, alçak, pis, soysuz.

Tarihvemedeniyet.org

Ervâh-ı habîse	kötü ruhlar.
habîs, habîsa	(a.i.) un helvası, (bkz: berîk, berîke).
habîse	(a.i.c. habâis) fena huy, fena hal, çirkin şey, kötü hareket.
hâb-istân	(f.b.i.) yatak odası, yatakhane, (bkz: hâb-gâh, hâb-geh).
habl	(a.i.c. hibâl, hubûl) ip, urgan, halat, (bkz: rismân).
habl-i metîn	(sağlam ip) islâm dîni.
habl-i mevhûm	olacak gibi görünüp de gittikçe uzaklaşan gaye.
habl-i savtî	anat. hançere içinde gerilmiş olan ve sesin perdelerini düzenleyen ipler.
habl-i sürrevî	anat. ana rahmindeki çocuğu meşîme denilen sona bağlayan ip, göbek bağı.
habl-i zahrî	anat. sırt ipi, fr. corde dorsale.
habl-ül-mesâkîn	bot. sarmaşık.
habliye	(a.i.) zool. ipsiler.
habliye-i ibtidâiyye	zool. ilk ipsiler, fr. protocordees.
habl-ullah	(a.b.i.) 1. Kur'ân-ı Kerîm. 2. İslâm dîni.
habl-ül-verîd	(a.b.i.) anat. boyun damarı, şahdamarı.
hâb-nâ-dîde	(f.b.s.) bulûğa ermemiş [çocuk].
hâb-nâk	(f.b.s.) uykulu, uykusu gelmiş [kimse], (bkz: hâb-âlûd, hâb-âlûde).
hâb-nâme	(f.b.i.) rü'yâ kitabı.
hâb-nûş	(f.b.s.) uyumuş, (bkz: hâbîde).
habr	(a.i.c. ahbâr, hubûr) 1. âlim, bilgin, fakîh, zekî, anlayışlı. 2. İsrâiloğullan bilgini, (bkz: hibr).
habs	(a.s.) 1. murdar, çirkin. 2. ayıp.
habs	(a.i.) 1. hapis, alıkoyma, bir yere kapama, salıvermeme, bir yere kapayıp dışarı çıkarmama, hapishane. 2. tutma, zaptetme.
habs-i bevl	idrarını tutma.
habs-i dümû'	gözyaşlarını zaptetme, metanet gösterme.
habs-gâh	(a.f.b.i.) hapisevi, cezaevi, (bkz: habs-hâne).
habs-hâne	(a.f.b.i.) hapsolunan yer, hapislerin bulunduğu yer, hapis, cezaevi.
habt	(a.i.) 1. ibtâl etme, bozma. 2. bir bahiste birini susturma, ağzını kapama.
habt-i a'mâl	dinden çıkan bir kimsenin daha önce yapmış olduğu ibâdetlerin boşa gitmesi. [bu mesele, "Mâtürîdiyye" ile "Eş'ariyye" arasındaki ihtilâf mevzularından biridir].
habt	(a.i.) yanlış hareket etme, yanılma.
habt-ı dimâgî	delilik.
habt ü hatâ, habt ü halel	yanlış, düzensizlik.
habûk	(a.i.) şarap [akşam üzeri içilen], (bkz: bade, handerîs, rahik, sahbâ).

hâc	(f.i.) haç, put. (bkz: salîb, çelîpâ).
hâc	(a.i. hâcet'in c.) 1. (bkz: hâcât, havâyic). 2. bot. deve dikenleri, akdikenler.
hacâlet	(o.i.) utanma, utangaçlıkla şaşırma, (bkz: hacel, haclet.).
hâcâlet-âver	(a.f.b.s.) utandırıcı.
hacâmet	(a.i.) boynuz veya şişe ile vücudun bir organına kanı topladıktan sonra nişter ve mengene denilen âletlerle kan alma, hacamat, [kelimenin aslı "hicâmet" dir].
hâcât	(a.i. hâcet'in c.) istekler, dilekler.
Kadî-yül-hâcât	hacetleri, istekleri, dilekleri yerine getiren, Allah.
hacb	(a.i.) 1. menetme, mahrum etme. 2. birini mirastan menetme, mahrum etme.
hacb-i hirmân	huk mirastan tamâmiyle menetme, mahrum etme.
hacb-i noksân	huk. mirastan kısmen mahrum etme, miras hissesini azaltma.
hacc	(a.i.) islâm'ın beş şartından biri olan ve muayyen zamanda Mekke'deki "Kâbe-i Şerife" yi ziyaret etmek üzere yola çıkma farizası, [kelimenin aslında "kasid" ve "teveccüh" mânâları vardır].
hâcc	(a.s. ve i.c. hüccâc) hacca giden, Kabe'yi ziyaret eden, hacı. [çok zaman kelime "el-hâcc" şeklinde kullanılır ve "hacı" şekli daha yaygındır], (bkz: hâcı).
hâcc-ül-haremeyn	zamanında şer'î merasime uyarak Mekke-i Mükerreme ile Medîne-i Münevvere'yi ziyaret eden kimse.
Haccâc	(a.h.i.) 1. Irak vâlîsi olup, Hz. Muhammed soyuna ve taraftarlarına eziyet eden Yusuf bin Sakafî'nin unvanı. 2. s. delîl ile galip olan.
haccâc-âne	(a.zf.) Haccâc'a yakışacak surette zulüm.
haccâl	(a.s.) gösterişli, şatafatlı.
haccâm	(a.i.) hacamat eden, hacamatçı.
haccâr	(a.i.) taşçı, taş işçisi.
hâcce	(a.i.c. hâcc) bot. bir çeşit akdiken.
hâcce	(a.s.c. havâcc) hacca giden, Kabe'yi ziyaret eden, hacı. [kadın, kız].
haccet-ül-vedâ'	Hz. Muhammed'in son haccı.
hâce	(f.i.c. hâcegân) 1. hoca, efendi, ağa, çelebi, sahip, muallim, profesör, "öğretmen, müderris, (bkz: hired-âmûz); molla, ev sahibi. 2. tüccar.
hâce-i âlem, hâce-i dü serâ, hâce-i kâinât	Peygamberimiz Hz. Muhammed.
hâce-i büzurg	tar. başvezir.
hâce-i evvel	(ilk hoca) milletin ilmen ve fikren kalkınması için çeşitli bilgileri basitleştirerek halkın kolaylıkla anlayabileceği bir dille yayan kimse, [bu unvan, Tanzimat devrinde Ahmed Midhat Efendi'ye de verilmiştir].
hâce	(a.i.). (bkz. hâcet).
İnd-el-hâce	gerektiği zaman... gibi.

haceb	(a.i.) anat. gırtlak, fr. trachee
hacebe	(a.i. hâcib'in c.) kapıcılar, perdeciler, (bkz: hâcib).
hâcegân	(f.b.i. hâce'nin c.) 1. hocalar. 2. [eskiden] yüzbaşı rütbesinin karşılığı olan bir sivil rütbe.
Hatm-i hâcegân	nakşî tarikatının âdabı.
hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûn	
hâcegî	(f.i.) 1. efendilik, hocalık. 2. tüccar.
Bedestân hâcegîsi	bedesten tüccarlarından.
hacel	(a.i.) utanma, utanıp şaşırma, (bkz: hacâlet, haclet).
hacer	(a.i.c. ahcâr) 1. taş. (bkz: seng).
hacer-i bürkânî	jeol. volkan çakılı.
hacer-i esved, -es'ad	Kabe'nin duvannda bulunan meşhur kara taş.
hacer-i fil	yanmaz taş denilen bir mâden olup iplik gibi cüzü'leri birbirinden ayrılmak hassasını hâizdir.
hacer-i kilsî	kireçtaşı.
hacer-i mıknatısî	mıknatıs taşı.
hacer-i necmî	jeol. yıldıztaşı, fr. aventurine.
hacer-i semâî	gökten düşen taş, göktaşı, aerolit.
hacer-ül-cev	astr. göktaşı, (bkz: hacer-i semâvî).
hacer şecer makulesi	ehemmiyetsiz, derme çatma eşya.
hacer-ün-nûr	kükürt ile demir'in birleşmesinden meydana gelen altın şansı renginde bir cisim [hacer'in bir başka cemi olan "hicâre" kullanılmaz]. 2. kadın adı.
hacereyn	(a.i.c.) "iki taş" altın ile gümüş.
hacerî	(a.s.) taşla ilgili; taş gibi olan.
hacer-pâre	(a.f.b.i.) taş parçası.
hâce-serâ	(f.b.i.) hadımağası, haremağası. (bkz: hâdim[2]).
hâcet	(a.i.c. hâcât, havâyic) ihtiyaç, lüzum, gereklik, muhtaçlık, (bkz: zarûret).
Def'-i hâcet	abdest bozma.
Arz-ı hâcet	eksiğini, isteğini bildirme.
hâcet ne	ne ihtiyaç var, ne lüzum var.
hâce-tâş	(f.b.i.) [eskiden] bir efendinin kölelerinden her biri, kapı yoldaşı.
hâcet-mend	(f.b.s.c. hâcet-mendân). ihtiyaçlı, muhtaç.
hâcet-mendân	(a.f.b.s. hâcet-mend'in c.) muhtaçlar.
hâcet-mendâne	a.f.zf.) ihtiyaçlı olarak, muhtaccasına.
hâcet-mendî	(a.f.b.i.) ihtiyaçlı olma, muhtaçlık.
hâcet-revâ	(a.b.s.) ihtiyâcı gören, gideren.
hâcı	(a.s. ve i.c. hüccâc) hacca giden, Kâ'be'yi ziyaret eden, hacı. (bkz: hâcc).
hacı tehniyesi	hacdan sağ salim dönenleri kutlamak üzere yapılan toplantı.
hâcî	(a.s. hicv'den) hicveden, hiciv yazan.

hâcib	(a.i. hicâb'dan. c. hacebe) 1. kapıcı, perdeci, [evvelce vezirlere, âmirlere denilirdi]. (bkz: bevvâb). 2. perde, hâil. 3. (c. havâcib) kaş. (bkz: ebrû).
hâcib-i bârî	Cebrâil.
hâcib-i garbî	astr. kutup yıldızı aslında ephemerides denilen bir münhanî (*eğri) çizerek hareket etmekte iken, bu eğri, astronomlarca pratik maksatlarla bir elips olarak kabul edilmiştir. Hakîkî şimal (pôle) bu elipsin büyük ve küçük çaplarının kesişme noktasındadır. Polaris yânî Kutup Yıldızı elipsin büyük çapının solunda bulunduğu anda mürûr-i süflâ'dadır. [elipsin büyük çapı Hatt-ı istiva düzlemine paraleldir].
hâcib-i şarkî	astr.kutup Yıldızı aslında ephemerides denilen bir münhanî (*eğri) çizerek hareket etmekte iken, bu eğri astronom-larca pratik maksatlarla bir elips olarak kabul edilmiştir. Hakîkî şimal (pöle) bu elipsin büyük ve küçük çaplarının kesişme noktasındadır. Polaris, yânî Kutup Yıldızı elipsin büyük çapının sağında bulunduğu anda mürûr-i süflâ'dadır. [elipsin büyük çapı Hatt-ı istiva düzlemine paraleldir].
hâcib-i yemîn	sağ kaş.
hâcib-i yesâr	sol kaş.
hâcibeyn	(a.c.i.) iki kaş.
Beyn-el-hâcibeyn	iki kaş arası.
hacîf	(a.i.) karın gurultusu.
hacîl	(a.s.) üç ayağı beyaz olan at.
hacîl	(a.s.) utanmış, utancından yüzü kızarmış.
hâcim	(a.s.) hacamat eden.
hâcim	(a.s.) hücum eden, saldıran.
hâcir	(a.s.) 1. hicret eden, bir yerden başka bir yere göçen. 2. sayıklayan [hasta].
hâcire	(a. i.c. hâcirât) 1. terbiye sınırlarını aşan küfür. 2. (c. hevâcir) günün en sıcak zamanı.
hâcis	(a.i.) 1. gam, tasa. 2. hâtıra.
hâcise	(a.i.c. hevâcis) gönüle doğan endîşe, merak.
hâciyân	(a.i. hâcı'nın c.) hacılar, Hicaz'a gitmiş olanlar, (bkz: hüccâc).
hâciyâne	(a.f.zf.) hicveder gibi, hicveder şekilde.
hâciz	(a.s. hacz'den) 1. ayıran, bölen.
Hicâb-ı hâciz	anat. göğüs boşluğu ile karın boşluğu arasında bulunan büyük perde, zar, karın zarı, periton. 2. haczeden.
hacle	(a.i.) gelin odası, gerdek, [bu kelimede yer adı, esasen bulunduğundan buna bir de "-gâh" mekân edatı getirerek "hacle-gâh" şeklinde kullanmak doğru değildir].
hacle-gâh	(a.f.b.i.) gelin odası, gerdek odası, ["hacle" kelimesinde esasen yer adı bulunduğundan, buna tekrar "-gah" mekân eki

	getirerek "hacle-gâh" şeklinde kullanmak doğru olmamakla beraber kullanılmıştır].
haclet	(a.i.) utanma, şaşırma, (bkz: hacâlet, hacel).
haclet-âver	(a.f.b.s.) utandırıcı, utanç verici, (bkz: haclet-engîz).
haclet-engîz	(a.f.b.s.) utandırıcı, (bkz: haclet-âver).
hacm	(a.i.) 1. bir cismin kapsadığı boşluk. 2. oylum.
hacm-i istiâbî	bir şeyin, içine alabildiği miktar.
hacmen	(a.zf.) hacim itibariyle, büyüklükçe.
hacr	(a.i.) l. birini, malını kullanmaktan menetme, birine bir şeyi yasak etme. (bkz: hacz). 2. âguş, kucak, himaye, ["h" harfi, harekelerin üçünü de kabul eder].
hacren	(a.zf.) malını kullanmaktan menetme yoluyla.
hâc-vârî	(f.s. ve zf.) haç biçiminde yapılan, olan.
hacz	(a.i.) haciz, alacağa karşılık birinin malını veya parasını zaptetme muamelesi.
hacz-nâme	(a.f.b.i.) huk. alacağa karşılık birinin malını zaptetmek üzere o kimseye alacaklı tarafından gönderilen resmî kâğıt.
hâd	(f.i.) zool. çaylak [kuş].
hadaa	(a.s. hâdi'nin c.) dalavereciler, hileciler, aldatıcılar.
hadâi'	(a.i. hadîa'nın c.) hileler, oyunlar, yalanlar, aldatmalar, dekler, ["hadâyi" şekli de kullanılmıştır]
hadâic	(a.i. hidâce'nin c.) deve sırtına vurulan yükler, ["hadâyic" şekli de kullanılmıştır].
hadâid	(a.i. hadîd, hadîde'nin c.) 1.demirden yapılma şeyler. 2. keskin şeyler. 3.sert şeyler, ["hadâyid" şekli de kullanılmıştır].
hadâidât	(a.i. hadâid'in c.) demir nesneler, ["hadâyidât" şekli de kullanılmıştır].
hadâik	(a.i. hadîka'nın c.) bahçeler, bağ ve bostanlar, ["hadâyık" şekli de kullanılmıştır].
hadâik-i hâssa	pâdişâh, saray bahçeleri.
Hadâik-ül-Hakaik fi-Tekmîlet-iş-Şakaik	(Şakayık adlı eseri tamamlayan hakîkatlar) Nev'î-zâde Atâî'nin (1585-1635), Taşköprülüzâde'nin Şakaik-i Nû'mâniyye fî Ulemâ-üd-Devlet-il-Osmâniyye (Osmanlı devleti bilginlerinin Şakaik adlı biyografi kitabı)'sine yazdığı zeyl.
hadak	(a.i.) patlıcan, (bkz: bâdincân).
hadâlet	(a.i.) kol ve baldırı etli olma.
hadâret	(a.i.) alçak gönüllülük.
hadâret	(a.i.) yeşillik.
hadâset	(a.i.) 1. evvel, iptida, önce, başlangıç. 2. tazelik, gençlik.
hadâret-i sinn	yaş küçüklüğü.
hâdd	(a.s.) 1. keskin. 2. sivri. 3. dar.

Tarihvemedeniyet.org

Zâviye-i hâdde	geo. dar açı. 4. sert, te'sirli. 5. ekşi. 6. azgın ve iltihaplı [çıban, yara, hastalık]. 7. gergin.
hadd	(a.i.c. hudûd) 1. sınır, iki devlet toprağının birleştiği yer, kenar. 2. derece. 3. gerçek değer. 4. şerîatçe verilen ceza. 5. mant. bir önermede konu ile yüklemden her biri, terim. 6. mat. cebirde tenasüp ('oran) veya muadeleyi (denklem) meydana getiren kısımlardan her biri. 7. bir şeyin nihayeti, sonu.
hadd-i asgar	mant. küçük önerme.
hadd-i asgarî te'sîr	psik. uyarım eşiği.
hadd-i a'zamî	en büyük, en yüksek derece.
hadd-i bülûğ	ergenlik çağı.
hadd-i cenûbî	top. herhangi bir arazî üzerinde üç nirengi noktasının teşkil ettiği üçgenin en cenubunda (güney) bulunan re'si, yânî nirengi noktası.
hadd-i ekber	mant. büyük önerme.
hadd-i evvel	mat. herhangi bir riyâzî düsturda birbirinden zait nakıs işaretlerinden biriyle ayrılmış parçalardan birincisi.
hadd-i evsat	mant. orta terim.
hadd-i fâsıl	iki bölgeyi birbirinden ayıran sınır.
hadd-i garbî	top. herhangi bir arazî üzerinde üç nirengi noktasının teşkîl ettiği üçgenin en garbında (batı) bulunan re'si, yânî nîrengi noktası.
hadd-i hakîkî	mant. bir terimin esas tarifi.
hadd-i icâz	fasâhat'in mucize derecesinde olanı.
hadd- imkân	mümkün olma hududu.
hadd- istiâbî	kapsam, içine alma, kapasite.
hadd- i'tidâl	mâkul, ılımlı derece.
hadd- ittisâl	bitişme haddi, noktası.
hadd-i kat'-i tarîk	huk. [eskiden] yol kesicilikte bulunan bir şahıs veya bir çok eşhas hakkında cinayetlerine göre îcâbeden ukubet.
hadd-i kazf	huk. [eskiden] bir muhsin veya muhsineye, yânî mükellef hür, müslim, zinadan afîf bir kimseye dâr-ı islâm'da zina isnâdeden mükellef bir şahıs hakkında îcâbeden ukubettir ki, miktarı hadd-i şürb gibidir.
hadd-i kemâl	olgunluk hâli.
hadd-i kifâye	yeterlik derecesi.
hadd-i kusvâ	son sınır.
hadd-i lafzî	kelime tarifi, kelime mânâsı.
hadd-i lâyık	tam derece, tam değer.
hadd-i ma'rûf	normal kabul edilen bir sınır.
hadd-i müntehâ	son nokta.
hadd-i müşterek	ortak derece.
hadd-i resmî	tam tarif.

hadd-i sâlis	mat. herhangi bir riyazi düsturda birbirinden zait nakıs işaretlerinden biriyle ayrılmış parçalardan üçüncüsü.
hadd-i sânî	mat. herhangi bir riyâzî düsturda birbirinden zait nakıs işaretlerinden biriyle ayrılmış parçalardan ikincisi.
hadd-i sekr	huk. [eskiden] hamirden başka müskir meşrubattan birinin bilihtiyâr içilmesinden mütevellit sarhoşluktan dolayı îcâbeden ukubettir ki, miktarı hadd-i şürb gibidir.
hadd-i sirkat	huk. [eskiden] şeraitini câmî bir sirkatten dolayı muayyen uzvun kesilmesi suretiyle tatbik edilen bir ceza.
hadd-i şarkî	top. herhangi bir arazî üzerinden üç nîrengi noktasının teşkîl ettiği üçgenin en doğusunda bulunan re'si, yânî nîrengi noktası.
hadd-i şer'î	şerîate uygun olarak verilen ceza.
hadd-i şimalî	top. herhangi bir arazî üzerinde üç nîrengi noktasının teşkîl ettiği üçgenin en şimalinde (kuzey) bulunan re'si, yânî nîrengi noktası.
hadd-i şürb	huk. [eskiden] az veya çok miktarda bilihtiyâr "hamr" içilmesinden dolayı îcâbeden ukubet, [sekir vermiş olsun olmasın bu ukubet hür ve hürre hakkında seksen, köle hakkında kırk celdedir. (Celd, kamçı ile vurma veya derisine dokunmadır.)].
hadd-i ta'bîr	tasvir ve anlatma derecesi, gücü.
hadd-i te'dîb	şeriata göre ceza, dayak derecesi.
hadd-i vasat	orta.
hadd-i zâtinde	zâten, esasen, yaradılışta, aslında, oluşunda. 8. bir şeyin keskin olan yeri, ağzı.
hadd-i seyf	kılıcın keskin yeri, ağzı.
Bî-hadd	hesapsız, sınırsız.
Fevk-al-hadd	pek çok.
Ser-hadd	sınır.
hadd-i zinâ	huk. [eskiden] şeraiti dâhilinde vâki ve sabit olan zinadan dolayı mürtekibi hakkında tatbik edilecek ukubettir ki, ya celd veya recim suretiyle olur.
hadd	(a.s.) 1. denizden gelen gürültülü ses. 2. gürültü ile yıkılan. 3. gürültülü bir sesle çağıran.
hadd	(a.i.c. hudûd) 1. yanak.
Lâle-hadd	lâle (al) yanaklı, (bkz: izâr, ruh).
hadd-i azrâ	(kız yanağı) Kûfe şehri. 2. yeri yarma, yeri kazma.
haddâ'	(a.s. hud'a'dan) dalavereci, aldatıcı, (bkz: hâdî', hayyâl, reng-âver).
haddâ	(a.i.) deve çobanı, deve sürücüsü.
haddâd	(a.s.) 1. demirci, demir işleri yapan, çilingir. 2. kapıcı. 3. gardiyan, muhafız.
haddâdî	(a.i.) demircilik.
haddâm	(a.s.) işinde becerikli, çalışkan, gayretli olan; hizmetçi.

haddân	(a.i. hadd'den. c.) iki yanak.
haddâs	(a.s. hads'den) çabuk kavrayan, anlayışlı, kavrayışlı.
hâdde	(a.s.) 1. erimiş mâdenden tel yapmak için kullanılan delikli mâden levha. 2. s. ["hâdd" in müennesi] . (bkz: hâdd).
hâdde-i tedkîk	dikkatle araştırma.
hâdde-hâne	(a.f.b.i.) 1. içinde ham demir mâdeninin eritildiği büyük ocak, fınn. 2. [evvelce] içinde çocukların çalıştırıldığı tersanenin, ameliyat okulu hükmünde bulunan bir fabrikası, [bugün "Astsubay Okulu" bu okulun yerine geçmiştir].
haddeyn	(a.s.c.) iki had, iki "terim.
Zü-l-haddeyn	iki terimli.
hadd-nâ-şinâs	(a.f.b.s.) haddini bilmez, kendini bilmez; şımarık, küstah.
hadd-nâ-şinâsâne	(a.f.zf.) haddini bilmezcesine.
hadeb	(a.i.) kanbur olma, kanburluk, yumrulu olma. (bkz: hamîde).
hadebe	(a.i.) 1. vücuttaki kanburluk. 2. bot. yumru, kambur, (bkz: hamîde).
hadebiyyet	(a.i.) kanburluk, yumruluk.
hadec	(a.i.) bot. ebûcehil karpuzu.
haded	(a.i.) mânî, engel, set.
hadeka	(a.i.c. ahdâk, hidâk) göz bebeği, gözün siyahı.
hadeka-yi ayn	gözün bebeği.
hadekî	(a.s.) hek. göz bebeği ile ilgili.
hadem, hademe	(a.i. hâdım'ın c.) hizmetçiler, odacılar, (bkz: huddâm).
hademe-i bâb-ı âsâfî	Osmanlı devletinde kurulmuş bir idarenin adı.
hademe-i hâssa, -şâhâne	pâdişâh sarayında vazifeli bulunanlar.
hademe-i hayrât	kayyım, cami hademesi gibi kimselerin Diyanet İşleri'nde bağlı bulunduğu dâire.
hademe-i hümâyûn	tar. Osmanlı sarayında görevli bulunan kimseler.
hademe-i hümâyûn ferîki	tar. Osmanlı sarayında görevli bulunanların ilerigelenleri.
hademe-i rikab-ı hümâyûn-ı hassa	tar. pâdişâhın gezisi sırasında maiyetinde bulunanlar.
hademe-i vakf	imam, hatip, müezzin, müderris ve mütevelli gibi bir vakıfta görevli bulunan ve kendilerinden faydalanılan kimseler.
hadem ü haşem	hizmetçilerle maiyet halkı.
hadeng	(f.i.) 1. kayın ağacı. 2. kayın ağacından yapılmış ok.
hader	(a.i.) uyuşma.
hader-i şitâ	kış uyuşukluğu, fr. hibernation.
hader-i umûmî	bütün vücûdu kaplayan uyuşukluk.
hader-ül-benân	hek. parmak uçlarının uyuşması.
hades	(a.i.c. ahdâs, hadesât) 1. yeni olma, yeni peyda olan şey. 2. abdest ve guslün tazelenmesini gerektiren hal. 3. insan pisliği. (bkz. gait). 4. s. genç, delikanlı, (bkz: hadîs-üs-sinn).
hadesân	(a.i.) 1. talihsizlik. 2. kaza.
hadesât	(a.i. hades'in c.) hadesler.

Tarihvemedeniyet.org

hâdır	(a.s.) uyumuş, tembel.
hâdi'	(a.s. hadîa'dan) 1. hîleci, dolapçı. (bkz. haddâ'). 2. fena, bozuk.
hâdî	(a.s.) 1. sırada ilk, birinci. 2. i. hayvanları, en çok develeri şarkı ile süren kimse. 3. yenilene yardım eden, yardımcı.
hâdî aşr	on birinci.
hâdî vü işrin	yirmi birinci.
hâdî	(a.s. hidâyet'den. c. hevâdî, hüdât) l. hidâyet eden, doğru yolu gösteren.
hâdî-üt-tarîk	doğru yolu gösteren, Allah. 2. i. kılavuz, rehber. 3. önde giden [kimse].
hâdî-i sebil	Hz. Muhammed. 4. i. mızrak ucu. 5. i. erkek adı.
hadîa	(a.i.c. hadâyi') (ustalıklı) hîle, oyun, aldatma, ["hadîat" şeklinde de kullanılır]. (bkz. hud'a).
hâdi-âne	(a.f.zf.) hîle ile, dolapla.
hâdî-aşer	(a.s.) on birinci.
hadîb	(a.s.) 1. boyanmış, boyalı. 2. kınalanmış, kınalı.
hadîc	(a.i.) vakitsiz, erken doğan oğlan çocuğu.
hadîce	(a.i.) 1. vakitsiz, erken doğan kız çocuğu. 2. kadın adı.
Hadîce	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in ilk eşi.
hadîd	(a.s.) 1. öfkeli, hiddetli, şiddetli, titiz.
hadîd-i şems	astr. yer yörüngesinin güneşe en yakın noktası, *günberi, fr. perihelie.
hadîd-ül-mizâc	sert tabiatlı, asabî. 2. keskin.
Seyf-i hadîd	keskin kılıç.
hadîd-ül-basar	gözü keskin. 3. i. demir, (bkz: âhen).
hadîd-ün-nazar	görüşü keskin.
hadîdî, hadîdiyye	(a.s.) demirle ilgili, demirden yapılmış.
Âlât-ı hadîdiyye	demirden yapılmış âletler.
Hutût-i hadîdiyye	demiryolları.
Mürekkebât-ı hadîdiyye	demir karışıkları.
hâdife	(a.i.) halktan bir kısım.
hadîka	(a.i.c. hadâik) 1. ağaçlı, suyu çok bahçe; bostan; meyva bahçesi; etrafı duvarla çevrilmiş bahçe. 2. Aşir Efendi tarafından 1868-1873 yıllarında 56 kadar sayısı istanbul'da yayımlanmış olan Türkçe gazete.
hadîka-yi ferahfeza	gönüle ferahlık veren bahçe.
Hadîka-yi Maârif	istanbul'da yayımlanmış haftalık Türkçe edebî dergi (Kasım 1881, l sayı) olup kurucusu, Maârif Nezâreti Te'lif ve Tercüme Dâiresi'nden İmâdeddin Vasfi'dir.
hadîka-yi rûh	ruhun bahçesi.
Hadîkat-ül-Cevâmî'	(camiler bahçesi) 1786 da ölen Hüseyin Ayvansarâyî'nin istanbul camilerini konu alan bir eseri.

hadîkat-ül-ervâh (ruhların bahçesi) Mevlânâ dergâhındaki kabristana mevlevîlerce veriler bir ad.

Hadîkat-ül-Mülûk (hükümdarlar bahçesi) Osman Zade Tâib'in (1660-1724) Osmanlı hükümdarlarından bahseden bir eseri.

Hadîkat-ül-Vüzerâ (vezirler bahçesi) Osman Zade Tâib'in (1660 - 1724) zamanına kadar olan vezirlerden bahseden eseri.

Hadîkat-üs-Süedâ (mutluların bahçesi) büyük şâir Fuzûlî'nin "Kerbelâ Faciası" nı konu alan ünlü eseri.

hâdil (a.s. hadl'den) aşağı sarkıtılmış.

hâdim (a.s. hidmet'den. c. hadem, hademe, huddâm) 1. hizmet eden, yarayan.

hâdim-i me'kel-i müsâfirîn ve fukarâ fakirler ve misafirler için sofra hizmetinde bulunan kimse.

hâdim-i pîr astr. Zuhal (Satürn) gezegeni.

hâdim-ül-fukarâ fakirlere hizmet eden. 2. i. harem ağası, (hâce-serâ).

hâdim-ül-haremeyn-üş-şerîfeyn (Mekke ve Medîne gibi iki kutsal yere hizmet eden) Osmanlı pâdişâhlarına verilen bir unvan. [Yavuz'dan sonra].

hâdim (a.s. hedm'den) hedmeden, yıkan, yıkıcı.

hâdim-ül-lezzât (lezzetleri yıkan) Azrail, (bkz: Melek-ül-mevt).

hâdime (a.i. hâdim'den) kadın hizmetçi.

hadîn (a.i.c. hudenâ) vefalı, sâdık dost.

hadîn-i kadîm eski dost.

hâdir (a.s.) 1. öten [güvercin], (bkz: hamâm, hamâme[1]). 2. kişneyen [aygır]. 3. kükreyen [arslan], böğüren [deve], anıran [eşek].

hâdir (a.s.c. hadere) şişen, yumrulanan [organ].

hâdir (a.s.) uyuşuk, gevşek, tembel.

hadîs (a.i.c. ehâdîs) 1. Peygamberimizin kutsal sözü. 2. hadîsten bahseden ilim.

hadîs-i erbain (kırk hadîs) Hz. Muhammed'in kırk kadar hadîsinin yorumlanmasını, incelenmesini, açıklanmasını gösteren derlemelerin adı.

hadîs-i kudsî mânâsı vahyedilen, kelimesi Peygamberimizden sudur eden (çıkan) kutsal söz.

hadîs-i mevzû' bir başkası tarafından söylenip, Peygamberimize isnâd olunan söz.

hadîs-i mürsel Peygamberimizden işitildiği söylenilen söz.

hadîs-i nebevî (bkz. hadîs-i kudsî).

hadîs-i sahîh doğru ve adaletli bir râviye dayanan hadîs-i şerif. 3. s. yeni, taze.

hadîs-üs-sinn (yaşı taze) genç, delikanlı, (bkz: nev-civân, hades[4]). 4. haber, kıssa, söz, söylenti.

hâdis (a.s. hudûs'dan) 1. hudüs eden, çıkan, meydana gelen. 2. yeni, yeni çıkan.

hâdisât	(a.i. hâdise'nin c.) 1. hâdiseler, olaylar. 2. 1918 ve 1919 yıllarında mes'ûl müdürü Ahmet Bey olan ve Cenab Şahâbeddin ile Süleyman Nazif'in istanbul'da çıkardıkları günlük Türkçe bir gazete olup 173 sayıya kadar gelinmiştir.
hâdisât-ı fizîkiyye	fizik olayları.
hâdisât-ı kimyeviyye	kimya olayları.
hâdise	(a.i.c. hâdisât, havâdis) vakıa, yeni bir şey, ilk defa çıkan, macera olan bir nitelik ve durum, [havadis kelimesi bugün "haber, vakıa" mânâsına müfret olarak kullanılır].
hâdisî	(a.s.) hâdise ile ilgili, olaysal.
hâdisiyye	(a.i.) fels. fenomenizm, fr. phenomenisme.
hadîş	(f.i.) büyük kadın, büyük hanım [evdeki].
hâdiye	(a.i.) 1. asa, değnek. 2. su içinden sivrilerek yükselen kaya. 3. kadın adı.
hadrâ'	(a.s.) 1. (daha, pek, çok, en) yeşil, ["ahdar'ın müennesi]. 2. i. sebze, yeşillik. 3. müz. adı Şerh-i Mevlana Mübarek Şah'da geçen makam.
hadrâ-yi dimen	(süprüntülüklerde biten filiz) orta malı olan güzel [kadın].
Cezîret-ül-hadrâ'	Fas'daki El-cezîre. 3. h. i. Hüsrev Pervîz'in sekiz hazînesinden birinin adı. (bkz: hazrâ).
hadravât	(a.s. hadrâ'nın c.), (bkz. hadrâ, hazravat).
hads	(a.i.c. hadsiyyât) 1. zan, tahmin. 2. sezgi, seziş, fr. intuition.
hadsî	(a.s.) 1. zan ve tahminle ilgili. 2. sezgili.
hadsiyyât	(a.i. hads'in c.) mümkün olan şeyler, (bkz: faraziyyât, mümkinât, tahmînât).
hadşe	(a.i.c. hadeşât) manevî rahatsızlık, vesvese, merak, ürküntü.
hadşe-i derûn	iç üzüntüsü, gönül üzüntüsü.
hadşe-âver	(a.f.b.s.) rahatsızlık veren, insan gocunduran.
hadşe-nisâr	(a.f.b.s.) gocunduran, vesvese, merak saçan.
hadûş	(a.i.) 1. sinek. 2. pire.
hafâ'	(a.i.) gizli olma, gizlilik, kapalılık.
hafâfîş	(a.i. huffâş'ın c.) yarasa kuşları.
hafâ-gâh	(a.f.h.i.) gizlenilecek yer, gizlenme yeri.
hafâir	(a.i. hafîr ve hafîre'nin c.) çukurlar, oyuklar, delikler.
hafakan	(a.i.) l. ıstırap, sıkıntı; çarpma, vurma. 2. yürek oynaması.
hâfât	(a.i. hâfe'nin c.) kenarlar, sahiller, kıyılar, yanlar.
hafâyâ	(a.i. hafiyy'in c.) sırlar, gizli şeyler.
hafâyâ-yi umûr	işlerin gizli tarafı.
hafaza	(a.s. hâfız'ın c.) 1. insanın yaptığı işlerini yazmaya mahsus melekler, [kelime "hâfız" in cemi olmakla beraber "hâfızlar" mânâsına kullanılmaz]. 2. bekçiler.
Bâb-ül-hafaza	en aşağı cennet katı yollarından birinin adı. (bkz: huffâz).
hafazan-Allah	(a.cü.) Allah saklasın, Allah korusun!
hafazek-Allah	(a.cü.) Allah seni korusun!

hâfe	(a.i.c. hâfât) 1. kenar, sahil, kıyı.
hâfe-i nehr	nehir kenarı.
hâfe-i tarîk	yol kenarı. 2. hek. iki veya daha çok sathın (*düzey) bir zaviye (*açı) teşkil ederek birleşmesinden meydana gelen uzunlamasına keskinlik.
hâfe-i halfiyye	anat. bir organın veya bir kemiğin tabîî durumunda iken arkaya rastlayan kenarı.
hâfe-i kuddâmiyye	anat. tabîî durumunda bulunan bir organın veya kemiğin ön kenarı.
hâfe-i süflâ	anat. bir organın veya kemiğin tabîî durumunda iken aşağı tesadüf eden kenarı.
hâfe-i ulyâ	anat. tabîî durumunda bulunan bir organın veya kemiğin yukarıya tesadüf eden kenarı.
hâfe-i ünsiyye	anat.bir organın, daha çok bir kemiğin tabîî durumda iken -insan vücûdunu yukarıdan aşağıya doğru ikiye bölen- asıl hat tarafında olan kenarı.
hâfe-i vahşiyye	anat. tabîî durumda bulunan bir organın veya kemiğin, orta çizgi denilen hayalî çizgiden en uzak olan kenarı.
hafet	(a.i.) ıslıklı yılan.
haff	(a.i.) ayakkabı.
hâff	(a.s.) bir şeyin etrafını dolanan.
haffâf	(a.i.) kavaf, ayakkabı, terlik ve saire yapan ve satan, kavaf, (bkz: hafîf).
haffaf-hâne	(a.f.b.i.) hazır ayakkabı atölyesi.
haffâr	(a.s.) kazan, kazıcı; mezar kazıcı, (bkz: hâfir).
hâfık	(a.i.c. havâfik) 1. doğu veya batı tarafı. 2. ufkun sonu. 3. s. vuran, çarpan, çırpınan.
hâfıkan, hâfıkayn	(a.i.c.) doğu ve batı tarafları.
hâfız	(a.s.) aşağı düşüren, alçaltan. [Allah'ın adlarındandır].
hafız	(a.s. hıfz'dan. c. hafaza, huffâz) 1. hıfzeden, saklayan, koruyan, (bkz. hafîz). 2. ezberleyen. 3. i. Kur'ân-ı Kerîm'i başından sonuna kadar ezberleyen, (bkz. hâfız-ı Kur'an).
hâfız-ı hakiki, -mutlak	Allah.
hâfız-ı Kur'ân	Kur'ân'ı başından sonuna kadar ezberleyen kimse.
hâfız-ı kütüb	kitapları hıfzeden, saklayan, kütüphane me'muru, kütüphaneci.
hâfıza	(a.i.) 1. Kur'ân-ı Kerîm'i başından sonuna kadar ezberlemiş bulunan [kadın, kız]. 2. hissedilen, bilinen, görülen şeyleri; işitilen, konuşulan lâkırdıları; duyulan okunulan sözleri, ezberlenilen yazıları, kitapları zihinde hıfzeden, saklayan hassa, kuvvet, fr. memorie.
hâfıza-i enâm	halkın hafızası
hâfıza kuvveti	hafızası kuvvetli, (bkz: kuvvet-i hâfıza).

hâfıza-i beşer nisyân ile ma'lûldür insan hafızasında unutma hastalığı vardır.

hâfıza-pîrâ	(a.f.b.s.) 1. hafızayı süsleyen. 2. uğur sayılarak ezberlenen şey.
hâfızavî	(a.s.) psik. belleksel, fr. mnemonique. (bkz: hıfzî[1]).
hâfî	(a.s.) 1. çok ikram eden, güler yüzle karşılayan [adam]. 2. yalınayak yürüyen, koşan [adam].
hafî	(a.s. hafâ'dan. c. hafiyyât) gizli, saklı.
hafî celse	gizli oturum.
hafiyy ü celî	gizli ve aşikâr.
hafiyy-ül-harâre	kim. ısıalan, fr. endothermique.
hafîd	(a.i.c. ahfâd) evlât oğlu, torun.
hafîd-âne	(a.f.zf.) toruna yakışır yolda.
hafîde	(a.i.) kız torun [oğul evlâttan], (bkz: nebîre).
hafîf	(a.i.) at koşarken, kuş uçarken, rüzgâr eserken hâsıl olan ses, hışlama, hasırlı, hışırtı.
hafîf-i esb-i tâzî	Arap atının koşarken çıkardığı ses.
hafîf-i evrak-ı eşcâr	ağaç yapraklarının hışırtısı.
hafîf-i kebûter	güvercinin uçarken çıkardığı ses.
hafîf	(a.i.). (bkz. haffâf).
hafîf	(a.s. hiffet'den) 1. ağır olmayan, yeğni.
hafîf-ür-rûh	(ruhu hafîf olan) hoşsohbet.
hafîf-ül-mizâc	hoppa, kararsız, temkinsiz. 2. müz. Türk müziğinin büyük usullerinden-dir. 32 zamanlı ve 26 darplıdır (gene 32 zamanlı olarak 14 darplı berefşân ve 22 darplı muhammes vardır; hafif, berefşandan fazla, fakat muhammesden daha az kullanılmıştır). 32/2 lik ağır hafif mertebesi de çok kullanılmıştır. 32/8 lik yürük hafif de görülmüştür. Usul isminden de anlaşılacağı üzere yürük eserlere yakışır, oynak ve hafiftir. Hafif ile kâr, beste (hususiyle ikinci besteler), peşrev, tevşîh ve ilâhiler ölçülmüştür. Bilhassa beste formu için pek çok kullanılmıştır. Usul üç muhtelif şekilde dizilmiş 8 adet sofyandan mürekkeptir.
hafîfe	(a.s.) ["hafif" kelimesinin müen.]. (Bkz hafif).
hafif meşreb	(a.f.b.s.) serbest davranıfllı, hoppa kadın.
hafif tertîb	şöyle böyle, aşırılığa kaçmadan, biraz.
hâfir	(a.s. ve i. c. havâfir) 1. hafreden, kazan, kazıcı.
hâfir-i bi'r	kuyu kazan.
hâfir-i kabr	mezar kazan. 2. at gibi hayvanların tırnağı.
hafîr, hafîre	(a.i.c. hafâir) 1. derince kazılmış yer, yer çukuru. 2. kabir, mezar.
hâfiye	(a.i.) gizli polis.
hâfiyen	(a.zf.) 1. yalınayak olarak. 2. ikram ederek.
hafiyyât	(a.s. hafiyy'in c.) gizli, saklı şeyler.
Alim-ül-hafiyyât	gizli, saklı işleri bilen, Allah.
hafiyyât-ı umûr	işlerin gizli, saklı tarafları.

hafiyye	(a.i.) 1. polis'in gizli me'muru, gizli polis. 2. s. gizli.
Sûret-i hafiyyede	gizli olarak.
Umûr-ı hafiyye	gizli işler.
hafiyyen	(a.zf.) gizliden, gizlice, saklı olarak, aşikâr olmayarak.
hafiyyeten	(a.zf.) gizli, saklı olarak, gizlice.
hafîz	(a.s.) Allah'ın adlarındandır; muhafaza eden, saklayan, koruyan mânâsına gelir, (bkz: hafız[1]).
hafiz-Allah	(a.c.) Allah saklasın, Allah korusun.
hafl	(a.i.) 1. kederlenme, tasalanma. 2. toplanma, toplantı, (bkz: hafle).
hafle	(a.i.). (bkz. hafl[2]).
hafr	(a.i.) kazma, kazılma [toprak], (bkz: hafş).
hafriyyât	(o.i.c.) kazışlar, kazılar; kazı.
hafs	(a.i.) biriktirme, toplama.
Hafsa	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in zevcelerinden biri ve Hz. Ömer'in kızı.
hafş	(a.i.) kazma, kazılma, (bkz: hafr).
hafş	(a.i.) hek. "tavuk karası" denilen bir göz hastalığı.
haftân	(a.i.) 1. kaftan. 2. savaşta zırh üzerine giyilen bir çeşit pamuklu elbise.
hafz	(a.i.) 1. basıklık. 2. îtidâl, aşırı olmama hâli, ölçülülük. 3. Arap gramerinde kesre [esre] işareti.
hafz ü takdîr	gr. kesik cümle.
hâgîne	(f.i.) kaygana.
-hâh	(f.s.) "isteyen, ister" mânâsında kelimelere takılır.
Bed-hâh	kötülük isteyen.
Hayır-hâh	iyilik isteyen.
hâhân	(f.s.) istekli.
hâher	(f.i.) kızkardeş, hemşîre. (bkz: duhter).
hâherî	(f.i.) kızkardeşlik, hemşirelik.
hâher-zâde	(f.b.i.) hemşîre-zâde, yeğen.
hâhiş	(f.i.) istek, arzu, isteyiş.
hâhiş-kâr, -ker	(f. b.s.c. hâhişkerân) isteyici, istekli.
hâhiş-kerân	(f.b.s. hâhişker'in c.) hâhişkerler, istekliler.
hâhişkerî	(f.b.s.) isteklilik.
hâh nâ hâh	(f.zf.) ister istemez, (bkz: tav'an kerhen).
hâib	(a.s. heybet'den) 1. korkan, korkak, (bkz: hâf) 2. utangaç.
hâib	(a.s. haybet'den. c. hâibîn) 1. mahrum, 2. ümitsiz, me'yûs, kederli. 3. zarar ve ziyana uğrayan.
Hâib ü hâsır	hiçbir şey elde edemeyen.
hâiben	(a.zf.) mahrum olarak, me'yûs olarak, zarar ve ziyana uğrayarak.

hâibîn	(a.s. hâib'in c.) mahrum olanlar; me'yûs olanlar; zarar ve ziyana uğrayanlar.
hâic	(a.s.) heyecanlı, coşkun, ["hâyic" şeklinde de geçer].
hâid	(a.s.) pişman, nadim, tövbekar, ["hâyid" şeklinde de geçer].
hâif	(a.s. havf'den) korkan, korkak, ödlek, (bkz: hâib).
hâif	(a.s.) gadir ve sitem eden; zulmeden.
El-hâinü hâif	hâin [kimse] zulmeder.
hâif-âne	(a.zf.) hâifcesine, korkak-casına, ödlekcesine.
hâifen	(a.zf.) korkakcasına, korkarak.
hâik	(a.i.c. hayyâk) çulha.
hâil	(a.s. havl'den) 1. iki şey arasında veya bir şey önünde perde olan, manî olan, arayı kapayan, engel. 2. fiz. ekran.
hâil	(a.s. hevl'den) korkunç.
Mevt-i hâil	korkunç ölüm.
hâile	(a.i.) dram, trajedi, fr. tragedie.
hâim	(a.s.) 1. şaşkın, hayrette. 2. sevgiden dolayı şaşkına dönmüş, ["hâyim" şeklinde de geçer].
hâin	(a.i. hıyânet'den) hıyanet eden, nankörlük eden, hayın.
hâin-i vatan	vatan hâini.
hâin-i nân ü nemek	(ekmek ve tuz hâini) nankör.
hâin-âne	(a.zf.) hâincesine.
hâir	(a.s.) şaşırmış, hayrette kalmış, (bkz: mütehayyir).
hâir-i bâir	aklını kaybederek ne yapacağını bilmeyen, sapıtan, şaşkın.
hâire	(a.s.) ["hâir" kelimesinin müennesi]. (bkz: hâir).
hâit	(a.i.c. hîtân) bir yeri çevreleyen duvar, tahta perde, çit gibi şeyler.
hâiz	(a.s.) mâlik, sahip; taşıyan.
hâiz-i ehemmiyet	ehemmiyetli, önemli.
hâiz	(a.s.) 1. hayzını, âdetini gören [kadın]. 2. namazsız kadın.
hak	(a.i.). (bkz. hakk).
hak	(a.i.). (bkz. hakk).
hâk	(a.s.) 1. vasat, orta.
hâk-ül-edeme	derinin orta katı.
hâk-ül-varak	bot. yaprak ortası, fr. mesophylle. 2. insaniyetli, mert ve yiğit adam.
hâk	(f.i.) toprak.
hâk-dân-ı fenâ	(fânilik toprağı) dünyâ.
hâk-i beden	vücut toprağı.
hâk-i beyâbân	çölün toprağı.
hak-i bîmâr	(hasta toprak) mec. kırmızı altın.
hâk-i cenâb-ı südde-i devletmeâb	pâdişahın kapısının önünde.
hâk-i kadem	ayak toprağı.

Tarihvemedeniyet.org

hâk-i mezâr	mezar toprağı.
hâk-i mezellet	horluk, düşkünlük toprağı.
hâk-i mürde	(ölmüş toprak) verimsiz toprak.
hâk-i pâk	temiz toprak.
hâk-i pây	ayak toprağı, tozu.
hâk-i râh	(yolun toprağı) uğur, kadem.
hâk-i târîk	(karanlık toprak) mec. insan cesedi.
hâk-i teng	mezar, kabir, sin.
hâk-i tîre	(karanlık, siyah toprak) mezar, sin.
hâk-i vatan	vatan toprağı.
hâk-i zaîf	insan.
hakaid	("ka" uzun okunur, a.i. hakd'ın c.) garezler, kinler.
hakaik	("ka" uzun okunur, a.i. hakîkat'ın c.) [doğrusu "hakayık" dır], (bkz: hakayık).
hâkan	("ka" uzun okunur, t.i.) Türk imparatorlarına verilen unvan. [Arap kaidesine göre "havâkin" şeklinde cemilendirilmiştir].
hâkan-ı mağfûr	ölmüş hükümdar.
hâkanî	("ka" uzun okunur, s.) 1. hakan ile ilgili, hakana mensup.
Defter-i hâkanî	(bkz: defter).
Hudûd-i hâkanî	Osmanlı imparatorluğu sınırı.
Kûs-i hâkanî	deve üzerinde taşınan en büyük davul, kös. 2. i. meşhur bir Türk şâiri; meşhur bir îran şairi.
hakaret	("ka" uzun okunur, a.i.) hakirlik, hor görme, incitme, küçük düşürme.
hakaret-âmîz	("ka" uzun okunur. a.f.b.s.) hakaretle karışık.
hakayık	("ka" uzun okunur, a.i. hakîkat'ın c.) doğru olan asıllar, şüphesiz bulunan şeyler, hakikatler, gerçeklikler.
hakayık-ı eşyâ	tas. îmânı bütün olan kimselere göre bunun hâriçte vücudu vardır, hiç olmazsa bir kısmına insanın ilmi ve idrâki taalluk eder.
Hakayık-ül-vekayi'	1) vak'aların hakikatleri. 2) 2 Eylül 1870'den 4 Aralık 1873 e kadar 1381 sayı yayımlanmış olan Türkçe siyâsî bir gazete.
hak-bîn	(a.f.b.s.) hak görücü, hak verici.
hâk-bîz	(a.f.i.) toprak kalburu.
hâk-bûs	(f.b.i.) yer öpme; büyük bir zâtın ayaklarına varıp öpme.
hâk-dân	(f.b.i.) Dünyâ, yer.
hâk-dân-ı fenâ	(fânî toprak) [bu] dünyâ.
hâk-dân-ı dev, hâk-dân-ı gurûr	
hâk-dânî	(f.s.) toprakla ilgili.
hakem	(a.i.) 1. iki hasım tarafın, aralarındaki anlaşmazlığı halletmek üzere, hâkim olarak seçtikleri kimse. 2. futbol, güreş, boks ve şâir spor oyunlarını başından sonuna kadar idare eden kimse.

Tarihvemedeniyet.org

hakemeyn	(a.i. c.) 1. iki hakem. 2. Sıffîn vakasında Hazret-i Ali ile Muâviye arasında hakem seçilen Ebû Mûse-l-Eş'arî ile Amr übnü-l-Âs.
hâkezâ	(a.zf.) böyle, bunun gibi, böylece, yine öyle.
hakıkıyye	(a.i.) gerçekçilik, fr. realisme.
hâkî	(a.s. hikâye'den) hikâye eden, anlatan.
hâkî	(f.s.c. hâkiyân) toprak rengi, toprakla ilgili.
hakik	(a.s.) 1. hak sahibi olan, haklı. 2. lâyık, müstahak.
hakikat	(a.i.) 1. bir şeyin aslı ve esâsı, mâhiyeti. 2. gerçek, doğru; gerçekten, doğrusu. 3. sadâkat, doğruluk, bağlılık, kadirbilirlik.. 4. s. mecaz karşılığı, esas olarak kullanılan [kelime]. 6. ed. bir kelime neyi anlatmak için konulmuşsa, bu kelimenin o mânâda kullanılması "el" kelimesinin, bilinen uzuv mânâsında kullanılması gibi.
hakikat-ı Muhammediyye	tas. zât-ı ulûhiyyetin taayyün-i evvel ve esmâ-yi hüsnâ itibariyle mertebesi.
hakikat-bîn	(a.f.b.s.) hakikati, doğruyu gören, doğru görüşlü.
hakikaten	(a.zf.) hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hakikat-gû	(a.f.b.s.) doğru söyleyen, doğru sözlü, doğrucu.
hakikat-nümâ	(a.f.b.s.) hakikati, gerçeği gösteren.
hakikat-perest	(a.f.b.s.) hakikati seven.
hakikat-şinâs	(a.f.b.s.) hakikati, gerçeği tanıyan, bilen, anlayan.
hakikat-şinâsâne	(a.f.zf.) hakikati, gerçeği tanıyana yakışacak surette.
hakikat-şinâsî	(a.f.b.i.) hakikati, gerçeği tanıma, bilme.
hakikî, hakikiyye	(a.s.) 1. hakikate mensup, gerçek. 2. sahici. 3. doğru, gerçek; gerçekten; fr. realiste,
hakîkî mâliyyet	eko. istihsal veya iktisap maliyeti.
hakikî masraf	eko. gerçekleşen masraflardan meydana gelen maliyet.
hakikî ücret	eko. satılma gücü bakımından düşünülen ve paranın gerçek değerine dayanan ücret.
hakikıyyûn	(a.i.c.) realistler, gerçekçiler, fr. realistes.
hakîm	(a.s.c. hükemâ) âlim, 'bilgin, herşeyi bilen; tabîatı inceleyen; felsefeci; tabip, doktor. [Allah adlarındandır].
Emr-i hakîm	Tanrı buyruğu.
hakîm-i mutlak	Cenâbıhak.
Kitâb-ı hakîm	Kur'ân-ı Kerîm.
hâkim	(a.i.c. hakeme, hâkimûn, hükkâm) 1. her şeye hükmeden, Tanrı.
Ahkem-ül-hâkimîn, Hayr-ül-hâkimîn	Allah.
hâkim-i hakiki, hâkim-i lemyezel	Allah.
hâkim-i mutlak	(Cenâbıhak). 2. hükmeden, dâva yargılama işine me'mur olan, yargıç. 3. s. üstte bulunan. 4. kadı; vali; âmir; hükümdar, emîr.
hâkim-i şer'	bir yerin kadısı

hakim-i vakt	(zamanın hâkimi) hükümdar.
hâkim-üş-şer'	şerîat hâkimi.
hakîm-âne	(a.f.zf.) hikmet sahibi, hakîm olana yakışacak surette, hakîmcesine.
hâkim-âne	(a.f.zf.) hâkimcesine, hükmederek, amirlik tavrıyla; hâkime lâyık ve yakışır olan.
hâkime	(a.i.) hâkim'in müennesi.
Hey'et-i hâkime	yargıçlar kurulu.
Evsâf-ı hâkime	muayyen vasıflar.
hâkimîn	(a.s.) hükmeden, yarlıgayan.
Ahkem-ül-hâkimîn	Allah.
Hayr-ül-hâkimîn	Allah.
hâkimiyyet	(a.i.) hâkimlik, amirlik, üstünlük, egemenlik.
hâkimiyyet-i milliyye	1. ulusal egemenlik. 2. istiklâl Savaşı yıllarında kurucusu Atatürk olan ve Ankara'da yayımlanan bir gazete [sonraları adı "Ulus" olmuştu].
hâkimiyyet kanunu	biy. başatlık yasası.
hâkimûn	(a.i. hâkim'in c.), (bkz. hâkim).
hâkî-nihâd	(f.b.s.) mütevâzi, alçakgönüllü.
hakir	(a.s.) itibarsız, değersiz, aşağı, adî, bayağı.
hakîr	(a.i.) 1. kumaşın parlak, ipek yolları. 2. yol yol ipekli kumaş.
hakîr-âne	(a.f.zf.) hakir olana yakışacak surette, hakîrcesine.
hâkister	(f.i.) 1. kül, ateş külü. 2. mec. bülbül.
hâkisterî	(f.i.) küle mensup, kül gibi. (bkz: remâdî).
hâkiyân	(a.i. hâkî'nin c.) dünyâ halkı, insanlar.
hakk	(a.i.c. hukuk) 1. Allah, tanrı. 2. doğruluk ve insaf: Hakdan ayrılmamalı. 3. bir insana ait olan şey: Bu, benim hakkımdır. 4. dâva ve iddiada hakikate uygunluk; doğruluk: Hak budur. 5. geçmiş, harcanmış emek: Baba hakkı, Ana hakkı. 6. pay, hisse: Makas hakkı; Barut hakkı. 7. s. doğru gerçek: Bu söz hakdır. 8. lâyık, münâsip: Bu, sana haktır.
hakk-ı âmiriyyet	amirlik hakkı.
hakk-âşinâ	hakkı, doğruyu, gerçeği bilen, ayıran.
hakk-ı hayât	yaşama hakkı.
hakk-ı hıyâr	huk. seçme hakkı.
hakk-ı huzûr	bir iş hususunda toplanan kurul üyelerine ödenen para.
hakk-ı ibâd	kul hakkı.
hakk-ı intifâk	huk. bir gayrimenkulden birkaç kişinin faydalanma hakkı.
hakk-ı kadem	ayakbastı parası, oktruva.
hakk-ı karâr	huk. on sene bilâniza tasarruf edilen arazî üzerinde takarrür eden mâlikiyyet hakkı.
hakk-ı kazâ	yargı hakkı.

hakk-ı mecrâ	huk. ihtiyacı olan suyu getirmek için komşu gayrimenkulden su yolu geçirmek hakkı.
hakk-ı mesil	huk. bir gayrimenkulden çıkan sulan sınırlan dışına akıtma hakkı.
hakk-ı mürûr	birinin gayrimenkulünden geçmeyi sağlayan hak.
hakk-ı nân ü nemek	(ekmek ve tuz hakkı) sadakat, bağlılık.
hakk-ı nefs	yaşamak için gerekli şey.
hakk-ı ra'y	hayvan otlatma hakkı.
hakk-ı süknâ	huk. bir kimseye bir binada veya bu binanın muayyen bir kısmında oturma yetkisi veren hak.
hakk-ı sükût	huk. sus payı, susmalık.
hakk-ı şefe	huk. su içme hakkı.
hakk-ı şürb	huk. bir nehirden muayyen ve malûm olan nasiptir ki tarla, bağ, bahçe ve hayvan sulamak için su ile intifa etme nöbeti, [bir tarla sahibinin her gün bir saat, yahut haftada bir gün bir nehirden tarlasını sulama hakkı gibi].
hakk-ı te'lif	te'lif ücreti.
hakk-ı terceme	tercüme hakkı.
hakk-ı zamm	velîlerin çocuğu yanında bulundurma hakkı.
hakk	(a.i.) 1. kazıma, kazınma, bir şeyin üstünü çelik kalemle yazı, yahut resim olarak oyma.
hakk-i mühür	mühür kazıma. 2. yazıyı, yanlışı kazıma.
hakk-i sehv	yanlışı kazıma.
hâkka	(a.i.) 1. devamlı musibet, âfet, keder. 2. kıyamet günü. (bkz: rûz-i mahşer).
Sûre-i hâkka	Kur'ân'ın 69. sûresi.
hakka	("ka" uzun okunur, a.zf.) doğrusu, (bkz: el-hakk, hakkan, hakikaten).
hakkak	("ka" uzun okunur, a.i.) kutucu, hokkacı.
hakkâk	(a.i. hakk'dan) hakkeden, mühür ve sâire kazıyan kimse.
hakkâkî	(a.i.) hakkâklık, mühür ve şâire kazıma.
hakkan	(a.zf.) doğrusu, (bkz: el-hakk, hakka, hakikaten).
hakkanî	("ka" uzun okunur, a.s.) hak ve adalete uygun, (bkz. âdil).
hakkaniyyet	("ka" uzun okunur, a.i.) hak ve adalete uygunluk, hakka riâyet etme, doğruluk, (bkz: adâlet, nasfet).
hakk-bîn	(a.f.b.s.) hak gören, hakkı tanıyan.
hakk-bînâne	(a.f.zf.) hakkı tanıyana göre.
hakk-bînî	(a.f.b.i.) hakkı görme, tanıma.
hakk-cû	(a.f.b.s.) hak arayan.
hakk-el-yakîn	tas. ahadiyyet makamında Hakk'ı müşahede.
hakk-gû	(a.f.b.s.) doğru söyleyen.
hakk-gûyâne	(a.f.zf.) doğru söyleyene yakışacak surette.
hakk-gûyî	(a.f.b.i.) doğru söyleyicilik.

hakk-güzâr	(a.f.b.s.) hakkı tanıyan, haktan ayrılmayan.
hakkında	(a.zf.) dâir, müteallik, ilgili.
hakk-nâ-şinâs	(a.f.b.s.) hak tanımayan, hak tanımaz.
hakk-perest	(a.f.b.s.) hakka tapınan, doğruluktan ayrılmayan, doğruluğu seven.
hakk-perestâne	(a.f.zf.) hakka tapmana lâyık bir surette.
hakk-şinâs	(a.f.b.s.) hakka riâyet eden, hakkı tanıyan.
hakk-şinâsâne	(a.f.zf.) hakkı tanıyana yakışacak surette, hakkı tanıyarak, hakka riâyet ederek, (bkz: âdil-âne).
hakk-şinâsî	(a.f.b.i.) hakşinaslık, hakkı tanıma.
hâk-nihâd	(f.b.s.) alçakgönüllü, iyi huylu.
hâk-nişîn	(f.b.i.) fakir, dilenci, (bkz: sâil).
hâk-nişînî	(f.b.i.) fakirlik, dilencilik, yoksulluk.
hâk-pâ[y]	(f.b.i.) ayağın toprağı, ayağın tozu, ayağın bastığı toprak, [evvelce "hâkpâyine gelmek", "hâkpâyine yüz sürmek" gibi, şerefe dokunan tâbirler, nezâket çerçevesi içerisinde kullanılır olmuştu.].
hâk-râh	(f.b.i.) yol toprağı.
hâk-rûb	(f.b.i.) süpürge, (bkz: çârûb).
hâk-sâr	(f.b.s.) toz toprak içinde kalmış, hâli perişan.
hâk-sârî	(f.b.i.) perişanlık, düşkünlük.
hâk-tıynet	(f.a.b.s.) alçakgönüllü.
hakud	("ku" uzun okunur, a.s.) pek kindar, çok kin güden.
hakud-âne	("ku" uzun okunur, a.f. zf.) kin güdercesine, kin güderlikle.
hakk-ullâh	(a.it.) tas. geziye çıkacak Bektaşî babası veya müridine diğer dost ve samîmi tarikat arkadaşları tarafından yapılan yardım.
hâl	(f.a.i.) vücutta husule gelen ben, nokta.
hâl-i müşgîn	mis kokulu ben.
hâl-i siyâh	kara ben.
hâl	(a.i.c. ahvâl) annenin erkek kardeşi, dayı.
hâl	(a.i.c. ahvâl) 1. şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayan zaman. 2. oluş, bulunuş, suret, keyfiyet, durum.
Her hâl ü kârda	hangi durumda, hangi şartlar altında olursa olsun.
hâl-i hâzır	şimdiki durum.
hâl-i hâzır kıymet	eko. gelecekteki bir hizmetin veya bir şeyin şimdiki değeri.
hâl-i harb	savaş durumu, seferberlik.
hâl-i ihtizâr	can çekişme, ölüm hâli.
hâl-i intizâr	bekleme hâli.
hâl-i işbâ'	doyma hâli, doymuşluk hâli.
hâl-i medenî	medenî durum.
hâl-i müstakbel	gelecek zaman.
hâl-i perîşân	perişan, acınacak durum.
hâl-i pür-melâl	kederli, keder verici bir durum.

hâl-i sâbıka ircâ'	eski durumuna sokma.
hâl-i tabîî	kim. doğal hal.
hâl-i tevellüdî	doğuş hâlinde, ortaya çıkmak üzere olan.
hâl ü keyfiyyet	durum ve nitelik. 3. mecal, kuvvet, takat. 4. dervişlerin, sofuların cezbesi, baygınlığı, coşkunluğu. 5. dert, keder, elem, sıkıntı. 6. isim çekimi şekillerinden her biri evden den hali, sokağa -e hali gibi.
hâl-i sahv	huk. [eskiden] daimî veya arızî bir sebepten dolayı şuuru münselip bulunan bir şahsın aklî melekelerini muvakkaten iktisâbetmesi, fr. intervalle lucide, moments de lucidite.
hal'	(a.i.) 1. soyma. 2. boşanma. 3. tahttan indirme.
hâlâ	(a.zf.) şimdi, henüz, (bkz: el'ân, hâlen).
hâla	(a.i.c. hâlât) hala, babanın kız kardeşi.
halâ'	(a.s.) 1. boş. (bkz: hâlî, tehî). 2. i. ayakyolu, (bkz. halâcâ).
halâat	(a.i.) hayâsızlık, yüzsüzlük.
halâb	(f.i.) çamur, bataklık; bataklık arazî.
halâcâ	(f.i.) apteshâne. (bkz: halâ[2]).
halâfet	(a.i.) ahmaklık, budalalık, (bkz: hamâkat, humk).
halâhil	(a.i. halhal'ın c.) Arap kadınlarının, süs olarak, ayak bileklerine taktıkları gümüşten veya altından yapılmış halkalar, ayak bilezikleri.
halâî	(a.s.) boşlukla ilgili.
halâif	(a.i. halîfe'nin c.) halîfeler.
halâik	(a.i. halîka'nın c.) 1. mahlûklar, yaratıklar, insanlar. 2. halayık, satın alınan kadın hizmetçi.
halâil	(a.i. halîle'nin c.) zevceler, nikâhlı kadınlar.
halâiyyûn	(a.i.c. fels. boşlukçular, fr. vacuistes.
halâk	(a.i.) pay, hisse, nasîp.
halak	(a.i.) paçavra, yıpranmış eski şey.
halak	(a.i. halka'nın c.) halkalar, (bkz: halakat).
halaka	(a.i.). (bkz. halka).
halaka	(a.i. hâlik'ın c.) berberler.
halakat	("ka" uzun okunur, a.i. halka'nın c.) halkalar, (bkz: halak).
halâkat	(a.i.) 1. halukluk, iyi ahlâklılık. 2. dümdüzlük, düzlük.
halakî	(a.i.) paçavracı.
halâkim	(a.i. hulkum'un c.) boğazlar [insan ve hayvanlarda].
halâl	(a.i.) 1. dostluk. 2. iki nesne arası açık olma.
halâle	(a.i.) kadın, eş. (bkz: halîle, zevce).
halâlet	(a.i.) samîmi dostluk, (bkz: hılâlet, hulâlet).
halâlûş	(f.i.) kavga, gürültü, şamata, (bkz: hilâş).
halâs	(a.i.) kurtulma, kurtuluş.
halâs-ı meşhur	beğenilen, şükredilen kurtuluş.
halâs dîde	(a.f.b.s.) halas görmüş, kurtulmuş.

halâs-kâr	(a.f.b.s.) kurtarıcı.
halâşe	(f.i.) 1. çerçöp. 2. gemi dümeni.
hâl-âşinâ	(a.f.b.s.) halden anlar.
hâlât	(a.i. halet'in c.) hâller, suretler, keyfiyetler, nitelikler.
hâlât-ı nevm	uykuda uğranılan haller.
hâlât-ı selâse kanunu	psik. üç hal kanunu, fr. loi des trois etats.
hâlât	(a.i. hala'nın c.) halalar.
halâvet	(a.i.) 1. tatlılık, şirinlik. 2. zevk.
halâvet-i kelâm	söz tatlılığı.
halâvet-i taâm	yemeğin tadı.
halâvet-bahş	(a.f.b.s.) tatlılık veren, zevk veren.
halâvet-yâb	(a.f.b.s.) tatlılık bulan, zevk bulan.
halb	(a.i.) süt sağma.
halb	(a.i.) 1. pençeleme, parçalama. 2. birinin aklını başından alma.
halbâ	(a.s.) 1. şaşkın; ahmak. 2. hîlekâr, aldatıcı, [kelime "ahleb" in müennesi].
halbe	(a.i.c. halâbîb) yarış için veya yardım için toplanan atlılar grupu.
hâl-bu-ki	(a.t.f.e.) öyle iken, hakikat şudur ki, şu kadar var ki.
halc	(a.i.) yün ve pamuk atma.
hald	(a.i.) devamlılık, süreklilik.
hâl-dâr	(a.f.b.s.) benli, benekli, (bkz: eşyem).
hâle	(a.i.) bâzan Ay ve Güneş'in etrafında görülen parlak dâire, ay ağılı.
hâle-i mâh	ay ağılı.
hâle	(a.i.c. hâlât) l . teyze, annenin kız kardeşi, [bizde babanın kız kardeşi, "hala" dır]. 2. kadın memesinin çevresinde bulunan koyu renkli daire.
haleb	(a.i.) 1. sağılmış süt. 2. süt sağma.
halebe	(a. s. hâlib'in c.) süt sağanlar.
halebe	(a. s. hâlib'in c.) aldatanlar, kandıranlar.
Halebî	(a.s.) Halepli, Halep halkından olan.
halecân	(a.i.) çarpıntı, titreme.
halecân-ı kalb	yürek çarpıntısı.
hâle-dâr	(a.f.b.s.) haleli, hâlelenmiş.
halef	(a.i.) 1. babadan sonra kalan oğul. 2. me'murlukta, birinden sonra gelip onun yerine geçen kimse.
Hayr-ül-halef	hayırlı oğul, babasını hayırla andıracak olan oğul.
halef ü selef	1) sonra gelen ve önceki [kimse]; 2) baba ile oğul.
halefen	(a.zf.) arkadan gelerek.
halefen an selef	seleften halefe geçme yoluyla.
halefen ba'de halef	bir çok haleflerden sonra.

halefî	(a.s.) haleflikle ilgili.
halefiyyet	(a.i.) haleflik, birinin yerine geçmiş olma.
halel	(a.i.) 1. iki şey aralığı, boşluk. 2. bozma, bozukluk, eksiklik.
halel-dâr	(a.f.b.s.) bozma, bozulma. ["etmek", "olmak" yardımcı fiilleriyle kullanılır].
halel-pezîr	(a.f.b.s.) halel bulucu, bozulucu.
halemât	(a. i. halme'nin c.) meme başları.
haleme	(a.i) meme ucu.
halemî	(a.s.) anat. mememsi.
hâlen	(a.zf.) şimdiki halde, şu anda, daha, henüz, bugünkü günde, (bkz: hâlâ).
halenciyye	(a.i.) bot. fundagiller, fr. ericacees.
hâlet	(a.i.c. hâlât) hâl, suret, keyfiyet,, nitelik, [kelime, "hâl" kelimesinin eşiti ve müennesi olmakla beraber "dikkate değer hal" mânâsına gelir].
El-hâletü hâzihi	şimdiki halde.
hâlet-i cerr	(a.gr.) kelimenin cerr (kesreli) hâli.
hâlet-i gaşy	baygınlık, kendini bilmezlik hâli.
hâlet-i nez'	can çekişme.
hâlet-i rûhiyye	ruh durumu, fr. etat d'âme.
hâlet-i şuûriyye	şuur hâli.
halet-efzâ	(a.f.b.i.) meşhur bir çeşit lâle.
hâlet-engîz	(a.f.b.s.) insanı türlü hal ve şekillere sokan vaziyet.
halevât	(a.i. halâ'nın c.) boşluklar, halvetler; yalnız bulunulacak yerler.
hâle-vâr	(a.f.b.s.) hilâl, ay şeklinde olan.
hâle-zâde	(a.f.b.i.) 1. hala kızı. 2. hala oğlu, teyze oğlu.
halezôn	(a.i.) l. kabuklu sümüklüböcek; sümüklüböcek kabuğu. 2. geo. helis. (bkz. helezon).
halezônî	(a.s.) helezonla ilgili; helisel. (bkz: helezônî).
half	(a.i.) 1. yemin etme. (bkz: halfe). 2 . yemin, (bkz. kasem).
half	(a.i.) 1. art, arka.
half-i imâm	imamın arkası, ardı. 2. s. kötü evlât.
halfâ	(a.i.) bot. liflerinden ipek taklidi şeyler dokunan bir nevî beşparmak otu.
halfe	(a.i.) yemin etme, andiçme. (bkz: half[1]).
halfî	(a.s.) arka, art ile ilgili olan.
halhâl	(a.i.c. halâhil) Arap kadınlarının süs olarak bileklerine taktıkları gümüşten veya altından yapılmış halka, ayak bileziği. (bkz: ebrencen).
halhale	(a.i.) elastikiyet, esneklik.
hâlî	(a.s.) 1. tenha, boş, sahipsiz yer. 2. açık yer.
Arâzî-i hâliye	boş, tenha topraklar.

Evkat-ı hâliye	boş vakitler.
Eyyâm-ı hâliye	boş günler.
hâli-yüz-zihn	zihni boş. [müen. "hâliye"dir].
hâlî	(a.s.) hâl'e mensup, şimdiki.
hâli'	(a.s.) boşanmış erkek. [müen. "hâlia" dır].
halî'	(a.s.) 1. soyulmuş. 2. kovulmuş.
halî-ül-izâr	(yüzü yırtık) sıyrık, edepsiz, alnının damarı çatlamış, (bkz: fersûde-pîşânî).
halî	(a.s.) 1. gamsız, gailesiz, kayıtsız. 2. evlenmemiş [erkek].
hâlia	(a.i.) ["hâli' "in müen.]. (bkz: hâli[1]).
hâlib	(a.i.) 1. sütçü. 2. sidik borusu.
halîb	(a.i.) süt, taze süt.
hâlib	(a.s.c. halebe) hîlekâr, aldatıcı. [müen. "hâlibe" dir].
hâlic, hâlice	(a.s.) pamuk eğiren.
hâlic, hâlice	(a.s.) oynatma, sarsma; hareket ettirme.
halîc	(a.i.) denizin, büyük ırmak şeklinde, iki kara arasında uzayıp gitmiş olan kısmı. tabiî liman, boğaz, kanal.
Halic-i Arâb	Bahr-i Ahmer.
Halîc-i Bahr-i Sefîd	Çanakkale.
Halîc-i Bahr-i Siyâh	Boğaziçi.
Halîc-i Dersaâdet	İstanbul Halici.
Halîc-i Fâris	Basra Körfezi.
Halîc-i İstanbul	İstanbul Halici.
hâlid	(a.s.c. hâlidûn, hâlidîn) 1. sonsuz, dâim, ebedî. 2. bir yıldan çok yaşayan [ot, ağaç].
Eşcâr-ı hâlide	bir yıldan fazla yaşayan ağaçlar. 3. erkek adı. [müen. hâlide].
hâlidât	(a.i. hâlide'nin c.) sürüp gidenler.
Cezâir-i hâlidât	Kanarya Adaları.
hâlide	(a.s.c. hâlidât) 1. ["hâlid" in müen.]. (bkz: hâlid). 2. i. kadın adı.
halîde	(f.s.) dürterek bastınlmış, saplanmış.
Hancer-i halîde	saplanmış hançer.
hâlidîn, hâlidûn	(a.s. hâlid'in c.), (bkz. hâlid).
Hâlidiyye	(a.i.) Nakş-i Bendî tarikatı şubelerinden biri. [Kurucusu Eb-ül-Bahâ Eş-şeyh Ziyâeddin Mevlânâ Hâlit bin Ahmet bin Hüseyin-ül-Osmânî-yüş-Şâfiî-yüş-Şehr-i Zûrî'dir].
hâlif	(a.s.) yemin eden, and içen.
hâlif	(a.s.) 1. peşten gelen. 2. birinin yerine geçen. 3. çürümüş, bozulmuş, [müen. "hâlife"].
halîf	(a.s.) yemin ederek birbiriyle sözleşen adamlardan herbiri.
halîf	(a.s.c. hulefâ') arkadan gelen, sonradan gelen; birinin yerine geçen.

Tarihvemedeniyet.org

halîfe (a.i.c. hulefâ') 1. birinin yerine geçen kimse. 2. Hz. Muhammed'in vefatından sonra ümmet idâresinin başına geçen kimse. 3. pâdişâh. 4. resmî dâirelerde kalem başının ikincisi. 5. kalfa, ikinci usta.

halîfe-i evvel devlet dairelerindeki yazı işlerinde çalışanlar. [Tanzimat'tan önce kalem teşkilâtı "halîfe, halîfe-i sânî, halîfe-i evvel" olmak üzere üç derece idi].

halîfe-i müslimîn (Müslümanların halîfesi) Yavuz'dan sonra Osmanlı hükümdarlan hakkında kullanılan bir tâbir.

halîfe-i rûy-i zemîn (yeryüzü halîfesi) Yavuz Sultan Selim'den sonra gelen pâdişâhlar için kullanılan bir unvan.

halîfe-i sânî devlet dairelerindeki yazı işlerinde çalışanlar. [Tanzimat'tan önce kalem teşkilâtı "halîfe, halîfe-i sânî, halîfe-i evvel" olmak üzere üç derece idi].

Hâlik (a. i. ve s.) yaratan, yoktan var eden, yaratıcı, Allah.

hâlik-ül-berâyâ yaratılmış olanların yaratıcısı.

hâlik (a.s. helâk'den) ; helak olan, miskinlik içinde ölen.

Turâb-ı hâlik arsenik.

hâlik (a.i.c. halaka) ; berber, (bkz: hallâk).

halîk (a.s.) 1. tıraş edilmiş. 2. tuvaletli [adam veya kadın].

halîka (a.i.c. halâik) tabîat, nas.

hâlike (a.i.) çok haris olan nefis.

hâlikıyyet (a.i.) hâliklık, yaratıcılık.

halîl (a.i.) zevç, koca.

halîl (a.s.c. ahillâ ve hullân) 1. samimî [dost]. 2. i. erkek adı.

halîl-ullah; halîl-ür-rahmân

halîle (a.i.c. halâil) 1. zevce, nikâhlı kadın, (bkz. harem[3]). 2. Mevlevîlerin âyinlerde çaldıkları bir musiki âleti.

halîle-zen (a.f.b.i.) tekkelerde çalınan zilleri çalan.

halîm (a.s.) 1. tabiatı yavaş olan, yumuşak huylu. [Allah adlarındandır]. [müen. "halîme" dir]. 2. i. erkek adı.

halîm-âne (a.f.zf.) yumuşak huylu olana yakışacak surette.

halîm selîm (a.b.s.) yumuşak huylu ve doğru kimse.

hâlis (a.s.) 1. hilesiz, katkısız. 2. i. erkek adı.

hâlis muhlis katışıksız, eksiksiz, tam.

hâlis-üd-dem saf kan, arı kan. [müen. "hâlise" dir].

hâlis-âne (a.f.zf.) saf ve temiz olana yakışacak surette; temiz yürekle, yürek temizliği ile.

hâlise (a.s.) ["hâlis" in müen]. (bkz: hâlis).

hâlisen (a.zf.) 1. hâlis olduğu halde. 2. hilesizce.

hâliset (a.i.) ed. ibarenin saf, düzgün ve akıcı olması.

hâlisiyye (a.i.) Kadiri tarikatı kollarından biri. (kurucusu Ziyâüddin Abdurrahman Hâlis-üt-Tâlibânî'dir].

hâlisiyyet (a.i.) hâlislik, doğruluk, hilesizlik.

hâl-istân	(f.b.i.) vücutta, birkaç benin toplu bulunduğu yer.
halît	(a.i.) huk. su ve yol hakkı gibi arazînin hukukunda müşârik olan kimse.
halîta	(a.i.) birkaç şeyin karışmasından meydana gelen, karma; kim. alaşım.
halî'-ül-ızâr	(a.b.s.) kötü, alnının daman çatlamış, yüzü yırtık kadın.
hâliyâ	(a.zf.). (bkz. hâliyen). [aslı "hâliyya" dır].
hâliye	(a.s.) "hâlî" nin müen.]. (bkz: hâlî).
hâliyen	(a.zf.) şimdiki zamanda, şimdiki halde.
hâliyen	(a.zf. hâlî'den) hâlî, boş olduğu halde, boş olarak.
hâliyle	(a.t.zf.) ister istemez, normal olarak.
haliyyât	(a.i. hâliyye'nin c.) bekâr kadınlar.
haliyye	(a.i.c. haliyyât) bekâr kadın.
hâliyye	(a.i.) ibâdet esnasında rakset-me, el şaklatma gibi şeyleri helâl sayan bir tarikat.
halk	(a.i.) 1. yaratma, yaratılma.
halk-ı dü cihân	(iki cihanın halkı) ölülerle diriler. 2. icat. 3. insanlar. 4. insanlardan bir bölük.
halk	(a.i.) 1. boğaz, (bkz: hulkum).
Hurûf-i halk	leng. boğaz harfleri, [ha, hı, ayn, gayn, he] gibi. 2. tıraş etme.
halka	(a.i.) l. ortası boş, yuvarlak şekil, dâire biçiminde olan şey.
halka-i âb-gûn	gökyüzü.
halka-i dürr	inci halkası, dizisi.
halka-i gîsû-yi müşg-efşân	
halka-i gudrûfiyye	anat. kıkırdak halka.
halka-i havl-ül-merî	anat. yemek borusu gerdanlığı.
halka-i şeh-per	büyük kanat halkası.
halka-i tesbih	(tespih halkası) dua eden, tespih çeken kimselerin çevresi.
halka-i teslîm	dervişlerin boyun eğme işareti olarak üzerlerinde bulundurdukları halka.
halka-i zikr	zikr, ibâdet halkası, ibâdet sırasında meydana gelen halka. 2. bir çeşit ufak, yağlı ve tuzlu simit, [kelime "halaka" şeklinde de kullanılmıştır].
halka-be-gûş	(a.f.b.s.c. halka-be-gûşân) kulağı halkalı, küpeli, mec. köle.
halka-be-gûşân	(a.f.b.s. halka-be-gûş'un c.) kulağı halkalılar, kulağı küpeliler, mec. köleler.
halka-bend	(a.f.b.i.) toplanıp çepeçevre oturma.
halkan	(a.zf.) yaradılışça.
hâl-kâr	(f.b.i.). (bkz: hall-kâr).
hâl-kârî	(f.b.i.). (bkz: hall-kârî).
halkavî	(a.s.) halka şeklinde olan.
halkaviyye	(a.i.) 1. bot. küpeçiçeğigiller, f r. oenotheracees. 2. zool. halkalılar, fr. annelees.

halkıyyât	(o.i.c.) folklor.
halkıyye	(a.fi.) ebediyyen, sonsuz.
hall	(a.i.) 1. çözme, çözülme, karışık bir meselenin içinden çıkma; karar verip neticeye varma.
hall-i mes'ele	meselenin halli, çözülmesi.
hall-i müşkilât	zorlukların halli. 2. eritme. 3. tahlil, analiz, 'çözümleme.
hall ü akd	ed. "iş bitirme" bilmece şeklinde düzenleyip açıklama.
hall ü akd-i umûr	işlerin görülüp, neticelenmesi.
hail ü fasl	sona erdirme, müspet bir neticeye bağlama, açıklayarak bitirme.
hall	(a.i.) sirke.
Hâmız-ı hall	kim. sirke asidi.
hallâb	(a.s.) çok yalancı, çok hîlekâr.
hallâc	(a.i.) pamuk, yatak, yorgan atan kimse.
Hallâc-ı Mansûr	922 yılında asılmak suretiyle öldürülen ve Divan Edebiyâtı'nda adına sık sık rastlanan ünlü sôfî, adı Hüseyin'dir.
hallâcî, hallâciyye	(a.s.) 1. hallaçlıkla ilgili olan. 2. Hallâc-ı Mansûr tarikatı.
hallâf	(a.s.) çok yemin eden [kimse].
hallâk	(a.i.) berber, (bkz: hâlık).
hallâk	(a.s. ve i.) halk edici, hâlik, yaratıcı, yaratan, vareden.
hallâk-ı maânî, hallâk-ul-maânî	
hallâl	(a.s.) halleden, çözen, çâre bulan
hallâl-i müşkilât	müşkülü halleden, zorlukları yenen, çözen [kimse], (bkz: ukde-güşâ).
hallâl-ül-ukad	bütün düğümleri çözen, müşkülleri yenen, (bkz: ukde-güşâ). mec. Cenâbıhak.
hallâl	(a.i.) sirke yapan kimse.
hallâs	(a.s.) çok tutan, yakalayan kimse.
hallât	(a.s.) ortalığı karıştıran, münasebetsiz, yersiz sözler söyleyen.
halled-Allah	(a.n.cü.) Allah dâim ve baki eylesin!
hallede	(a.fi.) ebediyyen, sonsuz olarak muhafaza etsin, korusun!
hallî	(a.s.) halle mensup, tahlîl ile olan, tahlîl ile ilgili.
hâlli	(a.s.) 1. kuvvetli. 2. zengin.
hallî, halliyye	(a.s.) sirke ile ilgili, fr.aceteux, acetique.
halliyyet	(a.i.) kim. sirke asidinin esanslardan biriyle karışmasından meydana gelen tuz, fr. acetate.
hâll-kâr	(f.b.i.) güzel yazılmış bir yazıyı veya sanatkârâne yapılmış bir minyatürü çevreleyen çiçek motiflerinden, bilhassa, hatâyî cinsi kullanılmak suretiyle yapılan tezhip, süsleme.
hallkârî	(f.b.i.) 1. ince tel işleme. 2. g.s. halkâr tarzında yapılmış tezhip, süsleme; altınla süsleme yapma sanatı.
halme	(a.i.c. halemât) meme başı.

halme-i sınâiyye	emzik.
halt	(a.i.) 1. karıştırma, (bkz: mezc). 2. fena, münasebetsiz söz söyleme. 3. nazlanma.
halt-ı anâsır	unsurları, elemanları karıştırma.
halt-ı kelâm	sözü, lâfı karıştırma, bozma.
hâlta	(a.i.) köpeklere takılan büyük halka, tasma.
haltıyyât	(o.i.c.) münasebetsiz, yakışık almayan sözler.
haltî	(a.s.) halta ait, haltla ilgili.
hâlûk	(a.i.) 1. sıçan otu. 2. mercimek ocağı.
halûk	(a.s.) 1. iyi huylu , insaniyetli, geçim ehli olan. 2. erkek adı.
halvet	(a.i.) 1. yalnız, tenha kalma, tenhaya çekilme, tenhalık. 2. tenha yer. 3. hamamın sıcak bölmesi.
halvet-i fâside	huk. mukarenete manî bir şey bulunduğu halde karı ve koca arasında vuku' bulan halvet.
halvet-i hümâyûn sokakları	
halvet-i sahîha	huk. mukarenete manî bir şey bulunmadığı halde kan koca arasında vuku' bulan halvet.
halvet-gâh, -geh	(a.f.b. i.) halvet yeri, gizli görüşülecek yer, yalnız başına oturup ibâdetle vakit geçirilen yer. (bkz: halvet-sarây).
halvet-güzîde, -güzîn	(a.f.b.s.) halveti, tenha bir yeri seçmiş olan [kimse].
halvet-hâne	(a.f.b.i.) dinlenme yeri; yalnız başına oturulup ibâdetle vakit geçirilen yer.
halvetî	(a.s.) 1. halvetle ilgili. 2. i. ibâdet ve törenlerini tenhada yapan bir tarikat. 3. i. halvetiye tarikatından olan kimse. [müen. "halvetiyye" dir).
Halvetiyye	(a.i.) tas. Şeyh Ebî Abdullah Sirâcüttin Ömer ibn-i Eşşeyh Ekme-lüttînül-Ehci tarafından kurulan tarikat.
halvet-nişîn	(a.f.b.s.) halvette, yalnızlıkta oturan.
halvet-nişînî	(a.f.b.i.) halvetnişinlik.
halvet-sarây	(a.f.b.i.) halvet yeri, bir hükümdarın husûsî dâiresi, (bkz: halvet-gâh, halvet-geh).
hâm	(f.s.) 1. pişmemiş, olmamış, çiğ. 2. işlenmemiş, üzerinde çalışılmamış. 3. boş, nafile, beyhude.
Hayâl-i hâm, Ümîd-i hâm	boş hayal, boş ümit. 4. terbiye, tecrübe görmemiş, acemi [kimse].
ham	(f.s.) eğri, bükülmüş.
Kamet-i ham	eğri boy.
Ebrû-yi ham	eğri kaş.
ham-ı zülf	zülfün (saç lülesinin) kıvrımı, büklümü.
hamâid	(a.i. hamîde'nin c.) birinin medhe lâyık olan işleri.
hamâil	(a.i. himâle ve hamîle'nin c.) 1. kılıç bağı, kılıç kayışı. 2. nüsha, muska, tılsım [kelimenin ikinci mânâsı dilimizde müfret olarak kullanılmaktadır, "hamâyil" şeklinde yazılmamalıdır].

hamâilî	(a.s.) arkuru, çapraz.
hamâim	(a.i. hamâme'nin c.) güvercinler. ["hamâyim" şeklinde yazılmamalıdır].
hamâkat	(a.i.) ahmaklık, beyinsizlik, bönlük, (bkz: halâfet, humk, hütr).
hamalet-ül-arş	(bkz: hamele-i arş).
hamâm, hamâme	(a.i.c. hamâim) l . güvercin, (bkz: hâdir, kebûter).
hamâmiye	(a.i.) zool. güvercinler fasilesi. 2. kumru.
Hâmân	(a.h.i.) Hz. Musa zamanındaki Mısır firaununun veziri.
hamâse	(a.i.) ed. savaş kahramanlığını yansıtan şiir.
hamâset	(a.i.) 1. cesaret, kahramanlık, yiğitlik. 2. kahramanca şiir.
hamâsî	(a.i.) 1. hamasetle ilgili. 2. Fransızca "epique" kelimesinin karşılığı.
hamâsiyyât	(a.i.c.) kahramanlık destanları.
ham-be-ham	(f.zf.) büklüm büklüm, kıvrım kıvrım, (bkz: ham ender ham).
hamd	(a.i.) Tanrı'ya olan şükran duygularını bildirme.
hamdele	(a.zf.) "elhamdülillah" cümlesinin, Arapçada naht denilen kaideye göre mastar hâline getirilip kısaltılması.
hâm-dest	(f.b.s.) eli işe yatmayan, beceriksiz.
hâme	(f.i.) kalem.
hâme-i edeb	edebiyat kalemi.
hâme-i ezel	Allah'ın kaderleri tesbît ettiği kalem.
hâme-i mûy, -mûyî, -mûyîn	
hâme-i şeker-rîz	şeker saçan kalem.
hâme-i şekvâ	şikâyet kalemi, şikâyet yazan kalem.
hâme vü flemflîr	kalem ve kılıç.
hâme	(a.i.) başın üst kısmı, tepesi, kafatası.
hâme-cünbân	(f.b.s.) kalem oynatan, yazar
hâme-dân	(f.b.i.) kalemlik, kalem kutusu.
hâme-güzâr	(f.b.s.) kalemle yazılmış.
hâme-keş	(f.b.i. ve s.) yazan; yazıyı iptal eden, yazının üstünü çizen.
hamel	(a.i.) 1. kuzu. 2. astr. semânın kuzey yarımküresinde Sevr burcu ile Süreyya manzumesinin yakınlarında bulunan bir burç ki, Güneş buraya Martın dokuzunda dâhil olur, lât. Lacerta; fr. Belier.
hamelât	(a.i. hamle'nin c.) atılışlar, atılmalar, saldırışlar, saldırmalar.
hamele	(a.i. hâmil'in c.) taşıyanlar, kaldıranlar, hâmil olanlar.
hamele-i Arş	Arş'ı ense köklerinde taşıyan İsrafil, Cebrail, Mîkâil, Azrail adlarında dört büyük melek.
hamele-i hüccet	yazı, kayıt melekleri.
hamele-i Kur'ân	Kur'ân'ı ezberleyip hafız olanlar.
ham-ender-ham	(f.zf.) büklüm büklüm, kıvrım kıvrım. (bkz: ham-be-ham).
hâme-rân	(f.b.s.) "kalem yürüten" yazan.

hâm-ervâh	(f.a.b.s.) 1. kaba saba, hamhalat [kimse].
hâme-zen	(f.b.i.) üzerinde kalem kesilecek âlet, makta'.
ham-geşte	(f.b.s.).(bkz. ham-şüde).
hamhama	(a.i.) sözü genizden söyleme, hımhımlık.
hâmız	(a.s.c. hâmızât) 1. ekşi ve sirke gibi olan, asit. 2. kekre.
hâmız-ı azot	kim. nitrik asit.
hâmız-ı bevl	kim. ürik asit.
hâmız-ı fahim	kim. asit karbonik.
hâmız-ı hadîd	kim. oksit do fer, demir asidi.
hâmız-ı hall	kim. sirke asidi, saf asetik asit.
hâmız-ı hummâs	kim. oksalik asit.
hâmız-ı karbon	kim. asit karbonik.
hâmız-ı kibrît	kim. sülfürik.
hâmız-ı kiyanik	kim. siyanik asit.
hâmız-ı klor-i mâ	kim. asit klorhidrik.
hâmız-ı neml	kim. formik asit.
hâmız-ı pikrik	kim. asit pikrik, trinitrofenol.
hâmız-ı safsâf	kim. asetil-salisil asit, aspirin.
hâmız-ı tırtır	kim. tartarik asit.
hâmıza	(a.s.) ["hâmız"ın müen.]. (bkz. hâmız).
hâmızât	(a.i. hâmız'ın c.) 1. ekşi ve sirke gibi olan şeyler, asitler.
hâmızât-ı gayr-i uzviyye	kim. inorganik asitler.
hâmızât-ı şahmiyye	yağ asitleri.
hâmızât-ı uzviyye	kim. organik asitler. 2. kekreler.
hâmızıyyet	(a.i.) 1. ekşilik. 2. kekrelik.
hâmızî	(a.s.) hamızla, asitle "ilgili, asitli.
hâmî	(a.s.c. humat) 1. himaye eden, koruyan, koruyucu, sahip çıkan, gözeten; 2. i. erkek adı. [müen. "hâmiye" dir].
hâmî	(f.i.) hamlık, gevşeklik.
hâmid	(a.i.) koru sönmediği halde alevi sönen ateş.
hâmid	(a.s. hamd'den. c. hâmidîn, hâmidûn, hummâd) 1. hamdeden, şükreden.
Ab-i hâmid	hamdeden, şükreden kul. 2. i. erkek adı. [hz. Muhammed'in lâkaplarındandır].
hamîd	(a.i. hamd'den) 1. Allah'ın adlarındandır. 2. övülmeye değer.
Evsâf-ı hamîde	övülmeye değer vasıflar. 3. Abdülhamîd'den gelme erkek adı.
hamîde	(f.s.) eğrilmiş, bükülmüş; kanbur. (bkz. hadeb, hadebe).
hamîde-kamet	iki büklüm.
hamîdegî	(f.i.) eğrilik, büğrülük, kanburluk.
hâmidîn	(a.s. hâmid'in c.) hamdedenler. (bkz: hâmidûn).
hâmidûn	(a.s. hâmid'in c.) hamdedenler. (bkz: hâmidîn).

hâmil	(a.s.c. hamele) 1. yüklü. 2. gebe. 3. hâiz. 4. sahip, mâlik. S. taşıyan, götüren. 6. uhdesinde bir poliçe bulunan.
hâmil-i bâr-ı girân	ağır yük yüklenen.
hâmil-i Kur'ân	Kur'ân'ı ezbere bilen, hafız.
hâmil-i muştiyye	zool. taraklılar, fr. ctenophores.
hâmil-i ünbûbe	kim. tüplük, fr. portetube.
hâmil-i vahy	Cebrail Aleyhisselâm.
hâmil	(a.s.) adı kötüye çıkmış olan kimse.
hamile	(a.s.c. havâmil) gebe [kadın]. (bkz. âbisten).
hamîle	(a.i.c. hamâil), (bkz: hamâil).
hâmilen	(a.zf.) hâmil olarak, hâmil olduğu halde, taşıyarak.
hâmilet-üs-spor	bot. spor taşıyan.
hamîm	(a.i.) 1. soy sop. 2. s. pek sıcak, pek kaynar nesne.
hamîr, hamîre	(a.i.) hamur.
hamîr-i mâye	mayanın hamuru.
hamîr-gâr	(a.f.b.i.) hamur yoğurucu, hamurcu.
hamîs	(a.s.) 1. beşinci.
Yevm-ül-hamîs	haftanın beşinci günü, perşembe. 2. i. öncü, artçı ve diğer merkezlerden meydana gelen büyük ordu.
hâmis	(a.s.) beşinci, dördüncüden sonra gelen sayı. (bkz: hamîs).
hâmise	(a.i.) 1. beşinci rütbe, sivil me'murların ilk rütbeleri. 2. "hâmis" kelimesinin müennesi.
hâmise-i Süleymâniyye	istanbul'daki Süleymâniye medresesini oluşturan medreselerden biri.
hâmisen	(a.zf.) beşinci olarak, beşincisi.
hâmiş	(a.i.) mektubun altına ilâve edilen yazı. (bkz: hâşiye).
hamiyye	(a.i.) ["hamiyyet" kelimesinin Arapça terkiplerde aldığı şekil], (bkz: hamiyyet).
hamiyyet	(a.i.) 1. millî onur ve haysiyet. 2. kadın adı. [kelime, bir aralık taassup (fanatisme) karşılığı olarak ileri sürülmüşse de tutunamamıştır].
hamiyyet-i câhiliyye	hakikate karşı harcanan emek.
hamiyyet-kâr	(a.f.b.s.) hamiyetli, millî onur ve haysiyet sahibi, (bkz: hamiyyet-mend).
hamiyyet-mend	(a.f.b.s.c. hamiyyet-mendân) hamiyetli, (bkz: hamiyyet-kâr).
hamiyyet-mendân	(a.f.b.s. hamiyyet-mend'in c.) hamiyetliler.
hamiyyet-mendâne	(a.f.b.zf.) hamiyetli olana yakışacak surette, hamiyetlicesine.
hamiyyet-mendî	(a.f.b.i.) hamiyetlilik.
hamka	("ka" uzun okunur, a.s.) ahmak, budala [kadın], ["ahmak" in müen.].
haml	(a.i.) 1. ana karnındaki çocuk. 2. gebe olma, gebelik.
Müddet-i haml	gebelik zamanı.
Vaz'-ı haml	çocuk doğurma. 3. isnat, atf. 4. yük. 5. yüklenme.

haml-i kâzib	hek. kadının gebe imiş gibi karnının şişmesi.
hamlâc	(a.i.) 1. kuyumcu körüğü. 2. kim. bir alevi üfleyip bir şey üzerine çevirmek için kullanılan ince mâden boru, *üfleç.
hamle	(a.i.c. hamelât) atılış, atılma, saldırış, saldırma, (bkz: savlet).
hamlî, hamliyye	(a.s.) mant. *yüklemli, fr. predicatif.
hamm	(a.i.) şiddetli hararet.
hammadde	(f.a.b.i.) genellikle maddelerin tabîî olarak işlenmemiş, üzerinde bir değişiklik yapılmamış durumu.
hammâl	(a.i. haml'den) 1. para karşılığında, arkasıyla, eliyle yük taşıyan adam, hamal. 2. s. mec. kaba ve terbiyesiz, ["haml" Arapçada "yük" mânâsına gelir].
hammal-âne	(a.f.zf.) hamala yakışacak surette, hamalcasına.
hammâliyye	(a.i.) hamal ücreti.
hammâm	(a.i.) hamam, banyo.
hammâm-ı harr	sıcaklık derecesi +25 - +37 ye kadar olan hamam.
hammâm-ı mari	kim. man banyosu, fr. bain-marie.
hammâm-ı mu'tedil	sıcaklık derecesi +18 -+25 e kadar olan hamam.
hammâm-ı tennûrî-i râtıb	sıcaklık derecesi +40 - +45 olan ve su buharıyla ısıtılan hamam.
hammâm-ı tennûrî-i yâbis	sıcaklık derecesi +37 - +55 e kadar olan hamam.
hammâm-çe	(a.f.b.i.) küçük hamam.
hammâmî	(a.i.) hamamcı; hamam idare eden [adam veya kadın].
hammâmiyye	(a.i.) ed. Divan Edebiyatında giriş kısmı hamam eğlencesi tasvirine tahsîs olunan kasîde ve şâire. [Şâir Nedim'in hammâmiyesi meşhurdur].
hammâm-nâme	(a.f.b.i.) ed. (bkz: hammâmiyye).
hammâr	(a.i. hamr'den) 1. şarap yapan veya satan, şarapçı, meyhaneci.
Hâne-i hammâr	şaraphane. 2. tas. mec. mürşit, kılavuz.
hâmme	(a.i. c. hevâmm) l. binek hayvanı. 2. zararlı haşerat, böcek.
hamr	(a.i.) şarap, (bkz: bâde, habûk, handerîs, rahîk, sahbâ).
hamrâ'	(a.s.) (daha, en, pek, çok) kırmızı, kızıl.
El-hamrâ'	İspanya'da Gırnata şehrinde, Araplardan kalma meşhur saray. ["ahmer"in müen.].
hamrî	(a.s.) şaraba ait, şarapla ilgili.
hamriyye	(a.i.) ed. şarabı öven kasîde ve şâire.
hams, hamse	(a.s.) beş; dörtten sonra gelen sayı.
Bilâd-ı hamse	beş şehir.
hamse	(a.i.) ed. mesnevî şekliyle yazılmış beş kitaptan ibaret bir takım, [îran edebiyatında "Hamse-i Atâyî", "Hamse-i Nizâmî" meşhurdur].
hamse-i âl-i abâ	(bkz: âl-i abâ).
hamse-i mütehayyire	astr. Merih, Zühre, Utarit, Müşteri ve Zühal'den oluşan yıldız kümesi.

hamse-nüvîs	(f.b.i.) hamseci, hamse yazan, mesnevî şekliyle beş kitaptan ibaret bir takım yazan kimse.
hamsîn	(a.s.) 1. elli; kırk dokuzdan sonra gelen sayı. 2. i. "erbaîn" denilen karakıştan sonra gelen elli günlük kış.
hamsûn	(a.s.) elli sayısı, (bkz: hamsin, mer, pencâh).
ham-şüde, ham-geşte	(f.b.s.) eğrilmiş, bükülmüş.
Kamet-i ham-şüde	eğrilmiş boy.
Kâkül-i ham-geşte	bükülmüş kâhkül.
hamûl	(a.s. haml'den) tahammüllü, sabırlı, dayanıklı [kimse]
hamûl-âne	(a.f.zf.) tahammüllü olana yakışacak surette.
hamûle	(a.i.) 1. yük. 2. gemi yükü.
hamûlî	(a.i.) hamüllük, tahammüllülük, sabırlılık, dayanıklılık,
hâmûn	(f.i.) büyük sahra, düz ova, bozkır.
hâmûn-nevred	(f.b.s.) kırda, ovada, çölde dolaşan.
hâmûş	(f.s.c. hâmûşân) 1. susmuş, sessiz, (bkz: sâkit, sâmit). 2. Mevlânâ'nın bâzı gazellerinde kullandığı mahlası. [Divân-ı Kebîr'inde "hâmûş, hâmuş, hamûş, hamuş" şekillerini kullanmıştır].
hamuş	(f.s.). (bkz. hamûş, hâmuş).
hâmuş	(f.s.). (bkz. hamûş, hamuş, hâmûş). [Mevlânâ'nın "Dîvân-ı Kebîr"inde kullandığı kelimelerdendir].
hamûş	(f.s.) "hâmûş"un hafifletilmişi. (bkz: hamuş).
hâmûşân	(f.s. hâmûş'un c.) sessizler, susmuşlar.
Vâdî-i hâmûşân	(susmuşların, sessizlerin yeri) kabristan.
hamûşâne	(f.zf.) sessizce, sessizliği andırır, şekilde.
hâmûşî	(f.i.) sessizlik, susma, (bkz: samt, sükûnet, sükût).
hâmüş	(f.s.) [hâmûş" un hafifletilmişi]. (bkz: hâmûş).
hamyâze	(f.i.) 1. esneme, esnek.
hamyâze-i gayr-i ihtiyârî	farkında olmadan esneme.
hamyâze-i resen	ipin, halatın esnemesi. 2. fena, kötü hareket.
hamyâze-bahş	(f.b.s.) esneme getiren, gevşeklik veren.
hamyâze-keş	(f.b.s.) esneyen, insanın ruhunu sıkan.
hamz	(a.i.) ekşilik, kekrelik.
Hamza	(a.h.i.) Abdülmuttalib'in oğlu ve Hz. Muhammed'in amcasıdır. Önce Hâşimîlerin, doğmakta olan islâm dînine karşı gösterdikleri düşmanlığa iştirak etmiş, fakat sonra Ebû Cehl'in, muhâsamada ileriye gitmiş olmasına hiddetle ilk vahiy gelişinin ikinci, yahut altıncı senesi Peygamberimize îmân ve iltihak etmiştir; Uhud Gazâsı'nda şehit olmuştur.
Hamza-nâme	(a.f.b.i.) islâm kahramanlarından Hz. Hamza'nın yaptığı adı edilen işlere dâir yazılan destânî kitabın adı.
Hamzaviyye	(a.h.i.) tas. Hacı Bayrâm-ı Velî tarafından kurulan Bayrâmiyye tarikatı şubelerinden biri. [kurucusu Bosna'lı Hamza Bali'dir].

hân	(f.i.c. hânân) hükümdar, hakan.
hân	(f.i.c. hânât) 1. han, kervansaray, otel. 2. dükkân, meyhane.
hân-ı sebîl	fakir yolcuların barındıkları han.
hân	(f.i.) 1. yemek sofrası; üstüne yemek konulan tepsi, sini. 2. ahçı dükkânı. 3. yemek, (bkz: taam).
hân-ı yağmâ	1) tabiatın ibzal ettiği nimetler; 2) fakirlere, yoksullara dağıtılan yemek; 3) Tevfik Fikret'in meşhur şiiri.
-hân	(f.s.) okuyan, okuyucu, çağıran.
Duâ-hân	dua eden.
Ebced-hân	ebced okuyan.
Gazel-hân	gazel okuyan.
Mevlid-hân	mevlit okuyan.
Salâ-hân	sala veren, sala çağıran, ["handen" mastarından].
hanâbile	(a.i. hanbelî'nin c.) hanbelîler, îmam Ahmed b. Hanbelî'nin mezhebinden olan kimseler.
hanâcır	(a.i. hancere'nin c.) hançereler, gırtlaklar.
hanâdık	(a.i. handek'in c.) hendekler.
hanâdır	(a.s.) görme kuvveti çok olan.
hanâfis	(a.i. hunfesâ'nın c.) bok böcekleri, mayıs böcekleri.
hanak	(a.i.c. hınâk) danlma, kızma, hiddetlenme.
hânân	(f.i. hân'ın c.) hükümdarlar, hanlar.
hanân	(a.i.) yürek yufkalığı, acıma, merhamet.
hânât	(a.i. hân'ın c.) dükkânlar, meyhaneler.
hanâzıl	(a.i. hanzal, hanzale'nin c.) ebûcehil karpuzları.
hanâzîr	(a.i. hınzîr'in c.) domuzlar.
Hanbelî	(a.i.) Ahmed ibni Hanbel'in kurduğu mezhep ve bu mezhepten olan kimse.
hân-bere	(f.b.i.) hamel burcu, koç burcu.
hancer	(a.i.) ucu sivri, iki yanı keskin bıçak, hançer.
hancer-i ebrû	kaşların hançeri, hançere benzeyen kaşlar.
hancer-i felek, hancer-i subh, hancer-i zer, hancer-i sim güneş ışığı.	
hancer-i müjgân	kirpikler hançeri, hançere benzeyen kirpikler.
hancere	(a.i.c. hanâcır) hançere, gırtlak.
hancerî, hanceriyye	(a. s.) 1. hançer şeklinde olan. 2. hançerle ilgili. 3. gırtlağa ait.
Hurûf-i hançeriyye	gr. gırtlaktan çıkarılan harfler ["e; ha; hı; ayn; gayn; ne"].
hancerîy-yül-lihye	ince, uzun sakallı [kimse].
hânçe	(f.i.) küçük tepsi.
hânçe-i zer	(küçük altın tepsi) Güneş.
hançeriyye	(a.i.) bot. lâtinçiçeğigiller, fr. tropeolacees.
handâ hand	(f.b.i.) 1. sürekli, devamlı gülme. 2. s. sürekli, devamlı gülen.
handân	(f.s.) 1. gülen, gülücü, güler; sevinçli. 2. kadın adı.
handân handân	güle güle, gülerek, (bkz: hande-künân).

handân-rû[y]	(f.b.s.) güler yüzlü, güleç, (bkz: beşuş).
hande	(f.i.) 1. gülme, gülüş. 2. Sedat Simâvî tarafından istanbul'da yayımlanmış edebî, siyâsî bir mizah gazetesi.
hande-i âftâb	(Güneşin gülmesi) Güneşin doğması.
hande-i câm	kadehin içine içki konulduğu zaman meydana gelen sis, buğu; içki dolu kadehin parlaklığı, kadehin (insana) gülmesi.
hande-i dîrîne	eski gülüş.
hande-i gül	gülün açması.
hande-i istihfâf	alaylı gülüş, hafifseyerek gülümseme.
hande-i zemîn	yerin, toprağın yeşillenmesi, yeşermesi.
hande-bahşâ	(f.b.s.) güldürücü, (bkz: hande-fermâ, hande-fezâ).
hande-bâr	(f.b.s.) güldürücü, (bkz: hande-bahşâ', hande-fermâ, hande-fezâ, mudhik).
hande-fermâ	(f.b.s.) güldürücü, (bkz: hande-bahşâ, hande-bâr, hande-fezâ, mudhik).
hande-feşân	(f.b.s.) gülmeler, gülümsemeler saçan.
hande-fezâ	(f.b.s.) güldürücü, (bkz: hande-bahşâ, hande-fermâ, mudhik).
hande-harîş	(f.b.s.) birisine, alay yollu gülme.
handek	(a.i.c. hanâdık) 1. kale etrafına açılan uzun çukur, hendek. 2. birçok ölünün gömülmesi için açılan büyük, geniş çukur.
Handek Gazvesi	Hz. Muhammed'in, Hicret'in beşinci senesinde Medine'de, şehrin etrafına sur kazdırarak yaptığı savaş.
hande-kâr	(f.b.s.) gülen, gülücü.
hande-künân	(f.zf.) gülerek, güle güle. (bkz: handân handân).
hande-meşhûn	(f.b.s.) çok gülen, hep gülen.
hande-mu'tâd	(f.a.b.s.) her zaman gülme itiyadında olan.
hânden	(f.fi.). (bkz. bkz: kırâat).
hande-nümâ	(f.b.s.) gülen, (bkz: hande-zen)
handerîs	(a.i.) şarap, yıllanmış şarap, (bkz. bâde, rahîk, sahbâ).
hande-rîz	(f.b.s.) gülüp duran,
hande-rûy	(f.b.s.) güler yüzlü,
hande-zâd	(f.b.s.) gülümsemeden meydana gelen şey. 2. sevinçle güldüren, gülümseten.
hande-zen	(f.b.s.) gülen, (bkz: hande-nümâ).
handistân	(f.i.) 1. maskara ve soytarıların derneği. 2. lâtife, şaka.
hâne	(f.i.) 1. ev. (bkz: beyt, dâr, mesken).
hâne-i âfet-rîz	"belâ döken, saçan ev" mec. [bu] dünyâ.
hâne-i avârız	avarız ve bedel-i nüzul ve emsali tekâlifin tevzii için tutulan esas (mikyas).
hâne-i âyîne	her yanı ayna olan oda, salon veya köşk.
hâne-i bâd	astr. on iki burçtan biri olan cevzâ, mîzan burcu.
hâne-i bâriyân	pâdişâhın şikâr halkı denilen avcılarından bir sınıfın barındığı yer.

hâne-i dil	(gönül evi) mec. kâbe.
hâne-i ferdâ	âhiret.
hâne-i gül	(bu) dünyâ.
hâne-i zer	l) Güneş; 2) dördüncü gök.
hâne-i zerîn	1) Güneş; 2) yıldızlar; 3) sekizinci gök katı.
hâne-i zünbûr	arı kovanı. 2. bir şeyin bölündüğü, ayrıldığı kısımlardan herbiri. 3. mat. basamak. 4. hayalî me'vâ. 5. müz. Türk müziğinde bir müzik parçasının teşkil edilmiş olduğu lâhnî topluluklara verilen bir ad. 6. halk şâirlerinin beyte verdikleri ad.
hâne	(a.i.c. hânât) meyhane, (bkz: hânût[2]).
haneb	(a.i.) atın arka ayaklarının ortasında bulunan dirsek gibi dışarı çıkık kısmı.
hâne-bâz	(f.b.s.) batasıya oynayan kumarbaz.
hâne-ber-dûş	(f.b.s.) "evi omuzunda" yersiz yurtsuz, serseri.
hâne-ber-endâz	(f.b.s.) ev yıkıcı.
hâne-ber-endâzâne	(f.b.zf.) hâne, ev yıkıcıya yakışacak surette.
hâne-ber-endâzî	(f.b.i.) ev yıkıcılık.
hanedân	(f.i.) kökten asîl ve büyük aile, ocak, f r. dynastie.
hânedân-ı Âl-i Osmân, hânedân-ı Osmânî Osmanlı hanedanı.	
hânedân-ı Nübüvvet	Hz. Muhammed'in ailesi.
hâne-dâr	(f.b.i.) 1. aile reisi. 2. vekilharç.
hanef	(a.i.) doğruluk, istikamet.
hanefî	(a.s. ve i. c. hanefiyyûn) 1.İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe'nin mezhebinden olan. 2. bu mezhep ve bu mezheple ilgili.
Hanefiyye	(a.h.i.) tas. Sofiyenin büyüklerinden Ebü-l-Hasan Alî yüş-Şâzelî tarafından kurulan Şâzelî tarikatı şubelerinden birinin adı. [Şeyh Şemsüddîn Muhammed bin Hüseyn-il-Hanefî tarafından kurulduğu için bu adı almıştır].
hanefiyyûn	(a.i. Hanefî'nin c.) hanefî mezhebinden olanlar.
hâne-fürûş	(f.b.i.) ev tellâlı, ev komisyoncusu.
hâne-gâh	(f.b.i.). (bkz. hân-gâh).
hâne-gî	(f.s.) hanede, evde bulunanlardan, evdeki.
hâne-gîr	(f.b.s.) bir yeri mekân sayan [kimse].
hâne-harâb	(f.a.b.s.) 1. evi yıkılmış, evsiz barksız kalmış, hâli perişan olmuş [kimse. 2. câhil.
hâne-hudâ	(f.b.i.) ev sahibi, (bkz: rabb-ül-beyt).
hâne-hudâyî	(f.b.i.) ev sahipliği.
hanek	(a.i.) anat. damak, ağız tavanı.
hâne-kah	("ka" uzun okunur, f.b.i.) ev. (bkz. hâne).
hâne-keş	(f.b.i.) avârız ve bedel-i nüzûl gibi hâne itibariyle tarh ve tevzî olunan tekâlife tabî olan.
hanekî	(a.s.) anat. damakla ilgili, *damaksal.

hanekî sâmit	gr. damak sessizi.
hâne-küş	(f.b.s.) sefih, mirasyedi.
hânende	(f.i.c. hâendegân) şarkıcı, şarkı söyleyen, (bkz: hînâ-ger, hunyâ-ger).
hânende-gân	(f.b.i. hânende'nin c.) şarkıcılar, şarkı söyleyenler.
hânendegî	(f.i.) hanendelik, şarkı söyleyicilik.
hâne-nişîn	(f.b.s.) evde oturan, evine bağlı.
hâne-perdâz	(f.b.s.) ev yapan, ev yapıcı.
hâne-perver	(f.b.s.) evde büyümüş, dünyâ görmemiş [kimse].
hâne-perverd	(f.b.s.) evde büyümüş, dünyâ görmemiş, evde yetişmiş.
hâne-perverî	(f.b.i.) hâne-perverlik, evde büyümüş olma.
hâne-siyâh	(f.b.s.) evi yıkılmış, evsiz barksız kalmış, hâli perişan olmuş [kimse].
hâne-sûz	(f.b.s.) "ev yakıcı" mec. ailesini düşünmeyen, gözü dışarda olan kimse.
haneşiyye	(a.i.) zool. yılanlar, fr. ophidiens.
hâne-zâd	(f.b.s.) efendisinin evinde doğmuş olan köle veya câriye çocuğu.
hân-gâh	(f.b.i.) dervişlerin evi, tekke, (bkz: hân-kâh).
hânık	(a.s. hunk'dan) ; boğan, boğucu.
hânık-ül-kelb	(köpek boğan) bot. çiğdem,
hânık-ül-nemir, hânık-üz-zeneb	
hâni'	(a.i.) kocasından boşanmış kadın veya karısını boşamış koca.
hânif	(a.s.) 1. küskün, dargın. 2. gururlu.
hanîf	(a.s.c. hunefâ) islâm dînine sımsıkı bağlı bulunan kimse.
hanîn	(a.i.) 1. şevk, arzu, iştiyak, istek. 2. şiddetli arzudan doğan feryâd, inilti.
hanîn-i hâzin	acıklı sızlanma.
hanîs	(a.s.) yemini bozup altından çıkmayan adam.
hânis	(a.s.) ettiği yemini yerine getirmeyen. [olmak mastarıyla kullanılır].
hâniye	(a. i.) şarap, (bkz: bâde, habûk, hamr, mey, rahîk, sahbâ).
hank	(a.i.) boğazını sıkıp boğma, boğazı sıkılıp boğulma, (bkz. ihnâk).
hân-kah	("ka" uzun okunur, a.i.c. havânık) tekke, (bkz: dergâh, zâviye, açı).
hân-kah-ı mevlevî	mevlevî tekkesi.
hankan	(a.zf.) boğmak suretiyle.
hânmân	(f.i.) ev bark, ocak.
hânmân-ber-endâz	(f.b.s.) hânüman, ev bark, ocak mahvedici, eden.
hânmân-sûz	(f.b.s.) hânüman, ev bark, ocak yakıcı, yakan, kül eden.
Harîk-ı hânmân-sûz	evi kül eden yangın.
hannâk	(a.s.) boğucu, boğan.

hannân	(a.s.) çok acıyan, çok acıyıcı.[Allah'ın adlarındandır].
hannâs	(a.i.) şeytan.
hannâsî	(a.s.) şeytanla ilgili.
hân-sâlâr	(f.b.i.) sofracıbaşı, kilerci.
hân-sâr	(f.b.i.) sofracıbaşı, ahçıbaşı. (bkz: hân-sâlâr).
hanûme	(a.i.) hek. mîde ekşiliği.
hanût	(a.i.) ölüyü tahnît etmekte kullanılan ilâç.
hânût	(a.i.c. havânît) 1. dükkân. 2. meyhane, (bkz. hâne).
hânût-i kebîr	büyük dükkân, büyük meyhane.
hanzal	(a.i.c. hanâzıl) ebûcehil karpuzu da denilen, portakal büyüklüğündeki meyvası, çok acı ve iç sürdürücü olan bir bitki.
hâr	(f.i.) diken.
hâr-ı fürkat	ayrılık dikeni.
hâr-ı üştür	bot. devedikeni.
hâr ü has	ot kırıntısı, çalı çırpı, çerçöp. (bkz. has) .
har	(f.i.) eşek. (bkz: himâr, merkeb).
har-ı deştî	yaban eşeği.
har-ı dü-pâ	(iki ayaklı eşek) mec. aptal, sersem kimse.
har-ı İsâ	isâ'nın eşeği.
hâr	(f.s.) 1. hor, hakir, aşağı, bayağı. 2. yiyici, yiyen.
Merdüm-hâr	(insan yiyen) yamyam.
Mey-hâr, Mey-hôr	içki içen, sarhoş.
Şîr-hâr	(süt içen) küçük çocuk.
Gam-hâr	kederli, sıkıntılı.
hâr ü zâr	(f.b.s.) hor, zavallı.
hâr	(a.s.) yıkılmış, (bkz: münhedim).
hârâ	(f.i.) 1. jeol. pek katı taş, mermer. 2. üzeri menevişli kumaş, (bkz: hâre[1'2]).
harâb	(a.s.) 1. yıkık, viran.
harâb-ı gam	gamın harabı, gamla harâbolan.
harâb-ender-harâb	büsbütün bozulmuş, yıpranmış. 2. geçkin, sarhoş, [müen. "harâbe" dir].
hârâb-âbâd	(f.b.s.) haraplıkla dolu yer, tam harabe.
hârâbât	(f.i. harâbe'nin c.) 1. harabeler, viraneler. 2. meyhaneler. 3. Ziya Paşa'nın meşhur üç ciltlik antolojisi, [birinci mânâsı bizde kullanılmaz].
harâbâtî	(harâbâtiyân). 1. hârâbata mensûbolan, vaktini meyhanede geçiren. 2. s. süflî, pejmürde [adam].
harâbâtiyân	(f.b.i.) harâbâtî'nin c.) vaktini meyhanede geçirenler, meyhane adamları.
harâbâtiyâne	(f.zf.) 1. vaktini meyhanede geçirerek. 2. harabatilikle, süflîlikle, pejmürdelikle.

harâbe	(a.s.) 1. eski binaların yıkıntısı. 2. çok harap ev. (bkz: vîrâne).
harâbe-nişîn	(a.f.b.s.) harap yerlerde, viranede oturan.
harâbe-zâr	(a.f.b.i.) viranelik.
harâbî, harâbiyyet	(a.i.) 1. haraplık, viranlık, ["harâbiyyet" kelimesi yanlış olmakla beraber kullanılmıştır]. 2. [birinci kelime] okun, nişanın önüne vurarak sıçrayıp nişana isabet etmesi.
harâc	(a.i.) 1. vaktiyle Müslüman olmayan teb'adan alınan vergi. 2. haraç mezat satılığa çıkarma.
harâc-ı mukaseme	arâzî-i hâriciyye mahsullerinden onda birden yansına kadar alınan vergi.
harâc-ı muvazzaf	arâzî-i hâriciyye üzerine yerin tahammülüne göre, maktûiyet veçhile tâyin olunan vergi.
harâc-güzâr	(f.b.s.) haraç verici.
harâhir	(a.i. harhara'nın c.) 1. horlamalar [uykuda]. 2. hek. akciğerden gelen hırıltılar.
harâib	(a.i. harîbe'nin c.) bir kimsenin geçineceği şeyler.
harâid	(a.i. harîde'nin c.) 1. kızoğlankızlar. 2. delirtmemiş inciler.
harâif	(a.i. harîfe'nin c.) ev için güz hazırlıkları.
harâit	(a.i. harîta'nın c.), (bkz. harîta).
harâm	(a.s.) 1. şerîatçe, dince yasak edilmiş şey. 2. tecâvüz edilmesi, dokunulması men' edilen, kutsal, mübarek.
Belde-i harâm	Mekke çevresi.
Beyt-i harâm	Mekke'deki Kabe.
Mescid-i harâm	(kutsal mescid) Kâbe-i Mükerreme'nin bulunduğu ibâdetgâh.
Şehr-i harâm	haram ayı. [İslâmdan önceki zamanda, Arapların, birbirleriyle savaşı yasak olan ay, Muharrem ayı].
harâmî	(a.s.) hırsız, haydut, yol kesen, (bkz: kutta-ül-tarîk).
harâm-kâr	(a.f.b.s.) nikâhsız olarak cinsî ilişkide bulunan.
harâm-nemek	(a.f.b.s.) 1. nankör kimse. 2. tenbel (evlât).
harâm-zâde	(a.f.b.s.) 1. piç [çocuk], (bkz: veled-i gayr-i meşrû', veled-i zinâ). 2. hileci, namussuz.
hârân	(f.s. hâr'ın c.) yiyenler, yiyiciler.
Fodla-hârân	fodla yiyenler.
harâret	(a.i.) 1. sıcaklık, (bkz: germî).
harâret-i hevâ	havanın sıcaklığı. 2. susuzluk. 3.[hastalıkta] ateş, yanma, humma, fiyevr, fr. fievre.
harâret-i garîziyye	vücûdun normal harareti.
harâret-i ihtirak	kim. yanma ısısı.
harâret-i mahsûsa	fiz. ısınma ısısı.
harâret-i muhtefiyye	fiz. gizli ısı, fr. chaleur latente.
harâret-i şems	coğr. güneş ısısı. [Arapça terkiplerde kelimenin yazılış şekli "harâre"dir].
harâret-bîn	(a.f.b.i.) hararet derecesini gösteren âlet.

harâs	(f.i.) hayvanla döndürülen değirmen.
harâs-i harâb	(harap değirmen) dünyâ.
haras	(a.i.) 1. dilsiz olma. 2. dilsizlik.
harâset	(a.i.). (bkz. filâhat, hirâset).
harâş	(f.i.) hayvan ile döndürülen değirmen.
harâşe	(a.i.) 1. talaş. 2. terementi.
harâşif	(a.i. harşefin c.) 1. pul pul olan şeyler, balık pullan. 2. yapraklan balık puluna benzeyen enginar gibi bitkiler, nebatlar.
hârâ-şikâf	(f.b.s.) 1. mermer yarıcı, yaran. 2. üzeri menevişli kumaş.
harâtîn	(a.i.) zool. soğulcan.
harâtîn-i hâssa	(a.b.i.) tar. Topkapı Sarayında bir sınıf sanatkârlann adı. [ağaç ve demir eşyayı tesviye ederlerdi; aşağı yukarı tornacılıktır. Bileziklerden çarklara ve silâh yivlerine kadar her şeyi yaparlardı].
harâtîniyye	(a.s.) zool. halka biçiminde, halka gibi olan, halkalılar, (bkz: halkaviyye).
harâzet	(a.i.) derdin, hastalığın uzayıp gitmesi, müzminleşmesi, kronik bir hal alması.
harb	(a.i.c. hurûb) cenk, kavga, doğuş, savaş.
Bilâ-harb	savaşsız, savaş açmadan.
Dîvân-ı harb	(harp dîvanı) askerî mahkeme.
Erkân-ı harb	kurmay.
Fenn-i harb	savaş bilgisi,
i'lân-ı harb	savaş açma.
Meydân-ı harb	savaş meydanı.
Yâver-i harb	büyük kumandan, emir subayı.
Dâr-ül-harb	savaş yeri, islâm elinde olmayan yerler, (bkz: cidâl, perhâş).
harb-i umûmî	(genel savaş) birinci cihan harbi (1914).
harba	(a.i.) güneş ışığının bulutlara vurması.
harbak	(a.i.) 1. bot. zanbak fasilesinden, beyaz ve siyah renklerde iki nevi bulunan bir bitki. 2. çöpleme.
harbak-ı ebyaz	bot. ak çöpleme.
harbak-ı esved	bot. kara çöpleme.
har-bân	(f.i.) eşekçi.
harbat	(f.i.) 1. iri kaz. 2. s. ahmak. 3. s. kalıbı kıyafeti yerinde olduğu halde aklı kıt olan kimse.
harb-cû	(a.b.s.) savaş arayan, kavga çıkarmaya istekli olan.
harb-darb	(a.b.i.) savaş, savaşma, mücâdele.
harbe	(a.i.) 1. kısa mızrak, süngü. 2. (bkz: harbî[2]).
harbele	(f.i.) kuyudan su çekmeye mahsus dolap, bostan dolabı.
harben	(a.zf.) harbetmek suretiyle, savaşarak, döğüşerek.

Tarihvemedeniyet.org

har-bende	(f.b.i.) 1. eşek, katır gibi yük hayvanlarına bakan [kimse], seyis. 2. tar. saray katırcıları. [Selçûkîlere ait târihî bir unvan],
harb-gâh	(a.f.b.i.) harb yeri, savaş meydanı.
harbî	(a.s.) 1. harbe mensup, harble ilgili. 2. i. harbe, tüfek doldurmaya, en çok temizlemeye yarayan demirden veya ağaçtan yapılmış çubuk, [aslı"harbe" dir].
harbiyye	(a. s.) 1. harbe mensup, harble ilgili.
Fünûn-i harbiyye	savaş bilgileri. 2. [eski] harb okulu.
harbiyye nezâreti	Osmanlı hükümet erkânı meyânında millî müdâfaa vekâleti, savunma bakanlığı.
harbüz, harbüze	(f.i.) kavun, karpuz.
harbüze-i Hindî	karpuz
harbüze-i Rûbah	ebûcehil karpuzu, (bkz: hanzal).
harbüze-furûş	kavun karpuz satan adam.
harbüze-zâr	(f.b.i.) kavun karpuz bostanı
harc	(a.i.) 1. vergi. 2. sarf, gider, bir iş için kullanılan madde.
harc-ı âlem, harc-ı âmm	herkese her keseye elverişli.
harc-i râh	yol harcı, yol masrafı.
harçeng	(f.i.) zool. yengeç.
hâr-çîn	(f.b.s.) diken toplayan, cımbız.
hardal	(a.i.) hardal, sofrada iştah açmak için kullanılan mâcunumsu madde.
hardala	(a.i.) hardal tanesi.
hâre	(f.i.) 1. sert taş, kaya. 2. meneviş; menevişli kumaş, (bkz. hârâ[1'2]).
hâre	(f.i.) yiyecek, yiyinti.
harekât	(a.i. hareket'in c.) 1. (bkz. hareket).
harekât ve sekenât	(tavırlar ve hareketler) gidişat. 2. askerî manevra.
harekât-ı harbiyye	ask. savaş hareketleri.
harekât-ı havliyye	biy. sağımsal devinimler, fr. mouvements peristaltiques.
harekât-ı müştereke	müşterek, beraber davranışlar.
harekât-ı nâ-pesendâne	hoşa gitmeyen hareketler.
harekât-ı selâse	gr. hecelerin üç hareke (e, i, o) ile okunuşu.
hareke	(a.i.c. harekât) gr. Arapça ve osmanlıca bir harfin nasıl okunacağını gösteren ve " üstün fetha = e " ; " esre kesre = ı, i "; " ötre zamme = o, ö, u, ü" denilen işaretlerden herbiri, vokal.
hareket	(a.i.c. harekât) 1. sarsıntı, deprem, (bkz: zelzele).
hareket-i arz	yer sarsıntısı, deprem. 2. kımıldama, oynama, yer değiştirme. 3. iş işleme, iş görme, davranma. 4. tavır, tarz, muamele, gidiş. 5. yola çıkma, (bkz: azîmet). 6. [eskiden] medreselerde bir derece. 7. muz. armonide sesten sese gitme.

hareket-i anîfe — anat. dış etkenlere karşı yabancı maddeleri gidermek için organizmanın yaptığı aşırı çaba.

hareket-i dâhil — tar. Kanunî zamanında Süleymâniye Medresesi'nin binasından sonra on ikiye çıkanlan tarîk-i tedrîs (okutma yolu) silsilesinin dördüncü mertebesindeki müderrislerine verilen bir unvan.

hareket-i devrâniyye — noktalarının hepsi düzeyleri sabit bir mihvere dikey dâireler çizen cismin hareketi.

hareket-i dîdânî — (bkz: hareket-i dûdiyye).

hareket-i dûdiyye — zool. soğulcan gibi hayvanların büzülmesi hâli. (bkz: hareket-i dîdâniyye).

hareket-i gayr-i ihtiyâriyye, hareket-i gayr-i irâdiyye istemeyerek yapılan hareket.

hareket-i gayr-i muntazama

hareket-i hakikıyye — fiz. gerçek hareket.

hareket-i hâric — tar. Kanunî zamanında Süleymâniye Medresesi'nin binasından sonra on ikiye çıkanlan tarîk-i tedrîs (okutma yolu) silsilesinin ikinci mertebesindeki müderrislere verilen bir unvan.

hareket-i ihtilâf-i manzar — astr. paralaktik hareket, fr. mouvement parallactique.

hareket-i ihtizâziyye — fiz. titreşim hareketi.

hareket-i kasriyye — fiz. bir haricî sebep te'siriyle meydana gelen hareket, (bkz: hareket-i müktesebe).

hareket-i mer'iyye — koz. gerçekte bulunmadığı halde var imiş gibi görünen hareket, (bkz: hareket-i zâhiriyye).

hareket-i muahhara — fiz. yavaşlayan hareket.

hareket-i muntazama — fiz. düzgün hareket.

hareket-i mutlaka — fiz. hareketli noktanın hareketsiz noktalara göre hareketi.

hareket-i muttasıla — fiz. dâima bir tarafa yönelen cismin hareketi, [aksi olursa, hareket-i munfasıla denir].

hareket-i müktesebe — (bkz: hareket-i kasriyye).

hareket-i müstakime — fiz. doğru bir çizgi üzerinde olan hareket.

hareket-i müstedîre — fiz. bir münhanî (eğri) yi takiben vâki olan hareket, dairesel hareket,

hareket-i mütehavvile — fiz. türlü sebeplerden oolayı eşit zamanlarda aldığı mesafelerde çoğalan veya azalan noktanın hareketi.

hareket-i mütehavvile-i muntazama fiz. düzgün değişen hareket.

hareket-i mütesâviye — fiz. müsâvî (eşit), zamanlarda müsâvî (eşit) mesafe alan noktanın hareketi, düzgün değişen hareket,

hareket-i seneviyye — astr. yıllık hareket

hareket-i yevmiyye — astr. günlük hareket.

hareket-i zâhiriyye — (bkz: hareket-i mer'iyye).

harekî — (a.s.) fels. fr. cinetique.

harekî elektrik — fiz. devimli elektrik, fr. electrûdynamique.

harekiyyât — (a.i.c.) fiz. kinematik, devinim bilimi, fr. cinematique.

harem	(a.i.) 1. herkesin girmesine müsâade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer. 2. Hac zamanında ihrama girilen yerden îtibâren Kabe'ye doğru olan kısım, [aksi "Hill" dir.].
Şeyh-ül-harem	Medîne şehri ve civarının muhafızı [Osmanlı Imparatorluğu'nda].
Harem-i Şerif	Kabe ve civarı. 3. [evvelce] büyük islâm konaklarında bulunan kadınlar dâiresi.
harem-i hümâyûn	pâdişâh sarayında kadınlar dâiresi. 4. nikâhlı kadın, zevce, (bkz: halîle).
harem-i yâr	sevgilinin haremi, odası.
harem	(a.i.) ed. "mefâilün" den "me"yi atarak "fâilün" kelimesini "mef ûlün"e çevirme, (bkz: ahrem).
Haremeyn	(a.i.c.) 1. Mekke-i Mükerreme ile Medîne-i Münevvere.
haremeyn-i şerîfeyn	Mekke'deki Kabe ile Medine'deki "Ravza-i Mutahhara". 2. [eskiden] ilmiye sınıfının Mısır payesinden sonra, İstanbul payesinden evvel nail olduklan büyük rütbe.
harem-gâh	(a.f.b.i.) harem dâiresi.
harem-serây	(a.f.b.i.) 1. harem dâiresi. 2. cami içi.
hares	(a.i.) dilsizlik, (bkz: ebkemiyyet).
harf	(a.i.c. hurûf) l. alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri, bu işaretlerden birini gösteren madenî küçük matbaa kalıbı. 2. söz, lâkırdı.
harf-i âb-dâr	güzel ve manâlı söz.
harf-i âbî, harf-i mâî	ed. harflerinin her biri.
harf-i âlâ, harf-i nûranî	ed. harflerinin her biri.
harf-i arzî, harf-i hâki	ed.harflerinin herbiri.
harf-i aslî	gr. bir kelimenin kökünde bulunan esas harf.
harf-i âteşî, harf-i merfu'	ed. harflerin her biri.
harf-i atf	gr. iki kelime veya cümleyi bir hükümde toplayan, birini ötekine bağlayan.
harf-i bî-magz	mânâsız boş söz.
harf-i cerr	gr. isimleri kesreli, yâni esreli okutan, şu yirmi harf [bâ, min, ilâ, an, lam, âlâ, fî, kaf, hattâ, rübbe, vâv-ı kasem, tâ-i kasem, hâşâ, muz, münz, âdâ, key, levlâ, halâ, lealle].
harf-i cevâb	gr. cevap cümlesinin başına gelen harf.
harf-i ednâ, harf-i halk, harf-i zulmânî	ed. harflerinin her biri.
harf-i gûlû-sûz	1. sert söz. 2. kılıcın keskin tarafı.
harf-i hâtır-renc	incitici söz.
harf-i Hindî	Arapça rakamlar v.b.
harf-i huşk	kuru lâf, kuru söz.
harf-i illet	gr. ( ) harfleri.
harf-i inhirâf	gr. akıcı ünsüz ( ) harfleri.
harf-i istidrâk	gr. ayırıcı bağlaç görevi bulunan harf.
harf-i istifhâm	gr. soruyu belirtmek için kullanılan harf, edat.

Tarihvemedeniyet.org

harf-i istisnâ gr. istisnayı belirtmekte kullanılan edat.
harf-i istitâle gr. ( ) harfi.
harf-i kalb bir örneğin orta harfi.
harf-i kalkale, harf-i laklaka
harf-i kamerî gr. kamer harfi, (bkz: hurûf-ı kameriyye).
harf-i kasr, harf-i maksûr, harf-i taksîr gr. kelimenin sonuna gelen kısa ye ve elif
harf-i magz-dâr değerli söz.
harf-i ma'nâ gr. fiil veya isim olmayan herhangi bir kelime.
harf-i ma'rûf gr. uzun " u " olarak okunan " j" veya uzun " i" olarak okunan " " harfi.
harf-i mechûl gr. "o" olarak okunan " j" ve "e" olarak okunan " ".
harf-i meczûm, harf-i sâkin
harf-i medd Arapçada uzun okunan harfler olup elif, vav ve ye'dir.
harf-i mehmûs ed. harflerinin her biri.
harf-i mektûbî, harf-i melbûbî
harf-i melfûzî gr. üç harfle yazılan ve bu harflerin içinde hiç biri tekrarlanmayan on üç harfin her biri.
harf-i menkut, harf-i mu'cem
harf-i merfû' nominatif hâlinde bulunan kelimenin sonundaki ünsüz.
harf-i mesrûrî gr. adı iki harfle yazılan harf; j ö ' f harflerinin her biri.
harf-i musavvat gr. belli bir ünlüyü belirten harf.
harf-i mutbak gr. telaffuzda dili üst damağa dokunduran harf ( ) .
harf-i mücerred, harf-i mühmel
harf-i müfred gr. şekil bakımından bütün harflerden başka olan harf(j ç l).
harf-i münfetih gr. . , . J Ji dışında bulunan bütün harfler.
harf-i müselsel birbiriyle ilişiği olan bir kaç düşünce üzerine açılan tartışma.
harf-i müstakil gr. "müstali" harflerin dışında bulunan harfler.
harf-i müstali gr. konuşmada dilin yükselmesini gerektiren harf
harf-i mütecânis gr. ayni kategoriden olan iki harf (cj ve J) gibi.
harf-i mütekarib gr. telaffuz bakımından aynı sesi veren iki harf (j ve i) gibi.
harf-i müteşâbih, harf-i mütezâvic noktalı ve başka harflerden ayrılmış olan harf (O ıı ı-ı).
harf-i nâsıb gr. dâhil olduğu muzârî fiilin nihayetini üstün okutan dört harften herbiri.
harf-i nefy gr. olumsuzluk edan.
harf-i nevâî ed. j harflerinin her biri.
harf-i nidâ' gr. seslenme edatı.
harf-i pehlû-dâr ed. kinaye.
harf-i revî ed. 1. kafiyenin esas ünsüzü. 2. Iran edebiyatında bir kafiyenin son harfi.
harf-i safîr ıslığı andıran, ıslığımsı ses.
harf-i sâit sesli harf, vokal.

harf-i sâmit	sessiz harf, (. j . I) dışındaki ünsüzler.
harf-i sebük, harf-i sehl	mânâsız boş söz.
harf-i serd	sert söz.
harf-i şedîd	gr. hece sonunda uzun okunmayan harf ırıoı*ı1ıj|Jılı
harf-i şefehî, harf-i şefevî	gr. dudaksıl, labiyal.
harf-i şemsî	gr. başına "el" (harfi tarif) geldiği zaman bu harfi tariften sonra gelen kelimeyi şeddeli okutan harf, güneş harfi (bkz. hurûf-ı şemsiyye)
harf-i ta'rîf	gr. tanım edatı.
harf-i ta'rîf-i gayr-i muayyen	
harf-i ta'rîf-i muayyen	gr. belirgin tanım edatı.
harf-i tenkîr	gr. belirsizlik edatı.
harf-i vâhî	boş, saçma söz.
harf-i vâhid	hiçbir harf, hiçbir söz.
harf-i varak-gîr	bir boşluğu doldurmak için uzatılan harf.
harf-i veted	gr. bir sırada bulunan harflerin birinci, dördüncü, yedinci ve onuncusu.
harf-i zâid	gr. bir kelimede aslî harfler dışında fazla olarak görünen harf(l . j &).
harf	(a.i.) yemiş toplama.
harf-âferîn	(a.f.b.s. ve i.) 1.Allah. 2. şâir; hatip.
harf-âşinâ	(a.f.b.s.) 1. harfleri âbirbirinden ayırabilen, harfleri tanıyan. 2. lâf anlayan.
harf be harf	(a.zf.) olduğu gibi, aynen, aslından aynlmaksızın.
harf-çîn	(a.f.b.s.) birinin işine karışan.
harf-endâz	(a.f.b.s.) söz atan, haysiyete dokunucu söz söyleyen,
harf-endâzî	(a.f.b.i.) söz atıcılık.
harf-gîr	(a.f.b.s.) her işte ayıp ve noksan arayan.
harf-gîrî	(a.f.b.i.) her işte ayıp ve noksan arayıcılık.
harfiyyen	(a.zf.) harfi harfine, tastamam, tıpatıp, olduğu gibi.
harf-keş	(a.f.b.s.) 1. yazı yazan, çizgi çeken. 2. saçmasapan konuşup can sıkan.
harf-peymâ	(a.f.b.s.) çok güzel konuşan.
harf-zen	(a.f.b.s.) çalçene, geveze.
har-gâh, har-geh	(f.i.) büyük çadır, otak.
hargâh-ı mâh	hâle, ay ağılı.
hâr-gâr	(f.b.s.) hakaret edici, eden.[müen. "hâr-gâre" dir.]
har-gedâ	(f.b.s.) zorla yardım isteyen.
har-gele	(f.b.i.) 1. eşek sürüsü. 2. s.terbiyesiz, azılı kimse. [Farsçada "har=eşek, gele=sürü"].
hargûş	(f.i.) tavşan.
Hâb-ı hargûşî	tavşan uykusu, hafif uyku
hargûşek	(f.i.) tavşan yavrusu.

hârhâr	(f.i.) 1. gönül üzüntüsü, yürek sıkıntısı. devamlı istek. 3. sürekli kaşıntı.
harhara	(a.i.c. harâhîr) 1. sürekli horultu. 2. sürekli hırıltı.
harhişe	(f.i.) gürültü, patırtı, kavga.
hârık	(a.s.) yırtıcı, yırtan.
hârık-ı âde	âdeti yırtan, âdetin dışarısında, harikulade; yalancı.
hârık	(a.s.) 1. yakan, yakıcı, (bkz: muhrik). 2. yanan, tutuşmuş.
hârıs	(a.s.) hırslı olan. (bkz: harîs).
hârısa	(a.i.) insanın başında veya yüzünde kan çıkmayacak derecede peyda olan yara.
harî	(a.s.) lâyık, müstahak, ["ahrâ" kelimesi daha çok kullanılır], (bkz: bercâ, çespân, şâyeste).
hârî	(f.i.) horluk, hakirlik.
hârib	(a.s.) kaçan, firar eden.
harîb	(a.s.) yağma olunmuş, soyulmuş, talan edilmiş.
hârib	(a.s. harâb'dan) 1. yıkan, harabeden. 2. haydut, yol kesen.
harîbe	(a.i.c. harâib) bir kimsenin geçineceği şey.
hâric	(a.i.) 1. dış, dışarı. 2. dışarı çıkan, dışarda, dışta. 3. hiç ilgisi olmayan kimse.
Hareket-i hâric, İbtidâ-i hâric	
hâric an-il-merkez	geo. dışmerkezli.
hâriç an-il-merkeziyyet	geo. dışmerkezlik.
hâric an-il merkeziyyet hesâbı	merkeze irca metodu.
hâric ez memleket	huk. bir memlekette iken hükmen başka bir memlekette sayılan.
hâric-i kısmet	mat. bölüm, [bölme işleminden sonra arta kalan sayı].
hâric-i vatan	vatanın dışı.
hâric	(a.s.) suçlu, günah işlemiş.
harîc	(a.s.) 1. dar, ensiz. 2. kuşatılmış, (bkz: mahsûr).
hâricen	(a.zf.) hâriçten, dıştan, dışarıdan.
hâricen mersum dâire	geo.çokgenin köşelerinden geçen dâire.
hâricen mersum mudallâ	geo.*dışçokgen.
hâricen mümâs dâire	geo. dış teğet dâire.
hâricen mütebâdil	geo. dışters [açı].
hâricî	(a.s.) 1. hârice, dışarıya mensup, hâriçle ilgili. 2. tar. vaktiyle Hz. Ali'ye isyan eden cemâat ferdlerinden herbiri.
hâricî haşefe-i nebât	bot. dış yönlü başçık.
hâricî merkez	jeol. dışmerkez, fr. epicentre.
hârici tufeylî	zool., bot. dışasalak, fr.ectoparasite.
hâricî tufeyliyyet	dışasalaklık, fr. ectoparasitisme.
hâriciyye	(a.i.) 1. dış siyâset işleri, dışişleri. 2. ameliyatla tedavi edilen hastalıklar, dış hastalıklar. 3. s. hâriçle ilgili.

hârid	(a.s.) öfkeli, hiddetli, kızgın.
harîd	(a.s.) tek; ayrı.
harîd	(f.i.) satın alma.
harîd ü fürûş	alım satım.
harîdâr	(f.b.s.) satın alıcı.
harîde	(f.s.) satın alınmış.
harîd, harîde	(a.i.c. harâid) 1. kızoğlankız. 2. delinmemiş inci.
hârif	(a.s.) yemiş toplayan.
harîf	(a.i. hirfet'den) 1. meslekdaş, san'at arkadaşı, (bkz: hirfet). 2. herif, adî ve bayağı adam. 3. teklifsiz dost.
harîf	(a.i.) sonbahar, güz.
harîf-âne	(a.f.zf.) esnafça, herkes masraftan kendi hissesini vererek, ortaklaşa yapılan ziyafet, [yanlış olarak "ârifâne" kelimesi daha yaygındır].
harîfe	(a.i.c. harâif) ev için sonbahar hazırlığı.
harîfî	(a.s.) sonbaharla, güzle ilgili.
harîk	(a.i.) yangın, ateş. (bkz: hârika).
harîk-i hânmân-sûz	evi yakan, evi kül eden yangın.
harîk	(a.s.) erkekliği olmayan [adam]. (bkz: innîn).
harîka	(a.i.) 1. bulamaç [yemek]; yulaf ve sâire lapası. 2. acı, sızı.
hârika	(a.s.c. havârık) imkânların üstünde olup, insanda hayret uyandıran şey. (bkz: mu'cize).
hârika	(a.i.) ateş, od. (bkz: harîk, nâr).
hârika-i sevdâ	aşk ateşi.
hârikat	("ka" uzun okunur, a.s. hârika'nın c.) insanda hayret uyandıran şeyler, şaşılıp kalınacak şeyler.
hârikavî	(a.s.) hârika gibi, hârika nevinden.
hârik-ül-âde	(a.zf.) âdetin üstünde, hâricinde.
harîk-zede	(a.f.b.s. harîk-zedegân) evi veya eşyası yanmış kimse, yangına uğramış, yangından zarar görmüş.
harîk-zede-gân	(a.f.b.s. harik-zede'nin c.) yangına uğramış kimseler, yangından zarar görmüşler.
harîm	(a.s.) saygısız, çekinmez, kayıtsız [adam].
harîm	(a.i.s.) 1. biri için kutsal olan şeyler. 2. i. harem dâiresi, harem. 3. i. evin içi gibi başkasına kapalı olan yer. 4. i. bir evin civan. 5. i. avlu. 6. i. ortak, şerik. 7. i. hacıların, hac zamanında büründükleri örtü.
harîm-i hâss	büyük bir zâtın kendi dâiresi.
harîm-i ismet	mukaddes ocak, namus ocağı.
harîm-i kâ'be-i aşk	aşk kâbesinin harimi, gizli ve mukaddes bucağı.
harîme	(a.i.) kişinin dilediği gibi kullanabilecek hakka mâlik olduğu malı.
harîr	(a.i.) 1. ipek.

Câme-i harîr	ipek elbise, ipek çamaşır.
Dûd-i harîr	ipek böceği. 2. s. hararetli, ateşli.
Kalb-i harîr	ateşli kalb.
harîr-i Hindî	Hindistan'a mahsus bir çeşit ipek kağıt.
harîr-i Semerkandî	eskiden kullanılan kâğıt türlerinden biri.
harîrî, harîriyye	(a.s.) 1. ipekle ilgili, ipekten yapılmış; ipek gibi yumuşak.
Akmişe-i harîriyye	ipek kumaşlar. 2. güzel sanatlarda kullanılan ve Semerkand'da ipekten yapılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, hat, minyatür v.b.].
Harîriyye	(a.h.i.) tas. sofiyenin büyüklerinden Seyyit Ahmed-ür-Rufâî tarafından kurulan Rufâiyye tarikatının şubelerinden biri. [kurucusu Ebü-l-Hasan Aliy-ül-Harirî'dir].
hâris	(a.i. hars'dan) harâset eden kimse, çiftçi, ekinci.
hâris-i gayûr	gayretli, çalışkan çiftçi.
hâris	(a.s. hirâset'den) muhafız, bekçi, gözcü; koruyan, koruyucu, (bkz: dîde-bân, pâs-bân).
hâris-i vatan	vatanın bekçisi, koruyucusu,
harîs	(a.s. hırs'dan) hırslı, tamahkâr, bir şeye çok düşkün, lüzumundan fazla istekli.
harîs-i mâl	mal canlısı.
harîs-i şöhret	şöhret düşkünü.
harîs-i câh	mevki, rütbe düşkünü.
hâris	(a.s.) son derece hırslı olan.
harîs-âne	(a.zf.) harîscesine, harise yakışacak surette.
hâr-istân	(f.b.i.) dikenlik, çalılık. (bkz: hâr-zâr).
hâriş	(f.i.) kaşıma, kaşınma.
harîta	(a.i.c. harâit) 1. bir yerin coğrafî durumunu bildiren çizgiler, hana.
harîta-i bahriyye	coğr. deniz haritası.
harîta-i inkişâfiyye	cogr. tanıtma haritası.
harîta-i müsteviyye	coğr. plân.
harîta-i semaviyye	astr. gök haritaları. 2 .kulplu kese, dağarcık.
harîz	(a.s.) güçsüz, takatsiz [kimse].
harîz	(a.s.) hıfzolunmuş, saklanmış. (bkz: mahfûz).
Hârizm	(f.h.i.) Amuderyâ'nın aşağı mecrasının her iki tarafında bulunan ülkenin ve bu ülkede XIII. aşıra kadar dilini muhafaza ederek yaşamış olan bir şarkî îran kavminin adıdır.
hârîzmî	(f.s.) hârizme ait, harizm ile ilgili.
hârizmiyye	(f.i.) horzumlu yolu, algoritma.
hark	(a.i.) 1. yarıp yırtma, yırtılma. 2. su akacak yarık, ark.
hark	(a.i.) yakma, (bkz: ihrâk).
harkafa	(a.i.) anat. kalça kemiği, oyluk kemiğinin başı.
harkafî	(a.s.) anat. kalça kemiğine ait, kalça kemiğiyle ilgili.

hâr-keş	(f.b.s.) yoksulluktan dolayı evine diken ve çalı çırpı taşıyan.
har-kürre	(f.b.i.) eşek yavrusu, sıpa. ["kürre-har"] yavru eşek.
harmel	(a.i.) bot. üzerlik otu.
harmen	(f.i.) harman, [aslı "hirmen"dir.].
harmen-gâh	(f.b.i.) harman yeri.
har-meniş	(f.b.s.) eşek tabiatlı.
har-mühre	(f.b.i.) katırboncuğu.
har-nâme	(f.b.i.) Şeyhî'nin başından geçen bir vaka üzerine tanzim ettiği "satyrique" bir manzum eseri.
harnûb	(a.i.) keçiboynuzu [yemiş], (bkz: harrûb).
hâr-püşt	(f.b.i.) "diken sırtlı", mec. kirpi.
harpüşte	(f.s.) harpuşta, balıksırtı biçiminde olan.
harr	(a.i.c. harûr) hararet, sıcaklık, sıcak.
harr-ı şedîd	şiddetli harâret.
harr-ı temmûz	temmuzun sıcaklığı, temmuz sıcağı.
hârr, hârre	(a.s.) hararetli, kızgın, sıcak, yakıcı.
Bilâd-ı hârre	sıcak memleketler.
Ekalîm-i harre	sıcak iklimler, tropikal bölgeler.
Mıntaka-i hârre	coğr. ısı kuşak.
harrâk	(a.i.) hek. pehlivan yakısı.
harrâka	(a.i.) [evvelce] düşman gemilerini ve şehirlerini ateşlemek üzere, yakıcı âletlerle bezenmiş olan harb gemisi.
harrân	(a.i.) müz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından olup en az beş asırlıktır, elde hiç bir nümunesi yoktur.
harrâs	(a.i. harâset'den) ekinci, çiftçi, toprağı işleyip ekin eken. (bkz: fellâh[1]).
harrât	(a.s.) çıkrıkçı, doğramacı.
harratîn	(a.i. harrât'ın c.) çıkrıkçılar, doğramacılar.
harrûb	(a.i.) keçiboynuzu [yemiş]. (bkz. harnûb).
hars	(a.i.) 1. tarla sürme. 2. kültür. [Fransızca "culture" karşılığı].
harsî	(a.s.) harsa ait, harsla ilgili, kültürel.
harsiyyât	(a.i.c.) harsla ilgili şeyler, kültür işleri.
harşef	(a.i.c. harâşif) 1. balık pulu. 2. enginar. 3. kalkan balığı.
harşefî	(a.s.) balık pulu şeklinde olan.
harşûf	(a.i.) bot. enginar, (bkz: harşef[2]).
hart	(a.i.) el ile ağaç dallarından yaprak sıyırma ve ağacın kabuğunu soyup çıkarma.
hartûc	(f.i.) topa, merminin arkasından sürülen barut kesesi.
hartût	(f.s.) iri, yapışkan ve tatsız bir kara dut.
harûk	(a.i.) kav.
Hârûn	(a.h.i.) 1. Musa Peygamberin büyük kardeşi [Aaron]. 2. Bağdad halîfelerinden Hârûn-ür-Reşîd.

harûn	(a.s.) harın, ilerileyecek yerde duran veya geri giden [hayvan], (bkz: mükirr).
harûnî	(a.i.) harınlık, hayvanın huysuzluğu.
Hârûn-ür-Reşîd	(a.h.i.) Abbasî halîfelerinin en meşhurudur (766-809).
harûr	(a.i.) 1. Güneşin kızgınlığı. 2. gece esen sıcak rüzgâr. [Fransızca "calorifique" karşılığı).
harûrî, harûriyye	hararete mensûb, hararetle ilgili.
Kuvve-i harûriyye	hararet kuvveti.
Hârût	(a.h.i.) 1. arkadaşı Mârût ile ün almış bir melek olup, büyü ile sihir ile uğraştıklarından kıyamete kadar kalmak üzere Babil'de bir kuyuya hapsedilmişlerdir. 2. s. sihir yapan.
hârûtî	(f.i.) 1. Hârût'un işi, büyücülük. 2. Hârût yolunda olan, büyücü.
har-vâr	(f.b.i.) eşek yükü.
hâr-zâr	(f.b.i.) dikenlik, çalılık, (bkz: hâr-istân).
has	(f.i.) ot kırıntısı, çerçöp.
Hâr ü has	çalı çırpı.
hasad	(a.i.) 1. ekin, çayır biçme, biçilme. 2. biçilmiş ekin. 3. ekin biçme zamanı, orak vakti, [kelime "hısâd" şeklinde de kullanılır].
hasâdet	(a.i.) hasudluk, hasedcilik.
hasâfet	(a.i.) 1. hükümde sağlamlık, kuvvet ve olgunluk. 2. rey sağlamlığı.
hasâil	(a.i. haslet'in c.) hasletler, huylar, tabiatlar, (bkz: hısâl).
hasâis	(a.i. hâssiyyet'in c.) bir şeye, birine has olan keyfiyetler; nitelikler.
hasâis-i insâniyye	insanlık hassaları.
hasâis	(a.s. hasîse'nin c.) kötü, fena, alçak tabîatlar, huylar.
hasâle	(a.i.) bot. bâzı çiçeklerin filkası, çeneği.
hasalî	(a.s.) karnın, göbek kasık arasındaki yer ile ilgili.
hasânet	(a.i.) 1. bir bina veya başka yapının zaptolunamıyacak derecedeki sağlamlığı. 2. kadının nefsine hâkim olması.
hasânet-i hisâr	1) hisarın, kalenin sağlamlığı. 2) temiz ve namuslu bulunma.
hasâr, hasâret	(a.i.c. hasârât) zarar, ziyan (bkz: hasâret).
hasârât	(a.i. hasâr'ın c.) zararlar, ziyanlar.
hasâr-dîde	(a.f.b.s.) hasara uğramış, zarar görmüş.
hasâret	(a.i.c. hasârât) zarar, ziyan. (bkz. hasâr, husr, husrân).
hasâret	(a.i.) sıvık, sulu şey, koyulaşıp katılaşma.
hasâse, hasâset	(a.i.) ihtiyaç, yoksulluk, züğürtlük.
hasâset	(a.i.) 1. hasislik, tamahkârlık, pintilik, cimrilik, (bkz: hisset); 2. alçaklık, bayağılık, [zıddı "asâlet" dir].
hasât	(a.i.) 1. küçük taş, çakıl taşı. 2. çakıl taşlan çok olan yer. 3. mesane, karaciğer, böbrek gibi yerlerde peyda olan taş.
hasât-ı bevliyye	hek. böbreklerde ve sidik yollarında meydana gelen taş.

hasât-ı ihlîliyye	hek. erkeklerde, sidik yollarında hâsıl olan taş.
hasât-ı kebed	hek. karaciğerde biriken taş.
hasât-ı kilyeviyye	hek. böbreklerde hâsıl olan taş.
hasât-ı mesâne	hek. idrar kesesinde meydana gelen taş.
hasât-ül-em'a'	hek. bağırsaklarda hâsıl olan taş.
hasât-ül üzn	(işitme taşı), anat. kulaktozu.
hasb	(a.zf.) göre, nazaran, binâen, cihetiyle, gereğince, [aslı "miktar" mânâsına gelen "haseb" dir].
hasb-i hâl	görüşüp dertleşme, (bkz: hasbihâl).
hasbe	(a.i.) hek. kızamık hastalığı, [kelime "hasebe" şeklinde kullanılır].
hasb-el-beşerriyye	(a.zf.) insanlık îcâbı olarak.
hasb-el-hamiyye	(a.zf.) hamiyet yüzünden, hamiyet îcâbı.
hasb-el-îcâb	(a.zf.) durum dolayısıyla, durum îcâbı olarak.
hasb-el-iktizâ	(a.zf.) gerektiğinden dolayı, ötürü.
hasb-el-isti'dâd	(a.zf.) me'mûriyet dolayısıyla.
hasb-el-kader	(a.zf.) kaderden.
hasb-el-lüzûm	(a.zf.) lüzum dolayısıyla, gerektiği için.
hasb-el-me'mûriyye	(a. zf.) me'mûriyet dolayısıyla.
hasb-el-mevsim	(a.zf.) mevsime göre.
hasb-el-ubûdiyye	(a.zf.) bendelik, kulluk îcâbıyla.
hasbeten	(a.zf.) karşılıksız, parasız, bedava, (bkz: fahrî, hasbî).
hasbet-en-lillah	(a.zf.) Allah rızâsı için, Tanrı uğruna, [hasbe kelimesinin aslı ecir, sevâb mânâsına olarak "hisbe"dir].
hasbî	(a.s.) karşılıksız, parasız, bedava, (bkz: fahrî).
hasbihâl	(a.b.i.) 1. görüşüp dertleşme; halleşme. 2. 1912'de Ahmet Şerif tarafından İstanbul'da yayımlanmış dînî bir gazete.
hasbük-allah	(a.zf.) (bkz: hasbün-allah).
hasbün-allah	(a.zf.) 1. Allah'ım bana yeter. 2. ya Rabbî sen bilirsin.
haseb	(a.i.) baba tarafından gelen şeref, asîllik, soy temizliği, (bkz: asâlet), [zıddı "hasâset" dir].
hasbün-Allâh ve ni'mel-vekîl	
hasebiyyet	(a.i.) hısımlık, akrabalık.
hased	(a.i.) kıskançlık, çekememezlik, günü.
hasede	(a.s. hâsid'in c.) hased edenler, kıskananlar, çekememezlik edenler, günüleyenler.
hasek	(a.i.) 1. kin. (bkz: adavet). 2. savaş âletlerinden üç köşeli diken, demir dikeni.
hasele	(a.i.) hek. karnın, göbek ile kasık arasındaki kısmı.
hasen	(a.s.) hüsünlü, güzel.
Vech-i hasen	güzel yüz.
A'mâl-i hasene	güzel işler. [müen. "hasene" dir]. [Osmanlıcada erkek adı olarak "Hasan" şeklinde kullanılır].

hasen-ül-hulk	huyu güzel.
hasen-ül-vech	güzel yüzlü.
hasen-üs-savt	güzel sesli.
hasenât	(a.i. hasene'nin c.) iyilikler, iyi haller, iyi işler, hayırlı işler.
Sâhib-ül-hasenât	güzel şeyler meydana getirmiş olan. [zıddı "seyyiât" dır].
hasene	(a.i.c. hasenât) 1. iyilik, iy hal, iyi iş, hayırlı iş. [zıddı "seyyie" dir]. 2. eski altın paralardan birinin adı.
Haseneyn	(a.h.i.c.) "iki Hasanlar" Hz. İmâm-ı Hasan ve Hüseyin.
hasf.	(a.i.) 1. yere batma. 2. nuru, ışığı sönme; ayın tutulması, (bkz. husûf)
hashasa	(a.i.) 1. açık, aşikâr olma. 2. bir şeyi başka bir şeyin içinde – iyice birleşmesi için- sallama.
hâsıb	(a.i.) ortalığı toz toprak içinde bırakan şiddetli rüzgâr, tipi.
hâsıd	(a.i. ve s. hasâd'dan) hasâdeden, ekin biçen [adam], orakçı, (bkz: hassâd).
hâsıl	(a.s. husûl'den. c. hâsılat) husule gelen, husul bulan, peyda olan, olan, çıkan, üreyen, türeyen, biten.
hâsıl-ı cem'	mat. birkaç sayının bir araya toplanmasından meydana gelen yekûn, toplam.
hâsıl-ı kelâm	sözün kısası, kısacası, (bkz: el-hâsıl)
hâsıl-ı masdar	gr. fiil ismi.
hâsıl-ı ref'	mat. bir sayının bir veya birkaç defa kendisiyle çoğaltılmasından meydana gelen sayı.
hâsıl-ı tarh	mat. bir sayının diğerinden çıktıktan sonra kalan kısmı.
hâsıl-ı zarb	mat. çarpım, fr. produit.[müen. "hâsıla"].
hâsıla	(a.i.) 1. sonuç, netice. 2. elden edilen kazanç.
Saf hâsıla	bir işlemin bakıyyesi.
hâsılat	(a.i. hâsıl'ın c.) herhangi bir işten husule gelen şeyler, temettü', fayda, îrât, vâridat, gelir, kazanç, [kelime, dilimizde müfret gibi kullanılır].
hâsılat-ı gayr-i sâfiyye	gelirin hepsi.
hâsılat-ı sâfiyye	masraf çıktıktan sonra kazanç olarak kalan hâsılat, net kazanç.
hasılat-ı seneviyye	yıllık gelirler.
hâsın, hâsıne	(a.s.c. hâsınât) iffetli, şerefli, namuslu [kadın].
hâsır	(a.s. hasr'dan) hasreden, muhasarada bulunan, etrafı kuşatan.
hâsıra	(a.i.) hek. boş böğür.
hasîb	(a.s.) 1. ucuzluk, bolluk yer. 2. hayır sahibi, eli açık, cömert [adam].
hasîb	(a.s.) 1. değerli, itibarlı, soyu temiz, muhterem, saygın, şahsî meziyet sahibi [kimse]. 2. i. muhasebeci, sayman. 3. i. erkek adı. [müen. "hasîbet"]. 4. Allah'ın sıfatlarından.
hâsib	(a.s.) hesâbeden, hesâbedici.

hâsid	(a.s. hased'den. c. hasede, hussâd) haset eden, kıskanan, kıskanç, (bkz: hasûd).
hâsid-âne	(a.f.zf.) hasetçesine, kıskanarak, kıskınçlıkla. (bkz: hasûd-âne).
hâsif	(a.s. husûf'dan) sararmış, rengi, parlaklığı kalmamış.
hasîf	(a.s.) hasâfetli, aklı başında, olgun [adam], (bkz: hasâfet).
hasîf-âne	(a.zf.) hasâfetli, aklı başında, olgun adama yakışacak surette.
hasîfe	(a.i.) gizlenen kin ve düşmanlık, (bkz: hasîke).
hasîke	(a.i.). (bkz. hasîfe).
hâsim	(a.s.) hasmeden, kat'eden, kesip atan.
Hâkim-i hâsim	bir kararı derhal hükme bağlayan, kesip atan hâkim.
hasîm	(a.i.c. husemâ) iki düşmandan her biri.
hasîn	(a.s.hısn'dan) müstahkem, kuvvetli, sağlam [yer].
Binâ-yi hasîn	sağlam yapı.
hasîr	(a.s.) 1. feri gitmiş, donuklaşmış [göz].
Basar-ı hasîr	fersiz, donuk göz. 2. hasret çeken, (bkz. hâsir[1], hasret-keş).
hâsir	(a.s. hasret'den) 1. hasret çeken, meramına nail olamayan. 2. çıplak, silâhsız, eliboş, müdâfaadan âciz [adam], ["hâib" kelimesiyle birlikte kullanılır].
hâsir	(a.s. hasâr'dan. c. hâsirân, hâsirîn, hâsirûn) zarara, ziyana uğrayan.
hâsîr	(a.i.) 1. hasır. 2. s. söyler veya okurken dili tutulan.
hâsîr	(a.s.). (bkz. hâsir).
hâsirân	(a.s. hâsir'in c.) zarara uğrayanlar.
hâsiren	(a.zf.) zarar gördüğü halde, ziyana uğrayarak.
hâsirîn	(a.s. hâsir'in c.) zarara, ziyana uğrayanlar, (bkz: hâsirûn).
hâsirûn	(a.s. hâsir'in c.) zarara, ziyana uğrayanlar, (bkz. hâsirân, hâsirîn, hâsirûn).
hasîs	(a.s. hisset'den) 1. nekes, cimri, pinti. 2. alçak, değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten.Hasîs menfaatlar.
hasîsa	(a.i.) kendine mahsus olup başkasında bulunmayan keyfiyet, karakter.
hasîse	(a.i.) kötü huy, fena tabiat.
hasiyy	(a.s.) hadım edilmiş, hayası çıkarılmış, burulmuş [insan veya hayvan]; iğdiş.
hasl	(a.i.) fena hal sahibi olma.
haslet	(a. i. c. hısâl) insanın yaradılışındaki huyu, tabiatı, mizacı.
haslet-i cemile	güzel huy.
hasm	(a.i.) kesme, kesip atma, kesîn olarak hal ve fasletme.
hasm-ı da'vâ	dâvanın halli.
hasm	(a.i. ve s.c. husûm) 1. düşman. (bkz. adû). 2. muhalif, karşı taraf.

hasm-ı ca'lî	huk. [eskiden] hakikatte hasım olmadığı halde, hasım imiş gibi hâkim huzurunda husûmeti kabul eden kimse.
hasm-ı cân	can düşmanı.
hasm-ı ekber	en büyük düşman, şeytan.
hasm-ı bîser ü pâ	sefil düşman.
hasm-i mütevârî	huk. [eskiden] mahkemeye gelmekten ve vekil göndermekten çekinen ve korkan kimse.
hasm-âne	(a.f.b.zf.) düşmancasına.
hasmen	(a.zf.) kesîn karar ile halledip bitirmek suretiyle.
hasmeyn	huk. dâvâlı olan iki taraf.
hasmî	(a.i.) düşmanlık, (bkz: husûmet).
hasnâ	(a.s.) fazlasıyla namuslu olan [kadın].
hasnâ-yi hüsnâ	hem güzel, hem namuslu [kadın].
hasnâ'	(a.s.) güzel [kız veya kadın].
Arûs-i hasnâ	güzel gelin.
hasnâ-yi müstesnâ	eşi olmayan güzel.
has-pûş	(f.b.s.) 1. yalancı, hîlekâr, mürâî. 2. çalı çırpı ile örtülü.
haspûşî	(a.s.) riya, hîle.
hasr	(a.i.) 1. sıkıştırma, dar bir yerin içine alma. 2. hareketten menetme, etrafını çevirme. 3. mahsus kılma, kılınma. 4. vakfetme, tahsîs etme. 5. zaman ayırma. 6. konuşurken veya okurken tutulup kalma.
hasr-i iştigal	bütün uğraşmayı bir şeye hasretme.
hasr-ı nazar	bakışı bir tarafa veya noktaya dikme.
hasr	(a.i.) 1. böğür. 2. anat. bel.
hasreme	(a.i.) anat. üst dudağın alt dudak üzerine taşması.
hasren	(a.zf.) muhasara ederek, etrafını kuşatarak, çemberleyerek.
hasret	(a.i.) ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nîmete üzülüp yanma, iç çekme, inleme; üzüntü, iç sıkıntısı, keder, zahmet; eseflenme, göreceği gelme, özleyiş, (bkz: iştiyâk).
hasret-dîde	(a.f.b.s.) hasret görmüş.
hasret-fiken	(a.f.b.s.) hasret düşüren, hasret döken.
hasret-güdâz	(a.f.b.i.) hasretle yanan.
hasret-hâne	(a.f.b.i.) hapishane.
hasret-keş	(a.f.b.s.) hasret çeken, özlemiş.
hasret-keşâne	(a.f.zf.) hasret çekene yakışacak surette.
hasret-nâme	(a.f.b.i.) ed. ayrılık dolayısıyla yazılan mektup.
hasret-zede	(a. f.b.s. c. hasret-zedegân) hasrete uğramış, hasrete düşmüş.
hasret-zede-gân	(a.f.b.s. hasret-zede'nin c.) hasrete uğramış olanlar, hasrete düşmüş olanlar.
hasret-zede-gî	(a.f.b.i.) hasrete uğramış, hasrete düşmüş olma.
hâss	(a.s.c. havâs) 1. mahsus, özel.

İsm-i hâss	has isim, *özel ad. 2. hükümdarın kendine mahsus olan. 3. saf, hâlis. 4. tar. Osmanlı İmparatorluğu'nun eski devirlerinde, devletin büyüklerine ayrılan ve yıllık geliri yüzbin akçadan yukarı olan arazi.
hass-el-hass	tas. vahdet-i vücuda inanan, Allah'ı mutlak bir varlık olarak kabul eden.
hâss ü âm	herkes.
hâss-ül-hass	en has, en güzel.
hâss	(a.s. hiss'den) hisseden, duyan.[müen. "hâsse"dir.]
hass	(a.i.) birini, bir işe teşvîk etme, kandırıp ayartma.
hâss ü iğrâ'	teşvik ve kışkırtma.
hass	(a.s.) l. alçak, adî. 2. i. marul.
hassa	(a.i.) bir kimseye, ya da bir şeye özel olan nitelik, kuvvet, güç.
hassa askeri	tar. pâdişâhı veya hükümdarı korumakla görevli askerî sınıf.
hassâd	(a.s.) ekin biçen, orakçı, (bkz: hâsıd).
hassan	(a.s. hüsn'den) 1. çok güzel olan. 2.. erkek adı.
hassâs	(a.s. hiss'den) çok hisseden, pek çabuk ve kolay müteessir olan, alıngan, hisli, duygulu Hassas bir kalb.
Hassâs terâzî	en ufak bir farkı gösteren [terazi].
hassâs-âne	(a.f.zf.) hassas, duygulu olana yakışacak surette.
hassâsiyyet	(a.i.) hassaslık, duygulu olma hali, duygusallık.
hâsse	(a.i. hiss'den. c. havâss) bir şeye mahsus olan kuvvet ve hal, duygu, ["hâss" in müennesidir].
hâsse-i lems	elle dokunma kuvveti.
hâsse-i rü'yet	görme kuvveti.
hâsse-i selîme	sağ duyu, fr. bon sens.
hâsse-i sem'	işitme kuvveti.
hâsse-i şemm	koklama kuvveti.
hâsseten	(a.zf.) husûsî olarak, özellikle, ayrıca, yalnız.
hâssiyyet	(a.i.) (bkz: hassâsiyyet).
hâssiyyet	(a.i.c. hasâis) kuvvet, te'sir. [bir şeye mahsus olan].
hâssiyyet-i kat-ı hayât	ölüm hassası; ölüm te'sîri.
haste	(f.s.c. haste-gân) hasta, rahatsız, sayrı.
haste-i bî-şifâ	şifasız hasta.
haste-i gam-ı aşk	aşk gamının hastası.
hâste	(f.s.) 1. ayağa kalkmış. 2. uzanmış.
Ber-hâste	ayaklanmış.
Nev-hâste	yeni yetişen delikanlı; yeni yetme.
hâste	(f.s.) istenilmiş, istenilen, (bkz: matlûb).
haste-bend	(f.b.i.) kırık çıkık sarmaya yarayan bağ, sargı, (bkz: cebîre).
haste-dil	(f.b.s.) gönlü hasta, üzüntülü; sıkıntılı.
haste-gân	(f.s. haste'nin c.) hastalar, rahatsızlar, sayrılar.

hâst-gâr	(f.b.s.) isteyici, isteyen. (bkz. tâlib).
hâst-gârî	(f.b.i.) isteyicilik, tâliplik.
haste-gî	(f.b.i.) hastalık, rahatsızlık.
haste-hâne	(f.b.i.) hastane.
hasûd	(a.s. hased'den) hasetçi, kıskanç, çekemeyen.
El hasûd la yesûd	hasetçi kimse faydalanmaz ve onmaz, (bkz: hâsid).
husûd-âne	(a.f.zf.) hasûd olana yakışacak surette; hasetçilikle, kıskançlıkla.
hasûdî	(a. i.) hasutluk, hasetçilik, kıskançlık.
hasûr	(a.s.) 1. tasadan gönlü daralan. 2. sır saklayan. 3. mücâhede yoluyla evlenmeye ve kadınlara yaklaşmaya rağbet etmeyen. [Kur'ân'da bu kelime ile "Hz. Yahya" vasıflandırılmıştır].
has ü hâşâk	(f.i.) çerçöp.
hasve	(a.i.c. husevât, husvât) azar azar, yudum yudum içme.
hâş	(f.i.) 1. kırıntı, döküntü, süprüntü. (bkz. hâşâk). 2. şiddet, kızgınlık.
hâşâ	(a.e.) asla, katiyen, hiçbir vakit, Allah göstermesin, uzak olsun, (bkz: hâşe-lillâh).
hâşâ sümme hâşâ	öyle olması imkânsız, öyle değildir.
haşâfet	(a.i.) kin ve düşmanlık.
haşâhiş	(a.i. haşhâş'ın c.) haşhaşlar.
haşâiş	(a.i. haşîş'in c.) kuru otlar. (bkz. haşîş). ["haşâyiş" şeklinde de kullanılmıştır], (bkz: haşâyiş).
hâşâk	(f.i.) çöp, süprüntü; yonga. (bkz: hâş[1]).
hâşâk-i zaîf	kuru çalı, çırpı.
hâşâ min et-teşbîh	(a.cü.) benzetmekten korkulur, benzetilemez.
hâşâ min huzûr	(a.cü.) (sözüm) burada bulunanlardan uzak, buna kimse alınmasın; burada bulunanları ilgilendirmez.
haşâyiş	(a.i. haşîş'in c.) (bkz: haşâiş).
haşeb	(a.i.) kereste yapılan kalın, kuru ağaç, odun.
haşeb-i kâzib	(yalancı odun) bot. enine kesilen ağacın kabuğuna yakın olan yumuşak kısmı.
haşeb-i sâdık	bot. ağacın hakiki odun hâline gelen kısmı.
haseb-ül-enbiyâ	bot. peygamber ağacı.
haşebe	(a.i.c. haşebât) ağaç, odun; yonga, (bkz: haşeb).
hasebî, haşebiyye	(a.s.) 1. odun yapısında, odun gibi, odunla ilgili, odun cinsinden. 2. bot. ağaçsıl.
haşebiyyet	(a.i.) odun niteliği, odunluk.
haşeb-pâre	(a.f.b.i.) ağaç, tahta parçası; yonga.
haşed	(a.i.) insan topluluğu.
haşefe	(a.i.) 1.anat. erkeğin tenasül âletinin baş tarafı. 2. bot. başçık.
haşel	(a.i.) adî, bayağı, rezîl olma; bayağılık.

hâşe li-llâh	(a.zf.) Allah göstermesin, asla kat'iyen, hiçbir vakit, (bkz: hâşâ).
haşem	(a.i.c. ahşam) 1. maiyet, yanında bulunanlar. 2. aile. 3. hademe.
Hadem ü haşem	hizmet edenler, maiyet halkı.
haşem-nişîn	(a.f.b.i.) göçebe.
haşerât	(a.i. haşere'nin c.) 1. küçük böcekler. 2. örümcek, karınca, akrep; fare; yılan ve benzerleri gibi hayvanlar. 3. mec. değersiz ve zararlı kimseler.
haşerât-ı lâ yüflihûn	mec. insanı rahatsız eden küçük çocuk güruhu.
haşere	(a.i.c. haşerât) arı, karınca, örümcek ve benzerleri gibi küçük hayvanlar, böcek.
haşhâş	(a.i.) bot. Kapsüllerinden afyon, tohumlarında da yağı çıkarılan bir nebat, bitki.
haşhâşiyye	(a.s.) haşhaş ile ilgili, haşhaş nev'inden.
Fasîle-i haşhâşiyye	gelincikgiller.
hâşır	(a.s.) hasreden, cemeden, toplayan.
Nidâ-yi hâşır	toplayan ses.
hâşi'	(a.s. huşû'dan. c. hâş'în) alçakgönüllülük gösteren.
hâşian	alçakgönüllülük göstererek.
hâşiâne	(a.zf.) alçakgönüllülük göstererek, (bkz. mütevâzıâne).
haşîf	(a.i.) eski, yıpranmış elbise.
hâşiîn	(a.s. hâşi'in c.) alçakgönüllüler.
haşîm	(a.s.) haşmetli, gösterişli, (bkz: muhteşem, müdebdeb).
hâşim	(a.s.) 1. kuru ekmek kırıntısı doğrayan [çorba ve benzeri gibi şeylere]. 2. ezen, yaran, kıran, parçalayan. 3. erkek adı.
Hâşimî	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in mensubolduğu kabîle.
Hâşimiyye	(a.h.i.) tas. Celvetî tarîkatı şubelerinden biri. [Üsküdarlı Seyyit Mustafa Hâşim (Hâşim Baba) Melâmîliğe de girdiği için adına nisbet edilen Hâşimiyye-i Bayrâmiyye şubesinden sayanlar da vardır. Seyyit Mustafa Hâşim, Bektaşiliğe de girdiği için kendisine ondan dolayı baba denilmiştir].
haşîn, haşin	(a.s. huşûnet'den) katı, sert, kinci, gönül kinci, kaba.
haşîş	(a.i.) 1. kuru ot. 2. bot. esrar denilen "Hind keneviri" yaprağı.
haşîşe	(a.i.) ot.
haşîşet-üd-dîk	bot. ökse otu.
haşîşet-üd-dînâr	bot. şerbetçiotu, ömürotu, fr. houblon.
haşîşet-üd-dûd	zool. soğulcan otu.
haşîşet-ül-buzâk	bot. tükrük otu.
haşîşet-ül-cereb	bot. uyuz otu.
haşîşet-ül-hattâf	bot. kırlangıç otu.
haşîşet-ül-himâr	bot. eşek otu.
haşîşet-ür-rie	bot. ciğer otu.

haşîşet-ür-rühbân	bot. papas otu.
haşîşet-üz-zîbâk	bot. yaban fesleğeni.
haşîşet-üz-zücâc	bot. yapışkan otu.
haşîşî	(a.s.) bot., coğr. otsu, "otsul.
haşîşîn	(a.i.c.) haşhâşîler, haşîşîler.
hâşiye	(a.i.c. havâşî) 1. kenar, pervaz, bir kitabın sahifeleri kenarına veya altına yazılan yazı. (bkz: hâmiş). 2. bir eserin metnini şerh ve îzah eden kitap.
hâşiye-i tecrid	Nasîrüddin Tûsî'nin Tecrîd-ül-i'tikad (inancın tecridi, soyutlanması) adlı eserine Seyyid Şerif Curcânî tarafından yazılan bir haşiye.
haşl	(a.s.) herşeyin fenası, adîsi, bayağısı.
haşmet	(a.i.) 1. "haşem" den meydana gelen büyüklük, heybet. 2. saygıdan dolayı çekinme. 3. nezâket. 4. hiddet, kızgınlık. 5. alçakgönüllülük.
haşmet-li, -lü	haşmet sahibi mânâsına olup ecnebî hükümdarlarına verilen bir unvandır.
haşmet-meâb	(a.b.s.) haşmetli, haşmet sahibi, [pâdişâhlar için kullanılan, hürmet bildiren cümlelerden idi].
haşr	(a.i.) 1. toplama, cem'etme. 2. ölüleri diriltip mahşere çıkarma; kıyamet.
Sûre-i haşr	Kur'ân'ın 59. sûresi. Medîne devrinde nazil olmuştur, 24 âyettir.
haşr-ı emvât	ölülerin bir araya toplanması; kıyamet günü. (bkz: yevm-ül-haşr).
haşr ü neşr	toplanıp dağılma.
haşr ü neşr [olmak]	haşır neşir [olmak], uğraşıp durmak.
haşrece	(a.i.) can çekişme hâlinde bulunan bir hastanı çıkardığı hinin.
haşşâş	(a.s.) esrar içen, esrar gibi uyuşturucu şeyler kullanan.
haşv	(a.i.c. haşviyyât) 1. minder, yastık gibi şeylerin içine doldurulan pamuk, kıtık, kuru ot. 2. kırılacak şeylerin arasına konulan saman ve şâire. 3. ed. uzun ve faydasız söz, dolma ve doldurma söz.
haşv-i gayr-i müfsid	ed. anlamı bozmayan fazla söz.
haşv-i kabîh	ed. söze çirkinlik veren fazlalık.
haşv-i melîh	ed. ibare arasında, cümle-i mu'tarıza kabilinden bir söz karıştırma ve ikinci derecede bir mânâ ifâde etmektir.
haşv-i müfsid	ed. yalnız kalabalık etmekle kalmayıp mânâyı da anlaşılmaz bir hâle getiren.
haşv-i mutavassıt	ed. söze çirkinlik de, güzellik de vermeyen fazlalık.
haşvî	(a.s.) 1. haşve mensup; mânâsız sözler söyleyen. 2. haşve benzeyen.
haşviyyât	(a.i. haşv'in c.) söz arasında "şey, meselâ, sözüm yabana" gibi söylenen sözler.
haşye, haşyet	(a.i.) korku, korkma.

haşyeten	(a.zf.) korku ile, ürkerek.
haşyeten min-Allah	Allah'tan korkarak.
haşyet-ullah	(a.b.i.) Allah korkusu
hât	(f.i.) çaylak [kuş].
hatâ'	(a.i.) 1. yanlış; yanlışlık; yanılma. 2. günah. 3. kabahat, kusur.
hatâ muâdelesi	jeol. top. her hangi bir nîrengi şebekesinin muvâzene hesaplarına başlandığı zaman beher üçgen için hazırlanan muhtemel hatâlara ait muadele (denklem).
Hatâ	(a.h.i.) şimalî (kuzey) Çin.
hatab	(a.i.c. ahtâb) odun. (bkz: hîzem).
halâ-bahş	(a.f.b.s.) kabahatleri affeden, bağışlayan.
hatâen	(a.zf.) yanlış olarak, yanlışlıkla.
hatâire	(a.i. hatîre'nin c.) mühim, önemli işler.
hatâiyyât	(a.i.c.) yanlışlar, yanlışlıklar.
hatâ-kâr	(a.f.b.s.) hatâ eden, yanlış yapan, yaralan.
hatâ-pûş	(a.f.b.s.) kabahatleri örten, örtbas eden.
hatâr	(a.i.) 1. çadır eteklerine bağlanan parça. 2. birşeyin etrafını çevreleyen pervaz, çenber gibi şeyler.
hatar	(a.i.c. hatarât) tehlike.
hatarât	(a.i. hatar'ın c.) tehlikeler, (bkz: hıtâr).
hatar-gâh	(a.f.b.i.) tehlike yeri, tehlikeli yer.
hatar-geh	(a.f.b.i.) . (bkz. hatar-gâh).
hatar-mend	(a.f.b.s.) tehlikeli, korkulu, korkunç.
hatar-nâk	(a.f.b.s.) tehlikeli, korkulu, korkunç.
hatâ-sevâb	(a.b.i.) kitaptaki yanlışlıkları gösteren düzeltme cetveli.
hatât	(a.i.) 1. süt kaymağı. 2. hek. cilt iltihabından meydana gelen kabukların soyularak iyi olanları.
hatât	(a.i.) bağırma, çağırma, (bkz: feryâd, gırîv).
hatâtîf	(a.i. huttâf'ın c.) kırlangıçlar.
hatavât	(a.i. hatve'nin c.) adımlar.
hatavât-üş-şeyâtîn	şeytanın mesleği, eğri yol. [Kur'an da "hutuvât" olarak geçer].
hatâ-ver	(a.f.b.s.) hatâlı.
hatâyâ	(a.i. hatâ'nın c.) kabahatler, suçlar, günahlar, yanlışlar, yanlışlıklar.
hatâyî	(a.i.) 1. Hatay kumaşı. 2. g. s. süslemede (tezhip) açılmış lotusu andıran bir çiçek motifi. 3. tezhipte, merkezini hatâyı denilen çiçek motifi işgal etmek üzere birbirine geçmiş sipiral dallardaki çiçek motiflerinden teşekkül eden süsleme tarzı. 4. güzel sanatlarda kullanılan ve Çin'de pirinçten yapılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, hat, minyatür v.b.].
Hatâyî	(a.s.) Hatay'a ait, Hatay ile ilgili.
hâtem	(a.i.) 1. mühür, üstü mühürlü yüzük.
hâtem-i merâret	acılık mührü. 2. en son.

hâtem-i sadâret	pâdişâhın sadrâzamlarda duran mührü.
hâtem-ül-enbiyâ, hâtem-ün-nebiyyîn	(nebilerin, peygamberlerin sonuncusu) Hz. Muhammed.
hâtem-ül-mülk	hükümdar mührü.
hâtem-ül mürselîn	(peygamberlerin sonuncusu) Hz. Muhammed.
hâtem-ül-vahy	(vahî mührü) Hz. Muhammed.
hâtem-ün-nübüvvet	1. Peygamberlik işareti. 2. Hz. Muhammed'in omuzları arasındaki ben.
Hâtem	(a.h.i.) 1. Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensup ve cömertliğiyle meşhur olan "İbnü Abdillâh Bin Sa'd" in lâkabı. 2. s. çok cömert [adam].
hatem-Allâh	(a.n.) "Allah sona erdirsin!" anlamında kullanılan bir dilek.
hatem-Allâhü avâkibehu bi-l-hayr	Allah sonunu hayırlı kılsın.
hâtem-âne	(a.f.zf.) hâteme yakışacak surette, cömertcesine.
hatemât	(a.i. hatme'nin c.) hatim etmeler, bitirmeler.
hatemât-ı Fürkan-ı Kerîm	Kur'ân-ı Kerîm'i birkaç defa hatmetme.
hâtem-bend	(a.f.b.s.) mühür kazan, mühür yapan, mühürcü.
hateme	(a.n.) "Allah sona erdirsin!" mânâsında kullanılan bir dilek.
hâtemî	(a.s.) hâtem'e mensup.
hâtemî	(a.s.) 1. mühürle ilgili. 2. mühür yapan.
hâtem-kârî	(a.f.b.i.) bir sathın (*düzeyin) üzerine süs şekilleri oyarak meydana gelen boşluklan o satha benzeyen başka bir madde veya mâdenle doldurmak suretiyle yapılan süslemeler.
hâtemî-kerem	(a.b.s.) hâtem gibi lütfü, ihsanı çok olan.
haten	(a.i.) dâmât.
hatenât	(a.i. hatene'nin c.) kaynanalar.
hatene	(a.i.c. hatenât) kaynana, (bkz: hatne).
hatf	(a.i.) ölüm, ölme. (bkz: mevt).
hatfe enfihi vefât	rahat döşeğinde eceliyle ölen.
hatf	(a.i.) 1. kapma, aşırma, çalma. 2. şimşeğin göz kamaştırması, gözü alması.
hatf-ı ebsâr	göz kamaşması.
hâtıb	(a.s. ve i. hatab'dan) 1. odun toplayan, oduncu, (bkz: hattâb). 2. iyiyi kötüyü ayırdedemeyen kimse.
hâtıb-ı leyl, hâtıb-ül-leyl	(gece odun toplayan) mec. saçma sapan konuşan [adam].
hâtıf	(a.s.c. havâtıf) 1. kapıp götüren. 2. göz kamaştıran.
hâtım	(a.s.) kinci, kırıp ufalayıcı.
hâtır	(a.i. hutûr'dan) 1. zihin, fikir. 2. keyif, hal. 3. gönül.
hâtır-ı âtır	mektuplarda geçen hatır sorma formülü.
hâtır-ı nâ-şâd	tasalı gönül. 4. tas. kalbe gelen manevî hitap.
hâtır-ı melekî	tas. Âhiret muhabbeti, ruhanî kuvvetlerin geleceği ve bu yüzden taatın zuhuru.

hâtır-ı nefsânî	tas. nefis ve dünyâ muhabbetinin cismânî kuvvetlere üstünlüğü.
hâtır-ı rahmâni	tas. sâlikin kalbinde cemâl-i vahdetin tecellîsiyle tam bir sükûnet husulü, [aynı zamanda "muhabbet-ül-Allah" da demek-tir].
hâtır-ı şeytânî	tas. nefse muhabbet yüzünden ma'siyyet işlemesi, [şehvet ve ma'siyyet demektir].
hâtıra	(a.i. hutûr'dan. c. hâtırât) hatıra gelen, hatırda kalan şey, andaç.
hâtıra-i âbide-i meşrutiyet	madalyası Hürriyet âbidesinin yapılması dolayısıyla bastırılan altın ve gümüş madalya.
hâtır-âsâ	(a.f.b.s.) huzuru olan, kaygısı olmayan.
hâtır-âşüfte	(a.f.b.s.) gönlü perişan olan.
hâtırât	(a.i. hâtıra'nın c.) 1. hatıra gelen, hatırda kalan şeyler. 2. ed. bir kimsenin, yaşadığı zamana, bulunduğu işlere, görüştüğü kimselere dâir düşüncelerini ve duygularını içinde topladığı kitap.
hâtır-âzâr	(a.f.b.s.) hatır kıran.
hâtır-âzârî	(a.f.b.i.) hatır, gönül kincilik.
hâtır-âzürde	(a.f.b.s.) hatırı kırılmış.
hâtır-cû	(a.f.b.s.) hatır alan, gönül alan.
hâtır-dâşt	(a.f.b.i.) hatırda tutma, akılda tutma.
hâtır-firîb	(a.f.b.s.) gönül aldatıcı.
hâtır-girifte	(a.f.b.s.) üzgün, kırgın.
hâtır-güsâr	(a.f.b.s.) gönüle ferahlık veren.
hâtır-güşâ	(a.f.b.s.) gönül açan, gönüle ferahlık veren.
hâtır-hâh	(a.f.b.i.) gönlün istediği.
hâtır-hırâş	(a.f.b.s.) hatır kıran, gönül inciten.
hâtır-mânde	(a.f.b.s.) hatırı kalmış, gücenmiş.
hâtır-mandegî	(a.f.b.i.) hatırı kalmış olma, gücenmişlik.
hâtır-nevâz	(a.f.b.s.) gönlü okşayan, hatırnaz.
hâtır-nevâzî	(a.f.b.i.) gönül okşayıcılık, hatırnazlık.
hâtır-nişân	(a.f.b.s.) hatırda kalan, akılda kalan.
hâtır-nişîn	(a.f.b.s.) hatırda kalan, akılda kalan.
hâtır-pesend	(a.f.b.s.) sevilen, beğenilen.
hâtır-pezîr	(a.f.b.s.) beğenilen, sevilen.
hâtır-pürs	(a.f.b.s.) hal hâtır soran.
hâtır-sâz	(a.f.b.s.) gönül yapan, hoşnut eden.
hâtır-şiken	(a.f.b.s.) hatır kıran, gönül inciten.
hâtır-şikeste	(a.f.b.s.) gönlü kırık, gücenik.
hâtır-şinâs	(a.f.b.s.) hatır alıcı, gönül alıcı.
hâtır-şinâsâne	(a.f.zf.) hatırşinas olana yakışacak surette.
hâtır-şinâsî	(a.f.b.i.) hatırşinastık, gönül alıcılık.

hâtır-zâd	(a.f.b.s.) hatıra doğan, akla gelen.
hâtî	(a.s.) yanıltan, şaşırtan; hatâya düşüren, (bkz. muhtî).
hatîa	(a.i.c. hatâyâ) 1. günah, kabahat, suç. 2. yanlış, yanlışlık.
hâtib	(a.s.) hitabeden, söz söyleyen.
hâtib-i felek	astr. Müşteri, Jüpiter.
hatîb	(a.i.c. hutebâ) 1. camide hutbe okuyan. 2. güzel, düzgün konuşan kimse. (bkz. nâtıka-perdâz).
hatîb-âne	(a.f.zf.) hatibcesine, hatiblere, güzel söz söyleyenlere yakışırcasına; nutuk söylercesine.
hatîbe	(a.i.) odunluk, ormanlık.
hâtif	(a.s.) 1. sesi işitilip de kendisi görülmeyen [kimse], seslenici, çağırıcı. 2. i. gaipten haber veren melek.
hâtif-i gaib	görünmeyen çağıncı, seslenici; şuur, vicdan, bilinç.
hâtif-âne	(a.f.zf.) hatife yakışacak surette.
hâtifî	(a.s.) hatifle ilgili.
hâtil	(a.s.) 1. durmadan akan [yağmur]. 2. yorgun; dingin.
hâtim	(a.s. hatm'den) 1. hitâma erdiren, bitiren. 2. mühürleyen, mühürleyici. ["hâtem" olarak da kullanılır].
hâtime	(a.i.) 1. son, nihayet.
Hüsn-i hâtime	iyi bir şekilde bitirme. 2. son nefeste kelime-i şahadet getirme.
Hâtimet-üş-şuarâ	Fatin Efendi'nin 672 şâirin hal tercümesini kapsayan şairler tezkiresi.
hâtime-keş	(a.f.b.s.) hatime çeken, son veren, bitiren.
hatîr	(a.s.). (bkz. hattâr, hatûr).
hatîr	(a.s.) 1. şan ve şeref sahibi [kimse]. 2. yüce, ulu. 3. muhataralı, tehlikeli, [müen. "hatîre" dir].
hatîre	(a.i.). (bkz. hazîre).
hatm	(a.i.) 1. hitâma erdirme, bitirme. 2. Kur'ân'ı başından sonuna kadar okuma. 3. mühürleme, mühürlenme.
hatm-i hâcegân	(a.f.b.i.) tas. Nakşî tarîkati müritlerinin şeyh huzurunda diz çöküp fikrî ve nazarî mâsivâdan tecerrüd ederek şeyhe ve dolayısıyla hakka vasi ile yönelip şeyhin işaretleriyle "Fâtiha, İhlâs, İnşirah" sûrelerini muayyen adetlerde okuma.
hatm	(a.s.) 1. hâlis. 2. i. hüküm ve kaza îcâbettirme. 3. i. sağlamlaştırma.
hatm	(a.i.) 1. kuş gagası. 2. burun [insan ve hayvanda].
hatme	(a.i.c. hatemât) hatim etme, bitirme, [bir kere].
hatmî	(a.i.) bot. ebegümeciye benzeyen, ondan daha büyük bir çiçek olup kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılır.
hatn	(a.i.) 1. sünnet etme. 2. dâmad.
hatne	(a.i.) kaynana, (bkz: hatene).
hatra	(a.i.) den. nehirlerde işleyen vapurların iskandil direği.

hatt	(a.i.c. hutût) ; 1. çizgi. 2. satır. 3. yol. 4. yazı. 5. pâdişâh yazısı, ferman, buyruk. 6. sıra, saf. 7. gemiler için hareket istikameti olarak belirtilen taraf. 8. geo. yalnız uzunluğu olan buut, boyut. 9. gençlerde yeni terleyen bıyık veya sakal, l 0. parmağın on ikide biri olan bir ölçü.
hatt-ı âb	gözle görülmeyen yazı.
hatt-ı âftâbî	kuyruklu harflerin sonunu süsleyerek yazılan Arapça bir yazı.
hatt-ı amûdî	geo. dikey çizgi.
hatt-ı âteş-hân	ateşe gösterilerek okunabilen Arapça bir yazı.
hatt-ı ayâg	kâse veya kadeh kenarı.
hatt-ı âzâdî	azat edilme yazısı.
hatt-ı Bağdâd	Cemşîd'in kadehindeki üçüncü satır.
hatt-ı bâlâ	coğr. doruk çizgisi, tepelerin en yüksek noktasından geçen hayalî çizgi.
hatt-ı bâtıl	bir yazıyı iptal eden, hükümsüz kılan çizgi.
hatt-ı bendegî	köle sahibi olabilmek için alınan belge.
hattı-ı beyzâvî	harflerin sonundaki kıvrımları oval şeklinde olan arap yazısı.
hatt-ı butlân	batal etmek kasdıyla bir kaydın veya künyenin üzerine çekilen çizgi.
hatt-ı câm	Cemşîd'in efsanevî kadehinin üstündeki yazı.
hatt-ı cânibî	yanal çizgi.
hatt-ı celî	bütün islâm yazılarının uzaktan okunabilecek kadar iri yazılmış nev'i ve sülüs yazısının irisi.
hatt-ı cevr	Cemşîd'in kadehindeki yazıların ilk satın.
hatt-ı çeşm-i mûrî	ince ve çok küçük harflerle yazılmış bir yazı, mikroskopik yazı.
hatt-ı dest	el yazısı, el yazması.
hatt-ı dîvânî	rık'a'nın birleştirilmesinden doğmuştur. Düz ve devirli kısımların daha kısa şekilde tatbik edilmesi suretiyle çabukluk elde edilmiştir, "ince dîvânî, kırma dîvânî, celî dîvânî" diye çeşitleri vardır. Bunların hepsine birden "çepyazısı" denir. Divanî ile celî dîvânî, vakfiye, îlân, hüccet, ilmihaber gibi resmî kayıtlarda kullanılmıştır.
hatt-ı emân	düşman ülkesinde verilen gezi kâğıdı.
hatt-ı esâs, hatt-ı zemîn	geo. geometrik çizgilerde esas alınan çizgi.
hatt-ı eşk	Cemşîd'in kadehindeki yazıların beşinci satın.
hatt-ı evvel	1) Tanrı buyruğu; 2) Tannnın tahtı sayılan Mekke; 3) Arap alfabesinin ilk harfi olan elif.
hatt-ı fâsıl	fasledici, ayıncı çizgi.
hattı-ı firârî	geo. gerçekte paralel olduğu halde uzaktaki bir noktada birleşir gibi görünen çizgiler.
hatt-ı gubârî	g.s. bir yazı sitili.
hatt-ı gül-zâr	çevresi çiçek resimleriyle süslenmiş olan bir Arap yazısı.
hatt-ı hareket	davranış, davranma yolu.

hatt-ı hatâ	iptal çizgisi.
hatt-ı havâî	havaî hat, havadan çekilen hat.
hatt-ı hisâr	sihirli dâire, (bkz: hatt-ı mendel)
hatt-ı hubân	sevgilinin yanağında çıkan ince tüyler.
hatt-ı hudûd	sınır çizgisi,
hatt-ı hûn	baş kesilmesi için verilen ferman.
hatt-ı hurûc, hatt-ı irtisâm	geo. bir daireye teğet olan çizgi.
hatt-ı hümâyûn	pâdişâhların herhangi bir iş için bizzat yazdıkları yazılar, (bkz: hatt-ı şerîf).
hatt-ı icâzet	g. s. vakfiyelerin, dua kitaplarının, hattat icazetnamelerinin yazıldığı sülüsle nesih arası bir yazı şekli.
hatt-ı içtimâ-i miyâh	suların toplandığı hat, çizgi, dere.
hatt-ı imtiyâz	XIX. asırda, Sırbistan, Romanya gibi beylik olan yerlerin sınırı.
hatt-ı istivâ	coğr. ekvator, fr. equateur.
hatt-ı istivâî	coğr. ekvatorla ilgili fr. equatorial, e.
hatt-ı istivâ-i semâvî	astr. arzın merkezinden geçerek mihver-i âlem'e amut (dikey) olmak üzere tasavvur edilen düzlemin semâ küresi ile arakesidi.
hatt-ı i'tidâl	astr. ekvator çizgisinin üstünde Güneş'in geçtiği daire.
hatt-ı kati'	geo. sekant.
hatt-ı kebg	kekliğin tüyünün üzerindeki çizgi.
hatt-ı kirdâr	iyi veya kötü durumların kaydedildiğine inanılan yazı.
hatt-ı kûfî	"mensûbî" adı da verilen bu yazı ile sikke, kitabe ve Kur'an yazılmıştır. IV. Halîfe Hz. Alî'nin bunu geliştirdiği ve ustaca kullandığı söylenir. Önceleri "Mekkî", "Medenî", "Basrî" adlan verilmiş olan bu yazı, nesih yazısından sonra itibârını kaybederek yalnız kitabelerde ve süs yazısı olarak arasıra kullanılmıştır.
hatt-ı lâ ism-i leh	anat. azm-i kas (sternum) üzerinden kanna kadar geçen mevhum çizgi. fr. grand droit de l'abdomen.
hatt-ı leb	genç çocuğun dudağının üstünde çıkan tüy.
hatt-ı mağribî	mağrip adı verilen Cezayir, Tunus ve Fas'lıların yazılan.
hatt-ı mendel	sihirli daire, (bkz: hatt-ı hisâr).
hatt-ı mevhûm	hayalî çizgi,
hatt-ı mîhî, -ı mismârî	çivi yazısı.
hatt-ı muhakkak	bir buçuk parçası düz, geri kalanı devirli olan sülüs ile nesih arasındaki bir yazı.
hatt-ı munassıb	geo. bir açıyı ikiye ayıran çizgi.
hatt-ı mûvazî	geo. paralel çizgi, doğru.
hatt-ı mücânib	asimptot.
hatt-ı müdâfaa	ask. müdâfaa, korunma, savunma hattı.
hatt-ı mümâss	geo. teğet, fr. tangente.
hatt-ı münebbih	geo.aradoğru, fr. ligne de rappel.

hatt-ı münhanî	geo. eğri çizgi.
hatt-ı münkesir	geo. kırık çizgi.
hatt-ı müstakîm	geo. doğru çizgi.
hatt-ı müstedir	geo. dairesel çizgi,
hatt-ı müşgîn	yanaktaki ben.
hatt-ı nâzım	geo. normal çizgi.
hatt-ı nesih	kalınlığı "sülüs" yazısının üçte biri kadardır. Sonradan, tashihe elverişli olmadığından, yazanın ustalığını deneme bakımından, hattatlar arasında bir meheng olmuştur. Başka yazılara nispeten daha kolay okunduğundan, çok yayılmıştır. Kur'an, tefsir ve hadîs yazmakta çok kullanılmıştır. "Nesih kırması" ve "ince nesih" diye iki şekli daha vardır.
hatt-ı nesta'lîk	talik yazısı.
hatt-ı nev, -ı nevhîz, -ı nevin	
hatt-ı nev-zuhûr	yüzde yeni çıkmaya başlayan tüy.
hatt-ı nısfın nehâr	coğr. meridyen, fr. meridien.
hatt-ı nısfı-l-leyl	astr. gece yansı çizgisi.
hatt-ı nil	nazara karşı çocuğun alnına konulan işaret.
hatt-ı nisyân	unutma.
hatt-ı nişeste	tam gelişmiş el yazısı, (bkz: hatt-ı pûhte).
hatt-ı pây-ı kelâğ, hatt-ı pençe-i gürbe	okunaksız, kargacık burgacık ve karışık yazı.
hatt-ı pîşânî	kader, alın yazısı.
hatt-ı pûhte	işlek, gelişmiş yazı. (bkz: hatt-ı nişeste).
hatt-ı reyhânî	kalınlığı sülüs gibidir. Bunda gözü kapalı harf yoktur. Kur'an ve dua yazmakta çok kullanılmış ise de, sonraları kullanılmaz olmuştur. İbni Bevvâb tarafından îcâdedildiği söylenir.
hatt-ı rıka'	"tevki" e bağlı ve tevki'î kırması gibidir, kat'î bir şekli olmadığı gibi, kalınlığı için de bir ölçü yoktur. Harflerinin çoğu bitişiktir. Çabuk yazılabilir bir yazı olduğundan mektup ve şâire yazmakta kullanılmıştır. Bunun, Bağdatlı Ebü-l Fazl bin Hâzin tarafından îcâdedildiği söylenir.
hatt-ı rık'a	divânî'deki harf şekillerinin sadeleştirilmesi ile meydana gelmiştir. Devir ve meyiller azaltılmış, bu suretle yazıda çabukluk elde edilmiştir. Müsvedde, pusula, mektup gibi şeylerde kullanılır. "Rık'a kırması", "Babıâlî kırması" ve II. Abdülhamid devrinden beri kullanılan "izzet Efendi rık'ası" gibi çeşitleri vardır.
hatt-ı saf	bot. arıdöl.
hatt-ı sak	geo. bir üçgenin tabanı.
hatt-ı sebz	1) yeni çıkan, biten sebze; 2) çocuğun yanağında çıkan ince tüyler; 3) şimdiki zaman ile sonsuzluk arasında bulunan dünyâ.
hatt-ı semt-i Kıble	Kıble'yi gösteren yön.
hatt-ı siyâh, hatt-ı şeb	Cemşîd'in kadehindeki yazıların dördüncü satırı.

hatt-ı siyâkat	bir yazı çeşididir. Her kelimede bir kısaltma yapılmış, çok defa nokta da kullanılmamıştır. Okunması çok zordur. Mâliye, Tapu, Evkaf gibi dâirelerde resmî kayıtlar tutmada çok kullanılmıştır. Güç okunan bir yazıdır.
hatt-ı sülüs	harflerin altında dört parçası düz, iki parçası devirlidir. Yazının sülüs (=üçte bir) adını alması, bu üçte iki ve üçte bir nisbetinin dâima korunmasındandır. Kalınlığı meşk kalemidir; daha incelerine "ince sülüs", kalınlarına da celî (= iri, kalın) veya "sülüs celîsi" denir.
hatt-ı şafak ü fecr	astr. usturlaptaki şafak ve tan çizgisi.
hatt-ı şecerî	budak şeklinde bir yazıdır.
hatt-ı şikeste	iran'a mahsus bir yazı şekli.
hatt-ı şuâ-i müteşâbihe	mat. 'özdeş vektörler.
hatt-ı taksim-i miyâh	coğr. su bölümü çizgisi, *su çatı.
hatt-ı ta'lîk	îran yazısıdır, bütün harfleri devirlidir. Kalınlığı sülüs kadardır. Daha incelerine, "ince ta'lîk", "hurda ta'lîk", "gubârî tâ'lik", daha kalınlarına da "ta'lik celîsi" denir. "Kırma ta'lîk" diye bir ekli daha vardır. Rivayete göre Hoca Ebü-l Al, Pehlevî yazısı ile "kûfî furûatı"nı birleştirmek suretiyle îcâdetmiştir.
hatt-ı tâziyâne	vurulan kırbacın bıraktığı iz, kırbaç izi.
hatt-ı tertîb	ordinat.
hatt-ı tev'emân	iki ayrı kâğıtta yazılan ve ancak bitiştirildiği zaman okunabilen bir yazı şekli.
hatt-ı tevki'	(icâzet) eski hattatlarımızın "icâzet" dedikleri yazıdır. Yansı düz, yansı devirlidir. Kalınlığı nesih gibidir. Ferman, menşur, süfera, nâme, mahkemelerden çıkan vakfiye suretlerinde kullanılmıştır. Bunun da Ebü-l Fazl bin Hâzin tarafından îcâdolunduğu söylenir.
hatt-ı ufk	ufuk.
hatt-ı ufki	geo. yatay.
hatt-ı vâsıt	geo. kenarortay.
hatt-ı vasl	bitiştirici, bitiştiren çizgi.
hatt-ı veted-ül-arz	astr. usturlapta yer küresinin altında meridyendeki tutulum derecesini gösteren çizgi.
hatt-ı veter	kiriş; daire kirişi.
hatt-ı yemânî	hatt-ı hamîrî denilen ve Arap harflerinin asıl ve esâsını meydana getiren hat, yazı.
hatt-ı zemin	geo. yer ekseni.
hatt-zer-endûd	altınla yazılmış celî yazılar,
hatt-üs-semt ve-l-kadem	astr. her hangi bir mahalde râsıdın bulunduğu noktadan ve semâ küresinin merkezinden, yânî Arzın merkezinden geçerek iki tarafa doğru uzanan ve semâ küresini iki noktada delen hattın bu iki nokta arasında kalan parçası.

hatt-üs-semt ve-n-nazîr	astr. muayyen bir maksatla rasat yapmak için belli bir noktada (mevkıf) duran râsıdın bulunduğu noktadan ve Arzın merkezinden geçip iki tarafa uzanarak küre-i semâvî'yi iki noktada delen mevhum hat ve bu hattın iki nokta arasında kalan parçası.
hatt	(a.i.) 1. aşağı inme, indirme. 2. oyunda taş çıkarma.
hattâ	(a.zf.) bundan başka, fazla olarak, dahî, bile, hem de, üstelik de.
hattâb	(a.i.) oduncu, (bkz: hâtıb).
hattâf	(a. s.) 1. kapan, aşıran, kapıp alıcı. 2. i. kırlangıç.
hattân	(a.i.) sünnetçi.
hattâr	(a.s.) hîlekâr. (bkz: hud'a-kâr).
hattât	(a.i.) el yazısı çok güzel olan sanatkâr.
hatt-âver	(a.s.) sakalı yeni yeni çıkmaya başlamış [genç].
hatt-âverde, -hatt-ber-âverde	
hattî	(a.s.) 1. hat'ta ait, hatla ilgili. 2. i. g. s. bir yazı stili. 3. geo. çizgisel, doğrusal, fr. lineaire.
hatt-şinâs	(a.f.b.s.) yazıdan anlayan, yazı uzmanı, fr. graphologue.
hâtûn	(a.f.c. havâtîn) kadın.
hâtûn-i kıyâmet	Hz. Fâtıma.
hatûr	(a.s.). (bkz. hattâr).
hatve	(a.i.c. hatevât) adım.
Fesîh-ül-hatve	geniş adım atan.
hatve-endâz	(a.f.b.s.) adım atan.
hatve-endâzî	(a.f.b.i.) adım atıcılık.
hatve-şümâr	(a.f.b.s.) 1. hatve, adım sayan. 2. ihtiyatla, çekinerek yürüyen.
hâv	(a.i.) 1. şeftalide olduğu gibi bâzı meyvaların üstündeki ince tüy. 2. çuha ve benzeri gibi kumaşlann ters yüzünde bulunan tüy.
havâ	(a.i.) 1. hava.
Serd-i havâ	havanın soğukluğu. 2. müz. saz veya söz müziğine ait olup da husûsî bir isimle belirtilmeyen parçadır.
havâ-yi nesîmî	astr. atmosfer, havaküre.
havâcib	(a.i. hâcib'in c.), (bkz: hâcib).
havâdis	(a.i. hâdise'nin c.) ilgi ile karşılanan haber; yeni söz. [kelime müfred gibi kullanılır].
havâdis-i mütevâliye-i muhtelife-i kevniyye	dünyâya ait türlü türlü ve birbiri ardından gelen hâdiseler.
havâfî	(a.i. hâfiye'nin c.) anat. omuzun içyüzleri.
havâfir	(a.i. hâfir'in c.), (bkz. hâfir).
havâkîn	(a.i. hâkan'ın c.) hükümdarlar, pâdişâhlar, başbuğlar, hakanlar, hanlar.
havâlât	(a.i. havâle'nin c.), (bkz. havâle).

havâle	(a.i.c. havâlât) 1. bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama. 2. gebelerde ve küçük çocuklarda bâzan görülen sar'a nevinden bir hastalık. 3. görmeyi önleyen, mâni, hâil, tahta perde, duvar gibi şeyler.
havâle-i muaccele	huk. muhal-ün-bih'in filhal ödenmesi lâzım olarak yapılan havale.
havâle-i mukayyede	huk. muhilin muhal-ün-aleyh zimmetinde yahut yedinde olan malından vermek üzere diye mukayyet olan havale.
havâle-i mübheme	huk. muhal-ün-bih'in tacil ve te'cîli beyan olunmaksızın yapılan havale.
havâle-i müeccele	huk. muhal-ün-bih'in muayyen vâdesi hululünde ödenmesi lâzım olarak yapılan havale.
havâle-gâh	(a.f.b.i.) 1. sıkıntı ve darlık hâlinde başvurulan yer. 2. eğlenti, gezinti yeri (bkz: mesîr, mesîre).
havâle-nâme	(a.f.b.i.) posta, banka gibi vâsıtalarla para göndermek üzere yazılan mektup, havale mektubu.
havâleten	(a.zf.) havale olarak, havale suretiyle.
havâlî	(a.i.) etraf, civar, çevre, yöre.
havâlî-i beyn-el-hücerât	bot. nebatların hüceyreleri arasındaki boşluklar.
havâmil	(a.s. hâmile'nin c.) gebe kadınlar.
havâmis-i Süleymaniyye	(a.b.i.) Süleymaniye Medresesi'ni teşkil eden medreselerden beşinin müderrisine verilen unvan.
havânık	(a.i. hânkah'ın c.) tekkeler.
havânît	(a.i. hânût'un c.) 1. dükkânlar. 2. meyhaneler.
havâre	(f.i.) yiyecek, yiyinti.
havârık	(a.s. hârık ve hârika'nın c.) hârikalar, imkân ve yaradılışın üstünde olan, insanda hayranlık uyandıran, şeyler, tansıklar.
havârık-ı âde	fevkalâde hâdiseler, olaylar.
havârî	(a.i.c. havâriyyûn) 1. yardımcı. 2. peygamberlerin fikirlerini yaymada yardımları dokunan kimselerden her biri. Hz. isa'nın on iki yardımcısından her biri.
havâric	(a.s. hâric ve hârice'nin c.) 1. âsîler; zorbalar. 2. "Hakemeyn Vakası"ndan sonra Hz. Ali'ye isyan eden zümre, haricîler.
Havâriyyûn	(a.h.i. havârî'nin c.) havariler, İsa Peygamberin oniki kişiden ibaret olan yakın dostları, yardımcıları. [Simun Petrus ve kardeşi Andreas, Yakub (Zebedi'nin oğlu), Yuhanna (Zebedi'nin oğlu), Filipus, Bartolomeus, Tomas, Matta (vergi mültezimi), Yakub (alfeus'un oğlu), Taddeus, Simun (gayur), Yahuda İskariyot (îsâ'yi ele veren)].
Havarnak	(a.h.i.). (bkz. Havernak).
havâsıb	(a.i. hâsıb'ın c.) şiddetli rüzgârlar.
havâsın	(a.i. hâsın, hâsına'nın c.) namuslu kadınlar.
havâss	(a.i. hâsse'nin c.) hasseler, duygular.
havâss-ı hamse-i bâtına	(içteki beş duygu Hiss-i müşterek, hayâl, vehm, hâfıza, mutasarrıfa.

havâss-ı hamse-i zâhire	(dıştaki beş duygu) görme, işitme, tatma, koklama, dokunma.
havâss	(a.s. nass ve hassa'nın c.) 1. hassalar, keyfiyetler. 2. muhterem, saygın olanlar.
havâss-ı hümâyûn	tar. Osmanlı Devleti'nin fütuhat devirlerinde zaptolunan arazîden hazîne uhdesinde alıkonulanları.
havâss-ı me'murîn	me'murların ileri gelenleri. 3. i. bâzı manevî te'sirler için okunan dualar.
Ehl-i havâss	büyücüler.
havâss-ı refîa	resmî yazılarda Eyüp Kadıları hakkında kullanılan bir tâbir.
havâss-ı vüzerâ	tar. Osmanlı Devleti'nde vezirlere, eyâlet paşalarına, sancak beylerine verilen haslar.
havâss ü avâm	ileri gelenler ve halk.
havâssî	(a.s.) biy. duyumsal.
havâşî	(a.i. hâşiye'nin c.) 1. haşiyeler, derkenarlar, (bkz: hâşiye). 2. kuyruklar, maiyet adamları.
havâtıf	(a.i. hâtıf'ın c.) göz kamaştırıcı şeyler.
havâtır	(a.i. hâtıra'nın c.) hâtıralar, fikirler, düşünceler.
havâtır-ı nefsâniyye	insan nefsiyle igili düşünceler.
havâtır-ı rabbâniyye	İlâhî ilhamlar, telkinler.
havâtır-ı şeytâniyye	şeytan telkinleri.
havâtim, havâtîm	(a.i. hâtem'in c.) 1. mühürler.
havâtim-i resmiyye	resmî mühürler. 2. sonlar, âkibetler.
havâtîn	(a.i. hâtûn'un c.) hâtûnlar, şerefli kadınlar.
havâyic	(a.i. hâcet'in c.) ihtiyaçlar, lüzumlu, gerekli şeyler.
havâyic-i zarûriyye	zarurî, giderilmesi gereken ihtiyaçlar, ["havâic" şekli doğrudur].
havelân	(a.i.) l. dönme, dolaşma. 2. değişme.
hâven	(a.i.) havan.
havene	(a.s. hâin'in c.) hainlik edenler, hayınlar.
hâver	(f.i.) şark, doğu yönü, gün doğusu.
hâver ü bahter	doğu ile batı. (bkz: hâverân).
hâverân	(f.i.c.) şark ile garb (doğu ile batı).
hâverî	(f.s.) şarkla, doğu ile ilgili.
hâveristân	(f.b.i.) doğu tarafı.
Hâvernak	(a.h.i.) mîmar Sinimmâr tarafından, Fırat'ın Hîre yakınlarında yapılmış meşhur köşk.
havf	(a.i.) 1. korku; korkma. 2. psik. fobya, yılgı.
havf-i âr	utanma korkusu.
havf-i bâri	Allah korkusu.
havf-i füshat	meydan korkusu, fr. agoraphobie.
havf-i mehat	kapalı yer korkusu, klostrofobi.
havfen	(a.zf.) korkarak, çekinerek, korku ile.
havf min-el-mâ'	su korkusu, fr. hydrophobie.

havfen min Allah	Allah'dan korkarak.
havf-nâk	(a.f.b.s.) korkulu, korkutan.
hâvî	(a.s.) 1. ihtiva eden, içine alan, şâmil, kaplayan, toplayan, (bkz: câmi'). 2. müz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. 64 zamanlı ve 48 darblıdır. 64 zamanlı yegâne ölçü olan hâvî'nin 64/2 lik "ağır hâvî" mertebesi de kullanılmıştır. Bu usul ile peşrev ve besteler ölçülmüştür. Hâvî, 16 uzun ("2" kıymetinde) ve 32 kısa ("l" kıymetinde) zamanı teşkil eden, sırasıyla 2 sofyan, 2 yürük semaî, 7 sofyan ve l nîm hafiften mürekkeptir.
hâvî, hâviye	(a.i.) 1. ıssız, tenha yer. 2. boş çöl.
hâviye	(a.i.) havya, tenekecilerin lehim yaparken kullandıkları, çekice benzer bir âlet.
Hâviye	(a.h.i.) Cehennem'in yedinci katı, en şiddetlisi, (bkz: hutame, sakar, saîr).
havkal	(a.i.). (bkz. havkala).
havkale	(a.i.c. havâkıl) 1. hızla yürüme. 2. s. çok ihtiyar, zayıf ve çelimsiz adam. 3. (bkz: havlaka).
havl	(a.i.) 1. yıl, sene. 2. etraf, çevre. 3. güç, kuvvet, takat.
Lâhavle velâ kuvvete illâ billâh	
havlaka	(a.cü.) lâ havle çekme, "lâ havle velâ kuvvete illâ billâh (= güç de, kuvvet de ancak Allah'ın yardımı ile husule gelir)" cümlesini söyleme.
havme	(a.i.) tasarruf dâiresi.
havrâ	(a.i.c. hûr) âhû gözlü [kız, kadın], (ahver'in müennesi).
havsal	(a.i.) havuzun kenarında suyun durulduğu yer.
havsala	(a.i.) 1. kuş kursağı. 2. mîde. 3. anlayış, akıl; zihin. 4. biy. leğen.
havsala-sûz	(a.f.b.s.) takati, tahammülü yakan, mahveden.
havsalî	(a.s.) havsalaya ait, havsala ile ilgili.
Havvâ'	(a.h.i.) 1. Hz. Âdem'in zevcesi olup, Âdem Cennet'te uykuda iken sol taraf kaburgasından alınan bir kemikten yaratılmış ve bu ameliyeden Âdem hiç acı duymamıştır. Adem topraktan, Havva, kemikten yaratılmıştır. (bkz. ümm-ül-beşer). 2. esmer kadın. 3. kadın adı.
havâcc	(a.i. hâcce'nin c.) hacca giden, Kabe'yi ziyaret eden hacı [kadınlar, kızlar].
havye	(a.i.) yaranın etrafındaki kabarık etler.
havz	(a.i.) etrafı çitle çevrili yer.
havz	(a.i.) 1. suya girme. 2. sakınılacak işe sokulma, girişme.
havz	(a.i.c. hiyâz) havuz.
havz-ı behişt	cennet havuzu.
havz-ı hayâl	hayal havuzu.
havz-ı kevser	Cennet'de bir havuz.
havz-ı mâ	su havuzu, fr. cuve â eau.

havz-ı mâhî	içinde balık bulunan havuz.
havz-ı mevt	(ölüm havuzu) içinden içene her şeyi unutturduğuna inanılan havuz.
havz-ı resûl	Kıyamet'te Cennet'te bulunan kimselerin içinde su içeceğine inanılan havuz.
havz-ı sâbih	yüzer, yüzen havuz.
havz-ı tersâ	içinde şarabın mayalandığı yer.
havza	(a.i.) bir hükümetin idaresi altında bulunan ülkelerin bütünü.
havza-i intihâiyye	coğr. "uçtekne.
havza	(a.i.) 1. coğr. açık ve düz olan deniz kıyısı. 2. kenar, yan, taraf. 3. memleket.
hây	(f.n.) vay!, eyvah!
hayâ'	(a.i.) 1. utanma, sıkılma. 2. ar, namus, edep. 3. Allah korkusu ile günahtan kaçınma.
hayâ-dâr	(a.f.b.s.) utanan, utangaç, (bkz: mahcûb).
hayâdîd	(a.i. haydûd'un c.) haydutlar, [uydurma kelimelerdendir].
hâyâ-hây	(f.b.i.) yas tutan kimsenin iniltisi; feryadı, (bkz: hâyâhûy[2]).
hâyâ-hûy	(f.b.i.) 1. çalıp eğlenmeden çıkan gürültü. 2. vaveyla, çığıltı, (bkz: hâyâ-hây).
hayâl	(a.i.c. hayâlât) 1. insanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey.
hayâl-i âşık-âne	âşıkcasına hayal.
hayâl-i beşer	insan hayâli.
hayâl-i hakikî	fiz. gerçek görüntü.
hayâl-i hatâ	yanlış hayâli, yanlış bir şeyi tasarlama.
hayâl-i murâd	müz. adı anonim bir edvar-ı ilm-i musikide geçen makam.
hayâl-i sâf	temiz hayal, bönce düşünce.
hayâl-i sefîd	beyaz hayal.
hayâl-i teslîm	teslim hayâli, teslim olmayı düşünme. 2. kuruntu. 3. karagöz oyunu. 4. gölgeli görünen şey.
hayâl-i zâhirî	fiz. görünen hayal, görünen görüntü. 5. Mehmet Rauf tarafından istanbul'da haftada iki defa olmak üzere yayınlanmış mizahî bir gazete.
hayâlât	(a.i. hayâl'in c.) hayaller, hülyalar, (bkz: hayâl).
hayâlât-ı âliyye	yüksek hayaller.
hayâlât-ı askeriyye	askerlik hayalleri.
hayâl-bâz	(a.f.b.i.) hayal, daha çok, karagöz oynatan, (bkz: hayâlî).
hayâlen	(a.zf.) kafada tasarlayıp canlandırarak, hayal olarak.
hayâlet	(a.i.c. hayâlât) göze görünen hayal, karaltı, görüntü.
hayâl-gede	(a.f.b.s.) hayaletlerin bulunduğu yer, bu dünya.
hayâl-hâne	(a.f.b.i.) vehim, kuruntu melekesi, * yetisi.
hayal-hırâş	(a.f.b.s.) hayali yırtan, parçalayan.

hayalî	(a.s.) 1. hayâl'e mensup, hayâl ile ilgili. 2. karagöz oynatan, hayalci, fr. romantique. (bkz. hayâl-bâz). 3. h.i.Kanunî Sultan Süleyman devrinin büyük şâirlerinden biri.
hayâliyyât	(a.i.c.) hayâle ait şeyler.
hayâliyyûn	(a.i. hayâlî'nin c.) romantik şâirler, yazarlar, fr. les romantiques.
hayâl-perest	(a.f.b.s.) hayalci, hayal kuran, hayal peşinde dolaşan, dalgın.
hayâl-perver	(a.f.b.s.) hayâle düşkün.
hayamât	(a.i. hayme'nin c.), (bkz.hayme, hıyâm, hiyem).
hayât	(a.i.) 1. dirilik, canlılık.
hayât-ı alîl	hastalıklı hayat, hasta ömür.
hayât-ı askeriyye	askerlik hayan.
hayât-ı câvidânî	daimî hayat.
hayât-ı husûsiyye	husûsî, özel hayat, şahsa ait hayat.
hayât-ı insânî	insana ait hayat.
hayât-ı ma'neviyye	manevî hayat.
hayât-ı ma'sûmâne-i tıflâne	
Hayât-ı Muhayyel	Hüseyin Cahit Yalçın'ın 1899'da yayımladığı 21 hikâyeden oluşan bir hikâye kitabı.
hayât-ı müsteâr	geçici hayat, ödünç hayat.
hayât-ı müştereke	bot. ortakyaşama.
hayât-ı sahîha	esen hayat.
hayât-ı takdîriyye	huk. hamlin, yânî rahimde bulunan çocuğun hayâtı, [bu cihetle hamil ölüm zamanında anası rahminde olmak ve sağ doğmak şartiyle vâris olur].
hayât-ı uhreviyye	(ahret hayâtı) ebedî hayat. 2. Şevket Rado'nun 1956'da yayınlamaya başladığı haftalık Türkçe dergi. 3. Mehmet Emin Yurdakul'un 2 Aralık 1926 da yayımladığı Türkçe edebî dergi. 4. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından 1921 de 24 sayı kadar Samsun'da yayımlanmış olan Türkçe günlük gazete.
hayât-bahş	(a.f.b.s.) hayat bağışlayan, hayat veren, yeni baştan zindelik kazandıran.
hayat-dâr	(a.f.b.s.) dirimli.
hayât-efzâ	(a.f.b.s.) hayat artıran.
hayât-engîz	(a.f.b.s.) yaşatan, yaşamaya zorlayan.
hayâtî, hayâtiyye	(a.s.) hayâta, yaşayışa ait, hayatla ilgili.
hayâtiyyât	(a.i.c.) biyoloji, fr. biologie.
hayâtiyyet	(o.i.) canlılık.
hayâtiyyûn	(a.i.c.) biyoloji bilginleri.
haybet	(a.i.) mahrum ve me'yûs olma, mahrumluk.
Haybet-zede	(a.f.b.s.) kedere, sıkıntıya, mahrumluğa uğrayan.
haydar	(a.i.) 1. arslan. (bkz: esed, dırgam, gazanfer, şîr). 2. Hz. Ali. 3. cesur, yiğit adam. 4. erkek adı.

haydar-ı kerrâr	döne döne hamle eden, saldıran. [Hz. Ali'nin vasıflarındandır].
haydara	(a.i.). (bkz. haydar).
haydar-âne	(a.f.zf.) haydarcasına, arslancasına; Hz. Ali'yi hatırlatır, andırır surette, (bkz: gazanferâne, şîrâne).
haydarî	(a.i.) 1. haydarlık, arslanlık. 2- eskiden giyilen kolsuz, kısa aba hırka, haydariyye.
haydariyye	(a.i.) hırka altına giyilen kolsuz ve kısa elbise.
haydûd	(a.i.c. hayâdîd) dağ hırsızı, [kelimenin aslı Macarca'dır].
hâye	(f.i.) 1. haya. 2. yumurta.
hâye-i iblîs	jeol. şeytan hayası denilen bir nevî taş.
hâyende	(f.s.) ağızda çiğneyen, çiğneyici.
hayevân	(a.i.). (bkz. hayvân).
hayeviyye	(a.i.) fels. dirimselcilik, fr. vitalisme.
hayevî	(a.s.) 1. yılana ait, yılanla ilgili. 2. fels. canlı, dirimsel, fr. vital. [müen. "hayeviyye" dir].
hayf, hayfa'	(a.e.) 1. haksızlık, çevir, zulüm. 2. yazık ki, heyhat, vah!. 3. ilenç, ah, beddua.
hayıflanma	yanıp yakılma.
hâygene	(a.i.) kaygana denilen, yumurta ve un ile yapılan bir tatlı.
hâyır	(a.s.) hayrette kalan, şaşıran, (bkz: mütehayyir).
hayır-hâh	(a.f.b.s.) . (bkz. hayr-hâh).
hayic	(a.s.). (bkz. hâic).
hâyîde	(f.s.) ağızda çiğnenmiş, ağızdan ağıza dolaşmış, bayat, köhne söz.
hâyîde-gû	(f.b.i.) hâyîde, bayağı söz söyleyen, bayağı şâir.
hâyîde-suhen	(f.b.i.). (bkz: hâyîde-gû).
hâyih	(a.i.) lâzım olduğu halde bulunmayan nesne.
hâyik	(a.i.) bez dokuyan, çulha.
hayl	(a.i.c. ahyâl, hüyûl) 1. at. 2. at sürüsü. 3. atlı sürüsü. 4. zümre, takım, güruh.
hayl-i âdû	düşman sürüsü.
hayl-i düşmen	düşman ordusu, düşman güruhu.
hayli	(f.s.) 1. epeyice, çokça. 2. bir takım. 3. zf. oldukça.
hayliyye	(a.i.) atgiller, (bkz: feresiyye).
haylûlet	(a.i.) yolu kapama, manî olma, araya girme.
hayme	(a.i.c. hayamât, hıyâm, hıyem) çadır.
hayme-i gerdûn-cenâb	gökyüzü kadar geniş bir meydana kurulmuş olan çadır.
hayme-i kebûd	(mavi çadır) gök, semâ.
hayme-i ezrak	(mavi çadır) gök, semâ.
hayme-gâh, -geh	(a.f.b.i.) çadır kurulan yer.
hayme-nişîn	(a.f.b.s. ve i.) çadırda oturan, göçebe.
hayme-nişînî	(a.f.b.i.) hayme nişinlik, göçebelik, çadırda oturma.

hayme-serây	(a.f.b.i.) hükümdar cadın, otağ.
hayme-şebbâzî	(a.f.b.i.) îran'da çadırda oynatılan kukla.
haymî	(a.s.) çadır biçiminde olan.
hayr	(a.i.) iyilik; iyi, faydalı iş; fayda.
hayr-i mukayyed	ahi. birine göre hayırlı olduğu halde, diğerine göre zararlı olan şey.
hayr	(a.s.) iyi, faydalı, hayırlı, yarar.
Hayr-ül-verâ	halkın, âlemin hayırlısı; Hz. Muhammed.
hayr-ül-beşer	"insanların hayırlısı" Hz. Muhammed.
hayr-ül-enâm	varlıkların hayırlısı; Hz. Muhammed.
hayrü'l-fatihin	fatihlerin en hayırlısı; işi en iyi eyleyen kişi.
hayr-ül-halef	hayırlı oğul; halef. [Arapçadam "babasından sonra kalan oğul" demektir].
hayr-ül-umûri evsatuha	her işte orta yol hayırlıdır.
hayrân	(a.s.) l. Şaşmış, şaşa kalmış, şaşırmış, (bkz: hâir). 2. çok tutkun. 3. afyon sarhoşu.
hayrânî	(a.i.) hayranlık, şaşkınlık.
hayrât	(a.i.c.) 1. sevap kazanmak için yapılan hayırlı işler, iyilikler. 2. sevap için kurulan müessese.
Sâhib-ül-hayrât ve-l-hasenât	
hayr-endîş	(a.f.b.s.) hayırlı iş, iyilik düşünen.
hayr-endîşâne	(a.f.zf.) hayırlı iş düşünene yakışacak surette.
hayr-endîşî	(a.f.b.i.) hayırlı iş düşünücülük.
hayret	(a.i.) şaşma, şaşırma, şaşakalma, ne yapacağını bilmeme.
hayret-i gam	gam şaşkınlığı.
hayret-i sırfe	tam, hâlis bir şaşkınlık.
hayret-bahş	(a.f.b.s.) hayret veren, hayret verici.
hayret-bahşâ	(a.f.b.s.) hayret veren.
hayret-dih	(a.f.b.s) şaşkınlık veren.
hayret-efzâ	(a.f.b.s.) hayret artıran, (bkz: hayret-fezâ).
hayret-engîz	(a.f.b.s.) hayret veren, hayret içinde bırakan.
hayret-fezâ	(a.f.b.s.) hayret veren, şaşman (bkz: hayret-efzâ).
hayret-zâ	(a.f.b.s.) hayret doğuran, şaşkınlık veren.
hayret-zede	(a.f.b.s.) hayrete düşmüş olan, şaşa kalmış olan.
hayr-hâh	(a.f.b.s.) herkesin iyiliğini isteyen, iyiliksever.
hayr-hâhâne	(a.f.zf.) hayırhah olana yakışacak surette, hayırhahlıkla, iyilikseverlikle.
hayr-hâhî	(a.f.b.i.) hayırhahlık, iyilikseverlik.
hayrî, hayriyye	(a.s.) hayırla, iyilikle ilgili; uğur ve kutluluğa ait.
hayr-ullah	(a.b.s.) "Allah'ın hayırlı ettiği" mânâsına gelen bir erkek adı.
Hayr-ül-beriyye	Hz. Muhammed.
hayr-ül-beşer	(a.b.i.) insanların en hayırlısı; Hz. Muhammed.

hayr-ül-enâm	(yaratılmışların en hayırlısı) Hz. Muhammed.
hayr-ül-halef	(a.st.) hayırlı evlâd.
hayr-ün nisâ'	(a.it.) "kadınların hayırlısı" 1. Hz. Fâtıma'mn sıfatı. 2. i. kadın adı.
hays	(a.i.) 1. îtibar, saygı. 2. ilgi.
haysiyyet	(a.i.) şeref, onur, îtibar, değer.
haysiyyet-şiken	(a.f.b.s.) şeref kırıcı, itibar düşürücü.
haysü	(a.zf.) itibaren, itibariyle.
Min hays-ül-esma'	isimlerden sebebiyle müsemmâ, bilme, tanıma.
Min hays-ül-mecmû'	mecmûu itibariyle, toptan.
Min hays-üs-sıfat	sıfat dolayısıyla zâtı tanıma.
hayşûm	(a.i.) anat. geniz.
hayşûmî	(a.s.) genize mensup, genizden gelen.
hayşûmî sâmit	gr. geniz ünsüzü.
hayt	(a.i.c. ahyât, huyût) 1. iplik, tire, lif. 2. tel.
hayt-ı akîm, hayt-ı mahcûb	
hayt-ı bâtıl	uzun ahmak.
hayt-ı ebyaz	fecir zamanı ufukta beliren ve gittikçe artan sabah ağartısı.
hayt-ı esved	fecir zamanı, yavaş yavaş silinen gecenin iplik iplik karanlığı.
hayt-ı mülevven	bot. kromatik iplik, kromatin.
hayt-ı nesc-i gudrûfî	anat. telli kıkırdak dokusu.
hayt-ür-rakabe	anat. murdar ilik, omurilik, fr. moelle epiniere.
hayt-üş-şuâ	Güneş'in iplik gibi görünen ışınları. 3. anat. tel gibi olan organ.
hayta	(a.i.) 1. urgan, ip, çadır ipi. 2. kazık; çadır kazığı.
hayta-i hayme	çadır ipi; çadır kazığı.
haytî	(a.s.); tel şeklinde olan.
haytiyye	(a.i.) zool. ipsiler, fr.nematodes.
hayû	(f.i.) tükrük, salya
hayûnet	(a.i.) vakit yaklaşma.
hayvân	(a.i.) 1. canlılık, dirilik. 2. canlı şey. 3. insanı da içine alan bütün canlılar. 4. ahmak adam.
hayvân-ı gayr-i nâtık	(konuşamayan hayvan) hayvan.
hayvân-ı nâtık	(konuşan hayvan) insan.
hayvânât	(a.i. hayvân'ın c.) hayvanlar.
hayvânât-ı bâhriyye	denizde yaşayan hayvanlar.
hayvânât-ı berriyye	karada yaşayan hayvanlar.
hayvânât-ı ehliyye	insana alışkın hayvanlar.
hayvânât-ı ibtidâiyye	zool. tek hücreli hayvanlar.
hayvânât-ı mâiyye	zool. su hayvanları.
hayvânât-ı nakîa	sulu şeyler içinde gelişen hayvanlar.
hayvânât-ı nebâtiyye	zool. helotüritler.

hayvânât-ı şibih nebâtiyye	bitkimsi hayvanlar.
hayvânât-ı tâliye	biy. çok hücreli hayvanlar.
hayvânât-ı türâbiyye	zool. toprakçıl hayvanlar
hayvânât-ı vahşiyye	vahşî, yabani hayvanlar.
hayvânî, hayvâniyye	(a.s.) hayvanla ilgili, canlıya ait.
hayvâniyyet	(a.i.) hayvanlık.
hayy	(a.i.) 1. Allah'ın adlarındandır. 2. s. diri, canlı.
hayy-el-Kayyum	(diri, canlı Allah) mec. önü olmayan, daima yaratan ve yarattıklarının işlerini tedbirle ele alan canlı Allah.
hayy ü kadir	canlı ve kudretli.
hayyâ	(a.i.) yılan, (bkz: hayye).
hayyâk	(a.i. hâik'ın c.) çulhalar.
hayyâk-Allah	(a.n.cü.) Allah ömrünü uzun etsin!
hayyâl	(a.s. hayl'den) at yetiştiren, at terbiyecisi.
hayyâl	(a.s.) hileci, dalavereci, (bkz: haddâ', reng-âver).
hayyâm	(a.i.) 1. çadırcı. 2. h. i. iran'ın meşhur şâirlerinden Ömer Hayyâm'ın adı.
hayyât	(a.i. hayye'nin c.) 1. yılanlar. 2. mec. geçimsiz, huysuz, muzur kimse.
hayyât	(a.i.) dikici, terzi.
hayyât-ı mâhir	usta terzi.
hayyâtîn	(o.i. hayyât'ın c.) dikiciler, terziler.
hayyâtîn-i hâssa	tar. saray terzileri.
hayye	(a.i.c. hayyât) yılan.
hayye-i esved	kara yılan.
hayye	(a.n.) toplanıp gelin.
hayye-ale-s-salâ	toplanın namaza gelin!
hayye-ale-l-felâh	toplanın felaha gelin!
hayyen	(a.zf.) diri, canlı olarak.
hayyen meyyiten	ölü ve diri [olarak].
hayyir	(a.s.c. ahyâr) 1. her zaman iyilik eden. 2. çok hayırlı.
hayyiz	(a.i.) 1. taraf, meydan, mekân, mevki. 2. fels. uzam, fr. etendue, extension.
hayyiz-i husûl	hâsıl olma yeri.
hayyiz-i imkân	imkânı sağlanabilecek durum
hayyiz-i i'tibâr	saygı gösterilen yer ve durum.
hayyız-ı müselles	anat. göğsün içini uzunlamasına ikiye ayıran aralık, boşluk, bölge, fr. mediastin.
hayyiz-i tabîî	hek. göğüsü, içten iki müsâ-vî olmayan kısma, ayıran zar.
hayz	(a.i.) aybaşı [kadınlarda].
hayz-rân	(t.i.) hezaren, sıcak memleketlerde yetişen uzun yapraklı kamış.

hayzûm	(a.i.) hek. göğüs tahtası, îman tahtası, fr. sternum.
hâz	(f.i.) kir, pas.
hazâ	(a.i.) bu, o, şu.
Fî yevminâ hazâ	bugünkü günde.
İlâ yevminâ hazâ	günümüze kadar, hâlâ.
Li-hazâ	bunun için.
Maa-hazâ	bununla beraber.
haza'	(a.i.) 1. kesme 2. kesip yarma.
haza-i şezen	hek. nefes borusu arasından masura geçirip, hastayı bu suretle teneffüs ettirmek için yarıp açma.
hazâbî	(a.i. hizbâ'nın c.) arızalı, engebeli [topraklar, yerler].
hazâfe	(a.i.) lavanta çiçeği.
hazâin	(a.i. hazîne ve hizâne'nin c.), (bkz: hazîne).
hazâin-i medfûne	gömülü hazîneler.
Hazâin-üs-saâdât	[saadetlerin (mutlulukların) hazineleri]. XV. yüzyıl bilginlerinden Mehmet oğlu Eşrefin hekimliğe dair eseri.
hazâir	(a.i. hazîre'nin c.) etrafında duvar veya çit bulunan ağıllar, mezarlıklar ve sâire.
hazâkat	(a.i.) naziklik, üstatlık, ustalık, uzluk, [en çok hekimler hakkında kullanılır].
hazâmet	(a.i.). (bkz. hazm).
hazân	(f.i.) sonbahar, güz. (bkz: harîf).
hazân-dîde	(f.b.s.) hazân görmüş, yapraklan sararmış, solmuş.
hazâne	(a.i.). (bkz. hizâne).
hazân-gâh	(a.f.b.i.) âlem, dünyâ.
hazânî	(f.s.) güz mevsimine ait, güz ile ilgili.
hazânistân	(f.b.i.) hazan görmüş, saranp solmuş yer.
hazân-lika	(f.b.s.) hazan yüzlü, sararmış, soluk yüzlü.
hazân-nümâ	(f.b.s.) sonbahar görünüşlü; hüzün verici.
hazân-resîde	(f.b.s.) hazâna erişmiş, solup sararmış.
hazar	(a.i.) 1. sabit meskeni olanların oturdukları memleket. 2. barış ve güven. [Hazerde : barış ve güven zamanında].
hazar ve sefer	1) evde oturma ve yolculuk; 2) barış ve savaş zamanı.
hazâreniyye	(a.i.) bot. kavun ağaçları, fr. passiflorees.
hazâret	(a.i.) hazır olma, yakınında bulunma, ["gıybet" karşılığı], [kelime, bugün Arapçada "medeniyyet" mânâsında kullanılmaktadır].
hazaret-i hamse	Tanrı sıfatlarının mazharı olan 5 makama verilen ad [1) Hz. gayb-ı mutlak; 2) Hz. gaybın karşıtı olan Hz. şahâdet; 3) Hz. gayb-ı muzâf; 4) âlem-i şahadete yakın olan âlem; 5) Hz. câmia].
hazarî	(a.s.) 1. köyde, kasabada yaşayanların hayâtına ait; şehirli, köylü. 2. barış ve güvenle ilgili, barış zamanına ait.

Kuvve-i hazariyye	barış zamanındaki asker kuvveti, ["seferî" karşılığı].
hazâz	(a.i.) yosun.
hazâz-üs-sahr	bot. ciğerotu.
hazâze	(a.i.) hek. bulaşıcı, müzmin ve bâzan da öldürücü bir cilt hastalığı olup sonradan bağırsaklara geçerse ölümü icâbettirir.
hazef	(a.i.) topraktan yapılan çanak çömlek.
hazefî	(a.s.) hazefle, çanak çömlekle ilgili.
hazefiyye	(a.i.) 1. çanak, çömlek gibi topraktan yapılmış şeyler. 2. çanak çömlekçilik, keramik, fr. ceramiıjue.
hazef-pâre	(a.f.b.i.) çanak parçası, çömlek kınğı.
hazef-rîze	(a.f.b.i.) ; çanak çömlek parçası, kınntısı.
hazel	(a.i.) ed. (bkz: bahr).
hazelât	(a.s. hazele'nin c.) adîler, alçaklar, bayağılar, kalleşler.
hazele	(a.s. hâzil'in c.) yüzsüzler, adîler, aşağılıklar, bayağılar, alçaklar, kalleşler, kancıklar.
hazem	(a.i.) 1. dizme. 2. ed. ilk beytin ortasına birden dörde kadar harf ilâve etme.
hazen, hüzn	(a.i.c. ahzân) gam, keder tasa.
Beyt-ül-hazen	(hazen evi) kederi, tasası çok olan yer.
Am-ül-hazen	(tasa yılı) Hz. Muhammed'in zevcesi Hz. Hadîce ile amcası Hz. Ebû-Tâlib'in öldüğü yıl.
hâzen	(f.i.) baldız.
hazer	(a.i.) sakınma, kaçınma, korunma, çekinme.
El-hazer	sakın!
hazerât	(a.i. hazret'in c.), (bkz. hazret).
hazerât-ı hamse	tecellînin 5. derecesinin basamakları.
hazf	(a.i.) 1. aradan çıkarma, çıkanlma, yok etme, silme, ortadan kaldırma, giderme, düşürme. 2. ed. eski yazıda, noktasız harfli kelimelerden manzum, mensur cümle tertipleme, (bkz: gayr-i menkut).
hazhaza	(a.i.) l. sallama, el ile harekete getirme. 2. otuzbir çekme, fr. ona-nisme. (bkz: istimnâ bi-l-yed).
hâzı'	(a.i.) alçakgönüllülük gösteren.
hâzıan	(a.zf.) alçakgönüllü olarak.
hâzıâne	(a.zf.) alçakgönüllülükle, mütevâzıâne.
hâzık	(a.s.c. huzzâk) hazakatli, işinin ehli, usta, eli uz. [dilimizde, en çok doktorlar hakkında kullanılır.].
hâzık-âne	(a.zf.) hazık olana yakışacak surette, hazakatle, (bkz: mâhir-âne).
hâzıkıyyet	(a.i.) hâzıklık, mâhirlik.
hâzım	(a.s.) 1. hazmeden, hazimli, ihtiyatlı, akıllı, işinde gözü açık, sağlam olan. 2. i. erkek adı.
hâzım	(a.s. hazm'den) hazmettiren, sindiren, sindirci.

hâzıma	(a.i.) yenilen şeyleri midede hazmettiren kuvvet.
hâzım-âne	(a.zf.) ihtiyatlı olan adama yakışacak surette.
hâzına	(a.s.) emziren, emzirici, sütnine, dadı.
hâzır	(a.s.c. huzzâr, hâzırûn, hâzırin) 1. huzurda, meydanda, gözönünde olan, bizzat bulunan. 2. yapılmış bir halde satılan [elbise, ayakkabı gibi şeyler], fr. confection.
hâzır-bi-l-meclis	mecliste hazır olan adam.
hâzır-löp	1) suda pişip kaynamış kabuklu yumurta; 2) mec. emeksiz elde edilen kazanç. [müen. "hâzıra"].
hâzır ü nâzır	her yerde bulunan ve gören [Allah].
hâzır	(a.s.) hazer eden, korkup çekinen.
hâzıra	(a.i.) 1. şehirli. 2. bir yere yerleşmiş.
hâzırân, hâzırât	(a.s. hâzır'ın c.) bulunanlar [bir yerde-].
hâzır-bahş	(a.f.b.) 1. hazırlanmış. 2. n. hazır ol! emri.
hâzır-cevâb	(a.b.s.) her söze, derhal, düşünmeksizin uygun cevap veren.
hazır-cevâbî	(a.b.i.) hazırcevaplık.
hâzırîn	(a.s. hâzır'm c.) huzurda, meydanda, gözönünde olanlar, bizzat bulunanlar, (bkz: hâzırûn, huzzâr). [zıddı, "gaibîn"].
hâzırûn	(a.s. hâzır'm c.) huzurda, meydanda, gözönünde olanlar, bizzat bulunanlar, (bkz: huzzâr, hâzırîn).
hâzil	(a.s.c. hazele) arkadaşını zor durumda bırakıp kaçan, alçak, aşağılık, kalleş kimse.
hâzile	(a.i.) anat. kenarlarında kirpik bulunmayan çok kırmızı gözkapağı.
hâzim	(a.i. hezîmet'den) hezimete uğratan, zafer kazanan, galip.
hazîm	(a.s.) sarhoş.
hazîmâne	(a.zf.) sarhoşçasına, sarhoş gibi.
hâzime	(e.i.) midedeki eritici, sindirici kuvvet.
hâzin	(a.i. hizâne'den. c. huzzân) hazîne muhafızı, hazinedar, bekçi.
hazîn	(a.s. hüzm'den) 1. hüzünlü, mahzun olarak, kederli, gamlı.
Kalb-i hazîn	tasalı gönül. 2. hüzün verici, (bkz: müteessif)
hazîne	(a.i.c. hazâin) devlet malının, devlet parasının saklandığı yer.
hazîne-i âmire	devlet hazinesi.
hazîne-i emîriyye	mâliye dâiresi.
hazîne-i enderûn	(iç hazîne) savaş ve başkaca olağanüstü durumlar için yapılacak harcamalara mahsus yedek hazîne.
hazîne-i esliha	bugünkü Askerî Müze'nin eski adı.
hazîne-i evkaf	vakıf idaresi.
hazîne-i evrâk	1) arşiv. 2) Mahmut Celâlettin tarafından 1881-1882 yıllarında 48 sayı kadar istanbul'da yayımlanmış olan haftalık edebiyat dergisi.
hazîne-i gayb	fels. Tanrı nimetlerinin görünmeyen hazînesi.

hazîne-i hâssa	hükümdarlık makamına mahsus tahsisat ile emval ve emlâk, fr. tresorerie privee du Sultan,
hazîne-i hâssa nezâreti	tar. Tanzimat'tan sonra, 1839 da kurulan ve sarayın gelir ve giderleriyle görevli bulunan nezaret, bakanlık.
hazîne-i hümâyûn	tar. Devlet hazînesi.
hazîne-i raht	tar. Osmanlılarda has ahır hazinesine verilen bir ad.
hazîne-dâr	(a.f.b.i.) 1. hazînenin idare ve muhafazasına me'mur edilen kimse. 2. pâdişâh saraylarında harem kısmının tertip ve tanzimine bakan kadın.
hazîne-dârî	(a.f.i.) hazinedarlık,
hazîne-mânde	(a.f.b.s.) şahsı üzerinden kaydı silinerek devlete kalan mal, para.
hazîre	(a.i.c. hazâir) etrafında duvar veya çit bulunan ağıl, mezarlık ve sâire.
hazîret-ül-Kuds	mec. cennet, [bu kelime çok zaman yanlış olarak "hatîra" şeklinde kullanılmaktadır].
hazîz	(a.s.) 1. mes'ud, mutlu. 2. hisse ve nasibi olan.
hazîz	(a.i.) 1. zîr, en aşağı. 2. dağ eteği, [zıddı "evc" dir].
hazîz-i mezellet	zilletin en aşağı noktası. 3. astr. Ay'ın veya başka bir seyyarenin mahreki üzerinde Dünyâ'ya en yakın bir mesafede bulunan nokta.
hazm	(a.i.) 1. kat'î karar, sebat, direnme. 2. doğru ve sağlam rey ve karar, (bkz: hazâmet); fels. f r. prudence.
hazm	(a.i.) midedeki yiyecekleri eritme, sindirme.
hazm-i dâhil-i hücre	biy. *göze içi sindirim.
hazm-i hâricî	biy. *dışsindirim.
hazm-i hâric-i hücre	biy. göze dışı sindirim.
hazmî	(a.s.) biy. sindirel, fr.digestif.
hazrâ'	(a.s.). (bkz. hadrâ').
hazret	(a.i. huzûr'dan. c. hazerât) 1. [asıl mânâsı "kurb", "piş-gâh" dır]. 2. saygı saymak üzere büyüklere verilen unvan. Hazret-i Peygamber, Hazret-i Alî., gibi. [şahısların dışında da kullanılabilir. Hazret-i Kur'ân gibi]. 3. [evvelce] büyük sayılan kimselerin adlarının sonuna "hazretleri" şeklinde getirilirdi Ahmed Beyefendi Hazretleri. 4. kalenderce bir sesleniş şekli -Hazret! sözünü yerine getirmedin!
hazûl	(a.s.) kimsesiz, yardımsız kalarak her şeyden mahrum sürünme.
hazûlâne	(a.f.zf.) hazul olana yakışacak surette.
hazûr	(a.s. hazer'den) çok çekingen, çok dikkatli.
hazz	(a.i.c. huzûz, huzûzât) 1. hoşlanma, zevklenme; sevinç, memnunluk. 2. baht, talih, nasip, saadet, kıymet, [çok zaman "etmek" mastanyla birlikte kullanılır].
hazz	(a.i.) 1. kesme, kısaltma. 2. kazıma; yırtma; silme.
hazzâf	(a.i.) çanakçı, çömlekçi.

hazzân	(a.s.). (bkz. hâzin).
he, hâ'	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin otuzuncu harfi olup, "hâ-i hevvez" veya "hâ-i resmiyye" denilen ve "ebced" hesabında beş sayısının karşılığı olan harfin adı.
hebâ'	(a.i.) 1. gayet ince toz, zerre. 2. yok yere, boş, nafile.
hebâen	(a.zf.) boşuna, beyhude olarak.
hebâen mensûrâ	boşuna harcanarak.
hebb	(a.i.) uykudan uyanma.
Hebenneka	(a.h.i.) 1. ahmaklığıyla şöhret bulmuş olan Yezîd adında bir Arap. 2. s. ahmak, aptal.
hebîb	(a.i.) rüzgâr, (bkz: âsıf).
hebt	(a.i.) aşağı inme, aşağı indirme. (bkz. hübût, nüzûl).
hebût	(a.i.) iniş yer.
hecâ'	(a.i.) 1. hece, hep birden telâffuz olunan bir veya birkaç harf, bir hareketle ağızdan çıkan söz. 2. bir kimseyi şiir veya nesir yoluyla yerme, (bkz: hicv).
Hurûf-i hecâ	1) elifbe (alfabe) sırasına göre dizilmiş harfler, 2) kelimelerdeki harfleri seslendiren (elif, vav, he, ye) harfler.
hecâ-gû	(a.f.b.s.) hicveden, yeren şiir veya nesir yoluyla birinin aleyhinde bulunan, birini zemmeden.
hecâî	(a.s.) hece veznine ait, hece vezni ile ilgili.
Vezn-i hecâî	hece vezni.
hecâyâ	(a.i. hece'nin c.) heceler.
heccâv	(a.s.) çok hicveden, çok yeren.
hecdeh-hezâr	(f.b.s.) on sekiz bin.
hece	(a.i.). (bkz: hecâ').
hece vezni	(a.t.b.i.) ed. parmak hesâbı da denilen eski bir nazım ahengi ölçüsü olup hâlâ da kullanılır; 3 den 16 ya kadar türlü heceli ölçüleri vardır.
hecil	(a.i.) coğr. iki dağın arasındaki kısım, vâdî, dere.
hecîn	(a.i.) arkasında iki hörgücü olan ve çok hızlı koşan bir cins deve.
hecîr	(a.i.) yazın öğle zamanındaki sıcaklık.
hecme	(a.i.) şiddet.
hecmet-üş-şitâ	kışın şiddeti.
hecr	(a.i.) ayrılma, terketme; ayrılık. [Arapçada bulunmayan "hicr" şekli daha yaygındır], (bkz. hicr).
hecs	(a.i.) gönüle düşen hâtıralar.
hedâhîd	(a.i. hüdhüd'ün c.) çavuş kuşları, ibibikler.
hedâyâ	(a.i. hediyye'nin c.) armağanlar, hediyeler.
hedbe	(a.i.) ufak teşbih böceği.
hedcân	(a.i.) yavaş yürüyüş.
hedd	(a.i.) bir binayı gürültü ile yıkma. (bkz: hedm).

Tarihvemedeniyet.org

hedde	(a.i.) duvar ve şâire gibi şeylerin yıkılmasından çıkan ses, gürültü, gümbürtü.
hedeb	(a.i.c. ehdâb). (bkz: hüdüb).
hedebî	(a.s.) kirpiğimsi.
hedef	(a.i.c. ehdâf) 1. nişan, nişan alınacak yer, amaç, nişangâh. 2. meram, maksat, gaye, amaç.
hedef-i âmâl	ulaşmak istenilen nokta.
heder	(a.i.) boşa gitme, yok yere giden şey.
hedhede	(a.i.) kuşun ötmesi; devenin bağırması; ötme; bağırma.
hedîr	(a.i.) 1. güvercin ve benzeri kuşların ötmesi. 2. aygırın kişnemesi.
hediyye	(a.i.c. hedâyâ) 1. hediye, armağan.
hediyye-i dendân	diş kirası.
hediyye-i yâkut	yakut hediyesi. 2. kıymet, değer, bahâ. 3. kadın adı.
hediyyeten	(a.zf.) hediye suretiyle, armağan olarak.
hedm	(a.i.) Yıkma, harâbetme.
hefevât	(a.i. hefve'nin c.) 1. kaymalar, ayak kayıp sürçmeler. 2. yanılmalar, yanlışlıklar.
heft	(a.s.) 7 sayısı.
heft-âd	(f.s.) yetmiş 70. (bkz: Seb'un).
heftâd dü şâh	(yetmiş iki dal) insan ırkının 72 dalı veya Müslümanlıktan maada 72 millet.
heft-ahter	(f.b.s.) astr. yedi seyyare (gezegen) [Utarit, Zühre, Merih, Müşteri, Zuhal, Güneş, Ay], (bkz: heft-âyîne, heft-bânû).
heft-âsmân	(f.b.s.) yedi kat gök.
heft-âşiyâne	(f.b.i.) yedi yuva, gökler.
heft-âyîne	(f.b.s.) astr. yedi seyyare, (gezegen), (bkz: heft-ahter, heft-bânû).
heft-bânû	(f.b.s.) astr. yedi seyyare (gezegen), (bkz: heft-ahter, heft-âyîne).
heft-bünyâd	(f.b.i.) yedi yapı, gökler.
heft-çûş	(f.b.i.) demir, çinko, kurşun, bakır, kalay, altın, gümüş eritilmesiyle meydana gelen alaşım.
heft-dâne	(f.b.i.) aşure yapımında kullanılan 7 çeşit hububat.
heft-deryâ	(f.b.i.) "yedi deniz" Pasifik Okyanusu, Atlas Okyanusu, Akdeniz, Karadeniz, Taberiye, Hazer, Aral.
heft-devr	(f.a.b.s.) yaradılıştan, kıyamet gününe kadar geçecek olan yedi devir.
hefte	(f.i.) hafta, yedi gün.
heft-ejdehâ	(f.b.s.) astr. yedi gezegen, (bkz: heft-ahter, heft-âyîne, heft-bânû).
heft-elvân	(f.a.b.s.) "yedi renk" Hz. îsâ'ya gönderildiği söylenilen yedi çeşit yemek, (bkz: heft-reng).
heft-endâm	(f.b.s.) "yedi organ" baş, göğüs, karın, iki el, iki ayak.

heft-evreng	(f.b.i.) astr. Büyük ve Küçükayı'yı meydana getiren yedi yıldız.
heft-gâh	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin mürekkep şed makamlanndandır. Segah mürekkep makamının nîm hicaz perdesindeki şeddidir. Durak nîm hicaz ve güçlü hüseynî-aşîran'dır (nîm hicaz perdesinde kalan yegâne Türk müziği makamıdır). Donanımına si, fa, do, sol için bakıyye diyezleri konulur. Orta sekizlideki sesleri şöyledir kaba nîm hicaz, yegâh, aşîran, ırak, nîm zirgüle, dügâh, çargâh, nim hicaz (çıkıcı olarak). Segah gibi, heftgâh da segah beşlisi ile hicaz dörtlüsünden mürekkeptir ve niseb-i şerîfe sayısı 7 dir.
heft-gâne	(f.b.s.) yedi tane, yedi türlü olan.
heft-hân	(f.b.i.) "yedi konaklık yol" Rüstem ile Isfendiyar'ın geçtikleri yol.
heft-hân	(f.b.i.) "yedi sofra" Nev'î Zade Atâî'nin tasavvuf niteliğinde olan bir mesnevisi (1627).
heft-hum	(f.b.i.) Cennetin 7 katı.
heft-hûn	(f.b.s.) cehennemin yedi tabakası.
heft-ıklîm	(f.a.b.i.) Batlamyos'un ayırdığı dünyânın yedi bölgesi.
heft-kalem	(f.a.b.s.) yedi yazı çeşidi [sülüs, muhakkak, tevki', reyhânî, rık'a, nesih, ta'lîk].
heft-kâr	(f.b.i.) yedi türlü iplikle dokunmuş kumaş.
heft-kişver	(f.b.i.). (bkz. heft-ıklîm).
heft-mend, heft-mendân	(f.b.i.). (bkz. heft-tenân).
heft-merd,-merdân	(f.b.i.) "yedi büyükler" [Kutub, Gavs, Ahyâr, Evtâd, Ebdâl, Nukabâ, Nücebâ]. (bkz: -hefttenân[2]).
heft-meyve	(f.b.i.) "yedi meyve" kuşüzümü, üzüm, incir, kayısı, şeftali, hurma, erik.
heft-muhît	(f.a.b.i.) "yedi deniz" Pasifik, Atlantik, Akdeniz, Karadeniz, Taberiye, Hazer, Aral.
heft-peder	(f.b.i.) astr. yediger denilen yedi yıldız; yedikat gök.
heft-peyker	(f.b.i.) 1. (bkz: heft-evreng). 2. yedikat gök.
heft-reng	(f.b.s.) 1. yedi renk. (bkz. heft-elvân). 2. yedi renk üzerine iplikle dokunmuş bir çeşit dîba.
heft-tenân	(f.b.i.) 1. (bkz: eshâb-ı kehf). 2. yedi büyükler [Kutub, Gavs, Ahyâr, Evtâd, Ebdâl, Nukabâ', Nücebâ]. (bkz. heft-merd, heft-merdân).
heftüm, heftümîn	(f.s.) yedinci, (bkz. sâbi', sâbia).
hefvân	(a.i.) 1. hızla gitme. 2. ayak kayıp sürçme.3. yanılma, yanlışlık, (bkz. hefve).
hefve	(a.i.c. hefevât) l. kayma, ayak kayıp sürçme. 2. yanılma, yanlışlık, (bkz: hefvân).
hejdeh	(f.b.s.) on sekiz.
hekîk	(a.i.) kadın tavırlı erkek, kadınsı erkek, efemine.
hekîm	(o.i.). (bkz. hakîm).

helâhil	(a.s. hülhül'ün c.) çâresi, panzehiri olmayan, öldürücü zehir, ağu.
helâhil-nisâr	(a.b.s.) öldürücü zehir saçan.
helâhil-rîz	(a.f.b.s.) öldürücü zehir saçan.
helâk	(a.i.) 1. mahvolma, ölme. 2. harcanma. 3. çok yorulma.
helâl	(a.i.) 1. kullanılması şer'an caiz olan, dînin hükümleri bakımından kullanılabilen, haram olmayan şey. 2. nikâhlı kadın, (bkz: halîle, harem, hem-firâş).
helâlî	(a.i.) l. bir çeşit yerli, buruşuk bez, arışı bürümcük, argacı pamuk olan bez. Helâli gömlek. 2. eski zaman saati. 3. s. helâl ile ilgili olan.
helâl-kâr	(a.f.b.s.) helâl iş gören, haramdan kaçınan.
helâllaşmak	(a.t.b.fi.) birbirlerine haklarını helâl etmek.
helâllı	(a.t.i.) zevce, nikâhlı kadın. (bkz. halîle, harem[3], hem-firâş).
helâl-nemek	(a.f.b.s.) tuz hakkı bilen, sâdık.
helâl-zâde	(a.b.s. ve i.) nikâhlı bir ana ve babadan dünyâya gelmiş [çocuk]. [aksi "harâm-zâde"]. 2. helâl süt emmiş, sütü temiz, namuslu. 3. mec. sözünün eri, doğru, dürüst kimse.
heleyûn	(a.i.) bot. kuşkonmaz denilen nebat, fr. asperge. (bkz: helyûn, mârçûbe).
helezôn	(a.i.) l. kabuklu sümüklü böcek. 2 . saat zembereği gibi gittikçe daralan dâire şekli, yılan kavı. 3. geo. helis.
helezon-ül-üzn	anat. salyangoz (kulakta-), fr. limaçon, colimaçon.
helezônî	(a.s.) 1. helezon şeklinde olan. 2. geo. helisel.
helîle	(f.i.) hek. halîle, tohumları müshil olarak kullanılan bir nebat, kara halîle.
helîme	(a.i.) helme, pirinç, fasulya, nohut ve benzeri gibi şeylerin kaynamasıyla meydana gelen kaymak; peltelenme.
helümme cerrâ	(a.cü.) “çek beri getir", "var kıyas eyle!" mânâsına ve çok zaman "ve..." ile kullanılır.
helvâ	(a.i.) unlu, yağlı ve şekerli maddelerle yapılan bir tatlı.
helvâ-furûş	(a.f.b.i.) helva yapan veya satan kimse, helvacı (bkz: helvâ-ger).
helvâ-ger	(a.f.b.i.) helvacı.
helvâ-hâne	(a.f.b.i.) helva pişirmeye mahsus tencere veya kazan.
helvâyî	(a.i.) helva satan, helvacı.
helyûn	(f.i.) bot. kuşkonmaz, fr. asperge. (bkz: hilyevn).
hem	(f.e.) -dak, -deş, -i bir.
Hem-pâ	arkadaş.
Hem-cins	cinsleri bir, bir cinsten.
hem-âguş	("gu" uzun okunur. f.b.s.) kucak kucağa, sarmaş dolaş.
hem-âheng	(f.b.s.) uygun, denk.
hemâhim	(a.i. hemheme'nin c.) dertler üzüntüler.
hemâl	(f.i.) ortak, şerik, nazir, eş, benzer.

Bî-hemâl	eşi, benzeri yok, eşsiz.
hemân	(f.zf.) 1. hemen, derhal, o anda, çarçabuk. 2. öylece, böylece.
hemânâ	(f.e.) 1. güya, sanki. 2. tam, tamam, tamamen, aynen, tıpkı.
hem-ân-dem	(f.b.zf.) hemen, çabucak o anda. (bkz: der-akab, der-hâl).
hemânend	(f.b.e.) gibi, benzer.
hem-ân-gâh	(f.zf.) o anda, hemen.
hem-ârâmiş	(f.b.s.) beraber, birlikte dinlenen.
hemâre	(b.zf.) dâima, her zaman, ["hem-vâre" den bozma].
hem-asıl	(f.a.b.s.) aynı asıldan.
hem-asr	(f.a.b.s.) bir asırda yaşayan, çağdaş.
hem-âşiyân	(f.b.s.) bir yuvada, bir yerde birlikte bulunan.
hem-âvâz	(f.b.s.) sesleri birbirine uygun, aynı sesi çıkaran; arkadaş.
hem-âver	(f.b.i.) efendileri bir olan köleler; kapı yoldaşı, arkadaş.
hem-âverd	(f.b.i.) savaşan iki kişiden herbiri ["hem-nâverd" den bozma].
hem-âvîz	(f.b.i.) savaşta karşılaşan iki kişiden biri.
hem-ayâr	(f.a.b.s.) denk, eşit. [aslı "hem-ıyâr" dır]
hem-bâr	(f.b.s.) aynı yükü yüklenmiş olan.
hem-bâz	(f.b.i.) "beraber oynayan" ortak, şerik.
hem-ber	(f.b.s.) birlikte oturan, yakın, beraber olan.
hem-bezm	(f.b.s.) bir mecliste oturan, dernek arkadaşı; içki arkadaşı.
hem-bû	(f.b.s.) bir kokuda, bir kokulu, kokusu bir; mec. tarz ve âdetleri bir.
hem-câ[y]	(f.b.s.) bir yerde oturan; hemşeri.
hem-cenâh	(f.a.b.s.) müsâvî, denk, eşit.
hem-cenb	(f.a.b.s.) akran, (bkz: hem-pâ).
hem-cereyân	(f.a.b.s.) aynı, bir akışta olan.
hem-cins	(f.a.b.s.) cinsleri bir olan, aynı soydan.
hem-cinsî	(f.a.b.i.) hemcinslik, cinsleri bir olma, aynı soydan olma.
hem-civâr	(f.a.b.i.) komşu.
hem-civârî	(f.a.b.s.) komşuluk.
hem-çü	(f.e.) [onun] gibi.
hem-çünân	(f.zf.) böylece, (bkz: hem-çünîn).
hem-çünîn	(f.zf.) böylece. (bkz: hem-çünân).
hem-dâmân	(f.b.i.) bacanak.
hem-dâstan	(f.b.s.) (bkz: hem-destân).
hem-dem	(f.b.i.) sıkı fıkı, canciğer arkadaş, (bkz: refîk).
hem-dem-i gamm	gam arkadaşı.
hem-demî	(f.b.i.) 1. sıkı fıkı arkadaşlık. 2. h. i. şehname tarzında manzum Osmanlı târihi yazan bir şâirimiz.
hem-derd	(f.b.s.) dert ortağı, dert ve mihneti bir olan.
hem-dest	(f.b.s.c. hem-destân) l . kuvvet ve kudrette beraber olan, elele veren. 2. ortak. 3. kumaş dokuyuculukta bir çırağa, artık tek

	başına çalışabilecek seviyeye geldiğini bildiren beratı veren kimse.
hem-destân	(f.b.s.) 1. aynı sözleri söyleyenler, ağızbirliği edenler. 2. (hem-dest'in c.) kuvvet ve kudrette beraber olanlar.
hem-destâne	(f.zf.) kuvvet ve kudrette beraber olarak, elele vererek, ortakça.
hem-destî	(f.b.i.) 1. birlik, beraberlik. 2. ortaklık.
hem-dîger	(f.b.s.) herbirinin öteki.
hem-dih	(f.b.s.) aynı köyden, köyleri bir olan. (bkz. hem-şehrî).
hem-dil	(f.b.s.) düşünceleri, yürekleri bir olan, gönüldeş.
hem-dûş	(f.b.s.) omuz omuza gelen, müsâvî olan.
heme	(f.s.) cümle, hep, bütün.
hemec	(a.i.) l. sivrisineğe benzer küçük bir böcek. 2. s. şaşkın [kimse].
Hemedâniyye	(a.h.i.) tas. Necmeddîn-i Kibrevî'nin kurduğu "Kibreviyye" tarikatının şubelerinden birinin adı.
hemegân	(f.zf.) hepsi, cümlesi.
hemezât	(a.i. hemeze'nin c.) vesveseler, kuruntular.
hemeze	(a.i.c. hemezât) vesvese, kuruntu.
hem-fikr	(a.f.b.s.) aynı fikirde olan; kafadar.
hem-fi'l	(f.a.b.s.) suç ortağı.
hem-firâş	(f.a.b.i.) yatak arkadaşı. (bkz. hem-hâb).
hemger	(f.i.) çulha dokuyucu.
hem-ginân	(f.b.i.) hep, bütün insanlar.
hem-gûşe	(f.b.i.) komşu, (bkz: hem-cins).
hem-hâb	(f.b.s.) 1. beraber uyuyan, yatak arkadaşı. 2. eş. (bkz: hem-fırâş).
hem-hâbe	(f.b.i.) yatak arkadaşı, oda arkadaşı.
hem-hâh	(f.b.s.) aynı istekte olan, istekleri bir olan.
hem-hâl	(f.a.b.s.) bir halde bulunan, halleri birbirine benzeyen, bir halli.
hem-hâlet	(f.a.b.s.) aynı halde olan,
hem-hâne	(f.b.i.) bir evde oturan; arkadaş.
hem-hudût	(f.a.b.s.) hudutları bir olan, sınırları yanyana olan.
hem-hûy	(f.b.s.) aynı huyda, aynı tabîatte olan, huyları bir olan.
hemîl	(a.i.) bot. sarısarmaşık denilen bir çeşit yabani ot.
hemîm	(a.s.) nice [yağmur], (müen. "hemîne").
hemîn	(f.e.zf. ve s.) bu bile, tıbkı bu; çok, [hem = beraber + în = bu dan yapılmıştır].
hem-inân	(f.a.b.s.) dizgini bir, atbaşı beraber olan, yanyana birlikte bulunan, arkadaş, (bkz: refîk).
hemîşe	(f.zf.) dâima, her vakit, her zaman, (bkz. hem-vâr).
hemk	(a.i.) bir işe daldırma, bir işle meşgul etme [birini].

hem-kadd	(f.a.b.s.) bir boyda olan, boyları bir olan.
hem-kadeh	(f.a.b.s.) kadeh arkadaşı, içki arkadaşı, sıkı fıkı dost. (bkz: hem-sifâl).
hem-kadem	(f.a.b.i. c. hem-kademân) ayakdaş, arkadaş, (bkz: hem-pâ).
hem-kadr	(f.a.b.s.) sayılmakta ayni derecede olan.
hem-kamet	(f.a.b.s.) bir boyda olan, boyları bir olan, boydaş, (bkz. hem-kadd).
hem-kâr	(f.b.s.) ayni işte olan, ayni işi işleyen.
hem-kâse	(f.b.s.) kâseleri, kadehleri bir olan; çanak arkadaşı.
hem-kefş	(f.b.s.) pabucu bir olma, aynı ayakkabıyı giyme.
hem-kırân	(f.b.s.) ayni yaşta olan, kuvvette eşit olan.
hem-kıymet	(f.a.b.s.) ayni kıymette olan.
hem-kîş	(f.b.s.) birdin ve mezhepte bulunan, dindaş, din yoldaşı, (bkz: hem-mezheb).
hem-kitâb	(f.a.b.s.) 1. kitabı bir olan, aynı dersi gören [öğrenci]. 2. din arkadaşı, aynı dinde olan.
hem-kudret	(f.a.b.i.) görev birliği.
hem-kün	(f.b.s.) iş, meslek arkadaşı, ayni işte işleyen, (bkz: meslekdâş).
hem-ma'nâ	(f.a.b.s.) bir anlamda, anlamlan bir olan.
hem-matleb	(f.a.b.s.) istek ve maksatlan bir olan.
hemm	(a.i.c. hümûm) gam, keder, tasa, kaygı.
hemmâz	(a.i.) koğucu.
hem-meşreb	(f.a.b.s.) meşrepleri bir, huylan uygun, kafadar.
hem-mezheb	(f.a.b.s.) bir din ve mezhepte bulunan, mezhepdaş, din, mezhep yoldaşı, (bkz: hem-kîş).
hem-mizâc	(f.a.b.s.) huylan tabiatları bir olan.
hem-nâm	(f.a.b.s.) adlan bir olan, adaş. (bkz: semî).
hem-neberd	(f.b.s.) 1. savaş arkadaşı, 2. rakîb.
hem-nefes	(f.a.b.i.) arkadaş.
hem-nesl	(f.a.b.s.) 1. ayni nesilden, ayni soydan, soydaş. 2. yaşdaş.
hem-nişîn	(f.b.s.) beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş.
hem-pâ[y]	(f.b.i.) [kötü işlerde] arkadaş, ayaktaş, omuzdaş, (bkz: hem-kadem).
hem-pâye	(f.b.s.c. hempâye-gân) payece beraber, rütbece bir.
hem-pâye-gân	(f.b.s. hempâye'nin c.) payece beraber olanlar, rütbece bir olanlar. (bkz: hem-rütbe).
hem-pîşe	(f.b.s.) sanati bir, bir san'atte bulunan.
hem-râd	(f.b.s.) cömertlikte ve kahramanlıkta denk olan kimseler.
hem-râh	(f.b.i.c. hem-râhan) yoldaş, yol arkadaşı, (bkz: hem-reh, hibb[2]).
hem-râhân	(f.b.i. hem-râh'ın c.) yoldaşlar, yol arkadaşları.
hem-râhî	(f.b.i.) yol arkadaşlığı, yoldaşlık.

hem-râz	(f.b.s.) sıkı fıkı arkadaş, sır arkadaşı, (bkz: sır-dâş).
hem-râzî	(f.i.) arkadaşlık dostluk.
hem-reh	(f.b.i.). (bkz. hem-râh).
hem-reng	(f.b.s.) bir renkte, rengi bir; mec. huyları bir olan.
hem-rev	(f.b.s.) beraber giden, yol arkadaşı.
hem-re'y	(f.a.b.s.) bir reyde, bir sözde bulunan, oydaş.
hem-rikâb	(f.a.b.s.) müsâvî; atbaşı beraber.
hem-rîş	(f.b.s.) 1. sakalları bir örnek olan. 2. bacanak [iki kız kardeşle evlenen erkekler].
hem-rütbe	(f.a.b.s.) ayni rütbede olan. (bkz: hem-pâye-gân).
hem-sâl	(f.b.i.) yaşdaş, yaşıt, (bkz: hem-sinn, hem-zâd).
hem-sâye	(f.b.i.c. hem-sâyegân) komşu.
hem-sâye-i mesîh	Güneş.
hem-sâyegân	(f.b.i. hem-sâye'nin c.) komşular.
hem-sâyegî	(f.b.i.) komşuluk.
hem-sâz	(f.b.s.) 1. uygun, uygunluk. 2. arkadaş, arkadaşlık.
hem-sebak	(f.b.i.) ders arkadaşı, beraber ders okuyan, mektep (okul) sınıf arkadaşı.
hem-sefer	(f.a.b.i.c. hem-seferân) yol arkadaşı, yoldaş, (bkz: hem-râh).
hem-seferân	(f.a.b.s. hemsefer'in c.) yol arkadaşlan, yoldaşlar.
hem-seng	(f.b.s.) bir tartıda, bir ölçüde.
hem-ser	(f.b.i.) 1. arkadaş, kafadar. 2. erkek ve kadın eşlerden her biri.
hem-serî	(f.b.i.) karıkocalık.
hem-sıfat	(f.a.b.s.) aynı vasıfta, nitelikte olan.
hem-sifâl	(f.a.b.s.) kadeh arkadaşı, (bkz: hem-kadeh).
hem-sinn	(f.a.b.s.) sinleri, yaşları bir olan, yaşıt, (bkz: hem-sâl, hem-zâd).
hem-sohbet	(f.a.b.s.) birbiriyle sohbet eden, konuşan, arkadaş.
hem-sufre	(f.a.b.s.) sofra arkadaşı.
hem-süvâr	(f.b.s.) beraber ata binmiş olan, yol arkadaşı.
hem-şehrî	(f.b.i.) 1. bir memleketli. (bkz: hem-dih). 2. yurttaş.
hem-şekl	(f.a.b.s.) bir şekilde, bir biçimde, şeklen bir olan.
hem-şerr	(f.a.b.s.) kötülükte beraber olan.
hem-şevher	(f.b.s.) kocalan bir, ortak kadın, kuma. (bkz: hem-şûy).
hem-şikem	(f.b.i.) ikiz çocuk. (bkz. tev'em).
hemşîme	(a.i.) l . ağaçları kurumuş yer. 2. kuru odun; kuru odun olmaya yüz tutmuş ağaç.
hemşîre	(f.i.) "sütleri bir olan" kızkardeş. (bkz: uht).
hemşîre-zâde	(f.b.i.) kızkardeş çocuğu, yeğen.
hem-şûy	(f.b.i.) ortak, kuma. (bkz: hem-şevher).
hem-tâ	(f.b.s.) benzer, taydaş, denk, müsâvî.
hem-tâziyâne	(f.b.i.) çapulda, yağmada arkadaş, omuzdaş.

hem-tek	(f.b.s.) yoldaş, arkadaş.
hem-terâzû	(f.b.s.) bir tartıda, bir ölçüde, müsâvî, denk.
hem-vâr	(f.b.s.) l . düz yer, bir çırpıda olan yer, uygun yer.
Nâ-hemvâr	çarpık, eğri, düz olmayan. 2. zf. dâima, (bkz: hemîşe).
hem-vâre	(f.b.zf.) dâima, her zaman. [nazımda kullanılır], (bkz. muttasıl).
hem-vârî	(f.i.) düz olma, düzlük.
hemyân	(f.i.) heybe, dağarcık, çanta,
hemyânçe	(f.i.) kese; küçük torba; çanta.
hemz	(a.i.) 1. sıkma [parmaklarla]. 2. dürtme. 3 . ısırma. 4 . yere çalma.
hem-zâd	(f.b.s.) 1. yaşdaş, yaşı bir. (bkz. hem-sâl, hem-sinn).
hem-zânû	(f.b.s.) yan yana oturan; diz dize oturup konuşan.
hemze	(a.i.c. hemezât) 1. Arapçada elifin adı. 2. "elif, vav, ye, he" üzerine konulan (t) işareti. 3. parmakla sıkma, bir yere sıkıştırma ve dürtme.
hem-zebân	(f.b.s.) 1. dilleri bir olan, aynı dili konuşan. 2. ağzı bir olan.
hem-zemân	(f.a.b.s.) 1. çağdaş. 2. aynı zamanda işleyen.
hem-zeman muadelât	mat. denklemler sistemi, fr. equations simultanees.
hem-zemânî	(f.a.b.i.) çağdaşlık, eşinzamanlık, fr. synchronisme.
hem-zemîn	(f.b.s.) aynı düzeyde, aynı seviyede olan.
hem ziyâret, hem ticâret	bir ziyaret sırasında, herhangi bir iş ile de ilgilenildiği zaman kullanılan, söylenen bir deyim.
henâzîr	(a. hınzîr'ın c.) 1. hınzırlar, domuzlar.
Dâ-ül-henâzîr	hek. domuzbaşı denilen ve ekseriya boyunda çıkan şiş, sıraca. 2. mec. kötü, fena kişiler, hınzırlar.
hencâm	(f.s.) beceriksiz, elinden iş gelmeyen.
hencâr	(f.i.) usul, yol, kaide, kural.
Nâ-be-hencâr	usulsüz, yolsuz.
hendese	(a.i.) geometri.
Usûl-i hendese	geometri kitabı.
hendese-i âdiyye	geo. elemanter geometri, fr. geometrie elementaire.
hendese-i murakkama	geo. kotlu geometri, fr. geometrie cotee.
hendese-i mücesseme	geo. "uzay geometri, fr. geometrie dans I'espace.
hendese-i müsteviyye	geo. düzlem geometri, fr. geometrie plane.
hendese-i resmiyye	geo. tasarı geometri, fr. geometrie descriptive.
hendese-hâne	(a.f.b.i.) Tanzimat'tan biraz önce açılmış olan mühendis mektebi.
Hendese-hâne-i bahrî	Bahriye Mektebinin ilk adı. [1. Abdülhamit zamanında 1187-(1773) yılında Cezayirli Hasan Paşa'nın teşebbüsüyle Tersane içinde açılmıştır].
hendesî, hendesiyye	(a.s.) geometrik, geometri ile ilgili.
Eşkâl-i hendesiyye	geometrik şekiller.

hendesî silsile-i ale-l-vilâ	geo. Geometri dizisi, geometrik dizi.
heng	(f.i.) 1. güç, kuvvet. 2. ağırlık, vakar.
hengâm	(f.i.) zaman, çağ, sıra, vakit, mevsim.
hengâm-ı şitâ	kış mevsimi.
hengâme	(f.i.) kavga, gürültü.
hengâme-i azab	azap zamanı.
hengâme-gîr	(f.b.i.) 1. hikâye söyleyici; oyuncu; hokkabaz. 2. kavgacı, gürültücü. 3. leke tozu, diş macunu gibi şeyler satan çığırtkanlar.
hengâme-gîrî	(f.b.i.) hengâmegirlik, kavgacılık.
hengâmî	(f.s.) bir mevsim yaşayabilen nesne.
henî	(a.s.) hazmi kolay, sıhhate uygun.
henîen	(a.zf.) afiyet olsun, şifâ olsun!
henüz	(f.zf.) şimdiye kadar, bu âne dek; daha, yeni, hâlâ; ancak.
her	(f.e.) hep, bütün.
her hâl ü kâr (da)	her türlü durum ve şart (a rağmen).
her-ân	(f.zf.) her dakika, her zaman, dâima, (bkz: her-dem, her-gâh).
her-âyîne	(f.zf.) mutlaka; herhalde; elbette; zarurî.
her-bâr	(f.zf.) her defa, dâima.
herc	(f.i.) karışıklık, gürültülü ve karışık hareket.
herc ü merc	altüst, karmakarışık, allak bullak, darmadağınık.
hercâî	(f.s.) hercâyi, kararsız, sebatsız.
hercâîlik	(f.t.b.i.) vefasızlık, sebatsızlık, kararsızlık.
her-çend	(f.zf.) her ne zaman.
herçi-bâd-âbâd	(f.zf.) ne olursa olsun, ister istemez.
herçih	(f.e) her ne, her ne şekilde.
her-dem	(f.zf.) her dakika, her zaman, dâima, (bkz: her-ân; her-gâh).
her-dem tâze	tazeliğini, parlaklığını hiç kaybetmeyen.
hereb	(a.i.) 1. kaçma, (bkz: firâr). 2. şiddetli keder.
herebân	(a.i.) korkup kaçma.
herem	(a.i.) 1. kocama, kocalma, ihtiyarlama.
Hengâm-ı herem	ihtiyarlık zamanı. 2. h. i. Mısır Ehramlarından biri.
heremân	(a.h.i.) Mısır'da taştan yapılmış, âsâr-ı atîkadan iki bina, Ehramlardan ikisi.
herem-dîde	(a.f.b.s.) kocamış, ihtiyarlamış, zayıflamış.
heremî	(a.s.) ehram ile, piramit ile ilgili, onun gibi.
herem-resîde	(a.f.b.s.) ihtiyarlığa ermiş, kocalmış.
her-gâh	(f.zf.) her zaman, her vakit, (bkz: her-ân, her-dem).
hergele	(f.i.) 1. eşek sürüsü. 2. binek ve taşıta alışmamış huysuz hayvan. 3. terbiye ve görgüden uzak, bayağı, aşağılık kimse.
hergiz	(f.zf.) asla, katiyyen, hiç bir vakit, hiç bir suretle.

her-heft	(f.b.i.) kadınların süs olarak kullandıkları yedi şey kına, çivit, lal (allık), üstübeç, antimon, altın varak, mis.
herîm	(a.s.) çok ihtiyarlamış veya çökmüş [kimse].
herîr	(a.i.) 1. köpek hırlaması. 2. köpek uluması, (bkz: herr).
herîse	(a.i.) keşkek yemeği.
herkele	(a.s.) 1. ince, zarif, hoş (bkz: hirekle, hurekile). 2. i. hoşluk, incelik.
herr	(a.i.) köpek hırlaması, köpek uluması, (bkz: herîr).
hers	(a.i.) bot. mersin ağacı.
herseme	(a.i.) 1. arslan. (bkz: dırgam, esed, gazanfer, haydar, şîr). 2. burun.
hert	(a.i.) 1. yırtma. 2. dürtme. 3. dokunaklı söyleme.
herv	(a.i.) 1. sopalama, dövme. 2. pişirme.
hervele	(a.i.) 1. koşma, (bkz: şitâb). 2. leng, at yürüyüşü; yürüyüş.
herze	(f.s.c. herzevât) boş lâkırdı, saçma, (bkz: tirzîk).
herze-derây	(f.b.s.) mânâsız söz söyleyen, saçmasapan konuşan, geveze, yanşak, (bkz. herze-gû, herze-hâ, herze-lâ).
herze-gû	(f.b.s.) saçma sözler söyleyen, (bkz. herze-hâ, herze-lâ).
herze-gûyî	(f.b.i.) herze söyleyicilik.
herze-hâ	(f.b.s.). (bkz. herze-gû, herze-lâ).
herze-hâr	(f.b.s.c. herze-hârân). (bkz: herze-derây, herze-gû, herze-hâ, herze-lâ).
herze-hârân	(f.b.s. herze-hâr'ın c.) saçma sapan konuşanlar.
herze-hâyî	(f.b.i.) herze söyleme, saçma sapan söyleme.
herze-kâr	(f.b.s.) abuk sabuk, saçma sapan konuşan, (bkz: herze-gû).
herze-lâ	(f.b.s.) (bkz. herze-gû, herze-hâ).
herze-pâş	(f.b.s.).(bkz: herze-gû).
herze-vât	(a.s. herze'nin c.) boş lâkırdılar, saçma sapan sözler.
herze-vekîl	(a.b.s.) her işe karışıp boşboğazlık eden, saçma sapan konuşan.
herze-vekîl-i kâinât	boşboğazlığıyla tanınmış.
hesâb	(a.i.). (bkz. hisâb).
hesâbı-ı cârî	eko. iki kişi arasındaki alacakların belirli bir süre sonunda tasfiyesi yapılmak üzere karşılıklı borçlu ve alacaklı hesaplara ayrıntılarıyla yazılması.
hesâbât-ı asliyye	eko. muhasebede tutulan hesaplardan bir hesap dalını gösteren ve talî hesaplara ayrılabilen ana hesaplar.
hesâbî	(a.s.). (bkz. hisâbî).
hestî	(f.i.) var olma, varlık, (bkz: mevcûdiyyet).
heşâşet	(a.i.) gevreklik.
heşîm	(a.s.) kırılmış, ufalanmış.
heşş	(a.s.) 1. şen, keyifli. 2. kolay kırılır olan, gevrek.
heşt	(a.s.) 8 sayısı.

heşt-âd, heşt-ed	(f.s.) seksen, (bkz: semânîn, semânûn).
heşt-bihişt	(f.b.s.) 1. Kur'an'da adı geçen sekiz cennet [Huld, Dâr-üs-selâm, Dâr-ül-karâr, Adn, Me'vâ, Naîm, İlliyyîn, Firdevs]. 2. Idrîs-i Bitlîsî'nin sekiz Osmanlı pâdişâhı için yazdığı meşhur târihi. 3. İlk Osmanlı edebiyatı şuarâ tezkiresinden Sehî tezkiresi.
heşt-pâ[y]	(f.b.i.) zool. ahtapot.
heştüm, heştümîn	(f.s.) sekizinci, (bkz: sâmin).
hetf	(a.i.) inceden inceye ve gizlice bir şeyi hatırlatma, fısıldama.
hetk	(a.i.) yırtma, yarma.
hetki-i hicâb-ı ismet	namus perdesini yırtma.
hetk-i perde-ırz	namus perdesini yırtma, ırza saldırma.
hetl	(a.i.). (bkz. hütûl).
hetlân	(a.i.) sürekli yağan hafif yağmur.
hetn	(a.i.). (bkz. hütûn)
hetr	(a.i.) 1. fena sözlerle birini kötüleme. 2. bunama. 3. sersemleme.
hettâk	(a.s.) yırtıp parçalayan.
hevâ	(a.i.) heves, istek, arzu; sevgi; hoşlanma.
Ehl-i hevâ	hırs sahipleri, nefsine düşkünler.
hevâ vü heves	zevk ve şehvetler.
hevâ-yi çeşm-i mest	mahmur gözün arzusu.
hevâ-yi ışk	aşk arzusu.
hevâ-yi sayd	av hevesi.
hevâ-yi sevdâ-fezâ	sevda arttıran hava.
hevâ-yi vatan	vatan havası.
hevâcir	(a.i. hâcire'nin c.) 1. hicret edenler, göçenler, 2. günlerin en sıcak zamanları.
hevâcis	(a.i hâcise'nin c.) akla gelen kötü düşünceler, kuruntular.
hevâ-dâr	(f.b.s.) 1. havadar, etrafı açık, rüzgârlı yer. 2. yar, dost. (bkz. hevâ-hâh).
hevâdî	(a.s. hâdî'nin c.) 1. hidâyet edenler, doğru yol gösterenler. 2. kılavuzlar, rehberler, (bkz: hüdât).
hevâdic	(a.i. hevdec'in c.) kadınların binmesi için, deve üzerine yapılan mahfeler.
hevâ-hâh	(a.f.b.i.) yar, dost. (bkz: hevâ-dâr[2], muhibb).
hevâî	(a.s.) 1. nefis ve şehvetine mağlûp olmakla ilgili. 2. nefsine düşkün, ciddî şeylerle ilgisiz, [müen. "hevâiyye"]. 3. havaya ait, hava ile ilgili; havada bulunan.
hevâi hat	1) direklere dikilmiş telefon, telgraf telleri; 2) teleferik.
hevâî hisse	tar. Osmanlı devletinde Umar, zeamet, sipahi sahiplerine verilen ek paylar.
hevâî-meşreb	(a.b.s.) gelgeç tabiatlı, hoppa.
hevâiyyât	(a.s. hevâî'nin c.) ciddî olmayan, gelip geçici şeyler.

hevâmm	(a.i. hâmme'nin c.) zool. böcekler, haşereler, [pire, karınca, kehle, yılan, akrep... gibi].
El-avâm ke-l-hevâmm	halk böcekler gibidir.
hevâmm-ı cerebî	uyuz hastalığı böceği.
hevân	(a.i.) horluk, aşağılık, zelillik, alçaklık.
hevâ-perest	(a.f.b.s.) nefsine, zevkine düşkün, sefih [kimse].
hevâ-perestî	(a.f.b.i.) nefsine, zekine düşkünlük, sefih olma durumu.
hevdec	(a.i.c. hevâdic) kadınlar için deve üzerine yapılan mahfe.
heves	(a.i.) 1. arzu, istek. 2. gelip geçici istek.
Nev-heves	yeni hevesli, yeni alışan.
hevesât	(a.i. heves'in c.) hevesler.
hevesât-ı nefsâniyye	nefis düşkünlükleri.
heves-bâz	(a.f.b.s.) hevesli, istekli, (bkz: heves-kâr, heves-nâk).
heves-dâr	(a.f.b.s.) hevesli.
heves-güzâr	(a.f.b.s.) keyfince vakit geçiren.
heves-güzârâne	(a.b.zf.) keyfine göre hareket edercesine.
heves-kâr	(a.f.b.s.c. heveskârân) hevesli, istekli, (bkz: heves-nâk).
heves-kârân	(a.f.b.s. heveskâr'ın c.) hevesliler, istekliler, (bkz: heves-nâkân).
heves-kârâne	(a.f.b.zf.) heves-kâr, hevesli kimseye yakışacak yolda.
heves-kârî	(a.f.b.i.) heveskârlık.
heves-nâk	(a.f.b.s.c. hevesnâkân) heves edici, hevesli, (bkz: heveskâr).
heves-nâkân	(a.f. hevesnâk'ın c.) heves edenler, hevesliler, (bkz: heves-kârân).
heves-perver	(a.f.b.s.) hevesli, (bkz: heves-kâr, heves-nâk).
heves-perverân	(a.f. heves-perver'in c.) hevesliler, istekliler, (bkz: heves-kârân).
heves-perverâne	(a.f.zf.) hevesli olana yakışacak şekilde.
heves-rübâ	(a.f.b.s.) heves uyandıran.
hevl	(a.i.c. ehvâl) korku, (bkz: havf).
hevl-âver	(a.f.b.s.) korku getiren, korku veren, korkunç, (bkz: hevl-engîz).
hevl-engîz	(a.f.b.s.) korkunç, (bkz: hevl-âver).
hevl-nâk	(a.f.b.s.) korkunç, korkulu.
Mevt-i hevl-nâk	korkunç ölüm.
Vâdî-i hevl-nâk	korkulu vadi.
hevn	(a.i.) 1. kolaylık, (bkz: sühûlet). 2. ehemmiyetsizlik, değersizlik.
heyâ-hây	(a.n.) çok acı çeken kimsenin bağırtısı.
heyâkil	(a.i. heykel'in c.) heykeller.
heyâkil-i kadîme	eski heykeller.
heyâm	(a.i.) hayranlık hâli.

hey'ât	(a.i. hey'et'in c.) heyetler.
heybân	(a.s.) 1. korkunç; korku veren. 2. çok utangaç.
heybet	(a.i.) korku ile saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteriş, (bkz: mehâbet).
heyc	(a.i.) 1. savaş, vuruşma başlama. 2. heyecan, telâş, galeyan, tahrik. 3. s. tozlu, rüzgârlı [gün].
heycâ'	(a.i.) kavga, savaş, dövüş.
Meydân-ı heycâ	savaş yeri. (bkz: heycâ-gâh).
heycâ-gâh	(a.f.b.i.) savaş yeri.
heycâ-zâr	(a.f.b.s.) savaş yeri (bkz. heycâ-gâh).
heyd	(f.i.) ekinci yabası.
heyecân	(a.i.) 1. duyguların bir tepki hâlinde şiddetlenmesi. 2. coşma, coşkunluk. 3. tozmak, tozumak.
heyelân	(a.i.) toprak kayması.
hey'et	(a.i.c. hey'ât) 1. şekil, suret, kıyafet. 2. görünüş. 3. hal, durum. 4. kurul.
İlm-i hey'et	astronomi.
hey'et-i asliyye	esas şekil.
hey'et-i a'yân	senato.
hey'et-i bahriyye	gök cisimlerine göre geminin bulunduğu yerin tâyinini konu alan astronomi bölümü.
hey'et-i ictimâiyye	toplantı heyeti, kurulu.
hey'et-i idâre-i âlem	dünyânın idare heyeti, * kurulu.
hey'et-i ictimâiyye	toplantı heyeti, kurulu.
hey'et-i ihtiyâriyye	mahalle ihtiyar heyeti, köy *kurulu, muhtar kurulu.
hey'et-i mahsûsa	husûsî (özel) olarak meydana getirilen kurul.
hey'et-i mecmûa	bir şeyin toptan hâli, umumî görünüşü.
hey'et-i mecmûa-i milliyye	
hey'et-i ta'lîmiyye	ped. öğretim kurulu.
hey'et-i temsîliyye	(temsil hey'eti) tar. Erzurum Kongresinde Şarkî Anadolu Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti adını alan cemiyetin nizâmnâmesi mucibince seçilen şahıslardan müteşekkil heyet (6 ağustos 1919).
hey'et'i umûmiyye	1) umûmî heyet, genel kurul; 2) bir şeyin hepsi, her tarafı, tamamı.
hey'et-i vekîle, -i vükelâ	vekiller heyeti,
hey'et-şinâs	(a.f.b.i.) astronomi âlimi, bilgini.
heyhat	yazık, ne yazık; ne kadar uzak.
heyhey	(f.i.) bir meclis sonunda içilen içki dolu kadeh.
heyî	(f.i.) madde, varlık.
hey'î	(a.s.) astronomik.
heykel	(a.i.c. heyâkil) 1. tunç, taş ve benzeri gibi şeylerden yapılan büyük insan ve sâire.

Tarihvemedeniyet.org

heykel-i lîfi — anat. stroma.

heykel-i zî-rûh — canlı heykel. 2. s. yakışıklı, güzel. 3. s. soğuk ve duygusuz [kimse].

heykel-tırâş — (a.f.b.i.) heykel yapan kimse, [aslı "heykel-terâş"dır].

heykel-tırâşî — (a.f.b.i.) heykeltıraşlık, heykeltıraşın sanatı, [aslı "heykel-terâşî" dir].

heym, heyemân — (a.i.) 1. âşık olma. 2. şaşkınlık.

heymâ — (a.i.) susuz çöl.

heyn — (a.s.) kolay; rahat, (bkz: heyyin).

heyne — (a.i.) hek. kolera.

heyûb — (a.s.) heybetli, azametli, gösterişli.

heyûlâ' — (a.i.) 1. madde. 2. [eski fels.] bütün cisimlerin ilk maddesi olarak varsayılan madde. 3. zihinde tasarlanan şey. 4. tas. ruh-i a'zam. 5. eşyanın gerçek olan kısmı. 6. ehemmiyetsiz, küçük şey.

heyûlâî, heyûlânî — (a.s.) heyulaya ait, maddî.

heyûlâniyyûn — (a.i.c.) maddeciler.

heyûlâzâr — (a.f.b.i.) hayal veya ilk madde âlemî.

heyyin — (a.s.) kolay, (bkz: heyn).

heyza — (a.i.) hek. 1. kolera. 2. şiddetli kusma.

heyzüm — (f.i.) kuru odun.

heyzüm-pâre — (f.b.i.) odun parçası.

hezâbir — (a.i. hizebr'in c.) zool. arslanlar; yiğitler.

hezâr — (f.i.c. hezârân) 1. bülbül, (bkz: endelîb). 2. s. bin. 3. s. pek çok.

hezârân — (f.i. hezâr'ın c.) 1. bülbüller, (bkz: anâdil). 2. s. binler.

hezâr-aşnâ — (f.b.s.) pek çok tanıdığı olan.

hezâr-âvâ, hezâr-âvâz — (f.b.i.) bülbül, (bkz: andelîb).

hezâr-dâstan, hezâr-destân

hezâr-fenn — (f.a.b.s.) 1. çok bilen, elinden çok iş gelen. 2. i. minare yapmakta mahir olan usta.

hezâr-mîh — (f.b.i.) 1. bin yerinden yamalı olan derviş hırkası. 2. s. gök yüzlü. 3. s. çok süslü.

hezâr-pâ — (f.b.s.) 1. bin ayaklı, ayaklan çok olan. 2. i. zool. kırkayak.

hezâr-pâre — (f.b.s.) bin parça, un ufak.

hezâr-renk — (f.b.i.) (bin renkli) *düğün çiçeğigillerden hekimlikte kullanılan zehirli bir bitki.

hezâr-tâbe — (f.b.i.) Güneş, (bkz: Âftâb, Mihr, Şems).

hezâr-yâr — (f.zf.) bin kerre, bin defa.

hezec — (a.i.) 1. güzel sesle şarkı söyleme. 2. ed. (bkz: bahr-i hezec). 3. müz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. Yirmi iki zamanlı ve on beş darblıdır (22 zamanlı yegâne usuldür). Peşrev, beste ve kâr ölçülmesine mahsus olup, asırlardan beri kullanılmadığından elde numunelik bir misal yoktur. Hezec,

	bir yürük semaî ile onu müteakip üç muhtelif şekilde dizilmiş 4 adet sofyan'dan mürekkeptir.
hezeyân	(a.i.c. hezeyânât) 1. sayıklama. 2. saçma sapan konuşma.
hezeyân-ı mürteiş	sarhoşluktan ileri gelen titremeli sayıklama hastalığı.
hezeyân-âlûd	(a.f.b.s.) hezeyana bulaşmış, saçma sapan, çok saçma.
hezeyân-ât	(a.i. hezeyân'ın c.) 1. sayıklamalar. 2. saçma sapan konuşmalar.
hezheze	(a.i.) cisimlerin, hava veya başka bir şey dokunmasıyla titremesi.
hezîl	(a.i.). (bkz. hüzâl).
hezîm	(a.i.) 1. gök gürültüsü, (bkz: ra'd). 2. koşarken kişneyen at. 3. sağanaklı yağmur.
hezimet	(a.i.) bozgun, bozgunluk, savaşta bir taraf askerinin bozulması.
hezl	(a.i.c. hezliyyât) 1. eğlence, alay, şaka, lâtife. 2. ed. meşhur ve yaygın bir nazmın vezni ve kafiyesi taklîdedilmek suretiyle lâtife tarzında nazım yazma; bu tarzda yazılan nazım, (bkz: tehzîl).
hezl-âmîz	(a.f.b.s.) şaka ile karışık [söz].
hezl-gû	(a.f.b.s.) hezel söyleyen, hezelci, şakacı, lâtîfeci.
hezl-gûne	(f.s.) hezel tarzında, şaka, lâtife yollu.
hezl-gû-yâne	(a.f.zf.) hezl-gû'ca, hezl, şaka, lâtîfe söyleyene yakışacak surette.
hezl-gû-yî	(a.f.b.i.) hezlgû'luk, şakacılık, lâtîfecilik.
hezliyyât	(a.i. hezl'in c.) şaka ve mizahla ilgili şiir veya sözler.
hezm	(a.i.) 1. sıkma, sıkıştırma. 2. bozma, bozguna uğratma.
hezr	(a.s.) mânâsız, boş, saçma [söz].
hezz	(a.i.) diretme; tahrik.
hezzâr	(a.s.) dâima saçmalayan [adam].
hı	(f.a.ha.) Osmanlı alfabesinin dokuzuncu harfi olup "ebced" hesabında altıyüz sayısının karşılığıdır.
hıbâzet	(a.i.) ekmekçilik, ekmek yapma işi.
hıbâziyye	(a.i.) bamya, ebegümeci, hatmi gibi nebatların (bitkilerin) bağlı bulundukları familya.
hıdâ'	(a.i.) hîle. (bkz: hud'a).
hıdâb	(o.i.) . (bkz: hizâb).
hıdır	(a.i.) . (bkz: hızr, hızır).
Hıdîv	(f.i.) imtiyazlı Mısır vâlîsi veya bu vâlînin unvanı.
hıdîv-âne	(f.b.s.) hıdive yakışacak surette.
hıdîvî	(f.b.s.) hıdive mensup, hıdivle ilgili.
hıdîviyyet	(a.i.) tar. Osmanlı imparatorluğunda vezirliğe muâdil bir rütbe ve unvan olup Mısır valilerine tevcih olunur ve Mısır'a "Hıdîviyyet" ve Mısır valilerine de "Hıdiv" denilirdi, [bu

	rütbe, diğer bütün vezirlerin üstünde ve sadrâzamla aynı rütbe ve derecede sayılırdı].
hıdr	(a.i.) 1. perde, hâil. 2. mânî.
hıfâz	(a.i.) haktanırlık, vefâlılık.
hıfz	(a.i.) 1. saklama. 2. ezberleme.
Taht-el-hıfz	muhafaza altında, polis veya jandarma ile.
hıfz-ı bilâd ü ibâd	şehirlerin ve halkın korunması.
hıfz-ı emânet	emâneti (can) saklama.
hıfz-ı hukuk	hakları koruma.
hıfz-ı Kur'ân	Kur'ân-ı Kerîm'i başından sonuna kadar ezberleme.
hıfz-üs-sıhha	sağlığı koruma.
hıfzî	(a.s.) 1. belleksel, f r. mnemonique. 2. i. erkek adı.
hıkd	(a.i.c. ahkad, hukud) kin tutma, öç almak için fırsat bekleme.
hılâb	(a.i.) yırtıcı kuş ve hayvan pençesi.
hılât	(a.i.) bir şey başka şeye karışma.
hılk	(a.i.) boğaz balgamı.
hılt	(a.i.c. ahlât) 1. eski hekimlerin insan vücûdunda var saydığı safra; sevda; dem; balgam gibi dört unsurdan herbiri.
hılt-ı mahmûd	vücûdun rahat oluşu.
hılt-ı mâî	bot. su gözeneği, fr. hydrato'ide.
hılt-ı redî	vücûdu rahatsız eden hılt. 2. bir şeye karışmış olan başka şey.
hıltî	(a.s.) dört halttan biriyle ilgili olan.
hıltiyyûn	(a.i.c.) ahlât'a çok ehemmiyet vermek mesleğini tutmuş olan hekimler, fr. humoriste.
hına, hınnâ	(a.i.) kına.
Şecer-i hımma	yapraklarından kına çıkarılan ağaç.
hına-i girye	ağlayışın acılığı.
hına-i kadeh	kırmızı şarap.
hınâî	(a.i.) kınacı, kına satan.
hınâk	(a.i. hanak'ın c.) darılmalar, kızmalar, kin tutmalar.
hınâs	(a.s. hünsâ'nın c.) kendisinde hem erkeklik, hem dişilik alâmeti bulunanlar.
hınat	(a.i. hınta'nın c.) buğdaylar.
hıns	(a.i.) yeminin hakkından gelemeyip hükmü altında kalma.
hınsır	(a.i.) serçe parmak, [kelime "hınsar" şeklinde de kullanılabilir].
hınsîr	(a.s.) soysuz, alçak.
hınta	(a.i.c. hınat) buğday, (bkz: kamh, kendüm).
hınta-i esved	(siyah buğday) zir. burçak.
hınzîr	(a.i.c. hanâzîr) 1. domuz.
Lahm-i hınzîr	domuz eti.
şahm-i hınzîr	domuz yağı. 2. mec. pis ve katı yürükli kimse.

hınzîre	(a.i.c. hınzîrât) hîlekâr, fitne kadın, ["hınzîr" in müennesi olduğu halde mânâ değiştirmiştir].
hınzîriyye	(a.i.) zool. domuzgiller.
Hırâ'	(a.h.i.) Mekke civarında bulunan yalçın bir kayalığın adı. [Hz. Muhammed'e ilk vahy bu dağdaki mağarada gelmiştir], (bkz: Cebel-ün-Nûr).
hırak	(a.i. hırka'nın c.), (bkz. hırka).
hırâm	(f.i.) nazlı, edalı, salına salına gidiş, (bkz. bahtere).
hırâmân	(f.s.) 1. salına salına, naz ve eda ile yürüyen. 2. zf. salına salına, salınarak.
hırâmende	(f.s.) bkz: hırâmân).
hırâset	(a.i.) bekleme; koruma. (bkz. yâs-dârî).
-hırâş	(f.s.) tırmalayan, ["hırâşîden" mastarından].
hıred	(f.i.) akıl, us. (bkz: hûş).
hıred-âmûz	(f.b.s.) öğreten, belleten; hoca, öğretmen.
hıred-âşûb	(f.b.s.) akıl dağıtan.
hıred-fersâ	(f.b.i.) akıl yorucu, akıl yıpratıcı.
hıred-mend	(f.b.s.c. hıred-mendân) akıllı, anlayışlı.
hıred-mendân	(f.b.s. hıred-mend'in c.) akıllılar, anlayışlılar.
hıred-mendâne	(f.zf.) akıllı olana yakışacak surette, akıllıca.
hıred-mendî	(a.b.i.) akıllılık.
hıred-pesend	(f.b.s.) akıllı, iyi düşünür.
hıred-sûz	(f.b.s.) akıl yakıcı, şaşırtıcı.
hıred-ver	(f.b.s.) akıllı, aklı olan.
hırîdâr	(f.i.) müşteri, satın alan.
hırîde	(f.s.) satın alınmış, satın alınan.
Hıristiyânî	(s.) Hıristiyanlığa ait, Hıristiyanlıkla ilgili.
hırka	(a.i.c. hırak) kalın kumaştan yapılmış veya içi pamukla beslenmiş ceket uzunluğunda bir giyecek.
hırka-i Alî	tarikat şeyhinin Hz. Ali'ye bağlılığını göstermek için müridine giydirdiği hırka.
hırka-i Ebû Saîd-ül-Hıdrî	kendi adına kurulan tarikata girenlere tarikat şeyhi tarafından giydirilen hırka.
hırka-i Enes	Enes Ibni Mâlik'e bağlananların hırkalarına verilen ad.
hırka-i Fâruk	tas. Halîfe Ömer'den geldiği rivayet edilen ve müritlere giydirilen hırka.
hırka-i hezâr-pâre	Melâmî dervişlerinin giydikleri çok parçalı hırka. H
ırka-i irâdet, -teberrük	birinin dervişliğe kabulünde ilk giydiği hırka.
Hırka-i Saâdet	Hz. Muhammed'in Topkapı Sarayı'nda gümüş sandık içinde saklanan hırkası.
hırka-i sôfiyye	tas. tarikat erbabının, girdikleri tarikatın özelliklerine göre törenle giydikleri hırka.
Hırka-i Şerîf	Hz. Peygamber'in hırkası.

hırka-i teberrük	bir kimsenin ilk dervişliğe başladığı zaman giydiği hırka.
hırka bâzî	(a.f.b.i.) vecde gelen sofuların hırkaları ile oynamaları.
hırka-ber-endâz	(a.f.b.i.) zikirde vecde gelen dervişin hırkasını çıkarıp atması.
hırka-pûş	(a.f.b.i.) hırka giyen fakîr, derviş.
hırka-pûşâne	(a.f.zf.) fakircesine, dervişçesine.
hırka-pûşî	(a.f.b.i.) fakirlik, dervişlik.
hırmân	(a.i.) mahrumluk; ümitsizlik.
hırrân	(a.s.) itâat eden, boyun eğen.
hırs	(a.i.) 1. öfke, kızgınlık. 2. azgınlık. 3. sonu gelmeyen arzu, istek, (bkz: tûl-i emel).
hırs-ı câh	mevki hırsı.
hırs-ı mâl	mala olan düşkünlük.
hırs-ı pîrî	ihtiyarlık hırsı, ihtiyarlıktan merak, öğrenme hırsı.
hırs	(a.i.) takdir ve kıyas.
hırs	(f.i.) zool. ayı. (bkz: dübb).
hırs-beçe	zool. ayı yavrusu, (bkz: hırsek).
hırs-bân	(f.b.i.) ayı oynatan, ayıcı.
hırsek	(f.i.) ayı yavrusu, (bkz: hırs-beçe).
hırt	(a.i.) 1. hastalıktan dolayı san su ile karışık ve kesilmiş gibi parça parça olan bulaşık süt. 2. erkek keklik.
hırz	(a.i.) 1. sığınak, (bkz: melâz, melce). 2. nazar değmemesi için kullanılan muska; nazar boncuğu.3. tılsım.
hırz-i cân	canı gibi saklama.
hırz bi-gayrihi	huk. esasen eşya saklamaya hazırlanmış olmayıp izinsiz girilebilen ve konulacak mallann yanıbaşında muhafızı bulunan bir yer. [mescitler, yollar, meydanlar gibi].
hırz bi-nefsihi	huk. içinde eşya saklamak üzere hazırlanıp içerisine izinsiz girilmesi memnu olan her hangi bir yer. [evler, dükkânlar, çadırlar gibi; çuvallar, sandıklar da bu hükümdedir].
hısâ'	(a.i.) 1. insanı hadım etme. 2. hayvanı burma, eneme, hayalarını çıkarma.
hısâl	(a.i. haslet'in c.) huylar, tabiatlar, ahlâklar, (bkz: hasâil).
hısâm	(a.i. hasm'ın c.) 1. iki kişi, birbirlerine düşmanlık etme. 2. muhâsama.
hısâm	(a.i.) kavga, çekişme, mücâdele, münâkaşa, uğraşma; iddia.
hısân	(a.s.) mümtaz kişiler.
hısan	(a.i.) zool. aygır.
hısân-ı bahrî, hısân-ül-bahr	
hısas	(a.i. hisse'nin c.) paylar, nasipler.
hısb	(a.i.) ucuzluk, bolluk.
hısn	(a.i.c. husûn) sağlam, sarp [yer], kale. (bkz: hisâr[2]).
hıss	(a.s.) eksik, noksan.

hıssîsa	(a.i.) bir şeye, bir kimseye mahsus olan hal.
hış'a	(a.i.) hek. doğum vakti geldiği sırada ölen annesinin karnı yarılarak çıkarılan çocuk.
hışf	(a.i.) geyik yavrusu.
hışm	(f.i.) kızgınlık, öfke.
hışm-âlûd	(f.b.s.) darılmış kırgın. (bkz. hışm-gîn, hışmîn, hışm-nâk).
hışm-gîn	(f.b.s.) darılmış, dargın, öfkeli, kızgın, (bkz: hışm-âlûd, hışmîn, hışm-nâk).
hışmîn	(f.s.) danlmış, dargın, (bkz: hışm-âlûd, hışm-gîn, hışm-nâk).
hışm-nâk	(f.b.s.) öfkeli, kızgın. (bkz. hışm-âlûd, hışm-gîn, hışmîn).
hışt	(f.i.) 1. kerpiç. 2. tuğla.
hışt-ı hâm	ham, pişmemiş kerpiç. 3. kısa el mızrağı; kalın harbi.
hışt-i pühte	fırında pişirilmiş tuğla, kerpiç.
hışt-tâbe	(f.b.i.) tuğla ocağı.
hıştek	(f.i.) küçük kerpiç, tuğlacık.
hışt-zen	(f.b.i.) tuğlacı.
hıtâm	(a.i.) yular, dizgin, (bkz: efsâr, zimâm).
hıtâr	(a.i. hatar'ın c.) hatarlar, tehlikeler, (bkz: hatarât).
hıtat	(a.i. hıtta'nın c.) hıttalar, iklimler, diyarlar, memleketler, ülkeler.
hıtbe	(a.i.) okunmuş, evlenmek üzere istenilmiş kız veya kadın.
hıtta	(a.i.c. hıtat) memleket, diyar, ülke.
hıtta-i cesîme	büyük ülke.
hıtta-ı evvel	astr. dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakasına kadar bütün arş.
hıtta-i küll	astr. (bkz: hıtta-ı evvel).
hıyâbân	(f.i.) l.iki taraflı ağaçlı yol, bulvar, fr. boulevard, allee. 2. Tahran'da meşhur bir cadde.
hıyâbet	(a.i.) hisse ve nasîbi olma.
hıyâm	(a.i. hayme'nin c.) çadırlar.
Rekz-i hıyâm	çadır dikme, (bkz: hiyem).
hıyânât	(a.i. hıyânet'in c.) hainlikler.
hıyânet	(a.i.c. hıyânât) 1. hayınlık. 2. s. vefasız, hâin. 3. itimâdı, güveni kötüye kullanma.
hıyânet-i vatan	vatan hainliği, vatana edilen kötülük.
hıyâneten	(a.zf.) hıyanet yoluyla, hıyanet ederek.
hıyânet-kâr	(a.s.) hıyanet eden, hâin.
hıyânet-kârâne	(a.zf.) hâince, hâine yakışacak surette.
hıyâr	(a.i.c. hıyârat) 1. huk. bir işi yapıp yapmamada serbestlik; islâm hukukunda alış-veriş mes'elelerine ait muhayyerlik hususu. 2. (hayyir'in c.) hayn, iyiliği çok olan kimseler.
hıyâr-ı ayb	mece. malın ayıplı olması sebebiyle olan muhayyerlik.
hıyâr-ı bülûğ	mece. bulûğ sebebiyle nikâhı feshettirmek muhayyerliği.

Tarihvemedeniyet.org

hıyâr-ı gabn ü ta'rîr — mece. alan ile satandan biri diğerini aldatıp da beyide gabn-i fahiş olduğu tahakkuk ettiğinde aklanan kimse için sabit olan muhayyerlik, [satan "bu mal şu kadar kuruş eder al" diyerek müşteriyi aldatır ve müşteri de bâyiin bu sözüne inanıp o malı o kadar kuruşa satın aldıktan sonra beyide gabn-i fahiş olduğu anlaşılırsa müşteri için bey'i feshetmek hakkı sabit olur].

hıyâr-ı hiyânet-i mürâbaha

hıyâr-ı hiyânet-i tevliye — mece. tevliye yolu ile akit olunan beyide bâyiin hiyâneti zahir olduğunda müşterinin muhayyer olması.

hıyâr-ı hiyânet-i vazîa — mece. vazîa yoluyla akit olunan beyide bâyiin hiyâneti zahir olduğunda müşterinin muhayyer olması.

hıyâr-ı ıtk — mece. ıtk sebebiyle cariyenin nikâhı feshetmek muhayyerliği, [mevlâsı tarafından birisine tezvîcedilmiş olan câriye azat olunduğu zaman kocasını istemezse hâkimin hükmüne hacet olmayarak nikâhı feshedebilir, köle için hıyâr-ı ıtk yoktur].

hıyâr-ı icâzet — mece. fuzûlînin icra eylediği akde icazet vermek salâhiyetini hâiz olan kimsenin icazet verip vermemek hususunda muhayyerliği.

hıyâr-ı idrâk — meçe. (bkz: hıyâr-ı bülûğ).

hıyâr-ı istihkak — mece. mebiin bâzısı bil-istihkak zabıt olundukta bakiyesinde müşterinin bey'i fesih veya kabul arasında muhayyer olması.

hıyâr-ı kemmiyyet — mece. miktara ıttıla ile sabit olan muhayyerlik, [bir kimse mevcut fakat miktân meçhul para ile bir mal iştira eyledikten sonra bayi, paranın miktânna muttali' oldukta muhayyer olması gibi].

hıyâr-ı keşf-i hâl — mece. hububat muayyen kab ve ölçek ile ölçülerek veyahut bir muayyen taş ile tartılarak satıldıktan sonra hâli keşfinde yânî kab ve ölçeğin istîap miktarına ve taşın ağırlığına ıttılaında müşterinin muhayyer olması.

hıyâr-ı nakd — mece. bayi ve müşterinin filân vakte kadar te'diyede bulunmak aksi takdirde beyi olunmamak üzere pazarlık etmeleriyle olan muhayyerlik, [hiyâr-ı nakd'de vaktin bilinmesi îcâb eder].

hıyâr-ı rü'yet — mece. görmekle sabit olan muhayyerlik, [bir malı görmeden satın alan veya kiralayan kimsenin o malı gördüğünde muhayyer olması gibi; dilerse fesheder, dilerse kabul eder].

hıyâr-ı sart — mece. akitte taraflardan birinin veya her ikisinin malûm müddet içinde akdi fesih veyahut icazet ile infaz eylemek hususlarında şart kıldıkları muhayyerlik.

hıyâr-ı ta'rîr-i fi'lî — mece. bâyiin müşteriyi fi'len ta'rîri sabit oldukta müşteri için sabit olan muhayyerlik. Meselâ [bayi, ineğin sütü çok zannolunsun diye bir kaç gün sağmayarak müşteri de memesinin büyüklüğüne aldanıp sütü çok zannıyla iştira ettikten sonra bâyiin bu veçhile ta'rîr-i fi'lî'si zahir olsa, Hanefî imamlarından bâzılarına göre müşteri muhayyer olur].

hıyâr-ı ta'yîn	mece. kıyemiyattan iki yahut üç şeyin başka başka pahalan beyân olunarak bunlardan müşteri dilediğini almak yahut bayi dilediğini vermek üzere yapılan satıştaki muhayyerlik.
hıyâr-ı tefrik-ı safka	mece. safka'nın tefrik edilmesinden dolayı sabit olan muhayyerlik [kabl-el-kabız mebiin bâzısının telef ve helaki sebebiyle bakiyesinde müşterinin muhayyer olması gibi].
hıyâr-ı vasf	mece. akitte meşrut vasf-ı mergubun bulunmamasıyla sabit olan muhayyerlik, ["sağılır diye satılmış olan bir ineğin sütten kesilmiş olduğunun zahir olmasıyla müşterinin muhayyerliği" gibi].
hıyârât	(a.i. hıyâr'ın c.) islâm hukukunda alışveriş meselelerine dâir muhayyerlik hususları, (bkz: hıyâr).
hıyât	(a.i. hâit'in c.) perdeler, mâniler, engeller.
hıyât	(a.i.) 1. ibrişim, tire. 2. dikiş iğnesi.
hıyâte	(a.i.) hek. 1. kesilip yarılan bir uzvun yapışmak üzere dikilmesi. 2. ameliyatta dikiş yapmaya yarayan bağırsak ve sâire gibi şeyler.
hıyâtet	(a.i.) terzilik, dikicilik.
hıyâtet-hâne	(a.f.b.i.) dikiş evi, dikim evi.
hıyâz	(a.i. hayz'ın c.) hek. (bkz: hiyâz).
hıyâz	(a.i. havz'ın c.) havuzlar.
hıyâze	(a.i.) sahipsiz olan ve özel mülkiyete geçirilmesi mubah bulunan bir malı ihraz ederek kendi malvarlığına geçirme.
hıyem	(a.i. hayme'nin c.) (bkz: hıyâm).
hıyere	(a.i.) 1. aralarından beğenme, seçme. 2. s. beğenilmiş, seçilmiş.
hıyere-i nâs	halkın seçilmişi.
hıyeret-ullah	(a.b.s.) Allah'ın seçtiği.
hıyre	(f.s.) kamaşık, donuk, fersiz [göz].
hıyre-bahş	(f.b.s.) göz kamaştıran, akıl durduran.
hıyre-çeşm	(f.b.s.) 1. kamaşık, fersiz gözlü. 2. hayâsız, utanmaz. 3. inatçı. 4. cesur.
hıyre-dest	(f.b.s.) eli sakar, tuttuğu işi bozar olan [kimse].
hıyregî	(f.i.) donukluk, kamaşıklık [göz hakkında]; şaşkınlık.
hıyre-küş	(f.b.s) 1. haksız yere adam öldüren. 2 . sevilen, sevgili.
hıyre-re'y	(f.a.b.s.) fena reyli, reyi zararlı olan.
hıyre-sâz	(f.b.s.) göz kamaştırıcı, şaşırtıcı.
hıyre-ser	(f.b.s.) sersem, alık.
hıyre-serâne	(f.zf.) sersemcesine, alıkcasına.
hıyre-serî	(f.b.i.) sersemlik, alıklık.
hızak	(a.s. hızka'nın c.) kalabalıklar, yığınlar.
hızâne	(a.i.) medresede verilen sütanalık dersi.
hızânet	(a.i.) sütninelik, tayalık.
hızırilyâs	(a.b.i.) hıdırellez, 5 mayısa rastlayan gün.

hızka	(a.s.c. hızak) kalabalık; yığın.
Hızr, Hızır	(a.h.i.) içenlere ölmezlik veren âb-ı hayât'ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber.
hibâ	(a.i.) 1. vergi. 2. bahşiş. 3. kadına kocasından kalan hisse.
hibâ	(a.i.c. ahbiye) keçeden veya abadan yapılmış göçebe çadırı, oba.
hibâb	(a.i. habb'ın c.) 1. haplar. 2. taneler, tohumlar.
hibâl	(a.i. habl'in c.) ipler, urganlar, halatlar! (bkz: hubûl).
hibâl-i savtıyye-i süflâ	anat. alt *seskasları.
hibâl-i savtıyye-i ulyâ	anat. üst ses telleri.
hibâle	(a.i.c. habâil) ağ, tuzak; bağ, kement.
hibâle-i izdivâc	evlenme bağı.
hibâle-i telbisât	gizli kapaklı tuzak.
hibâr	(a.i.). (bkz. habâr).
hibât	(a.i. hibe'nin c.) hibeler, bağışlar.
hibb	(a.i.) 1. sevgi, sevgili. 2. (c. ahbâb) yol arkadaşı, (bkz: hem-râh).
hibb	(a.s.) hîlekâr, aldatıcı, kurnaz, (bkz: habb, hubb).
hibbân	(a.s. hibb'in c.) sevgililer.
hibbe	(a.i.c. hibeb) paçavra, kesilmiş kumaş parçası.
hibe	(a.i.c. hibât) bağışlama; bağış.
hibeb	(a.i. hibbe'nin c.) paçavralar, kesilmiş kumaş parçaları.
hibe-nâme	(a.f.b.i.) birine bir şey bağışlamak üzere yazılan senet.
bibere	(a.i.c. hiberât, hiber) bir çeşit çubuklu elbise.
hibr	(a.i.c. ahbâr, hubûr) 1. hoca, öğretmen. 2. mürekkep. 3. Yahudi âlimi, bilgini, (bkz: habr).
hibre	(a.i.) bir şey hakkındaki bilgi ve tecrübe, (bkz: hibret).
Ehl-i hibre	bilirkişi, (bkz ehl-i vukuf).
hibret	(a.i.) bir şey hakkındaki bilgi ve tecrübe, (bkz: hibre).
hibrîr	(a.i.c. habârîr) dağ çiçeği.
hicâ	(a.i.) bilmece, bulmaca, yanıltmaca.
hicâ'	(a.i.) hicvetme, yerme.
hicâb	(a.i.c. hücüb) 1. utanma, sıkılma. 2. perde, (bkz: hâil).
hicâb-ı ebr	bulut perdesi.
hicâb-ı çihre	yüz örtüsü.
hicâb-ı hâciz	1. anat. hicâb-ı sadr da denilen, göğüs ile karnı ayıran ince ve geniş zar, fr. diaphragme. 2. fz. dürbünlerde, fotoğraf makinelerinde objektif açıklığını büyütüp küçülten düzen, diyafram.
hicâb-ı kalb	anat. kalbin boşluğunu hücrelere taksîm eden zarlardan her biri.
hicâb-ı meşîmî	anat. rahimde cenîni (küçük çocuğu) saran zar.

hicâb-ı müstabtın — anat. plevra.

hicâb-ül-cevf, hicâb-ül-kebed

hicâbât — (a.i. hicâb'ın c.) tılsımlar, şirinlik muskaları.

hicâbet — (a.i.) 1. kapıcılık; perdecilik. 2. mâbeyncilik, teşrifatçılık, hükümet veznedarlığı. 3. Kabe perdeciliği [babadan oğula kalır].

hicâbî — (a.s.) zarla ilgili, perde ile ilgili. [müen. "hicâbiyye" dir].

hicâc — (a.i.) anat. gözün ikinci tabakası.

hicâc — (a.i. hüccet'in c.) hüccetler, deliller, vesikalar, senetler, (bkz: hücec).

hical — (a.i. hacle'nin c.) gelin odaları.

Rabbât-ül-hicâl — (hacle sahipleri) gelinler.

hicâl — (a.i. hecl'in c.) çukurlar, uçurumlar.

hicâm — (a.i.) ağızlık [hayvan için].

hicâmet — (a.i.). (bkz. hacâmet).

hicân — (a.i. hecîne'nin c.) zool. hecinler.

hicâr, hicâre — (a.i. hacer'in c.) taşlar.

Hicâz — (a.h.i.) Arap yarımadasında, Mekke ve Medine'nin bulunduğu ülke.

hicâz — (a.i.) müz. Türk müziğinin 8 numaralı basit makamıdır, en eski zamanlardan olup, hâlen de en büyük rağbetle kullanılmaktadır. Bugün elde bulunan Türk müziği eserlerinde en ziyâde kullanılan makam hicazdır. Hicaz makamı hicaz dörtlüsüne rast beşlisi ilâvesinden ibarettir. Durağı dügâh ve güçlüsü -dördüncü derecesi olan- nevadır. Dizisi inici çıkıcıdır. Donanımına si bakıyye bemolü ile fa ve do bakıyye diyezleri konulur. Niseb-i şerife sayısı l dir. Orta sekizlikteki sesleri -pest-den tize doğru- şöyledir dügâh, dik-kürdî, nim hicaz, neva, hüseynî, eviç, gerdaniye ve muhayyer.

hicâz-acem — (a.b.i.) müz. en az altı asırlık mürekkep bir Türk müziği makamı olup adı Hızır bin Abdullah'ın edvarında terkipler arasında geçer.

hicâz âilesi — (a.t.b.i.) müz. hicaz, uzzâl, hümâyûn ve zirgüle makamlarından mürekkep grupa verilen isimdir ki, bu dört makam çok defa -birbirlerine fazla benzediklerinden- karışık kullanılmışlardır. Bu benzerlik umumiyetle her dört makamın hicaz dörtlüsü veya beşlisi ile başlamasından doğmuştur.

hicaz-aşîran — müz. en eski belgeleri XIX. yy. ortasında olan makam.

hicâz-büzürg — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin, en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, elde bir nümunesi yoktur.

hicâzeyn — (a.i.c.) 1. iki hicaz. 2. müz. III. Selîm'in terkîbettiği mürekkep makamlardan biridir. Bugün elde bu makamdan bir parça bulunmamaktadır. Makam, hicaz ile. âşîranda hicaz makamlarından mürekkep olduğu için bu ad verilmiştir. Terkibindeki ikinci dizi ile aşîran perdesinde kalır. Güçlüler,

Tarihvemedeniyet.org

birinci derecede hicazın durağı ve aşîran'da hicazın güçlüsü olan dügâh ve ikinci derecede de hicazın güçlüsü olan nevâ'dır. Donanımına hicaz gibi si bakıyye bemolü ile fa ve do bakıyye diyezleri konulur ve âşîranda hicazın geçtiği yerlerde si ve fa bekarlaştınlarak, sol için bir bakıyye diyezi katılır.

hicâz-gerdâniye — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık makamlarından olup, elde nümunesi yoktur.

hicâz-geveşt — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık mürekkep makamlarından olup, elde nümunesi yoktur.

hicâz-ı hicâz — müz. Türk müziğinin en az iki buçuk üç asırlık bir mürekkep makamı olup elde nümunesi yoktur.

hicâz-ı ırâk — müz. Türk müziğinin en az altı asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.

hicâz-ı muhâlifek — müz. Türk müziğinin en az beş asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi yoktur.

hicâz-ı Türkî — müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

hicâzî ısfahan — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az beş asırlık mürekkep makamlarından olup adı Ali Şah bin Hacı Büke'nin edvarında geçer.

hicâzî-uşşâk — (a.b.i.) müz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Bu makam adsız bir Bektaşi nefesinde görülmüş olup Rauf Yekta Bey tarafından adlandırılmıştır. Terkibi hicaz ve hümâyun makamına uşşak veya hüseynî makamının ilâvesinden ibarettir. Uşşak veya hüseynî dizisi ile dügâh'da durur. Güçlüleri birinci derecede -hicaz, hümâyûn ve uşşak makamlarının güçlüsü olan- neva ve ikinci derecede de -hüsey-nî'nin güçlüsü olan- hüseynî'dir. Donanımına hicaz gibi si bakıyye bemolü ile fa ve do bakıyye diyezleri konulur. Uşşak için bu üç perde bekar yapılır ve si koma bemolü alır. (hüseynî için si bekar ve si koma bemolü ile do bekar yapılır ve fa bakıyye diyezi muhafaza edilir).

hicaz-kâr — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin şed makamlanndandır. Tahminen 170 sene önce terkîbedilmiştir. Rağbetle kullanılmış bir makamdır; çok husûsî bir eda taşıyan bir diziye mâliktir. Zirgüle basîtesinin rast (sol) perdesindeki şeddidir, (evcârâ'nın bir yarım ses tizinde kalan şekli olur) güçlüsü -beşinci derecesi olan- nevâ'dır. Dizisi inicidir, niseb-i şerife sayısı, zirgülede olduğu gibi, l dir. Donanımına si koma mi ve la bakıyye bemolleri ile fa bakıyye diyezi konulur. Şu hâle göre orta sekizlideki sesleri şöyledir (özden peşte doğru) gerdaniye, eviç, hisar, neva, çargâh, segah, zirgüle ve rast. Ancak bestekârların hicazkar eserlerde sıkça ve karışık olarak nihâvend ve yegâhda hicaz ile rastda hicaz (donanımı si ve mi koma ve la bakıyye bemolleridir) geçkileri yapmış olduklarını ilâve etmek lâzımdır.

hicazkâr-kürdî	(a.b.i.) müz. kürdî'li hicazkâr'ın eskiden ve az kullanılmış olan birinci şekline (ki hicazkâr ile rast'da kürdî'den mürekkeptir) verilmiş bir ad. (bkz: kürdî'li hicazkar).
hicazkâr-pûselik	(a.f.t.b.i.) müz. Santûrî Edhem Efendi'nin terkîbettiği ilk makamdan biridir; hicazkâr makamına bir pûselik beşlisi ilâvesinden mürekkeptir. Pûselik beşlisi ile dügâh perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede -hicazkâr'ın güçlüsü olan- nevâ'dır. Donanımına, hicazkâr gibi, si koma, mi ve la bakıyye bemolleri ile fa bakıyye diyezi konulur; pûselik beşlisi veya pûselik makamı için, bütün bu arızalar bekar yapılır ve sol için bakıyye diyezi (yeden olarak) kullanılır.
hicâz-mâye	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hicâz-nevrûz	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
hicâz-pûselik	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Dede Efendi tarafından terkîbedilmiştir. Makam, hicaz'a pûselik beşlisi veya makamı ilâvesinden mürekkeptir. Pûselik ile dügâhda kalır. Güçlü birinci derecede -hicaz'ın güçlüsü olan- nevâ'dır. Donanımına hicaz gibi si bakıyye bemolü ile fa ve do bakıyye diyezleri konulur. Pûselik için bu arızalar düzeltilir ve yeden olan sol, bakıyye diyezi alır.
hicâz-selmek	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.
hicâz-şehnâz	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.
hicâz-zemzeme	(a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az bir buçuk iki asırlık mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır. Hicaz'dan sonra, kürdî dörtlüsü ile mensup, kalmaktan ibarettir.
hicâzî	(a.s.) 1. Hicaz'a Hicaz'la ilgili. 2 . Hicazlı.
hicce	(a.i.) bir kerre hacca gitme.
hiccet-ül-vedâ	(veda haccı) vefatından bir yıl önce Hz. Muhammed'in Mekke'ye yaptığı son hac.
hicîr	(a.i.) huy, âdet, tabiat.
hicr	(a.i.) 1. ayrılık, (bkz: cüdâyî, fürkat). 2. sayıklama, saçmalama.
hicrân	(a.i.) l. ayrılık, (bkz: firak, fürkat, iftirâk). 2. unutulmaz acı, keder, iç acısı.
hicrân-meâl	(a.b.s.) hicran anlatan, hicran bildiren.
hicrân-zede	(a.f.b.s.) hicrana uğramış, hicranlı.
hicret	(a.i. hecr'den) l . tar. memleketten memlekete göç. 2. Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi ki, islâm takviminde târih başı sayılır.
hicret-i nebeviyye	Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi.

hicrî	(a.s.) 1. tar. hicretle ilgili. 2. târih başı olarak hicreti alan Hicrî 1298 târihinde.... [müen. "hicriyye" dir].
hicv	(a.i.) ed. biriyle, şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hâle koyma, yerme, [kelimenin aslı "hecv" dir].
hicvî	(a.s.) ed. hicivle ilgili; yermeli.
hicviyyât	(a.i. hicviyye'nin c.) ed. hicivle ilgili şiir ve manzumeler.
hicviyye	(a.i.c. hicviyyât) ed. hiciv sözü veya yazısı, taşlama.
hîç	(f.zf.) 1. yok denecek kadar az olan; yok olan. 2. s. ehemmiyetsiz, değersiz. 3. Neyzen Tevfik'in bir şiir kitabının adı.
hîç-â-hîç	(f.s.) hiç yok, bomboş.
hîçî	(f.i.) hiçlik, yokluk.
hîç-kâre	(f.b.s.) işi rast gitmeyen.
hîç-kes	(f.z.) hiç kimse.
hida'	(a.i.) hile, düzen, kurnazlık, oyun.
hidâb	(a.i. hadeb'in c.) kanburluklar, yumruluklar.
hidâb	(a.i.). (bkz. hizâb).
hidâb-âlûd	(a.f.b.s.) renkli, renk renk.
hidâc	(a.s.) kusur, noksan, eksik [ibâdette].
hidâce	(a.i.c. hadâic) deve sırtına vurulan yük.
hidâd	(a.i.) bir dul kadının matem tutup süsten vazgeçmesi.
hidâdet	(a.i.) demircilik.
hidâk	(a.i. hadeka'nın c.) göz bebekleri. (bkz. ahdâk).
hidâl	(a.s. hadle ve hadlâ'nın c.) kolları bacakları semiz, etli olan kadınlar,
hidâm	(a.i. hademet'in c.) deve ayağına bağlanan kayışlar, halkalar, ayak bilezikleri; ayak köstekleri.
hidân	(a.s.) ahmak.
hidâs	(a.i.) son, nihayet, bitim.
hidâş	(a.i.) tırmalama.
hidât	(a.i. hâdî'nin c.) hidâyeti, doğru yolu gösterenler, (bkz. hâdî).
hidâye	(a.i.) zool. çaylak.
hidâyet	(a.i.) 1. hak yoluna, doğru yola kılavuzlama. 2. erkek adı.
hiddet	(a.i.) 1. öfke. 2. keskinlik,
hiddet-i basar	göz keskinliği.
hiddet-i seyf, hiddet-i tîg	kılıç keskinliği.
hiddet-i zekâ	zekâ keskinliği.
hidem, hidemât	(a.i. hidmet, hizmet'in c.) hizmetliler, hizmetler, işler, vazifeler.
hidemât-ı şâkka	toprak kazmak, taş taşımak gibi mahkûmlara gördürülen ağır hizmetler, fr. travaux forces. [1274 tarihli Ceza Kanununda mevcut "kürek" ve 1286 tarihli Askerî Ceza Kanunnâmesinde mevcut "pranga-bent" cezaları bu nevîdendirler].

hidmet	(a.i.c. hidemât) 1. iş, hizmet, vazife (görev). 2. iş görme, birinin işini görme.
hidmet-i askeriyye	askerlik hizmeti, görevi.
hidmet-i yârân-ı safâ	safa dostlarının hizmeti.
hidmet-güzâr	(a.f.b.i.) 1. hizmet-güzâr, şunun bunun işini görüveren. 2. komisyoncu.
hidmet-kâr	(a.f.b.i.) hizmetkâr, hizmetçi [daha çok erkek].
hidmet-kârî	(a.f.b.i.) hizmetkârlık, hizmetçilik.
hîfe	(a.i.) . (bkz. havf).
hiffet	(a.i.) 1. hafiflik. 2. hoppalık.
hiffet-i mizâc	hafifmeşreptik, hoppalık.
hîk	(f.i.) tulum.
hîk-i şerâb	şarap tulumu.
hikâyât	(a.i. hikâyet'in c.) hikâyeler.
hikâye, hikâyet	(a.i.c. hikâyât) 1. anlatma. 2. roman. 3. masal. 4. olmuş bir hâdise.
hikâye-i ma-sebak	geçmişi hikâye etme.
hikâye-nüvîs	(a.f.b.i.) hikâye yazan, hikayeci, romancı.
hikâye-nüvîsî	(a.f.b.i.) hikâye-nüvislik, romancılık.
hikâye-perdâz	(a.f.b.s.) hikâye söyleyen, hikayeci.
hîkçe	(f.i.) küçük tulum.
hikem	(a.i. hikmet'in c.) hikmetler.
hikemî	(a.s.) hikmet ve felsefe ile ilgili söz ve düşünce, [kelimenin aslı "hikmî"dir].
hikemî vâdî	ed. Dîvan şiirinde felsefeye ve fikre önem veren edebî çığır.
hikemiyyât	(a.i.c.) hikmet ve felsefe ile ilgili söz ve düşünceler.
hikka	(a.i.) dört yaşına giren dişi deve.
hikke	(a.i.c. hikek) kaşıntı.
hikmet	(a.i.) 1. hakimlik. 2. sebep.
hikmet-i ameliyye	pratik bilgi.
hikmet-i bedâyi'	estetik.
hikmet-i hukûk	hukuk hikmeti.
hikmet-i ilâhiyye	ancak Tanrı'nın bileceği iş.
hikmet-i mâdde	işin hikmeti. 3. fizik [eskiden].
hikmet-i tabîiyye	fizik bilgisi.
hikmet-i tecrübiyye	tecrübeye dayanan hikmet.
hikmet-i teşrî	Allah'ın emir ve nebilerine hükmolan rabbani prensip.
hikmet-âmîz	(a.f.b.s.) hikmetle karışık, (bkz: hakîmâne).
hikmet-âmûz	(f.b.s.) 1. hikmet öğreten. 2. hikmetli.
hikmeten	(a.zf.) hikmetçe, hikmet bakımından.
hikmet-furûş	(a.f.b.s.) hikmet satan, hikmetli bir söz söylediğini sanan.

Hikmet-nâme	(a.f.b.i.) Antepli İbrahim bin Bâlî'nin, hilkatten, tabîatten, peygamberler târihinden ve uzun müddet gezip dolaştığı memleketlerin târih ve coğrafyasından kısa kısa, doğup büyüdüğü Antep ile Mısır târihinden nisbeten daha geniş bahseden manzum eseridir, [müellif, 13.000 beyti bulan bu güzel mesnevisini 1487 (H. 893) yılında memleketinde bitirmiştir].
hikmet-şinâs	(a.f.b.s.) hikmet, felsefe bilen; filozof.
hila'	(a.i. hil'at'ın c.) hil'atler, giydirilen kaftanlar.
hilâf	(a.i.) 1. karşı zıd. 2. yalan.
hilâf-i âde	fels. sapıklık, (düzgüsüzlük), fr. anomalie.
hilâf-ı hakîkat	hakîkata, gerçeğe uymayan, hakîkata zıd.
hilâf-ı tabîat	tabiat, yaradılış dışı, anormal.
hilâfen	(a.zf.) hilaf, yalan olarak.
hilâfet	(a.i.) 1. birinin yerini tutma. 2. halifelik, peygamber vekili olarak islâmlığı koruma vazifesi.
Dâr-ül-hilâfe	istanbul (bkz. Âstâne).
hilâfet-nâme	(a.f.b.i.) tarîkate intisâb ile usûl dâiresinde muayyen menzilleri aşarak irşad mertebesine yükselenlere isteklilerin irşad ve terbiyesine ruhsat ve izni mutazammın şeyhi tarafından verilen mühürlü vesika.
hilâfet-penâh	(a.f.b.i.) hilâfetin dayanağı olan, hilâfeti koruyan kimse, halifeliği hâiz bulunan, pâdişâh.
hiIâfet-penâhî	(a.f.b.i.) hilâfet-penahlık.
hilâf-gîr	(a.f.b.s.c. hilâf-gîran) aleyhinde, zıd fikirde bulunan.
hilâf-gîrân	(a.f. hilâf-gîr'in c.) hilâfgirler, aleyhte bulunanlar.
hilâf-gîrâne	(a.f.zf.) hilâfgir olana yaraşır surette.
hilâf-gîrî	(a.f.b.i.) hilâfgirlik, karşı tarafı tutma.
hilâfına	(a.t.zf.) aksine, zıddına, tersine.
hilâfî, hilâfiyye	(a.s.) 1. hilafa ait, hilaf ile ilgili. 2. münakaşalı, tartışmalı. 3. münakaşacı, tartışan. 4. açık tartışma ile ilgili.
hilâfiyyât	(a.i.c.) polemik bilgisi.
hilâf-ül-âde	(a.b.s.) usul ve kaideye karşı.
hilâl	(a.i.c. ehille) 1. yeni Ay. (bkz: mâh-ı nev)
Rü'yet-i hilâl	Ayı görme, [eskiden ertesi günü ramazan ve bayram olacağına işaret sayılmak üzere, Ay'ın bir akşam önce batıda ufka yakın vaziyette görülmesi ve bunun mutlaka şahitlerle ispat edilmesi keyfiyeti. Hava kapalı olup da rü'yet-i hilâl vâki olmazsa şaban ve ramazan otuz gün üzerinden hesap edilir ve buna "ikmâl-i selâsîn" (otuza doldurma) denilirdi]. 2. kadın adı.
hilâl-i ahdar	1) yeşilay. 2) 1926'da Fahrettin Kerim (Gökay) tarafından istanbul'da aylık olarak yayımlanmış "içki düşmanı" bir dergi.

hilâl-i ahmer	1) kızılay. 2) 1920'de Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından istanbul'da yayımlanmış bir gazete.
hilâl-i beyzâ	anat. lunula, tırnağın dibindeki beyaz leke, fr. lunule.
Hilâl-i Osmânî	1912'de Abdülaziz Bey tarafından istanbul'da günlük olarak yayımlanmış ilmî, edebî, siyasî, iktisadî bir gazete.
hilâl-i Ramazân	Ramazan ayının başı, ilk günleri.
hilâl	(a.i.) 1. diş, kulak karıştıracak âlet. 2. iki şey arasına sokulan üçüncü şey. 3. ara, aralık.
hilâl-i sütûr	satırların aralığı. 4. zaman aralığı, (bkz. hengâm).
hilâl-i Şa'bân	Şaban ayı içinde.
hilâl-dân	(a.f.b.i.) kürdanlık.
hilâle	(a.i.). (bkz. hâle).
hilâl-ebrû	(a.f.b.s.) hilâl kaşlı, kaşı Ay gibi olan.
hilâlet	(a.i.) samimî dostluk, (bkz: halâlet, hulâlet).
hilâlî	(a.s.) 1. hilâl, yeni Ay şeklinde olan, yeni Ay ile ilgili. 2. i. bir yazı sitili. 3. i.erkek adı.
hilâlî sâat	(a.i.) kalıbı bakır veya tombak olan eski bir saat.
hilâliyye	(a.i.) bot. kırlangıç otu denilen bir nebat (bitki).
Hilâliyye	(a.h.i.) tas. Kadirî tarikatı şubelerinden birinin adı. [bu adı kurucusu Şeyh Muhammed Hilâl-ür-Râm-ül-Hemedâniyy-üş Şefîî'nin adından almıştır.].
hilâl-manzar	(a.b.s.) "ay görünüşlü" ay çehreli; çehresi ay gibi olan sevgili.
hilâsi	(a.s.) beyaz ile zenci melezi, fr. hybride. [müen. "hilâsiyye"dir].
hilâş	(f.i.) kavga, gürültü, şamata. (bkz.halâlûş).
hil'at	(a.i.c. hila') eskiden, pâdişâh veya vezir tarafından takdîr edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.
hil'at-i fâhire	çok değerli olan kaftan; gösterişli elbise.
hil'at-i vedâ	sarayda ağırlanan misafirlere giderken giydirilen kaftan.
hil'at-i zerrîn	altınla işlenmiş hil'at, kaftan.
hil'at-bahâ	(a.f.b.i.) hil'at bedeli, hil'at giyecek kadar önemi olmayan kişilere elbise yaptırmak üzere armağan olarak verilen para.
hil'at-dûz	(a.f.b.i.) hil'at diken, hil'at biçen, terzi.
hilb	(a.i.c. ahlâb) anat. 1. tırnak. 2. ciğer; ciğerin perdesi. 3. bot. turp. 4. asma yaprağı. 5. s. zampara [genç].
hîle	(a.i.c. hiyel) oyun, aldatma, dubârâ. [Arapçada asıl mânâsı "çâre"dir].
hile-i şer'iyye	şer'î çâre, bulunan şer'î kolaylık.
hîle-bâz	(a.f.b.s.) hîleci, oyuncu, dubaracı, aldatıcı, (bkz: hîle-kâr, hîle-perdâz, hîle-sâz).
hîle-kâr	(a.f.b.s.) hîleci, hîle eden, düzenbaz, oyuncu, (bkz: hîle-bâz, hîle-perdâz, hîle-sâz).
hîle-kâr-âne	(a.f.zf.) hilekârcasına.
hîle-kârî	(a.f.b.i.) hilekârlık.

hîle-perdâz	(a.f.b.s.) hîleci. (bkz: hîle-bâz, hîle-kâr, hîle-sâz).
hîle-sâz	(a.f.b.s.) hîleci, düzenci, oyuncu, (bkz: hîle-bâz, hîle-kâr, hîle-perdâz).
hilf	(a.i.c. ahlâf) 1. birlik maksadıyla ittifak, yardımlaşma. 2. sözleşme.
hilkat	(a.i.) 1. yaratılma, yaradılış, (bkz: âferîniş, fıtret). 2. tabiat.
hilkaten	(a.f.) hilkatçe, yaradılış bakımından.
hilkatî	(a.s.) 1. hilkatle, yaradılışla ilgili olan. 2. hilkatten, doğuştan, tabu.
hilkatıyyât	(a.i.c.) tabîî nitelikler.
hilkatiyyet	(a.i.) hilkatten, doğuştan var olan özellik.
hilkıyyât	(a.i.c.) hilkatle ilgili, yaradılışta olan vasıflar.
hilkıyye	(a.s.) . ["hilkî" nin müen.] (bkz: hilkî).
hilkıyyet	(a.i.) hılkî olma, yaradılışta olma.
hilkî	(a.s.) hilkata mensup, hilkatle ilgili, (bkz: cibillî).
hill	(a.s.) 1. helâl, şerîatçe yapılmasına izin verilmiş. 2. hac zamanında Mekke dışında ehrama girilen yerin dışında bulunan saha. (bkz: Harem).
hille	(a.i.) durak, istasyon.
hilm	(a.i.) insanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık.
hilm-i himâr	aşırı derecede yavaşlık ve yumuşaklık ki, makbul sayılmaz.
hilmî	(a.s.) 1. yumuşak huylu, nâzik, kibar. 2. i. erkek adı. [müen. "hilmiyye"].
hilmiyyet	(a.i.) yavaşlık, yumuşaklık.
hiltît	(a.i.) bot. fena kokulu bir çeşit zamk, şeytan teresi.
hilye	(a.i.) 1. süs, zînet, cevher. 2. güzel sıfatlar. 3. güzel yüz. 4. Hz. Muhammed'in mübarek vasıflarını ve güzelliklerini anlatan manzum veya mensur eser. [bizde "hilye-i hâkanî" meşhurdur].
hilye-i çihâr-yâr-ı güzîn	ed. dört halife hakkında yazılmış hilyeler. (bkz: hilye).
hilye-i enbiyâ	bütün peygamberler hakkında yazılmış hilye.
hilye-i Fahr-i âlem	(bkz: hilye-i şerîf).
hilye-i nebevî	(bkz: hilye-i şerîf).
hilye-i şerîf	g.s. Hz. Muhammed'in yazı ile yapılmış portresi. 5. g. s. bir yazı sitili.
hilyevn	(a.i.) bot. kuşkonmaz, fr. asperge. (bkz: helyûn).
hîm	(a.i.) huy, tabiat.
himâle	(a.i.c. hamâil). (bkz: hamâil).
hîman	(a.i.) susamış, susuz, (bkz: atşân).
himâr	(a.i.c. hamîr) erkek eşek.
himârî	(a.s.) 1. himarla ilgili, eşeklik. 2. eşek gibi.
himâriyyet	(a.i.) 1. eşek olma durumu; eşeklik. 2. mec. aptallık.
himâr-ül-vahş	(a.b.i) yaban eşeği.

himâye, himâyet (a.i.) koruma, korunma.

himâye-i etfâl cem'iyyeti Çocuk Esirgeme Kurumu.

himâye-i hayvânât cem'iyyeti

hîme (f.i.) odun, kütük (bkz: hîzem).

hîme-keş (f.b.i.). (bkz. hîzem-keş).

himem (a.i. himmet'in c.) 1. gayretler, emekler, çalışmalar, yüksek irâdeler. 2. ermiş olanların te'sirleri.

himemât (a.i. himmet'in c.), (bkz. himem).

himl (a.i.) yük.

himl-i cesîm ağır yük.

himl-i hafîf hafif yük.

himmet (a.i.c. himem) 1. gayret, emek, çalışma, çabalama.

himmet-ür-ricâl, takla'-ül-cibâl

Himmetiyye (a.h.i.) tas. Sofiyyenin büyüklerinden Hacı Bayrâm-ı Velî tarafından kurulmuş olan Bayrâmiyye tarikatı şubelerinden birinin adı. [Kurucusu Himmet Efendiye nispetle bu adı almıştır.]

himye (a.i.) perhiz [yeme; içmede].

himyer (a.h.i.) Yemen'de bir şehir adı.

himyerî (a.s.) Himyer'li.

himyevî (a.s.) perhiz ile ilgili.

hîn (a.i.c. ahyân) an, zaman, vakit, sıra.

hîn-i hâcet gerektiği zaman.

hîn-i sefer (yolculuk ânı) ölüm.

hînâ (f.i.) şarkı söyleme, (bkz: hunyâ, terennüm).

hînâ-ger (f.b.i.) şarkı söyleyen, hanende, sazende, (bkz: hânende, hunyâ-ger).

hinâs (a.s. hünsâ'nın c.) kendilerinde hem erkeklik, hem dişilik alâmeti bulunan kimseler.

Hind (a.h.i.) 1. bir kadın adıdır. [Hz. Hamza'nın ciğerlerini yiyen kadın. Ebû Süfyân'ın karısı]. Fetva ve şeriat işlerinde mücerret olarak kadından bahis açılınca bu ad çok geçer. 2. Hindistan.

Deryâ-yi Hind Hind Okyanusu.

Hind-i Garbî batı Hint, Amerika.

hindâm (a.i.) iyi tertipleme, uygunluk, simetri.

hindî (a.i.) güzel sanatlarda kullanılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, hat, minyatür, v.b.].

Hindî (a.h.i.c. Hünûd) 1. Hindli. 2. Hindistan ile veya Hintliler ile ilgili olan.

Temr-hindî demirhindi denilen ve su ile ezilerek içilen kara bir meyva.

hindibâ' (a.i.) bot. hindibâ.

Hindiyye (a.h.i.) tas. Kadirî tarîkati şubelerinden birinin adı.

Tarihvemedeniyet.org

hindû	(f.i. ve s.) 1. Hintli. 2. Satürn. (bkz. Sekendiz, Zuhal). 3. ben, benek.
hindûbâr	(f.i.) 1. yazı hokkası. 2. h. i. Hindistan.
hinduvâne	(f.i.) karpuz; kavun.
hîne	(a.i.) onurlu olma hâli.
hink	(a.i.) kır at.
hirâbe	(a.i.) şehir dışında yapılan haydutlukta, yol kesicilikte bulunma.
hirâm	(f.i.) salınma, salınarak edalı edalı yürüme, (bkz. bahtere).
hirâm	(a.i. herem'in c.) ihramlar, piramitler.
hirâs	(f.i.) korku, (bkz: bîm, havf, ters).
hirâsân	(f.s.) korkan, korkak.
hirâse	(f.i.) korkutacak şey, bostan korkuluğu.
hirâset	(a.i.). (bkz. harâset).
hirâve	(a.i.) asâ, baston.
hirbâ	(a.i.) zool. bukalemûn; mec. Sık sık fikir değiştiren kimse,
hirbed	(f.i.) ateşe tapanların reisi.
hîre	(f.i.). (bkz: hıyre).
hîre-bahş	(f.b.s.) (bkz: hıyre-bahş).
hîre-çeşm	(f.b.s.) (bkz: hıyre-çeşm).
hired	(f.i.) (bkz: hıred).
hired-âmûz	(f.b.i.) muallim (öğretmen) (bkz: hâce)
hîre-dest	(f.b.s.) (bkz: hıyre-dest).
hiref	(a.i. hirfet'in c.) sanatlar, meslekler.
hîregi	(f.i.) (bkz: hıyregî).
hirrekle	(a.s.).(bkz. herkele, hurekile).
hîre-küş	(f.b.s.). (bkz: hıyre-küş).
hirem	(a.i.c. ehrâm), (bkz: ehrâm).
hiremî	(a.s.) hireme mensup, ehram şeklinde.
hîre-re'y	(f.a.b.s.). (bkz: hıyre-re'y).
hîre-ser	(f.b.s.) . (bkz: hıyre-ser).
hîre-serâne	(f.zf.) . (bkz: hıyre-serâne).
hîre-serî	(f.b.i.). (bkz: hıyre-serî).
hirfet	(a.i.c. hiref) san'at, meslek.
hirfet-kâr	(a.f.b.i.) sanatkâr.
hirmân	(a.i.) 1. nasipsizlik, mahrumluk. 2 . mahrum olma.
hirmen	(f.i.) harman.
hirmen-i mâh	Ay ağılı, (bkz: hâle).
hirmen-gâh	(f.b.i.) harman yeri.
hirmen-sûhte	(f.b.s.) "harmanı yanmış" mahvolmuş, zarar görmüş.
hirr	(a.i.) kedi. (bkz: gürbe, sinnevr).
hirre	(a.i.c. hürer) dişi kedi.

hirre-nâme	(a.f.b.i.) merhum Pertev Paşa'nın mizahî bir eseri.
hirriyye	(a.i.) zool. kedigiller.
hisâb	(a.i.c. hisâbât) hesap, sayma, aritmetik, fr. arithmetique.
Bî-hisâb	hesapsız. sayısız, pek çok.
ilm-i hisâb	aritmetik bilgisi,
ind-el-hisab	hesap sonunda, hesâbedilerek.
hisâb-ı amelî	mat. pratik hesap.
hisâb-ı asgar-ı nâ-mütenâhî	
hisâb-ı a'şârî	mat. ondalık hesap.
hisâb-ı cümel	Arap harflerinin cümledeki sayı değerine göre yapılan hesap, ebced hesabı.
hisâb-ı havâî	mat. zihin hesabı, fr. calcul mental. (bkz. hisâb-ı zihnî).
hisâb-ı kat'î	kesin hesap.
hisâb-ı nazarî	mat. teorik hesap.
hisâb-ı tefâzulî	mat. diferansiyel hesap.
hisâb-ı temâmî	mat. integral hesap.
hisâb-ı zihnî	mat. zihin hesabı, fr. calcul mental.
hisâb-ül-benân	(parmak hesabı) ed. Hece vezni, (bkz. vezn-i benân).
hisâbî	(a.s.) 1. hesabını iyi bilen. 2. eli sıkı.
hisâl	(a.i haslet'in c.) . (bkz. hısâl).
hisân	(a.i.) aygır.
hisân	(a.s. hasen'in c.) güzeller.
hisâr	(a.i. hasr'dan) 1. kuşatma, etrafını alma. 2. kale, etrafı istihkâmlı kale, bent. (bkz: hısn).
hisâr	(f.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlanndandır; sûz-i dil makamına hüseynî beşlisinin veya hüseynî makamının ilâvesinden mürekkeptir. Hüseynî ile dügâh'da kalır. Güçlüleri birinci derecede -sûz-i dil'in tîz durağı ve hüseynî'nin güçlüsü olan- hüseynî, ikinci derecede de -sûz-i dil'in güçlüsü olan- pûseliktir. Donanımına sûz-i dil'inki gibi sol ve re bakıyye diyezleri konulur. Hüseynî için sol bekar, re bekar, si koma bemolü ve fa bakıyye diyezi kullanılır.
hisâr-aşîrân	(f.b.i.) müz. Rakım Elkutlu tarafından takîbedilmiş ve bir devr-i kebîr beste bestelenmiş olan mürekkep makamdır ki, hisar'dan yegâne farkı hüseynî makamı veya beşlisi kullanmayıp, bunun yerine uşşak dörtlüsü'nün hüseynî-aşîran perdesindeki şeddini (âşîran, ırak, rast, dügâh) kullanmak ve böylece âşîran perdesinde karar kılmaktan ibarettir. Güçlüsü de pûseliktir.
hisâr'da pûselik	(f.t.b.i. müz. re diyez minör'ün Türk müziğindeki ismi olup, pûselik makamının hisar perdesindeki şeddidir. Donanımına altı tane (fa, do, sol, re, la, mi) küçük mücenneb diyezi konulur (yeden sesi için do çifte diyez alır). Ona sekizlideki

	sesleri, pestden tize doğru şöyledir kaba hisar, dik acem-aşîran, geveşt, zirgüle, dik kürdî, pûselik, neva ve hisar.
hisarek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hisar-evic	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hisâr-ı büzürg	müz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.
hisâr-ı gayr-i müsteâr	müz. Türk müziğinin en az beş asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.
hisâr-ı kadîm	müz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından olup, nümunesi kalmamıştır.
hisâr-ı nîk	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hisâr-kürdî	(f.a.b.i.) müz. Abdülbâki Dede'nin terkîbettiği makamlardan biri olup nümunesi kalmamıştır. Hisar'ı müteakip bir kürdî dörtlüsü ile dügâh'da kalır.
hisâr-peçe	(a.f.b.i.) hisar, kale, köprü ve benzeri şeyleri korumak için onun ötesine yapılan siperli sur veya kale.
hisâr-pûselik	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin tahminen iki buçuk asırlık bir mürekkep makamıdır. Bu makam, hisar ile pûselik makamlarından mürekkeptir. Pûselik ile dügâh perdesinde durur. Güçlüleri, birinci derecede hüseynî, ikinci derecede pûseliktir. Donanımına "sol" ve "re" için iki tane bakıyye diyezi konulur. Pûselik makamı için "re" diyez bekar yapılır.
hisbân	(a.i.) 1. hesap, sayma; hesap görme. 2. zannetme, sanma. 3. ceza, azap.
hisbâniyye	(a.i.) fels. fr. scepticisme.
hisbe	(a.i.) 1. ecir, sevap. 2. islâm hukukunda devlet muhasebesi; muhasebe dairesi.
hiss	(a.i.c. ahsâs) duyma kuvveti, duygu.
hiss-i bâtın	mat. zihnî anlayış, idrâk.
hiss-i derûnî	içe doğuş, seziş.
hiss-i hal	fels. hal duygusu, fr. cenesthesie.
hissî hareket	fels. devinduyum, fr. cinesie veya cinesthesie.
hiss-i ihtiyâc	gerekseme.
hiss-i mukaddem	önsezi.
hiss-i müşterek	beyinde bulunduğuna inanılan hisleri algılama merkezi.
hiss-i selîm	sağduyu, fr. bön sens.
hiss kabl-el-vuku',	hiss-i mukaddem vukuundan önce hissetme, önsezi, fr. pressentiment.
hisse	(a.i.c. hısas) pay, nasîp.
hisse-i mahabbet	muhabbet dersi.
hisse-i menfaat	kazanç, çıkar.

hisse-i müfreze	huk. [eskiden] bir toprağın taksîminde kısmet sahiplerinden her birinin hissesine isabet eden yer.
hisse-i şâyia	huk. müşterek bir malın her cüz'üne sirayet eden hisse, pay.
hisse-çîn	(a.f.b.i.) pay alma
hisse-dâr	(a.f.b.i.) hissesi olan, hisse sâbibi.
hisse-mend	(a.f.b.s.) 1. hissesi olan. 2. pay alan. 3. ibret alan.
hissen	(a.zf.) duyguca, duygulanarak.
hisset	(a.i.) cimrilik, tamahkârlık, nekeslik, (bkz: hasâset).
hisset-i tab'	yaradılıştan gelen tamahkârlık.
hisse-yâb	(a.f.b.s.) hisse bulan, hisselenen.
hissî	(a.s.) his ile, duygu ile ilgili, fr. sentimental [müen. "hissiyye" dir].
hissiyyât	(o.i.c.) duygular, sezişler.
hissiyyât-ı hafiyye	gizli duygular.
hissiyyât-ı kalbiyye	gönüldeki duygular.
hissiyyât-ı ulviyye	yüksek hisler, duygular.
hissiyyât-perver	(a.f.b.s.) hisli, duygulu.
hissiyyât-perest	(a.f.b.s.) duyucu.
hissiyyât-perestî	(a.f.b.i.) duyuculuk.
hissiyye	(a.s.) ["hissî" kelimesinin müen.] . (bkz: hissî).
hissiyyet	(a.i.) duyarlık, duygululuk.
hissiyet-i adaliyye	psik. kasıl duyumlar, fr. sensations musculaires.
hîş	(f.i.c. hîşân) akraba, soysop. (bkz. hîşâvend).
hişân	(f.i. hîş'in c.) akrabalar, soysoplar. (bkz: hîşâvendân).
hîşâvend	(f.b.i.c. hîşâvendân) akraba, soysop. (bkz. hîş).
hîşâvendân	(f.b.i. hîşâvend'in c.) akrabalar, soysoplar. (bkz: hîşan).
hîş-dâr	(f.b.s.) temizlik kaidelerine çok bağlı kalan [adam].
hîşten	(f.zm.) kendi.
hîşten-dâr, hîşdâr	(f.b.s.) sağlığını koruyan, kendine iyi bakan.
hitâb	(a.i.) 1. bir veya bir çok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme. 2. Kur'ân. (bkz: Furkan, Hüdâ, Kitâb, Mushaf, Necm, Nûr, Zikr).
hitâb-ı izzet	Allah tarafından söylenen söz.
hitâbe	(a.i.c. hitâbât) bir topluluğa karşı îrâd edilen coşturucu sözler.
hitâben	(a.zf.) birinin yüzüne söyleyerek.
hitâbet	(a.i.) 1. hatiplik, güzel söz söyleme, söz söyleme sanatı. 2. hutbe okuma veya hitabe, nutuk îrâdetme.
hitâbî	(a.s.) hitaba ait, hitapla ilgili.
hitâbiyyât	(a.i.c.) hitâbolarak söylenilen sözler.
hitâbiyye	(a.i. hitâbiyyât) hitaptan ibaret olarak söylenilen sözler.
hitâm	(a.i.) 1. son, nihayet. 2. bitme, tükenme. 3. mühürün, basıldığı kâğıtta kalan izi.

hitâm-pezîr	(a.f.b.s.) nihayete, sona eren.
hitân	(a.i.) sünnet, sünnet etme.
hîtân	(a.i. hâit'in c.) duvarlar, hâiller, engeller, avlular.
Li-l-hitân-ı âzân	(duvarların kulakları vardır) Yerin kulağı vardır.
hitânet	(a.s.) sünnetçilik.
hitâr	(a.i.) herze, saçma söz.
hitr	(a.i.) mânâsız, faydasız söz, yalan, kıür.
hivel	(a.i.). (bkz. zevâl).
hiyâb, hiyâbet	(a.i.) 1. suç, günah, kusur. 2. fena bir vaziyet başlangıcı. 3. yokluk.
hiyâc	(a.i.) 1. ot kuruması. 2. savaş başlama. 3. ıztıraplı olma.
hiyâket	(a.i.) dokumacılık.
hiyâl	(a.i.) 1. hayvanın kısır olma hâli. 2. yan, taraf; hiza.
hiyâm	(a.i. hîmân'ın c.) susamış kişiler. (bkz: atşân, teşne, teşnegân).
hiyân	(a.i.) zaman; devre.
hiyâset	(a.i.) dikmek.
hiyât, hiyâtet	(a.i.) bir şeyin etrafını çevirme, (bkz: ihâta).
hiyâz	(a.i. hayz'ın c.) 1. hek. aybaşları [kadınlarda]. 2. (a.i. havz'ın c.), (bkz: hîyâz).
hiyâzet	(a.i.) 1. bir araya toplama. 2. kendisine mal etme.
hiye	(a.zm.). (bkz. hüve).
hiyel	(a.i. hîle'nin c.) oyunlar, aldatmalar, dubârâlar.
İlm-ül-hiyel	mekanik bilgisi,
letâif-ül-hiyel	kurnazca oyunlar, hileler.
hiyelâ	(a.i.) kibir, gurur, azamet; kendini beğenmişlik.
hiyem	(a.i. hayme'nin c.) çadırlar, (bkz: hiyâm).
hiyyef	(a.s. hâifin c.), (bkz. hâif).
-hîz	(f.s.) sıçrayan, kalkan, atılan.
Seher-hîz	erken kalkan.
hîz	(f.s.) ibne oğlan; puşt.
hîz	(f.s.) coşkunluk; dalgalanma.
hizâ'	(a.i.) 1. karşı. 2. sıra, düzlük.
hizâb	(a.i.) 1. boya. (bkz: levn). 2. kına.
hîzab	(f.i.) dalga, (bkz: mevc).
hizâb-âlûd	(a.f.b.s.) (bkz: hidâb-âlûd).
hîzâb-engîz	(f.b.s.) dalga kaldıran.
hîzâb-gîr	(f.b.i.) çocukların durtut oyunu.
hîzan	(f.s.) kalkan, sıçrayan.
Üftân ü hîzân	düşe kalka.
hizâne	(a.i.c. hazâin) 1. hazne, hazîne. 2. kalb, gönül, 3. hazinedarlık.

hizâne-gâh	(a.f.b.i.) hazne yeri.
hizânet	(a.i.) hazinedarlık.
hizb	(a.i.) 1. kısım, bölük. 2. tarafdar.
hizb-ullah-ür-rahmân	Allah'ın emrine inkiyad hususunda birleşen zümre.
hizb-üş-şeytân	şeytanın iğvalarına katılan kimseler. [Kur'an'da geçer].
hizba	(a.s.c. hazâbî) arızalı, engebeli [yer, toprak].
hizber, hizebr	(a.i.c. hezâbir) 1. arslan. (bkz. dırgam, esed, gazanfer, haydar, şîr). 2. cesur, yürekli adam.
hizebrân	(a.i. hizber, hizebr'in f.c.) arslanlar. (bkz. darâgım).
hizebr-âne	(a.f.zf.) arslancasına. (bkz: gazanfer-âne, haydar-âne).
hizebr-endâz	(a.f.b.s.) arslanı yenecek derecede, çok güçlü kimse.
hîzem	(f.i.) yakacak odun. (bkz: hatab).
hîzem-keş	(f.b.i.) 1. odun yarıcı. 2. odun taşıyan köylü.
hîzende	(f.s.) sıçrayıcı, kalkıcı, fırlayıcı, atılıcı.
Emvâc-ı hîzende	yükselen, atılan, sıçrayan dalgalar.
hizlân	(a.i.) muâvenetsiz, yardımcısız; kimsesiz, yalnız başına kalıp sefil, zelîl olma.
hizmet	(a.i.) iş, iş görme, vazîfe, memurluk, (bkz: hidmet).
hizmet-i askeriyye	askerlik görevi.
hizmet-i devlet	devlet işi.
hizmet-kâr	(a.f.b.i.) hizmet eden kimse, hizmetçi.
hîzrân	(f.i.) 1. hezâren ağacı.
hîzrân-ı beldî	bot. yaban mersini denilen bir ağaç. 2. h.i. Hârûn-ür-Reşîd'in annesi.
hizy, hizye	(a.i.) rezil, rüsvâ ve kepaze olma.
hôca	(f.i.). (bkz. hâce).
hocest	(f.i.) müz. Türk müziğinin en az iki buçuk asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hôd	(f.zm.) 1. kendi. 2. i. baş zırhı, miğfer.
hôd-ârâ	(f.b.s.) kendini süsleyen, kendini medheden. (bkz: hôd-fürûş).
hôd-be-hôd	(f.zf.) kendi kendine, kendi başına, kendiliğinden.
hôd-bîn	(f.b.s.) kendini beğenmiş, bencil, (bkz: mağrûr, mütekebbir).
hôd-bînî	(f.b.i.) kendini beğenmişlik, bencillik, (bkz: tekebbür).
hôd-endîş	(f.b.s.) kendini düşünen.
hôd-fürûş	(f.b.s.) kendini satan, kendini medheden, övüngen. (bkz: hôd-ârâ).
hôd-gâm	(f.b.s.) 1. kendini beğenmiş, bencil, (bkz: hôd-pesend). 2. fels. fr. egoiste.
hûd-gâmâne	(f.b.zf.) hodgâmca, hodgâmlara yakışır, surette, kendini beğenmişçesine, egoistçe.
hôd-gâmî	(f.b.s.) kendini beğenmişlik, bencillik.
hôd-geşte	(f.b.s.) kendine bakma

hôdî	(f.i.) benlik, bencillik, kendilik.
hôd-kerde	(f.b.s.) kendi yapmış.
hôd-küş	(f.b.s.) kendini öldüren, intihar eden.
hôd-nümâ	(f.b.s.) gösterişe meraklı olan.
hôd-perest	(f.b.s.) kendine tapan, kendini beğenmiş, (bkz: hôd-gâm, hôd-pesend).
hôd-pesend	(f.b.s.) kendini beğenen, (bkz: hôd-gâm, hôd-perest, hôd-sitâ).
hôd-pesendî	(f.b.i.) kendini beğenmişlik, (bkz: mağrûriyyet).
hôd-reng	(f.b.s.) bir şeyin tabiî, kendi rengi.
hôd-reste	(f.b.s.) kendi kendini yetiştirmiş, kendi kendine yetişmiş.
hôd-reviş	(f.b.s.) başınabuyruk.
hôd-re'y	(f.a.b.s.) kendi re'yiyle âmil olan; kendi kafasına giden.
hôd-rû[y]	(f.b.s.) kendi kendine biten, yabâni.
Lâle-i hôd-ru	gelincik, (bkz: hüdâyî nâbit).
hôd-ser	(f.a.b.s.) 1. kendi başına giden, müstakil. 2. serkeş, dikbaşlı.
hôd-serâne	(f.a.zf.) serkeşcesine, dikbaşlılıkla.
hôd-sitâ[y]	(f.b.s.) kendini medheden, öven. (bkz. hôd-pesend, hôd-perest).
hôd-şinâs	(f.b.s.) kendi kendini iyi bilen, iyi tanıyan.
hokka	(a.i.) 1. içine mürekkep konan mâden, cam veya topraktan yapılmış küçük kap. 2. içine tükürülen kap.
hokka-i bî-mağz	idraksiz, ahmak [kimse].
hokka-i dehen	hokkayı andıran küçük ağız.
hokka-i mînâ	gökyüzü.
hokka-bâz	(a.b.i.) 1. hokkabaz. 2. oyunbaz, hîlekâr, hileci.
hor	(f.s.) ehemmiyetsiz, değersiz, bayağı, adî [kimse], (bkz: hâr).
hor	(f.i.) 1. Güneş. 2. ışık, aydınlık. (bkz. hûr, nûr, ziyâ).
-hôr	(f.s.) yiyen, yiyici.
Mirâs-hôr	miras yiyen, (bkz. hâr).
horâsân	(f.i.) müz. Türk müziğinin en az iki iki buçuk asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
Horâsân	(f.h.i.) iran'ın doğusunda bulunan bu geniş arazî hür = Güneş + âsân = doğan kelimelerinden mürekkep olup "doğan Güneş memleketi" mânâsına geldiği kitaplarda yazılıdır.
Horasânî	(f.s.) 1. Horasan'a ait, Horasan'la ilgili; Horasan'lı. 2. i. üst kısmı sarıktan taşan bir çeşit hoca kavuğu.
hôrende	(f.i.c. hôrende-gân) horanta, birinin beslediği kimse, boğaz.
hôrende-gân	(f.i. hôrende'nin c.) horantalar, birinin beslediği kimseler, boğazlar.
hortum	(a.i.c. harâtîm) 1. fil burnu. 2. hortum.
hortûmiyye	(a.i.) zool. hortumlular, fr. proboscidiens.
hoş	(f.s.) 1. güzel; iyi. 2. tatlı.

hoşâ	(f.n.) ne hoş, ne güzel, ne kadar lâtif, (bkz: habbezâ, şâbâş, zihî).
hoş-âb	(f.i.) 1. hoşaf. 2. s. parlak, berrak. 3. inci, yakut, elmas gibi şeylerin parlaklığı.
hoş-alef	(f.b.s.) 1. çok yiyen hayvan. 2. haram, helâl demeden her şeyi yiyen.
hôş-âheng	(f.b.s.) ahenkli.
hoş-âmed	(f.cü.) hoş geldi.
hoş-âmed-gû	(f.b.s.c. hoş-âmed-gûyân) "hoş geldi" diyen.
hoş-âmed-gûyân	(f.b.s. hoş-âmed-gû'nun c.) "hoş geldi" diyenler.
hoş-âmed-gûyî	(f.b.i.) "hoş geldi" deyicilik.
hoş-âmedî	(f.b.i.) "hoşgeldin"e gitme, "hoş geldin" deme.
Beyân-ı hoş-âmedî	"hoş geldin" deme.
hoşâne	(f.s.) güzel.
hoş-âvâz	(f.b.s.) sesi güzel, güzel sesli.
hoş-âyende	(f.s.c. hoş-âyendegân) hoşa giden, beğenilen.
hoş-âyendegân	(f.b.s. hoşâyende'nin c.) hoşa gidenler, beğenilenler.
hoş-bîn	(f.b.s.) hoş gören, hoşgörür olan kimse.
hoş-bû	(f.b.s.) güzel kokulu, güzel kokan.
hoş-bûyî	(f.b.i.) güzel kokma, iyi kokma.
hoş-dem	(f.b.s.) 1. iyi arkadaş. 2. hâli vakti yerinde olan arkadaş.
hoş-dil	(f.b.s.) gönlü hoş, memnun.
hoş-edâ	(f.a.b.s.) hareketi, davranışı hoş, güzel.
hoş-elhân	(f.a.b.s.) makamı güzel, güzel ve tatlı okuyan.
hoş-endâm	(f.b.s.) boyu boşu güzel, düzgün olan.
hoş-engüşt	(f.b.s.) kulağa hoş gelen nağme.
hoş-gû	(f.b.s.) tatlı dilli, dili tatlı.
hoş-güftâr	(f.b.s.) güzel konuşan.
hoş-güvâr	(f.b.s.) 1. lezzetli, tatlı. 2. hazmi kolay.
hoş-güzeşte	(f.b.s.) hoş geçmiş tatlı zaman.
hoş-hâl	(f.a.b.s.) hâli vakti yerinde, geçimi yolunda olan.
hoş-hân	(f.b.s.) okuyuşu güzel.
hoş-hırâm	(f.b.s.) güzel gidişli, yürüyüşlü. (bkz: hoş-reftâr).
hoşî	(f.i.) hoşluk, rahatlık, mutluluk.
hoş-kadem	(f.a.b.s.) 1. ayağı uğurlu. 2. kadın adı.
hoş-kalem	(f.a.b.i.) 1. iyi yazan, kâtip. 2. s. hîleci.
hoş-kâm	(f.b.s.) arzularına ulaşmış, memnun, rahat.
hoş-kenâr	(f.b.s.) mec. sevgili.
hoş-manzar	(f.a.b.s.) 1. görünüşü güzel olan, güzel görünen. 2. güzel yüzlü, (bkz: hoş-nümâ).
hoş-meniş	(f.b.s.) huyu, tabîatı iyi. (bkz: hoş-tab').
hoş-meşreb	(f.a.b.s.) huyu güzel, sevimli.

hoş-meze	(f.b.s.) tadımı güzel, iyi yiyecek.
hoş-nağme	(f.a.b.s.) sesi güzel, güzel sesli.
hoş-nazar	(f.a.b.s.) alışan, konuşan, görüşen, ahbaplık, dostluk eden ve edilen kimse.
hoş-nemek	(f.b.i.) 1. sevgili, sözü, sohbeti tatlı kimse. 2. tuzu karar ve lezzetli olan yemek.
hoş-nevâ	(f.b.s.) güzel sesli.
hoş-nevâz	(f.b.i.) sazende, çalgıcı.
hoş-nigâh	(f.b.s.) güzel bakışlı.
hoş-nihâd	(f.b.s.) iyi huylu, iyi yaradılışlı.
hoş-nişîn	(f.b.s. c. hoşnişînân) l. rahat yerleşmiş. 2. i. göçebe.
hoş-nişînân	(f.b.s. hoş-nişîn'in c.) 1. rahat yerleşmiş olanlar. 2. i. göçebeler.
hoşnûd	(f.s.) razı, memnun.
hoşnûdî	(f.i.) hoşnutluk, memnunluk.
hoşnûdiyyet	(f.i.) "hoşnutluk" mânâsına gelen bu kelimeyi kullanmak büyük hatâ olur.
hoşnümâ	(f.b.s.) güzel görünen, (bkz: hoş-manzar[1]).
hoş-nüvîs	(f.b.s. ve i.) güzel yazı yazan, hattat.
hoş-reftâr	(f.b.s.) güzel gidişli; yürüyüşü gidişi güzel, (bkz: hoş-hırâm).
hoş-rû[y]	(f.b.s.) sevimli, tatlı yüzlü, (bkz: hûb-rû[y]).
hoş-seray	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az beş asırlık mürekkep makamlarında olup nümunesi kalmamıştır.
hoş-sohbet	(f.a.b.s.) sohbeti, konuşması güzel, tatlı.
hoş-tab'	(f.a.b.s.) tabiatı, huyu güzel, (bkz: hoş-meniş).
hoş-ter	(f.b.s.) daha hoş, çok hoş.
hoş-vakt	(f.a.b.s.) zamanı hoş geçen, mutlu, rahat.
Hotan	(f.h.i.) şarkî Türkistan'da büyük bir şehir olup ahâlîsi Müslümandır.
hû	(a.h.i.) 1. Allah.
Yâ-hû	yâ Allah. (bkz. hüve[2]). 2. i. sığınma, yalvarma. 3. n. gaibe, hitab olarak eşhasa da söylenir "Hû, neredesin!" gibi.
hûb	(f.s.c. hûbân) güzel, hoş, iyi.
Hubâhib	(a.h.i.) pintilikle meşhur olan bir kimse olup çok zayıf ateş yakardı.
Nâr-i hubâhib, Nâr-ül-hubâhib	
hûbân	(f.s. hûb'un c.) güzeller, iyiler.
Zümre-i hûbân	güzeller takımı.
hûbân-ı Dımışk	Şam güzelleri.
hûban-nâme	(f.b.i.) güzel ve yakışıklı gençler hakkında yazılan kitap.
hûb-âvâz	(f.b.s.) güzel sesli.
hubb	(a.i.) sevgi.
hubb-i câh	yer, mevki, rütbe sevgisi.

hubb-i dîn	din sevgisi.
hubb-i dünyâ	dünya sevgisi.
hubb-i gayr	başkasını sevme, (bkz: hubb-ül-gayr).
hubb-i vatan	vatan sevgisi.
hubb-ül-gayr	fels. özgecilik, fr. altruisme.
hubb-ül vatan	vatan sevgisi.
hubb-ül-vatan min-el-îmân	
hubb	(a.s.) hîlekâr, aldatıcı, kurnaz, (bkz: habb, hibb).
hubbâz	(a.i.) bot. ebegümeci.
hubbâziyye	(a.i.) bot. ebegümecigiller.
hubeb	(a.i. habbe'nin c.) buğday, arpa gibi ufak ve yuvarlak şeylerin taneleri.
hubesâ'	(a.i. habîs'in c.) habisler. (bkz. habis).
hubeyb, hubeybe	(o.i.c. hubeybat) küçük tane, tanecik, [yapma kelimelerdendir].
hubeybât	(o.i. hubeyb, hubeybe'nin c.) küçük tanecikler, [yapma kelimelerdendir].
hubeybât-ı mülevvene	bot. kromoplâst.
hubeybe	(a.i.) jeol. tanecik, fr. granule.
hubeybî	(o.s.) tanecikli, [yapma kelimelerdendir].
hûbî	(f.i.) güzellik, iyilik.
hublâ	(a.s.) gebe.
El-leyletü hublâ	gece gebedir, (bkz: hâmile).
hub-rû[y]	(f.b.s.c. hûb-rûyân) güzel yüzlü, yüzü güzel, (bkz: hoş-rû).
hûb-rûyân	(f.b.s. hûb-rû'nun c.) güzel yüzlüler, yüzü güzel olanlar.
hubs	(a.i.) 1. murdarlık, pislik. 2. kötülük, fenalık, (bkz. habâset).
hûb-ter, hûb-terîn	(f.b.s.) pek güzel, en güzel.
hubub	(a.i. hubâb, hubâbe'nin c.) su üzerindeki kabarcıklar.
hubûb	(a.i. habb'ın c.) taneler, tohumlar.
hubûhât	(a.i. habb'ın c. olan hubûb'un c.) taneler, tohumlar; buğday, arpa, çavdar., gibi taneli bitkiler, tahıl.
hubûl	(a.i. habl'in c.) ipler, urganlar, halatlar, (bkz: hibâl).
hubûr	(a.i. haber'in c.) haberler, havadisler.
hubûr	(a.i.) 1. sevinç, (bkz: sürûr). 2. (hibr'in c.) âlimler (bilginler) fakîhler, zekîler, anlayışlılar. 3. israiloğulları bilginleri.
hubût	(a.i. habt'ın c.) bâtıl olma, işe yaramaz olma.
hubüb	(a.i.) kabarcıklar, (bkz: hubub).
hubz	(a.i.) ekmek, (bkz: nân).
hubz-i hınta	buğday ekmeği.
hubz-i rûmî	peksimet.
hubz-i şaîr	arpa ekmeği.
hubza	(a.i.) 1. bir parça ekmek, ekmek parçası. 2. kül pidesi.

Tarihvemedeniyet.org

hûc	(f.i.) 1. kuş tacı, ibik. 2. horoz ibiği.
hûc-ı hurûs	horoz ibiği, (bkz: hûd-i hurûs).
hûc-ı hüdhüd	ibibik'in ibiği. 3. bot. horoz ibiği [çiçek]. 4. koç.
huceste	(f.s.) 1. uğurlu, meymenetli; hayırlı, saâdetli, kutlu. 2. kadın adı.
huceste-fâl	(f.b.s.) falı uğurlu, yümünlü.
huceste-hisâl	tabîatı uğurlu.
huceste-ma'nâ	mânâsı uğurlu.
huceste-re'y	düşüncesi uğurlu [isabetli].
huceste-sıfat	(f.b.s.) iyi ahlâklı, iyi huylu, (bkz: huceste-hisâl).
hûd	(f.i.) zırh başlık, miğfer.
hûd-i hurûs	zool. horoz ibiği, (bkz: hûc[2], hûc-ı hurûs).
Hudâ	(f.h.i.) Tanrı (bkz: Hâlik, Rabb).
hud'a	(a.i.) aldatma, oyun, hîle, dalavere, düzen, dek.
hud'a-i harbiyye	ask. savaş hilesi.
Hudâ-âgâh	(f.b.s.) Allah bilir.
hudâ-dâd	(f.b.i.) Allah vergisi.
hudâ-furûş	(f.b.s.c. : hudâ-furûşân) mürâî sofu.
hudâ-furûşân	(f.b.s. : hudâ-furûş'un c.) mürâî sofular.
hudâ-furûşî	(f.b.i.) riyakârca sofuluk.
hud'a-ger	(a.f.b.s.) hîleci, aldatıcı, düzenbaz, (bkz. hîle-kâr, hud'a-kâr).
Hudâ-hâfız	(f.a.b.n.) Allah korusun.
hudâ-hân	(f.b.i.) şahadet parmağı.
hud'a kâr	(a.f.b.s.) hîlekâr, düzenbaz, oyuncu.
hud'a-kârî	(a.f.b.i.) hilekârlık, düzenbazlık, oyunculuk.
Hudâ-negerde	(f.zf.) Allah göstermesin.
Hudâ-pesend	(f.b.s.) Allah'ın beğeneceği şey.
Hudâ-pesendâne	(f.b.zf.) Allah'ın beğeneceği şekilde.
Hudâ-perest	(f.b.s.) Allah'a ibâdet eden, tapınan.
Hudâ-perestâne	(f.zf.) Allah'a ibâdet edene yakışır bir surette.
Hudâ-perestî	(f.b.i.) Allah'a ibâdet etme, tapınma.
Hudâ-râ	(f.zf.) Allah için, Allah aşkına.
hudâret	(a.i.) sebze, yeşillik, (bkz: hudret).
Hudâ-şinâs	(f.b.s.) Allah'ı tanıyan, birleyen.
Hudâ-şinâsî	(f.b.i.) Allah'ı tanıma.
Hudâvend	(f.h.i.) 1. Allah, Tanrı 2. s. efendi, sahip, mâlik. 3.i. hâkim, hükümdar.
hudâvend-âne	(f.b.zf.) hüdâvend olana yakışacak surette, (bkz: hükümdâr-âne).
hudâvendî	(f.i.) hüdâvendlik, hükümdarlık, sahiplik.
hudâvendigâr	(f.i.) 1. âmir, hükümdar. 2. h. i. Osmanlı pâdişâhlarından I. Murâd'ın unvanı.

hudâ-ver	(f.b.s. ve i.) 1. sahip, mâlik. 2. efendi, *bay; hâkim.
Hudây	(f.h.i.) Allah, (bkz: Hudâ).
Hudâ-yâ	(f.n.) ey Tanrı!, ey Allah!
hudâygân	(f.b.i.) ulu pâdişâh, büyük hükümdar.
Hudâyî	(f.i.) 1. Hudâlık, Allahlık. (bkz: ulûhiyyet). 2. s. Allah'a mensup.
Hudâyî-furûş	(f.b.s.) Firaun gibi Tanrılık iddiasında bulunan, Tanrılık taslayan.
Hudâyî-furûş-âne	(f.zf.) Hudâyî furuşcasına, Firaun gibi Tannlık iddia edercesine.
Hudâyî-furûşî	(f.b.i.) Hudâyî furuşluk.
hudâyî-nâbit	(f.a.b.s.) ekilmeksizin kendiliğinden biten.
Huddâm	(a.i. hâdem'in c.) hizmetçiler, (bkz: hadem, hademe).
-hûde	(f.s.) 1. hak, sahih, doğru. 2. i. fayda.
Bî-hûde	faydasız, boş.
hudenâ	(a.i. hadîn'in c.) vefalı, sâdık dostlar.
hudeybât	(a.i. hudeybe'nin c.) anat.yumrucuklar, tümsecikler.
hudeybât-ı tev'emiyye-i erbaa	
hudeybe	(a.i.c. hudeybât) anat. "tümsecik, yumrucuk.
hudret	(a.i.) 1. yeşillik, (bkz: hudaret). 2. yeşil renklilik.
hudret-i evrâk	klorofil.
hudû'	(a.i.) . (bkz: huzû').
hudûd	(a.i. hadd'in c.) sınırlar, uçlar, bucaklar.
hudûd-i memâlik	memleket hudutları.
hudûd-i şer'iyye	şer'î hadler, muayyen suçlara karşılık tatbik edilen şer'î cezalar.
hudûd	(a.i. hadd'in c.) 1. yanaklar. 2. yeri kazmalar, yeri yarmalar,
hudûd-nâme	(a.f.b.i.) memleket sınırını tâyin ve tahdîd eden vesika.
hudûs	(a.i.) sonradan peyda olma.
hudû' ve huşu'	(a.b.i.) ulunma ve yükünme.
huff	(a.i.). 1. abdest alırken üzerine meshedilebilen, çizme, mest, çedik gibi ayakkabı. 2. deve tabanı. 3. deve.
huff ü hâfir	deve ve at.
huffâş	(a.i.c. hafâfîş) yarasa, gece kuşu. (bkz: şeb-pere).
huffâşe	(a.i.) zool. yarasa.
huffâşiyye	(a.i.) zool. yarasalar.
huffâz	(a.i. hâfız'ın c.) ezberleyiciler, ezber bilenler, Kur'ân'ı ezberleyenler, (bkz: hafaza, hâfız).
huffî	[eskiden] ayağa giyilen çizmelere konacak surette yapılmış olan kitaplar.
hufre	(a.i.) kazılmış çukur, oyuk, delik.
hufre-i inhidâmiyye	coğr. çöküntü hendeği.
hufreteyn	(a.i.c.) iki çukur.

hufreteyn-i enf	anat. burun delikleri.
hufte	(f.s.c. hufte-gân) yatmış, uyumuş.
hufte-gân	(f.b.s.) hufte'nin c.) yatıp uyumuş olanlar.
hufte-gî	(f.i.) yatıp uyuma.
hufte-isfahân	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.
hufye	(a.i.) gizlenme, saklanma.
hufyeten	(a.zf.). (bkz. hafiyyeten).
hûk	(f.i.) domuz, (bkz: hınzîr).
hûk-i zahm-hurde	yaralı domuz.
hûk-bân	(f.b.i.) domuz çobanı.
hu-kerde	(f.b.s.) terlemiş.
hû-keşân	(f.i. hû-keş'in c.) Hacıbektaş şeyhinin Yeniçeri Ocağı nezdindeki vekiline mahsus doksan dokuzuncu ortaya 1591 yılında tâyin olunan Bektaşi müritleri.
hukne	(a.i.) tenkıye âleti, şırınga.
hukûd	(a.i. hıkd'ın c.). (bkz. hıkd).
hukuk	(a.i. hakk'ın c.) 1. haklar. 2. hakikatler. 3. kanunların verdiği haklar. 4. hâkim ve avukat yetiştiren mektep,
ilm-i hukuk	hukuk bilgisi.
hukuk-i âmme	huk. kamusal haklar.
hukuk-i arz	Beytülmal'in arazide tasarruf eden kimseden istediği ve aldığı para.
hukuk-i ayniyye	eko. eşya üzerindeki mutlak tasarruf selâhiyeti (yetkisi).
hukuk-i cezâiyye	ceza hukuku.
hukuk-i düvel	devletler umûmî hukuku.
hukuk-i emîriyye	huk. [eskiden] -ıstılah olarak dar bir mânâda- memleket arazîsinden alınan öşür.
hukuk-i esâsiyye	huk. anayasa hukuku.
hukuk-i esâsiyye encümeni	
hukuk-i ibâd	insan hukuku.
hukuk-i idâre	idare hukuku.
hukuk-i kadîme	eskiden beri olan tanışıklık.
hukuk-i medeniyye	medenî hukuk, fr. droits civils.
hukuk-i mevzûa	konulmuş kanunlann meydana getirdiği hukuk.
hukuk-i milel	milletlerarası hukuk, fr. droit international.
hukuk-i milliyye	millî haklar.
hukuk-i mücerrede	huk. [eskiden] mülkten mücerret olan haklar, [mürur ve şüf a haklan gibi].
hukuk-i müfrede	huk. [eskiden], (bkz: hukuk-ı mücerrede).
hukuk-ı müktesebe	huk. edinilmiş, kazanılmış haklar, tabu haklar.
hukuk-i siyâsiyye	memleket idaresini ve halkın hakkını tanıyan hükümlerin hepsi, fr. droit politique.

hukuk-i şahsiyye	şahsın, kişinin hukuku.
hukuk-i tabîiyye	insanların yaradılıştan sahip oldukları hukuk, fr. droits naturels.
hukuk-i teâmüliyye	memleketin ahlâkını, âdetlerini belirten örf.
hukuk-i ticâret	ticaret hukuku.
hukuk-ı zevciyyet	huk. [eskiden] kan ile kocanın yekdiğerine karşı hâiz oldukları haklar.
hukukan	("ku" uzun okunur, a.zf.) hukuk bakımından, hukuk yönünden, hukukça.
hukukî, hukukıyye	(a.s.) hukukla ilgili, hukuk işleriyle uğraşan.
Mahkeme-i hukukiyye	hukuk mahkemesi.
hukukıyyât	(a.i.c.) hukuk bilgisi.
hukuk-perver	(a.f.b.s.) sâdık vefalı dost.
hukuk-perver-âne	(a.f.zf.) hukuk pervercesine, vefalı ve sâdık dostcasına.
hukuk-şinâs	(a.f.s.) 1. hukuk ilmini bilen. 2. vefakâr, vefalı.
hukuk-şinâs-âne	(a.f.zf.) l. hukuk-şinasca, hukuk ilmini bilene yakaşır surette. 2. vefâlıcasma.
hulâlet	(a.i.) samimî dostluk, (bkz: halâlet, hılâlet).
hulâsa	(a.i.) 1. bir şeyin, bir sözün özü (*özet). (bkz. zübde).
hulâsa-i hesâbiyye	hesap bilançosu.
hulâsa-i kelâm	sözün kısası.
hulâsat-ül-hulâsa	hulâsanın hulâsası. 2. hesap bilançosu.
hulâsaten	(a.zf.) hulâsa olarak, kısaca, (bkz: zübdeten).
hulb	(a.i.) 1. kalın kıl, kuyruk kılı, yele kılı; domuz kılı. 2. kıl fırça, kıl kalem.
huld	(a.i.) 1. sürüp giden, sonu olmayan varlık. 2. bitmeyiş, devamlılık. 3. sekiz cennetten biri. (bkz. cennet, behişt).
huld-i berîn	kutsal cennet.
huld-zâr	(a.f.b.i.) cennet.
hulefâ'	(a.i. halîfe'nin c.) 1. halîfeler.
hulefâ-i râşidîn	(ilk dört halife) Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman, Ali. 2. resmî dâirelerde kalem âmirine bağlı bulunan me'murlar.
hulefâ-yi aklâm	kalem me'murları.
hulel	(a.i. hulle'nin c.) elbiseler.
hulemâ	(a.s. halîm'in c.) halimler.
hulesân	(a.i. hıls'ın c.) dostlar.
huleyme	(a.i.c. huleymât) 1. memecik. 2. deride ve en çok dil üzerinde bulunan kübük kabarcık, [yapma kelimelerdendir].
huleymî	(a.s.) biy. mememsi.
hulf	(a.i.) verdiği sözü tutmama, üzerinde durmama.
hulf-ı va'd	vaadini yerine getirmeme, verdiği sözü tutmama.
hulf-i yemîn	yemini bozma.
hulfe, hulfet	(a.i.) bunama.

huliyy	(a.i.c. huliyyât) altın, yakut, zümrüt, gümüş gibi zînet eşyası.
huliyyât	(a. huliyy'in c.) altın, yakut, zümrüt, gümüş gibi zînet eşyaları.
hulk	(a.i.c. ahlâk) huy, tabiat.
hulk-i hasen	güzel huy, güzel huylu.
hulkan	(a.zf.) huy ve tabiatça.
hulki	(a.s.) 1. hulkla ilgili, tabîî. 2. erkek adı. [müen. hulkıyye].
hulkıyyet	(a.i.) törecilik, fr. moralisme. [yapma kelimelerdendir].
hulkum	(a.i.s. halâkîm) anat. Boğaz [insan ve hayvanlarda].
hullân	(a.s. halîl'in c.) sâdık dostlar. (bkz: ahillâ).
hulle	(a.i.c. hulel) 1. cennet elbisesi. 2. belden aşağı ve belden yukarı olmak üzere iki kısımdan ibaret elbise.
hulle-i Âdem'in	(Hz. Âdem'in elbisesi) incir yaprağı. 3. üç defa kocasından boşanmış bir kadının, tekrar eski kocasına varabilmesi için yabancı bir erkeğe bir günlüğüne nikâh edilmesi,
hulle-bâf	(a.f.b.i.) terzi, (bkz: derzî).
hulled-Allah	(a.cü.) Allah dâim ve baki etsin.
hulle-pûş	(a.f.b.i.) cennet elbisesi, cennet örtüsü.
hullet	(a.i.) içten sevgi, hakikî dostluk, arkadaşlık.
huliyyât	(a.i. huliyy'in c.) altın, gümüş, pırlanta gibi zînet eşyaları.
hulm, hulüm	(a.i.c. ahlâm), (bkz: ahlâm).
hulûd	(a.i.) bakîlik, daîmî surette kalma, ölmezlik
Yevm-i hulûd	kıyamet günü.
huluk	(a.i.) huy, tabîat. (bkz: hulk).
huluk-i azîm	Hz. Muhammed'in mübarek huyları.
hulûl	(a.i.) 1. gelip çatma. 2. girme.
hulûl-i ramazân	ramazanın gelip çatması.
hulûl-i şitâ	kışın gelip çatması. 3. yanaşma. 4. geçme.
hulûl-i hâricî	fiz. dışa geçişme, fr. exosmose.
hulûl	(a.i. hall'in c.) 1. sirkeler. 2. sirkede bulunan kurtçuklar.
hulûlî	(a.s.) 1. hulûl'e ait olan. 2. i. Tanrılığın tecessümü inanışında bulunan kimse, [müen. "hulîliyye" dir].
hulûliyye	(a.i.) Allah'ın bazı cisimlere yerleşmesi inancında bulunma.
hulûs	(a.i.) hâlislik, sâfîlik, gönül temizliği.
hulûs-i bâl	gönülden samimiyet.
hulûs-i kalb	kalb temizliği, samîmiyet.
hulûs-i niyyet	niyet temizliği.
hulûsî	(a.s.) 1. hâlis olan, saf, içi temiz. 2. samîmî, candan. 3. i. erkek adı.
hulûsiyyet	(a.i.) samîmî, candan dostluk.
hulûs-kâr	(a.f.b.s.) dalkavuk.
hulûs-kâr-âne	(a.f.zf.) hulûs-kâr olana yakışacak surette, dalkavuklukla.

hulûs-kârî	(a.f.b.i.) dalkavukluk.
hulûs-nâme	(a.f.b.i.) yalnız, ilgiyi ve bağlılı göstermek üzere sunulan mektup.
hulv	(a.s.c. hulviyyât) 1. tatlı. 2. büzel, bazal.
hulüvv	(a.i.) hâlîlik, boşluk, boş olma. 2. huk. [eskiden] vaziyet ve kıdemden mütevellit olup kendisinden itiraz caiz olmayan mücerret bir hak.
hulviyyât	(a.i. hulv'ün c.) tatlılar, şekerlemeler, tatlı ile ilgili yiyecekler.
hulyâ	(yun. i.) kuruntu.
hulyâ-yi hazîn	hazin hülya.
hulyâ-âmîz	(yun.f.b.s.) rü'yâ uyandıran, hayâle sürükleyen.
hulyâ-dâr	(yun.f.b.s.) hayâl, hülya sahibi.
hum	(f.i.) 1. küp. 2. şarap küpü.
hûm-i Eflâtun	Diyojen'in içinde yaşadığı küp.
hum-i mey	şarap küpü.
humâr	(a.i.) içkiden sonra gelen başağnsı, sersemlik, (bkz: humâre).
humâr-âlûd	(a.f.b.s.) 1. şaşkın, kendinden geçmiş. 2. süzgün, baygın [göz],
humâsî	(a.s.) ed. 1. beş harfli; beşli; her parçası beş mısra'dan ibaret olan nazım şekli. 2. gr. Arapçada mastarı 5 harfli olan fiil.
humât	(a.s. hâmî'nin c.) himaye edenler, koruyanlar, gözetenler.
humbara	(f.i.) kumbara.
hum-bâz	(f.b.s.) iran'da küp içine girilerek oynatılan kukla.
hum-çe	(f.i.) küçük küp.
humeka	("ka" uzun okunur, a.s. hamîk'ın c.) ahmak, sersem, [dilimizde müfredi hiç kullanılmaz].
humevî, humeviyye	(a.s.) hek. sıtmaya mensup, sıtma ile ilgili
Alâim-i humeviyye	sıtma işaretleri.
humeyrâ	(a.i.) 1. küçük kırmızı şey. 2. Hz. Muhammed'in devecisinin adı. 3. kadın adı.
humeyyâ	(a.i.) şiddet.
Humeyye-l-ke's	şarabın en şiddetli zamanı.
hum-hâne	(f.b.i.) 1. şarap küplerinin konulduğu yer. 2. meyhane. 3. tas. âşığın kalbi.
humistân	(f.b.i.).(bkz. hum-hâne).
humk	(a.i.) ahmaklık, bönlük, budalalık. (bkz. belâhet, hamâkat).
hummâ	(a.i.) 1. ateşli hastalık. 2. nöbet. 3. sıtma.
hummâ-yi balgamiyye	hek.balgamlı humma.
hummâ-yi cemreviyye	hek. dalak humması,
hummâ-yi cerhiyye	hek. travmadan meydana gelen humma.
hummâ-yi dâire	hek. dönüşlü humma.
hummâ-yi dikkıyye	hek. eriten, eritici humma.
hummâ-yi merzagıyye	hek. bataklık humması.

hummâ-yi müsellese	hek. 48 saatte bir gelip 6 saat nöbet yapan sıtma, tersiyana sıtma.
hummâ-yi nifâsiyye	hek. loğusa humması.
hummâ-yi râcıa	hek. dönüşlü humma, fr. fievre recurrente.
hummâ-yi rub	hek. 72 saatte bir nöbet yapan kuvartana sıtma.
hummâ-yi safrâ	hek. sarı humma.
hummâ-yi safraviyye	hek. öd humması.
hummâ-yi sevdâviyye	hek. karasevda.
hummâ-yi vebâiyye	hek. veba.
hummâvî	(a.s.) 1. hummaya, ateşli hastalığa, nöbete, sıtmaya ait, bunlarla ilgili. 2. 1. fazla hararet, ateş.
hummâz	(a.i.) bot. kuzukulağı.
hummâzıyye	(a.i.) bot. ekşiyoncagiller.fr. oxalidees.
hummeyât	(a.i. hummâ'nın c.) (bkz: hümmeyât).
hummus	(a.i.) bot. nohut.
humrân	(a.i. ahmer'in c.) kırmızılar,
humre	(a.i.) 1. hek. yılancık, alazlama. 2. kızıllık, kırmızılık.
humret	(a.i.) kırmızılık, kızıllık, (bkz: sürhî).
humret-i hicâb	utanmadan doğan kızıllık.
humret-i şafak	şafak kırmızılığı, kızıllığı.
hums	(a.s.c. ahmâs) beşte bir, beş bölükte bir bölük.
humûd	(a.i.) 1. ateşin koru sönmeyerek alevi basılma. 2. düşme, zayıflama,
humûl	(a.i.) birinin adı sanı batma, ünü kaybolma.
humûl	(a.i. haml'in c.) yükler.
humûza	(a.i.) ekşilik.
Müvellid-ül-humûza	oksijen.
humuzât	(a.i. humz'un c.) oksitler.
humûzet	(a.i.) ekşilik, kekrelik,
humz	(o.i.) oksit, (bkz: hamz).
humz-ı sânî-i nühâs	kim. bakır oksit.
humz-ı zîbak	kim. cıva oksit.
hûn	(f.i.) 1. kan. (bkz: dem). 2. öldürme, öc.
hûn-i bed	mec. şarap.
hûn-i câm	şarap.
hûn-i cehân	şafağın kızıllığı.
hûn-i cem	mec. şarap.
hûn-i dil	mec. keder, kaygı, tasa.
hûn-i hâm	üzüm şarabı.
hûn-i hayvân	süt, yoğun, yağ; bal.
hûn-i helâl	kanunca dökülmesinde bir sakınca olmayan kan.
hûn-i kebûter	(güvercin kanı) şarap.

hûn-i mürde	hafif bir çizik ya da sıyrıktan sızan kan.
hûn-i pâk	temiz kan.
hûn-i rez	(üzüm kanı) şarap.
hûn-i siyavuş, hûn-i siyavuşân	(tan yerinin kırmızılığı) şarap.
hûn-i şişe, hûn-i tâk	şarap.
hûn-ab, hûn-âbe	(f.b.i.) 1. kanlı su. 2. gözyaşı.
hûn-âlûd, hûn-âlûde	(f.b.s.) kana bulanmış, (bkz: hûn-in).
hûn-âşâm	(f.b.s.) kan içen, kan içici, (bkz. hûn-hâr, hûn-rîz).
hûn-bâr	(f.b.s.) kan yağdırıcı.
Dîde-i hûn-bâr	kan saçan göz, kan ağlayan.
hûn-behâ	(f.b.i.) kan pahası, diyet.
hûn-çegân	(f.b.s.) kendisinden kan akan.
Ecfân-ı hûn-çegân	kan akan gözevleri [gözler].
hunefâ'	(a.i. hanîf'in c.) islâm dînine sımsıkı bağlı olanlar.
hûn-efşân	(f.b.s.) kan saçıcı, kan saçan, serpen, (bkz: hûn-feşân).
hunfesâ'	(a.i.c. hanâfis) bokböceği, mayıs böceği; mec. piç. (bkz: veled-i zinâ).
hun-feşân	(f.b.s.) kan saçan, kan saçıcı, serpen, (bkz: hûn-efşân).
hûn-germ	(f.b.s.) kanı sıcak, ısınmış, alışmış.
hûn-hâh	(f.b.s.) kan isteyen, öç alıcı.
hûn-hâr	(f.b.s.) kan içen, kan dökücü, zâlim, (bkz: hûn-âşâm, hûn-rîz, zâlim).
hûn-hârâne	(f.zf.) zulmederek, zâlimce.
hûnî	(f.s.) 1. kanlı, kan dökmeye meyilli. 2. s. kanlı, gaddar, zâlim, kaatil.
hûnîde	(f.s.) beğenilmiş, makbul.
hûn-în	(f.b.s.) kanlı, kana bulaşmış. (bkz. hûn-âlûd, hûn-âlûde, kaatil).
hûnîn-ciger, hûnîn-dil	içi kan ağlayan, çok üzgün.
hunnâk	(a.i.) hek. boğmaca, bademcik, boğaz iltihabı.
hunnâk-ı sadrî	hek. göğüs iltihabı, anjin do puatrin, fr. angine de poitrine.
hunnâkî	(a.s.) hek. boğmaca, bademcik, boğaz iltihabı ile ilgili.
hunnas	(a.i. hânis'in c.), astr. Beş seyyare (gezegen) Zuhal (Satürn), Müşteri (Jüpiter), Merih (Mars), Zühre (Venüs), Utârid (Merkür).
hûn-pâş	(f.b.s.) kan saçan, kan döken.
hûn-rîz	(f.b.s.) kan döken, kan dökücü. (bkz: hûn-hâr).
hûn-rîzâne	(f.b.zf.) kan dökücülükle, zalimce, insafsızca.
hûn-rîzî	(f.b.i.) kan dökücülük, zalimlik.
hunük	(f.n.) ne güzel!, ne mutlu!, yaşa!
hunyâ	(f.i.) şarkı, türkü söyleme, (bkz: hînâ).
hunyâ-ger	(f.i.c. hunyâ-gerân) şarkıcı. (bkz: hânende, hinâ-ger).

hunyâ-gerân	(f.i. hunyâger'in c.) şarkıcılar.
hûr	(f.i.) Güneş, (bkz: Âf-tâb, Hurşîd, Mihr, Şems).
hur	(f.i.) Güneş, (bkz: Âftâb, Hurşîd, Şems).
hûr	(f.i.) Güneş, (bkz: Âftâb, Hurşîd, Mihr, Şems). 2. yiyecek, yiyinti, (bkz: hûrd, hûrdenî).
hûr	(a.i. ahver ve havrâ'nın c.) 1. âhû gözlüler, gözlerinin akı karasından çok olanlar. 2. (c. hûriyân) cennet kızları, huriler.
hûr-i în	(bkz: hûrî).
hurâc	(a.i.) hek. çıban.
hurâce	(a.i.) hek. 1. irinlenme. 2. çıban.
hurâfât	(a.i. hurâfe'nin c.) aslı, esâsı olmayan saçma-sapan sözler ve rivayetler.
hurâfe	(a.i.c. hurâfât) inanılmaz, uydurma, yalan hikâye ve rivayet. [Arap kabilelerinden Uzle [veya Özre] kabilesine mensup bir şahsın ismi olup, anlattığı inanılmayacak şeylere de "hadîs-i hurâfe" denir], (bkz: ustûre).
hûrân	(f.i. hûr'un c.) iri gözlü cennet kızları.
hurâşe	(a.i.) küçük parça, ufak parça.
hurc	(a.i.) meşinden yapılmış büyük heybe.
hurd	(f.s.) 1. küçük, ufak. (bkz: sagîr). 2. kırık. 3. ehemmiyetsiz.
hûrd, hûrdenî	(f.i.) yiyecek, yiyinti.
hûrd ü hâb	yiyecek ve uyku.
hûrde	(f.s.) yemiş, yenilmiş.
Taâm-hûrde	yemek yemiş.
Sâl-hûrde	(yıl yemiş) kocamış, yaşlanmış, ihtiyar.
hurde	(f.i.) 1. ufak değersiz şey, kırıntı. 2. nükte; dakika. 3. g. s. yazıya nüans veren bir tarz.
hurde-i tarîkat	tas. tarîkatin edep ve erkânına dâir ufak tefek bilgiler. [Mevlevi tâbirlerindendir].
hurde tezyînât	g.s. tezhipte küçük süsleme motiflerine verilen umûmî ad.
hurde-bân	(f.b.s.) 1. bir şeyin inceliklerini bilen. 2. çok dikkat eden.
hurde-bîn	(f.b.s.c. hurde-bînân) 1. ince, ufak şeyleri gören. 2. i. fiz. büyüteç, ufak şeyleri büyülterek gösteren âlet, mikroskop.
hurde-bînân	(f.b.s. hurde-bîn'in c.) 1. ince, ufak şeyleri görenler. 2. i. fiz. büyüteçler, ufak şeyleri büyük gösteren âletler, mikroskoplar.
hurde-bîn-âne	(f.zf.) hurde-bîncesine, ince şeyleri görene yakışacak surette, inceden inceye.
hurde-bînî	(f.b.i.) ancak hurdebinle görülebilecek derecede küçük, mikrosko-pik.
hurde-bîniyye	(f.b.s.) (bkz: hurde-bînî).
hurde-çîn	(f.b.s.) kırıntı toplayan, dökülen kırıntıları toplayan fakir.
hurde-dân	(f.b.s.) dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlayan.
hurde-dânî	(f.b.i.) dikkat sahibi olma, nükte ve inceliği anlama.
hurde-furûş	(f.b.s.) ufak tefek şeyler satan, çerçi.

hurde-gîr	(f.b.s.) sözde ayıp, kusur arayan.
hurde-gîrî	(f.b.i.) hurdegirlik, sözde ayıp ve kusur arama.
hurden-gâh	(f.b.i.) yemek odası.
hurde-hâş	(f.b.s.) kırık dökük, param parça.
hurde-mürde	(f.b.i.) ufak tefek eşya.
hûrdenî	(f.i.) yiyinti, yiyecek şey.
hurde-sâl	(f.b.s.) yaşı küçük, genç. (bkz: hurd-sâl).
hurde-şinâs	(f.b.s.) ince şeyleri anlayan, dikkatli.
hurde-vât	(f.i.c.) hırdavat, öteberi, kırık dökük şeyler.
hurd-sâl	(f.a.b.s.) yaşı küçük, genç. (bkz: sagîr-üs-sinn).
hurd u hâş	kırık dökük, param parça, (bkz: hurde-hâş).
hurd ü bürd	kırıntı, döküntü, artık.
hurd ü mürd	(f.b.i.) ufak tefek [kimse]; parça parça.
hurekile	(a.s.). (bkz. herkele, hirekle).
hûrî	(f.i.c. hûriyân) 1. cennet kızı. 2. sevgili.
hûrî-veş	(f.b.s.) "huri gibi" çok güzel.
hûriyân	(f.i. hûrî'nin c.) huriler.
hûriyye	(a.i.) 1. coşkunluk hallerinde hurilerle buluştuklarına inanan bir tarikat. 2. kadın adı.
hurkat	(a.i.) hek. yanma, yanıklık; çıban.
hurkat-ül-bevl	bel soğukluğu.
hurkat	(a.i.) akılsızlık; bilmezlik. (bkz. cihâlet).
hûr-lika	(f.b.s.) peri yüzlü, güzel.
huremât, hurmât, hurumât	(a.i. hürmet'in c.c.) haram, dince yasak olan şeyler.
hurma	(a.i.) hurma ağacının yemişi. (bkz. temr).
hûr-peyker	(f.b.s.) hûri yüzlü.
hurrâs	(a.i. hâris'in c.) bekçiler, nöbetçiler.
hurrem	(f.s.) 1. şen, sevinçli, güleryüzlü, gönül açan; taze. 2. g. s. bir yazı sitili.
hurrem-âbâd	(f.b.i.) Haliç'te Alibey köyü civarındaki kasrın adı.
hurrem-gâh, -geh	(f.b.i.) şen ve gönül açan yer.
hurremî	(f.i.) sevinç, (bkz: meserret).
hurremiyye	(f.i.) Erdebil ilinin Hurrem bucağında ortaya çıkan bir mezhep.
hurrem-rû	(f.b.s.) güler yüzlü, hoş yüzlü.
hurrem-rûz	(f.b.s.) her ayın sekizinci günü.
hursend	(f.s.) kanaat eden, kısmetine razı olan, tokgözlü, gözü tok.
hursend-âne	(f.zf.) tokgözlülükle. (bkz. kanâat-kârâne).
hursendî	(f.i.) kanaat edicilik, tokgözlülük, göz tokluğu.
Hûrşîd	(f.i.) 1. Güneş, (bkz: Âftâb, Hûr, Mihr, Şems). 2. erkek adı.
hurşîd-i cihân-tâb	dünyayı aydınlatan güneş.
hurşîd-i iştihâr	şöhret güneşi.

Tarihvemedeniyet.org

hurşîd-i leb-i bâm	1. güneşin batışı. 2. mec. ömrün son günleri.
hurşîd-i ser-i dîvân	1. güneşin batışı. 2. mec. hayatın son demleri.
Hûrşîd ü Ferahşâd	Germiyanlı Şeyh oğlu Mustafa tarafından yazılan ve İran Şahı Siyâvuş'un kızı Hurşid ile diyâr-ı magrib sultânının oğlu Ferahşâd'ın sevişmelerini anlatan manzum bir eser.
hurşîd-cihân-tâb	(f.b.s.) dünyayı aydınlatan güneş.
hurşîd-fürûğ	(f.b.s.) güneş gibi parlayan, güneş gibi parlaklığı olan. (bkz. hurşîd-lemaân).
hurşîd-lemaân	(f.a.b.s.) güneş gibi parlayan, (bkz. hurşîd-fürûğ).
hurşîd-perestân	(f.b.i.) güneşe tapanlar.
hurşîd-süvârân	(f.b.s.) 1. sabahları erken kalkanlar. 2. i. keşişler. 3. i. melekler.
hurşîd-tal'at	(f.a.b.s.) güneşin doğuşu gibi güzel görünüşlü olanlar.
hurtûm	(a.i.c. harâtîm) fil hortumu, fil burnu.
hurû'	(a.i.) tanelerinden hintyağı çıkarılan ağaç.
hurûb	(a.i. harb'ın c.) savaşlar, kavgalar.
hurûc	(a.i.) çıkış, çıkma; dışan çıkma; ayaklanma.
Sâhib-hurûc	büyük kahraman.
Yevm-el-hurûc	kıyamet günü.
hurûf	(a.i. harf'in c.) harfler,
ilm-i hurûf	harflerden mânâ çıkarıp yorumlama bilgisi.
hurûf-i âliyyât	Tanrı maksadının sırlarında gizli olan maddeler.
hurûf-i alîle	bir kelimenin kendi harfleri arasında bulunan elif, vav, ye harfleri.
hurûf-i âniye	uzatılmadan kullanılan harfler.
hurûf-i bedel	zayıf köklerin yerine konulan harfler.
hurûf-i câzime	kelimeyi sakin yapan son ünsüzler.
hurûf-i gayr-ı sadâiyye	gr. sessiz harfler.
hûruf-i hafîfe	gr. ince sesli harfler.
hurûf-i hançeriyye	gırtlak sesleri.
hurûf-i hecâ	gr. 1) alfabe harfleri; 2) elif, vav, he, ye harfleri.
hurûf-i imlâ	a, e, ı, i, o, ö, u, ü harfleri.
hurûf-i kalkale	Kur'an okurken "kaf, te, be, cim ve dal" harflerinin sonundaki harekeleri düşünerek okunan harfler, cezim hallerindeki okunan harfler.
hurûf-i kameriyye	kendinden önce gelen el harfi okunan harfler e, b, c, g, h, f, k, m, v, y el-kamer. gibi.
hurûf-i lisevî	diş etlerine çarparak çıkan sesler.
hurûf-i menkuta, -mu'ceme	
hurûf-i mukataa	Kur'ân'ın 29. süresindeki elif lam mîm, elif lam elif râ, kaf, sâd, nün.. gibi harfler.
hurûf-i munfasıla	(Arap veya Osmanlı alfabesinde) kendinden sonra gelen harflere bitişmeyen harfler vav, n, dal, ze, zel.

huruf-i muttasıla	kendinden sonra gelen harflere bitişen harfler b, p, t, c, l, g., gibi.
hurûf-i mühmele	gr. alfabede noktasız harfler.
hurûf-i müsta'liye	hı, sad, dad, ti, zı, ayın, kaf harfleri, fr. sons emphatiques.
hurûf-i müteharrike	gr. harekesi olan, harekeli harfler, vokal.
hurûf-i nâriyye	elif, he, te, mim, sat, dat harfleri.
hurûf-i nıt'iyye	dilin damağa değmesiyle çıkan sesler.
hurûf-i rahve	yumuşak sesler.
hurûf-i sadâiyye	gr. sesli harfler.
hurûf-i safîr	s, z, gibi ıslık harfleri, ıslığımsı harfler.
hurûf-i sahîhe	kelimenin ana harfleri; aslî harfler.
huruf-i sakîle	gr. kalın sesli harfler.
hurûf-i sâkine	gr. sakin harfler, harekesiz harfler, konson.
hurûf-i şemsiyye	kendinden önce gelen el harfi tarifinin l harfi okunmayan harfler d, n, r, s, ş, t, z.
hurûf-i teheccî	alfabe harfleri.
hurûf-i vasliyye	kendisinden sonra gelen harflere bitişen harfler.
hurûf-i zevlakıyye	dil-dudak sesleri.
hurûfât	(a.i. hurûf'un c.) 1. harfler. 2. matbaa harfleri.
hurûfî	(a.s.) 1. hurûf bilgisi ile ilgili olan. 2. tas. Allah'ın kelâm suretinde tecellisine ve harflerle belirtilmesine inanan.
hurûfiyye	(a.i.) Fazlullah-i Hurûfî'nin, harflerin esrarına dâir nazariyesini kabul eden tarîkatler ve sâlikleri.
hurûs	(f.i.) horoz.
hurûs-i arş	sabahları öterek başka horozları da öttürdüğüne inanılan kutsal horoz.
hurûs-ı bî-mahall	yersiz konuşan veya zamansız gelen kimse.
hurûs-i hindî	zool. hindi.
hurûs-i sahrâi	zool. sülün.
hurûs-beçe	(f.b.i.) piliç.
hurûş	(f.i.) coşma, çağıltı, gürültü, şamata, telâş.
Cûş ü hurûş	coşma ve gürültü.
hurûşân	(f.s.) 1. coşan, çağlayan. 2. zf. coşarak, çağlayarak.
hurûş-bîn	(f.b.i.) kim. ebülyoskop.
husâ	(a.i. husye'nin c.) erkeklik bezleri, hayalan, (erkekteki) yumurtalar.
husâf	(a.i.) ekin biçme; hasad, hasad mevsimi.
husâfe	(a.i.) gizli kin; düşmanlık, (bkz: husâke).
husâke	(a.i.) gizli kin, düşmanlık. (bkz: husâfe).
husâle	(a.i.) kırıntı, ufalanmış nesne.
husâm	(a.i.). (bkz. hüsâm).
husbân	(a.i.) azap, sıkıntı.

husedâ	(a.s.c.) hasetçiler, kıskananlar, (bkz: hasede).
husemâ'	(a.i. hasîm'in c.) 1. düşmanlar. 2. muhalifler, karşı taraflar.
huseyle	(a.i.) bot. kavuzcuk, fr. glumellule.
husmân	(a.s. hasm'ın c.) hasımlar, düşmanlar.
husr	(a.i.) 1. peklik, kabız, (bkz: inkıbâz). 2. idrar tutukluğu, (bkz: ihtibâs-ı bevl).
huss	(a.i.) bot. 1. eğrelti otu. 2. hurma yaprağı.
hussâd	(a.s. hâsid'in c.) haset edenler, kıskananlar, (bkz: hasede).
hussâr	(a.s. hâsır'in c.) hasret çekenler.
hussâr	(a.s. hâsır'in c.) muhasara edenler, kuşatanlar.
husûf	(a.i.) Ay tutulması, (bkz: inhisâf[3]).
husûf-i cüz'î	meteor. Ay'ın kısmen tutulması.
husûf-i küllî	meteor. Ay'ın tamamen tutulması.
husûl	(a.i.) üreme, türeme, çıkma.
husûl-pezîr	(a.f.b.s.) hâsıl olmuş, husul bulmuş, (bkz: husûl-yâfte).
husûl-yâfte	(a.f.b.s.) hâsıl olmuş, (bkz: husûl-pezîr).
husûm	(a.i.) 1. uğursuzluk. 2. birbiri ardınca devam etmek üzere olma. 3. sürekli esen rüzgâr, fırtına.
husûm	(a.i. hasm'ın c.) düşmanlar.
husûmet	(a.i.) 1. hasımlık, düşmanlık. 2. kıskançlık, çekememezlik.
husûn	(a.i. hısn'ın c.) kaleler.
husûn-i refîa	yüksek kaleler.
husûs	(a.i.c. husûsât) bakım, iş; şekil, yol, konu.
husûsâ	(a.zf.) başkaca, ayrıca, (bkz: husûsen).
husûsât	(a.i. husûs'un c.) bakımlar, işler; şekiller, yollar, konular; mes'eleler; maddeler.
husûsen	(a.zf.) husûsî olarak, hele, ayrıca, (bkz: bil-hassa, hassaten).
husûsî, husûsiyye	(a.s.c. husûsiyyât) birisine, bir şeye mahsûs.
İmtihân-ı husûsî	yıl içinde yapılan yoklama.
Mekâtib-i husûsiyye	husûsî mektepler (özel okullar).
Sûret-i husûsiyyede	husûsî olarak.
husûsiyle	(a.t.zf.) bilhassa, özellikle.
husûsiyyât	(a.i. husûsî'nin c.) birinin husûsî hayâtına ait şeyler.
husûsiyyet	(a.i.) 1. hususîlik. 2. ilerilemiş olan tanışıklık, ahbaplık, yakınlık.
husye	(a.i.c. husâ) erkeklik bezi, haya.
husyet-üs-semek	zool. balık yumurtası.
husye-tân	(a.f.c.) hayanın çifti, çift haya, yumurtalar, (bkz: husye-teyn).
husye-teyn	(a.i.c.).(bkz: husye-tân)
hûş	(f.i.) 1. akıl; fikir, şuur; us.
Gûş-i hûş	(akıl kulağı) anlayış. 2. ölüm. 3. zehir.
hûş-ber	(f.b.i.) aklı mahveden, bozan ilâç.

Tarihvemedeniyet.org

hûşe	(f.i.) 1. başak, (bkz: sünbüle). 2. salkım.
hûşe-i engûr	üzüm salkımı.
hûşe-i çarh, hûşe-i sipihr	astr. Sünbüle denilen burç.
hûşe-i hurmâ	hurma salkımı. 3. yığın.
hûşe-çîn	(f.b.s.) harman sonu tarlada kalan kesik, döküntü başaklan toplayıcı, toplayan, (bkz: lakkata).
hûşenk	(f.i.) akıl, idrak, iz'an.
Hûşenk	(f.h.i.) Siyam bin Kiyumerz'in oğlu ve Câvidân Hurd'ün müellifidir.
huşeyfât	(a.i. huşeyfe'nin c.) bot., anat. başçıklar.
huşeyfât-ı şibh huveyniyye	
huşeyfe	(a.i.c. huşeyfât) bot., anat. başçık, küçük baş.
huşeyfe-i nebât	bot. başçık.
hûş-fersâ	flaflırtan, şaşırtıcı.
huşk	(f.s.) 1. kuru. (bkz: yâbis).
Meyve-i huşk	kuru yemiş.
Nân-ı huşk	kuru ekmek.
huşk ü ter	1) kuru ve yaş; 2) kaba, soğuk.
Şahs-ı huşk	kaba, soğuk adam.
huşk-ahur	(f.b.i.) kıtlık yılı.
huşk-cân	(f.b.s.) câhil, nadan, gabî, kalın kafalı kimse.
huşk-dehân	(f.b.s.) "ağzı kuru" mec. oruçlu, ağızı mühürlü.
huşk-endâm	(f.b.s.) vücudu kuru, zayıf, çelimsiz kimse.
huşki	(f.i.) 1. kuruluk, (bkz: yubûset). 2. hek. kabızlık.
huşk-leb	(f.a.b.s.) dudağı kurumuş, kuru dudaklı, susamış, (bkz: teşne).
huşk-mağz	(f.b.s.) boş kafalı, (bkz: huşk-ser).
huşk-nihâd	(f.b.s.) iyilik sevmez, acımasız, katı yürükli (kimse).
huşk-pey	(f.b.s.) uğursuz.
huşk-rîşe	(f.b.i.) hek. ciltte, bir yerin kangren olarak kuru bir kabuk hâlinde kalması.
huşk-sâl	(f.b.i.) kuraklık.
huşk-ser	(f.a.b.s.) beyinsiz, ahmak, kaçık, dîvâne, (bkz: huşk-mağz).
huşk-tıynet	(f.a.b.s.). (bkz. huşk-nihâd).
hûş-mend	(f.b.s.c. hûş-mendân) akıl sahibi; akıllı, aklı başında.
hûş-mendân	(f.b.s. hûşmend'in c.) akıl sahipleri, aklı başında olanlar.
hûş-mend-âne	(f.zf.) aklı başında olarak, akıllıca.
hûş-mendî	(f.b.i.) akıl sahipliği, usluluk.
hûş-rübâ	(f.b.s.) akıl kapan, kapıcı.
hûş-rübûde	(f.b.s.) aklı kapılmış, aklı alınmış, ["hüş-rübâ, hüş-rübûde" şekli de vardır].

huşû'	(a.i.) 1. gönül alçaklığı, (bkz: tavâzu, zarâet). 2. tas. Tanrı huzurunda boyun eğme, nefsini hor ve hakir görme.
huşûnet	(a.i.) 1. sertlik, kabalık, katılık. 2. inatçılık.
huşûnet-i libâs	elbisenin sertliği.
huşûnet-i mizâc	tabîat, mizaç serdiği.
huşûnet-âmîz	(a.f.b.s.) huşunetle, kabalıkla, sertlikle.
hûş-yâr	(f.b.s.) aklı kendisine yar olan, yarayan, akıllı.
hûş-yârâne	(f.b.zf.) akıllıca.
hûş-yârî	(f.b.i.) akıllılık.
hût	(a.i.) 1. büyük balık. 2. astr. balık burcu, semânın güney yarımküresinde Sevr burcundan ileride Hamel burcunun istikametinde bir burç, fr. Poissons. [semânın güney yarımküresinde olmasına rağmen, kuzey yarımküresinden de görülebilir ve Güneş şubatta bu burca girer].
Sâhib-ül-hût	(balık adamı) Yunus Peygamber.
hutab	(a.i. hutbe'nin c.) hutbeler.
hutâm	(a.i.) kuru ot, kabuk ve saman kırıntıları, çerçöp.
hutâm-ı dünyâ	(bu) dünyânın geçici, boş malı mülkü.
Hutame	(a.h.i.) cehennem'in beşinci katı; inatçı münkirlerin yeri. ["Gayya kuyusu" bu tabakadadır].
hutbe	(a.i.c. huteb) 1. cuma namazlarından evvel, bayram namazlarından sonra hatibin minberde halka verdiği dînî öğüt. 2. kitapların başındaki süslü nesir başlangıcı. 3. kız isteme, dünürlük. Sikke ve hutbe (para kesme ve hutbe okutma) istiklâl işaretleri.
hutbet-ün-nikâh	nikâh merasiminde nikâh memurunun söylediği sözler.
hutbe-hân	(a.f.b.s.) hutbe okuyan.
huteb	(a.i. hutbe'nin c.), (bkz. hutbe).
hutebâ'	(a. hatîb'in c.) hutbe okuyanlar.
huttâf	(a.i.c. hatâtîf) kırlangıç [kuş].
hutûb	(a.i. hatb'in c.) maslahatlar, işler, meseleler.
hutûf	(hatfın c.) ölümler.
hutûn, hutûnet	(a.i.) damat olma, damatlık. 2. evlenme, (bkz: teehhül, tezevvüc).
hutûr	(a.i.) hatıra gelme, akla gelme, (bkz: tahattür).
hutût	(a.i. hatt'ın c.) 1. çizgiler. 2. yazılar. 3. yollar,
hutût-ı cebhiyye	geo. alın doğruları, fr. lignes frontales.
hutût-ı ebeviyye	baba ile ilgili hatlar. [2 bıyık, 2 sakal, 2 favori, l bamteli].
hutût-ı mütevâziye	geo. paraleller.
hutût-i şuâiyye usulü	top. inşiâ' metodu, bir noktadan çıkarılan tulleri belli istikametler yardımıyla diğer noktaları tesbîtetme usulü, fr. rayonnement. [eğer bu noktalar bir zincir gibi uzanırsa buna "cheminement" adı verilir].
hutût-ı ümmiyye	ana ile ilgili hatlar [2 kaş, 4 kirpik, l saç].

hutuvât	(a.i. hutve'nin c.) şeytan aldatmaları.
huveyn	(a.i.c. huveynât) gözle görünemeyecek kadar küçük hayvancık, mikrop.
huveyn-i menevî	biy. sperma hayvancığı.
huveynât	(a.i. huveyn'in c.) gözle görünemeyecek kadar küçük olan hayvancıklar, mikroplar.
huveynât-ı nak'iyye	zool. öğlena, fr. euglene.
huveynî	(a.s.) çok küçük olan hayvancıklar ile ilgili, mikrobumsu.
huveysal	(a.i.c. huveysalat) deride peyda olan içi sulu, ufak kabarcık.
huveysal-ı menevî	anat. sperma kesesi.
huveysal-ı rievî	anat. akciğer keseciği.
huveysal-ı sem'î	anat. işitme kesesi.
huveysala	(a.i.) anat. havuzcuk, ufak kabarcık.
huveysala-i kilye	anat. böbrek havuzcuğu.
huveysalat	(a.i. huveysal'ın c.) deride peyda olan içi su dolu kabarcıklar.
huveyzâ	(a.i.) hek. iç sürgünü, ishal.
huvvân	(a.s. hâin'in c.) hâinler, hiyânet edenler.
hûy, hoy	(f.i.) ter.
hûy, hû	(f.i.) tabiat, mizaç, ahlâk; âdet.
hûy-ı bed	fena huy.
hûy-gerde	(f.b.s.) 1. terlemiş. 2. alışmış, âdet edinmiş.
huyûl	(a.i. hayl'ın c.) 1. atlar. 2. atlı alaylar. 3. kötüler kalabalığı.
huyûr	(a.s. hayr'ın c.) hayırlar, hayırlı, faydalı, yararlı şeyler.
huyût	(a.i. hayt'in c.) ipler, iplikler; lifler, teller.
huyût-ı rakîka	ince iplikler.
huz	(a.f.i. ahz'den) ahz maddesinden emri hazır al.
huz mâ safâ da' mâ kedür	hoşuna gideni al, gitmeyeni bırak.
huzâmî	(a.i.) lavanta çiçeği.
huzâret	(a.i.). (bkz: hudâret).
huzem	(a.i. huzme'nin c.) demetler,
huzemât	(a.i. huzme'nin c.) demetler.
huzemât-ı kitabiyye-i haşebiyye	bot. odun-kalbur demetleri.
hûzî	(f.i.) müz. tahmînen altı asırlık ehemmiyetsiz bir mürekkep makamdır. Corcînin peşrev ve saz semaîsi ile Dede Efendi'nin darb-ı fetih bestesi, bu terkibe örnektir. Hûzî, sathî bir çargâh beşlisi geçkili (hattâ çok defa yalnız do notuna fazla ehemmiyet verilmek ile iktifa olunmuştur.) uşşak'dan ibarettir. Uşşak gibi dügâh'da kalır. Birinci güçlü, uşşak'daki gibi, neva, ikinci güçlü de çargâh perdeleridir. Donanımına uşşak gibi si için bir koma bemolü alır.
hûzî-aşîran	(f.b.i.) müz. tahmînen dört asırlık bir mürekkep makamdır, aşîran perdesine nakledilmiş bir hüseynî beşlisi ilâvesinden mürekkeptir. Bu beşli ile hüseynî-aşîran perdesinde kalır. Donanımına si koma bemolü konur; hüseynî beşlisi için de fa

Tarihvemedeniyet.org

	bakıyye diyezi alır ve si bekarlanır. Güçlü birinci derecede dügâhdır.
hûzî-pûselik	(f.b.i.) müz. en az üç asırlık bir mürekkep makam olup numunesi kalmamıştır; hûzî, pûselik beşlisinin veya makamının ilâvesinden mürekkeptir. Pûselik ile dügâh'da kalır.
huzme	(a.i.c. huzem) demet.
huzme-i ziyâiyye	fz. ışın demeti.
huzû'	(a.i.) alçakgönüllülük, gönül alçaklığı.
huzûr	(a.i.) 1. hâzır bulunma.
Hakk-ı huzûr	bir toplantıda hazır bulunma karşılığı olarak verilen para. 2. rahat.
huzûr-i kalb	gönül rahatlığı.
huzûr-i küllî	fels. Allah'ın her yerde hazır olması, fr. Omnipresence.
huzûr-ı meymenet-mevfur	tar. Sultanın meymenetle dolu varlığı.
huzur ü hâb	rahat ve uyku.
huzur ü sükûn	rahatlık ve eminlik.
huzûr-âver	(a.f.b.s.) rahatlandırıcı, sükûnet verici.
huzûz	(a.i. hazz'ın c.) sevinçler, zevkler, memnuniyetler, (bkz: hazz).
huzûzât	(a.i. huzûz'un c.) insanın hazzettiği, hoşuna giden şeyler.
huzûzât-ı nefsâniyye	nefse hoş gelen şeyler.
huzzâk	(a.s. hâzık'ın c.) hazakatli, işinin ehli olanlar, ustalar, eliuzlar. [dilimizde en çok doktor hakkında kullanılır].
huzzâk-ı etibbâ	doktorların en hazakatlileri, en eliuz olanları.
huzzân	(a.s. hâzin'in c.) hazîne muhafızları, hazinedarlar, bekçiler.
huzzâr	(a.s. hâzır'ın c.) huzurda, meydanda, gözönünde olanlar, bizzat bulunanlar,
huzzâr-ı meclis	mecliste hazır bulunanlar, (bkz: hâzırîn, hâzırûn).
hübûb	(a.i.) 1. rüzgâr esmesi, (bkz: vezîden). 2. üfleme, üfürme.
hübûb-i riyâh	rüzgârların esmesi.
Hübel	(a.h.i.) İslâmdan önce Kureyşlilerin Kabe'de duran en büyük putunun adı.
hübût	(a.i.) 1. yukarıdan aşağı inme düşme. 2. düşme. 3. uyuşma, [zıddı "suûd" dur].
hübût-i Âdem	Âdem peygamberin Cennet'ten yeryüzüne inmesi.
hübük	(a.i. habîke'nin c.) 1. çizgiler. 2. samanyollan, hacılaryolları. (bkz: habâik).
hüccâb	(a.i. hâcib'in c.) 1. kapıcılar. 2. perdeciler.
hüccâc	(a.i. hâcc ve hâcı'nın c.), hacılar, hac yolculuğunu yapmış olanlar, (bkz. hâcc, hâcı).
hüccet	(a.i.) 1. senet, vesîka, delil, [eskiden, şeriat mahkemesinden verilen bir hak veya bir sahiplik gösteren resmî vesîka (belge)]. 2. seçkin âlimlere verilen unvan.

Hüccet-ül-îslâm	İmâm-ı Gazâlî.
hüccet-i dâfia	huk. [eskiden] bir şeyi ispata delil olmayıp talep ve iddiayı defide delîl olan hüccet istishap gibi [meselâ hayâtı, istishap tarikiyle sabit olan mefkudun veresesi "ihtimal ki ölmüştür" diye malını aralarında taksîm edemezler, istishap veresenin bu hususstaki talep ve iddialarını defide hüccettir. Fakat istishap mefkudun irse istihkakında, yânî başkasının vâris olması hususunda delil ve hüccet olamaz].
hüccet-i kasıra	["ka" uzun okunur] huk.[eskiden] şahsa maksur ve münhasır olup başkasına sirayet etmeyen hüccet; ikrar ve yeminden nukûl gibi.
hüccet-i müsbite	huk. bir şeyi isbatta delîl olan hüccettir şahâdet gibi. [buna "hüccet-ı muzlime" de denir].
hüccet-i müteaddiyye	huk. [eskiden] hükmü yalnız taraflara münhasır kalmayıp dâva ile sâir alâkadar olanlara da sirayet ve tecâvüz eden beyyinedir. [nesebi veya mülkiyeti ispat eden şahâdet gibi].
hüccet-i zahriyye	huk. [eskiden] zahrmda sebebi yazılan hükmün tasdikli suretini hâvî hüccet.
hücciyyet	(a.i.) ihticâca sâliholma.
hücec	(a.i. hüccet'in c.) deliller, senetler, vesikalar, (bkz: hicâc).
hücec-i hattiyye	huk. [eskiden] yazılı deliller ki tezvîr ve tasnî' şüphesinden salim ise mâmûl-ün-bih, yâni hükme medar olur. Başka veçhile sübûta hacet kalmaz, [beratlar, Defter-i Hâkanî kayıtları, hile ve fesattan salim olacak surette tutulan mahkeme sicilleri, tescil edilen vakfiye gibi].
hücerât	(a.i. hücre'nin c.) 1. gözler, odacıklar. 2. sürü konulan yerler, (bkz: hücrât, hücürât).
Sûre-i hücerât	Kur'ân'ın kırk dokuzuncu sûresi.
hücerât-ı tenâsüliyye	biy. germen, fr. germen.
hüceyrât	(a.i. hüceyre'nin c.) küçük delikler ve oyuklar.
hüceyrât-ı muhâiyye	biy. miyelosit.
hüceyrât-ı nebâtiyye	kim. selüloz.
hüceyre	(a.i.c. hüceyrât) küçük delik ve oyuk.
hücnet	(a.i.) 1. ayıp, noksan, kusur. 2. sözdeki ayıp. 3. bayağılık, soysuzluk, karışıklık.
hücrât	(a.i. hücre'nin c.) gözler, odacıklar. (bkz: hücerât, hücürât).
hücre	(a.i. c. hücerât, hücürât, hücrât) l. göz, odacık.
hücre-i mesâî, hücre-i iştigal	
Hücre-i Saâdet	Hz.Muhammed'in makamı. 2. biy., bot. zool. canlı varlıkların (dokuların, organların) en küçük yapısı.
hücre-i âkile	biy. yutargöze, fagosit.
hücre-i asabiyye	biy. nöron, fr. neurone.
hücre-i hedebiyye	anat. kirpikli göze.
hücre-i muhâcire	biy. göçmen hücre.

Tarihvemedeniyet.org

hücrevî	(a.s.) 1. hücreyle ilgili. 2. hücre gibi olan. [müen. "hücreviyye" dir].
hücû'	(a.i.) uyku. (bkz: hâb, nevm).
hücûd	(a.i.) gece az uyuma, uykusuz kalma.
hücul	(a.i. hecl'in c.) çukurlar, uçurumlar, (bkz: hicâl).
hücûm	(a.i.) 1. saldırış, saldırma.
hücûm-ı dil-îrân-ı nîzedâr	mızraklı yiğitlerin hücumu. 2. sert sözle birine çatma.
hücüb	(a.i. hicâb'ın c.) perdeler.
hücürât	(a.i. hücre'nin c.) gözler, odacıklar. (bkz: hücerât, hücrât).
hüdâ	(a.i.) 1. doğru yol gösterme, (bkz: hidâyet). 2. Kur'ân-ı Kerîm, (bkz. Hitâb, Kitâb, Mushaf, Necm, Nûr, Zikr).
hüdâfet	(a.i.) etlilik, semizlik.
hüdâm	(a.i.) deniz tutması.
hüdât	(a.s. hâdî'nin c.), (bkz. hevâdî).
hüdhüd	(a.i.c. hedâhîd) çavuşkuşu, ibibik, Süleyman Peygamber ile Sebâ Melikesi Belkis arasında haber getirip götüren kuş.(bkz: ebürrebi').
hüdn	(a.i.) sulh, barış.
hüdne	(a.i.) harbîler ile müsabaka akdetme, [bir bedel karşılığında olsun olmasın], (bkz: muhâdenet, müvâdaa, müsâlemet, muâhede).
hüdüb	(a.i.c. ehdâb) 1. kirpik, (bkz: müjgân). 2. el silecek havlu. 3. sarık. 4. minder kenarında olan saçak, püskül. 5. bot. kirpik, (bkz: hedeb). 6. sarık ve feslerde bulunan püskül.
hüdübî	(a.s.) (bkz: hedebî).
hükemâ'	(a.i. hakîm'in c.) hakimler, âlimler, bilginler.
hükkâm	(a.i. hâkim'in c.) hâkimler.
hükkâm-ı adliiyye	adliye hâkimleri.
hükkâm ü zâbitân	sivil ve askeri hükümet memurları.
hükle	(a.i.) dil tutukluğu.
hükm	(a.i.c. ahkâm) hüküm, emir, komuta.
hükm-i âdil	huk. adalet üzere verilmiş hüküm.
hükm-i âlî	(yüksek) pâdişâhın emri.
hükm-i âlîşân	(şan ve şerefi yüce olan hüküm) pâdişâhın emri.
hükm-i cehân-mutâ'	(bütün dünyanın boyun eğdiği hüküm) pâdişâhın emri.
hükm-i gıyâbî	huk. iki taraftan biri hazır olmadığı halde verilen hüküm.
hükm-i hâkanî	tar. pâdişâhın yazılı emri.
hükm-i hümâyûn	tar. pâdişâhın yazılı emri.
hükm-i Karakuşî	(Karakuş hükmü) mantığa uymayan, hesaba kitaba gelmeyen hüküm.
hükm-i kazâ	(kazanın hükmü) her hususta Allah tarafından evvelce verilmiş olan hüküm.
hükm-i münîf	(büyük, yüksek, ulu hüküm) pâdişâhın emri.

hükm-i nizâmî	şerî hükümler, hâricinde kalan işler için nizamiye mahkemelerince verilmiş hüküm.
hükm-i pâdşâhî	tar. pâdişâhın yazılı emri.
hükm-i refî'	(yüksek, yüce hüküm) pâdişâhın emri.
hükm-i sultânî	tar. pâdişâhın yazılı emri.
hükm-i şer'î	şeriat îcâblarına göre verilmiş hüküm.
hükm-i şerîf	tar. pâdişâhın yazılı emri.
hükm-i ümmehât	fels. fr. matriarcat.
hükm-i vâcib-ül-iz'ân	(bütün dünyânın boyun eğdiği hüküm) pâdişâhın emri.
hükm-i vicâhî	huk. iki taraf veya vekilleri hazır oldukları halde verilen hüküm.
hükm-i vicdânî	vicdana ait hüküm.
hükm-i zımnî	huk. [eskiden] zımnen vâki olan hüküm, [bir kimse diğer bir kimse aleyhine "benim filân şahıs zimmetinde sabit olacak şu kadar kuruş alacağıma onun emriyle kefil olmuş idin" diye dâva ve o kimse kefaleti ikrar ve borcu inkâr etmekle müddei, borcu ispat ederek hâkim dahî hükmetse bu hüküm kefil aleyhine sarahaten ve asîl gaip aleyhine zımnen hükmolur].
hükm-berdâr	(a.f.b.s.) itaat eden, boyun eğen.
hükmen	(a.zf.) hüküm vererek.
hükm-fermâ	(a.f.b.s.) hükmü yürürlükte olan.
hükmî	(a.s.) 1. hükme ait, hükümle ilgili; bir karara dayanan; itibarî olan. 2. i. erkek adı.
hükmî şahsiyyet.	(bkz. şahsiyyet-i hükmiyye).
hükm-keş	(a.f.b.s.) emre itaat eden.
hükûmât	(a.i. hükûmet'in c.) hükümetler.
hükûmât-ı müttehide	birleşmiş devletler.
hüküm-dâr	(a.f.b.i.c. hükümdârân) hüküm sahibi, şah, pâdişâh.
hüküm-dâr-ı müntehab	seçilmiş hükümdar.
hükümdârân	(a.f.b.i. hükümdâr'ın c.) hüküm sahipleri, pâdişâhlar.
hükümdârân-ı mâzî	geçmiş zaman hükümdarları.
hüküm-dâr-âne	(a.f.zf.) hükümdâra yakışacak surette.
hükümdârî	(a.f.i.) hükümdarlık, şahlık, pâdişahlık, (bkz: hüküm-rânî)
hükûmet	(a.i.) 1. bir memleketi idare eden vekiller hey'eti. 2. devlet. 3. hükümet konağı.
hükûmet-i âdile	adaletli hükümet.
hükûmet-i adl	huk. [eskiden] gayri mukadder bir erş (tazminat) tir, yânî miktarı şer'an muayyen olmayıp bilirkişinin usulü dâiresinde takdir ve tâyin edeceği diyet.
hükûmet-i ağniyâ	sosy. zenginerki, fr. plutocratie.
hükûmet-i âmme	sosy. elerki, demokratlık, fr. democratie.
hükûmet-i avâm	sosy. (bkz: hükûmet-i âmme).
hükûmet-i cumhûriyye	cumhuriyet hükümeti.

hükûmet-i gayr-i müstakille	
hükûmet-i meşrûta	meşrûtiyetle idare olunan hükümet.
hükûmet-i mu'tedil-âne	mutedil bir surette hüküm sürmek.
hükûmet-i müstakille	hâkimiyet ve istiklâliyet haklarını tamamen hâiz olan hükümet.
hükûmet-i müstebidde	istibdatla idare olunan hükümet.
hükûmet-i rûhâniyye	sosy. teokrasi idaresi, dincierki, fr. theocratie.
hükûmet-i rühbâniyye	teokrasi idaresi.
hükûmet-i sâbıka	sabık hükümet, idarenin evvelce başında bulunanlar.
hükûmet-ül-elem	huk. [eskiden] şecce veya cirâhası iyileşip de eseri kalmamış olan meşcuc veya mecruh için çekmiş olduğu elemden dolayı bilirkişinin takdîr edeceği bir erş, bir zaman, [bu, "hükûmet-ül-adl-fi-l-elem" mânâsındadır. Buna "erş-i elem", yânî "acı bedeli" de denilmektedir.].
hükûmet-gâh	(a.f.b.i.) hükümet merkezi, idare merkezi, başkent.
hüküm-fermâ	(a.f.b.s.) hüküm süren, (bkz. hüküm-dâr, hüküm-rân).
hüküm-nâme	(a.f.b.i.) bir hüküm ve kararı bildiren yazı.
hükümrân	(a.s.) hüküm süren. (bkz. hükümdâr, hüküm-fermâ).
hüküm-rânî	(a.i.) hüküm sürene mensup, şahlık, padişahlık, sultanlık, (bkz. hüküm-dârî).
hülâm	(a.i.) balık tutkalı, paça suyu, pelte gibi donan şeyler.
hülâm-ı hayvânî	jelatin denilen ve etin kemiğini kaynatmakla meydana gelen, tutkalımsı, hayvan! bir madde.
hülâm-ı nebâtî	nişasta veya pekdin denilen nebatî (bitkisel) bir madde.
hülâmî, hülâmiyye	(a.s.) tutkalımsı, jelâtinli veya albüminli.
hülâmiyyât	(a.i.c.) hülâmî, tutkalımsı, jelâtinli maddeler.
hülb	(a.i.) l. kalın kıl kuyruk, yele kılı. 2. kıl fırça, kıl kalem.
hülhül	(a.s.c. helâhil) öldürücü zehir. [Âsım Efendi Lûgati'nde "hülehül" şeklinde geçtiği de yazılıdır].
hülû	(f.i.) kızmemesi de denilen bir çeşit sulu ve lezzetli şeftali
-hümâ	(a.zm.) iki kişiyi gösterir.
hüma[y]	(f.i.) 1. devlet kuşu. 2. saadet, kutluluk.
hümâ-yi beyzâ-i dîn	(dînin beyaz hüması) Muhammed.
hümâ-yi ikbâl	(devlet kuşu) yüksek talih, iyi uğur.
hümâ-yi lâ-mekân	(mekânsız hüma) Allah.
hümâm	(a.s.) himmetli, azimli, bir işe sımsıkı sarılıp o işi başarma,
hümâ-pâye	(f.b.s.) çok yüksek dereceli.
hümâ-pervâz	(f.s.) "hümâ gibi yüksek uçan" yukarıdan atan , yüksekten konuşan.
hümâ-sâye	(f.b.s.) gölgesi, iyilikleri dünyâya yayılmış.
hümâyûn	(f.s.) 1. mübarek, kutlu. 2. pâdişâha ait.
Alem-i hümâyûn	pâdişâh bayrağı.
Otâğ-ı hümâyûn	pâdişâh çadırı.

Sarây-ı hümâyûn	pâdişâh sarayı.
Ordû-yi hümâyûn	pâdişâh ordusu. 3. müz. Türk müziğinin dokuz numaralı basit makamıdır. En eski makamlardan biridir. Hicaz âilesindendir, hicaz dörtlüsü ile pûselik beşlisinden ibarettir. Durak, dügâh ve güçlü -dördüncü derece olan-nevâ'dır. Donanımına "si" bakıyye bemolü ile "do" bakıyye diyezi konulur. Niseb-i şerife sayısı 6 dır. Dizisi umumiyetle çıkıcıdır. Orta sekizlideki sesleri, pestden tîze doğru şöyledir dügâh, dik-kürdî, nim hicaz, neva, hüseynî, acem, gerdaniye ve muhayyer.
hümâyûn-âbâd	(f.b.i.) Bebek'te eskiden mevcut bir kasr'ın adı.
hümâyûn-nâme	(f.b.i.) 1. pâdişâh tarafından bir hükümdara gönderilen mektup, (bkz: nâme-i hümâyûn). 2. Kelîle ve Dimne'nin Ali Çelebi tarafından yapılan Türkçe tercümesine verilen bir ad.
hümeze	(a.i.c. hümezât) şeytanî vesvese, kuruntu.
hümeze sûresi	Kur'ân'ın 104 üncü sûresi. Mekke'de nazil olmuştur, 9 âyetten ibarettir.
hümmâ	(a.i.c. hümmeyât) 1. sıtma. 2. hastalıktan dolayı vücutta hâsıl olan şiddetli hararet, ateş. 3. nöbetli hastalık.
hümmeyât	(a.i. hümmâ'nın c.) 1. sıtmalar. 2. hastalıktan dolayı vücutta hâsıl olan şiddetli hararetler, ateşlet. 3. nöbetli hastalıklar.
hümûm	(a.i. hemm'in c.) gamlar, kederler, tasalar, kaygılar, (bkz: gumûm).
hümûmet	(a.i.) pek ziyâde ihtiyarlık,
hüner	(f.i.) 1. marifet, bilme. 2. ustalık.
Erbâb-ı hüner	hüner sahipleri.
hüner-dâr	(f.b.s.) hünerli, hüner sahibi.
hüner-fürûş	(f.b.s.) hüner satan.
hüner-mend	(f.b.s.) hünerli, marifetli, (bkz: hüner-ver).
hüner-mendân	(a.f.s. hüner-mend'in c.) hünerliler, marifetliler.
hüner-mendî	(f.b.i.) hünermendlik, hünerlilik, mârifetlilik.
Hüner-nâme	(f.b.i.) içinde renkli minyatürlerle süslenmiş, Türkçe ve Farsça kahramanlık şiirleri bulunan, XVI. yüzyılda Murad III. devrinde düzenlenmiş minyatür albümü.
hüner-nümâ	(f.b.s.) hüner, marifet gösteren.
hüner-perver	(f.b.s.c. hüner-perverân) hüneri seven, hüneri koruyan.
hüner-perverân	(f.b.s. hüner-perver'in c.) hüneri sevenler, hüneri koruyanlar.
hüner-perverî	(f.b.i.) hünerlilik, ustalık.
hüner-pîşe	(f.b.s.) hünerli, marifetli, (bkz: hüner-mend, hüner-ver).
hüner-ver	(f.b.s.c. hüner-verân) hünerli, marifetli; artist, (bkz: hüner-mend).
hüner-verân	(f.b.s. hünerver'in c.) hünerli, marifetli kimseler, artistler.
hüner-verî	(f.b.i.) hünerverlik, artistlik.
hünkâr	(f.i.) pâdişâh, sultan, hükümdar.

hünkârî	(f.s.) hünkâra mensup, hünkârla ilgili, (bkz: şehriyârî).
hünsâ	(a.s.c. hinâs) 1. kendisinde hem erkeklik, hem dişilik alâmeti bulunan kimse. 2. bot. ayni çiçekte dişi ve erkek organının bulunması.
hünsâ-i müşkil	huk. erkek ve kadın uzuvlarından her ikisi kendisinde bulunan ve fakat bu uzuvlardan birinin fiil ve hareketi ve teşekkülü diğerine takaddüm ve galebe etmediği cihetle hâli taayyün etmeyen hünsâ.
hünsâ-yi recülî	huk. erkeklik alâmeti galip gelen hünsâ.
hünsâ-yi nisâî	huk. dişilik alâmeti galip gelen hünsâ.
hünsâiyyet	(a.i.) aynı zamanda ve aynı şahısta hem erkeklik, hem dişilik.
Hünûd	(a.h.i. Hind ve Hindî'nin c.) Hindliler.
hürer	(a.i. hirre'nin c.) dişi kediler.
hüreyre	(a.i.) kedi yavrusu.
Hz. Ebu-Hüreyre	eshâb-ı kiramdan biri.
hürmet	(a.i.) 1. saygı. 2. haramlık.
hürmet-i galîza	huk. [eskiden] üç talâk ile hâsıl olan hürmet, [buna "beynûnet-i mugallaza" da denir].
hürmet-i hafîfe	huk. [eskiden] bir veya iki talâk-ı bâin ile hâsıl olan hürmet, [buna "beynûnet-i sugrâ" da denir].
hürmet-i muvakkate	huk. [eskiden] sebebinin zevali ile nihayet bulan hürmet.
hürmet-i müebbede	huk. [eskiden] sebebi asla zail olmayan hürmet.
hürmeten	(a.zf.) saygı sayarak.
hürmet-kâr	(a.f.b.s.) saygı sayar, saygı sayan.
hürmet-kârâne	(a.f.zf.) saygı sayarak, saygı ile.
Hürmüz, Hürmüzd	(f.h.i.) 1. Zerdüştlerin hayır tanrısı. 2. i. eski İran takviminde Güneş yılının ilk günü. 3. Jüpiter, Müşteri, Erendiz.
hürr	(a.s.) esîr olmayan, karışanı görüşeni olmayan, serbest.
hürre	(a.s.) câriye veya esir olmayan kadın.
hürre-i mükellefe	huk. [eskiden] âkil ve baliğ olan hür kadınlar.
hürriyyet	(a.i.) 1. hürlük, serbestlik, azatlık. 2. Yeni Osmanlılar Cemiyeti adına 1868-1870 de, Londra'da Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın çıkardıkları gazete.
hürriyyet-i bedeniyye	kişisel özgürlük.
hürriyyet-i ebediyye	31 Mart Vak'ası'nda ölenler için istanbul'da dikilmiş olan anıt.
hürriyyet-i ma'neviyye	inanma hürriyeti, inanma özgürlüğü, baskısız bir karara varabilme özgürlüğü.
hürriyyet-perver	(a.f.b.s.) hürriyetsever, hürriyet taraflısı.
hürriyyet-perverân	(a.f.b.s. hürriyet-perver'in c.) hürriyet severler, hürriyet taraflıları.
hürriyyet-perverâne	(a.f.b. zf.) hürriyetsever kimseye yakışacak surette.
hüsâm	(a.i.) keskin kılıç, (bkz: tîg-i bürrân).

Tarihvemedeniyet.org

hüsâm-üd-dîn	(a.b.i.) 1. dînin keskin kılıcı. 2. Mevlânâ'nın Mesnevî'yi söyleyerek yazdırdığı meşhur zat. 3. "Hüsamettin" şeklinde kullanılan erkek adı.
hüsar	(a.i.) Alman atlı askeri.
hüseyn	(a.i.) 1. küçük sevgili. 2. h.i. Hz. Muhammed'in torunu ve îmâm-ı Alî'nin küçük oğlu.
Meşhed-i Hüseyn	Kerbelâ'da Hüseyn'in türbesi. 3. erkek adı.
hüseynî	(a.s.) 1. Hüseyin ile ilgili; Hz. Muhammed'in torunu Hüseyn'in çocukları. 2. i. meşhur bir çeşit lâle. 3. müz. Türk müziğinin aln numaralı basit makamıdır, en eski makamlardandır; Hüseynî beşlisi ile uşşak dörtlüsünden müteşekkildir. Durak dügâh ve güçlü -beşinci derece olan- hüseynî perdeleridir. Niseb-i şerife sayısı 8 dir. Dizisi çıkıcıdır. ikinci şekli muhayyer olur. Donanımına "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Orta sekizlideki sesleri şöyledir (pestden tîze doğru) dügâh, segah, çargâh, neva, hüseynî, eviç, gerdaniye ve muhayyer. Hüseynî, klâsik bestekârlar tarafından da en çok kullanılan bir kaç makamdan biri olmakla beraber, bilhassa Türk halk müziğinde en çok kullanılmış olan makamdır. 4. i. kadın elbiselerinde süs olarak kullanılan, ipekten, yünden veya pamuktan yapılma şerit, kaytan, saçak ve benzeri şeyler.
hüseynî-maye	müz. Hızır bin Abdullah'ın edvarına göre hüseynî makamına mâye âvâzesini katmakla elde edilen terkip.
hüseynî-selmek	müz. Hızır bin Abdullah'ın hüseynî makamına selmek âvâzesini ekleyerek kurduğu terkip.
hüseynî-acem	(a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hüseynî-aşîrân	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. Hüseynî makamının pest tarafına, hüseynî-aşîrân perdesine nakledilmiş bir uşşak dörtlüsü ilâvesinden mürekkep olup, bu dörtlü ile aşîran perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede -hüseynî'nin durağı olan-dügâh'dır. Donanımına hüseynî gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Eskiden "vech-i hüseynî" de denilen bu makam, esasen hüseynî'nin pest tarafına (durağından itibaren) tabîî olarak bir dörtlü katılmak suretiyle yapılmıştır ki, aşîran perdesinde kalan hüseynî'den başka bir şey değildir.
hüseynî-gerdâniye	(a.f.b. i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hüseynî-geveşt	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hüseynî-horasânî	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az üç, üçbuçuk asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hüseynî-nevrûz	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

hüseynî-pûselik	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin bir kaç asırlık mürekkep makamlanndandır, pûselik beşlisi veya makamı ilâvesinden mürekkeptir. Pûselik ile dügâh'da kalır. Güçlüsü, -hüseynî'nin güçlüsü olan-hüseynî'dir. Donanımına hüseynî gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Pûselik için bu arızalar bekar yapılır ve "sol" diyez kullanılır.
hüseynî-rehâvî	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır, [aslı "hüseynî ruhâvî" dir].
hüseynî-sabâ	(a.b.i.) müz. hâlen magrib (Fas, Cezayir, Tunus) de kulanılan bir Türk müziği makamıdır; dügâh perdesinde kalır. Güçlüsü, -hüseynî'nin güçlüsü olan- hüseynî, ikinci derecede de -kürdî dörtlüsünün başladığı- nevadır. Donanımına hüseynî gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur ki kürdî dörtlüsü için de si bekan müteakip "si" küçük mücenneb bemolü kullanılır.
hüseynî-şehnâz	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
hüseyniyye	(a.s.) ["hüseynî" kelimesinin müen.]. (bkz: hüseynî).
hüseynî-zemzeme	(a.b.i.) müz. Türk müziğinin mürekkep makamlarındandır. III. Selim tarafından terkîbedilmiş ise de aynı terkipte olan hüseynî-kürdî makamı XV. asır başlarında kullanılmıştı. Zamanla (beyatî-araban'da olduğu gibi) unutularak yeniden III. Selim tarafından meydana çıkanldığı anlaşılmaktadır.
hüsn	(a.s.) 1. güzel, iyi. 2. i. güzellik, iyilik.
hüsn-i âdâb	güzel terbiye, görgü.
hüsn-i ahlâk	ahlâk güzelliği.
hüsn-i âkibet	netice güzelliği.
hüsn-i beyân	ed. iyi, güzel anlatış.
hüsn-i cîret	iyi, güzel komşuluk.
hüsn-i endâm	endam, vücut güzelliği.
hüsn-i hâl	davranış güzelliği, iyi hal; bir kimsenin yaşantısında kötü bir durum bulunmaması.
hüsn-i hal kâğıdı	temiz kâğıdı, iyi hal kâğıdı.
hüsn-i hareket	iyi muamelede bulunma.
hüsn-i hatt	1) yazı güzelliği; 2) güzel yazı yazma sanan.
hüsn-i hisâl	huyların iyiliği.
hüsn-i hitâm	iyi sona erme.
hüsn-i hizmet	iyi iş görme.
hüsn-i hulk	güzel huy, iyi karakter.
hüsn-i ibâret	güzel ibare, güzel anlatılmış metin.
hüsn-i ibtidâ'	ed. (bkz: berâat-i istihlâl).
hüsn-i idâre	iyi idare, iyi kullanma.
hüsn-i imtizâc	iyi geçinme.

hüsn-i inşâd	1) ed. güzel okuma, güzel konuşma, fr. diction; 2) bir dili güzel telâffuz etme sanatı.
hüsn-i isti'mâl	iyi kullanma.
hüsn-i i'tibâr	çok îtibâr gösterme, iltifat etme.
hüsn-i i'tikad	tam inanç.
hüsn-i ittifâk	iyi anlaşma, uyuşma, mutlu anlaşma.
hüsn-i kabûl	iyi bir surette kabul etme, iyi yüz gösterme.
hüsn-i lika	yüz güzelliği.
hüsn-i makal	söz güzelliği, güzel söz.
hüsn-i makta'	ed. bir gazelin makta' beytinden evvelki beyit.
hüsn-i ma'nevî	iç güzelliği.
hüsn-i matla'	ed. bir gazelin ikinci beyti.
hüsn-i matleb	bir ricaya, bir arzuya iyi giriş; nazik ve kibarca bir önsöz.
hüsn-i meyelân	muhabbet iyiliği.
hüsn-i muâmele	iyi muamele.
hüsn-i muâşeret	iyi, güzel davranış.
hüsn-i nazar	teveccüh, iltifat.
hüsn-i netîce	iyi, güzel sonuç.
hüsn-i niyyet	iyi niyet.
hüsn-i re'y	güzel, sağlam ve köklü bir inanış.
hüsn-i sadâ	ses güzelliği, güzel ses.
hüsn-i sûret	iyi bir surette.
hüsn-i sûrî	görünüşteki güzellik.
hüsn-i sülûk	doğruluk, dürüstlük, namusluluk.
hüsn-i şöhret	iyi şöhret.
hüsn-i tabîat	zevk güzelliği.
hüsn-i ta'bîr	söyleyişin güzelliği, güzel ifâde.
hüsn-i tahallus, hüsn-i ta'lîl	
hüsn-i takvîm	en güzel, en kıvamında olan doğru yol ve düzen; mec. insan.
Hüsn-i tedbîr	iyi, yerinde, yolunda tedbir.
hüsn-i tefsîr	güzel, yerinde ve uygun yorum.
hüsn-i telâkkî	iyi kabul.
hüsn-i tesâdüf	güzel, mutlu bir rastlantı.
hüsn-i te'sîr	iyi etki.
hüsn-i teveccüh	sevgi ile karışık beğenme.
hüsn-i zann	iyi fikir besleme.
hüsn ü ân	1) güzellik; 2) müz. Türk müziğinin en az iki buçuk üç asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi kalmamıştır.
hüsn ü aşk	1) güzellik ve sevgi; 2) Şeyh Galib'in meşhur manzum hikâyesi.
Hüsn ü Dil	(güzellik ve gönül) Bursalı Lâmiî'nin Farsçadan Türkçeye çevirip Yavuz Sultan Selîm'e sunduğu mesnevîsi.

hüsn ü kubh	1) güzellik ve çirkinlik; 2) Hanefî fıkhının en mühim bahislerinden biri.
hüsn ü letâfet	güzellik ve hoşluk.
hüsnâ	(a.s. ahsen'den) en (daha, pek, çok) güzel, ["ahsen" in müennesidir].
hüsn âmîz	(a.f.b.s.) 1. güzellikle yuğrulmuş, çok güzel. 2. i. bir çeşit lâle.
hüsn-âver	(a.f.b.s.) güzellik artırıcı.
hüsnî	(a.i.c. hüsniyyât) 1. güzelliğe ait, güzellikle ilgili. 2. i. erkek adı. [müennesi "hüsniyye" dir].
hüsniyyât	(a.i. hüsnî'nin c.) güzel olan hususlar.
hüsr	(a.i.) zarar, ziyan, kayıp.
hüsr-üd-dünyâ ve-l-âhire	dünyâ ve âhirette zararlı, hiç bir şey elde edememek hâli; dünyâ ve âhiret güme gitti. [Kur'an'da "hasir-üd-dünyâ ve-l-âhire" şeklinde geçer].
hüsrân	(a.i.) 1. zarar, ziyan, (bkz: hasâr, hasâret). 2. beklenilenin elde edilmemesi yüzünden duyulan acı, yokluk, mahrumiyet acısı.
Hüsrev	(f.h.i.) 1. eserlerini Farsça yazmış bir Türk şâiri ve edîbi olup 651 (1253) de Hindistan'da doğmuştur. (1253-1325). 2. Hüsrev ü Şîrîn masalının erkek kahramanı.
hüsrev	(f.i.c. hüsrevân) 1. pâdişâh, hükümdar, sultan.
hüsrev-i encüm, hüsrev-i seyyâre-gân (yıldızların pâdişâhı) meteor. Güneş. 2. erkek adı.	
hüsrev-i hûbân	güzeller güzeli.
hüsrevân	(f.i. hüsrev'in c.) pâdişâhlar, hükümdarlar, sultanlar.
hüsrev-âne	(f.zf.) pâdişâhâne, hükümdarca, hükümdara yakışır şekilde.
hüsrevânî	(f.s.) 1. hükümdara lâyık. 2. çok iyi, âlâ, birinci derece. 3. i. bir çeşit şarap.
Hum-i hüsrevânî	sultanî küp, çok büyük şarap küpü.
hüsrevî	(f.i.) hüsrevlik, padişahlık, hükümdarlık, sultanlık.
hüşyâr	(f.b.s.) aklı başında, akıllı uslu.
hüşyâr-âne	(f.zf.) akıllıcasına.
hüşyârî	(f.i.) akıllılık.
hütâf	(a.i.) seslenme, çağırma.
hütâme	(a.i.) kırpıntı, kesinti.
hütr	(a.i.) ahmaklık, budalalık, (bkz: hamâkat).
hüttâk	(a.s. hâtik'in c.) 1. yırtanlar. 2. bozanlar.
hütûl	(a.i.) sürekli yağmur yağma. (bkz. hütûn).
hütûm	(a.i.) (bkz: hütûl).
hütûn	(a.i.) sürekli yağmur yağma. (bkz: hütûl).
hüvâm	(a.i.) hayranlık hâli. (bkz: heyâm).
hüve	(a.zm.) 1. üçüncü müfret (tekil) şahıs zamiri o. 2. Allah, (bkz: Hû[1]),
hüve hüvesine	(a.t.b.zf.) tamâmı tamâmına, elifi elifine.

hüve-l-bâkî	(a.c.) baki kalan O'dur. (Allah'tır)
hüveydâ	(f.s.) 1. açık, apaçık, belli, besbelli, (bkz: âşkâr, ayân, zâhir). 2. kadın adı.
hüveyza	(a.i.) hek. iç sürgünü, ishal; kolera ishali.
hüviyyet	(a.i.) 1. mâhiyet, hakikat, asıl. 2. müz. bir makamın dizisindeki seslerden her birinin tîz ve pest taraflarında bulunan seslere nisbetiyle sınırlanmış şahsiyetidir. Meselâ çargâh makamındaki pûselik perdesi dügâhtan bir tanînî tîz ve çargâhtan bir bakıyye pest olmak üzere tahdîdedilmiş bulunuyor ki, pûselik sesinin hüviyeti de budur.
hüviyyet cüzdanı	kimlik belgesi.
hüyâm	(a.i.) azgınlık.
hüyâm-i rahm	kadınlarda şehvet azgınlığı, fr. nymphomanie.
hüyyâm	(a.s. hâim'in c.) sevgiden şaşırmış olanlar.
hüzâl	(a.i.) zayıflık, arıklık, bitkinlik.
hüzâl-i asabî	hek. sinir bozukluğu yüzünden vücûda ârız olan titreklik.
hüzemâ	(a.s. hâzım'ın c.) ihtiyatlı, akıllı, tedbirli kimseler.
hüzî	(a.i.) kedi yavrusu.
hüzn	(a.i.c. ahzân) gam, keder, sıkıntı.
hüzn-âlûd	(a.f.b.s.) hüzünlü, kederli, tasalı, kaygılı.
hüzn-âmîz	(a.f.b.s.) hüzünle, gamla, kederle karışık, (bkz: hüzn-âver, hüzn-efzâ).
hüzn-âver	(a.f.b.s.) hüzün getiren, hüzün veren, (bkz: hüzn-engîz).
hüzn-efzâ	(a.f.b.s.) hüzün, gam, tasa, keder artıran.
hüzn-engîz	(a.f.b.s.) hüzün koparan, hüzün karıştıran, hüzün veren, gam, tasa veren, (bkz. hüzn-âver).
hüzûl	(a.i.) zayıflık, arıklık, bitkinlik.
hüzzâm	(i.) müz. Türk müziğinin mürekkep makamlarındandır. En eski mürekkeplerden birisi olmakla beraber, bilhassa bir buçuk iki asırdır pek çok rağbet görmüştür. Türk müziğinin koyu hüzün arzeden makamlarından biri olan bu makam, dizisi bir sekizli içinde ifâde edilebilen mürekkep makamlardandır. Hüzzam beşlisi ile segah dörtlüsünden mürekkeptir. Durak segah ve güçlü -üçüncü derece olan- nevâ'dır. Dizisi inici-çıkıcı olup niseb-i şerife sayısı 6 dır. Donanımına "si" koma, "mi" bakıyye bemolleri ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Orta sekizlisindeki sesleri -pest'den tîze doğru- şöyledir segah, çargâh, neva, hisar, eviç, gerdaniye, muhayyer ve tîz segah.
hüzzâm-ı cedîd	müz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Tahminen iki asır evvel terkîbedilmiştir. Irak makamının pest dörtlüsünün (yânî ırak perdesindeki segah dörtlüsünün) segâh'a ilâvesinden rûy-i ırak, müstear'a ilâvesinden revnaknümâ, hüzzâm'a ilâvesinden de hüzzâm-ı cedît makamları teşekkül etmektedir. Makam, sözü geçen dörtlü ile ırak perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede hüzzâm'ın

güçlüsü olan neva, ikinci derecede hüzzâm'ın durağı ve dörtlüsünün son sesi olan segâh'dır. Donanımına ırak gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur ve hüzzâm'ın "mi" bakıyye bemolü nota içerisinde ilâve olunur.

hüzzâm-ı kadîm — müz. Türk müziğinin en az bir buçuk iki asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

hüzzâm-ı rûmî — müz. Türk müziğinin en az iki iki buçuk asırlık mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.

I

ı — (ha.) Osmanlı alfabesinde "elif ve "ayın" harfleriyle başlayan ve kalın esreli okunan kelimelerin sesini karşılar.

ıbt, ıbıt — (a.i.) anat. omuzun iç ve alt tarafı, koltuk.

ıbtiyye — (a.i.) anat. koltuğa ait, koltukla ilgili.

Hufre-i ıbtiyye — hek. koltukaltı çukuru.

ıdâa — (a.i.). (bkz. ızâa).

ıdhâk — (a.i. dihk'den) güldürme, güldürülme.

ıdlâl — (a.i. dalâl'den) dalâlete düşürme, doğru yoldan çıkarma; azdırma.

Girîve-i ıdlâl — sapıtkanlığın, içinden çıkılmaz yolu. (bkz: ızlâl).

ıdlâliyyât — (a.i.c.) insanı azdıracak, yoldan çıkaracak bahis ve düşünceler.

ıhlamur — (a.i.) kerestesi makbul olan ve çay gibi kurutularak içilmeğe elverişli güzel kokulu ve şifalı çiçeği bulunan bir ağaç.

ıhn — (a.i) boyalı sof [kumaş],

ıhn-ı menfûş — didilmiş kumaş.

ık'âd — (a.i. kuûd'dan) 1. oturtma [bir nesneyi veya kişiyi]. 2. yüksek bir yere çıkarma, (bkz: iclâs).

ıkâl — (a.i.) deve ayağına bağlanan bağ, köstek.

ık'âr — (a.i.) derinletmek, derinletilmek, derinleştirmek, derinleştirilmek.

ıkbân — (a.i. ukâb'ın c.) karakuşlar.

ıkbâz — (a.i. kabz'dan) elde tutturma, satın aldırarak elde tutturma.

ıkd — (a.i.c. ukud) 1. gerdanlık. 2. inci dizmeğe mahsus iplik. 3. inci dizisi. 4. hurma salkımı.

ıkd-ı mufassal — aralıklı şeylerle ayrılmış gardanlık.

ıkd-i Süreyyâ — astr. Ülker denilen ikişer ikişer karşılıklı yıldız kümesi.

ıkd-ı şeb-efrûz — yıldızlar.

ıkd-ı şeb ü rûz — gündüzün geceyi takip etmesi.

ıkfâl — (a.i.) kilitleme[k].

ıkhâr — (a.i.) kahr etme, olma, edilme; kahredilmiş olma.

ıkhâr-ı düşmen	düşmanın kahrolması.
ıklâb	(a.i.) tersine çevirme, çevrilme; aksine döndürme, döndürülme, (bkz: taklîb).
ıklâl	(a.i.) azaltma, azaltılma.
ıklîd	(a.i.c. akalîd) anahtar.
ıklîm	(a.i.c. ekalim) 1. bir bölgenin, ortalama hava şartlarıyla beliren hâli. 2. memleket, diyar, ülke.
ıklîm-i bahrî	coğr. deniz iklimi.
ıklîm-i berrî	coğr. kara iklimi.
iklîmî	(a.s.) iklim ile 'ilgili, 'iklimsel, fr. climatique.
ıkmâ'	(a.i.) 1. birini aşağılama. 2. gelen birisini geriye döndürme.
ıkmâh	(a.i.) kibir ve azametle kafa tutma.
ıkmâr	(a.i.) ayın doğmasını bekleme.
ıkmâs	(a.i.) suya daldınp çıkarma.
ıknâs	(a.i.) aşağılık bir kimse iken asalet, soyluluk iddiasında bulunma.
ıknât	(a.i.) 1. Allah'a dua etme, yalvarma. 2. inkisar etme. 3. namazda kıyamı uzatma ve hacce devam etme.
ıksâ	(a.i.) uzaklaştırma; uzaklaştırılma.
ıksâ-yi âmâl	isteklerinden uzaklaştırma.
ıksâm	(a.i.) yemin etme, andiçme.
ıksâr	(a.i.) elinden geldiği halde ihmâl etme, yapmama.
ıksat	(a.i.) hakkaniyet, doğruluk gösterme.
ıktâ'	(a.i. kat'dan) 1. pâdişâhın toprak bağışlaması. 2. matûan ihale. 3. delil göstererek susturma.
ıktâât	(a.i. ıktâ'ın c.), (bkz. ıktâ').
ıktâât-i mevkufe	["ku" uzun okunur] huk. [eskiden] ülülemr tarafından beytülmalde istihkakı olan bir zâte temlik suretiyle îtâ veya beytülmalden müsevvigat-ı şer'iyye'si dâiresinde iştira, yahut ülülemir'in müsaadesiyle bervechi mülkiyet ihya edilmiş olup mâliki canibinden bir cihete vakfedilen arâzi.
ıktâr	(a.i.) damlatma, damlatılma.
ıktıdâ'	(a.i.) uyma, tâbi olma.
ıktıdâen	(a.zf.) ıktıdâ suretiyle, uyarak, tâbi olarak.
ıktifâ'	(a.i. kafâ'dan) uyma niyetiyle ardına düşme, arkasından gitme.
ıktifâen	(a.zf.) örnek tutarak, izinden giderek.
ıkvâl	(a.i.) birinin söylemediği bir sözü, söyledi diye iddia etme.
ıkvâliyyât	(a.i.c.) lüzumsuz iddialar, sözler, söylenmediği halde, söylendi diye iddia edilen sözler.
ınnîn	(a.s.) iktidarsız, kısır, güçsüz, puluç, fr. impuissant.
Irâk	(a.h.i.) Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Sat Suyu'nun iki tarafı.

Tarihvemedeniyet.org

Irâk-ı Arab	(Arap Irakı) Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan ve Bağdat'ın kuzeyine kadar uzanan arazîye Osmanlılarca verilen bir ad.
Irâk-ı Acem	(Acem Irakı) Irak'ın Dicle nehrinden itibaren Iran hududundaki yüksek dağlık mmtakaya kadar uzanan bölgesine Osmanlılarca verilen bir ad. ikisine birden Irâkayn (iki Irak) denir.
ırâk	(a.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. Eskiden en çok kullanılan makamlardan olmasına rağmen, son asırda nadiren kullanılmıştır. Bu makam, segah dörtlüsünün ırak perdesindeki şeddi ile bir uşşak dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelmiştir; bunlara ekseriya bir de neva perdesindeki pûselik dörtlüsü ilâve edilir. Makam segah dörtlüsü ile ırak perdesinde kalır. Güçlüsü birinci derecede dügâh perdesidir. Donanımına "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur; pûselik dörtlüsü kullanılan yerde "fa" sesi bekar yapılır. Irak, çıkıcı bir makamdır; inici şekline eviç denilir. Bünyesinde 3 adet dörtlünün sesleri, pestten tîze doğru şöyledir ırak, rast, dügâh, segah, (ırak'da segah dörtlüsü), dügâh, segah, çargâh, neva (yerinde uşşak dörtlüsü), neva, hüseynî, acem, gardâniye (nevâ'dan pûselik dörtlüsü).
ırâk-gerdâniye	müz. Türk müziğinin en az alo asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
ırâkan, ırâkeyn	(a.i.c.) Irak'ta bulunan iki şehir. Media, Bâbil.
ırâk-geveşt	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
ırâk-ı acem	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
ırâkî, ırâkıyye	(a.s.) Iraklı olan; Irak ile ilgili.
ırâk-mâye	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
ırâk-nevrûz	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
ırâk-selmek	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
ırâk-şehnâz	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
ırdâ'	(a.i.) süt emzirme, (bkz: ırzâ').
ırgaf	("ga" uzun okunur, a.i.) hırsla bakma, hızla yürüme.
ırk	(a.i.c. urûk) 1. kök, asıl. 2. damar.
ırk-ı lîfî	anat. kılcal damar.
ırk-ı nabz	anat. atardamar.
ırk u güher	damar ve maya. 3. nesil, zürriyet, sülâle, soy.
ırk-ı ahmer	kızıl soy, kızıl derili.
ırk-ı asfer	sarı soy, san derili.

ırk-ı ebyaz	ak soy, beyaz derili.
ırk-ı esved	siyah soy, siyah derili.
ırk-ı gayret	soydan gelen hamiyet veya kıskançlık.
ırk-un-nesâ	hek. siyatik, [doğrusu"arakün-nisâ"dır].
ırk-us-sûs	bot. meyan kökü.
ırk-üz-zeheb	bot. altın kökü denilen bir bitki.
ırkıy, ırkıyye	(a.s.) ırka ait, ırkla ilgili.
ırkıyyât	(a.i.c.) etnoloji, fr. ethnologie.
ırs	(a.i.) karı ile kocadan herbiri.
ırz	(a.i.c. a'râz) 1. şan ve şeref, namus, iffet.
Ehl-i ırz	namuslu kimseler. 2. perde.
Hetk-i ırz	namus perdesini yırtma.
ırza	(a.i.) otu çok olan yer, çayırlık.
ırzâ'	(a.i.) emzirmek, emzirilmek.
ırzâ-i etfâl	çocukların emzirilmesi.
ırzâ-i gayr-i mâderi	(çocuğu) hayvan sütüyle besleme.
ırzâ-i mâderî	(çocuğu) ana sütüyle besleme.
ırzâ-i sınâî	(çocuğu) emzikle besleme.
ıs'âb	(a.i. sa'b'dan) güç ve zor olma, güçleştirme, güçleştirilme.
ısâbe	(a.i.c. asâib) 1. cemâat, topluluk. 2. başa sarılan sank, tülbent. 3. hek. yaraları sardıkları bağ, sargı bağı, bant.
ıs'âd	(a.i. suûd'dan) yukarı çıkarma, yükseğe kaldırma, kaldırılma.
ısâga	(a.i.) 1. eritilmiş şeyleri kalıba dökme, kalıba dökülme. 2. kuyumculuk etme.
ısâha	(a.i.) kulak tutup dinleme.
ısâm	(a.i.) göze çekilen sürme.
ıs'âr	(a.i.) kibir ve gururla surat asma.
ısâre	(a.i.) 1. çadır ipi. 2. çadır kazığı.
ısâta	(a.i.) seslenme, ses çıkarma.
ısbâh	(a.i.) sabah vakti, seher vakti.
Fâlik-ül-ısbâh	Cenâbıhak. (bkz: fecr-i sâdık).
ısbı'	(a.i.c. esâbi') parmak, (bkz: usbu'). [kelime Arapçada "ısbı', usbu', asba', asbı' " şeklinde de kullanılır].
ısdâ'	(a.i. sadâ'dan) yankı, sesin bir yere çarpıp geri dönmesiyle duyulan ikinci ses.
ısdâ-i cebel	dağın yankısı, (bkz: aks-i savt).
ısdâk	(a.i.) verilecek parayı kadının nikâhında kararlaştırma.
ısdâr	(a.i. sudûr'dan) sudur ettirme, ettirilme, çıkarma, çıkarılma.
ısfâ'	(a.i.) seçip ayıklama; temiz bir duruma getirme.
ısfahân	(f.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlanndandir. Pûselik beşlisi, dügâh perdesine nakledilmiş bir rast dörtlüsü ve beyatî makamından meydana gelmiştir. Beyatî'nin durağı ve üçlüsü olan dügâh ve neva

Tarihvemedeniyet.org

perdeleri, İsfahan'ın da durak ve güçlüsüdür (pûselik beşlisi ile dügâhda'ki rast dörtlüsünün de esasen durak perdeleri dügâhtır). İsfahan'ın dizisi inici-çıkıcıdır. Donanımına beyatî gibi "si" koma bemolü konulur; pûselik beşlisi için "si" bekar ve rast dörtlüsü için "si" bekar ile sol bakıyye diyezi kullanılır. Eskiden beyatî makamına "ısfahan" denilirken, ısfahânek makamının terkibini müteakip birkaç asıdanberi ısfahânek yerine ısfahan denilmeye başlanmış, beyatî yeni bir bünyeye girmiş, ısfahânek de İsfahan'ın küçük bir fark gösteren şekline kalbolmuştur.

ısfahân cedîd — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamındandır. Kantemir'in peşrev ve saz semaîsi numune olarak kalmıştır.

ısfahânek — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamıdır. Pûselik beşlisi ile başlaması ve bu beşlide biraz fazlaca gezinmesinden başka ısfahan makamından hiç bir farkı yoktur. Binâenaleyh başka bir makam îtibâr etmek imkânsızdır.

ısfahânek-i atîk — müz. Nasır Abdülbaki'nin Tedkik ve Tahkik'inde adı geçen makam.

ısfahânek-i cedîd — müz. Sultan III. Selîm'in bulduğu ısfahânek'i eskisinden ayırmak için verilen adı.

ısfahân-gerdâniyye — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

ısfahân-geveşt — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

ısfahân-ırâk — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından olup nümunesi kalmamıştır.

ısfahân-mâye — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

ısfahân-nevrûz — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

ısfahân-selmek — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

ısfahân-şehnâz — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

ısfahân-zemzeme — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır. Kürdî dörtlüsü ile dügâh'da kalan İsfahan'dan ibarettir.

ısfirâr — (a.i. sufret'den) sarı olma, sararma.

ısfirâr-ı ayn — gözün sararması.

ısfirâr-ı evrâk — yaprakların sararması.

ısga' — ("ga" uzun okunur, a.i.) 1. kulak verip söz dinleme. 2. söylenilen sözü dinleyip kabul etme ve yerine getirme.

ısgar — ("ga" uzun okunur, a.i. sagîr'den) küçültme; hor ve hakir görme.

ıshâr	(a.i. sıhriyyet'den) sıhriyet, akrabalık, hısımlık peyda etme; damat olma; damat edinme.
ıskat	("ka" uzun okunur, a.i. sukut'dan. c. ıskatât) 1. düşürme, düşürülme.
ıskat-ı cenîn	çocuk düşürme. 2. yok etme. 3. hükümsüz bırakma. 4. ölünün azapsız kalması için dağıtılan sadaka.
ıskatât	("ka" uzun okunur, a.i. ıskat'ın c.), (bkz.ıskat).
ıskatât-ı mahza	huk. [eskiden] talâk, i'tak gibi sırf ıskat olunan şeyler.
ıslah	(a.i. sulh'den) iyi bir hâle koyma, iyileştirme, düzeltme.
ıslah-ı hâl	kendi hâlini iyileştirme, düzeltme.
ıslah-ı zât-ül-beyn	aralarındaki soğukluğu kaldırarak iki kişiyi uzlaştırma.
ıslahât	(a.i. ıslâh'ın c.) düzeltme veya iyileştirme işleri.
ıslahât-ı adliyye	adlî ıslahat.
ıslahât-ı askeriyye	askerlikte yapılan yenilikler.
ıslahât-ı cedîde	yeni düzenler, düzeltmeler.
ıslahât-ı mâliyye	mâliyede yapılan yenilikler, düzeltmeler.
ıslahât-ı mülkiyye	idarede yapılan yenilikler, düzeltmeler.
ıslahen	(a.zf.) ıslâh ederek, düzelterek, ıslah yoluyla.
ıslah-hâne	(a.f.b.i.) ıslahevi, suçlu çocuklan ıslah ve eğitme ve gerekirse cezalandırma maksadıyla çalışan kurum.
ıslahî, ıslahiyye	(a.s.) düzeltmeye, iyileştirmeye dâir, düzeltme ile ilgili.
Tedâbir-i ıslahiyye	düzeltme, iyileştirme tedbirleri.
ıslah-pezîr	(a.f.b.s.) tamiri ve düzeltilmesi kabil olan.
ısmâm	(a.i.) 1. sağırlaştırma. 2. şişenin ağzını tıkama.
ısmâm-ud-duâ	nasihat yollu veya söylenilen kötü sözlere aldırış etmeyen [adam].
ısmât	(a.i.) sükût ettirme, susturma, susturulma.
ısnâ'	(a.i.) 1. yardım etme. 2. kalın-kafalı bir adamın gereği gibi öğrenmesi.
ısnân	(a.i.) 1. darılma, gücenme. 2. ısrar etme, ayak direme. 3. kibirlenme.
ısr	(a.i.) 1. kulağın küpe deliği. 2. ahd, yemin.
ısrâr	(a.i.) ayak direme.
ısrâr-ı mahcûb-âne	mahcupçasına ısrar.
ıstabl	(a.i.) ahır.
ıstabl-i âmire	pâdişâh sarayının ahin.
istaflîn	(a.i.) bot. havuç.
ıstahar	(a.h.i.) 1. iran'da bir şehir adı. 2. su birikintisi; havuz, göl.
ıstarah	(a.i.). (bkz. ıstahar).
ıstıâd	(a.i.) yükseğe çıkma, (bkz: suûd, tereffü').
ıstıbâb	(a.i.) 1. damardan kan fışkırma. 2. dökülme.
ıstıbâg	(a.i.) boyanma.
ıstıbâr	(a.i. sabr'dan) 1. sabretme, katlanma. 2. sebat etme, dayanma.

ıstıdâm	(a.i.) iki şeyin birbirine şiddetle çarpışması.
ıstıfâ'	(a.i.) 1. bir şeyin hâlisini, temizini seçip alma. 2. seçme, seçkinlik. 3. ayıklama, ayıklanma, fr. selection. ["mustafâ" sözü bundan alınmadır].
ıstıfâ-i tenâsülî	biy. eşeysel seçim, fr. selection sexuelle.
ıstıfâf	(a.i.) saf bağlama, dizilme, sıralanma.
ıstıhâb	(a.i.) 1. musahabe etme, konuşma; dostlukta bulunma. 2. saklama.
ıstılâ	(a.i.) ateşte ısınma.
ıstılâh	(a.i. sulh'den c. ıstılahât) ilim sözü, tâbir, terim, fr. terme.
ıstılahât	(a.i. ıstılah'ın c.) ilim sözleri, tâbirleri, terimler, fr. termes.
Istılahât-ı Edebiyye	Muallim Naci'nin 1889'da basılmış edebiyat bilgilerine dair eseri.
ıstılahî, ıstılahiyye	(a.s.) ıstılaha mensup, ıstılahla ilgili.
ıstılah-perdâz	(a.f.b.s.) tuhaf ve karışık kelimeler kullanan, ıstılah paralayan [kimse], (bkz. mustalâhî, müstelih).
ıstılah-perdâz-âne	(a.f.zf .) ıstılah-perdâze, tuhaf ve karışık kelimeler kullanan kimseye, ıstılah paralayana yakışacak surette.
ıstılah-perdâzî	(a.f.b.i.) ıstılah-perdazlık, ıstılah paralama.
ıstılah-perver	(a.f.b.s.). (bkz.ıstılah-perdâz).
ıstılam	(a.i.) 1. koparma, kesme; dibinden kesme. 2 . ekini soğuk vurma.
ıstınâ'	(a.i.) seçme; adam seçme. (bkz. intihâb).
ıstınâ-i sıddîk	sâdık dost seçme.
ıstırâh	(a.i.) yardım isteme.
ıstırâm	(a.i.) saygı gösterme.
ıstıyâd	(a.i. sayd'dan) avlama, ava gitme, avlanma.
ıstıyâf	(a.i.) bir yerde yazlamak, yazı geçirmek.
ısvâ'	(a.i.) kuruma, rutubeti kaybolma.
ışâ'	(a.i.c. ışâyâ) akşam ezanından yatsı ezanına kadar geçen zaman.
ışâân	(a.i.c.) akşam ile yatsı.
ışâyâ	(a.i. ışâ'nın c.) akşam ezanından yatsı ezanına kadar geçen zamanlar.
ışk	(a.i.). (bkz. aşk).
ışka	(a.i.) bot. sarmaşık [ot], (bkz: bıdısgan).
Işk-nâme	(a.f.b.i.) XIV. yüzyıl şâirlerinden Mehmed'in 1398'de kaleme alıp Yıldırım Bayezid'in oğlu Süleyman Çelebi'ye sunduğu ve Hüma ile Ferruh arasında geçen aşkı anlatan mesnevisi.
ıtâm	(a.i.) hek. idrar tutulması, idrar zorluğu.
ıt'âm	(a.i. taâm'dan). (bkz. it'âm).
ıt'âm-ı muhtâcîn	yoksullara yemek yedirme, yoksulları doyurma.
ıt'âmiyye	(a.i.) . (bkz. it'âmiyye).

ıtâre	(a.i.) uçurma, uçurulma.
ıtâret	(a.i.) attarlık, aktarlık.
ıtâş	(a.s. atşân'ın c.) susamış olanlar.
ıtbâk	(a.i.) kapak peyda etme, kaplama.
ıtbâk-üz-zeheb	altın kaplama.
ıter	(a.i. ıtret'in c.) nesiller, zürriyetler, akrabalar.
ıtfâk	(a.i.) maksadına eriştirme.
ıtga	("ga" uzun okunur, a.i.) azdırma, azdırılma.
ıtk	(a.i.) köle veya câriye azâdetme.
ıtk ale-l-cu'l	huk. [eskiden] cins ve miktarı malûm, mütekavvim bir mal üzerine yapılan îtaktır ki, memlûk bunu duyup bildiği mecliste kabul edilince derhal azat olur, velevki o malı filhal tediye etmesin.
ıtk ale-l-mâl	bir kölenin belirli bir mal karşılığında azat edilmesi.
ıtk-ı ba'z	huk. [eskiden] memlûkü kısmen azâdetme. [meselâ mevlânın kölesine"senin nısfını azâdettim" demesi gibi].
ıtk-ı cüz.	(bkz: ıtk-ı ba'z).
ıtk-ı küll	huk. [eskiden] memlûkü tamamen azâdetme.
ıtk-ı muallak	huk. [eskiden] bir şana talik suretiyle vuku bulan ılıktır, ["şu işi yaparsan hürsün!" denilmesi gibi].
ıtk-ı muzâf	huk. [eskiden] bir zamana izafe edilmiş olan ıtık. ["sen şu ayın nihâyetinde hürsün" denilmesi gibi].
ıtk-ı mübhem	huk. [eskiden] müteaddit memlûklerden lâalettâyin birini veya birkaçını azâdetme. [bir mevlânın iki kölesine hitaben"sizden biriniz hürsünüz" demesi gibi].
ıtk-ı müneccez	huk. [eskiden] bir şartla muallak, bir zamana muzâf olmayan ıtık. ["sen hürsün seni azâdettim" diye yapılan mklar gibi ki, köle veya câriye derhâl azat olmuş olur].
ıtk-ı müşterek	huk. [eskiden] iki veya daha ziyâde kimsenin mâlik oldukları bir köle veya cariyeyi birlikte azâdetmeleri.
ıtk-un neseme	huk. [eskiden] azâdedilmek üzere alınmış olan köleyi azâdetme. [vasînin müteveffa mûsî adına bir köle alıp azâdeylemesi].
ıtk-nâme	(a.f.b.i.) köle veya câriye azâd etmeyi tevsik eden yazı, azad, salıverme kâğıdı.
ıtlâ'	(a.i.) 1. havaî şeylere heves etme. 2. bir şeyin üstüne bir şey sürme.
ıtlâ'	(a.i. tulû'dan) bildirme, haberli kılma.
ıtlak	(a.i. talk'dan) 1. salıverme, koyuverme.
ıtlak-ı inân	(dizgini salıverme) başı boş bırakma.
ıtlak-ı lisân	ağzına geleni söyleme.
ıtlak-ı yed	hayır işleme. 2. boşama"zevcesini ıtlak etti". 3. hapis ve şâir cezadan kurtarma, affetme.

ıtlâl	(a.i.) 1. zamanı heder etme, zamanı boşuna geçirme. 2. bir şey üzerine yüklenme, havale olma.
ıtlıhâh	(a.i.) göz yaşarma, gözden yaş akma.
ıtlınsâ'	(a.i.) çok terleme.
ıtmâ'	(a.i. tama'dan. c. ıtmâât) tamaa düşürme, hırslandırma; kışkırtma.
ıtmâât	(a.i. ıtmâ'ın c.) tamaa düşürmeler.
ıtmâh	(a.i.) gözü yukarı dikme, yukarı bakma.
ıtmâiyyât	(a.i.c.) tamaa düşürmek için söylenen sözler.
ıtmâl	(a.i.) mahvetme.
ıtmi'nân	(a.i.). (bkz: itmînân, tuma'nînet).
ıtnâb	(a.i.) sözü uzatma, lüzumsuz tafsilât ile haşve boğma.
ıtnâb-ı makbûl	bahsi iyice anlatmak gibi bir fayda düşünülerek yapılan ıtnab.
ıtnâb-ı muhill	ed. fazlalıklar yüzünden istenilen mânâyı vermeyen söz.
ıtnâb-ı mümill	ed. bıktıracak, usanç verecek kadar sözü uzatma.
ıtnâbe	(a.i.) 1. gölgelik, (bkz: sâyebân, mazalle). 2. keman kirişi, teli.
ıtnân	(a.i.) madenî bir ses çıkartma, çınlatma.
ıtr	(a.i.) 1. güzel ve lâtif koku. 2. bot. sardunyagillerden, yapraklan tırtıklı ve güzel kokulu bir nebat, fr. geranium.
ıtr-ı müsellesî	miks, anber ve benzeri hoş kokulu nesnelerden olma koku.
ıtr-ı şâhî	bot. güzel bir koku.
ıtrâ'	(a.i. tarâvet'den) mübalâğalı, aşırı derecede medhetme, övme.
ıtrâb	(a. i. tarab'dan) keyfe, şevke getirme.
ıtrâd	(a.i.) biriyle bahse girişme.
ıtrâf	(a.i.) göz yumma; evvelce verilmeyen bir şeyi verme.
ıtrâh	(a.i. tarh'dan) tarhetme, çıkarma, dışarı atma.
ıtret	(a.i.c. ıter) nesil, zürriyet.
ıtret-ün-nebiyy	(a. it.) Hz.Muhammed'in sülâlesi.
ıtr-feşân, ıtr-efşân	(a.f.b.s.) güzel koku saçan.
ıtrî	(a.s. ve i.) aynı soydan gelen, soydaş.
ıtrî, ıtriyye	(a.s.) kokulu, güzel koku ile ilgili
Mevâdd-ı ıtriyye	güzel kokulu maddeler.
ıtrîh	(a.i.) devenin yüksek, büyük hörgücü.
ıtriyyât	(a.i.c.) güzel ve lâtif kokulu yağlar, güzel kokulu esanslar; lavanta ve benzeri nesneler.
ıtr-nâk	(a.f.b.s.) güzel kokulu.
ıtr-şâhî	(a.f.b.i.) bot. baklagillerden tırmanıcı bir süs bitkisi.
ıttılâ'	(a.i.) kokulu şeyler sürünme.
ıttılâ	(a.i. tulû'dan. c. ıttılaât) öğrenme, tanıma, bilme, haberli olma.
ıttılaât	(a.i. ıttıla'ın c.) öğrenmeler, tanımalar, bilmeler, haberli olmalar.

ıttılak	(a.i.) inşirahlı olma.
ıttırâd	(a.i. tard'dan) 1. birini tâkîbetme; muntazam tarzda cereyan etme. 2. fel s.bir üslûpta giden, ritim.
ıttırâden-li-l-bâb	bâbın kaidesine uygun gelmek için.
ıtvâl	(a.i.) uzatma, uzatılma.
ıvazen	(a.zf.) karşılık olarak, karşılığında.
ıyâd	(a.i.) ismâilî grupundan büyük bir Arap kabilesinin adı.
ıyâdet	(a.i.) 1. hatır sorma, ziyaretinde bulunma, gidip görme. 2. hasta ziyaret etme, hasta ziyareti.
ıyâdeten	(a.zf.) hatır sorarak [hasta hakkında].
ıyâfe	(a.i.) kuş ile fala bakma.
ıyâl	(a.i.) 1. bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler. 2. kadın, eş. (bkz.zevce).
Evlâd ü ıyâl	çoluk çocuk.
Kesîr-ül-ıyâl	geçindirmek zorunda bulunduğu kalabalık bir ailesi olan. (bkz. hôrende-gân).
ıyâr	(a.i.). (bkz: ayâr).
ıyâr-dân	(a.f.b.s.) ölçü, değer bilir. (bkz. ayâr-dân).
ıyâz	(a.i.) sığınma, (bkz: ilticâ).
ıyâzen	(a.zf.) sığınarak.
ıyâzen b'-illâh	Tanrı'ya sığınarak.
ıyn	(a.s. aynâ'nın c.), (bkz: îyn).
ıza	(a.i.) vaiz, nasihat, öğüt. (bkz: pend).
ızâa	(a.i.) kaybetme, mahvetme, edilme.
ız'âf	(a.i.) 1. zayıflatma, zayıflama. 2. bir şeyin üzerine bir misli koyma, koyulma.
ızam	(a.i.) büyüklük, büyük boy, irilik. (bkz. uzm).
ızâm-ı kasîre	anat. kısa kemikler.
ızcâ'	(a.i.) 1. yırtma. 2. yan üstüne yatma.
ızfâr	(a.i.) birini tırnaklama; tırnaklanma. [biri tarafından].
ızlâk	(a.i.) sürçtürüp kaydırma, kaydırılma.
ızlâk-ı akdâm	ayakların sürçüp kayması.
ızlâl	(a.i.) gölgelendirme, gölgeli olma.
ızlâl	(a.i.) dalâlete düşürme, doğru yoldan çıkarma, azdırma, (bkz: ıdlâl).
ızlâliyyât	(a.i.c.) ızlâl ile ilgili bulunan bahis ve düşünceler.
ızlâm	(a.i.) 1. zulmette, karanlıkta bırakma. 2. karanlık, (bkz. zulmet).
ızmâmm	(a.i. zamm'dan) zammetme, üzerine koyma, katma.
ızmâme	(a.i.c. ezâmîm) cemaat.
ızmâr	(a.i.) gönlünde gizleme, saklama, gözlenilme.
ızmâr-ı gayz	kin saklama.

ızmâr kabl-ez-zikr	ed. bir kelimenin zikrinden evvel ona ait zamir kullanma"O da olmuş vatancüdâ seyyar / Ne hazin ağlıyor şu ebr-i bahar" da "o" zamirinin bahar bulutuna ait olması gibi.
ıznân	(a.i.) birini kabahatli bulma, kabahatli çıkarma.
ızrâf	(a.i.) zarfa, kaba koyma.
ızrâm	(a.i.) ateşi alevlendirme, tutuşturma.
ızrâr	(a.i. zarar'dan) zarara sokma, ziyana uğratma.
ıztıbâ'	(a.i.) Hac esnasında, usulüne uyarak ihrama sarınma.
ıztıcâ'	(a.i.) 1. yan üstüne yatma. 2. namazda secde ederken koltuklan sıkarak göğüsü yere değdirme.
ıztımâr	(a.i.) 1. ince belli, kannsız olma. 2. atı, idmanla yola dayanacak surette kuvvetlendirme.
ıztınâ'	(a.i.) utanma, sıkılma.
ıztınâ-yi nisvân	kadınların utanması.
ıztırâb	(a.i. darb'dan. c. ıztırâbât) acı, elem, azap, sıkıntı; vesvese.
ıztırâbât	(a.i. ıztırâb'ın c.) acılar, elemler, azaplar, sıkıntılar; vesveseler.
ıztırâb-âver	(a.f.b.s.) ıztırap veren.
ıztırâm	(a.i.) 1. alevlenme. 2. saç ve sakala kır düşme.
ıztırâr	(a.i. zarûret'den) mecburiyet, çaresizlik, ihtiyaç.
ıztırârî, ıztırâriyye	(a.s.c. ıztırâriyyât) mecburî, [zıddı "ihtiyârî"].
ıztırâriyyât	(a.s. ıztırârî'nin c.) mecbûrî olarak yapılan şeyler, [zıddı "ihtiyâriyyât"].

İ

i	(ha.) Osmanlı alfabesinde "elif ve "ayın" harfleriyle başlayan ve ince esreli okunan kelimelerin sesini karşılar.
iâde	(a.i. avd'den) 1. geri gönderme; gönderilme, geri çevirme. 2. eski hâline getirme. 3. karşılık yapma. 4. ed. birinci mısraın son kelimesini ikinci mısraın başında tekrarlayarak yazılan manzume.
iâde-i âfiyet	iyileşme [hastalıktan].
iâde-i i'tibâr	kaybedilen îtibârı tekrar kazanma, iflâstan kurtulma [ticârette].
iâde-i muhâkeme	yeniden muhakeme.
iâde-i mücrimîn	suçluların kendi memleketlerine gönderilmesi.
iâde-i yemîn	hasmın teklîf ettiği yemini kendisine ettirme.
iâde-i ziyâret	karşı ziyarette bulunma.
iâdeten	(a.zf.) geri çevrilmek üzere.
iâle	(a.i.) çoluk çocuğun nafakasını tedârik etme.
iânât	(a.i. iâne'nin c.) yardım için toplanan paralar, yardım paraları.

iâne	(a.i.c. iânât) yardım için toplanan para, yardım parası.
iânet	(a.i. avn'den) yardım.
iâneten	(a.zf.) iâne, yardım suretiyle.
iârât	(a.i. iâre'nin c.) ödünç vermeler.
iâre	(a.i.) ödünç verme, (bkz: ikrâz).
iâre-i mukayyede	bir malın, bir mülkün, kayıt ve şartlarla birbirine ödünç olarak verilmesi.
iâre-i mutlaka	bir malın, mülkün sahibi tarafından hiç bir kayıt ve şana bağlı kalmayarak birine ödünç verilmesi.
iâreten	(a.zf.) ödünç olarak.
iâşe	(a.i ayş'den) 1. yaşatma. 2. geçindirme, geçindirilme, besleme.
iâşe ve ibâte	yedirme ve barındırma.
iâza	(a.i. ivaz'dan) bedel verme, karşılık verme.
ibâ'	(a.i.) 1. çekinme, razı olmama. 2. iğrenme, tiksinme.
îbâ	(a.i.) tiksindirme, tiksindirilme.
ibâbe	(a.i.). yol. (bkz: tarîk).
ibâd	(a.i. abd'in c.) 1. abidler, kullar. 2. ibâdet edenler. 3. s. çok bol, bereketli. 4. Müslümanlığın başlangıcından önce Irak'ta Hira devletinde oturmuş bulunan Hıristiyanlar.
ibâd-ullah	1) Tanrı kulları, insanlar; 2) s. pek bol, pek çok.
ib'âd	(a.i. bu'd'dan) 1. uzaklaştırma, uzaklaştırılma, (bkz: teb'îd). 2. tard etme, kovma.
ibâd	(a.i.) anat. bacaklarda, diz mafsalının iç tarafındaki büyük damar.
ibâdât	(a.i. ibâdet'in c.).
ibâdet	(a.i. c. ibâdât) Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma, (bkz: ibâdât).
ibâdet-gâh	(a.f.b.i.) ibâdet yeri, tapınak, (bkz: ibâdet-hâne, ma'bed).
ibâdet-hâne	(a.f.b.i.) ibâdet evi, ibâdet yeri, tapınak, (bkz: ibâdet-gâh, ma'bed).
ibâdet-kâr	(a.f.b.s.) ibâdet eden, tapınan.
ıbâdiyye	(a.i.) Havâriç taifesi fırkalarından birinin adı. [Trablusgarb Berberîlerinden Abdullah bin Ibâd-üt-Temîmî tarafından (hicrî 140 [757]) ortaya atıldığı için onun adını almıştır. Bu fırka "ibâz" kelimesinden alınarak "ibâdiyye" adı altında kurulan ve türlü türlü rezâletleriyle insanlığa kötülükleri dokunmuş olan bir kuruluştur].
ibâet	(a.i.) bir şeyi başka bir şeye irca etme; kısas ile katil ile maktul arasında farksızlık meydana gelme.
ibâhe	(a.i.) ateşi söndürme, (bkz: itfâ).
ibâhe, ibâhet	(a.i.) mubah kılma, helâl kılma, bir işin yapılıp yapılmamasını serbest kılma.
ibâhî	(a.s.) her şeyi mubah sayan.

ibâhiyye	(a. i. c. ibâhiyyûn) haram şeylerin yapılmasını mubah sayan bâtınî zümre.
ibâhiyyûn	(a.i.c.) her şeyi mubah sayan bâtını zümre.
ibâk	(a.i.) bir esirin, bir kölenin sebepsiz olarak, efendisini bırakıp kaçması.
ibâle	(a.i.) l . hayvanları muhafaza etme. 2. kuyu bileziği.
ibâr	(a.i.) 1. yanmış, eritilmiş kurşun. 2. (ibre'nin c.) ibreler, iğneler, (bkz: iber).
ibâr, ibâret	(a.i.) 1. ağaçları ve ekinleri ıslâh etme. 2. köpeğe ekmekle iğne yutturma.
ibârât	(a.i. ibâre'nin c.) cümleler; paragraflar; bir metinden çıkarılmış olan satırlar.
ibâre	(a.i.c. ibârât) 1. cümle. 2. paragraf. 3. bir metinden çıkarılmış bir kaç satır.
Bi-ibâre-tihâ	kendi ibaresinin ayniyle.
ibâre-senc	(a.f.b.s.) fasih, açık, düzgün söz söyleyen.
ibâret	(a.i.) ... dan meydana gelmiş; bir şeyin aynı; başkası, başka bir şey değil.
ib'âs	(a.i.) gönderme, (bkz: ibtiâs).
ibâse	(a.i.) bahs, tetkik ve teftîş etme.
ibât	(a.i. ıbt'dan) koltuğa alınan şey, bohça; paket.
ibâte	(a.i.) gece yatırma, barındırma.
ibâte ve iâşe	barındırma ve yedirme, besleme.
ibâvet	(a.i.) bir çocuğa hâriçten bir adamın baba gibi olması; yabancı bir adam, başkasının çocuğuna baba gibi olma.
ibbân	(a.i.) herşeyin mevsimi, vakti.
ibbân-ül-fâkiha	meyva mevsimi.
ibcâl	(a.i.) ağırlama, ululama, (bkz: tebcîl).
ibcâm	(a.i.) rahatsız etme, huzurunu bozma.
ibdâ'	(a.i.) 1. örneksiz olarak bir şey meydana getirme, yaratma, (bkz. ibtidâ'). 2. ed. yeni ve güzel bir eser meydana getirme.
ibdâ'	(a.i.) yoktan ortaya koyma, îcad.
ibdâ'	(a.i.) 1. bir kimsenin, kârı tamamen kendisine ait olmak üzere, bir başkasına sermâye vermesi, (bkz: ibzâ'). 2. sorulan şeye güzel cevap verme; güzel söz söyleme. 3. kandırma, (bkz: iknâ').
ibdâd	(a.i.) 1. bir şey uzatma, uzatılma. 2 . uzaklaştırma.
ibdâiyye	(a.i.) yaradılış doktrini, fr. creationisme.
ibdâ'-kâr	(a.f.b.s.) ibdâ' yapabilen kimse, (bkz. mübdi').
ibdâl	(a.i.) 1. birinin yerine diğerini getirme. 2. ed. bir harfin yerine diğerini getirme, değiştirme.
ibdân	(a.i.) 1. câriye. 2. kısrak.
îbek	(f.i.) put, haç. (bkz: çelîpâ, sanem).
iber	(a.i. ibret'in c.) ibretler, alınan kötü dersler.

iber	(a.i. ibre'nin c.) iğneler, mıknatıslı iğneler. (bkz: ibâr).
ibgaz	("ga" uzun okunur, a.i. buğz'dan) buğzetme, hoşlanmama, sevmeme.
ibhâ	(a.i.) kesilme, (bkz: inkıtâ').
ibhâc	(a.i.) sevindirme, sevindirilme, sevinç verme.
ibhâh	(a.i.) sesini tutma, sesini boğuk çıkarma.
ibhâk	(a.i.) kör etme, gözünü çıkarma.
ibhâl	(a.i.) salıverme, kendi hâline bırakma.
ibhâm	(a.i.c.ibhâmât) 1. kapalı bırakma, açıklamama, belli etmeme, gizli kapaklı tutma. 2. ed. sözün, anlaşılamayacak derecede kapalı olması. 3 (c. ebâhîm) el ve ayak başparmağı.
ibhâm-ı lâfzî	mant. ikizlilik, fr. ambiguite.
ibhâm-ı ma'nevî	mant. ikizanlam, fr. amphibologie.
ibhâmât	(a.i. ibhâm'ın c.) gizli kapaklı tutulan şeyler, açıklanmayan şeyler.
ibhâr	(a.i.) deniz yolculuğu etme.
ibhîrâr	(a.i.) gece yarısıolma
ibil, ibl	(a.i.c. âbâl) dişi deve.
ibka'	"ka" uzun okunur, a.i.) 1. baki, dâim, devamlı, sürekli kılma. 2. yerinde, evvelki hâlinde bırakma. 3. sınıf geçememe.
ibka-ı mâkân alâ mâkân	her şeyi olduğu gibi bırakma.
ibka-yi nam	ad bırakma.
ibkâ'	(a.i.) ağlatma.
ibkaen	("ka" uzun okunur, a.zf.) ibka suretiyle.
ibkaen ta'yîn	işinden ayrılan bir me'muru tekrar eski işine getirme.
iblâ'	(a.i.) bel'ettirme, yutturma.
iblâğ	(a.i.) 1. vardırma, vardırılma. 2. eriştirme, eriştirilme. 3. ulaştırma. 4. gönderme.
iblân	(a.i.c.) iki sürü deve. ["ibl "in tesniyesi].
iblî	(a.i.) deveci.
iblîm	(a.i.) 1. bal. (bkz: asel). 2. anber.
iblîs	(a.i.c. ebâlîs, ebâlise) 1. şeytan. 2. s. hîlekâr.
iblîs-âne, iblîs-kârâne	(a.zf.) ibliscesine, şeytanca.
ibn	(a.i.c. benûn, ebnâ) oğul.
ibn-i arz	gurbette bulunan, garip yolcu.
ibn-i hurre	dürüst, doğru, namuslu.
ibn-il-cellâ	çok meşhur, şanlı adam.
ibn-il-harem	gayri meşru çocuk, (bkz: veled-i zinâ).
ibn-ül arabî, ibn-i arabî	Hz. Muhiddîn-i Arabî.
ibn-ül-vakt, ibn-i vakt	vaktin uyarına giden, zamana uyan, vakte göre hareket eden.
îbn-ül-hattâb	(bkz. Ömer-el-Fârûk).
ibn-üs-sebîl, ibn-i sebîl	yolcu, (bkz: reh-neverd).

ibn-i üsbûayn	1) ayın on dördü; 2) çok güzel genç.
ibn-üz-zemân	zamane çocuğu.
ibn-üz-zinâ	piç.
ibne	(a.i.) 1. kız çocuğu. 2. o. tayıncı, verek. (bkz: me'bûn).
ibniyye	(a.i.) fer. ölmüş olan kimsenin oğlunun kızı veya oğlunun oğlunun kızı.
İbnü-Sînâ	(a.h.i.) islâm dünyâsının en büyük feylesoflarından biridir. Babası Abdullah'dır. Aslen Belh'lidir. Garp Ortacağında Avicenna diye tanınmış idi. Fakat, yakın zamanlarda, garplılarca da İbnü Sînâ adı kullanılmaya başlanmıştır. (980-1037).
İbnü Teymiyye	(a.h.i.) Heratlı meşhur Hanbelî âlim.
ibrâ	(a.i. ber'den) 1. berî kılma, berâet etme, temize çıkarılma, aklanma.
ibrâ-i âmm	huk. bütün dâvalardan, birini temize çıkarma.
ibrâ-i ıskat	huk. birisindeki hakkını kısmen veya tamamen terk etme, bağışlama.
ibrâ-i istifâ	huk. bir kimsedeki hakkını aldığına dâir ikrar ve tasdik.
ibrâ-i hâss	huk. birçok hususlardan yalnız birine taallûk eden dâvadan bir kimseyi temize çıkarma. 2. hastayı iyi etme.
ibrâd	(a.i.) 1. soğutma. 2. gücsüzleştirme.
ibrâm	(a.i.c. ibrâmât) can sıkacak derecede ısrar etme, üstüne düşme; zorlama.
ibrâmât	(a.i. ibrâm'ın c.) ısrar etmeler, üstüne düşmeler; zorlamalar.
ibrâ-nâme	(a.f.b.i.) ibra senedi, arada alacak verecek kalmadığını gösteren senet, kâğıt.
İbrânî	(a.h.i.) 1. Yahudi kavminden olan kimse, (bkz. İbrî). 2. s. Yahudi kavmiyle ilgili.
ibrâr	(a.i.) yeminin doğruluğu tasdik edilme.
ibrâz	(a.i. bürûz'dan) meydana çıkarma, gösterme.
ibrâz-ı fazl u hüner	hüner ve malûmat gösterme.
ibrâz-ı şecâat	yiğitlik gösterme.
ibre	(a.i.c. iber) 1. iğne. 2. bot. çam, köknar, sedir sınıfına mensup ağaçların yaprağı.
ibre-i hayyât, ibret-ül-hayyât	
ibre-i hevâmm	akrep, arıve benzeri böceklerin zehirli iğnesi.
ibre-i lâmî	büyük iğne.
ibre-i mıknatîsî	f i z. şimal (kuzey), cenup (güney) taraflarınıgösteren pusla iğnesi.
ibre-i mıknatısiyye	fiz. (bkz: mıknatısî).
ibre-i râiyye	bot. ıtır çiçeği cinsinden ve "dönbaba" denilen bir nebat (bitki).
ibret	(a.i.c. iber) 1. kötü bir hâdiseden (olay) alınan ders. 2. acayip, tuhaf. 3. iskender Efendi tarafından, 31 Mayıs 1870'den 5

	Nisan 1873'e kadar İstanbul'da yayımlanmış olan günlük Türkçe gazete.
ibret-i âlem için	âleme, herkese ibret, gözdağı olsun diye.
ibret-i müessire	birine tesir ederek onun ders almasını sağlayan.
ibret-âmîz	(a.f.b.s.) ibret veren.
ibret-âmûz	(a.f.b.s.) ibret veren, ondan ders alınmasını sağlayan.
ibret-bahş	(a.f.b.s.) ibret veren.
ibret-bîn	(a.f.b.s.) ibret almış.
ibreten	(a.zf.) ibret olsun diye.
ibreten li-s-sâirîn	başkalarına ibret olmak üzere.
ibret-endûz	ibret almaya örnek olan.
ibret-nümâ	(a.f.b.s.) ibret gösteren, ibret olan. (bkz: ibret-nümûn).
ibret-nümûn	(a.f.b.s.) ibret gösteren, ibret olan. (bkz: ibret-nümâ).
ibret-endûz	ibret almaya örnek olan.
ibrevî	(a.s.) l. iğne ile ilgili. 2. iğne gibi. [doğrusu "ibrî" dir]. (bkz: ibrî).
ibreviyye	(a.i.) bot. sardunyagiller, [doğrusu"ibriyye" dir].
ibrî	(a.h.i.) ibranî, Yahudi, (bkz: ibranî[1]), [müen. "ibriyye"].
ibrî, ibriyye	(a.s.) 1. ibresi, iğnesi olan. 2. i. zool. iğneliler, fr. styloide. 3. iğne yapan, satan.
ibrîc	(a.i.) yayık [ayran yapan âlet].
ibrîk	(a.i.c. ebârik, ebârika) toprak veya mâdenden yapılmış, kulplu ve emzikli su kabı.
ibrîk-i mey	şarap kabı.
ibrîk-dâr	(a.f.b.i.) tar. eski saraylarda, konaklarda el ve yüz yıkanacağı zaman ibrikle su döken veya ibrik işlerine bakan kimse.
ibrîn	(a.s.) yüzü parlak, güzel olan sevgili.
ibrinşâk	(a.i.) ağaçta çiçek açma; ağacın çiçeği tomurcuğunu yarıp çıkma.
ibrîsüm	(a.i.) ibrişim.
ibriyyûn	(a.h.i.c.) Ibrânîler, Yahudiler.
ibrîz, ibrîzî	(a.s.) hâlis, saf [altın], (bkz: asced).
ibsâl	(a.i.) 1. men'etme. 2. bir şeyi rehin ve sipariş etme.
ibsân	(a.i.) insanın, yüzü veya huyu güzel olma.
ibsâr	(a.i.) dikkatle bakma, fr. vision.
ibsârî	(a.s.) dikkatle bakma ile ilgili olan, fr. visuel.
ibsâs	(a.i.) 1. dağıtma, yayma. 2. sırrıortaya koyma.
ibsi'râr	(a.i.) at yarısında koşuşma, (bkz. ibsîrâr).
ibsîrâr	(a.i.). (bkz. ibsi'râr).
ibşâr	(a.i. büşr'den. c. ibşârât) müjde verme, müjdeleme, muştulama, (bkz: tebşîr).
ibşârât	(a.i. ibşâr'ın c.) müjdelemeler, müjde vermeler, muştulamalar, (bkz: tebşîrât).

ibşâş	(a.i.) bazı çiçek ve nebatların birbirine sarılıp karışması.
ibtâ'	(a.i.) ağır hareket, davranış; gecikme, geciktirme.
ibtâl	(a.i.) 1. boş, hükümsüz bırakma, bırakılma, bozma; boşa çıkarma. 2. lağvetme, feshetme.
ibtâl-i hiss	hek. duyum yitimi, anestezi, uyuşturma, duyarlığı giderme.
ibtâle	(a.i.) bâtıl, boş, beyhude şey.
ibtâliyyât	(a.i.c.) boş, bir işe yaramayan sözler.
ibtâr	(a.i.) 1. alabileceğinden fazla eşya yükletme. 2. şaşma, şaşakalma.
ibtâr	(a.i.) 1. esirgeme, mahrum etme. (bkz. dirîğ). 2. gündüzün başlangıcı, kuşluk namazı. 3. parçalama.
ibtâş	(a.i.) şiddetle kavrama, tutma.
ibtât	(a.i.) kesmek, (bkz: kat').
ibtiâr	(a.i.) kuyu kazma, kazdırma,
ibtiâs	(a.i.) ba's etme, gönderme.
ibtidâ'	(a.i. bed'den) 1. başlama. 2. başlangıç. 3. zf. ilkin, en önce, başta.
ibtidâ-i dâhil	medreselerde orta tahsili verenler.
ibtidâ-ı hâric	medreselerdeki üç tahsil derecesinden ilki.
ibtidâ-i semt	astr. doğuyu veya batıyı gösteren ufuk dairesi.
ibtidâ-i cülûs	tahta çıkışın, hükümdarlığın başlangıcı.
ibtidâ'	(a.i.). (bkz: ibdâ[1]).
ibtidâd	(a.i.) iki kişinin bir şeyi bir taraftan tutması.
ibtidâen	(a.zf.) başlangıç olarak, en önceden.
ibtidâh	(a.i.). (bkz. irticâl).
ibtidâî	(a.s.) l. ilk ile ilgili, ilke mensup, ilk derecede.
Mekteb-i ibtidâî	*ilk okul.
Tedrîsât-ı ibtidâiyye	ilköğretim. 2. ham, işlenmemiş.
Mevâdd-ı ibtidâiyye	ham maddeler.
ibtidâî madde	ham madde.
ibtidâiyyât	(a.i.c.) 1. başlangıçta olanlara öğretilen bilgiler. 2. bu derslere ait kitaplar.
ibtidâiyye	(a.s.). ["ibtidâî"nin müen.]. (bkz. ibtidâî).
İbtidâ-nâme	(a.f.b.i.) MevlânâCelâlüddîn-i Rûmî'nin büyük oğlu Sultan Veled'in, içinde Türkçe beyitler de bulunan Farsça, dînî, tasavvufî ve ahlâkî manzum bir eseri,
ibtidâr	(a.i.) bir işe sür'atle, çabuklukla başlama.
ibtidâ-şüdegân	(a.f.b.i.) stajiyer.
ibtiga'	("ga" uzun okunur, a.i.) 1.talep, arzu, istek. 2. maksat, gaye.
ibtiga-en-li-merzât-illah	Allah'ın rızâsını talep maksadıyla.
ibtiga-yi te'vîl	te'vil maksadıyla.
ibtihâc	(a.i.) her şeyde bolluk, (bkz: mebzûliyyet).
ibtihâc	(a.i.) sevinç, sevinme, gönlü açılma, (bkz: sürûr).

ibtihâl	(a.i.) yalvarıp yakarma, (bkz: niyâz, tazarru').
ibtihâr	(a.i.) ikiye bölünme, iki parça olma.
ibtihâs	(a.i.) bir şeyin doğru olup olmadığını öğrenmek için sorup soruşturma.
ibtika'	("ka" uzun okunur, a.i.) rengin tabîî olarak değişmesi.
ibtikâ'	(a.i. bükâ'dan) ağlama.
ibtikâr	(a.i.); sabahleyin erken kalkma.
ibtilâ'	(a.i.) mübtelâ'lık, bir şeye düşkün olma, düşkünlük, tiryakilik.
ibtilâ-yi şedîd	şiddetli düşkünlük.
ibtilâ'	(a.i. bel'den) 1. zorlukla yutma. 2. gelini gerdeğe koyma.
ibtilâc	(a.i.) görünme; meydana çıkma.
ibtilâl	(a.i.) ıslanmak.
ibtilâz	(a.i.) alma.
ibtinâ'	(a.i. binâ'dan) bir şeyin üzerine bina etme, kurma, bir şeye dayanma [bahis ve dâvada].
ibtinâen	(a.zf.) mübtenî olarak, dayanarak.
ibtirâ'	(a.i.) ağaç yontma.
ibtirâd	(a.i.) 1. serinlemek üzere soğuk su içme. 2. soğuk su dökünme, duş.
ibtisâm	(a.i.) tebessüm etme, hafif gülme, gülümseme.
ibtisâmât	(a.i. ibtisâm'ın c.) hafif gülmeler, gülümsemeler.
ibtisâr	(a.i.) bir şeye başlama, (bkz: ibtidâ, ibtidâr).
ibtisâr	(a.i. basar'dan) can ve gönülden görme, görüp esâsına, hakikatine varma.
ibtişâk	(a.i.) 1. yalan söyleme. 2. namusa, haysiyete dokunma.
ibtitâ'	(a.i.) kesilme, (bkz: inkıtâ').
ibtitâr	(a.i.) tâbi olma, uyma.
ibtiyâ'	(a.i.) mübâyaa etme, satın alma.
ihtiyâr	(a.i.) 1. kavga etme. 2. güçsüz, kuvvetsiz olma. 3. seçip kabul etme.
ibtiyâz	(a.i.) biriktirip yığma.
ibtizâ'	(a.i.) bir şey açık, meydanda olma.
ibtizâl	(a.i. bezl'den) 1. bir şeyin hor kullanılması. 2. bir şey, çokluğundan dolayı değerini kaybetme, bayağılaşma, ayağa düşme. 3. bir şeyi sürekli olarak kullanma. 4. ed. umumileşmiş, ağızdan ağıza düşerek müptezel olmuş sözlerin gevelenmesi.
ibtizâr	(a.i.) cebir ve zor ile alma; soyma.
ibtizâz	(a.i.) ihtiyaç dolayısıyla hakarete ve zillete katlanma.
ibyizâz	(a.i.) çok ağarma, beyazlanma.
ibzâ'	(a.i.) birini son derece keder ve sıkıntıya düşürme, mahvetme.
ibzâ'	(a.i.) fena, kötü söyleme.
ibzâ'	(a.i.). (bkz: ibdâ').

ibzâl	(o.i.) esirgemeyip bol bol harcama ve bol kullanma.
ibzâl-kârâne	(a.f.zf.) bollukla, bol bol, bol olarak, bolca.
ibzâr	(a.i.). (bkz: isrâf).
ibzâz	(a.i.) semirme, yağlanma.
ibzâz	(a.i.) bir şeyi lüzumundan veya istenilen mikdardan az verme.
ibzîm, ibzîn	(a.i.) mâdenden yapılmış kemer tokası.
îcâ'	(a.i. veca'dan) veca verme, verilme, ağrıtma, ağrıtılma.
icâa	(a.i. cû'dan) yiyecek, içecek vermeyerek aç bırakma.
i'câb	(a.i. ucb'dan) 1. taaccübe düşürme, şaşırtma. 2. kendini beğenmişlik. [Arapçada "iyiliğe, güzelliğe hayran etme" mânâsına gelir],
îcâb	(a.i. vücûb'dan. c. îcâbât) 1. lâzım gelme, gerek. 2. bir sözleşme için ilk söylenen söz. 3. mant. olumlama, olumlu halde bulunma, fr. affirmation.
îcâb-ı hâl	durumun gereği.
îcâb-ı maslahat	işin gereği.
îcab ve kabûl	eko. ibraz edilen vesikanın, teklifin kabulü.
îcâbât	(a.i. îcâb'ın c.) îcaplar.
îcâben	(a.zf.) ister istemez, gerekli olarak.
icâbet	(a.i.) 1. kabul etme, kabul edilme. 2. muvafakat etme, razı olma, uyma
Ümmet-i icâbet	Müslümanlar.
icâbet-gâh	(a.f.b.i.) kabul etme yeri.
icâbet-gâh-ı ilâhî	Allah'ın duaları kabul ettiği yer.
îcâbî	(a.s.) 1. îcapla ilgili. 2. olumlu.
îcâbiyye	(a.i.) gerekircilik, fr. determinisme.
icâd, ücâd	(a.i.) pencere ve kapı üstlerinde bulunan kemer.
îcâd	(a.i.) 1. vücûda getirme, getirilme. 2. yeniden bir şey çıkarma.
Âlem-i îcâd	(îcâd âlemi) bütün yaratılmışlar.
Nev-îcâd	yeni ortaya çıkmış.
îcâd-ı akl-ı insânî	insan aklının îcâdı.
îcâd-ı bedâyi'	güzel şeyler yaratma. 3. ed. yeni bir fikri, yeni bir mevzuu zihinde bulma.
icâde	(a.i.) iyi yapma, yapılma, iyi işleme.
îcâd-gerde	(a.f.b.s.) îcâdedilmiş, yeni ortaya konulmuş.
i'câf	(a.i.) hiç durmadan hastaya bakma.
ic'âf	(a.i.) yıkma, yere düşürme.
icâh	(a.i.) perde, örtü. [üç türlü harekesiyle de kullanılabilir].
i'câl	(a.i.) 1. acele ettirme. 2. öne geçme.
icâle	(a.i.) cevelân ettirme, dolaştırma, dolaştırılma.
icâle-i esb	atı dolaştırma.
icâle-i fikr	derin derin düşünme, düşünüp taşınma.

icâle-i kalem	kalem dolaştırma.
icâlet	(a.i.) 1. acele ile yapılan iş. 2. el kitabı, fr. manuel. (bkz.ucâlet).
icâleten	(a.zf.) acele olarak, acele olmak üzere, (bkz. ucâleten).
icâm	(a.i. eceme'nin c.) 1. ağaçlıklar, çalılıklar, kamışlıklar. 2. arslan yatakları.
i'câm	(a.i.) yazıyı, harfleri noktalama, yazıya nokta koyma.
icân	(a.i.) 1. boyun, (bkz: unk). 2. anat. apış arası.
îcâr	(a.i.) 1. kiraya verme, verilme. 2. kira parası.
icârât	(a.i. icâre'nin c.) kiralar, îratlar, gelirler.
icâre, icâret	(a.i.c. icârât) 1. kira, îrat, gelir.
Kitâb-ül-icâre	Mecelle'nin mevzuu kıra ve kiralamaya ait olan kısmı.
icâre-i akar	ev, arsa gibi şeylerin kirası.
icâre-i fâside	fık. icârenin in'ikad şartları bulunup da sıhhat şartlarından biri bulunmayan icâre.
icâre-i hayvân	hayvan kiralama.
icâre-i lâzime	huk. hıyâr-ı şart, hıyâr-ı ayb ve hıyâr-ı rü'yet gibi hıyârattan ârî olan sahih icâre.
icâre-i mevkufe	huk. [eskiden] gayrın hakkı taallûk eden icâre.
icâre-i muaccele	peşin kira.
icâre-i mûceze	akit zamanından itibaren olan kira.
icâre-i muzâfe	geleceğe ait, belli bir zamandan itibaren akdolunacak kira.
icâre-i müeccele	sonradan alınacak kira.
icâre-i mün'akide	huk. in'ikadeden, yâni in'ikat şartlarını cami olan icâre.
icâre-i müsânehe	huk. yıllık olarak yapılan bir îcâr akdidir.
icâre-i müşâhere	huk. aylık olarak yapılan îcâr akdi. [bir akarı, her aylığı elli liraya olmak üzere kiraya vermek gibi].
icâre-i nâfize	fık. gayrın hakkı taalluk etmeyen icâre.
icâre-i sahîha	huk. zâten ve vasfen meşru olan, yâni in'ikat şartlarını ve sıhhati cami olan icâre.
icâre-i tavîle	huk. uzun bir müddetle vuku' bulan icâre. [bir maslahata veya şart-ı vâkıfa müstenit olmadıkça bir vakıf akar bir seneden, bir vakıf arazî de üç seneden ziyâde müddetle icâreye verilemez. Emvâl-i yetim hakkında da hüküm böyledir].
icâre-i urûz	fık. malûm müddet için malûm bedel mukabilinde elbise ve menkul eşyanın kiralanması.
icâre-i vâhide	vakıf olan müsakkafâtın ve müstegallâtin ay ve sene gibi kısa müddetle îcârı.
icâreteyn	(a.i.c.) hem derhal alınan hem ileride alınacak kirası olan vakıf bina, iki kiralı vakıf.
îcâz	(a.i.) 1. sözü kısa söyleme. 2. ed. az sözle çok mânâ anlatma.
îcaz-ı harf	ed. anlamda bir değişiklik yapmamak, anlamı bozmamak üzere cümleden bir kelime veya kelime grubunun çıkarılması.
îcaz-ı hasr	az sözle, çok mânâ anlatma.

îcâz-ı kasr	ed. sözde bir değişiklik olmadığı halde mânânın zenginliği.
îcâz-ı makbûl	ed. başka bir söz veya açıklamayı gerektirmeyen ifâde; az sözle çok şey anlatma.
îcâz-ı muhill	ed. sözü, mânâsı anlaşılmayacak şekilde kısaltma.
îcâz-ı takdîr	ed. düşünüldükçe geniş, etraflı anlamlar çıkan söz.
îcâz-ı tazammun	ed. sözün, hiç bir düzeltmeye ve değişikliğe yer vermeyecek şekildeki mükemmelliği.
icâz	(a.i.) kadın başörtüsü.
i'câz	(a.i.c. i'câzât) 1. âciz bırakma, acze düşürme. 2. şaşırtma. 3. ed. mucize sayılacak kadar düzgün söyleme.
Hadd-i i'câz, derece-i i'câz	güzel söylemenin son haddi. 4. bir benzerini yapmada herkesi acze düşürme.
îcâzâne	(a.f.zf.) icaz yoluyla, sözü kısaltarak.
icâzet	(a.i.) 1. izin, ruhsat. 2. diploma. 3. eski bir yazı türü
Hatt-ı icâzet	Arap harfleriyle yazılmış bir yazı türü, icazet yazısı.
icâzet-i kavliyye	huk. bir kimsenin bir şey hakkında "izin verdim" demesi.
icâzet-i küllî	[evvelce] Osmanlı serdarlarına ve sefirlerine musâlaha, muahede akdi ve sâir işler hakkında verilen me'zûniyet.
icâzet-i lâhika	huk. bir kimsenin önce izni olmadığı halde, yapıldıktan sonra bir şeyi kabul ve tasdîk etmesi.
icâzet-nâme	(a.f.b.i.) icazet kâğıdı, şahadetname, diploma, [evvelce medreseden yetişenlere verilirdi].
i'caz-kâr	(a.f.b.s.) 1. herkesin yapamayacağı surette iş gören. 2. söz söyleyen.
i'cazkâr-âne	(a.f.zf.) herkesi, yarışmada âciz bırakacak yolda.
i'câz-nümâ	(a.f.b.s.) bir mu'cizeyi andıracak kadar eser ve ustalık gösteren.
icbâr	(a.i.) cebretme, zorlama, zorlanma.
icbâr-ı nefs	kendini zorlama, zorla kendini tutma.
iccâne	(a.i.c. ecâcîn) leğen; tekne.
iccâr	(a.i.c. ecâcîr) ev çatısı, dam.
iccâs	(a.i.) erik. [bâzı yerlerde zerdâli, armut].
icdâf	(a.i.) bağırıp çağırma.
icdân	(a.i.) sonradan zengin olma.
icfâr	(a.i.) alışkanlıktan vazgeçme.
icfîl	(a.s.) 1. korkak [adam]. 2. yaşlı kadın.
ichâ'	(a.i.) ayaz çıkma.
ichâ-yi hevâ	havanın ayazı.
ichâd	(a.i.) son derece, eleme, kedere, sıkıntıya uğratma, uğratılma.
ichâr	(a.i. cehr'den) 1. meydana koyma, meydana, onaya çıkarma. 2. sesle okuma.
icî	(f.i.) 1. hükümdar vezîri, vekîli. 2. atmaca.
icl	(a.i.) hek. boyun tutukluğu, boyun ağrısı, fr. torticolis.

icl	(a.i.) erkek buzağı, dana.
icl-i Sâmirî	Hz. Musa', Tûr-i Sina'da, Allah'la konuşmaya gittiğinde, Sâmirî isminde birinin, buzağı şeklinde topraktan yapıp "işte Musa'nın aradığı Allah" diye tapdırmaya kalkıştığı heykel.
iclâ'	(a.i. cilâ'dan) 1. uzaklaştırma, sürme, (bkz: nefy, teb'îd).
iclâ-yi vatan	yurdundan sürme. 2. cilalama, parlatma.
iclâl	(a.i. celâl'den) 1. büyültme, saygı gösterme, ikram. 2. büyüklük, kudret ve kuvvet. 3. kadın adı.
iclâlen	(a.zf.) büyükleyerek, büyük sayarak, (bkz: ta'zîmen).
iclâlî	(a.s.) iclâle mensup, iclâl ile ilgili.
İclâs	(a.i. cülûs'dan) oturtma, oturtulma, (bkz: ik'âd).
icle	(a.i.) dişi buzağı, düve.
icmâ'	(a.i. cem'den) dağınık şeyleri bir araya getirme, toplama.
icmâ-i ümmet	büyük fakîhlerin, dinle ilgili bir mevzuda birlik olmaları; mec. bütün halk.
icmâd	(a.i.) dondurma, dondurulma.
icmâd-ı mâ'	suyun dondurulması.
icmâen	(a.zf.) icmâ-i ümmet yoluyla.
icmâî	(a.s.) icmâ ile ilgili.
icmâl	(a.i.) 1. ihtisar etme, kısaltma, özetleme. 2. öz, özet. (bkz: muhtasar). 3. mat. cem, genel toplam.
Ber-vech-i icmâl	icmal yoluyla, kısaca.
icmâlen	(a.zf.) icmal suretiyle, kısaltarak, kısaca, özetleyerek, (bkz: muhtasaran).
icmâlî	(a.s.) tafsilsiz, kısa, toplu.
icmâliyye	(a.s.) ["icmâlî'nin müen.]. (bkz: icmâlî).
icmâm	(a.i.) 1. atı dinlendirme. 2. biriktirme.
icnâf	(a.i.) doğruluktan aynlma.
icnân	(a.i.) 1. bir şeyi örtme. 2. deli etme, eyleme.
icne	(a.i.) anat. yanak kemiği, [üç türlü harekesiyle de okunur].
icnîs	(a.s.) tenbel [adam].
icrâ'	(a.i. cereyân'dan. c. icrâât) 1. akıtma, akıtılma. 2. yapma, yerine getirme, bir işi yürütme. 3. bir müzik parçasını çalarak gösterme. 4. huk. borçlunun, alacaklıya karşı ödemekle mükellef bulunduğu bir şeyi, adlî bir teşekkül vasıtasıyla te'mîn etme.
icrâ hey'eti	yürütme kurulu.
icrâ vekilleri hey'eti	bakanlar kurulu.
icrâ-yi îcâbî	gereken muamelenin îfâsı.
icrâât	(a.i. icrâ'nın c.) iş, işler, yapılan, tatbik edilen şeyler.
icrâî, icrâiyye	(a.s.) icraya ait, icra ile ilgili.
icrâî kuvvet	yürütme gücü.
icrâm	(a.i.) cürüm işleme, kabahat işleme.

icsâ'	(a.i.) çökertme, dizüstü getirme.
icşâş	(a.i.) bir şeyi döverek küçültme, ufaltma.
ictibâ'	(a.i. cibâyet'den) 1. intihâbetme, seçme. 2. toplama; tahsildarın toplaması.
ictibâz	(a.i.) kendine çekme [mıknatıs ve kehlibardaki hassa].
ictifâ'	(a.i.) kökünden koparma.
ictihâd	(a.i. cehd'den) 1. gücü, kuvveti yettiği kadar çalışma. 2. fıkıh'da yeditûlâ sahibi büyük din âlimlerinin Kur'ân-ı Kerîm ve ahâdis-i nebeviyyeye müsteniden vaz1 ettikleri şer'î düstur. 3. bir kimsenin, bir şeyden mânâ ve hüküm çıkararak, o iş hakkındaki fikri, görüşü. 4. sosy. inan. 5. Doktor Abdullah Cevdet tarafından 1904 de istanbul'da 15 günde bir Türkçe Fransızca olarak yayımlanmış olan edebî ve iktisadî dergi.
ictihâdât	(a.i. ictihâd'ın c.) içtihatlar.
ictihâdî, ictihâdiyye	(a. s.) içtihada ait, içtihat ile ilgili, (bkz: ictihâd).
ictihâr	(a.i.) 1. aşikâr olma, meydanda olma. 2. askeri çoğaltma.
ictimâ'	(a.i. cem'den. c. ictimâât) 1. toplanma, bir araya gelme. 2. toplantı. 3. yığılma, birikme. 4. astr. kavuşum.
ictimâ-i a'zam	astr. birçok seyyarelerin (gezegen) burç mıntakalarının ayni noktasına tesadüf etmiş gibi görünmeleri.
ictimâ-i hakiki	astr. yıldızların arz ve tulleri (genişlik ve uzunlukları) birbirlerine müsâvî (eşit) olduğu zamanda vuku bulan içtimâ.
ictimâ-i küllî	astr. bütün seyyarelerin (gezegen) hakiki içtimâ hâlinde bulunması.
ictimâ-i neyyireyn	astr. Ay ile Güneş'in bir doğru üzerine gelmeleri.
ictimâ-i sâkineyn	gr. iki sakin harfin bir araya gelmesi, meselâ "kevneyn = iki âlem, iki dünyâ" gibi.
ictimâ-i servet	eko. bir memleketin mâlik olduğu maddî ve manevî servet.
içtimâ-i süflâ	astr. iç gezengenlerin, yer-gezegen-Güneş olmak üzere aynı doğrultuda bulunmaları, altkavuşum. fr. conjonction inferieure.
içtimâ-i ulyâ	astr. iç gezegenlerin, yer-Güneş-gezegen olmak üzere bir doğrultuya gelmeleri, üstkavuşum, fr. conjonction superieure.
ictimâ-i zâhirî	astr. yalnız tulleri (uzunlukları) müsâvî (eşit) ve arzları (genişlikleri) değişik olan yıldızların içtimâı.
ictimâât	(a.i. ictimâ'ın c.) toplantılar, toplanmalar.
ictimaî, ictimâiyye	(a. s.) sosyal, fr. social.
ictimâiyyât	(a.i.c.) sosyoloji, fr. sociologie.
ictimâiyyûn	(a.i.c.) toplumbilimciler, sosyologlar.
ictimâr	(a.i.) buhurlanma, tütsülenme.
ictinâ'	(a.i.) meyva toplama, devşirme.
ictinâ-i semerât-ı ulûm	bilgi yemişlerini toplama.
ictinâb	(a.i.) sakınma, çekinme, uzaklaşma, (bkz: ihtiraz, tevakkî).

ictinâh	(a.i.) 1. meyletme, eğilme. 2. secdede, ellerini yere koyup, dirseklerini açarak kanat şekline sokma.
ictirâ'	(a.i. cür'et'den) cür'etlenme, cesaret etme; yeltenme.
ictirâ'	(cür'a'dan. a.i.) suyu -nefes almadan- birden içme.
ictirâh	(a.i.) el emeği karşılığından kazanılan para ile geçinme, geçinilme.
ictirâm	(a.i.) cürüm işleme, günah işleme.
ictirâr	(a.i.) 1. geviş getirme, geviş getirilme. 2. ileri ve geri çekme, çekilme.
ictisâr	(a.i. cesâret'den) cesaretlenme [Arapçada bu mânâya gelmez].
ictisâs	(a.i.) araştırma. [Arapçada hayvanın, ağzı ile çayın araştırarak otlaması].
ictivâ'	(a.i.) tiksinme, iğrenme.
ictivâr	(a.i.) civar, muhit yapma, komşu olma.
ictiyâl	(a.i.) cevelân etme, doğru yoldan gitmeyip dolaşma.
ictizâ'	(a.i.) ağaç, dal kesme.
ictizâb	(a.i. cezb'den) çekip uzatma.
ictizâl	(a.i.) sevinme.
ictizâz	(a.i.) l. ot biçme, çayır biçme. 2. yün kırkma.
ictizâz-ı agnâm	koyun kırkma.
iczal	(a.i.) sevindirme, gönlünü hoş etme. (bkz: ifrâh).
iczâm	(a.i.) kesme, (bkz: kat').
îd	(a.i.c. a'yâd) bayram.
îd-i adhâ	kurban bayramı.
îd-i beşâret	Hz. isa'nın doğuşunu müjdeleyen günde yapılan bayram.
îd-i cânân	sevgilinin bayramı.
îd-i ekber	arefesi cumaya rastlayan kurban bayramı.
îd-i fıtr	ramazan bayramı.
îd-i sagîr	şeker bayramı, ramazan bayramı.
îdâ'	(a.i. vedîa'dan) 1. emânet olarak verme. 2. malını, korunması için başka birine verme.
îdâb	(a.i.) 1. doğruluğu herkese bildirme. 2. sofrası açık olma, herkesi ziyafete çağırma.
idâd	(a.i.) sayı, hesap.
Bî-idâd	sayısız, pek çok.
idâd, ided	(a.i.) zor, kuvvet; zafer, üstünlük.
i'dâd	(a.i. add'den) hazırlama, hazırlanılma, geliştirme, geliştirilme.
idâde	(a.i.) usturlabın sırtı üzerine konulmuş, mihver veya meyil etrafında dönen bir nişan cetveli olup, yıldızların yüksekliğini ölçmeye yarar, (bkz: izâde).
idâde	(a.i.) kol bağı. (bkz: bâzû-bend).
i'dâdî	(a.s.) hazırlamaya mahsus yer, hazırlama yeri.

Mekteb-i i'dâdî	[rüştiye denilen ortaokuldan sonra] yüksek okullara hazırlayıcı okul.
i'dâdiyye	(a.i.) 1. i'dâdi'nin müen. 2. (bkz. mekteb-i i'dâdî).
i'dâdiyye-i tıbbiyye	tıp lisesi.
idâle	(a.i.) tedavüle çıkarma, bir şey elden ele geçme, geçirilme.
idâm	(a.i.) katık, ekmeğe katık edilen şey.
Nan ü idâm	ekmek ile katık.
i'dâm	(a.i. adem'den) huk. bir kimseyi kanun gereğince öldürme.
salben i'dâm	bir kimseyi kanun gereğince asarak öldürme.
i'dâm-ı nefs	kendini öldürme, intihar.
idâme, idâmet	(a.i. devâm'dan) devamlı, daimî kılma, devam ettirme, sürdürme.
idân	(a.i. ûd'un c.) . (bkz. ûd).
idâne	(a.i deyn'den) borç, ödünç verme.
idâneten	(a.zf.) idâne suretiyle, ödünç olarak.
idârât	(a.i.c.) gelirleri ve ödenekleri belirten eski belgeler.
idâre	(a.i. devr'den) 1. döndürme, döndürülme, çevirme, çekip çevirme, yönetme. 2. kullanma, becerme. 3. tutum, yerinde harcama. 4. yetme, yeter olma. 5. memleket işlerinin çevrilmesi. 6. bir yeri çekip çevirenlerin hepsi. 7. birinin bir işi çekip çevirdiği yer. 8. ışığı az olan küçük lâmba.
idâre-i akdâh	kadeh kaldırma [şerefe].
idâre-i askeriyye	askerlik işleriyle uğraşan idare; askerce idare.
idâre-i beytiyye	ev idaresi.
idâre-i husûsiyye	belediyeler gibi bütçesi devletten ayrı olan özel kuruluş, özel idare.
idâre-i kelâm	sözü, birinin hoşuna gidecek şekilde söyleme.
idâre-i mahsûsa	[ilk adı "idâre-i Azîziyye" idi] devlet vapur işletme idaresi, [son adı "Seyr-i Sefâin" olmuştu].
idâre-i maslahat	1) bir işi iyi kötü yoluna koyma; 2) bir işi şöyle böyle görme.
idâre-i meşrûta	meşrûtiyet idaresi.
idâre-i mutlaka	bir hükümdarın idaresi altında bulunan devlet.
idâre-i mülkiyye	sivil yönetim.
idâre-i müstebidde	istibdad idaresi.
idâre-i örfiyye	(örfî idare) sıkıyönetim.
idâre-i umûr	işlerin görülmesi.
idâre hey'eti	illerde vâlî, ilçelerde kaymakamların başkanlığı altında istişârî, idarî ve kazâî yetkileri bulunmak üzere teşekkül eden kurullar.
idâre-hâne	(a.f.b.i.) 1. gazete, dergi gibi yayınların yazı işlerine bakılan yer. 2. bir işe bakan heyetin toplu olarak iş gördükleri yer, dâire.
idâreten	(a.zf.) idare yoluyla, işi idare ederek.
idârî	(a.s.) idare ile ilgili; idare.

idâve	(a.i.c. edâvâ) asker matrası, deriden yapılmış su kabı.
idbâk	(a.i.) yapıştırma, yapıştırılma.
idbâr	(a.i.) talihsizlik, bahtsızlık; düşkünlük, işlerin ters gitmesi
İkbâl ü idbâr	talih ve talihsizlik.
idcân, idcîcân	(a.i.) 1. hava çok sisli, dumanlı olma. 2. gök yağmur bulutlarıyla örtülme.
iddet	(a.i.) huk. [eskiden] kocasından ayrılan kadının, tekrar başkasıyla evlenebilmek zorunda bulunduğu, yâni üç defa hayiz görüp temizleninceye kadar geçecek olan müddet, [kocasından boşanırsa 100 gün, kocası ölürse 130 gün beklenirdi].
iddet-i eşhür	huk. [eskiden] ay hesabıyla iddet bekleme, [akd-i sahih ile nikâhlı olup hakikaten veya hükmen methûl-ün-bihâ olan veya zât-ı hayz olmayan kadınlar; boşanma târihinden itibaren hür ise üç ay, câriye ise bir buçuk ay iddet bekler].
iddet-i haml	huk. [eskiden] çocuk doğurmakla biten iddet.
iddet-i hayz	huk. [eskiden] hayz ile ikmâl olunan iddet. [talâk veya fesih vukuunda zât-i hayz olan hür kadınlar tam üç hayz ile ve cariyeler dahî tam iki hayz ile bu iddeti bitirmiş olurlar].
iddet-i vefât	huk. [eskiden] ölüm ile lâzımgelen iddet. [kocası vefat eden kadın hür ise dört ay on gün, câriye ise iki ay beş gün iddet bekler].
iddiâ'	(a.i. da'vâ'dan) 1. haklı haksız bir hükümde ayak direme. 2. mahkemede bir hakkın sabit olduğu dâvasında bulunma. 3. inat.
iddiâî	(a.s.c. iddiâiyyât) iddia ile ilgili, delilsiz, şahitsiz şuhutsuz.
iddiâiyyât	(a.i. iddiâî'nin c.) iddia ile ilgili, şahitsiz şuhutsuz sözler.
iddiâ-nâme	(a.f.b.i.) müdde-i umûmî'nin (savcı), iddialarını içinde toplamış olduğu ve soruşturma sonunda mahkemede okuduğu yazı.
iddifâ'	(a.i.) ısınma.
iddifâ-yi mâ'	suyun ısınması.
iddifâ-yi taâm	yemeğin ısınması.
iddihâl	(a.i.) girme, (bkz: duhûl).
iddihân	(a.i.) güzel kokulu yağ sürünme.
iddihân	(a.i.). (bkz. idhân).
iddihâr	(a.i.) 1. biriktirme, biriktirilme, toplayıp saklama. 2. kıtlıkta yüksek fiatla satmak üzere zahîre toplayıp saklama.
iddirâ'	(a.i.) hîle ile aldatma.
iddisâr	(a.i.) çok mal-mülk sahibi olma.
iddiyân	(a.i. deyn'den) borca girme, borç alma, borçlanma.
idfâ'	(a.i.) ısıttırma.
idfân	(a.i.) gömme, (bkz: defn, tedfîn).
îd-gâh	(a.f.b.i.) bayram yeri.

idgam	("ga" uzun okunur, a.i. degam veya dagm'dan) a. gr. birbirine benzeyen iki harfi bir yazıp şedde ile okuma mededе'den "medd" gibi.
îd-geh	(a.f.b.i.). (bkz. îd-gâh).
idhâl	(a.i. dühûl'dan. c. idhâlât) 1. dâhil etme, içeri sokma. 2. memleket dışından mal getirme, ["ihrâc" ın zıddı].
idhâlât	(a.i. idhâl'in c.) memleket dışından getirilen mallar, fr. importations. [ihrâcât'ın zıddı].
idhân	(a.i. duhân'dan) tütme, duman çıkarma.
idhâr	(a.i.) tahkir, hakir görme.
idhâş	(a.i.) dehşet verme, dehşetlendirme, dehşetlendirilme, (bkz: tedhîş).
îdî	(a.s.) bayramla ilgili.
îdiyye	(a.i.) bayramlık, bayram bahşişi.
Kasîde-i îdiyye	eski şâirlerin büyük kimselere, bayramda sundukları tebrik kasidesi, manzumesi.
idlâl	(a.i.) naz etme, nazlanma; aşın derecede nazlanma.
idmâ'	(a.i.) kan alma. (bkz: fasd).
idmâc	(a.i.) bir şeyi bir şeyin içine koyma, sıkıştırma, (bkz: idhâl[1]).
idmân	(a.i.) 1. alıştırma, alışkanlık olması için bir şeyi birçok defa tekrarlama. 2. jimnastik, beden terbiyesi,
idmân-ı beden	jimnastik.
idrâ'	(a.i.) bildirme; bildirilme.
idrâc	(a.i. derc'den) dercetme, dercedilme, bir yazıyı (gazete, dergi gibi) bir yere koydurma; fels. subsumer.
idrâk	(a.i. derk'den. c. idrâkât) 1. anlayış, akıl erdirme. 2. yetişme, erişme. 3. olgunlaşma. 4. fels. algı.
idrâk-ı dakîk	fels. ince idrâk, tamalgı.
idrâkât	(a.i. idrâk'in c.) anlayışlar, kavrayışlar.
idrâkî	(a.s.) fels. idrâk ile, algı ile ilgili.
idrâkiyye	(a. i.) fr. conceptionnisme, perceptionisme.
idrâr	(a.i.) sidik, (bkz: bevl).
idrârât	(a.i. derr'den c.) varidat ve tahsisat, gelirler.
İdrîsiyye	(a.h.i.) tas. Şeydi Ahmet bin İdrîs-il-Fâsî'nin kurduğu tarikat kolu. [Seydî Ahmet 1253 (1837) de Zübeyde'de ölmüştür].
îfâ	(a.i. vefâ'dan) 1. ödeme, yerine getirme. 2. bir işi yapma. 3. iş görme.
îfâ-yi vazîfe	vazifesini yapma.
îfâd	(a.i.) birini elçilikle gönderme.
ifâdât	(a.i. ifâde'nin c.), (bkz. ifâde).
ifâdât-ı lâzime	gerekli ifâdeler.
ifâde	(a.i.c. ifâdât) 1. anlatma, anlatış.
ifâde-i cebriyye	zoraki ifâde.

ifâde-i merâm	1) meramını anlatma; 2) kitaplara yazılan önsöz.
ifâde-i nâ-hoşnûdî	hoşnutsuzluk ifâdesi.
ifâde-i şifâhiyye	ağızdan söyleyerek, anlatış.
ifâde-i tahrîriyye	yazı ile anlatış.
ifâde-i zımniyye	üstü kapalı ifade.
ifâde vü istifâde	anlatma ve faydalanma. ["ifâde" nin Arapçadaki mânâsı "faydalanmak"dır]. 2. ders verme, (bkz. tedrîs).
ifâdî, ifâdiyye	(a.s.) ifade ile ilgili, anlatma ile ilgili.
ifâhe	(a.i.) 1. kaynatma. 2. kan fışkırtma.
ifâkat	(a.i. fevk'den) 1. hasta, iyi olma, iyiliğe dönme. 2. sarhoşluktan veya baygınlıktan ayılma. 3 . kadın adı.
ifâkat-pezîr	(a.f.b.s.) iyileşmesi mümkün [hastalıktan].
ifâkat-yâb	(a.f.b.s.) ifâkat bulucu, bulan, hastalıktan kalkan.
ifâte	(a.i. fevt'den) fevt etme, kaybetme, elden çıkarma, çıkarılma.
ifâte-i fursat	fırsatı kaçırma.
ifâte-i vakt	vakit kaybetme.
ifâte-i zamân	zaman kaybetme.
ifâza	(a.i. feyz'den) 1. feyizlendirme, bereketlendirme. 2. kabı, taşacak derecede doldurma; taşıp yayılma, dağılma.
ifâza-bahş	(a.f.b.s.) feyizlendiren, feyiz aldıran.
ifâze	(a.i.) feyzlendirme, maksada eriştirme.
ifcâc	(a.i.) kuş ötmesi, cıvıldaması, cıvıldayış.
ifcâc-ı tuyûr	kuşların cıvıldayışı.
ifcâr	(a.i.) 1. birini fâcir, fitne sayma. 2. birine günahkârlık yükleme. 3. fecir zamanına girme.
ifcâs	(a.i.) uygunsuz ve mânâsız şeylerle böbürlenme.
ifdâh	(a.i. fadîh'den) kötülüğü, ayıbı, kusuru açığa vurma, (bkz: ifzâh).
ifdâl	(a.i. fadl'dan) lütuf ve bağış, (bkz: ihsân).
iffet	(a.i.) 1. afîflik, temizlik. 2. namus. 3. kadın adı.
iffet an-iz-zinâ	(a.b.i.) huk. [eskiden] bir kimsenin ömründe bir defa olsun gayri meşru mukarenette bulunmamış olması.
iffet-fürûş	(a.f.b.s.) namus taslayan, namus ve şereften bahseden.
iffetli, iffetlü	(a.s.) 1. iffet, namus sahibi kadın. 2. itibarlı kadınların lâkabı.
ifgâr	(f.s.) yaralı, (bkz: mecrûh).
ifhâh	(a.i.) âciz kılma.
ifhâm	(a.i. fuhûm'dan) 1. ağız açtırmama, susturma. 2. bir münâkaşada, karşısındakini cevap veremeyecek hâle getirme.
ifhâm	(a.i. fehm'den) anlatma, anlatılma, bildirme, bildirilme.
ifhâr	(a.i. fahr'den) fahirlendirme, şereflendirme; şeref ve değerinden dolayı, birini bir başkasından üstün tutma.
ifhâş	(a.i. fuhş'dan) ; kötü söyleme.

ifk	("ka" uzun okunur, a.i.) bir suçu birine yükleme, (bkz. bühtân).
ifk-i mübîn	göz göre göre yalan söyleme.
ifkad	("ka" uzun okunur, a.i.) kaybettirme.
ifkah	("ka" uzun okunur, a.i.) öğretme.
ifkar	("ka" uzun okunur, a.i.) fakirleştirme.
iflâ'	(a.i.) memeden ayırma, sütten kesme, (bkz: iftâm).
iflâh	(a.i.) 1. kutlu, başarılı olma. 2. felah bulma, selâmete çıkma, kötü bir durumdan kurtulup iyi bir duruma girme.
iflâk	(a.i.) mânâ, kelime îcâdetme.
iflâs	(a.i. feles'den) 1. tüccann, borcunu ödeyemeyecek bir hâle gelmesi, top atma. 2. bitirme, tüketme, [mal, para, bilgi v.b.].
ifnâ'	(a.i. fenâ'dan) 1. yoketme, tüketme. 2. malı, yersiz sarfetme.
ifnâ-yi beden	vücudu yok etme.
ifnâ-yi hayât	ömrünü tüketme.
ifnâ-yi mâl	malını sarfetme.
ifrâc	(a.i.) açılma, ayrılma.
ifrâc-ül-bâhire	vapurun, iskeleden, sahilden açılması.
ifrâd	(a.i.) 1. müfred, tek olarak söyleme. 2. ayırma. 3. tek başına hacca gitme.
ifrâğ	(a.i. ferâğ'dan) 1. kalıba dökme. 2. şekillendirme, bir şekle sokma. 3. biy. boşaltım, fr. excretion.
ifrâh	(a.i. ferah'dan) ferahlandırma; sevindirme, memnun etme. (bkz: iczâl).
ifrâm	(a.i.) doldurma, doldurulma.
ifrâm-ı ibrîk	ibriğin doldurulması.
ifrâr	(a.i.) firara mecbur etme, kaçırma, kaçırılma.
ifrâş	(a.i.) tefriş etme, serme, döşeme.
ifrât	(a.i. fart'dan) aşın gitme, pek ileri varma.
ifrât-ı hiss	aşırıduyu, fr. hyperesthesie.
ifrât-ı neşât	sevinç coşkunluğu.
ifrât ü tefrît	birbirine tamamen zıt olan iki uç.
ifrât-kâr	(a.f.b.s.) ifrata vardıran, aşırı giden, aşırı davranan.
ifrât-kâr-âne	(a.f.zf.) ifrata vardırarak, aşırı davranarak.
ifrâz	(a.i.c. ifrâzât) 1. bir bütünden bir parça ayırma; ayırma; aynlma. 2. (c. ifrâzât) biy. vücuttan, kan, cerahat, irin, ter .. gibi ayrılıp çıkan şey, *salgı; fr. secretion.
ifrâzât	(a.i. ifrâz'ın c.) 1. bir bütünden parçalar ayırmalar; ayırmalar; ayrılmalar. 2. biy. vücuttan, kan cerahat, irin, ter .. gibi aynlıp çıkan şeyler, salgılar, fr. secretions.
ifrâzât-ı dâime	biy. sidik gibi, uykuda bile beklemeyen ifrazat, *salgı.
ifrâzât-ı cildiyye	(cildin ifrazatı) ter gibi cildin mesamelerinden çıkan ifrazat.

ifrâzât-ı munkatıa midenin ifrazatı gibi, yalnız vazife sırasında harekette olan azanın ifrazatı.

ifrâzciyân (a.t.f.b.i.) darphânede sikke (para) kesenler.

ifrinka' ("ka" uzun okunur, a.i.) [parmak] çıtırdatma.

ifrinka-ı esâbi' parmak çıtırdatma.

ifrît (a.i.c. efârît) 1. zararlı ve korkunç mitolojik mahlûk. 2. mec. etrafı birbirine katan korkunç insan.

ifrîz (a.i.) dam saçağı, sundurma.

ifsâd (a.i. fesâd'dan) 1. fesada uğratma, uğratılma, bozma.

ifsâd-ı mi'de mide bozma. 2. kargaşalık çıkarma, düzensizlik meydana getirme.

ifsâdât (a.i. ifsâd'ın c.) düzensizlik meydana getirmeler, kargaşalıklar.

ifsâd-kâr (a.f.b.s.) fesade uğratan, bozgun çıkaran, karıştırıcı.

ifsâh (a.i. fasâhet'den) fesahatle konuşma, açık ve düzgün söz söyleme.

ifsâh (a.i. füshat'den) açma, genişletme.

ifsâh (a.i. fesh'den) ; unutma; akıldan çıkarma; ihmâl etme.

ifsâm (a.i.) 1. yağmurdan sonra hava açılma. 2. hastanın ateşi düşme. 3. bitme, tükenme.

ifşâ' (a.i.c. ifşâât) gizli bir şeyi yayma; ortaya dökme, açığa vurma.

ifşâ-yi râz sırrı açığa vurma.

ifşâât (a.i. ifşâ'nın c.) sırrı meydana atmalar, açığa vurmalar.

iftâ' (a.i. fetvâ'dan) fetva verme, bir işi fetva ile halletme.

Hizmet-i iftâ', Makam-ı iftâ', Mansıb-ı iftâ', Mesned-i iftâ

iftâh (a.i. feth'den) fethetme, açma.

iftâl (f.s.) 1. yarık, yırtık. 2. dağınık.

iftâm (a.i.) memeden, sütten kesme. (bkz. iflâ').

iftân (a.i.) l. fitneye uğratma. 2. ayartma, (bkz. iftitân).

iftâr (a.i. fıtr'dan) 1. oruç açma. 2. ramazan akşamlan verilen ziyafet.

iftâriyye (a.i.) 1. iftarlık; iftar için hazırlanmış çerez ve saire. 2. [eskiden] pâdişâh saraylarında, vüzerâ, ayan ve eşraf konaklannda, davetlilere iftardan sonra diş kirası adı altında verilen bahşiş.

iftiâl (a.i.) 1. iş edinme, iş yapma. 2. a. gr. beş harfli kelimelerin birinci babı, iftiâl babı.

iftiâl (a.i.) fala bakma, fal tutma.

ifticâ' (a.i.) apansızın, birdenbire olma. (bkz: fücceten).

iftidâh (a.i. fadâhat'den). (bkz: iftizâh).

iftihâm (a.i. fehm'den) anlama, kavrama.

iftihâr (a.i. fahr'den) 1. öğünme; koltuk kabartma. 2. şeref, şan.

iftihâr-ül-ulemâ, iftihâr-ül-emâsil, iftihâr-üş-şuarâ

iftihâriyyât	(a.i.c.) iftihar yolunda söylenen sözler.
iftihâs	(a.i.) gerçeği dikkatle araştırma; gerçek dikkatle araştırılma.
iftikad	("ka" uzun okunur, a.i.) arayıp sorma, aranıp sorulma.
iftikâk	(a.i. fekk'den) rehinden çıkarma, rehinden kurtarma.
iftikâl	(a.i.) fazla çalışma, bir işte çok emek harcama.
iftikar	("ka" uzun okunur, a.i. fakr'den) 1. fakirlik gösterme. 2. büyük, çok ihtiyâcı olma. 3. alçakgönüllülük, (bkz: tevâzu').
iftikârî	(a.s.) fels. düşünce ile "ilgili, düşünce ve "tasarımda bulunan, düşünsel, fr. ideal.
iftikâriyye	(a.i. fikr'den) ülkücülük, fr. idealisme.
iftikâriyye-i târihiyye	tarihî ülkücülük, fr. idealisme historique.
iftikâriyyet	(a.i.) fels. "düşüncellik, fr. idealite.
iftilâl	(a.i.) 1. savaştan yılma [asker]. 2. bükülme.
iftinân	(a.i.) birbirini tutmayan, düzensiz söz söyleme.
iftirâ'	(a.i.c. iftirâât) birine aslı olmayan bir suç yükleme, (bkz: bühtân, ifk).
iftirâât	(a.i. iftirâ'ın c.) aslı olmayan suç yüklemeler.
iftirâk	(a.i. fark'dan) . 1. ayrılma, dağılma; perişan olma.
iftirâk-ı izâm	anat. kemiklerin dağılması. 2. ayrılık, hicran.
iftirâk-ı ahbâb	dostlardan, tanıdıklardan ayrılma.
iftirâs	(a.i.) avlayıp parçalama, yırtıp paralama; zorla yere yıkma.
iftirâz	(a.i. farz'dan) farz kılma, zarurî, lüzumlu, gerekli sayma.
iftisâd	(a.i.) kan alma.
Mevsim-i iftisâd	(kan alma mevsimi) mayıs, eylül ayları.
iftisâl	(a.i.) 1. sütten kesilme. 2. fidanı, köküyle çıkarıp, başka yere dikme.
iftitâh	(a.i. feth'den) 1. açma; açılma. 2. başlama.
iftitâh-ı kelâm	sözün başlangıcı.
iftitâh tekbîrî	namaza başlarken söylenen "Allâhü ekber" sözü.
iftitâhî	(a.s.) açma, açılma, başlama ile ilgili, açmaya, başlamaya ait.
iftitân	(a.i. fitne'den). (bkz. iftân).
iftiyâl	(a.i.) fal tutma.
iftizâh	(a.i. fazâhat'den) 1. rezîl olma. 2. bir şeyi kırma, bir şeyi kırarak ufaltma.
iftizâz	(a.i.) 1. kızın, kızlığını bozma, (bkz: izâle-i bikr). 2. dul kadının, iddet zamanını doldurması.
ifzâh	(a.i. fazîh'den) kötülüğü, ayıbı, kusuru açığa vurma, (bkz: ifdâh).
ifzâl	(a.i. fazl'dan). (bkz: ifdâl).
îgal	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. pek uzağa gitme. 2. acele ile birini bir yere sokma.

igare	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. gece baskını yapma. 2. çapul, yağma etme [Arapçadaki mânâsı "gayrete düşürme, teşvîketme" dür].
igase	("ga" uzun okunur, a.i.) yardım etme.
igaza	("ga" uzun okunur, a.i.) darıltma, kızdırma.
iğbirâr	(a.i. gubâr'dan) 1. gubarlanma, tozlanma. 2. kırılma, gücenme.
iğdiş	(f.s.) 1. melez. 2. burulmuş, enenmiş [at].
iğfâl	(a.i. gaflet'den) 1. gaflete düşürüp, yanıltıp yanlış bir iş yaptırma. 2. aldatma, aldatılma.
iğfâlât	(a.i. iğfâl'in'c.) gaflete düşürmeler, aldatmalar, aldatışlar.
iğfâlî	(a.s.) iğfala ait, iğfal ile ilgili.
iğfâliyyât	(a.i.c.) gaflete düşürmek, yanıltıp aldatmak için söylenilen sözler.
iğfalkârane	(a.f.zf.) iğfal edene yakışacak yolda, iğfal edercesine.
iglâ'	(a.i. galâ'dan) 1. fiyatını yükseltme, pahalılandırma. 2. kaynatma, kaynatılma.
iglâf	(a.i. gılâfdan) gılafına, kılıfına, kınına sokma, (bkz: igmâd).
iğlâk	(a.i.) 1. kapama, (bkz: sedd). 2. (ed. c. iğlâkat) sözü muğlâk, karışık ve anlaşılmayacak şekilde söyleme.
iğlâk-ı kelâm	sözü muğlâk, anlaşılmaz hâle sokma.
iğlâkat	("ka" uzun okunur, a.i. iğlâk'ın c.) muğlâk, karışık, anlaşılmaz sözler.
iğlâl	(a.i.) gallelenme, tarlada mahsul, ekin erişme.
iglât	(a.i. gallat'dan) yanlışa götürme.
iglâz	(a.i. galîz'den. c. iglâzât) galîz, kaba, fena söz söyleme.
iglâzât	(a.i. iglâz'ın c.) galiz, kaba sözler.
igmâ'	(a.i.) hek. bayılma, kendinden geçme.
igmâd	(a.i.) 1. kınına, kılıfına sokma, (bkz: iglâf).
igmâd-ı seyf	kılıcı, kınına sokma. 2. birçok şeyleri bir yere tıkma.
igmâm	(a.i.) gamlandırma, kederlendirme, acılandırma.
iğmâz	(a.i.) ayıplama.
iğmâz	(a.i.) göz yumma, görmezlikten gelme.
iğmâz-ı ayn	kabahate, kusura göz yumma.
ignâ'	(a.i. gınâ'dan) 1. zengin etme, edilme. 2. başka bir şeye ihtiyaç bırakmama, muhtaç bırakmama.
iğrâ'	(a.i.) 1. rağbetlendirme. 2. hırsını uyandırma. 3. teşvîketme, azdırma, kışkırtma.
igrâb	(a.i.) uzaklara yolculuk etme.
igrâd	(a.i.) güzel ve yüksek sesle şarkı söyleme.
igrâk	(a.i.) 1. gark etme, suda boğma. 2. (ed. c. igrâkat) olması, akla yakın geldiği halde, imkânsız bulunan mübalâğa, büyültme.

igrâkat	("ka" uzun okunur, a.i. igrâk'ın c.) mübalâğalar, aşın büyültmeler.
igrâkıyyât	(a.i.c.) iğrak, mübalâğa suretiyle söylenen saçma sapan sözler.
igrâm	(a.i.) borç ödetme.
igrâs	(a.i.) 1. toprağa dikme, dikilme. 2. ağaç dikme, (bkz: gars).
igsâs	(a.i.) güzel yemek yedirme, yedirilme.
igsâs	(a.i.) tazyik etme, sıkıştırma; bir yer halkını sıkıntıya düşürme, düşürülme.
igsûn, egsûn	(f.i.) büyüklerin giydikleri süslü, değerli elbise.
igşâ'	(a.i.) örtme, kapama.
igşâş	(a.i.) 1. kışkırtma. 2. acele ettirme.
igtâ'	(a.i.) 1. bir nesne uzanarak başka bir nesneyi örtme. 2. ağacın dalları, uzayarak yerlere sürünme. 3. asma yeşerme.
igtidâ'	(a.i. gıdâ'dan) gıdâlanma, yiyip içme. (bkz. igtizâ').
iğtilâ'	(a.i.) hızlı, çabuk yürüme.
iğtilâf	(a.i.) gılaflanma, kılıf içine girme.
iğtilâf-ı seyf	kılıcın kınına girmesi.
iğtilâl	(a.i.) 1. içme. 2. elbiseyi üstüste giyme. 3. hayvanın çok susaması. 4. iyi sağılmamasından dolayı koyun hastalanma.
iğtilâm	(a.i.) hırs ve şehvetin galip gelmesi.
igtimâd	(a.i. gımâ'dan) 1. kılınç kınına girme. 2. birisi geceye girme.
igtimâm	(a.i. gamm'dan) gamlanma, kederlenme.
igtimâs	(a.i.) suya dalma.
igtimâz	(a.i.) gözünü yumma.
igtinâ'	(a.i. gınâ'dan) zenginleşme, zengin olma.
igtinâm	(a.i.) 1. ganimet suretiyle alma, yağma ve talan etme. 2. zahmetsiz bir kazanç gözüyle bakma.
iğtinâm-ı fursat	fırsatı kaçırmama, fırsattan faydalanma.
igtirâb	(a.i. gurbet'den) 1. gurbete çıkma. 2. göz önünden kaybolma. 3. [Güneş ve Ay gibi şeyler] batma, (bkz. gurûb).
igtirâf	(a.i.) eliyle su alma, avuçla su içme.
igtirâk	(a.i. gark'dan) 1. gark olma, suda boğulma. 2. soluğu kuvvetle içe çekme.
igtiram	(a.i.) borç verme, diyet verme;cereme verme.
igtirâr	(a.i. gurûr'dan) 1. mağrur olma, gururlanma, güvenilmeyecek şeye güvenme. 2. aldanma. 3. gaflette bulunma.
igtirâren	(a.zf.) mağrur olarak, güvenerek.
igtisâb	(a.i. gasb'dan. c. igtisâbât) gasbetme, zorla alma.
igtisâbât	(a.i. igtisâb'ın c.) gasbetmeler, zorla almalar.
igtisâl	(a.i. gasl'den) gereğine uygun olarak gusletme, yıkanma.
iğtişâş	(a.i. gış'dan. c. iğtişâşât) 1. kanşıklık. 2. duruluğu, saflığı kaybolma, bozulma.

iğtişâşât	(a.i. iğtişâş'ın c.) karışıklıklar, bozukluklar, fenalıklar.
igtitâ'	(a.i.) bir şeye sarınma, örtünme.
igtiyâb	(a.i. gıyâb'dan) gıybet etme, arkadan zemmetme, yerme.
igtiyâl	(a.i.) birden bastırıp yok etme.
igtiyâ	(a.i.) 1. faydalanma. 2. erzak edinme.
igtiyâz	(a.i.) gayızlanma, öfkelenme, kızma.
igtizâ'	(a.i. gızâ'dan) gıdalanma, yiyip içip beslenme, (bkz: igtidâ').
igtizâb	(a.i.) gazebe gelme, kızma, darılma.
igvâ'	(a.i. gavâye'den) azdırma, azdırılma, baştan çıkarma, çıkarılma, yolunu şaşırtma, ayartma, ayartılma.
igzâ'	(a.i.) görmemezliğe gelme.
igzâ'	(a.i. gazâ'dan) gazaya, cenge, savaşa gönderme, gönderilme.
igzâb	(a.i. gazab'dan) gazeplendirme, gazebe getirme, kızdırma, kızdınlma.
îhâ	(a.i.) gönderme, sevketme.
ihâb	(a.i.) ham deri.
îhâb	(a.i.) verme, (bkz: i'tâ).
ihâfe	(a.i. havfden) korkutma, korkutulma, (bkz: tahvîf, tehdîd).
ihâka	(a.i.) 1. kuşatma. 2. bir hâdiseyi bir adama yükleme, birinin üzerine atma.
ihâke	(a.i.) te'sîr etme.
ihâle	(a.i. havl'den) birisi birçok isteklilerin arasından en uygun görülen şartlarla kabul edene bırakma.
ihâleten	(a.zf.) ihale suretiyle, ihale ederek.
îhâm	(a.i. vehm'den. c. îhâmât) 1. vehme düşürme. 2. ed. iki manâlı kelimelerden en az kullanılan mânâyı bilerek kullanma.
îhâm-ı kabîh	edep ve terbiye dışı olan mânâyı bilerek kullanma.
îhâm-ı tenasüb	ed. bir çok mânâsı olan bir sözün bir manâsıyla diğer bir kelimenin mânâsı arasında münasebet bulunması, [meselâ Nâbî'nin "Pek uçurma bildiğim kuştur benüm ey bâğbân / Bülbülün gülzâr-ı âlemde hezârın görmüşüz" beytinde "uçurma" ile "kuş" ve "bülbül" ile "hezâr" kelimelerinin bir arada bulundurulması gibi].
îhâm-ı tezâd	ed. bir mânâsı, diğer bir kelimenin manâsıyla zıt bir lâfzın o kelime ile birlikte söylenmesi, [meselâ "Eline geçeni biraz da sakla / Ak akça kara gün içindir derler" beytindeki (atasözündeki) "ak" ve "kara" kelimelerinin birlikte söylenmesi gibi].
ihâme	(a.i.) çadır kurma.
îhân	(a.i. vehn'den) 1. birini zayıf, kuvvetsiz tutma; güçsüzlendirme. 2. birini tahkir etme, hor görme.
ihan	(a.i. ihnet'in c.) gazaplar, öfkeler, hiddetler.
ihâne, ihânet	(a.i.) mahvetme.
ihânet	(a.i, hevn'den) 1. haksızlık. 2. hayınlık, kötülük.

ihâse	(a.i.) toprağı kazıp içinde bir şey arama.
îhâş	(a.i.) bir kimsenin namusuna dokunma.
ihâşe	(a.i.) avı, tuzağa düşürmek üzere sürüp götürme.
ihâta	(a.i.) 1. bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma, etrafı çevrilme, kuşatılma, sarılma. 2. tam kavrayış, anlayış, geniş bilgi.
ihâta-i nazar	gengörü.
ihâta-vî	(a.s.) ihata edecek gibi, içine alacak şekilde.
ihâze	(a.i.) 1. tar. hükümdarın verdiği yer, timar. 2. kalkanın tutulacak yeri.
ihbâ'	(a.i. habâ'dan) 1. örtme, gizleme. 2. ateşi basıp söndürme.
ihbâk	(a.i.) yumuşaklıkla söz dinleme, boyun eğme. (bkz: inkıyâd, mutâvaat).
ihbâl	(a.i. habl'den) huk. gebe bırakma, [mecellenin 985. maddesi hükmüne göre erkek çocuk için ihtilâmla birlikte buluğ alâmeti sayılırdı].
ihbâr	(a.i. haber'den. c. ihbârât) haber verme, bildirme, anlatma, (bkz: inbâ').
ihbar tasrîfi	gr. basit zaman çekimi, fr. indicatif.
ihbârât	(a.i. ihbâr'ın c.) haber vermeler, bildirmeler, anlatmalar.
ihbârât-ı mahremâne	gizli haber vermeler, gizli bildirmeler.
ihbârî, ihbâriyye	(a.s.) 1. habere ait, haberle ilgili. 2. i. gr. basit zaman.
ihbâriyyât	(a.i.c.) haberle ilgili cümleler.
ihbâriyye	(a.i.) 1. haber verme kâğıdı, (bkz: ihbârnâme). 2. haber verme ücreti.
ihbâr-nâme	(a.f.b.i.) haber verme kağıdı, yazı ile haber verme, bildirme.
ihbâs	(a.i.) hayır için, iyilik için, savaş için mal ve hayvan vakfetme.
ihbâs	(a.i.) birinin hakkını yok etme.
ihbât	(a.i.) 1. iptal etme. 2. işin karşılığını verme.
ihcâc	(a.i.) hac vazifesini yapmak için bedel gönderme, gönderilme.
ihcâf	(a.i.) eksiklik, noksanlık.
ihcâl	(a.i. hacl'den) utandırma, utandırılma.
İhcâm	(a.i.) 1. bir şeyden korkup vaz geçme, cayma. 2. men olunma.
ihdâ	(a.s.) bir. ["ahad" in müennesi].
ihdâ aşer	on bir. (bkz: yâz-deh).
ihdâ'	(a.i. hediyye'den) 1. hediye verme, hediye etme, hediye gönderme, armağan yollama. 2. (hidâyet'den) doğru yola götürme.
ihdâd	(a.i.) keskinleştirme.
ihdâf	(a.i.) karşısına dikilip durma, hedef olma.
ihdâiyye	(a.i.) hediye etme, armağan verme vesilesiyle yazılan yazı.
ihdâl	(a.i.) ıslatma, ıslatılma, (bkz: ıhzâl).

ihdâr	(a.i. hadr'dan) 1. bir uzvun, organın hissini iptal etme, uyuşturma, fr. anesthesie. 2. genç kızı yaşmaklandırma; ferace giydirme.
ihdâr	(a.i.) iptal etme, hükümsüz bırakma.
ihdâr-ı dem	huk. maktulün diyetini katilden aldırmamak.
ihdâs	(a.i. hades'den) meydana getirme, ortaya çıkarma.
ihevât	(a.i. ihve'nin c.) 1. sâdık, samîmî, candan dostlar. 2. tarikat arkadaşları.
ihfâ'	(a.i. hafî'den) gizleme, saklama, saklanılma.
ihfâf	(a.i.) 1. hafifletme. 2. birinin izzeti nefsini kıracak söz söyleme.
ihfîk	(a.i.) yer sarsıntısının yaptığı çatlaklıklar, yarıklar.
ihfîk-ül-arz	yer yarığı.
ihkab	("ka" uzun okunur, a.i.) arkası kesilme.
ihkad	("ka" uzun okunur, a.i.) başkasında kin ve garaz uyandırma.
ihkak	("ka" uzun okunur, a.i. hakk'dan) hakkı yerine getirme, hak, yerine, getirilme.
ihkak-ı hakk	bir hakkı usûlü dâiresinde yerine getirme, bir hakkı murafaa ve muhakeme neticesinde ispat ve izhâr etme. [kelime, dâima "hakk" kelimesiyle birlikte kullanılır].
ihkâm	(a.i. hakem ve tahkîm'den) muhkem kılma, sağlamlaştırma, ["ihkâm" maneviyatta, "tahkim" maddiyatta kullanılır].
inkar	("ka" uzun okunur, a.i.) tahkir etme, rezil etme.
ihkar	(a.i.) huk. bir yere bina yapmak veya ağaç dikmek için yıllık belirli bir para ile ve üzerinde kalması (beka) şartıyla o yeri kiralama.
ihlâ'	(a.i. hulv'den) tatlılaştırma, tatlılandırma. (bkz: hulv).
ihlâ'	(a.i.) hâlî, boş bırakma, boşaltma. (bkz. tahliye).
ihlâ-i sebîl	yolunu açık bırakma.
ihlâf	(a.i.) yemin ettirme, (bkz: kasem).
ihlâk	(a.i. helâk'den) 1. helak etme, öldürme, öldürülme, yok etme. 2. harcama, tüketme.
ihlâl	(a.i. halel'den) halel getirme, bozma, sakatlama.
ihlâl	(a.i. mahall'den) yer gösterme, yerleştirme, fr. localisalion.
ihlâs	(a.i.) müşteriyi aldatma; iflâs etme.
ihlâs	(a.i. hulûs'dan. c. ihlâsât) 1. hâlis, temiz, doğru sevgi. 2. gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.
Sûre-i ihlâs	(ihlâs sûresi) Allah'ın birliği akidesini bildirme ve Kur'ân-ı Kerîm'in "Kul hüvallahü ahad..." âyetiyle başlayan 112'nci sûresi.
ihlâs-mend	(a.f.b.s.) temiz yürekli.
ihlâs-mendâne	(a.f.zf.) temiz yürekli olana yakışacak surette.
ihlâs-mendî	(a.f.b.i.) temiz yüreklilik.
ihlâs-perver	(a.f.b.s.) ihlâs sahibi, temiz yürekli.

ihlâs-perverâne	(a.f.zf.) ihlâs-perver, temiz yürekli olana yakışacak surette.
ihlâs-perverî	(a.f.b.i.) ihlâs sahibi, temiz yürekli olma.
ihlîl	(a.i.c. ehâlîl) anat. 1. erkeklik uzvunun, organının deliği; sidik yolu. 2. memedeki sütün aktığı yer.
ihlîlec	(a.i.) tohumları müshil olarak kullanılan ve "kara helile" veya "sarı helile" denilen bir çeşit ilâç.
ihlîleci	(a.s.) yumurta biçiminde olan. (bkz. beyzî).
ihmâ'	(a.i.) bir şeyi ateşte kızdırma.
ihmâd	(a.i.) ateşin alevini söndürme, alev söndürülme.
ihmâl	(a.i.haml'den) yükletme, yükletilme.
ihmâl	(a.i.) ehemmiyet vermeme, mü-himsememe, boşlama, terk etme; haliyle bırakma; savsaklama.
ihmâl-i kıyem	fels. adiaphorie.
ihmâl-kâr	(a.f.b.s.) ihmalci, işi savsaklayan.
ihmalkâr-âne	(a.f.zf.) ihmal-kârcasına, savsaklayarak; ihmalciye yaraşır bir yolda.
ihmâm	(a.i.) 1. mahzun etme, kederlendirme. 2. yaşlandırma, ihtiyarlatma.
ihmirâr, ihmîrâr	(a.i.hamr'den) 1. kızarma, kızıllık. 2. hek. kızıl hastalığı.
ihmirâr-ı cildî	hek. ürtiker.
ihnâ'	(a.i.) merhamet etme; acıma.
ihnâc	(a.i.) bir şeyi bir yana eğme, bir şey bir yana eğilme.
ihnâk	(a.i. hunk'dan) 1. gazaplandırma, kin bağlama. 2. boğma.
ihnet	(a.i. c. ihan) gazap, hiddet, öfke. (bkz. gayz, kîn).
ihrâ'	(a.i.) eksiltme, eksiltilme.
ihrâb	(a.i.) harâbetme, edilme.
ihrâb	(a.i.) 1. azmetme. 2. kaçmaya mecbur kılma.
ihrâb	(a.i.) kavgayı kızıştırma, harb kızıştırılma.
ihrâc	(a.i. hurûc'dan. c. ihrâcât) 1. dışarı atma; çıkarma. 2. fazla malı, yurt dışına gönderme.
ihrâcât	(a.i. ihrâc'ın c.) bir memleketten başka memlekete mal satma, ["idhâlât"ın zıddı], fr. exportation.
ihrâk	(a.i.) dökme, akıtma.
ihrâk-ı dumû	gözyaşı dökme.
ihrâk	(a.i. hark'dan) 1. yakma, yakılma. (bkz: hark).
ihrâk bi-n-nâr	ateşte yakma. 2. yangın.
ihrâkan	(a.zf.) yakmak suretiyle.
ihrâkıyye	(a.i.) yedek olarak alınan yakacak.
ihrâm	(a.i. harem'den) 1. hacıların Kabe'yi tavaf için Mekke hâricinde örtünmeğe mecbur oldukları dikişsiz burgu. 2. Arapların büründükleri büyük yün çarşaf. 3. sedire veya yere serilen yün yaygı.
ihrâz	(a.i.) 1. alma, kazanma, elde etme. 2. erişme.

Tarihvemedeniyet.org

ihrîz	(a.i.) kımıldanmaya hâli olmayan, dermansız, bitkin.
ihsâ'	(a.i.) hayvan tezeği yakma.
ihsâ'	(a.i. hasâ'dan. c. ihsâiyyât) sayma, sayılma.
Nâ-kabil-i ihsâ	sayılamaz.
ihsâ'	(a.i.) 1. yalnız bir ilim ve sanat ile uğraşıp onda geniş bilgi elde etme. 2. husyelerini çıkarma, hadım etme, iğdiş etme, eneme.
ihsâb	(a.i.) ucuzlama, ucuzluğa erişme.
ihsâd	(a.i.) biçme, biçtirme [ekin, ot].
ihsâî	(a.s.) 1. sayım ile, sayma ile ilgili. 2. sosy. sayımsal, fr. statistique.
ihsâiyyât	(a.i. ihsâ'nın c.) istatistik, fr. statistique.
ihsâiyyet	(a.i.) . (bkz. ihsâiyyât).
ihsâiyyûn	(a.i.c.) istatistikçiler, istatistik yapan uzmanlar.
ihsân	(a.i. hısn'dan) 1. bir yeri sağlamlaştırma. 2. iffetli ve namuslu olma.
ihsân	(a.i. hasen'den. c. ihsânat) 1. iyilik etme. 2. bağış, bağışlama. 3. verilen, bağışlanan şey. (bkz: atiyye). 4. lütuf, iyilik.
El-ihsânü bi-t-temâm	bir şey verilince tam verilmeli; bir iyilik edilince tam edilmeli.
ihsân-ı şâhâne	pâdişâhın ihsanı, lutfu, bahşişi.
ihsân ale-l-ihsân	ihsan üstüne ihsan, katmerli bağış. 5. erkek ve kadın adı.
ihsânât	(a.i. ihsân'ın c.) ihsanlar, (bkz: ihsân).
ihsân-dîde	(a.f.b.s. c. ihsân-didegân) ihsan, lütuf, iyilik görmüş, bahşiş almış, minnetli olan, minnettar.
ihsân-dîdegân	(a.f.b.s. ihsân-dîde'nin c.) ihsan, lütuf, iyilik görmüşler, bahşiş almış olanlar, minnettar bulunanlar.
ihsânen	(a.zf.) ihsan suretiyle; iyilik ederek; bağışlayarak.
ihsânî	(a.s.) 1. ihsana ait, ihsan ile ilgili, ihsan yoluyla. 2. i. erkek adı.
ihsân-nâme	(a.f.b.i.) ed. iltifat ve tahsîni hâvi yazılan mektup.
ihsâr	(a.i. hasr'dan) 1. kısalma; kısaltma. [Arapçada "birini tazyik etme", "işinden alıkoyma" mânâlanndadır]. 2. kuşatma, sarma.
ihsâs	(a.i.) hisse verme, verilme, pay etme.
ihsâs-ı ganâim	ganimetleri, düşmandan ele geçirilen malları pay etme.
ihsâs	(a.i.) kandırma, (bkz: tergîb).
ihsâs	(a.i. hiss'den. c. ihsâsât) 1. üstü kapalı anlatma, duyurma, sezdirme. 2. psik. duyum.
ihsâs-ı kâzib	psik. yalancı duyum, sözde duyum.
ihsâs-ı muzâaf	psik. çift duyum.
ihsâs-re'y	fikrini, düşüncesini hissettirme, sezdirme, belirtme.
ihsâsât	(a.i. ihsâs'ın c.) 1. üstü kapalı anlatmalar, duyurmalar, sezdirmeler. 2. duyumlar.

ihsâsî	(a.s.) psik. duyumsal.
ihsâsiyye	(a.s.) ["ihsâsî" nin müen.]. (bkz: ihsâsî).
ihşâd	(a.i.) birikme, biriktirme [insan hakkında].
ihşâm	(a.i.) utandırma, kızdırma.
ihtâ'	(a.i.) 1. hatâya düşürme, düşürülme. 2. yanılma, yanıltılma.
ihtâr	(a.i. hutûr'dan. c. ihtârât) 1. hatırlatma. 2. dikkatini çekme; tenbih.
ihtârât	(a.i. ihtâr'ın c.) 1. hatırlatmalar. 2. dikkati çekmeler; tenbihler.
ihtar-nâme	(a.f.b.i.) protesto.
intibâ'	(a.i. habâ'dan) özenerek saklayıp gizleme, gizlenilme.
ihtibâk	(a.i.) kumaş dokuma, bez örme; sarma denilen işlemeyi örme.
ihtibâl	(a.i. habl'den) ip ağı ile tuzak kurarak avlanma.
ihtibâr	(a.i. haber'den) yoklama, deneme, sınama [bir kimseyi].
ihtibârî	(a.s.) 1. yoklama, deneme, sınama ile ilgili, tedbîri, tecrübî. 2. fels. ampirik, fr. empirique.
ihtibâriyye	(a.i.) 1. deneyip, yoklayıcı; tedbîriyye; tecrübiyye. 2. ampirizm, f r. empirisme.
ihtibâs	(a.i. habs'den) 1. tutulma, tutukluk.
ihtibâs-ı bel	hek. idrar tutukluğu, idrar zorluğu.
ihtibâs-ı hayz	hek. hayiz görememe, aybaşı tutukluğu. 2. hapsetme, hapsolunma, kapanıp kalma.
ihticâ'	(a.i. hicv'den) biribirini karşılıklı, hicvetme.
ihticâb	(a.i. hicâb'dan) 1. hicab, perde altına girme, saklanma, gizlenme. 2. doğumun, belli zamanından fazla uzaması.
ihticâc	(a.i. hüccet'den. c. ihticâcât) delil, vesîka, şahit, tanık gösterme.
ihticâcât	(a.i. ihticâc'ın c.) delil, vesîka, şahit göstermeler.
ihticâcen	(a.zf.) ihticâc, delil, şahit gösterme yoluyla.
ihticâm	(a.i. hacâmet'den) 1. hacamat olma, kan aldırma, (bkz: fasd). 2. hek. organlardan birinin vazîfesi şiddetlenme.
ihticân	(a.i.) bir yerin etrafına duvar veya çit çekme.
ihtidâ'	(a.i. hada'dan) 1. hilekârlık, hîlecilik. 2. aldatma, oyun etme.
ihtidâ'	(a.i. hidâyet'den) doğru yola girme, islâm dînini kabul etme, Müslüman olma.
ihtidâ'	(a.i.) tevâzu', gönül alçaklığı, (bkz: ihtizâ').
ihtidâb	(a.i.) 1. boyanma, renklenme. 2. kına ile saç ve sakal boyanma, (bkz: ihtizâb).
ihtidâd	(a.i.) 1. keskinleşme.
ihtidâd-ı seyf-i cihâd	kutlu savaş kılıcının keskinleşmesi. 2. çok hiddetlenme, kızma. 3. kan seyrinin hızlanması. 4. hastalık a'râzının azması.
ihtidâr	(a.i.) perde tutma, örtülenme.
ihtifâ'	(a.i. hafî'den) saklanma, gizlenme.

ihtifa'	(a.i.) çıplak ayakla yürüme.
ihtifâd	(a.i.) sür'atle işleme, acele yapma.
ihtifâf	(a.i.) 1. yüzdeki kılları giderme. 2. kuşatma.
ihtifâ-gâh	(a.f.b.i.) barınacak, saklanacak, gizlenecek yer.
ihtifâl	(a.i.c. ihtifâlât) büyük bir kalabalıkla yapılan merasim, tören yapma, anma töreni.
ihtifâlât	(a.i. ihtifâl'in c.) merasimler, törenler, anma törenleri.
ihtifâr	(a.i. hafr'dan) kazma, kazılma.
ihtifâz	(a.i.) 1. darılma. 2. bir şeyi nefsine hasretme.
ihtikâ'	(a.i.) 1. dimağ heyecanı. 2. bir şeyin sağlamlığı.
ihtikâk	(a.i. hikke'den) 1. sürülme, biribirine sürünme, değme. 2. kaşınma.
ihtikâk-i himâr	eşeğin sürtünüp kaşınması.
ihtikak	("ka" uzun okunur, a.i.) huk. iki taraftan her birinin "hak benimdir" diye ayak diremesi.
ihtikan	("ka" uzun okunur, a.i. hakn'dan) l. kan yürümesi, kanın bir yere toplanması, birikmesi. 2. tenkıye yapma, şırınga ile göden bağırsağına su alma.
ihtikan-ı dem	hek. vücûdun bir tarafına kan hücumu.
ihtikar	(a.i. hakâret'den) 1. hor, hakir görme. 2. hakarete katlanma,
ihtikar-ı nefs	nefsini hor görme.
ihtikâr	(a.i.) halkın, yiyecek ve içecek gibi zarurî ihtiyaçlarını ucuz ucuz toplayıp, fırsat bulunca pahalı pahalı satma, vurgunculuk, boğuntu, madrabazlık.
ihtikâren	(a.zf.) ihtikâr suretiyle, vurgunculukla, boğuntu ile, madrabazlıkla.
ihtilâ'	(a.i.) kadın, mehrinden vaz geçip veya çok para verip kocasından boşanma, nikâhı bozdurma.
ihtilâ'	(a.i.) taze ot biçme.
ihtilâb	(a.i.) aldatma, aldatılma.
ihtilâb	(a.i.) süt sağma.
ihtilâc	(a.i.c. ihtilâcât) 1. çarpıntı, çarpınma. 2. seğirme. 3. etler gevşeyip büzülme. 4. havale nöbeti tutma.
ihtilâc-ı ayn	göz seğirmesi.
ihtilâc-ı kalb	hek. yürek çarpıntısı.
ihtilâcât	(a.i. ihtilâc'ın c.) ihtilâçlar, çarpınmalar, çarpıntılar, seğirmeler.
ihtilâcât-ı asabiyye	asabî çarpıntılar.
ihtilâc-nâme	(a.f.b.i.) ed. yüzün ve gözün seyirmesi hakkında yazılan bir çeşit mensur falname, fal kitabı.
ihtilâf	(a.i. hilâfet'den. c. ihtilâfât) ayrılık, uymayış, uymama, anlaşmazlık, aykırılık.
ihtilâf-i dâr	mûris ile vâristen her birinin başka başka ülkeler ehâlîsinden olması.

ihtilâf-ı kanun	huk. türedışı.
ihtilâf-ı manâzır	astr. paralaks.
ihtilâf-ı manzar	astr. ıraklık açısı.
ihtilâf-ı re'y-i ümmet	halkın fikirlerinin başka başka olması.
ihtilâfât	(a.i. ihtilâf'ın c.) ayrılıklar, uymayışlar, uymamalar, anlaşmazlıklar, aykırılıklar.
ihtilâf-dâr	(a.f.b.s.) huk. mirasçı ile miras bırakanın, başka başka memleketler halkından olması.
ihtilâk	(a.i.) tıraş etme, tıraş edilme.
ihtilâk	(a.i.) yalan uydurma.
ihtilâken	(a.zf.) ihtilâk yoluyla, uydurarak.
ihtilâkıyyât	(a.i.c.) yalanlar, uydurma olarak söylenilen sözler.
ihtilâl	(a.i. halel'den. c. ihtilâlât) bozukluk, bozulma, karışıklık, düzensizlik,
ihtilâl-i dimâğ	beyin bozukluğu.
ihtilâl-i nizâm	nizam bozukluğu,
ihtilâl-i nutuk	konuşma bozukluğu.
ihtilâl-i umûr	işlerin bozukluğu.
ihtilâm	(a.i. hulm'den) 1. düş azma. 2. baliğ olma, ergen olma.
ihtilâs	(a.i.c. ihtilâsât) 1. kapma, kapılma. 2. çalma [sirkat], para çalma, aşırma.
ihtilâs-ı vakt	işler arasında vakit bulabilme.
ihtilâsât	(a.i. ihtilâs'ın c.) sirkatler, çalmalar, kapmalar, aşırmalar.
ihtilâs-kâr	(a.f.b.s.c. ihtilâs-kârân) ihtilas eden, çalan, kapan, aşıran.
ihtilâs-kârân	(a.f.b.s. ihtilâs-kâr'ın c.) ihtilas edenler, çalanlar, kapanlar, aşıranlar.
ihtilâs-kârâne	(a.f.zf.) ihtilâskâra, çalana, kapana, aşırana yakışacak surette.
ihtilât	(o.i. halt'dan) 1. karışma, katışma. 2. karşılaşıp görüşme.
ihtilât-gâh	(a.f.b.i.) ihtilâl yeri.
ihtimâ'	(a.i. himye'den) 1. perhiz. 2. sığınma. 3. kaçınma.
ihtimâl	(a.i. haml'den. c. ihtimâlât) 1. yüklenme, çekme, (bkz: tahammül). 2. mümkün olma, mümkünlük, bir şeyin olabilmesi. 3. z f. belki.
ihtimâl-i baîd	uzak bir ihtimal.
ihtimâl-i galib	kuvvetli bir ihtimal.
ihtimâlât	(a.i. ihtimâl'in c.) olabilecek, olması mümkün olan şeyler.
ihtimâlât-ı baîde	uzak ihtimaller.
ihtimâlât-ı karîbe	yakın ihtimaller.
ihtimâlî	(a.s.) fels. belkili, olasılı, fr. problematique.
ihtimâliyye	(a.i.) fels. olasıcılık, fr. probabilisme.
ihtimâm	(a.i.) süpürme, süprülme.
ihtimâm-ı beyt	evi süpürme.
ihtimâm	(a.i.) elemden, kederden dolayı uyuyamama.

ihtimâm	(a.i. hemm'den. c. ihtimâmât) dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme.
ihtimâr	(a.i. hamr'den) mayalanma, kendiliğinden köpürüp kabarma, ekşiyip mayalanma.
ihtimâr-ı küûlî	kim. alkol mayalanması.
ihtinâc	(a.i.) meyletme, bir şeye dönme.
ihtinâk	(a.i. hank'dan) boğulma, nefes alamayarak ölme.
ihtinâk-ı rahm	hek. isteri, fr. hysterie.
ihtinân	(a.i.) sünnet olma.
ihtirâ'	(a.i.c. ihtirâât) benzeri görülmemiş bir şey îcâdetme, vücûda getirme, getirilme.
ihtirâât	(a.i. ihtirâ'ın c.) ihtira olunan, yoktan meydana getirilen şeyler.
ihtirâb	(a.i. harb'den) cenkleşme, kavga etme.
ihtirâî	(a.s.c. ihtirâiyyât) ihtira ile ilgili, ihtira suretiyle vücûda getirilmiş.
ihtirâiyyât	(a.i. ihtirâî'nin c.) ihtirâî, ihtira suretiyle vücûda getirilmiş olan şeyler.
ihtirâk	(a.i. hark'dan) 1. tutuşup yanma. 2. astr. bir gezegenin Güneş'e yaklaşması.
ihtirâk-ı batî	kim. yavaş yanma.
ihtirâk-ı teneffüs	nefes alırken ciğerlere giren oksijenin te'sîriyle vücuttaki yağların yanması.
ihtirâ-kârâne	(a.f.zf.) 1. ihtira edene yakışır surette. 2. s. ihtira ve îcâd ile ilgili veya buna muktedir.
ihtirâm	(a.i. hürmet'den. c. ihtirâmât) saygı, hürmet.
Vâcib-ül-ihtirâm	saygıdeğer.
ihtirâmât	(a.i. ihtirâm'ın c.) hürmetler, saygılar.
ihtirâmât-ı fâika	üstün saygılar.
ihtirâmen	(a.zf.) saygı göstererek, saygı göstermek üzere.
ihtirâm-kâr	(a.f.b.s.) ihtiram, hürmet gösteren, saygılı.
ihtirâs	(a.i. hirâset'den) çekinme, sakınma, korunma, (bkz: ihtirâz).
ihtirâs	(a.i. hırs'dan. c. ihtirâsât) 1. şiddetli arzu, istek. 2. aşırı heves.
ihtirâsât	(a.i. ihtirâs'ın c.) aşırı istekler, aşırı tutkular.
ihtirâz	(a.i. hırz'dan) 1. sakınma, çekinme, (bkz: ictinâb). 2. korkma.
ihtirâzen	(a.i.) sakınmak suretiyle, sakınarak.
ihtirâzî	(a.s.) sakınma, çekinme ile ilgili, çekinmeye ait.
Kayd-i ihtirazî	bâzı hakları kullanabilme şartı, ilerisi için hesaba katılan bir kayıt.
ihtisâb	(a.i. hisâb'dan) 1. hesap sorma. 2. mes'ûliyet, sorumluluk. 3. [eskiden] belediye me'mûrunun işi ve dâiresi. 4. intisap dâiresinin aldığı vergi.
ihtisâbiyye	(a.s.) 1. [eskiden] ihtisapla, narh, tartı ve ölçü işleriyle ilgili. 2. i. belediyece alınan vergi.

ihtisâd	(a.i.) biçme, biçilme.
ihtisâd-ı mezrûât	ekinlerin biçilmesi.
ihtisâm	(a.i.) husûmet, düşmanlık etme. (bkz. muhâsame).
ihtisâr	(a.i. hasr'dan. c. ihtisârât) 1. kısaltma; sözü, yazıyı kısaltma. 2. mat. sadeleştirme, basitleştirme, fr. simplification.
ihtisâr-ı muhill	ed. bozucu kısaltma.
ihtisâren	(a.zf.) ihtisar suretiyle, kısaltarak, kısaca.
ihtisâs	(o.i. hiss'den. c. ihtisâsât) 1. hissetme, duyma. 2. duygulanma. [Fransızcadaki "sensation ve sentiment" kelimelerini karşılar; yapıca yanlış bir kelimedir].
ihtisâs	(a.i. husûs'dan) bir ilim veya san'at üzerinde fazla çalışarak onda derinleşmiş olma, uzmanlık, [ihtisas etmek kendine mahsus kılmak].
ihtisâsî,ihtisâsiyye	(a.s.) ihtisasa, uzmanlığa ait, bununla ilgili.
ihtisâsiyye	(a.i.) fels. duyumculuk, fr. sensualisme.
ihtisâsiyyûn	(a.i.c.) ihtisas sahibi olan kimseler, uzmanlar, (bkz: ihsâiyyûn).
ihtisât	(a.i.) rağbet etme, îtibar gösterme.
ihtişâ'	(a.i.). (bkz: tevâzu').
ihtişâd	(a.i.) birikme, toplanma, yığılma, (bkz: tahaşşüd).
ihtişâm	(a.i. haşmet'den) tantana, debdebe, şanlı görünüş.
ihtişâr	(a.i.) 1. kocabaş, büyük başlı olma. 2. toplanma.
ihtişâş	(a.i.) saman ve kuru ot biriktirme.
ihtitâb	(a.i. hutbe'den) nikâhla isteme [bir kız veya kadını].
ihtitâb	(a.i. hatab'dan) odun toplama, odun kesme.
Hakk-ı ihtitâb	orman civârındaki köy halkının ihtiyaçları ölçüsünde ormandan parasız odun kesme hakkı.
ihtitâf	(a.i. hatf'dan) 1. kapma, kapıp götürme. 2. göz kamaşması, kamaştırma.
ihtitâl	(a.i.) gizli konuşulanı, kulak kabartıp dinleme.
ihtitâm	(a. i. hatm'den) hitam bulma, bitme, sona erme.
ihtitân	(a.i. hitân'dan) sünnet ettirme.
ihtitât	(a.i.) hat çekme, sınırlandırma; sınır çekilme.
ihtivâ'	(a.i.) içine alma, içinde bulundurma.
ihtiyâc	(a.i.c. ihtiyâcât) 1. muhtaçlık, yokluk, yoksulluk. 2. gereklilik. 3. çaresiz kalıp isteme.
ihtiyâc-ı azîm	büyük ihtiyaç.
ihtiyâc-ı rûh	ruhî, ruhsal ihtiyaç.
ihtiyâc-ı sevdâ	sevme ihtiyacı.
ihtiyâc-ı tefekkür	düşünme ihtiyacı.
ihtiyâcât	(a.i. ihtiyâc'ın c.) ihtiyaçlar.
ihtiyâcât-ı siyâsiyye	siyâsî ihtiyaçlar.

ihtiyâcât-ı zarûriyye	(zarurî, gerekli ihtiyaçlar, giderilmesi gerekli ihtiyaçlar) ev, yeme içme, giyinme, yakma.
ihtiyâl	(a.i.) kibirlenme, gururlanma, büyüklenme.
ihtiyâl	(a.i. hîle'den. c. ihtiyâlât) hîle yapma, düzen, oyun etme.
ihtiyâl	(a.i.) korkma.
ihtiyâlât	(a.i. ihtiyâl'in c.) hileler, düzenler, dolaplar.
ihtiyân	(a.i.) hıyanetlik etme, emânete hıyanet etme.
ihtiyâr	(a.i.) 1. seçme, seçilme. 2. katlanma.
ihtiyâr-ı külfet	külfete katlanma. 3. kendi arzusuyla hareket etme. 4. s. yaşlı [kadın, erkek].
ihtiyâr-ı sükût	susmayı tercih etme.
ihtiyâr-ı zahmet	zahmete katlanma.
ihtiyârât	(a.i. ihtiyâr'ın c.) yapılması veya yapılmaması, takvimlerde gösterilen günlere göre verilen hükümler; astr. yıldızlar ilminin bir şubesi olup yedi seyyare (gezegen) nin üzerindeki türlü vaziyetlerine göre herhangi bir işin yapılacağı ve teşebbüsten çekinileceği zamanı tâyin imkânını belirtme.
ihtiyâren	(a.zf.) 1. kendi seçerek. 2 . gönüllü olarak, kendi isteğiyle.
ihtiyârî, ihtiyâriyye	(a.s.) red veya kabulü isteğe bağlı, bırakılmış olan, fr. facultatif. "mecburî" nin zıddı.
Hey'et-i ihtiyâriyye	yaşlılar hey'eti (kurulu).
ihtiyâriyyât	(a.i.c.) yapılması insanın elinde olan şeyler.
ihtiyât	(a.i.) 1. ilerisini düşünerek, görerek davranma. 2. sakınma, tedbirli, tedarikli bulunma. 3. s. yedek.
ihtiyaten	(a.zf.) ihtiyat olarak, ilerisini düşünerek.
ihtiyâtî	(a.zf.) ihtiyatla, ilerisini düşünmek suretiyle.
ihtiyâtî hacz	huk. bir alacağı elde edebilmek için yetkili kuruluşlardan karar alınarak borçlunun malına el koydurma.
ihtiyâtî muhâtab	eko. keşideci ve ciranta tarafından poliçe üzerinde muhatap tâyin edildikten sonra ilâveten (lüzumu hâlinde falan kimseye) kaydı ile isim ve ikametgâhı gösterilen üçüncü şahıs.
ihtiyâtiyye	(a.s.) ["ihtiyatî" nin müen.] (bkz: ihtiyatî).
ihtiyât-kâr	(a.f.b.s.) sakıngan.
ihtiyât-kârâne	(a.f.zf.) sakınganlıkla.
ihtiyât-kârî	(a.f.i.) sakınganlık.
ihtizâ'	(a.i.) ateş yakıp alevlendirme, eşeleme.
ihtizâ'	(a.i.) numuneye, örneğe göre iş yapma.
ihtizâ'	(a.i.) tevazu', gönül alçaklığı. (bkz. ihtidâ').
ihtizâb	(a.i.) 1. boyanma, renklenme. 2. kına ile saç ve sakal boyanma, (bkz: ihtidâb).
ihtizâm	(a.i.) kuşak bağlama, kemer takma, takınma.
ihtizâm-ı arûs	gelinin kemer, kuşak takınması.
ihtizân	(a.i.) 1. çocuğu besleme. 2. işinden alıkoyma [birini].

ihtizâr (a.i. huzûr'dan) can çekişme, (bkz: hâlet-i nez').

ihtizâr (a.i.) 1. sakınma, çekinme, korunma. 2. korkma, (bkz: ihtirâz).

ihtizâz (a.i.) hazzetme, gönlü ferahlama.

ihtizâz (a.i.) kendini alçak tutma, alçalma, (bkz tezellül).

ihtizâz (a.i.c. ihtizâzât) 1. titreme, deprenme. 2. sıçrayıp oynama; sallanma.

ihtizâz-ı arzânî jeol. enine sarsıntı, enine titreşim.

intizâz-ı hâsir ziyanlı titreme, zarara uğramaktan ileri gelen titreme.

ihtizâz-ı pest alçak titreyiş.

ihtizâzât (a.i. ihtizâz'ın c.) 1. titremeler, 'titreşimler; deprenmeler. 2. sıçrayıp oynamalar; sallanmalar.

ihtizâzî, ihtizâziyye (a.s.) ihtizazla, titreme ile ilgili.

ihvân (a.i. âh'ın c.) 1. sâdık, samîmî, candan dostlar. 2 . bir tarikat arkadaştan.

ihvân-ı bâ-sefâ 1) Mevlevî tarikatinden olanlar. 2) saf, içi temiz olan kardeşler.

ihvân-ı dîn bir dinden olan kimseler.

ihvan-üs-safâ ve hullân-ül-vefâ şîî teşekkülü, fr. leş Freres de la joie.

ihvâniyyat (a.i.c.) arkadaş, eş dost mektupları.

ihve (a.i.c. ihevât). (bkz: ihvân).

ihve-i müteferrikîn huk. [eskiden] ana baba bir, yalnız baba bir ve yalnız ana bir erkek kardeşler.

ihyâ' (a.i. hayât'dan) 1. diriltme, diriltilme, canlandırma. 2. taze can verircesine iyilik, lütfetme. 3. yeniden kuvvetlendirme. 4. uyandırma, canlandırma, tazelik verme.

ihyâ-yi leyl, -leyâl, -leyâlî geceyi, geceleri ibâdetle geçirerek zamanı değerlendirme.

ihyâ-yi mevât işlenmemiş toprağı, ekine elverişli bir hâle getirme, işleme.

ihyâ-kerde (a.f.b.s.) ihya edilmiş; meydana getirilmiş, yaptırılmış.

ihzâ' (a.i.) 1. ayakkabı giydirme. 2. ganimetten pay ayırma.

ihzâ' (a.i.) semirme, semirtme, semirtilme.

ihzâk (a.i.) çok gülme, kahkaha ile gülme.

ihzâl (a.i.) ıslatma, ıslatılma, (bkz: ihdâl).

ihzâl (a.i.) alay ve şaka ile çok uğraşma.

ihzân (a.i. hüzn'den) mahzun etme, kederlendirme.

ihzâr (a.i. huzûr'dan) 1. hazırlama, hazır etme, edilme. 2. huzura getirme; birinin mahkemeye davet olunması, (bkz. celb).

ihzâr (a.i.) gevezelik etme; saçmalama.

ihzârât (a.i. ihzâr'ın c.) hazırlamalar, hazırlıklar.

ihzâren (a.zf.) 1. ihzâr ederek, hazırlayarak. 2. huzura getirerek; birini mahkemeye davet ederek.

ihzârî (a.s.) hazırlayıcı, fr. preparatoire.

Sınf-ı ihzârî	hazırlayıcı, yetiştirici sınıf.
ihzâriyye	(a.i.) birinin mahkemeye çağırılması için alman harç ve yazılan yazı.
ihzâz	(a.i.) talihi açık, nasibi çok olma.
îjek	(f.i.) kıvılcım, (bkz: şerâr, şerâre).
îka'	("ka" uzun okunur, vuku'dan) 1. yapma, yaptırma, oldurma; düşürme. 2. Türk müziğinde bir usul.
îkâ'	(a.i.) 1. dayanma. 2. dayanacak şey verme.
ikab	("ka" uzun okunur, a.i.) eza, cefâ, eziyet, azap.
Îkad	("ka" uzun okunur, a.i.) yakma, yakılma.
îkad-ı kanâdîl	kandillerin yakılması.
îkâd	(a.i.) sağlam kalma.
ik'âd	(a.i. kuûd'dan) 1. oturtma. 2. bir hükümdarı tahta çıkarma, tahta oturtma, (bkz. iclâs).
ikae	("ka" uzun okunur, a.i.) kay ettirme, kusturma, kusturulma.
îkaf	("ka" uzun okunur, a.i. vakfdan) l. bir malı vakfetme, mal, vakfedilme. 2. durdurma, durdurulma.
ikâf	(a.i.) palan.
ikâf-i himâr	eşek palanı.
ikal	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. bağ. (bkz: bend).2. ayak bağı, köstek, (bkz: pâ-bend).
ikale	("ka" uzun okunur, a.i.) huk. 1. iki tarafın isteğiyle alışveriş mukavelesini bozma. 2. dememiş iken "dedin" diye iddia etme.
ikam	("ka" uzun okunur, a.s. akim'in c.) akamete uğrayanlar, kısırlar.
ikame	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâm'dan) ; 1. oturma. 2. kaldırma; ayakta durdurma. 3. meydana koyma.
ikame-i da'vâ	huk. dâva açma.
ikame-i beyyine	şâhid getirme.
ikamet	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâm'dan) 1. oturma.
ikamet-i hüccet	oturma belgesi.
ikamete memur (etmek)	sürgüne göndermek.
ikamet tezkeresi	Türkiye'de bir aydan fazla kalacak olan yabancının hükümetten almakla yükümlü bulunduğu belge. 2. cemaatle namaza başlamadan önce müezzinin kamet getirmesi.
ikamet-i salât	namaza durma.
ikamet-gâh, ikamet-geh	("ka" lar uzun okunur, a.f.b.i.) ikamet olunan, oturulan yer.
îkan	("ka" uzun okunur. a.i. yakîn'den) sağlam biliş, bilme.
îkanî	("ka" uzun okunur, a.s.) fels. sağlam gerçeklere ait, sağlam gerçeklerle ilgili olan.
îkâr	(a.i.) doldurma, doldurulma.
ik'âr	(a.i.) derinletme, derinletilme, derinleştirme, derinleştirilme.
ik'âr-ı âbâr	kuyulann derinleştirilmesi.

ik'âr-ı enhâr	nehirlerin derinleştirilmesi.
îkâz	(a.i. yakaz'dan) 1. dikkati çekme, uyarma, uyandırma, uyandırılma. 2. aklını başına toplatma.
ikbâb	(a.i.) 1. yüzüstü düşme, kapanma. 2. bir şeyin üstüne çok düşme, olmasına çok çalışma. 3. çalışmada aşın gitme.
ikbâh	(a.i. kubh'dan) kötülük, fenalık yapma.
ikbâl	(a.i. kabûl'den) 1. birine doğru dönme. 2. baht, talih. 3. işlerin yolunda gitmesi; bahtlı, saâdetli, mutlu olma. 4. arzu, istek. 5. (eskiden) sarayın hareminde pâdişâhın eşi, gözdesi olmaya namzet cariye. 6. erkek veya kadın adı.
ikbâl-i beşer	insan saadeti.
ikbâl-i dehr	dünyânın, zamanın ikbâli.
ikbâl-i rüzgâr	zamanın ikbâli, saâdeti.tâlihi.
ikbâl-cû	(a.f.b.s.) ikbal, ilerleme, büyüklük arayan.
ikbâl-mend	(a.f.b.s.) talihli, bahtiyar, mutlu.
ikbâl-perest	(a.f.b.s.) 1. ikbâle çok düşkün, (bkz: harîs-câh). 2. iyi gün dostu, dalkavuk.
ikbâr	(a.i.) büyük, ulu görme, görülme.
ikbâr	(a.i.) 1. kabire koyma, konulma.
ikbâr-ı meyyit	ölünün kabre konulması, gömülmesi.
ikdâm	(a.i. kadem'den. c. ikdâmât) 1. gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. 2. ilerleme. 3. 1894'te Ahmet Cevdet ve Ethem izzet Benice tarafından istanbul'da yayımlanmış günlük bir gazete.
ikdâmât	(a.i. ikdâm'ın c.) devamlı sürekli çalışmalar.
ikdâr	(a.i. kudret'den) 1. kudret verme, kudretlendirme, gücünü arttırma. 2. birini kayırma. 3. geçimini te'mîn etme.
ikdirâr	(a.i.) bulanma, bulanık olma.
ikdirâr-ı mâ'	suyun bulunması.
ikfâ	(a.i.) ed. sesleri birbirine yakın olan harflerle kafiye yapma.
ikfâl	(a.i.) kilitleme, kilitlenme.
ikfâl	(a.i.) tekeffül ettirme, kefil kılma.
ikfâr	(a.i. küfr'den) birisine kâfir deme, denilme, (bkz: tekfîr).
ikhât	(a.i.) kıtlığa, kuraklığa uğratma.
iklâb	(a.i.) tersine çevirme, çevrilme; aksine döndürme, (bkz: taklîb).
iklîl	(a.i.c. ekâlîl) 1. taç. (bkz: efser). 2. bot. tüveyç, fr. corolle. 3. tırnağın kenarını çevreleyen deri.
iklîl-i cenûbî	astr. güney tacı, fr. couronne australe.
iklîl-i şemsî	astr. güneş tacı, fr. couronne(splaire).
iklîl-i şimâlî	astr. El-avvâ burcunun yakınında bulunan, parlak yıldızlardan meydana gelen bir küme, lât. corona Borealis; fr. couronne Baureal; ing. Corona.
iklîlî	(a.s.) 1. iklîle ait, iklîl ile ilgili. 2. bot. ikili, fr. bicuspide.

ikmâl	(a.i. kemâl'den) 1. kemâle erdirme, tamamlama, bitirme. 2. eksiğini doldurma.
ikmâm	(a.i.) 1. elbiseye yen yapma. 2. ağaç tomurcuklanma.
ikmân	(a.i.) örtme, gizleme, (bkz: iknân).
iknâ'	(a.i. kanâat'den) kani kılma, razı etme, edilme, kandırma, kandırılma, inandırma, inandırılma.
iknâiyyât	(a.i.c.) ikna etmek, razı etmek, kandırmak için söylenilen sözler.
iknân	(a.i.) gizleme, örtme, (bkz: ikmân).
ikrâ'	(a.i.) kiraya verme, verilme.
ikrâ'	(a.i.) okutma.
ikrâh	(a.i. kerh'den) 1. birine, zorla iş yaptırma. 2. iğrenme, tiksinme.
ikrâh-i gayr-i mülcî	huk. [eskiden] döğme ve hapis gibi yalnız gam ve elemi gerektiren şeylerle vuku bulan ikrah.
ikrâh-i mülcî	huk. [eskiden] ölüm veya kat-ı uzuv, yahut bunlardan birine müeddî olan, şiddetli döğme ile olan ikrah.
ikrâh-ı nâkıs	huk. dayak ve hapis gibi, kederi, sıkıntıyı gerektiren şeylerden meydana gelen mecburiyet.
ikrâh-ı tamm	huk. kendini öldürmeye veya uzvundan bir yer kesmeye sebebolacak yolda meydana gelen mecburiyet.
ikrâhen	(a.zf.) 1. zoraki, zorla. 2. ikrah ederek, iğrenerek, tiksinerek.
ikrâm	(a.i. kerem'den. c. ikrâmât) 1.hürmet, saygı gösterme. 2. ağırlama. 3. bir şeyi hediye, armağan olarak verme. 4. hesap dışı yapılan indirme.
ikrâmât	(a.i. ikrâm'ın c.) hürmetler, saygı göstermeler, ağırlamalar.
ikrâmen	(a.zf.) ikram suretiyle, ikram olarak.
ikrâmiyye	(a.i.) 1. bahşişler; bağışlar. 2. ikram olarak verilen para. 3. piyangodan çıkan şey.
ikrâr	(a.i. karar'dan) 1. saklamayıp söyleme, (bkz: i'tirâf). 2. dil ile söyleme, bildirme. 3. tasdîk, kabul. 4. huk. birinin, başka birinin, kendisinde olan hakkını, alacağını haber vermesi.
ikrâr bi-l-kitâbe	birinin, başka bir kimseye olan vereceğini yazı ile bildirmesi.
ikrâr-ı marîz	ölüm döşeğinde iken edilen ikrar, vasiyetname.
ikrâr-ı mübhem	şüpheli, güvenilmez ikrar. (a.i. karz'dan. c. ikrâzât) borç verme, ödünç verme, (bkz: iâre).
ikrâzât	(a.i. ikrâz'ın c.) borç vermeler, ödünç vermeler.
ikrâz ve istikrâz	(a.i.) borç verme ve borç alma.
iksâ'	(a.i.) kasvet, sıkıntı verme, verilme.
iksâ-yi kalb	gönül sıkıntısı.
iksâ'	(a.i. kisvet'den) giydirme, giydirilme. (bkz: ilbâs).
iksâ-yi eytâm	yetimlerin giydirilmesi.
iksâd	(a.i. kesâd'dan) kesâda düşürme, düşürülme, kesatlandırma.

iksâl	(a.i. kesel'den) bıkkınlık, bezginlik verme.
iksâm	(a.i.) kasem etme, yemin etme, and içme. (bkz: half).
iksâm	(a.i.) 1. kökünü kırma; kırılma, hepsi silinip süpürülme. 2. çok mal alma, biriktirme.
iksâr	(a.i. kesret'den) çoğaltma, çoğaltılma, arttırma [söz hak.].
iksâr-ı kelâm	sözü uzatma, gevezelik etme.
iksâr	(a.i.) bir şeyi yapmak elinde iken, savsaklayıp yapmama.
iksât	(a.i.) hakkaniyet, doğruluk gösterme.
iksîr	(a.i.) 1. ortaçağ kimyacılarının, çok te'sirli olduğuna ve herhangi bir mâdeni altın yapacak kadar kuvvetli bir hassası bulunduğuna inandıkları bir madde. 2. te'sirli, yarar şurup. 3. biricik şifâ, en te'sirli sebep.
iksîr-i azam	madeni, altın yaptığı sanılan taş; kimyataşı.
iksîr-i hayât	insana ölümsüzlük sağlayan bir içecek.
iksûn	(a.i.) 1. şık, süslü elbise. 2. renkli, siyah veya siyaha çalan renkte bir kumaş.
ikşı'râr	(a.i.) ürperme, tüylerin ürpermesi.
ikşı'râr-ı eş'âr	kılların ürpermesi.
iktâb	(a.i.) 1. güzel yazı, kaligrafi öğretme. 2. söyleyip yazdırma, dikte etme.
iktâm	(a.i. ketm'den) gizleme, saklama.
iktân	(a.i.) yapıştırma, yapıştırılma. (bkz: ilzâk).
iktâr	(a.i.) inbikten çekme, çekilme. (bkz. taktir).
iktât	(a.i.) kulağa fısıldama.
iktibâs	(a.i.c. iktibâsâ) 1. ödünç alma. 2. ed. bir kelimeyi; bir cümleyi veya bunların mânâlarını olduğu gibi alma, aktarma.
iktibâsât	(a.i.) iktibaslar, yazı aktarmaları.
iktibâsen	(a.zf.) iktibas yoluyla.
iktidâ'	(a.i. kıdve'den) tabî olma, uyma.
iktidâen	(a.zf.) tabî olarak, uyarak.
iktidâr	(a.i. kudret'den) güç yetme, yapabilme.
iktidâr-ı kâmin	gizlü güç, fr. potentiel.
iktidârî	(a.s.) iktidâr'a, güc'e mensup.
Fi'l-i iktidârî	yeterlik fiili.
iktifâ'	(a.i. kifâyet'den) yeter bulma, aza kanaat etme, yetinme.
iktihâl	(a.i.) 1. ağarma, kır düşme, [saç, sakal]. 2. ihtiyarlama, kocama.
iktihâl	(a.i.) sürme çekme, çekinme.
iktihâm	(a.i.c. iktihâmât) 1. göğüs germe, karşı durma. 2. hücum etme, saldırma. 3. hakir görme, küçük görme. 4. güçlüğü yenme.
iktihâmât	(a.i. iktihâm'ın c.) 1.hücumlar, saldırışlar. 2. güçlükleri, zorlukları yenme.

iktihân	(a.i.) kır saçlı, kır sakallı olma.
iktilâ'	(a.i. kal'den) koparma, kapıp alma.
iktimân	(a.i.) gizlenme, saklanma. (bkz. iktimân, iktinân).
iktimân-i sârık	hırsızın saklanması.
iktinâ'	(a.i.) gizlenme, saklanma. (bkz. iktimân, iktinân).
iktinâ'	(a.i.) 1. çalışarak kazanma. 2. meslek tutma, uyma. 3. biriktirme, yığma. 4.tuzak kurup avlanma.
iktinâh	(a.i. künh'den) künhünü, esâsını, kökünü anlama, (bkz: istiknâh).
iktinân	(a.i.) saklanma, gizlenme.
iktinân-ı nisvân	kadınların saklanması, (bkz: iktimân, iktinâ').
iktinâs	(a.i. kans'dan) tuzak kurup avlama, avlanma.
iktirâ'	(a.i.) kur'a atma, atışma; seçme.
iktirâ'	(a.i. kirâ'dan) kira ile tutma, kiralama, (bkz: istîcâr).
iktirâb	(a.i.) korkulu, gamlı, kederli bulunma.
iktirâb	(a.i. kurb'dan) yaklaşma, yanaşma, (bkz: takarrüb).
iktirâb-i sâat	kıyametin yaklaşması.
iktirâc	(a.i.) küflenme, paslanma.
iktirâh	(a.i. karh'dan. c. iktirâhât) aklına gelip, içe doğup söyleyiverme, söylenilme.
iktirâhât	(a.i. iktirâh'ın. c.) birdenbire içten doğarak söylenilen rengîn ve zengin şeyler.
iktirân	(a.i. karn'dan) yakın varma, yanına gelme, yaklaşma.
iktirân-ı kevâkib	astr. iki seyyarenin (gezegen) görünüşte birbirine yakın bir mevzie gelmeleri, ayni burçta bulunmaları.
iktirâs	(a.i.) 1. kederli olma. 2. bir işe, bir şeye ehemmiyet verme.
iktirâz	(a.i. karz'dan) borç alma. (bkz. istikrâz).
iktisâ'	(a.i. kisvet'den) giyme, giyinme, (bkz: telebbüs).
iktisâ	(a.i.) biriktirme, biriktirilme.
iktisâ-yi nükûd	para biriktirme.
iktisâb	(a.i. kesb'den. c. iktisâbât) kazanma, edinme.
iktisâb-i şân ü şöhret	şan ve şöhret kazanma.
iktisâbât	(a.i. kesb'den. iktisâb'ın c.) iktisaplar, kazanmalar, edinmeler.
iktisâbî	(a.s.) iktisap edilmiş, kazanılmış.
iktisâd	(a.i. kasd'den. c. iktisâdât) 1. aşırı gitmeme, davranmama. 2. tutum, tutma. 3. biriktirme, artırma. 4. ekonomi, f r. economie.
iktisâden	(a.zf.) iktisat yoluyla, iktisat kuralları bakımından.
iktisâdî	(a.s.) iktisat ile, tutumla ilgili, fr. economique.
iktisâdiyyât	(a.i.c.) tutum, iktisat bilgisi; iktisat ile ilgili olan şeyler.
iktisâdiyye	(a.s.) ["iktisadî" nin müen.] (bkz: iktisadî).
iktisâdiyyûn	(a.i.c.) iktisatla uğraşanlar, iktisat uzmanları.
iktisâm	(a.i. kısm'dan) 1. bölüşme, paylaşma. 2. hisselere ayırma.

iktisâr	(a.i. kasr'dan) sözü uzatmama, kısa kesme, (bkz: ihtisâr).
iktisâr	(a.i.) kesretme, kırma.
iktisâs	(a.i.) 1. izinden, ardından gitme, (bkz: iktifâ). 2. kısas isteme vay â etme. 3. kıssa, hikâye söyleme.
iktisâs	(a.i.) çekip koparma, koparılma.
iktitâb	(a.i.) yazılmış bir şeyin suretini alma, kopyasını çıkarma.
iktitâf	(a.i.) 1. meyva toplama, devşirme; toplanma, devşirilme.
iktitâf-ı esmâr	meyva toplama, toplanma. 2. meç. bir çalışmanın veya işin neticesinden faydalanma, bir çalışmanın meyvasını, yemişini alma.
iktitâfât	(a.i. iktitâf'ın c.) (bkz: iktitâf).
iktitâfiyye	(a.i.) fels. seçmecilik.fr. eclectisme.
iktitâl	(a.i.) birbirini öldürme.
iktitâm	(a.i. ketm'den) 1. ketmeyleme, gizleme, saklama. 2. sararma.
iktivâ'	(a.i.) hek. dağlama, dağlanma, kızgın demirle, cehennem taşıyla vücûdun bir yerine dağ vurma.
iktivâ'	(a.i.) kuvvetlenme.
iktiyâd	(a.i.) tutup götürme, yedme; götürülme.
iktiyâd	(a.f.) hîle, dalavere yapma.
iktiyâl	(a.i.) ölçü ile, ölçek ile ölçme.
iktiyâl-i zahâir	zahirelerin ölçü ile ölçülmesi.
iktiyâs	(a.i.) 1. kıyas tutma, ölçme. 2. benzerini bulma.
iktizâ'	(a.i. kazâ'dan) 1. lâzım gelme, gerekme. 2. lâzım getirme, gerektirme. 3. ihtiyaç, gereklik. 4. işe yarama.
iktizâ-yi hâl	hâlin, gösterdiği lüzum.
iktizâz	(a.i.) bozulup buruşma.
iktizâz-i cild	hek. cildin bozulması, buruşması.
iktizâz	(a.i.) kızlık bozma; ırza geçme, (bkz. izâle-i bikr).
iktizâz-ı bikr	kızlığını bozma.
ikvâ'	(a.i.) şiirde görülen bir kafiye hatâsı.
ikvâl	(a.i.) birinin söylemediği bir sözü, söyledi diye iddia etme.
ikvâliyyât	(a.i.c.) ikval, birinin söylemediği sözü, söyledi diye iddia yolunda söylenen sözler.
ikzâ'	(a.i.) küfür etme, azarlama.
ilâ	(a.e.) ... ye, ... ye kadar, ... dek, ...değin.
Min evvel ilâ âhir	evvelinden sonuna kadar.
ilâ âhirihi	(a.zf.) sonuna kadar.
ilâ cehenneme zümerâ	cehenneme kadar yolu var.
ilâ gayr-in-nihâye	sonu olmayan zamana kadar.
ilâ inkırâz-iz-zamân	sonuna kadar.
ilâ-yevm-il-kıyâme	kıyamet gününe kadar.
îlâ'	(a.i.) 1. yemin etme. 2. erkeğin, bir müddet karısına yaklaşmaması için yemin etmesi. 3. sıkıntı ve derde uğrama.

îlâ-i mechûl	huk. [eskiden] ebediyet veya müddetle takyîdolunmayan ilâdır ki îlâ-i müebbet hükmündedir.
îlâ-i muvakkat	huk. [eskiden] bir müddetle mukayyet olan îlâ.
îlâ-i müebbed	huk. [eskiden] ebediyetle mukayyet olan îlâ.
i'lâ	(a.i. ulüvv'den) 1. yükseltme, yükseltilme, yüceltme, yüceltilme. 2. şan ve şöhretini arttırma.
i'lâ-yi kelime-t-ullah	islâm dîninin tevhid akidesini, sânına lâyık şekilde yüceltip yayma.
îlâ'	(a.i.) harîs etme, çok istekli kılma.
il'âb	(a.i.) oynatma, oynatılma; oyunla meşgul etme, edilme.
îlâc	(a.i.) girdirme, içeri sokma, (bkz: idhâl).
ilâc	(a.i.) 1. derde deva olan şey, ilâç. 2. çâre, tedbir.
Bî-ilâc, Lâ-ilâc	ilâçsız, çaresiz. (bkz. nâ-çâr).
ilâc-nâ-pezîr	(a.f.b.s.) 1. ilâç kabul etmeyen, tedâvî edilemeyen. 2. çaresiz, imkânsız.
ilâc-pezîr	(a.f.b.s.) 1. ilâç kabul edip şifâsını bulan. 2. çâresi bulunabilen.
îlâd	(a.i. velâdet'den) doğurma, doğurulma. (bkz: tevlîd).
i'lâf	(a.i. alef'den) hayvana yem verme, yem yedirme.
îlâf	(a.i. ülfet'den) ülfet ettirme, ettirilme; alıştırma, alıştırılma.
ilâh	(a.i. c. âlihe) mitolojide tanrı, (bkz: ma'bûd).
ilâh	(a.i.) ve başkaları, ve benzerleri, (v.b.). [Arapçada "sonuna kadar, diğerleri de böyledir" mânâsına gelip "ilâ-âhirihi" nin kısaltmasıdır].
ilâhe	(a.i.c. âlihât) mitolojide kadın tanrı, (bkz: ma-bûde).
ilâhî	(a.s.) 1. Allah'a mensup, tanrı ile ilgili, tanrısal. İlm-i ilâhî, fr. theodicee. 2. ilâhi, (bkz. münâcât).
ilâhî	(a.n.) Allah'ım, ey Allah; bu ne hal, ne tuhaf.
ilâhiyyât	(a.i.c.) felsefenin, Allah'tan ve Allah ile ilgili mevzulardan bahseden kısmı, fr. theologie.
ilâhiyye, ilâhiyyet	(a.i.) tanrıcılık, yaradancılık, deizm, fr. deisme, theisme. tas. her şeyin Allah'ın birliğinde mündemiç olduğu mânâsına gelen bir kelime.
ilâhiyyûn	(a.i.c.) 1. Allah'ın varlığına inanan filozoflar. 2. felsefenin Allah 'dan bahseden kısmıyla meşgul olan kimseler.
i'lâk	(a.i. alak'dan) bir uzva sülük yapıştırma, [asıl mânâsı "yapışmak için sülük salıverme" dir].
i'lâl	(a.i.) 1. a. gr. illet harfleri denilen ve kelime içinde bulunan "elif, vav, ye" harfli bir fiilin kendi şekli ile aldığı şekle nasıl girdiğini bir kaideye bağlama. [Meselâ "kale'nin aslı" "kavele" iken vav müteharrik, makabli meftuh olduğu için "vav" yâ ye kalbolarak "kavele=kâle"; "yakvilü=yekulü" olması gibi]. 2. sosy. nedenleme, fr. causation.
i'lâlî	(a.s.) i'lâle mensup, i'lâl ile ilgili.
i'lâm	(a.i. elem'den) elem verme, keder verme.

îlâm	(a.i.) düğün yemeği.
i'lâm	(a.i. ilm'den) 1. bildirme, bildirilme, anlatma. 2. (huk c. i'lâmât) bir dâvanın, mahkemece nasıl bir hüküm ve karara bağlandığını gösteren resmî vesika.
i'lâmât	(a.i. i'lâm'ın c.) bir dâvanın mahkemece nasıl bir hükme bağlandığını gösteren resmî vesikalar.
i'lâmât-ı şer'iyye	huk. şer'iye mahkemelerinden nikâh, nafaka ve sâireye dâir verilen ilâmlar.
i'lâmât-ı nizâmiyye	huk. nizamiye mahkemelerinden çıkan ilâmlar.
ilân	(a.i.) meydana çıkarma, açığa vurma, yayma.
i'lân	(a.i. alen'den. c. i'lânât) 1. açığa vurma, meydana çıkarma, belli etme. 2. yayma; yaymak için gazeteye verme. 3. gazetelerde bu yolda veya reklâm için yazılmış yazı.
i'lân-ı harb	savaş açma.
i'lân-ı iflâs	tüccar, iflâs ettiğini açığa vurma.
i'lânât	(a.i. i'lân 'in c.) ilânlar; meydana çıkarmalar, açığa vurmalar, yaymalar.
i'lânen	(a.zf.) îlân yoluyla, îlân ederek.
ilâ-nihâye	(a.zf.) nihayete kadar, sonuna kadar, (bkz: ile-l-ebed).
i'lân-nâme	(a.f.b.i.) 1. içinde îlân olan kâğıt. 2. bir şeyin herkese îlânı için hükümetçe hazırlanıp bastırılan resmî kâğıt.
îlâs	(a.i.) kinayeli, iğneli sözler söyleme, söylenilme.
ilâvat	(a.i. ilâve'nin c.) ilâveler, ulamalar, katmalar, ekler.
ilâve	(a.i. c. ilâvât) 1. ulama, katma, ek, ekleme. 2. arttırma. 3. bir gazetenin kendi sayısından başka ek çıkardığı sayı.
ilâve tahsîsât	ek ödenek.
ilâveten	(a.zf.) ilâve, ek olarak.
ilbâd	(a.i.) 1. yapıştırma, yapıştırılma. 2. yırtık yamama, yamanma.
ilbâs	(a.i. libs'den) giydirme, giydirilme; örtme, örtülme, (bkz ; iksâ').
ilbâs	(a.i.) alıkoyma, durdurma.
ilcâ'	(a.i.c. ilcâât) 1. mecbur etme, zorlama... zorunda bırakma. 2. psik. "içtepi, fr. impulsion.
ilcâât	(a.i. ilcâ'nm c.) mecbur etmeler, zorlamalar, ... zorunda bırakmalar.
ilcâc	(a.i.) feryâdetme.
ilcâm	(a.i.) gem takma, gem takılma, gemleme.
ilel	(a.i. illet'in c.) 1. illetler, hastalıklar, sakatlıklar.
ilel-i muhtelife	hek. türlü illetler, hastalıklar.
ilel-i sâriyye	hek. bulaşıcı hastalıklar, fr.maladies contagieuses.
ilel-i müstevliyye	hek. salgın hastalıklar, fr. maladies epidemiques. 2. vesileler, sebepler.
ilel ü emrâz	hek. hastalıklar ve sakatlıklar.
ile-l-ân	(a.zf.) bu âne kadar, şimdiye kadar, hâlâ.

ile-l-ebed	(a.zf) ebede kadar, sonsuz olarak, (bkz: ilâ nihâye).
ileyh	(a.zm.) "erkek olan tek kişiye" ona.
Mef'ûl-ün-ileyh	ismin "-e hâli"
Muzâf-ün-ileyh	isim tamlamalarında "belirten".
ileyhâ	(a.zm. ileyh'in müen.) [dişi olan tek kişiye] ona.
ileyhimâ	(a.zm.) [erkek olan çift kişiye] onlara.
ileyhüm	(a.zm.) [erkek olan çok kişiye] onlara.
ileyhünâ	(a.zm.) [dişi olan çift kişiye] onlara.
ileyhünne	(a.zm.) [dişi olan çok kişiye] onlara.
ilf	(a.i.). (bkz: üns).
ilga'	("ga" uzun okunur, a.i. lağv'dan) 1. lağvetme, kaldırma, bozma. 2. yürürlükten kaldırma, hükümsüz bırakma.
İlgaz	("ga" uzun okunur, a.i. lûgaz'dan maksadı gizleme, bilmece hâline sokma.
ilh	(a.zf.) "ilâ âhir" sözünün kısaltması.
ilhâ'	(a.i) boş şeylerle meşgul etme.
ilhâb	(a.i.) 1. alevlendirme, tutuşturma. 2. iltihaplandırma, şişirip kızartma.
ilhâd	(a.i.) 1. gerçek inançtan dönme, cayma. 2. Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, dinsizlik. 3. fels. Tanrı tanımazlık, fr. atheisme. (bkz: işrâk, şirk).
ilhâf	(a.i.). (bkz. ilhâh).
ilhâh	(a.i.c. ilhâhât) 1. üzerine düşme, zorlama. 2. ısrar etme, direnme, (bkz: ilhâf).
ilhâhât	(a.i.c.) diretmeler.
ilhâk	(a.i.c. ilhâkat) 1. katma, katılma; karışma; katıştırma, (bkz: ilâve). 2. kelimenin sonuna bir harf veya edat katma.
Redd-i İlhâk	birinci dünyâ savaşı mütârekesinde, memleketin bölünmesine taraftar olmayanların kurdukları cemiyetin adı.
ilhâm	(a.i.c. ilhâmât) 1. Allah tarafından insanın gönlüne bir şey doğdurulma. 2. peygamberlerin kalbine gelen ilâhî düşünceler.[bâ'zan vahî mânâsına da gelir]. 3. gönüle doğan şey. 4. içe, gönüle doğma.
ilhâm-ı ilâhî, ilhâm-ı rabbânî	
İlhâm-ı Vatan	Abdülhak Hâmid'in vatan şiirlerini ihtiva eden bir eseri.
ilhâm-ül-Mukaddes Feyz-il-Akdes	(en kutlu feyiz ile kutlu ilham) Kâtip Çelebi'nin fıkıh ve astronomiden bahseden bir eseri.
ihhâmât	(a.i. ilhâm'ın c.) (bkz: ilhâm).
ilhâmî	(a.s.) 1. ilhama ait, ilham ile ilgili. 2. i. erkek adı.
ilhâmiyye	(a.i.) Kur'an, hadîs, fıkıhtan ziyâde, ilham eseri olan kitaplara ehemmiyet veren bir bâtıl mezhep.
ilhân	(f.i.) [eskiden] Moğol hükümdarlarına verilen unvan.
ilhânî	(f.s.) ilhanlık, ilhanla ilgili.
ilim ve amel	(a.i.) teori ve pratik.

ilka'	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. bırakma, bırakılma, terk, atma. 2. (c. ilkaât). (bkz: telkîn). 3. telkin etme, ilham etme. 4. bir kusuru başkasına yükleme.
ilka-yi asâ	yola çıkmaktan vazgeçme.
ilka-yi hirâs (etmek)	korku, dehşet uyandırma.
ilkaât	("ka" uzun okunur, a.i. ilka'nın c.) (bkz: ilka).
ilkah	("ka" uzun okunur, a.i.) biy. aşı vurma; dölleme, döllenme, fr. fecondation.
ilkah-ı dâhilî	biy. içdöllenme, fr. fecondation interne.
ilkah-ı hâricî	biy. dışdöllenme, fr. fecondation externe.
illâ	(a.e.) l. ...den başka, meğer. 2. aksi halde. 3. ille, mutlaka. 4. yalnız.
illallah	(a.c.) "yeter, kâfi, bıktık artık" gibi usanç ve bezginlik anlatır.
illet	(a.i.c. ilel) 1. hastalık; sakatlık. 2. sık sık tepen hastalık. 3. sebep. 4. gaye, hedef. 5. mant. neden, fr. cause. 6. (a. gr.) bir kelimenin kendi harfleri arasında huruf-i illet'ten (elif, vav, ye) biri bulunması.
illet-i âdiye	mant. vesîle nedeni, fr. cause occasionnelle.
illet-i akliyye	akıl hastalığı.
illet-i fâile	fels. etken nedeni, fr. cause efficiente.
illet-i gaiyye	("ga" uzun okunur) fels. fr. cause finale.
illet-i tâmme	fels. fr. raison suffisante.
illet-i vâhime	kuruntu hastalığı.
illî	(a.s.) fels. sebebe ait, sebebî, nedensel, fr. causal.
illiyyet	(a.i.) nedeni, netîceye bağlayan bağ, nedensellik, fr. causalite.
illiyyîn, illiyyûn	(a.i.) Cennetin ve gökyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası.
ilm	(a.i.c. ulûm) 1. bilme, biliş; bir şeyin doğrusunu bilme, (bkz: dâniş). 2. okuyarak öğrenilen bilgi, nazarî bilgi.
ilm-el-yakîn	kesin bilgi.
ilm-i ahcâr	jeol. taşbilimi.
ilm-i ahlâk	ahlâk bilgisi.
ilm-i ahvâl-i cevv	meteoroloji, fr. meteorologie.
ilm-i ahvâl-i rûh	ruhbilim.
ilm-i akvâm	milletlerin, kavimlerin, kültür, görenek gibi hallerini araştıran, inceleyen ilim, etnoloji, ırkıyyât.
ilm-i arûz	ed. vezin, nazım ölçüleriyle ilgili bulunan ilim.
ilm-i arz, ilm-ül-arz	jeoloji, fr. geologie.
ilm-i âsâr-ı atîka	arkeoloji.
ilm-i azâim	ruhları davet ve teskin etme ilmi.
ilm-i bedâyi'	estetik, (bkz: bedîiyyât).
ilm-i beden, ilm-ül-ebdân	hekimlik bilgisi.
ilm-i bedî'	ed. güzel söz söyleme ve yazma ilmi, estetik.
ilm-i bedîhî	gerçeği sezerek anlama ilmi.

ilm-i belâgat — ed. (bkz: belagat[2]).

ilm-i beyan — ed. ifade (anlatım) ilmi, bilgisi, (bkz: beyân[2]).

ilm-i cebr — mat. cebir bilgisi.

ilm-i cedel — ilmî münâkaşa, ilmî tartışma.

ilm-i cerr-i eskal — makine ve kuvvetler ile bu kuvvetlerden doğan hareketler arasındaki ilişkileri araştıran ilim.

ilm-i cevv — meteor, (bkz: ilm-i ahvâl-i cevv).

ilm-i edeb — gr. Arap dilbilgisi.

ilm-i edvâr — muz. müzik bilgisi.

ilm-i ehâdîs, ilm-i ahbâr, ilm-i âsâr — Hz. Muhammed ve yakınlarının sözleriyle, hareketleriyle ilgili bulunan gelenekleri konu edinen ilim.

ilm-i ektâf — kürek kemiğine veya bu kemiğin parçalarına geçmişi bilme ve gelecekten haber verme ilmi.

ilm-i elsine — dilbilim, lengüistik.

ilm-i emrâz, ilm-ül emrâz — patoloji, fr. pathologie.

ilm-i ensâb, ilm-ül-ensâb — jeneoloji, fr. geneologie.

ilm-i ensâc, ilm-ül-ensâc — dokubilim, fr. histologie.

ilm-i envâ — Ay'ın zamanlarını araştıran ilim.

ilm-i esmâ' — Allah adlarının ve niteliklerinin anlam ve açıklamalarıyla ilgili olan ilim.

ilm-i ezelî — Allah'ın ezelî bilgisi, öncebilim, fr. prescience.

ilm-i ferâiz — huk. serî miras ilmi.

ilm-i fetvâ — huk. İslâm dîni yasalarım inceleyerek bazı idarî ve adlî konularda bir karara varma bilgisi.

ilm-i fıkh — huk. (bkz: fıkh).

ilm-i haber, ilm-i hadîs — Hz. Muhammed'in sözlerini inceleyerek bunlardan çıkan mânâları açıklayan ilim.

ilm-i hâl — 1) din kaidelerini öğretmek üzere yazılmış kitap. 2) tas. tekkede öğrenilen bilgiler.

ilm-i hat — yeryüzü; toprak vasıtasıyla fal bakma işi.

ilm-i hayvânât — zooloji, fr. zoologie.

ilm-i hendese — geometri ilmi.

ilm-i hesâb — aritmetik, fr. arithmetique.

ilm-i hey'et — astronomi, fr. astronomie.

ilm-i hikmet — felsefe ile ilgili konulan inceleyen ilim.

ilm-i hilaf ü cedel — münâkaşa yollarını öğreten ilim.

ilm-i hisâb — mat. aritmetik.

ilm-i hiyel — (bkz: hiyel).

ilm-i hukuk — huk. hukuk bilgisi, hukuk konularını kapsayan ilim.

ilm-i ictimâ' — (bkz: ictimâiyyâ').

ilm-i ictimâî — cemiyet bilgisi, toplumbilim, fr. sociologie.

ilm-i idâre — idare bilgisi.

ilm-i iktisâd — ekonomi politik, fr. economie politique.

ilm-i İlâhî	teodise, fr. Theodicee.
ilm-i imlâ	1) dilbilgisi kurallarına uygun yazı bilgisi, yazınbilim bilgisi. 2) perspektif resimde kurala uygun resim çizme ilmi.
ilm-i isnâd	ilk nazariye sahibini inceleyen ve bu nazariyenin ona bağlanması gerektiğini savunan ilim.
ilm-i iştikak	kelime türetme yollarını araştıran ilim. fr. etymologie.
ilm-i kabl-et-târih	tarih öncesi devirlere ait varlıkları ve olayları konu edinen ilim, prehistorya, fr. prehistoire.
ilm-i kafiye	ed. şiirde ritim sağlama ilmi. (bkz: kafiye).
ilm-i kal	tas. medresede öğrenilen ilim.
ilm-i keff	avuç çizgilerine bakarak geçmişi ve geleceği bilme ilmi.
ilm-i kehânet	gelecekten haber verme ilmi.
ilm-i kelâm	Kur'ân'ın hükümlerini açıklayan ve yorumlayan ilim.
ilm-i kelâm ve akaid	metafizik.
ilm-i kıhıf	frenoloji, fr. phrenologie.
ilm-i kırâat	Kur'ân'ın ilk yedi kişi tarafından yedi türlü okunuş tarzını savunan ve bu yoldaki çalışmaları kapsayan ilim.
ilm-i kıyâfet	(bkz: kıyâfet[3]).
ilm-i kimyâ	kimya bilgisi; sunî olarak altın ve gümüş yapma ilmi.
ilm-i kitâb	Kur'ân'ın açıklanma ve yorumuna özgü ilim.
ilm-i kitâbet	ed. yazı yazma, bir maddeyi kurallarına uygun olarak en güzel bir şekilde kaleme alma ilmi.
ilm-i ledün	(bkz: ledün).
ilm-i lûgat	sözlükbilim, fr. lexicologie.
ilm-i maâd	hayat sonu bilgisi, eskatoloji, fr. eschatologie.
ilm-i maânî	leng. kelimenin gereken duruma, yâni izahın özüne yakışması yollarını gösteren ilim, mânâ ilmi, anlambilim. fr. semantique.
ilm-i maâş	maişet, geçim, hayat bilgisi.
ilm-i mâ-ba'd-üd-tabîa	fels. metafizik.
ilm-i ma'deniyyât	maden araştırma ve inceleme ilmi.
ilm-i mahâsin	estetik.
ilm-i ma'nâ	güzel söz söyleme ilmi.
ilm-i ma'nevî	ruhî ve zihnî olguları ve olayları konu edinen ilim.
ilm-i menâhic	yönetme işleri için gerekli bilgiyi veren ilim, fr. methodologie.
ilm-i menakit	kronolojik ve astronomik zamanlan inceleyen ilim.
ilm-i menşe'-i akvâm	kavimlerin, milletlerin menşei ile, doğuşu ile ilgili olan inceleme ve araştırmalar yapan ilim.
ilm-i merâyâ	bir işin en ince ayrıntılarına kadar inmeyi öğreten ilim.
ilm-i merâya-yi muhrika	merceklerin, yapım, kullanılma ve yakıcı olan türlerini araştırarak kurallara bağlayan ilim.
ilm-i mesâha	yüzölçümü bilgisi.

ilm-i mevcûdât	tabiatın bütün varlıklarını inceleyen ilim.
ilm-i muâmele	müminlerin, Allah ve kullarına karşı olan vazife ile ilgili bilgilerden bahseden ilim.
ilm-i mûsıkî	müziğin bütün konularını içine alan ilim, müzik bilgisi, fr. musicologie.
ilm-i müstehâsât	eski varlık-bilim, paleontoloji, fr. paleontologie.
ilm-i nebâtât	botanik, fr. botanique.
ilm-i nücûm	astroloji.
ilm-i pîşânî	alına bakarak, karakteri, alın-yazısını okuma ile ilgili ilim.
ilm-i reml	gerekli olan araçlar kullanarak fala bakma.
ilm-i rivâyet	geleneklerin doğruluk derecesini araştıran ilim.
ilm-i riyâzet	tas. tasavvufu konu edinen ilim.
ilm-i rûh, ilm-ür-rûh	pisikoloji, psychologie.
ilm-i rüsûm	vergi mevzuatı ve gümrüğe ait konularla ilgili olan ilim.
ilm-i rüşeym	hek. döllenmiş yumartacığın cenin durumuna kadar geçirdiği safhaları inceleyen ilim, fr. embriologie.
ilm-i saâdet	mutluluğu en büyük gaye edinen bu görüşle ilgili bulunan bilgileri ele alan ilim.
ilm-i sarf	gr. kelimeleri, onların konuluş-lannı, türeyiş ve çekimlerini konu edinen dil ve edebiyat bölümü.
ilm-i sarf ve nahv	gramer-sentaks ilmi.
ilm-i savt	akustik, fr. accoustique.
ilm-i secâyâ	ırabilim, etoloji, fr. ethologie; karakteroloji, fr. caracterologie.
ilm-i servet	siyasî iktisat ilmi.
ilm-i sihr	insan ruhunu etkileyen ve bâzı olayların seyrini durduracağına inanılan büyü ile ilgili olan ilim.
ilm-i simyâ	harflerle, sayılarla, ilâhî sözler ve Allah'ın adlarını kullanmakla kâinatın sırlarını çözme ilmi.
ilm-i sûrî	üretim bilgisi, üretimi geliştirme bilgisi.
ilm-i sülûk	Allah ve din uğruna çile doldurma yolunu öğreten ilim.
ilm-i şerîf	mûsikî.
ilm-i şuhûd	gözleme, *deneye dayanan bilim.
ilm-i tabakat-ül-arz	jeol. jeoloji, yerbilimi.
ilm-i tabîî	doğabilim.
ilm-i tasavvuf	tas. tasavvuf ilmi, tasavvufî düşünce ve mevzu tarzını yorumlayıp inceleyen ilim.
ilm-i tasvîr-i miyâh	coğr. subilgisi, fr. hydrographie.
ilm-i tavsîf-it-tabîa	coğr. fizyografya.
ilm-i tedbîr-i menzil	ev ekonomisi ilmi.
ilm-i tedkîk-i hutût	eski yazılan okuyup, çözme ilmi.
ilm-i tefsîr	Kur'ân'ı izah etmenin yollarını, usullerini bildiren ilim.
ilm-i tekvîn	kâinatın yaratılışını inceleyen bilim, kozmogoni.

ilm-i te'lif	muz. müzik kompozisyonu ilmi.
ilm-i tencîm	astr. yıldızlara bakarak geçmişten ve gelecekten hüküm çıkarma ilmi.
ilm-i terbiye-i etfâl	eğitbilim, pedagoji, fr. pedagogie.
ilm-i teşrîh	kutsal kitapların açıklanma ve yorumlanmasıyla ilgili bulunan ilim.
ilm-i tevhîd	Allah'ın birliğine ait bilgi, yorum gibi şeyleri toplayıp inceleyen ilim.
ilm-i te'vîl	Kur'an ile ilgili olan bilgilerle uğraşan ilim.
ilm-i tevlîd	bahçıvanlık ilmi.
ilm-i tıbb	tıp ilmi, hekimlik bilimi.
ilm-i tılsımât	tılsım, büyü ilmi.
ilm-i vezâif	ödev bilgisi, deontoloji, fr. deontologie.
ilm-i vücûh	Kur'ân'ın türlü türlü okunuşlarını öğreten ilim.
ilm-i yakîn	ilâhî âlemle ilişik bilgileri toplayan ve doğruluğundan şüphe edilmeyen ilim.
ilmâ	(a.i.) çalma, (bkz: sirkat).
ilmâ'	(a.i.) 1. lemeân ettirme, parlatma[ışık hak.]. 2. bir şeyi, olmazdan önce işaretle bildirme.
ilmâh	(a.i.) 1. bir şeyi parıldatma. 2. güzel bir kız veya kadın, yüzünü gösterip hemen çekilme.
ilmâm	(a.i.) 1. küçük günah işleme. 2. konma; iki şey birbirine yaklaşma.
ilmen	(a.zf.) ilim bakımından, ilim yoluyla, ilmî, bilimsel olarak.
ilmî	(a.s.) ilimle, bilgi ile ilgili.
ilmiyyât	(a.i.c.) bilgi nazariyyesi, fr. epistemologie.
ilmiyye	(a.i.) şerîat ve fıkıh işleriyle uğraşan sarıklı, cübbeli hocalar sınıfına verilen bir ad.
ilmiyye rütbeleri	ulemâ sınıfına mahsus rütbeler, [aşağıdan yukarıya doğru şöyledir müderrislik, kibâr-ı müderrisin, mahreç mevleviyeti, bilâd-ı hamse mevleviyeti, haremeyn-il-şerîfeyn mevleviyeti, istanbul kadılığı, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği].
ilm ü haber	(a.b.i.) resmî daireye verilmek üzere muhtarlık veya bir daire tarafından birinin durumunu belirtmek için hazırlanmış tasdikli vesika, belge.
ilm-ül-esmâk	zool. balıkbilimi.
ilm-ül-ma'den	(a.it.) mineraloji.
ilsâk	(a.i. lüsûk'dan) bitiştirme, bitiştirilme; kavuşturma, kavuşturulma.
iltiâb	(a.i.) oynama, (oyun) oynama.
iltiâk	(a.i.) rengi değişme, rengi bozulma.
iltibâs	(a.i. lebs'den) iki veya daha çok şeyin -biri, öteki sanılacak surette- birbirlerine benzemesi.

ilticâ'	(a.i.) sığınma, barınma.
ilticâc	(a.i.) l. karışma [ses]. 2. sığınma, (bkz: ilticâ).
ilticâ-gâh, ilticâ-geh	(a.f.b.i.) 1. sığınacak yer. 2. sığınak, (bkz: melce').
iltidâ'	(a.i.) yalvarma, yanıp yakılma.
iltifâf	(a.i.) 1. sarınma, bürünme, örtünme. 2. çiçeklerin burum burum katmerleşmesi.
iltifât	(a.) 1. yüzünü çevirip bakma. 2. dikkat. 3. hatır sorma, gönül alma. 4. sözü, başka bir şahsa çevirme; fels. fr. conconıitance.
iltifât-kâr	(a.i.) iltifat eden, hatır sorup gönül alan. (bkz: iltifâtperver, mültefit).
iltifât-kârâne	(a.f.zf.) iltifat edene, hatır sorup, gönül alana yakışacak surette.
iltifât-nâme	(a.f.b.i.) ed. bir büyük tarafından beğenilip övüldüğü bildirilen yazı,
iltifât-perver	(a.f.b.s.) iltifat eden, hatır sorup, gönül alan. (bkz: iltifât-kâr, mültefit).
iltihâ'	(a.i.) eğlenme, bir şeyle oynama.
iltihâ'	(a.i. lihye'den) sakal salıverme, sakallanma.
iltihâb	(a.i. leheb'den. c. iltihâbât) 1. alevlenme, tutuşma. 2. vücudun bir tarafına kan hücûmiyle, oranın şişip kızarması, yangı.
iltihâb-ı a'ver	hek. kör bağırsağın iltihabı, yangısı.
iltihâb-ı bel'ûm	hek. bel'um (yutak) denilen hazım organının iltihabı, yangısı.
iltihâb-ı ecfân	hek. göz kapaklarının iltihabı, yangısı.
iltihâb-ı edeme	hek. cildin iltihaplanarak katılaşması.
iltihâb-ı hancere	hek. gırtlak iltihabı, nefes borusunun iltihabı, yangısı, fr. laryngite.
iltihâb-ı hancere-i sarsariyye	
iltihâb-ı kasabât-ür-rie	hek. akciğerdeki nefes borularının iltihabı, yangısı.
iltihâb-ı kebed	hek. karaciğerin iltihabı, yangısı.
iltihâb-ı kilye	hek. böbrek iltihabı.
iltihâb-ı lisân-ı mizmâr	hek. küçük dili örten zarın iltihabı, yangısı.
iltihâb-ı nuhâ-i şevkî	hek. murdar iliğin iltihabı, yangısı.
iltihâbî	(a.s.) iltihapla ilgili.
iltihâf	(a.i.) yanma, parlama.
iltihâf	(a.i. lihaf'dan) yorgan, çarşaf gibi şeylere bürünme.
iltihâk	(a.i. lahak'dan) katılma, karışma.
iltihakî	(a.s.) birleşme, kavuşma, katılma.
iltihâm	(a.i.) yaranın, iyileşerek ağzı kapanması.
iltihâs	(a.i.) açlıktan veya susuzluktan dolayı soluma.
iltihât	(a.i.) kızma, öfkelenme.
iltika'	("ka" uzun okunur, a.i. lika'dan) rastgelme, kavuşma, karşılaşma, buluşma.
iltika-i bahreyn	Dicle ile Fırat nehirlerinin birleştiği yer.

iltika'	"ka" uzun okunur, a.i.) rengi değişme, benzi atma.
iltikam	("ka" uzun okunur, a.i. lokma'dan) lokma etme, yutma, yutulma.
iltikat	("ka" uzun okunur, a.i. lakt'den. c. iltikatât) l. yere düşmüş bir şeyi kaldırıp alma. 2. devşirme, devşirilme, toplama. 3. türlü kitaplara başvurarak bilgi toplama.
iltimâ	(a.i.) 1. renk değiştirme. 2. sararma, solma.
iltimâ'	(a.i. lem'den. c. iltimâât) lem'alanma, parldama.
iltimâ-i kevâkib	yıldızların parıldaması.
iltimâât	(a.i. iltimâ'ın c.) parıldamalar.
iltimâh	(a.i. lemh'den) bir şeye şaşkın şaşkın bakma.
iltimâm	(a.i.) ziyaret etme [birini].
iltimâs	(a.i. lems'den. c. iltimâsat) 1. kayırma. 2. arka, kayırıcı. 3. yapılmasını isteme, [asıl mânâsı"tutunma, tutma" dır].
iltimâs-gerde	(a.f.b.s.) iltimas edilen, kayırdan.
Iltimas-nâme	(a.f.b.s.) iltimas, kayırma mektubu.
iltisâk	(a.i. lüsûk'dan) 1. bitişme, kavuşma, yapışma, birleşme. 2. biy. iki organın birbirine yapışması.
iltisâk-ı ecfân	hek. ağndan dolayı, göz kapaklarının birbirine bitişmesi.
iltisâk-ı hadeka	hek. göz karasının, geçici bir iltihap neticesi olarak tabaka-i kamiyye ile birleşmesi.
iltisâk-ı em'â	hek. hastalıktan dolayı bağırsakların birbirine yapışması.
iltisâk-ı esâbi'	hek. parmakların, hastalık neticesinde anormal olarak, birbirine bitişmesi.
iltisâk-ı mafsal-ı nâkıs	hek. mafsal hareketinin kısmen inkıtaa uğraması.
iltisâk-ı mafsal-ı tâmm	hek. mafsal hareketinin, tamâmiyle inkıtaa uğraması.
iltisâkî	(a.s.) 1. iltisakla ilgili. 2. leng. bitişken, fr. agglutinant. Meselâ gözlerinden.. gibi.
iltisâm	(a.i.) 1. örtme. 2. örtünme.
iltisâm-ı nisvân	kadınların örtünmesi.
iltitâm	(a.i.) dalgalanma, (bkz: telâtum, temevvüc).
iltivâ'	(a.i.) 1. sarılma. 2. sarılıp dolaşma. 3. büklüm büklüm olma. 4. dalgalanma. 5. eğri durma. 6. fiz. burulma, bükülme. 7. jeol. kıvrılma; esneme.
iltivâ-yi em'â	hek. bağırsağın kendi üzerine helezonî olarak kıvrılması.
iltivâ-yi rahm	hek. doğum sırasında rahmin bükülmesi.
iltivâ-yi şerâyîn	hek. kırmızı kan damarlarının (atardamar) birbirine dolaşması, bükülmesi.
iltiyâ'	(a.i.) iç heyecanlanması, alevlenmesi.
iltiyâh	(a.i.) 1. susama. 2. Güneşten yanma [vücut]. 3. şimşek çakma. 4. yıldızın pırıltısı.
iltiyâk	(a.i.) sıkı fıkı dost olma.
iltiyâm	(a.i.) yara kapanma, onulma, (bkz: indimâl).
iltiyâm-nâ-pezîr	(a.f.b.s.) yara iyi olamaz, kapanamaz, onulmaz.

Cerîha-i iltiyâm-nâ-pezîr	onulmaz yara.
iltiyâm-pezîr	(a.f.b.s.) yara iyi olabilir, kapanabilir, onulur.
iltizâk	(a.i.) yapışma, bulaşma.
iltizâk-ı esâbi'	parmakların yapışması.
iltizâm	(a.i. lüzûm'dan) 1. kendi için lüzumlu sayma. 2. birinin tarafını tutma. 3. îcâbettirme, gerektirme. 4. [eskiden a'şar resmi gibi] devlet gelirlerinden birinin toplanması işini üzerine alma.
iltizâm-ı mâ-lâ yelzem	bîhude, boşuna çalışma, lüzumsuz şeyle uğraşma.
iltizâm-ı sükût	susmayı tercih etme.
iltizâmen	(a.zf.) iltizam yoluyla.
iltizâm, iltizâmiyye	(a.s.) 1. iltizamla ilgili. 2. bilerek, isteyerek yapılma.
iltizâz	(a.i. lezzet'den) lezzet bulma.
ilvinân	(a.i.) renklenme, (bkz: televvün).
ilye	(a i.) kıç, sağrı; but.
ilyetân	(a.i.c.). (bkz. ilyeteyn).
ilyeteyn	(a.i.c.) sağ ve sol butlar, kaba etler, (bkz: ilyetân).
ilyevî	(a.s.) ilye ile ilgili.
ilzâk	(a.i.) yapıştırma, yapıştırılma. (bkz: iktân, ilbâd[1]).
ilzâm	(a.i.c. ilzâmât) 1. cevap veremez hâle getirme, susturma. 2. (bkz: iltizâm[4]).
ilzâmiyyât	(a.i.c.) bir kimseyi, susturmak, cevap veremez hâle getirmek için söylenen sözler.
îmâ'	(a.i.) 1. işaret. 2. işaretle anlatma, dolayısıyla anlatma.
i'mâ	(a.i.) kör etme, edilme.
imâ'	(a.i. emen'in c.) cariyeler.
imâd	(a.i.) 1. direk, dikme, sütun.
Zât-ül-imâd	direkli, direkler üzerine kurulmuş bina.
imâd-üd-dîn	1) dînin direği. 2) dilimizde İmadettin şeklinde kullanılan erkek adı.
i'mâd	(a.i.) direk dikme.
îmâen	(a.zf.) îmâ yoluyla, sezdirerek.
i'mâk	(a.i.) 1. bir şeyin derinliğine varma. 2. derinleştirme, (bkz: ta'mîk).
i'mâk-ı bi'r	kuyunun derinleştirilmesi.
i'mâl	(a.i. amel'den. c. i'mâlât) 1. yapma, yapılma. 2. işleme. 3. kullanma. 4. meydana getirme. 5. huk. fıkıh usûlüne göre, ihmâl etmeyip söze bir mânâ verme.
i'mâl-i fikr	bir işi en ince ayrıntılarına kadar iyice düşünme, ince eleyip sık dokuma.
i'mâlât	(a.i. i'mâl'in c.) bir fabrikanın veya memleketin sanayie ait yaptığı işler.
imâlât	(a.i. imâle'nin c.) ed. imâleler.

i'mâlât-hâne	(a.f.b.i.) yapımevi,işlik, atölye.
imâle	(a.i. meyl'den) 1. meylettirme, bir tarafa eğme, yatırma. 2. ed. vezne uydurmak için, kısa heceyi lüzumundan fazla uzun okuma.
imâle-i nigâh	göz çevirme, mec. dikkatsizce bakma.
imâle	(a.i.) [eskiden] işçilere ödenen gündelik ücret, (bkz: umâle).
i'mâl-gâh	(a.f.b.i.) (bkz: i'mâlât-hâne).
i'mâliyye	(a.i.) yapma, yapım ücreti.
imâm	(a.i.c. eimme) 1. namazda, kendisine uyulan kimse. 2. önde bulunan, önayak olan kimse. 3. halîfe olan kimse. 4. bir mezhep kuran zât. 5. Hz. Ali neslinden gelen zevat.
İmâm-ı a'zam	(en büyük imam) islâm dîninde ehl-i sünnet mezheplerinin dört büyük imamından biri olan Hz. Numan bin Sabit.
imâm-ı millet	millete önayak olan, önder.
imâme	(a.i.) 1. sarık. 2. tespih, çubuk gibi şeylerin baş tarafına geçirilen, çoğu kehribardan yapılmış olan uzunca kısım, başlık. 3. g. s. fildişi oyma ve kakmalarda görünüşü tacı ve imameyi andıran motif.
imâmet	(a.i.) imamlık.
imâmeyn	(a.i.c.) iki imam. [bâzan, "İmâm-ı A'zam", "îmâm-ı Şafiî", çok defa "İmâm-ı Ebû Yûsuf ile "İmâm-ı Muhammed" için kullanılır].
İmâmeyn-i Hümameyn	Hz. İmâm-ı Hasan ile İmâm-ı Hüseyn; îmâm-ı Ebu Yusuf ile İmâm-ı Muhammed.
imam-hânesi	(a.f.t.b.i.) istanbul'da, Süleymaniye civanndaki kadın hapishanesi.
imâmiyye	(a.i.) imâmîler, Hz. Muhammed'den sonra, Hz. Ali'nin ve ahfadının meşru imam olduğuna inanan mezheb ki, "isnâ aşeriyye", "seb'iyye", "zeydiyye" gibi bir çok hiziplere bölünmüştür.
imâm-ül-enbiyâ'	(a.it.) "nebilerin, peygamberlerin imâmı'Hz. Muhammed.
imâm-ül-müslimîn	(a.it.) "Müslümanlann imamı"halîfe.
imâm-zâde	(a.f.b.i.) imam oğlu, babası imam olan veya babasına imam denilen kimse.
im'ân	(a.i. maan'dan) 1. bir işte çok ileri varma, çok dikkatli olma. 2. inceden inceye araştırma.
îmân	(a.i. emn'den) 1. inanma, inanç. 2. islâm dînini kabul etme.
îmân-ı makbûl	insanların îmânı.
îmân-ı ma'sûm	peygamberlerin îmânı.
îmân-ı matbû'	melâikelerin îmânı.
îmân-ı nıerdûd	münafıkların îmânı.
îmân-ı mevkuf	Hz. Muhammed'in ölümünden sonra gelişmiş olan din değişikliklerini benimseyenlerin inancı.
îmân-ı taklîdî	inanmayıp ta inanmış gibi görünen kimselerin inancı.
îmân-ı ye's	ümitsizlik ve çaresizlik karşısında Allah'a sığınanların îmanı.

îmân-dâr	(a.f.b.s.) îmanı olan, imanlı.
îmâniyye	(a.i.) fels. inancılık, fr. fideisme.
i'mâr	(a.i. umrân'dan. c. i'mârât) şenlendirme, bayındır hâle getirme.
imârât	(a.i. imâret'in c.) imaretler, yoksullara yiyecek dağıtmak üzere kurulmuş olan hayır evleri, aşevleri.
imâret	(a.i.) 1. ümran, bayındırlık, (bkz: ma'mûriyyet). 2. yoksullara yiyecek dağıtılmak üzere kurulmuş olan hayır evi.
imâta	(a.i.) uzaklaştırma, uzaklaştırılma.
imâte	(a.i. mevt'den) öldürme, yok etme.
imâte-i vakt	(vakit öldürme) eğlenerek vakit geçirme.
imdâd	(a.i. meded'den) 1. yardım. 2. yardıma gönderilen kuvvet. 3. erkek adı.
imdâd-ı sıhhî	cankurtaran.
imdâdî	(a.s.) imdata ait, imdatla "ilgili.
imdâdiyye	(o.i.) muharebe zamanlarında harp masrafını karşılamak, sulh vaktinde de bütçe açığını kapatmak için halktan alınan örfî vergi.
imdâdiyye-i hazariyye	1) barış sırasında bütçe açığını kapatmak üzere halktan toplanan vergi; 2) eyalet valilerinin ödeneği için barışta konulan vergi.
imdâdiyye-i seferiyye	ask. savaşta giderleri karşılamak ve açığı kapatmak üzere alınan vergi.
imhâ'	(o.i. mahv'den) mahvetme, edilme, yoketme.
imhâ	(a.i.) bileme, keskinletme.
imhâk	(a.i.) 1. bereketsiz. 2. kararma.
imhâl	(a.i. mehl'den) 1. mühlet verme. 2. bir zaman daha sonraya bırakma.
Bilâ imhâl	hiç vakit geçirmeden.
imhâz	(a.i.) doğrulukla yapma.
imkân	(a.i. mekânet'den) olabilecek vaziyette bulunma; olabilirlik.
Adem-i imkân	olamazlık.
Adîm-ül-imkân	olamaz.
imkân-ı aklî	mant. akılca mümkün oluş.
imlâ'	(a.i. melâ'dan) 1. doldurma, doldurulma. 2. söyleyip yazdırma, yazdırılma. 3. bir dilin cümlelerini, kelimelerini doğru yazmak bilgisi, fr. dictee.
imlâ-yı fâsid	yanlış ve bozuk yazı.
imlâ-yı sahîh	doğru ve kusursuz yazı.
imlâc	(a.i.) sorma (sorumak'tan), meme emme.
imlâen	(a.zf.) imlâ yoluyla.
imlâ-hâne	(a.f.b.i.) eskiden fişeklerin doldurulduğu yer.
imlâk	(a.i.) mülk sahibi olma.
imlâk	(a.i.) çok fakir düşme, düşkünlük.

Tarihvemedeniyet.org

imlâl	(a.i. melâl'den) usandırma, usandırılma, bezginlik verme, bıktırma.
imlîse	(a.i.) sahra, çöl. (bkz: bâdiye).
imlîsî	(a.i.) hırsız, (bkz: sârık).
imrâc	(a.i.) 1. hayvanı otlatma, çayıra salıverme. 2. ahde vefa etmeme, sözünü bozma.
İmrân	(a.h.i.) Hazret-i Meryem'in babası.
Al-i İmrân	İmrân'ın sülâlesi = Musa ile Harun veya Meryem ile İsa.
Sûre-i Âl-i İmrân	Kur'ân-ı Kerîm'in üçüncü sûresi.
imrâr	(a.i. mürur'dan) geçirme, geçirilme.
imrâr-ı evkat	vakitleri geçirme.
imreet	(a.i.) kadın, hâtûn.
imreet-ül-müselsele	astr. semânın kuzey yarımküresinde "Feres-i a'zam" ile "Zât-ül-kürsî" burçlarının arasında bulunan ve "Feres-i a'zam" kuyruğu gibi duran birkaç parlak yıldızlı bir burç, lât. Andromeda;fr. Andromede.
imsâ'	(a.i.) 1. bozma, (bkz: ifsâd). 2. akşama kalma.
imsâk	(a.i. misk'den) 1. bir şeyden el çekme, perhiz. 2. zamanında oruca başlama, oruca başlama zamanı. 3. cimrilik, pintilik.
imsâkiyye	(a.i.) ramazanda, imsak vaktini gösteren cetvel.
imsâl	(a.i.) boşuna sarfetme, har vurup harman savurma.
imsâs	(a.i. mass'dan) 1. emdirme, emdirilme. 2. suda erimiş ilâcı şırınga etme.
imsâs	(a.i.) messettirme, değdirme;elle tutup sevme.
imşeb	(zf.) bu gece.
imtâr	(a.i.) yağdırma, yağdınlma.
imtâr-ı ahcâr	taş yağdırma.
imtâr-ı matar	yağmur yağdırma.
imtidâd	(a.i. medd'den) 1. uzama, uzanma; uzun sürme. 2. astr. uzay, fr.espace. (bkz. fezâ').
imtidâd-ı fecr	astr. tan süresi,
imtidâh	(a.i. medh'den) medhetme,
imtihâ'	(a.i.) bileme, bilenilme, bilenme.
imtihâ-yi seyf	kılıcın bilenmesi.
imtihân	(a.i. mehn'den. c. imtihânât) deneme, sınama, sınıf geçmek için sorulan sualler, sınav, (bkz: ezmâyiş).
imtihâz	(a.i.) hâlis, katkısız, saf olma.
imtikâr	(a.i. mekr'den) aldanma, oyuna ve hileye düşme,
imtilâ'	(a.i. melâ'dan) 1. dolgunluk.
imtilâ-i mi'de	mîde dolgunluğu. 2. kan toplanma, kan durma.
imtinâ'	(a.i. men'den) 1. çekinme, geri durma. 2. imkânsızlık, olamayış.

Tarihvemedeniyet.org

imtinâ-i âdî	huk. [eskiden] bir şeyin vücudu âdeten mümkün olmamaktır, [birisinin, nesebi mâruf bir kimse hakkında"benim oğlumdur" demesi gibi.].
imtinâ-i hakiki	huk. [eskiden] bir şeyin ademinin aklen zarurî olması. Meselâ[bir kimse kendisinden yaşça büyük olan kimse hakkında"bu benim oğlumdur" diye iddia etse dâvası dinlenmez, çünkü, kendisinden yaşça büyük bir adamın kendisinin sulbî oğlu olmak aklen mümtenîdir].
imtinân	(a.i. menn'den) iyiliği başa kakma.
imtirâ'	(a.i.) 1. şüphe etme, şüphelenme. 2. tereddüt, kararsızlık.
imtirâs	(a.i.) kaşınma, sürtünme.
imtirâs-ı himâr	eşeğin kaşınması.
imtisâl	(a.i. misl'den) 1. îcâbedeni, gerekeni yapma; bir örneğe göre hareket etme. 2. alınan emre boyun eğme. (bkz: inkıyâd).
imtisâlen	(a.zf.) uyarak, bağlı olarak.
imtisâs	(a.i. mass'dan) 1. emme, emerek çekme, soğurma. 2. biy. soğurulma, emilme, fr. absorbtion.
imtisâs-ı kudret	fiz. enerji alma.
imtişât	(a.i.) taranma, saç veya sakal tarama.
imtiyâz	(a.i.c. imtiyâzât) 1. başkalarından ayrılma, farklı olma. 2. ayrıcalık. 3. bir işi, başkaları yapamamak üzere, husûsî müsâade ile bir kimseye veya bir müesseseye verme.
imtiyâzât	(a.i. imtiyâz'ın c.) imtiyazlar, müsâadeler, izinler.
imtiyâzî, imtiyâziyye	(a.s.) imtiyaza ait, imtiyazla ilgili.
imtizâc	(a.i. mezc'den) 1. karşabilme. 2. birbirini tutma, uygunluk. 3. iyi geçinme; uyuşma. 4. kim. kaynaşma.
imtizâc-ı elvân	renklerin birbirine uyması.
imtizâc-ı kimyevî	kim. kimyasal ilgi.
imzâ'	(a.i.) bir kimsenin, mektup ve şâir resmî kâğıtların altına, kendi eliyle, her zaman aynı biçimde yazdığı kendi adı.
Vâzi'-ül-imzâ'	imza koyan, adını yazan.
imzâ-i kazâ	huk. verilen hükmü infaz ve icra etme.
în	(f.s.) bu.
în ü ân	bu, şu; teferruatla meşgul olma.
în	(a.s. aynâ'nın c.) iri ve güzel gözlüler.
inâ'	(a.i.c. evânî) kap kaçak.
i'nâ	(a.i.) zahmete uğratma.
înâ'	(a.i.) yemiş toplama zamanı gelme.
înâ'	(a.i.) geciktirme, alıkoyma; zaif düşürme.
inâbe, inâbet	(a.i.) 1. günahlara tövbe edip Hak yoluna dönme. 2. bir mürşide baş vurup, tarikata girme.
i'nâc	(a.i.) 1. [omurga kemiği] ağrıma. 2. hayvanı kıç üstü çökertme.
inâd	(a.i.) ısrar, ayak direme, dediğinden vazgeçmeme.

inâden	(a.zf.) inat ederek, inat olsun diye, domuzuna.
inâdiyye	(a. i.) "hakayık-ı eşyâ"yi inkâr etme felsefesine bağlı bir zümre.
inâe	(a.i.) üşenme; geciktirme.
înâf	(a.i.) birini, bir şeyden vazgeçirmeye çalışma.
inâha	(a.i.) çökerme [deve].
inâk	(a.i.) boynuna sarılma, sarmaşma.
inâka	(a.i.) aşırı güzelliği ve çekiciliği ile hayret verme, verilme.
in'âl	(a.i.) nallama, nallanma.
inâle	(a.i.) nail etme, kavuşturma.
in'âm	(a.i. ni'met'den. c. in'âmât) 1.nîmet verme, iyilik etme. 2. tar. Yeniçerilerin aylıklarına yapılan zam.
in'âmât	(a.i. in'âm'ân c.) nimetler, ihsanlar, iyilik etmeler.
inâme	(a.i.) uyutma, uyutulma
inâme-i etfâl	çocukların uyutulması.
in'âm-perver	(a.f.b.s.) nimet veren, ihsan, iyilik eden.
in'âm-perverî	(a.f.b.i.) idare vericilik, ihsan, iyilik edicilik.
inân	(a.i.c. einne) 1. dizgin. 2. etme, yürütme,
îrcâ-yi inân	dizgini boşaltma, salıverme, atı hızla koşturma; atın dizginini başka tarafa çevirme.
inân ber inân	atbaşı beraber, (bkz: hem-inân).
inân-gerdân	(a.f.b.s.) dizgin kıran, geri dönen.
inân-keş	(a.f.b.s.) "dizgin çeken" ölçülü hareket eden.
inân-rîz	(a.f.b.s.) dizgin bırakmış, koşturan.
inân-tâb	(a.f.b.s.) dizgin çevirip dönen.
inâre	(a.i. nûr'dan) nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
inâs	(a.i. ünsâ'nın c.) kızlar, kadınlar.
înâs	(a.i. üns'den) 1. alıştırma, alıştırılma. 2 . görme, bilme.
i'nât	(a.i.) 1. kedere, zahmete, müşkülâta uğratma, uğratılma. 2. ed. Mukayyet kafiye ve mukayyet seci' san'atı. [Arapçadaki mânâsı"evvelce kırılıp bekişmiş olan kemiği tekrar kırmak" demektir.].
inâyât	(a.i. inâyet'in c.) lûtuflar, ihsanlar, iyilikler.
inâyet	(a.i.) 1. dikkat, gayret, özenme. 2. lütuf, ihsan, iyilik.
inâyet-i keramet-penâhî	çok sahavetli,çok cömert olan Allah'ın yaptığı iyilik, yardım, lütuf.
inâyet-i Rabbâniyye	Tanrı'nın lûtfi, Tanrı'nın ihsanı, Tanrı kayrası.
inâyet-i Rabbâniyye mesleği	
inâyeten	(a.zf.) yardım ve iyilik olarak.
inâyet-kâr	(a.b.s.) yardımda, iyilikte bulunan.
inâyet-kâr-âne	(a.f.zf.) yardım ve iyilikte bulunana yakışacak surette.
inbâ'	(a.i.) haber verme, (bkz: ihbâr).
inbâc	(a.i.) münasebetsiz konuşma, halletme.

inbâh	(a.i.) 1. uyandırma, uyandırılma. 2. kımıldatma, harekete getirme.
Mevâdd-ı inbâhiyye	harekete getirici, te'sirli ilâçlar.
inbât	(a.i. nebât'dan) bitme, bitmesini te'mîn etme [bitki hak.].
inbâtî	(a.s.) inbata ait, inbatla ilgili.
inbâtiyye	(a.s.) [inbâtî'nın müen.]. (bkz: inbâtî).
inbiâs	(a.i. ba's'den) 1. gönderilme. 2. meydana çıkma, ilerigelme. 3. dirilme, canlanma.
inbihâr	(a.i.) yorgunluktan dolayı ânefes kesilip çok soluma.
inbîk	(a.i.) imbik,
inbisâs	(a.i.) yayılıp dağılma.
inbisât	(a.i. bast'dan) 1. yayılma, açılma, genişleme, (bkz: tevessü'). 2. iç açılma, ferahlık. 3. fiz. sıcaklığın tesiriyle madenî cisimlerin enine, boyuna büyüyüp uzaması, genleşme, fr. dilatation.
inbisât-ı derûn	(bkz: inbisât-ı kalb).
inbisât-ı kalb	gönlü ferahlama, içi açılma.
inbisât-ı tûlânî	f iz. uzama, f r. dilatation lineaire.
încâ'	(a.i. necât'dan) kurtarma, kurtarılma.
incâh	(a.i.) 1. işi bitirme, işi tamamlama. 2. isteğe erme.
incâs	(a.i necis'den) necisleme, necâsetleme, pisleme, pislenme.
incâz	(a.i.c. incâzât) yerine getirme[va'di] .
incâz-ı va'd	va'dini, sözünü yerine getirme.
incibâr	(a.i.) kırık kemiğin bağlanıp kaynaması.
İncîl	(a.i.c. enâcîl) Allah'ın vahiy yoluyla dört büyük peygambere, yolladığı mukaddes dört büyük kitaptan Hz. îsâ'ya nazil olanı, (bkz. Kur'an, Tevrat, Zebur), [incil, aslında Hz. isa'nın hayâtından bahseder].
incilâ'	(a.i. cilâ'dan) 1. cilalanma, parlama. 2. aşikâr, belli, meydanda olma. 3. görünme.
incilâ-i seher	tanyerinin ağarması, şafak atması.
incilâb	(a.i. celb'den) 1. çağrıldığı için götürülme. 2. sürülüp götürülme.
incîlî	(a.s.) incil'e mensup, incil'le ilgili.
incîliyye	(a.s.) [incîlî'nin müen.]. (bkz. incîlî).
Nesâyih-i incîliyye	incil'de geçen öğütler.
incimâd	(o.i.) donma, buz hâline girme.
incimâd-ı ev'iye	hek. damar sertleşmesi.
incirâd	(a.i.) soyunma, soyulma, soyutlaşma.
incirâr	(a.i.) l. müncer olma, çekilme.
incirâr-ı kelâm	söz gelişi, 2, çekilip bir sona erme.
Kuvve-i incirâriyye	mâdenin, kırılıp kopmaksızm ince, uzun tel hâline gelmesi. 3. a. gr. kelime mecrûrolma, yâni harf-i cer veya izafet hallerinde son harfi i ile okunma.

incizâb	(a.i. cezb'den. c. incizâbât) 1. çekme, çekilme. 2. cazibeye çekilme.
incizâm	(a.i.) 1. a. gr. meczûm olma, kelimenin son harfi harekesiz olarak telâffuz olunma meczûm, mahrum.. 2. kemik kırılma.
incizâm	(a.i.) cüzam illetine tutulmuş kimsenin bir organının kopması.
incizâz	(a.i.) kesilme.
incû	(f.i.) inci. (bkz: dürr, lü'lü').
ind	(a.i.) 1. yan, taraf; yön, kat. 2. e. yanında, göre, düşüncesine göre. 3. e. olunca, olduğu halde.
ind-Allah	Allah yanında.
ind-el-ba'z	bâzılarına göre.
ind-el-hâce	lâzım olduğu, gerektiği zaman.
ind-el-îcâb	gerekince.
ind-el-icâze	izin verildiği takdirde.
ind-el-iktizâ	gereğince, gerekirse.
ind-el-lüzûm	gereğince, gerekirse.
ind-et-tahkik	tahkik sonunda.
indâb	(a.i. nedeb'den) yara iyileşip kabuk bağlama.
indî	(a.s.c. indiyyât) bir kimsenin kendi inanışına, kendi görüşüne dayanan, kendince.
indibâg	(a.i.) deri debagat etme, tabaklama.
indifâ'	(a.i. def'den. c. indifâât) 1. mündefi' olma, ortadan kalkma. 2. yer yer baş gösterme.
Emrâz-ı indifâiyye	çiçek, kızıl, kızamık gibi hastalıklar. 3. jeol. püskürme, eruption.
indifâ-i bürkânî	yanardağ püskürüğü, lâv.
indifâât	(a.i. indifâ'nın c.) 1. mündefi olmalar, ortadan kalkmalar. 2. yer yer baş göstermeler. 3. jeol. püskürtmeler, fr. eruptions.
indifâî	(a.s.) 1. püskürme ile ilgili. 2. jeol. püskürük, fr. eruptive.
indifâk	(a.i.) şiddetle dökülme, atılarak dökülme.
indifâk-ı nehr	nehrin şiddetle dökülmesi.
indihâş	(a.i.) çok korkma.
indimâc	(a.i.) durulup sarılma, birbirine geçme, kenetlenme.
indimâcî	(a.s.) içkin, fr. immanent.
indimâl	(a.i.) yara iyi olma, kapanma, (bkz: iltiyâm).
indirâ'	(a.i.) yayılıp dağılma.
indirâ-yı mâ'	suyun yayılıp dağılması.
indirâ'	(a.i.) 1. öne geçme. 2. bir işe girişme. 3. bulut altından sıyrılma.
indirâ-ı kamer	Ay'ın, buluttan sıyrılması.
indirâc	(a.i. derc'den) münderiç olma, içine konma; arasına sıkıştırma.

indirâs	(a.i.) kökten yıkılma, adı sam kalmama, eseri kalmayacak şekilde yok olma. [en çok bina hakkında kullanılır].
indisâs	(a.i.) toprağa gömme.
indiyâl	(a.i.) ishal olma, içi sürme.
indiyyât	(a.s. indî'nin c.) birinin kendi inanışına, kendi görüşüne dayanan sözler, düşünceler, keyfe tabî olarak söylenilen sözler.
indiyye	(a.i.) fels. kendi inanışına, kendi görüşüne inanma, kendincelik.
ineb	(a.i.) üzüm. (bkz: engûr).
ineb-i kelb	bot. köpeküzümü.
ineb-üd-dübb	(ayı üzümü) bot. kocayemiş.
ineb-üs-sa'leb	bot. tilkiüzümü.
inebe	(a.i.) 1. üzüm tanesi. 2. ahududu, Bektaşî üzümü gibi meyvelere verilen ad.
inebî	(a.s.) üzüm biçiminde olan, üzümümsü.
ineb-ül-efrenc	(a.b.i.) bot. frenküzümü.
ineb-üs-sa'leb, ineb-üd-düb	
infâd	(a.i.) 1. bitirme, bitirilme, tükenme. 2. kuyunun suyu tükenme.
infâk	(a.i. nafaka'dan. c. infâkat) nafaka verip geçindirme, besleme.
infâk-ı muhtâcîn	muhtaç olanları, yoksulları besleme.
infâl	(a.i.) ganimetten mal ayırıp verme.
infâr	(a.i.) ürkütme, ürkütülme.
infâz	(a.i. nüfûz'dan. c. infâzât) 1. yerine getirme, yapma [emri]. 2. öte tarafa geçirme.
infâz-ı fermân	emir dinletme, hükmünü geçirme.
infiâl	(a.i. fi'l'den. c. infiâlât) 1. gücenme, darılma. 2. edilgi, fr. passion.
infiâlât	(a.i. infiâl'in c.) infialler, coşkunluklar.
infiâlât-ı nefsâniyye	nefse ait her türlü teessürler, ruhun kabul ettiği her türlü tahavvüller, değişiklikler.
infiâlî	(a.s.) tesirli, dokunaklı.
inficâr	(a.i fecr'den) 1. fecir sökme, tan yeri ağarma. 2. biy., bot. çatlama, fr. dehiscensce. 3. su, yerden kaynayıp akma.
infihâm	(a.i. fehm'den) fehmedilme, anlaşılma.
infihânî	(a.i.) şişman adam.
infikâk	(a.i. fekk'den) 1. fek olma, bir şey yerinden ayrılma. 2. çözülme.
infilâk	(a.i. felak'dan) 1. yarılma, açılma. 2. gr, kim. patlama, fr. explosion. (bkz. infitâr).
infilâl	(a.i.) 1. delinme, delik açılma. 2. keskinliği kaybolma, körleşme, körlenme.
infilâl-i seyf	kılıcın körlenmesi.

infirâc	(a.i. ferc'den) 1. münferic olma, açılma; ferahlama, gönül açılma. 2. kurtulma.
infirâd	(a.i. ferd'den) yalnız olma, yanında kimse bulunmama.
infirâg	(a.i.) boşalma.
infirâg-ı cüz'i	bir mâyi'in (*sıvı) kısmen boşaltılması.
infirâk	(a.i. fark'dan) ayrılma.
infirâk-ı turuk	1) yolların ayrılması. 2) görüşbirliğinden ayrılma.
infirâz	(a.i.) münferiz olma, kalmama, bulunmama.
infirâz-ı leben	hek. doğuran kadının memesinde süt bulunmama.
infisâd	(a.i. fesâd'dan) fesada uğrama, bozulma.
infisâh	(a.i. fesh'den) 1. bozulma, hükümsüz kalma.
infisâh	(a.i. fesh'den) bollaşma, genişleme.
infisâh-ı uzvî	hek. bir organın görevini yapamıyacak kadar genişlemesi.
infisâhî	(a.s.) bozulmaya, hükümsüz kalmaya ait, bozulmakla, hükümsüz kalmakla ilgili.
infisâhî şart	bir sözleşmenin bozulmasına sebep olan durum.
infisâl	(a.i. fasl'dan. c. infisâlât) 1. ayrılma, yerinden ayrılma, yerini bırakıp gitme. 2. azledilme, me'murluktan çıkarılma.
infisâlât	(a.i. infisâl'in c.) yerinden ayrılmalar; azledilmeler.
infisâm	(a.i.) kırılma, kesilme; yırtılma; üzülme.
infitâh	(a.i. feth'den) 1. açılma. 2. tıkanmış bir şeyin açılması. 3. hek. safra, menî gibi sıvıların boşanması, akması.
infitâh-ı ebvâb	kapıların açılması.
infitâh-ı ezhâr	çiçeklerin açılması.
infitâk	(a.i.) fıtık arız olma, yarılma, sökülme.
infitâm	(a.i.) 1. menedilen şeyden uzaklaşma. 2. südden kesilme.
infitâr	(a.i.) yarılma, açılma, (bkz: infilâk[1])
infitât	(a.i.) kırılma, paralanma.
infizâc	(a.i.) 1. buharlaşma. 2. sıcaklık verme. 3. terleme.
infizâc-ı reevî	soluk alırken, içeri giren havaya karşı dışarıya hava verilmesi.
ingımâm	(a.i.) gamlanma, tasalanma, kaygılanma.
ingımâs	(a.i.) suya dalma.
ingısâs	(a.i.) suya batma.
ingıtât	(a.i.) suya dalma.
ingıvâ	(a.i.) yoldan çıkma, sapıtma; dalâlete düşme.
inhâ'	(a.i. nehy'den) 1. ulaştırma, yetiştirme. 2. bir vazifeye tâyin veya bir maaşa terfî için yazılan yazı.
inhâc	(a.i.) 1. açık, meydanda, (bkz: zâhir). 2. hayvanı yorup solutma. 3. esvabı eskitme.
inhâf	(a.i.) zayıflatma, inceltme, arıklatma, arıklatılma.
inhâk	(a.i.) çok eziyet etme.
inhibâs	(a.i.) 1. nefes tutulma. 2. vakıf adına malı hapis etme.

inhibât	(a.i.) yukarıdan aşağı inme, düşme, (bkz: hübût).
inhicâm	(a.i.) çökme, yıkılma [bina]
inhidâ'	(a.i. hud'a'dan) hud'aya uğrama, hîleye düşme, aldanma.
inhidâb	(a.i. hadeb'den) 1. yumrulaşma, kamburlaşma. 2. yumruluk.
inhidâd	(a.i. hadde'den) 1. haddeden geçme, basılıp ezilme. 2. sivri, keskin olma.
inhidâm	(a.i. hedm'den. c. inhidâmât) yıkılma, harap ve viran olma.
Mâil-i inhidâm	yıkılmaya hazır, yıkılmak üzere. (bkz. müşrif-i harâb).
inhidâmât	(a.i inhidâm'ın c.) yıkılmalar, harap olmalar.
inhidâr	(a.i.) 1. yokuş aşağı inme. 2. hek. derinin vurmasıyla şişme.
inhidâr	(a.i.) perdelenme, örtülme, örtünme.
inhidâr-ı nisvân	kadınların örtünmesi.
inhidâş	(a.i.) dalaşma, hırlaşma [köpek].
inhifâz	(a.i.) 1. çökkünlük, fr. depression. 2. aşağılanma, alçaklanma.
inhifâz-ı nesîmî	meteor, basınç düşüklüğü (düşük basınç).
inhikak	("ka" uzun okunur, a.i.) kör düğüm olma; mec. sıkışıp kalma [iş hakkında].
inhikâk	(a.i.) kaşınma.
inhilâ'	(a.i.) defedilme, çıkarılma.
inhilâk	(a.i.) kendini tehlikeye koyma.
inhilâl	(a.i. hall'den) 1. açılma, çözülüp açılma. 2. dağılma. 3. erime,
inhilâl-i plâzmaî	bot. plazma bozulumu.
inhilâl-i zihnî	psik. zihin dağılımı.
inhilâl-pezîr	(a.f.b.s.) inhilâl kabul eden, inhilâli kabil olan.
inhimâd	(a.i.) ateşi sönmediği halde alevi geçme.
inhimâk	(a.i.) ahmak gibi görünme.
inhimâk	(a.i.c. inhimâkât) bir şeyin üzerine fazla düşme, ziyâde düşkünlük.
inhimâl	(a.i.) 1. uğraşma; ciddî olarak çalışma. 2. ihmâl etme, savsaklama. 3. gözyaşı dökme. 4. mühlet alma.
inhimâz	(a.i.) ekşilenme.
inhinâ'	(a.i.) 1. münhanî olma, eğilme, eğrilme, kavislenme, yay biçimine girme. 2. geo. eğrilik.
inhinâk	(a.i. hank'den) 1. boğulma. 2. bunalma, nefesi kesilme.
inhirâf	(a.i.c. inhirâfât) 1. münharif olma, dönme, sapma. 2. doğru yoldan çıkma. 3. değişme, bozulma. 4. kırıklık. 5. astr. açılım, declinaison. 6. fiz. sapma. f r. declinaison. 7. kırılma, gücenme.
inhirâfât	(a.i. inhiraf'ın c.) inhiraflar.
inhirâk	(a.i.) yırtılma, yırtık olma.
inhirât	(a.i.) 1. zarar verme. 2. bilmediği işe girişme. 3. ipliğe boncuk dizme. 4. incelme, zayıflama [vücut].

inhisâf	(a.i. husûf dan. c. inhisâfât) l. tutulma, söner gibi olma, parlaklığı gitme.
inhisâf-ı ayn	hek. kör olma. 2. jeol. çökme, çöküntü, çöküp batma. 3. Ay tutulması, (bkz: husûf).
inhisâm	(a.i. hasm'dan) hal ve fasletme, kesip bitirme.
inhisâm-ı da'vâ	dâvânın halli.
inhisâr	(a.i. hasr'dan) 1. bir şeyi, bir maddeyi, bir işi, başkası yapmamak üzere, yalnız bir kişiye, bir müesseseye verme. 2. tekel, fr. monopole.
inhişâş	(a.i.c. inhişâşât) birbirine dokunup hışırdama, hışırtı; şakırdama, şakırtı.
inhişâş-ı esliha	silâhların şakırtısı.
inhişâş-ı evrâk	yaprakların hışırtısı.
inhitâk	(a.i.) 1. yırtılma. 2. bekârlığın bozulması.
inhitâm	(a.i.) kırılma, ufalma.
inhitât	(a.i.) 1. düşme, aşağı inme, aşağılama, fr. decadence. 2. yaşlılığa yüz tutma.
Sinn-i inhitât	ihtiyarlık, çökkünlük çağı. 3. kuvvetten düşme. 4. bir şişin inmesi.
inhitât-ı mikyâs-ı hava	meteor, basınçölçer düşüklüğü.
inhitât-ı rûhî	psik. ruh düşümü, fr. psycholepsie.
inhitâtî	(a.s.) çökkün, fr. depressif.
inhiyâş	(a.i.) çekinme, ezilip büzülme.
inhizâl	(a.i.) bel kırılma, beli kırılmış gibi yürüme.
inhizâm	(a.i. hezîmet'den. c. inhizâmât) hezimete uğrama, bozulma, alt olma, yenilme; bozgunluk.
inhizâm	(a.i. hazm'den) hazm olunma, sindirilme.
in'idâl	(a.i. udûl'den) sapma, doğru yoldan çıkma, (bkz: dalâlet).
in'idâm	(a.i. adem'den) yok olma.
in'ikad	("ka" uzun okunur, a.i. akd'den) 1. mün'akid olma, bağlanma. 2. kurulma, toplanma.
in'ikâs	(a.i. aks'den. c. in'ikâsât) 1. mağlûbolma. 2. fiz. aksetme, bir yere çarpıp geri dönme [ışık], yansıma, fr. reflexion. 3. yankılama [ses]. 4. tesir, tepki [piyasada].
in'ikâs-ı sada	sesin yankılanması.
in'ikâs-ı ziyâ'	ışığın yansıması.
in'ikâsât	(a.i. in'ikâs'ın c.) yankılanmalar, yansımalar.
in'irâ	(a.i.) etleri çekilip dişin kökü çıkma.
in'isâb	(a.i.) fels. fr. innervation.
in'isâm	(a.i.) muhafaza etme, koruma.
in'isâr	(a.i.) sıkılma, (bkz: ta'sîr).
in'itâf	(a.i. atf'dan) 1. temayül, bir tarafa dönme. 2. bükülme, iki kat olma.
in'itâf-ı kalb	birine yakınlık hissetme.

in'itâf-ı nazar	bakışın bir yana dönmesi, bakma.
in'itâf-ı sedâ	yankı.
in'itâf-ı zihn	zihnin bir konuya, bir şeye çevrilmesi.
in'itâf-ı ziyâ'	ışığın kırılması, yön değiştirmesi.
in'izâl	(a.i. azl'den) bir yana çekilme, tek başına kalma.
inka'	("ka" uzun okunur, a.i.) pak olma, temiz olma.
inka-yı kalb	gönül temizliği.
inka'	("ka" uzun okunur, a.i.) suda ıslatma.
inkâh	(a.i. nikâh'dan) nikâh etme, edilme.
inkâr	(a.i. nekr'den) 1. yaptığını saklama, gizleme; yapmadım deme. 2. reddetme, tanımama.
inkârî	(a.s.) inkâr ile, tanımama ile ilgili.
inkas	("ka" uzun okunur, a.i. naks'dan) azaltma, eksiltme, eksilme, (bkz: tenkîs).
inkaz	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. küçük bir hayvanın veya cansız bir şeyin kendine mahsus bir ses çıkarması. 2. atlan yürümeye teşvik için çıkarılan ses. 3. sakız çiğnerken çıkarılan ses. 4. vücuttaki oynak yerlerinin çatlaması.
inkaz	("ka" uzun okunur, a.i.) kurtarma, kurtarılma.
inkıbâz	(a.i. kabz'dan) 1. büzülüp toplanma, çekilme. 2. kasvet, keder, sıkıntı. 3. kabızlık, peklik.
inkıbâzî	(a.s.) inkıbazla ilgili.
inkıhâl	(a.i.) zayıf, güçsüz, dermansız düşme.
inkıhâm	(a.i.) bir işe, düşünmeden başlama, el atma.
inkılâ	(a.i. kal'den) [ağaç] kökünden koparılma.
inkılâb	(a.i. kalb'den. c. inkılâbât) 1. değişme, bir halden, başka bir hale dönme. 2. devrim. 3. astr. gündönümü.
inkılâb-ı sayfî	astr. 21 Haziranda Arz'ın mahreki (yörünge) üzerinde Güneş'ten en uzak olduğu eviç noktasında bulunması hâli.
inkılâb-ı şitevî	astr. Arz'ın Güneş etra fında çevirdiği mahrekle (yörünge) Güneş'e en yakın olduğu 21 Aralık tarihindeki durumu (hadîd noktası), [inkılâb-ı şitevî, inkılâbeyn'den biri olup mihver-i kebîr'in bir ucunda bulunur].
inkılâbât	(a.i inkılâb'ın c.) inkılaplar, değişmeler, başka bir hâle dönmeler.
inkılâbeyn	(a.i.c.) 1. iki inkılâp. 2. astr. Arz'ın Güneş tarafından çevirdiği mahrekin (yörünge) Güneş'e en uzak ve en yakın iki noktasını birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçen nazari mihverin karşılıklı iki ucu. [2 Haziranda Arz Güneş'ten en uzak noktada olup buna eviç noktası adı verilir ve Arz'ın bu noktada bulunmasına inkılâb-ı sayfi adı verilir].
inkıraz	(a.i.) bir kalabalıktan, bir bütünden tek kişi kalmayacak şekilde tükenme, bitme.
inkısâm	(a.i. kısm'dan. c. inkısâmât) 1. taksim olma, parçalanma bölünme, ayrılma. 2. bot. bolünüm.

inkışâ'	(a.i.) hava açık olup ayazlama, ayaza çekme.
inkışâr	(a.i.) deri veya kabuğu soyulma.
inkıtâ'	(a.i. kat'dan) 1. kesilme; arası kesilme. 2. kesilme, tükenme, bitme.
inkıtâ-i tams	hek. kadının âdetten kesilmesi, yaşdönümü, menopoz. 3. herkesten vazgeçip bir kimseye bağlanma.
inkıtâ-i ziyâ	ışığın yön değiştirmesi; ışın kırılması.
inkıyâd	(a.i. kayd ve kıyâdet'den) boyun eğme; kendini teslim etme. (bkz. imtisâl[2]) .
inkıyâden	(a.zf.) inkıyâd suretiyle, boyun eğerek, kendini teslim ederek.
inkızâ'	(a.i. kazâ'dan) tamam olma, nihayet bulma, bitme, sona erme.
inkızâ-yi müddet	zamanın sona ermesi.
inkızâf	(a.i.) atılma, kovulma, uzaklaştırılma.
inkızâz	(a.i.) 1. çatlama, kağşama. 2. kuş, havadan yere doğru süzülüp inme.
inkibâb	(a.i.) yüzüstü düşme, kapanma.
inkidâm	(a.i.) vücudun bir tarafı kızarma, berelenme.
inkidâr	(a.i.) 1. hızlı yürüme. 2. düşme, dökülme, saçılma.
inkilâl	(a.i.) 1. yavaşça gülme. 2. körlenme, kesmez hâle gelme.
inkilîs	(a.i.) yılan balığı, ["inkılîs" şeklinde de kullanılır].
inkimâş	(a.i.) hek. peklik veren şeylerin yalnız bir hamızla beraber meydana getirdiği te'sir.
inkisâf	(a.i. küsûfdan) 1. Güneş tutulması. 2 . parlaklığı sönme.
inkisâr	(a.i. kesr'den) 1. kırılma. 2. gücenme. 3. beddua, ilenç. 4. fiz. kırılma, fr.refraction.
inkisâr-ı hayâl	umduğunu bulamama, umut kırıklığı.
inkisâr-ı ziyâ	fiz. ışık kırımı.
inkişâf	(a.i. keşf'den) 1. açılma. 2. meydana çıkma. 3. tas. manevî bir sımn veya hâlin görünmesi. 4. biy., mat. açınım, fr. developpment.
inkişâfât	(a.i.c. inkişâfın c.) inkişâflar, açılmalar, meydana çıkmalar, gelişmeler.
inkitâm	(a.i.) saklı, gizli tutulma.
inmâ'	(a.i. nemâ'dan) nemâlandırma, arttırma, arttırılma.
innâ li-llâh ve innâ ileyhi râciûnelbette	Allah'ımıza döneceğiz.
inn-Allahe maa-s-sâbirîn	Allah sabırlılardan yanadır.
innî	(a.s. inn'den) fels. olaylardan ve denemelerden elde edilen.
inniyyet	(a.i.) fels. innî önerme özelliği; sonsal.
ins	(a.i.) insan, (bkz: beşer).
insâ'	(a.i. nesy'den) 1. unutturma, unutturulma.
insâ-yi mâzî	geçmişi unutturma. 2. veresiye satma.
insâf	(a.i.) yaprak yaprak olma, lîme lîme olma, dağılma.
insâf	(a.i.) 1. merhamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet.

El-insâfü nısf-üd-dîn	dînin yarısı insaftır. 2. ortalama davranış.
insâf-kâr	(a.f.b.s.) insaflı, haksızlık etmeyen.
insâf-kârâne	(a.f.zf.) insaf-kâra, insaflıya, haksızlık etmeyene yakışacak surette.
insâk	(a.i. nesak'dan) seci'li ve kafiyeli söz söyleme.
insâk-ı kelâm	söz düzgünlüğü.
insâl	(a.i. nesl'den) nesli çoğaltma, döl peyda etme, edilme; döllenme.
insân	(a.i.) 1. adam. 2. iyi, olgun, vicdanlı adam.
insân-ı kâmil	güzel huy ve tabîat ve yüksek fazîlet sahibi olan kimse.
insân-ül-ayn	hek. gözbebeği.
insânî	(a.s.) insana mensup, insanla ilgili, insanca, [müen. "insâniyye"].
insâniyye	(a.i.) zool. insanlar.
insâniyyet	(a.i.) 1. insanlık, insana yakışır hal; vicdanlılık.
Hiss-i insâniyyet	insanlık duygusu. 2. bütün insanlar, (bkz: beşeriyyet).
insâniyyet-kâr	(a.f.b.s.) insaniyetli, iyi, vicdanlı [adam].
insâniyyet-kârâne	(a.f.zf.) insaniyetli olana yakışacak surette, vicdanlı-hkla.
insâniyyet-kârî	(a.b.i.) insâniyetlilik, vicdanlılık.
insât	(a.i.) susma, susup dinleme, (bkz: sükût).
insıbâb	(a.i. sabâbet'den) 1. dökülme, (bkz: insicâl); başka suya karışma. 2. hek. vücutta ahlât'tan birinin veya bâzılarının nesiç (doku) lerin arasına akıp orada toplanması.
insıbâğ	(a.i. sıbg'dan) 1. boyanma, boya tutma. 2. temizlenme. 3. vaftiz olunma.
insıdâm	(a.i. sadme'den) tazyik ile bir şey atma; patlama.
insılâ', insımâ'	(a.i.) 1. (bkz: tulû[1]). 2. ufuktan, bulut altından çıkma.
insırâf	(a.i.) 1. geri dönme, çekilip gitme. 2. a. gr. isimlerin kaideye göre çekilebilmesi.
insırâfî	(a.s.) 1. tasrif ile, çekilmekle ilgili. 2. leng. bükünge n, fr. flexi-onnel. Meselâ ketebe, yektibü.. gibi.
insırâh	(a.i. sarâhat'den) sarahat bulma, açıklanma.
insırâm	(a.i.) kesilme, kesilip ayrılma.
insicâl	(a.i.) 1. dökülme, (bkz. insıbâb. 2. çekilme.
insicâm	(a.i.) yağmur sürekli yağma. 2. bir düziye gitme, gidiş. 3. ed. düzgün söz.
insidâd	(a.i. sedd'den) tıkanma, kapanma.
insidâd-ı em'â	hek. bağırsakların birbirine dolaşması eseri olarak tıkanması.
insidâd-ı halîme	hek. meme başlarının tıkanması.
insidâl	(a.i.) 1. düşük, sarkık olma; hek. insan organlarından birinin düşmesi.
insifâr	(a.i.) açılma, (bkz: inkişâf)
insihâk	(a.i.) ezilip yumuşama, döğülüp ezilme.

insihâl	(a.i.) 1. kabuğu soyulma. 2. düzgün söz söyleme.
insikab	("ka" uzun okunur, a.i.) delinme.
insikab-ı lü'lü'	incinin delinmesi.
insilâb	(a.i.selb'den) münselibolma, kalkma; giderilmiş olma; soyulma, soyulmuş olma; kalmama.
insilâh	(a.i. selh'den) 1. kesilen hayvanın derisi yüzülme. 2. soyulma, sıyrılıp çıkma. 3. ay nihayeti gelme.
insilâk	(a.i. silk'den) sülûk etme, sâlik olma, yola girme, yol tutma.
insilâl	(a.i.) gizlice savuşma, sıvışma.
insilâl	(a.i.) bir yere toplanma, üşüntü etme.
insimâg	(a.i.) yere düşüp ezilme, berelenme.
insinâ'	(a.i.) bükülme, burulma; burkulma.
insinâ-yi kadem	ayağın burkulması.
insirâfî	(a.s.) gr. bükülgen.
insirâm	(a.i.) dişin kırılması.
insitâh	(a.i.) 1. satıhlı olma. 2. yayılıp arka üstü yatma.
insiyâb	(a.i.) süzülüp akma; çabuk akıp gitme.
insiyâg	(a.i.) kalıba dökülüp düzelme.
insiyâk	(a.i.) 1. bir kuvvetin te'sîriyle çekilip gitme. 2. ardı sıra gitme. 3. içgüdü, fr. instinct.
insiyâkî	(a.s.) insiyak ile ilgili olan, his ve sevk-i tabiî ile vâki olan, fr. instinctif.
inşâ'	(a.i. neşa'dan. c. inşâat) 1. yapma, yapılma, vücûda, meydana getirme. 2. kaleme alma. 3. gr. dilek kipleri. 4. nesir yazı. 5. mektup yazma. 6. ed. güzel nesir yazma veya güzel yazılmış nesir.
in-şâ'-Allah	(a.cü.) Allah isterse, Allah nasîbetti ise.
inşâât	(a.i. inşâ'ın c.) yapı, yapı işleri.
inşâb	(a.i.) tırnak batırma, tırnak bastırma; iliştirme.
inşâd	(a.i. neşd'den) 1. şiir okuma, şiir söyleme. 2. ed. manzum bir sözü, âhengine göre okuma.
inşâdât	(a.i.c.) inşadlar, şiir okumalar, şiir söylemeler.
inşâî	(a.s.c. inşâiyyât) 1. inşâya, yapıya ait. 2. gr. dilek kipine ait, dilek kipiyle ilgili, [müen. "inşâiyye"].
inşâiyyât	(a.i. inşâî'in c.) işitilmemiş, duyulmamış sözlerden yapılan cümleler.
inşâiyye	(a.i.) yapı işiyle uğraşanlar.
inşâk	(a.i.) koklatma, buruna sulu bir şey çektirme.
inşâ-perdâz	(a.f.b.s.) süslü yazı, nesir yazan.
inşâr	(a.i.) ölüyü diriltme.
inşât	(a.i. neşât'dan) ferahlandırma, iç açma. (bkz: tenşît).
inşiâ'	(a.i.) fiz. ışınım.

inşiâb	(a.i. şa'b'dan) 1. şûbelenme, dal, budak peyda etme. 2. çoğalma. 3. bölük bölük olma.
inşiâl	(a.i.) şulelenme, alevlenme.
inşibâb	(a.i.) gençleşme, gencelme, babayiğit hâline gelme.
Devr-i inşibâb	gençlik devri.
inşibâk	(a.i.) balık ağı gibi birbirine geçme, şebeke şeklinde olma.
inşihâb	(a.i.) fışkırma.
inşihâb-ı dem	kan fışkırma.
inşikâk	("ka" uzun okunur, a.i. şakk'dan) yarılma, çatlama; ikiye ayrılma.
inşikak-ı kamer	Ay'ın ikiye ayrılması [mucizesi].
inşilâl	(a.i.) 1. su, uçurumdan dökülerek şelâle peyda etme. 2. şiddetle dökülme, atılarak akma.
inşimâr	(a.i.) sallanarak yürüme.
inşinâc	(a.i.) buruşma, (deri) buruşma.
inşinâc-ı vech	yüz buruşması.
inşirâh	(a.i. şerh'den) 1. açılma. 2. açıklık, ferahlık.
inşirâh-ı derûn	iç açılması.
inşirâk	(a.i.) 1. çatlayıp yarılma, yarık olma. 2. parlama,
inşirâm	(a.i.) çok yarılma, yarık yarık olma.
inşirâs	(a.i.) soğuktan el çatlama.
inşitât	(a.i.) dağılma, perişan olma. (bkz: teşettüt).
intâ'	(a.i.) çok terleme; kusma.
intac	(a.i.) 1. netice (sonuç) verme, neticelendirilme. 2. doğurma.
intâc-gerde	(a.f.b.s.) netice olarak meydana gelen, başka bir şeyin neticesi olarak sayılan.
intâk	(a.i. nutk'dan) söyletme, dile getirme, söyletilme.
intâk-ı Hakk	Allah söyletmesi.
intân	(a.i.) 1. fena kokma. 2. hek. mikroplu hastalık.
intânî	(a.s.) mikroplu, mikroptan olan.
intaniyye	(a.i.) 1. ["intânî" nin müen.]. (bkz: intânî). 2. intânî hastalıklar servisi.
intâş	(a.i.) tohum, toprakta çimlenip filizlenme.
intibâ'	(a.i. tab'dan. c. intıbâât) 1.matbu olma, basılma. 2. zihinde iz bırakma. 3.psik. izlenim, fr. impression.
intibâh	(a.i.) pişme.
intıbâh-ı taâm	yemeğin pişmesi.
intıbak	(a.i. tıbk'dan. c. intıbâkat) ; mutabık gelme, uyma, uygun gelme.
intıbâk-ı hayâtî	1) fiz. organların gereği gibi işlemesi; 2) fels. dirimsel duyuşma. fr. consensus vital.
intıbâkat	("ka" uzun okunur, a.i. intıbâk'ın c.) mutabık gelmeler, uygun gelmeler, uymalar.

intıfâ'	(a.i.) sönme.
intıfâ-yi harîk	yangının sönmesi.
intılâk	(a.i.) salıverme, yol verilme; yollama.
intımâs	(a.i.) belirsiz olma, kaybolma.
intıvâ'	(a.i.) sarılıp devşirilme, katlanıp sarılma, dürülme.
intıyâ'	(a.i.) muti olma, itaat etme, söz dinleme.
intiâş	(a.i.) 1. hastalıktan kurtulup kalkma. 2 . doğrulup kalkma. 3 . geçinme.
intiâz	(a.i.) 1. kuvvetlenme, kıvama gelme. 2. kalkma.
intibâât	(a.i. intıbâ'ın c.) edinilen intibalar.
intibâc	(a.i.) hastalık dolayısıyla vücutta hâsıl olan şişkinlik.
intibâh	(a.i.) 1. uyanma, uyanıklık. 2. gözaçıklığı. 3. sinirlerin ve uzuvlann harekete gelmesi, uyanması.
intidâm	(a.i.) kolay elde etme, kolaylıkla ele geçme.
intifâ'	(a.i.) ortadan yok olma, aradan çıkma.
intifâ'	(a.i. nef'den. c. intifâat) menfaatlenme, faydalanma.
Hakk-ı intifâ'	huk. faydalanma hakkı, bir gayri menkulün yalnız gelirinden faydalanma hakkı.
intifâd	(a.i.) huk. bir şeyi tamamen alma.
intifâh	(a.i. nefh'den) 1. kabarma, şişme. 2 . vücut âzasından birinin büyümesi.
intifâh-ı batnî	gazların birikmesiyle karnın şişmesi.
intifâh-ı rie	akciğerin şişmesi.
intifâî	(a.s.) yarar, fayda güden; yararcı, faydacı.
intifâiyye	(a.i.) faydacılık.
intifâl	(a.i.) nafile namaz kılma.
intihâ'	(a.i.) yanına dayanma, yaslanma.
intihâ'	(a.i. nihâyet'den) 1. nihayet bulma, sona erme. 2. bitme, tükenme. 3. nihayet, son.
intihâ fiili	gr. bitirme fiili, fr. verbe accompli. (bkz fi'l-i intihâî).
intihâb	(a.i. nahb'dan. c. intihâbât) 1. seçme, seçilme. 2. seçim. 3. s. en güzel.
Beyt-i intihâb	ed. bir kıt'a veya kasidenin en güzel beyti.
intihâb	(a.i. nehb'den c. intihâbât) yağma ile mal alma, kapışma, talanlama.
intihâbat	(a.i. intihâb'ın c.) 1. seçmeler, seçilmeler. 2. seçimler.
intihâbât	(a.i. intihâb'ın c.) yağmalar, kapışmalar, talanlamalar.
intihâbî	(a.s.) intihapla ilgili, seçme, seçim işlerine ait.
intihâbiyye	(a.s.) 1. intihaba, seçime ait, intihapla, seçimle ilgili. 2. i. seçmecilik.
intihâb-nâme	(a.f.b.i.) intihabı, seçilmeyi bildiren mektup, yazı.
intihâc	(a.i.) yol bulma, varma.
intihâî, intihâiyye	(a. s.) intihâ'ya, sona ait, bitme ile ilgili.

intihâk	(a.i.) 1. zayıflatma, kuvvetsizlendirme. 2. işe yaramaz bir hâle koyma.
intihâl	(a.i.) 1. çalma, başkasının malını benimdir diye iddia etme. 2. ed. birinin yazısını veya şiirini kendinin gibi gösterme.
intihâlât	(a.i. intihâl'ın c.) intihaller, kendine mal etmeler, aşırtılar.
İntihâ-nâme	(a.f.b.i.) Sultan Veled'in Farsça manzum bir mesnevisi.
intihâ-pezîr	(a.f.b.s.) nihayet bulan, nihayet bulucu.
intihâr	(a.i. nahr'dan) kendini öldürme.
intihâz	(a.i.) fırsat gözleme, fırsatı kaçırmama.
intihâz	(a.i.) hareket etme, yola çıkma.
intika	("ka" uzun okunur, a.i.) seçme, ayırdetme [bir şeyi].
intikad	("ka" uzun okunur, a.i.c. intikadât) 1. kalp parayı gerçeğinden ayırma. 2. tenkîd, fr. critique.
intikadiyye	("ka" uzun okunur, a. i.) fels. eleştirimcilik, fr. eriticisine.
intikah	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. nekahat peyda etme, zayıf olma. 2. iyi bir haber işitip sevinme.
intikal	("ka" uzun okunur, a.i. nakl'den. c. intikalât) 1. bir yerden başka bir yere geçme; göçme. 2. geçme, birinden diğerine geçme. 3. ölme, öbür dünyâya göçme. 4. babadan kalma miras. 5. bir bahisten başka bir bahse geçme. 6. hastalığın yer değiştirmesi,
intikal-ı dâr-ı beka	ölme, ölüm, öteki dünyaya göçme.
intikal-i harâret	fiz. *ısı yayılımı, fr. convection.
intikal-i kuvvet	f iz. kuvvet iletimi.
intikalen	("ka" uzun okunur, a.zf.) intikal suretiyle.
intikalî	("ka" uzun okunur, a.s.) intikal ile ilgili.
intikam	("ka" uzun okunur, a.i.c. intikamât) öç alma.
intikamât	("ka" uzun okunur, a.i. intikam'ın c.) öç almalar, acısını çıkarmalar.
intikam-cû	("ka" uzun okunur, a.f. b.s.) intikam almaya çalışan, intikam güden.
intikamen	("ka" uzun okunur, a.zf.) öç alarak, acısını çıkararak.
intikas	("ka" uzun okunur, a.i. naks'-dan) eksilme.
intikâs	(a.i. nüks'den) başaşağı düşme veya dönme.
intikaş	("ka" uzun okunur, a.i. nakş'dan.) nakşolunma, kazılma.
intikaz	("ka" uzun okunur, a.i.) bozulma, çözülme.
intimâ'	(a.i.) 1. kuş, bir yerden uçup, başka bir yere konma. 2. birine mensûbolma. (bkz: intisâb).
intisâb	(a.i. nisbet'den) 1. bir kimseye mensûbolma. 2. bir yere bağlanma, kapılanma. 3. birinin adamı olma.
intisâb-ı nefes	hek. nefes darlığı, (bkz: usr-ün-nefes, zîk-ı nefes).
intisâb	(a.i. nasb'dan) 1. dikilip durma. 2. yükseğe kaldırma. 3. a. gr. kaideye göre kelimenin mensûbolması.
intisâb-ül-mülûk	şair Haşmet'in mensur eseri.

Tarihvemedeniyet.org

intisâc	(a.i. nesc'den) nescolunma, dokunma, örülme.
intisâf	(a.i.) 1. hakkını tamamen alma. 2. zaman, yarıyı bulma.
intisâf-ı ramazân	ramazanın ortası.
intisâh	(a.i. nesh'den). (bkz. istinsâh).
intisâh	(a.i.) verilen nasihati, öğütü tutma.
intisâk	(a.i. nesak'dan) sıra ile düzgün dizilme, düzgün olma, yerli yerine konulma.
intisâr	(a.i. nesr'den) 1. saçılma, dağılma. 2. püskürme, püskürtme. 3. aksırma.
intisâr	(a.i. nasr'dan) öcalma.
intişâ'	(a.i.) neşv ü nemâ bulma, gelişme, yetişme.
intişâb	(a.i.) 1. tutulup kalma. 2. odun ve mal biriktirme.
intişâr	(a.i. neşr'den) 1. neşrolunma, yayılma, dağılma. 2. üreme. 3. gizli bir şeyin ağızdan ağıza yayılması. 4. umûmîleşme. 5. fiz. ayrılma, fr. dispersion. 6. kim. dağılım, yayınma, fr. diffusion.
intişâr-ı arzânî	ask. hedefin sağ ve soluna düşen mermilerle hedef arasında olan mesafe.
intişâr-ı büzûr	bot. tohum dağılması.
intişâr-ı harâret	fiz. ısı yayılımı.
intişâr-ı tûlânî	ask. hedeften itibaren en ileri ve en geri düşen mermilerle hedef arasındaki mesafe.
intişârî	(a.s.) fiz. ayıran, fr. dispersif.
intitâk	(a.i.) kuşak, kemer bağlama.
intiyâh	(a.i.) ağlama, gözyaşı dökme.
intizâ'	(a.i. nez'den) 1. çekip koparma, koparıp alma. 2. fels. fr. dissociation.
intizâc	(a.i.) 1. hek. çıbanın olgun hâle gelmesi. 2. çok gözyaşı dökme.
intizâh	(a.i.) aptes ettikten sonra temizlenme, taharet alma.
intizâm	(a.i. nizâm'dan. c. intizâmât) nizamlı, tertipli, düzgün olma, düzgünlük.
intizâm-perver	(a.f.b.s.) intizâma düşkün, tertipsever [kimse].
intizâr	(a.i. nazar'dan) 1. bekleme, beklenilme. 2. gözleme, gözlenilme.
El-intizâr eşeddü min-en-nâr	
intizâr-ı berk	şimşek bekleme.
intizâren	(a.zf.) bekleyerek, gözleyerek.
inzâc	(a.i.) iyice pişirip kıvamını buldurma.
inzâl	(a.i. nezr'den. c. inzâlât) 1. indirme, indirilme. 2. Tann buyruklarının peygamberlere gökten inmesi. 3. fizy. uykuda düş azması, menî boşalması.
inzâr	(a.i.) te'hîretme, geciktirme.

inzâr	(a.i. nezf'den. c. inzârât) sonunun fena olacağını haber vererek korkutma, ihtarda bulunma.
inzârât	(a.i. inzâr'ın c.) tenbihler, ihtarlar.
inziâc	(a.i.) 1. yerinden kopma, koparma; sökülme. 2. tas. Allah'a tam bir teveccühle yürekten dünyâ emellerini sökme.
inzibât	(a.i. zabt'dan) 1. yolunda olma, umûmî emniyetin yolunda olması. 2. sağlamlaşma.
inzibatî	(a.s.) inzibat'a ait, inzibatla ilgili.
inzicâ'	(a.i.) yan yatma, bir tarafa yaslanma.
inzihâl	(a.i. zehel'den) şaşkınlık.
inzimâm	(a.i. zamm'dan) 1. zam olunma, katılma. 2. kim. *katım, fr. addition, ajoutation.
inzirâr	(a.i.) bot. tomurcuklanma.
inzivâ'	(a.i. zuvviyy ve zeyy'den) 1. bir köşeye çekilme, çekilip hiç bir işe karışmama. 2. dünyâ işlerinden vazgeçme.
inzivâ-gâh	(a.f.b.i.) inziva edilecek yer, çekilge.
inzivâ-gerde	(a.f.b.i.) inziva yeri tutma.
îrâ'	(a.i.) 1. iyilikte bulunma. 2. çakmaktan ateş çıkma, parlama.
i'râ'	(a.i.) soyma, çıplak bırakma.
ir'â	(a.i.) otlatma.
ir'â-yi ağnâm	koyunları otlatma.
i'râb	(a.i.) 1. düzgün konuşma ve hakikati belirtme. 2. a. gr. Arapça kelimelerin sonlarındaki harf veya harekenin değişmesi. 3. bu değişikliği öğretme bilgisi.
irâbe	(a.i.) şüphelendirme, şüpheye düşürme.
îrâd	(a.i. vürûd'dan) 1. getirme. 2. söyleme.
îrâd-ı kelâm	söz söyleme.
îrâd-ı mesel	bir fikri canlandırmak için söz arasında darbımesel nakletme.
îrâd-ı nutk	nutuk îrâdetme, nutuk söyleme.
îrâd-ı suâl	soru sorma. 3. bir malın getirdiği kazanç, gelir.
irâd-ı Cedîd Hazînesi	tar. Selim III tarafından kurulan Nizamıcedit (yeni usul, yeni sistem asker) ordusunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere ayrılan para fonu.
îrad ü masraf	gelir ile gider.
irâda	(a.i.). (bkz. irâza).
irâdât	(a.i. irâde'nin c.) 1. dilemeler, istemeler, meram etmeler; emirler, fermanlar, buyruklar.
irâde	(a.i.c. irâdât) 1. dileme, isteme, meram etme. 2. emir, ferman, buyruk.
irâde-i aliyye	sadrazam buyruğu.
irâde-i cüz'iyye	insanın elinde olan irâde.
irâde- ilâhiyye	Tanrı buyruğu
irâde-i külliyye	Tanrı isteği.

irâde-i milliyye	1) milletin isteği, milletin kararı; 2) 1919-1922 arası Sivas'ta yayımlanmış Türkçe gazete.
irâde-i seniyye	pâdişâh emri, buyruğu.
irâde-i zaife	(zayıf, geçici irade) l. isteksizlik, istemeyiş. 2. psik. istemseme, fr. velleite.
irâde-i zâtiyye	bir adamın kendi arzusu, isteği.
irâdet	(a.i.) 1. irâde, dileme. 2. gönül isteği.
irâdî	(a.s. irâde'den. c. irâdiyyât) irâdeye mensup, ihtiyarî, [müen. "irâdiyye"].
irâdiyye	(a.i.) fels. iradecilik, fr. volontarisme.
irâe	(a.i. rü'yet'den) gösterme, tâyîn etme.
irâe-i tarîk	yol, usul gösterme.
irâga	(a.i.) irâde etme, isteme.
irâhe	(a.i. râhat'dan) rahatlandırma, rahat ettirme, yorgunluk aldırma.
irâka	(a.i.) dökme, akıtma.
irâka-i dem	kan dökme.
irâka-i eşk-i tahassür	hasretten, ayrılıktan dolayı gözyaşı dökme.
irân	(a.i.) 1. neşeli olma. 2. tabut.
îrâs	(a.i. irs'den) 1. verme, verilme. 2. sebebolma, îcâbetme, gerekme. 3. getirme.
îrâs-ı fütûr	bıkkınlık, usanç verme.
îrâs-ı keder	keder, üzüntü, sıkıntı verme.
îrâs-ı mazarrat	zarar, ziyan verme.
ir'âs	(a.i.) çekerek sarsma.
ir'âs-, ir'âş	(a.i.) titretme.
îrât	(a.i. varta'dan) vartaya, tehlikeye düşürme.
i'râz	(a.i.) 1. yüz çevirme, başka tarafa dönme. 2. çekinme, sakınma, (bkz: ictinâb).
irâza	(a.i.) kandırma, kandırılma, (bkz: irâda).
irb, ireb	(a.i.) 1. akıl; zihin, zekâ. 2. akıllılık.
Aks-el-ireb	Zemahşerî'nin bir eseri olup Ahmed Efendi tarafından tercüme edilmiş ve genişletilmiştir.
irbâ'	(a.i. ribâ'dan) nemâlandırma, artırma, çoğaltma, fâide verip çoğaltma.
irbâ-ı mâl	malı, serveti çoğaltma.
irbâb	(a.i.) bir yerde devamlı olarak kalma.
irbâh	(a.i. ribh'den) 1. faizle para verme. 2. fayda ve kazanç elde etme.
irbâş	(a.i.) ağacın yapraklanması, yeşillenmesi.
irbe	(a.i.) 1. akıllılık, zekâ. 2. hîle.
irbiyân	(a.i.) İstakoz, teke gibi deniz hayvanları.

ircâ'	(a.i. rücû'dan) 1. eski hâline çevirme, çevrilme. 2. geri döndürme. 3. kim. redüksiyon, fr. reduction.
ircâ-i inân	atın dizginini başka tarafa çevirme.
ircâ-i kelâm	sözü, yine maksada getirme.
ircâ-i nazar	bakışı geriye, geçmişe döndürme.
ircâ-i zihn	düşünceyi eskisine yöneltme.
ircâf	(a.i.) fena şeyle uğraşma.
ircâl	(a.i.) birini yayan yüretme.
irdâ'	(a.i.) aşağı düşürme; helak etme.
irdâ'	(a.i. rıdâ'dan). (bkz. irzâ').
irdâf	(a.i. ridf'den) ardısıra yürütme, yürütülme.
irdâfen	(a.zf.) irdaf suretiyle, ardı sıra yürüterek, yürütülerek.
ireb	(a.i.). (bkz. irb).
irem	(a.i.) 1. ok veya kurşun atılan nişan tahtası. 2. cenk denilen mûsikî âleti ve bunu îcâdedenin adı.
İrem	(a.h.i.) Âd kavmi zamanında, Şeddâd tarafından, cennete benzetilerek yapılan bir bahçe olup Şam'da veya Yemen'de bulunmuş çlduğu söylenir.
İrem-i zât-ül-imâd	Şeddâd'ın asma bahçesinden kinaye [sütunlarının çok olmasından kinaye].
irfâd	(a.i.) yardım etme; bir şey verme.
irfâd	(a.i.) (herhangi bir) çocuk.
irfâh	(a.i.) refaha, rahata kavuşturma, kavuşturulma, (bkz: terfih).
irfâl	(a.i.) 1. eteği sarkıtma. 2. elleri sallayarak yürüme.
irfân	(a.i.) l. bilme, anlama. 2. tas. ilâhî bir feyiz olarak kâinatın sırlarını bilme kudreti. 3. kültür. 4. erkek ve kadın adı.
irfâniyye	(a.s.) 1. irfânî kelimesinin müennesi, irfanla ilgili. 2. fels. fr. gnosticisme.
irfitât	(a.i.) ufaklama, ufak ufak yapma.
irgab	("ga" uzun okunur, a.i.) rağbet ettirme, ettirilme.
irgaf	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. hızlı yürüme. 2. hırsla bakma.
irgam	("ga" uzun okunur a.i.) yere sürtme, sürtülme, hakir kılma, burnunu kırma; kahretme; galip olma.
irgan	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. birini tamaha düşürme. 2. bir işi kolaylaştırma.
irhâ	(a.i.) kibarca, tatlılıkla hareket etme; yumuşak davranma.
irhâ'	(a.i.) gevşetme, gevşetilme; sarkıtma, aşağı salıverme, koyuverme.
irhâ-i imâme	(sarığı gevşetme) endişesiz, kaygısız olma.
irhâ-i inân	dizginleri salıverme, işine devam etme.
irhâ-i inân-ı semend-i hâme	
irhâ-i lisân	diline geleni, ağzına geleni söyleme.
irhâb	(a.i.) bol olma, bollanma, genişleme.

irhâb	(a.i.) korkutma, korkutulma; kaçırma, (bkz: ihâfe, terhîb).
irhâf	(a.i.) kılıç gibi kesici âletleri keskinleştirme, bileme.
irhak	(a.i.) 1. eziyet etme, sıkıntı verme. 2. sıkma, zorlama.
irhân	(a.i.) rehin konma, konulma.
irhâs	(a.i.) fiat indirme, ucuzlatma.
irhâs	(a.i.c. irhâsât) 1.bir peygamberin gönderilmesinden önce, gönderileceğine işaret olmak üzere çıkan harikulade haller. 2. sağlam şey. 3. hayırlı işlerle uğraşma, duvar yapma, [cemi şekli kullanılır], (bkz: ihânet, kerâmet, istidrâc, mu'cize).
irhâsât	(a.i. irhâs'ın c.) 1. peygamber gönderme belirtileri. 2. sağlam duvar yapmalar. 3. hayırlı işlerle uğraşmalar.
irhem yâreb	(a.b.i.) hek. bağırsak dolaşması, tıkanması, (bkz: tagallüf-i em'â).
İrka'	("ka" uzun okunur, a.i.) göz yaşını ve kanı akıtmayıp durdurma.
irkâ'	(a.i.) l. iftira etme. 2. geciktirme.
irkab	("ka" uzun okunur, a.i.) öldükten sonra kanunî mirasçılarından başka, birisine de bir şey bırakma.
irkâb	(a.i. rükûb'dan) bindirme, bindirilme.
irkâben	(a.zf.) irkâp suretiyle, bindirerek.
irkad	("ka" uzun okunur, a.i.) uyutma, uyutulma.
irkâh	(a.i.) 1. inanma, güvenme. 2. dayandırma, sığındırma.
irkak	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. câriye, köle satın alma, edinme. 2. incilime.
irkal	("ka" uzun okunur, a.i.) hızlı yürüme, (bkz: irgaf[1]).
irkan	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. kına sürme, kına yakma. 2. kızılağaç, safran. 3. kardeşkanı denilen, hekimlikte, boyacılıkta kullanılan koyu kırmızı renkte bir sakız. 4. hek. sarılık hastalığı. 5. ekinleri bozan san, sam, gün çalığı.
irkas	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. raksettirme, ettirilme, oynatma, oynatılma.
irmâ	(a.i.) atma. (bkz: remy).
irmân	(f.s.) eğreti.
îrmân	(f.s.) l. dalkavuk. 2. davetsiz olarak bir yere giren kimse. 3. eğreti. 4. arzu, istek. 5. pişmanlık.
irmegân	(f.i.) 1. uğurluluk, saadet, ikbâl. 2. s. terbiye eden. (bkz: mürebbî).
irs	(a.i.) 1. ölmüş bir kimsenin evlât ve akrabasından sağ kalanlara düşen para veya mal. 2. veraset, "soyaçekim.
irsâ'	(a.i.) 1. demir atma [gemi].
irsâ-i lenger	demir atma. 2. sağlamlaştırma, kuvvetlendirme, pekitme.
irsâ'	(a.i.) yerinden ayrılma.
irsâ'	(a.i.) uzun ve yaralayıcı bir âletle dürtme.

irsâd	(a.i.) 1. hazırlama. 2. hazır olma. 3. e d. seci'li ve kafiyeli olan bir sözün sonu, neden ibaret bulunduğunu sözle bildirme. 4. beytülmale ait bir mülkün rakabesi kemâkân beytülmâlin olmak üzere menfaatin sultan tarafından bir cihete tahsis olunması.
irsâd-ı gayr-i sahîh	huk. [eskiden] hazîneye ait bir kısım varidatı, hazîne masraflarından olmayan bir cihete tahsis.
irsâd-ı sahîh	huk. [eskiden] hazîneye ait bir kısım varidatı, hazîne masraflarına dâhil bir cihete tahsîs etme.
irsâd-ı vakf	huk. [eskiden] rakabesi beytülmale (hazîneye) ait bir mülkün menfaatini, ülülemr'in, hazîneden istihkakı olan kimseye tâyin ve tahsîs etmesi, [bu kabil vakıflara "tahsisat" ıtlak olunur].
irsâh	(a.i.) bir şeyi sağlamlaştırma.
irsâl	(a.i. resel'den c. irsâlât) 1. gönderme, gönderilme, yollama. 2. salıverme, koyuverme.
irsâl-i lihye	sakal koyuverme.
irsâl-i mesel	konuşurken atasözü kullanma.
irsâl-i meseleyn	ed. beyitte bir mânaya örnek gösterebilmek üzere iki şey arasında yapılan bir mukayase. 3. elçi gönderme.
irsâlât	(a.i. irsâl'in c.) gönderişler; yollanan şeyler.
irsâliyye	(a.i.) makbuz, alındı.
irsân	(a.i.) rasânet verme, muhkem ve sağlam kılma.
irsâs	(a.i.) eskitme, eskitilme, yıpratma, yıpratılma.
irsâs-ı libâs	elbisenin eskitilmesi, yıpranması.
irsen	(a.zf. irs'den) 1. miras olarak. 2. soyaçekimle ilgili olarak, irs yoluyla.
irsî	(a.s irs'den) 1. mirasla ilgili. 2. anadan babadan, akrabadan geçme.
Emrâz-ı irsiyye	soydan geçen hastalıklar, [müen. "irsiyye"].
irsiyyet	(a.i.) irsîlik, anadan babadan, akrabadan geçerlik.
irşâd	(a.i. rüşd'den. c. irşâdât) 1. doğru yolu gösterme, uyarma. 2. tas. irfan sahibi birinin, bir kimseye tarîkatı ve Tanrı yolunu göstermesi.
irşâd-ül-Heyârâ ilâ Târih-il-Yunân ve-r-Rûm ve-n Nasârâ	(Musevî, Anadolu ve Yunan Tarihleri üzerine bilgiler) Avrupa ülkelerine dâir bilgi vermek üzere Kâtip Çelebi (1609-1658) tarafından yazılmış bir eser.
irşâd-ül-mürîd	Afyonkarahisarlı Şeyh Kasım bin Mahmûd'un 1421 (H. 825) yılında meydana getirerek II. Murad'a sunduğu Mirsâd-ül-ibâd tercümesidir.
irşâdât	(a.i. irşâd'ın c.) (bkz: irşâd).
irşâf	(a.i.) suyu emerek, yudum yudum içme.
irşâk	(a.i.) bir şeye dik bakma.
irtâ'	(a.i.) zoraki gülme.
irtâ'	(a.i.) otlatma, otlatılma.

irtâb	(a.i.) dikme, dikilme.
irtâc	(a.i.) 1. birinin sözünü kesme, söz söyletmeme. 2. kapıyı kapama. 3. sürekli kar ve yağmur yağma. 4 . kıtlık her tarafa yayılma.
irtâm	(a.i.) bir şeyi unutmama ve görüldüğü zaman hatırlayabilmek için parmağına iplik bağlama.
irtât	(a.i.) yerinden kımıldamama,
irtecek	(f.i.) şimşek, (bkz: berk).
irtiâ'	(a.i. ra'y'den) otlama.
irtiâb	(a.i. ru'b'dan) korkma, ürkme.
irtiâc	(a.i.). (bkz: irtiâş).
irtiâd	(a.i. ra'd' dan) yıldırım çarpmış gibi titreme, (bkz: irtiâş).
irtiâf	(a.i.) ilerleme, ileri geçme.
irtiâs	(a.i.). (bkz. irtiâş).
irtiâs	(a.i.) deprenme, silkinme, sıçrama.
irtiâş	(a.i. ra'ş'dan) ra'şeye tutulma, titreme, sarsılma, (bkz: irtiâc, irtiâs).
irtiâş-ı mest	sarhoş, baygın titreyiş.
irtiâşât	(a.i. irtiâş'ın c.) titremeler, sarsılmalar, ürpermeler.
irtibâ'	(a.i.) baharda, güzel bir yerde oturma.
irtibâb	(a.i.) 1. bir çocuğu bulûğa erinceye kadar besleme. 2. kokulu şeyler yapma.
irtibâh	(a.i.) yükseğe çıkma, yükselme, (bkz: irtika').
irtibak	(a.i.) 1. çapraşık, kanşık bir işe girişme. 2. bir kazaya uğrama. 3. geyik, karaca gibi hayvanlar tuzağa düşme.
irtibâk	(a.i.) 1. karışma. 2. çamura batma. 3. bir iş ters, aksi gitme. 4. dolambaçlı konuşma.
irtibâl	(a.i.) bir malı bereketlendirme, çoğaltma.
irtibâs	(a.i.) dağılma.
irtibâs	(a.i.) 1. pek sıkışık ve karışık olma. 2. zor ve perişan bir durumda kalma.
irtibât	(a.i. rabt'dan) 1. rabtedilme, bağlanış, bağlanma. 2. ilgi; ilgili olma. 3. bağlantı, ibarelerin birbirini tutması, (bkz. insicâm).
irticâ'	(a.i. recâ'dan) umma, ümîdetme, ümit ediş.
irticâ'	(a.i. rücû'dan) geri dönme, geri dönücülük, eskiyi isteme.
irticâ-âne	(a.f.zf.) eskiye dönerek, eskiye dönmek yoluyla.
irticâc	(a.i.) çalkanma, taşıp kabarma.
irticâc-ı adalî	biy. kasıl sarsılma, fr. secousse musculaire.
irticâc-ı deryâ	denizin kabarması.
irticâc-ı ecrâm	astr. yıldız ışıklarının titremesi.
irticâc-ı elektrîkî	f iz. elektrik titreşimleri.

irticâf	(a.i. recfe'den) 1. sarsma, sarsıntı, çalkalama; tahrik. 2. astr. üçüncü bir cismin veya cisimlerin çekim etkisiyle yörünge hareketinin bozulma eylemi, fr. perturbations.
irticâî	(a.s.) irtica ile ilgili, [müen. "irticâiyye"].
irticâ-kârâne	(a.f.zf.) geriye dönmek isteyene yakışır yolda.
irticâl	(a.i.c. irticâlât) ed. [şiir ve sözü] birdenbire, düşünmeden içine doğduğu gibi söyleme, söyleyiş.
irticâlât	(a.i. irticâl'ın c.) birdenbire, düşünmeden içine doğduğu gibi söylemeler, içe doğarak söylenilen şiir veya güzel sözler.
irticâlen	(a.zf.) irtical suretiyle, düşünmeden, birdenbire, içine doğduğu gibi söyleme.
irticâlî	(a.s.). (bkz. irticâlen).
irticâliyyât	(a.i.c.) irticalen, düşünmeden, içinden doğarak söylenen sözler.
irticâm	(a.i.) bir şey, üstüste katlanma.
irticân	(a.i.) birinin işi gücü bozulma.
irticâs	(a.i.) gök gürleme; top gürleme.
irticâz	(a.i.) 1. kısaltma, (bkz: ihtisâr). 2. ed. bahr-i recez'den şiir söyleme, (bkz: bahr-i recez).
irtidâ'	(a.i. ridâ'dan) örtünme, çarşaf gibi şeye bürünme.
irtidâ'	(a.i. rıdâ'dan). (bkz. irtizâ').
irtidâ'	(a.i.) yasak olan şeyden geri durma, çekinme.
irtidâd	(a.i. redd'den) islâm dînini bırakarak başka bir dîni kabul etme. (bkz: riddet).
irtidâf	(a.i. redîf'den) ardına düşme, ardı sıra gitme.
irtifâ'	(a.i. ref'den. c. irtifâât) 1. yükselme. 2. yükseklik, yükselti.
irtifâ' almak	öğle vakti, Güneş'in yüksekliğini ölçerek zamanı tâyîn etmek. 3. ortadan kalkma. 4. terakki etme, ilerileme, yükselme.
irtifâ-i bahrî	jeod. yeryüzünde bulunan bir noktanın deniz yüzüne göre yüksekliği rakımı ki, barometre ile ölçülür.
irtifâ-ı hakîkî	astr. her hangi bir yıldızın bulunduğu mevki ile râsıdın bulunduğu mevki ve hatt-ı istivâ-i semavî düzlemi arasında mahsur kavsin derece cinsinden açıklığı.
irtifâât oULü	(a.i. irtifâ'm c.) 1. yükselmeler. 2. yükseklikler. 3. ortadan kalkmalar. 4. terakki etmeler, ilerlemeler, yükselmeler.
irtifâât-ı mütevâfıka	astr. karşılıklı yükseklikler.
irtifâd	(a.i.) kesbetme, kazanma, (bkz: iktisâb).
irtifâen	(a.zf.) yükseklikçe, yükseklik bakımından.
irtifâk	(a.i.) 1. biri, kendi dirseğine, yahut koltuk yastığına dayanma. 2. dolma [bir İcap]. 3. anat. iki kemiğin hareketsiz kalmak üzere mafsallanması. 4. hacet taleb etme, ihtiyaç duyma. 5. bir gayrımenkulden birkaç kişinin faydalanması.
irtifâs	(a.i.) fiatların artması, yükselmesi.

Tarihvemedeniyet.org

irtigab	("ga" uzun okunur, a.i. rağbet'den) heveslendirme, isteklendirme.
irtihâl	(a.i. rıhlet'den) 1. göçme, göçetme. 2. ölme.
irtihâl-i dâr-i beka, irtihâl-i dar-i naîm	ölme.
irtihân	(a.i. rehn'den) rehin olarak alma; alınma.
irtihâs	(a.i.) ucuz sayma, sayılma.
irtihâş	(a.i.) ıztırap ve sıkıntı içinde bulunma; huzuru kaçma.
irtihâz	(a.i.) rezil, kepaze olma.
irtika'	("ka" uzun okunur, a.i.) 1.yukarı çıkma, yükselme. 2. yüksek dereceye ulaşma, (bkz: irtibâh).
irtikab	("ka" uzun okunur, a.i.) bekleme, gözleme, (bkz: terekkub).
irtikâb	(a.i.c. irtikâbât) 1. kötü bir iş işleme. 2. yiyicilik, rüşvet yeme.
irtikâbât	(a. irtikâb'ın c.) irtikaplar, rüşvet almalar, rüşvet yemeler.
irtikâk	(a.i.) görünüşte cerbezeli olduğu halde, gerektiği zaman söz söylemekten âciz kalma,
irtikâm	(a.i.) yığılma, üst üste sıkışma.
irtikas	("ka" uzun okunur, a.i. raks'dan) salıntı; astr. salınım.
irtikasât-ı kamer	astr. Ay sallantısı, fr. libration.
irtikâs	(a.i.) 1. başaşağı yuvarlanma. 2. (bkz: müzdahim).
irtikaş	("ka" uzun okunur, a.i.) savaşta askerlerin birbirine karışması.
irtikâz	(a.i. rekz'den) 1. rekzolunma, saplanıp yerinde durma, dikilme. 2. bağlanma. 3. hek. nabız atma, seğirme.
irtikâz	(a.i.) 1. ıztırap duyma. 2. hamilenin karnında çocuk oynama.
irtimâ'	(a.i.) ok gibi atılma, yekdiğeriyle atışma.
irtimâs	(a.i.) suya dalıcılık, dalgıçlık.
irtimâz	(a.i.) ıztırap içinde kıvranma.
irtimâz	(a.i.) 1. yerinden oynatıp sıçratma. 2. birini koruma.
irtisa'	(a.i.) 1. iki şey birbirine yapışma. 2. dişler sık olma. 3. taneleri, iki taş arasında doğup ufaltma.
irtisâd	(a.i.) istif etme, birbir üstüne yerleştirme.
irtisâm	(a.i. resm'den. c. irtisâmât) 1. resmi çıkma, resmolma. 2. geo. izdüşüm.
irtisâm-ı amûdî	dikey izdüşüm.
irtisâm-ı ufkî	yatay izdüşüm.
irtisâm-ı zû kesîr-il vech	jeod. Cassini ve Ortner adlarında iki "geodesien" tarafından tatbik edilmiş bulunan kısmî "conforme" bir irtisam şekli, [bu irtisamda Arz'ın üzerindeki avarız yetmiş beşer kilometrelik düz parçalar tasavvur edilerek bunların üzerine irtisam ettirilmiştir].
irtisâmât	(a.i. irtisâm'ın. c.) irtisamlar. (bkz: irtisam).
irtisâmî, irtisâmiyye	(a.s.) irtisâma, izdüşüme ait, irtisâm, izdüşüm ile ilgili, izdüşümsel.
irtisâs	(a.i.) şâyi olma, yayılma, gizliliğini kaybetme.

irtişâ'	(a.i. rişvet'den) rüşvet alma, rüşvetçilik.
Bâb-ı irtişâ	rüşvet kapısı.
Erbâb-ı irtişâ	rüşvetçiler, rüşvet yiyenler.
irtişâf	(a.i.) 1. emerek azar azar içme. 2. hek. vücûdun herhangi bir tarafında toplanan suyu, vücûdun dışarı atması.
irtişâh	(a.i. reşha'dan) toprak kabdan sızma; terleme.
irtitâc	(a.i.) söz söylerken dili tutulma, kekelemeye başlama.
irtivâ'	(a.i.) 1. içerek kanma. 2. anat. vücuttaki organların ve mafsalların kalınlaşması.
irtivâh	(a.i.) nöbetle çalışma.
irtiyâ'	(a.i.) korkma, ürkme.
irtiyâb	(a.i. reyb'den) şüphelenme, duraklama.
Bî-irtiyâb	şüphesiz, şüphelenmeden.
irtiyâd	(a.i.) 1. bir kimseden bir şey talebetme. 2. psik. irâde ve arzunun iş hâlinde belirmesi, fr. volition.
irtiyâh	(a.i. rih'den) 1. ferahlama. 2. rüzgârlanıp rahatlama.
irtizâ	(a.i.) bir şey eksilme; bir şeyden ziyan görme.
irtizâ'	(a.i. rızâ'dan) 1. beğenme, seçme. 2. razı olma, uygun bulma.
irtizâ'	(a.i. rızâ'dan) süt emme.
irtizâ-ı sabî	çocuğun süt emmesi.
irtizâh	(a.i.) 1. özür dileme. 2. biraz bahşiş alma.
irtizâk	(a.i. rızk'dan) rızıklanma, rızık alma.
irvâ'	(a.i.) sıya kandırma.
irvâ ve iska	("ka" uzun okunur) sulama ve suya kandırma.
İrzâ'	(a.i.) emzirme, emzirilme.
irzâ'	(a.i. razv'dan) razı, hoşnûdetme gönlünü etme, kandırma.
irzâ-yi tarafeyn	iki tarafı razı etme, uzlaştırma.
irze	(a.i.) otluk, çayırlık yer.
irzîz	(a.i.) 1. titreme. 2. dolu tanesi. 3.dik ses.
îsâ	(a.h.i.) dört büyük peygamberden biri olup kendisine -vahiy yoluyla- incil nazil olmuştur.
îsâ	(a.i.) teselli edip sabırlıhğa teşvik etme, edilme.
îsâ'	(a.i.) 1. vasî yapma, vasiyet yapmaya me'mur etme. 2. vasiyet etme.
îsâ'	(a.i.) 1. zenginleştirme, zenginleştirilme. 2. genişletme.
isâbet	(a.i. savâb'dan) 1. rast gelme, doğruca gidip erişme, yerini bulma. 2. doğru bir fikir söyleme. 3. düşme, tutma, dokunma.
isâbet-i ayn	göz değme.
isâbet-i re'y	fikir doğruluğu, yerinde bir düşünce.
isâbet-kâr	(a.f.b.s.) isabetli, doğru rastlayan.
isâbet-kârin	(a.f.b.s.); iyi, doğru düşünen, başarılı.
isâbet-medâr	(a.f.b.s.) . (bkz. isâbet-kârin).

is'âd	(a.i. suûd'dan) yükseltme, yukan çıkarma.
is'âd	(a.i. sa'd'dan) mes'ûd etme, kutlu kılma.
isâet	(a.i. sû'dan) kötülükte bulunma, kötü iş işleme.
is'âf	(a.i.) birinin isteğini kabul edip yerine getirme.
îsâf	(a.i.) eseflendirme, darıltma.
îsâf	(a.i.) Mekke putlarından biri.
isâga	(a.i.) kalıba dökme, kalıba dökülme.
isâga	(a.i.) kolaylıkla yutulma.
isâga-i taâm	yemeğin kolaylıkla yutulması.
îsâh	(a. i. vesah'dan) kirletme, kirletilme.
îsâl	(a.i. vüsûl'den) vusul buldurma, buldurulma; vardırma, vardırılma, ulaştırma, ulaştırılma.
îsâl-i mazarrat	zarar verme.
isâle	(a.i. seyelân'dan) akıtma.
isâle-i dümû'	gözyaşı dökme.
isâle-i hûn	kan dökme, adam öldürme.
isâm	(a.i. ism'den) ceza, bir suçun gerektirdiği netice.
îsâm	(a.i. ism'den) günaha sokma, sokulma.
isâr	(a.i.) 1. bağ, sargı. 2. esirlik.
Kayd-ı isâr	esirlik bağı.
is'âr	(a.i.) narh koyma, fiat biçme.
is'âr-ı havâyic-i zaruriyye	gerekli ihtiyaçların fiatını tesbît etme.
îsâr	(a.i.) 1. ikram; bahşiş. 2. cömertlikle verme. 3. dökme, saçma, serpme. 4.kendi muhtaç olduğu halde bahşiş verme. 5.seçme.
is'âr, isgar	("ga" uzun okunur. a.i.) çocuğun diş çıkarması.
i'sâr	(a.i.) 1. sürçdürme, ayak kaydırma. 2. birini, büyüklere zemmetme, kötüleme.
i'sâr	(a.i.) 1. güçleştirme. 2. fakirleşme.
i'sâr	(a.i.) 1. ikindi zamanında bulunma. 2. kız, gelin olma çağına gelme. 3. kasırga.
isâr	(a.i.) keçi memesine takılan kese, torba.
îsâr-bahş	(a.f.b.s.) bol bol, esirgemeksizin veren; bol bol vererek doyuran; seçen.
isâre	(a.i.) tozu havaya kaldırma.
isâs	(a.i.) çok, sık, karışık ve uzun saç ve nebat.
isâse	(a.i.) 1. göz ucuyla bakma. 2. cemiyet. 3. servet, zenginlik.
isâve	(a.i.) gammazlık, ağız karalığı.
isba	(a.i.) Arapların uzunluk ölçüsü, kademin 1/12 si.
isbâh	(a.i. sebh'den) suda yüzdürme, yüzdürülme.
isbâl	(a.i. sebl'den) gönderme, gönderilme, yollama.
isbât	(a.i. sübût'dan) 1. şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma. 2. var etme. [mahvetme mukabili]. 3. mant. şahit, tanık, (bkz. müeyyede). 4. mat. ispat.

isbât-i hüner	maharet gösterme.
isbât-i vücûd	varlığını gösterme, hazır bulunma.
isbâtiyye	(a.i.) fels. olguculuk, fr. positivisme.
isbîdâc, isfîdâc	(a.i.) üstübeç.
îsevî	(a.s.) Hz. İsa'nın dîninden olan. (bkz. Mesîhî, Nasrânî).
îseviyye	(a.h.i.) Kadirî tarîkati kollarından biri. [Kurucusu Şeyh isa'ya nispetle bu adı almıştır].
îseviyyet	(a.i.) Hristiyanlık. (bkz: nasrâniyyet, mesîhiyyet).
isfânâh	(a.i.) bot. ıspanak, (bkz: ispenâh).
isfanâhiyye	(a.i.) ıspanakgiller.
isfâr	(a.i.) sabah namazının aydınlıkta kılınması, yânî ortalığın açılmasına tehir edilmesi.
isfehbed	(f.i.). (bkz. ispehbed).
isfenc	(a.i.) sünger.
isfence, isfencî	(a.s.) süngere benzer, süngerimsi.
isfenciyye	(a.i.) zool. süngerler.
isfenciyye-i karniyye	zool. Yumuşak susüngerleri, fr. ceratosponges.
isfenciyye-i kilsiyye	zool. kireçli süngerler, fr. caleisponges.
isfend	(a.i.) şarap.
isfendân	(f.i.) bot. 1. beyaz biber tohumu. 2. akçaağaç.
isfendâniyye	(f.i.) bot. akçaağaçgiller.
isfîd	(f.s.) 1. ak, beyaz renk. 2. beyaz renkli [şey], (bkz. sefîd, sepîd).
isfidâb	(f.i.) üstübeç. (bkz: isfîdâc).
isfîdâc	(a.i.) üstübeç.
isfîdâr	(f.i.) bot. akkavak, aksöğüt.
isfiyye	(a.i.) sacayak, ["usfiyye" şeklinde de kullanılır]
ishâb	(a.i.) 1. çok söyleme. 2. fazla tamah etme. 3. türlü şeylerden renk değiştirme.
ishâkıyye	(a.h.i.) tas. Hafîfiyye tarîkati şubelerinden biri. [Ebî ishak ibrâhim bin Şehriyâr-ül-Mürşid-ül Kâzrûnî tarafından kurulmuştur].
ishâl	(a.i. sehl'den) mülayim dışarıya çıkma, iç sürme, sürgün.
ishâl-ı tıflî	hek. [yeşil] çocuk ameli.
ishân	(a.i.) düşmanı perişan etme, düşman perişan edilme.
ishân	(a.i.) ısıtma, ısıtılma; kızdırma, kızdırılma, (bkz: teshîn).
ishân-ı ayn	göz kızartma, ağlatma.
ishâr	(a.i.) gece uyutmayıp uyanı bulundurma.
ishât	(a.i.) gücendirme, darıltma.
İska'	("ka" uzun okunur, a.i. saky'dan) sulama, su verme, suvarma, (bkz. irvâ').
iskab	("ka" uzun okunur, a.i.) ateşi yakma.

İskâfiyye	(a.h.i.) mu'tezileden bir fırkanın adı. [kurucusu Ebû Ca'fer-ül-İskâf'a nispetle bu adı almıştır.]
iskal	("ka" uzun okunur, a.i.) ağır şey yükletme, yükletilme.
iskân	(a.i. sükûn'dan) 1. sakin kılma, oturtma, ev sahibi etme. 2. yerleştirme.
iskân-ı muhâcirîn	muhacir (göçmen) yerleştirme. 3. bir harfi sakin okuma.
iskar	(a.i.) hakir görme, hor görme.
iskâr	(a.i. sekr'den) sarhoş etme.
iskat	("ka" uzun okunur, a.i.). (bkz: ıskat).
iskât	(a.i. sükût'dan) 1. sükût ettirme, susturma, (bkz: tebkît). 2. münâkaşada, cevap veremiyecek hâle getirme, ağzını kapatma. (bkz. ilzâm). 3. kandırma, razı etme.
iskendân	(f.i.) kilit, (bkz: kufl).
İskender	(h.i.) Makedonya kiralı Phylippe'in oğlu olup, Aristo'dan ders almış ve yirmi yaşında hükümdar olmuştur. Divan Edebiyatı'nda Iskender-i zü-l-karneyn (=iki boynuzlu iskender), Iskender-i Rumî, şeklinde geçer. Yunanistan'ı, İran'ı, bütün Anadolu'yu ve Suriye'yi ve Mısır'ı, Hindistan'ı istilâ eden bu meşhur kumandan 33 yaşında ölmüştür., (m.ö. 356 - 323). ["Skender" şekli de kullanılır].
iskenderânî	(a.i.) bir çeşit kumaş.
İskender-nâme	(h.i.) Ahmedî'nin, Büyük iskender'in hayâtından ve seferlerinden bahseden manzum bir eseri.
iskerek	(f.i.) hıçkırık.
iskîl	(a.i.) bot. yabani soğan, deniz soğanı.
iskîz, iskîze	(f.i.) 1. hayvanın, ürkerek attığı çifte. 2. hayvanın sıçrayıp kıç atması.
islâ'	(a.i.) teselli etme, avutma.
islâc	(a.i.) kar yağdırma, karlı olma, kara tutulma.
islâk	(a.i. silk'den) 1. sıraya koyma, düzenleme. 2. yola getirme. 3. sülük ettirme, mesleğe sokma, sokulma.
islâl	(a.i. sell'den) 1. sıyırıp çıkarma [kılıç, bıçak], (bkz: sell). 2. vereme uğratma, verem etme.
İslâm	(a.i. selâm'dan. c. islâmiyân) l. Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine me'mur olduğu din. 2. bu dinde olan kimse, Müslüman.
Ehl-i İslâm	islâm dîninde olanlar.
Hüccet-ül-İslâm	imâm-ı Gazzâlî (Gazali) nin lâkabı.
Seyf-ül-İslâm	Hâlid bin Velîd'in lâkabı.
Şeyh-ül-İslâm	Osmanlı imparatorluğumda, kabinede sadrâzamdan sonra yer alan ve din işlerine bakmakla beraber, dünyâ işlerine de din bakımından karışan ve şeriat işleriyle uğraşan Babı Meşîhat'ın reisi, [ibn-i Teymiye gibi büyük din âlimlerinden bâzılarına da "şeyhülislâm" denilmiştir].
İslâmî	(a.s.) islâm dînine, islâm halkına mensup, bunlarla ilgili olan.

İslâmiyân	(a.f. islâm'ın c.) islâm dîninde olanlar, Müslümanlar.
İslâmiyyet	(o.i.) islâmlık, Müslümanlık. [Arapçada böyle bir kelime bulunmaması bakımından yanlış ise de, bizde kullanılır olmuştur].
islâs	(a.i.) üç tane yapma, üçe bölme.
ism	(a.i.c. esâmî, esmâ') isim, ad. (bkz: nâm).
ism-i aded	sayı adı.
ism-i a'zam	(en büyük ad) Allah'ın Kur'an'da geçen yüz isminden doksan dokuzu belli esmâ-i hüsnâ'sının fevkındeki adı, "Allah veya Hüve ismidir" diyenler vardır.
ism-i basît	gr. yalın ad.
ism-i cemî'	gr. topluluk adı.
ism-i cins	gr. cins isim, bir cinsten, bir neviden olan şeylerin hepsine verilebilen bir ad "vilâyet, karpuz, kedi.." gibi.
ism-i fâil	gr. kendisinden fiil, iş çıkan kimsenin sıfatı "fail, hadim, sâim, kâtip.." gibi.
ism-i hâss	gr. has isim (*özel ad); yalnız bir kimse, bir hayvan veya bir şeye has olan isim "Ahmet; Güneş; Zonguldak.." gibi.
ism-i işâret	gr. kendisiyle muayyen bir şeye işaret olunan kelime "bu, şu, o..' gibi.
ism-i mef'ûl	gr. failin fiili, kendi üzerine geçen kelime "mefûl; mağdur, mahsûs.." gibi.
ism-i mensûb	gr. kelimenin sonuna nispet yesi denilen bir î getirilerek yapılan sıfat "islâmî; sükûtî.." gibi.
ism-i mürekkeb	gr. birleşik ad.
ism-i tafdîl	kazandığı sıfat ve mânâ çok ve kuvvetli olan ve Türkçede (daha, en, pek, çok) kelimeleriyle anlatılan söz. ["akdes" (daha, pek, en kutsal); "ahmer" (daha, en, pek kırmızı); "esved" (daha, pek, en kara)., gibi.].
ism-i tasgîr	gr. mânâsında küçüklük olan isim "abd" den "ubeyd" (kulcağız, köle) ; "batın" dan "buteyn" (karıncık, ufak karın) .. gibi.
ism	(a.i.c. âsâm) suç, günah, (bkz: cünâh, zenb).
ismâ'	(a.i. sem'den) işittirme, dinletme.
ismâh	(a.i.) 1. samâhatli, cömerd kılma. 2. mülayim ve itaatli etme.
İsmâîliyye	(a.h.i.) bâzı Şîîlerin son imâm olarak tanıdıkları imâm-ı Ca'fer'in büyük oğlu ismail'in kurduğu bir fırka ve bu fırkadan olan kimse.
ismâm	(a.i.) 1. tamamlama. 2. sona erdirme.
ismât	(a.i.) sükût ettirme, susturma.
ismen	(a.zf.) 1. ismini, adını söyleyerek, adını belirterek. 2. gerekli bir işi veya vazifeyi yapmamak veya yapamamak durumunda bulunarak "İsmen öğretmen. İsmen hizmetçi gibi".
ismet	(a.i.) 1. ma'sumluk, günahsızlık, temizlik. 2. haramdan, namusa dokunur hallerden çekinme. 3. erkek ve kadın adı.

ismetlü	(a.s.) derece bakımından yüksek kimselere, sultan ve şehzadelerin kızlarıyla, bunların hanımlarına verilen bir unvan idi. [pâdişâh kızlarına "devletlü, ismetlü" denirdi], (bkz: ismet-meâb, ismet-penâh).
ismet-meâb	(a.s.). (bkz ; ismetlü, ismet-penâh).
ismet-penâh	(a.f.b.s.) (bkz ; ismetlü, ismet-meâb).
ismî , ismiyye	(a.s. ism'den) gr. isme mensup, isimle ilgili.
Cümle-i ismiyye	isim cümlesi.
ismid	(a.i.) sürme taşı, antimon.
ismirâr	(a.i. semrâ'dan) esmerleşme, kararma, kara olma, karayağız olma.
ismiyye	(a.i.) fels. adcılık, fr. nominalisme.
ismiyyet	(a.i.) isimlilik, isim olma hâli.
ismiyyûn	(a.i.c.) adcılar, fr. nominalistes.
isnâ'	(a.i.) l. medhetme. 2. şükretme
isnâ	(a.i.) 1. değerini yükseltme. 2. bir yerde uzun zaman kalma.
isnâ-aşer	(a.b.s.) on iki.
Em'â-yi isnâ-aşer	on iki parmak bağırsağı.
isnâ-aşeriyye	(a.b.i.) Ca'ferî mezhebinin on iki imam telâkkisine dayanan kolu.
isnâd	(a.i.c. isnâdât) 1. bir şeyi, birisi için yaptı deme. 2. iftira etme. 3. peygamber sözü olan hadîslerin, sırasıyla kimler tarafından söylenegeldiğini bildirme. 4. gr. müsned (*yüklem) ile müsnediileyh (*özne) arasındaki ilgi. Türkçe'de "-im -sin, -dim, -dik.." gibi.
isnâd-ı haberî	ed. bildiriş yüklemesi.
isnâdât	(a.i. isnâd'ın c.) bir kimseye nispet edilen, yükletilen şeyler, (bkz:isnâd).
isnâdî	(a.s.) isnada ait, isnat ile ilgili, başkalarına yüklenen düşüncelerle ilgili.
isnâdiyyât	(a.i.c.) 1. isnâd ile ilgili düşünceler. 2. aslı olmadığı halde birine yükletilen sözler.
isnân, isneyn	(a.s.) l. iki. 2. i. pazartesi.
isnân	(a.i. sinn'den) 1. diş çıkma, diş gelme. 2 . yaşlanma, ihtiyarlama.
isnevî	(a.s.) 1. pazartesi gününe mensup. 2. i. her pazartesi oruç tutan adam.
isneyn	(a.s.) 1. iki. 2. i. pazartesi.
isneyniyyet	(a.i.) ikilik, ikiden ibaret olma, fr. dualite.
ispâh, ispeh	(f.i.) asker, (bkz: sipâh, sipeh).
ispehbed	(f.i.) hükümdar, başbuğ. (bkz. spehbed).
ispenâh	(f.i.) ıspanak, (bkz: isfânâh).
isper	(f.i.) kalkan [alet], (bkz: cünne, siper).
ispergam	(f.i.) bot. fesleğen. (bkz: isperhem).

isperhem	(f.i.) fesleğen, (bkz. ispergam). [Arapçası "daymurân" dır].
isperlos	(f.i.) saray, kâşane,konak.
ispîd	(f.s.) beyaz, ak. (bkz: sefîd).
ispîd-kâr	(f.b.i.) kalaycı.
ispîr	(i.) 1. uşak, yanaşma. 2. arabacının yanında bulunan at uşağı
isr	(a.i.) 1. iz, eser, alâmet, nişane. 2. meslek, gidiş.
isrâ'	(a.i. sirâyet'den) geceleyin yürütme, yürütülme; gönderme.
Leyle-i isrâ', Şeb-i isrâ'	Hz. Peygamber'in mi'rac gecesi.
isrâ'	(a.i. sür'at'den) hızlandırma, çabuklandırma.
isrâc	(a.i. sirâc'dan) yakma, yandırma.
isrâf	(a.i. seref den. c. isrâfât) gereksiz yere harcama, (bkz. ibzâr, tebzîr).
isrâf-i kelâm	öğüt dinlemeyen kimselere karşı söylenilen boş sözler.
isrâfât	(a.i. isrâf'ın c.) gereksiz yere harcamalar.
İsrâfîl	(a.i.) dört büyük melekten kıyamet kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan biri
Sûr-i İsrâfîl	İsrafil'in kıyamet kopacağında öttüreceği boru.
İsrâil	(a.h.i.) Hz. Yâkub'un lâkabı.
Benî İsrâîl	İsrail oğulları.
İsrâiliyyât	(a.i.c.) İsrail oğulları kitaplarında olup, oradan aktarılan hurâfemsi bâzı hikâye ve menkabeler.
İsrâr	(a.i. sırr'dan) sır tutma, gizleme.
isrâr-ı esrâr	sırların gizlenmesi.
îstâde	(f.s.) ayakta durmuş.
îstâde-i mevkı-i ihtirâm	saygı vaziyetinde durmuş.
istâh, istâk	(f.i.) bot. taze filiz, budak.
-istân	(f.e.). (bkz. -sitân).
istâr	(a.i. satr'dan) yazı yazma, yazılma. (bkz: tastîr).
istâre	(a.i.) perde, zar.
istâre	(f.i.) yıldız, (bkz: kevkeb, necm, sitâre).
istebrak	(a.i.) sırma ile işlenmiş bir çeşit kaba kumaş.
istel	(f.i.) göl.
istem	(a.i.) zulüm ve sitem, (bkz: sitem).
istenbe	(f.i.) 1. çirkin, çok çirkin şey; korkunç surat. 2. kâbus, karabasan. 3. dev; şeytan. 4 . s . cesur, kahraman, yiğit.
istıksâ'	(a.i.) birşeyin aslını öğrenmeye çalışma, dikkatle araştırma, araştırılma.
istıksâr	(a.i. kasr'dan) bir şeyin kısaltılmasını isteme.
istıksâs	(a.i. kısas'dan) kısas isteme, birinin şeriata göre ölümünü isteme.
istıktâb	(a.i. kutb'dan) 1.kutuplaşma, bir kutuba bağlanma, kutupları birleştirme. 2. fiz. polarma, fr. polarisation.

istıktâr (a.i.) damlatma, damlatılma, (bkz: taktîr).

istîlâî (a.i.) hek. salgın [hastalık hak.], fr. epidemique.

istısfâ' (a.i.) l. hâlisini alma, hâlisi alınma. 2. mâdeni eritip tasfiye etme.

istıslâh (a.i.) bir şeyin iyiliğini isteme, bir şeyi iyi görme.

istısnâ' (a.i.) bir şey yapmak üzere sanat ehlinden biri ile anlaşma yapma.

istıtlâ' (a.i. tulû'dan. c. istıtlâât) anlamaya, bilmeye, öğrenmeye çalışma.

istıtlâât (a.i. istıtlâ'ın c.) anlamaya, bilmeye, öğrenmeye çalışmalar.

istıtlâk (a.i.) 1. amele tutulma. 2. boşanmayı isteme.

istıtrâb (a.i.) tarab, neşe, eğlence isteme, arama.

istîâb (a.i. va'b'dan) 1. içine alma, içine sığma. 2. tutma, kaplama.

istîâben (a.zf.) tamamiyle, büsbütün.

istiâde (a.i.) bir şeyin iadesini, geri gönderilmesini isteme, fels. fr. re viviscence.

istiâne, istiânet (a.i. avn'den) avn, yardım isteme, (bkz: istincâd).

istiârât (a.i. istiâre'nin c.), (bkz. istiâre).

istiâre (a.i.c. istiârât) 1. ödünç alma, birinden eğreti bir şey alma. 2. ed. bir kelimenin mânâsını muvakkaten başka bir kelime hakkında kullanma. Meselâ bir askere "arslanım" denilmesi gibi.

istiâre-i asliyye ed. asıl istiare, asıl eğretileme.

istiâre-i mekniyye ed. bir teşbihten müşebbehün bih (kendine benzetilen) kaldınlarak yalnız müşebbeh (benzeyen) in söylenmesiyle meydana gelen istiare. Meselâ "Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırsa" mısraındaki "kudursa, çıldırsa" gibi.

istiâre-i musarraha ed. bir teşbihten müşebbeh (benzeyen) kaldınlarak, müşebbehün bih (kendine benzetilen) in söylenmesiyle meydana gelen istiare. Meselâ hareketli bir çocuğa "cıva" denilmesi gibi.

istiâre-i mürekkebe ed. teşbihin temel unsurlanndan olup yalnız biriyle arka arkaya birkaç benzerlik sıralayarak yapılan istiare.

istiâre-i telmîhiyye veya tehekkümiyye ed. şaka, lâtîfe ve alayı içine alan bir istiaredir. Meselâ, tilkinin eşeğe "Gelsem olmaz mı huzura, a benim arslanım" demesi gibi.

istiâre-i temsîliyye ed. benzeyen ve kendisine benzetilenin birden fazla olması suretiyle yapılan istiare.

istiâza (a.i. ivaz'dan) ivaz olarak, karşılık olarak bir şey isteme.

istiâze (a.i. iyaz'dan) 1. "eûzü billahi min-eş-şeytân-ir-racîm" veya "neûzü billâh", "el-iyâzü bi-llâh" gibi sözler söyleyerek Allah'a sığınma. 2. sığınma.

istib'âd (a.i. bu'd'dan) uzaksama, uzak görme, ihtimal vermeme.

isti'bâd (a.i.) kul, köle edinme.

istibâhât (a.i. istibâhe'nin c.) (bkz: istibâhe).

istibâhe	(a.i.c. istibâhât) 1. mubah sayma. 2. kan dökmeye, birçok kimseyi yok etmeye izin verme.
istibâk	(a.i.) yarış etme, birbirini geçmeye çalışma.
istibâne	(a.i.) meydanda olma, belli olma, açık, aşikâr olma.
isti'bâr	(a.i.) rüya tâbir ettirme, ettirilme.
istibâr	(a.i.) muayene etme, yoklama.
istibdâ'	(a.i.) 1. küçük aptesten sonra akıntıyı tam arıtma. 2. nikâhla alınan bir dulun gebe olmadığına kanâat getirmek için bir hayz görünceye kadar ona yaklaşmaktan çekinme.
istibdâ'	(a.i.) bedi', nâdîde sayma.
istibdâd	(a.i.) 1. keyfi idare sistemi. 2. idarede tazyik, baskı, [kelime, Arapça'da "başlı başına olma, müstakil bulunma" manasınadır.].
Bi-istibdâd-er-râî	müstebit bir şekilde, despotlukla.
istibdâd-kârâne	(a.f.zf.) istibdat ile idare olunana yakışır surette, istibdatla idare olunan.
istibdâl	(a.i. bidl ve bedel'den) 1. değiştirme, değiştirilme. 2. bir şey verip, yerine başka bir şey isteme. 3. askerliğini bitiren erlere tezkere verip, yerine yenilerini alma. 4. bir vakfı mülk ile mübadele etme.
istibdâl-i müseccel	huk. [eskiden] lüzumuna hükmolunduğundan dolayı nakzı caiz olmayan istibdâl.
istibhâc	(a.i. behcet'den) sevinme, yüzü gülme.
istibhâm	(a.i.) 1. mübhem olma, belirsiz olma. 2. ses çıkarmama.
istibhâr	(a.i.) deniz gibi geniş, nihayetsiz olma; çok geniş bilgiye sahip olma.
istibhâs	(a.i.) bir şeyin doğruluğunu anlamak için gereği gibi araştırıp soruşturma.
istibkâ'	("ka" uzun okunur, a.i. beka'dan) l. devamını, sürmesini isteme.
istibka-yi teveccühleri ...	teveccühünüzün devamını... 2. muhafaza etme, saklama, koruma, fr. conservation.
istibkâ'	(a.i. bükâ'dan) ağlatma.
istibrâ'	(a.i.). (bkz. istibdâ'[1]).
istibrâz	(a.i. berez'den) meydana çıkarma, açığa vurma.
istibsâr	(a.i. basar'dan) basiretli olma, hesaplı hareket etme.
istibsâs	(a.i.) bir haberin keşif ve izahını isteme; bir haberin doğruluğunu anlamaya çalışma.
istibşâr	(a.i.) müjde alma, hayırlı bir haber alıp sevinme, ferahlama.
istibtâ'	(a.i.) ağır hareket etme, gecikme.
istibtân	(a.i.) işin içyüzünü bilme.
istibvâr	(a.i.) kızma, hırslanma.
istîc, istâc	(a.i.) masura.
istîcâb	(a.i.) vacip görme; haklı sayma.

isti'câb	(a.i. aceb'den) taaccübetme, hayrette kalma, şaşma.
isticâbe, isticâbet	(a.i. cevab'dan) duanın Allah tarafından kabul olunması.
isticâde	(a.i.) kerem ve ihsan isteme.
isticâl	(a.i.) te'cîl edilmesini, sonraya bırakılmasını isteme.
isti'câl	(a.i. acel'den) acele etme, tez olmasını isteme, çabuklandırma.
isticâr	(a.i. ecr'den) kira ile tutma, kiralama, (bkz: iktirâ').
isticâre	(a.i. cevr'den) yardım ve korunma isteme.
isticâze	(a.i. cevâz'dan) 1. izin isteme. 2. yazılan ve sunulan bir manzume için caize, para isteme.
isticbâr	(a.i. cebr'den) cebir gösterme, zorlama.
istichâl	(a.i. cehl'den) 1. câhil sayma. 2. birine önem vermeme, birini hafife alma.
isticlâb	(a.i. celb'den) 1. celbetme, çekme, çekilme. 2. fels. uyandırma.
isticmâr	(a.i. cemre'den) küçük taşlarla taharet alma.
isticnâs	(a.i. cins'den) cinsine benzetme.
isticvâb	(o.i. cevâb'dan) 1. sorup cevâp alma, cevap alma maksadıyla söyletme. 2. sorgu, (bkz. istintâk).
isticvâbât	(a.i. isticvâb'ın c.) sorup cevap almalar, sorguya çekmeler, ifade almalar.
isticvâb-nâme	(a.f.b.i.) sorgu hâkimi tarafından alınan ifâdelerin yazıldığı kâğıt.
istidâ'	(a.i.) el uzatma.
istidâ'	(a.i. vedâ'dan) birinin yanına bırakma; bir şeyi saklamak üzere bir adama emânet etme.
istid'â'	(a.i. duâ'dan) 1. yalvararak isteme. 2. istidâ, dilekçe, (bkz. arz-i hâl).
istidâa	(a.i.). (bkz: istizââ).
istidâd	(a.i.) 1. doğrulma. 2. alışma.
istidâd-ı sâid	bilek alışma.
istidâd-ı yed	el alışma.
isti'dâd	(a.i.) 1. bir şeyin kabulüne, kazanılmasına olan tabu meyil, kabiliyet. 2. akıllılık, 3. anlayışlılık. 4. istidadı olan kimse.
istidâme	(a.i. devâm'dan) 1. bir şeyin devamını, sürüp gitmesini dileme. 2. dönerek uçma.
istid'â-nâme	(a.f.b.i.) bir resmî makama dilekçe olarak yazılan, damgalı, pullu yazı, arzuhal.
istidâne	(a.i. deyn'den) borç alma, alınma; ödünç alma.
istidâre	(a.i. devr'den) 1. dâire biçimine girme, değirmi olma, değirmilenme. 2. dönme, dolaşma.
istidârî	(a.s) dönerek ve bir dâire teşkîl edecek olan.
istidâriyye	(a.i.) ["istidârî"nin müen.] (bkz: istidârî).
Hareket-i istidâriyye	fizy. hazim sırasında mide ve bağırsaklardaki dalgalı hareket, fr. peristaltique.

Tarihvemedeniyet.org

istidbâr	(a.i. idbâr'dan) 1. arka çevirme, yüz çevirme, yüz döndürme. 2. birinin arkası sıra gitme.
istidhâk	(a.i. dıhk'dan) eğlenme, alay etme.
istidlâl	(a.i.) dalâlette bulunmasını isteme, ayartmaya çalışma.
istidlâl	(a.i. delâlet'den c. istidlâlât) bir delile dayanarak bir şeyden bir netice çıkarma, delil ile anlama.
istidlâlât	(a.i. istidlâl'in c.) deliller, şahitler.
istidlâlen	(a.zf.) istidlâl yoluyla, delil ile.
istidrâc	(a.i. derece'den) 1. derece derece ilerileme. 2. değeri, hakkı olmadığı halde talihin lûtfuna uğrayıp, kaderi düzgün gitme. 3. şerircesine muvaffakiyet. 4. fâsık veya kâfir olduğunu belli bir şahsın gösterdiği isteğe uygun hârika, (bkz: ihânet, kerâmet, mu'cize).
istidrâcî	(a.s.) adım adım, derece derece olan şey.
istidrâk	(a.i. derk'den) yetişme, erişme, nail olma; nâiliyet.
istîfâ'	(a.i. vefâ'dan) tamâmiyle alma, alınma; ödetilme.
istîfâ-yi kısas	huk. [eskiden] kısas hakkının bilfiil yerine getirilmesi, yânî cânî hakkında kısas cezasının tatbik edilmiş bulunması.
isti'fâ'	(a.i. afv'den) 1. affini isteme. 2. bir işten, kendi isteğiyle çekilme.
isti'fâ-yi kusûr	özür dileme.
istifâde	(a.i. fâide'den. c. istifâdât) 1. faydalanma, kazanma, fayda bulma. 2. bir şey öğrenme; bilgisini genişletme.
isti'fâf	(a.i. iffet'den) 1. kötülükten, fena şeylerden, günahtan çekinme. 2. afiflik, namusluluk satma.
istif'âl	(a.i. fi'l'den) gr. isteme mânâsını veren bir fiildir.
isti'fâ-name	(a.i.) bir yerden çekilmeyi, aynlmayı bildiren yazı.
istifâza	(a.i. feyz'den) feyizlenme, feyiz alma, feyiz bulma.
istifhâm	(a.i. fehm'den. c. istifhâmât) sorma, anlama, sorup anlama; anlamak, öğrenmek için sorma, (bkz: istifsâr).
istifhâm-ı inkârî	gr. "böyle şey mi olur, olur mu böyle şey", "olmaz böyle şey, böyle şey olmaz"ı anlatır.
istifhâm cümlesi	gr. soru tümcesi.
istifhâm lâhikası	gr. soru eki.
istifhâm sıfatı	gr. soru sıfatı.
istifhâm zamîri	gr. soru adılı.
istifhâm zarfı	gr. soru belirteci.
istifhâmât	(a.i. istifhâm'ın c.) sormalar, anlamalar, anlamak isteyişler
istifhâmî, istifhâmiyye	(a.s.) istifham ile ilgili, soruya ait.
istifkad	("ka" uzun okunur, a.i. fakd'den) araştırma, soruşturma [kayıbı].
istiflâh	(a.i.) felah, kurtuluş bulma, isteme.
istifrâg	(a.i. ferâg'dan) kusma, kay.
istifrâr	(a.i. firâr'dan) firar etme, kaçma, gizlice savuşma.

istifrâş	(o.i. ferâş'dan) 1. odalık alma, odalık yapma. 2. yatağa alma, beraber yatma.
istifsâd	(a.i. fesâd'dan) bir şeyin fesadını, bozulmasını isteme.
istifsâr	(a.i. fesr'den) sorma, sorulma.
istifsâr-ı hâtır	hatır sorma.
istifsârât	(a.i. istifsâr'ın c.) sormalar, soruşturmalar.
istiftâ'	(a.i. fetvâ'dan) fetva almak isteme; müftüye müracaat etme.
istiftâh	(a.i. feth'den) 1. siftah etme. 2. başlama, başlanılma. 3. açma, açılma.
istifzâl	(a.i.) artırma.
istigase	("ga" uzun okunur, a.i. gavs'den) yardım isteme.
istigbâr	(a.i. gubâr'dan) bot. tozlaşma.
istiğfar	(a.i. gufrân'dan) 1. Allah'tan, günahın bağışlanmasını isteme. 2. "estağfirullah" deme. 3. tövbe etme.
istiğfârât	(a.i. istiğfâr'ın c.) tövbe etmeler, Allah'tan af dilemeler.
istiglâl	(a.i. galle'den) ipotek, ev, dükkân, tarla ve bunlara benzer gayrimenkulun geliri, karşı gösterilerek rehine koyma.
istiglâl-en	(a.zf.) istiglâl, gayrimenkulu rehine koymak suretiyle.
istigmâm	(a.i.) sarmak, sarınmak.
istignâ'	(a.i. gınâ'dan) 1. aza kanaat etme, tokgözlülük. 2. ihtiyaçsızlık. 3. nazlanma; ağır davranma. 4. çekinme, (bkz. ihtirâz).
istiğnâ-furûş	(a.f.b.s.) kendini tokgözlü gösteren.
istiğnâ-furûşâne	(a.f.b.zf.) kendini tokgözlü imiş gibi göstererek.
istigrâb	(a.i. garâbet'den) garip bulma, şaşma.
istiğrâbât	(a.i istiğrâb'ın c.) garipsemeler, şaşmalar.
istiğrâk	(a.i. gark'dan) 1. dalma, içine gömülme. 2. tas. kendinden geçip dünyâyı unutma. 3. boğulma. 4. gr. Arap dilinde, "el" harf-i tarifinin isimleri umûmî hâle koyması. 5. ed. fazla mübalâğa, (bkz: gulüvv).
istigşâ'	(a.i.) örtünme, bürünme.
istigşâş	(a.i.) öğüt veren, doğru söyleyen kimseyi düşman sanma.
istigzâb	(a.i. gazab'dan) gazaba getirme, kızdırma, öfkelendirme.
istihâ'	(a.i.) tıraş etme, ettirme.
istîhâb	(a.i. hîbe'den) hîbe, hediye, bağış olarak isteme.
istîhâl	(a.i. ehl'den) bir şeye ehil olma, bir şeye lâyık olma.
Bi-l-istîhâl	lâyık olduğu üzere.
istihâlât	(a.i. istihâle'nin c.) başkalaşmalar, değişmeler.
istihâle	(a.i. havl'den. c. istihâlât) 1. mümkün olmayış, imkânsızlık, "olamazlık. 2. bir halden başka bir hâle geçiş. 3. başkalaşma, fr. metamorphose.
istihâliyye	(a.i.) şekil değişmecilik, fr. transformisme.
istihâne	(a.i.) hakir görme, horlama, (bkz: istihkar).

istîhâr	(a.i.) geri kalma, geri bırakılma.
istihâre	(a.i. hayr'dan) 1. bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak üzere abdest alıp, dua edip uykuya yatma. 2. hayırlı olmayı arzu etme, fr. oniromancie.
istihâse	(a.i.) organik maddelerin, şekillerini muhafaza ederek zamanla taş hâline geçmesi, (bkz: tahaccür).
istihbâb	(a.i. hubb'dan) müstahap görme, bir şeyi iyi, güzel sayma.
istihbâben	(a.zf.) müstahap olarak, bir şeyi iyi, güzel sayarak.
istihbar	(a.i. haber'den. c. istihbarat) 1. haber ve bilgi alma. 2. duyma.
istihbârât	(o.i. istihbâr'ın c.) alınan, duyulan haberler; haber almalar.
istihbârât-ı mevsûka	sağlam, inanılır haberler.
istihcân	(a.i. hücnet'den) çirkin bulma, ayıplama, (bkz: istikbâh).
istihdâ'	(a.i. hüdâ' hedy ve hidâyet'den) hidâyeti, doğru yolu isteme.
istihdâf	(a.i. hedef'den) hedef tutma, amaç edinme.
istihdâm	(a.i. hedef'den) 1. kullanma, hizmete kabul etme. 2. ed. birçok mânâsı olan bir kelimenin her mânâsına münâsip kelime söyleme, meselâ "sözü de attığı da, avcımızın saçma idi" beytindeki "saçma" kelimesi gibi.
istihfâ'	(a.i.) saklanma, gizlenme.
istihfâf	(a.i. hiffet'den) hafifseme, ehemmiyet vermeme, küçük görme.
istihfâf-kâr	(a.f.b.s.) hafifseyen, küçük gören, küçümseyen.
istihfâf-kârâne	(a.f.zf.) hafifseyerek, küçümseyerek, küçük görerek.
istihfâz	(a.i.) 1. saklama, saklanma. (bkz: hıfzetme). 2. bir şeyin saklanmasını isteme.
istihkak	("ka" uzun okunur, a.i. hakk'dan) 1. hakkı olma, hak kazanma. 2. hak kazanılan şey.
Min gayr-i istihkakın	hak etmediği, hak kazanmadığı halde.
Bi-l-irsi ve-l-istihkak	babadan kalma ve liyâkati olma.
Erbâb-ı istihkak	hak kazanmış olanlar.
istihkak-ı hars	huk. bir yerde ziraat etmek hakkına mâlik olma.
istihkaken	(a.zf.) hak kazanarak.
istihkâm	(a.i. hükm'den. c. istihkâmât) 1 . Sağlamlık, kuvvet. 2 . kuvvetli siper.
istihkâmât	(a.i. istihkâm'ın c.) 1. istihkâmlar. 2. siperler.
istihkâmât-ı cesîme	ask. bir kısmı taş, bir kısmı topraktan yapılarak, zırhla donatılabilecek yolda yapılmış ve ateşli silâhlarla donatılmış olan büyük siperler, sığınaklar.
istihkâmât-ı dâhile	ask. bir istihkâmın iç tarafında, gerektiği zaman yapılan müstakil sığınaklar.
istihkâmât-ı dâime	ask. (bkz: istihkâmât-ı cesîme).
istihkâmât-ı hafîfe	ask. savaşta, kısa zamanda yapılan sığınaklar.
istihkâmât-ı mutavassıta	ask. "istihkâmât-ı muttasıla" ile "istihkâmât-ı münferide" arasında yapılan sığınaklar.

istihkâmât-ı muttasıla birbirine bağlı ve bitişik olan sığınaklar olup çok zaman şehirlerin etrafına fırdolayı yapılır.

istihkâmât-ı muvakkate ask. Evvelce muvakkat yapılan, büyük ve taş kısımları olan sığınaklar.

istihkâmât-ı münferide veyâ munfasıla ask. savaş alanının ötesinde berisinde yapılan sığınaklar.

istihkar ("ka" uzun okunur, a.i. hakaret'den) hakir görme, hor görme; hor görülme, (bkz. istihâne).

istihlâb (a.i.) 1. subye hâline sokma. 2. hek. yemeğin, bağırsaklarda hazım için subye hâline geçmesi. 3. süt sağma, sağılma.

istihlâb-ı resevî ciltlerinde mesamat olmayan -köpek gibi- hayvanların, ağızlarını açarak ve dillerini çıkararak soluması.

istihlâb (a.i.) tırmalama.

istihlâf (a.i. half'den) birinin yerine geçme.

istihlâk (a.i. helâk'den. c. istihlâkât) l. harcamak suretiyle tüketme, bitirme. 2. boş yere harcayıp tüketme.

istihlâkât (a.i. istihlâk'ın c.) 1. harcamalar. 2. yenilip içilen, istihlâk olunan şeyler.

istihlâkât-ı dâhiliyye memleket içi sarfiyatı; harcamaları.

istihlâkât-ı hâriciyye memleket içinden memleket dışına göndermek suretiyle yapılan sarfiyat, harcamalar.

istihlâl (a.i. helâl'den) 1. helâl sayma. 2. helâllaşma. 3. helâl edilmesini isteme.

istihlâl (a.i. hilâl'den) 1. yeni Ay görünme; hilâli görme. 2. çocuğun, doğar doğmaz ağlamaya başlaması.

Berâat-i istihlâl ed. güzel başlangıç; iyi alâmet.

istihlâl-üz-zeyl (a.b.i.) müz. hâlen mağribde (Fas, Cezayir, Tunus) kullanılan mürekkep bir makam olup rast perdesinde durur.

istihlâs (a.i. hulûs'dan) 1. bir şeyi kendine mahsus kılmaya çalışma. 2. kurtarma, kurtarılma.

istihmâ' (a.i.) himaye, koruma arama, himaye isteme.

istihmak (a.i. hamık ve hamuk'dan) ahmaklık gösterme.

istihmâl (a.i.) 1. yükletme; yükleme. 2. havale etme, edilme.

istihmâm (a.i.) hamama girme, yıkanma.

istihmâm (a.i.) biri bağlı bulunduğu cemâate dâir işler için her türlü sıkıntıya düşme.

istihrâc (a.i. hurûc'dan. c. istihrâcât) 1. çıkarma, çıkarılma. 2. netice çıkarma. 3. mânâ çıkarma, anlama; ileriyi görme. 4. bâzı hususlara göre mânâ çıkarma. 5. ed. akrostiş.

istihrâcât (a.i. istihrâc'ın c.) bâzı şeylerden çıkarılan hüküm ve mânâlar.

istihsâd (a.i.) ekinin, biçilme zamanı gelme.

istihsâl (o.i. hâsıl'dan. c. istihsâlât) l. hâsıl etme, meydana getirme, üretme. 2. elde etme, ele geçirme, ele geçirilme. .

istihsâlât (a.i. istihsâl'in c.) elde edilen şeyler.

istihsân	(a.i. hısn'dan) müdâfaa etme, savunma, karşı koyma.
istihsân	(a.i. hasen'den) beğenme, beğenilme, güzel sayılma, güzel bulma.
istihsânen	(a.zf.) beğenerek, beğenilerek, güzel sayılarak, güzel bularak.
istihşâş	(a.i.) eğlenme, zevklenme.
istihvâ'	(a.i.) 1. birinin aklı alınma; şaşırıp kalma. 2. hevâ ve hevesi hoş görme.
istihvâz	(a.i.) galip gelme, zafer kazanma.
istihyâ'	(a.i. hayâ'dan) haya etme, utanma.
istihzâ'	(a.i.) biriyle eğlenme, alay etme.
istihzâ-kâr	(a.f.b.s.) istihza, alay dolu, alaylı
istihzâr	(a.i. huzûr'dan. c. istihzârât) 1.hazırlama, hazır edilme; huzura getirme, çağırma. 2. hatırlama, hatıra getirme. 3. ed. konferans vereceklerin evvelce okumak ve araştırmak suretiyle hazırlanması. 4. hatırlama, akla gelme.
istihzarât	(a.i. istihzâr'ın c.) hazırlıklar.
istihzârî	(a.s.) fels. "tasarımlı, fr. representatif.
istîka'	("ka" uzun okunur, a.i.) vuku' bulacak, olacak diye endişelenme.
istîka'	("ka" uzun okunur, a.i.) olmasını bekleme, olacak diye endîşeye düşme.
istika'	("ka" uzun okunur, a.i. saky'den) 1. sun'î olarak, zorlayarak kayetme. 2. içecek su alma, su isteme.
isti'kâb	("ka" uzun okunur, a.i. birinin kusurlarını, ayıplarını araştırma.
istîkad	("ka" uzun okunur, a.i. îkad'dan) ateşi tutuşturma, yakma.
isti'kâf	(a.i.) bir yere kapanma, bir yerde kendini hapis etme, bir yere sığınmak isteme.
iştikâk	(a.i.) nebatların, ("bitkilerin), çokluktan dolayı birbirine dolaşık, sarmaşık olması.
istikamet	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâm'dan) 1. doğruluk, doğru hareket. 2. bir şeyin bir tarafa doğrulması, uzanması. 3. tas. Allah'a kullukta bulunma.
istikamet muvâzenesi	jeod., top. Herhangi bir nîrengi şebekesinde ölçü hatâlarını gidermek için yalnız istikamet rasatlarına dayanan hesap sistemi.
istîkan	("ka" uzun okunur, a.i.) yakînen bilme.
istikân, istikâne, istikânet	(a.i.) 1. alçak gönüllülük. (bkz: tevâzu'). 2. küçülme.
istikâre	(a.i.) sırtına alıp yük götürme; hızlı yürüme.
istîkâz	("ka" uzun okunur, a.i.) uykudan uyanma.
istikbâh	(a.i. kabîh'den) kabih, çirkin görme, çirkin sayma, ayıplama.
istikbâl	(a.i. kabl'den) 1. gr. gelecek zaman, (bkz: âtî). 2. birini karşılama, birine karşı çıkma [zıddı "teşyî"].
istikbâl-i kıble	kıbleye yönelme.

istikbâlen	(a.zf.) 1. gelecek zamanda, ileride. 2. karşılayarak; karşılamak üzere.
istikbâlen	(a.s.) istikbâle mensup, gelecek zamanla ilgili.
istikbâliyye	(a.i.) ed. yeni gelen birinin karşılanması vesilesiyle yazılan şiir.
istikbâr	(a.i. kibr'den) büyüklenme, kendini büyük görme, (bkz: tekebbür).
istikdâm	(a.i.) 1. takaddüm, önde bulunma.2. ayakları çok olma, çok ayaklı olma.
istikdâr	(a.i) Allah'tan hayırlı şeylerin olmasını isteme.
istikfâ'	(a.i.) birinin, başına, ensesine değnekle, sopa ile vurma.
istikfâ'	(a.i.) kâfi, yeter sayma, mevcut ile geçinmek isteme.
istikfâf	(a.i. kifâf'dan) kanaat etme, az şeye razı olma.
istikfâl	(a.i.) çekmecede, kasada, kilit altında bulundurma.
istikfâl	(a.i. kefâlet'den) kefil olma, kefilliği kabul etme.
istiklâl	(a.i. kıllet'den) 1. kendi başına olma, kimseye bağlı bulunmama. 2. az bulma, azımsama, az sayma. [Arapçada "rey sahibi olup keyfi iş görme ve başkasının fikrine ve emrine tabî olmaktan uzak kalma" manasınadır].
istiklâl-cû	(a.f.b.s.) istiklâl arayan, istiklâl peşinde koşan.
istiklâlî	(a.s.) istiklâle, bağımsızlığa ait, bağımsızlıkla ilgili.
istiklâliyyet	(a.i.) istiklâl üzere bulunma, başlı başına buyruk olma.
istiknıâl	(a.i. kemâl'den. c. istikmâlât) ikmâl etme, kemâle erdirme, tamamlama, bitirme.
istikmâlât	(a.i. istikmâl'in c.) kemale erdirmeler, tamamlamalar, bitirmeler.
istiknâh	(o.i. künh'den) bir şeyin künhünü, hakikatini, doğruluğunu araştırma, araştırılma.
istiknâhât	(a.i. istiknâh'ın c.) bir şeyin doğruluğunu gerçekliğini araştırmalar.
istiknân	(a.i.) saklanma, gizlenme.
istikrâ	(a.i.) 1. gezme, dolaşma; avarelik, konuklama. 2. bir şey hakkında etraflı bilgi edinme. 3. fels. fr. epagogique.
istikrâ	(a.i.) kira ile tutma, tutulma, kiralama. [Arapçada buna karşı "iktirâ", kelimesi kullanılır].
istikrâb	(a.i.) 1. yaklaştırma. 2. akraba kılma.
istikrâh	(a.i. kerh'den) kerih görme, tiksinme, iğrenme, (bkz: isti'sâb) . [Arapça-daki mânâsı "bir şeyi istemeyerek zorla yapma "dır].
istikrâî	(a.s.) fels. tümevarımsal, fr. epagogique, inductif.
istikrâm	(a.i.) kerem, lütuf, bağış isteme.
istikrâr	(a.i. karâr'dan) 1. karar bulma, yerleşme. 2. kararlaşma, iyice belli olma.
istikrâr	(a.i. tekrâr'dan) tekrarlatma.

istikrâz	(a.i. karz'dan. c. istikrâzât) 1. ödünç para alma, alınma. 2. faizle para alma.
istikrâz-ı dâhilî	iç istikraz, devletin hisse senedi, bono gibi şeyler çıkarıp para tedârik etmesi.
istikrâz-ı hâricî	dış istikraz, bir devletin, yabancı bir devletten faizle para alması.
istikrâzât	(a.i. istikrâz'ın c.) ödünç para almalar, faizle para almalar.
istiksâ	(a.i.) bir şeyin künhüne varmaya çalışma, inceden inceye araştırma.
istiksâb	(a.i. kesb'den) kesbetme, kazanma.
istiksâm	(a.i.) 1. taksîm etme, bölüşme. 2. kasem, yemin teklif etme.
istiksâr	(a.i. kesret'den) çok görme, çok görülme, çoğumsama, çoğumsanma. [Arapçada "çokluğu isteme, çoğaltma" manasınadır].
istiksâs	(a.i.) fık. kasas isteme.
istikşâf	(a.i. keşfden. c. istikşâfât) keşfetmeye çalışma, ne olup bittiğini öğrenmek için araştırmada bulunma.
istikşâfât	(a.i. istikşâf'ın c.) keşfetmeye çalışmalar, araştırmada bulunmalar.
istiktâb	(a.i.) 1. dikte etme, yazdırma, yazdırılma; yazılmasını isteme. 2. yazısını kontrol etmek için, birine biraz yazı yazdırma.
istiktâl	(a.i.) ölümden korkmayarak harp meydanına atılma, kendini tehlikeye atma.
istiktâm	(a.i. ketm'den) saklama, gizlemek isteme.
istiktâr	(a.i. katr'dan) damla damla akıtma, damıtma, (bkz: taktîr).
istikvâs	(a.i.) kavislenme, yay gibi eğilme, kıvrılma.
istikzâ'	(a.i.) birinin, hakkında hüküm vermek için başka birine müracaat etmesi.
istilâ'	(a.i. vely'den) 1. bir yeri kuvvet kullanarak ele geçirme. 2. yayılma, kaplama. 3. jeol. basma.
istilâ-i bahr	jeol. deniz basması.
isti'lâ'	(a.i. ulüvv'den) 1. yükselme. 2. üste çıkma, üstün gelme.
istilâb	(a.i.) kapma, kaparak alma, alınma.
istilâc	(a.i.) içilecek şeylerden pek çok içme.
istîlâd	(a.i.) 1. çocuk isteme, doğurtma. 2. fels. fr. maieutique.
istîlâdî	(a.s.) doğurtucu.
istîlâî	(a.s.) istilâ ile ilgili.
istilâl	(a.i.) sıyırıp çıkarma, sıyrılıp çıkarılma.
istilâl-i seyf	kılıç çekme.
isti'lâm	(a.i. ilm'den) 1. yazı ile bilgi isteme. 2. bilgi isteme.
istilâm	(a.i.) 1. öpme veya el sürme. 2. Kabe'nin tavafı sırasında "Hacer-ül-Esved" in elle okşanması ve izdiham dolayısıyla bizzat el sürülemiyorsa uzaktan okşama işaretinin yapılması.
isti'lâmât	(a.i. isti'lâm'ın c.) bilgi istemeler.

isti'lâm-nâme	(a.f.b.i.) istilâmı kapsayan belge.
istilâne	(a.i.) mülayim, yumuşak bulma.
istilbâs	(a.i.) gecikme, geç sayma.
istilcâc	(a.i.) huk. biri, elinde bulundurduğu (zilyed olduğu) bir mal üzerinde düşmanca inat ve ısrarda bulunma.
istilhâk	(a.i.) filânca oğlumdur diye bildirip dâva etme.
istilhâm	(a.i.) Allah'ın madde ilham etmesi niyazında bulunma.
istilkâ'	("ka" uzun okunur, a.i.) arka üstü yatma, arka üstü yatarak uyuma.
istilzâm	(a.i. lüzûm'dan) gerektirme, gerekme.
istilzâmât	(a.i. istilzâm'ın c.) gerektirmeler, gerekmeler.
istilzâz	(a.i. lezzet'den) lezzet alma, hoşa gitme.
istilzâzât	(a.i. istilzâz'ın c.) lezzet almalar, hoşa gitmeler.
istilzâziyye	(a.i.) hazcılık, fr. hedonisme.
istîm	(f.i.) yara; cerahat, (bkz: cerîha).
istimâ'	(a.i.) birinin ziyaretine gitme.
istimâ'	(a.i. sem'den. c. istimâât) 1. dinleme, dinlenilme, işitme, işitilme. 2. dinleyip kabul etme. 3. kulak verip dinleme.
istimâât	(a.i. istimâ'ın c.) 1. dinlemeler, dinlenilmeler, işitmeler, işitilmeler. 2. dinleyip kabul etmeler. 3. kulak verip dinle meler.
istimâhe	(a.i.) birinin semahatte, ihsanda, yardımda bulunmasını isteme.
isti'mâl	(a.i. amel'den. c. isti'mâlât) kullanma.
Hüsn-i isti'mâl	güzel kullanma, yerine kullanma.
Sû-i isti'mâl	kötü, yersiz, yolsuz kullanma.
isti'mâlât	(a.i. istimâl'in c.) kullanmalar, kullanışlar, kullanılışlar.
Sû-i isti'mâlât	kötü hareketler, yolsuzluklar.
istimâle, istimâlet	(a.i. meyl'den) 1. gönül çekme. 2. teselli etme, avutma.
istimâl-nâme	(a.f.b.i.) suçun affedildiğini bildiren kâğıt.
istîmân	(a.i. emân'dan) ı. aman dileme. 2. sığınma.
isti'mâr	(a.i. ta'mîr'den) ; 1. îmâr ettirme. 2. bir yerin îmânnı isteme. 3. istimlâk etme; sömürgeleştirme.
istimâze	(a.i.) ayrılma, ayrı bulunma.
istimdât	(a.i. meded'den) 1. meded, yardım isteme. 2. aşk. imdat, kuvvet isteme, (bkz: istinsâr).
istimdâd-kârâne	1) yardım istercesine, yardım umarak. 2) yalvararak, yalvarırcasına.
istimhâl	(a.i. mehl'den) mühlet, zaman isteme.
istimlâ'	(a.i.) birine imlâ, yazı yazdırma.
istimlâk	(o.i. milk'den. c. istimlâkât) 1. mülk alma, bir yeri satın alma. 2. umûmun yararına olarak bir şeyi sahibinden satın alma; kamulaştırma.

istimlâkât	(a.i. istimlâk'ın c.) istimlâkler, kamulaştırmalar.
istimlâl	(a.i. melâl'den) melâl getirme, canı sıkılma, usanma.
istimnâ'	(a.i. menî'den) abaza çekme.
istimnâ bi-l-yed	otuzbir çekme.
istimrâr	(a.i. mürûr'dan) 1. bir düziye devam etme, bir düziye uzayıp gitme, sürme.
Ale-l-istimrâr	aralıksız. 2. fels. fr. perdurabilite.
istimrâr fiili	gr. sürerlik eylemi.
istimrârî	(a.s.) sürerlik.
Fi'l-i istimrârî	gr. sürerlik fiili.
Sîga-i istimrâriyye	gr. "-rak, -rek" edatlarıyla nihayet bulan fiil sîgası "yazarak, giderek.." gibi.
istimsâk	(a.i. imsâk'den) kendini tutma, nefsini zaptetme.
istimsâl	(a.i. misâl'den) 1. misâl tutma, örnek edinme. 2. fels. fr. assimilation.
istimtâ'	(a.i. temettü'den) temettü' edinme, faydalanma, (bkz: intifâ').
istimtâr	(a.i.) yağmur isteme, yağmur duasına çıkma, (bkz. intiska').
istimvâl	(a.i. mâl'dan) menkul mülkiyetinden faydalanma ve bunu kullanma hakkını idareye geçirten ve idarenin gerekli göreceği işgünü kişilere vücutça ve kafaca çalışma gücü yükleyerek sağlayan idarî işlemler.
istimzâc	(o.i. mizâc'dan) 1. birinin mizacını yoklama, ne düşündüğünü öğrenmeye çalışma. 2. anket.
istinâbe	(a.i.) huk. dâvanın görülmekte olduğu mahkemeye gönderilmek üzere, başka bir yerde bulunan bir şahidin ora mahkemesince ifâdesinin alınması.
istinâbe fi-l-vezâif	huk. [eskiden] evkaf cihetlerinde vuku' bulan tevkîl. [bir cihet sahibi uhdesindeki bir hizmeti îfâya ehil olan bir kimseyi salahiyetli makamın reyi ile tevkîl edebilir, [kendisinin bir özrü bulunsun bulunmasın].
isti'nâd	(a.i. inâd'dan) inat etme, direnme.
istinâd	(a.i.) 1. dayanma. 2. güvenme, (bkz: i'timâd). 3. senet, delil, hüccet sayma. 4. ask. avcı zinciri gerisinde arka olmak üzere toplu bir halde bulundurulan asker.
istinâden	(a.zf.) istinat suretiyle, güvenerek, dayanarak.
istinâd-gâh, istinâd-geh	(a.f.b.i.) dayanacak, güvenecek, sığınacak yer.
istinâdî	(a.s.) istinatla ilgili,
istinâe	(a.i.) yürümekte birini geçme.
istinâf	(a.i.) 1. yeniden başlama. 2. bidayet mahkemesinden verilen hükmün bir üst mahkemeye başvurarak feshini isteme. 3. gr. sözün başlangıcı, söz başı.
istînâfen	(a.zf.) istînâf suretiyle.
istinâfî	(a.s.) istinaf ile ilgili.

istinâhe	(a.i.) 1. ağlamak isteme. 2. yaygarayı basma. 3. kurdun uluması.
istinâme	(a.i.) yalandan uyuma, uyur gibi görünme.
istinân	(a.i.) misvak kullanma, dişleri ilâçla, tozla temizleme.
istinâre	(a.i. nûr'dan) nurlandırma, ışıklandırma, parlatma.
istinâs	(a.i. üns'den) 1. alışma. 2. ürkekliği kalmama.
istinâse	(a.i.) 1. depretme. 2. birini, beraber götürme.
istinbâ'	(a.i.) haber sorma, bilgi isteme, (bkz: istihbâr).
istinbât	(a.i.) bir söz veya işten gizli bir mânâ çıkarma, zımnen, açık olmayarak, dolayısıyla anlama.
istincâ'	(a.i.) necasetten, pislikten temizlenme.
istincâd	(a.i.) yardım isteme, (bkz: istiâne).
istinfâd	(a.i.) 1. bir şeyi tüketme. 2. bir şeyden bıkkınlık gelme.
istinfâk	(a.i.) 1. nafaka peyda etme. 2. bir malı harcedip tüketme.
istinfâr	(a.i.) ürkme, ürküp kaçma.
istinfâz	(a.i.) bir yerin her tarafını iyice öğrenmek için dikkatle bakma.
istinhâc	(a.i.) birinin mesleğine uyma, yoluna gitme.
istinkâf	(a.i.) kabul etmeme, reddetme, yüz çevirme, vazgeçme, çekimser kalma.
istinkâh	(a.i. nikâh'dan) bir kadını nikâhla alma; nikahlanmak isteme.
istinkâr	(a.i.) inkâr etme, bilmemezlikten gelme.
istinkas	("ka" uzun okunur, a.i.) bir şeyin fiatını, değerini düşürmeye çalışma.
istinkâş	("ka" uzun okunur, a.i. nakş'dan) 1. nakşedilmesini isteme. 2. nakşetme.
istinsâ'	(a.i.) 1. borç ödemek için mühlet, zaman isteme. 2. veresiye almak isteme.
istinsâb	(a.i. neseb'den) soyu bildirme, soy dâvası gütme.
istinsâf	(a.i.) hakkını tamamen alma, ödeşme.
istinsâh	(a.i. nesh'den) nüshasını çıkarma, bir suretini çıkarma, kopya etme.
istinsâh	(a.i. nush'dan) nasihat isteme; öğüt alma.
istinsâr	(a.i.) 1. su veya başka bir ilâç çekip burunu temizleme. 2. püskürme.
istinsâr	(a.i. nasr'dan) yardım isteme, (bkz. istimdâd).
istinsâren	(a.zf.) 1. yardım umarak. 2. arka çıkarak.
istinşâ'	(a.i.) 1. havadis araştırma. 2. güzel koku koklama.
istinşâd	(a.i. neşd'den) 1. birine şiir okutma. 2. bir kimseden şiir okumasını isteme.
istinşâk	(a.i. neşak'dan) 1. abdest alırken veya temizlik için buruna su çekme. 2. Şiddetli koklama, koklatma.
istinşâk-ı eter	eter ve benzerleri gibi bir ruh koklatma.

istintâc	(a.i.) netice, çıkarma, çıkarılma.
istintâcât	(a.i. istintâc'ın c.) netice, sonuç çıkarmalar, çıkarılmalar.
istintâk	(a.i. nutk'dan. c. istintâkat) 1. nutka getirme, birini söyletmek isteme. 2. huk. sorguya çekme.
istintâkî, istintâkıyye	(a.s.) istintâka mensup, istintakla ilgili.
istintak-nâme	(a.f.b.i.) huk. istintak edilen, sorguya çekilen kimsenin ifâdesinin yazıldığı resmî kâğıt.
istinzâl	(a.i.) indirme.
istîrâ'	(a.i.) l. çakmak taşından ateş çıkartma. 2. iki ağaç parçasını birbirine sürte sürte tutuşturma.
istir'â	(a.i.) riâyet isteme.
istirâbe	(a.i.) birinin hâlinden, tavrından şüphelenme.
istirâhat	(a.i. râhat'dan. c. istirâhât) rahat etme, dinlenme.
istirâhât	(a.i. istirâhat'in c.) rahat etmeler, dinlenmeler.
istirâk	(a.i. sirkat'den) sirkat, çalma, hırsızlama, çalınma.
istirâk-ı sem'	kulaktan söz kapma.
isti'râk	(a.i.) terlemek için yatma, tere yatma.
istirbâh	(a.i. ribh'den) faize yatırma, fazla faizle para verme, verilme.
istircâ'	(a.i. recâ'dan) rica etme, yalvarma, dileme.
istircâ'	(a.i. rücû'dan) 1. bir cenaze görüldüğü zaman innâ li-llâh ve innâ ileyhi râciûn (şüphe yok ki biz, Allah'ın kuluyuz, yine şüphe yok ki ona dönücüleriz) âyetini okuma. 2 . geri dönme; tepme.
istirdâ'	(a.i.) çocuk emzirtme.
istirdâd	(a.i. redd'den) 1. geri alma, alınma. 2 . verilmiş veya gönderilmiş bir şeyin geri gönderilmesini isteme, geri isteme.
istirdâdât	(a.i. istirdâd'ın c.) geri almalar, geri istemeler, geri çevirmeler, tekrar kazanmalar.
istirfâ'	(a.i. ref'den) kaldırılmasını, yapılmasını isteme.
istirfâd	(a.i.) yardım isteme.
istirfâh	(a.i. refh ve rifh'den) refah isteme.
istirhâ'	(a.i. rehâvet'den) rehavet gelme, gevşeme.
istirhâ-yi adelât	hek. adalelerin, kasların gevşemesi.
istirhâ-yi a'sâb	hek. sinirlerin gevşemesi.
istirhâb	(a.i.) korkutma, korkutulma. (bkz: terhîb).
istirhâm	(a.i. ruhm'dan. c. istirhâmât) merhamet dileme, yalvarma, yalvarış. (bkz. niyâz).
istirhâmât	(a.i. istirhâm'ın c.) istirhamlar, yalvarışlar, yalvarmalar.
istirhâm-nâme	(a.f.b.i.) bir rica ve niyaz maksadıyla yazılan mektup, (bkz. arîza).
istirhân	(a.i. rehn'den) rehin alma, alınma.
istirhâs	(a.i.) bir şeyi ucuz sayma, ucuz görme, ucuz görülme.

istirkab	("ka" uzun okunur, a.i. rekabet'den) rakabette bulunma, rakîb görme, çekememe.
istirkabât	("ka" uzun okunur.a.i. istirkab'ın c.) rakip görmeler, çekememezlikler, kıskanmalar.
istirkak	("ka" uzun okunur, a.i. rıkk'dan.) 1. muharebede düşmandan esir alma. 2. birini kendine köle etme.
istirşâ'	(a.i.) bir iş için bir şey isteme.
istirşâd	(a.i. reşâd'dan) hak yoluna gitmek isteme.
istirvâh	(a.i.) istirahat etme, rahatlama.
istirzâ'	(a.i. rızâ'dan) râzılık isteme.
istirzâk	(a.i. rızk'dan) rızık, nafaka tedârik etmeye çalışma.
istirzâl	(a.i. rezâlet'den) rezîl sayma, aşağılık görme, görülme.
istîsâ'	(a.i.) bollanma, genişleme.
isti'sâb	(a.i.) iğrenme, (bkz: istikrâh).
istis'âb	(a.i. sa'b'dan) güç sayma, zorumsama.
istisâbe	(a.i.) sevap kazanmayı isteme
istisâbe	(a.i.) sevap görme, görülme (bkz. istisvâb).
istis'âd	(a.i. sa'd'dan) uğurlu, meymenetli tutma, sayma, sayılma.
istis'âdiyye	(a.i.) fels. mutçuluk, fr. eudemonisme.
istîsâk	(a.i.) birinden, güvenilir bir senet, vesîka gibi bir şey alma.
istis'âl	(a.i. suâl'den) soruşturma.
istîsâl	(a.i. asl'dan) 1. kökünden koparıp çıkarma, çıkarılma, kökünü kurutma. 2. hek. bir urun çıkarılması.
istîsâlât	(a.i. istîsâl'in c.) (bkz: istîsâl).
isti'sâm	(a.i. ism'den) günahtan arınma.
isti'sâr	(a.i.) bir işin güç olmasını isteme.
istîsâr	(a.i.) 1. bir şeyi nefsine ayırma. fels. fr. egoi'sme.
istîsâr	(a.i.) kolaylanma, kolay addedilme, sayılma.
istisâre	(a.i.) 1. tozutma, toz savurma. 2. fitnecilik, fesatçılık etme.
istisgar	(a.i. sagir'den) küçük görme, küçük sayma, küçümseme.
istishâb	(a.i. sohbet'den) yanına alma, yanına alınma; beraber götürme.
Bi-l-istishâb	beraber alarak, -ile birlikte.
istishâben	(a.zf.) yanına alarak, beraber götürerek.
istishâl	(a.i. sehl'den) kolay sayma, kolay görme.
istishâr	(a.i.) alay etme, eğlenme, (bkz: istihzâ').
istiska'	("ka" uzun okunur, a.i. saky'den) 1. suyun lüzumunu şiddetle duyma. 2. yağmur duasına çıkma. 3. hek. vücûdun bir tarafında veya karında su birikme.
istiskal	("ka" uzun okunur, a.i. siklet'den) 1. ağır görme, huzurundan hoşlanmama. 2. yüz vermeme, koğarcasına muamele etme dolayısıyla kovma, kovumsama.
istislâf	(a.i. selef'den) selef olma, birinin yerine geçme.

istislâh	(a.i.). (bkz. istihsân).
istislâl	(a.i.) çekip sıyırmak isteme, çekmeye davranma.
istislâl-ı seyf	kılıç çekmeye davranma.
istislâm	(a.i.) 1. uyma. 2. yolun ortasından gitme. 3. Müslümanlığı kabul etme.
istismâr	(a.i. semere'den) 1. işletme, faydalanma. 2. sömürme.
istisnâ'	(a.i.c. istisnâât) ayırma, ayrı tutma, kuraldışı bırakma, (bkz: şâz).
istisnâât	(a.i. istisnâ'ın c.) ayırmalar, ayrı tutmalar, kuraldışı bırakmalar.
istisnâî	(a.s.) istisna ile, ayrı tutmakla ilgili olan. [müen. "istisnâiyye"].
istisnâiyyet	(o.i.) müstesnalık, müstesna oluş, ayrılık.
istisnân	(a.i.) sinni, yaşı ilerileme, kocalma, ihtiyarlama.
istisrâ'	(a.i. sür'at'den) sür'atlendirme, hızlandırma.
istisrâr	(a.i.) odalık alma.
istisvâb	(a.i. sevâb'dan) sevap, doğru, mâkul görme, beğenme; beğenilme.
istisvâben	(a.zf.) mâkul görerek, beğenerek.
istisvâb-gerde	(a.f.b.s.) tasvîbolunmuş, mâkul görülmüş, beğenilmiş.
istiş'âr	(a.i.c. istiş'ârât) yazı ile bildirilmesini isteme.
istiş'ârât	(a.i. istiş'âr'ın c.) yazı ile bildirilmesini istemeler.
istişârât	(a.i. istişâre'nin c.) danışmalar, fikir sormalar.
istişâre	(a.i. şûrâ'dan. c. istişârât) fikir sorma, danışma.
istişârî	(a.i.) danışmanlık.
istişât, istişâta	(a.i.şatt'dan) 1. çok öfkelenme. 2. hızla uçma. [kuş hak.].
istişfâ'	(a.i. şifâ'dan) şifâ talebetme, hastalığa ilâç arama, derdine derman arama.
istişfâ'	(a.i. şefâat'den) şefaat isteme, birinin aracılığını dileme.
istişfâen	(a.zf.) şifâ talebetme suretiyle; derdine derman aramak maksadıyla.
istişfâf	(a.i.) 1. şeffaf olma, saydamlaşma. 2. içinden görerek bir şeyin aslını öğrenmeye ve elde etmeye çalışma.
istişhâd	(a.i. şehâdet'den. c. istişhâdat) 1. şahit getirme, şahit gösterme. 2. edebî bir fikrin sağlamlığını ispat için, değerli eserlerden örnek gösterme. 3. şehit olma.
istişhâdât	(a.i. istişhâd'ın c.) şahit göstermeler; misal getirmeler.
istişhâden	(a.zf.) istişhat suretiyle, şahit getirerek, şahit göstererek.
istishâr	(a.i.) şöhret bulma, ün kazanma.
istişmâm	(a.i. şemm'den) 1. koklama, koku alma. 2. karîne ile anlama, hissetme.
istişrâ	(a.i.) satın almak isteme; satın alma. (bkz: iştirâ').
istişrâb	(a.i.) 1. içmek isteme. 2. îmâ yollu, kapalı, örtülü olarak anlatmak isteme.

istitâat	(a.i. tav'dan) takat, kudret, güç yetme, güç yeterlik.
istitâbe	(a.i.) tövbe ettirme, tövbe talebetme.
istitâbe	(a.i.) hoş bulma, iyi bulma, bulunma.
isti'tâf	(a.i. atfdan. c. isti'tâfât) yardım ve merhamet dileme.
istîtâf	(a.i.) kaplama.
isti'tâfât	(a.i. isti'tâfın c.) yardım, şefkat, merhamet dilemeler.
istitâl	(a.i.) birbiri ardınca çıkma; gözyaşı, inci gibi dökülme.
istitâle	(a.i. tûl'den) 1. uzama. 2. b i y. bâzı azanın ('organların) çok uzaması, uzantı.
istit'âm	(a.i.) taam, yemek isteme.
istîtân	(a.i.) bir yerde yerleşme, yun tutma, (bkz: tavattun).
istitâr	(a.i.) gizlenme, örtünme.
istitâre	(a.i.) saklanma, örtü altına girip gizlenme.
istitâre	(a.i.) uçurma, uçurulma; gönderme, gönderilme.
istitbâb	(a.i. tıbb'dan) tabibe, doktora baş vurma, derdine deva arama.
istitlâ'	(a.i. tulû'dan) bir şeyi öğrenmek isteme, araştırma.
istitlâât	(a.i. istitlâ'ın c.) bir şeyi araştırmak, öğrenmek, bilmek için yapılan araştırmalar.
istitmâm	(a.i.) tamamlanmasını isteme.
istitrâd	(a.i.) asıl mevzûdan olmayıp, münâsebeti gelmişken söylenen söz.
istitrâden	(a.zf.) istitrâd suretiyle.
istitrâdî	(a.s.) istitrâd ile ilgili.
istitrâdiyyât	(a.i.c.) istidrâd yolunda söylenen sözler.
istitrâf	(a.i. turfe'den) 1. görülmemiş bir şey sayma. 2. dallandırma, şûbelendirme.
istitrâk	(a.i.) ufak taşlarla fala baktırmak isteme.
istivâ'	(a.i. sevâ'dan) 1. müsavi olma, denk olma.
Vakt-i istivâ'	öğle vakti. 2. düz olma, düzlük. 3. kaplama, örtme, (bkz: istîlâ). 4. ortada ve tam bir derecede bulunma. 5. Mevlevi sikkesinin tam ortasına gelmek üzere önden arkaya doğru çekilen iki parmak eninde yeşil çuha.
istivâ-yi sinn	tam erkek olma, kırk yaşına gelme.
istivâî	(a.s.) eşit, denk, düz; kaplama, örtme, ortada ve tam bir derecede bulunma ile ilgili.
istiyâk	(a.i.) misvak kullanma.
isti'yâs	(a.i. ye's'den) ye'se düşme, ümitsizlenme.
istizâa	(a.i. ziyâ'dan) ziyâlanma, aydınlanma, ışıklanma, (bkz: istidâa).
istizâde	(a.i.) ziyâde olmasını isteme, ziyâde olması istenilme.
istiz'âf	(a.i. za'f'dan) zayıf görme, görülme; küçüksenme.
istîzâh	(a.i. vuzûh'dan. c. istîzâhat) 1. bir şeyin açık olarak bildirilmesini isteme, açıklama isteme. 2. Meclis'teki gensoru.

istîzâhen	(a.zf.) istîzâh suretiyle, bir şeyin açıklanmasını isteyerek.
istizâle	(a.i. izâle'den) yok edilme.
isti'zâm	(a.i. azamet'den) 1. büyük görme, görülme; büyütme. 2. kibirlenme, gururlanma. 3. küçük bir şeye ehemmiyet verip, onu büyük gösterme.
istîzân	(a.i. izn'den) 1. izin isteme. 2. izin için sorma. 3. danışma.
Bi-l-istîzân	sorarak, danışarak.
Bilâ istîzân	hiç danış madan sormadan.
isti'zâr	(a.i. özr'den) özürleme, af dileme, bağışlanmasını isteme.
istizâre	(a.i.) ziyarete gelmesini isteme, ziyarete gelmesi istenilme.
istizhâr	(a.i. zahr'dan) 1. dayanma, güvenme, arka verme. 2. yardım isteme, zahîr, arka olmasını isteme.
istizkâr	(a.i. zikr'den) 1. hatırlama, hatıra getirme. 2. ezberleme, ezberlenme. 3. hafızayı sağlamlaştırma usulü, f r. mnemo technie.
istizlâl	(a.i. zill'den) zelil görme, bayağı, aşağılık görme, görülme.
istizlâl	(a.i. zıll'dan) 1. gölgelenme, gölge altına girme. 2. gölgede oturma. 3. sığınma.
istizmâm	(a.i.) kötü, beğenilmeyecek iş görme.
istizmâr	(a.i. zamîr'den) fikrini yoklama, maksadını anlamaya çalışma.
istizrâf	(a.i. zarâfet'den) zarafet gösterme, zarif görünme, incelik gösterme. [Arapçadaki mânâsı "takîbetme" dir].
istûh, iştûh	(f.s.) güçsüz, kuvvetsiz, âciz; mahzun, perîşan.
isvidâd	(a.i.) kararma, kara olma.
isvidâd-ül-cild	cildin kararması.
isyân	(a.i.) 1. itaatsizlik, emre boyun eğmeme. 2. ayaklanma, (bkz: tuğyân).
îş	(a.i.) 1. yaşayış, yaşama. 2. ekmek, gıda. 3. yaşama tarzı, zevk ve safa. (bkz: ayş).
îş ü işret	yiyip içip eğlenme, sefahat.
îş ü nûş	yiyip içme.
i'şâ'	(a.i.) akşam yemeği verme.
iş'â'	(a.i.) şuâlanma, Güneş, ışığını dağıtma.
îşâ'	(a.i.) ağaç çiçek açma.
îşâ-i eşcâr	ağaçların çiçek açması.
işâa, işâat	(a.i. şüyû'dan. c. işâât) haber yayma, herkese duyurma.
işâât	(a.i. işâa'nın c.) duyurmalar, yaymalar.
işâât-ı kâzibâne	kötü niyetlerle haberler yayma.
iş'âb	(a.i.) ölme.
işâbe	(a.i.) 1. genç yaşta saç, sakal ağarma. 2. saç, sakal ağartma.
işâde	(a.i.) seslenme, sesini yükselterek kaybolan bir şeyi tarifle herkese bildirme.
işâ-eyn	(a.i.c.) akşam ile yatsı zamanları.

Beyn-el-işâeyn	akşam ile yatsı arası.
işâha	(a.i.) misvak kullanma.
iş'âl	(a.i. şaal'den) 1. şûlelendirme, tutuşturma, parlatma; alevlendirme. 2. şiddetlendirme.
îşân	(f.i.) 1. Türkistan'da ve idil havzası Türklerinde "sûfî, keramet sahibi, velî" mânâlarında, ulemâ ve şeyhlere verilen bir unvan. 2. cemi (çoğul) 3 üncü şahıs.
iş'âr	(a.i.c. iş'ârât) yazı ile bildirme, haber verme.
iş'âr-ı ahîr'e kadar	bildirilecek en son habere kadar.
işârât	(a.i. işâret'in c.) işaretler, alâmetler.
işâret	(a.i.c. işârât) 1. bir şeyi (kaş, göz, el, parmak, baş ile) gösterme. 2. iz, alâmet, nişan. 3. tas. doğrudan doğruya değil de, hatırlatmak nev'inden verilen emir.
işâret-i aliyye	şeyhülislâm emri.
işâret-i ilâhiyye	Tanrı buyruğu.
işaret sıfatı	gr. gösterme sıfatı.
işaret zarfı	gr. gösterme belirteci.
iş'ârî rey	(a.b.i.) açık oylama.
işbâ'	(a.i. şib'den) 1. karnını doyurma; karnı doyurulma. 2. fiz. doyma. 3. çoğalma, çoğaltılma. 4. ed. Arap nazmında, vezin veya kafiye zaruretinden dolayı kelimeye bir harf katma.
işcâr	(a.i. şecer'den) ağaç yetiştirme.
işcâz	(a.i.) kederlendirme.
îşe	(f.i.) 1. casus. 2. orman, (bkz: bîşe).
işfâ'	(a.i. şifâ'dan) hastanın şifâ bulmasına çalışma, hastaya şifalı şey verme.
işfâf	(a.i.) üstün tutma.
işfâk	(a.i.) 1. korkma. 2. lütfetme, bağış.
işgal	("ga" uzun okunur, a.i. şugl'den. c. işgalât) 1. meşgul etme, işle uğraştırma. 2. işten alıkoyma. 3. tutma. 4. oyalama.
işgene	(f.i.) 1. et suyu ile yapılan tirit. 2. ihtiyarlık veya kızgınlık dolayısıyla yüzde görünen buruşukluk.
işgere	(f.i.) şahin, doğan, atmaca gibi av için kullanılan terbiye görmüş kuş.
işgerf	(f.s.) 1. kalın, dayanıklı. 2. 1. şan ve şeref.
işgûh	(f.i.) yıkılış, yüzüstü kapanış.
işgüfe	(f.i.) 1. çiçek, (bkz: şükûfe). 2. istifrağ.
işhâ'	(a.i. şehî'den) ağız açma, ağzını açma.
işhâd	(a.i. şühûd'dan) şahadet ettirme, şahit getirme, şahit olarak gösterme.
işhâz	(a.i.) bileme, bilenme; keskinletme, keskinleme.
işhaz-ı seyf	kılıç bileme.
işkâ'	(a.i.) 1. şikâyet ettirme. 2. öç, intikam alma.

işkâl	(a.i. şekl'den) 1. müşküllük, güçlük. 2. müşküllendirme, güçleştirme.
işkâr	(f.i.) 1. av. 2. avlama.
işkenbe	(i.), (bkz şikembe).
işkence	(f.i.) eziyet, azap.
işkeste	(f.s.) kırık, kırılmış, (bkz: şikeste).
işkil, işkîl	(f.i.) 1. şüphe, hîle. 2. önden sağ ve arkadan sol ayağı beyaz olan at. [Araplarca hiç makbul sayılmaz].
işkil, işkîl	(a.i. şekl'den) güçlük, zorluk.
işkünc	(f.i.) çimdik.
işmâm	(a.i. şemm'den) 1. koklatma, koklatılma. 2. [tecvit ıstılahında] biraz durma, çıtlatma; harfin sesini genizden hissettirme.
işmi'zâz	(a.i.) 1. yüzünü buruşturma, yüzünü ekşitme. 2. can sıkma. 3. titreyip ürperme.
işnûşe	(f.i.) aksırık, (bkz: atse).
işpîhte	f..) 1. saçılmış, yayılmış. 2. su sızıntısı.
işrâb	(a.i. şürb'den) 1. içirme, içirilme. 2. bir maksadı, kapalı olarak anlatma.
işrâf	(a.i.) 1. yüksek yere çıkma; yüksek yerden bakıp anlama. 2. hasta, ölmeye yüz tutma.
işrâk	(a. i. şirk'den) Allah'a ortak koşma, çok Allah bulunduğuna inanma, (bkz. ilhâd, şirk).
işrâk	(a.i. şark'dan) 1. [Güneş] doğma, doğarak etrafı ışıklandırma. 2. parlatma, ışıklandırma.
işrâkî	(a.s.) fels. Pythagoras felsefesi yolunda bulunana ait, bu felsefenin taraflısı.
işrâkıyye	(a.i.) XII. yüzyılda Şahabeddin Sühreverdi tarafından başlatılan felsefe akımının genel adı. (bkz: sûfıstâiyye).
işrâkıyyûn	(a.i.c.) Pythagoras felsefesi yolunda bulunanlar, (bkz: sûfistâ-iyyûn).
işret	(a.i.) 1. içki. 2. içki içme, içki kullanma.
Erbâb-ı işret	içki içenler, içkiciler. [Arapçada "yaşama, geçinme" mânâsı vardır].
işret-gâh	(a.f.b.i.) işret, içki içilecek yer. (bkz: işret-kede, mey-kede).
işret-kede	(a.f.b.i.) içki içilecek yer. (bkz. işret-gâh, mey-kede).
işret-nâme	(a.f.b.i.) Revânî'nin mesnevi türünden yazılmış manzum eseri.
işret-sâz	(a.f.b.s.) işret eden, içki içen.
işrîn, işrûn	(a.s.) yirmi [sayı].
işrîrâk	(a.i.) gözyaşına boğulma, ağlamaktan boğulmak derecesine gelme.
iştât	(a.i.) dağıtma, dağıtılma.
iştek	(f.i.) çocuk kundağı.

iştiâl	(a.i. şaal'den. c. iştiâlât) şu'lelenme, tutuşup yanma, parlama, alevlenme.
iştiâlât	(a.i. iştiâl'in c.) tutuşup yanmalar, parlamalar, alevlenmeler.
iştibâh	(a.i.) şüphelenme, şüphe etme.
Bilâ-iştibâh, Bî-iştibâh	şüphesiz.
iştibâk	(a.i. şebeke'den) 1. tokuşma; karışma, örülme, örgülenme; birbirine geçme. 2. astr. Güneş battıktan sonra, gökyüzünde kum gibi birbirine girmiş olarak görünen yıldızlara, Arap uleması tarafından verilen bir ad.
iştibâk-ün-nücûm	astr. Güneş battıktan sonra gökte yıldızların kum gibi birbirine girmiş bir surette görünmeleri.
işticâr	(a.i.) 1. zıdlaşma. 2. elini çenesine koyarak dirseği üzerine dayanma.
iştidâd	(a.i. şiddet'den) şiddetlenme; ağırlaşma; büyüme; artma.
iştidâd-ı hâfıza	psik. belleme yetisinin aşın ölçüde artması.
iştifâ'	(a.i.) şifâ bulma, iyi olma.
iştigal	("ga" uzun okunur, a.i. şugl'den. c. iştigalât) meşgul olma, bir şeyle uğraşma.
iştigalât	("ga" uzun okunur, a.i. iştigal'in c.) meşgul olmalar, bir şeyle uğraşmalar.
iştihâ'	(a.i. şehvet'den) 1. meyil, istek. 2. iştah, yemek yeme isteği.
iştihâ-âver	(a.f.b.s.) iştah veren, iştah verice.
iştihâ-engîz	(a.f.b.s.) iştah verici, iştah veren.
iştihâr	(a.i. şöhret'den) şöhretlenme, şöhret bulma, meşhur olma, ün alma, ünlü olma.
iştikâ'	(a.i. şekvâ'dan) şikâyet etme, yanıp yakılma.
iştikâ' an-il-hükkâm	huk. taraflardan biri, mahkeme reis veya azasının hüküm ve kararına îtirâz etme.
iştikâ-yi cevr-i felek	feleğin cefâsından şikâyet etme.
iştikak	(a.i. şakk'dan. c. iştikakat) 1. leng. bir kökten gelen kelimelerin birbirleriyle olan ilgileri, kökbilgisi; türetme, fr. etymologie "ilim, ma'lûmat, ta'lîm, ma'lûm." gibi. 2. ed. aynı kökten gelen fakat ayrı anlamları olan kelimelerle yapılan cinas, [teslim, selâmet, selâm gibi].
iştikak lâhikası	gr. yapım eki.
iştikâkî	("ka" uzun okunur, a.s.) leng. iştikakla ilgili olan, fr. etymologique.
iştimâl	(a.i. şümûl'den) 1. şâmil olma, kaplama, içine alma. 2. çevirme, (bkz: ihâta).
iştimâm	(a.i. şemm'den) hafifçe koku alma; koklama.
iştirâ'	(a.i. şirâ'dan) satın alma, alınma, (bkz: istişrâ').
iştirâk	(a.i. şirket'den) ortak olma, ortaklık.
Bi-l-iştirâk	müşterek olarak, ortak olarak, birlikte.
iştirâk-i lisân	dil ortaklığı, aynı dili konuşma keyfiyeti.

iştirâkî	(a.s.) ortaklıkla ilgili.
iştirâkiyye	(a.i.) komünizm, fr. communisme.
iştirâkiyyûn	(a.i.) sosyalistler.
iştirât	(a.i. şart'dan) şartlaşma, şart kılma, kılınma, şart koşma.
iştitât	(a.i.) zulmetme, haksızlık etme.
iştivâ'	(a.i.) kızarma.
iştivâ-yi lahm	etin kızarması.
iştiyâk	(a.i. şevk'den) şevklenme, göreceği gelme, özleme, (bkz: hasret).
iştiyak-nâme	(a.f.b.i.) birine karşı çekilen hasreti anlatmak için yazılan mektup.
îş ü nûş	(a.f.b.i.) zevk ve sefa, cünbüş. (bkz. ayş ü nûş).
işve	(a.i.) güzelin, gönül aldatan, gönül çelen naz ve edası.
işve-bâz	(a.f.b.s.) 1. naz edici, edalı. 2. meşhur bir çeşit lâle.
işve-fürûş	(a.f.b.s.) naz eden, nazlanan.
işve-ger	(a.f.b.s.). (bkz: işve-kâr, işve-zer).
işve-kâr	(a.f.b.s.) işveli, nazlı, edalı (bkz. işve-ger, işve-zer).
işve-kârî	(a.f.b.i.) işve-kârlık, nazlılık, edâlılık.
işve-nümâ	(a.f.b.s.) işveli, nazlı, edalı.
işve-rîz	(a.f.b.s.) işve saçan, edalı, nazlı, kırıtkan.
işve-sâz	(a.f.b.s.) işveli, cilveli.
işve-zen	(a.f.b.s.) işveli, cilveli.
işve-zer	(a.f.b.s.). (bkz: işve-ger, işve-kâr).
îtâ	(a.i.). (bkz. i'tâ).
îtâ'	(a.i.) ed. kafiyenin bir mânâda olarak aynen tekrarı.
i'tâ'	(a.i. atâ'dan) verme, verilme; ödeme.
Ahz ü i'tâ	alışveriş.
i'tâ-yi ma'lûmât	bilgi verme.
itâat	(a.i. tav'dan) boyun eğme, dinleme; alınan emre göre davranma.
Adem-i itâat	dinlememe.
Arz-ı itâat	dinleyeceğini bildirme.
îtâb	(a.i.) kolsuz, yakasız kadın gömleği, dekolte gömlek.
itâb	(a.i.) azarlama, tersleme, paylama; darılma.
it'âb	(a.i. taab'dan) yorma, yorulma, zahmet verme.
it'âb-ı zihn	zihin yorma.
itâb-nâme	(a.f.b.i.) birini paylama, azarlama tersleme gayesiyle yazılmış yazı.
îtâd	(a.i.) kazık çakma, (bkz: veted).
itâd	(a.i.) süt sağarken ineğin ayağına geçirilen ip.
itâha	(a.i.) bir şeyi yapıp bitirme, hazır etme.
i 'tâk	(a.i. ıtk'dan) [köle veya câriye] azâdetme, edilme.

i'tâk bi-l-kinâye	huk. [eskiden] kinâî lâfızlardan biri ile yapılan i'taktır ki hüküm ifâde etmesi niyete bağlıdır, ["sen benim mülküm değilsin", "sebilini tahliye ettim" gibi].
i'tâk-ı mahzûr	huk. [eskiden] gayrimeşrû bir cihet için yapılan ıtık.
i'tâk-ı mendûb	huk. [eskiden] Allah rızâsı için yapılan ıtık.
i'tâk-ı mübâh	huk. [eskiden] bir veçhe, bir şeye niyet etmeksizin yapılan ıtık.
i'tâk-ı sarîh	huk. [eskiden] azâdetmeye yarayan açık sözlerden biri ile yapılan îtaktır ki bununla niyete muhtaç olmaksızın ıtık vuku bulur, memlûk kabul etsin etmesin "sen hürsün!", "seni azâdettim" gibi.
i'tâk-ı vâcib	huk. [eskiden] katilden, zıhar-dan, yeminden, oruç bozmaktan dolayı yapılması îcâbeden ıtık.
itâle	(a.i. tûl'den) uzatma, uzatılma.
itâle-i dest	el uzatma, hıyanet.
itâle-i lisân	dil uzatma, sövüp sayma.
it'âm	(a.i.) ikiz doğurma.
it'âm	(a.i.) yemek yedirme, yemek verme, verilme.
it'âmiyye	(a.i.) evvelce bâzı vâkıf müesseselerinde fıkarânın doyurulması için ayrılan ödenek.
îtân	(a.i.) vatan sayma, sayılma.
itâr, itâre	(a.i.) 1. hiddet ve dikkatle bakma. 2 . bir şeyin peşini bırakmama.
itâre	(a.i. tayerân'dan) 1. uçurma, uçurulma. 2. çarçabuk gönderme, yollama, (bkz: irsal).
itâre-i kebûter	güvercin uçurma.
itâre-i nâme	sür'atle ve binbir hevesle mektup gönderme.
i 'tâş	(a.i. atş'dan) susuz bırakma, susuz kalma.
itât	(a.i.) düşmanlık, zıtlık, (bkz: muhâsama).
itâve	(a.i.c. etâvâ) rüşvet verme.
itbâ'	(a.i.) 1. tabî kılma, arkasına, ardına katma. 2 . gr. bir kelimeye katılan aynı kalıpta başka ve mânâsız söz, koşuntu. "Yemek memek" deki "memek"; "zengin mengin" deki "mengin" gibi.
itbâk	(a.i.) 1. kaplama. 2. fels. fr. accomodation.
itbâki	(a.s.) fels. fr. accomodatice.
itbâl	(a.i.) derde, tasaya düşürme, düşürülme.
itdân	(a.i.) ıslatma, ıslanma.
itfâ'	(a.i. tufû'dan) 1. söndürme, söndürülme.
itfâ-yi harîk	yangın söndürme.
itfâ-yi düyûn	borcun, faizle birlikte anaparadan da ödenmesi, fr. amortissement. 2. dindirme, bastırma.
itfâiyye	(a.i.) yangın söndürme ekibi.
itfâl	(a.i.) insan vücûdunun fena kokması.

ithâf	(a.i. tuhfe'den) 1. hediye olarak verme, verilme. 2. hediye, armağan gönderme; manen sunma. 3. ed. birinin adına eser yazma veya yazılmış bir eseri, baş tarafında adını söylemek suretiyle birine hediye etme.
ithâfiyye	(a.i.) bir eseri, birine ithaf ederken yazılan yazı.
ithâf-nâme	(a.f.b.i.) bir şeyin ithaf edildiğine dâir yazılan yazı.
ithâm	(a.i. töhmet'den) töhmetlendirme, suçlandırma, birine bir kabahat yükleme.
ithâmî	(a.s.) ithamla ilgili.
ithâm-kâr	(a.f.s.) birini suçlandıran, birine kabahat yükleyen.
ithâm-nâme	(a.f.b.i.) iddianame.
i'tibâr	(a.i. ubûr'dan. c. i'tibârât) 1. saygı gösterme. 2. ehemmiyet verme. 3. şeref, haysiyet. 4. bir şeyin hakiki değil, kararlaştırılan değeri. 5. ibret alma. 6. tic. söz veya imzanın değeri, fr. credit. 7. değer.
i'tibâr-ı sûret	görünüşe değer verme.
i'tibârât	(a.i. i'tibâr'ın c.) var sayılan şeyler, faraziyeler.
i'tibâren	(a.zf.) ... den başlayarak, ... den sonra, ... den beri.
i'tibârî	(a.s.c. i'tibâriyyât) gerçek olmayan, var sayılan, [müen. "i'tibâriyye"].
i'tibâriyyât	(a.i. i'tibârî'nin c.). (bkz. faraziyyât).
i'tidâd	(a.i. add'den) l. sayma; iddet çekme [kadınlarda üç temizlenme devresi gibi doksan gün kadardır]. 2. nazlanma. 3. gururlanma.
i'tidâd	(a.i.) 1. bir şeyi kol üzerine alma. 2. yardım isteme.
i'tidâl	(a.i. adl'den) 1. orta oluş, ortalama, aşın olmama hâli, ölçülülük.
i'tidâl-i dem	kızgınlığa mağlûp olmayış, soğukkanlılık. 2. yavaşlık, yumuşaklık. 3. uygunluk. 4.astr. gece ile gündüzün bir olması, gün-tün eşitliği, fr. equinoxe.
i'tidâl-i harîfi	astr. Arz'ın Güneş etrafında çevirdiği yörünge üzerinde ve i'tidâl-i rebîî noktasını karşısında, mihver-i sagîr'in bir ucunda 20 Martta işgal ettiği yer olup (rûmî 10 Eylül) bu târihte gece ile gündüz süresi birbirine eşit ve bu târihten sonra gündüz süresi gittikçe uzamaya başlar.
i'tidâl-i mizâc	fels. ılım, ölçülülük, fr. temperance.
i'tidâl-i rebîî	Arz'ın Güneş etrafındaki mahreki üzerinde 20 Martta bulunduğu nokta (rûmî 9 Mart), [bu nokta feza küresinin tulleri mesabesinde olan metâlîlerin mebde' noktasıdır. Güneş manzumesinin müthiş bir sür'atle Kantores burcunun Vega yıldızına sürüklenmesinden dolayı Arz mahrekinin bu nokta dan başlayıp ayni yerde kapanması günde 3.565.554 dakika geciktiğinden noktanın yeri her yıl biraz geriler].
i'tidâl-cû	(a.f.b.s.) itidal, yavaşlık, yumuşaklık, ölçülülük arayan.
i'tidâleyn	(a.i.c.) 1. iki îtidâl. 2. astr. Güneş etrafındaki mahrekte 22 Eylül (i'tidâl-i harîfî) ve 20 Mart (i'tidâl-i rebîî) tarihlerinde

	bulunduğu noktaları birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçen nazarî mihver ve bunun iki ucu. [bu mihvere "mihver-i sagir" adı verilir].
i'tifâr	(a.i.) yere vurma, kavrayıp yere çarpma.
i'tikab	("ka" uzun okunur, a.i.) veresiye vermeme, parasını almadıkça vermeme.
i'tikad	("ka" uzun okunur, a.i. akd'den. c. i'tikadât) 1. düğümlenip kalma, bir şeye bağlanma. 2. inanma, gönülden tasdik ederek inanma.
i'tikad-ı fâside	bozuk inanç.
i'tikadât	("ka" uzun okunur, a.i. i'tikad'ın c.) itikatlar.
i'tikadât-ı bâtıla	l. bâtıl, asılsız şeylere inanmalar. 2. peşin yargı. fr. perejuge.
i'tikadî	(a.s.) îtikad ile, inanma ile ilgili.
i'tikadiyyât	(a.i.c.) itikada, inanmaya ait meseleler, bahisler.
i'tikâf	(a.i.) bir yere kapanıp ibâdetle vakit geçirme, [bilhassa, ramazanın son on gününde camide maksure denilen yerlere kapanıp ibâdetle vakit geçirme].
i'tikal	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. devenin dizini büküp bağlama. 2. güreşte sarmaya getirip yıkma. 3. sağmak için koyunun ayaklarını iki bacağı arasına alma. 4. binici mızrağını paçası ile üzengi arasına sokup tutma.
i'tikâl	(a.i.) müşkülesine, zorlaşma.
i'tikâl	(a.i. ekl'den. c. i'tikâlât) 1. kemirerek yeme. 2. hek. yaranın vücûdu yemesi. 3. jeol. deniz dalgalarının, karaları döğerek oyması, aşındırması, fr. erosion.
i'tikâl-i bahrî	coğr. dalga aşındırması.
i'tikâl-ı sevâhil	kıyıların aşınması.
i'tikâlât	(a.i. i'tikâl'in c.) aşınmalar, yenmeler, f r. erosions.
i'tikâm	(a.i.) 1. tortop etme. 2. biriktirme.
i'tikâs	(a.i.) akislenme, tersine dönme.
i'tilâ'	(a.i. ulüvv'den) yükselme, yukarı rütbelere erişme.
i'tilâf	(a.i. ülfet'den. c. i'tilâfât) 1. ülfet etme, alışma. 2. uyuşma, uygunluk, (bkz. muvâfakat).
i'tilâf-ı müsellese	üçlü itilaf, anlaşma, uzlaşma.
i'tilâfât	(a.i. i'tilâfın c.) anlaşmalar, uyuşmalar.
i'tilâk	(a.i.) birinin sevgisine yakalanma, tutulma.
i'tilân	(a.i.) 1. aşikâr, meydanda olma. 2. doğum sırasında, çocuğun görünmesi.
i'timâd	(a.i. amd'den) 1. dayanma, güvenme. 2. emniyet, güven.
i'timâd-bahş	(a.f.b.s.) güven veren, güvenilir.
i'timâden	(a.zf.) îtimâd ederek, güvenerek, dayanarak.
i'timâd-nâme	(a.f.b.i.) bir elçinin, gönderildiği yerin devlet reisine sunmak üzere götürdüğü îtimat mektubu, güven mektubu.

i'timâd-üd-devle	(a.b.i.) [devletin itimâdı, güveni] Safevîler devrinde başvekillere verilen bir unvan, (bkz. vezîr-i a'zam).
i'timak	(a.i. umk'dan) derine gitme, derinliğe varma.
i'timâm	(a.i.) 1. imâmelenme, başın sarık sakma. 2. miğfer giyme. 3. otlar uzayıp gelişme; dağlar yeşillenme.
i'timân	(a.i.) emin bulunma, emniyet etme.
i'tinâ'	(a.i. uniyy'den) çok dikkat etme, özenme.
i'tinâk	(a.i. unk'dan) birbirlerinin boyunlarına sarılma, boğaz boğaza gelme.
i'tinân	(a.i.) 1. insanın önüne durma. 2. birinin mâhiyeti meydana çıkma.
i'tirâf	(a.i. irfân'dan. c. i'tirâfât) suçunu veya yerinde olmayan bir hareketini saklamaktan vazgeçip söyleme, hakkı teslîm etme, fr. confession.
i'tirâf-ı cürm	maznûnun (sanığın), işlemiş olduğu suçu söylemesi.
i'tirâf-ı kusûr	kusurunu î'tirâf etme, söyleme.
i'tirâfât	(a.i. i'tirâfın c.) i'tirâflar. (bkz. i'tirâf).
i'tirâz	(a.i.c. i'tirâzât) bir fikri, bir hükmü kabul etmeyip çürütmeye kalkışma.
i'tirâz-ül-gayr	huk. gıyap kararına karşı açılan dâva.
i'tirâzât	(a.i. i'tirâz'ın c.) itirazlar, (bkz: i'tirâz).
i'tisâ	(a.i.) asa kullanma, asaya dayanma.
i'tisâb	(a.i.) 1. kanâat etme. 2. asabîleşme, sinirlenme.
i'tisâf	(a.j. asf'dan. c. i'tisâfât) doğru yoldan sapma, yolsuzluk etme.
i'tisâfât	(o.i. i'tisâfın c.) doğru yoldan çıkmalar, sapmalar, yolsuzluk etmeler.
i'tisâm	(a.i. ismet'den) 1. el ile tutma, tutunma. 2. günahtan sakınma. 3. temiz olma. 4. o. bot. bitkiler damar damar olma.
i'tisâr	(a.i.) usâresini, özünü çıkarmak için bir şeyi sıkma; sıkılma, (bkz: ta'sîr).
i'tisâs	(a.i.) gece gezip dolaşma, karakol vazifesini görme.
i'titâf	(a.i.) bir şeye bürünme, örtünme.
i'tivâ'	(a.i.) bükme, bükülme, (bkz: iltivâ').
i'tiyâd	(a.i.c. i'tiyâdât) âdet edinme, alışma; alışkanlık.
Sû-i i'tiyâd	fena şeyi âdet edinme, (bkz: ülfet).
i'tiyâdât	(a.i. i'tiyâd'ın c.) âdet edinmeler, alışmalar; alışkanlıklar.
i'tiyâdî	(a.s.) itiyatla, âdet edinme, alışma, alışkanlıkla ilgili olan.
i'tiyân	(a.i.) dik dik bakma, gözünü dikme.
i'tizâ'	(a.i.) bir kabîleye veya kimseye bağlı bulunma.
i'tizâd	(a.i.) 1. bir şeyi kol üzerine alma. 2. yardım isteme. 3. yardım etme. (bkz. i'tidâd).
i'tizâl	(a.i. azl'den) 1. bir tarafa çekilme. 2. işten çekilme. 3. ehl-i sünnet'ten Vâsıl b. Atâ'nın kurduğu mu'tezile mezhebi. 4. takımdan ayrılma.

i'tizâm	(a.i. azîmet'den) gitmeye hazırlanma, gidiş, (bkz. azîmet).
i'tizâm	(a.i.) azamet, büyüklük satma.
i'tizâr	(a.i. özr'den. c. i'tizârât) özür dileme.
i'tizârât	(a.i. i'tizâr'ın c.) özür dilemeler, af dilemeler.
i'tizâz	(a.i. azîz'den) kendini aziz tutma, izzetinefs gösterme.
itkâ'	(a.i.) koltuk altına yastık, dayak koyma, dayanma, dayanacak şey kullanma.
itkan	("ka" uzun okuma, a.i.) 1. muhkem, sağlam kılma. 2. inanma, emîn olma.
itlâ'	(a.i.) başkasının üzerine bırakma.
itlâd	(a.i.) eski mal sahibi olma, kılma.
itlâf	(a.i. telef'den. c. itlâfât) 1. telef etme, mahvetme, öldürme, (bkz. ittiâs.). 2. lüzumsuz yere harcama. 3. yoketme, bozma.
itlâfât	(a.i. itlaf'ın c.) telef etmeler, mahvetmeler, öldürmeler.
itlâl	(a.i.) 1. damlatma. 2. hayvanı yedeğinde götürme.
itmâm	(a.i. tamâm'dan) tamamlama, bitirme, tamam etme, edilme.
itmînân	(a.i.) 1. emîn olma. 2. birine inanma, güvenme. 3. kat'î olarak bilme.
itmînân-ı kalb	kalbden; yürekten inanma.
itnân	(a.i.) çocuk, hastalık dolayısıyla büyüyememe, gelişememe.
itrâ'	(a.i.) doldurma.
itrâb	(a.i.) toprak serpme, topraklama.
itrâk	(a.i.) terketme, bırakma, vazgeçme.
itrâz	(a.i.) kurutma, kurutulma.
itret	(a.i.) (bkz: ıtret).
ittiâd	(a.i.) randevu verme.
ittiâs	(a.i.) helak etme, öldürme, (bkz: itlaf[1'2]).
ittiâz	(a.i. va'z'dan) nasihat, öğüt dinleme.
ittibâ'	(a.i.) tabî olma, uyma, ardısıra gitme.
ittibâ-en	(a.i.) tabî olma, uyma, ardısıra gitme.
itticâh	(a.i. cihet'den) bir cihete, bir tarafa dönme.
itticâr	(a.i.) ilâç, deva kullanma, kullanılma.
ittifâk	(a.i. vifâk'dan. c. ittifâkat) birleşme, uyuşma; sözleşme.
ittifâk-ı ârâ	oybirliği.
ittifâka	("ka" uzun okunur, a.zf.) rastgele, tesadüfle.
ittifâkan	(a.zf.) rastgele, tesadüfle.
ittifâkat	("ka" uzun okunur, a.i. ittifâk'ın c.) birleşmeler, sözleşmeler, uyuşmalar, tesadüfle olan şeyler.
ittifâkî, ittifâkiyye	(a.s.) 1. ittifaka, birleşmeye, sözleşmeye veya uyuşmaya ait. 2. rastgele, tesadüfle.
ittifâkiyyât	(a.i.) rastgele, tesadüfle olan şeyler.
ittifâkiyye	(a.i.) fels. vesîlecilik, fr. occasionnalisme.

ittifak-pezîr	(a.f.b.s.) ittifak kabul eden, edici.
ittihâb	(a.i. hîbe'den) huk. bedelsiz olarak verilen bir malı kabul etme.
ittihâd	(a.i. vahdet'den) bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, birlik.
ittihâd-ı ârâ	reybirliği (oybirliği).
ittihâd-ı insâniyyet	insanlığın birleşmesi.
ittihâd-ı İslâm	islâm birliği, fr. Panislamisme.
ittihâd-ı kalb-i millet	milletin kalb birliği.
ittihâd-ı menâfi'	menfaatlerin birleşmesi.
ittihâd-ı umûmî	umûmî birlik, bütün insanların birleşmesi.
İttihâd ve Terakkî	1908 Meşrûtiyeti'nden sonra memlekette faaliyete geçen siyâsî bir parti.
ittihâdî	(a.s.) ittihatla, birleşme ile ilgili olan, birleşmiş, birleşik.
ittihâm	(a.i. töhmet'den) töhmetli olma, suçlu olma.
ittihâz	(a.i. ahz'den) 1. edinme, edinilme. 2. kabul etme. 3. îtibâr etme, sayma, tutma. 4. kullanma. 5. kurma, düşünme, tasarlama.
ittika	("ka" uzun okunur, a.i. vikaye'den) 1. sakınma, çekinme. 2. Allah'tan korkma.
ittikâ'	(a.i.) dayanma, yaslanma, söykenme.
ittikâl	(a.i.) işi Allah'a bırakıp kadere boyun eğme, güvenme.
ittikan	("ka" uzun okunur, a.i.) gözle görmüş gibi iyi ve sağlam bilme.
ittikar	("ka" uzun okunur, a.i.) vakar, gurur, büyüklük gelme.
ittirâ'	(a.i.) solma.
ittisâ'	(a.i. vus'dan) 1. bollaşma, genişleme. 2. bolluk, genişlik. 3. fels. kaplam.
ittisâf	(a.i. vasf'dan) 1. muttasıf olma, vasıflanma, nitelenme. 2. bir hal takınma.
ittisâh	(a.i.) kirlenme, paslanma.
ittisâî	(a.s.) fiz. cisimlerin genişlemesiyle ilgili olan, fels. fr. extensif.
ittisâiyyet	(a.i.) fels. kaplamlılık, fr. extensivite.
ittisâk	(a.i.) nizâma girme, intizam bulma, sıralanma.
ittisâl	(a.i. vasl'dan) 1. bitişme, kavuşma, ulaşma. 2. birbirine dokunma. 3. yakınlık. 4. fels. bitişiklik, fr. contiguite. 5. bot. kavuşma, fr. conjugaison.
ittisâl-i infisâl	anat. mafsal, eklemlerdeki bağlantı.
ittisâl-üt-terbî'	inş. birinin tuğlaları, bir başkasının tuğlalanyla birbirine girecek şekilde iki duvarın birleşmesi.
ittisâlât	(a.i.c.) istihkâm kısımlarını veya türlü istihkâmları birbirine bağlamak için yapılan yollar.
ittisâm	(a.i. vesm'den) 1. damga vurma, nişan vurma, dağlama; süsleme.

ittitân	(a.i.) vatan, yurt tutma, bir şehirde, bir yerde oturma, (bkz: tavattun).
ittizâ'	(a.i.) 1. devenin, boynuna basarak üstüne binmek için, başını aşağıya eğme. 2. alçak gönüllülük.
ittizâh	(a.i.) vazıh, açık olma, meydana çıkma.
ityân	(a.i.) 1. getirme, getirilme. 2. söyleme, bildirme. 3. isbat.
îvâ	(a.i.) bir yere yerleştirme, yerleştirilme, oturtma, (bkz: iskân), [kelime, ekseriya "iskân" ile birlikte kullanılır].
ivâd	(a.i.) dönüş, (bkz: avdet).
îvâr	(a.i.) ikindi, ikindi vakti.
Namâz-ı îvâr	ikindi namazı.
îvâz	(f.s.) düzülmüş, koşulmuş, hazırlanmış.
ivâz	(a.i.) bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey.
Bilâ-ivaz	karşılıksız, bedelsiz, bir menfaat karşılığı olmayarak.
ivazan	(a.zf.) karşılık olarak, karşılığında. (bkz: ivazan).
ivec	(a.i.) eğrilik, çarpıklık.
i'vicâc	(a.i.c. i'vicâcât) 1. eğri büğrü olma, eğrilme. 2. doğru hareket etmeme.
ivz	(a.s.) 1. gövdesi bodur olan. 2. i. kaz; ördek.
iyâb	(a.i.) geri dönme, (bkz: avdet).
iyâb ü zihâb	gidip gelme.
iyâd	(a.i.). (bkz: ıyâd).
iyâd, iyâdet	(a.i.) 1. takviye eden âlet. 2. kuvvetlendirme.
iyâdet	(a.i.). (bkz. iyâdet).
iyâfe	(a.i.). (bkz. ıyâfe).
iyâl	(a.i.). (bkz. ıyâl).
iyâlet	(a.i.) vâlîlik etme, idare etme.
iyân	(a.s.). (bkz. ayan).
iyâz	(a.i.) sığınma, (bkz: ıyâz).
iyâzen	(a.zf.) . (bkz: ıyâzen).
îyn	(a.s. aynâ'nın c.) iri ve güzel gözlüler.
izâ'	(a.i.) hiza, sıra.
îzâ'	(a.i.) 1. iyiliğe karşı iyilik etme. 2. kedere, mihnete uğratma, 3. korkma.
izâa, izâat	(a.i.) açığa vurma, (bkz. fâş).
izâa-i esrâr	sırları açığa vurma.
izâa, izâat	(a.i. zıyâ'dan) zayi etme, kaybetme.
izâa-i vakt	boşuna zaman harcama, vakit kaybetme.
i'zâb	(a.i.) 1. vazgeçme. 2. suyu temizleme. 3. azaba düşürme, düşürülme.
izâbe	(a.i. zevebân'dan) eritme, eritilme.
iz'âc	(a.i.c. iz'âcat) 1. yerinden koparma. 2. rahatsız etme, can sıkma, baş ağrıtma, tedirgin etme, bunaltma.

iz'âcât (a.i. iz'âc'ın c.) can sıkmalar, rahatsız etmeler, baş ağrıtmalar.

izâde (a.i.) ailesini korumak için birine yardımda bulunma.

izâde (a.i.). (bkz. idâde).

izâe, izâet (a.i. zû'dan) ziya verme, aydınlatma, ışık verme.

iz'âf (a.i. za'f ve zı'f'dan) 1. zayıflatma, kuvvetini azaltma. 2. bir şeyin üstüne bir mislini zammetme.

izâfât (a.i. izâfet'in c.) 1. izafetler, isim tamlamaları, isim takımları. 2. tas. dünyâ ile olan bağlar, ilgiler. 3. gr. zincirleme isim takımı.

Tetâbu-i izâfât zincirleme isim takımı.

izâfe (a.i.) 1. zammetme, katma. 2. karıştırma.

izâfet (a.i.c. izâfât) 1. iki şey arasındaki bağ, ilgi. 2. gr. isim tamlaması, isim takımı.

izâfet-i beyâniyye gr. cins ve nevî gösteren izafet "çınar ağacı; Van kedisi; Ankara vâlîsi.." gibi.

izâfet-i lâmiyye gr. "bağın üzümü; elmanın kokusu; Ankara'nın valisi.." gibi.

izâfet-i teşbîhiyye gr. muzaf ve muzâfün ileyhte edat bulunmayan izafetlerdir "gümüş saat; demir kapı.." gibi. [yeni gramerlerde "gümüş saat; altın kalem; demir köprü.." ve benzeri terkiplerdeki "gümüş, altın, demir" gibi kelimeler sıfat sayılmakta, ve izafet terkibi değil, sıfat terkibi olarak gösterilmektedir].

izâfet terkîbi gr. ad tamlaması.

izâfeten (a.zf.) bir şeye ilişik olarak, bir şeye ait olarak, (bkz: bi-l-izâfe).

izâfî (a.s.) 1. izafetle ilgili. 2. bağlı bulunduğu şey ile değişen, [müen. "izâfiyye"].

Izâfî sıfr mat. özgül sıfır.

izâfiyye (a.i.) bağıntıcılık, görecilik, fr. relativisme.

izâfiyyet (a.i.) 1. bağlılık. 2. ilgi mâhiyeti.

îzâh (a.i. vuzûh'dan. c. îzâhât) açık, apaçık anlatma, açıklama.

izâha (a.i.) bir şeyin etrafını dolaşma.

îzâhât (a.i. îzâh'ın c.) açık anlatmalar, açıklamalar.

izâhe (a.i.) bir şeyi ayırma, yerinden ayırma.

îzâhen (a.zf.) açık olarak, açıklayarak.

izâh-nâme (a.f.b.i.) 1. açıklama yazısı, (bkz: tâ'rîf-nâme). 2. prospektüs.

izâka (a.i. zevk'den) tattırma, tattırılma; tat, lezzet ve zevk hissettirme.

izâle (a.i. zeval'den) giderme, giderilme; yok etme.

izâle-i bikr kızlığı bozma.

izâle-i büzak tükrüğün temizlenmesi.

izâle-i şüyû' bir mülk üzerindeki ortaklığı giderme.

izâle-i taaffün, izâle-i ufûnet

izâle (a.i.) 1. uzun etekli esvap. 2. kadın, yaşmağını açma. 3. halsiz bırakma.

izâm	(a.s. azîm'in c.) 1. büyükler, ulular. 2. (azm'in c.) kemikler.
i'zâm	(a.i. azm'den) 1. büyütme, büyültülme. 2. lüzumundan fazla ehemmiyet verme.
i'zâm	(a.i.) yollama; gönderme.
iz'ân	(a.i.) 1. anlayış, kavrayış, akıl. 2. itaat, söz dinleme, boyun eğme. 3. terbiye, edep.
îzân	(a.i.) 1. bildirme, bildirilme. 2. ezan okuma.
izâr	(a.i.) belden aşağıya mahsus örtü, peştemal. (bkz: futa).
izâr	(a.i.) yanak, (bkz: ruh).
Gül-izâr	gül yanaklı, yanakları gül gibi kırmızı.
izâr-ı yâr	sevgilinin yanağı.
izâr	(f.i.) suyun dibi. (bkz: gavr).
izâre	(a.i.) ziyaret ettirme.
izâre	(a.i.) birini kuşkulandırma, kuruntuya sevketme.
i'zâz	(a.i izz'den) 1. aziz kılma, saygı gösterme. 2. ikram etme, ağırlama.
i'zâz ve ikrâm	ikram etme, saygı gösterme, ağırlama.
i'zâzât	(a.i. i'zâz'ın c.) ikram etmeler, ağırlamalar.
i'zâzen	(a.zf.) ikram ederek, ağırlayarak.
izbâd	(a.i.) 1. köpüklenme. (bkz: zebed). 2. ağaç çiçeklenme.
izbâr	(a.i.) yazma; yazı ile bildirme; yazılıp bildirilme.
izcâ'	(a.i.) defetme.
izdicâr	(a.i.) nasihat kabul etme, söz dinleme.
izdihâm	(a.i. zaham'dan) kalabalık, yığılma, kalabalıktan sıkışma.
izdirâ'	(a.i.) tahkir etme; hakir görme.
izdirâ'	(a.i.) ziraat etme, ekin ekme.
izdirâd	(a.i.) yutma, (bkz: bel').
izdirâm'	(a.i.) lokmayı büyük büyük yutma.
izdivâc	(a.i. zevc'den) evlenme, birbirine eş olma. (bkz: teehhül, tezevvüc).
izdiyâd	(a.i. ziyâde'den) ziyadeleşme, artma, çoğalma.
izem	(a.i.) büyüklük, ululuk.
izfâf	(a.i.) gelin gönderme, gönderilme.
izhâb	(a.i.) 1. giydirme, giydirilme. 2. altın kaplama, kaplatılma, yaldızlama, [ikinci mânâsı için "tezhib" kullanılır].
izhâc	(a.i.) oturma, (bkz: ikamet).
izhâf	(a.i.) 1. hayrette bırakma. 2. hiyânet etme. 3. yalan söyleme.
izhâk	(a.i. sül. zahaka) mahvetme, yok etme.
izhâr	(a.i. zuhûr'dan) 1. gösterme, meydana çıkarma. 2. yalandan gösteriş.
izhâr-ı belâgat	belagat gösterme.
izhâr-ı hakk	hakkı meydana çıkarma.

Tarihvemedeniyet.org

izhâr-ı mâ fi-l-bâl, izhâr-ı mâ fi-s-süveydâ, izhâr-ı mâ fi-z-zâmîr

izhâr-ı teessür	teessür gösterme.
îzid	(f.h.i.) 1. Allah, (bkz: Huda, Şeb-dîz, Şîzer, Yezdân). 2. Zerdüştlerin hayır tanrısı.
izîdî	(f.s.) Tanrı yaraşır, tanrısal, (bkz: ilâhî).
izin-nâme	(a.f.b.i.) 1. [eskiden] bir nikâhın kıyılması için kadı tarafından verilen izin kâğıdı. 2. bırakma kâğıdı, çıkarma kâğıdı, müsâade kâğıdı.
izkâm	(a.i.) zükâm hastalığına uğratma, nezleye uğratma, uğratılma.
izkâr	(a.i. zikr'den) hatıra getirme, getirilme.
izlâk, izlâl	(a.i.) ayak kaydırma, sürçtürme.
izlâl	(a.i. züll'den) hakîr görme, küçük görme, alçaltma.
izlâl	(a.i. zıll'dan) gölge verme, gölgelendirme.
izlâm	(a.i. zulmet'den) zulmette, karanlıkta bırakma; karanlık etme.
izmâm	(a.i.) 1. birini, kötülenecek bir durumda bulma. 2. birinden söz alma.
izmihlâl	(a.i.) yok olma, yok olup bitme.
izmihrâr	(a.i.) 1. parıldama [yıldız]. 2. surat asma. 3. kışın, şiddetli olması.
izmîl	(a.i.) 1. çekiç. 2. keskin demir. 3. deri kesecek bıçak.
izn	(a.i.) 1. izin, müsâade, ruhsat. 2. günahkâr olma, günah işleme. 3. vazifesinden, işinden uzaklaştırma, kovma.
iznâb	(a.i.) günahkâr olma, günah işleme.
izrâ'	(a.i.) 1. aşın derecede medhetme. 2. altın arama, araştırma. 3. korkutma.
izrâ'	(a.i.) arşınlama
izyân	(a.i.) donanma, donatılma, süslenme.
izyyân-ı sefâin	gemilerin donanması.
izz	(a.i.) 1. değer, kıymet. 2. yücelik, ululuk. 3. güçlülük.
izz ü alâ	(a.b.i.) yücelik ve ululuk.
izz ü şerefle	uğurlar olsun, güle güle.
izzet	(a.i.) 1. değer, kıymet; yücelik, ululuk. 2. kuvvet, kudret. 3. hürmet, saygı; ikram, îzâz. 4. erkek adı.
izzet-i nefs	şeref, onur, haysiyet, fr. amour propre.
izzet ü ikbâl (ile)	şeref ve talih; şerefle; eskiden bir kimseyi uğurlarken söylenen söz.
izzet-mend	(a.f.b.s.) değer, kıymet, yücelik, ululuk sahibi, (bkz: muazzez, mükerrem).
izzet-yâb	(a.f.b.s.) şeref ve saygı gören, îzaz ve ikrama ulaşan.
izzî	(a.s.) sabırlı, tahammüllü [adam].
izzü-d-devle	(a.b.i.) Müslüman hükümdarlar tarafından sık sık kullanılan ve devlete değer veren, devletin değeri mânâsına gelen bir unvan.

izz-üd-dîn	(a.it.) dilimizde "izzettin" şeklinde erkek adı olarak kullanılan bu kelime "dînin kıymeti, kudret ve ulviyeti" manasınadır.

J

j	(f.ha.) Osmanlı alfabesinin on dördüncü harfi olup, "ebced" hesabında, "z" gibi, yedi sayısının karşılığıdır.
jâj, jâje	(f.i.) 1. saçma, mânâsız boş söz. (bkz. yâve). 2. deve dikeni.
jâj-hâ	(f.b.s.c. jâj-hâyân) saçma sapan, mânâsız söyleyen, (bkz. hâ, jâj-hôr, yâve-gû).
jâj-hâyân	(f.b.s. jâjhâ'nın c.) saçma sapan, mânâsız söz söyleyenler, (bkz: yâve-gûyân).
jâj-hâyî	(f.b.i.) mânâsız söyleyicilik.
jâj-hôr	(f.b.s.) saçma sapan konuşan. (bkz: jâj-hâ).
jâl, jâle	(f.i.) 1. kırağı, çiğ. (bkz: şeb-nem). 2. [ikincisi] kadın adı.
jâle-i eşk	gözyaşı çiği; çiğ tanesine benzeyen gözyaşı.
jâle-dâr	(f.b.s.) üzerine kırağı düşmüş, kırağılanmış.
jâle-rîz	(f.b.s.) çiğ saçan.
jegale	("ga" uzun okunur, f.i.) 1. darı ekmeği. 2. allık. 3. nâra, çığlık, (bkz. jegar, jegare).
jegand	(f.i.) 1. yırtıcı hayvanların korkunç sesi. 2. sağlamlık, (bkz: metânet, rasânet).
jegar	("ga" uzun okunur, f.i.) 1. pas, küf. 2. nâra, yüksek ses.
jegare	("ga" uzun okunur, f.i.). (bkz: jegale).
jeh	(f.i.) siğil.
jend, jende	(f.i.) eski, yırtık, yamalı hırka.
jende-pûş	(f.b.s.) eski püskü, yamalı şey, hırka giyen.
jeng	(f.i.) pas, küf, kir. ["âjeng" sözünden bozma].
jeng-âlûd	(f.b.s.) paslı.
jeng-âlûde	(a.f.b.s.) (bkz: jeng-âlûd).
jengâr	(f.i.) 1. pas, kir. 2. bakır pası.
jengârî	(f.s.) bakır yeşili, bakır pası renginde boya.
jeng-bâr	(f.b.s.) pas saçan.
jeng-beste	(f.b.s.) paslı, küflü, pas tutmuş, kirli, (bkz: jeng-dâr, jeng-pezîr).
jengdân	(f.i.) çan; çıngırak.
jeng-dâr	(f.b.s.) paslı, küflü, kirli. (bkz: jeng-beste, jeng-pezîr).
jengele	(f.i.) 1. hayvanda çatal tırnak. 2. çatal tırnaklı hayvan.
jeng-pezîr	(f.b.s.) paslı, küflü, kirli, (bkz: jeng-beste, jeng-dâr).
jeng-yâb	(f.b.s.) paslı.
jerd	(f.s.) çok yiyen, (bkz: ekûl).

jerf, jerfâ	(f.s.) 1. derin.
Deryâ-yi jerf	derin deniz, (bkz: amîk). 2. çok. (bkz. bisyâr, kesîr).
jerf-bîn	(f.b.s.) dikkat sahibi.
jerf-bînî	(f.b.i.) ince, dikkatli düşünme.
jerfî	(f.i.) 1. derinlik, (bkz: umk). 2. erkek adı.
jerfîn	(f.i.) kapı sürmesi; kapı ardına konulan dayak.
jey	(f.i.) göl, ırmak.
jîk	(f.i.) 1. yağmur damlası. 2. kirpi. (bkz. jîkâse).
jîkâse	(f.i.) kirpi, (bkz: jik2).
jîr	(f.i.) göl; havuz.
jîve	(f.i.) cıva. (bkz: zîbak).
jiyân	(f.s.) kızgın, hışımlı, kükremiş, [çok zaman "arslan" ın sıfatı olarak kullanılır].
Pil-i jiyân	kızmış fil.
Şîr-i jiyân	kükremiş arslan.
jûn	(f.i.) put. (bkz: çelîpâ, sanem).
jügal	("ga" uzun okunur, f.i.) kömür; mâden kömürü.
jül	(f.i.) büklüm, kıvrım.
jülîde	(f.s.) 1. karmakarışık, dağınık [saç], [çok zaman "saç" hakkında kullanılır]. 2. i. kadın adı.

K

kaân	(a.i.) Hakan, hükümdar.
kaân-i Çîn	Çin hakanı.
kaâret	(a.i.) Derinlik, (bkz: umk).
kaâret-i derya	Denizin derinliği.
kab	(a.i.) Uzaklık, mesafe.
kâ‘b	(a.i.) 1. Topuk kemiği; aşık kemiği. 2. tavla zan. 3. sekiz köşeli, sekiz yüzlü cisim. 4. küb. (bkz: mik'ab, müka'ab). S. genç kız memesinin arşaklanması. kâ'bına varamamak (topuğuna yetişememek) birinin derecesine, üstünlüğüne erişemez olmak.
kaba’	(a.i.c. akbiye) Üste giyilen elbise, cübbe, kaftan.
kabâ-yi âhenîn	Demirden elbise, zırh.
kabâçe	(f.i.) Hafif giyecek, entari.
kabâhat	(a.i.c. kabahat) Çirkin hareket, uygunsuz iş, kusur, suç. [Arapçadaki mânâsı; “çirkinlik” demektir].
kabâhat	(a.i. kabâhat'in c.) Çirkin hareketler, kusurlar, suçlar.
kabâih	(a.i. kabîha'nın c.) Yakışıksız, çirkin şeyler, ["kabâyih" şeklinde de kullanılmıştır].
kabâil	(a.i. kabîle'nin c.) Kabileler, boylar.
kabâil-i Arab	Arap kabileleri.

kabâle	(a.i.) 1. Kadı'nın verdiği hüccet. 2. Yahudilerin, kendi cemaatleri için verdikleri vergi. 3. s. toptan, götürü yapılan [iş veya satış], kabala.
kabâtî	(a.i. kıbtî'nin c.) Çingeneler.
kabbân	(a.i.) En çok postahânelerde, tren idarelerinde ağır eşyayı tartmaya yarar büyük terazi, baskül, kapan. [Farsça "kepan" dan alınmıştır].
Kâ'be	(a.h.i.) 1. Hicaz'da, Mekke-i Mükerreme'de Harem-i Şerifin hemen hemen ortasında bulunan kutsal bina. [aslında Hz. Adem yapısı iken, Tufanda yıkılmış; Hz. ibrahim ve ismail tarafından ihya olunup bütün Müslümanlar için mukaddes sayılmıştır]. 2. Müslümanların namaza başlarken yöneldikleri taraf, (bkz: kıble-gâh). 3. Müslümanların hacı olmak üzere muayyen zamanda gidip ziyaret ettikleri yer. (bkz: Beyt-Ullah, Makam-ı ibrahim).
kâ'betü'l-âmâl	Emellerin, isteklerin yönelmiş olduğu yer.
kâ'betü'l-uşşâk	(Âşıkların kâ'besi) Mevlânâ'nın türbesi.
kâ'be-i cihân-gerd	Güneş.
kâ'be-i ikbâl	hoşa giden, beğenilen, göze güzel görünen yer.
Kâ'be-i muazzama, Kâ'be-i mükerreme	Büyük, yüce, ulu Kâ'be.
Kâ'betullâh	Kâ'be'nin bir başka adı.
Kabe kavseyn	Hz. Muhammed'in göğe ağmasından sonra Allah'a iki yay boyu yaklaşması.
Kâ'be-rev	(a.f.b.i.) Kâ'be'ye giden, Kâ'be'yi ziyarette bulunan kimse.
kabes	(a.i.) parlak ateş közü.
kâbet	(a.i.) ıztıraplı ve kederli olma.
Kâ'beteyn	(a.i.c.) (İki Kabe) Mekke'deki Kabe ile Kudüs'teki Mescid-i Aksa.
kabız	("ka" uzun okunur, a.s. kabz'dan) 1. Kabzeden, alan, tutan.
kabız-ı mâl	1) vakıf gelirlerini tahsîl eden; 2) tahsildar; 3) Meyva ve sebze yetiştiricileri ile manavlar arasında aracılık eden kimse, kabzımal.
kabız-ı ervah	Ruhları kabzeden, Azrail. 2. hek. kabızlık veren, peklik veren. 3. anat. Sıkan, çeken.
kabıza	("ka" uzun okunur, a.s.) anat. Büken.
Kâ'b-ibn-i Züheyr	(a.h.i.) Kasîde-i Bürde'nin sahibi.
kabîh, kabîha	(a.s.c. kıbâh) Çirkin, yakışıksız, fena, ayıp [şey].
Fi'l-i kabîh	Ayıp iş.
Ta'birât-ı kabîha	Ayıp sözler.
Vech-i kabîh	Çirkin yüz.
Kabîhü'l-vech	Çirkin yüzlü.
kabîha	(a.i.c. kabâih) yakışıksız, çirkin şey, çirkin davranış, ayıp şey.
Ef'âl-i kabîha	Çirkin, yakışıksız işler.
Kabil	(a.h.i.) Afganistan'ın hükümet merkezi, başkenti, [aslı "Kabül" dür].
kabîl	(a.i. kabl'den) 1. Soy, nevi, sınıf. 2. zf. türlü, gibi. 3. biraz evvel, az önce.
kabil	("ka" uzun okunur, a.s. kabûl'den) 1. Kabul eden, kabul edici. 2. olan, olabilir. (bkz: mümkin).
kabil-i afv	Bağışlanabilir, bağışlanır.

kabil-i aks	fiz. *Evrinir, tersinir, fr. reversible.
kabil-i ekl	Yenir, yenebilir.
kabil-i emânet	İnsan (emânet kabul eden-). [âyet-i kerîmeye telmîhan].
kabil-i feyz-i safa	Neşenin feyzini kabul eden.
kabil-i haml	mant. Yüklemleşir, fr. predicable.
kabil-i hitâb	Kendisiyle konuşulabilir, söz anlar.
kabil-i hazf	Kaldırılır.
kabil-i icra	İcra olunabilir, yapılabilir.
kabil-i idrâk	psik. Algılanır, alınır, fr. perceptible.
kabil-i inhilâl	Erir, eriyebilir.
kabil-i inhina	Bükülür.
kabil-i inkısam	Bölünebilir, (bkz: kabil-i taksîm).
kabil-i inkisar	Kırılabilir, kolaylıkla kırılması mümkün olan şeyler.
kabil-i inkişâf	geo. bir yanından kesilip bir düz üzerine tatbîk olunduğu zaman, yırtılmadan, bükülmeden bir satıhları (düzeyleri) bir düz hâline gelebilen şekiller, cisimler.
kabil-i intikal	Devrolunabilir, aktarılabilir.
kabil-i ircâ	kim. İndirgenir, fr. reductible.
kabil-i istifâde	Faydalanılabilir, yararlanılabilir; elinden işgelir kimse.
kabil-i istinaf	huk. Bidayet mahkemelerinden verilip de, başka bir mahkeme tarafından görülen ve muhakemesi kanunen caiz ve mümkün olan (dâvalar).
kabil-i i‘tirâz	Söz götürür.
kabil-i izâle	Giderilebilir.
kabil-i kabul	Kabul edilebilir.
kabil-i kısmet	l) Taksim edilebilir, bölünebilir; 2) huk. [eskiden] Kendisinden maksut olan menfaat zail olmayacak veçhile takdime sâlih olan müşterek mal.
kabil-i nüfuz	bot., coğr. Geçirimli, fr. permeable.
kabil-i rücû'	mant. Tersinlenir, fr. reversible.
kabil-i süknâ	Oturmaya elverişli, oturulabilir.
kabil-i tahakkuk	* gere. Eklenebilir.
kabil-i tahalini	kim. Ayrışabilir, fr. de-composable.
kabil-i tahammuz	kim. Oksitlenir, fr. oxydable.
kabil-i tahammül	Katlanılabilir, dayamla-bilir.
kabil-i tahayyül	Hatıra gelebilir, düşünülebilir.
kabil-i tahkik	Araştırılabilir.
kabil-i tatbîk	Uygulanabilir, yapılabilir.
kabil-i tecviz	Cevaz verilebilir, izin verilebilir, uygun görülebilir.
kabil-i te'lif	Bağdaşır, uyuşur.
kabil-i telkin	fels. Telkinlenebilir, fr. suggestible.
kabil-i temyiz	huk. 1.Temyiz mahkemesince görülebilecek olan [dâvalar]. 2. Yetişebilir, istidatlı. 3. i. Erkek ebe.
kabil-i tenbîh	biy. Uyarılır, fr. excitable.
Kabil	("ka" uzun okunur, a.h.i.) Hz. Âdemin büyük oğlu olup kardeşi Hâbîl'i öldürmüştür.
kabile	(a.i.c. kabâil) İptidâi ve göçebe insanlarda, aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy.
kabile	("ka" uzun okunur, a.i.) Kadın ebe.
kabiliyyât	("ka" uzun okunur, a.i. kabiliyyet'in c.), (bkz. kabiliyyet).

kabiliyyât-ı zihniyye	Zihne ait kabiliyetler.
kabiliyyet	("ka" uzun okunur, a.i.c. kabiliyyât) l . Anlama, anlayış, kabul edebilirlik, alabilirlik. (bkz: isti'dâd, iz'ân).
kabiliyyet-i ahz	Alma yeteneği, fels. fr. receptivite.
kabiliyyet-i aksiyye	fiz. Tersinirlik, fr. reversibilite.
kabiliyyet-i harbiyye	aşk. Savaş gücü.
kabiliyyet-i hayât	biy. Yaşarlık.
kabiliyyet-i icrâiyye	Tatbik etme, uygulama olanağı.
kabiliyyet-i incirâr	fiz. Bâzı mâdenlerin haddeden geçip ince tel hâlini alabilmesi hassası.
kabiliyyet-i inhilâl	Eriyebilirlik.
kabiliyyet-i inhilâliyye	kim. Erirlik, fr. solubilite.
kabiliyyet-i inhina	fiz. Eğilebilme, bükülebilme.
kabiliyyet-i inkısam	fiz. Kısımlara ayrılabilme, bölünebilme hâli.
kabiliyyet-i intikal	1) Kavrama, anlama yeteneği. 2) Aktarılma, devredilme olanağı.
kabiliyyet-i istiâbiyye	Kapasite.
kabiliyyet i taksîm	mat. Bölünebilme.
kabiliyyet-i tatarruk	fiz. Mâdenlerin çekiçle dövülerek veya başka bir tazyik ile ezilip yayılarak safiha, yassı hâle gelebilmesi. 2. beceriklilik, eli işe yatkınlık; kapasite.
kabiliyyet-i teheyyüciyye	Heyecanhlık.
kabiliyyet-i telkin	psik. Telkin anıklığı, fr. suggestibilite.
kabiliyyet-i tenebbüh	psik. Uyanganlık, fr. excitabilite.
kabin, kabin	(f.i.) Güveğinin geline verdiği ağırlık, para, eşya, kalın, (bkz. mehr-i müeccel).
kabir	(a.s.) Büyük, ulu. (bkz: kebîr).
kâbiren an kabir	Büyükten büyüğe (intikal etme).
kabkaba	(a.i.) Kükreme, haykırma [arslan, deve].
kabkaba-i ibil	Devenin bağırması.
kabkaba-i şîr	Arslamn kiikremesi.
kabl	(a.zf.) Ön, önce, öndeki, evvel, evvelki.
kable'l-feth meknuz	huk. [eskiden] Bir yere dâr-i İslâm olmadan konan define.
kable'l-hicre	Hicretten önce.
kable'l-İslâm	İslâm öncesi, Müslümanlıktan evvel.
kable'l-mantık	mant. Mantıkötesi.
kable'l-mevt	Ölüm öncesi, ölmeden evvel.
kable'l-miâd	Süresinden önce; ölmeden önce.
kable'l-mîlâd	Milâd'dan önce, İsa'dan önce.
kable'l-vuku'	Olmadan önce.
kable'l-vücud	Gelmeden önce.
kable'l-vürûd	Gelmeden önce.
kable'ş-şürû'	Başlamadan önce.
kable't-taâm	Yemekten önce.
kable't-târîh	Târihten önce, târih öncesi, prehistorya.
kable't-tecribe	Tecrübeden önce, tecrübe öncesi.
kable't-telâkî	Buluşmadan önce
kable't-tûfân	Tufan'dan önce.
kable't-tulû'	Tulûdan önce, Güneşin doğmasından önce.
kable'z-zevâl	Ögleden önce [Zıddı "ba'd"dır].

kabl-ez-zuhr	Öğleden önce.
kablî	(a.s.) fels. Önsel, hiç bir tecrübeye dayanmadan, yalnız akıl yordamıyla, apriori, fr. a priori.
kabr-i hâmûş	Susmuş, sessiz mezar.
kabr-gâh	(a.f.b.i.) Mezarlık.
kabrî	(a.s.) Kabire, mezara ait, mezarla ilgili.
kabristân	(a.f.b.i.) Mezarlık, (bkz: vâdî-i hâmûşân).
kâbûk	(f.i.) 1. Kuş yuvası, (bkz: iane, vekr). 2. Ev güvercini yuvası; güvercinlik.
kabûl-i âmme	Herkesçe, oybirliğiyle kabul edilen.
kabûl-gâh	(a.f.b.i.) Kabul yeri.
kâbus	(a.i.) Uykuda basan ağırlık, karabasan.
Kabûs-nâme	("ka" uzun okunur, f.b.i.) Mercimek Ahmet tarafından Farsçadan tercüme edilen bu mensur eser, Kabûs'un torunu Kûhistan hükümdarı Keykâvus'un Gey-lan Şah adındaki oğluna verdiği öğütleri bildiren kitap. [44 babdan ibaret olan bu kitabın her babında ayrı bir konuya ait öğütler vardır].
Kâbül	(a.h.i.). (bkz. Kâbil).
kabz-ı mâl	Kabzımal, meyve, sebze ve benzeri şeyleri yetiştirenlerden satıcılara devredilmesini sağlayan komisyoncu.
kabz ü bast	Kapanıp açılma, daralıp genişleme.
kabza	(a.i.) 1. Tutacak, tutamak yeri, sap.
kabza-i tîg	Kılıcın sapı. 2. Bir tutam, bir avuç, bir el dolusu şey. 3. Pençe.
kâc	(f.i.) bot. Bir çeşit küçük çam.
kâd	(a.i.) Mahzun olma.
kâd-ı Hindi	Sind ağacından çıkarılan kabız verici bir madde.
kâd	(f.i.) Hırs.
kadâhet	(a.i.) Kadehçilik sanatı.
kadar	(a.e.) 1. Miktarında, ölçüsünde, derecesinde. 2. ... dek, ... değin. 3. Denli. 4. gibi.
kadd	(a.i.) Boy.
Serv-kadd	Servi boylu, (bkz. kamet).
kadd-i bâlâ	Uzun boy.
kadd-i bülend	Yüksek, uzun boy.
kadd-i dü-tâ	beli bükülmüş, iki kat olmuş kimse [daha çok yaşlılıktan].
kadd-i lâm	Çarpık çurpuk, eğri büğrü.
kadd-i mevzun	Mevzun, biçimli boy.
kadd-i müstesna	Müstesna boy; güzellikte emsalsiz endam.
kadd-i ra‘nâ	Gül endâmlı.
kadd-i yâr	Sevgilinin boyu.
kadd ü kamet	Boybos.
kaddâh	(a.i.) 1. Kadeh yapan, yapıcı. 2. (s. kadh'den) Zemmeden, yeren, (bkz: zemmâm). [zıddı "meddah"].
kaddâhe	(a.i.) Çakmak taşı.
kaddese	(a. söz) Kutlu ve mutlu olsun.
kaddes-Allah	Allah, mukaddes ve mübarek eylesin.
kadd-keşîde	(a.f.b.s.) Boyatmış, büyüyüp gelişmiş.
ka'de	(a.i.) bir kere oturma, oturuş.
ka'de-i ahîre	iki ve daha fazla rekâtta namazların son oturuşları.

ka'de-i ûlâ	İkiden fazla rekâtlı namazların ikinci rekâtından sonraki oturuş.
kadeh	(a.i.c. akdâh) 1. bardak; küçük bardak, içki bardağı. 2. bot. kadeh.
kadeh-i lâciverdi	gökyüzü.
kadeh-i Meryem	bot. saksı güzeli denilen bir çiçek.
kadeh-bâz	(a.f.b.s.) tar. kadehle oynayan, kadehleri düşürmeden gösteriler yapan oyuncu.
kadehçe	(a.f.b.i.) küçük kadeh.
kadeh-kâr	(a.f.b.s.) içki dağıtan kimse.
kadeh-keş	(a.f.b.s.) içki içen, kafayı çeken, sarhoş.
kadeh-peymâ	(a.f.b.s.) şarap içen.
kadeh-şiken	(a.f.b.s.) 1. kadeh kıran. 2. sarhoş.
kadem	(a.i.c. akdâm) 1. ayak. (bkz: pâ). 2. adım. (bkz: hatve). 3. yarım arşın uzunluğunda bir ölçü. 4. uğur.
kadem kadem	adım adım, yavaş yavaş.
kadem-bûs	(a.f.b.s.) ayak öpen.
kadem-bûsî	(a.f.b.i.) ayak öpme merasimi.
kademe o	(a.i.c. kademât) 1. basamak. 2. merdiven basamağı, ayağı. 3. derece, sıra. kademe-i ûlâ'da (ilk basamakta) başlangıçta.
kademe kademe	derece derece, basamak basamak.
kadem-hâne	(a.f.b.i.) hela, ayakyolu.
kademi	(a.s.) ayağa mensup, ayakla ilgili.
kademiyye	(a.i.) 1. ayakteri, ayak basdı parası. 2. huk. hükümete ait bir emri, yahut davetiyeyi tebliğ etmek üzere gönderilen me'mûra masraf karşılığı olarak verilen ücret.
kadem-keş	(a.f.b.s.) ayağını çeken, gitmeyen, yanaşmayan.
kadem-nih	(a.f.b.s.) ayak basıcı.
kadem-nihâde	(a.f.b.s.) ayak basmış, gelmiş olan.
kadem-rân	(a.f.b.s.) adım atan, ilerleyen.
kadem-rence	(a.f.b.i.) tenezzül, lütfen kabul.
kadem-rencîde	(a.f.b.s.) tenezzül edip, burnunu kırıp gelme.
kader	(a.i.c. akdâr) 1. inanılması İslâmî îman esaslarından olmak üzere insanların başına gelecek her türlü işlere dâir Allah'ın ezelî hüküm ve takdiri, (bkz. kaza).
kader-i ilâhî	Allah'ın takdiri, alın yazısı. 2. takat, güç, kuvvet. 3. talih, baht.
kaderi	(a.s.) 1. kader ile ilgili. 2. i. "kul, yaptığı işlerin yaratıcısıdır" inancında olan mezheb zümresi; kaderiyye [zıddı "cebri"].
kaderiyye	(a.i.) "insan, yaptıklarının yaratıcısıdır" itikadında bulunan, kaderi inkâr eden mezheb zümresi, ["cebriyye" nin zıddı].
kadh	(a.i.) zemmetme, çekiştirme, (bkz: ta'n).
Zemm ü kadh	kötüleme, çekiştirme [birini-].
kadım, kadıma	(“ka” uzun okunur, a.s.) Kemirici hayvan. (bkz. kazıma).
kadî	("ka" uzun okunur, a.s. kazâ'dan. c. kuzât) 1. yapan, yerine getiren.
kadî-i sipihr	(gökün kadısı) Müşteri yıldızı.
kadi-1-hâcât	herkesin dileklerini, isteklerini yerine getiren Allah. 2. i. şeriat hâkimi, (bkz. kazî).

kadi’l-kuzat	(kadıların kadısı) en büyük kadı, şeyhislâm veya kazasker rütbesinde bulunan kimse.
kadî-asker	("ka" uzun okunur, (a. b.i.). (bkz. kazî-asker).
kadîb	(a.i.c. kıdban) 1. ince, düz fidan, dal, çubuk. 2. erkeklik âleti, (bkz. zeker).
kadid	(a.i.) 1. kurutulmuş et. 2. hek. etleri dökülmüş, yalnız kemik kalmış olan göğde, iskelet. 3. pek zayıf, bir deri bir kemik kalmış kimse.
kadih	("ka" uzun okunur, a.s. kadh'den) zemmedici, kötüleyici. [müen."kadiha"].
kadiha	("ka" uzun okunur, a.i.c. kavâdih) adam çekiştirici, dedikoducu.
kadi-1-kuzât	(“ka” uzun okunur. a.b.i.) kadıların başı.
kadîm	(a.s. kıdem'den. c. kudemâ) 1. eski. 2. öncesini bilir kimse bulunmayan, öncesi bilinmeyen şey. 3. huk. başlangıcı olmayan, ötedenberi mevcut bulunan. 4. i. eski zaman.
Abd-i kadîm	eski dost.
Aşnâ-yi kadîm	eski dost.
Binâ-yi kadîm	eski bina.
Ezmine-i kadîme	tar. eski çağlar.
Kelâm-ı kadîm	Kur'an.
Mine’l-kadîm	eskidenberi, ötedenberi.
Târîh-i kadîm	eski çağlar târihi.
kadîmü’l-eyyâm	eski günler.
kadim	("ka" uzun okunur, a.s. kadem'den) ayak basan, varan, ulaşan. kadime S ("ka" uzun okunur, a.i.c.) 1. ordunun ileri karakolu. 2. kuş kanadının ön tarafındaki uzun tüyleri, yelekleri.
kadime-cünbân-ı azimet	(gidiş için kanadını oynatma) yola çıkma.
kadîme	(a.s.) ["kadîm" in müen.] (bkz. kadîm).
kadîmen	(a.zf.) 1. eskiden beri, ötedenberi. 2. eski zamanda.
kadîmi	(a.s.) eskidenberi, ötedenberi var olan, daimî.
kadimiyye	("ka" uzun okunur, a.i.) bot. porsukağacıgiller familyası.
kadir	(a.s. kudret'den) tükenmez kudret sahibi olan Allah. [Allah adlanndandır]. (bkz. kadir2).
kadir	("ka" uzun okunur) 1. kudret sahibi; kudretli, kuvvetli, güçlü. 2. h. i. Allah. 3. i. Abdülkadir'den bozma erkek adı.
kadir-endâz	("ka" uzun okunur. a.f.b.s.) iyi ok atan ve attağı oku hedefe isabet ettiren.
kadiri	("ka" uzun okunur, a.s.) Ab-dülkadir-i Geylânî tarîkatinden olan kimse. Tarîk-ı kadiri (kadiri tarikatı) Abdülkadir-i Geylânî'nin tarikatı, (bkz: kadiriyye).
kadiri-hâne	("ka" uzun okunur. a.f.b.i.) istanbul'da, Tophanede kadiri tarî-katinin ikinci pîri sayılan Ismâil-i Rûmî Hazretlerinin hankahı (tekkesi).
kadiriyye	("ka" uzun okunur, a.b.i.) tas. sofiyenin büyüklerinden Abdülkadir-i Geylânî tarafından kurulmuş olan tarikat.
kad-keşîde	(a.f.b.s.) boy vermiş, uzamış, serpilmiş.
kadr-i evvel	astr. parlaklık derecesi l olan (yıldız).
kadr-i sânî	astr. parlaklık derecesi 2 olan (yıldız).

kadr-âşnâ	(a.f.b.s.) kadirbilir, değerbilir.
kadr-bahş	(a.f.b.s.) kadir, kıymet, değer veren.
kadr-dân	(a.f.b.s.) kadir bilen, ka-dirbilici, değerbilir, (bkz: kadr-şinâs).
kadr-dân	(a.f.b.i.) kadirbilirlik, değerbilirlik.
kadr-nâ-şinâs	(a.f.b.s.) kadirbilmez, değerbilmez.
kadr-nâ-şinâsî	(a.f.b.i.) kadirbilmezlik, değerbilmezlik.
kadr-şinâs	(a.f.b.s.) kadirbilen, değerbilir, (bkz: kadr-dân).
kadr-şinâsî	(a.f.b.s.) kadirşinaslık, kadirbilirlik.
kâf	(f.s.) yaran, yancı.
kâf	(a. f. h a.) kef harfinin bir başka okunuşu. (bkz: kef).
kâf-ı arabî	Arap kefi. "kerim, kerâhat..." vb.
kaf	(a.ha.) 1. Osmanlı alfabesinin yinni dördüncü harfi olup; "ebced" hesabında yüz sayısının karşılığıdır, k sesini verir. 2. [eskiden] askerlikte çekilen kur'alardan, "kur'a" sözüne işaret olarak, üzerinde (kaf) harfi bulunan kâğıt olup, bunu çeken, asker olurdu.
Kaf	(a.h.i.) masallarda, zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ; Şark kavimleri kozmolojisinde Arzın etrafını çepeçevre kuşatan dağın adı.
kafâ	(a.i.c. akfâ, akfiye) 1. kafa, baş.
Azm-i kafâ	anat. kafa kemiği. 2. ense. 3. akıl, zekâ, anlayış.
kafâ-dar	(a.f.b.s.) kafaca birbirine denk olan arkadaş.
kafas	(a.i.) kafes.
kafâvî	(a.s.) kafa ile ilgili olan.
kafes	(f.i.) 1. kafes. 2. hapishane.
kafes	(a.zf.) 1) kafes biçiminde olan, çubuk çubuk. 2) delik delik, delik deşik.
kafes-i teng	dar kafes.
kafes-i teng-i sîne	göğsün dar kafesi.
kafesî	(a.s.) kafes gibi; kafes biçiminde görünen.
kafesi destâr	fes, külah, takke gibi şeylerin üzerine sarılan sarık.
kafes-nişin	(f.b.s.) kafes ardında oturan, işsiz güçsüz.
kaffâl	(a.i.) çilingir.
kâffe	(a.i.) hep, bütün, cümle.
kâffe-i ahvâlde	ahvâlin cümlesinde.
kâffe-i âlem	bütün âlem, bütün dünya.
kâffe-i ef'âl	bütün işler.
kâffe-i efrâd	bütün fertler.
kâffe-i mahlukat	bütün yaratıklar.
kâffe-i nâss	bütün insanlar, herkes.
kâfi ve vâfî	bol bol (yetişir).
kâffeten	(a.zf.) bütün, hep, hepsi, cümlesi, (bkz: cemîan, cümleten).
kâfîli	(a.s. kifâyet'den) elveren, yetişen; yeter, yetecek.
kâfi	(a.s. kefâlet'den) 1. kefalet eden, üstüne alan [bir işi]. 2. ödeyen, kefil.
kafile	("ka" uzun okunur, a.i.c. kavâfil) l. birlikte yolculuk eden topluluk; zümre, fırka. 2. takım takım, sıra sıra gönderilen şeylerin her parçası.
kafile-gâh	("ka" uzun okunur, a. f.b.i.) kafilenin konakladığı yer.

kafile-sâlâr	(a.f.b.i.) kafile başı, kafile reisi.
kafile-sâlâr-ı enbiyâ	(peygamberlerin reisi) Hz. Muhammed.
kâfir	(a.i. ve s. küfr ve küfrân'dan. c. kâfirûn, kefere, küffâr) 1. hakkı tanımayan, bilmeyen. 2. Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan. 3. küfreden, küfredici. 4. iyilik bilmeyen, nankör.
kâfirâne	(a.f.zf.) kâfire yakışacak surette, kâfircesine, kâfirce.
i'tikad-ı kâfirâne	kâfirce inanış.
Kâfiristân	(a.f.b.i.) 1. islâm dîninde olmayanların ülkesi. 2. Hindistan'ın kuzey batısında Kabil civânnda bulunan dağlık bir bölge. 3. Afrika'nın güney kısmının doğu kıyıları.
kâfir	(a.f.b.s.) dinsiz, imansız merhametsiz kimse.
kâfirûn	(a.i. kâfirin c.) kâfirler, hakkı tanımayanlar, (bkz. kefere, küffâr).
kafiye	("ka" uzun okunur, a.i.c. kavafı) ed. nazımda şiirlerin sonlarında tekerrür eden ve ayni sesi veren harflerin hareke ve sükûn hallerindeki birleşmeleri.
Hurûf-i kafiye	(kafiye harfleri) revî, te'sîs, dahîl, redîf, kayd, vasi, huruç, mezîd, teessüre.
kafiye-i mukayyede	("ka" uzun okunur) ed. revî harfinin evvelinde redîf olan sesli harflerden başka bir harfin tekrarlanmasıyla meydana gelen kafiye [derdest, serbest ... gibi].
kafiye-i müessese	("ka" uzun okunur) ed. revî ile redîf bulunmak ve ikisinin arasına bir değişik harf girmek suretiyle meydana gelen kafiye (o harfe "dahl" denir), [âhir, ekâbir (dahîl h.b.)].
kafiye-i mürekkebe	("ka" uzun okunur) ed. revî harfinden başka ve ondan evvel aynı cinsten başka harflerin gelmesiyle meydana gelen kafiyedir ki, "müreddefe, müessese, m ukayyede" kısımlarına ayrılır.
kâfiye	(a.i.) İbn-i Hâcib'in Arap gramerine ait meşhur eseri, (bkz: câmî).
kafiye-dâr	(a.f.b.i.) ed. (bkz: mukaffa).
kafiye-perdâz	("ka" uzun okunur. a.f.b.s.) kafiye uyduran, nâzım, şâir. (bkz. kafiye-senc).
kafiye-senc	("ka" uzun okunur. a.f.b.i.c. kafiye-sencân) kafiye uyduran, kafiye düzen, şâir, nâzım, (bkz: kafiye perdâz).
kafiye-sencân	("ka" uzun okunur. a.f.b.i. kafiye-senc'in c.) kafiye uyduranlar, şâirler, nâzımlar.
kafiye-sencî	(a.f.b.i.) şairlik, şiir yazma mesleği.
kafr	(a.i.c. kufâr) susuz, otsuz, ıssız çöl. (bkz. bâdiye, feyfâ).
kâfur	(a.i.) Uzak Doğu'da yetişir bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, itin kuvvetli bir madde.
kâfur-ı aslî	kâfur ağacının gövdesinden çıkan doğal kâfûr.
kâfûr-ı benefşe	susam yaprağından çıkarılan keskin kokulu bir madde.
kâfûr-ı cevdâne	en güzel, doğal kâfûr.
kâfur-ı cevz-i bevvâ	Hindistan cevizi yağından damıtılarak elde edilen kokulu bir madde.
kâfur-ı nûnî	kâfur ağacının odunu ve yaprağı kaynatılarak elde edilen bir madde.
kâfûrî	(a.s.) 1. kâfurdan yapılma, kâfurla ilgili. 2. i. kâfur ruhu.

Şem‘-i kâfûrî	süzülmüş berrak mum.
kâğad	(f.i.) . (bkz. kâğaz).
kâğad-hâne	(f.b.i.) kâğıthane, kâğıt fabrikası.
kâgaz	(f.i.) kâğıt.
kâgaz-i bâd	uçurtma.
kâh	(f.i.) saman, saman çöpü.
kâh	(f.i.) 1. köşk, kasr. (bkz: kûşk, ütüm). 2. yüksek bina. 3. bir göz oda, tek oda.
kâh-i dâd-gûcterî	adliye sarayı.
kâh-ı müşteri	yay burcu.
kâh-i mâh	akrep burcu.
kâhbân	(f.b.i.) saman, harman bekçisi.
kahbe	(a.i.) namussuz kadın, (bkz: fahişe, zâniye). meç. hilekâr, kalleş, kancık, dönek [adam].
kâh-dân	(f.b.i.) samanlık, saman odası.
kâh-gil	(f.b.i.) samanlı sıva çamuru.
kahhâr î	(a.s. kahr'dan) ziyadesiyle kahreden, kahredici; yok edici, batıncı. [Allah'ın sıfatlanndandır].
kahhâr-ı müntekim	Allah.
kahhâr-âne	(a.zf.) kahharcasına.
kâhî	(f.i.) kuru poğaça nevinden üç köşeli çarşı böreği; bir çeşit simit.
kâhil	(a.s. kühûlet'den. c. kevâhil) 1. kühûlet sahibi, olgun, orta yaşlı [kimse], 30 50 yaş arasında bulunan [kimse], erişkin. 2. hareketi ağır, gayretsiz, tenbel; durgun, râkid.
Bahr-i kâhil	durgun deniz.
kâhil-i pây-i vürûd	ayağına üşenen, tenbel.
kâhil-âne	(a.f.zf.) tenbele yakışır surette, tenbelce, tenbelcesine.
kâhil-kalem	(a.b.s.) tenbel, uyuşuk.
kâhil-ten	(a.f.b.s.) uyuşuk, tenbel.
kâhin	(a.i. kehânet'den. c. kehene, kühhân) l . gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı. 2. eski Mısırlılarla Hindlilerin ruhanî reisleri.
kâhin-âne	(a.f.zf.) kâhin'e yakışır surette.
kâhine	(a.i.) kâhin kadın.
kâhini	(a.s.) kâhine, kâhinliğe ait, kâhinle, kâhinlikle ilgili. kahir 13 ("ka" uzun okunur, a.s. kahr'dan) 1. kahreden; zorlayan. 2. üstün gelen, ezen, ezici. 3. yok eden, ortadan kaldıran.
kahirü’l-eşrâr	şerirleri, haydutları kahreden, yok eden, ortadan kaldıran.
kahirü’s-sümûm	panzehir.
kahît	(a.i.) şiddetli kıtlık olan sene.
Sâl-i kâhît	kıtlık yılı.
kahkaha’	(a.i.) zool. öldürücü bir yılan.
kahkaha	(a.i.) l. yüksek sesle çok gülme. 2. bot. zâtülfilkateyn (ikiçenekliler)den mor ve kırmızı çiçek açan, sarmaşık gibi duvarlara veya ağaçlara tırmanan bir bitki; çit sarmaşığı, gündüz sefası, lât. convol vulus.
kahkaha-zen	(a.f.b.s.) kahkaha atan, kahkaha ile gülen.
kahkarâ	(a.i.) 1. arkaya dönmeden savaşarak geri çekilme. 2 . birden geri dönerek kaçma, çekilme.

kahkarî	(a.i.) 1. izine geri dönme, birdenbire arkaya dönme. 2 . s. geri çekilmeye ait, geri çekilmekle ilgili.
Ric'at-i kahkarî	ask. acele olarak geri geri çekilme.
kâh-keşân, keh-keşân	(f.b.i.) astr. saman yolu, saman uğrusu, hacılaryolu.
kahr	(a.i.) 1. zorlama, zorla bir iş gördürme. (bkz: icbar, cebr). 2. üstün gelerek mahvetme, helak etme, batırma, ezme. 3. çok kederlenme, çok üzüntü duyma.
kahr-ı dehr	zamanın, dünyânın kahrı.
kahr-ı hiddet	hiddetin kahrı, kızgınlığın yıkıcı galebesi.
kahraman	(f.s.c. kahramânân) 1. yiğit, cesur, (bkz. bahâdır). 2. i. Fars mitolojisinde Rüstem'in yendiği kimse. 3. hüküm sahibi, iş buyuran. 4. i. erkek adı.
kahramân-ı gazab-nâk	kızgın, hiddetli kahraman.
kahramânân	(f.s. kahramân'ın c.) yiğitler, cesurlar.
kahramân-âne	(f.zf.) kahramanca, kahramanlıkla yiğitçe, yiğitlikle, (bkz: bahâdır-âne, cesûr-âne).
kahraman	(f.i.) kahramanlık, yiğitlik, cesurluk.
kahramân-nâme	(a.f.b.i.) mensur îran kahramanlık destanı olup, Dârâb-nâ-me, Fağfur-nâme, Hûşeng-nâme, Kırân-ı Habeşî, Tahmuraş-nâme gibi mevzuu bakımından Firdevsî'nin Şeh-nâme'si etrafında toplanan mensur destanlar grupuna girer; ilk destan gibi bu da Ebû Tâhir Tartusî'ye isnâd edilmektedir.
kahren	(a.zf.) kahr ile, kahir suretiyle, zorla; ezerek, (bkz: anveten, cebren).
kahriyyât	(a.i. kahr'ın c.) zorlamalar, zorla iş gördürmeler.
kâh-rübâ, keh-rübâ	(f.b.i.) "saman kapan, saman kapıcı" kehlibar.
kaht-ı sal	kuraklık, kıtlık yılı.
kaht ü gala	kıtlık ve pahalılık.
kaht-zede	(a.f.b.s.) kıtlığa uğramış, aç kalmış.
kahve	(a.i.) 1. şarap, (bkz: bade, hamr). 2. kahve.
kahve-dân	(a.f.b.i.) içine doğulmuş kahve konulan kap.
kahve-hâne	(a.f.b.i.) para ile oturup kahve içilen yer.
kâib	(a.s.c. kevâib) tomurcuk memeli [kız], (bkz: nâhîd).
ka’id	("ka" uzun okunur, a.s.) 1. yedeğine alan, yedekte çeken. 2. (i.c. kaidân) ser-asker, kumandan, komutan.
ka‘id	("ka" uzun okunur, a.s. kuûd'dan) oturucu, oturan, oturmuş.
kaidân	("ka" uzun okunur, a.i. kaid'in c.) kumandanlar, komutanlar.
kaide	("ka" uzun okunur, a.i.c. kavâ-id) 1. esas, temel. 2. usul, nizam, yol, kural. 3. g e o. taban. 4. ayaklık. 5. bot. yaprakların köke bitiştiği yer.
kaide-i rabt	("ka" uzun okunur) bağlama kaidesi [cümleleri].
kaide-i selâse	mat., astr. üçlü kuralı.
kaiden	("ka" uzun okunur, a.zf.) oturarak, oturduğu halde.
kaide-şiken	("ka" uzun okunur. a.f.zf.) kaideye, usûle riâyet etmeyerek, kaideyi bozarak.
kaide-şikenâne	("ka" uzun okunur, a.f.zf.) kaideye, usûle riâyet etmeyerek, kaideyi bozarak.
kaideten	("ka" uzun okunur, a.zf.) kaideye kurala uygun olarak, (bkz: usulen).

kaidevî	("ka" uzun okunur. a.s.) l . kaide (= kural) ile ilgili. 2 . geo. tabana ait.
kaidü'l-cebel	("ka" uzun okunur. a.b.i.) dağın çıkıntısı, burnu.
kaidü'l-ceyş	("ka" uzun okunur. a.b.s.) "orduyu, askeri sevk ve idare eden" kumandan, komutan.
ka'il	("ka" uzun okunur, a.s. kavl'den) 1. söyleyen, diyen, (bkz: gûyende). 2. razı olmuş, boyun eğmiş. 3. s. inanmış, aklı yatmış.
ka'im şibih-münharif	geo. dikyamuk, fr. trapeze isocele.
ka'ime-i mu'tebere-i Osmâniyye	("ka" uzun okunur) tar. Sultan Abdülmecid zamanında çıkarılmış olan ilk osmanlı kâğıt parası.
ka'imen	("ka" uzun okunur, a.zf.) 1. ayakta olarak, dik olarak. 2. yıkılmamış, kesilmemiş olduğu halde, (bkz: amûden).
ka'im-makam	("ka" lar uzun okunur. a.b.i.) 1. birinin yerine geçen, yerini tutan, kaymamak. 2. kaza kaymakamı. 3. aşk. yarbay.
kaim-makam-ı mütevell	("ka" lar uzun okunur) h u k. [eskiden] mütevelli makamına kaim olmak ve ona ait vazifeleri îfâ etmek üzere yargıç tarafından nasbolunan zat. kaim-makam-ı Âsitâne-i saadet ("ka" lar uzun okunur) tar. sefere me'mur olan veya başka bir sebeple pâytahtta bulunmayan sadrâzamların yerlerine bıraktıkları vekiller. kaim-makam-ı rikâb-ı Hümâyûn ("ka" lar uzun okunur) sefere me'mur olan veya başka sebeple pâytahtta bulunmayan sadrâzamların yerlerine bıraktıkları vekil.
kâin	(a.i. kevn'den) mevcut olan, bulunan, var olan.
kâinat	(a.i.) 1. var olan şeylerin cümlesi, hepsi, yaratıklar, (bkz: mevcudat). 2. dünyâ, (bkz: âlem, cihan).
Fahr-i kâinat	Hz. Muhammed.
Seyyid-i kâinat	Hz. Muhammed
Zübde-i kâinat	Hz. Muhammed
kâinât-ı nâime	uyuyan kâinat.
kâinât-efrûz	(a.f.b.s.) cihanı süsleyen.
kaîr	(a.s.) daha (en, pek, çok) derin.
Deryâ-yi kaîr	pek derin deniz.
Bi'r-i kaîr	pek derin kuyu. (bkz. kaûr1).
kâj	(f.s.) eğri; şaşı. (bkz: geç, gej, kec, kej).
kak	(a.i.) kül çöreği.
ka'kaa	(a.i.) kılıç gibi, süngü gibi silâhların birbirine çarpmasından çıkan ses. (bkz. çekâçâk).
kâkenc	(f.i.) bot. kanbel otu.
kaknus, kaknûs	(f.i.) adı, şark masallarında geçen gayet iri bir kuş olup, çok delikli olan gagasından, rüzgâr estikçe türlü sesler çıkanrmış.
kakule	("ka" uzun okunur, a.i.) zencefilgillerden, sıcak memleketlerde yetişen ıtırlı bir nebat (bitki) ve bunun bahar gibi kullanılan tohumu, [fasihi kaküle].
kakum	("ka" uzun okunur, a.i.) kuzey bölgelerde yaşayan, sansara benzer, siyah kuyruklu, derisi çok makbul bir hayvan; bu hayvanın postundan yapılan kürk.
kakum-endâm	("ka" uzun okunur, a.f.b.s.) 1. yakışıklı, güzel, alımlı (kadın), sülün gibi, dalyan gibi (kadın). 2. kâğıdı kirletmemek için,

Tarihvemedeniyet.org

	hattatların ellerinin altına koydukları ince tüylü, çuha kaplı deri parçası.
kakuze	("ku" uzun okunur, a.i.c. kavâ-kiz) boş maşrapa.
kâkül	(f.i.) alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, kâhkül, perçem, (bkz. zülf).
kâkül-i hoş-bû	güzel kokulu kâkül.
kâkül-i müşgîn	misk kokulu kâkül.
kal	("ka" uzun okunur, a.i.) söz, lâf. (bkz. kavi, suhan).
Kil ü kal	dedikodu. (bkz. güft ü gû).
kal'	(a.i.) koparma, kopanlma, sökme, sökülme; yerinden çıkarma, çıkarılma; temelinden çekip atma.
kal‘-i eşcâr	ağaçların sökülmesi.
kal'a	(a.i.c. kıla') 1. kale, hisar. 2. ask. askerin tâlim veya savaşta, arkalan birbirine gelmek üzere dört saftan ibaret bir kare meydana getirerek aldığı vaziyet. 3. meç. bir şeyin esasının, temelinin, güvenliğinin sürdürüldüğü nesne. O eser ilmin kal'asıdır.
kal'a-i sultâniyye	Fâtih Sultan Mehmed'in Çanakkale Boğazı'nın Anadolu yakasında yaptırdığı kal'anın adı.
kal'a-bend	(a.f.b.s.) kaleye bağlanmış, bir kale içinde yaşamaya hüküm giymiş olan.
kal'a-dâr	(a.f.b.s.) kale muhafızı, dizdar.
kalafat	(f.i.) kalafat, kalafatlama. (bkz: kılâfet).
kal'a-gir	(a.f.b.s.) kale tutan.
kal'a-güşâ	(a.f.b.s.) kale açan, kale zapteden.
kalâid	(a.i. kılâde'nin c.) gerdanlıklar, akarsular.
kalâil	(a.i. kalîl'in c.) az şeyler.
kalak	(a.i.) iç sıkıntısı, gönül darlığı.
kal'a kân	(a.f.b.s.) kale yıkan.
kalâlîb	(a.i. kullâb'ın c.) ucu eğri demirler, çengeller, kancalar, (bkz. kelâlîb).
kalânis	(a.i. kalensöve'nin c.) tepesi sivri külahlar, takkeler.
kal'a-nişîn	(a.f.b.s.) kalede oturan.
kâlâr	(f.i.) büyük sel yanmışı.
kalb-i âhenîn	demirden yürek, demir gibi sağlam kalb.
kalb-i hâbîde	uyumuş kalb.
kalb-i hâbide-i cihan	cihanın uyumuş kalbi.
kalb-i harâb	harap gönül.
kalb-i mecruh	yaralı gönül.
kalb-i meftûr	bezgin gönül.
kalb-i metruk	terkedilmiş, bırakılmış gönül.
kalb-i muavvec	ed. çapraşık evirmece, (bkz: mahbûb-ı muavvec).
kalb-i muntazam	ed. harfleri ters okunduğu zaman da bir mânâ çıkan kelime "reşat, taşer.." gibi.
kalb-i muztarib	ıztıraplı kalb.
kalb-i nâ-şâd	kederli, hüzünlü gönül.
kalb-i selîm	temiz gönül.
kalb-i ba'z	ed. metatezli kelimeler, "ihmâl imhâl.." gibi.
kalbü’l-akreb	astr. semânın kuzey yarımküresinde görülebilen Akreb burcunun en parlak yıldızı, Antares, lât. alpha Scorpuis.

kalbü’l-ceyş	aşk. ordunun merkez kısmı.
kalbü’l-esed	astr. arslan burcunun en parlak yıldızı, (Regulus); fr. Regulus, lât. alpha Leo.
kalben	(a.zf.) kalb ile, kalbden olarak, samimî, içten, gönülden, kendi kendine, can ve gönülden.
kalb-gâh	(a.f.b.i.) 1. canevi. 2. aşk. ordunun sağ ve sol kanadlannın arası, merkez bölümü.
kalbî	(a.s.) 1. kalbe mensup, kalble ilgili.
Emrâz-ı kalbiyye	kalb hastalıkları. 2. içten, gönülden.
Kalbiyyü’ş-şekl	yürek biçiminde olan.
kalbiyye	(a.s.) ["kalbî"nin müen.]. (bkz: kalbî).
kâlbüd	(f.i.) 1. kalıp, şekil, [daha çok] kerpiççi kalıbı. 2. insan veya hayvan cesedi; beden; kafes, gövde.
kalb-zen	(a.f.b.s.) 1. kalpazan. 2. yalancı.
kale	(f.i.) 1. kumaş, (bkz: kala1).
kâle-i kâm	emel kumaşı. 2. kelek, ham kavun.
kalem	(a.i.c. aklâm) 1. kalem. 2. taş yontmaya yarayan demir âlet, keski. 3. tülbent ve kumaşlara boya çekmek üzere kullanılan bir çeşit ince fırça. 4. yazı çeşitlerinden her biri. S. bir ağacı aşılamak üzere diğer ağaçtan kalem şeklinde kesilmiş olan aşı. 6. yazı, yazma. 7. dâire, dâirelerde yazı işlerinin görüldüğü yer, büro. 8. bir listede yazılı nesnelerin her biri.
Ceff-el-kalem	düşünüp taşınmadan, hemen hüküm vererek.
Ehl-i kalem	eli kalem tutanlar, yazarlar.
kalem-i mahsûs	özel kalem.
kalem-i sülüs	g. s. sülüs kalemi, sülüs sitilde yazı yazmak için husûsî olarak hazırlanmış kalem.
kalem-dân	(a.f.b.i.) kalemlik, kalem kutusu.
kalemen	(a.zf.) 1. kalemle, yazı ile. 2. sayıca.
kalem-gîr	(a.f.b.i.) yazı yazılırken kalemin kâğıda takılmaksızın kolaylıkla yürümesi.
kalemî, kalemiyye	(a.s.) kalemle ilgisi olan.
kalemis	(f.i.) zool. bir misk faresi.
kalemiyye	(a.i.) [eskiden] resmî dâirelerde gördürülen işler için ödenen ücret, yazı parası.
kalem-kâr	(a.f.b.s.) ince nakkaş.
kalem-kârîli	(a.f.b.i.) 1. kalemkârlık, resimcilik, ince nakkaşlık. 2. s. kalemkârın, ince nakkaşın elinden çıkmış, kalem işi.
kalem-keş	(a.f.b.s.) 1. yazıcı, yazar, (bkz: kalemzen). 2. yazıda silinti yapan.
kalem-rev	(a.f.b.s.) bir hükümdarın veya hükümetin hükmünü yürüttüğü yer, ülke.
kalem-şör	(a.f.b.s.) kalem münâkaşası yapan.
kalem-tıraş	(a.f.b.i.) 1. [eskiden] kamış kalem açmakta kullanılan uzun saplı küçük bıçak. 2. kurşun kalemi açan âlet.
kalem-zede	(a.f.b.s.) kaleme alınmış, yazılmış.
kalem-zen	(a.f.b.s.) kalem vurucu, yazıcı, kâtip, (bkz: kalem-keş).
kalen	("ka" uzun okunur, a.zf.) sözle, söyleyerek.
Kalen ve kalemen	sözle ve yazı ile. (bkz: şifahen).
kalenbek	(f.i.) teşbih yapılan, öd nevinden hoş kokulu bir ağaç.

kalender	(f.s.) 1. dünyâdan elini çekip başı boş dolaşan [derviş]. 2. dünyâdan elini eteğini çekip herşeyi hoş gören [kimse].
kalenderân	(f.s. kalender'in c.) kalenderler, dervişler.
kalenderâne	(f.zf.) kalenderce, kalendere yaraşır bir şekilde.
kalenderhâne	(a.f.b.i.) fakir dervişlerin barınmaları için yapılan tekkeler.
kalenderi	(f.i.) 1. kalenderlik; feylesofluk; dervişlik; serserilik. 2. e d. halk edebiyatı tâbirlerindendir. Saz şâirlerinin "mef ûlü, mefâîlü, mefâîlü, faulün" vezninde tertip ettikleri gazeller; sazla çalınıp okunan tasavvuf nazmı.
kalenderiyye	(f.i.) kalenderliği şiar edinen tarikat.
kalensöve	(a.i.c. kalânis) 1. tepesi sivri külah, takke. 2. bot. yüksük.
kalevi	(a.s.c. kaleviyyât) kim. kül kabilinden olan şey, alkali.
kaleviyyât	(a.s. kalevî'nin c.) kim. kül kabilinden olan şeyler, alkaliler.
kalıb	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. her hangi bir şeye muayyen bir şekil vermek için kullanılan ve o biçimi taşıyan vâsıta, kalıp. 2. vücud, beden, gövde. 3. numune, örnek.
kali‘	("ka" uzun okunur, a.s. kal'den) kal' eden, kökünden çekip koparan.
kalîçe	("ka" uzun okunur, f.i.) küçük halı.
kalîl	(a.s. kıllet'den) az, çok olmayan [şey], [zıddı "kesîr" dir].
kalîlü’l-akl	aklı kıt
kalîlü’l-bidâa	1) sermayesi (anapara) az. 2) mec. bilgisi, kültürü az.
kalîlü’l-hayâ	utanması olmayan, hayâsız.
kalîl’ül-hürmet	hürmeti, saygısı az.
kalîlü’l-i'tibâr	itiban az, değersiz.
kalîle	(a.s.). ["kalîl" in müen.]. (bkz. kalîl).
kalîlen	(a.zf.) az olarak.
kallâb	(a.s. kalb'den) 1. kalıptan kalıba giren, düzenbaz, hîlekâr. 2. kalpazan, kalp para basan.
kallâş	(a.s.) kalleş, kancık, hilebaz, dönek.
kaltaban	(f.s.) pezevenk; namussuz.
kal û belâ	("ka" uzun okunur, a. cü.) (bkz. belâ).
kâlûc	(f.i.) 1. güvercin, (bkz: kebûter). 2. küçük parmak.
kâlûs	(f.s.) ahmak, akılsız, (bkz: ebleh).
kâlûs-âne	(f.zf.) ahmakcasına, akılsızcasına. (bkz: ebleh-âne).
kâlûşe	(f.i.) 1. tencere. 2. çömlek.
kalya, kalye	(f.i.) 1. deniz nebatlarının (bitkilerinin) yakılmasıyla meydana gelen tuz. 2. patlıcan, kabak gibi yemeklerin yağda kavrularak pişirilmişi.
kalye-i lahmiyye	vet. husye seretânı.
kalye-i mâiyye	vet. husye istiskası.
kalye tuzu	kim. soda.
kalyan	(f.i.) nargile.
kam'	(a.i.) ezme, kırma; zaptetme.
kâm	(f.i.) 1. anat. ağzın üstü, tavanı, damak, (bkz: kubbetü’l-hanek). 2. meram, arzu, emel. istek. 3. lezzet, zevk.
Be-kâm	isteğine kavuşmuş.
Nâ-kâm	isteğine kavuşmamış.
kâm u nâ-kâm	ister istemez, elbette.

kamâkım	(a.i. kumkuma'nın c.) içine zemzem, mürekkep gibi şeyler konulan yuvarlak testiler.
kamâme	(a.i.) süprüntülük.
kamârî	(a.i. kumru'nun c.) zool. kumrular.
kamât	("ka" uzun okunur, kamet'in c.) boylar, endamlar.
kâm-bîn	(f.b.s.c. kâm-bînân) kâm görücü, meramına erdiren, mes'ud, bahtiyar, mutlu, (bkz: kâm-ver).
kâm-bînân	(f.b.s. kâm-bin'in c.) kâm görücüler, meramına erdirenler, mes'ud-lar, bahtiyarlar, mutlular.
kâm-bînî	(f.b.i.) kâm-bînlik, saadet, bahtiyarlık, mutluluk.
kâm-cû	(f.b.s.) meramını, isteğini arayan, gayesine, maksadına ulaşmak isteyen.
kâme	(f.i.) meram, arzu, maksat.
Bül-kâme	isteği, arzusu çok olan.
kamer	(a.i.c. akmâr) astr. Ay. (bkz: Mâh).
kamerî	(a.s.) Ay'a mensup, Ay ile ilgili [müen. kameriyye dir].
kameriyye	(grk.i.) 1. çardak. 2. bahçelerde, mehtaplı gecelerde oturmak üzere, tel veya kafes tarzında, kubbeli olarak yapılıp, etrafı sarmaşık ve şâir güzel, süslü çiçeklerle örtülü bulunan yer, küçük köşk. [Arapça "kamer" kelimesi ile ilgili değildir].
kamet	("ka" uzun okunur, a.i.c. kamât) boy, boybos.
kamet alma	("ka" uzun okunur) cemaatle kılınan farz namazlara başlamadan önce cami veya şâir namazgah kabul edilen yerde "kad-kametissalât" kelimelerinin ilâvesiyle ve fakat yavaş eda ile müezzinlerce tekrarlanan ezan cümleleri.
kamet-i bâlâ	("ka" uzun okunur) uzun boy.
kamet-i dil-cû	("ka" uzun okunur) gönül çeken, hoşa giden boy.
kamet-i mevzun	mütenasip vücut.
kamet-i ömr	("ka" uzun okunur) ömür boyu.
kamet-i şimşâd	("ka" uzun okunur) boyu, şimşir ağacı gibi güzel ve düzgün olan.
kâm-güzâr	(f.b.s.) isteğini elde edebilen.
kamı'	("ka" uzun okunur, a.s.) kam'eden, kahreden, yok eden.
kam'î	(a.s.) bot. aşağıdan yukan doğru huni şeklinde gelişen çiçek.
kâmil	(a.s. kemâl'den) 1. bütün, tam, noksansız eksiksiz. 2. kemâle ermiş, olgun. 3. yaşını başını almış, terbiyeli, görgülü, pişmiş [kimse]. 4. âlim, bilgin, geniş bilgili [kimse].
Kâmilü'l-ıyâr	ayan tam, karışık veya noksan olmayan. 5. i. aruz bahirlerinden birinin adı. (bkz: bahr-i kâmil). 6. i. erkek adı. [müen. "kâmile"].
kamilen	(a.zf.) noksansız; tam olarak, hep, bütün, (bkz: cümleten, kâffeten, tamamen).
kâmili	(a.s.) kâmile ait, kâmille ilgili.
kâmiliyye	(a.i.) Ebû Kâmil adında bir şahıs tarafından kurulan bir şîî tarikatı.
kâmil-ma'rifet	(a.b.s.) hünerli, marifetli, bilgili kimse.
kâmin	(a.s.) 1. gizli, saklı, belirsiz. 2. fiz. potansiyel. 3. pusuda duran.
Tedâî-i kâmin	fels. fr. latente (association).
kamîr	(a.s. kumâr'dan) kumarda rakip olan.

kamîs	(a.i.) 1. gömlek. 2. anat. dölyatağını kaplayan ince deri. 3. bot. bâzı nebatların ('bitkilerin) üzerini örten zarlar.
kamîs-i ebyaz	anat. akgömlek.
kâmîs-i Yûsuf	Hz. Yûsuf un Mısır'da azîz iken babasına yolladığı gömlek.
kâmîsiyye	(a.i.) zool. gömlekliler. fr. tuniciers.
kâm-kâr	(f.b.s.) isteğine ulaşmış, mutlu, (bkz: kâm-rân).
kâm-kârâne	(f.zf.) kâmkâr olana, kutlu, mutlu olana yakışacak surette, kutlulukla, mutlulukla.
kâm-kârî	(f.b.i.) kâmkârlık, mutluluk, murada ermektik, merama nail olmaklık.
kaml, kamle	(a.i.c.) bit, kehle, (bkz: şüpüş).
Dâ'ül-kaml	bitlenme hastalığı [insanlarda]
kamle	(a.i.) bir tek bit.
kâm nâ kâm	(f.zf.) ister istemez. (bkz. hah nâ hah).
kâm-perver	(f.b.s.c. kâm-perverân) emel besleyici.
kâm-perverân	(f.b.s. kâm-perver'in c.) emel besleyiciler.
kâm-perverî	(f.b.i.) kâmperverlik, emel besleyicilik.
kâm-rân	(f.b.s.c. kâm-rânân) 1. kâm sürücü, süren, arzusuna, isteğine kavuşmuş, mutlu, (bkz. kâm-kâr). 2. i. erkek ve kadın adı.
kâm-rânan	(f.b.s. kâmrân'ın c.) kâm sürücüler, sürenler, arzusuna, isteğine kavuşmuş olanlar; mutlular.
kâm-râne	(f.zf.) kâmrancasına.
kâm-rânî	(f.i.) kâmranlık, arzusuna, isteğine kavuşmuş olma, mutluluk.
kâm-revâ	(f.b.s.) isteğine erişen, (bkz: kâm-rân).
kâm-revâyî	(f.b.i.) kâm-revâlık, isteğine erişirlik.
kamtarîr	(a.s.) şiddetli, sert.
kamus	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. denizin ortası. 2. meç. lügat kitabı, sözlük.
kamûs-i Arabî	("ka" uzun okunur) Arapça lügat, sözlük.
kamûs-i Fransevî	Fransızca lügat, Fransızca sözlük.
kamûs-i Osmânî	("ka" uzun okunur) Osmanlıca lügat, sözlük.
Kamûs-i Türkî	("ka" uzun okunur) 1. Türkçe lügat, sözlük; 2) Şemsettin Sami'nin 1317 (1899/1900) yılında yayınladığı Türkçe lügati.
Kamûsü'l-a'lâm	(özel isimler lügati) Şemsettin Sami merhumun 1890-1900 yıllan arasında yayınladığı 6 ciltlik tarih, coğrafya ve biyografiden bahseden lügati.
kâm-ver	(f.b.s.c. kâm-verân) isteğine kavuşmuş, mutlu, (bkz: kâm-bîn).
kâm-verân	(f.b.s. kâmver'in c.) isteğine kavuşmuş olanlar, mutlular.
kâm-yâb	(f.b.s.) kâm bulucu, bulan, talihli, isteğine ulaşmış, bahtiyar, mutlu, (bkz: kâm-bîn).
kân	(f.i.) 1. mâden ocağı, mâden kuyusu. 2. bir şeyin menbaı, kaynağı.
kân-ı Ahmed	Hz. Muhammed'in özü, cevheri.
kân-ı hilm ü şerm	iyi ahlâklı ve terbiyeli kimse.
kân-ı kerem	kerem, bağış kaynağı.
kân-ı merhamet	merhamet kaynağı.
kânâ	(f.s.) câhil; ahmak; idraksiz.
kanâat	(a.i.) 1. kısmete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe. 2. kanma, kanış. 3. görüş, tahmin.

kanâat-bahş (a.f.b.s.) kanaat verici, inandıncı.
kanâat-kâr (a.f.b.s.) kanaat eden, kanaat sahibi; az şeyle yetinen.
kanâat-kâr-âne (a.f.b.zf.) kanaat edene yakışacak surette.
kanâdîl (a.i. kandîl'in c.) kandiller.
kanâfiz (a. i. kunfuz'un c.) 1. kirpiler. 2 . dağ fareleri.
kanas (a.i.) avlak, av yeri.
kanat (a.i. c. kanavât) 1. yer altında bulunan künk, suyolu. 2. anat. kanal.
kanât-ı nâkıletü'l-meneviyye biy. atmık kanalı.
kanât-ı dâfıka anat. atar kanal, fr. ejaculateur.
kanât-ı merâre anat. koledok kanalı, fr. canal choledoque.
kanât-ı nısf-ı dâireviyye anat. yarımçember kanallar.
kanât-ı sadrî anat. göğüs kanalı, fr. canal thoracique.
kanât-ı safrâvî anat. öd kanalı.
kanât-ı şevkî anat. omurga kanalı, fr. canal rachidien.
kanatır (a.i. kantara'nın c.) taştan yapılan kemerli büyük köprüler.
kanatır (a.i. kantar'ın c.) kantarlar.
kanavât (a.i. kanât'ın c.) 1. yer altında bulunan künkler, su yollan. 2. anat. kanallar.
kanâzı' (a.i. kunzua'nın c.) 1. çocukların başlarındaki perçem. 2. uzamış saç. 3. baş tıraş edilirken yer yer bırakılan saç.
Kanber (a.h.i.) 1. Hz. Alî'nin sâdık, vefakâr kölesi. 2. meç. bir evin gediklisi.
kand (a.i.) şeker, şeker kamışının donmuş usaresi, (bkz: sükker, şekker).
kand-i leb dudağın şekeri, dudaktaki tad.
kand-i mükerrer ed. "güzelin iki dudağı"ndan kinaye.
kandî (a.s.) 1. şekerle ilgili. 2. şekerden yapılmış.
kandil (a.i. c. kanâdîl) kandil, [aslı "kındîl"dir].
kandîl-i tersâ Hıristiyanların kilisede ve başka yerlerde devamlı olarak yaktıktan kandil.
kâne (a.fi.) "oldu, husule geldi" mânâsına bâzı terkiplere katılır.
Maşa'Allah kâne Allah'ın istediği oldu, husule geldi.
kanevât (a.i. kanât'ın c.), (bkz. kanavât).
kanfese (a.i.) tespih böceği, (bkz: hunfesâ).
kanıt ("ka" uzun okunur, a.s. kunût'dan) ümîdi tamamen sönmüş, ümitsiz, kederli, (bkz: me'yûs, nevmîd).
kânî (a.s.) kinaye söyleyen, dokunaklı iğneli söz söyleyen.
Kânî (a.h.i.) XVIII. asırda Osmanlı edebiyatının nazım ve nesir üstadlarındandır. Tokatlı'dır, hezl ve mizah tarzında yazdığı güzel mektuplarla şöhret kazanmıştır, istanbul'a Sadrâzam Hekimoğlu Ali Paşa ile gelmiştir. (1712-1791).
kani' ("ka" uzun okunur, a.s. kanâat'-den. c. kaniûn, kaniîn) 1. kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen. 2. inanmış, kanmış, (bkz: mutmain).
kanit ("ka" uzun okunur, a.s. kunût'dan) itaatli; bağlı; dindar.
kân-ken (f.b.i.) mâden kazıcısı, madenci.
kân-kenî (f.i.) maden çahşmacılığı, madencilik.
kannâd (a.i.) şeker yapan, şekerci.
kannâs (a.i.) avcı. (bkz: sayyâd).

kans	(a.i.) av, av avlama, (bkz: sayd).
kansa	(a.i.) 1. kuş kursağı. 2. katı, katıca [kuşlarda].
kantar	(a.i.c. kanâtîr) kantar, [aslı "kıntar" dır].
kantâriyye	(a.i.) kantar, tartma ücreti.
kanû'	(a.s.) kanaatli, kanaat sahibi.
kanun	("ka" uzun okunur, a.i.c. kavânîn) 1. devletin teşrî' (yasama) kuvveti tarafından herkesçe uyulmak üzere konulan her türlü nizam, kaide, kural. 2. her hangi bir mevzu üzerindeki kanunu taşıyan kitap. 3. tabîat hâdiselerinin bağlı göründükleri ve dışına çıkamadıkları düzen. cisimlerin düşme kanunu .. gibi. 4. âdet, yol, yordam. 5. muz. ilk defa olarak Fârâbî tarafından yapıldığı söylenilen, bir köşesi kesik dik dörtgen şeklinde ve dizler üzerinde parmaklarla çalınan bir çalgı.
kanûn-ı askerî	huk. askerlik kanunu, fr. loi militaire.
kanûn-ı cedîd	tar. Midhat Paşa'nın II. Abdülhamid'e sunduğu Kanun-ı Esâsî taslağı.
kanûn-ı ceza	huk. ceza kanunu, fr. code penale.
kanûn-ı dua	Osmanlı ordusu düşman topraklannda iken edilen dua.
kanûn-ı esâsî	huk. fr. loi de constitution.
kanûn-ı kadîm	ötedenberi alışılmış olan, gelenekler, görenekler, âdetler.
kanûn-ı mahsûs	huk. husûsî, özel kanun, fr. loi speciale.
kanûn-ı medenî	huk. medenî kanun, fr. loi çivile.
kanûn-ı Muhammedi	Fatih Sultan Mehmet zamanında yapılmış olan kanunnâme.
kanûn-ı nev-müslim	Osmanlı İmparatorluğu'nda bir yabancının islâm dinine girmesiyle ilgili olan kanun.
kanun-ı teferrüd	(bkz: bî-rey).
kanûn-ı tekevvün	biyojenetik.
kanûn-ı ticâret	huk. ticâret kanunu, fr. code de commerce.
kanûn-ı örfî	örfî idare, sıkıyönetim.
kanûn-i kadîm	eski âdet.
kanunü'ş-şifâ'	İbn-i Sina'nın eski hekimliğe dâir olan eseri.
kânun	(a.i.) l. ateş ocağı. 2. soba. 3. mangal. 4. bir şeyin tutuşup yandığı yer. 5. kış mevsiminin ilk iki ayı. (Aralık, Ocak).
kânun-ı derûnî	gönül ateşi.
kânûn-ı evvel	(ilk kânun) Aralık ayı.
kânûn-ı sânî	(ikinci kânun) Ocak ayı.
kanunçe	("ka" uzun okunur, a.f.b. i.) küçük kanun .
kanunen	("ka" uzun okunur, a.z.) kanuna göre, kanuna uyarak, kanuna uygun olarak, kanun yoluyla.
kanûniyye	("ka" uzun okunur, a. s.) ["kanunî" nin müen.]. (bkz: kanunî).
kanûniyyet	("ka" uzun okunur, a. i.) huk. bir kararın kanun olması, kanun hâline girmesi.
Kesb-i kanûniyyet	huk. kanûniyet kesbetme, kanunlaşma.
kanûn-nâme	("ka" uzun okunur, a.f.b.i.) huk. kanun kitabı.
kanûn-nâme-i Al-i Osman	Osmanoğullarının kanunnâmesi) tar. idarî, mâlî ve cezaî alanlarda Osmanlıların örf ve âdetlerine göre, pâdişâhların yalnız kendi otoritelerine dayanarak çıkardıkları kanunları bir araya getirmek suretiyle hazırlanmış dergi, yasaknâme.

kanûn-nâme-i rumât	("ka" uzun okunur) okçulara (atıcılara) ait usulü bildiren eser.
kanûn-şinâs	("ka" uzun okunur, a.f.b.s.c. kanûn-şinâsân) kanunun inceliklerini bilen [kimse], kanun ve nizam koyan.
kanûn-şinâsân	("ka" uzun okunur, a.f.b.s. kanûn-şinâs'ın c.) kanunun inceliklerini bilen [kimseler], kanun ve nizam koyanlar.
kanût	(a.s.). (bkz. nevmîd).
kar'	(a.i.) kapıyı çalma, (bkz: dakk-ı bâb).
ka'r	(a.i.c. kuûr) 1. çukur şeyin dibi, dip, nihayet. 2. derinlik, (bkz: bun, gavr).
ka'r-ı pür-sükûn	durgun dip.
kâr	(f.i.) 1. iş güç, iş. (bkz: amel, fi'l). 2. kazanç, temettü. 3. meşguliyet; sanat. 4. işleme, te'sir. 5 savaş, (bkz: cenk, harb).
kâr-ı âkil	akıllı iş.
kâr-ı kadîm	eski zaman işi.
kâr-ı nâtık	muz. lâdînî Türk müziğinin büyük bir şeklidir. Bu şekli, fihrist peşrev ve saz semaîsi şeklinin söz müziğindeki karşılığı olarak kabul edebiliriz. Kâr-ı nâtık, birbirini takiben gelen makamlardan teşekkül etmiştir. Eser, çok zaman aynı makam ile başlayıp biter ve o makamın ismini taşır; eğer başladığı ve bittiği makamlar ayrı ayrı ise, bittiği makamın ismini alır. Güftede dâima bir edebî san'at ile üzerinde durulan makam zikredilmiştir; bu sebepten "nâtık" sıfatı verildiği, kolayca anlaşılmaktadır. Bu şekilde eserin "didactique" bir mâhiyet taşıdığını da ilâve etmek lâzımdır. Kâr-ı nâtık eski bestekârlar arasında bir hüner nişanesi olarak rağbet bulmuştur.
kâr-ı reva	kullanılabilir, işe yarar.
kâr ü bâr	iş güç, kazanç.
Bî-kâr	işsiz.
Kesb ü kâr	geçim yolu, san'at; ticâret.
Ser-i kâr	iş başı.
kar'	(a.i.) hek. 1. doktorun, hastayı muayene ederken, ses almak üzere, bir uzva parmakla vurması.
kar'-ı esbaî	hek. doktor, hastanın muayene edilebilecek yerine sol elinin ayasını koyarak, sağ elinin parmağiyle sol elinin üstüne vurması. 2. (a.i.c. kara'). 1) kapı çalma; 2) su kabağı.
kara	(a.i. kar'ın c.) 1. su kabaklan. 2. gülsuyu kaplan.
karâbe	(a.i.) 1. kırba, büyük testi. 2. büyük şişe.
karabet	(a.i. kurb'dan) yakınlık, hısımlık, akrabalık.
kârabet-i ebb	huk. [eskiden] baba ve dedeler tarafından olan karabet, [baba ve ana bir, veya yalnız baba bir kardeşler ve ferileri, yakın ve uzak amcalar ve bunların ferileri gibi].
karâbet-i gayr-i vilâd	fer. usûl ile fürû hısımlığın dışında bulunan kan hısımlığı, [kardeş, amca, hala, dayı, teyze hısımlıklan gibi].
karâbet-i vilâd	fer. usûl ile fürû arasındaki karabet, [baba ile çocuk, dede ile torun arasındaki karabet gibi].
karâbet-i sıhriyye	kız alıp kız vermekle meydana gelen akrabalık, hısımlık, yakınlık.
karâbîn	(a.i. kurbân'in c.) kurbanlar, minnet ve şükran ifâdesi olmak üzere Allah için kesilen koyun, keçi, sığır, deve v.b.

kâr-âgâh	(f.b.s.) iş bilir; uyanık, (bkz: kâr-âşnâ, kâr-dân, kâr-dîde, kâr-şinâs).
kâr-âgâhî	(f.b.i.) iş bilirlik, uyanıklık, (bkz: kâr-dânî, kâr-güzârî).
karâin	(a.i. karîne'nin c.) karineler, ipuçları.
karak	(a.i.) hisar.
karaka	(a.i.) den. Ortaçağ ve XVII. yüzyıl sonlarına kadar kullanılmış büyük gemi.
kâr-âmûz	(f.b.s.) işbilir, tecrübeli, becerikli.
karanfil	(a.i.) 1. g. s. fildişi oyma ve kakmalarda sapından yukarısı alınmış karanfile benzeyen sitilize bir motif. 2. g. s. çini, tezhip üzerine boya ile ve mezar taşı, yahut çeşme gibi eserlere kabartma suretiyle yapılan bir motif.
karanfül	(a.i.) bot. karanfil.
karanfüliyye	(a.i.) bot. karanfilgiller.
karâniyâ	(a.i.) bot. kızılcık, lât. cornus sanguinea.
karâr	(a.i.) 1. durma. 2. rahat. 3. devamlılık, süreklilik. 4. ölçülülük. 5. tahmin. 6. tam ölçü, ne az, ne çok. 7. muz. şark müziğinde, taksim yaparken ana makama dönüş. 8. neticeye bağlama.
Ber-karâr	aynı durumda olan.
Bî-karâr	kararsız, sebatsız, bir halde durmayan.
Dûzah-karâr	durağı cehennem olan.
karâr-i kat'î	huk. dâvayı neticelendiren kat'î (*kesin) karar.
karâr-ı serî	acele karar.
kararlarında	sularında, (bkz: takriben).
karâr-dâde	(a.f.b.s.) karârı verilmiş; pazarlığı kesilmiş.
karâr-gâh LS	(a.f.b.i.) 1. bir yerde oturup karar kılınacak, dinlenilecek yer. 2. aşk. bir ordu kurmay heyetinin bulunduğu yer, merkez, (bkz: ma-asker).
karâr-gîr	(a.f.b.s.) kararlaşmış, karârı verilmiş, karâra bağlanmış, (bkz: mukarrer).
karâr-nâme	(a.f.b.s.) 1. verilen karan bildiren yazı; vekiller heyetinden çıkan resmî emirler. 2. cumhurbaşkanının onayladığı hükümet karan.
karâr-yâb	(a.f.b.s.) karar bulan, bir yerde oturup dinlenen.
kâr-âşnâ	(f.b.s.) iş bilir, işten anlar, (bkz. kâr-âgâh, kâr-dân, kâr-dîde, kâr-sinâs).
kâr-âşnâyî	(f.b.i.) işbilirlik.
karâtîs	(a.i. kırtâs'ın c.) kâğıtlar, kâğıt tabakalan, sahifeler.
kâr-âzmâ	(f.b.s.) tecrübeli, görgülü; iş bilen, (bkz. kâr-âzmûde).
kâr-âzmâyî	(f.b.i.) iş bilicilik, görgülülük. (bkz: kâr-âz-mûdegî).
kâr-âzmûde	(f.b.s.) görmüş geçirmiş, görgülü (bkz: kâr-âzmâ).
kâr-âzmûdegî	(f.b.i.) görgülülük, beceriklilik, iş bilicilik. (bkz: kâr-âzmâyi).
kârbân	(f.i) kervan.
kârbân-ı râh-ı tecrîd	tecrîd (maddî kaygu-lardan ruhu sıyırma) yolunun kervanı.
kârbân-serây	(f.b.i.) kervansaray, şehirlerde, köylerde, yol üzerinde yolcuların, misafirlerin gecelemelerine mahsus büyük han. (bkz: kârvân-serây).
karcığar	muz. Türk müziğinin on iki numaralı basit makamıdır. Zeynü'l-elhân'da geçtiğine göre en az beş asırlık ise de ancak

Tarihvemedeniyet.org

bir buçuk asırdan beri bestekârlar tarafından kullanılmaktadır. Karcığar, coşkun haraketlerde bir makam olup Türk halk müziğinde fazla görülür. Makam, uşşak dörtlüsüne hicaz beşlisinin ilâvesinden teşekkül etmiş olup bu iki dizi parçasının birleştiği dördüncü derecedeki "re" (neva) güçlüdür. Tabu durak perdesi "la" (dügâh) dır. Donanımına "si" koma ve "mi" bakıyye bemolleri ile "fa" bakıyye diyezi konur. Dizisi inici-çıkıcı bir seyirdedir. Niseb-i şerife adedinden yalnız 6 tanesine mâliktir. Orta sekizlideki sesleri, -pestden tîze doğru olmak üzere- şöyledir: dügâh, segah, çargâh, neva, hisar, eviç, gerdaniye ve muhayyer.

kâr-çe (f.i.) kısa ve küçük kâr.

kârd l (f.i.) bıçak, (bkz: mûs, sikkîn).

kâr-dân (f.b.s.) iş bilir, işten anlar. (bkz. kâr-âgâh, kâr-âşnâ, kâr-dîde, kâr-şinâs).

kâr-dânî (f.b.i.) iş bilirlik, uyanıklık.

kâr-dâr (f.b.s.c. kârdârân) iş tutan, işi elinde tutan.

kâr-dârân (f.b.s. kârdâr'ın c.) iş tutanlar, işi elinde tutanlar.

kâr-dîde (f.b.s.c. kâr-dîdegân) iş bilir, uyanıklık, tecrübeli (bkz. kâr-âgâh, kâr-âşnâ, kâr-âzmûde, kâr-dân, kâr-şinâs).

kâr-dîdegî (f.b.i.) kâr-dîde'lik.

kâr-fermâ (f.b.i.c. kâr-fermâyân) iş buyuran, iş buyurucu, (bkz: âmir, hâkim).

kâr-fermâyân (f.b.i. kâr-fermâ'-nın c.) iş buyuranlar, iş buyurucular.

kâr-ferrnâyî (f.b.i.) iş buyurma, iş buyuruculuk.

kâr-gâh (f.b.i.) iş yeri, fabrika, (bkz: kâr-hâne1). [nazımda "kâr-geh" şeklinde geçer].

kâr-gâh-ı kün fekân kâinat ve kâinatta olan bütün şeyler.

kâr-geh (f.b.s.) 1. işyeri, atölye, (bkz: kâr-gâh). 2. mec. bu dünya.

kâr-gen (f.b.s.). (bkz. kâr-ger).

kâr-ger (f.b.s.) 1. iş yapan, iş işleyen, işleyici. 2. te'sirli, nüfuzlu.

kâr-gil (f.b.i.) kerpiç bina.

kâr-gîr (f.b.s.) 1. iş tutan, iş tutucu. 2. o. taştan veya tuğladan yapılmış bina.

kâr-güdâz (f.b.s.) kârını eritmiş, işi bitmiş, iflâs etmiş,

kâr-güzâr (f.b.s.c. kârgüzârân) iş beceren, elinden iş gelen becerikli, (bkz. kâr-âgâh, kâr-âşnâ, kâr-âzmâ, kâr-dân, kâr-perverd, kâr-saz).

kâr-güzârân (f.b.i. kâr-güzâr'ın c.) iş becerenler, elinden iş gelenler, becerikliler.

kâr-güzârî (f.b.i.) iş bilirlik, beceriklilik, (bkz: kâr-âgâhî, kâr-âzmâyî, kâr--azmûdegî, kâr-dânî).

karh (a.i.) 1. yaralama, yaralanma. 2. vücutta çıkan çıban.

karha -i (a.i.c. kurûh) yara; ülser, (bkz: ceriha), [aslı "kurha" olduğu halde "karha" şekli yaygındır].

karha-i âkile hek. etrafını yiyip, gittikçe genişleyen yara.

karha-yi efrenciyye hek. fırengi yarası.

karha-yi redîe hek. güç iyileşen kötü bir yara.

kâr-hâne	(f.b.i.) 1. iş yeri, iş işlenen yer. (bkz: kâr-gâh). 2. süt evi, süt satılan yer, süt fabrikası. 3. genel ev. (bkz: umûm-hâne). (bkz: mûmesât).
kari'î	("ka" uzun okunur, a.i. kırâat'den. c. kurrâ) 1. kıraat eden, okuyan, okuyucu. 2. Kur'ân'ı usulünce okuyan.
kari	("ka" uzun okunur, a.i.) kariyye ahâlîsinden, köylü.
kariat	("ka" uzun okunur, a.i. karie'nin c.) kıraat eden, okuyan [kadınlar].
karîb	(a.s. kurb'dan. c. akribâ) yakın, yakın olan, uzak olmayan; soyca yakın.
An-karîb	yakında, bir zaman sonra, çok vakit geçmeden; soyca yakın olan.
karîb-i hakikat	gerçeğe yakın, gerçeksi.
karîben	(a.zf.) yakında, bir zaman sonra, çok vakit geçmeden; soyca yakın olan, olarak.
karîbü'l-ahd	(a.zf.) yakın zamanda.
karie	("ka" uzun okunur, a.i. kari'den. c. kariat) kıraat eden, okuyan [kadın].
karîh	(a.s.) 1. yaralı. 2. çıbanlı.
kariha	(a.i.) 1. insanda kendiliğinden hâsıl olan fikir ve niyet. 2. tabîat. 3. fikir kuvveti, bir fikri meydana koyma hassası; yapılacak bir iş için husule gelen fikir.
karîha-i sabîha	pâdişâhın isabetli reyi, fikri.
karîha-zâd	(a.f.b.s.) karihadan meydana gelen, karihadan doğan.
kariîn	("ka" uzun okunur, karî'in c.) kariler, okuyanlar, okuyucular, (bkz: kurrâ').
karin	(a.s.c. kurenâ) 1. yakın, (bkz: karîb). 2. bir şeye sahip olan, bir şeye nail olan. 3. hısım, komşu, arkadaş gibi yakın olanlardan her biri. 4. pâdişâhın dâimi surette yakınında bulunan, mabeyinci.
Ser-karîn	baş mabeyinci.
karîn-i evvel	baş mabeyinci.
karîn-i kabul	kabul olunmuş.
karîn-i re'y-i saib	kabule hak kazanılmış, razı isabetli, düşünceye uygun.
karîn-i sânî	ikinci mabeyinci.
karîn-i tahsîn	uygun görülmüş, beğenilmiş.
karîne-i katıa-i kanûniyye	huk. hükmün sebeplerinden olan yemin, şahitlik., v.s.
karîne-i kâtıa-i takdîriyye	bir tüccarın, ticâreti meslek edinip, devamlı olarak bu işle meşgul olması gibi.
karîr	(a.s.) sevinmiş, (bkz: memnun, mesrur, şad).
karîrü'l-ayn	gözü aydın, (bkz: rûşen-çeşm).
kârîz	(f.i.) keriz, yer alü lâğımı.
karm	(a.i.c. kurum) değerli insan.
karnabit	(a.i.) bot. karnıbahar.
kâr-nâme	(f.b.i.). (bkz: kâr-nümâ2).
kâr-nümâ	(f.b.s.) 1. iş, menfaat gösteren. 2. usta çıkacak çırakların, ustalıklarını göstermek üzere yaptıkları örneklik iş.
kâr-perdâz	(f.b.s.) 1. iş düzenleyen. 2. i. şehbender, konsolos.
kâr-perverd l	(f.b.s.) iş yapan, becerikli, (bkz: kâr-güzâr, kâr-sâz).
karrâ'	(a.s.c. karrâûn) güzel okuyan.

Hâfız-ı karrâ'	güzel okuyan hafız.
karrâûn	(a.i. karrâ'ın c.) güzel okuyanlar.
kâr-sâz	(f.b.s.) iş işleyen, becerikli. (bkz: âmil, fail, kâr-perverd).
kâr-sâzân	(f.b.s. kâr-sâz'ın c.) iş işleyenler, iş yapanlar, becerikliler.
kâr-şinâs	(f.b.s.c. kâr-şinâsân) iş bilir, işten anlar, (bkz. kâr-âgâh, kâr-âşnâ, kâr-dân, kâr-dîde).
kâr-şinâsân	(f.b.s. kârşinâs'ın c.) iş bilirler, işten anlayanlar.
kâr-şinâsî	(f.b.i.) iş bilirlik, iş anlayıcılık.
Karun	("ka" uzun okunur, a.h.i.) 1. benî israil'de zenginliğiyle meşhur olan bir insan, Krezüs. 2. [bu isimden kinaye olarak] çok zengin kimse.
karûre	("ka" uzun okunur, a.i.c. kavâ-rîr) 1. gözün siyahı, göz bebeği. 2. sırçadan yapılan kap. 3. sidik kabı, ördek.
kârvân	(f-i-) kervan, kafile, yolcu katan, (bkz: kârbân).
kârvân-kırân	(f.t.b.i.) astr. kervankıran, zühre (venüs) gezegeni.
kârvân-serây	(f.b.i.) kervansaray, (bkz: kârbân-serây).
karyetü'n-nahl	Arı yuvası.
Karyetü'l-ensâr	(a.b.i.) Medîne-i Münevvere.
karye	(a.i.c. kura) köy. (bkz: kasaba).
Ehl-i karye	köylü.
Karyetü'n-neml	karınca yuvası.
karz	(a.i.) 1. ödünç verme, ödünç alma. 2 . ödünç verilen veya alman şey; borç.
karz-ı hasen	faizsiz verilen borç.
karz-ı şi'r	ed. şiiri ezbere okuma.
kâr-zâr	(f.i.) ceng, kavga, savaş.
kârzâr-ı düşvâr	zor savaş.
kâr-zâr-gâh	(f.b.i.) savaş yeri, savaş meydanı.
karzen	(a.zf.) borç olarak, ödünç olarak.
kas'a	(a.i.c. kısa') çanak; tabak.
kasaba	(a.i.c. kasabât) 1. kasaba, nefes borularından her biri; boğum. 2. köy.
kasabâtü'r-rie	anat. akciğer nefes boruları. 2. kasabalar.
kasabî	(a.s.) bot. kamışsı, kamı-şımsı.
kasâid	(a.i. kasîde'nin c.) ed. kasideler, (bkz: kasîde).
kas'alîs	(a.b.s.) çanak yalayıcı, dalkavuk, (bkz: kâse-lîs, müdâhin).
kasâme	(a.i.) katili bilinmeyen kimsenin bulunduğu yer halkından elli kişiye yemin ettirme.
Kâsâniyye	(f.h.i.) nakş-i bendiyye tarîkati şubelerinden biri. [kurucusu Şem-süddîn Ahmedü'l-Kâsânî'dir].
kasar	(a.i.) pamuğu parlatma, merserize yapma.
kasara	(a.i.) den. gemilerin baş ve kıç taraflarında, güverteden daha yüksek yapılan güverte.
kasâret	(a.i.) kasîr olma, kısa olma.
kasas	(a.i.) 1. bildirme, anlatma, hikâye etme. 2. iz sürme. 3. g.s.bir yazı sitili.
Ahsenü'l-Kasas	(kıssaların en güzeli). Hz. Yûsuf kıssası.
Sûre-i Kasas	Kur'ân'ın 28. sûresi.
kâsât	(a.i. ke's 'in c.), (bkz. küûs).

kasavet	(a.i.) 1. sertlik, katılık, (bkz: salâbet). 2. gam, keder, tasa. [bizde, "çekmek" fiiliyle dâima ikinci mânâsı kullanılır].
kasâvise	(a.i. kıssîs'in c.) keşişler, papazlar, (bkz: ruhban).
kasd	(a.i.) 1. niyet, kurma. 2. bile bile yapma. 3. bir işe bilerek, isteyerek girişme. 4. dövme, öldürme, yaralama gibi işlere kalkışma. 5. saldırma [birine].
An kasdin	bile bile, isteye isteye.
Sû-i kasd	[habersiz olarak] öldürmeye kalkışma.
kasden	(a.zf.) niyetli olarak, bile bile, isteyerek, (bkz: amden).
kasdî	(a.s.) kasdederek, niyetle, isteyerek, bile bile yapılan.
kâse	(f.i.) 1. çiniden, fağfurdan, billurdan, porselenden, mâdenden veya topraktan yapılmış çanak. 2. bâzı nesnelerin kâse gibi olan çukuru. 3. anat. başı kaplayan, beyni örten kemik. 4. Osmanlı alfabesindeki sin şin, sad, dad harflerinin çanağı.
Kâse-i Çeşm	anat. Göz çukuru.
Kâse-i Ser	Kafatası.
kâse-bâz	(f.b.s. ve i.) kâseleri, parmaklarının ve değneklerinin ucunda çevirerek dans eden oyuncu.
kâse-bend	(f.b.s.) 1. kırılmış, çatlamış. 2. kâse ve benzerleri gibi şeyleri tamir eden [kimse].
kâse-ger	(f.b.i.) kâse yapan, kâseci.
kâsek	(f.i.) küçük kâse.
kâse-lîs	(f.b.s.c. kâse-lîsân) çanak yalayıcı, dalkavuk, (bkz: müdâhin).
kâse-lîsân	(f.b.s. kâse-lîs'in c.) çanak yalayıcılar, dalkavuklar.
kâse-lîsâne	(f.zf.) dalkavukça.
kasem bi-llâh	Allah'ın kutsî adına olan yemin, (bkz. yemîn bi-llâh).
kasıf	("ka" uzun okunur, a.s.) çok gürleyen, gürleyici.
Ra'd-ı kasıf	şiddetli gök gürültüsü.
kasım	("ka" uzun okunur, a.s. kısmet'den) 1. taksim eden, ayıran, bölen. 2. mat. bölen.
kasım-ı müşterek	("ka" uzun okunur) mat. ortak bölen.
kasım-ı müşterek-i a'zam	("ka" uzun okunur.) mat. en büyük ortak bölen.
kasım	("ka" uzun okunur, a.s.c. kavasım) kinci, ezici, ufalucı.
kasım	(a.s.) ince, narin; çabuk kırılabilen.
kasıma	("ka" uzun okunur, a.i.) mat. iki terimi birbirinden ayıran, diskriminan, fr. discriminant.
kasımü'r-rızk	(a.it.) "rızıkları dağıtan" Allah.
kasır	("ka" uzun okunur, a.s. kasr'dan) zorla işleten.
kasır	("ka" uzun okunur, a.s. kusûr'dan) l. kısa. (bkz: kütah).
kasırü'l-yed	(eli kısa) âciz, beceriksiz. 2. kusurlu.
kasır-âne	("ka" uzun okunur, a.zf.) âcizane, beceriksizcesine.
kasıretü't-tarf	("ka" uzun okunur, a. it.) kocasından başkasına bakmayan, iffetli kadın.
kasî, kasiye	("ka" uzun okunur, a.s. kasvet'den) duygusuz.
Kalb-i kasî	hissiz, duygusuz kalb, katı yürek.
kâsib	(a.s. kesb'den) kesbeden, kazanan, kazanmak için çalışan, kazanç sahibi.
El-kâsibü habibullah	kazanan, kazanmak için çalışan, Allah'ın sevgili kuludur.

kasid	("ka" uzun okunur, a.s. kasd'den. c. kasidân) 1. kasdeden, tasarlayan; kıyan. 2. i. postacı, haberci, tatar, ulak.
kâsid	(a.s. kesâd'dan) sürümsüz, geçmez, aranmaz, (bkz: kesîd).
kasîd	(a.i.) kaside
Beytü'l-kasîd	kasidenin en seçkin beyti.
kasidân	("ka" uzun okunur, a.s. kasid'in c.), (bkz. kasid).
kaside	(a.i.c. kasâid) ed. on beş beyitten aşağı olmamak, bütün beyitlerin ikinci mısra'ları en başta bulunan mısra' ile kafiyeli bulunmak ve daha çok büyükleri övmek üzere yazılan nazım.
Kasîde-i bürde	Kâab bin Zübeyr'in, Hz. Muhammed önünde okuduğu kasideye karşı, Hz. Muhammed'in sırtından çıkardığı hırkayı kendisine giydirmesiyle meşhur olan bir kasidenin adı.
kasîde-i tevdîiyye	ed. hürmetkarlardan yahut sevdiklerden birinden ayrılma münâsebetiyle yazılan şiir.
kasîde-gû	(a.f.b.s.) ed. kasîde söyleyen, kasîde yazan, (bkz: kasîde-serâ).
kasîde-gûyî	(a.f.b.i.) ed. kasîde söyleyicilik, kasîde yazıcılık.
kasîde-perdâz	(a.f.b.s.c. ka-sîde-perdâzân) ed. kasîde düzenleyen, kasîde yazan.
kasîde-perdâzân	(a.f.b.s. kâsîde-perdâz'ın c.) ed. kasîde tanzim edenler, kasîde yazanlar.
kasîde-perdâzî	(a.f.b.i.) ed. kasîde tanzîm edicilik, kasîde yazıcılık.
kasîde-serâ	(a.f.b.s.c. kasîde-serâyân) ed. kasîde söyleyen, kasîde yazan, (bkz: kasîde-gû).
kasîde-serâyân	(a.f.b.s. ka-sîde-serâ'nın c.) ed. kasîde söyleyenler, kasîde yazanlar.
kasîl	(a.i.) hayvanlara yedirmek üzere vaktinden önce biçilen yeşil ot.
kâsir	(a.i. kesîr'den) çok olan. (bkz: kesîr).
kasîr	(a.s kasr'dan) kısa, boysuz.
Seyl-i kasîr	düz yerlerden akan sel, su.
kasîrü'l-akl	aklı kısa.
kasîrü'l-basar	miyop.
kasîrü'l-himme	himmeti az olan.
kasîrü'l-inân	kısa boyunlu at.
kasîrü'l-kame	boyu kısa, kısa boylu.
kasîrü'n-neseb	babası namlı olduğundan ecdadını saymaktan çekinen [kimse].
kasîrü'r-re's	kısa kafalı, brakisefal.
kâsir	(a.s kesr'den) kesreden, kıran.
kâsirü'l-esnâm	putları kıran. [Hz. ibrahim'in lâkabı].
kâsirü'l-hacer	(taş kıran) bot. kaya koruğu.
kasîrâne	(af.zf.) alçakgönüllülükle.
kasîre	(a.s.) evinde habsedilip dışarı çıkarılmayan [kadın].
kasr	(a.i.) zorla iş gördürme, zoraki işletme.
Edât-ı kasr	gr. "ancak, sâde, yalnız" gibi edatlar.
kasrü'l-basar	hek. uzağı görememe, miyopluk, fr. myopie.
kasr-ı hakîkî	ed. kelimenin aslında okunuşça kısa olması.
kasr-ı izafî	ed. kelimenin izafî surette kısa okunması.
kasr-ı vaz'î	ed. kelimenin kullanış şeklinde kısa okunması.

kasr-ı zevkî	ed. kelimenin edebî zevk şevkiyle kısa okunması.
kasrü'l akl	aklı kısa, aklı ermez.
kasvet-nâk	(a.f.b.s.) sıkıntılı, iç sıkan, (bkz. mukassî).
kaş	(f.e.). (bkz: kaşa, kâşk, kâşki).
kaşa	(f.e.). (bkz: kaş, kâşk, kâşki).
kâşane	(f.i.) 1. mükemmel ev, köşk, malikâne. 2. yuva. (bkz: âşiyân, âşiyâne, me'vâ).
kâşâne-i mürgan	("ka" uzun okunur) kuş yuvası.
kaş'arîre	(a.i.). Ürperme [tüyler]
kâşî	(f.i.). İran'ın Kâşân şehrinde yapılan bir çeşit çini, fayans.
kasr-i cennet	cennet köşkü.
kasr-ı Sâdâbâd	Sâdâbât köşkü.
kasren	(a.zf.) zorla, zorlayarak.
kasrî	(a.s.) zorla, (bkz: cebrî).
Harekât-ı kasriyye	cebrî hareketler.
kasriyye	(a.s.). ["kasrî"nin müen.]. (bkz. kasrî).
kasriyye	(a.i.) ed. Divan Edebiyatında, yapılan yeni bir kasr, yeni bir köşk için yazılan şiir.
kasriyyet	(a.i.) zorlama hâli.
kass	(a.i.) anat. göğüs, (bkz: sadr).
kassâb	(a.i.) kasap.
kassâb-hâne	(a.f.b.i.) büyük kasap dükkânı.
kassâbiyye	(a.i.) kasaba verilen kasaplık, hayvan kesme ücreti.
kassam	(a.s. kısmet'den) 1. vârisler, mirasçılar arasında mîrâsı taksim eden ve küçüklerin hakkını koruyan şerîat me'mûru. 2. s. kısım tasım ayıran, kısım kısım veren.
kassâmiyye	(a.i.) 1. kassamlık, kas-samın yaptığı iş. 2. kassamın oturduğu daire.
kassâr	(a.i.) 1. yıkayıcı; leke temizleyici. 2. (halı, kilim gibi şeyler için) çırpıcı, dövücü, silkeleyici.
kassâriyye	(a.h.i.) ilk devre melâ-miliği hakkında kullanılan bir tâbir [Ebû Salih Hamdun bin Ahmed bin Ammarü'l-Kassârü'l--nişâbûrî'ye nispetle bu adı almıştır].
kassâs	(a.s.). (bkz. kıssa-han).
kassî	(a.s.) göğüsle ilgili, (bkz: sadrî).
kast	(f.s.) eksik, noksan, kusur, (bkz: kem).
Bî kem ü kast	eksiksiz, noksansız, kusursuz.
kastal	(a.i.) şeker tozu.
kastar	(f.s.) yalancı.
kâste	(f.s.) eksilmiş, eksik, noksan.
kasûmât	(a.i.) Suriye ve hassaten Sayda eyâletinde sahiplerinin münkariz olması dolayısıyla mahlûlen hazîneye intikal eden arazînin îcân.
kasvet	(a.i.) 1. katılık, sertlik. 2. merhametsizlik, acımazlık. 3. sıkıntı, gönül darlığı, [bizde üçüncü mânâsı kullanılır].
kasvet-efzâ	(a.f.b.s.) iç sıkan, iç sıkıntısını artıran.
kasvet-engîz	(a.f.b.s.) iç sıkan, iç sıkıntısı veren.
kasvet-bahş	(a.f.b.s.) kasvet, sıkıntı veren.
kâşif	(a.s. keşfden) 1. keşfeden, bulan, meydana çıkaran.
kâşif-i esrâr-ı nihân	gizli sırlan keşfeden, keramet sahibi.

kâşif-i hakaik	hakikatleri, gerçekleri ortaya çıkaran. 2. Mısır'daki kaza ve nahiyeleri yöneten kimse. 3. erkek adı.
kâşife	(a.s.) ["kâşifin müen.]. (bkz. kâşif).
kâşî-ger	(f.b.i.) g. s. çinici, çini yapan sanatkâr.
kâşk	(f.e.). (bkz. kaş, kaşa, kâşki).
kaşr	(a.i.) bir şeyin kabuğunu soyma.
kat‘	(a.i.) 1. kesme, kesilme; biçme. 2. halletme, karar verme, sona erdirme, bitirme. 3. geçme, ilerleme, yol alma. 4. g. s. kağıtları oymak suretiyle dantel gibi süslü şekiller meydana getirme sanatı. 5. ed. sözün te'sîrini artırmak ve dinleyenin anlayışına bırakmak için lâkırdıyı bitmeden kesiverme. "imtihan geliyor, çalışın, yoksa..." gibi.
kat'-i merâhil	merhaleleri, konak yerlerini geçme, yol alma.
kat‘-ı alâka	ilgiyi kesme.
kat‘-ı amûdî	mat. dikey.
kat‘-ı cevâb (etmek)	cevapsız bırakma(k).
kat‘-ı dâire	mat. daire dilimi.
kat‘-ı da'vâ	dâvayı halletme.
kat‘-ı hayât	hayâtın kesilmesi, ölüm.
kat‘-ı kâmil	elyazması olarak büyük tabakaoluşturulan kitap.
kat‘-ı kat'- mail	mat. eğri.
kat'- muhabere	muhabereyi, haberleşmeyi kesm .
kat'- mükâfî	parabol. kat'- mükâfî-i mücessem. geo. parabolit.
kat'- münâsebet	ahbaplığı kesme.
kat'- nâkıs	geo. elips.
kat‘- nâkıs-ı mücessem	geo. elipsoit.
kat'- nakısı	geo. eliptik.
kat‘- nazar	bakışı kesme, bakmama.
kat'-i merâtib	rütbeleri geçme, büyük rütbeye geçme.
kat'-ı mesafe	yol alma.
kat'-ı tarîk	yol kesicilik.
kat'-ı ufkî	mat. yatay doğru.
kat'-ı uzv	anat. bir uzvun kesilmesi, fr. amputation.
kat'-ı zâid	geo. hiperbol.
kat'-ı zâidî	geo. hiperbolik.
kat'-ı zâid-i mücessem	geo. hiperboloit.
kat'-ı zeban	(sözü kesen) meç. söz hırsızı.
kat'â	(a.fz.) hiçbir vakit, asla.
katâif	(a.i. katîfe'nin c.) 1. tüylü, saçaklı havlular; ehramlar. 2. bilinen tatlı, kadayıf, [kelime "katâyif" şeklinde de kullanılır].
katan	(a.i.) anat. bel bölgesi.
katanı	(a.s.) bel bölgesi ile ilgili.
katar	(a.i.) 1. birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü, dizisi. 2. bir lokomotifin arkasında bulunan vagonların hepsi, tren. [kelimenin aslı "kıtâr" dır].
katarât	(a.i. katre'nin c.) katreler, damlalar.
katarât-ı baran	yağmur damlaları.
katarât-ı semine	kıymetli damlalar.
katarât-ı semîne-i rahmet	rahmetin, (yağmurun) kıymetli damlaları.
katarât-ı şâdî	sevinç damlaları, yaşları.

katarât-ı uyun	göz yaşları, (bkz: eşk, şirişk).
kat'en	(a.zf.) asla, hiç bir vakit.
kater	(a.i. katre'nin c.) damlalar, (bkz: katarât).
katf	(a.i.) 1. meyva devşirme. 2. devşirme mevsimi, bağ bozumu.
katı‘	("ka" uzun okunur, a.s. kat'dan) 1. kat'eden, kesen; durduran. 2. i. g. s. katı' sanatı ile yapılmış dantel gibi kâğıt oyması eser. 3. kesen, kesici.
katı-ı humma	sıtmayı kesen, durduran.
katı'-ı tarîk	1) yol kesen, (bkz: kuttâ-ı tarîk); 2) keskin kılıç; 3) geo. kesen, sekant.
katı‘a	("ka" uzun okunur, a.s.) 1. katı'ın müennesi.
katibe	("ka" uzun okunur, a.i.) hep, bütün, cümle, kâffe.
katıbe-i ahvâlde	cemî-i ahvalde.
katıbe-ten	("ka" uzun okunur, a.zf.) 1. tamamıyla, bütünüyle, hepsi, (bkz. cümleten, kâffeten). 2. hiçbir zaman, asla.
katın	("ka" uzun okunur, a.s.c. kuttan) oturan, yerli.
kat'î	(a.s.) kesip atan, tereddüde mahal bırakmayan, kesin.
katîa	(a.i.c. katâi') 1. kesme; kırılma; ilgiyi kesme. 2. arazî. 3. vergi.
kâtib	(a.i. kitâbet'den. c. ketebe, küt-tâb) kitabet eden, yazan, yazıcı; usta yazıcı.
kâtib-i adl	noter.
kâtib-i ezelî	(levh-i mahfûz'u yazmış olan) Allah.
kâtib-i felek	meteor: Merkür (Utârid).
kâtib-i husûsî	[büyük bir zâtın kullandığı] husûsî kâtib, özel kâtib.
kâtib-i sırr	gizli şeyler yazdırılan kâtip.
kâtib-i umûmî	genel kâtip, genel sekreter, genel yazman.
kâtib-i vahy	Hz. Muhammed'in, nazil olan Kur'an âyetlerini söyleyip yazdırdığı zat.
Ser--kâtib	başkâtip.
kâtib odası	bir çeşit kayık.
kâtibü’l-hurûf	elde mevcud mektup veya kitabı yazan, [müen: "kâtibe"], (bkz: râkımü’l-hurûf).
kâtibân	(a.i. kâtib'in c.) kâtipler, yazmanlar.
kâtibân-ı kütüb	eskiden Osmanlı saraylarında kitap istinsah (kopya) etmekle görevli kimseler.
kâtib-âne	(a.zf.) kitabet usûlüne göre, kâtipçesine.
Kâtib Çelebi	(a.h.i.) ulemâ arasında bu adla, dîvan ehlince Hacı Halîfe unvanları ile tanınmış olan bu zat, XVII. asır Türk ilim dünyâsının müsbet düşünceyi temsîl eden, kuvvetli ve bariz bir siması olup, büyük bir yekûn tutan eserlerinin kıymet ve ehemmiyeti, Avrupa'da büyük bir dikkat ve alâka uyandırmıştır. Büyük bir bibliyografya kamusu olan "Keşf-üz-zunûn" adlı eserini yirmi yılda meydana getirmiştir: (1609-1658).
kâtibe	(a.i.) 1. kadın kâtip, kadın sekreter. 2. kadın adı.
katîfe	(a.i.c. katâif) 1. kadife. 2. bot. bir nevi çiçek.
katîl	(a.s.c. katla, kutelâ) öldürülmüş kimse, (bkz: maktul).
katil	("ka" uzun okunur, a.s. katl'den) 1. katleden, öldüren.
Semm-i katil	hek. derhal öldüren zehir. 2. i. adam öldüren kimse.

katil-i gayr-i müteammid	("ka" uzun okunur) huk. kavga esnasında hiddetle bir kimseyi öldüren.
katil-i ma'fuv	("ka" uzun okunur) huk. can ve ırzını korumak için saldıranı öldüren.
kâtim	(a.s. ketm'den) ketmeden, sır saklayan, (bkz: ketum).
kâtim-i esrar	sır tutan.
kat'iyye	(a.s.). ["kat'î" nin müen.]. (bkz. kat'î).
Evâmir-i kat'iyye	kesin emirler, buyuruklar.
kat'iyyen'	(a.zf.) 1. kat'î olarak, kesin olarak. 2. hiçbir zaman, asla.
kat'iyyet	(a.i.) kat'îlik, kesinlik.
Kemâl-i kat'iyyet	tam kesinlik.
katl-i amm	huk. kasden, bilerek öldürme [birini].
katl-i hatâ'	huk. kasit olmadan, yanlışlıkla öldürme [birini].
katl-i nefs	[evvelce] intihar.
katl-i nüfûs	adam öldürme.
katl-i şibih-i amm	huk. katli caiz olmayan birini, yaralayıcı bir âletle öldürme.
katla	(a.s. katîl'in c.) öldürülmüş kimseler, (bkz: kutelâ).
katl-gâh	(a.f.b.i.) öldürme yeri.
katnâniyye	(a.h.i.) tas. sofiyenin büyüklerinden Ahmed-ür-rufâî tarafından kurulan rufâî tarikatı kollarından biri. [kurucusu Seyyit Hasanü'l-katnânî'ye nisbetle bu adı almıştır].
katran	(a.i.) katran.
katre	(a.i.c. kater, katarât) damla, damlayan şey.
katre-i baran	yağmur damlası. katre-i nıürekkeb (mürekkep damlası) meç. siyah ben.
katre katre	damla damla.
katre-cû	(a.f.b.s.) bir damla arayan.
katre-düzd	(a.f.b.i.) yağmur bulutu katre katre (damla damla), azar azar.
katre-feşân	(a.f.b.s.) damla saçan.
katt	(a.i.) 1. katı bir şeyi enine kesme, yontma. 2. tahıl fiyatlarının yüksekliği.
katta'	(a.s.) 1. daha (en, pek, çok) kat'eden, edici, kesici. 2. g. s. kâğıtları oymak suretiyle dantel gibi süslü yapraklar yapan sanatkâr.
kattâl	(a.s. katl'den) çok katleden, çok öldürücü.
kaûr	(a.s.) 1. (en, pek, çok) derin. 2. çölde, rüzgârın yığdığı kum tepeleri, 'kumul.
Bahr-i kaûr	pek derin deniz, (bkz: kaîr). (bkz. eksibe).
kavâbil	(a.i. kabile'nin c.) ebeler.
kavâbil	(a. kabil'in c.) istidatlı, kabiliyetli kimseler.
kavâdih	(a.s. kadiha'nın c.) adam çekiştiriciler, zemmediciler, kötüleyiciler.
kavâdim	(a.i. kadime'nin c.), (bkz. kadime).
kavâfi	(a.i. kafiye'nin c.) kafiyeler, (bkz: kafiye).
kavâfil	(a.i. kafile'nin c.) 1. birlikte yolculuk eden topluluklar, zümreler, fırkalar. 2. takım takım, sıra sıra gönderilen şeyler.
kavâfil-i güzerân	geçici, geçen kafileler.
kavâid	(a.i. kaide'nin c.) 1. kaideler, usuller (kurallar). 2. [eskiden] gramer.
kavâid-i siyâset	siyâset kaideleri.

kavâim	(a.i. kaime'nin c.) 1. fermanlar, buyruklar. 2. kitap yapraklan. 3. senetler. 4. kâğıt liralar.
kavâim-i nakdiyye	kâğıt paralar.
kavâkiz	(a.i. kakuze'nin c.) boş maşrapalar.
kavâlib	(a.s. kalıb'ın c.) kalıplar, [aslı Farsça: "kâlbed" dir].
kavânîn	(a.i. kanûn'un c.) kanunlar, (bkz: nevâmîs, desâtfr).
kavânîn-i askeriyye	askerî kanunlar.
kavânîn-i cezâiyye	ceza kanunları.
kavânîn-i ilâhiyye	ilâhî kanunlar.
kavânîn-i mer'iyye	riâyet olunan kanunlar.
kavânîn-i tabîiyye	tabîat kanunları.
kavâri'	(a.i. karia'nın c.) 1. şiddetli esen rüzgarlar, (bkz: avâsıf, kavâsıf). 2. ansızın gelen büyük belâlar. 3. kıyametler. 4. belâdan kurtulmak üzere okunan dualar.
kavâri-i Kur'an	el-Kariatü sûresi.
kavârîr	(a.i. karûre'nin c.) 1. göz-bebekleri. 2. sırçadan, ba'zan da gümüşten yapılan kablar. 3. sidik kablan, ördekler.
kavâsıf	(a.i. kaşifin c.) şiddetli esen rüzgârlar, (bkz: avâsıf, kavâri').
kavasım	(a.s kasım'ın c.) kinci, ezici, ufaltıcı şeyler.
Kâve	(f.h.i.). (bkz. Gâve).
kâvî	(a.s. keyy'den. c. kâviyân) dağlayan, yakan, yakıcı, fr. caustique.
kavî	(a.s. kuvvet'den) 1. kuvvetli, güçlü. 2. güvenilir, sağlam.
kaviyyü'l-bünye	bünyesi, yapısı sağlam, sağlam bünyeli.
kaviyyü'l-iktidâr	iktidarı kuvvetli.
kavî-baht	(a.f.b.s.) talihli, şanslı.
kavim	(a.s. kıvam ve kıyâm'dan) 1. doğru, dürüst, kıvamında. 2. ayakta, dik. (bkz. kaim).
Râh-i kavim	doğru yol.
kavis-nâme	(a.f.b.i.) okçuluk ve okçular hakkında yazılan eser.
kavis	kazma, eşme.
kâviş-ger	(f.b.s.) kazıcı, kazan.
kâviyânî	(f.s.) Kâve ile ilgili, Kâve'ye ait olan.
Direfş-i Kâviyânî	Dahhâk'ın zulmüne karşı ayaklanan Kâve'nin bayrak yaptığı önlüğü.
kaviyy	(a.s.) 1. güçlü, sağlam. 2. h. i. Tanrı.
kâviyyet	(a.i.) dağlayıcılık, yakıcılık.
kavkaa	(a.i.) biy. midye, salyangoz gibi hayvanların sert kabuğu, *kavkı.
kavl	(a.i.c. akvâl) 1. lâkırdı, söz. (bkz: güftâr, kelâm, suhan). 2. sözleşme.
kavl ile fi'l	söz ile iş.
kavl-i had	kendi sözü.
kavl-i ma'rûf	meşhur, ünlü söz.
kavl-i mücerred	delilsiz, ispatsız, şahitsiz söz.
kavl-i nebi	peygambere nispet olunan söz. (bkz. hadîs).
kavl-i Resul	hadîs.
kavl-i şer'î	şeriata uygun söz, dînî kanunun sözü.
kavl-i zaîf	iddiasız söz.
kavl ü fi'l	söz ve eylem.

kavi ü karâr	bir şeyi sözleşip bitirme.
kavlen	(a.zf.) sözle, fi'len olmayan.
kavlî	(a.s.) söz ile ilgili, söz olarak, sözde, ["fi'lî" karşılığı].
kavliyyât	(a.i.c.) boş sözler, kuru lâflar.
kavl-nâme	(a.f.b.i.) anlaşma belgesi.
kavm	(a.i.c. akvam) 1. insan topluluğu. 2. bir peygamberin gönderildiği topluluk.
Kavm ve kabile	hısım akraba.
kavm-i gayr-i mahsur	yüz kişiden çok olan ahâli.
kavm-i mahsur	nüfûsu yüzden aşağı olan köy halkı.
kavm-i müneccimin	astronomi ile uğraşanlar.
kavm-i Hûd	Hûd Peygamberin gönderildiği Ad kavmi.
kamv-i Îsâ	l) Hz. îsâ zamanındaki Yahudiler, 2) Hz. îsâ'nın havarileri.
kavm-i Lût	Lût Peygamberin kavmi.
kavm-i Musa	Hz. Musa'nın kavmi.
kavmi, kavmiyye	(a.s.) kavme ait, kavimle ilgili, fr. ethnique.
Asa-biyyet-i kavmiyye	kavim gayreti gütme, ırkçılık, şovenizm.
kavmiyyât	(a.i.c.) budunbetim, etnografya, fr. ethnographie.
kavmiyyet	(a.i.) şu veya bu kavimden olma hali.
kavs	(a.i.c. akvâs) 1. yay, keman. 2. geo. yay.
kavs-i asabi	anat. sinir yayı.
kavs-i azmi	anat. kemik yayı.
kavs-i elektrik	fiz. elektrik yayı.
kavs-i galsamî	zool. solungaç yay.
kavs-i in'ikâs	fz. yansı yayı, fr. arc de reflexe.
kavs-i kudret	gökkuşağı.
kavs-i kuzah	coğr. ebem kuşağı.
kavs-i leyl	(gece yayı) astr. güneşin gök-küresinde, bir gün boyunca çizdiği çemberin ufuk altında kalan parçası, fr. arc nocturne.
kavs-i leyl ve'n-nehâr	astr. gece gündüz yayları.
kavs i nehârî	astr. gündüz yayı.
kavs-i nısfü'n-nehâr	astr. meridyen yayı.
kavs-i nüzul	ilâhî ışığın, hava, su, toprak, ateş gibi dört unsura dönerken meydana getirdiği kavis, yay.
kavs-i rahî	anat. aya kemeri.
kavs-i urûc	tas. vücûd-i ilâhîden ayrılan nurun dört unsurdan geçtikten sonra tekrar aslına dönmesi.
kavs-i ziya	f i z. ışık yayı.
kavsara	(a.i.) ince dallardan örülmüş, iki tarafı sivri meyva sepeti ve buna benzer şeylerin yapıldığı ince yarılmış ağaçlar.
kavseyn	(a.i.c.) iki kavis, (bkz: kavs).
Kabe kavseyn	("ka" uzun okunur). "iki kavis arasındaki mesafe". Mîrac gecesinde Hz. Muhammed'in Cenâb-ı Hakk'a olan yakınlık derecesinden kinaye.
kavsî	(a.s.) yayla ilgili; yay biçiminde olan.
kavsiyye	(a.s.). ["kavsî" kelimesinin müen.]. (bkz. kavsî).
kavs-nâme	(a.f.b.i.) Kemankeş Bosnalı Mustafa Efendi'nin ok, okçuluk ve okçulara dair yazdığı eser.
kavs-pâre	(a.f.b.i.) küçük kavs, küçük yay.
kavvâd	(a.i.) pezevenk, (bkz: pâzeng).

kavval	(a. s. kavl'den) 1. çok söyleyen, geveze, çalçene, çenesi düşük. 2. sözü yerinde söyleyen, taşı gediğine koyan, lâf ebesi, (bkz: pür-gû). 3. muz. şarkıcı, şarkı okuyan kimse.
kavvâl bi'l-hakk	(a. b. s.) özü sözü doğru olan kimse.
kavvâs	(a.i. kavs'den) 1. oklu asker. 2. ok yapan, okçu. 3. banka, konsoloshane, sefarethane gibi yerlerde kapıcılık, bekçilik eden kimse, kavas.
kay'	(a.i.) kusma, (bkz: gaseyan, istifrâğ).
kay'ü'd-dem	kan kusma.
kayâsıra	(a.i. kayser'in c.) kayserler, eski Roma ve Bizans imparatorlarının lâkapları.
kay	(a.i.c. kuyûd) 1. ayağa vurulan zincir, pranga, bukağı.
kayd-ı hayât	yaşadığı müddetçe, ölünceye kadar.
kayd-ı ihtirazî	çekince, sakınarak, çekinerek.
kayd-ı ihtiyatî	sakınca, sakınmalık.
kayd-ı nâm	nam kaydı, nam tasası.
kayd ü bend	bağlama.
kayd ü şart	sözleşmenin bâzı kısımlarını sınırlayan söz veya madde, fıkra.
Bî-kayd, Bilâ kayd	kayıtsız, ilişiksiz, aldırmaz, (bkz: lâ-kayd).
Bilâ-kayd ü şart	kayıtsız ve şartsız.
Terkin-i kayd	kaydını silme, çıkarma, kovma (bkz: tard).
kaydı	(a.s.) kayıda ait, kayıtla ilgili.
kayh -	(a.i. c. kuyûh) irin.
kaylûle	(a.i.) öğle uykusu, şekerleme, kestirme, [zahiren uyku ve ma'nen işrâk-ı tecellî ile kesretin vahdette ve vahdetin kesrette müşahedesi ve gayriyyetin ve kesretin zevali].
kayne	(a.i.) islâm'dan önceki çağlarda Arap kadın şarkıcısına verilen bir ad.
kayravâniyye	(a.i.) kirene okulu, fr. cirenaique.
Kays	(a.h.i.) Leylâ ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı olan Mecnûn-i Amirî'-nin asıl adı.
kaysâriyye	(a.i.) atölye, depo, dükkânlarla avlu şeklinde kurulmuş resmî binaların hepsine birden verilen bir ad.
kayser	(a.i.c. kayâsıra) eski Roma ve Bizans imparatorlarının lâkabı; fr. Cesar.
kayserî	(a.s.) kayser'e mensup, kayserle ilgili, [müen. "kayseriyye" dir].
Ameliyyât-ı kayseriyye	hek. gebe bir kadının karnı yarılarak çocuğun kurtarılması ameliyesi, cesarien ameliyesi, [meşhur Cesar (Kayser) in böyle bir ameliyat neticesi dünyâya gelmiş olmasından kinaye olarak bu ad verilmiştir].
kaytus	(a.) bir yıldız kümesi.
kayyum	(a.i. kıyâm'dan) 1. cami hademesi, kayyum. 2. mütevelli.
Kayyûm	(a.h.i. kıyâm'dan) (aslî sıfatlardan kıyam binefsihi sıfatı dolayısıyla) Allah, [baki ve kaim olan, ezelî manasınadır].
kayyûmiyyet	(a.i.) 1. ebedî ve ezelî olma. 2. fels. özdenlik, fr. aseite.
kâz, gaz	(f.i.) makas, (bkz. (mikrâz).
kaza'	(a.i.) 1. olacağı ezelden Cenâb-ı Hak tarafından takdîr olunan şeylerin vukua gelmesi. 2. dâvaları görme işi, hüküm, hüküm

	verme; kadı'mn hükmü, kadılık vazifesi, bir kadı'nın idaresi altında bulunan yer. 3. istemeden yapılan ve elden çıkan kötü iş, zararlı iş. 4. vaktinde kılınmayan namaz, tutulmayan oruç borcunu usul ve kaidesine göre sonradan ödeme. 5. (c. kazâhâ) kaymakamlık, ilçe. 6. tehlike. 7. hâdise, vukuat.
Silk-i kaza	kadılık yolu, mesleği.
Ecel-i kaza	bir kaza neticesinde olan ölüm.
Ez-kazâ	kaza olarak, kaza suretiyle; şayet, olursa, (bkz: kazaen, kazara).
Taht-ı kaza	bir kadı'mn idaresi altında olan.
kazâ-i hacet	aptes bozma.
Kaza vü kader	alın yazısı, (bkz: kader-i ilâhî).
kazâ-i fi'lî	huk. [eskiden] yargıcın yetî-min malını satması gibi fîlen olan hüküm.
kazâ-i kavlî	huk. [eskiden] "hükmettim, ilzâmettim" demek gibi söz ile olan hüküm.
kazâ-i nâ-gehânî	görünmeyen, beklenmedik kaza.
kazaen	(a.zf.) kaza olarak, kaza suretiyle, bilmeyerek, yanlışlıkla elden çıkarak, (bkz: ez kaza, kazara).
kazâhâ	(a.i.c. kazâ'dan) kazalar, kaymakamlıklar (ilçeler).
kazâî	(a.s.) kaza ile ilgili; hüküm vermeğe ait.
kazâî rüşd	huk. belirli şartların bulunması hâlinde hâkim kararıyla kazanılan rüşt.
kazar	(a.i.) pislenme, kirlenme.
kazara	(a.zf.) kaza olarak, kaza suretiyle, bilmeyerek, yanlışlıkla, elden çıkarak. (bkz: ez kaza, kazaen).
kazâ-zede	(a.f.b.s.) kazaya uğramış.
kazevi	(a.i.) sazdan yapılmış, içine, pirinç, hurma ve benzeri şeyler konulan kulpsuz sepet, zenbil.
kazf	(a.i.) l, atma. 2. namuslu bir kadına, zîna suçunu isnâdetme.
Hadd-i kazf	namuslu kadınlara iftira edenlere verilen ceza.
kazf bi-tarîki'l-kinaye	huk. bir kimseye kinâyî bir tâbir ile zina isnâd etmektir ki, haddi îcâbetmez.
kazf-i muallak	huk. bir şarta ta'lik suretiyle vuku' bulan kazf, ki haddi îcâbetmez, velev ki şart bilâhara tahakkuk etsin ["filân şu yere giderse zânîdır" denilmesi gibi].
kazf-i muzâf	huk. bir vakte izafe suretiyle vuku' bulan kazf, ki haddi mûcibolmaz, velev ki o vakit tahakkuk etsin ["filân, şu haneye gireceği gün zânîdir" denilmesi gibi].
kazf-i sarîh	huk. sarahatten zinaya müş'ir bir lâfız ile vuku' bulan kazf ["filân zânidir" denilmesi gibi].
kâzım	(a.s.c. kâzımın) 1. öfkesini, hırsını yenen [kimse]. 2. i. erkek adı.
kâzımü'l-gayz	öfkesini yenen.
kâzımen	(a.s.) ["kâzım'ın müen.]. (bkz: kâzım).
kazım, kazıma	("ka" lar uzun okunur, a.s.) kemirici [hayvan], (bkz: kadıma).
kazıme-i zâtü't-terkova	zool. kunduz, sincap.
kâzımın	(a.s. kâzım'ın c.) öfkesini, hırsını yenenler.
kâzımîne'l-gayz	öfkesini yenenler.

kazî	("ka" uzun okunur, a.i. kazâ'dan). (bkz. kadî).
kazî-asker	(a.b.i.) kazasker, [eskiden] ilmiye rütbelerinin sonuncusu ve mülkiyede bâlâlık, askerlikte müşir rütbesinin altında olan, Rumeli, Anadolu adıyla iki derecesi bulunan payedeki zat. (bkz: kadı-asker).
kâzib	(a.s. kizb'den) 1. kezbeden, yalan söyleyen, yalancı. 2. yalan, uydurma.
Haber-i kâzib	yalan, uydurma haber.
Haşeb-i kâzib	bot. ağacın kabuğu ile içi arasında her sene meydana gelen haşebî (odunumsu) bir tabaka, henüz odunlaşmamış, yalancı odun.
Kavl-ı kâzib	yalan söz.
Subh-i kâzib	sabaha karşı görünen ve bir müddet sonra kaybolan beyazlık.
Şöhret-i kâzibe	uzun sürmeyen yalancı şöhret, ün.
kâzibe	(a.s.). ["kâzib'in müen.]. (bkz. kâzib).
kâzime	(a.i.) [büyük] şehir, (bkz: mısr).
kâzime-i Bağdâd	Bağdat [büyük] şehri.
kaziyye	(a.i.c. kazaya) 1. iş, husus, madde, mesele; dâva. 2. gr. cümlecik. 3. mant. teklif, önerme. 4. mat. yardımcı teorem.
kazıyye-i asliyye	gr. asıl cümle.
kaziyye-i hükmiyye	huk. muhâsamanın mevzuunu teşkîl eden hâdise.
kaziyye-i külliyye	huk. hükmî mevzuu bütün efradına şâmil olan madde.
kaziyye-i mûcibe-i cüz'iyye	mant. *olumlu tikel önerme.
kaziyye-i mûcibe-i külliyye	mant. olumlu tümel önerme, fr. proposition üniverselle affirmative.
kaziyye-i muhkeme	fels. kesin hüküm.
kaziyye-i salibe	fels. olumsuz önerme.
kaziyye-i sâlibe-i cüz'iyye	mant. yadsılı tikel önerme.
kazurat	("ka" uzun okunur, a.i. kazûre'nin c.) 1. pislik, murdarlık. 2. insan pisliği.
kazûre	("ka" uzun okunur, a.i.c. kazurat) pislikler, murdarlıklar, [bu kelime, dilimizde kullanılmaz].
kazz	(a.i.) ham ipek.
Dûdü'l-kazz	ipek böceği.
kazzâfe	(a.i.) sapan, (bkz: felâhen).
kazzâz	(a.i.) ipekçi, ipek işleyen, ipek satan.
ke	(f.e.) Farsça'da küçültme edatıdır. Meselâ "merdüm, merdümek adamcağız." gibi.
ke	(a.ha.) gr. teşbih, benzetme harfi olup :"gibi, misillü" mânâlarına gelir.
ke-enne, ke-ennehu	sanki, güya.
ke'l-evvel	evvelki gibi.
ke-mâ-fi-s-sâbık	eskiden olduğu gibi.
ke-zâlik	yine böyle, yine öylece.
kebâb	(a.i.) 1. doğrudan doğruya ateşte veya kab içerisinde pişirilen et. 2. ateşte alazlanarak veya kavrularak pişirilen her türlü nesne.
kebâbe	(a.i.) bot. baharattan kara biberi andırır tane, kuyruklu biber. ["kebâbiyye" yanlıştır].
kebâbî	(a.i.) kebap yapan ve satan kimse.

kebâbiyye	(a.i.) 1. lülenin altında kalan tütün. 2. sigara izmariti.
kebâd	(a.i.) iri limon, (bkz: kebbâd).
kebâde	(f.i.) ta'lim yayı, kepaze.
kebâde-keş	(f.b.s.) ta'lim yayım çeken, ok atma ta'lîmini yapan veya bu ta'lîme hevesli bulunan [kimse].
kebâde-keşî	(f.b.i.) ta'lim yayını çekme, ok atmaya hevesli olma.
kebâir	(a.i. kebîre'nin c.) büyük günahlar, [adam öldürme veya zina gibi].
Ehl-i kebâir	çok büyük günahlar işleyen.
kebâis	(a.i. kebîse'nin c.) bir gün fazlası olan yıllar, şubat 29 çeken yıllar.
kebbâd	(a.i.) bot. ağaç kavununa benzer bir çeşit büyük ve yumuşak bir limon olup, dilim dilim kesilerek tatlısı yapılır, (bkz: kebâd).
kebbân	(a.i.) büyük terazi, kapan. [Farsça "kepân" sözünden Arapçalaşmıştır].
kebd	(a.i.c. ekbâd, kübûd). (bkz: kebed).
kebed	(a.i.c. ekbâd) karaciğer, (bkz: şüş).
İltihâb-ı kebed	karaciğerin iltihaplanması.
kebedü'l-bahr	denizin engin yeri.
kebedü'l-kavs	yayın orta yeri.
kebedî, kebediyye	(a.s.) 1. kebed'le, karaciğerle ilgili olan. 2. karaciğer renginde olan.
kebediyyeler	(a.t.i.) bot. ciğerotlan, fr. hepatiques.
kebg	(f.i.) zool. keklik.
kebg-i derî	zool. bir çeşit keklik.
kebg-reftâr	(f.b.s.) keklik gibi yürüyen, keklik gibi seken, keklik yürüyüşlü.
kebîr	(a.s.c. kibar, küberâ) 1. büyük, ulu. 2. yaşça büyük, yaşlı. 3. çocukluktan çıkmış
Câmi-i kebîr	büyük cami.
Cebel-i kebîr	büyük dağ. (bkz: azîm, cesîm). genç. [müen. "kebîre"].
kebîre	(a.i.c. kebâir) büyük günah. [adam öldürme veya zina gibi].
kebîse	(a.i.c. kebâis, kevâbis) şubat 29 çeken yıl, bir gün fazlası olan yıl.
Sene-i kebîse	dört yılda bir şubat ayının 29 çekmesi. ["kebîse" aslında "doldurulmuş" mânâsına gelir].
kebs	(a.i.) çukurluğu doldurup düzleme.
kebş	(a.i.c. kibâş) erkek koyun, koç, çebiş.
kebş-i İsmail	Hz. ismail yerine kurban edilmek üzere gökten indirilen koç.
kebûd	(f.s.) gök rengi, mavi.
Çeşmân-ı kebûd	mavi gözler.
Asmân-ı kebûd	mavi gök.
kebûdî-i bahr	denizin maviliği.
kebûd-fâm	(f.b.s.) mavi renkli, gök renginde olan. (bkz: minâ-fâm).
kebûdî	(f.i.) mavilik, mavi renkli.
kebûdî-i bahr	denizin maviliği.
kebûdî-kebûd ıS ıS	(f.s.) masmavi.
kebûter -	(f.i. c. kebûterân) güvercin. (bkz. kâlûc).
kebûter-i çarhî	güvercin taklası, takla atarak uçan güvercin.

kebûter-i dil	gönül güvercini, güvercine benzeyen gönül.
kebûter-i dü-bâme	sık sık fikir değiştiren, bukalemun mizaçlı kimse.
kebûter-i dübürcî	(bkz: kebûter-i dü-bâme).
kebûter-i harem	1.Kâbe'de bulunan ve avlanması yasak olan güvercin cinsi; 2) Kureyş kabilesinden Mekke'li bir hanım.
kebûter-i nâme-ber	mektup götüren güvercin, posta güvercini.
kebûter-i şâlvârî	paçalı güvercin.
kebûter-i tîz-per	yarış güvercini.
kebûter-i yahu	yüksek sesle öten güvercin.
kebûterân	(f.i. kebûter'in c.) güvercinler.
kebûter-bân	(f.b.i.) güvercin bakıcısı.
kebûter-bâz	(f.b.i.) güvercin yetiştiren, besleyen, satan kimse.
kebûter-hâne	(f.b.i.) güvercinlik.
kec	(f.s.) eğri, çarpık, (bkz: geç, gej, kej).
kec ü meç	çarpık, altüst.
kecâbe	(f.i.) deve üstüne konulan bir çeşit tahtırevan, (bkz. kecâve, mahfe).
kecâve	(f.i.) deve üstüne konulan bir çeşit tahtırevan, (bkz. kecâbe, mahfe).
kec-hah	(f.a.b.s.) aykırı görüşlü, hileli satış yapan eğri bakan, şaşı.
kec-bîn	(f.b.s.) 1. eğri bakan, şaşı. 2. yanlış, ters düşünen.
kec-mizac	(f.b.s.c.) Mizacı, tabiatı hoş olmayan. (bkz: kec-tab‘).
kec-fehm	(f.b.s.c.:kec-fehmân)) ters, yanlış anlayan.
kec-bâz	(f.b.s.) oyunda hîle eden.
kec-be-kec	(f.s.) çok eğri.
kec-bey'	(f.a.b.s.) kimse.
kec-bîn	(f.b.s.) 1. 2. ters, yanlış anlayan.
kec-çeşm	kelime anlamını bulamadım????????
kec-dehân	(f.b.s.) eğri ağızlı, çarpık.
kec-dehen	(f.b.s.) (bkz: -dehân). boynu eğri, düşüncesi aykın olan kimse.
kec-gerdân	(f.b.s.) eğri boyunlu, eğri boyun.
kec-gerden	(f.b.s.) bkz. kec-gerdân).
kec-hân	(f.b.s.) başkasının kötülüğünü isteyen.
kec-hûy	(f.b.s.) fena, kötü huylu
kec-külâh	(f.b.s.) 1. külahını eğri giyen, eğri külâhlı. 2. meç. külhanbeyi; serseri.
kec-nazar	(f.a.b.s.) eğri bakışlı; hasetçi, kıskanç.
kec-nigâh	(f.b.s.) bakışı eğri olan, eğri bakışlı.
kec-nihâd	(f.b.s.) tıyneti, mayası bozuk [kimse]; ters huylu, aksi.
kec-perverî	(f.b.i.) aksilik.
kec-reftâr	(f.b.s.). (bkz: kec-rev).
kec-rev	(f.b.s.) 1. eğri giden, tuttuğu yol aykırı, sakat olan. (bkz. kec-reftâr). 2. aksak, topal.
kec-re'y	(f.a.b.s.) reyi, düşüncesi sakat, ters [olan].
kec-tab'	(f.a.b.s.) tabiatı, mizacı ters olan, aksi. (bkz. kec-mizâc).
keçel	(f.s.) dazlak [adam]; kel başlı. (bkz. akra').
keçkûl	(f.i.). (bkz: keşkül).
ked	(f.i.) ev. (bkz: hâne, mesken).
ked-bânû	(f.b.i.) kâhya kadın, bir dâireyi idare eden kadın.

kedd	(a.i.) çalışma, çabalama, uğraşma, iş; emek.
kedd-i yemîn	(sağ elin emeği) el emeği.
-kede	(f.e.) mahal, yer, ev.
Âteş-kede	ateş yeri.
Mey-kede	mey yeri, meyhane.
Mihnet-kede	mihnet yeri.
keder	(a.i.) 1. bulanıklık. 2. (a.i. c. ekdâr) tasa, kaygı, gönül üzüntüsü, (bkz: gamm, gussa).
keder-efzâ	(a.f.b.s.) keder veren, keder verici.
keder-engîz	(a.f.b.s.) keder koparan, keder kopancı, keder meydana getiren.
keder-nâk	(a.f.b.s.) kederli, tasalı, gamlı.
ked-hüdâ	(f.b.i.) kethüda, kâhya.
kedm	(a.i.) ısırma.
kedme	(a.i.) yara nişanı, bere, iz.
kedû	(f.i.) 1. kabak. 2. şarap kabı. 3. meç. kafatası.
ke-en-lem-yekün	(a.zf.) sanki yokmuş, hiç yokmuş, hiç olmamış gibi.
keenne	(a.zf.) sanki, güya, gibi, benzer.
keenne-hu	(a.zf.) güya, sanki, gibi; benzer.
kef	(f.i.) 1. köpük. 2. sünger taşı.
kef-i derya	deniz köpüğü.
kef	(a.f.ha.) Osmanlı alfabesinin yirmi beşinci harfi olup "ebced" hesabında yirmi sayısının karşılığıdır, [bugünkü alfabemizde, Osmanlıcanın kaf ve kef harfleri birleştirilmiştir], (bkz: kâf).
kefâ	(f.i.) mihnet, meşakkat, sıkıntı.
kefâef	(a.i. küfv'den) bir şeyin dengi, eşi olma.
kefâf	(a.i.) yaşayacak kadar nzık.
kefâf-ı nefs	bir kimsenin ölmeyecek kadar olan rızkı, nafakası; doyumluk, ["kifâf" şekli, yaygın olmakla beraber yanlıştır].
kefalet	(a.i.) kefillik, birine kefil olma.
kefâlet-bil mâl	fık. bir mal için kefil olma.
kefâlet-bin-nefs	fık. birinin şahsına kefil olma.
kefâlet-bit-teslîm	tic. bir malın teslimine kefil olma.
kefâlet-i muaccele	huk. tâcîl (acele) kay-diyle mukayyet olan kefalet, hemen ödenmek kaydıyla kefalet.
kefâlet-i muallaka	fık. şarta muallâk olan kefalet ["filân adam senin alacağını vermezse ben veririm" gibi].
kefâlet-i mukayyede	huk. bir kayıt ile takyit olunan kefalet [hemen eda ve teslîm olunmak üzere tacil kaydıyla yahut filân vakitte îfâ ve teslîm olunmak üzere diye tecîl kaydıyla mukayyet olan kefalet gibi].
kefâlet-i mutlaka	huk. bir kayıt ile bağlı olmayan kefalet.
kefâlet-i muvakkate	fık. muvakkat bir zaman için kefil olma ["filân vakite kadar bu adama kefilim" gibi].
kefâlet-i muzâfa	huk. gelecek zamana izafe edilen kefalet, ["gelen filân vakitten îtibâ-ren kefilim" demek gibi].
kefâlet-i münecceze	huk. şarta bağlı ve gelecek zamana muzâf olmayan kefalet [filânın borcuna veya nefsine filân malın teslimine filhal kefil olma gibi].

kefâlet-i müeccele	huk. te'cîl kaydiyle mukayyet olan kefalet ["filân vakitte îfâ olunmak üzere" yapılan kefalet gibi].
kefâlet-i müteselsile	huk. iki veya daha çok kimselerin birbirlerine karşılıklı kefil olmaları.
kefâlet-i nakdiyye	huk. bir hususu te'mîn için depozito yatırmak suretiyle kefil olma.
kefâleten	(a.zf.) kefalet suretiyle, kefil olarak.
kefâlet-nâme	(a.f.b.i.) kefalet senedi, kefillik kâğıdı.
kefe	(f.i.) köpük [ağızdan gelen].
kefçe	(f.i.) kepçe.
kefe	(a.i.). (bkz: keffe).
kefef	(a.i. keffe'nin c.) kefeler, terazi gözleri, terazi tablaları, (bkz: kifâf).
kef-efşân	(f.b.s.) köpük saçan, (bkz: kef-nisâr).
kefel	(a.i.) ard, dip, kıç.
kefen	(a.i.c. ekfân) ölüyü sardıkları bez.
kefen-bâf	(a.f.b.s.) kefen dokuyan, kefen dokuyucu.
kefen-be-dûş	(a.f.b.s.) kefeni omuzunda, rind.
kefen-düzd	(a.f.b.s.) mezar soyu-cusu.
kefen-pûş	(a.f.b.s.) kefene sarılmış, kefenlenmiş.
kefere	(a.i. kâfir'in c.) kâfirler, hakkı tanımayanlar, hak dînini inkâr edenler, Müslüman olmayanlar, (bkz: kâfirim, küffâr).
kefere-i fecere	1) çok günah işlemiş kâfirler; 2) [eski târihlere göre] islâm olmayan unsurlar.
keff	(a.i.c. küfûf) 1. el içi, el ayası, avuç. (bkz: râhe).
Bâtın-ı keff	elin içi, aya.
Zâhir-i keff	elin üstü.
keff-i beyzâ	Hz. Musa'nın mucize yapan eli.
keff-i dest	el ayası.
keff-i kifayet	eli işe yatkın olma.
keff-i Musa	Hz. Musa'nın eli. 2. ayağın altı, taban.
keff-i pâ	ayak tabanı.
keff-i nefs	duygularını kontrol altına almak. 3. el çekme; vazgeçme. 4. ed. arûz'un yedinci sakin harfini çıkartma.
keff-i yed	el çekme, vazgeçme, karışmama.
keffü'l-esed	bot. aslanpençesi, fr. alche-mille.
keffâret	(a.i.) bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey.
keffâret-i yemîn	yerine getirilemeyen yemine karşı oruç tutmak, sadaka vermek, köle azâdetmek gibi şer'î ceza. ["kefaret" şekli yanlıştır].
keff-çe	(f.i.) 1. küçük el. 2. kepçe.
keff-çe-gîr	(f.b.i.) silâh yapımında erimiş demiri karıştıran işçi.
keffe	(a.i.c. kefef, kifâf) kefe, terazi gözü, terazi tablası.
keffet-üd-deff	dâire kasnağı.
keffet-üs-sâid	avcıların değirmi ağı.
keffeteyn	(a.i.c.) terazinin iki gözü.
keffiyye	(a.i.) Araplar tarafından kullanılan ve omuzlan da örten püsküllü erkek baş örtüsü.

keff-ne	(a.i.) biz, çuvaldız ve benzeri şeyleri kullanırken avucu korumak maksadıyla ele geçirilen demirli kayış.
kef-gîr	(f.b.i.) "köpük tutan", kevgir, delikli kap, süzgeç; kepçe.
kefil	(a.i. kefâlet'den) kefalet eden, kaçındığı takdirde birinin borcunu ödemeyi, birinin bir şeyi yapması gerekirken-yapmadığı takdirde o işi yapmayı kendi üstüne alan kimse.
kefîl-bi-l-mâl	fık. bir malın ödenmesine kefil olan kimse.
kefil-i mu'teber	istenilen vasıftaki kefil.
kefîl-bi-n-nefs	fık. birinin şahsına kefil olan kimse.
kefîl-bi’t-teslîm	bir malın teslimine kefil olan kimse.
kef-nisâr	(f.b.s.) köpük saçan. (bkz. kef-efşân).
kefr	(a.i.c. küfür) 1. köy. 2. örtme.
kefş	(f.i.) ayakkabı, pabuç.
kefş-dâr	(f.b.s.) ayakkabılan muhafaza eden kimse.
kefş-dûz	(f.b.i.) ayakkabı diken, eskici, köşker. (bkz: kefş-ger).
kefş-gen	(f.b.i.) ayakkabı çıkarılan yer, pabuçluk.
kefş-ger	(f.b.i.) ayakkabıcı, eskici, köşker. (bkz: kefş-dûz).
kefş-ger-dân	(f.b.i.) ayakkabı, kundura çeviren, hizmetkâr.
keftâr	(f.i.) zool. sırtlan.
kefter	(f.i.) güvercin, (bkz: kebûter).
keh	(f.i.) saman, (bkz: kâh).
kehâ	(f.s.) mahcup, utangaç.
kehâil	(a.s. kehîl'in c.) sürme çekilmiş, sürmeli [gözler].
kehânet	(a.i.) falcılık, bakıcılık.
kehânet-fürûş	(a.f.b.s.) falcılık, gaipten bilmişlik satan.
kehânet-fürûşî	(a.f.b.i.) falcılık, gaipten bilmişlik satma.
kehene	(a.i. kâhin'in c.) falcılar, bakıcılar, gaibten haber verenler.
kehf	(a.i.c. kühûf) 1. in, mağara, (bkz: gar). 2. sığınak, sığınacak yer. (bkz: melce'). 3. anat. vücuttaki oyuk.
kehf-i rie	verem mikrobunun akciğerde açtığı oyuk, fr. caverne.
kehhâl	(a.i.) 1. göz hekimi. 2. göze çok sürme süren, sürme çeken kimse.
kehhâl-i şeriat	mec. Hz. Muhammed.
kehîl	(a.s.c. kehâil, kehlâ) sürme çekilmiş, sürmeli [göz].
Ayn-ı kehîl	sürmeli göz. [müen. kehîle].
kehîlâ	(a.i.) gözleri kudretten sürmeli olan kadın.
keh-keşân	(f.b.i.) saman uğrusu, hacılar yolu, saman yolu.
kehkeşân-sâkin	(f.a.b.s.) kehkeşanda, saman yolunda oturan.
kehl	(a.i.) göze sürme çekme.
kehl	(a.i.c. kihâl, kühûl, kühlân) 30-50 yaş arasında bulunan kimse, olgun çağı.
kehl, kehle	bit.
kehlâ	(a.s. kehîl'in c.), (bkz: kehâil).
kehrübâ	(f.b.i.) "saman kapan" kehlibar.
kehrübâî	(a.s.) kehlibara ait, kehlibarla ilgili, [bu kelime bir aralık "elektrik, elektrikî"; kehrübâiyyet de "elektrikiyyet" mânâların karşılamakta idi].
kehvâre	(f.i.). (bkz. gehvâre).
kehvâre-nişîn	(f.b.s.). (bkz: gehvâre-nişîn).
kej	(f.s.) eğri, çarpık, (bkz: kec).

kej-tab'	kötü yaradılışlı.
kej-çeşm	(f.b.s.) eğri bakışlı, şaşı. (bkz: ahvel, kec-nazar).
kej-düm	(f.b.s.) 1. eğri kuyruklu. 2. zool. akrep.
kej-düm-i bahrî	zool. deniz akrebi, iskorpit, lât. scorpena scrofa.
kej düm-i felek	astr. akrep burcu.
kejdüme	(f.i.) tırnak diplerinden çıkan ve etyaran denilen hastalık.
kej-dümî	(f.b.s.) akreple ilgili, akrep gibi
kej-tab'	(f.a.b.s.) tabiatı eğri.
kelâ	(a.i.) yeşil ot.
kelâb	(a.i.) 1. hek. kuduz hastalığı; kudurma. 2. su ürküntüsü, idrofobya, lât. hydrophobia.
kelâbe	(f.i.) çile hâlindeki iplik.
kelâcû	(f.i.) kadeh.
ke-1-adem	(a.b.s.) yok, yokmuş gibi.
kelâlîb	(a.i. küllâb'ın c.) ucu eğri demirler, çengeller, kancalar.
kelâg	(a.i.) zool. bir cins karga (kuzgun).
kelâl	(a.i.) 1. yorgunluk; bıkkınlık, (bkz: kelâlet).
kelâl-i dil	gönül yorgunluğu. 2. uzak akraba.
kelâl-âver	(a.f.b.s.) yorgunluk getiren, yorucu, sıkıcı, (bkz: kelâl-bahş).
kelâl-bahş	(a.f.b.s.) yorgunluk veren, yorucu, sıkıcı, (bkz: kelâl-âver).
kelâlet	(a.i.) yorgunluk, gevşeklik, (bkz: kelâl1).
kelâm	(a.i.) 1. söz, lâkırdı, (bkz: kavi, suhen). 2. gr. söz, ibare, fıkra; cümleler veya cümlecikler. 3. söyleyiş, nutuk. 4. dil, lehçe. 5. Allah'dan ve Allah'ın birliğinden bahseden ilim. 6. Kur'an. (bkz: Fürkan).
Âgaz-ı kelam	söze başlama.
Batiy-yül-kelâm	ağır ağır, zorlukla konuşan.
Hâsıl-ı kelâm	sözün kısası.
Hulâsa-i kelâm	sözün kısası.
İlm-i kelâm	Allah'ın birliğini ve Allah ile ilgili bahisleri akıl ve mantık ile ispat eden ilim.
İrâd-ı kelâm	söz söyleme.
Mâ la kelâm	söz götürmez, diyecek yok.
Mîr-i kelâm	düzgün, temiz ve zarif söz söyleyen.
Netîce-i kelâm	sözün kısası, (bkz: hâsıl-ı kelâm, hulâsa-i kelâm).
Redd-i kelâm	karşılık verme, cevap verme.
Takrîr-i kelâm	söyleme.
kelâm-ı kibar	atasözü hükmüne geçmiş hikmetli, meşhur söz.
kelâm-ı mahrem	gizli söz.
kelâm-ı manzum	manzum söz.
kelâm-ı mensur	nesir söz.
kelâm-ı nefsî	içten konuşma, Allah'ın lâfz, harf ve ses olmayan zatî kelâmı, fr. endophaise.
kelâm-ı resul	Hz. Muhammed'in sözü, Hadîs.
kelâm-ı tünd	sert söz.
kelâm-Ullah	(Allah'ın sözü) Kur'an. (bkz: Kelâm-ı kadîm).
kelâmî	(a.s.) kelâma, söze ait, sözle ilgili.
kelâmî tekyesi	[eskiden] İstanbul'da bulunan bir nakş-i bendî tekkesi olup şeyhi Esad Efendi idi.
kelâmiyye	(a.i.) kelâmcılar yolu.

Tarihvemedeniyet.org

kelâmiyyûn	(a. i. c.) kelâmcılar, îtikadla ilgili mes'eleler üzerinde münâkaşa yolu açan zümre.
kelân	(f.s.) iri, büyük, heybetli, cüsseli, iri gövdeli.
kelân-ı ravza	Hz. Muhammed.
kelân-ter	(f.b.s.) daha büyük, çok iri.
kelâseng	(f.b.i.) sapan.
kelb	(a.i.c. kilâb) köpek, (bkz: seg).
Dâ'ü'l-kelb	hek. kuduz hastalığı.
kelb-i Alî	(Hz. Ali'nin köpeği) bazı Alevîler tarafından erkek çocuklarına verilen ad.
kelb-i akur	kudurgan köpek.
kelb-i muallem	terbiye görmüş, eğitilmiş köpek.
kelbetân, kelbeteyn	(f.b.i.) kerpeten.
kele	(f.i.) yanak, (bkz: ruh).
kelbî	(a.s.) köpeğe ait, köpekle ilgili.
kelbiyye	(a.i.) 1. fels. kinizm, fr. cynisme, cynique. 2. zool. köpekgiller.
kelbiyye-i ehliyye	av, ev ve sokak köpeği.
kelbiyye-i sa'lebiyye	tilki.
kelbiyye-i şegaliyye	çakal.
kelbiyye-i zenebiyye	kurt.
kelbiyyûn	(a.i.c.) meşhur Diogene'in de içinde bulunduğu, kalenderâne yaşamayı îtiyad edinen bir fırka, kelbiyye taifesi.
kelbü'l-asgar	(a.b.i.) astr. semânın kuzey yarımküresinde görülebilen bir yıldız kümesi, lât. Canis Minoris; fr. Le Petit Chien.
kelbü'l-ekber	(a.b.i.) astr. semânın güney yarımküresinde bulunan ve görülen yıldızların en parlağını ihtiva eden bir yıldız kümesi, lât. Canis Majoris; fr. Le Grand Chien.
kelbü'l-mâ'	(a.b.i.) 1. köpek balığı. 2. kunduz.
kelebçe	(f.i.) 1. suçluların kaçmasını önlemek üzere bileklerine takılan demir halka. 2. kablo, boru gibi şeyleri bir yere bağlamak için kullanılan halka.
kelef	(a.i.) 1. yüzdeki benek, siyah veya kırmızı noktalar. 2. şiddetli sevgi.
kelekî	(f.i.) kuş kanadının büyük tüylerinden yapılan padişah sorgucu, tuğ.
kelel	(f.i.). (bkz. kelekî).
ke'l-evvel	(a.zf.) evvelki gibi, eskisi gibi.
kelîl	(a.s.) 1. körleşmiş, kesmez, işlemez [kılıç, bıçak v.b.]. 2. gözleri iyi görmeyen, az gören.
kelim	(a.s. kilâm'dan) 1. söz söyleyen, konuşan. 2. i. ikinci şahıs, (bkz: muhâtab). 3. Tûr-i Sînâ'da Cenâbıhak'la konuşması dola yısıyla Hz. Musa'nın unvanı.
Sûre-i kelîm	Kur'ân'ın yirminci sûresi, Tâhâ sûresi.
Nâfizü'l-kelim	sözü geçer.
kelimât	(a.i. kelime'nin c.) kelimeler, lâkırdılar, sözler.
kelimât-ı llâhiyye	ilâhî sözler.
kelimât-ı takdîriyye	takdir edici kelimeler.
kelîm-dest	(f.b.s.) olgun kimse.

kelime	(a.i.c. kelimât, kelim, kilem). [bizde "kelimât" şekli çok kullanılır]. 1. bir fikir anlatan, bir veya birkaç heceden meydana gelen ses, söz. 2. lâkırdı. 3. gr. isim, fiil ve harf olarak üçe aynlan söz bölümlerinin hepsi.
İ'lâ-yi kelimet-Ullah	Müslümanlığı yükseltme, yayma.
kelime-i asliyye	gr. basit kelime, sözcük, fr. mot simple.
kelime-i külliyye	fels. *kamumantıkçılık, fr. panlogisme.
kelime-i müvellede	yeni türetilen kelime, yeni kelime bulma, neoloji, fr. neologie.
kelime-i şahadet	Müslümanlığın şartlarından biri olan "eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlühü" cümlesi.
kelime-i tayyibe	güzel söz, gönül alıcı söz.
kelime-i tevhîd	"lâ-ilâhe illallah; Muhammedün resûlullah".
kelimeteyn, kelimetân	(a.i. c.) İslâmî inancın temelini oluşturan "Allah'tan başka tapacak yoktur ve Hz. Muhammet O'nun resulüdür" ibareleri.
kelîm-Ullah	(a.h.i.) Tûr-i Sînâ'da Allanın hitabını duyan Hz. Musa.
keling	(f.s.) şaşı. (bkz: ahvel).
kelk	(f.i.) koltuk [insanda].
kellâ	(a.zf.) hiç, asla, katiyen.
Hâşâ ve kellâ	Allah korusun, katiyen.
kelle	(f.i.) 1. baş, kafa. 2. baş gibi yuvarlak şey. 3. ekinlerde başak. 4. [halıcılıkta] 3x4 m2 olan halı.
kelle-pûş	(f.b.i.) bir çeşit başörtüsü. (bkz: ser-pûş).
kellim kellim lâ-yenfa'	söyle söyle faydası yok, kendin söyle kendin dinle.
kellimü'n-nâse âlâ kaderi ukulihim	halka anlayabileceği gibi söyleyin.
kem	(a.e.) soru edatı olup bir şeyin mikdânm öğrenmek üzere kullanılır: "kaç, ne kadar?" gibi.
kem	(f.s.) 1. az, eksik, (bkz: kalîl, noksan). 2. fena, kötü; bozuk.
kemâ	(a.e.) "gibi; misilli, olduğu üzere" gibi benzetme edatıdır.
kemâ-fi-l-evvel	evvelki gibi.
kemâ-fi-s-sâbık	eskisi gibi.
kemâ-hiye-hakkıhâ	hakkıyla, gereği gibi.
kemâ-hüve'l-mu'tâd	mûtâd üzere, alışıldığı gibi.
kemâ-hüve'r-resm	âdet olduğu veçhile, yollu yolunca.
kemâ-kân	eskisi gibi, evvelden olduğu gibi.
kemâ-yenbagî	îcâbettiği gibi, uygun şekilde.
kemâ-bîş	(f.b.s.) aşağı yukarı. (bkz. takriben).
kemâ-fi'l-evvel	(a.b.zf.) evvelki gibi.
kemâ-fi-s-sâbık	(a.zf.) eskisi gibi.
kemâ-hiye	(a.b.zf.) olduğu gibi. (bkz: kemâ-hüve, kemâ-kân).
kemâ-hiye-hakkıhâ	(a.zf.) hakkıyla, gereği gibi.
kemâ-hû, kemâ-hüve	(a. zf.) olduğu gibi. (bkz: kemâ-hiye).
kemâîn	(a.i. kemîn'in c.) pusuya gizlenmiş adamlar.
kemâ-kân	(a.zf.) eskisi gibi, evvelden olduğu gibi.
kem-akl	(f.a.b.s.) aklı kıt, ahmak.
kemâl	(a.i.c. kemâlât) 1. olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik. 2. en yüksek değer, mükemmellik; değer, baha. 3. bilgi, fazîlet. 4. erkek adı.
Sinn-i kemâl	olgunluk çağı.

kemâl-i afiyet	afiyetin son derecesi.
kemâl-i asayiş	asayişin son haddi.
kemâl-i bulûğ	ilk ergenlik çağı devresi.
kemâl-i ciddiyyet	ciddiyetin son derecesi, çok ciddî olarak.
kemâl-i dirayet	dirayetin son derecesi.
kemâl-i ihtimam	son derece dikkat.
kemâl-i kat'iyyet	tam kesinlik.
kemâl-i lûtf	lütfün büyüklüğü, noksansızlığı.
kemâl-i mehabet ve azamet	azamet ve heybetin son derecesi.
kemâl-i muhabbet(le)	sevgi ile dolu olarak.
kemâl-i salâhiyyet	salâhiyetin son derecesi, geniş salâhiyet, geniş yetki.
kemâl-i zevk	zevkin son derecesi.
kemâl-i evvel	fels. entelekya, fr. inte'l-lechie.
kemâlât	(a.i. kemâl'in c.) insanın, bilgi ve ahlâk güzelliği bakımından olgunluğu.
kemâlât-ı medeniyye	medeniyetçe olan olgunluklar.
kemâlât-perver	(a.f.b.s.) kemal sahibi, olgun kimse.
kemâliyye-i halvetiyye	(a.b.i.) Halvetiyye şubesinin Bekriyye kolundan meydana gelen üçüncü kol. [kurucusu ; Şeyh
keman	(f.i.) 1. yay [ok atan]. 2. kavis. 3. keman.
kemânçe	(f.i.) 1. kemence, yayla -diz üzerinde- çalınan, kemana benzer küçük bir çalgı. 2. tar. resmî imzalara çekilen uzun kavis.
kemân-dân	(f.b.i.) 1. yay zarfı, ok kuburu. 2. keman kutusu.
kemân-dâr	(f.b.s.) yay tutan, yay tutucu.
kemane	(f.i.) 1. keman veya kemence yayı, oku. 2. matkap yayı. 3. güreşte bir oyun çeşidi.
kemane çekme	güreşte, elleri hasmın arkasından göğsü üzerinde kilitledikten sonra midesi ve karnı üzerinde kuvvetle sıvazlıya sıvazlıya gezdirme.
kemân-ebrû	(f.b.s.) kaşları yay gibi güzel, biçimli olan, keman kaşlı.
kemân-ger	(f.b.i.) yay [ok atmaya yarayan] yapan sanatkâr.
kemân-gîr	(f.b.s.) usta ok atıcı.
kemani	(f.i.) alaturka kemancı.
kemân-keş	(f.b.s.) 1. keman, yay çeken, ok atan. 2. keman çalan.
kemân-keşî	(f.b.i.) ok atıcılık.
kem-asl	(a.f.b.s.) aslı nesli bozuk.
kem-ayâr	(f.a.b.s.) ayan doğru olmayan, ayan bozuk, [kelimenin aslı "kem-ıyâr" dır].
kemâ-yenbagî	(a.zf.) gereği gibi; lâyık olduğu gibi, uygun şekilde.
kemâ-yeşâ	(a.zf.) dilediği gibi, istediği yolda.
kem-âzâr	(f.b.s.) zarar vermeyen, zararsız.
kem-bahâ	(f.b.s.) kıymeti az, değersiz.
kem-baht	(f.b.s.) talihsiz.
kem-bidâa	(f.b.s.) 1. sermayesi kıt. 2. bilgisi zayıf, az okumuş.
kem-bizâa	(f.b.s.). (bkz. kem-bidâa).
kem-cevâb	(f.a.b.s.) eksik veya kötü cevap veren.
kem-dil	(f.b.s.) gönlü kötü, kötülük seven.
kem'e	(a.i.) bot. yermantan, domalan, fr. truffe.
kemen-çe	(f.i.) muz. üç telli, küçük kemana benzer diz üstünde yayla çalınan bir çalgı.

kemend	(f.i.) 1. uzakta bulunan herhangi bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli uzun ip. 2. îdam için kullanılan yağlı kayış [eskiden]. 3. geyik ve benzerleri gibi hayvanların yuları. 4. güzelin saçı.
kemend-i cân-güdâz	canı parçalayan, insanı öldüren kement.
kemend-i zülf	saçın kemendi.
kemend-endâz	(f.b.s.) atan.
kemer	(f.i.) 1. bele takılan kuşak, kayış. 2. don, pantalon, şalvar gibi şeylerin bele rastlayan kısmı. 3. kapı, pencere, köprü gibi şeylerin, oyuğu aşağı bakan kavisli kubbesi, tavanı. 4. s. tümsekli, tümseği olan: "kemer burun..." gibi.
kemer-i âftâb	astr. Güneş'in merkezinden geçtiği farzolunan hat.
kemer-bend	(f.b.i.) 1. kemer bağı. 2. s. belinde kemer olan. 3. meç. derviş.
kemer-bend-i hizmet	hizmete, işe hazır.
kemer-best	(f.b.s.) kahraman, yiğit.
kemer-beste	(f.b.i.) 1. kemer, kuşak bağlamış. 2. tas. bektaşilikte belini bağlamış, işe, hizmete hazır kimse.
kemer-gâh	(f.b.i.) kemer yeri, bel.
kemer-güsiste	(f.b.s.) belindeki kemeri açmış olan, kemersiz; çıplak.
kem-fehm	(f.a.b.s.) anlayışı kıt.
kem-gû	(f.b.s.) az söyleyen.
kem-gûyî	(f.b.i.) fena, kötü söz söyleyicilik.
kem-güftâr	(f.b.s.) az sözlü, az konuşan, az lâkırdı eden.
kemha	(f.i.) ipek kumaş; havsız kadife.
kem-hâb	(f.b.s.) uykusu az olan.
kemhâ-bâfân	(f.b.i.) kemha dokuyucuları.
kemhâ-hâne	(f.b.i.) ipekli kumaş dokunan yer.
kem-harf	(f.a.b.s.) az söyleyen kimse, (bkz. kem-suhan, kem-zebân).
kem-havsala	(f.a.b.s.) tahammülü az olan kimse.
kem-hired	(f.b.s.) beyinsiz, ahmak.
kem-hûy	(f.b.s.) kötü huylu.
kemi	(a.s.c. kümât) yiğit, kahraman; savaşçı, (bkz. bahâdır).
kemin	(f.s.) 1. çok az. 2. pek küçük.
kemin	(a.i.c. kemâîn) 1. pusuya gizlenmiş adam. 2. pusu.
Der-kemîn	pusuda.
kemîn-i ufûl	yok olma pususu (Güneş'in battığı ufuk).
kemine	(f.s.) 1. noksan, eksik. 2. âciz, hakir; zavallı.
kemin-gâh, kemîn-geh	(a.f.b.i.) pusu yeri, pusu tutulan gizli yer.
kemân-dân	(f.b.i.) 1. yay zarfı, ok kuburu. 2. keman kutusu.
kemân-dâr	(f.b.s.) yay tutan, yay tutucu.
kemâne	(f.i.) 1. keman veya kemence yayı, oku. 2. matkap yayı. 3. güreşte bir oyun çeşidi.
kemane çekme	güreşte, elleri hasmın arkasından göğsü ürerinde kilitledikten sonra midesi ve karnı üzerinde kuvvetle sıvazlıya sıvazlıya gezdirme.
kemân-ebrû	(f.b.s.) kaşları yay gibi güzel, biçimli olan, keman kaşlı.
kemân-ger	(f.b.i.) yay [ok atmaya yarayan] yapan sanatkâr.
kemân-gîr	(f.b.s.) usta ok atıcı.
kemânî	(f.i.) alaturka kemancı.
kemân-keş	(f.b.s.) 1. keman, yay çeken, ok atan. 2. keman çalan.

kemân-keşî	(f.b.i.) ok atıcılık.
kem-asl	(a.f.b.s.) aslı nesli bozuk.
kem-ayâr	(f.a.b.s.) ayan doğru olmayan, ayan bozuk, [kelimenin aslı "kem-ıyâr" dır].
kemâ-yenbagî	(a.zf.) gereği gibi; lâyık olduğu gibi, uygun şekilde.
kemâ-yeşâ	(a.zf.) dilediği gibi, istediği yolda.
kem-âzâr	(f.b.s.) zarar vermeyen, zararsız.
kem-bahâ	(f.b.s.) kıymeti az, değersiz.
kem-baht	(f.b.s.) talihsiz.
kem-bidâa	(f.b.s.) 1. sermayesi kıt. 2. bilgisi zayıf, az okumuş.
kem-bizâa	(f.b.s.). (bkz. kem--bidâa).
kem-cevâb tıla	(f.a.b.s.) eksik veya kötü cevap veren.
kem-dil	(f.b.s.) gönlü kötü, kötülük seven.
kem'e	(a.i.) bot. yermantan, domalan, fr. truffe.
kemen-çe	(f.i.) muz. üç telli, küçük kemana benzer diz üstünde yayla çalınan bir çalgı.
kemend	(f.i.) 1. uzakta bulunan herhangi bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli uzun ip. 2. îdam için kullanılan yağlı kayış [eskiden]. 3. geyik ve benzerleri gibi hayvanlann yuları. 4. güzelin saçı.
kemend-i cân-güdâz	canı parçalayan, insanı öldüren kement.
kemend-i zülf	saçın kemendi.
kemend-endâz	(f.b.s.) kement atan.
kemer	(f.i.) 1. bele takılan kuşak, kayış. 2. don, pantalon, şalvar gibi şeylerin bele rastlayan kısmı. 3. kapı, pencere, köprü gibi şeylerin, oyuğu aşağı bakan kavisli kubbesi, tavanı. 4. s. tümsekli, tümseği olan "kemer burun..." gibi.
kemer-i âftâb	astr. Güneş'in merkezinden geçtiği farzolunan hat.
kemer-best	(f.b.s.) kahraman, yiğit.
kemer-beste	(f.b.i.) 1. kemer, kuşak bağlamış. 2. tas. bektaşilikte belini bağlamış, işe, hizmete hazır kimse.
kemer-gâh	(f.b.i.) kemer yeri, bel.
kemer-güsiste	(f.b.s.) belin deki kemeri açmış olan, kemersiz; çıplak.
kem-fehm	(f.a.b.s.) anlayışı kıt.
kem-gû	(f.b.s.) az söyleyen.
kem-gûy	(f.b.i.) fena, kötü söz söyleyicilik.
kem-güftâr	(f.b.s.) az sözlü, az konuşan, az lâkırdı eden.
kemha	(f.i.) ipek kumaş; havsız kadife.
kem-hâb	(f.b.s.) uykusu az olan.
kemhâ-bâfân	(f.b.i.) kemha dokuyuculan.
kemhâ-hâne	(f.b.i.) ipekli kumaş dokunan yer.
kem-harf	(f.a.b.s.) az söyleyen kimse, (bkz: kem-suhan, kem-zeban).
kem-havsala	(f.a.b.s.) tahammülü az olan kimse.
kem-hired	(f.b.s.) beyinsiz, ahmak.
kem-hûy	(f.b.s.) kötü huylu.
kemî	(a.s.c. kümât) yiğit, kahraman; savaşçı, (bkz: bahâdır).
kemin	(f.s.) 1. çok az. 2. pek küçük.
kemîn	(a.i.c. kemâîn) 1. pusuya gizlenmiş adam.
Der-kemîn	pusuda. 2. pusu.
kemîn-i ufûl	yok olma pususu (Güneş'in battığı ufuk).

kemine	(f.s.) 1. noksan, eksik. 2. âciz, hakir; zavallı.
kemîn-gâh, kemin-geh	(a.f.b.i.) pusu yeri, pusu tutulan gizli yer.
kemîn-güşâ	(a.f.b.s.) tuzak açan, tuzak kuran.
kemîn-sâz	(f.b.s.) Pusu kurmuş olan.
kem-iyâr	(f.a.b.s.) ayan fena, karışık altın ve gümüş.
kem-kadr	(f.a.b.s.) kadri, îtibân az, adî, değersiz.
kem-kaim	(f.a.b.s.) anlayışsız.
kem-kâr	(f.b.s.) 1. işi az. 2. işi bozuk, fena.
kem-kıymet	(f.a.b.s.) kıymetsiz, değersiz.
kem-mâye	(f.b.i.) aslı, cevheri, mayası, tıyneti bozuk.
kemini	(a.s.) 1. cesur, yiğit [kimse]. 2. silâhlı [kimse].
kemmiyyât	(a.i. kemmiyet'in c.) kemiyetler, 'nicelikler.
kemmîyyât-ı vaz'iyye	astr.; top.; mat. her hangi bir noktanın "kemiyyât-ı vaz'iyye" mihverlerine amûdî (dikey) uzaklıklarına, ve yine her hangi bir noktanın bir hacim içinde üçlü kemiyyât-ı vaz'iyye mihverlerine olan amûdî (*dikey) uzaklığına, o noktanın "kemiyyât-ı vaz'iyye" si (coordinate'lan) adı verilir.
kemmiyyet (kemmiyyât)	1. sayı. (bkz: aded). 2. nicelik. 3. gr. müfred hâli (tekillik) veya cemi hâli (çoğulluk).
kemmûn	(a.i.) kimyon.
kem-nâm	(f.b.s.) namsız, şöhretsiz, adı sanı belirsiz.
kem-nazar	(f.a.b.s.) kötü gözle bakan, nazarı değen.
kemne	(a.i.) hek. karasu denilen bir göz hastalığı, fr. amaurose.
kem-pâye	(f.b.s.) pâyesiz, rütbesi, derecesi aşağı.
kemrâ	(f.i.) ağıl, mandıra.
kem-sûl	(f.b.s.) sinni, yaşı az, genç.
kem-suhan	(f.b.s.) az söyleyen kimse, (bkz: kem-harf, kem-zebân).
kem-şerm	(f.b.s.) utanması olmayan, arsız.
kem-terâne	(f.zf.) âcizce, hakirce, çok küçükçe, [kendinden bahseden kimse alçakgönüllülük gösterirken kullanırdı], (bkz: âciz-âne).
kem-terîn	(f.b.s.) 1. en küçük, en aşağı; en çok eksik. 2. pek âciz, çok hakir.
kem-yâb	(f.b.s.) nâdir, az bulunan.
kem-zebân	(f.b.s.) az söyleyen kimse, (bkz: kem-harf, kem-suhan).
kem-zede	(f.b.s.) talihsiz, (bkz: kem--zen).
kem-zen	(f.b.s.) talihsiz, (bkz: kem--zede).
kem-zihn	(f.a.b.s.) aklı zayıf, aptal.
-ken	(f.s.) kazıcı, kazan, koparan; yıkan, söken.
Kûh-ken	dağ yıkan, tünel açan.
Gûr-ken	mezar kazan, mezarcı.
Sikke-ken	sikke kazan.
kenâin	(a.i. kinâne'nin c.) okluklar, ok kılıfları, tirkeşler, sadaklar, ok kuburları.
kenâis	(a.i. kenîse'nin c.) kiliseler, (bkz: biya').
kenâk	(f.i.) buruntu, kann ağrısı.
Ken'ân	(a.h.i.) 1. Hz. Ya'kub'un memleketi, Filistin, Palestin. 2. erkek adı.
Mâh-ı Ken'ân	Hz. Yûsuf.
Yûsuf-i Ken'ân	Hz. Yûsuf.

Pîr-i Ken'ân	Hz. Yâkub.
kenâne	(f.s.) köhne, eski.
kenâr-bend	(f.b.i.) süs olarak kitaba geçirilen kap.
kenâre	(f.i.) 1. kıyı, kenar. 2. kucak. 3. kasap çengeli. 4. g.s. kenarlara serilen halı.
kenâr-gîr	(f.b.i.) fıçı ve şâire çenberi.
kenbûr, kenbûre	(f.i.) hîle, yalan, dolan.
kende	(f.i.) 1. çukur, hendek. 2. s. kesilmiş, biçilmiş.
kende-hâye	(f.b.i.) "hayası kesilmiş" hadım ağası.
kende-kâr	(f.b.s.) kazıyan, oyan, nakşeden.
kende-kârân	(f.i.) kalemkâr.
kendîriyye	(a.i.) bot. kendirgiller.
kend-mend	(f.b.s.) perişan, darmadağın, harap.
kendû	(f.i.) genişçe toprak.
kendûre, kendûrî	(f.i.) 1. deriden yapılmış büyük sofra. 2. peşkir.
kene	(f.i.) koyun, köpek, at gibi hayvanların derisine takılan böcek, sakırga.
kenef	(a.i.c. eknâf) 1. taraf, yön. 2. sığınacak yer. 3. (o.i.) tuvalet, ayakyolu.
Etraf ve eknâf	yanlar ve yönler.
kenîf	(a.i.) ayakyolu.
kenîn	(a.s.) örtülü, gizli, (bkz: mek-nûn).
kenîsa, kenîse	(a.i.c. kenâis) kilise, (bkz: bey'a).
kenîz	(f.i.) 1. câriye, halayık. 2. evlenmemiş kız, bakire.
kenîz-beçe	(f.b.i.) cariyenin erkek çocuğu.
kenîzek	(f.i.) küçük câriye veya acındırma manâsıyla cariyeniz, (bkz: memlüke, süriyye).
kennâs	(a.i.) çöpçü, süpürücü; mev-levî tekkelerinde aptesâne temizleyicisi.
kenûd	(a.s.) 1. nankör, iyilik bilmez. 2. âsî, günahkâr. 3. pinti, tamahkâr. (bkz: bahîl, hasîs).
kenz	(a.i.c. künûz) hazîne, define, yeraltında saklı değerli eşya.
kenz-i mahfi	gizli hazîne.
El-kanâatü kenzün lâ-yüfnâ	kanaat tükenmez hazînedir.
Sûre-i kenz	Kur'ân'ın ilk sûresi olan Fatiha.
kenz-i câhili	üzerinde câhiliyet alâmeti bulunan, yânî üzerinde put resmi veya gayrimüslim hükümdarlardan mâruf birinin ismi gibi bir alâmet bulunan gömülü meskukât ve şâire.
kepâde-keş	(f.b.i.) okçuluğa yeni başlayan.
kepân	(f.i.) büyük terazi, kapan. [Arapçası "kabbân"dır].
kepenek	(f.i.) çobanların giydiği, kolsuz, dikişsiz, keçeden -dövülerek- yapılmış giyecek.
ker	(f.s.) 1. sağır, (bkz: utrûş). 2. i. kuvvet, kudret. 3. meram ve maksat.
kerâbîs	(a.i. kirbâs'ın c.) bezler; kumaşlar.
kerâd, kerâde	(f.s.) eski, yırtık elbise.
kerâhaten	(a.zf.) iğrenerek, tiksinerek, istemeye istemeye, zoraki.
kerahet	(a.i.) 1. iğrenme, tiksinme. (bkz. kerh). 2. istemeyerek, baskı ile yapma. 3. [şer'î ıstılah olarak] bir hâlin, bir hareketin sarih ve katî şekilde değil, delâlet suretiyle men'olunması.

Ma-al-kerâhe	iğrenerek, tiksinerek, istemeye istemeye.
kerâhet-i tahrîmiyye	harama yakın kerahet. [Güneş'in tulü, zeval ve gurub vakitlerine yakın namaz kılmak gibi].
kerâhet-i tenzîhiyye	helâla yakın kerahet, [temiz su varken kedi artığı olan su ile abdet almak gibi]. (Kerahet denildiği zaman ilk hatıra gelen kerâhet-i tahrîmiyye'dir).
kerâhiyyet	(a.i.). (bkz. kerahet).
kerâih	(a.i. kerîhe'nin c.) iğrenç şeyler, nefret edilecek şeyler.
kerâim	(a.i. kerîme'nin c.), (bkz. kerîme).
kerâker	(f.i.) 1. karga, (bkz: gurâb, zağ). 2. kuzgun.
kerâkiyy	(a.i.) zool., astr. turna, fr. grue.
kerâmend	(f.s.) lâyık, münâsip, uygun, (bkz: bercâ, çespân, şâyeste).
keramet	(a.i.c. kerâmât) 1. kerem, bağış, (bkz: ihsan, lutf)- 2. ikram, ağırlama. 3. velîlerin lüzumu ânında gösterdikleri fevkalâde hal. 4. ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Sâhib-i keramet	keramet göstermiş kimse.
kerâmet-i kevniyye	kâinatın yaradılış mucizesi.
kerâmet-i ma'rifet	bilgi kerametleri.
kerâmet-medâr	(a.b.s.) 1. keramet gösteren kimse. 2. uysal, iyiliksever kimse.
kerân, kerâne	(f.i.) kenar, uç, kıyı.
Bî-kerân	kenarsız, uçsuz bucaksız kıyışız.
kerâne-gîr	(f.b.s.) bir kenara çekilen, toplumdan uzak yaşayan kimse, (bkz: merdüm-girîz, münzevî).
kerân tâ kerân	bir uçtan bir uca.
kerârîs	(a.i. kürrâse'nin c.) elyazması kitapların sekiz sahifeden ibaret olan formaları.
kerâste	(f.i.) kereste.
kerâviyâ, kerâviye	(f.i.) bot. karaman kimyonu.
kerb	(a.i.c. kürub) tasa, kaygı, gam, keder.
Kerbelâ	(a.h.i.) Irak'da imam Hüseyn'-in şehîdedildiği ve türbesinin bulunduğu yer.
kerefs	(a.i.) kereviz.
kerem	(a.i.) 1. asalet, asillik, soyluluk. 2. cömertlik, elaçıkhğı, lütuf, bağış, bahşiş.
kerem-güster	(a.f.b.s. kerem-güs-terân) kerem sahibi, cömert, (bkz: mükrim).
kerem-güsterân	(a.f.b.s. ke-rem-güster'in c.) kerem sahipleri, cömertler, eli açık olanlar.
kerem-güsterâne	(a.f.zf.) cömertlikle, elaçıklığıyla.
kerem-güsterî	(a.f.b.i.) kerem-güsterlik, cömertlik, elaçıkhğı. (bkz: kerem-kârî).
kerem-kâr	(a.f.b.s.) kerem eden, lütfeden, eliaçık olan, bağışlayan, cömert, verimli, (bkz: kerem-perver, sahî).
kerem-kârâne	(a.f.zf.) kerem-kârcasına, kerem sahibine yakışacak surette, elaçıkhğı ile, cömertlikle, (bkz: kerem-perverâne).
kerem-kârîjü	(a.f.b.i.) keremkârlık. (bkz: kerem, kerem-güsterî, kerem-perverî).
kerem-perver	(a.f.b.s.) kerem eden, lütfeden, eli açık olan, bağışlayan, cömert, verimli, (bkz: kerem-kâr, sahî).

kerem-perverâne	(a.f.zf.) kerem sahibine yakışacak surette, elaçıklığıyla, cömertlikle, verimlilikle, (bkz: kerem-kârâne).
kerem-perverî	(a.f.b.i.) kerem-perverlik, kerem sahibi olma, elaçıkhğı, cömertlik, verimlilik, (bkz: kerem-güsterî, ke-rem-kârî).
kerem-pişe	(a.f.b.s.) cömertçe davranan.
kerenây, kerre-nâ	(f.i.) eskiden kullanılan bir çeşit nefesli saz.
kerev	(f.i.) örümcek, (bkz: ankebût, ankût).
kerh	(a.i.) 1. iğrenme, tiksinme, hoşlanmama. 2. zorlama, (bkz: kerahet).
kerhen	(a.zf.) 1. iğrenerek. 2. istemeyerek, hoşlanmayarak, zorla; zoraki.
Tav'an ve kerhen	ister istemez.
kerî	(f.i.) 1. örümcek ağı. 2. sağırlık.
kerî	(a.i.) kazma[k].
kerih	(a.s. kerh'den) 1. iğrenç; çirkin. 2. pis kokan.
Savt-ı kerih	çirkin ses.
kerîhü’l-manzar	görünüşü çirkin ve iğrenç.
Râyiha-i kerihe	pis koku.
kerîhü’n-nefes	nefesi, ağzı kokan. [müen. "kerihe"].
kerihe	(a.i.c. kerâih) iğrenç, nefret edilecek şey.
kerihe	(a.s.) "kerîh"in müen.]. (bkz: kerih).
Râyiha-i kerihe	pis koku.
kerîm	(a.s. kerem'den. c. kiram, küremâ) 1. kerem sahibi, cömert, verimcil, eli açık. 2. ulu, büyük. 3. i. erkek adı. [müen. "kerîme"]
Allah kerîm	Allah büyüktür, Allah kerem sahibidir, Allah verir.
Ku'ân-ı Kerîm	(Ulu kitap) Kur'an.
kerîm-âne	(a.zf.) kerîm olan, kerem sahibine yakışır surette, kerimce.
kerîme	(a.i.c. kerâim) 1. âyet. 2. kız evlâd. ["mahdum" karşılığı]. 3. kız adı.
kerîme-i târih	târihin kızı, mec. yurt.
keriş	(a.i.c. kuruş) işkenbe.
kerkem	(f.i.) yağmur kuşağı, eleğim-sağma. (bkz: âdyende, kavs-i kuzah).
kerkes	(a.i.) zool. akbaba.
kerkes-i felek	astr. Kartal takımyıldızı, Şilyak burcu.
kerkûr, kerkûz	(f.i.) taşyığını, kutsal taş yığını.
kerkûz	(f.i.) delil, alâmet, işaret.
kerm	(a.i.c. kürüm) 1. üzUm çubuğu, asma; bağ kütüğü, (bkz: tak). 2. bağ, bostan. 3. çalılık dolayısıyla zor sürülen toprak.
kermiyye	(a.i.) bot. asmagiller.
kerr	(a.i.) bir şeyden vazgeçtikten sonra tekrar ona, o işe yönelme.
kerr ü fer	savaşta, bir aralık geriledikten veya geriler gibi göründükten sonra tekrar saldırma.
kerrâke	(o.i.) yünden veya yünlüden yapılmış hafif kumaş.
kerrâr	(a.s. kerr'den) savaşta döne döne saldıran. Hayder-i kerrâr (döne döne saldıran arslan) Hz. Alî'nin lâkabı.
kerrat	(a.i. kerre'nin c.) kerreler, defalar, kezler.
kerrat cedveli	mat. çarpım tablosu.
kerre	(a.i.c. kerrat) defa, kez.

kerretân(a.i.)	sabah ve akşam.
kerrûbî	(a.i.c. kerrûbiyyûn) meleklerin büyüğü, büyük melek.
kerrûbiyân	(a.f. kerrûbî'nin c.). (bkz. kerrûbiyyûn).
kerrûbiyyûn	(a.i. kerrûbî'nin c.) Allah'a en yakın kabul edilen meleklerin en büyükleri, (bkz. kerrûbiyân).
ke's	(a.i.c. kâsât, küûs) 1. içi dolu kap, çanak. 2. kadeh, bardak. 3. şarap dolu bardak; bir bardak şarap. 4. bot. çanak, çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların topu.
ke's-i kesîrü'l-vüreykat	bot. çok yapraklı çanak.
ke's-i vahîdü'l-vüreykat	bot. tek yapraklı çanak.
kes	(f.i.c. kesân) kimse, kişi. (bkz: şahs).
Bî-kes	kimsesiz.
Hîç-kes	hiç kimse.
kes-i bî-kesân	kimsesizlerin yardımcısı.
kesâd	(a.i.) 1. alışverişte durgunluk, sürümsüzlük. 2. yokluk, kıtlık, (bkz: fıkdan, kaht, nedret).
kesafet	(a.i.) 1. bulanıklık, açık ve berrak olmayış. 2. kir, pislik.
kesafet	(a.i.) 1. sıklık, tokluk. 2. fiz. kalabalık, koyuluk, kalınlık, yoğunluk, fr. densite.
kesâfet-i nüfûs	nüfus kalabalığı, nüfus çokluğu.
kesâlet	(a.i.) tenbellik, uyuşukluk, üşenme.
kesân	(f.i. kes'in c.) kimseler, kişiler, insanlar.
kesâne	(f.zf.) kese, kişiye, insana yakışır bir surette, keşçe, insanca, kişice.
kesb	(a.i.) 1. çalışıp kazanma. 2. edinme, peydahlama, kazanma.
kesb-i servet	para kazanma.
kesb-i fezâil	fazilet, erdem sahibi olma.
kesb-i haram	meşru olmayan kazanç.
kesb-i istihkak	hak kazanma.
kesb-i ıttıla	bilgi edinme.
kesb-i i'tidâl	olgunlaşma.
kesb-i kat'iyyet	kesinleşme, kesinlik kazanma.
kesb-i hayât	canlanma.
kesb-i kudret	kudret kazanma.
kesb-i maaş	geçimini sağlama.
kesb-i mümâreset	alışkanlık, yatkınlık kazanma.
kesb-i sükûnet	susma, yatışma.
kesb-i şeref	onur, şeref kazanma.
kesb-i takarrüb	büyük payeti bir adamın yanına yaklaşabilmeye sahip olma.
kesb ü kâr	kazanç.
kesbî	(a.s.) sonradan edinilmiş olan.
kesel	(a.i.) gevşeklik, tenbellik, uyuşukluk.
keselân	(a.i.) gevşeklik, tenbellik, uyuşukluk; bitkinlik.
kesf	(a.i.) 1. ışığını kesme. [Güneş, Ay]. 2. görünmez olma.
ke'sî	(a.s. ke's'den) 1. kadehle, bardakla, çanakla ilgili, onlara benzer. 2. bot. çanaksı.
kesî	(f.i.) 1. bir kimse. 2. insanlık, menlik.
kesîd	(a.s.) geçmez, sürümsüz, aranmaz; her şeyin aşağısı, (bkz: kâsid).

kesîf	(a.s. kesâfet'den) 1. sık, tok. 2. kalın, kaba, yoğun. 3. şeffaf (saydam) olmayan. 4. koyu.
kesîr	(a.s kesret'den) 1. çok çok olan, bol. (bkz: kâsir). 2. sık olan, çok defa olan.
kesîr ü kalîl	az ve çok.
kesîrü'l-adlâ'	çokgen.
kesîrü'l-ahbâb	bildikleri, tanıdıkları çok olan.
kesîrü'l-eşkâl	çok şekilli.
kesîrü'l-evlâd	çocukları çok olan.
kesîrü'l-ezhâr	çiçekleri çok olan.
kesîrü'l-hücre	bot. çok hücreli [bitki].
kesîrü'l-ıyâl	aile efradı kalabalık olan.
kesîrü'l-mâl	malı çok, bol olan.
kesîrü'l-vuku'	çok ve sık vuku' bulan.
kesîrü'l- vücûh	geo. çok yüzeyli.
kesîrü'n-nef	çok kullanışlı, çok yararlı.
kesîrü'n-nevâl	çok iyiliksever.
kesîrü'z-zarâr	çok zararlı.
kesîr	(a.s.) kırılmış.
keslân	(a.s.) gevşek, tenbel, uyuşuk, yorgun.
kesr	(a.i.c. küsur) 1. kırma, kırılma, paralama. 2. bozma, halel getirme. 3. a. gr. bir harfin esre i okunması. 4. mat. kesir. 5. anat. kemik kınlması.
kesr-i a'şârî-i devr-i basît	mat. basit devirli ondalık kesir.
kesr-i a'şârî-i mütenâvib	mat. devirli ondalık kesir.
kesr-i gayr-i vâcib	mat. bileşik kesir. (bkz. kesr-i muzâf, kesr-i mürekkeb).
kesr-i hatır	hatır kırma.
kesr-i muzâf	mat. bileşik kesir, (bkz: kesr-i gayr-i vâcib, kesr-i mürekkeb).
kesr-i mütevâlî	mat. zincirleme kesir.
kesr-i müvellid	mat. ana kesir.
kesr-i şeref	şeref kırma.
kesr-i adî	mat. bayağı kesir.
kesr-i a'şârî	mat. ondalık kesir.
kesr-i basît	mat. basit kesir, sureti (pay'ı) mahrecinden (paydasından) küçük kesir 2/5 gibi.
kesr-i munzam	vergi veya resme belirli bir ölçüde yapılan ilâve.
kesr-i mürekkeb	mat. bileşik kesir, mahreci (payda'sı), suretinden (pay'ından) küçük kesir: 5/4 gibi.
kesre	(a. i.) gr. esre, harfi i okutan hareke.
kesre-i hafife	gr. i. sesi veren hareke kim gibi.
kesre-i sakile	gr. ı sesi veren hareke kıl gibi.
kesret	(a.i.) 1. çokluk, bolluk, ziyâ-delik.
kesret-i ilâh mesleği	fels. çoktanrıcılık, fr. polytheisme.
kesret-i nukud	para çokluğu. 2. tas. kalabalık.
Cem'-i kesret	a. gr. dokuzdan ziyâde sayı için kullanılan cemi' sıygası, *kipi. [zıddı "kıllet" dir].
kesret-i müvâneset	ülfet ve ünsiyet çokluğu.
kesret-gâh	(a.f.b.i.) tas. dünyâ. (bkz. kâinat).
kesretiyye	(a.i.) fels. çokçuluk, fr. pluralisme.

kesrî	(a.s.) kesirle ilgili.
kesûb	(a.s.) çok kesbeden, çok kazanan.
-keş	(f.s.c. keşân) çeken, çekici.
Afyon-keş	afyon çeken.
Cefâ-keş	cefâ çeken.
Dil-keş	gönül çeken.
Sîm-keş	sırma işleyen
keşâkeşi	(f.i.) 1. çekişme, münâkaşa. 2. iki kişinin, bir şeyi birer ucundan tutup her birinin kendine doğru çekmesi. 3. pehlivanların birbiriyle savaşması. 4. gam, keder, tasa, kaygı. 5 . felâket.
keşân	(f.s. keş'in c.) çekenler, çekiciler.
Mihnet-keşân	mihnet çekenler.
keşân	(f.s.) çeken, çekerek.
keşân ber keşân	zorla, çeke çeke sürükleye sürükleye götürerek.
keşân keşân	(f.zf.) zorla, sürükleye sürükleye, çeke çeke götürerek.
keşâverz	(f.i.) 1. ekinci, (bkz: fâ-lih). 2. ekinlik.
keşef	(f.i.) kaplumbağa.
-kesende	(f.s.) 1. çekici, çeken.
Mihnet-keşende	mihnet çeken. 2. mütahammil, dayanan.
keşf	(a.i.c. keşfiyyât) 1. açma, meydana çıkarma. 2. gizli bir şeyi bulma. 3. bir sırrı öğrenme. 4. bir şeyin olacağını önceden anlama. 5. Allah tarafından ilham olunma. 6. bir yapı için harcanacak paranın aşağı yukarı hesaplanması. 7. [aşk. düşmanın durumunu anlamak üzere gönderilen erlere "keşif kolu" denilir].
keşf-i keramet	kerametlerin bilinmesi.
keşf-i nikab	bir şeyin yüzündeki perdeyi kaldırma, gizli yönünü öğrenme.
keşf-i râz	bir sim öğrenme.
keşf-i uyûb	ayıpların ortaya çıkması.
keşfi, keşfiyye	(a.s.) keşfe mensup, keşifle ilgili.
keşfiyyât	(a.i. keşfin c.) keşifler, bulup meydana çıkarılan şeyler.
keşfiyyât-ı fenniyye	fenle ilgili buluşlar.
keşfiyyât-ı ilmiyye	bilimsel buluşlar.
keşfiyyât-ı sınâiyye	endüstriyel buluşlar.
keşfiyye	(a.i. keşfden) kelâmcı mezheplerinden biri.
keşf-nâme	(a.f.b.i.) bir yapının önceden hesaplanan masraflarını gösteren defter, keşif defteri.
keşide	(f.s. ve i.) 1. çekilmiş, çekiliş. 2. tartılmış. 3. tertîbedilmiş, dizilmiş. 4. yazılmış. 5. eski yazıda bâzı harflerin üzerine çekilen çizgi; sin, sın, vav .. gibi kuyruklu uzantılı harflerin yazıda mahsus surette çekilmesi "kâfin keşidesi güzel olmuştu.."
keşîde-i silk-i tahrîr	yazıya çekilmiş.
keşîde-kamet	("ka" uzun okunur, f.a.b.s.) uzun boylu.
keşîde-rû[y]	(f.a.s.) uzun yüzlü, sürahi yüzlü.
keşîş	(f.i.c. keşîşân) papaz, karabaş, kilise papazı, (bkz: râhib).
keşîşân	(f.i. keşîş'in c.) papazlar, karabaşlar; kilise papazları, (bkz: ruhban).
keşîş-âne	(f.zf.) keşişe, papaza yakışır surette, papaz gibi.

keşîş-hâne	(f.b.i.) manastır, kilise.
keşk	(a.i.) 1. keşkek, unla beraber dövülmüş et ve buğdaydan yapılan ve ortasına kızdırılmış yağ dökülen bir yemek. 2. yoğurt kurusu, keş, kurut.
keşkül	(f.i.) 1. keşkül, [eskiden] dervişlerin veya dilencilerin kullandığı, Hindistan cevizi kabuğundan veya abanozdan yapılmış dilenci çanağı. 2. üstü, dövülmüş fındık, fıstık ve rendelenmiş Hindistan cevizi gibi şeylerle süslenmiş olan bir çeşit süt tatlısı, keşkül-i fukara.
keşkûl-i fukara	(bkz. keşkül2).
keşmekeş	(f.b.i.) 1. çekişme, kavga; mücâdele. 2. kararsızlık.
keşnî	(f.i.) orman; koruluk.
keşşaf	(a.s. keşfden) 1. çok keşfeden, edici, gizli bir şeyi meydana çıkaran. 2. sırlan çözen. 3. i. [eskiden] keşif kolu. 4. i. [eskiden] izci. 5. meşhur bir tefsir.
keştî	(f.i.) gemi. (bkz: sefine).
keştî-i gam	(gam gemisi) [bu] dünyâ.
keştî-i Nuh	Hz. Nuh'un tufandan kurtulmak üzere yaptığı ve içine her canlıdan birer çift aldığı gemi.
keştî-i rızâ	(hoşnutluk gemisi) tasavvufta kişinin herşeyi hoşgörür haldekilere katılma hâli.
keştî-bâde	(f.b.s.) kayık biçiminde olan bardak, kadeh.
keştî-bân	(f.b.i.) gemici, gemi süvarisi, kaptan, (bkz: nâhudâ, rubbân).
keştî-bânî	(f.b.i.) gemicilik, kaptanlık.
keştî-gâh	(f.b.i.) gemilerin barındığı yer, liman.
keştî-ger	(f.b.s.) gemi yapan, gemi tamir eden [kimse].
keştî-keş	(f.b.i.) 1. gemi reisi. 2. mec. içici, içkici. (bkz. ayyaş).
keştî-nişîn	(f.b.s.c. keştî-nişînân) gemide oturan, gemide bulunan.
keştî-nişînân	(f.b.s. keştî--nişîn'in c.) gemide oturanlar, gemide bulunanlar.
keştî-sâz	(f.b.s.) gemi yapan, gemi tamir eden. (bkz: keştî-ger).
keştî-süvâr	(f.b.s.) gemiye binmiş veya bindirilmiş.
keştî-şikeste	(f.b.s.) kazaya uğramış gemi kalıntısı.
keşûfiyye	(a.i.) Osmanlı devletinde Mısır valilerinin topladığı vergi.
keşûfiyye malı	tar. Mısır'da devlet görevinde bulunabilmek için valilere verilen ve valiler tarafından harçlık olarak pâdişâhlara gönderilen para.
ketâib	(a.i. ketîbe'nin c.) askerler, alaylar, birlikler.
ketb	(a.i.) yazma, (bkz: tahrîr).
ketb ü tahrîr etmek	yazmak.
ketebe	(a.i. kâtib'in c.) kâtipler.
ketebe-i aklanı	kalem kâtipleri.
ketebehû	(a.fi.) 1. eskiden "onu, o şeyi yazdı" mânâsına, levhaların altına isimle birlikte yazılan bir tâbir.
ketebehû Sâmî	Sami yazdı., gibi. 2. [eskiden] hattatlık icazeti falan kimse "ketebehû" aldı., gibi.
ketfiyye	(a.i.) kefiyye, Arapların -omuzlarım dahî örtmek üzere- başlarına sardıkları örtü.
ketîbe	(a.i.c. ketâib) asker, alay, birlik.
ketîbe-perver	(a.f.b.s.) asker yetiştiren, askeri koruyan ve seven.
Pâdişâh-ı ketîbe-perver	askeri himaye eden, koruyan, asker yetiştiren pâdişâh.

ketif, kitf, ketef	(a.i. c. ektâf) 1. omuz. 2. anat. omuz küreği, kürek kemiği, fr. omoplate.
ketm	(a.i.) 1. bir sözü, bir haberi, bir sim saklama, gizli tutma. 2. göstermeme.
ketm-i adem	Allah'ın ruh ve cisim âlemlerini yaratmayı istediği zaman bütün mahlûkların ilki olan cevher-i ahzar'ın çıktığı yer.
ketm-i esrar	sırları saklama.
ketm-i nüfûs	kendini göstermeme.
kettân	(a.i.) bot. keten.
kettânî	(a.s.) ketene ait, ketenle ilgili. [müen. "kettaniyye"].
kettâniyye	(a.i.) bot. ketengiller.
ketum	(a.s. ketm'den) sır saklayan, herşeyi saklayan, ağzı sıkı.
ketûm-âne	(a.f.b.zf.) ketum kimseye, herşeyi saklayana, ağzı sıkı olana yakışır surette.
ketûmiyyet	(a.i.) ketumluk, ağız sıkılığı. (a.i. kebîse'nin c.), (bkz. kebîse).
kevâhil	(a.i. kâhil'in c.), (bkz. kâhil).
kevâib	(a.i. kâib'in c.) tomurcuk memeli kızlar, (bkz: nevâhîd).
kevâib-i encüm	astr. yedigir, Büyükayı'yı meydana getiren yedi yıldız.
kevâkib	(a.i. kevkeb'in c.) yıldızlar. (bkz: nücûm).
Cümle-i kevâkib	takımyıldız.
kevâkib-i câriyye	astr. gezegen.
kevâkib-i kutbiyye	astr. dolaykutupsal, kutba yakın yıldız.
kevâkib-i muvakkata	astr. yeni doğmuş bir yıldız sanılmışsa da gerçekte parlaklığı birdenbire artıp değişen yıldız, fr. Nova.
kevâkib-i muzâafiyye	ast. birbirinin çekim etkisinde bulunan ve böylece ortak kütle merkezi çevresinde dolanan yakın iki yıldız, fr. etolle double, binaire.
kevâkib-i mütehavvile	astr. parlaklığı zamana bağlı olarak değişme gösteren yıldız, fr. etolle variable.
kevâkib-i sabite	astr. durağan yıldız.
kevâkib-i sahâbiyye	astr. bulutsu yıldızlar.
kevâkib-i ulviyye	astr. Mars, Jüpiter ve Satürn gezegenleri.
kevâkibü'l-fark	astr. a, p ve n cepheus yıldızlan.
kevâkibü'l-hamse	astr. beş büyük gezegen.
kevâkib-üs-seyyâre	astr. Güneş, Ay ve beş gezegen.
kevâkib-şinâs	(a.f.b.i.) astr. müneccim.
kevden	ahmak, düşüncesiz.
kevkeb	(a.i.c. kevâkib) yıldız, (bkz: ahter, necm, sitâre).
kevkeb-i derrî	parlak yıldız.
kevkebü'l-hadîd	demir parıltısı; demirin kıvılcımı.
kevkebân	(a.i.c.) Güney Arabistan'da birkaç yer adı.
kevkebe	(a.i.) 1. gökteki yıldız. 2. süvari alayı.
kevkebe	(f.i.) gösteriş, tantana.
kevkebî	(a.s.) yıldıza ait, yıldızla ilgili.
kevme	(a.i.) fels. katışmaç, küme, fr. agregat.
kevn	(a.i.c. ekvân) 1. olma. 2. var olma, varlık, vücut.
Âlem-i kevn ü fesâd	dünyâ.
kevn ü fesâd	olma ve bozulma.
kevn ü mekân	varlık, kâinat.
kevneyn	(a.i.c.) l . cismânî ve ruhanî âlem. 2. dünyâ ve âhiret.

Seyyidü’l-kev-neyn	(iki cihanın Ulu'su, Efendisi) Hz. Muhammed.
kevnî	(a. s.) acunsal, kozmik, fr. cos-mique.
kevniyyât	(a.i.c.) evrenbilim, kozmoloji, fr. cosmologie.
kevniyye	(a.s.) ["kevnî"nin müen.]. (bkz: kevnî).
kevr	(a.i.) 1. sarık sarma. 2. çokluk, bolluk.
El-havrü ve’l-kevr	çokluktan sonra yokluk.
kevsel	(a.i.) geminin kıç tarafı.
kevser	(a.i.) 1. maddî ve manevî çokluk; kalabalık nesil. 2. Cennet'te bir havuzun adı. 3. Kur'ân-ı Kerîm'in 108 inci sûresi.
Âb-ı kevser	kevser suyu.
Şerâb-ı kevser	kevser şarâbı. 4. kadın adı.
key	(f.zf.) ne zaman, ne vakit.
Tâ be-key veya Tâkey	ne zamana kadar.
key	(f.i.c. keyân) büyük hükümdar, pâdişâh, eski Acem şahlarından ikinci tabakada bulunanların adlarının başına getirilirdi. Key-husrev, Key-kubâd, Key-kâvûs.. gibi.
key cemîl	çok güzel.
keyân	(key'in c.) keyler, büyük hükümdarlar, şahlar.
keyânî	(f.s.) key'e, büyük hükümdara mahsus, onunla ilgili.
keyâniyân	(f.i.c.) Key'lerin soyundan olanlar, eski Iran şahlan, İran'ın Ahemenit-ler ailesi.
keyd	(a.i.) hîle, oyun, dalavere, dolap.
keyfe	(a.zf.) her nasıl, (bkz: keyfe-mâ).
keyfe-mâ	(a.zf.) her nasıl, (bkz: keyfe).
keyfe mâ yeşâ	(a.zf.) nasıl isterse, istediği gibi.
keyfe mettefak	(a.zf.) nasıl rastgelirse, hangisi olursa.
keyfer	(f.i.) 1. karşılık. 2. mükâfat veya mücâzât.
keyfî, keyfiyye	(a.s.) keyfe, arzuya, isteğe bağlı; bir kanuna, bir usûle, bir düzene bağlı olmayan.
İdâre-i keyfiyye	keyfe göre edilen idare.
Muamele-i keyfiyye	keyfe göre yapılan muamele.
keyfiyyât	(a.i. keyfıyyet'in c.).(bkz. keyfiyyet).
keyfiyyet	(a.i.c. keyfiyyât) 1. nitelik. 2. bir şeyin iyi veya kötü olması ciheti. 3. gr. bir ismin müzekker veya müennes olması hâli. 4. bir hâdisenin geçişi. 5. madde, husus, iş. 6. gr. cins.
keyfiyyeten	(a.zf.) keyfiyet, nitelik bakımından.
keyfiyyet ve kemmiyyet	gr. erkeklik ve dişilik, müfretlik ve cemi'lik.
keyhân	(f.i.) Dünyâ.
Key-husrev	(f.h.i.) Keykâvus'un torunu, Siyâvuş'un oğlu olan meşhur hükümdar.
Keykâvüs	(f.h.i.) 1. Keyâniyân'ın ikinci pâdişâhı olup Keykubâd'ın torunu ve halefidir. 2. i. astr. semânın kuzey yarım küresinde bulunan ve Küçükayı ile Kuğu burçları arasında Tanîn burcunun dirseği hizasında üç parlak yıldızdan müteşekkil bir burç, lât. Cepheus, fr. Cephee.
keyl	(a.i.c. ekyâl) 1. ölçme. 2. kile, tahıl, hububat ölçüsü, ölçek.
keylî	(a.s.) kile ile ölçülen [şeyler].
keynûnet	(a.i.) var olma, varlık, (bkz: sayrûret).
keys	(a.i.) zekâ, anlayış, kavrayış.
keysiyye	(a.i.) zool. (bkz: kîsiyye).

keyvân	(f.i.) astr. Zuhal (Satürn) gezegeni, fr. Saturne.
keyvânî, keyvâniyye	(f.s.) keyvâna ait, keyvân ile ilgili.
keyy	(a.i.) dağlama [yarayı].
keyyâl	(a.s.) kileci, kile ile ölçen [kimse].
keyyi	(a.s.) 1. kiyâsetli, akıllı, anlayışlı, kavrayışlı. 2. ince, zarif. [müen. "keyyise"].
keza	(a.e.) böyle, böylece; bu da öyle.
kezâbir	(a.i. küzbere'nin c.) asmacıklar.
kezâlik	(a.e.) keza, bu; bu da öyle.
kezâz, kezâzet	(a.i.) hek. soluk alamayacak derecede mîde dolgunluğu.
kezîm	(a.s.) kızgınlığını, öfkesini yenen.
kezm	(a.i.) kızgınlığı, öfkeyi yenme.
kezûb	(a.s.) pek yalancı, çok yalan söyleyen.
kezzâb	(a.s. kizb'den) 1. çok yalan söyleyen, pek yalancı. 2. i. kim. asit nitrik (HNOs).
kezzâb-ı bî hicâb	utanmaz yalancı.
kıbâb	(a.i. kubbe'nin c.) tepesi yarım küre şeklinde olan bina damlan.
Nuh kıbâb	(dokuz kubbe) gökyüzü, (bkz: kubeb).
kıbâbü'l-aktâb	(kutupların kubbeleri) Mevlânâ'nın türbesi.
	(a.s. kabîh'in c.) kabîhler, çirkinkıbâh ler.
kıbâl	(a.i.) 1. karşılaştırma [bir yazıyı-]. 2. hareket, davranış şekli.
kıbâle	(a.i.) ebelik, çocuk doğurtma san'atı.
kıbel	(a.i.) taraf, yan, yön. (bkz: cânib, cihet).
Min kıbel-ir-Rahmân	Allah tarafından. (bkz: min taraf-illâh).
kıbel-i şer'-i şeriften	şeriat tarafından.
kıble-i islâm	Müslümanların namazda yüzünü döneceği, yöneleceği yer.
kıble-gâh	(a.f.b.i.) kıblenin bulunduğu semt.
kıble-nâme	(a.f.b.i.) "kıbleyi yazan, gösteren" pusula.
kıble-nümâ	(a.f.b.i.) kıbleyi, cenubu (güneyi) gösteren âlet, pusula.
kıble-rû	(a.f.b.s.) yüzünü kıbleye doğru çevirmiş, kıbleye yönelmiş kimse.
kıbletân	(a.i.c.). (bkz. kıbleteyn).
kıbleteyn	(a.i.c.) "iki kıble" Beyt-i Muazzam ile Kudüs'teki Beyt-i Makdis.
Mes-cid-i zû kıbleteyn	iki kıbleli mescit.
Zû kıbleteyn	iki kıbleli.
kıblî	(a.s.) 1. güneye ait, güneyle ilgili. 2. i. güneyli.
kıbt	(a.i.) Mısır'ın eski, yerli halkı.
kıbtî	(a.i.c. kabâtî) 1. kıbt soyundan, çingene, (bkz: kıbtiyân). 2.s. çingene ile ilgili.
kıbtiyân	(a.i. kıbtî'nin c.) çingeneler, (bkz: kabâtî).
kıbtiyye	(a.s.) ["kıbtî'nin müen.]. (bkz: kıbtî).
kıdâh	(a.i. kadeh'in c.) kadehler, (bkz: akdarı).
kıdem	(a. i.) 1. kadîm olma, eskilik, bir işte eskilik. 2 . zamanca, me'mûriyetçe, rütbece eskilik. 3. başlangıcı olmayacak kadar eskilik. ["kıdem", Allah'ın aslî sıfatlanndandır].
kıdem-i âlem	dünyanın eskiliği.
kıdem-i zamânî	zaman bakımından eskilik.
kıdem-i zatî	(birinin) rütbe bakımından eskiliği.

kıdem tazminatı	belirli müddet bir yerde çalıştıktan sonra işinden ayrılan kimseye verilen para, ikramiye.
kıdemen	(a.zf.) kıdemce, kıdem yoluyla, eskilikçe.
kıdemi	(a.s.) eskilikle ilgili olan [rütbe ve me'mûriyette].
kıdemiyye	(a.i.) ["kıdemî" nin müen.]. (bkz. kıdemî).
kıdr, kıdre	(a.i. c. kudûr) çömlek.
kıdve	(a.i.) 1. kendisine uyup ardından gidilecek kimse. 2 . bir sınıfın veya topluluğun başında olan kimse.
kıdvet	(bkz. kıdve).
kıdvetü'l-ârifîn	bilgililerin en bilgisi olan [kimse].
kıdvetü'l-ebrâr	dindarların ve iyi kimselerin en büyüğü.
kıdvetü'l-hükemâ	hikmet erbabının tabî olup boyun eğdikleri kimse.
kıdvetü'l-ulemâ	âlimlerin tabî olup boyun eğdikleri kimse.
kıdvetü'l-ümerâ	emirlerin, beylerin tabî olup boyun eğdikleri kimse, [kelime "kadve" ve "kudve" şeklinde de kullanılır].
kıfâr	(a.i. kafr'ın c.) çöller, susuz yerler.
kıhf	(a.i.c. akhâf, kuhûf) hek. beynin, içinde bulunduğu kafa kemiği, kafatası.
kıhfî	(a.s.) kıhıfa, kafatasma ait, kafatası ile ilgili.
kıhfiyyât	(a.i.c.) kafatası kemiğinin şekil bakımından aklî meleke (*yeti)lerin belirtisi olduğunu ileri süren görüş.
kıla‘	(a.i. kal'a'nın c.) kaleler, surlar.
kılâ-ı erbaa	"dört kale" [eskiden] Anadolu ve Rumeli Kavaklanyla Yûşâ ve Telli Tabya hakkında kullanılan bir tâbir.
kılâ-ı hâkani	("ka" uzun okunur) hakan kaleleri.
kıla-ı metine	sağlam kaleler.
kılâ-ı rasîne	sağlam kaleler.
kılâa	(a.i.) yelken.
kılâde	(a.i.c. kalâid) gerdanlık; akarsu.
kılâfet	(a.i.) kalafat, gemi kalafatlama, gemi ziftleme usul ve san'atı.
kıllet	(a.i.) 1. azlık, [zıddı kesret]. 2. kıtlık, (bkz: nedret).
Cem'-i kıllet	a. gr. türlü vezinlerde cemileri olan isimlerin, bu cemilerinden dokuzdan aşağı mahsus olanları.
kıllet-i nukud	("ka" uzun okunur) para darlığı.
kil ü kal	("ka" uzun okunur, a.b.i.) dedikodu, (bkz: güft ü gû).
kımâr	(a.i.). (bkz: kumar, meysir). [kelimenin aslı "kımar" olduğu halde, "kumar" yaygındır].
kımâr-bâz	(a.f.b.i.). (bkz. kumarbaz). [kelimenin aslı "kımâr-bâz" olduğu halde "kumar-bâz" yaygındır].
kımâr-hâne	(a.f.b.i.). (bkz. kumâr-hâne). [kelimenin aslı "kımâr-hâne" olduğu halde, "kumar-hâne" yaygındır].
kımât	(a.i.) sargı, örtü; sarılacak bez.
kinime	(a.i.) 1. bot. kömeç, fr. capitule. 2. bot. deste şeklinde olan çiçek; tepe [çiçek vaziyetinde].
kımmetü'r-re's	anat. bregma.
kına	(a.i.) örtü; başörtüsü; yaşmak; peçe. (bkz. nikab).
kındîl	(a.i.c. kanâdil). (bkz: kandîl).
kınnâre	(a.i.) kanara, mezbaha.
kınneb	(a.i.) kınnap, ince sicim.
kıntâr	(a.i.c. kanâtîr). (bkz: kantar).

Tarihvemedeniyet.org

kıraat	(a.i.) 1. okuma; devamlı ve düzgün okuma, (bkz: handen).
İlm-i kıraat	Kur'ân'ın usûl ve kaidesine göre okunması.
kırâat-i seb'a	Kur'ân-ı Kerîm'in yedi türlü okunuş tarzı, (bkz: rivâyet-i aşere).
kırâat-i Asım	bu yedi tarz arasında yaygın olanı.
Bedîî kıraat	ed. mantıkî kıraat şartlarına riâyet ettikten başka rikkat mevkiinde sesini indirme, şiddet makamında yükseltme, -acemi aktör tavrı takınmaksızın- mevzuu ses ve işaretle canlandırma.
Mantıkî kıraat	ed. acele etmeyerek, fakat yazı işaretlerine dikkat ederek, yânî virgüllerde biraz, noktalı virgüllerde biraz daha durmak, şaşma ve sualleri anlatmak, konuşmalarda konuşanların sözlerini ayırmak suretiyle okuma.
Mihaniki kıraat	kelimeleri, terkipleri doğru telâffuz etmekle beraber, ezber dersi dinletircesine ve makine gibi saldır saldır okuma. 2. namazın rükünlerinden olmak üzere Kur'an'dan muayyen parçalan okuma farizası.
kıraat ü kitabet	okuma ve yazma.
kıraat	(a.i. kırâat'in c.) (bkz: kıraat).
kırâat-hâne	(a.f.b.i.) içinde gazete, mecmua bulunan büyük kahvehane.
kırâb	(a.i.) kılıç ve bıçak kını.
kırâliyyet	(a.i.) kıralhk. [yanlış ve uydurma bir kelime olmakla beraber kullanılmış ve kullanılmaktadır].
kıran	(f.i.) 1848 den 1927 ye kadar iran'da kullanılan bir gümüş para. [l 1/4 dolar değerinde olup 10 kıran l tornan ederdi].
kıran	(a.i.c. kırânât) 1. yakınlık, (bkz: mukarenet). 2. iki şeyin birleşmesi. 3. astr. seyyare (gezegen) lerden ikisinin bir burçta birleşmesi.
kırân-ı nahseyn	(nahs-i kıran) astr. Mars (Merîn) ile Satürn (Zuhal) ün aynı burçta birbirine yaklaşması, [kutsuzluk işareti sayılır].
Sâhib-kırân	çok talihli, çok kuvvetli hükümdar.
kırânât	(a.i. kırân'ın c.) yakınlıklar, yakınlaşmalar, birleşmeler, biraraya gelmeler.
kırat	(a.i.). (bkz. kîrât).
kîrât	(a.i.) kırat, şer'îsi, orta büyüklükte beş arpa ağırlığında olan ve kuyumcular arasında kullanılan miskalın yirmi dörtte biri kadar bir ağırlık ölçüsü.
kırât-ı örfî	[eskiden] bâzı fukahâmn beyânına göre beş, bâzılarının beyânına göre de dört mutavassıt arpa ağırlığından ibarettir. Bu fark beldelere veya örfün tebeddülüne müstenittir.
kırât-ı şer'î	[eskiden] beş adet mutavassıt arpa ağırlığından ibarettir. Hafif tartılar mık-yâsâtından olup elmas ve cevahir gibi kıymetli eşya tartılmasında kullanılır.
kırba	(a.i.c. kurubât) 1. [evvelce] sakaların kullandığı, ince köseleden veya deriden yapılmış su kabı, saka tulumu. 2. hek. çocuklarda karın şişmesi.
kırbâviyyü'ş-şekl	zool. tulumlular, fr. ascons.
kırd	(a.i.c. akrâd, kırede, kurûd) maymun.

kırede	(a.i. kırd'ın c.) zool. primatlar, bütün maymun çeşitlerini, ve bâzı âlimlerin sınıflamasına göre, insanları da içine alan memeliler takımı.
kırmız	(a.i.) kırmız böceğinden çıkarılan parlak ve al boya.
kırtâs	(a.i.c. karâtîs) 1. kâğıt, kâğıt tabakası, sahife. 2. kâğıtçı.
kırtâsî, kırtâsiyye	(a.s.) kâğıda ait, kâğıt ile ilgili.
Masârif-i kırtâsiyye	kırtasiye, kâğıt ve yazı işleri masrafları, giderleri.
kırtâsiyye	(a.i.) kâğıtla yapılan muameleler; kâğıt işleri.
kırvân	(a.i.) 1. kervan, kafile, (bkz: kârbân). 2. dünyânın tarafları, doğu ve batı.
kırzâm	(a.i.) kaldırım şâiri; saçma sapan söz söyleyen, (bkz: herze-gû, jâj-hâ, tirzîk-gû).
kıs	(a.f.) kıyas et!, bununla ölç!
Ve kıs âlâ hazâ	bunun üzerine kıyas et!
Ve kıs aleyh-il-bevâkî	arta kalanlarını, diğerlerini de buna kıyas et!
kısar	(a.s. kasîr'in c.) 1. kısalar, boyu küçükler. 2. Kur'ân-ı Kerîm'in az âyetli sûreleri, (bkz: tıvâl).
kısaret	(a.i.) 1. leke çıkarma sanatı, lekecilik. 2. çırpıcılık, temizleyicilik.
kısas	(a.i. kıssa'nın c.) fıkralar, hikâyeler, rivayetler.
kısas-ı enbiyâ’	peygamberlerin târihi.
kısas	(a.i.) huk. öldüreni öldürme, yaralayanı yaralama cezası.
kısas fi’1-etrâf	huk. [eskiden] kesilmiş veya yaralanmış bir uzuv (organ) mukabilinde, yaralıyanın ve kesenin mümasil uzvunu yaralama veya kesme.
kısas fi’n-nefs	huk. [eskiden] katili, nefsi mukabilinde katletme.
kısâsen	(a.zf.) kısas yoluyla, öldüreni öldürerek, yaralayanı yaralayarak, müsâvî şekilde cezalandırarak.
kısm	(a.i.c. aksam) 1. bölük, parça, takım; çeşit, nevi. 2. fasıl, bahis [kitap hakkında].
kısm-ı a'şârî	mat. mantis, fr. mantisse.
kısm-ı tâmm	1) mat. (logaritmada) tam kısım, belirtgen; 2) karakteristik.
kısmen	(a.zf.) bir kısım, bir bölük, bir parça, bir takım olarak; bir bahis, bir fasıl olarak, (bkz: kısmî).
kısmet	(a.i.) 1. bölme, pay etme, hisselere ayırma. 2. talih, nasip, kader. 3. huk. şâyî olan hisseyi tâyin etme, belirtme.
Hâric-i kısmet	(bölme işleminden sonra arta kalan sayı) mat. bölüm.
kısmet-i âdile	eşit olarak yapılan ayırım.
kısmet-i askeriyye	kassamlık, kassam dâiresi.
kısmet-i cem'	fık. türlü ve müşterek şeylerin kısımlara bölünerek her birinde şâyî olan hisselerin birer kısmında cemi. [üç kişi arasında müşterek olan otuz koyunu onar onar üçe bölmek gibi].
kısmet-i fuzûlî	fık. yapılması sözle veya fiil ile icazete vakfedilen kısmet, [bir kimsenin, müşterek bir malı, sahiplerinin izin, söz ve fiil icazetiyle taksim etmesi gibi].
kısmet-i kaza	fık. müşterek bir mülke sahip olanlardan bâzılarının isteği üzerine hâkimin (yargıç) cebren ve hükmen yaptığı taksim, kısmet.

kısmet-i rızâ	fık. hepsi âkil ve baliğ olmuş bulunan vârislerin (mirasçıların), müşterek mülk sahiplerinin rızâlarıyla yapılan kısmet olup kendi arzularıyla aralarında veya hepsinin muvâfakatıyla hâkim (yargıç) tarafından taksim edilir.
kısmet-i tefrik	her cüzünde şâyî olan hisselerin şuyûunun izâlesi suretiyle ayrılması.
kısmet-i tereke	huk. terekeye ait olan haklan, sahiplerine ulaştırma.
kısmî	(a.s.) bir kısım, bir kısmına mahsus, bir bölük, bir parça, (bkz: kısmen).
kısmî intihâb	ara seçimi.
kıssa	(a.i.c. kısas) 1. fıkra, hikâye, rivayet. 2. vak'a, macera.
El-kıssa	hâsılı, sözün kısası.
kıssa'	(a.i.) hıyar.
kıssa'ül-himâr	(a.it.) bot. eşek hıyarı, fr. elater.
kıssa-gû	(a.f.b.i.) hikâye, masal söyleyen.
kıssa-güzâr	(a.f.b.i.) kıssa, masal, hikâye söyleyen kimse, (bkz: kıssa-hân).
kıssa-hân	(a.f.b.i.) kıssa, hikâye, masal söyleyen kimse, (bkz: kassâs, kıssa-güzâr).
kıssâiyye	(a.i.) bot. kabakgiller.
kıssa-perdâz	(a.f.b.i.) kıssa, hikâye düzen kimse, masalcı.
kıssîs	(a.i.c. kasâvise) keşiş, papaz. (bkz. râhib).
kist	(a.i.) 1. hisse, pay, nasip. 2. tartı, ölçü ve bölüşmelerde doğru iş görme. 3. parça parça ödenen bir borç ve sâirenin her defada verilen kısmı, taksit.
kıste'l-yevm	1) çalışılmayan günler için kesilen para; 2) bir aylık maaşın bir güne isabet eden kısmı.
kist mevâcibi	hisseye düşen paranın verilmesi, ücret.
kist mevâcibleri	tar. üç aylık ulufe.
kıstas	(a.i.) 1. büyük terazi. 2. ölçü. (bkz: mizan). 3. fels. kriteriyum. fr. criterium.
kısteyn	(a.i.c.) iki kist, iki hisse, pay; iki ölçü, iki parça.
kısteyn mevâcibi	iki kist ulufe.
kışr	(a.i.c. kusur) 1. kabuk.
kışr-ı arz	jeol. yer kabuğu. 2. tahıl; yemiş kabuğu.
kışr-ı badem	bot, badem kabuğu.
kışr-ı sânî	bot. içkabuk.
kışr-ı sin	anat. dişin kökünü kaplayan kısım, seman.
kışr-ı seçer	bot. ağaç kabuğu.
kışr-ı talî	bot. ikincil kabuk.
kışrî, kışriyye	(a.s.) kışra, kabuğa mensup, kabukla ilgili.
Hayvânât-ı kışriyye	zool. kabuklular, yengeç, İstakoz gibi kabuğu olan hayvanlar.
kışriyye-i âliye	zool. yüksek kabuklular, fr. malacostracees.
kıta'	(a.i.) 1. kat'etme, kesme. 2. geo. dâireden bir kıt'a, bir parça, bir kesme, fr. segment.
kıtâ-ı dâire	geo. dâire parçası, dâire kesmesi.
kıt'a	(a.i.c. kıtaat) 1. parça, bölük, cüz.
kıt'a-i arz	yeryüzü parçalan.
kıt'a-i cesîme	büyük parça.
kıt'a-i dâire	geo. dâire parçası, daire kesmesi.

kıt'a-i harkafıyye	anat. kalça kemiği.
kıt'a-i küre	geo. küre kesmesi.
kıt'a kıt'a	parça parça, bölük bölük.
kıt'a-i münkasime	"bölül, fr. segment.
kıt'a-i müstakime	mat. doğru parçası. 2. arazî, memleket ülke.
kıt'a-i muhayyel	tasarlanmış kıt'a. 3. askerî birlik. 4. ed. en az iki beyitten meydana gelen, gazel tarzında kafiyelenen, ancak ilk beytinin mısralan birbiriyle kafiyeli olmayan nazım şekli.
kıt'a-i kebîre	ed. iki beyitten fazla olan kıt'a.
kıtaat	(a.i. kıt'a'nın c.) 1. parçalar, bölükler, cüzler. 2. memleketler, ülkeler. 3. askerî birlikler. 4. büyük kara parçalan.
kıtaât-ı hamse-i ma'lûme	bilinen beş kıt'a.
kıtal	(a.i. katl'den) vuruşma, birbirini öldürme; savaş, (bkz: mukatele).
kıtâr	(a.i.). (bkz. katar).
kıtarü'l-feres	astr. bir takımyıldızın adı. Tay, fr. Petit Cheval.
kıtmîr	(a.i.) Eshâb-ı Kehf in köpeğinin adı.
kıtt	(a.i.c. kıtât) kedi. (bkz: gürbe, hirre, sinnevr).
kıvam	(a.i. kavîm'in c.) dikler, doğrular.
kıvam	(a.i.) 1. duruş, durma. 2. direk. 3. bir mayi (*sıvı) nın koyuluk derecesi. 4. tav; çağ.
kıvâm-ı dîn	dînin direği.
kıvâmü'd-dîn	1) dinin direği; 2) i. erkek adı. ["kıvamettin" şeklinde kullanılır].
kıyâdet	(a.i. kaide'den) kumandanlık, kumanda, * komuta.
kıyafet	(a.i.) 1. kılık; bir şeyin dış görünüşü. 2. şekil, heyet, suret. 3. bir kimsenin giyindiklerinin bütünü.
ilm-i kıyafet	insanın yüzünden ve dış görünüşünden, iç vasıflarına, iç hayâtına dâir ahkâm çıkarma bilgisi.
Tebdîl-i kıyafet	tanınmayacak kılığa girme.
kıyâfet-nâme	(a.f.b.i.) kıyafetten hüküm çıkarma kitabı. [Bursa'lı büyük mutasavvıf ismail Hakkı'nın "Kıyâfet-nâme"si meşhurdur].
kıyam ve isyan	ayaklanma.
kıyam billah	(a.b.i.) tas. rüsumdan bilkülliye feragat ve seyr an-illâh, bi-llâh, fi-llâh suretiyle manevî menzillerin hepsini geçtikten sonra hâsıl olan beka bi-llâh mertebesindeki istikamet.
kıyam li-llah	(a.b.i.) tas. gaflet uykusundan uyanık olma ve seyr-i il-âllah'a gaflet hâlinden berî bulunma.
kıyamet	(a.i.) 1. dünyânın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.
Kıyâm-ı kıyamet	kıyamet vakti, (bkz: rûz-i mahşer). 2. büyük sıkıntı, belâ, gürültü, patırdı.
kıyâs	(a.i.) 1. bir şeyi başka başka bir şeye benzeterek hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, bir tutma. 2. karşılaştırma; örnekseme. 3. umûm kaideye uyma. 4. mant. tasım.
Âlâ gayr-il kıyas	kıyâsa ve kaideye uygun olmamak üzere.
kıyâs-ı celî	asıldaki illetin ferde vücûdu zahir ve zihne mütebâdir olan kıyas.
kıyâs-ı fâsid	mant. mantığa uymazlık, paralojizm, fr. paralogisme.

Tarihvemedeniyet.org

kıyâs-ı fukahâ	fık. hakkında açıkça âyet veya hadis bulunmayan meselelere dâir, üzerine âyet ve hadis olan benzerlerine göre âlimler tarafından verilen hüküm.
kıyâs-ı hafî	sebebi gizli olan ve zihne birden gelmeyen kıyas.
kıyâs-ı matvî	mant. önemlerinden biri gizli veya söylenmemiş olan tasım, entimem, fr. enthymeme.
kıyâs-ı mevsûlü'n-netâyic	mant. önta-sım, fr. prosyllogisme.
kıyâs-ı mukassim	mant. ikilem, fr. dilenime.
kıyâs-ı müdellel	mant. kanıtlı karşılaştırma, epikerem, fr. epichereme.
kıyâs-ı mülhakk	mant. astasım, fr. episyllogisme.
kıyâs-ı müselsel	mant. sorit.
kıyâs-ı nefs	kendine benzeterek hükmetme.
kıyâsa muhalefet	ed. (bkz: galat-ı tahakkümî).
kıyâsât	(a.i. kıyâs'ın c.) 1. kıyaslar, (bkz: kıyâs). 2. mant. tasımlar.
kıyâsât-ı müselsele	mant. çoktasım, fr. polysyllogisme.
kıyâsen	(a.zf.) 1. kıyas suretiyle, yoluyla. 2. benzeterek, sanarak. 3. kaideye tatbik ederek.
kıyâsî, kıyâsiyye	(a.s.c. kıyâsiyyât) l. umûmî kaideye uygun olan. 2. tatbik veya benzetme ile olan.
kıyâsiyyât	(a.s. kıyâsî'nin c.) 1. umûmî kaideye uygun olanlar. 2. tatbik veya benzetme ile olanlar.
kıyem	(a.i. kıymet'in c.) değerler.
kıyemî	(a.i.c. kıyemiyyât) az bulunan pahalı nesne.
kıyemiyyât	(a.i. kıyemî'nin c.) az bulunan pahalı nesneler, değeri olan şeyler.
kıymet	(a.i.c. kıyem) 1. değer. 2. bedel, baha, tutar. 3. şeref, onur, itibar.
Kaimen kıymet	fık. bina ve ağaçların, bulundukları yerde durmak üzere kıymeti.
Mebniyyen kıymet	fık. binaların bulundukları, durdukları yerdeki kıymeti.
Maklûan kıymet	fık. binaların ve ağaçların yıkıldıktan sonraki kıymeti.
Zî-kıymet	kıymetli, değerli, (bkz: kıymet-dâr).
kıymet-i adediyye	mat. sayımsal değer.
kıymet-i ahlâkıyye	manevî kıymetler, değerler.
kıymet-i hakîkiyye	hakikî, gerçek değer.
kıymet-i i'tibâriyye	devletçe kabul edilen değer, fiat.
kıymet-i ittihâdiyye	kim. birleşme değeri.
kıymet-i izâfiyye	özgül değer.
kıymet-i mevzua	satan tarafından konulan değer, fiat.
kıymet-i mutlaka	mat. mutlak değer.
kıymet-i takrîbiyye	mat. yaklaşık değer.
kıymet-i vasatiyye	fiz. ortalama değer.
kıymet-i zâtiyye	birinin kendi, öz değeri.
kıymet nazariyyesi	mant. değer kuramı, fr. axiologie.
kıymet-agâh	(a.f.b.s.) kıymet bilir, değer bilir.
kıymet-dâr	(a.f.b.s.) kıymetli, değerli, pahalı, (bkz: zî-kıymet).
kıymet-nâ-şinâs	(a.f.b.s.c. kıymet-nâ-şinâsân) kıymet bilmeyen, değer takdir edemeyen.
kıymet-nâ-şinâsân	(a.f.b.s. kıymet-nâşinâs'ın c.) kıymet bilmeyenler, değer takdir edemeyenler.

kıymet-şinâs	(a.f.b.s.c. kıymet-şinâsân) kıymet bilen, değer bilen.
kıymet-şinâsân	(a.f.b.s. kıymet-şinâs'ın c.) kıymet bilenler, değer bilenler. zool. ispermeçet bali
kıytas	(a.i.) naşı, kadırgabalığı.
kıytasiyye	(a.i.) zool. balinagiller.
kıyye	(a.i.) okka, dört yüz dirhem.
kıyye-i aşarî	kilo, bin gram olan ağırlık ölçüsü.
kıyye-i atîka	(eski okka) okka, [eskiden] dört yüz dirhem olan bir ağırlık ölçüsü. (1282 gramı karşılar).
kıyye-i cedide	(yeni okka) kilo, bin gram olan ağırlık ölçüsü, (okkanın % 78 ini karşılar). [aslı "ûkiyye" ve "vukye" dir].
kızbân	(a.i. kadîb'in c.) 1. ince, düz fidanlar, dallar, çubuklar. 2. erkeklik âletleri.
kibar	(a.s. kebîr'in c.) 1. büyükler, ulular. 2. ince, terbiyeli, görgülü, nâzik.
Sigar ü kibar	küçükler ve büyükler.
Ricâl-i kibar	büyük adamlar.
kibâr-ı müderrisin	mûsile-i Süleymâniyye ile üst tarafındaki medreselerde müderrislik edenler.
kibâr-ı rişât	iri ve sert kıl veya tüy; zool. telek, sert ve uzun kanat tüyü, fr. remiges.
kibar ü sigar	büyükler ve küçükler, büyük küçük herkes.
kibâr-âne	(a.f.zf.) büyük adamlara, ince, nâzik, görgülü kimselere yakışacak surette.
kibâriyye	(a.i.) bot. gebreotugiller.
kibâr-zâde	(a.f.b.i.) kibar kişilerin oğullan ve kızları.
kibâş	(a.i. kebş'in c.) koçlar, erkek koyunlar.
kiber	(a.i.) büyüklük, yaşlılık, yaşlı olma; ilerlemiş yaş.
kiber-i sinn	yaş büyüklüğü.
kibr	(a.i.) 1. büyüklük, ululuk. 2. büyüklük taslama, yüksekten bakma [birisine].
Kibreviyye	(a.h.i.) Ahmet Necmeddînü'l-Kibrî tarafından kurulan bir tarikat.
kibrit	(a.i.) 1. kırmızı yakut; altın. 2. kükürt. 3. kibrit.
kibrît-i ahmer	1) kırmızı kükürt; 2) simya ilminde toprağı altın yapmaya yarayan müessir madde; 3) tas. (bkz. mürşid).
kibrît-i nebatî	bâzı otların köklerinden elde edilen ve tedavide kullanılan san bir toz.
kibritî	(a.s.) 1. kükürtle ilgili. 2. kükürt renginde olan; açık san, açık limon rengi.
kibrîtiyye	(a.i.) bot. kısa kökleri yapraklarla örtülü olan haşîşî (*otsu) nebatları (bitkileri) içine alan fasîle.
kibrîtiyyet	(a.i.) kükürt niteliği.
kibrîtiyyet-i hadîd	kim. yeşil vitriyol.
kibrîtiyyet-i magnezî	kim. sülfat do manyezi, fr. sulfate de magnesie.
kibriyâî	(a.s.) kibriyâya mensup, kibriyâ ile ilgili, ilâhî.
kibt	(f.i.) bal ansı. (bkz: nahl).
kifâet	(a.i.). (bkz. kifayet, küfv).
kifâf;	(a.i.) 1. (bkz: kefâf). 2. (keffe'nin c.) kefeler, terazi gözleri, terazi tablaları, (bkz: kefef).

kifâf-ı nefs	(bkz: kefâf-ı nefs).
kifâh	(a.i.) savaş.
kifât	(a.i. küfv'ün c.) eşler, benzerler, denkler, arkadaşlar.
kifâye	(a.i.). (bkz: kifayet).
kifayet	(a.i.) 1. yetişme, elverme; yeterlik. 2. iktidar, yararlık.
kig, kîh	(f.i.) göz çapağı.
kîh	(a.i.) irin, cerahat.
kîh-i kâzib	biy. irine benzeyen, bâzı ifrazat (salgılar).
kîh-i mesane	biy. mesanenin ifraz ettiği irin.
kihi	(f.s.c. kihân) küçük, (bkz: kihîn, sagîr).
kihâl	(a.s. kehl'in c.) 30-50 yaş arasında olan kimseler, olgunluk çağında bulunanlar. (bkz: kühûl).
kihâlet	(a.i.) 1. göz hekimliği, göz hastalıkları bilgisi. 2. göz için sürme yapma, sürmecilik. kihân ö-r* (f-s- kih'm c.) küçükler, (bkz: sigar).
kihân ü mihân	küçükler ve büyükler, (bkz: sigar ü kibar).
kihânet	(a.i.) kâhinlik, falcılık, bakıcılık. [bizde "kehânet" şekli yaygındır].
kihîn	(f.s.) küçük, (bkz: kih, sagîr).
kih-ter	(f.b.s.) çok küçük [yaşça].
Birâder-i kih-ter	küçük birader.
kih-terî	(f.b.i.) çok küçüklük [yaşça].
kih-terîn	(f.b.s.) çok (daha, en, pek) küçük [yaşça].
Ferzend-i kihterîn	en küçük oğul.
kîl	(a.i.) söz. (bkz: güft, kelâm).
kil ü kal	("ka" uzun okunur) dedikodu; çok konuşma, (bkz. güft ü gû).
kilâ	(a.s.) her iki, her ikisi.
Alâ-kile't-takdîreyn	her iki takdirde.
kile'ş-şıkkayn	her iki şık.
kilâb	(a.i. kelb'in c.) köpekler.
Av'ave-i kilâb	köpeklerin havlaması.
kilâb-ı ehliye	ehlî köpekler; çoban, av, sokak, ev köpekleri.
kilâb-ı mahalle	mahalle köpekleri.
kilâb-ı zulm	zulüm köpekleri.
kilâr	(f.i.) kiler.
kîle	(a.i.) kile, ölçek.
kilem	(a.i. kelime'nin c.) kelimeler, lâkırdılar, sözler, (bkz. kelimât).
Mevsûkü'l-kilem	sözüne güvenilir kimse.
kilîm-pûş	(f.b.s. ve i.c. kilîmpûşân) aba, hırka, giyen, derviş.
kilîm-şûy	(f.b.i.) kilim, aba, keçe yıkayıcı.
kilindir	(f.i.) şarap ölçeği.
kilîsa	(f.i.) kilise, (bkz: bey'a, kenîsa, kenîse).
kilk	(f.i.) kamış kalem, (bkz: hâme).
kilk-i dürr-efşân	inci saçan kalem.
kilk-i i'câz	mucize kabilinden düzgün ve güzel söyleyen (kalem).
kils	(a.i.) kireç, kireç taşı.
Hacer-i kils	kireçtaşı.
kilsî	(a.s.) kireç taşı yapısında olan.
kilsiyye	(a.s.) ["kilsî"nin müen.]. (bkz. kilsî)."
kilte	(a.i.) demet, deste.

kilüs, keylûs	(a.i.) yemeklerin mîdede, sonra da bağırsaklarda ezildikten sonra aldığı hal ki, lenf (tümür) damar-lan tarafından emilmeye elverişlidir, [kelimenin aslı Yunancadır].
kilye	(a.i.) anat. böbrek [insanda]
Hasâtü'l-kilye	böbreklerde hâsıl olan taş, kum.
Zâtü'l-kilye	kilyelerin iltihaplanması.
kilyetân	(a.i.c.) (insanda) böbrekler.
kilyeteyn	(a.i.c.) anat. iki böbrek.
kilyevî	(a.s.) anat. böbrekle ilgili; böbrek biçiminde olan.
kimâm	(a.i.) 1. hayvan ağızlığı, burunduruk. 2. (kimm'in c.) bot. tomurcuklar,
kimm	(a.l.c. kimâm) bot. çiçek kâsesi, çiçek kapçığı, tomurcuk, (bkz: kümm).
kimus, keymûs	(a.i.) yemeklerin midede ezildikten sonra aldığı hal. [kelimenin aslı Yunancadır].
kimya	(a.i.) kimya.
kimyâ-yı bâtıl	[eskiden] simyâgerlerin mevzuları olan şeyler, (bkz. simya).
kimyâ-yı fizikî	kim. fiziksel kimya.
kimyâ-yi gayr-ı uzvî	kim. inorganik kimya, fr. chimie inorganique.
kimyâ-yı harûrî	kim. termokimya.
kimyâ-yi ma'denî	kim. madenî kimya, fr. chimie minerale.
kimyâ-yı saadet	1) ruhun maddiyattan ayrılarak maneviyâta geçmesi; 2) Gazzâlî'nin meşhur eseri.
kimyâ-yi uzvî	kim. organik kimya, fr. chimie organique.
kimyâ-ger	(a.f.b.i.) kimya âlimi, tahlîl işleriyle uğraşan uzman.
kimyevî	(a.s.) kimya ile ilgili, kimyâlık.
kimyevî aksü'l-amel	kim. kimyasal tepkime.
kîn	(f.i.) gizli düşmanlık, garaz, (bkz: gayz, adavet, buğz).
kîn-i peleng	(kaplan kini) deve kîni, sürekli kin.
kîn-âkin	(f.b.s.) kinle dolu.
kinâne	(a.i.c. kenâin) okluk, ok kılıfı, tirkeş, sadak, ok kuburu.
kîn-âver	(f.b.s.) kin besleyen, kinci. (bkz. kîn-dâr)."
kinâyât	(a.i. kinâye'nin c.) kinayeler.
kinaye	(a.i.c. kinâyât) 1. maksadı, kapalı bir şekilde ve dolayısıyla anlatan söz. 2. üstü örtülü, dokunaklı söz. 3. ed. hakikî mânâsına alınması da caiz iken mecaz olarak kullanılan söz. "Yüzü kızardı, açık göz..." gibi.
kinâye-i baîde	ed. uzak bir karineye dayanan kinaye.
kinâye-i hafife	ed. kinâyemsi söz, şiir.
kinâye-i karîbe	ed. yakın bir karineye dayanan kinaye.
kinâye-i vazıha	ed. başka bir mânâya gelmesi muhtemel olmayan apaçık kinaye.
kincer	(f.i.) büyük fil.
kin-dâr	(f.b.s.) kinci, içinde kin besleyen, (bkz: garaz-kâr).
kîn-dârân	(f.s. kîn-dâr'ın c.) kin tutanlar, kinciler.
kindâr-âne	(f.zf.) kindarcasına, kinci olarak, (bkz: garaz-kâr-âne).
kîne	(f.i.) gönülde gizlenen düşmanlık. (bkz. kîn).
kîne-cû	(f.b.s.) öç almaya çalışan. (bkz: müntakım).
kîne-dâr	(f.b.s.) kin tutan, kinci. (bkz. kîn-dâr).
kîne-gâh, kîne-geh	(f.b.i.) savaş meydanı, cenk yeri.

kîne-hâh	(f.b.s.) öcalmak isteyen, kinci, (bkz: kînecû, müntakim).
kîne-keş	(f.b.s.) düşmandan öç alan. (bkz. müntakim).
kîne-meşhûn	(f.a.b.s.) kin ile dolu. ["meşhûn-i kîne" den çevrilmiştir].
kîne-ver	(f.b.s.) kinci, kin tutan, kin besleyen, (bkz. kîne-cû, kîne-hâh, kîne-dâr, kîn-dâr).
kîr	(a.i.) zift, katran.
kîr	(f.i.) erkeklik âleti, (bkz: kadîb, zeker, zübb).
kira	(a.i.) kira, bir şeyin kullanılmasına bedel olarak verilen ücret.
kirâ-hâne	(a.f.b.c.) kira getirmek üzere yapılan yer.
kirâ-hor	(a.f.b.s.) kiralayan, kira ile tutan.
kiram	(a.s. kerîm'in c.) soydan gelenler, soyu temizler; ulular, şerefliler. 2. cömertler, eli açıklar, (bkz: küremâ).
kirâr	(a.i.) tekrar, bir daha. (bkz: tekerrür).
kirbâs	(a.i.c. kerâbîs) bez; kumaş, keten ve pamuk bez. (bkz: kirpâs).
Kird-gâr	(f.b.i.) Allah.
kîr-fâm	(f.b.s.) katran renginde, simsiyah.
kirîs	(f.i.) 1. aldatma. 2. yaltaklanma.
kirîşek	(f.i.) savaşçı, (bkz: ceng-âver, ceng-cû).
kirişte	(f.i.) çerçöp.
kirm	(f.i.) kurt [böcek]
kirm-i ebrişîm	ipekböceği.
kirm-i şeb-efrûz	ateşböceği.
kirm-i şeb-tâb	ateşböceği.
kirman	(f.i.c.) kurtlar.
kirpâs	(f.i.) 1. pâdişâh ve vezir evlerindeki divanhane, dergâh. 2. (bkz: kirbâs).
kîs	(a.i.c. ekyâs) 1. para kesesi; torba. 2. anat. dölyatağı [rahimde], (bkz. meşime). 3. anat. vücuttaki bâzı sıvıların toplandığı kese biçimindeki oyuklar.
kisâ	(a.i.) 1. yün elbise. 2. seccade, halı.
kisb	(a.i.). (bkz: kesb).
kisb ü kâr	iş güç, kazanç.
kisbî	(a.s.) kazanılmış, sonradan edinilmiş.
kîse	(f.i.c. ekyise) 1. kese, küçük, büyük torba, kap. 2. cepte taşınan para torbası. 3. kumaştan yapılmış çanta biçimindeki kap. 4. para, para hesabı; para gücü.
kise-i dem'iyye	anat. gözyaşı kesesi.
kise-i fem	zool. bâzı hayvanların avurtları içindeki kese.
kîse-kîse hevâiyye	anat. hava kesesi.
kise-i meşîmiyye	bot., anat. cücük kesesi, embriyon kesesi.
kîse- mısrî	600 kuruşluk para birimi.
kîse- misbâhiyye	anat. yüzme kesesi.
kîse- rieviyye	akciğer keseleri.
kîse- rûmî	500 kuruşluk para birimi.
kîse- safrâviyye	anat. safra kesesi.
kîse- sebhiyye	yüzme kesesi.
kîse- tal'iyye	bot. çiçektozu kesesi.
kîse-bud	(f.s.) çok fakir, pek yoksul.
kîse-bür	(f.b.s.) yankesici, (bkz: girih-bür).

kîse-dâr (f.b.i.) para hesabını tutan, parayı toplayan kimse, vekilharç.
kîse-dûz (f.b.s.) kese yapan.
kisef (a.i. kisfe'nin c.) cüzler, kısımlar, parçalar.
kîsiyye (a.i.) zool. keseliler.
kisfe (a.i.c. kisef) cüz, kısım, parça.
kisrâ (a.i.c. ekâsire) eski Iran hükümdarlarından Nûşirevân-ı Âdil'in lâkabı olup, kendisinden sonra gelenler de bu lâkapla anılmışlardır.
Ekâsire-i Acem Acem hükümdarları.
kisve (a.i.c. kusa), (bkz: kisvet 1).
kisvet (a.i.) 1. elbise. 2. husûsî kıyafet. 3. kisbet, yağlı güreş yapan pehlivanların giydikleri dar paçalı meşin pantalon. 4. bir kimsenin veya bir şeyin dış görünüşü.
kiş (f.i.) satranç oyununda bir taşı zorlama.
kişmiş (f.i.) kişniş, çok küçük taneli çekirdeksiz üzüm.
kişniş (f.i.) 1. (bkz: kişmiş). 2. bot. güzel kokulu bir tohum, karakimyon, lât. coriandrum sativum. (bkz: küzbüre).
kişnîz (f.i.). (bkz. kişniş).
kist (f.i.) ekin; tarla.
kişt-kâr (f.b.i.) ekinci; çiftçi, (bkz: fellâh, fâlih).
kişt-zâr (f.b.i.) ekinlik, ekin tarlası.
kişver (f.i.) iklim; memleket, vilâyet, ülke.
kişver-i Rûm Anadolu.
kişver be kişver vilâyet vilâyet, memleket memleket, ülke ülke.
kişver-ârâ (f.b.s.) "memleket, ülke süsleyen" pâdişâh, kıral, hükümdar.
kişver-gîr (f.b.s. ve i.) ülke, memleket tutan, pâdişâh.
kişver-gîrân (f.b.s. ve i. kiş-ver-gîr'in c.) ülke, memleket tutanlar, pâdişâhlar.
kişver-gîrâne (f.zf.) ülke, memleket tutuculukla, pâdişahçasma.
kişver-gîrî (f.b.i.) ülke, memleket tutuculuk, padişahlık.
kişver-güşâ (f.b.s.) memleket, ülke açıcı, açan, cihangir, (bkz: fân'hü'l-bilâd).
kişver-güşâyî (f.b.i.) memleket, ülke açıcılık, fâtihlik, cihangirlik.
kişver-hüdâ (f.b.i.) hükümdar, ["hüdâ-yi kişver" den çevrilmiştir].
kitâb (a.i.c. kütüb) kitap.
Kitâb-ı Bahriyye (denizcilik kitabı) Pîrî Reis'in 1521 de denizciler için yazdığı bir el kitabı.
kitâb-ı Hakk (Allah'ın kitabı) Kur'ân. (bkz: Furkan, Hûda, Hitâb, Kitâb, Mushaf, Necm,
Kitâb-ı hakim Kur'ân-ı Kerîm.
kitâb-ı hâkim Kur'ân-ı Kerîm, (bkz: kitâb-ı Hakk).
Kitab'Ullah Kur'ân. (bkz: Furkan, Hûda, Hitâb, Necm, Nur, Zikr).
Kitâb-ı Evsâf-ı Mesâcid-iş-Şerîfe Ahmet Fakih'in bir Hac ziyaretini ve orada gördüklerini anlatan eseri.[Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu'nun hazırladığı metin T.D.K. tarafından 1974 te yayımlanmıştır.].
Kitâb-ı Güzide (beğenilmiş, seçkin kitap) XI. yüzyıl bilginlerinden imam Serâhsî'nin Türk ulusunun din bilgisini arttırmak amacıyla Türkmen-Kıpçak ağzıyla yazdığı didaktik eser.
kitâb-ı hükmî huk. [eskiden] bir şahsın vekîli bulunmayan gaip bir şahıs ile olan dâva ve beyyinesini istimâ ile yargıcın bunu mübeyyin

	olarak kaybolan kimsenin bulunduğu mahal yargıcına gönderdiği yazı.
Kitâb-ı Mukaddes	İncil ve Tevrat.
Kitâb-ı Mübîn	Kur'ân-ı Kerim.
kitâbü'l-âmâl	günah ve sevapların yazıldığına inanılan kitap.
kitâbü'l-eganî	Arap tarih ve edebiyatçısı Ebül Ferec'in musikîden bahseden bir kitabı.
kitâbü'l-mübîn	Kur'ân. (bkz: Furkan, Hûda, Hitâb, Kitâb, Mushaf, Necm, Nur, Zikr).
kitâbü'n-Nakz	huk. [eskiden] mütâreke ve müsâlâhayı veya ahd ve emânı fesh ve izâleye dâir düşman tarafından gönderilen mektuptur ki, düşman kumandan tarafından gönderildiği sabit olmadıkça meâliyle amel ve düşman üzerine hücum olunamaz.
kitaben	(a.zf.) kitap, yazı olarak.
kitabet	(a.i.) 1. yazı yazma, bir maddeyi kaidelerine uygun şekilde kaleme alma. 2 . kâtiplik. 3. huk. [eskiden] mevlâ ile memlûkü (efendi ile köle) arasında muvazaa yoluyla carî olan bir akit. [buna mükâtebe de denir].
kitâbet-i bâtıla	huk. [eskiden] in'ikad şartlarını cami olmayan mükâtebedir ki, bununla kitabet hükümleri sabit olmaz.
kitâbet-i faside	huk. [eskiden] şart-ı faside mukarin olan mükâtebedir ki, fâsiden mün'akit olur. Meselâ [iki taksitte ellişer liradan yüz lira vermek ve bir taksit zamanında verilmediği takdirde on lira daha verilmek şartıyla yapılan kitabet bu kabildendir. Bu bedeli tediye hâlinde ıtk tahakkuk eder. Bununla beraber bu kitabeti mevlâ ile memlûkten her biri diğerinin rızâsına bakmaksızın feshedebilir].
kitâbet-i müştereke	huk. [eskiden] iki kimsenin müştereken mâlik oldukları bir köle veya câriye hakkında bir akit ile yaptıkları mükâtebe (yazışma) ki, memlûk bu şeriklere ait kitabet bedelini tamamen tediye edince azâdolur.
kitâbet-i sahîha	huk. [eskiden] şeraitini câmî olan mükâtebedir ki, cinsi malûm, miktarı belli ve kat'î bir bedel üzerine yapılmış olar.
kitâbet-i resmiyye	resmî yazışma dili.
kitâb-hâne	(a.f.b.i.) kütüphane, kitabevi; kitapsaray, kitap satılan veya kitap okunan yer.
kitâbiyyat	(a.i.) bibliyografya.
kitâbiyye	(a.i.) bot. ağaçların kâğıt yapılan iç kabuğu, özü.
kitâb-serây	(a.f.b.i.) umumî kütüphane.
kitâbü'l-cilve	(a.b.i.) Yezîdî'-lerin iki kutsal kitaplarından biri.
kitefe	(a.i. ketef, ketif, kitfin c.), (bkz. ektâf).
kitfeyn	(a.i.c.) iki omuz küreği.
kitle	(a.i.) [aslı "kütle" dir]. (bkz: kütle).
kitmân	(a.i.) sır saklama, sır gizleme, sır tutarlık. [zıddı "izhâr"].
kitmân-ı esrar	sır(lan) saklama.
kivâre	(a.i.) petek, (bkz: küvâre).
kiyân	(f.i.) 1. yıldız. 2. merkez.
kiyânî	(a.s.) fels. evrendoğumsal, kozmogonik, fr. cosmogonique.
kiyâniyyât	(a.i.) evrendoğum, kozmogoni, fr. cosmogonie.
kiyanus	(a.i.) kim. siyanür.

Tarihvemedeniyet.org

kiyânûs-i hadîd	kim. demir siyanür.
kiyaset	(a.i.) zeyreklik, uyanıklık, anlayışlılık, (bkz: fatânet, zekâvet).
Kiysâniyye	(a.h.i.) tas. şîanın dört şubesinden biri. [Kurucusu Kiysan'a nispetle bu adı almıştır].
kizb	(a.i.) yalan söyleme, yalan, (bkz: dürûg). ("sıdk" karşılığı).
kizbî	(a.s.) sakat, yanlış, yalan.
kizbiyyât	(a.i.c.) yalan, dolan sözler, yalanlar.
köhne-sâl	(f.b.s.) ihtiyar, yaşlı, (bkz: kühen-sâl).
kûb	(f.s.) vuran, vurucu.
Leked-kûb	tekme vuran.
Pây-kûb	ayak vurucu.
Zer-kûb	altın döğen, kuyumcu.
kubâ'	("ku" uzun okunur, a.i.) hek. tuzlu balgam.
kubâî	("ku" uzun okunur, a .s.) hek. kuba'ya mensup, tuzlu balgamla ilgili.
kûbân	(f.s.) 1. (kûb'un c.) vurucular. 2. z f. vurarak. Pây-kûbân: ayak vurarak.
kubbe	(a.i.c. kıbâb, kubeb) yanm küre veya kümbetimsi yapılan bina damı.
kubbe altı	tar. eskiden, bir nevî kabîne toplantısı denilebilecek şekilde vezirlerin dîvan günlerinde, husûsî merasimlerle toplandıkları, istanbul'da, Topkapı Sarayı'nda bulunan üstü kubbeli bir dâire. [Bu dâirede bulunma hakkı olan vezirlere "kubbe vezîri" denilirdi].
kubbe-i âb	su yüzünde peyda olan kabarcık.
kubbe-i firûze-fâm	mavi renkli olan semâ, gökyüzü.
kubbe-i gerdende	gökyüzü.
kubbe-i hadrâ	(yeşil kubbe) Hz. Mevlânâ'nın türbesi.
kubbe-i kanek	anat. ağzın tavanı, damak.
kubbe-i mînâ	gökyüzü.
kubbe-i ser-beft	yıldızlı gökyüzü.
kubbe-i ulyâ	gökyüzü.
kubbe-i zebercedi	gökyüzü.
kubbe-i zerbeft	yıldızlı semâ, gökyüzü.
kubbe-i zerrin	Güneş.
kubbe-i zümürrüd-fâm	gökyüzü.
kubbetü'l-arz	yer yuvarlağının insan oturan kısmının merkezi.
kubbetü'l-hanek	anat. damak kemeri. kubbetü'l-tslâm (İslâmın kubbesi) Belh şehrinin bir başka adı; Basra.
kubbe-nişîn	(a.f.b.s.c. kubbe--nişînân) [eskiden] istanbul'da Topkapı sarayında "Kubbe-altı" denilen yerde toplanan vezirlerden her biri.
kubeb	(a.i. kubbe'nin c.) tepesi yuvarlak, yanm küre şeklinde yapılan bina damlan, (bkz: kıbâb).
kubeba	(a.i. kebâbe'den) karabibergillerden tohumlan toz hâline getirilip hekimlikte kullanılan tırmanıcı bir bitki.
kubel	(a.i. kuble'nin c.) öpmeler, öpüşler, öpücükler.
kû'bere	(a.i.) anat. sâidi, bileği meydana getiren iki kemiğin küçüğü, fr. radius.

Tarihvemedeniyet.org

kubhiyyât	(a.i.c.) fena, çirkin olan hususlar, hareketler, işler.
kuble	(a.i.c. kubel) öpme, öpüş, öpücük, (bkz: buse).
küçe	(f.i.) 1. küçük sokak, dar sokak. 2. çarşı, pazar.
kûçek	(f.i.) muz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlanndan biri. Sabâ makamı ile ondan evvel gelen aşîran (mi) perdesine nakledilmiş bir hüseynî beşlisinden mürekkeptir. Sabâ ile dügâh (la) perdesinde durur. Güçlü birinci derecede -sabâ'nın güçlüsü olan-çârgâh, ikinci derecede de -beşlinin durağı olan-aşîran (mi) dır. Donanımına sabâ gibi si koma bemolü ile re bakıyye bemolü konulur. Aşîrandaki hüseynî beşlisi için îcâbeden yerlere "fa" bakıyye diyezi ile "si" bekar ilâve edilir (bazen bu beşli -son sesi kullanılmayarak-uşşak dörtlüsü hâlinde geçer ki, bu şekilde "si" nin bekâr yapılmasına lüzum yoktur). Makam umumiyetle çıkıcıdır. Kulakta geçkili bir sabâ te'sîrinden başka bir hâtıra yaratmaz.
kûçek-gerdâniyye	muz. Hızır bin Abdullah'ın edvarına göre küçek makamına gerdaniye âvâzesi katılmakla elde edilen terkip.
kûçek-geveşt	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza bir numunesi kalmamıştır.
kûçek-mâye	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza bir numunesi kalmamıştır.
kûçek-nevrûz	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza bir numunesi kalmamıştır.
kûçek-selmek	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza bir numunesi kalmamıştır.
kûçek-şehnâz	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza bir numunesi kalmamıştır.
kûçek-zemzeme	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir makamı olup zamanımıza bir numunesi kalmamıştır.
kudas	(a.i.) Hz. isa'nın Havârîleriyle beraber yediği son yemeği anmak üzere Hıristiyanların kilisede bir kab içinde ekmek ve şarabı takdîs ederek yaptıkları tören.
kudât	(a.i. kâdî'nin c.) kadılar, (bkz: kadî, kazî, kuzât).
kuddâm	(a.i.) ön taraf, ileri taraf, (bkz: pîş).
kuddâmî	(a.s.) anat. ön.
kuddise	(a.n.) "mukaddes, mübarek olsun!" mânâsına gelen ve ermişler hakkında kullanılan bir dua.
kuddise sırrahu	sırrı mukaddes olsun!
kuddûs	(a.s.) 1. temiz, pak. 2. Allah adlanndandır.
kuddûsî	(a.s.) 1. kuddûs-i ilâhî isminin tecellîsine mazhar olmuş kimse. 2. i. XIX. asrın Borlu meşhur mutasavvıf Türk şâiri. 3. erkek adı.
kûdegî	(f.i.) çocukluk.
kûdek	(f.i.c. kûdegân) çocukluk. (bkz: sabî, tıfl).
kûdek-meniş	(f.b.s.) çocuk mizaçlı.
kudemâ'	(a.s. kadîm'in c.) 1. eskiler, eski adamlar. 2. eskiliği bakımından ileri gelenler, (bkz: eslâf).
kudeyh	(a.i.) kadehçik, küçük kadeh.
kudret	(a.i.) 1. kuvvet, takat, güç. 2. Allah'ın ezelî gücü. 3. varlık, zenginlik. 4. Allah yapısı. 5. ehliyet, kabiliyet.

Tarihvemedeniyet.org

Bî-kudret	kuvvetsiz, iktidarsız, takatsiz.
Yed-i kudret	Allah'ın, yaradanın eli.
Zî-kudret	zengin. 6. erkek adı.
kudret-i cüz'iyye	psik. kudret-i külliyenin muayyen bir fı'le taallukudur ki, fiil bununla hâsıl olur. Kudret-i cüz'iye fiil ile beraberce vücut bulur.
kudret-i elektrîkiyye	fiz. elektrik enerjisi.
kudret-i hararet	fiz. ısı enerjisi.
kudret-i kimyeviyye	fiz. kimyasal enerji.
kudret-i külliyye	psik. esbâb ve alâtın selâmeti manasınadır ki, bir şeye temekkün ve iktidar demektir, insan bununla bir işi yapıp yapmamaya mütemekkin ve muktedir olur. [şuradan kalkıp gidebilmek iktidân kudret-i külliyedir].
kudret-i mihânikiyye	fiz. mekanik enerji.
kudret-i mümekkine	psik. fiili îfâya kudretin aşağı mertebesidir ki, teklifin sıhhatinin şartıdır, [bu kudret olmazsa teklif sahih olmaz; buna "kudret-i mutlaka" da denir].
kudret-i müyessire	psik. kudretin yüksek mertebesidir. Mâlî mükellefiyetlerden çoğunun mesnedi budur.
kudret-i şems	fiz. güneş enerjisi.
kudret-i ziyâiyye	fiz. ışık enerjisi.
kudret-yâb	(a.f.b.s.) kudretli, gücü yetebilen.
kuds	(a.i.) 1. temizlik, paklık, arılık. (bkz. taharet). 2. kutsallık, mübareklik.
Hazîretü'l-kuds	cennet bahçesi.
kudsî	(a.s. kuds'den) 1. kutsal, (bkz: muazzez, mukaddes). 2. Allah'a mensup, Allah ile ilgili, (bkz: ilâhî, lâhûtî).
Alem-i kudsî	melekler âlemi.
Kuvve-i kudsiyye	kutsal güç. 3. i. erkek adı. [müen. "kudsiyye"].
kudsiyân	(a.f.s. kudsî'nin c.) melekler.
kudsiyyât	(a.s. kudsiyye'nin c.) Allah'a, meleklere, lâhût âlemine mensup, o âlemle ilgili işler.
kudsiyye	(a.s.) ["kudsî"nin müen.]. (bkz: kudsî).
Kuvve-i kudsiyye	kutsal kuvvet, ilâhî kuvvet.
kudsiyyet	(a.i.) 1. kutsallık, mukaddeslik, azizlik. 2. temizlik, anlık.
kudüm	(a.i.) 1. uzak bir yoldan, uzak bir yerden gelme; ayak basma, (bkz: muvasalat), muz. Türk müziğine mahsus usul vurma âletlerindendir. En çok mevlevîhânelerde olmak üzere, tekkelerde kullanılmış, lâdînî müzikte az kullanılmıştır; tembâl'in iptidaîce bir şeklinden ibarettir; kendine has ve tatlı bir ses verir. Mevlevî âyinlerinde büyük ehemmiyeti vardır, zîrâ rakseden dervişler kudümün vuruluşuna tâbidir.
kudûmî	(a.s.) 1. kudüm'e ait, kudümle ilgili. 2. i. kudüm çalan san'atkâr. (bkz: kudûm-zen).
kudûm-zen	(a.f.b.i.) kudüm çalan san'atkâr. (bkz: kudûmî2).
kudûmiyye	(a.i.) 1. uzak yoldan gelen bir büyüğe, o yerin halkı tarafından sunulan armağan. 2. ed. böyle bir vaziyet dolayısıyla yazılan kasîde.
kudûr	(a.i. kıdr'ın c.) çömlekler.
Kudüs	(a.h.i.) Filistin'in merkezi olan şehir.

Rûhü’l-Kudüs	1) Cebrail; 2) Hz. İsa'ya üfürülen ruh.
küf	(f.i.) zool. baykuş, (bkz: bum).
kufâr	(a.i. kafr'ın c.) susuz yerler, otsuz, ıssız çöller.
küfe	(f.i.) küfe, kaba ve dayanıklı büyük sepet.
kûfî	(a.s.) 1. "Küfe" şehrine mensup, bu şehirle ilgili olan. 2. (bkz: hatt-ı kufi).
kûfiyyûn	(a.i.c.) eski Arap dilcilerinin ayrıldığı iki büyük şu'beden biri olup, diğerine "basîriyyûn" denirdi.
kufl	(a.i.c. akfâl, kufûl) kilit, sürgü.
küfte	(f.i.) köfte, kıyılmış, ezilmiş, dövülmüş et, köfte.
kûfte-hâr	(f.b.s.) "köftehor, köfte yiyen" 1. geveze, çalçene. 2. kendini beğenmiş; şarlatan. 3. çapkın.
kufûl	(a.i. kufl'un c.) 1. kilitler, (bkz: akfâl). 2 . seferden, yolculuktan dönme.
kûh	(f.i.) dağ. (bkz: cebel).
kûh-i âteş-feşân	"ateş saçan dağ" yanardağ.
kûh-i celîl	üzerinde Hz. Nuh'un evi bulunan tepe.
kûh-ı nur	(ışık dağı) ünlü elmas, [şimdi İngiltere tacının elmasları arasında yer almakta olup; yontulmadan önceki ağırlığı 800 kırat iken acemice yontulması sonunda 279 kırata düşmüştür].
kûh-i Kaf	1) Kafdağı; 2) meç. erişilemeyen yer.
kûh-i rahmet	Mekke-i Mükerreme'de bir dağ.
kûh-i revende	heybetli at, deve, fil.
kûh ü dest	1) dağ ve ova; 2) meç. her yer, her taraf.
kûhâmûn	(f.i.) tepesi düz olan dağ.
kûhân	(f.s.) l- kambur, (bkz: kûh-püşt). 2. i. at eyeri. 3. i. deve veya sığır hör-gücü. (bkz. kûhe2-3).
kûh-beden	(f.a.b.s.) dağ gibi, iri yapılı kimse.
kûh-ciğer	(f.b.s.) dağ yürekli, yiğit, kahraman, (bkz: bahâdır).
kûhe jj	(f.i.) 1. dağ. (bkz: kûh). 2. at eyeri. 3. deve hörgücü, dağ tepesi gibi sivri ve kubbeli olan şey. 4. saldırma, hücum, (bkz. savlet).
kûh-efgen	(f.b.s.) "dağ deviren" çok kuvvetli.
kûhî	(f.i. ve s.) 1. dağa ait, dağ ile ilgili; dağ gibi. 2. dağlı.
Şükûfe-i kûhî	dağ çiçeği. 3 . taşralı, dışarlıklı kaba kimse; dağlı.
kûh-istân	(f.b.i.) dağlık; dağı olan yer. (bkz: kûh-pâye).
kûhî-yâne	(f.zf.) dağlıya yakışacak surette, kaba.
kûh-ken	(f.b.s.) dağ kazıcı, dağ kazan
Ferhâd-ı kûh-ken	dağ kazan Ferhad. (bkz: kûh-kûb).
kûh-kûb	(f.b.s.) 1. dağ vuran, dağ kazan, (bkz: kûh-ken). 2. kuvvetli at veya katır. 3. kale döven top. 4. i. Şîrîn'in sevgilisi Ferhad.
kuhl	(a.i.) 1. göze çekilen sürme. 2. göz ilâcı.
kuhlî	(a.s.) sürme gibi siyah olan.
kûh-nümûn	(f.b.s.) dağ gibi görünen, heybetli.
kûh-pâre	(f.b.i.) 1. dağ parçası. 2. kuvvetli at.
kûh-pâye	(f.b.i.) dağlık, (bkz: kûh-istân).
kûh-peyker	(f.b.s.) dağ gibi heybetli, iriyan. (bkz: kûh-nümûn, kûh-ten, kûh-vâr).
kûh-püşt	(f.b.s.) kanbur.

kûh-sâr	(f.b.i.) dağlık; dağ tepesi.
kûh-ten	(f.b.s.) iriyan, gösterişli, dağ gibi (kimse), (bkz. kûh-nümûn, kûh-peyker, küh-vâr).
kuhûf	(a.i. kıhfın c.), (bkz. akhâf).
kûh-var	(f.b.s.) iri kıyım, gösterişli, dağ gibi (kimse), (bkz: kûh-nümûn, kûh-peyker, kûh-ten).
kûj	(f.i.) bot. alıç.
kûlâb	(f.i.) 1. göl. (bkz: gadîr). 2. büyük dalga.
kulâfe	(a.i.) zarf; kabuk, kılıf.
kulâme	(a.i.) kesinti; tırnak kesintisi.
kulâmeteyn	(a.i.c.) "iki tırnak kesintisi" parantez [( )].
kulel	(a.i. kulle'nin c.) 1. dağ tepeleri, doruklar. 2. kuleler.
kulel-i seb'a	yedi kule [İstanbul'da].
kulkasiyye	(a.i.) bot. yılanyasnğıgiller, fr. aroîdees.
kulkul	(a.s.) l. ruhu hafif, eline ayağına çabuk [adam]. 2. i. bir şeyin hareketinden, deprenmesinden çıkan ses.
kullâb	(a.i.c. kalâlîb) çengel, kanca, ucu eğri nesne, (bkz: kullâb).
külle	(a.i.c. kulel) 1. dağ tepesi, doruk, (bkz: zirve). 2. kule. 3. den. bâzı harp gemilerinin güvertelerinde bulunan ve makine ile hareket eden ağır top.
kulûb	(a.i. kalb'in c.) kalbler, gönüller.
Mahbûbü'l-kulûb	1) bütün kalblerin sevgilisi, Hz. Muhammed; 2) Ali Şîr Nevâî'nin meşhur bir eseri.
kulunç	("ku" uzun okunur, a.i.) hek. bağırsak ağrısı, bağırsalflarda peyda olup omuz başlarına ve vücûda gelen bir ağrı.
kulzüm	(a.i.) coğr. 1. deniz.
Bahr-i kulzüm	Şap denizi, Kızıldeniz. (bkz: bahr). 2. Kızıldeniz.
kumâme	(a.i.) Kudüs'te Hıristiyanlarca Hz. isa'nın mezarı bulunan ma'bed.
kumar	(a.i.) para karşılığı oynanan oyun. [aslı "kımar" dır], (bkz: meysir).
kumâr-bâz	(a.f.b.i. ve s.) kumarcı, kumar oynamak âdetinde olan. [aslı "kımâr-bâz" dır].
kumâr-bâzî	(a.f.b.i.) kumarbazlık, kumarcılık, kumar düşkünlüğü, [aslı "kımâr-bâzî" dir].
kumâr-hâne	(a.f.b.i.) [dâima] kumar oynanılan yer. [aslı "kımâr-hâne" dir].
kumârî	(a.s.) Hindistan'ın güneyinde kumar (Comorin) burnundan çıkanlan en güzel öd.
kumaş	(a.i.c. akmişe) ipek, yün, keten vesâireden yapılan dokuma.
küme	(a.i.c. küvem, ekvâm) küme. (bkz. kevme).
kumkuma	(a.i.c. kamâkım) içine zemzem, mürekkep gibi şeyler konulan yuvarlak testi.
kumrî	(a.i.c. kamârî) kumru.
kumriyye	(a.i.c. kamârî) kumru.
kûn	(f.i.) kıç, kuyruk sokumu bölgesi. (bkz. mak'ad).
kunduz	(a.i.) kunduz, postu makbul bir hayvan, kastor.
kuneyve	(a.i.) anat. kanalcık, fr. canalicule.
kunfuz	(a.i.c. kanâfız) 1. kirpi. 2. fare.
kunneb	(a.i.) kendir, kenevir.

kunû'	(a.i.) kanaat etme.
kunût	(a.i.) ümitsizlik, ye'se kapılma. (bkz. nevmîdî, ye's).
kunût	(a.i.) 1. ibâdet, (bkz: tâat). 2. yatsı namazından sonra kılınan ve salât-ı vitir denilen üç rekâtlık namaz.
kunût duası	vitir namazının son rek'atında okunan dua.
kunzua	(a.i.c. kanâzı') 1. kafatasının kenarında bulunan saç; tıraşlı başın üstünde bulunan bir tutam saç. 2. çakıl taşı. 3. başa takılan kadın filesi. 4. ibik.
kûpâl	(f.i.) demir topuz, gürz.
kür	(f.s.c. kuran) kör.
kur'a	(a.i.c. kura') 1. yalnız tesadüfe ve talihe bağlı bir ayırma yapmak üzere başvurulan her türlü vâsıta; ad çekme. 2. Tanzimat sonrası askerlik işlerinde kullanılan bir usûl olup, bir yılın doğumluları arasında, ad çekilerek, adına K yazılı kâğıt çekilen asker olur.
kur'acı	kur'a çekme işine me'mur edilen subay ve şâir kimseler.
kur'a efradı	kur'a çekerek askere gidenler, [eskiden].
kur'a-i şer'iyye	askere alma işi.
kur'ası çıkmak	asker olmak.
kura'	(a.i. kur'a 'nın c.), (bkz. kur'a).
kûrâb	(f.i.) serap, ılgım, yalgın.
kûrâbe	(f.i.) kubbeli türbe, mezar.
kurad	(a.i.) hayvan kehlesi.
kuran	(f.s. kûr'un c.) körler.
Kur'ân	(a.i.) Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap, (bkz: Furkan).
Hâfız-ı Kur'ân	Kur'ân'ı, başından sonuna kadar ezberlemiş olan kimse, [kelime Arapçada l) usul ve saygı ile okumak; 2) "zammetmek, cem'etmek" mânâsına gelir].
kûr-âne	(f.zf.) körcesine.
kur'ân-hân	(a.f.b.i. ve s.) iyi Kur'ân okuyan kimse, Kur'ân okumayı meslek edinen kimse.
Kur'ânî, Kur'âniyye	(a.s.) Kur'ân'a mensup, Kur'ân ile ilgili
Âyât-ı Kur'âniyye	Kur'ân âyetleri.
Ta'bîr-i Kur'ânî	Kur'ân'da geçen söz.
Mu'cizât-ı Kur'âniyye	Kur'ân'ın bildirdiği mucizeler.
kurâza	(a.i.) 1. altın ve gümüş kırıntıları, (bkz: rîze-i zer).
kurâza-i sîm	gümüş kesintileri. 2. kumaş ve şâire parçası. 3. kırıntı, döküntü.
kurâza-i kâğâz	kâğıt parçası.
kurb	(a.i.) 1. yakın olma, yakınlık, yakın bulunma.
kurb-ı derece	fer. ölen kimseye derece ve vâsıta bakımından yakınlık, (müteveffaya oğlu, torunundan daha yakındır].
kurb-ı Hûda	Allah'a manevî yakınlık.
kurb-i mesafe	yer yakınlığı. 2. s. yakın, (bkz: karîb, nezdîk). 3. tas. ezelde yânî ervah âleminde Allah ile abd (kul) arasında sebkat eden ahde vefa.
kurbân	(a.i.) 1. Allah'ın rızâsını kazanmağa vesile olan şey. 2. eti, fıkarâya parasız olarak dağıtılmak niyetiyle farz, vâcib kurbet veya sünnet olarak kesilen (koyun, keçi, sığır, deve... gibi) hayvan. 3. bir gaye uğrunda feda olma.

Tarihvemedeniyet.org

kurbet	(a.i.) 1. yakınlık, (bkz: nezdî-kî). 2. hısımlık, akrabalık. 3. Allah'a yakınlık.
kurbet-i ümm	huk. [eskiden] ana ve büyük analar vasıtasıyla olan karabet, [ana bir kardeşler ve bunların ferileri yakın ve uzak dayılar, teyzeler ve bunların ferileri gibi]. kurbiyyet ot (o.i.) yakınlık, [kelime, Arap grameri yönünden yanlış olmakla beraber kullanılmaktadır].
kûr-boğaz	(f.b.s.) kör boğaz; obur.
kûr-dil	(f.b.s.) gönlü kör, câhil.
küre	(f.i.) 1. kuyumcu ocağı; demirci ocağı; mâden ocağı. 2. küre.
kurenâ	(a.i. karîn'in c.) yakınlar.
kurenâ-yi pâdişâhı	pâdişâhın yakınlarında bulunan kimseler, mâbeynciler.
kûreng	(f.i.) al at. (bkz: kürend, küren).
Kureşî, Kureyşî	(a.h.i.) Kureyş kabilesinden olan Arap. Âftâb-ı Kureyşî (Kureyş Güneşi) Hz. Muhammed. Nebî-i Kureyşî (Kureyş peygamberi) Hz. Muhammed.
kureybe	(a.i.) anat. tulumcuk, fr. utricule.
Kureyş	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in mensûbolduğu Arap kabilesinin adı olup Kâ-benin korunması bu kabileye aitti.
Sanâdîd-i Kureyş	Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmeyen ve kendisine karşı duran Kureyş kabilesinin ululan, reisleri.
Kureyşî	(a.h.i.) Kureyş kabilesinden olan, Kureyşli.
kurha	(a.i.c. kurûh) [kelimenin aslı "kurha" olduğu halde "karha" şekli yaygındır], (bkz: karha).
kûrî	(f.i.) körlük, (bkz: âmâ).
kurne	(a.i.) 1. sivri, tümsek şey. 2. hamam kurnası.
kurneteyn	(a.i.c.) "iki kurna" iki kap ölçüsünde olan su. [yıkanmaya yeter sayılır].
kurrâ'	(a.s. kari'in c.) Kur'ân'ı, Yedi Kırâet ve On Rivayet dâhilinde okuyan üstad hafızlar.
kurre	(a.i.) 1. soğuk. 2. ışık, tazelik, parlaklık, (bkz: nur, ziya).
kurretü'l-ayn	göz nuru. (bkz: nûr-i dîde). 3. bot. su teresi. 4. s. parlak, nurlu, (bkz: münevver).
kurretiyye	(a.i.) Bâbîlerden Zerrintaç adında güzelliği, bilgi ve fazileti ile tanınmış bir kadının taraftarları.
kurs, kursa	(a.i.c. akrâs) 1. yuvarlak, ve yassı nesne, teker, tekerlek nesne, ağırşak, çörek; küre, dâire ve her türlü dâire şeklinde nesne. 2. bir yıldızın görünen yüzü.
kurs-ı nân	yuvarlak, tekerlek biçimindeki ekmek.
kurs-ı Kamer	Ay'ın uzaktan düz görülen yüzü.
kurs-ı mer'î	görülen halka.
kurs-ı Şems	Güneş'in uzaktan düz görülen yüzü.
kurs-ı varak	bot. yaprak.
kurs-ı zer	altın para.
kurs-ı sîmîn	astr. Ay.
kurta	(a.i.) kadınların süs olarak kulaklarına taktıkları küpe.
kurta-i gûş	kulak küpesi, (bkz: mengûş).
kurubat	(a.i. kırba'nın c.), (bkz: kırba).
kurûd	(a.i. kırd'ın c.), (bkz. kırede).
kurûh	(a.i. karha, kurha'nın c.) yaralar, ülserler.

Tarihvemedeniyet.org

kurum	(a.i. karm'ın c.) değerli insanlar.
kurun	(a.i. karn'ın c.) 1. zamanlar, devirler, çağlar.
kurûn-i âhire	tar. istanbul'un fethi (1453) nden sonraki zaman.
kurûn-ı muzafferiyyet	zafer asırları.
kurûn-ı sâlife	geçmiş asırlar.
kurûn-ı uhrâ	tar. sonçağ.
kurûn-ı ûlâ	tar. ilkçağ [târihin en eski zamanlarından başlayarak, milâdın 395 yılına kadar süren çağ].
kurûn-ı vustâ	Ortaçağ, [İsa'nın doğumundan sonra 395. yıldan istanbul'un Türkler tarafından alındığı 1453 yılına kadar süren Çağ]. 2. boynuzlar.
Adîmetü'l-kurûn	zool. deve gibi boynuzu oymayan çatal tırnaklı hayvanlar.
kuruz	(a.i. karz'ın c.) ödünç verilen paralar, borçlar.
kurûz-i hasene	faizsiz olarak verilen borç paralar.
küs	(f.i.) kös, eski savaşlarda, alaylarda deve veya araba üstünde taşınarak çalınan büyük davul.
kûs-i gaza	savaş davulu.
kûs-i rahîl, kûs-i rihlet	göç davulu, ölüm ânı.
kusâme	(a.i.) kassâm'ın, mirası üleş-tiren kimsenin ana paradan kendi hissesine düşen miktar.
kusâre	(a.i.) 1. husûsî yer, husûsî hücre. 2. den. güvertelerin en üstündeki yarım güverte.
küse	(f.i.s.) köse. (bkz: kûsec).
kûsec	(a.i.s.) köse. (bkz: küse).
kuseybe	(a.i.) anat. bronşçuk.
keseyr	(a.i.) küçük şato.
kuseyrâ	(a.i.) eğe kemiğinin öksüzcesi, geğrek.
kusûdiyye	(a.i.) tas. kasdi, irâdesi irâde-i bârî'de fâni olmak tankında bulunanlar hakkında kullanılan bir tâbir.
kusur	(a.i.) 1. eksiklik. 2. ayıp; sakatlık; özür, yersiz hareket. 3. suç, kabahat. (bkz. ihmâl, tekâsül). 4. ihmal, tedbirsizlik. 5. bir hesabın üstü, artanı; artan kısım, üst. 6. (kasr'ın c.) köşkler.
kusûr-i Behişt	cennet köşkleri.
kusûr-i cenan	gönül köşkleri.
kusûr-i cinân	cennetlerdeki köşkler.
kusvâ	(a.s.) 1. son derecede bulunan. 2. i. nihayet, son. 3. erişilecek son nokta, son sınır. 4. Hz. Muhammed'in devesinin adı. (bkz. el-Kusvâ).
Hadd-i kusvâ	(bkz: aksa).
Derece-i kusvâ, Mertebe-i kusvâ	son derece.
kuşa'rîre	(a.i.) 1. titreme, (bkz: ikşi'râr). 2. hek. tavuk derisi gibi pürtük pürtük kabararak meydana gelen bir hastalık.
kuşe	(f.i.). (bkz. gûşe).
kûşe-i ferağ	insanın her şeyi bırakıp çekildiği köşe.
kûşe-i nisyân	terketme, unutma köşesi.
kûşiş	(f.i.) çalışma, çabalama, (bkz: gayret).
kûşk	(f.i.) köşk. (bkz: kâh, kasr).
kusur	(a.i. kışr'ın c.) kabuklar.
kuşûr-i eşcâr	ağaç kabuklan.

kut	("ku" uzun okunur, a.i.c. akvât) l. yaşamak için yenilen şey. 2. yiyecek.
kut-i lâ-yemût	("ku" uzun okunur) ancak ölmeyecek kadar alınan gıda. (bkz: tûşe).
kut-i mesîh	("ku" uzun okunur) hurma.
kut-i nâ-bûd	("ku" uzun okunur) ölmeyecek (yok olmayacak) kadar yiyecek.
kut-i ruh	("ku" uzun okunur) can için olan gıda.
kut-i uşşak	("ku" uzun okunur) "âşıklann gıdası" öpüş, öpme.
kûtâh, kûteh	(f.s.) kısa, boysuz, (bkz: kasîr).
kûtâh-âstîn	(f.b.s.) kötü oldu ğu halde iyi gibi görünen [kimse].
kûtâh-bîn	(f.b.s.) kısa gören, neticeyi görmeyen, basiretsiz.
kûtâh-nazar	(f.a.b.s.). (bkz. kûtâh-bîn).
kûtâh-ter	(f.b.s.) pek kısa.
kûtâh-terîn	(f.b.s.) en çok kısa.
kutb	(a.i.c. aktâb, kutûb) 1. dönen bir çarkın aksi. 2. dünyâ yuvarlağının ekvatordan en uzak olan ve yer ekseninin geçtiği varsayılan iki noktasından herbiri. 3. elektrik cereyanını meydana getiren potansiyel farkının en yüksek dereceyi bulduğu iki noktadan her biri. 4. bir mıknatıs demirinin iki ucundan her biri. 5. Bir tarîkatin ulu'su [Gavs'ten sonra gelir]. 6. bir mevzuda geniş bilgisi ve salâhiyeti olan kimse. 7. bir grupun, bir kavmin başı, ulu'su, büyüğü.
kutb-i amal	isteklerin, arzuların cevap bulduğu yer, huzur.
kutb-i arz	coğr. kutup; [hiçbir açıklama ile kullanılmadığı takdirde kutb-i şimalî (güney kutbu) karşılığında kullanılır, (bkz: kutb-i şimali)].
kutb-i cenubî	coğr. güney kutbu; Arz'ın tul dâirelerinin (boylam) hatt-i istiva dâiresinin (ekvator) altında (güneyindeki) kesişme noktası.
kutb-i coğrafî	astr. istiva dâiresinin (ekvator) merkezinden amûd (dik) geçen hattın Arz'ın deldiği iki basık nokta, [farazi olarak tul dâirelerinin kesişme noktalan].
kutb-i coğrâfî-i cenubî	coğ. (bkz: kutb-i cenubî).
kutb-i coğrafî-i şimalî	coğ. (bkz: kutb-i şimalî).
kutb-i deveran	tar. Osmanlı hakanı, halîfe.
kutb-i hakîkî	astr. Polaris, yâni Kutup Yıldızının pratik maksatlarla asıl mahrekinden farklı olarak çizdiği tasavvur edilen eliptik mahrekinin büyük ve küçük çaplarının kesişme noktası.
kutb-i izafî	astr. mihver-i Arz imtidâdından yânî mihver-i âlem'den yalnız 105 civânnda uzakta bulunan kutup yıldızının her hangi bir andaki durumuna göre tâyin edilmiş olan kutup noktasıdır.
kutb-i menfi	astr. *eksi kutup.
kutb-i mer'î	astr. kullanılan kutb-i hakî-kî'nin kabul edilen diğer adı. [Mutlak kutup noktası (kutb-i mutlak) bugün için tâyini mümkün olmayan bir noktadır, çünkü Kutup yıldızı, Güneş sistemi dâimi hareket içinde bulunan kâinatta müthiş süratlerle hareket halindedir. Kutup yıldızı ancak on bin sene

Tarihvemedeniyet.org

	kadar bu vazifesini görebilecektir, ihtiyâcımız bulunan kutup için pratik maksatlarla kabul edilen basitleştirilmiş kapalı mahrekteki kutup hakîkî değerle eşit tutulmuş bulunduğundan buna kutb-i mer'î adı veriliyor].
kutb-i mıknatîsî	fiz., jeod. 1. pusla ibrelerinin gösterdikleri yön. 2. coğr., top., jeod. mıknatîsiyet-i Arz'ın en kesif olduğu yerler coğrafî kutupların bulunduğu yerler değildir. Amerika'da Labrador'un üzerinde zaman zaman yer değiştiren, bununla beraber belli bir sahada mahsur mıknatısiyet en fazla olduğundan bu sahanın ortası kutb-i mıknatısî-i şimalî olarak kabul edilir. Buna benzer bir kutup da cenupta bulunmaktadır. [Kutb-i mıknatîsî tâbiri hiç bir açıklama ile kullanılmadığı takdirde yalnız kutb-i mıknatîsî-i şimâlî'yi gösterir],
kutb-i müsbet	astr. artı kutup.
kutb-i risâlet	Hz. Muhammed.
kutb-i semavî	astr. Arz'ın merkezinden yânî semâ küresinin merkezinden dâire-i istivâ--yi semavi'ye amut (* dikey) olarak geçen hattın semâ küresini deldiği tasavvur edilen iki nokta.
kutb-i semâvî-i cenubî	astr. semâ kutuplarından dâire-i istivâ-i semâvî'nin altında (güneyinde) bulunan kutup.
kutb-i semâvî-i şimalî	astr. semâ kutuplarından dâire-i istivâ-i semavî' üstünde (kuzeyinde) bulunan kutup.
kutb-i şimalî	coğr., jeod., top. Arz'ın tul dâirelerinin hatt-ı istiva (ekvator) dâiresinin üzerinde (kuzeyinde) kesişme noktası, kuzey kutbu.
kutb-i ulemâ	bilginlerin en büyüğü.
kutb-i zemân	zamanın ermişlerinin başı.
kutbü’d-din	1) dînin kutbu; 2) erkek adı.
kutbü’l-ârifîn	arif kimselerin kutbu, en ileri geleni.
kutub yıldızı	astr. saplı bir tavaya benzetilen küçükayı denilen takımyıldızının (bir tavaya benzetildiği takdirde tava'nın) ucunda bulunan yıldız, demir kazık, lât. Polaris; fr. Etoile Polaire, Alpha Ursus Minoris.
kutbeyn	(a.i.c.) 1. iki kutup [kuzey kutbu, güney kutbu]. 2. meç. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin.
kutbî, kutbiyye	(a.s.) kutuba ait, kutupla ilgili.
kutbiyyet	(a.i.) 1. f i z. pusula ibresinin kutuba doğru dönmek hassası, f r. pola-rite. [yapma kelimelerdendir]. 2. tas. kutup mertebesine erme imtiyazı.
kutbiyyet-i kübrâ	tas. manevî mertebelerin en yükseği.
kûteh	(f.s.) kısa. (bkz: kûtâh).
kûteh-bâl	(f.b.s.) kısa boylu.
kûteh-dest	(f.b.s.) 1. kısa elli. 2. keremsiz, hasîs.
kûteh-endiş	(f.b.s.) kısa düşünen, sonunu düşünmeyen.
kûteh-pâ	(f.b.s.) kısa ayaklı, bodur.
kutelâ'	(a.s. katîl'in c.) öldürülmüş kimseler, (bkz: katla).
kutn	(a.i.) pamuk.
kutne	(a.i.) zool. şirden, geviş getiren hayvanlarda dördüncü mîde.

kutnî, kutniyye	(a.s.) 1. pamuğa ait, pamukla ilgili. 2. pamuktan yapılma. 3. ipek karışığı pamukla yapılmış renkli entarilik, [vaktiyle erkekler giyerdi].
kutr-ı daire	(mat.) dâire kutru, çap.
kutr	(a.i.c. aktar) 1. yan, taraf, bölük, cihet. 2. mat. köşegen, çap.
Nısıf kutur	yarıçap.
küre-i semâ	astr. gökküresi çapı.
zû kesîri'l-adlâ'	mat. köşegen, fr. diagonale.
kutren	(a.zf.) kutur itibarıyla.
kutrî	(a.s.) kutura ait, kuturla ilgili.
kutta'	(a.s. kâtı'ın c.) kat'ediciler, kesiciler, kesenler.
kuttâ-i tarîk, kuttaü't-tarîk	yol kesenler, haydutlar.
kuttâl	(a.s. katil'in c.) katiller, öldürenler, öldürücüler.
kuttan	(a.s. katın'ın c.) oturanlar, yerliler.
kutu'	(a.i. kat'ın c.) kesintiler.
kutû-i mahrûtiyye	konu biçimindeki parçalar.
kutu'	(a.i.) 1. bir yoldan veya sudan geçme. 2. göç etme [kuşlar].
kutûb	(a.i. kutb'un c.), (bkz. aktâb, kutb).
kût-vâl	(f.b.i.) 1. kale muhafızı, dizdar. 2 . belediye reisi.
kuûd	(a.i.) 1. oturma. 2. namazın otururak eda edilen kısmı, (bkz: ka'de-i ûlâ, ka'de-i ahîre).
kuûliyye	(a.s.) "küûlî" nin müen.]. (bkz. küûlî).
kuûr	(a.i. ka'r'ın c.) dipler, derinlikler; nihayetler.
kuvâ[y]	(a.i. kuvvetin c.) kuvvetler, güçler, tâkatlar. (bkz: kuvvet).
kuvâ-yi hamse-i bâtına	ruh. zihnin beş kuvveti, melekesi, yetisi.
kuvâ-yi hamse-i zahire	ruh. dıştaki beş [görme, işitme, koklama, dokunma, tadalma] kuvvet, *duyu, yeti.
Kuvâ-yi Milliyye	"millî ("ulusal) kuvvet" aşk. istiklâl Savaşı boyunca Anadolu'da kurulan hükümet ve bu hükümetin askerî kuvveti.
kuvâ-yi tabîîyye	tabîata ait kuvvetler.
kuvâ-yi umûmiyye	umûmi, bütün kuvvetler.
kuvâdiyye	(a.i.) zool. sıçangiller.
kuvvâd	(a.i. ka'id'in c.) kumandanlar (komutanlar).
kuvvânî	(a.s.) dinamik, f r. dynami-que.
kuvvâniyyet	(a.i.) dinamizm, fr. dynamisme.
kuvve	(a.i.) 1. kuvvet, güç. 2. niyet, fikir. 3. salâhiyet (yetki). 4. keyfiyet, vasıf. 5. his. 6. kabiliyet. 7. fels. f r. faculte.
kuvve-i adaliyye	anat. adale, kas gücü.
kuvve-i adliyye	huk. hukuk ve ceza kanunlarım, vak'a ve hâdiselere tatbik eden kuvvet.
kuvve-i ahize	1. ahzetme, alma veya kavrama gücü. 2. cezbedici, çekici, büyüleyici manevî kuvvet.
kuvve-i an-il merkeziyye	fiz. merkezkaç kuvvet, bir merkez çevresinde hareket eden bir cismi, o merkezden uzaklaştıran kuvvet, fr. force centrifuge.
kuvve-i askeriyye	askerî kuvvet, bir yere çıkartma yapabilecek, kullanılabilecek asker kuvveti.
kuvve-i azm	azim kuvveti; başarı sağlamak amacıyla her türlü zorluğu yenme kararı.
kuvve-i bahriyye	ast. deniz harp kuvveti.

kuvve-i baîde gerçekleşmesi uzak bir ihtimal olan şey.
kuvve-i bâsıra hek. görme kuvveti, gözdeki görücülük kuvveti.
kuvve-i cazibe fiz. [Arz'ın] cezbetme, çekme kuvveti, fr. pesanteur.
kuvve-i câzibe-i umûmiyye bir cismi oluşturan atomların birbirlerini çekmeleri.
kuvve-i cebriyye zorlama.
kuvve-i cerriyye fiz. çekme gücü.
kuvve-i cüz'-i ferdiyye karşılıklı olarak iki cismin birbirlerini çekme kuvveti.
kuvve-i dafia defetme, savma kuvveti.
kuvve-i delkiyye fiz. sürtünme kuvveti.
kuvve-i elâstikıyye fiz. esnek kuvvet.
kuvve-i elektrîkıyye fiz. elektrik gücü.
kuvve-i ezeliyye (ezelî kuvvet) Allah
kuvve-i fâile, kuvve-i halika tanrısal güç.
kuvve-i faile-i elektrîkî fiz. elektrik gerilimi.
kuvve-i galibe ("ga" uzun okunur) üstün, ezici kuvvet.
kuvve-i gıdâiyye beslenme gücü.
kuvve-i hafıza hafıza kuvveti, hıfzetme, unutmama kuvveti.
Kuvve-i hasse duyum alma gücü.
kuvve-i hayâliyye hayal gücü.
kuvve-i hayeviyye sağlığı sürekli kılan güç.
kuvve-i hayvâniyye hayvan gücü.
kuvve-i hâzıme sindirim gücü.
kuvve-i hulûiiyye gözenekli bir zar ile ayrılan iki sıvının birinden ötekine geçme özelliğinin derecesi.
kuvve-i icrâiyye huk. devlet idaresiyle ilgili, umûmî icrâât ile zabıta kanun ve nizamlarının ve mahkemelerden çıkan hüküm ve ilâmların yerine getirilmesiyle mükellef bulunan kuvvet.
kuvve-i ihtilâl ihtilâl kuvveti.
kuvve-i ihtiyâriyye, kuvve-i irâdiyye irade yetisi, seçebilme yetisi.
kuvve-i ilâhiyye (bkz: kuvve-i kudsiyye).
kuvve-i ile-1- merkeziyye fiz. merkezcil kuvvet, muhitten merkeze doğru yönelen kuvvet, fr. force centripete. [kuvve-i an-il mer-keziyye'nin zıddı].
kuvve-i inbâtiyye bitelge, bileklik.
kuvve-i intâşiyye bot. yerdeki tohumun filizlenme gücü.
kuvve-i istihsâliyye üretim gücü.
kuvve-i istinâd dayanma kuvveti.
kuvve-i kalbiyye dînî inancı kuvvetlendirme.
kuvve-i kazâiyye huk. yargılama kuvveti.
kuvve-i kemmiyyet fiz. Urüt, üretim.
kuvve-i kudsiyye Allah sırlarının kendisinde gözüktüğü peygamberlerin, ermişlerin kuvveti.
kuvve-i lâmise hek. bir nesnenin yumuşaklığını, katılığını hisseden kuvvet.
kuvve-i lâsıka fiz. yapışkanlık.
kuvve-i maddiyye fiz. enerji.
kuvve-i mâliyye mal ve servetçe olan iktidar.
kuvve-i ma'neviyye iç, yürek gücü; moral.
kuvve-i mâsike tutucu kuvvet.
kuvve-i mekniyye fiz. gizli güç, potansiyel.
kuvve-i mihânikiyye denge ve hareket meydana getiren güç.

kuvve-i muharrike fiz. bir cismin hareketinden doğan enerji.
kuvve-i muharrike-i elektrîkiyye fiz. elektromotor kuvvet.
kuvve-i muharrike-i mıknatısıyye fiz. mağnetomotor kuvvet, fr. force magneto-motrice.
kuvve-i muhassala fiz. kuvvetlerin bileşkesi, birçok kuvvetlerin yerine geçen kuvvet.
kuvve-i musavvire maddenin türlü şekillere girme gücü.
kuvve-i mutasarrıfa zihinde hayâlin sakladığı şeyleri istenildiği şekilde düzenleme ve harcama kuvveti.
kuvve-i müdrike beş duyu ile duyulan şeyleri zihinde de duyma kuvveti.
kuvve-i müessire fiz. etkin şiddet.
kuvve-i müeyyide yaptırım gücü, kuvveti.
kuvve-i mümeyyize içde hissedilen şeyleri birbirinden ayırma kuvveti.
kuvve-i mütefekkire psik. düşünce yetisi.
kuvve-i müteharrik bi-1-elektrik fiz. elektromotor kuvvet, fr. occe magnetomotrice.
kuvve-i mütehayyile duyulmuş bir şeyi tekrar canlandırma kuvveti.
kuvve-i nâbite yetişme kuvveti, (bkz: kuvve-i nâmiyye).
kuvve-i nâmiyye nemâlandıncı kuvvet.
kuvve-i nâtika psik. idrak, akıl.
kuvve-i rûhiyye psik. ruh inceliği.
kuvve-i sâmia işiticilik kuvveti.
kuvve-i şâmme koku alma kuvveti.
kuvve-i şeheviyye dünyâ zevklerine, şehvet, ten arzularına düşkünlük, fr. concupiscence.
kuvve-i şehvâniyye istek, yeme içme arzusu.
kuvve-i teb'îdiyye fiz. kaldırma kuvveti.
kuvve-i teşrîiyye huk. kanun yapma salâhiyeti, yetkisi, yasama gücü.
kuvve-i te'yîdiyye doğruluma, onaylama gücü.
kuvve-i umûmiyye umûmî kuvvet, [en çok] asker ve silâh kuvveti.
kuvve-i vahime zihinde hazır olan şeyleri tertip ve sarf etme kuvveti.
kuvve-i zahriyye arka veren kuvvet, yardımcı, imdatçı.
kuvve-i zâika hek. tadıcılık kuvveti.
kuvve-i zâkire psik. akılda tutma gücü, hafıza.
kuvve-i zâtiyye kişisel nitelik.
kuvve-i zihniyye psik. zihin gücü.
kuvvet i (a.i.c. kuvafy]) 1. güç, kudret, takat; sıhhat, sağlamlık. 2. bir hükümetin askerî gücü.
kuvvet-i devlet devletin kuvveti.
kuvvet-i kalb îtimâdı, güvenmeyi arttırma.
kuvvet-i karabet huk. karabette kuvvet. Meselâ: [ana-baba bir kardeşin karabeti baba bir kardeşten kuvvetlidir çünkü, anababa bir kardeş iki karabet ve diğeri bir karabet sahibidir].
kuvvet-i tab' manzum söz söyleme kabiliyeti.
kuvvet-i tâli', kuvvet-i baht talihlilik, baht açıklığı, açıkbahtlılık.
kuvvet-i talî yardımcı kuvvet, ikinci derecedeki kuvvet.
kuvvet-pezîr (a.f.b.s.) kuvvetli, güçlü.
kuvvî (a.s.) fels, fr. virtuel.
kuvviyyet (a.i.) fels. fr. virtualite.
kûy (f.i.) 1. köy. 2. mahalle ve işlek yol; sokak, (bkz: şâh-râh). 3. sevgilinin bulunduğu yer.

kûy-i yâr	sevgilinin köyü; sevgilinin oturduğu yer.
kûy-dâş	(f.b.s.) köydeş, bir köylü.
kuyûd	(a.i. kayd'ın c.) 1. kayıtlar, bağlar. 2. deftere geçirmeler.
kuyûd-i kadîme	(eski kayıtlar) Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü'nün bugünkü Arşiv dâiresi (müdürlüğü).
kuyûd-ı vakfıyye	Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün arşivi.
kuyudat	(a.i. kayd'ın c. olan kuyûd'-un c.) resmî muameleler ve haberleşmeler defteri.
kuyûdât-ı atîka	eski kayıtlar.
kuyûdât-ı vakfiyye	Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün arşivi.
kuyûh	(a.i. kayh'ın c.) irinler.
kûy-yâft	(f.b.i.) sokakta bulunan bebek, bırakımı.
kuz	(f.s.) kanbur. (bkz: kûhân1, kûh-püşt).
kuz	(a.i.) 1. bardak, (bkz: kadeh). 2. tas; çanak.
kuzah	(a.i.) 1. bulutlara karışan bir melek. 2. şeytan adlarından biri. 3. renk renk olan çizgi.
Kavs-i kuzah	coğ. ebem kuşağı, yağmur kuşağı, (bkz: alâim-i semâ').
Tabaka-i kuzahiyye	anat. göz tabakalarından biri.
kuzâhî	(a.s.) kuzaha ait, kuzahla ilgili, renkli.
kuzahiyye	(a.i.) anat. gözün renkli olan tabakası, fr. iris.
kuzât	(a.i. kadî, kazî'nin c.) kadılar.
Kadi'l-kuzât	kadıların başı. (bkz: kadî, kazî, kudât).
kûze	(f.i.) su testisi.
kûze-bâz	(f.b.s. ve i.) testileri başının üstünde tutarak hüner gösteren oyuncu.
kûze-ger	(a.f.b.i.) bardakçı; çömlekçi.
kübâd	(a.i.) hek. karaciğer iltihabı.
kübbâd	(a.i.) bot. ağaç kavununu andıran, iri ve yumuşak bir limon.
küberâ	(a.s. kebîr'in c.) büyükler, ulular, (bkz: eâzım).
küberây-i ümmet	ümmetin büyükleri, ululan.
kübr	(a.i.) büyüklük, (bkz: kibr).
kübrâ	(a.s.) 1. daha (en, pek, çok) büyük olan. ["ekber" in müennesi].
Hadîcet-ü'l-Kübrâ	Hz. Muhammed'in ilk zevcesi. 2. nıant. büyük önerme.
kübûd	(a.i. kebd, kebed'in c.) karaciğerler, (bkz: ekbâd).
kücâ	(f.i.) 1. yer. (bkz: câ, cay). 2. zf. nereye?, nasıl?
kudas	(a.i.) hayvan aksırığı.
küdûr	(a.i. keder'in c.) kederler, sıkıntılar, üzüntüler, (bkz: ekdâr).
küdûrât	(a.i. küdur'un c.) (bkz: ekdâr).
küdûret	(a.i.) 1. bulanıklık. 2. gam, tasa, kaygı, (bkz: kürbet).
küfât	(a.s. kâfî'nin c.), (bkz. kâfi).
küfe	(f.i.) küfe, kamıştan veya ağaçtan örülmüş sepet.
küffâr	(a.s. kâfir'in c.) kâfirler, hak dînini inkâr edenler, (bkz: kâfirim, kefere1).
küfr	(a.i.c. küfür) 1. Allah'a ve dîne ait şeylere inanmama, Cenâb-ı Hakk'a ortak koşma. 2. dinsizlik, imansızlık. 3. islâm dînine uymayan inanışlarda bulunma. 4. nankörlük. 5. sövüp sayma, fena, kaba söz söyleme. 6. örtme ve gizleme.
küfr-i cahûdî	içinden bilip ağızdan ikrar etmeme.
küfr-i inâdî	içinden bilip diliyle ikrar ettiği halde islâm dînine girmeme.

Tarihvemedeniyet.org

küfr-i inkârı	Allah'ı asla bilmeyip ikrar ve îtirâf etmeme.
küfr-i nifâkî	dil ile tasdik edip kalben inkâr etme.
küfr-i y.ülf	zülfün karalığı.
küfrân	(a.i.) iyilik bilmeme, gördüğü lütuf ve insaniyeti unutma, [zıddı şükran].
küfrân-ı ni'met	nankörlük.
küfr-bâz	(a.f.b.s.) küfredici, sövüp sayıcı.
küfr-bâzî	(a.f.b.i.) küfürbazlık, küfredicilik, sövüp sayma.
küfriyyât	(a.i.c.) 1. kâfirliğe, küfre sebebolan işler, sözler. 2. hicviyeler. 3. mü-rekkepçi Havâî'nin hicviyelerinden mürekkep mecmua.
küfûf	(a.i. keffin c.) el ayaları, avuçlar.
küfv	(a.i.c. kifât) eş, benzer, denk, arkadaş, (bkz: kifâet, mânend, muâdil, müsâvî, nazîr).
küfye	(a.i.) ancak geçinecek kadar olan yiyecek.
küh	(f.i.) dağ. ["kûh" kelimesinin hafifletilmişi].
kühen	(f.s.) eski, yıpranmış, modası geçmiş.
Hâne-i kühen	eski ev; meç. dünyâ. (bkz. atîk, bastan, kadîm).
kühen-deyr	(f.b.i.) (bu-) dünyâ.
kühen-gürg	(f.b.i.) (bu-) dünyâ.
kühen-harâbât	(f.b.i.) (bu-) dünyâ.
kühen-pîr	(f.b.s.) çok yaşlı.
kühen-sal	(f.b.s.) "eski yıl" yaşlı, yaşlanmış, kocamış; eski. (bkz: atîk).
küheylî, hüheylân	(a.i.) gözü sürmeli cins Arap atı.
kühhân	(a.s. kâhin'in c.) falcılar, bakıcılar, (bkz: kehene).
küh-istân	(f.b.i.) dağlık, dağı çok olan yer. ["kûh-istân" in hafifletilmişi].
kühlân	(a.i. kehl'in c.), (bkz. kehl).
küh-sâr	(f.b.s.) dağlık, dağ tepesi, ["kûh-sâr" kelimesinin hafifletilmişi].
kühûf	(a.i. kehfin c.) mağaralar.
kühûf-i cibâl	dağların mağaraları.
kühûl	(a.i. kehl'in c.) 30-50 yaş arasında bulunan kimseler, olgunluk çağında bulunanlar, (bkz: kihâl).
kühûlet	(a.i.) olgunluk çağı, 30-50 yaş arası, (bkz: sinn-i kemâl).
kükürd	(f.b.i.). (bkz. gûgird).
külah, küleh	(f.i.) 1. külah, [eskiden] giyilen, ucu sivri veya yüksek başlık, başa giyilen şey. (bkz: serpuş).
Kec-külâh	külahı eğri, külahını eğri giyen.
külâh-ı istivâdâr	sat. istiva denilen yeşil şerit dikilmiş bulunan mevlevî sikkesi.
külâh-ı Mevlevî	Mevlevî külahı. 2. içine şeker ve şâire koymak üzere huni şeklinde bükülen kâğıt. 3. meç. oyun, hile. [hafifletilmişi küleh'dir].
külâh-ı seyfî	tas. bir çeşit mevlevî külahı.
külâh-ı vefâî	Sultan Divanî "Dîvân-ı Kebîr"i almak üzere iran'a giderken Haleb'e uğradığı sırada oranın şeyhlerinden Ebü-1-Vefâ'nın ziyarete geldiğinde "teberrüken sikke giymek istediğini" söylemesi üzerine, Sultan Divanînin başından çıkarıp şeyhe giydirdiği serpûş'un adı. Ki bu başlık, Dîvânî'nin geceleri giydiği kısa bir sikke imiş.

külâh-ı zerd	tar. acemi oğlanlarının başlarına giydikleri başlık.
külâle	(f.i.) 1. kıvırcık saç. 2. çiçek demeti.
külbe	(f.i.) kulübe.
külef	(a.i. külfet'in c.) 1. zahmetler, sıkıntılar, zorluklar, yorgunluklar.2 . merasimler, seremoniler.
küleh	(f.i.). (bkz. külah).
küleh-dûz	(f.b.s.) külah diken.
küleh-kûşe	(f.b.i.) [eskiden] külahın, fes'in köşesi.
küleng	(f.i.) turna kuşu.
külfe	(a.i.) Osmanlı idaresi zamanında Mısır'da kul taifesinin giderlerini sağlamak üzere alınan vergi.
külfet	(a.i.c. külef) 1. zahmet, sıkıntı, zorluk, yorgunluk, zorlu iş. 2. merasim, seremoni.
külhan, külhen	(f.i.) külhan, han, hamamlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer, hamam ocağı.
külhânî, külhenî	(f.i.) 1. çapkın, serseri. 2. okşama ile azarlama sözü.
külhânî-i lây-hâr	meşhur Hakîm-i Senâî'-nin mürşidi.
külîçe	(f.i.) külçe.
külîçe-i nühâs	bakır külçesi.
külîçe-i sîm	gümüş külçesi.
küll	(a.s.zf.) hep, bütün, çok.
Akl-ı küll	her şeyi kavrayan akıl.
Âlâ külli hâlin	(her halde) şöyle böyle, olabildiği kadar.
Üstâd-ı küll	herkesin, umûmun üstadı.
Min-külli'l-vücûh	her veçhile, her bakımdan.
külle yevm	her gün.
küllâb	(a.i.c. kelâlîb) ucu eğri demir, çengel, kanca.
kullabî	(a.i.) tımarhane hademesi, gullâbici.
küllâbü'l-cenîn	(a.b.i.) hek. lavta denilen hekimlik âleti.
külle	(f.i.) 1. kâhkül. 2. topuk.
küllî, külliyye	(a.s.) 1. umûmî, bütün. 2. çok. 3. mant. tümel.
Husûf-i küllî	Ayın tamâmının tutulması.
Küsûf-ı küllî	tam güneş tutulması.
Kaide-i külliyye	umûmî, herşey hakkında tatbik edilecek kaide, kural.
Kudret-i külliyye	Allah'ın kudreti.
külliyyât	(a.i. külliyet'in c.) 1. bir yazarın basılmış eserlerinin tamâmı. 2. [eski] bir şeyin bütünü, hepsi.
külliyyât-ı hams	mant. Aristo sisteminde nevi, cins, fark, has, araz (ilinek).
külliyye, külliyyet	(a.i.) 1. umumîlik, bütünlük. 2. çokluk, bolluk. 3. Osmanlı İmparatorluğu zamanında Araplardaki bâzı medreselere üniversite kelimesinin karşılığı olarak verilen bir ad.
Bi'1-külliyye	bütün bütüne.
Ervâhiyye-i külliyye	fr. panps-ychisme.
Kelimiyye-i külliyye	fr. pan-logisme.
Kuvve-i külliyye	bütün silâhlı kuvvetler.
külliyyen	(a.zf.) büsbütün, çok olarak, tamâmiyle, toptan, kökünden.
küllü âtin karîb	bütün gelecekler yakındır.
küllü şey'in yerciu ilâ aslihi	her şey aslına döner.
külüng	(f.i.) taşçı kazması.
kümâhe	(f.i.) nazarlık.

kümât	(a.s. kemî'nin c.) yiğitler, kahramanlar; savaşçılar.
kümbed	(f.i.). (bkz. günbed).
kümdet	(a.i.) renk değiştirme.
kümeyt	(a.i.) 1. doru at.
kümeyt-i nâme	(söz meydanının atına benzetilerek) kalem. 2. kırmızı şarap.
kümm	(a.i.c. kimâm) bot. çiçek kâsesi, çiçek kapçığı, tomurcuk, (bkz: kimm).
kümınel	(a.s. kâmil'in c.) kâmiller, olgunlar.
kümmelîn	(a.s. kâmil'in c. olan küm-mel'in c.) kâmiller.
kümmî	(a.s.) 1. mahrut, koni biçiminde olan. 2. eski yazma kitap çeşitlerinden birinin adı. Tulânî ve küçük olan bu kitapları âlimler cübbelerinin yenlerinde taşırlardı.
kün	(a. fi.) ol, olsun!.
kün fe-kân	olan oldu. [Allah, bu -kün!- emirle bütün varlıktan yarattığından, tasavvuf edebiyatında bu kelimeye çok rastlanır].
kün fe-yekûn	olan oldu. [Allah, bu -kün!- emirle bütün varlıktan yarattığından, tasavvuf edebiyatında bu kelimeye çok rastlanır].
künâ	(f.i.) yer, etrafı çevrilerek ekilen yer.
künâm	(f.i.) 1. insanın dinleneceği yer. 2. kuş yuvası. 3. vahşî hayvan ini.
-künân	(f.e.) -yaparak, -ederek; -yapan, -eden.
Hande-künân	gülerek.
Nâle-künân	feryâdederek.
Raks-künân	raksederek, oynayarak.
Nakş-künân	nakşederek.
Tazallüm-künân	tazallüm eden, yanıp yakılan.
Zevk-künân	zevk ederek.
künâsât	(a.i. künâse'nin c.) süprüntüler.
künâse	(a.i.c. künâsât) süprüntü.
künât	(a.i. kânî'nin c.) kinayede bulunanlar, kinâyeciler.
künc	(f.i.) 1. köşe, bucak.
künc-i kanâat	kanaat köşesi.
künc-i mihen	mihnet, sıkıntı köşesi. 2. elbise ve kilim gibi şeylerde meydana gelen buruşukluk. 3. s. kanbur. 4. ev altı bodrumu.
küncüd	(f.i.) bot. susam, lât. sesa-mum urientule.
künd	(f.s.) 1. kör, keskin olmayan. 2. cesur, yiğit. 3. i. bukağı. 4. kısa, biçimsiz. 5. anlayışsız.
künde	(f.i.) 1. iri ve kalın ağaç. 2. suçlunun ayaklarına geçirilen tomruk. 3. yakışıksız, kuvvetli genç irisi. 4. kütük, kalın ağaç gövdesi. 5. tuzak, düzen. 6. kalın kafalı, anlayışsız kimse.
künde-i çehâr bend	[dört unsur itibariyle] Dünyâ.
künde-i hizem	yakılacak odun.
künde-kâr	(f.b.i.) kıymetli ağaçlan işleyen marangoz, sedefçi, fr. ebeniste menuisier.
künde-kârî	(f.b.i.) ince marangozluk, sedefçilik, fr. menuiserie, ebenisterie.
künd-güş	(f.b.s.) sağır.
künende	(f.s.) edici, yapıcı, eden; yapan.

Agaz-künen	başlayıcı, başlayan.
küngüre	(f.i.) kubbenin tepesi, en yüksek yeri.
künh	(a.i.) 1. bir şeyin aslı, hakikati, temeli. 2. kök, dip. 3. fels. esas, öz.
künişt	(f.i.) Yahudilerin havrası.
künnâşe	(a.i.c. künnâşât) kök.
künûd	(a.i.) nankörlük.
künûn (	(a.i.) bir şeyi gizleme, saklı tutma.
künûn	(f.zf.) şimdi, (bkz: el'ân). ["eknûn" kelimesinin hafifletilmişi].
künûz	(a.i. kenz'in c.) hazîneler.
künûzât	(a.i. kenz'in c. olan künûz'un c.) hazîneler.
künye	(a.i.) bir kimsenin adı, soyadı, doğumu, memleketi, mesleği ve işi gibi hususiyetlerini gösteren kayıt.
kuran	(f.i.) al renkli at. (bkz: küreng).
kürâsî	(a.i. kürsî'nin c.), (bkz. kürsî).
kürât	(a.i. küre'nin c.) küreler, yuvarlak olan cisimler, toparlak nesneler.
kürbe	(f.i.) dükkân.
kürbet	(a.i.) gam, tasa, kaygı, (bkz: küdûret2).
kürbet-i gurbet	gurbet tasası.
kürd	(a.i.c. ekrâd) kurt.
kürdî	(a.s.) kurt biçimi, kürtlerinkine benzer.
kürdî hotoz	tar. Osmanlılarda kadınların başlarına taktıkları bir çeşit hotoz.
kürdî	(a.i.) muz. Türk müziğinin üç numaralı basit makamı. Kürdî dörtlüsü ile pûselik beşlisinden ibarettir. Pûselik beşlisi ile dügâh'da durur. Güçlü -beşli ile dörtlünün birleştiği- nevâ'dır. Donanımda "si" küçük mü-cenneb bemolü mevcuttur. Dizisi umumiyetle çıkıcı olarak seyreder. Orta sekizlideki sesleri -pestden tîze doğru- şöyledir dügâh, kürdî, çargâh, neva, hüseynî, acem gerdaniye ve muhayyer. Şu şedleri isimli olarak kullanılmıştır. Kürdîli hicazkâr (rast'da), ferahnümâ (yegâh'da) ve aşk-efzâ (hüseynî-aşîran'da); kürdî, son asırlarda kullanılmış ve bu yüzden bünyesi hakkında musikiseverlerce ihtilâfa düşülmüştür; halbuki en eski makamlardan biri olup, eskiden kullanılmakta idi. Nisbeten muahhar zamanlarda ise -çârgâhda olduğu gibi- şedleri ve mürekkepleri bol bol kullanılmış fakat asıl makama rağbet edilmemiştir. Bilhassa her makamın sonuna -pûselik beşlisi gibi- bir kürdî dörtlüsü ilâve edilerek pek çok kürdili makamlar terkîbedilmiştir.
kürdî-aşîrân	(a.f.b.i.) muz. birkaç asırlık bir mürekkep makam.
kürdi'li çargâh	(a.t.f.b.i.) muz. çargâh dizisinin kürdîli şekli; yânî, çargâh beşlisine, çargâh dörtlüsü değil de, pûselik dörtlüsü ilâve olunmuş şekli (ki bu durumda, pûselik perdesi yerine kürdî kullanılmakta ve makam "si" küçük mücenneb bemolü almaktadır). Bu diziye H. Saadettin Arel ve Dr. Subhi Ezgi bu ismi vermişlerdir. Abdülkadir Merâgî bu makama "uşşak" demekte ve "Türklerin millî makamlarıdır" kaydını ilâve

Tarihvemedeniyet.org

	eylemektedir. Bugünkü uşşâk'ın tertibi ise bambaşka olup, bu "eski uşşak" yânî kürdili çârgâh'dan zamanımıza bir numune intikal etmemiştir. Bu dizinin de niseb-i şerîfe adedi tamam, yânî 9 dur. Orta sekizlideki sesleri -pestden tîze doğru- şudur. kaba-çârgâh, yegâh, aşîran, kaba-çârgâh, yegâh, aşîran, acemaşiran, rast, dügâh, kürdî ve çargâh.
kürdi'li hicaz-kâr	(a.t. f.b.i.) muz. Hacı Arif B'eyin îcâdettiği bir makamdır. Aşağı yukarı 130 senelik olan bu makam, bu müddet içinde çok büyük bir rağbete mazhar olarak bilhassa şarkı forme'u için bol bol kullanılmıştır. Bugün hicaz, uşşak, hüseynî ve hüzzamdan sonra 5 inci olarak en çok kürdi'li hicazkâra mensuptur; en fazla şarkının yazıldığı makam ise, doğrudan doğruya kürdi'li hicâzkârdır. Asıl kürdi'li hicazkâr, kürdî makamının bir pest perdedeki yânî rast (sol) daki şeddidir. Güçlüsü -dördüncü derece olan- çargâh (do) dır. Donanımına "si", "mi" ve "la" için 3 tane küçük mücenneb bemolü alır. Kürdî gibi tabiatıyla bunun da 9 niseb-i şerîfesi vardır. Dizisinin seyri umumiyetle inicidir. Orta sekizlisindeki sesleri -tîzden peşte doğru olmak üzere-şöyledir gerdaniye, acem, nim-hisar, neva, çargâh, kürdî, nim-zirgüle ve rast makamının ikinci bir şekli daha vardır ki bu, mürekkep bir makamdır ve hicazkâr ile kürdî dizilerinden veya sâdece hicâzkârı müteakip kürdî dörtlüsünden ibarettir; 3 bemol ile donanır; nota içinde hicazkâr için "fa" bakıyye diyezi ile "si" bekar ve "si" koma bemolü ilâve olunur. Makama "kürdili hicazkâr", yahut "hicazkâr-kürdî" adının verilmesi ilkin hicazkâr ile kürdiden mürekkep oluşu dolayısıyladır. Şimdi artık hemen dâima basit şekli yânî kürdinin rast perdesindeki şeddi kullanılmaktadır.
küre	(a.i.c kürât) 1. yuvarlak, toparlak.
küre-i arz	yer yuvarlağı. 2. geo. küre.
küre-i âteş	hava tabakası üzerindeki ateş kısmı.
küre-i ayn	hek. göz yuvarlağı.
küre-i arz u mâ	Dünya'daki kara, su, kaya, toprak parçalan ve denizler.
küre-i beyziyye	biy. oosfer.
küre-i esir	(bkz: esîr).
küre-i hacerî	taşküre, litosfer, fr. lithos-phere.
küre-i hadîdiyye	hek. suda eritilerek kansızlığa karşı kullanılan demirli bir ilâç.
küre-i hak	yeryüzü.
küre-i hâricet-il-merkez	astr. esası Ptole-maios tarafından ortaya atılan ve dünyayı kâinatın merkezi sayan bir astronomi merkezi.
küre-i hevâ, - lâceverd	gök kubbesi.
küre-i kamer	astr. Ay.
küre-i lâceverd	gök kubbe, havaküre.
küre-i levniyye	renkküre, kromosfer, fr. chromosphere.
küre-i mâiyye	suküre, hidrosfer, fr. hyd-rosphere.
küre-i musattaha	düzlemküre.
küre-i mücesseme	yerküre.
küre-i nâriyye	jeol. pirosfer.

küre-i nesîmî havaküre, atmosfer, fr. atmosphere.
küre-i semâ astr. gökteki, gök cisimlerinin vaziyetini gösteren küre; merkezi Arz'ın merkezi olmak üzere yapı çapı sonsuz olarak tasavvur olunan ve sathında bütün yıldızların mürte-semleri bulunan muhayyel küre.
küre-i sulbe taşküre, litosfer, fr. lillıos-phere. (bkz: küre-i hacerî).
küre-i şems astr. Güneş.
küre-i zemîn yeryüzü, yeryuvarlağı.
küre-i ziya ışıkküre, fotosfer, fr. pho-tosphere.
küretü'l-kevâkib astr. astronomi olayı.
küretü'l-küll dokuz kat olduğuna inanılan göğün en üst katı.
küremâ L (a.s. kerîm'in c.) 1. kerîm, asîl, necip, iyiliksever, hayır sahibi, cömert, eliaçık kimseler. 2. ulular, büyükler, (bkz: kiram1'2).
kürend, küreng (f.i.) al at. (bkz. kuran).
kürevî (a.s.) yuvarlak; mat. küresel.
Hendese-i küreviyye geo. küresel geometri, ["küriyy" de denir].
küreviyy-üş-şekl geo. yuvarlak şekil.
küreviyy-üş-şekl cümle-i kevkebiyye astr. küremsi yıldız yığınları.
küreybe (a.i.) biy. tulumcuk, fr. utricule.
küreyvât (a.i. küreyve'nin c.) küçük kürecikler, yuvarlaklar, yuvarlar.
küreyvât-ı beyzâ anat. akyuvarlar, kan ve lenf gibi vücut sıvı (mayi) lannda bulunan çekirdekli ve yuvarlak hücreler.
küreyvât-ı hamrâ anat. alyuvarlar, kana al rengini veren çekirdeksiz yuvarlak küçük hücre olup, kanın her milimetre kübünde beş milyon kadar bulunur.
küreyvât-ı meneviyye anat. menîdeki cinsiyyet zerrecikleri.
küreyvât-ı yâbise hek. kanın terkibinde yüzde on dört nispetine bulunan demir bileşiği, [kelimenin doğrusu "küreyyât" dır].
küreyve (a.i.c. küreyvât) 1. küçük yuvarlak, yuvar. 2. fiz. molekül, elektron.
küreyve-i beyzâ anat. akyuvar, (bkz: kureyvât-ı beyzâ).
küreyve-i hamrâ anat. alyuvar, (bkz: küreyvât-ı hamrâ).
küreyve-i şahmiyye biy. yağ yuvarı.
küreyvî (a.s.) 'küresel.
küreyvîn (a.i.c.) fizy. alyuvarlara kırmızı rengi veren duru suya benzer bir madde, yuvarcıklar, fr. globules.
kürîz (f.i.) hizmetkâr.
kürîzî (f.s.) düşkün, beli bükük ihtiyar.
kürrâs (a.i.) bot. pırasa.
kürrâse (a.i.c. kerârîs) el yazması kitapların sekiz sahifeden ibaret olan forması.
kürre (f.i.) 1. sıpa. 2. tay.
kürre-i har sıpa.
kürsî (a.i.c. kürâsî) 1. oturulacak yüksekçe yer. 2. taht. (bkz: serîr). 3. makam, vazîfe. 4. hükümet merkezi, başkent, (bkz: makarr, merkez). 5. kaide, ayaklık, mesnet. 6. arş-ı a'zam'ın altında bir düzlükte olan, levh-i mahfûz'un bulunduğu yer.
kürsî-i hâk kâinatın dayanağı, dünyâ.
kürsî-i hatt kurallara uygun olarak yazılmış elyazısı.
kürsî-i hükümet parlamento.

kürsî-i memleket	başkent.
kürsî-i ses-kûşe	(bu-) dünya.
kürsî-i zer	Güneş.
kürsî-dâr	(a.f.b.i.) kürsüdar, kırmızı çuha veya kadife kaplı olan kürsî-i hümâyûna bakan görevli.
kürsî-nişîn	(a.f.b.i.) 1) tahtta oturan pâdişâh; 2) vali; 3) camide, kürsüde oturan, vaaz eden.
kürûb	(a.i. kerb'in c.) tasalar, kaygılar, kederler, gamlar.
kürüm	(a.i. kerm'in c.) üzüm, bağ kütükleri.
Fasîle-i kürûmiyye	"üzümgiller.
kurur	(a.i.) bir şeyin tekrarı.
kürûr-i a'vâm	senelerin birbirini tâkibet-mesi.
kürûr-i edvar	devirlerin tekrarı.
kuruş	(a.i. kerîş'in c.) işkenbeler.
kürük	(f.b.i.) deve yavrusu, (bkz: şü-tür-peçe).
küs	(f.i.) kadın tenasül âleti, (bkz: fere).
küsa	(a.i. kisve'nin c.), (bkz. kisve).
küsâhat	(a.i.) sıskalık, kemik hastalığı, fr. rachitisme.
küsbe	(a.i.) yağ posası; yağı, suyu çıkarılmış her türlü "bitki maddelerinin kuru kalıntısı.
küsbere	(f.i.) bot. karakimyon, kişniş.
küstah	(f.s.) aslı "güstâh"dır. (bkz: güstâh).
küstâh-âne	(f.zf.) aslı "güstâh-âne" dir. (bkz: güstâh-âne).
küstahı	(f.i.) küstahlık, edepsizlik.
küstel	(f.i.) zool. bokböceği, (bkz: hunfesâ').
küsûd	(a.i.) kesad.
küsü	(a.i.) çekilme, maksada varmadan geri dönme, (bkz: ric'at).
küsûf	(a.i.) astr. Güneş'in tutulması, Ay'ın, Dünyâ'mız ile Güneş arasına girerek gölgesiyle Güneş'i kısmen veya tamamen örtmesi.
küsûf-i cüz'î	astr. Güneş'in bir kısmının tutulması.
küsûf-ı halkavî	astr. halkalı gün tutulması.
küsûf-i küllî	astr. Güneş'in tam tutulması.
küsül	(a.s.) tenbel, üşenici.
küsur	(a.i. keser'in c.) 1. parçalar, artan parçalar, artıklar. 2. mat. kesirler.
küsurat	(a.i. kesr'in c. olan küsûr'un c.) artıklar, anan kısımlar.
küsûrât-ı aşeriyye	mat. ondalık kesirler.
-kuş	(f.s.) öldüren, öldürücü.
Düşman-küş	düşman öldüren.
Merdüm-küş	adam öldüren.
Zebûn-küş	düşkün öldüren; fırsat düşkünü.
kuşende	(f.s.) öldüren, öldürücü. (bkz. katil).
küşkûye	(f.i.) muz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından olup, zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur.
küştar	(f.s.) 1. kesilmiş, kurban edilmiş [koyun]. 2. mec. et.
küşte	(f.s.c. küşte-gân) öldürülmüş.
küşte-gân-ı zinde	Şehitler (bkz. Şüheda)
küştenî	Öldürülmeye lâyık.
küştî-câ	(f.b.i.) güreş yapılan yer.

küştî-gâh	(f.b.i.) güreşe çalışılan yer.
küştî-gîr	(f.b.i.) güreş tutan, güküştî-gîr reşçi, pehlivan.
küştî-gir-i cehân	cihan pehlivanı.
küştî-girî	(f.b.i.) pehlivanlık.
kütle	(a.i.) yığın, küme, toplu şey.
küttâb	(a.i. kâtib'in c.) kâtipler, yazıcılar, (bkz: ketebe).
Menşe-i küttâb	kâtip yetiştiren okul.
Reîsü'l-küttâb	divan kâtiplerinin başı olup Tanzimat'tan önce "hâriciye nâzın" na verilen bir ad idi. küttâb-ı dîvân-ı hümâyun tar. Dîvan-ı Hümâyûnun yazı işlerini görenler.
Dârü'l-kütüb	okuma salonu.
kütüb-i mukaddese	mukaddes kitaplar [Tevrat, Zebur, incil, Kur'an]. (bkz: kütüb-i semâviyye).
kütüb-i münzele	inzal olunmuş, indirilmiş kutsal kitaplar: [Tevrat, Zebur, incil, Kur'an].
kütüb-i sitte	Hanefî fıkhı üzerine yazılmış 6 kitap, [Mebsûta, Ziyâdât, Câmi-i Sagîr, Câmi-i Kebîr, Siyer-i Sagîr, Siyer-i Kebîr].
kütüb-i tefasîr	tefsir kitapları.
kütüb-i tevârîh	târih kitapları.
kütüb-hâne *	(a.f.b.i.) 1. kitaplık. 2. kitapsaray.
küûb, küûbet	kız memesinin büyümesi, kabarması.
küûl	(a.i.) alkol, ispirto.
Dâü'l-küûl	alkol düşkünlüğü, alkolizm, fr. alcoolisme.
küûl-i muattar	kim. alkolat.
küûl-i mutlak	kim. an ispirto.
küûlî, küûliyye	(a.s.) alkol ile, ispirto ile ilgili, onun gibi olan.
Mevâdd-i küûliyye	alkol, alkollü maddeler.
Meşrûbât-ı küûliyye	alkollü, ispirtolu içkiler.
küûl-perest	(a.f.b.s.) alkolik, alkole düşkün kimse.
küûs	(a.i. ke's'in c.) 1. içi dolu kaplar, çanaklar. 2. kadehler, bardaklar. 3. şarap dolu bardaklar; bardaklarla şaraplar. 4. bot. çanaklar.
küvâre	(a.i.) petek, (bkz: kivâre).
küvern	(a.i. kûme'nin c.) kümeler, (bkz: ekvâm).
küveys	(a.i.) 1. bot. kadehçik. 2. biy. kesecik, fr. saccule.
küzâz	(a.i.) hek. sinir gerilmesi, tetanos.
küzâz-ı fizyoloji	fizyolojik tetanos.
küzbere	(a. i. c. kezâbir) bot. asmacık, lât. coriandrum sativum.
küzberetü'l-bi'r	bot. tere.
küzberet-ül -kanat	bot. baldınkara denilen nebat (* bitki).

L

lâ	(a.e.) menfî ('olumsuzluk) edatıdır. la havle ve lâ kuvvete illâ b'illâh kuvvet ve kudret Allah'tadır. lâ ilahe ill-Allah "yoktur tapacak; Allah'tır ancak".
lâ ahlâkî	(a.s.) ahlakdışı, fr. amoral.

lâ-ahlâkıyye	(a.i.) 1. ahlâk dışıcılık, f r. amoralisme. 2. ahlâk dışıcılığı şiar edinmiş zümre.
lâ-akall	(a.s.) en azından, daha aşağı olmaz.
lâ-ale-t-ta'yîn	(a.zf.) ayırdetmeksizin, rastgele, gelişigüzel.
lâ-ale-t-teşbîh	(a.zf.) teşbih yoluyla olmayan, benzetilmeksizin.
laalle	(a.e.) belki, umulur ki, ola ki. (bkz: leyte). [olması mümkün şeyler için kullanılır].
laane	(a.n.) lanet etti.
laan-Allah	Allah lanet etsin!
lâ-an-şey	(a.zf.) boş yere, boşuna.
lâbe	(f.i.) 1. yaltaklanma, yalvarma, acz gösterme. 2 . bu yolda söylenen söz.
lâ-be's	(a.s.) sakınca yok.
lâbis	(a.s.) giyen, giymiş.
lâ-bi-şartın	(a.s.) şarta dayanmaksızın.
lâc	(f.s.) çıplak, (bkz: üryan).
lâc	(a.s.) dar şey.
Mekân-ı lâc	dar yer. (bkz: dayyık, mazîk).
lâ-cerem	(a.s.zf.) şüphesiz; besbelli, elbette, [aslında "lâ-cereme inkıta' yok" demektir].
lâ-cevâb	(a.s.) cevap dışı.
lâceverd	(a.s.) 1. lâcivert. 2. koyu mavi, değerli bir süs taşı. [Farsçası "lâjverd" dir].
lâceverd-hûn	(f.b.i.) gökyüzü.
lâceverdî	(f.s.) lâcivert renkte.
Kubbe-i lâceverdi	gök kubbe, semâ.
lâ-cezrî	(a.s.) köksüz ve tohumsuz ot.
lâç	(f.i.) aldatma, oyun etme. (bkz: âl, firîb, hud'a, mekr).
lâd	(f.i.) duvar, (bkz: cidar).
Bün-i lâd	duvarın dibi.
Ser-i lâd	duvarın üstü.
lâde	(f.s.) akılsız, ahmak, (bkz: ebleh, gevden).
laden	(f.i.) 1. bir cins çalı. lât. cistus. 2. bu çalının zamkı. 3. [eskiden] kadınların yüzlerine ben taklidi yaptıkları madde.
lâ-des	sözünün farsça "yâd-dâşten = akılda tutmak" dan geldiği söyleniyor!
lâdine	(f.i.) kendir, kenevir.
lâ-dînî	(a.s.) dindışı, fr. laique.
lâ-edrî	(a.s.) bilmem, [söyleyeni belli olmayan şiirlerin sonuna konulur].
lâ-edriyye	(a.i.) fels. bilinemezcilik, fr. agnosticisme.
lâ-ene	(a.s.) fels. bendeğil, fr. non-moi.
lâf	(f.i.) 1. lâkırdı, söz. 2. konuşma.
lâf ü güzâf	boş lâkırdı, (bkz: jâj, lağv).
lafk	(a.i.) iki şeyi birbirine çarpma.
lâfz	(a.i.c. elfâz) söz. [manâlı olursa "kelime", mânâsı, edatlarda olduğu gibi, başkalarıyla meydana gelirse "harf" kısmına ayrılır].
lâfz be lafz	kelime kelime.
lâfz-ı külli	mant. mânâsı herkesçe müşterek olmayan lâfız "zeyd" gibi.

lâfz-ı külli	mant. mânâsı herkesçe müşterek olan lâfız "insan" gibi.
lâfz-ı muhtemel	huk. iki veya daha ziyâde mânâya hamli mümkün bulunan sözdür ki, hangisinin kasdolunduğu mücerret rey ile değil, deliller, karineler ile tâyin olunur.
lâfz-ı mu'teber	ed. manâlı (anlamlı) söz.
lâfz-ı müfesser	huk. tahsis ve te'vîle ihtimal bırakmayacak derecede açık olan sözdür ki, onunla amel vacip olur.
lâfz-ı mürekkeb	mant. cüzülerinden biri; mânâsının cüzü'lerinden birine delâlet eden lâfız.
lâfz-ı müşterek	huk. birçok müsemmâsı bulunan lâfızdır ki, hangi mânâ kasdolunduğu taayyün etmediği surette mânâsız addolunur, onunla amel olunmaz.
lâfz-ı vâhid	tek söz.
lâfzı zahir	huk. teemmül ve tefekküre muhtaç olmaksızın dinleyenin derhal mânâsını anladığı sözdür ki, bunun zıddına "hafi" denir.
lafza	(a.i.) bir tek söz veya kelime.
lâfza-i celâl	Allah kelimesi.
lâf-zen	(f.b.s.) 1. lâfazan, geveze. 2. övünen, övüngen.
lâfzen	(a.zf.) lâfızîtibâriyle, kelimenin söylenişine, yapısına göre, yazılı olmayarak.
lâfzî murâd	(a.b.i.) mânâsı bir yana bırakılarak, lâfzı itibariyle söylenen söz.
lafzî	(a.s.) gr. kelimenin söylenişine ve yapısına ait, onlarla ilgili.
Tezyînât-ı lâfziyye	sözde ve yazıda görülen ve çok defa tasannua kaçan kelime süsleri.
lâfzıyye	(a.i.) fels. 1. boşsözcülük. 2. ezbercilik.
lâfziyye	(a.s.) ["lâfzî" kelimesinin mü-ennesi]. (bkz: lâfzî).
lâg	(f.i.) 1. şaka, lâtife. 2. oyun. (bkz: lû'b).
lagar	(f.s.) 1. arık, zayıf, cılız [hayvan]. 2. meç. ağır, yavaş hareketli [kimse].
Esb-i lagar	zayıf beygir.
Gâv-ı lagar	arık öküz.
lâgarî	(f.i.) arıklık, zayıflık, cılızlık.
lâgt	(a.i.) mırıldanma, ses çıkarma.
lâğv	(a.i.) 1. faydasız, beyhude, boş. 2. yanılma, atlama. 3. kaldırma, hükümsüz bırakma.
Yemîn-i lağv	alışkanlıkla edilen ve şer'an kefaret lâzımgelmeyen yemin.
lâğvî, lâğviyye	(a.s.) lağva mensup, lâğv ile ilgili.
Eymân-ı lâğviyye	alışkanlıkla edilen ve şer'an kefaret lâzımgelmeyen yeminler.
lâğviyyât	(a.i. lâğviyye'nin c.) beyhude, boş sözler, işler.
lâğz	(a.i.) sürçme, kayma.
lâgzân	(f.s.) sürçen, kayan, (bkz: zâlik).
lagzîde	(f.s.) sürçmüş, kaymış.
lâgzîde-pâ, lâgzîde-pây	(f.b.s.) ayağı sürçmüş, ayağı kaymış.
lâgziş	(f.i.) sürçüş, kayış, sürçme, kayma.
-lâh	(f.e.) kelimenin sonuna gelerek "yer" mânâsını verir.
Div-lâh	cinin, perinin bulunduğu yer.
Rud-lâh	akar suyu bol yer.
Seng-lâh	taşlık [yer].

lâ-halâ (a.i.) gökkubbenin arkası.
lâhâmet (a.i.) ellilik, semizlik.
la havle (a.i.) bir sıkıntı, bir belâ vukuunda sabrın tükendiğini göstermek için söylenir, (bkz: la).
lâ-havle ve-lâ-kuvvete illâ bi'llah yetki ve kuvvet yalnız Allah'ındır.
lâ-havle-gûyân (a.f.b.i.) lâ-havle okuyanlar, bir sıkıntı, bir belâ vukuunda sabrın tükendiğini göstermek için lahavle çekenler.
lâ-hayr (a.s.) hayırsız, uğursuz.
lâ-hayre fîh (a.cü.) bu işte hayır yok.
lâhd (a.i.c. elhâd, lühûd) çukur, mezar, kabir.
lâhe (f.i.) yama.
lâhib (a.i.) açık yol.
lâhif (a.s.) zulüm görmüş, kalbi yanık.
lâhik (a.s.) 1. lühûk eden, yetişen, ulaşan. 2. eklenen. 3. sonradan tâyîn edilen, yenisi. Sabık ve
lâhik eskisi ve yenisi, önceki ve şimdiki.
lâhike (a.i.c. levâhik) gr. ek.
lâhika-i müteahhire gr. son ek, fr. suffixe.
lâhika-i mütekaddime gr. önek, fr. prefixe.
lâhika-i tasrîfiyye gr. tasrif, çekim eki.
lâhîm (a.s.) etli, semiz.
lâhim (a.s.) 1. dâima et yiyen. 2. et yediren.
lâhime (a.i.s.) 1. etçil, et yiyen hayvan. 2. zool. etoburlar.
lâhin (a.s.) bilhassa Kur'ân-ı Kerîm'i okurken talâffıızda yanlışlık yapan [kimse], (bkz: lehhân).
lâhis (a.s.) sıcaktan veya susuzluktan dilini çıkararak soluyan [köpek].
lâhîz (f.i.) sel suyu, seylâb.
lâhîz (a.i.) benzer, (bkz: manend, mesel, nazîr, şebîh, veş).
lâhk (a.i.) jeol. lığ, alüvyon, fr. alluvion.
lâhkî (a.s.) coğr. lığlı, alüvyonlu.
lâhlâh (a.i.) bot. çiğdem.
lâhlaha (f.i.) 1. güzel kokulardan meydana gelen koku. 2. anber, misk, kâfur, laden gibi şeylerden meydana gelen şamama.
lâhlâhiyye (a.i.) çiğdemgiller, fr. colchicacees.
lâhm (a.i.c. lühûm) 1. et. 2. meyvenin çekirdekle kabuk arasında bulunan kısmı.
Akilü'l-lâhm et yiyen hayvan], (bkz: gûşt).
lahm-i zâid anat. vücutta hastalık neticesinde çıkan fazla et.
lâhm ü şahm et ve yağ.
lâhme (a.i.) et parçası.
lahn (a.i.c. elhân) 1. kaideye uygun ve güzel ses, nağme, ezgi, birden ziyâde sesin yanyana gelerek meydana getirdiği müzik cümlesi, fr. melodie. 2. ahenk. 3. lügat; dil. 4. okurken yanlışlık yapma.
lâhn-i davudi tok ses, kalın ses.
lâhn-i inkisar kırılma sesi, kırgınlık nağmesi.
lâhnî (a.s.) sesle ilgili, ahenkle ilgili.
lâhs (a.i.) yalama[k].
lâht (f.i.) bir şeyin parçası, cüzü.

lâht-ı ciğer	ciğerden kopma.
lâhûrî	(f.i.) Hindistan'ın Lâhur şehrinde dokunan bir çeşit şal.
lâhûs	(a.s.) uğursuz, (bkz: meş'ûm, nahîs).
lâhut	(a.i.) ulûhiyyet âlemi.
lâhûtî	(a.s.) lâhûta mensup, lâhut ile ilgili, (bkz: ilâhî).
lâhûtiyân	(a.f.c.) lâhûtîler, ulûhiyet âlemine girebilen melekler.
lâhût-nişân	(a.f.b.s.) lâhut'a benzer.
lâhût-pâye	(a.f.b.s.) lâhut derecesinde [yüksek].
lâhz, lâhzan	(a.i.) göz ucu ile bakma.
lâhze	(a.i.) 1. göz ucu ile bakış. 2. göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman.
lâ-îcâbiyye	(a.i.) fels. yadgerekircilik, fr. indeterminisme.
lâic, lâice	(a.s.c. levâic) aşk ateşi kalbini saran [kimse].
lâ-ilâc	(a.s.) çaresiz, imkânsız.
lâim	(a.s.) levm eden, yüze karşı çekiştiren, (bkz: levvâm).
lâime	(a.i.c. levâim) çekiştirme, (bkz: serzeniş).
lâîn	(a.s.) kovulmuş; nefret kazanmış; istenilmeyen.
Şeytân-ı lâîn	Allah'ın rahmetinden (yarlıgamasından) mahrum olan şeytan.
lâjverd	(f.s.) lâcivert.
lâjverdî	(f.s.) lâcivertle ilgili.
lâk	(f.i.) 1. tahta kadeh. 2. s. aşağı, hakir.
lâkab	(a.i.c. elkab) lâğap, bir kimseye, kendi asıl adından başka takılan ad.
lâkah	(a.i.) hurma, incir gibi bâzı ağaçların erkeğinden dişisine vurulan aşı.
lâkat	(a.i.). (bkz. lükate).
lâ-kayd	(a.s.) kayıtsız, ilgisiz.
lâ-kaydâne	(a.f.zf.) kayıtsızca, ilgisizlikle.
lâ-kaydî	(a.i.) kayıtsızlık, ilgisizlik.
lâ-kaydiyye	(a.i.) fels. sekincilik, kiyetizm, fr. quietisme.
lâ-kaydiyyûn	(a.s.c.) lakayt bulunan kimseler.
lâ-kelâm	(a.s.) hiç bir diyecek yok; gayet kesin.
lâkî	(a.s.) itibarsız, değersiz [kimse].
lâkîm	(a.s.) yontulmuş, yonulmuş.
lâkin	(a.e.) ama, fakat, ancak, şu kadar var ki. [Arapçada bu "lâkin" den başka bir de "lâkinne" şekli vardır].
lâkît, lâkîta	(a.s.) 1. yerden kaldırılıp alınan şey. 2. sokağa bırakılmış yeni doğma çocuk, (bkz: lükata).
lâklâk	(a.i.c. lekalik) leylek.
Âme-den-i lâklâk	leyleklerin gelme zamanı.
lâklâka	(a.i.c. lâklâkıyyât) boş, mânâsız, faydasız lâkırdı.
lâklâkıyyât	(a.i. lâklâka'nın c.) mânâsız, faydasız, boş lâkırdılar.
lâkt	(a.i.) yerden toplama.
lâktü'l-izâm ve-l-mismâr	vet. atın ayasını, yerde bulunan çivi, kemik, şişe kmğı gibi şeylerden birinin yaralaması.
lâkve	(a.i.) ağız çarpılması.
la'l	(a.i.) 1. kırmızı, al.
Şarâb-ı la'l	kırmızı şarap. 2. kırmızı ve değerli bir süs taşı. 3. dudak.
la'l-i âb-dâr	güzelin dudağı.
lâ'l-i Bedahşân	Bedahşân yakutu.

lâ’1-i dürr-efşân	inci saçan, arasından inci gibi dişler görünen dudak.
lâ'l-gül-feşân	gül saçan dudak.
lâ'l-i kehrubâ	sevgilinin dudağı.
lâ'l-i mey-gûn	kırmızı dudak.
lâ'l-i mûzab	1) şarap; 2) kan.
lâ'l-i nâb	saf dudak, kıpkırmızı dudak.
lâ'l-i nâ sûhte	işlenmemiş lal.
lâ'l-i revân	şarap.
lâ'l-i sâkî	sâkî'nin dudağı.
lâ'l-i şeker-bâr	şeker saçan, şeker döken dudak; sevgilinin dudağı.
lâ'l-i yakut	1) kıymetli bir taş, grena taşı. 2) seylan taşı.
lal	(a.s.) dilsiz, (bkz: ebkem).
lal ü ebkem	şaşa kalmış, dona kalmış.
lala	(f.i.) 1. bir çocuğu gezdiren, oyalayan uşak. 2. saray haremağası. 3. pâdişâhların sadrâzamlara hitâbederken kullandıkları unvan.
lala-dâş	(f.t.i.) tar. Osmanlı sarayındaki acemilerin "kardeş" mânâsına gelen birbirlerine söyledikleri söz.
lala destur	(f.b.i.) tar. sarayda bulunanların dar yerlerden geçerken birbirlerinden izin isteme sözü.
lâle	(f.i.) bot. 1. lâle. 2. [eskiden] esirlerin ve cezalıların boyunlarına taktıkları demir halka. 3. kadın adı. 4. ağaçtan meyve toplamak üzere kulanılan ucu üç veya dört çatallı uzun bir ağaç.
lâle-gül	muz. Hüseyin Sadettin Arel'in bulduğu hüzzam makamı gibi başlayıp sonradan şedarabân makamı gibi yegâhda karar kılan makam.
lâle-i hamrâ	kırmızı lâle.
lâle-i nu'mân	bot. bir çeşit lâle, dağ şakayığı.
lâ-lebenî	(a.s.) 1. sütü yetersiz, sütü kıt olan [kadın]. 2. henüz süt emmeyen [çocuk].
lâle-fâm	(f.b.s.). (bkz. lâle-gûn, lâle-reng).
lâle-gûn	(f.b.s.). (bkz: lâle-fâm, lâle-reng).
lâle-gül	(f.b.i.) muz. Türk müziğinde kullanılan mürekkep bir makam.
lâle-hadd	(f.b.s.) lâle yanaklı.
lâlek, lâlekâ	(f.i.) 1. pabuç. 2. taç. 3. horoz ibiği, fr. crete.
lâle-nâme	(f.b.i.) eski edebiyatımızda lâle çeşitleri yetiştirilmesi, fiyatları ve şâire üzerine yazılmış mensur ve manzum eser.
lâle-reng	(f.b.s.) lâle renkli, lâle renginde olan. (bkz: lâle-fâm, lâle-gûn).
lâle-ruh	(f.b.s.) 1. lâle yanaklı, yanağı lâle gibi kırmızı olan. (bkz: lâle-ruh-sâr). 2 . muz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamıdır. Zamanımıza kadar gelmiş bir numunesi yoktur.
lâle-ruh-sâr	(f.b.s.). (bkz. lâle-ruh).
lâlesar	(f.b.i.) 1. sığırcık kuşu. 2. lalelik, (bkz. lâle-zâr).
lâle-veş	(f.s.) lâle gibi, lâleye benzeyen.
lâle-zâr	(f.b.i.) lalelik, lâle yetişen yer, lâle bahçesi.
lâle-zâr-ı cemâl	güzellik laleliği.
lâ'l-fâm	(a.f.b.s.) kırmızı renkli, al. (bkz. lâ'l-gûn, lâ'1-reng).

lâ'l-gûn	(a.f.b.s.) kırmızı renkli, al. (bkz. lâ'l-fâm, lâ'1-reng).
lâ'1în	(a.s.) kırmızı renkli.
lâ'1-istan	(a.f.b.i.) yakutu çok olan ülke.
lâ'1-reng	(a.f.b.s.) kırmızı renkli, al. (bkz: lâ'l-fâm, lâ'l-gûn).
lâ'l-veş	(a.f.b.s.) yakut gibi.
lam	(a.ha.) 1. Osmanlı alfabesinin yirmi altıncı harfi olup "ebced" hesabında otuz sayısının karşılığıdır; "i" sesini verir. 2. Şevval [kamerî aylardan].
lâ-maddiyye	(a.i.) eşyanın maddîliğini inkâr edenlerin mesleği, fr. inımaterialisme.
lâ-mahall	(a. s.) yersiz, yeri olmayan. (bkz. lâ-mekân).
lâ-mantıkî	(a.s.) fels. mannkdışı, fr. alogique.
lâme, lâmek	(f.i.) 1. Hintlilerin sarık üzerine sardıkları bir çeşit tülbent. 2. baştan ayağa kadar bütün vücudu örten örtü.
lâ-mehâle	(a.s. ve zf.) çaresiz, ister istemez, [asıl mânâsı "hilesiz" dir].
lâ-mekân	(a.s.) mekânsız, yersiz, yere ihtiyâcı olmayan; Allah.
lâm-elif	(a.ha.) 1. Osmanlı alfabesinde "lam" ile "elif harflerinin bir arada yazılmış şekli. 2. s. eğri, dolambaç.
lâmi'	(a.s. lemeân'dan) lemeân eden, parlayan, parıldayan; parlak.
Berk-i lâmi'	parıldayan şimşek.
lâmi'ü'n-nûr	nur saçarak parlayan.
lâmî, lâmiyye	(a.s.) 1. lam harfi şeklinde olan. 2. i. lam kafiyesi ile düzenlenmiş olan kaside. 3. i. a. gr. lam harfi ile yapılmış izafet terkibi (isim tamlaması), (bkz: izâfet-i lâmiyye).
lâmia	(a.s. lemeân'dan. c. levâmi') 1. parlayan, paraldayan [şey].
Karniyye-i lâmia	hek. gözün ön tarafında bulunan cam gibi şeffaf (saydam) tabaka, f r. cornee. 2. i. kadın adı.
lâmih	(a.h.i.) Hz. Nuh'un erkek kardeşi.
lâmih, lâmiha	(a.s. lemh'den) 1. parlayan, panldayan, parlak, (bkz: dirahşende). 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
lâmis	(a.s. lems'den) lemseden, el ile tutan, dokunan.
lâmise	(a.i.) 1. dokunmakla olan duyma duygusu. 2. biy. dokunum. 3. psik. dokunma.
lâmişger	(f.i.) bot. karaağaç.
lâ-mııhâle	(a.zf.) mutlaka, kesinlikle.
lâmü'l-fi'l	(a.b.i.) Arapçada üçlü kökten gelen bir kelimenin son harfi.
lâ-müsellim	(a.n.) hiç teslim etmem; hayır!
lan	(f.i.) vefasızlık, hakikatsizlik.
lâ'n	(a.i.) lâ'netleme; ilenç. (bkz: bed-duâ).
lâ-nazîr	(a.s.) eşsiz, benzersiz.
lâ-nâzıre-leh	(a.b.s.) eşsiz, -benzersiz.
lâne	(f.i.) yuva. (bkz: âşiyân).
lâne-i harâb	bozulmuş yuva.
lâne-i mürg	kuş yuvası.
lâne-i nermîn	yumuşak, sıcak yuva.
lâne-i peder	baba yuvası.
lâne-gîr	(f.b.s.) yuva tutan.
lâ'n	(a.i.) 1. Allah'ın mağfiretinden (yarhgamasından) mahrumluk; beddua, ilenç. 2. fena, kötü, uğursuz [yer, kimse].

lâ'net-ullah	(a.b.i.) "Allah'ın laneti" Allah lanet etsin, mağfiretinden (yarhgamasından) mahrum kalsın.
lâ'net-ullahi aleyh	Allah'ın laneti onun üzerine olsun!
lâ'net-ullâhâne	(a.zf.) Allah'ın lâ'netine uğramışçasına, uğramış gibi.
lâ-râhate fi-d-dünyâ	(dünyâda rahat yoktur), (zf.) durup dinlenmeden daima çalışılması gerektiğini anlatır.
lâ-reybe-fîh	(a.b.s.) onda hiç şüphe yok; kitabullah.
lâ-reybî	(a.s.) şüphesiz.
lârkî	(a.i.) bot. keçiboynuzu, (bkz: harnûb).
lâs	(f.i.) 1. adî ipek. 2. dişi hayvan. 3. köpek.
lâ-sânî	(a.s.) ikincisi olmayan, tek. (bkz. vahîd, yekta).
lâsık	(a.s.) yapışıcı, yapışkan; yapışmış olan. (bkz. lâzık).
lâsîf	(a.s.) parlayan, parlayıcı, (bkz: taban).
lâ-siyemmâ	(a.zf.) hele, en çok; bahusus.
lâsk	(a.i.) yakı.
lâskî	(a.s.) yakıya ait, yakı ile ilgili.
lâss	(a.i.c. lüsûs, elsâs) hırsız, (bkz: düzd, sarık).
lâş	(f.i.) 1. yağma, çapul. 2. s. alçak, aşağılık, itibarsız [kimse].
laşe	(f.i.) 1. leş. (bkz: cîfe). 2. zayıf, arık hayvan. 3. meç. kıyıda kalmış kayık, gemi teknesi.
lâ-şebîhe-leh	(a.s.) eşi, benzeri olmayan.
lâşe-hâr	(f.b.s.) leş yiyen.
lâ-şekk	(a.zf.) şüphesiz, tabîî, elbette. (bkz: bî-gümân).
la şerike lehu	(a.sû.) Allah'ın şeriki, nazîri yoktur. O, eşsizdir, tektir.
lâ-şey'	(a.s.) bir şey değil, pek değersiz iş.
lât	(a.i.) islâm'dan önce, Arapların Kabe'de bulunan putlarından biri.
lâ-tâil	(a.s.) faydasız, boş, mânâsız, abes.
lâ-tenâhî	(a.s.) bitip tükenmez.
lâ-teşbîh	(a.b.s.) benzetmek gibi olmasın!
lâtha	(a.i.) leke.
lâtha-i safra	lât. macula lutea.
lâtif	(a.s.) 1. Allah adlarındandır. 2. yumuşak, hoş, güzel; nâzik. 3. i. [abdüllâtiften kısaltılarak erkek adı].
lâtife	(a.i.c. letâif) 1. güldürecek tuhaf ve güzel söz ve hikâye, şaka. 2. kadın adı.
lâtîfe-gû	(a.f.b.s.) lâtifeci, şakacı. (bkz. lâtîfe-perdâz).
lâtîfe-gûyî	(a.f.b.i.) lâtîfecilik, şakacılık, (bkz: lâtîfe-perdâzî).
lâtîfe-perdâz	(a.f.b.s.c. lâtife-perdâzân) lâtifeci, şakacı, (bkz: lâtîfe-gû).
lâtîfe-perdazân	(a.f.b.s.) lâtîfe-perdâz'ın c.) lâtifeciler, şakacılar.
lâtîfe-perdâzâne	(a.f.zf.) lâtifecilikle, şakacılıkla.
lâtîfe-perdâzî	(a.f.b.i.) (bkz: lâtîfe-gûyî).
Lâtifi	(a.h.i.) XVI. asırda yaşamış bir Türk tezkirecisidir; Katamonulu'dur, şâir ve ediptir, 896 (1491) de doğmuştur; 1582 de denizde boğularak ölmüştür.
lâtîme	(a.i.) misk.
lâtm	(a.i.) tokat atma.
lâtma	(a.i.) tokat, şamar.
latma-ha	(a.f.b.s.) tokat yiyen.
lâtma-zen	(a.f.b.s.) tokat atan.

Tarihvemedeniyet.org

lâûk (a.i.) yalanacak, yenilecek, macun. ["luûk" şekli yaygındır].
laubali (a.s.zf.) ilişiksiz, kayıtsız, saygısız, senli benli [şey, kimse], (aslında, Arapça "aldırış etmem" demektir).
lâübâliyâne (a.zf.) lâubalilikle, kayıtsız, ilgisiz, saygısız bir tarzda, senli benli olarak.
lâ-v'Allâhi (a.n.) vallahi, hayır.
la ve naam (a.cü.) hayır ve evet [çok zaman, hiçbir fikir söylenmediğini bildirme makamında kullanılır].
lâ-vücûd (a.s.) fels. bendeğil, fr. non-etre.
lay (f.i.) 1. çamur. 2. tortu. 3. kül.
lay (f.s.) "lâyîden" mastarından söyleyen, söyleyici.
Herze-lây herze söyleyen, saçmalayan, (bkz: herze-gû).
lâ-ya'kıl (a.b.s.) dalgın, bihoş.
Mesti lâ-ya'kıl sızmış, sarhoş.
lâ-ya'kılâne (a.b.zf.) akıl erdirilmeyerek, düşüncesizlikle, dalgınlıkla.
lâ-ya'lem (a.s.) bir şey bilmeyen, bilmez.
lâ-ya'lemü'l-gaybe İll'Allâh kaybolanı Allah'tan başkası bilmez.
lâ-ya'nî (a.b.s.) mânâsız.
Mâ lâ-ya'nî mânâsız, saçmasapan.
lâ-yecûz (a.s.) caiz değil.
lâ-yefhem (a.s.) anlayışsız.
lâ-yefnâ (a.s.) fena bulmaz, yok olmaz, tükenmez.
El-kanaatü kenzün lâyefnâ kanaat, tükenmez bir hazînedir.
lâ-yemût (a.b.s.) ölmez, fr. immor-tel. (bkz: câvidânî).
lâ-yemûtâne (a.zf.) ölmezlikle, fr. i m m ör t el içmen t. (bkz: câvidâne).
lâ-yemûtiyyet (a.b.i.) ölmezlik, fr. immortalite.
lâ-yen-azl (a.b.s.) azlolunmaz, azlolunamaz.
lâ-yenbagî (a.b.s.) yakışmaz, uygun düşmez, uymaz.
lâ-yenfekk (a.s.) ayrılamaz, bölü-nemttz.
Iâ-yeırkati' (a.zf.) ardı kesilmeksi-zin, durmadan, hep.
lâ-yen-kesîr (a.s.) kınlmaz, kesilmez.
lâ-yetebeddel (a.s.) değişmez.
lâ-yetecezzâ (a.b.s.) fiz. parçalanmaz, bölünmez, paralanmaz, bütün.
lâ-yetegayyer (a.b.s.) değişmez, bozulmaz, (bkz: sabit).
lâ-yetehammel (a.s.) tahammül edilmez, dayanılmaz.
lâ-yetenâh (a.s.) sonsuz, sonu bulunmaz.
lâ-yetenâhiyyet (a.i.) sonsuzluk.
lâ-yetezelzel (a.s.) 1. sarsılmaz. 2. güvenilir, devamlı, sürekli.
lâ-yezâl (a.b.s.) zevalsiz, bitimsiz.
lâ-yezâlî (a.b.s.) lâyezal'e mensûbolan.
lây-hâr (f.b.s.) tortu içen; şarap tortusunu içecek kadar ayyaş.
Külhânî-i lâyhâr meşhur hakîm Senâî'nin mürşidi.
lâyıh (a.s. levh'den) 1. parlak, parlayan. 2. aşikâr, meydanda, (bkz: hüveydâ). 3. hatıra gelen. [Arapçada "lâih" dir]. 4. içine doğan.
lâyiha (a.i.) 1. düşünülen bir şeyin yazı hâline getirilmesi. 2. huk. tasan. [Arapçada "lâiha" dır].
lâyiha-i kanûniyye huk. henüz tasdîk olunmamış kanun tasarısı.
lâyık (a.s. liyâkat'den) yakışan, yaraşır, yakışık, (bkz: bercâ, çespân, şayan, şâyeste).

lâyık-âne	(a.f.zf.) yaraşır, yakışır yolda.
lâ-yuadd	(a.b.s.) sayılmaz, sayılamaz, pek çok.
lâ-yuadd velâ yuhsâ	(a. b.s.) sayısız, hesapsız, pek çok.
lâ-yugleb	(a.s.) mağlûp olmaz, yenilmez.
lâ-yuhsâ	(a.s.) sayılmaz, hesaba gelemez.
lâ-yuhtî	(a.s.) hatâ işlemez, yanlış yapmaz, fr. impeccable.
lâ-yukal	(a.b.i.) tenasül âleti, (bkz: kadîb, kîr, merz-gûn).
la-yu'kal	(a.b.s.) akıl ermez, anlaşılmaz.
lâ-yu'lâ	(a.zf.) üzerine çıkılmaz, üstüne çıkmak mümkün değil.
lâ-yu'lem	(a.s.) bilinmez, bilinemez.
lâ-yu'ref	(a.s.) bilinemez.
lâ-yutâk	(a.s.) takat yetmez, çekilmez, dayanılmaz.
Teklîf-i mâ lâ-yutâk	dayanılmaz ve kabul olunamaz teklif.
lâ-yüfhem	(a.s.) anlaşılmaz.
lâ-yüfnâ	(a.s.) fena bulmaz, yok olmaz, tükenmez.
lâ-yüs'el	(a.s.) mes'ûl olmaz, sorulmaz.
lâ-yü'selü amma yef'al	yaptığından dolayı sorguya, suâle uğramayan; Allah, (bkz: bi--çûn u çirâ).
lâ-yüzâl	(a.s.) izale edilmez, tükenmez.
lazâ	(a.i.) 1. ateş, alev. 2. cehennem'in bir adı.
lâ-zâle, lâ-zâlet	(a.zf.) 1. zail olmasın, zeval bulmasın. 2. olsun!
lâ-zâle âliyen	yüce olsun!
lâzebeliyye	(a.i.) bot. horozibiğigiller, fr. amarantacees.
lâ-zevâl	(a.s.) zevalsiz.
lâ-zevâle-leh	(a.s.) asla zeval bulmaz.
lâzık	(a.s.) yapışıcı, yapışkan; yapışmış olan. (bkz: lâsık, lâzib1).
lâzım	(a.i.) 1. gerek. 2. gr. geçişsiz.
lâzım-ı gayr-i müfârık	terki caiz olmayan, onsuz olmayan, çok gerekli.
lâzım ve kâfi şart	mat. gerek ve yeter şart.
lâzım ve melzûm	biri olunca öbürünün de olması şan olan.
lâzım, lâzıme	(a.i.) 1. gerekli şey. 2. mat. gerekçe.
lâzî	(a.i.) 1. ateş. 2. cehennemin altıncı tabakası [puta, ateşe tapanlarla büyücülerin yeri burası olacaktır].
lâzib	(a.s.) 1. yapışıcı, yapışkan. 2. sabit. 3. lâzım, gerekli, (bkz. lâzık).
leâl	(a.i. lü'lü'ün c.) inciler, (bkz: dürer, leâli).
leâlî	(a.i. lü'lü'ün c.) inciler, (bkz: dürer, leâl).
leâlî-feşân	(a.f.b.s.) inciler saçan.
leâmet	(a.i.) içimlik, alçaklık, bayağılık. (bkz. denâet).
leb	(f.i.) 1. dudak.
Şeker-leb	şeker dudaklı.
Gonce-leb	gonca gibi dudağı olan.
leb-i âftâb	gölge.
leb-i canan	sevgilinin dudağı.
leb-i derya	(deniz dudağı) meç. deniz kenarı.
leb-i dilber	1) dilber dudağı; 2) dilber dudağı denilen hamur tatlısı.
leb-i handan	gülen dudak.
leb-i şefkat	şefkat dudağı. 2. uç, kenar.
leb-i cû	ırmak kenarı.
leb-i cûy-bâr	su kenarı.

leb-i hadrâ	ufuk.
leb-i keştî-gâh	nehirlerin geçit yeri, boğaz, liman ağzı.
leb-i sağar	kadeh ağzı.
lebâ'	(a.i.) ağız, doğumdan sonra gelen süt.
lebâbet	(a.i.) zeyreklik, akıllılık, (bkz:
lebâd, lebâde	(f.i.) yağmurluk
lebâçe	(f.i.) önü açık elbise, hırka, cübbe; ferace.
leb-â-leb	(f.zf.) ağızına kadar dolu.
leb-be-leb	(f.zf.) dudak dudağa. (bkz: leb-ber-leb.
lebân	(a.i.) göğüs.
lebbân	(a.i.) sütçü.
leb-ber-leb	(f.zf.) Dudak dudağa. (bkz.leb-be-leb).
leb-beste	(f.b.s.) 1.dudağı, ağzı bağlı. 2. susan.
lebbeyk	(a.n.) "buyurunuz, emir sizindir efendim!" mânâsına kullanılan bir kelime. [hac farizasının icrası esnasında bu kelime ile başlayan muayyen dualar söylenir ki buna "telbiye" denir], (bkz. telbiye).
lebbeyk-zen	(a.f.b.s.) evet diyen, razı olan.
lebbeyk-zen-i icabet	Allah'ın emrine koşup uyan. [ölen hakkında kullanılır].
leb-cünbân	(f.b.s.) "dudağını oynatan" söz söyleyen, konuşan.
lebeb	(f.i.) deriden örülmüş at başlığı.
leben	(a.i.) süt.
Ademü'l-leben	sütsüzlük.
Adîmetü'l-leben	sütü kesik kadın.
leben-i kils	kim. kireç sütü.
lebenî, lebeniyye	(a.s.c. lebeniyyât) süte ait, sütle ilgili, sütlü.
Mevâd-ı lebeniyye	sütlü maddeler, ürünler.
lebeniyyât	(a.i. lebeniyye'nin c.) sütlü nesneler.
leb-güşâ	(f.b.s.) "dudağı açık" konuşan, söyleyen.
lebî	(f.i.) dilim [ekmek, kavun, karpuz].
lebîb	(a.s.c. libâb) 1. akıllı, (bkz: fafln, zekî). 2. i. erkek adı.
lebîk	(a.s.) 1. akıllı, zekî. 2. tatlı sözlü.
leblâb	(a.i.) bot. sarmaşık.
leblâbü'l-arz	bot. yer sarmaşığı.
leblâbiyye	(a.i.) bot. sarmaşıkgiller, fr. hederacees.
leb-rîz	(f.b.s.) taşıcı, ağzına kadar dolmuş, [maddî manevî].
lebs	(a.i.) 1. giyecek şey. 2. iki şeyi bir birinden ayırt edememe, (bkz: iltibas).
leb-teşne	(f.b.s.c. leb-teşnegân) susamış.
leb-teşnegân	(f.b.s. leb-teşne'-nin c.) susamışlar.
lec	(f.i.) tepme.
lecâc, lecâcet	(a.i.) ayak direme, çekişme [düşmanlıkta], (bkz: taannüd).
lecc	(a.i.) 1. dar şey. 2. inâdetme, ayak direme [düşmanlıkta].
Mekân-ı lecc	dar yer.
leccâc	(a.s.) 1. inatçı. 2. inatçılık.
leclâc	(a.h.i.) 1. satranç oyununun îcat-çısı. 2. s. sözü tutuk söyleyen.
leclece	(a.i.) kararsızlık, tereddüt [sözde].
lecûc	(a.s.) çok inatçı, çok çekişken.
leç	(f.i.) 1. yanak, (bkz: ruh). 2. yüz. (bkz: rûy, ruh, ruhsâr).

lede-	(a.zf.) sırasında, yapıldığı zaman.
lede-1-hâce	(a.b.zf.) hacet, ihtiyaç görüldüğü zaman.
lede-l-havâle	(a.zf.) havale olundukta.
lede-l-ihtiyâc	(a.zf.) ihtiyaç hâlinde.
lede-l-iktizâ	(a.zf.) gerektiği zaman.
lede-l-mutâlaa	(a.zf.) okuduktan sonra.
lede-1-müzakere	(a.zf.) Müzakere sırasında.
lede-s-suâl	(a.zf.) soruldukta.
lede-t-tahkîk	(a.zf.) tahkik olundukta.
lede-t-teemmül	(a.b.zf.) teemmül edilince, düşünülünce.
ledg	(a.i.) yılan veya akrep sokması. (bkz. les').
ledîg	(a.s.) yılan, akrep ve buna benzer hayvanlar tarafından sokulmuş kimse.
ledün	(a.i.) Allah yanı.
ilm-i ledün	Allah'ın sırlarına ait manevî bilgi, gayb ilmi.
ledünnî	(a.s.) Allah bilgisine ve sırlarına ait, onunla ilgili.
Mevâhib-i ledünniyye	Hz. Muhammed'e Allah'ın ihsanı olan bilgi.
ledünniyyât	(a.i.c.) Allah bilgisi ve sırlan; meç. bir işin gizli tarafları, içyüzü.
ledünniyye	(a.s.) ["ledünnî" nin mü-en.]. (bkz: ledünnî).
lefâ	(a.i.) 1. toprak, (bkz: türâb). 2. s. hakir [şey].
lefâif	(a.i. lifâfe'nin c.) sargılar; zarflar. (bkz: lifâfe).
lefc, lefce	(a.i.) ikalın dudak.
leff	(a.i.) sarma; durup bir zarf içine koyma; devşirip kaldırma.
leff ü neşr	ed. birkaç isim yazıldıktan sonra bunların herbirine ait olan sıfat veya fiilleri ayrıca sıralama.
leff ü neşr-i müretteb	ed. yazılan birkaç isimden sonra bunlara ait sıfat veya fiillerin aynı tertiple sıralanması. Meselâ "Meşk eyledi pervane vü şe'm ü gül-i sad-berg / Yanmağı, yakılmağı, yaka yırtmağı benden."
leff ü neşr-i müşevveş veya gayr-i müretteb	yazılan birkaç isimden sonra bunlara ait sıfat veya fiillerin karışık olarak sıralanması. Meselâ "Zülfünle ruhun Mushaf-i hüsnünde nigârâ / Tefsirin eder âyet-i Nur ile Duhâ'nın."
leffâf	(a.s.) çok lâfeden, çok söyleyen, can sıkan.
leffen	(a.zf.) durulmuş, sarılmış olarak; zarf veya mektup içine koyarak.
lefif	(a.s. leffden) 1. durulmuş, sarılmış. 2. a. gr. üç harfli kelimenin iki harfi "elif veya "y" olanı.
lefif-i makrûn	a. gr. "fa" sı (ilk harfi) ile, "lam"ı (son harfi) birlikte harf-i illet olursa tayy "tavy"... gibi.
lefîf-i mefrûk	a. gr. "fa" sı (ilk harfi) ile "lam" ı (son harfi) birlikte harf-i illet olursa vefa "vefeye" .. gibi.
leflâfe	(a.i.) bot. kurt tırnağı denilen bir bitki.
leftere	(f.s.) alçak, sefil.
legleg	(f.i.) leylek.
leh	(a.e.) 1. onun için, ona. 2. i. birinin çıkarına davranış; yana.
Mağfûrun-leh	kendisine mağfiret olunmuş.
lehinde	onun çıkarına uygun olarak.
lehâ	(a.e.) leh ve lehu nün müennesi. (bkz. leh-lehu).

leha	(a.i. lehât'ın c.) anat. küçük diller. (bkz. lehevât, lihâ, lihî, lühî).
lehât	(a.i.c. lehâ, lihâ, lehevât, lihî, lühî) anat. küçük dil. ["lihât, lühât" şekilleri de vardır].
lehâz	(a.i.) gözucu, göz kuyruğu.
lehçe	(a.i.) 1. dil; dil kolu, bölge dili, fr. dialecte.
Fasîhü'l-lehce	dili uz. 2. (Türkçede) yüz, surat.
Lehce-i Osmânî	(osmanlıca lügat) Ahmet Vefik Paşa'nın iki bölümden oluşan ve 1889 da her iki cildi de bir arada basılan ünlü sözlüğü.
Lehcetü'l-hakaik	Âli Bey 'in 1896 da hazırlanmış bir mizah eseri olup XIX uncu yüzyılın sonundaki Osmanlıların kusur ve hatâlarını eleştirmiştir.
leh-dâr	(a.f.b.s.) 1. ...dan yana, lehte olan, bir şey veya kimseden yana olan. 2. lehine poliçe çekilen kimse.
leheb	(a.i.) alev.
Ebû-leheb	(alev babası) Hz. Muhammed'in amcası ve Abdü'l--Muttalib'in oğlu'dur. islâm dînini kabul etmemiş ve halkı da bu dîni kabulden uzaklaştırmayı kendisine iş edinmişti. ["Kur'ân-ı Kerîm'de Tebbet yedâ ebî lehe-bin..." diye başlayan 111 inci Tebbet sûresi bununla karısı Ummü Cümeyl hakkındadır].
lehebü'n-nâr	ateş alevi.
lehebân	(a.i.) ateşin alevlenmesi, (bkz: iştial).
lehef	(a.i.) kaybolan bir şeyin arkasından üzülme.
lehevât	(a.i. lehât'ın c.) anat. küçük diller, (bkz. lehâ, lihâ, lühî).
lehfân	(a.s.) kalbi yanık, (bkz: müte-hassir).
lehhân	(a.s.) ; okurken çok yanlışlık yapan [kimsej. (bkz. lâhin).
lehîb	(a.i.) 1. alev. 2. ateşin sıcaklığı. 3. alevlenme [ateş], (bkz: iştial).
lehîf	(a.s.). (bkz. lehfân).
lehinde	(a.t.zf.) onun çıkarına uygun olarak; birinden yana. [zıddı "aleyhinde"].
lehm	(a.i.) bir nesneyi hemen yutma.
lens	(a.i.) dili dışarı çıkma, nefesi kesilme.
lehu	(zf.) onun için, ondan yana [müen. "lehâ", tesniyesi "lehümâ" dır].
lehüm	(a.e.c.) birinden yana olanlar, birinin tarafını tutanlar.
lehümâ	(a.e.) birinden yana olan birinin tarafını tutan iki kişi.
lehv	(a.i.) oyun, eğlence, faydasız iş.
lehviyyât	(a.i.c.) oyunlar, eğlenceler.
leîm	(a.s. levm'den. c. leîmân, liâm) alçak, aşağılık, cimri [kimse].
leîmân	(a.s. leîm'in c.) alçak, pinti, aşağılık kimseler, (bkz: liâm).
leîmâne	(a.zf.) alçakça.
Muâmele-i leîmâne	alçakça muamele.
lek	(a.z.) sana, senin için. l. ahmak, sersem, (bkz. ebleh). 2. yüz bin.
lek	(f.s.) kırmızı boya çıkarmaya yarayan
lek	(f.i.) bir mâden.
lekalik	("ka" uzun okunur, a.i. laklak'ın c.) leylekler.
lekanet	("ka" uzun okunur, a.i.) çabuk anlayışlı olma.

leke	(f.i.) 1. kirliliği gösteren iz. 2. vücutta görülen siyah veya kahverengi işaretler.
leked	(f.i.) tepme, çifte.
leke-dâr	(f.s.) lekeli, (bkz: ma'yûb, müttehem). [kelimenin aslı "lek" dir].
leked-hâr	(f.b.s.) çifte yiyen, (bkz. leked-kûb, leked-zede).
leked-kûb	(f.b.s.) çifte yiyen, tepme yiyen, (bkz: leked-hâr, leked-zede).
leked-zede	(f.b.s.) tepme yiyen, çifte yiyen, (bkz: leked-hâr, leked-kûb).
leked-zen	(f.b.s.) tepme vuran, çifte atan, çifteli.
leken	(a.i.c. elkân) leğen.
lem'	(a.i.) parlama, panldama. (bkz: lemeân).
lem'a	(a.i.c. lemeât) parıltı, parlayış.
lem'a-pâş	(a.f.b.s.) parıldayan.
lem'a-rîz	(a.f.b.s.) parlayan, parıldayan.
lemeân	(a.i.) 1. parlama, parıldama. (bkz: lem'). 2. fiz. gazışı, fr. luminescence. 3. kadın adı.
lemeân-ı flüârî	fiz. flüorışı, fr. fluores-cence.
lemeân-ı fosfori	fiz. fosforışı.
lemeât	(a.i. lem'a'nın c.) parıltılar, parlayışlar.
lemeât-ı şems	Güneş'in parıltıları.
lemehât	(a.i. lemha'nın c.) bir defa bakışlar, bir göz atışlar.
lemh	(a.i.) 1. bakma, göz atma. 2. parıltı, parlama.
lehm-i basar	çabucak bir göz atıverme.
lemha	(a.i.c. lemehât) 1. bir defa bakma, bir göz atış. 2. parıltı, parlama.
lemha-i basar	göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman, pek az [zaman].
lemha-i iftitâh	gözün açılışındaki ilk bakışı, dünyâyı ilk görüşü.
lemha-i ûlâ	ilk bakış.
lemhatü'l-basar	göz açıp kapayıncaya kadar, pek az zamanda.
lems	(a.i.) el ile dokunup duyma, el ile tutma; dokunma ile duyulan.
lemsî, lemsiyye	(a.s.c. lemsiyyât) lems ile, dokunma ile ilgili.
İhsâsât-ı lemsiyye	dokunma duyulan.
lemsiyyet	(a.i.) bir cisme, bir mâdene parmakla dokunmaktan meydana gelen his.
lem-yezel	(a.b.s.) zeval bulmaz, zail olmaz, bakî, kalıcı. [Allah'ın sıfatlanndandır].
lem-yezelî	(a.b.i.) zeval bulmazlık, bâkîlik, kalıcılık.
lemze	(a.i.) göz veya kaşla işaret etme. (bkz. lümeze).
lenc	(f.i.) naz ve eda ile salınma, (bkz: hıraman).
lenf, lenfâ	(a.i.) hek. beyaz kan, vücutta ince damarların içinde dolaşan, kanın esâsını teşkîl eden ve eskilerin ahlât-ı erbaa dedikleri bu dön maddeden biri.
lenfâî, lenfâiyye	(a.s.i.) lenfe ait, lenfle ilgili; lenf maddesi; ağır kimse.
Cümle-i lenfâiyya	lenf sistemi.
lenfâ-yi dahilî	hek. içakkan, fr. endo-lymphe.
leng	(f.s.) 1. topal, aksak, (bkz: a'rec). 2. tenasül âleti. 3. yolculuk sırasında kafilenin bir yerde bir iki gün kalması.
leng-âne	(f.zf.) topalcasına.

lenger	(f.i.) gemiyi yerinde mıhlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa.
Fekk-i lenger	geminin lenger alıp yola çıkması.
lenger-endâz	(f.b.s.) 1. lenger atan, demir atan. 2. (limanda) demir atmış olan [gemi].
lenger-hâne	(f.b.i.) lenger yapılan yer.
lengeri	(f.i.) lenger, büyük bakır sahan.
leng-fahte	(f.b.s.) 1. topal güvercin. 2. muz. Türk müziğinin küçük usullerindendir; buna "aksak fâhte", "nîm fâhte" de denilir. 10 zamanlı ve 6 darblıdır. Leng-fâhte, fâhte usûlünün yarısıdır. Şarkı gibi küçük forme'larda kullanılmaz; büyük usuller gibi peşrev, beste (bilhassa nedense nakış besteler bununla ölçülmüştür) şekillerinde kullanılır. Âyîn-i şeriflerde de görülür. Bu yüzden istisnaî olarak büyük usuller gibi muameleye tabî tutulur ve 10/16 lık değil (ki bu mertebesi henüz hiç kullanılmamıştır) 10/8 lik mertebesine "yürük leng fâhte" denir. Sırasıyla Türk aksağı, semaî ve nîm sofyan usullerinden mürekkeptir. 6 darbının kıymeti sırasıyla şöyledir nîm kavî, kavî, zaif, kavî, nim kavî ve zaif. Darbların vuruluş şekilleri ve imtidatlan ise şudur: düm (2 zaman), tek (3 zaman), düm (l zaman), tek (2 zaman), te (l zaman) ve ke (l zaman). Leng fâhte, zaman itibarıyla bir küçük usûl olduğundan, bu usûl ile ölçülmüş bir eserin notasında, ölçünün terkibine giren Türk aksağı, semaî ve nîm sofyan, noktalı çizgilerle ayrılmaz.
lengî	(f.i.) topallık, aksaklık.
len terânî	(a.cü.) [sen] beni görmeyeceksin.
lerzân	(f.s.) titrek, titreyen, (bkz: ra'şân, ra'şe-dâr).
lerze	(f.i.). (bkz. lerziş).
lerze-i istitâr ü istiğna	saklanıp çekilme titreyişi.
lerze-dâr	(f.b.s.) titrek, titreyici. (bkz: lerze-nâk).
lerze-bahş	(f.b.s.) titreten, titreme veren.
lerze-bahş-ı dil	gönül titreten.
lerze-nâk	(f.b.s.) titreyen, titreyici, titrek, (bkz: lerze-dâr).
lerzende	(f.s.) titreyen, titrek, (bkz: lerzân).
lerze-resân	(f.b.s.) titreten, titreme veren.
lerziş	(f.i.) titreme, titreyiş, (bkz: irtiâş).
leş'	(a.i.) yılan, akrep ve benzeri gibi şeylerin sokması, (bkz. ledg).
lesâs	(a.i.) hırsızlık etme. (bkz: lüsûsiyyet, sirkat).
lesâset	(a.i.) hırsızlık.
lesme	(a.i.) peçe, yüzörtüsü. (bkz: bürka', nikab, şâme).
less	(a.s.) dâim olan.
lest	(f.s.) güzel, iyi; kuvvetli.
lesûs, lesûsiyyet	(a.i.) hırsızlık, hırsızlık etme. (bkz: sirkat).
leşker	(f.i.) 1. asker. 2. meç. yiğit, kahraman, cesur.
leşker-i aramrem	çok asker.
leşker-i gamnı	gam askeri.
leşker-i islâm	Osmanlı ordusu.
leşker-i şikeste	kırılmış ordu, bozguna uğramış asker.

leşker-gâh (f.b.i.) ordu yeri.
leşker-geh (f.b.i.) ordu yeri, ordugâh, (bkz: leşker-gâh).
leşkerî (f.s.) leşkere ait, leşkerle, ordu ile ilgili.
leşkerîyân (f.i.c.) askerler, ordular.
leşkeriyye (f.s.) ["leşken" nin mü-en.]. (bkz: leşkerî).
leşker-keş (f.b.s.) asker çeken, asker idare eden.
leşker-keşân (f.b.i. ve s. leşker-keş'in c.) asker idare edenler, kumandanlar.
leşker-şikâf (f.b.s.) düşman askerini kıran, (bkz. leşker-şiken, leşker-şükûf).
leşker-şiken (f.b.s.) düşman askerini kıran, (bkz: leşker-şikâf, leşker-şükûf).
leşker-şükûf (f.b.s.) düşman askerini kıran, (bkz. leşker-şikâf, leşker-şiken).
let (f.i.) 1. dayak, kötek. 2. şiddetle çarpma, (bkz: sadme).
letafet (a.i.) 1. lâtiflik, hoşluk. 2. güzellik. 3. nezâket. 4. yumuşaklık, (bkz: mülâyemet).
letâif (a.i. lâtîfe'nin c.) latifeler, güldürecek güzel sözler ve hikâyeler.
letâif-i rivâyât (rivayetlerin, söylentilerin hikâyeleri) Ahmed Midhad Efendi'nin hikâye kitaptan.
letâif-i sünbüle astr. (bkz: semâk-i a'zel).
letâifü'l-hiyel harb oyunları ve hileleri.
letâif-gûne (a.f.b.s.) lâtife, şaka yollu.
letre (f.s.) eski, yırtık; parça parça.
lett (a.i.) 1. karıştırma, (bkz: halt). 2. bağlama. 3. yaklaşma, yanaşma. 4. dövme, vurma, (bkz. darb).
lev (a.e.) olsa bile.
lev' (a.i.) den. yısa etme, çekme.
lev' (a.i.) 1. yakma. 2. yanma.
lev'-i garâm sevgi ile, aşk ile yanma.
lev'a (a.i.c. leveât) yürek yanıklığı, gönül acısı, (bkz: sûziş-i dil).
lev'a-i kalb gönül acısı, iç yanıklığı.
levâhik (a.i. lâhika'nın c.) lahikalar, ekler, eklenen şeyler.
levâhik-i lâmise biy. dokunaç [böceklerde], fr. tentacule.
levâic (a.s. lâiç, lâice'nin c.) kalbi aşktan yananlar.
levâih, levâyih (a.i. lâyiha'nın c.) 1. lâyihalar. 2. Molla Câmi'nin meşhur eseri.
levâim (a.i. lâime'nin c.) çekiştirmeler, çekiştirilecek işler.
levâmi' (a.i. lâmia'mn c.) 1. parlamalar, parıldayan şeyler, nurlar. 2. Molla Câmi'nin meşhur eseri.
levazım (a.i. lâzime'nin c.) 1. lâzım olan şeyler, gerekli şeyler; yaşamak, geçinmek, yolculuk için lüzumlu olan nesneler. 2. aşk. askerin yiyecek, giyecek, yakacak ve savaş eşyası ve bu işlerle uğraşan dâire.
levâzımât (a.i. levâzım'ın c.), (bkz. levazım).
levc (a.i.) ağızda bir şeyi veya lokmayı öteye beriye döndürme.
leveât (a.i. lev'a'nın c.) yürekten gelen acılar, iç yanıklıkları.
levend (f.i.c. levendân) 1. yeniçeri devrinde deniz erlerine verilen bir ad. 2. vaktiyle Venediklilerin Şark memleketlerinden maaşla topladıkları bahriye askeri. 3. s. tenbel. 4. s. ayyaş,

içkici. 5. s. zampara. 6. s. kabadayı. 7. hizmetçi; gündelikçi; çırak. 8. namussuz kadın. 9. ibne. [Türkçede kullandığımız mânâlar Farsçada yoktur].

levendân (f.i. levend'in c.) levendler.

levend-âne (f.zf.) leventcesine, sür'atle, hızla.

levendât ol (a.i. levend'in c.) leventler. [yapma kelimelerdendir].

levh (a.i. c. elvâh) yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne.

levh-i cebîn alın. (bkz: nâsiye).

levh-i dü-reng gece ile gündüz.

levh-i emles üzerine hiç bir şey yazılmamış, leke düşmemiş levh, f r. table rase.

levh-i hâmûşî (sessizlik levhası) üzerine hiç bir şey yazılmamış, boş levha, (bkz. levh-i emles).

levh-i hatır hafıza.

levh-i mahfuz Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevî levha; ilm-i ilâhi.

levha (a.i.) 1. bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim. 2. meç. manzara, görünüş.

Ser-levha başlık [yazılarda].

levha-i nuhuset uğursuzluk levhası.

levhaş-Allahü (a.n.) Allah, ırak etmesin, vahşet vermesin; aferin, [aslı "la evhaş-Allah" dır].

levhateyn (a.i.c.). (bkz. deffeteyn).

levîd (f.i.) kazan [kap].

levlak, levlake (a.i.) birkudsî hadîsten alınmış olup, Hz. Muhammed'e hitaptır.

levlake levlake lemâ halaktü'l-eflâke Sen olmasaydın, Sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım, [hadîs-i kudsî].

levm (a.i.) zemmetme, çekiştirme; paylama; başa kakma.

levm-i lâim çekiştiricinin kınaması.

levme (a.i.) çekiştirilmesini, zemmedilmesin, başa kakılmasını gerektiren iş.

levn (a.i.c. elvan) 1. renk, boya; sıfat. (bkz. fam). 2. nevi, çeşit, (bkz: gün). 3. beniz, yüzün rengi.

Mütemâsilü'l-levn iki yüzü de aynı renkte olan (yaprak).

Adem-i temyîz-i levn hek. renkkörlüğü.

levnî (a.s.) renkle ilgili, renge ait.

Levnî (a.h.i.) XVIII. yüzyılda yaşamış, Edirneli ünlü Türk minyatürcüsü.

levsi (a.i.) pislik, mundarlık, kir.

levsü'l-katl huk. [eskiden] birisini katletmekle müttehem olan şahısta katlin nişanesi yahut maktul ile aralarında zahir bir düşmanlık bulunması gibi alâmet ve karineler.

levsiyyât (a.i.c.) kirli, pis şeyler.

levvâm, levvâme (a.s. çok levm edici, çekiştirici, başa kakıcı, paylayıcı.

Nefs-i levvâme nefsin yedi mertebesinden biri. (bkz. nefs-i emmâre).

levz (a.i.) badem.

levzaî (a.s.) zarif, akıllı, ince [kimse].

levze	(a.i.) 1. [bir tek] badem. 2. anat. [bir tek] bademcik, f r. amygdale.
levzetân	(a.i.) anat. iki bademcik, bademcikler, fr. amygdalites.
levzeteyn	(a.i.c.) anat. bademcikler. (bkz. levzetân).
levzî	(a.s.) 1. badem biçiminde olan. 2. bademle ilgili.
levzîn	(a.i.) hek. badem hulâsası.
levzîne	(f.i.) 1. badem helvası. 2. bademli helva.
levzînec	(a.i.) bademli helva.
levziyyât	(a.i.c.) bademle yapılmış tatlılar.
levziyye	(a.i.) bot. badem, erik, kayısı, şeftali, vişne, kiraz ve benzerlerinin içinde bulundukları fasile.
ley	(f.i.) 1. kab, zarf. 2. çamur, (bkz: vehal).
leyâil	(a.i. leyl'in c.) geceler, (bkz: leyâl, leyâlî).
leyâl, leyâlî	(a.i. leyl'in c.) geceler.
leyâl-i hasret	hasret geceleri.
leyâl-i hoş-nümâ	güzel görünen geceler.
leyâl-i vesvese-hîz	vesvese koparan geceler.
leyân	(f.s.) parlayan, parlayıcı.
leyân	(a.i.) konforlu, lüks hayat.
leyin	(a.s.). (bkz: leyyin).
leyk	(f.e.) lâkin, amma, fakat, ancak. (bkz: lîk).
leykîn	(a.e.) lâkin, (bkz: lîk, lîkin).
leyl	(a.i.c. leyâil, leyâl, leyâli) gece. (bkz. şeb, şev)
Nısfü'l-leyl	gece yarısı.
Tesâvî-i leyl ü nehâr	astr. gece ile gündüzün müsavi (*eşit) uzunlukta oluşu, fr. equinoxe. [21 Mart ile 21 Eylülde yılda iki kere olur].
leyl-i dimağ	dimağın gecesi, karanlığı.
leyl-i serd	soğuk gece.
leyl-i tarîk	karanlık gece.
leyi ü nehâr	gece gündüz.
Leylâ'	(a.h.i.) Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin kadın kahramanı.
Leylâ vü Mecnûn	Fuzûlî'nin ünlü mesnevisi.
leylâ	(a.i.) 1. çok karanlık gece. 2. arabî aylarının son gecesi. 3. kadın adı.
Leyle-i leylâ	çok uzun ve ıztıraplı gece.
leylâk	(a.i.) bot. leylâk, lât. syringa vulgaris.
leylâkî	(a.s.) leylâk renginde olan, mor.
leyle	(a.i.) 1. bir gece, bir tek gece. 2. gece. (bkz: leyi, şeb).
leyle-i bedr	ayın ondördüncü gecesi.
leyle-i berât	Arabî aylarından şabanın on beşinci gecesi.
leyle-i erbaa	çarşamba gecesi.
leyle-i hâmûş	susmuş gece.
leyle-i kadr	(kadir gecesi) ramazanın yirmi yedinci gecesi.
leyle-i mi'râc	(mîrâc gecesi) Hz. Muham-med'in göğe çıktığı gecedir ki, kamer aylarından receb'in yirmi yedisine rastlayan kandil gecesidir.
leyle-i regaib	(rağbetler gecesi) Hz. Âmine'nin Hz. Muammed'e gebe kaldığı kamer aylarından receb'in ilk cuma ve kandil gecesidir.

layletü’l-arûs	Hz. Mevlânâ'nın âhirete intikali günü hâtırası olarak yapılan tören.
leyletü’l-isrâ1	mîrac gecesi, (bkz: leyle-i mi'râc).
leylen	(a.zf.) geceleyin, gece vakti.
Leylî	(a.h.i.). (bkz. Leylâ).
leylî, leyliyye	(a.s.) 1. gece ile ilgili, gece olan; gece gibi karanlık, hüzünlü. 2. gece kalınan, yatılı.
Câriha-i leyliyye	zool. gece kuşları [başkuş, puhu gibi].
leylî mekteb	yanlı okul.
leylî talebe	yatılı öğrenci.
leymûn	(a.i.) limon.
leynet	(a.i.) yumuşak koltuk yastığı.
leys	(a.i.) yokluk, (bkz: adem).
leys-el-haberû ke-l-ıyân	işitmek görmek gibi olmaz.
leys	(a.i.) 1. arslan. (bkz: dırgam, esed, haydar, gazanfer, şîr). 2. hızla hücum eden kimse.
leysiyye	(a.i.) fels. nihilizm, fr. nihilisme.
leyte	(a.e.) olsaydı, keşke, ne olurdu, [tahakkuku mümkün olmayan şeyler için kullanılır].
leyte laalle	"bakalım, bugün, yarın" gibi sözlerle vakit geçirme, işi sürüncemede bırakma, savsaklama.
leyyin	(a.s.) yumuşak, (bkz: mülayim).
leyyinü’l-cânîb	yumuşak tabiatlı, kanı sıcak kimse.
lezâiz	(a.i. lezîze'nin c.) tatlı şeyler, zevk alınacak şeyler.
lezâiz-i dünyeviyye	dünyâ lezzetleri, dünyâ zevkleri.
lezez	(a.i.) kapıkulu askerine verilen maaşın (ulufenin) dördüncü üç aylığını (şevval, zilka'de, zilhicce) belirten bir tâbirdir.
lezim	(a.i.). (bkz. malzem).
lezîr	(f.s.) akıllı.
leziz, lezize	(a.s. lezzet'den) lezzetli, tatlı, hoşa gider [şey].
lezûk	(a.i.) hek. yakı gibi vücuda yapıştırılan ilâç.
lezz	(a.i.) lezzet, tad, çeşni.
lezzât	(a.i. lezzet'in c.) tatlar, çeşniler.
lezzet	(a.i.c. lezzât) 1. tat, çeşni. 2. meç. zevk, haz, keyif.
lezzet-i ilm	ilmin lezzeti.
lezzet-i nân	ekmeğin lezzeti.
lezzet-i pehlû	yan lezzeti, yanyana bulunma tadı.
lezzet-i sahbâ	şarabın tadı.
lezzet-şinâs	(a.f.b.s.) tat alan, tadına varan.
lezzet-yâb	(a.f.b.s.) lezzet alan, tat duyan.
lıss	(a.i.c. elsâs, lüsûs) hırsız, (bkz: lass, luss).
li-	(a.e.) "için, ötürü, dolayı, yüzünden" mânâsına gelir.
li-zâlike	bundan dolayı, onun için, gibi.
Mâm	(a.s. leîm'in c.) alçak, aşağılık, pinti kimseler, (bkz: leîmân).
Hân	(a.i.) 1. lâ'netleşme, birbirine lâ'net etme. 2. karı kocanın hâkim huzurunda şer'î usûlüne uygun olarak dörder defa şahâdetde bulunduktan sonra karşılıklı kendi nefslerine lâ'net okumaları.
libâb	(a.s. lebîb'in c.) akıllılar.
libâçe	(f.i.) elbise.

libân	(a.i.) kadın sütü, insan sütü. (bkz: rızâ').
libân	(a.i.) süt emzirme, (bkz: ırza').
libâs	(a.i.c. elbise) esvap, (bkz: câme).
libâs-ı fâhir	tar. pâdişâh veya vezirlerce birine taltif olarak verilen değerli kumaş, elbise veya giydirilen kürk, kaftan.
libâs-ı fersude	eskimiş esvap.
libâs-ı matem	matem elbisesi.
libâs-üt-takvâ	îman; haya.
libs	(a.i.) Kabe'ye örtülen örtü.
libse	(a.i.) giyiş, elbise giyme.
licâm	(a.i.c. elcime, elcüm, lücüm) hayvanın ağzına vurulan gem. [Farsça "ligâm" dan alınmıştır].
licâm-ı kadîb	anat. zekerin altındaki dil.
li-eb	(a.zf.) baba tarafından, baba yoluyla.
li-ebeveyn	(a.zf.) baba ve ana tarafından, ana baba yoluyla.
li-ecl	(a.zf.) ... den dolayı, için, maksadıyla.
li-ecl-il maşlaha	iş için.
li-ecl-il muhakeme	muhakeme için.
li-ecl-it-tahsîl	tahsil için, okumak için.
lif	(a.i.c. elyaf) 1. biy. tel. 2. yıkanırken sabunu köpürtüp yıkanmak üzere kullanılan ve bâzı nebatları (bitkilerin) telleri didiklenerek yapılan gevşek yumak.
lîf-i adali	anat. kas teli.
lîf-i hayvani	anat. hayvansal tel.
lîf-i hücrevî	anat. gözeli tel.
lîf-i isfencî	anat. sünger teli.
lîf-i nebatî	bot. bitkisel tel.
lifâfe	(a.i.c. lefâif) 1. hek. sargı. 2. bot. bâzı çiçeklerin etrafını çeviren değişik yapraklar.
lîfî	(a.s.) lif gibi, life benzer.
lîfîn	(a.s.) biy. fibrin, kanın terkibine dâhil olan beyaz bir madde.
lif	(a.zf.) tel tel, ince ince.
ligâm	(f.i.) gem; dizgin, (bkz: licâm).
ligam-rîz	(f.b.s.) dolu dizgin, son sürat.
lihâ'	(a.i.) ağaç kabuğu, (bkz: luhâ, kışr).
lihâ	(a.i. lihye'nin c.) sakallar.
lihâ	(a.i. lehât'm c.) anat. küçük diller, (bkz: lehâ, lehevât, lihî, lühî).
lihâb	(a.i. lihb'in c.).(bkz. elhâb, lühûb).
lihâf	(a.i.c. lühûf) 1. örtünecek şey. 2. yorgan. 3. sargı. 4. bot. zar, kabuk.
lihâfî	(a.s.) bot. tohum zan ile ilgili.
lihâm	(a.i.) 1. lehim. 2. lehimleme.
lihâz	(a.i.) 1. düşünme, (bkz: mülâhaza). 2. riâyet etme.
li-hâzâ	(a.zf.) bunun için, bundan dolayı.
lihb	(a.i.c. elhâb, lühûb, lihâb) iki tepe veya kayalık arasındaki boğaz, dar geçit.
lihevî	(a.s.) lihye, sakal ile ilgili.
lihî	(a.i. lehât'ın c.) anat. küçük dil. (bkz: lehâ, lihâ, lehevât, lühî).

li-hikmetin	(a.zf.) bir hikmete mebnî olarak.
lihyânî	(a.s.) uzun sakallı.
lihye	(a.i.c. lihâ, luhâ) sakal, (bkz: rîş).
İrhâ-yi lihye	sakal koyuverme.
Azîm-ü'l-lihye	uzun sakallı.
Teysü'l-lihye	keçi sakallı.
lihye-i beyzâ	beyaz, ak sakal.
lihye-i hut	zool. balina balıklarının kanatlan.
lihye-i şerife	Hz. Muhammed'in sakallarının kırpıntısından toplanıp muhafaza edilen kıl veya kıllar.
lihyetü't-teys	bot. keçisakalı.
lihye-dâr	(a.f.b.s.) sakallı.
lîk	(f.e.) lâkin, fakat, amma, ancak, (bkz: leykîn, lîkin, velî).
lika'	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. görme, rast gelip kavuşma. 2. yüz, çehre.
Meh-lika	Ay yüzlü.
Hurşid-lika	Güneş yüzlü, yüzü Güneş gibi.
Bed-lika	çirkin yüzlü.
likâ-yi âfâk	Gökyüzlü.
lîka	(a.i.) [eskiden] mürekkep hokkalarına konulan ham ipek, lök.
likâf	(a.i.) palan.
likâf-i müzeyyen	süslü palan.
likâf-i zerrin	yaldızlı palan.
li-kailihi	("ka" uzun okunur, a.cü.) söz söyleyenin.
likat	("ka" uzun okunur, a.i.) başak toplama.
lika-Ullah	("ka" uzun okunur, a.b. i.) Allah'a kavuşma.
lîkin	(f.e.) lâkin, (bkz: lîk, leykîn).
li-külli	(a.e.) hepsi için.
li'l-arzîyye	(a.s.) astr. yermer-kezli, jeosantrik, f r. geocentrique.
li'l-beşeriyye	(a.s.) antroposantirik, fr. anthropocentrique.
li'1-eneiyye	fels. beniçincilik, fr. egocentrisme.
lillâh, lillâhi	(a.e.) Allah'a mahsus, Allah için.
El-hamdü lillâh	hamd, ancak Allah'adır.
El-hükmü lillâh	hüküm ancak Allah'ındır.
Elminnetü lillâh	minnet ancak Allah'a mahsustur.
Rızâen lillâh	Allah rızâsı için.
lillâhi ve resûlihi	Allah ve resul hürmetine.
lillâhi derre derrühu	hayrı, Allah için artsın.
li'llâhi taalâ	(a.cü.) ulu Tanrı aşkına.
li-maslahatin	(a.zf.) iş îcâbı.
lîme	(f.i.) parça, küçük ve uzun dilim.
lîme lîme	parça parça.
limmî	(a.s.) mant. "önsel, fr. a priori. (bkz: kablî).
limmiyyet	(a.i.) mant. önsellik, fr. a priorile.
lîmû	(f.i.) limon.
li-muharririhi	(a.zf.) muharriri, yazan tarafından.
li-müellifihi	(a.zf.) müellifi, yazan tarafından.
li-münşihi	(a.zf.) nesri yazan tarafından.
li-mütercimihi	(a.zf.) mütercim (çeviren) tarafından.
lînet	(a.i.) yumuşaklık, mülâyimlik, ishal.

Tarihvemedeniyet.org

-lîs	(f.s.) yalayan, yalayıcı.
Kâse-lîs	çanak yalayıcı, dalkavuk, ["lîsîden" mastann-dan]. (bkz: müdâhin).
lisâm	(a.i.) yüz örtüsü, yaşmak, (bkz: nikab).
lisân	(a.i.c. elsine, elsün, lüsn, lüsün) 1. dil [ağızdaki]. 2. konuşulan dil.
Fasîh-il--lisân	fasîh, açık, düzgün olarak söz söyleyen, uzdilli.
İlm-i lisân	yer yüzündeki bütün dilleri ses, şekil, mânâ ve sintaks bakımından umûmî veya mukayeseli olarak inceleyen ilim, lengüistik, f r. linguistique.
lisân-ı avam	halkın konuşma dili.
lisân-ı edeb	edep ve edebiyat dili.
lisân-ı erâzil	adî, aşağılık kimselerin dili, argo. (bkz: lisân-ı hazele).
lisân-ı hâl	insanın, yüzünün hareketlerinden, duruşundan anlaşılan şey.
lisân-ı hazele	adî, aşağılık kimselerin dili, argo. (bkz: lisân-ı erâzil).
lisân-ı kal	konuşma dili; nağme, kuş nağmesi.
lisân-ı kâmil	tannsal olgunluğu olan insan.
lisân-ı Kıbtî	Çingene dili, Çingenece.
lisân-ı mâder-zâd	ana dili.
lisân-ı ma'sum	temiz, günahsız dil.
lisân-ı mimâr	anat. küçük dil.
lisânü'l-asâfîr	bot. kuş dili.
Lisan ül Gayb	(Gayb'ın, Allah'ın dili) fala bakılması dolayısıyla Hâfız-ı Şîrâzî'nin divanına verilen ad.
lisânü'l-hayye	bot. aslandili denilen bir bitki.
lisânü'l-kelb	bot. köpekdiline benzeyen yapraklan hekimlikte kullanılan bir bitki.
lisânü'n-nâr	ateşin parıltısı, alevi.
lisân-üs-savt	azıdişi çıkarmaya yarayan kerpeten.
lisân-üs-sevr	bot. sığırdili denilen çok yapraklı bir nebat (bitki).
lisân-âşnâ	(a.f.b.s.) dilbilir, yabancı bir dil bilen.
lisânen	(a.zf.) ağızdan, (bkz: şifahen).
lisânı	(a.s.) lisâna, dile mensup, dille ilgili.
lisâniyyât	(a.i.c.) dil ilmi, lengüistik, fr. Hnguistique.
lisân'Ullah	(a.b.i.) Kur'ân-ı Kerîm
lisât	(a.i. lise'nin c.) hek. diş etleri.
lise	(a.c. lisât) hek. diş eti. (bkz: lisse).
li-sebebin	(a.zf.) bir sebepten dolayı.
lisevî	(a.s.) diş etlerine ait, diş ederiyle ilgili.
lisse	(a.i.c. lisât). (bkz: lise).
liş-şemsiyye	(a.s.) astr. günmerkezli, fr. heliocentrique.
litâf	(a.i. lâtifin c.), (bkz. lâtîf).
litâm	(a.i.) el ayasıyla vurma, tokat atma.
li-ümm	(a.b.i.) ana bir kardeş.
lîv	(f.i.) Güneş, (bkz: Âf-tâb).
liva'	(a.i.c. elviye) 1. bayrak. 2. mülkî idarede kaza ile vilâyet arasında bir derece, sancak. 3. aşk. *tugay. 4. aşk. tuğgenaral.
livâ-i saadet	Hz. Muhammed'in bayrağı.
livâ-i şerif	Hz. Muhammed'in bayrağı.

Tarihvemedeniyet.org

livâü'l-hanıd	Hz. Muhammed ümmetinin mahşer günü altında toplanağma inanılan bayrak; Makam-ı Ahmedî.
Mîr-livâ	miralay ile ferik arasındaki paşa rütbesi, tuğgeneral.
livâta	(a.i.) lûtîlik, erkekler arasındaki cinsî sapıklık, kulamparalık.
livâz	(a.i.) 1. sığınmak, (bkz: iltica). 2. birbirinin arkasına gizlenme.
lîve	(f.s.) yaltaklanıcı, aldatıcı; şakacı; çevik.
liyâkat	(a.i.) 1. lâyık olma, değerlilik, yararlık. 2. iktidar, hüner, fazilet. 3. değim, yararlık.
liyâkat-mend	(a.f.b.s.c. liyâkat--mendân) liyakatli, değerli; faziletli.
liyâkat-mendân	(a.f.b.s. liyâkat--mend'in c.) liyakatliler, değerliler, faziletliler.
liyâkat-mendâne	(a.f.zf.) liyakatli olarak, değerlilikle.
li-yâlike	(a.zf.) bunun için, bundan dolayı, bu sebepten.
lizâm	(a.i.) lâzım olma, lüzum, gereklilik.
li-zâtihi	(a.zf.) kendiliğinden.
lizâz	(a.s. lezîz'in c.) lezzetli, tatlı, hoşa gider şeyler.
luâb	(a.i.) fizy. 1. salya. 2. bal, şeker gibi şeylerle yapılan tatlı. 3. meç. sevinç gözyaşı.
luâb-ı ankebût	örümcek ağı.
luâb-ı gâv	ışığın, güneşin parlaklığı.
luâb-ı sürür	sevinç tükrüğü.
luâb-ı şems, luâb-üş-şems	serap, pusarık.
luâbü'n-nahl	bal.
luâbî	(a.s.) 1. luâba mensup, salya ile ilgili. 2. salya gibi yapışkan.
luâbîn	(a.i.c.) luâb'ın, sudan başka, terkibinde bulunan maddelerin hepsi.
luâbiyye	(a.s.) ["luâbî"nin müen.] (bkz: luâbî).
lu'b	(a.i.) oyun, eğlence.
lu'bet	(a.i.) 1. oynanan, oynanılan şey, oyuncak. 2 . herkesi hayrette bırakan şey, hâl.
lu'bet-bâz	(a.f.b.i.) oyuncu, hokkabaz, hayalci, kuklacı.
lû'bet-bâzân	(a. f.b.i.) lû'bet-bâz'ın c.) oyuncular, hayalciler, kuklacılar.
lu'bet-gâh	(a.f.b.i.) oyun yeri; tiyatro.
lu'betü'l-ayn	(a.b.i.) gözbebeği.
lu'bî	(a.s.) oyun ile ilgili olan.
lu'biyyât	(a.i.c.) oyunla ilgili eğlenceler. [canbaz, hokkabaz, tiyatro... gibi].
lûc	(f.s.) şaşı.
lügat	(a.i.c. lügat) 1. kelime, söz. 2. her milletin konuştuğu dil ve bu dilin her kelimesi. 3. lügat kitabı (sözlük).
îlm-i lügat	lügatçilik (sözlükçülük), fr. lexicologie.
Ehl-i lügat	lügatçilikten anlayan, lûgatçi (sözlükçü), lügat sahibi.
Lûgat-i Nâcî	Muallim Naci'nin, Osman-lıcada en çok kullanılan Arapça ve Acemce kelimeleri içine alan ve 1904 te basılan bir lügati. (bkz: Nâcî).
Lûgat-i Nimetullah	(Nimetullah'ın sözlüğü) Sofyalı Nimetullah Efendi'nin 1540 da düzenlediği Farsçadan Türkçeye sözlük.
lügat	("ga" uzun okunur, a.i. lûgat'in c.) 1. lügatler, kelimeler, sözler. 2. lügat kitapları, sözlükler.

lûgat-çe	(a.f.b.i.) küçük lügat, sözlük, *sözlükcük.
lûgat-nüvîs	(a.f.b.s.) lügat yazan, sözlük yapan.
lûgat-perdâz	(a.f.b.s.) lügat paralayan, konuşmasında seçme kelimeler kullanan.
lûgat-şinâs	(a.f.b.s.) iyi lügat bilen.
lûgavî	(a.s.) 1. lügate mensup, lügat anlayan. 2. mecazî olmayıp hakiki bir mânâya delâlet eden kelimeye ait olan.
lûgaviyyât	(a.i.c.) lügat ilmi, lügat bilimi, fr. lexicologie.
lûgaviyye	(a.s.) ["lûgavî"nin müen.]. (bkz: lûgavî).
lûgaviyyûn	(a.i.c.) lügat (sözlük) ile uğraşanlar, lûgatçiler (sözlükçüler).
lûgaz	(a.i.c. elgaz) 1. bilmece, bulmaca; yanıltmaca. 2. e d. manzum bilmece, eski dîvanların çoğunda bulunan ve halk dilinde hece vezni ile yazılmış olan bilmece: "Bir küçücük fıçıcık / içi dolu turşucuk". limon. "Bir küçücük Arabcık / Başındadır tablacık": çivi, gibi.
lûhâ	(a.i.). (bkz. lihâ).
luhayme	(a.i.). (bkz. lühayme).
lûhâza	(a.i.) gözucu ile bir şeye dikkatli dikkatli bakma.
luhûd	(a.i. lâhd'in c.), (bkz. lühûd).
lûkata	(a.i.). (bkz. lukta).
lûk	(f.i.) lök, kısa tüylü yük devesi.
Lûkmân	(a.h.i.) islâmlıktan önceki Araplarda efsânevi bir şahsiyet olup, Kur'ân'da da zikredildiği gibi, sonraki devirlerin efsâne ve şiirinde öğüt veren sözleriyle meşhur olan pek eski bir hekimin veya hikayecinin adı.
lûkme	(a.i.) lokma.
lûkme-şümâr	(a.f.b.s.) herkesin lokmasını sayan; meç. hasis, pinti, (bkz: bahîl).
lûkta	(a.i.) yerden toplanan şey. (bkz: lûkata).
lûl, lûlî	(f.i.) 1. şarkı söyleyen, oynayan kadın. 2 . utanmaz, hayâsız, namussuz [kadın]. 3. s. nâzik ve zarif.
lüle	(f.i.) 1. lüle, çeşme, musluk gibi şeylere takılan küçük boru. 2. halka gibi durulmuş şey, lüle. 3. kâğıt külah.
lûrî	(f.i.) miskinlik denilen hastalık. (bkz: cüzam).
luss	(a.i.c. elsâs, lüsûs) hırsız, (bkz: lass, sarık).
lusûs	(a.s. lass, lıs ve luss'un c.) (bkz. lüsûs).
Lût	(a.h.i.) Hz. ibrahim'in yeğeni olan peygamber.
Kavm-i Lût	Lût peygamberin çağırışına ehemmiyet vermeyerek ahlâksızlığa düşkünlüklerinden dolayı Allah tarafından yok edilen Sodom ve Gomorrah halkı.
lût	(f.s.) 1. çıplak. 2. tatlı yemekler.
lûtf	(a.i.) 1. hoşluk, güzellik. 2. iyi muamele; iyilik.
lutf-i ahlâk	huy, ahlâk, yaradılış güzelliği.
lûtf-i amîni	kamu işlerinin düzenliliği.
lûtf-i mizaç	tabîat, ahlâk güzelliği.
lûtf-i yâr	sevgilinin lütfü.
lûtf-dîde o-ıjikJ	(a.f.b.s.) lütuf, iyilik gören.
lütfen	(a.zf.) bir lütuf olarak, hoşlukla, tatlılıkla, (bkz: inâyeten).
lûtfi	(a.s.) 1. lûtfa ait, lûtufla ilgili. 2. i. erkek adı.
lûtfiyye	(a.s.) 1. ["lûtfT'nin müen.]. (bkz. lûtfi"). 2. i. kadın adı.

lûtf-kâr	(a.f.b.s.) hoş, güzel, iyi, lûtfıle muamele eden.
lûtf-kârane	(a.f.zf.) lûtufkâr olana yaraşır yolda.
lûft-kârî	(a.f.b.i.) lütufkârlık, iltifatçılık, cana yakınlık, iyilikçilik; lûtufkâr, iyilikçi, cana yakın.
lûtf-perver	(a.f.b.s.) (bkz: lûtf-kâr).
lûtf-şiâr	(a.b.s.) lûfeden, iyilikte bulunan.
lutf-ullâh	(a.it.) 1. Allah'ın lütfü, kayrası. 2. i. erkek adı.
lûtî	(a.s.) Lût kavminin çirkin hallerini tekrarlayan [kimse], kulampara.
luveyha	(a.i.) 1. lavhacık. 2. fiz. lamel.
lübân	(a.i.) günlük, kendir.
lübân-ı Câvî	Cava zamkı.
lübb	(a.i.) 1. iç, öz. 2. (i.c. elbâb) aklıselim, sağduyu. 3. (s.c. lübûb) her şeyin iyisi, hâlisi.
lübb-i sinn	hek. dişözü.
lübbü'l-cevz	ceviz içi.
lübbiyye	(a. s.) ["lübbî" nin müen.] (bkz. lübbî) Öz ile ilgili.
lübs	(a.i.) giyme.
lübse	(a.i.) sözün karışıklığı.
lübûb	(a.s. lübb'ün c.) 1. içler, özler. 2. meç. her şeyin iyileri, hâlisleri. 3. kabuklu meyvalann içi.
lübûs	(a.i. libâs'ın c.) esvaplar, (bkz: elbise).
lücc	(a.i.) kalabalık, güruh, cemaat.
lücce	(a.i.c. lücec) 1. engin su. 2. kalabalık, güruh, (bkz: cemm-i gafîr). 3. gümüş. 4. ayna.
lücce lücce	(a.zf.) dalga dalga.
lücec	(a.i. lücce'nin c.) 1. engin sular. 2 . kalabalıklar, cemaatler.
lüceyn	(a.i.) gümüş.
lücme	(a.i.) coğr. ırmak ağzı.
lücüm	(a.i. licâm'ın c.) gemler.
lüç	(f.s.) çıplak.
lüfâh	(a.i.) bot. güzelhatunçiçeği.
lüfâhîn	(a.i.) ; bot. atropin.
lüfeyfe	(a.i.) 1. bot. bürümcük. 2. bot. küçük çiçek yaprağı topluluğu.
lüffâh	(a.i.) büyük ve geniş yapraklı, kokulu bir bitki olup evvelce büyücülükte kullanılırdı, lât. mandragora officinalis.
lüffân	(a.i.) ekşi nar.
lühât	(a.i.) anat. küçükdil. ["lehât, lihât" şekilleri de vardır].
lühaymât	(a.i. lühayme'nin c.) etçikler.
lühayme	(a.i. lahm'den. c. lühaymât) etçik.
lühayme-i dem'iyye	biy. gözyaşı etçiği.
lühî	(a.i. lehât'ın c.) anat. küçük dil. (bkz. lehâ, lihâ, lehevât, lihî).
lühûb	(a.i. lihb'in c.) (bkz: elhâb, lihâb).
lühûd	(a.i. lahd'in c.) çukurlar, mezarlar, kabirler.
lühûd-i şühedâ'	(şehitlerin kabirleri) şehitlik.
lühûf	(a.i. lihâfın c.) örtüler, sargılar; örtünecek şeyler.
lühûk	(a.i.) ulaşma, erişme.
lühûm	(a.i. lahm'ın c.) etler.
lühûm-i lezize	lezzetli etler.
lühûn	(a.i. lahn'ın c.) lâhinler, nağmeler, ahenkler.

lük	(f.i.) 1. yoğun ve kalın şey. 2. kızıl boya. 3. lök. 4. ur; sıraca.
lükah	("ka" uzun okunur, a.i.) bot. kankurutan, adamotu, lât. mandragora officinalis.
lükata	("ka" uzun okunur, a.i.) yere atılmış veya yerden alınmış değersiz şey; buluntu.
lükate-çîn	("ka" uzun okunur, a.f.b.s.) değersiz, artık şeyleri toplayan.
lüknet	(a.i.) pelteklik, dil basıklığı, söz söylerken dildeki tutukluk, kekeleme.(bkz: lükûnet, lüknûnet).
lüknet-i elhân	seslerin, nağmelerin peltekliği.
lüknûnet	(a.i.) pelteklik, dildeki tutukluk; kekeleme, (bkz: lüknet, lükûnet).
lükta	(a.i.) fık. sokakta bulunup alınan ve sahibi belli olmayan şey.
lükûnet	(a.i.) pelteklik, dildeki tutukluk, kekeleme, (bkz: lüknûnet, lüknet).
lü'lü‘	(a.i.c. leâlî) 1. inci. (bkz: dürr). 2. meç. bakire, el değmemiş.
lü'lü'-i lala	parlak inci.
lü'lü'-i meknûn	midyenin, kabuğunun içinde saklı bulunan inci.
lü'lü'-i münazzad	1) inci dizisi, inci kolye. 2) meç. düzgün dişler.
lü'lü'-i şehvâr	iri inci.
lü'lü'-bâr	(a.f.b.s.) inci yağdıran, inci yağmuru.
lü'lü'-feşân	(a.f.b.s.) inci saçıcı, inci saçan, (bkz: lü'lü'-pâş).
lü'lü'-pâş	(a.f.b.s.) inci saçıcı, inci saçan, (bkz: lü'lü-feşân).
lünc	(f.i.) 1. dudak. 2. ağzın içi. 3. s. çolak.
lüseyn	(a.i.) küçük dil, dilcik.
lüsn	(a.i. lisân'm c.) diller, konuşulan diller, (bkz. elsine). [pek az kullanılır].
lüsûk	(a.i.) 1. yapışma, yapışıp tutma, bitişik olma. 2. ulaşma.
lüsûs	(a.s. lass, hs ve luss'un c.) hırsızlar.
lüsûsiyyet	(a.i.) hırsızlık etme. (bkz. lesâs, sirkat).
lüsün	(a.i. lisân'm c.), (bkz: elsine, elsün, lüsn).
lüsün-i atîka	leng. eski diller.
lütre	(f.i.) 1. ancak iki kişi arasında başkalarının anlayamayacağı şekilde görüşülen uydurma dili, kuşdili. 2. s. boşboğaz.
lüveyf	(a.i.) anat. sinirtelciği.
lüveyfî, lüveyfiyye	(a.s.) küçük lifle, telcikle ilgili.
lüzûb	(a.i.) yapışma, yapıştırma, birbirine kafes gibi sokup yapıştırma.
lüzûcet	(a.i.) 1. yapışkanlık. 2. yapışıp uzayan şeyin hâli.
lüzûcî, lezcî	(as.) lüzûcet-li, yapışkan; kopmadan uzayan.
lüzûciyyet	(a.i.) kopmayış, çekilip uzayış.
lüzum	(a.i.) 1. lâzım olma, gereklik. 2. bir işe yarama. 3. sayma.
lüzûm-i gayr-i münfekk	ayrılmazlık.
lüzûm-ı mâlâyelzem	ed. şiirde zengin kafiye yapma, (bkz: i'nât).
lüzûm-ı muhakeme	huk. muhakeme lüzumu; eski usûl-i muhâkemât-ı cezâiyye kanununa göre ceza işlerinde, yapılan tahkikat neticesinde işin mahkemeye tevdî lüzumunu ifâde eden kararlar.
lüzûm-ı vakf	huk. vakfın rücûu kabil olmayacak surette kat'î bir hâle gelmesi.

Tarihvemedeniyet.org

M

mâ'	(a.i.c. miyâh) su. (bkz: âb).
Bi'1-mâ'	hidra
Havz-ı mâ'	su havuzu
Kibrît-i mâ'	kim. hidrosülfirik
Klor ma'	kim. hidroklorik
Mikyâs-ı mâ'	fiz. hidrometre
Müvellidü'l-ma'	kim. hidrojen, fr. hydrogene
Müvellidü'l-humûza	kim. oksijen, fr. oxygene
Tedavi bi'l-mâ'	su tedavisi
mâ'-i carî	akarsu
mâ'-i billûrî	billûrlaşma suyu
mâ'-i câmid	donmuş su
mâ'-i dahilî	coğr. gün değmemiş su
mâ'-i ebyaz	hek. bir perdeden dolayı görüş kuvvetinin kaybolması
mâ'-i hamim	sıcak su
mâ'-i harâciyye	Arap topraklan dışındaki [Dicle, Fırat gibi büyük nehirler]
mâ'-i kils	kim. kireç taşı
mâ'-i mukattar	damıtık su
mâ'-i râkid	durgun su
mâ'-i verd	(bkz: mâ-verd)
mâ'-i zerrin	altın suyu
mâ'ü'l-bahr	deniz suyu
mâ'ü'l-hayât	hayat suyu. (bkz: âb-ı hayât)
mâ'ü'l-verd	gül suyu. (bkz ; mâ-verd)
mâ-	(a.e.) 1. o şey ki, şu nesne, ... daki. 2. nefi edatı, (bkz: la)
mâ-ba'd	alttaki, sondaki
mâ-beyn	aradaki iki şeyin arası
mâ-fi'1-yed	huk. münâsahadaki ilk meselelerde vârislerden her birine isabet eden ve murisin veresesine taksimi lâzımgelen miktar
mâ	(f.zm.) biz
ma', maa	(a.e.) ile, beraber, birlikte
maa-fâiz	faizle birlikte
maâb	(a.i.) 1. ayıp yeri. 2. ayıp
maâbid	(a.i. ma'bed'in c.) ibâdet edecek yerler, tapınaklar
maâbîd	(a.i. ma'bûd'un c.) mabutler, ibadet edilecek yerler
maâbid-i İslâmiyye	İslâm ma'bedleri; mescid ve camiler
maâbir	(a.i. ma'bed'in c.) çitler, geçilecek yerler, köprüler, kemerler
Turuk u maâbir	yollar ve geçitler
Turuk ve maâbir nezâreti	[eskiden] nâfıa vekâleti
maâcîn	(a.i. ma'cûn'un c.) hamur kıvamına getirilmiş, yuğurulmuş şeyler
maâcîn-i tıbbiyye	hekimliğe ait macunlar
maâd	(a.i. avdet'den) 1. dönülen, dönüp gidilecek yer. 2. âhiret. 3. dönüş, geri gidiş. 4.tas. gaye, amaç, ulaşılacak yer. 5. dünyâdan sonraki hayat
Akl-i maâd	geleceği, bundan sonraki hayâtı kavrama

İlm-i maâd	hayat sonu bilgisi, fr. eschatologie
Mebde ü maâd	gelinen ve gidilecek olan yer; insanın dünyâya gelişi ve dönüşü
Yevm-i maâd	kıyamet günü, tekrar dirilme günü. (bkz: rûz-i mahşer)
mâadâ	(a.e.) -den başka, (bkz: mâ-halâ)
maâdin	(a.i. ma'den'in c.) mâdenler
maâdiyyat	(a.i.c.) eskatologya, fr. eschatologie. (bkz: ilâhiyyât)
maahazâ	(a.zf.) böyle iken, bununla beraber
maâhid	(a.i. ma'hed'in c.) akit, antlaşma yapılan, sözleşilen yerler
mââfle	(a.zf.) ailece, ev halkı ile birlikte
maâiş	(a.i. maîşet'in c.), (bkz: maâyiş)
maâk	(a.i.) 1. mezhep; meslek. 2. sığınacak yer. (bkz. melâz, penâh)
maâkıd	(a.i. ma'kad'ın c.) ma'kadler, akdedilecek yerler
nıaâkıl	(a.i. ma'kıl, ma'kale, ma'kule'nin c.) 1. sığınacak yerler. 2. kan pahaları
maâkîs	(a.s. ma'kûs'un c.) ters şeyler
maakka	(a.i.) çocuğun anaya babaya olan itaatsizliği
maa'l-cemâe	(a.zf.) cemaatle, cemaatle birlikte
maa'l-esef	(a.zf.) esefle [söylüyorum], yazık ki
maa'l-iftihâr	(a.zf.) iftiharla, övünerek
maâlî	(a.i. ma'lât'ın c.) 1. yüksek, derin fikirler. 2. şerefler, ululuklar
İdrâk-i maâlî	yüksek, derin fikirleri kavrama
İktisâb-ı maâli	şerefler, ululuklar kazanma
Meyl-i maâlî	ululuğu, derin şeyleri öğrenme hevesi
nıaâli	(a.i. ma'lefin c.) alef, ot, saman, hayvan yemi gibi şeyler konulan yerler
maâlim	(a.i. ma'lem'in c.) 1. izler, eserler, nişaneler. 2. dînî inanmalara ait meseleler
maâlimü'l-hayr	dînî itikatlara ait yazılmış iki eser
maâlimü'l-yakîn	dînî itikatlara ait yazılmış iki eser
maa'l-kerâha	(a.zf.) kerâhatle, istemeyerek, zorla
maa'l-memnûniyye	(a.zf.) memnuniyetle, memnunlukla, seve seve, seve isteye
maamâ-fîh	(a.zf.) bununla beraber, böyle iken, böyle ise de
maan	(a.zf.) beraber, birlikte, (bkz: mashûben)
maân	(a.i.) mekân, (bkz: menzil)
maâmi'	(a.i. ma'maa'nın c.) ateş çatırtıları
meânî	(a.i. ma'nâ'nın c.) mânâlar
İlm-i maânî	lügat ve sintaks mes'eleleriyle, sözün maksada uygunluğundan bahseden ilim
maâr	(a.i.) ar ve hayaya sebebolacak şeyler
maârî	(a.i.) insanın dâima çıplak kalan âzası
maârîc	(a.i. mi'râc'ın c.) merdivenler
maârif	(a.i. ma'rifet'in c.) 1. ma'-rifetler, bilimler. 2. bilgi, kültür. 3. Millî Eğitim Bakanlığı; maarif müdürlüğü. 4. Sultan Veled'in 1284-1296 yıllan arasında hazırladığı tasavvufla ilgili 56 bölümden ibaret eseri
maârif-i rabbaniyle	ilâhî bilgiler
maârif-i mütenevvia	türlü türlü bilgiler
Maârif-i Umûmiyye Nezâreti	Maârif Vekâleti, Maârif Vekilliği, Millî Eğitim Bakanlığı

Tarihvemedeniyet.org

Maârif-i umumiyye nizâmnâmesi	1869 da Maârif nâzın Saffet Paşa tarafından yayımlanmış bir eğitim yönetmeliği
maârif-mend	(a.f.b.s.c. maârif--mendân) bilgili, bilgi sahibi
maârif-mendân	(a.f.b.s. maârif-mend'in c.) bilgililer, bilgi sahibi olanlar
Maârif-nâme	(a.f.b.i.) 1486'da istanbul'da ölen Hızır Bey Oğlu Sinan Paşa'nın ahlâk ve nasihata dâir eseri
maârif-perver	(a.f.b.s.) maârifi seven, maârifle ilgili şeyleri koruyan
maârif-perverâne	(a.f.zf.) maârif-pervercesine, maârifi korurcasına
maârif-perverî	(a.f.b.i.) maârifi sevme, maârifle ilgili şeyleri koruma
maârif-simât	(a.b.s.) bilgili
maârik	(a.i. ma'rek, ma'reke'nin c.) savaş meydanlan
maârîz	(a.i. mi'râz'ın c.) kapalı [mânâlar]
Maarretü'n-Nu'mân	Halep eyâleti
maâsır	(a.i. ma'sara'nın c.) üzüm, susam ve sâirenin sıkılacağı yerler
maâsî	(a.i. ma'siyet'in c.) 1. asilikler, isyanlar, itaatsizlikler. 2. günahlar
maaş	(a.i. ayş'den) 1. yaşayış, dirlik. 2. geçinecek şey. 3. (c. maâşât) me'murlara, emeklilere, dul ve yetimlere verilen aylık
Akl--ı maaş	geçim, kazanç düşüncesi, maişet derdi
Bed-maâş	hareketi, yaşayışı fena olan
Teng-maâş	geçimi dar, sıkıntılı
maâşât	(a.i. maâş3ün c.) me'murlara, emeklilere, dul ve yetimlere verilen aylıklar
maâşir	(a.i. ma'şer'in c.) cemaatler, topluluklar, güruhlar
maâtıf	(a.i. ma'tıf, mı'tafın c.) bakılacak, gözlenilecek yerler
maâtîr	(a.s. mı'târ'ın c.) dâima güzel koku sürünenler
maa't-teessüf	(a.zf.) teessüfle, esefle, yazık ki
nıaâvil	(a.i. mi'vel'in c.) külünkler, taş, kaya parçalamaya yarayan sivri kazmalar
maâvin	(a.i. maûnet'in c.) 1. yardımlar. 2. azıklar, yol yiyecekleri
maâyib	(a.i. ayb'dan. maîb'in c.) ayıp sayılan şeyler, kusurlar, lekeler
maâyiş	(a.i. maîşet'in c.) geçinmeler, geçinişler, geçinmek için lüzumlu şeyler
maâz	(a.i.) sığınacak yer. (bkz: ilticâgâh, melce)
maa-zâlik	(a.e.) bununla beraber, şu var ki
maâz'Allah	(a.n.) 1. yegâne sığınacak Allah'dır. 2. Allah korusun, Allah esirgesin, Allah saklasın
maâzım	(a.s. mu'zam'ın c.) en büyük kısımlar [bir şeyin]
maâzır	(a.i. me'zer'in c.) sığınacak yerler
maâzır	(a.i. ma'zeret'in c.) mazeretler
maâzîr	(a.i. mi'zâr'ın c.) perdeler
maa-ziyâdetin	(a.zf.) ziyadesiyle, fazlasıyla, bol txl
mâ-ba'd	(a.i.) fels. sonu, sonrası, sonraki, alttaki
Mâ'ba'd-et-tabîiyye	fizikötesi
mâ-ba'de'r-rûhî	psik. ruhötesi, fr. meta-psychique
mâ-ba'de'r-rûhiyyât	(a.it.) psik. (bkz: mâ-ba'de'r-ruhî)
mâ-ba'de't-tabîiyye	(a.b.i.) fizikötesi, metafizik, fr. metaphysique
mâ-bâkî	(a.i.) kalan, arta kalan, geri kalan, (bkz: bakıyye, mâ-baka)
ma'bed	(a.i. ibâdet'den. c. maâbid) ibâdet edilecek yer, tapınak

Tarihvemedeniyet.org

mâ-beka	("ka" uzun okunur, a.i.) kalan, arta kalan, geri kalan, (bkz: bakıyye, mâ-bâkî)
ma'ber	(a.i. ubûr'dan. c. maâbir) geçit, geçilecek yer, köprü, kemer, (bkz: der-bend)
mâbeyn	(a.i.) l- iki şeyin "arası, aradaki şey, ara. 2. haremle (kadınlar dâiresi ile) selâmlık (erkekler dâiresi) arasındaki oda. 3. sarayda, vükelânın ve diğer zevatın müracaat edecekleri ve pâdişâha yakınlarının bulunduğu dâire. 4. pâdişâh sarayı. 5. araya soğukluk girmiş olma. 6. muz. tam seslere göre itibâr edilen âhenklere nazaran, yarım ses tiz olan ara âhenklere verilen bir ad. Bu suretle mansur mabeyni, dâvud mabeyni, bolahenk mabeyni, müstahsen mabeyni, kız-neyi mabeyni elde edilir
mâbeyn müşiri	sarayda mâbeyn dâiresi başı
mâbeyn olmak	ara açılmak
mâ-beyne-hümâ	(a.b.zf.) arası, araları
mâbihi'l-hayât	(a.b.s.) hayâta vesile olan, yaşamaya sebebolan
mâbihi'l-iftihâr	(a.b.s.) kendisiyle övünülen
mâ-bihi'l-ihticâc	(a.b.s.) bir delilin veya iddianın dayandığı nokta
mâ-bihi'l-ihtiyâc	(a.b.s.) gerekli olan
mâ-bihi'l-istihkak	(a.b. zf.) istihkak, hak etme sebebi
mâ-bihi'l-i'timâd	(a.b.s.) îtimâda sebeb ve vesîle olan şey
mâ-bihi'l-kıvâm	1) mant. dayanak, fr substrat, substratum; 2) fels. varlığın, keyfiyetlerin dayandığı şey, dayanarak
mâbihi'ş-şuf'a	(a.zf.) şufa onunla olur
mâ-bihi't-temeddün	(a.zf.). medenîlik o şeyle hâsıl olur
mabsara	(a.i.) açık ve meydanda olan hususlar
ma'bûd	(a.i. ibâdet'den) 1. kendisine ibâdet olunan, tapınılan. 2. Allah
ma'bûd-i hakîkî	Cenâbıhak
ma'bûd-ı lâ-yezâl	ölmez, ebedî mabut
ma'bûdün bil-hakk	(yanılmadan tapılacak zat) Allah
ma'bûde	(a.i.) şirk dolayısıyla kendisine ibâdet olunan peri, put, dişi tanrı, fr. deesse
ma'çel	(a.i.) menzile ulaştıran yol
mâcerâ	(a.i.) cereyan eden, geçen, olup geçen şey. (bkz: ser-güzeşt)
Mâcerâ-yı Aşk	Abdülhak Hamit'in 1873'te basılmış bir tiyatrosu
mâcerâ-perest	(a.f.b.s.) maceracı
mâcid, mâcide	(a.s. mecd'den) 1. şan ve şeref sahibi olan [kimse]. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı
mâcin	(a.s.) hîleyi, hîle yolunu öğreten
ma'cûn	(a.i. acn'den c. maâcîn) 1. hamur kıvamında olan şey. 2. hamur kıvamına getirilmiş ilâç. 3. uyuşturucu maddelerden süzme afyon. 4. sokaklarda satılan, baharlı, tar-çınh ve yapışkan şekerleme. 5. camı, çerçeveyi tutturan madde. 6. künk lökünü
maç	(f.i.) öpüş
Mâçîn	(a.h.i.) Çin ülkesinin güney bölgesine verilen bir ad. [dâima "Çin" kelimesiyle beraber kullanılır]
mad	(a.f.i.). (bkz. mazâ)
mâ-adâ	(a.e.) ma'dâ', başka, fazla, gayrı

madâhik (A.i. madhek'in c.) hâline gülünecek nesneler; şeytanlar, komikler
madâk (a.i.) darlık, sıkıntı, (bkz: mazak)
madalle (a.i.) yolun kaybolduğu yer
mâ-dâm (a.bağ.) 1. madem, çünkü, değil mi ki. 2. e. devam ettikçe
mâ-dâme (a.e.) devam ettikçe, süresince
mâdâme'l-hayât (a.zf.) yaşadıkça, hayat devam ettikçe, ömür oldukça
madârib (a.i. darb'dan. madrab, mazrab'ın c.) darbedilecek, dövülecek yerler
madârib-i emsal atasözü söylenecek hal, yer, zaman
madca' (a.i.c. madâcı', mazâcı') mezar, kabir, sin
Nevver'Allahu madcaahu Allah yattığı yeri nurlandırsın
madde (a.i.c. mevâdd) 1. madde. 2. maya, cevher; asıl. 3. sicim. 4. iş; mes'ele. 5. sözün özü, ruhu. 6. kanun veya nizâmnâmenin bir fıkrası. 7. lügat kitaplarında îzah edilen kelimelerin her biri. 8. anat. erkeklik organı
madde-i asliyye gr. 1) gövde; 2) köken
madde-i dimâgıyye biy. lesitin. madde-i hadrâ (yeşil madde) bot. klorofil
madde-i haşebiyye bot. odunözü
madde-i hücreviyye-i zü-l-surûc kim. nitrosellüloz
madde-i ibtidâiyye eoğr. kim. hammadde
madde-i kışrıyye bot. kabuk bölgesi
madde-i mahsûsa huk. bir kimseye, o kimsenin halkın nefret ve hakaretine maruz kalmasına sebep olacak yolda belli bir fiil isnat etme
madde-i musavvire-i müşekkile anat. plazma
madde-i musavvire-i ûlâ biy. protoplazma
madde-i müşekkile biy. plazma
madde-i sincâbiyye kim. bozmadde
madde-i vücûd vücûdun maddesi
mâddetü'l-fesâd fesada sebebiyet veren, fesadın başı olan iş
maddeten (a.zf.) 1. madde ve cisim olarak, (bkz: cismen). 2. gözle görülür, elle tutulur şekilde. 3. iş ile, iş olarak
maddî nokta fiz. maddesel nokta, fr. point materiel
mâddiyyât (a.i. maddiyyet'in c.) 1. gözle görülür, elle tutulur şeyler, cismânî şeyler. 2 . meç. para ile ilgili olan şeyler. mâddiyye L. (a.i.) materyalizm, fr. materialisme
La mâddiyye fr. immaterialisme
mâddiyyet (a.i.c. mâddiyyât) gözle görülen, elle tutulan şey, madde kısmı
mâddiyyûn (a.i. maddî'nin c.) maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, fr. materialistes
mâde (f.s.) dişi
Şîr-mâde dişi arslan
mâdegân (f.i. mâde'nin c.) dişiler
mâdegî (f.i.) dişilik, kadınlık
ma'delet cju (a.i. adi 'den) adalet, âdillik; insaflılık, (bkz: ma'dilet). [doğru okunuşuböyledir]
ma'delet-güster (a.f.b.s.) adaletli, insaflı, doğru, (bkz: ma'-delet-perver)
ma'delet-kâr (a.f.s.) adaletli, insaflı, doğru

ma'delet-nişân	(a.f.b.s.) (bkz: ma'delet-perver)
ma'delet-perver	(a.f.b.s.) adaletli, doğru, insaflı, (bkz: ma'delet-güster)
ma'delet-perverî	(a.f.b.i.) adaletlilik, doğruluk, insaflılık
ma 'den	(a.i.c. maâdin) mâden
ma'den mukataası	eski mâden idaresi. [fasîhi "ma'din" dir]
ma'den-i asil	kim. soy maden
ma'denî, ma'deniyye	(a. s. c. ma'deniyyât) 1. mâdenle ilgili. 2. mâdenden yapılmış
ma'deniyyât	(a.i. ma'denî ve ma'deniyye 'nin c.) l . mâdenden yapılmış nesneler. 2. mâdenler. 3. mâden ilmi, fr. mineralogie
ma'deniyyûn	(A.i.c.) mâden bilginleri, mâden ilmiyle uğraşan kimseler
mâder	(f.i.) anne, ana. (bkz: ümm)
mâder-âne	(f.zf.) anaca, anaya, anneye yakışır surette
mâder-be-hatâ	(f.b.s.) piç. (bkz: veled-i gayr-i meşru', veled-i zina)
mâder-ender	(f.b.i.) üvey ana
mâderî	(f.i.) annelik, analık
mâderî aile	sosy. analık ocak, fr. famille maternelle. (o.i.) analık, annelik
mâderiyyet	sosy. ana [uydurma kelimelerdendir]
mâder-nûmî	(f.b.s.) anasanlı, fr. matronymique
mâder-şâhî	(f.b.i.) sosy. erkil, fr. matriarcal
mâder-zâd	(f.b.s.) anadan doğma
Cânî-i mâder-zâd	anadan doğma cânî, fr. criminelne
Lisân-ı mâderzâd	ana dili
madg	(a.i.) 1. ağızda çiğneme, (bkz: mazg). 2. biy. çiğneme, fr. mastication
madgare	(a.i.) iki tarafın şiddetli hücumu ile meydana gelen savaş
madhek	(a.i.c. madâhik) hâline gülünecek nesne; soytarı, komik, (bkz: mudhik)
mâdıg	(a.s.). (bkz: mâzıg)
mâdih	(a.s. medh'den) medheden, öven. (bkz. meddah, medîha-gû, medîha-serâ)
mâdihe	(A.s.) ["mâdih" in müen.] (bkz. mâdih)
ma'dil	(a.i.) 1. sapılacak yer. 2. (bkz: ma'dûl1)
ma'dilet	(a.i.). (bkz. ma'delet)
mâdiyân	(f.i.) kısrak
madreb, madrıb	(a.i. darb'dan c. madârib) 1. darbedecek yer. (bkz. mazreb, maznb). 2. çakma, kakma yeri
madribe	(a.i.) kılıcın çalım yeri, ağzı
madrûb	(a.s. darb'dan) 1. darbolunmuş, dövülmüş, vurulmuş, çarpılmış. 2. basılmış, damgalanmış. 3. mat. çarpılan. (bkz. mazrûb)
madrubun fih	mat. çarpan, fr. rnultiplicateur
madrûbât	(a.i. madrûb'un c.) (bkz: madrûb)
madrûbâta tefrik	mat. çarpanlara ayırma
madrûbeyn	(a.i.c.) mat. birbirine çarpılan iki sayıdan herbiri. (bkz: mazrûbeyn)
ma'dûd, ma'dûde	(A.s. add'den) 1. sayılı, sayılmış. 2. muayyen, belli
Eşhâs-ı ma'dûde	belli olan birkaç kişi
Eyyâm-ı ma'dûde	sayılı günler. Gayr-ı ma'dûd
Nâ-ma'dûd	sayısız, hesapsız, çok. (bkz: lâ-yuadd, lâ-yuhsâ)
ma'dûdât	(a.i.s.) -yumurta gibi- sayı ile alınıp satılan şeyler

Eyyâmün ma'dûdât	kurban bayramının son üç günü. [Kur'an'da "ramazan ayının sayılı günleri" mânâsında geçer]
Gayr-ı ma'dûdât	sayısız, hesapsız, çok. (bkz: lâ-yuadd)
ma'dûdiyyet	(a.i.) sayılma
ma'dûl	(A.s.) 1. bâzı Farsça kelimelerde yazıldığı halde okunmayan "v, y" harfleri. 2.(bkz: ma'dil1)
ma'dûm	(a.s. adem'den. c. ma'dûmât) yok olan, mevcut olmayan
Ennâdirü ke'l-ma'dûm	nâdir olan, az bulunan şey yok gibidir
Mevcûdü'l-ism, ma'dûmü'lcism	ismi var cismi yok, adı var kendi yok
ma'dûmü'd-dimağ	beyinsiz
ma'dûmü'l-cenâh	zool. kanatsızlar
ma'dûmü'l-ercül	zool. ayaksızlar
ma'dûmü'z-zühre	bot. çiçeksiz
ma'dûmiyyât	(a.i.c.) bulunmaz şeyler
ma'dûmiyyet	(a.i.) ma'dumluk, yokluk, (bkz: mevcûdiyyet). [yapma kelimelerdendir]
ma'dûmiyyet-i esmâr	meyva darlığı
mâ-dûn	(a.i.) alt, aşağı derece, emir itibarıyla aşağıda olan. ["mâ-fevk" karşılığı]
mâdûne'ş-şuûr	fels. fr. subliminal
mâ-fât	(a.i.) fevt olan, kaybolan, elden çıkan şey
Telâfî-i mâ-fât	kaybedilen bir şeye karşı başka bir şey kazanma
mâ-fevk	(a.i.) 1. üst, yukarı. 2. üstte, üst derecede bulunan kimse, baş, şef
mâ-fevka't-tabîa	tabiatın, maddiyâtın aksi olan şeyler, tabiat üstü
mâ-fîhâ	(a.i.) öteki dünyâ, âhiret
mâ-fi'l-bâb	(a.b.s.) kapı içinde
mâ-fi'l-bâl	(a.b.i.) kalbdeki, gönüldeki, yürekteki şey. (bkz: mâ-fiz-zamîr)
mâ fi'l-fuâd	(a.b.s.) gönüldeki, içteki şey. (bkz: mâ-fi-l-bâl, mâ-fi-z-zamîr)
mâ-fîş	(a.e.) ["mâ-fîh-şey" den] yok, kalmadı, hak getire
mâ-fi-z-zamîr	(a.b.i.) gönüldeki, içteki şey. (bkz: mâ-fi'l-bâl)
mafsal	(a.i.c. mefâsıl) anat. oynak yeri, *eklem. [aslı "mafsıl" dır]
mafsal	(a.s.) mafsalla ilgili, oynak yerlerine, eklemlere ait
mafsıl	(a.i.c. mefâsıl). (bkz: mafsal)
ma'f ün	(a.s.) kokmuş et; bozulmuş, çürümüş şey
ma'füvv	(a.s. afv'den) 1. affolunmuş, suçu bağışlanmış. 2. istisna edilmiş, müstesna, ayn tutulan
magabin	("ga" uzun okunur" a.i. mag-ben'in c.) anat. kasıklar, oyluk kemikleri
magafir	("ga" uzun okunur.. a.i. miğfer'-in c.) miğferler, çelik başlıklar, tulgalar
magair	("ga" uzun okunur, a.i. megare'nin c.) mağaralar, (bkz: magarât)
magak	("ga" uzun okunur, f.i.) çukur. (bkz. hufre)
magak-ı gar	çukur
magak-ı zulmet	(karanlıklar çukuru) l, dünyâ. 2. insan
magakçe	("ga" uzun okunur, f.i.) çukurcuk, küçük çukur

magamiz	("ga" uzun okunur, a.i. magmaz'ın c.) pek çukur yerler, karanlık yerler
maganî	("ga" uzun okunur, a.i. mag-nî'nin c.) menziller, haneler
maganim	("ga" uzun okunur, a.i. mag-nem'in c.) ganimetler, düşmandan ele geçirilen mallar
magarât	("ga" uzun okunur, a.i. magare'nin c.) mağaralar, (bkz: magair)
magare	("ga" uzun okunur, a.i.c. magarât). (bkz: gar, kehf)
magarib	("ga" uzun okunur, a.i. mag-rib'in c.) 1. garplar, batılar. 2. akşamlar
magarim	("ga" uzun okunur, a.i. mag-rem'in c.) ödenecek borçlar, diyetler
magaris	("ga" uzun okunur, a.i. mag-ris'in c.) fidanlıklar, fidan yetiştirilen yerler
magasil	("ga" uzun okunur, a.i. mag-sel, magsil'in c.) gasilhâneler, ölülerin yıkandığı yerler
magazî	("ga" uzun okunur, a.i. magzâ'-nın c.) 1. gaza, savaş hikâyeleri. 2. gazalar, savaşlar
Fenn-i magazî	Hz. Muhammed'in gazalarından bahseden târih
Gazî-i ebü'l-magazî	gaza ile, savaş ile ilgili menkabelerin sahibi olan gazî
magazil	(bkz: megazil)
magbat	(a.i.c. magabit) gıbta edilecek yer
magben	(a.i.c. magabin) anat. kasık, oyluk kemiği, (bkz: âne, ibt)
magbûn	(a.s. gabn'den) 1. alış verişte aldanmış olan. 2. şaşkın, şaşırmış
magbûniyyet	(A.i.) şaşkınlık
magbût	(a.s. gıbte'den c. magabît) gıpta edilmiş, imrenilmiş
magdebe	(a.i.). (bkz. magzebe)
magdûb	(a.s.). (bkz. magzûb). magdûbün-aleyh. (bkz: magzûbün-aleyh)
magdûben	(a.zf. gadab'dan). (bkz. magzûben)
magdûbîn	(a.s. magdûb'un c.) gazaba uğramış olanlar
mağdur	(a.s. gadr'den) gadre, haksızlığa uğramış
magdûre	(A.s.) gadre, haksızlığa uğramış [kadın, kız]
nıagdûriyyet	(o.i.) mağdurluk, gadre uğramış kimsenin hâli
mağfiret	(a.i. gufrân'dan) Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması
mağfiret-i İlâhiyye	Allah'ın yarlıgaması
mağfur	(a.s. gufrân'dan) Allah tarafından günahları affedilmiş olması için dua edilen [kimse], ölmüş, yarlıganmış [kimse], (bkz: merhum, migfîr)
mağfûrün-leh	yarlıganmış, Allah tarafından günahları affedilmiş
magib	(a.i.) kaybolma
maglak	(a.i.) kilitleyecek yer
maglata	(a.i.c. magalit) yanıltmaç, birini şaşırtmak, yanıltmak için söylenen zihin karıştırıcı, saçmasapan söz
maglata-perdâz	(a.f.b.s.) şaşırtacak, yanıltacak, zihin karıştıracak söz tertipleyen, söyleyen
maglata-perdâzâne	(a.f.zf.) maglata-perdâzcasına, şaşırtacak, yanıltacak söz söyleyene yaraşır surette

maglata-perdâzî	(a.f.b.i.) yanıltmaç, insanı yanıltacak, şaşırtacak söz söyleme
mağlûb	(a.s. galebe'den) galebe edilmiş, kendisine üstün gelinmiş, yenilmiş, yenilen [kimse]
mağlûb-âne	(a.f.zf.) mağlûp olana yakışacak surette
mağlûben	(a.zf. galebe'den) yenilerek, yenilmiş olarak
mağlûbiyyet	(a.i.) 1. mağlûpluk, yenilme. 2. bir kuvvetlinin idaresi, emri alanda bulunma
mağlûk	(a.s.) kilitli; kapalı, (bkz: mesdûd)
maglûl	(a.s.) 1. susuz kalmış, su sıkıntısında bulunan. 2. zincire vurulmuş, zincirle bağlı
maglûlü'l-yed	eli bağlı
magmûd	(a.s. gamd'dan) kınına, kılıfına, zarfına konmuş olan
mağmum	(a.s. gamm'dan) 1. gamlı, kederli, tasalı. 2. bulutlu, kapalı, sıkıntılı, [hava-], (bkz: mukassî)
mağmûm-âne	(a.f.zf.) mağmum-casına, gamlı, kederli olarak
mağmûmen Ujn	(a.zf.) tasalı, gamlı, kederli olarak, üzülerek
mağmûmiyyet	(a.i.) 1. mağmumluk, gamlı, kederli, tasalı olma. 2. bulutlu, kapalı, sıkıntılı olma [hava-]
magmûr	(a.s.) 1. adı sanı silinmiş. 2. harap, yıkık, viran
magmûriyyet	(A.i.) 1. magmurluk, haraplık, viranlık. 2. adı sanı kayboluş
magmûz	(a.s.) suçlu, kabahatli
magnem	(a.i.c. maganim) ganîmet, düşmandan ele geçirilen mal
magrem	(a.s.c. magarim) 1. âşık, tutkun. 2. borçlu. 3. i. borç, diyet gibi ödenmesi gereken şey
magres	(a.i.) fidanlık, fidan bahçesi
Magrib	(a.h.i.) garb, batı tarafında olan memleketler; Afrika'nın Mısır ötesindeki şimal (kuzey) kısmı, ispanya, Portekiz
Bahr-i magrib	Atlantik Okyanusu
Magrib-i aksa	Fas, Merakeş
Magrib-i ednâ	Tarablus ve Berberiyye
Magrib-i esvât	Tunus, Cezayir
Magrib ocakları	Tarablus, Tunus ve Cezayir
Mağribî	(a.s.) Magribli, Fas halkından, Mısır ötesi Kuzey Afrika halkından olan kimse
magris	(a.i. gars'den. c. magaris) fidanlık, fidan yetiştirilen yer
magriz	(A.i.c. magariz) 1. bir şeyin dâhil edildiği, sokulduğu yer; bir şeyin çıktığı, büyüdüğü geliştiği yer, kuyruk dibi. 2. astr. Dübb-i Ekber (Büyükayı) denilen yıldız grupu-nun dörtgeniyle kuyruğunun birleşme noktasında bulunan, kümenin dördüncü parlak yıldızı, lât. delta Ursus Majoris
magrûk	(a.s. gark'dan c. magrûkîn) 1. garkolmuş, suya batmış, suda boğulmuş. 2. batmış, batık [gemi]
magrûka	(A.s.) ["magrûk"un müen.] (bkz: magrûk)
magrûkîn	(a.s. magrûk'un c.) 1. suda boğulanlar. 2. batmış, batık [gemiler]
mağrur	(a.s. gurûr'dan) 1. gururlu. 2. bir şeye güvenen 3. güvenilmeyecek şeye güvenip aldanan, kendini beğenmiş [kimse]. 4. büyüklük taslayan, (bkz. girra, müteazzım, mütekebbir)

magrûr-âne	(a.zf.) 1. mağrurca-sına, güvenilmeyecek bir şeye güvenerek, kendini beğenerek. 2. gururla, kibirle, (bkz: mü-tefahhir-âne, mütekebbir-âne)
magrûre	(a.s.) ["mağrur" un müen.] (bkz: mağrur)
magrûren	(a.zf.) 1. inanarak, güvenerek. 2. aldanarak
magrûriyyet	(a.i.) 1. gururluluk. 2. bir şeye güvenip aldanma. 3. kibirlenme, övünme, (bkz: azamet, tefâhhur, tekebbür)
magrûs, magrûse	(A.s. gars'dan) garsolunmuş, toprağa dikilmiş
Şecer-i magrûs	dikilmiş, dikili ağaç
Nihâl-i magrûs	dikilmiş fidan
magrûz	(a.s.) taze
Lâhm-i magrûz	taze et
magsel	(a.i. gasl'den c. magasil) gasilhâne, ölü yıkanan yer
magsil	(a.i.c. magasil). (bkz: magsel)
magsûb	(a.s. gasb'dan c. magasîb) gasbolunmuş, zorla alınmış
magsûbü'n-minh	fık. izni olmaksızın malı gasbedilmiş, zorla alınmış kimse
magsûbe	(a.s.) ["magsûb" un müen.]. (bkz: magsûb)
magsûl	(a.s.) guslolmuş, gusletmiş, yıkanmış
Mâ-i magsûl	kullanılmış su
magsûle	(a.s.) ["magsûl" ün müen.]. (bkz: magsûl)
magşî	(a.s. gaşy'den) gaşyolmuş, kendinden geçmiş, hayran, baygın, (bkz: mest)
magşiyyün aleyh	baygın, bayılmış
magşiyâne	(a.f.zf.) baygıncasma; bayılmış gibi
magşiyyen	(a.zf.) baygın, bayılmış olarak, baygın bir halde
mağşuş, mağşûşe	(a.s. gışş'dan) kanşık, saf olmayan, katışık
Sikke-i mağşûşe	kanşık, hileli mâden para
Leben-i mağşuş	karışık, hileli süt
mağşûşât	(a.s. magşûş'un c.) kanşık, katışık olan nesneler, [daha çok "meskukât" hakkında kullanılır]
mağşûşiyyet	(a.i.) kanşıklık, hâlis ve saf olmayış
magtûs	(a.s.) hava, gaz, su gibi şeylerin içine batınlmış
mağz	(f.i.) 1. beyin, dimağ. 2. anat. ilik. 3. iç, öz. (bkz: lübb). 4. akıl
mağz-ı puşt	anat. omurilik, meni
mağz-i bâdâm	badem içi
mağz-i Kur'ân	Kur'ân'ın ruhu, özü; Mesnevi
mağz-ı Mesnevi	Mesnevî'nin ilk on sekiz beyti
Efsürde-mağz	beyni donmuş, hissiz, düşüncesiz
Sebük-magz	hafif beyinli, akılsız, düşüncesiz
Tehî-mağz	boş kafalı, ahmak
mağzâ	(a.i.) meram, maksat, istek
magzâ	(a.i.c. magazî) 1. gaza, savaş hikâyeleri. 2. gaza, savaş
mağzdâr	(a.f.b.s.) 1. içi, özü dolgun, içli [badem, ceviz, buğday, mısır gibi şeyler]. 2. anlayışlı, kavrayışlı, akıllı. 3. ilikli, iliği dolgun
mağz-dârî	(a.f.b.i.) 1. akıllı olma hâli. 2. ilikli, içli, dolgun olma hâli
magzebe	(a.i.) 1. gazap ve hiddeti îcâbettiren şey. 2. gazebetme, hiddetlenme
magzîne	(f.i.). (bkz. magz)

magzûb	(a.s.c. magazîb) gazep olunmuş, kendisine kızılmış olan
magzûbün aleyh	kendisine gazabe gelinmiş, kızılmış olan; Allah'ın gazabına uğrayan kimse
magzûben	(a.zf. gazab'dan) gazap ile, öfke ile
magzûbîn	(a.s. magzûb'un c.) (bkz: magdûbîn)
mâh	(f.i.) 1. astr. Ay. (bkz: Kamer). 2. senenin on ikide bir kısmı, ay. (bkz: şehr)
mâh-ı âlem-ârâ	(dünyayı süsleyen ay) meç. ay yüzlü, güzel, sevgili
mâh-ı âlem-efrûz	(âlemi, dünyayı aydınlatan ay) meç. güzel, sevgili
mâh-ı hâl	içinde bulunulan ay
mâh-ı kamerî	arabî ayı
mâh-ı Kâşgar	güzel, yakışıklı Türk kızı veya Türk genci
mâh-ı Ken'ân	Ken'ânî (Ken'an ülkesinin ayı) Yûsuf Peygamber
mâh-ı Mukanna'	Mukanna'ın Nahşeb'teki yapma ayı; dolunay
mâh-ı müzevver	(bkz: mâh-ı nahşeb)
mâh-ı nahşeb	Mukanna1 adlı ve Horasanlı bir şahsın Nahşeb (Nesef) şehrinde Siyam Dağının eteğinde, maharet ve san'atle kuyu içinden doğar halde gösterdiği ay şekli, (bkz. mâh-i keş, mâh-i siyam)
mâh-ı nev	1) yeni Ay. (bkz: hilâl); 2) kadın adı. 3. tas. seyrü sülük yoluna giren müptedî, çile doldurmaya yeni başlamış derviş
mâh-ı rû	tas. ilâhî tecelliyatın nurlannın zuhuru
mâhi'n-nuhuş	aptesânelerin, binâlann iç ve dış duvarlanna münasebetsiz kimseler tarafından tebeşir, kömür, boya gibi şeylerle yazılan yazılarla yapılan resimleri silme işini gören me'mur
mâh-ı rûze	ramazan ayı, oruç ayı
mâh-ı si-rûze	1) otuz gün süren ay [nisan, haziran, eylül, kasım]; 2) çok küçük; 3) s. zarif, ince yapılı kadın
mâh-ı sitâre	(ay talihli) bahtı, talihi, açık, iyi olan
mâh-ı siyam	oruç ayı, ramazan
mâh-ı siyam	[sinle], (bkz. mâh-ı nahşeb)
mâh-ı şeb-ârâ	(geceyi süsleyen, aydınlatan Ay) sevgili, güzel, (bkz: mâh-ı şeb-efrûz)
mâh-ı şeb-efrûz	(gece aydınlatan Ay) (bkz: mâh-ı şeb-ârâ)
mâh-ı şid	ayışığı (bkz: mâh-tâb)
mâh-ı taban	parlayıcı, parlak Ay
mâh-ı Yemânî	Hz. Muhammed. 4. güzel kız veya genç. ["meh" şeklinde de kullanılır]
mâh	(f.s.) 1. geçmez [akçe]. 2. rezil, münafık, alçak
nıahabbet	(a.i.) sevgi
mahabbet-i İlâhiyye	hakikî güzelliğe sahip olan Allah'ın kendi cemaline meyletmesi ve zâtının aynasında kendi güzelliğini görmesi
mahâbîb	(a.i. mahbûb'un c.) mah-buplar, sevilmiş olanlar, sevilenler
mahabis	(a.i. mahbes'in c.) hapishaneler, ceza evleri
mahâbis-i kadîme	eski hapishaneler
mahâbîs	(a.i. mahbûs'un c.) hapsedilmiş, bir yere kapatılmış olanlar, (bkz: mahbûsîn)
mahâbiz	(a.i. mahbeze'nin c.) ekmekçi fırınları; ekmekçi dükkânları
muhacir	(a.i. mahcer'in c.) göz çukurları
mâ-hades	vâki olan şey, macera, serüven

Tarihvemedeniyet.org

rnahâdîm	(a.i. mahdûm'un c.) oğullar; kibar kimselerin çocukları
mahâfet	(a.i.) korkma, korku, (bkz: havf)
Re'sü'l-hikmeti mahâfet'Ullah	hikmetin başı, Allah korkusudur
mahâfet'ullah	Allah korkusu
mahaffe	(a.i.) deve, katır gibi hayvanların sırtına konulan ve içine iki kişi oturabilen kapalı vâsıta, mahfe
nıahâfil	(a.i. mahfil'in c.) 1. oturulacak, görüşülecek yerler, toplantı yerleri. 2. büyük camilerde hükümdarlara veya müezzinlere ayrılmış ve etrafı parmaklıkla çevrilmiş olan yerler
mahâfir	(a.i. mihfer ve mihfere'nin c.) beller; kazmalar
mahâif	(a.i.c.), (bkz. mahâvif)
ma hâk	(a.i.) her arabî ayının son üç gecesi, [kelimeyi, üç harekesiyle de kullanmak caizdir], (bkz: mıhâk, muhâk)
mahâkim	(a.i. mahkeme'nin c.) mahkemeler
mahâkim-i âdiyye	huk. ceza mahkemelerinden gayri mahkemeler
mahâkim-i adliyye	huk. adliye mahkemeleri
mahâkim-i askeriyye	askerî mahkemeler
mahâkim-i nizâmiyye	nizamî mahkemeler
mahâkim-i şer'iyye	huk. şer'î mahkemeler
mâ-halak'Allah	(a.b.i.) 1. Allah'ın yarattığı [her şey]. 2. kalabalık
nıahâlib	(a.i. mahleb'in c.) arslan, kedi, doğan gibi hayvanların çengelli pençeleri
mahall	(a.i. hulûl'den c. mahâll) yer. (bkz: cay, mekân)
Bî-mahall, Nâbemehall	yersiz
mahall-i firar	kaçış yeri. mahalle-i hâmûşân (sessizlerin, susmuşlann mahallesi) mezarlık, kabristan, (bkz: vâdî-i hâmûşân)
mahall-i hendesî	geo. geometrik yer
mahall-i ikamet	ikamet yeri, oturulan yer, adres
mahall-i sadaka	huk. [eskiden] sevap için bağışlanan malı şer'an almaya ehil olan kimse
mahall-i tahaffuz	sığınılacak üstü kapalı yer, sığınak
mahallü'l-bey'	meçe. satılan şey
mahâll	(a.i. mahall'in c.) yerler, (bkz: emkine, mevâki')
mahallât	(a.i. mahalle'nin c.) mahalleler
mahalle	(a.i.c. mahallât) bir şehir veya kasabanın, bölündüğü kısımlardan her biri
mahallî örf	mahallî âdet ve gelenekler; örf ve âdet hukuku
mahallî saat	astr. her hangi bir yerin mahallî saati, o yerin msfü'n-nehâr (meridyen) ından Güneş'in tam on ikide geçmesi esâsına dayanılarak hesaplanan saattir, [meselâ Green-wich'de saat 14.00 iken Türkiye'nin saat mebdei olan Afyon tülünde Güneş tam nısfün-nehâr üzerinde olduğundan, Afyon'un mahallî hakikî saati 12.00 dir]
mahâmid	(a.i. mahmedet'in c.) 1. medihler, sitayişler, senalar, şükürler. 2. güzel huylar
mahâmil	(a.i. mahmil ve mihmel'in c.) mahfiller, mahmiller, deve üzerine konulan -iki kişinin bineği- sepetler
mâh-âne	(f.i.) aylık maaş. (bkz: mâh-vâre, mâh-yâne)
maharet	(a.i.) mâhirlik, ustalık, beceriklilik, el uzluğu
mahârîb	(a.i. mihrâb'm c.) mihraplar, (bkz: mihrâb)

mahâric	(a.i. mahrec'in c.) huruç edecek, çıkacak yerler
mahâric-i hurûf	gr. harflerin ağızda teşekkül ettiği yerler
mahârim	(a.s. mahrem'in c.) mahrem olan, haram olan şeyler
mahârimü'l-leyl	yolculuk etmek caiz olmayan korkunç geceler
nıahârîm	(a.s.i. muharrem'in c.), (bkz: mahârim, muharremât)
mahârît	(a.i. mahrût'un c.) koniler
mahârît-ı munzama	jeol. yanardağın çatlaklarından, yarıklarından çıkıp biriken kül ve taş kümeleri
mâ-hasal	(a.b.i.) hâsıl olan, meydana gelen şey, netîce. (bkz: mahsûl, semere)
mâ-hasal-ı ömr	1) evlât; 2) ömür boyunca çalışıp didinerek elde edilen şey, vücûda getirilen eser; 3) Muallim Naci'nin meşhur eseri
mahâsin	(a.i. hüsn ve mahsen'in c.) 1. güzellikler. 2. yüze güzellik veren sakal ve bıyık
îlm-i mahâsin	estetik, fr. esthetique
mahâsin-i ahlâk	ahlâk, huy güzellikleri
mahâsin-i gurbet	gurbetin güzellikleri
mahâsin-i sefâd	ak sakal
ma hasse	(a.i.) kıç. (bkz: dübür, ist, mak'ad)
mahâtını	(a.s. mahtûm'un c.) 1. mühürlenmiş [şeyler]. 2. bağlanmış kilitlenmiş [şeyler]
mahatt	(a.i.) yolculukta inilecek yer, konak, (bkz: menzil, mevkif)
mahatta	(a.i.) istasyon
mahâvif	(a.s. mahûfun c.) korkunç, korkulu, tehlikeli [yerler]
mahâvir	(a.i. mihver'in c.) mihverler, eksenler
mahâyil	(a.i. mahîle'nin c.) hayal e-serleri
mahâz	(a.i.) hek. doğum ağnsı
mâ-hazar	(a.i.) daha önceden hazır olan, hazır bulunan şey, hazır olarak her ne varsa
Hayrü't-taâmı mâ-hazar	yemeğin hayırlısı daha önceden hazır olanıdır
mahâzır	(a.i. mahzar'm c.) mahzarlar, umûmî dilekçeler, müracaatlar
mahâzî	(a.i.c.) rezalet sebebi olan huylar
mahâzîl	(a.i. mahzûl'ün c.) rezîl, rüsvâ olmuş kimseler
mahâzin	(a.i. mahzen'in c.) mahzenler, bodrumlar
mahâzîr	(a.i. mahzûr'un c.) hazer olunacak, sakınılacak, korkulacak şeyler, engeller, sakıncalar, (bkz: mahzûrât)
mâh-be-mâh	(f.zf.) aydan aya. (bkz: şehriyye)
mahbel	(a.i.) hayvanın gebelik zamanı
mahber, mahbere	(a.i.) [eskiden] hokka, divit
mah beş	(a.i. habs'den) 1. hapsolun-ma yeri, hapishane, cezaevi, zindan, (bkz: habs-hâne, sicn). mec. karanlık, sıkıntılı yer
mahbes-i amal	emellerin hapishanesi
mahbez	(a.i.c. mahâbiz) ekmekçi fırını, ekmekçi dükkânı
mahbûb	(a.s. hubb'dan) 1. muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen, sevgili. 2. erkek sevgili
Zer-i mahbûb	XVIII. asırda kesilmiş bir altın
mahbûb-i cihan	bütün cihanın sevgilisi
mahbûb-i muavvec	ed. (bkz: kalb-i muavvec)
mahbûbü'l-kalb	gönlün sevgilisi

Mahbûbü'l-Kulûb	(gönüllerin sevgilisi) Büyük Türk Şâiri Ali Şîr Nevâî'nin içtimaiyata ait ünlü eseri
mahbûb-dost	(a.f.b.s.) oğlan seven, oğlancı, kulampara, (bkz: şâhid-bâz)
mahbûbe	(a.i. hubb'dan) 1. muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen [kadın]. 2. vaktiyle tanesi beş yüz liraya kadar satılan lâle cinsinden bir çiçek
mahbûb-perest	(a.f.b.s.) delikanlılara, gençlere düşkün erkek
mahbûn	(a.i.) l- kıtlık için saklanan şey. 2. ed. aruz vezninde ikinci harfin düşürülerek veznin kısaltılması. [Arap harflerinde]
mahbûs	(a.s. ve i. habs'dan c. mahbûsîn, mahâbîs) hapsolunmuş, bir yere kapatılmış
mahbûs-hâne	(a.f.b.i.) hapishane, cezaevi
mahbûsîn	(a.s. ve i. mahbûs'un c.) hapsolunmuşlar, bir yere kapatılmış olanlar, (bkz: mahâbîs)
mahbûsiyyet	(a.i.) mahbusluk, hapislilik; hapis kalınan müddet
mâh-cebîn	(f.a.b.s.) (Ay alınlı) meç. alnı açık, namuslu, temiz
mahcer	(a.i.c. mahâcir) hek. göz çukuru, (bkz: hufretü'l-ayn)
mahcir	(a.s.) 1. bölünmüş, ayrılmış yer. 2. parmaklık
mahcûb	(a.s. hicâb'dan) 1. kapalı, örtülü, perdeli, (bkz: mestur). 2. utanan, utanmış, utangaç, (bkz: şerm-sâr)
mahcûb-âne	(a.f.zf.) utanarak, utangaçlıkla, sıkılganlıkla
mahcûbe	(a.s.) 1. utangaç, namuslu [kadın, kız]. 2.i. kapı ardına konulan ağaç
mahcûbiyyet	(a.i.) 1. mahcupluk, utangaçlık, sıkılganlık. 2. kapalı, örtülü olma durumu
mahcûc	(a.s. hüccet'den) hüccet, delîl gösterilmiş
mahcur	(a.s. hacr'den) huk. hacr altına alınmış, haczolunmuş, kullanmaktan menedilmiş
mahcûriyyet	(a.i. hacr'den) hacir altına alınma, kısıtlanma
mahcuz	(a.s. hacz'den) huk. haczedilmiş, mahkemece rehin altına alınmış
mâh-çe	(f.i.) 1. küçük ay. 2. minare, kubbe, bayrak direklerinin başına geçirilen küçük ay
mâh-çehre	(f.b.s.) ay yüzlü, faslı "mâh-çihre" dir]
mahdûb	(a.s.). (bkz. mahzûb)
nıahdûd	(a.s. hadd'den) 1. tahdîd edilmiş, sınırlanmış. 2. sınırlı. 3. belirli, (bkz: muayyen). Nâ-mahdûd,
Gayr-i mahdûd	sınırsız, (bkz: gayr-i muayyen). 4. fık. hudut ve sınırlarının tâyini kabil olan akar, mal, mülk
mahdûdiyyet	(a.i.) sınırlılık; darlık
mahdum	(A.i. hidmet'den c. mahâdîm) 1. oğul, evlât, (bkz: ferzend). [aslı "hizmet edilmiş" manasınadır]. 2. hizmet edene nispetle efendi veya hanım
mahdûm-ı kâinat	Hz. Muhammed
mahdûme	(a.i. hidmet'den) kız evlat
mahdûmiyyet	(a.i.) mahdumluk, oğulluk
nıuhdûr	(a.s. hıdr'dan) saklı, örtülü
mahdûre	(a.i.) örtünüp kapanarak kimseye görünmeyen [kız]
mahdûş	(a.s.) 1. tırmalanmış. 2. vesveselendirilmiş
mâhe	(f.i.) burgu, matkap, (bkz: miskab, mette)

Tarihvemedeniyet.org

ma'hed	(a.i.c. maâhid) ahit, antlaşma yapılan, sözleşilen yer
mahfaza	(a.i. hıfz'dan) içinde öteberi saklanan küçük kutu, kab, zarf
mahfaza-i billûriyye	hek. göz adesesini ihata eden şeffaf (saydam) zar
mahfaza-i büzeyre	bot. küçük sporkesesi
mahfaza-i büzûr	bot. 1) ovogondağarcığı. 2) sporkesesi
Mahfel	(a.i.) Tahirülmevlevî tarafından İstanbul'da yayımlanmış aylık bir dergi
mahfi	(a.s. hafî'den) gizli, saklı, (bkz: hafi)
mahfil	(a.i.c. mahâfil) 1. oturulacak, görüşülecek yer, toplantı yeri. 2. büyük camilerde hükümdarlara veya müezzinlere ayrılmış ve etrafı parmaklıkla çevrilmiş olan, yerden biraz yüksek yer
mahfil-i âlî	Allah'ın huzuru, Tanrı katı
mahfil-i hümâyûn, mahfil-i şerif	hünkâr mahfili, selâtin camilerde padişahların namaz kılmaları için ayrılmış yer. (bkz: mahfil2)
mahfil-i kaza	adalet meydanı
mahfil-i kuds	(kudsî meclis) mukaddes ruhların toplandığı yer
mahfil-i şerif	(bkz: mahfil-i âlî)
mahfil-i şer'iyyât	istanbul'un zaptından sonra Fâtih'in teşkil ettiği mahkeme
mahfiyyen	(a.zf.) gizlice, gizli olarak, saklı olarak, (bkz: sırran)
mahfûf	(a.s.) etrafı, zarar gelmesin diye, kuşatılmış, çevrilmiş
mahfûk	(a.s.) hafakanlı, ikide bir yüreği oynayan
mahfûr	(a.i.) hafr olunmuş, kazılmış mezar
mahfuz	(a.s. hıfz'dan) 1. hıfzolunmuş, saklanmış. 2. korunmuş, gözetilmiş. 3.gizlenmiş. 4. ezberlenmiş
Levh-i mahfuz	Allah tarafından takdîr olunan şeylerin ezelde -yazılı - bulunduğu levha
mahfuz hisse	huk. miras bırakanın isteğiyle ortadan kaldırılamayan, hissesi, payı
mahfuz	(a.s.) alçalmış
mahfûzât	(a.i.c.) 1. gizlenilmiş şeyler. 2. ezberlenmiş şeyler. 3. muz. Türk müziğinde nota kullanılmadığı devirlerde, bir müzikçinin ezbere bildiği müzik eserleri
mahfûzen	(a.zf.) polis veya jandarma gibi resmî kuvvetlerin muhafazası altında olarak
mâh-gâne	(f.b.i.) aylık maaş, aylık
mâhî	(f.i.c. mâhiyân) 1. balık, (bkz: semek). 2. ast. Güneybalığı'nın a (alfa) yıldızı, fr. fomalhaut. 3. aylık
Sayd-i mâhî	balık avı
mâhî	(a.s. mahv'dan) mahveden, mahvedici, yok edici, yok eden
mâhî emraz	hastalıkları yok eden
mâhî'n-nükuş	nakışlan silen, mahveden
mâhî-dân	(f.b.i.) 1. balık havuzu, balıklava. 2. meç. "Hut" burcu
mâhî-fürûş	(f.b.s.) "balık satan" balıkçı, (bkz: semmâk)
mâhî-gîr	(f.b.s.) balık tutan, (bkz: mâhî-hâr)
mâhî-hâr	(f.b.s.) "balık yiyen" balık avlayan, balıkçıl, (bkz: mâhî-gîr)
mahîle	(a.i.c. mahâyil) sanmaya ve düşünmeye sebebolan işaret, alâmet, hayal eseri
mâhî-püşt	(f.b.i. ve s.) balıksırtı
mahir	(a.s. mâhâret'den c. mehere) 1. maharetli, hünerli, elinden iş gelir, becerikli. 2. i. erkek adı

mâhir-âne	(f.zf.) maharetle, ustalıkla, ustaca
mahire	(a.s. mehâret'den) 1. ["mahir" in müen.]. (bkz: mahir). 2. kadın adı
mahîs	(a.i.) 1. bir şeyden dönme. 2. kurtulma
mâhiyân	(f.i.) 1. [mâhî'nin c.] balıklar, 2. [mâh'ın c.] aylar
mâhiyâne	(f.i.) aylık, ay hesabıyla verilen ücret
mâhiye	(ter.) o şey ki
mâhiyye	(a.i.) aylık
mâhiyyet	(a.i.) 1. bir şeyin aslı, esâsı, içyüzü. 2. fels. kendilik. 3. *doğa
mahîz	(a.i.) hayız hâli
malık	(a.i.) tas. abdin vücûdunun zâtı hakkında fenası
mahkeme	(a.i. hükm'den c. mahâ-kim) dâvaların görülüp hükme bağlandığı yer
mahkeme-i bidayet	huk. dâvaların ilk görüldüğü mahkeme, [bundan sonra "istînaf, temyiz" mahkemeleri gelir]
mahkeme-i evkaf	huk. [eskiden] evkaf müfettişliği denilen dâireye ikinci meşrûtiyetin İlânından az sonra verilen bir ad. [vazifesi, cihad tevcîh etmek, muhtelif vakıflar arasındaki gayrimenkul ihtilâflanyla, vakıf gediklerine bir gayrimenkulun mülk veya vakıf olduğuna ait dâvaları vesâireyi görmek idi]
mahkeme-i istinaf	huk. bidayet mahkemelerinden verilip kanunen istinafı kabil olan hukuk ve ceza dâvalarına tekrar bakan ve ibtidâî mahkemelerin üstünde bulunan bir mahkeme ki hukuk ve ceza adı ile iki kısımdır
mahkeme-i kird-gâr	Allah'ın mahkemesi. mahkeme-i kübrâ (en büyük mahkeme) kıyamet günü. (bkz: yevmü'l-kıyâme)
mahkeme-i nizâmiyye	huk. ceza ve hukuk mahkemeleri, ["bidayet" ve "istinaf adıyla iki dereceye ayrılmıştır]
mehkeme-i şer'iyye	huk. [eskiden] nikâh, miras taksimi ile din işleriyle ilgili mes'elelere bakan mahkeme
mahkeme-i temyiz	huk. temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle vazifeli makam, yargıtay
mahkeme-i ticâret	huk. ticâret mahkemesi, ticâretle ilgili dâvalara bakan mahkeme
mahkî	(a.s. hikâyet'den) hikâye olunmuş, anlatılmış
nıahkud	("ku" uzun okunur, a.s.) hased olunan, hased edilen, (bkz. mahsûd). nıalıkuk ~ - ("ku" uzun okunur, a.s.) doğrultulmuş, doğru yapılmış
mahkûk	(a.s. hakk'den) 1. hakkolunmuş, çelik kalemle -sert bir şey üzerinekazılmış. 2. yazıldıktan sonra çakı, kalemtraş gibi şeylerle kazınmış
mahkûkât	(a.s.c.) kazınmış, hakkedilmiş resimler, yazılar; hakkak işleri
mahkûm	(a.s.) 1. kendisine hük-molunan, birinin hükmü altında bulunan. 2. bir mahkemece hüküm giymiş, [müen. "mahkû-me" dir]. 3. katlanma, zorunda olma
mahkûmun aleyh	huk. aleyhine hükmolunan, dâvayı kaybeden
mahkûmun bih	huk. hüküm ve karârı verilmiş, hüküm giymiş
mahkûmun leh	huk. lehine hükmolunan, dâvayı kazanan
mahkûme	(a.i.) ["mahkûm" un müen.]. (bkz. mahkûm)
mahkûmîn	(a.i. mahkûm'un c.) mahkûmlar, hüküm giyenler

mahkûmiyyet	(a.i.) 1. hüküm giymiştik. 2. hüküm giyilen süre
mahkun	("ku" uzun okunur, a.s.) ma'sum, suçsuz
mahkunü'd-dem	("ku" uzun okunur) fık. katli lâzım olmayan kimse, [savaşta, islâmlığı kabul eden bir kimse, mahkun-üd-dem olmuş olur]
mahkur	(a.s.) hakir, aşağılık
mahlas	(a.i. hulûs'dan) 1. halâs olunacak, kurtulacak yer. 2. bir kimsenin ikinci adı. 3 . eskiden şâirlerin şiirlerinde kullandıkları ad
mahlas beyti	ed. gazellerde şâirin adı bulunan beyit
mahlas hâne	(a.f.b.i.) ed. divan şiirinde şâirin mahlasının bulunduğu beyit
mahlas-nâme	(a.f.b.i.) ed. yeni şiir söylemeye başlamış olan birine, üstat bir şâir tarafından bir mahlas verildiğine dâir yazılan manzume
mahleb	(a.i.) 1. Idris ağacı. 2. bal. (bkz: asel)
mahleb	(a.i.c. mahâlib) arslan, kedi, doğan gibi hayvanların çengelli pençesi
mâh-lika UUU	(f.b.s.). (bkz. mehlika)
mahlûa	(a.s.) ["mahlu"' un müen.]. (bkz: mahlu')
mahlûc	(a.i.) hallâclanmış, atılmış [pamuk]
mahlu	(a.i.) yemin etme
mahlûfü'n-aleyh	huk. yemin edilen husus
mahlûk	(a.s.) tıraş edilmiş baş veya yüz. (bkz: matruş, tırâşîde)
mahlûk	(a.s. ve i. halk'dan) halk olunmuş, yaratılmış; yaratık
mahlûka	(a.i.) benimsenen, çalınan, kasîde, şiir
mahlûkat	("ka" uzun okunur, a.s. ve i. mahlûk'un c.) yaratılmış şeyler, canlılar, yaratıklar
muhlul	(a.s. hall'den) 1. hallolunmuş, çözülmüş, dağılmış. 2. erimiş, eritilmiş, eriyik. 3. sahipsiz maaş veya me'murluk. 4. i. mirasçısı bulunmayan ve hükümete kalan [miras]
mahlûle	(a.s.) 1. ["mahlûl" ün müen.] (bkz: mahlûl). 2. i. kocası ölmüş, dul kalmış kadın
mahlûl-i mufassal	tapu usûlüne ait bir ıstılah, [iki kısımdır biri, defter-i mufassalda kayıtlı olup da icmal defterine kayıtlı olmayan köyler ve mezraalar tımarı olup her kime berat ile verilmiş ise ona aitti. Diğeri, icmal defterinde noksan ve defter-i mufassalda fazla olarak kayıt olunandı J
mahlûl-i sirf	huk. [eskiden] hakk-ı intikal ve hakk-ı tapu eshâbı bırakmaksızın mutasarrıfının vefatıyla mahlûl kalan arazî
mahlûl	(a.s.) delinmiş, öbür tarafına işlenmiş olan şey
mahlûlât	(a.i.c.) mirasçısı olmayan bir ölünün evkafa veya rnîriye kalan mirası
mahlûliyyet	(a.i.) mahlûlluk, mahlûl olma hâli
mahlut	(a.s. halt'dan) 1. halt olunmuş, katılmış, karıştırılmış, karışık, (bkz: halîta). 2. kim. karışım
mahluta	(a.i.) bulgurla karışık mercimek çorbası
mahlûte	(a.s.) ["mahlut" un müen.] (bkz: mahlut)
mahmasa	(a.i. hams'dan) açlık, açlıktan zayıf düşme
mahmî	(a.s.) himaye gören, korunan [kimse]
mahmidet	(a.i.c. mahâmid) medhetme, övme. (bkz: sena, sitayiş)
mahmidet-sâz	(a.f.b.s.) hamd ve

sena eden. mahmil	(a.i.c. mahâmil) 1. mahfe, deve üzerine konulan -iki kişinin bineği- sepet. (bkz. mihmel1). 2. her yıl Haremeyn'e hacı kafilesiyle gönderilen armağanlar
mahmil-i şerîf	haremeyne sürre adıyla gönderilen para ve hediyelerin yükletildiği vâsıta
mahmiye	(a.i. himâye'den) 1. bir şeyi himaye etme, koruma. 2. [muhafazalı] büyük şehir
mahmiyye	(a.s.) ["mahmî" kelimesinin müennesi]. (bkz: mahmî)
mahmûd	(a.s. ham'dan) 1. hamdolunmuş, sena edilmiş; övülmeye değer. 2. i. Hz. Peygamber'in adlarından biri. 3. i. erkek adı
Makam-ı mahmûd	Hz. Muhammed'in en büyük şefaat makamı, Cennet
mahmûdü'l-hisâl	iyi ahlâk sahibi
mahmûdü'ş-şiyem	övülecek huylara sahip olan
Mahmûd	(a.h.i.) Ebrehe'nin Kabe'yi yıkmak üzere getirdiği filin adı
Mahmûd (Kâşgarlı)	(a. h.i.) Karahanlılardan olan bu Türk bilgini ve edîbi, Divânü Lügati't Türk adlı ünlü eseriyle tanınmıştır. 1074 yılında Kâşgâr'da yazılmış olan bu eser islâmiyet te'siri altındaki ilk eserlerdendir. Mahmut, bir lügat kitabı tarzında olan bu eserini, Türkçenin Arapça kadar ve ondan daha zengin bir dil olduğunu göstermek için yazmıştır. Türkçe sözler, Arap kaidelerine göre tertîbedilmiş ve Arapça olarak anlatılmıştır. Mahmûd, eserini yazdıktan üç yıl sonra bir düzeltmeden geçirerek Abbasî Halîfelerinden Muktedî Billâh'a takdîm etmiştir. Bu kitap 1335 hicrî yılında Kilisli Rifat'ın kopyesi ve düzeltmesiyle basılmış, daha sonra Besim Atalay tarafından üç cilt ve bir indeks hâlinde yeni harflerle 1939, 1940, 1941 yıllarında, öztürkçeye çevrilmiştir. Asıl tek nüsha Fâtih Millet Kütüphanesi Emîrî kısmında mahfuzdur
mahmude	(a.s.) ["mahmûd" un müen.] (bkz: mahmûd)
mahmude	(a.i.) bot. bingöz otu, sakmunya
mahmûdî, mahmûdiyye	(a.s.) 1. II. Sultan Mahmud'a ait, onunla ilgili. 2. i. onun zamanında çıkarılmış olan 25 gümüş kuruş değerinde altın para. 3. i. onun adına yapılmış olan eski bir harb gemisi, kalyon. [9 Ağustos 1814 (22 Şaban 1229) de denize indirilmiştir]. 4. i. Mahmut devrinde basılan altın para
mahmul	(a.s. haml'den) 1. hami olunmuş, yüklenmiş. 2. bir şey üzerine kurulmuş. 3. i. gr., mant. müsnet, yüklem, haber "insan hayvandır" cümlesinde insan "mevzu", hayvan "mahmul" dür. (a.i.) yük. (bkz: bâr, mahref
mahmule	(a.zf.) mahmul olarak, hamule)
mahmûlen	yüklü olarak
mahmûm	(a.s.) 1. hummaya, sıtmaya tutulmuş, sıtmalı olan; ateşli, ateşi olan. 2. meç. saçmasapan konuşan
mahmûm-âne	(a.f.zf.) 1. mahmumcasına, ateşli olarak, ateşler içinde. 2. sayıklarcasına
mahmur	(a.s.hamr'den) 1. sarhoşluğun verdiği sersemlik. 2. uyku basmış, ağırlaşmış göz, baygın göz
Çeşm-i mahmur	baygın göz, süzülerek bakan göz. [müen "mahmûre" kadın adı olarak kullanılır]
mahmûre	(a.i.c.) ["mahmur" un müen.]. (bkz: mahmur). 2. i. kadın adı

Tarihvemedeniyet.org

mahmuz	(a.s.) hamızlanmış, oksitlenmiş
mahnûk	(a.s. hank'dan) boğulmuş, boğazı sıkılmış, boğuk
mahnûkan	(a.zf.) boğulmuş olarak, boğazı sıkılarak
mâh-pâre	(f.b.i.) 1. ay parçası. 2. çok güzel kimse, (bkz: meh-pâre)
mâh-perest	(F.b.s.) "Ay'a tapan" meç. bir dilbere gönül veren
mâh-perver	(f.b.s.) mehtaplı
mah-peyker	(f.b.s.) yüzü ay gibi parlak, güzel, nurlu [olan], (bkz: meh-peyker)
mahra	(a.i.) 1. elverişli, uygun şey. 2. değerli kimse
mahreç	(a.i. hurûc'dan c. mahâr c.) 1. hurûcedecek, dışarı çıkacak, çıkılacak kapı. 2. leng. ağızdan harflerin çıktığı yer, çıkak, boğumlama yeri, fr. point d'articulation. 3. ilmiyye rütbesinden istanbul tarîk-ı mevlevi- yetlerinin ilk payesi. 4. mat. payda, adî kesirde çizginin altındaki sayı
mahrec-i aklâm	1862 de memur yetiştirmek üzere kurulan okul
mahrec-i mekâtib-i askeriyye	1864 de açılan Osmanlı idaresinde askerî idadilere öğrenci yetiştirmek üzere 1864 de açılan rüştiye mektebi
mahrec mevleviyyeti	tar. Osmanlı devletinde üçüncü kademedeki yüksek kadılıklara verilen bir ad
mahrec-i müşterek	mat. ortak payda, fr. meme denominateur. (a.i.) yemiş sepeti
mahrek	(a.i.) yakacak yer
mahrek	(a.i. hareket'den) 1. mat. hareketli bir noktanın güttüğü yol. 2. astr. bir gök cisminin hareketinde ağırlık merkezinin geometri bakımından yeri, yörünge, fr. orbite
mahrek-i arz	astr. yer yörüngesi
mahrek-i dairevî	astr. çember yörünge
mahrek-i şems-i cenubî	astr. Arz'ın meylinden dolayı Güneşin Seretan (Yengeç dönencesi) ve Cedi medarları (Oğlak dönecesi) arzları arasında hareket eder göründüğü sırada hatt-ı semavî dâiresine paralel ve Arzın merkezinden itibaren 23 derece 27 dakika güneyde tersîm ettiği mevhum dâire
mahrek-i şems-i şimalî	astr. Arz'ın meylinden dolayı Güneş'in Seretan (Yengeç dönencesi) ve Cedi medarları (Oğlak dönencesi) arzları arasında hareket eder göründüğü sırada hatt-ı istivâ-i semavî dâiresine paralel ve Arz'ın merkezinden itibaren 23 derece 27 mevhum dakika kuzeyde tersîm ettiği dâire
mahrek müstevîsi	astr. yörünge düzlemi
mahrem	(a.i.) iki dağ arasındaki yol
mahrem	(a.s. harâm'dan c. mahârim) 1. haram, şeriatın yasak ettiği şey. 2. nikâh düşmeyen, şerîatçe evlenilmesi yasak edilen. 3. şerîatçe, kadının kendisinden kaçmadığı [erkek]. 4. [biriyle] çok samimî, içli dışlı olan. 5. gizli olan, herkese söylenmeyen. 6. herkesçe bilinmemesi îcâbeden
Nâ-mahrem	nikâh düşen, kendisinden kaçılan erkek. 7. tas. Tanrı'nm sırlarını öğrenmeye başlayan kimse
mahrem-i esrar	kendisine sır söylenen kimse; sırdaş
mahrem-i râz	kendisine sır verilmiş kimse. tas. Allah'ın sırrına âşinâ olmaya başlayan kimse; velî
mahremân	(a.i.c.) mahremler, en yakın olan teklifsiz dostlar
mahrem-âne	(a.f.zf.) mahrem olarak, gizlice

mahremiyyet	(a.i.) mahremlik, mahrem olma hâli, gizlilik
mâh-rû	(f.b.s.c. mâh-rûyân) ay yüzlü, yüzü ay gibi olan, güzel
mahrûb	(a.s.) mahrum edilmiş, elinden sermâyesi alınmış, eli avucu bomboş bırakılmış
mahrûb	(a.s.) harâbedilmiş
mâh-ruh	(f.b.s.) ay yanaklı
mâh-ruhsâr	(f.b.s.) (ay yanaklı) parlak, güzel yanaklı; yanağı, yüzü ay gibi yuvarlak olan [kimse], (bkz: mâh-ruh)
mahrûk	(a.s. hark'dan) yanmış, yanık, [maddî, manevî]
mahrûkü'l-fuâd	yüreği yanık
mahrukat	("ka" uzun okunur, o.i. mahrûk'un c.) odun, kömür gibi yakılacak şeyler
nıahrûkat-ı mâyia	kim. "akaryakıt
mahrûkat-ı tabîiyye	kim. "doğal yakacaklar
mahrum	(a.s. hirmân'dan) 1. bahtsız, nasipsiz. 2. istediğini, dilediğini elde edemeyen
mahrûm-âne	(a.f.zf.) mahrumcasına
mahrûme	(a.s.) ["mahrum" un mü-en.]. (bkz: mahrum)
mahrûmen	(a.zf.) mahrum olarak, bir şeyi veya dilediğini elde edemeyerek
mahrûmiyyet	(a.i.) mahrumluk, dilediğini, istediğini elde edememe
mahrûr	(a.s. harâret'den) içi hararetli olan, ateşli, ateşlenmiş, kızmış
Dil-i mahrûr	ateşli gönül
mahrûrâne	(a.f.zf.) ateşli ateşli, hararetli bir şekilde
mahrûre	(a.s.) ["mahrûr" un mü-en.]. (bkz: mahrûr)
mahrûs	(a.s. hırâset'den c. mahârîs. muhafaza edilen, gözetilen, korunan
Memâlik-i mahrûse	muhafaza edilmiş memleketler; Osmanlı ülkesi, (bkz: Memâlik-i Şahane)
mahrûsa	(a.i.) büyük şehir, (bkz: medîne-i azîme)
Memâlik-i mahrûsa-i şâhâne	Osmanlı ülkesi
mahrûsa-i muhabbet	muhabbet şehri, sevgi ülkesi
mahrûse	(a.s.) ["mahrûs" un müen.] (bkz: mahrûs)
mahrût	(a.i.) geo. "koni
mahrût-ı kaim	geo. "dikkoni
mahrût-ı nakıs	geo. "kesikkoni, fr. tronc de cöne
mahrût-ı teberrüzî	coğr. birikinti "konisi
mahrûtî	(a.s.) geo. *konik
mahrûtiyyât	(a.s.c.) mahrûti, konik olan şeyler
mahrûtiyye	(a.i.) geo. konik
mahrûtiyyet	(a.i.) mahrûtîlik, konik olma hâli
mâh-rûy	(f.b.s.) . (bkz. mâh-rû)
mâh-rûyân	(f.b.s. mâh-rû'nun c.) ay yüzlüler, yüzü ay gib| olanlar, güzeller
mahrûz	(a.s.) rezil, kepaze, aşağılık
mahsebe	(a.i.) sanma, şüphe etme
mahşer	(a.i.) huy, tabiat
mahsub	(a.s. hisâb'dan c. mahâsib, mahsûbât) 1. hesâbedilmiş, hesaba dâhil edilmiş, avans kapatma. 2. büyük bir zâta mensup kimse

mahsûbât	(a.s. mahsûb'un c.) hesâbedilmişler, hesaba dâhil edilmişler
mahsuben	(a.zf.) hesaba katılarak, alacağa tutularak, hesaba geçirilerek; avans olarak
mahsûbiyyet	(a.i.) mahsuptuk
mahsûd	(a.s. hased'den) hased olunan, hased edilen, (bkz: mahkud)
mahsûd	(a.s.) 1. hasad edilmiş, ekini biçilmiş. 2. biçilmiş ekin
mahsûf	(a.s. husûfdan) husufa uğramış, gölgelenmiş
mahsûl	(a.s. husûl'den) 1. husul bulan, hâsıl olan, meydana gelen şey. 2. ürün. 3. verim
mahsûl-i bedîa	güzel mahsul
mahsulât	(a.i. mahsûl'ün c.) 1. hâsıl olan, elde edilen şeyler. 2. topraktan yetişen şeyler. 3. ehlî hayvanlardan elde edilen maddeler. 4. sanayi maddeleri
mahsûlât-ı arziyye	toprak mahsulleri
mahsûlât-ı kimyeviyye	kimya yoluyla elde edilen maddeler
mahsûlât-ı sınâiyye	endüstri mahsulleri
mahsûl-dâr	(a.f.s.) mahsul veren, verimli, bereketli
mahsun	(a.s. hısn'dan) kuvvetlendirilmiş, istihkâmlı
mahsur	(a.s.) 1. muhasara edilmiş, kuşatılmış. 2. hasredilmiş, sınırlanmış, belli edilmiş
Nâ-mahsûr	sınırsız, pek çok. 3. menedilmiş; tazyik edilmiş, sıkıştırılmış
mahsur	(a.s. hasr'dan) feri gitmiş, yorulmuş [göz]
Çeşm-i mahsur	fersiz, yorgun göz
mahsûs	(a.s. hiss'den) 1. hissedilen, beşduygu'dan biriyle duyulan, anlaşılan, duyulur. 2. belli, aşikâr, meydanda
mahsûs, mahsûse	(a.s. husûs'dan c. mahâsîs, mahsûsât) 1. husûsîleşmiş;,başkasında bulunmayan, yalnız bir kimseye ait olan. 2. birine ayrılmış olan. 3. lâyık. 4. ayrı, müstakil, başlı başına. 5. zf. husûsî olarak, özel, bilhassa. 6. z f. isteyerek, bile bile. 7. zf. şakadan, yalandan
mahsûs ve nâ-mahsûs	belli belirsiz
mahsûsa	(a.s.) mahsus, husûsî
İdâre-i mahsûsa	Sultan Abdülaziz zamanında istanbul'da ilk olarak deniz işletme idaresi olup, sonralan "Seyr-i Sefâin" ve şimdi de "Devlet Denizyolları" adını almıştır
İdâre-i azîziyye	Sultan Abdülaziz zamanında istanbul'da ilk olarak deniz işletme idaresi olup, sonralan "Seyr-i Sefâin" ve şimdi de "Devlet Denizyolları" adını almıştır
mahsûsât	(a.i.c.) gözle görülür şeyler, [ma'kulât'ın zıddı]
mahsûsen	(a.zf.) mahsûs olarak, aynca, bile bile. (bkz: bi-1-iltizâm)
mahsûsiyyet	(a.i.) mahsusluk, husûsî olma hâli (özellik)
mahşer	(a.i. haşr'den) 1. haşroluna-cak, toplanılacak yer; kıyamette ölülerin dirilip toplanacaklan yer. 2. çok kalabalık
mahşerî	(a.s.) mahşeri andıran, mahşer gibi
mahşûd	(a.s.) toplanmış, yığılmış,
mahşûr	(a.s. haşr'dan) toplanmış
mâh-tâb	(f.b.i.) 1. ay ışığı, mehtap. 2. on dört gecelik Ay. (bkz: bedr). 3. maytap, şenlik gecesinde yakılan renkli kibrit veya fişek
mâh-tal'at	(f.a.b.s.) yüzü ay gibi parlak, güzel olan
mahtûbe	(a.i.) evlenmek için istenilen kadın

mahtûm	(a.s.) 1. hâtemlenmiş, mühürlenmiş. 2. kilitlenmiş; bağlanmış
mahtûmü'l-ebsâr	gözkapaklan kapalı olan kör
mahtûn	(a.s.) hitan edilmiş, sünnet olunmuş
Tıfl-ı mahtûn	sünnet edilmiş çocuk
mahtûr	(a.s. hatar'dan) 1. hatar'a, tehlikeye yakın. 2. i. fikir ve endîşe
mahtût, mahtûte	(a.s.) 1. hatlanmış, çizgilenmiş, çizilmiş. 2. yazılmış, (bkz: mektûb)
mahtûtât	(a.i. mahtut'un c.) yazma kitaplar
ma'hûd, ma'hûde	(a.s. ahd'den. c. maâhid) 1. ahdolunmuş, bilinen; sözleşilen. 2. sözü geçen, (bkz: mezkûr). 3. meç. [ikincisi] fena bilinen kadın
mâhûdâne	(f.i.) kene otu denilen şiddetli müshil
mahûf	(a.s. havfden c. mahâvif) 1. korkunç, korkulu [yer]. 2. tehlikeli
mahûfiyyet	(a.i.) korkunçluk
mahûle	(a.s.) kocası ölmüş kadın
mâhulyâ	(f.i.). (bkz: malihulya)
mahûr	(f.i.) meyhane, kumarhane
mahûr	(f.i.) muz. Türk müziğinin en eski makamlarındandır. Neşeli, şuh, ferah verici bir makamdır. Asırlardan beri rağbet ile kullanılmıştır. Mahur, çargâh makamının rast (sol) perdesindeki şeddidir; yâni basit bir şed makamdır. (Acem-aşîran gibi ki, bu da mâhûr'un bir perde peşlinde kalan bir çargâh şeddidir). Güçlüsü -beşinci derece olan- neva (re) dır. Dizinin umûmî seyri inicidir. Donanımına "fa" için bir küçük mücenneb diyezi alır (yâni garb müziğindeki "sol majör"ün aynıdır.), orta sekizlisindeki sesleri -tizden peşte doğru olmak üzere- şöyledir: gerdaniye, mahur, hüseynî, neva, çargâh, pûselik, dügâh ve rast
mâhûr-i kebîr	muz. Türk müziğinin en az, beş asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur
mâhûr-ı kebîr-i kadîm	muz. adı Nasır Abdülbaki'nin Tedkîk ve Tahkîk'inde geçen makam
mâhûr-i sagir	muz. Türk müziğinin en az, beş asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur
mahûr-aşîran	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az iki buçuk asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur
mâhûrek	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur
mâhûr-hân	(f.b.i.) muz. 1. Hakkı Bey'in terkîbettiği bir mürekkep makamdır. Mahur ile hicaz dizisinden bir parçanın birleşmesinden ibarettir. Donanımına mahur gibi "fa" küçük mücenneb diyezi konulur. Hicaz için si bakıyye bemolü, do bakıyye diyezi "fa" bekar ve "fa" bakıyye diyezi kullanılır. Hicaz dizisinde bir miktar seyrettikten sonra, kısa bir mahur parçası gösterir ve mahur dizisinin üçüncü derecesi olan pûselik "si" perdesinde kalır. Bu tariften de anlaşılacağı üzere bilgisizce terkîbedilmiş bir makamdır

mâhûr-pûselik	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin tahminen iki asırlık bir mürekkep makamıdır. Mahur ile pûselik beşlisi veya tam dizisinden ibarettir. Pûselik ile dügâh "la" perdesinde kalır. Güçlüsü -mahur makamının güçlüsü olan- neva (re) dır. Donanımına mahur gibi "fa" küçük mücenneb diyezi alır. Tam pûselik dizisi kullanılırsa "fa" bekar yapılır; yeden için de "sol" bakıyye diyezi konur
mahûza	(a.s.) 1. hâlis, saf, katkısız. 2. temiz, şerefli, asîl
mâ-hüve'l-hakk	(a.b.s.) hak olan şey
mahv	(A.i.) 1. yok etme, ortadan kaldırma; harâbetme, perişan etme; batma, bitme, yok olma. 2. tas. beşerî nakîsalardan kurtulma hâli. [zıddı "isbât"]
mahv-i ayn-i abd	tas. ayana vücut izafesini iskat
mahv-i ubûddiyye	tas. ayana vücut izafesini iskat
mahv ü isbât	bir müsveddenin bâzı yerlerini çizip, bazı yerlerini ilâvelerle düzeltme. 3. astr. Ay'daki siyahlık
mâh-vâr	(f.b.s.) ay gibi. (bkz: meh-vâr1, meh-veş)
mâh-vâre	(f.i.) aylık maaş. (bkz: mâh-âne, mâh-yâne)
mâh-veş	(f.b.s.) . (bkz. meh-veş)
mahviyyet	(a.i.) alçakgönüllülük, [yapma kelimelerdendir], (bkz: tevazu')
mahya, mâhye	(a.i. mâhiy-ye'den) Ramazan'da birden çok minaresi olan camilerin minareleri arasına gerilen iplere kandil veya elektrik ampullleriyle yazılan yazılar, yapılan resimler
mâh-yâne	(f.i.) aylık maaş. (bkz: mâh-âne, mâh-vâre, şehriyye)
mahz	(a.i.) 1. su katılmamış, hâlis süt. 2. hâlis, katkısız, sâde; tam; ta kendisi, aslı
Hikmet-i mahzâ	tam bir hikmet, hikmetin ta kendisi
mahz-i dikeni	hikmetlerin hâlisi, akıllılığın, filozofluğun tâ kendisi
mahz-ı kerâmet	tam keramet
mahz-ı ni'met	nîmetin hâlisi, kendisi
mahzâ	(a.s.) 1. ancak, yalnız, tek, sâde. 2. hâlis, katkısız, tam
mahzana	(a.i.) güvercinlik
mahzar	(a.i. huzûr'dan) 1. huzur yeri, büyük bir kimsenin önü. 2. hazır olma, görünüş, gösteriş
Nîk-mahzar	görünüşü güzel olan. 3. birkaç kişi tarafından imzalanmış olan dilekçe. 4. mahkeme sicili
mahzen	(a.zf.) ancak, yalnız, tek. (bkz: mahzâ)
mahzen	(a.i. hazn'den c. mahâzin) l. içinde eşya saklanacak yer; yer altı, bodrum. 2. s. havasız, karanlık [yer]
Kurşunlu mahzen	istanbul'da Galata'da, deniz kıyısında bulunan gümrük binası [Tanzimat'tan önce]
mahzen-i cûb	istanbul'da, Tersâne'deki kereste anban
mahzen-i sürb	istanbul'da Tersâne'deki levazım anban, kurşunlu mahzen
mahzû'	(a.s.) huzûa ermiş, gönülden münkadolmuş, boyun eğmiş
mahzûb	(a.s.) boyanmış, (bkz: mahdûb, masbûğ, mülevven)
mahzûf	(a.s.) 1. hazfolunmuş, silinmiş, kaldırılmış. 2. ed. eski yazıda noktasız harflerle yazılmış manzum ve mensur söz. Buna "mühmel" ve "mücerred" de denir, (bkz: mücerred, mühmel)
mahzûl	(a.s.c. mahâzîl) hor, hakir, perişan; rüsvâ

mahzûlen	(a.zf.) hakir, rüsvâ olarak
mahzûlîn	(a.s. mahzûl'ün c.) horlar, hakirler, perişanlar, rüsvâlar. (bkz: mahâ-zîl)
mahzun	(a.s. hazîne'den) hazînede saklanan şey
mahzun	(a.s. hüzn'den) hüzünlü, tasalı, kaygılı, (bkz: mükedder)
mahzûn-âne	(a.f.zf.) mahzun-casına. tasalı, kaygılı olarak
mahzûnen	(a.zf.) kaygılı, tasalı olarak
mahzûniyyet	(a.i.) mahzunluk, tasalı, kaygılı oluş
mahzur	(a.s. hazr'dan c. mahâzîr) haram edilmiş, yanına yaklaşılması yasak edilmiş; haram
mahzur	(a.s. ve i. hazer'den) hazer olunacak, sakınılacak, korkulacak şey; engel; sakınca
mahzûrât	(a.i. mahzûre'nin c.) şer'an yasak edilmiş olan şeyler
Ez-zarûrât tübîhül-mahzûrât	zaruretler, yasak ve haram sayılan şeyleri mubah kılar
mahzûrât	(a.i. mahzûr'un c.) hazer olunacak, sakınılacak, korkulacak şeyler; engeller, (bkz: mahâzîr)
mahzûre	(a.i.) 1. sakınma, çekinme, sakınç. 2. çekinilecek şey, korku. 3. savaş, (bkz: ceng)
mahzûre	(a.i.c. mahzûrât) men' ve haram edilmiş olan şey
mahzûz	(a.s. hazz'den) hazetmiş, hoşlanmış, (bkz: memnun)
mahzûzât	~ . (a.i.c.) hoşlanılacak şeyler
mahzûziyyet	(a.i.) mahzuzluk, haz etme, hoşlanma, (bkz: mesrûriyyet)
mâî, mâiyye	(a.s. mâ'dan) 1. suya ait, su ile ilgili. 2. su renginde, mavi
maîb	(A.i.c. maâyib) ayıp sayılan şey, kusur, leke
mâide	(a.i.) 1. üzerinde yemek bulunan sofra
Sûre-i mâide	mâide sûresi, Kur'-ân'ın 5. sûresi. 120 âyettir, Medine devrinde nazil olmuştur. 2. yemek, ziyafet
Mâide-i Mesîh	Hz. îsâ ile Havarilerine gökten nazil olan sofra, (bkz: V. sûre)
mâide-i seniyye	pâdişâh ziyafeti
mâide-i Süleyman	Endülüs fâtihleri arasında nifaka sebebolan meşhur sofra takımı
mâide-sâlâr	(f.b.i.) sofracı başı
mail	(a.s. meyl'den) 1. bir yana eğilmiş, eğik, eğri. 2. hevesli, istekli, düşkün. 3. andırır, benzer, ...e çalar. 4. i. geo. eğik
mâil-i inhidam	yıkılmaya yüz tutmuş, kağşamış, (bkz: müşrif-i harâb)
mail üstüvane	geo. eğik silindir
maile	(a.i.) coğr. aklan, fr. versant
mâiliyyet	(a.i.) mâillik, eğrilik
maîn	(a.i.) 1. saf, akar su. 2. geo. eşkenar dörtgen, fr. losange
maişet	(a.i. ayş'den c. maâyiş) 1. yaşama, yaşayış. 2. geçinme, geçiniş, dirlik, geçinmek için lüzumlu olan şey. (bkz: iş). 3. ilmiye tarîkinin başlangıcında bulunanlara verilen tahsisat
maîşet-gâh	(a.f.b.i.) maişet yeri, geçim temin edilen yer
mâiyye	(a.i.) zool. susallar, fr. aquatiques
mâiyyet	(a.i.) kim. hidrat, fr. hydrate
mâiyyet-i karbon	kim. karbonhidrat
mâiyyet	(a.i.) 1. beraberlik, arkadaşlık. 2. bir büyük me'mûrun emri altında bulunma
maiyyet-i seniyye	pâdişâhın yanında bulunanlar
mâiyyet me'muru	bir valinin yanında idare stajı yapan me'mur

mâiyyet vapuru	kıyı ve ada valilerinin emrinde bulunan vapur, elçiliklerin istanbul'da bulunan gemileri
makabih	("ka" uzun okunur, a.i. makbaha'nın c.) yakışıksız, çirkin hareketler. makabir li- ("ka" uzun okunur, a.i. mak-bire'nin c.) mezarlar, (bkz: medâfin)
mâ-kabl	(a.i.) ön, öndeki, üstteki, geçmiş; bir şeyin kendinden evvel olanı, [zıddı "mâ-ba'd"]
makable şümul	geçmişe etkili olma
mâ-kable't-târih	(a.b.s.) fels. tarihöncesi, fr. prehistoire
ma'kad	(a.i.c. maâkid) akdedilecek yer
mak'ad	(a.i. kuûd'dan c. makâid) 1. oturulacak yer, minder. 2. oturak yeri, geri, kıç, makat, (bkz. dübr, ist.)
mak'ad-i sıdk	takva erbabının Cennet'te bulunacakları makam
makadim	("ka" uzun okunur, a.i. mak-dem'in c.) gelmeler, dönüp gelmeler
makadîr	("ka" uzun okunur, a.i. mik-dâr ve makdûr'un c.) miktarlar, kısımlar
makadîr-i müştereke	aynı ölçü ile ölçülebilen miktarlar
makadîr-i mütenâsibe	mat. orantılı çokluklar
makadir	("ka" uzun okunur, a.i. makde-ret'in c.) kudretler, kuvvetler
mak'ad-i sıdk	(a.it.) takva erbabının Cennet'te bulunacakları makam
makâid	("ka" uzun okunur, a.i. mak'-ad'ın c.) rriakatler
makal	("ka" uzun okunur, a.i. kavl'den c. makalât) 1. söz, lâkırdı, (bkz: kavi). 2. söyleme, söyleyiş
Hüsn-i makal	söz güzelliği
makalât	("ka" uzun okunur, a.i. makale'nin c.) 1. sözler. 2. gazetede veya dergide çıkan yazılar
makale	("ka" uzun okunur, a.i. kavl'den c. makalât) 1. söz. 2. nutuk. 3. tek bir bahis üzerine kaleme alınan şey
makalîd	("ka" uzun okunur, a.i. mık-lâd'ın c.) 1. kilitler, kilit dilleri, anahtarlar. 2. hazîneler
makalim	("ka" uzun okunur, a.i. mak-lem in c.) ucu budanmış şeyler
makam	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâm'-dan c. makamât) 1. kıyam edilen, durulan, durulacak yer, durak. 2. me'mûriyet, me'mur-luk yeri. 3. ermişlerden birinin mezarı sanılan yer. 4. muz. bir durak ile bir güçlünün etrafında, onlara bağlı olarak toplanmış seslerin umûmî heyeti, fr. mode, ton. Nihâvend makamı, hicaz makamı., gibi
makam-ı âid	yetkili makam, (bkz: merci'-i âid)
makam-ı âlî	(yüce makam) nezâretler hakkında kullanılırdı
makam-ı evvel-i sânî	seyyare (gezegen) lerin mahrek (yörünge) leri üzerindeki hareket noktası
makam-ı hizmet	hizmet, iş görme yeri
makam-ı İbrahim	Kabe'de saklı bulunan bir taş
makam-ı Mahmûd	mahşer günü Hz. Muhammed'in diğer nebilerle velîlere melce' olan şefaat-i Kübrâ makamı. [Ta'bîrât-i Kur'âniyye'dendir]
makamât	("ka" uzun okunur, a.i. makam ve makame'nin c.) 1. makamlar. 2. meclisler, topluluklar, kalabalıklar
Sâhib-i makamât	tasarruf ve hakikat vâdîsinde yüce mertebelere ermiş olan

makamât-ı âliyye	yüce makamlar, nezâretler
makamât-ı Harîrî	Arap edîbi Harîrî'nin hikâye kitabı
makamât-ı mûsikiyye	mûsiki makamları, havalan
makamât-ı mübâreke	Kudüs'te Müslümanlar ve Hıristiyanlarca mübarek addedilen makamlar
makamât-ı Rıdvan	Cennetler
makame	("ka" uzun okunur, a.i.c. makamât) 1. meclis, cemâat, topluluk, kalabalık. 2. nutuk tarzında söylenilen sözler
makamı'	("ka" uzun okunur, a.i. mıkmaa'nın c.), (bkz. mıkmaa)
makani'	("ka" uzun okunur, a.i. mıkna' ve mıknaa'nın c.) başörtüleri
makarîz	("ka" uzun okunur, a.i. mikrâz'ın c.) kesecek âletler, makaslar
nıakarr	(a.i. karâr'dan c. makarr) 1. karar edilen, durulan yer, karargâh. 2. oturulan yer. 3. ocak, merkez
Cennet-makarr	durağı, yeri cennet olan. (bkz: cennet-mekân). 4. payitaht, başkent
makarr-ı hükümet	hükümet merkezi, (bkz: pây-taht)
makarr-ı idare	başşehir, başkent
makarr-ı sefil	alçak durak
makarr-ı sefîl-i feryâd	alçak feryat durağı, ıztırapla dolu dünyâ
makasid	("ka" uzun okunur, a.i. mak-sad'ın c.) maksatlar, niyetler; arzular, istekler
makasid-i insâniyyet	insanlık maksatları
ma kasır	("ka" uzun okunur, a.i. maksure'nin c.) 1. camilerde etrafı parmaklıklı yüksek yerler. [Muâviyye tarafından ihdas edildiği söylenir]. 2. bir evin en mahrem tarafları
makass	(a.i.c. makass) makas. [fasîhi mikass dır], (bkz: mıkrâs, mıkrâz)
makass	("ka" uzun okunur, a.i. makass ve mikass'ın c.) makaslar, (bkz: mıkrâs, mıkrâz)
makas(s)dâr	(a.f.b.i.) elbise için kumaş biçen kimse
makatı'	("ka" uzun okunur, a.i. makta'ın c.), (bkz. makta')
makatiü'l-enhâr	coğr. nehirlerin geçitleri
makatiü'l-evdiye	derelerin aşağı ucu, suların dağıldığı yerler
makatil	("ka" uzun okunur, a.i. mak-tel'in c.) katledilen, öldürülen yerler
makavîl	("ka" uzun okunur, a.i. mik-vel'in c.) diller
makazif	("ka" uzun okunur, a.i. mik-zâf in c.) kürekler [gemide]
makbaha	(a.i.c. makabih) yakışıksız, çirkin hareket
makbaza	(a.i.) cerrahların cımbıza benzer bir âleti
makber, makbere	(a.i.c. makabir) 1. mezar, mezarlık. 2. Abdülhak Hâmid'in, karısı Fatma Hamm'ın ölümü üzerine yazdığı uzun şiir
makbere-i sükûn	sükûn mezarı, insanın ölünce dinleneceği mezar
makbere-i şühedâ	şehitlerin mezarı
makbûh	(a.s. kubl'dan c. makabîh) beğenilmeyen, fena görülen
makbûha	(a.i.) hoşa gitmeyen hal veya iş
makbul	(a.s. kabûl'den) 1. kabul olunmuş, alınmış, alınan. 2. beğenilen, hoş karşılanan; geçer
makbûlü'ş-şahâde	şahadeti kabul edilmiş, edilen, [müen. makbule, kadın adı olarak da kullanılır]
makbule	(a.s.) 1. ["makbul" ün müen.]. (bkz: makbul). 2. kadın adı

makbûliyyet	(a.i.) makbullük, beğenil mişlik
makbûr	(a.s. kabr'den) kabire konulmuş, gömülmüş, (bkz: medfûn)
makbûz	(a.s. kabz'dan) 1. kabzo-lunmuş, alınmış, (bkz: me'hûz). 2. sıkılmış, daraltılmış. 3. i. bir şeyin alındığına karşı verilen mühürlü, imzalı kâğıt. 4. gr. "u" ve "ü" sesleri ile okunan "v" harfi [kayıt ve şart yerine kayd ü şart gibi]
makbûzât	(a.i. makbûz'un c.) borçlulardan veya satıştan toplanan para
makdem	(a.i. kudûm'dan c. maka-dim) 1. gelme; dönüp gelme. 2. tar. Osmanlılar zamanında kalyoncuların kullandığı ve üzerinde ucu saçaklı bir sargı sanlı olan başlık
makdem-i behâr	bahânn gelmesi
makderet	(a.i. kudret'den) güç, kuvvet, zor
Makdîsiyye	(a.h.i.) Kadiri tarikatı şubelerinden biri. [kurucusu Abdüllâtîf Makdîsî'ye nisbetle bu adı almıştır]
makdûh	(a.s. kadh'den) kadh olunmuş, beğenilmemiş, ayıp
Ahvâl-i makdûhe	beğenilmeyen haller. ["memdûh"un zıddı]
nıakdûr	(a.i. kadr'den c. makadîr, makdûrât) 1. güç, kuvvet, kudret. 2. Allah'ın takdiri, kader. 3. s. elden gelen
Bezl-i makdûr	elden geldiği kadar yapma
Hasbe'l-makdûr	bir kuvvetin üstünde, en fazlası
makdûr-i beşer	insan için yapılabilecek
makdûrü'l-istîfâ	istifası mümkün olan
makdûrü't-teslîm	ele geçirilmesi mümkün olan
makdûrât	(a.i. makdûr'un c.) 1. güçler, kuvvetler, kudretler. 2. Allah'ın takdirleri, kaderler
ma'kes	(a.i. aks'den) akseden yer, akis yeri
makhûr	(a.s. kahr'dan) 1. kahrolmuş, mağlûbolmuş, bozguna uğratılmış, yenilmiş. 2. Allah'ın gazabına uğramış
makhûr-i kahr-i ilâhî	Allah'ın kahnyla kahrolmuş
makhûr-âne	(a.f.zf.) kahra uğrayarak, kahra, bozguna, gazaba uğramışlara yaraşır surette
makhûren	(a.zf.) kahrolarak, bozguna uğratılmış olarak, Allah'ın gazabına uğrayarak
makhûriyyet	(a.i.) kahrolmuşluk; bitiklik, bitkinlik; Allah'ın gazabına uğrama
ma'kıl	(a.i.c. maâkıl) sığınacak yer. (bkz. melce')
ma'kılî	(a.i.) hiç bir parçasında yuvarlaklık olmayan, düz, dik ve köşeli bir yazı sitili
ma'kid	(a.i.) akdedilecek yer; bağ, düğüm yeri
makil	(a.i.) 1. öğle uykusu, (bkz: . kaylûle). 2. öğle uykusuna dalınacak yer
mâkir	(a.s. meker'den) mekr eden, hileci, (bkz: hîlekâr)
mâkiriyye	(a.i.) iskelelerin bazılarında alınan resimlerden biri
makis	(a.s. kıyâs'dan) kıyâs edilebilir, benzetilebilir, fr. comparable
mâkis, mâkise	(a.i.) mekseden, duraksayan
makit	(a.s.). (bkz. mebguz)
rnâkiyân	(f.i.) tavuk, (bkz: decâce)
makleb	(a.i.) 1. kalbetme, bir şeyin altını üstüne çevirme, bir nesnenin sonunu ön ve önünü son yapma. 2. kalbedecek, değişecek yer

maklû'li	(a.s. kal'den) kal'olunmuş, kökünden çıkarılmış, sökülmüş
Şecer-i maklû'	sökülmüş ağaç
maklûan	(a.zf.) kal'edilerek, sökülmüş, kökünden çıkarılmış olarak
maklûan kıymet	fık. sökülmüşüne, yıkılmışına takdir edilen kıymet, [ağaç, bina... gibi]
maklûb ııi-	(a.s. kalb'den) 1. kalbolun-muş, altı üstüne getirilmiş, ters döndürülmüş, başka şekle sokulmuş. 2. harfleri tersinden okunduğu zaman da yine aynı olan kelime veya cümle ["tut, mum, kak, pap, bab, Anastas mum satsana" gibi]
maklûb-i muavvec	ed. bir kelimedeki harflerin düzensizce yer değiştirmesiyle ortaya başka bir kelimenin çıkması, çevirmece, bozuntu
maklûbiyyet	(a.i.) maklûbolma hâli
maklûm	(a.s.) yonulmuş, yontulmuş, kesilmiş
Ezfâr-ı maklûme	kesilmiş tırnaklar
maklûm-üz-zufr	tırnağı kesilmiş, yontulmuş
maklûme	(a.s.) ["maklûm" un müen-nesi]. (bkz: maklûm)
makrebe	(a.i.). (bkz. karabet)
makreme	(a.i.) 1. sofra havlusu. 2. elbezi. 3. mahrama, bâzı köylü kadınların başlarına sardıkları nakışlı örtü. 4. peştemal [aslı "mıkreme" dir]
makrûh	(a.s.) karhedilmiş, yaralanmış, (bkz: mecruh)
makrûn	(a.s. karn'dan) 1. yakınlaş-ünlmış, yakın. 2. ulaşmış, kavuşmuş,
icâbet-makrûn	kabule yakın, yaklaşmış
makrûn-i müsâade	izne kavuşmuş, izin almış
makrûn-i sıhhat	sıhhat ve hakikate yakın
makrûniyyet	(a.i.) makrunluk, yakınlık yaklaşma
makrûz	(a.s. karz'dan) ikraz edilmiş, ödünç verilmiş
maksad	(a.i. kasd'den c. makasid) kasdolunan, istenilen şey. (bkz: meram)
maksad-ı teşbih	(bkz: vech-i şebeh)
maksebe	(a.i.) kamışlık, sazlık, (bkz: ney-istân, ney-sitân)
maksim	(a.i.c. makasim) 1. taksim edilecek, bölünecek, dağıtılacak yer. 2. suyun kollara ayrıldığı yer, musluk, savak
maksûd	(a.s. kasd'den) kasdolunan, istenilen şey, istek, (bkz: emel)
maksûde	(a.s. kasd'den) ["mak-sûd"un müen]. (bkz: maksûd)
Rızk-ı maksûm	[Allah tarafından] ayrılmış rızk; kısmet. 2. mat. bölünen, fr. dividente. maksûmün aleyh mat. bölen. fr. divi-seur
maksûmiyyet	(a.i. kısm'dan) taksim olma, olunma, bölünme
maksûr, maksure	(a.s. kasr'dan) 1. kasrolunmuş, kısaltılmış, kasılmış. 2. alıkonulmuş. 3. bir şeye ayrılmış. 4. a. gr. bâzı Arapça kelimelerin sonunda bulunan "Y" (fg) şeklinde yazılan elif harfi ["murtezî - mürtezâ", "da'vî - da'vâ (. -', -,j)" gibi]
maksure	(a.i.c. makasîr) camilerde etrafı parmaklıklı yüksek yer. [biraz daha yüksek olursa "mahfil" denilir]. [Muâviye tarafından ihdas edildiği söylenir]
maksûs	(a.s.) kesilmiş, kırpılmış
maksûr	(a.s.) kışn, kabuğu çıkarılmış, soyulmuş
makt	(a.i.) kin; hiddet

makta'	a.i. kat'dan c. makatı') 1. kat'edilen, kesilen yer, bir şeyin, kesildiği yer, eski kamış kalemlerin yontulduktan sonra üzerine yatırılıp uçlarının kesildiği sert ağaçtan veya kemikten yapılma âlet. 2. mat. kesit. 3. ed. bir gazel veya kasidenin son beyti
makta-i mahrûtî	geo. konik kesit
makta-ı muvâzene	coğr. denge yanayı, fr. profil d'equilibre
maktaa	(a.i.) üzerinde kamış kalemin ucu kesilerek düzeltilen kemik, şimşir veya mâdenden yapılmış âlet
rnaktel	(a.i. katl'den c. makatil) 1. katledilen, öldürülen yer. 2. ünlü ölülerin senasında yazılan şiirler
maktel-i Hüseyn	Hz. Hüseyn'in şehâ-detinden bahseden Türkçe ve Farsça eserler
maktu', maktûa	(a.s. kat'dan. c. makatî') 1. kat'olunmuş, kesilmiş. 2. değeri, bahası biçilmiş, pazarlıksız, fr. prix fixe. 3. götürü
maktûa	(a.i. kat'dan c. maktûab) gazete, dergi ve benzeri şeylerden kesilmiş parça, fr. coupure
maktûan	(a.zf.) maktu', götürü olarak, toptan
maktûât	(a.i. maktûa'mn c.) mak-tualar, gazete, dergi ve benzeri şeylerden kesilmiş parçalar, fr. coupurer
maktu' cizye	(a.b.i.) fetih sırasında ahâlîsi Müslüman olmayan yerler halkından sulh yoluyla tâyîn olunan maktu bedel, vergi
maktul, maktule	(a.s. katl'den. c. makatîl, maktûlât, maktûlîn) katledilmiş, vurulmuş, öldürülmüş [kimse]
maktûlen	(a.zf.) katledilerek, öldürülerek
maktûlîn	(a.s. maktûl'ün c.) katledilmiş, vurulmuş, öldürülmüş [kimseler]
maktûr	(a.s.) katran sürülmüş, katranlı
ma'kud	("ka" uzun okunur, a.s. akd'-den) akdolunmuş, bağlanmış; bağlı düğümlü
ma'kudü'n-aleyh	fık. bir akdin yapılmasından aşıl maksat olan şey; akit kendisi üzerine vâki olan şey. [bir ev satıldığında o evin ayni, kiraya verildiğinde o evin menfaati, bir kimse nefsini îcâr ettiğinde o kimsenin ameli ma'kudü'n-aleyhtir]
makul	("ku" uzun okunur, a.s. kavl'den) söylenilmiş, denilmiş; söylenilen [söz]
ma'kul, ma'kule	("ku" uzun okunur, a.s. akl'dan) akıllıca, akla uygun, akıllıca iş gören, anlayışlı, mantıklı
makulât	("ku" uzun okunur, a.i. makule'nin c.) takımlar; çeşitler, kategoriler
ma'kulât	("ku" uzun okunur, a.i. ma'kul'ün c.) aklın uygun bulduğu, akıl ile bilinen şeyler, fels. fr. predicables
makule	("ku" uzun okunur, a.i.) 1. takım, çeşit, soy. 2. mant. ulam, f r. categorie. 3. s. ilim tasnîfi yapılmış, fels. fr. predicament
makulî	("ku" uzun okunur, a.i.) kategorik, fr. categorigue
ma'kuliyyet	("ku" uzun okunur, a.i.) ma'kullük, akla uygunluk, anlayışlılık
ma'kum	("ku" uzun okunur, a.s.) kapalı, (bkz: mesdûd)
ma'kûs, ma'kûse	(a.s. aks'den) 1. aks olunmuş, tersine çevrilmiş, başaşağı olmuş

Mahrût-i ma'kûs	geo. başaşağı çevrilmiş koni. 2. başka bir şeyin zıddı. 3. ters, yolunda gitmeyen; uğursuz. 4. bir yere çarpıp geri dönen. 5. mat. evrik, ters
Tâli-i ma'kûs	ters giden, uğursuz talih
ma'kûsen	(a.zf.) ma'kûs, aksine, ters olarak
ma'kûsen mütenâsib	mat. ters orantılı, birbirine nispet edilen iki şeyden biri çoğıldıkça diğerinden eksilme, fr. inversement proportionnel
ma'kûsiyyet	(a.i.) ma'kûsluk, aksilik, terslik, [yapma kelimelerdendir]
makye'	(a.i.) konacak, duracak yer. (bkz. mevzi')
makzere	(a.i.) dışkılık, fr. cloaque
makzî	(a.s.) kaza olunmuş, ödenmiş
makzi'l-merâm	(a.it.) erişilmek istenilen
makzûf	(a.s.) hazfolunmuş, atılmış
Seng-i makzûf	atılmış taş
-mal	(f.s.) "süren, sürülen; takılan, sarılan" mânâlarıyla terkipler yapar
Rû-mâl	yüz süren
Pây-mâl	üzerine ayak sürülen, ayak alanda çiğnenen
mâl	(a.i.c. emval) 1. bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey. 2. varlık, servet. 3. para, nakit, gelir. 4. tüccar eşyası
Beytü'l-mâl	[Tanzimat'tan önce] devlet hazînesi; [Tanzimat'tan sonra] şerîat mahkemelerinde mirasçıları bulunmayan ölmüş kimselere ait malların hesabı görülen dâire
Re'sü'l-mâl	ana para. (bkz: sermâye). 5. eroin, esrar ve benzeri uyuşturucu şeylerin ortak adı
mâl defterdarı	[Tanzimat'tan önce] devlet mâliyesi işleriyle uğraşan kimse
mâl-i cizye	arazîden alınan haraç
mâl-i ganâim	savaş ganimetinden elde edilen paranın beşte biri ölçüsünde olan ve yetimlere, kimsesizlere verilen para
mâl-i gaybî	sahibi çıkmayan, bulunmuş mal
mâl-i gayr-i menkul	taşınmaz, göçümsüz mal
mâl-i Karun	mec. çok zengin
mâl-i menkul	nakledilebilen, taşınabilen mal [bina ve arazîden maada]
mâl-i mütekavvim	huk. [eskiden] iki mânâda kullanılır biri intifâı mubah olan şeydir, diğeri mâl-i muhrez demektir. Meselâ [denizde iken balık gayri mütekavvim olup, tutmak ile ihraz olundukta mâl-i mütekavvim olur. Keza, şıra ile intifa mubah olduğundan mâl-i mütekavvimdir]
mâl-i keşûfiyye	Mısır'da mansıp almak için kâşifler tarafından valilere verilip Mısır hazînesi arasında, cep harçlığı olarak, pâdişâha gönderilen paralar
mâl-i mugtenemât	vurulan urbandan ele geçen hayvan ve sâirenin bedeli
mâl-i mukabele	tar. Umarlardan hâsıl olan gelirler
mâl-i mukayyed	mukataalarla malikânelerin defterlerde yazılı gelirleri
mâl-i mîrî	mîrî'ye, hükümete ait olan mal
mâl-i nâtık	canlı mal, at, deve, katır gibi dört ayaklı hayvanlar
mâl-i sadakat	yoksullara, savaş düşkünlerine verilmek üzere Müslüman tüccarlardan alınan zekât
mâl-i sâmit	cansız mal

mâl-i uhrevî	âhiret için kazanılan sevap
mâl kalemi	mâliye dâiresi
mâl müdürü	kaza mâliye me'muru
mal sandığı	devlet geliri sandığı, vezne
mâl ü menâl	sahip olduğu her şey, varı yoğu, bütün varlığı
mala	(f.i.). (bkz. mâle)
mâ-lâ-kelâm	(a.b.s.) söz götürmez, diyecek yok. [aslı "mâ-lâ-kelâme fih" dir]
mâl-â-mâl	(a.zf.) çok dolu, dopdolu. (bkz: kesir, firâvân, pür)
mâ-lâ-nihâye	(a.s.) sonsuz, uçsuz bucaksız, (bkz: bî-nihâye, bî-pâyân)
ma'lât	(a.i.c. maâlî) 1. yüksek, derin fikir. 2. şeref, ululuk
mâ-lâ-ya'nî	(a.s.c. mâlâ-ya'niy-yât) mânâsız, faydasız, boş [şey], (bkz: jâj)
mâ-lâ-ya'niyyât	(a.s. mâ-lâ--ya'nî'nin c.) mânâsız, faydasız, boş [şeyler]
mâ-lâ-yutâk	(a.s.) takat getirilmez, dayanılmaz
Teklîf-i mâ-lâ-yutâk	dayanılmaz bir teklif
mâl-dâr	(a.f.b.s.) mallı, malı olan, zengin
mâl-dârî	(a.i.) zenginlik, (bkz: gına, servet)
mâle	(f.i.) duvarcı malası
ma'lef	(a.i.c. maâlif) alef, ot, saman, hayvan yemi gibi şeyler konulan yer
mâle-kârî	(f.b.i.) alçıdan yapılmış kabartma süs
ma'lem	(a.i.c. maâlim) iz, eser, nişan
mâ-lem-yekün	(azf.) sözden ibaret
mâlezim, mâ-lezime	(a.i.) malzeme, lüzumlu, gerekli şey
mâlî	(f.s.) 1. çok, fazla. 2. dolu. (bkz: memlû', pür)
mâlî, mâliyye	(a.s.) 1. mala, paraya mensup, mal ile ilgili. 2. devlet gelir ve giderlerinin idaresine ait
Fenn-i mâlî	mâliye bilgisi
Usûl-i mâliyye	mâliye usûlü ile ilgili işler
mâlî cizye	tar. Osmanlılar devrinde savaş larda kazanılan düşman topraklarından cizye olarak alınan vergi
mâlîde	(f.s.) sürülmüş, uğulmuş
mâlih	(a.s.) tuzlu
malihulya	(yun.i.) 1. karasevda. 2. kuruntu, (bkz: hayâl-i ham, vesvese). 3. melankolya, fr. melancolie
Mâlik	(a.h.i.) Yedi Cehennemin hâkimi ve kapıcısı olan melek, zebânîleri idare eden melek, (bkz. Rıdvan)
mâlik	(a.i. mülk'den. c. müllek) 1. sahip, bir şeye sahip, bir şeyi olan. 2. erkek adı. [müen. "mâlike"]
mâlikü'l-mülk	Allah
malikâne	(f.i.) 1. kanunda gösterilen şartlara göre birine verilen beylik arazî. 2. büyük ve zengin köşk. (bkz: kâh, kasr, kâşane)
mâliki	(a.i.) Islâmiyette "ehl-i sünnet" denilen dört mezhepten biri olup îmam Malik bin Enes tarafından kurulmuştur. [Hicaz, Basra ve Afrika'da yaygındır; diğer üç mezhep şunlardır: Hanefî, Şafiî ve Hanbelî]
mâlikiyyet	(a.i.) mâlik olma, sahip olma
mâliş	(f.i.) sürme, sürüştürme, uğma, uğuşturma
mâliş-gâh, mâliş-geh	(f. b.i.) yüz sürülecek yer. (bkz: secde-gâh)

mâliş-ger	(f.b.s.) sürtücü, uğucu, masör
mâliyyât	(a.i.s.) mâliye işleriyle ilgili, mâliye bilgisi
mâliyye	(a.s.c. mâliyyât) devlet gelir ve giderleri işiyle uğraşan dâire
mâliyyet	(a.i.) mal olma değeri
mâliyyun	(a.i.c.) maliyeciler
mâlizme	(a.i.) tar. [eskiden] yirmi sahifeden ibaret olan cüz, broşür
mâl-perest	(a.f.b.s.) malı, parayı çok seven, mal canlısı
ma'lûl	(a.s. illet'den c. ma'lûlîn) illetli, hastalıklı, sakat
ma'lûl-gazî	bir savaştan sakat olarak çıkmış kimse
ma'lûlen	(a.zf.) ma'lûl, sakat olarak
ma'lûlîn	(a.s. ma'lûl'ün c.) sakatlar, hastalıklılar, illetliler
ma'lûliyyet	(a.i.) ma'lulluk, sakatlık, hastalık
ma'lûm, ma'lûme	(a.s. ilm'den c. ma'lûmat) 1. bilinen, belli. 2. gr. *etken, faili bilinen ve belli olan
ma'lûmat	(a.i. ma'lûm'un c.) 1. ma'lûm olan, bilinen şeyler. 2. biliş. 3. fels. *bili, bilgi
Eyyâm-ı ma'lûmat.	(bkz: eyyam). 4. istanbul'da Artin tarafından çıkarılan ve eski edebiyatı savunan haftalık edebiyat dergisi
ma'lûmât-ı cüz'iyye	az bilgi
ma'lûmât-ı külliyye	esaslı bilgi
ma'lûmât-ı vâsia	geniş bilgi
ma'lûmât-ı zarûriyye	lüzumlu, gerekli bilgi
ma'lûmât-dar	(a.f.b.s.) ma'lû-maü, bilgili
ma'lûmat-füruş	(a.f.b.s.) ma'lûmat, bilgi satan, bilgiçlik taslayan
ma'lûme	(a.s.) ["ma'lûm"un müennesi]. (bkz: ma'lûm)
Ahvâl-i ma'lûme	bilinen haller, durumlar
Şerâit-i ma'lûme	bilinen şartlar, koşullar
Harekât-ı ma'lûme	bilinen hareketler
ma'lûmiyye	(a.i.) tar. her yıl Mekke ve Medîne halkına dağıtılmak üzere gönderilen sürre arasında geçen bir tâbir olup "bilinen" anlamına gelir
ma'lûmiyyet	(a.i.) ma'lûmluk, belli olma, bilinme
malzeme	(a.i.) *gereç. (bkz: mâlezim, mâlezime)
mâ-melek	(a.i.) nesi varsa, varı yoğu, olanı biteni; olanca şey
mâ-mezâ	(A.i.) geçen şey, geçmiş şey, geçmiş zaman
Mezâ mâ-mezâ	geçen geçti, olan oldu
ma'mûl	(a.s. amel'den) îmal edilmiş, yapılmış, işlenmiş
ma'mûlât	(a.s. ma'mûl'ün c.) îmâl edilmiş, yapılmış şeyler, makinede, elde yapılmış, işlenmiş eşya
ma'mûlât-ı dâhiliyye	memlekette, yerli yapılan şeyler, fr. produits indigenes
ma'mûlât-ı sınâiyye	sanayi ürünleri
ma'mûlün bih	(a.b.s.) kendisiyle amel olunan, yürürlükte olan, hükmü geçer, [kanun, nizam; gramer kaidesi]
ma'mûr	(a.s. umrân'dan) bayındır, şenlikli, (bkz: abadan)
Beyt-i ma'mûr	Kabe
ma'mûre	(a.i.) ma'mûr olan yer, insan bulunan, bayındır yer; şehir, kasaba
ma'mûre-i derûn	gönül ma'mûresi; gönül şehri
ma'mûre-i dünyâ	dünyâ ma'mûresi
ma'mûre-i muhabbet	sevgi ülkesi

ma'mûretü'l-azîz	(a.it.) Elâzığ'ın eski adı
ma'mûriyyet	(a.i.) ma'murluk, bayındırlık, (bkz: âbâdânî, ümran)
mânâ	(f.i.) eş, benzer, (bkz: misi, nazîr)
ma'nâ	(a.i.c. rnaânî) 1. mânâ, anlam. 2. iç, içyüz. 3. rüya, düş. 4. akla yakın sebep
Âlem-i ma'nâ	rüya
Bî-ma'nâ	mânâsız, münasebetsiz
İsm-i ma'nâ	gr. mücerret, soyut isim
mânâ-yi lugavî	(bir kelimenin) lügat mânâsı, lügat anlamı
ma'nâ unsuru	gr. semantem
ma'nâ-dâr	(a.f.b.s.). (bkz. ma'nî-dâr)
mâ nahnü fîh	(a.cü.) bahsini ettiğimiz, üzerinde konuştuğumuz [şey]
mânde	(f.s.) kalmış olan, gitmiş olan
Amel-mânde	işten kalmış, işe yaramaz
ma'nen	(a.zf.) iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, (bkz: bâtınen)
mânend	(f.i.) benzer, eş
Bî-mânend	eşsiz, emsalsiz, (bkz. bî-nazîr, küfv, mesîl, nazîr, şebîh)
mânend-i bedîhî-i ûlâ	ilk bakışta apaçık görünüp bilinen şey gibi
mânend-i serv	servinin benzeri, servi gibi
mânend-âbâd	(f.b.i.) ölümle kıyamet arasında geçen zaman
mânende	(f.s.) 1. benzeyen. 2. astr. oriyon'un _ yıldızı, fr. Rigel
ma'nevî, ma'neviyye	(a.s. any'den) 1. madde dışı olan, mânâya ait. 2. ruha ve içe ait olan
Ecr-i ma'nevî	maddî olmayan karşılık, savap
Kuvve-i ma'neviyye	iç, yürek kuvveti
Veled-i ma'nevî	evlâtlık, oğulluk
ma'nevî evlâd	birinin kendine evlât edindiği kimse
mâneviyye	(a.i.) iyilik ve kötülük ilâhına inanmaktan ibaret bâtıl bir mezhep olup Zerdüştler'den alınmıştır, manikeizm, fr. manicheisme
ma'neviyyât	(a.i. ma'nevî'nin c.) maddî olmayan, manevî olan hususlar; yürek gücü
ma'neviyyûn	(a.i.c.) Allah'a inanmış, belbağlamış olanlar, (bkz: ilâhiyyûn, rabbâniyyûn)
Manî ,j-	(f.h.i.) meşhur Çinli nakkaşın addıdır. Behram Şâpûr zamanında iran'a gelip Zerdüşt ve Isa dinleri halitası olan bâtıl mezhebini neşre başlamış olduğundan îdâm olunmuştur. "Erteng", "Erjeng" adlı eserleri meşhurdur
mâni'	(a.s. men'den c. menea) 1. men'eden, geri bırakan, alıkoyan, engel olan. 2. i. engel, özür
mânî-i irs	huk. [eskiden] irse mâni' olan haldir ki, dört kısımdır: rık, katil, ihtilâf-ı dîn, ihtilâf-ı dar
manî-i istiktâb	fiz. kutupengel, fr. depolarisant
mânî-i şer'î	şer'an kabule engel olan hal
ma'nî	(f.i.). (bkz: ma'nâ)
mania	(a.i. men'den c. mevânî') 1. men'eden şey, engel, özür. 2. zorluk
ma'nîdâr	(a.f.s.) manâlı, bir şeye delâlet eden, bir şey demek isteyen
ma'nîdâr-âne	(a.f.zf.) manâlı şekilde

mannasa	(a.i.) cihaz odası, gelin odası. [kelimenin aslı "mınnasa" dır]
mansıb	(a.i. nasb'dan. c. 1. menâsıb) devlet hizmeti, me'mûriyet. 2. makam, rütbe, derece, orun
mansıb-dâr	(a.f.b.i.) mansıbda bulunan
mansûb	(a.s. nasb'dan) 1. nasbolunmuş, konmuş, dikilmiş. 2. me'mûriyete konulmuş, me'mûriyette bulunan. 3. i. gr. Arapçaya mahsus olmak üzere sonundaki harfi üstün e okunan kelime Süleyman (e), hamzet (e)., gibi. (bkz. meftûh)
mansûbe	(a.i.) 1. satranç oyununda "nerd" in ayrıldığı oyunların yedincisi. 2. tedbir, oyun, açmaz
mansûbe-bâz	(a.f.b.s.) hîlekâr, dubaracı
mansûbîn	(a.i. mansûb'un c.) mansub bulunanlar, me'mûriyette, hizmette olanlar
mansûr, mansûre	(a.s. nusret'den) 1. nasrolunmuş, Allah'ın yardımıyla galib, üstün gelmiş
mansûre hazînesi	II. Sultan Mahmut'un Yeniçeriocağını kaldırdığı hicrî 1241 (1826) yılında "asâkir-i mansûre-i Muhammediyye" adıyla kurulan askerî teşkilâtın masrafına karşılık olarak ayrılan devlet gelirleri
mansûriyyet	(a.i.) Allah'ın yardımıyla muvaffak olma, başarma
mansûs, mansûsa	(a. s. nass'dan) 1. Kur'ân'da açıkça anlatılmış, hakkında âyet bulunan
Ahkâm-ı mansûsa	açıklanmış hükümler. 2. erkek adı
mantık	(a.i. nutk'dan) 1. söz. 2. hakikat ararken yapılan zihnî muamelelerden hangilerinin doğru ve hangilerinin yanlış yola çıktığını gösteren ilim. 3. lüzum, maksat veya hüküm ile iş, vâsıta veya delil arasında tutarlık
mantık-ı remzi	sembolik mantık
mantık-ı sûrî	formel, biçimsel mantık
Mantık-üt-tayr	(kuş dili) Şeyh Ferîd-üd-dîn-i Attâr'ın ahlâkî fikirlerle süslü meşhur manzum eseri
mantıkan	(a.zf.) mantıkça, mantığa göre
mantıkıyyât	(a.i.) mantıkla ilgili meseleler
mantıkıyyûn	(a.i.c.) mantık âlimleri; mantıkla uğraşanlar
mantıkî	(a. s.) mantığa ve mantık kaidelerine uygun, mantıklı
mantûk, mantûka	(a.s. nutk'dan) 1. söylenilmiş, denilmiş. 2. söz, kelâm, nutuk, mânâ, mefhum
manzam	(a.i.c. menâzım) dizi, sıra
manzar	(a.i. nazar'dan) 1. nazar edilen, bakılan, görünen yer. 2. görünüş. 3. çehre yüz
Hoş-manzar	görünüşü güzel, güzel yüzlü
Kerîhü'l-manzar	görünüşü çirkin, çirkin yüzlü. 4. gözbebeği
manzar-ı çeşm	anat. gözbebeği
manzara	(a.i. nazar'dan c. manâzır) 1. bakılıp seyredilen yer. 2. görünüş. 3. pen cere
manzaram	(a.s.) gösterişli, güzel [adam], (bkz. manzarî)
manzarî	(a.s.) gösterişli, güzel [adam], (bkz: manzarânî)
manzûd	(a.s.) 1. üstüste istif edilmiş. 2. i. sık bitmiş ağaç
manzum	(a.s. nazm'dan) 1. nazmolunmuş, tanzîm edilmiş, dizilmiş, düzenlenmiş, sıralanmış

Dürr-i manzum	dizi incisi. 2. e d. vezinli, kafiyeli söz
manzûmât	(a.i. manzûme'nin c.) manzumeler
manzume	(a.i.c. manzûmât) 1. sıra, dizi, takım; sistem. 2. vezinli, kafiyeli söz, şiir
manzûme-i düveliyye	birleşmiş milletlerin oluşturduğu bir bütün
manzûme-i elektrîkiyye	fiz. pil
manzûme-i Süreyya	astr. (bkz: Süreyya)
manzûme-i şemsiyye	astr. Güneş ile ona tabî olan seyyareler. (Güneş sistemi)
manzûr	(a.s. nazar'dan) 1. nazar olunan, bakılan, bakılmış, görünen, görülmüş. 2. gözde olan, beğenilen
manzûr-ı âlîleri olmak	dikkat nazarını çekmek
manzûre	(a.s.) 1. noksan, kusuru olan, ayıplanacak kadın. 2. i. âfet, belâ
mâr	(f.i.c. mârân) yılan, (bkz: hayye)
mâr-i dûzebân	(iki dilli yılan) meç. iki yüzlü, münafık [kimse]
mâr-i ham-be-ham	kıvrım kıvrım, çöreklenmiş yılan
mâr-i ser-bürîde	başı koparılmış yılan
mâr-i sermâdîde	kışın soğuğundan uyumuş ve uyuşmuş yılan
ma'râ	(a.i.) vücûdun çok zaman çıplak olan yeri
mârân	(f.i. mâr'ın c.) yılanlar
Şâh-ı mârân	yılanların pâdişâhı; ejderhâ
maraz	(a.i.c. emraz) hastalık; mec. dert, belâ, dayanılması güç durum
maraz-ı asabi	psik. nevroz
maraz-ı beledî	hek. süregelen salgın hastalık
maraz-ı dil	kalp rahatsızlığı
maraz-ı hadd	hek. hızlı seyreden hastalık
maraz-ı indifâî	hek. sivilce, çıban gibi ciltte çıkarak, patlayan hastalık
maraz-ı kalb	hek. 1) kalb hastalığı; 2) mec. elem, ıztırap, acı
maraz-ı mevt	hek. ölüm hastalığı, ölüm korkusu hastalığı, [erkeği evin dışında ve kadını evin içinde iş görmekten meneden ve başladığı târihten itibaren en az bir yıl içinde ölümle neticelenen hastalık]
maraz-ı mühlik-i müstevli	hek. büyük çapda hayvan ölümüne sebep olan salgın hastalık, kıran, fr. epidemique mortelle
maraz-ı müstekarr	hek. uzun süren salgın hastalık
maraz-ı ruhî	psik. ruh hastalığı, fr. psychopathie
maraz-ı sakıt	hek. sar'a
maraz-ı sâri	hek. sirayet edici, geçici, bulaşıcı hastalık, fr. maladie contagieuse
ma'raz, ma'rız	(a. i. arz'dan c. maânz) 1. bir şeyin göründüğü, çıktığı yer. 2. bir şeyin arzolunduğu, bildirildiği yer. 3. sergi, fr. exposition. (bkz: meşher)
marazî	(a. s. maraz'dan) hastalığa ait, hastalıkla ilgili; hastalıklı
maraziyyât	(a.i.c.) hastalıklar ilmi, fr. pathologie
maraziyyûn	(a.i.c.) hek. patoloji uzmanları
ma'rec	(a.i.c. maâric) çıkacak yer, merdiven
ma'ref	(a.i.) yüzün, dâima açık görünen yeri
mâr-efsâ	(f.b.s.) yılan efsuncusu, yılan tutan; yılan sokmuş kimseyi tedâvî eden

ma'rek	(a.i.c. maârik) (bkz: ma'reke)
ma'reke	(a.i.c. maârik). savaş meydanı
mâr-gîr	(f.b.s.) yılan tutan, yılan tutucu
mâr-hâr	(f.b.s.) yılan yiyen
mârın, mârına	(a.s.) Çekiçle dövülerek açılmaya müstait olan. 2. i. türlü türlü renklerde olan bir toprak. 3. i. jeol. kireçtaşı, f r. marne
mâriz	(a.s.) hasta, sayrı. (bkz: marîz)
mâric	(f.s.) 1. dumansız ateş, alev. 2. dumansız barut
mârid	(a.s.) inatçı
ma'rife	(a.i.c. maârif) gr. mânâ ve mefhûmu belirtilmiş olan söz, Arapça harf-i ta'rifi (el-) anlatan kelime, [bahçenin kapısı gibi. "Bahçe kapısı" olursa nekre dir]
ma'rifet	(a.i.c. maârif) 1. herkesin yapamadığı ustalık; her şeyde görülmeyen hususiyet, ustalıkla yapılmış olan şey. (bkz: hüner, san'at). 2. bilme, biliş. 3. hoşa gitmeyen hareket. 4. vâsıta, aracı, ikinci el
ma'rifet-nazariyyesi	fels. bilgi nazariyesi, kuramı, fr. epistemologie
Ma'rifet-nâme	(a.f.b.i.) İbrahim Hakkı beyin dîvân kültürüne ait hazırladığı meşhur eseri
ma'rifet-perver	(a.f.b.s.) marifetli, hünerli
ma'rifet-perverâne	(a.f.zf.) marifetli, hünerli olana yakışacak surette
ma'rifet-perverî	(a.f.b.i.) mârifetperverlik, mârifetlilik, hünerlilik
ma'rifet-ullâh	(a.it.) tas. Allah'ı anlama
mâr-istân	(f.b.i.) hastahâne. ["bîmâr-istân"dan bozmadır]
Mâriye	(a.h.i.) Şem'ûn adında birinin kızı olup hicretin 7. yılında kız kardeşi Şîrîn ile birlikte, Mukavkıs tarafından Hz. Muhammed'e hediye edilen kipti bir câriye
marîz	(a.s. maraz'dan c. merzâ) marazlı, hasta, hastalıklı, sayrı
marîzâne	(a.f.zf.) marizcesine; hastalıklı
marpîç	(f.i.) marpuç
mârr	(a.s. mürûr'dan) mürur eden, geçen
mârrü'l-beyân	beyânı (yukarıda) geçmiş olan
mârrü'z-zikr	zikri (yukarıda) geçmiş olan
mârre	(a.i.) fık. herkesin gittiği yoldan gidenler
mârrîn	(a.s.c.) geçenler
mârrîn ve âhirin	gelip geçenler, gelen giden
ma'ruf	(a.s. irfan'dan) 1. herkesçe bilinen, tanınmış, belli. 2. meşhur, ünlü. 3. şeriatın emrettiği, uygun gördüğü
Kavl-i ma'rûf	meşhur, ünlü söz
Emri bi-1-ma'rûf nehyi an-il-münker	şeriatın emirlerini ve yasaklarım halka bildirme
ma'rûf-i cihan	cihanın bildiği, dünyâca tanınan
ma'rûfât	(a.i.c.) 1. bilinen şeyler. 2. şerîatçe (kanunca) yapılması istenilen şeyler
ma'rûfiyyet	(a.i.) ma'rufluk, meşhurluk, tanınmışlık, ünlülük
ma'rûr	(a.s.) uyuz
ma'rûş	(a.i.) üstü çardak ve kameriye şeklinde yapılmış bina
Mârût	(a.h.i.) arkadaşı "Hârût" ile meşhur olan bir melek olup büyü ile uğraştıklarından dolayı kıyamete kadar kalmak üzere Bâbil'de kuyu içerisinde hapsedilmişlerdir

ma'rûz, ma'rûze	(a.i.c. ma'rûzât) 1. arzolunmuş, arzolunan. 2. bir şeyin karşısında, te'sîr altında bulunan. 3. serilmiş, yayılmış. 4. verilmiş, sunulmuş. 5. söylenilmiş, anlatılmış, denilmiş
El-ma'rûz	akrandan akrana yayılabilecek olan şey
Ev-râk-ı mâ'rûza	sunulan kâğıtlar
Hedâyâ-yı mâ'rûza	sunulan armağanlar
ma'rûz-ı bendegânemdir	büyük bir makama yazılan dilekçelerin başına konurdu; ben kulunuzun dileğidir
ma'rûz-ı bendeleridir	ulemânın dışında bulunanlar tarafından şeyhislâmhkta bulunmuş olanlara hitaben yazılan kâğıtlarda resmî elkap olarak kullanılan bir tâbir, [ulemâ tarafından bunun yerine "ma'rûz-ı dâîleridir" denilirdi]
ma'rûz-ı bende-i dîrîneleridir	ulemânın dışında bulunanlar tarafından şeyhislâma hitaben yazılan kâğıtlarda resmî elkap olarak kullanılan bir tâbir
ma'rûz-ı çâker-i kemineleridir	hiç bir değeri olmayan ben kulunuzun dilediğidir
ma'rûz-ı dâî-i dîrîneleridir	ulemâ tarafından şeyhislâma hitaben yazılan kâğıtlarda resmî elkap olarak kullanılır bir tâbir olup "ben eski [sâdık, yakın] duacınızın dileğidir" anlamındadır
ma'rûzât	(a.i. ma'rûz'un c.) 1. küçükten büyüğe bildirilen, sunulan şeyler. 2. Cevdet Paşa'nın 1839-1876 yılları arasında meydana gelen tarihî ve siyasî olayları konu edinen ünlü eseri
marzî	(a.i. nzâ'dan) rızâ gösterilmiş, beğenilmiş; hoşnutluk, (bkz: pesendîde, nzâ--dâde)
Gayr-i marziyye, Nâ-marzî	hoşa gitmemiş, beğenilmemiş
ma's	(a.i.) hek. adalenin tutulması, büzülmesi, fr. crampe
ma's-ı adalî	adaleye (kasa) giren sancı, kramp
mâ-sabak	(a.s.) geçmiş şey, geçmiş
Hikâye-i mâ-sabak	geçmişi hikâye etmek. (bkz: ser-güzeşt)
masâd	(a.i.) 1. dağ yamacının yüksek bir kısmı. 2. yüksek ve sarp kıyı
mas'ad	(a.i.c. masâid) 1. suud yeri, yukarı çıkacak yer. 2. merdiven. 3. meç. aşama, (bkz: rütbe)
mâ-sadak	(a.b.i.) tasdik edilen, olunan husus, uygun, tıpkı, [aslı "mâ-sadaka aleyh sadık olan şey üzerine" demektir]
masadır	(a.i. masdar'ın c.) gr. masdarlar, isim-fiiller
masaff	(a.i.c. masâff) aşk. saf, taburun toplandığı yer
masâff	(a.i. masaffın c.) harb, savaş, (bkz: ceng, cidal, pürhâş)
masâhif	(a.i. mushafın c.) mushaflar. (bkz: mesâhif)
masâif	(a.i. masîfin c.) sayfiyeler, yazlıklar, yazın oturacak yerler
masâk	(a.i.) darlık
masâle	(a.i.) sızıntı
masan	(a.i.) eşya saklanacak yer
masâni'	(a.i. masna'ın c.) su mahzenleri, sarnıçlar
ma'sar	(a.i.). (bkz. ma'sara)
ma'sara	(a.i.c. maâsır) üzüm, susam ve sâireyi sıkacak yer
masâri'	(a.i. mısra'ın c.) 1. mısra'lar. 2. (a.i. masra'ın c.) güreş meydanları
asarif	(a.i. masrafın c.) harcanan paralar, harcamalar, giderler
masârif-i dâime	devamlı giderler

masârif-i gayr-i melhuza	eko. ne gibi işler dolayısıyla, nerelere ödeneceği önceden bilinemeyen ve zorunluluk görüldükçe ödenilmesi zarurî olan masraflar, fr. imprevu
masârif-i melhuza	eko. ne gibi yerlere, ne gibi işler karşılığı ödeneceği önceden bilinen, düşünülebilen masraflar
masârif-i muvakkate	geçici giderler
masârif-i müteferrika	çeşitli giderler
masârif-i seneviyye	yıllık giderler
masârif-i şehriyye	aylık giderler
masârif-i umûmiyye	umûmî masraflar, giderler
masârif-i zaide	gereksiz, fazla giderler
masârif-i zâtiyye	şahsî giderler
masarif	(a.i, masrufun c.) sarfolunanlar, harcananlar
masârifât	(a.i. masarifin c.) harcanan paralar, giderler
masârîn	(a.i.c.) bağırsaklar, (bkz: em'â)
masâtıb	(a.i. mastaba ve mıstaba'nın c.) 1. peykeler, sedirler, sekiler. 2. meyhane peykeleri
masbah	(a.i.c. masâbih) doğacak yer; doğacak zaman
masbû'	(a.s.) kendini beğenmiş, kibirli
masbûg	(a.s. sıbg'dan. c. masâbîg) boyanmış, boyalı, (bkz. mülevven)
masbûret	(A.i.c. masâbîr) huk. kendisine yemin düşen kimsenin hapsine sebe-bolan yemin
masda'	(a.i.) taşlık yerlerden geçen düz yol
masdar	(a.i. sudûr'dan. c. masadır) 1. bir şeyin sudur ettiği, çıktığı yer, kaynak, temel. 2. gr. fiillerin şahıs ve zaman göstermeyen, fakat müspet (olumlu) ve menfî (olumsuz) halleri bulunabilen ismi şekli, isim-fiil "gelmek, gelmemek, gelmeklik, gelme, geliş.." gibi
masdar-ı binâ'-i merre	a. gr. Arapça mastarların sülâsîlerinde birinci harfi fetha (üstün) okunan ve sonuna iki üstünlü yuvarlak t (ö) getirilen şekli ketbeten... gibi
masdar-ı binâ'-i nevi'	a. gr. Arapça mastarlarda birinci harfi kesreli okunan, sonuna iki üstünlü yuvarlak t (ö) getirilen şekli kitbeten... gibi
masdar-ı mîmî	a. gr. başında m harfi bulunan mastar, [meselâ ketb = yazmak, mikteb yazmak mîmî mastar şekli]
masdarî, masdariyye	(a.s.) masdarla ilgili, masdara ait, masdarhk
masdariyye	(a.i.) Tanzimat'tan önce şarap ve şâire gibi usare maddelerinden alınan vergi
masdariyyet	(a.i.) mastarın anlattığı oluş mânâsı
Edâtı-ı masdariyyet	gr. sıfatların sonuna gelen yyet edatı: insanî = insani + yyet... gibi
masdû'	(a.s.) baş ağrısına tutulmuş olan
masdûk	(a.s.). (bkz. mısdak)
masdûka	(a.s.) ["masdûk"un müennesi]. (bkz: masdûk)
masdûka	(a.i.c. masdûkat) doğru söz, gerçek [lâkırdı]
masdûm	(a.s.) kendisine vurulmuş, masdûm çarpılmış
masdûr	(a.s.) 1. yollanmış, gönderilmiş olan. 2. göğsünde ağası olan
mâ-sebak	(a.s.) sebkat eden, geçen, geçmiş
mâ-selef	(a.s.) geçmiş, evvelki
ma'sere, ma'seret	(a.i.) güçlük, zorluk

masfûf, masfûfe	(a.s.) saflanmış, saf bağlamış, sıra ile dizilmiş
mashara	(a.s.) 1. maskara, soytarı
mashara-i âlem	âlemin maskarası, rezil, kepaze. 2. gülünç, komik. 3. eğlenme, zevk lenme
mashûb	(a.s.c. mesâhîb) beraber alınmış, birlikte götürülmüş, kucaklanmış
mashûben	(a.zf.) birlikte olduğu halde, beraberce, (bkz: maan)
mâsî	(f.s.) korkusuz, pervasız
masîf	(a.i. sayfdan c. masâif) sayfiye, yazlık, yazın oturulacak yer
mâsik	(a.s.) 1. yapışkan. 2. tutan, zapteden
mâsikü'l-inân	astr. semânın kuzey yarımküresinde bulunan çok parlak yıldızlardan müteşekkil bir burç, [Auriga]
masîr	(a.i. sayrûret'den c. masâyir) 1. suyun aktığı yer. 2. karargâh. 3. s. sürüp giden
ma-sivâ	(a.i.) 1. bir şeyden başka olan şeylerin hepsi; Allahtan mâada bütün varlıklar. 2. dünyâ ile ilgili olan şeyler
Terk-i mâ-sivâ	dünyâdan geçmek, Allah'dan başka herşeyle ilgisini kesmek
ma'siyet	(A.i. sül. asa. c. maâsî) âsîlik, itaatsizlik; isyan, günah
maskat, maskıt	(a.i. sükut'-dan. c. mesâkıt) düşecek yer, düşülen yer
maskat-i re's	insanın doğduğu yer
maskatü't-tâir	kuşun kanadı
maskul	("ku" uzun okunur, a.i.) saykal vurulmuş, cilalanmış, (bkz: mücellâ)
masl	(a.i.) kanın ve yoğurdun içinde bulunan tabîî su
Agşiye-i masliyye	vücûdun, dimağ, ciğer, kalb ve bağırsaklar gibi mühim organlarını örten ince, şeffaf (saydam) zarlar
maslahat	(a.i. sulh'dan c. mesâlih) 1. iş, emir, husus, madde, keyfiyet. 2. ehemmiyetli iş. 3. barış, dirlik düzenlik
maslahat-ı âmme	kamunun yararına olan
maslahat-bîn	(a.f.b.s.) iş gören, iş görmesini bilen
maslahat-güzâr	(a.f.b.s.) 1. iş bitiren, iş bilir. 2. i. elçi nâmına işleri takiple vazifeli kimse
maslahat-perdâz	(a.f.b.s.) elinden iyi iş gelen, eli işe yatkın
maslahat-şinâs	(a.f.b.s.) iş bilen, işden anlayan
maslak	(a.i.) 1. dâima akan su borusu. 2. su yolu üzerinde bulunan su haznesi. 3. büyük yalak
maslî, masliyye	(a.s.) hek.masl'a ait, seramla ilgili
maslûb	(a. s. sulb'dan) salbolunmuş, asılmış, asılarak öldürülmüş
maslûben	(a.zf.) salbedilerek, asılmış olduğu halde, asılma suretiyle, asılarak
maslûbiyyet	(a.i.) maslubluk
masna', masnaa	(a. i. c. masâni') sarnıç, su mahzeni
masnû'	(a.s. sun'dan c. masnûât) 1. san'atle yapılmış. 2. sahte, düzme, uydurma, yapma
masnûât	(a.s. masnû'nun c.) 1. san'atle yapılmış şeyler. 2. uydurma, düzme şeyler
masnûât-ı ilâhiyye	ilâhî kuvvet tarafından yaratılanlar
masra'	(a.i.c. masâri') musâraa edilecek yer, güreş meydanı
masraf	(a.i. sarf dan c. masarif) 1. harcanan para, gider. 2. harç
masraf nâzırı	askerlik dâiresinde muhasebe reisi

masrif	(a.i. sarfdan) sarf, harcama mahalli
masrû'	(a.s.) sar'alı, sar'a hastalığına tutulmuş
masrûan	(a.zf.) sar'alı olarak
masruf, masrûfe	(a.s. sarfdan) 1. sarf olunmuş, harcedilmiş. 2. çevrilmiş, döndürülmüş
Nakd-i masruf	harcanan para
Mebâliğ-i masrûfe	sarfolunan, harcanan paralar, mesaîler
Mesâî-i masrûfe	sarfolunan, harcanan paralar, mesaîler
masrûfi, masrûfiyyet	(a.i.) masrufluk, harcedilmişlik
mass	(a.i.) emme, emerek çekme, soğurma
mâss, massa	(a.s.) massedici, emici
Hayvânât-ı massa	pire ve benzeri gibi hortumuyla emen hayvanlar
mass-ı adîmü'l-canâhiyye	zool. pireler
mâst	(f.i.) yoğurt
mastaba, mıstaba	(a.i.c. masâtıb) 1. peyke, sedir, seki. 2. meyhane peykesi
mastaki	(a.i.). Sakız
mastûb	(a.s.) Damarlardan taşmış (kan)
ma'sûbe	(a.s.) isabet etmiş [musibet, felâket, keder]
mastar	(a.i.) [aslı mıstar'dır], (bkz: mıstar). 1 . satırları doğru gösterebilmek için gerekli çizgileri yapmaya yarayan âlet. 2. mastar, sıvacıların ve duvarcıların sıvayı, betonu düzeltmek üzere kullandıkları ensiz, uzun ve düz tahta
masûg	(a.s.) 1. kalıba dökülmüş. 2. düz. 3. örneğe uygun
ma'sûm	(a.s. ismet'den) 1. suçsuz, kabahatsiz. 2. i. küçük çocuk, (bkz: sabî). [müen. ma'sûme]
İmâm-ı ma'sûm	1) Imâmiye mezhebinde günahsız sayılan ehl-i beyt mensubu; 2) İmâm-ı Rabbânî'nin oğlu
ma'sûmü'd-dem	huk. [eskiden] kısası müstelzim bir cinayette bulunmamış olan herhangi bir Müslim veya Zımnî
ma'sûmâne	(a.f.zf.) ma'sumca-sına, ma'sûm olana yakışacak surette
ma'sûme	(A.i.) 1. günahsız, suçsuz kadın. 2. küçük kız çocuğu. 2. s. [ma'sûm'un müen.]. (bkz: ma'sûm1)
ma'sûmiyyet	(a.i.) ma'sumluk, suçsuzluk, kabahatsizlik, (bkz. ismet)
masun	(a.s. savn'dan) 1. saklanmış. (bkz. mahfuz). 2. sıyânet olunmuş, korunmuş, korunan. 3. salim, sağlam
masûniyyet	(a.i.) 1. mahfuzluk, eminlik, sağlamlık. 2. korunma. 3. dokunulmazlık
masûniyyet-i şahsiyye	huk. kişi dokunulmazlığı, fr. inviolabilite personnelle
masûniyyet-i teşrîiyye	meb'usluk dokunulmazlığı
ma'sûr	(a.s. usret'den c. ma'sûrât) Zor, güc
mâsûr	(f.s.) birbirine katılmış [şey]. (bkz. mümtezic)
ma'sûr	(a.s.) sıkılmış, suyu veya yağı alınmış şey
ma'sûrât	(a.i. ma'sûr'un c.) zor, güç işler
masvât	(a.s.) çok bağıran
maş	(f.i.) börülceye benzeyen fasulyenin iki türü
mâ-şâ'Allah	(a.n.) 1. Allah'ın istediği gibi. 2. Allah nazardan saklasın, ne güzel. 3. nazar değmemesi için çocuklann üzerlerine iliştirilen ve üstünde bu söz bulunan altın veya başka şeyden yapılmış nazarlık. 4. hayret ve memnunluk anlatır
mâşe	(f.i.) maşa

ma'şer	(a.i. işret'den c. maâşir) cemaat, topluluk, birlikte yaşayan cemâat
ma'şerî	(a.s.) topluluğun olan, ortaklaşa
ma'şeriyyet	(a.i.) ortaklaşma, fr. collectivite. (bkz. mecmûiyyet)
ma'şer-şinâs	(a.f.b.i.) sosy. toplumbilim bilgini, sosyolog, fr. sociologue
mâşıta	(a.i.) kadınlara tuvalet yapan kadın, (bkz: meşşâta)
mâşî, mâşiyye	(a.s. meşy'den c. müşşât) yürüyen, yürüyücü
mâşî-alel-esâbi'	zool. parmaklarının uçları üzerinde yürüyen ve et yiyen sınıfına dâhil olan hayvanlar [köpek, sırtlan... gibi]
mâşî-ale'l-keff	zool. ayaklarının tabanına basan ve et yiyen sınıfına dâhil olan hayvanlar [ayı., gibi]
mâşiye	(a.i.c. mevâşî) deve, koyun, keçi gibi hayvan
mâşiyen	(a.zf.) yürüyerek, yaya olarak, (bkz: meşyen)
maşkûk	(a.s. şakk'dan) şakkedilmiş, yarılmış; yarık
maşkûkü'r-ricl	zool. yarıkayaklılar
maşrık	(a.i. şark'dan. c. meşânk) Güneş'in doğduğu taraf, doğu. (bkz. hâver)
maşrıkî	(a.s.) 1. şark'a, doğu'ya mensup, şark ile, doğu ile ilgili. 2. şark tarafı
ma'şûk	(a.s. ışk'dan) 1. sevilen, sevilmiş [erkek]. 2. i. erkek adı. 3. muz. adı Şerh-i Mevlâna Mübarek Şah'da geçen makam
ma'şûka	(a.s. ışk'dan) sevilen, sevilmiş [kadın, kız]
ma'şûkıyyet	(a.i.) ma'şukluk, sevilme hâli, sevilmiş kimsenin hâli
mâşûre	(f.i.) 1. masura. 2. lüle, emzik; oluk
ma'şûş	(a.s.) zayıf, arık [adam]. (bkz: lagar)
mat	(f.i.) satranç oyununda yenilme
matâbi'	(a.i. matbaa'nın c.) basımev-leri
matâbîh	(a.i.) tabh'dan. matbûh'un c.) tabholunmuş, pişirilmiş şeyler
matâbih	(a.i. matbah'ın c.), (bkz. metâbih)
matâf	(a.i. tavaf dan c. matâif) tavaf edilecek, etrafı dolaşıp ziyaret edilecek yer
matâhir	(a.i. mathare'nin c.) 1. içinde yıkanıp taharet olunacak yerler, gusülhâneler. 2. mataralar, su kaplan
mâ-taht	(a.s.) alt, altta, altta bulunan nesne
matâif	(a.i. tavaftan, matâfın c.) tavaf edilecek, etrafı dolaşıp ziyaret edilecek yerler
matâim	(a.i. mat'am'ın c.) taam edilecek, yemek yenilecek yerler, yemek odaları
matâîm	(a.s. mıt'âm'ın c.) 1. başkalarını beslemeler. 2. doymakbilmezler, oburlar
matâin	(a.i. matîn'in c.) balçıkla sıvanmış [yerler]
matâin	(a.i. mat'an'ın c.) ta'n edilecek, sövülecek yerler
matâîn	(a.i. mıt'ân'ın c.) mızrakla yaralamakta mahir olan
matâli'	(a.i. matla'ın c.), (bkz. metali')
matâlib	(a.i. matlab'ın c.), (bkz. metâlib
matâlîl	(a.s. matlûl'ün c.) yaş, ıslak [nesneler]
mat'am	(a.i. taam'dan. c. matâim) l. taam edilecek, yemek yenilecek yer, yemek odası. 2. yenilecek yemek
matâmih	(a.i. matmah'ın c.) göz dikilen, göz konulan şeyler
matâmîr	(a.i. matmûre'nin c.) 1. toprakaltı yerler. 2. mezarlar

mat'an	(a.i.c. matâin) ta'n edilecek, sövülecek yer
matar	(a.i.c. emtâr) yağmur, (bkz: baran, gays)
matara	(a.i.) yolculukta boyuna veya bele asılı olarak taşınan, ekseriya üzeri aba kaplı su kabı
matâre	(a.i.) kışı çok olan yer
matârık	(a.i. mıtrak ve mıtraka'nın c.) demirci çekiçleri
matârid	(a.i. mıtred'in c.) mızraklar, zıpkınlar
matârih	(a.i. matrah'in c.) 1. tarhedilecek yerler. 2. bir şey atılan yerler
matariyyet	(a.i.) yağmurluluk, fr. pluviosite
matâvî	(a.i. matvâ, matvî'nin c.) durulmuş, bükülmüş şeyler; kıvrımlar
matâyâ'	(a.i. matiyye'nin c.) binek hayvanları, (bkz: devâbb)
matbaa	(a.i. tab'dan. c. matâbi') matbaalar, "basımevleri
matbaa-i âmire	devlet matbaası
matbah	(a.i. tabh'dan. c. matâbih) mutfak, (bkz. tâb-hâne)
matbah-ı âmire	saray mutfağı
matbah-ı hass	tar. sarayda, pâdişâh yemeklerinin pişirildiği bölüm
matbah-ı şerif	1. Mevlevi tekkelerinde yemek pişirilen yer; 2) Mevlevî tekkelerinde dervişin ilk terbiye yeri
matbu'	(a.s.) 1. tab'olunmuş, basılmış [kitap, gazete]. 2. hoş, lâtif, makbul, güzel
Suhen-i matbu'	hoş, güzel söz
matbua	(a.i. tab'dan) 1. gazete, kitap, dergi gibi basımevinde basılarak hazırlanmış şeyler, basma
matbuat	(a.i. matbû'un c.) basılmış şeyler; kitaplar; [en çok] gazeteler
Matbûât-ı Osmâniyye Cem'iyyeti	Türk Basın Birliği
matbuat müdîriyyet-i umûmiyyesi	basın yayın umum müdürlüğü
Matbuat Umûm Müdürlüğü	Basın, Yayın (ve Turizm) Genel Müdürlüğü
matbûh	(a.s. tabh'dan c. matâbîh) 1. tabholunmuş, pişirilmiş. 2. kaynatılmış, haşlanmış [ilaç]
Taâm-ı matbûh	pişmiş yemek
matbûhât	(a.i. matbûh'un c.) 1. pişirilmiş yemekler. 2. kaynatılmış ilâçlar
mâ-teahhar	(a.b.zf.) sonradan meydana gelen
mâ-tekaddem	(a.i.) 1. geçmiş zaman, (bkz: mâzî). 2. geçen şey. (bkz: sabık). 3. önceleri
mâtem	(a.i.) 1. hüzün, keder ve musibet zamanındaki ağlayış, yas; yaslı, kederli bulunma, (bkz: şîven). 2. Muharrem ayının ilk on gününde Hz. İmâm-ı Hüseyin için yas tutarak mersiyeler okuma âdeti
mâtem-dâr	(a.f.b.s.) matemli, yaslı, acılı
mâtem-efzâ	(f.b.s.). (bkz. mâtem--fezâ)
mâtem-engîz	(a.f.b.s.) matem koparan, matemi, yası gerektiren
mâtem-fezâ	(a.f.b.s.) matemi, yası artıran
mâtem-gâh	(f.b.i.) matem tutulan yer, yas evi. (bkz: mâtem-zâr)
mâtem-gîr	(f.b.s.) matem, yas tutan
mâtem-gîr-âne	(f.b.zf.) yaslı olarak, yaslı bir halde
mâtem-hâne	(a.f.b.i.) yas evi, meç. [bu] dünya
mâtemî	(a.s.) matemli, yaslı
mâtem-kede	(a.f.b.s.) matem, yas evi. (bkz: beytü'l-hazen, mâtem-serâ)

mâtem-künân	(a.f.zf.) matem ederek, yas tutarak
mâtem-serâ	(a.f.b.s.) matem, yas evi, yeri. (bkz: beytü'l-hazen, mâtem-kede)
mâtem-zâr	(f.b.i.) matem yeri, matem tutulan yer. (bkz. mâtem-gâh)
mâtem-zede	(a.f.b.s.) mâtem'e, yasa tutulmuş, matemli, yaslı
mâtır	(a.s matar'dan) yağan, yağıcı
matfâ	(a.s. ıtfâ'dan) itfa edilmiş, söndürülmüş
matfû	(a.s.c. mafûât) 1. itfa edilmiş, söndürülmüş. 2. sandıktan ödenen para hesabı
matfûât	(a.i. matfû'nun c.) sandıktan ödenen paralar hesabı
mathare	(a.i.c. matâhir) 1. içinde yıkanıp taharet olacak yer, gusülhâne. 2. matara, su kabı
mathûm	(a.i.) dolu, dolmuş
mathûn	(a.s. tahn'dan) tahnolunmuş, öğütülmüş
mâtır	(a.s. matar'dan) yağan, yağıcı
matiyye	(a.i.c. matâyâ) binek hayvanı, (bkz: dâbbe)
matiyye-i nefs	binek atını andıran nefs. [nefsüke matiyyetüke ferfik biha= nefsin binek atındır, onu hoş tut! - Hadîs-i Şerif]
matiyye-rân	(a.b.s.) bindiği hayvanı yola süren
matkab	(a.i.) delgi, (bkz: mıskab)
matl	(a.i.) l. geçirme, atlatma, defetme. 2. çekme
matla'	(a.i. tulû'dan c. matâli') 1. tulü' edecek, doğacak yer. 2. Güneş ve şâir yıldızların doğması. 3. ed. kasîde veya gazelin kafiyeli olan ilk beyti. 4. tas. Kur'an'ı ezbere okuyan bir ermiş kimseye Allah'ın tecelli etmesi
Hüsn-i matla'	ed. gazelde matla'dan sonra gelen güzel, renkli beyit
matla'-ı garrâ	ed. her iki mısraında kafiye bulunan beyit
matla-ı istivâî	astr. bir gökcisminin düz açılımı
matla-i i'tidâl	Güneşin ılım çizgisinden doğduğu nokta
matlab, matlabe	(a.s. taleb'-den. c. matâlib) 1. talebolunan, meram, maksat, istenilen şey, istek. 2. bahis, mesele. 3. huk. kanunda, maddenin kenar başlıklarına verilen bir ad
matlab-ı dil-hâh	gönlün istediği arzu, maksat
matlub	(a.i. taleb'den c. matlûbât) 1. talebedilen, istenilen, aranılan şey. 2. alacak, fr. credit. 3. muz. Türk müziğinin en az beş asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza bir numunesi kalmamıştır
matlûbât	(a.i. matlûb'un c.) l. talebedilen, istenilen, aranılan şeyler. 2. alacaklar, fr. credits
matlûbek	(a.f.b.i.) muz. Türk müziğinin en eski bir mürekkep makamı olup numunesi kalmamıştır
matlûl	(a.s.c. matâlil) yaş, ıslak [nesne]
matma', matmaa	(a.i.) tamah edilecek, istenilecek şey
matmah	(a.i.c. matâmih) göz dikilen şey, göz konulan yer, gözü kaldırıp bakacak yer
matmah-ı nazar	göz dikeği
matmû'	(a.s. tama'dan) tama' olunmuş; hırsla istenen [şey]
matmûr	(a.s.) toprak altına konulmuş, gömülmüş, (bkz: medfûn)
matmûre	(a.i.c. matâmîr) 1. mahzen gibi toprak altında öteberi saklanan yer. 2. mezar, kabir

matmûre-i fena	-mezar, kabir
matmûs	(a.s.) gözü sonradan kör olmuş [adam]
matmûsü'l-ayn	1) gözleri tamamen kör olan kimse; 2) tek gözlü deccâl
matrah	(a.i. tarh'dan c. matârih) l. tarh edilecek; tarh olunacak nesne, miktar. 2. yer. (bkz. mahal). 3. bir şey atılan yer. 4. vergiye esas tutulan kazanç
matrak	(a.i.). (bkz: mıtrak)
matrân	(a.i.) taç giymiş piskopos. [mıtrân şekli de vardır]
matrûd	(a.s. tard'dan c. matrûdîn) tardolunmuş, kovulmuş, vazifesinden çıkarılmış, kovuntu
matrûdîn	(a.s. matrûd'un c.) tard olunmuşlar, kovulmuşlar
matrûdiyyet	(a.i.) matrutluk, kovuntuluk
matrûh	(a.s. tarh'dan) 1. tarh edilmiş, çıkarılmış. 2. belitilmiş, konulmuş [vergi]. 3. temeli atılmış [bina]
matrûhun anh	mat. eksilen
matrûhü'n-minh	(a.b.s.) mat. eksilen, kendisinden başka bir sayı çıkarılan
matrûk	(a.s.) 1. gevşek, sölpük [adam], 2. kuruduktan sonra yağmurun tarâvetlendirdiği yer
matruş	(a.s.) sakalsız, sakalı tıraş edilmiş, (bkz. mahlûk)
mattâl, mattâle	(a.s.) dâima va'dini veya borcunu uzatıp geciktiren
ma'tûf	(a.s. atfdan) 1. eğilmiş, bir tarafa doğru çevrilmiş. 2. birine isnâdolunmuş, yöneltilmiş
ma'tûfün aleyh	bir rabıt edatı ile (bağlaç) kendisine bağlı olan kelime
ma'tûh, ma'tûhe	(a.s. ateh'den) ateh getirmiş, bunamış, bunak. (bkz: fertût)
ma'tûhâne	(a.f.zf.) bunamışçasına, bunakçasına
ma'tûk, ma'tûka	(a.s. atâk'dan. c. maâtîk) azatlı, azat olunmuş, (bkz: atik2)
ma'tûka	(a.s.c. maâtîk) azatlı, azat olunmuş [kadın, kız]
mat'ûm	(A.s.c. mat'ûmât) yenecek yemek
mat'ûmât	(a.i.c.) yenecek şeyler
mat'ûn	(a.s. ta'n'dan) 1. ta'n olunmuş, ayıplanmış. 2. (tâûn'dan) taûn'a, vebaya tutulmuş
mat'ûnen	(a.zf.) taûn'a, vebaya tutularak
matvâ	(a.i.c. matâvî). (bkz: matvî)
matvî	(a.i. tayy'dan c. matâvî) durulmuş, bükülmüş şey; tavrım, (bkz: matvâ)
matviyyen	(a.zf.) bir şeyin içine sararak, dürerek; sanlı, dürülü olduğu halde
maûl	(a.s.) üstün gelinmiş, (bkz: mağlûb)
maûlü'n-aleyh	kendisi için ağlanılan kimse
mâûn	(a.i.) l. malın zekâtı. 2. kendisinden faydalanılacak şey. 3. eve lâzım olan şeyler
maûn	(a.i.) yardım, imdat
mâûne	(a.i.) mavna, [yük taşıyan büyük kayık (kürekli ve motorludur)]
maûne	(a.i.) mavna
maûnet	(a.i. avn'den. c. maâvin) l. yardım, (bkz: imdâd). 2. azık, yol yiyeceği. 3. huk. masarif
mâ-vaka'	(a.s.) vuku' bulmuş, olup geçmiş [şey], (bkz: ser-güzeşt)
mavera	(a.i.) ard, geri, bir şeyin ötesinde, arkasında bulunan

mâverâ-i benefşevî	fiz. dalga boyu mor renkli ışığınkinden daha kısa olan ışık (yaklaşık olarak 4000 A° dan küçük), fr. ultraviolet
mâvera-i Kafkas	Kafkas sıradağlarının ötesindeki şehirler
mâverâ-üt-tabîa	fizikötesi, metafizik
mâverâî	(a.s.) öteye mensup, öteki âlemle ilgili
mavtın	(a.i. vatan'dan c. mevâtın) vatan, yurt edilen yer
mâye	(f.i.) 1. maya, asıl ve lüzumlu madde; asıl, esas. 2. para, mal. 3. iktidar, güç. 4. bilgi. S. dişi deve. 6. muz. Türk müziğinde bir makam adı
mâye-i sıdk	meç. Hz. Ebubekir
mâye-i şeb	gece karanlığı
mâye-i zevk ü sürür	eğlence ve sevinç mayası, mevzuu
mâye-i zindegânî	yaşama gücü
mâye-büzürg	(f.b.i.) Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-dâr	(f.s.) mayalı, kudretli; paralı
mâye-hicâz	(f.a.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-hüseynî	(f.a.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-ırâk	(f.a.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-ısfahân	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
maye-i atîk	muz. Türk müziğinin en az üç asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-i kebîr	muz. Türk müziğinin en az beş asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-kevser	(f.a.b.i.) muz. Türk müziğinin eski bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-kûçek	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-nevâ	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi almamıştır
mâ-yen-kasem	(a.b.s.) kısımlara ayrılabilen, bölünebilen
mâ-yen-kasemiyyet	(a.b.i.) bölünebilirle, fr. divisibilite. (bkz. kabil-i taksîm)
mâye-pûselik	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-râst	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-rehâvî	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır, [aslı "mâye-ruhâvî" dir]
mâ-yetehallel	(a.b.s.) hallolunabilir
mâye-uşşâk	(f.a.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mâye-zengûle	(f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı. Numunesi kalmamıştır
mayi'	(a.i.c. mâyiât) su gibi akan, su hâlinde bulunan şey, sıvı
mâyi'-i beden	biy. vücut sıvısı
mâyi'-i beyn-el-hücre	biy. göze arası sıvı, fr. liquide intercellulaire

mâyi'-i mahrûk	akaryakıt
mâyiât	(a.i. mâyi'in c.) su gibi akan, su hâlinde bulunan şeyler, sıvılar
mâyiiyyet	(a.i.) mâyi'lik, mayi' hâlinde olma vasfı, niteliği
ma'yûb	(a.s. ayb'dan c. maâyîb) 1. ayıplanmış; ayıplanan. 2. bir eksiği, kusuru olan
ma'yûbât	(a.i. ma'yûbe'nin c.) 1. ayıp sayılan, ayıplanan şeyler. 2. kusurlar, noksanlar. ma'yûbe uu. (a.s.) ["ma'yûb" ün müen.]. (bkz: ma'yûb)
ma'yûben	(a.zf.) ayıplanarak, ayıp, kusur sayılarak
mâ-yuhdes	(a.b.s.) sonradan olan
ma-yu'kal	(a.b.s.) anlaşılır
mâ-yu'kes	(a.b.s.) 1. aksedebilir; mant. evrilir. 2. değiştirilebilir
mâ-yu'ref	(a.b.s.) 1. bilinmez. 2. i. minder altında saklanan mal
mâ-yu'refiyyet	(a.b.i.) bilinirlik, fr. cognoscibilite
mâ-yüfhemiyyet	(a.b.i.) kavra-nabilirlik, fr. concevabilite
ma'z	(a.i.) keçi; karaca, (bkz: üm'ûz)
mazâ'	(a.fı.) geçti
mazâ mâ mazâ	geçen geçti, olan oldu
mazâbıt	(a.i. mazbata'nın c.) kararnameler, tutanaklar
mazâcı'	(a.i. mazca'ın c.) mezarlar, kabirler, sinler, (bkz: medâfın, makabir)
mazâcir	(a.i. mazcer'in c.) gönül daralacak, sıkılacak yerler
mazâhir	(a.i. mazhar'ın c.) 1. bir şeyin göründüğü, çıktığı yerler. 2. nail olmalar, şereflenmeler
mazâik	(a.i. mazîk'in c.) dar olan yerler
mazâin	(a.i. mazanne, mazınne'nin c.). (bkz. mazanne, mazınne)
mazak	(a.i.) darlık, (bkz: madâk)
mazâll	(a.i. mazalle'nin c.), (bkz. mazalle)
mazâlim	(a.i. mazleme, mazlime'nin c.) 1. zulümler, can yakmalar, haksızlıklar. 2. adalet dâiresi
mazalle	(a.i. zıll'dan. c. mazâll) gölgelik, (bkz: sâyegâh, sâye-zâr, zılâle)
mazalle-nişîn	(a.f.b.s.) gölgelikte oturan
mazâmîn	(a.i. mazmûn'un c.) 1. ödenmesi lâzımgelen şeyler. 2. mânâlar, mefhumlar, kavramlar. 3. nükteli, cinaslı, san'atlı sözler
mazanne	(a.i. zann'den. c. mazâin, mazânn) 1. bir şeyin vücudunun zannolunduğu yer, zan götüren. 2. ermiş sanılan
mazanne-i hayr	kendisinden ancak iyilik beklenen kimse
mazanne-i kirâm'dan...	ermiş sanılanlardan
mazanne-i sû'	kendisinden ancak fenalık beklenen kimse
mazârîb	(a.i. mızrâb'ın c.) mızraplar
mazârr	(a.i. mazarrat'ın c.) zararlar, ziyanlar
mazarrat	(a.i. zarar'dan c. mazârr) zarar, ziyan; zarar verme, dokunma
mazarrat	(a.i. mazarrat'ın c.) zararlar, ziyanlar, (bkz: mazârr)
mazâyık	(a.s. mazîk'in c.) 1. dar, sıkıntılı yerler. 2. zor, sıkı, güç [işler]
mazaz	(a.i.) 1. acıma, kederlenme. 2. musîbet, felâket acısı
mazbata	(a.i. zabt'dan. c. mazâbıt) kararname; tutanak

mazbut	(a.s. zabt'dan) 1. zabtolunmuş, ele geçirilmiş. 2. yazılmış, kaydedilmiş. 3. hatırda tutulmuş. 4. derli toplu. 5. muhafazalı, korunmuş. 6. belli, belirtilmiş. 7. sağlam
mazbuta	(a.s.) ["mazbut"un müen.]. (bkz: mazbut)
mazbûtât	(a.i. mazbût'un c.) mazbut olan şeyler
mazca'	(a.i.c. madâcı'; mazâcı') 1. mezar, kabir, sin. (bkz. madca'). 2. yatılacak yer, yatak
mazcer	(a.i.c. mazâcir) gönül daralacak, sıkılacak yer
ma'zeret	(a.i. özr'den) istenilmeyen bir hâlin oluşuna yol açan kaçınılmaz sebep, özür, bahane, [aslı "ma'ziret" dir]
beyân-ı ma'zeret	mazeret bildirme, mazeret ileri sürme
ma'zeret-i şer'iyye	meşru mazeret, geçerli mazeret, özür
ma'zeret-cû	(a.f.b.s.)özür arayan
ma'zeret-hâh	(a.f.b.s.) mazeret, özür dileyen
ma'zeret-hâhî	(a.f.b.i.) mazeret, özür dileyicilik
ma'zeret-mend	(a.f.b.s.) özürlü
ma'zeret-mendâne	(a.f.zf.) mazeretli, özürlü olarak
ma'zeret-mendî	(a.f.b.i.) özürlülük
mazg	(a.i.) ağızda çiğneme, (bkz: madg)
mazgut	(a.s.) 1. sıkılmış, sıkıştırılmış. 2. kim. sıkıt, fr. comprime
mazhar	(a.i. zuhûr'dan. c. mazâhir) 1. bir şeyin göründüğü, çıktığı yer. 2. nail olma, şereflenme. 3. bâzı tekkelerde oturarak uyunurken dayanılan kısa değnek. 4. erkek adı. 5 . bir çeşit tef
mazhar-ı i'tibâr	itibar edilme
mazhariyyet	(a.i.) 1. elde etme, nail olma. (bkz: muvaffakıyyet). 2. ed. bir gerçek varlığın bir mecaza kaynak oluşu. Meselâ kuvvet en çok kolda kendini gösterir ve bundan, kuvvetli, güçlü demek olan "kolu uzun" deyimi doğmuştur
mazhar-zen	(a.f.b.i. ve s.) mazhar çalan, tef çalan
mâzıg	(a.s.) çiğneyici, çiğneyen
Hayvânât-ı mâzıg	geviş getiren hayvanlar
mazınne	(a.i.c. mazâin). (bkz: mazanne)
mâzır	(a.s.) ekşi. (bkz: hamız, mazîr)
mazi, mâziyye	(a.i. mezâ'dan) 1. geçmiş zaman. 2. gr. geçmiş zamanda olan bir hâdiseyi anlatan fiil
El-mâzî la yüzker	geçmiş şey zikrolunmaz
Ezmine-i mâziyye	geçmiş zamanlar
Fi'l-i mâzî	mâzî sîgası (kipi)
mâzî-i baîd	(uzak geçmiş) miş'li geçmiş zamanın hikâyesi
mâzî-i naklî	gr. yalnız işitilen bir şeyi anlatan fiil sîgası (kipi) "Ahmet gelmiş.." gibi; "-miş"li geçmiş zaman
mâzî-i şad	mes'ut, neşeli mazi
mâzî-i şühûdî	gr. gözle görülen veya görmüş gibi bilinen bir şeyi anlatan fiil sîgası (kipi) "Ahmet geldi." gibi; "-di" li geçmiş zaman
mazîf	(a.i.) 1. ziyafet evi. 2. herkese kapısı, sofrası açık ev
mazîfe	(a.i.) 1. izafe olunmuş, (bkz: mazûfe). 2. gam, keder, tasa
mazîk	(a.i. zîk'dan c. mazâik) sıkıntılı, dar yer
mazille	(a.i.) kıldan yapılma büyük çadır
mazîm	(a.s. mazâim). (bkz. mazlum)

mâzî-perest	(a.f.b.s.) mâzîye, geçmişe, hâtıralara bağlı bulunan [kimse]
mazîr	(a.s.) ekşi. (bkz: hamız, mâzır)
maa-ziyâdetin	(a.zf.) ziyadesiyle, fazlasıyla
maziye	(a.i.) ["mâzî" nin müen.]. (bkz: mâzî)
mazîz	(a.s.) musîbet, felâket acısına uğramış
mazleme	(a.i.c. mazâlim) zulüm, can yakma, haksızlık
mazlime	(a.i.c. mazâlim). (bkz: mazleme)
mazlum	(a.s. zulm'den) 1. zulüm görmüş. 2. halim selim, sakin, sessiz [insan veya hayvan]. 3.ı. erkek adı. [müennesi "mazlûme"]
mazlûmâne	(a.zf.) 1. mazlûm'a, zulüm görmüşe yaraşır surette. 2. sessizce, sessizlikle
mazlume	(a.s.) 1. ["mazlûm'un müen."]. (bkz: mazlum). 2. i. kadın adı
mazlûmen	(a.zf.) zulme, gadre uğrayarak
mazlûmîn	(a.s. mazlûm'un c.) zulüm görmüş kimseler
mazlûmiyyet	(a.i.) 1. mazlumluk, zulüm görmüşlük. 2. sessizlik, yavaşlık
mazmaza	(a.i.) abdest alırken ağıza su alma, ağız çalkalama, (bkz: gargara)
mazmûm	(a.s. ve i. zamm'dan) 1. zamme ile, ötre ile okunan, ötreli. 2. zammolunmuş, ilâve olunmuş, (bkz: mansûb)
mazmun	(a.i. zımn'dan. c. mazâmîn) 1. ödenmesi lâzımgelen şey. 2. mânâ, kavram. 3. nükteli, san'atlı, ince söz
Bikr-i mazmun	ilk defa söylenmiş mazmun
mazmûn-perdâz	(a.f.b.s.) mazmun düzen, mazmun söyleyen
mazmûn-tirâz	(a.f.b.s.) mazmun söyleyen, nükteli sözler söyleyen
maznûk	(a.s.) nezleli, nezle olmuş, (bkz: mezkûm)
maznun	(a.s. zann'dan c. mazânîn) 1. zannolunmuş. 2. zan altında bulunan, kendisinden şüphe edilen. 3. huk. bir suç dolayısıyla sorguya çekilen, sanık
maznûnîn	(a.s. maznûn'un c.) zan altında bulunanlar
mazreb, mazrıb	(a.i. zarb'dan. c. mazârıb) 1. zarbedecek yer. (bkz. madreb, madnb). 2. çakma, kakma yeri
mazrûb	(A.s. zarb'dan) 1. zarbolunmuş, dövülmüş, vurulmuş, çarpılmış. 2. basılmış, damgalanmış. 3. mat. çarpılan, (bkz. madrûb)
mazrûbun fih	mat. çarpan, fr. multiplicateur
mazrûbât	(a.i. mazrûb'un c.), (bkz. mazrûb)
mazrûbata tefrik	mat. çarpanlara ayırma
mazrûbeyn	(a.i.c.) mat. birbirine çarpılanjki sayıdan herbiri. (bkz: madrûbeyn)
mazruf	(a.s. zarf dan) 1. zarflanmış, zarfa konmuş; kalıplı, kılıflı. 2. zarflı kâğıt. (bkz: melfûf)
mazrûfât	(a.i. mazrufun c.) zarflı şeyler
mazrûfen	(a.zf.) zarf içinde olarak, zarflı
mazrûr	(a.s.c. mazârir) zarar, ziyan görmüş
mazrûs	(A.s.) örülerek yapılmış, örülmüş şey. (bkz: madrûs)
mâzû	(f.i.) 1. mazı, servi cinsinden, gövdesi düz ve dipten dallanan bir süs ağacı ve bunun kozalağı olup tabaklıkta kullanılır, lât. thuya. 2. mazı böceği denilen bir haşere, fr. cynips
maz'ûf	(a.s.) zayıflamış, zayıf
mazûfe	(a.i.) izâfe olunmuş

ma'zûl	(a.s. azl'den) azledilmiş, işin azledilmiş, işinden çıkarılmış
ma'zûlân	(s. ma'zûl'ün c.). bkz. ma'zûlîn
ma'zûlen	(a.zf.) çıkarılmış olarak
ma'zûlî, ma'zûliyyet	(a.i.) ma'zullük, azledilmiş olma, işinden çıkarılmış olma
ma'zûlîn	(a.i. ma'zûl'ün c.) azledilmişler, işinden çıkarılmışlar
ma'zûr	(a.s. özr'den) özürlü, özürü olan
ma'zûriyyet	(a.i.) mâzurluk, özürlülük
mazyefe	(a.i.c. mazâyif)
meâb	(a.i. iyâb'dan) 1. geri dönülecek yer. 2. sığınılacak yer
Fazîlet-meâb	faziletin barındığı yer, vücut, kimse
Şevket-meâb	şevketin barındığı yer, vücut, kimse; pâdişâh
meâbız	(a.i. me'bız'ın c.) anat. dizkapaklannın arkasındaki çukurlar
meâd	(a.i.) tas. âhiret
meâdib	(a.i. me'debe'nin c.) ziyafetler
meâhiz	(a.i. me'haz'in c.) bir şeyin alındığı, çıktığı yerler, kaynaklar
meâkil	(a.i. me'kele'nin c.) eklolunacak, yenilecek şeyler, (bkz. erzak)
meal	(a.i.) 1. meydana gelen şey, netîce. 2. mânâ, kavram, mefhum
Bî-meâl	mânâsız, saçma
Hakîkat-meâl	gerçek, içten
Hulâsa-i meal	mânânın özü
meâlen	(a.zf.) mânâ bakımından, harfi harfine olmayarak
meâl-perver	(a.f.b.s.) mânâ anlatan; manâlı
meârib	(a.i. me'rebe'nin c.) hacetler, istekler; hizmetler
meâsim	(a.i. me'sem'in c.) günah edilecek yerler; günahlar
meâsir	(a.i. me'sere'nin c.) güzel eserler, nişanlar, izler
meâsir-i ber-güzîde	güzel, seçme eserler
meâsir-i i'tidâl	îtidal eserleri
meâzib	(a.i. mi'zâb'ın c.) oluklar
meâzîb	(a.i. mîzâb'ın c.) su yollan, oluklar
meâzin	(A.i. me'zene'nin c.) ezan okunan yerler
meâzir	(a.i. mi'zer'in c.) peştemallar
mebâd, mebâdâ	(f.n.) ; sakın, olmaya ki.
mebâdî	(a.i. mebde'in c.) evveller, başlangıçlar; prensipler, ilk unsurlar
mebâdî-i ahvâl	hallerin başlangıçları
mebâdî-i âliye	felekleri hareket ettiren ruhlar
mebâdî-i i'tikad	itikada ait ilk bilgiler
mebâdî-i ûlâ	ilk prensipler; başlangıçlar, hilkate ait meseleler
mebâdî-i ulûm	ilk bilgiler, ilk ilim başlangıçları
mebâdîyün-nihâyât	tas. namaz, oruç, zekât ve hac gibi farz olan ibâdetler
mebâhis	(a.i. mebhas'in c.) 1. bir şeyin bahsolunduğu yerler. 2. araştırma, arama yerleri; münâkaşa mevzuları
mebâhis-i ilmiyye	ilmî bahisler
mebâl	(a.i. bevl'den) anat. sidiğin çıktığı yer. (bkz: fere, kadîb)
mebâliğ	(a.i. meblağ'ın c.) paralar, akçeler
mebânî	(a.i.c.) binalar, yapılar; temeller. [Arapçada sözün yapıldığı yer mânâsına gelen "mebnî" nin cem'idir]
mebânî-i kelâm	sözün esâsını teşkil eden şeyler
meb'as	(a.i.c. mebâis) gönderilme, yollarına

mebde'	(a.i.c. mebâdî) 1. evvel, başlangıç, prensip, ilk unsur; ilmin ilk kısmı. 2. tas. bir sâlikin Tanrı gerçeğine erişmek için hareket ettiği başlangıç noktası
mebde'-i arz	coğ. 1) ekvator; 2) ekliptik, Ay ve Güneş tutulmasına ait
mebde'-i aslî	ilk örnek
mebde'-i metali	astr. itidâleyn dâiresi, ilk semavî meridyen
mebde'-i meyi	astr. ekvator üstünde güneşin geçtiği daire
mebde'-i semt	astr. azimut, gökküresinin herhangi bir noktasıyla güney yönü arasındaki açı
mebde'-i sukut	düşüş başlangıcı
mebde-i tezâd	fels. karşıtlık prensibi
mebde'-i tül	jeod. tul dâirelerinin (boylam) başlangıç kabul edildiği Londra'da Grenwich'den geçen tul dâiresi
mebdeiyyet	(a.i.) başlangıç olma işi
meberr	(a.i.) ihsan etme, hayır işleme
meberrât	(a.i. meberre'nin c.) hayır için, sevap kazanmak üzere yapılan işler
meberre	(a.i.c. meberrât) hayır için, sevap kazanmak üzere yapılan iş
mebguz	("gu" uzun okunur, a.s. buğz'dan) buğzedilmiş, nefret edilmiş, sevilmemiş, (bkz: menfur)
mebhas	(a.i.c. mebâhis) 1. bir şeyin arandığı yer. 2. arama, araştırma yeri. 3. bâb, fasıl. 4. "-logie ilim, bilim" sözünün karşılığıdır
mebhas-ı adalât	anat. kasbilim
mebhas-i ahcârıjeol	taşbilim, litoloji
mebhas-i a'sâb	fels. sinirbilim, nevroloji, (bkz: mebhasü'l-a'sâb)
mebhas-i cümûdiyye	coğr. buzul bilimi, fr. glaciologie
mebhas-i enhâr	coğr. akarsu "bilimi, fr. potamoloji
mebhas-i esbâb	fels. nedenbilim, etioloji
mebhas-i esvât	gr. sesbilgisi, fonetik
mebhas-i gayât	fels. erekbilim, teleoloji
mebhas-i hayvânât-ı nâime	zool. yumuşakçalar bilimi
mebhas-i kuvvet-i hava	fiz. aerodinamik
mebhas-i ma'rifet	fels. bilgi kuramı, fr. gnoseologie, epistemologie
mebhas-i müstehâsât	eskivarlık bilimi, paleontoloji, (bkz: mebhasü'l-müstehâsât)
mebhas-i rüşeym	biy. embriyoloji
mebhas-i tasvîr-i cibâl	coğr. dağbilgisi
mebhas-i tavsîf-i maâdin	kim. metalografi
mebhas-i tufeylât	zool. asalakbilimi
mebhas-i zıya	fiz. ışıkbilgisi
mebhas-i vücud	fels. fr. ontologie
mebhasü'l-a'sâb	anat. sinirbilimi, nevroloji, (bkz: mebhas-i a'sâb)
mebhâsü'l-beşer	antropoloji
mebhasü'l-eşkâl	bot. morfoloji
mebhasü'l-ev'iye	anat. damarbilimi
mebhasü'l-ezhâr	çiçekler ilmi, bilgisi
mebhasü'l-harekât	fiz. devinbilimi, fr. dynamique
mebhasü'l-izâm	anat. kemikbilimi
mebhasü'l-miyâh	hidroloji
mebhasü'l-müstehâsât	jeol. eskivarlık-bilimi, paleontoloji, (bkz: mebhas-i müstehâsât)

Tarihvemedeniyet.org

mebhasü'l-uruk	ırkbilim
mebhasü'r-rüşeym	anat. embriyoloji
mebhûr	(a.s. buhr'dan) soluyan, soluğan, tıknefes illetine uğramış olan [insan veya hayvan]
mebhûs	(a.s.) bahsolunmuş, sözü geçmiş, (bkz: mezkûr)
mebhûsü'n-anh	bahsolunmuş, sözü geçmiş [nesne]
mebhûs	(a.s. bahs'tan) soluğan, tıknefes [insan, hayvan]
mebhût	(a.s. beht'den) hayrette kalmış, şaşmış, (bkz: mütehayyir)
me'bız	(a.i.c. meâbız) anat. diz kapağının arkasındaki çukur
me'bızî	(a.s.) anat. dizkapağının arkasındaki çukurla ilgili, dizardıya ait
mebî'	(a-s. bey'den) satılmış şey
mebît	(a.i. beyt'den) geceleyecek yer
mebîz	(a.i. beyz'den c. mebâyiz) l. hek. rahmin sağında ve solunda olmak üzere, iki tarafında bulunan guddeler, bezler, bezeler. 2. bot. yumurtalık
mebîz-i a'lâ	anat. yumurtalığı üstte, fr. ovaire superieur
mebîz-i esfel	anat. yumurtalığı altta, fr. ovaire inferieur
meblağ	(a.i.c. mebâliğ) para, akçe
meblû', meblûa	(a.s. bel'-den) bel'olunmuş, yutulmuş
Lokma-i meblûa	yutulmuş lokma
meblûl	(a.s.) ıslanmış, ıslak; nemli, yaş
meblûle	(a.s.) ["meblûTün müen."]. (bkz: meblûl)
mebnâ	(a.i.c. mebânî) 1. yapı yeri, bina yeri. 2. yapı, bina
mebnî	(a.s.) 1. bina olunmuş, yapılmış, kurulmuş. 2. bir şeye dayanan. 3. ...den dolayı, ...den ötürü. 4. a. gr. son harfi hiç bir şekilde değişmeyen, sabit harekeli kelime
mebnî ale'l-hikâye	bir hikâyeden çıkarılmış veya bir hikâyeye dayanılarak söylenilen söz
mebniyyen	(a.zf.) 1. yıkılmamış, ayakta olarak. 2. bina hâlinde
mebrûd	(a.s.) soğumuş, soğuk
mebrûk	(a.s.) tebrike şâyeste [kimse, şey]; kutlu
mebrûke	(a.i.) 1. [mebrûk'ün mü-ennesi]. 2. kadın adı
mebrûr, mebrûre	(a.s. birr'den) 1. hayırlı, makbul, beğinilmiş [iş, şey], (bkz: mergub). 2. i. [ikincisi] kadın adı
mebrûs	(a.s.) baras hastalığına tutulmuş olan. (bkz: baras)
mebrûz	(a.s.) 1. ibraz olunmuş, gösterilmiş. 2. açılmış [mektup]
mebsûs	(a.s.) yayılmış, dağılmış, saçılmış; herkese yayılmış, herkesçe duyulmuş
mebsûs	(a.s.) 1. gösterilmiş. 2. açılmış [mektup]
mebsût, mebsûta	(a.s.) 1. bastolunmuş, yayılmış, açılmış
Zamme-i mebsûta	"o" sesi. 2. uzun uzadıya anlatılan. 3. g. s. bir yazı sitili
mebsûten	(a.zf.) mebsût olarak
mebsûten mütenâsib	mat. biri, ötekinin sayısına göre büyüyen veya küçülen iki adedin aralarındaki nispet
mebşûre	(a.s.) yüzü, boyu boşu yerinde, güzel [kadın]
mebşûş	(a.s.c. mebâşîş) silinmiş
nıebtûn	(a.s.) ölümü intâceden ve -Buhârî-i Şerîfdeki bir hadîse nazaran- tutulanı hükmen şehit sayılan salgın dizanteriye tutulmuş kimse

mebtûte	(a.i.) fık. üç talâk ile boşanmış olan kadın
me'bûn	(a.s.) ibnelik hastalığına tutulmuş olan, ibne
meb'ûs	(A.s.c. meb'ûsân) 1. ba's olunmuş, gönderilmiş, (bkz: mürsel). 2. i. peygamber olarak gönderilmiş kimse. 3. i. halk tarafından seçilerek parlamentoda yer alan kimse, milletvekili. 4. öldükten sonra diriltilmiş olan [kimse]
meb'ûsân	(a.i. meb'ûs'un c.) meb'uslar, milletvekilleri
Meclis-i meb'ûsân	âzası halk tarafından seçilmiş olan millî meclis
meb'ûsiyyet	(a.i.) mebusluk, milletvekilliği
mebyet	(a.i.) geceleyecek yer
mebzul	(a.s. bezl'den) ibzal olunmuş, bol, çok
mebzûlen	(a.zf.) bol olarak, bolca, çokça, esirgenmeyerek
mebzûl	(a.i.) çokluk, bolluk, (bkz: kesret, mebzûliyyet)
mebzûliyyet	(a.i.) bolluk, çokluk, (bkz: kesret, mebzûlî)
mebzûliyyet-i elvan	renk bolluğu
mecâ'	(a.i.) açlık, (bkz: mecâet)
mecâdîf	(a.i. micdâfın c.) kayık, sandal kürekleri
mecâdil	(a.i. micdel'in c.) köşkler, kasırlar
mecâe, mecâet	(a.i.) acıkma; açlık, (bkz: cû')
mecal	(a.i.) 1. güç, kuvvet, takat. 2. fırsat, imkân
Bî-mecâl	kuvvetsiz, takatsiz
mecali	(a.i. meclâ'nın c.) aynalar. (bkz: meraya)
mecâlis	(a.i. meclis'in c.) 1. meclisler, toplantılar, toplantı yerleri, (bkz: meclis). 2. köşkler
Mecâlis-i Seb'a	(yedi meclis) Hz. Mev-lânâ'nın dinî, ahlâkî nasihatlannı hâvî bir eseri
Mecâlisü'n-Nefâis	(güzelliklerin toplantıları) ünlü Çağatay şâiri Ali Şîr Nevâî'nin 1491 de hazırladığı XV. Yüzyıl Çağatay ve îran şâirleri hakkında değerli bilgiler veren ünlü eseri
mecâmi'	(a.i. mecma'ın c.) toplanılacak yerler, toplantı yerleri
mecâmî'	(a.i. mecmûa'nın c.) dergiler
mecâmi	(a.i. micmer' ve micmere'nin c.) buhurdanlar, içinde tütsü yakılan kaplar
mecânik	(a.i. mencenik'ın c.), (bkz: mecânîk)
mecânîk	(a.i. mencenîk'in c.) [eskiden] mancınıklar, savaşlarda büyük taşlan atmakta kullanılan sapanlar, (bkz: mencenikat)
mecânîn	(a.s. mecnûn'un c.) deliler, çılgınlar, aklından zoru olanlar
Darü'l-mecânîn	(mecnunlar yurdu) akıl hastahânesi, tımarhane
mecârî	(a.i. mecrâ'nın c.) suyolları, akıntı yerleri, su yatakları
mecârî-i hevâiyye	zool. balina, gergedan, yunus balığı gibi bâzı hayvanların başlarının üst tarafında açılmış bulunan bir veya iki delik
mecârî-i teneffüsiyye	anat. teneffüs boruları
mecaz	(a.i. cevâz'dan c. mecâzât) 1. yol, geçecek yer. 2. hakikatin, gerçeğin zıddı. 3. ed. kendi öz manâsıyla kullanılmayıp, benzerlikle, benzetme yolu ile başka bir mânâda kullanılan söz "arslanlar ilerliyor" derken, ars-lan kelimesinin Türk askeri mânâsına gelişi gibi
mecâz-ı mürekkeb	ed. (bkz: istiâre-i mürekkebe)

mecâz-ı mürsel	ed. bir kelimeyi hakikî mânâdan mecazî mânâya naklederken aradaki alâka ve münâsebetin müşabehetinden (benzeyişinden) başka bir hâle istinâd etmesi'dir
mecazen	(a.zf.) mecaz yoluyla, mecaz olarak
mecazî	(a.s.) mecaza ait, mecazla ilgili olan
Ma'nâ-yı mecazî	mecaz, gerçek olmayan mânâsı
Aşk-ı mecazî	dünyâdaki güzelleri ve dolayısıyla Allah'ı sevmek
Mülk-i hakîkî ve mecazî	Allah'ın hakikat ve ruh âlemi
mecâzîb	(a.s. ve i. meczûb'un c.) meczuplar, cezbeye tutulmuş olanlar, dîvâneler, abdallar; sevgiden aklını kaybetmiş olanlar
mecâzistân	(a.f.b.i.) mecaz yeri
mecbûb	(a.s.) zekeri, husyeleri kesilmiş
mecbûl	(A.s. cibillet'den) 1. yaratılmış, (bkz: âferîde). 2. yaratılışında bir hal ve sıfat bulunan. [Arapçada "yaradılışı iri olan" mânâsı vardır]
mecbûle	(a.i.) ["mecbûl" ün mü-en.]. (bkz: mecbûl)
mecburen	(a.zf.) mecbur olarak, zorla, zoraki
mecburî, mecbûriyye	(a.s.) yapma zorunda bulunanlar, ister istemez, zor altında
Hizmet-i mecbûriyye	mecburî, yapma zorunda bulunulan hizmet
mecburî hizmet	devletin yaptırdığı görev
mecbûriyyet	(a.i.) mecburluk, zor, zora tutulma
meccân	(a.s.) bedava, parasız, ücretsiz
meccânen	(a.zf.) bedava, parasız, ücretsiz olarak
meccani	(a.s.) parasız, bedavacı
Leylî meccani	parasız yatılı
meccâniyyet	(a.i.) meccânîlik, üc-retsizlik
mecd	(a.i.) büyüklük, ululuk; şan ve şeref
Dâme mecdühû	ululuğu, büyüklüğü devam etsin!
Sûre-i mecd	Kur'ân'ın ilk sûresi, (bkz: seb'ül-mesânî, sûretü'l-hamd, sûret-üş-şükr)
mecdûd	(a.s.) 1. rızkı bol, nasibi açık, bahtiyar. 2. erkek adı
nıecdûl	(a.s. Cedi'den) 1. sağlam [şey], (bkz: muhkem). 2. bükülmüş. [Arapçada "kemikli ve yapısı sağlam kimse" manasınadır]
mecdûr	(a.s.) hek. çiçek çıkarmış [kimse]
mecel	(a.i.) zool. ampul, kabarcık
mecellât	(a.i. mecelle'nin c.) kitaplar, mecmualar, dergiler
Mecellât-ı atîka	eski kitaplar
mecelle	(a.i.) 1. kitap mecmua, dergi. 2. huk. Tanzîmat'dan sonra 1869-1876 arasında fıkıh ilminin muameleye ait olan kısmına dâir te'lif edilmiş meşhur eser
mecenn	(a.i.). (bkz. mecenne)
mecenne	(a.i.) 1. cinni çok olan yer. (bkz: dîvlâh). 2. delilik, divanelik. 3. kalkan, siper
mecerre	(a.i.) astr. Samanyolu, (bkz: keh-keşân)
mechel	(a.s.c. mecâhil) 1. nişansız, belirtisiz. 2. yolu izi olmayan çöl
mechele	(a.i.) birini cahilliğe sevke-den şey
mechûd	(a.s. cehd'den) 1. cehdo-lunmuş, çalışılmış, uğraşılmış. 2. kudret, kuvvet, güç
Bezl-i mechûd, Sarf-ı mechûd	olanca kuvveti ile

Tarihvemedeniyet.org

meçhul, meçhule	(a.s. cehl'den) 1. bilinmeyen, meçhul. 2. gr. edilgen [bilmekten "bilindi", çalışmaktan "çalışıldı.." gibi]
mechûlü'l-ahvâl	neyin nesi olduğu bilinmeyen kimse
mechûlü'n-neseb	kimin çocuğu olduğu bilinmeyen
mechûlât	(a.s. mechûl'ün c.) meçhul olan, bilinmeyen şeyler
mechûliyyet	(a.i.) meçhullük, bilinmezlik
mecî'	(a.i.) geliş, gelme
mecîd	(a.s. mecd'den) 1. Allah adlarındandır
Abdü'l-mecîd	Allah kulu. 2. şan ve şeref sahibi, büyük, ulu. 3. i. Abdü'l-mecid'den bozularak erkek adı
mecîdî, mecîdiyye	(a.s.) Sultan Abdülmecit'le ilgili
Sîm mecîdiyye	yirmi kuruş değerinde gümüş para
mecîdiyye altını	Abdülmecit zamanında çıkarılmış altın lira
mecîdiyye nişanı	Abdülmecit zamanında çıkarılmış nişan
mecîdiyye çeyreği	beş kuruşluk gümüş para
mecîdiyye	(a.i.) Sultan Abdülme-cit'in tahta çıkışının altıncı yılında (1260 = 1844) onun adına kesilmiş olan altın ve gümüş sikkeler, [daha ziyâde 20 kuruşluk gümüş sikkelere verilen bir addır]
meclâ'	(a.i. cilâ'dan. c. mecâlî) 1. çıkma yeri, görünme yeri. 2. ayna. (bkz: mir'ât, secencel)
meclis	(a.i. cülûs'dan. c. mecâlis) 1. oturulacak, toplanılacak yer. 2. görüşülecek bir mes'ele için bir araya gelmiş insan topluluğu. 3. devlet işlerini görüşmek üzere milletvekillerinin toplanması ve bu milletvekillerinin toplandıktan büyük bina
Def-i meclis	bir toplantıya son verme
Sadr-ı meclis	bir toplantıdaki başkanlık yeri
meclis-i âlî-i hazâin	mâliye işlerini yoluna koymak üzere teşkil olunan hey'et
meclis-i âlî-i sıhhî	Yüksek Sağlık Şûrası
meclis-i âlî-i Tanzimat	Tanzimat'ın îcâ-bettirdiği kanun ve nizâmnâmeleri hazırlamak, memleketin ıslah ve îmân için alınacak tedbirleri müzâkere ve karar ittihâz etmek, mevcut nizâmnâmelerden ıslâha muhtaç görülenler hakkında mütâlâa bildirmek ve bunların tâdillerini hazırlamak, nazırların vazifelerinden dolayı mes'ûliyetleri hâlinde muhakemelerini bidâ-yeten yapmak vazîfeleriyle mükellef olmak üzere 1270 (1854) târihinde kurulan meclis
meclis-i â'yân	1) Osmanlı Imparatorlu-ğu'nda iki millet meclisinden, üyeleri hükümetçe seçilmiş olanı; 2) [bugün] senato, cumhuriyet senatosu
meclis-i bey'	pazarlık için bir araya toplanma
meclis-i emânet	huk. istanbul'da ilk belediye teşkilâtı yapıldığı zaman şehremânetinde ihdas edilen, Hükümet tarafından tâyin edilmiş altı azadan olma meclis idi
meclis-i hâss-ı vükelâ	kabine toplantısı
meclis-i idare	1. evvelce halkın seçtiği il meclisi. 2. yönetim kurulu
meclis-i idâre-i emvâl-i eytâm	yetimlerin mallarıyla ilgili olan hukukî işlemleri incelemekle görevli bulunan kurul
meclis-i kebîr-i maârif	maarif işleri hey'e-ti. [bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı "Ta'lim ve Terbiye Dâiresi" karşılığı]

meclis-i mâliyye mâliye nezâreti danışmanı kurulu
meclis-i meb'ûsân Osmanlı imparatorluğunda iki millet meclisinden, üyeleri, halk tarafından seçilmiş olanı
meclis-i meşâyih [eskiden] tekkelerin işleriyle meşgul olmak üzere meşihat dâiresinde kurulmuş olan bir teşekkül
meclis-i mey içki meclisi, (bkz: bezm-i mey)
meclis-i müessisân huk. kurucu meclis
meclis-i şer' şeyhislâm kapısında veya kadıların yanında kanun hükmü alınmak üzere yapılan toplantı
meclis-i şükûfe tar. lâle yetiştiricilerinin lâle cinsleri, bakımı ve şâire üzerine tertîbet-tikleri kongre
meclis-i tedkîkat-ı şer'iyye mülga Meşihat Dâiresi'nde bir reisin riyaseti altında müteşekkil hey'et-i âliye idi ki, 21 Muharrem 1290 tarihli talimatname ve zeyillerinde yazılı olduğu üzere kendisine tevdi olunan işlerle fetvahaneden havale olunan ilâmların vakii hâle ve zabıtnamelerine uygun olup olmadığını tetkik ederdi
meclis-i ülfet konuşma meclisi
meclis-i vâlâ-yi ahkâm-ı adliyye ıslahat hareketlerinin îcâbettirdiği yeni nizâmnâmeleri hazırlamak, me'murlarm muhakemelerimle meşgul olmak, lüzum gösterilen devlet işlerinde rey vermek üzere 1253 (1837) yılında teşkil olunan meclis
meclis-i vükelâ kabine toplantısı [bugünkü "bakanlar kurulu"]
meclis-ârâ (a.f.b.s.) meclisi süsleyen, hoşsohbet kimse
meclis-efrûz (a.f.b.s.) 1. meclisi aydınlatan, parlatan, (bkz: meclis--fürûz). 2. muz. Türk müziğinin en az beş asırlık bir mürekkep makamı olup numunesi kalmamıştır
meclis-fürûz (a.f.b.s.) meclisi aydınlatan, ışıklandıran, (bkz: meclis-efrûz)
meclisî (a.s.) 1. meclise ait, meclisle ilgili. 2. muz. hâlen Azerî müziğinde kullanılmakta olan bir makamdır
meclisiyân (a.i.) meclis ehli; bir toplantıda bulunanlar
meclis-nüvîs (a.f.b.s.) sekreter, zabıt kâtibi
meclûb (a.s. celb'den) 1. celbolunmuş, başka yerden getirilmiş olan. 2. tarafdardığı kazanılmış bulunan. 3. tutkun, (bkz: meftun)
meclûbîn (a.s. meclûb'un c.), (bkz. meclûb)
meclûbiyyet (a.i.) meclubluk, tutkunluk
meclüvv cilâlı, parlak, (bkz: mücellâ)
mecmâ' (a.i.c. mecâmi') 1. toplanılacak yer. 2. kavuşulan yer, nokta
mecma-ı bahreyn, mecma'ü'l-bahreyn 1) iki deniz veya büyük bir suyun kavuştuğu nokta, kavuşağı; 2) tas. kabe kavseyn mertebesi
mecma'ül-ezdâd mutlak hürriyet. Mecma'ü'l-Letâif (latifeler mecmuası) Bursalı Lâmiî'nin güldürücü ve öğütleyici küçük hikâyelerden meydana getirdiği mensur-manzum eseri
Mecma'ü'n-Nezâir (nazirelerin toplandığı kitap) Edirneli Nazmi'nin, başka şâirlerin gazellerine yazdığı nazirelerini topladığı ünlü eseri
mecmaa (a.i.). (bkz. mecmua)
mecmece (a.i.) 1. kalbindekini söylemek isteyip de yine gizleme. 2. yazının karışık olması
mecmede (a.i.) buzluk, karlık

Tarihvemedeniyet.org

mecmu, mecmua	(A.s. cem'den) 1. cem' olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş şey, top, tüm
Min haysü'l--mecmû'	toptan, hepsi. 2. i. bir yazı sitili
mecmû-i cebrî	mat. cebirsel toplam
mecmua	(a.i.c. mecâmî') 1. toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi. 2. seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap. 3. dergi, (bkz: risale)
mecmua-i fünûn	(ansiklopedi) 1. meç. geniş bilgisi olan kimse. 2. Cemiyet-i ilmiye-i Osmaniye adına 4 yıl kadar yayımlanmış olan bir dergi olup, içinde tarih, jeoloji, kimya ve felsefeyle ilgili konular yer alırdı
mecmûa-i hayvanât	biy. direy, fr. faune
Mecmûa-i Muallim	Muallim Naci tarafından istanbul'da haftalık olarak yayımlanmış bir dergi
mecmûa-i nebatat	bot., biy. bitey, fr. flöre
mecmûa-i sath	geo. bütün, yüzey
mecmûatü'l-letâif	(latifeler mecmuası) ed. gülünç fıkra ve hikâyelerin bir araya toplandığı dergi
Mecmûatü'n-Nezâir	(nazireler mecmuası) Ömer îbn Mezîd'in XIV. yüzyıl şairlerinin birbirlerine yazdıkları nazireleri toplayan mecmuası
mecmuan	(a.zf.) toplu olarak, toptan, birden; hep
mecmûiyyet	(a.i.) 1. topluluk, bütünlük, tamlık. 2. sosy. ortaklaşma, fr. collectivisme
mecniyyün-aleyh	(a.s.) kendisi üzerine cinayet vuku bulan, öldürülen kimse
nıecnûb	(a.s.) cenup (güney) rüzgârı alan [adam]
mecnûn	(a.s. cinn'den c. mecânîn) 1. cin tutmuş, çıldırmış, deli; dîvâne. 2. delice seven, tutkun, (bkz: âşık)
mecnûn-ı gayr-ı mutbik	huk. [eskiden] kâh mecnûn olup kâh iyileşen kimse
mecnûn-ı mutbik	huk. [eskiden] cünûnu, bütün zamanını kaplayan kimse
Mecnûn	(a.h.i.) Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays
mecnûn-âne	(a.f.zf.) delice, delicesine; dîvânelere yakışır yolda
mecnûne	(a.s.) ["mecnûn" un mü-en.]. (bkz: mecnûn)
mecnûniyyet	(a.i.) delilik
mecra	(a.i. cereyân'dan. c. mecârî) 1. suyun cereyan ettiği, aktığı yatak, su yolu, akıntı yeri. 2. bir işin gidiş, oluş yolu. 3. bir havadisin, bir haberin yayılma yolu. 4. bedendeki ahlatın akıştığı yol. 5. elektrik, su, havagazı gibi şeylerin geçirilmesi için yapılan tesisat
mecrâ-yi bevl	fizy. sidiğin aktığı yol
mecrâ-yi beyziyye	anat. yumurta kanalı
mecrâ-yi dem'î	anat. gözyaşı yolu
mecrâ-yi sem'î	anat. kulakyolu
mecrâ-yi tabiî	bir şeyin tabiî yollardan geçişi
mecrûf	(a.s. cerfden) süpürülmüş, kürekle atılmış
mecruh	(a.s. cerh'den) 1. cerho-lunmuş, yaralanmış, [bu mânâda c. mecrû-hîn]. 2. huk. inandırıcı sözlerle çürütülmüş [fikir, mevzu', dâva]
mecruha	(a.s.) ["mecruh" un mü-en.]. (bkz: mecruh)
mecrûhîn	(a.s. mecruh1 in c.) cerh olunmuşlar, yaralanmışlar

mecrûhiyyet	(a.i.) 1. yaralanış, yaralanma. 2. bir fikri, düşünceyi çürütme
mecrûr	(a.s. cerr'den. c. mecrûrât) 1. cerrolunmuş, çekilmiş, sürüklenmiş. 2. a. gr. harf-i cerr veya izafet hallerinde, son harfi i ile okunan kelimenin hâli (min külli'l-umûri gibi.) "min" cer harfi; "külli" min ile mecrûr; "umûri" de muzâfün-ileyh hâlinde mecrûr
mecrûrât	(a.s. mecrûr'un c.) mec-rurlar, mecrûr olanlar
mecûbe	(a.i.) cevap
me'cûc	(a.i-)- (bkz. ye'cûc)
mec'ûl	(a.s.) meydana çıkarılmış, yapılmış olan. (bkz: masnû'l)
mec'ûle	(a.s.) ["mec'ûl" ün müen]. (bkz: mec'ûl)
me'cûr	(a.s. ecr'den) 1. ecr ve sevabı verilmiş olan. 2. kiraya verilen [şey], (bkz: mûcer)
mecûs	(a.i.) zerdüşt dîninde bulunan halk; ateşe tapanların bağlı bulundukları din
mecûsî	(a.s. ve i. c. mecûsiyân) mecûs dîninde bulunan, ateşe tapan kimse veya mecûs dinine mensup, bu dinle ilgili olan
mecûsiyân	(a.s. ve i. mecûsî'nin c.) mecûsîler, ateşe tapanlar
mecûsiyyet	(A.i.) mecûsîlik, ateşe taparlık
meczûb	(a.s.i. cezb'den c. meczû-bîn 1. cezbolunmuş, çekilmiş. 2. Allah sevgisinden dolayı cezbeye tutularak kendinden geçmiş [olan], (bkz: şeydâ). 3. deli, dîvâne,
meczûbe	(a.s.) ["meczûb" un müen.[. (bkz: meczûb)
meczûbîn	(a.s.i. meczûb'un c.) meczuplar
meczûbiyyet	(a.i.) [birine doğru] gönül akması
meczûm	(a.s. cezm'den) 1. cezmolunmuş, niyet edilmiş, kat'î karar verilmiş. 2. a. gr. cezimli, son harfi harekesiz olarak okunan kelime "ilm, cezb.." gibi
meczûm	(a.s. cüzâm'dan) cüzamlı, miskin illetine tutulmuş [kimse]
meczûme	(a.s.) ["meczûm" un müen.]. (bkz: meczûm)
meczûr	(a.s.) mat. cezri, kare kökü alınmış [sayı] on sayısı yüz sayısının kare köküdür,
medâ	(a.i.) 1. mesafe. 2. nihayet, son. (bkz. gaye, müntehâ)
mede'd-dühûr	dünyânın sonuna kadar
mede'l-a'vâm	yılların sonuna kadar
mede-l-basar	gözün görebildiği kadar, göz erimi
mede'l-eyyâm	günlerin sonuna kadar
medâfi'	(a.i. medfa'ın c.) aşk. toplar
medâfin	(A.i. medfen'in c.) defnolunacak yerler, mezarlar, kabirler
medâhik	(a.s.). (bkz: mudhikât)
medâhil	(a.i. medhal'in c.) girilecek yerler, girişler
medâih	(a.i. mid'hat'ın c.) medhetmeler, övmeler
medâin	(a.i. medîne'nin c.) şehirler. (bkz. buldan)
edâin	(a.h.i.) eski iran'da Dicle civarında yedi şehrin adı olup, İslâm fetihleri sırasında başkenti teşkil ediyordu
Medâin-i kisrâ	İran ülkesi
medâmi'	(a.i. medma'ın c.) 1. gözyaşları. 2. gözler
medâmi'-i hicran	ayrılık gözyaşları
medar	(a.i. devr'den) 1. bir şeyin döneceği, devredeceği, üzerinde hareket edeceği yer, etrafında dönülen nokta. 2. astr. yörünge,

	bir seyyarenin (gezegen) Güneş etrafında dönerken çizdiği dâire
medâr-ı cedî	coğr. oğlak dönencesi, ekvatorun iki cihetinde varsayılan iki dâireden güneyde bulunanı
medâr-ı ibret	ibret almaya yarayan
medâr-ı iftihar	övünme sebebi, övünme vesilesi
medâr-ı kelâm	konuşma, söz konusu
medâr-ı mahz-i mübâhât	tam övünme vesîlesi
medâr-ı maişet	geçim vâsıtası
medâr-ı seretân	coğr. ekvatorun iki cihetinde varsayılan iki dâireden kuzeyde bulunanı, yengeç dönencesi. 3. vesile, sebep, vâsıta. 4. s. yardımcı, (bkz: muîn)
medâreyn	(a.i.c.) coğr. oğlak dönencesi ile yengeç dönencesi
medârî	(a.s.) medara ait, medarla ilgili, tropikal
medârı mıntaka	coğr. tropikal kuşak
medârîc	(a.i. medrec ve medrece'nin c.) 1. meslekler, tarîkatler, yollar. 2. meç. merdivenler
Âric-i medârîc-i feyz ü ikbâl	yükselme merdivenlerine çıkan
medâris-i sahn,	İstanbul'da, Fâtih camii etrafında kurulan sekiz medrese
medâris-i semâniyye	İstanbul'da, Fâtih camii etrafında kurulan sekiz medrese
medârü'l-ayn	(a.b.i.) hek. göz çukuru
medâyih	(a.i. medîha'nın c.) övülmeye lâyık olan işler ve hareketler
medâyin	(a.i. medîne'nin c.), (bkz. medâin)
medâyîn	(a.s. midyân'ın c.) borca garkolanlar, dâima borç eden kimseler
medbûg	(a.i.) dibâgat olunmuş, taba-kalanmış, sepilenmiş
medbûr	(a.s.) 1. yaralı. 2. zengin
medd	(a.i.) 1. uzatma, çekme. 2. yayma, döşeme
medd-i âh	âhı çekip uzatma
medd-i basar	hek. uzağı görme, presbit, fr. presbyte
medd-i basar-ı şeyhî	biy. yakın görmezlik, presbitlik
medd-i bisat	halı, kilim yayma
medd-i cüz'i	coğr. on beş günde bir görülen az deniz kabarması, az derecedeki kabarma zamanı
medd-i ekmel	coğr. büyük gelim, fr. vives eaux
medd-i kâmil	coğr. denizde yüksek kabarma
medd-i külli	coğr. denizin kabarması
medd-i nazar	uzağa bakma, gözün görebildiği kadar göz alımı, göz irimi
medd-i nigâh	(bkz: medd-i nazar)
medd-i yed	el uzatma. 3. gr. bir harfi lüzumundan fazla uzatarak telâffuz etme. 4. deniz veya nehir sularının yükselip kabarması
medd ü cezr	coğr. gelgit, suların kabarması ve çekilmesi. S. elifi uzun okuma
Harf-i medd	[Arapçada] hemze ile elifin birleşmesi. Harf-i med üçtür: vav, ya, elîf. 6. şer'iye nâiblerinin hizmet zamanlarının uzatılması
meddah	(a.s. medh'den) 1. daha (pek, en, çok) medheden. 2. i. taklitler yaparak hoş hikâyeler anlatıp halkı eğlendiren kimse
medde	(a.i.) medd işareti
me'debe	(A.i.) düğün yemeği
me'debetü'l-hitan	sünnet ziyafeti,

meded	(a.i.) 1. yardım, imdat, (bkz: nusret). 2. n. aman, eyvah!
meded Allah	(a.n.) aman Allah!
meded-cû	(a.f.b.s.) medet, yardım arayan
meded-cûyân	(A.f.b.s. meded-cû'-nun c.) yardım arayanlar
meded-cûyâne	(a.f.zf.) medet, yardım arayana yakışacak surette
meded-cûyî	(a.f.b.i.) medet, yardım arayıcılık
meded-hâh	(a.f.s.) medet, yardım isteyen; sığman
meded-hâh-âne	(a.f.zf.) medet, yardım istercesine
nıeded-hâhî	(a.f.b.i.) medet, yardım isteyicilik
meded-kâr	(a.f.s.) yardımcı, (bkz: muîn, nasîr)
meded-kârân	(a.s. meded-kâr'ın c.) yardımcılar, yardım edenler
meded-kârâne	(a.f.zf.) yardım edercesine
meded-kârî	(a.f.i.) yardımcılık
meded-res, meded-resân	(f.b.s.) medet, yardım eriştirici, yardıma yetişen, yardımcı; imdada yetişen
meded-resânî	(a.f.b.i.) yardım edicilik, yardımcılık
medenî, medeniyye	(a.s. medîne'den) 1. medîneye, şehre mensup, şehirli, şehir halkından olan. 2. bir memleketle ilgili olan. 3. Arabistan'daki Medîne şehrine ait olan. 4. meç. terbiyeli, görgülü, kibar, nâzik
Kanûn-i medenî	medenî kanun
Kavânîn-i medeniyye	medenî esaslar kanunları
Vazâif-i medeniyye	yurttaşlık vazifeleri (görevleri)
medeniy-yüt-tab'	yaradılışı itibarıyla beraberce toplulukla yaşamaya mecbur olan kimse. 5. [medenî] Kur'ân-ı Kerîm'in Medîne şehrinde nazil olan sûre ve âyetleri
medenî hukuk	aile, şahıs, eşya, miras ve borç ilişkilerini düzenleyen hukuk
medenî kanun	4 Ekim 1926 târih ve 743 sayı ile isviçre medenî kanununun Fransızca metninden tercüme edilerek daha önce yürürlükte bulunan "mecelle" nin yerini alan, ve aile, miras, kişi ve eşya hukukuyla ilgili münâsebetleri düzenleyen kanun
medeniyyet	(a.i.) medenîlik, şehirlilik, uygarlık
medeniyyet-i hâzıra	şimdiki medeniyet
medenk	(f.i.) 1. kapı sürgüsü. 2. ağaç anahtar; kilit damağı
meder	(a.i.) 1. kuru çamur, kuru balçık; kerpiç. 2. köy; mahalle
medfâ'	(a.i.c. medâfi') aşk. top
medfen	(a.i. defn'den. c. medâfin) defnolunacak yer, mezar, kabir
medfû'	(a.s.) 1. def olunmuş, dışarı çıkarılmış. 2. verilmiş, vezneden çıkarılmış
medfûât	(a.i. medfû'un c.) 1. sar-fedilmiş, verilmiş paralar, kasadan çıkan paralar. 2. verilen, harcanan paranın, hesap defterinde kaydedildiği hâne, kolon
medfûn	(a.s. defn'den) defnolunmuş, gömülmüş, (bkz: melhûd)
medfûne	(a.s.) ["medfûn'un müen.]. (bkz: medfûn)
medhal	(A.i. dühûl'den) ; 1. dâhil olacak, girecek yer, kapı, antre, f r. entree. 2. başlangıç. 3. giriş
medhal-i kavâid	gramere giriş. 4. karışma. 5. parmak [bir işte]
Zî-medhal	bir işe kanşmış olan, bir işte parmağı olan. (bkz: medhal-dâr)
medhâl-dâr	(a.f.s.) bir işe kanşmış olan, bir işte parmağı olan. (bkz: zî-medhal)

medhiyyât	(a.i. medhiyye'nin c.) övmeler
medhiyye	(A.i.c. medhiyyât) ed. birini övmek için yazılmış şiir. (bkz: senâ-iyye)
medhûl	(a.s. dahl'den) 1. dahi edilmiş, ayıplanacak bir kusur işlemiş. 2. dile düşmüş. 3. kendisine bir şey girmiş olan
Zevce-i medhûletün bihâ	gerdeğe girmiş zevce
Zevce-i gayr-i medhûletün bihâ	henüz gerdeğe girmemiş zevce
medhûn	(f.i.) tabaklanmış deri. (bkz: medbûg)
medhûr	(a.s.) kovulmuş, uzaklaştırılmış, (bkz: matrûd)
medhûş	(a.s. dehşet'den) dehşete uğramış, şaşırmış; korkmuş, ürkmüş
medhûş-âne	(a.f.zf.) ürkmüş bir halde; ükmüş gibi
medhûşiyyet	(a.i.) dehşete uğramışlık, şaşırmışlık, korkmuşluk
medîd, medîde	(A.s. medd'den) çekilmiş, uzatılmış; uzun, çok uzun süren
Müddet-i medîde	pek çok zaman
medîdü'l-basar	uzaktan gören
medîh	(a.i.c. medh'den. c. medâyih) medhetmeye, övmeye sebebolan şey; övme mevzuu
medîha	(a.i.) 1. övme mevzulu kasîde, manzume. 2. kadın adı
medîha-gû	(a.f.s.) medheden öven, övücü, (bkz. medîha-serâ)
medîha-senc	(a.f.b.s.) medihnâme yazan, övme yazısı yazan, (bkz: mâdih)
Medîne	(a.h.i.) Hicaz'da Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir, (bkz: Yesrib)
medîne	(a.i.c. medâin, müdn, müdün) şehir, (bkz: belde)
Medîne-i münevvere	Medîne şehri
medînetü'r-Resûlu'llâh	(Allah'ın elçisinin şehri) Medîne şehri
medînetü's-selâm	Bağdat şehri
medînetü'n-Nebî	eski adı Yesrib olan şimdiki Medîne şehri
medînî	(a.s.) 1. şehre mensup [hayvan]. 2. Osmanlılar zamanında Mısır'da basılan bir gümüş para
medkuk	("ku" uzun okunur, a.s.) doğulmuş, inceltilmiş, toz hâline getirilmiş
medlul	(a.s. delâlet'den) 1. delîl getirilmiş şey. 2. delâlet olunan, gösterilen şey. 3. bir kelimeden veya bir işaretten anlaşılan
Maânî-i medlule	anlaşılan mânâlar
medlule	(a.s.) ["medlul" ün müen.]. (bkz: medlul)
medma'	(a.i.c. medâmi') 1. göz. 2. gözyaşı, (bkz: eşk, sirişk)
medmuğ	(a.s.) dimağı yaralanmış kimse
medre	(f.i.) 1. matra, med, mut, kile. 2. [eskiden] bir batman, 6 okkalık şarap kabı
medrec, medrece	(a.i.c. medâric) l. derece ile adım adım ileri gidilen yol, meslek. 2. basamaklı yol; merdiven. 3. dar yol, keçi yolu
medrese	(a.i. ders'den c. medâris) 1. eskiden, içinde dînî dersler okutulan yer. 2. ders gören talebenin, içinde yatıp kalktıkları bina
medrese-i Süleymaniye	tar. istanbul'da Süleymâniye camii çevresinde Kanunî Sultan Süleyman tarafından kurulan medrese
medresetü'l-eimme ve-1-hutebâ	imam ve hatip yetiştirmek üzere 1913'te açılan okul
medresetü'l-hattâtîn	islâm sanatlarını ve yazının çeşitlerini öğreten okul. [II. Meşrûtiyetten sonra şeyhülislâm ve Evkaf Nâzın Hayri

	Efendi'nin himmetiyle 1914 de istanbul'da Sultanselim semtinde kurulmuştu]
medresetü'l-irşâd	istanbul'da 1919 da açılan ve vaiz, hatip, imam yetiştirmek için Medresetü'l-vâizîn ile Medresetü'l-eimme ve'1-hutebâ'nın birleştirilmesiyle oluşan bir okul olup Dârü'l-hikmeti'l-İslâmiyye'ye bağlı idi
medresetü'l-kuzât	(kadılar medresesi) Mekteb-i Nüvvâb'ın 1911 de aldığı ad. (bkz: Mekteb-i Nüvvâb). İstanbul'da, Meşîhat'a bağlı olup kadı yetiştirmek amacıyla kurulan yüksek okul
medresetü'l-vâizîn	tar. 1913 de istanbul'da vaiz yetiştirmek amacıyla açılan okul
medrûk	(a.s.) derk olunmuş, anlaşılmış
medrûs	(a.s.) 1. ders olarak okunmuş. 2. eskimiş, (bkz. fersude)
medrese-nişîn	(a.f.b.s.) medresede oturan, medreseli
medsûs	(a.s.) 1. gömülerek saklı bulunan; gizli bulunan. 2. içine desise karışmış şey
med'uvv	(A.s. da'vet'den c. med'uv-vîn) davet olunmuş, çağrılmış, davetli, (bkz: makrû')
med'uvven	(a.zf.) davetli olarak, davet olunarak, çağrılarak
med'uvvîn	(a.s. med'uvv'un c.) davet olunmuşlar, çağrılmışlar, davetliler
me'dübe	(a.i.) ziyafet; düğün
medyun	(a.s. deyn'den) borçlu, verecekli
medyûn-i müflis	huk. [eskiden] borcu malına müsâvî, yahut ziyâde olan borçlu
medyûn-i mümâtıl	huk. [eskiden] kudreti varken borcunun edasını uzatıp geciktiren borçlu
medyûn-i şükran	şükran borçlusu
mefâhîm	(a.i. fehm'den. mefhûm'un c.) mefhumlar, kavramlar
mefahir	(a.i. mefhar ve mefharet'in c.) iftihar edilecek, övünülecek şeyler
mefâhis	(a.i. mefhas'ın c.) kuş yuvalan
mefâîl	(a.i. mefûl'ün c.) yapılmış, işlenmiş işler; aruz vezni cüzü'lerinden
mefâlîc	(a.s. meflûc'ün c.), (bkz. mefluç)
mefâlîs	(a.s. müflis'in c.) iflâs edenler
mefârig	(a.i. mefrag'ın c.) dökülecek yerler, yollar
mefârik	(a.i. mefrak ve mefrik'in c.) başın tepe kısımları
mefâsıl	(a.i. mafsal'ın c.) 1. oynak yerleri, eklemler. 2. her köyün reayası ile öşür ve rüsûme tâbi mahsullerinin yazılı bulunduğu defter
mefâsıl-ı beyne'l-fıkarât	anat. amudu fıkarî (omurga) yi meydana getiren fıkralar arasındaki mafsallar
mefâsıl-ı gayr-i müteharrike	anat. kafatası ve yüzün muhtelif kemikleri gibi hareket etmeyen mafsallar, oynamaz eklemler
mefâsıl-ı müteharrike	anat. hareket eden mafsallar, oynar eklemler
mefâsid	(a.i. mefsedet'in c.) fesatlıklar, münafıklıklar, bozgunculuklar
mefâtîh	(a.i. miftâh'm c.) anahtarlar
mefatîhü'l-gayb	(gayb anahtarları) metafizik sırlan çözen hünerler, kimseler
mefâtîr	(a.i. fıtr'dan. muftır'ın c.) iftar edenler, oruç açanlar
mefâviz	(a.i. mefâzenin c.) çöller, sahralar, (bkz: sahârî)
mefâze	(a.i.c. mefâviz) çöl, sahra. (bkz: beyaban)
meferr	(a.i. firâr'dan) firar edecek yer

Eyne'l-meferr	kaçacak yer yok mu? [meferr, Kur'ân'da mîmî masdardır ve "firar" mânâsına gelir]
Meferrü'l-kelbiyye	bot. zakkumgiller
mefhar	(a.i. fahr'den) 1. fahirlenme, övünme. 2. övünmeye sebebolan, övünmeyi gerektiren
mefhar-i kâinat	Hz. Muhammed
mefhar-i mevcudat	Hz. Muhammed
mefharet	(a.i. fahr'den.c. mefahir) 1. iftihar duyma, övünme, koltuklan kabarma. 2. kadın adı
mefhas	(a.i.c. mefâhis) kuş yuvası
mefhûm	(a.s.) fahim hâline geçmiş, kömürleşmiş, kömür olmuş
mefhûm	(A.s. fehm'den. c. mefâhîm) 1. fehmolunmuş, anlaşılmış. 2. sözden çıkarılan mânâ, kavram
mefhûm-i tasnif	huk. [eskiden] bir şeyin başka aksam ve envai bulunmadığı, zikredilen aksam ve envâiyle sabit olması
mefhûmiyye	(a.i.) fels. kavramcılık, fr. conceptualisme
mefhûmiyyet	(a.i.) fels. (bkz: mefhûmiyye)
mefirr	(a.i.). (bkz. mefen)
mefkad	(a.i.) kaybolacak yer
mefkaret	(a.i.) zaruret, ihtiyaç, (bkz: iftikâr)
mefkud	("ku" uzun okunur, a.s. fakd'den) 1. kayıb, yok, olmayan, bilinmeyen. 2. fık. ölü veya diri olduğu bilinmeyen, kayıp kimse
mefkudiyyet	("ku" uzun okunur. a.i.) 1. mefkudluk, yokluk, bulunmama
mefkûk	(a.s. fekk'den. c. mefâkîk) fekkolunmuş, ayrılmış, sökülmüş, çıkarılmış
mefkur	("ku" uzun okunur, a.s.c. mefâkîr) omurga kemikleri kırılmış olan [insan veya hayvan]
mefkure	(a.i. fikr'den) ülkü, fr. ideal. [Ziya Gökalp'in yaptığı kelimelerden]
mefkûrevî	(a.s.) fels. ülküsel, fr. ideal
mefluç	(a.s. felc'den c. mefâlîc) felcolmuş, inmeli, kımıldamaz, oynamaz hâle gelmiş olan. (bkz. menzûl)
meflûcen	(a.zf.) mefluç olarak, felce uğramış olarak
meflûk	(a.s.) yoksun, miskin
meflûl	(a.s.) 1. kilitli, kapalı. 2. kınında bulunan (kılıç). 3. s. küçük parçalar halinde koparılmış
Seyf-i meflûl	kınından çıkmamış kılıç, [zıddı "meslûl"]
mefrag	(a.i. ferâğ'dan c. mefârig) dökülecek yer, yol. (bkz: mecra)
mefrak	(a.i.c. mefârik) başın tepesi, tepe kısmı
mefrat	(a.s.) pek büyük
mefred	(a.s.) kocaman, iri, büyük
mefreş	(a.i.) meşinden veya çadır bezinden yapılmış harar, [göç sırasında yatak ve şilte taşımaya yarar]
mefrik	(a.i.c. mefârik). (bkz: mefrak)
mefrûg	(a.s. ferâğ'dan c. mefârîg) feragat edilmiş, başkasına bırakılmış
mefrûgün bih	bir kimseye ferağ edilen, bırakılan şey
mefrûgün leh	kendisine bir şeyin tasarruf hakkı ve mülkiyeti ferağ olunmuş, bırakılmış kimse

mefrûk	(a.s. fark'dan. c. mefârîk) tefrîk edilmiş, ayrılmış, araya başka bir şey girmiş
Lefîf-i mefrûk	(bkz: lefîf)
mefrûk	(a.s.) 1. uğulmuş. 2. safranla boyanmış şey
mefrûş	(a.s. ferş'den) ferşolunmuş, döşenmiş
mefruşat	(a.i. mefrûş'un c.) kilim, seccade, koltuk, kanape ve şâire gibi ev döşemeye yarayan eşya. (bkz: esâs-ı beyt)
mefrûşât-ı beytiyye	ev eşyası, (bkz: esâs--ı beyt)
mefrûşe	(a.i.) câriye, odalık
mefrûz	(a.s.c. mefrûzât) ifraz olunmuş, ayrılmış, bölünmüş
mefrûz	(a.s. farz'dan) 1. farz kılınmış, boyun borcu olmuş. 2. farzolunan, varsayılan
mefrûzü'l-edâ	ödenmesi farzolmuş
mefrûza	(a.s. farz'dan) ["mefrûz"un müen.]. (bkz: mefrûz)
mefsah	(a.i.) l. feshedecek, bozacak yer. 2. bozma
mefsaka	(a.i. fısk'dan) fısk, günah işlenen yer
mefsedet	(a.i. fesâd'dan. c. mefâ-sid) fesatlık, münafıklık, bozgunculuk
mefsûd	(a.s.) fasdolunmuş, kan alınmış, kan alınan
mefsuh, mefsuha	(a.s. fesh'den) 1. fesholunmuş, hükümsüz bırakılmış, yürürlükten kaldırılmış. 2. iptal edilmiş, çalışmaz bir hâle getirilmiş
mefsûhiyyet	(a.i.) mefsuhluk, hükümsüzlük, yürürlükten kaldırılma hâli
mefsûl	(a.s. fasl'dan) faslolunmuş, ayrılmış, * ayrı şık
mefşû'	(a.s.) ifşa edilmiş, duyulmuş, yayılmış, açıklanmış
meftah	(a.i.) hazîne, (bkz: gencine, kenz)
meftûh	(a.s. feth'den. c. meftûhât) 1. fethedilmiş, açılmış, açık. (bkz. güşâde). 2. raptedilmiş, ele geçirilmiş. 3. gr. fetha ile, üstün ile, e ile okunan, [elem kelimesindeki e meftuhdur]
meftûha	(a.s. feth'den) ["meftûh"un müen.]. (bkz. meftûh)
meftûhiyyet	(a.i.) fethedilme, açılmış olma
meftuk	(a.s.) fıtıklı
meftûl	(a.s. fetl'den) fitil hâline getirilmiş, bükülmüş, kıvrılmış
Kâkül-i meftûl	kıvrılmış kâhkül (kâkül), perçem
meftûm	(a.s.) memeden sütten kesilmiş [çocuk]
meftun	(a.s. fitne'den) 1. fitneye düşmüş, sihirlenmiş. 2. gönül vermiş, tutkun, vurgun, (bkz: meclûb). 3. hayran olmuş, şaşmış
meftûn-âne	(a.zf.) meftuncasına, tutkuncasına, kendinden geçmiş olarak; hay-rancasına, şaşarak
meftûniyyet	(a.i.) tutkunluk, gönül verme, vurgunluk; hayranlık, aşın derecede beğenme
meftûr	(a.s. fıtret'den) 1. fıtretlen-miş, yaratılmış, (bkz: âferîde). 2. tabîî, cibillî
meftûr	(a.s. fütûr'dan) bezgin, bezmiş, kederli, ümitsiz, (bkz: me'yûs, mâ-ümîd, nevmîd)
meftûr-âne	(a.f.zf.) bezmişcesine, bezginlikle, bitkin bir halde
meftûre	(a.s.) ["meftûr'un müen.]. (bkz: meftûr)
meftûriyyet	(a.i.) bezginlik, bıkkınlık
meftût	(a.s.) ufalanmış; parçalanmış, parça parça edilmiş

mef'ûl	(a.s. fi'l 'den. c. mefâîl) 1. işlenmiş, yapılmış, kılınmış. 2. bir failin yaptığı, işlediği iş üstünde belli olan. 3. gr. "tümleç. 4. ibne, pasif homoseksüel, [erkek], (bkz: me'bûn)
İsm-i mef'ûl	ortaç, sıfat fiil
mef'ûl-i anh, mef'ûl-i minh	gr. -den hâli, fr. ablatif
mefûl-i minh	gr. -den hali, fr. ablatif
mef'ûlün bih	gr. -i hali, fr. accusatif
mef'ûlün fih	gr. -de hâli, fr. locatif
mef'ûlün gayr-i sarîh	gr. dolaylı tümleç, fr. complement indirect
mef'ûlün ileyh	gr. -e hâli, fr. datif
mef'ûlün leh	gr. için, fr. postposition
mef'ûlün maa	gr. -le, -ile hâli, fr. instrumental
mef'ûlün sarîh	gr. düz tümleç, nesne, fr. complement direct
mef'ûle	(a.s. fi'l'den) ["mefûl" ün müen.]. (bkz: mefûl)
mefzaha	(a.i.) rezilliğe sebebolan şey
mefzûl	(a.s.) fazla gelmiş olan, üstün gelen
megafir	("ga" uzun okunur, a.i. miğfer'in c.) [eskiden] savaşta başa giyilen demir taslar
megak	("ga" uzun okunur, f.i.) çukur, mezar, (bkz: hufre)
megak-çe	(f.b.i.) (bkz: magakçe)
megalib	("ga" uzun okunur, a.s. galebe'den) galebe çalan, yenen; üstün gelmeye çalışan
megalik	("ga" uzun okunur, a.i. miglâk'ın c.) kilitler, mandallar
megavil	("ga" uzun okunur, a.i. migvel'in c.) hançerler, ince kılıçlar
megazil	("ga" uzun okunur, a.i. migzel'in c.) iğler, iplik eğirecek âletler
meğer	(f.e.) meğer, oysa ki, halbuki; olsa olsa, ancak
meges	(f.i.) sinek
meges-i engübîn	(bal sineği) arı. (bkz: nahl)
meges-gîr	(f.b.i.) örümcek ağı
meges-rân	(f.b.i.) yelpaze, (bkz: mirvaha)
meges-vâr	(f.b.s.) sinek şeklinde, sinek gibi
meh	(f.i.). (bkz. mâh)
mehâbb	(a.i. mehebb'in c.) rüzgânn estiği yerler
mehabet	(a.i. heybet'den) azamet, ululuk, korkunçluk; büyük görünme
mehâbil	(a.i. mehbil'in c.) anat. rahim yolları, döl yolları
mehâcim	(a.i. mihcem'in c.) 1. çekip emmeye yarayan organlar veya âletler. 2. hacamat şişeleri
mehak	(a.i.) durgun suyun yeşilliği
mehâl	(a.i.) 1. korku yeri. 2. süre, vâde, mehil
mehâlik	(a.i. mehleke'nin c.) helak olacak yerler, tehlikeli yerler veya işler
mehâmm	(a.s. mühimm'in c.) 1. ehemmiyetli şeyler. 2. düşündürücü şeyler. 3. lüzumlu, gerekli şeyler
mehâmm-şinâs	(a.f.b.s.) işden anlayan, iş ehli
mehân	(a.s.) küçümsenmiş, küçük görülmüş
mehânen	(a.zf.) küçümsenerek
mehânet	(a.i.) hakirlik, horluk; küçümsenme, küçük görülme
mehâr	(f.i.) 1. devenin burnuna geçirilen burunluk. 2. yular, dizgin
Güsiste-mehâr	salıverilmiş, gevşetilmiş yular

mehârî	(a.i. mehrî'nin c.) hecin develeri
mehâviş	(a. mehveş'in c.) karışık ve kalabalık yerler
me'haz	(a.i. ahz'den. c. meâhiz) bir şeyin alındığı, çıkarıldığı yer; kaynak
mehbil	(a.i.c. mehâbil) anat. rahim yolu, döl yolu
İltihâb-ı mehbil	hek. döl yolunun iltihaplanması
mehbilî	(a.s.) mehbile, rahim yoluna ait, döl yolu ile ilgili
mehbit	(a.i. hübût'dan) hübût edecek, inecek yer
mehbit-i envâr	nurların ineceği yer
mehbit-i ilham	ilhamın ineceği yer
mehbût	(A.s.) korkudan şaşırmış
meh-cebîn	(f.a.b.s.) ay alınlı, parlak alınlı
mehcûr, mehcûre	(a.s. hicr'den) 1. hecrolunmuş, terk olunmuş, bırakılmış, kullanılmaz olmuş, unutulmuş, (bkz: metruk). 2. uzaklaşmış, aynlmış
mehcûriyyet	(a.i.) 1. uzaklık, aynlık. 2. bırakılma, unutulma, (bkz: metrûkiyyet)
mehcüvv	(a.s.) hicvolunmuş, yerilmiş, sözle taşlanmış
meh-çe	(f.i.) bayrak direği, minare ve kubbe üstüne konulan küçük hilâl, ay. (bkz. mâh-çe)
mehd	(a.i.c. mühûd.) beşik, (bkz: gehvâre)
mehd-i âsmânî	gökyüzüne mensup beşik, gökyüzü beşiği
mehd-i mînâ	gökyüzü
mehd-i ulyâ-i saltanat	pâdişâh anası
mehd-i zuhur	meydana çıkma beşiği
mehd-ârâ	(a.f.b.s.) beşik süsleyen
mehd-ârâ-yi vücûd olmak	doğmak, dünyâya gelmek
mehdî	(a.s. hedy'den) 1. hidâyete eren, doğru yolu tutan. 2. h. i. (bkz: İmâm-ı Mehdî). [Şîîlerin itikadına göre yaşamakta olup kıyameti beklemektedir; sâhib-üz-zemân]. 3. erkek adı
mehdiyye	(a.i.) hediye, armağan
mehdûm	(a.s.) hedmolunmuş, yıkılmış
Bina-yi mehdûm	yıkılmış bina
mehdûme	(a.s. hedm'den). ["mehdûm" ün müen.]. (bkz. mehdûm)
mehebb	(a.i.c. mehâbb) rüzgârın estiği yer
mehekk	(a.i.) mehenk taşı, ayar taşı. [aslı "mihekk" dir]
mehere	(a.s. mâhir'in c.) hünerliler, elinden iş gelen kimseler, becerikliler
mehîb	(a.s. heybet'den) 1. azametli; korkunç, (bkz. mehûb). 2. (bkz. esed, gazanfer, haydar, şîr)
mehil	(a.s.) korkunç [yer]
mehîn	(a.s.) hor, hakir; zaif
mehîr	(f.i.) astr. Ay. (bkz: Kamer, heybetli, arslan. Mâh)
mehîre	(a.i.) 1. nikâh bedeli pek çok olan kadın. 2. s. usta, mahir, eliuz [adam]
mehist	(f.s.) ağır. (bkz: sakîl)
mehl	(a.i.) vâde, vakit verme, bir işi muayyen bir zamana kadar bırakma
Alâ-mehlin	vaktinde, yavaş, (bkz: mühlet)

Tarihvemedeniyet.org

mehleke	(a.i.c. mehâlik) helak olacak yer, tehlikeli yer, iş. (bkz: girdâb)
mehlen	(a.zf.) mehil, vade, vakit vererek, acele etmeksizin
mehlika'	(f.b.s.) ay yüzlü, güzel, (bkz: mâh-lika, mâh-rû, meh-rû)
mehlike	(a.i.c. mehâlik). (bkz: mehleke)
mehmâ	(a.zf.) olduğu kadar
meh-mâ-emken	(a.zf.) mümkün olduğu kadar, olabildiği kadar
mehmûm	(a.s.) endişeli, düşünceli
mehmûs	(a.s.) gizli
mehmûsen	(a.zf.) gizli olarak
mehmûz	(a.s.) 1. hemzeli. 2. gr. ana harflerinden herhangi biri hemze olan [kelime] "ahz, se'l, bed'.." gibi. 3. ayıplanmış, (bkz: ma'yûb). 4. i. çizmenin veya ayakkabının topuğu arkasına takılan ve hayvanı dürtüp hızlandırmaya yarayan demir, mahmuz, (bkz: mihmâz, mihmîz). 5. i. horozun ve başka kuşların ayakları arkasında bulunan boynuz gibi sivri şey, f r. ergot. 6. i. harb gemilerinde su kesimi altında ileriye doğru uzanan omurga dirseği. 7. i. köprü ayaklarında suların geldiği ve gittiği taraflara doğru yapılan eşeksırtı duvar, (bkz: mihmâz, mihmîz)
mehmûzü'l-ayn	gr. aynı "orta harfi" hemze olan mehmûz "re'y" gibi
mehmûzü'l-fâ	gr. fa sı "ilk harfi" hemze olan mehmûz "esed.." gibi
mehmûzü'l-lâm	gr. lamı "son harfi" hemze olan mehmûz "bed', gibi
mehmûze	(a.i.) çavdarda hastalık sebebiyle meydana gelen bir nevî mantar
meh-pâre	(f.b.i.) 1. ay parçası. 2. meç. çok güzel kimse, (bkz: mâh-pâre). 3. kadın adı
meh-perest	(f.b.s.) Ay'a tapan; meç. âşık. ["mâh-perest"in hafifletilmişij. (bkz: mâh-perest.)
meh-perestân	(f.b.s. meh-pe-rest'in c.) Ay'a tapanlar; meç. âşıklar
meh-peyker	(f.b.s.) yüzü ay gibi parlak, nurlu, güzel olan. (bkz: mâh-peyker)
mehr	(a.i.c. emhâr, mühür) huk. [eskiden] mihir, evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikâh bedeli
mehr-i muaccel	nikâhta kız tarafına verilen ağırlık, para, başlık; kalın
mehr-i müeccel	boşanma veya ölüm hâlinde, kız tarafına verilmesi, nikâhta kararlaştırılmış olan bedel
mehr-i müsemmâ	huk. [eskiden] karı için iki tarafın rızasıyla ve nikâh akdi sırasında tâyin olunan mehr
mehreb	(A.i.) 1. ürküp kaçma. 2. sığınacak yer
mehrî	(a.i.c. mehârî) hecin devesi
meh-rû	(f.b.s.c. mehrû-yân) ay yüzlü, güzel, (bkz: mâh-lika, mâh-rû)
mehrû-yân	(f.b.s. mehrû'nun c.) ay yüzlüler, güzeller
meh-sitâre	(f.b.s.) ay talihli; talihinin yıldızı ay gibi parlak olan
meh-şîd	(f.b.i.) 1. Ay. 2. ayışığı. (bkz: meh-tâb)
meh-tâb	(f.b.i.) ayışığı. [mâh-tâb"ın hafifletilmişi]. (bkz: mâh-tâb)
meh-tâbî	(f.i.) mehtabı seyretmek için yapılan etrafı açık küçük çadınmsı köşk. (bkz: kameriyye). [yapma kelimelerdendir]
mehtâbiyye	(f.i.) 1. maytap. 2. mehtap için yazılmış şiir

mehter	(a.i.f.) ["mihter" kelimesinden]. 1. yüksek rütbeli hizmetkâr. 2. çadırlara bakan uşak. 3. at uşağı. 4. mızıkacı. 5. kavas, Bâbıâlî çavuşu. 6. rütbe, nişan müjdecisi, çaylak
mehterân	(f.i. mehter'in c.)
mehterân-ı alem	bir vezirin alemiyle beraber bulunan bando takımı
mehterân-ı hayme	çadır uşakları, [aslı "mihterân" dır]
mehter-hâne	(f.b.i.) yeniçeriler zamanında, davul, mekkâre, zil, zurna ve borulardan meydana getirilen bando takımı olup, her vezirin tuğu sayısına (kat) göre yedi katlı, sekiz katlı gibi vasıflarla anılırdı
mehter-hâne-i hayme	kumaş, çadır, deri döşeme yapılıp saklanan yer
mehter-hâne-i tabl-ı alem	saray mehterhanesi ve sancaktarların meydana getirdiği takım
mehtûk	(a.s. hetk'den) hetkolunmuş, yırtılmış. Perde-i mehtûk yırtık perde
mehûb	(a.s.) 1. heybetli, azametli; korkunç, (bkz. mehîb). 2. i. arslan. (bkz: esed, gazanfer, haydar, şîr)
me'hûz	(a.s. ahz'den. c. me'hûzât) 1. ahz olunmuş, alınmış; çıkarılmış, tutulmuş. 2. ödünç olarak başka bir yerden alınmış
me'hûza	(A.i.) fels. fr. recept
me'hûzfit	(a.s. me'hûz'un. c.) ahzolunan, alınan para ve bu paranın defterdeyazıldığı hâne
me'hûzât ve medfûât	gelir ve gider hesabı
me'hûze	(a.i.) mat. yardımcı teorem
mehvâ	(a.i.) yar, uçurum
meh-vâr	(f.s.) 1. ay gibi. (bkz: mâh-vâr, meh-veş). 2. (Farsçada) aylık, maaş. (bkz. mehvâre). ["mâh-vâr" in hafifletilmişi]
meh-vâre	(f.i.) aylık, maaş. (bkz: meh-vâr2)
mehveş	(a.i. c. mehâviş) karışık ve kalabalık yer
meh-veş	(f.b.s.) 1. ay gibi. (bkz: mâh-vâr, meh-vâr). mec. güzel, (bkz. mahbûbe). 2. i. kadın adı
mehyûm	(a.s. heym'den) şaşmış, şaşakalmış
mehzûl	(A.s.) zayıf, arık. (bkz: lagar)
rnehzûm	(a.s.) hezimete uğramış, mağlûbolmuş, yenilmiş, (bkz: münhezim)
Leşker-i mehzûm	bozulmuş asker
mein	(a.i.) ağlanacak ve inlenecek yer
mejdek	(f.h.i.) Nûşîrevân'ın babası Kubâdı Sâsânî zamanında peygamberlik iddia eden Nîşâburlu zekî ve âlim bir adam. (bkz: mezdek)
mejeng	(f.i.) 1. keder, gam, tasa. 2. nefret edilen, hoş olmayan
mekahil	(a.i mikhal, mikhel ve mükhüle'nin c.) sürmelikler; göze sürme çekecek âletler, miller
mekâid	(a.i. mekîde'nin c.) hileler, düzenler, dalavereler, aldatmalar
nıekâid-i a'dâ	düşmanların hileleri
mekâmin	(a.i. mekmen'in c.) pusular, gizlenilecek yerler
mekân	(a.i. kevn'den. c. emâkin ve emkine) 1. yer, mahal, (bkz: câ). 2. ev, oturulan yer. (bkz: hâne, mesken). 3. fiz. uzay
mekân-ı refî'	yüksek yer
mekânen	(a.zf.) mekân, mahal ve yer bakımından

mekânen muhâyee	fık. iki kişi arasında müşterek olan bir meskenin bir kısmında biri, bir kısmında diğeri veya müşterek iki hanenin birinde biri, ötekisinde diğeri oturmak üzere muhâyeeleri (= taksim olunmayan şeyi nöbetle kullanmaları)
mekânet	(a.i.) 1. kuvvet, metanet, güç. 2. ağırbaşlılık, (bkz: mekînet)
mekânî	(a.s.) mekâna ait, mekânla, yerle ilgili
mekânis	(a.i. miknese'nin c.) süpürgeler
mekâre, mekârî	(a.i.c. mükârûn) mekkâre, kira ile tutulan hayvan, yük hayvanı, [aslı "mükârî" dir]
mekârib	(a.i. mikreb'in c.) çift sürülen sabanlar
mekârih	(a.i. mekrehet'in c.) tiksinilecek şeyler; dertler, sıkıntılar
mekârinı	(a.i. kerem, mekrüm ve mek-remet'in c.) keremler, cömertlikler, elaçık-lıklan; iyi ahlâklar
mekârim-kâr S.S-	(a.f.b.s.) kerem sahibi, cömert, eli açık
mekârim-penâh	(a.f.b.i.) sığınağı mekârim olan
mekârim-perver	(a.f.b.s.) me-kârime sâhibolan
mekâris	("ka" uzun okunur, a.i. mıkrâs'ın c.) kesecek âletler, makaslar, (bkz: mekarîz)
mekarîz	("ka" uzun okunur, a.i. mikrâz'ın c.) kesecek âletler, makamlar, (bkz: mekarîs)
mekâsib	(a.i. mekseb ve meksib'in c.) kesbedilen, kazanılan yerler, kazanç yerleri, kazanç vâsıtaları, kazançlar
mekâtib	(a.i. mekteb'in c.) mektepler, okullar
mekâtib-i âliye	yüksek mektepler, okullar
mekâtib-i husûsiyye	husûsî mektepler (özel okullar)
mekâtib-i ibtidâiyye	ilk mektepler, ilk okullar
mekâtib-i i'dâdiyye	rüştiye'den sonra gidilen ve yüksek mekteplere hazırlayan mektepler, lise
mekâtib-i leyliyye	yatılı mektepler (yatılı okullar)
mekâtib-i rüşdiyye	bugünkü ortaokulların derecesinde bulunan altı sınıflık eski mektepler (okullar)
mekâtib-i sıbyâniyye	sıbyan mektepleri
mekâtîb	(a.i. mektûb'un c.) mektuplar
mekâtib-i varide	gelen mektuplar
mekâyid	(a.i. mekîde'nin c.) hîleler, aldatmalar, düzenler
mekâyîl	(a.i. mikyâl'in c.) ölçekler, tahıl ölçekleri
mekbir	(a.i.) kocalma, ihtiyarlama
mekbul	(a.s.) hapsolunmuş. (bkz: mahbûs)
me'kel	(a.i. ekl'den) eklolunacak yer, geçim yeri, nâ-meşrû' yiyimevi
me'kele	(a.i.c. meâkil) eklolunacak, yenilecek şey. (bkz: rızk)
mekfere	(a.i.) setredecek, örtecek yer
mekfûf	(a.s.) keffolunmuş, yasak edilmiş, (bkz. memnu')
mekfûfü'l-ayn	kör
mekfûl	(a.s. kefâlet'den) kefil olunmuş, kefil olmuş
mekfûlün anh	kendisine kefillik edilen kimse
mekfûlün leh	kefaletle alacağı te'mîn edilmis olan alacaklı
mekfûlün bih	kefalet olunan şey veya kimse
mekhûl	(a.s. kûhl'den) sürmeli, sürme çekilmiş
mekîde	(a.i.c. mekâid) hîle, düzen, aldatma, dubara
mekîdet	(a.i.) hîle, düzen, dubara

Tarihvemedeniyet.org

mekîl	(a.s.c. mekîlât) 1. ölçme. 2. kile ile ölçülen [şey]
mekîlât	(a.s. mekîl'in c.) arpa, buğday., gibi kile ile ölçülen şeyler
mekîn	(a.s. mekân ve mekânet'den. c. mükenâ) l. temekkün eden, oturan, yerleşen. 2. vakarlı, temkinli, vakar, iktidar sahibi. 3. i. erkek adı
Şerefü'l-mekân bi-l-mekîn	mekânın şerefi mekîn (oturan) iledir
mekînet	(a.i.) vakar, onur, ağırbaşlılık, (bkz: mekânet)
mekîs	(a.s.) vakar, gurur, onur sahibi, ağırbaşlı [kimse]
mekkâr	(a.s. mekr'den) çok mekreden, hîleci, düzenbaz, [müen. "mekkâre"]
mekkârî	(a.i.) hilekârlık, hîle
mekkâs	(a.i.) huk. [eskiden] tüccarın emvalinden öşür ve baç denilen vergileri cibâyete me'mur olan kimse, gümrükçü
Mekke	(a.h.i.) Hicaz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir. (bkz. Bekke)
Mekke-i mükerreme	Mekke şehri
Mekkî	(a.s.) 1. Mekke'ye ait, Mekke ile ilgili. 2. Mekke'li
meklûm	(a.s.) yaralı, (bkz: mecruh)
mekmen	(a.i.c. mekâmin) pusu yeri, gizlenilip pusu kurulan yer
mekmene	(a.i.) 1. gizlenecek yer, pusu. 2. hazîne, define
mekmûn	(a.s.) gizli, saklı, (bkz: mahfî, nihân)
mekmûre	(a.i.) cima edilmiş kadın
meknî	(a.s.) 1. gizli, saklı. 2. fels. gizil, fr. potentiel
mekniyye	(a.i.) gizli, saklı, örtülü şey
meknûn	(a.s.) 1. dizilmiş
Dürr-i meknûn	dizilmiş, dizi inci; değerli inci. 2. saklı, gizli, örtülü
meknûs	(a.s.) süpürülmüş
meknuz, meknûze	(a.s. kenz'den) yere gömülü; hazînede saklı
mekr	(a.i.c. mükûr) 1. hîle, düzen, dubara. 2. hîle ile aldatma, maksadından vazgeçirme [birini]
mekr-i mahmûd	bir kimseyi, iyi niyetlerle, maksadından vazgeçirmek üzere yapılan hîle
mekr-i mezmûm	mekr-i mahmûd'un aksi; bir kimsenin kötü niyetine karşı başvurulan hîle
mekrehet	(a.i. kerh'den) tiksinti veren, tiksinilecek şey
mekremet	(a.i. kerem'den. c. mekâ-rim) 1. kerem, izzet, şeref, onur. 2. cömertlik, ağırlama, saygı, [aslı "mekrümet" olduğu halde, "mekremet" şekli yaygındır]
mekremet-güster	(a.f.b.s.) merhamet yayan, merhamet dağıtan, [aslı mekrümet-güster]
mekremetlü	(a.t.s.) ilmiyede sadreyn payesinin resmî unvanı, [aslı "mekrümetlü" dür]
mekrûb	(a.s.) kederli, gamlı, tasalı
mekrûbiyyet	(a.i.) tasalı, kederli, gamlı olma
mekruh	(a.s. kerh'den. c. mekrûhât)
mekruha	1. iğrenç, tiksinti veren, (bkz. kerîh). 2. yapılması şerîatçe hoş görülmeyen hal
mekruha	(a. i.) mihnet, keder, şiddet. (a. i. c.) mekruh olan
mekrûhât	(a. i.) mekruhluk, şeyler
mekrûhiyyet	(bkz: mekruhluk, iğrençlik

Tarihvemedeniyet.org

mekrüm	(a.i.c. (bkz. mekremet)
mekrümet	(a.i. kerem'den. c. mekârim). bkz. mekremet)
meks	(a.i.) durma, bekleme, bir yerde kalma, eğlenme, (bkz. aram, tavakkuf)
meks	(a.i.c. mükûs) 1. öşür, bâç, vergi. 2. öşür, bâç, cibâyet etme
mekseb, meksebe	(a.i. kisb'den. c. mekâsib) 1. kesbedilen, kazanılan yer, kazanç yeri, kazanç vâsıtası. 2. kazanç
meksib	(a.i.c. mekâsib). (bkz: mekseb)
meksûf	(a.s. küsûfdan) küsûfa uğramış, küsuflanmış, ziyası, aydınlığı tutulmuş [Güneş]
meksûr	(a.s. kesr'den) 1. kesrolunmuş, kırılmış
Kâse-i meksûr	kırılmış kâse. 2. gr. kesre ile, esre ile, yani i sesi ile okunan harf ["irfan" daki ilk harf meksûrdur]
meksûre	(a.s.) ["meksûr"ün müennesi]. (bkz: meksûr)
mekşûf, mekşûfe	(a.s. keşfden) 1. keşfolunmuş, meydana çıkanlmış
Gayr-i mekşûf	henüz keşfedilmemiş
Maâdin-i mekşûfe	keşfedilmiş mâdenler. 2. açılmış, açık, belli
mekşûfü'l-avre	görünmemesi lâzımgelen yeri açık kimse
mekşûfü'r-re's	başı açık
mekteb	(a.i.c. mekâtib) 1. yazı yazacak yer. 2. okul
Mekteb-i Aklâm	rüştiye tahsilinden üstün bilgili me'mur yetiştirmek üzere açılan mektep. [Maarif Nâzırı Kemal Efendi'nin (Paşa) teşebbüsüyle 23 Muharrem 1279 ve 8 Temmuz 1278 (l 862) de açılmıştır]
mekteb-i âlî	yüksek mektep, yüksek okul
Mekteb-i Fünûn-i Harbiyye-i Şahane	Harbokulu
Mekteb-i Fünûn-ı Mâliyye	1878 'de Sadrazam Said Paşa tarafından, İstanbul'da Divan-ı Muhasebat (Sayıştay) memurlarının bilgilerini genişletmek üzere açılan, okul
Mekteb-i Fünûn-ı Nücûm	yıldızlarla ilgili bilgileri öğretmek üzere istanbul'da açılan bir okul
mekteb-i harbiyye	harbokulu
Mekteb-i Harbiyye-i Şahane	Harbokulu
mekteb-i husûsî	husûsî mektep, özel okul
mekteb-i ibtidâî	ilk mektep, ilk okul
mekteb-i i'dâdî	rüştiyeden sonra gidilen ve yüksek mekteplere hazırlayan mektep, lise
mekteb-i leylî	yatılı mektep, yatılı okul
Mekteb-i Maârif-i Adliyye	1838 de Mah-mud II. devrinde, devlet dairelerine memur yetiştirmek üzere İstanbul'da açılan bir okul
Mekteb-i Mülkiyye	Siyasal Bilgiler Okulu
Mekteb-i Mülkiyye-i Şahane	idare âmiri yetiştirmek için kurulmuş olan mektep, okul, Siyasal Bilgiler Okulu
Mekteb-i Nüvvâb	kadı yetiştirmek üzere açılan mektep, [bu mektep yeniden kurulmuş olmayıp aynı maksatla hicrî 1270 (1853) yılında açılan "muallimhâne-i nüvvâb" in hicrî 1302 (1884) yılında adının bu suretle değiştirilmesiyle meydana gelmiştir]
Mekteb-i Osmânî	askerlik tahsîl etmek üzere Avrupa'ya gönderilen talebe için Pâris'de açılan bir mektep

mekteb-i rüşdî	bugünkü ortaokulların derecesinde bulunan ala sınıflı eski mektepler
Mekteb-i Sanayi	fabrikalarda çalışacak uzmanları yetiştirmek üzere istanbul'da açılan bir okul
mekteb-i sıbyân	ilk okul
Mekteb-i Sultani	Galatasaray Lisesi
Mekteb-i Tıbbiyye-i Mülkiyye	Tıp Fakültesi
Mekteb-i Tıbbiyye-i Şahane	askerî tıp okulu
mektebi	(A.s.) mektebe ait, mekteple ilgili, okula ait
mektûb	(a.i.c. mekâtîb) 1. yazılmış, (bkz: merkum). 2. mektup, (bkz: nâme). [müen. "mektûbe"]
mektûb-ı sâmî	tar. sadâret makamından yazılan resmî mektuplar
Mekteb-i Ulûm-ı Edebiyye	sıbyân mekteplerini bitiren çocukların din bilgisi öğrenimi için devam ettikleri okul
Mekteb-i Ulûm-ı Harbiyye	Harbokulu. (bkz: Mekteb-i Harbiyye-i Şahane)
mektûbât	(a.s.c.) yazılı şeyler, yazılar; mektuplar
mektûbî	(a.i.) mektupçu, nezâret, vilâyet veya diğer resmî dâirelerde yazı işlerini idare etmekle vazifeli bulunan en büyük me'mur
mektûbî kalemi	nezâretlerle vilâyetlerde yazı işlerine bakan kalem
mektûbî-i sadr-i âlî	sadrâzam mektupçusu
nıektûf	(a.s.) iki eli arkasına bağlanmış
mektûm, mektûme	(a.s. ketm'den) 1. ketmolunmuş, gizli, saklı. 2. hükümetten gizli tutulan
Emvâl-i mektûme	vergiden kaçırılan mallar
Mâl-i mektûm	gizli, saklı mal
Nüfûs-i mektûme	kütüğe kaydolunmamış kimseler
Vâridât-ı mektûme	deftere geçirilmeyerek şahıs elinde kalan devlet geliri
mektûm mühimme	tar. Osmanlı Devleti'-nde Babıâli'den gizli olarak yazılan ferman ve hükümlerin kopyalan
mektûmât	(a.i. mektûme'nin c.) hükûmeten kaçınlarak, gizli tutulan, yazdırılmayan vergi, gelir, nüfus, mal. ["mektûmât" evvelce, ekseriya me'murlar tarafından "ihti-lâsat" mânâsına kullanılırdı]
mekûk	(f.i.) mekik, dokumacılıkta "atkı" veya "argaç" denilen ve enine olan iplikleri uzunlamasına olanların arasından geçirmeye yarayan masuralı âlet
me'kûl	(a.i.c. me'kûlât) eklolunmuş, yenmiş şey; yiyecek
me'kûlât	(a.i. me'kûl'ün c.) yiyecekler
mekyûl	(a.s.) kile ve benzeri gibi ölçekle ölçülmüş
mekzebe	(a.i.) yalan söz, palavra, (bkz: mekzûbe, ükzûbe)
mekzûbe	(a.i.) yalan söz, palavra, (bkz: mekzebe, ükzûbe)
mekzûm	(a.s.) gamlı, kederli, tasalı, (bkz: endûhgîn, endûh-nâk)
melâ	(a.i.) sahra, ova
melâ'	(a.i.) cemaat
mel'a	(a.i.c. melâib) oyun oynayacak yer, eğlence yeri
mel'abe	(a.i. la'b'dan. c. melâib) oyun, oyuncak, (bkz: bâzîce)
mel'abe-i sıbyân	çocuk oyuncağı, [aslı "mil'abe" dir]
melâbis	(a.i. melbes ve milbes'in c.) giyecekler, elbiseler
melâci	(a.i. melce'in c.) iltica edecek, sığınacak yerler
melâfîh	(a.i. melfûha'nın c.) ana karnındaki oğlan çocuklar

melâgım	(a.i.) ağız çevresi
melâh	(f.i.) çekirge, (bkz: cerâd)
Pây-i melâh	(çekirge ayağı) bir karıncanın Hz. Süleyman'a götürdüğü armağan, [eski edebiyatta "çam sakızı çoban armağanı" atasözünün yerine kullanılır]
melâh-ı âbî	teke denilen deniz böceği
melâ hat	(a.i.) 1. güzellik, yüz güzelliği. (bkz: hüsn ü ân). [Arapçada "tuzluluk" mânâsına kullanılır]. 2. kadın adı
melâhî	(a.i. milhâ' ve milhât'ın c.) oyunlar, eğlenceler, cünbüşler
Âlât-ı melâhî	sazlar, çalgılar
melâhide	(a.i. lâhd'den. mülhid'in c.) Allah'ı inkâr edenler, dinsizler, imansızlar. (bkz. mülhidîn)
melâhif	(a.i. milhaf ve milhafe'nin c.) bürünecek, sarınacak şeyler, yorganlar
melâhim	(a.i. melhame'nin c.) büyük, kanlı savaşlar
melâib	(a.i. mel'ab ve mel'abe'nin c.) 1. oyun oynayacak yerler. 2. oyunlar, oyuncaklar
melâibü'r-rîh	[Araplarca] müdâhil, giren rüzgâr
melâik	(a.i. mil'aka'nın c.) tahta kaşıklar
melâik, melâike	(a.i.melek'in c.) melekler
melâik-pey	(a.f.b.s.) ayağı uğurlu
melâik-sıfât	(a. b. s.) melek sıfatlı, melek huylu, huyu melek gibi
melâin	(a.i. mel'ane ve mel'anet'in c.) lanete sebebolanlar, lanet edilmeye değer işler, hareketler
melâîn	(a.s. mel'ûn'un c.) mel'unlar, herkesin lanet ve nefretini kazanmışlar
melak	(a.i.) mala
melal	(a.i.) 1. usanç, usanma, bıkma. 2. sıkılma, sıkıntı, (bkz. melel, melûl)
melâl-i hasret ü gurbet	hasret ve gurbet hüznü
melâl-i hüsran	zararın, ziyanın hüznü
melâl-âver	(a.f.b.s.) usanç veren, usandıran, sıkan
melâlet	(a.i.). (bkz: melal)
melâm	(a.s.) zemmolunmuş, çekiştirilmiş
melâmet	(a.i. levm'den) ayıplama, kınama; azarlama, çıkışma
melâmetî	(a.i. ve s.), (bkz: melâmî)
melâmetiyye	(a.i.) zikir, fikir, husûsî giyiniş, tekke gibi râsimeleri (âdetleri, törenleri) kabul etmeyen bir tarikat
melâmet-keş	(a.f.b.s.) melâmet çeken; rüsvalık sıkıntısına katlanan
melâmet-keş-i ışk	aşk melâmeti çeken; aşk yüzünden dile düşen, halkın sövüp saymasına mâruz kalan
melâmet-zede	(a.f.b.s.c. melâmet-zedegân) ayıplanmış, kınanmış, azarlanmış, melâmete uğramış
melâmet-zedegân	(a.f.b.s. melâmet-zede'nin c.) melâmete uğramışlar, ayıplanmışlar, kınanmışlar, azarlanmışlar
melâmi'	(a.i. lem'a'nın c.) parıltılar, aydınlıklar
melâmî	(a.s.i. melâmet'den. c. melâmiyyûn) her türlü gösterişten uzak, dünya malından yüz çeviren, dervişliği, rintliği kendine ilke edinen kimse; melâmiyye tarîkatinden olan. [sofiye mesleklerinden biridir; bunun hem Halvetî, Rufâî, Mevlevi

	gibi bir tarîkat olduğunu söyleyenler, hem de bir tarîkat olmadığını ileri sürenler vardır]
melâmi	(a.i. lemha'nın c.) 1. lemha-lar. 2. bir şeyin başka bir şeye benzeme noktalan. 3. güzellik veya çirkinlik eserleri
melâmiyyûn	(a.s.i. melâmî'nin c.) melâmiyye tarikatından olanlar, (bkz. kelbiyyûn)
meran	(a.s.) dolu, taşkın, (bkz: leb-rîz)
mel'ane	(a.i.c. melâin) lanete sebebolan, lanet edilmeye değer iş, hareket
mel'anet	(a.i. lâ'n'den. c. melâin) mel'unluk, lanete sebebolan, lanet edilmeye değer iş, hareket
mel'anet-kârâne	(a.f.zf.) lanet etmeye müstahak olacak surette
mel'anet-pîş	(a.f.b.s.) işi gücü mel'unluktan ibaret olan
melâset	(a.i.) yumuşaklık, sert olmayış, [zıddı "huşunet"]
melassa	(a.i.) hırsız, haydut yatağı
melâz	(a.i.) sığınacak yer. (bkz: melce', penan)
melâz-ı hülya	hülya sığınağı
melâze	(f.i.) anat. küçük dil. (bkz: lüseyn)
melâzîb	(a.s. milzâb'ın c.) çok cimri, çok tamahkâr olanlar
melbes	(a.i.c. melâbis) giyecek şey, elbise
melbes ü me'kel	giyecek ve yiyecek
melbûs	(a.s.) 1. giyilmiş, kullanılmış. 2. libas, esvap giymiş. 3. (a.i.c. melbûsât) giyilecek şey, esvap
melbûsât	(a.i. melbûse'nin c.) libaslar, giyecek şeyler, elbiseler, esvaplar
melce'	(a.i.c. melâci') iltica edecek, sığınacak yer. (bkz: melâz, penâh)
meldâ	(a.s.) 1. [daha, en, pek, çok] genç, körpe ve nâzik (vücud veya dal). 2. i.kadın adı. [emled'in müennesi]
meldûg	(a.s. ledg'den) zehirli bir hayvan tarafından ısınlmış, sokulmuş
mele'	(a.i.) 1. doldurma. 2. dolma, dolu olma, doluluk. 3. halk, kalabalık, topluluk, (bkz: cemâat, güruh)
mele'-i a'lâ	büyük ve ileri gelen meleklerin toplandığı yer
meled	(a.i.) 1. gençlik, tazelik. 2. taze, körpe fidanın sallanması
melek	(a.i.c. melâik, melâike) 1. Allah'ın, halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar, (bkz. firişte). 2. meç. yüzü ve huyu pek güzel, çok temiz olan kimse. 3. kadın adı
melek-i mukarreb	[Allah'a yakınlığı îtibânyla] Cebrail Aleyhisselâm
melekü'l-mevt	(ölüm meleği) Azrail
melekü's-sıyâne	koruyucu melek
melek-âne	(a.f.zf.) melekçesine
melekât	(a.i. meleke'nin c.) melekeler, yetiler, fr. facultes
melekât-ı akliyye	akıl melekeleri, fr. facultes intellectuelles
melekât-ı fâzıla	ahi. "cömertlik, yiğitlik, doğruluk ve namus" denilen dört şey
melek-çehre	(a.f.b.s.) melek yüzlü, (bkz: melek-rû, melek-sîmâ). [aslı "melek-çihre" dir]

meleke	(a.i.) 1. tekrarlaya tekrarlaya meydana gelen alışıklık, yatkınlık, yordam. 2. ruh. yeti, fr. faculte. (bkz: iktidar, maharet, mümârese)
melek-haslet	(a.b.s.) melek huylu, huyu melek gibi olan
melekî, melekiyye	(a.s.) 1. meleğe mensup, melekle ilgili. 2. i. temizlik, paklık, (bkz: ismet). 3. melîk'e, hükümdara ait, melikle ilgili
melek-per	(a.f.b.s.) 1. melek kanatlı. 2. i. kadın adı
melek-rû	(a.f.b.s.) melek yüzlü. (bkz: melek-çehre, melek-sîmâ)
melek-sıfat	(a.b.s.) melek gibi olan [kimse]
melek-sîmâ	(a.f.b.s.) melek yüzlü, (bkz: melek-çehre, melek-rû)
melek-simât	(a.b.s.) melek gibi görünen
melekût	(a.i.) 1. hükümdarlık, saltanat, azamet. 2. ruhların ve meleklerin âlemi. (bkz: âlem-i bâtın, âlem-i gayb, âlem-i ulvî)
melekûtî	(a.s.c. melekûtiyân) ruhların ve meleklerin âlemine mensûbolan, bu âlemle ilgili
melekûtiyân	(a.i. melekûtî'nin c.) ruh âlemine mensûbolanlar
melek-zâd	(a.f.b.s.) melekten doğmuş, melek gibi güzel
rnelel	(a.i.) usanç, bıkma, (bkz: melal, melûl)
melen	(f.s.) yalınayak başıkabak bir halde dünyâ ile alâkasını kesmiş olan, hakikî aşk ile sarhoş olmuş [kimse]
meles	(a.s.) 1. melez, iki ayrı cinsten meydana gelen. 2. kanı karışık
melevân	(a.i.c.) gece ile gündüz
Mâ-dâme'l-melevân	gece ve gündüz devam ettikçe
Mâ-teâkabe'l-melevân	gece ile gündüz birbiri ardı sıra geldikçe
melfûf	(a.s. leffden. c. melfûfât) leffedilmiş, sarılmış, durulmuş; bir zarf veya mektup içine konulmuş, (bkz: mazruf)
melfûfât	(a.i. melfûf un c.) mektuba iliştirilmiş, sanlı evrak
melfûfen	(a.zf.) melfûf olarak, sanlı, ilişik olduğu halde
melfûha	(a.i.c. melâfîh) ana karnındaki oğlan çocuk
melfûz, melfûza	(a.s. lâfz'-dan. c. melfûzât) telâffuz olunmuş, okunmuş, söylenmiş, söylenilen
Gayr-i melfûz	telâffuz olunmayan, bir kelimenin içinde bulunup da okunmayan [harf]
melfûzât	(a.i. melfûz'un c.) birinin söylediği sözler
melfûzât-ı Timûriyye	Timur adına yazılan bir hal tercümesi
melhad	(a.i.) lâhid yeri
melhame	(a.i.c. melâhim) kanlı savaş
melhame-i kübrâ	büyük kanlı savaş
Melhame-i Şemsiyye	(Güneşin kanlı savaşı) Yazıcıoğlu Salâhattin'in 1408'de Farsça-dan Türkçeye çevirdiği, meteorolojiye dair bir mesnevisidir
melhûb	(a.s. lehb'den) alevlenmiş, alevli
melhûd	(a.s. lahd'den) lâhitlenmiş, lahit içine konulmuş, mezara sokulmuş, (bkz: medfûn)
melhûf	(a.s.) kederli, tasalı, kaygılı
melhûfü'l-kalb	gönlü tasalı
melhûfân	(a.f.s. melhûfun c.) tasalılar, kaygılılar
melhûk	(a.s. lâhk'dan) iltihak etmiş, kavuşmuş, karışmış
melhuz	(a.s.) mülâhaza edilen, düşünülebilen, hatıra gelen; olabilen, (bkz: me'mûl, muhtemel)

Tarihvemedeniyet.org

melhûzât	(a.i. melhuz ve melhûze'nin c.) hatıra gelen şeyler; olabilir şeyler. (bkz. ihtimâlât)
melîhü'l-kelâm	konuşması hoş, tatlı sözlü
melik	(a.i.c. mülûk) 1. pâdişâh, hakan, hükümdar, (bkz: melîk). 2. Allah adlarındandır
Melik-i müteâl	Ulu Tann
melîk	(a.s.c. mülekâ) 1. Allah adlarındandır. (bkz: melik2). 2. mal sahibi. 3. pâdişâh, hakan, hükümdar
melîk-âne	(a.f.zf.) hükümdara mensup, onunla ilgili
melike	(a.i.) 1. kadın hükümdar. 2. hükümdar kansı. 3. kadın adı
melîkî	(a.s.) hükümdara ait, hükümdarla ilgili, hükümdara yaraşır yolda
melikiyyet	(a.i.) hükümdarlık, hükümdar olma hâli
Melikşâh	(f.h.i.) sultan Sencer'in babası olan Büyük Selçuk hükümdân
melîl	(a.s.) kederli, (bkz: melûl)
melkut	("ku" uzun okunur, a.s.) 1. yerden kaldırılıp alınan şey. 2. buluntu, sokağa, viraneliğe veya cami kapısına bırakılmış [çocuk], (bkz: lakît)
mellâh	(a.i.c. mellâhan, mellâhîn ve mellâhûn) gemici, kaptan, denizci
mellâhan	(a. mellâh'ın c.) gemiciler, kaptanlar, denizciler, (bkz: mellâhîn, mellâhûn)
mellâhe	(a.i.) tuzla, (bkz: memlaha)
mellâhîn	(a.i. mellâh'ın c.) gemici, kaptan, (bkz: mellâhan, mellâhûn)
mellâhûn	(a.i. mellâh'ın c.) gemici, kaptan, denizci, (bkz: mellâhan, mellâhîn)
mellâse	(a.i.) yer düzeltecek sürgü, âlet
melmûs	(a.s. lems'den. c. melâmîs) lemsolunmuş, el ile dokunulmuş
melmûsât	(a.i. melmûs'un c.) el ile dokunmalar
melsâ'	(a.s.) 1. düz, pürüzsüz [yer]
Arz-ı melsâ	otsuz yer, toprak. Sâha-i
melsâ	pürüzsüz, düz yer. 2. şarap, (bkz: bade, hamr)
Hamr-ı melsâ	tatlı şarap
melsân	(a.s.). (bkz: melsâ)
melsûk	(a.s.) ilsâk edilmiş, bitiştirilmiş, yapıştırılmış
melsûn	(a.s.c. melâsîn) yalancı. (bkz. kezzâb)
meltafa	(a.i.) lâtiflik, güzellik yeri olan şey veya vasıf
mel'ûb	(a.s.) salyalı ağız
me'lûf	(a.s. ülfet'den) ülfet edinilmiş, alışılmış, alışmış; huy edilmiş, (bkz: me'nûs)
me'lûfiyyet	(o.i.) alışıklık. (bkz: ilf, üns)
melûl	(a.s. melâl'den) 1. melâlli, usanmış, bıkmış, bezmiş, (bkz. melâl, melel). 2. mahzun ve acıklı, mahzun. 3. i. erkek adı
melûle	(a.s.) ["melûl"ün müennesi]. (bkz. melûl)
melûm	(a.s. levm'den) levmolunmuş, azarlanmış
mel'ûn, mel'ûne	(a.s. lâ'n'den. c. melâîn) 1. lanetlenmiş. 2. tardolunmuş, kovulmuş
İblîs-i mel'ûn	kovulmuş şeytan. 3. herkesin lanet ve nefret ettiği kimse
melyân	(a.s.). (bkz. mel'ân)
melzûm	(a.s.) lüzumlu kılınmış

melzûmiyyet	(a.i.) melzumluk, lüzumlu kılınma
memâlik	(a.i. memleket'in c.) 1. memleketler; ülkeler. 2. bir devletin toprağı, (bkz: hıtat)
memâlik-i hârre	sıcak memleketler
memâlik-i mahrûse	Osmanlı ülkesi, Türkiye
memâlik-i mahrûse-i şahane	Osmanlı ülkesi, Türkiye
memâlik-i Osmâniyye	Osmanlı ülkesi, Türkiye
memâlik-i şahane	Osmanlı ülkesi, Türkiye
memâlik-i müctemia-i Amerika	Amerika Birleşik Devletleri
memâlîk	(a.i. memlûk'ün c.) ; köleler, kullar, (bkz. bende-gân, ibâd)
memat	(a.i.) ölüm
Ba'd-el-memât	ölümden, öldükten sonra
memdûd	(a.s. medd'den) 1. meddo-lunmuş, çekilmiş, uzatılmış, uzamış, uzatılan
Zıll-ı memdûd	uzamış gölge. 2. medli, üzerinde med (uzatma) işareti bulunan [harf]
memdûd sâit	gr. uzun ünlü
memdûh, memdûha	(a.s. medh'den. c. memdûhât) 1. medholunmuş, övülmüş; övülecek, (bkz: meşkûr). 2. i. erkek ve kadın adı
memdûhât	(a.s. memdûh ve memdûha'nın c.) övülecek şeyler
memdûhiyye	(a.i.) Sultan Abdülmecîd'in tahta çıkışı sırasında bastırılan altın para
memdûhiyyet	(a.i.) memduhluk, makbullük
me'men	(a.i. emn'den) 1. emîn, güvenilir, sağlam yer. 2. sığınılacak yer
me'men-i rızâ	Kâ'be
memerr	(a.i. mürûr'dan) l. mürur edilecek, geçilecek yer, yol, geçit, cadde, sokak. 2. astr. geçit, fr. passage
memerr-i nâs	herkesin geçtiği yol, geçit
memhûr	(o.s. mühr'den) 1. mühürlü, mühürlenmiş, (bkz: mahtûm). [yapma kelimelerdendir]. 2. tar. Yeniçerilerle kale muhafazasına me'mûr olanlara tahsis olunan ulufeyi göstermek üzere verilen vesika
memhûre	(A.s.) mehri, nikâh bedeli verilmiş kadın
memhûs	(a.s.) 1. pası çıkarılmış, parlatılmış, cilalanmış. 2. etine dolgun [insan ve hayvan]
memhuvv	(a.s. mahv'dan) mahvolmuş
memîl	(a.i. meyl'den) meyletme, eğilme, (bkz: meyelân)
mcnıkûr	(a.s.c. memâkîr) 1. kızıla boyanmış. 2. av kanıyla kirlenmiş
memkûre	(a.s.) yakışıklı, uysal
memlaha	(a.i. milh'den) tuzla, tuz çıkan yer. (bkz: mellâhe)
memleket	(a.i.c. memâlik) 1. ülke, devlet toprağı. 2. şehir, kasaba, il. 3. bir kimsenin doğup büyüdüğü yer. (bkz: diyar, hıtta)
memleketeyn	(a.i.c.) 1. iki memleket. 2. Eflâk ve Buğdan'ın ikisine birden verilen ad
memlû, memlû'	(a.s.) doldurulmuş, dolu. (bkz: lebâleb, pür)
memlûh	(a.s. milh'den) tuzlanmış. tuzlu; tuzlama
memlûhât	(A.i. memlûh'un c.) tuzlu, tuzlanmış şeyler
memlûk	(a.s.c. memâlîk) 1. birinin malı olan. 2. i. kul, köle. (bkz: abd, bende)

memlûk-âne	(a.f.zf.) kölece, köleye yakışır bir surette, [evvelce, büyüğe sunulan yazılarda, kendinden bahsederken kullanılırdı]
memlûke	(a.s.) ["memlûk" ün mü-en.]. (bkz: memlûk)
memlûkiyyet	(a.i.) kulluk, kölelik, (bkz: bendegî)
memlûl	(a.s.) melal vermiş, usanılmış, bıkılmış
memnu' memnûa	(a.s. men'-den. c. memnûât) menedilmiş, yasak edilmiş, yasak
Esliha-i memnûa	yasak silâhlar
Mıntaka-i memnûa	yasak bölge
memnûü'l-amel	yapılması yasak iş
memnûât	(a.i. memnu', memnûa'-mn c.) yasak şeyler
memnûât-ı şer'iyye	huk. [eskiden] işlenmesi şer'an men' ve nehyedilmiş olan şeyler
memnûiyyet	(a.i.) memnû'luk, yasaktık, yasak edilme
memnun	(a.s.) 1. minnet altında bulunan. 2. sevinmiş, sevinçli. 3. razı, hoşnut, (bkz: dil-şâd, mahzûz, mesrur)
memnûne	(a.s.) 1. ["memnun" ün müen.]. (bkz: memnun). 2. i. kadın adı
memnûnen	(a.zf.) memnun olarak, sevinerek
memnûniyyet	(a.i.) memnunluk, râzıhk; sevinç duyma, (bkz: dil-şâdî, mahzû-ziyyet, mesrûriyyet)
memsûh, memsûha	(a.s. mesh'den) mesholunmuş, el ile sıvanmış
memsûh, memsûha	(a.s. mesh'den) mesholunmuş, suratı, daha çirkin bir şekle sokulmuş
memsûn	(a.s.) mesane hastalığına tutulmuş [kimse]
memsûs	(a.s.) mesolunmuş, doku nulmuş
memsûs	(a.s.) massolunmuş, emilmiş, sorulmuş. 2. i. baldır, incik
memşâ	(a.i. meşy'den) ayakyolu
memşûk	(a.s.) meşkolunmuş, yazılmış
memtûl	(a.s.) çekiçle doğulmuş, işlenmiş
memtûr	(a.s.) üzerine yağmur yağmış
Arz-ı memtûr	yağmurlu toprak
me'mûl	(a.s. emel'den) 1. emel edinilen, ümit olunan, umulan, beklenilen, (bkz: muhtemel, mümkin). 2. ümit, umut
Gayr-i me'mûl	umulmadık
me'mûle	(a.s.) ["me'mûl'ün müen.]. (bkz: me'mûl)
me'mûn	(a.s. emn'den) 1. emin bulunan, korkusuz, tehlikesiz, sağlam
me'mûne	(a.s.) ["me'mûn" ün müen.]. (bkz: me'mûn)
me'mûnü'l-âkıbe	sonu emin, korkusuz. 2. a.h.i. Abbasî halîfelerinden Harûnürreşîd'in kendisinden ve kardeşi Emin'den sonra hükümdar olan oğlunun adı
me'mûr, me'mûre	(a.i. emr'den. c. me'mûrîn, meâmîr) 1. emir almış olan kimse. 2. bir işle vazifelendirilen kimse; devlet hizmetinde maaş veya ücretle çalıştırılan kimse, 'görevli. 3. s. emrolunan, emirle yaptırılmış olan [iş, şey]
Hidmet-i me'mûre	yapılması emrolunan hizmet, iş
Umûr-i me'mûre	yapılması emrolunan işler
me'mûrü'n-bih	huk. [eskiden] emrolunan şey
me'mûren	(a.zf.) me'murlukla, me'-mur olarak, bir işle vazifelendirilerek
me'mûrîn	(a.i. me'mûr'un c.) me'murlar, devlet hizmetinde bulunan kimseler

me'mûrîn-i askerîyye askerî me'murlar
me'mûrîn-i mülkiyye mülkiye me'murlan
me'mûriyyet (a.i.) me'murluk, hizmet, vazife
memzûc (a.s. mezc'den) 1. mezcolunmuş, karıştırılmış, karışmış, karışık. 2. i. g.s. bir yazı sitili
menızûce (A.s. mezc'den) ["memzûc" ün müen.]. (bkz: memzûc)
men (f.z.) ben
men (a.z.) o kimse ki, kim, kim ki. Ol babda emr ü ferman hezret-i men leh-ü'l-emrindir: [büyük kimselere yazılan yazılarda, "emir sizindir" mânâsına olarak bir klişe hâlinde kullanılırdı]
Ol babda emr ü ferman hezret-i men leh-ü'l-emrindir [büyük kimselere yazılan yazılarda "emir sizindir" mânâsına olarak bir klişe hâlinde kullanılırdı]
men aleyhi'd-diye huk. [eskiden] üzerine diyet verilmesi lâzımgelen kimse
men aleyhi'l-kısas huk. [eskiden] üzerine kısas icrası îcâbeden kimse, (katil gibi)
men aleyhi'n-nafaka huk. [eskiden] diğer bir şahsın nafakası kendi üzerine vâcibolan kimse
men dakka dukka kapı çalanın kapısı çalınır; çalma kapımı, çalarlar kapını; ne edersen ona bulursun, ne ekersen onu biçersin
men lâ-yüreddü aleyh fer. kendilerine red yapılmayan vârisler ki, kan ve kocadan ibarettir
men lehü'l-hakk huk. [eskiden] hak sahibi olan kimse
men lehü'l-hıdâne huk. [eskiden] hidâna hakkına mâlik olan kimse
men lehü'l-istiglâl huk. [eskiden] bir vakıf mahallin gailesi kendine meşrut olan kimse
men lehü's-süknâ huk. [eskiden] bir vakıf akann süknâsına müstahik olan kimsedir ki, o akarda bizzat oturur, onu başkasına îcâr edemez ve o akan lüzum görüldükçe -vakfiyede hilâfına bir şan yoksa- kendi malından tamir eder
men sabere zafer sebreden, başanya ulaşır; zafer sabredenindir
men yüreddü aleyh fer. muayyen hisselerden artan miktar kendilerince reddolunan vârislerdir ki, bunlar kan ve kocadan maada muayyen sehim sahibi olanlardır
men' (a.i.) yasak etme, bırakmama; durdurma; esirgeme, vermeme, önleme
men'â' (a.i.) ölüm haberi
men'â (a.i.c. menâî) ölüm haberi, kara haber
menâat (a.i.) çetinlik, sarplık, güçlük
menâat-i mevkîiyye arazî sarplığı
menâb (a.i. nevb'den) 1. birinin yerini tutma, vekîl olma. 2. vekillik yeri
menâbi' (a.i. menba'ın c.) menba'lar, kaynaklar
menâbi'-i servet zenginlik kaynaklan
menâbi'-i tabîiyye tabu kaynaklar
menâbi'-i tahte'z-zemîn coğr. yeraltı kaynaklan
menâbir (a.i. minber'in c.) minberler
menâbir-i cevâmi' câmi'lerin minberleri
menâbit (a.i. menbet ve menbit'in c.) otlaklar, çayırlar
menâcîk (a.i. mencenîk'in c.) (bkz: mencenikat)
menâcil (a.i. mincel'in c.) ekin orakları

menâcim (a.i. mencem'in c.) terazi kolları
menâdif (a.i. mindefin c.) hallaç yayları
menâdîl (a.i. mindîl = mendil'in c.) 1. mendiller. 2. küçük havlular, peçeteler, yağlıklar
Menâf (a.h.i.) İslâm'dan evvel Arapların putu. Abd-i menâf
men'af (a.i.c. menâif) dağın sivri tepesi
menâfi' (a.i. menfaat'in c.) menfaatler, yararlar, çıkarlar
menâfi'-i âmme kamu yararı
menâfi-i emriyye tar. Osmanlılar devrinde, mahsulden, alım satımdan vergi gibi alınan hazine geliri
menâfi-i kesîre bol menfaaler
menâfi-i umûmiyye umûmî menfaatler
menâfi-i umûmiyyeye hadim umûmun menfaatine hizmet eden, faydalı, yararlı olan
menâfi (a.i. minfâh'ın c.) körükler
menâfiz (a.i. menfez'in c.) menfezler, geçecek delikler, yarıklar
menâh (f.s.) 1. bol, geniş, (bkz: ferah). 2. dar. (bkz. dayyik)
menâhe (a.i. nevha'dan. c. menâih) ölü için ağlanacak yer. (bkz. mâtem-gâh, mâtem-gede, matem sera)
menâhî (a.i. menhî'nin c.) haram olmuş, yapılması şer'an menedilmiş şeyler
menâhic (a.i. menhec'in c.) açık, geniş, boş yollar
menâhîc (a.i. minhâc'ın c.) açık, geniş yollar
menâhil (a.i. menhel'in c.) 1. hayvan sulanan, suvanlan yerler. 2. konulacak, durulacak sulak yerler
menâhir (a.i. menhar'ın c.) hayvan kesilecek yerler, salhaneler
menâhir (A.i. menhir'in c.) anat. burun delikleri
menâhis (a.i. minhas'ın c.) uğursuz şeyler
menâhit (a.i. minhât'ın c.) [taş ve tahta] yontma âletleri
menâhiz (a.i. minhaz'in c.) burun delikleri
menâî (a.i. men'â'nın c.) ölüm haberleri, kara haberler
menâif (a.i. men'af in c.) dağların sivri tepeleri
menâif-i cibâl dağlann sivri tepeleri
menâih (a.i. menâhe'nin c.) ölü için ağlanacak yerler
menâir (a.i. menâre'nin c.) minareler. (bkz. menâvir)
menâkıb (a.i. menkabe'nin c.) men kabeler, övünülecek vasıflar
Menâkıb-ı Hüner-verân (hünerli kişilerin menkıbeleri) Divan Edebiyatı şâir ve tarihçilerinden Gelibolu'lu Ali'nin 1586 da hazırladığı biyografik nitelikteki eseri
Menâkıbü'l-Ârifîn (ariflerin menkabeleri) Ahmet Eflâkî Dede'nin, ariflerin hayat hikâyelerini anlattığı ünlü Arapça eseri
menâkıb-nâme (a.f.b.i.) menkıbelerden bahseden eser
menâkib (a.i. menkib'in c.) anat. omuz ile kol kemiğinin birleştiği yerler
menâkîr (a.i. minkar'ın c.) 1. yırtıcı kuşların gagalan. 2. taşçı kalemleri
menâkir (a.i. münker'in c.) günah ve kötü şeyler
menâl (a.s.) 1. nail olunan, sahip olunan, ele geçirilen şey. 2. yetiştirme, nail olma
Mâl ü menâl van yoğu, bütün varlığı
Asîr-ü'l-menâl, Sab'ü'l-menâl elde edilmesi güç

Tarihvemedeniyet.org

menâm (a.i. nevm'den) 1. uyunacak yer, yatak odası, (bkz: hâb-gâh). 2. uyku. 3. rüya. 4. düş
menâme (a.i.) döşek, yatak
menâmî (a.s.) 1. rüyaya ait, rüya ile ilgili olan. 2. rüya tâbir eden, rüya yorumlayan
menâr (a.i. nûr'dan) 1. nur, ışık yeri. 2. fener kulesi. 3. yol işaretleri
menâre (a.i. nûr'dan. c. menâir, menâvir) 1. minare. 2. ışık kulesi
menâs (a.i.) kaçıp sığınılacak yer. (bkz: melâz, melce', penâh)
Cây-ı menâs sığınacak yer
menâsıb (a.i. mansıb'ın c.) payeler, makamlar, rütbeler, dereceler
menâsıb-ı kalemiyye mülkî ve mâlî hizmetler
menâsıb-ı seyfiyye askerlik hizmetleri
menâsıb-ı tevcîhî devlet hizmetine tâyin
menâsik (a.i. mensek ve mensik'in c.) ibâdet yerleri
menâsik-i hâcc 1) hacı olmak üzere Mekke'ye gidenlerin Kabe'yi ziyaret etmeleri, (bkz: tavaf)- Arafat'ta vakfeye durma, (bkz: vakfe), kurban kesme, (bkz: nahr), ihram giyme, (bkz: ihram), muayyen bir yerden bir yere kadar yürüme, (bkz: sa'y) gibi yapılan ibâdet rükünleri; 2) bunların yolunu, usûlünü gösteren kitap
menâsim (a.i. mensim'in c.) 1. eserler, alâmetler, izler. 2. yollar, meslekler
menâsir (a.i. minser'in c.) 1. yırtıcı kuşların gagalan. 2. taşçı kalemleri, (bkz. menâkîr)
menassa (a.i.) çeyiz odası
menâşîr (a.s. menşûr'un c.) 1. tar. pâdişâhın verdiği vezirlik veya müşirlik fermanları. 2. mat. menşurlar, "biçmeler, prizmalar. 3. (minşâr'ın c.) destereler
Menât (a.h.i.) [Câhiliyye devrinde] Kâ'be'de "Müzeyi" ve "Huzâa" kabilelerinin ma'bûdu olmak üzere konulan sanem
menât (a.i.) asma yeri, ilişip asılacak yer
menâtık (a.i. mıntaka'nın c.) bölgeler
menâtık-ı baîde uzak bölgeler
menâtık-ı dûşîze bakir mıntakalar, insan ayağı basmamış yerler
menâtık-ı dûşîze-i tahayyül hülya kurmanın bakir mıntakalan
menâtık-ı mütesâvi-I-harâre [aynı nısıf kürede] hararetleri müsâvî olan bölgeler
menâvir (a.i. mînâre'nin c.) minareler. (bkz: menâir)
menâyâ (a.i. meniyye'nin c.) ölümler
menâzım (a.i. manzam'ın c.) diziler, sıralar
Menâzımü'l-Cevâhir (cevher dizileri) XVII. asır dilci ve şâirlerinden Tire'li Mustafa Hâkî'nin 1632 (H. 1042) de üç dil üzerine (Türkçe-Arapça-Farsça) yazdığı manzum lügat kitabıdır
menâzır (a.i. manzar ve manzara'nın c.) manzaralar, görünüşler, fr. perspectives
menâzırî (a.s.) peo. perspektif
Menâzırü'l-Avâlim (âlemlerin manzaraları) XVI. yüzyıl tarihçi ve bilginlerinden Âşık Mehmet bin Hafız Ömer'in 1 597 'de yazdığı Anadolu ve Rumeli şehirlerine dair eseri
menâzırü't-tasvîr mat. stereografi
menâzırü't-tasvîrî mat. stereografik

menâzi'	(a.i. minza'ın c.) niza, kavga edilecek yerler
menâzil	(a.i. menzil'in c.) menziller, duraklar, konak yerleri, (bkz: merâhil)
menâzil-i kamer	astr. Ay'ın üzerinde hareket ettiği farzolunan mahrek üstünde varsayılan noktalardan herbiri
menba'	(a.i. nebeân'dan. c. menâbi') 1. kaynak. 2. pınar
menba'-ı hararet	fiz. ısı kaynağı
menba'-ı ihtizaz	fiz. titreşim kaynağı
menba'-ı şada	fiz. ses kaynağı
menba'-ı ziya	fiz. ışık kaynağı
menbel	(a.s.) tenbel
menbet, menbit	(a.i.c. menâbit) otlak, çayır
nıenbûş	(a.s.) soyulmuş, açılmış
Meyt-i enbûş	soyulmuş ölü
menbûz	(a.s.) piç. (bkz: lakît, veled-i zina)
mencâ	(a.i.) 1. necat, kurtuluş yeri. 2. necat bulma, kurtulma
mencât	(a.i.) necat bulma, kurtulma, (bkz: halâs)
mencelâb	(f.i.) çirkef çukuru
mencem	(a.i.c. menâcim) terazi kolu
mencenik	(a.i.c. mecânîk, mecânik) [eskiden] mancınık, savaşlarda büyük taşlan atmakta kulanılan sapan
mencenîk	(a.i.c. mecânik, mecânîk, mencenikat) mancınık, düşmana taş atmak üzere kullanılan büyük sapan. [Farsçası "mencenîk" dir]
mencenikat	("ka" uzun okunur. a.i. mencenîk'in c.) mancınıklar
mencûd	(a.s.) gamlı, kederli, tasalı
mencûk	(f.i.) 1. bayrak direklerinin başına takılan küçük ay. (bkz: meh-çe). 2. şemsiye. 3. sancak, bayrak
mend	(f.e.) -li
Derd-mend	dertli, hasta
Hired-mend	akıllı
Sûd-mend	faydalı., gibi
mendeb	(a.i.) 1. şamata ile ağlama. 2. tehlike; ölüm
mendel	(f.i.) 1. afsuncuların afsun yaparken etraflarına çizdikleri dâire. 2. ödağacı, Hint ödağacı
mendeme	(a.i.) 1. pişman olma. 2. pişman olacak yer
mendil	(a.i.c. menâdîl) 1. mendil. 2. küçük havlu, peçete, yağlık, [aslı "mindîl" dir]
mendûb	(a.s.) 1. şerîatçe yapılması uygun görülen. 2. iyilikleri sayılarak arkasından ağlanan ölü
mendûbât	(a.s. mendûb'un c.) (bkz. mendûb)
mendûf	(a.s.) didilmiş, atılmış. (bkz. menfûş)
menea	(a.s. mâni'in c.) l. menedenler, geri bırakanlar, engel olanlar. 2. engeller, özürler. 3. i. cemaat ve kuvvet
menend	(f.i.). 1. (bkz: mânend). 2. e. gibi
menend-i mürg-i bâl-şikeste	kırık kanatlı kuş misâli, kanadı kmk kuş gibi
menevî	(a.s.) menî'ye mensup, menî ile ilgili
Huveynât-ı meneviyye.	fzy. nutfe (*döl suyu) deki mikroskopik hayvancıklar, spermalar
Hüceyrât-ı meneviyye	fizy. nutfe (*döl suyu) deki hüceyreler, odacıklar

Sâil-i menevî	fizy. nutfe, dölsuyu
meneviyye	(a.s.) ["menevî"nin mü-en.]. (bkz: menevî)
menfa	(a.i.) nefyedilen, sürülen yer, sürgün yeri
menfaat	(a.i. nefden. c. menâfi') fayda, kâr, çıkar, yarar
menfaat-i umûmiyye	kamu yaran
menfaat-bahş	(a.f.b.s.) menfaat, fayda veren, menfaatli, yararlı
menfaat-dâr	(a.f.s.) menfaat, fayda gören
menfaat-perest	(a.f.b.s.) kendi menfaatini düşünen, çıkanna bakan
menfer	(a.i.) nefret edilecek yer; geri kaçılacak yer
menfes	(a.i. nefes'den) nefes alacak yer, nefes deliği
menfez	(a.i. nüfûz'dan. c. menâfiz) nüfuz edecek yer, delik, yank, ağız
menfî	(a.s. nefy'den) 1. nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün. 2. her şeyin olmayacak tarafını, aksini, tersini düşünen, ileri süren. 3. gr. olumsuz. 4. fiz., mat. negatif
menfiyye	(a.s. nefy'den) ["menfî" nin müen.]. (bkz: menfî)
menfiyyen	(a.zf.) menfî, sürgün olarak
menfûh	(a.s. nefh'den) 1. nefho-lunmuş, üfürülmüş. 2. büyük kannlı, şişman
menfûha	(a.s. nefh'den) ["menfûh" ün müen.]. (bkz: menfûh)
menfur	(a.s. nefret'den) nefret edilen, iğrenç, (bkz: mebguz)
menfûre	(a.s. nefret'den) ["menfur" un müen.]. (bkz: menfur)
menfûş	(a.s.) atılmış, didilmiş. [elfâz-ı Kur'âniyye'dendir]. (bkz: mendûf)
menfûşe	(a.s.) ["menfûş" un müen.]. (bkz: menfûş)
mengûş	(f.i.) küpe. (bkz: gûş--vâre)
menh	(a.i.) verme, (bkz: i'tâ, atiyye, ihsan, in'âm)
menhar	(a.i.) burun deliği, (bkz: menhir, minhir, munhur)
menhar	(a.i. nahr'den. c. menâhir) hayvan kesilecek yer, salhane
menhec	(a.i.c. menâhic) geniş, açık yol
menhec-i sedâd	doğruluk yolu. (bkz: sırât--ı müstakim)
menhel	(a.i.c. menâhil) 1. hayvan sulanan, suvanlan yer. 2. konulacak, durulacak sulak yer
menhî	(a.i.c. menâhî) haram olmuş, yapılması şer'an menedilmiş şey
menhir	(a.i.c. menâhir) anat. burun deliği
menhar	(a.i.c. menâhir) anat. burun deliği
minhir	(a.i.c. menâhir) anat. burun deliği
munhur	(a.i.c. menâhir) anat. burun deliği
menhiyyât	(a.i. menhî'nin c.) dînin yasak ettiği şeyler
menhiyye	(a.s.) ["menhî"nin müen.]. (bkz: menhî)
menhûb, menhûbe	(a.s. nehb'den) nehbolunmuş, yağma edilmiş, talanlanmış
Emvâl-i menhûbe	yağma, talan edilmiş mallar
menhûbât	(a.i. menhûb'un c.) yağma edilmiş şeyler
menhus	(a.s. nahs'dan) nuhûsetli, uğursuz, (bkz: meş'ûm)
menhus	(a.s.) kuyruğunun yanlan uyuz olan [deve]
menhûse	(a.s. nahs'dan) ["menhus" un müen.]. (bkz: menhus)
menhus	(a.s.) yılan, akrep gibi hayvanlar tarafından sokulmuş
menhût, menhûta	(a.s. naht'den) naht olunmuş, yontulmuş, tıraş edilmiş, kazılarak yonulmuş

Kelime-i menhûte	iki kelimeden meydana gelen bir kelime ["elhamdülillâhi" demek yerine hamdele; "sallallâhü aleyhi ve sellem" yerine sal'ame; "salavât getirmek" yerine salvele.. gibi]
meni	(a.i.) biy. dölsuyu, belsuyu, sperma, (bkz: nutfe)
menîha	(a.i.) bahşiş; hediye, armağan
menîn	(a.i.) toz. (bkz: gubâr)
meni	(f.i.) benlik
Mevki-i menî'	sarp, çetin yer
meniş	(f.i.) huy, tabiat
Bed-meniş	kötü huylu
Har-meniş	eşek tabîatli
meniyye	(a.i.c. menâyâ) 1. ölüm. 2. Sultan Azîz'in saltanatının ilk devirlerinde İngiltere'den alınan tüfeklerin adı
menkabe	(a.i.c. menâkıb) çoğu tanınmış veya târihe geçmiş kimselerin ahvâline (durumuna) ait fıkralar, hikâyeler
menkabet	(a.i.c. menâkıb). (bkz: menkabe)
menkabet-hân	(a.f.b.s.) menkabet okuyan
menkabevî	(a.s.) efsanevî
menkase	(a.j.) eksiklik, (bkz: naks)
menkel	(a.i.) ayak bileziği, kadınların süs olarak ayaklarına taktıkları bilezik
menkib	(a.i.c. menâkib) anat. omuz ile kol kemiğinin birleştiği yer
menku', menkua	("ku" uzun okunur, a.s.) suda kaynatılmış, haşlanmış
menkuât	("ku" uzun okunur, a.i. menkua'nın c.) haşlanmış nebat sulan
menkub	("ku" uzun okunur, a.s. nakb'den) delinmiş, oyulmuş, (bkz: süfte)
menkub	(a.s. nekbet'den) 1. nekbete düşmüş, talihsiz. 2. gözden ve mevkiden düşmüş
menkûbiyyet	(a.i.) menkûpluk, düşkünlük, [yapma kelimelerdendir]
menkûha	(a.i.) nikâhlı kadın, (bkz: halîle, zevce)
menkul, menkule	("ku" lar uzun okunur, a.s. nakl'den) 1. nakledilmiş, bir yerden bir yere taşınmış, taşınan
Emvâl-i gayr-i menkule	nakli, taşınması mümkün olmayan mallar "ev, tarla.." gibi. 2. ağızdan ağıza geçmiş (söz, haber, hikâye..)
menkulât	("ku" uzun okunur, a.i. menkule'nin c.) 1. ağızdan ağıza yayılarak duyulan, bilinen şeyler. 2. hadîs, tefsir bilgileri, ["ma'kulât" in zıddı]
menkur	("ku" uzun okunur, a.s. nakr'den) delinmiş, oyulmuş
menkûr	(a.s. nekr'den. c. menâkîr) inkâr olunmuş
menkure	(a.s.) ["menkur" un müen.]. (bkz: menkur)
menkûs	("ku" uzun okunur, a.s. naks'dan) eksik olan
menkûs	(a.s. nüks'den) 1. başaşağı çevrilmiş, tersine dönmüş, (bkz: ma'kûs, zîr ü zeber). 2. hastalığı nüksetmiş, tepmiş. 3. sol ön ayağında beyaz bulunan ve Araplarca makbul sayılmayan [at]
menkûsa	(a.s.) ["menkûs"un müen.]. (bkz: menkûs)
menkûse	(a.s.) ["menkûs"un mü-en.]. (bkz: menkûs)
menkûs	("ku" uzun okunur, a.s. nakş'dan) 1. nakış olunmuş, işlenmiş, resim yapılmış, boya ile süslenmiş. 2. i.g.s. nakışlı pencere, alçı pencere
menkut	("ku" uzun okunur, a.s. nokta'dan) 1. noktalanmış, noktalı

Hurûf-i menkuta	noktalı harfler. 2. "ebced" hesabıyla ve noktalı harflere göre tertîbedilmiş târih
menkuta	("ku" uzun okunur, a.s. nokta'dan) [menkut"un müen.]. (bkz: menkul]
menkuz	("ku" uzun okunur, a.s. nakz'dan) nakzedilmiş, bozulmuş, hükümsüz bırakılmış
Karâr-ı menkuz	huk. nakzo-lunmuş, bozulmuş karar
men lehü'd-diye	(a.b.i.) fık. diyete müstehik olan kimse
men lehü'l-hakk	(a.b.i.) fık. hak sahibi olan kimse
men lehü'l-hidâne	(a.b.i.) fık. hidâne hakkına mâlik olan kimse
menlehü'l-istiglâl	(a.b.i.) fık. bir vakıf yerin gailesi kendine meşrut olan kimse
men lehü'n-nafaka	(a.b.i.) fık. nafakası başka kimse üzerine lâzım olan kimse
menmûl	(a.s.) üzerine kannca üşüşmüş [şey]
menn	(a.i.) 1. kudret helvası. 2. ihsan etme, iyilik etme, bağışlama. 3. batman. 4. edilen iyiliği başa kakma
menn-i kıttîs	anber balığından çıkarılıp ve mum yapmakta kullanılan yağlı bir madde
mennâ'	(a.s. men'den) 1. menedici, önleyici. 2. yaptırmayan, alıkoyan
mennâü'l-hayr	hayıra, iyiliğe manî olan, iyiliği önleyen
mennâc	(a.s.) çok bahşiş veren
mennân	(a.s.) 1. [Allah adlanndandır] çok ihsan eden, veren, ihsanı bol. 2. i. erkek adı
mennâne	(A.i.) yalnız malı, mülkü, zenginliği için kendisiyle evlenilen kadın. [kocasını dâima minnet altında bıraktığı için bu ad verilmiştir]
mensec	(a.i.) nescolunan, bez dokunulan yer, dokuma evi, trikotaj mağazası
mensek	(a.i.c. menâsik) 1. ibâdet yeri. (bkz: ibâdet-gâh). 2. kurban kesecek yer
mensî	(a.s. nisyân'dan) 1. unutulmuş
Nesyen mensiyyen	büsbütün unutulmuş. 2. terkedilmiş, bırakılmış
mensic	(a.i.). (bkz. mensec)
mensi	(a.i.c. menâsik). (bkz: mensek)
mensiyyât	(a.s. mensi'nin c.) unutulmuş şeyler
mensiyyen, mensiyyet	(a.i.) unutulma,
mensim	(a.i.c. menâsim) 1. deve tırnağı. 2. eser, alâmet. 3. yol
mensûb	(a.s. nisbet'den. c. mensû-bîn) bir kimseye, bir şeye nisbeti olan, bir şeyle ilgisi bulunan, (bkz: merbut, müteallik)
ism-i mensûb	gr. kelimenin sonuna Türkçede -li, Arapça ve Farsçada, kelime sessiz harfle bitiyorsa bir "-î"; sesli harfle bitiyorsa, yerine göre, sesli harf atılarak veya atılmayarak "-î, -yî veya -vî getirilerek yapılan sıfat "Teb-rîz - Tebrîzî, Ruha - Ruhâlı, Ruhâvî; Mekke -Mekkeli, Mekkevî..." gibi
mensûbât	(a.i. mensûb'un c.) mensuplar, bir yerle ilişiği olanlar
mensûbe	(a.s.) ["mensûb" un müen.]. (bkz: mensûb)
mensûbîn	(a.i. mensûb'un c.) mensuplar, nispeti olanlar
mensûbiyyet	(a.i.) mensuptuk, mensûbolma hâli, ilgililik
mensûc	(a.s. nesc'den) nesco-lunmuş, dokunmuş, örülmüş
mensucat	(o.i. mensûc'un c.) nescolunmuş, dokunmuş şeyler, dokumalar

mensucât-ı harîriyye	ipek dokumalar
mensûh	(a.s. nesh'den) nesholun-muş, hükümsüz bırakılmış, hükmü kaldırılmış
mensûhât	(a.i.c.) tar. yaya ve müsellem teşkilatının kaldırılması, mülkî ve askerî me'mûriyetlerin lağv olunması üzerine hükümete intikal eden timarlar
mensûk	(a.s. nesk'den) nesko-lunmuş, düzgün olarak dizilmiş, dizili olan
mensur	(a.s. nesr'den) 1. saçılmış, dağılmış. 2. ed. manzum olmayan, vezinsiz, kafiyesiz söz
mensûre	(a.i.) ed. mensur şiir tarzında yazılan yazı
menşe'	(a.i. neş'et'den) 1. bir şeyin neşet ettiği, çıktığı yer, esas, kök. 2. yetişilen yer, bitirilen mektep
menşe'- i küttâb-ı askerî	[eskiden] Bâbı-seraskerî'de askerî kâtip yetiştirmek üzere açılmış mektep. [1292 (1875) de bir mektep şeklini almıştır]
menşed	(a.i.) isteme, (bkz: taleb)
mensele	(a.i.) küçük parmağın yüzük takılan yeri
menşer	(a.i.) neşredilen, dağıtılan yer
menşur	(a.s.c. menâşîr) 1. neşrolunmuş, dağıtılmış, yayılmış. 2. i. pâdişâhın verdiği yezirlik, müşirlik veya kazilkuzatlık rütbelerinin tevcihini hâvî ferman. 3. i. mat. biçme, prizma, fr. prisme
menşûr-i kaim	("ka" uzun okunur) mat. dik prizma, dik biçme, fr. prisme droit
menşûr-i mail	mat. eğik prizma, eğik biçme, fr. prisme oblique
menşûr-i makta'	geo. *kesik prizma, fr. tronc de prisme
menşûr-i muhammesi	mat. beşgen prizma, beşgen biçme, fr. prisme pentagona!
menşûr-i muntazam	geo. düzgün prizma, fr. prisme droit et regulier
menşûr-i münharifî	mat. dörtgen prizma, dörtgen biçme, fr. prisme quadrangulaire
menşûr-i müseddesi	mat. altıgen prizma, fr. prisme hexagonal
menşûr-i müsellesi	geo. üçgen prizma, fr. prisme triangulaire
menşûr-i mütesâvi'l-adla'	geo. paralelyüz
menşûrî	(a.s.) mat. prizmatik, biçmesel, fr. prismatique
menûn	(a.i.) vakit, zaman
Reybü'l-menûn	zamanın hâdiseleri
me'nûs	(a.s.) ünsiyet olunmuş, alışılmış; alışık, (bkz: me'lûf)
me'nûse	(a.s.) ["me'nûs" un müen.]. (bkz: me'nûs)
me'nûsiyyet	(a.i.) alışılma, alışılmış olma
men'ûş	(a.s.) 1. yukarı kaldırılmış. 2. fakir düştükten sonra sevindirilmiş. 3. hayır ile anılan ölü. 4. tabuta konulmuş
men'ût	(a.s.) medhedilmiş, iyiliği, güzelliği söylenmiş
menût	(a.s.) l. asılı, asılmış, raptedilmiş, (bkz: merbut). 2. bağlı, (bkz: vabeste)
menûtiyyet	(a.i.) tâbi olma, bağımlılık
menvî	(a.i. niyyet'den) niyet edilen şey, meram, maksat, gaye
menvî-i zamir	içindeki niyet, maksat
menzehe	(a.i.) gezinti yeri
menzele	(a.i.) 1. derece, sıra. 2. durak yeri

menzil	(a.i. nüzûl'den. c. menâzil) 1. yollardaki konak yeri. 2. ev. 3. bir günlük yol, konak. 4. mesafe. 5. astr. benâtünna'ş yıldızı. menzil-i can 1) tas. insanın vücudu. 2. ulvî âlem
menzil-i Kamer	astr. Ay'ın, Arz'ın etrafındaki mahreki ve bu mahrekte aynı noktaya tekrar gelebilmek için sarfettiği zaman
menzil-i külli	mahrekin en son noktasına kadar olan mesafe
menzile	(a.i.). (bkz. menzilet)
menzilet	(a.i.) 1. derece, rütbe, yükseklik derecesi, (bkz: paye). 2. inecek yer, konak yeri; ev; hâne
menzil-gâh	(a.f.b.i.) menzil yeri, konak, (bkz: menzilgeh, menzil-hâne). [aslında menzil, konak yeri demek olduğuna göre "gah" ekinin eklenmesi yanlış olmakla beraber Osmanlıcada eklenip kullanılmıştır]
menzil-geh	(a.f.b.i.). (bkz. menzil--gâh, menzil-hâne)
menzil-hâne	(a.f.b.i.) konak yeri; hayvan değiştirilen yer. [aslında menzil, konak yeri demek olduğuna göre "hâne" kelimesinin eklenmesi teşkile aykm olmakla beraber kullanılır olmuştur]
menzû'	(a.s. nez'den) nezolunmuş, koparılmış
menzûf	(a.s.) 1. kan kaybı yüzünden dermansız kalmış [kimse]. 2. susuzluktan dili damağı kurumuş [kimse]
menzûl	(i.s. nüzûl'den) nüzullü, inmeli, (bkz: mefluç), [yapma kelimelerdendir]
menzûr	(a.s.) nezrolunmuş, va'dedilmiş, adanmış
mer'	(a.i.) adam, erkek, kişi. (bkz: merdüm). [müen. "mer'e"]
mer	(f.s.) elli [sayı], (bkz: hamsin, hamsûn, pençâh)
mer'â	(a.i.c.) aynalar, (bkz: merâî)
mer'a	(a.i. ra'y'dan. c. merâî) çayırlık, otlak
mer'abe	(a.i.) 1. tenha ve korkunç yer. 2. birdenbire korkutma
merâbi'	(a.i.) 1. (mürabba'ın c.) mürabbalar, kareler. 2. (merba'ın c.) ilkbaharda oturulan evler
merâbih -	(a.i. ribh'in c.) ticâret kazançları
merâci'	(a.i. merci'in c.) rücû edilecek, dönülecek yerler, müracaat edilecek başvurulacak yerler, kimseler
merâdet	(a.i.) kuvvetlilik. (bkz: salâbet)
merâfık	(a.i. mirfak'ın c.) 1. dirsekler. 2. mutfaklar. 3. kilerler
nıerâh	(a.i.) 1. rahat edecek yer. 2. yer, mekân (bkz: mekân, me'vâ). 3. Arapça nahv cümlesinden meşhur eser
merah	(a.i.c. merahân) çok aşırı sevinme
merahân	(a.i. merah'ın c.) çok neşeli, çok sevinçli olma halleri
merâhil	(a.i. merhale'nin c.) konaklar, mesafeler, menziller, duraklar, (bkz: merâhil-i baîde uzak konaklar, duraklar
merâhil-peymâ	(a.f.b.s.) yolcu, seyyah, (bkz: merhale-nişîn)
merâhim	(a.i. merhamet'in c.) merhametler, acımalar
merâhim	(a.i. merhem'in c.) merhemler
merâî	(a.i. mir'at'ın c.) aynalar, (bkz: mer'â, meraya)
merâî	(a.i. mer'a'nm c.) çayırlıklar, otlaklar
merâir	(a.i. merâre'nin c.) anat. öd keseleri
merak	(a.i.) 1. bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan arzu. 2. bir şeyi edinmek, yapmak, bir şeyle uğraşmak arzusu. 3.

Tarihvemedeniyet.org

	heves, istek, düşkünlük. 4. iç darlığı. 5. kuruntu, telâş. 6. kaygı, tasa. 7. kara sevda, dalgınlık
merak	(a.i.) çorba; et suyu
meraka	(a.i.) 1. koyu et suyu. 2. terbiye [yemek]
merâkıd	(a.i. merkad'ın c.) mezarlar, kabirler
merakım	(a.i. mirkam'ın c.) kalemler, yazacak âletler
meraki	(a.s.) 1. kuruntu, vesvese içinde bulunan [kimse]. 2. (i. mirkat'ın c.) merdivenler, basamaklar; dereceler
merâkib	(a.i. merkeb'in c.) rükû-bedilecek, binilecek şeyler. merâkib-i bahriyye vapurlar, gemiler, kayıklar gibi deniz nakil vâsıtaları
merâkib-i berriyye	at, araba, otomobil gibi kara nakil vâsıtaları
merâkib-i cesîme	yüz tonilâtodan yukarı olan gemiler
merâkib-i sagîre	yüz tonilâtoya kadar olan gemiler
merâkiz	(a.i. merkez'in c.) merkezler. (bkz. merkez)
merakk	(a.i.) 1. sağrı [atta]. 2. astr. Dübb-i ekber adlı yıldız kümesinin dörtgeninde bulunan parlak yıldız, fr., ing. merak. Lât. Beta UrsusMajoris. [yedili kümenin ikinci derecedeki parlak yıldızıdır]
meram	(a.i.) 1. istek, maksad, niyet. 2. Konya'nın meşhur sayfiye yeri
merâm-bahş, merâm-bahşâ	(a.f.b.s.) birine istediğini veren
merânet	(a.i.) 1. yumuşaklık, (bkz: nuûmet). 2. fiz. bir maddenin, çekiçle dövüldüğü zaman yayılması vasfı
merâre	(a.i.c. merâir) anat. öd kesesi
merâret	(a.i.) acılık, tatsızlık
merâret-i esaret	esirliğin acılığı
merâsid	(a.i. mersad'ın c.) rasat yerleri
merâsî	(a.i. mersiye'nin c.) mersiyeler, ağıtlar
merâret-engîz	(f.b.s.) acılık koparan, acılık, tatsızlık yaratan
merâsî	(a.i. mersâ'nın c.) limanlar, gemilerin barındığı yerler
merâsid	(a.i. mirsâd ve mirsad'ın c.) rasat yerleri, gözetme yerleri
merasim	(a.i. resm'in c.) resmî muameleler; resmî törenler, seremoniler
merâsim-i teşrîfâtiyye	protokol seremonisi
merâsid	(a.i. merşed'in c.) maksada ulaştıran doğru yollar
merâti'	(a.i. merta'ın c.) çayırlar, otlaklar
merâtib	(a.i. mertebe'nin c.) rütbeler, dereceler
merâvîh	(a.i. mirvaha'nın c.) 1. ovalar, çöller. 2. etrafı açık ve rüzgârlı yerler
merâvih	(a.i. mirvaha'nın c.) yelpazeler
meraya	(a.i. mirât'ın c.) aynalar, (bkz: mecâlî, merâî)
merâyâ-yi huzûz	hazlann aynaları
merâzibe	(a.i. merzûbân'ın c.) hudut muhafızlar, serhat beylerbeyleri
merba'	(a.i. rebî'den. c. merâbi') ilkbaharda oturulan ev
merba'-nişîn	(a.f.b.s.) yazlıkta oturan
merbat	(a.i.) koyun, keçi bağlanacak yer; ahır; ağıl
merbû'	(a.i.) kul, köle. (bkz: memlûk)
merbûb	(a.i.) kul, köle. (bkz: memlûk)
merbut	(a.s. rabt'dan) 1. rapto-lunmuş, bağlanmış, bağlı. 2. ulaşmış, bitişmiş, bitişik. 3. iliştirilmiş, eklenmiş. 4. bağlı, (bkz: vâ-beste)

nıerbûtât	(a.i. ve s. merbût'un c.) raptolunmuş şeyler, ekli, bağlı şeyler
merbûtât-ı hâdise	huk. [eskiden] eskiden beri tapu ile tasarruf olunagelirken sonradan bir takrîb ile ruhban eline geçmiş ve manastıra merbut olmak üzere tapusuz tasarruf olanmakta bulunmuş olan arazî demektir ki, bunlarda arâzî-i emîriye hükümleri tatbik olunur manastır nâmına tasarrufa müsâade edilmez
merbûtât-ı kadîme	huk. [eskiden] bir manastıra eskidenberi merbut olan ve merbû-tiyeti defterhânede mukayyet bulunan arazî olup tapu ile tasarruf olunmaz ve alınıp satılmaz
merbûten	(a.zf.) raptedilerek, bağlanmış olarak
merbûtiyyet	(a.i.) merbutluk, bağlılık, eklilik."
merc	(a.i.c. mürûc) çayır, çayırlık. (bkz: mertâ')
merc	(f.s.) "here" ile birlikte kullanılır
Here ü merc	karmakarışık, altüst
mercan	(a.i.) mercan, fr. corail
mercâne	(a.i.) mercan tanesi
mercâniyye	(a.i.) zool. mercanlar, mercangiller
merci'	(a.i. rücû'dan. c. merâci') 1. rücû edilecek, dönülecek yer. 2. müracaat olunacak, başvurulacak yer, kimse
merci'-i âid	(bkz: makam-ı âid)
merci'-i hâl	bir işin çözümü için başvurulan makam
merci'-i hâss ü âmm	her sınıf halkın başvurabileceği yer
merci'-i küll	bütün işler için başvurulacak makam
merci'-i resmî	bir idarenin veya bir me'mûrun bağlı bulunduğu üstün yer
merci'-i rü'yet	huk. bir işin görülmesi için başvurulan yer
mercû	(a.s. recâ'dan) 1. umulan. 2. rica olunan, [aslı "mercûv" dur]
mercûh, mercûha	(a.s. rüchân'dan) 1. başka bir şeyin kendisine üstün tutulduğu şey. 2. hasmından önce iddiasını ispata salâhiyeti olmayan
mercûl	(a.s.) 1. kıllı, kıllanmış, başında saçı bitmiş. 2. zool. ayak yerinde olan kanatlan karnında veya başında bulunan hayvan
mercûlü'l-batn	zool. karından ayaklı
mercûm	(a.s. recm'den) recmolun-muş, taşlanmış
merd	(f.i.) 1. adam, insan. 2. erkek. 3. özü, sözü doğru, kabadayı, yiğit
Nâ-merd	korkak; alçak, kancık [kişi]
merd-i dana	bilen insan
merd-i garîb	yabancı, gurbete düşmüş kişi
merd-i Hûda	(Allah adamı) ermiş kişi
merd-i kıbtî	çingenenin merdi, özü sözü doğru ve cesur olanı
merd-i merdân	yiğitler yiğidi
merd-i meydân	yiğit, tek kişi
merdân	(f.i. merd'in c.) 1. mertler, insanlar, erkekler, yiğitler. 2. bir çeşit ney
merd-âne	(f.zf.) ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe, (bkz: bahâdırâne)
merdânegî	(f.i.) mertlik, yiğitlik, cesurluk
merdâne-ser-gerdan	(f.b.i.) bir çeşit terlik
merdâne-zenâne	(f.b.i.) bir çeşit kadın terliği
merdân-hüdâ	(f.b.s.) erenler
merd-bâz	(f.b.i.) hafifmeşrep, oynak kadın

merd-beçe (f.b.i.) mert oğlu mert, yiğit oğlu yiğit
merdi (f.i.) 1. mertlik, erkeklik, erlik. 2. cesurluk. 3. hamiyet, insanlık
merdûd (a.s. redd'den) 1. reddo-lunmuş, kovulmuş. 2. geri döndürülmüş, geri çevrilmiş
merdûde (a.s. redd'den) ["merdûd"un müen.]. (bkz. merdûd)
merdûdiyyet (a.i.) merdudluk, kovulmuşluk, geri çevrilmişlik
merdüm (f.i.c. merdümân) 1. insan, adam. (bkz: mer'). 2. gözbebeği
merdüm-i çeşm gözbebeği
merdümân (f.i. merdüm'ün c.) insanlar, adamlar
merdûm-âzâr (f.b.s.) insan inci ten. (bkz. dil-şiken)
merdüme (f.i.) gözbebeği, (bkz: merdümek)
merdümek (f.i.) 1. küçük adam. 2. mercimek, gözbebeği, (bkz. merdüm)
merdümek-i çeşni gözbebeği
merdüm-evbâr (f.b.s.) insan yiyen, kan içen, vampir
merdüm-firîb (f.b.s.) hileci, aldatıcı
merdüm-gezâ[y] zulmedici, gadredici
merdüm-girîz (f.b.s.) insanlara karışmaktan hoşlanmayan, insanlardan kaçan, fr. misanthrope
merdüm-giyâ (f.b.s.) bot. kan kurutan, adamotu
merdüm-giyâh, merdüm-giyeh (f.b.i.) bot. kankurutan, abdüsselâm denilen müshil, adamotu
merdüm-hâr (f.b.s.) 1. insan yiyen [vahşî hayvan]. 2. yamyam
merdüm-hîz (f.b.s.) kalabalık, nüfusu çok olan yer
merdümî (f.i.) 1. insanlık, adamlık. 2. cesurluk, yiğitlik. 3. faziletlilik, erdemlilik
merdüm-keş (f.b.i. ve. s.) lider, önder
merdüm-küş (f.b.s.) adam öldüren. (bkz: katil)
merdüm-nevâz "insan okşayan" ince, nâzik [kimse]
merdüm-perest (f.b.s.) "insana tapan" insanı seven, insancıl
merdüm-pîrâ (f.b.s.) öğretmen, eğitmen, (bkz: mürebbî)
merdüm-şinâs (f.b.i.) antropolog
merdüm-zâd (f.b.i.) insan oğlu. (bkz. benî Âdem)
mer'e (a.i.c. nisa') kadın, (bkz: zen)
me'rebe (A.i.) meşgale, iş; meslek
merec (a.i.) 1. kararsız olma. 2. zorunlu olma
merece'l-bahreyn (iki denizin buluştuğu yer) mec. Konya'da Mevlânâ Celâleddîn Rûmî ile Şemsettin Tebrîzî'nin ilk olarak görüştükleri yer
merede (a.i. mârid'in c.) direnenler, inatçılar. (bkz: anede)
merehân (a.i.) l- ferah, sevinç. 2. zayıf olma
meremmet (a.i.) tamir, onarma; üstün-körü tamir
meremmet-i gayr-i müstehleke huk. [eskiden] çürük tahtanın yerine başkasını koymak yahut çürümüş merdiveni yeniden yapmak gibi sonradan sökülüp alınabilmesi kabil olan ilâve
meremmet-i müstehleke huk. [eskiden] duvara badana, boya vurmak gibi sökülüp alınması kabil olmayan fazlalık
merfû' (a.s. refden) 1. refolunmuş, kaldırılmış, yükseltilmiş
merfûü'l-vezâre vezirlerden işlediği bir suçtan veya devletçe görülen herhangi bir sebepten dolayı vazifesinden azliyle beraber vezirlik

	rütbesi alınmış olanlar. 2. hükümsüz bırakılmış. 3. a. gr. zamme (o, ö, u, ü) ile harekelenmiş [harf], (bkz: mazmûm). 4. mat. ifâde edilen bir kuvvete yükseltilen miktar
merfûa	(a.s. refden) ["merfû" un müen.]. (bkz. merfû')
merfûât	(a.i. merfû'nun c.) 1. bir yerde kullanılmak üzere kaldırılmış eski eşya. 2. a. g r. zamme ile harekeli kelimeler
merfûd	(a.s.) armağan olarak verilen [nesne]
merg	(f.i.) 1. çayır, çimen, (bkz: merta'). 2. sebze
merg	(f.i.) ölüm. (bkz: irtihâl, mevt)
merg-a-mergî	umûmî ölüm [hastalıktan]
merg-i şâdî	sevinç ölümü
mergâ merg	(f.b.i.) umumî veba hastalığı
mergub, mergube	("gu" lar uzun okunur, a.s. rağbet'den) 1. rağbet edilmiş, beğenilmiş, herkesçe sevilip aranılmış. 2. istenilen, sevilen, (bkz: makbul). 3. i. [ikincisi] kadın adı
mergûbiyyet	(a.i.) mergupluk, beğenilir, rağbet edilir, aranılır olma
mergul, mergule	("gu" lar uzun okunur, a.s.) 1. bükülmüş, kıvrılmış [saç]; kıvırcık [saç]
Zülf-i mergul	kıvrılmış, kıvırcık saç. 2. kuş sesi. 3. ahenkli ses
merg-zâr	(f.b.s.) çayırlık, çimenlik, sulak [yer]
merhaba	(a.n.) 1. "genişlenin", "rahat oturun!" mânâsına bir selamlaşma sözü. 2. günaydın, hoş geldiniz. 3. nazımda övülen kimseye hitâbolarak kullanılır
merhale	(a.i. rihlet'den. c. merâhil) 1. menzil, konak. 2. iki menzil, konak arası. 3. bir günlük yol
merhale-nişîn	(a.f.b.i.) yolcu, seyyah, turist
merhamet	(a.i. rahm'den. c. merâhim) şefkat gösterme, acıma; birini esirgeme
Bî-merhamet	merhametsiz, acımaz
merhamet-bahş	(a.f.b.s.) merhamet eden, merhametli
merhamet-disâr	(a.f.b.s.) çok merhametli
merhameten	(a.zf.) merhamet ederek, acıyarak
merhamet-güster	(a.f.b.s.) merhamet yayıcı, merhametli, (bkz: merhamet--perver, merhamet-şiâr)
merhamet-güsteri	(a.f.b.i.) merhamet yayıcıhk, merhametlilik. (bkz: merhamet-perverî, merhamet-şiârî)
merhamet-penâh	(a.f.b.s.) merhametli, (bkz: merhamet-güster, merhamet-perver, merhamet-şiâr)
merhamet-perver	(a.f.b.s.) merhametli, esirgeyici, (bkz: merhamet-güster, merhamet-penâh, merhamet-şiâr)
merhamet-perverâne	(a.f. zf.) merhametlilikle, esirgeyicilikle
merhamet-perverî	(a.f.b.i.) merhametlilik, esirgeyicilik. (bkz: merhamet--şiârî)
merhamet-şiâr	(a.f.b.s.) âdeti, merhamet olan, merhametli, bkz: merhamet-güster, merhamet-penâh, merhamet--perver)
merhamet-şiârî	(a.b.i.) merhameüilik. (bkz: merhamet-perverî)
merhem	(a.i.c. merâhim) 1. mel-hem, deriye içirilerek veya sürülerek kullanılan tereyağı kıvamında yağlı ilâç. 2. meç. acıyı, sertliği giderecek ve avunduracak olan sebep
merhem-sâ[y]	(a.f.b.s.) merhem sürücü, çâre bulucu, bulan
merhem-sâz	(a.f.b.i.) çâre bulan

merhem-sâzî	(a.f.b.i.) çâre buluculuk
merhûb	(a.i.) 1. arslan. (bkz: esed, gazanfer, haydar, şîr). 2. s. korkunç şey
merhum, merhume	(a.s. rahm'den) 1. Allah'ın rahmetine kavuşmuş, Allah'ın rahmetiyle müjdelenmiş, (bkz: mağfur). 2. ölmüş, ölü. [Müslümanlar hakkında], (bkz: müteveffa)
Ümmet-i merhume	Müslümanlar
merhûn	(a.s. rehn'den) 1. rehin edilmiş, ödünç alınan bir şeye karşı, garanti olarak verilen şey. 2. muayyen zaman, bir şeye bağlı
Umûr-i merhûne	zamanı beklenen işler
merhûnün-bih	huk. [eskiden] rehnedilen malın mukabili olan hak
merhûz	(a.s.) 1. yıkanmış, (bkz: magsûl). 2. terlemiş
merî	(a.i.) anat. mîde ile bül'ûm (gırtlak) arasında bulunan yemek borusu
mer'î, mer'iyye	(a.s. riâyet'den) 1. riâyet edilen, saygı gösterilen. 2. gözetilen, yürürlükte olan. (bkz. carî)
mer'iyyü'l-hâtır	hatırlı, itibarlı, sözü geçer
mer'iyyü'l-icrâ	huk. yürürlüğe girme
mer'î, mer'iyye	(a.s. rü'yet'den) gözle görülen
Gayr-i mer'î	gözle görülmez
merîd	(a.s.) başı sert, inatçı, (bkz: anûd, musırr)
Merîh	(a.h.i.) astr. Dünyâ'dan sonra Güneş'e en yakın olan seyyare (gezegen), Sakıt, Mars. (bkz. Mirrîh)
mer'iyyât	(a.s. mer'î'nin c.) gözle görülen şeyler
mer'iyyet	(a.i.) 1. hükmü yürürlükte olma. 2. gözle görülür olma
mer'iyyete vaz'	huk. yürürlüğe konma
merkab, merkabe	(a.i.c. merâkıb) l. gözetleme, gözleme yeri kulesi. 2. astr. semânın kuzey yarımküresinde Feres-i Ekber (Pegasus) burcunun büyük dörtgeninin büyük kenarının sağ köşesinde bulunan yıldız, markab, lât. Beta Pegasus
merkad	(A.i.c. merâkıd) mezar, kabir, [aslı "yatacak, uyuyacak yer" demektir]
merkeb	(a.i. rükûb'dan. c. merâkib) 1. rükûbedilecek, binilecek şey, binek. 2. vapur, gemi, kayık gibi şeyler. 3. eşek. [dilimizde yalnız "eşek" mânâsına kullanılır]
merkez	(a.i. rekz'den. c. merâkiz) 1. yuvarlak bir çizginin (çenberin) her noktasından aynı uzaklıkta bulunan nokta
Kuvve-i ani'l-merkeziyye	fiz. merkezkaç kuvvet, bir merkezin etrafında hareket eden bir cismi, o merkezden uzaklaştıran kuvvet, fr. force centrifuge
Kuvve-i ile'l-merkeziyye	fiz. merkezcil kuvvet, muhitten merkeze doğru yönelen kuvvet, fr. force centripete. 2. bir şeyin en işlek yeri, orta yeri, işler yer. 3. kollara ayrılan bir teşkilâtın, bir kuruluşun umûmî idare yeri. 4. en yüksek dereceli polis karakolu. 5. tarz, suret, şekil, yol
merkez-i âlem	astr. Güneş
merkez-i Arz	jeol. Arz'ın, Diinyâ'nın merkezi
merkez-i dahilî	jeol. iç merkez, hareketin (deprem) yer içindeki merkezi
merkez-i def	fiz. itme merkezi
merkez-i devlet	başkent

merkez-i devr	fiz. hareket eden bir cismin etrafında devrettiği nokta
merkez-i hâk	toprağın, dünyânın merkezi
merkez-i hükümet	başşehir, başkent
merkez-i kaza	ilçe merkezi
merkez-i kemâl	mükemmellik merkezi
merkez-i küre-i semâ	astr. küre-i semânın merkezi ki, aynı zamanda arzın merkezidir
merkez-i mîh-i nuhâî	anat. dimağda cümle-i asabiyye kısmının tamamen toplandığı nokta
merkez-i sıklet	ağırlık merkezi
merkez-i şems	astr. güneşin merkezi
merkez-i tazyik	fiz. tazyik, ağırlık noktası
merkez-i teşrî	kanun yapma merkezi
merkez-i vilâyet	il merkezi
merkezî zaviye	mat. merkez, özek açısı, fr. angleau centre
merkezî, merkeziyye	(a. s.) merkeze mensup, merkezle ilgili, merkezde, işlek yerde bulunan
Devâir-i merkeziyye	merkezde, işlek yerde bulunan dâireler
merkeziyyet	(a.i.) bütün işlerin, emirlerin bir merkezden çıkması, merkezleştirilmesi
Adem-i merkeziyyet	bir idareye bağlı olan bölümlerin, kendi kendilerini idare sistemi
Usûl-i merkeziyyet	merkeziyyet usûlü, bütün işlerin merkezleştirilmesi usûlü, bir merkezden idare edilmesi usûlü, sistemi
merkûb	(a. s. rükûb'dan) 1. üzerine binilmiş; bindirilmiş. 2. san meşinden yapılan bir çeşit ayakkabı
merkûbe	(A. s. rükûb'dan) ["merkûb" un müen.]. (bkz: merkûb)
merkum, merkume	("ku" lar uzun okunur, a.s. ve i. rakam'dan) 1. yazılmış, adı geçmiş, (bkz: mezkûr). 2. bayağı, adî, işsiz güçsüz, aşağılık kimse
merkuman	("ku" uzun okunur, a.i. c.) iki kişi hakkında kullanılır
merkumun	(a.i. c.) adı geçen kimseler
merkûz	(a.s. rekz'den) 1. rekzolunmuş, dikilmiş, saplanmış. 2. meç. tabiatında, yaradılışında bulunan
merkûze	(a.s. rekz'den) ["merkûz"un müen.]. (bkz. merkûz)
merkûziyyet	(a.i.) merkûzluk, dikilme, saplanma
mermer	(a.f.i.) mermer, [aslı Yunancadır]
mermer şâhî	çok ince dokuma pamuklu
mermî	(a.s.i. remy'den. c. mermiyât) 1. remyolunmuş, atılmış. 2. ateşli silâhlarda atılan tane, kurşun, fişek
mermiyât	(a.i. ve s. mermi'nin c.) 1. remyolunmuş, atılmış nesneler. 2. ateşli silâhlarda atılan taneler, kurşunlar, fişekler
mermûz	(a.s. remz'den) remzolunmuş, işaretle anlatılmış, îmâ edilmiş
mermûzât	(a.s.c.) remiz ve işaretle anlatılan şeyler
mernıûzât-ı Mısriyye	Mısır hiyeroglifi
merrât	(a.i. merre'nin c.) defalar, kerreler, bir çok defalar, (bkz: kerrat)
merre	(a.i.) defa, kerre
merre-i vahide	bir defa
merreten	(a.zf.) defalarca

merreten bâ'de uhrâ	birbiri ardınca birkaç defa
merreten ba'de merretin	tekrar tekrar
Merrih	(a.h.i.) ["aslı "Mirrih" dir]. (bkz. Mirrih)
mersâ	(A.i.c. merâsî) liman, geminin demir attığı yer
mersâ-yi Kostantiniyye	İstanbul limanı
mersad	(A.i. rasad'dan. c. merâsid) rasat yeri, gözetleme yeri. (bkz. mirsâd)
mersâd	(a.i.c. merâsid) rasat yeri, gözetleme yeri. (bkz: mirsâd)
mersiye	(a.i.c. merâsî) ağıt, birinin ölümü üzerine duyulan teessürü anlatmak için yazılan manzume
mersiye-hân	(a.f.b.s.) ağıt okuyan, ağıtçı, (bkz: nevvâhe)
mersiye-hânî	(a.f.b.i.) ağıt okuyucuk, ağıtçılık
mersiye-kâr	(a.f.s.) ağıtçı, ağıt okuyan
mersûd	(A.s. rasad'dan) rasadolunmuş; hesaplanmış, ölçülüp biçilmiş
mersûle	(a.i.) irsal edilmiş, gönderilmiş makbuz ve benzeri evrak, (bkz: irsâ-liyye)
mersûm	(a.s. resm'den) 1. resmo-lunmuş, yazılmış, çizilmiş. 2. bahsi geçmiş, adı geçmiş, (bkz: mezkûr). 3. [evvelce] Müslüman olmayan kimseler için "merkum" mânâsına kullanılan bir söz idi. 4. an'ane, gelenek
mersûm-hâr	(a.f.b.s.) vergi alan [kimse]
mersûs	(a.s. resâs'dan) 1. kurşun madeniyle sağlamlaştırılmış şey. 2. sağlam. mes'adet (bkz. metîn, muhkem)
Bünyân-ı mersûs	sağlam yapı
mert	(f.s.) çevik, hareketli. (bkz. zinde)
merta'	(a.i.) mer'a, otlak, çayır, (bkz: merc)
mertebânî	(a.s.) Merteban'da yapılan bir cins çanak çömlek
mertebe	(a.i.c. merâtib) 1.derece, basamak. 2. rütbe; paye. 3. mikdar
mertebe-i âliye	yüksek derece
mertebe-i bâlâ	üst derece
mertebe-i kusvâ	en son derece
mertebet	(a.i.). (bkz: mertebe)
mertûbe	(a.s.) ["mertûb"un müen.]. (bkz. mertûb)
merşed	(a.i.c. merâşid) maksada ulaştıran doğru yol
mertûb	(a.s. ratb'dan) rutubetli, nemli, ıslak, yaş
mertûm	(a.s.) kırılmış, ufalanmış
mer'ûb	(a.s. ru'b'dan) korkmuş, ürkmüş
mer'ûbe	(a.s.) ["mer'ûb" un müen.]. (bkz. mer'ûb)
mer'ûben	(A.zf.) korkarak, ürkerek, korku ile
mervaha	(a.i.c. merâvîh) ova, çöl; her tarafından rüzgâr esen yer
Merve	(a.h.i.) Mekke'de bir dağın adı olup, hacılar bununla Safa Ovası'nda sa'y ederler, yâni 7 defa gidip gelirler ki hac farizasının rükünlerindendir
mervî	(a.s. rivâyet'den) rivayet olunan, birinden işiterek söylenen, sağlam olarak bilinmeyen
Meryem	(a.h.i.) Hz. İsa'nın annesi
Buhûr-ı Meryem	bot. siklamen, tavşankulağı da denilen çuhaçiçeğigillerden yaprak ve çiçek saplan kökten sürme, çiçekleri başaşağı dönmüş bir süs çiçeği
meryem-i gür	sonbaharda sararıp dökülen asma yaprağı

Meryem-âne	(a.f.zf.) Meryemce-sine, Meryem gibi nezîhâne
meryemiyye	(a.i.) bot. adaçayı, lât. salvia ceratophylloides
merz	(f.i.) 1. yer, toprak. 2. sınır, (bkz: hadd, merzbûm)
merzâ	(a.s. marîz'in c.) hastalar, hastalıklar, sayrılar
merzaga	(a.i.) bataklık, kokulu su birikintisi olan yer
merzagî	(a.s.) bataklığa ait, fena kokan su birikintisi olan yerlerle ilgili
merzagıyye	(a.s.) ["Merzagî" nin müen.]. (bkz: merzagî)
merzât	(a.i.) rızâ, razı olma, hoşnutluk, tbtigaen
li-merzâti'llâh, Taleben li-merzâti'llâh	Allah rızâsı için
merz-bân	(f.b.i.) hudut muhafızı, sınır beyi. (bkz: merz-vân)
merzbûm	(f.i.) hududu belli memleket, ülke
merzegan	(f.i.) 1. Cehennem. 2. mezar
merzencûş	(a.i.) bot. mercanköşk, sıçankulağı [otu], lât. origanum maiorana. (bkz: merzengûş)
merzengûş	(f.i.) bot. mercanköşk denilen fesleğene benzer bir çiçek, sıçankulağı [otu], lât. origanum mairona. (bkz: merzencûş)
merzî	(a.i. nzâ'dan) râzılık, hoşnutluk
Gayr-i merziyye	beğenilmemiş
merzûk	(a.s. nzk'dan) 1. rızklanmış, nzkı verilmiş. 2. bahtiyar, mutlu, [müennesi "merzûka" kadın adıdır]
merzûl	(a.s.) rezîl, rüsvâ edilmiş
merzübân	(a.b.i.). (bkz: merzbân, merz-vân)
merzübûm	(f.i.) iklîm
merz-vân	(f.b.i.) hudut muhafızı, sınır beyi. (bkz: marz-bân)
mesâ'	(a.i.) akşam
Subh ü mesâ	sabah akşam
mesâ'	(a.i.) kuyumcu eşyası
mesâb	(a.i.) 1. geri dönülecek yer. 2. suyun biriktiği, insanların toplandığı yer. (bkz: mecma')
mesabe	(A.i.) derece, rütbe; kadar
mesâbîh	(a.i. misbâh'm c.) kandiller, çırağlar, aydınlatma âletleri
mesâbîr	(a.i. misbâr'ın c.) 1. hek. yara fitilleri. 2. sondalar
mesâcid	(a.i. mescid'in c.) 1. mes-cidler. 2. içinde cuma ve bayram namazlan kılınması şer'an caiz olmayan küçük camiler
mes'adet	(a.i. sa'd'den) saadet, bahtiyarlık, kutluluk
mesâet	(a.i.) fenalık etme, fena iş yapma
mesâfât	(a.i. mesâfe'nin c.) aralar, uzaklıklar
mesâfât-ı baîde	uzak mesafeler
mesafe	(a.i.c. mesâfât, müsâf) ara, uzaklık
Kat'-ı mesafe	yol alma. jeod. bir nevî arazî ölçme ve hesaplama metodu
mesâfe-i semt-ür-re's	herhangi bir yıldızın mevkii ile semt-ür-re's noktasının, râsıdın gözünde teşkîl ettiği açı
mesaff	(a.i. saffdan. c. mesâff) sıra sıra dizilme yeri; harb safları yeri
mesaff-gâh	(a.f.b.s.) savaş alanı. (bkz. meydân-ı harb)
mesâg	(a.i. sevg'den) izin. (bkz: ruhsat, cevaz)
mesâg-i kanunî	("ka" uzun okunur) kanunen izin verilmiş
mesâg-i şer'î	şeriatın verdiği izin
mesaha, mesâhat	(a.i.) ölçme [yer], [aslı "misâha, misâhat" dır]
mesâha-i muhîtiyye	geo. taban çevresi
mesâha-i sathiyye	bir yerin, bir toprağın yüzünün ölçümü, yüzölçümü

mesâhif	(a.i. mushafın c.) 1. sahife hâline getirilmiş şeyler, kitaplar. 2. Mushaflar, Kur'anlar
Tedkîk-i mesâhif	basılan veya elle yazılan Kur'ân-ı Kerim'leri imlâ, hareke bakımından gözden geçirme
mesâhin	(a.i. meshane'nin c.) öteberi ısıtacak şeyler
mesaî	(a.i.c.) çalışmalar
İbzâl-i mesaî	bol çalışma
mesâî-i cemile	güzel çalışmalar
mesâib	(a.i. mus'ab'ın c.) zor işler, müşküller
mesâib	(a.i. musîbet'in c.) 1. felâketler. 2. s. meç. uğursuzlar
mesâib-i dünyeviyye	dünyâ felâketleri
mesâib-penah	(a.f.b.i.) musibetlerin, belâların sığınağı
mesâib-zede	(a.f.b.s.) musîbetlere, felâketlere uğramış
mesâid	(a.i. mas'ad'ın c.) yukarı çıkacak yerler
mesâid	(a.i. sayd'dan. masîd'in c.) av yerleri
mesâil	(a.i. mes'ele'nin c.) meseleler
mesâil-i amîka	derin meseleler
mesâil-i hukuk	hukuk meseleleri
mesâil-i müteahhire	huk. görülen veya görülecek olan bir dâvayı te'hîr etme, ileriye bırakma
mesâil-i mütekaddime	huk. bir dâva görülmezden önce yapılması îcâbeden işler
mesâil-i şettâ	dağınık meseleler, maddeler
mesâir	(a.i. mis'ar 'in c.) ateş küsküleri, ateş karıştırmaya yarayan demirler
mesâk	(a.i.) sevk edilecek yer, sürücek yer
mesâkıb	(a.i. miskab'ın c.) matkaplar, delme âletleri
mesâkıl	(a.i. mıskal'ın c.) 1. cilalayan, parlatan âletler. 2. ince, zarif hatipler
mesâkıt	(a.i. maskat ve maskıt'ın c.) düşecek yerler
mesâkîl	(a.i. miskal'in c.) miskal-lar, 1,43 dirhemlik ağırlık ölçüleri
mesâkin	(a.i. mesken'in c.) meskenler, oturulacak yerler, (bkz: büyüt)
mesâkîn	(a.s. miskîn'in c.) 1. ziyadesiyle fakir olanlar. 2. miskinler, uyuşuklar; miskin hastalığına tutulmuş kimseler
mes'al	(a.i.) hek. boğazda öksürecek yer
mesâlib	(a.i. meslebe'nin c.) ayıplar, eksiklikler, kusurlar, (bkz: nekais)
mesâlih	(a.i. maslahat'ın c.) işler
Eshâb-ı mesâlih, Erbâb-ı mesâlih	hükümet dâirelerinde bitecek işleri olan kimseler
mesâlih-i mescit	huk. [eskiden] mescitten maksûdolan gayenin tahakkuku için imam, hatip, müezzin, kayyum tâyîni ve mescidin tenvir ve tefrişi için gereken malların mubayaası gibi şeyler
mesâlih-i vâkıa-i yevmiyye	her gün vâki olan işler
mesâlik	(a.i. meslek'in c.) sülük edilen, tutulan yollar
mesâlis	(a.i.) muz. üç telli sazlar
mesâm, mesâmet	(a.i.) duracak yer
mesâmi'	(a.i. misma'ın c.) 1. işitme âletleri. 2. kulaklar
mesâmîr	(a.i. mismâr'ın c.) çiviler, mıhlar
mesâmm	(a.i. mesemm'in c.) cilt üzerindeki küçük delikler
mesâmmü'l-cild	hek. cilt üzerindeki küçük delikler
mesâmmât	(a.i. mesâmm'ın c.) cilt üzerindeki küçük delikler

Zû-mesâmm, -mesâmmât mesamatı olan cisimler
Zû-mesâmmiyyet fiz. her cismin zerreleri arasında mesamatı bulunması
mesâmmât-ı mahsûse, -ı zahire fiz. 1) cisimlerin zerreleri arasında olup gözle görülemeyen aralıklar; 2) cisimlerin zerreleri arasında olup gözle veya mikroskopla görülebilen delikler, [kelime bizde şeddesiz olarak kullanılır]
mesamme (a.i.) anat. gözerçek. fr. stomate
mesâmme-i sagîre anat. göz noktası fr. stigmate
mesane (la.i.) sidik kavuğu
mesânî (a.i. mesnâ'nın c.) bir şeyin tekrân
Seb'ü'l-mesânî yedi âyetten meydana gelen ve Kur'ân'm ilk sûresini teşkil eden "Fatiha" sûresi, [iki rekâtta iki defa okunduğu için bu ad verilmiştir]
mesânid (a.i. mesned'in c.) rütbeler, dereceler; mevkiler
mesânid-i âliyye yüksek rütbeler, mevkiler
mesâniyü'l-ûd (a.b.i.) 1. tan-burun, lağuta (lavta) nın ikinci teli. 2. iki telli tanbur; bulgari
mesârib (a.i. mesrebe'nin c.) 1. çayırlar, otlaklar. 2. göğüsten karına kadar olan yerde biten kıllar
mesârih (a.i. mesrah'ın c.) otluklar, çayırlıklar
mesârr (a.i. meserret'in c.) sevinçler, zevkler, (bkz: meserrât). [dilimizde çok zaman müfret (tekil) gibi kullanılır]
Maal-mesârr meserretle, sevinçle; zevkle
mesâs (a.i.) asıl, esas, kök
mesâtır (a.i. mistâr'ın c.) 1. çizgi çizme âletleri, cetveller. 2. mastarlar [inşâatta kullanılır]
mesâvî (a.i. mesvâ'nın c.) meskenler, haneler, evler
mesâvî (a.i. sû'ün c.) fenalıklar, kötülükler, [zıddı mahâsin]
mesâvik (a.i. misvâk'ın c.) misvaklar
mesbaa (a.i.) yırtıcı hayvanı çok olan yer
mesbûk (a.s. sebkat'den) 1. sebk etmiş, geçmiş, başkalarından geri kalmış, arkada bırakılmış. 2. önde bulunan, ondan evvel geçmiş
Gayr-i mesbûk, Nâ-mesbûk benzeri olmayan, hiç görülmemiş
mesbûkü'l-emsâl benzerleri görülmemiş
mesbûkü'l-hidme hizmeti, emeği geçmiş
mesbûkü'z-zikr zikri, adı geçmiş
mesbûk (a.s. sebk'den) kalıba dökülmüş
Maâdin-i mesbûke kalıba dökülmüş mâdenler
Tibr-mesbûk kalıba dökülmüş altın
mesbuka (a.s. sebkat'den) ["mes bûk" un müen.]. (bkz: mesbûk)
mesbûke (a.s. sebk'den) ["mesbûk" ün müen.]. (bkz: mesbûk)
mescen (a.i.) hapishane, cezaevi, zindan, (bkz: mahbes)
mescid (a.i. sücûd'dan. c. mesâcid) secde edilecek, namaz kılınacak yer, küçük cami
mescid-i aksa Kudüs'deki meşhur büyük cami
mescid-i nebevi Medine'de Hz. Muham-med'in oturduğu evin yerinde bulunan ve Hz. Muhammed tarafından ibadet için yaptırılan özel mescit

mescid-i takva	îslâm dîninin doğuşundan sonra yapılan ilk Müslüman mabedi olup Hz. Muhammed'in Medine'ye girmeden önce 4 gün kaldığı Küba'dadır
mescidü'l-harâm	Mekke'de Kabe'nin bulunduğu en büyük ma'bed
mescûd	(a.s.) secde edilmiş, kendisine tapılmış; Allah
Hâlik-ı mescûd	Zâtına secde edilen Allah
mescûd-i melek	Hz. Âdem
mescûm	(a.s.) dökülmüş, saçılmış
Dem'-i mescûm	dökülmüş gözyaşı
Eşk-i mescûm	dökülmüş gözyaşı
mescûn	(a.s. sicn'den) hapsedilmiş, zindana atılmış
mescûr	(a.i.) 1. taşkın su, deniz. 2. alevli ateş; kızgın fırın
mesdûd	(a.s. sedd'den) seddolun-muş, kapanmış, kapalı, tıkanmış, tıkalı
Bâb-ı mesdûd	kapalı kapı
mesdûde	(a.s. sedd'den) ["mesdûd" ün müen.]. (bkz: mesdûd)
mesed	(a.i.) sağlam bükülmüş ip. [hurma lifinden de olur]
mesel	(a.i. c. emsal) 1. örnek, benzer, numune, (bkz: mânend, nazîr, şibîh). 2. dokunaklı ve manâlı söz. 3. terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye
Darb-ı mesel	atasözü, fr. proverbe
mesel si'r	fels. Bacon tarafından Antik Çağın bütün efsanelerine ve sembollerine verilen ad
meselâ	(a.zf.) misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, (bkz: meselen)
mesel-âmîz	(a.f.b.s.) meselle karışık, içine bol bol darbımesel kullanılmış gazel, şiir
mes'ele	(a.i. suâl'den. c. mesâil) 1. sorulup karşılığı istenilen şey. 2. çözülmesi istenilen şey, problem, f r. problem. 3. ehemmiyetli iş. 4. savaş, cenk
mes'ele-i müstehhire	huk. esas dâvanın tatbîki sırasında meydana çıkıp halli o mahkemenin vazifesi dışında ve esas dâvanın halline te'sîri olan nizâlar, ihtilâflar
mes'ele-i nâs	huk. [eskiden] nâsdan tese'ül edilerek alman mal
mes'ele-i zâile	geçen savaş
meselen	(a.zf.) misal olarak, söz gelişi, şunun gibi. (bkz: meselâ)
mesel-gû	(a.f.b.s.) mesel söyleyen, şiirlerinde darbımesel kullanan şair
me'sem, me'seme	(a.i.) suç; günah
mesemm	(a.i.c. mesâmm) cilt üzerindeki küçük delik
mesemme	(a.i.c. mesâmm, mesâm-mât) ufak delikler
me'sere	(a.i.c. meâsir) güzel eser, nişan, iz
meser	(f.i.) 1. buz. (bkz: yah). 2. soğuk, (bkz. berd, serd)
meserrât	(a.i. meserret'in c.) sevinçler, şenlikler
meserret	(a.i. sürûr'dan. c. meserrât) sevinç, şenlik
meserret-âver	(A.f.b.s.) meserret, sevinç getiren, sevindiren, sevindirici, (bkz: meserret-engîz)
tneserret-bahşâ	(a.f.b.s.) meserret, sevinç bağışlayan
meserret-efzâ	(a.f.b.s.) meserreti, sevinci artıran
meserret-engîz	(a.f.b.s.) meserret meydana getiren, sevindiren, sevindirici, (bkz: meserret-âver)
mesfû'	(a.s.) nazar değmiş

mesfû'ü'l-ayn	gözü çukurlanıp içine batmış
mesfûh	(a.s.) 1. dökülmüş, akıtılmış. 2. i. coğr. dağ eteği
mesfûk, mesfûke	(a.s.) sefkedilmiş, dökülmüş, akıtılmış
Hûn-i mesfûk	akıtılmış kan
mesfûr	(a.s.) yazılmış, adı geçmiş. (bkz. mezkûr), [bu kelime, hakaret görmesi îcâbeden aşağılık kimseler, daha çok düşmanlar hakkında kullanılırdı]
mesh	(a.i.) 1. silme, sığama. 2. bir şeyi el ile sığama. 3. abdest alırken ıslak eli, başın dört bölüğünden bir bölüğüne sürme
mesh	(a.s.) şeklini değiştirerek çirkin bir hâle getirme
meshâ'	(a.i.) düz yer, düzlük
meshane	(a.i.c. mesâhin) öteberi ısıtacak şey
meshûf	(a.s.) susamış, suya kanamamış. (bkz: atsan, teşne)
meshûk	(a.s. sahk'dan) sahkolunmuş, doğulup toz hâline getirilmiş
Sükker-i meshûk	toz şeker
meshûn	(a.s.) ısıtılmış
meşhur	(a.s. sihr'den) sihirlenmiş, sihire uğramış, büyülenmiş, büyülü gibi tutkun
meşhut	(a.s.) beğenilmeyen [iş]
mesîh	(a.s.) üzerine yağ sürülmüş
mesîh	(a.s. mesh'den) 1. mesholun-muş, başka bir şekle, hayvan kılığına girmiş olan [insan]. 2. acîbe, garibe, f r. monstre
Mesîh	(a.h.i.) Hz. îsâ. [elini sürdüğü hastaların derhal iyileşmesinden kinaye olarak]
mesîhâ	(a.h.i.) Hz. İsa'nın adlarından biri
mesîhâ-dem	(a.b.i.). (bkz. mesîhâ-nefes)
mesîhâ-nefes	(a.b.s.) Hz. İsâ gibi nefesinde hayat bulunan, nefesi şifâ veren, nefesi te'sirli. (bkz: mesîhâ-dem)
mesîhî, mesîhiyye	(a. s.) 1. Hz. İsâ'ya ait olan, onunla ilgili bulunan. 2. Hıristiyan, Nasrânî
mesîhiyyûn	(a.i. mesîhî'nin c.) Hıristiyanlar
mesîh-vâr	(a.f.b.s.) İsa gibi
mesîk	(a.s.) hasis, pinti
mesîl	(a.s.) benzer, (bkz: mânend, misl, nazîr, şibîh)
mesîl	(a.i. seyelân'dan) suyun aktığı, geçtiği yer. (bkz: reh-güzâr)
mesîr, mesire	(a.i. seyr'den) seyir edilecek, gezilecek yer, gezinti yeri. (bkz. teferrüc-gâh)
mesîre-gâh	(a.f.b.i.) mesire yeri. [aslında "gah" fazladır; çünkü "mesire" "seyrangâh" demektir. Bununla beraber Osmanlıcada kullanılır olmuştur]
mesken	(a.i. sükûn'dan. c. mesâkin) sakin olacak, oturulacak yer, oturulan ev. (bkz. beyt, hâne, ikamet-gâh, menzil, me'vâ)
mesken-i şer'î	huk. [eskiden] ikamete elverişli, mutfak ve şâire gibi teferruatı hâvi
mesken ü medfen	oturacak ve gömülecek yer
meskenet	(a.i.) 1. miskinlik; fakirlik, yoksulluk. 2. beceriksizlik
meskenet-fiken	(a.f.b.s.) miskinliği gideren
meskub	("ku" uzun okunur, a.s. sakb'dan) sakbolunmuş, delinmiş, delikli, (bkz: süfte)
Lü'-lü'-i meskub	delinmiş, delikli inci

dürr-i meskub	delinmiş, delikli inci
meskub	(a.s. sükûb'dan) kalıba dökülmüş, akıtılmış
meşkûk	(a.s.) sikkeli, damgası vurulmuş, para hâline getirilmiş
meskukât	(a.i. meskûk'ün c.) sikke hâline getirilmiş madenî paralar, akçeler
meskûkât-ı cedide	yeni paralar
meskûkât-ı ecnebiyye	yabancı devletlerin paralan, fr. monnaies etrangeres
meşkûke	(a.s.) ["meskûk"ün mü-en.]. (bkz: meksûk)
meskum	("ku" uzun okunur, a.s.) hasta ve yoksul [kimse]
meskûn	(a.s. sükûn'dan) 1. içinde insan oturan yer. 2. insan bulunan, şenelmiş yer
Gayr-i meskûn	içinde insan bulunmayan, ıssız, tenha yer
Rub'-i meskûn	Dünyâ'nın insan bulunan (dörtte bir) kısmı
meskûne	(a.s. sükûn'dan) ["meskûn" ün müen.]. (bkz: meskûn)
meşkûr	(a.s.) sarhoş, (bkz: mest)
meskût	(a.s. sükût'dan) sükût edilmiş, söylenmemiş
meskûte	(a.s. sükût'dan) ["meskût" ün müen.]. (bkz: meskût)
meslah	(a.i. selh'den) salhane, kanara, hayvan kesilen yer
meslaha	(a.i.) derbent, sınır kalesi
meslebe	(a.i.c. mesâlib) ayıp, eksik, kusur, (bkz: nakîsa)
meslek	(a.i. sülûk'dan. c. mesâlik) 1. sülük edilen yer, yol; gidiş. 2. geçim için tutulan yol. 3. sistem, fr. systeme
meslek-i muzırr	zarar veren meslek
meslek-i şûhâne	neşeli meslek, şen tutum
meslek-i tecribiyyûn	fels. deneyselcilik, fr. experimentalisme
meslek-dâş Jul.lm	(a.t.b.s. ve. i.) aynı meslekden olan
meslekî	(a.s.) mesleğe ait, meslekle ilgili
meslekî tedrisât	meslekle ilgili olan dersler
meslekiyye	(a.s.) ["meslekî" nin müen.]. (bkz: meslekî)
meslû'	(a.s.) vücudunda ur bulunan kimse
meslûb	(a.s. selb'den) selbolunmuş, soyulmuş, alınmış, giderilmiş
meslûbü'l-akl	aklı alınmış, deli edilmiş
meslûbü'ş-şuûr	şuursuz, anlayışsız
meslûc	(A.s.) bel'olunmuş, yutulmuş
meslûh	(a.s. selh'den) teslîh edilmiş, derisi yüzülmüş
meslûk, meslûke	(a.s.) 1. kaynamış. 2. suda kaynamış et
meslûl	(a.s. sell'den) 1. selledilmiş, kınından çıkarılmış, kınından sıyrılmış
Seyf-i meslûl	kınından sıyrılmış kılıç. 2. dîn uğruna nefsini feda eden kahraman. 3. verem
meslûs	(a.s.) 1. üçte biri alınmış. 2. i. üç kat bükülmüş ip
meslût	(a.s.) 1. yenilmiş, (bkz: mağ-lûb). 2. zayıf, arık
meslûtü'l-lihye	sakalı hafif adam, sakalı çenesinde bir çizgi halinde bulunan adam
mesmû'	(a.s. sem'den) 1. işitilmiş, duyulmuş, haber alınmış. 2. dinlenen, işitilen
mesmûât	(a.i. mesmû'un c.) işi tilen, duyulan, haber alınan şeyler
mesmûm	(a.s. semm'den) zehirlenmiş, ağılanmış, zehirli
mesmûmen	(a.zf.) mesmûm olarak, zehirlenmiş olarak, zehirlenme suretiyle

mesmûr	(a.s.) ufak tefek olmakla beraber sinirleri kuvvetli [adam]
mesnâ	(a.zf.) ikişer ikişer
mesnâî	(a.i.) ikizli bitki
mesned	(a.i.c. mesânid) 1. isnâde-dilen, dayanılan şey. 2. rütbe, derece, paye, makam
mesned-i âsûdegân	meç. mezar, kabir
mesned-i cem	rüzgâr
mesned-i meşihat	şeyhislâmlık mertebesi, mevkii
mesned-i sadâret-i uzmâ	sadrazamlık mevkii
mesned-ârâ	(a.f.b.s.) mesnede süs veren, o mesnedde bulunan
mesned-gâh	(a.f.b.i.) 1. oturulacak yer. 2. bir makam işgal eden kimse
mesnediyyet	(a.i.) fels. fr. imputabilite
mesned-nişîn	(a.f.b.s.) bir mesned veya makamda bulunan
mesnevi	(a.i.) 1. ed. her beyti başlı başına kafiyeli ve başından sonuna kadar aynı vezinde olan manzume. 2. h. i. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin, bu şekilde yazmış olduğu 26000 beyitlik Farsça meşhur eseri
mesnevî-hân	(a.f.b.s.) mesnevi okumaya ve okutmaya icazet almış âlim
mesneviyyât	(a.i.c.) mesnevi tarzında yazılmış eserler
mesnûn	(a.s. sünnet'den) 1. bilenmiş [bıçak, çakı]. 2. sünnet olan şey
Emr-i mesnûn	sünnet sayılan iş. 3. âdet edilen şey. 4. yıllanmış şey
mesrâ	(a.i.) gece vakti yola çıkma
mesrah	(a.i.c. mesârih) otluk, çayırlık
mesrebe	(a.i.c. mesârib) 1. çayır, mer'a, otlak. 2. göğüsten karına kadar uzanan kıllı yer
mesrece	(A.i.) kandil konulan zarf, şişe
mesru'	(a.s.) sar'a hastalığına tutulmuş, sar'alı
mesrûd	(f.i.) (bkz. efsun). büyü, afsun, sihir
mesrûd	(a.s. serd'den) serdolunmuş, söylenmiş, bildirilmiş, (bkz: mezkûr)
mesrûdât	(a.i.c.) söylenilenler
mesrûk	(a.s. sirkat'den) sirkat olunmuş, çalınmış
Mâl-i mesrûk	çalınmış mal
Nakd-i mesrûk	çalınmış para
mesrûka	(a.s. sirkat'den) ["mesrûk"un müen.]. (bkz. mesrûk)
mesrur	(a.s. sürûr'dan) sürurlu, memnun, sevinmiş; meramına ermiş, (bkz: dil--şâd, mahzûz, şâdân)
mesrûre	(a.s. sürûr'dan) 1. ["mesrur" un müen.]. (bkz: mesrur). 2. i. kadın adı
mesrûriyyet	(a.i.) mesrurluk, sevinme; meramına erme
İ'lân-ı mesrûriyyet	sürürünü, sevincini açığa vurma
mess	(a.i.) 1. yapışma, değme, dokunma, (bkz: temas). 2. meydana gelme, (bkz: vâki1)
mess-i hacet	lüzum görülme, gerekme
messâh	(a.s.) 1. (mesâhet'den) çok ölçen, çok ölçüp biçen. 2. (mesh'den) ovuşturan, masaj yapan, (bkz: dellâk). mest (o.i.) mesh verilen ve üzerine pabuç giyilen, kısa konçlu hafif ve yumuşak ayakkabı, ["mesh" den bozulma olsa gerek]
mest ser-gerdân	bir çeşit ayakkabı
mest	(f.s.c. mestân) sarhoş

Bed-mest	sarkıntılık eden cıvık sarhoş
Ser-mest, Siyeh-mest	fazla sarhoş
mest-i bî-riyâ	riyasız sarhoş
mest-i elest	ezel meclisinde hitâb-ı ilâhî ile sarhoş olan
mest-i harâb	harâbolmuş sarhoş, yıkılasıya içmiş adam
mest-i hayât	hayat, yaşama sarhoşu
mest-i müdâm	devamlı, her zaman sarhoş
mest-i nâz	1) s. naz sarhoşu; 2) süzgün bakışlı, nazlı güzel; 3) i. kadın adı
mest-i ser-şâr	haddinden fazla sarhoş
mest-i şebâb	gençlik sarhoşu
mest-i temaşa	bakma, seyretme sarhoşu; seyretmekten sarhoş olmuş olan
mestân	(f.s. mest'in c.) sarhoşlar
mest-âne	(f.zf. ve s.) sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşça, sarhoşcasına
Çeşm-i mest-âne	mahmur, baygın göz
Na'ra-i mest-âne	sarhoş na'rası
mesti	(f.i.) sarhoşluk
mestî-âver	(f.b.s.) sarhoş edici, bayıltıcı, (bkz: gaşy-âver, mugşî)
mestî-bahş	(f.b.s.) bayıltıcı, sarhoşluk veren
mestur	(a.s. satr'dan) satırlanmış, yazılmış, çizilmiş
Ber-vech-i mestur	yazılmış olduğu gibi. (bkz: muharrer)
mestur, mesture	(a.s. setr'den) l. setrolunmuş, örtülü, kapalı, gizli. 2. açık saçık gezmeyen, namuslu kadın, (bkz: muhaddere)
mestûrü'l-büzûr	bot. kapalı tohumlar
mesture	(a.i.) huk. şahitleri gizli olarak temize çıkarmak üzere hâkim tarafından ait oldukları makama yazılan yazı
Tahsîsât-ı mesture	örtülü ödenek, devletin mâlî formalitelere tabî tutmaksızm, gizli siyasî işler için bütçede tahsis ettiği para
mesûbat	(a.i. mesûbe'nin c.) 1. iyiliğe karşı Allah tarafından verilen mükâfatlar. 2. edilen ibâdetlerin kıyamette göreceği mükâfatlar
mesûbe	(a.i.c. mesûbat) 1. iyiliğe karşı Allah tarafından verilen mükâfat. 2. edilen ibâdetlerin kıyamette göreceği mükâfat
mes'ûd	(a.s. sa'd'den) saâdetli, bahtlı, bahtiyar, kutlu
mes'ûdâne	(a.zf.) mes'utçasına, kutlu olana yakışacak surette, kutlulukla
mes'ûde	(A.s. sa'd'dan) 1. ["mes'ûd" un müen.]. (bkz: mes'ûd). 2. kadın adı
mes'udiyyet	(a.i.) tnes'utluk, bahtiyarlık, kutluluk
me'sûf	(A.s. esefden) esefli, gamlı, kederli
mes'ûl	(a.s. suâl'den) 1. suâl olunmuş, kendisinden sorulmuş. 2. sorumlu
Müdîr-i mes'ûl	sorumlu müdür
is'âf-ı mes'ûl	istenileni yerine getirme. 3. cezaya çarptırılmış
mes'ûl-bi'l-mâl	para ile mes'ûl, sorumlu ve kefil olan
mes'ûl bi'n-nefs	şahsan mes'ûl, sorumlu ve kefil olan
Mes'ûl-i Harabati	Muallim Naci'nin, bazı gazellerinde kullandığı mahlası
mes'ûlât	(o.i. mes'ûl'ün c.) sorulan, istenilen şeyler
mes'ûle	(a.s. suâl'den) ["mes'ûl" ün müen.]. (bkz: mes'ûl)
mes'uliyyet	(a.i.) mes'ûl olma hâli, sorumluluk

mes'ûliyyet-i ayniyye	eko. muhtelif malların muhafazasında vazifeli olan şahsa teveccüh eden sorumluluk
me'sûm	(a.s.) günahlı, suçlu, (bkz: maznun)
me'sûr	(a.s.) esîr edilmiş, tutsak, yolu kesilmiş
me'sûre	(a.s.) rivayet suretiyle öğrenilmiş olan meşhur ve mühim haberler
Ed'iye-i me'sûre	Hz. Muhammed'le sahabelerden naklolunan te'sirli dualar
mesvâ	(a.i.c. mesâvî) mesken, hâne, ev. (bkz: me'vâ)
meşâ'	(a.i.) 1. açıklanan, duyulan. 2. bölünmeyip karışık ve müşterek olan
meşâ'	(a.i.) ishal verici ilâç
meşâcir	(a.i. meşcer, meşcere, meş-cire'nin c.) ağaçlık yerler, korular
meşâet	(a.i.) dileme, (bkz: taleb)
meşâfir	(a.i. meşfer'in c.) sarkık hayvan dudakları
meşâgil	(a.i. meşgale'nin c.) meşguliyetler
meşâgıl-i dünyeviyye	dünyâ meşgaleleri
meşâgıl-i kesîre	aşın meşguliyetler
meşâhid	(a.i. meşhed'in c.) şehitlikler
meşâhir	(a.i. meşher'in c.) teşhîr olunacak yerler, sergiler
meşâhîr	(a.s. meşhûr'un c.) ünlü kimseler
meşâhîr-i fukahâ	meşhur, ünlü dil bilginleri
meşâhîr-i üdebâ	meşhur edipler, ünlü yazarlar
meşâil	(a.i. meş'al ve meş'ale'nin c.) meş'aleler
mesâim	(a.i. meşîme'nin c.) anat. dölyataklan, sonlar
mesaîm	(a.i. meş'ûm'uc.) uğursuzlar
mesâin	(a.i. şeyn'in c.) lekeler, ayıplar
meşâir	(a.i. meş'ar'ın c.) 1. hacı olmadan evvel durulması îcâbeden mühim yerler. 2. hasseler, duyular
meşâirü'l-hacc	hacı olmadan önce durulması gerekli bulunan yerler
Mesâi r-üş-şuarâ	Âşık Çelebî (1520-1572) tarafından hazırlanan şâirler tezkiresi
meşâiyye	(a.i.) fels. gezimcilik, fr. peri pat et isme
meşâkî	(a.i. mişkât'ın c.) içine kandil, lâmba gibi şeyler koymak üzere duvarda yapılan oyuklar, hücreler
meşâkk	(a.i. meşakkat'in c.) zahmetler, mihnetler, sıkıntılar
meşâkk-ı hayât	hayâtın mihnetleri, sıkıntıları
meşakkat	(a.i.c. meşâkk) zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
meş'al, meş'ale	(a.i. şuT-den. c. meşâil) 1. aydınlatıcı âlet, lâmba, kandil. 2. ucunda, alev çıkarak yanan bir madde bulunan değnek, sopa
meş'ale-i dil	gönül meş'alesi
meş'ale-i kârbân	kervan meş'alesi
meş'ale-i maârif, meş'ale-i irfan	bilgi meşalesi
meş'al-keş	(a.f.b.s. ve i.) meş'ale çeken, meş'aleci
meşâmm	(a.i. şemm'den) burun, koku alacak yer
Şâm-ı cennet-meşâmm	cennet kokulu Şam
Ta'tîr-i meşâmm	güzel kokularla burnu koku alma
meş'ar	(a.i.) 1. hacı olmadan evvel durulacak yerlerden herbiri. 2. hasse, duyu
meş'arü'l-harâm	hac zamanında Kabe'de ziyaret edilecek muayyen yer
meşâre	(a.i.) tarla; bostan

meşârık	(a.i. maşrak'ın c.) Güneş'in doğduğu taraflar, doğular
meşâri'	(a.i. meşra'ın c.) 1. yollar, caddeler, (bkz: tunik). 2. su olukları
meşârib	(a.i. meşreb'in c.) 1. içecek yerler. 2. mizaçlar, tabiatlar, ahlâklar, huylar
meşârit	(a.i. mişrât ve mişrat'ın c.) neşterler, hekim bıçaklan; keskin bıçaklar
meşâtî	(a.i. meştâ'nın c.) kışlıklar, şitâ, kış mevsiminde barınılacak yerler
meşâvib	(a.i. müşâveb'in c.) şişe kılıfı
meşâvîz	(a.i. mişvâz'ın c.) sanklar
meşâyih	(a.i. şeyh'in c.) şeyhler. [şeyh'in gayri kıyâsı cemidir]
meşâyim	(a.i. meşîme'nin c.), (bkz. meşâim)
meşbû'	(a.s. şib', şiba'dan) 1. doymuş, tok. 2. ağzına kadar dolu; hâl-i işbâa gelmiş
meşbûb	(a.i.c. meşâbîb) 1. iki ayağı ak olan at. 2. s. güzel [şey]
meşcer, meşcere, meşcire	(a.i.c. meşâcir) ağaçlık [yer], koru. (bkz. şecer-istân)
meşcû'	(a.s.) şecaat bakımından mağlûbolan
meşcûc	(a.s.) yüzü gözü yaralanmış olan
meşdûd	(a.s.) 1. şeddolunmuş, sıkı, sıkıca bağlı. 2. i. Bursa ipeğinden yapılmış bir çeşit kumaş
meşdûde	(A.i. şedd'den) ["meşdûd" un müen.]. (bkz: meşdûd)
meşdûh	(a.s.) ürküp korkmuş; şaşırmış
meş'emet	(a.i.). (bkz. şeamet)
meşfer	(a.i.c. meşafir) sarkık hayvan dudağı
meşfû'	(a.s.) şüfalı, müşterek sınırlı gayrimenkul
meşfûün bih	fık. şüfalı, müşterek sınırlı mülk
meşgale	(a.i. şugl'den. c. meşâgıl) iş, iş güç, uğraşılan iş. (bkz: meşguliyyet)
meşgale-i dehr-i bî-direng	kararsız dünyânın işi
meşgel	(f.i.) haydut, yol kesen, (bkz: râh-zen, reh-zen)
meşguf, meşgufe	("gu" lar uzun okunur, a.s. şagafdan.) âşık, tutkun; aklı başında olmayan dîvâne
meşgufâne	("gu" uzun okunur, a.zf.) delicesine, tutguncasına
meşgul	("gu" uzun okunur, a.s. şugl'den) 1. bir işle uğraşan, iş görmekte olan. 2. işgal edilmiş, doldurulmuş, tutulmuş. 3. tutuk, dalgın; dolgun
meşguliyyet	("gu" uzun okunur, a.i.) meşgul olma, uğraşılan şey; iş güç. [yapma kelimelerdendir]
meşhed	(a.i. şehâdet'den. c. meşâhid) 1. bir adamın şehit olduğu veya bir şehîdin gömüldüğü yer. 2. iran'da ziyâretgâh olan meşhur şehir
meşher	(a.i.c. meşâhir) teşhir yeri, sergi
meşhud, meşhûde	(a.s. şuhûd'dan. c. meşhûdât) gözle görülmüş, görülen
Cürm-i meşhud	suçüstü
meşhûdü'n-aleyh	huk. aleyhinde şahadet edilen kimse
meşhûdü'n-bih	huk. şahitlikle ispat olunacak hak ve bu hakla ilgili bulunan mal
meşhûdü'n-leh	huk. şahitlikten faydalanan kimse ve şahitlikle ispat edilecek hakkın sahibi, lehine şahadet olunan kimse

meşhûdât	(a.i. meşhûde'nin c.) gözle görülen şeyler
meşhûm	(a.s.c. meşâhîm) cesur, yürekli
meşhûn	(a.s.) doldurulmuş, dolu. (bkz: memlû)
meşhur	(a.s. şöhret'den. c. meşâhîr) şöhretli, şöhret kazanmış, ün almış, ün salmış
Galat-ı meşhur	yanlış olduğu halde, halk arasında kullanılan söz
meşhûrü'l-kavîl	astr. semânın kuzey yarımküresinde Andromeda ve Persus burçlan arasında parlak bir yıldız. [Beta Perseus]
meşhûrü'n-aleyh	huk. üzerine silâh çekilen
meşhurat	(a.s. meşhûre'nin c.) şöhretliler, şöhret kazanmış kimseler
meşhûre	(a.s. şöhret'den) 1. ["meşhur" un müen.]. (bkz: meşhur). 2.i. kadın adı
meşîb	(a.i.) ihtiyar olma, saç sakal ağarma, yaşlılık
meşîd	(a.i.) harçla yapılmış bina
meşihat	(a.i.) 1. şeyhlik. 2. şeyhislâmlık payesi, makamı
Bâb-ı meşihat	şeyhislâmlık kapısı; şeyhislâmlık dâiresi
meşîhat-i islâmiyye	şeyhislâmlık makamı
meşîhat-penâh	(a.f.b.i.) şeyhülislâm
meşime	(a.i.c. mesâim) 1. anat. dölyatağı, son. (bkz: zâk, zâk-dân). 2.bot. çiçeklerde, yumurtacıkların yumurtalığa yapışık bulundukları doku
meşîme-i dehâ	dehâ meşimesi
meşîme-i dünyâ	gökyüzü
meşîmî	(a.i.) zool. etenliler, fr. placentaires
meşiyyet	(a.i.) 1. irâde
meşiyyet-i ilâhiyye	Allah'ın irâdesi. 2. arzu, dilek, istek, (bkz: hâhiş). 3. yürüyüş, yürütme
meşk	(a.i.) 1. yazı örneği, yazı numunesi. 2. alışmak, öğrenmek için yapılan çalışma; alışma, alıştırma, [en çok yazı ve müzik hakkında]
meşk-ı tuğra	tar. Osmanlı Devletinde "tuğra çekmesini öğrenme"
meşk	(f.i.) tulumdan yapılmış su kabı, saka kırbası
meşk-çe	(f.i.) küçük su kabı, küçük su tulumu
meşk-hâne	(a.f.b.i.) mûsiki öğretilen yer
meşkuk	(a.s. şekk'den) şekkolunmuş, şüpheli
Mâ-i meşkûk	köpek artığı gibi temizliği şüpheli su
meşkûkü'l-ahvâl	kim. olduğu şüpheli, ne idüğü belirsiz
meşkuk	("ku" uzun okunur, a.s. şakk'dan) yarılmış, yarık
meskukât	(a.s. meşkûk'ün c.) şüpheli şeyler
meşkûke	(a.s. şekk'den) ["meşkûk" ün müen.]. (bkz: meşkûk)
meşkûkiyyet	(a.i.) şüphelilik
meşkûl	(a.i.) bileklerine kadar üç ayağı beyaz olan at
meşkûr	(a.s. şükr'den) şükre, teşekküre değer, makbul, beğenilmiş, övülmüş, (bkz: memdûh')
meşkûre	(a.s. şükr'den) ["meşkûr" ün müen.]. (bkz: meşkûr)
meşküvv	(a.s.) kendinden şikâyet olunan
meşlah	(a.i.) maşlah, aln üstü bir olan ve kol yerine yarıkları bulunan bir çeşit giyecek
meşmûl	(a.s. şümûl'den) şümullenmiş; kaplanmış, etrafı çevrilmiş; bir şeyin içinde bulunan

meşmûlât	(a.i.c. şümûl'den) bir şeyin içinde bulunan şeyler
meşmûle	(a.i.) şarap, (bkz: bade, habûk, handerîs, rahîk, sahbâ)
meşmûm	(a.s.) 1. koklanmış. 2. i. misk, ıtır gibi güzel kokulu şey
meşmûmât	(a.i. meşmûm'un c.) 1. koklanmış şeyler. 2. i. misk, ıtır gibi güzel kokulu şeyler
meşra'	(a.i.c. meşâri') 1. yol. (bkz: râh, tarîk). 2. su oluğu, (bkz. mîz-âb)
meşreb	(a.i.c. meşârîb) 1. içecek yer. 2. yaradılış, tabîat, mizaç; huy, ahlâk
Hafîf-meşreb	serbest hareketleriyle iffeti şüpheli görülen [kadın]
Rind-meşreb	derviş tabîath, kalender
meşrebe	(a.i.c. meşârib) maşrapa, [aslı "mişrebe" dir]
meşrebiyye	(a.i.) çıkıntılı pencere kafesi
meşru', meşrûa	(şer'den) şer'an caiz olan, şeriatın izin verdiği, şerîata, kanuna uygun
Emr-i meşru'	şeriata, kanuna uygun iş
Gayr-i meşru'	şeriatça, kanunca yasak edilen
Ma'zeret-i meşrûa	meşru mazeret, haklı, yerinde bir özür
Nâ-meşrû'	şerîata, kanuna aykın olan
Ve-led-i meşru'	meşru nikâhtan meydana gelen çocuk
Veled-i gayr-i meşru	meşru olmayan evlenmeden meydana gelen çocuk, (bkz: veled-i zina)
meşru müdâfaa	bir kimsenin, kendisine yönelen haksız saldırıyı defetmek amacıyla yaptığı savunma
meşrûât	(a.i. meşrû'un c.) kanuna, yasaya uygun olan şeyler
meşrûb	(a.s/şürb'den) 1. içilmiş. 2. içilecek şey
meşrubat	(o.i. meşrûb'un c.) içilecek şeyler
meşrûbât-ı küûliyye	alkollü içkiler
meşrûh, meşrûha	(a.s. şerh'den.) 1. şerh olunmuş, açıklanmış, (bkz: mufassal). 2. uzun uzadıya anlatılan
Ber-vech-i meşrûh	uzun uzadıya anlatıldığı üzere
İbâre-i meşrûha	açıklanan ibare
Madde-i meşrûha, Mes'ele-i meşrûha	uzun uzadıya anlatılan, açıklanan madde, iş
meşruhat	(a.i. meşrûh'un c.) şerhler, açıklamalar, bir işin, bir maddenin açıklanması için yazılan şeyler, (bkz: der--kenâr, tafsîlât)
meşrûiyyet	(a.i.) meşru'luk, meşru olma, kanuna uygun bulunma
meşrûm	(a.s.) yarılmış, (bkz: meşkuk)
meşrut, meşruta	(a.s. şart'dan) şart koşulmuş, şartlı, şarta bağlı
Hükûmet-i meşruta	Meşrûtiyetle, meclisle idare olunan hükümet
meşrutun leh	fık. vakfeden tarafından vakfın menfaatine vakfı şart koşulmuş olan kimse veya cihet
meşruta	(a.i.) 1. ilk sahibi tarafından satılmamak şartıyla mirasçılara bırakılmış olan ev, tarla gibi gayr-i menkul. 2. cami görevlilerinin, imaret, hastahane gibi kurumlarda çalışanların oturmaları için ayrılan lojman, meşruta odaları
meşrûten	(a.zf.) şartlı olarak, bir kayda bağlı olarak
meşrûten tahliye	huk. hapiste cezasının bir kısmını iyi hal sahibi olarak geçiren bir mahkûmun şartlara uymadığı takdirde tekrar bahsedilmek şartına bağlı olarak salıverilmesi

meşrutî, meşrûtiyyet	(a.i.) 1. bir hükümdarın başkanlığı altında bulunan parlâmento idaresi
İdâre-i meşruta	hukukî müsavat, (*eşitlik), hürriyet ve millî hâkimiyet esaslarına dayanan kanun ile idare olunma usulü. 2. Türkiye'de 1876 anayasasıyla başlayan ve 1909 değişiklikleriyle devam eden hukukî ve siyasî döneme veriten bir ad
meşşâiyyûn	(a.i. meşşâî'nin c.) derslerini gezinerek veren Aristo felsefî yolunda olanlar, fr. peripateticiens. [cemî şekli kullanılır],
meştâ	(a.i. şitâ'dan. c. meşâtî) kışlak, şitâ, kış mevsiminde barınılacak yer. (bkz: meştât)
meştâ	(a.i.c. meşâtî) kışlak, (bkz: meştâ)
meştiyât	(a.i.). (bkz. meştâ, meştât)
meştûm	(a.s. şetm'den) şetm olunmuş, sövülmüş, sövülüp sayılmış
meşum	(a.i.) l. vücudu benekli adam. 2. s. meş'um, şom
meş'ûm	(a.s.c. mesâim) uğursuz, (bkz: menhus)
meş'ûme	(a.s.) ["meş'ûm" ün mü-en.]. (bkz: meş'ûm)
meş'ûn	(a.s.) dağınık [saç]
meş'ûr	(a.s.c. meş'ûrât) şuurlanmış, şuur hâline geçmiş
meş'ûrât	(a.s. meş'ûr'un c.) şuurlanmış, şuur hâline geçmiş şeyler
meş'ûrât-ı sammâ	fels.fr. subconscients
meşveret	(A.i.) 1. müşaverede bulunma, danışma, (bkz: müşavere)
Usûl-i meşveret	parlamento sistemi. 2. ittihatçı Ahmet Rıza tarafından Türkçe-Fransızca olarak 1895 te Paris'te yayımlanmış olan on beş günlük gazete
meşy	(a.i.) yürüme
meşy-i askerî	askerî yürüyüş
meşyen	(a.zf.) yürüyerek, yayan olarak, (bkz: mâşiyen)
meşyûm	(a.s.) benli [adam], (bkz: hâl-dâr)
metâ	(a.i.) fels. fr. quand, quando
meta'	(a.i.c. emtia) 1. satılacak mal, eşya. 2. sermâye, elde bulunan varlık
metâ'-ı can	can malı
metâ'-ı derd ü belâ	dert ve belâ malı
metâ'-ı ma'rûf	boşadığı kadına erkeğin verdiği nafaka
metâ'-ı sakîl	ağır mallar
metâ'ü'l-gurûr	1) gurur metaı. 2) meç. bakire olarak evlenen kızın gerdek gecesinde lekelenen bezi. [bu mânâ Kur'an'da geçer]
met'abe	(a.i.c. metâib) yorgunluk, meşakkat
metâbi'	(a.i. matbaa'nın c.) matbaalar, basımevleri
metâbi'-i müstakime	astr. yıldızdan geçen meridyenin, ilkbahar noktasından geçen meridyene açısal uzaklığı, bahar açısı, fr. ascen-sion droite
metâbih	(a.i. matbah'ın c.) mutfaklar
metâf	(a.i.) tavaf edilecek yer
metâib	(a.s.c.) seçilmiş, güzel (şeyler], [müfretsiz cemilerdendir]
metâib	(a.i. met'abe'nin c.) meşak-ketler, yorgunluklar
metâib-i sefer	yol veya savaş yorgunlukları
metali'	(a.i. matla'ın c.) 1. tulü' edecek, doğacak yerler. 2. astr. her hangi bir yıldızın metâlii, i'tidâl-i rebîî noktasından geçmek üzere mebde îtibâr olunan her hangi bir dâire-i sıa ile bu

	yıldızın dâire-i istivâ-i semavî üzerindeki ara kesitleri arasında kalan kavis. 3. ed. kasîde veya gazelin ilk beyitleri
metâli'-i müstakime	astr. yükselim, fr. ascension droite
metâlib	(a.i. matlab'ın c.) talep olunan, istenen şeyler
metâlib-i istikbâl	gelecek için olan istekler
metanet	(a.i.) metinlik, sağlamlık, muhkemlik; sağlam; kuvvetli olma, dayanıklılık, (bkz: rasânet)
metânet-i kalbiyye	kalb sağlamlığı
metârık	(a.i. mıtrak, mıtraka'nın c.) demirci çekiçleri, demirci tokmaklan, değnekler, sopalar; mızraklar; tokmaklar; çekiçler
metâvî'	(a.i. mıtvâ'ın c.) çok mutîler, itaatliler
metbû', metbûa	(a.s. teba1 dan) kendisine tabî olunan, uyulan
Hükûmet-i metbûa	birinin tabî olduğu hükümet
metbû-i müfahham	hükümdar
metbû-i şer'î	huk. uyulan şeriat kanunlan
metbûiyyet	(a.i.) kendisine tabî olunan, uyulan kimsenin hâli
meters	(F.i.) 1. kapının açılmaması için arkasına konulan ağaç. 2. savaşta, korunmak üzere yapılan toprak tümsek, siper, [tersiden mastarından nehyi hâzır olarak "korkma!" demektir]
methaf	(a.i.) müze. (bkz: nûmûne--hâne)
metîn	(a.s. metânet'den) 1. metanetli, sağlam, dayanıklı [müen. "metine" dir]. (bkz: muhkem, rasîn). 2. i. erkek adı
metin-âne	(a.f.zf.) metanetle, sağlamlıkla
metine	(a.s.) ["metîn" in müen.]. (bkz: metîn)
metn	(a.i.c. mutun) bir yazıyı şekil ve noktalama husûsiyetleriyle birlikte meydana getiren kelimelerin topu
metruk, metruke	(a.s. terk'den) terk edilmiş, bırakılmış, kullanılmaktan vazgeçilmiş; battal
Emvâl-i metruke	sahipleri tarafından terkedilmiş, bırakılmış mallar
Etfâl-i metruke	[sokağa] bırakılmış çocuklar
metrûkât	(a.i. metrûk'un c.) bırakılan şeyler, miraslar
metrûkât-ı kalemiyye	bir muharririn yazıp, kendinden sonrakilere bıraktığı eserler
metruke	(a.s.i. terk'den) 1. kocası tarafından ortada bırakılmış [kadın]. 2. boşanmış [erkekten-]
metrûkiyyet	(a.i. terk'den) 1. metruklük, bırakılmışlık; kullanılmazlık. 2. terk edilme, boşanmış olma
mette	(f.i.) burgu, (bkz: mâhe, miskab)
met'ûb	(a.s. ta'b'dan) yorgun, bitkin; bitik
meûnet	(a.i.) 1. ölmeyecek kadar yiyecek, içecek, (bkz: küt). 2. zahmet, meşakkat, sıkıntı
me'vâ	(a.i.) yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer
mevâcib	(a.i.c.) maaşlar, aylıklar; tar. Yeniçeri maaşı
mevâcib-i leşker	asker aylıkları
mevâcibât	(a.i. mevâcib'in c.) mevâcibler
mevâdd	(a.i. madde'nin c.) 1. fezada, boşlukta yer dolduran varlıklar, cisimler. 2. işler, hususlar. 3. kanunlar, nizamlar, hususlar. 4. kanun, lügat gibi metinlerde herbiri, başlı başına bir hüküm veya bir mevzu (*konu) bildiren kısımlar. 5. maddeler
mevâdd-ı asliyye	eko. üretilen eşyanın esasını teşkil eden yapıcı malzeme ve hammaddeler

mevâdd-ı gaita	biy. "dışkı
mevâdd-ı ıtrâhiyye	biy. "çıkartı, fr. excrement
mevâdd-ı ibtidâiyye	ilkel maddeler, ham maddeler, fr. matieres premieres
mevâdd-ı lâhkiyye	suların sürüklediği teressübât, dibe çöken nesneler
mevâdd-ı mürekkibe	terkîbeden maddeler
mevâdd-ı mütehayyile	coğr. döküntü, kayşat, f r. eboulis
mevâdd-ı nâfia	yararlı maddeler
mevâdd-ı nişâiyye	nişastalı maddeler
mevâdd-ı şahmiyye	yağlı, yağdan yapılmış maddeler
mevâdd-ı zülâliyye	azotlu maddeler
mevâhîb	(a.s. mevhûb'un c.), (bkz. mevhûb)
mevâhib	(A.i. mevhibe'nin c.) ihsanlar, bahşişler
mevâhib-i kudret	kudret mevhibeleri, ihsanları
mevâhib-i subhâniyye	Allah'ın ihsanları
Mevâhibü'l-Hallak fî-Merâtibi'l-Ahlâk	(ahlâkın mertebesinde Allah'ın ihsanları) Kanunî'nin nişancısı Celâlzâde Mustafa Çelebi'nin 1556 da kaleme aldığı siyaset ve ahlâktan bahseden mensur eseri
mevâız	(a.i. mev'ıza'nın c.) nasihatler, öğütler
mevâız-i hakimane	feylezofca öğütler
mevâid	(a.i. mâide'nin c.) sofralar
nıevâid	(a.i. mev'id'in c.) söz verilen yerler, vaidler, söz vermeler
mevâîd	(A.i. mev'ûd ve mîâd'ın c.) 1. va'dolunmuş şeyler. 2. muayyen, belirli zamanlar
mevâîd-i kâzibe	yerine getirilmeyen vaitler
mevâkıf	(a.i. mevkifin c.) durak yerleri, oturulacak yerler
mevâkıt	(a.i. mevkıt'ın c.) evvelden belirtilmiş vakitler
mevâki'	(a.i. mevki' in c.) mevkiler, yerler
mevâki'-i baîde	uzak yerler
mevâki'-i harbiyye	savaş yerleri
mevâki'-i mühimme	mühim yerler
mevâkib	(a.i. mevkib'in c.) alaylar, güruhlar, cemaatler, kalabalıklar
mevâkin	(a.i. mevkin'in c.) kuş yuvalan
mevâkît	(a.i. mîkat'ın c.) 1. bir iş için ta'yîn edilen vakitler. 2. hacılann ehrama büründükleri yerler
mevâlî	(a.i. mevlâ'nın c.) 1. mevlevi-yyet payesine ulaşmış olan sarıklı âlimler
mevâlî-i kiram	yüksek rütbeli kadılar, hâkimler. 2. köleler
Mevl-el-mevâlî	kölelerin efendisi
mevâlid	(a.i. mevlid'in c.) mevlitler, doğulan yerler
mevâlîd	(a.s. mevlûd'un c.) 1. yeni doğmuş çocuklar. 2. mevcutlar
mevâlîd-i selâse	mâden, nebat, hayvan olmak üzere tabiatın üç âleminden bahseden ilim, tabîat ilmi
mevâni'	(a.i. mâni' ve mânia'nın c.) manîler, engeller
mevârid	(a.i. mevrid'in c.) vürûdede-cek, gelecek, varacak şeyler
mevârîs	(A.i. mîrâs'ın c.), (bkz. mîrâs)
mevâsık	(a.i. mevsik ve mîsâk'ın c.) yeminler, sözleşmeler
mevâsîk	(a.i. mîsâk ve mevsûk'un c.), (bkz. mevâsık)
mevâsim	(a.i. mevsim'in c.) mevsimler
mevâsim-i erbaa	dört mevsim, [rebî (ilkbahar), sayf (yaz), harîf (güz), şitâ (kış)]

mevâşî	(a.i. mâşiye'nin c.) davar (koyun, keçi) ve mal (öküz, inek) gibi hayvanlar
mevât	(a.s. mevt'den) 1. cansız şeyler. 2. sahipsiz, işlenmemiş toprak
Arâzî-i mevât	işlenmemiş, sahipsiz, boş toprak
mevâtın	(a.i. mavtın'ın c.) yurtlar, yurtlandırılmış, şenlendirilmiş, bayındır yerler
mevâtınü'l-harb	savaş yerleri, cenk mey-danlan
mevâtî	(a.i. mevtî'nin c.) ayak basılan yerler
mevâtî	(a.s.) mevât'a, cansız şeye ait, bununla ilgili; işlenmemiş toprağa ait
mevâzı'	(a.i. mevzi' in c.) mevziler, yerler
mevâzîn	(a.i. mîzân'ın c.) teraziler, ölçü âletleri, ölçekler, (bkz: mîzân)
mevbik	(a.i.) 1. Cehennem'de bir yer adı. 2. (c. mevbikat) korkulu yer
mevbikat	("ka" uzun okunur, a.i. mevbik2nin c.) korkulu yerler
mevbikat-ı seb'a	insanı ma'nen uçuruma sürükleyen yedi büyük günah, [şirk (Allaha eş koşma); adam öldürme; tefecilik; yetim malı yeme; savaştan kaçma; namuslu kadınlara iftira atma; sihirbazlık]
mevc	(a.i.c. emvâc) dalga
mevc-i derya	denizin dalgası
mevc-â-mevc	(A.zf.) dalga ile
mevce-i derya	deniz dalgası
mevcet-üş-şebâb	gençlik çağı
mevce-dâr	(a.f.b.s.) mevceli, dalgalı
mevce-nümûd	(a.f.b.s.) dalga gibi
mevc-hîz	(a.f.b.s.) dalga kaldıran
mevcûb	(a.s.) kendisine bir şey vacip kılınmış
mevcûd, mevcûde	(a.s. vücûd'dan. c. mevcudat) 1. var olan, bulunan. 2. hazır olan, hazır bulunan. 3. bir topluluğu meydana getiren fertlerin hepsi
Nâ-mevcûd	yok
mevcûd-i ma'nevî	manevî varlık
mevcudat	(a.i. mevcûd'un c.) var olan şeyler, mahlûklar, (bkz: kâinat, mükev-venât)
Mefharü'l-mevcûdât	Hz. Muham-med
mevcûden	(a.zf.) mevcut olarak, kendisi beraber olarak
mevcûdîn	(a.s. mevcûd'un c.) mevcutlar, var olan şeyler, bulunan şeyler
mevcûdiyyet	(a.i.) mevcut olma, varlık
mevc-zâr	(a.f.b.s.) ; dalgaların çok olduğu yer
mevc-zen	(a.f.b.s.) dalga vuran, dalgalanan, dalgalı [deniz]
mevdu', mevdûa	(a.s.) tevdî olunan, emânet edilmiş, üstüne verilmiş
Emvâl-i mevdûa	tevdî edilmiş, emânet bırakılmış mallar
mevduat	(A.i.c.) 1. emânet bırakılan şeyler. 2. yatırım
sevilmiş, kendisine ["mevdûd'un mümevdûd j	(a.s.)
mevecât	(a.i. mevce'nin c.) dalgalar
meveddet	(A.i.) sevme, sevgi
İzhâr-ı meveddet	sevgi gösterme
meveddetlü	(a.t.i.) rütbesi olmayan kadı
mevfûr	(a.s.) çoğaltılmış, çok, bol. (bkz. kesîr, vefîr)

mevfûre	(a.s.) ["mevfûr" un müen.]. (bkz. mevfûr)
mevhibe	(a.i.c. mevâhib) 1. bahşiş, ihsan, bağış, (bkz: atiyye). 2. kadın adı
mevhibe-i ilâhiyye-i kudret	Allah vergisi
mevhibet	(a.i.). (bkz: mevhibe)
mevhil	(a.s. vahl'den) çamurlu [yer]
mevhûb	(a.s. vehb'den. c. mevâhîb) hibe olunmuş, ihsan edilmiş, verilmiş. fık. karşılıksız olarak birine verilmiş
mevhûbün leh	lehine bir mal hibe olunan, bağışlanan; hibeyi, ihsanı, bahşişi kabul eden
mevhûbât	(a.i. mevhûb'un c.) ihsanlar, bahşişler, bağışlar
mevhum	(a.s. vehm'den) vehmolunmuş, aslı, esâsı yokken zihinde kurulmuş olan, kuruntuya dayanan
mevhûmât	(a.s.c.) kuruntuya dayanan, zihinde kurulmuş, vehim ve hayal kabilinden olan şeyler
mevhûme	(a.i.) vehim, hayal, kuruntu nevinden şey
mevhûn	(a.s.) arık, zayıf [adam]
mev'id	(a.i. va'd'den. c. mevâid) 1. va'dedilen, söz verilen yer. 2. söz verme, vaid
nıev'id-i mülâkat	buluşma yeri, fr. "rendez-vous" yeri
mev'id-i telâki	(bkz: mev'id-i mülakat)
mev'il	(a.i.) 1. sığınacak yer, sığınak. (bkz. melâz, melce', penâh). 2. sel suyunun biriktiği yer
mev'ize	(a.i. va'z'dan. c. mevâiz) öğüt
mev'ize-i dîniyye	dîne ait öğüt
mev'ize-kâr	(a.f.b.s.) öğütçü, öğüt veren
mev'izet	(a.i.). (bkz. mev'ize)
mevki'	(a.i.c. mevâki') 1. yer. 2. nakil vasıtalarında yer sınıfı
mevki-i amûd	geo. dikme ayağı
mevki'-i iktidar	hükümet başı
mevki'-i müstahkem	aşk. istihkâmlarla sağlamlaştırılmış yer
mevkib	(a.i.c. mevâkib) atlı veya yaya olarak maiyette yürüyen alay, kafile
mevkib-i hâcc	hacılar kafilesi
mevkib-i hümâyûn	pâdişâh alayı
mevkibân	(a.f.b.i.) alaylar, kafileler
mevkibân-ı seher	melekler
mevkib-dâr	(a.f.b.i.) kafile başı
mevkib-rev	(a.f.b.s.) kafile ile giden
mevkid	(a.i.c. mevâkid) ateş ocağı
mevkif	(a.i. vukûfdan. c. mevâkif) 1. durak, duracak yer, istasyon. 2. astr., top. her hangi bir astronomi ve topografya âletinin belli bir maksatla rasat yapmak için kurulduğu nokta, istasyon, durak noktası
mevkii	(A.s.) l. yerle, makamla ilgili. 2. yerel
mevkin	(a.i.c. mevâkin) kuş yuvası
mevkit	(a.i.c. mevâkit) kararlaştırılan, tâyin ve tespit edilen zaman veya yer
mevkud	("ku" uzun okunur, a.s. îkad'-dan) îkadolunmuş, yakılmış
mevkûde	(a.s.) ["mevkûd'ün müen.]. (bkz: mevkud)

mevkufü'n-aleyh — huk. vâkıf tarafından kendisine vakfın menfaatleri şart olunan cihet. (bkz: meşrûtü'n-leh)

mevkufa — ("ku" uzun okunur, a.i. mevkufun c.) (bir zaman için) tutulmuş, bekletilmiş [mal veya para]

mevkufat kalemi — tar. mahlül olan umarların gelirleri, vakıfdan hazineye ait fazla gelirler ve örfî vergilerden savaşa ait olan gelirleri toplayan kalem

mevkufâti — ("ku" uzun okunur, a. i.) vakfolunmuş mülklerin idaresiyle meşgul me'mur

mevkufen — ("ku" uzun okunur, a.zf.) mevkuf olarak, mevkuf olduğu halde

mevkufîn — ("ku" uzun okunur, a.s. mevkufun c.) tevkif edilmiş kimseler, tutuklular

mevkufiyyet — ("ku" uzun okunur. o.i.) l. hüküm giyinceye kadar hapsedilme. 2. vakfolunma. 3. ait, bağlı olma

mevkûl — (a.s. vekâlet'den) bir vekile emânet edilen

mevkûlün ileyh — kendisine bir iş bırakılan adam, vekil

mevkûle — (a.s. vekâlet'den) ["mevkûl"ün müen.]. (bkz: mevkûl)

mevkut, mevkute — ("ku" lar uzun okunur, a.s. vakt'den) vakti, zamanı belli olan

Risâle-i mevkuta — muayyen, belirli günlerde çıkan mecmua, süreli yayın

mevlâ — (a.s.c. mevâlî) 1. efendi, sahip, mâlik. 2. Allah. 3. kul, köle azat eden. (bkz: mu'tik). 4. velayeti olan, velî karışmaya hakkı olan. 5. şanlı, şerefli [adam]. 6. yardımcı. 7. mürebbî, terbiye eden

mevle'1-atâk — bir köle veya câriye azat etmiş olan kimse

mevle-l-mıvâlât — huk. [eskiden] akdi velâ eden şahıslardan "mevlâ-yi a'lâ'dır" [bâzı ulemâya göre nesebi meçhul olan bir kimse bir şahsa hitaben "sen benim evlâdım ol!, vefat ettiğimde malıma vâris ol!, bir cinayet işlersen âkilem olup tarafıma lâzımgelen ma'kuleyi (borcu) tesviye et!" deyip o da kabul etse velâ-i muvâlât mün'akit olur. O şahıslardan îcabda bulunan şahsa "mevlâ-yi esfel", kabul edene "mevlâ-yi a'lâ" denir

mevlânâ — (a.s.) 1. "efendimiz" manasınadır. 2. bâzı sarıklı ilim adamlarının ve şeyhlerinin lâkabı. 3. "hazret" mânâsına kullanılan bir hitap

Mevlânâ Muhammed Celâlü'd-dîn-i Rûmî — (a.b.h.i.) mutasavvıf bir Türk şâiri ve mevlevî tarikatının kurucusudur. Belh'de doğmuş, Konya'da ölmüştür. Eserleri dîvan, gazel ve rubailerden meydana gelmiştir. En meşhuru Mesnevi'sidir. Bu büyük mistik ve didaktik eser altı defterden meydana gelmiş olup yaklaşık 25.600 (veya 256; 8) beyit civarındadır, (d. 1207 - ö. 1273)

mevlevî, mevleviyye — (a.s. ve i.) 1. mevlâya mensup, 2. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin tarikatı, yolu ve bu tarîkatten olan kimse

Tarîk-i mevlevî, Tarîkat-ı mevleviyye — Mevlevî tarikatı

mevlevî-hâne — (a.f.b.i.) Mevlevî tekkesi

mevleviyyet — (a.i.) 1. mevlevîlik. 2. mollalık. 3. müderrislikten sonraki ilmiye payesi

mevlid — (a.i. velâdet'den. c. mevâlid) 1. insanın doğduğu yer. 2. doğma, dünyâya gelme. 3. doğulan zaman. 4. Hz. Muham-

	med'in doğumunu anlatan manzum eser. [en yaygın olanı Süleyman Çelebi'nin yazdığı eserdir], (bkz: vesîletü'n-necât)
mevlid-hân	(a.f.b.s. ve i.) mevlit okuyan kimse
mevlûd	(a.i. velâdet'den. c. mevâlîd) 1. yeni doğmuş [çocuk]. 2. [galat olarak] mevlid
mevlûdât	(a.i.c.) muayyen bir zaman içinde doğanlar
mevrid	(a.i. vürûd'dan. c. mevârid) varacak yer, varacak yol
mevrûd	(a.s. vürûd'dan) gelmiş, gelen
mevrûdât	(a.i. mevrûde'nin c.) gelen şeyler
mevrûde	(a.s.c. mevrûdât) gelmiş, ulaşmış
Evrâk-ı mevrûde	gelmiş evrak
mevrûs, mevrûse	(a.s. verâset'den) miras kalmış, ana babadan geçmiş
mevrûsât	(a.i. mevrûs'un c.) miras kalmış şeyler, miras kalanlar
mevsık	(a.i.c. mevâsık) yemin, sözleşme
mevsil	(a.i. vusûl'den) kavşak, kavuşacak yer; ek yeri. [Irak'da bir şehir adı olan Musul kelimesinin aslıdır]
mevsim	(a.i.c. mevâsim) 1. yılın dört bölümünden herbiri
mevsim-i behâr	ilkbahar devresi
mevsim-i sayf	yaz devresi
mevsim-i harîf	sonbahar, güz devresi
mevsim-i şitâ	kış devresi. 2. bir şeyin muayyen zamanı
Nâ-be-mevsim	mevsimsiz, zamansız, vaktinde, zamanında olmayan
mevsimi	(a.s.) astr. mevsimlik
mevsûf	(a.s. vasfdan) 1. vasfo-lunmuş, vasıflanmış. 2. gr. belirtilen [sıfat takımlarında]
mevsûfe	(a.s. vekâlet'den) ["Mevsûf un müen.]. (bkz: mevsûf)
mevsuk	(a.s. vüsûk'dan) vesikaya dayanan, sağlam, inanılır
mevsûkü'l-kelim	sözlerine inanılır, güvenilir
mevsuka	(a.s. vüsûk'dan) ["mevsuk" un müen.]. (bkz: mevsuk)
mevsûkan	(A.zf.) mevsuk olarak, inanılır, güvenilir şekilde, gerçek olarak
mevsûkıyyet	(a.i.) mevsuktuk, gerçeklik, sağlamlık
nıevsûl	(a.s. vusûl'den) vaslolun-muş, bitiştirilmiş; birleşmiş, kavuşmuş
İsm-i mevsûl	a.gr. "o şey ki, o kimse ki" mânâlarını anlatan "mâ, men, ellezî" gibi kelimeler
mevsûle	(a.s. vusûl'den) ["mev-sûl" ün müen.]. (bkz: mevsûl)
mevsûm	(A.s. vesm'den) 1. vesim-lenmiş, nişanlanmış, damgalanmış, işaretlenmiş, imlenmiş. 2. isimlendirilmiş, ad verilmiş
mevsûme	(a.i.) 1. bahar yağmuru yağmış toprak. 2. baştan aşağı süslü zırh. 3. s. ["mevsûm" un müen.]. (bkz: mevsûm)
mevt	(a.i.) ölüm; tas. benliği öldürme
mevt-i ahdar	(bkz: mevt-i ahzar)
mevt-i ahmer	meşakketli, kanlı ölüm. tas. nefse karşı koyma
mevt-i ahzar	az yiyeceğe, eski, yamalı giymeye razı olma
mevt-i ebyaz	1) anî ölüm; 2) tas. açlık
mevt-i esved	gırtlağı sıkılmak veya suya atılmak suretiyle husule gelen ölüm, fr. mort noir. Halkın eza ve cefâsına katlanma
mevt-i fevât	birden gelen ölüm
mevt-i fücâât	birden gelen ölüm

mevt-i mü-fâcât	birden gelen ölüm
mevt-i hâil	korkunç ölüm
mevt-i hükmî	huk. mefkut olan yânî kaybolup hayat ve memâtı malûm olmayan kimsenin vefatına yargıç tarafından hükmolunması
mevt-i müchiz	çabuk ölüm
mevt-i takdirî	huk. iskan hâlinde gurre lâzımgelen cenînin sanki sağken öldürülmüş gibi sayılması hâli
mevta	(a.i. meyt ve meyyit'in c.) ölüler, ölmüşler
mevta'	(a.i.) ayağın bastığı yer
mevtâî	(a.s.) ölüye benzer, ölü gibi
mevt-âlûd	(a.f.b.s.) ölüm karışığı, ölü gibi
mevtan	(a.s.) 1. baygın. 2. cansız, ["mevetân" şekli de vardır]
mevtin	(a.i.c. mevâtın) tevattun edilen, yerleşilip oturulan, yurd edinilen yer
mevtî	(a.s.) mevte mensup, ölü ile ilgili
mevtûa	(a.i. ve s.) cimağ edilmiş kadın
mev'ûd	(a.i. va'd'den. c. mevâîd) 1. va'dolunmuş, söz verilmiş
Arz-ı mev'ûd	-Hz. Musa'nın dîninde olanlar için- vâdedilmiş toprak, fr. terre promise
Ecel-i mev'ûd	tabîî ölüm. 2. vadeli, zamanı belli
mev'ûde	(a.s. va'd' den) ["mev'ûd" ün müen.]. (bkz: mev'ûd)
mevvâc	(a.s. mevs'den) çok dalgalanan, pek dalgalı, (bkz: zehhâr)
Bahr-i mevvâc	çok dalgalı deniz
Ziyâ-yi mevvâc	çok dalgalanan ışık
mevvâl	(a.i.) Arap halk edebiyatında bir türkü çeşidi
mevz	(a.i.) bot. muz
mevzi'	(a.i. vaz'dan. c. mevâzi') bir şey konulacak yer, yer
mevziî, mevziiyye	(a.s.) bir yere mahsus, bir yerde olan, sının dar, yayılmamış, fr. local. (bkz: mahallî)
Evcâ-ı mevziiyye	bir yerde olan, bir yere mahsus ağrılar
mevzu'	(a.s. vaz'dan) 1. vaz'olunmuş, konulmuş. 2. işlemekte olan, geçer olan. 3. doğru olmayan, uydurma, sonradan düzme
mevzu'	(a.i.) *konu, fr. sujet
mevzû-i bahs	bahis konusu, kendisinden bahsedilen
mevzua	(a.s. vaz'dan) ["mevzû"un müen.]. (bkz: mevzu')
mevzua	(a.i.) fels. konut, fr. postulat
mevzuat	(a.i.c.) 1. bahsolunan maddeler, kanun, nizâmnâme (tüzük), kararname, ve talimatnamelerin ihtiva ettiği hükümler. 2. sandık, çuval, teneke gibi içerisine ticâret malı konulan şeyler
mevzûât-ı beşer	insanların koyup kabul ettikleri şeyler
Mevzûâtü'l-ulûm	Taşköprülü Zade Kemâ-leddin Mehmed merhumun Arapçadan tercüme meşhur eseri
mevzun, mevzûne	(a.s. vezn'den) 1. vezinli, tartılı, tartılmış. 2. vezinli, vezinle yazılmış olan. 3. biçimli, yakışıklı, güzel, uygun, düzgün
Kelâm-ı mevzun	vezinli söz
Kamet-i mevzun	biçimli, yakışıklı, düzgün boy
mevzûnât	(a.i. mevzun ve mev-zûne'nin c.) vezinli, taralı, tartılmış şeyler
mevzûniyyet	(o.i.) 1. mevzun olma hâli. 2. hesaplı, düzgün, düzenli
mey	(f.i.) şarap, (bkz: bade, hamr, haniye)

mey-i aşk	aşk şarabı
mey-ibî-gış	(saf, hilesiz şarap) hâlis, saf şarap
mey-i gül-fâm	(gül renkli şarap) kırmızı şarap
mey-i gül-gûn	(gül renkli şarap) kırmızı şarap
mey-i hamrâ	kırmızı şarap
mey-i hoş-güvâr	lezzetli tatlı şarap
mey-i nâb	hâlis şarap
mey-i nahvet	gurur şarabı
mey-i revak	süzülmüş, saf şarap
mey-i yâkut-reng	(yakut renkli şarap) kırmızı şarap
mey'	(a.i.) eriyip akma
mey'a	(a.i.) bot. karagünlük
mey'a, mey'at	(a.i.) 1. bir şeyin tazelik zamanı. 2. yere dökülen nesnenin akıp gitmesi
meyâdîn	(a.i. meydân'ın c.) meydanlar, alanlar
meyâdîn-i harb	savaş meydanları
meyâmin	(a.i. meymenet'in c.) uğurlar, bereketler, mutluluklar
meyâmîn	(a.i. meymûn'un c.) uğurlular, bereketliler, kutlular
meyâsir	(a.i. meysere'nin c.) l. zenginlikler. 2. ask. sol cenahlar, ordunun sol kanadları
meyâsîr	(a.s. meysûr'un c.), (bkz. meysûr)
mey-âşâm	(f.b.s.) mey, şarap içen
meyâzîb	(a.i. mîzâb'ın c.) oluklar, su yolları
meyâzir	(a.i. mi'zer'in c.), (bkz: meâzir)
mey-bûhtec	(f.b.i.) kaynatılmış şarap
meydân	(a.i.c. meyâdîn) 1. geniş, açık, düz yer, alan. 2. yarışma veya karşılaşma yeri. 3. ortaklık. 4. âyin yeri. [Bektaşi tekkelerinde]. 5. fırsat, imkân
At meydanı	hipodrom; [İstanbul'da, Sultan Ahmed camii önündeki meydan]
Et meydanı	İstanbul'da, Aksaray'da, Horhor' da bulunan ve Yeniçerilerin tâlim yeri olan ve et de dağıtılan meydanın adı
meydân-ı ağber	dünyâ, yeryüzü
meydân-ı hamiyyet	hamiyet meydanı
meydân-ı harb	savaş alanı
meydân-ı hüner	hüner, marifet gösterilen yer
meydân-ı mahşer	mahşer meydanı
meydân-ı muhabbet	sohbet edilen, konuşulan yer
meydân-ı siyâset	idam cezasının uygulandığı yer, politika, siyaset alanı
mey-dân	(f.b.i.) şarap kabı
meydân-gâh	(a.f.b.i.) meydan yeri
meyelân	(a.i.) l. (bkz. meyi). 2. psik. eğinim, fr. inclination. 3. eğsinim, fr. penchant
meyezd	(f.i.) düğün veya işret meclisi
mey-fürûş	(f.b.s.) şarap satan, şarapçı; meyhaneci
mey-gûn	(f.b.s.) Şarap renginde olan, kırmızıya çalan, (bkz: şarabî)
mey-güsâr	(f.b.s. ve. i.) birlikte şarap içen, içki arkadaşı. (f.b.i.) içki arkadaşlığı
mey-hâne	(f.b.i.) şarap, içki içilen ve satılan yer. (bkz: mey-kede)
mey-hâr, mey-hâre	(a.b.s.) şarap, içen, içkici, ayyaş

Tarihvemedeniyet.org

mey-hör	(f.b.s.). (bkz. mey-hâr)
mey-höş	(f.s.) mayhoş, ekşimtrak
mey-keş	(f.b.s.) şarap içen
mey-keşân	(f.b.s. mey-keş'in c.) şarap içenler
meyl	(a.i.c. müyûl) l. eğilme, eğiklik; akıntı. 2. sevme, tutulma. 3. gönül akışı, (bkz: meyelân). 4. astr. bir yıldızın meyli o yıldızın geçtiği farzolunan dâire-i Şia'nın, dâire-i istivâ-i semaî üzerindeki kesişme noktası ile o yıldız arasındaki kavis
meyl-i ibtisâm	gülümseme meyli
meyl-i dil	gönül arzusu
meyl-i tabîî	tabîî istek
meyl-i Arz	astr. Arz'ın mihveri ile mahrek müstevîsi (yörünge düzlemi) arasındaki 23 derece 27 dakikalık açı
meyl-i a'zam	astr. bir gökcisminin en büyük eğimi
meyl-i a'zam hattı	astr. en büyük eğimli nokta
meyl-i küllî	astr. bir gökcisminin tam olarak yörüngesinden sapması
meyl-i mahrek	astr. yörünge eğikliği
meyl-i mıknatısî	astr. mıknatıs iğnesi ile ufuk çizgisi arasında bulunan açı
meyl-i mutlak	astr. bir yıldızın yörüngesinden olağan olarak sapması
meylen	(o.zf.) meylederek, eğilerek; o taraftan olarak
meyliyyât	(a.i.c.) bir tarafa meyleden istekler
meyliyyât-ı nefsâniyye	iç istekleri, gönü-lün istediği, arzu ettiği şeyler
meymene	(a.i.) aşk. ordunun sağ cenahı, sağ kanadı
meymenet	(a.i. yümn'den. c. meyâmin) bereket, saadet, mutluluk, uğurluluk. [zıddı nuhuset]
meymûn	(a.i. yümn'den. c. meyâmîn) uğurlu, bereketli, kutlu
meymûne	(a.s.) 1. ["meymûn" un müen.]. (bkz: meymûn). 2. h. i. Hz. Muhammed'in zevcelerinden biri
meyn	(a.i.c. müyûn) yalan söyleme; yalan
mey-perest	(f.b.s.c. mey-pe-restân) sürekli şarap içen. (bkz: ayyaş)
mey-perestân	(f.b.s. meype-rest'in c.) sürekli olarak şarap içenler, içki-ciler
mey-perestî	(f.b.i.) sürekli olarak şarap içme, içkicilik
meysere	(a.i.c. meyâsir) 1. zenginlik. 2. aşk. sol cenah, ordunun sol kanadı
meysir	(a.i.). (bkz. kumar)
meysûr, meysûre	(a.s. yüsr'den. c. meysûrât) kolaylanmış, kolaylatılmış; kolay, (bkz: asan)
meysûrât	(a.i. yüsr'den. meysûr, meysûre'nin c.) kolaylanmış, kolaylatılmış şeyler
meyt	(a.i.c. emvât) ölü. (bkz: meyyit)
meyte	(a.i.) hayvan leşi. (bkz: iaşe, meyyite)
meyte-hâr	(f.b.s.) leş yiyen
me'yûs, me'yûse	(a.s. ye's'den) yeise düşmüş, ümîdi kesilmiş, ümitsiz, (bkz: meftûr)
me'yûs-âne	(a.f.zf.) ümitsizlikle, ümitsizce
me'yûsen	(A.zf.) ümitsiz olarak
me'yûsiyyet	(a.i.) me'yusluk, ümitsizlik
meyve	(f.i.c. meyvecât, meyve-hâ) meyva, yemiş
meyve-i dil	(gönül meyvası) evlâd
meyve-i fazl	ilim ve ma'rifet meyvası

meyve-i huşk	kuru yemiş
meyve-i ter	taze yemiş, [doğrusu "mîve"dir]
meyve-bâr	(f.b.s.) yemişli, yemiş veren, (bkz. meyvedâr)
meyve-cât	(f.i. meyve'nin c.) meyvalar, yemişler, (bkz. meyvehâ, semerât)
meyve-dâr	(f.b.s.) meyvalı, yemişli, yemiş veren, (bkz: meyve-bâr)
meyve-fürûş	(f.b.s.) meyva, yemiş satan, manav
meyve-hâ	(f.i. meyve'nin c.) meyvalar, yemişler, (bkz: meyve-cât, semerât)
meyve-hâ-yı gûnâ gün	türlü türlü yemişler
meyve-huşk	(f.b.i.) meyvahoş, kuru yemiş satılan yer
meyyal	(a.s. meyl'den) 1. çok meyleden, eğilen. 2. çok istekli, düşkün
meyyâl-i inhidam	yıkılmak üzere bulunan. (bkz: mâil-i inhidam)
meyyâl-i i'tilâ	yükselmeye çok meyilli, istekli
meyyit	(a.i. mevt'den. c. emvât) 1. ölmüş, (bkz. meyt). 2. çok zayıf [kimse]
meyyit-i müterâhik	meç. ölmüş de duruyor, hareketsiz, tenbel
meyyitâne	(a.f.zf.) ölü gibi, ölüyü andırırcasına
meyyite	(a.i.) hayvan leşi. (bkz: iaşe, meyte)
mey-zede	(f.b.s.) sarhoş
meyzer	(a.i.c. meâzir). (bkz: mi'zer)
mezâ	(a.fi.) geçti, (bkz: mazâ)
mezâ mâ mezâ	geçen geçti, olan oldu; olup biteni hoş görme
mezâbit	(a.i. mazbata'nın c.) mazbatalar, tutanaklar
mezâbih	(a.i. zebh'den) mezbah ve mezbaha'nın c.) mezbahalar, hayvan kesilen yerler, kanaralar, salhaneler
mezâbil	(a.i. mezbele'nin c.) süprüntülükler, süprüntü dökülen yerler
mezâbir	(a.i. mezber'in c.) kamışlar, kalemler
mezâd	(a.i.) arttırma ile yapılan satış, (bkz: müzayede)
mezâde	(a.i.) dağarcık, tulum
mezâhib	(a.i. mezheb'in c.) mezhepler, tutulan yollar
mezâhib-i erbaa	(dört mezhep) Hanefî, Şafiî, Mâlikî, Hanbelî
mezâhim	(a.i. zahmet'in c.) eziyetler, sıkıntılar, [yapma kelimelerdendir]
mezâhim-dîde	(a.f.b.s.) eziyet, zahmet, sıkıntı çekmiş [kimse]
mezâhir	(a.i. mizher'in c.) 1. muz. utlar. 2. çiçekli yerler
mezâhir	(a.c.) (bkz: mazâhir)
mezâik	(a.i. zîk'dan) sıkıntılı, dar yerler
mezâk	(a.i. zevk'den) 1. zevk alma, tad duyma, tadma. 2. zevk, lezzet. 3. tad duyulan yer, damak
Hulvü'l-mezâk	tadı damağında kalma, tatlı
Mürrü'l-mezâk	acılığı damağında kalma, acı
mezâlik	(a.i. mezlaka'nın c.) ayak koyacak yerler, kaygan yerler
mezâlim	(a.i. zulm'den). (bkz. mazâ-lim)
mezâm	(a.i.) zemmetme; ayıplama, (bkz: ta'yîb)
mezamin	(a.i. mazmûn'un c.), (bkz mezamın o.i. mazâmîn)
mezamir	(a.i. mızmar'ın c.) koşu meydanları
mezamir	(a.i. mizmâr ve mezmûr'un c.) 1. düdükler. 2. Zebur'un sûreleri

mezar	(a.i. ziyâret'den. c. mezârât) 1. ziyaret yeri. (bkz: ziyâret-gâh). 2. kabir, ölünün gömüldüğü yer, sin. (bkz: lahd, makber)
Kitâbe-i seng-i mezar	üzerinde yazı bulunan mezar taşı
Levh-i mezar	üzerinde yazı bulunan mezar taşı
mezâr-ı zar	ağlayan mezar
mezârât	(a.i. mezâr'ın c.) mezarlar, kabirler, sinler
mezâret	(a.i.) kalbin şiddeti
mezârî'	(a.i. mezraa'nın c.) ziraat olunacak yerler, tarlalar
mezâri'-i münbite	verimli tarlalar
mezârî	(a.s. mezru'nün c.) ziraat olunmuş, çiftle sürülüp tohum atılmış yerler
mezârîb	(a.i. mızrâb'ın c.) mızraplar, çalgı çalacak âletler [ud, kanun., gibi]
mezâristân	(a.f.b.i.) mezarlık
mezârr	(a.s.). (bkz: mazarr)
mezârîk	(a.i. mızrâk'ın c.) mızraklar, kargılar
mezâyâ	(a.i. meziyyet'in c.) meziyetler, üstünlük vasıfları, (bkz: meziyyât)
mezâyâ-şinâs	(a.f.b.s.) mezi-yeüerin kıymetini takdir eden, bilen [kimse]
mezâyık	(a.i. mazîk'in c.) dar, sıkıntılı yerler
mezbah, mezbaha	(a.i. zebh'-den. c. mezâbih) hayvan kesilen yer, salhane, kanara
mezbele	(a.i. zibl'den. c. mezâtil) 1. süprüntülük, süprüntü dökülen yer. 2. meç. aşağılık, kötü durum
mezbûb	(a.s.) 1. sinekli. 2. hiddetli, kızgın, kuduruk; çılgın, deli
mezbûbe	(A.i.) sineği çok yer
mezbûh	(a.s. zebh'den) 1. zebh olunmuş, boğazlanmış, (bkz: zebîh). 2. kurban edilmiş. 3.i. ismail veya Ishak peygamber
mezbûha	(a.s.) ["mezbûh'un mü-en.]. (bkz: mezbûh)
mezbûh-âne	(a.f.zf.) 1. boğazlanır gibi, boğazlanmışcasına. 2. meç. son ümit ve son kuvvetle [çırpınış]
mezbûl	(a.s.) zayıf, arık
mezbûr, mezbûre	(a.s.) adı geçen, yukarıda söylenmiş olan. (bkz. mezkûr)
Meblağ-ı mezbûr	adı geçen meblâğ, para
mezc	(a.i.) katma, karıştırma
mezcen	(a.zf.) meze suretiyle, karıştırarak
mezcî	(a.s.) mezce mensup, katıp karıştırmakla ilgili
mezcûc	(a.s.) süngü ile dürtülmüş, süngülenmiş
Mezdek	(f.h.i.) Nûşirevân zamanında (IV. asır) bir mezhep çıkaran kimse
mezdekî	(f.s.) Mezdek taraflısı
meze	(f.i.) 1. tad, lezzet, çeşni
Bî-meze	tatsız, lezzetsiz
Höş-meze	tatlı, lezzetli. 2. içki içilirken yenilen şey, çerez. 3. meç. alay, eğlence
mezellet	(a.i.) zelillik, horluk, hakirlik; alçaklık, itibarsızlık
mezemmet	(a.i.) 1. kınama, yerme. 2. yerilecek, kınanacak iş. ["mezimmet" şeklinde de kullanılır]
mezen	(a.i.) âdet, usûl, yol. (bkz: örf)
me'zene	(a.i.c. meâzin) ezan okunan yer

mezheb	(a.i. zehâb'dan. c. mezâhib) 1. gidilen, tutulan yol. 2. felsefe çığın. 3. din. 4. bir dînin, şubelerinden her biri, fr. doctrine, ecole, systeme
mezheb-i kelâmı	ed. kelâm ilmine mevzu teşkil eden teolojik yol
mezheb-i tevhîd	(bkz: kelime-i tevhîd)
mezher	(a.i.) çiçeklik
mezhere	(a.i.c. mezâhir) çiçekli yer
mezîd	(a.i. ziyâde'den) 1. artma, arttırma, çoğalma. 2. s. artmış, arttırılmış, büyümüş, çoğaltılmış. 3. gr. aslına harf ilâve olunmuş fiil
Rübâî mezîdün fîh	gr. kendisine zait harf ilâve edilmiş aslî dört harfli mastar
Sülâsî mezîdün fîh	kendisine zait harf ilâve edilmiş aslî üç harfli mastar
mezîdün-fîh	gr. kendisine zait harf ilâve edilmiş aslî mastar
mezillet	(a.i.) 1. ayak kayacak yer. 2. yanlışlığa sebebolacak şey
meziyy	(a.i.) fizy. kamıştan idrardan evvel gelen meniye benzer koyuca beyaz su
meziyyât	(a.i. meziyyet'in c.) meziyetler, üstünlük vasıflan, (bkz: mezâyâ)
mezk	(a.i.) yırtma, yarma, (bkz: çak, şakk)
mezkûm	(a.s.) zükâmlı, zükâma tutulmuş, nezle olmuş, nezleli
mezkûr, mezkûre	(a.s. zikr'den) zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış, (bkz: mebhûs)
rnezkûrât	(a.s. mezkûr'un c.) zikredilmiş, adı geçmiş, anılmış şeyler
mezlaka	(a.i.c. mezâlık) ayak kayacak yer, kaypancak yer. meç. yanlışlığa düşmeye sebebolan hal
mazlaka-i akdâm	ayakların kayması
mezmûm, mezmûme	(a.s. zemm'den) 1. zemmolunmuş, yerilmiş. 2. beğenilmemiş; ayıp
mezmûr	(a.i.c. mezâmîr) 1. kavalla söylenen ilâhi. 2. Hz. Davud'a inen "Zebûr"un sûrelerinden herbiri
mezra', mezraa	(a.i. zer'den. c. mezâri') ziraat olunacak, ekilecek tarla, yer
Eddünyâ mezraatü'l-âhire	(dünya, âhiretin ekeneğidir) dünyâda ne ekersen, âhirette onu biçersin
mezru'	(a.s. zer'den. c. mezâri') ziraat olunmuş, ekilmiş, çift sürülüp tohum atılmış
mezru'	(a.s.c. mezrûât) arşınla ölçülmüş
mezrûa	(a.s. zer'den) ["mezru" un müen.]. (bkz: mezru')
mezrûa	(a.s.) ["mezru"un müen.]. (bkz: mezru')
mezrûât	(a.i.c.) ekilip bitmiş tohumlar, ekinler
mezrûât	(a.i. mezrû'un c.) arşınla ölçülmüş nesneler
me'zûn, me'zzûne	(a.s. izn'den. c. me'zûnîn) 1. izinli, izin almış. 2. ders veya meşk vermeye veya bir san'at işlemeye salahiyetli. 3. bir okuldan diplomalı, lisansiye. (bkz: mücâz)
me'zûnen	(A.zf.) izinli olarak
me'zûnîn	(a.s. me'zûn'un c.) me'-zunlar
me'zûniyyet	(a.i.) me'zûn bulunma, izinli olma; bitirme
me'zûniyyet-i kat'iyye	kat'î (kesin) izin
me'zûniyyet-i resmiyye	resmî izin
mezveng	(f.i.) bot. balıkotu, mercimek büyüklüğünde, çitlenbikten biraz küçük, ceviz gibi dört kaklı, dış kısmı siyah ve kolay

	kırılan, kabuklu bir tohum, lât. anamirta menispermaceae. [içi dövülüp un ve sığır ödü ile karıştırılarak hamur hâline getirilir; bundan kopartılan küçük parçacıklar balıklı yerde suya atılır, yutan balıklar sersemleyerek yüze çıkar ve kolaylıkla elle de tutulur]
mezzâh	(a.s.) lâtîfeci, şakacı
mıgtas	(a.i.) göz, burun çanağı
mıh, mıhî	(f.i.) (bkz. mîh, mîhî)
mıhkan, mıhkana	(a.i.) hek. intikan tulumbası, şırınga, tenkıye âleti
mıhtab	(a.i.) balta vesaire gibi odun kesecek âlet
mıhtât	(a.i.) cetvel tahtası
mıkatt	(a.i.). (bkz: mıkatta)
mıkatta	(a.i.) makta', üzerinde kamış kalemin ucu kesilen, kemik, sedef, maden, ağaç veya fil dişinden yapılan âlet
mıklâd	(a.i.c. makalîd) 1. kilit dili; anahtar. 2. hazîne
mıkleb	(a.i.) kitap cildinin kulağı. [ekseriya Kur'ân'larda bulunan bu kulak, okunacak veya okunmuş sahifelerin belli olması için aralarına sokulur]
mıkmaa	(a.i.c. makamı) 1. yarıcı, parçalayıcı bir silâh, [topuz, gürz., gibi]. 2. bir fil binicisinin demir kancası
mıkna', mıknaa	(a.i.c. makani) başörtüsü
mıknatıs	(a.i.) demir ve benzeri mâdenleri çekmek hassası bulunan demir çubuk. [Yunancadan, Arapçaya geçmiştir]
mıknâtîs-ı elektrikî	fiz. elektromıknatıs
mıknâtîs-ı tabîî	fiz. *doğal mıknatıs
mıknâtîsî, mıknâtîsiyye	(a.s.) mıknatısa ait, mıknatısla ilgili, magnetik
ibre-i mıknâtîsiyye	mıknatıslı ibre, iğne, fr. aiguille aimantee
mıknâtîsiyyet	(A.i.) mıknatıs kuvvet ve hassası
mıknâtîsiyyet-i Arziyye	jeod. Arz'ın hâiz olduğu mıknatısiyet hassası
mıknâtısiyyet-i mütebâkıyye	fiz. artık magnatizma
mıkra'	(a.i.) vücudu dinleyecek hekim âleti
mıkrame	(a.i.) makrama, mahrama, nakışlı başörtüsü; mendil; havlu, peştemal
mıkrâz	(a.i.c. mekarîz) kesecek âlet, makas, (bkz: mikrâs)
mıkta'	(a.i.). (bkz: mıkatta')
mıkzâf	(a.i.) gemi ve kayık küreği
mınkarî	("ka" uzun okunur, a.s.) 1. gaga ile ilgili. 2. gaga biçiminde, gagaya benzer olan
mıntak, mıntaka	(a.i.c. menânk) l. kuşak, kenar. 2. yer yuvarlağının üstündeki bölge
mıntaka-i bâride	coğr. kutup kuşağı
mıntaka-i bürkâniyye	coğr. yanardağ bölgesi
mıntaka-i bürûc	coğr. on iki burcun (Koç, Boğa, ikizler, Yengeç, Arslan, Başak, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak, Kova, Balık) bulundukları tutulma dâiresi, zodyak. 3. biy. bölge
mıntaka-i hâmil-i eş'âr	bot. tüylü bölge
mıntaka-i hârre	coğr. ekvator bölgesi, *ısı kuşak
mıntaka-i kutb-ı cenubî	coğr. antarktik bölge
mıntaka-i kutb-ı şimalî	coğr. arktik * bölge
mıntaka-i küre	coğr. küre kuşağı

mıntaka-i küreviyye	coğr. *yuvar tabakası
mıntaka-i memnûa	yasak bölge
mıntaka-i mu'tedile	coğr. ortakuşak, "ılıman bölge
mıntaka-i sükûnet	coğ. ekvatorda rüzgârsız bölge
mıntakatü'l-kurs	bot. çiçeklerde bulunan çanaksı küçük yaprağı
mıntakavî	(a.s.) bölgesel
mıntîk	(a.s.) çok hatip, pek düzgün konuşan, (bkz: natûk)
mmzar	(a.i.) 1. bakma âleti. 2. röntgen
mınzâr	(a.i.) 1. ayna. (bkz: mir'ât). 2. röntgen
mıs'âd	(a.i.) suûdedecek, yükseğe çıkacak âlet, asansör; merdiven
mısbâh	(a.i. subh'dan c. mesâbîh) l. kandil, çıra, meşale; az ışıklı kandil
mısbâhü'l-meshûr	sabahlamış, sabahlayan. 2. sabah vakti şarap içilecek büyük kâse
mısbâh-üs-sürûr	şarap, (bkz: bade, hamr)
mısdaga	(a.i.) yüz yastığı, (bkz: bâlin)
mısdak	(a.i. sıdk'dan) bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey; ölçüt, fels. criterium
mısdâkıyyât	(a.i.c.) mısdak bilgisi, fr. criteriologie
mısfâh	(a.i.) mâdenleri, yaprak hâline getirmeye yarayan âlet
mısfât	(a.i.c. mesâfî) tasfiye edecek âlet, süzgeç
mıskab	(a.i. sakb'dan) delme âleti, matkap, delgeç
mıskal	(a.i.c. ; mesâkıl) 1. cilalayan, parlatan âlet. 2. ince, zarif bir hatip
mıskale	(a.i.) maskala, kılıç, ayna, kösele ve sâireyi parlatmaya yarayan cila âleti
mıskal	("ka" uzun okunur, a.i.) su kovası
mısr	(a.i.c. emsâr) şehir, ülke
Mısr	(a.h.i.) 1. Mısır şehri. 2. [Mısır'daki] Kahire şehri
mısra'	(a.i.c. masâri') 1. kapı kanadı. 2 . ed. manzum bir parçayı meydana getiren satırlardan herbiri. 3. istridye gibi deniz kabuklularından kabuklarının her biri
mısrâ-ı azade	ed. başlıbaşına mânâsı bulunan mısra "mâr-ı sermâdîdeye Rabbim Güneş göstermesin."... gibi
mısrâ-ı ber-ceste	ed. en kuvvetli, en güzel olan mısra "Değil nâmerde, hattâ merde muhtaç etme Allahım!"... gibi
mısra'-ı evvel	ed. bir beytin birinci mısraı
mısra'-ı sânî	ed. bir beytin ikinci mısraı
Mısrân	(a.h.i.c.) Küfe ile Basra şehirleri
Mısrî, Mısriyye	(a.s.) 1. Mısır ülkesiyle ilgili. 2. i. Mısırlı
mıstaba	(a.i.c. masâtıb) peyke, sed
mıstaba-nişîn	(a.f.b.s.) peykede, sedirde oturan
mıstar	(a.i. satr'dan) l . satırları doğru gösterebilmek için gerekli çizgileri yapmaya yarayan âlet. 2. mastar, sıvacıların ve duvarcıların sıvayı, betonu düzeltmek üzere kullandıkları ensiz, uzun ve düz tahta
mıstara	(a.i.) yazı cetveli
mısvat	(a.i.) 1. ses kuvveti. 2. çok haykıran
mısyed, mısyede	(a.i.) av avlanmaya mahsus âlet
mışât	(a.i. mışt'ın c.) taraklar

mışmış	(a.i.) zerdali, [eriğe, kaysıya da denilir]
mışrâk	(a.i. şark'dan) güneşi bol olan yer. (bkz. şems-âbâd)
mışrât, muşrat	(a.i.c.) meşârît) (bkz: mişrât, mişrat)
mıt'ân	(a.i.c. metâîn) at sürücüsü
mıt'ân	(a.i.) hayvan sürücüsü
mı'târ	(a. s. c. maâtîr) dâima güzel koku sürünen
mıthan	(a.i.) değirmen, (bkz: âsyâb)
mıthana	(a.i.). (bkz: mıthan)
mıthere	(a.i.) matara, su kabı
mıtlâk	(a. s.) çok kadın boşayan [erkek]
mıtmar	(a.i.) mîmann çırpı ipi
mıtrâb	(a.i.) neşesi bol [adam]
mıtrak, mıtraka	(a. i. c. mıtânk) l . matrak. 2 . değnek, sopa. 3 . mızrak. 4. tokmak. 5. çekiç
mıtrak	(a.i. c. matânk). (bkz: mıtraka)
mıtraka	(a.i.c. matârık) matrak, demirci çekici
mıtvâ'	(a.s.c. metâvî') çok muti', pek itaatli
mızfâr	(a.s. zafer'den) 1. zafer kazanan. 2. i. asmanın çubuğuna sarmaşık gibi sarılan filiz
mızmâr	(a.i.c. mezâmîr) koşu meydanı
mızrâb	(a.i. darb, zarb'dan. c. mazârîb) çalgıç, telli çalgılan çalmaya yarayan ağaç, kemik, mâden veya kiraz ağacından yapılan âlet. (bkz: tâziyâne, zahme)
mızrak	(a.i.c. mezârîk) uzun saplı, ucu sivri demirli harp âleti, kargı
mızreb	(a.i.) 1. (bkz: mızrâb). 2. oba, büyük çadır
mızyâ'	(a.s.) malını çok zâyî eden adam
miâ'	(a.i.c. em'â') anat. bağırsak
miâ-i a'ver	anat. körbağırsak, fr. apendice
miâ-i dikakî	anat. ince bağırsağın son yarısı
miâ-i galîz	anat. kalınbağırsak, fr. gros intestin
miâ-i isnâ-aşer	anat. on iki parmak bağırsağı, fr. duodenum
miâ-i müstakim	anat. kalın bağırsak, fr. gros intestin
miâ-i rakîk	anat. ince bağırsak, fr. intestin grele
miâ-i saim	anat. ince bağırsağın üst yansı
miad	(a.i. mîde'nin c.) mideler, kursaklar
mîâd	(a.i. va'd'den. c. mevâîd) va'dedilen, belirtilen zaman (yıpranma müddeti) veya yer
Yevm-i mîâd	kıyamet günü. (bkz: rûz-i mahşer, rûz-i restahîz)
miâî	(a.s. miâ'dan) barsakla ilgili
miâiyye	(a.s. miâ'dan) ["miâ"nın müen.]. (bkz: miâî)
miat	(a.s. mie'nin c.) yüzler [sayı]
Aşerat, miat	mat. onlar, yüzler, [sayı]
mi'ber	(a.i.) [suyu geçmeye yarayan] kayık, sal, köprü gibi şeyler
mi'ber, mi'bere	(a.i.) iğne kabı, iğne kutusu
mibla'	(a.s. bel'den) obur
miblag	(a.i.) mablak
mibred	(a.i.) 1. eğe. 2. eğe nev'inden bir yazı âleti, [kalemin elyafı (içinden çıkan teller) ile başka kısımlann temizlenmesinde kullanılırdı]
mibred-i hasat	hek. mesane taşlannı ufaltarak düşüren âlet

mibree	(a.i.) kalemtraş. [hattat ve kâtipler kullanırdı]
mibvel, mibvele	(a.i.) sidik kabı, ördek; küçük aptes edilecek delikli taş veya oluk, fr. pissoir
mibza'	(a.i.) neşter, kan alacak âlet. (bkz. mibzag)
mibzag	(a.i.) hek. nişter, kan alacak âlet. (bkz. mibza')
mibzer	(a.i.) tohum ekecek âlet. (bkz: mübezzir)
micdâf	(a.i.c. mecâdîf) kayık, sandal küreği
micdâr	(a.i.) korkuluk, bostan korkuluğu
micenn, micenne	(a.i.) kalkan, siper
micdel	(a.i.c. mecâdil) köşk, kasır. (bkz. kâh, kâşane, malikâne)
mi'cer	(a.i.) bir çeşit kadın başörtüsü
micesse	(a.i.) mumun yanan fitilini koparmaya mahsus bir âlet
micestî	(a.i.) Batlamyus'un riyâzî ilimlerden geometri üzerine tasnif ettiği kitap
michâr	(a.s.) yüksek sesle konuşan
micmer, micmere	(a.i.c. mecâmir) buhurdan, içinde tütsü yakılan kab
micred	(a.i.) 1. diş pasını temizleyen bir âlet, dişçi âleti. 2. cerrah bıçağı, kemik kazıyacak âlet
micrede	(a.i.) divitin temizlenmesinde kullanılan bir âlet
micrefe	(a.i.) 1. kürek. 2.zir. tırmık
micvâd	(a.i.) güzel şiir söyleyen şâir
miczâm	(a.i.) pek keskin kılıç
midâd	(a.i.) yazı mürekkebi; yazı yazmaya mahsus siyah veya renkli sulu madde
midâk	(a.i.) sürh (kırmız'ı boya) ezmeye yarayan âlet. [aslı "medâk" dir]
midaka	(a.i.) kendisiyle bir şey dövülen şey, havan eli
mi'deviyye	(A.s.) ["mi'devî" nin müen.]. (bkz: mi'devî)
rnidfa'	(a.i.c. medâfı') aşk. top
midde	(a.i.) irin, cerahat
mi'de	(a.i.c. miad) mide, kursak
Tevessü'-i mi'de	hek. midenin genişlemesi, elastikiyyetini kaybetmesi
mi'devî	(a.s.) 1. mîde ile ilgili. 2. mideyi düzelten, mideye yarayan
midhane	(a.i.) buhurdan
midhat	(A.i.c. medâih) 1. med-hetme, övme. 2. erkek adı
midhat-ger	(a.f.b.s.) medhedici, övücü
midhat-gerî	(a.f.b.i.) medhedici-lik, övücülük
midhat-serâ	(a.f.b.s.) medheden, öven, övücü
midrâr	(a.s.) çok su döken
Ebr-i midrâr	çok yağmur yağdıran bulut
midrâs	(a.i.) okuma yeri
midyân	(a.s.c. medâyîn) borca gar-kolan, dâima borç eden kimse
midyeniyye	(a.b.i.) tas. Ebû Midyen Şuaybü'l-Magribî tarafından kurulan tarikat
mie	(a.s.) yüz
Tis'a mie	dokuz yüz
mieteyn	(a.s.) iki yüz
mifcer	(A.i.) yaraya konulan oluk
miferr	(a.i.). (bkz. meferr)

Tarihvemedeniyet.org

mifreş	(a.i.) g.s. hattatların kullandığı, yazıyı kazımaya yarayan bir çeşit kalemtıraş
mifreşe	(a.i.c. mefâriş) kamış kalemlerin birbirine ve mahfazaya çarparak bozulmalarını önlemek için divitin kalem koymaya mahsus kısmına veya kalemdâna konulan örtü
mifrez	(a.i.) kamış kalemi ayırmak için kullanılan bir çeşit kalemtraş
mifsad	(a.i.) neşter, kan alacak âlet. (bkz: mibza')
miftâh	(a.i.c. mefâtîh) 1. anahtar. 2. şifre cetveli. 3. dil öğrenirken yapılacak tercüme ve mes'elelelerin halledilmiş şekillerini gösteren kitap
Miftâhü'l-Cenne	(Cennetin anahtarı) XV. asır şâir ve bilginlerinden Ahmed-i Dâî'nin Arapçadan dilimize çevirdiği bu eser, Islâmın şartlarından bâzı ay ve günlerle bu ay ve günlerde yapılan ibâdetlerin faziletlerinden, Cennetin nimetlerinden, Cehennemin korkunç azabından bahseden bir eserdir
Miftâhü'l-Kütüb	Ankara kütüphanesi müdürü Remzi Dede'nin, Bursalı Tâhir Beyin "Osmanlı Müellifleri" adlı üç ciltlik eseri için, hazırladığı fihrist
Miftâhü'l-Lûgâ	(lügatin anahtarı) Amasyalı Şeyh Mahmûd bin ibrahim Edhem'in 1491 (H. 897) de II. Bayezid adına kaleme aldığı Fars-çadan Türkçeye lügat kitabıdır
miftele	(a.i.) 1. öreke denilen ağaç. 2. yün eğirecek çatal değnek
mifzal	(a.i.) gündelik iş elbisesi
mifzâl	(a.i.) şeref ve fazilet sahibi
miğferi	(a.s.) 1. miğfere mensup, miğferle ilgili. 2. miğfer şeklinde olan
miğfir	(A.s.c. megafîr) Allah tarafından günahı affedilmiş olması için dua edilen [kimse], ölmüş yarlıganmış [kimse], (bkz: mağfur, merhum)
miğlâk	(a.i.c. megalîk) kilit, mandal
mîg-nâk	(f.b;S.) bulutlu, dumanlı
migsel	(a.i.) kendisiyle birşey gusledilecek âlet, tas, ibrik
migvel	(a.i.c. megavil) hançer, ince kılıç
nıigzel	(a.i.c. megazil) iğ, iplik eğirecek âlet
mîh	(f.i.) mıh, çivi, enser; kazık. Çâr--mîh (dört çivi) put biçiminde olan idam âleti
mih	(f.s.c. mihân) büyük, ulu. (bkz: azîm, kebîr, mihîn, mihîne)
Kihü mih	küçük ve büyük
mihâd	(a.i.c. mühüd) yatak, döşek
Bi's-el-mihâd	(ne fena döşek) cehennem
mihaffe	(a.i.) mahfe, deve veya katırın sırtına konulan ve iki kişi oturabilecek büyüklükte olan sepet, (bkz: mahaffe, mihmel1)
nıihâh	(a.i. muhh'un c.) 1. anat. ilikler. 2. anat. beyinler
mihâk	(a.i.) her arabî ayının son üç gecesi, (bkz. mahâk, muhâk). [kelimeyi, üç harekesiyle de kullanmak caizdir]
mihan	(a.i. mihnet'in c.) sıkıntılar
mihân	(f.s. rnih'in c.) büyükler, ulular
Kihân ü mihân	büyükler ve küçükler, (bkz: sigar ü kibar)
mihar	(a.i. mühür'ün c.) taylar, at yavruları

mihatta	(a.i.) g. s. hattatların kalemin ucundaki kılların alınmasında kullandıkları bir âlet
mihbeb	(a.i.) tane tine kesecek âlet
mihcem, mihceme	(a.i.c. mehâcim) biy. 1. çekip emmeye yarayan organ veya âlet. 2. hacamat şişesi, fr. ventouse
mihcen	(a.i.) çomak
mîhek	(f.i.) 1. karanfil. 2. küçük çivi
mihekk	(a.i.) 1. mehenk, altın veya gümüşün ayarını anlamaya yarayan taş. 2. meç. birinin kadrini, kıymetini ve ahlâkını anlamaya yarayan şey, vâsıta, (bkz: mi'yâr)
mihen	(a.i. mihnet'in c.) eziyyetler, meşakkatler, sıkıntılar
mihfer, mihfere	(a.i.c. mahâfir) 1. hattatların yanlışı kazımakta kullandıkları bir çeşit kalemtraş. 2. bel; kazma
mîhî	(f.s.) çiviye ait, çivi şeklinde
mihîn, mihîne	(f.s.) büyük, ulu. (bkz: mih)
mihmân	(f.i.) misafir, konuk, (bkz: mîh-kadem)
mih-kadem	(f.a.b.s.) ayağı kırık
mihlâb	(a.i.) zool. (bkz: mihleb)
mihleb	(a.i.c. mahâlib) yırtıcı hayvan pençesi
mihmân-dâr	(f.s.) 1. misafir, konuk ağırlayan kimse. 2. ağırlaması için resmî bir misafirin yanına verilen kimse (bkz: mihmân-nüvâz)
mihmân-dârî	(f.i.) mihmandarlık, misafir ağırlayıcılık
mihmân-hâne	(f.b.i.) misafirhane, otel
mihmân-hâne-i âlem	(dünyâ misafirhanesi) (bu) dünyâ
mihmânî	f.i.) mihmanlık, misafirlik, konukluk
mihmânî-i hâss	seçkin kişilere verilen ziyafet
mihmânî-i hitan	sünnet düğünü
mihmânî-i îd	bir dînî bayramda verilen ziyafet
mihmân-nüvâz	(f.b.s.) misafire ikram eden, misafir ağırlayan, (bkz: mihmân--dâr)
mihmân-nüvâzâne	(f.zf.) misafirpervere, konuksevere yakışacak surette, (bkz: mihmân-perverâne)
mihmân-nüvâzî	(f.b.i.). (bkz. mihmân-perverî)
mihmân-perver	(f.b.s.) misafir seven, misafir ağırlayan, (bkz: misâfir--perver)
mihmân-perverâne	(f.zf.) misafirpervere, misafir ağırlayana yakışacak surette, (bkz: mihmân-nüvâzâne)
mihmân-perverî	(f.b.i.) mi-sâfirseverlik, misafir ağırlayıcılık. (bkz: mihmân-nüvâzî)
mihmân-serây	(f.b.i.) misafirhane, otel
mihmâz, mihmîz	(a.i.c. mahâmîz) mahmuz, (bkz: mehmûz4)
mihmel	(a.i.c. mahâmil) 1. mahmil, deve üzerine konulan -iki kişinin bineği- sepet, (bkz: mahmul1, mihaffe). 2. her yıl Haremeyn'e hacı kafilesiyle gönderilen armağanlar
mihmez	(a.i.). (bkz. mihmâz)
mihmeze	(a.i.) üvendire
mihnet	(a.i.c. mihen) 1. zahmet, eziyet. 2. gam, musibet, keder, sıkıntı, dert. 3. belâ,
mihnet-i rene ü belâ	üzüntü ve belâya uğrayan
mihnet-âbâd	(a.f.b.i.) gam, keder dolu olan yer; meç. dünya

mihnet-dîde	(a.f.h.g) ; mihnet görmüş, musibete uğramış
mihnet-dîdegân	(a.f.b.s. mihnetdîde'nin c.) mihnet görmüş, musibete uğramış kimseler
mihnet-gâh	(a.f.b.i.) gam, kasavet, eziyet çekilen yer. (bkz: mihnetkede)
mihnet-kede	(a.f.b.i.) mihnet, gam, kasavet, eziyet çekilen yer. (bkz: mihnet-gâh)
mihnet-keş	(a.f.b.s. c. mihnetkeşân) mihnet çeken, eziyet çeken
mihnet-keşân	(a.f.b.s. mihnetkeş'in c.) 1. mihnet, eziyet çekenler. 2. Keçecizâde izzet Molla'nın, Keşan'da sürgün iken yazdığı mesnevisi
mihnet-keşâne	(a.f.zf.) eziyet çekene yaraşır bir surette
mihnet-keşî	(a.f.b.i.) mihnet-keşlik, eziyet çekerlik
mihnet-zede	(a.f.b.s.) mihnete, gam, keder, musibete uğramış
mihnet-zedegân	(a.f.b.s. mih-net-zede'nin c.) mihnete, gam, keder, musibete uğramış olanlar
mihr	(F.i.) 1. Güneş, (bkz: âf-tâb, hûr-şîd, şems)
mihr i can	muz. adı Şerh-i Mevlânâ Mübarek Şah'da geçen makam
mihr-i cihân-ârâ	cihanı süsleyen Güneş
mihr-i dirahşân	parlayan Güneş
mihr-i mâder-âne	anaya yakışırcasına sevgi
mihr ü mâh	Güneş ile Ay. 2. sevgi, (bkz: mahabbet). 3. eylül ayı
mihrâb	(a.i.) 1. camilerde, mescid-lerde yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık edene aynlmış olan oyuk, girintili yer. 2. meç. ümit bağlanan yer. 3. meç. sevgilinin kaşlan. 4. g. s. halının bordur çerçevesi içinde yalnız bir tarafta bulunan, kemer görünüşlü motif. 5. sunak, f r. autel
mihrâb-ı Cemşîd	Güneş
mihrâf	(a.i.) doktorun yarayı muayene ettiği âlet
mihrak	(a.i.) fiz. odak, küre içi biçiminde bir aynaya [veya konveks (dışbükey) bir merceğe] muvâzî (paralel) olarak gelen ışınlann aksettikten veya kırıldıktan sonra toplandıktan nokta, odak noktası
mihrak-ı mer'î	fiz. ışık deneyi ile bulunan odak, fr. foyer virtuel
mihrak-ı zelzele	coğr. deprem odağı
mihrak	(a.i.) çok hareket eden
mihrâs	(a.i.c. mehârîs) elvan yapmakta kullanılan şeyleri ezmeğe mahsus bir âlet
mihr-bân	(f.b.s.) şefkatli, merhametli, muhabbetli, güleryüzlü, yumuşak huylu
mihr-bânî	(f.b.i.) sevgi, dostluk
mihr-can	(a.b.i.). (bkz. mihre-gân)
mihre	(f.i.) acemi ördekleri avlamak için su kenarlarına bağlanan ördek
mihrgân	(f.b.i.) 1. sonbahar. 2. eski İranlıların iki büyük bayramlanndan birinin adı olup yedinci Güneş ayının onaltıcı gününe rastlar. Bu gün, İran Mecûsîlerinin nevruz'dan sonra gelen en büyük bayramlarıdır. Ayın onaltısından başlayarak, yirmi birinci gününe kadar altı gün devam eder. Başlangıcına mihrgân-ı âmme, sonuncu gününe "mihrgân-ı hâssa" denir, (bkz: mihr-cân)

mihr-nâz	(f.b.s.) 1. "naz güneşi" çok nazlı. 2. i. kadın adı
mihsâb	(a.i.) bir çerçeve içine gerilmiş tellere geçirilen boncukların oynatılması ile hesap yapmayı sağlayan *aygıt, abaküs
mihsad	(a.i.) ekin orağı
mihtab	(a.i.) balta
mihtât	(a.i.) cetvel tahtası
mihter	(f.s.c. mihterân) 1. daha büyük. 2. i. (bkz: mehter)
mihterân	(f.s. mihter'in c.) daha büyükler
rnihterî	(f.i.) büyüklük, ululuk
mihver	(a.i.c. mahâvir) 1. eksen, durduğu yerde dönmekte olan bir şeyin, dolayında döndüğü varsayılan doğru çizgi. 2. mat. üzerinde bir pozitif cihet varsayılan sonsuz hat. 3. kağnı arabasının dingili
mihver-i âlem	astr. Arz'ın merkezinden geçerek semâ küresini her iki taraftan kesen hat
mihver-i arz	astr. Arz'ın kutup noktalarını birleştiren doğru
mihver-i deveran	fiz. bir cismin beraber etrafında döndüğü mihver
mihver-i harekât	askerî harekâtın yapıldığı yer
mihver-i kebîr	astr. Arz'ın Güneş etrafındaki mahrekinde 21 Haziran ve 21 Aralıkta bulunduğu iki noktayı birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçen nazarî büyük mihver, [bu mihverin iki ucuna "inkılâbeyn" denilir]
mihver-i nebat	bot. kök, yaprak ve gövdenin hepsi
mihver-i nuhâ-yı şevkî	anat. boyun--omurilik ekseni
mihver-i sagîr	astr. 22 Eylül ve 20 Mart târihlerinde Arz'ın Güneş etrafında çevirdiği mahrek üzerindeki iki noktayı birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçen nazarî küçük mihver, [bu mihverin Güneş'e göre iki tarafta kalan parçalan eşit uzaklıktadır]
mihver-i semâ	astr. gök ekseni
mihver-i üstüvânî	biy. silindir ekseni
mihveri	(a.s.) eksenel, eksen ile ilgili
mihyat	(a.i.) iğne. (bkz: süzen)
mihzâr	(a.s.) mânâsız, saçma konuşan
Külli miksarün mihzâr	her çok söyleyen saçmalayıcıdır
mîk	(f.i.) çekirge
mik'âb	(a.i.) mat. küp, fr. cube
nıik'abî	(a.s.) kübik
mîkâîl	(a.i.) dört büyük melekten rızkların taksimine me'mur olan biri
mîkat	("ka" uzun okunur, a.i. vakt'den. c. mevâkît) bir iş için belirtilen vakit, zaman veya yer
Mîkat	("ka" uzun okunur, a.h.i.) Mekke yolu üzerinde hacıların ihrama girdikleri yer. (bkz: Harem, Hill)
mikdaha	(a.i.) çakmak demiri
mikdâm	(a.i.c. makadîm) 1. çok ikdam eden, çok çabalayan. 2. s. pek kıdemli. 3. s. çok ayaklı
mikdâr	(a.i. kadr'den. c. mekadîr) 1. parça, kısım, bölük. 2. kıymet, değer. 3. düze, belirlenen gerekli miktar, doz, fr. dôşe. 4. derece

Bî-mikdâr	ehemmiyetsiz
mikdâr-ı faiz	mat. faiz fiyatı, f r. taux
mikdâr-ı kâfi	yeter derecede
mikdâr-ı muayyen	kim. düze, belli miktar, doz, fr. döşe
mikhâl, mikhel	(a.i.c. mekâhil) sürmelik, göze sürme çekecek âlet, mil
mîkatî	("ka" uzun okunur, a.i.) hac mevsimini beklemek üzere Mekke-i Mükerreme'de kalan kimse
mikleb	(a.i.) g. s. eski ciltli kitapların sol tarafındaki fazla parçanın adı
mikleme	(a.i.) g. s. kalem konacak âlet. (bkz: kalemdân)
miknese	(a.i.c. mekânis) süpürge. (bkz. cârûb)
miknet	(a.i.) kuvvet, kudret, güç, zor
mikrâm	(a.s.) pek çok kerem eden, bağışlayan
mikrâs, mikrâz	(a.i.c. mekarîs) kesecek âlet, makas, (bkz: mıkrâz)
mikreb	(a.i.c. mekârib) çift sürülen saban
miksaha	(a.i.c. mekâsih) süpürge
miksâr	(a.s.) 1. sözü uzatan, geveze, çok konuşan. 2. teksir eden, çoğaltan, (bkz: miksîr)
miksefe	(a.i. kesâfet'den) kondansatör, içine elektrik enerjisi yığılan âlet, fr. condensateur. (bkz: mükessife)
miksîr	(a.s.). (bkz. miksâr)
mikşat	(a.i.) g.s. hattatların kamış kalemin kabuğunu soymak için kullandıkları âlet
mikval	(a.s.) çok konuşan
mikvel	(a.i.c. makavîl) dil. (bkz: lisân)
mikyâl	(a.i. keyl'den. c. mekâyîl) ölçek, tahıl ölçeği
mikyas	(a.i. kıyâs'dan) 1. kıyas edecek âlet, ölçek, ölçü âleti. 2. uzunluk ölçeği. 3. astr, coğr, mat. ölçek
mikyâs-ı amel	kasgücünü ölçmekte kullanılan âlet, ergograf
mikyâs-ı amûdî	fiz. iki nokta arasındaki şakulî uzaklığı tâyin etmeye yarayan âlet
mikyâs-ı gaz	fiz. gazölçer, manometre
mikyâs-ı hacm	mat. hacim ölçüleri
mikyâs-ı hanız	fiz. asidölçer, asidemetre
mikyâs-ı hiss	psik. duyumölçer
mikyâs-ı hurdebînî	fiz. mikrometre
mikyâs-ı inhina veya meyi	jeod. me-yilölçer, bir sathın (düzey) inhina ve meyil derecesini ölçen tesviye âleti
mikyâs-ı irtifa'	fiz. yükseklikölçer, fr. altimetre
mikyâs-ı kalevi	kim. alkolölçer, alkalimetre
mikyâs-ı kesafet	fiz. yoğunlukölçer, fr. densimetre
mikyâs-ı klor	kim. klorölçer, klorimetre
mikyâs-ı kuvvet	fiz. kuvvetölçer, dinamometre
mikyâs-ı küre	fiz. küreölçer, fr. sphe-rometre
mikyâs-ı küûl	kim. alkollü bir mâyide (sıvı) yüzde (%) ne kadar alkol bulunduğunu gösteren âlet
mikyâs-ı leben	fiz. sütün kesafetini (yoğunluğunu) tâyin etmeye yarayan âlet, lakto-dansimetre
mikyâs-ı mâ	kim. hidrometre
mikyâs-ı mâyiât	fiz. sıvıölçer, fr. areometre

mikyâs-ı meyi	mat. eğim ölçüsü
mikyâs-ı nâr	fiz. ateşölçer, fr. pyrametre
mikyâs-ı riyâh	fiz. yelölçer, fr. anemometre
mikyâs-ı rutubet	fiz. havanın rutubet derecesini ölçen âlet
mikyâs-ı saffet-i hevâ	kum. odyometre
mikyâs-ı seda	sedanın ahengini, şiddetini ölçmeye yarayan âlet
Mikyâs-ı Şeriat	1908'de Dr. Hüseyin Remzi tarafından yayımlanmış haftalık siyasî gazete
mikyâs-ı zelâzil	fiz. yer sarsıntısının şiddetini ve istikametini gösteren âletler, sismograf
mikyasü'l-gazât	fiz. gazölçer, manometre
mikyâsü'l-harâre	fiz. termometre
mikyâsü'l-hevâ	fiz. (bkz: mikyâs-ür--riyâh)
mikyâsü'l-levn	kim. renkölçer, kolorimetre
mikyâsü'l-matar	fiz. bir yılda yağan yağmurların miktarını gösteren âlet, fr. pluvipmetre
mikyâsü'l-mâyiât	fiz. mâyilerin (sıvı) kesafet (yoğunluk) derecesini ölçen âlet
mikyâs-ür-riyâh	fiz. rüzgârların hızını tâyin eden âlet
mîl	(a.i.c. emyâl, müyûl) 1. göze sürme çekmeye mahsus bir âlet. 2. yollardaki mesafeyi tâyin için dikilen nişan. 3. iğne gibi ince ve uzun bir âlet. 4. ucu sivri çelik kalem. 5. sivri dağ tepesi. 6. bir kilometreye yakın bir uzaklık. 7. bir çarkın, ürerinde döndüğü mihver, eksen
mîl-i bahrî	(deniz mili) 1852 metre
mîlâd	(a.i. velâdet'den) 1. doğum günü. 2. Rz. isa'nın doğum günü
Ba'd-el--mîlâd	mîlâd'dan sonra
Kabl-el-mîlâd	mîlâd'dan önce
mîlâd-ı Isa	İsâ yortusu, isa'nın doğduğu yıl (24/25 aralık)
milâdî, mîlâdiyye	(a.s.) milâtla, Hz. isa'nın doğum yılı ile ilgili
Sene--i mîlâdiyye	mîlâd yılı
Târîh-i milâdî	mîlâd târihi
milâh	(a.i. milh'in c.) tuzlar
milâh	(a.i. milh'in c.) tuzlar
milâhat	(a.i.) gemicilik; gemicilik bilgisi
rnü'aka	(a.i.c. melâik) tahta kaşık; g. s. hattatların kullandığı küçük kaşık
mil'aka-tırâş	(a.f.b.s.) tahta kaşık yapan
milel	(a.i. millet'in c.) 1. milletler, uluslar. 2. bir dinde veya mezhepte olan topluluklar
Beyne'l-milel	milletler arası
Hukuk-i beyne'l-milel	milletlerarası hukuk
milel-i erbaa	(dört topluluk) Müslüman, Yahudi, Ermeni, Rum
milel-i muhtelife-i mütegallibe	galebe etmiş muhtelif milletler
milel-i mütemeddine	medenîleşmiş milletler
Milel ve Nihâi	Şehristânî'nin mezheplere dâir meşhur eseri
milh	(a.i.c. emlâh, milâh, milâh, milha) tuz. (bkz: nemek)
milh-i hamız	kim. asit tuz. milhü's-saga kim. boraks
milha	(a.i. milh'in c.) tuzlar
milhâ, milhât	(a.i.c. melâ-hî) oyun, eğlence, cünbüş

milhafe	(a.i.) yorgan, bürünecek şey. [halk ağzında "melhafe" şeklindedir]
milhez	(a.i.) g. s. mürekkep karıştırmakta kullanılan bir âlet
milhî	(a.s.) tuza ait, tuzla ilgili; tuzdan
milhiyyet	o.i.) tuzluluk
mîlî	(f.i.) kedi. (bkz: gürbe, hirre, sinnevr)
milk	(a.i.) birinin tasarrufu altında bulunan şey. (bkz: mülk)
milk bî-sebebin	huk. [eskiden], (bkz: milk-i mukayyed)
milk-i mukayyed	huk. [eskiden] irs ve şirâ gibi esbâb-ı milkten biriyle takyîd ve beyân olunan milkiyet. ["bu mal bana babamdan miras kaldı" yolundaki iddiada olduğu gibi]
milk-i mutlak	huk. [eskiden] irs ve şirâ gibi esbâb-ı milkten biriyle takyîd ve beyân edilmeyen milkiyet. ["bu saat benim mukimdir" yolundaki iddiada olduğu gibi]
milk-i yemin	köle, câriye
milka	(a.i.) g. s. ham iplik, [mürekkep hokkalarına konulurdu]
milkat	(a.i.) cerrah maşası
milkat	(a.i.) 1. yerden bir şey alacak âlet. 2. lavta, rahimdeki çocuğu alacak âlet
milk-dâr	(a.f.b.s.) mülk sahibi, hükümdar
milk-dârî	(a.f.b.i.) mülk sahipliği, hükümdarlık
millet	(a.i.c. milel) 1. din, mezhep. 2. bir dinde veya mezhepte bulunanların topu. 3. sınıf, topluluk. 4. makule, kategori
millet-i beyzâ	Müslümanların hepsi
millet-i hâkime	hâkim millet
millet-i İslâm	islâm dîninde bulunanların hepsi
millet-i mesîhiyye	Hıristiyanların hepsi
millet-i muazzama	büyük millet
millî, milliyye	(a.s.) din ve millete ait, milletle ilgili, ulusal
Âdâb-ı milliyye	millete uygun olan edeb ve terbiyeler
A'yâd-ı milliyye	millî bayramlar
millî bakıyye	milletvekili seçimi için gerekli olan her partinin aldığı oy sayısından artan miktar
millî kıyafet	bir milletin geleneksel giyim özelliklerini taşıyan kılık
Millî Mecmua	Mehmet Mesîh Akyiğit tarafından l Kasım 1923 den 15 Kasım 1928 tarihine kadar istanbul'da her 15 günde bir yayımlanmış olan edebiyat ve san'at dergisi
Millî Mücadele	(ulusal savaş) 19 Mayıs 1919 da Atatürk'ün Samsun'a çıkışından sonra Erzurum ve Sivas Kongrelerinde kararlaştırılan ve 11 Ekim 1922 Mudanya Mütarekesi'yle sonuçlanan Türk Kurtuluş Savaşı
millî yegâh	sultanî yegâh makamına Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında birkaç gayretlinin taktığı geçici ad
milliyyet	(a.i.) 1. aynı kavim ve cinsten olma, cinsiyyet, tâifiyyet, kavmiyyet. 2. [büyük M ile] ilk sayısı 3 Mayıs 1950'de yayımlanmış olan ve hâlen istanbul'da çıkmakta bulunan günlük siyasî gazete, [kurucusu Ali Naci Karacan idi]
milliyyet-perver	(a.f.b.s.) *ulus-sever, "ulusçu, nasyonalist
milliyyet-perverâne	(a.f.zf.) milletini sevene, milliyetçi olana yakışacak surette

milliyyûn	(a.s.c.) milliyetçiler, ulusçular, milliyet akımını benimseyenler
milzâb	(a.s.c. melâzîb) cimri, çok hasis
mim	(a.f.ha.) 1. Osmanlı alfabesinin yirmi yedinci harfi olup "ebced" hesabında kırk sayısının karşılığıdır. 2. bir kitap veya ibarenin altına, sonuna "temme (=bitti)" yerine veya "malûm oldu", "görüldü" makamına konulan bir harftir. 3. muharrem ayını bildiren bir işarettir; belli mânâsına "ma'lûm" ve gelmiş, hazır mânâsına "mevcûd" kelimelerinin kısaltılmışıdır
mi'mâr	(a.i. umrân'dan. c. mi'mârân) inşâat plânlarım yapan ve bunların kurulmasına bakan san'atkâr. fr. architecte. mi'mâr-ı kâr-hâne-i kudret: Allah
mi'mârân	(a.i. mi'mâr'ın c.) mimarlar
mi'mârî, mi'mâriyye	(a. s.) mimarlığa ait, mimarlıkla ilgili
Fenn-i mi'mârî	mimarlık bilgisi, f r. architecture
Usûl-i mi'mâriyye	üslûp, sitil
mi'mâriyye	(a.i.) bir yapı için mî-mara verilen para
mimi, mîmiyye	(a.s.) mim harfiyle ilgili; içinde mim harfi bulunan [kelime]
Masdar-ı mîmî	Arapçada başında m bulunan masdar şekli. Meselâ, firâr'ın masdar-ı mîmîsi: meferr gibi
mimrâz	(a.s.) hastalıklı, (bkz: mis-kam)
min	(a.e.) -den, denberi
Anhâ minhâ	şundan bundan
mînâ	(f.i.) 1. şarap şişesi. 2. şişe; cam; billur. 3. mine, kuyumcuların gümüş üzerine nakşettikleri lâcivert veya yeşil renkli sırça
Kasr-ı mînâ	gök kubbesi
mînâ	(a.i. c. miyânî) liman
mînâ-fâm	(f.b.s.) mina renkli, sırça renkli, cam mavisi, (bkz: mînâ-reng)
mînâ-gûn	(f.b.s.) mine renkli, renkli cam
nıînâ-kâr	(f.b.s.) mine işleyen, mine işçisi
mînâ-kârî	(f.b.i.) mine işçiliği, mine işleyicilik
min'âm	(a.s.) çok in'am eden, çok bağışta bulunan
minârât	(a.i. menâre [= minare] nin c.) minareler, [aslı "menârât" dır]
mînâ-reng	(f.b.s.) mine renkli, gök mavisi
minassa	(a.i.) gelin sandalyesi, gelinin süslenmiş olarak oturup göründüğü yüksekçe yer
minassa-pîrâ	(a.f.s. ve i.) "gelin sandalyasını süsleyen" gelin
minassa-pîrâ-yi nâz ü eda	(nazlanma ve kırıtma sandalyesini süsleyen) gelin
min ba'd	(a.zf.) bundan böyle, bundan sonra
minbaz	(a.i.) hallaç tokmağı
minber	(a.i.c. menâbir) 1. camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü. 2. 1919 da istanbul'da yayımlanmış olan günlük siyasî ve ticarî gazete. [Dr. Rasim Ferit tarafından yayımlanan bu gazete ancak 50 sayıya ulaşabildi]
minber-i nüh-pâye	(dokuz basamaklı minber) dokuz felek üstünde Allah'ın tahtı
mincel	(a.i.c. menâcil) ekin orağı
mincem	(a.i.c. menâcim) terazi kolu
min cihetin	(a.zf.) bir cihetten
min-cümle	(a.zf.) bu cümleden olarak, bu cümleden

Tarihvemedeniyet.org

mindef (a.i. nedfden. c. menâdif) hallaç yayı
nıindel (A.s.) 1. yırtıcı, haris, açgözlü, doymaz, [kimse]. 2. zorba
mindîl (a.i.c. menâdîl). (bkz: mendil)
minel-ân (a.zf.) bundan sonra, bundan böyle
mine'l-arş ile'l-ferş (a.cü.) gökten yere kadar, baştan aşağı
mine'l-aşk (a.zf.) aşk yüzünden
mine'l-bâb ile'l-mihrâb (a.zf.) (kapıdan mihraba kadar) hepsi, baştan başa, başından sonuna kadar; hepsi, bütün
mine'l-bidâyeti ile'n-nihâye (a.cü.) başlangıçtan sonuna kadar
min-el-evvel (a.zf.) evvelden beri, öteden beri
mine'l-evvel ile'l-âhır (a.cü.) baştan sona kadar
mine'l-ezel (a.zf.) ezelden beri
mine'l-garâib (a.zf.) garip şaşılacak şey
mine'l-kadîm (a.zf.) eskiden beri, çok evvelden
mine'l-kalbi ile'l-kalbi sebîlâ kalpden kalbe yol vardır
mine'l-merkez-iş-şems astr. güneş merkezine bağlı olan, *günmerkezli, fr. helio-centrique
minen (a.i. minnet'in c.) minnetler, (bkz: minnet)
minfâh, minfah (a.i.c. menâ-fîh) körük
minfâk (a.s.) çok nafaka veren
min-gayri (a.zf.) olmayarak
min gayri haddin (a.zf.) had, [edep] dışı olarak; haddim olmayarak
min-gayri kasdin istenmeyerek
min-gayri resmin (a.zf.) resmî olmayarak
minh, minhü (a.e.c. minhüm) ondan, [müzekker hâli]
minhâ (a.e.c. minhünn) 1. ondan, bundan. 2. i. çıkarma ve indirme sembolü [inşaat keşif hesaplarında hesaba katılmayacak boşluklar (pencere, kapı. v.b.)]
minhâc (a.s.c. menâhic) açık, geniş yol. (bkz: şâh-râh)
minhâc-i hidâyet hidâyet yolu, doğru yol
minhar (a.i.) misafir kabul eden, misâfirsever
minhas (a.i.c. menâhis) uğursuz şey
minhât, minhat (a.i.c. menâhit) taş ve tahta yontma âleti
min-hays (a.zf.) ... konusunda
min-hays-i mecmu' (a.zf.) hepsi, topu
minhü (a.e.) ondan
minhüm (a.e. minh'in c.) onlardan
min... ilâ... (a.zf.) -den ...-ye kadar
min indillâh (a.zf.) Allah tarafından
mine's-serâ ile's-Süreyyâ [yerden Süreyya (Ülker yıldızı) 'ya kadar] yerden göğe kadar
min evvel ilâ âhirihi başından sonuna kadar
minka', minkaa (a.i.) küçük cerrah şırıngası
minkab (a.i.) 1. cerrah burgusu. 2. yiv açtıkları oluklu kalem
minkale (a.i.) geo. iletki, yarım dâire şeklinde dereceli hendese (geometri) âleti
minkar ("ka" uzun okunur, a.i. nakr'dan. c. menâkîr) 1. yırtıcı kuş gagası. 2. taşçı kalemi, (bkz. minser)
minkar-ı âteşin ateşten gaga
minkar-ı mahrût gagalan kuvvetli ve mahrut (koni) şeklinde olan kuşlar [serçe, ankuşu, karga... gibi]

minkar-ı meşkuk	gagalan kısa ve çok yarık olan kuşlar [kırlangıç, çobanaldatan... gibi]
minkar-ı rakîk	gagalan uzun ve ince, düz veya eğri olan kuşlar [çavuş kuşu, sinek kuşu.. gibi]
minkarî	("ka" uzun okunur, a.s.) gaga biçiminde; gagayı andınr yolda
minkaş	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. cımbız, (bkz. mûçîne). 2. demir kalem
min-kıbeli'r-rahmân	(a.zf.) Allah canibinden
min külli'l-vücûh	(a.b.zf.) her cihetle, her yönden
minnet	(a.i.c. minen) 1. bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme. 2. görülen iyiliğe karşı teşekkürde bulunma. 3. yapılan iyiliği başa kakma. 4. şükür, teşekkür etme
Bî-minnet	minnetsiz, ettiği iyiliği başa kakmayan
Veliyyü'n-ni'meti bî-minnet	pâdişâh
minnet-dâr	(a.f.b.s.) birinden gördüğü iyiliğe karşı mahcup ve müteşekkir kalan
minnet-dârâne	(a.f.zf.) minnet eder surette, minnetli olarak
minnet-dârî	(a.f.b.i.) minnettarlık
minnet-dîde	(a.f.b.s.) minnet görmüş, iyilik görmüş
minnet-keş	(a.f.b.s.c. minnet--keşân) minnet çeken, minnet altında bulunan
minnet-keşân	(A.f.b.s. minnet--keş'in c.) minnet çekenler, minnet altında bulunanlar
minnet-şinâs	(a.f.b.s.c. min-net-şinâsân) minnetbilir, iyilik tanıyan
minnet-şinâsân	(a.f.b.s. min-net-şinâs'ın c.) minnetbilirler, iyilik tanıyanlar
minnet-şinâsâne	(a.f.zf.) minnetşinascasına, minnetbilirlikle
minnet-şinâsî	(a.f.b.i.) min-netşinaslık, minnetbilirlik, iyiliktanıyıcılık
minser	(a.i.c. menâsir) 1. yırtıcı kuşların gagası. 2. taşçı kalemi, (bkz: minkar)
minşaa	(a.i.) çulha mekiği
minşakka	(a.i.) anat. çukur, yarık, oyuk
minşakka-i müşerrihîn	(teşrihçilerin çukuru) anat. el başparmağı ile bilek mafsalı arasındaki çukurluk, [eski teşrihçiler (anatomist-ler), bu çukurluğa enfiye döküp kokladıklan için bu adı vermişlerdir]
minşâr	(a.i. neşr'den. c. menâşîr) destere, bıçkı, (bkz. erre)
minşârî, minşâriyye	(a.s.) testere gibi, testere ile "ilgili
minşeb	(a.i.) bot. emici kök, fr. crampon
minşefe	(a.i.) su silecek nesne; bez; sünger
mintan	(a.i.) (bkz. nîm-ten)
min tarafillâh	(a.zf.) Allah canibinden, (bkz. min kıbel-ir rahman)
mînû	(f.i.) î. cennet, (bkz: adn, bihişt, firdevs). 2. şişe, sırça. 3. zümrüt, zebercet
mînû-yi-hâk	kabir, mezar
Mînû-çihr	(f.b.s.) 1. Cennet yüzlü, güzel. 2. h. i. îran mitolojisinde Feridun'un büyük oğlu
minval	(a.i.) l. çulhaların tezgâh âletlerinden üstüne bez sardıkları ağaç. 2. tarz, yol, suret, şekil
Ber-minvâl-i meşrûh	açıklandığı, anlatıldığı üzere
Ber-minvâl-i sabık	eskisi gibi
min-vechin	(a.zf.) bir bakımdan

Tarihvemedeniyet.org

minzâr	(a.i.) ayna. (bkz: âyîne, mir'ât, secencel)
mîr	(f.i.c. mîrân) âmir, baş; kumandan; bey; vali
mîr-i âlem	tar. bayrak beyi.[eskiden, saray memurlarının ileri gelenlerine verilen bir unvan]
mîr-i âşıkan	bot. horozibiği, lât. Ama-ranthus
mîr-i kelâm	güzel, düzgün, zarif konuşan kimse
mîr-i kıbtiyân	Osmanlı imparatorluğunda Çingenelerden ispenç ve cizye vergilerini toplayan kimse, [çok zaman sipahilerden ve silâhtarlardan seçilirdi]
mîr-i miran	tar. beylerbeyi
mira'	(a.i. riyâ'dan) riya etme, mürâyi olma
mîr-âb	(f.b.i.) bir şehrin su işlerine bakan kimse
mîrâbâd kasrı	(f.a.b.i.) sadrâzam Nevşehirli ibrahim Paşa tarafından III. Sultan Ahmet için Kanlıca tepesinde yaptırılan kasır
mi'râc	(a.i.c. maârîc) 1. merdiven, (bkz: mirkat, süllem). 2. göğe çıkma
Leyle-i mi'râc	(bkz: leyletü'l-isrâ) mi'râc gecesi, Hz. Muhammed'in göğe çıktığı gece ki, Receb ayının yirmi yedisine rastlayan kandil gecesidir
mi'râcü'n-nebiyy	Hz. Muhammed'in göğe ağmasiyle meydana gelen büyük mu'cize
mi'râciyye	(a.i.) 1. Hz. Muhammed'in mi'râc-ı şeriflerinden bahseden eser, Mîrac münâsebetiyle yazılan manzume. 2. muz. Türk müziğinde, cami müziğinin en tantanalı forme'udur. Bugün, elde bulunan yegâne mîrâciye Nâyî Osman Dede'nin şaheseridir ki, bütün Türk müziğinin hâl-i hâzırda en büyük eseri bulunmaktadır. Bu eser de emsali gibi unutulmak üzere iken Dr. Suphi Ezgi tarafından H. Saadettin Arel ve Ahmet Irsoy'un da yardımlarıyla büyük bir çalışma ile kurtarılmış ve bozuk şeklinden aslî şekline döndürülmüştür
mi'râc-nâme	(a.f.b.i.) Hz. Muhammed'in Mi'râc-i Şerifleri hakkında yazılmış kaside ve manzume, (bkz: mi'râciyye)
mîr-âhûr	(f.b.i.) imrahor, sarayın ahır müdürü, ["mî'r-i âhûr"dan bozma]
mîralây	(f.b.i.) ask. "alay beyi" albay, [yazıda "izzetlü" lâkabı ile hitâbedilirdi]
mîrân	(f.i- mîr'in c.) beyler
Mîr-i mîrân	beylerbeyi; eyâlet valisi; mülkiyede paşa unvanını kazanan rütbelerin ikincisi olup ûlâ sınıf-ı sânîsine karşılıktır
mirâr	(a.i. merre'nin c.) kerreler, defalar, kezler
mirâren	(a.zf.) defalarca
mirâren ve kirâren	birçok defalar
mîrâs	(a.i. veraset ve irs'den c. me-vârîs) ölenin hısımlarına veya kanunen verilmesi gereken kimseye bıraktığı mal, mülk, para
mîrâsü'l-mükâteb	huk. [eskiden] kitabete kesilmiş olan memlûke ait terekenin veresesine intikali, ki şu veçhile olur: mükâtebin terekesinden evvelâ yabancılara ait borcu varsa o tesviye olunur. Sonra mevlâsına borcu varsa bu verilir, daha sonra kitabet bedelinden artan kısım te'diye olunur, bundan sonra ne kalırsa o da veresesine kalır

mîrâs-hâr	(a.f.b.s.) mirasyedi. [halk dilinde "mîrâs-hor" suretinde kullanılır]
mîrâs-hor	(bkz: mîrâs-hâr)
mir'ât	(a.i.c. merâî, meraya) 1. ayna. (bkz: minzar, secencel). 2. meşhur bir çeşit lâle
mir'ât-ı muhaddeb	bombeli ayna
mir'âtü'l-ayn	(bir şeyin) dış görünüşü
mirbat	(a.i.) davar bağlanacak bağ
mi'râz	(a.i.c. maârîz) sözün gizli mânâsı
mirfak	(a.i.c. merâfık) 1. dirsek. 2. mutfak. 3. kiler. 4. astr. semânın kuzey yarım küresinde El-fâris burcunda bulunan bir yıldız
mircel	(a.i.c. merâcil) kazan
mirfaka	(a.i.) dirsek yastığı
mirfed	(a.i.) büyük kâse
mîrî	(f.s.) 1. beğlik, devlet hazînesine ait. 2. i. devlet hazînesi. [Arapçaya benzetilerek "mîriyye" demek yanlıştır]
nıîrilû	(i.) uzayan harpte ve askerin kifayetsizliği zamanında aylıkla toplanan asker
mirkam	(a.i.c. merakım) ; 1. kalem, yazacak âlet. 2. güneş saati mili
nıirkak	(a.i.) oklava
mirkat	("ka" uzun okunur, a.i.c. merâkî) merdiven, basamak; derece, (bkz: mi'râc1, süllem)
Mirkatü'l-Edeb	(edeb merdiveni) Ahmedî'nin Farsça-Arapça manzum bir lügati
mîr-livâ	(f.a.b.i.) aşk. tuğgeneral
Mirrîh	(a.h.i.). (bkz. Merih), [kelimenin aslı "Mirrîh" olduğu halde, "Merih" şekli yaygındır]
mirsâd, mirsad	(c. merâsid) 1. rasat yeri, gözetme yeri. 2. İlk 3 sayısının başyazarı Muallim Naci olan ve 26 Mart 1891'de yayımlanmış bulunan haftalık edebiyat dergisi
mirsâd-i ibret	ibretle seyretme yeri
mirsât	(a.i.c. merâsî) gemi demiri, lenger
mirşah, mirşaha	(a.i.) süzgeç, süzgü
mirtâz	(a.s.) dinin yasağından kaçınan, (bkz: perhizkâr)
mirvaha	(a.i. rîh'den. c. merâvih) yelpaze, (bkz: meges-rân)
mirvaha-cünbân	(a.f.b.s.) yelpaze sallayan
mirvaha-cünbânî	(a.f.b.i.) yelpaze sallayıcılık
mîrzâ, mirza	(f.b.i.) 1. iranlılara mahsus bir asalet unvanı, beyzade, [kelimenin sonuna getirilirse (Haydar Mirza gibi) nesebçe büyüklüğe delâlet eder; kelimenin başına getirilirse (Mirza Hüseyin gibi) alelade, efendi, bey mânâsına gelir]. 2. astr. Dübb--i Ekber yıldız kümesinin kuyruk ortasındaki çukurda bulunan, kümenin altıncı derecede parlak yıldızı. lât. zeta Ursus Majoris
mis	(f.i.) bakır
misafir	(a.i. sefer'den c. müsâfirîn) [aslı "müsâfir" dir]. (bkz: müsâfir)
misâha, misâhat	(a.i.). (bkz: mesaha, mesâhat)
ınîsâk	(a.i. sevk'den) sürme, sev-ketme
mîsâk	(a.i. vüsûk'dan. c. mevâsîk) sözleşme, andlaşma
Rûz-i mîsâk	kıyamet günü

Mîsâk-ı Millî	Türk istiklâl dâvasının temel taşını teşkîl eden ve Atatürk'ün reisliği altında toplanan Erzurum, Sivas kongrelerinde tesbît edilip Osmanlı meb'ûsân meclisince 28 Kânû-nusânî (Ocak) 1920 târihinde kabul ve bütün milletçe son haddine kadar tatbikine azmedilen 6 maddelik millî ahitname
mi'sâl	(a.i.) gelberi, ucu uzun ağaç
misâl	(a.i.c. emsîle) 1. örnek. 2. masal. 3. rüya, düş. 4. s. benzer, andırır, (bkz: müşabih). 5. a. gr. yalnız fası (ilk harfi) harf-i illet olan kelime. Misal "vasi, vaiz; yumun, meysûr.." gibi
misâl-i meymûn	tuğra
misâl-i vâvî	ilk harfi vav olan kelime "vücûd, va'z.." gibi
misâl-i yâyî	ilk harfi ye olan kelime yüsr, yumun., gibi
Adîmü'l-misâl	eşi, örneği, benzeri olmayan
Alem-i misâl	rü'ya
Bedr-i misâl	Ay gibi
Bî-misâl	eşsiz, örneksiz
Deryâ-misâl	deniz gibi, pek çok
mi'sam	(a.i.) bilek, nabız yeri
mi'samü'l-yed	(el bileği) anat. bilek
mis'ar, mi'sâr	(a.i.c. mesâ-ir) ateş kuskusu, ateş karıştırmaya yarayan demir
mi'sâr, mi'sar, mi'sara	(a.i.) mengene
misâs	(a.i. mess'den) değip dokunma; el sürme
Lâ-misâs	tabu, dokunulmaz şey [inanma bakımından]
misbah	(a.i.) biy. yüzgeç
misbah-ı batnî	biy. karın yüzgeci
misbah-ı sadrî	biy. göğüs yüzgeci
misbah-ı şerci	biy. anus yüzgeci
misbah-ı zahrî	biy. sırt yüzgeci
misbah-ı zenebî	biy. balıkların kuyruğu
misbahiyy-ür-ricl	biy. yüzgeç ayaklılar
misbâr	(a.i. sebr'den. c. mesâbîr) hek. 1. yara fitili. 2. sonda
misbeke	(a.i.) mâden eritilip dökülecek kap
mis'ele	(a.i. asel'den) arı kovanı,
misenn	(a.i. senn'den) bileği taşı
misfât	(a.i. safvet'den. c. mesâfî) su arıtmaya mahsus süzgeç
mishal	(a.i. selh'den) 1. keser, törpü, eğe gibi yontacak âlet. 2. Kur'ân-ı okumakta mahir olan adam
misillû	(a.t.s.) benzer gibi
misk	(a.i.) misk, Asya'nın yüksek dağ-lannda yaşayan bir cins ceylânın erkeğinin kann derisi altındaki bir bezden çıkanlan güzel kokulu madde, (bkz: müşk)
miskab	(a.i. sakb'dan. c. mesâkıb) matkap, tahta, mâden, kemik gibi şeyleri delmeye yarayan âlet
miskal	("ka" uzun okunur, a.i. sıklet'den. c. mesâkil) yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü, [on dört kırat bir şer'î dirhemin karşılığıdır]
miskam	("ka" uzun okunur, a.s. sakamet'den) hastalıklı, (bkz: mimrâz)
miskata	(a.i.) düşürücü sebep ve ilâç
miskî	(a.s.) 1. misk gibi güzel kokulu. 2. misk gibi siyah renkli

miskin	(a.s. meskenet'den. c. mesâkîn) 1. âciz, zavallı, becereksiz, hareketsiz [adam]. 2. cüzzam hastalığına tutulmuş olan. 3. miskli [misk + in]
miskîn-âne	(a.f.zf.) miskincesine, tenbelcesine
miskîn-hâne	(a.f.b.i) miskin hastalığına tutulmuşlann yurdu, cüzzamlıların hastahânesi
miskîy	(a.s.) miske mensup, misk ile ilgili, misk kokulu
Hitâmühu misk	güzellikle sona erdi
miskiyyü'l-hitâm	mükemmel bir şekilde sona erme
miskiyye	(a.i.) zool. misliler, fr. viverrides
misl	(a.i.c. emsal) 1. benzer, kat
Mukabele-bi'l-misl	tıpkısını, benzerini yaparak karşılık verme, misilleme. 2. miktar. 3. ön, yan, huzur. 4. mat. tekrarlanan bir sayının toplamı
misl-i hazân	(sonbahar gibi) sonbaharda dökülen yapraklar gibi
misl-i müşterek	mat. ortak kat, birtakım tam sayıların katı olabilen sayı. [40 sayısı 5, 8, 10 sayılarının ortak katı'dır]
misl-i müşterek-i asgar	mat. en küçük ortak kat
misl-i müşterek-i a'zam	en büyük ortak kat
mislak	(a.s.) uzdilli [kimse]
mislî	(a.s. misl'den) 1. misil ile ilgili. 2. fiyatta büyük bir fark olmadan benzeri bulunabilen
misma'	(a.i. sem'den. c. mesâmi') 1. kulak, (bkz: üzn). 2. hek. hastanın, kalbini, göğsünü ve ciğerlerini dinlemeye yarayan âlet. 3. f z. kulaklık, f r. ecouteur
mismaa	(a.i.). (bkz. misma')
mismâr	(a.i.c. mesâmîr) 1. çivi, mıh. (bkz: mîh). 2. kazık
mismâr-ı âhenîn	demir kazık
mismarî	(a.s.) 1. mismâr'a, çiviye mensup, çivi ile ilgili. 2. çivi şeklinde olan
Hatt-ı mismârî	çivi yazısı, (bkz: hatt-ı mîhî)
misred	(a.i.) biz, tığ
missîk	(a.s.) çok cimri
misvak	(a.i. sevk'den. c. mesâvîk) Erâk ağacının ucu dövülüp fırça hâline getirilen ve diş temizliğinde kullanılması sünnet olan ince dalları
mîş	(f.i.) koyun, (bkz: ganem, kûsfend)
mi'şâb	(a.i.) otu, çayın bol olan yer
mi'şâr	(a.i.) mat. ondabir(1/10)
mîşe-zâr	(t.f.i.) meşelik, küçük koruluk, [yapma kelimelerdendir]
mişfer	(a.i.c. meşâfır) devenin sarkık dudağı, (bkz. meşfer)
mişhat	(a.i.) manivela
mîşîn	(f.i.) meşin
mişkât	(a.i.c. meşâkî) içine kandil, lâmba gibi şeyler koymak için duvarda yapılan oyuk, hücre
mismaa	(a.i.) şamdan
mişmiş	(a.i.). (bkz: mışmış)
mişrât, mişrat	(a.i. şart'dan. c. meşârît) 1. neşter, hekim bıçağı. 2. keskin bıçak
mişrebe	(a.i. şürb'den) maşrapa

Tarihvemedeniyet.org

mişvâr	(a.i.) 1. tarz, tavır, hareket, gidişat. 2. gümeçten bal peteği sağılan âlet
mişvare	(a.i.) çömlek, testi
mişvâr-gâh	(a.f.b.i.) at pazan
mişvâz	(a.i.c. meşâvîz) sarık
mişvel	(a.i. şevlet [= yuvarlak kuyruk] den) küçük orak, orakcık
mişvel-i müh	anat. beyni ikiye ayıran yangın içine giren örtü
mişvelî	(a.s.) orak biçiminde olan
mişver-geh	(a.f.b.i.). (bkz: mişvâr-gâh)
mit'âm	(a.s.c. matâim) yemeği bol olan; çok yemek yiyen
mithara	(a.i. tahâret'den) matara
mişyâ'	(a.s.) boşboğaz
mîtîn	(f.i.) külünk, taşlan kayaları parçalamakta kullanılan büyük çekiç
mîv	(f.i.) kıl. (bkz: mûy)
mi'vaz	(a.i.) nüsha, muska
mîve	(f.i.) [meyve'nin aslıdır], (bkz: meyve)
mîve-dâr	(f.b.s.). (bkz. meyve-dâr, şemere-dâr)
mîve-dil	(f.b.i.) "gönül meyvesi" meç. evlât
mi'vel	(a. .i.c. maâvil) külünk, taşları, kayalan parçalamaya yarayan sivri kazma
miyâh	(a.i. mâ'ın c.) sular
Hatt-ı ictimâ-i miyâh	coğr. sulan bir yere toplanan arazînin sınırı
Hatt-ı taksîm-i miyâh	suları başka başka taraflara akan arazîyi ayıran sırtlar
miyâh-ı câriye	akar sular
miyâh-ı hârre	kaplıca, ılıca sulan gibi sıcak sular
miyâh-ı kilsiyye	kilsli sular
miyâh-ı mâlihe	tuzlu sular
miyâh-ı merre	acı sular
miyân	(f.i-) l. orta, (bkz: vasat). 2. meyan, ara, aralık
Der-miyân	ortada, arada
miyân-ı güft ü gû	lâf arası. 3. bel, kemer yeri
Mû-miyân	(kıl belli) ince belli. 4. şarkı ve bestelerin üçüncü mısraı
miyân-bâlâ	(f.b.s.) orta boylu. (bkz: miyân-kadd)
miyân-bend	(f.b.i.) kuşak, kemer
miyân-beste	(f.b.s.) "bel bağlamış" hemen işe hazır
miyân-dâr	(f.s.) meyancı, aracı, (bkz: dellâl)
miyân-dârâne	(f.zf.) meyancıya, aracıya yakışacak surette
miyân-dârîli	(f.i.) meyancılık, aracılık
miyâne	(f.i.) 1. orta. (bkz: vasat). 2. ara. 3. meyane, kıvam [helva pişiriminde]. 4. gerdanlığın ortasındaki büyük inci. 5. g. s. ortaya serilen halı
miyân-ger	(f.s.) doğramacılık, semercilik gibi işlerde kullanılan avadanlık
miyân-gîr	(f.b.s.) ara bulucu, (bkz: mutavassıt, mutavassıta)
miyân-gîrî	(f.b.s.) ara buluculuk, (bkz: tavassut)
miyân-hâne	(f.b.i.) muz. orta ses
miyânî	(a.i. mînâ'mn c.) limanlar
miyân-kadd	(f.a.b.s.) orta boylu, (bkz: miyân-bâlâ)
miyân-ser	(f.b.i.) yarısı değerli taşlarla süslü olan bir çeşit taç

miyân-serâ	(a.i.) ev meydanı, avlu
mi'yâr	(a.i. iyar'dan) 1. ölçü
mi'yâr-ı nakdî	para yapılan madenin niteliğini, miktannı ve ayânnı belirten kanun ifadesi
mi'yâr-ı sıdk	ölçüt. 2. kim. ayıraç, bir şeyin hâlislik derecesini anlamaya yarayan âlet
mîz	(f.i.) 1. sofra, (bkz: mâide). 2. misafir, konuk. 3. s. temiz
mîzâb	meâzîb) su yolu, oluk
mîzâb-ı baran	yağmur oluğu
mîzâb-ı rahmet	Mekke'de, Kâbenin damında bulunan su oluğu
mîzâbiyye	(a.i.) f i z. birbirlerine eşit olan ve hepsinin satıhları (düzey) bir doğru çizgiye amut (dikey) olan bir takım dairevî cer-yanlann oluk şeklindeki umûmî heyeti, fr. selenoîde
mizaç	(a.i. mezc'den. c. emzice) 1. bir şeyle kanştınlmış olan başka şey. 2. huy, tabîat. 3. sıhhat
Bed-mizâc	kötü huylu
Hadîdü'l--mizâc	çabuk kızan, osuruğu cinli
Asabiyyü'l-mizâc	yaradılışı itibarıyla asabî olan kimse, (bkz: serîü'l-infiâl)
Demeviyyü'l-mizâc	çok kanlı
Lenfâviyyü'l-mizâc	lenfâsı galip, lenfâvî guddeleri faaliyet hâlinde bulunan kimse
Nâ-mizâc	rahatsız, keyifsiz
Safraviyyü'l-mizâc	safrası galip kimse
Sû-i mizaç	sıhhat bozukluğu
mizâc-ı nâzik	nâzik tabîat; ince yaradılış
mizâc-dân	(a.f.b.s.) mizaç bilici, bilen
mizâc-gîr	(a.f.b.i.) keyfe göre hizmet eden, her nabza şerbet vermesini bilen
mizâc-gîrâne	(a.f.zf.) herkesin mizacını okşayacak, hoşuna gidecek yolda
mizâc-gîrî	(a.i.) keyfe göre hizmet etme, her nabza şerbet vermesini bilme
mi'zâd	(a.i.) 1. tahra, ağaç budama bıçağı. 2. kolçak, pazvant
mîzâd	(a.i.) Sevinç, sürur, neşe
mi'zed	(a.i.). (bkz. mi'zâd)
mizah	(a.i.) şaka, lâtife, eğlence, [aslı "müzâh"dır]
mizâh-âmiz	(a.f.b.s.) mizah karışmış, eğlenceli
mizah-gû[y]	(a.f.b.s.) dalkavuk
mizahî	(a.s.) mizahlı, eğlenceli, [aslı "müzâhî" dir]
mizâh-nüvîs	(a.f.b.s.) mizaha dâir, eğlenceli yazı yazan, [aslı "müzâh-nüvîs" dir]
mizâh-perver	(a.f.b.s.) mizahı seven, mizahtan hoşlanan
mîzân	(a.i- vezn'den. c. mevâzîn) l. terazi, ölçü âleti, tartı; ölçek
mîzânü'l-harâre	fiz. termometre, (bkz: mikyâsü'l-harâre)
mîzânü'l-hevâ	fiz. (bkz. mikyâsü'l-matar)
mîzân-ı rütûbet-i hava	fiz. nemölçer
mîzânü'r-rîh	fiz. (bkz: mikyâs-ür-riyâh)
mîzânü'r-rütûbe	fiz. (bkz: mikyâs-ı rutubet). 2. astr. Terazi burcu, semânın kuzey yarımküresinde görülebilen ve Sünbüle (Başak) burcunun yanında bulunan bir yıldız kümesi olup belli başlı dört yıldızdan müteşekkil küçük bir burç, lât. Libra; fr. la Balance. [Mîzan burcunun en parlak yıldızına (Alpha) Kiffa

	Australis, ikinci derecede parlak yıldızına (Beta) Kiffa Borealis denilir]. 3. mat. yapılan hesabın doğru olup olmadığını ölçmeye yarayan bir başka hesap, fr. epreuve. 4. adalet, eşitlik duygusu. S. akıl, idrak
mi'zâr	(a.i.c. meâzîr) 1. perde, (bkz: hicâb). 2. engel. 3. örtü
mizbah	(a.i.) bıçak
mîz-bân	(f.b.i.c. mîz-bânân) misafiri, konuğu ağırlayan; ev sahibi, (bkz: mîz--mân, muzîf)
mîz-bânân	(f.b.i. mîz-bân'ın c.) misafiri, konuğu ağırlayanlar, ev sahipleri
mîz-bânî	(f.b.i.) misafiri, konuğu ağırlayıcılık; ev sâhibilik
mizber	(a.i. zebr'den. c. mezâbir) kamış kalem
mizebbe	(a.i. zebb'den) sinek yelpazesi
mîzek	(f.i.) sidik, (bkz: idrar)
mi'zer	(a.i.c. meâzir) peştemal, futa
mizher	(a.i.c. mezâhir) muz. ut
mizkâr	(a.i.) dâima erkek doğuran dişi
mizlâc	(a.i.) kilid, sürgü
mîz-mân	(f.b.i.) misafiri, konuğu ağırlayan; ev sahibi, (bkz. mîz-bân)
mizmâr	(a.i.c. mezamir) 1. ney, düdük, kaval, flüt. 2. zebûr'un her bir sûresi. 3. hek. nefes borusu, hançere
mizmâr-zen	(a.f.b.s.) mizmâr, düdük çalan
mizraka	(a.i.) küçük şırınga
mizvâc	(a.i.) çok kocalı kadın; çok koca değiştiren
mizvâce	(a.i.) bot. küçük küçük çiçeklerden meydana gelen ve kendisinde hem dişilik, hem de erkeklik uzvu (organı) bulunan çiçek [nerkis çiçeği gibi]
molla	(a.i. mevlânâ'dan) 1. [eskiden] büyük kadı, büyük âlim. 2. [sonradan] medrese talebesi
mollâ-yı rûm	Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî
mollâ-yâne	(i.zf.) mollaca, mollaya yakışır yolda
mollayı	(a.i.) mollalık
mû[y]	(f.i.) kıl. (bkz: mîv, şa'r)
Ser-i mü	1) kıl başı, kıl ucu; 2) kıl kadar, pek az
mû-yi ser	(baş kılı) saç
muabber	(a.s.) tâbir edilmiş, yorulmuş düş. (bkz. müevvel2)
muabbid	(a.s.) ibadet eden, tapan
muabbirîn	(a.s.i. muabbir'in c.) rüya tâbir edenler, görülen rüyalardan mânâ çıkaranlar
muaccel	(a.s. acele'den) 1. ta'cîl edilmiş, acele olunmuş. 2. peşin, önden verilen. 3. muz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış usullerden biri
muaccel-âne	(a.f.zf.) acele, peşin olarak
muaccelât	(a.i. muaccel'in c.) peşin ödemeler
muaccele	(a.i.) beylik ve evkaf kiralarından peşin alınan kısım
muaccelen	(a.zf.) 1. acele, çabuk olarak. 2 . peşin olarak
muacceliyyet	(a.i.) ivedilik
muaccib	(a.s. aceb'den).(bkz: mu'cib)
muacciz	(a.s. acz'den) 1. taciz eden, sıkıntı veren, sıkıcı, bıktırıcı, usandırıcı. 2. yapışkan, sırnaşık [kimse]

Tarihvemedeniyet.org

muaccize	(a.s. acz'den) "'muacciz" in müen.]. (bkz. muacciz)
muâd	(a.s.) iade edilmiş, geri çevrilmiş
muâdadat	(a.i.) yardım etme. (bkz: muâzadat, müzaheret)
muâdât	(a.i. udvân'dan) karşılıklı düşmanlık, ["muâdâ" şeklinde de kullanılır]
muadd	(a.s. add'den) îdâdolunmuş, hazırlanmış
muaddün li'l-istiglâl	kiraya verilmek üzere hazırlanmış olan
muaddel	(a.s. adl'den) tâ'dîl edilmiş, eski hâli değiştirilmiş
muaddele	(a.s. adl'den) ["muaddel"in müen.]. (bkz: muaddel)
muaddid	(a.i.) Sayaç
muaddil	(a.s. adl'den) tâdîl eden, müsâ-vî ve beraber kılan, düzelten, denkleştiren
muaddilü'n-nehâr	gün-tün eşitliği, fr. equinoxe çizgisi olup bir ucu "Hamel" burcunun başında, öteki ucu "Sünbüle" burcunun sonundadır
muaddile	(a.s. adl'den) ["muaddil" in müen.]. (bkz. muaddil)
muâdelât	(a.i. adl'den. muâdele'nin c.) 1. müsâvîlikler, müvâzîlikler, beraberlikler. 2. fels., mat. denklemler, f r. equations
muadele	(a.i. adl'den. c. muâdelât) 1. müsâvîlik, muvâzîlik, beraberlik. 2. fels. mat. denklem, f r. equation. 3. meç. anla şılmaz iş. (bkz. muamma)
muadelet	(a.i. adl'den) 1. müsâvîlik, denklik. 2. geo., fiz. eşdeğerlik
muâdil	(a.s. adl'den) 1. müsâvî, denk. 2. fiz. eşdeğer
muâdil-i kimyevî	kim. kimyasal eşdeğer
muâdil siklet	fiz. eşdeğer ağırlık
muâdile	(a.s. adl'den) ["muâdil" in müen.]. (bkz. muâdil)
muâf	(a. s. afv'den) 1. affolunmuş, bağışlanmış. 2. ayrı tutulmuş, (bkz: müstesna, mümtaz). 3. serbest. 4. biy. bağışık, [aslı "muâfî" dir]
muâfât	(a.i. afv'den) 1. affetme, sıhhat, sağlık verme. 2. sağlık. 3. güvenlik
muâf-gâh	(a.f.b.i.) kendini affetir-mek için başvurulan yer
muâfiyyet	(a.i.) 1. affedilmiş olma. 2. biy. bağışıklık
muâf-nâme	(a.f.b.i.) afv kâğıdı, afv yazısı
muâf-nâme-i hümâyûn	(a.f.b.i.) bir köy veya kasaba halkının yahut bir şahsın vergi ve başka devlet tekliflerinden affedilmiş olduğuna dâir yazılan ferman veya emir
muâhât	(a.i.) 1. kardeşlik edinme. 2. kardeşlik. 3. kardeşçe sevgi. 4. içten arkadaşlık
muahede	(a.i. ahd'den c. muâhedât) 1. karşılıklı andiçme. 2. andlaşma
muâhede-i bî-tarafî	bâzı devletlerin başka bir devleti tarafsız olarak tutmaya karar vermiş ve o devletin bîtaraflığının mer'î tutulacağını taahhüdetmiş olduklarını bildiren andlaşma
muâhede-i himâyet	bir devlet, diğer bir hükümeti himaye ile düşmanlarının hepsine karşı muhafaza edeceğine dâir yapılan andlaşma
muâhede-i ittifâkıyye	d. huk. bir harb çıktığı zaman birbirlerini desteklemek üzere iki veya daha çok devletler arasında yapılan andlaşma
muâhede-i müzaheret	bir devletin iki devlet arasında yapılan muharebeye doğrudan doğruya katılmaksızın savaşanlardan birine nakdî yardımda bulunacağına veya para karşılığında bir mikdar asker veya harb gemisi vererek yardım edeceğine dâir yapılan andlaşma

muâhede-i sulhiyye	iki veya daha çok savaşan devletler arasında harb hâlinin kaldırılmasıyla dostâne münâsebetlerin iadesi hususunda yapılan andlaşma
muâhede-i te'mîniyye	bir devletin istiklâline hariçte bir tasallut vukuunda başka bir devlet tarafından yardım göreceğine dâir iki taraf arasında yapılan andlaşma
muâhede-i ticarî	yalnız ticâret işleriyle ilgili olmak üzere devletler arasında yapılan andlaşma
muâhedât	(a.i. muâhede'nin c.) andlaşmalar
muâhede-nâme	(a.f.b.i.) andlaşma şartlarının yazıldığı kâğıt
muâhez	(a.s.) muâhaze olunan, çekiştirilen; tenkîdedilen
muâhezât	(a.i. ahz'den. muâheze'-nin c.) 1. azarlamalar, paylamalar, çıkışmalar, darılmalar. 2. tenkîdler. (bkz: i'tirâzât)
muaheze	(a.i. ahz'dan c. muâhezât) 1. azarlama, paylama, çıkışma, darılma, (bkz: itâb). 2. tenkîd. (bkz: i'tirâz)
muâheze-kâr	(a.f.b.s.) 1. muaheze edici, azarlayıcı, paylayıcı. 2. tenkîdedici
muâheze-kârâne	(a.f.zf.) muaheze edercesine, azarlarcasına
muâheze-nâme	(a.f.b.i.) muaheze, tenkid yazısı, eliştiri yazısı veya kitabı
muahhar	(a.s. te'hîr'den) 1. te'hîr edilmiş, sonraya, geriye bırakılmış; sonraki. 2. i. meç. kıç
muahhara	(a.s. te'hîr'den) ["muahhar" m müen.]. (bkz: muahhar)
muahharen	(a.zf.) muahhar olarak, sonradan, (bkz: bi-1-âhare)
muâhid	(a.i. ahd'den) 1. antlaşma yapanlardan herbiri. 2. islâm hükümetine bir para ödeyerek kendini himaye ettiren [Hıristiyan veya bir başka dinden kimse]
muâhide	(a.i.) ["muâhid" in müen.]. (bkz: muâhid)
muâhideyn	(a.i.c.) bir anlaşmayı imza eden iki kişi
muahidîn	(a.i.c.) anlaşma yapan taraflar
muâhiz	(a.s. ahz'dan) muâhaze eden, çekiştiren; tenkîdeden
muâkab	(a.s.) cezalandırılmış
muâkabe	(a.i.) cezalandırma [birini]
muâkad	(a.s. akd'den) akdedilmiş, mukavele ile tasdik edilmiş olan
muâkade	(a.i. akd'den) akid, mukavele yapma, anlaşma
muâkale	(a.i. akl'dan) fels. iş alanına geçmeyip yalnız bilmek ve açıklamak amacını güden düşünce, nazar, kurgu
muâkalevî	(a.s. akl'dan) kurgul
muâkama	(a.i. akm'dan) davalaşma, çekişme
muâkıb	(a.s.) cezalandıran
muâkıd	(a.s. akd'den) birbiriyle akid yapan, anlaşan, sözleşen
muakkab	(a.s. akab'dan) tâkîbolunmuş, ardı sıra gelinmiş, ardına düşülmüş
muakkad	(a.s. ukde'den) 1. tâkîdedilmiş, düğümlenmiş, düğümlü; mec. karışık, kapalı [söz], (bkz: muğlâk). 2. ed. kolay kolay mânâ çıkmayan şiir
muakkade	(a.s.) ["muakkad" m müen.]. (bkz: muakkad)
muakkam	(a.s. akîm'den) ; akîm bırakılmış, kısırlaştırılmış
muakkib	(a.s.i. akab'dan. c. muak-kibîn) takipçi, arkasından koşan, ardından gelen

muakkibât	(a.i.c.) l. gece ve gündüz melâikesi. 2. namazdan sonra otuz üçer defa tekrarlanan tespih
muakkibin	(a.s. akab'dan. muakkib'in c.) takipçiler, arkasından koşanlar, ardından gelenler
muâlecât	(a.i. ilâc'dan. muâlece'nin c.) ilâç yapmalar, ilâçla tedaviler
muâlece	(a.i. ilâc'dan. c. muâlecât) ilâç yapma, ilâç kullanma
muâlic	(a.i.) ilâç veren, hekim, tabip
nıuallû	(a.s. ulüvv'den) 1. yüce, yüksek, (bkz: âlî, bülend). 2. makamı, rütbesi yüksek, (bkz: bülend-pâye)
Dergâh-ı muallâ	pâdişâh sarayı
Makam-ı muallâ	yüce kat [sadrâzam ve şeyhülislâmlar için kullanılırdı]. 3. kadın adı. 4. g. s. bir yazı sitili
muallâk	(a.s. alâka'dan) 1. ta'lîk edilmiş, asılmış, asılı. 2. havada, boşta duran [bir yere dayanmadan]. 3. sürüncemede kalmış [iş]. 4. bağlı. 5. ed. açık hece, yânî bir vokal vasıtasıyla okunan tek harf "bâ" hecesi gibi. 6. g. s. bir yazı sitili
muallâk bi-ş-şart	huk. [eskiden] talikteki ceza
muallâku'n-aleyh	huk. [eskiden] üzerine talik vâki olan şart. ["borçlun gelirse kefilim" gibi. Burada borçlunun gelmesi muallâku'n--aleyh, yânî şarttır]
muallaka	(a.s. alâka'dan) ["muallâk" in müen.]. (bkz: muallâk)
muallâka	(a.i.c. muallâka!) Islâm-dan önce Arap şâirlerinin beğenilip Kabe duvarına asılmış olan meşhur kasideleri ki yedi veya dokuz tanedir
muallâkat	("ka" uzun okunur, a.i. muallâka'nın c.) îslâmdan önce Arap şâirlerinin beğenilip Kabe duvarına asılmış olan meşhur kasideleri
nıuallâkat-ı seb'a	İslâm'dan önceki Arap şâirlerinin, beğenilip Kabe duvarına asılmış bulunan meşhur yedi kasidesi
muallâkıyyet	(a.i.) muallâk olma. (bkz: muallâk). "
muallel	(a.s. illet'den) ta'lîl edilmiş, sakat, eksik
muallelü'n-bi-l-garaz	garazla sakat, eksik gösterilmiş
mıiallem	(a.s. ilm'den) tâlim görmüş, talimli
Muallem asker	tâlim görmüş asker
muallî	(a.s.) yücelten, yükselten
muallik	(a.s. alâka'dan) hek. ta'lik edici, aşıcı, fr. suspenseur
muallil	(a.s. illet'den) ta'lîl eden, sebep, bahane ileri süren
muallim	(a.s. ve i. ilm'den c. mual limîn)1. tâlim eden, öğreten, öğretmen, hoca. 2. Muallim Naci'nin 1886'da basılmış, Tercemân-ı Hakîkat gazetesinin edebî sayfasındaki şiirlere yazdığı tenkitleri topladığı bir eseri
muallim-i evvel	Aristo
muallim-i sânî	Fârâbî
muallimât	(a. s. ve. i. ilm'den. muallime'nin c.) kadın öğretmenler, kadın hocalar
Dârü'l-muallimât	Kız Öğretmen Okulu [1870 de ilk defa istanbul'da açılmıştır]
muallime	(a.s.i. ilm'den. c. muallimât) kadın öğretmen, kadın hoca
muallim-hâne	(a.f.b.i.) [eskiden] öğretmen yetiştiren okul

Tarihvemedeniyet.org

muallim-hâne-i nüvvâb	(a.it.) hicrî 1270 (1853) yılında ve şeyhülislâm Meşreb Efendi hafidi Mehmed Arif Efendi'nin zamanında kadı yetiştirilmek üzere açılmış olan mektep (okul)
muallimin	(a.s.i. ilm'den. muallim'-in c.) tâlim edenler, öğretmenler, öğretenler, hocalar
Daru'l-muallimîn	Erkek Öğretmen Okulu. [1848 de ilk defa istanbul'da açılmıştır]
muamelât	(a.i. muâmele'nin c.) 1. dâirelerde yapılan kayıt, takip ve şâire gibi işler
muamelât-ı zâtiyye	özlük işleri
muamele	(a.i. amel'den c. muamelât) 1. davranma, davranış. 2. yol, iz. 3. dâirede yapılan kayıt ve şâire. 4. alışveriş, sarraflık, para işleri. 5 . kim. karşılaşma
Hüsn-i muamele	iyi muamele, iyi davranış
muâmele-i cemîlekâr-âne	yaranmak üzere yapılan muamele
muâmil	(a.s. amel'den) muamele, iş yapan
muamma	(a.s. ve i. amâ'dan. c. muammeyât) 1. usûlüne göre tertîbolunmuş bulunan ve çok defa ismine delâlet eden bilmece, yanıltmaca, (bkz: lûgaz). 2. meç. anlaşılmaz iş. [mânâsı "gizli ve güç anlaşılır söz, şekil.." v.b. demektir], (bkz: muakkad). 3. g. s. bir yazı sitili
muammem	(a.s. imâme'den) imame -lenmiş, imâmeli, başı sanklanmış, sarıklı olan
muammer	(a.s. ömr'den c. muammerin) 1. ömür süren, yaşayan, yaşamış. 2. i. erkek ve kadın adı
muammere	(a.s.) ["muammer" in mü-en.]. (bkz: muammer)
muammerin	(a.s. ömr'den. muam-mer'in c.) ömür sürenler, uzun yaşamışlar, yaşayanlar
muammeyât	(a.i. muammâ'nın c.). (bkz: muamma)
muânaka	(a.i. unk'dan) birbirinin boynuna sanlma, sarmaşma, kucaklaşma
muânât	(a.i.) 1. bir şeyin zahmetini çekme. 2. bir şeyi dikkatle göz altında bulundurma
muanber	(a.s. anber'den) anberleş-miş, güzel kokan, güzel kokulu
muânede	(a.i. anûd'dan) anutluk, inatçılık, ayak direme
muânid	(a.s. anûd'dan) inatçı, kimseye uymayan, dediği dedik, (bkz: muannid)
muânik	(a.s. unk'dan) birbirinin boynuna sarılan, sarmaşan, kucaklaşan
muannid	(a.s.) inatçı, (bkz: muânid). [yanlış bir kelimedir]
muannidâne	(a.f.zf.) inatçıya yakışır yolda, inatçılıkla
muannif	(a.s.) ta'nîf eden, şiddetle azarlayan
muanven	(a.s. ünvân'dan) 1. unvanlı. 2. debdebeli, tantanalı
muâr	(a.s.) iare olunan, ödünç, eğreti alınan [şey]
muâraza	(a.i. arz'dan) 1. birbirine karşı gelme, (bkz: muhalefet). 2. kavga, çekişme
muarefe	(a.i. irfân'dan) bilişme, tanışma, bildiklik, birbirini bilip tanıma, (bkz: aşna)
muârekât	(a.i. ark'den. muâreke'nin c.) kavgalar, vuruşmalar, savaşlar
muâreke	(a.i.c. muârekât) kavga, vuruşma; savaş

Tarihvemedeniyet.org

muarız	(a.s. arz'dan) muâraza eden, karşı gelen, (bkz: muhalif)
muârızîn	(a.s. muânz'm c.) muarızlar, karşı gelenler, (bkz: muhalifin)
muarrâ	(a.s. ury'dan) 1. çıplak, soyulmuş, (bkz: ârî, müberrâ). 2. meç. temizlenmiş, arınmış
muarreb	(a.s. Arab'dan) Arapçalaş-ünlmış, Araplaşmış, Araplaştınlmış
muarrebe	(a.s.) ["muarreb" in mü-en.]. (bkz: muarreb)
muarref	(a.s. irfandan) 1. târîfedilmiş, etrafıyla bildirilmiş. 2. bildik, belli, bilinen, (bkz: ma'rûf). 3. a. gr. harf-i ta'rif (=el) bulunan. 4. fels. tanımlı. 5. mat. sınırlı, târiflenmiş
Edviye-i muarrefe	hek. bilhassa ciltte te'sîrini göstermek ve cildin tabîi ifrazatını (salgısını) çoğaltmak ve içinde, hastalık hâlini tabu hâle getirmek hassası bulunan ilaçlar
muarrefe	(a.s. irfân'dan) ["muarref' in müen.]. (bkz: muarref)
muarrefün bi'l-lam	(a.b.i.) a. gr. harf-i tarif almış kelime
muarrık	(a.s. arak'dan) hek. terletici [ilâç]
muarrız	(a.s.) ta'rîz eden, dokunaklı söz söyleyen, taş atan. (bkz. mu'riz). [kelime aslında "sünnetçi" demektir]
muarrif	(a.s. irfân'dan) 1. tarifeden, etrafıyla anlatan, bildiren. 2. cami ve tekkelerde hayır sahiplerinin adlarını sayan ve dua eden müezzin veya derviş
muarrifân	(a.i. muarrif'in c.) 1. belirticiler. 2. selâtin camilerinde cumhur müezzinliği edenler
muarriye	(a.i.) hekim bıçağı [eti, kemikten ayırmağa yarar]
muâsara, muâsarat	(a. i. asr'dan) çağdaşlık, bir asırda yaşamış bulunma, başkalarıyla bir asırda yaşama
muâsât	(a.i.) itaatsizlik etme
muâsere	(a.i.) 1. güçlük. 2. fakirlik
muasfer	(a.s.) safranla boyanmış gibi san, meç. sararmış
muasır	(a.s. asr'dan. c. muâsırîn) çağdaş, bir asırda yaşayanlardan her biri, fr. contemporain, e
muasır medeniyyet	çağdaş uygarlık
muasıra	(a.s. asr'dan) ["muasır" m müen.]. (bkz: muasır)
muasırın	(a.s. asr'dan. muâsır'ın c.) çağdaşlar, bir asırda yaşamış olanlar
muâsî	(a.s. isyân'dan) itaatsiz, isyan eden, başkaldıran
muâsiye	(a.s.) ["muâsî" nin müen.]. (bkz: muâsî)
muasker	(a.i. asker'den) 1. asker karargâhı. 2. askerî yığınakta genel kurmay heyetinin bulunduğu yer. (bkz: karargâh)
muassel	(a.s. asel'den) ballı, içine bal katılmış
muassıre	(a.s.) fiz. büzgen, fr. sphincter
muaşaka	(a.i. ışk'dan) sevişme, birbirini sevme
muaşeret	(a.i.) birlikte yaşayıp iyi geçinme
Âdâb-ı muaşeret	görgü, fr. savoir vîvre
Hüsn-i muaşeret	iyi geçinme
muâşeret-i nisvân	kadınlarla düşüp kalkma
muâşık	(a.s. ışk'dan) âşık olan, seven
muasır	(a.s.c. muâşırân) muaşeret eden, birlikte yaşayan
muâşırân	(a.s. muâsır'ın c.) muaşeret edenler, birlikte yaşayanlar

muaşşer	(a.s. uşr'dan) 1. onlu, onluk, on kısma bölünmüş. 2. geo. "ongen, on dili'h, on köşeli şekil, fr. decagone. 3. ed. her kıt'ası on mısralı şiir
muaşşir	(a.i. uşr'dan) aşar me'muru, öşürcü, ondalıkçı
muâtât	(a.i. ata'dan) verme
muâteb	(a.s. itâb'dan) tekdîr olunan, azarlanan, paylanılan
muâtebe	(a.i. itâb'dan) itâbetme, azarlama, paylama, çıkışma
muâtîb	(a.s. itâb'dan) tekdîr eden, azarlayan, paylayan, çıkışan
muattal	(a.s. atal'dan) 1. tatil edilmiş, bırakılmış; kullanılmaz, battal. 2. boş, işsiz
muattar	(a.s. ıtr'dan) 1. ıtırlı, güzel kokulu. 2. i. kadın adı. 3.i. meşhur bir çeşit lâle
muattar-sâz	(a.f.b.s.) güzel kokulandıran [bir şeyi]
muattış	(a.s. atş'dan) ta'tîş eden, susatan, susatıcı
muattis	(a.s. atş'dan) ta'tîş eden, aksırtan, aksırtıcı
muâvaza	(a.i. ivaz'dan) 1. değiş-tokuş, trampa, (bkz: mübadele). 2. hileli, dalavereli iş, danışıklı dövüş. 3. fels. "ödünleme, fr. compensation
muâvazatan	(a.zf.) 1. değiştokuş-la, trampa ile. 2. hîleli, dalavereli, danışıklı dövüş olarak
muâvedet	(a.i. avdet'den) 1. geri dönme, dönüş, (bkz: avdet). 2. âdet, tabiat edinme
muâveme	(a.i.) 1. bir yıllığına tutma. 2. ağaç, bir sene yemiş verip bir sene vermeme
muâvenât	(a.i. muâvenet'in c.) yardımlar, yardım etmeler, yardımcılıklar
muavenet	(a.i. avn'den. c. muâvenât) yardım, yardım etme; yardımcılık
muâvenet-i nakdiyye	para yardımı
muâvid	(a.s.) 1. geri dönen. 2. ... âdetinde olan
muavin, muavine	(a.s. ve i. avn'den) 1. muavenet, yardım eden, yardımcı. 2. bir me'murun işlerine veya kendi bulunmadığı zaman yerine geçerek yardım eden kimse
Asâkir-i muavine	aşk. savaşta ba-şıbozuk'lardan kurulan ordu
Ef'âl-i muavine	gr. yardımcı fiiller [etmek, olmak., gibi]
Muâviye	(a.h.i.) Emevî devletinin ilk hükümdân olup Hind'in ve Ebû Sufyân'ın oğludur. VII. asırda Mekke'de doğmuştur. Hz. Peygamber'in kayın biraderi ve vahî kâtibidir
muavvak	(a.s. avk'dan) ta'vîk edilmiş, geriye bırakılmış, askıda bırakılmış [iş]
muavvec	(a.s. avec, ivec'den) ta'vîce-dilmiş, eğilmiş, eğik, eğri, kemerli
Sath-ı muavvec	engebeli satıh, yüz
muavvece	(a.i.) Inbiğin deve boynu gibi eğri şişesi
muavvez	(a.i.) gerdanlık geçirilecek yer, nüsha (muska), nazarlık yeri
muavvezetân	(a.i.c.). (bkz. muav-vezeteyn)
muavvezeteyn	(a.i.c.) Kur'ân-ı Ke-rîm'in 113 ve 114. Felak ve Nâs sûreleri
muavvik	(a.s. avk'dan) ta'vîk eden, geriye bırakan, oyalayan [bir işi]
muâyede	(a.i. îd'den) bayramlaşma
muayene	(a.i. ayn'den) gözden geçirme, yoklama
muâyene-hâne	(a.f.b.i.) hekimlerin hastalarını kabul ettikleri yer
muâyere	(a.i.) ayarlama

muâyin	(a.s. ayn'dan) görülmüş olan; kat'î olarak belli olan
muayyeb	(a.s. ayb'dan. c. muayye-bât) ta'yîbedilmiş, ayıplanmış (bkz: ma'yûb)
muayyebât	(a.i. muayyeb'in c.) ayıp ve iğrenç şeyler
muayyen	(a.s. ayn'den) 1. tâyin edilmiş, belli, belirli. 2. kararlaştırılan
muayyenât	(a.i. muayyen'in c.) asker, me'mur v.b. kimselere hükümetçe bağlanmış erzak ve şâire
muayyenât-ı askeriyye	asker erzakı
muayyene	(a.s. ayn'dan) ["muayyen" in müen.]. (bkz: muayyen)
muayyeniyyet	(a.i.) bellilik, belirlilik
muayyin	(a.s. ayn'dan) tâyin eden, belirten
muâzadat	(a.i.) yardım etme. (bkz: muâdadat, müzaheret)
muâzala	(a.i.) bir beytin mânâsını başka beyitle tamamlaması
muâzere	(a.i. özr'den) mazeret, özür dileme
muâzıd	(a.i.) yardım eden
muazzam, muazzama	(a.s. azm'den) 1. kocaman, koca. 2. ulu, koskoca
Düvel-i muazzama	büyük devletler. 3. mühim, ağır
Umûr-i muazzama	mühim, ağır işler
muazzamât	(a.i.c.) büyük ve ağır işler, (bkz: mu'zamât)
muazzeb	(a.s. azâb'dan) azâb içinde bulunan, eziyet çeken, çok sıkınü gören
muazzebe	(a.s. azâb'dan) ["muazzeb" in müen.]. (bkz: muazzeb)
muazzel	(a.s.) ta'zîl edilmiş, ayıplanmış; paylanmış, azarlanmış
muazzez	(a.s. izzet'den) 1. ta'zîz edilmiş, izzetlendirilmiş. (bkz: izzet). 2. izzet ve şeref sahibi. 3. ikram ve îzaz olunan, ağırlanan, hürmetle, saygı ile kabul olunan. 4. kıymetli, değerli, azîz. 5. kadın adı
muazzeze	(a.s. izzet'den) ["muazzez" in müen.]. (bkz: muazzez)
muazzezen	(a.zf.) izzet ve ikram ile, ikram olunarak, ağırlanarak
muazzib	(a.s. azâb'dan) 1. tâzîbeden, azap ve eziyet veren. 2. muzip, takılgan
muazzir	(a.s. özr'den) ta'zîr eden, sahte özür ileri süren
mubah	(a.s. ibâha'dan. c. mubâhât) işlenmesinde sevap ve günah olmayan şey, iş. su içme, nefes alma., gibi
mubâhât	(a.i. mubâh'ın c.) günâhı, sevabı olmayan, işlemesi ne haram, ne de helâl olan şeyler
mubahhal	(a.s.) tebhîl olunmuş, bahîl, cimri, pinti
mubahhar	(a.s. buhâr'dan) 1. buharlaşmış, buhar hâline gelmiş. 2. tütsülenmiş
mubâhiyyet	(a.i.) mubahlık
mubalağa	(a.i. bülûğ'dan). (bkz. mübalağa)
mubâsaka	(a.i.) tükürme
muhasara	(a.i. basar'dan) görme yansına çıkma [hangimiz önce görürüz diye]
mubassır	(a.i. basar'dan) 1. gözetici, bekleyici, bakıcı. 2. mekteplerde talebenin durumu ile yakından ilgilenen, düzenliği sağlayan kimse, (bkz: muîd). 3. gümrüklerde arayıcı kâtibi
mubâtaşa	(a.i. batş'dan) [iki kişi] elleriyle birbirini kucaklamaya çalışma

muhattın	(a.s. batn'dan) 1. kin tutan, içinden pazarlıklı. 2. karnı zayıf ve içine çökük olan
mûbed	(f.i. c. mûbedân) ateşperestlerin reisi, büyük âlimi, bakîmi, filozofu
mûbedân	(f.i. mûbed'in c.) ateşperestlerin reisleri, âlimleri, filozofları
mû-be-mû	(f.b.zf.) kıl kıl, tel tel, birer birer, çok dikkatle, inceden inceye
mû-bend	(f.b.i.) saç bağı. (bkz: mûy--bend)
mûbez	(a.i.). (bkz. mûbed)
mûbid	(A.i.) 1. Mecûsîlerin büyük mezhep me'muru. 2. hakîm, feylezof. 3. tedbirli; akıllı adam
mûceb	(a.s. vücûb'dan) 1. îcâbetmiş, lâzımgelmiş. 2. bir söz veya emrin îcâbettiği şey, netîce. 3.i. büyük bir me'mûrun, kendisine sunulan evrakı tasdîk için ettiği işaret, paraf
mûceb-i akd	huk. akit sebebiyle lâzım olan şey. [bir aşçı istîcâr olunduğunda o aşçının yemek pişirmesi îcâr akdinin mûcebidir]
mûceb-i cinayet	huk. cinayetin hükmü demektir ki, üzerine terettübeden kısas, diyet, hükûmet-i adi gibi şeylerden ibarettir
mu'cem, mu'ceme	(a.s.) 1. i'câm edilmiş, noktalanmış, noktalı
Cim-i mu'ceme	noktalı cim
Târîh-i mu'cem	bir mısra beyit veya cümledeki noktalı harflerin ebced hesabıyla yekûnunun delâlet ettiği târih. 2. ed. "ebced" hesabında noktalı harfleri hesâ-bedilerek düşürülen târih. 3. bir ilmi, müfre-dânyla belirten eser
mûcer	(a.s. ecr'den) îcar edilen, kiraya verilen şey. (bkz: me'cûr)
mûcez	(a.s. vecz ve vücûz'dan) 1. îcaz yoluyla, kısa, derlitoplu yazılmış olan. (bkz: muhtasar, mücmel). 2. i. g. s. bir yazı sitili
mûceze	(a.s. vecz ve vücûz'dan) ["mûcez" in müen.]. (bkz: mücez)
mûcî	(a.s. vecâ'dan) ağrıtan, acıtan
mûci'	(a.s. vecâ'dan) veca, elem veren
mu'cib	(a.s. aceb'den) i'câbeden, taaccübe, hayrete düşüren, şaşkınlık veren, (bkz: muaccib)
mûcib, mucibe	(A.s. vücûb'dan) l. îcâbeden, lâzımgelen, gereken, gerektiren. 2. i. sebep, vesîle
Bilâ-mûcib	sebepsiz, hiç yoktan
Esbâb-ı mucibe	gerektiren sebepler, gerekçe
Kazıyye-i mucibe	mant. olumlu önerme
mûcib-i ar, mûcib-i haya	yüz kızartıcı, utandırıcı
mûcib-i tahallî	süslenme sebebi
mûcib-i tahrîr-i tereke	huk. [eskiden] mirasçılar arasında gaip, merkut, sagir bulunduğu veyahut mirasçılardan biri tarafından talep vuku bulduğu takdirde şer'iye mahkemesi marifetiyle yazılması îcâbeden tereke
mûcib-i teyakkuz	uyanıklığı icâbettiren
mûcib sebeb	huk. gerekçe
mûcibât	(a.i. mûcib'in c.) sebepler
mucibe	(a.s.) mant. olumlu, (bkz: müsbet). fr. affirmatif
mu'cibe	(a.i.) 1. taaccübolunacak, şaşılacak şey. 2. s. ["mu'cib" in müen.]. (bkz: mu'cib)

mûcid	(a.s. vüc-ûd'dan) 1. vücut veren, îcâdeden, yerli bir şey meydana getiren. 2. fikir ve mânâ yaratan
mûcid-i hakîki	Allah
mu'cir	(a.i.) bir çeşit kadın başörtüsü
mucir	(a.s. ecr'den) îcâr eden, kiraya veren [kimse]
mucîz	(a.s. vecz ve vücûz'dan) icazet veren, izin veren
mu'ciz	(a.s. acz'den) îcâzeden, acze düşüren, başkaları, -bir şey yapmada- geri bırakan; kimsenin yapamayacağı yolda olan
mûciz	(a.s. vecz ve vücûd'dan) 1. îcâz eden, kısaltan. 2. kısa, toplu
mu'cizât	(a.i. mu'cize'nin c.) tansıklar, mucizeler
mu'ciz-beyân	(a.b.s.) anlatışı herkese benzemeyen [şâir, muharrir, kitap]
mu'ciz-dem	(a.f.b.s.) nefesi mu'ci-ze te'sirli olan
mu'cize	(a.i. acz'den. c. mu'cizât) tansık, tansuk, dîni teyit maksadıyla ve Allah'ın emriyle peygamberler tarafından yapılan ve halkı hayrette bırakan harikulade işler, hareketler, haller, (bkz: keramet)
mu'ciz-edâ	(a.b.s.) edası, tavrı başkalarının yapamayacağı kadar üstün olan
mu'cize-gû[y]	(a.f.b.s.) mu'cize gibi söz söyleyen
mu'cize-kâr	(a.f.b.s.) mucizeli
mu'cize-nümâ	(a.f.b.s.) mucize gösteren, mucize derecesinde bir iş ortaya koyan
mu'cize-vî	(a.s.) mucizeye ait, mucize ile ilgili, mucizeyi andıran
mû-çîne-	(f.b.i.) cımbız, (bkz: minkaş)
mûd	(f.i.) tavşancıl [kuş]
muda'	(a.s. ved'den) kendisine emânet olarak verilmiş
mudalla'	(a.i. dıl'dan) mat. çokgen, poligon
mudârebât	(a.i. darb'den. mudâre-be'nin c.), (bkz. mudârebe)
mudârebe-i mukayyede	tic. zaman ve mekânla ve bir çeşit ticâretle ve alıcı ve sancı ile kayıtlı bulunan mudârebe. ["filân vakit veya filân yerde yahut filân cins mal al, sat, yahut filân kimselerle veya filân belde ahâlîsi ile alış veriş et" gibi]
mudârebe-i mutlaka	tic. zaman ve mekânla ve bir çeşit ticâretle ve alıcı ve satıcı ile kayıtlı bulunmayan mudârebe
mudârib	(a.s. darb'dan) 1. darbeden [birbirini], dövüşen. 2. mudârebe şirketinde, yânî bir yandan sermâye, öte yandan çalışmak üzere kurulan şirkette sermâyeyi kullanan adam
mudbık	(a.s. dıbk'dan) leng. tumturaklı, söylenişi parlak görünüşlü
mudcir	(a.s. ducret'den) sıkıntıda bulunan, sıkılmış, kaygılı
mudhak	(a.s. dahk ve dehik'den) gülünecek adam, soytarı
nıudhik	(a.s. dahk ve dehik'den) güldüren, güldürücü
mudhikât	(a.i dıhk'den, mud-hike'nin c.) gülünecek şeyler, komediler, fr. comedies
mudhikât-ı dehr	zamanın gülünecek şeyleri
mudhike	(a.i. dıhk'den. c. mudhikât) gülünecek şey, komedi, fr. comedie
mudi'	(a.s. ved'den) tevdî eden, emânet olarak bırakan, veren
mudi, mudîe	(a.s. ziyâ'dan). (bkz. muzî')
mııdîk	(a.s. dîk'den). (bkz. muzîk)
mu'dil	(a.s.c. mu'dilât) güç, zor, çetin; fels. fr. complexe

mudil cümle	gr. girişik cümle
mu'dilât	(a.i. mu'dil'in c.) büyük, ağır, güç ve çetin olan işler
mu'dile	(a.s.) ["mu'dil" in müen.]. (bkz. mu'dil)
mudili	(a.s. dalâlet'den) dalâlete düşüren, doğru yoldan çıkanp eğri yola saptıran
mudili	gr. katışık fiil
mudille	(a.i. dalâlet'den) doğru yoldan sapıtan, azdıran, baştan çıkaran
mu'dim	(a.s.) idâmeden, yok eden, öldüren
mufaddal	(a.s.) üstün kılınm
mufaddile	(a.i.) Hz. Ali'ye, diğer eshâba tafdîledenler hakkında kullanılan bir tâbir
mufâgame	(a.i.). (bkz. müfâgame)
mufahham	(a.s. fahâmet'den) saygı, büyüklük, ululuk kazanmış, kerem sahibi, îtibarlı
mufahham	(a.s. fahm'den) kömürleşmiş, kömür hâlini almış
mufarrit	(a.s. fart'dan) aşırı giden; eksik işleyen, kusur yapan
mufâsala	(a.i.) ayrılm
mufassal	(a.s. fasl'dan) tafsilli, tafsilâtlı, uzun uzadıya anlatılan
mufassala	(a.s. fasl'dan) ["mufassal" in müen.]. (bkz: mufassal)
mufassalan	(a.zf.) mufassal olarak, uzun uzadıya, sözü uzatarak, etraflıca
mufassıl	(a.s.) tafsîl eden, uzun uzadıya anlatan
mufâz	(a.i.) taşkın, çok, bol; feyizli, bereketli
mufâzü'l-batn	göğsü ile karnı bir düzlükte olan kimse
mufâzala	(a.i.) fazl ve meziyette birbiriyle yarışma
mufazzal	(a.s. fazl'dan) tafdîl edilmiş, başkalarına üstün tutulmuş
mufazzaz	(a.s.) gümüşlü, gümüş kaplı
Seyf-i mufazzaz	gümüş kaplı kılıç
mufazzih	(a.s.) tafzîh eden, rezîl eden
mufsih	(a.s.) fasâhatle, uzdillilikle konuşan
muftır	(a.s. fıtr'dan) iftar eden, oruç açan, oruç bozan
mûfî	(a.s.) ifâ eden, yerine getiren, ödeyen
mug	(f.i.c. mugan) ateşe tapan, (bkz: âteş-perest, mecûsî, zerdüşt)
mugabene	("ga" uzun okunur, a.i. gabn'den) aldatışına, birbirini aldatma
mugaddi	(a.s. gıdâ'dan) besleyici, besleyen
mugaddiye	(a.s. gıdâ'dan) ["mugaddi"nin müen.]. (bkz: mugaddi)
mugaderet	("ga" uzun okunur, a.i.) salıvermek, bırakmak
mugalata	("ga" uzun okunur, a.i. galat'dan. c. mugalatât) 1. yanıltmak için, yanıltacak yolda söz söyleme. 2. ağız kalabalığı
mugalatât	("ga" uzun okunur, a.i. mugalata'nm c.) yanıltmacalar
mugalaza	(a.i.) düşmanlık, (bkz: adavet)
mugalebe	("ga" uzun okunur, a.i. galebe'den) l. galebe çalmaya, üstün gelmeye uğraşma [birbirine]. 2. s. galip, üstün
mugallâ, mugallî	(a.s. galeyân'dan) 1. galeyan hâline getirilmiş, iyice kaynatılmış. 2. hek. papatya, ıhlamur, hatmi gibi çiçeklerin kaynatılmış suyu
mugallat	(a.s. galat'dan) yanlış telâffuz edilmiş, [müen. mugallata]
mugalliye	(a.s.) ["mugallî" nin müen.]. (bkz: mugallâ, mugallî)
mugamere	("ga" uzun okunur, a.i.) nefsini şiddete ve sarp işe zorlama
mugameze	("ga" uzun okunur, a.i.) birini göz işaretiyle zemmetme
mugammed	(a.s. gamd'den) örtülü, kılıflı, kınına konmuş, (bkz: mugmed)

mugammedü'l-cenâh	zool. kınkanatlılar, fr. coleopteres
mugan	("ga" uzun okunur, f.i. mug'un c.) 1. ateşe tapanlar
Pîr-i mugan	meyhanecilerin miçosu, en eskisi, yaşlısı. 2. mec. tarikat başkanı
mugane	("ga" uzun okunur, a.i.) ateşe tapanların âyini
muganni	(a.s.i. gınâ'dan) 1. şarkıcı, fr. chanteur. (bkz: hanende). 2. güzel öten kuş
muganniyye	(a.s.i. gınâ'dan) şarkıcı [kadın], fr. chanteuse
mugarrak	(a.s.) 1. gümüşle süslü. (gark'dan) suya daldırılmış
mugarrid	(a.s.) 1. tagrîdeden, yüksek sesle gönül okşayıcı şarkı söyleyen [hanende]. 2. pek güzel öten [kuş]
mugaşşî	(a.s. gaşy'den) bayıltan, bayıltıcı. (a.s.) örtülmüş, perdelenmiş
mugaşşiye	(a.s.) ["mugaşşi"nin müen. bkz. mugaşşî)
mugattî	(a.s.) üstü örtülü
mugattiye	["mugattî" nin müen.] (bkz: mugattî)
mugavere	("ga" uzun okunur, a.i.) çapul, yağma, (bkz. garet)
mugayebe	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. kaybolma. 2. birini arkadan zemmetme
mugayeret	("ga" uzun okunur, a.i. gayr'den) aykırılık, uymazlık, başkalık, (bkz: adem-i muvafakat)
mugayir	("ga" uzun okunur, a.s. gayr'dan) aykm, uymaz, başka türlü, (bkz: gayr-i muvafık)
mugaylân	(f.i.) bot. deve dikeni, fr. acacia Arabica
mugaylân-gâh	(f.b.i.) [bu] dünyâ, (bkz: mugaylân-stân, mugaylân-zâr)
mugaylân-stân	(f.b.i.) [bu] dünyâ, (bkz. mugaylân-gâh, mugaylân-zâr)
mugaylân-zâr	(f.b.i.) 1. [bu]. dünyâ, (bkz. mugaylân-gâh, mugaylân-stân). 2. deve dikeni biten yer, dikenlik
mugayyeb	(a.s. gayb'dan, c. mugayyebât) tagyîbedilmiş, kaybedilmiş, kayıp
mugayyebât	(a.i. mugayyeb'in c.) gizli, görünmez şeyler, (bkz: ledünniyyât)
mugayyebât-ı hams	(bilinmeyen beş şey) [Kur'ân-ı Kerîm'in 34. âyetinde Lokman sûresinde bildirildiğine göre] 1. kıyametin kopacağı zaman; 2. yağmurun yağacağı zaman; 3. ana kamında olanlar; 4. yann başa ne geleceği; 5. insanın nerede öleceği
mugayyebe	(a.i.) gizli, görünmeyen bir şey
mugayyer	(a.s. gayr'den) tagyîr edilmiş, değiştirilmiş, başkalaştınlmış
mugayyere	(a.s.) ["mugayyer" in müen.]. (bkz: mugayyer)
mugazebe	("ga" uzun okunur, a.i.) birbirini gazaplandırma, kızdırma
mugazele	("ga" uzun okunur, a.i.) âşıkane lâtîfeleşme
mugazzî	(a.s. gızâ'dan). (bkz. mugaddî)
muğ-beçe	(f.b.i.c. mug-beçegân) 1. mecûsî çocuğu. 2. meyhaneci çırağı
muğ-beçegân	(f.b.i. mug-beçe'nin c.) l. mecûsî çocukları. 2. meyhane çırakları
muğberr	(a.s. gubâr'dan) 1. tozlu, tozlanmış. 2. gücenmiş, gücenik, küskün
mugberrü'l-hâtır	hatırı kalmış, gücenik
mugfel	(a.s. gufûl'den) iğfal olunmuş, aldatılmış
mugfele	(a.s. gufûl'den) ["mufel" in müen.]. (bkz. mugfel)
muğfil	(a.s. gufûl'den) iğfal eden, aldatan

muğfile	(a.s. gufûl'den) ["muğfil" in müen.]. bkz. muğfil)
mugîs	(a.s. gıyâs'dan) yardım eden, yardıma koşan
muğ-kede	(f.b.i.) 1. meyhane. 2. ateşe tapanların ibadethanesi
muğlak	(a.s. galak'den) 1. kapalı, kilitli. 2. çapraşık, anlaşılmaz [öz]. [Arapçadaki asıl mânâsı "kapanmış, kapalı" demektir]
muğlakat	("ka" uzun okunur, a.i. muğlak'ın c.) anlaşılmaz şeyler, zor şeyler
muğlakıyyet	(a.i. galak'dan) muğlak oluş, anlaşılmazlık
muglim	(a.i. gulâm'dan) oğlancı
mugliyy	(a.s.) kaynamış, ot, çiçek, papatya, ıhlamur şerbeti
mugmed	(a.s. gamd'den). (bkz. mugammed)
mugnâ	(a.s.). (bkz. müstağni)
mugnî	(a.s. gınâ'dan) 1. ignâ eden, zengin eden. 2. doyuran, gönlünü tok kılan. 3. muz. eski çalgılardan birinin adı. [otuz dokuz kirişli, rübâb ve kanun ortası bir saz idi]
muğrak	(a.s. gark'den) gark edilmiş, batmış, batırılmış [suya]
nıuğşâ	(a.s. gaşy'den) örtülmüş, bürünmüş, ["mugaşşâ" şekli de kullanılır]
muğâşiyâne	(a.f.zf.) baygıncasına, kendinden geçercesine
muğtâriyyet	(a.i.) bir toplumun yabancılarla yönetilmesi hâli, yaderklik, fr. hétéronomie
muğtasıb	(a.s. gasb'dan) igtisâbegıdâlanan, den, zor ile alan
muğtedî	(a.s. gıdâ'dan) gıda alan
muğtenem	(a.s. ganîmet'den) ganîmet olarak alınmış
muğtemiz	(a.s.) gammazlayan
muğtenim	(a.s. ganîmet'den) ganîmet olarak alan, ganîmet bilen
muğterib	(a.s. gurûb'dan) 1. gurûbeden, batan. 2. (gurbet'den) gurbete çıkan. 3. gurûb
muğterif	(a.s.) elini daldrıp avucu ile su alan
muğterik " -	(a.s. gark'dan) iğtirâk eden, suda boğulan
muğtesil	(a.s. gusl'den) iğtisâl eden yıkanan
mugtezî	(a.s. gızâ'dan). (bkz: muğtedî)
mugzib	(a.s. gazab'dan) muzip gazebe getiren, hiddetlendiren, kızdıran
muh	(a.i.). (bkz. muhh)
muhâb	(a.s. heybet'den) kendisinden korkulan, ürkülen
muhâbâ	(a.i.) korku, ihtiraz, çekingenlik. (bkz: perva)
Bî-muhâbâ	korkusuz, çekinmeden, (bkz: bî-pervâ)
muhabbet	(a.i.) [doğrusu" mahabbet" dir]. (bkz: mahabbet)
muhabbet-i ebedî	sonsuz sevgi
muhabbetullâh	Allah sevgisi
muhabbet-âmîz	(a.f.b.s.) muhabbetle, dostlukla, sevgi ile
muhabbet-ârâ	(a.f.b.s.) sevgi bezeyen. [aslı "mahabbet-ârâ" dır]
muhabbet-hâne	(a.f.b.i.) karışık desenli bir işleme çeşidi
muhabbet-kâr	(a.f.b.s.) muhabbetli, sevgiyi gösteren, [aslı "mahabbet-kâr"dır]
muhabbet-nâme	(a.f.b.i.) 1. sevgi mektubu. 2. dostça mektup, [doğrusu mahabbet-nâme" dir]
muhabbet-zede	(a.f.b.s.) muhabbet, sevgi yüzünden belâya uğramış
muhâberât	(a.i. muhâbere'nin c.) haberleşmeler

muhabere	(a.i. haber'den. c. muhâberât) haberleşme; mektuplaşma
Hutût-i muhabere	telgraf hatları
muhabere me'muru	telgrafçı
muhabir	(a.s. haber'den) haberci, haber veren kimse; bir yerden gazeteye haber, havadis gönderen kimse
muhâcât	(a.i.) bulmaca, bilmece üzerinde birbirleriyle zekâ yarısına çıkma
muhâcât	(a.i. hecv'den) birbirini hicvetme, yerme
muhâcce	(a.i. hüccet'den) huk. iddia edip münâkaşa ederek deliller ve ispatlar gösterme
muhacceb	(a.s.) perde ile ayrılan, perdelenmiş, (bkz: tecrîd)
muhaccel	(a.s.) 1. zifafhâneye, gerdeğe konulmuş. 2. i. ayağı sekili, beyazlı at
muhaccil	(a.s. haclet'den) tahcîl eden, utandıran
muhâcemât	(a.i. hücûm'dan. mu-hâceme'nin c.) hücumlar, saldırışlar
muhâceme	(a.i. hücûm'dan. c. muhâcemât) 1. hücum etme, saldırma. 2. her taraftan birden saldırma
muhaceret	(a.i. hicret'den) muhacirlik, göç etme, göç
muhâceret-i akvam	1) kavimlerin muhacereti, göçü; 2) tar. Mîlâdî IV. asırda, Avrupa doğusunda Hunların tazyîki ile meydana gelen kavimler göçü
muhâcet	(a.i. hecv'den) birbirini hicvetme
muhâceze	(a.i.) fısıldamak
muhacim	(a.s. hücûm'dan) saldıran, hücûmeden
muhacimin	(a.s. muhâcim'in c.) saldıranlar; üşüşenler
muhacir	(a.s. ve i. hicret'den. c. muhâcirîn) göçmen, göç eden, bir ülkeden kalkıp bir başka ülkede yerleşen
muhacirin	(a.s. ve i. muhâcir'in c.) l . göçmenler, göç edenler, bir ülkeden kalkıp bir başka ülkede yerleşenler. 2. Hz. Peygamber'in emriyle Mekke'den Medine'ye göç edenler, (bkz. ensâr)
muhâdaa, muhâdaat	(a.i. had'dan) hîle etme, oyun etme, aldatma
muhâdara	(a.i.). (bkz: münazara)
muhâdarât	(a.i. muhâdara'mn c.). (bkz. muhâzarât)
muhâdât	(a.i.) hediyeleşmek
muhaddab	(a.s.) ; tahdîbolunmuş, boyanmış, (bkz: muhazzab)
muhadda	(a.s.) tahdîr olunmuş, yeşil renk verilmiş, yeşile boyanmış, (bkz. muhazzar)
muhadde	(a.s. hadde'den) 1. sınırlanmış. 2. bilenmiş
muhaddeb	(a.s. hadeb'den) 1. kanburlu, tümsekli. 2. geo. dışbükey, konveks, fr. convexe
muhaddebü't-tarafeyn	iki yanı tümsekli, bombeli dürbün camı
muhadded	(a.s.) tahdîdedilmiş, sınırı çizilmiş, sınırlanmış
muhadded	(a.s.) eti buruşmuş olan
muhadder, muhaddere	(a.s.c. muhadderât) kapalı, örtülü, namuslu kadın; Müslüman kadını
muhadderât	(a.s. muhaddere'nin c.) kapalı, örtülü, namuslu kadınlar; Müslüman kadınları
muhaddes	(a.s. hads'den) 1. tahdîs olunmuş, haber verilmiş. 2. şükranla bildirilmiş

muhaddese	(a.s.) ["muhaddes" in müen.]. (bkz: muhaddes)
muhaddid	(a.s.) 1. tahdîdeden, sınırım çizen, sınırlayan. 2. bileyici, keskinleş-tirici
muhaddir, muhaddire	(a.s. hadr'den) tahdîr eden, hissi uyuşturucu, uyuşturan, fr. narcotique
Edviye-i muhaddire	hek. uyuşturucu ilâçlar
muhaddir	(a.s.) kabartan, şişiren
Darbe-i muhaddire	kabartıp şişiren vuruş
muhaddire	(a.s.) ["muhaddir"in müen.]. (bkz: muhaddir)
muhaddirât	(a.i. muhaddire'nin c.) uyuşturucu ilâçlar
muhaddis	(a.s. hadîs'den. c. muhaddisîn) hadîs ile meşgul olan, Hz. Muhammed'in sözlerini bildirmiş olan kimse
muhaddisîn	(a.s. muhaddis'in c.) hadîs ile meşgul olanlar, Hz. Muhammed'in sözlerini toplamış olan kimseler
muhaddis	(a.s. hads'den) tahdîs eden, kulağı tırmalayan
muhâdene	(a.i.). (bkz: muhâdenet)
muhâdenet	(a.i.) dostluk, yakın ahbaplık
muhâdenet	(a.i.) barışma, barışık olma. (bkz. musâlaha)
muhâdese	(a.i. hadis'den) konuşma; hikâye söyleme [birbirlerine]
muhâdeşe	(a.i.) tırmalama, zahmet, sıkıntı verme
mu hadi'	(a.s. had' ve hıd'den) hîle yapan, aldatan
muhâdi-âne	(a.f.zf.) hîle ile, aldatarak
muhâdiş	(a.s.) tırmalayıcı, zahmet ve ıztırap verici
muhadrem	(a.s. hadram'dan) Câhiliye devrinde doğan ve islâmlık zamanında da yaşayan kimselere verilen bir ad
muhadremîn	(a.i. muhadrem'in c.) Câhiliyeti ve Islâmı idrâk eden ve ikinci derece îtibâr olunan Arap şâirleri
muhafaza	(a.i. hıfz'dan) ; hıfzetme, saklama, koruma, kayırma, (bkz. vikaye)
muhâfaza-kâr	(a.f.zf.) tutucu, bir şeyi olduğu gibi, değiştirmeden tutmak isteyen, eskiye bağlı, fr. conservateur
muhâfaza-kârâne	(a.f.zf.) muhafazakâr olana yaraşır yolda
muhafaza	(a.i.) muhafızlık, koruyuculuk
muhâfete	(a.i.) yavaş okuma; söyleme
muhaffef	(a.s. hiffet'den) 1. tahfif olunmuş, hafifletilmiş, hafiflendirilmiş. 2. g. s. bir yazı sitili
muhaffefe	(a.s. hiffet'den) ["muhaffef in müen.]. (bkz: muhaffef)
muhaffif	(a.s. hiffet'den) hafifleten, hafifletici
Esbâb-ı muhaffife	hafifletici sebepler [suçu]
muhaffife	(a.s. hiffet'den) ["muhaffif in müen.]. (bkz: muhaffif)
muhafız	(a.s. hıfz'dan) 1. muhafaza eden, değiştirmeyen saklayan, koruyan. 2. i. bekçi
muhafızın	(a.i. muhâfız'ın c.) muhafaza edenler, bir yeri koruyup bekleyenler
muhâk	(a.i.) her arabî ayının son üç gecesi, [kelimeyi, üç harekesiyle de kullanmak caizdir], (bkz: mahâk, mihâk)
muhâkât	(a.i.) birbirine hikâye söyleme
muhâkât	(a.i.) ahmak yerine koyma [birini]
muhâkemât	(a.i. muhâkeme'nin c.) muhakemeler

muhakeme	(a.i. hükm'den. c. muhâkemât) 1. dâva için iki tarafın mahkemeye başvurması. 2. iki tarafı dinleyip hüküm verme. 3. bir hüküm çıkarmak için bir işi zihinde inceleme. 4. yargılama. 5. fels. uslamlama, *usa vurma
muhâkeme-i gıyâbiyye	huk. gıyab karârı, davacılardan biri veya ikisi hazır bulunmadıkları halde mahkemece verilen hüküm
Muhâkemetü'l-Lûgateyn	(iki dilin karşılaştırılması) ünlü Türk şâiri Ali Şîr Nevâî'nin bir eseri olup Türkçe ile Farsçanın karşılaştırılmasını ve bâzı alanlarda Türkçenin bu dile üstün oluşu konusunu ele almıştır
muhâki	(a.s.) benzeyen, benzer olan
mu hakka	(a.i.) 1. hak iddia etme. 2. çekişme
muhakkak, muhakkaka	(a. s. hakk'dan) 1. tahkik olunmuş, hakikati, gerçekliği, doğruluğu belli olmuş; doğru. 2. her halde, ne olursa olsun, (bkz: mutlaka)
muhakkar	(a.s. hakaret'den) tahkîr olunmuş, hakarete uğramış, hor ve hakir tutulmuş
muhakkem	(a.s. hükm'den). (bkz. muhkem)
muhakkik	(a.s. hakk'dan c. muhakkikin) tahkik eden, hakîkati, gerçeği arayıp meydana çıkaran; soruşturucu
muhakkık-âne	(a.f.zf.) hakîkati, gerçeği araştırana yakışacak yolda
muhakkikin	(a.s. muhakkık'ın c.) muhakkıklar, hakîkati, gerçeği bulup meydana çıkaranlar
muhakkir	(a.s. hakeret'den) tahkîr e-den, hakir ve hor gören
muhakkir-âne	(a.f.zf.) tahkîr edercesine
muhal	(a.s.) mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak
Hayâl-i muhal	imkânsız, olanaksız şey
muhale ta'lîk	olmaza bağlama
muhâlaa	(a.i. hal'den) huk. kadının kocasına biraz mal vermek suretiyle birbirlerinden resmen ayrılmaları
muhalasat	(a.i.). (bkz. muhâleset)
muhâlât	(a.s.c.) muhal olan, mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak şeyler
muhâlata	(a.i. halt'dan. c. muhâ-latât) 1. karışma, (bkz: ihtilâl). 2. güzel uyuşma, anlaşma, (bkz: hüsn-i imtizaç)
muhâlatât	. . (a.i. muhâlata'nın c.) 1. karışmalar. 2. güzel anlaşmalar
muhâlefet	(a.i. halfden) birbirine karşı yemin etme, antlaşma
muhalefet	(a.i. sül. halefe'den) muhaliflik, uygunsuzluk, aykırılık; düşmanlık, (bkz: zıddıyyet)
muhalefettin li'l-havâdis	mahlûkatın (yaratıkların) hiçbirine benzememek sıfatı ve hâli. [Allah'ın sıfatlarındandır]
muhâleset	(a.i. hulûs'dan) birbiriyle dostça geçinme, dostluk ve iyi muamele etme
muhalhil	(a.s.) 1. havayı hafifleten. 2. fiz., kim. analizleyen. 3. eriten, fr. solvent
muhalif	(a.s. muhâlefet'den) 1. muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, uygun olmayan. 2. birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunan
muhâlif-i akl	akıl ve mantığa aykırı düşen
muhâlif-i ırak	muz. Türk müziğinin pek eski bir mürekkep makamı olup XVIII. asır ortalarına kadar kullanılmış, sonra terkedilmiştir.

[Gazî Giray'ın XVI. asır sonlarından kalma peşrev ve saz semaîsi, makama misâldir]

muhâlif-i kaide mant. düzgüsüz, fr. anormal

muhalif kuvve-i elektrîkıyye fiz. zıt elektromotor kuvvet

muhalife (a.s. muhâlefet'den) ["muhalif in müen.]. (bkz: muhalif)

muhalifin (a.s. muhalifin c.) aykırılık gösterenler, zıt düşüncede olanlar

muhallâ (a.s. halâ'dan) tahliye olunmuş, süslenmiş, süs yapılmış, donatılmış

muhall â (a.s. halâ' ve hâlî'den) 1. tahliye olunmuş, boşaltılmış. 2. süslenmiş, süs yapılmış

muhallak (a.s.) 1. tıraş olmuş. 2. hacıların Mina'da tıraş oldukları yer

muhalled (a.s. huld'den. c. muhalledîn ve muhalledûn) tahlîd olunan, daimî, sürekli olarak kalan, (bkz. ebedî)

muhalledât (a.s. muhalled'in c.) 1. kalacak şeyler. 2. şaheserler

muhalledîn (a.s. muhalled'in c.) daimî, sürekli olarak kalan şeyler

muhalledûn (a.s. muhalled'in c.) (bkz. muhalledîn)

muhallef (a.s.) 1. geride kalan. 2. i. ölenin bıraktığı mal. (bkz. tereke)

muhallefât (a.i. muhallefe'nin c.) ölen bir kimsenin bıraktığı şeyler, (bkz. metrûkât)

muhallefe (a.i.) ölen bir adamın dul kalan kamı

muhallelü'n-leh (a.b.i.) huk. [eskiden] üç talâk ile boşadığı kadını, mahzâ kendisine helâl olmak üzere başkasına tezvîce razı olan

muhalles (a.s.) tahlîs olunmuş, kurtarılmış

muhallî (a.s. halâ'dan) tahliye eden, boşaltan

muhallid (a.s. huld'den) devamlı, sürekli kılan, ebedîleştiren

mahallide (a.s. huld'den) ["muhallid" in müen.]. (bkz: muhallid)

muhallil (a.i.) huk. [eskiden] üç talâk ile boşanan bir kadını, mahzâ eski kocasına helâl kılmak için, bu kadınla evlenen kimse, [bu hareket kötü sayılır]

muhallil (a.s. hâlî'den) 1. tahlil eden, analiz yapan. kim. çözümleyen. 2. hek. yumruları, şişleri veya bir iltihabı iyi eden ilâç

muhallilât (a.i. muhallile'nin c.) hek. iltihaplan, şişleri, yumrulan iyi eden ilâçlar

muhalifle (a.s.) ["muhallil" in müen.]. (bkz: muhallil)

muhallis (a.s. halâs'dan) tahlîs eden, kurtaran

muhallit (a.s. halt'dan) tahlît eden, karıştıran

muhallim (a.s. hilm'den) halîm eden, sakin, yavaş kılan

muhalliye (a.i.) fiz. boşaltaç

muhalliyetü'l-hevâ fiz. hava boşaltma tulumbası

muhallün-leh (a.b.s.) 1. kendisine helâl olan. 2. f ı k. boşadığı karısı, başka birisiyle evlenip boşandıktan ve bir iddet devresi bekledikten sonra tekrar kendisine dönmesi şer'an kabul edilen koca

muhâlün aleyh (a.s.) fık. "aleyhine gönderilen" havaleyi kabul eden kimse

muhâlün bih (a.s.) fık. birine havale olunan mal

muhâlün leh (a.s.) "lehine gönderilen" fık. alacaklı olan kimse, (bkz: dâyin)

muhâmât (a.i.) 1. koruma. 2. avukatlık etme

muhâmese (a.i.) fısıldaşma

muhâmî (a.i.) 1. müdafaa eden, savunan, koruyan. 2. avukat

Tarihvemedeniyet.org

muhammara	(a.i.) son yıllarda Türkiye'de birçok evlerde yapılagelen ve uzun kırmızı yaş biber haşlanıp ezilerek içine bir miktar salça, zeytinyağı, limon, sarımsak, ceviz ve biraz da kırmızı toz biberin kanştırılmasıyla oluşan ve çerez olarak hazırlanan bir çeşit Arap yemeği
muhammas	(a.s.).(bkz: muhammes)
Muhammed	(a.h.i.) bir çok defalar hamd ü sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş mânâsına gelen bu kelime, Peygamberimizin adıdır. [Kendisi'nden evvel de bu adı almış kimse yoktur]
Muhammedî	(a.s. hamd'den) 1. Hz. Muhammed'e ait, onunla ilgili. 2. (a.c. Muhammediyyûn) Muhammed ümmetinden olan, Müslüman
Muhammediyye	(a.s.) 1. (bkz: Muhammedi). 2. i. Hz. Muhammed'in hayâtına dâir Hacıbayram-ı Velî'nin halîfesi Gelibolulu Muhammed efendi tarafından yazılmış olan meşhur manzum eser. 3. Şîî mezhebinin bir kolu
Muhammediyyûn	(a.s. Muhammedi2 nin c.) Hz. Muharnmed'in ümmetinden olanlar, Müslümanlar
muhammen	(a.s. hamn'den) tahmîn edilmiş veya edilen, sanılmış, sanılan
muhammene	(a.s. hamn'den) ["muhammen" in müen.]. (bkz. muhammen)
muhammer	(a.s. himâr'dan) tahmîr olunmuş, eşeğe benzetilmiş, kendisine eşek denilmiş
muhammer	(a.s. hamr'dan) 1. tahmîr olunmuş, mayalanmış, ekşiyip kabarmış. 2. yuğurulmuş; şarap gibi kaynayıp kıvamını bulmuş, (bkz. muhmer)
muhammes	(a.s.) tahammüs etmiş, ateş üzerinde kızdırılıp kurutulmuş, (bkz: muhammas)
muhammes	(a.s. hums'dan) 1. tahmis edilmiş, beşli, beş katlı. 2. ed. [i.s.] her bendi beş mısralı olan manzume. 3. geo. beşgen, fr. pentagone
muhammes-i muntazam	geo. düzgün beşgen
muhammes-i mütekerrir	ed. beşinci mısraı tekrarlanan muhammes
muhammes-i müzdevic	ed. beşinci mısraı tekrarlanmış muhammes. 4. muz. bahr-i hafîf--i sânîden 16 darblı beste ve ilâhilerde kullanılan bir usul
muhammez	(a.s. hamz'dan) hamızlanmış, oksitlenmiş, paslanmış
muhammıs	(a.s.) 1. tava. 2. kahve, mısır gibi şeyleri kavuran, kavurup satan [kimse]
muhammız	(a.s.) humuzlayan, oksitleyen
muhammin	(a.s. hamn'den) 1. tahmîn eden, sanan. 2. i. karar veren, değer biçen kimse, eksper
muhammir	(a.s. hamr'dan) 1. tahmîr eden, mayalayan, ekşitip kabartan. 2. yuğuran; şarap gibi kaynatıp kıvamını bulduran, (bkz: muhmir)
muhammir	(a.s.) kızdırıcı ilâç
muhân	(a.s. hevn'den) 1. ihanet olunmuş. 2. alçak kişi
muhânet	(a.s.) ["muhân" in müen.] ihanet eden, hâin, alçak, (bkz: muhân2)
muhannâ	(a.s.) 1. eğri, çarpık, bükük, dolambaç. 2. kınalanmış
muhannes	(a.s.) korkak, alçak, kadın tabiatlı, kalleş, (bkz: nâ-merd)
muhannesâne	(a.zf.) alçakça, alçakcasına, kalleşçe, kalleşçesine

muhannet	(a.s.) tahnît olunmuş, mumyalanmış, (bkz: muhnat)
muhannit	(a.s.) tahnît eden, mumyalayan
muhârât	(a.i.) sakalına gülerek biriyle alay etme
muhârebât	(a.i. harb'den. muhârebe'nin c.) harbetmeler, savaşmalar; harbler, savaşlar
muharebe	(a.i. harb'den. c. muhâre-bât) harbetme, savaşma; harb, savaş, savaşta yapılan çarpışmalardan her biri. (bkz: ceng, cidal, perhâş, vega)
muhârese, muhâreset	(a. i. hirâset'den) muhafaza, koruma
muhârese	(a.i.) kışkırtma, halkı birbirine düşürme
muhârese	(a.i.) fit verip kavga çıkartma
muhârib	(a.i. harb'den) 1. muharebe eden, savaşan. 2. harb tekniğini iyi bilen
muhâribeyn	(a.s.c.) iki muhârib, iki savaşçı
Tarafeyn-i muhâribeyn	savaşan iki taraf
muharrak	(a.s. harîk'den) tahrîk olunmuş, yakılmış, yanmış
muharref	(a.s. harfden) tahrif edilmiş, değiştirilmiş, kalem oynatılmış [üzerinde]
muharref	(a.s.) tahrif olunmuş, bunak denilmiş [kendisine-]
muharrefât	(a.s. muharref in c.) tahrif edilmiş, değiştirilmiş şeyler
muharrefe	(a.s.) ["muharref' in müen.]. (bkz: muharref)
muharrem	(a.s.i.c. muharremât) 1. tahrîm olunmuş, haram kılınmış. 2. kamer takviminin birinci ayı, aşure ayı. [Müslümanlıktan önce bu ayda savaş haram olduğu için muharrem adı verilmiştir. Bu ayın ilk on gününde, Kerbelâ vak'asının yıldönümü olarak matem yapılır ve onuncu günü de aşure pişirilir]. 3. erkek adı
muharremât	(a.i. muharrem'in c.) şeriatça haram ve yasak olan şeyler
muharremiyye	(a.i.) 1. muharrem'in ilk günü verilmesi âdet olan bahşiş, yılbaşı bahşişi [hicret yılı hesabıyla]. 2. yeni yıl için söylenilen kaside; muharrem ayından bahseden şiir
muharremü'l-harâm	(a.it.) Muharrem ayı
Muhammediyyûn	(a.s. Muhammedî'nin c.) Hz. Muhammed'in ümmetinden olanlar, Müslümanlar
muhammen	(a.s. hamji'den) tahmin edilmiş veya edilen, sanılmış, sanılan
muhammene	(a.s, hamn'den) ["muhammen" in müen.]. (bk muhammen)
muhammen	(a.s. himâr'dan) tahmîr olunmuş, eşeğe benzetilmiş, kendisine eşek denilmiş
muhammer	(a.s. hamr'dan) 1. tahmîr olunmuş, mayalanmış, ekşiyip kabarmış. 1. yuğurulmuş; şarap gibi kaynayıp kıvamını bulmuş, (bkz. muhmer)
muhammes	(a.s.) tahammüs etmiş, ateş üzerinde kızdırılıp kurutulmuş, (bkz: muhammas)
muhammes	(a.s. hums'dan) 1. tahmîs edilmiş, beşli, beş katlı. 2. ed. [i.s.] her bendi beş mısralı olan manzume. 3. geo. beşgen, fr. pentagone
muhammes-i muntazam	geo. düzgün beşgen
muhammes-i mütekerrir	ed. beşinci mısraı tekrarlanan muhammes

muhammes-i müzdevic	ed. beşinci mısraı tekrarlanmış muhammes. 4. muz. bahr-i hafîf--i sânîden 16 darblı beste ve ilâhilerde kullanılan bir usul
muhammez	(a.s. hamz'dan) hamızlanmış, oksitlenmiş, paslanmış
muhammıs	(a.s.) 1. tava. 2. kahve, mısır gibi şeyleri kavuran, kavurup satan [kimse]
muhammız	(a.s.) humuzlayan, *oksitleyen
muhammin	(a.s. hamn'den) 1. tah-mîn eden, sanan. 2. i. karar veren, değer biçen kimse, eksper
muhammin	(a.s. hamr'dan) 1. tahmîr eden, mayalayan, ekşitip kabartan. 2. yuğuran; şarap gibi kaynatıp kıvamını bulduran, (bkz: muhmir)
muhammin	(a.s.) kızdırıcı ilâç
muhân	(a.s. hevn'den) 1. ihanet olunmuş. 2. alçak kişi
muhânet	(a.s.) ["muhân" in müen.] ihanet eden, hâin, alçak, (bkz: muhân2)
muhannâ	(a.s.) 1. eğri, çarpık, bükük, dolambaç. 2. kınalanmış
muhannes	(a.s.) korkak, alçak, kadın tabîatlı, kalleş, (bkz: nâ-merd)
muhannesâne	(a.zf.) alçakça, alçakcasına, kalleşçe, kalleşçesine
muhannet	(a.s.) tahnit olunmuş, mumyalanmış, (bkz: muhnat)
muhannit	(a.s.) tahnit eden, mumyalayan
muhârât	(a. i.) sakalına gülerek biriyle alay etme
muhârebât	(a.i. harb'den. muhârebe'nin c.) harbetmeler, savaşmalar; harbler, savaşlar
muharebe	(a.i. harb'den. c. muhârebât) harbetme, savaşma; harb, savaş, savaşta yapılan çarpışmalardan her biri. (bkz. ceng, cidal, perhâş, vega)
muhârese, muhâreset	(a.i. hirâset'den) muhafaza, koruma
muhâreşe	(a.i.) kışkırtma, halkı birbirine düşürme
muhâreşe	(a.i.) fit verip kavga çıkartma
muhârib	(a.i. harb'den) 1. muharebe eden, savaşan. 2. harb tekniğini iyi bilen
muhâribeyn	(a.s.c.) iki muhârib, iki savaşçı
Tarafeyn-i muhâribeyn	savaşan iki taraf
muharrak	(a.s. harîk'den) tahrik olunmuş, yakılmış, yanmış
muharref	(a.s. harfden) tahrif edilmiş, değiştirilmiş, kalem oynatılmış [üzerinde]
muharref	(a.s.) tahrif olunmuş, bunak denilmiş [kendisine-]
muharrefât	(a.s. muharrefin c.) tahrîf edilmiş, değiştirilmiş şeyler
muharrefe	(a.s.) ["muharref in müen.]. (bkz: muharref)
muharrem	(a.s.i.c. muharremât) 1. tahrîm olunmuş, haram kılınmış. 2. kamer takviminin birinci ayı, aşure ayı. [Müslümanlıktan önce bu ayda savaş haram olduğu için muharrem adı verilmiştir. Bu ayın ilk on gününde, Kerbelâ vak'asının yıldönümü olarak matem yapılır ve onuncu günü de aşure pişirilir]. 3. erkek adı
muharremât	(a.i. muharrem'in c.) şeriatça haram ve yasak olan şeyler
muharremiyye	(a.i.) 1. muharrem'in ilk günü verilmesi âdet olan bahşiş, yılbaşı bahşişi [hicret yılı hesabıyla]. 2. yeni yıl için söylenilen kasîde; muharrem ayından bahseden şiir

muharremü'l-harâm	(a. it.) Muharrem ayı
muharrer	(a.i.) tahrîr olunmuş, yazılmış, yazılı
muharrerât	(a.s. muharrer'in c.) yazılmış şeyler, yazılı kâğıtlar, mektuplar
muharrerât-ı resmiyye	resmî yazılar, mektuplar
muharrere	(a.s.) ["muharrer" in müen.]. (bkz: muharrer)
muharrib	(a.s. harab'dan. c. muharribîn) harabeden, yıkan, yok eden. (bkz: muhrib)
muharribîn	(a.s. muharrib'in c.) harâbedenler, yıkanlar, yok edenler
muharrif	(a.s.) tahrîfeden, bozan, silen; hilecilik yapan
muharrik	(a.s. harîk'den) tahrik eden, yakan
muharrik	(a.s. hark'dan) 1. tahrik eden, çok yakan. 2. çok hararet veren, pek susatan
muharrik, muharrike	(a.s. hareket'den) 1. tahrik eden, hareket getiren, oynatan. 2. kışkırtan, ayartan, dürten. 3. fels. devitken. 4. kim. karmaç
muharrik makara	fiz. hareketli (devingen) makara
muharrikiyyet	(a.i.) hareket ettiren güç
muharrir	(a.s. ve i.c. muharririn) 1. tahrîr eden, yazı yazan, kâtib, yazar, bir mevzu (*konu) yu yazı ile anlatan. 2. te'lif eser sahibi, (bkz: müellif)
muharrirân	(a.i.c.) muharrirler, yazarlar
muharrire	(a.s. ve i.) ["muharrir" in müen.]. (bkz: muharrir)
muharririn	(a.s.i. muharrir'in c.) 1. muharrirler, yazarlar. 2. te'lîf, eser sahipleri, (bkz: müellifin)
muharris	(a.s. hırs'dan) tahriş eden, hırslandıran, hırs ve tamah arttıran
muharris-âne	(a.f.zf.) hırslan-dınrcasma; hırs ve tamahı arttınrcasına
muharriş	(a.s.) 1. tahriş eden, tırmalayan; azdıran. 2. biy. irkilten, fr. irritant
muharrişe	(a.s.) ["muharriş" in müen.]. (bkz: muharriş)
muharrit	(a.s.) ishal verici bir ilâç
muharriz	(a.s.) tahrîz ve teşvik eden, kışkırtan
muhâsama	(a.i. husûmet'den. c. muhasamat) iki taraf arasındaki düşmanlık, (bkz: husûmet)
muhasamat	(a.i. muhâsama'nın c.) düşmanlık,
i'lân-ı muhasamat	aşk. harb ilânı
muhâsamet	(a.i. husûmet'den) düşmanlık, (bkz: muhâsama)
muhasara	(a.i. hasr'dan) kuşatma, etrafını çevirme, fr. siege
Ref-i muhasara	muhasarayı kaldırma
muhasebat	(a.i. muhasebe'nin c.) hesap işleri, hesap görmeler; hesap dâireleri
Dîvân-ı muhasebat	Sayıştay
muhasebe	(a.i. hisâb'dan. c. muhasebat) 1. hesap işi. 2. hesaplaşma, hesap görme. 3. bir dâire veya ticarethanenin hesap işleriyle meşgul olan kısmı, saymanlık
muhâsebe-i umûmiyye kanunu	huk. devlet mallarının idaresi ve hesaplarının tutulması usullerini düzenleyen kanun
muhâsede	(a.i. hased'den) hasedleşme; birbirini çekememe
muhâsım	(a.s. husûmet'den) hasım, düşman olarak karşılaşanlardan her biri
muhâsıma	(a.s. husûmet'den) ["muhâsım"ın müen.]. (bkz: muhâsım)
muhâsımîn	(a.i. muhâsım'ın c.) düşmanlar, (bkz. a'dâ)

Tarihvemedeniyet.org

muhâsır	(a.s. hasr'dan. c. muhâsırîn, muhasırun) muhasara eden, etrafını kuşatan, saran, fr. assiegeant
muhâsıra	(a.s. hasr'dan) ["muhâsır"in müen.]. (bkz. muhâsır)
muhâsırîn	(a.s. muhâsır'ın c.) muhasara edenler, etrafını kuşatanlar, (bkz. muhasırun)
muhasırun	(a.s. muhâsır'ın c.). (bkz: muhâsırîn)
muhâsib	(a.s. ve i. hisâb'dan) muhasebe, hesap işlerini iyi bilen, sayman
muhâsibiyye	(a.h.i.) Ebî Abdullah-il-Hâris bin Esedü'l-muhâsibî tarafından kurulan tarikat
muhassal	(a.s. husûl'den) 1. tahsil olunmuş, hâsıl edilmiş, elde edilmiş. 2. zf. hâsılı, hulâsa, sözün kısası, işin sonu
muhassal-ı kelâm	sözün kısası
muhassala	(a.i. husûl'den) 1. elde edilen netîce. 2. fiz. bileşke
muhassan	(a.s. hısn'dan) kuvvetlendirilmiş, istihkâmlanmış
muhassasa	(a.s. husus ve hâss'dan) ["muhassas" m müen.]. (bkz: muhassas)
muhassasât	(a.s. muhassas'ın c.) 1. bir kimseye verilmiş olan maaş, tayın v.b. 2. bütçeden, devlet dâireleri için ayrılan para, ödenek
muhassen	(a.s. hüsn'den) beğenilmiş, güzel, faydalı, hayırlı iş
muhassenât	(a.i. muhassene'nin c.) 1. güzel, faydalı, hayırlı işler. 2. üstünlük sebepleri
muhasser	(a.s.) tahsîr olunmuş, hasret kalmış
muhassıl	(a.s. husûl'den) 1. husule getiren, hâsıl eden, meydana getiren
Muhassıl-ı fahm	Karbon devri. 2. i. vergi tahsildarı [Tanzimat'tan önce]. 3. [eskiden] mutasarrıftan küçük, kaymakam ve müdürler derecesinde bir me'mur
muhassin	(a.s.) 1. kale gibi korunaklı ve sağlam kılan. 2. nâmahremden saklayan
muhassin	(a.s. hasen'den) tahsîn eden, güzel kılan, güzelleştiren
muhassir	(a.s. hasar'dan. c. muhas-sırîn) hasara, zarara, ziyana uğratan
muhassirîn	(a.s. muhassir'in c.) hasara, zarara, ziyana uğratanlar
muhassis	(a.s. husûs'dan) tahsîs eden, has kılan
muhaşşem	(a.s.) sarhoş, (bkz: mest),
muhaşşi	(a.s.) haşiye yazan, hâşiyeleyen
muhaşşi'	(a.s.) kibirlinin, kibrini, burnunu kıran
muhaşşâ	(a.s.) tahşiye olunmuş, haşiye yazılmış
muhaşşî	(a.s. haşyet'den) haşyete düşüren, korkutan
muhaşşid	(a.s.) tahşîdeden, bir yere toplayan
muhaşşim	(a.s.) keskinliği dolayısıyla sarhoş edici şey
muhassin	(a.s.) gücendiren, öfkelendiren
muhat	(a.s.) 1. ihata olunmuş, etrafı çevrilmiş, kuşatılmış. 2. bir şeyin içinde bulunan, (bkz: mazruf)
muhat	(a.i.) biy. sümük; sümüğe benzeyen yapışkanlı nesneler
muhâtü'ş-şeytân	öğle sıcağında tel tel gibi görünen Güneş'in ışığı
muhâtab	(a.s. hutbe'den) 1. hitâbo-lunan, kendisine söz söylenilen. 2. gr. ikinci şahıs. 3. i. eskiden, şeyhülislâm tarafından, medresede yetişmiş kimseler arasından seçilen ve huzur derslerine katılan en çok dört kişiden biri

muhataba (a.i. hutbe'den. c. muhâ-tabât) 1. birbirine hitâbetme, söyleşme, konuşma. 2. meç. çekişme
muhatabat (a.i. muhâtaba'nın c.) konuşmalar
muhatara (a.i. hatar'dan. c. muhâ-tarât) 1. tehlike. 2. zarar, ziyan, korku
Şirket-i muhatara kâr ve zarara ortak olmak üzere kurulan şirket
muhâtara-i izmihlal dağılma tehlikesi
muhâtarât (a.i. muhâtara'nın c.) 1. tehlikeler; korkular. 2. zararlar, ziyanlar
muhâtele (a.i. hatel'den) aldatma, dolandırma
muhâttb (a.s. hutbe'den) hitabeden, birine söz söyleyen
muhatı (a.s. muhât'dan) biy. 'sü-müksel, sümüğümsü
muhattat (a.s. hatt'dan) tahtît olunmuş, çizilmiş, resmi yapılmış
muhattıt (a.s. hatt'dan) tahtît eden, çizen; resmini yapan
muhâvele (a.i.) isteme, (bkz: taleb)
muhâverât (a.i. muhâvere'nin c.) konuşmalar [karşılıklı]
muhavere (a.i.c. muhâverât) konuşma [iki kişi karşılıklı olarak]
muhavvat (a.s. havt'dan) ihata edilmiş, etrafı perde, duvar gibi şeylerle çevrilmiş olan
muhavvef (a.s. havf'den) korkutulmuş
muhavvel (a.s. havl'den) 1. tahvîl olunmuş, değiştirilmiş. 2. havale edilmiş, gönderilmiş; ısmarlanmış, bırakılmış
muhavvelât (a.i. muhavvel'in c.) havaleler, devlet borcu olarak ödenmesi bir vilâyet veya dâireye havale edilen paralar
muhavvelün aleyh (a.b.s.) üzerine (poliçe ve şâire) havale edilen
muhavven (a.s.) tahvîn edilen, hâinleşen
muhavvet (a.s.) tahvît olunmuş, duvar çekilmiş
muhavvıt (a. s.) tahvît eden, duvar
muhavvif (a. s. havfden) havf veren, çeken
muhavvif korkutan
muhavvife (a.s.) ["muhavvif" in müen.]. (bkz: muhavvif)
muhavvil (a.s. havl'den) tahvîl eden, değiştiren, başka şekle sokan
Cenâb-ı muhavvilü'l-havli ve'l-ahvâl havli, kuvvetli ve halleri başka şekle sokan, Allah
muhavvile (a.i. havl'den) fiz. transformatör, fr. transformateur
muhâyâ (a.i.) bölünemeyen bir şeyi nöbetleşe kullanma
muhâyee (a.i.) bölüşmesi kabil olmayan bir şeyi sıra ile kullanma
muhâyene (a.i.) muayyen bir zaman için kiralama
muhayyeb (a.s.) mahrum kılınmış, yoksun bırakılmış
muhayyeben (a.zf.) mahrum, yoksun bırakarak
muhayyel (a.s. hayâl'den) tahayyül olunmuş, hayal kurulmuş
muhayyelât (a.i. muhayyile'nin c.) muhayyel olan, hayâl edilmiş şeyler
muhayyele (a.s. hayâl'den) ["muhayyel" in müen.]. (bkz: muhayyel)
muhayyem (a.s. hayme'den) 1. kurulmuş çadır. 2. cadın kurulmuş ordugâh
muhayyem-gâh (a.f.b.i.) ordu yeri, ordugâh, (bkz: mu-asker)
muhayyer (a.s. hayr'dan) 1. seçmeli, beğenmeye bağlı, beğenmece. 2. i. muz. Türk müziğinin en eski ve en çok kullanılan makam-larındandır. 6 numaralı basit makam olan hüseynî'nin inici şekline verilen bir addır. Basit bir makamdır. Durağı dügâh (la) ve güçlüsü de -beşinci derecede olan- hüseynî (mi) dir. inici olan dizisinin "fa" bakıyye diyezi ve "si" koma bemolü

Tarihvemedeniyet.org

arızaları, donanımında gösterilir. Hüseynî beşlisinin tizine uşşak dörtlüsü getirilerek dizisi teşkîl olunan muhayyer'in niseb-i şerife miktarı 8, yâni mülâyemeti hâizdir. Orta sekizlisindeki sesleri, özden peşte doğru olmak üzere şöyledir muhayyer, gerdaniye, eviç, hüseynî, neva, çargâh, segah ve dügâh

muhayyer-kürdî (a.b.i.) muz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Tahminen bir buçuk asır evvel terkîbedilmiştir. Muhayyer makamına bir kürdî dörtlüsü ilâvesinden ibarettir. Durak ve güçlü -aynen muhayyerde olduğu üzere- dügâh ve hüseynî perdeleridir. Donanımına muhayyer'in "si" koma bemolü ve "fa" bakıyye diyezi arızaları konulur; kürdî dörtlüsü için, "si" bekar ve "si" küçük-mücenneb bemolü değişikliği yapılır

muhayyer-pûselik (a.f.b. i.) muz. Türk müziğinin mürekkep makamlarından olup, tahminen dört asır önce terkîbedilmiştir. Muhayyer makamına bir pûselik beşlisi veya sekizlisi ilâvesinden ibarettir. Durak ve güçlü -aynen muhayyer makamında olduğu üzere- dügâh (la) ve hüseynî (mi) dir. Donanımına muhayyer'in "si" koma bemolü ve "fa" bakıyye diyezi arızaları konulur. Pûselik dizisi için "si" bekar, "fa" bekar ve "sol" diyez değişiklikleri yapılır

muhayyer-sünbüle (a.b.i.) muz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. En eski terkiplerden biridir. Eskiden sâdece "sünbüle" denilirdi. Makam, acemaşiran, sabâ dizisinden birkaç ses ilâvesinden mürekkeptir. Sabâ ile, onun durağı olan dügâh (la) perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede sabâ'nın tiz durağı olan muhayyer (ince la), ikinci derecede hem acem-aşîrân'ın hem de sabâ'nın güçlüsü olan çargâh (do) üçüncü derecede de acem-aşîran'ın durağı olan acem-âşîran veya acem "fa" dır. Dizisi umumiyetle inici olarak seyreder. Donanımına, sabâ'nın "si" koma ve "re" bakıyye bemolleri arızalan konulur. Acem-aşîrân için, "si" küçük mücenneb bemolü, "re" bekar değişiklikleri yapılır. Fakat muhayyer-sünbüle eserlerin bir çoğunda eviç perdesinin ziyâdece kullanıldığı görülüyor ki, bundan da, makamda bir muhayyer geçkisi yapmanın âdet olduğu mânâsı çıkanlabilir. Şu halde, sâdece "sünbüle" denilen makamın bu fark dolayısıyla muhayyer-sünbüle'den biraz başka olduğu ihtimal dahilindedir

muhayyer-zengûle (a.f.b.i.) muz. Türk müziğinin mürekkep makamlanndandır. Tahmînen bir buçuk asır evvel terkîbedilmiştir. Muhayyer ve zengûle makam-lanndan ibarettir. Zengûle ile dügâh (la) perdesinde kalır. Her iki makamın da güçlüsü olan hüseynî (mi), burada da güçlüdür. Donanımına muhayyer'in "si" koma bemolü ve "fa" bakıyye diyezi arızalan konulur. Zengûle için "si" bekar ve "si" bakıyye bemolü, "do" bakıyye diyezi "fa" bekar ve "sol" bakıyye diyezi değişiklikleri yapılır. Umumiyetle inici bir seyir tâkîbeder

muhayyer-zirgüle muz. adına Hamparsum yazısıyla yazılmış bir dergide rastlanan makam

Tarihvemedeniyet.org

muhayyer-zîr-keş	(a.f.b.i.) muz. Türk müziğinin en az altı yedi asırlık bir mürekkep makamı olup, son asırlarda hiç kullanılmamıştır; zamanımıza makama numune olarak bir eser intikal etmemiştir. 3. g. s. güzel sanatlarda kullanılan moiree bir kâğıt cinsi
muhayyib	(a.s.) mahrum kılan, yoksun bırakan
muhayyib-âne	(a.f.zf.) mahrum, yoksun bırakırcasına
muhayyil	(a.s. hayâl'den) tahayyül eden, hayal kuran
muhayyile	(a.i. hayâl'den c. muhay-yelât) psik. hayâl etme gücü, imgelem, fr. imagination
muhayyir	(a.s. hayret'den) hayret veren, hayrette bırakan, şaşırtan
muhayyirü'l-ukul	1. akıllara şaşkınlık veren, akıllan durduran. 2. meşhur bir lâle cinsi
muhayyir	(a.s. hayr'den) iki şey arasında seçim yapılmasını serbest bırakan
münazara	(a.i. huzûr'dan. c. mu-hâzarât) 1. hatırda tutulan şeyler. 2. edebî, târihî fıkralar, hikâyeler anlatma, bu mevzu üzerinde konuşma
muhâzarât	(a.i. muhâzara'nın c.) akılda tutulan hikâyeler, faydalı bilgiler
muhâzât	(a.i.) yüz yüze gelme
muhâzât	(a.i. hizâ'dan) ayni hizada bulunma, karşı durma, karşı olma
muhâzele	(a.i.) hakirlik, aşağılık
muhâzere	(a.i.) birbirini korkutma
muhâzî	(a.s. hizâ'dan) 1. birbirinin karşısında ve bir hizada bulunan. 2. mat. paralel
muhâzî	(a.s. hizâ'dan) birbirinin karşısında bulunan, karşı hizada bulunan
muhazzab	(a.s.) tahzîbolunmuş, boyanmış, (bkz: muhaddab)
muhazzar	(a.s.) tahzîr olunmuş, yeşil renk verilmiş, yeşile boyanmış, (bkz: muhad-dar)
muhazzi'	(a.s.) ot ve saman kesmeğe yarayan bir çeşit ziraat makinesi, fr. hache-paille
muhazzil	(a.s.) tahzîl eden, alçaklık, bayağılık içinde bırakan
muhazzil-âne	(a.f.zf.) alçaklıkla, bayağılıkla
muhazzir	(a.s.) tahzîr eden, sakındıran
muhbir	(a.s.i. haber'den) 1. haber veren, haberci. 2. bir gazete için haber toplayıp ulaştıran. 3. f i z. deney şişesi. 4. 1866'da Ali Suavi tarafından istanbul'da yayımlanmış haftalık bir gazete
muhbir-i sâdık	sâdık haberci; mec. mes'ul olmaktan kaçınarak imzasız mektup yazan kimse
muhbire	(a.s. ve i. haber'den) ["muhbir"in müen.]. (bkz: muhbir)
muhcil	(a.s. haclet'den). (bkz. muhaccil)
muhdes	(a.s.) 1. ihdas edilmiş, sonradan meydana gelmiş, eskiden olmayan. 2. i. g. s. bir yazı sitili
muhdesât	(a.s. muhdes'in c.) ihdas edilmiş, sonradan meydana gelmiş şeyler, yeni şeyler
muhdis	(a.s.) ihdas eden, yeniden meydana getiren, icâdeden, kuran
muheyh	(a.i.) anat. beyincik
muhh	(a.i.c. mihâh) 1. anat. ilik
muhh-i azmî	anat. kemik iliği

Tarihvemedeniyet.org

muhh-i mutavassıt	anat. orta beyin
muhh-i şevki	anat. murdar ilik. 2. anat. beyin. 3. madde, cevher
muhıkk-âne	("ka" uzun okunur, a.f. zf.) haklı olarak; haklı olana, doğruya yakışacak surette
muhibb	(a.s. hubb'dan) 1. seven, sevgi besleyen, dost
muhibbü'l-kils	coğr. kireççil
muhibbü'l-milh	coğr. tuzcul
muhibbü'l-milh nebat	coğr. tuzcul bitki, fr. holophyte
muhibbü'l-yubûse	coğr. kurakçıl
muhibbü'l-yubûse nebat	coğr. kurakçıl bitki, fr. xerophyte
muhibbü'r-rütûbe	coğr. nemcil
muhibbü'r-rütûbe nebat	coğr. nemcil bitki, fr. hygrophyte. 2. i. erkek adı
muhibbân	(a.s. muhibb'in c.) 1. sevenler, sevgi besleyenler, dostlar. 2. bir tarikatın taraflısı olanlar [tarikattan olmadıkları halde], (bkz. yaran)
muhibb-âne	(a.zf.) 1. sevene, sevgi besleyene, dosta yakışır surette, (bkz: dost--âne). 2. tarîkatsever kimseye yakışır surette
muhibbe	(a.s.) kadın dost, kadın sevgili
muhibbi	(a.s.) 1. muhibbe ait, muhib ile ilgili. 2. Kanûnî'nin nazımda kullandığı mahlas
muhîf, muhîfe	(a.s. havf-den) korkutucu, korkunç
Kıyâfet-i muhîfe	korkunç kıyafet
muhikk	(a.s. hakk'dan) l. ihkak eden, hakkı yerine getiren. 2. haklı, doğru
muhikka	(a.s. hakk'dan) ["muhikk" in müen.]. (bkz: muhikk)
muhîl	(a.s.) 1. ihale eden, havale eden. 2. fık. borcunu başkasının borcuna nakleden
muhîlî	(a.i.) hîle, hilekârlık
muhill	(a.s. halel'den) ihlâl eden, dokunan, sakatlayan, bozan
muhill-i asayiş	asayişi, güvenliği bozan
muhill-i namus	namusa dokunan, namusa zarar veren
muhiss	(a.s. hiss'den) hissettiren, duyuran
mûhiş	(a.s. vahşet'den) korku ve dehşet veren, korkutan, ürküten, (bkz: muvahhiş)
muhit	(a.s. ve i. havt'dan. c. muhî-tât) 1. ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan. 2. mat., sosy. çevre. 3. Allah adlanndandır. 4. bot. zarf, kılıf. S. i. Vatan Kütüphanesi sahibi Ohannes Ferit Efendi tarafından 1888 de yayımlanmış on beş günlük fikir ve sanat dergisi
muhît-i Arz	coğr. Dünyâ'nın çevresi
muhît-i dâire	geo. çenber, dâire çevresi
muhît-i dâire-i şakulî	astr. düşey daire çevresi
muhît-i istiva	astr. ekvator çevresi
muhît-i zaviye	mat. çevre *açısı
muhitü'l-maârif	ansiklopedi
muhîtât	(a.s. ve i. muhît'in c.) çevreler
muhitî	(a.s.) çevrel, fr. peri-pherique
muhkem	(a.s. hükm'den) 1. tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, berk, sağlamlaştırılmış, kuvvetli. 2. huk. değiştirilmesi mümkün olmayan yazı, söz

muhkem kaziyye	huk. kesin hüküm
muhkemât	(a.i. muhkeme'nin c.) içinde hüküm bulunan, mânâsı açık olan âyetler
muhkemât-ı Kur'âniyye	mânâsı sarîh, açık olan âyetler, [zıddı "müteşâbihât" dır]
muhkeme	(a.s.) ["muhkem" in mü-en.]. (bkz: muhkem)
muhkim	(a.s. hükm'den) ihkâm eden, kuvvet veren, kuvvetleştiren, sağlam kılan
muhlif	(a.i.) şöyle idi veya böyle idi diye halkın yemin etmesine sebebolan şey
muhlis	(a.s.) saç ve sakalına kır düşmüş [kimse]
muhlis	(a.s. hulûs'dan) 1. hâlis, katkısız. 2. dostluğu, samimiliği ve hâli içten, gönülden olan. [eskiden, büyükten küçüğe yazılan resmî yazılarda bir nezâket dili olarak "ben" mânâsına gelen "muhlisiniz" kelimesi kullanılırdı]. 3. i. erkek adı
muhlis-âne	(a.f.zf.) samimî olarak, içten gelerek, dostlukla, (bkz: hâlis-âne)
muhlise	(a.s. hulûs'dan) 1. ["muhlis" in müen.]. (bkz: muhlis). 2. i. kadın adı
muhmer	(a.s.). (bkz. muhammer)
muhmid	(a.s.) ihmâdeden, ateşin alevini bastıran
muhmir	(a.s.). (bkz. muhammir)
muhnat	(a.s.). (bkz: muhannet)
muhnik	(a.s. hank'dan) boğan, boğucu
muhnika	(a.s. hank'dan) ["muhnik"in müen.]. (bkz: muhnik)
muhnis	(a.s.) birine verdiği sözü geri aldıran
muhnit	(a.s.). (bkz. muhannit)
muhrec	(a.s. hurûc'dan) 1. ihrâcolun-muş, dışarı çıkarılmış. 2. bir şeyin sureti çıkarılmış
muhrez	(a.s.) 1. ihraz olunmuş, elde edilmiş, kazanılmış. 2. sudaki balık, akan su gibi kimsenin malı olmayıp herkesçe faydalanılan bir şeyin ele geçirilmesi
muhrib	(a.i.) torpidoları avlamaya yarayan ve çok hızlı giden bir çeşit küçük harb gemisi
muhrib	(a.s. harâb'dan. c. muhribin) harabeden, yıkıp yuğuran. (bkz: muharrib)
muhribe	(a.s.) ["muhrib" in müen.]. (bkz: muhrib)
muhribin	(a.s. muhrib'in c.) harâ-bedenler, yıkıp yuğuranlar
muhrice	(a.i.) çıkrıkçı
muhrik, muhrika	(a.s. hark'dan) 1. ihrâk eden, yakan, yakıcı
Edviye-i muhrika	yakıcı ilâçlar. 2. yanık [ses]
muhrik-dem	(a.f.b.s.) nefesi yakıcı olan; âşık
muhriz	(a.s. ihrâz'dan) ihrâzeden, elde eden, kazanan
muhsan	(a.i.) huk. [eskiden] akıl, bulûğ, islâmiyet, hürriyet, nikâh-ı sahîh ile teehhül gibi evsâfı câmî olan kimse
muhsenât	(a.i. muhsene'nin c.) haramdan sakınan temiz, namuslu kadınlar
muhsene	(a.i.c. muhsenât) haramdan kaçınan temiz, namuslu kadın
muhsın	(a.s.). (bkz. muhassın1,2)
muhsî	(a.s.) ihsâ eden, sayan [sayı]

muhsin	(a.s. hasen'den) 1. ihsan eden, iyilikte, bağışta bulunan. 2. i. erkek adı. [müen. muhsine = kadın adı]
muhtaç	(a.s. hacet ve havc'den. c. muhtâcîn) l. ihtiyâcı olan, kendisine bir şey lâzım olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen. 2. yoksul, fakir
muhtâc-ı beyân	anlatılmaya muhtaç, anlatılması gerekli olan
muhtâc-ı himaye	korunmağa muhtaç
muhtâc-ı himmet	yardıma ihtiyacı olan
muhtâc-ı muavenet	yardıma muhtaç
muhtâc-ı sadaka	sadakaya muhtaç
muhtâc-ı ta'rîf	anlatmaya muhtaç
muhtâc-ı tedavi	tedaviye muhtaç
muhtâcîn	(a.s. muhtâc'ın c.) ihtiyaç sahipleri; fakirler, yoksullar
muhtâciyyet	(a.i.) muhtaçlık, ihtiyaç, yoksulluk, fakirlik
muhtâl	(a.s. hîle'den) hîleci, dalavereci, dubaracı, (bkz: dessas, muhtedî')
muhtâl	(a.s.) huk. havaleyi alan kimse
muhtâl	(a.s. hatl'dan) kibirli, büyüklük taslayan, (bkz: mütaazzım, mütekebbir)
muhtâle	(a.s.) hîleci, dalavereci [kadın]
muhtân	(a.s.) 1. hâin. 2. kendisine hainlik edilen [kimse]
muhtar	(a.s. hayr'dan. c. muhtârân) 1. ihtiyar eden, seçilmiş, seçkin [Hz. Muhammed hakkında kullanılır]. 2. hareketinde serbest olan, istediği gibi davranan, dilediğini yapan. 3. i. köy veya mahalle işlerine bakmak üzere halkın seçtiği kimse
muhtâr-ı Hakk	Hz. Muhammed
muhtârân	(a.s.i. muhtâr'ın c.), (bkz. muhtar)
muhtâre	(a.s. hayr'dan) ["muhtar" in müen.]. (bkz: muhtar)
muhtâriyyet	(a.i.) muhtarlık, erkinlik, irâdesi ve idaresi kendi elinde olma, kendi kendine hareket edebilme
muhtasad	(a.s. hasad'dan) hasat edilmiş, biçilmiş [ekin]
muhtasar	(a.s. hasr'dan) ihtisar edilmiş, kısaltılmış, kısaltma, kısa
muhtasara	(a.s. hasr'dan) ["muhtasar" in müen.]. (bkz: muhtasar)
muhtasaran	(a.zf.) muhtasar, kısaltılmış, kısa olarak
muhtasariyyet	(a.i. hasr'dan) muhtasar, "özetlenmiş olma durumu, kısalık
muhtasıd	(a.s. hasad'dan) ihtisâ-deden, ekin biçen, ekinci
muhtasım	(a.s. hasm'dan) husûmet, düşmanlık eden
muhtasıra	(a.i.) hülâsa, kısaltma
muhtass	(a.s. husûs'dan. c. muhtassîn) bir kimseye veya şeye mahsus olan, ...-e vergi
muhtassa	(a.s. husûs'dan) ["muhtass"in müen.]. (bkz: muhtass)
muhtassan	(a.zf.) bilhassa, ençok
muhtassîn	(a.s. husûs'dan. muhtass'ın c.) bir kimseye veya şeye muhsas olan şeyler, ...-e vergi olanlar
muhtatab	(a.i.) bot. baltalık
muhtatıb	(a.s. hatab'dan) 1. ihtitâbeden, nikâhla isteyen. 2. hutbe okuyan; nutuk veren
muhtatıb	(a.s. hatab'dan) 1. odun kesen veya toplayan. 2. i. baltalık
muhtatıf	(a.s.) 1. ihtilâf eden, kapıp götüren. 2. göz kamaştıran
Eşi'a-i muhtatife	göz kamaştıran ışıklar

muhtatıfa	(a.s.) ["muhtatıf" in müen.]. (bkz: muhtatıf)
muhtazar	(a.s. huzûr'dan) hazırlanmış, ölüme hazır, (bkz: muhtazır)
muhtazı'	(a.s.) alçakgönüllülük gösteren; boyun eğen
muhtazı-âne	(a.f.zf.) alçakgönüllülükle; boyun eğerek
muhtazıb	(a.s.) ihtizâbeden, renklenen, boyanan
muhtazır	(a.s. huzûr'dan) intizar hâlinde bulunan, can çekişen
muhtazır-âne	(a.f.zf.) can çekişiyormuşçasına
muhteber	(a.i.) 1. başvurma. 2. müracaat yeri. 3. elkitabı
muhtebes	(a.s. habs'den) hapsedilmiş
muhtebir	(a.s. haber'den) 1. ihtibâr eden, yoklayan, deneyen. 2. haberi olan, bilen
muhtebir-âne	(a.f.zf.) yoklarcasına, denercesine
muhtebire	(a.s. haber'den) ["muhtebir"in müen.]. (bkz: muhtebir)
muhtebis	(a.s. habs'den) ihtibâs eden, kapanıp kalan
muhtecib	(a.s. hicâb'dan) örtülü, örtünmüş, saklanan, gizlenen
muhtedd	(a.s. hadd'den) 1. kes-kinleşmiş, keskin. 2. hiddetlenmiş, kızmış, hiddetli
muhtedi'	(a.s. hud'a'dan) hîlekâr, dalavereci, (bkz: muhtâl)
muhtedi-âne	(a.f.zf.) hilecilikle, dalaverecilikle
muhtefî	(a.s. hafî'den) ihtifâ eden, saklanan, gizlenen; saklanmış, gizlenmiş
muhtefiye	(a.s. hafî'den) ["muhtefî" nin müen.]. (bkz: muhtefî)
muhtekir	(a.s.) ihtikar eden, hakir, aşağı, hor gören
muhtekir	(a.s.c. muhtekirin) ihtikâr yapan, yolsuz kazanç elde eden, vurguncu, istifçi
muhtekir-âne	(a.f.zf.) vurgunculukla, istifçilikle
muhtekirin	(a.s. muhtekir'in c.) ihtikâr yapanlar, yolsuz kazanç elde edenler, vurguncular, istifçiler
muhtel	(a.s. halel'den). (bkz. muhtell)
muhtelef	(a.s. halfden) ihtilâf olunmuş, birbirine uymamış; uyuşmamış
muhtelefün-fîh	(a.b.s.) üzerinde ihtilâf olunmuş mesele
muhteli'	(a.s.) ihtilâ eden, kocasından boşanan [kadın]
muhtelib	(a.s.) aldatıcı, hileci
muhtelic	(a.s. halecân'dan) ihtilâc eden, titreyen [elinde olmayarak]
muhtelik	(a.s.) ihtilâk eden, tıraş eden
muhtelik	(a.s. halk'dan) yalancı, uydurucu
muhtelif, muhtelife	(a.s. sül. halefe) l. ihtilâf eden, biribirine uymayan, zıt. 2. türlü, çeşitli; çeşit çeşit
Emsile-i muhtelife	a.gr. bir kökün ayrı zamanlara göre tasrif edilmiş, çekilmiş şekilleri
muhtelim	(a.s.) ihtilâm olmuş, düşü azmış
muhtelis	(a.s.) ihtilas eden, çalan, çalıp çırpan [resmî yerlerden]
muhtelis-âne	(a.f.zf.) çalıp çır-parc asına
muhtelise	(a.s. hals'den) ["muhte-lis" in müen.]. (bkz: muhtelis)
muhtelit, muhtelite	(a.s. halt'dan) karışık, karma
Adele-i muhtelite	anat. boyunun arkasındaki adele
Hey'et-i muhtelite	türlü devlet delegelerinden olma hey'et (kurul)
muhtelit aded	mat. karmaşık sayı, fr. nombre complexe
muhtelit tedrisât	karma öğretim
muhtell	(a.s. halel'den) ihlâl edilmiş, bozulmuş, bozuk; karışmış

muhtellü's-sıhha	sıhhati, sağlığı bozulmuş
muhtellü'ş-şuûr	aklını oynatmış; aklı bozuk
muhtemel	(a.s. haml'den) 1. ihtimâli olan, umulur, beklenir, olabilir, olmayacak şey değil. 2. mant. olası, fr. probable
muhtemelü'z-zıddeyn	ed. bir sözün iki taraflı, yâni hem medih, hem zem olabilecek surette söylenilmesi. [Meselâ"âb-ı hayvandır efendim artığın" mânâsındaki (âb-ı hayvan) hem âb-ı hayât, hem hayvan suyu mânâsına gelir ki efendim senin artığın âb-ı hayât'tır, yahut efendim senin artığın hayvan suyudur. Yâni "sen hayvansın, senden artan su da hayvanın içtiği bir sudur" demek olur]
muhtemelât	(a.s. muhtemel'in c.) beklenir, umulur, olabilir şeyler
muhtemelen	(a.zf. haml'den) muhtemel olarak, görünüşe göre, umulur ki
muhtemî	(a.s.) ihtimâ eden, perhiz eden
muhtemir	(a.s. hamr'dan) 1. ihtimâr eden, mayalanarak ekşiyip kabaran. 2. örtüye bürünen, yaşmaklanan
muhtenik	(a.s. hank'dan) ihtinâk eden, nefes alamayıp boğulan; boğulmuş, boğuk
muhtera'	(A.s.) 1. ihtira olunmuş, îcâ-dedilmiş. 2. uydurulmuş, uydurma [şey, söz]
muhtereât	(a.s. muhterea'nın c.) 1. uydurma, yalan, düzme [sözler]. 2. yeni çıkarılmış, yoktan meydana getirilmiş [şeyler]
muhterem, muhtereme	(a. s. hürmet'den) 1. ihtiram olunmuş saygıdeğer, sayın
Zevât-ı muhtereme	saygıdeğer kimseler. 2. i. erkek adı
muhteremiyyet	(a.i. hürmet'den) muhterem olma hâli, muhteremlik, saygıdeğerlik
muhteri'	(a.s.) 1. ihtira eden, îcâ-deden, yepyeni bir şey meydana getiren. 2. yalandan havadisler uydurarak iftirada bulunan, [bkz: müfteri]
muhteria	(a.s. har'dan) ["muhteri"'in müen.]. (bkz: muhteri')
muhteri-âne	(a.f.zf.) 1. îcâd ederek. 2. iftirada bulunarak
muhterib	(a.s. harb'den. c. muhte-ribîn) harbeden, savaşan, (bkz: muhârib)
muhteribîn	(a.s. muhterib'in c.) harbedenler, savaşanlar
muhterif, muhterife	(a. i. hirefden) sanatkâr, iş sahibi
muhterik	(a.s. hark'dan) ihtirâk eden, tutuşup yanan, yanmış, yanık
muhterika	(a.s. hark'dan) ["muhterik" in müen.]. (bkz: muhterik)
muhteris	(a.s. hirâset'den) sakınan, çekinen, (bkz: muhteriz, muhtezir)
muhteris	(a.s. hırs'dan) 1. hırs sahibi. 2. çok istekli. 3. ateşli
muhteriz	(a.s. hırz'dan) ihtiraz eden, sakınan, çekinen, (bkz: muhteris, muhtezir)
muhteriz-âne	(a.f.zf.) sakınarak, sakına sakına, çekinerek, çekine çekine
muhtesib	(a.s. hisâb'dan) 1. [eskiden] belediye işlerine bakan me'mur, belediye me'muru. 2. [eskiden] polis ve belediye işlerine bakan me'mur. (bkz: şahne, şıhne)
muhteşem	(a.s. haşmet'den) 1. ihtişamlı, tantanalı, debdebeli, görkemli. 2. i. erkek adı. [aslı "muhteşim" dir]
muhteşem	(a.s. haşmet'den) ["muhteşem"in müen.]. (bkz. muhteşem)
muhteşi'	(a.s.) kendisini alçak tutan
muhteşid	(a.s.) ihtişâd eden, biriken, toplanan, (bkz: mütehaşşid)

muhtetıb	(a.s. hatab'dan) 1. ihti-tâbeden, odun toplayan. 2. i. baltalık, koru, orman
muhtetin	(a.s. hitân'dan) sünnet olmuş, (bkz: mahtûn)
muhteva	(a.s.) bir şeyin içinde bulunan; içteki şey
muhtevi	(a.s.) ihtiva eden, içine alan, içinde bulunduran, kavrayan
muhteviyyât	(a.i.c. içindekiler. [doğrusu "muhteveyât" dır]
muhtezen	(a.s.) biriktirilip hazîneye, anbara konmuş
muhtezin	(a.s.) hüzünlü, kederli. (bkz: mahzun, mükedder)
muhtezin	(a.s.) hazîneye koyan [biriktirip-], biriktirip toplayıp saklayan, anbara atan
muhtezir	(a.s.) sakınan, çekinen. (bkz: muhteris, muhteriz)
muhtır	(a.s. hatr'dan) hatıra getiren, hatırlatan
muhtıra	(a.i.) 1. hatırlatmak üzere yazılan ve sunulan tezkere. 2. hatıra gelen bir şeyin -unutmamak için- içine yazıldığı kâğıt, defter... v.b. fr. memoire
muhtî	(a.s. hatâ'dan) 1. hatâya düşüren, yanıltan. 2. hatâ eden, yanılan
muhtîyâne	(a.zf. hatâ'dan) hatâya düşerek, hatâ ile, hatâ ederek, yanılarak
muhyî	(a.s. hayât'dan) ihya eden, dirilten, canlandıran, hayat veren, [maddî, manevî]
muhzır	(a.i. huzûr'dan) 1. [eskiden] şeriat mahkemelerinde mübaşir hizmetini gören kimse. 2. aşk. Yeniçeri ocağında bir yere bağlı bulunmayan müstakil, (bağımsız) bir kumandan
muhzıriyye	(a.i.) huk. aleyhine açılan dâva münâsebetiyle "muhzır" veya "mübaşir" gönderilmek suretiyle getirilenlerden alınan para
muhzin	(a.s.) hüzn'den) hüzün verici; acıklandıncı
muîd	(a.i. avd'den) inzibat te'mînine me'mur muallim yardımcısı, (bkz: mubassır)
muidd	(a.s. add'den) îdâdeden, hazırlayan
muîl	(a.s.) çoluğu çocuğu ve müteal-likaü çok olan kimse
muill	(a.s.) alîl eden, hasta eden
muin	(a.s. avn'den) l. iane eden, yardımcı. 2. yardımcı
muine	(a.s. avn'den) ["muîn" in müen.]. (bkz: muîn)
muîr	(a.s.) iare eden, ödünç veren
muizz	(a.s.) izzet ve ikram edici, ağırlayıcı; Allah
mûje	(f.i.) 1. gam, kaygı, tasa. 2. belâ, musibet
mûk	(a.i.) göz pınarı
mûk	(f.i.) diken
muka'ar	(a.s. ka'r'dan) 1. çukur, oyuk. 2. geo. -içbükey, fr. concave
muka'ar-ı muhaddeb	geo. bir yanı çukur, öteyanı bombeli olan şekil, fr. concavo-convese
mukaare	(a.s.) ["muka'ar" in müen.]. (bkz: muka'ar)
muka'ariyyet	(a.i.) çukurluk
mukabbeb	(a.s. kubbe'den) kubbeli
Binâ-yi mukabbeb	kubbeli bina
mukabbel	(a.s. kabl'den) takbîl edilmiş, öpülmüş
mukabbız	(a.s. kabz'dan) daraltan, sıkan
mukabbız-ı ev'iye	damar daraltan
mukabbil	(a.s. kabl'den. c. mukabbilîn) takbîl eden, öpen

Tarihvemedeniyet.org

mukabbilîn	(a.s. mukabbil'in c.) takbîl edenler, öpenler
mukabele	("ka" uzun okunur, a.i. sül. kabile) 1. karşılık verme, karşılama. 2. karşı gelme. 3. birbiriyle karşılaştırma; karşılıklı yapılan okuma. 4. camilerde halka karşı Kur'an okuma. 5. tas. Mevlevi âyinlerinde tarikat mensuplarının cezbe haliyle ayakta dönmesi (bkz: semâ')
Cebr ü mukabele	mat. [evvelce muadele adını alan] cebir
mukabele bi'l-misl	("ka" uzun okunur, a.b.i.) misilleme, yapılan muameleyi aynen tekrarlama
mukabeleten	(a.zf.) karşılık olarak; karşılık vererek; karşılaştırılarak
mukabil	("ka" uzun okunur, a.s. sül. kabile) l. karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan. 2. bir şeye karşı, bir şeye karşılık yapılan. 3. i. karşılık. 4. zf. karşılığında
mukabil-i helezon	anat. sarmal önü, fr. anthelix
mûkad	(a.s.) ağır yüklü
muk'ad	(a.s. ku'ûd'dan) kötürüm, yatalak
mukaddem	(a.s. kıdem'den) 1. takdim edilen, sunulan [küçükten büyüğe-]. 2. önde olan, önden giden. 3. önce gelen, önceki [zamanca-]. 4. değerli, üstün. 5. mant. *öner-ti. 6. aşk. redif askerinin ayrıldığı iki kısımdan birincisi
mukaddem-i rüşeym	bot. cücük (embriyon) taslağı
mukaddemü'l-ayn	hek. gözün kenarı, pınarı
mukaddema	(A.zf.) önce, eskiden
mukaddemât	(a.i. kıdem'den. mukaddeme'nin c.) 1. mant. öncüller. 2. öncüler, ordunun ilerisinde bulunan askerler
mukaddem-dem	(a.f.b.s.) önceki zamanlı takdim edilen
mukadder	(a.s. kader'den) 1. takdîr olunmuş, kıymeti biçilmiş; kadri, değeri bilinmiş, beğenilmiş. 2. i. yazılı, alında yazılı. 3. ed. yazılı olmayıp, sözün gelişinden anlaşılan. 4. i. kadın adı
El-mukadder la yugayyer	kader değiştirilemez, (bkz: kader)
mukadderat	(a.i. mukadder'in c.) alın yazısı, (bkz. mukadder)
mukadderât-ı erbaa	fık. ölçüsü, kile, okka, sayı gibi şeylerle belirtilen nesneler
mukaddere	(a.s.) ["mukadder'in müen.]. (bkz: mukadder)
mukaddes, mukaddese	(a. s. kuds'den) l. takdis edilmiş, mübarek, kutsal; temiz. 2. i. kadın adı
Kütüb-i mukaddese	mübarek, kutsal kitaplar [Kur'an, Tevrat, Zebur, incil]
mukaddesat	(a.s. mukaddes'in c.) kutsal şeyler
mukaddim	(a.s. kıdem'den) 1. takdim eden, sunan [küçük, büyüğe-]. 2. öne, ileri geçiren
mukaddimât	(a.s.i.) mukaddime'nin c.), (bkz: mukaddime)
mukaddimat-ı ilm	fels., fr. propedeu-tique
mukaddime	(a.s. kıdem'den. c. mukaddimât) 1. öne geçen, önde giden, (bkz: pîş-rev). 2.i. başlangıç, giriş, önsöz [kitapta-]. fr. preface
mukaddime-i beyyine	huk. "beyyine başlangıcı" hasımdan sâdır olan bir varakadır ki iddia edilen şeyi tamamen ispat etmemekle beraber bu şeyin vukuuna delâlet eyler, fr. commencement de preuve
mukaddime-i darb ü cerh	yaralama ve dövme başlangıcı
mukaddime-i hâdia	ed. aldatıcı başlangıç
mukaddime-i kübrâ	büyük başlangıç

mukaddimetü'l-ceyş	aşk. ordunun ilerisinde bulunan asker, (bkz: pîş-dâr)
Mukaddimetü'l-Edeb	Zemahşerî'nin ünlü Arapça - Türkçe sözlüğü
mukaddir	(a.s. kader'den. c. mukad-dirîn) takdîr eden, kıymet biçen; kadrini bilen, beğenen. [Allah adlanndandır]
mukaddir-âne	(a.f.zf.) takdîr edercesine, kıymetini bilircesine
mukaddirîn	(a.s. mukaddir'in c.) takdîr edenler, kıymet biçenler; kendini bilenler, kendi beğenenler
mukaffa	(a.s.) kafiyeli, kafiyelenmiş
mukaffel	(a.s. kufl'den) kilitli, kilitlenmiş
Bâb-ı mukaffel	kilitli kapı
mukahhir	(a.s. kahr'den) tahkir eden, kahreden, yok eden
mukalkal	(a.s.) 1. kararsız. 2. i. şarap, (bkz: bade, hamr, sahpâ)
mukalkale	(a.i.) sürahi; şişe
mukalled	(a.s. kald'den) ; 1. boynuna gerdanlık takılmış. 2. taklîdedilen, örnek tutulan
mukallef	(a.s.) taklîf edilmiş, kalafatlanmış
mukallib	(a.s. kalb'den) kalbeden, çeviren, başka şekle sokan
mukallid	(a.s. kald'den. c. mukallidin) 1. bir şeyi takan, kuşatan, boynuna asan. 2. taklitçi
mukallid-âne	(a.f.zf.) taklitçiye yakışır surette
mukallidin	(a.s. mukallid'in c.) 1. takınanlar, kuşananlar, boynuna takanlar. 2. taklitçiler
mukamere	("ka" uzun okunur, a.i.) kumar oynama, oynaşma
mukamir	("ka" uzun okunur, a.s. ve i.) kumarbaz
mukanfez	(a.s.) zool. üzeri yumuşak dikenlerle örtülü olan hayvan, kirpi
mukanfezü'l-cild	(a.i.) zool. derisidikenlilerden, denizkestanesi ve beşparmak gibi tiplerden oluşan denizhayvanı familyasından biri
mukanna'	(a.i.) peçeli
mukanned	(a.s.) şekerle terbiye olunmuş
mukannen	(a.s. kanûn'dan. c. mukan-nenât) belli belirli, şaşmaz, (bkz: muayyen)
mukannenât	(a.s. mukannen'in c.) âdet olan tahsisat
mukannene	(a.s.) ["mukannen" in müen.]. (bkz: mukannen)
mukannin	(a.s. kanûn'dan) kanun yapan, (bkz: kanûn-şinâs)
mukanlar, mukantara	(a. s. kantara'dan) kemerli, kemer şeklinde olan; köprü
mukantarât	(a.i. mukantara'nın c.) kemer şeklinde olan şeyler, köprüler
mukaraa	("ka" uzun okunur, a.i. kur'a' dan) 1. ad çekişme. 2. çekişme, vuruşma
mukaraza	("ka" uzun okunur, a.i.) kazanca ortak olup zararı sermâyeye ait olmak üzere birine bir miktar sermaye verme
mukarebe	("ka" uzun okunur, a.i. kurb'dan). (bkz. mukarebet)
mukarebet	("ka" uzun okunur, a.i. kurb'dan) yakınlık; akrabalık
mukarenet	("ka" uzun okunur, a.i. karn'dan) 1. bitişiklik; yaklaşma, kavuşma, bitişme, (bkz: telâkki) 2. uygunluk
mukarib	("ka" uzun okunur, a.s. kurb'dan) karîb, birbirine yakın olan
mukarin	("ka" uzun okunur, a.s. karn'dan) bitişik, ulaşmış, erişmiş, yaklaşmış, bir yere gelmiş
mukarnes	(a.s.) 1. merdiven şeklinde dereceleri olan çatma tavan, kubbe. 2. kubbe biçiminde olan. 3. bir çeşit serpuş. 4. nakışlı, işlemeli, rengârenk olan

Sey-i mukarnes	[eskiden] "kırk merdiven" denilen ve ağzı derece derece olan bir çeşit kılıç, [bu kelime, dağdan burun gibi çıkan sivrilik veya kalkık ve yüksek hörgüçlü deve mânâlarına olan "kurnâs" kelimesinden türemiştir]
mukarr	(a.s. karâr'dan) ikrar olunmuş, "vardır, evet öyledir" denilmiş
mukarreb	(a.s. kurb'dan c. mukar-rebân, mukarrebîn) takrîbedilmiş yaklaşmış, yakın
Melek-i mukarreb	Allah'a yakın, yaklaşmış olan melek
mukarrebân	(a.s. kurb'dan, mukar-reb'in c.), (bkz. mukarrebîn)
mukarrebîn	(a.s. mukarreb'in c.) yakınlaşma, yaklaşmış olanlar, yakınlar
Melâike-i mukarrebîn	Allah'a yakın, yaklaşmış olan melekler
mukarrebûn	(A.s. mukarreb'in c.) Allah'a yakın olan büyük melekler, (bkz. mukarrebân, mukarrebîn)
mukarrer	(a.s. karâr'dan. c. mukarrerât) 1. kararlaşmış. 2. şüphesiz, sağlam. 3. anlatılmış, bildirilmiş
mukarrerât	(a.i. mukarrer'in c.) kararlaştırılan şeyler; kararlar
mukarrere	(a.s. karâr'dan) ["mukarrer" in müen.]. (bkz: mukarrer)
mukarreren	(a.zf.) kararlaşarak, kararlaştırarak, kararlaştırılarak
mukarrız	(a.s.). (bkz. mukarriz)
mukarri'	(a.s. takri' eden, başa kakan; azarlayan, paylayan
mukarrib	(a.s. kurb'dan) 1. takribe-den, yaklaştıran; yakınlaştıran. 2. tar. ramazanda Kur'an metinlerini padişah huzurunda yorumlayan hoca, huzur hocası, (bkz: mukar-rir4)
mukarrih -	(a.s.c. mukarrihât) yara açan ilâç
mukarrihât	(a.s. mukarrih'in c.) yara açmaya mahsus olan te'sirli ilâçlar
mukarrin	(a.s. karn'den) takrîn eden, birlikte bulunduran
mukarrir	(a.s. karâr'dan. c. mukarrirîn) 1. takrir eden, yerleştiren, sabit kılan. 2. anlatan, bir maddeyi etraflıca anlatan. 3. i. medresede, dersi tekrar ederek anlatan müderris (profesör) muavini. 4. i. huzur hocası [ramazanda pâdişâhın huzurunda ders vermek, Kur'-ân'ı tefsir etmekle vazifeli bulunan müderris, ders-i âmm]
mukarrirîn	(a.s. mukarrir'in c.) (bkz. mukarrir)
mukarrün bih -i-	(a.b.i.) ikrar olunan hak, başkasına ait bulunduğu, bir kimse tarafından haber verilen hak
mukarrün leh j-lî-	(a.b.i.) kendisine ait bulunan bir hak, başkası tarafından îtirâf olunan hakîkî veya (vakıf gibi) manevî şahıs
mukarrün leh bi'n-neseb	(a.b.i.) neseb bakımından mîrâsa hakkı olduğu ikrar olunan kimse
mukarrün leh bi'n-nesebi ale'l-gayr	fer. nesebce başkasına karabeti iddia edilerek mîrâsa hakkı bulunduğu ikrar olunan kimse
mukarriz	(a.s. karz'dan. c. mukarrizîn) takrîz eden, medheden; medih yollu yazı yazan
mukarrizîn	(a.s. mukarriz'in c.) takrîz edenler, medhedenler; medih yollu yazı yazanlar
mukasât	("ka" uzun okunur, a.i.) zahmet çekme,
mukaseme	("ka" uzun okunur, a.i. kısm'dan) taksim etme, paylaşma, bölüşme
mukasım	("ka" uzun okunur, a.s. kısm'dan) taksim eden, paylaşan, bölüşen

mukassat	(a.s. kıst'dan) taksitli
mukassatan	(a.zf.) taksitle, taksitli olarak
mukassem	(a.s. kısm'dan) taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş
mukassır	(a.s. kasr'dan) 1. taksir eden, yapabilir iken yapmayıp çekinen. 2. yapmaya gücü yetmediği için bırakan. 3. kusur işleyen, (bkz: mütekasır)
mukassi	(a.s. kasvet'den) kasvet verici, kasvetli, sıkıntılı, sıkıcı; dar
mukassim	(a.s. kısm'dan) taksim eden, ayıran, bölen
Kıyâs-ı mukassim	mant. ikilem, fr. dilemme
mukaşşer	(A.s. kışr'dan) taksir edilmiş, kabuğu soyulmuş
Bâdâm-ı mukaşşer	kabuğu soyulmuş badem
mukataa	("ka" uzun okunur, a.i. kat'dan. c. mukataât) 1. arazînin kesime verilmesi, muayyen bir kira karşılığında birine bırakılması. 2. bağ, bahçe, arsa hâline getirilen ekim toprağı için verilen vergi
mukataât	("ka" uzun okunur, a.i. mukataa'nın c.), (bkz. mukataa)
mukatele	("ka" uzun okunur, a.i. katl'den. c. mukatelât) 1. birbirini öldürme, vuruşma, (bkz: kıtal). 2. savaş; kavga
mukatelât	("ka" uzun okunur, a.i. katl'den. mukatele'nin c.) 1. öldürüşmeler, birbirini öldürmeler, vuruşmalar. 2. savaşlar; kavgalar
mukatil	("ka" uzun okunur, a.s. katl'den) birbiriyle vuruşan, birbirini öldüren
mukatilûn	(a.i. mukatil'in c.) düşmanla savaşan mücâhitler
mukatta', mukattaa	(a.s. kat'dan. c. mukattaât) kat'edilmiş, kesilmiş; kesik, ayn
Hurûf-i mukattaa	ayrı ayrı yazılan, bitişik olmayan harfler
mukattaât	(a.s. mukatta'ın c.) 1. kat'edilmiş, kesilmiş, kesik şeyler. 2. ed. matla'sız şiir parçalan. 3. türlü gazel ve kasidelerden seçilmiş beyitler. 4. herbiri bir kelimeye delâlet eden harfler ve tamamlanmamış cümleler. 5. kısaltmalar, fr. abreviation
mukattar	(a.s. katr'dan. c. mukattarât) taktir edilmiş, inbikten çekilmiş; damıtılmış
Mâ-i mukattar	damıtık su
mukattara	(a.s. katr'dan) ["mukattar"ın müen). (bkz: mukattar)
mukattara-i fevkaniyye	jeol. sarkıt, fr. stalactite
mukattara-i tahtâniyye	jeol. dikit, fr. stalagmite
mukattarât	(a.s. mukattar'ın c.) taktir edilmiş, inbikten çekilmiş nesneler
mukattıb	(a.s.) hek. buruşturucu, yapışkan [şey]
mukavelât	("ka" uzun okunur, a.i. kavl'den. mukavele'nin c.) mukaveleler, sözleşmeler, yazılı sözleşmeler
mukavelât muharriri	noter, (bkz: kâtib-i adi). uzun okunur, a.i. 1. sözleşme. 2. yazılı sözleşme
mukavele	("ka" kavl'den. c. mukavelât)
mukavele-nâme	("ka" uzun okunur, a.f.b.i.) mukavele, sözleşme senedi; sözleşmenin yazıldığı kâğıt; kontrat
mukavelevî	(a.s.) mukaveleye, anlaşmaya ait, mukavele, anlaşma nevinden olan
mukavemet	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâm'dan) karşı durma, dayanma, karşı koyma, direnme, direniş

mukavemet-i dâhiliyye	içdirenç, fr. mukavemet-i dâhiliyye (profesör) muavini. 4. i. huzur hocası [ramazanda pâdişâhın huzurunda ders vermek, Kur'-ân'ı tefsir etmekle vazifeli bulunan müderris, ders-i âmm]
mukarrirîn -	(a.s. mukamr'in c.).(bkz. mukarrir)
rnukarrün bih	(A.b.i.) ikrar olunan hak, başkasına ait bulunduğu, bir kimse tarafından haber verilen hak
mukarrün leh	(a.b.i.) kendisine ait bulunan bir hak, başkası tarafından îtirâf olunan hakîkî veya (vakıf gibi) manevî şahıs
mukarrün leh bi'n-neseb	(a.b.i.) neseb bakımından mîrâsa hakkı olduğu ikrar olunan kimse
mukarrün leh bi n-nesebi ale'-gayr	fer. nesebce başkasına karabeti iddia edilerek mîrâsa hakkı bulunduğu ikrar olunan kimse
nıukarriz	(a.s. karz'dan. c. mukar-rizîn) takriz eden, medheden; medih yollu yazı yazan
mukarrizîn	(a.s. mukarriz'in c.) takriz edenler, medhedenler; medih yollu yazı yazanlar
mukasât	("ka" uzun okunur, a.i.) zahmet çekme
mukaseme	("ka" uzun okunur, a.i. kısm'dan) taksim etme, paylaşma, bölüşme
mukasım	("ka" uzun okunur, a.s. kısm'dan) taksîm eden, paylaşan, bölüşen,
mukassat	(a.s. kıst'dan) taksitli
mukassatan	(a.zf.) taksitle, taksitli olarak
mukassem	(a.s. kısm'dan) taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş
mukassır	(a.s. kasr'dan) 1. taksîr eden, yapabilir iken yapmayıp çekinen. 2. yapmaya gücü yetmediği için bırakan. 3. kusur işleyen, (bkz: mütekasır)
mukassi	(a.s. kasvet'den) kasvet verici, kasvetli, sıkıntılı, sıkıcı; dar
mukassim	(a.s. kısm'dan) taksim eden, ayıran, bölen
Kıyâs-ı mukassim	mant. ikilem, fr. dilemme
mukaşşer	(a.s. kışr'dan) taksîr edilmiş, kabuğu soyulmuş
Bâdâm-ı mukaşşer	kabuğu soyulmuş badem
mukataa	("ka" uzun okunur, a.i. kat'dan. c. mukataât) 1. arazînin kesime verilmesi, muayyen bir kira karşılığında birine bırakılması. 2. bağ, bahçe, arsa hâline getirilen ekim toprağı için verilen vergi
mukataât	("ka" uzun okunur, a.i. mukataa'nın c.), (bkz. mukataa)
mukatele	("ka" uzun okunur, a.i. katl'den. c. mukatelât) l. birbirini öldürme, vuruşma, (bkz: kıtal). 2. savaş; kavga
mukatelât	("ka" uzun okunur, a.i. katl'den. mukatele'nin c.) 1. öldürüşmeler, birbirini öldürmeler, vuruşmalar. 2. savaşlar; kavgalar
mukatil	("ka" uzun okunur, a.s. katl'den) birbiriyle vuruşan, birbirini öldüren
mukatilûn	(a.i. mukatil'in c.) düşmanla savaşan mücâhitler
mukatta', mukattaa	(a.s. kat'dan. c. mukattaât) kat'edilmiş, kesilmiş; kesik, ayrı
Hurûf-i mukattaa	ayrı ayrı yazılan, bitişik olmayan harfler
mukattaât	(a.s. mukatta'ın c.) 1. kat'edilmiş, kesilmiş, kesik şeyler. 2. ed. matla'sız şiir parçalan. 3. türlü gazel ve kasidelerden seçilmiş

	beyitler. 4. herbiri bir kelimeye delâlet eden harfler ve tamamlanmamış cümleler. S. kısaltmalar, f r. abreviation
mukattar	(a.s. katr'dan. c. mukattarât) taktir edilmiş, inbikten çekilmiş; damıtılmış
Mâ-i mukattar	damıtık su
mukattara	(a.s. katr'dan) ["mukattar"in müen.]. (bkz: mukattar)
mukattara-i fevkaniyye	jeol. sarkıt, fr. stalactite
mukattara-i tahtâniyye	jeol. dikit, fr. stalagmite
mukattarât	(a.s. mukattar'ın c.) taktir edilmiş, inbikten çekilmiş nesneler
mukattıb	(a.s.) hek. buruşturucu, yapışkan [şey]
mukavelât	("ka" uzun okunur, a.i. kavl'den. mukavele'nin c.) mukaveleler, sözleşmeler, yazılı sözleşmeler
mukavelât muharriri	noter, (bkz: kâtib-i adi). uzun okunur, a.i. 1. sözleşme. 2. yazılı sözleşme
mukavele	("ka" kavl'den. c. mukavelât)
mukavele-nâme	("ka" uzun okunur, a.f.b.i.) mukavele, sözleşme senedi; sözleşmenin yazıldığı kâğıt; kontrat
mukavelevî	(a.s.) mukaveleye, anlaşmaya ait, mukavele, anlaşma nevinden olan
mukavemet	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâm'dan) karşı durma, dayanma, karşı koyma, direnme, direniş
mukavemet-i dâhiliyye	içdirenç, fr. resistance interieur
mukavemet-i mahsûsa	fiz. özdirenç, fr. resistivite
mukavemet-sûz	("ka" uzun okunur, a.f.b.c.) mukavemeti yok eden; dayanılmaz hâle getiren
mukavemet-şiken	("ka" uzun okunur, a.f.b.s.) mukavemeti kıran
mukavim	("ka" uzun okunur, a.s. kıyâm'dan. c. mukavimin) 1. mukavemet eden, karşı duran, dayanan, direnen. 2. dayanıklık
mukavimin	(a.s. mukavim'in c.) karşı koyanlar
mukavva	(a.s. kuvvet'ten) 1. kavîleştirilmiş, sağlamlaştırılmış. 2. i. mukavva
mukavver	(a.s.) 1. yuvarlak kesilmiş. 2. ziftle karışık veya ziftle kaplı. 3. g. s. bir yazı sitili
mukavves	(a.s. kavs'den) 1. yay gibi eğri. 2. kavisli, bükülmüş, kemerli
mukavvî, mukavviyye	(a.s. kuvvet'den. c. mukavviyyât) 1. takviye eden, kuvvet veren, kuvvetlendiren. 2. kuvvet için verilen [ilâç], fr. tonique
Edviye-i mukavviyye	kuvvet ilaçları
mukavvim	(a.s.) 1. kıvama getiren. 2. eğriyi doğrultan, düzelten
mukavviyyât	(a.s. mukavviyye'nin c.), (bkz. mukavvî)
mukayaza	("ka" uzun okunur, a.i.) trampa etme, değişme, (bkz: mübadele)
mukayesât	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâs'dan, mukayese'nin c.) 1. kıyaslamalar, ölçmeler, ölçüler. 2. f el s., g r. karşılaştırmalar
mukayese	("ka" uzun okunur, a.i. kıyâs'dan. c. mukayesât) 1. kıyâs etme, ölçme, ölçü. 2. fels., gr. karşılaştırma
mukayese-i rûhiyye	psik. ruh ölçümü, psikometri, fr. psychometrie
mukayese müstevîsi	geo. karşılaştırma düzlemi

Tarihvemedeniyet.org

mukayyed	(a.s. kayd'dan) 1. kayıtlı, bağlı, bağlanmış. 2. ayağında zincir ve pranga bulunan. 3. bir işe ehemmiyet (*önem) veren. 4. kaydolunmuş, deftere geçmiş
mukayyedât	(a.s. mukayyed'in c.) (bkz: mukayyed)
mukayyede	(a.s. kayd'dan) ["mukayyed" in müen.]. (bkz: mukayyed)
mukayyi'	(a.s. kay'dan. c. mukayyiât) kay ettiren, kusturan, kusturucu
mukayyiât	(a.s.i. mukayyi'in c.) kay ettirici, kusturucu ilâçlar
mukayyiât-ı ma'deniyye	hek. madenî kusturucu ilâçlar
mukayyiât-ı ma'deniyye	hek. madenî kusturucu ilâçlar
mukayyid	(a.s. kayd'dan. c. mukayyidin) 1. kaydeden. 2. i. kayıt me'muru
mukayyidin	(a.s. ve i. mukayyid'in c.) mukayyitler, kayıt me'murlan
mukbil	(a.s. kabl'den. c. mukbilân, mukbilîn) 1. ikballi, kutlu, mutlu, (bkz: mes'ûd, bahtiyar). 2. i. erkek adı
mukbilân	(a.f.s. kabl'den. mukbil'in c.) kutlular, mutlular, (bkz: mukbilîn)
mukbile	(a.s. kabl'den) 1. ["mukbil" in müen.]. (bkz: mukbil). 2. i. kadın adı
mukbilîn	(a.s. kabl'den. mukbil'in c.) kutlular, mutlular, (bkz: mukbilân)
mukdim	(a.s. kıdem'den) ikdam eden, gayret ve devamlılıkla çalışan, işine düşkün
mukdim-âne	(a.f.zf.) dikkat ve gayretle
mukhem	(a.i.) cümle arasındaki fazla ve lüzumsuz kelime
mûkıd	(a.s.) îkadeden, ateş yakan
nıûkın	(a.s.) îkan eden, şüphesiz, katî olarak bilen
mûkır	(a.s.) yemişin çokluğu dolayısıyla dallan sarkmış ağaç
mukırr	(a.s. karâr'dan) 1. ikrar eden, doğruyu söyleyen, "vardır, evet öyledir" diyen, kusurunu, kabahatini gizlemeyen. 2. fık. birinin, kendisinde hakkı olduğunu haber veren [kimse]
mukırrâne	(a.f.zf.) ikrar edene, doğruyu söyleyene yaraşır yolda; ikrar ederek, kusurunu söyleyerek
mukîm	(A.s. kıyâm'dan) ikamet eden, oturan, (bkz: ârâm-sâz, sakin)
mûkiz	(a.s. yakaza'dan) 1. îkazeden, uyandıran. 2. gafletten, dalgınlıktan kurtaran
mukle	(a.i.) anat. gözbebeği
muknıir, mukmire	(a.s. Kamer'den) mehtaplı [gece]
mukni', muknia	(a.s. kanâat'den) ikna eden, kanaat getiren, inandırıcı
Edille-i muknia	inandırıcı deliller
muknia	(a.i.) zool. kurbağa yavrusunun yumurtadan çıktığı ilk hâli
mukraz	(a.s. karz'dan) ikraz olunmuş, ödünç verilmiş
mukrît	(a.s. kırâat'den) 1. [Kur'ân] okuyan. 2. Kur'ân okumasını öğreten veya ezberleten (birine)
mukriz	(a.s. karz'dan) ikraz eden, ödünç veren
muksâ	(a.s.) uzak kalınmış, uzaklaştırılmış
muksem	(a.s. kasem'den) kasem edilmiş, yemin edilmiş
muksemü'n-bih	huk. [eskiden] üzerine yemin edilen isim veya sıfat, [islâm hukukunda Cenâb-ı Hakk'ın ismi, zâtı veya sıfatlan üzerine yemin edilir ki bu takdirde isim, zat veya sıfat muksemü'n-bih olur]

muksır	(a.s.). (bkz. mukassır)
muksim	(a.s. kasem'den) 1. kasem eden, yemin eden, andiçen. 2. i. yemin edilecek yer
muksit	(a.s. kast'dan) 1. iksât eden, doğru hareket eden, iş gören. 2. Allah
mukşairr	(a.s.) ıkşı'râr eden, ürperen
muktasır	(a.s. kasr'dan) iktisâr eden, kısa kesen
muktataf	(a.s. katfdan. c. muktatafât) ıktitaf edilmiş, devşirilmiş, toplanmış, derlenmiş, derleme
muktatafât	(a.s. katfdan) derlemeler, derlenmiş şeyler, antoloji
muktatıf	(a.s. katfdan) ıktitaf eden, derleyen, toplayan
muktebes	(a.s. kabs'dan. c. muktebesât) iktibas edilmiş, faydalanmak üzere aynen alınmış, aktarılmış
muktebesât	(a.i. kabs'dan, muktebes'in c.) muktebes olan, faydalanmak üzere alınan, aktarılan şeyler
muktebis	(a.s. kabs'den, c. mukte-bisîn) iktibas eden, faydalanmak üzere alan, aktaran. [Arapçadaki asıl mânâsı "ateş yakmak üzere birinden ateş alan" demektir]
muktebisîn	(a.s. kabs'den. muktebis'in c.) iktibas edenler, faydalanmak üzere alanlar, aktaranlar
muktedâ, muktedâ bih	(a.s. kadv'dan) 1. iktidâ edilen, uyulan; örnek tutulan. 2. önde bulunan, kendisine uyulan [imam, reis... v.b.]
muktedî	(a.s. kadv'dan) iktidâ eden, uyan, arkadan gelen, (bkz: tâbi')
muktedir	(a.s. kudret'den) iktidarlı, gücU yeten, becerebilen
muktedirin	(a.s. muktedir'in c.) iktidarlılar, gücü yetenler, becerebilenler
muktefâ	(a.s. kafâ'dan) iktifa edilmiş, ardı sıra, izinden gidilmiş; örnek tutulmuş, uyulmuş [birine]
muktefî	(a.s. kafâ'dan) iktifa eden, ardı sıra, izinden giden; örnek tutan, uyan [birine]
muktehim	(a.s.) iktihâm eden, göğüs geren, yorulmak bilmeyen
muktelâ'	(a.s. kal'den) kökünden koparılmış
mukteli'	(a.s. kal'den) kökünden koparan
mukterib	(a.s. kurb'dan). (bkz. mütekarrib)
mukterih	(a.s.) iktirâh eden, düşünmeden, aklına geldiği gibi söyleyen
mukterin	(a.s. iktirân'dan) iktiran eden, yaklaşan, yakın gelen
mukteriz	(a.s. karz'dan). (bkz. istikraz, müstakriz)
muktesid	(a.s. iktisâd'dan. c. muktesidân) tutumlu, fr. economiste
muktesidân	(a.s. muktesid'in c.) tutumlular, tutumlu kimseler, fr. economistes
muktesir	(a.s.) 1. iktisâr eden, kısa kesen. 2. (bkz. kanaatkâr)
muktetif	(a.s.). (bkz. muktatif)
muktezâ	(a.s. kazâ'dan) 1. iktizâ etmiş, lâzımgelmiş. 2. kanun icâbına göre yazılan yazı, derkenar
muktezâ-yı hâl ü makam	ed. sözde hâlin, makamın îcâbettiği gibi konuşma tarzına bağlı kalma, yerinde ve adamına göre söyleme
muktezâ-yi hilkat	yaradılış îcâbı
muktezâ-yi tab'	yaradılış îcâbı
muktezâ-sınca	(a.t.zf.) gereğince
muktezayât	(a.i. muktezî'nin c.) 1. iktizâ eden, lâzımgelen, îcâbeden şeyler. 2. neticeler

muktezî	(a.s. kazâ'dan) iktizâ eden, lâzımgelen, îcâbeden, îcâbettiren, gereken; gerektiren
mukteziyye	(a.s. kazâ'dan) ["muktezî"nin müen.]. (bkz: muktezî)
muktî	(a.s.) 1. koruyan, kudretli. 2. h. i. Tanrı
muktir	(a.s.) kocasını nafaka bakımından sıkıştıran
mukzî	(a.s.) 1. hüküm ve kaza olunmuş. 2. gerekli görülmüş. 3. tamamlanmış
mûlâ-minhâ	(a.b.i.) huk. [eskiden] îlâ olunan zevce, (bkz: îlâ)
mu'lem	(a.s. ilm'den) işaretlenmiş, belirtilmiş
mûlî ,j-l j-	(a.i.) îlâ eden zevç
mu'lim	(a.s. elem'den). (bkz. müellim)
mu'lin	(a.s. alen'den) îlân eden, umûma bildiren, haber veren
mum	(f.i.) 1. mum. 2. s. yumuşak
mûmâ-ileyh	(a.b. zm. c. mumâ-ileyhüm) îmâ edilen, adı geçen, yukanda anılan [adam]
mûmâ-ileyhâ	(a.b.zf.c. mûmâ-ileyhün) îmâ edilen, adı geçen, yukanda anılan [kadın, kız]
mûmâ-ileyhüm	(a.b.zm. mûma-ileyh'in c.) îmâ edilenler, adı geçenler, yukanda anılanlar
mûmâ-ileyhümâ	(a.b.zm.) îmâ edilen, adı geçen, yukanda anılan [kadın, kız, erkek]
mûmâ-ileyhün	(a.b.zm. mûmâ-ileyhâ'nın c.) îmâ edilenler, adı geçenler, yukanda anılanlar [kadın, kız]
mûmesât	(a.i.). (bkz. umûm-hâne)
mum-hâne	(f.b.i.) mum yapılan veya satılan yer, mum fabrikası
mûmiyân	(f.s.c.) kıl belli, beli kıl gibi ince olan güzeller
mumtır	(a.s. matar'dan) yağmur yağdıran
mumya	(F.i.) 1. tahnît edilmiş, hiç çürümemek üzere ilaçlanmış ölü. 2. her türlü derde deva olduğu rivayet olunan bir masal ilâcı. 3. çok zayıf [kimse]
mumzâ	(a.s. mazâ'dan) imza edilmiş olan
munassab	(a.s. nasb'dan) 1. birbirinin üzerine tertiplenmiş olan. 2. i. me'mur, görevli
munassaf	(a.s.) ikiye ayrılmış, bölünmüş
munassıf	(a.i.) mat. açıortay, fr. bissecteur (-trice)
munazzaf	(a.s. nazîfden) tanzîf edilmiş, temizlenmiş, annmış
munazzım	(a.s. nazm'dan) tanzîm eden, düzenleyen
munazzif	(a.s. nazîfden) temizleyici, temizleyen
mundak	(a.s.) dövülüp ufaklanmış
munfasıl	(a.s. fasl'dan. c. münfasılîn) 1. infısâl eden, ayrılan, aynlmış, ayrı; bitişik olmayan. 2. işinden ayrılmış, me'murluktan çıkmış, (bkz: ma'zûl)
Zamîr-i munfasıl	a.gr. başka kelimeye bitişik olmayan zamir [hüve, ente, ene gibi]
munfasıla	(a.s.) ["munfasıl"ın müen.]. (bkz: munfasıl)
munfasılan	(a.zf.) munfasıl olarak, ayn, aynlmış olarak, (bkz: ma'zûlen)
munfasılın	(a.s. munfasıl'ın c.) infisal edenler, aynlanlar, ayrılmış olanlar, bitişik olmayanlar
munfasım	(a.s.) 1. infisâm eden, kırılan, eksilen. 2. zulüm ve gadir görmüş, kınlmış, kırgın

munfasî	(a.s. fesâ'dan) bir şeyden ayrılıp kurtanlan
munfatır	(a.s. fatr'dan) infıtâr eden, yazılan
munfazih	(a.s.) fazâhate uğramış, rezîl olmuş
munhasır	(a.s.). (bkz: münhasır)
munhasıran	(a.zf.). (bkz: münhasırân)
munis	(A.s. üns'ten) 1. ünsiyetli, alışılan, yadırganmaz, alışılmış. 2. cana yakın, sevimli. 3. insandan kaçmayan. 4. i. erkek adı. [müen. munise]
munise	(a.i.) can yoldaşı, hayat yoldaşı
munkabız	(a.s. kabz'dan) 1. toplanmış, çekilmiş, büzülmüş. 2. sıkılmış. 3. inkıbaza uğramış, pekliğe tutulmuş
munkalib	(a.s. kalb'den) inkılâbeden, dönen, dönmüş, değişen, başka bir şekle, kılığa girmiş, giren, (bkz: munkalib)
munkariz	(a.s. karz'dan) inkıraz bulan, biten, arkası gelmeyen, sönen, zürriyeti, dölü tükenmiş, kesilmiş olan
munkati	(a.s. kat'dan). (bkz. munkati')
munsabb	(a.s.) insıbâbeden, dökülen, karışan, kavuşan, [bir denize, bir ırmağa....]
munsalih	(a.s.) sulh üzere olan
munsamî	(a.s.) dökülüp akıtılmış
munsarım	(a.s.) insirâm eden, kesilen. (bkz. munkati')
munsabig	(a.s. sıbg'dan) insibâg eden, boyanan
mukzî	(a.s.) 1. hüküm ve kaza olunmuş. 2. gerekli görülmüş. 3. tamamlanmış
mûlâ-minhâ	(a.b.i.) huk. [eskiden] îlâ olunan zevce, (bkz: îlâ)
mu'lem	(a.s. ilm'den) işaretlenmiş, belirtilmiş
mûlî	(a.i.) îlâ eden zevç
mu'lim	(a.s. elem'den). (bkz. müellim)
mu'lin	(a.s. alen'den) îlân eden, umûma bildiren, haber veren
mum	(f.i.) 1. mum. 2. s. yumuşak
mûmâ-ileyh	(a.b. zm. c. mumâ-ileyhüm) îmâ edilen, adı geçen, yukarıda anılan [adam]
mûmâ-ileyhâ	(a.b.zf.c. mûmâ-ileyhün) îmâ edilen, adı geçen, yukanda anılan [kadın, kız]
mûmâ-ileyhüm	(a.b.zm. mûma-ileyh'in c.) îmâ edilenler, adı geçenler, yukanda anılanlar
mûmâ-ileyhümâ	(a.b.zm.) îmâ edilen, adı geçen, yukanda anılan [kadın, kız, erkek]
mûmâ-ileyhün	(a.b.zm. mûmâ--ileyhâ'nın c.) îmâ edilenler, adı geçenler, yukanda anılanlar [kadın, kız]
mûmesât	(a.i.). (bkz. umûm-hâne)
mum-hâne	(f.b.i.) mum yapılan veya satılan yer, mum fabrikası
mûmiyân	(f.s.c.) kıl belli, beli kıl gibi ince olan güzeller
mumtır	(a.s. matar'dan) yağmur yağdıran
mumya	(F.i.) 1. tahnit edilmiş, hiç çürümemek üzere ilaçlanmış ölü. 2. her türlü derde deva olduğu rivayet olunan bir masal ilâcı. 3. çok zayıf [kimse]
mumzâ	(a.s. mazâ'dan) imza edilmiş olan
munassab	(a.s. nasb'dan) 1. birbirinin üzerine tertiplenmiş olan. 2. i. me'mur, görevli

munassaf	(a.s.) ikiye ayrılmış, bölünmüş
munassıf	(a.i.) mat. açıortay, fr. bissecteur (-trice)
munazzaf	(a.s. nazîfden) tanzîf edilmiş, temizlenmiş, arınmış
munazzım	(a.s. nazm'dan) tanzim eden, düzenleyen
munazzif	(a.s. nazîfden) temizleyici, temizleyen
mundak	(a.s.) dövülüp ufaklanmış
munfasıl	(a.s. fasl'dan. c. münfasılîn) 1. infisâl eden, ayrılan, aynlmış, ayrı; bitişik olmayan. 2. işinden ayrılmış, me'murluktan çıkmış, (bkz: ma'zûl)
Zamîr-i munfasıl	(a. gr. başka kelimeye bitişik olmayan zamir [hüve, ente, ene gibi]
munfasıla	(a.s.) ["munfasıl"in müen.]. (bkz: munfasıl)
munfasılan	(a.zf.) munfasıl olarak, ayrı, ayrılmış olarak, (bkz: ma'zûlen)
munfasılın	(a.s. munfasılın c.) infisâl edenler, ayrılanlar, ayrılmış olanlar, bitişik olmayanlar
munfasım	(a.s.) 1. infisâm eden, kırılan, eksilen. 2. zulüm ve gadir görmüş, kınlmış, kırgın
munfasıl	(a.s. fasl'dan) bir şeyden ayrılıp kurtarılan
munfatır	(a.s. fatr'dan) infitâr eden, yazılan
munfazih	(a.s.) fazâhate uğramış, rezîl olmuş
munhasır	(a.s.). (bkz: münhasır)
munhasıran	(a.zf.). (bkz: münhasırân)
munis	(a.s. üns'ten) 1. ünsiyetli, alışılan, yadırganmaz, alışılmış. 2. cana yakın, sevimli. 3. insandan kaçmayan. 4. i. erkek adı. [müen. munise]
munise	(a.i.) can yoldaşı, hayat yoldaşı
munkabız	(a.s. kabz'dan) 1. toplanmış, çekilmiş, büzülmüş. 2. sıkılmış. 3. inkıbaza uğramış, pekliğe tutulmuş
munkalib	(a.s. kalb'den) inkılâbeden, dönen, dönmüş, değişen, başka bir şekle, kılığa girmiş, giren, (bkz: munkalib)
münkarız	(a.s. karz'dan) inkıraz bulan, biten, arkası gelmeyen, sönen, zürriyeti, dölü tükenmiş, kesilmiş olan
munkatı	(a.s. kat'dan). (bkz. munkati')
munsabb	(a.s.) insıbâbeden, dökülen, karışan, kavuşan, [bir denize, bir ırma-8a....]
munsabig	(a.s. sıbg'dan) insibâg eden, boyanan
munsalih	(a.s.) sulh üzere olan
munsamı	(a.s.) dökülüp akıtılmış,
munsarım	(a.s.) insirâm eden, kesilen, (bkz: munkati')
muntazar	(a.s. nazar'dan) intizâr edilmiş, beklenmiş, beklenilen, gelmesi umulan
muntazır	(a.s. nazar'dan. c. muntazırîn) intizâr eden, gözleyen, bekleyen
muntazır-ı rahmet-i Hûda	Allah'ın merhametini bekleyen
muntazıra	(a.s. nazar'dan) ["muntazır"in müen.]. (bkz: muntazır)
muntazıran	(a.zf.) intizâr ederek, bekleyerek
muntazır-âne	(a.f.zf.) intizâr ederek, bekleyerek
muntazırîn	(a.s. muntazır'ın c.) intizâr edenler, gözleyenler, bekleyenler
munsarif	(a.s. sarf dan) 1. insirâf eden, geri dönen. 2. a. gr. yerine göre her türlü hareke' alabilen kelime

munsarih	(a.s. sarâhat'den) açık, meydanda
munsif	(a.s. nasafet'den) 1. insaf eden, insaflı. 2. kötülükte ileri gitmeyen
nıunsif-âne	(a.f.zf.) insaflılıkla
muntabı'	(a.s. tab'dan) 1. intiba' eden, basılan, basılmış, damgalanmış, (bkz: matbu'). 2. yaradılıştan olan. 3. hoş görünen, güzel
muntabıât	(a.s. muntabı'ın c.) 1. mmtabı' olan, basılan, basılmış, damgalanmış olan şeyler. 2. yaradılıştan olan şeyler, hoş görünen, güzel şeyler
muntabıh	(a.s. tabh'dan) intibah eden, pişen, pişmiş, (bkz: matbûh)
muntabık	(a.s. tıbk'dan) intibak eden, birbirine tam uyan; uygun, (bkz: mutabık)
muntafî	(a.s. tufû'dan) 1. intifa eden, sönen; sönük. 2. fiz. sönümlü, fr. amorti
muntalik	(a.s. talâk'dan) intilâk eden, giden, bırakılmış, koyuverilmiş, salıverilmiş, (bkz: âzâd)
muntamıs	(a.s.) intımâs eden, belirsiz olan
muntasıf	(a.s. nısfdan) 1. yarılanmış, yarıya varmış. 2. i. yarı, orta
muntasıf-ı sene	senenin yansı, tam ortası
muntasıh	(a.s. nush'dan) nasîhat kabul eden, öğüt dinleyen
muntasıh-âne	(a.f.zf.) öğüt dinleyerek
muntasır	(a.s.) öç alan
muntavî	(a.s. tayy'den) intivâ eden, durulup bükülen, toplanmış, devşirilmiş
muntavi	(a.s.) sözdinler. (bkz: mutî)
muntazam, muntazama	(a.s. nizâm'dan) 1. intizamlı, sıralanmış, düzgün, derlitoplu. 2. tertipli. 3. mat. düzgün, [aslı "muntazım" dır]
muntazam hareket	düzgün devim
muntazam muhammes	mat. düzgün beş-gen
muntazam müseddes	mat. düzgün altıgen
muntazam mütehavvil hareket	fiz. düzgün değişen devim
muntazaman	(a.zf.) 1. muntazam, intizamlı olarak. 2. devamlı, sürekli olarak, dâima
munzacır	(a.s. zucret'den) yüreği sıkılmış
munzalim	(a.s.) inzılâm eden, -isteyerek veya istemeyerek- zâlimin zulmüne boyun eğen
munzamm	(a.s. zamm'dan) inzimâm eden, üste konan, katılan; ek
munzamın hatt	uzatılmış ek telefon teli
munzar	(a.s.) inzâr edilmiş, te'hîr edilmiş, geciktirilmiş
munzıcât	(a.s.i.) yaranın iltihabını yok edici, irinini akıtıcı [ilâçlar]
munzic	(a.s.) 1. inzâceden, kemâle eren. 2. hek. cerahatlendiren, irinlendiren, olduran [yara ve çıbanı]. 3. hazmettirici, sindiriri
mûr	(f.i.c. mûrân) 1. karınca, (bkz: nemi). 2. yoksulluk, fukaralık sembolü. 3. pas hastalığı
murâbaa	(a.i. rab'dan) yazlığa çıkmak üzere mukavele yapma
murabaha	(a.i. ribh'den) 1. malı kâr ile satma. 2. tefecilik, kanunen verdiği izin sınırından aşkın faiz alma
murâbata	(a.i. rabt'dan) 1. bağlamak. 2. düşmanı, saldıracağı yerlerde durup bekleme

murabba'	(a.s. rub'dan) 1. terbi' olunmuş, dörde çıkarılmış. 2. dörtlü, dört şeyden olma. 3. dört köşeli. 4. i. geo. kare, fr. carre
murabba-i tâmm	geo. tam kare. 5. ed. dört mısralık kıt'alardan meydana gelen manzume. 6. adı, Kenzî Hasan'in edvannda (1700 yöresi) geçen makam
murabba-ı mütekerrir	ed. birinci kıt'anın son mısraı öteki kıt'alann sonunda tekrarlanan murabba
murabba-ı müzdevic	ed. birinci kıt'anın son mısraı öbür kıt'alann sonunda tekrarlanmayarak değişen murabba
murabba'ü't terkîb	kim. dörtlü bileşik, fr. quaternaire
murabba	(A.s.) 1. terbiye edilmiş. 2. (i.c. murabbayât) kaynayıp kıvama geldikten sonra dondurulmuş meyva suyu tatlısı
murabba'-nişîn	(a.f.b.s.) bağdaş kurup oturan
murabbayât	(a.i. murabba2'nin c.) kaynayıp kıvama geldikten sonra dondurulmuş meyva suyu tatlıları
murâbıt	(a.s. ve i. rabt'dan. c. murâbıtîn) 1. ibâdete bağlı kimse, (bkz: zâhid). 2. [Fas'ta] şeyhlerin, dervişlerin unvanı
murâbıtîn	(a.s.i. murâbıt'ın c.) ibâdete bağlı olanlar; şeyhler, dervişler
murâd	(a.i. revd'den) 1. arzu, istek, dilek. 2. maksat, meram
Lâfzı murâd	mânâsı için değil, lâfzı için söylenmiş söz "tenbel bir çocuğa mektep talebesi demek" gibi
murâd-ı hakk	Allah'ın isteği. 3. erkek adı
murâd-bahş	(a.f.b.s.) 1. murâd veren. 2. Tanrı sıfatlarından
murafaa	(a.i. refden) 1. mahkemeye verme; mahkemeye getirtme; duruşma, yüzleşerek mahkeme olunma
murâfakat	(a.i. rıfk'dan) 1. refakat etme, yol arkadaşlığı, yoldaşlık. 2. beraber bulunma, fr, accompagnement. 3. fels. birkaç olayın aynı zamanda olması, düşüm-deşlik
murâfık	(a.i. refâkat'den) 1. refakat eden, yol arkadaşı olan, yoldaş, (bkz: hem-râh). 2. bir şeyle beraber bulunan
murâfi'	(a.s. ve i. refden) murafaa eden
murâgabet	(a.i.) dileme, arzu etme
murâgame	(a.i. rağm'dan) birini darıltacak, gücendirecek bir davranışta bulunma
murâgıb	(a.s.) rağbet eden
murahham	(a.s.) 1. terhîn olunmuş, son harfleri veya heceleri düşürülmüş Zeyn'el-âbidîn yerine "zeynel" demek gibi. 2. i. kısaltma, fr. abreviation
murahhas	(a.s. ve i. ruhsat'dan) 1. ruhsatlı, izinli. 2. delege, devlet veya bir teşekkül, bir kurum adına salahiyetli olarak bir yere, birinin makamına gönderilen kimse fr. delegue
murahhasa	(a.i.) Ermeni piskoposu
murahhasîn	(a.i. ruhsat'dan). (bkz. murahhas)
murahhasiyyet	(a.i.) murahhaslık, delegelik
murahhil	(a.s. nhlet'den) terhîl eden, bir yerden bir yere göçüren
murâî	(a.s. riâyet'den) riâyet eden, saygı gösteren
murakabe	(a.i. rakb'dan) 1. bakma, gözetme, göz altında bulundurma. 2. tas. kendi iç âlemine bakma, dalıp kendinden geçme. 3. denetleme, kontrol
murâkasa	(a.i. raks'dan) dans

Tarihvemedeniyet.org

murâkıb	(a.s. rakb'dan) 1. murakabe eden, koruyan. 2. Allah'a bağlanmış. 3. denetçi, kontrolör, fr. contröleur
murakka'	(a.s. ruk'a'dan) terkî' edilmiş, yamanmış, yama vurulmuş, yamalı
Câme-i murakka'	yamalı elbise
Delk-i murakka'	ikiyüzlülerin -kendilerini derviş gibi göstermek üzere- giydikleri yamalı hırka
murakka' germek	pabuç ve şâire üzerine deriye işlenecek motifler için patron kesmeye hazırlanmak
murakkaa	(a.i.c. murakkaât) hattat meşknâmesi, birbiri üstüne yapıştırılarak mukavva gibi olmuş bir kâğıt üzerine yazılan meşk, güzel yazı örneği
murakkaât	(a.i. murakka'ın c.) meşk, güzel yazı örnekleri
murakkak-	(a.s. rikkat'den) incelmiş, ince
murakkam	(a.s. rakam'dan) 1. yazılmış, yazılı. 2. terkîn edilmiş, rakkam, sayı konulmuş; numaralanmış, numaralı
murakkan	(a.s.) terkîn edilmiş, bozulmuş, aradan çıkarılmış
murakka'-pûş	(a.f.b.s.) yamalı hırka giymiş olan [derviş]
murakkım	(a.i. rakam'dan) pusulanın iğnesi
mûrân	(f.i.mûr'un c.) karıncalar
mûr-âne	(f.zf.) 1. karıncavâri, karıncaya yakışacak surette. 2. (bkz: âciz-âne, fakîr-âne, nâçiz-âne)
murâsade	(A.i. rasad'dan) gözetleme, dikkatle bakma
murassa'	(a.s.) 1. kıymetli taşlarla bezenmiş. 2. e d. iki mısraı veya iki fıkrası kelime kelime birbiriyle aynı vezin ve kafiyede olan [söz, beyit]. 3. g. s. bir yazı sitili. 4. muz. Irak perdesiyle geveşt perdesi arasında bulunan bir perde ismi
murassas	(a.s.) 1. kalay veya kurşunla kaplanmış. 2. lehimlenmiş, (bkz: mer-sûs)
murâvaga	(a.i.) güreşme, (bkz: musâraa)
murâvaza	(a.i. râz'dan) 1. bir kimseyi hile veya kahır suretiyle ikna etme, kandırma. 2. huk. [eskiden] sulh mükâlemesi
murâzaa	(a.i. rızâ'dan) emzirme
mûrçe	(f.i.) 1. küçük karınca. 2. metal, maden pası. 3. meç. alçak, rezîl, değersiz kimse
mûrd	(f.i.) mersin ağacı
murdâd	(f.i.) 1. takvim. 2. her ayın yedinci veya sekizinci günü. 3. bu ayı ve günü yönetmekle görevli bir melek
murdar	(f.s.) 1. mundar, kirli, pis. (bkz: mülevves, münecces, nâ-pâk). 2. İslâmî şeriat hükümlerine göre kesilmemiş [hayvan]
murdâr-hâr	(f.b.s. ve i.) "murdar yiyen" karga; çaylak
murdia	(a.i. ndâ'dan). (bkz. murzia)
mu'reb	(a.s. Arab'dan) i'rablı, i'rablanmış; sonu her türlü harekeyi almaya müsait kelime, (bkz: i'râb)
murg	(a.i.). (bkz. mürg)
murg-âne	(f.zf.) kuşlar gibi, kuşlara yakışacak şekilde
mu'rib	(a.s. Arab'dan) meşhur bir kitabın irabını (bkz. i'rab) bildiren kitap
mu'ribü'l-avâmil	avâmil adlı eserin şerhi

Tarihvemedeniyet.org

muris	(a.s. verâset'den) 1. îrâseden, getiren, veren, kazandıran. 2. miras bırakan
murise	(a.s. verâset'den) ["muris"in müen.]. (bkz: muris)
mu'riz	(a.s. arz'dan) i'râz' eden, yüz çeviren, başka tarafa dönen; ta'rîz eden, dokunaklı söz söyleyen, taş atan
murtabıt	(a.s. rabt'dan) 1. bağlı, bağlanmış. 2. meç. bir şeyle ilgili; ilgisi olan. [müen. murtabıta]. 3. i. zool. kannlannın bir kısmı gövdesine bitişik olan böcekler
murtâdd	(a.s. redd'den) islâm dînini bırakıp başka bir dine giren
murtâz	(a.s.) alışnnlmış, talimli [hayvan]
murtazâ	(a.s. nzâ'dan) 1. irtizâ edilmiş, beğenilmiş, seçilmiş, (bkz: güzide, müntehab, nuhbe, pesendîde). 2. (h.i.) Hz. Alî'nin lâkabı. 3. erkek adı
murtazavî	(a.s.) Hz. Ali'ye mensup, Hz. Ali ile ilgili
murtazı'	(a.s. nzâ'dan) irtizâ' eden, süt emen
murzı'	(a.s. nzâ'dan), ırza' eden, çocuk emziren
murzia	(a.i. rızâ'dan) ; çocuğa süt veren, süt emziren, sütnine, bebeğe süt vermek üzere para ile tutulmuş kadın
mûs	(a.i.) bıçak, (bkz: kârd, sikkîn)
Musa, Mûsî	(a.h.i.) 1. Sînâ yarımadasında Eymen vadisinde Tür dağında Allah'ın lûtfuna mazhar olarak kavmine "Evâmir-i aşere" (on emir) adı altında ahlâk ve prensip kaidelerini bildiren peygamber. [Mısır'da Firaunlann israil oğullanna zulmettikleri sırada dünyâya gelmiş ve ölümden kurtulması için bir sepet içinde Nil Nehri'ne atılmış, kurtanlıp büyüdükten sonra Firaune, asasını (asâ-yi Musa'yı) yılan şekline sokmak mucizesini göstermiş ve bu suretle kavmini Mısır'dan dışan çıkarmak müsaadesini almıştır. Kızıldeniz kıyısına gelince asâsiyle denizi yararak kavmini geçirmiş ve arkadan gelen Firaun ve adamlan tekrar birleşen su içinde kalmıştır]. 2. erkek adı
mûsâ	(a.s. vesâyet'den) 1. vasiyet olunan mal ve menfaat. 2. tavsiye olunmuş, tavsiye edilmiş
mûsâ-bih	vasiyet olunan şey
mûsâ-leh	kendisine bir şey vasiyet olunan [adam]
mû-sâ[y]	(f.b.i.) ustura
musa'ad	(a.s. suûd'dan) 1. yüce, yücelmiş, çok yüksek. 2. i. kaynatılarak an-ülmış şarap
musâare	(a.i.) büyüklük taslayarak birinin yüzüne bakmayıp başını çevirme
musâb	(a.s. savb'dan. c. musâbîn) 1. isabet etmiş, rastlamış, üzerine düşmüş. 2. musibete uğramış, (bkz: duçar, giriftar)
musabbag	(a.s.) boyanmış, boyalı
musâbere, musâberet	(a.i. sabr'dan) sabretme, katlanma
musâbîn	(a.s. musâb'ın c.). 1. (bkz. musâb). 2. hastalığa yakalanmış olanlar
musâbiyyet	(a.i.) bir kötülüğe yakalanma, bir hastalığa tutulma
musâdaka ale'l-istihkak	(a.b.i.) huk. [eskiden] muayyen bir hakka hangisinin mâlikiyeti hususunda iki kimsenin ittifak etmesi, [bir vakfiye mucibince kendisine galle-i vakıftan şu kadar sehim verilmesi

	îcâbeden (A), bu senmin hiçbir kimseye ait olmayıp yalnız (B) ye ait bir hak olduğunu onun tasdikine mukarin olarak ve karşılığında bir ivaz almayarak ikrar etse aralarında musâdaka bulunmuş olur]
musâdakat	(a.i. sıdk'dan) karşılıklı dostluk
musâdat	(a.i.). (bkz. mudârâ)
musadda	(a. s. sad'dan) tasdî' edilmiş, başı ağrıtılmış
musaddak	(a. s. sıdk'dan) tasdîk olmuş, gerçekliği, geçirliği resmî olarak yazı ile bildirilmiş
musaddar	(a. s. sudur'dan) sudur etmiş, çıkmış
musaddık	(a.s. sıdk'dan) tasdîk eden, gerçekliğini, geçerliğini resmî olarak yazı ile bildiren
musaddık-âne	(a.f.zf.) tasdik ederek, gerçekliğini, geçerliğini resmî olarak yazı ile bildirerek
musaddi'	(a.s. sad'dan) tasdî' eden, baş ağrıtan
musâdefe, musâdefet	(a.i.) sudûfdân. bkz. musâdefe)
müsadif	(a.s. suhûfdan). (bkz: müsadif)
musâfaa	(a.i.) 1. birbirinin boynuna sarılma. 2. fizy. gözün, her uzaklıkta bulunan eşyayı görebilme hassası
musâfaha	(a.i. safh'dan) el sıkışma, tokalaşma
musâfât	(a.i. safvet'den) samimî ve hâlis dostluk
musaffa	(a.s. safvet'den) tasfiye edilmiş, süzülmüş, yabancı maddelerden ayrılmış
musaffaf	(a.s. saffdan) tasfif edilmiş, saf saf, sıra sıra dizilmiş
musaffî	(a.s. safvet'den) tasfiye eden, süzen, sızıran
musaffir	(a.s. sufret'den) 1. tasfîr eden, ıslık çalan, seslenen. 2. sarıya boyayan, sarartan, sarılaştıran
musâfih	(a.s.) musâfaha eden, el sıkışanlardan herbiri
musaggar	(a.s. sagir'den) küçültülmüş, "-çık, -çak" lı mânâsı verilmiş
musâhabât	(a.i. sohbet'den. musâhabe'nin c.) sohbetler, konuşup görüşmeler
musâhabât-ı ahlâkıyye	1) ahlâkî konuşup görüşmeler; 2) [eskiden] ilkokullarda okutulan bir kitap
musahabe, musâhabet	(a.i. sohbet'den. c. musâhhâbât) sohbet, etme, konuşma, görüşme. musâhere,
musâheret	(a.i. sıhr'dan) evlenme ile meydana gelen akrabalık
musahhaf	(a.s. sahfdan) yanlışlıkla değiştirilmiş
musahhah	(a.s. sıhhat'den) tashih olunmuş, yanlışı düzeltilmiş, yanlışsız
musahhaha	(a.s. sıhhat'den) ["musahhah"in müen.]. (bkz: musahhah)
musahhar	(a.s.) ele geçirilmiş
musahhih	(a.s. ve i. sıhhat'den. c. musahhihin) tashih eden, yanlış düzelten, düzeltici
musahhihin	(a.s. ve i. musahhih'in c.) tashih edenler, yanlış düzeltenler, düzelticiler
musahhin	(a.s. sahn'den) teshin eden, ısıtan, ısıtıcı, kızdıran
musahhir	(a.s. sahr'dan) teshir eden, zapteden, boyun eğdiren; elde eden
musâhî	(a.s.) bir şeyin hâlisi, seçilmişi
musâhib	(a.s. sohbet'den. c. musâ-hibân) 1. biriyle musahabe eden, sohbette bulunan, konuşan, arkadaş. 2. büyük bir zâtın

	yanında bulunarak onu sözüyle sohbetiyle eğlendiren. 3. pâdişâhların husûsî işlerinde bulunanlardan herbiri
musâhibân	(a.f.s. musâhib'in c.). (bkz. musâhib)
musahibe	(a.i.) kadın musahip. (bkz. nedime)
musahrac	(a.s.) horasan ve kireç ile sıvanmış sahrınç (sarnıç)
musakka	("ka" uzun okunur, a.s. saky'den) 1. sakyedilmiş, sulanmış. 2. musakka [yemek]
musakkab	(a.s. sakb'dan) teskîbolunmuş, delinmiş
Lü'lü-i musakkab	delinmiş, delik inci
musâlaha	(a.i. sulh'den. c. musâlahât). (bkz: müsâlaha)
musâlahât	(a.i. sulh'den. musâleha'nın c.) barışlar
mûsâ-leh	(a.b.i.) fık. Lehine vasiyet olunan kimse
musâlehü'n-aleyh	(a.b.i.) Sulh bedeli
musâlehün-anh	(a.b.s.) huk. iddia edilen ve istenen şey. (bkz. müddeâ-bih)
musâlih	(a.s. sulh'den) sulh yapan, barışan
musalla	(a.i.) 1. namaz kılmağa mahsus açık yer. (bkz: namâz-gâh). 2. cami civarında cenaze namazı kılınan yer
Seng-i musalla	musalla taşı
musallat	(a.s. salâtet'den) teslît olunmuş, birinin üzerine düşmüş, sataşmış, ilişmiş; sataşan, rahat bırakmayan
musallat fikr	psik. takınak, fr. obsession
musalleb	(a.s. sulb'den) taslîbedilmiş, salâbet verilmiş, katilaştınlmış
musallî	(a.s. salât'dan) namaz kılan, beş vakit namazına devam eden
musallit	(a.s. salâtet'den) taslît eden, birini başkasına sataştıran
musammat	(a.i.) 1. ed. beyitleri kafiyeli ve dört kısımdan ibaret manzume. 2. ed. kıt'alardan meydana gelen Divan Edebiyatı nazım şekillerinin genel adı
musanımem	(a.s. samm'dan) tesmîm olunmuş, kat'î olarak karar verilmiş, (bkz: mukarrer)
musammet	(a.s. ve i. sammet'den) l. içi boş, kof olmayan şey. 2.gr. Arap alfabesinde (m, r, b, n, f, 1) den başka bütün harfler
musanna'	(a.s. sun'dan) 1. tasnî edilmiş, sanat eseri olarak meydana getirilmiş, usta elinden çıkmış, fr. objet d'art. 2. çok süslü. 3. uydurulmuş
musannaa	(a.s. sun'dan) ["musanna" in müen.]. (bkz: musanna')
musannef	(a.s. sınfdan) 1. tasnîf edilmiş, sıraya konmuş. 2. te'lif edilmiş, yazılmış; kitap
musannefât	(a.s.c. sınfdan) tasnîf edilmiş kitaplar
musannif	(a.s. sınfdan. c. musannifin) 1. kitap yazan, müellif. 2. düzenleyici, donatıcı
musannifân	(a.i. musannifin c.) kitap yazan kadınlar, (bkz: musannifin)
musannife	(a.i. sınfdan) kadın yazar
musannifek	(a.i.) 1. küçük musannif, küçük müellifler. 2. XVIII. yüzyıl müelliflerinden Bekir Ahmet Efendi'nin lâkabı
musannifin	(A.i. musannifin c.) ; kitap yazanlar, (bkz. müellifin)
musâraa	(a.i. sar'dan) güreşme, pehlivanlık (a.i. sarâhat'den)
musârahaten	(a.zf.) aşikâr olarak,
musari'	(a.s. ve i. sar'dan) güreşçi, pehlivan
musâraha	işi meydanda görme

musarra'	(a.s. sar'dan) ed. iki mısraı kafiyeli olan beyit
musarrah	(A.s. sarâhat'den) tasrîh olunmuş, açık söylenmiş, belirtilmiş, apaçık
musarraha	(a.s. sarâhat'den) ["musarrah"ın müen.]. (bkz: musarrah)
musarrahan	(a.zf. sarâhat'den) sarih, açık olarak, açıkça, (bkz: mufassalan, muvazzaf an)
musattah, musattaha	(a.s. sath'dan) satıhlandınlmış, düz, yassı hâle sokulmuş
Hendese-i musattaha	geo. düzlem geometri, fr. geometrie plane
Küre-i musattaha	coğr. *düzlemküre, fr. planosphere
musattah ölçü	coğr. plânimetri
musattar	(a.s. satr'dan) tastîr edilmiş, yazılmış
musâvele	(a.i. savlet'den) savlet etme, döğüşmek için birinin üzerine atlama
musavver	(a.s. sûret'den) 1. tasvirli, resimli. 2. tasarlanmış, düşünülmüş
Rûh-i musavver	cisimlenmiş ruh
musavvere	(a.s. sûret'den) ["musavver"in müen.]. (bkz: musavver)
musavveretü'l-adale	anat. sarkoplazma
musavvir, musavvire	(a.s. ve i. sûret'den. c. musavvirân, musavvirîn) 1. tasvîr, resim yapan, ressam, figürist. 2. hayal, fr. image. 3. hayalgücü. 4. varlıklara biçim veren manâsına gelen Allah'ın sıfatlarından biri
Madde-i musavvire	anat. protoplazma
musavvirân	(a.f.s. musavvir'in c.), (bkz: musavvirîn)
musavvir-âne	(a.f.zf.) tasvîr edene, resim yapana yaraşır yolda
musavvirîn	(a.s. musavvir'in c.), (bkz. musavvir)
musavvit	(a.s. ve i. savt'dan) 1. tasvît eden, seslenen, ses çıkaran. 2. sesli
musâyaha	(a.i. sayha'dan) haykırışma, karşılıklı boğuşma
musâyefe	(a.i. sayfden) yazlığına, bir yaz tutulmak üzere pazarlık etme
musaykal	(a.s. saykal'dan) cilâlı, parlak, yaldızlı, perdahlı
musaykala	(a.s.) ["musaykal"ın müen.]. (bkz: musaykal)
nıûse uıj	(f.i.) an. (bkz: nahl)
mûsel	(a.s. vusûl'den) îsâledilmiş, vardırılmış, yetiştirilmiş, ulaştırılmış
mûsevî	(a.s. ve i.) Yahudi, Hz. Musa'nın din ve şerîatinden olan kimse
mûseviyye	(a.s.) ["mûsevî"nin müen.]. (bkz. mûsevî)
mushaf	(a.s. sül. sahafe. c. mesâhif) 1. sahife hâline getirilmiş şey, kitap. 2.i. Kur'an. (bkz. Fürkan, Hûda, Hitâb, Kitâb, Necm, Nur, Zikr)
mûsî	(a.s. vesâyet'den) 1. vasiyet eden; birini vasî gösteren. 2. tavsiye eden. [müen. "mûsiye"]
musîb, nıusîbe	(a.s. sevab'dan) isabet eden, rastgelen; yanılmayan
Akvâl-ı musîbe	isabetli sözler
musibet	(a.i.c. mesâib) 1. felâket, ansızın gelen belâ, sıkıntı. 2. meç. uğursuz
Musîbet-nâme	(a.f.b.i.) İrân edebiyatının tanınmış mutasavvıf şâirlerinden Ferîdüddîn-i Attâr'ın eseridir
musîbet-zede	(a.f.b.s.) musibete, felâkete, belâya, kazaya uğramış
mûsîkal	("ka" uzun okunur, f.i.). (bkz. mûsîkar)

mûsîkar	("ka" uzun okunur, f.i.) 1. mizmar çeşidinden sıra, kalem, düdük; kaval; dervişlere mahsus bir saz. 2. rüzgâr estikçe gagasındaki deliklerden türlü türlü ses çıkardığı için "mûsikî" sözünün de bundan alındığı rivayet olunan mevhum bir kuş. (bkz: diğerân). 3. adı anonim bir Edvâr-ı llm-i Musıkî'de geçen makam
mûsikî, mûsikıyye	(a.i.) müzik
Âlât-ı mûsikıyye	müzik âletleri
mûsikî-i figan	("ga" uzun okunur) feryadın mûsikisi
mûsikî-i sükût	sessizliğin mûsikîsi
mûsikî-şinâs	(a.f.b.i.) müzikçi, fr. musicien
mûsil	(a.s. vusûl'den) îsâleden, ulaştıran, yetiştiren, vardıran
mûsile	(a.i.) müderrislikte ikinci yüksek derece
mûsile-i sahn, -i Süleymâniyye	"Fatih ve Süleymaniye müderrislikleri" olan en yüksek derecedeki basamak
musir	(a.s.) zengin
musirr	(a.s. sarr'dan) ısrar eden, direnen, ayak direyen
musirr-âne	(a.f.zf.) ısrar ve inatla, ayak direyerek
musirre	(a.s. sarr'dan) ["musirr"in müen.]. (bkz: musirr)
musirren	(a.zf.) ısrar ederek, direnerek, ayak direyerek, inatla, (bkz: musirr-âne)
muskıt	(a.s. ve i. sukut'dan. c. muskıtât) 1. iskat eden, düşüren. 2. çocuk düşürücü ilâç
muskıtât	(a.i. ve s. muskıt'ın c.) iskat edenler, düşürenler, çocuk düşürücü ilâçlar
muskıtât-ı cizye	huk. [eskiden] cizyenin edasını ba'delvücup ıskat eden sebepler [mükellefin islâmlığı kabulü, kableledâ vefatı, kableledâ tam bir senenin geçip diğer senenin girmesi gibi]
muskıtât-ı hudûd	huk. hududu bâdel-vücup iskat eden sebepler
muskıtât-ı kısas	huk. [eskiden] kısası ıskat eden sebepler, [kısas olunacak nefis veya uzvun fevt olması veliyyi cinayetin cânîyi affetmesi gibi]
muslih	(a.s. sulh'dan. c. muslihîn, muslihûn) 1. İslah eden, iyileştiren, düzeltici, arabulucu. 2. i. erkek adı
musliha	(a.s. sulh'den) ["muslih" in müen.]. (bkz: muslih)
muslih-âne	(a.f.zf. sulh'den) arabuluculukla, aracılıkla
muslihîn	(a.s. muslîh'in c.) İslah edenler, iyileştirenler, düzelticiler, arabulucular
Muslihiyye-i Halvetiyye	(a.b.i.) tas. Halvetiyye tarikatı şubelerinden biri. [kurucusu, Mûslih'in galatı olup, "Mûsilî" lakabıyla tanınan Şeyh Mustafâ Muslihüddin Efendi'ye nispetle bu adı almıştır; Tekirdağ'da doğmuştur. Ölümü 1099 (1697 - 98) dir]
muslihûn	(a.s. muslih'in c.), (bkz. muslihîn)
musmet	(a.s. ve i.), (bkz. musam-met)
musrif	(a.i.) hek. kan hücum eden yeri iyi etmek için kullanılan kuru hacamat, hardal yakısı gibi şeyler
mustabır	(a.s. sabr'dan) sabreden
mustaf	(a.s.) saf ve tabur hâlinde dizilmiş

mustafâ	(a.s. safvet'den) 1. istifa edilmiş, seçilmiş, (bkz. güzîde, müntehab). 2. h. i. Hz. Muhammed'in adlarından. 3. i. erkek adı
mustafâvî, mustafâviyye	(a.s. safvet'den) Hz. Muhammed Mustafâ'ya mensup, onunla ilgili
Ahlâk-ı mustafâviyye	Hz. Muhammed Mustafâ'nın hadîsleri
müstalah	(a.s. sulh'den. c. muştalahât) ıstılahlı, içinde çok ıstılah ve terim olan, ağdalı
mustalahat	(a.i. mustalah'ın c.) ıstılah hâline getirilmiş kelimeler
mustalahî	(a.s.) ıstılahlı, ağdalı konuşan, (bkz. ıstılâh-perdâz, mustalih)
mustalih	(a.s. sulh'den). (bkz: mustalahî)
mustani'	(a.s.) 1. ziyafet veren, yedirip içiren. 2. birini yetiştirip adam eden
mustâr	(a.i.) çok sert ve keskin şarap
mustarıf	(a.s.) çıkarı için her yana başvuran
mustashib	(a. sahâbet'den) birini yanına alan, beraberinde götüren
mustashiben	(a.zf.) yanında olarak, birlikte
mustatâb	(a.s. tayyib'den) iyi, âlâ
Kitâb-ı mustatâb	güzel kitap
mustatîl	(a.s. tûl'den) 1. istitâle eden, uzayan. 2. i. geo. *dik dörtgen, fr. rectangle
mustatîlü'r-re's	biy. uzunkafalı, fr. dolicdocepdale
mustatîlî	(a.s. tûl'den) mustatil, dikdörtgen biçiminde olan
mustazill	(a.s zıll'dan) 1. istizlâl eden, gölgede oturan, gölgelenen. 2. birinin himâyesi, koruması altında [bulunan], korunan, gölgesine sığınmış, (bkz: mahmî)
mustazref	(a.s.) 1. zariflik, nükte. 2. hâvî; muhit
muş	(f.i.) fâre
mûş-i destî, -i sadra	zool. tarla faresi; köstebek
mûş-i dü-pâ	zool. Kuzey Afrika'da yaşayan ve uzun iki arka ayağı üstünde sıçrayan bir kır faresi
mûş-i durma	zool. hurma sıçanı, [kediden biraz küçüktür]
mûş-i kür	zool. körsıçan, köstebek
mûş-i perende	zool. 1) yarasa; 2) sincap; 3) Avustralya'da bulunan keseli bir hayvan
mûş-i sultâniyye	zool. sincaba benzeyen küçük bir fare
muşamma'	(a.i. şem'den) muşamba
muşamma -ı tıbbî	dek. yara, çıban ve sâireye yapıştırılan san muşamba, yakı
muşamma-i ticarî	tic. balyalara sanlan ziftli kalın bez
muşâta	(a.i.) tararken dökülen saç, sakal teli
mûşek	(f.i.) fare yavrusu
mûşek-perran	(f.b.i.) zool. ön ve arka bacağı arasında bulunan bir zarın yardımıyla uzun sıçrayabilen sincap
mûşer	(a.i.) bir çeşit eğri testere
mûş-gîr	(f.b.s. ve i.) "sıçan tutan" çaylak [kuş], (bkz: mûş-hâr)
mûş-dâr	(f.b.s. ve i.) "sıçan yiyen" çaylak [kuş], (bkz: mûş-gîr)
mû-şikâf	(f.b.s.c. mû-şikâfân) kılı kırk yaran, inceden, inceye araştıran
mû-şikâfân	(f.b.s. mû-şikâfın c.) kılı kırk yaranlar, inceden inceye araştıranlar
mû-şikâf-âne	(f.zf.) kılı kırk yararcasına, inceden inceye

mû-şikâfî	(f.b.i.) kılı kırk yarma, inceden inceye araştırma
muşt	(a.i. mışât) tarak, (bkz: şâne)
muştü'l-kadem	anat. ayak tarağı
muştü'l-yed	anat. elin tarağı
muşt	(f.i.) 1. yumruk; tokat. 2. meç. avuç. (bkz: muşt, müşte1)
muşta	(a.i.) saç tarağı
muşta	(A.i.) 1. muşta, parmağın biri bükülüp sivrilterek vurulan yumruk. 2. birine vurmak için ele ve parmaklara geçirilen demir
muştıyye	(a.i.) bot. narakotugiller, fr. dipsacees
muştî	(a.i.) bir avuç, bir avuçluk, bir avucun alabileceği kadar
muştî	(a. s. muşt'dan) tarak biçiminde olan
muşt-zen	(f.b.s.) yumruk vuran, yumrukçu; boksör, (bkz: müşt-zen)
muştü'r-râî	(a.it.) bot. çoban tarağı, fesçi dikeni
muta', mutâa	(a.s. tav'dan) itaat olunan, boyun eğilen, başkalarının kendisine itaat ettikleri
Cidân-mutâ'	dünyânın boyun eğdiği, âleme hükmü geçen
Evâmir-i mutâa	itaat edilen, boyun eğilen emirler
mu'tâ	(a.s. atâ'dan) 1. Îtâ olunmuş, verilmiş. 2. fels. * veri, verilmiş, fr. donnee
mutâame	(a.i.) güvercinlerin öpüşmesi
mutaassıb	(a.s. asab'dan. c. muta-assıbân, mutaassıbın) 1. kendi tarafını aşırılıkla tutan. 2. kendi dinini, eski gelenek ve görenekleri aşırı tutan, onların dışındakilere düşman olan, hiçbir yenilik kabul etmeyen
mutaassıb-âne	(a.f.zf. asab'dan) mutaassıpça; körükörüne
mutaassıbın	(a.s. asab'dan. mutaassıb'ın c.) taassubu olanlar, (bkz: mutaassıb)
mutaattıl	(a.s. sül. atele) taattul eden, işsiz kalan, (bkz: muattal)
mutaattır	(a.s. ıtr'dan) 1. taattur eden, güzel koku ile koklanan. 2. güzel koku sürünen
mutaattıra	(a.s. ıtr'dan) ["mutaattır"in müen.]. (bkz: mutaattır)
mutaazzım	(a.s. azamet'den). (bkz: müteazzım)
mutaazzım-âne	(a.zf.) (bkz: müteazzım-âne)
mutaazzıv	(a.s.) organlaşmış
mutabakat	(a.i. tıbk'dan) mutâ-bıklık, muvâfıklık, uygunluk, uyuşma, anlaşma
mutabakat beyannâmesi	uygunluk bildirisi; bütçe tatbikatının Millet Meclisi tarafından denetlenmesine esas olan ve Sayıştay'ca hazırlanan gerekçeli cetvel
mutabassır	(a.s.) açıkgöz
mutabbak	(a.s. tabk ve tabak'dan) 1. tatbik olunmuş, uydurulmuş. 2. kapak gibi kapanmış
mutabık	(a.s. tıbk'dan) uyan, uygun [birbirine]
mu'tâd, mu'tâde	(a.s.i.) Îtiyad edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış
mu'tâden	(a.zf.) alışıldığı üzere
mu'tâdî	(a.s.) alışılmış, her vakitki
mu'tâdiyye	(a.s.) ["mu'tâdî" nin müen.]. (bkz: mu'tâdî)
mutâf	(a.i.). (bkz. matâf)
mutafattın	(a.s. fatânet'den) hemen anlayıp farkına varan

mutaffif	(a.s.) noksan mal veren dalavereci
mutâher	(a.s.) temizlenmiş
mutâhere	(a.i.) temizleme
mutahhar, mutahhara	(a.s. tahâret'den) 1. tathîr edilmiş, temizlenmiş, temiz
Libâs-ı mutahhar	temiz elbise. 2. temiz, mübarek
Ravza-i mutahhara	mübarek, kutsal türbe
mutahhir	(a.s. tahâret'den) tathîr eden, temizleyen
mutâhir	(a.s.) temizleyici
mu'tak, mu'taka	(a.s. atak'dan) i'tâk olunmuş, azâdedilmiş, azatlı [köle]
Abd-i mu'tak	azâdedilmiş köle
Câriye-i mu'taka	azâdedilmiş câriye, halayık
mu'takü'l-ba'z	tamamen değil, kısmen azâdedilmiş köle veya câriye
mutâlebât	(a.i. taleb'den. mutâle-be'nin c.) istenilen şeyler, istekler
mutâlebe	(a.i. taleb'den. c. mutâlebât) 1. talepte bulunma, hakkını isteme. 2. dâva
mutâli'	(a.s. tulû'dan. c. mutâliîn) mütâlâa eden, kitap okuyan
mutâliîn	(a.s. mutâli'in c.) mütâlâa edenler, kitap okuyanlar
mutallâ	(a.s. tılâ'dan) tılâlanmış, yaldızlanmış, yaldızlı
mutallâka	(a.s. talâk'dan) bırakılmış, boşanmış [kadın]
mutallâ-kârî	(a.f.b.i.) yaldızlama, altın kaplama işi
mutallik	(talâk'dan. a.s.) huk. talak ile karısını boşamış olan koca
mutalsam	(a.i. tılsım'dan) tılısımlı, büyülü
mutalsım	(a.s. tılsım'dan) tılısımlayan, tılısım ve büyü yapan
mut'am	(a.s.) yiyeceği içeceği çok olan
mutammis	(a.s.) hek. kadınlarda âdet hâlini tanzim eden ilâç
mutantan	(a.s. tantana'dan) 1. tantanalı, debdebeli; gürültülü, patırdılı. 2. şatafatlı, gösterişli; çok parlak
mutâraha	(a.i.) birbirine söz söyleme
mutârahât	(a.i. tarh'dan, mutâraha'nın c.) Konuşmalar, birbirine söz söylemeler
mutarassıd	(a.s.) tarassut eden, gözleyen
mutarassıdâne	(a.f.zf.) tarassut edene yaraşır yolda
mutarassıdîn	(a.i. mutarassıd'ın c.) tarassut edenler, gözleyenler; bekleyenler, kollayanlar
mutâredât	(a.i. mutârede'nin c.) vuruşmalar, çarpışmalar
mutârede	(a.i. tard'dan. c. mutâredât) saldırışına [savaşta]
mutarrâ	(a.s. tarâvet'den) taravetli, taze
mutarraf	(a.i.). (bkz: taştîr, teştîr)
mutarrah	(a.s. tarh'dan) tarhedilmiş, çıkarılmış
mutarraz	(a.s. tırâz'dan) tarazlandırılmış, zînetlendirilmiş, süslendirilmiş, nakışlı, işlenmiş; kenarlı, işlemeli
mutarred	(a.i.) cemaati usandıracak derecede okumayı uzatan imam
mutarrız	(a.s.) elbiseye kenar işleyen
mutarriden	(a.zf.) bir teviye, bir düziye
mutarrid	(a.zf.) bir düziye
mutasabbır	(a.s. sabr'dan). (bkz: mütesabbır)
mutasabbî	(a.s. sabî'den). (bkz: mütesabbî)
mutasabbiyâne	(a.f.zf.). (bkz: mütesabbiyâne)
mutasaddı'	(a.s. sad'dan) 1. dağılan. 2. yarılıp çatlayan

mutasaddık	(a.s.c. mutasaddıkîn) 1. tasadduk eden, sadaka veren. 2. sâdık, doğru olduğu anlaşılan
mutasaddıkü'n-aleyh	sadakayı kabul eden kimse
mutasaddikîn	(a.s. mutasaddık'ın c.) tasadduk edenler, sadaka verenler. 2. sâdık, doğru olduğu anlaşılanlar
mutasaddır	(a.s. sadr'dan. c. mutasaddırîn) tasaddur eden, baş sedire geçip oturan, baş köşeye kurulan
mutasaddır-âne	(a.f.zf.) baş köşeye geçip kurulana yakışacak surette
mutasaddırîn	(a.s. mutasaddır'ın c.) tasaddur edenler, baş sedire geçip oturanlar, baş köşeye kurulanlar
mutasaddî	(a.s. sadv'dan) 1. tasaddî eden, bir işe girişen. 2. başkasına saldıran
mutasaffî	(a.s.) tasaffî eden, saflık, temizlik peyda eden, saflaşan. [maddî, manevî]
Mâ-i mutasaffî	saf, temiz su
Kalb-i mutasaffî	saf, temiz gönül
mutasallib	(a.s. sulb'den) 1. tasallübeden, sertleşen, katılaşan; sen, sağlam. 2. salâbetli, din işlerinde gayret gösteren
mutasallibü'l-varak	bot. *sertyapraklı
mutasallib-âne	(a.f.zf.) salâbet, kuvvet sahibi olana yakışacak surette
mutasallif	(a.s.c. mutasallifîn) haddinden fazla bilgiçlik ve incelik taslayan, şarlatan
mutasallif-âne	(a.f.zf.) mutasallif olana, nezâket, bilgiçlik taslayana yakışır surette
mutasallifîn	(a.s. mutasallifîn c.) haddinden fazla bilgiçlik ve incelik taslayanlar, şarlatanlar
mutasanni'	(a.s. sun'dan. c. muta-sanniîn) tasannî eden, kendini güzel, süslü göstermek isteyen, yapmacıklı
mutasanni-âne	(a.f.zf.) tasannu' ederek, yapmacıklı olarak
mutasanniîn	(a.s. mutasanni'in c.) tasannu' edenler, kendini güzel, süslü göstermek isteyenler, yapmacıklılar
mutasarrıf	(A.s. sarf dan) 1. tasarruf eden, kendinde kullanma hakkı ve salâhiyeti bulunan. 2. bir sancağın en büyük idare âmiri [Tanzîmat'dan sonra]
mutasarrıf-âne	(sarfdan. a.f.zf.) tasarruf ederek, kendinde kullanma hakkı ve yetkisi bulunarak
mutasarrıfiyyet	(a.i.) 1. mutasarrıflık, tasarruf etme hakkı. 2. mutasarrıfın vazifesi
mutasarrım	(a.s.c. mutasarrımîn) tasarrum eden, kahramanlık, yiğitlik gösteren
mutasavver	(a.s. sûret'den) 1. tasavvur edilmiş, tasarlanmış, düşünülmüş. 2. akla gelebilir, olabilir, (bkz: mümkin)
Umûr-i mutasavvere	tasarlanmış işler
mutasavvıt	(a.s.) tasavvut eden, ses çıkaran, ses veren, seslenen
mutasavvif	(A.s. sof dan. c. muta-savvifîn) 1. sofi olan. 2. tasavvufla uğraşan. 3. ilahiyatla uğraşan ve bunu yaymaya çalışan
mutasavvif-âne	(a.f.zf.) sofuca, mutasavviflere yakışacak surette
mutasavvife	(a.i.) mutasavvifler, sofular, (bkz: sûfiyyûn)
mutasavvifîn	(a.s.i. mutasavvifin c.) sofiler, sofular

mutasavvir	(a.s. sûret'den) tasavvur eden, tasarlayan, zihninde kurup karar veren.
mutasayyif	(a.s.) tasayyûf eden, bir yerde yazlayan, yazı geçiren.
mu'tasım	(a.s. ismet'den) 1. i'tisâm eden, eliyle tutan, yapışan. 2. günahtan çekinen.
mutatabbib	(a. s. tıbb'dan) hekim taslağı, hekimlik taslayan.
mutatâbık	(a.s.) tatâbuk eden, münâsip gelen, birbirine uyan, uygun.
mutataffil	(a.s.) 1. tatafful eden, tufeylî, parazit olan, fr. parasite. 2. uyan, arkasından giden.
mutata'ım	(a.s. ta'm'dan) tata'um eden, tadan, tadına bakan.
mutatarrib	(a.s. tarab'dan. c. mutatarribîn) tatarrubeden, şevke gelen, sevinen, coşup sıçrayan.
mutatarrib-âne	(a.f.zf.) şevke gelip, coşup sıçrayarak.
mutatarribin	(a.s. mutatarrib'in c.) tatarrubedenler, şevke gelip sevinen, coşup sıçrayanlar.
mutatarrif	(a.s.) tatarruf eden, bir yana çekilen.
mutatarrik	(a.s.) tatarruk eden, tarik, yol bulan, geçen.
mutatâvil	(a.s. tûl'den) 1. tatavül eden, uzun olan, uzanan. 2. uzatmak suretiyle yükselen.
nıutatavvı'	(a.s. tav'dan) tatavvu' eden, nafile namaz kılan.
mutatavvıa	(a.i.) huk. [eskiden] askerî dîvandan hâriç olup mahzâ Allah rızâsı için cihâda iştirak eden şehir, köy, bâdiye ahâlîsi.
mutatavvık	(a.s. tavk'dan) tatavvuk eden, gerdanlık ve başka süs eşyası takınan.
mutatavvif	(a.s.) tavaf eden, ziyaret maksadıyla bir şeyin etrafını dolanan.
mutatavvis	(a.s.) tatavvus eden, tavus gibi rengârenk giyinen.
mıitatayyib	(a.s. tayyib'den). (bkz: mütetayyib).
mutatayyir	(a.s. tayr'den) bir şeyi uğursuz sayan, o şeyden kendisine uğursuzluk geliyor sanan.
mutavaat	(a.i. tav'dan) 1. itaat etme, başeğme. 2. gr. dönüşlü özne dönüşlü fiil, faili ("öznesi) ile nesnesi (objesi) bir olan iillerin sıfatı [dövünmek, sevinmek., gibi].
mutavassıt	(a.s. vasl'dan) kavuşan, ulaşan, eren.
mutavassıt ilallah	Allah'a kavuşan.
mutavassıla	(a.s. vasl'dan) ["mu-tavassıl" m müen.]. (bkz: mutavassıl).
mutavassıt, mutavassıta	(a.s. vasat'tan. c. mutavassıtîn) 1. tavassut eden, vâsıta olan, aracılık eden, aracı. 2. orta, ortalama.
mutavassıtü'l-kame	orta boylu. 3. orta halli, fr. bourgeois.
mutavassıtîn-	(a.s. mutavassıt'ın) 1. tavassut edenler, aracılar. 2. orta halliler.
mutavattın	(a.s.). (bkz: mütevattın).
mutavattına	(a.s.) ["mutavattın"ın müen.]. (bkz. rnutavattın).
mutavazzıh	(a.s. vuzûh'dan) tavazzuh eden, açıklanan, açık olan.
mutâvele	(a.i. tûl'den) sürüncemede bırakma, işi uzatma.
mutâvi'	(a.s. tav'dan) itaat eden, itaatli.
mutavvak	(a.s. tavk'dan) 1. boynu halkalı, zincirli. 2. boynuna gerdanlık ve şâire takılmış.
mutavvaka	(a.i.) boynu kudretten halkalı güvercin.

mutavvel, mutavvele	(a.s. tûl'den) 1. tatvîl edilmiş, uzatılmış, tafsil edilmiş, (bkz: mufassal).
Makale-i mutavvele	mufassal makale. 2. h. i. evvelce medreselerde okutulan Arap edebiyatına dâir yazılmış meşhur bir kitap.
mutavvelât	(a.s. mutavvele'nin c.). (bkz. mutavvel).
mutavves	(a.s.) renkli, lâtif, güzel.
mutavvi'	(a.s.). (bkz. mutâvi').
mutavvif	(a.s. tavaf dan) hacı kılavuzu, Kâ'be'de hacı adaylarına kılavuzluk eden kimse.
mu'tayât	(a.i. atâ'dan. mu'tâ'mn c.) veriler, fr. donnees.
mutâyebât	(a.i. mutâyebe'nin c) eğlenceli hikâyeler, fıkralar.
mutâyebe	(a.i. tayyib'den c. mutâyebât) 1. lâtife etme, şakalaşma. 2. mizahî fıkra, hikâye.
mutayyeb	(a.s. tayyib'den. c. mutayyibîn, mutayyibûn) 1. tatyîbedilmiş, güzel kokular sürünmüş olan. 2. gönlü hoş edilmiş, taltîf olunmuş, sevindirilmiş.
mutayyeben	(a.zf.) 1. güzel kokular sürünmüş olarak. 2. gönlü hoş edilerek, sevindirilerek.
mutayyebîn	(a.s. mutayyeb'in c.) (bkz: mutayyeb).
mutayyebûn	(a.s. mutayyeb'in c.). (bkz. mutayyebîn).
mutazaccı'	(a.s.) üşengeç.
mutazaccır	(a.s. zucret'den) tazac-cur eden, içi sıkılan; sıkıntılı.
mutazallil	(a.s. zıll'den) 1. tazallül eden, gölgede bulunan, gölgelenen. 2. korunan, (bkz: mahmî).
mutazallim	(a.s. zulm'den. c. muta-zallimîn) tazallüm eden, yapılan haksızlıktan şikâyet eden, sızlanan, (bkz: müşteki).
mutazallim-âne	(a.f.zf. zulm'den) tazallüm edene, sızlanana yakışır yolda.
mutazallimîn	(a.s. zulm'den mu-tazallim'in c.) tazallüm edenler, yapılan haksızlıktan şikâyet edenler, sızlananlar.
mutazammın	(a.s. zımn'dan) 1. tazammun eden, içine alan. (bkz. muhtevi). 2. kefil olan, üstüne alan.
mutazannî, mutazannin	a.s. zann'den) zan ile iş gören.
mutazarrı'	(a.s. zer'den. c. mutazarrîn) tazarru' eden, yalvanp yakaran.
mutazarrı-âne	(A.f.zf.) tazarru' edene, yalvarıp yakarana yakışır surette; niyaz ederek, yalvararak.
mutazarrıf	(a.s. zarf'dan. c. mutazarrıfîn) tazarruf edenler, zarafet taslayan, zarafet satan.
mutazarrıf-âne	(a.f.zf. zarf'dan) zarafet taslayana, zarafet satana yakışacak surette.
mutazarrıfîn	(a.s. zarf'dan, mutazarrıfin c.) tazarruf edenler, zarafet taslayan-lar, zarafet satanlar.
mutazamîn	(a.s. mutazarrı'ın c.) tazarru' edenler, yalvarıp yakaranlar.
mutazarrır	(a.s. zarr ve zurr'dan) zarar gören, zarara uğrayan.
mutazavvı'	(a.s.) tazavvu' eden, güzel kokusu etrafa yayılan.
mu'tazıb	(a.i.) birbirine yardım eden.
mutbik, mutbika	(a.s. tıbk'dan) 1. bir şeyi örten, etrafını örten, bürüyen. 2. bütün, tam.
Cünûn-i mutbik	sürekli delilik.
Hümmâ-yi mutbika	iyileşmeyip sürüncemede kalan humma.
Hurûf-ı mutbika	leng. fr. enfatique. ["şad, dad, tî, zî" harfleri].

mu'teber, mu'tebere (a.s. ubûr'dan. c. mu'teberân) 1. itibarlı, hatın sayılır, saygın. 2. inanılır, güvenilir. 3. yürürlükte olan, geçer. 4. i. kadın adı.

mu'teberân (a.s. mu'teber'in c.) 1. itibarlı, şerefli, haysiyetli kimseler. 2. bir yerin, bir mesleğin, bir sınıfın ileri gelenleri.

mu'teberât (a.s. mu'teber'in c.) itibarlı, geçer şeyler.

mu'teberiyyet 1. güvenilirlik. 2. saygınlık. 3. yürürlükte olma; geçerlik.

mû'tecir (a.s.) sadaka veren.

d (a.s. add'den) adedlendirilmiş, sayılmış.

mu'teddün-bih fık. gerçek değerden, ihtilâfı mucip derecede kat kat üstün takdir edilen bedel.

mu'tedil, mu'tedile (a.s. adl'den) 1. ne az, ne çok, orta halde bulunan. 2. yavaş, mülayim, sert olmayan, işi pek ileriye götermemiş olan. 3. münâsip, uygun, biçimli. 4. coğr. ılıman. 5. fiz. nötr.

mu'tedil-âne (a.f.zf.) mu'tedil surette, orta halde.

mu'tekad (a.s. akd'den) inanılan, îti-kad edilen şey.

mu'tekadât (a.i. mu'tekid'in c.) îtikadolunan, inanılan hususlar, (bkz: akaid).

mu'tekalü'l-lisân (a.b.i.) huk. [eskiden] evvelce söyler olduğu halde sonradan bir hastalıktan dolayı söylemeye muktedir olmayacak surette dili tutulan kimse.

mu'tekıl (a.s.) 1. devenin dizini büküp bağlayan. 2. güreşte sarmaya getirip yıkan. 3. sağmak için koyunun ayaklannı iki bacağı arasına çekip alan. 4. mızrağını paçası ile üzengisi arasına sokup tutan binici.

mu'tekid (a.s. akd'den) îtikad eden, inanan, dîni bütün [kimse].

mu'tekif (a.s. akfden. c. mu'te-kifîn) l. bir ibadethaneye çekilip namaz, niyaz ve ibâdetle meşgul olan. 2. ramazanda, camide îtikâfa çekilen.

mu'tekifîn (a.s. mu'tekif'in c.) bir ibadethanede usûlüne göre ibâdetle vakit geçirenler.

mu'tekis (a.s. aks'den) aksolunmuş, tersine çevrilmiş.

mu'tell (a.s. illet'den) 1. illetli, alil, hasta, sakat. 2. a. gr. asıl harfleri içinde harf-i illet (elif, vav, ye) den biri bulunan.

mu'tellü'l-ayn a.gr. sülâsînin orta harfi harf-i illetten (elif, vav, ye) biri olan kelime.

mu'tellü'l-fâ a. gr. sülâsînin birinci harfi harf-i illetten (elif, vav, ye) biri olan kelime.

mu'tellü'l-lâm a. gr. sülâsînin son harfi, harf-i illetten (elif, vav, ye) biri olan kelime.

mu'telle (a.s. illet'den) ["mu'tell" in müen.]. (bkz: mu'tell).

mu'temed (a.s. ve i. umde'den) 1. kendisine îtimâdedilen, inanılıp güvenilen kimse. 2. avans para alıp, muayyen miktardaki istihkak sahiplerine usûlüne göre veren muhasip (sayman).

mu'temedün-aleyh (a.b.s.) kendisine îtimâdolunan, güvenilen kimse.

mu'temil (a.s.) zoru göze alarak tek başına iş gören.

mu'temir (a.s. umre'den) 1. bir yeri ziyaret eden. 2. Kâ'be'yi tavaf eden.

mu'tenâ (a.s. uniyy'den) itinalı, özenilmiş, özenle yapılmış, seçkin.

mu'tenî (a.s.) îtinâ eden.

mu'tenik (a.s.) birinin boynuna sarılan.

mu'teref (a.s. irfân'dan) îtirâf olunmuş, gizlenmeyip söylenmiş.

mu'terif (a.s. irfân'dan) îtirâf eden, kendi kusur ve kabahatini gizlemeyerek söyleyen, anlatan.
mu'teriz (a.s. arz'dan. c. mu'terizîn) 1. itiraz eden, karşı gelen, karşı söyleyen. 2. beğenmeyerek bir şeyin bozulmasını isteyen.
muterize (a.i.) parantez (),
muterizîn (a.s. mu'teriz'in c.) edenler.
mu'terizün-fîh (a.b.s.) îtirâz olunan hüküm, karar, şey.
mu'terr (a.s.) dilenmeyen fakir.
mu'tesif (a.s. asfdan) i'tisaf eden, doğru yoldan ayrılıp haksızlık yoluna sapan; zulüm eden.
mu'teyât (a.i.c.) fels. veriler, fr. donnees.
mu'tesim (a.s.) fenalıktan, günahtan sakınan.
mu'teşî (a.s.) akşam vakti yola çıkan
mu'tezî (a.s.) intisabını ileri süren.
mu'tezil (a.s. azl'den) îtizâl eden, cemaatten ayrılıp bir tarafa çekilen.
mu'tezile (a.s.) ["mu'tezil" in müen.]. (bkz: mu'tezil).
mu'tezile (a.i.) kaderi inkâr edip "kul, ettiklerinin yaratıcısıdır" diyen ve Allah sıfatlarını kadîm saymakta ehl-i sünnet'den ayrılan ve Vâsıl bin Ata yolunda olan kimseler ki, "Kaderiyye" de bunun kollanndandır.
mu'tezim (a.s.) i'tizâm eden, giden, kendi yolunda giden. 2. hevesle işgören. 3. sağlam, sürekli.
mu'tezir (a.s. özr'den) özür dileyen.
mu'tezir-âne (a.f.zf.) özür dileyerek; özür diler gibi.
mutfî (a.s.) itfa eden, söndüren.
mutfiyyü'l-cemr berdelacuz (kocakarı soğuğu) un altıncı günü.
muthef (a.s.) ithaf olunan şey, hediye.
muthif (a.s.) ithaf eden, hediye veren.
mutî, mutîa (a.s. tâat'den) 1. itaat eden, boyun eğen. (bkz: münkad). 2. bağlı, (bkz: tâbi'). 3. rahat. 4. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
mu'tî (a.s. atâ'dan) îta eden, veren.
mu'tik (a.s. ıtk'dan) i'tâk eden, azadeden, [köle] azadeden.
mut'im (a.s. taâm'dan) it'âm eden, yemek yediren, (bkz: fukara-perver).
mutlak, mutlaka (a.s. talâk'-dan) 1. ıtlak olunmuş, salıverilmiş, başıboş bırakılmış. 2. kayıtsız, şartsız. 3. yalnız, tek, salt.
Cehd-i mutlak, Hayr-i mutlak tek iyilik.
Hükûmet-i mutlaka kayıtsız şartsız, bir hükümdann idaresi altında bulunan hükümet.
Vekîl-i mutlak dilediği işi yapmakta serbest olan vekil (sadrâzam).
mutlak-ül-inân yuları salıverilmiş, başıboş.
Vücûd-i mutlak, Zât-i mutlak Allah.
mutlaka ("ka" uzun okunur, a.zf.) her halde, ne olursa olsun, ille, illâ, illâki, (bkz: behemehal).
mutlaka-i âmme mant. yalın *önerme, fr. proposition assertorique.
mutlakan (a.zf.). (bkz. mutlaka).
mutlakıyyet (a.i.) kayıtsız şartsız bir hükümdarın idaresi altında bulunan hükümet şekli.
mutlakıyyet-i idare bir kişinin arzusuna bağlı olan idare sistemi.

mutmain	(a.s. tam'an'dan) gönlü kanmış, içi rahat, şüphesi yok [kimse], (bkz: emîn).
mutrib	(a.s. tarab'dan) 1. ıtrâb eden, çalgı çalan, çalgıcı, (bkz: sazende). 2. şarkıcı, şarkı okuyan, (bkz: hanende).
mutribân	(a.i. mutrib'in c.) çalgı çalanlar, çalgıcılar.
mutribâne	(a.i.) muz. adı anonim Tarîk-ı ber saz averden-i ud'da geçen makam.
muttali'	(a.s. tulû'dan) öğrenmiş, haber almış, bilgili, haberli [olan].
muttarid	(a. s. tard'dan) ittıradı, bir düziye giden, sıralı, düzgün.
muttaride	(a.s. tard'dan) ["muttarid"in müen.]. (bkz. mutarrid).
muttariden	(a.zf.) ıttıratlı olarak, bir düziye, bir teviye.
muttasıf	(a.s. vasfdan) ittisâf eden, vasıflanan, kendisinde bir hal, bir sıfat, bir vasıf bulunan.
muttasıfa	(a.s. vasfdan) ["muttasıf"in müen.]. (bkz. muttasıf).
muttasıl	(a.s. vasl'dan) 1. ittisal eden, ulaşan, kavuşan, bitişen. 2. aralıksız, hiç durmadan, biteviye, (bkz: dem-be-dem, lâ-yenkati').
muttasıla	(a.s. vasl'dan) ["muttasıl" muttasıl). müen.]. (bkz muttasılan)
muttasılan	(a.zf.) 1. bitişik olarak. 2. bir düziye.
muvâade	(a.i. va'd'den) va'dleşme, sözleşme.
muvâaza	(a.i. va'z'dan) vaaz ve nasî hat etme.
muvâcehât	(a.i. muvâcehe'nin c.) yüzleşmeler, yüz yüze gelmeler.
muvacehe	(a.i. vech'den) 1. yüzleşme, yüz yüze gelme. 2. karşı, ön.
Bi'l-muvâcehe	yüzleştirerek.
muvaceheten	(a.zf.) yüz yüze, karşı karşıya, (bkz: rû-be-rû).
muvâdaa	(a.i. vedâ'dan. sül. âdâ) 1. düşmanlığı bırakıp barışma. 2. bırakma, terketme.
muvafakat	(a.i. vefk'den) 1. uygunluk, uyma. (bkz: mutabakat, münâsebet). 2. uzlaşma, razı olma, peki deme.
Bi'l-muvâfakat	razı olarak.
muvâfakat-i ef'âl	fels. 'görevdeşlik, fr. synergie.
muvâfakat-ı tarafeyn	iki tarafın razı olması.
muvâfakat-kârâne	(a.f.zf.) razı olur şekilde, izin verircesine.
muvâfât	(a.i.) sözünün eri olma.
muvaffak	(a.s. vefk'den) 1. Allah'ın yardımına ulaşmış, işi rast gitmiş [kimse]. 2. başaran, beceren. 3. i. erkek adı.
muvaffakıyyât	(a.i. vefk'den. mu-vaffakıyyet'in c.) basanlar.
muvaffakıyyet	(a.i. vefk'den. c. muvaffakıyyât) Allah'ın yardımıyla basan gösterme. 2 . ele geçirme, başarma.
muvaffık	(a.s. vefk'den) muvaffak eden, başarı kazandıran [Allah].
Cenâb-ı muvaffıkü'l-umûr	işlerde muvaffakıyyet kazandıran [Allah].
muvafık	(a.i. vefk'den) 1. uygun, yerinde, (bkz: münâsib). 2. muz. Ali Şah bin Hacı Büke'nin edvarında (XV. yy.) andığı makam.
muvâhât	(a.i. uhuvvet'den) kardeş etme, kardeşliğe kabul etme [birbirini].
muvâhebe	(a.i.) çok bağışlama.
muvahhad, muvahhade	(a.s. ve i. vahdet'den) 1. tevhîdedilmiş;- bir ve tek hâle konmuş.
Düyûn-i muvahhade	birleştirilmiş borçlar. 2. gr. bir noktalı.
Bâ-i muvahhade	be harfi [tek noktalı-].

muvahhid	(a.s. vahdet'den. c. muvah-hidîn) tevhîdeden, Allah'ın birliğine inanan.
muvahhidân	(a.i. vahdet'den. c. muvahhide'nin c.), (bkz. muvahhidîn).
muvahhid-âne	(A.f.zf.) muvah-hid'e yakışır surette.
muvahhide	(a.s. vahdet'den) ["muvahhid" in müen.]. (bkz: muvahhid).
muvahhidîn	(a.s. vahdet'den) 1. tevhîdedenler, Allah'ın birliğine inananlar. 2. Fas ve ispanya'da hüküm sürmüş olan bir hanedan.
muvahhiş	(a.s. vahşet'den) tevhîş eden, korkutup ürküten, (bkz: mûhiş).
muvahhişe	(a.s. vahşet'den) ["mu-vahhiş" in müen.]. (bkz: muvahhiş).
muvâkaa	(a.i.). (bkz. mücâmaa).
muvâkebe	(a.i.) bir işte gayret ve sebat gösterme.
muvâkere	(a.i.) tarlanın mahsûlünden bir kısmını almak şartıyla beraberce ekme.
muvakkar	(a.s. vekar'dan) 1. tevkir edilmiş, ağırlanmış, saygı gösterilmiş olan. 2. vakarlı, ağırbaşlı. 3. i. erkek adı.
muvakkaran	(a.zf.) 1. ağırlanmış, saygı gösterilmiş olarak. 2. vakarla, ağırbaşlılıkla.
muvakkat, muvakkate	(a.s. vakt'den) l. tevkît edilmiş olan, muayyen bir vakite mahsus, süreksiz, geçici. 2. eğreti.
Hükûmet-i muvakkate	geçici hükümet.
muvakkaten	(a.zf.) muvakkat, geçici olarak, eğreti olarak.
muvakkıf	(a.s. vakfdan) tevkîf eden, durduran, alıkoyan.
muvakki'	(a.i. vuku'dan) fermanlara tuğra çeken kimse.
muvakkir	(a. s. vekar'dan) tevkir eden, ağırlayan, saygı gösteren; ululayan.
muvakkit	(a.s. ve i. vakt'den) 1. tevkît eden, vakti tâyin eden kimse. 2. tam ayarlı saat, fr. chronometre.
muvakkit-hâne	(a.f.b.i.) muvakkit'in bulunduğu oda. [ekseriya, muvakkitle ve zamanı ta'yin eden âlet ve saatlerle birlikte, büyük camilerin yanında bulunur].
muvâlât	(a.i. velliy'den) dostluk, karşılıklı sevgi, koruma, yardım.
muvâneset	(a.i. üns'den) 1. ünsiyet peyda etme, birbirine alışıp beraber yaşama. 2. insandan kaçmayış, insana alışma.
muvânis	(a.i. üns'den) 1. ünsiyet peyda eden, birbirine alışıp birlikte yaşayan. 2. insandan kaçmayan, insana alışan.
muvârât	(a.i.) bir şeyi örtüp gizleme.
muvâredât	(a.i. vürûd'dan. muvârede'nin c.) 1. gelen şeyler, gelen eşya, fr. provenances. (bkz. idhâlât). 2. ilhamlar, akla gelen şeyler.
muvârede	(a.i. vürûd'dan. c. muvâredât) 1. gidip gelme. 2. iki şâirin, birbirlerinden habersiz olarak, tesadüfen aynı beyitleri söylemeleri.
muvârese	(a.i. mîrâs'dan) miras yeme [birbirinden] .
muvâsaka	(a.i.) birbirine söz verip anlaşma.
muvasala, muvasalat	(a. i. vusûl'den) vâsıl olma, varma, ulaşma; yetişme. (bkz: vusul).
muvâsât	(a.i. vesy'den) 1. yardım, iyilik, dostluk etme. 2 . ölen bir me'murun ailesine maaş bağlama.
muvâsebe	(A.i. vusûb'dan) atlama, zıplama, sıçrama [bir birinin üstüne].
muvassâ	(a.s. vesayet'den) tavsiye olunan
muvassî	(a.s.) bkz. mûsî

Tarihvemedeniyet.org

muvassile	(a.i.). (bkz. mûsile).
muvaşşah	(a.s. vişâh'dan) 1. süslenmiş, süslü, giyinip kuşanmış. 2. ed. akrostiş, mısrâlannın ilk harfleri bir kelime meydana getiren manzume. 3. i. muz. eski Arap halk şiir ve müziğinde müşterek bir şekil olup, sonradan klâsik bir mâhiyet arzetmeye başlamıştır. Bugün elde besteleriyle birçok muvaş-şah mevcuttur.
muvaşşahan	(a.zf.) muvaşşah olarak.
muvât	(a.i.) ölüm. (bkz: mevt).
muvâtât	(a.i.). (bkz: muvafakat).
muvâyese	(a.i.) yeise, kedere düşürme.
muvazaa	(A.i. vaz'dan) l . bir meselede bahse girişme. 2. mec. danışıklı dövüş.
Adî (mutlak) muvazaa	huk. taraflar hiç bir işlem yapmadıkları halde üçüncü kişilere karşı işlem yapmış gibi görünmeleri.
Mevsûf (nisbî) muvazaa	huk. taraflar sırf üçüncü kişileri aldatmak ürere inanmadan yaptıkları muamele.
muvâzaaten	(A.zf.) danışıklı dövüşle.
muvâzabet	(a.i. vuzub'dan) bir işe durmadan çalışma, bir işle dâima uğraşma.
muvâzât	(a.i. vezy'den) 1. muvâzî, paralel olma. 2 . mukavemet, dayanma.
muvâzâtiyye	(a.i. vezy'den) fels. koşutluk, paralellik, fr. parallelisme.
muvâzene	(a.i. vezn'den) 1. iki şey, vezince, ağırlıkça birbirine denk olma. 2. karşılıklı iki şeyin denkliği, uygunluğu. 3. gelir ile giderin bir gelmesi. 4. kıyas, ölçü. 5. f i z. *denge. 6. top., jeod. ölçülen açı ve tullerin ölçü hatâlarının giderilmesini sağlamak üzere tatbîk edilen hesap ameliyesi.
muvâzene-i düveliyye	devletlerin tarafça bir gelmesi, bir kararda bulunması, statüko.
muvâzene-i kısmiyye	jeod., top. bir çok üçgen ve dörtgenle bir kaç bazdan meydana gelmiş bir nirengi şebekesinin muvâzene hesaplarının doğruluk veya yanlışlık ameliyesinin sonunda kontrol edilebileceğinden bu mahzuru önlemek üzere şebekeyi gruplar hâlinde ele alarak her grubun kontrolünü sağlayan ve geri dönmeye manî olan hesap sistemi, Boltz Grup muvâzenesi.
muvâzene-i mâliyye	devletin geliriyle giderinin bir olması.
muvâzene-i şebekiyye	jeod., top. bir takım üçgenler, dörtgenlerden teşekkül eden bir nirengi şebekesinin kül hâlinde ölçme hatâlarının giderilmesi için tatbîk edilen hesap ameliyesi.
muvâzene-i umûmiyye	vekâletler bütçesinin bütünü, [mülhak, katma bütçeler buna dâhil değildir].
muvâzene-i zaviye	jeod., top. herhangi bir nirengi şebekesinde ölçü hatâlarını gidermek için yalnız zaviye rasatlarına dayanan hesap sistemi.
muvâzene-i zû erbaat-il-adlâ	jeod. , top. birinci derece, ikici derece şebekelerindeki zincirlerde ve bir nirengi şebekesinin baz sisteminde kullanılan ve her köşesinde bütün köşelere rasat yapılan

	dörtgenin ölçü hatâlarını gidermek için kullanılan hesap sistemi.
muvâzenet	(a.i. vezn'den) 1. denkleşme, denk gelme, (bkz: muvâzene). 2. fiz. denge.
muvâzenet-i dâime	fiz. bir cismi boşlukta tutan eksenin, o cismin ağırlık merkezinde dönmesiyle meydana gelen denge.
muvâzenet-i gayr-i müstakırre	fiz. kararsız denge.
muvâzenet-i gayr-i mütehavvile	fiz.bozulmaz denge.
muvâzenet-i mâyiât	fiz. hidrostatik, fr. hydrostatique.
muvâzenet-i müstakırre	fiz. kararlı denge.
muvâzenet-i mütehavvile	fiz. kararsız denge.
muvâzıb	(a.i. vuzub'dan) bir işe durmadan çalışan, bir işle dâima uğraşan.
muvazi	(a.s. vezy'den) geo. paralel. fr. parallele.
muvazin	(a.s. vezn'den) 1. vezince, ağırlıkça birbirine denk olan. (bkz: muâdil). 2. uygun, denk.
muvazine	(a.s.) ["muvazin" in müen.]. (bkz: muvazin).
muvâziyye	(a.s.) ["muvâzî"nin müen.]. (bkz: muvâzî).
muvazza'	(a.s.) itibarsız [kimse].
muvazzaf, muvazzafa	(a. s.) 1. tavzif edilmiş, kendisine vazife verilmiş. 2. maaşla ta'yin edilmiş. 3. i. ilk yapılan askerlik hizmeti.
muvazzaf zabit	temelli subay.
muvazzafan	(a.zf.) vazifeli olarak.
muvazzafın	(a.s. muvazzafın c.) (bkz: muvazzaf).
muvazzah	(a.s. vuzûh'dan) tavzih edilmiş, îzâh olunmuş, açıklanmış, etraflıca anlatılmış.
muvazzaha	(a.s. vuzûh'dan) ["muvazzah" in müen.]. (bkz: muvazzah).
muvazzahan	(a.zf.) vazıh olarak, açıktan açığa.
muvazzıf	(a.s.) tavzif eden, vazifelendiren; maaşlandıran.
muvazzih	(a.s. vuzûh'dan) îzâh eden, açıklayan, ayrıntılı olarak anlatan.
mu'vecc	(a.s. avec, ivec'den) yılankavi, dalgalı.
mûy	(. (f.i.) kıl. (bkz: mü).
mûy-i jülîde	karmakarışık saç.
mûyân	(f.i mûy'un c.) kıllar.
mûy-bend	(f.b.i.) saç bağı. (bkz: mû-bend).
mûye	f.i.) hıçkıra hıçkıra ağlama.
mûye-ger	(f.b.s.) hıçkıra hıçkıra ağlayan.
mûyî, mûyîn	(f.i. l- kıldan. 2. kürkten.
mûyîne	(f.i.) kürk.
mûyîne-dûz	(f.b.i.) kürkçü.
mûy-tâb	(f.i.c. mûy-tâbân) mutaf, kıl dokuyan, kıldan eşya yapan.
mûy-tabân	(f.i. mûy-tâb'ın c.) mutaflar, kıldan eşya yapanlar.
mutâf	(a.i) bkz. mataf.
mûy-tafân	(f.b.i. mûy-tâf'ın c).
mûy-tâf	(f.b.i. (bkz: mûy-tâb).
mûy-tâfân	(bkz. mûy-tâbân).
muza'af	(a.s.) taz'îf edilmiş, bir o kadar daha çoğaltılmış, bir kat daha artmış.
muzâaf	(a.i. zıfdan) 1. iki kat, kat kat, katmerli.
Cezr-i muzâaf	iki kat kök.

muzâaf usûl	(bkz: usûl-i muzâafa). 2. a. gr. aynı "orta harfi" ile lamı "son harfi" aynı harfin tekerrüründen ibaret olan kelime, [musrir: musirr; müdrir müdirr; hâdid hadd... gibi].
muzâaf-ı devr-i kebîr	muz. devr-i kebîr usûlünün velvele esnasında aldığı şekil.
muzâdd	(a.s. zıdd'dan) karşı, zıt. [Fransızcadaki -anti karşılığı].
muzâdd-i iltihâb	hek. iltihabı yokeden ilâç.
muzâdd-ı istitbâb	hek. bir tedavinin uygun olmadığını gösteren hal, kontrendikasyon.
muzâdd-i klor	kim. antiklor.
muzâdd-ı mürtecif	hek. kurtulma ümîdi kesilen bir hayvana, tecrübe için, geniş ölçüde verilen ilâç.
muzâdd-ı semm	kim. antitoksin.
muzâdd-ı taaffün	(taaffünü gideren, mikropkıran) kim. antiseptik.
muzâdd-ı tahammür	kim. mayabozan.
muzâdd-ı temsil	biy., bot. yadımlama, fr. desassimilation.
muzâdd-ı teşennüc	hek. tutya, bizmut, kâfurî, kediotu gibi, bir organın teşennücünü (büzülme, spazm) önleyici ilâç.
muzâdde	(a.s. zıdd'dan) ["muzâdd"in müen.]. (bkz. muzâdd).
muzâf	(a.s. zayfden. c. muzâfât) 1. izafe olunmuş, katılmış, bağlanmış, bağlı. 2. gr. [isim takımlarında] belirtilen, başka bir isme katılmış ve onu tamamlamış olan isim.
muzâf	gr. tamlama.
muzâfun-ileyh	gr. [terkiplerde] belirten, muzâfın (belirtilen) bağlı bulunduğu isim [-in hâli, muzâfunileyh hâlidir; Türkçede muzâfun ileyh önce, muzaf sonra gelir, ikisine birden "terkîb-i izafî" denir "Kapının köşesi.." gibi].
muzâfun-ileyh	gr. tamlayan.
muzâfât	(a.i. zayfdan. muzâfın c.) bir şeyin ilâveleri, ekleri; bir merkezin şubeleri, kollan, (bkz. ilâvât, mülhakat).
muza'fer	(a.s.) 1. safran renginde, san renkte. 2. safranlı [pilâv].
Çilâv-ı muza'fer	safranlı pilâv.
muzaffer	(a.s. zafer'den) 1. zafer, üstünlük kazanmış, üstün. 2. i. erkek ve kadın adı.
muzaffer-âne	(a.f.zf.) muzaffer olana yakışır surette.
muzafferen	(a.zf.) muzaffer olarak, üstünlük kazanarak, üstün gelerek.
muzafferiyyet	(a.i.) muzafferlik, üstünlük, düşmana üstün gelme; bir işi gereği gibi başarma.
muzahat	(a.i. zaht'den) bir şeye benzeme, (bkz: müşabehet).
muzaheret	(a.i. zahr'dan). (bkz: müzaheret).
muzahir	(a.s. zahr'den). (bkz: müzâhir).
muzâhî	(a.s. zahy'den) benzeyen, (benzeyici. (bkz ; mânend, şebîh).
muzallefe	(a.i.) zool. "toynaklılar, fr. ongules.
muzallel	(a.s. zıll'dan) gölgeli, gölgelenmiş, gölge altında bulunan.
mu'zam	(a.s. azm'den. c. maâzım, mu'zamât) 1. bir şeyin en büyük kısmı. 2. îzâm edilmiş, büyütülmüş.
mu'zamât	(a.s. azm'den) mu'zam'-ın c.) büyütülmüş, büyük görülmüş şeyler, (bkz: muazzamât).
mu'zamât-ı umur	işlerin büyütülmüş halleri.
muzâraa	(a.i.) arşınla satma.
muzâriat	(a.i.) muzârîlik.

muzcer	(a.s. zucret'den) ıztıraplı, sıkıntılı.
muzcir	(a.s. zucret'den) ıztırap, sıkıntı veren.
muzâri'	(a.i.) 1. ortak. 2. arkadaş. 3. gr. geniş zaman. 4. ed. aruz bahirlerinden birinin adıdır. Bizde kullanılmış olan vezinleri şunlardır: l) mef ûlü fâilâtün mef ûlü fâilâtün; 2) mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün.
müze 6 j	(f.i.) çizme.
mûze-dûz	(f.b.i.c. mûze-dûzân) çizmeci, çizme dikici.
mûze-dûzân	(f.b.i. mûze-dûz'un c.) çizmeciler.
mûze-dûzî	(f.b.i.) çizmecilik.
muzga	(a.i. mazg'dan) bir parça et.
muzırr, muzırre	(a.s. zarar'dan) zararlı, zarar veren, zarara sokan.
Haşerât-ı muzırre	zararlı böcekler.
muzî'	(a.s.) izâa eden, meydana çıkaran, açığa vuran.
mûzî	(a.s. ezâ'dan) îzâ eden, inciten, eziyet veren, rahat bırakmayan.
muzî'	(a.s. zâyi'den) zayi' eden, kaybeden.
muzî, muzîe	(a.s. ziyâ'dan) ziyâlandıran, ışık veren, parlayan, parlak. (bkz. münîr, ziyâ-dar).
Ecsâm-ı muzîa	astr. ışık veren gök cisimleri.
mu'zib	(a.s. azâb'dan) azap veren, eziyet eden, takılgan, (bkz: muazzib).
muzif	(a.s.) misafir kabul eden. (bkz. mîz-bân).
mûzih	(a.s. vuzûh'dan). (bkz: muvazzih).
muzîk	(a.s. zîk'dan) sıkan, darlaştıran, darlaşnncı, sıkıştırıcı, (bkz: mudîk).
muzill	(a.s.) zelîl kılan, zillete düşüren, aşağılaştıran, bayağılaştıran.
mûziyât	(a.i. ezâ'dan) insanı rahatsız eden küçük şeyler, hayvancıklar, [tahtakurusu, pire, sivrisinek., gibi].
muzlim	(a.s. zulmet'den) 1. karanlık. 2. bilinmeyen, şüpheli, (bkz: meçhul). 3. dehşetli; kara, uğursuz.
Beyt-i muzlim	karanlık oda, fr. chambre noire.
muzlimâne	(a.f.zf.) karanlık olarak,
muzlime	(a.s. zulmet'den) 1. ["muzlim" in müen.]. (bkz: muzlim). 2. i. kadın adı.
muzmahill	(a.s.) çökmüş, çöküntüye uğramış, darmadağın olmuş, yok olmuş, (bkz: nâbûd).
muzmer	(a.s. zımâr'dan. c. muzme-rât) ızmâr edilmiş, gizli, saklı, örtülü, dışarı vurulmamış, içde saklı.
muzmerât	(a.s. muzmer'in c.) gizli, saklı, örtülü, dışarı vurulmamış, içde saklı şeyler.
muzmerre	(a.s.) ["muzmer" in müen.]. (bkz: muzmer).
muzmir	(a.s. zımâr'dan) ızmâr eden, içinde saklayan, gizleyen.
muztacı'	(a.s. ıztıca'dan) ıztıcâ eden, yan üstü yatan, yan tarafına uzanan.
muztacıan	(a.zf.) ıztıcâ ederek, yan üstü yatarak, yan tarafına uzanarak.
muzlarım	(a.s. ıztırâm'dan) ıztırâm eden, alevlenen.
muztarib	(a.s. darb'dan) ıztırâbı, sıkıntısı olan; rahatsız, çırpınıp duran.
muztarib-âne	(A.f.zf. darb'dan) ıztırapla, rahatsızlık, sıkıntı çekerek.

muztarr	(a.s. zarûret'den) çaresiz kalmış, ... zorunda kalmış; zorlanmış.
müâlefet	(a.i. ülfet'den) alışma, kaynaşma, dostluk, sevgi.
mübâade, mübâadet	(a.i. bu'd'dan) 1. [iki kişi] birbirinden uzaklaşma, (bkz: müfârakat). 2. birbirini sevmeyip soğuk ve uzak durma, (bkz: istikrah).
mübâale	(a.i.) cilveleşme, oynaşma [kan koca], (bkz: mülâabe).
mübâdât	(a.i.) düşmanca davranış; saldırganlık.
mübâdelât	(a.i. mübâdele'nin c.), (bkz. mübadele).
mübadele	(a.i. bedel'den. c. mübâdelât) 1. trampa, değiştokuş, bir şeyin başka bir şeyle değiştirilmesi. 2. ulemânın kadılık ve medrese değiştirmeleri. [1654 den sonra bu söz yerine "mesafe" kullanılmıştır].
mübâdere, nıübâderet ıu . -	(a. i. büdûr'dan) bir iş yapmaya girişme.
mübâdî	(a.s. bed'den) meydana çıkaran, ortaya koyan.
mübadil	(a.i.s. bedel'den) 1. mübadele olunmuş, başkasının yerine getirilmiş; bir şeye bedel tutulmuş. 2. Türkiye'den gönderilen Rumlara karşı Yunanistan'dan gelen Türklere verilen bir ad.
mübâdir	(a.s. büdûr'dan) bir işe hemen girişen.
mübâgame	(A.i.) tatlı dillilik.
mübâgat	("ga" uzun okunur, a.i. ba-gıyy'den) kanunsuz evlenme.
mübağate	(a.i. bagt'dan) birdenbire oluş; sataşma.
mübâgaze	(a.i. buğz'dan) düşmanlık etme, kin besleme.
mübâgî	(a.s.) bâgî olma; isyan etme, ayaklanma.
mübâhasât	(a.i. mübâhase'nin c.) 1. bir iş hakkında iki veya daha çok kimse arasında edilen sözler, konuşmalar. 2. iddialı, karşılıklı konuşmalar, bahse girişmeler.
mübâhasât-ı edîbâne	terbiyelice mübâhaseler.
mübâhase	(a.i. bahs'den. c. mübâhasât) 1. bir iş hakkında iki veya daha çok kimse arasında edilen söz, konuşma. 2. iddialı, karşılıklı konuşma, bahse girişme, (bkz: münâkaşa).
mübâhât	(a.i. behâ'dan) övünme, (bkz: tefâhür).
Sermâye-i mübâhât	haklı olarak övünme sebebi.
mübâhele	(a.i. behl'den) 1. birbirine beddua etme, ilenme. 2. birbirinden nefret etme. (bkz: mülâane).
mübâhî	(a.s. behâ'dan) övünen, (bkz: müftehir).
mübâhis	(a.s. bahs'den. c. mübâ-hisîn) bir mesele üzerinde konuşan, münâkaşa eden.
mübâhisîn	(a.s. mübâhis'in c.) mübâhisler, bir mesele üzerinde konuşanlar, münâkaşa edenler.
müba'id, müba'ide	(a.s. bu'd'dan) teb'îdeden, uzaklaştıran.
Kuvve-i müba'ide	Arz'ın merkezinden gelen te'sir.
mübalâğa	(a.i. bülûğ'dan) 1. işi, bir şeyi çok büyütme, pek ileri vardırma. 2. pek fazla, çok aşın. 3. küçük bir şeyi büyük gösterme, fr. exageration.
mübâlâga-i Acemâne	Acemlere yaraşır surette yapılan mübalâğa.
mübalâğa ile ism-i fail	a. gr. "fa'al" kalıbına uyan kelimelerin ifâde ettiği "en, pek, çok" mânâsını taşıyan şekli ["bevvâl, halâl, cevval, gaddar..." gibi].
mübâlâgat	("ga" uzun okunur, a.i. mübâlâga'nm c.) mübalâğalar.

mübâlât	(a.i. belv'den) 1. kayırma, (bkz: himaye). 2. dikkat, îtina.
Adem-i mübâlât	dikkatsizlik, aldınş etmeme. 3. dikkat ve düşünce ile kaygılanma.
mübâlât-kâr	(a.f.zf.) mübâlâtlı; dikkat, îtinâ ve düşünce ile kaygılanan.
mübâlât-kârâne	(a.f.zf.) mübâ-lâtkâr olana, dikkat, îtinâ ve düşünce ile kaygılanana yaraşır surette.
mübâne	(a.i.) huk. [eskiden] talâk-ı bâinle boşanmış olan kadınlar.
mübârât	(a.i.) 1. bir kimsenin, ka-nsından veya iş ortağından anlaşarak ayrılması, aynlma. 2. misillemede bulunma, ["mübârâ" Acem şeklidir].
mübâree	(a.i. ber'den) huk. kadın ve erkeğin, birbirlerinden alacaklı ve verecekli olmamak üzere nikâhı bozmaları.
mübarek	(a.s. bereket'den) 1. bereketli, feyizli.
Nîl-i mübarek	verimli Nil. 2. Uğurlu, hayırlı, mutlu, kutlu, (bkz: ferruh).
îd-i mübarek	kutsal bayram. 3. beğenilen, sevilen, kızılan, şaşılan kimse veya şey hakkında söylenir.
mübârek-bâd	(a.f.b.s.) 1. "mübarek olsun, kutlu olsun!" 2. tebrîk etme, kutlama.
mübâreke -	(a.s. ve i. bereket'den) 1. mübarek, kutlu. 2. karşılıklı birbirini tebrik.
Emâkin-i mübâreke	(mübarek yerler) Mekke, Medine, Kudüs, Necef, Kerbelâ.. v.b.
Leyâlî-i mübâreke	(mübarek geceler) ramazan, kandil., v.b.
Eyyâm-ı mübâreke	ramazan, bayram ve kandil günleri.
mübarek	(a.f.i.) mübarektik; tebrik, kutlama, gözaydın.
mübârezât	(a.i. mübâreze'nin c.) cenkler, kavgalar, uğraşmalar.
mübâreze	(a.i. bürûz'dan) cenk, kavga, uğraşma.
Meydân-ı mübâreze	harb meydanı.
mübâreze-gâh	(a.f.b.i.) savaş meydanı.
mübârezet	(a.i.). (bkz. mübâreze).
mübâriz	(a.s. bürûz'dan. c. mübâri-zân, mübârizîn) 1. döğüşe, güreşe kalkışan. 2. kuvvetli münâkaşaya girişen.
mübârizân	(a.s. mübâriz'in c.) 1. döğüşe, güreşe kalkışanlar. 2. kuvvetli münâkaşaya girişenler.
mübâriz-âne	(a.f.zf.) döğüşe, güreşe, münâkaşaya kalkışana yakışırcasına, kavga edercesine.
mübârizîn	(a.s. mübâriz'in c.), (bkz: mübârizân).
mübâsele	(a.i. besâlet'den) savaşta saldırma, ileri atılma.
mübâsete	(a.i. besâtet'den) biriyle teklifsiz görüşme.
mübâsil	(a.s.) kahramanlık, yiğitlik gösteren.
mübaşeret	(a.i. beşr'den) bir işe başlama, girişme.
mübâşereten itlaf	fık. bir şeyi bizzat öldürme.
mübaşir	(a.i. beşr'den) 1. bir işe başlayan. 2. mahkemeden evrakı getirip götürmek ve mahkemeye girecekleri ve şahitleri yüksek sesle çağırmakla vazifeli adliye me'muru. 3. muvakkat bir vazife olarak merkezden bâzı emirleri götüren ve icra salâhiyeti de olan kimse.
mübâşiriyye	(a.i.) devletçe bir işi yapmaya me'mur edilenlerin masraflarına karşılık olmak üzere, gittikleri yerlerdeki halktan tahsil olunan para.

mübâtana	(a.i. batn'dan) bir mevzu (*konu) üzerinde karşılıklı çekişme.
mubayaa	(a.i. bey'den. c. mübâyaât) satın alma.
mübâyaât	(a.i. bey'at'dan. mübâyaa'nın c.) satın almalar.
mübâyenet	(a.i. beyn'den) 1. ayrılık, başkalık. 2 . zıddiyet; tutmazlık.
mübâyin	(a.s.) 1. başka türlü, ayrı. 2. zıt.
mübâyine	(a.s.) ["mübâyin" in müen.]. (bkz. mübâyin).
mübda'	(a.s. bid'at 'den) icat edilmiş, yaratılmış, benzersiz olarak ortaya konulmuş.
mübdaât	(a.i. mübda'ın c.) icatlar, yeni buluşlar.
mübdi'	(a.s. bid'at'dan) 1. ibda eden, îcâdeden, yeni şeyler bulan, söyleyen. 2. din işlerinde bid'at ehlinden olan. 3. benzeri görülmemiş şiir söyleyen.
mübdia	(a.s. bid'at'dan) ["mübdi'"in müen.]. (bkz. mübdi').
mübeccel	(a.s. becl ve bücûl'den) 1. yüceltilmiş, saygı gösterilmiş, yüce, ulu. 2. i. kadın adı.
mübeddel	(a.s. bedel'den) tebdil edilmiş, değişmiş, değiştirilmiş.
mübeddil	(A.s. bedel'den) 1. tebdil edici, değiştirici. 2. i. kim. değiştirgeç, fr. convertisseur.
mübeddile	(a.s. bedel'den) 1. ["mübeddil" in müen.]. (bkz: mübeddil). 2. i. fız. transformatör.
mübehhic	(a.s. behcet'den) tebhîceden, güzelleştiren.
mübekkî	(a.s.) ağlatıcı, (bkz: mübkî).
mübellig	(a.s. bülûğ'dan) 1. tebliğ eden, haber veren, bildiren. 2. i. büyük camilerde imamın söylediğini tekrarlayan kimse.
müberhen	(a.s. burhan 'dan) 1. bür-hanlı, vesika, delil ile ispat edilmiş. 2. aşikâr, belli.
müberka	(a.i.) 1. yüzü peçeyle örtülü, peçeli [kadın]. 2. (bkz: müberkaa).
müberkaa	(a.i.) 1. başı beyaz olan kara dişi koyun, marye. 2. muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamıdır. Zamanımıza kalmış bir tek peşrev vardır ki sahibi meçhuldür. [Itrî'nin bu makamdan eserleri eski mecmualarda görüldüğüne göre XVIII. asra kadar kullanıldığı anlaşılmaktadır].
müberrâ	(A.s. berâ'dan) berî kılınmış, temize çıkmış, aklanmış.
müberrât	(a.i.c.) yol, çeşme gibi hayrat ve hasenat nevinden olan şeyler.
müberred	(a.s. berd'den) tebrîdolun-muş, soğutulmuş.
müberrer	(a.s.) yemini tasdik olunmuş.
müberrid	(a.s. berd'den) 1. tebrîd eden, soğutan, soğutucu. 2. i. karlık, su soğutan damacana, (bkz: mübrid). 3. kim. soğutkan, fr. refrigerant.
mübeşşer	(a.s. beşâret'den) 1. tebşîr olunmuş, kendisine müjde verilmiş, (bkz: mübşer). Aşere-i mübeşşere. (bkz: aşere). 2. i. kadın adı.
mübeşşere	(a.s. beşâret'den) ["mü-beşşer" in müen.]. (bkz: mübeşşer).
mübeşşir	(a.s. beşâret'den. c. mübeş-şirîn) l. tebşîr eden, müjdeci, muştucu, (bkz: beşîr, mübşir). 2. dört incil'i yazanlardan biri.
mübeşşirât	(a.s. mübeşşir'in c.) hayırlı alâmetler.
nıübeşşire	(a.s. beşâret'den) ["mübeşşir" in müen.]. (bkz: mübeşşir).

mübeşşirîn	(a.s. mübeşşir'in c.) tebşîr edenler, müjdeciler, muştucular.
mübettel	(a.s.) ıslanmış.
mübevvil	(a.s. bevl'den) bevli, idrarı, sidiği çoğaltan, idrar veren, (bkz: müdrir).
Edviye-i mübevvile	hek. idrar söktürücü ilâçlar.
mübevvile	(a.s.) ["mübevvil" in müen.). (bkz: mübevvil).
mübeyyen	(a.s. beyân'dan) tebeyyün etmiş, meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş, açıklanmış, açıklayan, bildiren.
mübeyyene	(a.s. beyân'dan) ["mübeyyen" in müen.]. (bkz: mübeyyen).
mübey yez, mübeyyeze	(a. s.) tebyîz olunmuş, beyaza çekilmiş.
Evrâk-ı mübeyyeze	beyaza çekilmiş evrak.
mübeyyin	(a.s. beyân'dan) bildiren, açıklayan, meydana koyan.
mübeyyine	(a.s. beyân'dan) ["mübeyyin" in müen.]. (bkz: mübeyyin).
mübeyyiz	(a.s. beyâz'dan. i.c. mü-beyyizîn) tebyîz eden, müsveddeleri beyaza çeken kalem kâtibi, (bkz: müstensih).
mübeyyiza	(a.i.) Horasanlı Ibnü Mukanna' tarafdân. [beyaz elbise giydiklerinden dolayı bu adı almışlardır. Kara elbise giyen muarızlarına "müsevvide" denir].
mübeyyizât	(a.i.c.) beyaza çekilmiş müsveddeler.
mübeyyizîn	(a.s. ve i. mübeyyiz'in c.) tebyîz edenler, müsveddeleri beyaza çeken kalem kâtipleri.
mübezzir	(a.i. bezr'den) tohum ekecek âlet. (bkz: mibzer).
mübezzir	(a.s.c. mübezzirîn) tebzîr eden, lüzumsuz, yersiz harcayan, israf eden.
mübezzire	(a.s.) ["mübezzir" in müen.]. (bkz: mübezzir).
mübezzirîn	(a.s. mübezzir'in c.) tebzîr edenler, lüzumsuz harcayanlar, israf edenler.
mübhem tahattur	fels. anımsama, fr. reminiscence.
mübhemât	(a.i.c.) 1. müphem olan şeyler. 2.gr. belgisiz sıfatlar, zamirler, edatlar.
mübhemiyyet	(a.i.) belirsizlik, bel-lisizlik, örtülülük, anlaşılmazlık.
mübhic	(a.s. behcet'den) sevinç, ferahlık veren.
mübî'	(a.s. bey'den) satılmış şey.
müb'id	(a.s. bu'd'dan) ib'âdeden, uzaklaştıran.
mübîh	(a.s.) ibâha eden, izin veren, müsâade eden.
mübîn	(a.s. beyn ve beyân'dan) 1. hayrı, şerri, iyiyi ve kötüyü ayıran. 2. açık, besbelli, (bkz: ayan, aşkâr).
Dîn-i mübîn	(açık, meydanda olan din) islâm dîni.
Kur'ân-ı mübîn	(iyiyi, kötüyü, hayrı, şerri bildiren kitap) Kur'ân-ı Kerîm.
mübîne	(a.s. b'eyn ve beyân'dan) ["mübîn" in müen.]. (bkz: mübîn).
mübkî	(a.s. bükâ'dan) ağlatıcı, (bkz: mübekkî).
mübrem	(a.s.) kaçınılmaz, vazgeçilmez, önlenemez.
Belâ-yi mübrem	kaçınılmaz belâ.
Kazâ-yi mübrem	önlenemez kader.
mübreme	(a.s.) ["mübrem" in müen.]. (bkz: mübrem).
mübrez	(a.s. bürûz'dan) ibraz olunmuş, gösterilmiş, meydana çıkarılmış.
mübrid	(a.s. berd'den). (bkz: müberrid).
mübrim	(a.s. ibrâm'den) 1. ibram eden, zorlayan, zorlayıcı. 2. mânâsız sözlerle can sıkan [adam].

mübrime	(a.s.) ["mübrim" in müen.]. (bkz: mübrim).
mübriz	(a.s. bürûz'dan) ibraz eden, gösteren, meydana çıkaran.
mübşer	(a.s. beşâret'den) ibşâr olunmuş, müjdelenmiş, (bkz: mübeşşer).
mübşir	(a.s.) ibşâr eden, müjdeleyen. (bkz: mübeşşir).
mübtedâ'	(a..i. bed'den) 1. başlangıç, baş. 2. gr. özne [isim cümlelerinde].
nıübtedâ-bih	(a.b.s.) kendisiyle başlanılan.
mübtede'	(a.s. bed'den) aslında yok iken yeni çıkmış olan şey.
mübtedâ'	(a.s. bed' den), (bkz. mübtede1).
nıübtedî	(a.s. bed'den. c. mübtediîn, mübtediyân) [bir şey öğrenmeye] yeni başlayan, acemi.
mübtedi'	(a.s. bed'den) ibda' eden, yeni bir şey peyda eden, bir yenilik ortaya koyan.
Tâife-i mübtedia	bir Islâmî mezhebin adı.
mübtedia	(a.s.) ["mübtedi" in müen.]. (bkz: mübtedi').
mübtediîn	(a.s. mübtedî'nin c.), (bkz. mübtediyân).
mübtediyân	(a.s. mübtedî'nin c.) [bir işe] yeni başlayanlar, acemiler.
mübtediyâne	(a.zf.) acemicesine.
mübtega	("ga" uzun okunur, a.s. ib-tiga'dan. c. mübtegıyyat) arzu edilen, istenen.
mübtegıyyât	(a.s. mübtega'nın c.) arzu edilen şeyler, istenenler.
mübtehic	(a.s. behcet'den) sevinen, sevinmiş, (bkz: memnun, mesrur, şâdân).
mübtehicü'l-kalb	gönlü şen, sevinçli.
mübtehil	(a-s.) yalvaran, dua edip yalvaran, (bkz: niyâz-kâr, niyâz-mend).
mübtel	(a.s. butlân'dan) iptal olunmuş, hükümsüz bırakılmış, bozulmuş.
mubtel-i hiss	hek. hissi iptal olunmuş, fr. anesthesigue.
mübtelâ'	(a.s. bel'den) yutulmuş; yenilmiş.
mübtelâ	(a.s. belâ'dan) 1. düşkün [fena şeylere]. 2. tutkun, tutulmuş.
mübtelâ-yi aşk	aşka tutulmuş.
mübtelâ-yi maraz	hastalığa tutulmuş.
mübtelâyân	(a.i. mübtelâ'nın c.) fena şeylere düşkünlür, tutulmuşlar; tutkunlar, yakalanmışlar.
mübteli'	(a.s. bel'den) bir şeyi yutan; yiyen.
mübtenâ	(a.s.). (bkz. mübtenî).
miibtenî	(a.s. binâ'dan) 1. ibtinâ e-den, kurulu, kurulmuş olan. 2. dayanan, (bkz: müstenid).
mübtesim	(A.s. tebessüm'den) ibti-sâm eden, gülümseyen.
mübtezel	(a.s. bezl'den) 1. pek bol ve ucuz [şey]. 2. orta malı, ortaya düşmüş [kadın, kız]. 3. değersiz, hor kullanılan.
mübtezele	(a.s. bezl'den) ["mübtezel" in müen.]. (bkz: mübtezel).
mübtî'	(a.s. batâet'den) ağır hareket eden, ağır davranıp geciken.
mübtil	(a.s.) iptal eden, hükümsüz bırakan, bozan.
mübtil-i hiss	huk. hissi iptal eden.
mübtile	(a.s.) ["mübtil" in müen.]. (bkz: mübtil).
mübzi'	(a.i. bızâa, bıdâa'dan) kân tamamen kendisine kalmak üzere birine sermâye veren.

müca'ad (a.s. ca'd'dan) kıvırcık, kıvrılmış, lülelenmiş [saç].
Zülf-i müca'ad kıvırcık kahkül. (bkz: mûy-i mergul).
mücâb (a.s. cevâb'dan) 1. kabul cevâbı almış olan. 2. duası kabul olunan, (bkz: müstecâb).
mücâdele (a.i. cedel'den. c. mücâdelât) 1. iki kişi bir mesele üzerinde çekişme. 2. uğraşma, savaşma, savaş.
mücâdele-i milliyye (millî mücâdele) Kur tuluş savaşı (1919 - 1922).
mücâdelât (a.i. cedel'den, mücâdele'nin c.) mücâdeleler, savaşmalar, uğraşmalar.
mücâdil (a.s. cedel'den) mücâdele eden, çekişen, uğraşan, savaşan.
Mücâdile (a.i.) Kur'ân'ın 58 inci sûresi. 22 âyettir, Medine'de nazil olmuştur.
mücâhedât (a.i. mücâhede'nin c.) mücâhedeler.
mücâhede (a.i. cehd'den) 1. uğraşma, savaşma. 2. nefsi yenmeye olan çalışma. 3. din düşmanlarıyla savaşma.
mücâhere, mücâheret (a.i. cehr'den) karşılıklı olarak bir şeyi meydana çıkarma, ortaya çıkarma.
mücâhereten (a.zf.) meydana çıkararak, ortaya koyarak.
mücâhid (a.s. cehd'den. c. mücâhidin) 1. cihâd eden, din düşmanlarıyla savaşan. 2. savaşan, uğraşan, savaşçı. 3. i. erkek adı.
mücâhid-âne (a.f.zf.) mücâhit olana yakışacak surette.
mücâhide (a.s. cehd'den) ["mücâhid" in müen.]. (bkz: mücâhid).
mücâhidin (a.s. mücâhid'in c.) mücâhitler; din düşmanlarıyla savaşanlar; uğraşanlar, savaşanlar.
mücâlede (a.i.) harb aletiyle vuruşma.
mücâlese, mücâleset (a. i. cülûs'dan) birlikte, beraber oturma.
mücâlis (a.s. cülûs'dan) birlikte oturan.
mücâmaa, mücâmaat (a. i. cem'den) cima etme, cinsî münâsebette bulunma.
mücâmele, mücâmelet (a.i. cemâl'den) dirlik düzenlik, karşılıklı iyi muamelede bulunma, güzel geçinme.
mücânebet (a.i. cenb'den) bir şeyden sakınma, çekinme, çekilme, uzak durma, (bkz: ihtiraz, tevakkî).
mücâneset (a.i. cins'den) benzeme, hemcins olma, hemcinslik, fr. homo-ge'neite. (bkz: tecânüs).
mücânib (a.s. cenb'den) çekinen; mat. sonuşmaz.
mücânis (a.s. cins'den) aynı cinsten olan. (bkz: mütecanis).
mücâraha (a.i. cerh'den) karşılıklı birbirini yaralama.
mücârât (a.i.) yürümekte yarış etme.
mücârez (a.i.) 1. açık saçık sözlerle latifede bulunma. 2. eşek şakası yapma.
mücârre (a.i.) birinin hakkını uzatıp süründürme, sürücemede bırakma.
mücâseret (a.i. cesâret'den) cesaret etme.
mücâsir (a.s. cesâret'den) cesaret eden.
mücâvebe (a.i. cevâb'dan) cevaplaşma, birbirine cevap verme; mektuplaşma.
mücâvedet (a.i. cûd'dan) birinekarşı kerem ve ihsan etme.
mücâveret (a.i. civâr'dan) mücâ-virlik, komşuluk, (bkz: hem-sâyegî).
mücâveze (a.i.) 1. sının aşma. 2. bağışlama, göz yumma.

mücavir	(a.s. civâr'dan) 1. komşu. 2. mabet veya bir tekke yakınlarına çekilip oturan. 3. yurdunu ve diyarını terkederek zamanını Harameyn-i Şerîfeyn'de ibâdetle geçiren.
mücavir zaviye	mat. komşu *açı.
mücâvirân	(a.i. mücâvir'in c.) komşular, (bkz. mücavir 2,3).
mücâviz	(a.s.). (bkz: mütecaviz).
mücâz	(a.s. cevâz'dan) 1. caiz, uygun görülmüş. 2. icazet almış, icazetname, izin verilmiş [kendisine], diplomalı.
mücâzât	(a.i. cezâ'dan) 1. karşılık. 2. bir suça karşı ceza çektirme.
mücâzât-ı te'dîbiyye	huk. bir haftadan ziyâde hapis, muvakkat sürgün, me'mûriyetten çıkarma ve para cezası gibi cezalar.
mücâzât-ı tekdîriyye	huk. yirmi dört saatten bir haftaya kadar hapis ve yüz kuruşa kadar para cezası.
mücâzât-ı terhîbiyye	huk. îdam, kürek, kalebendlik, müebbet sürgün, rütbe ve me'murluktan mahrumiyet, medenî hukuktan ıskat gibi cezalar.
mücâzâten	(a.zf.) ceza olarak.
mücazebât	(a.i. mücâzebe'nin c.) birbirini çekmeler, çekişmeler.
rnücâzebe	(a.i. cezb'den) 1. iki kişi birbirini çekme, çekişme. 2. birbirinin çekiminde olma [nesneler hakkında].
mücâzefe	(a.i.) fık. götürü satma.
mücber	(a.s. cebr'den) icbar olunan, olunmuş, zorlanılmış, zorlanılan.
mücbir, mücbire	(a.s. cebr'den) icbar eden, zorlayan, zorlayıcı, (bkz: câbir).
Âmir-i mücbir	korkutan, yıldıran âmir.
Kuvve-i mücbire	zorlayan kuvvet.
Esbâb-ı mücbire	huk. zorlayıcı sebepler.
mücebbir	(a.i. cebr'den) çıkıkçı.
mücedded	(a.s.) tecdîdolunmuş, yenilendirilmiş, yeni, yepyeni.
müceddede	(a.s.) ["mücedded"in müen.]. (bkz: mücedded).
müceddeden	(a.zf.) yeni olarak, yeni baştan.
mücedder	(a.s. cederî'den) 1. çiçek çıkarmış. 2. çiçekbozuğu [adam].
müceddid	(a.s. cedîd'den) 1. tecdî-deden, yenileyen, yenileyici, yeni bir şekil ve suret veren. 2. dîne yeni bir veçhe veren zat.
müceddid-i elf-i sânî	Hicrî ikinci bin yılının rnüceddidi İmam-ı Rabbânî.
müceddid-âne	(a.f.zf.) tecdîd edene, yenileyene, yenilik yapana yakışır bir yolda.
müceddidîn	(a.s. müceddid'in c.) yenilik yapanlar
müceddidiyye	(a.i.) Nakşibendî tarikatinin bir kolu.
müceff	(a.s. cevfden) cevfli, içi boş.
müceffef	(a.s. ceffden) tecfîf olunmuş, kurutulmuş; suyu çekilmiş, nemi kalmamış, kurumuş.
müceffif	(a.s. ceffden) tecfîf edici, kurutucu.
mücehhel	(a.s. cehl'den) bilinmez bir hâle getirilmiş.
mücehhelen	(a.zf.) mücehhel olarak, bilinmeyerek.
mücehhez	(a.s. cihâz'dan) techîz olunmuş, donanmış, donatılmış, hazırlanmış.
mücehhez-i mâiye	zool. *kurbağazehirigiller, fr. hydrocharidees.
mücehhiz	(a.s. cihâz'dan) 1. techîz eden, donatan. 2. armadar.
mücelcel	(a.s. cülcül'den) çıngıraklı, çıngırağı olan.
Ester-i mücelcel	çıngıraklı katır.
mücellâ	(a.s. cilâ'dan) cilâlı, parlatılmış, parlak.

Mir'ât-ı mücellâ	parlak ayna.
mücelled	(a.s. cild'den) teclîdolunmuş, ciltlenmiş.
mücelledât	(a.i. mücelled'in c.) ciltlenmiş, ciltli kitaplar.
mücellede	(a.s.) ["mücelled" in müen.]. (bkz: mücelled).
mücellî	(a.s. cilâ'dan) 1. cila veren; cilâcı. 2. açıp temizleyici.
mücellid	(a.s. ve i. cild'den, c. mücellidîn) teclîdeden, kitap ciltleyen, ciltçi.
mücellid-hâne	(a.f.b.i.) matbaalarda kitap, defter, takvim gibi şeylerin ciltlendiği atölye.
mücellidîn	(a. s. i. mücellid'in c.) teclîdedenler, kitap ciltleyenler, ciltçiler.
mücelliyyât	(a.i. cilâ'dan. mücelli'nin c.) çıban, sivilce gibi şeyleri giderip cilde güzellik, tazelik veren ilâçlar.
mücemmed	(a.s. cümüd'den) dondurulmuş.
mücemmid	(a.s.) donduran,
mücennah	(a.s. cenâh'dan) cenahlı, kanadlı.
mücenneb	(a.i.) muz. Taninî'den küçük, bakıyyeden büyük iki aralığın ortaklaşa adı. Bunlardan biri küçükçe büyük ikili (182 cent) dir ve "büyük mücenneb" adıyla anılır, öteki büyükçe küçük ikili (112 cent) olup buna "küçük mücenneb" diyebilinir.
mücennebe	(a.i.) savaşıcı asker.
mücennebü'z-zeyl	(a.b.i.) muz. hâlen mağribde (batı İslâm âlemi) kullanılan bir mürekkep makam.
mücenned	(a.i.) sıralanmış asker.
mücerreb	(a.s. tecribe'den) tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış.
mücerrebân	(a.s. mücerreb'in c.) denenmişler, denenmiş olanlar.
mücerrebât	(a.s. mücerreb'in c.) tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış şeyler; görgü.
mücerrebât-ı yakîniyye	iyice edinilmiş tecrübeler.
mücerrebe	(a.s. tecrib'den) ["mücerreb" in müen.]. (bkz: mücerreb).
Mücerreb-nâme	(a.f.b.i.) Amasyalı Sabuncuoğlu Şerefüddin bin Alî'nin 1468 de yazdığı hekimliğe dair eseri.
mücerred, mücerrede	(a.s. cered'den. c. mücerredât) 1. tecrîdedilmiş, soyulmuş, çıplak. 2. tek, yalnız. 3. kanşık ve katışık olmayan. 4. gr. yalın, soyut, f r. abs-trait. 5. eski yazıda noktasız harflerle yazılmış manzume yahut mensûre. (bkz: mühmel). 6. fels., mat. *soyut, fr. abstrait.
Bu'd-i mücerred	soyut uzaklık, "l'. bekâr, fr. celibataire. 8. zf. yalnız, ancak, fakat.
Pâye-i mücerrede	ulemâya mahsus mühim ve me'mûriyetsiz bir rütbe.
mücerredât	(a.s. müceıred'in c.) mücerred, soyut mefhumlar.
mücerrediyyet	(a.i. cered'den) 1. çıplaklık. 2. soyutluk. 3. bekârlık.
mücerrib	(a.s. tecribe'den. c. mücerribîn) tecrübe eden, deneyen, sınayan.
mücerribân	(a.f.s. mücerreb'in c.) tecrübe edenler, deneyenler, sınayanlar. (bkz: mücerribîn).
mücerribe	(a.s. tecribe'den) ["mücerrib" in müen.]. (bkz ; mücerrib).
mücerribîn	(a.s. mücerrib'in c.), (bkz: mücerribân).
mücerrid	(a.s.) 1. tecrîdeden, ayıran. 2. fiz. yalıtkan.
rnücerride	(a.s.) ["mücerrid" in mü-en.]. (bkz: mücerrid).

mücessem, mücesseme	(a. s. cism'den) 1. tecessüm etmiş, cisimlenmiş, cisimli. 2. üç boyutlu (uzunluğu, enliliği, kalınlığı) olan cisim.
Hendese-i mücesseme	uzay geometri, tstihkâınât-ı mücesseme yerli, esaslı istihkâmlar.
Küre-i mücesseme	yerküre.
Nâmûs-ı mücessem	çok namuslu.
Nûr-i mücessem	canlı kılığa girmiş olan nur; çok parlak ve güzel.
mücessem kat'-ı mükâfî	mat. paraboloit.
mücessem kat'-ı nakıs	mat. elipsoit.
mücessem kat'-ı nâkısî	mat. elipsoidal.
mücessem kat'-ı zâid	mat. hiperboloit.
mücessem kat'-ı zâidî	mat. hiperboloidal.
mücessemât	(a.s. cism'den. müces-seme'nin c.) 1. cisimler, katı nesneler. 2. üç buutlu ("boyutlu) olan geometri cisimleri.
mücessemât-ı eflâtûniyye	Eflâtûn'un beş düzgün şekli, [dörtyüzlü, altıyüzlü, sekizyüzlü, onikiyüzlü, yirmiyüzlü].
mücessime	(a.i. cism'den) 1. fels. insanbiçimlilik, antropomorfizm, fr. anthro-pomorphisme. (bkz: müşebbihe). 2. kelâmcı mezheplerden biri.
mücevher	(a.s. cevher'den) 1. cevher ile süslenmiş, elmaslı. 2. gr. yalnız noktalı olan harfleri "ebced" hesabına göre sayıldığı zaman târih çıkan beyt veya mısra. 3. i. g. s. geometrik tezhip (süsleme) motifi.
mücevherat	(a.i.c.) elmas, zümrüt, yakut ve benzerleri gibi süs taşlarıyla bezenmiş olan takımlar, zînet eşyası.
mücevvef	(a.s. cevfden) tecvîfo-lunmuş, oyuk, içi boş [şey].
mücevver	(a.s. cevr'den) tecvîr olunmuş, zor ve sıkı altında bulundurulmuş; çevrilmiş.
mücevvez	(a.s. cevâz'dan) tecvîz olunmuş, caiz görülmüş, izin verilmiş.
mücevveze	(a.i.) [eskiden] başa giyilen, üstü bombeli bir çeşit kavuk, büyük sarık, (bkz: ersûsa).
mücevvid	(a.s. tecvîd'den) Kur'ân'ı tecvit usûlüne göre yoluyla okuyan, tecvidi iyi bilen.
mücîb	(a.s. cevâb'dan) icabet eden, teklifi kabul eden, istenileni yapan, sorulana cevap veren.
mücîbe	(a.s. cevâb'dan) ["mücîb" in müen,]. (bkz: mücîb).
müeidd	(a.s. cidd'den) çok çalışan.
mücidd-ân	(a.f.zf.) çok çalışırcasına, büyük bir çalışkanlıkla.
mücîz	(a.s. icâzet'den) icazet veren, izin veren.
müclâ	(a.s. iclâ'dan) iclâ olunmuş, sürülmüş, sürgün edilmiş.
mücmel	(a.s. cümle'den) icmal olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış, öz. (bkz: hulâsa, muhtasar).
mücmelen	(a.zf.) mücmel, kısa olarak, kısaltarak, az sözle, (bkz: hulâsatan, muhtasaran).
mücrim	(a.s. cürm'den. c. mücrimin) cürüm işlemiş, suçlu (sanık).
mücrimin	(a.s. mücrim'in c.) cürüm işlemiş olanlar, suçlular,
iâde-i mücrimin	suçluların geri gönderilmesi.
mücrimiyyet	(a.i.) suçluluk.
mücrimiyyet karârı	huk. suçlandırma karan.

müctebâ	(a.s. ceby'den) l . seçilmiş, seçkin, (bkz: ber-güzîde). 2. i. erkek adı.
müçtehed	(a.s.) içtihâdolunmuş.
müctehedün-fihâ	üzerinde ictihâdedilen mesele.
müctehez	(a.s. cihâz'dan) techîz olunmuş, tertip ve tanzim olunmuş, donatılmış.
müctehid fi-l-mes'ele	huk. [eskiden] herhangi bir mezhepte karşılaşılan ve daha önce o mezhebin imâmı tarafından hükme bağlanmamış olan meselelere dâir ictihadda bulunmaya muktedir fakih. [meşâyih-i hanefıyeden Tahavî-Ebû-Hasan-il Kerhî, Şems-ül-eimmet-il-Hulvânî, Şems-ül-eimmet-is-Serahsî, Fahr-ül-Islâm Pezdevî ve emsali gibi].
müctehid fi'ş-şer'	huk. [eskiden] ne fürûda, ne de usûlde başka bir müctehidi taklîd etmeyip usul kaideleri te'sis ve fürûun hükümlerini şer'î delillerden istinbât eden zevat. [Imâm-ı A'zam Ebû Hanîfe, Imâm-ı Mâlik, Imâm-ı Şafiî, Imâm-ı Ahmed ve bunların emsali gibi].
müctehid-i muhtî	fık. içtihadında hatâ eden fakih.
müctehidün-fih	fık. hakkında kat'î delil bulunmayan mesele.
müctehidîn	(a.s. ve i. müctehid'in c.), (bkz: müctehid2).
müctelib	(a.s.) sürüp götüren.
müctemi', müctemia	(a.s. cem'den) içtimâ eden, toplanan, toplanmış, toplu; birikmiş, birleşmiş.
Memâlik-i müctemia	Amerika Birleşik Devletleri, (bkz: Cemâhîr-i müttehide).
müctemian	(a.zf.) cemaatle, toplu bir halde.
müctenâ	(a.s.) ictinâ olunmuş, dev-şirilmiş, toplanılmış.
müctenib	(a.s. cânib'den) ictinâ-beden, sakınan, çekinen, uzak duran, bir şeye karışmayan, (bkz: mütecânib).
müctenibü'l-kils	coğr. kireçyeren.
müctenih	(a.s. cenâh'dan) 1. ictinâh eden, meyillenen, bir tarafa eğilen. 2. secdede, usûlüne göre ellerini yere koyup dirseklerini açarak kollarım kanad şeklinde tutan.
Sâcid-i müctenih	bu yolda secdeye kapanan.
mücterî	(a.s. ictirâ'dan) cür'et eden, cesaret eden.
mücterin	(a.s.) mesleğinde tecrübeli, mahir olan. fr. experimente.
Tabîb-i mücterin	tecrübeli, değerli hekim.
mücterr	(a.s.) ictirâr eden, geviş getiren, fr. ruminant.
mücterre	(a.s.) zool. geviş getiren.
Hayvânât-ı mücterre	geviş getiren hayvanlar, fr. ruminants.
müctess	(a.i.) ed. aruzda bir bahrin adıdır. Bizde kullanılmış olan vezinleri şunlardır: 1) mefâilün feilâtün mefâilün feilâtün (az kullanılır); 2) mefâilün feilâtün mefâilün feilün; 3) mefâilün fâilâtün mefâilün fa'lün.
müctevir	(a.s. civâr'dan) ictivâreden, komşu olan.
müd	(a.i.). (bkz. müdd).
müdâabe	(A.i.) şakalaşma, [şiirde: "müdâabet" şeklinde geçer].
müdâbere	(a.i. dübr'den) birbirine arkasını dönme.
müdâfaa	(a.i. def den. c. müdâfaât) 1. defetme, bir saldırışa karşı durma. 2. koruma, korunma. 3. huk. savunma.

müdâfaa-i hukuk (cemiyeti) tar. kurtuluş savaşından önce Atatürk tarafından kurulmuş olan bir cemiyet.
müdâfaa-i milliyye millî müdâfaa, millî savunma.
müdâfaa-i meşrûa huk. cana ve ırza karşı yapılan haksız ve sen bir saldırışın, başka türlü önlenmesi kabil olmadığı takdirde kuvvetle önlenmesinden ibaret tabu bir hak.
müdâfaa-i nefs nefsini müdâfaa etme, kendini koruma.
müdâfaât (a.i. defden. müdâfaa'nın c.) korunmalar, 'savunmalar.
müdâfaaten (a.zf.) müdâfaa, savunma, korunma yoluyla.
müdafi' (a.s. defden. c. müdafiin) müdâfaa eden, koruyan, savunan, dayanan.
Vekîl-i müdafi' suçlunun avukatı.
müdafiin (A.s. müdâfi'in c.) müdâfaa edenler, koruyanlar, savunanlar, dayananlar.
müdâhalât (a.i. müdâhale'nin c.) karışmalar, araya girmeler, el katmalar, sokulmalar.
müdâhale (a.i. duhûl'den. c. müdâhalât) karışma, araya girme, el katma, sokulma.
müdâhane (a.i. dehen'den) dalkavukluk, koltuklama, ["müdâhanet" şeklinde de kullanılır].
müdâhane-kâr (A.f.b.s.) dalkavuk, koltukçu.
müdâhane-kârâne (a.f.zf.) dalkavuklukla, koltuklayarak.
müdâhere (a.i.) sakınmadan, çekinmeden mukavele yapma.
nıüdahhan (a.s. duhan'dan) dumanlı, tütmüş.
müdâhil (a.s. duhûl'den. c. müdâ-hilân, müdâhilîn) dâhil olan, kansan.
müdâhilân (a.s. müdâhil'in c.) müdâhil olanlar, kanşanlar. (bkz: müdâhilîn).
müdâhilîn (a.s. müdâhil'in c.) dâhil olanlar, kanşanlar. (bkz: müdâhilân).
müdâhin (a.s. dehen'den) müdahene eden, yüze gülen, dalkavuk.
müdâhin-âne (a.f.zf.) yüze gülene yakışır surette, dalkavukça.
müdâm (a.s. devâm'dan) 1. devam eden, süren, sürekli. 2. devam eden, arası kesilmeyen. 3. i. şarap, (bkz: bade, hamr, mey, sahbâ).
Mest-i müdâm durmadan şarap içen, şarap ayyaşı.
Şürb-i müdâm devamlı içme.
Zevk-i müdâm hiç bitmeyen zevk.
müdâme (a.i.) şarap, (bkz: mey, bade, hamr, müdâm, sahbâ).
müdâmele (a.i.) yüzü gülme, idare etme.
müdâmere (a.i.) mihnet ve sıkıntı ile sabahlama.
müdâm (a.s.) durmadan şarap içen.
müdâm-kâre (a.f.b.s.) her zaman yapan, işleyen.
müdânî (a.s.) yakın eş, benzer.
Bî--müdânî eşsiz, benzersiz.
müdârâ (f.i.) yüze gülme, dost gibi görünme.
müdârât (a.i. dery'den) yüze gülme, dost gibi görünme.
müdârese (a.i. ders'den) ders verme, ders alıp verme.
müdâvâ, müdâvât (a.i. de-vâ'dan) deva arama, hastaya bakıp ilâç verme.
müdâvele (a.i. devlet'den) 1. devrettirme, elden ele gezdirme. 2. döndürme, çevirme. 3. fikir verme, konuşma.

müdâvele-i efkâr — düşüncelerini birbirine söyleme, bir mesele üzerinde konuşma.
müdâvemet — (a.i. devâm'dan) 1. devam etme, bir yere her vakit gidip gelme. 2. bir işe aralıksız çalışma.
niüdâvere — (a.i. devr'den) tedvîr etme, idare etme, döndürme.
müdâvî — (a.s. devâ'dan) deva bulan, ilâç veren; iyileştiren.
Tabîb-i müdâvî — tedavi eden doktor.
müdavim — (a.s. devâm'dan. c. müdâ-vimîn) 1. devam eden [bir yere], bir işe aralıksız çalışan. 2. bir yere devamlı olarak gidip gelen [kimse].
müdavime — (a.s. devâm'dan) ["müdavim" in müen.]. (bkz: müdavim).
müdavimin — (a.s.) l- devam edenler [bir yere], bir işe aralıksız çalışanlar. 2. bir yere devamlı olarak gidip gelenler.
müdâyene — (A.i. deyn'den) ödünç alıp verme.
müdbir — (a.s. dübûr'dan) idbâra uğrama, talihsiz, düşkün.
müdcine — (a.i.) muz. Câhiliyye devrinden başlayarak, eski Arap müziğinde, muganniyelere verilen bir ad.
müdd — (a.i.) mut, kara mut, batman nevinden bir ölçek.
müddahar — (a.s. duhr'dan) biriktirilmiş, toplanıp saklanmış.
müddahir — (a.s. duhr'dan) biriktiren, toplayıp saklayan.
müddeâ — (A.s. da'vâ'dan) 1. iddia olunmuş, iddia olunan şey. 2. dâva olunan şey. 3. asılsız iddia edilen şey.
Nakîz-i müddeâ — antitez. 4. fels. *sav, tez.
müddeâ aleyh — huk. aleyhinde dâva açılan.
müddeâ bih — huk. davacının dâva ettiği, dâvaya sebebolan şey.
meddeayât — (a.i. c.) iddialar, iddia olunan şeyler.
müddetlin — (a.s.) idhân eden, güzel kokulu yağ sürünen.
müddeî — (a.s. da'vâ'dan) 1. iddia eden, davacı. 2. bir hükümde ayak direyen. 3. inatçı.
müddeî-i umûmî — huk. savcı, umûmî haklar adına dâva açan hâkim.
müddeiyân — (a.i.c.) dâvada karşılıklı iki taraf.
müddeiyye — (a.s. da'vâ'dan) ["müddeî" nin müen.]. (bkz: müddeî).
müddessir — (a.s.). (bkz. mütedessir, mütezemmil).
müddet- — (a.i. medd'den) 1. zaman, vakit. 2. bir şeyin uzayıp sürdüğü zaman. 3. muayyen vakit.
müddet-i hami — gebelik süresi.
müddet-i hayât — yaşam süresi.
müddet-i iddet — fık. boşanmış bir kadının tekrar evlenebilmesi için beklemek zorunda kaldığı müddet, [boşanmış kadın için üç ay (üç hayız müddeti), dul kadın için dört ay on gündür; hâmile kadınlar için bu müddet, doğum ile kayıtlıdır],
müddet-i istinaf — huk. ceza sebeplerinden, kabahat, suç işlemede on; hukukî sebeplerden altmış bir günlük müddettir.
müddet-i i'tirâz — huk. gıyabî hükümler için cezaî maddelerde kabahat için üç, cünha için beş; hukukî maddelerde otuzbir günlük müddet.
müddet-i ma'lûme — bilinen zaman.
müddet-i medîde — uzun zaman.
müddet-i ömr — ömür boyunca.
müddet-i sefer — huk. [eskiden] mutedil bir seyr ile üç günlük, yânî on sekiz saatlik mesafe.

Tarihvemedeniyet.org

müddet-i temyiz — huk. cezaî maddelerde sekiz ve hukukî maddelerde doksan günlük müddet.
müddî — (a.i.) fels. fr. protensif.
müdebbag — (a.s.) debagat olmuş, tabaklanmış.
müdebber — (a.s. dübûr'dan) 1. tedbîr alınmış, düşünce ile hareket edilmiş. 2. huk. itki (azadı) efendisinin ölümüne bağlı bulunan köle. [müen. müdebbere].
müdebbir j — (a.s. dübûr'dân. c. müdebbirin, müdebbirin) 1. tedbir alan, tedbirli, düşünce ile hareket eden, düşünceli. 2. huk. [eskiden] menkulünün itkini kendisinin ölümüne talik etmiş olan mevlâ.
müdebbirân — (a.s. müdebbir'in c.). (bkz. müdebbirin).
müdebbirân-ı felek — yedi seyyare (gezegen).
müdebbir-âne — (a.zf.) tedbirli olana yakışır surette.
müdebbire — (A.i.) fık. azatlığı mev-lâsının (efendisinin) ölümüne bağlı bulunan câriye.
müdebbire — (a.s. dübûr'dân) ["müdebbir" in müen.]. (bkz: müdebbir).
müdebbirin — (a.s. dübûr'dân. müdebbir'in c.) tedbirli, düşünceli olanlar, (bkz: müdebbirân).
müdebdeb — (a.s. debdebe'den) debdebeli, (bkz: mutantan).
müdebdebe — (a.s. debdebe'den) ["müdebdeb" in müen.]. (bkz: müdebdeb).
rnüdehhen — (a.s. debdebe'den) tedhîn edilmiş, güzel kokulu yağ sürülmüş.
müdehhiş — (a.s. dehşet'den) (bkz: müdhiş).
müdekkik — (a.s. dikkat'den. c. müdek-kikîn) tetkik eden, inceden inceye araştıran; en ufak gizli şeyleri gören.
müdekkik-âne — (a.f.zf.) tedkik ederek, inceden inceye araştırarak; en ufak gizli şeyleri görerek.
müdekkikîn — (a.s. müdekkik'in c.) tedkîk edenler, inceden inceye araştıranlar, en ufak gizli şeyleri görenler.
müdellel — (a.s. delâlet'den) 1. delil, şahit ile ispat edilmiş. 2. sosy. kanıtlı.
müdellele — (a.s. delâlet'den) ["müdellel" in müen.]. (bkz: müdellel).
müdellelen — (a.zf.) delil, şahit ile ispat edilerek.
müdellis — (a.s.) tedlîs eden, sattığı şeyin ayıbını müşteriden saklayan.
müdemmag — (a.s. dimag'dan) aptal, budala.
müdemmec — (a.s.) düzgün olarak birbiri içine durulmuş yuvarlak şey.
müdemmer — (a.s. dümûr'dan) tedmîr edilmiş, mahvolmuş, yokedilmiş.
müdemmir — (a.s. dümûr'dan) tedmîr eden, mahveden, yok eden.
nıüdennes — (a.s. denâset'den) tednîs edilmiş, kirletilmiş.
müdennis — (a.s. denâset'den) tednîs eden, kirleten.
müderhem — (a.s. dirhem'den) paralı, zengin.
müderris — (a.s. ve i. ders'den. c. müderrisîn) l. ders veren, ders okutan; medrese dersi okutan. 2. profesör.
müderrisîn — (a.i.) 1. medrese dersi okutanlar. 2. profesörler.
müdessî — (a.s. desîse'den) yolunu şaşırtan, baştan çıkaran.
müdessir — (a.s. disâr'dan) 1. giyinmiş; bir örtüye bürünmüş. 2. Kur'ân'ın 74. sûresi olup 56 âyettir. [Mekke'de nazil olmuştur].
müdevven — (a.s.) dîvân'dan, c. müdev-venât) 1. tedvin olunmuş, dîvan, kitap hâline konulmuş. 2. bir araya getirilip çeki düzen verilmiş.

müdevvenât (a.i. müdevven'in c.) tedvin olunmuş, sıralanmış, bir araya getirilmiş eserler, (bkz: müellefât).
müdevvene (a.s. dîvân'dan) ["müdevven" in müen.]. (bkz: müdevven).
müdevver (a.s. devr'den) 1. tedvîr olunmuş, döndürülmüş. 2. yuvarlak, tekerlek, değirmi. 3. eko. yeni bilançoya geçirilen [hesap].
müdevveriyyet (a.i.) yuvarlaklık, [yapma kelimelerdendir].
müdevvin (a.s.) dîvân'dan) tedvin eden, bir araya getirip kitap hâline koyan.
müdevvine (a.s. dîvân'dan) ["müdevvin" in müen.]. (bkz: müdevvin).
müdevvir (a.s. devr'den) tedvîr eden, döndüren, çeviren.
müdevvir-i fahiz hek. uyluk kemiğinin yukarı ucunda bulunan iki çıkıntıdan herbiri.
müdgam (a.s. dağm'dan) a. gr. arka arkaya gelen iki kelimeden birincisinin son, ikincisinin baş harflerinin aynı olması : femâ rabihat ticâretuhu.. gibi.
müdgamün-fîh (a.b.s.) gr. birbirine girmiş iki harften ikincisi: femâ rabihat ticâretühüm âyetindeki rabihat kelimesinin sonundaki t ile "ticâretühüm" kelimesinin başındaki t nin birbirine girmesi gibi.
müdhal (a.s. dahl'den) idhâl olunmuş, dâhil edilmiş, girdirilmiş, sokulmuş.
müdhâmme (a.i.) ağacının ve bitkisinin çok ve tazeliği dolayısıyla uzaktan koyu yeşil görünen bahçe.
müdhar (a.s.) idhâr olunmuş, hor, hakir görülmüş.
müdhil (a.s. dahl'den) idhâl, dâhil eden, girdiren, sokan, (bkz: müdmic).
mudilin (A.s.). (bkz. müddehin).
müdhir (a.s.) idhâr eden, hor, hakir gören.
müdhiş (a.s. dehşet'den) 1. dehşet veren, ürküten, korkutan; korkunç. 2. şaşılacak; aşın.
müdhişe (a.s. dehşet'den) ["müdhiş" in müen.]. (bkz: müdhiş).
müdhün (a.i. dühn'den) içine güzel kokulu yağ, ıtır gibi şeyler konulan kap, şişe.
müdîr (a.s. ve i. devr'den. c. müdîrân) 1. idare eden, çeviren, bakan. 2. idareden anlayan. 3. idare me'muru. 4. direktör, fr. directeur. 5. nahiyede en büyük me'mur.
müdîr-i umûmî *genel direktör.
müdîrân , (a.i. müdîr'in c.) müdürler, direktörler; idare âmirleri.
müdîrân-ı umur yönetmenler.
müdîre (a.i.) bayan müdür.
müdîre-i umur işleri idare eden kadın, eski kâhya kadının derece ve vazifesi.
müdîriyyet (a.i.) müdürlük, müdürün makam ve vazifesi.
müdirr (a.s. idrar'dan) idrar veren, idrar verici.
müdirrât (a.s. müdirr'in c.) idrar verici şeyler, ilâçlar.
müdlî (a.s.) delil, tanık gösteren.
nıüdmec (a.s.) idmâç edilmiş, içine girdirilmiş.
müdmic (a.s.) idmâc eden, içine girdiren, sızdıran, (bkz: müdhil).
müdnıin (a.s. idmân'dan) idman eden, devam eden.
müdmin-i hamr gece gündüz sarhoş [olan], (bkz: şârib-ül-leyl ve-n-nehâr).
müdn (a.i. medîne'nin c.) şehirler, (bkz: jnedâin, müdün, şühûr).

müdrec	(a.s. derc'den) idrâc olunmuş, içerisine konulmuş.
müdrî*	(a.s.) idrâ eden, bildiren.
müdrik	(a.s. derk'den) idrâk eden, anlayan; anlamış, aklı ermiş.
Kuvve-i müdrike	(idrak kuvveti) akıl.
müdrikât	(A.i. müdrik'in c.) akıllar.
müdrike	(a.i.c. müdrikât) fels. anlık, fr. intellect, percept.
müdrir	(a.s.). (bkz. müdirr).
müdün	(a.i. medîne'nin c.) şehirler. (bkz. medâin, müdn, şühûr).
müdün-i cesîme	büyük şehirler.
müebbed, müebbede	(A. ebed'-den) 1. ebede kadar süren, sonsuz, (bkz: ebedî). 2. ömür boyunca süren, sürecek olan.
müebbeden	(A.zf.) 1. müebbed, sonsuz olarak. 2. ömrü oldukça.
müeccel	(a.s. ecel'den) ; te'cîl edilmiş, ileriye bırakılmış, peşîn olmayan, ileride yapılmak üzere vakti belirtilen, ertelenmiş.
müeccele	(a.s. ecel'den) ["müeccel"in müen.]. (bkz: müeccel).
müeccelen	(a.zf.) müeccel olarak, te'cîl edilerek, ertelenerek.
müeccil	(a.s. ecel'den) te'cîl eden, ileriye bırakan, erteleyen.
müeddâ'	(a.s. edâ'dan) 1. te'-diye olunmuş, eda olunmuş. 2. i. mânâ, mefhum.
müeddeb	(a.s. edeb'den) 1. te'dîb edilmiş, edeplendirilmiş, edepli, terbiyeli. 2. okumuş, bilgili. 3. i. erkek adı.
müeddebe	(a.s. edeb'den) ["müeddeb" in müen.]. (bkz. müeddeb).
müeddeben	(A.zf.) müeddep, edepli olarak.
müeddî	(a.s. edâ'dan) 1. te'diye eden, eda eden. 2. sebebolan, doğuran, meydana getiren.
müeddî-i niza	kavgaya sebebolan.
müeddib	(a.s. edeb'den. c. müeddibîn) te'dîbeden, edeplendiren, terbiye eden, bilgi ve terbiye veren.
müeddibîn	(a.s. müeddib'in c.) te'dîbedenler, edeplendirenler, terbiye edenler, bilgi ve terbiye verenler.
müekked	(a.s. ekked ve vekked'den) 1. te'kîdedilmiş, sağlamlaştırılmış. 2. tekrar edilmiş, bir daha haber verilmiş, tenbih edilmiş.
müekkede	(a.s. ekked ve vekked'den) ["müekked" in müen.]. (bkz: müekked).
müekkeden	(a.zf.) te'kîdedilerek, tekrarlanarak.
müekked-ked	(a.b.i.) sağlamlaştırılmış ev.
müekkid	(a.s. ekked ve vekked'den) 1. te'kîdeden, sağlamlaşman. 2. tekrar eden, bir daha haber veren, tenbih eden.
müekkide	(a.s. ekked ve vekked'den) ["müekkid" in müen.]. (bkz: müekkid).
müellef, müellefe	(a.s. ülfet'den) 1. te'lîf edilmiş, kitap olarak meydana getirilmiş. 2. yazılmış, toplanmış. 3. i. g. s. bir yazı stili. 4. harmonik.
müellefât	(a.s. müellefe'nin c.) te'lif olunmuş, yazılmış kitaplar, eserler.
müellem	(a.s. elem'den) elemli, kederli.
Dil-i müellem	elemli gönül.
müellif	(a.s. ve i. ülfet'den. c. müellifin) 1. te'lîf eden, kitap yazan, eser sahibi.
Li-müellifihi	yazan tarafından. 2. imtizaç ettiren.
müellifân	(a.i. müellifin c.) müellifler, eser sahipleri, yazarlar.

müellifâne	(a.f.zf.) müellife, kitap yazana yaraşır yolda.
müellifin	(a.s. ve i. ülfet'den, müellifin c.) te'lîf edenler, kitap yazanlar, eser sahipleri.
müellihe	(a.i.) Hz. Ali'ye ulûhiyyet isnâdedenler hakkında kullanılan bir tâbir, [şîiyeden olan bu mezhep sâlikleri Ibn-i Sebe'nin ehass-ı eshâbından idiler].
müellim	(a.s. elem'den) elem veren, inciten; ağrıtan, sızlatan, [yapma kelimelerdendir].
müellime	(a.s. elem'den) ["müellim"in müen.]. (bkz: müellim).
müemmen	(a.s. emn'den) (bkz: me'men).
müennes	(a.s. ünûset'den) 1. dişi. 2. a. gr. hakikî, itibarî veya söylenişi itibarıyla dişi olan kelime, dişil.
Cem-i müennes-i salim	-ât ile nihâyetlenen kelimeler :[mü'-min ,mü'minât (= mü'minler), Müslim, Müslimât (= Müslimler., gibi].
müennes-i hakîkî	a. gr. müzekker (*eril) kelimenin sonuna "-e" katılarak yapılan veya sonunda başka bir müenneslik alâmeti bulunan kelime: [sâlih,sâliha; mumaileyh: mumaileyhe, mûmâileyhâ.. gibi].
müennes-i semaî	a. gr. söylenişi itibarıyla müennes (dişi) sayılan kelime: [şems, yed... gibi].
müesser	(a.s.) kendisine bir şey te'sir etmiş olan.
müesses	(a.s. esâs'dan) te'sîs edilmiş, kurulmuş, kurulu.
müessesân meclisi	(a.it.) kurucu meclis.
müessesât	(a.i. esâs'dan. mües sese nin c.) 1. yapılmış binalar. 2. dâireler.
müessesât-ı hayriyye	hayır müesseseleri, kamu yararına iş gören hayır kurumlan, [cami, medrese, kütüphane ve benzeri kuruluşlar].
müessesât-ı husûsiyye	husûsî ('özel) dâireler.
müessesât-ı resmiyye	resmî dâireler.
müessese	(a.i. esâs'dan. c. mües sesât) bina, kuruluş; kurum.
müessif, müessife	(a.s. esef den) esef ettiren, keder veren, verici; acı, acınacak.
Ahvâl-i müessife	keder verici haller.
müessir	(a.s. eser'den) 1. te'sir yapan, iz bırakan. 2. işleyen, hükmünü yürüten. 3. çok hissedilen, içe işleyen. 4. dokunan, dokunaklı. 5. eser sahibi.
müessirâne	(a.f.zf.) dokunaklı bir tarzda.
müessirât	(a.i.) etkinler.
müessire	(a.s. eser'den) ["müessir" in müen.]. (bkz: müessir).
müessiriyyet	(a.i.) 1. fels. etkililik, fr. efficacite. 2. fiz. indükleme.
müessis	(a.s. esâs'dan. c. müessisîn) 1. te'sîs eden, kuran, temel atan. 2. kuran, kurucu.
müessis-i devlet	devlet kuran.
müessisân	(a.s. müessis'in c.) (bkz. müessisîn).
Meclis-i müessisân	kurucu meclis.
müessisîn	(a.s. esâs'dan, müessis'in c.) te'sîs edenler, meydana getirenler, kuranlar, kurucular.
müevvel	(a.s. te'vîl'den) 1. te'vîl edilmiş, başka mânâ verilmiş; kaçamaklı. 2. tâbir edilmiş [rüya], (bkz: muabber).
müevvelen	(a.zf.) te'villi, kaçamaklı olarak.

müevvil (a.s. te'vil'den) 1. te'vîl eden, başka mânâ veren, başka mânâ ile îzâh eden. 2. rü'yâ tâbir eden. (bkz: muabbir).
müeyyed (a.s. eyd'den) 1. te'yîdedil-miş, kuvvetlendirilmiş, sağlam. 2. doğrulanmış. 3. yardım gören. 4. i. kadın ve erkek adı.
müeyyed-yed (A.b.s.) yardım edici.
müeyyid (a.s. eyd'den) 1. te'yîdeden, kuvvetlendiren. 2. doğrulayan. 3. yardım e-den.
müeyyide (a.i.) yaptınm, fr. sanc-tion.
müeyyis (a.s.) me'yûs eden, kederlendiren, üzen.
müeyyis-âne (a.zf.) meyus ederek, kederlendirerek, üzerek.
müezzî (a.s. ezâ'dan). (bkz: mûzî).
müezzin (a.s. ve i. ezân'dan. c. müezzinîn) ezan okuyan.
müezzinin (a.s. ve i. ezân'dan. müezzin'in c.) ezan okuyanlar.
müfâcât (a.i. füc'e den) oluverme, ansızın erişme.
Mevt-i müfâcât hek. kalbin durması, (bkz. sekte-i kalb).
müfâce (a.i. füc'e'den). (bkz: müfâcât).
müfâd (a.i. fevd'den) mânâ, kavram. (bkz. meal, mefhûm).
müfâdât (a.i. fidâ'dan) bir fidye-i necatı (kurtulmalığı) ödeme veya kabul etme.
müfâdât-i üserâ huk. [eskiden] iki muharip kavmin esirlerini -karşılıklı- mübadele etmesi.
müfagame (a.i. fagam'dan) 1. öpme. (bkz. takbîl, telsim). 2. anat. ağızlaşma.
müfâhare (a.i. fahr'den) övünme [karşılıklı].
müfâharet (a.i. fahr'den) övünme[karşılıklı], (bkz. müfâhare).
müfâheme (a.i. fehm'den) anlaşma.
müfâhir (a.s. fahr'den) fahreden, övünen.
müfâkehe (a.i.) şakalaşma.
müfakkar (a.i.) kırk merdiven denilen, arkası düz çentikli bir kılıç.
müf'am (a.s. fa'm'dan) yükselmiş, kabarmış [su].
müfârekat (a.i. fark'dan) 1. ayrılma, uzaklaşma, (bkz: mübâade). 2. bir yerden ayrılma. 3. boşanma [kocasından].
müfâreze (a.i.) bir şeyden kesilip ayrılma.
müfârık (a.s. fark'dan) müfârakat eden, ayrılan, ayrılmış.
Lâzım-ı gayr-i müfârık ayrılamaz, onsuz olamaz.
müffivaza (a.i. fevz'den) 1. müsâvîlik (eşitlik). 2. ortaklık, işbirliği.
müfâvazatan (a.zf.) 1. müsâvîlikle, eşitlikle. 2. ortaklıkla, işbirliği ederek.
müfâvız (a.i. feyz'den) müfâvaza şirketinde ortak olan kimse.
müfâz (a.s. feyz'den) bol, bereketli.
müfâzü'l-batn göğsü ile karnı bir düzlükte olan kimse.
müfcir (a.s.) tefeccür eden, birden kaynayıp akıtan.
müfecci' (a.s. fec'den) tefeccü' eden, acıtan, üzen; dertli eden.
müfehhim (a.s. fehm'den) tefhîm eden, anlatan.
müfekkir (a.s. fikr'den) 1. düşünen. 2. fikir işleten. 3. düşündüren.
müfekkire (a.i.) düşünme gücü, kuvveti.
müferrağ (a.s.) dökülmüş.
müfelles (a.i.) huk. iflâsına hükmedilen kimse.
müferrak (a.s. fark'dan) tefrîk edilmiş, ayrılmış.
müferrec (a.s.) 1. meydanı olan, geniş. 2. keder gideren. [Tanrı vasıflarından].

müferres (a.s.) Farsçalaştınlmış.
müferreş (a.s.) tefriş edilmiş, döşenmiş.
müferri' (a.s. fer'den) tefrî eden, dal budak salan.
müferrid (a.s. ferd'den) kendini din işlerine kaptırarak, bir yana çekilip Allaha ibâdet etmekle meşgul olan.
müferrig (a.s.) 1. tefrîg eden, dolu kabı boşaltan. 2. yemeği kurtaran.
müferrih (a.s. ferah'dan) 1. ferahlık veren, iç açan, iç açıcı. 2. hek. ferahlık veren ilâç.
müferrihât (A.i. ve s.) ferahlık verici, iç açıcı şeyler.
müferrik (a.s. fark'dan) tefrîk eden, taksir eden, kısaltan.
müferrit (a.s. fart'dan) tefrit eden, teksir eden, kısaltan.
müfesser (a.s. fesr'den) tefsir edilmiş, açıklanmış, mânâsı ancak açıklama ile anlaşılmış âyet veya hadîs.
müfessere (a.s. fesr'den) ["müfesser" in müen.]. (bkz: müfesser).
müfessir (a.s. fesr'den. c. müfessirîn) 1. tefsîr eden, açıklayan, kısa şeyi genişletip mânâsını meydana çıkaran. 2. Kur'ân'ı yorumlayan din âlimi.
müfessirân (a.s. fesr'den. müfessir'in c.), (bkz. müfessirîn).
müfessire (a.s. fesr'den) ["müfessir"in müen.]. (bkz. müfessir).
müfessirîn (a.s. fesr'den. müfessir'in c.) 1. tefsîr edenler, açıklayanlar, kısa bir şeyi genişleterek mânâsını verenler. 2. Kur'ân'ı yorumlayan din âlimleri.
müfettah (a.s. feth'den) 1. açılmış. 2. i. g. s. bir yazı sitili.
müfettel (a.s. fetl'den) teftîl edilmiş, fitilleştirilmiş, fitil gibi bükülmüş.
Gîsûy-i müfettel örülmüş saç.
müfetten (a.s.) açıkgöz fitneci.
müfettih (a.s. feth'den) 1. fetheden, açan, açıcı.
Yâ müfettihü'l-ebvâb ey kapıları açan.... Allah'a hitap. 2. tıkanık yeri açan [ilâç v.b.]. 3. geğirtici, geğinen.
müfettil (a.s. fetil'den) teftîl eden, büken, bükücü.
müfettin (a.s. fitne'den) 1. fitne düşüren. 2. meftun, hayran eden, şaşkın bir hâle getiren.
müfettiş (a.s. ve i. fetş'den) 1. araştıran. 2. teftiş eden, bir işin düzenli, yolunda olup olmadığını anlamak için o işin etraflıca üzerinde durmakla vazifeli bulunan kimse, müfettiş-i hükkâm (hâkimlerin müfettişi) [evvelce] hâkim ve nâiblerin durumunu teftiş için her vilâyette bulundurulan büyük şer'î me'mur.
müfettit (a.s. fett'den) teftik eden, kıran, ezen, ufalayan [âlet, ilâç].
müfettitü'l-hasât hek. taşkıran [âlet], fr. lithotriteur.
müfettitât (a.s. fett'den. müfettite'nin c.) kıran, ezen, ufalayan [âletler, ilâçlar].
müfevvaza (a.i.) huk. [eskiden] velîsi tarafından mehir tesmiye edilmeksizin tezvîc edilen kadın.
müfevvez (a.s. tefvîz'den) ihale ve sipariş olunmuş.
müfevvız (a.s. tefvîz'den) ihale eden, sipariş eden.
müfevvıza (a.i.) nikâhını velîsine teffîz edip de mehir tesmiye olunmaksızın tezvîç olunan kadın.
müfezzi' (a.s. fez'den) tefzî' eden, hayretle, şaşkın şaşkın baktıran.
müfham (a.s.) ifhâm edilmiş, susturulmuş, yıldmlmış.

müfhim (a.s. fahm'den) ifhâm eden, ağız açtırmayan, susturan, yıldıran [bir bahiste-].
müfhiş (a.s.) kötü söz söyleyen.
müfîd (a.s. feyd'den) 1. ifâde eden, anlatan; manâlı. 2. faydalı. 3. i. erkek adı.
müfide (a.s. feyd'den) 1. ["müfîd" in müen.]. (bkz: müfîd). 2. i. kadın adı.
müfîk (a.s. ifâkat'den) ifâkat bulan, iyileşen [hasta].
müfîz (a.s. feyz'den) feyizlendiren, feyiz veren [Allah adlanndandır]. (bkz: feyz).
müfkir (a.s. fakr'den) ifkar eden, fakirleştiren.
müflic (a.s. felc'den) felçli, (bkz: mefluç).
müflih (a.s. felâh'dan. c. müflihîn, müflihûn) iflah olan, selâmete çıkan.
müflih-âne (a.f.zf.) felah bularak, selâmete çıkarak.
müflihîn (a.s. müflih'in c.) iflah olanlar, selâmete çıkanlar, (bkz. müflihûn).
müflihûn (a.s. müflih'in c.) iflah olanlar, felah bulanlar, selâmete çıkanlar, (bkz. müflihîn).
müflik (a.s.) birinci sınıf [şâir].
müflis (a.s. iflâs'dan. c. müflisân ve müflisin) 1. iflâs etmiş, parasız, züğürt. 2. top atmış [ticârette].
müflisân (a.s. müflis'in c.) 1. iflâs etmişler, parasızlar, züğürtler. 2. top atanlar [ticârette], (bkz: müflisin).
müflise (a.s.) ["müflis" in müen.]. (bkz: müflis).
müflisen (a.zf. füls'den) müflis olarak, iflâs ederek, top atarak.
müflisin (a.s. füls'den) 1. iflâs etmişler, parasızlar, züğürtler. 2. top atanlar [ticârette], (bkz: müflisân).
müfnî (a.s. fenâ'dan) ifna eden, mahveden, yok eden.
müfrag (a.s. ifrag'dan) ifrağ olunmuş, dökülmüş.
müfrat (a.s.) terk olunup unutulmuş.
müfred (a.s. ve i. ferd'den) 1. tek, yalnız. 2. basit [mürekkep olmayan]. 3. gr. tekil. 4. ed. iki mısraı arasında kafiye bulunmayan beyit.
müfredat (a.i.c.) 1. basit şeyler [mürekkep olmayanlar]. 2. toptan bilinen şeylerin ayrıntıları, dökümleri.
müfrez, müfreze (a.s. ferz-'den) ifraz olunmuş, ayrılmış.
Arsa-i müfreze ifraz olunmuş, ayrılmış arsa.
müfrezü'l-kalem hazîne Tanzimat'tan önce Mısır, Bağdat, Şam ve Yemen hazîneleri hakkında kullanılan bir tâbir.
müfreze (a.i. ferz'den) bir askeri birlikten ayrılan kol.
müfreze-i askeriyye aşk. asker kolu.
müfrid (a.s. ferd'den) tek başına bırakan; izolatör.
müfrig, müfriga (a.s. firâg'-dan) ifrağ eden, döken, dökücü.
Edviye-i müfriga hek. müshil te'sîri yapan, sök-türücü ilâçlar.
müfrig-i safra hek. safra döken, dökücü.
müfrit, müfrite (a.s. fart'-dan) ifrat eden, sınırı geçen, ileri vardıran, aşırı.
Muhabbet-i müfrite aşın sevgi.
müfritâne (a.s. fart'dan) aşın derecede, aşın olarak.
müfriz (a.s.) 1. ifraz eden, ayıran. 2. i. virgül [,].

müfrizât (a.s. müfriz'in c.) 1. ifraz edenler, ayıranlar. 2. i. virgüller.
müfrizâtü'l-arakıyye anat. nerbezi.
müfsid (a.s. fesâd'dan. c. müfsidîn) 1. ifsâdeden, bozan.
müfsid-i mi'de mîde bozan, mîde bozucu. 2. fesatlık eden, ara açan.
müfsid-âne (a.f.zf.) fesatlıkla, ara bozuculukla.
müfside (a.s. fesâd'dan) ["müfsid" in müen.]. (bkz. müfsid).
müfsidîn (a.s. müfsid'in c.) ifsâdedenler, bozanlar; fesatlık edenler, ara açanlar.
müft (f.s.) bedava, beleş, (bkz: bilâbedel).
müftasıd (a.s. fasd'dan) iftisâdeden, kan alan, kan alıcı.
müftazıh (a.s. fazh'dan) rezîl olmuş [adam].
müfteal (a.s. fi'l'den) sahte, uydurma, düzme.
müftedî (a.s.) bedel verip esirlikten kurtarılan.
müfteh (a.i.) hazîne, (bkz: gencine).
müftehir (a.s. fahr'den) 1. iftihar eden, övünen, (bkz: mübâhî). 2. şanlı şerefli. 3. parasız [iş gören], (bkz. fahrî).
müftehir-âne (a.f.zf.) iftiharla, övünerek.
müftehire (a.s. fahr'den) ["müftehir" in müen.]. (bkz: müftehir).
müftekır (a.s. fakr'den) 1. iftikar eden, fakir, züğürt. 2. muhtaç.
müftelit (a.s.). (bkz. mürtecil).
müfterâ-aleyh (a.b.s.) kendisine iftira edilen.
müftereyât (a.i.c.) başkasının üzerine atılan suçlar, kabahatler, kara çalmalar, (bkz: azv).
müfteri (a.s. feriyy'den) iftira atan, kara calici, (bkz: muhteri'2).
müfterih (a.s. ferah'dan) şen, keyifli.
müfterik (a.s. fark'dan) 1. iftirâk eden, aynlan. 2. dağılan, perişan olan.
müfteris, müfterise (a.s. fers'den) yırtıcı [hayvan].
Hayvânât-ı müfterise yırtıcı hayvanlar.
müfteriş (a.s.) secdede iki kolunu yere koyan
müfteris (A.s.) fırsat bulan, fırsat bilen.
nıüfteri-yâne (a.f.zf.) iftira edercesine.
müfti (a.s. ve i. fetvâ'dan) l. fetva veren. 2. vilâyet ve kazalarda din işlerine bakan kimse, müftü.
müfti-i kanun tar. nişancı.
müfti'l-enâm şeyhislâm.
müfzî - (a.s.) ulaştıran, yetiştiren.
mühâb (a.s. heybet'den). (bkz. muhâb).
mühâdene (a.i. hıdn'dan) sulh yapma, banşma.
mühdâ (a.s. hediyye'den) ihdâ edilmiş, hediye verilmiş, hediye gönderilmiş.
mühdâ-ileyh (a.b.s.) huk. kendisine hediye verilen kimse.
mühder (a.s. heder'den) ihdâr edilen, dökülen, akıtılan.
mühderü'd-dem huk. [eskiden] kanı heder olup kısası, diyeti müstelzim bulunmayan kimse, [savaşta gaynmüslimler arasında bulunan ve onlara atılan kurşunla telef edilen bir Müslim gibi].
mühdi (a.s. hediye'den) ihdâ eden, hediye veren, hediye gönderen.
mühdir (a.s. heder'den) ihdâr eden, heder eden, döken, akıtan.
müheddeb (A.s.) 1. kirpikli. 2. saçakla süslü.
müheddid (a.s.) tehdîdeden, korkutan.
mühelhel (a.s. helhel'den) 1. zarif, şık elbise. 2. güzel şiir, söz.

Tarihvemedeniyet.org

mühelhil	(a.s.) 1. bir şeyi nâzik ve lâtif yapan. 2. nâzik ve lâtif söz söyleyen.
mühellik	(a.s.). (bkz. mühlik).
mühellil	(a.s. tehlîl'den) tehlîl eden, "la ilahe ili-Allah" diyen, (bkz. tehlîl-hân).
mühendis	(a.i. hendese'den. c. mühendisin) hendese (geometri) bilen,mühendis.
Mühendis-hâne	(a.f.b.i.) mühendis yetiştirmek üzere açılan "Hendesehâne" nin sonraki adı.
Mühendis-hâne-i Bahrî-i Hümâyûn	den. deniz subayı yetiştirmek üzere açılan mektep [1187 (1773) de Haliç'te, Tersâne'de açılmıştır].
Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümâyûn	aşk. topçu subayı yetiştirmek üzere açılan mektep, fi 187 (1773) yılında Haliç'te Tersâne'de açılmış olan Mühendis-hâne-i Bahrî-i Hümâ-yûn'un genişletilmesi suretiyle 1210 (1795 -96) yılında kurulmuştur].
Mühendis-hâne-i Sultanî	III. Selim tarafından 1207 (1792 - 93) yılında Eyüp'te, Bahariyedeki sarayda fennî bilgiler öğretilmek üzere açtırılmış olan mektep.
mühendisin	(a.i. mühendis'in c.) mühendisler.
mühennâ	(a.s. tehniye'den) tebrik edilmiş, kutlanmış.
mühenned	(a.s. ve i. Hind'den) Hind demirinden yapılan kılıç.
mühevvil	(a.s. hevl'den) korkunç.
müheykel	(a.s. heykel'den) heykelleşmiş, heykel gibi.
müheymin	(a.s. heymenet'den) birini korkudan koruyan [Allah adlarındandır].
müheyya	a.s. hey'et'den). (bkz. amade).
müheyyi'	(a.s. hey'et'den) 1. tehîe eden, hazırlayan. 2. bir hastalığı hazırlayan.
müheyyic	(a.s. heyecân'dan) heyecan veren.
münezzeh	(a.s. hezb'den) tehzîbo-lunmuş, düzeltilmiş, yoluna koyulmuş.
mühezzib	(a.s. hezb'den) tehzîbeden, düzelten, yoluna koyan, terbiye eden.
mühezzibe	(a.s. hezb'den) ["mühezzib" in müen.]. (bkz: mühezzib).
mühîb	(a.s. heybet'den) 1. heybetli, korkunç, korkutan. 2. tehlikeli.
mühîbe	(a.s. heybet'den) 1. ["mühîb" in müen.]. (bkz: mühîb). 2. i. kadın adı.
mühimm	(a.s. hemm'den) 1. ehemmiyetli ("önemli). 2. düşündüren, düşündürücü. 3. lüzumlu, gerekli.
mühimmat	(a.i. mühimme'nin c.) l. lüzumlu şeyler. 2. harb malzemesi.
mühimmât-ı askeriyye	askerî malzeme.
mühimmât-ı kırtâsiyye	kırtasiye malzemesi.
mühimme	(a.s. hemm'den. c. mühimmat) ["mühimm" in müen.]. (bkz: mühimm).
mühimme defteri	tar. Osmanlı imparatorluğu zamanında sadâret dâiresinde tutulan defterlerden biri.
mühimme kalemi	[eskiden] Hâriciyede hâriçle muhabere işlerinin görüldüğü dâire.
mühim-sâz	(a.f.b.s.) mühim (önemli), lüzumlu işler gören.
mühim-ter	(a.f.b.s.) çok mühim (önemli).

mühim-terîn (a.f.b.s.) pek (daha, çok, en) mühim (önemli), (bkz: ehemm).
mühîn (a.s. hevn'den) 1. ihanet eden, hor gören. 2. hor, hakir, alçak. 3. hayın.
mühîne (a.s. hevn'den) ["mühîn"in müen.]. (bkz: mühîn).
mühlet (a.i.) bir işin yapılması için verilen zaman; bir işi belli bir zaman için geri bırakma.
mühlik, mühlike (a.s. helâk'den) helak eden, öldüren, öldürücü
illet-i mühlike öldürücü hastalık.
mühmel (a.s. heml'den) 1. ihmâl edilmiş, hoşlanmış, bakılmamış, bırakılmış. 2. a. alfabede noktasız harf. 3. mânâsız, boş [söz, cümle].
mühmel-âne (a.f.zf.) ehemmiyet vermeksizin, baştan savarcasına.
mühmelât (a.s. mühmel3 ün c.) mânâsız, boş sözler.
mühmele (a.s. heml'den) ["mühmel" in müen.]. (bkz: mühmel).
mühmeliyye (a.i.) ed. (bkz: cinâs--ı darbî).
mühmil (a.s. heml'den) ihmâl eden, boşlayan, bırakmayan, savsaklayan.
mühr (f.i.) 1. mühür; imza.
Fekk-i mühr bir şeyin mühürünü bozarak açmak. 2. ed. sevgilin ağzı.
mühr-i dehân (ağzın mühürlenmesi) 1) meç. susma; 2) meç. oruç.
mühr-i cem, mühr-i fam, mühr-i hum kadeh .
mühr-i Hümâyûn, mühr-i şerif tar. Osmanlılarda pâdişâh tuğrasını taşıyan mühür.
mühr-i resmî kuruluşlar adına kazdırılan mühür.
mühr-i sadâret sadrazam veya başvezirin mührü.
mühr-i Süleyman Hz. Süleyman'ın mühründe bulunduğu söylenilen birbirine girmiş iki müselles (üçgen) şekli.
mühr-i Yezdan (Allah mührü) anat. kızlık zan, erdenlik.
mühr-i zatî bir kimsenin kendi adına kazdırdığı mühür.
mühr-bend (f.b.s.) mühürlü.
mühr-dâr ,- (f.b.s.) [eskiden] bir dâire veya nezâretin resmî mührünü kullanmakla vazifeli olan kimse; husûsî kalem müdürü.
mühr-dehân (a.s. l-ağzı mühürlü; kapalı. 2. oruçlu.
mühre (f.i.) 1. bir çeşit yuvarlak şey. 2. cam boncuk. 3. deniz böceği kabuğu. 4. çekiç. 5. anat. omurga kemiği. 6. kâğıt ve şâire cilalamak için kullanılan billur top. 7. g. s. altın ve gümüş ezmek için kullanılan ve ekseriya yeşimden yapılan ucu kıvrıkça, havan tokmağı gibi bir âlet.
mühre-i nerd zar ve pul [tavlada].
mühre-i şeş-der tavla zan.
mühre-i zer Güneş.
mühre tahtası üstünde kâğıt perdahlanan tahta.
mühre-bâz (f.b.s. ve i.) 1. yuvarlak taşlarla gözbağcılık ve el çabukluğu gösteren oyuncu. 2. mühreci, cilâcı.
mühre-dâr (f.b.s.); mühreli, cilâlı.
mühre-seng (f.b.i.) alaca somaki.
mühre-zen (f.b.s.) mühreleyen, cilalayan.
mühtecî (a.i. ve s. hicv'den) hicveden, (bkz: heccâv).
mühtecin (a.i. hecen'den) pek küçük yaşta kocaya verilmiş kız.
mühtedî (a.s. hidâyet'den) ihtida eden, hidâyete erişen, islâm dînini kabul eden. [müen "mühtediye" dir].

mühtelik	(a.s. helâk'den) (bkz: mütehâlik).
mühtevir	(a.s.). (bkz. mütehevvir).
mühtezz	(a.s. ihtizaz'dan) 1. ihtizaz eden, titreyen. 2. sevinçten oynayan.
mühtezze	(a.s.) ["mühtezz" in müen.]. (bkz: mühtezz).
mühûd	(a.i. mehd'in c.) beşikler.
mühür	(a.i. mehr'in c.) mehirler, evlenirken erkek tarafından verilen nikâh bedelleri.
mühüd	(A.i. mihâd'ın c.) yataklar, döşekler.
müj	(f.i.) 1. kirpik. 2. kör duman.
müjd	(f.i.) müjde, birine söylenen sevindirici, mutluluk verici haber.
müje	(f.i.c. müj-gân) kirpik.
Tîg-i müje	kirpiğin kılıncı.
müjde	(f.i.) 1. muştu, sevinç haberi, (bkz: beşaret, büşrâ). 2. hayırlı, sevinçli bir haber getirene verilen bahşiş.
müjde-âver	(f.b.s.) müjde getiren, muştucu, (bkz: müjde-res).
müjde-fermâ	(f.b.s.). (bkz. müjde-resân).
müjde-gân	(f.i.) müjdeye karşılık verilen bahşiş.
müjde-gâne, müjde-gânî	(f.b.i.) 1. müjdeye karşı verilen bahşiş, (bkz: müjde-gân). 2. muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur.
müjde-res	(f.b.s.) müjde eriştiren, müjde veren, müjde getiren.
müjde-resân	(f.b.s.) muştu-layan, müjdeleyen, müjde eriştiren.
müjde-resânî	(f.b.i.) müjde-leyicilik, müjde eriştiricilik.
müjek	(f.i.) kirpikçik.
müjgân	(f.i. müje'nin c.) 1. kirpikler, kirpik. 2. kadın adı.
mükâ'ab	(a.s. ve i. ka'b'dan) geo. mikâp, küb, fr. cube.
mukabele	(a.i.) huk. satılık olan komşu evinin satın alınmasını tehir ederek satıldıktan sonra şüf a yoluyla müşteriden alma.
mükâberât	(a.i. kibr'den. mükâbe-re'nin c.) l. kendinin haksız olduğunu bildiği halde ağız kalabalığı ile karşısındakini susturmaya çalışmalar. 2. kendini büyük görmeler, büyüklük taslamalar.
mükâbere	(a.i. kibr'den) sözünün mânâsız ve kendinin haksız olduğunu bildiği halde ağız kalabalığı ile karşısındakini susturmaya çalışma; kendini büyük görme.
mükâfatla	(a.i. kehfden) yüzyüze gelme; karşılaşma; savaşma.
mükâfat	(a.i. kifâyet'den) 1. beraberlik, (bkz: müsavat). 2. bir hizmet ve iyiliğe karşı edilen iyilik. 3. çalışkan talebeye hocasının verdiği takdir, beğenme kâğıdı.
mükâfât-ı nakdiyye	para mükâfatı.
mükâfâten	(a.zf.) mükâfat, karşılık olarak.
mükâfele	(a.i. kefâlet'den) birbirine kefil olma.
mükâfî	(a.s. kifâyet'den) beraber, eşit. (bkz: müsâvî).
Kat'-ı mükâfî	geo. parabol, fr. parabole.
mükâfil	(a.s. kefâlet'den) birbirini korumayı birbirine yardım etmeyi taahhüt edenlerden her biri.
mükâhhal	(a.s. kûhl'den) sürmeli, sürme çekilmiş [göz].
mükalebe	(a.i. kelb'den) dalaşma [köpekler gibi].
mükâlemât	(a.i. kelâm'dan. mükâle-me'nin c.) konuşmalar.

mükâleme-nâme	(a.f.b.i. kelâm'dan) yabancı bir dili konuşabilmek için iki dil üzerine mükâleme (konuşma) suretinde tertiplenmiş kitap.
mükârât	(a.i.) kira ile tutma, kiraya verme.
mükârehe	(a.i. kerh'den) tiksinme.
mükâreıne	(a.i.) kerem, elaçıklığı, azizlik hususunda yarışma.
mükârî	(a.i. kira'dan) mekârî, katırcı, kira ile hayvan işleten.
mükârî-i müflis	huk. [eskiden] parası ve hayvan tedârikine kudreti olmadığı halde kiralık binek veya yük hayvanım vardır diye yolcuları aldatarak paralarım alan kimse.
mükâşefât	(a.i. mükâşefe'nin c.) (bkz: mükâşefe).
mükâşefe	(a.i. keşfden) 1. tas. hakikat ehline Allah sırlarının görünmesi, kendileri Allah nurunu görmeleri. 2. meydana çıkarma.
mükâşeha	(a.i. keşh'den) kin duyma, kin besleme.
mükâşif	(A.s. keşfden) mükâşefede bulunan, (bkz: mükâşefe).
mükâteb	(a.s. ketb, kitâbet'den) huk. [eskiden] tamamladığı zaman azâdedilmek üzere bedele bağlanan köle. [müen. mükâtebe].
mükâteb-i me'zun	huk. [eskiden] ticârete me'zun olan memlûkü kitabete kesme, [bu caizdir. Şu kadar var ki memlûk borçlu bulunduğu takdirde guremâ kitabeti reddedebilirler].
mükâtebetü'l-mükâteb	huk. [eskiden] mükâteb'in kendi kölesini kitabete kesmesidir ki bu muvazaa kabilinden olduğundan caizdir.
mükâlebetü'l-vasî	huk. [eskiden] vasî-sinin vesayeti altındaki yetîme ait memlûkü kitabete kesmesi.
mükâtebetü's-sagîr	huk. [eskiden] henüz baliğ olmayan rakikın kitabete kesilmesi.
mükâtebât	(a.i. mükâtebe'nin c.) mektuplaşmalar, yazışmalar.
mükâtebe	(a.i. ketb'den. c. mükâtebât) mektuplaşma, yazışma.
mükâteme	(a.i. ketm'den) gizleme.
mükâtib	(a.s. ve i. ketb'den) 1. mektup yazan, mektuplaşan. 2. kölesini kitabete kesmiş olan mevlâ.
mükâvaha	(a.i.) üstün gelme, altet-me [savaşta].
mükâyede	(a.i. keyd'den) hîle tertip etme, düzen düzme.
mukavele	(a.i.) sözle, işle karşılığına karşılık verme.
mukayese	(A.i. kiyâset'den) akıl ve zariflikte çokluk iddiasında bulunma.
mükâzebe	(A.i. kizb'den) yalan söyleme [karşılıklı-].
nıükebbire	(a.i.) büyük camilerde müezzinlerin son cemaat yerlerinde namaz kılan halka imamın tekbirlerini tekrarlamak üzere bulunduğu çıkıntılı balkon.
mükedder	(a.s. keder'den) 1. bulan-dınlmış, bulanık.
Mâ-i mükedder	bulanık su. 2. tekdir edilmiş, azarlanmış. 3. kederli, üzüntülü, tasalı.
nıükedder-âne	(a.f.zf.) mükedder olana yakışacak yolda.
mükeddir	(a.s. keder'den) 1. bulandıran. 2. keder veren.
mükeddire	(a.s.) ["mükeddir" in müen.]. (bkz: mükeddir).
mükeffen	(a.s. kefen'den) tekfin edilmiş, kefene sarılmış.
mükeffer	(a.s.) iyilikleri inkâr edilip kendisine şükr olunmayan adam.
mükellâ'	(a.i.) 1. sahil, nehir kenarı. 2. yanaşılır kıyı.
mükelleb	(a.s. kelb'den) bukağı ve benzeri şeylerle bağlı.

mükellef	(a.s. külfet'den. c. mükellefin) l. bir şeyi yapmaya, bir şeyi ödemeye mecbur olan. 2. külfetle süslenmiş, mükemmel şekilde hazırlanmış olan. 3. vergi vermekle yükümlü kimse.
mükellefe	(a.s. külfet'den) ["mükellef"in müen.]. (bkz: mükellef).
Ahâlî-i mükellefe	vergi vermekle yükümlü kimseler.
mükellefin	(a.s. mükellefin c.) bir şeyi yapmak, bir şeyi ödemek zorunda bulunanlar.
Ef'âl-i mükellefin	farz, vacip, sünnet, müstahab, mubah, mekruh, müfsid, haram.
mükellefiyyet	(a.i.) *yüküm, mecburiyet, yapmaktan kaçınılamayan iş veya bir işi yapmaktan kaçınılamama hâli.
mükellel	(a.s. iklîl'den) 1. taçlı, taç giymiş, başında taç bulunan. 2. süslü, parlak. (bkz. müzeyyen).
mükemmel	(a.s. kemâl'den) 1. kemâle erdirilmiş, kemâl bulmuş, tekmil, tam, olgun, kusursuz, eksiksiz. 2. güzel, âlâ.
mükemmele	(a.s. kemâl'den) ["mükemmel" in müen.]. (bkz: mükemmel).
mükemmelen	(a.zf.) mükemmel olarak.
mükemmeliyyet	(a.i. mükemmel'den) mükemmel olma hâli, kusursuzluk, eksiksizlik.
nıüktmmil	(a.s. kemâl'den) ikmâl eden, tamamlayan, tamamlayıcı.
mükenâ'	(a.s. mekîn'in c.) l . oturanlar, yerleşenler. 2. iktidar ve vakar sahipleri.
miikennâ'	(a.s. künye'den) künyelenmiş, künyeli.
mükennef	(a.s.) etrafı sınırlanmış.
mükerrem	(a.s. kerem 'den) 1. muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer, sayılan; ululandırılan, hürmet ve ta'zîme erişmiş. 2. i. erkek ve kadın adı.
Mekke-i mükerreme	azîz Mekke şehri.
mükerreme	(a. s.) ["mükerrem" in müen.]. (bkz. mükerrem).
mükerremen	(a.zf.) ikram ile; saygı ile.
mükerrer	(a.s. kerr'den. c. mükerrerât: tekrarlı, tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
mükerrere	(a.s.) ["mükerrer" in müen. J. (bkz: mükerrer).
mükerrerât	(a.i. mükerrer'in c.) mükerrer, tekrarlanmış şeyler.
mükerreren	(a.zf.) tekrar olarak, bir daha.
mükerrir	(a.s. kerr'den) 1. tekrar eden. 2. huk. birden çok suç işleyen.
mükerrire	(a.s. kerr'den) ["mükerrir" in müen.]. (bkz. mükerrir).
mükesser	(a.s. kesr'den) teksîr edilmiş, kırılmış, kırık.
Cem'-i mükesser	a. gr. kaideye uymayan, kaide yapılmayan cemiler.
mükesser(lik)	gr. bükün, fr. flexion.
mükessib	(a.s. kesb'den) teksîbeden, kazandıran.
mükessif	(a.s. kesâfet'den) kesîf hâle koyan, koyulaştıran.
mükessife	(a.s. kesâfet'den) 1. f iz. kondansatör, içine elektrik enerjisi yığılan âlet, fr. condensateur. (bkz. miksefe). 2. ["mükessif in müen.]. (bkz: mükessif).
mükessir	(a.s. kesr'den) teksîr eden, kıran.
mükessire	(a.s. kesr'den) ["mükessir"in müen.]. (bkz: mükessir).
mükevkeb	(a.s. kevkeb'den) yıldızlı.
mükevkebe	(a.s. kevkeb'den) 1. yıldızlı. 2. ["mükevkeb" in müen.].

mükevven	(a.s. kevn'den. c. ; mükuvvenât) tekvîn edilmiş, yapılmış, meydana getirilmiş, yaratılmış.
mükevvenât	(a.i. mükevven'in c.) mahlûkların, yaratıkların hepsi, (bkz: kâinat, mevcudat).
mükevver	(a.s. kevr'den) sarılmış [sarık].
mükevvin	(a.s. kevn'den) tekvîn eden, yapan, meydana getiren, yaratan, fr. createur.
mükevvine	(a.s. kevn'den) ["mükevvin" in müen.]. (bkz: mükevvin).
mükeyyes	(a.s.) keselenmiş, kese şeklinde toplanıp kalmış şey.
mükeyyif	(a.s. keyfden) keyif verici, neşelendirici; sarhoşluk veren [şey].
mükeyyifât	(a.i. keyfden) keyif veren, sarhoşluk getiren ve tiryakilik kabilinden olan şeyler, [yapma kelimelerdendir].
mükeyyife	(a.s. keyfden) ["mükeyyif in müen.]. (bkz: mükeyyif).
mükezzib	(a.s. kizb'den) tekzîbeden, yalanlayan, yalancı çıkaran [birini, bir haberi].
mükezzibe	(a.s. kizb'den) ["mükezzib" in müen.]. (bkz: mükezzib).
mükfehirr	(a.s.) 1. asık suratlı [adam]. 2. i. üstüste yığılmış karabulut.
mükhüle	(a.i. kuhl'den. c. mekâhil) sürme kutusu, (bkz: sürmedân).
mükibb	(a.s. kebb'den) bir şeyin üzerine düşüp gayretle çalışan.
mükidd	(a.s.) zahmeti ihtiyarla, zahmete katlanarak bir işte çalışan.
mükirr	(a.s.). (bkz. harûn).
mükrâ	(a.s.) kiraya verilen eşya. (bkz: mükterâ, müstekrâ).
mükreh	(a.s. kerh'den) zorlanan [kimse].
mükrehen	(a.zf.) zorla.
mükrehün-aleyh	(a.b.i.) bir kimsenin işlemek üzere icbar edildiği iş.
mükrehü'n-bih	(a.b.i.) ikrahta korkuyu gerektiren şey.
mükrem	(a.s. kerem'den) ikram olunmuş, ağırlanmış.
mükreme	(a.s. kerem'den) ["mükrem" in müen.]. (bkz: mükrem).
mükrî	(a.s.). (bkz. mükârî).
mükrih	(a.s. kerh'den) ikrah eden, zorlayan.
nıükrim, mükrime	(a.s. kerem'den) 1. ikramcı, ikram eden, edici; ağırlayan, ağırlayıcı; misâfirsever. (bkz: mih-mân-nüvâz). 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
mükrim-âne	(a.f.zf.) ikram ederek, ağırlayarak; misâfirsevirlikle.
mükrimîn	(a.i- mükrim'in c.) 1. ikram edenler, ağırlayanlar, misafırseverler. 2. erkek adı.
mııkcif	(a.s.) kalınlaştırıcı; tortu çöktürücü.
müksir	(a.s. kesret'den) 1. iksâr eden, çoğaltan. 2. çok mala sahip olan.
müktefi	(a.s. kifâyet'den) iktifa eden, kâfi, yeter bulan, (bkz: kani').
müktehil	(a.s. kuhl'den) iktihâl eden, sürme çeken [gözlerine].
mükterâ	(a.s. kira'dan) kiraya verilen eşya. (bkz. mükrâ, müstekrâ).
mükterî	(a.s. kjra'dan) iktirâ eden, kira ile tutan, (bkz: müste'cir, müstekrî).
mükterib	(a.s. iktirâb'dan) ikti-râbeden, gamlı, tasalı, kaygılı.
nıükteseb, müktesebe	(a.s. kisb'den. c. müktesebât) iktisâbolun-muş, kazanılmış, edinilmiş, elde edilmiş.
Hakk-ı mükteseb	kazanılmış hak
Ma'lûmât-ı müktesebe	kazanılmış, edinilmiş malûmat.

müktesebât (a.i. mekteseb'in c.) edinilen bilgiler.
müktesebât-ı ilmiyye ilim kazancı.
müktesib (a.s. kisb'den) iktisâbe-den, kazanan, edinen; elde eden.
müktesibe (a.s. kisb'den) ; ["müktesib" in müen.]. (bkz. müktesib).
müktinn (a.s. iktinân'dan) iktinân eden, gizlenen, saklanan.
mükûr (a.i. mekr'in c.) hileler, düzenler, dubaralar.
mükûs (a.i. meks'in c.) öşürler, baç-lar, vergiler ve bunları cibâyet etmeler.
mül (f.i.) şarap, (bkz: bade, hamr, mey, sahbâ).
mülâabe (a.i. la'b ve lu'b' dan) oynaşma, oynayıp eğlenme, (bkz: mübâale).
mülâane (a.i.). (bkz. mübâhele).
mülâbese (a.i. lebs'den) 1. birbirine benzeyen iki şeyin birbirinden ayırdedilemeye-rek karıştırılması. 2. münâsebet, yakınlık, ["mülâbeset" şeklinde de kullanılır].
mülâbesesiyle dolayısıyla, -den dolayı.
mülâbis (a.s. lebs'den) 1. karışan. 2. münâsebet kuran; yakınlık gösteren.
ınülâemet (a.i. le'm'den). (bkz. mülâyemet).
mülâhaza (a.i. lâhz'den. c. mülâhazat) 1. dikkatle bakma. 2. iyice düşünme. 3. düşünce.
mülâhazat (a.i. mülâhaza'nın c.) düşünceler.
mülâhazat hanesi bir konu hakkında düşüncenin yazılacağı yer, sütun.
mülâhham (a.s. lâhm'den) etli, şişman, semiz, [yapma kelimelerdendir].
mülâhhas (a.s. hulâsa'dan) telhîs edilmiş, hulâsası (*özeti) çıkarılmış.
mülâhık (a.s. lâhk'dan) bitişik, yapışık.
mülâhid (A.s. lahd'den. c. mülâhide) hak mezhepten bâtıl mezhebe kayan.
mülâib (a.s. lû'b'dan) oynayan, oynaşan.
mülâim (a.s. le'm'den). (bkz. mülayim).
mülakat ("ka" uzun okunur, a.i. lika'-dan) 1. kavuşma; buluşma; birleşme. 2. görüşme.
mülâki (a.s. lika'dan) buluşan, kavuşan; görüşen.
mülâkkab (a.s. lâkab'dan) telkibo-lunmuş, lâkablanmış, lâkablı.
mülâkkah (a.s.) biy., bot. döllenmiş, fr. feconde.
mülâm (a.i. levm'den) azarlama, azar. (bkz: itâb).
mülâmese (a.i. lems'den) lems etme, el ile tutma, yoklama; birbirine dokunma, (bkz: temas).
mülâsaka (a.i. lüsûk'dan) 1. iltisak etme, bitişme, yapışma. 2. ulaşma, yanaşma,
mülâsık (a.s. lûsûk'dan) iltisaklı, bitişik, yapışık; yanyana bulunan,
mülâtafa (a.i. lûtfdan. c. mülâtafât) 1. lâtife etme, şakalaşma. 2. lütfetme, güzel muamele.
mülâtafât (a.i. lûtfdan. mülâtafa'-nm c.) lâtife etmeler, şakalaşmalar.
mülâtama (a.i. latme'den) şamar-laşma, tokatlaşma.
mülâtıf (a.s. lûtfdan) lâtîfe eden, edici.
mülâttıf, mülâttıfa (a.s. lûtfdan) l. taltîf eden, bir iyilikle gönül alan. 2. hek. yumuşatıcı [ilâç], (bkz. müleyyin).
Edviye-i mülâttıfa yumuşatıcı ilâçlar.
mülâttıfât (a.s. "mülâttıf"ın c.) yumuşatıcı ilâçlar.

mülâveme	(a.i.) birbirini çekiştirme.
mülâyemet	(a.i. le'm'den) 1. uygunluk, (bkz: muvafakat). 2. yumuşak huyluluk, yavaşlık. 3. bağırsakların yumuşaklığı [kabz'ın zıddı].
mülâyenet	(a.i. lînet'den) lînet, yumuşaklık.
mülayim	(a.s. le'm'den) 1. uygun, (bkz: muvafık). 2. yumuşak huylu, yavaş [kimse]. 3. pekliği olmayan. 4. i. erkek adı.
mülâzeme	(a.s.) lüzumlu, gerekli; ayrılmaz.
mülâzemet	(a.i. lüzûm'dan) 1. bir yere veya kimseye sımsıkı bağlanma. 2. gidip gelme. 3. bir işle devamlı meşgul olma. 4. staj görme. 5. Osmanlılarda, sahn-ı semân ya da sahn-ı Süleymâniye medreselerinden birinde gördüğü yüksek tahsil sonucunda aldığı icazetten sonra müderris olabilmek üzere sıra bekleyen dânişment.
mülâzemeten	(a.zf.) mülazım olarak, staj görerek, maaşsız, aylıksız.
mülâzık	(a.s. lüzûk'dan) yapışmış; yapışmış olma. (bkz: mülâsık).
mülâzım	(a.s. lüzûm'dan. c. mülâzı-mîn, mülâzımân) 1. bir yere veya kimseye sarılıp ayrılmayan, tutunup kalan. 2. i. stajyer, bir yere maaşsız olarak gidip gelen. 3. i. aşk. * teğmen.
mülâzım-ı evvel	aşk. üsteğmen.
mülâzım-ı sânî	aşk. teğmen.
mülâzımân	(a.s. mülâzım'ın c.) (bkz: mülâzımîn).
mülâzımî	(a.i. lüzûm'dan) mülâzım-lık, stajyerlik.
mülâzımın	(a.s. mülâzım'ın c.) 1. bir yere tutunup kalanlar, bir kimseye sarılıp ondan ayrılmayanlar. 2. i. stajyerler, bir yere maaşsız olarak gidip gelenler. 3. i. aşk. teğmenler.
mülâzime	(a.i.) muz. peşrev, saz semaîsi, oyun havalan gibi saz eserlerinden, her hanenin sonunda tekrarlanan, aynı nağme cümlelerinden yapılmış kısım.
mülcem	(a.s. licâm'dan) gemli, yularlı.
mülcî	(a.s. ilcâ'dan) ilcâ eden, zorlayan, zorla yaptıran.
mülebbes	(a.s. lebs' ve libs'den) 1. giyilmiş. 2. iltibaslı, kanşık.
müleffak	(a.s. lefk'den) 1. şık, süslü, tumturaklı. 2. düzme, sahte.
müleffaka	(a.i. lefk'den) 1. seçme-ciler, fr. Leş eclectiques. 2. s. düzme, sahte. 3. yaldızlı söz.
müleffef	(a.s. leffden). (bkz. melfûf).
mülekâ	(a.i. melîk'in c.) (bkz: melîk).
mülemma'	(a.s. lem'den) 1. telmi' edilmiş, parlak, (bkz: revnak-dâr). 2. alaca, renk renk. 3. (i. e d. c. mülemmaât) bir kısmı Türkçe, bir kısmı Arapça veya Farsça söylenmiş olan manzume. 4. bulaşmış, sıvanmış.
mülemmaât	(a.i. mülemma'ın c.) ; bir kısmı Türkçe, bir kısmı Arapça veya Farsça söylenmiş olan manzumeler.
mülemmâ-ger	(a.f.b.s. lem'den) 1. ikiyüzlü. 2. parlayan, parlak, (bkz. mülemmâ'-kâr, mülemmâ'-saz).
mülemma'-kâr	(a.f.b.s.) mürâyî, riyakâr.
mülemmâ'-sâz	(a.f.b.s. lem'den) (bkz. mülemmâ'-ger, mülemmâ'-kâr).
mülessen	(a.s.) ucu dil şeklinde mahrûtî.
mülevven	(a.s. levn'den) 1. renkli, renk renk, türlü türlü, (bkz: reng-â-reng). 2. boyalı, boyanmış.

Sem-i mülevven	psik. renkli işitme, fr. audition coloree.
mülevvene	(a.s. levn'den) ["mülevven" in müen.]. (bkz: mülevven).
mülevves	(a.s. levs'den) 1. telvîs edilmiş, kirli, pis. 2. intizamsız, kanşık.
mülevvin	(a.s. levn'den) 1. telvîn eden, renk veren. 2. boyayan.
müleyyen	(a.s. lînet'den) telyîn edilmiş, yumuşatılmış.
müleyyin	(a.s. lînet'den) telyîn eden, lînet veren, yumuşatan, yumuşatıcı, (bkz: mülâtüf).
mülga	("ga" uzun okunur, a.s. lağv'-dan) ilga olunmuş, lağvedilmiş, kaldırılmış.
mülhak	(a.s. lühûk'dan) 1. ilhak edilmiş, sonradan takılmış, katılmış. 2. i. bir asker karargâhında emir subayı yardımcısı.
mülhakat	("ka" uzun okunur, a.i. mülhak'ın c.) 1. katmalar, ekler. 2. bir merkeze bağlı olan yerler, (bkz: muzâfât).
mülhem	(a.s. lehm'den. c. mülhemûn) ilham edilmiş, [birinin] içine doğmuş.
mülhem ü belîğ	ilham edilmiş ve güzel, iyi ifâde edilmiş.
mülhemûn	(a.s. ilhâm'dan. mülhem'in c.) ilham olunanlar, içe doğanlar
Elmülûkü mülhemûn	pâdişâhlar, ilhamına mazhar olmuş kimselerdir.
mülhid	(a.s. lâhd'den. c. melâhide, mülhidîn) Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız.
mülhid-âne	(a.f.zf. lâhd'den) mülhid, dinsiz olana yakışacak yolda, dinsizce.
mülhidîn	(a.s. lâhd'den, mülhid'in c.) Allah'ı inkâr edenler, dinsizler, imansızlar, (bkz: melâhide).
mülhid-âne	(a.f.zf.) dinsiz, iman-sızcasına; dinsizlere, imansızlara yaraşır yolda.
müllhik	(a.s. lühûk'dan) ilhak eden, katan.
mülhim	(a.s. lehm'den) ilham eden, [birinin] içine doğduran, [müen. mülhime].
mülhime	(a.s.) ["mülhim" in müen.]. (bkz: mülhim).
mülimme	(a.i. elem'den) felâket.
mülk	(a.i.c. emlâk) 1. ev, dükkân, arazî gibi taşınmaz ve gelir getiren mal. (bkz: gayr-i menkûl). 2. bir devletin ülkesi. 3. vakıf olmayıp -doğrudan doğruya- birinin malı olan [toprak veya akar, yapı], (bkz: milk). 4. Kur'ân'ın 67 nci sûresi olup Mekke'de nazil olmuştur; 30 âyetten oluşan bu sûre,yerleri, gökleri, insanları ve onların yediklerini içtiklerini ve Cenâb-ı Hak tarafından yoktan var edildiklerini bildirir.
Dâr-ül-mülk	paytaht, başşehir.
Nefy-i mülk	fık. bir kimse malını başkasına bağışlama.
mülk-i mukayyed	huk. irs ve şirâ gibi mülk sebeplerinden biriyle takyîd ve beyân olunan mülkiyet.
mülk-i mutlak	huk. irs ve şirâ gibi mülk sebeplerinden biriyle takyîd ve beyan edilmeyen mülkiyet.
mülk-i saadet	saadet ülkesi.
mülk-i suhan	söz ülkesi, şiir diyarı.
mülk-i yemîn	fık. bir kimsenin temellükünde bulunan köle ve câriye.
mülk-dâr	(a.f.b.s.) pâdişâh.
mülk-dârâne	(a.f.zf.) pâdişâha yaraşır yolda.

mülk-dârî	(a.f.b.i.) padişahlık.
mülket	(a.i.) ülke.
mülket-i Osmâniyye	Osmanlı ülkesi.
mülk-gîr	(a.f.b.i.) hükümdar.
mülkî-	(a.s.) 1. bir ülkeye ait, ülke ile ilgili. 2. ülke idaresine ait, onunla ilgili. 3. asker ve sarıklı sınıfının dışındaki me'murlar. (bkz: milkî).
mülkiyye	(a.i.) asker ve sarıklı sınıfının dışındaki me'murlar sınıfı.
Mekteb-i mülkiyye	*Siyasal Bilgiler Okulu, idare me'-muru yetiştirmek üzere kurulmuş olan mektep.
mülkiyye	(a.s. mülk'den) ["mülk" ün müen.]. (bkz. mülk).
mülkiyyet	(a.i. mülk'den) mülk sahipliği.
mülkiyyet eki	gr. iyelik eki.
mülk-nâme	(a.f.b.i.). (bkz: temlîk-nâme).
mülk-nâme-i hümâyûn	(bkz: temlîk-nâme).
müllâk	(a.s. mâlik'in c.) (bkz: mâlik).
mülsak	(a.s. lüsuk'dan) ilsâk edilmiş, bitiştirilmiş, kavuşturulmuş.
mültebis	(a.s. lebs'ten) iltibaslı, benzeyen, başka bir şeyden ayırdedilemez. fels. fr. confus.
mültecâ	(a.s. lec'den) iltica edilecek, sığınılacak yer. (bkz: melce', penâ-gâh, melâz).
mülteci	(a.s. lec'den) iltica eden, yabancı diyardan gelip sığınan.
mülteciyân	(a.i. lec'den. mültecî'nin c.) mülteciler, iltica edenler, sığınanlar.
mültefet	(a.s. left'den) 1. iltifat edilmiş, bakılmış. 2. güler yüz gösterilmiş, hoş davranılmış. 3 . ehemmiyet verilmiş.
mülteff, mülteffe	(a.s. leff -den) birbirine sarılmış, karışmış.
Eşcâr-ı mülteffet-ül-agsân	bot. dalları birbirine karışmış ağaçlar; fels. fr. concomitant.
mültefit	(a.s. left'den) 1. iltifat eden, yüzünü çevirip bakan. 2. güler yüz gösteren, hoş davranan. 3. ehemmiyet veren.
mültefit-âne	(a.f.zf.) mültefitçe, iltifatlılıkla.
mültehî	(a.s. lihye'den) sakalı çıkmış olan genç.
mültehib	(a.s. leheb'den) 1. iltihâbetmiş, alevlenmiş, tutuşmuş. 2. iltihaplı, şişmiş, kızarmış.
mültehibe	(a.s. leheb'den) ["mültehib"in müen.]. (bkz: mültehib).
mültehif	(a.s. lihafdan) yorgan gibi bir şeye bürünüp sarılan.
mültehif	(a.s. lehfden) 1. alevli. 2. mec. kederle yanan, çok üzgün.
mültehik	(a.s. lühûk'dan) ilhak etmiş, ilhak olunmuş, katılmış.
mültehiyye	(a.s. lihye'den) ["mültehî" nin müen.]. (bkz: mültehî).
mülteim	(a.s. le'm'den) iltiyam bulan, onulan, iyileşen [yara], (bkz: iltiyâm-pezîr).
mülteime	(a.s. le'm'den) ["mülteim"in müen.]. (bkz. mülteim).
mülteka	("ka" uzun okunur, a.s. lika'dan) kavuşak, kavuşma; buluşma; birleşme yeri.
mülteka'l-ebhür	coğr. 1) denizlerin kavuşup birleştiği yer; 2) islâm fıkhına ait ünlü eser.
mülteka-yi neseb	("ka" uzun okunur) fer. iki veya daha çok kimsenin neseplerinin birleştiği şahıs.
mülteka-yi sadef	("ka" uzun okunur) anat. iki bölümlü kıkırdak dokuların birleştiği mafsal (eklem) yeri.

mültekat (a.s.) toplanmış, yerden alınmış.
mültekım (a.s. lâkm'den) iltikam eden, yutan.
mültekım-âne (a.f.zf.) yutarcasına.
mültekıt (a.s. lâkt'dan) iltikat eden, yerden alan; toplayan; lukatayı bulan.
mültekî (a.s. lika'dan) iltika eden, kavuşan; birleşen; buluşan.
mültemes (a.s. lems'den. c. mültemesât) iltimaslı, kayırılan.
mültemesât (a.s. mültemis'in c.) iltimaslılar, kayınlanlar.
mültemi' (a.s. lem'den) iltimâ eden, parıldayan; parlayan.
mültemis - -'l - (a.s. lems'den. c. mültemisîn) iltimas eden, kayıran.
mültemis-âne (a.f.zf.) iltimas edene yaraşrr yolda.
mültemisîn (a.s. mültemîs'in c.) iltimas edenler, kayıranlar.
mültesem (a.s.) öpülür.
mültesık (a.s. lüsûk'dan) 1. bitişik, yapışık. 2. birbirine bağlanmış.
mültesıkü'l-esbâ' zool. iki parmağı bitişik olan kuşlar.
mültesıkü'l-vüreyka-i tüveyciyye bot. bitişik taçyapraklılar.
mültesim (a.s.) yaşmaklı.
mültevi (a.s. leviy'den) iltivâ eden, bükülen, sarılan, eğilen; eğrilmiş, eğri büğrü, (bkz: müntavî).
mültezem (a.s. lüzûm'dan) 1. iltizâm olunmuş, lüzumlu, gerekli görülen. 2. kayırılan.
mültezeme (a.s. lüzûm'dan) ["mültezem"in müen.]. (bkz: mültezem).
mültezim (a.s. lüzûm'dan. c. mültezimin) 1. iltizâm eden, bir şeyi veya kimseyi lüzumlu sayıp taraflık gösteren. 2. i. iltizamcı, kesenekçi, kesimci, devlete ait bir geliri götürü olarak üstüne alıp toplayan [eskiden].
mültezime (a.s. lüzûm'dan) ["mültezim" in müen.]. (bkz: mültezim).
mültezimin (a.s. mültezim'in c.) 1. iltizâm edenler, bir şeyi veya kimseyi lüzumlu sayıp taraflılık gösterenler. 2. i. iltizamcılar, kesenekçiler, kesimciler, (bkz: mültezim).
mültezim-âne (a.f.zf.) iltizâm edercesine.
mülûhiyye (a.i.). (bkz. mülûhyâ).
mülûhyâ (a.i.) bot. mülhiye, ebe-gümeciye benzeyen bir sebze. [Yunancadan].
mülûk (a.i. melik'in c.) hükümdarlar, (bkz: hükümdâr-ân).
Kelâmü'l-mülûk mülûk-ül-kelâm hükümdarların sözü, sözün hükümdarlarıdır.
mülûk-i selâse astr. Elcebbâr denilen burcun dörtgeni içinde bir sıraya dizilmiş üç parlak yıldızın müşterek ismi, fr. leş Trois Rois.
mülûk-âne (a.f.zf.) hükümdar gibi, hükümdara yakışacak yolda.
Zât-ı mülûk âne pâdişâh.
mülûkî (a.s.) pâdişâha ait, pâdişâhla ilgili; pâdişâha yaraşır.
mülzem (a.s. lüzûm'dan) 1. ilzam edilen, baskın çıkarak susturulan, susturulmuş kimse [bir bahiste]. 2. lüzumlu görülmüş, gerektirilmiş.
mülzim (a.s. lüzûm'dan) 1. ilzam eden, baskın çıkarak susturan, susturucu kimse [bir bahiste]. 2. lüzumlu gören, gerektiren.
mülzim-âne (a.f.zf.) susturucasına, susturmaya zorlayarak [sözle].
mülzime (a.s.) ["mülzim"in müen.]. (bkz: mülzim).
mülzime (a.i.) masa üzerindeki kâğıdın dağılmaması, uçmaması için üzerine konulan bir âlet.

mümâcede	(a.i. mecd'den) övünme; biriyle soyluluk yansında bulunma.
mümâdehe	(a.i. medh'den) övülmeye hak kazanmak hususunda birbiriyle çekişme.
mümâhade	(a.i.) övünme,
mümahhas	(o.s. mahs'dan) 1. temhîs edilmiş, tecrübe, imtihan edilmiş, sınanmış. 2. dayanıklı, kuvvetli.
nıümâl	(a.i.) bir yana eğrilme, meyletme.
mümâlaka	(a.i.). (bkz: temellük).
mümâlata	(a.i.) iki şâirin ayrı mısralarla birbirlerine şiir söylemesi.
mümanaat	(A.i. men'den) menetme, engel olma, önleme,
mümârât	(a.i. merey'den) mücâdele, çekişme.
mümâresât	(a.i. mümârese'nin c.) alışmalar, alışıklıklar, yatkınlıklar, el yatkınlıkları.
mümârese	(a.i. meres'den. c. mümâresât) alışma, alışıklık, yatkınlık, el yatkınlığı. (bkz: meleke).
mümâreset	(a.i. meres'den. c. mümâresât) (bkz: mümârese).
mümârete	(a.i.) uğraşma, çabalama, (bkz: mücâdele).
mümâsaha	(a.i.) birbirine yumuşak hareket etme [sözle].
mümâselet	(a.i. misl'den) 1. benzeme, benzeyiş, andırma. 2. fels. benzeşim, fr. similitude. (bkz: müşabehet). 3. mat. homoteti, fr. homothetie.
mümasil	(a.s. misl'den) 1. benzeyen, andıran, (bkz: mânend, müşabih, nazîr). 2. mat. homotetik, f r. homothetique.
mümâss	(a.s. mess'den) 1. temas eden, dokunan, ilişen. 2. geo. teğet. 3. trig. *tangent, fr. tangent.
mümâsse	(a.i.) temas etme, birbirine değme.
mümâşât	(a.i. meşy'den) 1. yoldaşlık, beraber gitme. 2. suyunca gitme, uysallık gösterme, göz yumma.
mümâşat-kâr	(a.f.b.s.) uysal.
mümâşat-kârâne	(a.f.zf.) uysallıkla.
mümâtale	(a.i. matl'den) savsaklama, uzatma [bir işi, vâdeyi, borcu].
mümazaha	(a.i. mizah [=müzâh]'dan) şakalaşma, takılma.
mümâzaka	(a.i.) dostluk hususunda riya gösterme.
mümâzece	(a.i.) övünme.
mümâzık	(a.s.) gerçek dost olmayan [kimse].
mümazzak	(a.s. mezk'den) yırtılmış, parça parça olmuş.
mümecced	(a.s. mecd'den) temcîde-dilmiş, medhedilerek ululanmış, şereflendirilmiş.
mümecced-cedd	(a.b.s.) şereflendirilmiş soylu.
mümeddid	(A.s. medd'den) 1. temdî-deden, uzatan. 2. anat. açan, fr. tenseur.
mümehhed	(a.s. mehd'den) 1. yayılmış, döşenmiş. 2. düzenlenmiş.
nıümehhid	(a.s. mehd'den) 1. yayan, döşeyen. 2. düzenleyen.
mümehhil	(a.s. mehl'den). (bkz. mümhil).
nıümellah	(a.s.) tuzlu.
mümellek	(a.s. mülk'den) temlîk edilmiş, mülk olarak verilmiş.
mümellekün-leh	huk. kendisine bir şey temlîk olunan, mülk olarak verilen kimse.
mümellik	(A.s. mülk'den) huk. temlîk eden, mülk olarak veren kimse.

mümerred	(a.s. merd'den) 1. yüksek, (bkz: mürtefi'). 2. duvarları yalçın kaya gibi düz bina.
mümessek	(a.s. misk'den) 1. misk-lenmiş, misk kokulu. 2. imsak edilmiş, kendini tutmuş [senet gibi, vesika gibi].
mümessel	(a.s. mesl'den) 1. temsil edilmiş, misal getirilmiş, misal olarak söylenmiş. 2. tab'edilmiş, basılmış, (bkz: matbu').
mümessil	(a.s. mesl'den) 1. temsîl eden, benzeten. 2. kitap bastıran, f r. edilen r. 3. i. temsilci, birinin veya bir dâirenin adına hareket eden. 4. i. aktör. 5. hek. gıdayı eriterek kan ve et yapan, fr. assimilateur. 6. sınıfta yoklama yapan ve inzibatı te'min eden talebe.
mümessile	(a.s. mesl'den) ["mümessil" in müen.]. (bkz: mümessil).
mümevveh, mümevvehe	(a.s. mevh'den. c. mümevvehât) hayalî, görünüşte haklı olan.
mümevvehât	(a.s. mümevveh'in c.) hayalî, görünüşte haklı olanlar.
mürnevvel	(a.s. mal'dan) zengin.
mümeyyez	(a.s. meyz'den) temyiz edilmiş, seçilmiş, ayrılmış.
mümeyyiz	(a.s. meyz'den) 1. temyiz eden, seçen, ayıran. 2. i. bir dâirede yazıcıların yazdıkları yazılan düzelten kâtip. 3. i. imtihanda bulunup talebenin (öğrenci) bilgisini yoklayan kimse.
mümeyyize	(a.s. meyz'den) 1. ["mümeyyiz" in, müen.]. (bkz: mümeyyiz). 2. i. kadın mümeyyiz, (bkz: mümeyyiz2'3). 3. i. gr. tırnak. [" "] işareti.
mümhil	(a.s. mehl'den) mühlet, mehil veren, bekleyen.
mümidd	(a.s. meded'den) 1. imdâdeden, yardım eden. 2. temdîdeden, uzatan, uzatıcı.
mümill	(A.s. melâl'den) melal veren, usandıran, bıktıran.
Itnâb-ı mümill	ed. usanç verecek kadar sözü uzatma.
mümille	(A.s. melâl'den) ["mümill" in müen.]. (bkz: mümill).
mü'min	(a.s. ve i. emn'den. c. mü'-minîn, mü'mînûn) 1. îmân etmiş, islâm dînine inanmış, islâm, Müslüman. 2. Kur'-ân'ın 40 inci sûresi. Mekke'de nazil olan ve 85 âyetten oluşan bu sûre Allah'ın birliğini ve peygamber aracılığı ile kitap indirdiğini, yar-lıgayıcı olmakla birlikte suçluların cezasız kalmayacaklarım açıklar.
mü'minât	(a.s.i. emn'den. mü'mi-ne'nin c.) îmân etmiş, islâm dînine inanmış, Müslüman [kadınlar, kızlar].
mü'mine	(a.s. ve i. emn'den. c. mü'minât) îmân etmiş, islâm dînine inanmış, islâm, Müslüman [kadın, kız].
mü'minîn	(a.s. ve i. emn'den. mü'min'in c.) îmân etmiş, islâm dînine inanmış olanlar, islâmlar, Müslümanlar, (bkz: mü'minûn).
Emîrü'l-mü'minîn	(mü'minle-rin emirleri) islâm halîfesi.
mü'miniyyet	(a.i.) mü'minlik, îmanlılık, îmanlı olma.
mü'minûn	(a.s. ve i. emn'den. mü'min'in c.). 1. (bkz. mü'minîn). 2. Kur'-an'ın 23 üncü sûresi. Mekke'de nazil olan ve 119 âyetten oluşan bu sûre Allah'ın gösterdiği yoldan gitmek gerektiğine inananların âhirette görecekleri büyük itibarı açıklar.
mümiss	(a.s.) emen, emici.
mümît	(a.s. mevt'den) imâte eden, öldürücü, öldüren.
mümkin	(a.s. mekn. ve mekânet'den. c. mümkinât) mümkün, olabilir, olabilen.

mümkinü'l-vücûd	varlığı mümkün olan.
mümkinü'l-vuku'	olağan.
mümkin mertebe	olabildiği kadar.
mümkinât	(a.i. mümkin'in c.) olabilen, olabilir şeyler, (bkz: hadsiyyât).
ıııümles	(a.s.) düz.
münısiha	(a.i.) hattatlann ve kâtip lerin kalemin mürekkebini silmek için kul landıkları bez.
mümsik	(a.s. mesk'den) imsak eden, cimri, eli sıkı. (bkz: bahîl, hasîs).
mümtaz	(a.s. meyz'den) 1. imtiyazlı, ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş. 2. seçkin. 3. i. erkek adı.
mümtâze	(a.s. meyz'den) ["mümtaz" in müen.]. (bkz: mümtaz).
mümtâziyyet	(a.i.) 1. imtiyazlılık, ayrı, üstün tutulmuşluk. 2. seçkinlik. 3. ed. ifâdenin başka sözlerden farklı ve güzel olması.
mümtedd	(a.s. medd'den) imtidâdeden, uzayan, uzanan, süren; sürekli.
mümtedde	(a.s. medd'den) ["mümtedd" in müen.]. (bkz: mümtedd).
mümtehan	(a.s. mehn'den) imtihan edilmiş, denenmiş, sınanmış.
mümtehin	(a.s. mehn'den) imtihan eden, deneyen, sınayan.
mümtehine	(a.i.) Kur'ân'ın 60 inci sûresi olup Medine'de nazil olan ve 13 âyetten oluşan bu sûre din düşmanları ve Allah'a inanmayanlarla dostluk kurulmamasını öğütler.
mümtelî	(a.s. melâ'dan) 1. imtilâ eden, mîde dolgunluğuna uğramış. 2. dolu, dolgun; dolmuş.
mümteni'	(a.s. men'den) 1. imtina eden, çekinen. 2. olamaz, (bkz: gayr-i mümkin). 3. mant. olamazh.
mümteniü'l-hall	halli, çözülmesi veya erimesi güç [şey].
mümteniü'l-husûl	olması mümkün değil, olamaz.
mümteniü't-tahsîl	tahsili, elde edilmesi mümkün olmayan.
mümtenia	(a.s. men'den) ["mümteni'" in müen.]. (bkz: mümteni').
mümteniât	(a.s. men'den. c.) imkânsız şeyler, olamazlıklar.
mümtesil*	(a.s. misl'den) imtisal eden, aldığı emre uyan, boyun eğen.
mümtezic	(a.s. meze'den) 1. imtizaç eden, uyan, uyuşan, uysal, uyuşmuş, bağdaşmış. 2. kaynaşmış.
mümtezice	(a.s. mezc'den) ["mürntezic" in müen.]. (bkz: mümtezic).
mümtır	(a.s. matar'dan) imtâr eden, yağdıran. (a.s. mazâ'dan) imzalı, imza
mümzâ	(a.s. mazâ'dan) imza eden, edilmiş.
mümzî	imza sahibi.
münâ	(a.i. münye'nin c.) arzu edilen, istenilen şeyler.
müna'am	(a.s. ni'met'den) nîmetlendirilmiş, refaha ulaşmış.
münâcât	(a.i. necv'den) 1. Allah'a dua etme, yalvarma. 2. Allah'a dua mevzû'lu manzume "Hak taâlâ azamet âleminin pâdşehi / Lâ-mekândır, olamaz devletinin tahtgeni. (Şinâsi)... gibi.
münâdâ	(a.s. nidâ'dan) 1. nida edilmiş, seslenilmiş, çağırılmış. 2. a. gr. başına nida harfi getirilmiş olan kelime Yâ Alî., gibi. [burada yâ nida harfi, Alî münâdâ'dır].
münâdat	(a.i. nidâ'dan) bağnşma, yaygara, velvele.
münâdeme	(a.i. nedm'den). (bkz: münâdemet).
münâdemet	(a.i. nedm'den) nedimlik etme, bir arada bulunup konuşma, eğlenme.

münâdî (a.s. nidâ'dan) 1. nida eden; tellâl. 2. müezzin. [Kur'an tâbirlerindendir].
mün'adil (a.s. adûl'den) in'idâl eden, doğru yoldan sapan, sapmış.
mün'adile (a.s. adûl'den) ["mün'adil"in müen.]. (bkz: mün'adil).
mun'adim (a.s. nedîm'den) nedimlik eden, meclis arkadaşı, (bkz. musâhib).
mün'adim (a.s. adem'den) in'idâm eden, yok olan. (bkz: ma'dûm).
münâdimîn (a.s. münâdim'in c.) nedimler, büyük bir kimseyi hoş söz ve hikâyelerle eğlendirenler.
münâfaka (a.i. nifâk'dan) münafıklık, ikiyüzlülük.
münâfât (a.i. nefy'den) 1. birbirine zıt olma, uymama, (bkz: mugayeret, muhalefet). 2. fels. fr. exclusion.
münâferât (a.i. nefret'in c.) nefret etmeler, sevişmezlikler, soğukluklar [aralarında].
nıünâferet (a.i. nefret'den. c. münâferât) nefret etme, sevişmezlik, soğukluk [aralarında].
münâfesât (a.i. nefs'den. münâfese'nin c.) çekememezlikler, gizli düşmanlıklar.
münâfese, münâfeset (a.i. nefs'den. c. münâfesât) haset, kin, çekememezlik, gizli düşmanlık.
münafık (a.s. nifâk'dan. c. münâfıkîn) 1. nifak sokan, ikiyüzlülük eden, iki yüzlü, (bkz: mürâî). 2. Hz. Muhammed zamanında, kâfirlikte devam ettiği halde kendisini Müslüman gösteren.
münâfık-âne (a.f.zf.) münafıklıkla.
münâfıkîn (a.s. münâftk'ın c.) münafıklar, ikiyüzlüler.
nıünâfî (a.s. nefy'den) zıt, uymaz, aykırı, (bkz: mugayir, muhalif).
münaggas (a.s. gussa'dan) gussalı, kederli, safâsız yaşayışlı.
münaggasan (a.zf. gussa'dan) gussalı, tasalı olarak.
münâh (a.i.) ağıt yakma.
münâhebe (a.i.) malı, yağma edip kapışma.
münâime (a.i.) naz ve nîmet içinde büyüyen kadın.
münakalât (a.i. nakl'den. münâ-kale'nin c.) nakil, trafik, ulaştırma işleri.
münâkale (a.i. nakl'den. c. münakalât) 1. taşıma. 2. ulaştırma. 3. aktarma. [Arapçadaki asıl mânâsı "sıra ile birbirine fıkra, hikâye anlatmak"dır].
münâkaşa (a.i. noksân'dan. c. münâkasât) eksiltme [alışveriş, ihale gibi işlerde].
münâkasât (a.i. naks'dan. münâ-kasa'nın c.) münâkaşalar, eksiltmeler.
münâkaşa (a.i. naks'dan. c. münâkasât) 1. atışma, çekişme, (bkz: münazaa). 2. tanışma, fr. critique. (bkz. mübâhase). 3. mat. irdeleme.
münâkasât (a.i. münâkaşa'nın c.) 1. atışmalar, çekişmeler, (bkz: münâzaât). 2. tartışmalar, fr. critiques. (bkz: mübâhasât). 3. mat. irdelemeler.
mümteniât (a.s. men'den. c.) imkânsız şeyler, olamazlıklar.
mümtesil (a.s. misl'den) imtisal eden, aldığı emre uyan, boyun eğen.
mümtezic (a.s. mezc'den) 1. imtizaç eden, uyan, uyuşan, uysal, uyuşmuş, bağdaşmış. 2. kaynaşmış.
mümtezice (a.s. mezc'den) ["mümtezic" in müen.]. (bkz: mümtezic).
mümtır (a.s. matar'dan) imtâr eden, yağdıran.

mümzâ	(a.s. mazâ'dan) imzalı, imza edilmiş.
mümzî	(a.s. mazâ'dan) imza eden, imza sahibi.
münâ	(a.i. münye'nin c.) arzu edilen, istenilen şeyler.
müna'am	(a.s. ni'met'den) nîmetlendirilmiş, refaha ulaşmış.
münâcât	(a.i. necv'den) 1. Allah'a dua etme, yalvarma. 2. Allah'a dua mevzû'lu manzume "Hak taâlâ azamet âleminin pâdşehi / Lâ-mekândır, olamaz devletinin tahtgehi. (Şinâsi)... gibi.
münâdâ	(a.s. nidâ'dan) 1. nida edilmiş, seslenilmiş, çağırılmış. 2. a. gr. başına nida harfi getirilmiş olan kelime Yâ Alî., gibi. [burada yâ nida harfi, Alî münâdâ'dır].
münâdat	(a.i. nidâ'dan) bağnşma, yaygara, velvele.
münâdeme	(a.i. nedm'den). (bkz: münâdemet).
münâdemet	(a.i. nedm'den) nedimlik etme, bir arada bulunup konuşma, eğlenme.
münâdî	(a.s. nidâ'dan) 1. nida eden; tellâl. 2. müezzin. [Kur'an tâbirlerindendir].
mün'adil	(a.s. adûl'den) in'idâl eden, doğru yoldan sapan, sapmış.
mün'adile	(A.s. adûl'den) ["mün1adil" in müen.]. (bkz: mün'adil).
münâdim	(a.s. nedîm'den) nedimlik eden, meclis arkadaşı, (bkz. musâhib).
mün'adim	(a.s. adem'den) in'idâm eden, yok olan. (bkz: ma'dûm).
münâdimîn	(a.s. münâdim'in c.) nedimler, büyük bir kimseyi hoş söz ve hikâyelerle eğlendirenler.
münâfaka	(a.i. nifâk'dan) münafıklık, ikiyüzlülük.
münâfât	(a.i. nefy'den) 1. birbirine zıt olma, uymama, (bkz: mugayeret, muhalefet). 2. fels. fr. exclusion.
münâferât	(a.i. nefret'in c.) nefret etmeler, sevişmezlikler, soğukluklar [aralarında].
münâferet	(a.i. nefret'den. c. münâferât) nefret etme, sevişmezlik, soğukluk [aralarında].
münâfesât	(a.i. nefs'den. münâfe-se'nin c.) çekememezlikler, gizli düşmanlıklar.
münâfese, münâfeset	(a.i. nefs'den. c. münâfesât) haset, kin, çekememezlik, gizli düşmanlık.
münafık	(a.s. nifâk'dan. c. münâfı-kîn) 1. nifak sokan, ikiyüzlülük eden, iki yüzlü, (bkz: mürâî). 2. Hz. Muhammed zamanında, kâfirlikte devam ettiği halde kendisini Müslüman gösteren.
münâfık-âne	(a.f.zf) münafıklıkla.
münâfıkîn	(a.s. münâfık'ın c.) münafıklar, ikiyüzlüler.
münâfî	(a.s. nefy'den) zıt, uymaz, aykırı, (bkz: mugayir, muhalif).
münaggas	(a.s. gussa'dan) gussalı, kederli, safâsız yaşayışlı.
münaggasan	(a.zf. gussa'dan) gussalı, tasalı olarak.
münâh	(a.i.) ağıt yakma.
münâhebe	(a.i.) malı, yağma edip kapışma.
münâime	(a.i.) naz ve nîmet içinde büyüyen kadın.
münakalât	(a.i. nakl'den. münâ-kale'nin c.) nakil, trafik, ulaştırma işleri.
münâkale	(a.i. nakl'den. c. münakalât) 1. taşıma. 2. ulaştırma. 3. aktarma. [Arapçadaki asıl mânâsı "sıra ile birbirine fıkra, hikâye anlatmak" dır].

münâkaşa	(a.i. noksan'dan. c. mü-nâkasât) eksiltme [alışveriş, ihale gibi işlerde].
münâkasât	(a.i. naks'dan. münâ-kasa'nın c.) münâkaşalar, eksiltmeler.
münâkaşa	(a.i. naks'dan. c. münâkasât) 1. atışma, çekişme, (bkz: münazaa). 2. tanışma, fr. critique. (bkz. mübâhase). 3. mat. irdeleme.
münâkasât	(a.i. münâkaşa'nın c.) 1. atışmalar, çekişmeler, (bkz: münâzaât). 2. tartışmalar, fr. critiques. (bkz: mübâhasât). 3. mat. irdelemeler.
nıünâkaza	(a.i. nakz'dan) iki sözün birbirini tutmaması; bir önceki sözün aksi olan söz.
münâkehe	(a.i. nikâh'dan. c. münâkehât) nikahlanma, nikâh kıyışma.
münâkehât	(a.i. münâkehe'nin c.) 1. nikâhlanmalar, nikâh kıyışmalar. 2. fıkıh ilminin nikâhla ilgili olan bahisleri.
münâkere	(a.i.) kavga, (bkz: niza).
münâkeret	(a.i.) mücadele, kavga, düşmanlık.
münûkız	(a.s. nakz'dan) nakzeden, birbirini tutmayan, (bkz: muhalif, zıdd).
mün'akid	(a.s. akd'den) 1. in'ika-deden; düğümlenmiş, bağlanmış, bağlı. 2. iki taraf arasında resmî olarak kabul olunmuş. 3. teşkil olunmuş. 4. kurulan, içtimâ eden.
mün'akis	(a.s. aks'den) 1. in'ikâs eden, tersine dönmüş, çevrilmiş. 2. bir yere çarpıp geri dönmüş [ışık, ses].
mün'akise	(a.s. aks'den) 1. ["mün'akis" in müen.]. (bkz. mün'akis). 2. i. reflektör, fr. reflecteur.
münakkah	(a.s. nakh'den) 1. tenkîh edilmiş, soyulmuş, ayıklanmış, temizlenmiş. 2. en iyisi seçilmiş, (bkz. güzîde, müntehab). 3. idare maksadıyla fazlası kesilmiş [masraf]. 4. ed. haşivsiz söz.
münakkaha	(a.s. nakh'den) ["münakkah" in müen.]. (bkz: münakkah).
münakkahiyyet	(a.i.) 1. soyulma, ayıklanma; en iyileri seçilme. 2. ed. ifâde tarzının îcâz, ıtnâb diye ayrılan iki haddinin ortası. Lâfzı, mânâsından çok olmamak üzere söyleme ve yazma. Meselâ "Türkiye Büyük Millet Meclisi Orduları, tik Hedefiniz Akdeniz-dir, ileri! " (Mustafa Kemal)., gibi.
münakkaş	(a.s. noksan'dan) tenkis edilmiş, eksiltilmiş.
münakkaş	(a.s. nakş'dan) 1. nakşedilmiş, nakışlı, resimli, işlemeli. 2. i. renkli dokuma motiflerle süslü kumaşların umûmî adı.
münakkat, münakkata	(a.s. naket'den) tenkîd edilmiş, noktalanmış, noktalı.
Hurûf-i münakkata	noktalı harfler.
münakkayât	(a.i.c.) temizlenmiş şeyler.
münakkıs	(a.s. noksan'dan) tenkis eden, eksilten.
münakkih	(a.s.) tenkih eden, soyan, ayıklayan, temizleyen.
mun'am	(a.s.) çok kıymetli olarak büyütülmüş.
mün'amit	(a.s.) direğe dayanmış.
münâsafa	(a.i. nısfdan) yan yanya bölüşme; iki müsavi parçaya ayırma.
münâsafeten	(a.zf.) yan yanya bölüşmek suretiyle, yan yanya olarak.
münâsaha	(a.i.) nasîhatta bulunma, nasihat.

münâsaha (a.i.) 1. huk. bir vârisin, kendine kalan mirası alamadan ölmesi. 2. [bir çok kimselerin] ortadan kaldırarak birbirlerinin yerine geçmeleri.
münâsara (a.i.) birbirine yardım etme.
münâsât (a.i. nisyân'dan) unutma, (bkz: nisyân).
münâsebât (a.i. nisbet'den münâsebet'in c.) ilgiler, yakınlıklar, ilişikler; uygunluklar.
münâsebet (a.i. nisbet'den) 1. münâsiplik, uygunluk; ilişik. 2. ilgi, yakınlık, bağ. 3. yanaşma, vesîle.
münâsebet-dâr (a.f.b.s.) münasebetli, ilişkin. uygun,
münâsib (a.s. nisbet'den) l yerinde. 2. yakışık, yaraşık, (bkz: çespân, şâyeste).
münâsibe (a.s. nisbet'den) ["münâsib" in müen.]. (bkz. münâsib).
münâşede (a.i. neşîde'den) karşılıklı, şiir manzume söyleme.
münâtaha (a.i.) süsüşme, boy nuzla vuruşma.
mün'atıf (a.s. atfdan) in'itâf eden, sapan, bir tarafa doğru dönen, meyillenen, bir yana yönelen.
münâvebe (a.i. nevbet'den) nöbetleşme, nöbetle iş görme, nöbetleşe.
münâvebeten (a.zf.) münâvebe, nöbet ile, nöbetleşerek.
münâvebe (a.i. nevh'den) avaz avaz ağlama.
münâvele (a.i. nevl'den) sunma, sunuşma, uzatıp verme.
münâvele-i akdâh kadehleri sunuşma.
münâveme (a.i. nevm'den) uyku hususunda yarışma.
münazaa (a.i. nez' den. c. münâzaât) ağız kavgası, çekişme.
münâzaât (a.i. münâzaa'nın c.) ağız kavgalan, çekişmeler.
münazara (a.i. nazar'dan) 1. kaideye uygun olarak karşılıklı konuşma. 2. ilmî münâkaşa, ilmî 'tartışma, (bkz: ilm-i cedel).
münazarât (a.i. münâzara'nın c.) münazaralar.
münâzaun fih (a.b.s.) hakkında münazaa olunan, ihtilaflı, dâvâlı, kavgalı, [müen. "münâzaatün-fîhâ" dır].
münâzır (a.s. nazar'dan. c. münâzı-rîn) münazara, münâkaşa eden, tanışan.
münâzırîn (a.s. münâzır'ın c.) münazara, münâkaşa edenler, tartışanlar.
münâzi' (a.s. nez'den) niza', ağız kavgası eden, çekişen, kavgacı.
mün'azil (A.s. azl'den. c. mün'azi-lîn) 1. in'izâl eden, ayrılan, elini eteğini çeken. 2. azledilen, me'murluktan çıkarılmış [olan], (bkz: ma'zûl).
mün'azilen (a.zf.) azledilerek, vazifesinden çıkarılmış olarak.
mün'azilîn (a.s. mün'azil'in c.) 1. in'izâl edenler, elini eteğini çekenler. 2. azledilenler, me'murluktan çıkarılanlar, (bkz: ma'zû-lîn).
münbagi (a.s. bugye'den) yakışan, lâyık, (bkz: bercâ, seza, şayan, şâyeste, çespân).
münhais (a.s. ba's'den) 1. inbiâs eden, gönderilen. 2. ilerigelen, doğan, (bkz. mütevellid).
münbasit (a.s. bast'dan) 1. inbisât eden, yayılan, açılan, genişleyen. 2. şen, gönlü açık.
münbit (a.s. nebât'dan) inbât eden, ekileni güzel yetiştiren, verimli.
Gayr-i münbit verimsiz [toprak].
münbite (a.s. nebât'dan) ["münbit"in müen.]. (bkz. münbit).
müncelî (a.s. cilâ'dan) 1. incilâ eden, parlayan, parlak.

Seyf-i müncelî	parlak kılıç. 2. meydanda, besbelli olan.
müncemid	(a.s. cümûd'dan) 1. incimâdetmiş, donmuş, donan, donuk. 2. buz hâlinde olan. (bkz. yah-beste).
müncemide	(a.s. cümûd'dan) ["müncemid"in müen.]. (bkz. müncemid).
müncerr	(a.s. cerr'den) 1. bir tarafa çekilip sürüklenen, sürülen, kayıp bir tarafa giden. 2. vanp sona eren. 3. neticelenen.
müncez	(a.s.) incâz edilmiş, sözü yerine getirilmiş.
müncezib, müncezibe	(a. s. cezb'den) 1. incizâbeden, beriye çekilen.
Mevâdd-ı müncezibe	cezbolunan, çekilen maddeler. 2. gönül vermiş, tutulmuş, tutkun.
müncezir	(a.s.) kesilen, (bkz: münkatı').
müncî	(a.s. necât'dan) 1. incâ eden, kurtaran, (bkz: halaskar). 2. i. erkek adı.
müncî-i a'zam	(en büyük kurtarıcı) Atatürk.
münciyye	(a.s. necât'dan) 1.["müncî" nin müen.]. (bkz: müncî). 2. i. Kur'ân'ın 61 nci sûresi, mülk sûresi.
münciz	(a.s.) incâz eden, sözünü yerine getiren.
mündefi'	(a.s. def den) indifa etmiş, geçmiş, atlatılmış, savuşturulmuş [hastalık, harb, sıkıntı v.b..].
mündefiât	(A.i.c.) hek. yaralardan çıkan cerahat, irin v.b.. gibi şeyler.
mündekk	(a.s.) düz, düzleşmiş.
mündell	(a.s.) 1. yol gösterilmiş, kılavuzluk edilmiş. 2. i. akma, kabarma [su hakkında].
mündemiç	(A.s. dümûc'dan) 1. indimâceden, durulup sarılan, içine yerleşen, içine sokulmuş, (bkz: münderic). 2. fels. içkin, fr. immanent.
münderic, münderice	(a.s. derc'den) indirâceden, içinde bulunan, yer almış [içinde].
Mevâdd-ı münderice	içinde bulunan maddeler.
mündericât	(a.i. münderic'in c.) içindekiler [kitap, gazete, mecmua gibi şeylerin-].
münderis, münderise	(a. s. dürûs'dan) eseri, izi, nişanı kalmamış.
Evkaf-ı münderise	eseri kalmamış vakıflar.
nıünderisât	(a.s. münderis'in c.) yıkılıp mahvolmuş olan [harabeler].
mündib	(a.s.) yarayı onduran ilâç.
münebbih, münebbihe	(a.s. nebeh'den) l. tenbîh eden, uyandıran; uykudan kaldıran. 2. dalgınlıktan kurtaran. 3. uyuşukluğu gideren.
Edviye-i münebbihe	hek. tenbîh edici, uyuşukluğu giderici ilâçlar, fels. fr. stimulus.
münebbihât	(a.i. münebbihe'nin c.) tenbîh edici, uyarıcı, uyuşukluğu giderici ilâçlar.
münecces	(a.s.) mundar, kirli, pis. (bkz: mülevves, nâ-pâk).
müneccî	(a-s. necât'dan) kurtarıcı, (bkz: halaskar).
müneccim	(a.s. ve i. necm'den. c. müneccimîn) l. yıldızların hareket ve vaziyetlerinden ahkâm çıkaran, yıldız falına bakan kimse, falcı. 2. astrologie ile uğraşan kimse, fr. astrologue.
müneccim-âne	(a.f.zf.) müneccime yakışacak şekilde.
müneccimîn	(a.s. ve i. müneccim'in c.) 1. yıldız falına bakanlar. 2. astrologie ile uğraşanlar, fr. astrologues.
münecciyye	(a.s. necât'dan) ["müneccî"nin müen.j. (bkz: müneccî).
müneddeb	(a.s. nedbe'den) iyileşmiş, onulmuş, kapanmış [yara].

münekka	("ka" uzun okunur, a.s.) temizlenmiş.
münekker	(a.s. nekr'den) 1. tenkîr edilmiş, bilinmeyen, belli olmayan bir şeye delâlet eden. [muarrifin zıddı]. 2. (bkz: münkir3).
münekkes	(a.s. nüks'den) baş aşağı edilmiş.
münekkıd	(a.i.) tenkidci. (bkz: müntekid).
münekki	(a.s.) temizleyici.
münekkib	(a.s.) inkılâbeden, kapanan, yüzüstü düşen.
münessak	(a.s.) 1. pek düz. 2. sıralı, dizilmiş.
münessim	(a.s.) 1. ruh, hayat veren; Allah. 2. köle azadeden. 3. lâyık olana maaş bağlayan kimse.
münevver	(a.s. nûr'dan) 1. tenvir edilmiş, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış; ışıklı. 2. aydın [kimse]. 3. i. İcadın adı.
münevverân	(a.f. münevver'in c. nûr'dan) münevverler, aydınlar.
münevvere	(a.s. nûr'dan) ["münevver" in müen.]. (bkz: münevver).
münevveriyyet	(a.i. nûr'dan) münevverlik, aydınlık.
münevveriyyet-i efkâr	fikir aydınlığı.
münevvim	(a.s. nevm'den) hek. tenvîm eden, uyutan, uyku veren, uyutucu [ilâç], [zıddı münebbih].
münevvir	(a.s. nûr'dan) tenvîr eden, nurlandıran, parlatan, aydınlatan.
münezzeh	(a.s. nezâhat'den) tenzîh edilmiş, temiz, an; uzak. (bkz: tenzîh).
münezzehe	(a.s. nezâhat'dan) ["münezzeh" in müen.]. (bkz: münezzeh).
münezzel	(a.s. nüzûl'den).(bkz. münzel).
münezzil	(a.s. nüzûl'den). (bkz. münzil).
münfail	(a.s. fı'l'den) 1. infial eden, gücenen, gücenmiş, yüreğine işlemiş, alınmış. 2. fels. edilgin, fr. passif. 3. kim. edin-gin, fr. passif.
münfail-âne	(a.f.zf.) münfailcesine, gücenmiş olarak, alınmış olarak.
münfaile	(a.s. fi'l'den) ["münfail" in müen.]. (bkz: münfail).
münfailen	(a.zf.) münfail olarak, gücenerek, alınarak, (bkz: münkesiren2).
münfailiyyet	(a.i.) kim. dinginlik, fr. passivite.
munfasılın	(a.s. münfasıl'ın c.), (bkz: munfasıl).
münfatır	(a.s. infıtâr'dan). (bkz. mun-faür).
münfecir	(a.s. fecr'den) 1. inficâr eden, açılan, söken. 2. yerden kaynayıp akan.
münfedî	(a.s.) bedel verilip kurtarılan esir.
menfehim	(a.s. fehm'den) infihâm eden, anlaşılan, kavranılan.
münfekk	(a.s. fekk'den) infikâk eden, ayrılan, ayrılmış, çıkmış; sökülmüş.
Gayr-i münfekk	aynlmaz, bitişik, (bkz: muttasıl2).
münfelık	(a.s. felâk'dan) 1. infilâk eden, açılan, yayılan. 2. kim. patlayan, patlayıcı, fr. explosif.
münferic, münferice	(a.s. ferc'den) infirâceden, arası geniş, açık olan; iki tarafı birbirinden uzak.
Zâviye-i münferice	geo. geniş açı, fr. angle obtus.
münferid	(a.s. ferd'den) 1. infirâ-deden, yalnız olan, tek, ayn, kendi başına, fr. isole. 2. tektük. 3. i. hapishanede bir kişilik hücre.
münferiden	(a.zf.) 1. yalnız, tek olarak. 2. ayn ayn, birer birer.
münferik	(a.s. fark'dan) infırak eden, aynlan.

Hatt-ı münferik	ayrılan çizgi.
münfesih	(a.s. füshat'den) infisah eden, bollaşan, genişleyen.
münfesih, münfesiha	. (a.s. fesh'den) infisah eden, bozulan, hükmü kaldınlmış. (bkz: mefsuh).
Madde-i münfesiha	hükümsüz madde.
Nikâh-ı münfesih	bozulan nikâh.
münfetih	(a.s. feth'den) infitâh eden, açılan, açılmış, açık. (bkz: meftûh).
münfik	(a.s. nafaka'dan) nafaka veren, besleyen.
müngazz	(a.s.) zindeliği kalmamış, hayan bozuk olan.
müngazzen	(a.zf.) müngaz olarak.
münhâ	(a.s.) tebliğ edilmiş, bildirilmiş.
münhadar	(a.s.) inhidâr edecek, inecek yer, iniş.
münhadi'	(a.s. hud'a'dan) birinin hilesine düşme.
münhadib	(a.s. hadeb'den) kanburlaşmış; eğri.
münhadir	(a.s. hudûr'dan) inhidâr eden, inişe doğru, yokuş aşağı inen; inişli. (bkz: mail, mütehaddir).
münhafız	(a,s.) inhifâz eden, alçalan.
Arâzî-i münhafıza	alçalan arazî.
münhafıza	(a.s. inhifâz'dan) ["münhafız" in müen.]. (bkz: münhafız).
münhal	(a.s. hal' ve inhilâ' den) yerinden çıkarılmış, sökülmüş, ayrılmış.
münhall	(a.s. hall'den) 1. inhilâl eden, açılan, çözülen. 2. boş kalan, açık olan, me'muru bulunmayan [yer]. 3. kim. erir; erimiş; eriyik.
münhallât	(a.s. münhall'in c.) açık me'murluklar.
münhanî	(a.s. inhinâ'dan) 1. inhina eden, eğilen eğrilen; eğri, kanburlu. 2. geo. eğri, eğrili. 3. top. yükseklik eğrisi.
münhanik	(a.s. hank'dan) inhinâk etmiş, boğulmuş; boğuk.
münhaniyyât	(a.i. münhanî'nin c.) münhanî, eğri olan şeyler, şekiller.
münharıt	(a.s.) ipliğe dizilmiş.
münharif	(a.s. harf den) 1. inhiraf eden, sapan, doğru gitmeyen. 2. çarpık, sapa. 3. sağlam olmayan.
münharifü'l-mizâc	keyifsiz, rahatsız. 4. geo. iki kenan paralel olan dörtgen, fr. quadrilatere.
münharife	(a.s. harfden) ["münharif in müen.]. (bkz: münharif).
münharifî menşur	mat. dörtgen biçme, fr. prisme quadrangulaire.
münhasır	(a.s. hasr'dan) 1. inhisar eden, sınırlanmış, her yanı çevrili. 2. yalnız bir kimseye veya bir şeye mahsus olan.
münhasıran	(a.zf.) husûsî olarak (özellikle), sâdece, yalnız olarak.
münhasif	(a.s. husuf dan) 1. inhisaf eden, sönükleşen, sönük, ışıksız kalan.
Kamer-i münhasif	sönükleşmiş Ay. 2. kör olan. 3. yere geçen; yerde sürünen
Ayn-ı münhasif	kör olmuş göz..
münhaşi'	(a.s.) kibiri, burnu kırılma
münhatt	(a.s.) inhitat eden, aşağı inen; alçak; çukur.
münhazı'	(a.s. haza'dan). (bkz. münhaşi').
münhazim	(a.s. hazm'den) hazmolunan, sinen.
münhebit	(a.s. hübût'dan) hübût eden, yukandan aşağı inen, inmiş, düşen; düşmüş.

münhedil (a.s.) aşağı salıverilmiş, sarkmış, sarkık.
münhedim (a.s. hedm'den) inhidâ-meden, yıkılan, yıkılmış, harâbolmuş.
münhedime (a.s hedm'den) ["münhedim" in müen.]. (bkz: münhedim).
münhemik (a.s. hemk'den) inhimak eden, bir işin üstüne çok düşen.
münhezim (a.s. hezîmet'den. c. münhezimin) inhizâm eden, hezimete uğrayan, bozguna uğrayan, uğramış, bozgun.
münhezime (a.s. hezîmet'den) ["münhezim" in müen.]. (bkz: münhezim).
münhezimen (a.zf.) münhezim olarak, bozularak, bozguna uğrayarak, (bkz: mağlûben).
münhezimin (a.s. münhezim'in c.) inhizâm edenler, hezimete uğrayanlar, bozgunlar.
münhî (a.s. nehy'den. c. münhiyân) haber ulaştıran; haberci, (bkz: kasıd).
münhiyân (a.s. münhî'nin c.) haber ulaştıranlar, haberciler.
münîb (a.s. nevb'den) 1. inâbe eden, asilliği, azgınlığı bırakarak Allah'a yönelen. 2. güzel yağan, faydalı yağmur. 3. taze ve verimli bahar. 4. i. erkek adı.
münîbe (a.s. nevb'den) 1. ["münîb" in müen.]. (bkz: münîb). 2. i. kadın adı.
münîf, münîfe (a.s.) 1. yüksek, ulu, büyük, (bkz: âlî, bülend).
Ahkâm-ı münîfe yüksek, büyük hükümler. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
mün'im (a.s. ni'met'den) 1. in'âm eden, nîmet veren, yedirip içiren; Allah. 2. velinimet.
mün'im'âne (a.f.zf.) 1. velînîmet olan kimseye yakışır surette. 2. nimet verircesine; nimet veren kimseye yaraşır yolda.
münîr (a.s. nûr'dan) 1. nurlandıran, ışık veren, parlak, (bkz: ziyadar). 2. i. erkek adı. [müen. münîre]
münîre (a.s.) 1. ["münîr" in müen.]. (bkz: münîr). 2. kadın adı.
münkad ("ka" uzun okunur, a.s. kavd'-den) inkıyâdeden, boyun eğen. (bkz: mutî1).
münkadir - (a.s.) 1. bir ölçüye göre yapılmış, hazırlanmış. 2. Allah'ın emrine göre vuku bulan bir şey.
münkali' (a.s. kal'den) kal'edilen, kökünden sökülen.
münkalib (a.s. kalb'den). (bkz. munkalib).
münkariz (a.s. karz'dan) (bkz: münkariz), [müen münkanza].
münkasım (a.s. kısm'dan) kısım kısım bölünen, buluk bölük olan, bölünmüş.
münkaşır (a.s. kışr'dan) inkisar eden, kabuğu soyulan.
münkatı' (a.s. kat'dan) 1. inkıta eden, kesilen, kesilmiş, kesik; aralıklı. 2. arkası gelmeyen; son bulan. 3. arada bağ kalmayan, ayrılmış. 4. herkesten ayrılıp bir kişiye bağlı kalan. 5. geo. süreksiz. 6. mat. kesikli.
Gayr-i münkatı' fasılasız, sürekli, (bkz: muttasıl).
münkazî, münkaziyye (a.s. kazâ'dan) inkızâ eden, biten, bitmiş, ardı kesilmiş, sona ermiş.
Va'de-i münkaziyye sona ermiş vâde.
münker (a.s. nekr'den) 1. inkâr edilmiş, edilen, kabul ve tasdik edilmeyen, reddedilen. 2. şerîatçe yapılması caiz görülmeyen.
Gayr-i münker inkâr olunamaz, (bkz: musaddak, müsellem).

Nehy ani'l-münker	menedilen, meşru olmayan şeylerden kaçınma.
münkerât	(a.s.c.) şeriatça yapılması yasak edilen şeyler.
münkere	(a.s. nekr'den) ["münker"in müen.]. (bkz: münker).
münkesif	(a.s. küsûfdan) inkisâfeden, küsûfa uğrayan, tutulan, tutulmuş [Güneş].
Mihr-i münkesif	küsûfa uğramış, tutulmuş Güneş.
münkesife	(a.s. küsûfdan) ["münkesif in müen.]. (bkz: münkesif).
münkesir	(a.s. kesr'den) 1. inkisar eden, kınlan, kırılmış, kırık. 2. kırgın, gücenmiş.
Hatt-ı münke-sir	geo. kırık çizgi.
münkesirü'l-hâl	sağlığı, gücü-kuvveti veya ahlâkı bozulmuş, zayıflamış olan.
münkesirü'l-kalb	kalbi kırılmış, (bkz: münkesirü'l-bâl).
münkesire	(A.s. kesr'den) ["münkesir" in müen.]. (bkz: münkesir).
münkesiren	(a.zf.) 1. münkesir, kırık olarak. 2. kırgınlıkla, (bkz: münfailen).
münkesif, münkesife ,	(a.s. keşfden) 1. inkişâfeden, açılan, açılmış, meydana çıkmış; açık, görünen. 2. keşfo-lunmuş, yeni bulunmuş.
Ezhâr-ı münkesife	açılmış çiçekler.
münkir	(a.s. nekr'den. c. münkirin) 1. inkâr eden, kabul etmeyen.
münkir-i hakikat	hakikati inkâr eden. 2. imansız, inanmayan, dinsiz, (bkz: mülhid). 3. h. i. mezarda sual soracak olan iki melekten biri. (bkz: nekîr).
münkir-âne	(a.f.zf.) münkircesine, inkâr edercesine.
münkire	(a.s. nekr'den) ["münkir" in müen.]. (bkz: münkir).
münkirin	(a.s. nekr'den. münkir'in c.) münkir olanlar, (bkz: münkir).
münsâk	(a.s. sevk'den) 1. birine bağlı olan ve peşinden giden. 2. gönderilmiş olan.
münsakib	(a.s. sakb'dan) insikâbe-den, delinen.
münsebik	(a.s. sebk'den) kalıba dökülmüş olan.
münsecil	(a.s. sicill'den) sicile geçmiş, mahkeme defterine yazılmış.
münsecim	(a.s. insicâm'dan) insicamlı, düzgün; fel s. f r. coherent.
münsedd	(a.s. sedd'den) insidâdeden, kapanan, tıkanan, kapalı.
münsedil	(a.s. insidâl'den) salıverilmiş, sarkık.
münsekib	(a.s.) dökülüp akan.
münselâh	(a.i.) ayın sonu. (bkz: selh2).
münselib	(a.s. selb'den) insilâbeden, kaçmış, kaçırılmış, kalmamış [rahat, huzur, emniyet hakkında].
münselibe	(a.s. selb'den) ["münselib" in müen.]. (bkz: münselib).
münselih	(a.s. selh'den) 1. insilâh eden, sıyrılıp çıkan, soyunan, soyulmuş; derisi çıkarılmış. 2. son gününe ermiş.
Şehr-i münselih	son gününe varmış olan ay.
münselik	(a.s. silk'den) insilâk eden, yola giren; bir tarikata girmiş, bir meslek tutmuş, (bkz. sâlik).
münsenî	(a.s. seny'den) eğri, doğru olmayan, bükülmüş.
münserih	(a.s. şerh 'den) 1. hızlı hızlı giden [hayvan]. 2. i. ed. aruz bahirlerinden birinin adı. Bizde kullanılan vezni şudur müfteilün fâilün müfteilün fâilün.
münşaib	(a.s. şa'b'dan) inşiâb eden, şûbelenen, dallanan, çatallanan, kollara aynlan, ayrılmış.
münşakk	(a.s. şakk'dan) inşikak eden, yanlan, yanlmış; yarma.

münşeat (a.i. neş'et'den. c.) kaleme alınan şeyler; nesir yazılar, mektuplar.

münşeâtü's-selâtîn-i Osmaniyye (Osmanlı sultanlarının mektuplan) ünlü nişancı ve reisülküttap (dışişleri bakanı) Feridun Ahmet Beyin eseri.

münşeil (a.s. sa'l'den) alevli, parlayan. (bkz: müştail).

münşeil (a.s. şelâle'den) inşilâl eden, şelâle hâlinde atılarak akan.

münserih (a.s. şerh'den) inşirâhlı, gönlü açık, sıkılmayan, eğlenen.

münşerihü'l-bâl gönlü neşeli.

münşett (a.s. şett'den) inşitât eden, dağınık, perişan.

münşi (a.s. ve i. neş'et'den) 1. inşâ eden, yapan. 2. yapısı, üslûbu güzel olan, iyi kâtip.

münşid (a.s. neşîde'den) inşâdeden, şiir okuyan.

münşif (a.s.) su ve benzeri şeyleri sünger gibi çeken.

münşife (a.i.) bir sünger gibi suyu emecek nesne.

münşiyâne (a.f.zf.) iyi kâtiplere yaraşır yolda.

müntahab (a.s. nahb'dan) intihâbedilmiş, seçilmiş; seçkin, (bkz: güzîde, mümtaz).

Müntahabü'l-lûga küçük kıt'ada 218 sahifelik Arapçadan Türkçeye bir lügat kitabıdır.

Müntahabü'ş-şifâ Anadolu'da yetişen Hacı Paşa (Celâleddin Hızır)'nın hekimliğe ait eseridir.

müntahabât (a.i. müntahab'ın c.) seçme eserler, yazılar dergisi, fr. anthologie.

Müntahabât-ı Eş'ârım (şiirlerimden seçmeler) Şinasi'nin şiirlerini ihtiva eden ve 1 862'de basılmış bir eseri.

müntahabe (a.s. nahb'den) ["müntahab" in müen.]. (bkz: müntahab).

miinfahih (a.s. nahb'den) intihâ-beden, seçen; seçmen.

müntahib-i evvel iki dereceli seçimde müntahib-i sânîleri seçen.

müntahib-i sânî iki dereceli seçimde müntahib-i evvellerin seçtikleri kimse.

müntahil (a.s. nahl'den. c. müntahin) intihal eden, eser çalan, başkasının eserim kendisininmiş gibi gösteren.

müntahilin (a.s. nahl'den. münta-hil'in c.) intihal edenler, eser çalanlar, başkasının eserini kendisininmiş gibi gösterenler.

müntakış (bkz. müntekış).

müntakız (a.s. nakz'dan) intikazeden, bozulan.

müntakil (a.s. nakl'den) 1. intikal eden, geçen. 2. miras kalmış. 3. ölmüş, göçmüş, göçen. 4. karine ile, sözün gelişinden anlayan.

müntakile (a.s. nakl'den) ["müntakil" in müen.]. (bkz: müntakil).

müntakim (a.s. nakm'den) intikam alan, öç alan; Allah.

müntakim-âne (a.f.zf.) öç alırcasına.

müntasıb (a.s. nasb'dan) direk gibi dikilmiş.

müntavî (a.s.). (bkz. mültevî).

müntebih (a.s.) intibah eden, uyanık, (bkz: agâh, bîdâr, habîr).

müntefaun-bih o (a.b.s.) kendisinden faydalanılan.

müntefi' (a.s. nef 'den) intifa eden, menfaatlenen, yararlanmış.

müntefî (a.s. nefy'den) 1. intifa eden, yok olan. 2. kovulan, çıkarılan.

müntefih (a.s. nefh'den) intifâh eden, kabaran, şişen; şişkin, hava ile doldurulmuş.

müntefil (a.s. nefl'den) intifâl eden, nafile namaz kılan.

müntehâ	(a.s. nihâyet'den) 1. nihayet bulmuş; bir şeyin varabildiği en uzak yer, son derece, son kerte. 2. son uç. 3. Yazıcıoğlu Ahmet Bîcan'ın dînî, tasavvufî mensur eseri.
müntehâ-yı amal	emellerin sonu.
müntehâ-yi istikbâl	istikbâlin sonu.
müntehâ-yi kitâb	kitabın sonu.
müntehî	(a.s. nihâyet'den) 1. nihayet bulan, sona eren, biten. 2. son, en son. 3. bir şeyi tamamlayan.
müntehib	(a.s. nehb'den) intihâbe-den, yağm eden, çapul eden, talanlayan, yağmacı, talana.
	(a.s.) halsiz, yorgun bıra
müntehik	(a.s. nehr'den) intihar eden, kan. müntehir Jr
müntehir	(a.s. nahr'den. c. müntehirîn) intihar eden, kendini öldüren.
müntehir-âne	(a.f.zf.) intihar ederek, kendini öldürerek.
müntehine	(a.s.) ["müntehir" in müen.]. (bkz: müntehir).
müntehirîn	(a.s. nahr'den. müntehir'in c.) intihar edenler, kendini öldürenler.
müntehiz	(a.s. nehz'den) intihâz eden, vakit ve fırsatı kaçırmayan.
müntekid	(a.s.). (bkz: münekkid).
müntekis	(a.s. intikâs'dan) intikâs eden, başaşağı dönen.
müntekis	(a.s. nakş'dan) intikaş eden, nakşolunan.
müntemî	(a.s. intimâ'dan) intimâ eden, yakınlık ve ilgi peyda eden.
müntemis	(a.s.) gizli, gizlenen,
münten	(a.s.) hastalık bulaşmış.
müntesib	(a.s. nisbet'den. c. müntesibîn) 1. intisâbeden, giren, kapılanan. 2. alâkası, ilgisi olan.
müntesibîn	(a.s. müntesib'in c.) 1. intisâbedenler, girenler, kapılananlar. 2. alâkası, ilgisi olanlar.
müntesic	(a.s.nesc'den) dokunmuş.
müntesik	(a.s. nask'dan) 1. bir sıraya dizilmiş, düzgün. 2. fels. düzenleşik.
münteşir	(a.s. nesr'den) intişâr eden, saçılan, yayılan, dağılan.
münteşir terbiye	ped. yaygın *eğitim.
münteşir, münteşire	(a.s. nesr'den) l. intişâr etmiş, yayılmış, açılmış; dağınık, (bkz: müteneşşir). 2. duyulmuş, etrafa yayılmış.
Ahbâr-ı münteşire	yayılmış haberler, (bkz: şayi'). 3. basılmış ve yayılmış.
müntevî	(a.s. nev'den) bir şey yapmaya niyetlenen.
müntezi'	(a.s. nez'den) bir şeyi söken, yerinden çekip koparan.
müntic	(a.s. nitâc'dan) 1. intâceden, netîce veren. 2. sebebiyet veren; meydana getiren.
müntif	(a.s. netfden) hek. kıldöken, kulan düşüren.
Devâ-yi müntif	kıldöken ilâç.
müntin, müntine	(a.s. netânet'den) pis kokan, kokmuş; bozuk, (bkz: müteaffin).
Bahr-i müntin	Azak denizi.
Miyâh-ı müntine	pis kokan sular.
münye	(a.i.c. münâ) arzu edilen, istenilen şey.
münzecir	(a.s.) men'edilmiş, yasak edilmiş, alıkonulmuş.
münzel, münzele	(a.s. nüzûl'den) inzal olunmuş, aşağı indirilmiş, gökten indirilmiş.

Kütüb-i münzele	gökten indirilmiş kitaplar. [Kur'ân-ı Kerîm, Tevrat, Zebur, incil].
münzelık	(a.s.) kaygan, kaypak.
münzevî	(a.s. zuvviyy ve zeyy'den) l, inziva eden, çekilip bir köşede oturan. 2. i. köşesine çekilip kimse ile görüşmeyen.
münzeviyâne	(a.f.zf.) inzivaya, bir köşeye çekilircesine, çekilerek.
münzil	(a.s. nüzûl'den) inzal eden, aşağı indiren, gökten indiren.
münzile	(a.s. nüzûl'den) ["münzil"in müen.]. (bkz: münzil).
münzir	(a.s. nezr'den) akıbetinin kötülüğünü söyleyerek korkutan, (bkz: nezîr). [mübeşşir'in zıddı].
münzirât	(a.i. münzir'in c.) haber verip kötülüğünü söyleyerek korkutanlar, ürkütenler.
mür	(a. s.) . (bkz. mürr).
mürâât	(a.i. riâyet'den) 1. hıfzetme, saklama. 2. göz ucuyla bakma. 3. gözetme, koruma, (bkz: himaye, vikaye).
mürâât-ı nazîr	ed. mânâ bakımından birbirine uygun kelimeleri bir cümlede toplama.
mürâcaa	(a.i.) ed. sorulu cevaplı olarak, karşılıklı konuşma biçiminde yazılmış şiir "Sordum meğer bu dürc-i dehendür didim didi Yok yok devâ-yı derd-i nihânın durur senin" (Fuzûli)... gibi.
müracaat	(a.i. rücû'dan. c. müracaat) 1. geri dönme, (bkz: muâvedet). 2. başvurma, danışma; yardım isteme.
müracaat	(a.i. mürâcaat'ın c.) 1. geri dönmeler. 2. başvurmalar, danışmalar; yardım istemeler.
mürâcaat-gâh	(a.f.b.i.) müracaat olunacak, başvurulacak yer.
mürâcaha	(a.i. rüchân'dan) [iyilikte] üstün gelmek için yarışma.
mürâdefe	(a.i. redfden) 1. mürâ-diflik, bir mânâda olma [kelime]. 2. arkadaşlık, beraber yolculuk, ["mürâdefet" şekli de kullanılır].
mürâdif	(a.s. redfden) 1. bir mânâda olan [kelime], 'eşanlam, fr. synonyme. (bkz: müteradif)- 2. arkadaş, (bkz: refik).
murafaa	(a.i. refden). (bkz. murafaa).
mürâfakat	(a.i. rıfk'dan). (bkz. murâfakat).
mürâfık	(a.i. refâkat'den). (bkz. murâfık).
mürâfi'	(a.s. refden) mahkemeye başvuran, duruşmaya çıkan, (bkz: murâfi').
mürâhaka	(a.i.) bulûğ çağına yânî on iki yaşına yaklaşma.
mürâhene	(a.i. rehn'den) 1. rehine koyma. 2. bahse girişme [bir şeyine].
mürahhim	(a.s. rahmet, merhamet, ruhm ve ruhum'dan) terhîm eden, rahmetle anan.
mürailik	(a.i. rahik'den) bulûğ çağına ermiş, on iki yaşma basmış erkek çocuk.
murâhika	(a.i. rahik'den) dokuz yaşına basıp baliğ olmayan kız çocuğu.
mürâî	(a.s. riâyet'den). (bkz. murâî).
mürâî	(a.s.' rü'yet'den) ikiyüzlü [kimse].
mürâi-yâne	(a.f.zf.) ikiyüzlülükle, ikiyüzlülüğe yaraşır yolda.
murakabe	(A.i. rukub'dan) (bkz: murakabe).
mürâkasat	(a.i.c.) rakslar, oyunlar, [yapma kelimedir].
mürâkıb	(a.s. ve i. rukub'dan). (bkz. murâkıb).
mürâmât	(a.i. remy'den) atışma, birbirine atma.

mürâselât	(a.i. mürâsele'nin c.) 1. mektuplaşmalar. 2. resmî kadı mektupları.
mürâsele	(a.i. resel'den. c. mürâselât) l. haberleşme, mektuplaşma. 2. resmî kadı mektubu.
mürâvede	(a.i. revd'den) isteme, (bkz: taleb).
mürâyât	(a.i. rü'yet'den) 1. gösteriş. 2. ikiyüzlülük.
mürci'	(a.s. rücû'dan) kim. indirgen, redüktör, fr. reducteur.
mürcia	(a.i.) sonunda sevabı ve çıka-n gerektiren şey.
mürcie	(a.i.) ehl-i sünnet akidesine muhalefet eden din fırkalarından biri.
mürd	(f.s.) 1. ölmüş, (bkz: maktul). 2. gebermiş.
mürdâd	(f.i.) 1. güneş yılının beşinci ayı. 2. her ayın yedinci veya sekizinci günü. [kablel-lslâm eski iranlıların dînî yortu günleridir]. 3. bu ay ve günü idareye me'mur sayılan melek.
mürdâ-senc	(f.b.i.) kim. tabîî kurşun oksidi olup san toz hâlinde veya kırmızı san pulcuklar şeklinde bulunur ve gümüşlü kurşunun kal'edilmesiyle elde edilir, (bkz: mürdeseng).
mürde	(f.s. ve i.c. mürde-gân) ölü, ölmüş, (bkz: mevta, meyyit, mürd).
mürde-dil	(f.b.s.) gönlü ölmüş, katı yürekli, hissiz, duygusuz; tas. kal den hâl e geçmemiş ham kişi.
mürde-gân	(f.s. mürde'nin c.) ölüler, ölmüşler, (bkz: emvât, maktûlîn).
mürde-rîg	(f.b.i.) miras.
mürde-seng	(f.b.i.) kim. tabîî kurşun oksidi, fr. litharge. (bkz: mürdâ-senc).
mürde-şû, mürde-şûy	(f.b.s. ve i.) ölü yıkayıcı, (bkz: gassal).
mürebbâ	(a.s. reby'den) terbiye olunmuş, terbiye görmüş, (bkz: perveriş-yâb).
mürebbeb	(a.s.) 1. bulûğa kadar beslenmiş. 2. güzel kokulu şeylerle hoş olmuş.
mürebbî	(a.s. ve i. terbiye'den) l. terbiye eden; çocuk terbiye eden [adam]. f r. autodidacte. 2. besleyen.
mürebbî bi'z-zât	kendi kendini terbiye eden; kendi kendini yetiştiren [kimse],
mürebbib	(a.s.) çocuğu bulûğa kadar besleyen.
mürebbiy-âne	(a.f.zf.) terbiye edecek bir şekilde, eğiterek.
mürebbiye	(a.i. reby'den) çocuk terbiyesiyle uğraşan [kadın], fr. institutrice.
müreccah	(a.s. rüchân'dan) tercîh edilen, üstün tutulan.
müreccaha	(a.c. rüchân'dan) ["müreccah" ın müen.]. (bkz: müreccah).
müreccahiyyet	(a.i. rüchân'dan) müreccahtık, üstünlük.
mürâdefe	(a.i. redfden) 1. mürâ-diflik, bir mânâda olma [kelime]. 2. arkadaşlık, beraber yolculuk, ["mürâdefet" şekli de kullanılır].
mürâdif	(a.s. redfden) 1. bir mânâda olan [kelime], eşanlam, fr. synonyme. (bkz: müteradif). 2. arkadaş, (bkz: refik).
murafaa	(a.i. refden). (bkz. murafaa).
mürâfakat	(a.i. rıfk'dan). (bkz. murâfakat).
mürâfık	(a.i. refâkat'den). (bkz. mu-râfık).
mürâfi'	(a.s. refden) mahkemeye başvuran, duruşmaya çıkan, (bkz: mürâfi').

mürâhaka	(a.i.) bulûğ çağına yânî on iki yaşma yaklaşma.
mürâhene	(a.i. rehn'den) 1. rehine koyma. 2. bahse girişme [bir şeyine].
mürahhim	(a.s. rahmet, merhamet, ruhm ve ruhum'dan) terhîm eden, rahmetle anan.
mürailik	(a.i. rahik'den) bulûğ çağına ermiş, on iki yaşına basmış erkek çocuk.
mürâhika	(a.i. rahik'den) dokuz yaşına basıp baliğ olmayan kız çocuğu.
ınürâî	(a.s. riâyet'den). (bkz. murâî).
mürâî	(a.s.' rü'yet'den) ikiyüzlü [kimse].
mürâi-yâne	(a.f.zf.) ikiyüzlülükle, ikiyüzlülüğe yaraşır yolda.
murakabe	(A.i. rukub'dan) (bkz: murakabe).
mürâkasat	(a.i.c.) rakslar, oyunlar, [yapma kelimedir].
mürâkıb	(a.s. ve i. rukub'dan). (bkz. murâkıb).
mürâmât	(a.i. remy'den) atışma, birbirine atma.
mürâselât	(a.i. mürâsele'nin c.) 1. mektuplaşmalar. 2. resmî kadı mektupları.
mürâsele	(A.i. resel'den. c. mürâselât) 1. haberleşme, mektuplaşma. 2. resmî kadı mektubu.
mürâvede	(a.i. revd'den) isteme, (bkz: taleb).
mürâyât	(a.i. rü'yet'den) 1. gösteriş. 2. ikiyüzlülük.
mürci'	(a.s.rücû'dan) kim. indirgen, redüktör, fr. reducteur.
mürcia	(a.i.) sonunda sevabı ve çıkarı gerektiren şey.
mürcie	(a.i.) ehl-i sünnet akidesine muhalefet eden din fırkalarından biri.
mürd	(f.s.) 1. ölmüş, (bkz: maktul). 2. gebermiş.
mürdâd	(f.i.) 1. güneş yılının beşinci ayı. 2. her ayın yedinci veya sekizinci günü. [kablel-Islâm eski iranlıların dînî yortu günleridir]. 3. bu ay ve günü idareye me'mur sayılan melek.
mürdâ-senc	(f.b.i.) kim. tabîî kurşun oksidi olup san toz hâlinde veya kırmızı san pulcuklar şeklinde bulunur ve gümüşlü kurşunun kal'edilmesiyle elde edilir, (bkz: mürdeseng).
mürde	(f.s. ve i.c. mürde-gân) ölü, ölmüş, (bkz: mevta, meyyit, mürd).
mürde-dil	(f.b.s.) gönlü ölmüş, katı yürekli, hissiz, duygusuz; tas. kal den hâl e geçmemiş ham kişi.
mürde-gân	(f.s. mürde'nin c.) ölüler, ölmüşler, (bkz: emvât, maktûlîn).
mürde-rîg	(f.b.i.) miras.
mürde-seng	(f.b.i.) kim. tabîî kurşun oksidi, fr. litharge. (bkz: mürdâ-senc).
mürde-şû, mürde-şûy	(f.b.s. ve i.) ölü yıkayıcı, (bkz: gassal).
mürebbâ	(a.s. reby'den) terbiye olunmuş, terbiye görmüş, (bkz: perveriş-yâb).
mürebbeb	(a.s.) 1. bulûğa kadar beslenmiş. 2. güzel kokulu şeylerle hoş olmuş.
mürebbî	(a.s. ve i. terbiye'den) 1. terbiye eden; çocuk terbiye eden [adam].
mürebbî bi'z-zât	kendi kendini terbiye eden; kendi kendini yetiştiren [kimse], fr. autodidacte. 2. besleyen.
mürebbib	(a.s.) çocuğu bulûğa kadar besleyen.
mürebbiy-âne	(a.f.zf.) terbiye edecek bir şekilde, eğiterek.

Tarihvemedeniyet.org

mürebbiye (A.i. reby'den) çocuk terbiyesiyle uğraşan [kadın], fr. institutrice.
müreccah (a.s. rüchân'dan) tercih edilen, üstün tutulan.
müreccaha (a.c. rüchân'dan) ["müreccah" in müen.]. (bkz: müreccah).
müreccahiyyet (a.i. rüchân'dan) müreccahlık, üstünlük.
müreeceb (a.s. rücub'dan) mübarek, kutlu [bizde yalnız receb ayı için receb-i mürecceb terkibinde geçer].
müreccih (a.s. rüchân'dan) tercih eden, üstün tutan.
müredâ (a.i. rud'dan. mürîd'in c.), (bkz: mürîdân).
müreddef (a.s. redfden) 1. terdîf edilmiş, ardısıra yürütülmüş. 2. i. ed. redifli gazel.
müreffeh (a.s. rüfûh'dan) terfîh edilmiş, refaha, rahata, bolluğa kavuşturulmuş.
müreffehe (a.s. rüfûh'dan) ["müreffeh" in müen.]. (bkz: müreffeh).
müreffehen (A.zf.) refah, rahat, ve bolluk içinde olarak.
müreffih (a.s. rüfûh'dan) terfîh eden, refaha, rahata, bolluğa kavuşan.
mürehheb (a.s. rehb'den) terhîbedil-miş, korkutulmuş.
mürehhib (a.s. rehb'den) terhîbeden, korkutan.
mürehhib-âne (a.f.zf.) korkuturcasına.
mürekkeb (a.s. rükûb'dan. c. mürek-kebât) 1. terkîbedilmiş, iki veya daha çok şeylerin karışmasından meydana gelen, (bkz: halita). 2. kim., fels., fr. bileşik, fr. compose. 3. yazı mürekkebi, fr. enere, (bkz: midâd).
Cehl-i mürekkeb bilmediğini bile bilmemek suretiyle olan cahillik.
Fâiz-i mürekkeb (bkz: faiz).
mürekkebât (a.i. mürekkeb'in c.) kim., bileşikler, fr. composes.
mürekkebât-ı gayr-i meşbûa kim. doymamış bileşikler.
mürekkebât-ı hadîdiyye kim. demir bileşikleri.
mürekkebât-ı meşbûa kim. doymuş bileşikler.
mürekkebât-ı müsennâiyye-i brom kim. bromürler.
mürekkeb fiil gr. bileşik fiil.
mürekkeb selâse kaidesi mat. bileşik üçlü kuralı, fr. regle de trois composee.
mürekkebe (a.i.) bot. bileşikgiller.
mürekkez (a.s. rekz'den) rekzolunmuş, dikilmiş.
mürekkib (a.s. rükûb'dan) terkîbeden, bir bileşiği meydana getiren, f iz. bileşen.
müressem (a.s. resm'den) 1. tersim edilmiş, resmolunmuş, resmi yapılmış; yapılmış, çizilmiş. 2. çiçeklerle süslenmiş.
müressib (a.s.) Kur'an'ı, ağır ve dikkatle okuyan.
müressil (a.s.) tersîl eden, güzel, yavaş ve ihtiyatla okuyan.
müressim (a.s. resm'den) tersim eden, resmini yapan.
müreşşah (a.s. reşh'den) 1. terşîh edilmiş, damla damla süzdürülmüş. 2. terbiye olunmuş.
müretteb (a.s. retb'den) 1. tertîbolunmuş, dizilmiş, yerli yerine konulmuş. 2. tâyin edilmiş, bir şey, bir yer için ayrılmış. 3. sonradan kurulmuş. 4. danışıklı, uydurma, yalandan tertîbolunmuş.
mürettebat (a.i.c.) 1. bir yer için ayrılmış, düzenlenmiş kimseler. 2. gemi taifesi, gemi personeli.
mürettebe (a.s. retb'den) ["müretteb" in müen.]. (bkz: müretteb).

Tarihvemedeniyet.org

mürettib	(a.s. retb'den c. mürettibîn) 1. tertîbeden, nizâma, sıraya koyan. 2. i. yazı dizicisi [matbaada].
Sehv-i mürettib	mü-rettibin yaptığı harf veya kelime yanlışlığı.
mürettib-hâne	(a.f.b.i.) basımev-lerinde tertip ve dizgi işlerinin yapıldığı yer.
mürettibîn	(a.i. rüteb'den, mürettib'in c.) mürettipler, yazı dizicileri.
mürettil	(a.s. tertîl'den) tertîl eden, Kur'ân-ı ağır ağır tecvit üzere okuyan.
mürevva'	(a.s.) aklı, fikri, düşünüşü, görünüşü sağlam [kimse].
mürevvak	(a.s. revk'den) tervîk edilmiş, süzülmüş, tortusu giderilmiş, (bkz: mür-teşih).
mürevvec	(a.s. revâc'dan) revaçlandırılmış, itibâr edilmiş, propagandası yapılmış.
mürevveh	(a.s. râyıha'dan) râyihalandınlmış, kokulandırılmış [güzel].
mürevvic	(A.s. revâc'dan) 1. tervî-ceden, taraflısı olan [bir fikrin]. 2. geçiren, sürüm kazandıran. 3. itibâr eden, yürüten; propagandasını yapan.
mürevvih	(a.s. râyiha'dan) 1. râyi-halandıran, kokulandıran [güzel]. 2. rahatlandıran.
mürg	(f.i.) sümük.
mürg	(f.i.c. mürgan) kuş. (bkz: tayr).
mürg-i âbî	(su kuşu) ördek; kaz.
mürg-i aftâb-âlem	(dünyanın güneş kuşu) ateş.
mürg-i âmîn	(âmin kuşu) devamlı olarak âmin diyerek uçtuğuna inanılan melek.
mürg-i âzer-efrûz	(ateş gibi parlak kuş) kakmış kuşu.
mürg-i bâg	bülbül.
mürg-i bâl-şikeste	tank kanatlı kuş.
mürg-i bâm	bülbül.
mürg-i bî-gâhhân, mürg-i biyâkî	vakitsiz öten horoz.
mürg-i bismillah	kuş biçiminde yazılan besmele.
mürg-i çemen	bülbül.
mürg-i dana	(akıllı kuş) papağan.
mürg-i dil	gönül kuşu.
mürg-i felek, mürg-i gerdûn	melek.
mürg-i guşt-rubâ	(et kapan kuş) çaylak.
mürg-i lıakk-gû	ishak kuşu. (bkz: mürg-i şeb-âvîz).
mürg-i haneği	(ev kuşu) tavuk.
mürg-i hoş-hân	bülbül.
mürg-i ilâhî	ruh, can, nefes.
mürg-i Îsâ	yarasa.
mürg-i leb	söz, lâf.
mürg-i Mecnûn	Mecnun'un başında yuva yaptığı söylenen kuş.
mürg-i nâme, mürg-i nâme-âver	(mektup götüren kuş) posta güvercini.
mürg-i nâme-ber	(mektup götüren kuş) güvercin.
mürg-i rengîn-tâc	(renkli taçlı kuş) horoz.
mürg-i rûz	Güneş.
mürg-i seher	bülbül.
mürg-i seher-hân	(sabah kuşu) bülbül; horoz.
mürg-i sidre	Cebrail Aleyhisselâm.

mürg-i subh	(sabah kuşu) bülbül.
mürg-i Süleyman	çavuşkuşu. (bkz: hüd-hüd).
mürg-i şeb-âheng, mürg-i şebhân, mürg -i şeb-hîz	bülbül.
mürg-i şeb-âvîz	ishak kuşu. (bkz: mürg-i hakk-gû).
mürg-i şeb ü rûz	Ay ve Güneş.
mürg-i tarab	1) hanende, şarkı okuyucu; 2) bülbül; 3) güvercin.
mürg-i zebânek	bot. kuşdili denilen bitki.
mürg-i zer	Güneş.
mürg-i zîrek, mürg-i zîrek-sâr	(anlayışlı kuş) sığırcık kuşu.
mürg-i zerrin	sülün.
mürg-i zerrîn-bâl	Güneş.
mürg-i zerrîn-per	Güneş.
mürg-âb	(f.b.i.) 1. su kuşu. 2. ördek. 3. kurbağa, (bkz: dıfda1, guk).
mürgak	("ga" uzun okunur, f.i.) muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur.
mürgan	("ga" uzun okunur, f.i. mürg'in c.) kuşlar, (bkz: tuyûr).
mürgan-ı arş	("ga" uzun okunur) büyük melekler.
mürgan-ı sidre	büyük melekler.
mürgane	("ga" uzun okunur, f.i.) kuş yumurtası.
mürgane	("ga" uzun okunur, f.zf.) kuşlar gibi, kuşlara yakışacak şekilde.
mürg-bâz	(f.b.i.) kuşçu, kuş yetiştiren, (bkz: kuş-bâz).
mürg-dil	(f.b.s.) "kuş yürekli" tavşan yürekli, korkak.
mürgek	(f.i.) kuşcağız, küçük kuş.
mürg-endâz	(f.b.s.) bir büyük lokmayı çiğnemeden yutan.
mürg-zâr	(f.b.i.) kuş yatağı, kuşu bol olan yer.
mürg-zâr-ı ukbâ	cennet.
mürhiye	(a.i.) hafif müshil.
mürîb	(a.s.) şüphelendirici, şüpheli.
mürîd	(A.s. revd'den. c. mürîdân) 1. irâde eden, emreden, buyuran. 2. i. bir şeyhe bağlı olan kimse.
mürîdân	(a.s. mürîd'in c.) 1. irâde edenler, emredenler, buyuranlar. 2. i. bir şeyhe bağlı olan kimseler, (bkz. müredâ').
mürîd-âne	(a.f.zf.) mürîd olana yakışacak yolda.
mürîdiyyet	(a.i.) mürit olma durumu, müritlik.
mürkıd	(a.i.) uyutucu ilâç.
mürr	(a.s.) acı. (bkz: telh).
El-hakku mürrün	doğru söz acıdır.
mürrâne	(a.i.) süngü.
mürsel	(a.s. resel'den. c. mürselîn) 1. irsal olunmuş, gönderilmiş, yollanılmış. 2. peygamber. 3. salıverilmiş saç. 4. i. g. s. bir yazı sitili.
Seyyidü'l-mürselîn	"gönderilenlerin büyüğü, ulusu olan" Hz. Muhammed.
mürselü'n-ileyh	huk. 1) ona gönderilen; 2) söz kendisine tebliğ olunan kimse; 3) nakliyat mukavelesi gereğince malı tesellüm etmeye yetkili kimse.
mürselât	(a.i. mürsele'nin c.) 1. irsal olunan, gönderilen şeyler. 2. melekler. 3. Kur'ân-ı Kerîm'in 77 nci sûresi. [Mekke devrinde nazil olmuştur, 50 âyettir].

mürsele	(a.i.) 1. mektup, kâğıt, pusula. 2. gönderilen şey.
mürselîn	(a.s. mürsel'in c.) peygamberler.
mürselün ileyh	(a.b.s.) kendisine bir şey gönderilmiş olan.
mürsil	(A.s. resel'den) 1. irsal eden, gönderen, yollayan. 2, resul (peygamber), elçi gönderen.
mürsil-i mektub	mektup gönderen.
mürsile	(a.s. resel'den) ["mürsil"in müen.]. (bkz. mürsil).
mürşid	(a.s. rüşd'den. c. mürşidin) 1. irşâdeden, doğru yolu gösteren, kılavuz. 2. i. tarikat pîri, şeyhi [müridlerine yol gösterdiği için]. 3. gafletten uyandıran.
mürşid-i a'zam	Hz. Muhammed.
mürşid-i dana	çok bilen, çok anlayışlı (mürşit).
mürşid-i kâmil	tas. Hakk'a kavuşmuş, "fenâfıllâh" mertebesine ulaşmış.
mürşid-i Rûm	Anadolu'nun mürşidi, Hz. Mevlânâ.
mürşid-âne	(a.f.zf.) mürşid olana yakışır surette.
mürşide	(a.s. rüşd'den) 1. ["mürşid"in müen.]. (bkz. mürşid). 2. i. kadın adı.
mürşidin	(a.s. ve mürşid'in c.) mürşitler, doğru yol gösterenler; pirler.
mürtagib	(a.s. rağbet'den) irtigabeden, rağbet eden, istek gösteren.
mürtakî	(a.s. raky'den) 1. irtika eden, yukan çıkan, yükselen. 2. ilerleyen, (bkz: müterakkî, müteâlî, mütesâid).
mürtebit	(a.s. rabt'dan) 1. irtibat eden, bağlanan. 2. ilgili, bağlantılı.
mürtecâ	(a.s. recâ'dan) irtica olunmuş, umulmuş, ümîd edilmiş.
mürtecel	(a.s. recl'den) irticalen, hemen, düşünmeden söylenilmiş söz veya şiir.
mürteci	(a.s. recâ'dan) irtica eden, umucu, uman, ümitli.
mürteci'	(a.s. rücû'dan) 1. irtica eden, geri dönen. 2. gerilik, geriye dönmek taraflısı, fr. reactionnaire.
mürtecil	(a.s.) hazırcevap, irticalen, düşünmeden hemen şiir veya söz söyleyen.
mürtecil-âne	(a.f.zf.) irticalen söz veya şiir söyleyene yaraşır surette.
mürtecile	(a.s.) ["mürtecil" in müen.]. (bkz: mürtecil).
mürtecilen	(a.zf.) düşünmeden, hemen söz veya şiir söyleyerek.
mürtecim	(a.i.) birbiri üzerine istiflenmiş.
mürtedd	(a.s. redd'den) irtidâdeden, islâm dîninden dönen.
mürtedi'	(a.s.) irtidâ eden, yasak olan şeylerden kaçınan.
mürtedif	(a.s. redfden) irtidâf eden, ardına düşen, arkasından giden.
mürtefi', mürtefia	(a.s. refden) irtifa eden, yükselen, yükselmiş, yüksek; yüce.
Cibâl-i mürtefia	yüksek dağlar.
mürtefî arazî	coğr. yüksekel, alm. Hochland.
mürtefi' olmak	kaybolmak.
mürtefid	(A.s. irtifâd'dan) irtifâdeden, kazanan, edinen.
mürtehaf	(a.i.) hastalığı şaşırtan tedavi usulü.
mürtehen	(a.s. rehn'den) rehin olarak alınan, ipotek edilen.
mürtehil	(a.s. rıhlet'den) 1. irtihâl eden, dünyâdan göçen, ölen. 2. göç eden.
mürtehin	(a.s. rehn'den) rehin olarak, ipotek olarak alan.
mürtehis	(a.s.) irtihâs eden, ucuz sayan.
mürtehiz	(a.s.) irtihâz eden, rezîl olan.
mürteî	(a.s. ra'y'dan) 1. irtiâ eden, otlayan. 2. kırda dolaşan.

mürteib	(a.s. ru'b'dan) irtiâbeden, korkan.
mürteid	(a.s. ra'd'den) irtiâdeden, korkup titreyen, (bkz: mürteiş, ra'şedâr).
mürteiş	(a.s. ra'ş'den) irtiâş eden, titreyen, (bkz: mürteid).
mürteişe	(a.s.) ["mürteiş" in müen.]. (bkz: mürteiş).
mürtekıb	(a.s. rakb'dan) irtikabeden, bekleyen, göz hapsine alan. (bkz: müterakkıb).
mürtekış	(a.s.) irtikaş eden, savaşta birbirine giren, karmakarışık olan.
mürtekib	(a.s. rükûb'dan. c. mürtekibîn) irtikabeden, kötü, yakışıksız iş yapan; rüşvet alan, rüşvet yiyen, (bkz. mürteşî).
mürtekibân	(a.s. mürtekib'in c.). (bkz: mürtekibîn).
mürtekibîn	(a.s. mürtekib'in c.) irtikâbedenler, kötü, yakışıksız iş yapanlar, rüşvet alanlar, rüşvet yiyenler.
mürtekiz	(a.s. rekz'den) yerli yerinde, dikili duran, sağlam duran.
mürtemî	(a.i.) keşif kolu, karakol.
mürtes	(a.i.) huk. harpte yaralanıp harp meydanı dışına nakledildikten biraz sonra ölen islam mücâhidi.
mürtesem	(a.s. resm'den) 1. resmo-lunmuş, resimlenmiş. 2. mat. izdüşüm.
mürteseme	(a.s. resm'den) ["mürtesem" in müen.]. (bkz: mürtesem).
mürtesih	(a.s.) sağlam ve sabit olan.
mürtesim	(a.s. resm'den) irtisam eden, resmi çıkan.
mürtess	(a.s.) irtisâs etmiş, duyulmuş, işitilmiş, (bkz: mesmû', şayi').
mürteşî	(a.s. rişvet'den) irtişa eden, rüşvet alan. (bkz: mürtekib, müsterşî).
mürteşif	(a.s. reşfden) yudum yudum içen.
mürtesih	(a.s. reşh'den) süzülmüş, (bkz: mürevvak).
mürtevî	(a.s.) irtivâ etmiş, suya kanmış.
mürtezık	(a.s. nzk'dan) rızıklanan, azıklanan.
mürtezika	(a.i. nzk'dan) ulufe (maaş) sahipleri.
mürûc	(a.i. merc'in c.) çayırlar, çayırlıklar.
mürûdet	(a.i.) son derece taşkınlık, âsîlik, dikbaşlılık gösterme.
mürur	(a.i. merr'den) 1. geçme, bir yandan girip öteyandan çıkma. 2. geçip gitme. 3. sona erme.
mürûr-ı bâlâ	astr. yıldızların meridyenden en büyük yükseklikteki geçişi, üstgeçiş, fr. culmination superieure.
mürûr-ı eyyam	günlerin geçip gitmesi.
mürûr-i süflâ	astr. Kutup yıldızı aslında "ephemeride" denilen bir münhanî (*eğri) çizerek hareket etmekte iken, bu eğri astronomlarca pratik maksatlarla bir elips olarak kabul edilmiştir. Hakikî kuzey (pöle) bu elipsin büyük ve küçük çaplarının kesişme noktasındadır. Polaris (Kutup yıldızı) elipsin küçük çapının altında bulunduğu anda mürûr-i süflâ'dadır. [elipsin büyük çapı, hatt-ı istiva (ekvator) düzlemine paraleldir].
mürûr-i ulyâ	astr. *yücelim. Kutup yıldızı aslında "ephemeride" denilen bir münhanî (*eğri) çizerek hareket etmekte iken, bu eğri astronomlarca pratik maksadarla bir elips olarak kabul edilmiştir. Hakîkî kuzey (pöle) bu elipsin büyük ve küçük çaplarının kesişme noktasındadır. Polaris (Kutup yıldızı) elipsin küçük çapının üstünde bulunduğu anda mürûr-i

	ulyâ'dadır. [elipsin büyük çapı hatt-ı istiva düzlemine paraleldir].
mürûr-i va'de-i yâr	sevgilinin verdiği sözün geçip gitmesi.
mürûr-i zemân	huk. zaman aşımı, bir dâvanın açılması veya bir hükmün yerine getirilmesi için kanunen muayyen, belli olan zamanların geçmesi, f r. prescription.
mürûriyye	(a.i. mürûr'dan) geçmelik, bir köprüden, bir yabancı ülkeden geçerken verilen para.
mürüvvet	(a.i. mer'den) 1. insaniyet, mertlik, yiğitlik. 2. cömertlik, iyilikseverlik. 3. kadın adı.
mürüvveten	(a.zf.) insanca, mertlik ve yiğitlikle.
mürüvvet-mend	(f.b.s.) 1. insaniyetli. 2. cömert, iyiliksever.
mürvârîd	(F.i.) inci. (bkz: dürr, lü'lü).
müsâadât	(a.i. müsâade'nin c.) 1. yardımlar. 2. izinler.
müsâade	(a.i. su'ûd'dan. c. müsâadât) 1. yardım, (bkz: muavenet). 2. izin. 3. elverişli bulunma, [şiirde "müsâadet" şeklinde de kullanılır].
müsâade-kâr	(a.f.b.zf.) uysal davranan, zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi.
müsâade-kârî	(a.f.b.i.) uysal davranma, zorluk çıkarmama, hoşgörürlük.
müsâafe	(a.i. afv'den). (bkz. müsâade, müsamaha), fr. tolerence.
müsâb	(a.s. sevâb'dan) sevap kazanmış, sevap kazanan.
müsabaka	(a.i. sebk'den) birbirinden ileri olmaya, birbirini geçmeye çalışma.
müsâbakat	(a.i.) yanş, yarışma.
müsâberet	(a.i. sabr'dan) 1. devamlı, sürekli olarak uğraşma. 2. bir şey yapmaya hemen girişme, (bkz: mübâderet).
müsabık	(a.s. ve i. sebk'den) yanşan, yanşçı, müsabakaya katılan kimse.
müs'ad	(a.s.) is'âd edilmiş, bahtiyar, mes'ut, mutlu kılınmış.
müsâdefe, müsâdefet	(a.i. sudûfdan) tesadüf etme, rastgelme.
müsâdemât	(a.i. müsâdeme'nin c.) çarpışmalar, tokuşmalar. .
müsademe	(a.s. sadm'den. c. müsâdemât) 1. çarpışma, tokuşma, birbirine çarpma.
müsâdeme-i bahriyye	aşk. denizde çarpışma.
müsâdeme-i sefâin	gemilerin çarpması. "Bârika-i hakikat müsâdeme-i efkârdan çıkar." (N. Kemâl) hakikat şimşeği, hakikatin ışığı, fikirlerin çarpışmasından çıkar. 2. silâhlı çarpışma.
müsâderât	(a.i. sudûr'dan. müsâ-dere'nin c.) müsadereler, yasak şeylerin kanuna uyglın olarak alınmaları, zoralımları.
müsadere	(a.i. sudûr'dan. c. müsâderât) 1. Tanzimat'tan önce, herhangi kabahatli bir kimsenin malının hükümetçe, pâdişâh adına zaptedilmesi. 2. memnu, yasak bir şeyin kanuna uygun olarak zabtı, fr. confiscation.
müsadere ale'l-matlûb	mant. *savı kanmama, bir şeyi yine kendisiyle delil göstermeye kalkma işi.
müsadif	(a.s. sudûfdan) tesadüf eden, rastlayan, rastgelen.
müsâf	(a.i. mesâfe'nin c.) mesafeler, uzaklıklar.
müsâfât	(a.s.) 1. birbirine kötü muamele etme. 2. hastayı tedâvî etme.
müsâferet	(a.i. sefer'den) 1. seyahat, yolculuk. 2. misafirlik, konukluk.
müsâfereten	(a.zf.) misafir olarak.

Tarihvemedeniyet.org

müsâfir	(a.i. sefer'den. c. müsâfirîn) 1. misafir, yoldan gelen, yolcu, (bkz: ibn-üs-sebîl). 2. yolculuk sırasında birinin evine inen konuk, (bkz: mihmân, dayf). 3. komşuya giden kimse. 4. hek. gözün saydam tabakasında herhangi bir sebepten dolayı meydana gelen beyaz leke.
müsâfir-hâne	(a.f.b.i.) 1. yolcu konağı, otel. 2. mec. (bu) dünyâ.
müsâfirîn	(a.i. sefer'den. müsâfir'in c.) 1. yolcular. 2. misafirler, konuklar.
müsâfir-perver	(a.f.b.s.) konuksever.
müsâg	(a.s. sevg'den) isâga olunmuş, boğazdan kolaylıkla geçirilmiş, kolay yutulmuş.
müsâg	(a.i. isâga'dan) akıtılmış, kalıba dökülmüş olan.
müsâhele	(a.i. sehl'den) 1. incelik ve uysallık gösterme. 2. kolaylık gösterme. 3. kolay sanma.
müsâhele-kâr	(a.f.b.s.) 1. incelik ve uysallık gösteren. 2. kolaylık gösteren. 3. kolay sanan.
müsâhele-kârâne	(a.f.zf.) nezâket ve uysallık gösterene yaraşır yolda.
müsâheme	(a.i. sehm'den) kur'a çekme.
müsâhere	(a.i. seher'den) gece uyu-yamayıp uyanık durma.
müsahhan	(a.s. sahan ve suhûnet'-den) teshin edilmiş, ısıtılmış, kızdırılmış.
müsahhar	(a.s. sihr ve sehhar'dan) büyülenmiş, büyülü; büyü ile aldanmış.
müsahhar	(a.s. sihriyy'den) 1. teshir olunmuş, elde edilmiş, ele geçirilmiş. 2. tutkun, itaat etmiş, boyun eğmiş. 3. huk. Vekîli
müsahhar	maznun (sanık) için mahkemece tâyin olunan avukat.
müsahhir	(a.s. sihriyy'den) teshîr eden, ele geçiren.
müsâhim	(A.s. sehm'den) kur'a atan, kur'a çeken.
müsâid	(a.s. süûd'dan) 1. yardım eden. 2. elverişli, uygun, (bkz. muvafık). 3. müsâade eden, izin veren.
Gayr-i müsâid	elverişsiz; müsâade vermeyen.
müsâif	(a.s.) müsâafe eden, iş bitiren, uygunluk gösteren.
müsâkat	("ka" uzun okunur, a.i. sevk'den) fık. meyvasının bir kısmını almak şartıyla bir bağı veya ağaçlan birine verme.
müsâkata	(a.i. sukut'dan) 1. düşürme. 2. peyderpey düşürme.
müsakkab	(a.s.). (bkz: musakkab).
müsakkaf	(a.s. sakfdan. c. müsakkatât) taskîf edilmiş, tavanlanmış, üstü tavanla onulmuş, tavanı, damı olan.
musakkafa	(a.s.) ["masakkaf"in müen.]. (bkz. musakkaf)
müsakkafât	(a.s. sakfdan. müsakkaf in c.) müsakkaf olan, üzeri dam ile örtülü olan yerler [ev, han, dükkân., gibi]
musakkal	(a.s. sıkal ve sıklet'den) ağırlandırılmış, ağırlandırılan.
müsakkıl	(a.s. sıklet'den) sakil kılan, ağırlaştıran.
müsakkib	(a.s. sakb'dan) teskibeden, delen.
müsâl	(a.i.) sakal, (bkz: lihye).
müsâlaha	(a.i. sulh'den. c. müsâla-hât) 1. barışma, uzlaşma.
Akd-i müsâlaha	barış antlaşması. 2. barış, güvenlik, (bkz: müsâlemet).
müsâlâha-nâme	(a.f.b.i.) barış andlaşması.
müsâlebe	(a.i. selb'den) yağma, talan.

müsâlefe	(a.i. selef den) 1. biriyle birlikte seyretme. 2. bir mes'elede berâberleşme. 3. birine yol arkadaşı olma. 4. ileri geçme, ileride, önde bulunma [birinden].
musâleme, müsâlemet	(a. i. silm'den) barış içinde olma, banşlık, barışıklık, (bkz: müsâlâha2) .
müsâlemet-kâr	(a.f.s.) barışçı.
müsâlemet-üslûb	(a.b.s.) barışseverce, barışçıya yaraşır yolda.
müsâlif	(a.s. selef den) 1. biriyle beraber seyreden. 2. beraber olan, beraberleşen [bir işde-]. 3. yol arkadaşı. 4. ilerde, önde bulunan [birinden-].
müsâlih	(a.s. sulh'den). (bkz. musâlih).
müsamaha	(a.i. semâhat'den. c. müsâmahat) 1. görmemezliğe gelme, göz yumma, hoş görme. 2. aldırış etmeme. 3. savsaklama.
müsâmaha-kâr	(a.f.b.s.) 1. görmezliğe gelen, göz yuman, hoş gören. 2. aldırış etmeyen. 3. savsaklayan.
müsâmaha-kârâne	(a.f.zf.) 1. görmemezliğe gelerek, göz yumarak, hoş görerek. 2. aldırış etmeyerek. 3. savsaklayarak.
müsâmahat	(a.i. semâhat'den. müsâmaha'nın c.) göz yummalar, hoş görmeler, aldırış etmemeler.
müsâmerât	(a.i. müsâmere'nin c.) akşam, gece toplantıları, eğlenceleri.
müsaitlere	(a.i. semr'den c. müsâmerât) 1. akşam, gece toplantısı, eğlencesi. 2. okullarda talebeler tarafından oynan piyes.
müsâmih	(a.s. semâhat'den) göz yuman, hoş gören, aldırış etmeyen.
müsânât	(a.i.) yıllık iş görme.
müsânede, müsânedet	(a.i.) yardım etme, arka çıkma.
müsâneha	(a.i. sünûh'dan) sânih olma, akla, hatıra gelme.
müsânehe	(a.i.). (bkz. müsânât).
müsâraat	(a.i. sür'at'den) 1. sür'at ve acele etme. 2. teşebbüs, girişme.
müsâraaten	(a.zf.) sür'atli, acele olarak.
müsâraka	(a.i. sirkat'den). (bkz.müsarakat).
müsârakat	(a.i. sirkat'den) çalma, hırsızlık.
müsavat	(a.i. seviyy'den) müsâvîlik, * eşitlik, aynı halde ve derecede olma.
müsâvâten	(a.zf.) müsâvî, eşit olarak.
müsâvât-perver	(a.f.b.s.) eşitliği seven, eşitlik isteyen.
müsâtere	(a.i. setr'den) 1. örtünme. 2. örtme.
müsâveme	(a.i. sevm'den) pazarlık etme.
müsâvî	(a.s. seviyy'den) 1. eşit, denk, birinin ötekinden farksız olanı, aynı halde ve derecede bulunan. 2. mat. eşit (=) işareti.
müsâvi'ş-şekl	kim. eşbiçimli, fr. iso-morphe.
müsavim	(a.s. sevm'den) sıkı pazarlık eden.
müsavim bi'n-nazar	huk. [eskiden] görmek veya göstermek üzere aldığı malı götüren kimse.
müsavim bi'ş-şirâ	huk. [eskiden] iştira etmek üzere aldığı malı götüren kimse.
müsâyefe	(a.i. seyfden) birbirine kılıç çekme, birbirine kılıçla vurma.
müşavere	(a.i. seyr'den) yol arkadaşı olma [birine].
müsbet, müsbete	(a.s. sübût'-dan) 1. tesbît edilmiş, delîl gösterilmiş. 2. gr. olumlu. 3. fiz., mat. pozitif, fr. positif.
Ulûm-ı müsbete	pozitif ilimler. 4. meç. gerçek, doğru, yararlı olanı yapan veya arayan.

Tarihvemedeniyet.org

müsbet aded mat. artı sayı.
müsbet cihet astr. pozitif yön.
müsbig (a.s.) isbâg edici, tamamlayıcı.
müsbit, müsbite (a.s. sübût'dan) isbât edici, eden.
Evrak-ı müsbite delil, vesika olabilir kâğıtlar.
müsbit (a.i.) yara ve hastalıktan dolayı pek halsiz kalan.
müsebba' (a.s. seb'den) 1. yedili, yedi kısımdan meydana gelen. 2. geo. yedigen, fr. heptagone. 3. ed. her beytine aynı vezinde ve tek sayılı mısraıyle aynı kafiyede beş mısra ilâve edilen gazel, kasîde.
müsebbaa (a.i.) 1. yedi kere okunması gereken dua. 2. s. [müsebba'nın müen.]. (bkz: rriüsebba').
müsebbeb (a.s. sebeb'den) sebebo-lunarak meydana getirilen.
müsebbet (a.s. sübût'dan) tespît olunmuş, sabit kılınmış.
müsebbib (a.s. sebeb'den) 1. sebebo-lan. 2. îcâdeden.
müsebbibü'l-esbâb, müsebbib-i hakîkî Cenâb-ı Hak.
müsebbibe (a.s.) ["müsebbib" in müen.]. (bkz: müsebbib).
müsebbih (a.s. sebh ve sibâhet'den c. müsebbihân) tesbîh eden, subhânallah diyen.
müsebbiha (a.i.) 1. şahadet parmağı, sağ elin ikinci parmağı. 2. s. ["müsebbih" in müen.]. (bkz: müsebbih).
müsebbihân (a.s. müsebbih'in c.) tesbîh edenler, subhânallah diyenler.
müsebbihân-ı felek melekler.
müsebbihân-ı melei'l-a'lâ melekler.
müsebbih-âne (a.f.zf.) tesbîh ederek, subhân'Allah diyerek; subhân'Allah diyene yaraşır yolda.
müsebbibin (a.i. müsebbih'in c.) (bkz: müsebbihân).
müsebbit (a.s. sübût'dan) tesbît edici, sabit kılan, devamlı kılan.
müsebbitü'l-levn kim. mordan, fr. mor-dant.
müsebbitât (a.i.c.) dondurucu, uyuşturucu, bayıltıcı ilâçlar.
müsebbite (a.s.) ["müsebbit" in mü-en]. (bkz: müsebbit).
müsecca', müseccaa (a.s. sec'den) ed. seci'lendirilmiş, cümlelerinin sonu kafiyeli olan [söz, nesir],
ibâre-i müseccaa seci'li, kafiyeli söz.
müseccel, müseccele (a.s. secl'den) 1. tescîl edilmiş, sicile, deftere geçirilmiş. 2. mahkeme defterine geçirilmiş.
Vukuât-ı müseccele sicile, mahkeme defterine geçirilmiş vukuat.
müseccil (a.s. secl'den) 1. tescîl e-den, sicile, deftere geçiren. 2. mahkeme defterine geçiren.
müsedded (a.s. sedâd'dan) teşdide-dilmiş, uzunluğuna doğrultulmuş.
müseddes (a.s. süds'den) 1. tesdîs edilmiş, altıya çıkarılmış. 2. altı kısımdan meydana gelmiş. 3. geo. altıgen, fr. hexagone. 4. ed. her kıt'asmda altı mısra bulunur, ilk kıt'anın mısraları aralarında kafiyeli olup, diğer kıt'alarda ise ilk dört mısra' aralarında, son ikisi ise ilk kıt'a ile kafiyelidir.
müseddes-i muntazam geo. düzgün altıgen, fr. hexagone regulier.
müseddes-i mükerrer ed. son iki mısraı her kıt'ada -nakarat hâlinde- aynen tekrar edilen müseddes.
müseddese (a.s. süds'den) ["müseddes"in müen.]. (bkz: müseddes).

Tarihvemedeniyet.org

nıüseddid	(a.s. sedâd'dan) 1. tesdîdeden, doğrultan, doğru yola sevkeden. 2. (sedd'den) tıkayan, sed ve büğet yapan. 3. tıkanmış, sed ve büğet yapılmış, (bkz: mesdûd).
müsekkin, müsekkine	(a.s. sükûn'dan) teskîn edici, uyuşturucu, yatıştırıcı [ilâç].
Edviye-i müsekkine	teskîn edici, uyuşturucu ilâçlar.
müsellâh, müsellâha	(a.s. silâh'dan) silâhlanmış, silâhlı.
Kuvâ-yi müsellâha	silâhlı kuvvetler.
Sulh-i müsellâh	silâhlı sulh, silâhlanarak muhafaza edilen sulh.
müsellahan	(a.zf. silâh'dan) silâhlı olarak.
müsellem	(a.s. selm'den. c. müsel-lemât) 1. teslîm edilmiş, verilmiş. 2. su götürmez, doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan.
müsellemân	(a.i. selm'den) yeniçeri devrinde, yol işleriyle vazifeli olan asker.
müsellemât	(a.i.c. selm'den. müsellem'in c.) umumiyetle kabul edilmiş, meydanda olan meseleler.
müselleme	(a.i.) yardımcı teorem.
müsellemin	(a.i. selm'den) tar. vergiden affedilmiş acemi askerler.
müselles	(a.s. selâse'den) 1. üçleştirilen, üçlü, üç.
ittifâk-ı müselles	(üçlü pakt) birinci dünyâ harbine kadar Almanya, Avusturya - Macaristan, italya arasındaki anlaşma. 2. i. üç kere tasfiye olunarak çekilmiş bir cins şarap. 3. i. geo. üçgen, fr. tri-angle. 4. muz. üç mısralı güfte. 5. i. g.s. bir yazı sitili.
müselles-i haddü'z-zâviye	geo. *dar açılı * üçgen.
müselles-i kaimü'z-zâviye	("ka" uzun okunur) geo. dik "üçgen, fr. triangle rec-tangle.
müselles-i kürevî	geo.'küresel üçgen.
müselles-i muhî	anat. beyin üçgeni, fr. trigone cerebral.
müselles-i muhtelifü'l-adlâ'	geo. çeşitkenar üçgen, fr. triangle scalene.
müselles-i münfericü'z-zâviye	geo. geniş açılı üçgen, fr. triangle obtusangle.
müselles-i müstevî	geo. düzlem üçgen.
müselles-i mütesâvi'l-adla'	geo. eşkenar üçgen, fr. triangle equilateral.
müselles-i mütesâvi's-sâkayn	geo. ikizkenar üçgen, fr. triangle isocele.
müselles-i şimalî	astr. kuzey yarımküresinde bulunan üç parlak yıldızdan meydana gelen bir yıldız kümesi, lât. triangulum; fr. Triangle Baureal.
müsellesü'r-re's	zool. Amerika'da yaşayan zehirli ve başı üç köşe olan bir yılan.
müselles muvâzenesi	jeod., top. tek bir üçgenin ölçü hatâlarını gidermek için tatbik edilen hesap sistemi.
müsellesât	(a.i.c.) mat. trigonometri, fr. trigonometrie.
müsellese	(a.s.) ["müselles'in müen.]. (bkz: müselles).
müsellese	(a.i.) kim. oksijen, hidrojen ve karbondan olma nesne.
müsellesî	(a.s.) müselles, üçgen biçiminde olan.
müsellim	(a.s. selm'den) 1. teslîm eden, veren. 2. i. [vaktiyle] mülkiye kaymakamlarına ve nahiye müdürlerine verilen bir Unvan.
müsellis	(a.s.) 1. üç parçaya bölen, üç parçaya ayıran, üçe bölen. 2. i. Hz. Ebube-kir, Ömer ve Osman'ı halîfe kabul edip de Hz. Alî'nin halifeliğini reddeden Müslüman. 3. i. teslîs'i kabul eden Hıristiyan.
Müselmân	(f.i.). (bkz. Müslim).

müselsel, müselsele	(a.s. silsile'den) 1. teselsül eden, zincirleme, ardı ardına,
ibâre-i müselsele	aralan kesilmeden, zincirleme giden ibare, cümle. 2. i. ed. bütün mısraları kafiyeli manzume. 3. i. g. s. bir yazı sitili.
müselselen	(a.zf. silsile'den) teselsül ederek, zincirleme, birbirine bağlı olarak.
müsemmâ	(a.s. semv ve sümüvv'den) 1. tesmiye olunan, bir ismi olan, adlanmış, adlı. (bkz: benâm). 2. muayyan, belirli [zaman].
Bî-müsemmâ	isimlendirdiği şey mevcut olmayan.
müsemmâ bi'n-nakiz	adıyla, hâli ve hareketleri arasında tezad olan.
bî-müsemnıâ	adsız, bilinmeyen.
Ecel-i müsemmâ	eceliyle gelen, normal ölüm.
nıüsemmen	(a.s. semn'den) 1. sekiz renkli. 2. sekizli, sekiz parçadan meydana gelen. 3. geo. sekizgen, fr. octogone. 4. f ı k. kıymet biçilmiş veya biçilen kıymet kırşılığında satılmış şey. 5. ed. sekizer mısralı bendlerden müteşekkil nazım.
müsemmene	(a.s. ["müsemmen1 in müen.]. (bkz. müsemmen).
müsemmim	(A.i. semm'den) zehirleyici, ağulayan.
müsennâ	(a.s. isneyn'den) 1. iki kat, iki katlı, ikili, iki kısımdan meydana gelmiş. 2. i. gr. iki şahsa veya iki şeye delâlet eden kelime. 3. i. gr. iki noktalı harf.
Tâ-i müsennâ	iki noktalı t (X). 4. i. g. s. bir yazı sitili.
müsennâiyyet	(a.i.) fels. ikili bolü.
müsennât	(a.s. müsennâün c.) iki noktalı harfin sıfatı.
Tâ-i müsennât	iki noktalı t (i), (bkz: müsennâ3).
müsennât	(a.i.c. müsenneyyât) su bentlerinin, arklarının kenarı.
müsennede	(a.i. sened'den) 1. arka yastığı. 2. arkaya dayanılacak yer.
müsennem	(a.s.) 1. ev çatısı şeklinde olan. 2. kabartma, kabartmalı olarak hakkedilmiş olan.
müsenneyyât	(a.i. müsennât'ın c.) su bentlerinin, arkların kenarları.
müserrah	(a.s.) teşrih edilmiş, boşanmış, bırakılmış, (bkz: tatlîk).
müserrec	(a.s. serc'den) tesrîc edilmiş, eyer vurulmuş, eyerlenmiş, eyerli.
Esb-i müserrec	eyerli at.
müserrece	(a.s. serc'den) ["müserrec" in müen.]. (bkz: müserrec).
müserrer	(a.i.) bot. göbekli bitki.
müserri'	(a.s. sür'at'den) tesri' eden, sür'atlendiren.
müsevvedât	(a.i. sevvâd'dan. müsevvede'nin c.), (bkz. müsveddât).
müsevvede	(a.i .seved'den. c. müsevvedât). (bkz: müsvedde).
müsevveg	(a.s. sevveg'den. c. mü-sevvegat) izin verilmiş, razı olunmuş.
müsevvegat	("ga" uzun okunur, a. s. müsevveg'in c.) izin verilmiş, razı olunmuş şeyler.
müsevvegat-ı şer'iyye	kasırlara ait malların vasîleri; yetimlere ait veya mîrî araziye dahil menkul veya gayrimenkullerin hazînece satılması veya temlikinin şeriatça uygun görüldüğü sekiz durum, [bu temlik, temlîk-i sahih ile yapılır].
müsevvem	(a.s. sevvem'den) 1. nişan ile nişanlı. 2. süslü
müsevver	(a.s. sûr'dan) etrafına sur, duvar çekilmiş.
müsevvere	(a.s. sûr'dan) ["müsevver" in müen.]. (bkz: müsevver).
müsevvîd	(a.s. seved'den. c. müsev-vidîn) tesvîdeden, müsvedde, karalama, taslak yapan.

müsevvide	(a.s.) ["müsevvid" in müen.]. (bkz: müsevvid).
müsevvidîn	(a.s. müsevvid' in c.) tesvîdedenler, müsvedde, karalama, taslak yapanlar.
müsevvif	(a.s. sevfden. c. müsevvifîn) geciktiren, atlatan, savsaklayan.
müsevvifîn, müsevvifûn	(a.s. müsevvifin c.) geciktirenler, atlatanlar, savsaklayanlar.
Heleke'l-müsevvifûn	atlatmacılar helak buldu.(hadîs).
müseyyeb	(a.s. seyb'den) teseyyü-beden, tenbel, üşengen, ihmalci.
müseyyeb-âne	(a.f.zf.) ihmal e-dercesine, dikkatsizce.
müseyyef	(a.s. seyfden) Kılıç takmış, kılıçlı.
müshil	(a.s. ve i. sehl'den. c. müshilât) 1. kolaylaştıran.
Müshilü'l-umûr	işleri kolaylaştıran; Allah. 2. ishal veren, bağır-saklan temizleyen, kazuratı kolaylıkla dışan attıran ilâç, f r. purgatif.
müshilât	(a.s. ve i. müshil'in c.) ishal veren, bağırsaktan temizleyen ilâçlar, fr. purgatifs.
müshile	(a.s.) ["müshil" in müen.]. (bkz: müshil).
mü'sî	(a.s.) kederli kimseyi avutan.
müsî	(a.s. su'dan) isâet eden, kötülükte bulunan.
müs'id	(a.s. sa'd'den) is'âdeden, bahtiyar eden, mes'ud, mutlu kılan.
müsîl	(a.s. seyelan'dan) isâle eden, akıtan.
müsinn	(a.s. sinn'den) yaşlı, geçkin, kocamış, ihtiyar.
müsinne	(a.s. sinn'den) ["müsinn" in müen.]. (bkz: müsinn).
müskıtât-ı hudûd	(a.it.) f ı k. had cezâlannı ıskat ve izâle eden sebepler.
müskıtât-ı kısas	(a.it.) f ı k. gereken bir kısası ıskat ve izâle eden sebepler.
müskir	(a.s. sekr'den) iskâr eden, sarhoş eden, sarhoşluk veren.
Küllü müskirin haram	bütün müskir olan, sarhoş edici şeyler haramdır.
müskirat	(a.s. sekr'den) sarhoş eden, sarhoşluk veren şeyler.
müskire	(a.s. ["müskir"in müen.]. (bkz. müskir).
müskit	(a.s. sükût'dan) iskât eden, susturan, susturucu.
Cevâb-ı müskit	susturucu cevap.
müskitâne	(a.f.zf.) sustururcasına.
müskite	(a.s. sükût'dan) ["müskit"in müen.]. (bkz. müskit).
müslemü'n-ileyh	(a.i. ve s.) huk. bayi, satan, satıcı.
Müslim	(a.s. ve i. selâmet'den. c. Müslimîn, Müslimûn) islâm dîninde olan.
Müslimân	(a.s. ve i. selâmet'den. c. Müslimânân) l. tslâm dîninde olan. (bkz: dîn-dâr, Muhammedi, mü'min, mütedeyyin). 2. meç. doğru, insaflı, merhametli [kimse]. 3. islâm dînine bağlı, dindar.
Müslimânân	(a.f.s. ve i. selâmet'den. Müslimân'ın c.) Müslümanlar, islâm dîninde olanlar.
Müslimât	(a.s. ve i. silm'den) islâm dîninde olan, Müslüman [kadınlar, kızlar].
Müslime	(a.s. ve i. silm'den) Müslüman [kadın, kız], islâm dîninde olan [kadın, kız].
Müslimîn	(a.s. ve i. silm'den) Müslümanlar, (bkz: Müslimûn).
imâmü'l-Müslimîn	islâm halîfeleri.
Müslimûn	(a.s. ve i. silm'den). (bkz: Müslimîn).
müsmin	(a.s. semen'den) 1. şişman, semiz. 2. semirten [ilâç].
müsmine	(a.s. semen'den) ["müsmin" in müen.]. (bkz: müsmin).

müsmir, müsmire	(a.s. semer'den) 1. semereli, yemiş veren, yemiş verici, yemişli. 2. netîce veren, netîceli. 3. faydalı, verimli, (bkz: semere-dâr).
Gayr-i müsmir	verimsiz, boş, faydasız.
Eşcâr-ı müsmire	meyva ağaçları.
müsned	(a.s. sened'den) l. isnâdedil-miş, nisbet edilmiş. 2. gr. yüklem, fr. predicat. 3. Hz. Muhammed'in arkadaşlarından birinin tanıklığına kadar götürülen. 4. e d. aruzda kapalı hece.
müsnedün-ileyh	(a.b.i.) "ona isnâdolunan, dayanılan", gr. özne, fr. sujet. (bkz: mübtedâ).
müsnid	(a.i.) 1. söyleyene isnâd olunan söz. 2. zaman, dehr.
müsri'	(a.s. sür'at'den) tesrî' eden, sür'at, hız veren, sür'atlendiren, hızlandıran.
müsria	(a.s. sür'at'den) ["müsri" in müen.]. (bkz: müsri').
müsrif	(a.s. serefden) israf eden, malını, parasını boş yere yok eden, tutumsuz, savurgan, har vurup harman savuran.
müsrif-âne	(a.f.zf. serefden) malını, parasını boşuna yok ederek, harcayarak, tutumsuzlukla, savurganlıkla.
müsrife	(a.s. serefden) ["müsrif"in müen.]. (bkz: müsrif)
muşta'bid	(a.s. abd'dan) istib'ât eden, kul edinen.
müsta'bir	(a.s. ubur'dan. c. müsta'birîn) isti'bâr eden, rüya tâbir ettiren.
müsta'birîn	(a.s. müsta'bir'in c.) isti'bâr edenler, rüya tâbir edenler.
müstabtın	(a.s. batn'dan) bir şeyin içyüzünü bilen; bir işin içyüzünü anlamaya çalışan [kimse].
muşta'ceb	(a.s. aceb'den) şaşılacak olan.
müsta'cel	(a.s. acele'den) acele, tez, helen yapılması gereken [şey].
müsta'cele	(a.s. acele'den) ["müsta'cel" in müen.]. (bkz: müsta'cel).
musta'celen	(a.zf. acele'den) müsta'cel, acele olarak, çabucak, çarçabuk, (bkz: ale-1-acele).
müsta'celiyyet	(a.s. acele'den) âcil olma hâli, "ivedilik.
müsta'cib	(a.s. aceb'den) isti'câ-beden, şaşan, şaşakalan.
müsta'ciben	(a.zf.) şaşarak, şaşa kalarak.
musta'cil	(a.s. acele'den) 1. isti'-câl eden, acele eden, çabuk, tez olmasını isteyen. 2. acele giden.
müsta'cile	(a.s. acele'den) ["müs-ta'cil" in müen.]. (bkz: müsta'cil).
müsta'fi	(a.s. afv'den) 1. istifa eden, işinden kendi arzusuyla çekilen. 2. suçunun bağışlanmasını isteyen.
müstafzıl	(a.s.) bir şeyden arta kalan.
müstagall	(a.i. galle'den. c. müsta-gallât) üstü kapalı iratlardan başka, zahire, tahıl gibi îrat getiren vakıf malı.
müstagallât	(a.i. galle'den. müstagall'in c.) müsakkafat (üstü kapalı) iratlardan başka, zahîre, tahıl gibi îrat getiren vakıf mallar.
müstagfir	(a.s. gufrân'dan) istiğfar eden, günahlarının bağışlanmasını Allah'tan dileyen.
müstagîs	(a.s. gıyâs'dan c. müsta-gîsîn) istigaze eden, yardım dileyen, (bkz: müstegîs).
müstagîsîn	(a.s. müstagîs'in c.) istigâse edenler, yardım dileyenler.
Ya gıyâse'l-müstagîsîn	(ey yardım dileyenlerin yardımcısı) Allah.
müstağni	(a.s. ganî'den) 1. doygun, gönlü tok. 2. çekingen, nazlı [davranan]. 3. lüzumlu, gerekli bulmayan.

müstagni-yâne (a.f.zf. ganî'den) müstagnî olanlara yakışacak surette.
müstağrak (a.s. gark'dan) batmış.
müstağrak bi'd-deyn borca batmış [kimse].
müstagreb (a.s. garâbet'den) istigrâbedilmiş, garip, tuhaf görülmüş.
müstagrebe (a.s. garâbet'den) ["müstagreb"in müen.]. (bkz. müstagreb).
müstagrık (a.s. gark'dan) 1. gark olmuş, dalmış, daldırılmış, batmış. 2. kendini bilmeyecek derecede dalgın, düşüngen.
müstagrık-ı hûn kana batmış.
müstagrık-ı ziya ışığa batmış, ışıkla dolu.
müstagrib (a.s. garâbet'den. c. müstagribîn) istigrâbeden, garibine giden, şaşakalan.
müstagribân (a.f.zf. garâbet'den) garibine giderek, şaşıp kalarak.
müstagribîn (a.s. garâbet'den. müstagrib'in c.) istigrâbedenler, garibine gidenler, şaşakalanlar.
müstagşî (a.s.) örtünüp bürünen.
müstagzir (a.s.) kaz gelen yerden tavuğu esirgemeyen.
müstahakk (a.s. hakk'dan) [aslı "müstahikk" dir.]. (bkz. müstahikk).
müstahber (a.s. haber'den. c. müstahberât) istihbar olunmuş, haber alınmış, duyulmuş, işitilmiş.
mütahberât (a i. haber'den. müstahbere'nin c.) alınmış, öğrenilmiş haberler.
müstahbir (a.s. haber'den) istihbar eden, haber alan, duyan, işiten.
müstahcer (a.s. hacer'den) sertleşip taşlaşmış, taş hâline gelmiş.
müstahdem (a.s. ve i. hidmet'den. c. müstahdemin) istihdam olunmuş, hizmette bulunan, kullanılan, ücretle çalışan.
müstahdeme (a.s. hidmet'den) ["müstahdem"in müen.]. (bkz: müstahdem).
müstahdemin (a.s. ve i. hidmet'den. müstahdem'in c.) istihdam olunmuşlar, müstahdemler, çalışanlar.
müstahdes (a.s.) yeni bulunmuş, yeni ortaya atılmış.
müstahdim (a.s. ve i. hidmet'den) istihdam eden, hizmette kullanan.
müstahdime (a.s.) ["müstahdim" in müen.]. (bkz: müstahdim).
müstahdis (a.s.) yeni bir şey bulan, bulucu.
müstahfaz (a.s. i. hıfz'dan. c. müstahfazîn) 1. hıfzeden, koruyan. 2. [Tanzimat'tan sonra] kırk yaşını aşmış olan yurttaşların - muvazzaf ve rediflikten sonraki-askerlik hizmeti.
müstahfazîh (a.s. ve i. hıfz'dan. müstahfaz'ın c.) müstahfazlar.
müstahfız (a.s. hıfz'dan) koruyan, koruyucu.
nıüstahikk (a.s. hakk'dan. c. müstahikkîn) hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.
müstahikk-ı kısas huk. [eskiden] caniyi kısas suretiyle cezalandırmak hakkına mâlik olan kimse.
müstahikkîn (a.s. hakk'dan. müs-tahikk'in c.) hak etmiş olanlar, hak kazanmışlar; lâyık olanlar.
müstahîl (a.s.c. müstahîlât) imkânsız, mânâsız, boş, saçma şey.
müstahîlât (a.i. müstahîl'in c.) imkânsız, mânâsız, boş, saçma şeyler.
müstahiyye (a.i.) bot. küstümo-tugiller, fr. mimosees.
müstahkar (a.s. hakaret'den) istihkar edilen, hakir, hor görülen, küçümsenen.
müstahkem (a.s. hükm'den) istihkâm edilmiş, istihkâmlı, sağlamlaştınlmış, sağlam, (bkz: kavî, muhkem).

Mevki-i müstahkem	aşk. etrafına kale, siper gibi şeyler yapılarak sağlamlaştırılmış yer.
müstahkeme	(a.s. hükm'den) ["müstahkem"in müen.]. (bkz: müstahkem).
müstahkır	(a.s. hakaret'den) istihkar eden, hakir, küçük gören, küçümseyen.
müstahkıra	(a.s. hakaret'den) ["müstahkır"ın müen.]. (bkz: müstahkır).
müstahkim	(a.s. hükm'den) istihkâm eden, sağlamlaştıran.
müstahlas	(a.s. halâs'dan) istih-lâs olunmuş, kurtarılmış.
müstahleb	(a.s. halb'den) 1. hek. süt hâline getirilmiş, süt gibi beyaz ve subye tarzında yapılmış olan ilâç. 2. i. biy. subye, fr. emulsion.
müstahlef	(a.s. halefden) istihlâf edilmiş, kendi yerine geçirilmiş; başkasının yerine konulmuş,
müstahlib	(a.s. halb'den) istihlâbeden, tırmalayan.
müstahlib	(a.s. halb'den) istihlâbeden,sağan.
müstahlib-i leben	süt sağan.
müstahlif	(a.s. halefden) istihlâf eden, kendi yerine geçiren; başkasının yerine koyan.
müstahlis	(a.s. halâs'dan) istihlâs eden, kurtaran, kurtarıcı.
müstahmil	(a.s. haml'den) istih-mâl eden, yüklenen.
müstahrec	(a.s. hurûc'dan) istihraç edilmiş, çıkarılmış; bir şeyden çıkarılmış, alınmış, bir kitaptan alınmış.
müstahrece	(a.s. hurûc'dan) ["müstahrec" in müen.]. (bkz: müstahrec).
müstahric	(a.s. hurûc'dan) 1. istihraç eden, çıkaran. 2. ibareden mânâ çıkarmak kudretinde olan.
müstahrice	(a.s. hurûc'dan) ["müstahric" in müen.]. (bkz: müstehric).
müstahsal	(a.s. ve i. hâsıl'dan. c. müstahsalât) istihsâl edilmiş, hâsıl olmuş, yetiştirilmiş, üretilmiş, [yapma kelimelerdendir].
müstahsalât	(a.i. müstahsal'in c.) yetiştirilmiş, üretilmiş şeyler.
müstahsen, müstahsene	(a.s. hasen'den) 1. istihsân edilmiş, güzel sayılmış, beğenilmiş, (bkz: makbul, pesendîde).
Umûr-i müstahsene	beğenilmiş işler. 2. muz. Türk müziğinde diapaza la sini (dügâh) fa (acem) olarak kabul eden ahenk.
müstahsen mabeyni	muz. aynı sesi eviç kabul eden ahenk; aynı esâsa dayanan ney çeşidi.
müstahsil	(a.s. hâsıl'dan. c. müstahsilin) istihsâl eden, husule getiren, yetiştiren, yetiştirici, üretici.
müstahsilin	(a.s. müstahsilin c.) istihsâl edenler, husule getirenler, yetiştiriciler, üreticiler.
müstahsir	(a.s.) yorulup halsiz düşen.
müstahyî	(a.s. hayâ'dan) istihyâ eden, utanan, utangaç, (bkz: şerm-sâr).
müstahzar	(a.s. huzûr'dan. c. müstahzarat) l. huzura getirilmiş, istihzar edilmiş, hazırlanmış, hazır. 2. zihinde tutulmuş.
müstahzarat	(a.s. huzûr'dan. müstahzar'ın c.) 1. hazır, hazırlanmış şeyler. 2. zihinde hazır tutulmuş şeyler.
müstahzarât-ı tıbbiyye	hek. hazır yapılmış ilâçlar.
müstahzır	(a.s. huzûr'dan) istihzar eden, hazırlayan.
müstaidd	(a.s. uddet'den c. müs-taiddân) l. istîdadlı, kabiliyetli, bir şeye kabiliyeti olan. 2. akıllı, anlayışlı, (bkz: fehîm, zekî).
müstaidd-i ilm ü kemâl	olgunluğa ve ilme istidatlı olan.

müstaiddân	(a.s. müstaidd'in c.) müstait, istidatlı kimseler.
müstaiddâne	(a.f.zf.) müstaid olana yakışacak surette.
müstaidde-	(a.s.) ["müstaidd"in nıüen.]. (bkz: müstaidd).
müstaiddin	(a.s. müstaidd'in c.). (bkz: müstaiddân).
müstaîn	(a.s. avn'den) istiâne eden, yardım isteyen.
müstaînen	(a.zf. avn'den) istiâne ederek, yardım dileyerek.
müstaînen bi'llâhi teâlâ	Allah'ın yardımına sığınarak.
müstaîr	(a.s. âriyet'den) 1. istiare eden, ödünç alan. 2. kinayeli konuşan.
müstakar	(a.s. karâr'dan) 1. istikrar bulunan, yerleşilen, durulan yer. 2. karargâh.
müstakbeh	(a.s. kubh'dan) beğenilmeyen, tiksinilen.
müstakbelle	(a.s. kubh'dan) ["müstakbeh" in müen.]. (bkz: müstakbeh).
müstakbel	(a.s. kabl'den) 1. istikbal edilen, karşılanan. 2. önde bulunan, ilerideki, gelecek. 3. i. gr. istikbal sîgası, gelecek zaman, fr. fütur.
müstakbelât	(a.i. müstakbelin c.) gelecek zamanlar.
müstakbele	(a.s. kabl'den) ["müstakbel" in müen.]. (bkz: müstakbel).
müstakbih	(a.i. kubh'dan) beğenmeyen, tiksinen.
müstakbil	(a.s. kabl'den. c. müstakbilîn) l istikbâl eden, karşılayan. 2. kıbleye dönen.
müstakbilîn	(a.s. kabl'den. müstakbil'in c.) 1. istikbâl edenler, karşılayıcılar. 2. kıbleye dönenler.
müstakdim	(a.s. kıdem'den) 1. istikdâm eden, takaddüm eden, ileride, önde bulunan. 2. (kadem'den) çok ayaklı olan.
müstakille	(a.s. kıllet'den) ["müstakili"in müen.]. (bkz: müstakili).
müstakırr	(a.s. karâr'dan) istikrar bulmuş, karar kılmış; durulmuş; yerleşmiş, sabit, [bu kelimeyi, çok zaman ve yanlış olarak "müstakarr" şeklinde okurlar].
müstakırre	(a.s. karâr'dan) ["müstakırr" in müen.]. (bkz: müstakırr).
müstakıss	(a.s. kısas'dan) istıksâs eden, kısas isteyen.
müstakil	(a.s.) pazarlığın bozulmasını isteyen.
müstakilî	(a.s. kıllet'den.) başlı başına, kendi başına; kendi kendine, ayrıca, "bağımsız.
müstakilî ve daimî haklar	huk. bir gayrimenkul üstünde bulunan ve tapu siciline bağımsız ve daimî olarak tescil edilen haklar.
müstakilleri	(a.zf. kıllet'den) 1. kendi başına, başlı başına olarak. 2. ancak, yalnız.
müstakim	(a.s. kıyâm'dan) 1. doğru, düz, dik. 2. Temiz, namuslu, doğru.
Sırât-ı müstakim	hakk yol.
müstakîmü'l-cenâh	zool. düzkanatlılar çekirge., gibi.
müstakîm-âne	(a.f.zf. kıyâm'dan) namuslulukla, doğrulukla.
müstakime	(a.s. kıyâm'dan) ["müstakim" in müen.]. (bkz: müstakim).
müstakim kıt'ası	geo. doğru parçası.
müstakraz, müstakraza	(a.s. karz'dan. c. müstakrazât) istikraz olunmuş, borç alınmış.
Mebâlig-i müstakraza	borç alınan paralar.
müstakrazât	(a.i. karz'dan. müs-takraz'ın c.) istikrazlar, borç alınmış paralar.
müstakrib	(a.s. kurb'dan) yaklaştıran, yaklaştıncı.

müstakriz (a.s. karz'dan. c. müstakrizîn) istikraz eden, borç eden. (bkz: medyun).
müstakrizîn (a.s. müstakriz'in c.) istikraz edenler, borç alanlar.
müstaksî (a.s. kusv'dan) 1. istik-sâ eden, nihayetine, sonuna varmak isteyen. 2. dikkatle araştıran.
miietaksim (a.s. kısm'dan) 1. tak-sîm eden, bölüşen. 2. (kasem'den) yemin isteyen.
müstakteb (a.s. katb'dan) fiz. polarılmış. fr. polarise.
müstaktıb (a.s. kutb'dan) fiz. polargı, fr. polariseur.
müstaktır (a.s. katre'den) istiktar eden, damlatan.
müstaktil (a.s. katl'den) istiklal eden, ölüme karşı göğüs geren.
müsta'lî, müsta'liye (a.s. isti'lâ'dan) istilâ eden, yükselen, üstün gelen, üste çıkan.
Hurûf-i müsta'liye leng. "hı, şad, dad, n, zı, ayın, kaf" harfleri, fr. sons emphatiques.
mıısta'lim (a.s. ilm'den) isti'lâm eden, malûmat, bilgi isteyen.
müsta'mel (a.s. amel'den) 1. kullanılmış. 2. eski, köhne.
müsta'mele (a.s. amel'den) ["müsta'mel"in müen.]. (bkz: müsta'mel).
müsta'mer (a.s. umrân'dan) muhacir yerleştirerek ma'mur, şen, bayındır bir hâle getirilen [yer], fr. colonie.
müsta'merât (a.i. umrân'dan. müsta'mere'nin c.) sömürgeler, fr. colonies. (bkz: müstemlekât).
müsta'mere (a.i. umrân'dan. c. müsta'merât) muhacir yerleştirerek ma'mur, şen, bayındır bir hâle getirilen yer, sömürge, fr. colonie. (bkz: müstemleke).
muşta'mil (a.s. amel'den) isti'mâl eden, kullanan.
müsta'mile (a.s. amel'den) ["müsta'mil"in müen.]. (bkz: müsta'mil).
müsta'mir (a.s. umrân'dan) bir yere muhacir yerleştirerek orasını ma'mur, şen, bayındır bir hâle getiren, sömüren, sömürgeci, fr. colonisateur.
müstansır (a.s. nusret'den) istin-sâr eden, yardım isteyen.
müstantak (a.s. nutk'dan) istintak olunmuş.
müstantik (a.s. nutk'dan) 1. istintak eden, söyletmek isteyen. 2. huk. sorgu hâkimi.
müsta'raz (a.s.) geo. enine, fr. transversal, e.
müsta'razü'r-re's biy. yassıkafalı, kısakafalı, brakisefal, fr. brachycephale.
müsta'ribe (a.s. arab'dan) ["müsta'rib" in müen.]. (bkz: müsta'rib).
nıüsta'reb (a.s. arab'dan) Araplaştırlmış.
müsta'rik (a.s. arak'dan) isti'râk eden, terlemek için yatan. zor,
müstas'ab (a.s. sa'b'dan) güç olan; zor [iş].
müstas'abât (a.s. sa'b'dan) zor(işler).
müstasfî (a.s. safâ'dan) istisfâ eden, hâlisini, safını alan.
müstasgir (a.s. sagîr'den) istisgar eden, küçük gören, küçümseyen.
müstasgir-âne (a.f.zf.) küçük görerek, küçümseyerek.
müstashab (a.s. sohbet'den) istishâf olunan, birine yanında arkadaş olarak bulundurulan.
müstashib (a.s. sohbet'den) istishâbeden, yanına alan, beraber bulunduran.
müstashiben (a.zf. sohbet'den) müstaship olarak, beraber olarak, yanında bulundurarak.
müstas'ib (a.s. suûbet'den) güç sayan, her şeyi zor gören.

müstasveb (a.s. savâb'dan) istisvâbedilmiş, savap, mâkul, doğru görülmüş.
müstasvib (a.s. savâb'dan) istis-vâbeden, savap, mâkul, doğru gören.
müstatıbb (a.s. tıbb'dan) istıtbâb eden, deva, çâre arayan.
müsta'tıf (a.s. âtıfet'den) isti'tâf eden, şefkat, sevgi isteyen.
muşta'tıf-âne (a.f.zf.) şefkat, sevgi talebedercesine.
müsta'tî (a.s.) bahşiş isteyen.
müstatraf (a.s.) istitrâf edilmiş, turfa, nâdîde sayılmış.
müstatrib (a.s. tarab'dan) eğlence, neş'e, ahenk isteyen.
müstatrib-âne (a.f.zf.) müstatrib olana, eğlence, neş'e, ahenk isteyene yakışacak yolda.
müstatrif (a.s. turfa'dan) istitrâf eden, turfa, nâdîde sayılan.
müstavsıla (a.s.) takma saç kullanan [kadın].
müstavtın (a.s. vatan'dan). (bkz: mutavattın).
müstavzı' (a.s.) pazarlık eden.
müstavzih (a.s. vuzûh'dan) istizah eden, izahat isteyen.
müstazhir (a.s. zahr'den) istizhâr eden, dayanan, arka veren.
müstazhiren (a.zf. zahr'den) müstazhir olarak, dayanarak, arka vererek.
nıüstazıll (a.s. zıll'dan) gölgelenen, gölge altında bulunan; mec. birinin himâyesi altında bulunan.
müsta'zım (a.s. azm'den) 1. isti'-zam eden, büyük gören, büyük tutan. 2. (aza-met'den) kibirli, gururlu.
müstazî (a.s. ziyâ'dan) l. ziya, ışık alan, ışıklanan, ışıklı. 2. makbul, âlâ, iyi.
müstaz'if (a.s. za'fdan) istiz'âf eden, zayıf gören.
müstazraf (a.s. zarf dan) içine almış, etrafı kuşatılmış.
müstazrıf (a.s. zarfdan) içine alan, etrafını kuşatan, kuşatmış olan.
müsteân (a.s. avn'den) kendisinden yardım beklenen, yardım istenen [Allah'ın sıfati arındandır].
müsteâr (a.s. âriyyet'den) 1. eğreti [alınmış], takma [ad].
Nâm-ı müsteâr takma ad, eğreti ad [kendini belli etmemek üzere alınır].
Hayât-ı müsteâr [muvakkat olan] dünyâ ömrü. 2. muz. Türk müziğinin tahmînen iki buçuk ve nihayet üç asırlık bir mürekkep makamıdır. Segâhdan yegâne farkı, "müsteâr dörtlüsü" denilen segah perdesindeki uşşak dörtlüsü (segah, nim-hicaz, neva, dik-hisar) nü kullanmasındadır. Segah perdesinde durur; güçlüsü segah gibi neva (re) dir. Aynen segâh'ta olduğu gibi şu arızalarla donanır "si" koma bemolü, "mi" koma bemolü, "fa" bakıyye diyezi. Segâh'ın "la" bakıyye diyezi ve segah perdesindeki uşşak dörtlüsünün "do" bakıyye diyezi, nota içinde gösterilir; müsteâr'ı segâh'dan ayıran işte bu "do" bakıyye diyezidir (nim-hicaz perdesi). Orta derecede kullanılmış makamlardır.
müsteâr kelime gr. yabancı sözcük.
müsteârek (a.f.b.i.) muz. Türk müziğinin tahmînen iki asırlık bir mürekkep makamı. Pek az kullanılmış ve zamanımıza bir numunesi intikal etmemiştir.
müsteârün-leh (a.b.s.) ed. istiarede müşebbeh (benzetilen) in mânası.
müsteârün-minh (a.b.s.) kendisinden eğreti olarak bir şey alınmış kimse.
nıüsteb'ad (a.s. bu'd'dan) baîd, uzak görülen, olacağı sanılmayan.

Tarihvemedeniyet.org

müstebân (a.s. beyân'dan) 1. meydanda, açık [olan], (bkz: âşkâr, ayan, vazıh, zahir). 2. açık olarak anlaşılan.
müstebân buyurulacağı veçhile anlaşılacağı üzere.
müstebdel, müstebdele (a.s. bedel'den) istibdâl edilmiş, değiştirilmiş.
Efrâd-ı müstebdele askerliğini bitirerek tezkere almış olan kimseler.
müstebdı' (a.s.) fık. kazancı kendine yânî verene ait olmak üzere sermâye verilen kimse.
müstebdi' (a.s.) eşi emsali pek az bulunur sanan.
müstebdi-âne (a.f.zf.) müstebdi' olana yakışacak surette.
müstebdil (a.s. bedel'den) istibdâl eden, değiştiren.
müstebgi (a.s.) olması için yardımda bulunan.
müstebhir (a.s. bahr'den) istibhâr eden, deniz gibi geniş olan [kimse], (bkz: mütebahhir).
müstebî (a.s.) esir eden.
rnüsteb'id (a.s. bu'd'dan) istib'âd eden, uzak gören, uzak sayan.
müstebidd (a.s. istibdâd'dan) istib-dâdda bulunan, hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve hareket serbestliği vermeyen; despot.
müstebid inzibat sosy. zorlu disiplin, fr. discipline autoritaire.
müstebidd-âne (a.f.zf.) müstebitçe, istibdat yaparak, hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve hareket serbestliği vermeyerek.
müstebidde (a.s. istibdâd'dan) ["müstebidd" in müen.]. (bkz: müstebidd).
müstebik (a.s.) istibak eden, yanşa çıkan.
müstebîn (a.s. beyân'dan) açık, meydanda, (bkz: âşkâr, vazıh).
müstebkî (a.s. beka'dan) istibka eden, baki olmasını isteyen.
müstebrî (a.s.) istibrâ eden, uzvunda sidik damlası bırakmayan.
müstebşir (a.s. beşâret'den) 1. istibşâr eden, müjdeleyen. 2. müjde ile sevinen.
müstebşire (a.s.) ["müstebşir" in müen.]. (bkz. müstebşir).
müstebtın (a.s. bam'dan) istibtân eden, iç yüzüne vâkıf olan.
müstecâb (a.s. cevâb'dan) isticâbe edilmiş, kabul olunmuş [dileği], (bkz. mucâb).
müstecâbü'd-da've duası kabul olunan, duası makbul olan.
müste'cel (a.s. ecel'den) muayyen vakte kadar geciktirilen.
müste'cer (a.s. ecr'den) istîcâr edilen, kira ile tutulan.
müste'cerün-fîh (a.b.i.) kirâlama maksadı.
müstechil (a.s. cehl'den) istichâl eden, câhil sayan.
müstechil-âne (a.f.zf. cehl'den) câhil sayarak.
müste'cir (a.i. ecr'den. c. müste'cirîn) 1. isticar eden, kira ile tutan [bir şeyi]. 2. kiracı, (bkz. mükterî).
müstecîr (a.s. civâr'dan) isticâre eden, aman dileyen, himaye bekleyen.
müstecîr-âne (a.f.zf.) müstecîrcesine, aman dileyerek.
müste'ciren (a.zf.) kiracı olarak.
müste'cirîn (a.i. miiste'cir'in c.) l. kira ile tutanlar. 2. kiracılar.
müsteclib (a.s. celb'den) isticlâbeden, çeken [kendine doğru].
müstecmi' (a.s. cem'den) toplayan; toplanan.
müstecmi'-i haslet-i cemile güzel huyu toplayan; güzel huya sahip olan.
müstecmi-'ül-mecdi ve'ş-şeref şân ü şeref ve büyüklüğü kendinde toplayan.
nıüstecvib (a.s. cevâb'dan) istic-vâbeden, sual sorup cevâbını isteyen.

müsted'â (a.s. da'vâ'dan. c. müsted'ayât) istida edilen, istenen, dilenen; istida (dilekçe) ile istenilen [şey].
müsted'â-aleyh (a.b.s. da'vâ'dan) kendisinden dâva ve şikâyet olunan [kimse].
müstedâm (a.s. devâm'dan) 1. devamı istenilen. 2. devamlı, sürekli, sürüp giden, (bkz: bakî, dâim).
müsted'ayât (a.s. da'vâ'dan. müsted'â'nın c.) dilenen, istenilen şeyler; istida (dilekçe) ile istenilen [şeyler].
müstedbir (a.s. dübr'den) istidbâr eden, arkasını döndüren, yüz çeviren.
müstedell (a.s. delâlet'den) istidlal olunmuş, bir delil ile ispat edilmiş, ["müs-tedlel" kelimesi yanlıştır], (bkz: müstenbat).
mıüstedil (a.s. da'vâ'dan) istida eden, dilekçe veren [kimse].
müste'dî (a.s. edâ'dan) 1. yardım ve korunma isteyen. 2. birinin zorla malını alan.
müste'dib (a.s. edeb'den) bilgi ve edep öğrenen.
müstedill (a.s. delâlet'den) delîl ile ispat edilen.
müstedîm (a.s. devâm'dan) 1. istidâme eden, devamını isteyen. 2. devamlı, sürekli, (bkz: daimî), fel s. fr. remanent.
müstedîn (a.s. deyn'den) istidâne eden, borç alan. (bkz: müsteîr).
müstedîr (a.s. devr'den) dâire şeklinde olan, değirmilenen, değirmi, (bkz: kürevî).
müstedrek (a.i. derk'den) Arapça'da bir vezin.
müstedrik (a.s. derk'den) istidrâk eden, anlamak isteyen.
müstefâd (a.s. feyd'den) 1. kazanılmış, kâr edilmiş. 2. anlaşılmış, (bkz: münfehim).
müstefâz (a.s. feyz'den) dağılıp yayılmış.
müstefhem (a.s. fehm'den) anlaşılan.
müstefhim (a.s. fehm'den) anlamak isteyen, soran.
müstefîd (a.s. feyd'den. c. müste-fîdân) istifâde eden, faydalanan.
müstefîdân (a.s. müstefîd' in c.) istifâde edenler, faydalananlar.
müstefîd-âne (a.f.zf.) istifâde ederek, faydalanarak.
müstefîz (a.s. feyz'den) istifâze eden, feyiz alan, feyizlenen.
müstefız-âne (a.f.zf.) feyiz alarak, feyizlenerek.
müstefreşe (a.i. firâş'dan) odalık, câriye, (bkz: kenîzek).
müstefrig (a.s. ferağ ve fürûğ'dan) 1. istifrağ eden, kusan. 2. hek. gaseyan ettiren, kusturan.
Devâ-yi müstefrig kusturucu ilâç.
müstefsir (a.s. fesr'den. c. müs-tefsirîn) bir şeyin tefsirini, izahını, geniş anlatılmasını isteyen.
müstefsire (a.s. fesr'den) ["müs-tefsir" in müen.]. (bkz: müstefsir).
müstefsirîn (a.s. müstefsir'in c.) istifsar edenler, bir şeyin tefsirini, izahını, geniş anlatılmasını isteyen.
müsteftî (a.s. fetvâ'dan) 1. istif tâ eden, müftüden fetva isteyen. 2. bir müşkülün hallini, çözülmesini isteyen.
müsteftih (a.s. feth'den) istiftâh eden, açan, başlayan.
müsteftiyye (a.s. fetvâ'dan) ["müsteftî" nin müen.]. (bkz: müsteftî).
müstegas ("ga" uzun okunur, a.s. gıyâs'dan) istigase edilmiş, kendisinden yardım istenmiş, istenen; Allah.
müstegîs (a.s. gıyâs'dan. c. müstegisîn) istigase eden, yardım dileyen.
müstegîsîn (a.s. gıyas'dan) (bkz: müstagîsîn).

müstehabb	(a.s. hubb'dan) 1. sevilen, beğenilen, (bkz: makbul, mergub). 2. farz ve vâcibden başka olarak sevap kazanılan iş. Sadaka vermek; oruç tutmak [mübarek günlerde-] gibi.
müstehâm	(a.s.) şaşırmış, şaşa kalmış, (bkz: hayran).
müstehân	(a.s.) alçak, değersiz, adî.
müstehâs	(a.s. havs'dan) toprak altında saklı bulunan.
müstehâsât	(a.i. müstehâse'nin c.) taşıllar, fosiller, fr. fossilles.
Mebhasü'l-müstehâsât	paleontoloji, fr. paleon-tologie.
müstehâse	(a.i. havs'dan c. müstehâsât) taşıl, fosil, fr. fossile.
müstehâza	(a.i.) aybaşı gören kadın.
müstehcen	(a.s. hücnet'den) istih-cân edilmiş, açık saçık, edepsizce [olan], (bkz: bî-edebâne, perde-bî-rûnâne).
müstehcene	(a.s. hücnet'den) ["müstehcen"in müen.]. (bkz: müstehcen).
müstehcin	(a.s. hücnet'den) istihcân eden, çirkin, kötü, fena gören.
müstehdî	(a.s. hedy ve hidâyet'den) istihdâ eden, doğru yolu, hak olan Müslümanlık yolunu isteyen.
müstehdif	(a.s. hedeften) istihdaf eden, hedef tutan; hedef gibi dikilip duran.
müstehiff	(a.s.) istihfaf eden, aşağı, bayağı sayarak alay edip eğlenen.
müstehîl, müstehîle	(a.s. havl'den. c. müstehîlât) 1. mümkün ve kabil olmayan [şey]. 2. mânâsız, saçma şey.
Umûr-i müstehîle	mânâsız, saçma işler.
müstehîlât	(a.s. havl'den. müs-tehîl'in c.) 1. mümkün ve kabil olmayan şeyler. 2. mânâsız, saçma şeyler.
müstehill	(a.s. helâl'den) 1. istihlâl eden, helallik dileyen. 2. helallaşan.
müste'hir, müste'hire	(a.s. isti'hâr'dan) teehhür eden, geciken.
Mes'ele-i müste'hire	huk. bir dâva görülürken, bu dâvadan önce ve bu dâva ile ilgili olarak görülmesi îcâbeden başka bir mesele.
müstehlek, müstehleke	(a. s. helâk'den) istihlâk edilmiş, yiyip içilerek tüketilmiş, bitirilen.
Erzâk-ı müstehleke	sarf edilen erzak.
müstehlik	(a.s. helâk'den) istihlâk eden, yiyip içerek tüketen, bitiren, fr. con-sommateur.
müstehlike	(a.s. helâk'dan) ["müstehlik"in müen.]. (bkz: müstehlik).
müstehvî	(a.s.) istihvâ eden, hayran eden, aklını alan.
müstehzi	(a.s. hezâ'dan) istihza eden, biriyle eğlenen, herkesle eğlenmek âdetinde olan.
müstehziyâne	(a.f.zf.) istihza ederek, eğlenerek, alay yollu.
müsteîr	(a.s. âriyyet'den) istiare eden, ödünç alan. (bkz. müstedîn).
müstekbir	(a.s. kibr'den. c. müstekbirîn) kibirlenen, kendini büyük gören, büyüklenen. (bkz: mütekebbir).
müstekbir-âne	(a.f.zf.) kendini büyük görerek, büyüklenerek.
müstekbirin	(a.s. müstekbir'in c.) kibirlenenler, kendini büyük görenler, büyüklenenler. (bkz: mütekebbirîn).
müstekfî	(a.s.) yetecek kadarını isteyen.
müstekif	(a.s.) 1. dilenmek için elini uzatan. 2. bakarken gözünü korumak için elini kaşının üstüne koyan.
müstekîn	(a.s.) alçak gönüllülük gösteren.
müstekinn	(a.s. kenn'den) istiknân eden, gizlenen, saklanan.
müstekinne	(a.i.) içteki kin.

müstekmil	(a.s. kemâl'den) istikmâl eden, tam, olgun bir hâle getiren, eksiksiz olarak bitiren.
müstekmin	(a.s. kemn ve kümûn'dan) gizlenen, saklanan.
müsteknih	(a.s. künh'den) istiknâh eden, künhünü, esâsını, doğrusunu araştıran.
müstekrâ	(a.s. kirâ'dan) kiraya verilen eşya. (bkz. mükterâ, mükrâ).
müstekreh-	(a.s. kerâhet'den. c. müstekrehât) istikrah edilmiş, kerih görülmüş, tiksinilen, iğrenilen, iğrenç.
müstekrehât	(a.s. kerâhet'den. müstekreh'in c.) istikrah edilen, tiksinilen, iğrenç şeyler.
müstekrehe	(a.s. kerâhet'den) ["müstekreh"in müen.]. (bkz: müstekreh).
müstekrehiyyet	(a.i.) iğrençlik, tiksinti.
müstekrî	(a.s. kirâ'dan) istikra eden, kira ile tutan, (bkz: mükterî, müste'cir).
müstekrih	(a.s. kerâhet'den) 1. istikrah eden, tiksinen, kerîh gören, iğrenen, nefret eden. 2. hek. iştah kesen.
müsteksir	(a.s. küsr ve kesret'den) istiksâr eden, çok gören, çok sayan.
müstekşif	(a.s. keşfden) istikşaf eden, keşfetmeye çalışan.
müstektib	(a.s.) istiktâbeden, söyleyip yazdıran, dikte eden.
müstelezz	(a.s. müs lezzet'den. c. müstelezzât) lezzet alınmış, tadına varılmış.
müstelezzât	(a.i. lezzet'den. müstelezz'in c.) lezzet alınan şeyler.
müstelîm	(a.s. levm'den) beğenilmeyecek iş gören.
müstelizz	(a.s. lezzet'den) lezzet alan, tad alan, tadına varan.
müstelizze	(a.s. lezzet'den) ["müstelizz" in müen.]. (bkz: müstelizz).
müstelkî	(a.s.) istilka eden, arka üstü yatan.
müstelzim	(a.s. lüzûm'dan) istilzam eden, gerektiren; gereken.
müstemedd	(a.s.) kendisine yardım edilen, edilmiş olan.
müste'men	(a.s. emn'den) 1. kendisine aman verilmiş olan. 2. ecnebî tebaasından olan kimse.
müstemend	(f.s.) 1. üzüntülü, kederli, hüzünlü. 2. bîçare, zavallı. 3. talihsiz, mutsuz, (bkz: müstmend).
müstemendân	(f.s. müstemend'in c.) üzüntülü, gamlı, kasavetli kimseler.
müstemendâne	(f.zf.) 1. üzüntülü, kederli olarak. 2. talihsizlikle, mutsuzlukla. 3. zavallıca.
müstemhil	(a.s. mehl'den) mühlet, zaman, muayyen bir vakit isteyen.
müstemi'	(a.s. sem'den. c. müs-temlîn) 1. istimâ eden, dinleyen, dinleyici, işiten, (bkz: sâmi'). 2. bir okula yalnız dinleyici olarak devam eden.
müstemia	(a.s. sem'den) ["müstemi' "in müen.]. (bkz: müstemi').
müstemian	(a.zf. semi'den) dinleyici olarak; işiterek, duyarak.
müstemidd	(a.s. meded'den) istim-dâd eden, yardım isteyen.
müstemidd-âne	(a.f.zf.) istimdâ-dederek, yardım isteyerek.
müstemiîn	(A.s. sem'den. müste-mi'in c.) dinleyiciler, fr. auditeurs.
müste'min	(a.s. emn'den) 1. istimân eden, aman dileyen. 2. vaktiyle ecnebi tebaasına verilen bir unvan. 3. sığınan, canını kurtarmak şartıyla teslîm olan.
müste'mine	(a.s. sem'den) ["müste'min" in müen.]. (bkz: müste'min).
ınüstemirr	(a.s. mürûr'dan) 1. istimrar eden, bir düziye uzayıp giden. 2. sürekli, devamlı; bir düziye, dâima.

müstemirre (a.s. mürûr'dan) ["müs-temirr"in müen.]. (bkz: müstemirr).
müstemirren (a.zf.) müstemir olarak, sürekli, aralıksız, (bkz: daimî).
müstemît (a.s.) savaşta ölümden yılmayan yürekli [kimse].
müstemlek (a.s. mülk'den) 1. satın alınmış mülk. 2. (bkz. müsta'mer). [yapma kelimelerdendir].
müstemlekât (a.i. mülk'den. müstemleke'nin c.) sömürgeler, fr. colonies. (bkz. müsta'mere).
müstemleke (a.i. mülk'den. c. müstemlekât) sömürge, fr. colonie. (bkz : müsta'mere).
müstemlî (a.s.). (bkz. müstektib).
müstemsik (a.s.) salıvermemek üzere sıkı tutan.
müstemti' (a.s.) istimtâ eden, temettü' eden, faydalanan.
müstemzic (a.s. mezc'den) istim-zâceden, yoklayan, soran [düşüncesini, reyini, hatırını].
nıüstenbat (a.s.) istinbât olunmuş, zımnen anlaşılmış, (bkz: müstedell).
müsterihi' (a.s.).(bkz. müstahbir).
müstenciz (a.s.) istincâzeden, va'dini yerine getirilmesini isteyen.
müste'nefün-aleyh (a.b.s.) huk. aleyhinde, istinaf suretiyle dâva açılan kimse.
müstenfik (a.s.) şunu bunu beslemek için malını tüketen.
müstenfir (a.s.) istinfâr eden, ürken, ürküp kaçan.
müstenhic (a.s.) birinin mesleğine giren.
müstenhir (a.s. nehr'den) aka aka yeri oyan, nehir yapan.
müstenid (a.s. sened'den. c. müstenidât) 1. istinâdeden, dayanan, yaslanan; güvenen. 2. bir delili, şahidi olan.
müstenidât (a.s. sened'den. müstenid'in c.) (bkz: müstenid).
müsteniden (a.zf. sened'den) 1. istinâdederek, dayanarak, yaslanarak; güvenerek. 2. bir delîl, şâhid (tanık) göstererek.
müste'nif (a.s. enfden) 1. istinaf eden, yeniden başlayan. 2. bidayet mahkemesinden (dâvaların ilk görüldüğü mahkemeden) verilen hükmü kabul etmeyip, dâvasına, bir üst derecede bulunan başka mahkemede bakılmasını isteyen [kimse].
müste'nife (a.s. enfden) ["müste'nif in müen.]. (bkz: müste'nif).
müstenîm (a.s. nevm'den) yalandan uyuyan, uyur gibi görünen.
müstenîr (a.s. nûr'dan) istinâre eden, nur, ışık alan, parlak.
müste'nis (a.s. üns'den) istînâs eden, ünsiyet peyda eden, yabaniliği kalmayan, alışık.
müstenker (a.s. nekr'den) inkâr edilmiş, (bkz: münker).
müstenkifi (a.s.) idrâk eden, anlayan.
müstenkıs (a.s. naks'dan) istin-kas eden, fiyatı kısmak, indirmek isteyen.
müstenkif (a.s. nekfden) istinkâf eden, kabul etmeyen, geri duran, el çeken, çekimser.
müstenkifi (a.s.) 1. ağız koklayan. 2. inceleyen, araştıran.
müstenkir (a.s.) inkâr eden. (bkz: münkir).
müstensih (a.s. nesh'den) 1. istinsah eden, bir yazının suretini, kopyasını çıkaran. 2. teksir, çoğaltma makinası, şapirograf.
müstenşıkk (a.s. şakk'dan) burnuna su çeken [temizlik için].
müstenşid (a.s. neşîde'den) istinşâdeden, birisinin şiir okumasını isteyen.
müstentic (a.s. netîce'den) istin-tâceden, netice çıkaran.
müsterâh (a.i. râhat'dan) 1. rahat edecek yer. 2. aptesâne. (bkz: pâyhâne).

müsterak, müsteraka (a.s. sirkat'den) sirkat olunmuş, çalınmış, (bkz: mesrûk). Hamse-i müsteraka celâli senenin sonuna ilâve edilen beş gün.

müstercâ (a.s. recâ'dan) 1. rica edilmiş. 2. umulmuş, umulan, [yapma kelimelerdendir].

müsterci' (a.s. rücû'dan) istircâ eden, "innâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn (= biz Allah'ın kuluyuz, O'na râciiz, O'na döneceğiz)" diyen.

müsteredd (a.s. redd'den) istirdâdedilmiş, geri alınmış.

müsterfih (a.s. refâh'den) refah, bolluk, rahatlık isteyen.

müsterham (a.s. rahm ve ruhum'dan) 1. istirham olunmuş, niyaz olunmuş, yalvarılmış, yalvanlan. 2. birinin merhameti istenilen.

müsterhî (a.s. rehâ'dan) istirhâ eden, gevşek, sarkık, sölpük.

müsterhib (a.s.) istirhâbeden, korkutan.

müsterhim (a.s. rahm'den) 1. istirham eden; niyaz eden, yalvaran. 2. merhamet dileyen.

müsterhim-âne (a.f.zf. ruhm'-dan) istirham edene, yalvarana; merhamet dileyene yaraşır yolda.

müsterhin (a.s. rehn'den) istirhân eden, rehin alan; rehin isteyen.

müsterhis (a.s. ruhs'dan) istir-hâs eden, ucuz sayan.

müster'î (a.s.) istir'â eden, birinden bir şeyin korunmasını ve saklanmasını isteyen.

müste'rib (a.s.) borçlu, (bkz: medyun).

müsterih (a.s. râhat'dan) istirahat eden, rahat bulan, gönlü rahat, kaygısız.

müsterîhü'l-bâl içi, gönlü rahat.

müsteriha (a.s. râhat'dan) ["müsterîh" in müen.]. (bkz: müsterih).

müsterîhâne (a.f.zf. râhat'dan) içi rahat olarak, gönül rahatlığı ile.

müsterkı' (a.s.) yamaya, tamire muhtaç.

müsterşî ı.a. (a.s. rüşvet'den) istirşâ eden, rüşvet isteyen, (bkz. mürteşî).

müsterşid (a.s. rüşd'den. c. müsterşidîn) istişâdeden, irşâd edilmesini, doğru yolun gösterilmesini isteyen.

müsterşid-âne (a.f.zf.) müsterşide, doğru yolun gösterilmesini isteyene yaraşır yolda.

müsterşidîn (a.s. müsterşid'in c.) irşâdedilmesini, doğru yolun gösterilmesini isteyenler.

müsterşiyâne (a.f.zf.) rüşvet istercesine.

müsterzı' (a.s. rızâ'dan) para ile sütnine tutan.

müsterzil (a.s. rezîl'den) istirzâl eden, rezîl sayan.

müstes'ad (a.s. sa'd'den) ıstısâdedilen, uğurlu sayılmış, uğurlu sayılan.

müste'sal (a.s.) istîsal olunmuş, kökünden koparılmış.

müsteshil (a.s. sehl'den) istishâl eden, kolay sayan.

müsteshil-âne (a.f.zf.) kolay sayarcasına.

müsteshir (a.s.) istishâr eden, alay eden.

müste'sıl (a.s.) istîsal eden, kökünden koparan.

müstes'id (a.s. sad'dan) istisâdeden, uğurlu sayan, uğur sayan.

müstesinn (a.s. sinn'den) istisnan eden, yaşlanan, ihtiyarlayan.

müsteskal (a.s. sıklet'den) istiskal edilen, kendisine, kovarcasına muamelede bulunulan.

müsteskıl (a.s. sıklet'den) istiskal eden, kovarcasına muamele eden.
müsteskılâne (a.f.zf.) istiskal edene yakışacak surette.
müsteskî (a.s. saky'den) hek. istiska olmuş, kamı su toplamış.
müstesliın (a.s. selâmet'den. c. müsteslimîn). 1. istislâm eden, boyun eğen. 2. islâm dînini kabul eden.
müsteslimîn (a.s. müsteslim'in c.) 1. istislâm edenler, boyun eğenler. 2. İslâm dînini kabul edenler.
müstesna (a.s. seny1den) 1. istisna edilen, kural dışı bırakılan, bırakılmış. 2. üstün. 3. ayrı tutulan, ayrık. 4. benzerlerinden baskın.
müstesneyât (a.s. müstesnâ'nın c.), (bkz. müstesna).
müsteşar (a.i. meşveret'den) 1. kendisiyle müşaverede bulunulan, kendisine iş danışılan. 2. vekâletlerde vekilden sonraki âmir.
müsteş'ar (a.s. şuûr'dan) bildirilen, haberli.
müsteşarî (a.f. meşveret'den) müsteşarlık.
müsteşfi' (a.s. şefâat'den) şefaat dileyen, bağışlanmasını isteyen.
müsteşfî (a.s. şifâ'dan) 1. şifâ dileyen, iyilik isteyen. 2. kendisine baktıran.
müsteşfi-âne (a.f.zf.) şefaat dilercesine.
müsteşhed (a.s. şehâdet'den c. müsteşhedât) şahit tutulan, şahit olarak gösterilen.
müsteşhedât (a.s. müsteşhed'in c.) şahit tutulanlar, şahit olarak gösterilenler.
müsteşhedât-ı edebiyye ed. kelimelere misal olarak gösterilen cümle veya şiirler.
müsteşhid (a.s. şehâdet'den) istiş-hâdeden, şahit tutan.
müsteş'ir (a.s. iş'âr'dan) istiş'âr eden, bildirilmesini isteyen [yazı ile-].
müsteşrik (a.s. ve i. şark'dan. c. müsteşrikîn) şark topluluklarının târihini, dilini ve edebiyatını ve folklorunu araştırmakla meşgul olan âlim, fr. orientaliste.
müsteşrikîn (a.s. ve i. şark'dan. müsteşrik'in c.) müsteşrikler, fr. orientalistes.
müstetâb (a.s. tayyib'den) istitâ-be edilen, hoş, güzel bulunan.
Kitâb-ı müstetâb güzel kitap.
müstetim (a.s.) istilâm eden, tamamlanmasını isteyen.
müstetir (a.s. setr'den) istitâr eden, gizlenen, gizli, saklı.
müstevâ (a.s.) müzekker (eril) ile müennesi (dişil) içine alan.
müstevcib (a.s. vücûb'dan) 1. lâyık, (bkz: seza, şayan). 2. icâbeden, gereken.
müstevda' (a.s. ved'den) 1. emânet bırakılan. 2. emânet olarak bir malı kabul eden.
müstevdî' (a.s. ved'den) 1. emânet bırakan. 2. emânet bırakılan yer.
müstevfâ, müstevfî (a.s. vefâ'dan) kâfi derecede, yeteri kadar, tam, mükemmel; dolgun.
müstevfik (a.s.) Allah'tan yardım dileyen.
müstevfir (a.s. vefr'den) borçludan alacağını tamamen alan.
müstevhib (a.s.) bahşiş isteyen.
müstevî (a.s. sevî'den) 1. düz, her tarafı bir. 2. geo. düzlem. 3. gr. erkeği ile dişisi bir olan veya hem erkek, hem dişi olan [isim, sıfat].

müstev'ib	(a.s. va'b'den) 1. istiâbeden, içine alan, kapsayan. 2. kaplayan, tutan.
müstevki'	(a.s.) 1. istika eden, olmasını bekleyen. 2 . olacak diye kaygılanan.
müstevkid	(a.s.) 1. yanıp alevlenmiş. 2. yakıp alevlendirici.
müstevlede	(s. ve i. veled'den) huk. efendisinden olma çocuğu bulunan cariye.
müstevli, müstevliye	(a.s. vely'den) 1. istilâ eden, ele geçiren, idaresi altına alan. 2. yayılan, her tarafı kaplayan. 3.hek. salgın, fr. epidemique.
Maraz--ı müstevli	hek. salgın hastalık, fr. mala-dieepidemique.
Nezle-i müstevliye	hek. salgın nezle, nezle salgını.
müstevsi'	(a.s.) bollaşan, genişleyen.
müstevsik	(a.s.) birinden senet, vesîka alan.
müstevzi'	(a.s.) hak dergâhından ilham isteyen.
müsteykın	(a.s. yakîn'den) istikan eden, yakînen, kat'î olarak bilen.
müsteykız	(a.s. yakaz'dan) istîkazeden, uykudan uyanan, (bkz: bî-dâr).
müsteymin	(a.s.) 1. aman dileyen. 2. birinin yeminini isteyen. 3. mübarek sayan.
müsteyser	(a.s.) kolaylanmış, hazır.
müsteysir	(a.s.) istîsar eden, nefsine ayıran.
müstezâd	(a.s. ziyâde'den) 1. ziyâdeleşmiş, artmış, çoğalmış. 2. i. ed. bahr-i hecez vezinlerinden "mef ûlü mefâîlü mefâîlü faulün" vezninde söylenmiş mısra'lara ,"mef-ûlü faulün" parçalanna müsâvî birer parça katmak suretiyle meydana getirilen manzume Meselâ Ey şûh-i kerem-pîşe dil-i zar senindir Yok minnetin asla Ey kân-ı güher anda ne kim var senindir Pinhân ü hüveydâ (Nedim)
müstezâd-ı südâsiyye	ed. uzun mısraları mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün, ziyadeleri mefâîlün mefâîlün vezninde olan müstezat.
müste'zen	(a.s. izn'den) izin istenilmiş.
müstezill	(a.s. zelîl'den) istizlâl eden, birini zelîl, hor, hakîr gören.
müste'zin	(a.s. izn'den) izin isteyen.
müstezkir	(a.s. zikr'den) istizkâr eden, hatırlayan.
müstmend	(f.s.c. müstmendân) 1. üzüntülü, kederli. 2. bîçare, zavallı. 3. talihsiz, mutsuz, (bkz. müstemend).
müstmendân	(f.s. müstmend'in c.) mahzun, kederli, üzgün kimseler; biçâreler, zavallılar; talihsizler, mutsuzlar.
müstmendâne	(a.f.zf.) mahzunlukla, zavallılıkla.
müsûl	(a.i.) ayakta durma [saygıdan dolayı].
müs'ut	(a.i.) enfiye kutusu.
müsül	(a.i. misâl'in c.) 1. örnekler. 2. f e Is. Eflâtun'un "idees" sözü karşılığı.
müsveddât	(A.i. sevvâd'dan) karalamalar, taslaklar.
müsvedde	(a.i. seved'den. c. müsveddât) 1. karalama, taslak, beyaz edilmek üzere ilk yazılan ve üzerinde düzeltmeler yapılan yazı. 2. beceriksiz, âciz, işe yaramaz [kimse].
müşa'	(a.s. şüyu'dan) 1. işâa olunmuş, şüyu bulmuş, yayılmış, herkese duyurulmuş. 2. hissedarlar, ortaklar arasında beraberce kullanıldığı halde hisselere ayrılmamış olan şey, yer.

Tarihvemedeniyet.org

müşâabe (a.i. şu'be'den) uzaklaşma.
müşâare (a.i. şi'r'den) karşılıklı şiir söyle(ş)me, birbirine şiir söyleme; şiir yansı.
müşâât (A.i.) 1. yarış etme. 2. ileri geçme.
müşabehet (a.i. şebeh ve şibh'den. c. müşâbehât) benzeyiş, benzeme.
müşa'bid, müşa'biz (a.i.) hokkabaz.
müşabih (a.s. şebeh ve şibh'den) benzeyen, benzer, (bkz. mümasil, nazîr).
müşabihe (a.s. şebeh ve şibh'den). ["müşabih" in müen.]. (bkz. müşabih).
müşabih hadler mat. benzer terimler.
müşâcerât (a.i. müşâcere'nin c.) kavgalar, dövüşmeler.
müşâcere (a.i. şecer'den. c. müşâcerât) 1. kavga etme, çekişme, (bkz: niza). 2. ağaç ile birbirine vurma.
müşâfehât (a.i. şefe'den. müşâfe-he'nin c.) ağız ağıza, yüzyüze, karşı karşıya konuşmalar.
müşâfehe (a.i. şefe'den. c. müşâfehât) ağız ağıza, yüzyüze, karşı karşıya konuşma.
müşâgabe (a.i.) fels. fr. eristique.
müşâgare (a.i.) mehir alıp vermemek için iki kişi birbirinin hısımlarından birer kadınla evlenme.
müşâhed (a.s. şuhûd'dan) müşahede olunmuş, görülmüş, görülen.
müşâhedât (a.i. şuhûd'dan. müşâ-hede'nin c.) 1. gözle görülen şeyler. 2. fels. gözlemler.
müşahede (a.i. şuhûd'dan. c. müşâhedât) 1. bir şeyi gözle görme, (bkz: rü'yet). 2. tas. Allah âlemini görme.
müşâhede-i mücerrebât-ı fi'liyye işlenerek elde edilmiş tecrübelerin görülmesi.
müşâhere (a.i. şehr'den) aylıkla tutma.
müşâhere-hârân (a.f.b.i.) aylıklılar.
müşâhereten (a.zf.) aylıklı olarak.
müşâhereten icare huk. aylıkla kiralama.
müşahhas (a.s. şahs'dan) 1. teşhîs edilmiş, tanınmış, nev'i ve cinsi anlaşılmış. 2. şahıslanmış, şahıs suretine girmiş. 3. fels. somut, f r. concret.
müşahhasa (a.s. şahs'dan) ["müşahhas"in müen.]. (bkz: müşahhas).
müşahhas aded mat. 'somut sayı.
müşahhasât (a.s. şahs'dan) somut bilgiler, fr. sciences concretes.
müşahhıs (a.s. şahs'dan) teşhîs eden, taslağın adını koyan.
müşâhid (a.s. ve i. şuhûd'dan. c. müşahidin) müşahede eden, gören, bakan.
müşahidin (a.s. ve i. müşâhid'in c.) müşahede edenler, görenler, bakanlar.
müşâkat ("ka" uzun okunur, a.i.) sıkıntıya dayanma hususunda yarışma.
müşâkat (a.i.) düşmanlık; aykırılık.
müşâkele (a.i. şekl'den) 1. şekilce bir olma, benzeme. 2. ed. birinin söylediği bir sözü, diğerinin az çok evvelki mânâya zıt olarak kullanması, [meselâ kaleme devam edip etmediği sorulan havaî bir adam hakkında "kendi bâzan gelir amma, sözü gelmez kaleme" denilmesi gibi].

müşâkil (a.s. şekl'den) şekilce bir olan, benzeyen.
müşâr (a.s. şevr'den) işaret olunan, işaretle gösterilen.
müşârün bi'l-benânı, müşârün bi'l-enâmil parmakla gösterilen, (bkz: meşhur, mümtaz, nâm-dâr).
müşârata (a.i. şart'dan) şartlaşma.
müşârebe (a.i. şürb'den) birlikte içme.
müşârefe (a.i.) 1. yüksek yere çıkma. 2. şan ve şeref hususunda biriyle övünme.
müşareket (a.i. şirket'den) 1. şe-riklik, ortaklık, ortaklaşma, birine ortak olma. 2. gr. işteşlik [sevişme: birbirini sevme; anlaşma: birbirini anlama., gibi].
müşâreze (a.i. şerz'den) huysuzluk, geçimsizlik.
müşârik (a.s. şirket'den) 1. ortak, bir iş beraberliğinde bulunan, (bkz: şerik).
Bilâ müşârik ortaksız. 2. ortaklardan, beraber iş yapanlardan her biri.
müşâriz (a.s. şerz'den) kavgacı, huysuz.
müşârün bi'l-benân (a.s.) parmakla gösterilen.
müşârün-ileyh (a.s. şevr'den. c. müşârün-ileyhümâ) "kendisine işaret olunan" adı geçen, adı anılan [erkek]. [Tanzimat'tan sonra, bahsedilen en yüksek rütbe için bu kelime kullanılmıştır].
müşârün-ileyhâ (a.s. şevr'den) "kendisine işaret olunan" adı geçen, adı anılan [kadın, kız].
müşârün-ileyhümâ (a.s. şevr'den. müşârün-ileyh'in c.), (bkz müşarün ileyh).
müşâ'şa' (a.s. şa'şaa'dan) 1. şa'şa-alı, parlak, parlayan, parıldayan, (bkz: rûşen). 2. debdebeli, tantanalı, gösterişli.
müşâtara (a.i. şatr'dan) biriyle bir şeyi yan yanya bölüşme.
müşâtemât (a.i. müşâteme'nin c.) sövmeler, atışmalar, sövüşmeler.
müşâteme (a.i. şetm'den) sövüşme, birbirine sövme, atışma.
müşattar (a.i.) ed. teştîr edilmiş, mıs-râlan arasına ilâveten ayrıca mısralar getirilmiş gazel veya kasîde.
müşattar-ı murabba' ed. araya iki mısra ilâve edilmiş gazel veya kasîde.
müşattar-ı muhammes ed. araya Uç mısra ilâve edilmiş gazel veya kasîde. [meselâ şâir Büyük Nedim, Nedîm-i Kadîm'in Derdin nedir gönül sana bir halet olmasın / Şad el-hazer ki sevdiğin ol âfet olmasın" beytiyle başlayan gazelini taştîr ederken bu beyti şu müşattar hâle getirmiştir Nedîm-i Kadîm'in "Derdin nedir gönül sana bir halet olmasın" mısrâından sonra ve "Şad el-hazer ki sevdiğin ol âfet olmasın" mısrâından evvel Büyük Nedim'in ilâveleri "Bîmâr eden bu güne seni rahat olmasın / Bizden tesettür etme abes külfet olmasın / Bî-câ tabibe varmağa hiç hacet olmasın" dır.
müşattar-ı müseddes ed. araya dön mısra ilâve edilmiş gazel veya kaside.
müşâverât (a.i. müşâvere'nin c.) konuşmalar, danışmalar [bir iş üzerinde-].
müşavere (a.i. meşveret'den) danışma, bir iş üzerinde konuşma, fr. consultation ["müşâveret" şeklinde de kullanılır].
müşavir (a.s. ve i. meşveret'den. c. müşavirin) istişare edilen, -kendisine- danışılan.
müşavire (a.s. ve i. meşveret'den) ["müşavir" in müen.]. (bkz: müşavir).

Tarihvemedeniyet.org

müşavirin (a.s.ve i. müşâvir'in c.) istişare edilenler, -kendisine- danışılanlar.
müşâyaa (a.i.) 1. dostluk etme [biriyle-]. 2. uyma [birine-].
müşbi' (a.s. şib'den) doyuran.
müşebba' (a.s. şib'den) 1. işba' o-lunmuş, doymuş, tok, fr. sature.
müşebbeh, müşebbehe , (a.s. şebeh ve şibh'den) 1. benzetilen.
Sıfat-ı müşebbehe lâzım ('geçişsiz) fiillerden, türlü vezinlerde başlıca faîl vezninde gelen ve daimî bir vasfı gösteren sıfat [alîm (çok bilen); şefîk (şefkatli)... gibi]. 2. fels. insanbiçimi, antropomorf.
müşebbehât (a.s. müşebbeh'in c.) benzetilenler.
müşebbehün-bih (a.b.s. şibh'den) kendisine benzetilen, [cesur adamı arslana benzetirken; cesur = müşebbeh, arslan = mü-şebbehün-bih'dir].
müşebbek (a.s. şebek'den) 1. şebeke şekline sokulmuş, ağ ve kafes gibi örülmüş olan. 2. i. g. s. küçük ağaç parçalarından yapılan oymalı pano. 3. i. muşabak, tersi ve yüzü ayrı ayrı kullanılabilen sîm ve renkli ipliklerle yapılmış hesap işi nakış.
müşebbi' (a.s. şib'den) teşbî' eden, karnını doyuran.
müsebbibe (a.i. şibh'den) 1. fels. insanbiçimcilik, fr. anthropomorphisme. (bkz: mücessime). 2. Allah'ı insan biçiminde tasvir ve tasavvur edenlerin mensup bulundukları Kelâmı mezhep.
müşeccer (a.s. şecer'den) 1. ağaç gibi dallı budaklı [resim, yazı]. 2. üstü çubuklu, dallı budaklı [kumaş].
müşedded, müşeddede (a.s. şiddet'den) 1. şiddetlendirilmiş, şiddet verilmiş, kuvvetlendirilmiş. 2. a. gr. şeddeli, şeddesi olan [harf, kelime].
Hurûf-i müşeddede şeddeli harfler.
müşeddid, müşeddide (A.s. şiddet'den) şiddetlendiren, kuvvetlendiren, şiddetini artıran, azdıran.
Esbâb-ı müşeddide huk. suçlu hakkında bir cezanın şiddetini artırıcı sebepler.
müşeddide (a.i. şiddet'den) f i z. yükselteç. fr. amplificateur.
müşekkek (a.s. şekk'den) teşkîk o-lunmuş, şekke düşürülmüş, şüpheli.
müşekkeke (a.s. şekk'den) ["müşekkek" in müen.]. (bkz: müşekkek).
müşekkel (a.s. şekl'den) 1. şekle konulmuş, şekil verilmiş. 2. şekli, kalıbı, kıyafeti yerinde, gösterişli.
müşekkele (a.s. şekl'den) ["müşekkel" in müen.]. (bkz: müşekkel).
müşellel (a.s.) lekeli.
müşemmes (a.s. şems'den) güneşe gösterilmiş, güneş görmüş, güneşlemiş; çok güneşli.
müşemmet (a.s.) hayır ile yâd olunan kimse.
müşenne (a.s.) teşnîf edilmiş, küpeli, küpe takınmış, küpe takarak süslenmiş.
müşerrah (a.s. şerh'den) teşrih olunmuş, açılmış.
müşerref (a.s. şeref den) 1. şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, şerefli. 2. i. kadın adı.
müşerrefe (a.s. şerefden) ["müşerref" in müen.]. (bkz: müşerref).
müşerrez (a.s. şerz'den) şîrâzesi olan.

müşerrih (a.s. şerh'den. c. müşerri-hîn) 1. teşrîh yapan [doktor], fr. anatomi s te. 2. şerheden, açıklayan.
müşerriha (a.i. ve s. şerh'den) ["müşerrih" in müen.]. (bkz: müşerrih).
müşerrihîn (a.i. ve s. şerh'den) 1. teşrih eden [doktorlar], fr. anatomistes. 2. açıklayanlar.
müşevvek (a.s. şevk'den) dikenli, diken şeklinde olan.
müşevveş, müşevveşe (a.s. şevâş'den) teşvîr edilmiş, belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışık.
Umur-ı müşevveşe karmakarışık işler.
müşevveşât (a.s. müşevveş'in c.) karışıklıklar, karışık, karmakarışık şeyler.
müşevveşiyyet (a.i.) karışıklık,karmakarışık vaziyet.
müşevvik (a.s. şevk'den. c. müşev-vikîn) 1. şevk ve gayrete getiren, arzusunu, isteğini artıran. 2. teşvîk eden, fenalığa sevk eden, ayartan, kışkırtan, önayak olan.
müşevvika (a.s. şevk'den) ["müşevvik" in müen.]. (bkz: müşevvik).
müşevvikîn (a.s. müşevvik'in c.). (bkz. müşevvik).
müşeyyed (a.s. şîd'den) teşyîdedilmiş, yüksek, sağlam, muhkem yapılmış, kunt yapı.
müşeyyede (a.s. şîd'den) ["müşeyyed" in müen.]. (bkz: müşeyyed).
müşeyyid (a.s. şîd'den) yüksek, sağlam, kunt yapı yapan.
müşfik (a.s. şefakat'den) şefkatli, merhametli, acıyan; seven.
müşfika (a.s. şefakat'den) 1. ["müşfik" in müen.]. (bkz: müşfik). 2. i. kadın adı.
müşfik-âne (a.f.zf. şefakat'den) şefkatle, merhametle, acıyarak.
müşg (f.i.) misk.
müşg-âlûd (f.b.s.) müşke, miske bulanmış.
müşg-bâr (f.b.s.) misk yağdıran.
müşg-bîd (f.b.i.) bot. sultanî söğüt ağacı, Acem söğüdü.
müşg-bû (f.b.s.) misk kokulu.
müşg-dem (f.b.s.) misk nefesli, nefesi misk gibi kokan.
müşg-efşân (f.b.s.) müşk, misk saçıcı, misk saçan, (bkz: müşg-feşân).
müşg-fâm (f.b.s.) müşk, misk renkli, siyah.
müşg-feşân (f.b.s.) müşk, misk saçıcı, misk saçan, (bkz. müşg-efşân).
müşg-fürûş (f.b.s. c. müşg-fürûşân) müşk, misk satan.
müşg-fürûşân (f.b.s. müşg-fürûş'un c.) müşk, misk satanlar.
müşgîn (f.s.) 1. miskli, misk kokulu. 2. siyah, kapkara şey.
Zülf-i müşgîn siyah saç.
müşgîn-çâh (f.b.i.) bâzı güzellerin yüzlerinde bulunan siyah ben. (bkz: müşgîn-çeh).
müşgîn-çeh (f.b.i.). (bkz. müşgîn-çâh).
müşgîn-külâh (f.b.i.) güzelin siyah saçları.
müşgîn-küleh (f.b.i.). (bkz. müşgîn-külâh).
müşgîn-sinân (f.b.i.) uzun siyah kirpik.
müşg-sâ (f.b.s.) misk gibi.
müşg-sâr (f.b.i.) çok güzel kokan, misk kokan yer.
müşhid (a.s. şehâdet'den) işhâdeden, şahit (tanık) getiren.
müş'ir (a.s. şuûr'dan) iş'âr eden, haber veren, bildiren [yazı ile].
müşir (a.s. şevr'den. c. müşîrân) 1. emir ve işaret eden. 2. i. mareşal.
müşîrân (a.f. müşîr'in c.) mareşaller.

müşir-âne (a.f.zf.) müşîre, mareşale yakışacak surette.
müş'ire (a.i. şuûr'dan) fiz. 'gösterge, buhar ve hava tazyik (basınç) inin şiddet derecesini gösteren âlet.
müş'ire (a.s. şuûr'dan) ["müş'ir" in müen.]. (bkz. müş'ir).
müşîrî (a.f.i.) müşürlük, mareşallik. (bkz. müşîriyyet).
müşîriyyet (a.i.) 1. müşürlük, mareşallik. 2. müşürün, mareşalin makamı.
müşkek (f.i.). (bkz: müşg).
müşkil, müşkile (a.s. şekl'den. c. müşkilât) 1. güç, zor, çetin. 2. i. engel, güçlük, zorluk, çetinlik. Mesâil-i
müşkile çetin meseleler.
müşkilât (a.i. müşkil'in c.) güçlükler, zorluklar.
Hallâl-i müşkilât zorluklan, güçlükleri halleden, çözen.
müşkile (a.i.) zor olan iş.
müşkil-güşâ (a.f.b.s.c. müşkil-güşâyân) müşkül, güç, çetin şeyleri halleden.
müşkil-güşâî (a.f.b.i.) zorluklan, güçlükleri çözme.
müşkil-güşâyân (a. f.b.s. müşkil-güşâ'nın c.) müşkül, güç, çetin şeyleri halledenler.
müşkil-pesend (a. f.b.s.) güç beğenen, herşeyi beğenmeyen.
müşkil-pesendân (a. f.b.s. müşkil-pesend'in c.) güç beğenenler, her şeyi beğenmeyenler.
müşkil-pesendâne (a.f.zf.) güç beğenene, bir şey beğenmeyene yakışacak surette.
müşkil-ter (a.f.b.s.) çok müşkül, çok zor, çok çetin.
müşkil-terîn (a.f.b.s.). (bkz. müşkil-ter).
müşmeiz (a.s. işmi'zâz'dan) 1. sıkılan, ikrah ederek sıkılan; nefret eden. 2. titreyen, ürperen.
müşmeize (a.s. işmi'zâz'dan) ["müşmeiz" in müen.]. (bkz: müşmeiz).
müsrif (a.s. şerefden) 1. yükselen, çıkan. 2. ölüme pek yakın bulunan. 3. etrafa bakan, etrafı gören. 4. bir hal almaya yüz tutmuş olan. 5. vakıf malı muhafaza eden kimse, [bâzı yerlerde "nazır" mânâsına da kullanılır].
müşrif-i harâb yıkılmaya yüz tutmuş, (bkz: mâil-i inhidam).
müşrif-i vakf mütevellinin tasarrufunu murakabe alanda bulundurmak üzere tâyin edilen kimse, [buna "nâzır-ı vakf da denir].
müşrik (a.s. şirk'den. c. müşrikin) Allah'a şerik, ortak koşan.
müşrikin (a.s. şirk'den. müşrik'in c.) Allah'a şerik, ortak koşanlar.
müşşât (a.i. mâşî'nin c.) ayaküstü yürüyen [insan, hayvan]
müşt (f.i.) 1. yumruk, muşta, (bkz: müşte1). 2. avuç. (bkz: muşt).
müştagil (a.s. şugl'dan) iştigal eden, bir işle meşgul olan, uğraşan.
müştail (a.s. şa'l'den) iştial eden, yanan, tutuşan, ateş alan, alevlenen, (bkz: münşeil).
müştak (a.s. şevk'den. c. müştâkîn) 1. iştiyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan. (bkz: arzûmend, hasret-keş). 2. i. erkek adı.
müştak cereyan fiz. kol *akımı, fr. courant derive.
müştâkan ("ka" uzun okunur, a.f. müştâk'ın c.), (bkz. müştâkîn).
müştâkane ("ka" uzun okunur, a.f.zf. şevk'den) iştiyakla, arzu ile, çok isteyerek, can atarak.
müştâkîn (a.f.b.s.) özleyenler, can atanlar, (bkz: müştâkan).

Tarihvemedeniyet.org

muştakk	(a.s. şakk'dan. c. müştakkat) 1. iştiyak etmiş, başka bir kelimeden çıkmış, türemiş, türeme.
müştakk-ı feyz ü nur	feyzin ve nurun hasretlisi.2. mat. *türev.
müştakka	(a.s. şakk'dan) ["müştakk" in müen.]. (bkz. müştakk).
müştakkat	("ka" uzun okunur, a.i. şakk'dan. müştakk'ın c.) türemiş kelimeler.
müştakkun-minh	(a. b. s. şakk'dan) gr. kendisinden, başka bir kelime türemiş olan asıl kelime.
müşte	(f.i.) 1. muşta, yumruk, (bkz: müşt1). 2. kunduracıların deriyi vurarak inceltmekte kullandıkları mâden tokmak. 3. muşta, birine vurmak için ele veya parmaklara geçirilen demir âlet.
müştebeh	(a.s.) karışık, zor.
müştebih	(a.s. şebeh ve şibh'den) iştibâh eden, şüphelenen, şüpheci.
müştebihât	(a.s. şebeh ve şibh'den. müştebih'in c.) şüphelenenler, şüpheciler, kuşkulananlar, işkilliler.
müştebihe	(a.s. şebeh ve şibh'den) ["müştebih" in müen.]. (bkz: müştebih).
müştebik	(a.s.) 1. pencere gibi örülü. 2. karışık.
müştedd	(a.s. şiddet'den) iştidâd eden, şiddetlenen, şiddetlenmiş, azan.
müştedde	(A.s. şiddet'den) ["müştedd" in müen.]. (bkz: müştedd).
müştehâ	(a.s. şehvet'den) iştihâyı gerektiren, arzu olunan, istenilen.
müştehât	(a.i.) erkeklik hissini tahrik edecek hâle gelmiş olan kız.
müşteheyât	(a.s. şehvet'den c.) iştahı çeken, iştah veren şeyler, lezzetli şeyler.
müşteheyât-ı menfaat-perestâne	menfaat gösterircesine hırslar.
müştehî	(a.s. şehvet'den) iştehâsı olan, iştahlı, istekli, (bkz: hâhiş-ger).
müştehir	(a.s. şöhret'den) ; iştihar eden, şöhret bulan, meşhur, (bkz. nâm-dâr).
müştehire	(a.s. şöhret'den) ["müştehir" in müen.]. (bkz: müştehir).
müştehiyât	(a.s. şehvet'den) iştahlılar, istekliler.
müştehiye	(a.s. şehvet'den) ["müştehî" nin müen.]. (bkz: müştehî).
müştekâ	(a.s. şekvâ'dan) 1. şikâyet olunan. 2. i. şikâyet.
müştekâ-anh	kendisinden şikâyet olunan kimse.
müştekiyâne	(a.f.zf.) şikâyet edercesine.
müştekiyye	["muştekî"nin müen.]. (bkz: müşteki).
müşteki	(a.s. şekvâ'dan) iştika, şikâyet eden.
müştemel	(a.s. şümûl'den) bir şeyin içinde bulunan, bir şeyin kavrandığı, içine aldığı, [bizde kelimenin cemî şekli kullanılır].
müştemelât	(a.i. şümûl'den. müş-temel'in c.) eklentiler, bir şeyin içinde bulunduğu, ona bağlı olan şeyler.
müştemil	(a.s. şümûl'den) istimal eden, kavrayan, saran, içine alan.
müşterâ	(a.s. şirâ'dan) iştira olunmuş, satın alınmış.
Mâl-i müşterâ	satın alınmış mal.
müşterek, müştereke	(a. s. şirket'den. c. müşterekin) 1. iştirak eden, ortak [olan], ortaklaşa. 2. birlik; elbirliğiyle yapılan.
Fasl-ı müşterek	mat. arakesit, iki sathın (düz) birleştiği yer.
Mahrec-i müşterek	mat. paydaları eşit olan bayağı kesirler.
müşterek-ül-hayât	biy. ortakyaşar.

müşterek-ül-menfaa ortaklaşa, beraberce faydalanma.
müşterekü'l-mikyâs adetler mat. ortak ölçülü sayılar.
müşterek tedrisât ped. birlikte öğrenim.
müştereken (a.zf. şirket'den) ortaklaşa, ortak olarak.
müşterekin (a.s. şirket'den. müş-terek'in c.), (bkz. müşterek).
müşteri (a.s. ve i. şirâ'dan. c. müş-terîîn) 1. iştira eden, satın alan, alıcı. 2. alışverişte bulunan. 3. istekli, (bkz: hâhişger).
Müşteri (a.h.i.) astr. Sakıt, Erendiz, Jüpiter, Mars. (bkz: sa'd-i ekber).
müşterik (a.s.) kendi kendine söylenen [kimse].
Farîzat-ül-müşterike mirasla ilgili şer'î bir mesele.
müştî (a.s.) bir avuç dolusu.
müşt-zen (f.b.s.) muştu, yumruk vuran, boksör, (bkz: muşt-zen).
müşvike (a.i.) dikenli ağaç.
müt'a (a.i.) 1. muvakkat kazanç. 2. Şîîlere mahsus geçici nikâh. 3. mehr tesmiye olunmayan ve duhul ve halvet vâki olmayan mutallakaya verilen bir takım elbise, [her şehrin örfüne göre değişir].
mütâbaat (a.i. teba'den) ittibâ etme, birine tâbi olma, arkasından gitme, uyma.
mütâbi' (a.s. teba'dan. c. mutâbiîn) tabî olan, uyan.
mutâbiîn (a.s. mütâbi'in c.) tabî olanlar, uyanlar.
mütâcere (a.i.) birbiriyle ticâret yapma.
mütâemet (a.i.) ikiz doğurma.
mütâlâa (a.i. tulû'dan. c. mütâlaât) 1. okuma. 2. tetkik. 3. düşünce.
mütâlaa-hâne (a.f.b.i.) okuma salonu.
mütâlaât (a.i. mütâlaa'mn c.) 1. okumalar. 2. tetkikler. 3. düşünceler.
mütâli' (a.s. mütâlaa'dan. c. mütaliîn) okuyan.
mütaliîn (a.s. mütâli'in c.) okuyanlar.
mütâreke (a.i. terk'den) aşk. ateşkes, iki tarafın muvakkat bir zaman için ateşi durdurması, fr. armistice.
mütâreke-i husûsiyye aşk. husûsî (*özel), dar ölçüde ateş kes.
mütâreke-i umûmiyye aşk. umûmî, geniş ölçüde ateş kes.
mütâreke-nâme mütâreke yapılması için tarafların müştereken imzaladıkları vesika.
mütârik (a.s.) karşılıklı terkeden, bırakan.
Leşker-i mütârik mütâreke eden, silâhı bırakan, ateşi kesen asker.
müteabbid (a.s. ibâdet'den. c. müteabbidîn) taabbüdeden, ibâdet eden, tapınan, kulluk eden [Allah'a].
müteahhidin (a.s. müteabbid'in c.) taabbüdedenler, tapınanlar [Allah'a].
müteabbidâne (a.f.zf.) tapınırcasına, kulluk edercesine [Allah'a].
müteabbis (a.s.c. müteabbisîn) taabbüs eden, yüzünü ekşiten.
müteabbis-âne (a.f.zf.) taabbüs ederek, yüzünü ekşiterek.
müteabbisîn (a.s. müteabbis'in c.) taabbüs edenler, yüzünü eksilenler.
müteaccib (a.s. aceb'den) taaccübeden, şaşakalan, şaşan (bkz: mütehayyir).
müteaccib-âne (a.f.zf.) şaşarak, şaşkın şaşkın, (bkz: mütehayyir-âne).
müteaccibe (a.s. aceb'den) ["müte-accib"in müen.]. (bkz: müteaccib).
müteaccil-âne (a.f.zf.) acelecilikle.
müteaccilîn (a.s. müteaccil'in c.) aceleciler, acele edenler.
müteaccil (a.s. acele'den c.) aceleci, acele eden.

müteaccin (a.s.) taaccün eden, hamurlaşan, hamur hâline gelen.
müteaddî (a.s. udvân'dan) 1. taaddî eden, zulmeden; saldıran. 2. gr. geçişli (fiil) [düşündürmek, anlatmak... gibi]. 3. muz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza kalmış bir numunesi yoktur.
müteaddid, müteaddide (a.s. aded'den) taaddüdeden, çoğalan, çok, birçok, birkaç, türlü türlü.
Evrâk-ı müteaddide türlü türlü, birçok evrak, kâğıtlar.
müteaddiye (a.s. udvân'dan) ["müteaddî" nin müen.]. (bkz: müteaddî).
müteâdî (a.s. adû'dan) teâdî eden, düşmanlık eden. (bkz: müteaddî1).
müteâdid (a.s.) taâdut eden, kol kola dokunan.
müteâdil (a.s.) teadül eden, birbirine denk gelen, (bkz: mütekabil).
müteaffif (a.s. iffet'den. c. müte-affifîn) iffetli, şerefli, namuslu.
müteaffif-âne (a.f.zf.) iffetli-likle, namuslulukla.
müteaffife (a.s.) ["müteaffif in müen.]. (bkz: müteaffif).
müteaffifîn (a.s. müteaffif'in c.) iffetli, şerefli, namuslu [kimseler].
müteaffin (a.s. ufûnet'den) taaffün eden, bozulup fena kokan; kokmuş, çürük.
müteahhid (a.s. ve i. ahd'den. c. müteahhidin) taahhüt eden, bir işi sözle, imza ile üzerine alan.
müteahhidin (a.s. ve i. ahd'den. müteahhid'in c.) taahhüt edenler, bir işi sözle, imza ile üzerine alanlar.
müteahhir (a.s. âher'den) teahhür eden, sonraya kalan, geciken.
müteahhire (a.s. âher'den) ["müteahhir" in müen.]. (bkz: müteahhir).
müteahhirîn (A.i.c.) son zamanlarda gelenler, yetişenler.
müteahhirîn-i ulemâ âlimlerin son zamanlarda yetişenleri.
meteahid (a.s.) taâhüt eden, bir işi üzerine alan. (bkz: müteahhid).
müteâkıb (a.s. akab'dan) 1. taâku-beden, birbiri ardından gelen [sıra ile]. 2. ardından gelen, arkası sıra beliren.
müteakibe (a.s. akab'dan) ["müteâkıb"in müen.]. (bkz: müteâkıb).
müteakiben (a.zf.) sonra; ardı sıra, arkası sıra, arka arkaya.
müteâkıd (a.s. akd'den) akit, anlaşma yapan iki kişiden her biri.
müteâkıdeyn (a.s.c.) alıcı ile satıcı.
müteakkıd (a.s. akd'den) taakkud eden, düğümlenen, karışık, çapraşık olan.
müteakkıl (a.s. akl'dan. c. müteak-kılîn) taakkul eden, biraz düşünerek anlayan.
müteakkıl-âne (a.f.zf.) taakkul edene, anlayana yakışır surette.
müteakkılîn (a.s. müteakkıl'ın c.) taakkul edenler, anlayanlar.
müteakkis (a.s. aks'den) taakküs eden, ma'kûs olan, tersine dönen.
müteâl (a.s. ulüvv'den) 1. yüksek, yüce. (bkz: bülend) 2. Tann'nın sıfatlarından. 3. fels. *deneyüstü, tecrübe ile elde edilen bilginin sınırlarını aşan. [aslı "müteâlî" dir].
müteâlî (a.s. ulüvv'den) 1. yükselen, yüksek olan. (bkz: müteallî). 2. yüce, üstün. 3. fels. deneyüstü, fr. transcen-dantal.
müteâlim (a.s. alem'den ve ilm'den) taâlüm eden, herkesçe bilinen.
müteallî (a.s.) taallî eden, yükselen, yüksek olan. (bkz: müteâlî).
müteallik (a.s. alaka'dan) 1. asılı, bağlı. 2. taallûk eden, ilgili, ilişiği olan. (bkz: âid, dâir, merbut).
müteallika (a.s. alaka'dan) ["müteallik" in müen.]. (bkz: müteallik).

müteallikat ("ka" uzun okunur, a.i. müteallik'in c.) 1. yakın kimseler; akraba. 2. gr. bir cümlenin mânâsını tamamlayan, açıklayan kelimeler.

müteallikât-ı fi'l gr. filin ailesi.

müteallil (a.s.) taallül eden, bahane ile herhangi bir işin yapılmasını geciktiren, özür ve bahane ile vakit geçiren.

müteallim (a.s. ve i. ilm'den. c. müte-allimîn) taallüm eden, ilim, bilgi edinen, öğrenen; okuyan, talebe (öğrenci).

müteallim-âne (a.f.zf. ilm'den) taallüm ederek, bilgi edinerek, öğrenerek.

müteallime (a.s. ilm'den) ["müteallim"in müen.]. (bkz: müteallim).

müteallimîn (a.s. ve i. ilm'den. müteallim'in c.) ilim öğrenenler, bilgi edinenler, talebeler (öğrenciler).

müteallin (a.s.) taallün eden, alenî, aşikâr, meydanda olan.

müteâmı (a.s. amâ'dan) taâmî eden, görmemezlikten gelen, görmezlenen.

müteâmiyâne (a.zf.) görmemezlikten gelerek.

müteâmiye (a.s. amâ'dan) ["müteâtnî"nin müen.]. (bkz: müteâmî).

müteammî (a.s. amâ'dan) a'mâ olan, kör olan.

ıııüteammid (a.s. amd'den. c. müteammidîn) taammüdeden, bilerek, tasarlayarak yapan.

Gayr-i müteammid tasarlamadan yapan.

müteammid-âne (a.f.zf. amd'den) taammüden, bilerek, tasarlayarak.

müteammidîn (a.s. amd'den. müte-ammid'in c.) taammüden, bilerek, tasarlayarak yapanlar.

müteanımik (a.s. umk'dan) taammuk eden, derinleşen, derine giden.

müteammim (a.s. umûm'dan) taammüm etmiş, yayılmış, yaygın.

müteammime (a.s. umûm'dan) ["müteammim" in müen.]. (bkz: müteammim).

müteânık (a.s.) teânuk eden, birbirinin boynuna sarılan.

müteannî (a.s.) taannî eden, zahmet çeken, zahmetli bir işi üzerine alan.

müteannid (a.s. inâd'dan. c. müte-annidîn) taannüdeden, inâdeden, dediğinden dönmeyen, direnen, (bkz: muannid).

müteannid-âne (a.f.zf. inâd'dan) inatçılıkla, direngenlikle.

müteannidîn (a.s. inâd'dan. müte-annid'in c.) taannüdedenler, inâdedenler, dediğinden dönmeyenler, direnenler.

rnüteannit (a.s. anît'den) taannüt eden, yanlış arayan, şunun bunun yanlışını bulmak merakında olan.

müteannit-âne (a.f.zf.) yanlış arayana, yanlış çıkarmaya çalışana yakışır surette.

müteanniyâne (a.f.zf.) zahmetle, sıkıntı çekerek.

müteâref (a.s. örfden) herkesin bildiği, ünlü. (bkz: meşhur).

müteârız (a.s. araz'dan) taâruze-den, birbirine zıd, muhalif olan.

müteârif (a.s. örfden) 1. birbirini tanıyan, tanışan. 2. bilinen, bilinir, (bkz: ma'rûf, meşhur).

müteârife (a.i. örfden) mant., mat. gerçekliği apaçık, meydanda olduğundan isbâtı îcâbetmeyen söz, aksiyon.

mütearrık (a.s.) taarruk eden, terleyen.

müfearrız (a.s. arz'dan) 1. taarruz eden, saldıran, sataşan. 2. başkasının hakkına, hududuna geçen.

mütearrî	(a.s. ury ve uryet'den) 1. taarrî eden, soyunan, çıplak. 2. bir şeyden alâkasını kesen.
mütearrib	(a.s. arab'dan) 1. Araplaşmış. 2. göçebe olarak yaşamakta bulunan [kimse].
mütearribe	(A.s. arab'dan) ["mütearrib" in müen.].
mütearrif	(a.s. irfân'dan) arif olan, irfan sahibi [olan].
mütearris	(a.s. arûs'dan) tearrüs eden, kansına sevgisini açıklayan.
müteâsir	(a.s. usr'dan) teâsür eden, güçleşen. (bkz: müteassir).
müteassıb	(a.s. asab'dan. c. müte-assıbân, müteassıbîn) l. taassubeden, taraf -darlık eden. 2. kendi dîninden ve milletinden başkasına kin ve düşmanlık besleyen; hiç bir yeniliği kabul etmeyen.
müteassıb-âne	(a.zf.) müteassıbça.
müteassif	(a.s.) teassüf eden, doğru yoldan sapan, yolsuzluk eden.
müteassir, müteassire	(a. s. usr'den) teassur eden, güçleşen, güç, zor, çetin, (bkz: müteâsir).
Umûr-i müteassire	çetin işler.
müteâsir	(a.s.) muaşeret eden, birbiriyle iyi geçinen.
müteaşşık	(a.s.) taaşşuk eden, âşık olan, delicesine seven.
müteâtıf	(a.s. atfdan) 1. teâtuf eden, birbirini seven. 2. kendisine atfolunan, bağlanan.
müteâtî	(a.s. atâ'dan) teâtî eden, birbirine veren, verişen.
müteattıf	(a.s. atfdan) taattuf eden, esirgeyen, şefkat eden, bağışlayan.
müteattıf-âne	(a.f.zf. atfdan) esirgiyerek, şefkat göstererek, bağışlayarak.
müteattır, müteattıra	(a.s. ıtr'dan) güzel kokulu, güzel kokan.
müteattıs	(a.s.) aksıran.
müteâvin	(a.s. avn'den) birbirine yardım eden, yardımlaşan.
müteavvık	(A.s.) taavvuk eden, eğlenen, geciken, oyalanan.
müteavvız	(a.s. ıvaz'dan) ivaz, bedel alan.
müteavvic	(a.s. ivec'den) taavvii-ceden, eğrileşen, eğri.
Nihâl-i müteavvic	eğri fidan.
müteavvid	(a.s.) taavvüdeden, âdet edinen, alışılmış.
müteavviz	(a.s.) istiâze eden, sığınan.
müteayyin	(a.s. ayn'dan. c. müteayyinân) l. taayyün eden, belli, meydanda olan, meydana çıkan. 2. karar verilmiş. 3. eşraftan, belli, ileri gelen kimse.
müteayyinân	(a.s. ayn'dan) 1. taayyün edenler, belli, meydanda olanlar. 2. karar verilmişler. 3. eşraftan, ileri gelen kimseler.
müteayyine	(a.s. ayn'dan) ["müteayyin" in müen.]. (bkz: müteayyin).
müteayyiş	(a.s. ayş'dan) taayyüş eden, yaşayan, yiyip içen, geçinen.
müteayyiş bi'l-hevâ	biy. hava ile yaşar.
müteâzıd	(A.s. adad'dan) kol kola tutunan, birbirine kol veren, yardım eden.
müteâzım	(a.s.) taâzum eden, gözde büyüyen, göze büyük görünen, (bkz: müte-kâbir, mütekebbir).
müteazzım	(a.s. azamet'den) taazzum eden, benlik satan, büyüklük taslayan, (bkz. mütekebbir, azamet-furûş).
müteazzım-âne	(a.f.zf. azamet'den) büyüklük taslayarak, benlik satarak.
müteazzıv	(a.s. uzv'dan) uzuvlaşmış, organlaşmış.
müteazzî	(a.s. uzv'dan) organlaşmış, fr. organise.
müteazzî terbiye	ped. örgün eğitim.

müteazzib	(a.s.c. müteazzibîn) taazzübeden, evlenmeyen, bekâr kalan.
müteazzib-âne	(a.f.zf.) evlenmeyene, bekâr kalana yakışacak yolda.
müteazzibîn	(a.s. müteazzib'in c.) taazzübedenler, evlenmeyenler, bekârlar.
müteazzil	(A.s. azl'den) taazzül eden, ma'zul olan, azledilmiş, işinden çıkarılmış.
müteazzir	(a.s. özr'den) 1. taazzür eden, özürlü, özürü bulunan. 2. mümkün olmayan, güç, zor.
müteazzire	(a.s. özr'den) [müteazzir" in müen.]. (bkz: müteazzir).
müteazziye	(a.s. uzv'dan) ["müteazzî" nin müen.]. (bkz: müteazzî).
müteazziz	(a.s. izzet'den) taazzüz eden, izzet, kuvvet, kudret, kıymet, yücelik kazanan.
mütebâdil	(a.s. bedel'den) 1. tebâ-dül eden, birbirinin yerine geçen. 2. sıra ile değişen. 3. geo. karşılıklı.
mütebâdile	(a.s. bedel'den) ["mütebâdil" in müen.]. (bkz: mütebâdil).
mütebâdir	(a.s. büdûr'dan) 1. tebâdür eden, birdenbire akla gelen. 2. üstün, birinci olmak için çırpınan.
mütebâdir-i hatır	hatırlanan.
mütebâgız	(a.s. buğz'dan) buğz, kin güden.
mütebâdir-i zahir	ortaya çıkan, oluşan,
mütebaggız	(a.s.) tebâguz eden, buğz, kin gösteren.
mütebahhir	(a.s. buhâr'dan) buğu hâline gelen,tebahhur eden, buharlaşan, dumanlanan, tütsülenen.
mütebahhir	(a.s. bahr'den. c. mütebahhirîn) bilgisi, deniz gibi geniş ve engin olan. (bkz: allâme).
mütebahhlr-âne	(a.f.zf.) mütebahhir, bilgisi deniz gibi geniş ve engin olana yakışacak yolda.
mütebâhî	(a.s. behâ'dan) övünen. (bkz: mubâhî, mütefâhir).
mütebahhirîn	(a.s. mütebahhir'in c.) bilgileri, deniz gibi geniş ve engin olanlar.
mütebahhirîn-i ulemâ	âlimlerin en geniş bilgilileri.
mütebâhiyâne	(a.f.zf.) övünerek. (bkz: mütefâhir-âne).
mütebahtır	(a.s. tebahtur'dan) kibirle, gururla, kendini beğenmiş olarak yürüyen.
mütebahtır-âne	(a.f.zf.) kibirle sallana sallana yürüyene yakışacak yolda.
mütebâid	(a.s. bu'd'dan) 1. tebâüd eden, uzaklaşan, birbirinden uzak bulunan. 2. fiz. ıraksal, fr. divergent.
mütebâide	(a.s. bu'd'dan) ["mütebâid"in müen.]. (bkz: mütebâid).
mütebaki	(A.s. beka'dan) bakî kalan, geri kalan, artan.
mütebaki	(a.s. bükâ'dan) tebâkî eden, ağlar gibi görünen, yalandan ağlayan.
mütebakiye	(a.s. beka'dan) ["mütebâkî"nin müen.]. (bkz: mütebaki).
mütebâlî	(a.s.) birini sınayan.
mütebâlih	(a.s.) ebleh gibi görünen, eblehlik, bönlük tavn takınan.
mütebâriz	(a.s. bürûz'dan) tebarüz eden, meydana çıkan, beliren, bariz, aşikâr. (bkz: müteberriz).
mütebârizîn	(a.s. mütebâriz'in c.) tebarüz edenler, meydana çıkanlar, belirenler.
mütebasbıs	(a.s. basbasa'dan. c. mütebasbısîn) tabasbus eden, yaltaklanan.

mütebasbıs-âne	(a.f.zf.) tabasbus ederek, yaltaklanarak.
mütebasbısın	(a.s. mütebasbıs'ın c.) tabasbus edenler, yaltaklananlar.
mütebassır	(a.s. basar'dan) tabassur eden, basiretli, gözü açık, iyice düşünen, ilerisini gören.
mütebassır-âne	(a.f.zf.) basiretle, iyice düşünerek, ileriyi görerek.
mütebassıt	(a.s.) yayılmış, serilmiş olan.
mütebâyiân	(a.i.c.) alıcı ile satıcı. (bkz. âkıdeyn).
mütebâyin, ınütebâyine	(a.s. beyn'den) 1. zıt, birbirine uymayan, uyuşmaz. 2. mat. ortakbölenleri olmayan.
Ef'âl-i mütebâyine	birbirine uymayan, zıt işler.
mütebeddi'	(a.s. bid' ve bid'at'dan) sünnet ehli iken bid'at ehli olan.
mütebeddi	(a.s. bedel'den) 1. tebeddül eden, değişen, başka hâle giren, (bkz: mütehavvil). 2. kararsız.
mütebehhic	(a.s. behcet'den) şen, keyifli.
mütebekkim	(a.s. bekem'den) dilsiz-lenen, söz söylerken tutulup kalan, (bkz: lal).
mütebekkim-âne	(a.f.zf.) söz söylerken tutulup kalarak, tutularak.
mütebellid	(a.s.) tebellüdeden, ağır davranan, tenbel.
mütebellil	(a.s.) 1. tebellül eden, ıslanan, nemlenen [şey]. 2. altını ıslatan, (bkz: selîs-ül-bevl).
mütebcili	(a.s. billûr'dan) 1. tebellür eden, billurlaşan. 2. kim. billurlaşmış. 3. meç. beliren, belirgin.
mütebennî	(a.s.) birini oğul edinen.
müteberkı'	(a.s.) teberku' eden, peçelenen, maskelenen.
müteberrî	(a.s. berâ' ve berâet'den) 1. teberrî eden, yüz çeviren, uzaklaşan. 2. kurtulmuş, ihtiyacı olmayan. 3. her şeyden elini, eteğini çeken; yüz çeviren. 4. Şiî ve Alevilerde hulefâ-yi râşidîni sevmeyen.
müteberri'	(a.s. bürû'dan) teberru' eden, bağışlayan, bağışta bulunan.
müteberrid	(a.s. bürûdet'den) teberrüdeden, soğuyan.
Mâ-i müteberrid	soğuyan su.
müteberrik, müteberrike	(a.s. bereket'den) teberrük eden, mübarek sayılan, uğurlu.
müteberriken	(a.zf.) uğurlulukla, uğurlu sayılarak.
müteberrir	(A.s.) teberrür eden, Allah'a derinden itaat eden.
müteberriz	(a.s.) teberrüz eden, meydana çıkan, beliren, (bkz: mütebâriz).
mütebessil	(a.s.) tebessül eden, kızgınlık veya cesaretten dolayı yüzünü ekşiten.
mütebessim	(a.s. besm'den) tebessüm eden, gülümseyen, gülen.
mütebessim-âne	(a.f.zf.) mütebessim olarak, gülümseyerek, gülerek.
mütebessir	(a.s.) tebessür eden, sivilce çıkaran.
mütebeşbiş	(a.s.) tebeşbüş eden, güler yüz gösteren.
mütebettil	(a.s. betl'den) tebettül eden, Allah'a yönelen.
mütebettilen	(a.zf.) Allah'a yönelerek.
mütebevvil	(a.s. bevl'den) tebevvül eden, işeyen, [yapma kelimelerdendir].
mütebeyyin	(a.s. beyân'dan) tebeyyün eden, meydana çıkan, anlaşılan.
mütebeyyine	(a.s. beyân'dan) ["mütebeyyin"in müen.]. (bkz: mütebeyyin).
mütecâdil	(a.s. cedl'den) mücâdele eden, savaşan, uğraşan.
mütecâhid	(a.s. cehd'den) 1. çalışıp çabalayan. 2. zora karşı uğraşan.

mütecâhil (a.s. cehl'den) tecâhül eden, câhil gibi görünen, bilmemezlikten gelen, bilmez görünen, (bkz: mutenalar).
mütecâhil-âne (a.f.zf.) bilmemezlikten gelerek, bilmez görünerek.
müteca'id (a.s. ca'd'dan) teca'üd eden, kıvırcık olan, kıvrık.
müteca'idü'l-eş'âr saçları kıvırcık olan, kıvırcık saçlı.
miıtprânih (a.s. cenb'den) ictinâ-beden, sakınan, çekinen, uzaklaşan, kendini bir yana çeken, karışmayan, (bkz: müctenib).
mütecanis (a.s. cins'den) 1. bir cinsten olan. (bkz: hem-cins). 2.fels. bir cinsten. 3. fiz., kim. homogen, fr. homogene. 4. gr. eşsesli.
mütecanis zü'l-hudûd-i kesîremat. homogen, çokterimliler.
mütecanise (a.s. cins'den) ["mütecanis"in müen.]. (bkz: mütecanis).
mütecasir (a.s. cesâret'den. c. mütecasirin) tecâsür eden, cür'et gösteren, ...e kalkışan, yeltenen; küstah.
mütecâsir-âne (a.f.zf.) küstahçasına.
mütecasire (a.s. cesâret'den) ["mütecasir"in müen.]. (bkz: mütecasir).
mütecâsirîn (a.s. mütecâsir'in c.) cür'et edenler, cesaretlenenler; ...e kalkışanlar, yeltenenler, küstahlar.
mütecavib (a.s.) tecâvüb eden, cevap veren.
mütecâvil (a.s.) cevelân eden, dolaşan.
mütecâvir (a.s. civâr'dan) bir civarda olan, komşu.
Zâviyetân-ı mütecâviretân geo. yöndeş açılar.
mütecâvire (a.s. civâr'dan) ["mütecâvir"in müen.]. (bkz: mütecâvir).
Zâviyetân-ı mütecâviretân geo. *yöndeş açılar.
mütecaviz (a.s. cevâz'dan. c. mütecavizin) 1. tecâvüz eden, geçen, aşan. 2. sataşan, saldıran; sarkıntılık eden. 3. fazla, çok.
mütecâvizâne (a.f.zf.) mütecaviz olana yaraşır surette; tecâvüz ederek, sarkıntılıkla.
mütecavizin (a.s. mütecâviz'in c.) tecâvüz edenler, saldıranlar, sarkıntılık edenler.
mütecâzib (a.s. cezb'den) cezbeden, çeken.
mütecebbir (a.s. cebr'den) 1. teceb-bür eden, zorbalaşan, cebir ve zor kullanan. 2. kibirlenen.
mütecebbire (a.s. cebr'den) ["müte-cebbir" in müen.]. (bkz: mütecebbir).
mütecebbir-âne (a.f.zf.) zorbalıkla. (bkz: cebren).
müteceddid (a.s. cedd'den. c. müteceddidîn) 1. teceddüdeden, yenilenen, yenileşen. 2. modanın yeniliklerini takip eden.
müteceddid-âne (a.f.zf.) müteceddid olana, yenileşene yakışacak surette; yenileşmiş biçimde.
müteceddide (A.s. cedd'den) ["müteceddid"in müen.]. (bkz: müteceddid).
müteceddidîn (a.s. müteceddid'in c.) teceddüdedenler, yenilenenler, yenileşen-ler.
müteceffif (a.s.) teceffüf eden, kuruyan, içi boşalan, koflaşan. [kabuklu meyve], (bkz: mütecevvif, müteyebbis).
müteceffife (a.s.) ["müteceffif in müen.]. (bkz: müteceffif).
mütecehhiz (a.s. cihâz'dan) techîzath, donanmış.
mütecellî (A.s. celâ' ve celv'den) 1. tecellî eden, görünen, meydana çıkan. 2. parlak, (bkz: rûşen).
mütecellid (a.s. celâdet'den. c. müte-cellidîn) tecellüdeden, celâdet, kahramanlık, yiğitlik gösteren.
mütecellid-âne (a.f.zf.) celâdetle, kahramanlıkla, yiğitlikle.

mütecellidin (a.s. mütecellid'in c.) celâdet gösterenler, kahramanlar, yiğitler.
nıütecenımi' (a.s. cem'den. c. müte-cemmiîn) tecemmu' eden, toplanan, biriken, yığılan.
mütecemmid, mütecemmide (a.s.) donan, donmuş, (bkz: müncemid).
Enhâr-ı mütecemmide donmuş nehirler.
mütecemmiîn (a.s. mütecemmi'in c.) tecemmu' edenler, toplananlar, birikenler, yığılanlar.
mütecemmil (a.s. cemâl'den. c. mütecemmilîn) tecemmül eden, süslenen, bezenen; donanan.
mütecemmil-âne (a.f.zf.) süslenerek, bezenerek, donanarak.
mütecemmilîn (a.s. mütecemmil'in c.) tecemmül edenler, süslenenler, bezenenler; donananlar.
mütecennî (a.s.) 1. meyva toplayan. 2. iftira eden, suç atan. (bkz: müfterî).
mütecennib (a.s.) ictinâbeden, sakınan, kaçınan, çekinen, (bkz: müctenib).
mütecennin (a.s. cenn ve cünûn'dan) tecennün eden, delirmiş olan, çıldırmış, (bkz: mecnûn).
mütecennin-âne (a.f.zf.) delirerek, delicesine, çıldırmışçasına.
mütecerri' (a.s. cür'a'dan) tecerrü' eden, yudumlayarak içen.
mütecerrid (a.s. cered'den) 1. tecerrüt eden, soyunan, çıplak olan. 2. evli olmayan. 3. tek başına kalan. 4. tas. dünyâ işlerinden vazgeçip Allah'a yönelen.
mütecessid (a.s. cesed'den) tecessüt eden, ceset hâline gelen, vücut peyda eden.
mütecessım (a.s. cism'den) tecessüm eden, cisimlenen, gözle görünen.
mütecessis (a.s. cess'den c. mütecessisîn) l. tecessüs eden, gizliyi arayan, gizliyi gözetleyen. 2. meraklı.
mütecessis-âne (a.f.zf.) gizli şeyleri öğrenmeye çalışarak; merakla...
mütecessisîn (a.s. mütecessis'in c.) tecessüs edenler, gizliyi arayanlar, gizliyi gözetleyenler; meraklılar.
mütecevşin (a.s.). (bkz. mütederri1).
mütecevvif (a.s.) tecevvüf eden, içi boşalan, kof olan; kovuk olan. (bkz. mütehallî).
mütecevviz (a.s.) 1. caiz olmayan şeyi caiz gören. 2. mecazlı söz söyleyen.
mütecevviz-âne (a.f.zf.) 1. caiz olmayan şeyi caiz görürcesine. 2. mecazlı söz söyleyerek.
mütecevvizîn (a.s. mütecevviz'in c.) 1. caiz olmayan şeyleri caiz görenler. 2. mecazlı söz söyleyenler.
mütecezzî (a.s. cüz'den) 1. cüz cüz, parça parça aynlan. 2. jeol. ufalanmış.
Gayr-i mütecezzî aynlamayan, bölünemeyen.
mütedâfi' (a.s. def den) 1. tedafü' eden, itişen, kakışan. 2. düşmanı defeden.
mütedâfian (a.zf.) 1. itişerek, kakışarak. 2. düşmanı defederek.
mütedâfiâne (a.f.zf.) itişir kakı-şırcasına; düşmanı defedercesine.
mütedâhik, mütedâhike (a.s.) tedâhük eden, karşılıklı gülüşen.
Etfâl-i mütedâhike gülüşen çocuklar [karşılıklı].

mütedâhil	(a.s. dühûl'den) 1. tedahül eden, birbirine geçen, kansan. 2. gecikmiş, ödenmemiş [maaş]. 3. mant. altık. 4. mat. mütenâsib.
mütedair	(a.s. devr'den) dâir, ...le ilgili; ait, için, dolayı, üzerine.
mütedârib	(a.s. darb'dan) tedârüb eden, birbirine vuran, vuruşan, (bkz: mütezârib).
mütedârik	(a.s. derk'den) tedârik eden, bulup hazırlayan.
Bahr-i mütedârik	(bkz: bahr).
mütedâvî	(a.s. devâ'dan) tedâvî eden, kendi kendine ilâç yapan ve bakan.
mütedâvil, mütedâvile	(a.s. devlet'den) 1. tedavülde bulunan, elden ele gezen; geçen, kullanılan.
Nukud-ı mütedâvile	tedavülde bulunan, kullanılan paralar. 2. döner [sermâye hakkında].
mütedebbir	(a.s. dübür'den) tedbirli, ilerisini gören, ölçülü hareket eden.
mütedebbir-âne	(a.f.zf.) tedbirli olarak, ilerisini görerek, ölçülü olarak.
mütedeffin	(a.s. defn'den) defnedilen, gömülen.
mütedehhî	(a.s. dehâ'dan) dehâ, üstün zekâ ve anlayış sahibi gibi harekette bulunan.
mütedehhin	(a.s. dehn'den) tedenhün eden, bağlanan.
mütedehhiş	(a.s.) yılgın.
mütedehhiyâne	(a.f.zf.) dehâ sahibine, üstün zekâ ve anlayış sahibi gibi harekette bulunana yaraşır yolda.
mü tedellî	(a.s.) tedellî eden, nazlanan.
mütedelliyâne	(a.f.zf.) tedellî edene, nazlanana yaraşır yolda, nazlanırcasına.
mütedennî	(a.s. denâet'den) tedenni eden, gerileyen, aşağılayan.
mütedennis	(a.s.) tedennüs eden, kir peyda eden, kirlenen.
mütederri'	(a.s.) tederri' eden, zırhlanan, zırh giyen, (bkz: mütecevşin).
mütederric, mütederrice	(a.s. derece'den) derece derece olan, basamaklı.
mütederris	(a.s. ders'den). (bkz. müteallim).
mütedessir	(a.s.) libâsa bürünme, elbise giyme, (bkz: müddessir, mütezemmil).
mütedeyyin	(a.s. dîn'den) 1. dîne bağlı, (bkz: dîn-dâr). 2. borç edilen, borçlanılan. 3. belirli bir dîni kabul etmiş olan.
mütedeyyine	(a.s. dîn'den) ["mütedeyyin" in müen.]. (bkz: mütedeyyin).
müteeddî	(a.s. edâ'dan) eda edici, eden, ödeyen, ödeyici.
müteeddib	(a.s. edeb'den. c. müteeddibîn) teeddübeden, edeplenen, utanç duyan, utanan.
müteeddibâne	(A.f.zf.) edepli, terbiyeli olana yakışacak surette, edeplenerek, utanç duyarak.
müteeddibîn	(a.s. müteeddib'in c.) teeddübedenler, edeplenenler, utanç duyanlar, utananlar.
müteehhib	(a.s.) kendi kendini yetiştirmiş [kimse].
müteehhil	(a.s. ehl'den) teehhül etmiş, evlenmiş, evli.
müteekkid	(a.s. te'kid'den) te'kidedici, tekrarlanan, sağlamlaşan.
müteellif	(a.s. ülfet'den) ülfet peyda eden, alışmış, alışkın.
müteellih	(a.s.c. müteellihîn) Allah'ın birliğine inanan.
müteellihîn	(a.s.c.) Allah'a tapınanlar, islâm âlimleri.
müteellim	(a.s. elem'den) teellüm eden, elemlenen, içi sızlayan, acı duyan.

müteellimâne (a.f.zf.) içi sızlayarak, acı duyarak.
müteemmil (a.s. emel'den) teemmül eden, derin düşünen, dalgın.
müteemınil-âne (a.f.zf.) teemmül edene, derin düşünene yaraşır surette; derin derin düşünürcesine.
müteemmir (a.s.) teemmür eden, âmirlenen, amirlik eden.
müteennî (a.s. eny'den) teenni eden, acele etmeyen, ağır davranan, temkinli, sakıngan.
müteenniyâne (a.f.zf.) temkinli olarak, sakınarak, çekinerek.
müteessif (a.s. esefden) teessüf eden, eseflenen, kederlenen.
müteessifâne (a.f.zf.) müteessif olarak, eseflenerek, kederlenerek.
müteessifen (a.zf.) teessüf ederek, müteessif olarak, üzüntü duyarak.
müteessir (A.s. esr ve esâret'den) 1. teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, üzüntülü. 2. birinin acısıyla acılanan. 3. psik. duygulanmış, [müteessir olma, etkilenme].
müteessirâne (a.f.zf.) teessürle, üzüntü ile.
müteessiren (a.zf.) 1. müteessir olarak, üzülerek, kederlenerek. 2. etkilenerek.
müteeyyid (A.s. te'yîd'den) teeyyü-deden, kuvvetlenen.
müteezzî (A.s. ezâ'dan) eziyet çeken, sıkılan, incinen; üzgün, üzülmüş.
mütefahhıs (a.s. fahs'dan) tefahhus eden, içyüzünü dikkatle araştıran.
mütefahhısâne (a.zf.) araştırıp yoklayarak, her şeyi anlamayı, öğrenmeyi merak ederek.
mütefahhir (a.s. fahr'den) tefahhür eden, gururlanan, övünen, (bkz: mütefâhir).
mütefahhirâne (a.f.zf.) tefahhür ederek, övünerek, kurularak.
mütefâhir (a.s. fahr'den) tefâhür eden, övünen, kurulan, kurum satan, (bkz: mütefahhir).
mütefakkıh (a.s. fıkh'dan. c. mütefakkıhîn) fıkıh âlimi (bilgini); fıkıhla uğraşan.
mütefakkıhîn (a.s. mütefakkıh'ın c.) fıkıh âlimleri (bilginleri); fıkıhla uğraşanlar.
mütefakkid (a.s. fakd, fıkdan ve fukud'dan) araştırıp soran, (bkz: müdekkik).
mütefassım (a.s.) 1. infisâm eden, kınlan, üzülen. 2. sütten kesilen.
mütefattın (a.s. fatn'dan) tefattun eden, derhal farkına varan.
mütefattır (a.s.) infitâr eden, yanlan.
mütefâvit, mütefâvite (a.s. fevt'den) birbirinden farklı, çeşitli olan, aralarında fark bulunan, (bkz: mütenevvi').
mütefâyid (a.s.) faydalanan [birbirinden].
mütefâzıl (a.s. fazl'dan) 1. fazilet ve bilgi yansına çıkan. 2. fazla, artık.
mütefazzıl (a.s. fazl'dan. c. müte-fazzılîn) fazilet, meziyet ve bilgi yansına çıkan, (bkz: mütefâzıl1).
mütefazzıl-âne (a.f.zf.) fazilet, meziyet ve bilgi yansına çıkana yakışır surette.
mütefazzılîn (a.s. mütefazzıl'ın c.) fazilet ve meziyet yolunda yanş edenler.
mütefecci' (a.s.) açıklanan, acınan, dertli olan.
mütefeccir (a.s. fecr'den) tefeccür eden, açılan, görünen.
mütefehhim (a.s. fehm'den) tefehhüm eden, anlayan.
mütefe'il (a.s. fâl'den. c. mütefe'ilîn) 1. fal açan, fala bakan. 2. hayra yoran, hayrın başlangıcı, uğur sayan.

mütefe'il-âne (a.f.zf.) fal açar-casına; hayra yorarak.
mütefe'ilîn (a.s. mütefe'il'in c.) l. fal açanlar, fala bakanlar. 2. hayra yoranlar.
mütefekkik (a.s. fekk'den) dalgın [adam].
mütefekkir (a.s. fıkr'den. c. mütefekkirin) tefekkür eden, düşünen, düşünür, düşünce sahibi.
Kuvve-i mütefekkire düşünme kuvveti.
mütefekkirâne (a.f.zf.) tefekkür ederek, düşünüp taşınarak.
mütefekkire (a.i. fikr'den). (bkz. müfekkire).
mütefekkirin (a.s. mütefekkir'in c.) düşünürler, düşünce sahipleri.
mütefellik (a.s.) infilâk eden, patlayan, yanlan, açılan.
mütefellis (a.s.) müflis olan.
mütefelsif (a.s. felsefe'den) filo-zoflaşan; felsefe yapan.
mütefennin (a.s. fenn'den) tefennün eden, teknik bilgi sahibi, fen âlimi.
mütefenninâne (a.f.zf.) mütefennin olana yaraşır yolda.
mütefer'in (a.s.) 1. firavnlaşan, firaun tavn takınan, firaun kesilen. 2. kibirli. (bkz: mağrur, müteazzım).
müteferri' (a.s. fer'den) 1. tefemi' eden, bir kökten ayrılan; dal budak salan. 2. bir kökle ilgili olan.
müteferriât (a.i. müteferri'nin c.). (bkz: teferruat).
müteferric (a.s. ferec'den. c. müte-ferricîn) teferrüceden, gezinen, hava almaya, gezmeye, eğlenmeye giden.
müteferricîn (a.s. müteferric'in c.) teferrücedenler, gezinenler, hava almaya, gezmeye, eğlenmeye gidenler.
müteferrid (a.s. ferd'den. c. müte-ferridîn) teferrüdeden, tek ve yalnız olan, eşi emsali olmayan.
müteferrid-âne (a.f.zf.) teferrüd ederek, tek ve yalnız kalarak.
müteferridîn (a.s. müteferrid'in c.) teferrüdedenler, tek ve yalnız olanlar, eşi emsali olmayanlar.
müteferrig (a.s.) feragat eden, vaz geçen.
müteferrih (a.s. ferah'dan) ferahlanan, içi açılan.
müteferrik (a.s. fark'dan) teferruk eden, dağınık, ayn ayn.
müteferriku'l-vüreykat-ı ke'siyye bot. ayn çanakyapraklılar.
müteferrikü'l-vüreykat-ı tüveyciyye bot. ayn taçyapraklılar.
müteferrika (a.i.) 1. ufak tefek masraflar için ayrılan para.
Masârif-i müteferrika ufak tefek masraflar. 2. çeşitli işler gören. 3. pâdişâh, sadrâzam ve vezirlerin emirlerini götüren kimse. 4. emniyet teşkilâtında, hırsız, dilenci, mecnun, esrarkeş ve benzeri gibi kimselerin ilgili makamlara sevk edilmek üzere banndınldıklan tasım.
müteferris (a.s. ferâset'den) teferrüs eden, anlayan, anlayışlı, sezişli.
müteferris (a.s.) teferrüs eden, mefrûş olan, döşenen.
müteferriz (a.s. ferz'den) tefemiz eden, aynlan. (bkz. müfrez).
mütefessih (a.s. tefessüh'den) tefessüh etmiş, çürümüş, bozulmuş, kokmuş.
mütefessih (a.s. füshat'den) bollaşan, genişleyen.
mütefettit (a.s.) tefettüt eden, ufak ufak parçalanan.
mütefevvih (a.s.) 1. tefevvüh eden, ağzına alan, söyleyen. 2. dil uzatan.
mütefevvik (A.s. fevk'den. c. mütefevvikîn) tefevvuk eden, üstün gelen, üstün.

mütefevvikâne	(a.f.zf.) üstün gelerek, üstünlükle.
mütefevvikîn	(a.s.) mütefevvik'in c.) tefevvuk edenler, üstün gelenler, üstün olanlar.
mütefevviz	(a.s. fevz'den c. müte-fevvizîn) l. tefevvuz eden, uhdesine, üzerine alan. 2. gayrimenkul malların tasarruf, sahip olma, kullanma hakkını satın alan.
mütefevvizîn	(A.s. mütefevviz'in c.), (bkz: mütefevviz).
mü'tefik	(a.s.) tersine dönen, dönmüş.
mü'tefikât	(a.i.c.) Lût kavminin darmadağın olan şehirleri.
mütegabî	("ga" uzun okunur, a.s.) kendini gabî gösteren, ahmak tavn takınan.
mütegabin	("ga" uzun okunur, a.s. gabn'den) tegabün eden, birbirini aldatan.
mütegabiyâne	("ga" uzun okunur. a.f.zf.) gabîcesine, ahmakçasına.
mütegaddî	(a.s. gıdâ'dan) tagaddi eden, gıdâlanan, gıda alan. (bkz. mütegazzî).
mütegaffil	(a.s.) tegaffül eden, gaflette bulunan, bilmiyor görünen.
mütegafil	("ga" uzun okunur, a.s. gaflet'den) tegafül eden, gafil görünen, gafil gibi davranan.
mütegafilâne	("ga" uzun okunur. a.f.zf. gaflet'den) gafil gibi davranarak.
mütegalib	("ga" uzun okunur, a.s. galebe'den) -sıra ile- birbirine galip olan, üstün gelen.
mütegallî	(a.s.) tegallî eden, galiye (misk ve amberden meydana gelen güzel koku) sürünen.
mütegallib	(a.s. galebe'den. c. mütegallibîn) zorba,
mütegallibâne	(a.f.zf.) zorbacasma.
mütegallibe	(a.i.) zorba takımı, derebeyi.
mütegallibîn	(a.s. mütegallib'in c.) zorbalar.
mütegallif	(a.s.) gılaflanmış, kılıflı, kın içinde bulunan, (bkz: mütegammid).
mütegallit	(a.s.) tegallüt eden, galata, yanlışa düşen, yanılan.
mütegamiz	("ga" uzun okunur, a.s. c. mütegamizîn) göz ucu ile işaret eden [birbirine].
mütegamizîn	("ga" uzun okunur, a.s. mütegamiz'in c.) göz ucu ile işaret edenler [birbirlerine].
mütegammid, mütegammide	(a.s. gamd'den) kınlı; örtülü, (bkz: mütegallif).
mütegammide	(a.i.) zool. kınkan adlılar.
mütegammidetü'l-cenâh	kınkanadlı böcekler.
müteganni	(a.s. gınâ'dan) teganni eden, nağme eden, ırlayan, şarkı söyleyen. (bkz: müterennim).
müteganniç	(a.s. ganc'den) tegannüceden, nazlanan, naz gösteren.
müteganniyâne	(a.f.zf.) teganni ederek.
mütegarrib	(a.s. gurbet'den. c. mütegarribîn) gurbete çıkan.
mütegarribîn	(a.s. mütegarrib'in c.) gurbete çıkanlar.
mütegarrid, mütegarride	(a. s.) tegarrüdeden, güzel nağmeler çeviren [çok zaman kuş hakkında söylenir].
Bülbül-i mütegarrid	güzel öten bülbül.
Tuyûr-i mütegarride	güzel öten kuşlar.
mütegarrir	(a.s.) igtirâr eden, gururlanan, güvenilmeyecek şeye güvenen.
mütegassil	(a.s. gusl'den) 1. gusl eden, yıkanan. 2. gasl eden, yıkayan.

mütegaşşî	(a.s. gışâ ve gaşy'den) 1. tegaşşî eden, bürünen, örtünen. 2. gaşyolan, kendinden geçen.
mütegavvil	(a.s.) 1. tegavvül eden, uğraşan. 2. bir şeyin rengine giren, (bkz: mütelevvin).
mütegavvir	(a.s.) tegavvür eden, derine dalan.
mütegayir	(a.s. gayr'den) 1. mugayir, zıt olan [birbirine]. 2. değişik, farklı.
mütegayyib, mütegayyibe	(a.s. gayb'den) tagayyübeden, gözden kaybolan, uzaklaşan, görünmez olan.
Eşhas-ı mütegayyibe	kaybolan, kaybolmuş kimseler.
mütegayyim	(a.s. gaym'den) tegayyüm eden, bulutlu [hava].
mütegayyir	(a.s. gayr'den) 1. tagayyür eden, değişen, başkalaşan. 2. bozulmuş, bozuk.
mütegayyir-âne	(a.f.zf.) değişmiş, bozulmuşçasına.
mütegayyiz	(a.s. gayz'dan) tagayyüz eden, kızan, kızmış, kızgın [kimse].
mütegazzi	(a.s.) tagazzî eden, gızâlanan, gıdalanan. (bkz: mütegaddî).
mütegazzib	(a.s.) tegazzûbeden, gazabe gelen, hiddetlenen.
mütegazzil	(a.s. gazel'den) 1. gazel söyleyen, gazel okuyan, (bkz: gazel-hân, gazel-serâ). 2. gazel yazan, (bkz: gazel-nüvîs).
mütehâbb, mütehâbbe	(a.s. hubb'dan) birbirini dost sayan.
Düvel-i mütehâbbe	birbirlerini dost sayan devletler.
mütehabbir	(a.s.) iyi bilen, kökten bilen.
mütehabbis	(a.s. habs'den) kendini kaybeden, bir yere kapanan.
mütehabbis-âne	(a.f.zf.) kendini hapsedene, bir yere kapanana yaraşır yolda.
mütehaccim	(a.s.) hacimlenmiş, hacimli, cüsseli.
mütehaccir	(a.s. hacer'den) tahaccür etmiş, taş hâline gelmiş, taşlaşmış.
mütehaccire	(a.s. hacer'den) ["mütehaccir"in müen.]. (bkz: mütehaccir).
mütehâcî	(a.s. hecv'den) birbirini hicveden, birbirini yeren; hicveden.
mütehâcim	(a.s. hücûm'dan. c. mü-tehâcimîn) tehacüm eden, birbirine hücum eden, saldıran.
mütehâcim-âne	(a.f.zf.) hücum edercesine, saldırırcasına.
mütehâcimin	(a.s. mütehâcim'in c.) tehacüm edenler, birbirine hücum edenler, saldıranlar.
nıütehâciyâne	(a.f.zf.) hicvedercesine.
mütehaddır	(a.s.) tahaddur eden, yeşillenen, yeşil renk bağlayan, (bkz: müte-hazzır).
mütehaddi'	(a.s. hud'a'dan) tahaddu' eden, bilerek aldanan.
mütehaddî	(a.s.) rtahaddî eden, çekişen.
mütehaddib	(a.s. hadeb'den) tahad-düb eden, kanbur olan, kanburlaşan.
mütehaddir, mütehaddire	(a.s. hader'den) tahaddur eden, örtünen, bürünen; meç. namuslu.
Nisvân-ı mütehaddire	örtülü, namuslu kadınlar.
mütehaddir	(a.s.) yokuş aşağı giden, hızla aşağı doğru inen, yuvarlanan, (bkz: münhadir).
mütehaddis, mütehaddise	(a.s. hudûs'dan) tehaddüs eden, meydana gelen veya çıkan, peyda olan.
Vakayi'-i mütehaddise	ortaya çıkan vak'alar.
mütehaddis	(a.s.) tahaddüş eden, tırmalanan; ıztırap çeken.
mütehâdı'	(a.s.) aldanmamış iken aldanmış gibi görünen.

mütehaffız (a.s. hıfz'dan. c. mütehaffızîn) tahaffuz eden, korunup sakınan.
mütehaffızîn (a.s. mütehaffız'ın c.) tahaffuz edenler, korunup sakınanlar.
mütehaffif (a.s. hıffet'den) 1. tahaffüf eden, hafifleyen. 2. ayağa mest, çizme gibi konçlu bir şey giyen.
mütehâfit (a.s. heft'den) bir şeyin üzerine istekle saldıran.
mütehâfit-âne (a.f.zf.) bir şeyin üzerine istekle saldınrcasına.
mütehakkık (a.s. hakk'dan) tahakkuk eden, doğruluğu meydana çıkan.
mütehakkıka (a.s. hakk'dan) ["mütehakkık"in müen.]. (bkz: mütehakkık).
mütehakkid (a.s.) tahakkud eden, kin tutan, (bkz: kîn-dâr).
mütehakkim (a.s. hükm'den. c. mü-tehakkimîn) l. tahakküm eden, hâkimlik takınan. 2. zorba.
mütehakkim-âne (a.f.zf.) tahakkümle; zorbalıkla.
mütehakkime (a.s. hükm'den) ["mütehakkim" in müen.]. (bkz: mütehakkim).
mütehakkimîn (a.s. mütehakkim'in c.) l. tahakküm edenler, hâkimlik takınanlar. 2. zorbalar.
mütehalhıl (a.s. halhal'dan) açılıp parçaları ayrılmış olan; kabarık, kabartılmış olan.
nıütehâlif (a.s. halfden) iki düşmandan ikisine de yemin veren.
mütehâlif (a.s. hulfden) tehâlüf eden, birbirine uymayan.
mütehâlifü'l-merkez merkezi bir olmayan.
Devâir-i mütehâlifetü'l-merâkiz merkezî yerler olmayan dâireler.
mütehâlik (a.s. helâk'dan) tehalük eden, kendini tehlikeye düşürecek kadar acele ile bir işe koşan.
mütehâlik-âne (a.f.zf.) büyük bir acele ile, çabuklukla.
mütehallî (a.s. haly'den) tahallî etmiş, süslenmiş, donanmış [maddî, manevî].
mütehallî (a.s.) tahallî eden, boşalan, boş kalan, (bkz: mütecevvif).
mütehallid (a.s. huld'den) tahallüdeden, bir yerde daimî olarak kalan, (bkz: ebedî, hâlid, sermedi).
mütehallif (a.s.) tahallût eden, uygun gelmeyen, uymayan.
mütehallik (a.s. hulk'dan) ahlâk peyda eden, huy edinen, yeni bir huy kazanan.
mütehallika (a.s. halk'dan) ["mütehallik"in müen.]. (bkz: mütehallik).
mütehallil (a.s.) 1. tahallül eden, bozulan. 2. araya giren, araya sokulan.
mütehallil (a.s. hall'den) tahallül eden, hallolmuş, erimiş, çözülmüş.
mütehallile (a.s. hall'den) ["mütehallil" in müen.]. (bkz: mütehallil).
mütehallim (a.s. hilm'den) 1. yumuşak huylu imiş gibi görünen. 2. anat. memeleşen, meme gibi yuvarlaklaşan.
mütehallis (a.s. hulûs'dan) 1. halâs bulan, kurtulan. 2. mahlas alan, [ikinci] ad takınan.
mütehallit (a.s.) tahallût eden, karışan, karışık olan.
mütehâmî (a.s. himâye'den) kendini himaye eden, sakınan, korunan, (bkz. mütehammî).
mütehâmik (a.s. humk'dan) kendini ahmak gösteren, (bkz: mütehammik).
mütehâmik-âne (a.f.zf.) ahmakcasına.
mütehâmiyane (a.f.zf.) kendini himaye edercesine; sakınarak, korunarak.

mütehammız	(a.s. humz'dan) tahammüz eden, ekşiyen. (bkz: mütehammir).
mütehammı	(a.s.) kendini himaye eden; korunan, (bkz: mutenamı).
mütehammik	(a.s. humk'dan) ahmaklaşan, ahmak gibi davranan veya konuşan, (bkz: mütehâmik).
mütehammil	(a.s. haml'den. c. mütehammilin) tahammül eden, dayanan; yük altında bulunup ses çıkarmayan [maddî, manevî].
mütehammilâne	(a.f.zf.) 1. tahammül ederek, dayanarak. 2. yüklenerek.
mütehammilin	(a.s. mütehammil'in c.) tahammül edenler, dayananlar, yük altında bulunup ses çıkarmayanlar.
mütehammir	(a.s. hamr'den) tahammür eden, mayalanan, ekşiyen, fr. fermente. (bkz. mütehammız).
mütehannî	(a.s.) münhanî olan, eğrilen.
mütehannin	(a.s.) çok göreceği gelen, özleyen, (bkz. mütehassir).
mütehârib, mütehâribe	(a.s. harb'den) harbeden, savaşan.
Düvel-i mütehâribe	birbiriyle savaşan devletler.
mütehârim	(a.s.c. mütehârimîn) teharüm eden, ihtiyar gibi görünen, yalandan ihtiyarlık gösteren.
mütehârimâne	(a.f.zf.) yalandan ihtiyar gibi görünerek.
mütehârimîn	(a.s. mütehârim'in c.) teharüm edenler, ihtiyar gibi görünenler, yalandan ihtiyarlık gösterenler.
müteharrik	(a.s. hark'dan) taharruk eden, yırtılan.
müteharrî	(a.s. hary'den) taharrî eden, araştıran.
mütehâriş	(a.s. tehârüş'den) tehârüş eden, hınldaşıp dalaşan.
müteharrik	(a.s. hareket'den) 1.hareket eden, kımıldayan, oynayan. 2. fels., fiz. hareketli, işler. 3. a. gr. harekesi olan, harekeli [harf].
müteharrik bi'z-zât	(kendi işler) otomobil, otomat.
müteharrikiyyet	(a.i.) fels. devingenlik, fr. mobilite.
müteharrim	(A.s. harâm'dan). (bkz. mütehazzir).
müteharrimâne	(a.f.zf.). (bkz. mütehazzir-âne).
müteharriş	(a.s. taharrüş'den) taharrüş etmiş, tırmalanan, tırmık yiyen.
müteharrişiyyet	(a.i.) irkitici-lik, fr. irritabilite.
müteharriyâne	(a.f.zf.) taharrî edene, araştırana yaraşır yolda.
müteharriz	(a.i.) sakınan, korunan.
mütehâsım	(a.s. husûmet'den. c. mütehâsımîn) 1. birbirlerine hasım olan, karşılıklı düşmanlık eden. 2. karşılıklı dâva edenlerden her biri.
mütehâsımîn	(a.s. mütehâsım'ın c.) birbirlerine hasım olanlar, karşılıklı düşmanlık edenler; karşılıklı dâva edenler.
mütehâsid	(a.s. hased'den) biri birine hasededen, biri birini kıskanan, çekemeyen.
mütehassıl	(a.s. husûl'den) hâsıl olan, meydana gelen.
Asâkir-i mütehassına	kaleye, istihkâmlı bir yere kapanmış askerler, erler.
mütehassıs	(a.s. husûs'dan) 1. ihtisası olan, bir işin bir şubesini çok iyi bilen, uzman. 2. yalnız bir şeye ayrılmış, ayrı bir işte kullanılan.
mütehassir	(a.s. haser'den) tahassür eden, pıhtılaşmış.
Dem-i mütehassir	pıhtılaşmış kan.
mütehassir	(a.s. hasr'den) hasret çeken, özleyen, (bkz: mütehannin).

mütehassir-âne	(a.f.zf.) hasret çekerek, özleyerek.
mütehassire	(a.s. hasr'dan) ["mütehassir" in müen.]. (bkz: mütehâşî).
mütehassis	(a.s. hiss'den) hislenen, duygulanan.
mütehassisâne	(a.zf.) hislenerek, duygulanarak.
mütehâşî	(a.s. huşû'dan) haşyet gösteren, korkup çekinen.
mütehâşî	(a.s. haşy'den) tehâşî eden, sakıngan, çekingen, (bkz: mütehaşşî).
mütehâşi'	(a.s. huşû'dan) huşu ile eğilen.
mütehâşia	(a.s. huşû'dan) ["müte-hâşi" nin müen.]. (bkz: mütehâşi').
mütehâşiyâne	(a.f.zf.) sakınganlıkla, çekingenlikle; kaçımrcasma.
mütehaşşî	(a.s.) tehâşî eden, korkan, saygı ile karışık korkup çekinen, (bkz: mütehâşî).
mütehaşşi'	(a.s. haşyet'den) tahaşşu1 eden, alçakgönüllü, (bkz: mütevâzî).
mütehaşşib	(a.s. haşeb'den) odunlaşan, odunlaşmış.
mütehaşşid, mütehaşşide	(a.s. haşd'den. c. mütehaşşidîn) tahaşşud eden, biriken, toplanan.
Asâkir-i mütehaşşide	biriken, toplanan asker [bir yerde-].
mütehaşşidîn	(a.s. mütehaşşid'in c.) tahaşşüdedenler, birikenler, toplananlar.
mütehaşşin	(a.s. huşûnet'den) huşunet, sertlik gösteren, (bkz: haşîn).
mütehaşşiyâne	(a.f.zf.) mütehaş-şî'ye, saygı ile karışık korkana yaraşır yolda.
mütehâtıb	(a.s. hitab'dan) birbirine hitabeden, söyleşen.
mütehâtir	(a.s.) birbirini tekzîbeden, yalanlayan.
mütehattır	(a.s. hutûr'dan) tahattur eden, hatırlayan.
mütehattır-ı eyyâm-ı mâzî	geçmiş günleri hatırlayan.
mütehattî	(a.s.) 1. atlayıp geçen. 2. hatâ işleyen, yanılan.
mütehattim	(a.s. hatm'den) lüzumlu, gerekli.
mütehattime	(a.s. hatm'den) ["mütehattim" in müen.]. (bkz: mütehattim).
mütehâvin	(a.s. hevn'den) bir işi mühimseyemeyen, işinde gevşek ve kayıtsız davranan, (bkz: mütekâsil).
mütehâvir	(a.s.) tehâvür eden, birbiriyle konuşan.
mütehavvif	(a.s.) havfe düşen, korkak.
mütehavvifâne	(a.f.zf.) korkak-casına, korkarak.
mütehavvife	(a.s. havfden) ["mütehavvif in müen.]. (bkz: mütehavvif).
mütehavvil	(a.s. havl'den) 1. tahavvül eden, değişen, değişmiş, değişik, kararsız. 2. mat. değişken.
mütehavvil-i mutavassıt	mat. 'parametre.
mütehayyil	(a.s. hayâl'den) tahayyül eden, hayâle dalan, hayal kuran.
mütehayyilâne	(a.f.zf.) hayal kurarak, hayâle, düşünceye dalarak.
mütehayyile	(a.s. hayâl'den) ["mütehayyil" in müen.]. (bkz: mütehayyil).
mütehayyile	(a.i. hayâl'den) hayal kurma merkezi, fr. imagination. (bkz: muhayyile).
mütehayyir	(a.s. hayret'den. c. müte-hayyirîn) hayrette kalan, şaşmış, şaşırmış, (bkz: mebhût).
mütehayyirâne	(a.f.zf.) şaşkın şaşkın, şaşkınca, şaşırarak.
mütehayyirîn	(a.s. mütehayyir'in c.) hayrette kalanlar, şaşmışlar, şaşırmışlar.
mütehayyiz	(a.s. hayz'den. c. müte-hayyizân, mütehayyizîn) 1. tehayyüz eden, yer tutan. 2. itibarlı, mühim, ileri gelen [kimse].

mütehayyizân	(a.s. mütehayyiz'in c.). (bkz. mütehayyizîn).
mutehazzı'	(a.s.) huzû' gösteren, alçakgönüllülük eden. (bkz: mütevazı').
mütehazzı-âne	(a.f.zf.) alçakgönüllülükle.
mütehazzır	(a.s.) tahazzur eden, yeşillenen, yeşil renk bağlayan, (bkz: mütehaddır).
mütehazzır	(a.s.) huzurda bulunan,hazır [olan].
mütehazzib	(a.s.) hizip hizip, küme küme toplanan.
mütehazzin	(a.s.) hüzünlü, kederli,
mütehazzır	(a.s. hazer'den) dikkatli davranan, sakınan, çekinen.
mütehazzir-âne	(a.f.zf.) sakınarak, çekinerek.
mütheccî	(a.s. hecâ'dan) heceleyen.
mütheccid	(a.s.) teheccüdeden, gece uyanıp namaz kılan.
mütheddî	(a.s. hedy ve hidyet'den) 1. ihtida eden, doğru yola giren, islâm dînini kabul eden. 2. hediye gönderen.
mütheddim	(a.s. hedm'den) theddüm eden, inhidam eden, yıkılan, (bkz: münhedim).
mütehekkim	(a.s. tehekküm'den) tehekküm eden, alay eden.
mütehekkimâne	(a.f.zf.) alay edercesine.
mütehellil	(a.s.) tehellül eden, sevinçten yüzü gülen.
mütehennic	(a.s.) tehennüceden, ansızın karnında canlanıp kımıldamaya başlayan çocuk.
mütehettik	(a.s. hetk'den) 1. tehettük eden, yırtılan. 2. utanmaz, edepsiz, yırtık.
mütehevvid	(a.s.) tehevvüdeden, Yahudi olan.
mütehevvir	(a.s. hevr'den) tehevvür eden, birdenbire hiddetlenen, osuruğu cinli, öfkeli, kızgın.
mütehevvirâne	(a.zf.) anî öfke ile, hiddet ile saldırarak [sonunu düşünmeden].
mütehevviren	(a.zf.) öfke ile, kızgınlıkla [sonunu düşünmeden].
mütheyyi'	(a.s. hey'et'den) hazırlanan, hazırlanmış, hazır.
mütheyyi'-i hareket	harekete, gitmeğe hazırlanmış.
mütheyyib	(a.s.) theyyübeden, heybetli, korku ve saygı duygusunu veren.
mütheyyic	(a.s. heyecân'dan) te-heyyüceden, heyecana gelen, coşan, coşkun.
mütheyyicâne	(a.f.zf.) heyecana gelerek, coşarak, coşkunlukla.
mütheyyice	(a.s. heyecân'dan) ["mütheyyic"in müen.]. (bkz: mütheyyic).
mütheyyim	(a.s.c. mütheyyimîn). (bkz: mütehayyir).
mütheyyimâne	(a.f.zf.). (bkz. mütehayyir-âne).
mütheyyimîn	(a.s. mütehayyim'in c.), (bkz: mütehayyirîn).
mütehezzic	(a.s.c. mütehezzicîn) tehezzüceden, makamla şarkı söyleyen.
mütehezzicâne	(a.f.zf.) makamla şarkı söylercesine.
mütehezzicîn	(a.s. mütehezzic'in c.) tehezzüc edenler, makamla şarkı söyleyenler.
mütehezziz	(a.s.) ihtizaz eden, titreyen, zıngırdayan.
mütekabbız	(a.s. kabz'dan) 1. asık suratlı. 2. toplanıp çekilen. 3. buruşup kasılan [adale].
mütekabbil	(a.s. kabul ve kubûl'den) kabul eden, üstüne alan.

mütekabil, mütekabile	("ka" lar uzun okunur, a.s. kabl'den) 1. tekabül eden, biri, ötekinin karşısında olan.
Muâmele-i mütekabile	(bkz: mukabele bi-1-misl). 2. mat. karşıt.
mütekabilü'l-kadem	bot. antipot, fr. antipode.
mütekabilen	("ka" uzun okunur, a. zf.) 1. karşılıklı olarak. 2. mat. karşıt olarak.
mütekabiletân	("ka" uzun okunur. a.i.c.) birbirine mütekabil (*karşıt) olan iki şey.
Zâviyetân-ı mütekabiletân	geo. birbirine mütekabil (karşıt) olan zaviyeler (açılar).
mütekabiliyyet	("ka" uzun okunur a.i.) 1. karşılıklı vaziyet. 2. fels. karşıtlık.
mütekâbir	(A.s. kibr'den) kendini büyük gören.
mütekaddim, mütekaddime	(a.s. kadm' ve kudûm'den. c. mütekaddimîn) 1. tekaddüm eden, öne geçen, ileri geçen, önde bulunan, baştaki. 2. geçmiş, eskimiş, eski.
Ezmine-i mütekaddime	eski zamanlar, evvel zamanlar. 3. takdîm olunan, sunulan.
mütekaddimîn	(a.s. mütekaddim'in c.) evvelden gelip geçenler, eskiler, eski insanlar.
mütekaddimîn-i şuarâ	eski şâirler.
mütekaddis	(a.s. kuds'den) takad-düs eden, kutsal olan, çok temiz olan.
mütekadim	("ka" uzun okunur, a. s.) tekadüm eden, geçmiş bulunan.
mütekâfî, mütekâfiyye	(a.s. küfv'den) birbirine küfüv, akran, denk olan, berâberleşen.
Nisbet-i mütekâfiyye	aynı ölçüde olan.
mütekâfiyen	(a.zf.) birbirine küfüv, akran, denk olarak.
mütekâfiyen mütenâsib	fiz. münâsebeti olan veya nisbet olunan şeyin çoğalmasıyla bir şeyin azalması veya münâsebeti bulunan şeyin azalmasıyla bir şeyin çoğalması.
mütekâbil	(a.s.) üşengeç, tenbel.
mütekaid	("ka" uzun okunur, a.s. ve i. kuûd'dan c. mütekaidin) tekaüt olup oturan, emekliye ayrılmış, emekli.
mütekaidin	("ka" uzun okunur, a.s. ve i. mütekaid'in c.) tekaüt olanlar, emekliye ayrılmışlar, emekliler.
mütekâlib	(a.s. kelb'den. c. müte-kâlibîn) tekâlübeden, köpek gibi birbirinin üzerine sıçrayan.
mütekâlibâne	(a.f.zf.) birbirinin üzerine sıçrayarak [köpek gibi].
mütekâlibîn	(a.s. kelb'den. müte-kâlib'in c.) köpek gibi birbirinin üstüne sıçrayanlar.
mütekallib	(a.s. kalb'den) takallü-beden, dönen, değişen.
mütekallid	(a.s. kılâde'den. c. müte-kallidîn) 1. takallüdeden, boynuna takan. 2. takınan, kuşanan.
Mütekallid-i seyf	kılıç kuşanan. 3. üzerine alan [birisi].
mütekallidîn	(a.s. mütekallid' in c.), (bkz. mütekallid).
mütekallil	(a.s. kıllet'den) az, azalmış olan.
mütekallis, mütekallise	(a.s. kulûs'den) tekallüs eden, gerilen, çekilip toplanan, gerilmiş, gerilen.
Adalât-ı mütekallise	tekallüs etmiş, gerilmiş adaleler, kaslar.
mütekâmil	(a.s. kemâl'den. c. mütekâmilin) olgun, (bkz: mütekemmil).
mütekâmilâne	(a.f.zf.) olgunlukla, olgunluk göstererek.
mütekâmilin	(a.s.kemâl'den. müte-kâmil'in c.) olgun kimseler.

mütekamir	("ka" uzun okunur, a.s. kumar veya kımâr'dan) kumar arkadaşı, birbiriyle kumar oynayan.
mütekammis	(a.s.) takammüs eden, kamîs, gömlek giyen.
mütekarib	("ka" uzun okunur, a.s. kurb'dan) 1. tekarübeden, yaklaşan, yakın, gittikçe birbirine yaklaşan. 2. ed. (bkz: bahr-i mütekarib). 3. fiz. ve mat. yakınsak, gittikçe birbirine yaklaşarak uzanan [şualar, ışınlar, çizgiler].
mütekaribe	("ka" uzun okunur, a.s.) birbirine yakınlaşan.
Eşi'a-i mütekaribe	bir noktada toplanan ışınlar.
Hutût-i mütekaribe	bir noktaya uzanan çizgiler.
mütekaribiyyet	(a.i.) mat. yakınsama, fr. convergence.
mütekarin	("ka" uzun okunur, a.s. karn'den) 1. tekarün eden, yakınlaşmış, yaklaşmış. 2. birbirine bitişmiş.
mütekarrib	(a.s. kurb'dan. c. müte-karribîn) takarrübeden, yaklaşan, yakın [olan]. mütekarribü'l-hulûl [olan] girmesi yaklaşan [ay].
mütekarribe	(a.s. kurb'dan) ["mütekarrib" in müen.]. (bkz: mütekarrib).
mütekarribîn	(a.s. mütekarrib'in c.) takarrübeden, yaklaşan, yakın [olanlar].
mütekarrih	(a.s. karh'tan) karhalı, yaralı, çıbanlı, cerahatli [yara, çıban].
mütekarrir	(a.s. karâr'dan) takarrür eden, kararlaşan; yerleşip kuvvet bulan, (bkz: mukarrer).
mütekarrire	(a.s. karâr'dan) ["mütekarrir" in müen.]. (bkz: mütekarrir).
mütekasım	("ka" uzun okunur, a.s. kısm'dan. c. mütekasımîn) 1. tekasüm eden, paylaşan, bölüşen. 2. andlaşan.
mütekasımîn	("ka" uzun okunur, a.s. mütekasım'ın c.) bir şeyi aralarında bölüşüp paylaşanlar ve andlaşmalar.
mütekasır	("ka" uzun okunur, a.s. kasr'dan. c. mütekasırîn) 1. tekasür eden, elinden geldiği halde iş yapmayan. 2. kısalık gösteren, (bkz: mukassır).
mütekasırâne	("ka" uzun okunur, a.f.zf.) mütekasır olana, iş yapmayana; kısalık gösterene yakışır surette.
mütekasırîn	("ka" uzun okunur, a.s. mütekasır'ın c.) 1. ellerinden geldiği halde iş yapmayanlar. 2. kısalık gösterenler.
mütekâsif	(a.s. kesâfet'den) tekasüf eden, sıklaşan, koyulaşan, yoğunlaşan.
mütekâsil	(a.s. kesel'den. c. müte-kâsilîn) tekâsül gösteren, üşenen, üşengeç, tenbelce davranan.
mütekâsilâne	(a.f.zf.) üşengeçlikle, tenbelce davranarak.
mütekâsilîn	(a.s. kesl'den. müte-kâsil'in c.) tekâsül gösterenler, üşenenler, tenbelce davrananlar.
mütekâsiliyye	(a.i.) dilencilik etmek suretiyle eline geçeni yiyerek can beslemek üzere dünyâya gelmiş olduklarına inanan bir tarikat.
mütekâsir	(a.s. kesret'den) 1. tekasür eden, çoğalan, çoğalmış, çok. 2. ed. aruz ölçüsü.
mütekâsire	(a.s. kesret'den) ["mütekâsir" in müen.]. (bkz: mütekâsir).
mütekassî	(a.s.) tekassî eden, dikkatle araştıran.
mütekaşşi'	(a.s. kaş'dan) 1. balgam söktüren [ilâç]. 2. balgam çıkaran [hasta].

mütekatı'	("ka" uzun okunur, a.s. kat'dan) 1. tekatu' eden, birbirini kesen. 2. geo. kesişen, birleşen.
Hatteyn-i mütekatıeyn	kesişen, birbirini kesen iki çizgi.
mütekatıeyn	(a.i. kat'dan) geo. kesişen doğru
Hatteyn-i mütekatıeyn	kesişen, birbirini kesen iki çizgi.
mütekatil	("ka" uzun okunur, a.s) [karşılık olarak] birbirini katleden, öldüren.
mütekatır	("ka" uzun okunur, a.s. katr, kutur ve katarân'dan) katre katre dökülen; damlayan.
mütekattı'	(a.s. kat'dan) 1. birdüziye olmayan, kesik. 2. coğr.; fels. kesiklik.
mütekattır	(a.s. katre'den) takattur eden, katre katre dökülen, damlayan.
mütekavvem	(A.s.) toplanmış, biçilmiş, kesilmiş.
mütekavvî	(a.s. kuvvet'den) kuvvet bulan, kuvvetlenen.
Marîz-i mütekavvî	kuvvetlenen hasta.
mütekavvil	(a.s. kavl'den. c. müte-kavvilîn) tekavvül eden, kendiliğinden -mecbur olmadan- yalan söyleyen.
nıiitekavvilâne	(a.f.zf.) mütekavvil olana, mecbur olmadan yalan söyleyene yaraşır yolda.
mütekavvilîn	(a.s. kavl'den. müte-kavvil'in c.) tekavvül edenler, kendiliğinden -mecbur olmadan- yalan söyleyenler.
mütekavvim	(a.s.) 1. takavvüm eden, eğri iken, bozuk iken düzelen, doğrulan.
Nihâl-i mütekavvim	doğrulan dal. 2. gerekli ittıradı îcâbettiren. 3. teşkil edilmiş, kurulmuş; müesses; sağlam. 4. iyi idare edilen.
mütekavvis	(a.s. kavs'den) kavis-lenen, yay şekline giren; yay gibi eğri; eğrilmiş, bükülmüş.
mütekavvit	(a.s.). (bkz. mütegaddî).
mütekâyid	(a.s.c. mütekâyidîn) te-kâyüdeden, birbirine hîle eden. (bkz: hîle-bâz).
mütekâyidâne	(a.f.zf.) hîle ile, düzenbazlıkla.
mütekâyidîn	(a.s. mütekâyid'in c.) tekâyüdedenler, birbirine hîle edenler.
mütekayyid	(a.s. kayd'dan. c. müte-kayyidîn) takayyüdeden, kayıtlı bulunan, dikkatli davranan.
mütekayyidâne	(a.f.zf.) kayıtlı bulunarak, dikkatli davranarak.
mütekayyidîn	(a.s. kayd'dan. mü-tekayyid'in c.) takayyüdedenler, kayıtlı bulunanlar, dikkatli davrananlar.
mütekayyih, mütekayyiha	(a.s. kayh'dan) takayyuh eden, irinli, cerahatli.
Cürûh-i mütekayyiha	irinli, cerahatli yaralar.
mütekazî	("ka" uzun okunur, a.s. takaza'dan) tekazî eden, borçluyu -ödemesi için- sıkıştıran.
ııiütekebbir	(a.s. kibr'den. c. müte-kebbirîn) tekebbür eden, kibirlenen, kibirli, kendini beğenmiş, (bkz: müstekbir, müte-azzım).
mütekebbirâne	(a.f.zf.) kibirlilikle, kendini beğenmişlikle.
mütekebbirîn	(a.s. mütekebbir'in c.) tekebbür edenler, kendini beğenmişler, (bkz: müstekbirîn).
mütekeddir	(a.s. keder'den. c. mütekeddirîn) 1. tekeddür eden, kederlenen, kederli. 2. bulanan, bulanık.
Mâ-i mütekeddir	bulanık su.
mütekeddirâne	(a.f.zf.) 1. kederli bir halde. 2. bulanarak.

mütekeddirîn	(A.s. mütekeddir'in c.) l. tekeddür edenler, kederlenenler, kederliler. 2. bulananlar, bulanık şeyler.
mütekeffil	(a.s. kefâlet'ten. c. müte-keffilîn) tekeffül eden, kefil olan.
mütekeffilâne	(a.f.zf.) tekeffül ederek, kefil olarak.
mütekeffilîn	(a.s. mütekeffil'in c.) tekeffül edenler, kefil olanlar.
mütekehhil	(a.s.c. mütekehhilîn) tekehhül eden, gözüne sürme çeken.
mütekehhilîn	(a.s. mütekehhil'in c.) tekehhül edenler, gözüne sürme çekenler.
mütekehhin	(a.s.kehânet'den. c. mütekehhinîn) kâhinlik, falcılık eden, gaipten bilen, (bkz: kâhin).
mütckehhinâne	(a.f.zf.) kâhincesine, falcılıkla.
mütekehhinîn	(a.s. mütekehhin'in c.) kâhinlik, falcılık edenler.
mütekellif	(a.s. külfet'den. c. mütekellifîn) tekellüf eden, külfetli, zahmetli bir iş tutan.
mütekellifâne	tn- . (a.f.zf.) külfetli, zahmetli iş tutanlara yakışacak yolda.
mütekellifîn	(a.s. mütekellifin c.) tekellüf edenler, külfetli, zahmetli iş tutanlar.
mütekellim	(a.s. kelâm'dan. c. mütekellimîn, mütekellimûn) 1. tekellüm eden, söyleyen, konuşan, (bkz: mütelâffız). 2. gr. birinci şahıs. 3. nutuk söyleyen. 4. kelâm bilgini.
mütekellim ale'l-vakf	[eskiden] mütevelli.
mütckellimîn	(a.i.c.) tslâmî ilimlerle meşgul olanlar, ilm-i kelâm âlimleri.
mütekellis	(a.s. kils'den) kireçleşmiş, kireçlenmiş.
mütekemmil	(a.s. kemâl'den) tekemmül eden, olgunlaşan, olgun, (bkz: mütekâmil).
mütekemmilâne	(a.f.zf.) tekemmül ederek, olgunlaşarak.
mütekemmilîn	(a.s. kemâl'den. mütekemmil'in c.) tekemmül edenler, olgunlaşanlar, olgunlar.
mütekemmin	(a.s. kemîn'den) tekemmün eden, gizlenen, pusuya giren, pusuya yatmış olan, pusuda.
Leşker-i müte-kemmin	pusuya yatmış asker.
mütekerrih	(a.s.) 1. tekerrüh eden, kerîh gören, tiksinen. 2. surat asan.
tnütekerrihâne	(a.f.zf.) tiksinir-cesine; surat asarcasına.
mütekerrir, mütekerrire	(a.s. kürûr'dan) l. tekerrür eden, tekrarlanan, birden fazla vuku' bulan, birkaç kere olan.
İfâdât-ı mütekerrire	tekrarlanan ifâdeler. 2. ed. murabba, muhammes, müseddes gibi bendli manzumelerin birinci bendi sonunda mısraın tekrar edilmiş olanı.
mütekessir	(a.s. kesr'den) tekessür eden, kırılan; parçalanan.
Peymâne-i mütekessir	kınlan bardak, kadeh.
mütekessir	(a.s. kesret'den) tekessür eden, çoğalan, artan, çok.
mütekeşşif	(a.s.) tekeşşüf eden, açılan, açılmış.
mütekevvin	(a.s. kevn'den) tekevvün eden, hâsıl olan, mevcut bulan, var olan.
mütekeyyif	(a.s.) tekeyyüf eden, bir keyfiyetle vasıflandıran, keyfiyetlenen.
mütekeyyis	(a.s. kiyâset'den. c. mü-tekeyyisîn) tekeyyüs eden, zekî, akıllı görünen, akıllılık taslayan.
mütekeyyisâne	(a.f.zf.) akıllılık taslayana yakışacak yolda.
mütekeyyisîn	(a.s. mütekeyyis'in c.) tekeyyüs edenler, akıllılık taslayanlar.

mütelâffız	(a.s. lâfz'dan) telâffuz eden, bir sözü ağzından çıkaran, söyleyen. (bkz: mütekellim).
mütelâfî	(a.s. lefâ'dan) telâfî eden, kaybını, zarannı karşılayacak başka bir şey kazanan.
mütelâhhız	(a.s.) telâhhuz eden, ekşi bir şey yiyenin yanında ağzı sulanan.
mütelâhız	(a.s.) telâhuz eden, gözucu ile birbirine bakan.
mütelâhi	(a.s. lehv'den) sazla, oyunla uğraşan, oynayan, (bkz: mütelehhî).
mütelâhik	(a.s. lühûk'dan) telâhuk eden, birbirine mülhak olan, birbiri ardından gelen, birbiri ardından yetişip birleşen, birbirine katılan, katışan.
mütelâhik da'vâ	huk. davacının aynı zamanda birden fazla hukukî sebebe dayanabildiği dâva.
mütelâhime	(a.i.) deri ile beraber epeyce de et kesilmiş olan bir yara.
mütelâhiyâne	(a.f.zf.) sazla, o-yunla uğraşarak, oynayarak.
mütelâhiz	(a.s.c. mütelâhizîn) telâhuz eden, gözucu ile bakışanlardan herbiri.
mütelâhizîn	(a.s. mütelâhiz'in c.) telâhuz edenler, gözucu ile bakışanlar.
mütelâib	(a.s. lâ'b'dan) oynayan, oyun ile meşgul olan.
mütela'ib	(a.s. lâ'b'dan) telâ'ub eden, oynayan, oyunla meşgul olan.
mütelâin	(a.s.) telâun eden, lânet-leşen, uğursuzlaşan.
mütelâkî	(a.s. lika'dan) telâkî eden, kavuşan, kavuşmuş, ulaşmış.
mütelâkim	(a.s.) telâküm eden, birbirine yumruk atan.
mütelâkkıb	(a.s. lâkab'dan. c. mütelâkkıbîn) telâkkubeden, lâkab alan, lâkab takınan.
mütelâkkıbîn	(a.s. mütelâkkıb'ın c.) telâkkubedenler, lâkab alanlar, lâkab takınanlar.
mütelâkkım	(a.s.) telâkkum eden, lokma yutan.
mütelâkkıt	(a.s.) iltikat eden, şuradan buradan durup devşiren.
mütelâkkî	(a.s.) telakki eden, kabul eden, alan, ... nazariyle bakan.
mütelakkib	(a.s. lâkab'dan) lâkap-lanmış.
mütelâl, mütelâlî	(a.s.) parıldayan, ışıldayan [şimşek gibi çakarak].
mütelâsık, mütelâsıka	(a.s. lusûk'dan) telâsuk eden, birbirine bitişen, bitişik.
Hutût-ı mütelâsıka	birleşmiş hatlar, çizgiler.
mütelâsıkü'l-fekkeyn	zool. yapışık çeneliler.
mütelâsıkü'l-vüreykat-ı ke'siyye	bot. bitişik *çanakyaprakhlar.
mütelâ'sim	(a.s.c. mütelâ'simîn) telâ'süm eden, kemküm eden, saçmasapan cevap veren.
mütelâ'simâne	(a.f.zf.) kemküm ederek, saçmalayarak.
mütelâ'simîn	(a.s. mütelâ'sim'in c.) kemküm edenler, saçmalayanlar.
mütelâssıs	(a.s. lüss'den) hırsızlık eden.
mütelâşî	(a.s.) telâş eden, acele eden, aceleci.
mütelâşiyâne	(a.f.zf.) telâş ile, acele ile.
nıütelâtıf	(a.s. lûtfdan) lûtf ile muamele eden, muamelesi kibar ve nâzik olan. (bkz: mültefıt).
mütelâtım, mütelâtıma	(a.s.) telâtum eden, birbirine çarpan, çalkalanan, dalgalanan, çırpıntılı; dalgalı.
Deryâ-yi mütelâtım	dalgalı deniz.
Emvâc-ı mütelâtıma	birbirine çarpan dalgalar.

mütelâttıf	(a.s. lûtfdan) telâttuf eden, ince, nâzik davranan.
mütelâttıfâne	(a.f.zf.) incelikle, naziklikle.
mütelattıh	(a.s.) telâttuh eden, bulaşan, bulaşık olan [çamur, yağ v.b.].
mütelâzzî	(a.s.) telâzzî eden, alev çıkaran, alevlenen.
mütelebbis	(a.s. libâs'dan) telebbüs eden, giyinen, giyinmiş.
müteleclic	(a.s.) teleclüc eden, dilini çiğneyerek, basık basık konuşan.
müteleffit	(a.s.) teleffüt eden, iltifat eden.
müteleffit-âne	(a.zf.) iltifat edercesine.
müteleffif	(a.s.) telefüf eden, sarılıp bürünen.
mütelehhî	(a.s. lehv'den) sazla, oyunla vakit geçiren, (bkz: mütelâhî).
mütelehhib	(a.s. leheb'den) telehhüb eden, alevlenen, alev çıkaran.
miitpiohhif	(a.s. lehefden. c. mütelehhifîn) telehhüf eden, hasret çeken, hüzünlü olan, yanıp yakılan.
mütelehhifâne	(a.f.zf.) hasret çekerek, tasalı, kaygılı olarak, yanıp yakılarak.
mütelehhifîn	(a.s. mütelehhifin c.) hasret çekenler, kederli, tasalı olanlar, yanıp yakılanlar.
mütelemmi'	(a.s. lem'den) telemmü' eden, panldayan.
Seyf-i mütelemmi'	parıldayan kılıç.
mütelemmis	(a.s. lems'den) telem-müs eden, dokunan [el ile].
mütelemmiz	(a.s.c. mütelemmizîn) telemmüz eden, talebelik etmek suretiyle öğrenen.
mütclemmizâne	(a.f.zf.) talebelik etmek suretiyle, öğrenene yakışacak yolda.
mütelemmizîn	(a.s. mütelemmiz'in c.) telemmüz edenler, talebelik etmek suretiyle öğrenenler.
mütelessim	(a.s.c. mütelessimîn) telessüm eden, yüzü peçeli; yaşmaklı.
mütelevvin	(a.s. levn'den) 1. telev-vün eden, renkli, boyalı. 2. renkten renge giren, bir halde durmayan, sebatsız, kararsız.
mütelevvinü'l-mizâc	gelgeç [kimse].
mütelevvinâne	(a.f.zf.) mütelevvin olana, renkten renge girene yakışacak surette.
mütelevvis	(a.s. levs'den) televvüs eden, kirli, pis, mundar, (bkz: mütevessih).
müteleyyin	(a.s. leyyin'den) teleyyün eden, yumuşak olan, yumuşayan.
müteleyyis	(a.s. leys'den) arslan yürüyüşlü, arslan yürekli.
müteleyyisâne	(a.f.zf.) arslancasına, arslan gibi. (bkz: şîrâne).
mütelezzic	(a.s.) telezzüceden, lüzûcetli, yapışkan olan, yapışkan.
mütelezziz	(a.s. lezzet'den) telezzüz eden, lezzet bulan, tad alan, hoşlanan.
mütelezzizâne	(a.f.zf.) tad alarak, hoşlanarak.
mütelezzize	(a.s. lezzet'den) ["mütelezziz" in müen.]. (bkz: mütelezziz).
mü'telif	(a.s. ülfet'den) 1. ülfet eden, alışan, alışık. 2. uygun, denk. (bkz: muvafik), [zıddı muhtelif].
mütemâcid	(a.s.) şeref ve haysiyeti ile övünen.
mütemâdi	(a.s. temâdî'den) 1. temâdî eden, uzayan, süren. 2. fasılasız, arasız.
mütemadiyen	(a.zf.) temâdî ederek, arkası kesilmeyerek, devamlı, sürekli olarak. (bkz. bilâ-fâsıla, bilâ-inkıta').
mütemâdiyyet	(a.i.) devamlılık, sürerlik.
mütemahhıt	(a.s.) temahhut eden, sümküren.
mütemahhız	(a.s.c. mütemahhızîn) inanarak can ve gönülden çalışan.

mütemâlik (a.s.) nefsine hâkim olan, nefsine sözü geçen.
mütemârız (a.s. maraz'dan. c. mütemârizîn) temaruz eden, hasta gibi görünen, yalandan hasta olan.
mütemânzâne (a.f.zf.) yalandan hastalanarak.
mütemârızîn (a.s. mütemânz'ın c.) temaruz edenler, hasta gibi görünenler, yalandan hasta olanlar.
mütemâsik (a.s.). (bkz. mütemes-sik.
mülemâsil (a.s. misl'den) 1. temâ-sül eden, birbirine benzeyen. 2. mat. homolog, fr. homologue.
mütemâss (a.s.) temas eden, değen, dokunan.
mütemâşî (a.s.) 1. seyre çıkan. 2. sebeplenip çıkan.
mütemaşşıt (a.s.) temaşşut eden, saçını, sakalını tarayan.
mütemattır (a.s.) tamattur eden, -serinlemek gibi bir maksatla- yağmura çıkan.
mütemayil (a.s. meyl'den) 1. temayül eden, mey'"enen, istekli görünen, gönlü yatmış. 2. tarafdar görünen, yönelen.
mütemâyilâne (a.f.zf.) temayül ederek, tarafdarcasına, gönlü yatmış olarak.
mütemayiz (a.s. meyz'den) 1. temayüz eden, sivrilen, kendini gösteren. 2. (Tanzimat'tan sonra) saniye rütbesinin birinci sınıfı [askerlikte miralay (albay) karşılığı].
mütemâzih (a.s.) mizahlanan, birbiriyle şaka, lâtîfe eden, şakalaşan.
müt'eme (a.i.) ikiz doğma.
mütemeccid (a.s. mecd'den) temeccüdeden, ululanan.
mütemeccis (a.s.) temeccüs eden, mecûs, zerdüşt olan.
mütemeddih (a.s. medh'den. c. mü-temeddihîn) temeddün eden, kendini öven, övünen.
mütemeddihâne (a.f.zf.) övünerek, kendini medhederek.
mütemeddihîn (a.s. mütemeddih'in c.) övünenler, kendini medhedenler.
mütemeddin, mütemeddine (a.s. medden'den) temeddün eden, medenî bir halde bulunan, medeni.
Akvâm-ı mütemeddine medenî kavimler.
mütemehdî a.s. mehd'den) meh-dîlik iddiasına kalkışan.
mütemehdiyâne (a.f.zf.) mehdi-likle, mehdilik iddiasında bulunarak.
mütemehhid (a.s. mehd'den) temeh-hüdeden, yayılıp döşenen, yayılmış, serilmiş.
mütemehhil (a.s.) 1. hîle eden. 2. Dir kimsenin hakkını ve isteğini vermek hususunda onu külfet ve zahmete sokan.
mütemehhir (a.s.c. mütemehhirîn) temehhür eden, mahir olan, eli uz, uzelli.
mütemehhirîn (a.s. mütemehhir'in c.) mahirler, eli uzlar, uzelliler.
mütemekkin (a.s. mekânet'den) temekkün eden, mekânlanan, yerleşen, yerleşmiş [bir yere], oturan.
mütemekkine (a.s. mekânet'den) ["mütemekkin" in müen.]. (bkz. mütemekkin).
mütemelli (a.s.) uzun ömürlü ve rahat yaşayan.
mütemellik (a.s. melık'dan) temellük eden, yaltaklanan, alçakçasına yalvaran.
mütemellikâne (a.f.zf.) yaltaklanarak, alçakçasına yalvararak.
mütemellik (a.s. melk ve mülk'den) temellük eden, mülk edinen, malın sahibi olan.

mütemellil	(a.s. millet'den) temellül eden, bir milletten (dinden) olan.
mütemelmil	(a.s.) psik. taşkın.
mü'temen	(a.s. emn'den) emniyetli, güvenilir, inanılır.
mütemennâ	(a.s. münye'den) temenni olunan, istenilen, istenen, dilenir olan [dilemekten].
mütemennî	(a.s. münye'den) temenni eden, isteyen, dileyen.
mütemenniyâne	(a.f.zf.) diler bir tarzda, istercesine.
mü'temer	(a.i. emr'den) kongre, fr. congre.
mütemerkiz	(a.s. merkez'den) merkezlenmiş, bir yere toplanmış.
mütemerrık	(a.s.) temerruk eden, idman eden, alışmak üzere çalışan.
mütemerrid	(a.s. merâdet'den. c. mü-temerridîn) temerrüdeden, dikbaşlılık eden, dikkafalı.
mütemerridâne	(a.f.zf.) dikbaşlılıkla, dikkafalılıkla.
mütemerridîn	(a.s.) temerrüd edenler, dikkafalılık edenler.
mütemerrin	(a.s.) öğrenmek, alışmak için temrin, egzersiz yapan.
mütemeshir	(a.s. mashara'dan) maskaralık eden, eğlenen.
nıütemeshirâne	(a.f.zf.) maskaralıkla.
mütemeshirîn	(a.s. mütemeshir'in c.) maskaralık edenler, eğlenenler.
mütemeskin	(a.s.)miskinleşen, miskinlik gösteren.
mütemessel	(a.s. misl'den) bir şeye benzetilen.
mütemessih	(a.s.) 1. temessüh eden, mesheden, bir şeye el süren, sıvazlayan. 2. bir şeye sürünen.
mütemessih	(a.s.) temessüh eden, çirkin kılığa giren.
mütemessık	(a.s. mesâket'den) 1. temessük eden, bir şeyi sımsıkı tutan. 2. bir şeyi delil ve şâhid gösteren, dayanan [ona].
mütemessil	(a.s. misl'den) 1. temessül eden, bir şeyin şekline giren. 2. cisimlenen, cisimlenip görünen, (bkz: mütecessim). 3. bir sözü mesel olarak söyleyen.
mütemessık	(a.s.) temeşşuk eden, meşk alan, meşk eden.
mütemeşşî	(a.s. meşy'den) temeşşî eden, yürüyen.
mutemetti'	(a.s. mütû'dan) temettü' eden, faydalanan, kâr eden, kazanan.
mütemevvic	(a.s. mevc'den) 1. temevvüceden, dalgalanan, dalgalı.
Bahr-i mütemevvic	dalgalı deniz. 2. kararsız, bir kararda durmayan, hercai tabîath. (bkz. zehhâr).
mütemevvice	(a.s. mevc'den) ["mütemevvic" in müen.]. (bkz: mütemevvic).
mütemevvil	(a.s. mâl'den. c. mütemevvilîn) temevvül eden, mal sahibi; zengin.
mütemevvilân	(a.f.s.) temevvül edenler, mal sahibi bulunanlar, zenginler, (bkz: mütemevvilîn).
mütemevvilâne	(a.f.zf.) zengin, mal sahibi olana yakışır yolda.
mütemevvile	(a.s. mâl'den) ["mütemevvil" in müen.]. (bkz: mütemevvil).
mütemevvilîn	(A.s. mütemevvil' in c.) temevvül edenler, mal sahibi bulunanlar; zenginler.
mütemeyyi'	(a.s. mey'den) temeyyü' eden, mayi hâline gelen, sıvık olan, sıvıklaşan; sulanıp akan.
mütemeyyiz	(a.s.c. mütemeyyizîn) 1. temeyyüz eden, seçilen, seçkin. 2. fels. *seçik.
mütemeyyizân	(a.s.s mütemeyyiz'in c.), (bkz: mütemeyyizîn).
mütemeyyize	(a.s.) f"mütemeyyiz"in müen.]. (bkz. mütemeyyiz).

mütemeyyizîn	(a.s. mütemeyyiz'in c.) seçilen, seçkin kişiler.
mütemezzik	(a.s.) temezzuk eden, yırtılan, paralanan.
mü'temin	(a.s) emniyet eden, güvenen.
mütemmem	(a.s. temâm'dan) tamamlanmış, eksiği kalmamış.
mütemmim, mütemmime	(a. s. temâm'dan) 1. itmam eden, tamamlayan, bitiren. 2. gr. tümleç, herhangi bir kelimenin mânâsını tamamlayan. 3. fels. tümleç. 4. geo. bütünler, tamam, bütün hâline getiren.
Zaviye-i mütemmime	bir yay veya açıyı 180 dereceye tamamlamak için ilâve olunan yay veya açı.
mü tenâcî	(a.s.) tenâcî eden, fısıldaşan.
mütenâciyâne	(a.zf.) tenâcî edene, fısıldaşana yakışır yolda.
mütenâdd	(a.s.) birbirinden ürken.
mütenâdî	(a.s. nidâ'dan) birbirine nida eden, birbirini çağıran.
mütenâdim	(a.s. nedem'den) tenâdüm eden, nedîmlik eden, içki meclisinde arkadaşlık eden.
mütenâfir	(a.s. nefret'den) tenâfür eden, birbirinden nefret eden, birbirinin yüzünü görmek istemeyen.
mütenâdir	(a.s. nedret'den) az bulunur. (bkz nâdir).
mütenafî	(a.s. nefy'den) birbirine zıt olan.
mütenaggım	(a.s. nağme'den) şarkı söyleyen.
mütenahhî	(a.s.) alarga duran, bir tarafa çekilen.
mütenâfis	(a.s.) birbiriyle münâkaşa eden, ağız dalaşı yapan.
mütenahhim	(a.s.) balgam çıkaran.
mütenâhî	(a.s. nihâyet'den) 1. nihayet bulan, biten, sona eren. 2. mat. sonsuz.
Gayr-i müte-nâhî, Nâ mütenâhî	sonu olmayan, uçsuz bucaksız, bitmez tükenmez.
mütenâhiyyet	(a.i.) sonluluk.
mütenâhiz	(a.s.) erişip ulaşan.
mütenahnih	(a.s. nahnaha'dan. c. mütenahnihîn) tenahnuh eden, hırıltı ile ses çıkaran, soluyan [boğazından-].
mütenahnihâne	(a.f.zf.) hırıltı ile ses çıkararak, soluyarak.
mütenahnihîn	(a.s. mütenahnih'in c.) hınltı ile ses çıkaranlar, soluyanlar, [boğazından-].
mütena'im	(A.s. ni'met'ten. c. mütena'imîn) tena'üm eden, varlık içinde ve nazlı büyüyen.
mütena'imâne	(a.f.zf.) naz ve naîm içinde büyüyerek.
mütena'imîn-	(a.s. mütena'im'in c.) tena'üm edenler, nazlı ve varlık, bolluk içinde büyüyenler.
mütenakıs	(a.s. noksân'dan) tenakus eden, gittikçe azalan, eksilen.
mütenâkız	(a.s. nakz'dan) 1. tenakuz eden, birbirine muhalif, zıt olan. 2. ikinci sözü birinci sözüne zıt olan, uymayan. 3. mant. çelişik.
mülenâkih	(a.s. nikâh'dan) nikahlanan, birbirine kan veya koca olan.
mütenâkir	(a.s. inkâr'dan) bilmemezlikten gelen, bilmez görünen, (bkz: mütecâhil).
mütenakkıl	(a.s.) tenakkul eden, bir yerden bir yere nakleden, göçen, (bkz: mün-takıl).
mütenâsık	(a.s. nesak'dan) bir boyda, benzeşen.
mütenâsıka	(a.s. nasak'dan) ["mütenâsık" in müen.]. (bkz: mütenâsık).
mütenâsır	(a.s. nâsır'dan) yardım-laşan, birbirine yardım eden.
Ma'kûsen mütenâsib	mat. ters orantılı, fr. inversement proportionnel.

Mebsûten mütenâsib	mat. doğru orantılı, fr. directement proportionnel.
mütenâsiben	(a.zf.) orantılı olarak.
mütenâsil	(a.s. nesl'den) tenasül eden, doğup büyüyen, (bkz: mütevâlid).
mütenâsir	(a.s. nesr'den) intişâr eden, saçılan.
mütenassıb	(a.s.) tanassubeden, dikilen, dikilip duran [ayakta].
mütenassıh	(a.s. nush'dan) tenas-suh eden, nasîhat kabul eden, öğüt dinleyip uslanan.
mütenassıhâne	(a.f.zf.) nasîhat, öğüt dinleyerek.
mütenassır	(a.s. nasr'dan) tenassur eden, Hıristiyanlığı kabul eden, Hıristiyan olan.
miitenassıs	(a.s.) 1. delil ile sabit olan. 2. incelendikten sonra karar verilen.
mütenâşid	(a.s.) tenâşüd eden.
mütenâtıh	(a.s.) tenâtuh eden, süsü-şen, birbirini süsen.
mütenâvib ı.n*	(a.s. nevbet'den) 1. nöbetleşe. 2. mant. alternative.
mütenâvib cereyan	f i z. dalgalı akım.
mütenâvibe	(a.s. nevbet'den) ["mütenâvib" in müen.]. (bkz: mütenâvib).
mütenâvil	(a.s. nevl'den. c. müte-nâvilîn) tenâvül eden, alıp yiyen.
mütenâvilîn	(a.s. mütenâvil'in c.) tenâvül edenler, alıp yiyenler.
mütenâvim	(a.s. nevm'den. c. mütenâvimîn) tenâvüm eden, uyur gibi görünen, yalandan uyuyan.
mütenâvimâne	(a.f.zf.) uyur gibi yaparak, uyur gibi görünerek.
mütenâvimîn	(a.s. mütenâvim'in c.) uyur gibi görünenler, yalandan uyuyanlar.
mütenazır	(a.s. nazar'dan) 1. tenazur eden, birbirinin karşısında bulunan, birbirine bakan. 2. mat. bakışık, simetrik, f r. s y-metrique. 3. kim. bakışık. 4. sosy. karşılık.
mütenazıra	(a.s. nazar'dan) ["mütenazır" in müen.].
Zavâyâ-yı mütenazıra	karşılıklı açılar, (bkz: mütenazır).
mütenâzıran	(a.zf.) bakışık olarak, simetrik olarak, fr. symetriquement.
mütenâzi'	(a.s. nez'den) münazaa, kavga eden.
mütenâziayn	(a.i.c.) huk. nizâlaşan müddeî ile müddeâaleyh.
mütenazzım	(a.s.) muntazam, düzgün olan.
mütenazzır	(a.s.) düşünerek dikkatle bakan, dikkatle bakarak düşünen.
mütenazzırâne	(a.f.zf.) dikkatle bakıp düşünerek.
mütenazzif	(a.s.) tenazzuf eden, temizlenen, paklanan [maddeten].
mülenebbî	(a.s. nebe'den) 1. nübüvvet iddiasında bulunan, peygamberlik taslayan; yalancı peygamber. 2. h. i. Arap şâirlerinden Ebûttayyib Ahmed.
mütenebbic	(a.s.) hek. üfürülmüş, şişirilmiş [vücut].
mütenebbih	(a.s. nübh'den) intibah eden, uyanan, uyanık; uslanan, aklını başına toplayan.
mütenebbit	(A.s.) tenebbüt eden, yerden biten [ot gibi].
müteneddim	(a.s.c. müteneddimîn) teneddüm eden, nedamet duyan, pişman olan.
müteneddimâne	(a.f.zf.) nedametle, pişmanlıkla.
müteneddimîn	(a.s. müteneddim'in c.) nedamet duyanlar, pişman olanlar.
müteneffih	(a.s.) 1. tenefffüh eden, övünen. 2. şişmiş, kabarmış, şişen, uru olan. 3. i. armut şeklinde çiçek kadehi.

müteneffil (a.s.) nafile namaz talan.
müteneffir (a.s. nefret'den) nefret eden, iğrenen, tiksinen.
müteneffirâne (a.f.zf.) nefret edercesine, tiksinerek, iğrenç.
müteneffis (a.s. nefes'ten) 1. teneffüs eden, nefes, soluk alan, soluyan. 2. yorgunluk alan, dinlenen.
müteneffiz (a.s. nüfûz'dan. c. müte-neffizân) nüfuzlu, sözü geçen [kimse], (bkz: nafiz).
müteneffizân (a.s. müteneffiz'in c.) nüfuzlu, sözü geçen, hatırlı kimseler.
mütenekkıd (a.s.). (bkz. münekkıd).
mütenekkir (a.s. nekre'den) tenekkür eden, kıyafet değiştiren, tanınmayacak kılığa giren; [takma bir adla] kendini tanıtmak istemeyen.
mütenekkirâne (a.f.zf.) müte-nekkire, kıyafet değiştirip kendini tanıtmayana yakışır surette.
münetekkiren (a.zf.) mütenekkir olarak, kıyafet değiştirip kendini tanıtmayarak.
mütenekkis (a.s.) tenekküs eden, başaşağı olan, ters dönen [kimse, canbaz].
mütenemmil (a.s.) kannca gibi kaynaşan.
mütenemmir (a.s.) 1. tenemmür eden, kaplanlaşan, kaplan huylu olan. 2. sert bir dille korkutan.
mütenemmirâne (a.f.zf.) 1. kaplanlaşarak. 2. sert bir dille korkutarak.
mütenessic (a.s. necs'den) 1. tenessüc eden, dokunan, örülen. 2. kumaş, zar, perde gibi tel tel örülmüş, dokunmuş şey.
mütenessik (a.s. nask'dan) tenes-suk eden, yeknesak, biteviye olan.
mütenessik (a.i.) kulluk eden.
mütenessim (a.s. nesim'den) tenessüm eden, rüzgâr koklayan, rüzgâr kokusu alan.
mütenessimâne (a.f.zf.) rüzgâr koklayarak, rüzgâr kokusu alarak.
mütenessir (a.s. nesr'den) tenessür eden, saçılan
müteneşşıt (a.s.) neşat (sevinç, neş'e) elde eden.
müteneşşib (a.s.) teneşşüb eden, bir şeye ilişip tutulan.
müteneşşif (a.s.) teneşşüfeden, suyu, rutubeti çeken, emen; kim. hidroskobik.
mütenessir (a.s.) intişar eden, dağılan, yayılan, (bkz: münteşir).
mütenevvi', mütenevvia (A.s. nev'den) tenevvü' eden, nevîlenen; türlü, çeşitli, çeşit çeşit değişik, (bkz: gûnâ-gûn).
Mesâil-i mütenevvia değişik işler.
Nebâ-tât-ı mütenevvia türlü türlü nebatlar ('bitkiler).
mütenevvih (a.s. nevha'dan) tenev-vüh eden, feryâdeden; ağlayan.
mütenevvihâne (a.f.zf.) haykı-rarak ağlarcasına.
mütenevvim (a.s. nevm'den) uyuk-layan, uyuyan; rüya gören.
mütenevvir (a.s. nûr'dan) tenevvür eden, nurlanan, parlayan.
mütenezzih (a.s.c. mütenezzihât) 1. tenezzüh eden, gezintiye çıkan, gezip eğlenen. 2. temize çıkan, aklanan.
mütenezzihâne (a.f.zf.) mütenezzihcesine.
mütenezzihât (a.s.) 1. tenezzühe, gezintiye çıkanlar, (bkz: mütenezzihîn). 2. temize çıkanlar, aklananlar.
mütenezzihîn (a.s. mütenezzih'in c.) gezintiye çıkanlar, (bkz: mütenezzihât1) .

mütenezzil	(a.s. nüzûl'den. c. mütenezzilîn) 1. tenezzül eden, aşağı inen; alçalan. 2. gönül alçaklığı gösteren, alçak gönüllü. (bkz. mütevazı').
mütenezzilâne	(a.f.zf.) mütenezzil olana, alçalana yaraşır yolda.
mütenezzilen	(a.zf.) tenezzül ederek, alçalarak.
mütenezzilîn	(a.s. mütenezzil'in c.). (bkz. mütenezzil).
müterabbıs	(a.s.) tarabbus eden, bekleyen.
müterabbi'	(A.s.) bağdaş kurup oturmuş.
müteradif, müteradife	(a. i. ridfden) 1. terâdüf eden, birbirine tabî bağlı olan; birinin ardı sıra giden. 2. gr. yazılışı ayrı, mânâsı bir olan [kelime], eşanlamlı, anlamdaş, fr. synonyme.
Elfâz-ı müteradife	eşanlamlı kelimeler; [esed, şîr, gazanfer, haydar... gibi], (bkz: mürâdif).
müterâfık	(a.s.) 1. refakat, arkadaşlık eden, beraber bulunan. 2. karışık, kanşmış, bir arada.
müterâfik kusur	zarar verici olayın biraz daha artmasına yol açan kusur.
müterâfi'	(a.s. refden) murafaaya giden, duruşma için hâkime giden.
mûterâfiân	(a.i.c.) murafaa, duruşma isteyen iki taraf.
müterâfika	(a.s.) ["müterâfık"ın müen.]. (bkz. müterâfık).
müterahhil, müterahhile	(a.s.) terahhül eden, göç eden, bir yerden bir yere göçen.
Kavâfil-i müterahhile	göç eden kafileler.
müterahhim	(a.s. rahm'den) merhamet eden, acıyan.
müterahhimâne	(a.f.zf.) merhamet ederek, acıyarak.
müterahhir	(A.s.) deniz gibi dolup taşan; dolup taşan.
müterâhi	(a.s. rahvet'den) terâhî eden, geri çekilen, ağır davranan, yavaş hareket eden.
mütera'id	(a.s.) irtiâdeden, titreyen.
müterâkib	(a.s. rükûb'dan) 1. kiremit gibi bir biri üstüne binmiş olan. 2. ed. eski Arap aruzunda kullanılan beş kafiye türünden biri.
müterakim, müterakime	(a.s. rekm'den) teraküm eden, biriken, birikmiş, toplanmış, yığılmış.
Evrâk-ı müterakime	birikmiş evrak.
Nukud-ı müterakime	birikmiş paralar.
müterakkıb	(a.s. rükûb'dan) terak-kubeden, bekleyen, gözleyen, uman.
müterakkıben	(a.zf. rükûb'dan) bekleyerek, gözleyerek, umarak.
müterakkib dikkat	psik. kollayıcı dikkat, fr. attention expectante.
müterakkıs	(a.s.) bir düziye yukan çıkıp aşağı inen, bir düziye sallanıp raks ve hareket eden.
müterakkıyâne	(a.f.zf.) terakki edene, ilerileyene yaraşır yolda.
müterakkî, müterakkiye	(a.s. raky'den) terakki eden, ilerileyen, ileri, ilerilemiş.
Milel-i müterakkiye	ileri milletler.
müterâsıf	(a.s.) terâsuf eden, saf suretinde birbirine yanaşıp sıkışmış olan.
müterâsil	(a.s.) terâsül eden, haberleşen, mektuplaşan.
müterassıd	(a.s. rasad'dan) tarassudeden, dikkatle gözeten, bekleyen, kollayan.
müterassıdîn	(a.s. müterassıd'ın c.) tarassudedenler, dikkatle gözetenler, bekleyenler, kollayanlar.
müterâzî	(a.s. rızâ'dan) karşılıklı olarak birbirinden razı ve hoşnut olan.

mütercem	(a.s. ve i. terceme'den) tercüme olunmuş, bir dilden başka bir dile çevrilmiş.
müterceme	(a.s. terceme'den) ["mütercem"in müen.]. (bkz: mütercem).
mütercim	(a.s. ve i. terceme'den. c. mütercimin) tercüme eden, bir dilden başka bir dile çeviren [yazı ile].
mütercimin	(as. ve i. mütercim'in c.) tercüme edenler, bir dilden başka bir dile çevirenler [yazı ile].
mütereccî	(a.s. recâ'dan) 1. ümîdeden, uman. 2. yalvaran.
müteredi	(A.s. redy ve redeyân'dan) soysuzlaşmış.
müteredid	(a.s. redd'den) 1. bir yere gidip gelen. 2. meç. tereddüdeden, karar veremeyen, kararsız, ikircimli.
müteredidâne	(a.f.zf.) 1. bir yere gidip gelerek. 2. meç. tereddüderek, kararsızlıkla.
müteredidin	(a.s. müteredid'in c.) 1. bir yere gidip gelenler. 2. tereddüd edenler, karar veremeyenler, kararsızlar.
mütereddiyye	(a.s. redy ve redeyân'dan) ["müteredîî"nin müen.]. (bkz: mü teredi).
mütereffi'	(a.s. refden) 1. tereffu' eden, yukarı kalkan, yükselen. 2. ululuk gösteren.
mütereffih	(a.s. refh'den) refah bulan, rahat ve bolluk içinde yaşayan.
mütereffihâne	(a.f.zf.) refah bulana, rahat ve bolluk içinde yaşayana yaraşır yolda.
mütereffihe	(a.s. refh'den) ["mütereffih"in müen.]. (bkz: mütereffih).
mütereffihîn	(a.s. mütereffih'in c.) refah bulanlar, rahat ve bolluk içinde yaşayanlar.
mütereffik	(a.s.c. mütereffikîn) teraffuk eden, sükûnetle, yumuşaklıkla davranan.
mütereffikâne	(a.f.zf.) sükûnetle, yumuşaklıkla davranana yaraşır surette.
mütereffikîn	(a.s. mütereffik'in c.) teraffuk edenler, sükûnetle, yumuşaklıkla davrananlar.
müterehhib	(a.s. reheb'den. c. müte-rehhibîn) terehhübeden, rahip olan, rahip gibi ibâdetle meşgul bulunan.
müterehhibâne	(a.f.zf.) rahip gibi ibâdetle meşgul olarak.
müterehhibin	(a.s. müterehhib'in c.) rahip gibi ibâdeüe meşgul olanlar.
müterekkib	(a.s. rükûb'dan) terek-kübetmiş, bir şey başka bir şeyle birleşmiş, (bkz: müteşekkil).
müterekkin	(a.s.) 1. terekkün eden, erkândan olan. 2. ma'nen kuvvet bulan.
müteremrim	(a.s.c. müteremrimîn) teremrüm eden, bir şey söyleyecekmiş gibi davrandığı halde susan.
müteremrinâne	(a.f.zf.) müte-remrimcesine, bir şey söyleyecekmiş gibi davrandığı halde susana yakışır yolda.
müteremrimîn	(a.s. müteremrim'in c.) teremrüm edenler, bir şey söyleyecekmiş gibi davrandığı halde susanlar.
müterennih	(a.s.) sarhoşluktan veya başka bir hâlinden dolayı iki tarafa sallanarak yürüyen.
müterennihâne	(a.f.zf.) sarhoşluktan veya başka bir hâlinden dolayı iki tarafa sallanarak yürüyene yaraşır yolda, böyle yürüyerek.
müterennim	(a.s. renîm'den. c. müterennimîn) terennüm eden, güzel sesle yavaş yavaş şarkı söyleyen, (bkz: müteganni).

müterennimâne (a.f.zf.) terennüm edene, şarkı söyleyene yakışır surette, şarkı söyleyerek.
müterennimîn (a.s. müterennim'in c.) terennüm edenler, güzel sesle yavaş yavaş şarkı söyleyenler.
müteressib (a.s. rüsûb'dan) teres-sübeden, dibe çöken, durulan, tortulanan.
müteressim (a.s. resm'den) teressüm eden, resmeyleyen.
mütereşşif (a.s.) irtişâf eden, emerek azar azar içen.
mütereşşih (a.s. reşh'den) 1. tereşşüh eden, ter gibi sızan, terleyen. 2. meç. işitilen, (bkz: mesmû').
müterettib (a.s. retb ve rütbe'den) 1. sıralanmış. 2. ait olan, ... üstüne düşen. 3. îcâbeden, gereken. 4. meydana gelen, dolayı.
müterevvih (A.s.) terevvüh eden, bir şeyden râyiha, koku alan, kokulanan, (bkz. müteşemmim).
mütesabbır (a.s.) sabreden.
mütesabbî (a.s.) sabîleşen, çocuk tavrı takınan, çocuklaşan.
mütesabbiyâne (a.f.zf.) çocuklaşarak, çocuk tavrı takınarak.
mütesâbık (a.s.) müsabaka yapan, birbirini yarışta geçmeğe çalışan, birbiriyle yarışan.
mütesâbî (a.s.) tesâbî eden, bir kadına, aşkından, sevgisinden bahseden.
mütesâbiyâne (a.f.zf.) aşkından, sevgisinden bahsederek [bir kadına].
mütesâdif (a.s. tesadüf den. c. mütesâdifîn) tesâdüfeden, rast gelen, (bkz: mütesâdim).
mütesâdifîn (a.s. mütesâdifin c.) tesadüf edenler, rastgelenler.
mütesâdim (a.s. sadme'den) tesâdüm eden, birbirine çarpan, birbiriyle çarpışan.
mütesfifih (a.s.) musâfaha eden, selâm ve dostluk için elele veren.
mütesâgır (a.s.) tesâgur eden, küçük görünen, küçülen.
mütesahhin (a.s.) tesahhun eden, ısınan, kızan,
mütesâhib (a.s. sahâbe'den. c. mütesâhibîn) tesâhübeden, sahip çıkan, arka olan.
mütesâhibîn (a.s. mütesâhib'in c.) tesâhübedenler, sahip çıkanlar, arka olanlar.
mütesâhil (a.s.c. mütesâhilîn) tesâhül eden, yumuşak muamelede bulunan.
mütesâhilâne (a.f.zf.) tesâhül edene, yumuşak muamelede bulunana yakışır surette, böyle muamele ederek.
mütesâhilîn (a.s. mütesâhil'in c.) tesâhül edenler, yumuşak muamelede bulunanlar.
mütesâib (a.s.) tesâübeden, esneyen.
mütesa'ib (a.s.) güç olan, güçleşen.
mütesâid (a.s. suûd'dan) suûdeden, yukarı çıkan, yükselen, ağan. (bkz: mütesa'id).
mütesa'id (a.s.). (bkz: mütesâid). yukarı çıkan, yükselen.
mütesâil (a.s.) tese'ül eden, dilenen, dilenci.
mütesâkıl (a.s.) 1. tesâkul eden, üşenip ağırlaşan. 2. savaşa girmeye teşvîk edilmiş iken oyalanıp kalan.
mütesâkıt (a.s.) birbiri ardınca dökülüp düşen.
Katarât-ı mütesâkıta birbiri arkasından dökülen damlalar.
mütesakkıb (a.s.) tesakkubeden, deliklenen, delinen.

müteşakkıf (a.s.) 1. tesakkuf eden, bir Hıristiyan papazlığı takınan; papaz olan. 2. tavanlanan, tavan olan.
mütesâlib, mütesâlibe (a.s. salb'den) çapraz, haçvâri, fr. crucial.
mütesâlif (a.s.) birbiriyle bacanak olan.
mütesâlih (a.s. sulh'den) tesâlüh eden, sulh yapan.
mütesâlih (a.s.) tesâlüh eden, sağır gibi görünen, sağırlık gösteren.
mütesâlihîn (a.s. mütesâlih'in c.) tesâlüh edenler, sağır gibi görünenler, sağırlık gösterenler.
mütesâlik (a.s.) 1. tırmanıcı, tırmanan. 2. uçucu, uçan. (bkz: tâir, tayyar).
mütesallik (a.s.) bot. etrafındaki şeylere dolanarak yukan doğru çıkan, tırmanan.
mütesallika (a.i.) zool. ayakları çengelli kuşlar [papağan, dudu... gibi].
mütesallit (a.s.c. mütesallitîn) tasallut eden, musallat olan, sırnaşan, peşini bırakmayan.
mütesallitâne (a.f.zf.) tasallut edercesine, musallat olarak.
mütesallitîn (a.s. mütesallit'in c.) tasallut edenler, musallat olanlar, sırnaşanlar, peşini bırakmayanlar.
mütesâmih (a.s.) müsamaha eden, göz yuman, hoş gören.
mütesânid (a.s.) dayanan, *dayanışık.
mütesâri' (a.s.) çabucak.
mütesâriü'l-fesâd çabucak bozulan şeyler. [et, balık, taze sebze ve meyvalar gibi].
mütesâvî (a.s. seviyy'den) birbirine müsâvî (*eşit), eş olan.
mütesâvi'l-ehdâb zool. terliksi hayvanı, fr. paramecie.
mütesâvi'l-ercâl zool. eşbacaklılar, fr. isopodes.
mütesâvi'l-harâre coğr. izoterm.
mütesâvî'l-irtifâ' coğr. izohips.
mütesâvi'l-matar mühnanîleri coğr. eşyağış eğrileri, f r. isoyetes. (courbes-).
mütesâvi'l-unık münhanîleri coğr. eşderinlik eğrileri, fr. isobathes.
mütesâvi's-sühûne fiz. *eşsıcak.
mütesâvi'ş-şekl *eşbiçimli, fr. isomorphe.
mütesâvi't-tazyîk coğr. izobar, *eşbası.
mütesâvi't-tereffu' münhanîleri coğr. *eşyükselti eğrileri, fr. isobases (courbes).
mütesâvi-terkîb kim. izomerili.
mütesâvi'z-zemân zelzele münhanîleri coğr. eşdeprem eğrileri, fr. homoseistes (courbes-).
mütesâviyen (a.zf.) birbirine eşdeğerde.
mütesâyif (a.s.) tesâyüf eden birbirine kılınçla vuran.
mütesebbib (a.s.) tesebbübeden, sebebolan, bir şeyin olmasına yol açan.
mütesebbit (a.s.) sebat eden, sebat gösteren, dayanan.
müteseccid (a.s.) secde eden, secdeye kapanan.
müteseffih (a.s.) teseffüh eden, sefih, zevk ve eğlenceye düşkün.
müteseffil (a.s.c. müteseffilîn) teseffül eden, sefil, aşağı, bayağı olan, bayağılaşan.
müteseffilâne (a.f.zf.) sefil, aşağı, bayağı olana yaraşır yolda, bayağılaşırcasma.
müteseffilîn (a.s. müteseffil'in c.) teseffül edenler, sefil, aşağı, bayağı olanlar, bayağılaşanlar.
mütesehhir (a.s.c. mütesehhirîn) gece uyayamayıp sabahlayan.

Âşık-ı mütesehhir	uyuyamayan âşık.
mütesehhirâne	(a.f.zf.) gece uyuyamayarak, sabahlayarak.
mütesehhirîn	(a.s. mütesehhir'in c.) gece uyumayıp sabahlayanlar.
mütese'il	(a.s. su'al'den) tesâül eden, dilenen, dilenci.
mütese'ilâne	(a.f.zf.) dilenircesine, dilenerek.
mütese'ilîn	(a.s. mütese'il'in c.) tesâül edenler, dilenenler, dilenciler.
mütesekkin	(a.s.) 1. sükûnet bulan, yatışan. 2. teskîn edici, yatıştıncı. (bkz: müsekkin).
müteşekkir	(a.s.) teşekkür eden, sarhoş olan.
müteselli	(a.s. sülvân'dan) tesellî bulan, avunan, acıyı, kederi unutur gibi olan.
miifpşpiiih	(a.s.) tesellübeden, kocasının ölümü dolayısıyla siyah giyip yas tutan.
mütesellin, müteselliha	(a.s.c. mütesellihîn) silâh kuşanan, silâhlanan.
Cüyûş-i müteselliha	silâhlı askerler.
mütesellihîn	(a.s. mütesellih'in c.) silâh kuşananlar, silahlananlar.
mütesellika	(a.i.) zool. tırmananlar, tırmanıcı kuşlar, fr. grimpeurs.
mütesellim	(a.s. selm'den) 1. tesellüm eden, teslîm edileni alan. 2. i. vergi tahsildarı. 3. i. [eskiden mülkî teşkilâtta] kaymakam.
müteselliyâne	(a.f.zf.) mütesellî bulmuşçasına, avunurcasma, avunarak.
müteselliyye	(a.s. sülvân'dan) tesellî"nin müen.]. (bkz. müteselli).
müteselsil, müteselsile	(a.s. silsile'den) teselsül eden, zincir gibi birbirine bağlı olan, zincirleme, zincirleme giden.
Cibâl-i müteselsile	sıradağlar.
müteselsilen	(a.zf.) sıra ile, birbiri peşi sıra.
mütesemmî	(a.s.) müsemmâ olan, bir ad ile adlanan.
mütesemmim	(a.s. semm'den) tesemmüm eden, zehirlenen.
mütesemmime	(a.s. semm'den) ["mütesemmim"in müen.]. (bkz: mütesemmim).
mütesemmin	(a.s.) tesemmün eden, semen kazanan, semiren.
mütesennih	(a.s.) tesennüh eden, küflenen, küflü.
müteserrî	(a.s.) teserrî eden, odalık edinen.
müteserri'i	(a.s. sür'at'den) teserrü' eden, sür'at gösteren, koşan.
mütesettir	(a.s. setr'den) tesettür eden, örtünen, gizlenen.
mütesevvî	(a.s. sivâ'dan) tesevvî eden, düzlenen, düz olan.
mütesevvib	(a.s. sevâb'dan) 1. sevap kazanan. 2. farzdan sonra nafile namaz kılan.
mütesevvik	(a.s.) misvak kullanan.
müteseyyib	(a.s.) teseyyübeden, dul kalan kadın, (bkz: seyyibe).
müteseyyib	(a.s. teseyyüb'den. c. müteseyyibîn) teseyyübeden, kayıtsız davranan, aldırış etmeyen.
müteseyyibâne	(a.f.zf.) teseyyübeden, kayıtsız davranana, aldmş etmeyene yaraşır yolda, kayıtsız davranarak, aldırış etmeyerek.
müteseyyibîn	(a.s. müteseyyib'in c.) teseyyübedenler, kayıtsız davrananlar, al-dınş etmeyenler.
müteseyyid	(a.s. seyyid'den) sey-yidlik taslayan, seyyid olmadığı halde kendini şey y id gibi gösteren.
mütessâ'	(a.i.) ed. her kıt'ası dokuz mısradan meydana gelen manzume.

müteşâbih (a.s. şebeh ve şibh'den. c. müteşâbihât) 1. teşâbüh eden, birbirine benzeyen. 2. Kur'ân-ı Kerîm'in mecazî mânâya elverişli âyeti, (bkz: muhkem).

müteşâbihâ (a.i. müteşâbih'in c.) 1. birbirine benzeyenler. 2. Kur'ân-ı Kerîm'in mecazî mânâya elverişli âyetleri, (bkz: muhkemât).

müteşâbihe (a.s. şebeh ve şibh'den) ["müteşâbih" in müen.]. (bkz: müteşâbih).

müteşâbihen (a.zf.) birbirine benzeyerek. müteşâbihen

mevzu' geo. homolog.

müteşâcir (a.s. şecer'den. c. müte-şâcirîn) teşâcür eden, ağaçla, sopa ile birbirine vuran.

müteşâcirâne (a.f.zf.) ağaçla sopa ile birbirine vururcasına.

müteşâcirîn (a.s. müteşâcir'in c.) teşâcür edenler, ağaçla, sopa ile birbirine vuranlar.

müteşaddık (a.s.) 1. avurt çatlatarak konuşan. 2. ıstılahlı konuşan.

müteşahhıs (a.s. şahs'dan) 1. teşahhus eden, şahıslanan, gözle görünür hâle gelen. 2. şahsını tanıyan. 3. şahsı farkedilmiş olan.

müteşa'ıb (a.s. şa'b'dan) 1. teşâ'ubeden, şûbelenen, dallanan, kollara aynlan. 2. çatallı, dallı budaklı. 3.biy. dallı, fr. ramifie.

müteşa'ir (a.s. şaar'dan) saçlı, kıllı, kılı çok olan.

müteşâir (a.s. şi'r'den c. müteşâirîn) şairlik taslayan, tavuk pazarı şâiri.

müteşâirâne (a.f.zf.) şairlik taslayana yaraşır yolda, tavuk pazarı şâirlerine yaraşırcasına.

müteşâirîn (a.s. müteşâir'in c.) şairlik taslayanlar, tavuk pazan şâirleri.

müteşâiriyyet (a.i.) şairlik taslama, tavuk pazan şairliği.

müteşâkî (a.s.) hallerinden şikâyet edenlerden herbiri [birbirine-].

müteşâkil (a.s. şekl'den) 1. bir şekilde olan, şekli birbirine benzeyenlerden herbiri. 2. ed. aruz bahirlerinden, fâilâtün mefâîlün mefâîlün vezni.

müteşârik (a.s. şirk ve şirket'den) müşarekette bulunan, birbiriyle ortak olan.

müteşa'şı' (a.s. şa'şaa'dan) 1. teşa'şu' eden, şa'şaalanan, panldayan. 2. gösterişli.

müteşatim (a.s.) teşâtüm eden, sövüşen, birbirine söven.

müteşâtime (a.s.) ["müteşatim" in müen.]. (bkz: müteşatim).

müteşebbihîn (a.s. müteşebbih'in c.) teşebbüh edenler, benzeyenler, andıranlar.

müteşebbik (a.s.) teşebbük eden, şebeke şeklinde bulunan, ağ gibi birbirine geçen.

müteşebbis (a.s. şebes'den. c. müteşebbisin) teşebbüs eden, bir işe girişen.

müteşebbisâne (a.f.zf.) teşebbüs ederek, bir işe girişerek.

müteşebbise (a.s. şebes'den) ["müteşebbis" in müen.]. (bkz: müteşebbis).

müteşebbisin (a.s. müteşebbis'in c.) teşebbüste bulunanlar, bir işe girişenler.

müteşecci' (a.s. c. müteşecciîn) şeci', yiğit, yürekli gibi görünen, (bkz. mütecessir).

müteşecciâne (A.f.zf.) yiğit, yürekli olana yaraşır yolda.

müteşecciîn (a.s.c. müteşecci'in c.) şeci', yiğit, yürekli gibi görünenler.

müteşeccir (a.s.) ağaçlanan kaba ot.

müteşeddid a.s. şiddet'den) 1. şiddetlenen, hızlanan. 2. katılaşmış, sertleşmiş olan. 3. işini sert ve hiddetli tutan.
müteşeddide (a.s. şiddet'den) ["müteşeddid" in müen.]. (bkz: müteşeddid).
müteşeddik (a.s.c. müteşeddikîn) teşedduk eden, söz ebeliği eden.
müteşeddikâne (a.f.zf.) müte-şeddikcesine, söz ebeliği edercesine.
müteşeddikîn (a.s. müteşeddikin c.) teşedduk edenler, söz ebeliği edenler.
müteşeffî (a.s. şifâ'dan) 1. şifâ bulan, iyileşen. 2. öcünü alarak yüreği rahat eden.
müteşehhî (a.s.) iştahlanan, iştahlı.
müteşehhib (a.i.) fiz., kim. akkor.
müteşehhid (a.s. şehâdet'den) namazın ka'delerinde "ettehiyyâtü" duasını okuyan.
müteşe'im (a.s. şeamet'den) teşe'-üm eden, uğursuz sayan, üzerine uğursuzluk geliyor gibi sanan.
müteşekkî (a.s. şekvâ'dan) şikâyette bulunan, şikâyetçi, sızlanan, (bkz: müşteki).
müteşekkik (a.s.) şek ve şüphede kalan, şüpheden kurtulamayan.
müteşekkil (a.s. şekl'den) 1. teşekkül etmiş, şekillenmiş, şekillenen. 2. meydana gelmiş, kurulmuş, olmuş, olma.
müteşekkir (a.s. şükr'den) teşekkür eden, iyilik bilen, iyiliğe karşı nâzik davranan.
müteşekkirâne (a.f.zf.) teşekkürle, iyilikbilirlikle, iyiliğe karşı nâzik davranışla.
müteşekkire (a.s. şükr'den) ["müteşekkir" in müen.]. (bkz: müteşekkir).
müteselsil (a.s.) teselsül eden, şarıl şarıl akıp çağlayan.
müteşemmil (a.s.) teşemmül eden, ihrama bürünen.
müteşemmim (a.s. şemm'den) teşemmüm eden, koklayan, (bkz: müterevvih).
müteşemmir (a.s. şemer'den) teşemmür eden, işe hazırlanan, kollarını sıvayan.
müteşemmis (a.s. şems'den) teşemmüs eden, güneşe çıkan, güneşlenen.
müteşennic (a.s. şene'den) 1. teşennüc eden, buruşan. 2. azan [yara]. 3. hek. büzülen, daralan, kasılan, spazm yapan [adale, sinir].
müteşennif (a.s.) teşennüf eden, küpe takınan.
müteşerri' (a.s. şer'den) 1. teşerru' eden, şeriat işleriyle uğraşan. 2. şeriat ve fıkıh işlerinde geniş bilgisi olan.
müteşerriâne (a.f.zf.) şeriat işleriyle uğraşana ve bu yolda geniş bilgisi olana yakışır yolda.
müteşerrif (A.s.) teşerrüf eden, şereflenen, şeref duyan.
müteşettî (a.s.) teşettî eden, bir yerde kışlayan, kışı geçiren.
müteşettit, müteşettite (a.s. şetat'dan); teşettüt eden, dağılan, karışan, perişan olan.
Ârâ-yi müteşettite dağılan reyler.
müteşevvik (a.s. şevk'den. c. müte-şevvikîn) teşevvuk eden, çok istekli, (bkz: hâhiş-kâr).
müteşevvikâne (a.f.zf.) teşevvuk edene, çok istekli olana yaraşır yolda.
müteşevvikîn (a.s. müteşevvik'in c.) teşevvuk edenler, çok istekliler.
müteşevviş (a.s. teşevvüş'den) teşevvüş eden, karmakarışık, anlaşılmaz, içinden çıkılmaz.
Umûr-ı müteşevvişe karmakarışık işler.
müteşeytın (a.s.) şeytanlık eden, şeytanca hareketlerde bulunan.

müteşeyyi' (a.s. ve i.) şîâ'dan c. müteşeyyiîn) teşeyyü' eden, Şîî mezhebine girmiş olan, Şu, Şiîlik taslayan.
müteşeyyid (a.s.) teşeyyüdeden, yükselten, sağlamlaştıran.
müteşeyyide (a.s.) ["müteşeyyid" in müen.]. (bkz: müteşeyyid).
müteşeyyih (a.s.) teşeyyüh eden, şeyh gibi görünen, şeyh tavrı takınan, sahte şeyh veya ihtiyar.
müteşeyyiîn (a.s.i. müteşeyyi'in c.) teşeyyü' edenler, Şîî mezhebine girmiş olanlar, Şiîler; Şîîlik taslayanlar.
mütetabbı' (a.i. tab'dan) tatabbu eden, tabîatlenen.
mütetabbib (a.s. ve i.), (bkz. mutatabbib).
mütetâbi', mütetâbia (a.s. teba'dan) tetâbu' eden, birbiri ardınca gelen, peyderpey olan. (bkz: mütetâlî, mütevâlî).
izâfât-i mütetâbis arka arkaya sıralanan izafetler, (bkz. tetâbu-i izâfat).
mütetâbian (a.zf.) birbiri ardınca.
mütetâbi'ü'l-vürûd (a.b.s.) ardı arkası kesilmeyen.
mütetahhir (a.s. taharet, tuhr ve tıhur'-den) tetahhur eden, temizlenen [maddî, manevî].
mütetâlî (a.s.) birbiri ardınca giden. (bkz. mütetâbi').
mütetâvil (a.s. tûl'den) uzayan; birbiri ardınca uzanan.
mütetayyib (a.s. tayb, tayyib'den) tetayyüb eden, güzel kokulu şey sürünen.
mütetayyir (a.s. tayr'dan. c. mütetayyirin) tetayyur eden, uğursuz sayan; üzerine uğursuzluk geliyormuş gibi bir hisse kapılan.
mütetayyirâne (a.zf. tayr'dan) üzerine uğursuzluk geliyormuş gibi bir hisse kapılarak.
mütetayyirîn (a.s. tayr'den) tetayyur edenler, uğursuz sayanlar; üzerine uğursuzluk geliyormuş gibi bir hisse kapılanlar.
mütetebbi' (a.s. tib'den) tetebbu' eden, dikkatle araştıran.
mütetevvec (a.s. tâc'dan) taç giydirilmiş.
mütetevvic (a.s. tâc'dan) 1. taç giymiş, taçlı. 2. bot taçyapraklı.
mütevâcid (a.s.) sahte, yapma olarak vecde gelen.
mütevâcih (a.s.) yüzleşen, yüz yüze gelen.
mütevâcihen (a.zf.) yüz yüze gelerek; karşılaşarak, karşı karşıya.
mütevâdd (a.s.) birbirine sevgi gösteren.
mütevâdi' (a.s.) tevâdu' eden, düşmanlığı bırakarak barışan.
mütevâfık (a.s. vefk'den) 1. tevâfuk eden, birbirine uygun; uyan, uygun olan. 2. mat. yöndeş.
mütevâfıka (a.s. vefk'den) ["mütevâfık"in müen.]. (bkz: mütevâfık).
mütevâfık tetâbuk jeol. uyumlu *katlaşma. f r. stratification concordante.
mütevâfık zaviyeler geo. yöndeş açılar, fr. angles correspondants.
mütevâfir, mütevâfire (a.s. vüfûr'dan) tevâfür eden, çoğalan, bollanan.
Mâ-i-mütevâfire çoğalan, bollanan su.
mütevaggıl (a.s. vügul'den. c. mütevaggılîn) tevaggul eden, çok meşgul olan, fazla uğraşan; bir şeyin ilerisine, derinliğine varan.
mütevaggılîn (a.s. mütevaggıl'ın c.) tevaggul edenler, çok meşgul olanlar, fazla uğraşanlar; bir şeyin ilerisine, derinliğine varanlar.
mütevahhid (a.s. vahdet'den). (bkz. müteferrid).
mütevahhiş (a.s. vahş'den) tevahhuş eden, korkan, ürken, ürkek, yadırgayan.
mütevahhişâne (a.f.zf.) tevahhuş ederek, korkarak, Urken, yadırgayarak.

mütevâid	(A.s. va'd 'den. c. mütevâidîn) vaidleşen, sözleşen, birbirine söz veren.
mütevâidîn	(a.s. mütevâid'in c.) vaidleşenler, sözleşenler, birbirine söz verenler.
ınütevâkil	(a.s.) birbirini vekil eden.
mütevakkı'	(a.s. vak'dan) tevakku' eden, medet eyleyen, bekleyen, uman.
mütevakkı-âne	(a.f.zf.) ; müte-vakki olana, ümîd edene yakışacak surette.
mütevakkıd	(a.s.) tevakkudeden, tutuşup yanan.
Ateş-i mütevakkıd	tutuşan, yanan ateş.
mütevakkıf	(a.s. vukuf dan) 1. tevakkuf eden, duran, bekleyen, eğlenen. 2. bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen, (bkz: vabeste).
mütevakkır	(a.s. vakar'dan. c. mütevakkırîn) vakarlanan, onurlanan.
mütevakkırîn	(a.s. mütevakkır'ın c.) vakarlananlar, onurlananlar.
mütevakkî	(a.s. vikaye'den) tevakki eden, kendini gözeten, sakınan, çekinen.
mütevâlî	(a.s. vely'den) tevâlî eden, birbiri ardınca giden; art arda gelen, üstüste, bir düziye olan.
mütevâlid	(a.s. vâlide'den) birbirinden doğup üreyen. (bkz: mütenâsil).
mütevâliye	(a.i.) 1. mat. sıra. 2. ["mütevâlî" nin müen.]. (bkz: mütevâlî).
mütevâliyen	(a.zf.) art arda, üst üste, bir düziye, aralık vermeden.
mütevârî	(a.s. verâ'dan) tevâri eden, gizlenen; gizli, saklı.
mütevârid, mütevâride	(a. s. vürûd'dan) tevârüdeden, gelen.
Mekâtîb-i mütevâride	gelen mektuplar.
mütevâris	(a.s. verâset'den) 1. tevarüs eden, birinden birine miras kalan. 2. babadan oğula geçen, [maddî, manevî].
mütevâsık	(a.s.) tevâsuk, birbirine güvenmek suretiyle anlaşan.
mütevâsıl, mütevâsıla	(a.s. vasl'dan) birbirine vâsıl olan, gelen; birbirine bitişmiş.
Hutüt-ı mütevâsıla	birbirine bitişmiş çizgiler.
mütevâsîn	(a.s.) birbirine teveccüh eden, yönelen, birbirine tavsiye eden.
mütevâsib	(a.s.) birbirinin üzerine sıçrayan.
nıütevassıl	(a.s.) 1. vâsıl olan, kavuşan. 2. münâsebet ve yakınlık kuran.
mütevaşşih	(a.s.) süslenen, takıp takıştıran.
mütevâtî	(a.i.) 1. birbirine benzeyen. 2. fels. tekanlamlı, fr. univoque.
mütevâtir	(a.s. vetr'den) tevatür eden, ağızdan ağıza dolaşan, halk arasında söylenilen.
mütevâtire	(a.s. vetr'den) ["mütevâtir" in müen.]. (bkz: mütevâtir).
mütevâtiren	(a.zf.) tevatür edilerek, ağızdan ağıza dolaşarak, halk arasında söylenerek.
mütevattın	(a.s. vatan'dan) tavattun etmiş, bir yeri vatan edinmiş, yurt tutmuş, yurtlanmış.
mütevazı'	(a.s. vaz'dan. c. müte-vâzıîn) 1. tevazu eden, alçakgönüllü, kibirsiz. 2. gösterişsiz.
mütevâzıâne	(a.f.zf.) 1. tevazu, alçakgönüllülükle, kibirsizlikle. 2. gösterişsiz olarak.
mütevâzıîn	(a.s. mütevâzı'ın c.) tevazu edenler, alçakgönüllüler, kibirsizler.
mütevâzî	(a.s. vezy'den) 1. birbirine muvâzî (paralel) olan. 2. geo. paralel, fr. parallele. 3. ed. vezin ve kafiye bakımından birbirine uygun seci'ler. Meselâ sen1 darülfünunun2 bütün fünûnuyla3 mütefennin4 oluncaya kadar, ben1

	darülcünûnun2 bütün cünûnuyla3 mütecennin4 olacağım... gibi.
mütevâzi'l-adlâ'	geo. paralelkenar, fr. parallelogramme.
mütevâzi'l-mustatilât	geo. dikdörtgenler prizması, fr. parallelipipede rectangle.
mütevâzi's-sütûh	geo. paralelyüz, fr. parallelepipede.
mütevâzin	(a.s. vezn'den) tevazün eden, tartılan bir olan, ikisinin ağırlığı birbirine denk, uygun olan; denk .
mütevâzine	(a.s. vezn'den) ["mütevâzin" in müen.]. (bkz: mütevâzin).
mütevâziyen	(a.zf.) muvâzî, paralel olarak, birbiriyle birleşmeden.
mütevâziyet	(a.i.) mat. paralellik.
mütevazzıh	(a.s. vuzûh'dan) tevazzuh eden, açıklanan, açıklık peyda eden.
mütevazzıha	(a.s. vuzûh'dan) ["mütevazzıh"in müen.]. (bkz. mütevazzıh).
mütevazzî	(a.s.) tevazzu' eden, abdest alan.
mütevecci'	(a.s.) 1. veca'lanan, ağrı duyan. 2. sıkıntılı, dertli.
mütevecciâne	(a.f.zf.) ağn duyarak; sıkıntı ile.
müteveccid	(a.s) vecde gelen, kendinden geçecek derecede dalgınlık gösteren; tas. kendinden geçerek Allah sevgisine dalan.
müteveccih	(a.s. vech'den. c. müteveccihin) 1. teveccüh eden, bir cihete, bir tarafa dönen, yönelen. 2. birine karşı sevgisi ve iyi düşünceleri olan. 3. bir tarafa gitmeye kalkan.
müteveccihâne	(a.f.zf.) teveccüh ederek, bir yana dönerek, yönelerek.
müteveccihen	(a.zf.) 1. teveccüh ederek, yönelerek. 2. gitmek üzere [bir yere doğru]. 3. niyetlenerek.
müteveccihin	(a.s. müteveccih'in c.) teveccüh edenler, bir yana dönenler, yönelenler.
müteveddid	(A.s.) dostluk, muhabbet gösteren, kendini sevdiren.
müteveddide	(a.s.) ["müteveddid"in müen.]. (bkz. müteveddid).
müteveffa	(a.s. vefât'dan) vefat etmiş olan, ölen, ölmüş, ölü.
müteveffât	(a.s. vefât'dan) vefat etmiş, ölmüş [kadın, kız].
müteveffık	(a.s.) muvaffak olan.
mütevehhim	(a.s. vehm'den. c. mütevehhimîn) tevehhüm eden, vehimlenen, kuruntulu.
mütevehhimâne	(a.f.zf.) vehimlenircesine.
mütevehhimîn	(a.s. vehm'den. mütevehhim'in c.) tevehhüm edenler, vehimlenenler, kuruntulular.
mütevekkil	(a.s. vekl'den) tevekkül eden, işini Allah'a veya oluruna bırakan, kadere boyun eğen.
mütevekkilâne	(a.f.zf.) tevekkül ile, kadere boyun eğerek, işi oluruna bırakarak.
mütevekkilen	(a.zf) mütevekkil olarak, kadere boyun eğmiş, işi oluruna bırakmış olarak.
mütevekkilen al'Allah	(a.b.zf.) Allah'a tevekkül ederek, Allah'a sığınarak.
mütevelli	(a.s. ve i. vely'den) 1. birinin yerine geçen. 2. bir vakfın idaresi, kendisine verilmiş olan kimse.
mütevellid	(a.s. vilâdet'den) 1. tevellüdeden, doğan, dünyâya gelen. 2. meydana gelmiş, doğmuş. 3. ilerigelmiş.
mütevellidü'l-hayy	zool. doğurganlar, fr. vivipares.
mütevellidât	(a.i. mütevellide'nin c.) kız çocuklar.
mütevellide	(a.s. vilâdet'den) ["mütevellid"in müen.]. (bkz: mütevellid).

mütevellin	(a.s.) tevellüh eden, hayran olan, olmuş; şaşan, şaşmış, aklı başından giderek sersem ve hayran olan.
mütevellihâne	(a.f.zf.) sersem ve hayranlıkla.
mütevelvil	(a.s.) tevelvül eden, velvele, gürültü, patırdı, şamata eden.
müteverrık	(a.s.) teverruk eden, yapraklanan, yapraklı.
Şecer-i müteverrık	yapraklanmış, yapraklı ağaç.
müteverri'	(a.s. verâ'dan) teverrü' eden, dînin emrettiği şeylere sımsıkı bağlı kalan, (bkz. perhîz-kâr).
müteverri-âne	(a.f.zf.) müteverri' olana, dînine sımsıkı bağlı kalana yaraşır surette.
müteverrid	(a.s.) teverrüdeden, gülgibi kızaran.
müteverrik	(a.s. varak'dan) teverruk eden, namazda kaynağını sağ ayağı üzerine koyup oturan veya kaynakların birini veya ikisini yere koyan.
müteverrim	(a.i. verem'den. c. müteverrimîn) 1. şiş, kabarık. 2. s. teverrüm etmiş, veremli, ince hastalıklı.
müteverrime	(a.s. verem'den) ["müteverrim"in müen.]. (bkz: müteverrim).
müteverrimen	(a. zf.) teverrüm ederek, verem olarak, ince hastalığa tutularak.
müteverrimîn	(a.s. müteverrim'in c.) veremliler.
müteverrimûn	(a.s. verem'den) veremliler, ince hastalığa tutulmuş olan kimseler
müteverrit	(a.s.) tevarrut eden, zor bir işe rastlayan.
müteverris	(a.s.). (bkz. mütevâris).
mütevessi'	(a.s. vüs'at'den) 1. tevessü' eden, genişleyen, geniş. 2. mec. büyüyen, gelişen.
mütevessia	(a.s. vüs'at'den) mütevessi" nin müen.]. (bkz. mütevessi').
mütevessib	(a.s.) tevessübeden, sıçrayan, atlayan.
mütevessid	(a.s.) tevessüdeden, yastığa dayanan.
mütevessiden	(a.zf.) yastığa dayanarak.
mütevessih	(a.s.). (bkz. mütedennis).
mütevessik	(a.s. sikat ve vüsûk'dan) bir işe sımsıkı sanlan.
mütevessik-âne	(a.f.zf.) bir işe sımsıkı sarılarak.
mütevessil	(A.s. vesîle'den) 1. tevessül eden, sanlan; inanan. 2. sebep tutan. 3. başvuran, girişen.
mütevessilen	(a.zf.) 1. tevessül ederek, sarılarak; inanarak. 2. sebep tutarak. 3. baş vurarak, girişerek.
mütevessim	(a.s. vesm'den) tevessüm eden, bir şeyi çözmeye çalışan.
mütevettir, mütevettire	(A. s. vetr ve vitret'den) tevettür eden, gerilen, gergin olan.
A'sâb-ı mütevettire	gergin sinirler.
müteveyyil	(a.s. veyl'den) teveyyül eden, vaveyla çağıran, çığlık atan, feryâdeden.
mütevezza'	(a.s.) tevzi' olunmuş, dağıtılmış.
mütevezzi'	(a.s.) tevzi' eden, dağıtan, (bkz: müvezzi').
müteyakkın	(a.s. yakin'den) teyak-kun eden, yakîn, kat'î olarak bilen.
müteyakkız	(a.s. yakaza'dan) 1. teyakkuz eden, uyanık bulunan, uyanmış, tetikde. "2. gözü açık olan.
müteyakkıza	(a.s. yakaz'dan) ["müteyakkız" in müen.]. (bkz: müteyakkız).
müteyakkız-âne	(a.f.zf.) teyakkuzla, uyanık bulunarak, uyanıklıkla, göz açıklığı ile.

müteyebbis (a.s. yubûset'den) te-yebbüs eden, kuruyan, kuru olan. (bkz: mü-teceffif).
müteyemmen (a.s. yümn'den) meymenetli, uğurlu, mübarek, kutlu.
müteyemmim (a.s. yemam'dan) teyemmüm eden. (bkz: teyemmüm).
müteyemmimâne (a.f.zf.) teyemmüm edercesine.
müteyemmimen (a.zf.) teyemmüm ederek.
müteyemmin (a.s. yümn'den) teyemmün eden, meymenetli, uğurlu sayan.
müteyemminen (a.zf.) bereketli ve uğurlu sayarak.
müteyessir (a.s. yüsr'den) müyesser olan, kolaylıkla meydana gelen; kolay yapılan, yapılması kolay.
mütezâdd, mütezâdde (a. s. zıdd'dan) birbirine zıt olan, birbirinin zıddı olan.
Efkâr-ı mütezâdde birbirine zıt düşünceler.
mütezahhir (a.s. zahr'dan) 1. karısına, nikâhı bozacak bir söz söyleyen. 2. biri tarafından yardım edilen, taraflısı olan.
mütezâhif (a.s.c. mütezâhifîn) savaşta birbirinin üzerine yürüyüp çatan.
mütezâhifâne (a.f.zf.) savaşta birbirinin üzerine yürüyüp çatana yaraşır yolda.
mütezâhim (a.s. zihâm'dan. c. müte-zâhimîn) kalabalıktan sıkışan, birbirinin üstüne çıkan.
mütezâhimîn (a.s. mütezâhim'in c.) kalabalıktan sıkışanlar, birbirinin üstüne çıkanlar.
mütezâhir (a.s. zuhûr'dan) tezahür eden, görünen, çıkan.
mütezâif (a.s. zı'fdan) tezâüf eden, kat kat artan, iki veya daha çok katı olan. [maddî, manevî].
mütezâife (a.s. zı'fdan) ["mütezâif in müen.]. (bkz: mütezâif).
mütezakkım (a.s.c. mütezakkımîn) tezakkum eden, güçlükle yutan.
mütezakkımâne (a.f.zf.) tezakkum ederek, güçlükle yutarak.
mütezakkımîn (a.s. mütezakkım'ın c.) tezakkum edenler, güçlükle yutanlar.
mütezârib (a.s.). (bkz. mütedârib).
mütezâvil (a.s.) 1. tezâvül eden, bir şeyi bir şeye yaklaştıran. 2. bir şey meydana getirmeye çalışan.
mütezâvir (a.s.c. mütezâvirîn) birbirini ziyaret eden, birbirini gidip gören.
mütezâvirîn (a.s. mütezâvir'in c.) birbirini ziyaret edenler, birbirini gidip görenler.
mütezâyid (a.s. ziyâde'den) tezâyü-deden, ziyâdeleşen, çoğalan, artan.
mütezâyif (a.s.) fels. fr. con-notatif.
mütezayyık (a.s.) tazayyuk eden, darlaşan.
mütezebbid (a.s.) 1. tezebbüdeden, köpüklenen, köpüren. 2. kaymak bağlayan.
Leben-i mütezebbid kaymaklı süt.
mütezebzib (a.s. zebzebe'den) 1. tezebzübeden, kararsız, (bkz. mütereddid). 2. karmakarışık.
mütezehhid (A.s. zühd'den. c. mütezehhidîn) zahit olan, dîne son derecede bağlı bulunan.
mütezehhidâne (a.f.zf.) zâhid olana, dîne son derecede bağlı bulunana yaraşır yolda.
mütezehhidîn (a.s. mütezehhid'in c.) zahit olanlar, dîne son derece bağlı bulunanlar.

mütezehhir	(a.s. zehre'den) 1. parlayan. 2. çiçeklenen, çiçekli, (bkz: müzehher). 3. kim. çiçekseven, fr. efflorescent.
mütezekkî	(a.s. zekâ'dan) 1. tezekkî eden, temize çıkan [kimse]. 2. zekât veren. 3. dîne çok bağlı [kimse].
mütezekkir	(a.s. zikr'den) 1. tezekkür eden, hatırlayan. 2. bir işe dâir söyleşen.
mütezellik	(a.s.) tezelluk eden, kayan, sürçen.
Pây-i mütezellik	kayan, sürçen ayak.
mütezellil	(a.s. zillet'den) tezellül eden, kendini zelil gösteren, zillete, alçaklığa katlanan.
mütezellil-âne	(a.f.zf.) zelîl, alçak olana yakışacak surette, alçakcasına.
mütezelzil	(a.s. zelzele'den) tezelzül eden, titreyen, ırgalanan, sarsılan, sallanan, oynayan, zıngırdayan.
Arz-ı mütezelzil	titreyen, sarsılan toprak.
Binâ-yi mütezelzil	sallanan bina.
mütezemmil	(a.s.) tezemmül eden, elbiseye, örtüye bürünen, (bkz: müddessir, mütedessir, müzzemmil).
mütezenbir	(a.s.) tezenbür eden, kibirlenen, büyüklenen, kurulan; can sıkıcı bir tavır takınan, (bkz: mütekebbir).
mütezendik	(a.s.) tezenduk eden, zındık olan, kâfir olan.
mütezevvic	(a.s. zevc'den c. mute-zevvicîn) tezevvüceden, zevce edinen, evlenen, evli, evlenmiş, (bkz: zâtü'z-zevc).
mütezevvicîn	(A.s. mütezevvic'in c.) tezevvücedenler, zevce edinenler, evlenenler, evliler, evlenmişler.
mütezevvid	(A.s. zâd'dan. c. müte-zevvidîn) tezevvüdeden, yanına erzak, azık alan.
mütezevvidîn	(a.s. mütezevvid'in c.) tezevvüdedenler, yanına erzak, azık alanlar.
mütezevvik	(a.s. zevk'den) 1. tadını tadan. 2. zevk ve safa eden.
mütezeyyin	(a.s. zînet'den) zînet-lenen, süslenen, bezenen.
müt'ib	(a.s. ta'b'dan) it'âbeden, yorgunluk veren, yoran.
nıütimm	(a.s. temâm'dan) tamamlayan, tamamlayıcı, tamamlamaya yarayan.
mütlif	(a.s. telefden) 1. telef eden, öldüren, yok eden. (bkz: mühlik). 2. tehlikeli.
mütlife	(a.s. telefden) ["mütlif"in müen.]. (bkz: mütlif).
muttaki	(a.s. vaky ve vikaye'den) 1. ittika eden, sakınan, çekinen. 2. Allah'dan korkan, (bkz: âbid, zâhid).
müttebi'	(a.s. tab'dan) ittibâ eden, tabî olan, uyan. (bkz: muktedi).
müttefakun-aleyh	(a.b.s.) üzerine ittifak edilmiş, anlaşılmış olan.
müttefik, müttefika	(a.s. vefk'den) 1. bağlaşmlş, birleşmiş, anlaşmış, (bkz: müttehid). 2. fikirce beraber olan. (bkz: hem-fikr, hem-rey).
Düvel-i müttefika	bağlaşmış, anlaşmış devletler.
müttefikü'l-kavl	söz birliği.
müttefikü'l-menfaa	menfaatleri bir olan, birleşen.
müttefika	(a.s. vefk'den) ["müttefik"in müen]. (bkz: müttefik).
müttefikan	(a.zf.) elbirliğiyle, hep beraber, birlikte; oybirliğiyle.
müttehaz, müttehaza	(a.s. ahz'dan) ittihâz olunan, kabul edilen; kullanılmakta, yürürlükte bulunan.
Usûl-i müttehaza	tutulan kaideler.

Tarihvemedeniyet.org

müttehem (a.s. vehm'den) 1. kabahatli, suçlu, (bkz: müttehim). 2. huk. ceza muhakemeleri usulü kanununa göre bir heyetçe cinayetle itham edilen ve muhakeme edilmesi kararıyla cinayet mahkemesine çıkarılan sanık.

müttehemiyyet suçluluk, suçlandırılma, [yapma kelimelerdendir].

müttehid, müttehide (a.s. vahdet'den) ittihâdetmiş, birleşmiş, birlik olmuş, birleşik, (bkz: müttefik).

Memâlik-i müttehide birleşmiş memleketler.

müttehiden (a.zf.) ittihâdederek, birlikte, beraber olarak.

müttehim (a.s. vehm'den) töhmetli, kabahatli, suçlu görülen, suçlanan.

müttehiz (a.s. ahz'den) ittihâz eden, kabul eden;sayan.

müttehize (a.s. ahz'den) ["müttehiz" in müen.]. (bkz. müttehiz).

müttekâ (a.i. vekâ'dan) ittika olunacak, dayanılacak âlet; koltuk değneği; asa.

müttekâ-yı zer-kes altın kakmalı asa.

müttekın- (a.s.) iyice bilen, bir şeyin bir türlü olmasına aklı yatan.

müttekî (a.s. vekâ'dan) ittika eden, dayanan, dayanmış.

müttekiyye (a.s.) ["müttekî" nin müen.]. (bkz: müttekî).

müttesi (a.s. vüs'at'den) tevessü' eden, genişleyen.

müttesia (a.s.) ["müttesi" in müen.]. (bkz: müttesi').

müttesim (a.s.) vesimli, kızgın damga vurulmuş; husûsî bir alâmeti veya nişanı olan.

müttezih (a.s.) ittizâh eden, açık, meydanda olan.

mutun (a.i. metn'den. c.) bir yazıyı şekil ve noktalama husûsiyetleriyle birlikte meydana getiren kelimeler.

Şerh-i mutun metinlerin şerhi, açıklanması.

müvâkil (a.s.) yapamadığı işi başkasına yaptıran.

müvecceh (a.s. vech'den) 1. tevcih edilmiş, yüzü bir tarafa döndürülmüş. 2. herkesin teveccüh ettiği, makbul, münâsip, uygun. 3. mant. f r. modales.

müveccibe (a.i.) talkım.

müveccibe-i helezöniyye bot. sarmal talkım, fr. cyme helicoide.

müveccibe-i kesîrü'l-cânib bot. çok kollu talkım.

müveccibe-i unkudiyye bot. talkım.

müveccibe-i zâtü'ş-şu'beteyn bot. iki-kollu talkım.

müveccih (a.s. ve i.) mat. doğrultman, fr. directeur.

müveffer (a.s.) tevfîr edilmiş, çoğaltılmış.

müvekkel (a.s. vekâlet'den) vekil tâyin edilen, vekil edilen kimse [biri tarafından].

müvekkelün-bih (a.b.s.) müekkil tarafından, müekkele (vekile) bildirilen şey.

müvekkil (a.s. ve i. vekâlet'den). (bkz. müekkil).

müvekkile (a.s. vekâlet'den) ["müvekkil"in müen.]. (bkz: müvekkil).

müvellâ (a.i. velî'den) 1. bir iş takibi için şeriatçe vazifelendirilen me'mur. 2. huk. bir kazada vâki bâzı muayyen dâvaları o kaza hâkiminin görmesine mahzur veya manî bulunduğu surette yalnız mezkûr dâvaları istimâ ve fasletmek üzere tâyin olunan hâkim [yargıç].

müvelled, müvellede (A.s. vilâdet'den) 1. tevlîdedilmiş, doğmuş, doğu-rulmuş, doğma. 2. melez, kanı karışık. 3. aslında yok iken sonradan meydana gelmiş.

Kelimât-ı müvellede	yapma kelimeler.
müvelledât	(a.s.c.) 1. doğmakla meydana gelmiş canlılar. 2. yapma kelimeler.
müvellid	(a.s. vilâdet'ten) 1. tevlîdeden, doğuran. 2. doğurtan, doğurtucu, ebe. kim. meydana gelen, meydana getiren.
müvellid-i elektrîkıyye	fiz. elektrik üretici.
müvellid-i kudret	dincelten, fr. sthenique.
müvellid-i lîfin	zool. fibrinojen.
müvellid-i milh, müvellidü'l-emlâh	tuz veren, fr. halogene.
müvellidü'l-levn	biy. renkveren, fr. chromatogene.
müvellidü'z-ziyâ'	kim., fiz. ışıkveren.
müvellide	(a.i. vilâdet'den) 1. ebe [kadın]. 2. s. ["müvellid"in müen.]. (bkz: müvellid).
müvellidü'l-humûza	(a.b. i.) kim. oksijen, fr. oxygene.
müvellidü'l-mâ'	(a.b.i.) kim. hidrojen, fr. hydrogene.
müverrah	(a.s. îrâh'dan) tarihli, târihi atılmış.
müverrahan	(a.zf.) tarihli olarak.
müverred	(a.s.) güllenmiş, kızarmış, kırmızı olmuş.
müverrih	(a.s. ve i. îrâh'dan. c. müverrihîn) 1. târih yazan, tarihçi. 2. "ebced" hesabına göre manzum olarak târih düşüren kimse [bir hâdise hakkında].
müverrihin	(a.s. ve i. târih'den. müverrih'in c.) 1. târih yazanlar, tarihçiler. 2. "ebced" hesabına göre manzum olarak târih düşürenler [bir hâdise hakkında].
müvessah	(a.s.) tevsîh edilmiş, kirli, kirletilmiş.
müvessi'	(a.s. vesü' ve saat'den) tevsi' eden, genişleten.
müvessi-i ev'iye	biy. damar genişleten, fr. vaso-dilatateur.
müvessih	(a.s.) tevsîh eden, kirleten.
müvesvis	(a.s. vesvese'den) kuruntucu, kuruntu eden, vesveseli.
müvesvisâne	(a.f.zf.) vesveseli, kuruntulu bir tarzda.
müvesvise	(a.s. vesvese'den) ["müvesvis"in müen.]. (bkz: müvesvis).
müveşşah	(a.s.). (bkz. muvaşşah).
müvezzi'	(a.s. vez'den. c. müvezziîn) 1. tevzi' ve taksim eden, dağıtan. 2. i. postacı, posta, mektup, telgraf gibi şeyleri ev ev dağıtan kimse. 3. gazeteci, evlere gazete dağıtan kimse.
müvezziîn	(a.s. ve i.), (bkz. müvezzi').
müyâdât	(a.i.) 1. mükâfat. 2. elden ele verme.
müyâveme	(a.i. yevm'den) günlüğüne tutma, gündelik ile muamele.
müyemmen	(a.s.) yümünlü, bereketli; uğurlu.
müyesser	(a.s. yüsr'den) kolayı bulunup yapılan; kolay gelen, kolaylıkla olan.
müyessir	(a.s. yüsr'den) kolayını bulup yapan; kolaylıkla meydana getiren.
müyûl	(a.i. meyl'in c.), (bkz. meyi).
müyûn	(a.i. meyn'in c.) yalan söylemeler; yalanlar.
müzâb	(a.s. zevebân'den) 1. izabe edilmiş, eritilmiş, erimiş.
La'l-i müzâb	şarap, (bkz: bade, hamr, sahbâ). 2. kim. erimiş, sıvı hâline gelmiş, fr. fondu.
müzâd	(a.s. ziyâde'den) çoğaltılmış, artırılmış.

müza'fer	(a.s.) 1. safranlanmış, san renge boyanmış. 2. bir çeşit safranlı pilav.
müzâh	(a.i.). (bkz. mizah), [aslı "mü-zâh" olduğu halde "mizah" şekli yaygındır].
müzâhaf	(a.s. zihâfdan) ed. zihaflı, şiirde vezin zaruretinden, bir harfi düşürülmüş, okunmamış veya memdut (uzun) iken kısa okunmuş olan kelime.
müzâhame	(a.i. zahm'den) 1. zahmet, sıkıntı verme. 2. kalabalık; itişe kakışa hücum etme [bir yere], (bkz: izdiham).
müzâhe	(a.i.). (bkz. mizah).
müzaheret	(a.i. zahr'den) arkalama, yardım etme, koruma.
müzâheret-i adliyye	eko. mahkeme masraflarını ödemekten âciz olan ve müracaatında haklı olduğuna delil gösterebilen kimselerle, hayır kuruluşlarına tahakkuk eden harç ve masraflar üzerinde devletçe yapılan yardım.
müzâh-gû	(a.f.s.). (bkz: mizâh-gû).
müzâh-gû-yâne	(a.f.zf.) ; mizâh-gû olana yakışır surette.
müzâhim	(a.s.) 1. zahmet, sıkıntı veren. 2. aykırı gelen.
müzahir	(a.s. zahr'dan) 1. zahîr olan, arka, taraflı çıkan, yardım eden, koruyan. 2. i. erkek adı.
müzahref	(a.s. zuhrufdan) 1. yalancı, sahte yaldız, tel, pul, boya gibi şeylerle süslü. 2. (c. müzahrefât) süprüntü, pislik.
müzahrefât	(a.s. müzahref2 nin c.) 1. süprüntüler, pislikler. 2. yalancı, sahte, tel, pul, boya, yaldız gibi şeyler.
müzâkerât	(a.i. müzâreke'nin c.) müzâkereler.
müzâkere	(a.i. zikr'den. c. müzâkerât 1. bir iş hakkında konuşma, danışma. 2. talebenin dersini hazırlayabilmek için çalışması. 3. fels. oylaşım, fr. deliberation.
müzâl	(a.i.) 1. etek, kuyruk. 2. ek, ilâve, (bkz: zeyl).
müzâraa	(a.i.) zira' ile satma, [zira, 75-90 santimlik bir uzunluk ölçüsü].
müzâraa	(a.i.) 1. ekincilik üzerine yapılan işler. 2. fık. toprağa, çalışmaya ve kazanca ortak olmak üzere kurulan şirket.
müzâvece	(a.i. zevc'den) 1. evlenme. 2. çift olma. 3. ed. bir mısrada kelime gruplarının yerini değiştirerek cümleyi tekrarlama. ["Ben pür olsam ol tehîdir, ol pür olsa ben tehî" (Nâbî) mısraında olduğu gibi].
müzâvele	(a.i.) 1. bir şeyi, başka bir şeye yaklaştırma. 2. bir şey meydana getirmek için çalışma.
müzayaka	(a.i. zîk, zayk ve dîk, dayk'dan) sıkıntı, darlık, parasızlık; yokluk.
müzayede	(a.i. ziyâde'den) artırma.
müzâyede-i aleniyye	eko. malın hakikî değeriyle satılmasını temin etmek üzere alıcılar a rasında, arttırma yapılarak tatbik olunan satış usulü.
müzâyele	(a.i.) birbirinden ayrılma.
müzcât	(a.s.) az, az nesne, (bkz: endek, kalîl)
müzd	(f.i.) 1. ücret, karşılık. 2. kira. 3. mükâfat.
müzd-i dendân	diş kirası.
müzdâd	(a.s. ziyâde'den) 1. ziyâdeleşmiş, artmış, çoğalmış. 2. i. kadın adı.

müzdecir (a.s.) edilen yasağı kabul eden ve o yolda davranan.
müzdecire (a.s.) ["müzdecir" in müen.]. (bkz: müzdecir).
müzdeham (a.s. zahm'den) izdihamlı, kalabalık.
müzdehîm (a.s. zahm'den) kalabalıklı.
müzdehim-gâh (a.f.b.i.) izdihamlı, kalabalık yer.
Müzdelife (a. h. i.) Kabe'de, "Arafat" ile "Minâ" arasında bulunan kutsal bir yer.
müzdevic (a.s. zevc'den) 1. izdivâceden, evlenen. 2. bir kelimeye kafiye olan. (bkz. mukaffa).
müzdevice (a.i.) 1. bot. kavuşur suyosunları. 2. s. ["müzdevic" in müen.]. (bkz. müzdevic). 3. mat. eşlenik.
müzd-ver - (f.b.i.) ücretle çalışan.
müzebbak (a.s.) zîbaklanmış, üstüne cıva sürülmüş.
müzebzeb (a.s. zebzebe'den) 1. bir şeye karar veremeyen, ikircimli; beceriksiz. 2. karmakarışık.
müzebzib (a.s. zebzebe'den) 1. karıştıran, karmakarışık eden. 2. (bkz: müzebzeb1).
müzeffet (a.s.) ziftli, ziftlenmiş, zift sürülmüş.
müzehheb (a.s. zeheb'den) 1. tezhibolunmuş, altın suyuna batırılmış, (bkz: müzerkeş). 2. yaldızlanmış.
müzehhib (a.s. zeheb'den) 1. tezhîbeden, altın suyuna batıran, tezhipçi. 2. yaldıza batıran, yaldızcı.
müzehher (a.s. zühre'den) 1. çiçekli; çiçeklenmiş, çiçek açmış. 2. i. kadın adı.
müzehher kûfî i. g. s. bir yazı sitili.
müzekkâ (a.s. zekât'dan) 1. tezkiye edilmiş, paklanmış, aklanmış. 2. Allah'ın adı anılarak kesilmiş hayvan. 3. zekât verilmiş.
müzekker (a.s. ve i. zikr'den) 1. erkek, er. 2. a. gr. "eril, kelimeyi erkek gösteren [isim, zamir, sıfat, fiil].
müzekker-i semaî gr. erkeklere mahsus olduğu kulaktan duyulan kelime.
müzekkî (a.s. zekât'dan) 1. tezkiye eden, temizleyen, aklayan. 2. şahitlerin vaziyetini inceleyerek şahitlerinin kabul edilebileceğini ispat eden. 3. cenaze töreninde tezkiye eden.
müzekki'n-nüfûs 1) nefisleri arıtan; 2) 1469'da (H.874) ölen Şeyh Eşrefoğlu Abdullah'ın öğütleri hâvî dînî bir eseri.
müzekkir (a.s. zikr'den) 1. zikr ettiren, hatıra getiren, andıran. 2. zikreden, ibâdet eden.
müzekkire (a.i. zikr'den) bir iş için üstün makama yazılan resmî kâğıt.
müzellak (a.s.) ayağı kaydırılmış.
müzellef (a.s.) yüzünde yeni yeni tüyler çıkan, (bkz: şâbb-ı emred). [yapma kelimelerdendir].
muzellil (a.s. züll ve zillet'den) zelilleştiren, hakirleştiren.
müzelzel (a.s.) tezelzül etmiş, zelzeleye uğramış.
müzemmele (a.i.) soğuk su testisi.
müzemmem (a.s.) bayağı, aşağılık, fena, küstah [adam].
müzemmil (a.s. tezmîl'den) tezemmül etmiş, bir şeye sarılmış, sargılanmış.
Müzzemmil sûresi Kur'ân'ın 73. sûresi olup bâzılarına göre 19, bazılarına göre de 20 âyettir; Mekke'de nazil olmuştur. [Medine'de nazil olduğuna dair delil gösteren de vardır].

müzenned	(a.i.) 1. dar yer. 2. tamahkâr, eli sıkı.
müzennid	(A.s.) çakmak ile ateş çakan.
müzerkeş	(a.f.b.s.) altın sırmalı, altın sırma ile işlenmiş, (bkz: müzehheb).
Seccâde-i müzerkeş	altın sırma ile işlenmiş seccade.
müzerri'	(a.s. zer'den) tohum eken [makine].
müzevvâ	(a.s. zâviye'den) zâviyeli, köşeli.
müzevveb	(a.s. zevebân'dan) tezvîbedilmiş, eritilmiş.
müzevvec	(a.s. zevc'den) tezvîc edilmiş, çiftleştirilmiş.
müzevvek	(a.s.) cıva ile yaldızlanmış.
müzevver	(a.s. zever'den) tezvîr olunmuş, uydurulmuş, düzme [söz, haber..].
müzevvere	(a.s. zever'den) ["müzevver"in müen.]. (bkz: müzevver).
müzevvib	(a.s. zevebân'dan) tezvîbeden, eriten.
müzevvir	(a.s. zever'den. c. müzevvirîn) tezvîr eden, yalanı telleyip pullayan, arabozucu. (bkz: müfsid).
müzevvir-âne	(a.f.zf.) tezvircilikle, arabozuculukla.
müzevvirîn	(a.s. müzevvir'in c.) tezvirciler, arabozucular.
müzeyyel	(a.s. zeyl'den) 1. zeyli, ilâvesi, katılmış nesnesi olan. 2. eklentisi olan. 3. cevâbı alnna yazılıp geri gönderilen [tezkere].
müzeyyelât	(a.i.c.) katılmış şeyler, eklentiler.
müzeyyelen	(a.zf.) kağıdın altına, ek karşılığı yazılarak.
müzeyyen	(a.s. zînet'den. c. müzeyyenât) 1. zînetlendirilmiş, süslenmiş, süslü. 2. i. kadın adı.
müzeyyenât	(a.s. müzeyyen'in c.) zînetlendirilmiş, süslenmiş şeyler, süslü şeyler.
müzeyyif	(a.s zeyfden) 1. tezyif e-den, kalp olduğunu gösteren. 2. eğlenen, alay eden. 3. delillerle çürüten.
müzeyyifâne	(a.f.zf.) 1. tezyif ederek, alay ederek, eğlenerek, eğlenircesine. 2. aşağı görürcesine.
müzeyyin	(a.s. zînet'den) tezyîn eden, süsleyen.
müzgel	(a.i.) yün eğirmeğe yarayan iğ.
müzhere	(a.i.c. mezâhir) çiçekli yer, çiçek bahçesi.
müz'ic	(a.s za'c'dan) iz'âceden, rahatsızlık veren, usandıran.
müz'ice	(a.s.) ["müz'ic" in müen.]. (bkz: müz'ic).
müzîl	(a.s. zevâl'den) izâle eden, yok eden, gideren.
müzîlü'l-levn	kim. renk gideren.
müzill	(a.s.) izlâl eden, zelil kılan.
müzill	(a.s. zelle'den) 1. ayak kaydıncı. 2. yanlış yaptıran, yanlış iş gördüren.
müzmen	(a.s. zaman'dan) müzmin hâle gelmiş, mec. zayıflamış, halsiz düşmüş.
müzmin, müzmine	(a.s. zaman'dan) hek. üzerinden zaman geçmiş, eskimiş, süreğen [hastalık], fr. chronique.
İllet-i müzmine	süreğen hastalık.
müznib	(a.s. zenb'den. c. müznibîn) günah, suç işleyen, suçlu, (bkz. günâh-kâr).
müznibîn	(a.s. müznib'in c.) günah işleyenler, suç işleyenler.
müzzemmel	(a.s.) tezmîl edilmiş, elbise içine sarılmış.

Tarihvemedeniyet.org

müzzemmil (a.s.) tezmîl eden, elbise içine saran, (bkz: mütezzemmil).

N

nâ- (f.e.) başa gelerek kelimeyi menfîleştiren bir edat
nâ-bedîd gözükmeyen, görünmeyen.
nâ-pâk temiz olmayan, pis.
nâ-puhte pişmemiş, ham [adam]. [Farsçada "nâ" ile "bî" edatları arasında fark vardır. "Bî" kat'î nefy edatıdır. "Nâ" ise nefy fiilinin vukuunu bildirir. "Bî" isimlerin başına gelir; "nâ" fiillerden türeme kelimelerle sıfatların başına konur].
nâ-âgaz ("ga" uzun okunur, f.b.s.) geçmişin başlangıcı olmayan gün.
nâ-âşnâ (f.b.s.) bilinmeyen, yabancı, (bkz: bî-gâne). [bâzan nazımda "nâşnâ" şeklinde de kullanılır].
nâ-âzâd (f.b.s.) "kurtulamayan" mec. alçak, adî [kimse].
nâ-âzmûde (f.b.s.) denenmemiş, sınanmamış.
nâb (a.i.c. enyâb) 1. azı dişi. 2. yaşlı deve.
na'b (a.i.) karga veya horoz gibi ötmek.
nâb (f.s.) 1. hâlis, saf, arı. 2. katıksız. 3. berrak. 4. i. oluk.
nâ-bâlig (f.a.b.s.) 1. baliğ olmayan, henüz bülûğa ermemiş. 2. mec. geri zekâlı.
nâ-bâyeste (f.b.s.) uygunsuz, yakışıksız; gereksiz.
nabazân (a.i.) ; damar vurması, nabız atması.
nâ-becâ (f.b.s.) yersiz, yolsuz, yerinde değil, münasebetsiz, uygunsuz, (bkz: nâ-bercâ).
nâ-bedîd (f.b.s.) görünmez, bellisiz, kayıp.
nâ-be-hengâm (f.b.s.) mevsimsiz, vakitsiz, zamanından önce.
nâ-be-hıred (f.b.s.) akılsız, kafasız.
nâ-behre (f.b.s.) 1. ulu. (bkz: azîm). 2. soysuz, (bkz: fürûmâye). 3. karışık, (bkz: mağşûş).
nâ-be-hencâr (f.b.s.) usulsüz, yolsuz.
nâ-be-kaide ("ka" uzun okunur, f.a.b.s.) kaideye uymayan, kurala aykırı, kaidesiz.
nâ-bekâr (f.a.b.s.) 1. işsiz, işe yaramaz. 2. haylaz, yaramaz, hayırsız.
nâ-be-mahal (f.a.b.s.) mahalsiz, yersiz, yolsuz, yerinde olmayan, uygunsuz.
nâ-be-mevsim (f.a.b.s.) vakitsiz, sırasız, uygunsuz, (bkz: bî-vakt, nâ-be-hengâm).
nâ-bercâ (f.b.s.) yersiz, yolsuz, (bkz: nâ-becâ).
nâ-besî (f.i.) yokluk, (bkz: adem).
nâ-be-sûd (f.b.s.) el değmemiş, el dokunmamış, yeni şey.
câme-i nâ-be-sûd yeni elbise.
nâbız (a.s.) nabazân eden, vuran.
nâbıza (a.i. nabz'dan. c. nevâbız) anat. nabız damarı.
nâbî (a.i.) 1. haberci, haber veren, (bkz: muhbir). 2. i. erkek adı.
nâbi', nâbia (a.s. nebeân'dan) yerden çıkıp fışkıran, kaynayan, akan.
Nâbî (a.h.i.) büyük Türk şâiridir; 1626 da Urfa'da doğmuştur. Dördüncü Sultan Mehmet devrinde (1648-1687) istanbul'a

Tarihvemedeniyet.org

gelerek Musâhib-i Şehriyârî Mustafa Paşa dâiresine intisab ile onun dîvan kâtipliğini yapmış ve bir ara Hicaz'a da gitmiştir. Mustafa Paşa ölünce Halep'e çekilerek uzun müddet orada yaşamıştır; Halep Vâlîsi Baltacı Mehmet Paşa ile birlikte yeniden istanbul'a gelmiştir (1710). istanbul'da hayâtının son yıllarında baş muhasebecilik vazifesi görmüş ve 1712 de ölmüştür. Başlıca eserleri şunlardır: Mürettep Divan, Hayriyye, Hayr-âbâd, Surnâme, Zeyl-i Siyer-i Veysî, Tuhfet-ül-Haremeyn, Münşeat. Vâdî sahibi büyük bir şâirdir; şiirleri daha çok hikemîdir. Ebü-l-Hayr ve Emin adlı iki oğlu olmuştur. Âlimdir, müzikte Seyyid Nuh müstear adıyla besteleri vardır; yazısı da pek güzeldir.

nâbiga (a.s.c. nevâbig) 1. şanı, şöhreti büyük adam. 2. sonradan şâir olan. 3. büyük Arap şâiri Nâbıgatü-z-Zübyânî.

nâ-bînâ (f.b.s.c. nâ-bînâyân) a'mâ, gözü görmez, anadan doğma kör. (bkz: a'mâ, darîr, kûr).

nâ-bînâ-yân (f.b.s. nâ-bînâ'nın c.) a'mâlar, gözü görmezler, anadan doğma körler, (bkz: adırrâ, azırrâ).

nâ-bînâyî (f.b.i.) körlük, a'mâlık.

nâbit (a.s. nebât'dan) yerden biten, yerden çıkıp büyüyen, [müen. "nâbite"].

nâbite (a.s. nebât'dan) ["nâbit" in müen.]. (bkz: nâbit).

nâbite (a.i.) bir kabilede yeni çıkan küçük evlât.

nâbiz (a.i.) savaşan, savaşçı, (bkz: muhârib).

Nabt (a.h.i.) Arap yarımadasının kuzeyinde oturan Süryanilerden bir kısım.

Nabtî (a.s.) Nabt kavmine mensup, onunla ilgili.

nâ-bûd (f.b.s.) 1. yok olan, bulunmayan. (bkz: ma'dûm). 2. sonradan yok alan. 3. iflâs etmiş, perîşan olmuş, (bkz. muzmahil).

nâ-bûd-mend (f.b.s.) fakir, yoksul.

nabz (a.i.) 1. biy. Atar damar, vurur damar. 2. mec. hâlet-i rûhiyye, psikoloji.

nabza (a.i.) damarın bir kere atması.

nabz-âşnâ (a.f.b.s.) nabızdan anlayan, mizaç bilen.

nabz-gîr (a.f.b.s.) nabza, mizaca göre davranmasını bilen, yaranmasını bilen
[birine].

nabzî (a.s.) damarın atmasıyla ilgili.

nâ-câiz (f.a.b.s.) caiz değil, yapılmaz.

na'cât (a.i. na'ce'nin c.) dişi koyunlar. (bkz: niâc).

na'ce (a.i.c. niâc, na'cât) dişi koyun.

nâcî (a.s. necât'dan) 1. necat bulan, kurtulan, selâmete kavuşan. 2. cehennemden kurtulmuş, cennetlik. 3. i. erkek adı. [müen. nâciye].

Nâcî (a.h.i.) İstanbul'da saraç esnafından Ali Ağa adında namuslu bir adamın oğlu olup meşhur muharrirlerden Ahmed Midhat Efendi'nin damadıdır. Babasının ölümünden sonra Rumeli'ye gidip Varna medreselerinde sağlam bir tahsil görmüş, yine orada rüştiye hocalığında bulunmuş, sonra İstanbul'a gelerek "Tercemân-ı hakikat" gazetesine intisâbetmiştir. Arapça,

Tarihvemedeniyet.org

	Farsça ve Fransızcayı çok iyi bilen Naci 1893'te kırk dört yaşında iken İstanbul'da vefat etmiştir. Manzum eserleri şunlardır: Âteşpâre, Şerare, Fürûzân, Hamiyyet, Zâtün-nitâkayn, Ertuğrul Gazi, Terkîb-i bend, Yadigâr-ı Naci, Takti' yahut Aruz Nümunesi, Mesnevî-i Muallim Naci. Nesir olarak yazdıkları: İcâz-ı Kur'ân, Muammâ-yi ilâhî, Sânihât-ül-Arab, Sânihât-ı Acem, Emsâl-i Alî, Hikm-ür-rufâî, Nevâdir-ül-ekâbir, Sâib'de Söz, Hulâsat-ül-ahlâs, Ubeydiyye, Mütercim, Medrese Hâtıraları, Mecmûa-i Muallim, Istılâhât-ı Edebiyye, Numûne-i Suhen, Esâmî, Osmanlı Şâirleri, Muhammed Muzaffer mecmuası, Muhâberât, Mektuplarım. [Lûgat-i Nâcî, "fetva" kelimesine kadar kendi tarafından hazırlanmış, alt tarafı, Müstecâbîzâde İsmet Bey tarafından tamamlanmıştır].
nâci'	(a.s.) hazmı kolay yiyecek.
nâcil	(a.s.) soyu sopu temiz olan [insan, hayvan].
nâcins	(f.a.b.s.) 1. cinsi bozuk. 2. aynı cinsten olmayan. 3. cinsi bozuk, alçak, soysuz, aşağılık.
nâcir	(a.i.) ağaçlarda yaprak saplarının dibindeki filiz.
nâcis	(a.i.) onulmaz hastalık.
nâciş	(a.i.) avı ürkütüp avcı tarafına kovalayan adam.
nâçiz	(a.i.c. nevâciz) azı dişi.
nâcû	(f.i.) çam ağacı, (bkz: nâ-cüv).
nâcûd	(f.i.) büyük kadeh, (bkz: peymâne).
nâ-cünbân	(f.b.s.) kımıldanmaz, durağan.
nâ-cüsbân	(f.b.s.). (bkz: nâ-çeşpân).
nâ-cüv	(f.i.) çam ağacı, (bkz: nâcû).
nâ-cüvân-merd	(f.b.s.) tamahkâr, pinti, cimri, elisıkı.
nâ-çâr	(f.b.s.) 1. çaresiz, ister istemez. 2. …zorunda kalmış, (bkz. mecbur, muztar). 3. zavallı, (bkz. bî-çâre).
çâr-nâ-çâr	ister istemez, (bkz: mutlaka).
nâ-çârî	(f.b.i.) çaresizlik.
nâ'çe	(a.f.i.) yumuşak yer.
nâ-çeh	(f.i.) nacak, küçük balta.
nâ-çespân	(f.b.s.) yaraşmaz, lâyık, uygun olmayan.
nâ-çîz	(f.b.s.) 1. hiç hükmünde olan, değersiz, ehemmiyetsiz, çok küçük [şey]. 2. Recâizâde Ekrem'in 1886'da basılmış, Fransızca'dan yaptığı tercümeleri ihtiva eden bir eseri.
nâ-çîzâne	(f.zf.) pek küçük, ehemmiyetsiz bir şey olarak.
nâ-çîzî	(f.b.i.) nâçizlik, değersizlik, ehemmiyetsizlik.
nâ-dân	(f.b.s.) 1. bilmez, (bkz: câhil). 2. nobran, kaba, terbiyesi kıt.
nâdânî	(f.b.i.) 1. bilmezlik, (bkz: cihâlet). 2. nobranlık, kabalık.
nâ-dânist, nâ-dâniste	(f.b.s.) bilmez, câhil.
nadar, nadâret	(a.i.) altın. (bkz: zeheb, zer).
nâ-dâşt	(f.b.s.) utanmaz, hayâsız, (bkz: halî-ül-izâr).
nâ-dâştî	(f.b.i.) utanmazlık, hayasızlık.
nadc	(a.i.). (bkz. nazc).
nâdd	(a.i.) rızk, azık.
nâ-dem-saz	(f.b.s.) âhenksiz, uygunsuz.
nâ-der-berâber	(f.b.s.) birlikte olmayan, anlaşamayan, uyuşamayan.

nâ-derîde	(f.b.s.) delinmemiş, delik açılmamış, (bkz: gayr-ı meskub, nâ-süfte).
nadh	(a.i.). (bkz. nazh).
nâdıc	(a.s.c. nevâdıc) kıvama gelmiş, olgunlaşmış.
nâdî	(a.s. nidâ'dan) 1. nidâ eden, haykıran, çağıran, (bkz: münâdî). 2. (a.i.c. nevâdî). meclis, encümen, toplantı, (bkz bezm). 3. i. erkek adı.
nâdib	(a.i.) ağıt yakan, ağıt ağlayan, (bkz: nâiha, nevvâh).
nâdic	(a.s.) 1. iyi pişmiş et. 2. olgun meyva.
nâ-dîde	(f.b.s.) 1. görülmemiş, görülmedik. 2. pek seyrek bulunan, çok değerli. 3. i. kadın adı.
nâdim	(a.s. nedâmet'den. c. nâdimân) nedamet duyan, pişman olan.
nâdimân	(a.s. nâdim'in c.) nedamet duyanlar, pişman olanlar.
nâdim-âne	(a.f.zf.) pişman olarak, pişmanlıkla.
nâdimen	(a.zf.) pişman olarak.
nâdimiyyet	(a.i.) pişmanlık.
nadîr	(a.s.). (bkz. nazîr).
nâdir	(a.s. nedret'den. c. nâdirât, nevâdir) 1. seyrek, az, ender bulunur.
En-nâdirü ke-l-ma'dûm	nâdir olan, az bulunan şey, yok gibidir, (bkz: mütenâdir). 2. i. erkek adı.
nâdir-ül-vücûd	benzeri pek az bulunan [insan].
nâdirât	(a.s. nâdir'in c.) seyrek, az, az bulunan şeyler, (bkz: nevâdir).
nâdire	(a.i. ve s.) 1. nâdir olan şey. 2. kadın adı.
nâdire-i zaman	zamanında bir eşi daha bulunmayan kimse.
nâdire-dân	(f.b.s.) âlim, zarîf. (bkz: hurde-dân).
nâdire-gû	(f.b.s.). (bkz. nâdire-senc).
nâdire-gûyân	(f.b.s. nâdire-gû'nun c.) güzel fıkra anlatanlar, nükteli söz söyleyenler, (bkz. nâdire-sencân).
nâdire-kâr	(f.b.s.) nâdir işler, sanatler yapan.
nâdiren	(a.zf.) nâdir olarak, az olarak, pek az bulunur, çok aralıklı.
nâdire-perdâz	(f.b.s.) güzel ve ince söz söyleyen.
nâdire-senc	(f.b.s.c. nâdire-sencân) güzel fıkralar anlatan, nükteli sözler söyleyen, zarif [kimse]. (bkz: nâdire-gû, nükte-dân).
nâdire-sencân	(f.b.s.) güzel fıkralar anlatanlar, nükteli söz söyleyenler, zarif kimseler.
nadret	(a.i.). (bkz. nazret).
nâ-dürüst	(f.b.s.) 1. doğru olmayan, eğri. 2. sağlam, gerçek olmayan. 3. haksız, yanlış.
nâ-dürüstî	(f.b.i.) 1. doğru, gerçek olmama. 2. sağlam, gerçek olmama hâli, yanlışlık, haksızlık. 3 . eğrilik.
nâ-ehl	(f.a.b.s.c. nâ-ehlân) ehil olmayan, ehliyetsiz.
nâ-ehlân	(f.b.s. .na-ehl'in c.) ehil olmayanlar, ehliyetsizler.
nâ-encâm	(f.b.s.) geleceğin sonu olmayan gün.
nâ-endâm	(f.b.s.) biçimsiz, gayrı-muntazam.
nâ-endîş	(f.b.s.) uzun uzadıya düşünmeye değmez, açık, mutlak, muhakkak, düşünmeyen.
Âkıbet-nâ-endîş	sonu düşünmeyen.
nâ-endîşîde	(f.b.s.) düşünülmemiş.
nâevs	(f.i.) kilise, manastır.

nâf	(f.i.) 1. göbek, (bkz: sürre). 2. mec. orta. (bkz: nâh, vasat).
nâf-i âlem	Mekke-i Mükerreme.
nâf-i şeb	gece yarısı, (bkz: nısf-ül-leyl).
nâf-i zemîn	Mekke-i Mükerreme.
nafaka	(a.i. nefk'den. c. nafakat) 1. yiyecek parası, geçimlik. 2. birinin kanunen geçindirmek mecburiyetinde bulunduğu kimselere mahkeme kararıyla bağlanan aylık.
nafaka-i iddet	huk. [eskiden] kadının iddeti içinde lâzım gelen nafaka, [çünkü koca boşadığı karısını iddeti bitinceye kadar infakla mükelleftir].
nafaka-i makziyye	huk. hâkim tarafından takdir olunan nafaka.
nafaka-i marziyye	huk. nafaka alacaklısı ile nafaka borçlusunun rızâlarıyla aralarında kararlaştırdıkları nafaka.
nafaka-i mefrûza	huk. kaza veya rızâ ile takdîr ve tâyin olunan nafaka.
nafaka-i memâlîk	huk. [eskiden] köle ve câriye nafakaları.
nafaka-i muaccele	huk. işlemeden verilen nafaka.
nafaka-i müstedâne	huk. borç ile tedârik olunan nafaka. [veresiye mal almakla olabileceği gibi ödünç para almakla da olur].
nafakat	("ka" uzun okunur, nafaka'nın c.) nafakalar.
nafata	(a.i.) hek. 1. çocuklarda çıkan çiçek. 2. vücutta çıkan sivilce, kabarcık.
nâfe	(f.i.) 1. misk ahusu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku. 2. derisinden kürk yapılan hayvan postlarının karnı altındaki deri kısmı. 3. mec. güzelin, sevgilinin saçı.
nâ-fercâm	(f.b.s.) sonu çıkmaz, boş, faydasız [şey, iş].
nâfe-rîz	(f.b.i.) 1. göbek düşüren. 2. koku saçan.
nâ-fermân	(f.b.s.) fermansız, emir dinlemez. (bkz: serkeş).
nâfıa	(a.i.) 1. bayındırlık işleri. 2. kadın adı.
nâfî	(a.s. nefy'den) gideren, giderici, yok eden, yok edici.
nâfi'	(a.s. nefy'den) 1. menfaatlı, faydalı, kârlı. 2. i. Allah adlarındandır.
Abdün-nâfî'	Hz. Muhammed'in kölesinin adı]. 3.h.i. "Abd-ün-nâfi" adından bozularak erkek adı. 4. Zemahşerî'nin "mutavvel" adlı edebî eserini şerheden, valiliklerde bulunmuş Adanalı âlim.
nâfic	(a.i.c. nevâfic) kaburga kemiklerinin sonu, eğe.
nâfice	(a.i.) misk göbeği, (bkz: nâfe).
nâfih	(a.s. nefh'den) nefh edici, eden, üfüren, üfürücü, üfleyici.
nâfiha	(a.s. nefh'den) ["nâfih" in müen.]. (bkz: nâfih).
nâfile	(a.s.c. nevâfil) 1. lüzumlu değil iken yapılan iş. 2. farzların dışında kılınan namaz. 3. faydasız, işe yaramaz, boş [şey].
nâfir	(a.s. nefret'den) 1. nefret eden. 2. korkan, ürken.
nâfire	(a.s. nefret'den) ["nâfir" in müen.]. (bkz: nâfir).
nâfiz	(a.s. nüfûz'dan) 1. delen, delip geçen. 2. içeriye giren, işleyen. 3. te'sir yapan, sözü geçen.
Hükm-i nâfiz	te'sir edici hüküm, (bkz: müteneffiz).
nâfiz-ül-emr	1) emri geçen, sözü dinlenilen; 2) kendisine boyun eğilen.
nâfiz-ül-kelim	sözü geçen.

nâfiz-ül-kelimeteyn	"olsun", "olmasın" şeklindeki sözü ve emri geçen [kimse]. 4. i. erkek adı.
nâfize	(a.s. nüfûz'dan) ["nafiz" in müen.]. (bkz: nafiz).
nâfiziyyet	(a.i.) nâfizlik, sözü geçerlik.
nâfûr, nâfûre	(a.i.) fıskiye, (bkz: fevvâre).
nâ-gâh	(f.b.s.) 1. vakitsiz. 2. zf. ansızın, birdenbire, (bkz: nâ-geh).
Gah ü nâ-gâh	vakitli-vakitsiz.
nâ-gâhân	(f.b.s.) apansızın, birdenbire, (bkz: nâ-gehân, nâ-gehâne, nâ-gehânî).
nagam	(a.i. nağme'nin c.) âhenkler, ezgiler, güzel sesler.
nagamât	(a.i. nağme'nin c.) âhenkler, ezgiler, güzel sesler.
nagamât-ı aşk	aşk nağmeleri.
nagam-kâr	(a.f.b.s.) ezgici, nağmeler söyleyen.
nagam-perver	(a.f.b.s.c. nagam-perverân) 1. nağme seven, nağme besleyen. 2. nağmeci, türkü söyleyen.
nagam-perverân	(a.f.b.s. nagam-perver'in c.) 1. nağme sevenler. 2. nağmeciler, türkü söyleyenler.
nagam-sâz	(a.f.b.s.) türkü söyleyen.
nâ-geh	(f.b.s.zf.). (bkz: nâ-gâh).
nâ-gehân, nâ-gehâne, nâ-gehânî	(f.zf.) ansızın, birdenbire.
Kazâ-yi nâ-gehânî	ansızın gelen kaza.
nâgeh-zuhûr	(f.a.b.s.) ansızın olan, oluveren.
nâgız	(a.s.) 1. hayret eder gibi başını sallayan. 2. sallayan.
nâ-girîz	(f.b.s.) çaresiz.
nağme	(a.i.c. nagamât) 1. ahenk, ezgi, güzel ses. 2. bir kimsenin nazlanarak yapmacıkla söylediği söz.
nağme-i Dâvûd	Davut Peygamberin güzel sesi.
nağme-i kâbil	müz. Türk müziğinin eski bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümûnesi yoktur.
Nağme-i Seher	Recâizade Ekrem'in 1871 de basılmış, şiirlerini ihtiva eden bir eseri.
nağme-ger	(a.f.b.s.) öten, türkü söyleyen.
nağme-hân	(a.f.b.s.) şarkı söyleyen, türkü söyleyen, (bkz: nağme-keş, nağme-perdâz, nağme-sâz, nağme-zen).
nağme-hânî	(a.f.b.i.) şarkı, türkü söyleyicilik. (bkz: hânende-gî).
nağme-hîz	(a.f.b.s.) nağme kaldıran, ahenk uyandıran, türkü, şarkı söyleyen.
nağme-kârî	(a.f.b.i.) (bkz: nağme-hânî).
nağme-keş	(a.f.b.s.) şarkı söyleyen, türkü söyleyen, (bkz: nağme-hân, nağme-perdâz, nağme-sâz, nağme-zen).
nağme-perdâz	(a.f.b.s.) şarkı söyleyen, türkü söyleyen, (bkz: nağme-hân, nağme-keş, nağme-sâz, nağme-zen).
nağme-sâz	(a.f.b.s.) şarkı söyleyen, (bkz: nağme-hân, nağme-keş, nağme-perdâz, nağme-zen).
nağme-sâz-ı hevâ	heves ve arzu türküleri söyleyen.
nağme-serâ	(a.f.b.s.) türkü söyleyen, şarkı okuyan.
nağme-zen	(a.f.b.s.) şarkı söyleyen, türkü söyleyen, (bkz: nağme-hân, nağme-perdâz, nağme-sâz, nağme-zen).
nâ-güfte	(f.b.s.) söylenmemiş.
nâ-güşade	(f.b.s.) açılmamış, kapalı. (bkz. gayr-i meftûh).

nâ-güvâr, nâ-güvâre	(f.b.s.) 1. midede zor hazmedilen [şey]. 2. içilmesi, yenilmesi acı olan [şey], (bkz. nâ-hoş-güvâr).
nagz	(f.s.) güzel, iyi, göze hoş görünen.
şi'r-i nagz	güzel, hoş şiir.
nâh	(f.i.) göbek, (bkz: nâf, sürre).
nah’	(a.i.) kesme, boğazlama, (bkz: nahr, zebh).
nah	(f.i.) 1. tel. 2. ip. (bkz: rişte). 3. değerli kumaşlardan yapılan bir çeşit halı, kilim.
nâ-hâb	(f.b.s.) güzel olmayan, çirkin.
nahâfet	(a.i.) zayıflık, cılızlık, arıklık.
nahâfet	(a.i.) aksırma.
nâ-hâh	(f.zf.) istemeyerek, zoraki.
hâh-nâ-hâh	ister istemez, (bkz: tav'an ve kerhan). (bkz. kerhan).
nâ-hakk	(f.a.b.s.) 1. haksız. 2. bîhûde, boş.
nâ-halef	(f.a.b.s.) soyuna çekmeyen, hayırsız evlâd.
nâ-hânde	(f.b.s.) okunmamış.
nahârîr	(a.i. nihrîr'in c.) bilgili, tecrübeli, âlim, fâzıl, mahir kimseler.
nâ-hâst	(f.b.s.) kötürüm.
nahâset	(a.i.) 1. canbazlık. 2. esircilik.
nâ-hâst	(f.b.s.) istenilmemiş, isteksiz; z f. istemeden.
nahb	(a.i.) 1. ölüm, ecel. 2. yüksek sesle ağlama.
nahb	(a.i.) 1. çekip çıkarma. 2. şerefe içilen kadeh. 3. en iyi şeyi seçme, tercih etme.
nahçîr	(f.i.) 1. av. (bkz: sayd). 2. yaban keçisi. 3. av yeri, avlak.
nahçîr-gâh	(f.b.i.) avlak, av yeri. (bkz: mısyed, mısyede).
nahçîr-gîr	(f.b.i.) avcı. (bkz: nâhçîr-vân, sayyâd).
nahçîr-vân	(f.b.i.) avcı. (bkz: nahçîr-gîr).
nâ-hemtâ	(f.b.s.) müsâvî olmayan, eş ve denk olmayan.
nâ-hem-vâr	(f.b.s.) 1. düz olmayan, eğri. 2. uygunsuz. 3. uymayan, (bkz: gayr-i mutabık).
nâ-hemvârî	(f.b.i.) 1. düz olmama, eğrilik. 2. uygunsuzluk; uymazlık.
nâ-hencâr	f.b.s.) yolsuz, doğru olmayan.
nahham	(a.s. nuham'dan) 1. çok balgam çıkaran adam. 2. tamahkâr, cimri, pinti, (bkz: bahîl, hasîs).
nahhâs	(a.s.i.) 1. hayvan alıp satan, canbaz. 2. esirci, esir satıcısı.
nahhâs	(a.i.) bakırcı.
nahhât	(a.i.) kereste kesicisi, doğramacı; marangoz; tahta, ağaç oymacısı.
nahhât	(a.s.) kibirli, gururlu.
nâhî	(a.s. nehy'den) meneden, yasak eden, önleyen.
nâhî	(a.i.c. nuhat) nahiv (syntaxe) âlimi.
nâhib	(a.s. nehb'den) yağma eden, talanlayan, yağmacı, talancı, çapulcu, (bkz: yağmâ-ger).
nahîb	(a.s.nahb’dan) korkak. (bkz: cebîn).
nahîb	(a.i.) avaz avaz ağlama.
nâhidât	(a.s. nâhide’nin c.) (bkz: nevâhid).
nâhîd, nâhîde	f.i.) 1. Venüs (Zühre) gezegeni, Çulpan. 2. yeni yetme kız. (bkz: nâhid, nâhide).
nâhid, nâhide	(a.s.c. nevâhid) 1. turunç memeli kız. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.

nahîf	(a.i.) genizden gelen ses.
nahîf	(a.s. nehâfet'den) zayıf, arık. (bkz: lâgar, zebûn).
Nahîfî	(a.h.i.) Süleyman Nahîfî İstanbul'da doğmuştur. Çeşitli devlet hizmetlerinde bulunmuş 1738 de İstanbul'da ölmüştür. Nahîfî iyi bir gazel şâiri olmakla beraber, ona ün kazandıran asıl eseri Mesnevî Tercümesi'dir. Mevlânâ'nın 6 ciltlik bu büyük eserini 1712 de aynen ve manzum olarak tercümeye başlamış, 1730 da tamamlamıştır. Bundan başka bir dîvânı ile birkaç eseri daha vardır.
nâhik	(a.s. nehak'dan) merkep gibi anıran, eşek sesli.
nâhika	(a.i. c. nevâhik) dudaklı hayvanların göz pınarı.
nahîl	(a.i.) 1. hurma ağacı. 2. (nahl'in c.) hurma ağaçları, hurmalık.
nâhil, nâhile	(a.s. nahl'den) ince, zayıf, arık.
nâhil	(a.s.) susuz, suyu olmayan, (bkz: beyâbân).
nâhil	a.i. nahl'den) kalburcu.
nahîle	(a.i.) huy, tabîat.
nâhir	(a.i. nahr'den) 1. çürüyüp ufalanmış kemik. 2. hayvan kırımında kemikleri kırıp eritip çerviş yağı yapan kasap.
nahîr	(a.s. nahr'den) boğazlanmış, kesilmiş, (bkz: mezbuh).
üştür-i nahîr	boğazlanmış deve.
nahîr	(a.i.) burundan hırlama.
nâ-hirâs	(f.b.s.) korkusuz, cesur; atak.
nâhire	(a.i.) 1. ayın birinci günü. 2. ayın sonu, son gecesi.
nahîre	(a.s. nahr'den). ["nahîr" in müen.]. (bkz. nahîr).
nahîre	(a.i.) ayın ilk günü veya son gecesi.
nâhis	(a.i.) kıtlık yılı.
nahîs	(a.s. nahs'den) 1. uğursuz, yümünsüz. 2. i. kıtlık.
sâl-i nahîs	kıtlık yılı.
nahîse	(a.s.nahs'den) : [nahîs'in müen.]. (bkz: nahîs).
nahît, nahîte	(a.i.) : inilti.
nâhiye	(a.i.c.: nevâhî) : 1.yan taraf, kenar, yan. 2. civar, çevre. 3.küçük yer; bölge
nâhiye-i hasele	anat. altkarın, fr. hypogastre.
nâhiye-i ıbtiyye	anat. koltukaltı bölgesi.
nâhiye-i katâniyye	anat. bel bölgesi.
nâhiye-i merâkıyye	anat. geğrek, fr. hypocondre.
nâhiye-i rakabiyye	anat. ense nâhiyesi.
nâhiye-i şersûfiyye	anat. üstkarın bölgesi, fr. épigastre.
nâhiye-i taht-ez-zakaniyye	anat. çene ucu altı (-bölgesi).
nâhiye-i zahriyye	anat. arka nâhiyesi.
nâhiye-i us'ûsiyye	anat. kuyruk sokumu nahiyesi. 4. mülkî taksîmatta kazadan küçük, köyden büyük yurt parçası. 5. (c. nevâhî) "bucak.
nâhiyevî	(a.s.) bölgesel.
nahîz	(f.s.) 1. i. tuzak, pusu. 2. eksik, sakat, kusurlu.
nahîz-gâh	(f.b.i.) pusu yeri. (bkz : kemîn-gâh).
nahl	(a.i.c. : nühûl) : arı, bal arısı. (bkz : ya'sûb, zünbûr).
nahl	(a.i.) 1. hurma ağacı. 2. gümüş veya mumdan yapılarak gelinlerin önünde götürülmesi ve sonra gelin odasına konulması, vaktiyle âdet olan süs ağacı. 3. ed. ince, uzun, narin vücutlu dilber.

nahl-i ergvân	meşhur bir çeşit lâle.
nahl-i Meryem	Hz. İsâ'nın doğumu sıralarında Hz. Meryem'in doğum sancılarından ıztıraplı bir halde tutunduğu, altında oturduğu hurma ağacı.
nahl-i mâtem, nahl-i tâbût	evvelce İran'da, ölen pek yaşlı kimselerin tabutu üzerine konulan bir çeşit süslü taç.
nahl-i tûr	Hz. Musa'nın Eymen Vâdîsi'nde, üzerinde tecellî eden ilâhî nurları görmüş olduğu mukaddes ağaç. (bkz: şecer-i tûr).
nahl-bend	(a.f.b.i.) 1. ağaç budayıp tanzîm eden kimse. 2. balmumundan taklit süs ağacı yapan kimse, balmumcu, (bkz: kalem-kâr).
nahle	(a.i.) 1. bir fidan. 2. bir tane hurma ağacı.
nahle	(a.i.) bir tek arı.
nahliyye	(a.i.) bot. hurmalar, fr. palmiers.
nahl-sitân	(a.f.b.i.) 1. hurmalık, hurma fidanlığı. 2. fidanlık, ağaçlık, (bkz: nahl-zâr).
nahl-zâr	(a.f.b.i.). (bkz. nahl-istân).
nahme	(a.i.) göğüsten çıkan ses.
nahnaha	soluma.
nâ-hôş	(f.b.s.) hoşa gitmeyen, beğenilmeyen.
nâ-hôşî	(f.b.i.) fenalık, iğrençlik.
nâ-hoş-güvâr	(f.b.s.) hazmı zor, tatsız, (bkz. nâ-güvâr).
nâ-hoşnûd	(f.b.s.) 1. hoşnut olmayan, memnun olmayan. 2. razı olmayan.
nâ-hoşnûdî	(f.b.i.) hoşnutsuzluk.
nahr	(a.i.) boğazlama, kesme.
Yevm-ün-nahr	kurban bayramının ilk, zilhiccenin onuncu günü. (bkz. nah, zebh).
nahs	(a.i.) 1. uğursuzluk, yümünsüzlük. 2. s. uğursuz, bahtsız.
nahs-i asgar	astr. Merih (Mars) gezegeni.
nahs-i ekber	astr. Zühal (Satürn) gezegeni.
nahs-i felek	astr. Zühal ve Merih gezegenleri.
nahs	(a.i.) zayıflama.
nahseyn	(a.i.c.). (bkz. nahs-i felek).
naht	(a.i.) 1. yonma, yonulma, oyma, oyulma, tahta, ağaç oymacılığı. 2. iki kelimeden tek kelime meydana getirme "Elhamdülillâhî, Bismillâhi" yerine "hemdele, besmele" gibi. (bkz: menhût).
nâ-hudâ	(f.b.s.) 1. Allahsız, Allahtan korkmaz. 2. gemi kaptanı.
nâ-hudâ-yi Hudâ-nâ-şinâs	Allah'ı tanımayan gemici [Süleyman Nazif'in kullandığı cinaslı bir tâbir]. (aslı "nâv-ı hudâ tekne sahibi" dir).
nâ-hudâ-teres	(f.b.s.) Allah'tan korkmaz.
nâhun	(f.i.) tırnak. (bkz: zıfr).
nâhun-ı âf-tâb	ateş.
nâhun-ı hâme	kalemin ucu, burnu.
nâhun-âftâb	(f.b.i.) ateş.
nâhun-be-dendân	(f.b.s.) kederden veya hayretten dolayı parmağını dişleri arasına kıstırmış olan.
nâhun-bür	(f.b.i.) tırnak makası veya çakısı, (bkz. nâhun-bürâ, nâhun-gîr).

nâhun-bürâ[y]	(f.b.i.) tırnak makası, tırnak çakısı, (bkz. nâhun-bür, nâhungîr)
nâhune	(f.i.) 1. tanbur mızrabı. 2. tırnak.
nâhun-gîr	(f.b.s.). (bkz. nâhun-bür, nâhun-bürâ).
nâhun-hâre	(f.b.i.) hek. dolama. (bkz: nâhun-pâl).
nâhun-pâl	(f.b.i.) hek. dolama. (bkz : nâhun-hâre).
nâhun-pirâ	(f.b.i.) (bkz : nâhun-tırâş)
nâhun-tırâş	(f.b.i.) tırnak çakısı veya makası. (bkz : nâhun-gîr).
nâ-hûş-mend	(f.b.s.) anlayışsız, kavrayışsız.
nahv	(a.i.) l. (c.enhâ) yan, yön, taraf, cihet. 2. yol. 3. e. gibi, benzer. (bkz : mânend). 4. sözdizimi, sintaks, fr. syntaxe.
nahve	(a.i.) çörek otu. (bkz: habbe-i sevda).
nahvet	(a.i.) kibir, gurur, büyüklenme, ululanma, kurulma, böbürlenme, (bkz: taazzum, tekebbür).
nahvet-i cündiyâne	binicilik gururu.
nahvet-fürûş	(a.f.b.s.) büyüklük satan, böbürlenen, (bkz: nahvet-pîşe).
nahvet-pîşe	(a.f.b.s.). (bkz: nahvet-fürûş).
nahvî	(a.s.) sözdizimi, sintaksla ilgili, fr. syntaxique.
nahviyyûn	(a.s. ve i.) gramerciler, gramer uzmanları.
nahz	(a.i.) 1. bir şeyle dürtme. 2. biber gibi şeyleri havanda dövme.
nahz	(a.i.) 1. kemiğin etini ayıklama. 2. cerrahlıkta ameliyatta kesilecek kemiği açma.
nâî	(a.s.) kara haberci, şom ağızlı.
naîb	(a.i.) karga ve çirkin sesli kuşların ötüşü.
nâîb	(a.s. ve i. nevb'den. c. nüvab) 1. vekil, birinin yerine geçen. 2. kadı vekîli. 3. kadı, şeriat hükümlerine göre hüküm veren hâkim. 4. nöbet bekleyen, nöbetle gelen.
nâib-i fâil	gr. meçhul (edilgen) fiil mevzuu olan kelime. Meselâ kuddise sirruhu'da, kuddise : meçhul fiil, sirruhu : nâib-i fail. [Arapçada nâib-i fâil'in harekesi merfû (mazmum) olur].
nâibât	(a.i. nâibe'nin c.). (bkz. mesâib).
nâibe	(a.i.c. nâibât, nevâib) 1. nâib'in müennesi. 2. belâ, kaza, musîbet. 3. nöbetle gelen.
Hummâ-yi naibe	hek. nöbetli sıtma.
nâibe-i leyâl	Ay'dan veya yıldızlardan kinaye.
naîf	(a.s.) zayıf. [zaif ile birlikte kullanılır].
nâiha	(a.i.c. envâh, nevh) ağıt yakan, ağıt ağlayan [kadın].
naîk	(a.s.) 1. karga ötüşü. 2. horoz sesi.
nâil	(a.s. neyl'den) 1. muradına eren, ermiş, ele geçiren. 2. i. erkek adı.
nâile	(a.s. neyl'den) ["nail" in müen.]. (bkz: nail).
Nâilî	(a.h.i.) Divan Edebiyatı şâirlerinden olup adı Salih'tir. Manastır'da doğmuştur. Mısırlı zengin bir aile yanında hocalık için gittiği Mısır'da 1876 da ölmüştür.
Nâilî-i Kadîm	(a.h.i.) değerli Türk şâirlerinden olup İstanbulludur; ismi Mustafa'dır. Şâir Nef'î ile çağdaş yaşamış ve H. 1077 (1666-1667) de vefat etmiştir. Sebk-i Hindî tarzında şiirler yazmıştır.
nâiliyyet	(o.i.) murada erme, ele geçirme, [yapma kelimelerdendir].

nâim	(a.s. nevm'den. c. nâimîn, niyâm, nüvvâm, nüvvem, nüyyem) uyuyan, uykuda bulunan.
Dil-ber-i nâim	uyuyan güzel.
Tıfl-ı nâim	uyuyan çocuk, (bkz: hâbîde, hufte).
nâim	(a.s. ni'm'den) 1. taze, körpe, kılçıksız nebat (bitki). 2. etli sebze. 3. yumuşak, kemiksiz [şey].
naîm	(a.i.) 1. bollukta yaşayış. 2. h.i. cennetin bir kısmı.
Dâr-ün-naîm	cennet. 3. erkek adı.
naîm-i ayn	keyif ve mutluluktan gözlerin parlaması.
naîm-i dünyâ	rahat, kolay ve bol yaşayış.
naîm-i ilâhî	Allah'ın lütfu, ihsanı.
Naîmâ	(a.h.i.) Haleb'de doğmuştur, asıl adı Mustafa Naim'dir. Kendisini tanıtan; Ravzat-ül-Hüseyn fi Hulâsa-ı Ahbâr-il-Hâfikayn'dır. Hicri 1000 yılından 1070 yılına kadar olan vakalardan bahseder. Naîmâ'nın şairliği de vardır. Fazla olmayan şiirlerinin çoğu güzel sayılabilir, (d. 1652 - ö. 1715).
nâimât	(a.s. nâime'nin c.). 1. taze ve yumuşak şeyler. 2. nâzik şeyler, (bkz. nâime).
nâime	(a.s.) 1. nazlı büyütülmüş [kadın, kız]. 2. i. zool. yumuşakçalar, fr. mollusques. 3. i. kadın adı.
nâime-i mücerrede	zool. kabuksuz nâimeler.
nâime-i sedefiyye	zool. kabuklu nâimeler.
nâimîn	(a.s. naim'in c.) uyuyanlar, uykuda bulunanlar, (bkz: hâbîdegân, huftegân, niyâm, nüvvâm, nüvvem, nüyyem).
nâ-insâf	(f.a.b.s.) insafsız, [daha çok "bî-insâf" şekli kullanılır].
naîr	(a.s.) haykıran, na're atan.
nâir	(nâr'dan. a.s.) parlayan.
nâire	(a.i.c. nevâir) 1. ateş, alev. 2. sıcaklık, (bkz: hararet).
nâiz	(a.s.) kuvvetlendiren; kaldıran, (bkz: intiâz).
-nâk	(f.e.) isimlere takılarak sıfat meydana getiren bir edat olup "-li, -lü" mânâsını verir,
[derd-nâk	dertli,
elem-nâk	elemli.. gibi].
nak'	(a.i.) 1. suda ıslanma. 2. sıcak suda haşlama. 3. ilâç olarak çıkarılan su. 4. hayvanın yiyeceğini soğuk su ile ıslatma. 5. toz. (bkz: gubâr).
naka'	("ka" uzun okunur, a.i.) temiz olma, pâklenme.
nâka	(a.i.) dişi deve, maya.
nâka-i bahrî	deniz fili.
nâ-kabil	("ka" uzun okunur, f.a.b.s.c. nâ-kabilân) 1. olmayacak, olamayacak. 2. kabiliyetsiz, câhil.
nâ-kabil-i icra	yapılması imkânsız, yapılamaz.
nâ-kabil-i ta'rif	tarif edilemez, anlatılmaz.
nâ-kabil-i te'lîf	telif edilemez, bağdaşamaz, uyuşamaz.
nâ-kabilân	(f.a.b.s. ve c.) 1. olmayacak, olamayacak işler. 2. beceriksiz, bilgisiz, kabiliyetsiz kimseler.
nâ-kabûl	(f.a.b.s.) istidatsız, kabiliyetsiz.
nâ-kâfî	(f.a.b.s.) kâfi değil, yetmez, (bkz: gayr-ı kâfi).
nakale	(a.s. nâkıl'in c.) 1. nakledenler, haberciler. 2. eşyayı bir yerden başka bir yere taşıyanlar. 3. bir maddenin geçmesine

	uygun, elverişli olan şeyler. 4. bir kitabı, bir yazıyı bir dilden bir başka dile çevirenler, aktaranlar. 5. f i z. elektrik akımını veya ısıyı ileten maddeler, iletkenler.
nâ-kâm	(f.b.s.) 1. maksadına erişememiş, (bkz: bed-baht, mahrum). 2. yoksun kalmış, nasipsiz.
nâ-kâmî	(f.b.i.) bahtsızlık, mahrumiyet.
nâ-kâmî-i düşmen	düşmanın muradına nail olmaması, düşmanın mahrumiyeti.
nakarat	(a.i. nakra'nın c.) 1. müz. bir müzik parçasında (güfteli eserlerde) güftenin tekrar edilen kısmı. 2. mec. usanç verecek kadar sık sık tekrarlanan söz.
nakare	("ka" uzun okunur, f.i.) 1. davul, kös. [nazımda "nakkare" şeklinde de geçer]. 2. dümbelek.
nâ-kâre	(f.b.s.) 1. işe yaramaz, yararsız. 2. tenbel, üşengen, uyuşuk.
nâ-kâre-gî	(f.b.s.) yararsızlık, uyuşukluk, tembellik.
nâ-ka'ryâb	(f.a.b.s.) dibi bucağı bulunmayan, dipsiz.
Bahr-i nâ-ka'ryâb	dibi bucağı bulunmayan deniz.
nâ-kâste	(f.b.s.) noksansız, eksiksiz.
nakb	(a.i.) 1. delme. 2. delik veya lağım açma.
nakb-zen	(a.f.b.i.) lağımcı, lağım açıcı.
nakd	(a.i.c. nukud) 1. akçe, mâden para. 2. para olarak bulunan servet. 3. peşin para.
Nakd-i cân	en kıymetli şey.
nakd-i cins	nakit para; mal.
nakd-i hâlis	başka madenle karışık gümüş veya altın para.
nakd-i mevcûd	elde bulunan para.
nakd-i tevfîr etmek	parayı bol bol harcamak.
nakd-a-nakd	çabuk çabuk ödemelerle borcu azaltma.
nakden	(a.zf.) 1. para olarak, para ile. 2. peşin, elden.
nakdî	(a.s.) nakde mensup, nakille ilgili, para bakımından olan, paraca.
nakdî ceza	para cezası.
nakdî kıymet	bir şeyin para bakımından değeri.
nakdîne	(f.i.) 1. hazır ve peşin para. 2. kıymetli mal.
nakdîne-i hayât	hayâtın kıymeti.
nakdiyye	(a.s. nakd'den) ["nakdî" kelimesinin müen.]. (bkz: nakdî).
nâ-kerde	(f.b.s.) yapılmamış, olmamış.
nâ-kes	(f.b.s.c. nâ-kesân) 1. nekes, cimri, pinti. 2. insaniyetsiz, alçak.
nâ-kesân	(f.b.s. nâ-kes'in c.) 1. nekesler, cimriler, pintiler. 2. insaniyetsizler, alçaklar.
nâ-kesâne	(f.zf.) 1. nekeslikle. 2. alçakçasına.
nâ-kesî	(f.b.i.) alçaklık, namertlik.
nâ-keşîde	(f.b.s.) 1. çekilmemiş. 2. mec. içilmemiş.
nâkıd	(a.s.) 1. paranın kalbini anlayan. 2. bir şeyin iyisini kötüsünden ayıran. 3. i. dirhem, dinar.
nâkıl	(a.s. nakl'den. c. nâkılân) 1. taşıyan. 2. geçiren 3. çeviren [bir dilden-]. 4.fız. 'iletken, fr. conducişittiğini anlatan. 5. teur.
nâkıl-i ahbâr	haberler nakledici. [müen. "nâkile"].
nâkıliyyet	(a.i. nakl'den) 1. geçirme vasfı. 2. fiz. 'iletkenlik, f r. conductibilite [yapma kelimelerdendir].
nâkıl-meclis	(a.b.s.) söz taşıyan, (bkz: münafık, gammaz).

nakımet	(a.i.). (bkz. nakmet).
Nâkır	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. nişana isabet eden ok. 2. s. delen, oyan, kazan.
nâkıs, nâkısa	(a.s. naks'dan) 1. noksan, eksik; tam olmayan. 2. kusuru olan, kusurlu, (bkz. kem). 3. mat. eksi [-] işareti.
mahrût-i nakıs	kesik koni. 4. a. gr. yalnız lâmül-fi'li "son harfi" harf-i illet olan kelime remy, sehv.. gibi.
nâkısat-ül-akl	(aklı kısa) mec. kadın.
nâkıs-ül-iyâr	ayarı eksik, bozuk.
nâkıs aded-i tâmm	mat. negatif tamsayılar.
nâkısât	(a.s. nâkıs'ın c.) eksiği olanlar. nâkısât-ül-akl (aklı kısa olanlar) mec. kadınlar.
nakıyye	(a.s.) ["nakî" nin müen.]. (bkz: nakî).
nakız	(a.s. nakz'dan) bozan, bozucu.
nâkız-ı müddeâ	mant. karşısav, antitez.
nâkıza	(a.s. nakz'dan) ["nakız" in müen.]. (bkz. nakız).
nakî	(a.s.) 1. temiz, pak. 2. i. erkek adı.
nakî'	(a.s.) kandırıcı, kandıran.
nakîa	(a.i. nak'dan) ziyafet; damat için hazırlanan yemek [zifaf gecesinde].
nakîb	(a.s. ve i. nakabet'den. c. nukabâ) l. bir kavim veya kabilenin reisi veya vekîli. 2. bir tekkede, şeyhin yardımcısı olan en eski derviş veya dede.
nakîb-i imaret	imaret şeyhinin (âmirinin) yardımcısı.
nakîb-ül-eşrâf	Peygamber soyundan olanların işlerini görmek üzere içlerinden hükümetçe tâyin olunan me'mur.
nakîb-ül-eşrâf kaymakamı	taşralarda bu işle vazifeli olan kimseler.
nakîbe	(a.i. nakb'dan) 1. insan ruhu. 2. akıl. (bkz. huş).
nakîh	(a.s. nekahet'den) hastalıktan yeni kalkıp henüz zayıf olan [kimse].
nakîiyye	(a.i.) zool.haşlamlılar, fr. influsoires.
nakîk	(a.s.) kurbağa, tavuk, kedi gibi hayvanların boğuk sesi.
nâkil	(a.s.) 1. nükûl eden, dönen. 2. kaçınan, çekinen, (bkz. muhteriz).
nakîme	(a.i.) nefis, kendi; asıl, cevher.
nakîr	(a.i. nakr'den) 1. hurma çekirdeğinin arkasındaki beyaz çukur. 2. pek küçük, ehemmiyetsiz şey.
nakîr ü kıtmîr	takımıyla, hepsi, iğneden ipliğe kadar.
nakîs	(a.s. noksân'dan) eksik, (bkz: nâ-temâm).
nâkis	(a.s. neks'den c. nevâkis) 1.başını dâima öne eğen [adam]. 2. alçak, adî, bayağı.
nakîse	(a.i.c. nekais) eksiklik, kusur; kabahat, ayıp.
nakîse-dâr	(a.f.b.s.) kusurlu, eksiği olan.
nakîz	(a.s. nakz'dan) zıt, karşı.
Müsemmâ bin-nakîz	adı, vaziyetine ve hareketine uymayan.
nakîz-i müddeâ	mant. antitez, karşı iddia.
nakîza	(a.s.c. nakâiz) birbirine karşı, zıt olan şey, iş.
nakîzeyn	(a.b.s.) birbirine zıt olan iki şey.

Tarihvemedeniyet.org

nakkab	("ka" uzun okunur, a.s. nakb'den. c. nakkabân) delik açıcı, delici.
nakkabân	("ka" uzun okunur, a.s. nakkab'ın c.) delik açıcılar, deliciler.
nakkad	("ka" uzun okunur, a.s. nakd'den. c. nakkadân) 1. nakd eden, paranın kalpını sağlamından ayıran. 2. bir şeyin iyisini kötüsünden ayıran. 3. tenkidçi. 4. imam, hatip; kayyûm.
nakkad-ı erz	imarette pişirilen pilâvın pirincini ayıklayan hademe.
nakkadân	("ka" uzun okunur, a.s. nakkad'ın c.), (bkz. nakkad).
nakkaf	("ka" uzun okunur, a.s.) iyi niyet sahibi, temkinli kimse.
nakkal	("ka" uzun okunur, a.s. nakl'den) nakledici, hikayeci, masalcı.
nakkar	("ka" uzun okunur, a.i. nakr'dan) 1. çalgı; müzik. 2. taş oyma sanatkârı. 3. s. gagalayan.
nakkare	("ka" uzun okunur, a.i. nakr'dan) çiftenâra, dümbelek.
nakkare-zen	(ikinci "ka" uzun okunur, a.f.b.s.) nakkare, çiftenâra, dümbelek çalan [kimse].
nakkar-hâne	("ka" uzun okunur, a.f.b.i.) çalgı takımı, çalgı yeri. (bkz: mehter-hâne).
nakkariyye	(a.i.) zool. ağaçkakan-giller.
nakkaş	"ka" uzun okunur, a.i. nakş'dan) l. yağlı boya ile duvar nakışlan yapan usta, süsleme sanatkârı. 2. i. nakış işleyen, nakış yapan kimse.
nakkaş-ı ezel	Allah.
nakl	(a.i.) 1. bir şeyi başka bir yere götürme. 2. taşıma, aktarma, geçirme.
nakl-i hümâyûn	pâdişâhın taşınması.
nakl-i şahadet	bkz: kitâb-ı hükmî).
nakl-üd-dem	fizy. kan aktarma. 3. aynını başka bir şey üzerine alma. 4. anlatma, söyleme [hikâye, masal...]. 5. tercüme etme. 6. coğr. "taşın, fr. transport.
nakl-bend	(a.f.b.s.) hikayeci, masal, hikâye bağlayan, uyduran.
naklen	(a.zf.) 1. nakil yoluyla. 2. anlatma veya hikâye yoluyla.
naklî	(a.s.) 1. taşıma ile ilgili. 2. akla değil, nakle dayanan, yânî, söylenen [hakikat].
Mâzî-i naklî	gr. -miş'li geçmiş sevmiş, gitmiş.. gibi.
naklî şahadet	huk. dâvâlının gıyabında görülen davalarda, davacı tarafından getirilen ve bulundukları yerde dinlenen tanıkların beyanları.
nakliyyât	(a.i. nakliyye'nin c.) 1. taşıma işleri. 2. anlatılanlardan öğrenilen şeyler.
nakliyye	(a.i. nakl'den. c. nakliyyât) 1. eşya taşıma işi. 2. taşıma parası, taşımalık.
Masârif-i nakliyye	taşıma parası.
nakm	(a.i.) intikam, öç alma, eza vererek cezalandırma.
nakmet	(a.i.) intikam, öç alma, eza vererek cezalandırma.
nakr	(a.i.) 1. vurma. 2. kuşun yem toplaması. 3. oyma, kazma, taş oyma, heykel yapma, taş oymacılığı.
Fenn-i nakr	heykeltıraşlık, fr. sculpture.
naks	(a.i.) 1. noksan, eksiklik. 2. eksiltme, azaltma.
naks-ı dîn	dînî inançların zayıf olması.

Tarihvemedeniyet.org

nakş	(a.i.) 1. resim. 2. duvarlara, tavanlara yapılan yağlı veya sulu boya resim, süsleme sanatı. 3. ipekle, sırma ile işleme. 4. mec. hîle, renk.
nakş-ı ber-âb	devamsız, süreksiz şey.
nakş-ı bî gubâr	sıkıntı, baskı altında bulunanların ağlayışı.
nakş-ı cebin	alın yazısı, (bkz: ser-nüvişt)
nakş-ı dil-firîb	gönül aldatıcı suret.
nakş-ı dîvâr	duvara yazılmış fresk; mec.cansız, kuvvetsiz, ruhsuz kimse.
nakş-ı kadem, -ı pay	ayak izi. 5. müz.beste ve semaî forme'larının husûsî bir şekline verilen isim.
nakş-ı küll	tüm yaratılış.
nakş-ı nîk	iyi, hoş, güzel, mutlu an.
nakş-ı peleng	g.s. bir kumaş ve çini motifi.
nakş-bend	(a.f.b.i.) kumaşların nakışlarını bağlayıp ipek tellerle tezgâha hazırlayan kimse, süslemeli dokuma sanatkârı, (bkz: nakkaş, ressam).
nakş-bendî	(a.f.b.i.) 1. nakış-bendîlik, ressamlık; süslemeli dokuma sanatı. 2. Şeyh Muhammed Bahâüddîn Nakşbend'in kurduğu zühde, murakabeye ve hafi zikre dayanan tarîkatine girmiş kimse.
nakş-beste	(a.f.b.i.) müz. iki haneli beste şekli olup nâdir kullanılmıştır. Nakış bestelerde, bir gelenek olarak hemen dâima lenk-fâhte usûlü kullanılmıştır.
nakş-perdâz	(a.f.b.s. ve i.) nakış yapan, ressam.
nakş-perdâzî	(a.f.b.i.) ressamlık.
nakş-semâî	(a.b.i.) müz. iki haneli beste veya semaî.
nakş-tırâz	(a.f.b.i.) süslü işlemeler.
nâkur	("ku" uzun okunur, a.i. nakr'dan) 1. düdük. 2. boru.
nâkus	("ku" uzun okunur, a.i. c. nevâkîs) l. Hıristiyanlarda ibâdet vaktini bildirmek üzere kilisede çalınan çan. 2. fanus, çan biçiminde olan şişe.
nakvet	(a.i.) bir şeyin seçkini.
nakz	(a.i.) 1. bozma, çözme; kırma. 2. bir sözleşmeyi yok sayma.
nakz-ı siyam	oruç bozma.
nakz-i sinn	çürüyüp kırılan dişin çukurunda kalan kök parçası.
nakzen	(a.zf.) nakzederek, bozarak.
nâl	(f.i.) 1. kamış düdük, (bkz: mizmâr). 2. kamış. 3. kamış kalemin içindeki saz. 4. şeker kamışı. 5. s. inleyen, inleyici.
na'l	(a.i.) 1. ayakkabı, papuç. 2. nal. 3. oturacak yerlerin en aşağısı.
nâlân	(f.s.) 1. inleyici, inleyen. 2. i. kadın adı.
nâ-lâyık	(f.a.b.s.) lâyıksız, lâyık değil, (bkz: nâ-revâ, nâ-sezâ).
na'l-bend	(a.f.b.i.) nalbant.
na'l-bur	(a.f.b.i. na'l'dan) nalbur, nal, çivi gibi şeyler yapan kimse.
na'lçe	(a.f.b.i.) nalça.
nâle	(f.i.) inleme, inilti, (bkz: feryâd).
nâle-i bülbül	bülbülün feryadı.
nâle-kâr	(f.b.s.) inleyen, (bkz: nâle-senc, nâle-zen).
nâle-künân	(f.zf.) inleyerek, feryâdederek.
nâlende	(f.s.) inleyen, inleyici.

nâle-senc	(f.b.s.) inleyen, inildeyen. (bkz: nâle-zen).
nâle-sencî	(f.b.i.) feryâdedicilik.
nâle-serâ	(f.b.s.) inleyen.
nâ'leyn	(a.i.c.) 1. bir çift ayakkabı. 2. bir çift nalın. 3. bir çift nal.
na'leyn-tırâş	(a.f.b.s. ve i.) nalıncı.
nâle-zen	(f.b.s.) inleyen, inildeyen. (bkz. nâle-senc).
nâle-zenân	(f.zf.) inleyerek, inildeyerek.
nâle-zenî	(f.b.i.). (bkz. nâle-sencî).
na'lî	(a.s.) nal biçiminde olan.
nâliş	(f.i.) inleyiş, inleme, inilti.
nâliş-kâr, nâliş-ker	(f.b.s.) inleyen, inildeyen.
nâliş-zen	(f.b.s.) inildeyen.
na'l-tırâş	(a.f.b.i.) 1. ağaç ayakkabı yapan sanatkâr. 2. nalıncı.
nâm	(f.i.c. nâmân) 1. isim, ad. 2. ün, lâkab. 3. adres. 4. yerine, vekillik.
nâm-ı diğer	(öteki ad) takma ad.
nâm-ı müsteâr	kendi adından başka eğreti alınan ad.
nâm-ı şerîf	şerefli isim, mübarek ad.
na'mâ	(a.i. ni'met'den) 1. ihsan, bahşiş, nîmet, insanı refaha kavuşturucu şey. 2. bahşiş, armağan.
nâ-ma'dûd	(f.a.b.s.) sayılmaz, sayısız, çok.
nâ-mağlûb	(f.a.b.s.) mağlup olmaz, yenilmez.
nâ-mahdûd	(f.a.b.s.) hudutsuz, sınırsız.
nâ-mahrem	(f.a.b.s.) 1. mahrem olmayan. 2. nikâh düşmeyen. 3. yabancı erkek
nâ-mahremiyyet	(f.a.b.i.) namahremlik.
nâ-mahsûr	(f.a.b.s.) sonu olmayan, sonsuz, sınırlanmamış.
nâ-makbûl	(f.a.b.s.) makbul olmayan, kabul olunmamış, beğenilmemiş.
nâ-ma'kul	("ku" uzun okunur, f.a. b.s.) ma'kul olmayan, akla uygun gelmeyen.
nâ-ma'lûm	(f.a.b.s.) bilinmeyen, bilinmemiş, (bkz: meçhul).
nâmân	(f.i. nâm'ın c.) isimler, adlar.
nâ-ma'rûf	(f.a.b.s.) ma'rûf olmayan, tanınmayan, bilinmeyen.
nâ-marzî	(f.a.b s.) arzuya, isteğe uygun olmayan.
nâ-matbû	(f.a.b.s.) 1. tabîata uygun olmayan. 2. basılmamış olan [yazı].
nâm-âver	(f.b.s.c. nâm-âverân) ad salmış, ünlü. (bkz: meşhur, nâm-berde, nâm-dâr, nâm-ver).
nâm-âverân	(f.b.s. nâm-âver'in c.) ad salmış olanlar, ünlüler, (bkz: meşâhîr, nâm-verân).
namâz	(f.i.) namaz, (bkz: salât).
namâz-ı pîşîn	öğle namazı.
namâz-ı şâm	akşam namazı.
namâz-gâh	(f.b.i.) [çok zaman] açıkta namaz kılmak üzere yapılan yer olup kıble tarafında mihrap yerine bir dikili taşı bulunur, üstü açık mescid.
namâz-güzâr	(f.b.s.) namazlarını eda eder olan.
nâm-ber-dâr	(f.b.s.) namlı, adlı sanlı, (bkz. meşhur, nâm-âver, nâm-berde, nâm-dâr, nâm-ver).
nâm-berde	(f.b.s.). (bkz. meşhur, nâm-âver, nâm-dâr, nâm-ver).
nâm-cû[y]	(f.b.s.c. nâm-cûyân) 1. nam arayan, ün arayan. 2. yiğit.

nâm-cûyân (f.b.s. nâm-cû'nun c.) l. nam arayanlar, ün arayanlar. 2. yiğitler.
nâm-dâr (f.b.s.c. nâm-dârân) namlı, ünlü. (bkz: meşhur, müştehir, nâmber-dâr, nâm-ver).
nâm-dârân (f.b.s. nâm-dâr'ın c.) namlılar, ünlüler, (bkz. meşâhîr, nâm-âverân, nâm-verân).
nâm-dârî (f.b.i.) namdarlık, şöhret, ünlülük.
nâme (f.i.) 1. mektup. 2. sevgiye veaşka dâir yazılmış mektup. 3. kitap, mecmua.
nâme-i hicrân ayrılık mektubu.
nâme-i hümâyûn [eskiden] pâdişâh tarafından bir hükümdara gönderilen mektup.
nâme-i hümâyun-ı izzet ve saadet meşhûn pâdişâh tarafından bir hükümdara gönderilen ululuk, yücelik ve mutlulukla dolu mektup.
nâme-i hümâyûn-ı izzet-makrûn pâdişâh tarafından bir hükümdara gönderilen değere, yüceliğe, ululuğa ve saygıya ulaşmış, kavuşmuş olan mektup.
nâme-i hümâyûn-ı meserret-makrûn pâdişâh tarafından bir hükümdara gönderilen meserrete, sevince ulaşmış, kavuşmuş olan mektup.
nâme-i resânî mektup ulaştırma işi.
nâme-i saâdet-unvân (adı, mevkii, unvanı mutlu olanın mektubu) pâdişâh mektubu.
nâme-i siyahlika kara yüzlü, felâket haberli mektup.
nâme-i şerîf şerefli, mübarek, kutsal mektup.
-nâme (f.s.) "yazılı, yazılmış, küçük kitap" mânâlarına gelerek mürekkep (birleşik) kelimeler meydana getirir[emir-nâme, kanunnâme, karar-nâme.. gibi].
nâme-âver (f.b.s.) mektup götüren, (bkz: nâme-ber).
nâme-ber (f.b.s.) mektup götüren.
Kebûter-i nâme-ber posta güvercini, (bkz: nâme-âver).
nâ-mefhûm (f.a.b.s.) mânâsız, anlaşılmaz.
nâ-me'mûl (f.a.b.s.) umulmadık, beklenmedik.
nâme-nüvîs (f.b.i.) tar. Babıâli'de, dîvân me'murluklarından biri.
nâ-merbût (f.a.b.s.) rabıtasız, mânâsız, saçmasapan.
nâ-merd (f.b.s.) 1. merd olmayan, alçak [kimse]. 2. korkak, (bkz:cebîn).
nâ-merd-âne (f.zf.) namertlikle, insaniyetsizlikle, alçaklıkla.
nâ-merdî (f.b.i.) 1. namertlik, insaniyetsizlik, alçaklık. 2. korkaklık.
nâme-res, nâme-resân (f.b.s.) nâme eriştiren, mektup ulaştıran.
nâme-resân (f.b.i.) nâme, mektup eriştiricilik.
nâ-mergub ("gu" uzun okunur, f.a.b.s.) rağbet olunmayan, beğenilmeyen.
nâ-mer'î (f.a.b.s.) 1. görünmez;görülmez. 2. modası geçmiş.
nâ-merzâ (bkz: nâ-marzî).
nâ-mesbûk (f.a.b.s.) sebketmemiş, geçmemiş; benzeri olmamış.
nâ-mesmû’ (f.a.b.s.) 1. işitilmemiş. 2. işitilmeye değmez.
nâ-mestûr (f.a.b.s.) 1. örtülmemiş, (bkz: üryan). 2. açık, meydanda, (bkz: iyân).
nâ-mes'ûd (f.a.b.s.) mes'ud ve mübarek olmayan, kutsuz.
nâ-meşrû' (f.a.b.s.) huk. şeriata, kanuna uymayan, yasaya aykırı, (bkz: meşru').
nâ-mevzûn (f.a.b.s.) 1. vezinsiz, ölçüsüz. 2. ed. vezni bozuk [manzume].

nâ-meysûr	(f.a.b.s.) 1. işi kolaylaştırılmamış. 2. elde edememiş, ele geçirememiş; elde edilememiş, ele geçirilememiş.
nâmık	(a.i. nemk'den) 1. yazıcı, kâtip (bkz. nüvîsende). 2. erkek adı.
nâmî	(f.s. nâm'dan) 1. namlı, şöhretli, ünlü. 2. i. erkek adı.
nâmî	(a.s. nümüvv'den) yerden biten, yetişen, büyüyen, artan. [müen. "nâmiye"]. (bkz: nâbit).
nâ-mihr-bân	(f.b.s.) muhabbetsiz, vefasız, sevgisiz.
nâ-mihr-bân	(f.b.i.) muhabbetsizlik, vefasızlık, sevgisizlik.
nâmiye	(a.i.) olma, yerden bitme.
Kuvve-i nâmiye	olma, yerden bitme kuvveti.
nâmiye-bâr	(a.f.b.s.) hayat verici.
nâ-mizâc	(f.a.b.s.) mizaçsız, keyifsiz, rahatsız, hasta.
nâ-mizâcî	(f.a.b.i.) mizaçsızlık, keyifsizlik, rahatsızlık, hastalık.
nâ-murâd	(f.b.s.) 1. muradına erişememiş. 2. i. müz. Türk müziğinin eski bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nâ-murâdî	(f.b.i.) muradına erişememe, isteğine ulaşamama.
nâmûs	(a.i.c. nevâmîs) 1. kanun, nizam. 2. ar, edep, haya, ırz. 3. temizlik, doğruluk. 4. Allah'a yakın olan büyük melek. [Arapçada"esrar sahibi" mânâsına da gelir; aslı Yunancadır].
nâmûs-i dilberi	dilberlik namusu, güzellik şeref ve haysiyeti.
nâmûs-i ekber	Cebrail.
nâmûsiyye	(a.i.) 1. yatanların görülmemesi için yatağın etrafına çekilen perde. 2. cibinlik.
nâmûs-kâr	(a.f.b.s.) 1. namuslu. 2. doğru. [adam].
nâmûs-kârâne	namuslulukla, (bkz: nâmûs-perverâne).
nâmûs-perver	(a.f.b.s.) namuslu.
nâmûs-perverâne	(a.f.zf.) namuslulukla, (bkz: nâmûs-kârâne).
nâmûs-perverî	(a.f.b.i.) namusluluk.
nâ-mutasavver	(f.a.b.s.) hatıra ve hayâle gelmeyen.
nâ-mûtemed	(f.a.b.s.) güvenilmez, inanılmaz.
nâ-muvâfık	(f.a.b.s.) muvafık, uygun olmayan, uymaz.
nâ-mübârek	(f.a.b.s.) uğursuz, meymenetsiz.
nâ-mühezzeb	(f.a.b.s.) ıslah edilmemiş, terbiye görmemiş.
nâ-mülâyim	(f.a.b.s.) 1. uymaz, uygunsuz. 2. sert, çetin.
nâ-münâsib	(f.a.b.s.) uygun olmayan, münasebetsiz, yakışıksız, uygunsuz.
nâ-müsâid	(f.a.b.s.) müsait olmayan, bir işi güç bir hâle sokan.
nâ-müstahikk	(f.a.b.s.) 1. istihkakı olmayan. 2. istihkak olunmamış, hakedilmemiş.
nâ-müstaidd	(f.a.b.s.) istidatsız, kabiliyetsiz.
nâm-müsteâr	(f.a.b.i.) takma ad [kendini belli etmemek için alınan].
nâ-mütenâhî	(f.a.b.s.) sonsuz, uçsuz bucaksız.
Fezâ-yi nâ-mütenâhî	sonsuz gibi görünen boşluk.
nâ-mütenâhiyyet	(f.a.b.i.) sonsuzluk.
nâ-müvecceh	(f.a.b.s.) tevcih edilmemiş, yönetilmemiş.
nâ-müveccih	(f.b.s.) uygun olmayan, uygunsuz.
nâ-müyesser	(f.a.b.s.) müyesser olmayan, elden gelmeyen.
nâm-ver	(f.b.s.c. nâm-verân) namlı, adlı, ünlü. (bkz: meşhur, nâm-âver, nâm-berdâr, nâm-dâr).

nâm-verân	(f.b.s. nâm-ver'in c.) namlılar, adlılar, ünlüler, (bkz: meşâhîr, nâm-âverân, nâm-dârân).
nâm-verî	(f.b.i.) meşhurluk, ünlülük.
nâm-zed	(f.b.s.) 1. nişanlı, sözlü, yavuklu. 2. aday. 3. huk. miras bırakanın fevkalade ikame yoluyla tayin ettiği mirasçı. 4.huk. lehine vasiyet yapılan kimse.
nân	(f.i.) ekmek, (bkz: hubuz).
nân-ı aziz	ekmek.
.... nân-ı azîziyle perverde olmak	birinin ekmeğiyle beslenmek.
nân-ı cevîn	arpa ekmeği.
nân-ı gülâc	ekmek kadayıfı, güllaç baklavası.
Nân-ı cevîn	arpa ekmeği
Nân-ı gülâc	ekmek kadayıfı, güllaç baklavası.
nân-ı haram	kanun dışı sağlanan yiyecek ve para.
nân-ı helâl	kanuna uygun, yasal yollardan sağlanan geçim, para.
nân-ı huşk	kuru ekmek.
nân-ı keskin	buğdaydan başka hububatla yapılan ekmek.
nân-ı telh	acı ekmek.
nân-ı teng	küçük kalıp ekmeği.
nân ü nemek	tuz ve ekmek [hakkı].
nân ü ni'met	iyilik, bağış, (bkz: atıfet, ihsan).
na'nâ'	(a.i.) nane. (bkz: na'na').
na'na'	(a.i.) nane.
nân-bahâ	(f.b.i.) imparatorluk zamanında bâzı devlet memurlarına ekmek karşılığı olarak verilen para.
nân-cû[y]	(f.b.s. ve i.) "ekmek arayan"dilenci, (bkz: gedâ, nân-hôr).
nân-hâh	(f.b.s.) "ekmek isteyen"dilenci.
nân-hâr	(f.b.i.) tar. ölen yeniçerilerin çocukları.
nân-hor	(f.b.s. ve i,) dilenci, (bkz: gedâ, nân-cû [y], nân-hâh).
nân-kör	(f.b.s.) gördüğü iyiliği unutan; tuz, ekmek hakkını bilmeyen.
nân-pâre	(f.b.i.) 1. ekmek parçası, bir lokma ekmek. 2. geçime yarayan iş, me'murluk.
nân-püz	(f.b.i.) ekmekçi, ekmek pişirici. (bkz habbâz).
nânû	(f.i.) ninni.
nâ-pâk	(f.b.s. c. nâ-pâkân) pis, murdar.
nâ-pâkân	(f.b.s. nâpâk'ın c.) pisler, murdarlar.
nâ-pâkî	(f.b.i.) pislik, murdarlık, (bkz: hubs).
nâ-paydâr	(f.b.s.) sebatsız, kararsız süreksiz.
nâ-perhizkâr	(f.b.s.) 1. sağlığına dikkat göstermeyen. 2. günahtan kaçınmayan. 3. toplumun ahlâk kurallarını hiçe sayan.
nâ-pervâ	(f.b.s.) 1. pervasız, korkusuz, çekinmez, aldırışsız, (bkz: bî-pervâ). 2. sersem.
nâ-pesend, nâ-pesendîde	(f.b.s.) beğenilmez.
nâ-peydâ	(f.b.s.) 1. bellisiz, görünmeyen, gizli. 2. kaybolmuş, (bkz: nâ-bûd).
Peyda vü nâ-peydâ	belli belirsiz.
nâ-pezîr	(f.b.s.) 1. kabul etmez. 2. olamaz, olmaz.
nâ-puhte	(f.b.s.) 1. pişmemiş, çiğ. 2 . mec. tecrübesiz, acemi.
nâr	(f.i.) bot. nar.
nâr	(a.i.) 1. ateş, od. 2. cehennem.

Ehl-i nâr	cehennemlik olan.
El-intizârü eşeddü min-en-nâr	bekleme, ateşten daha şiddetlidir.
ihrâk-bi-n-nâr	ateşle yakma. 3. yakıcı şey [ateş gibi].
Küre-i nâr	jeol. ateş küre.
nâr-ı aşk	aşk ateşi.
nâr-ı beyzâ	kim. akkor. nâr-ı fârisiyye hek. yılancık.
na'ra	(a.i.) (bkz: na're).
nâ-râst	(f.b.s.) 1. doğru olmayan, eğri. 2. yanlış, doğru olmayan. 3. razı olmayan.
nâr-bün	(f.b.i.) nar ağacı.
Nârcîl	(a.i.) Hindistan cevizi.
nârçîl	(f.i.) Hindistan cevizi, (bkz: nârgîl).
Nârdâ	(f.b.s.) lâyık değil, (bkz: nâ-çespân).
nâr-dân	(f.b.i.) 1. nar taneleri. 2. gözyaşı damlaları.
Nârdenk	(f.i.) nâr, erik, kızılcık, elma gibi meyvalardan çıkarılan ekşimsi pekmez.
nâr-dîn	(f.i.) bot. sünbül-i rûmî denilen bir çiçek.
na're	(a.i.) nâra, yüksek sesle bağırma.
na're-i hayyâk Allah	"Allah canını bağışlasın!" tarzındaki bağırma.
na're-i mestâne	sarhoş gibi nâra atma.
na're-endâz	(a.f.b.s.) nâre atan.
nâ-refte	(f.b.s.) gidilmemiş, geçilmemiş, kimsenin geçmediği [yer].
nârenc	(f.i.) 1. turunç. 2. portakal.
nârencî	(f.s.) turuncu, turunç renginde.
nârenciyye	(a.i.) bot. turunçgiller [portakal, mandalina, limon, greypfrut altıntop) gibi şeyler].
nâreng	(f.i.). (bkz. nârenc).
nârengî	(f.i.). (bkz: nârencî).
nâ-resâ	(f.b.s.) 1. münâsip, uygun olmayan. 2. yetişmemiş, ham.
nâ-resâyî	(f.b.i.) 1. hamlık. 2. uygunsuzluk, [aslı"nâ-resâî" dir].
nâ-resîde	(f.b.s.) 1. olmamış, ham. 2. bulûğa ermemiş, (bkz. nâ-baliğ).
nâ-reşîd	(f.a.b.s.) olgunlaşmamış, kemâle ermemiş.
nârevâ	(f.b.s.) yakışmaz, (bkz: nâ-sezâ).
nâ-revân	(f.b.s.) akmayan; geçmeyen.
nâ-re'y	(f.b.s.) 1. tedbirsiz. 2. mec.dinsiz, îmansız.
na're-zen	(a.f.b.s.) nâre atan, kuvvetli bağıran.
nârgîl	(f.i.) hindistan cevizi, (bkz: nârçîl).
nârgile	(f.i.) nargile.
nârgile-keş	(f.b.s.) nargile içen.
narh	(f.i.) nark, çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmî makamlarca gösterilen fiat.[kelimenin aslı "nirh" dir].
narh-ı metâ-i derd ü belâ	dert ve belâ malının narhı, değeri.
nârî	(a.i.) 1. ateşe mensup; ateşle ilgili. 2. cehennemlik, (bkz: dûzehî). 3. i. cin, peri.
nâriye	(f.s.) ["nâr" ın müen.]. (bkz: nâr).
nâriyyet	(o.i.) yakıcılık, ateşin özelliği.
nâres	(f.i.) ham meyva.
nâr-pistân	(f.b.i.) 1. nar gibi top olan meme. 2. s. memesi nar gibi top olan [kız veya kadın].
Nârven	bot. karaağaç.

Tarihvemedeniyet.org

nâr-ver	(f.b.s.) . (bkz: nâr-pistân).
nâs	(a.i. ins'in c.) insanlar, halk, herkes.
Âlâ mele-in-nâs	herkesin içinde, herkesin karşısında.
Beyn-en-nâs	halk arasında.
Hayr-ün-nâs men yenfau-n-nâs	insanların hayırlısı, halka faydası dokunanıdır.
nâs-ı ızrar	huk. birinin, her ne şekilde olursa olsun bir başkasının menkul veya gayrimenkul malını harap etmesi, yok etmesi veya zarar vermesi.
nas	(a.i.) . (bkz. nass).
na's, na'se	(a.i.) 1. uykusu gelme, uyku bastırma, ımızganma, (bkz: sine). 2. zayıflık, bitkinlik, kuvvetsizlik.
nâ-sabûr	(f.a.b.s.) sabırsız, içi tez, tezcanlı.
nâ-sâf	(f.a.b.s.) 1. saf olmayan, hâlis olmayan, karışık. 2. pis, kirli.
nasaf	(a.i.) uşak, hizmetçi.
nasafet	(a.i.) [bu şekli asıl olmakla beraber; "nasfet" şekli yaygındır], (bkz: nasfet).
nasâib	(a.i. nasîbe'nin c.) dikili taşlar.
na'sân	(a.s.) uykusu gelmiş, uyku bastırmış [adam].
nasârâ	(a.i. nasrânî'nin c.) Hıristiyanlar
nâ-savâb	(f.a.b.s.) doğru olmayan, yanlış, haksız.
Cevâb-ı nâ-savâb	yanlış, haksız cevap.
nasâyih	(a.i. nasîhat'ın c.) öğütler.
nasâyih-i pederâne	babacasına öğütler, [aslı"nasâih" dir].
Nasâyıh-üI-Mülûk	(padişahların öğütleri) 1639 da ölen Sivaslı Abdülmecit Şeyhî'nin I. Ahmet'in emriyle çeşitli eserlerden seçerek meydana getirdiği dinden, ahlâktan ve memleket idaresinden bahseden eseri.
nâ-sâz	(f.b.s.) uymaz, uygunsuz.
Tâli'-i nâ-sâz	uygunsuz talih.
nâ-sâzî	(f.b.i.) uymazlık, uygunsuzluk.
nâ-sâz-kâr	(f.b.s.) 1. uygun görmeyen, muhalif. 2. münasebetsiz işle uğraşan. 3. işitilmemiş, beklenmemiş.
nâ-sâz-kârî	(f.b.i.) 1. uygunsuzluk, zıtlık. 2. uygunsuz, münasebetsiz iş görme.
nasb	(a.i.) 1. dikme, saplama.
nasb-ı hıyâm	çadırları dikme.
nasb-ı nazar	göz atma, bakma.
nasb-ı nigâh	göz dikme. 2. bir me'murluğa tâyin. 3. a. gr. ismin i'râbı, harfin üstün (e) okunması.
nasb-ı ayn [etmek]	gözü dikme [k].
nâ-sencîde	(f.b.s.) 1. tartılmamış, ölçülmemiş. 2. değerlenmemiş. 3. iyi düşünülmemiş.
nâsere	(f.i.) ayarı bozuk [para].
nâ-sezâ	(f.b.s.) yakışmaz, (bkz: nâ-revâ).
nasfet	(a.i.) 1. insaf, haklılık, doğruluk, [aslı"nasafet" dir]. 2. fels. denkserlik, fr. equite. (bkz: hakkaniyet).
nâsıb	(a.s. nasb'dan) 1. nasbeden, (bir yere) diken. 2. a. gr. harfi üstün (e) okutan. 3. nasbeden, tâyin eden, atayan.
nâsibe	(a.s. nasb'dan) [nâsıb'ın müen.]. (bkz: nâsıb).

nâsıf	(a.i. nısf'dan) geo. açı ortay, açıyı iki eşit parçaya bölen doğru, fr. bissectrice.
nâsıh, nâsıha	(a.s. nush'dan) 1. nasihat eden, öğüt veren, (bkz. pend-kâr, vaiz). 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
nâsıh-ül-ceyb	kalbi temiz [adam].
nâsıh-i emîn	Hz. Nûh.
nâsıh-âne	(a.f.zf.) nasihat ederek, öğüt vererek,
nâsır	(a.s. nasr'dan c. nasırîn) 1.yardımcı, yardım eden. (bkz. muîn).
Hayr-ün-nâsır	(yardım edicinin en hayırlısı) Allah. 2. i. erkek adı.
nâsıra	(a.s.) ["nasır" in müen.]. (bkz: nâsır).
Nâsırîn	(a.s. nâsır'ın c.) yardımcılar, yardım edenler.
nâsıriyye	(a.i.) eski bir Mısır parası.
Nâsıye	(a.i. nasâ'dan c. nevâsî) alın. (bkz. cebîn, pîşânî).
nâsiye-i hâl	yüzün gösterişi, tavır, vaziyet.
nâsıye-pîrâ	(a.f.b.s.) alnı süsleyen.
nâsıye-sâ	(a.f.b.s.) alnını yere süren.
nâsıye-sâzî	(a.f.b.s.) alnını yere sürme.
nâsî	(a.s.) nisyân edici, eden, unutan, unutucu.
nasîb	(a.i.) 1. pay, hisse. 2. birinin elde edebildiği şey. 3. Allah'ın kısmet ettiği şey.
nasîb almak	[Bektaşilikte] tarikata girme töreni yapılmak.
nasîb-dâr	(a.f.b.s) hissedar, (bkz: behre-mend).
nasîb-dâş	(a.f.b.s.) hissede beraber, nasipde eş olan. (bkz: hem-hisse).
nasîbe	(a.i. nasb'dan. c. nasâib) dikili taş, yollara nişan için dikilen taş.
nâsic	(a.s. nesc'den) 1. nesceden, dokuyan. 2. sıralayan, düzenleyen.
nâsic-ül-hiyel	kötülük eden.
nâsih	(a.s. nesh'den) 1. nesh ve ibtâl eden, battal eden. 2. istinsah eden, kopyasını çıkaran
nasîh	(a.s.c. : nusahâ) : nasîhat, öğüt veren.
Nasîhat	(a.i. nush'dan c. : nasâyih) öğüt. (bkz : ıza, pend, va'z).
nasîhat-âmîz	(a.f.b.s.) kendisinden öğüt alınacak söz.
nasîhat-ger	(a.f.b.s.) öğüt veren.
nasîhat-kâr	(a.f.b.s.) öğüt veren.
nasîhat-nâme	(a.f.b.i.) insanlara yol göstermek, öğüt vermek maksadıyla yazılan manzum veya mensur eser. (bkz: pend-nâme).
nâsîhat-nâ-pezîr	(a.f.b.s.) öğüt dinlemez.
nasîhat-pezîr	(a.f.b.s.) öğüt dinler.
nâsik	(a.s. nesak'dan) tertîbeden, düzenleyen.
nâsik	(a.s.) Allah yolunda ibâdet eden, dîne bağlı, (bkz: âbid, zâhid).
nâsil	(a.i.) kıl dökücü ilâç.
nâ-sipâs	(f.b.s.) şükretmeyen, nankör.
nâsir	(a.s. nesr'den) 1. yayan, saçan. 2. nesir yazan.
nasîr	(a.s. nasr'dan) nusret eden, yardımcı, (bkz: meded-kâr, muin).
nâsiye	(a.s. nisyân'dan) ["nâsî" nin müen.]. (bkz: nâsî).
nâsiye	(a.i.c. nevâsî). (bkz. nâsiye).
nâsiyede mestur (olmak)	alında yazılı olmak.

Tarihvemedeniyet.org

nasl	(a.i.c. nisâl, nusûl) temren, ok, kargı gibi şeylerin ucundaki sivri demir.
nasr	(a.i.) 1. yardım. 2. üstünlük, (bkz: zafer).
Sûre-i nasr	Kur'ân'ın 110. sûresi.
nasr ullah	Allah'ın yardımı.
nasrun-min-Allahi ve fethün karib	"yardım Allah'dandır, fetih de yakındır." mânâsına gelen bir "âyet-i kerîme".
nasr-üd-dîn	1) dîne yardımı dokunan; 2) dilimizde "nasreddin" şeklinde kullanılan erkek adı.
nasrânî	(a.i.c. nasârâ) Hıristiyan. [Hz. isa'nın oturduğu "Nasıra" köyüne mensup demektir].
nasrâniyye	(a.s.) ["nasrânî'nin müen.]. (bkz: nasrânî).
nasrâniyyet	(a.i.) Hıristiyanlık.
nasrî	(a.s.) Allah yardımı ile üstünlük ve ülke almakla ilgili.
nass	(a.i.c. : nusûs) : 1. sarihlik, açıklık, kat‘îlik. 2. manasında sarihlik, katîlik bulunan Kur’an ayetinin delil olarak gösterileni. 3. fels. inak, dogma. 4.gr. eskiden sadece bir manaya gelen kelime.
nass-ı katı‘	mânâsı sarîh, açık olan Kur'an âyetlerinden delil olarak gösterilen âyet.
nassî	(a.s.) fels. inaksal, dogmatik.
nassiyye	(a.i.) inakçılık, dogmatizm, fr. dogmatisme.
nâ-sûde	(f.b.s.) istirahat etmemiş, dinlenmemiş.
nasûh	(a.s. nush'dan) 1. nasîhatçı, öğütçü. 2. hâlis, temiz.
Tevbe-i nasûh	bozulması imkânsız tövbe. 3. i. erkek adı.
nasûhî	(a.s.) 1. bozulmaz şekilde tövbe edici. 2. erkek adı. [müen. "nasûhiyye"].
Nasûhiyye-i Halvetiyye	(a.st.) Halvetiyye tarikatı şubelerinden biri.
nâsûr	(a.i.c. nevâsîr) 1. basur deliği, fr. fistule.
nâsûr-i bevlî	hek. idrar yolları dokularının marazî olarak sertleşmesi.
nâsûr-i dem'i	hek. kanlı bâsûr.
nâsûr-ı şercî	hek. Bâsûr. 2. nasır.
nâsût	(a.i.) insanlık, mahlûkıyet, insanlık camiası, insanlığa ait şeyler.
Âlem-i nâsût	insanlık âlemi, [lâhût'un zıddı].
nâsûtî	(a.s.) dünyâya, insanlığa mensup, dünyâ ile, insanlıkla ilgili.
nâsûtiyân	(a.i.c.) insanlar.
nâ-süfte	(f.b.s.) delinmemiş.
Dürr-i nâ-süfte	delinmemiş inci. (bkz: lü'lü-i gayr-i meskub). mec. evlenmemiş güzel kız.
nâ-sütûde	(f.b.s.). aşağılık, bayağı, değersiz.
na'ş	(a.i.) içinde ölü bulunan tabut, cenaze, kefene sarılıp tabuta konmuş ölü. (bkz: cenâze, meyyit).
nâ-şâd	(f.b.s.) hüzünlü, gamlı, kederli, tasalı.
nâ-şâdî	(f.b.i.) gamlılık.
nâ-şâyeste	(f.b.s.) lâyık olmayan, lâyık değil, (bkz: nâ-sezâ).
nâ-şekîb, nâ-şekib	(f.b. s.), (bkz. nâ-şikîb, nâ-şikib).
nâ-şekîbâne	(f.zf). (bkz. nâ-şikîb-âne).
nâ-şekibânî	(f.b.i.). (bkz. nâ-şikibânî).
nâ-şekibî	(f.b.i.). (bkz. nâ-şikibî).

nâşıt	(a.s. neşat'dan) şen, neşeli [adam].
nâşî	(a.s. neş'et'den) 1. neşet eden, edici, ileri gelen. 2. zf. ötürü, dolayı, sebebiyle.
nâşid, nâşide	(a.s. neşîde'den) 1. şiir okuyan, şiir söyleyen, şiir yazan. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
nâ-şikîb	(f.b.s.) sabırsız.
nâ-şikib	(f.b.s.) sabırsız.
Âşık-ı nâ-şikib	sabırsız âşık. [şiirde "nâ-şikîbâ" şeklinde de kullanılır].
nâ-şikîb-âne	(f.zf.) sabırsızlıkla.
nâ-şikibânî	(f.b.i.) sabırsızlık, (bkz: nâ-şekibî).
nâ-şikibî	(f.b.i.) sabırsızlık, (bkz: nâ-şekibânî).
nâ-şinâs	(f.b.s.) 1. bilmez, (bkz: câhil). 2. tanımaz olan.
Hakk-nâ-şinâs	hak bilmez, hak tanımayan.
Ni'met-nâ-şinâs	iyilik bilmez, nankör.
nâ-şinâsî	(f.b.i.) bilmezlik, tanımazlık.
nâ-şinîde	(f.b.s.) işitilmemiş, duyulmamış.
Kavl-i nâ-şinîde	işitilmemiş söz.
nâşir	(a.s. neşr'den) 1. neşreden, dağıtan, saçan, yayan, açan. 2. bir kitap neşreden, yayınlayan.
nâşir-i efkâr	fikirler yayıcısı.
nâşir-ül-harâre	kim. ısıveren.
nâşire	(a.i.) anat. kolu açan adale.
nâ-şitâ	(f.b.i.) sabahtanberi bir şey yememiş olma.
nâşiz	(a.s. neşz'den) 1. dâima kalkmış, kabarmış, atan [damar]. 2. karısına karşı çok zâlim olan [koca]. 3. heyecanla coşma [kalb].
nâşize	(a.s.) itaatsizlikte direnen [kadın].
nâ-şüküfte	(f.b.s.) açılmamış.
Zühre-i nâ-şüküfte	açılmamış çiçek.
nâ-şüste	(f.b.s.) yıkanmamış.
Nat‘	(a.i.c. entâ', nutû') 1. sofra bezi. 2. meşinden yapılan döşek, f r. natte.
nat'-ı zemîn	yer yüzü. (bkz: rû-yi zemîn).
na't	(a.i.c. nuût) 1. bir şeyi medhederek anlatma, vasıflandırma. 2. ed. Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiirler.
nâ-tâb	(f.b.s.) güçsüz, kuvvetsiz, takatten düşmüş.
nâ't-bân	(a.f.b.s.) na't-ı şerif okuyan kimse.
nâ-temâm	(f.a.b.s.) tamamlanmamış, bitmemiş.
nâ-temâmî	(f.a.b.i.) noksanlık, eksiklik.
nâ-temâmiyyet	(f.a.b.i.) (bkz : nâ-temâmî).
nâ-ters	(f.b.s.) korkusuz, cesur, yürekli.
na't-gû	(a.f.b.s.) na't söyleyen.
nath	(a.i.) süsme, boynuzla vurma.
na't-hân	(a.f.b.s.) 1. na't, kasîde okuyan. 2. cuma günleri bâzı selâtin câmileriyle tekkelerde güzel sesle "na't-i şerif okuyan adam.
nâtıh	(a.s.c. nevâtıh) 1. süsen, boynuzuyla vuran [hayvan]. 2. sıkıntı, keder, (bkz: elem, mihnet).
nâtık	(a.s. nutk'dan) 1. söyleyen, konuşan, lâkırdı eden. (bkz: güya, gûyende, suhan-senc).

Gayr-i nâtık	konuşma ve düşünceden mahrum. 2. idrâk eden, düşünen. 3. bir ifâdesi olan. 4. bir şeyi gösteren. 5. beyân eden, bildiren, bildirici.
Hayvân-ı nâtık	(konuşan hayvan) insan. 6. erkek adı. [müen. "natıka"]. 7. tas. Allah'ın insanda dile gelme durumu.
nâtıka	(a.i.) 1. düşünüp söyleme hassası, kuvveti. 2. düzgün, dokunaklı söz söyleme. 3. kadın adı.
nâtıka	(a.i. nutk'dan) ["nâtık"ın müen.]. (bkz: nâtık).
nâtıka-i cem'iyyet	cemiyetin natıkası, söz söyleme kudreti.
nâtıka-perdâz	(a.f.b.s.) düzgün ve dokunaklı söz söyleyen.
nâtıka-pîrâ	(a.f.b.s.) sözünü, dokunaklı, düzgün kelimelerle süsleyen.
nâtıkıyyet	(a.i. nutk'dan) nâtıklık, konuşmaklık, söz söylemeklik. [yapma kelimelerdendir].
nâtır	(a.i. natr'dan. c. natare, nuttâr, nüterâ) 1. bağ, bahçe bekçisi. 2. hamam natırı, hizmetçisi, [bizde cemi şekilleri kullanılmamıştır].
nâ-tırâş, nâ-tırâşîde	(f.b.s.) yontulmamış, tıraş olmamış, terbiye görmemiş, ham kaba.
nâtıs	(a.s.) bilgili, faziletli [adam]. (bkz: dana).
natîh	(a.i.) l.çifteli at. 2. mec. şom.
natîş	(a.i.) kuvvet ve hareket.
natrûn	(a.i.) 1. güherçile. 2. boraks.
nats	(a.i.) nadas.
natş	(a.i.) bünye ve yaradılışın kuvveti, şiddeti.
natûh	(a.s. nath'dan) çok süsen, süseğen [hayvan].
natûk	(a.s. nutk'dan) güzel, düzgün söz söyleyen.
nâtûr	(a.i.c. nevâtîr). (bkz: nâtır).
nâ-tüvân	(f.b.s:) zayıf, kuvvetsiz. (bkz: zebûn).
nâ-tüvânî	(f.b.i.) zayıflık, kuvvetsizlik.
nâûr	(a.s.) 1. kanı kesilmeyen, kanı durdurulamayan [damar]. 2. i. değirmen kanadı.
nâûre	(a.i.c. nevâîr) bostan dolabı.
nâûs	(f.i.) kilise, manastır; mecûsî ateşkedesi. (bkz. deyr, sûmnât). ["nâvûs" şekli de vardır].
nâ-ümîd	(f.b.s.) ümitsiz, ümidi kırılmış, (bkz: nev-mîd).
nâ-ümîdî	(f.b.i.) ümitsizlik, ümit kırıklığı. (bkz: kunût, me'yûsiyyet, nevmîdî).
nâ-üstüvâr	(f.b.s.) 1. sağlam olmayan, dayanıksız. 2. münasebetsiz.
nâ-üstüvârî	(f.b.i.) 1. sağlam olmama. 2. münasebetsizlik.
nâv	(f.i.) 1. içi kovuk, oyuk şey. 2. küçük gemi; kayık.
nâ-vâkıf	(f.a.b.s.) tanımayan, iyice bilmeyen.
nâv-dân	(f.b.i.) oluk. (bkz: mîzâb).
nâv-dân-ı hâme	kalem oyuğu.
nâve	(f.i.) çamur ve hamur teknesi.
nâvek	(f.i.) ok. (bkz: nebl, sehm, tîr).
nâvek-i müjgân	oka benzeyen kirpik.
nâvek-i kalbî	içten çekilen âh.
nâvek-i seherî	seher vaktinde edilen beddua (ilenç).
nâvek-endâz	(f.b.s.) ok atıcı, okçu. (bkz: kemân-keş, tîr-endâz).
nâvek-endâzî	(f.b.i.) ok atıcılık.

nâvek-müjgân	(f.b.s.) 1. ok gibi olan kirpik. 2. kirpiği ok gibi olan dilber.
nâver	(f.s.c. nâverân) mümkün, kabil, olabilir.
nâverân	(f.s. nâver'in c.) mümkün olan, olabilir şeyler, (bkz: mümkinât).
nâverd	(f.i.) savaş; doğuş, (bkz ; ceng, harb, heycâ, neberd, perhâş, vega).
nâverd-gâh	(f.b.i.) savaş meydanı.
nâverd-hâh	(f.b.s.) savaş isteyen, (bkz: ceng-cû).
nâvî	(f.s.) 1. içi oyuk şey. 2. i. üç direkli gemi.
Nâvîce	(f.s.) pis, murdar, mülevves. (bkz: habîs).
nây	(f.i.) 1. kamış. 2. müz. ney, kamıştan yapılan düdük.
nây-ı bînî	anat. burun deliği.
nây-i enbân	müz. gayda, tulumlu boru.
nây-i gülû	anat. boğaz, gırtlak, (bkz: hülkum).
nây-i rûyîn, nây-i rûyîne	müz. eski savaşlarda çalınan tunçtan yapılmış bir boru.
nây-i türkî	müz. zurna.
-nây	(f.e.). (bkz. nâ-).
na'y	(a.i.) ölüm haberi getirme.
nâ-yâb	(f.b.s.) 1. bulunmaz.
Ka'r-ı nâ-yâb	dibi bulunmaz. 2. benzeri olmaz. (bkz. ender, nâdir).
nây-bân	(f.b.s.) ney çalan, (bkz: nâyî, nây-zen, ney-zen).
nây-çe	(f.b.i.) küçük ney.
nâ-yeste	(f.b.s.) lâyık olmayan. (bkz. nâ-şâyeste).
nâyî	(f.i.) ney çalan, (bkz: nây-bân, nây-zen, ney-zen).
nâyiha	(a.i. nevh'den c. nâyihat) para ile ölüye ağlayan kadın, sağucu, (bkz. nevvâha).
nâyîn	(f.s.) kamıştan yapılma, sazdan.
nây-veş	(f.b.s.) ney gibi.
nây-zen	(f.b.s. ve i.) neyzen, ney çalan, (bkz. nây-bân, nâyî, ney-zen).
nâz	(f.i.) 1. kendini beğendirmek için takınılan yapmacık, (bkz. cilve, işve, şîve). 2. bir şeyi beğenmiyormuş gibi gözükme. 3. şımarıklık. 4. yalvarma, rica.
na'z	(a.i.). (bkz. intiâz).
nâz ü naîm (içinde olma)	refah ve bolluk içinde olma.
nâz ü niyâz (ile)	1. isteksiz olarak, istemeyerek. 2. yalvarıp yakararak.
nâ-zâd, nâ-zâde	(f.s.) 1.doğmamış. 2. olmayacak.
Nazâif	(a.s. nazîf'in c.) nazîf, nezâfetli, temiz, pak olanlar.
Nazâir	(a.i. nâzîre'nin c.), (bkz. nazîre).
Nâzân	1. nazlı. 2. i. kadın adı.
nazar, nazâret	(a.i.) 1. altın. (bkz. zeheb, zer). 2. tazelik, (bkz: nadar).
nazar	(a.i.c. enzâr) 1. bakma, göz atma. 2. düşünme, (bkz. mülâhaza). 3. göz değme, (bkz. isâbet-i ayn). 4. iltifat. 5. îtibar. 6. yan bakış. 7. güzel, dilber.
Atf-ı nazar	bakma.
Câ-yi nazar	düşünme.
Hüsn-i nazar	iyi gözle görme.
İm'ân-ı nazar	bakıp süzme.
Nûr-i nazar	göz nuru.
Sarf-ı nazar	şöyle dursun.

Sarf-ı nazar etmek	vazgeçmek.
nazar-ı hakkanî	Hamzaviye tarikatında mürşidin bakışıyla talibin aşk ve cezbeye uğraması ve cezbe ile fenâ'ya ermesi.
nazar-ı ibret	fena bir olayı ders alınacak bir örnek olarak görme.
nazar-ı istihcân	müstehcen telâkki etme bakışı.
nazar-ı istîlâ-kârâne	istilâcılara yaraşan bakış.
nazar-ı musagger	bir şeyi gerçek boyutlarından küçük görme.
nazar-ı şefkat	acıma bakışı.
nazar-ı şekk ü tedkik	şüphe ve tetkik bakışı.
nazar-ı takdir	kıymet biçme bakışı.
nazaran	(a.zf.) 1. göre, .. bakıma göre, bakarak, bakılırsa. 2. nisbeten, nisbetle, kıyaslayarak.
nazar-bâz	(f.b.s.) 1. şuhlukla, neşe ile bakan. 2. güzeli seyretmekle yetinen, maddî tatmin edilmeyi istemeyen.
nazar-bâzî	(a.f.b.i.) şuhlukla, neşe ile bakış.
nazar ber kadem	(a.b.i.) tas. nakşî tarikatında bulunan on iki tâbirden biri. [diğerleri hoşderdem, sefer der vatan, halvet der encümen, yad kerd, bâz keşt, nigâh dâşt, yâd-dâşt, vukuf-ı zamanî, vukuf-ı adedî, vukuf -ı kalbî'dir].
nazar-endâz	(a. f.b.s.) göz atan, bakan.
nazâret, nadâret	(a.i.) 1. tazelik. 2. güzellik, hoşluk. 3. parlaklık.
nazar-firîb	(a.f.b.s.) göz aldatan, yanlış düşündüren, düşünceleri yanlış yola sevk eden.
nazar-ı firîb-i efkâr	fikirlerin gözünü aldatıcı.
nazar-gâh	(a.f.b.i.) nazar edilen, bakılan veya bakılacak yer.
nazar-geh	(a.f.b.i.). (bkz: nazar-gâh).
nazarî	(a.s.) 1. nazar'a, bakışa ait, nazarla, bakışla ilgili. 2. yalnız görüş hâlinde bulunan, tatbik edilmemiş, teorik, fr. theorique.
nâ-zarîf	(f.a.b.s.) zarif olmayan.
nazariyyât	(a.i. nazariyye'nin c.) ilmî görüşler, düşünüşler.
Nazariyyât-ı Edebiyye	ed. Servetifünûn şâiri Ahmet Reşit Bey'in, edebiyat bilgilerine dair 1912 de hazırladığı iki ciltlik eseri.
nazariyyât-ı hikemiyye	nazarî (teorik) fizik, fr. theories physique.
nazariyye	(a.i.c. nazariyyât) l.mat.teori, fr. theorie.
nazariyye-i kıyamet	biy. kıyamet teorisi. 2. ilmî görüş, ilmî düşünüş; kuram.
nazar-perver	(a.f.b.s.) göz okşayıcı.
nazar-rübâ	(a.f.b.s.) göz çeken.
nâz-bâlîn	(f.b.i.) yastık, (bkz: nâz-bâliş).
nâz-bâliş	(f.b.i.) yastık, (bkz: nâz-bâlîn).
nazc	(a.i.) 1. pişme, olma, kıvam bulma, olgunluk. 2. bülûğa erme.
nazc-ı kabl-el-vakt	zamanından önce bülûğa erme.
nâz-dâr	(f.b.s.) 1. nazlı. 2. i. meşhur bir çeşit lâle.
nâzekî	(f.i.) naziklik, incelik [aslı"nazükî" dir].
nâzende	(f.s.) 1. naz edici, nazlı, hoş edalı, (bkz. işve-bâz, işve-kâr). 2. sevgili.
nâzende-âl	meşhur bir çeşit lâle.
nâzende-i tannâz	alaycı, nazlı güzel.
nâzenîn	(f.s.) l. cilveli, oynak. 2. çok nazlı yetiştirilmiş, şımarık. 3. narin, ince yapılı. 4. mahut.
Tarîk-ı nâzenin	Bektaşi tarikatı. 5. müz. eski bir makam.

nâzenîn-i dil-rübâ-yi temeddün	medenîleşmenin gönül çeken güzeli.
nazh	(su çekme, (bkz: nadh).
nâzıc	(a.s.) olgun, yetişmiş, pişmiş, kıvama gelmiş [et, meyva].
nâzım	(a.s. nazm'dan c. nâzımîn) 1.tanzim eden, nizâma koyan, düzenleyen. 2. ed. nazım hâline koyan, manzume yazan.
nâzım-i menâzım-i umûr-i cumhur	halkın işlerini sıraya koyan, düzenleyen. 3. fiz. düzengeç, düzenleyici, fr. regulateur.4. mat. normal. 5. i. erkek adı. [müen. nâzıme, kadın adı olarak da kullanılır].
nâzıma	(a.i.) ["nâzım" in müen.]. (bkz: nâzım).
nâzım-âne	(a.f.zf.) nâzım olana yakışacak yolda.
nâzımîn	(a.s. nâzım'ın c.) tanzîm edenler, nizâma koyanlar, düzenleyenler.
nâzır	(a.s. nazar, nezâret'den. c. nuzzâr) 1. nazar eden, nezâret eden, bakan, gözeten. 2. i. (eskiden) vekîl, bakan [kabinede], (bkz.vezîr). 3. bir yüzü bir tarafa olan.
nâzır-ı imâret	imparatorluk devrinde vakıf imaretlerinin yemekhane müdürü.
nâzır-ı vakf	huk. [eskiden] mütevelliye vakfa ait işlerde nezâret etmek ve işlerde rey bakımından mütevelliye mercî olmak üzere nasbolunmuş olan zat.
nâzıra	(a.s.) 1. nâzır'ın müennesi. 2. i. göz. (bkz. çeşm, dîde).
nâzıra-hân	(a.f.b.s.) bakarak taklîdeden.
nâziât	(a.i.c.) Kur'ân'ın 77 nci sûresi olup 46 âyetten oluşmuştur. [Mekke'de nazil olmuştur].
nâ-zîbâ	(f.b.s.) yakışmayan.
nazîc	(a.s.) pişmiş, yetişmiş, kemâlini bulmuş.
nazîd, nazîde	(a.s.) 1. yerli yerinde, tertipli. 2. yastık, minder, şilte gibi ev eşyası.
nazîf	(a.s. nezâfet'den) 1. temiz, (bkz: pak, pâkize, tâhir). 2. i. erkek adı. [müen. "nâzîfe"].
nazîfe	(a.s. nezâfet'den) 1. temiz. 2. i. kadın adı. 3. Abdülhak Hâmid'in 1876 da basılmış manzum tiyatrosu.
nâzik	(f.s.) 1. ince. (bkz: narin, rakîk). 2. terbiyeli, saygılı. 3. güzel, zarif, [kelimenin aslı "nâzük" dür].
nâzik-âne	(f.zf.) nezâketle, incelikle, kibarlıkla.
nâzik-beden	(f.a.b.s.) bedeni, vücûdu nâzik olan.
nâzik-edâ	(f.b.s.) nâzik davranışlı.
nâzik-endâm	(f.b.s.) nâzik endamlı, güzel vücutlu, (bkz. nâzik-ten).
nâzik-güzîn	(f.b.s.) çok nâzik. (bkz. nâzik-ter).
nâzik-hayâlân	(f.a.b.s.) 1.Allah'ın yarattıklarını düşünenler, arifler. 2. şâirler.
nâzik-hulk	(f.a.b.s.) tabiatı, yaradılışı nâzik olan.
nâzikî	(f.i.) naziklik, (bkz: nezâket).
nâzik-mizâc	(f.a.b.s.) nâzik tabîatlı.
nâzik-ten	(f.b.s.) nâzik vücutlu. (bkz: nâzik-endâm).
nâzik-ter	(f.b.s.) fazla nâzik, (bkz: nâzik-güzîn).
nâzik-terîn	(f.b.s.) daha nâzik, en nazik.
nâzik-vücûd	(f.a.b.s.) vücûdu nâzik ve lâtif olan.
nâzil	(a.s. nüzûl'den) 1. yukarıdan aşağı inen, inici. 2. bir yere konan, bir yerde konaklayan. 3. müz. inici, tizden peşte doğru giden dizi.

nâzile	(a.i.) 1. belâ, sıkıntı, (bkz: mihnet, dâhiye). 2. inme. (bkz: nüzul). 3. nezle.
Nâzilet-ül-Arş	(göğün en yüksek, dokuzuncu katı olan Arş'tan nazil olan, Arş'tan inen) Kur'ân-ı Kerîm.
nazîm	(a.i.) 1. sıra sıra, dizi dizi olan şey. 2. XVIII. asırdaki büyük şâirlerimizden biri.
nazîr	(a.s.) 1. taze. (bkz: âb-dâr). 2. altın. (bkz: nazar, zeheb, zer).
nazîr	(a.s. nazar'dan) benzer, eş. (bkz: küfv, şebîh, mânend, mesîl).
nazîre	(a.i.c. nazâir) 1. örnek, karşılık. 2. ed. bir şâirin manzum bir eserine (çok zaman gazeline) başka bir şâir tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yapılan benzer. 3. kadın adı.
nazîre-gû	(a.f.b.s.) nazire söyleyen.
nazîre-perdâz	(a.f.b.s.) kaside düzenleyen.
nâziş	(f.i.). (bkz. nâz).
nazm	(a.i.) 1. dizme, tertîbetme, sıraya koyma. 2. sıra, tertip. 3. ed. vezinli, kafiyeli söz. 4. halk şâirlerinin mesnevi şeklindeki manzûmelere verdikleri ad.
nazm-ı cihângîr	cihanı tutan nazım, dünyâya yayılan şiir.
nazm-ı garrâ	parlak nazım.
nazm-ı gûyân	konuşurmuş gibi yazılan nazım şekli.
Nazm-ül-cevâhir	(cevherlerin dizisi) Babıâli hocası ve Mümeyyiz-üş-Şuarâ Antepli Hasan Aynî'nin Arapça-Türkçe manzum lûgati.
Nazm-ül-leâl	(incilerin dizisi) Mütercim Asım'ın altı göbek önceki dedesi Antepli Şeyh Ahmet'in Arapça-Türkçe manzum sözlüğü.
nazmen	(a.zf.) manzum olarak, nazım ile. [zıddı"nesren"].
nazmî	(a.s. nazm'dan) 1. nazımla ilgili olan. 2. i. erkek adı.
nazmiyyât	(a.i. nazm'ın c.) manzum yazılar.
nazmiyye	(a.s. nazm'dan) ["nazmî" nin müen.]. (bkz: nazmî). 2. kadın adı.
nâz-perdâr	(f.b.s.) birinin nazını çeken.
nâz-perdârî	(f.b.i.) naz çekme.
nâz-perver	(f.b.s.) naz eden
nâz-perver-âne	(f.zf.) nazlanarak.
nâz-perverd, nâz-perverde	(f.b.s.) naz içinde büyümüş, terbiye olmuş, nazlı.
nâz-perverî	(f.b.i.) naz ederlik, nazlanma.
nazra	(a.i.). [bir tek] bakış.
Nazra-i mahmûr	mahmur bakış.
Nazra-i münâcât	yalvarıp yakaran bir bakış.
Nazra-i nefrîn	lânetleyen bakış.
Nazra-i perîşân	perişan bakış.
Nazra-i şefakat	şefkatli bakış.
Nazra-i şûm	uğursuz bakış.
Nazra-gâh	(a.f.b.i.) bakış yeri, gözle bakılan yer; göz önü.
Nazra-künân	(a.f.zf.) bakarak, seyrederek.
Nazret	(a.i.) . (bkz : nezâret)
nâzük	(f. s.).(bkz. nâzik).
nâzükî	(f.i.) naziklik, incelik.
nâzük-âne	(f.zf.). (bkz. nâzik-âne).
nâzük-beden	(f.a.b.s.). (bkz. nâzik-beden).
nâzük-edâ	(f.b.s.). (bkz: nâzik-edâ).

nâzük-endâm	(f.b.s.) (bkz : nâzik-endâm).
nâzük-güzîn	(f.b.s.) (bkz : nâzik-güzîn).
nâzük-hayâlân	(f.a.b.s.) (bkz : nâzik-hayâlân).
nâzük-hulk	(f.a.b.s.). (bkz. nâzik-hulk).
nâzükî	(f.i.). (bkz. nâzikî).
nâzük-mizâc	(f.a.b.s.). (bkz: nâzik-mizâc).
nâzük-ten	(f.b.s.). (bkz. nâzik-ten).
nâzük-ter	(f.b.s.).1.(bkz.nâzik-ter). 2. i. "nâzikter" şeklinde kullanılan kadın
nâzük-terîn	(f.b.s.). (bkz. nâzik-terîn).
nâzük-vücûd	(f.a.b.s.). (bkz: nâzik-vücûd).
ne	(f. e.) değil, yok.
neâb	(a.i.) 1. karga yavrusu. 2. karga veya horoz gibi ötme.
neâim	(a.i. neâme'nin c.) devekuşları, (bkz: neâmât).
ne'al	(a.i.) nalbant.
neam	(a.e.) 1. evet, pek güzel, hay hay; öyledir.
La ve neam	evet ve hayır; evet ve hayır demeyip susma. 2. (c. en'âm) deve, öküz, koyun gibi dört ayaklı hayvan.
neâmât	(a.i. neâme'nin c.) zool.devekuşları, (bkz. neâim).
neâme	(a.i.c. neâmât) zool. devekuşu.
ne'âr	(a.s.) kafa tutan, baş kaldıran. (bkz. âsî, ser-keş).
ne'âre	(a.s.i.) fâhişe, orospu.
neb‘	(a.i.). (bkz: nebeân).
nebâgat	(a.i. nebg'den) âşikar olma, meydana çıkma.
nebâhat	a.i.) 1. şan, şeref, onur. 2. şan ve şeref sahibi. 3. kadın adı.
nebâil	(a.s. nebîle'nin c.) yüceler, yüksekler.
nebâir	(a.i. nebîre'nin c.) torunlar, (bkz: esbât). [yapma kelimelerdendir].
nebâlet	(a.i.) 1. zekîlik. 2. büyüklük, ululuk. 3. cömertlik.
nebât	(f.i.) nöbet şekeri.
nebât	(a.i.c. nebâtât) topraktan biten, çıkan her türlü şey, bitki.
nebât-ı mâiyye	bot. sucul bitki.
nebâtât	(a.i. nebât'ın c.) 1. nebat (bitki) lar. 2. botanik, fr. botanique.
nebâtât-ı ibtidâiyye	bot. bir hücreli, (tek gözeli) bitkiler, fr. protophytes.
nebâtât-ı kesîr-ül-hücerât	bot. çok hücreli bitkiler, fr. metaphytes.
nebâtât-ı mâiyye	bot. su bitkileri, sucul bitkiler.
nebâtât-ı müteşebbise	bot. sarmaşan, sarılıcı bitkiler, fr. liane.
nebâtât-ı süfliyye	bot. aşağı bitkiler, fr. plantes inferieures.
nebâtât-ı zât-ül-büzûr	bot. tohumlu bitkiler, fr. spermatophytes.
nebâtî	(a.s.) 1. nebâta (bitkiye) mensup, nebat (bitki) ile ilgili. 2. nebat (bitki) dan yapılmış. 3. coğr. bitkisel, fr. vegetal.
nebâtiyye	(a.s.) ["nebâtî" nin müen.]. (bkz: nebâtî).
nebâtiyyûn	(a.i.c.) botanik âlimleri (bilginleri).
ne-bâyed	(f.z.) lâzım değil.
nebbâc	(a.s.) sesi sert olan.
nebbâh	(a.s.) havlayıcı.
nebbâl	(a.i. nebl'den) okçu, ok yapan ve satan adam.
nebbâş	(a.s. nebş'den) mezar soyucu, kefen soyucu.
nebbût	(a.i.) kısa, kalın, elle tutulan yanı ince, yukarıya doğru ağır ağır kalınlaşan jimnastik sopası, lobut.

nebe	(a.i.c. enbâ) haber. (bkz: peygam).
nebeân	(a.i.) pınar suyunun yerden kaynaması.
nebe'-âver	(a.f.b.s.) haber getiren. (bkz. peyâm-âver, peygam-âver).
neberd	(f.i.) harb, savaş, (bkz: ceng, cidal, perhâş).
neberd-azmâ	(f.b.s.) çok savaşlara girmiş çıkmış tecrübeli kimse.
neberde	(f.i.) savaşçı, (bkz: ceng-cû, cidâl-cû).
neberd-gâh	(f.b.i.) savaş yeri.
neberd-pîşe	(f.b.s.) savaşçı, savaşı sanat edinmiş kimse.
nebevî	(a.s. nebî'den) nebî'ye, peygambere ait, onunla ilgili.
Hadîs-i nebevî	peygambere ait hadîs.
nebeviyye	(a.s.) ["nebevî" nin müen.]. (bkz: nebevî).
nebî	(a.i. nebe'den. c. enbiyâ) 1. haberci. 2. peygamber, [birinci mânâ, hemen hemen hiç kullanılmaz.]. 3. i. erkek adı.
nebîh, nebîhe	(a.s.) namlı, şerefli, (bkz: necîb).
nebîl, nebîle	(a.s.) 1. yüksek meziyet ve onur sahibi. 2. akıllı, anlayışlı. 3. bilgili ve faziletli [kimse]. 4. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
nebîr	(a.i.) torun, [erkek], (bkz: hafîd).
nebîre	(a.i.) torun [kız], (bkz: hafide, nebîse).
nebîse	a.i.torun [kız]. (bkz : hafîde, nebîre).
nebiyyûn, nebiyyîn	(a.i. nebî'nin müen.) nebiler, peygamberler.
nebîz	a.i.) 1. hurma veya arpadan yapılan bir çeşit içki. 2. şarap.
nebk, nebık, nıbk	(a.i.) bot. yaban kirazı.
nebl	(a.i.) 1. ok. (bkz: nâvek, sehm, tîr). 2. ok yapma.
nebr	(a.i.) 1. yükseğe çıkarma, kaldırma, yükseltme; sesi yükselme. 2. korkup çığlık atma, haykırma.
nebş	(a.i.) 1. gömülü şeyi eşip yerden çıkarma. 2. bir şeyi başka bir şey ile meydana çıkarma.
nebt	(a.i.) 1. yerden çıkma, bitme. 2. ot. (bkz: giylâh).
nebz	(a.i.). (bkz. ilka', i'lâm).
nebz-i ahd	huk. [eskiden] muahedeyi feshetme.
nebze	(a.i.) 1. az şey, bir parça. 2. bir şeyin artığı.
necâbet	(a.i.) soyluluk, soy temizliği.
necâbetlü	(a.t.b.s.) 1. soylu, soyu temiz. 2."devletlü" kelimesiyle birlikte şehzadeler için kullanılan bir ünvan idi.
necâdet	(a.i.) kahramanlık, yiğitlik, efelik, (bkz: necdet).
necâh	(a.i.) 1. isteğine ulaşma. 2. kurtulma, (bkz: felâh, halâs).
necâib	(a.s. necîbe'nin c.) necip, asîl, şerefli, temiz kimseler veya şeyler.
necâib-ül-Kur'ân	Kur'ân'ın İhlâs, En'âm süreleriyle Âyet-el-Kürsî gibi ruhlara ufuk açıcı kısımları.
necâset	(a.s.) 1. pislik, murdarlık. 2. ters, kazûrat.
necâşî	(a.i.) Habeş imparatorunun ünvanı.
necât	(a.i.) kurtulma, kurtuluş, (bkz: halâs, rehâ, selâmet).
En-necâtü fi-s-sıdk	selâmet, kurtuluş doğruluktadır.
necâtî	(a.s.) 1. necâta, kurtulmaya mensup, kurtuluşla ilgili. 2. h. i.(büyük N ile) XV. Asrın meşhur Osmanlı şâiri olup asıl adı İsa'dır, 1508'de ölmüştür. Bir dîvânı vardır. 3. i. erkek adı.
neccâb	(a.i.) deveci.

neccâd	(a.i. necd'den) yorgancı, yatak, yorgan, yastık gibi şeyler yapan.
neccâh	(a.i.) yorgancı.
neccâm	(a.s. necm'den) astronomi âlimi, fr. astronome.
neccâr	(a.i. necr'den) 1. dülger. 2. marangoz.
neccârî	(a.i.) necr'den) dülgerlik, marangozluk.
neccâş	(a.i.) hayvan sürücüsü.
necd	(a.s.c. encâd, nicâd, nücûd) 1. yüksek yer. 2. i. yiğitlik hâli. 3. i. gamlılık. 4. i. yol.
necd-i hüseynî	müz. Kantemir'in edvarında (1695) tanımlanan bir makam.
Necd	(a.h.i.) Arap yarımadasının orta bölgesi.
necdet	(a.i. necd'den) 1. kahramanlık, yiğitlik, efelik, (bkz: necâdet). 2. erkek adı.
necef, necefe	(a.i.) yüksek, tümsek yer, sırt, tepe.
Necef	(a.h.i.) Kûfe civârında Hz. Alî'nin türbesi olan yer.
necefe	(a.i.) büyük askı kandil.
neces	(a.i.) pislik, murdarlık, (bkz: necaset).
necîb	(a.s.c. encâb, necâib, nücebâ) 1. soyu sopu temiz, nesli pak olan kimse. 2. erkek adı.
necîbâne	(a.f.zf.) soyu sopu temiz, nesli pak olana yaraşır şekilde.
necîbe	(a.s.) [necîb'in müennesi]. (bkz: necîb). 2. kadın adı.
necîd	(a.s. necd'den) 1. yürekli [adam], 2. i. arslan. (bkz: esed, gazanfer, haydar, leys, şîr).
necîl	(a.s. necl'den) 1. soylu, soyu sopu temiz, kişizade.
Necl-i necîl	soyu temiz, asîl çocuk. 2. i. erkek adı.
necîle	(a.s.) ["necîl" in müen.]. (bkz: necîl).
necîliyye	(a.i.) bot. (bkz: necliyye).
necîre	(a.s. necr'den) üstü örtülü tahta sofa.
necis	(a.s. necs'den) pis, murdar, (bkz : nâ-pâk).
necîs	(a.s.) 1. necâsetli, pis, murdar, kirli. 2. onulmaz hastalık.
neciyy	(a.i. necvâ'dan) sırdaş, (bkz: hem-râz).
necl	(a.i.c. encâl) 1. oğul, evlât, çocuk. (bkz: ferzend).
necl-i necîb	soyu temiz çocuk. 2. nesil, sülâle, kuşak.
neclî	(a.s.) necle, oğula, sülâleye mensup, bunlarla ilgili.
necliyye	(a.i. necl'den) bot. buğdaygiller, fr. graminees.
necm	(a.i.c. encâm, encüm, nücûm) 1. yıldız, (bkz: ahter, kevkeb, sitâre). 2. Kur'ân. (bkz: Fürkan, Hüda, Hitâb, Kitâb, Mushaf, Nûr, Zikr). 3. huk. vâdesi gelen borç.
necm-i dirahşân	parlayan yıldız.
necm-i dünbâle-dâr	astr. kuyruklu yıldız, (bkz: necm-i gîsû-dâr).
Necm-i etrâf-ı kutûb	astr. günlük harekette ufkun altına inmeyen yıldızlardan her biri, kutup yöresi yıldızı, batmayan yıldız, fr. etoile circumpolaire.
necm-i gîsû-dâr	astr. kuyruklu yıldız.
necm-i sabit	hareket etmeyen yıldız.
necm-i sâkıb	parlak yıldız, Satürn.
necm-i seyyâr	gezegen.
necm-ül-bahr	zool. denizyıldızı.
necm-ül-kelb	astr. köpek yıldızı, Sirus.
necmî	(a.s.) 1. yıldızla ilgili. 2. i. erkek adı. [müen. "necmiyye"].

necm-üd-dîn (a.b.i.) 1. dînin yıldızı. 2. erkek adı olup dilimizde "necmettin" şekli yaygındır.
necş (a.i.) avı yatağından çıkarma.
necvâ (a.i.) fısıltı, gizli söz.
necve (a.i.) tümsek ve yüksek yer.
nedâ (a.i.) 1. çiy; nem, rütubet, (bkz: şeb-nem). 2. Cömertlik etme, hediye verme.
nedâid (a.i. nedîd ve nedîde'nin c.) eşler, emsaller, akranlar.
nedâlet (a.i.) 1. kir, pislik. 2. çalma, aşırma.
nedâmet (a.i.) pişmanlık, (bkz: nedâmet-kârî, nedem).
nedâmet-gâh (a.f.b.i.) nedamet, pişmanlık yeri.
nedâmet-kâr (a.f.b.s.) pişman olan.
nedâmet-kârâne (a.f.zf.) pişmanlıkla.
nedâmet-kârî (a.f.b.i.) pişmanlık, (bkz: nedamet).
-nedân (f.s.) "bilmez, bilmeyen" mânâlarıyla kelimelere eklenir.
Muhabbet-nedân sevgi bilmez.
nedâret (a.i.) tazelik, parlaklık, (bkz: letafet, nezâret, taravet).
nedâvet (a.i.) 1. yaşlık, nemlilik, (bkz: rütubet). 2. konuşma, bir konuyu görüşme.
nedb (a.i.) 1. ağıt ağlama, (bkz: nüdbe). 2. çağrı, davet; teşvik.
nedbe (a.i.c. nedeb, nüdûb) yara izi. [aslı"nedebe" dir].
Neddâb (a.i.) ölü ağlayıcısı, (bkz: nevha-ger).
neddâf (a.i. nedf'den) hallâç.
neddâfî (a.i.) neddaflık, hallaçlık.
nedeb (a.i. nedebe'nin c.). (bkz. nedbe).
nedebe (a.i.) yara yeri, kırık yeri.
nedebî (a.s.) yara izi ile ilgili.
nedem (a.i.) pişman olma, pişmanlık. (bkz. nedâmet).
Yevm-i nedem kıyâmet günü.
nedf (a.i.) pamuk atma, pamuk ditme.
nedfî (a.s.) nedfolunmuş, didilmiş yün topağı.
nedîb (a.i. nedbe'den) yara eseri kalan organ.
nedîbe (a.i.) fizy. yumurtanın en mühim, tohumu teşkil eden kısmı.
nedîd, nedîde (a.i. nedd'den. c. nedâid) eş, emsal, akran, (bkz: hem-tâ).
nedîf (a.i. nedf'den) atılmış pamuk; yün.
nedîm (a.i.c. nedmân, nüdemâ) 1. meclis arkadaşı, sohbet arkadaşı, (bkz: hem-bezm, hem-sohbet). 2. s. büyükleri, fıkra ve hikayeleriyle eğlendiren. 3. s. güzel hikâye anlatan, tatlı konuşan. 4. erkek adı. 5. tar. imparatorluk devrinde Yeniçeri ocağına yeni yazılan kimse.
Nedîm (a.h.i.) Osmanlı şâirleri arasında en çok değer kazananlardan biridir. Adı Ahmed'dir. Sultan İbrahim zamanında kazasker bulunan Mustafa Efendi'nin torunudur. Mahmud Paşa mahkemesinde hâkimlik etmiştir. Meşhur Damat İbrahim Paşa'nın kitapçısı ve nedimi idi. 1730 da ölmüş ve İstanbul'da Karaca Ahmet mezarlığına gömülmüştür. Dîvânı ile Sahâif-ül-ahbâr tercümesi olan "Müneccimbaşı târihi" başlıca eserlerindendir.
nedîme (a.i.) 1. kadın nedîm. 2. zengin veya itibarlı bir kadının arkadaşı. 3. i. kadın adı.

Nedîm-i Kadîm	(a.h.i.) asıl adı Mehmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Medrese tahsîli gördükten sonra müderris olmuş ve 1670 yılında İstanbul'da ölmüştür. Türkçe, Arapça, Farsça şiirleri vardır. [Şâir Halil Nihad Boztepe, sonraki Nedîm'in dîvânını bastırırken bu Nedîm'in şiirlerinden bir kısmını da dîvânın sonuna ilâve etmiştir].
Nedîmî	(a.h.i.) 15 inci yüzyılın ortalarında yaşayan ve Bektaşiliği dolayısıyla şiirlerinde tasavvufî konular geniş ölçüde yer alan ünlü Türk şâiri.
nediyy	(a.s.). (bkz. nâdî).
nedmân	(a.i. nedm'den) 1. pişman olma, pişmanlık. (bkz: nedâmet). 2. şarap, kadeh arkadaşı.
nedret	(a.i.) 1. azlık; seyreklik, az bulunma. 2. erkek ve kadın adı.
nedret kesb (etmek)	azalmak, eksilmek, seyrekleşmek.
nedve	(a.i.) görüşme; konuşma.
Dâr-ün-nedve	Câhiliyet zamanında Mekke'de kabîle işlerini konuşmak için yapılmış olan meşhur ev.
nefʿ	(a.i.) menfaat, fayda, kâr, çıkar.
nef'-i hazîne	devlet hazînesinin çıkarına.
nefʿ-hasar	huk. malın bütününün veya bir kısmının irade dışı zarar görmesi.
nefʿ ü zarar	kâr ve zarar.
nefâd	(a.i.) bitme, tükenme.
bî-nefâd	tükenmez.
nefâis	(a.s. nefîse'nin c.) nefis, güzel, beğenilir şeyler.
nefâis-perest	(a.f.b.s.) nefis, güzel şeyleri seven.
nefâis-perestî	(a.f.b.i.) güzel şeyleri sevme, güzelliklere olan düşkünlük.
nefʿan	(a.zf.) nefʿine, yararına.
nef'an li kanûn nakz	huk. kanun yararına yapılan bozma.
nefâset	(a.i.) l. nefislik, nefis olma hâli. 2. kıymetlilik.
nefâz	(a.i.) 1. geçme, işleyip öteye geçme. 2. sözü geçme. 3. huk. hukukî tasarruflar üzerine o tasarruf hükmünün terettübetmesi.
nefed	(a.i.) bitirme, bitirilme, tükenme, (bkz: infâd).
nefehât	(a.i. nefha'nın c.) 1. üfürmeler; esintiler. 2. yayılan güzel kokular.
nefehât-ül-üns	1. keşif erbabına bâzan Tanrı âleminden gelen mahremiyet kokusu. 2. tas. XV. asırda İran'ın büyük mutasavvıf şâir ve mütefekkirlerinden Molla Câmî'nın evliya menâkıbına dâir yazdığı Farsça eser ki Bursalı Osman Lâmiî tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir.
nefel	(a.i.) 1. düşmandan alınan mal. (bkz. ganîmet). 2. Ulül-emrin müsaadesini almadan düşmana karşı çıkan sayısı az bir cemaat.
nefer	(a.i.c. enfâr, neferât) 1. bir adam, tek kişi. 2. rütbesi olmayan asker, er. 3. insan sayısı bildiren sözler için kullanılır.
neferât	(a.i. nefer'in c.) askerler, erler.
neferî	(a.s.) nefere, askere ait, neferle, askerle ilgili.
neferriyye	(a.i.) bot. bir çeşit küçük salkımlı üzüm.
nefes	(a.i.c. enfâs) 1. soluk.

Tarihvemedeniyet.org

Dîk-i nefes	tıknefes, nefes darlığı. 2. soluk alacak kadar geçen zaman, an. 3. okuyup üfleme. 4.ed. bektâşi tekkelerinde okunan manzum söz.5. tütün, esrar, nargile gibi şeyler içilirken içe çekilen duman. 6. içilen esrar, ampes.
nefes-i vâpsîn	son nefes.
neffâ'	(a.s. nef'den) çıkarı çok olan[kimse].
neffâc	(a.s.) 1. kendini beğenmiş. (bkz. mağrur, mütekebbir). 2. şişkin.
neffâh	(a.s.) 1. hayırlı kimse, hayır ve iyilik sahibi kimse. 2. kokusu çok.
neffâs	(a.s.) büyü yapan, büyücü[adam], (bkz. râib, rukye-hân, sâhir).
neffâsât	(a.i. neffâse'nin c.) büyücü karılar.
neffâse	(a.s.c. neffâsât) büyücü karı. (bkz. sâhire).
neffâta	(a.i.) "yağlı paçavra" denilen bir harb âleti.
nefh	(a.i.) l. güzel kokunun yayılması. 2. rüzgâr esme.
nefh	(a.i.) 1. üfürme. 2. boru ve sâireyi üfleme
nefh-i sûr	İsrafil'in kıyamette çalacağı borunun üflenmesi, kıyamet kopması. 3. mec. canlandırma, ruh verme.
nefh-i rûh	Cebrail Aleyhisselâm'ın Hz. Meryem'i nefesiyle üfleyip hâmile bırakması.
nefha	(a.i.c.nefehât) 1. güzel koku. 2. bir esim yel, rüzgârın bir kere esmesi. 3.üfürük, nefes üfürme.
nefha-i ûlâ	İsrafil'in borusunu birinci defa üflemesi.
nefhat-ül-fer'	İsrafil'in, sûr'u birinci defa üflemesi.
nefhat-ül-ba's, nefha-i uhrâ	İsrafil'in borusunu ikinci defa üflemesi.
nefha	(a.i.) 1. üfürük. 2. karın şişmesi, şişkinlik, [kelimenin "nifha, nüfha" şekilleri de vardır].
nef'î	(a.s. nef'den) çıkar ile ilgili; faydacı.
Nef'î	(a.h.i.) Dîvân Edebiyâtı'nın en yüksek kasidecisi ve en muvaffakiyetli bir şâiri olup asıl adı Ömer'dir. Erzurum'un Hasankale kazasında doğmuştur. Birinci Sultan Ahmed zamanında Kuyucu Murat Paşa tarafından İstanbul'a gönderildiği rivayet edilir, iyi bir tahsil görmüştür. Farsçayı çok iyi bilen şâir İstanbul'da dört pâdişâhın zamanına yetişmiş asıl şöhreti ve kudreti IV. Murat zamanında görülmüştür. Nefî'nin meşhur Türkçe dîvânı, bir de Farsça şiirlerinden meydana gelen bir dîvançesi vardır. Hicivleri, Sihâm-ı Kaza adındaki kitapta toplanmıştır. Bâzı nesir yazıları varsa da bunlar ehemmiyetsizdir. Doğum târihi belli değildir. 1634 yılında yaşı elliye yakın olduğu halde bir hicviyesinden dolayı IV. Murat devrinde Bayram Paşa tarafından boğdurtularak Sarayburnu'ndan denize attırılmıştır.
nefîr	(a.i.) l . cemaat, topluluk.
nefîr-i âmm	cemaati toplama, halkı askere sürme.
Yevm-i nefîr	Hacıların Mînâ'dan Mekke'ye dönmeleri. 2. boynuzdan yapılan boru. 3. çığıltı, bağırtı, (bkz: figan, nâle). 4. canlanma, mallarına, çoluk ve çocuklarına, saldırmak üzere düşmanın gelmekte olduğunu belde halkına bildirme.
nefîr-i hâss	muharebe için yalnız bir kısım efradın seferber hâle gelmesi.

nefîrî	(a.i.) nefir çalan kimse.
nefis	(a.i.c. enfüs, nüfûs), (bkz: nefs).
nefîs, nefîse	(a. s.) 1. pek hoş, çok hoşa giden, en güzel, çok beğenilen.
Sanâyi-i nefîse	güzel san'atlar. 2. i. kadın adı.
nef'iyye	(a.i.) fels. faydacılık, fr.utilitarisme.
nefl	(a.i.) vâcib olmayan ibâdet, fazladan ibâdet.
nefr	(a.i.) 1. ürküp kaçma. 2. iğrenme, tiksinme.
nefret	(a.i.) 1. ürküp kaçma. 2. tiksinme, iğrenme.
nefret-i teceddüd	psik. yenilik korkusu.
nefret-bahş	insana nefret veren, verici.
nefrîn	(f.i.) 1. ilenç. (bkz: bed-duâ). 2. lanet okuma, sövüp sayma.
nefrîn-hân	(f. b. s.) sövüp sayan.
nefrîn-künân	(f.zf.s.) ilenerek; ilenen, lanet okuyan, sövüp sayan.
nefs	(a.i.) tükürükle üfleme, üfleme.
nefs-üd-dem	hek. gırtlakta sümüksel zarın kanamasıyla kan tükürme.
nefs	(a.i.c. enfüs, nüfûs) 1. ruh, can, hayat. 2. insanın yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçları. 3. kendi, şahıs.
Bi-n-nefs	bizzat. 4. asıl, maya, cevher. 5. bir şeyin tâ kendisi. 6. dölsuyu. 7. iç, iç taraf.
nefs-i Ankara	Ankara'nın içi. 8. bir şehrin içinden olan kimse.
Nefs-i Kastamoni'den	Kastamonu'nun içinden olan [kimse].
nefs-i emmâre	çok zorlayan nefis, insanı kötülüğe sürükleyen nefis, (öfke, hırs, şehvet ve benzeri haller).
nefs-i hayvânî	canlılık nefsi, canlılardaki hareket ve kuvvetler.
nefs-i kudsiyye	kudse mensup, ilâhî nefis.
efs-i küll	bütün nefs, "arş-ı a'lâ" dan kinaye.
nefs-i levvâmme	azap verici nefis, kötülükten sonra içe huzursuzluk, rahatsızlık veren nefis; (Lekeleyici nefistir. Birinin aleyhinde bulunmak, aşağı görmek, nefs-i emmaredeki örnekleri yapmamak, fakat yapanları ayıplamak, onlardan nefret etmek.).
nefs-i marziye	başkaları tarafından beğenilme hâli; (kendinden razı olandan herkes de razı olur. Kimseyi incitmez, herkes ondan memnun olur.).
nefs-i mutmaine	iyilikle kötülüğü ayırdeden, temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran kuvvet. (Nefs-i mülhimede gösterilen misalleri yerine getirenlerde oluşan tatmin duygusudur).
nefs-i mülhime	ilham verici nefis. (Fakir, ma'sûm, perişan birine yardımda bulunmak).
nefs-i mütefekkir	ego, ruh ve bedenden oluşan benlik.
nefs-i mütekellim	gr. birinci şahıs.
nefs-i mütekellim vahde	gr. birinci şahıs müfredi.
nefs-i mütekellim maa-l-gayr	gr. birinci şahıs sığasının tesniye (ikilik) ve cemi (çoğulu).
nefs-i nâtıka	insan ruhu, insanın canlılar arasındaki yerini belli eden cevher.
nefs-i nefîs	değerli, azîz, tatlı ruh ve hayat.
nefs-i rahmânî	Rahmân'a, Tanrı'ya mensup nefs.
nefs-i raziye	kendinden razı olma hâlidir. (Kendini beğenir, huzur duyar, görünüşte her davranışı iyidir; bütün kaidelere uygun bir yaşayış sürdürenlerde hâsıl olan bir seviyedir.).

nefs-i safiye	peygamberlere ait (ruhen) nefis. (Saf, tertemiz, iyilik yapmak duygusudur. Seçkin insanlara mahsustur.).
nefs-ül-emr	aslına bakılırsa, gerçekte.
nefsi nefsine	herkes nefsini, kendini düşünerek.
nefsâ’	(a.i.c. nefsâvât, nevâfis, nifâs, nüfûs) loğusa, yeni doğurmuş kadın.
nefsânî	(a.s.) 1. canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili. 2. kin ve garezle ilgili.
nefsâniyye	a.s.) ["nefsânî" nin müen.]. (bkz: nefsâni).
nefsâniyyet	(a.i.) gizli düşmanlık, kin, garez.
nefsî	(a.s.) 1. nefisten doğan şeyle ilgili. 2 . kişiye, kendisine ait, onunla ilgili.
nefsiyye	(a.s.) ["nefsî" nin müen.]. (bkz. nefsî).
Nefs-perest	(a.f.b.s.) nefsini seven, nefsine düşkün.
nefs-ül-emr	(a.b.i.) işin hakikati, aslı.
neft	(f.i.) neft yağı.
neft-i şâh	Âbadan'da tasfiye edilen petrol merkezi.
neft	(a.i.). (bkz. neft.) [Arapçada "nift" şekli fasihtir].
neftî	(f.s.) nefti, neft yağı renginde olan, koyu yeşil ile kahve rengi arasında bir renk, siyaha yakın koyu yeşil.
nefûr	(a.s.) 1. ürken, ürkek. 2. herkese iyiliği olan kimse.
nefy	(a.i.) 1. sürme, sürgün etme.
nefy an-il-beled	şehirden sürme.
nefy-i âlem	fels. fr. acosmisme.
nefy-i ebed	bir daha dönmemek üzere sürme.
nefy ve îcâb	verilen emre uyarak sürgün olarak gönderildiği yere gitme.
nefy ve isbât	sürülen yere gittiğini ve orada bulunduğunu ispat erme, kanıtlama.
nefy-i mülk	bir malın başkasına ait olduğunu söyleme. 2. gr. nefî (olumsuzluk).
Edât-ı nefy	gr. nefî (olumsuzluk) edatı. 3.mant. yadsıma, fr. negation. 4. inkâr etme.
nefy-i neseb, nefy-i veled	kendisinin olmadığını iddia ederek erkeğin doğan çocuğu tanımaması.
nefz	(a.i.) saçma, yayma, (bkz: neşr).
nefz	a.i.) 1. meyvalı bir ağacı sallama. 2. elbisenin tozunu silkme. 3. hastalık nöbetiyle titreme. 4. Kur'ân'ı hatmetme. 5. bir şeyi inceleme.
negûhîde	(f.b.s.) kötü, çirkin.
ne-güfte	(f.b.s.) söylenmemiş.
nehâbîr	(a.i. nühbûr'un c.) kumtepeleri, kum yığınları.
nehâd	(f.i.) yol, usûl, kural.
nehâk	(a.i. nehk'den) eşek anırtısı.
nehâr	(a. i. c. enhür, nühûr) gündüz. (bkz: rûz).
Leyl ü nehâr	gece-gündüz.
Mu'dil-ün-nehâr	coğr. ekvator.
Nısf-ün-nehâr	coğr. astr. meridyen.
nehâren	(a.zf.) gündüzün, gündüz vakti.
nehârî	(a.s.) 1. gündüzle ilgili, gündüzcü. 2. yatısız, [mektep, talebe].
nehârîr	(a.i. nihrîr'in c.) (bkz: nahârîr).

nehâvet	(a.i.) kolay anlayış, ilerisini görüş.
nehb	(a.i.c. nihâb) (bkz: garet).
nehb ü garet (etmek)	çapulculuk etmek, yağmalamak.
nehc	(a.i.) 1. doğru yol. 2. yol, usûl.
Ber-nehc-i sâbık	eski yolda, eskisi gibi.
Ber nehc-i şer'î	şeriat yolunda olarak.
Nehc-ül-ferâdîs	(cennetlerin yolu) XIV. asırda yaşamış Çağatay şâirlerinden Mahmut bin Alî tarafından mensur olarak yazılmıştır. XIV. asrın en önemli eserlerinden sayılan bu eser o devrin nesrine ait en güzel ve zengin bir örnektir.
nehem	(a.i.) 1. yemeğe şiddetli arzu duyma. 2. deve homurtusu.
neheng	(f.i.c. nehengân) zool. timsah.
nehengân	(f.i. neheng'in c.) zool.timsahlar.
nehengân-ı niyâm	kılıflarında duran kılıçlar.
neher	(a.i.) 1. nehir. 2. genişlik, bolluk.
nehhâb	(a.s. henb'den) çapulcu, yağmacı.
nehhâc	(a.i. nehc'den) kılavuz, doğru yol gösterici, (bkz. mürşid).
nehîb	a.s. nehb'den) 1. yağmacı, çapulcu. (bkz: gasıb, yağma-ger). 2. dehşet, korku.
nehîbe	(a.s. nehb'den) ["nehîb" in müen.]. (bkz. nehîb).
nehîk	(a.i.) eşek anırması, anırtı.
nehîm	a.i. nehm'den) 1. arslan kükremesi ve fil sesi. 2. s. aç gözlü, doymaz. 3.yırtıcı.
nehk	(a.i.) 1. yıpratma; yıpranma. 2. bir şeyi aşırı ölçüde kullanma. 3. cezalandırma, işkence etme. 4. zayıflayıp kuvvetten düşme.
nehk	(a.i.) eşek anırtısı.
nehm	(a.i.) 1. kükreme. 2. horlayarak soluma, hırıltılı nefes alma.
nehme	(a.i. nehm'den) çocukların ve hastaların yiyeceğe karşı olan hırsı, oburluğu.
nehmet	(a.i.) yüksek himmet.
nehr	(a.i. enhâr, enhür, nühûr) akarsu, çay; ırmak.
Mâ-beyn-en-nehreyn	Dicle ve Fırat arasındaki yer. Mezopotamya, Elcezîre. (bkz. nehreyn).
nehr-i âmm	fık. suyu umûma ait olan nehir ki, bunda şüf'a câri olmaz.
nehr-i dûr	uzak nehir.
nehr-i hâss	fık. suyu, muayyen kimselerin arazîsine taksim olup o arazînin sonuna varınca kaybolan akar su.
nehr-i sagîr	küçük su yolu, oluk, ark.
nehren	(a.zf.) nehir yoluyla, nehirden.
nehreyn	iki nehir.
Mâ-beyn-en-nehreyn	iki nehir arası. Fırat ve Dicle arası, Mezopotamya. (bkz: nehr).
nehrî, nehriyye	(a.s.) nehire mensup, nehirle ilgili,
îdâre-i nehriyye	nehirde işleyen vapurlar idaresi.
nehs, nehş, nehşe	(a.i.) 1. yılan sokması. 2. öndişiyle ısırır gibi tutma.
nehûd	(f.i.) nohut, (bkz: hummus).
nehûdî	(f.s.) nohûdî, nohut renginde.
nehy	(a.i.) 1. yasak etme. 2. gr. emir sîgasının (kipinin) menfîsi ("olumsuzu) [gelmesin!, yapmasın! gibi].

Emr ü nehy	emretme ve yasak etme.
nehy-i hâzır	menfî emir kipinin ikinci şahsı. 3. fels. ket vurma, tutma, fr. inhibition.
nehy an-il-münker	şeriatın yasak ettiği şeyleri yaptırmama.
nehz, nehzât	(a.i.) davranma, kalkışma.
nehzat	(a.i.) hareket, yola çıkma.
nejâd	(f.i.) 1. [aslı"nijâd" dır]. (bkz: nijâd). 2. erkek adı.
nekabet	"ka" uzun okunur, a.i. 1.nakiblik, ululuk, bir topluluğun vaziyetine nezâret eden büyük kimselerin hâli, vasfı. 2. muayyen zümrelerin başları. 3. sapma; vazgeçme; yön değiştirme.
nekabet-i eşrâf	eşrafın başı olma.
nekabet-i ulemâ	ulemanın başı olma.
nekâbet	(a.i.) dönme, vazgeçme, cayma.
nekahet	("ka" uzun okunur, a.i.) hastalıktan sonraki zayıflık.
nekahet-hâne	(a.f.b.i.) prevantoryum.
nekais	("ka" uzun okunur a.s. nakîsa'nın c.) noksanlar, eksiklikler, (bkz: nevâkıs).
nekaiz	("ka" uzun okunur, nakîza'nın c.) birbirine zıt olan, birbirini çelen şeyler.
nekâl	(a.i.) 1. azap, işkence, (bkz: ukubet). 2. ibret, bir olaydan alınan ders.
nekarîs	("ka" uzun okunur, a.i. nikrîs'in c.) nikrisler, fr. gouttes. (bkz: nikris, nikrîs).
nekave	("ka" uzun okunur, a.i. naky'dan) 1. her şeyin iyisi. 2. temizlik, paklık
nekavet	("ka" uzun okunur, a.i.naky'den) paklık, temizlik.
nekavet-i vicdân	vicdan temizliği.
nekayi'	("ka" uzun okunur. a.s. nakîa'dan nakîa'nın c.) ziyafetler.
nekb	(a.i.) kedere, musibete uğrama.
nekbet	(a.i.c. nekebât, nükûb) 1. talihsizlik, bahtsızlık. 2. düşkünlük. 3. felâket, musibet.
Dâr-ı nekbet	mihnethâne, musîbete uğrayanın evi.
nekbet-hâne	(a.f.b.i.) talihsizlik yuvası; mec. (bu) dünyâ.
nekbetî	(a.f.s.) uğursuz; talihsiz.
nekbet-zede	(a.f.b.s.) talihsiz, felâket görmüş.
nekebât	(a.i. nekbet'in c.) ; (bkz. nükûb).
neked	(a.i.) sıkıntı, dert; belâ.
nekes	(o.s.) cimri, elisıkı. [Farsça"nâ + kes" den bozma].
nekesân	(o.s. nekes'in c.) hasisler, cimriler, pintiler.
nekesî	(o.i.) nekeslik, hasislik, pintilik, cimrilik.
nekf	(a.i.) bitme, tükenme, sona erme.
nekîr	(a.s.) bilinmemiş şey ["ma'ruf' un zıddı]."
Nekîr	(a.h.i. nekre'den) 1. mezarda ölüleri sorguya çekecek olan iki melekten birinin adı. [ötekinin adı"Münkir" dir]. (bkz: Münkir3). 2. tanınmamış, inkâr edilmiş.
nekkâd	(a.s. neked'den) acıklı, kederli.
nekl	(a.i.) 1. eza, cefâ ve işkenceye yarayan şey. 2. at gemi, yular, (bkz: licâm).
nekr	(a.s.) zekî, anlayışlı, akıllı.

nekre	(a.s. ve i.) 1. gr. belirsiz isim["oda kapısı" gibi. Odanın kapısı olursa ma'rifedir]. 2. tuhaf sözler, garip ve gülünç hikâyeler anlatan [kimse]. 3. garip ve gülünç fıkralar.
nekre-gû	(a.f.b.s.) gülünç sözler söyleyen, tuhaf fıkralar, hikâyeler anlatan.
neks	(a.i.) çok çekinme, kaçınma [bir şeyden-].
neks	(a.i.) 1. ters çevirme, başaşağı etme, altüst etme. 2. geri dönme. 3. (bkz: nüks).
neks	(a.i.) ayırma, parçalama, parçalara bölme.
nekz	(a.i.) çok çabalama, gayret etme.
nem	(f.i.) 1. hafif ıslaklık, az yaşlık. (bkz: rütubet).
nem-i dîde	göz yaşı. 2. havada, yeni yapılarda ve duvarlardaki yaşlık. 3. çiy. (bkz: şeb-nem).
nemâ	(a.i.) 1. artma, çoğalma. 2. büyüme, uzanma.
Neşv ü nemâ	nebatların (bitki) gelişmesi. 3. faiz. (bkz: ribâ, ribh).
nemâ-dâr	(f.b.s.) 1. artan, büyüyen. 2. çoğalan. 3. faiz getiren, fr. lucratif.
nemâik	(a.i. nemîka'nın c.) mektuplar.
nemâim	(a.i. nemîme'nin c.) koğuculuklar, çekiştiricilikler, dedikoduculuklar.
nemârık	(a.i. nemraka'nın c.) yastıklar.
nemat	(a.i.c. nimât) 1. usûl, yol, tarz.
nemât-ı takrir	söyleme tarzı. 2. örtü; ihram; keçe.
nemâyim	(a.i. nemîme'nin c.), (bkz. nemâim).
Nemçe	(o.i.) Avusturya, Avusturyalı.
nem-dâr	(f.b.s.) nemli, yaş. (bkz: nem-nâk, râtıb).
nemed	(f.i.) keçe, kebe.
nemedîn	(f.s.) keçeden, kebeden yapılma.
Külâh-ı nemedîn	keçe külâh.
nemed-pâre	f.b.i.) keçe parçası.
nemed-pûş	(f.b.s. ve i.) keçe veya kebe giyen; derviş.
nemed-zîn	(f.b.i.) teğelti, at eğeri altına konulan keçe. (bkz: bergüstvân).
nemek	(f.i.) 1. tuz. (bkz: milh).
Bî-nemek	tuzsuz. 2. tat, lezzet. 3. hak, bağlılık.
nemek-be-harâm	(f.a.b.s.) (bkz: nemek-harâm).
nemek-çeş	(f.b.i.) tatma, tadına bakma.
nemek-çeşi	(f.b.i.) yeni doğan çocuğun ağzına tuz koyma töreni.
nemek-dân	(f.b.i.) 1. tuzluk. 2. mec. sevgilinin dudağı.
nemek-efşân	(f.b.s.) 1. tuz serpen. 2. tat veren.
nemek-feşân	(f.b.s.) tuz serpen, tuzlayan.
nemek-harâm	(f.a.b.s.) "tuz hâini" nankör, iyilik bilmez.
nemek-harâmî	(f.a.b.i.) "tuz hainliği" nankörlük, iyilik bilmezlik.
nemek-helâl	(f.a.b.s.) tuz hakkı tanıyan, sâdık, bağlı kimse.
nemekîn	(f.s.) tuzlu, tadı yerinde, lezzetli. 2. tuzlu [gözyaşı]. 3. tatlı [dudak].
nemek-pâş	(f.b.s.) tuz eken.
nemek-perver	(f.b.s.) sâdık, bağlı kimse.
nemek-rîz	(f.b.s.) tuz serpen.
nemek-sâr	(f.b.i.) tuzla (bkz: nemek-zâr, memlaha).
nemek-sûd	(f.b.s.) 1. tuzlu şey. 2. i. pastırma.

nemek-şinâs	(f.b.s.) iyilik bilen.
nemek-zâr	(f.b.i.) tuzla. (bkz: nemek-sâr, memlaha).
nemf	(a.i.) küçük kurt. [böcek].
nemgîn	(a.f.) nemli, rütubetli.
nemîka	(a.i.c. nemâik) 1. mektup. (bkz: nâme). 2. kadın adı.
nemîm	(a.i. nemm'den) 1. fısıltı. 2. koğucu. (bkz: nemmâm).
nemîme	(a.i.c. nemâim) koğuculuk, çekiştiricilik, dedikoduculuk, (bkz: gıybet).
nemîme-kâr	(f.b.s.) koğucu, münafık, arabozan, (bkz: nemmâl, nemmâm, nemmâs, zemmâm).
nemîn	(a.i.) 1. fısıltı. 2. koğucu.
nemir	(a.s. nemr'den) tatlı su. (bkz: âb-ı şîrîn).
nem-keşîde	(f.b.s.) nem çeken, rutubet alan; ıslak.
neml	(a.i.) l. karınca. (bkz: mûr). 2. kaşındırıcı bir ot. 3. i. Kur'ân'ın 27nci sûresi olup 93 âyetten oluşur. [Mekke'de nazil olmuştur].
nemle	(a.i.) 1. (bkz:neml1). 2. bir tek karınca. 3. hek. vücutta olan karıncalanma.
nemliyye	(a.i.) zool. karıncalar, fr.formicidees.
nemm	(a.i.) söz getirip götürme, koğuculuk etme.
nemmâl	(a.s.) koğucu, münafık, arabozan, (bkz. nemmâm, nemmâs, zemmâm).
nemmâm	(a.s. nemm'den). Koğucu, ara bozan. (bkz. nemmâl, nemmâs, zemmâm).
nemmâs	(a.s.) koğucu, münafık, ara bozan. (bkz : nemîn, nemmâl, nemmâm, zemmâm).
nem-nâk	(f.b.s.) nemli, yaş. (bkz : nem-dâr, râtıb).
nem-nâkî	(f.b.i.) nemlilik, yaşlılık. (bkz. rütubet).
nem-keşîde	(f.b.s.) nemli, ıslak.
nemreka	(a.i.c. nemârık) : yastık.
Nemrûd	(a.h.i.) Bâbil'in kurucusu denilen hükümdar (M.Ö. 2640) olup Hz. İbrahim'i ateşe attırmıştır. [Bâbil Kulesi'nin bunun zamanında yapıldığı söylenir].
nemş	(f.i.) hîle, dalavere, dek. (bkz: desise, hud'a).
neng	(f.i.) 1. ayıp, utanma.
Perde-i neng	utanma perdesi, (bkz: âr). 2. şöhret, ün.
Bî-neng	namussuz, utanmaz.
Nâm ü neng	ad ve ün.
neng ü nâmus	şeref ve izzetinefs.
neng-nâme	(f.b.i.) 1. yazılı bir savaş hikâyesi. 2. hiciv ve alaylı olarak yazılmış bir yazı.
neng-sâr	(f.b.i.) psik. ruh göçü.
ner	(f.s.) er, ekek.
Engüşt-i ner	baş parmak.
Şîr-i ner	erkek arslan [nerre şekli de vardır].
Nercis	(a.i.) nergis, (bkz: nergis).
nerd	(f.i.) tavla, tavla oyunu.
Mühre-i nerd	tavla taşı.
Tahta-i nerd	tavla tahtası.
nerd-bân	(f.b.i.) merdiven, (bkz: mıs'âd).

nerd-bâz	(f.b.s.) tavla oynayan.
nerd-bâzî	(f.i.) tavla oynayıcılığı.
nere	(f.i.) l. dalga.
nere-i âb	su dalgası. 2. erkek.
nergis	(f.i.) 1. nergisgillerden, çiçekleri ayrı veya bir köksap üzerinde şemsiye vaziyetinde bulunan ve beyaz, sarı nevileri de olan bir süs çiçeği, lât. narcissus. (bkz: nercis). 2. mec. güzelin gözü.
nergis-i fettân	fettan göz, gönlü allak bullak eden göz.
nergis-i şehlâ	şehlâ göz, güzel ve baygın bakışlı göz.
nergis-dân	(f.b.i.) nergis saksısı.
nergise	(f.i.) 1. nergis şeklinde, fil ve başka hayvanların kemiklerinden yapılıp tavanlara süs olarak asılan yapma çiçek. 2. içine nergis konulan şişe. 3.h.i. astr. Ülker, (bkz: Süreyyâ).
Nergisî	(f.s.) 1. nergis şeklinde kesilip yapılan bir çeşit hamur işi. 2.i. bir çeşit işlemeli kumaş.
nergisiyye	(f.a.i.) nergisgiller, fr. amaryllidacees.
nerîm, nerîmân	(f.s.) pehlivan, yiğit, (bkz: bahâdır).
Nerîman	(f.h.i.) 1. Rüstem'in dedesi olan Şam'ın babası. 2. kadın adı.
nerîmânî	(f.i.) nerîmanlık, kahramanlık, yiğitlik.
nerm	(f.s.) yumuşak, (bkz: lâtîf, mülâyim).
nerm-âhen	(f.b.s.) gevşek şey.
nerm-dil	merhametli.
nerm-gû	(f.b.s.) yumuşak sözlü.
Nermî	(f.i.) yumuşaklık, gevşeklik.
nermiyyet	(o.i.) yumuşaklık.
nerm-ligâm	(f.b.s.) 1. başı sert olmayan at. 2. itaatli, söz dinler, (bkz. mutî, munkad).
nerm nerm	(f.zf.) yavaş yavaş. (bkz. âheste âheste).
nerm-sâz	(f.b.s.) yavaş, yumuşak[adam].
nerrâd	(a.s.) çok güzel tavla oynayan.
nerre-şîr	(f.b.i.) erkek arslan. (bkz: şîr-i ner).
nes'	(a.i.) "eşhür-ül-hurum" un muayyen vaktini geciktirme.
nesâ	(a.s.) hek. kalça kemiğinden ayakların ucuna kadar uzanan sinir.
Arak-un-nesâ	hek. siyatik.
nesâic	(a.i. nesc'den. nesîce'nin c.) dokunmuş şeyler, dokumalar.
nesâik	(a.i. nesîke'nin c.) kesilen kurbanlar.
nesâim	(a.i. nesîm'in c.) hafif ve lâtif rüzgârlar.
nesâis	(a.i. nesîse'nin c.) fiskoslar, fesatlık için edilen fısıltılar.
nesak	(a.i.) tarz, şekil, üslûp, yol.
Yek-nesak	biteviye.
nesak-ı vâhid	tek tarzda, tek şekilde.
nesak-sâz	(a.f.b.s.) tertîbeden, düzenleyen; düzen veren.
nesc	(a.i.c. ensâc) 1. dokuma, örme, dokunuş. 2. anat. doku.
nesc-i adalî	anat. *kas doku, fr. tissu musculaire.
nesc-i asabî	anat. sinir doku, fr. tissu nerveux.
nesc-i azmî	anat. kemik doku, fr. tissu osseux.
nesc-i beşere-i muhatiyye	anat. epitelyum, fr. epithelium.

nesc-i dâimî	anat. değişmez doku, fr. tissu permanent.
nesc-i demevî	anat. kan doku, fr. tissu sanguin.
nesc-i guddevî	anat. bezdokusu.
nesc-i gudrûfî	anat. kıkırdak doku, fr. tissu cartilagineux.
nesc-i isfencî	anat. sünger doku, fr. tis
nesc-i kavî	anat. pek doku, fr. collenchyme.
nesc-i kesîf	anat. tıkız doku, fr. tissucompact.
nesc-i muhâtî	anat. sümük doku, fr.tissu ınuqueux.
nesc-i muîn	anat. destek doku, fr. tissu de soutient.
Nesc-i munzamm	anat. bağdokusu.
Nesc-i müstefriğ	anat. salgı dokusu.
Nesc-i rasafî	anat. kaldırımsı doku, fr.)avimenteux.
Nesc-i sâlis	bot. üçüncül doku.
Nesc-i sinnî	anat. 'peteksi doku.
Nesc-i şahmî	anat. yağ dokusu.
Nesc-i tâlî	anat. ikincil doku.
Nesc-i temessül	anat. özümleme dokusu, fr. tissu d'assimilation.
nescî	(a.s. nesc'den) dokuma ile, doku ile ilgili.
nesciyye	(a.s.) ["nescî" nin müen.]. (bkz: nescî).
nes'e	(a.i.) veresiye alma.
neseb	(a.i.c. ensâb) nesil, soy.
neseb-bi-l-amûd	huk. [eskiden] aşağı doğru inen neseptir ki, çocuklar ve torunlar ve bunların çocukları arasındaki hısımlık gibi.
neseb-bi-l-arz	huk. [eskiden] arzan olan neseptir ki, kardeşler ve oğulları ve amcalar ve oğulları arasında olan hısımlık.
neseb-bi-t-tûl	huk. [eskiden] yukarıya doğru uzanan neseptir ki, babalar ve dedeler arasında olan ittisal.
neseb-i vâkıf	vakfedenin çocukları ve torunları.
neseben	(a.zf.) soyca, soy bakımından.
neseben akraba	soy bakımından hısım.
nesebî	(a.s.) soya, kuşağa ait, onunla ilgili.
nesebiyye	(a.s.) ["nesebi" nin müen.]. (bkz: nesebî).
nesem	(a.i.) 1. soluma, soluk alıp verme. 2. rüzgârın hafif hafif esmesi. 3. nefes, ruh.
nesemât	(a.i. nesem'in c.) 1. solumalar, soluk alıp vermeler. 2. nefesler, hayatlar, ruhlar. 3. hafif rüzgâr esintileri.
Neseme	(bkz : nesem).
nesevî, neseviyye	(a.s.) nisâ'ya, kadına mensup, kadınla ilgili, kadınlık.
Fazâil-i neseviyye	kadınlık faziletleri.
neseviyyet	(o.i.) kadınlık, [yapma kelimelerdendir].
nesf	(a.i.) bir binayı temelinden yıkma. (bkz: hedm)
nesg	(a.i.c. nüsûg) bot. ağaçlara su yürümesi.
nesh	(a.i.) 1. fesih ve lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma. 2. Kur'ân-ı Kerîm'in sonda gelen bir âyetinin, önce gelmiş bir âyetteki hükmü değiştirmesi, kaldırması. 3. bir şeyin suretini, aynını çıkarma, bir şeyi kopye etme. (bkz: istinsah). 4. Hoca İmâdüddîn-i Yakut-i Müs'tasamî'nin îcâdettiği yazı usulü, (bkz: hatt-ı nesh).
nesh-i ta'lîk	(bkz: nesta'lîk).
nesh hurdası	g.s. bir yazı sitili.

neshî	(a.s.) 1. nesih'e ait, nesihle ilgili. 2. s. bir yazı sitili.
nesî	(a.s.) câhiliyet devrinde muayyen vakti geciktirilmiş eşhür-ül-hurum.
nesî	(a.s. nisyan'dan) unutkan.
nesîb	(a.s. neseb'den) 1. soylu, soyu temiz [babadan-], soydan, (bkz. âlî-neseb). 2. ed. kasidenin başlangıcındaki tasvir kısmı. (bkz. teşbîb).
nesîbe	(a.s. neseb'den) 1. [nesîb' in müen.]. (bkz. nesîb). 2. i. kadın adı.
nesîc	(a.s. nesc'den. c. nüsüc) nescolunmuş, dokunmuş.
nesîce	(a.s. nesc'den c. nesâyic) nescolunmuş, dokunmuş şey. ["nesîc" in müennesi]. (nesâyic'in aslı"nesâic" dir).
nesîe	(a.i.) veresiye alış veriş, (bkz: pesâdest).
Nesîf	(a.i.) iki kişi arasında olan sır.
Nesik	(a.s.) nizamlı, düzenli; bezenmiş, süslü.
Nesîk	(a.i.) 1. altın. 2. gümüş.
Nesîke	(a.i.c. nesâik) l. kesilen kurban. 2. altın veya gümüş dökmesi.
nesîm	(a.i. nesm'den) l. hafif rüzgâr.
nesîm-i galiye	güzel kokulu bir maddenin rüzgârı.
nesîm-i nev-bahâr	ilkbahar rüzgârı.
nesîm-i seher	tan yeli, lâtif sabah rüzgârı.
nesîm-i subh	sabah rüzgârı.
nesîm-i subh-dem	sabah rüzgân, sabah vakti esen rüzgâr. 2. s. hoş, mülayim. 3. müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur. 4. müennesi "nesîme", kadın adı olarak kullanılır.
nesîmî	(a.s. nesîm'den) nesîm ile, hafif ve lâtif esen rüzgârla ilgili.
Havâ-yi nesîmî	hava, fr. atmosphere.
Nesîmî	(a.h.i.) XIV. asrın en büyük Türk şâirlerinden olup Hurûfî akîdesindendir. Rivayete göre Bağdâd'ın Nesîm kasabasında doğduğu için Nesîmî mahlasını kullanmıştır. Şeriata aykırı söz ve hareketlerinden (belki de siyâsî temayüllerinden) dolayı, şeriat ulemâsının verdiği fetva üzerine 1417 - 1418 yılında Halep'de derisi yüzülerek öldürülmüştür, kabri adı geçen şehirde Kalealtı'ndadır. Asıl adı Ömer İmâdüddîn'dir.
nesîr	(a.i.) hayvan aksırması.
nesîs	(a.i.) 1. çok açlık. 2. insanın en son takati. 3. son nefes, (bkz: nefes-i vâpsîn).
nesîse	(a.i.c. nesâis) fesatlık için edilen fısıltı.
nesl	(a.i.c. ensâl) 1. nesil, kuşak, (bkz: batn). 2. soy, döldöş.
nesl-i vâkıf	huk. vâkıfın, çocuklarını ve torunlarını ifâde eder. (bkz: zürriyyet).
nesme	(a.i. nesm'den. c. nesemât). (bkz: nesem).
nesnas	(a.i.) 1. yarısı insan, tek elli ve tek ayaklı olup sıçrayarak yürüyen efsânevî bir hayvan. 2. goril, şempanze, orangutan gibi büyük maymun cinslerinin adı.
nesr	(a.i.c. ensür, nüsûr, nisâr) 1. akbaba [kuş]. 2. kartal. 3. Nuh kavminin putlarından biri.

nesr-i tâir veya nesr-üt-tâir	astr. batı yönünde görülen parlak bir yıldız. Kartal burcunun T şeklindeki yapısında iki hattın birleşme yerinde bulunan bu burcun en parlak yıldızı, (alpha Aquila). fr. Altair.
nesr-i vâki'	astr. güney yönünde görülen parlak bir yıldız.
nesr	(a.i.) 1. yayma, saçma. 2. manzum olmayan söz.
nesre	(a.i.) 1. anat. geniz. 2. üst dudağın üstünde, burun deliklerinin ortasına doğru olan çukur. 3. astr. bir yıldızın adı.
nesren	(a.zf.) nesir olarak, nesir ile, nazımsız, vezinsiz.
nesrin	(f.i.) 1. yaban gülü, Ağustos gülü. 2. mısır gülü. 3. Van gülü. 4. kadın adı. [nisrin şekli de vardır].
nesriyye [fasilesi]	(a.i.) zool. akbabagiller, fr. vulturides.
nessâb	(a.i. neseb'den) ilm-ül-ensâb mütehassısı, silsilename yapan adam, fr. genealogiste.
nessâbîn	(a.i. nessâb'ın c.) silsilename yapan âlimler, (bkz: nessâbûn).
nessâbûn	(a.i.c.) silsilename yapan âlimler, fr. genealogistes.
nessâc	(a.i. nesc'den) 1. çulha, dokumacı. 2. s. mec. yalancı.
Nessâr	(a.s. nesr'den) nesreden, saçan, [nessâr'ın münessâr dağıtan.
nessâre	(a.s. nesr'den) nessâr'ın müen. (bkz. nessâr).
nesta'lik	(f.b.i.) talik yazı. [İranlılar, nesih ile tâlik'den bozma olan bu yazıya "nesta'lik" demişlerdir].
nester, nesteren, nesterûn, nesterin	(f.i.) ağustos gülü, yaban gülü.
nesterîn-zâr	(f.b.i.) güllük, gül bahçesi.
nestûrî, nestûriyye	(a.s. ve i.) Süryânî papazlarından Nastorius'un kurduğu mezhepte olan ve onlarla ilgili.
nesy	(a.i.) 1. unutma. 2. s. unutulmuş, (bkz: ferâmûş, nisyân).
nesyen mensiyyen	(a.b.s.) tamamıyla unutulmuş.
neşâ	(a.i.) nişasta.
neşâbet	(a.i.) okçuluk san'atı.
neşâid	(a.i. neşîde'nin c.) 1. manzumeler, şiirler. 2. atasözü derecesinde kullanılan meşhur beyitler veya mısralar.
neşak	(a.i.) burna çekme [su, v.b.].
neşâstec	(a.i.) nişasta.
neşât	(a.i.) sevinç, neşe, şenlik, (bkz: sürûr).
neşât-âver	(a.f.b.s.) sevinç getiren.
neşât-bahş	(a.f.b.s.) sevinç, neşe bağışlayan.
neşât-efzâ	(a.f.b.s.) sevinç artıran, (bkz: neşât-engîz).
neşât-engîz	(a.f.b.s.) sevinç uyandıran, (bkz: neşât-efzâ).
neşât-mend	(a.f.b.s.) neşeli, sevinçli.
neşb	(a.i.) batma, [iğne ve diken gibi şeyler'].
neş'e	(a.i.) 1. yeniden meydana gelme. 2. neşe, keyif, sevinç. 3. az sarhoşluk, çakırkeyif.
neş'e-i uhrâ	(bkz. neş'et-i uhrâ).
neş'e-i ûlâ	ruhun bedene girmesi, [doğrusu "neşve" dir].
neş'e-dâr	(a.f.b.s.) neş'eli, keyifli, (bkz: neş'e-yâb).
neş'e-nisâr	(a.f.b.s.) neş'e dağıtan.
neş'e-nisâr-ı tarab	ahenk neş'eleri dağıtan.
neş'e-perver	(a.f.b.s.) neş'eli, keyifli.
neş'et	(a.i.) 1. meydana gelme, ileri gelme. 2. çıkma, yetişme.
neş'et-i uhrâ	ruhun vücuttan çıkışı. 3. erkek adı.
neş'et-i ûlâ	ruhun vücûda girmesi.

Tarihvemedeniyet.org

neş'e-yâb (a.f.b.s.) neşeli, keyifli.
neşf (a.i.) 1. suyu çekip emme, soğurma, (bkz: mass). 2. sızma.
neşîd (a.i.). (bkz. neşîde).
neşîde (a.i.c. neşâid) 1. [bir toplulukta okunmaya değer] manzume, şiir. 2. atasözü derecesinde kullanılan meşhur beyit veya mısra. 3. müz. eski Arap müziğinde, usullü olmak şartıyla, irticalen veya hazırlanarak söylenen güfteli müzik eseri.
neşîde-hân (a.f.b.s.) neşîde okuyan.
neşîde-hânî (a.f.b.i.) neşîde okuyuculuk.
neşît (a.s.) sevinçli, neşeli, şenlikli, (bkz: mesrur).
neşk (a.i.) buruna çekme, (bkz: istinşâk).
neşr (a.i.c. nüşûr) 1. yayma, dağıtma, saçma, açma. 2. herkese duyurma, (bkz: işâa). 3. gazeteye yazma, yazdırma. 4. kıyamette bütün insanların dirilmesi.
Yevm-ün-neşr herkesin dirileceği kıyamet günü.
neşren (a.zf.) neşir yoluyla, gazeteye vererek.
neşrî (a.s.) neşr'e mensup, neşir ile ilgili.
neşriyyât (a.i. neşr'den) 1. yayın, matbuatın yazdığı şeyler. 2. basılıp dağıtılan yazılar, eserler, makaleler.
neşriyyât-ı kâzibe yalandan, uydurma sözler.
Neşriyyât ve Müdevvenât Umûm Müdürlüğü 1927 yılında kurulan ve Resmi Gazete'nin yayınlanması işini düzenlemekle görevli bulunan, Başbakanlığa bağlı genel müdürlük seviyesinde bir kuruluş.
neşş (a.i.) 1. karıştırma. 2. kaynama, (bkz: galeyan).
neşşâb (a.i.) okçu, ok atan. (bkz: tîr-endâz).
neşşâf (a.s. neşf'den) 1. çok neşf eden, emen, soğuran. 2. bir şeyi kendine çeken.
neşşâl (a.s.) pişmemiş yemeğe saldıran.
neşter (f.i.) hekim bıçağı, [aslı"nîşter" dir].
neşûr (a.s. neşr'den) çok neşreden, dağıtan, saçan.
ne-şüküfte (f.b.s.) açılmamış, (bkz: nâ-şüküfte).
neşv (a.i.) canlının büyümesi, boyatması; yeniden peyda olup hayâta gelme.
neşv ü nemâ yetişip büyüme, sürüp çıkma.
Neşvâ (a.s. neşve'den) çakırkeyif, sarhoş, (bkz: bed-mest, sekrân).
neşvât (a.i. neşvet'in c.) keyifler, sevinçler.
neşve (a.i.) sevinç, hafif sarhoşluk, keyif, neş'e. [bizde yanlış olarak "neş'e" şekli yaygındır].
neşve-bahş (a.f.b.s.) neş'elendiren, keyif veren.
neşve-bahşâ (a.f.b.i.) neş'elendirici, keyif verici.
neşve-dâr (a.f.b.s.) neş'eli, keyifli.
neşve-dârâne (a.f.zf.) neş'elilikle, keyiflilikle.
neşve-gâh (f.b.i.) neş'e yeri, keyif yeri.
neşve-mend (f.b.s.) neş'eli, keyifli.
neşve-rübâ (a.f.b.s.) neş'e çekici, neş'e verici.
neşvet (a.i.) keyif, sevinç, sarhoşluk, (bkz: neşve).
neşve-yâb (f.b.s.) keyifli, neş'eli.
netâc (a.i.) hayvanın -kendi kendine-doğurması.
netâic (a.i. netîce'nin c.) neticeler, sonuçlar.
netâyic (a.i. netîce'nin c.) [aslı"netâic" dir]. (bkz: netâic).

Tarihvemedeniyet.org

netâyic-i ef’âl	işlerin neticeleri.
netâyic-i vahime	vahîm, korkulu, kötü neticeler (sonuçlar).
Netâyic-ül-vukuât	Osmanlı Devleti'nin siyasal olaylarından çok, bütün teşkilâtını, kurumlarını konu edinen ve 1889 da vefat etmiş olan Mansûrîzade Mustafa Nuri Paşa'nın bir eseri.
netf	(a.i.) kıl yolma.
neth	(a.i.) fizy. ter.
netha	(a.i.) hek. vücuttaki kan suyunun veya başka bir sıvının bulunduğu yerden dışarıya sızması, fr. exsudat.
nethavî	(a.s.) hek. netha yoluyla olmuş, sızıntı ile ilgili.
netice	(a.i.c. netâic) 1. sonuç, son. (bkz: akıbet, nihayet). 2. öz, özet. (bkz: hulâsa). 3. fels. sonurgu, fr. consequence. 4. yemiş.
netîce-i hayât	ömrün neticesi, yaşamaktan hâsıl olan şey.
netîce-i istidlâl	fels. vargı, fr. conclu-sion.
netîce-i kelâm	sözün kısası.
netîce-i taleb	huk. iddia olunan şey.
netîce-bahş	(a.f.b.s.) netîce veren, neticelendiren.
netîce-pezîr	(a.f.b.s.) neticelenmiş, son bulmuş.
netn	(a.i.) fena kokma; kokma, çürüme.
neûzü-b-illâh	(a. n.) 1. "Allah'a sığınırız". 2. Allah korusun.
nev	(f.s.) 1. yeni. 2. yeni, son zamanlarda çıkmış. 3. taze, körpe.
Tarz-ı nev	yeni tarz.
nev'	(a.i. c. enva') 1. çeşit, türlü. 2. cins. 3. sınıf.
Benî-nev	kendi nevinden, sınıfından, (bkz: hem-cins).
nev'-i beşer	insan soyu, insanlar.
nev-i teşhir	teşhir çeşidi, teşhir tarzı.
nev'i şahsına münhasır	kendine has, kendine münhasır, kendine özgü karakter ve davranışı olan kimse.
nevâ[y]	(f.i.) 1. ses, sada, makam, ahenk, nâme.
Mürg-i hoş-nevâ	güzel sesli kuş.
nevâ-yı acem	müz. Kantemir'in edvarında (1695) etbâ arasında tanımladığı makam ki kullanılmaz.
nevâ-yı mehd	(beşik sesi) ninni.
nevâ-yı bülbül	bülbül nağmesi. 2. refah. 3. levazım, kuvvet, zenginlik. 4. nasîp, behre.
Bî-nevâ	behresiz, mahrum. 5. müz. Türk müziğinin 7 numaralı basit makamı olup en eski makamlardan biridir. Uşşak dörtlüsüne rast beşlisinin ilâvesinden meydana gelmiştir. Seyri çıkıcıdır (inicisine tâhir denilir). Durak dügâh (la) ve güçlü -dörtlü ile beşlinin birleştikleri dördüncü derece olan- neva (re) dir. Donanımına si koma bemolü ve fa bakıyye diyezi konulur (ilk ârıza uşşak dörtlüsü, ikincisi rast beşlisi için). Orta sekizlideki sesleri pestden tîze doğru olmak üzere şöyledir dügâh, segah, çargâh, neva, hüseynî, eviç, gerdaniye ve muhayyer. Dizisinde niseb-i şerîfe'den 8 tane bulunur; mülayimdir. Bâzı eserlerde inici-çıkıcı olarak da kullanılmıştır; makamlar arasında sıra itibarıyla 22 nci gelmektedir.
nevâ-yı Husrevânî	meşhur Bârbed'in Husrev-i Pervîz'in meclisinde okuduğu bir şarkı.

nevâ-yı sünbüle	müz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından olup bir nümunesi kalmamıştır.
nevâ-yı uşşâk	müz. Türk müziğinin eski bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nevâ-aşîrân	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nev-âbâd	(f.b.s.); yeni şenelmiş.
nev-âbâd kasrı	IV. Murad tarafından Kandilli'de 1042 (1632 - 33) de yaptırılan kasır.
nevâbız	(a.i. nâbıza'nın c.) nabız damarları.
nevâbig	(a.s. nâbiga'nın c.) 1. ulu, şerefli kimseler. 2. sonradan şâir olanlar.
nevâbit	(a.s. nâbite'nin c.) yerden bitenler, yerden çıkıp büyüyenler.
nevâciz	(a.i. nâciz'in c.) azı dişlerinin sonundaki altlı üstlü bulunan dişler.
nevâd	(f.i.) 1. mahzen. 2. zarar ziyan. (bkz. hasar). 3. dil. (bkz: zeban).
nevâde	(a.i.) torun, (bkz: hafid).
nevâdıc	(a.s. nâdıc'ın c.), (bkz: nevâzıc).
nevâdî	(a.i. nâdî'nin c.) meclisler, toplantılar.
nevâdî-i üdebâ	ediplerin toplantıları.
nevâdir	(a.s. nâdire'nin c.) nâdir olan, az bulunan şeyler, (bkz: nâdirât).
nevâfic	(a.i. nâfic'in c.), (bkz: nâfic).
nevâfil	(a.i. nâfile'nin c.) farz ve vâcib'den mâda yapılan ibâdetler.
nevâfis	(a.i. nefsâ'nın c.) loğusalar.
nevâfiz	(a.s. nâfıze'nin c.) nüfuz edici şeyler.
nevâger	(f.i.) hânende, okuyucu.
nevâ-gerdâniyye	(f.b.i.) müz.Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nevâ-geveşt	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nevâhî	(a.i. nâhiye'nin c.) 1. yanlar, taraflar. 2. nâhiyeler, bucaklar.
nevâhî-i kazâ	bir kazâ'ya bağlı olan nâhiyeler.
nevâhî-i muhterika	jeol. eski devirlerde sönmüş yanardağların etrafında volkan eserleri görülen yerler.
nevâhî	(a.i. nehy'in c.) yasak şeyler.
nevâhid	(a.s. nâhid'in c.) turunç memeli kızlar.
nevâhik	(a.i. nâhika'nın c.) dudaklı hayvanların göz pınarları.
nevâht	(f. i.) 1. okşama. 2. saz çalma.
nevâhte	(f.s.) 1. okşanmış. 2. saz çalmış.
nevâî	(f.s.) 1. makam, ahenk ve nasip ile ilgili. 2. h. i. Ali Şîr'in lâkabı.
Nevâî	(Ali Şîr)(f.h.i.) ilk Çağataş lehçesini kullanan büyük Türk şâiridir. Herat'da doğmuştur; çocukluğunda Hüseyin Baykara ile süt kardeş olmuş ve aynı mektepte okumuştur. Baykara, Herat hükümdarı olunca eski mektep arkadaşı ve süt kardeşi Nevâî'yi yanına almış evvelâ mühürdarlığına, sonra da nedîmliğine tâyin etmiştir. Sultandan sonra devletin en yüksek resmî şahsiyeti olarak yaşamış ve altmış yaşında iken

Tarihvemedeniyet.org

Herat'da ölmüştür. Başlıca eserleri şunlardır Muhâ-kemet-ül-lûgateyn, Ferhâd ve Şîrîn, Mecnûn ve Leylî, Münşeât-ı Türkî, Mecâlis-ün-nefâis. (d. 1441 - ö. 1501).

nevâib — (a.i. nâibe'nin c.) musibetler, kazalar, belâlar, (bkz: mesâib, nâibât).

nevâib-i eyyâm — günlerin musibetleri.

nevâih — (a.i. nâiha'nın c.) ölü arkasından para ile ağlatılan kadınlar.

Nevair — (a.i. nâire'nin c.) ateşler, alevler.

Nevâîr — bostan dolapları.

Nevâkıl — (bkz : nâkil).

Nevâkıs — (nâkise c.) noksanlar, eksikler, eksiklikleri tamamlama.

nevâkis — (nâkis'in c.) başlarını daima önüne eğen adamlar.

Nevâkis — (a.i. nâkus'un c.) ibâdet zamanlarında kilisede çalınan çanlar.

Tanîn-i nevâkis — çan sesleri.

nevâ-kürdî — (f.a.b.i.) müz. III. Selim tarafından terkîbedilmiş mürekkep makamlardan biridir. Neva makamına kürdî dörtlüsü ilâvesinden meydana gelmiştir. Kürdî dörtlüsü ile -nevâ'nın da, durak perdesi olan-dügâh "lâ" da kalır. Güçlüler, birinci derecede de nevâ'nın güçlüsü olan neva "re" ve ikinci derecede çargâh "do" dur. Neva gibi "si" küçük mücenneb bemolü kullanılır.

nevâl — (a.i.) 1. talih, kısmet. 2. bahşiş, bağış.

Deryâ-nevâl — bağışı deniz gibi çok olan.

nevâle — (a.i.) 1. vergi, bağış, (bkz: nevâl2). 2. nasib, talih, kısmet, (bkz: nevâl'). 3. yiyecek, içecek; bir tek porsiyon.

nevâle-çîn — (a.f.b.s.) kısmetini alan, yiyecek toplayan.

nevâ-mâye — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir örneği yoktur.

nev-âmed, nev-âmede — (f.b. s.) yeni gelmiş, yeni yetme.

nevâmîs — (a.i. nâmus'un c.) kanunlar, şerîatler.

nevâmîs-i İlâhiyye — ilâhî kanunlar.

nevâmîs-i tabiat — tabiat kanunları.

nevâmîs-i tabîiyye — tabîî kanunlar.

nev-âmûz — (f.b.s.) yeni alışan, acemi.

nev'an — (a.zf.) 1. nevi, çeşit bakımından, cinsçe. 2. biraz.

nev-â-nev — (f.zf.) yeni yeni.

nevâ-nevrûz — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir eseri yoktur.

nev'an-mâ — (a.zf.) bir türlü, bir suretle, bir dereceye kadar, bir bakıma göre.

nevâ-perdâz — (f.b.s.) şarkı okuyan, çalgıcı.

nevâ-perdâzân — (f.b.s. nevâ-perdâz'ın c.) şarkı okuyanlar, çalgıcılar.

nevâ-pûselik — (f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam. III. Selim tarafından terkîbedilmiş olan mürekkep makamlardan biridir. Neva makamına pûselik beşlisi veya tam dizisi ilâvesinden meydana gelmiştir. Pûselik ile dügâh "la" perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede nevâ'nın güçlüsü neva "re", ikinci derecede de pûselik'in güçlüsü heseynî (mi) perdeleridir. Donanımına neva gibi si koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Pûselik için nota içinde "si" bekar "fa" bekar,

	yedende de "sol" bakıyye diyezi kullanılır. Bu makamın yerine ikinci şekli olan tâhir-pûselik çok kullanılmıştır.
nev-arûs	(f.a.b.s.c. nev-arûsân) yeni gelin.
nev-arûsân	(f.a.b.s. nev-arûs'-un c.) yeni gelinler.
nevâ-sâz	(f.b.s.) çalgıcı, okuyucu, (bkz: hanende, mugannî).
nevâ selmek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza bir nümunesi kalmamıştır.
nevâsıb	(a.i. nâsıb'dan) a. gr. dâhil oldukları isim veya fiili mansup kılan harfler.
nevâsî	(a.i. nâsiye'nin c.) 1. alınlar. 2. ileri gelenler, ulular.
nevâsîr	(a.i. nâsûr'un c.) basur delikleri, fr. fistules.
nevâ-şehnâz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza bir nümunesi kalmamıştır.
nevât	(a.i.c. nevey, neveyât) 1. hurma çekirdeği. 2. çekirdek. 3. s. çekirdek şeklinde ve hâlinde olan [şey]. 4. bot. besler çekirdek.
nevât-ı münbite	bot. besler çekirdek.
nevâtıh	(a.i. nâtıh'ın c.), (bkz. nâtıh).
nevâtî	(a.i. nûtî'nin c.) gemiciler.
nevâtîr	(a.i. nâtûr'un c.) 1. natırlar, hamam hizmetlileri. 2. bostan bekçileri.
nev-âverde	(f.b.s.) yeni icat edilmiş.
nev-âyende	(f.b.s.c. nev-âyendegân) yeni gelmiş olan.
nev-âyendegân	(a.b.s. nev-âyende'nin c.) yeni gelmiş olanlar.
nev-âyîn	(f.b.s.) 1. yeni üslûp. 2. yeni üslûp çıkaran.
-nevâz	(f.s.) "okşayan, okşayıcı" mânâlarıyla kelimelere eklenir, [nevâhten mastarından].
Dil-nevâz	gönül okşayan.
Ruh-nevâz	okşayıcılık.. gibi.
nevâzende	(f.s.) okşayan, okşayıcı.
nevâzıc	(a.s. nâzıc'ın c.) kıvama gelmişler, olgunlaşmışlar.
-nevâzî	(f.i.) nevaz "okşama" ile yapılan kelimeleri isimleştirir.
Bende-nevâzî	bendeye, köleye iltifat edicilik.
Dil-nevâzî	gönül okşayıcılık, gibi.
Nevâzil	(a.i. nâzile'nin ve nezle'nin c.) 1. hâdiseler. 2. belâlar. 3. nezleler.
nevâziş	(f.i.) okşama, gönül alma, iltifat.
nevâziş-gâr	(f.b.s.) okşayan, gönül alan, iltifat eden.
nevâziş-gârâne	(f.zf.) okşayarak, gönül alarak, iltifat ederek.
nevâziş-ger	(f.b.s.). (bkz. nevâziş-gâr).
nev-bâde	(f.b.i.) taze şarap.
nev-bahâr	(f.b.i.) 1. ilkbahar, (bkz: rebî, evvel bahar).
nev-bahâr-ı ömr	ömrün ilkbaharı.
nev-bahâr-ı vuslat	kavuşma baharı. 2. müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza bir nümunesi kalmamıştır.
nev-bahârî	(f.b.s.) ilkbaharla ilgili.
nev-bâre	(f.b.s.ve i.). (bkz: nev-bâve).
nev-bâve	(f.b.s. ve i.) 1. turfanda yemiş. 2. yeni yeşillik. 3. hediye.
nev-be-nev	(f.zf.) yeniden yeniye, tazeden tazeye.

Tarihvemedeniyet.org

nevber	(f.i.) 1. turfanda çıkan meyve ve çiçek. 2. memeleri yeni gelişen kız.
nevbet	(f.i.) resmî yerlerde muayyen vakitlerde çalınan davul, dümbelek gibi şeyler, bando, mızıka, (bkz. gülbâng).
nevbet	(a.i.c. nüveb) 1. sıra; sıra ile görülen iş.
nevbet-i mürettep	müz. birbiriyle ilgisi olan dört parçadan olma güfteli bir müzik.
nevbet-i sultânî	[eskiden] muayyen vakitlerde sarayla muhtelif yerlerde mızıka çalınması.
nevbet-i telebbüs	giyilme sırası. 2. hastalık ateşi. 3. hek. vakit vakit ortaya çıkan aynı cinsten fizyolojik bozuklukların hepsi. 4 . karakol, nokta hizmeti.
nevbet- hâne	(a.f.b.i.) nöbet çalan mûsikî takımının yeri. (bkz. mehter-hâne).
nevbet-zen	(a.f.b.s.) nöbet çalan, muayyen vaktin geldiğini bildiren.
Nevbetî	(f.i. mehter başı [bando zâbiti].
nev-bünyân	yeni yapılmış, yeni yapılı.
nev-bürîde	yeni kesilmiş, yeni koparılmış.
nev-câh	(f.b.i.) bir makama veya me'mûriyete yeni geçmiş olan.
Nevcet	(i.) 1. erâtın yatak bandıralarını bağladıkları ince ip. 2. (a.i.c. nevc) fırtına.
nev-civân	(f.b.s.) taze, genç delikanlı. [aslı "nev-cüvân" dır].
nev-civânî	(f.b.i.) tazelik, gençlik, delikanlılık, [aslı "nev-cüvânî" dir].
nev-demîde	(f.b.s.) yeni yetişmiş, taze.
nev-devlet	(f.a.b.s. c. nev-devletân) yeni görmüş, sonradan görmüş, sonradan görme, büyüklüğü sindirememiş.
nev-devletân	(f.a.b.s. nev-devlet'in c.) sonradan görmeler, büyüklüğü sindirememiş olanlar.
neve	(f.i.) torun, (bkz: hafîd).
neved	(f.s.) doksan 90. (bkz: tis'în, tis'ûn).
nev-edâ	(f. a. b. i.) 1. yeni tarz, yeni eda. 2 . müz. notacı Hacı Emin Ef. tarafından tahminen doksan sene evvel terkîbedilmiş bir mürekkep makam olup Emin Ef. tarafından bir peşrev ile saz semaîsi ve "sâz-ı âhım dinleyin.." güfteli bir şarkı bestelenmiş, başka bir bestekâr tarafından kullanılmamıştır.
nevend, nevende	(f.i.) 1. hızlı giden at. 2. postacı, atlı postacı.
-neverd	(f.s.) "dönen, dolaşan, gezen" mânâlarıyla kelimelere katılır.
Reh-neverd	yolda gezen, dolaşan.
nevesân	(a.i.) hareket etme, kımıldama, (bkz: nevs).
nev-eser	(f.a.b.i.) müz. Dede Ef. tarafından tahminen 1, 5 asır önce veya biraz daha sonra terkîbedilmiş bir mürekkep makamdır. Dizisi bir sekizli içinde ifâde edilebilen basit görünüşlü bir terkîbolan nev-eser, nikriz beşlisine hicaz dörtlüsünün ilâvesinden mürekkeptir. Durağı rast (sol) ve güçlüsü - beşlinin dörtlü ile birleştiği beşinci derece olan- neva (re) dir. Dizisi inici-çıkıcı olarak seyreder. Donanımına "si" ve "mi" bakiyye bemolleri ile "fa" ve "do" bakiyye diyezleri konur. "Si" bemol ile "do" diyez nikriz beşlisi, "mi" bemol ile "fa" diyez de hicaz dörtlüsü içindir (aynı donanım şedaraban makamında da görülür ve esasen bu iki makam birbirine pek

	benzer). Orta sekizlideki sesleri, pestden tîze doğru olmak üzere şöyledir: rast, dügâh, dik-kürdî, nim-hicâz, neva, hisar eviç ve gerdaniye. Bu dizide niseb-i şerîfeden 6 tane olduğu için, gizli mütenâfir İtibâr edilir.Neveser pek çok kullanılmamakla beraber, çok güzel, hayâl ve "melancolie" tasvirlerine müsait bir makamdır.
nevey, neveyât	(a.i. nevât'ın c.) çekirdekler.
nevfel	(a.i.) 1. deniz, (bkz: derya, bahr). 2. i. erkek adı.
nev-güşâde	(f.b.s.) yeni açılmış.
nevh	(a.i. nâiha'nın c.) ağıt yakan, ağıt ağlayan kadınlar, (bkz: envâh).
nevh	(a.i.) 1. ölüye avaz avaz ağlama. 2. güvercinin nağme ile ötmesi.
nevha	(a.i.c. nevhât) ölüye sesle ağlama.
nevha-gâh	(a.f.b.i.) ölüye ağlanacak yer.
nevha-geh	(a.f.b.i.). (bkz. nevha-gâh).
nevha-ger	(a.f.b.s.c. nevha-gerân) ölü ağlayıcısı.
nevha-gerî	(a.f.b.i.) ölü ağlayıcılığı.
nev-hâst	(f.b.s.) genç, taze hayvan.
nevhât	(a.i. nevha'nın c.) ölüye yüksek sesle ağlamalar.
nev-hatt	(f.a.b.s.) sakal başı yeni çıkmaya başlamış [genç].
nev-heves	(f.b.s.c. nev-hevesân) 1. bir işe yeni ve büyük bir hevesle başlayan. 2. çabuk hevesi geçen, maymun iştahlı.
nev-hevesân	(f.b.s. nev-heves'in c.) 1. bir işe yeni ve büyük bir hevesle başlayanlar. 2. çabuk hevesi geçenler, maymun iştahlılar.
nev-hîz	(f.b.s.) 1. yeni yetişmiş, yeni çıkmış. 2. genç, taze.
Nihâl-i nev-hîz	genç, taze fidan.
nevî	(f.i.) yenilik.
nev'î	(a.s. nev'den) nevi ile, çeşitle, cinsle, sınıfla ilgili.
Nev'î	(a.h.i.) 1533 de Malkara'da doğmuştur. Asıl adı Yahya'dır, medrese tahsilinden sonra müderrislik, kadılık, kazaskerlik gibi vazifelerde bulunmuş, 1599 da ölmüştür. Bir dîvânı, edebî risaleleri ve bâzı ilmî eserleri vardır.
nev-îcâd	(f.a.b.s.) yeniden meydana getirilmiş, evvelce yok iken sonradan yapılmış.
nevîd	(f.i.) iyi, sevinçli haber, müjde, (bkz: beşaret).
nevîn	(f.s.) 1. yepyeni, yeni şey, yeni olma. 2. i. kadın adı.
nev-inân	(f.a.b.s.) bineğe yeni alıştırılan at, acemi, torlak at.
neviyye	(a.s. nev'den) ["nev'î" nin müen.]. (bkz: nev'î).
nev'iyyet	(a.i.) fels. özgüllük, tür-sellik, fr. specificite.
nevk	(f.i.) 1. sivri uç. 2. kuş gagası. 3. kirpiğin ucu.
nevk-i kalem	kalemin sivri ucu.
nevk-i müjgân	kirpiklerin ucu.
nev-kadem, nev-reftâr	(f. b.s.) yeni yürümeye başlamış [çocuk].
nev-kâr	(f.b.s.) yeni işe başlamış, acemi.
nev-kârân	(f.b.s. nev-kâr'ın c.) yeni işe başlamış olanlar, acemiler.
nev-kîse	(f.b.s.) sonradan görme.
nevl	(a.i.) 1. bahşiş, (bkz: atiyye). 2. navlun, gemi kirası; yolcuların verdiği vapor parası.
nevm	(a.i.) 1. uyku. (Bkz: hâb, nüâs, sine). 2. rüya.

En-nevm uhuvv-ül-mevt	uyku ölümün kardeşidir.
Bevn-en-nevm-ve-l-yakaza	uyku ile uyanıklık arası.
nevm-i müstecleb	fels. fr. provoque (somnambulisme).
nevm-i sınâî	psik. hipnoz, sözle, bakışla telkin yapılarak meydana getirilen bir çeşit uyku, fr. hypnose.
nevini, nevmiyye	(a.s.) uykuya mensup, uyku ile ilgili.
nevmîd	(f.s. "nâ-ümîd'den) ümitsiz, ümîdi kırık, (bkz: kanût, me'yûs).
nevmîd-âne	(f.zf.) ümitsizcesine, ümitsizlikle, (bkz: me'yûsâne).
nevmîdî-	(f.i.) ümitsizlik, (bkz: kunût).
nev-müslim	(f.a.b.s.) Müslümanlığı yeni kabul etmiş [kimse].
nev-nihâl	(f.b.s.) 1. taze fidan, ağacın taze sürgünü. 2. yetişmiş güzel kız.
nev-niyâz	(f.b.s.) 1. işe yeni başlayan, yeni meşk alan [çocuk]. 2. tas. müptedî sâlik hakkında sullanılır, Mevlevî tâbirlerindendir. tas. Mevlevî tarikatına yeni giren, semâ törenlerine yeni başlayan kimse, [bunlar bin bir günden ibaret olan çile müddetini matbahta (mutfakta) doldururlardı].
nev-pervâz	(f.b.s.) yeni kanatlanmış, yeni uçmağa başlamış [kuş].
nev-peydâ	(f.b.s.) yeni çıkma.
nevr	(a.i.c. envâr) 1. parlaklık. 2. ağaç çiçeği.
nevrâ	(a.s. nevr'den) 1. (daha, çok, pek) parlak. 2. i. kadın adı. ["enver" in müen.]. (bkz: enver).
nev-râh	(f.b.i.) 1. yeni yolcu, ilk olarak yolculuğa çıkan. 2. yeni yol.
-nevred	(f.s.) "gezen, dolaşan, yol alan" mânâlarında birleşik sıfat yapar.
Reh-nevred	yol alan.
Sehra-nevred	sahralarda gezen, göçebe.
nevregân	(f.i.) mukavva ve deri oymakta kullanılan bir mücellit âleti.
nev-res	(f.b.s.) 1. yeni yetişen, yeni biten. 2. i. kadın, bazen erkek adı.
nev-resîd	(f.b.s.) yeni yetişme, yeni yetişmiş.
nev-resîde	(f.b.s.c. nevresîde-gân) yeni yetişmiş, yeni olgunlaşmaya başlamış, genç, taze.
nevresîde-gân	(f.b.s. nev-resîde'nin c.) yeni yetişmişler, yeni olgunlaşmaya başlamış olanlar, gençler, tazeler.
nev-resm	(f.a.b.i.) 1. [yeni çıkma] yakası büyük, kolsuz, harmani gibi, kırmalı bir çeşit kaput. 2. yeni moda.
nev-reste	(f.b.s.c. nev-restegân) yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş.
nev-restegân	(f.b.s. nevreste'nin c.) yeni bitmişler, yeni yetişmişler, yeni meydana gelmiş olanlar.
nev-restegân-ı maârif	bilgide yeni yetişenler.
nev-rûz	(f.b.i.) 1. yeni gün. 2. Güneş'in koç burcuna girdiği gün olup rûmî martın dokuzuna rastlar, ilkbahar başlangıcı ve Celâlî takvimine göre yılbaşıdır.
nevrûz-i Hârizmşâh	Harizmşah sultanı Celâleddin Melikşah'ın düzenliği takvime göre yılbaşı. 3. müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biridir. Ürmiyeli Safiyüddîn'in kitabına yazmış olduğu Arapça güfteli bir remel beste bu makama misaldir. Son zamanlarda 1. Hakkı Bey, bu makamdan

	darbeyn ve hafif besteler ile aksak ve yürük semailer, iki de şarkı bestelemiştir.
nevrûz-i Acem	müz. Türk müziğinin en az alü asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
nevrûz-i Arab	müz. 3-4 asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nevrûz-i asl	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nevrûz-i beyâtî	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nevrûz-i büzürg	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nevrûz-i hârâ	müz. Türk müziğinin en az 3 - 4 asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nevrûz-i hicâz	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza bir nümunesi kalmamıştır.
nevrûz-i hüseynî	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza nümunesi kalmamıştır.
nevrûz-i ırak	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza bir nümunesi kalmamıştır.
nevrûz-i ısfahân	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza nümunesi kalmamıştır.
nevrûz-i rûmî	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nevrûz-i sultânî	1) Sultan Celâlüddîn Melîkşâh'ın takvimindeki nevruz. Müz. Türk müziğinin eski bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nevrûz-i uşşâk	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
nevrûziyye	(f.b.i.) nevruz günü için hazırlanan bir çeşit macun, o gün için hazırlanan kasîde. [fasâhat kaidelerine aykırıdır].
nevrûz-kûçek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza nümunesi kalmamıştır.
nevrûz-nevâ	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi zamanımıza kalmamıştır.
nevrûz-pûselik	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nevrûz-râst	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nevrûz-rehâvî	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az beş-altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nevrûz-sabâ	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az 5 - 6 asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza nümunesi kalmamıştır.
nevrûz-zengûle	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza nümunesi kalmamıştır.
nev-rüste	(f.b.i.) yeni yetişme.
nevs	(a.i.) asılı olan bir nesnenin, öteye beriye sallanması, hareket etmesi; kımıldanma, hareket etme. (bkz: nevesân).
nev-sâl	(f.b.i.) "yeni yıl" yılbaşı.
nev-sâle	(f.b.s.) genç; taze; küçük.

nev-sefer	(f.a.b.s.) yeni yolculuğa çıkan.
nev-sefer-i nûr-tal'at	parlak yüzlü yolcu.
nev-şâh	(f.b.i.) 1. yeni dal. 2. yeni bitmiş geyik boynuzu.
nev-şüküfte	(f.b.s.) yeni açılmış [çiçek].
Gonce-i nev-şüküfte	yeni açılmış gonca.
nevt	(a.i.c. envât, niyât) asma [bir yere-], (bkz: ta'lîk).
nevtî	(a.i.) gemici, (bkz: keştî-bân, nûtî).
nev-ummâ	(a.zf.) bir suretle, bir derece.
nevvâb	(a.s. nevb'den) 1. naiplik eden, vekillik eden. 2. Hindistan'ın Müslüman bölgesinde Timur sultanlarının saraylarında bulunan büyük kumandan veya vali. 3. 18. yüzyılda Hindistan'da kazandığı büyük bir servet ile İngiltere'ye dönen kimse. 4. zengin ve şatafatlı bir ömür süren kimse.
nevvâh	(a.s. nevh'den) 1. ağlayan, çığlık koparan. 2. ölünün arkasından ağlamak üzere para ile tutulan [adam].
nevvâhe	(a.s. nevh'den) 1. ağlayan, çığlık koparan [kadın, kız]. 2. ölünün arkasından ağlamak üzere para ile tutulan [kadın, kız].
nevvâr	(a.s.) nurlu, aydın.
nev-zâd	(f.b.s.) 1. yeni doğmuş, yeni doğan.
Tıfl-ı nev-zâd	yeni doğmuş çocuk. 2. i. erkek adı.
nev-zemîn	(f.b.s.) yeni tarz, yeni çeşit.
nev-zuhûr	(f.a.b.s.) yeni çıkma.
ney	(f.i.). (bkz. nây).
ney-i bezm-i gam	gam meclisinin neyi.
ney ü nûş	müzik ve şarap.
ney-çe	(f.i.) 1. küçük ney. (bkz: nây-çe). 2. dokumacılıkta kullanılan küçük kamış.
neyelân	(a.i.) isteğe ulaşma.
ney-istân	(f.b.i.) kamışlık, sazlık. (bkz. maksebe, ney-zâr).
neyl	(a.i.) 1. merama erişme; isteğine ulaşma. 2. s. ulaşılan şey.
ney-pâre	(f.b.i.) kamış parçası.
neyrenc	(a.i.c. neyrencât) tılsım, (bkz: nîreng).
neyrencât	(a.i. neyrenc'in c.) tılsımlar.
neyrûz	(f.i.). (bkz. nev-rûz).
ney-sitân	(f.b.i.) kamışlık, sazlık. (bkz: maksebe, ney-zâr).
ney-şeker	(f.b.i.) şeker kamışı.
neytal	(a.i.) 1. musibet, belâ. (bkz: dâhiye, meşakkat). 2. koğa.
neyy	(a.s.) çiğ, pişmemiş [et v.b.].
neyyir	(a.s. nûr'dan) 1. nurlu, parlak, (bkz: ziyâ-dâr). 2. ışıklı cisim; cisimlenmiş nur. 3. Güneş, (bkz: Âftâb, Hûrşîd, Mihr, Şems). 4. i. erkek adı. [müen. "neyyire"].
neyyir-i asgar	astr. Ay.
neyyir-i a'zam	astr. Güneş.
neyyire	(a.s. nûr'dan) 1. ["neyyir" in müen.]. (bkz: neyyir). 2. kadın adı.
neyyireyn	(a.i.c.) "cisimlenmiş iki nur" Güneş ile Ay.
ney-zâr	(f.b.i.) kamışlık; sazlık, (bkz: ney-sitân).
ney-zen	(f.b.i.). (bkz. nây-zen).
ney-zenâne	(f.zf.) neyzene yakışacak yolda.
Nigâh-ı neyzenâne	neyzen gibi yan bakış.

Nez’	(a.i.) bozma; halkı birbirine düşürme. (bkz. ifsâd).
nez'	(a.i.) 1. bir şeyi yerinden koparma, sökme. 2. kaldırma, yok etme. 3. can çekişme.
Hâlet-i nez'	can çekişme, (bkz: hâl-i ihtizâr).
nezâfet	(a.i.) temizlik, paklık.
En-nezâfetü min-el-îmân	temizlik îmândan gelir.
nezâhet	(a.i. nezh'den) 1. temizlik, paklık. 2. incelik, (bkz: rikkat). 3. kadın adı.
nezâket	(o.i. nâzük'den) 1. naziklik. 2. zariflik, incelik. 3. terbiye, (bkz: edeb). 4. ehemmiyet, [yapma kelimelerdendir].
nezâre	(a.i.) bakma, seyir.
nezâret	(a.i.) tazelik, parlaklık, (bkz: letafet, nedâret, taravet).
nezâret	(a.i. nazar'dan) 1. bakma, bakış, etrafı görme, seyir, (bkz: manzara). 2. gözetme, gözden geçirme, denetim, kontrol. 3. idare; reislik. 4. nazırlık, vekillik.
nezâret-hâne	(a.f.b.i.) suç şüphesiyle gözaltına alınan kimselerin konulduğu yer.
nezd	(f.zf.) 1. yan, kat. (bkz: ind). 2. göre, nazarında, fikrince.
nezdîk	(f.s.) yakın, (bkz: karîb).
nezevân	(a.i.) sıçrama, atlama.
nezf	(a.i.) 1. kuyunun suyunu tamamen boşaltma.
nezf-i çâh	kuyuyu boşaltma. 2. hek. kan gitme, kanama, f r. hemorragie.
nezf-i dimâği	hek. beyin kanaması.
nezf-i rahm	hek. kadınların aybaşı hallerinde fazla hayiz görmeleri.
nezf-ül-enf	hek. burun kanaması.
nezfî	(a.s.) kanamakla ilgili.
nezfiyye	(a.s.) ["nezfî" nin müen.]. (bkz: nezfî).
nezh	(a.i.) 1. temizlik, arılık. 2. masumluk.
nezîf	(a.s.) fazla kan kaybından bitkin hâle gelen [kimse].
Nezîh	(a.s.) 1. temiz, pak. 2. i. erkek adı. 3. güzel, kibar.
nezîhe	(a.s.) 1. [nezîh'in müen.]. temiz, pak.
Âmâl-i nezîhe	temiz emeller.
Hissiyyât-ı nezîhe	temiz duygular.
nezîl	(a.i. nüzl'den) misafir, konuk.
nezîr	(a.i. nezr'den. c. nüzerâ, nüzür) l. birini, doğru yola sokmak için gözdağı vererek korkutma. 2. Hz. Muhammed'in adlarındandır.
nezîre	(a.i.) nezredilen şey, adak.
nezîre	(a.s. nezr'den) ["nezîr" in müen.]. (bkz: nezîr).
nezle	(a.i.) hek. nezle, burun akması.
nezle-i müzmine	hek. yerleşmiş, kronik nezle.
nezle-i sadriyye	hek. göğüse inen nezle, göğüs nezlesi.
nezle-i süfliyye	hek. belsoğukluğu.
nezlî	(a.s.) hek. nezleye ait, nezle ile ilgili.
nezr	(a.i.c. nüzûr) adak, adama.
nezr-i mevlevî veya Mevlânâ	Mevlânâ adına yapılan özel tören.
nezzâm	(a.s. nizâm'dan) nizam veren, tertipleyen, düzenleyen.
nezzâre	(a.i.) 1. seyirci. 2. bir şeye bakma, (bkz: nezâret).
nıkmet	(a.i.). (bkz: nakmet).
nısâf	(a.i. nısfdan) bir şeyi tam olarak ikiye bölme.

Tarihvemedeniyet.org

nısf	(a.s.c. ensâf) 1. yarım, yarı. 2. i. g. s. bir yazı sitili.
nısf-ıl-cenâh	zool. yarımkanadlılar.
nısf-ı kutr	geo. yarı çap, fr. rayon.
nısf-ı kutr-ı kaim	geo. 1. içyarıçap, fr.apotheme. 2. yanal yükseklik, f r. apotheme.
nısf-ı kutr-ı zâhiri	geo. görünüm yarıçapı, fr. diametre apparent.
nısf-ı küre	astr. kürenin yarısı; yanmküre; coğr. yarıküre, fr. hemisphere.
nısf-ı küre-i şimâlî	coğr. kuzey yanküre.
nısf-ı müstakîm	geo. yarım doğru, fr.demi droite.
nısfiyy-ül-cenâh	zool. yarımkanatlılar.
nısf-ül-leyl	gece yarısı.
nısf-ün-nehâz	astr, coğr. 1. günün ortası, öğle vakti. 2. meridyen, fr. meridien.
nısf-ün-nehâr dâiresi	coğr. meridyen dâiresi.
nısf-ün-nehârî	astr. meridyen.
nısf-ün-nehâr müstevîsi	astr. Meridyen düzlemi, fr. plan meridien.
nısfet	(o.i.) yarımlık. [yapma kelimelerdendir].
Nısfıyye	(a.i. nısf dan) bir çeşit kısa ney.
nısfıyyet	(a.i.) yarımlık, yan yarıya bölme.
nısfıyye-zen	(a.f.b.s.) nısfiye çalan sanatkâr. (bkz. ney-zen).
nısıf küre-i cenûbî	(a.b.i.) Arz'ın hatt-ı istivanın (ekvator) güneyinde kalan yarısı.
nısıf küre-i garbî	coğr. batı yarımyuvarı.
nısıf küre-i semavî-i cenûbî	astr. hatt-ı istivâ-i semâvî'nin güneyinde kalan semâ yarım küresi.
nısıf küre-i semavî-i şimâlî	astr. hatt-ı istivâ-i semavînin kuzeyinde kalan semâ yarım küresi.
nısıf küre-i şarkî	coğr. doğu yarımyuvarı.
nısıf müstakîm	geo. yarım doğru.
nısıf küre-i şimâlî	(a. b.i.) astr. Arz'ın, hatt-ı istivanın (ekvator) kuzeyinde kalan yarısı.
nıt'	(a.i.) anat. ağız tavanının pütür yerleri.
nî-	(f.e.) nefy edatı, (bkz: bîlâ).
niâc	(a.i. na'ce'nin c.) dişi koyunlar. (bkz. na'cât).
niâl	(a.i. na'l'in c.) 1. nallar. 2. ayakkapları.
Saff-ı niâl	1) papuçluk, ayakkapların bırakıldığı yer; 2) bir yerde oturulacak yerlerin en aşağısı.
niam	(a.i. ni'met'in c.) nimetler.
Veliyy-ün-niam	lûtufta bulunan insan.
nibâh	(a.i.) 1. köpek havlaması, (bkz: av'ave, nübâh). 2. yılan tıslaması.
nibâl	(a.i. nebl'in c.) oklar.
nicâd	(a.i. necd'den) kılıç bağı.
Tavîl-ün-nicâd	uzun boylu adam.
nicâr	(a.i. necr'den) esas, asıl, kök.
Nidâ	(a.i.) 1. çağırma, bağırma, seslenme. 2. ses verme. 3. gr. ünlem, fr. interjection.
nidâ-yi hayşûmî	genizden gelen bağırtı.
nidd	(a.i.c. endâd) benzer, eş. (bkz: mânend, nazîr).

nid'et	(a.i.) Ay'ın ve Güneş'in etrafında bazan görülen parlak daire, (bkz. hâle, nüd'et).
nifâ'	(a.i.) menfaat, çıkar, fayda.
nifak	(a.i.) 1. münafıklık, iki yüzlülük, ara bozukluğu, bozuşukluk. 2. müslüman görünüp kâfir olma.
Nifâkî	(a.s.) nifakla, iki yüzlülükle ilgili.
nifâr	(a.i. nefr'den) 1. korkma, ürkme. 2 . nefret gösterme.
nifâs	(a.i.) lohusalık hâli. [Hanefî mezhebinde 40, Şafiî mezhebinde 60, diğer mezheplerde 30 gündür].
Dem-i nifâs	hek. doğum esnasında gelen kan.
nifâsî	(a.i.) lohusahğa ait, lohusalıkla ilgili.
Hummâ-i nifâsî	hek. albastı, doğumdan sonra meydana gelebilen ve ekseriya tehlikeli olan bir hastalık.
nifha	(a.i.). (bkz. nefha).
nigâh	(f.i.) 1. bakış, bakma.
Âhû-nigâh	âhû bakışlı, ceylân bakışlı.
Atf-ı nigâh	bakıverme. (bkz: nazar, nigeh).
nigâh-ı çeşm-i yâr	sevgilinin bakışı.
nigâh-ı gazab	kızgınlık bakışı, öfkeli bakış.
nigâh-ı hayret	hayretle, şaşkınlıkla bakma.
nigâh-ı ibret	ibretle bakma.
nigâh-ı intihâb	seçme, beğenme bakışı.
nigâh-ı işve	güzel, sevinçli ve hareketli bakış.
nigâh-ı nâz	naz bakışı.
nigâh-ı pür-fen	hîlekâr bakış.
nigâh-ı tegafül	tegafül bakışı, maksadı ve hâli anlamazlıktan gelen bakış.
nigâh-ı tedkîk	araştırma bakışı. 2. göz. (bkz: ayn, çeşm).
nigâh-endâz	bakan, bakıveren.
nigâh-bân	(f.b.s. ve i.) 1. gözcü; bekçi, (bkz. haris, nigeh-bân). 2. kadın adı.
nigâh-bânî	(f.b.i.) gözcülük, bekçilik. (bkz: harâset).
nigâh-dâr	(f.b.s. ve i.) 1. gözcü, bekçi. 2. saklayıcı, koruyucu, (bkz: hafız, hâmî).
nigâh-fürûz	(f.b.s.) gözü, bakışı nurlandıran.
nigâl	(f.i.) ateşli kömür parçası.
nigâr	(f.i.) 1. resim. 2. (resim gibi güzel) sevgili. 3. s. resmedilmiş, resmi yapılmış.
Hâtır-nigâr	hatırda resmolunmuş gibi yerleşen. 4. put. (bkz: sanem). 5. müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamıdır (muradnâme). Bir zamanlar unutulmuş olduğu III. Selîm'in sûz-i dil-ârâ ismiyle aynı terkipte fakat başka adla bir makam yapmasından anlaşılmıştır. 6. kadın adı.
nigâr-ı nîk	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nigâr-ı nîk-acem	müz. en az iki üç asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
Nigâr	(f.h.i.) meşhur kadın şâirlerimizdendir. Osman Paşa'nın kızıdır. Avrupa edebiyatını iyice tetkik etmiş ve Tanzimat'tan sonra yetişen büyük şahsiyetlerin bilhassa Abdülhak Hâmid ve Recâizâde Ekrem'in te'sîri altında kalmıştır, imzasını

Tarihvemedeniyet.org

	dâima (Nigâr bint-i Osman) diye atardı. Aks-i şada, Efsûs, Nîran adında eserleri vardır, (d. 1856 - ö. 1918).
nigâr-çek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az üç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nigârek	(f.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza nümunesi kalmamıştır.
nigârende	(f.i.) [eskiden] ressam. [insan resimleri yapardı].
nigâr-hâne	(f.b.i.) 1. resim ve heykellerle süslenmiş olan yer; resim ve heykel sergisi. 2. puthâne. 3. güzelleri çok olan yer. 4. resim yapanların çalıştıkları atölye. (bkz. nigâr-istân).
nigârî	(f.i.). (bkz. nigârende).
nigârîn	(f.s.) 1. resimlerle, nakışlarla süslü. 2. i. resim gibi güzel sevgili.
nigâr-istân	(f.b.i.) 1. resim ve heykellerle süslenmiş olan yer; resim ve heykel sergisi. 2. puthâne. 3. güzelleri çok olan yer. (bkz. nigâr-hâne). 4. Gaffârî'nin meşhur eseri.
nigâriş	(f.i.) resim yapma.
nigâriş-pezîr	(f.b.s.) resim yapan, (bkz. ressam).
nigâşte	(f.s.) 1. resmolunmuş. (bkz. musavver). 2. yazılmış, (bkz: muharrer, mektub1, merkum1).
nigeh	(f.i.) bakış, bakma, (bkz: nazar, nigâh).
nigeh-i çeşm-i yâr	sevgilinin (gözünün) bakışı.
nigeh-i hayret	hayret bakışı.
nigeh-bân	(f.b.s. ve i.), (bkz: nigâh-bân).
nigeh-bânî	(f.b.i.). (bkz: nigâh-bânî).
nigeh-dâr	(f.b.s. ve i.).(bkz: nigâh-dâr).
nigeh-endâz	(f.b.s.) bakıveren. (bkz. nigerân).
nigeh-fürûz	(f.b.s.) bakışı göz nurlandıncı olan.
Nigerân	bakıveren, bakıcı, bakan, baka kalan.
Nig-girdâr	(f.b.s.) iyi davranan, güzel, iyi iş yapan.
nigîn	(f.i.) 1. yüzük, (bkz: engüşter). 2. mühür, (bkz. hâtem1). 3. yüzük kaşı.
nigîn-dân	(f.b.) yüzük kutusu, yüzük mahfazası.
nigîn-sây	(f.b.i.) hakkak, mühür kazıcı.
nigû	(f.s.) güzel, iyi. (bkz: hasen, hûb, nîgû).
nigû-hâh	(f.b.s.) iyilik isteyen, hayır dileyen.
nigûhende	(a.s.) çekiştirici, yerici.
nigûhîde	(f.s.) çekiştirilmiş, yerilmiş, (bkz: mezmûm).
nigûhiş	(f.i.) çekiştirme, yerme. (bkz: gıybet2, zemm).
nigû-kâr	(f.b.s.) 1. iyi iş yapan. 2. iyilik eden.
nigû-kârî	(f.b.s.) iyilik etme.
nigûn	(f.s.) 1. tersine dönmüş, altüst olmuş. 2. ters, aksi, uğursuz.
Ser-nigûn	başaşağı olmuş, altı üstüne gelmiş.
nigûn-baht	(f.b.s.) talihsiz, (bkz: bed-baht).
nigûn-sâr	(f.b.s.) başaşağı. [şiirde, "nigû-sâr" şeklinde de geçer].
nigûn-taşt	(f.b.i.) 1. taştı, leğeni tersine dönük. 2. mec. gökyüzü. (bkz: asman, semâ).
nigû-siyer	(f.b.s.) iyi huylu, iyi ahlaklı.
nigûyî	(f.i.) iyilik, güzellik, hoşluk.

Tarihvemedeniyet.org

-nih	(f.i.) 1. şehir, belde. 2. fi. Nihâden mastarından emr-i hâzır "koy!".
-nih	(f.s.) "koyan" manâsıyla birleşik kelimeler yapar.
Kadem-nih	ayak koyan, ayak basan, (bkz: kadem-nihâde).
nihâb	(a.i. nehb'in c.) yağmalar, çapullar. (bkz: garât).
nihâd	(f.i.) 1. tabîat, huy. yaradılış.
Bed-nihâd	aslı kötü, yaradılışı fena. 2. erkek adı.
nihâde	(f.s.) konmuş, konulmuş, koymuş, komuş.
Fürû-nihâde	aşağı indirilmiş, çıkarılmış.
Kadem-nihâde	ayak koymuş, ayak basmış.
nihâdî	(f.s.) yaradılışta olan. (bkz: cibillî, fıtrî, hılkî, tabiat, mizaç).
nihâf	(a.s. nahifin c.) zayıflar, cılızlar.
nihâî	(a.s.) son ile ilgili, sonuncu.
nihâî karar	huk. muhakeme sonunda verilen karar, son karar.
nihâiyye	(a.s.) ["nihâî" nin müen.]. (bkz: nihâî).
nihâi	(f.i.c. nihâlân) 1. taze, düzgün fidan, sürgün.
Nev-nihâl	taze fidan, (bkz: nihale1). 2. kadın adı.
nihâl-i çemen	gül bahçesinin fidanı.
nihâl-i işve	naz fidanı.
nihâl-i revân	(yürüyen fidan) fidan boylu güzel.
nihâl-i serv-i ser-efrâz	başı yüksek servi fidanı.
nihâl-i zarîf	ince, güzel dal.
nihâlân	(f.i. nihâl'in c.) taze, düzgün fidanlar, sürgünler.
nihâle	(f.i.) 1. yeni yetişmiş düzgün fidan, (bkz: nihâi). 2. avcı korkuluğu. 3. döşeme, döşenecek şey. 4. sahan altlığı.
nihâlî	(f.i.) 1. nihâli, sahan altlığı, (bkz: nihale4). 2. halı, kilim.
nihâlîçe	(f.b.i.) küçük halı.
nihâl-istân	(f.b.i.) fidanlık.
Nihân	saklı, (bkz. mah-cûb1, mahfî, mestur). 2. bulunmayan; görünmeyen. 3. i. sır.
nihân-hâne	(f.b.i.) saklanılacak yer, mağara; mahzen; bodrum.
nihânî	(f.i.) 1. gizlilik, saklılık. 2. s. gizli, saklı.
nihân-peykerân	(f.b.i.) büyük melekler.
nihân-sû	(f.b.i.) yüce âlem.
Nihâvend	(f.h.i.) iran'ın batısında bulunan meşhur bir şehir.
nihâvend	(f.i.) müz. Türk müziğinde bir makam. En eski makamlardan olup eskiden nihâvend-i kebîr'den ayırmak için nihâvend-i rûmî diye de adlandırılmıştır. Fakat son bir asırdan beri pek büyük bir rağbetle kullanılmıştır. Nihâvend, garb müziğindeki sol minör'dür. Yânî pûselik makamının bir perde peşte göçürülmüş şeddidir. Rast perdesinde durur. Güçlüsü -beşinci derece olan- neva (re) dir. Donanımına "si" ve "mi" için iki küçük mücenneb bemolü konulur; yedeninin "fa" bakıyye diyezi, nota içinde ilâve edilir. Çıkıcı-inici bir seyri vardır. Orta sekizlideki sesleri, pestden tîze doğru olmak üzere şöyledir rast, dügâh, kürdî, çargâh, neva, nim-hisar, eviç, gerdaniye. Dizisinde niseb-i şerîfeden 7 tane olmakla mülayim sayılır. Elimizde, makamlar arasında sayı itibarıyla 7 olarak nihâvend'den eser bulunmaktadır.

nihâvend-i cedîd	müz. Türk müziğinin mürekkep makamlarından olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
nihâvend-i kebîr	müz. Türk müziğinin en az dört asırlık bir mürekkep makamıdır; pûselik'in iki şeddi olan nihâvend ile sultânî-yegâhîden mürekkeptir ve bundan dolayı nihâvend-i kebîr denilmiştir. Inici-çıkıcı olarak her iki makamda karışık gezinen nihâvend-i kebîr, nihâvend ile rast (sol) perdesinde kalır. Güçlüleri birinci derecede nihavendin güçlüsü ve sultanî-yegâh'ın durağı olan re (neva), ikinci derecede de sultanî-yegâh'ın güçlüsü olan dügâh (la) dır. Donanımına nihâvend gibi s i ve mi için iki tane küçük mücenneb bemolü konulur. Nihâvend'in yeden fa bakıyye diyezi gibi sultanî-yegâh'ın "mi" bekar ve "do" bakıyye diyezi de ("si" bemol müşterektir) nota içinde kullanılır.
nihâvend-i rûmî	müz. nihâvend'e vaktiyle verilen bir ad.
nihâvend-i sagir	müz. Türk müziğinin eski bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
Nihavendî	(f.s.) 1. Nihâvend şehrine ait, ora ile ilgili, oralı. 2. i. müzikte bir perde.
nihâyât	(a.i. nihâyet'in c.) sonlar, bitimler.
nihâye, nihâyet	(a.i.c. nihâyât) 1. son uç. (bkz: akıbet). 2. son derece.
Bî-nihâye	nihayetsiz, sonsuz,
İlâ-nihâye	son dereceye kadar.
nihâyet-i azm	anat. kemik ucu.
nihâyet-i şiddet-i sermâ	ikinci kânun (ocak) yirmi dördüncü günü olan ve karla beraber çıkan bir fırtına.
nihâyet-ül-emr	netîce, işin sonunda, (bkz: gayet-ül-gaye).
nihâyet-ün-nihâye	akıbet, en sonunda.
nihle	(a.i.) mezhep, din şubesi.
nihrîr	(a.s.c. nahârîr) bilgili, tecrübeli, âlim, fâzıl, mahir kimse.
nihvâr	(f.s.) kendini beğenmiş, kibirli, gururlu [adam].
nijâd	(f.i.) 1. soy; nesil, neseb.
Pâk-nijâd	soylu, soydan. 2. tabîat, cibilliyet.
Âlî-nijâd	yüksek tabiatlı.
nijm	(f.i.) bâzı kış sabahlan inen koyu sis.
nîk	(f.s.c. nîkân) iyi, hoş, güzel, beğenilen, (bkz: hûb).
nîk ü bed	iyi, kötü.
nikâ'	(a.s. nakî'den) teiniz kimseler.
Nikab	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. peçe, yüz örtüsü, (bkz: bürka', lesme).
Nikab-ı hazra veya hadrâ	gökyüzü.
nikâb-ı zulmânî	karanlık peçe. 2. perde, örtü. (bkz: hicâb).
nikâb	(f.i.) kuşçu eldiveni, (bkz: nikâf).
nikabet	("ka" uzun okunur, a.i.) nakib'lik. (bkz. nakîb).
nikabet-i eşrâf	("ka" uzun okunur) Hz. Muhammed soyundan gelen kimselerin hükümetle olan işlerinde vekillik etme.
Nikâbet	(a.i.) rüzgârın ters yönlerden esmesi.
nikâf	(f.i.). (bkz. nikâb).
nikâh	(a.i.) nikâh, kanunî evlenme töreni. [asıl mânâsı vaty dır. (bkz: vaty)].

Tarihvemedeniyet.org

nikâh-ı bâtıl	huk. [eskiden] aranan şanlardan bir veya birkaçının bulunmamasından dolayı geçerli olmayan nikâh, (bkz: nikâh-ı fâsid).
nikâh-bi-1-kitâbe	huk. şahitlerin münderecâtını işitmeleri veya maznununa muttali bulunmaları şartıyla gaip hakkında mektupla aktedilen nikâh.
nikâh-ı dâhili	sosy. içerden evlenme, akrabadan kız alma, fr. indogamie.
nikâh-ı fâsid	huk. [eskiden] sıhhat şartlarını câmî olmayan nikâh, [şahitsiz veya bir şahitle veya hürmet (haramlık) sebeplerinde biri mevcut iken akdedilen nikâhlar gibi].
nikâh-ı fuzûlî	huk. [eskiden] asîl veya velî veya vekîl olmayan kimsenin başkası nâmına akdettiği nikâh.
nikâh-ı gayr-i lâzım	huk. [eskiden] sahih olmakla beraber feshi kabil olan nikâh.
nikâh-ı hâricî	sosy. dışardan evlenme, akraba hâricinden evlenme, fr. exogamie.
nikâh-ı hezl	huk. [eskiden] hakikî veya mecazî mânâ kasdolunmayarak lâtîfe suretiyle yapılan nikâhtır ki gerçekten yapılan nikâh gibi sahihtir.
nikâh-ı lâzım	huk. [eskiden] feshi kabil olmayan nikâh.
nikâh-ı mevkuf	huk. [eskiden] başkasının icazetine bağlı olan nikâh.
nikâh-ı muallak	huk. [eskiden] şarta ta'lik edilen nikâh.
nikâh-ı muvakkat	huk. [eskiden] müddet bildirilerek akdedilen nikâh olup caiz değildir.
nikâh-ı müt'a	huk. [eskiden] müt'a veya temettü gibi intifa mânâsına olan bir lâfız ile icra edilen nikâh, [bu nikâh bâtıldır].
nikâh-ı nâfiz	huk. [eskiden] sıhhat ve şartlarını tamamen câmî olup icazete mevkuf olmayan nikâh.
nikâh-ı rakik	huk. [eskiden] köle ve cariyenin nikâhı, [nafiz olması, mâlikin icazetine mevkuftur].
nikâh-ı sahîh	huk. [eskiden] sıhhat şartlarını câmî olan nikâh.
nikâh-ı tenezziihî	huk. [eskiden] mevlanın cariyesini kendisine nikâh etmesi, [buna nikâh-ı ihtiyarî" de denir.
nîk-ahter	(f.b.s.) yıldızı iyi, talihli, mutlu, (bkz: nîk-baht).
nikâl	(f.i.) ateşli kömür parçası.
nikam	(a.i. nakmet, nakımet ve nıkmet'in c.) intikamlar, öc almalar.
nikân	(f.s. nîk'in c.) iyiler, hoşlar, iyi kimseler.
nikar	("ka" uzun okunur, a.i.) kin; inat.
nikât	(a.i. nükte'nin c.) 1. herkesin anlayamadığı ince mânâlar [yazıda, resimde, sözde, harekette-], (bkz. ânât). 2. ince manâlı, zarif ve sakalı sözler, (bkz: nüket).
nikat	("ka" uzun okunur, a.i. nokta'nın c.) noktalar, (bkz: nukat).
nikat-ı cihât	koz. rüzgârların yönünü göstermek için bâzı harita ve pusulaların üzerinde bulunan resim.
nikat-ı müzdevice	ikizli noktalar.
nikâyet	(a.i.) düşmanı kırıp geçirme, kılıçtan geçirme.
nîk-baht	(f.b.s.) bahtı iyi, talihli, (bkz: nîk-ahter).
nîk-bâz	(f.b.s.) davranışları, işleri iyi olan.
nîk-bîn	(f.b.s.) iyimser, işleri iyi tarafından olan, iyi gören, f r. optimiste, [zıddı kötümser, fr. pessimiste dir].
nîk-bînî	(f.b.i.) nikbinlik, iyimserlik, f r. optimisme.

nîk-endîş	(f.b.s.) iyilik düşünen, herkesin iyiliğini isteyen, (bkz: hayr-hâh, nîk-hâh).
nîk-fâl	(f.b.s.) falı hayırlı olan, uğurlu, uğura alâmet olan.
nîk-fercâm	(f.b.s.) akıbeti, sonu hayırlı olan, sonu iyi.
nîk-hâh	(f.b.s.). (bkz. hayr-hâh, nîk-endîş).
nîk-haslet	(f.a.b.s.) ahlâkı, huyu iyi olan.
nîk-hû	(f.b.s.) iyi huylu, huyu güzel.
nîkî	(f.i.) iyilik; iyi olma.
nîk-kirdâr	(f.b.s.) hareketi hoşa giden, beğenilen
nîk-manzar	görünüşü güzel olan.
nikmet	(a.i.c. nakım, nakımet)şiddetli ceza.
nîk-nâm	(f.b.s.) iyi nam, iyi ün yaradılışı, aslı, iyi adlı, iyi ünlü.
nîk-nâmî	(f.b.i.) iyi nam, iyi ün sahibi olma, hayırla anılma.
nîk-nihâd	(f.b.s.) yaradılışı, aslı, mayası iyi olan.
nikris	(a.i.c.) : nekarîs : hek. nikris, ayak parmaklarında, topuklarda ve mafsallarda meydana gelen ağrılı hastalık, fr. goutte.
Nikrîz	(f.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır, (eskiden "nî rîz" denilirdir). Dizisi bir sekizli içinde gösterilebilen (yânî bir dörtlü ile bir beşli'den yapılmış olan) basit görünüşlü mürekkep makamlardandır. Nikriz beşlisi ile rast dörtlüsünden, ikinci şekli ise, gene nikriz beşlisi ile pûselik dörtlüsünden müteşekkildir, (mevzûu-bahs pûselik dörtlüsü, neva (re) perdesindedir neva, hüseynî, acem ve gerdaniye). Çıkıcı-inici olarak seyreder; umumiyetle sona doğru inici bir karakter olarak nikriz beşlisi ile rast (sol) perdesinde karar eder. Güçlüsü -beşli ile dörtlünün birleştikleri yer olan- neva (re) perdesi-dir. Donanımına "si" bakıyye bemolü ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri konulur (Hicaz gibi); eğer pûselik dörtlüsü kullanılıyorsa "fa" bekar yapılır (hümâyûn gibi). Dizisinde niseb-i şerî-fe'den 5 tane bulunmakla, gizli mütenâfir îtibâr edilir. Orta sekizlideki sesleri, pestden tîze doğru olmak üzere şöyledir rast, dügâh, dik kürdî, nim hicaz, neva, hisar, eviç (veya acem) ve gerdaniye. Kederli bir azamet, esrarlı bir hüzün taşıyan nikriz, orta derecede kullanılmıştır.
nîkrîz-i kebîr	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza bir nümunesi kalmamıştır.
nîkrîz-i segâh	müz. müstear makamının bir başka adı.
nîkrîz-i sagîr	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
niks	(a.s.) 1. zayıf [adam]. 2. ters doğan [çocuk].
nîk-sigâl	(f.b.s.) iyi düşünceli.
nîkter	(f.b.s.) çok iyi, ziyâde beğenilmiş.
nîk-terîn	(f.b.s.) çok iyi, hepsinden iyi olan.
nîkû	(f.s.) iyi, hoş. (bkz: tayyib).
nîkû-baht	(f.b.s.) bahtı açık.
nîkû-kâr	(f.b.s.) iyi işli, işleri iyi ve doğru olan.
nîkû-kârî	(f.b.i.) nîkû-kâr'lık.
nikûyî	(f.i.) iyilik, güzellik.
nikz	(a.i.c. enkaz) bina yıkıntısı, bina bozuntusu.

Tarihvemedeniyet.org

nîl	(f.i.) çivit otu.
Nîl	(a.h.i.) Mısır'dan geçen, Akdenize dökülen meşhur nehir.
Nîl-i ebyaz	Nil'in başı.
Nîl-i ezrak	Habeş Nîli.
Nîl-i zenc	Sudan'da Cavala nehri.
nîle	(f.i.) çivit.
nîlec	(a.i.) -çivit. (bkz: nîle).
Nîleyn	(a.h.i.c.) "iki nil" Seyhun ve Ceyhun nehirleri; Fırat ve Dicle nehirleri.
nîl-fâm	(f.b.s.) çivîdî, çivit renginde, lâcivert.
nîl-gûn	(f.b.s.). (bkz. nîl-fâm).
nil-gûn-hayâm, -perde-hâ	(f.b.i.) cennet.
nîlî	(f.s.) çivîdî, mavi.
nîlî-perde', nîlî hokka	gökyüzü.
Nîlû-berg	(f.b.i.) nilüfer, (bkz: nîlû-berg nîlû-per).
Nîlûfer	(f.i.) bot. nilüfer, lât. nymphea.
nîlûferiyye	(a.i.) bot. nilüfergiller.
nîlûper	(f.i.) bot. (bkz: nîlûfer).
nîm	(f.s.) 1. yan, yarım, buçuk, (bkz: nısf, nîme).
nîm-bismil	yarı boğazlanmış, usûlüne göre kesilmemiş hayvan.
nîm-hilâl	mec. güzelin dudağı. 2. müz. Türk müziğinde birbirinden farklı üç mânâda kullanılır) usul isimlerinin başına gelirse o usûlün yansına müsâvî bir usûl teşkil edernîm-berefşan, nîm-çenber, nîm-devir, nîm-evsat, nîm-hafif, nîm-sakil, nîm-sofyan, nîm-fahte ki, bu usuller berefşân, çenber, evsat, hafif, sakil, sofyan, fâhte usullerinin yarışıdırlar; yalnız nîm-devir, devr-i kebîr'in yansı değildir. Ekseriya lenk-fâhte denilen hîm-fâhte de, fahte'nin yarısıdır; 2) perde isimlerinin başına gelirse o perdenin bir koma pestindeki perdeyi işaret edernîm-hicaz, nîm-hisar ve nîm-zengûle ile nîm-şehnaz.
nîm kavî	usulde, kavî zaman ile zaif zaman arasında orta kuvvette bulunan zaman.
nîm berefşân	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. 16 zamanlı ve 12 darblıdır; berefşân'ın yarısıdır yâni her darbı, berefşandaki mukabilinin yan kıymetindedir ve son "te ke te ke" burada sâdece bir "te ke" şeklinde bulunur. 16 zamanlı diğer usuller şunlardır13 darblı nîm-hafif, 12 darblı fer', 8 darblı çifte-düyek ki bu 16 zamanlı usuller, en küçük büyük usuldürler. Bu usul ile peşrev ve besteler ölçülmüş 16/8 yürük nîm-berefşan mertebesi de kullanılmıştır. Son asırlarda kullanılmamış, yerine tamamen berefşan kaim olmuştur. Bu usul sırasıyla semaî, Türk aksağı, sofyan, ge sofyan'dan mürekkeptir. Darblan şöyledirdüm (2 zaman, kavi), tek (l zaman, zaif), düm (2 zaman, kavi), tek (l zaman, zaif), düm (2 zaman, kavi), düm (l zaman, kavi), tek (l zaman, zaif), düm (l zaman, nîm kavi), düm (l zaman, zaif), tâhek (2 zaman, kavi), te (l zaman, nim kavi), ke (l zaman, zaif).
nîm-bismil	(f.b.s.) iyice boğazlanmamış, yarı kesilmiş olan.
nîm-çehre	(f.b.i.) nesnas da denilen korkunç masal hayvanı [aslı "nîm-çihre" dir].

Tarihvemedeniyet.org

nîm-çenber	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin küçük usullerindendir; 12 zaman ve 7 darblıdır; yâni çenber'in yarısı olup, onun yan yarıya sadeleştirilmiş şeklidir. 12 zamanlı diğer usuller şunlardırikiz aksak, fırenkçin, devr-i remel. Bu usul ile birkaç asır evvel peşrev ve besteler ölçülmüştür; bugün elde bir numunesi yoktur. Türlü şekillerde vaz edilmiş 2 adet yürük semaîden mürekkeptir. Darblan şöyledirdüm (2 zaman, kavi), te (l zaman, nîm kavi), ke (l zaman, zaif), düm (2 zaman, kavi), tâhek (4 zaman, kavi), te (l zaman, nim kavi), ke (l zaman, zaif).
nîm-devir	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. 18 zamanlı ve 9 darblıdır. Devr-i kebîr'den farkı son dört küçük zamanlı darbdan evvelki üç uzun darbın, burada bulunmamasıdır; başka bir farkı yoktur. 18 zamanlı olarak, bir de 3 darb-ı Türkî vardır ki, bu iki usul birbirine çok benzer. Nîm devir ile peşrev, beste, ilâhi gibi şekiller ölçülmüştür. Bir yürük semaîsi ile -iki muhtelif şekilde konulmuş- 3 tane sofyan'dan mürekkeptir. Darblan şöyledirdüm (2 zamanlı, kavi), tek (2 zamanlı, nîm kavi), tek (2 zamanlı, nîm kavi), düm (4 zamanlı, kavi), te (l zamanlı, kavi), ke (l zamanlı, zaif), te (l zamanlı, nîm kavi), ke (l zamanlı, zaif).
nîm-düyek	(f.b.i.) müz. nîm sofyana verilmiş bir addır ki, nazariyet bakımından doğru değildir; çünkü usul, düyek'in değil, sofyan'ın yarısıdır.
nimâl	(a.i. neml'in c.) karıncalar.
nimâr	(a.i. nimr'in c.) kaplanlar, (bkz: enmâr, nümûr).
nimât	(a.i. nemat'ın c.) örtüler, ihramlar.
ni'me	(a.e.) ne güzel, ne âlâ. ["bi'se" nin zıddı].
ni'me-l-matlûb	tam aradığımız.
ni'me-t-tesâdüf	ne güzel tesadüf.
ni'me-l-vesîle	ne güzel vesîle; fırsattan yararlanarak.
nîme	(f.i.) yarı, yarım, buçuk, (bkz: nısf, nîm).
Dü-nîme	ikiye bölünmüş.
nîme-i rûz	gün ortası, yarım gün.
nîme nîme	(f.zf.) yarım yarım, parça parça.
nîme-rûz	(f.b.i.) gün ortası, yarım gün. [aslı"nîme-i rûz" dur].
ni'met	(a.i.c. niam) 1. iyilik, lütuf, ihsan, bahşiş. 2. azık, yiyeceğe, içeceğe dâir şeyler; ekmek. 3. saadet, mutluluk.
Veliyy-i ni'met	velînîmet, nîmet sahibi, besleyen, yedirip içiren.
ni'met-i îlâhiyye	Allah'ın bahşettiği her türlü rızık. 4. kadın ve nadiren erkek adı.
ni'met-şinâs	(a.f.b.s.) iyilik bilir, (bkz: kadr-şinâs).
nîm-evsat	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin küçük usullerindendir, 13 zamanlı ve 6 darblıdır. Evsat'ın şu şekilde yarısıdır ki, evsat'daki ilk dört darb ile son üç darb arasındaki yedi darp burada mevcut değildir. 13 zamanlı olarak bir de şarkı devr-i revanı usûlü vardır. Eskiden ilâhi, beste, peşrev gibi şekillerde kullanılmış, sonralan yerini evsata ter-ketmiştir, bu usûlden elde yalnız birkaç numune vardır. Bir Türk aksağı ile

Tarihvemedeniyet.org

iki tane sofyan'dan mürekkeptir. Darblan şöyledirte (l zaman, kavi), ke (l zaman, zaif), te (l zaman, nîm-kavi), kâ (2 zaman, kavi), düm (4 zaman, kavi), düm (4 zaman, kavi).

nîm-germ (f.b.s.) pek sıcak olmayan, ılık.

nîm-hâb (f.b.s.) yarı uykulu, mahmur, (bkz: nuâs, sine).

nîm-hafif (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. 16 zamanlı ve 13 darblıdır. Hafifin şu şekilde yansıdır ki, hafifdeki 8 adet sofyan'dan ortada bulunan 4 tanesi burada yoktur; yalnız ilk ve son ikişer sofyan muhafaza edilmiştir. 16 zamanlı diğer usuller şunlardır12 darblı nîm-berefşan, 12 darblı fer' ve 8 darblı çifte düyek. Eskiden peşrev, beste, ilâhi gibi şekillerin ölçülmesinde kullanılan bu usulden bugün bir numune kalmamıştır; fakat darb-ı fetih ve hâvî usullerinin son kısmında nîm-hafif aynen mevcuttur. Üç muhtelif şekilde vazedilmiş 4 tane sofyan'dan mürekkeptir. Darblan şöyledirdüm (l zaman, kavi), tek (l zaman, zaif), tek (2 zaman, kavi), diim (l zaman, kavi), tek (l zaman, zaif), tek (2 zaman, kavi), diim (l zaman, kavi), tek (lzaman, zaif), diim (l zaman, nîm kavi), diim (lzaman, zaif), tek (2 zaman, kavi), te (l zaman, nim-kavi), he (l zaman, zaif).

nîm-hande (f.b.i.) yarım gülüş, gülümseme, (bkz: tebessüm).

nim-küşte (f.b.s.) yarı kesilmiş, yarı öldürülmüş.

nîm-lâhza (f.a.b.i.) 1. yarım bakış, gözucuyla bakış, (bkz: nîm-nigâh). 2 . çok kısa zaman.

nîm-manzûr (f.a.b.s.) yarı görülen, bulanık görülen.

nîm-mest (f.b.s.) sarhoşça, biraz sarhoş.

nîm-muzlim (f.a.b.s.) yarı karanlık, (bkz. nîm-zulmet).

nîm-mürde (f.b.s.) ölüm derecesinde olan.

nîm-nigâh (f.b.i.) yarı bakış, gözucuyla bakma, (bkz: nîm-lâhze1).

nimnime (a.i.) 1. birbirine yakın çizgiler. 2 . tırnakta olan beyazlık.

nimnimeteyn (a.i.c.) tırnak, giyme yani " işareti.

nîm-puhte (f.b.s.) yarı pişmiş, yarı çiğ [olan].

Nîmr (a.i.c. enmâr, nimâr, nümûr) kaplan. (bkz. peleng).

nimre (a.i.) dişi kaplan.

nîm-res (f.b.s.) yarı yetişmiş, yarı ham olan.

nîm-ruh (f.b.i.) kadınların başörtüsü dışında kalan saçlarını alnından kulaklara doğru açık bıraktıkları kısım.

nîm-rûz (f.b.i.) yarı gün, öğle. (bkz: nîme-rûz).

nims (a.i.) Fireun faresi.

nîm-sakîl (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. 24 zamanlı ve 16 darblıdır. Sakîl usûlünün yansı çıkanlarak elde edilmiştir. 24 zamanlı olarak, bir de 14 darplı çenber vardır. Kâr, beste, ilâhi, peşrev gibi eserler ölçülmüştür. Türlü şekillerde vazedilmiş olan sırasıyla sofyan, yürük semaî, sofyan, sofyan'dan mürekkeptir. Darblan şöyledirdüm (2 zaman, kavi), te (l zaman, nîm-kavî), ke (l zaman, zaif), düm (2 zaman, kavi), te (l zaman, nîm-kavî), te (l zaman, nîm-kavî), ke (l zaman, zaif), te (l zaman, nîm-kavî), ke (l zaman, zaif), düm (2 zaman, kavi), tek (2zaman, nîm-kavî), tâhek (4

Tarihvemedeniyet.org

	zaman, kavi), te (l zaman, kavi), ke (l zaman, zaif), te (l zaman, nîm-kavî), ke (l zaman, zaif).
nîm-sofyân	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin küçük usullerindendir. 2 zamanlı ve 2 darblıdır. Nîm sofyan, en küçük usul olup, aynı zamanda, 2 basit usulden biridir. Sofyan'ın yansıdır. Tabîî mertebesi 2/4 ile yazılır; 2/8 yürük nîm sofyan sayılır. Bu usul ile oyun havalan ve nadiren de şarkılar ölçülmüştür. Darblan şöyledirdüm (l zamanlı, kavi), tek (l zamanlı, nîm kavi).
nîm-süfte	(f.b.s.) yarım olarak denmiş, söylenmiş.
nîm-şeb	(f.b.i.) gece yarısı, (bkz: nısf-ül-leyl).
nîm-şeffâf	(f.a.b.s.) yarı saydam.
nîm-ten	(f.b.i.) mintan.
nîm-zencir	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin büyük usullerindendir. 60 zamanlı ve 36 darblıdır. Zencîr'in yansıdırzencir'deki çifte düyek yerine burada düyek, fahte yerine lenkfahte, çenber yerine nîm-çenber, devr-i kebîr yerine devr-i revân, berefşan yerine nîm berefşan kaim olmuştur. 60/8, yürük nîm zen-cir mertebesi olur. 60 zamanlı olarak bir de, 26 darblı (devr-i kebîr + berefşan) şeklindeki dar-beyn usulü mevcuttur. Eskiden bu usûl ile peşrev, beste, ilâhi gibi şekiller ölçülmüş, sonradan yerini zencir'e terketmiştir. Muzaffer'in bu usul ile olan bir hüseynî peşrevi, bugün de elimizdedir ve nîm zencir'in yegâne nümû-nesidir. Darblan şöyledirDüm (l zaman, zaif), te (2 zaman, kavi), tek (l zaif), düm (2 zaif), tek (2, nîm kavi; düyek bitti), düm (2, nîm kavi), tek (3, kavi), düm (l, zaif), tek (2, kavi), te (l, nîm kavi), he (l, zaif; lenkfahte bitti), düm (2, kavi), te (l, nîm kavi), ke (l, zaif), düm (2, nîm kavi), tek (4 kavi), te (l, nîm kavi), ke (l, zaif; nîm çenber bitti), düm (3, kavi), düm (2, kavi), tek (2, nîm kavi), düm (3, kavi), tek (2, kavi), tek (2, nîm kavi; ağır devr-i revan bitti), düm (2, kavi), tek (l, zaif), düm (2, kavi), tek (l, zaif), düm (2, kavi), düm (l, kavi), tek (l, zaif), düm (l, nîm kavi), (l, zaif), tek (2, kavi), te (l, nîm kavi), ke (l, zaif; nîm berefşan bitti).
nîm-zulmet	(f.a.b.s.) yarı karanlık, (bkz: nîm-muzlim).
Nînân	(a.i. nûn'un c.) balıklar, (bkz: esmâk, simâk).
Nîrân	(a.i. nâr ve nûr'un c.) 1. aydınlıklar, parıltılar, ışıklar. 2. cehennem, tamu. (bkz: dâr-üs-saîr, dûzah). 3. ateş.
nîrenc	(a.i.c. nîrencât) 1. hîle, düzen.
nîrencât	afsun, büyü. 3. resim, taslak, (bkz. nî- reng).
nîrencât	(a.i. nîrenc'in c.) 1. hîleler, düzenler. 2. afsunlar, büyüler; afsunla, tılsımla ilgili şeyler. 3. resimler, taslaklar.
nîreng	(f.i.) 1. hîle, düzen. 2. afsun, büyü. 3. resim, taslak, (bkz: nîrenc).
nîrengî	(f.i.) jeod. haritasını çıkarmak üzere bir sahayı üçgenlere bölme işi, nîrengi şebekesi kurma.
nirengi noktası	jeod. nîrengi ve muvâzene hesaplarıyla diğer noktalarla olan mesafeleri ve rakımı ölçülmüş yer. [l, 2, 3, 4 derece olurlar].
nîrîz	(f.i.). (bkz. nikriz).

nîrîzî	(f.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
nîrû	(f.i.) zor, kuvvet, güç. (bkz: zûr).
nîrû-mend	(f.b.s.) zorlu, kuvvetli, güçlü.
nîrû-mendî	(f.b.i.) güçlülük, kuvvetlilik.
nisâ	(a.i. mere'nin c.) 1. kadınlar, (bkz: nisvân, zenân). 2. Kur'an'ın 4 üncü sûresi olup 176 âyetten oluşmuştur; 58 âyeti Mekke'de 118 âyeti Medine'de nazil olmuştur, [konusu adınların ve yetim kızların haklarının korunması ve miras taksimi sırasında kendilerine eşit davranılmasıdır.].
nisâb	(a.i.) 1. asıl, esas. 2. bir malın zekâtını vermek üzere varılması gereken miktar. 3. sermâye, mal. 4. derece, istenilen had.
nisâb-ı ekseriyyet	çoğunluk derecesi.
nisâb-ı rüşd	rüşt çağı.
nisâb-ı sirkat	huk. [eskiden] bir dinar veya hâlis gümüşten on dirhem sikke, [kıymetçe bu miktardan az olan bir malı çalmak hadd-i sirkati îcâbetmez]. 5. hisse, nasib.
nisâcet	(a.i.) dokumacılık, çulhalık.
nisâî	(a.s.) kadın ile ilgili, kadına ait.
nisâiyye	(a.i.) 1. kadın hastalıkları. 2. kadın hastalıkları kliniği, fr. gynecologie.
nisâl	(a.i. nasl'ın c.) temrenler, ok, kargı gibi şeylerin uçlarındaki sivri demirler.
nîsân	(i.) nisan ayı.
Ebr-i nisan	(nisan bulutu) = mec. bolluk, bereket, cömertlik.
nisâr	(a.i.) 1. saçma, serpme.
Cevher-nisar	mücevher saçan.
Dürr-nisar	inci serpen, saçan. 2. saçı, düğünde saçılan para.
-nisâr	(a.s.) "saçan, saçıcı" mânâsına kelimeleri sıfatlandırır.
Pertev-nisâr	ışık saçan.
Zer-nisâr	altın saçan. gibi.
nisâr-çîn	(a.f.b.s.) saçılan şeyleri toplayan.
nisbet	(a.i.) 1. bağlılık, ilgi. (bkz: mensûbiyyet, merbûtiyyet). 2. kıyaslama, ölçü. 3. mat., fels. "oran, fr. rapport. 4. inat olsun diye yapılan iş. 5. z f. inat olarak, (bkz: rağmen).
nisbet-i a'dâd	mat. adetler arasında olan mukayese, ölçü.
nisbet-i inşâiyye	mant. doğru ve yalan ihtimâlini düşünmeye ihtiyaç olmayan söz.
nisbet-i muzâafa	mat. harmonisiz oran, fr. rapport anharmonique.
nisbet-i nâkısa	mant. arkasının beklenmesi gerekli olan söz.
nisbet-i tâmme-i haberiyye	mant. arkasının beklenmesi gerekli olmayan söz.
nisbeten	(a.zf.) 1. göre, yanında. 2. öncekine göre, bir dereceye kadar, şöyle böyle.
nisbî	... (a.s. nisbet'den) 1. nisbetle olan, kıyaslama ile olan, göreli, (bkz: izafî). 2. birbirine göre, öncekine göre, fr. proportionnel.
nisbiyye	(a.s. nisbet'den) ["nisbî" nin müen.]. (bkz: nisbî).
niseb	(a.i. nisbet'in c.) nisbetler.

Tarihvemedeniyet.org

niseb-i a'dâd	huk. [eskiden] adetlerin nisbeti, adetler arasında mukayese, [iki adet birbiriyle mukayese edilince dört nisbet hâsıl olurtemâsül, tedahül, tevâfuk, tebâyün].
niseb-i şerîfe	1) şerefli nisbetler; 2) müz. bir sekizlideki, tam sekizli (5 T, 2 B), tam beşli (3 T, I B) ve tam dörtlü (2 T, l B) sayısının yekûnuna Türk müziğinde verilen bir ad ["şu makamların niseb-i şerîfe'si 6 dır veya şu makamda niseb-i şerîfeden 6 tane vardır." demek o makamın sekizlisindeki tam sekizli, tam beşli ve tam dörtlü sayısının yekûnu 6 dır demektir].
nîst	(f.e.) yoktur, değildir.
Nîstî	f.i.) yokluk, (bkz: adem).
Âlem-i nîstî	yokluk âlemi.
Hestî vü nisti	varlık ve yokluk.
nisûn	(a.i. nisvân'ın c.) kadınlar.
nisvân	(a.i.c. nisûn) kadınlar, (bkz: nisa, zenân).
nisve	(a.i.). (bkz. nisvân).
Nisvî	(a.s.) nisâ tâifesine mensup.
nisviyye	(a.s.). (“nisvî”nin müen.) (bkz : nisvî).
nisviyyet	(o.i.) kadınlık.
nisyân	(a.i.) nesy’den : unutma. (bkz : ferâmûş).
nisyân-ı ebedî	ebedî unutma.
Nîş	f.i.) 1. iğne [arı, akrep gibi böceklerde-]. 2. diken. 3. zehir, ağı.
nişâ	(f.i.) nişasta.
nişâbur	(f.i.) müz. Türk müziğinin en az beş asırlık bir mürekkep makamıdır. Sultânî-yegâh makamının pest tarafına (pûselik, nim hicaz ve neva) perdelerinden müteşekkil bir (nişâbur ölçüsü) ilâvesinden mürekkeptir (ki bu, bir küçük üçlüdür). Makam bu üçlü ile pûselik (si naturel) perdesinde karar eder (ki bu perdede kalan yegâne klasik Türk müziği makamıdır). Donanımına gerek sultânî-yegâh'da, gerekse mevzuubahs üçlüde bulunan do bakıyye diyezi konulur; sultânî-yegâh'ın si küçük mücennep bemolü, îcâbeden yerlerde nota içinde ilâve edilir (Dr. Suphi Ezgi'ye göre). Nişâbur, aşağıdaki dizilerde karışık olarak seyreder; çargâh beşlisi, pûselik sekizlisi, kürdî dörtlüsü ve uşşak dörtlüsü. Pûselik (si) perdesinde kalır. Güçlüsü re (neva) perdesidir.
nişâburek	(f.b.i.) 1. küçük nişâbur. 2. müz. Türk müziğinin tamamen üç asırlık bir mürekkep makamıdır. Rast makamının dügâh (la) perdesindeki şeddi ile, uşşak makamının pûselik "si" perdesindeki şeddinden mürekkeptir. Rast dizisi ile dügâhta kalır. Umumiyetle inici olarak seyreder. Güçlüleri birinci derecede -terkibindeki her iki makamın da güçlüsü olan- hüseynî (mi), ikinci derecede de -pûselik'de uşşak'ın durağı olan-pûselik (si) dir. Donanımına fa küçük mücen-neb, do bakıyye ve sol bakıyye diyezleri konulur; bu anzalar, terkibindeki her iki dizide de müşterektir. Pûsek'de uşşak makamı şudur (tizden peşte) tiz pûselik, muhayyer, nîm-şehnaz, mahur, hüseynî, neva, nîm-hicâz ve pûselik. Dügâh'da rast makamı da şudur (tizden peşte) muhayyer,

	nîm-şehnâz, mahur, hüseynî, neva, nîrn-hicaz, pûselik ve dügâh. Nişaburek, orta derecede kullanılmış makamlardandır.
nişâdırî	(a. s.) nişadırla, amonyakla ilgili.
nişadır, nişâdur	(a.i.) nişadır.
nişan	(f.i.) 1. nişan, iz, belirti, (bkz: alâmet). 2. işaret, fabrika işareti. 3. yara izi. 4.amaç, hedef, vurulması istenilen nokta. 5.vurulacak noktaya silâhı çevirme. 6. yavukluluk işareti. 7. bu işareti takmak üzere yapılan tören. 8. hâtıra için dikilen taş. 9. tuğra. 10.taltif için verilen madalya. 1 1. ferman.
nişân-ı iftihar	tar. II. Mahmud zamanında çıkarılmış nişan.
nişân-ı tîr-i sitem	zulüm okunun nişanı, hedefi.
-nişan	(f.s.) "duran, dikilen, kalan"gibi mânaları gelerek bileşik sıfatlar yapar
Hatır-nişan	unutulmayan, akılda kalan.
Ma'delet-nişân	adalet gösteren... gibi.
nişânde	(f.s.) nişan, hedef olarak dikilmiş şey.
nişâne	(f.i.) iz, alâmet, belirti.
nişân-gâh	(f.b.i.) 1. nişan tahtası, hedef yeri. 2. silâh namlusunun üstündeki nişan alınacak kısım [arpacık ve gez].
nişân-gîr	f.b.i.) çizgi çizmeye mahsus marangoz âleti.
nişân-keş	(f.b.i.) marangoz ve dülgerlerin rendeleyecekleri tahtalara işaret çekmek üzere kullandıkları bıçaksız âlet.
nişâpur	(f.i.) müz. (bkz: nişâbur).
nişâste	(f.i.) nişasta, fr. amidon.
nişdet	(a.i.) 1. kaybolan şeyi arama. 2. araştırıp sorma, (bkz: cüst ü cû).
nîşe	(f.i.) kaval, çoban düdüğü, (bkz: mizmâr, nây-çe, ney, ney-çe).
nişest	(f.i.) oturan, ["nişesten" mastarından], (bkz: mekîm, mukîm, nişin).
nişeste	(f.i.c. nişeste-gân) 1. oturmuş, oturan. 2. karaya oturmuş [-gemi].
nişeste-gân	f.b.s. nişeste'nin c.) oturmuşlar, oturanlar.
nişeste-gâh, nişest-geh	(f.b.i.) oturacak yer.
nîş-ger	(f.b.i.) [ney-şeker] şeker kamışı.
nîş-hâr	(f.b.s.) diken batmış.
nişîb	(f.i.) iniş, iniş aşağı, [yokuşun zıddı].
nişîb ü firâz	iniş ve yokuş.
nişîb-gâh	(f.b.i.) çukur yer.
Nişîmen	(f.i.) oturacak yer.
nişîmen-gâh, -geh	(f.b.i.) yurt, durak; toplanılacak yer.
-nişin	"oturan, oturmuş" manâsıyla kelimeleri sıfatlandırır.
Halvet-nişîn	yalnız oturan, tenhada oturan.
Kûşe-nişîn	köşede oturan.
Medrese-nişîn	medresede oturan.
Mesned-nişîn	yüksek bir makamda bulunan.
Sâhil-nişîn	sahilde, kıyıda oturan.
Tekye-nişîn	tekke şeyhi.
Nişînende	(f.s.) oturucu, oturan,
Nişter	(f.i.) ; neşter, [nîşter'in muhaf'.

Nîşter	(f.i.) neşter, hekim bıçağı.
Nitâ‘	(a.i.c. nutû1) deri döşek,
Nitâc	(a.i.) yavru doğurma, yavrulama.
nitâf	(a.i. nutfenin c.) duru sular, saf sular, (bkz: nutfe).
nitâh	(a.i.) tos vurma, boynuzla vurma.
nitâk	(a.i.) 1. kuşak, kemer. 2. peştemal. 3. kuşak yeri. 4. bir çeşit Arap elbisesi.
nitâk-ül-cevzâ	Hz. Ebûbekir'in kızının unvanı, (bkz: zât-ün-nitâkayn). [Mekke'den Medine'ye hicret gününde Hz. Ebûbekir'in kızı Esmâ'nın Hz. Peygamberle birlikte göç edecek olan babasına yükleri bağlamak üzere ikiye bölüp verdiği kuşak ki, kendisine Cennet'te iki kuşak verileceği müjdelenmiştir].
nitâkayn	(a.i.) bir nitâk'ın ikiye bölünmüş parçalarından herbiri.
Zât-ün-nitâkayn	Hz. Ebûbekir'in kızı Esmâ'nın unvanı ki, Hz. Peygamber, Ebûbekir'le Mekke'de hicrete hazırlanırken bağlamak üzere kuşağını ikiye bölmesi üzerine Hz. Peygamber tarafından"Allah sana yarın Cennette iki kuşak verecektir" denilmiştir.
nitâset	(a.i.). (bkz. tababet).
nitâsî	(a.i.) anlayışlı hekim, doktor.
nîvâr	(f.i.) yerle gök arası, boşluk, (bkz: feza).
nîve	(f.i.) ağlama, inleme, sızlanma, (bkz: bükâ, nevha).
nîvend	(f.i.) akıl, idrâk, anlayış, [bizde kullanılmayan bir mânâsı da"üzerlik tohumunun kırmızısı" dır].
nîver	(f.i.) âlemde meydana gelen haller, hâdiseler.
niyâ	(f.i.c. niyâgân) dede. (bkz: cedd).
niyâb	(a.i. nâb'ın c.), (bkz. nâb).
niyâbe	(a.i.) nöbet.
niyabet	(a.i.) 1. nâiblik, vekâlet, vekillik. 2. kadı vekilliği, kadılık.
Niyâgân	(f.i. niyâ'nın c.) dedeler. (bkz: ecdâd).
niyâh, niyâhat	(a.i.) ağıt, ölü üzerine, iyiliklerini sayıp dökerek, ağlama.
niyâm	(a.s. nevm'den. nâim'in c.) 1. (bkz. nâimîn, nüvvâm, nüvvem, nüyyem). 2. uyuyanlar, uykuda olanlar, (bkz. hâbîde-gân).
niyâm	(f.i.) kın, kılıç kını; kılıf.
niyâm-ger	f.b.i.c. niyâm-gerân) kın yapan sanatkâr.
niyâm-gerî	(f.b.i.) kın yapıcılık.
niyâr	(a.i. nâr'ın c.) ateşler, (bkz: niyere).
niyât	(a.i. nevt'in c.) asmalar [bir yere].
niyaz	(f.i.) 1. yalvarma, yakarma. 2. dua. 3. bâzı tarikatlarda küçüğün büyüğe karşı olan selâm, saygı ve duası. 4. ihtiyaç, muhtaçlık.
Bî-niyâz	muhtaç olmayan, ihtiyacı olmayan. 5. bektâşi edebiyatında rica ve duayı muhtevî manzum veya mensur sözler. 6. müz. Şeyh Abdülbâki Dede Ef. tarafından tertîbedilmiş mürekkep makamlardan biridir. 1, 5 asırlık olacaktır.
Niyâzî	(f.s.c. niyâziyân) 1. niyazla ilgili; niyaz edici, yalvarıcı. 2. i. erkek adı. 3. sevgili, (bkz: mahbûb). 4. h. i. XVIII. asrın vahdet-i vücûda kail olan, bu yüzden takibata mâruz kalan büyük Türk mutasavvıfı, Niyazî-i Mısrî.

Niyâzî	(a.h.i.) XV. asrın dîvân şairlerindendir. Bursa'da bulunmuş ve Ahmed Paşa'nın zamanında yaşamıştır. Hayâtı hakkında etraflı malûmat olmayan bu şâirin epeyce kasidesi bulunduğunu Arapça, Farsça ve Türkçe üzerine mürettep dîvânı varsa da sonradan kaybolduğunu Lâtifî yazmaktadır.
niyâz-kâr	(f.b.s.) 1. yalvaran. 2. ihtiyâcı olan. (bkz: niyâz-mend).
niyâz-kârâne	(f.zf.) 1. yalvararak. 2. muhtaçlıkla, muhtaç olarak, (bkz: niyâz-mendâne1, 2).
niyâz-mend	(f.b.s.c. niyâz-mendân) 1. yalvaran. 2. ihtiyâcı olan, muhtaç, (bkz: niyâz-kâr).
niyâz-mendân	(f.b.s. niyâz-mend'in c.) 1. yalvarmalar. 2. ihtiyâcı olanlar, muhtaçlar.
niyâz-mendâne	(f.zf.) 1. yalvararak. 2. ihtiyaçla, muhtaçlıkla, (bkz: niyâz-kârâne).
niyere	(a.i. nâr'ın c.) ateşler, (bkz: niyâr).
niyet	(a.i.). (bkz. niyyet).
niyyât	(a.i. niyyet'in c.) niyetler.
niyyet	(a.i.c. niyyât) 1. niyet, meram, kurma. 2. namazdan, oruçtan önce başlama duasını okuma, [namazın ve orucun şartlarındandır]. 3. kuşların çektiği veya karamela şekerlerinin sarılı bulunduğu kâğıtlardaki fal yerine geçen yazılar.
nîz	(f.e.) "-de, -da, dahî" anlamında bir atıf edan.
niza'	(a.i. nez'den) çekişme, kavga, (bkz: münazaa).
Kat'-ı niza'	kavgayı yatıştırma.
nizâ-i lâfzî	boşuna çene yarıştırma.
nizâm	(a.i.c. nizâmât) 1. dizi, sıra. 2. düzen, usul, tertip, yol; kaide. 3. zamanın îcâblarına göre konulan esaslar. 4. Hindistan'da müstakil küçük devletler hâlindeki ülkelerin hükümdarlığı.
nizâm-ı carî	yürürlükteki düzen.
nizâm-ı cedîd	"yeni kanun, yeni sistem asker"; III. Selim zamanında kurulmuş olan yeni askerlik.
nizâm-üd-dîn	1) dînin nizâmı, düzeni; 2) dilimizde "nizâmettin" şeklinde erkek adı olarak kullanılır.
nizâmât	(a.i. nizâm'ın c.) nizâmlar, düzenler; kanun hükümleri.
nizâmât-ı lâzime	gerekli nizamlar.
Nizâmen	(a.zf.) nizâma, kanuna uyarak, nizâma, usûle göre, yolunca.
nizâmî	(a.s.) 1. usûlüne uygun, tertipli, düzenli. 2. kanun ve nizâma ait, onunla ilgili. 3. iran'ın en büyük şâirlerinden olup Gencelidir. 4. i. erkek adı.
nizâmiyye	(a.s.) ["nizamî" nin müen.]. (bkz: nizamî).
nizâmiyye	(a.i.) l. ilk askerlik devresi. 2. bu türlü askerlik işleriyle uğraşan dâire. 3. [eskiden] kara ordusu.
nizâmiyye hazînesi	[eskiden] Harbiye Nezâreti veznesi, hazînesi.
nizâmiyye kapısı	kışlalarda veya garnizonlarda, umûmun girip çıkmasına mahsus büyük kapı, cümle kapısı.
nizâmiyye karakolu	nizamiye kapısında nöbet tutan askerî karakol.
nizam-nâme	(a.f.b.i.) tüzük, konulan nizam ve usûlü içine alan ve ne yolda hareket edileceğini bildiren resmî hükümler, [ilgili vekâlet

	veya dâirece tesbit, Devlet Şûrâsınca (Danıştay) tetkik, icra Vekilleri Heyetince kabul edilir].
nizam-nâme-i dahilî	içtüzük.
nizam-nâme-i esâsî	huk. anatüzük.
nizâm-şâhî	(a.f.b.i.) g. s. güzel anatlarda kullanılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, hat, minyatür v.b.].
nizâr	(f.s.) zayıf, arık, lagar.
nizâret	(a.i.) korkutup, uygunsuz şeylerden vazgeçirmek için söylenilen söz.
nîze	(f.i.) kargı, mızrak; süngü, harbe.
nîze-i bî-derg	söğüt yaprağını andıran mızrak.
nîze-i bâr-keş	kesilmiş düşman başının takıldığı mızrak.
nize-i gül-gûnî	meşhur bir çeşit lâle.
nîze-i rummânî	meşhur bir çeşit lâle.
nîze-i sinân	meşhur bir çeşit lâle.
nîze-bâz	(f.b.s.) mızrakla oynayan, mızraklı.
nîze-dâr	(f.b.s.) kargılı, mızraklı;süngülü.
nîzek	(f.i.) 1. câriye, (bkz ; kenîzek). 2. küçük mızrak, süngü.
nîze-zen	(f.b.i.) 1. mızrakçı. 2. mızrakla vuran.
noksân	(a.i.) 1. eksiklik, azalma, azlık. 2. s. eksik, kusurlu, (bkz : nakıs). 3. yokluk, (bkz: fıkdan).
noksân-ı arz	fık. bir yerin ekilmeden önceki değeriyle ekildikten sonraki değeri arasındaki ücret farkı.
noksân-ı fâhiş	fık. bir şeyin dörtte bir değeri ölçüsünde veya daha çok olan kısmı.
noksân-ı semen	huk. [eskiden] bigaraz bilirkişinin ihbârıyla malûm olan semen noksanı.
noksân-ı yesîr	fık. bir şeyin dörtte bir değerini bulmayan noksanı.
Noksânî	(a.s.) eksiklikle ilgili.
noksâniyyet	(o.i.) eksiklik, [yapma kelimelerdendir].
nokta	(a.i.c. nikat, nukat) 1. nokta. 2. benek, leke. 3. mat. hiç bir buut (boyut) u olmayan işaret. 4. yer. 5. mevzu, konu. 6. tek nöbetçi, tek polis me'muru bulunan küçük kulübe, gözcü. 7. derece, kerte. 8. hal, durum.
noktacı	[eskiden] imarethanelerde, medreselerde inzibat işlerine bakan me'mur.
nokta-i avrâ	anat. körbağırsak noktası, lât. punctum coecum,
nokta-i biniş	gözbebeği.
nokta-i evc-i bâlâ	astr. yücelim noktası.
nokta-i feyz	feyiz ve bereket noktası.
nokta-i galeyan	suyun buhara çevrildiği hararet derecesi.
nokta-i gurûb	astr. batış noktası.
nokta-i harîfî	coğr. güz noktası.
nokta-i hendese	geo. kendisinde üç buut (boyut) dan hiçbiri tasavvur olunmayan şey.
nokta-i incimâd	fiz. damıtık suyun donduğu hararet derecesi.
nokta-i inhilâl	kim. çözülme noktası.
nokta-i in'itâf	mat. büküm noktası.
nokta-i inkılâb	astr. güneşin 21 haziran ve 22 aralık günleri arasındaki yörüngesine ait nokta.

nokta-i irtifa	mermi mahrekinin en yüksek noktası.
nokta-i i'tidâl	astr. ilkbahar veya sonbahar noktası.
nokta-i i'tidâl-i rebîî	astr. ilkbahar noktası.
nokta-i maddiyye	fiz. madde noktası.
nokta-i mevhûme	görünüşte hissedilmeyip farzedilen nokta.
nokta-i muvâzenet	denge yanayı.
nokta-i mülteka	coğr. kavşak noktası.
nokta-i müşa'şaa	str. saçılma noktası, fr. point radiant.
nokta-i nazar	görüş.
nokta-i rebîî	coğr. bahar noktası.
nokta-i sukut	merminin düştüğü nokta.
nokta-i tatbik	fiz. uygulama noktası.
nokta-i temas	geo. değme noktası.
Nokta-i tenâzur	astr. simetrik nokta[lar].
nokta-i tevakkuf	duraklama noktası.
nokta-i tulû'	astr. doğuş noktası.
nokta-i zemîn	jeod. üzerine âlet kurulması mümkün olmayan herhangi bir nirengi noktasını kullanılabilecek bir hâle getirmek için yerde tesis edilen ve bu nirengiye rasat ve ölçülerle bağlanan nokta.
nokta-i zerrin	Güneş.
nokta nokta	benek benek. 2) tek tek.
noktateyn	(a.i.c.) iki nokta.
noktateyn-i mütekabileyn	astr. karşılıklı iki yıldızın bulunduğu noktalar.
nuara	(a.i.) eşek sineği.
Nuâs	(bkz : nüâs).
nûf	(f.i.) yankı, fr. accoustique. (bkz: sada).
nufâha	(a.i.) su üzerindeki kabarcık.
nûfe	(f.i.) çığıltı.
nûger	(f.i.) kul, köle. (bkz: abd, ben-degî, çâkerî).
nûgerî	(f.i.) kulluk kölelik, (bkz: bendegî, çâkerî).
Nûh	(a.h.i.) Nuh Peygamber, Kur'an'daki kronolojik sıraya göre yirmibeş peygamberin baştan üçüncüsü.
Sefîne-i Nûh	Nuh'un gemisi) Hz. Nuh'un Tûfân'dan korunmak üzere bütün canlılardan birer çift aldığı gemi; mec. her çeşit insanın bir araya geldiği toplana yeri.
Nûh sûresi	Kur'ân'ın 71 inci sûresi olup 28 âyettir ve Mekke'de nazil olmuştur.
nuhâ'	(a.i.) anat. murdar ilik.
nuhâ-i şevkî	anat. omurilik, fr. moelle epiniere
nuham	(a.i.) balgam.
nuhâme	(a.i.) balgam.
Nuhâmî	(a.s.) fizy. balgamla *ilgili, balgamsı, *sümüksü.
nuhâs	(a.i.) 1. bakır. 2. bakır para.
nuhâsî	(a.s.) 1. bakırla ilgili, bakarlı, bakırdan. 2. bakır para ile ilgili.
nuhât	(a.i. nâhî'nin c.) nahiv (syntaxe) âlimleri.
nuhât	a.i.) hıçkırma.
nuhbe	(a.i.) 1. herşeyin iyisi, seçkini. 2. seçkin, seçilmiş, (bkz. güzide, müntahab).

Tarihvemedeniyet.org

nuhbe-i âmâl	emellerin en sonu, ideal. 3.meclis (içki) arkadaşı; sıkı fıkı arkadaş. 4. Sünbülzâde Vehbî'nin Arapça-Türkçe manzum lügati.
Nuhbet-üt-Tuhfe	(armağanın seçilmişi) Ahmet bin Alî bin Ahmet'in 1649'da düzenlediği Farsçadan Türkçeye sözlük.
nûhî	(a.s.) 1. Nuh'a ait, Nuh ile ilgili. 2. pek eski.
nuhle	(a.i.) 1. din şubesi, mezhep. 2. çeyiz, düğün hediyesi.
nuhre	(a.i.) kemik dokusunun çürümesi.
nuhûs	(a.h.i.) Merih ve Zuhre yıldızlan.
nuhûset	(a.i.) uğursuzluk, (bkz: şeamet).
nuhust	(f.s.) ilk, birinci, (bkz: evvel, nuhustîn, vâhid).
nuhustîn	(f.s.) ilk, birinci, (bkz: evvel, nuhust, vâhid).
nuhust-zâd, nuhust-zâde	f.b.s.) evvel doğan, ilk doğmuş olan.
nûk	(f.i.) 1. kuş gagası. 2. gaga gibi ucu sivri olan şey. 3. okun ucu, temren.
Nukaa	"ka" uzun okunur, a.i.) içindeilâç ıslatılan su.
nukab	(a.i. nukbe'nin c.), (bkz. nukbe).
nukaba'	(a.s.i. nakîb'in c.) nakîbler. (bkz: nakîb).
nukat	(a.i. nokta'nın c.) noktalar, (bkz: nikat).
Bî-nukat	"ebced" hesabında noktasız harf. (bkz. mühmel).
nukave	"ka" uzun okunur, a.i.) 1. herşeyin iyisi. 2. temizlik, paklık, (bkz. nakave).
nukbe	(a.i.c. nukab) 1. renk. (bkz: levn). 2. pas. (bkz. jeng, jengâr). 3. paçasız don. 4. yırtık, astar yırtığı. 5. yol.
nukl	(a.i.) meze, çerez.
nukre	(a.i.) 1. külçe hâlinde gümüş.
nukre-i ham	işlenmemiş, ham gümüş külçesi. 2. ense çukuru.
nukre-i kafâ	ense çukuru. 3. Osmanlı İmparatorluğunda çıkarılan ilk paralar.
nukud	"ku" uzun okunur, a.i. nakd'in c.) nakiller, paralar.
Fıkdân-ı nukud	para yokluğu, para darlığı.
nukud-ı mevkufe	huk. vakfolunan paralar.
nukul	"ku" uzun okunur, a.i. nakl'in c.) nakiller, hikâyeler, rivayetler.
Nukuş	("ku" uzun okunur, a.i. nakş'ın c.) nakışlar, resimler.
nukz	(a.i.c. enkaz) bina yıkıntısı.
nûl	(f.i.) kuş gagası, (bkz: minkar).
nu'mâ	(a.i.). (bkz. na'mâ, ni'met).
nıı'mân	(a.i.) 1. kan. (bkz: dem).
Şakayık-un-nu'mân	bot. gelincik. 2. h. i. (büyük "n" ile) İmâm-ı A'zam'ın adı. 3. erkek adı. 4. bot. gelincik.
nu'mân-ı berrî	bot. gelincik çiçeği.
numrıika	(a.i.c. nemârik) küçük yastık.
numûne	(f.i.). (bkz: nümüne).
numûne-gâh	(f.b.i.). (bkz. nümû-ne-gâh).
nun	(a.h.) 1. Osmanlı alfabesinin yirmi sekizinci harfi olup "ebced" hesabında elli sayısının karşılığıdır. 2. arabî târihlerde ramazana işarettir. 3. Farsçada, fiillerde nefy (olumsuz) edatıdır[hudâne-kerdeAllah göstermesin., gibi]. 4. (i.c. envân, nînân) balık, (bkz: semek).

Zün-nûn	Hz. Yûnus. 5. Kur'ân-ı Kerîm'in 68. sûresinin kalemden başka adı. 6. aynı sûrenin başındaki müteşâbih harf ki, mürekkep hokkası diye tefsîr edilir. 7. kılıç; kılıç sırt. 8. kaş.
nûr	(a.i. envâr, nîrân) 1. aydınlık, parıltı, paklaklık.
Cebel-i nûr, Cebel-ün-nûr	Nur dağı) Mekke'deki Harra dağı.
Zün-nûreyn	iki nur sahibi, [Hz. Peygamberin iki kızını almış olması dolayısıyla] Hz. Osman.
Sûret-ün-nûr	Kur'ân'ın 24 üncü sûresi olup 64 âyettir, Mekke'de nazil olmuştur.
nûr-i ayn, -i çeşm, -i dîde	pek sevgili kimse, [en çok evlât için kullanılır].
nûr-i basar	göz nuru hek. emek.
nûr-i cenan	meşhur bir çeşit lâle.
nûr-i çeşm	göz nuru evlât, (bkz: nûr-i ayn).
nur-i ilâhî	ilâhî nur, Allah'a ait nur.
nûr-i îmân	îman aydınlığı.
nûr-i mübîn, -i nuhustîn	Hz. Muhammed'in rûhâniyeti.
nûr-i sâde	sade, saf nur; Tanrı ışığı.
nûr-i tecellî	manevî bakımdan aydınlanma.
nûr-i uzrâ	Meryem ana.
nurun âlâ nur	(nur üstü nur) daha iyi, daha âlâ.
nûr-üs-semâvâti ve-l-arz	Cenabı Hak. 2. Kur'an-ı Kerîm, (bkz: Furkan, Hitâb, Hûda, Kitâb, Mushaf, Necm, Zikr).
nûrânî	(a.s.) 1. nurlu, ışıklı, (bkz: münevver, rûşen). 2. saygı uyandıran bir yüz.
nûrâniyyet	(o.i.) 1. nurluluk, paklaklık. 2. parlak, nurlu olanın hâli.
nûr-bahş	a.f.b.s.) nur veren, etrafı aydınlatan.
Nûr-bahşiyye	(a.f.h.i.) tas. Kibreviyye tarikatı şubelerinden biri [kurucusu Muhammed'ün Nurbahş-ün-Neccâr'a nispetle bu adı almıştır].
nûr-efşân	(a.f.b.s.) nur saçan, etrafı aydınlatan.
nûr-feşân	(a.f.b.s.). (bkz: nûr-efşân).
nûrî	(a.s.) 1. nura ait, nur ile ilgili. 2. i. erkek adı.
nûriyye	(a.s.) 1. ["nûrî" nin müen.]. (bkz. nûrî). 2. i. kadın adı.
Nûriyye	(a.h. i.) Rufâî tarikatı şubelerinden biri. [kurucusu Nûreddîn Habîbullah-i Hadîsî'dir].
nûr-pâş	(f.b.s.) nur saçıcı, nur açan.
nûr-perver	(a.f.b.s.) nurlu, ışıklı, aydınlık.
nûr-tal'at	(a.b.s.) nur yüzlü.
nusahâ	(a.s. nasîh'in c.) öğüt verenler.
nusarâ	(a.s. nasîr'in c.) yardımcılar. (bkz. avene, ensâr, nussâr).
Nusayrî	(a.s. ve i.) Nusayr'e mensup, yezîdîliğin bir kolu olan, Nusayr'ın mezhebinden olan.
nush	(a.i.) nasîhat verme, öğüt. (bkz: pend, va'z).
nusret	(a.i. nasr'dan) 1. yardım. 2. Allah'ın yardımı. 3. başarı, üstünlük. 4. erkek adı.
nussâh	(a.s. nâsih'in c.) nasîhat edenler, öğüt verenler, (bkz: vu'âz).
nussâr	(a.s. nâsır'ın c.) yardımcılar. (bkz. avene, ensâr, nusarâ).
nusûl	(a.i. nasl'ın c.) temrenler, mızrağın ucundaki sivri demirler.
nusûs	(a.i. nass'ın c.) naslar, doğruluğu şüphe götürmeyen bilgiler, düşünceler. fr. dogmes. (bkz: nass)
nûş	(f.i.) 1. tatlı; bal. 2. içki, işret.

Ayş ü nûş	zevk ve safa, cünbüş.
-nûş	(f.s.) "içen, içici" mânâlarıyla kelimelere takılır.
Bâde-nûş	şarap içengibi. f'nûşîden" mastarından].
nûşâbe	(f.i.) içene ebedî hayat sağlayan efsânevî su, bengisu, (bkz: âb-ı câvi-dânî, âb-ı hayât, âb-ı hızır, âb-ı zindegânî...).
nûşâdur	(f.i.) nisadır.
nûş-â-nûş	(f.zf.) içtikçe içerek, içe içe, tekrar tekrar içerek.
nûş-dârû	(f.b.i.) 1. tiryak. 2. panzehir. 3. şarap, (bkz: bade, hamr, sahbâ, mey)
nûşende	(f.i.c. nûşende-gân) içki içen, içki düşkünü.
nûşende-gân	(f.i. nûşende'nin c.) içki içenler, içki düşkünleri, (bkz: müdmin-i hamr, şârib-ül-leyl ve-n-nehâr).
nûş-hand	(f.b.s.) tatlı gülüşlü.
nûşîn	(f.s.) tatlı, lezzetli.
nûşîne	(f.i.) tatlı şarap.
Nûşirevân	(f.h.i.) iran'da 531 de yılına kadar hükümdarlık etmiş ve doğruluğuyla şöhret bulmuş olan Sâsânî şahı ki "âdil" lakabıyla anılır.
nutfe	(a.i.c. nutuf) 1. fızy. döl suyu, atmık, sperma, fr. sperme, (bkz: menî). 2. (c. nitâf) duru, saf su.
nûtî	(a.i.c. neyâtî) gemici, (bkz: nevtî).
nutk	(a.i.) 1. söz, lâkırdı; konuşma. 2. nutuk, söylev, bir kalabalığa karşı söylenilen söz. 3. söyleyiş, söyleme kuvvet ve hassası. 4 . ed. eski dervişlerce büyük bilinen kimselerin manzum sözleri.
nutk-ı Hakk	Allah kelâmı.
nutk-ı iftitâhî	açış nutku.
nutku müteazzir olmak	ne söyleyeceğini şaşırmak.
nutû'	(a.i. nat'ın c.) 1. sofra bezleri. 2. meşinden yapılan döşekler, fr. nattes.
nutuf	(a.i. nutfe'nin c.) fizy. dölsuları, atmıklar, spermalar, fr. spermes.
nuûmet	(a.i.) yumuşaklık.
nuût	(a.i. nat'ın c.) 1. medhederek anlatılan şeyler, vasıflandırmalar. 2. ed. Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiirler. [Hz. Alî için yazılan şiirlere de "na't" dendiği olur].
nuûz	(a.i.). (bkz. intiâz). fr. erection.
nuûz-i mü'lim	hek. fr. priapisme.
Nuûziyyet	(a.i.) intiâz olma, fr.erectilite. (bkz. intiâz).
nûyân	(f.i.) pâdişâh oğlu; şehzade.
nuzerâ	(a.i. nazîr'in c.) eşler, akranlar.
nuzzâr	(a.i. nâzır'ın c.), nazırlar, (bkz: dîde-bânân, nazır).
nüâme	(a.i.) çark ve çıkrık ortasındaki mihver, eksen.
nüâmî	(a.i.) güney rüzgârı.
nüâs	(a.i.) uyuklama, pinekleme, ımızganma.
nüâsî	(a.s.) 1. uyuklama ile ilgili. 2. fels. fr. hypnagogique.
nübâh	(a.i.) havlama, (bkz: nibâh).peygamberler, anlayışlı,
nübeâ	(a.i. nebî'nin c.) (bkz. enbiyâ).
nübelâ	(a.s. nebîl'den) anlayışlı, kavrayışlı, zekî kimseler.

nübüvvet	(a.i. nebe'den) nebîlik, peygamberlik, Tanrı haberciliği, (bkz: risâlet, peygamberi).
nübüvvet-penâh	(a.f.b.i.) peygamber, (bkz: nebî).
nücebâ	(a.s. necîb'in c.) 1. soyu sopu temiz, nesli pak olan kimseler. 2. tas. ricaullah (Tanrı erenleri) veya ricâl-ül-gayb (gayb erenleri) denilen 40 kişiye verilen ad. (bkz: encâb, necâib).
nücme	(a.i.) bot. ayrık otu.
nücûm	(a.i. necm'in c.) yıldızlar, (bkz: kevâkib).
Ehl-i nücûm	fr. astrologue.
İlm-i nücûm	fr. astrologie.
nücûmî	(a.s.) astr. 1. yıldızlarla ilgili. 2. yıldızla uğraşan, f r. astrologue. (bkz: ehl-i nücûm).
nücumiyye	(a.s. necm'den) ["nücûmî" nin müen.]. (bkz: nücûmî).
nübde	(a.i.) ölüye ağlama, ağıt. (bkz: nedb).
nüdemâ	(a.i. nedîm'in c.) nedimler, yardım edenler, arkadaş olan kimseler, (bkz: nedîm).
nüd'et	(a.i.) 1. ayın ve güneşin etrafında bazan görülen parlak dâire, hâle. 2. gök kuşağı. 3. güneş batarken veya doğarken bulutlarda hasıl olan kızıllık, (bkz: hâle, nid'et).
nüdûb	(a.i. nedebe'nin c.) nedbeler, yara izleri.
nüfesâ'	(a.i.) lohusa. (bkz: nefsâ).
nüfha	(a.i.). (bkz. nefha).
nüfûr	(a.i.) 1. ürküp kaçma, dağılma. 2. hacıların Mînâ'dan Mekke'ye doğru süratle yola çıkmaları.
nüfûs	(a.i. nefs'in c.) 1. ruhlar, canlar.
nüfûs-i kudsiyye	kutsal melekler.
nüfûs-i zekiyye	arınmış ruhlar. 2. insanlar, kimseler, (bkz: eşhas).
Kesâfet-i nüfûs	her metrekareye düşen nüfûs adedi, nüfûs sayısı.
nüfûz	(a.i.) 1. içe geçme, işleme. 2. sözü geçme, sözü dinlenme.
Sâhib-i nüfûz	nüfuz sahibi, itibarlı, güçlü, sözü geçer kimse.
nüfûziyyet	(a.i.) fiz. 1. geçirgenlik. 2. geçirimlilik.
Nüh	(f.s.) dokuz.
nühfelek, -kubbe, -tak	dokuz gök.
nühâ	(a.i. nühye'nin c.) akıl, us. (bkz: hired, huş).
Ulü-n-nühâ	akıllı kimseler; akıl sahipleri.
nü hâk	(a.i.) eşek anırtısı, (bkz: nehâk, nâhik).
nühbe	(a.i.) akıl, müdrike.
nühbûr	(a.i.c. nehâbîr) kum tepe, kum yığını.
nüh-pâye	(f.b.i.) dokuz cennet.
Nühûl	(a.i. nahl'in c.) 1. arılar, bal arıları, (bkz: zenâbîr). 2. çok zayıflık, arıklık; lâgarlık.
Nühûr	(a.i. nahr'in c.) kurbanlar.
nühûr	(a.i. nahr'in c.) akarsular, çaylar, ırmaklar, (bkz: enhâr, enhür).
nühûr	(f.i.) göz. (bkz: ayn, basar, çeşm).
nühûz	(a.i.) hareket etme.
nühüft	(f.s.) 1. gizli, saklı, [nühüften mastarından], (bâzı lügatlerde "nihüft" şeklinde de geçer. 2. müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır (Murâdnâme'de ve ondan eski kitaplarda mevcut). Nühüft, yegâh mürekkep makamına "mi"

Tarihvemedeniyet.org

	perdesine hüseynî-aşîran nakledilmiş bir uşşak dörtlüsü (tîzden peştedügâh, rast, ırak ve hüseynî-aşîran), ilâvesinden mürekkeptir. Bu dörtlü ile hüseynî-aşîran (mi) perdesinde durur. Güçlüleri -yegânda olduğu gibi- birinci derecede neva (re) ve ikinci derecede de dügâh (la) perdeleridir. Umumiyetle inici olarak seyreder. Donanımına yegâh gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur, ikinci arıza olan "fa" diyez, hüseynî-aşîran'daki uşşak dörtlüsünde de mevcuttur. Yegâh'ın terkibindeki neva üzerine göçürülmüş rast için, nota içinde "si" bekar ve "do" bakıyye diyezi kullanılır.
nühüft-i kadîm	müz. Türk müziğinin eski mürekkep makamlarından biri olup zamanımıza bir nümunesi kalmamıştır.
nühüfte	(f.s.) gizli, saklı, (bkz: mahfî). [bâzı lügatlerde"nihüfte" şeklinde de geçer].
nühüfte-gî	(f.i.) gizlilik, saklılık.
nühüm	(f.s. nüh'den) dokuzuncu, (bkz: tâsi').
nühüm-çarh	(f.b.i.) dokuzuncu gök, göğün en yüksek katı.
nühye	(a.i.c. nühâ) akıl. (bkz: hired).
Eshâb-ı nühye	akıl sahipleri.
nükâs	(a.i.). (bkz: nüks).
nükbe	(a.i.c. nükeb) yığılmış buğday, harman.
nüket	(a.i. nükte'nin c.) nükteler, herkesin anlayamayacağı ince, zarif, manâlı sözler, (bkz: nikât).
nükhet	(a.i.) 1. koku. (bkz: bû[y], fâyiha, galiye, nefha). ["nekhet" şekli de vardır]. 2. ağız kokusu. 3. kadın adı.
nükkâr	(a. s. nekr'den) inkâr edenler. [Haricî mezhebinin kollarından biri].
nüks	(a.i.) hastalığın geri dönmesi, depreşmesi.
nükte	(a.i.c. nikât, nüket) 1. herkesin anlayamadığı ince mânâ, fr. esprit. [yazıda, sözde, resimde, harekette]. 2. ince manâlı, zarif ve sakalı söz.
nükte-âmîz	(a.f.b.s.) nükte karıştıran.
nükte-bîn	(a.f.b.s.) nükteyi, inceliği gören, anlayan, anlayışlı, kavrayışlı.
nükte-dân	(a.f.b.s.) nükte bilen, zarif, ince [kimse], (bkz: nükte-şinâs).
nükte-dânî	(a.f.b.i.) nüktecilik, nüktedanlık.
nükte-dâr, nükte-gû	(a.f.b.s.) nükteli söz söyleyen.
nükte-gûyî	(a.f.b.i.) nükteli söz söyleme, (bkz: nükte-perdâzî).
nükte-perdâz	(a.f.b.s.c. nükte-perdâzân) nükteli söz bulup söyleyen, (bkz: nükte-gû).
nükte-perdâzân	(a.f.b.s. nükte-perdâz'ın c.) nükteli söz söyleyenler.
nükte-perdâzî	(a.f.b.i.) nükteli söz bulup söyleme, (bkz. nükte-gûyî).
nükte-pîrâ	(a.f.b.s.) güzel nükteler söyleyen, nükteyi süsleyen, (bkz. nüktenükte-senc-perdâz, nükte-senc).
Nükte-senc	(a.f.b.s c. nükte-sencân) nükte tartıcı, nükteyi değerlendiren.
nükte-sencân	(a.f.b.s. nükte-senc'in c.) nükte tartanlar, nükteyi değerlendirenler.
nükte-şinâs	(a.f.b.s.c. nükte-şinâsân). (bkz: nükte-dân).
nükte-şinâsân	(a.f.b.s. nükte-şinâs'ın c.) nükte anlayanlar.
nükte-şinâsî	(f.b.i.) nükte anlayıcılık. (bkz. nükte-dânî).

nükte-ver	(a.f.b.s.) nükte bilen, nükteyi anlamakta mahir olan.
nükte-zâ	(a.f.b.s.) nükte yapan.
nükûb	(a.i. nekbet'in c.) talihsizlikler; düşkünlükler, felâketler, musibetler; yoldan sapmalar.
nükûl	(a.i.) vazgeçme, kaçınma, geri dönme, cayma.
-nümâ	(f.s.) "gösteren, bildiren" mânâlarıyla kelimelere katılır. Hüner-nümâ hüner, marifet gösteren.
Reh-nümâ	yol gösteren.
Rû-nümâ	yüz gösteren gibi. ["nümûden" mastarından].
nümâyân	(f.b.s.) görünücü, görünen; meydanda, (bkz: âşkâr, peyda, zahir).
nümâyân-ter	(f.b.s.) en çok görünen.
nümâyende	(f.b.s.) gösterici, görünücü.
Nümâyiş	(f.i.) 1. gösteriş; gösteri; görünüş. 2. yalandan gösteriş, göz koyma.
nümâyiş-i âb	(su gösterişi) serap, ılgım.
nümâyiş-gâh	(f.b.i.) gösteri yeri.
nümâyiş-geh	(f.b.i.). (bkz. nümâyiş-gâh).
nümâyiş-kâr	(f.b.s.) gösterişli.
nümâyiş-kârâne	(f.b.zf.) gösterişliye yaraşır yolda, gösterişli bir şekilde.
-nümûd	(f.s.)"gösteren, görünen, benzeyen" mânâlarıyla kelimeleri sıfatlandırır.
Çihre-nümûd	surat gösteren.
Kerem-nümûd	kerem gösteren.
Zafer-nümûd	zafer gösteren.
nümû-dâr	(f.s.) 1. görünen, görünücü. 2. i. örnek, (bkz: numune).
nümûde	(f.s.) gösterilmiş, görünmüş, gözükmüş.
-nümûn	(f.s.) "gösteren" manâsıyla kelimelere katılır.
Reh-nümûn	yol gösteren, kılavuz.
Zafer-nümûn	zafer gösteren.
nümûne	(f.i.) örnek, (bkz: nümûdâr2).
Nümûne-i Edebiyyât-ı Osmâniyye	Ebüzziya Tevfik Bey'in 1892 de yayımladığı bir nesir antolojisi. nümûne-i imtisalmisal getirilecek örnek.
nümûne-gâh	(f.b.i.) numune, örnek olacak yer.
nümûne-hâne	(f.b.i.) 1. örneklik şeylerin konulduğu yer. 2. müze. (bkz: methaf).
nümûr	(a.i. nimr'in c.) kaplanlar, (bkz: enmâr, nimâr).
nümûzec	(a.i.) örnek, (bkz: enmûzec, numune).
nümür	(a.i. nimr'in c.) kaplanlar.
nümüvv	(a.i.) büyüme, yetişme, bitme, gelişme, (bkz: neşv, nema).
nüsâfe	(a.i.) buğdaydan ayrılan saman.
nüsah	(a.i. nüsha'nın c.) nüshalar, (bkz: nüsha).
Tekmîl-i nüsah etmek	medresede takîbedilmesi şart olan bütün dersleri okuyup bitirmek.
nüsâl	(a.i.) hayvandan dökülen tüyler.
nüsâle	(a.i.) tiftik.
nüsâre	(a.i.) 1. saçıntı, saçılan şey. 2. yemek döküntüsü.
nüsg	(a.i.) bot. besisuyu, fr. seve.
nüsg-i kebîr	bot. ilkbaharda devran eden besisuyu.
nüsg-i sagîr	bot. yaz sonuna doğru devran eden besisuyu.

nüsg-i sâid	bot. kökten başlayıp yapraklara kadar çıkan besisuyu.
nüsha	(a.i.c. nüsah) 1. yazılı, yazılmış şey, yazılı bir şeyden çıkarılan suret. 2. gazete ve dergilerde sayı. 3. muska, (bkz. nüşre).
nüshateyn	(a.i.) iki nüsha.
nüsk	(a.i.) Allah'a yolunca ibâdet etme.[Kur'an'daki şekli "nüsük" dür],
nüsû'	(a.i.) diş etleri sıyrılarak dişlerin sırıtması.
nüsûl	(a.i.) tüy dökme.
nüsûr	(a.i. nesr'in c.) 1. zool. akbabalar [kuş]. 2. zool. kartallar.
nüsük	(a.i.). (bkz: nüsk).
nüşâb	(a.i. nüşâbe'nin c.) temrenli oklar.
nüşâbe	(a.i.c. nüşâb) temrenli ok.
nüsâre	(a.s. neşr'den) biçilen ağaçtan dökülen talaş, yonga.
nüşbe	(a.i.) sırnaşık, yapışkan adam.
nüş-hâr	(f.b.i.) geviş, (bkz: ictirâr).
nüşre	(a.i.) muska, efsun, büyü. (bkz: nüsha3).
nüşû'	(a.i.). (bkz. neşv).
nüşuk	(a.i.) 1. buruna çekme. 2. buruna çekilen toz, ilâç, enfiye.
nüşûr	(a.i. nesr'in c.) 1. neşretmeler, dağıtmalar, yaymalar. 2. öldükten sonra dirilmeler.
Yevm-i nüşûr	kıyamet, mahşer günü.
nüşût	(a.i.) tohumun uç göstermesi, baş vermesi, (bkz: intâş).
nüşûz	(a.i.) kadının, kocasından nefret edip kaçması.
nüşüvv	(a.i.) fels.fr. developpement.
nütû'	(a.i.) kemik çıkıntısı; yumru, (bkz: nütüvv).
nütû'-i ahremî	anat. omuz çıkıntısı, fr.acromion.
nütû-i azm	biy. kemik çıkıntısı, fr.apophyse.
nütû-i gurâbî	biy. kargaburun çıkıntısı, fr.coracoide.
nütû'-i mirfakî	anat. dirsek çıkıntısı.
nütû-i şevkî	biy. dikensi çıkıntı, fr.apophyse epineuse.
nütüvv	(a.i.). (bkz. nütû').
nüvâh	(a.i.) ağıt ağlama, (bkz: nevha).
nüvaht	(f.i.) çalgı çalma, ["nevaht" şekli de vardır].
nüve	(a.i.) l.bot. çekirdek [hücre]. 2. mec. bir şeyin esası, özü.
nüve-i müvellide	bot. döller çekirdek.
nüveb	(a.i. nevbet'in c.), (bkz: nevbet).
nüveyre	(a.i.) 1. parlak küçük şey. 2. kadın adı.
nüveyt	(a.i.) çekirdekçik.
nüvîd	(f.i.) 1. müjde, muştu, (bkz: beşaret).
nüvîd-i cânân	sevgilinin müjdesi. 2. hayırlı haber. 3. erkek adı. [müen. "nüvîde"].
-nüvîs	(f.s.) "yazan, yazıcı" mânâlarıyla kelimelere eklenir.
Dûr-nüvîs	(uzak yazan) telgraf [bir ara "-graphe" sonekini karşılamak üzere kullanılmışsa da tutmamıştır].
Vak'a-nüvîs	(vak'aları, hâdiseleri yazan) resmî tarihçi.
Nüvîsende	(f.i.) yazıcı, kâtip, (bkz: nâmık).
-nüvişt	(f.s.) "yazılı, yazılmış" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Ser-nüvişt	alın yazısı.. gibi.

nüvişt, nüvişte	(f.s.) 1. yazılı, yazılmış.
Ser-nüvişt	alın yazısı, (bkz: kader). 2. i. mektub. [cemi olan nüvişteca^t yanlış bir teşkildir].
nüvişteca^t	(f.s. nüvişte'nin c.) mektuplar, yazılmış nesneler, [galat olmakla beraber kullanılmıştır].
nüvvâb	(a.s. ve i. nevb'den. nâib'in c.) (bkz: nâib).
Mekteb-i nüvvâb	naip yetiştiren mektep (okul), (bkz: mekteb-i kuzât).
nüvvâm	(a.s. nevm'den. nâim'in c.) (bkz: huftegân, hâbîdegân, nâimîn, niyâm, nüvvem, nüyyem).
nüvvem	(a.s. nevm'den. nâim'in c.) (bkz: nâimîn, niyâm, nüvvâm, nüyyem).
nüyûb	(a.i. nâb'ın c.) azı dişleri, (bkz: enyâb).
nüyyem	(a.s. nevm'den. nâim'in c.) (bkz: nâimîn, niyâm, nüvvâm, nüvvem).
nüzehâ	(a.s. nezîh'den) nezih, temiz olanlar.
nüzelâ	(a.s.) aşağılık, adî, bayağı kimseler.
nüzerâ	(a.i. nezîr'in c.) doğru yola getirmek üzere gözdağı vermeler, korkutmalar.
nüzhe	(a.i.) müz. [eski] kanuna benzer bir saz.
nüzhet	(a.i.) 1. neşe, eğlence, eğlenecek yerleri gidip gezme. 2. tazelik; sevinç; ferahlık, (bkz: teferrüc. 3. erkek ve kadın adı.
nüzhet-efzâ	(a.f.b.s.) eğlenceli, gönül açan. (bkz: nüzhet-fezâ).
nüzhet-fezâ	(a.f.b.s.). (bkz. nüzhet-efzâ).
nüzhet-gâh, nüzhet-geh	(a.f.b.i.) gezinti yeri. (bkz: teferrüc-gâh).
nüzhet-gede	(a.f.b.i.). (bkz. nüzhet-gâh).
nüzhet-pezîr	(a.f.b.s.) safa, neşe bulmuş olan.
nüzl	(a.i.c. enzâl) 1. konak yeri. 2. misafir için hazırlanan yemek.
nüzul emîni	tar. konakçı başı.
nüzûl	(a.i.) 1. aşağı inme. 2. konağa inme, konaklama. 3. hek. nüzul inme, felç.
Nüzûl an-il-vezâif	huk. [eskiden] mütevelli, nazır, câbî, gibi cihât sahiplerinin uhdelerindeki hizmetlerden -başkalarına verilmek üzere- istifa etmeleri, [bu suretle cihetin kendisine verilmesi matlubolan kimseye "menzûl-ün-leh" denir].
nüzûl-i hüccâc	hacıların Mekke-i Mükerreme civarında (Mînâ) denilen yere inmeleri.
nüzûl-i sefine	geminin denize inişi.
nüzûlet	(a.i. nezl'den) aşağılık, adîlik, bayağılık.
nüzûr	(a.i. nezr'in c.) adaklar, adamalar.
nüzür	(a.i. nezîr'in). (bkz. nüzerâ).

O

O	(a.ha.) Osmanlı alfabesinde elif ve ayın harflerinin kalın zamme (ötre) lilerinin sesini karşılar.
Ocak	(t.i.) [kelime Türkçe olmakla beraber Osmanlıca kelimelerle birleştirilerek terkipler meydana getirilmiştir.
ocâg-ı mihmân-nevâz	misafir ağırlayan ocak (hanedan).

Serâmedân-ı ocâg	ocağın ileri gelenleri.. gibi].
okka	(o.i.). (bkz. ûkıyye).
Okyânûs	(a.h.i.) 1. (bkz: Bahr-i muhît). 2. Osean, fr. Océan.
Okyânûsi	(a.s.) Okyanus ile, bahri muhit ile ilgili.
Okyânûsî ıklîm	Okyanus ıklîmi.
ordu	(t.i.) [kelime Türkçe olmakla beraber Osmanlıca kelimelerle birleştirilerek terkipler ve birleşik kelimeler meydana getirilmiştir
Ordû-yi hümâyûn	pâdişâh ordusu.
Ordû-gâh	ordunun konakladığı yer.. gibi].
ordu-gâh	(t.f.b.i.) ordunun konakladığı yer. (bkz: muasker).
orobanhiyye	(o.i.) bot. canavarotu.giller, fr. orobanchées.
Osmân	(a.h.i.) . (bkz: Usmân).
Osmânî, Osmâniyye	(a.s. c. Osmaniyân) Osmanlı Devleti'ne mensup, Osmanlılar'a ait, Osman Oğulları'yla ilgili.
Devlet-i Osmâniyye	Osmanlı Devleti.
Kavâid-i Osmâniyye	Osmanlıca gramer. (bkz: Usmânî).
Osmâniyân	(a.s. ve i. osmânî'nin c.) Osmanlılar, Osman Oğullan, (bkz: Usmaniyân).
otâg	(t.i.) [çok eskiden dilimize Toharcadan geçtiği ileri sürülen bu kelime Türkçe kabul edilegelmiş ve Osmanlıca kelimelerle birleştirilerek terkipler yapılmıştır.
otâg-ı hümâyûn	pâdişâh çadırı.. gibi].
otâg-gerân	(t.f.b.i.c.) otağ, çadır yapanlar.
otâga	(f.i.) sorguç.

Ö

Ö	(a.ha.) Osmanlı alfabesinde elif ve ayın harflerinin hafif zamme (ötre) lilerinin sesini karşılar.
Ömer	(a.h.i.) 1. ikinci halîfe Hz. Ömer. [haklıyı haksızdan ayırdederek, adaleti tam yerine getirmekte kazandığı için Faruk kelimesiyle adlandırılmıştır]. (bkz: ibn-ül-hattâb). 2. erkek adı.
Ömereyn	(a.h.i.) "iki Ömerler" 1. birinci halîfe Hz. Ebûbekir ile ikinci halîfe Hz. Ömer. 2. ikinci halîfe Ömer ile Ömer bin Abdülazîz.
ömr	(a.i.) ömür, yaşama, yaşayış, hayat.
ömr-i azîz	değerli hayat.
ömr-i câvid	ebedî hayat.
ömr-i güzeşte	geçmiş ömür.
ömr-i hazîn	hüzünlü ömür.
ömr-i me'yûs	yeisli ömür.
ömr-i Nûh	Nuh Peygamberin ömrü, mec. uzun ömür.
ömr-i pür-şitâb	acele geçen ömür.
ömr-i sefil	sefâletli ömür.
ömr-i tavîl	uzun ömür. [Arapçada doğrusu "umür" dür].

örf	(a.i.) 1. âdet, hüküm; gelenek. 2. sarıklıların giydikleri bir çeşit kavuk [Tanzîmat'tan önce] (Arapçadaki okunuş şekli "urf" dur). 3. ihsan. 4. ma'rûf. 5. vergi, atiyye (bezl ve îtâ olunan). 6. denizin dalgası.
örf-i âmm	huk. [eskiden] vâzıı müteayyin (taayyün etmiş) olmayıp beldelerinin hepsinde veyahut ekserisinde câri olan örf.
örf-i hâss	huk. [eskiden] bir meslek müntesiplerine yahut bir kavme veya bir belde ahâlîsine mahsus olan örfler.
örf-i kavlî	huk. [eskiden] bir cemâatin bir lâfzı bir mânâda kullanmalarıdır ki, o lâfzı işiten kimsenin aklına başka mânâ gelmez. Meselâ ["sobayı veya lâmbayı yak!" denilmesinde olduğu gibi].
örf-i târî	huk. [eskiden] örf ve âdete hamlolunacak şeyin vukuu zamanında ve ondan önce bulunmayıp sonradan hadis olan örf.
örfî idare	(bkz: idâre-i örfiyye).
örfen	(a.zf.) âdet üzere.
örfî, örfiyye	(a.s. ve i.) örfle, âdetle ilgili, -îcâbettiği zaman- sivil idare yerine askerî idare,
idâre-i örfiyye	sıkı yönetim.
örfiyyât	(a.i.c.) âdete, geleneğe bağlı olan şeyler.
öşr	(a.i.c. a'şâr) 1. öşür, onda bir, ondalık, onda biri alınan vergi [esâsı, şeriattan alınmıştır]. 2. Kur'an-ı Kerîm'den 10 âyetlik kısım.
özr	(a.i.c. a'zâr) 1. bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep, (bkz: ma'zeret). 2. suçun bağışlanması. 3. engel. 4. kusur, eksiklik.
özr-hâh	(a.f.b.s.) özür bildirerek af isteyen.
özr-pezîr	(a.f.b.s.) affedilir, bağış

P

pâ	(f.ha.) 1. "pe" harfinin bir adı.
pâ-yi fârisî	Farsça pe, Fars pe'si. 2. ebced hesabında b gibi 2 sayısın karşılığıdır.
pâ-yi müsellese	"pe" harfinin bir adı. [üç noktalı olmasından kinaye olarak].
pâ	(f.i.) 1. ayak. (bkz: pây). 2. [Farsçada] tâkat, mukavemet; iz. 3. mevlevîlerde müride verilen ceza.
pâ-bend	(f.b.i.) 1. ayak bağı, payvant. 2. köstek. 3. manî, engel, (bkz: pây--bend, ıkal).
pâ-ber-câ	(f.b.s.) ayağı yerde; yerinde duran, (bkz: dâim, kaim, sabit).
pâ-ber-câ-yi hareket	hareket etmek üzere bulunan, (bkz: âmâde, müheyyâ).
pâ-be-rikâb	(f.b.s.) ayağı üzengide, hareket etmek üzere bulunan, (bkz: âzim, pâ-ber-rikâb, pâ-der-rikâb).
pâ-ber-rikâb	(f.b.s.) ayağı üzengide, hareket etmek üzere bulunan, (bkz: âzim, pâ-be-rikâb, pâ-der-rikâb).
pâ-beste	(f.b.s.) ayağı bağlı, hareketsiz, (bkz: pây-beste).
pâ-bûs	(f.b.s.) 1. ayak öpen, ayak öpücü. 2. ayak öpme töreni.

pâ-bûsî	(f.b.i.) ayak öpme (klik).
pâ-bürehne	(f.b.s.) yalın ayak.
pâ-câme	(f.b.i.) 1. don, şalvar, çakşır. 2. pijama.
Pâçân	(f.s.) saçıcı, saçan, (bkz: pâşân).
pâçâvre	(f.i.) paçavra, kirli bez.
pâ-çe	(f.i.) 1. küçük ayak. (bkz: pây-çe). 2. paça, pantolon, şalvar gibi şeylerin dizden aşağı olan kısmı. 3. koyun, keçi, sığır ayağı. 4. koyun, keçi sığır ayağından yapılan yemek.
pâçek	(f.i.) tezek, mayıs.
pâçeng	(f.i.) küçük pencere, delik, baca. (bkz: menfez).
pâ-çîle	(f.b.i.) selbûr, karda yürüyüp yol açmak üzere ayağa giyilen kalburumsu bir çeşit ayakkabı.
pâç-nâme	(f.b.i.). (bkz. lâkab).
pâd	(f.s.) 1. hıfzeden, saklayan, (bkz: hâfız). 2. koruyan, bekleyen, (bkz. muhafız). 3. büyük, ulu.
pâ-dâm	(f.b.i.) tuzak, kuş tuzağı (ayaktan tutan).
pâdâş	(f.i.c. pâdâşân) 1. mükâfat, (bkz: ecr, ivaz). 2. ayakdaş. (bkz: hem-râh, refik).
pâdâşân	(f.i. pâdâş'ın c.) 1. mükâfatlar. 2. arkadaşlar, ayakdaşlar, (bkz: hem--râhân, rüfeka).
pâ-dâşt	(f.b.i.). (bkz. pâ-deş).
pâdâv	(f.i.) kocakarı, (bkz: pârâv, pârû, pârûb).
pâde	(f.i.) 1. hergele, eşek ve sığır sürüsü. (bkz: hayl2). 2. yayla. 3. çoban sopası.
pâ-der-gil	(f.b.s.) "ayağı çamurda" mec. 1. davranamaz. 2. sıkıntıda, (bkz: pây--der-gil).
pâ-der-havâ	(f.b.s.) "ayağı havada" mec. çürük, temelsiz, (bkz: pây-der-havâ).
pâ-der-ikal	("ka" uzun okunur, f. a.b.s.) ayağı köstekli, ayağı bağlı, hareketsiz.
pâ-der-rikâb	(f.a.b.s.). (bkz. pâ-be-rikâb, pâ-ber-rikâb).
pâ-der-pâ	(f.zf.) ayak ayağa, yanyana.
pâ-deş	(f.b.s.) mükâfat.
pâdgâne	(f.i.) 1. yüksek dam. 2. kapı içinde olan yüksek pencere ve kapı.
pâd-şâ	(f.b.i.). (bkz. pâd-şâh).
pâd-şâh	(f.b.i.) pâdişâh, hükümdar, (bkz: melik).
pâd-şâhâne	(f.zf.) pâdişâha yakışacak surette.
pâd-şâhî	(f.b.i.) pâdişâha ait, pâdişâh ile ilgili.
pâd-şâh-zâde	(f.b.i.) pâdişâh oğlu.
pâd-şeh	(f.b.i.). (bkz. pâd-şâh).
pâdzehr	(f.i.) panzehir, (bkz: pâjîr).
pâ-fersûd	(f.b.s.) ayağı incinmiş, aşınmış olan. (bkz: pây-fersûd).
pâgand	(f.i.). (bkz. pâgande).
pâgande	(f.i.) 1. atılmış pamuk. 2. atılmış pamuktan yapma yumak.
pâgar	(f.i.) taban, kiriş direği.
Pâguş	("gu" uzun okunur, f.i.) dalga çarpma; suya dalma.
pâh	(f.i.) 1. derinin tıraşından çıkan parça. 2. kolay açılması için kitabın sırt boşluğu tarafına yerleştirilen 45° kırılmış karton kenar. 3. bir yapı elemanının köşe keskinliğini gidermek ve

	eğik bir satıh elde etmek için yapılan körletme. 4. kaplama tahtalarına açılan yiv. 5. s. tekn. eğik, meyilli.
pâ-hâst	(f.b.s.) ayak altında kalmış, çiğnenmiş olan. (bkz: pây-mâl).
pâjeh	(f.i.) inilti, inleme.
pâjîr	(f.i.) panzehir, (bkz: pâdzehr).
Pâk	(f.s.) 1. temiz, arık, pak. (bkz: tâhir).
Âb-ı pâk	temiz su. 2. saf, hâlis; hîlesiz. 3. kutsal, mübarek.
pâkân	(f.s. pâk'ın c.) 1. temizler, arıklar. 2. mec. velîler, ermişler, evliya.
pâkâr	(f.i.) tahsildar.
pâkârî	(f.i.) tahsildarlık, (bkz: câbî).
pâk-bâz	(f.b.s.c. pâk-bâzân) "temiz oynayıcı, oynayan" mec. sadakatli âşık.
pâk-bâzân	(f.b.s. pâk-bâz'ın c.) "temiz oynayıcılar" mec. sadakatli âşıklar.
pâk-bâzâne	(f.zf.) pâkbâz olana yakışır surette.
pâk-bâzî	(f.b.i.) "temiz oynayıcılık" sâdık âşıklık.
pâk-dâmân	(f.b.s.). (bkz: pâk-dâmen).
pâk-dâmânî	(f.b.i.). (bkz: pâk-dâmenî).
pâk-dâmen	(f.b.s.) "eteği temiz" namuslu, (bkz. afif)'.
pâk-dâmenî	(f.b.i.) "eteği temizlik" namusluluk.
pâkend	(f.i.) 1. yakut. 2. şarap, (bkz: bade, sahbâ, mey).
pâkî	(f.i.) 1. ustura. 2. temizlik, anlık.
pâkîze	(f.b.s.) 1. temiz, lekesiz. 2. hâlis, saf. 3. i. kadın adı.
pâkize-dâmen	(f.b.s.) "eteği temiz" namuslu.
pâkîze-zât	(a.f.b.s.) temiz, namuslu kimse.
pâk-meşreb	(f.a.b.s.) yaradılışı, gidişatı temiz, iyi olan.
pâ-kûb	(f.b.i.) çengi, (bkz: pây-kûb).
pâk-zâd	(f.b.s.) temiz asıllı.
Pâlâ	(f.i.) 1. yedek at. 2. süzgeç. 3. s.asılı, asılmış.
pâlâd, pâlâde	(f.i.) yedek at.
pâlâde	(f.s.) ayıp arayan, kötü söyleyen. (bkz. ayb-cû).
pâlâheng	(f.i.) 1. dizgin, yular. 2. bir çeşit büyük kement.
Pâlân	(f.i.) palan, semer; eğer.
pâlân-dûz	(f.b.i.) palancı, semer dikici, semerci.
pâlân-dûzân	(f.b.i.) eğer, semer gibi şeyler diken saraçlar, palanduzlar.
pâlân-dûzî	(f.b.i.) palancılık, kaba saraçlık.
pâlânî	(f.i.) semerci.
pâlâr	(f.i.) çatı direği.
Pâlâs	(f.i.). (bkz: pelâs).
pâlâs-pâre	(f.b.s.). (bkz: pelâs-pâre)
pâlâs-pûş	(f.b.s.). (bkz : pelâs-pûş).
pâlâvân, pâlâven	(f.i.) süzgeç, helvacı süzgeci.
Pâlây	(f.i.) 1. yedek at. 2. süzgeç. (bkz: pâlâ1, 2).
pâldüm	(f.i.) paldum, hayvanın, semerinin ileri kaymaması için arka ayaklarının kaba etleri üzerinden geçirilen kayış.
pâleheng	(f.i.). (bkz. pâlâheng).
pâleng	(f.i.) 1. postal. 2. çarık.
pâleng-i fersûde	eski çarık.
Pâlheng	(f.i.). (bkz: pâlâheng).

pâlî	(hintçe-f.i.) leng. Budda dinindeki mukaddes kitapların yazılmış olduğu orta Hindu dili.
pâlîde	(f.s.) 1. süzülmüş, durulmuş. 2. büyümüş, ziyâde olmuş, ["pâlîden" mastarından].
pâlikâne	(f.i.) enik kapı, büyük han kapılarının ortasındaki küçük kapı.
pâlû	(f.i.) fizy. siğil.
pâlûde	(f.s.) 1. saf hâle getirilmiş, süzülmüş. 2. i. pâlûze, pelte.
pâlûş	(f.s.) karışık, (bkz: mağşûş).
pâlvâne	(f.i.) dağ kırlangıcı, lât.cypselus alpinus. (bkz. pâlvâye).
pâlvâye	(f.i.) dağ kırlangıcı, lât.cypselus alpinus. (bkz. pâlvâne).
pâ-mâl	(f.b.s.) ayak altında kalmış, çiğnenmiş, (bkz: pây-mâl, pâ-zede, pây-zede). pâ-mâl-i adû düşmanların ayakları altında çiğnenmiş.
pâ-müzd	(f.b.i.). (bkz. pây-müzd).
pâ-nihâde	(f.b.s.) 1. ayak basmış, ayak koymuş; vâsıl olmuş, gelmiş. 2. tevellüdetmiş, doğmuş, (bkz: kadem-nihâde).
pânzde	(f.b.s.) onbeş.
pâpez	(f.i.) inişli yokuşlu yer.
pâpûre	(f.i.) iki çift öküz koşulan bir çeşit ağır saban.
pâ-pûş	(f.b.s. i.) "ayak örten" pabuç, ayakkabı, (bkz. na'leyn).
pâr	(f.i.) geçen yıl, bıldır, (bkz: pâr-sâl). 2. para. 3. sepilenmiş deri.
pârâv	(f.i.) kocakarı, (bkz: acûze, fertûte, pâdâv).
pâr-çe	(f.i.) ufak, küçük şey, parça.
pâr-dûz	(f.b.i.) eskici, yamacı, (bkz: pâre-dûz, pîne-dûz).
pârdüm	(f.i.) paldum.
pâre	(f.i.) 1. parça. Dü-pâre iki parça. 2. sayı, bölük. 3. para.
-pâre	(f.i.) "parça" manâsıyla birleşik kelimeler yapar.
Meh-pâre	ay parçası; güzel.
Şems-pâre	güneş parçası; güzel.
Yek-pâre	bir parça, tek parça, blok., gibi.
pâre-dûz	(f.b.s.i.) eskici, yamacı, (bkz: pâr-dûz, pîne-dûz).
pâre-dûzî	(f.b.i.) eskicilik mesleği.
pâre-kâr	(f.b.s.) şiveli olan, şen, şuh.
pâ-renc	(f.i.) 1. ayak teri, ücret. 2. parsa.
pâre pâre	(f.zf.) parça parça.
pârgî	(f.i.) l- orospuluk. 2. banyo ve mutfak sularının biriktiği çukur.
paridiyye	(-fasilesi) zool. baştankaragiller, fr. paridees.
pârîn, pârîne	(f.s.) geçen seneki, geçen yıl olan, bıldırki.
pârîr	(f.i.) direk, dayak, destek.
pârs	(f.i.) zool. pars, fr. panthere.
Pars	(f.h.i.) îran, Fars iklimi, Acemistan.
Parsâ	(f.s.) 1. sofu, dîne bağlı [kimse]. (bkz. âbid, zâhid). 2. iffetli, namuslu, temiz, doğru [kimse].
parsâî	(f.i.) 1. sofuluk, dîne bağlılık. 2. iffetlilik, namusluluk.
pâr-sâl	(f.b.i.) geçen yıl, bıldır, (bkz: Pâr).
pârse	(f.i.) 1. parsa. 2. dilencilik, (bkz: deryûze, su'âl3, tese'ül).
pâr-seng	(f.i.) persenk, teraziyi denkleştirmek için kefesine konulan şey.

pârsî	(f.s.) 1. Fârisî, Farsça. 2. İran ülkesine ait, İran ile ilgili; İran'da konuşulan dil.
pârû	(f.i.) kocakarı, (bkz: acûze, fertûte, pârûb).
pârûb	(f.i.) kocakarı, (bkz: pâdâv, pârâv, pârû, pârûb).
pârûle	(f.i.) 1. yonga. 2. s. lâtîfeci, şakacı, (bkz: mizâh-gû). 3. s. hayırsız, işe yaramaz [kimse].
pâr-yâ	(f.b.i.). (bkz. pâr-yâb).
pâryâb	(f.i.) çay ve ırmak suyu ile sulanan ekin. (bkz: fâr-yâb).
pâr-yâv	(f.b.i.). (bkz. pâr-yâb).
pârzede	(f.i.) bot. 1. kasnı. 2. çocuk göğüslüğü.
pâs	(f.i.) 1. gecenin sekizde biri. 2. bekleme, gözetleme. 3. gam, keder, gönül üzüntüsü, iç sıkıntısı.
pâ-sâr	(f.i.) tepme, tekme, (bkz: pâs-dâr).
pâs-bân	(f.b.i.) gece bekçisi, (bkz: pâs-dâr, hâris).
pâs-bân-ı felek, -ı târüm	astr. Zuhal (Satürn) gezegeni.
pâsbânî	(f.i.) 1. bekçilik, (bkz: hırâset). 2. müz. Türk müziğinin eski ve nümunesi zamanımıza kalmamış mürekkep makamlarındandır.
pâsdâr	(f.i.) 1. gece bekçisi, (bkz: pâs-bân, pâs-vân). 2. güvenilir, doğru kimse.
pâs-dârî	(f.b.i.) 1. bekçilik, gözcülük, (bkz: hırâset). 2. göreve bağlılık.
pâ-sebük	(f.b.s.) ayağına hafif, işine sarılmış.
pâsek	(f.i.) esneme, esneyiş, (bkz: hamyâze).
pâ-seng	(f.b.i.). (bkz. pâr-seng).
pâ-sitâde	(f.b.s.) ayakta duran, (bkz: kaim).
pâs-pâr	(f.b.i.) tekme, (bkz: pâ-sâr).
Pâsuh	cevap, karşılık.
pâsuh-güzâr	(f.b.s.) cevap veren, (bkz: mücîb).
pâsuh-şinev	(f.b.s.) cevâbı dinleyen.
pâ-süvâr	(f.b.i.) yaya, piyâde.
pâsvân	(f.i.) gece bekçisi, (bkz: pâs-bân, pâs-dâr).
-pâş	(f.s.) "serpen, saçan, dağıtan" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Eşk-pâş	gözyaşı saçan.
Hûn-pâş	kan serpen.
Ziyâ-pâş	ışık saçan.
paşa	(t.i.) general. [kelime Türkçe olmakla beraber yabancı kelimelerle birlikte ve terkip hâlinde kullanılır olmuştur].
pâşâ-yi-bî-karîne	eşi olmayan paşa.
Pâşân	(f.s.) saçıcı, saçan, (bkz: pâçân).
paşa-vât	(o.i. paşa'nın c.) paşalar. [yapma kelimelerdendir].
pâşende	(f.s.) saçıcı, saçan.
pâşeng, pâşenge	(f.i.) kurumuş üzüm hevengi.
pâşîb	(f.i.) merdiven, basamak (bkz : pâye3).
pâşîde	(f.s.) saçılmış, serpilmiş, dağılmış.
pâşnâ	(f.i.) ökçe, topuk. (bkz : akab1).
pâşne	(f.i.) (bkz : pâşinâ).
Pâşnîn	(f.i.) tahta ve ağaç parçaları.
pâş pâş	(f.s.) 1. dağınık. 2. zf. parça parça, ufak ufak.
pâtîle, pâtile	(f.i.) tencere.

pâtînî	(f.i.) harman yabası.
pây	(f.i.) 1. ayak. (bkz: kadem, pâ, ricl).
Pây-ı macan	pabuçluk.
Pây-ı semend	at ayağı.
Pây-ı tarab	şenliğin, eğlencenin ayağı. 2. kök, dip.
Pây-i dâr	darağacının dibi.
Pây-i dıraht	ağaç kökü.
Pây-i hum	küp dibi.
Pây-i hum-i mey	şarap küpünün ayağı, kökü, dibi. 3 . esas, kaide.
pâ-yâb	(f.b.i.) 1. kuvvet, takat. 2. havuzun dibi. 3. pınarın ayağı. 4. su birikintisi. 5. kuyu basamağı. 6. son, nihayet.
Bî-pâ-yâb	dipsiz, derin.
pâyân	(f.i.) 1. son, nihayet, (bkz: âkıbet, gayet). 2. uç, kenar. 3. tas. sofinin ulaşacağı birlik âlemi.
Bî-pâyân	sonsuz.
pây-bâf	(f.b.i.) çulha, (bkz: cüllâh).
pây-bend	(f.b.i.) 1. ayakbağı, payvant. 2. köstek, (bkz: ıkal). 3. manî, engel. (bkz. pâ-bend).
pây-bend-i dâm-geh-i kayd-ı nâm u neng	nâm ve şan kaydının tuzağının esiri.
pây-beste	(f.b.s.) ayağı bağlı, hareketsiz, (bkz: pâ-peste).
pây-bûs	(f.b.s.). (bkz: pâ-bûs).
pây-çe	(f.b.i.). (bkz. pâ-çe).
pây-dâm	(f.b.i.). (bkz: pâdâm).
pây-dâr	(f.b.s.) iyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli, (bkz: dâim, bakî, bedî, kaim, muhkem, sabit, sermedî).
pây-dârî	(f.b.i.) devamlılık, süreklilik. (bkz: devam, temâdî).
pây-der-gil	(f.b.s.) "ayağı çamurda" 1. mec. davranamaz. 2. sıkıntıda. (bkz. pâ-der-gil).
pây-der-havâ	(f.b.s.) "ayağı havada" mec. çürük, temelsiz, (bkz: pâ-der-hâvâ).
pây-der-ikal	("ka" uzun okunur, f.b.s.) ayağı köstekli.
pâye	(f.i.) 1. rütbe, derece. 2. ilmiyenin, sarıklıların bir rütbesi.
Bâ-pâye-i …	..rütbe ile. 3. basamak, merdiven basamağı, (bkz. pâşîb). 4.astr. İkizler'in bir yıldızı, Cevza burcu, f r. Folluk.
pâye-dâr	(f.b.s.) pâyeli, rütbeli, itibarlı.
pâye-dârî	(f.b.i.) pâyedarlık, rütbelilik, îtibarlılık
pây-efzâr	(f.b.i.) ayakkabı, (bkz: pây-zâr).
pây-endâz	(f.b.s.) 1. ayak atan, ayak atmış. 2. i. büyük kimselerin geçeceği yerlere serilen halı ve benzeri gibi şeyler. 3.duvar ve möbleleri kaplamak için kullanılan bir çeşit kumaş.
pâyende	(f.s.c. pâyendegân) 1.duran, sürekli, (bkz. daimî). 2.i. payanda, destek, dayak, (bkz: râbıta).
pâyendegân	(f.s. pâyende'nin c.) öteki dünyâda bakî kalacak olan şeyler, öbür dünyâ insanları.
pâyende-gî	(f.i.) süreklilik, (bkz: beka, devam).
pây-fersûd	(f.b.s.) ayağı incinmiş, aşınmış, (bkz. pâ-fersûd).
pây-gâh	(f.b.i.) 1. derece, rütbe. (bkz. mertebe). 2. pabuçluk.
pây-geh	(f.b.i.). (bkz. pây-gâh).
pây-hâne	(f.b.i.) ayakyolu, (bkz: halâ2, kenîf, memşâ, müsterah2).
pây-ı taht	(f.b.i.) başşehir, başkent.

pâyîn	(f.i.) 1. aşağı, aşağı taraf, (bkz: taht, zîr). 2. merdivenin ilk basamağı.
pâyîz	(f.i.) 1. sonbahar, güz. (bkz: harîf). 2. köhne, eski, yıpranmış, (bkz: fersûde).
Behâr-ı pâyîz	köhne bahar; sonbahar, güz.
pây-kûb	(f.b.s.) "ayak vuran" mec. rakseden; köçek.
pây-mâl	(f.b.s.) ayak altında kalmış, çiğnenmiş, (bkz: pâ-mâl, pâ-zede, pây-zede).
pây-müzd	(f.b.i.) ayak teri, bahşiş.
pây-süvâr	(f.b.s.). (bkz. pâ-süvâr).
pây-vend	(f.b.i.) 1. köstek, (bkz: ikal, pâ-bend, pây-bend). 2. ayak bağı.
pây-zâr	(f.b.i.) ayakkabı, (bkz: pây-efzâr).
pây-zede	(f.b.s.) ayak altında kalmış, çiğnenmiş, (bkz: pâ-mâl, pây-mâl, pâ-zede).
pây-zen	payzan, hapsedilmiş; ayağına pranga vurulmuş, (bkz: mahbûs). 2. hizmetçi, uşak. 3. esir. 4. suçlu. 5. rençper.
pây-zen-i sabâ	müz. Türk müziğinin en az iki üç asırlık bir mürekkep makamı olup, zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
pâzâc	(f.i.) 1. ebe kadın, (bkz: kabile). 2. sütnine, dadı. (bkz: dâye).
pâ-zede	(f.b.s.) ayak altında kalmış, çiğnenmiş, (bkz: pâ-mâl, pây-mâl).
pâ-zede-i huyûl	atların ayakları altında ezilmiş, mahvolmuş.
pâzen	(f.s.) pezevenk, (bkz: kavvâd, pâzeng).
Pâzend	(f.h.i.) Mecûsîlerin din kitabı olan Zendavesta'ya Zerdüşt tarafından Pehlevî dilinde yazılan tefsir.
pâzeng	(f.s.) pezevenk, (bkz: kavvâd, pâzen).
pâzîn	(f.i.) gecenin bir kısmı.
pâzîr	(f.i.) payanda, destek.
pe	(f.ha.) Acem ve Türk alfabesinin üçüncü harfi olup "ebced" hesabında "b" gibi iki sayısının karşılığıdır. [Arap alfabesinde yoktur, İbranî'de, Habeşçede vardır].
peçe	(f.i.) 1. bot. sarmaşık. 2. (c. peçegân) insan veya hayvan yavrusu. 3. çocuk, oğlan.
Mug-peçe	meyhaneci çırağı, meyhane miçosu.
peçe-gân	(f.i. peçe'nin c.) insan veya hayvan yavruları.
peçel	(f.s.) üstü başı pis, iğrenç adam.
pede	(f.i.) 1. kavak ağacı. 2. kav, çakmak.
pedender	(f.i.) babalık, üvey baba.
peder	(f.i.) baba. (bkz: eb).
peder-i âile	aile babası.
peder-âne	(f.zf.) babaya yakışacak yolda, babacasına.
peder-ender	(f.a.b.i.) üvey baba.
pederî	(f.i.) pederlik, babalık, (bkz: übüvvet).
Pederî âile	sos y. babalık ocak, f r. famille peternelle.
peder-mânde	(f.b.s.) babadan kalma.
peder-şâhî	(f.b.i.) sosy. ataerkil, ailede babanın kayıtsız şartsız hâkimiyeti esâsına dayanan yaşama tarzı, fr. patriarcat.
pederze	(f.i.) bohça, çıkın.
pedîd	(f.s.) görünür, açık, belli, (bkz: aşkâr, ayân, hüveydâ, zâhir).
pedîdâr	(f.s.). (bkz. bedîdâr).

pedme	(f.i.) hisse, pay, nasip, kısmet.
pedrûd	(f.i.) veda, vedalaşma.
pehîn	(f.s.) çok enli.
Pehle	(f.i.) mezar sandukalarının yan taşlarına verilen bir ad.
pehlev	(f.i.) 1. şehir, (bkz: belde). 2. s. kahraman, yiğit. 3. (bkz: Pehlevi).
pehlevân	(f.i.) pehlivan, güreşçi, yiğit.
pehlevân-âne	(f.zf.) pehlivanlıkla, pehlivancasına, yiğitlikle, yiğitçesine.
pehlevânî	(f.i.) pehlivanlık, güreşme; yiğitlik.
Pehlevî	(f.s.) 1. İran'da İsfahan ile havalisindeki bölge halkı ve bu bölgenin dili. 2. müz. anonim "Tarîk ber-sâz âverden-i ud" da tanımlanan bir makam.
pehlû	(f.i.) vücudun iki yanından biri, yan. (bkz: cenb).
Lezzet-i pehlû	yan lezzeti, yanyana bulunma lezzeti.
pehlû-be-pehlû	yan yana.
pehlû-büzürg	(f.b.i.) yanında bir çok kimse bulunan soylu kişi.
pehlû-dâr	(f.b.s.) yardımcı.
pehn	(f.s.) 1. enli, yassı, geniş, (bkz: vâsi'). 2. enlilik, genişlik, (bkz: vüs'at).
pehnâ	(f.s.) geniş, enli, yaygın, (bkz: vâsi').
pehnâne	(f.i.) 1. bir nevî maymun. 2. beyaz pide.
pehnâ-ver	(f.b.s.) 1. solmuş, soluk. 2. (bkz: pehnâ).
pehnâ-verî	(f.i.) genişlik, enlilik, (bkz: vüs'at).
pehnâ-yî	(f.i.). (bkz. pehnâ-verî).
pehn-gîr	(f.b.s.) 1. tahtanın enini almak için doğramacıların kullandıkları bir âlet. 2. bir nevi çıkrıkçı âleti.
pehpeh	(f.e.) alay yollu beğenme ve övgü bildirir bir edat.
pejgâle	(f.i.) 1. hisse, pay. 2. parça, yırtık, yama.
pejm	(f.i.) duman, sis.
pejmân	(f.s.) 1. pişman, (bkz: nâdim). 2. hüzünlü, kederli, solgun.
pejmürde	(f.b.s.) 1. eski püskü, yırtık. 2. dağınık. 3. süflî, perişan. 4. solgun, solmuş.
pejmürde-hâl	(f.a.b.s.) üstü başı pis bir halde olan. (bkz: pejmürde-kıyâfet).
pejmürde-kıyâfet	(f.a.b.s.) kılığı kıyafeti pis olan. (bkz. pejmürde-hâl).
pejmürde-rûy	(f.b.s.) solgun yüzlü.
pejûh	(f.i.) soruşturma, araştırma.
pejûhende	(f.s.) meraklı, gizli şeyleri arayan, (bkz. mütecessis).
pejûhîde	(f.s.) çok akıllı, bilgili, olgun.
pejûlîde	(f.s.) solmuş, bozulmuş, karışmış, dağılmış.
pejvend	(f.i.) pezevenk, aracı.
pejvîn	(f.s.) pis, kirli, çirkin, (bkz: pelîd).
pelâde	(f.s.) fesatçı, (bkz: müfsid).
pelâs	(f.i.) 1. eski kilim, keçe. 2. aba, pelîd, çul.
pelâs-pâre	(f.b.s.) palaspâre, eski püskü, pırtık pırtık [giyecek].
pelâs-pûş	(f.b.s.) eski abaya, çula bürünen, fakir.
pele	(f.i.) 1. terazi kefesi. 2. merdiven basamağı. 3. çark dişi.
peleng	(f.i.c. pelengân) zool. panter, fr. leopard.
peleng-âheng	(f.b.zf.) kaplan gibi.
pelengâne	(f.zf.) pars gibi, parsçasına.
pelengîn, pelengîne	(fs.) zool. parsa ait, parsla ilgili.

pelîd	(f.s.) 1. pis, murdar, (bkz: pejvîn). 2. alçak, rezil [kimse].
pelîdî	(f.i.) 1. pislik, murdarlık, kirlilik. 2. alçaklık, rezillik.
pelîte	(f.i.) 1. fitil, lâmba, kandil fitili. 2. yaralarda kullanılan fitil.
pelle	(f.i.) 1. (bkz: pele). 2. derece. 3.merdiven basamağı, (bkz. pâşîb, paye3).
pelme	(f.i.) yazı tahtası.
Pelûs	(f.s.) hîleci.
pelvâs	(f.i.) yaltaklanma, (bkz: temelluk).
penâ-gâh	(f.b.i.) sığınacak yer; sığınak. (bkz: melce').
penâ-geh	(f.b.i.). (bkz: penâ-gâh).
penâh	(f.i.) sığınma, sığınacak yer. (bkz: melâz, melce1).
-penâh	(f.i.) [bir şeyin] sığınağı, koruyucusu, dayanağı mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Adâlet-penâh	adaletin sığındığı yer.
Cihân-penâh	dünyânın koruyucusu olan.. gibi.
penâh-âverde	(f.b.s.) sığınmış. (bkz. mültecî).
penâh-bürde	(f.b.s.). (bkz: penâh-âverde).
penâhende	(f.s.) sığınan, sığınıcı. (bkz: mültecî).
penâh-gâh	(f.b.i.) sığınacak yer. (bkz: melce').
penâh-geh	(f.b.i.) sığınacak yer. (bkz: penâh-gâh, melce').
penâhî	(f.s.) sığınma.
Zemân-ı vezâret penâhîlerinde...	vezirlik zamanlarında.
penâhîde	(f.s.) iltica etmiş, sığnmış.
Penâm	(f.s.) gizli, örtülü.
penbe	(f.i.) 1. pamuk.
penbe-i mînâ	(şişe pamuğu) eskiden şişelerin ağzına mantar yerine tıpa olarak konulan pamuk.
penbe-der-gûş	(kulağı pamuk tıkalı) lâf anlamaz, söz dinlemez, câhil. 2. s. açık kırmızı. 3. i. kadın adı.
penbe-çûl	(f.b.i.) gömleklik iyi bir kumaş.
penbe-dâr	(f.b.i.) pembe yastık.
penbe-dehân	(f.b.s.) az konuşan, suskun.
penbe-rîz	(f.b.i.) pamuk eğirecek âlet.
penbe-zâr	(f.b.i.) 1. pamuk tarlası. 2. altı pamukla bürümcük, üstü bütün bürümcük dokunmuş gömleklik bez.
penbe-zen	(f.b.i.) hallaç.
penc	(f.s.) 1. beş. (bkz: hamse).
penc-berg	(beş yaprak) g. s. tezhipte (süslemede) kullanılan beş petalli bir çiçek motifi.
penc-erkân	(islâmın beş şartı) tevhit, namaz, oruç, hac, zekât. 2. i. g. s. süslemede beş petal'den mürekkep sitilize bir çiçek motifi.
pencâh	(f.s.) elli [sayı].
pencâhe	(f.s.) papazların elli günlük -bir yere kapanıp- ibâdetleri.
pencâh-sâle	(f.b.s.) elli yaşında.
penc-bî-çâre	(f.b.i.) astr. Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter ve Satürn gezegenleri.
pence	(f.i.) 1. pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları. 2 .mec. zorlu el. 3. meşhur bir çeşit lâle.
pence-i âftâb, - -i hûrşid	güneşten yayılan ışınlar.

Tarihvemedeniyet.org

pence-i âhen-destâne	demir gibi el.
pence-i âl-i abâ	Hz. Muhammed, Hz. Alî, Hz. Fâtıme, Hz. Hasan ve Hüseyin isimlerinin el pençesi şeklinde yazıldığı levhalara verilen bir ad.
pence-i çınâr	bot. çınar yaprağı.
pence-i dûzdîde	İran takvimine göre artık beş gün.
pence-i elmâs, -i pulâd	kuvvetli sporcuların çelik gibi elleri.
pence-i girye	bot. salkım söğüt.
pence-i igtisâb	gasp etme pençesi.
pence-i Meryem	bot. meryemeli, buhurumeryem.
pence der pence	parmakları birbirine kenetleme.
pencere	(f.i.) pencere, (bkz: revzen).
pence-zen	(f.b.s) 1. pençesiyle vuran, pençe atan. 2, el uzatan; saldıran. 3. imza atan, işaretleyen.
penc-gâne	(f.b.s.) beşten ibaret, beşli.
Nemâz-ı penc-gâne	beş vakit namaz. (bkz. evkat-ı hamse).
Penci	(f.i.) g. s. fildişi oyma ve kakmalarda görülen beşgen motif.
pencik	(f.i.) 1. gümrük idaresince belirli bir vergi karşılığında köle sahibine verilen sahiplik hakkını gösteren senet. 2 . satılmak üzere pazara çıkarılan bir esirin boynuna takılan künye.
penciş	(f.i.) 1. üzenme, üzeniş. 2. incinme.
penc-kûşe	(f.b.s.) beş köşeli. (bkz. muhammes).
penc-pâ[y]	(f.b.i.) "beş ayaklı"1. zool. yengeç. 2. astr. yengeç burcu.
penc-rûze	(f.b.s.) "beş günlük"pek az, süreksiz.
Penc-sâle	(f.b.s.) beş yaşında.
pencşenbih	(f.i.) "beşinci gün" : perşenbe.
penc ü dü	beş (ile) iki. [zar oyununda].
pencüm	(f.s.) beşinci, (bkz: hamis, pencümîn).
Sipihr-i pencüm	beşinci kat gök.
pencümîn	(f.s.) beşinci, (bkz: hamis, pencüm).
penc ü se	(f.b.s.) beş (ile) üç, [zar oyununda].
penc ü yek	(f.b.s.) beş (ile) bir, [zar oyununda].
pençâh	(f.s.) elli sayısı, (bkz: hamsîn, hamsûn, mer).
pençe	(f.i.). (bkz. pence).
pençe-i âhen-destâne	demir el gibi pençe.
pençe-i igtisâb	gasp pençesi.
pençe-i kahr	kahir pençesi, mahveden el.
penç-gâh	(f.b.s.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. Asırlarca önce rağbetle kullanılırken, sonra itibardan düşmüştür. Makam, rast ve beyâtî dizileri ile pençgâh beşlisinden ibarettir. Pençgâh beşlisi ile rast'ın da durağı olan, sol (rast) perdesinde kalır. Güçlüler, birinci derecede rast ve beyâtî'nin güçlüleri olan re (neva), ikinci derecede de beyâtî'nin durağı olan lâ (dügâh) dır. Makam inici-çıkıcı olarak seyreder. Donanımına rast dizisinin si koma bemolü ile fa bakıyye diyezi konulur. Beyâtî için "fa bekar", pençgâh beşlisi için de "si bekar" ile "do bakıyye diyezi" kullanılır (mevzuubahis beşlide fâ sesi geçmez).

penç-gâh beşlisi müz. rast dörtlüsünün dügâh (la) perdesindeki şeddinin başına bir ses ilâvesi ile yapılmış olan bu beşli pençgâh makamının terkibinde bulunup dörtlüsü kullanılmamıştır.

penç-gâh-ı asl müz. Türk müziğinin en eski makamlarındandır. Pençgâh beşlisinin sadece bir geçki mâhiyetinde bulunup rast ile karar veren pençgâh nevidir.

penç-gâh-ı zâid müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. Pençgâh beşlisi ile karar veren ve bu beşlinin kuvvetli rolü bulunan pençgâh nevidir.

pend (f.i.) nasîhat, öğüt. (bkz: ıza, nush, va'z).

pend-kâr (f.b.s.c. pend-kârân) nasîhat eden, öğüt veren.

pend-nâme (f.b.i.) öğüt kitabı.

Pend-nâme-i Attâr Ferîdüddin-i Attâr'ın manzum kitabı.

pendûz (f.i.) çuvaldız.

penîr (f.i.) peynir.

Nân ü penir peynir ekmek.

pepe (f.e.) alay makamında kullanılan bir beğenme edatı.

per (f.i.) 1. kanad. (bkz: bâl, cenâh). 2. yelek, kuş kanadının büyük tüyleri, (bkz. rîş).

Şeb-per gece uçan; yarasa, (bkz: huffâş, şeb-pere).

per ü bâl kanat ve kol.

perahş (f.i.) sağn.

perâkende (f.s.) 1. dağınık, darmadağan; dağıtma. 2. azar azar (yapılan, satılan) [zıddı "toptan"], [İranlılar "perâgende" derler].

perâkende-dil (veya) - hâtır (f.b.s.) üzüntülü gönül.

perâkende-gû (f.b.s.) saçmalayan, saçma konuşan, [İranlılar "perâgende-gû" derler].

perandâh (f.i.) sahtiyan, sepilenmiş deri.

per-âver (f.b.s.) kanad açıcı, keskin uçucu, (bkz: per-güşâ).

perazvâne (f.i.) kalemtıraş, bıçak, kılıç gibi şeylerin saplarıyla ağzını birleştirip pekitmek için pirinç, gümüş veya altından yapılan bilezik.

perçem (f.i.) 1. kâkül. 2. tepede bırakılan saç. 3. yele. 4. mızrak, bayrak gibi şeylerin başlarına konulan püskülümsü şeyler, (bkz: ca'd, ferhâl, zülf).

perçîn (f.i.) perçin.

perd (f.i.) kıvrık, kat, büklüm.

perdâ (f.zf.) yarın, (bkz: ferdâ).

perdâht (f.i.) 1. cilâ, parlaklık, parlama. 2. perdah.

perdâhte (f.s.) 1. tertiplenmiş, düzenlenmiş. 2. cilalanmış, parlatılmış, (bkz: mücellâ).

-perdâz (f.s.) "tertipleyen, düzenleyen, düzeltici", mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.

Galat-perdâz yanlış söyleyen.

Nükte-perdâz nükteli, kinayeli söz söyleyen.

Suhen-perdâz güzel söz söyleyen, (bkz: fasîh, belîğ).

perde (f.i.) 1. kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü.

perde-i nîlgûn gökyüzü. 2. iki yeri birbirinden ayıran şey, gergi, (bkz: hâil, hicâb, mâni'). 3. müz. bir müzik parçasını meydana getiren seslerden her biri. 4. bir sahne eserinin büyük kısımlarının her

	biri. 5. ekran. 6. hek. aksu. 7. hakikati görmeyi engelleyen şey. 8. mec. nâmus.
Ehl-i perde	nâmuslu.
perde-i iffet	namus. [kadın için].
perde perde	azar azar.
perde-ber-dâr	(f.b.s.) perde açıcı, perde kaldırıcı.
perde-ber-endâz	(f.b.s.) perdeyi kaldırıp atan, utanmayı bırakan, hayâsız, (bkz: bî-edeb, bî-hayâ).
perde-ber-endâzâne	(f.zf.) hayâsızcasına, utanmayana yakışacak surette.
perde-bîrûn	(f.b.s.) utanmaz, açık saçık konuşan.
perde-bîrûnâne	(f.zf. ve s.) utanmazcasına; açık saçık [söz].
perde-dâr	(f.b.s.) tar. perdeci, büyük bir kimsenin kapısında bekleyip içeri gireceklere kapı perdesini açmakla vazifeli kimse, (bkz: hâcib).
perde-dâr-i felek	astr. Ay. (bkz: Kamer).
perde-dâr-ı harem	tar. haremin perdecisi, haremi yabancılardan saklayan.
perde-dârî	(f.b.i.) perdedarlık. (bkz: hicâbet1).
perde-der	(f.b.s.) perde yırtan, hayâsız, (bkz: halî-ül-ızâr).
perde-derîde	(f.b.s.) edepsiz, hayâsız, utanmaz.
perdegî	(f.i.c. perdegiyân) iyi örtünmüş, namuslu kadın.
perdegiyân	(f.s. perdegî'nin c.) kapalı, namuslu kadınlar.
perde-kâr	(f.b.s.) perdeli, perde ile örtülü [yer].
perde-keş	(f.b.s.) perde çekici, örtücü; engel.
perde-nişîn	(f.b.s.) perde ardında oturan, temiz, namuslu.
perde-pûş	(f.b.s.) 1. örtücü, örten. 2. müsamahakâr, kabahat veya sır saklayan.
perde-serâ	(f.b.s.) 1. saz çalan, çalgıcı. 2. şarkı söyleyen, şarkıcı. 3. i. küçük çadır, (bkz: perde-serây1).
perde-serây	(f.b.i.) 1. küçük çadır, (bkz. perde-serâ3). 2. saz çalan, çalgıcı. (bkz. sâzende). 3. şarkıcı, şarkı söyleyen. (bkz. hânende).
perde-şinâs	(f.b.s.) şarkıcı, okuyucu, (bkz: hânende).
pere	(f.i.) kenar, uç.
pere-i bînî	burun ucu.
pere-i deşt	l. ovanın kenarı. 2. ufuk.
pere-i kûh	dağ eteği.
peren	(f.i.) astr. Ülker yıldızı, (bkz: Pervin, Süreyya).
perend	(f.i.) 1. ipekten dokunmuş, düz, nakışsız kumaş, atlas. 2. kılınç veya hançer cevheri.
perend-âver	(f.b.i.) çok keskin kılıç, hançer, pala. (bkz. tîg-i bürrân).
perende	(f.i.) 1. uçucu, uçan.
Şems-i perende	(uçan şems) tar. Tebrizli Şemsettin, (bkz: tâir, tayyâr). 2. av kuşu. 3. perrende, çark gibi dönerek atılan takla [nazımda "perrende" şeklinde kullanılabilir]. 4. semâ halinde Mevlevi dervişi.
perende-bâz	(f.b.s. ve i.) perende, takla atan oyuncu, canbaz.
perendek	(f.i.) küçük tepe, büyük yığın.
perendîn	(f.i.) ipek kumaş; ipek elbise, mendil, kuşak v.b. (bkz: pernûn).
perendû	(f.i.). (bkz. perendûn).
perendûn	(f.i.) evvelki gece. (bkz: perendûş, perendvâr).

perendûş (f.i.) evvelki gece. (bkz: perendûn, perendvâr).
perendûşîne (f.b.s.) dün geceki şey.
perendvâr (f.i.) evvelki gece. (bkz: perendûn, perendûş).
pereng (f.i.) suyu iyi verilmiş kılıç.
-perest (f.s.c. perestân) "tapan, tapınan, taparcasına seven" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapılır.
Âteş-perest ateşe tapan.
Hod-perest kendini beğenen.
İkbâl-perest dalkavuk.
Menfaat-perest menfaatine düşkün.
perestân (f.i.) 1. tavus gibi güzel tüylü bir kuş. 2. ocak, fırın. 3. (f.s. perest'in c.) tapanlar, tapınanlar, taparcasına sevenler.
perestâr (f.i.c. perestârân) 1. hizmetçi, besleme. 2. kul. (bkz: bende). 3. s. dalkavuk. 4. tapan, tapıcı. (bkz: perestiş-kâr).
perestâr-ı hayâl şâir, ozan.
perestârân (f.i. perestâr'ın c.) 1. hizmetçiler, beslemeler. 2. kullar, köleler, (bkz: bendegân). 3. s. dalkavuklar. 4. tapanlar, tapıcılar.
perestâr-âne (f.zf.) hizmetçiye, kula yakışacak şekilde.
perestârî (f.i.) 1. perestarlık, hizmetçilik. 2. kulluk. 3. dalkavukluk. 4. tapıcılık.
pereste (f.i.) 1. Tanrı, Çalap. (bkz: ilâh, ma'bût). 2.s. tapılmış, tapılmağa lâyık görülmüş.
perestende (f.s.). (bkz. perestiş-kâr).
perestîde (f.s.) sevgili, sevilen. (bkz. mahbûb).
perestiş (f.i.) tapınış; şiddetli sevgi, gönül akışı.
perestiş-kâr (f.b.s. perestişkârân) 1. tapan, tapınan, tapınırcasına seven. 2. çok seven saygı besleyen, (bkz: perestar4).
perestiş-kârân (f.b.s. perestişkâr'ın c.) tapınanlar, tapınırcasına sevenler.
perestişkâr-âne (f.zf.) taparcasına, tapınırcasına.
perestiş-kârî (f.b.i.) perestiş-kârlık, tapınırcasına sevme, düşkünlük, (bkz: meftûniyyet).
Pergâl (fi) geo. pergel, (bkz: pergâr).
pergâle (f.i.) l. parça. 2. kaba iplikten yapılan bir çeşit dokuma.
pergâle-pâş (f.b.s.) "parça saçan" yuvarlak tahta kesmeye mahsus testere.
pergâle pergâle (f.zf.) parça parça.
pergâm (f.i.) döl yatağı. (bkz: rahm).
pergâr (f.i.) geo. pergel, (bkz: pergâl).
pergâr-vâr (f.b.s.) pergel gibi.
Pergaze ("ga" uzun okunur, f.i.) kuş kanadının vücûda yapışık olan kısmı.
pergem (f.s.) işsiz güçsüz, boşta gezen [adam].
pergende (f.s.). (bkz. perâkende).
pergul ("gu" uzun okunur, f.i.) 1.bulgur. 2. bulgur pilâvı. 3. un helvası.
pergune ("gu" uzun okunur, f.s.) çirkin, yakışıksız.
per-güşâ (f.b.s.) 1. kanad açıcı, (bkz: tâir). 2. keskin uçucu, (bkz: per-âver).
per-güşâ-yi şitâb acele gitmek için kanat açan.
perh (f.i.) 1. hisse. 2. değersiz mal. 3. ev bark. (bkz: hânmân).

Tarihvemedeniyet.org

perhâş (f.i.) harb, savaş; kavga, (bkz: ceng, cidâl, erdeb, nez').
perhâş-ı dil-hırâş çok acıklı savaş.
perhâş-cû[y] (f.b.s.) kavgacı.
perhâş-hâh (f.b.s.) kavga isteyen, kavgacı (bkz: perhâş-cû, perhâş-hôr).
perhâş-hôr (f.b.s.). (bkz. perhâş-hâh).
perhîde (f.s.) işaret olunmuş.
perhîz (f.i.) 1. perhiz. 2. dince yasak edilen şeylerden tamamıyla uzak kalma. 3. incitici sözlerden kaçınma.
perhîz-kâr (f.b.s.) mahrem olan şeylerden kaçınan, sofu. (bkz: zâhid).
perhîz-kârâne (f.zf.) 1. perhizli olana yaraşır yolda. 2 . sofucasına. (bkz: zâhidâne).
perhîz-kârî (f.b.i.) 1. perhiz yapma. 2. sofuluk.
perhûde (f.i.) 1. saçma, saçmasapan söz. (bkz: hezeyan). 2. ateşten sararmış eşya.
Perhûn (f.i.) pergelle çizilmiş dâire, halka, çenber.
perî (f.i.) l . cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerine verilen bir ad. 2. mec. çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın. 3. kadın adı.
perî-çihre (f.b.s.) peri yüzlü, güzel yüzlü.
perî-dâr (f.b.s.) perili, kendini cin tutmuş [kimse].
perîde (f.s.) 1. uçmuş; mec. soluk, solmuş. 2. i. kadın adı.
perîde-reng (f.b.s.) rengi uçmuş, solmuş, soluk.
perî-duht (f.b.s.) İran mitolojisinde Fağfûr-ı Çin'in kızı ve San bin Neriman'ın sevgilisi olup meşhur Zal, bundan hâsıl olmuştur.
perî-efsâ[y] (f.b.s.) efsuncu, büyücü.
perî-girifte (f.b.s.). (bkz : perî-dâr).
perî-hân (f.b.s.) efsuncu, büyücü, perileri davet eden.
perî-hân (f.b.i.) 1. peri pâdişâhı. 2. kadın adı.
perî-peyker (f.b.s.) peri yüzlü, peri suratlı, çok güzel.
perî-ruh (f.b.s.) peri yanaklı.
perîr (f.zf.) evvelki gün, öteki gün.
perî-rû (f.b.s.) peri yüzlü, çok güzel. (bkz: perî-ruhsâr).
perî-ruhsâr (f.b.s.) peri yanaklı, çok güzel, (bkz: perî-rû).
perîşân (f.s.) 1. dağınık, karışık, dağınık saç.
Gîsû-yi perîşân dağınık saç.
Kâkül-i perîşân, Zülf-i perîşân karışık, dağınık saç.
Hâb-ı perîşân karışık rü'yâ, sevgilisinin açık saçık yatması. 2. bozuk, düzensiz. 3. kederli, kaygılı.
perîşân-hâl (f.a.b.s.) hâli perişan olan, acınacak halde bulunan, gamlı, kasavetli.
perîşânî (f.i.) 1. parîşanlık, dağınıklık. 2. bozgunluk, düzensizlik. 3. yoksulluk. 4. tar. subaşı, şehir kadısının kethüdası gibi aşağı derecedeki me'murların giydikleri başlık.
perîşân-hâtır (f.a.b.s.) düşünceli, dalgın.
perîşân-rüzgâr (f.b.s.) düşkün.
perî-şekl (f.a.b.s.) peri kıyafetli, periye benzeyen.
perî-vâr (f.b.s.) peri gibi.
perî-veş (f.b.s.) peri gibi, çok güzel.
perîz (f.i.) 1. bağırma, haykırma, (bkz: feryâd). 2. su kenarında yetişen yeşil saz, ot.

perî-zâd	(f.b.i.) 1. peri çocuğu, peri çocuğu olacak kadar güzel, çok güzel. 2. kadın adı.
perîze	(f.i.) 1. kırmızı altın. 2. ateşte pişirilen ekmek.
permer	(f.i.) umma, bekleme, (bkz: intizâr).
permûn	bezek, süs.
Pernîh	(f.i.) ince, düz taş.
perniyân	(f.i.) ipekten dokunmuş, bir nevi işlemeli kumaş, nakışlı atlas.
perniyân-hû[y]	(f.b.s.) güzel, nâzik huylu.
pernû	(f.i.). (bkz. pernûn).
pernûn	(f.i.) ince ve şık dokunmuş nakışlı zarif ipek kumaş, (bkz: perendîn).
perr	(f.i.). (bkz. per, tâir, tayyâr).
perrân	(f.s.) uçan, uçucu.
perre	(f.i.). (bkz. pere).
perre-keş	(f.b.i.) tar. yatakları yan yana olan Yeniçeri.
perrende	(f.s.) uçucu, uçan. (bkz: perrân, tâir).
perseng	(f.i.) 1. (bkz: pâr-seng). 2. konuşurken, alışkanlık dolayısıyla lüzumlu lüzumsuz "efendim, efendime söyleyeyim, uzatmayalım" gibi tekrarlanan kelimeler.
pertâb	(f.i.) 1. atılma, sıçrama. 2. geriden koşarak hız alıp atılma. 3. uzağa düşen ok. 4. uzağa düşen şey.
pertâv	(f.i.). (bkz. pertâb).
pertev	(f.i.) 1. ışık, parlaklık, yalım. (bkz. revnak, ziya). 2. erkek adı.
pertev-i mihr	Güneş ışığı, parlaklığı.
pertev-bâr	(f.b.s.) ışıklı.
pertev-efşân	(f.b.s.) ziya saçan, ışık saçan, (bkz: pertev-endûz, pertev-feşân, pertev-nisâr, pertev-pâş, pertev-rîz).
pertev-endâz	(f.b.s.) nurlandıran, ziya veren, ışık veren, (bkz: münîr, ziyâ-dâr).
pertev-endâzî	(f.b.i.) ışık saçma, ışık verme.
pertev-feşân	(f.b.s.). (bkz: pertev-endâz, pertev-efşân, pertev-nisâr, pertev-pâş, pertev-rîz).
pertev-nisâr	(f.b.s.). (bkz: pertev-endâz, pertev-efşân, pertev-feşân, pertev-pâş, pertev-rîz).
pertev-pâş	(f.b.s.). (bkz: pertev-endâz, pertev-efşân, pertev-feşân, pertev-nisâr, pertev-rîz).
pertev-rîz	(f.b.s.). (bkz: pertev-endâz, pertev-efşân, pertev-feşân, pertev-pâş, pertev-nisâr).
pertev-sûz	(f.b.s.) pertavsız.
perûş	(f.i.) sivilce, küçük çıban, (bkz: bisre).
pervâ	(f.i.) 1. korku, (bkz: havf). 2. çekingenlik, (bkz. ihtirâz). 3. ilgi, bağ. (bkz: alâka).
Bî-pervâ	korkusuz.
Bilâ-pervâ	korkmadan; çekinmeden.
pervâne	(f.i.) 1. (c. pervânegân) geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek. 2. fırıldak. 3. çark. 4. haberci, kılavuz.
pervâne-gân	(f.b.i. pervane1in c.) gece kelebekleri.
pervânek	(f.i.) 1. karakulak denilen hayvan. 2. ask. öncü. (bkz. pîş-dâr).
pervâne-vâr	(f.b.s.) pervane gibi.
pervâr	(f.s.) besili, beslenmiş.

Gâv-ı pervâr	besili öküz. (bkz: pervâre, pervarî).
Pervâre	(f.s.). (bkz. pervâr, pervârî).
Pervârî	(f.s.) (bkz: pervâr, pervâre).
pervâs	(f.i.) el ile dokunma, el ile yoklama. (bkz : lems).
Pervâz	(f.i.) 1. uçma, uçuş. (bkz: tayerân). 2. saçak [dam ve elbisede]. 3. hücre. 4. ayna. 5. dolap. 6. aynalı ince uzun tahta.
-pervâz	(f.s.) "uçan, uçucu" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Bâlâ-pervâz	(yüksekten uçan) atıp tutan.
Bülend-pervâz	iddiacı, inatçı... gibi.
pervâze	(f.i.) 1. kır, gezinti için hazırlanan yemek. 2. gece eğlentisi ışığı. 3. altın ve gümüş yaprakların kırıntısı, (bkz: rîze-i sîmîn, rîze-i zer).
pervâze-ger	(f.b.s.) altın ve gümüş yaprağı yapan.
pervâz-gâh	(f.b.i.) uçacak, uçulacak yer, tayyare meydanı, uçak alanı.
pervâz-geh	(f.b.i.). (bkz. pervâz-gâh).
pervâzî	(f.i.) [eskiden] Dîvân-ı hümâyûn ve Defter-i hâkanî kalemlerine devam ve hizmet etmeden ve hâcegândan olmadan yolunu bularak bu kalemlerden birinde ketebeden olduğuna dâir kayıtlarına şerh verilen kimse.
-perver	(f.s.c. perverân) 1. "besleyen, besleyici, büyüten, yetiştiren, yetiştirici, koruyan, terbiye eden" mânâlanyla birleşik kelimeler yapar.
Dehâ-perver	dehâ öğreten, dâhî yetiştiren.
Figan-perver	figana, acıya sebebolan.
Fukarâ-perver	fukara besleyen, sebebolan.
Fukarâ-perver	fukara besleyen, gözeten.
Maârif-perver	maârifi koruyan, ilerlemesine çalışan., gibi. 2. seçen, alan. 3. seven.
perverân	perver'in c.) 1. besleyenler, yetiştirenler, koruyanlar, terbiye edenler. 2 . seçenler, alanlar. 3 . sevenler.
perverd	(f.i.). (bkz. perver).
perverde	(f.s.) l . beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş, büyütülmüş. 2. f. i. üzüm şırasından yapılan bir çeşit tatlı.
perverd-gâr	(f.b.s.) "besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı"Allah.
perverende	(f.s.) 1. terbiye edici, yetiştirici. 2. besleyici, büyütücü.
perverî	(f.i.) 1. besleyicilik, büyütücülük; terbiye. 2. seçme. 3. sevme.
perveriş	(f.i.) 1. besleyiş, besleme; beslenme. 2. terbiye etme, yetiştirme. 3. İlerileme. (bkz: terakki). 4. kadın adı.
perveriş-âmûz	(f.b.s.) manen yetiştiren, filozof.
perveriş-yâb	(f.b.s.) 1. beslenen. 2. terbiye gören, terbiye edilen, yetiştirilen.
perveriş-yâfte	(f.b.s.) büyütülmüş, terbiye edilmiş, bakımlı, terbiyeli.
pervez	(f.i.) pervaz.
Pervîn	(f.i.) l. astro. Ülker yıldızı. (bkz: Süreyya). 2. kadın adı.
pervîz	(f.s.) 1. üstün, (bkz: galib, muzaffer). 2. elek. 3. süzge 4. balık, (bkz: mâhî). 5. güzellik. 6. h. i. İran hükümdarı Hüsrev'in lâkabı. 7. cilve. 8. erkek adı.
pervîz-i felek	Güneş.
pervîzen	(f.i.) elek, kalbur, (bkz: gırbâl).

pes	(f.i.) 1. ard, arka, geri.
Pîş ü pes	arka ve ön. 2. z f. öyle ise; imdi. 3. zf. sonuç olarak.
pes-i dîvâr	duvarın arkası.
pes-i perde	perde arkası.
pes ü pîş	arka ve ön.
pesâdest	(f.b.i.) veresiye alış veriş, (bkz: nesîe).
pesâvend	(f.i.) kafiye.
-pesend	(f.s.) "beğenen, beğenmiş" manâsıyla birleşik kelimeler yapar.
Avâm-pesend	herkes tarafından beğenilen.
Hod-pesend	kendini beğenmiş, kendini beğenen.
Müşkîl-pesend	güç beğenir.. gibi.
pesend	(f.i.) 1. beğenme, seçme. 2. bir çeşit iğne işi. 3. g. s. esmerleşmiş altın, mat altın. 4. g. s. mushaflarla yazmaların ilk sahifeleriyle sûre veya bahis başlarında boya ile perdah olunarak altınla karışık yapılmış olan şekiller.
pesend-âne	(f.zf.) beğenecek yolda.
Avâm-pesend-âne	herkesin, halkın beğeneceği gibi olan.
pesende	(f.s.). (bkz. pesendîde).
pesendîde	(f.s.) 1. beğenilmiş, seçilmiş, (bkz: mergub, müntehab).
Nâ-pesendîde	beğenilmemiş, (bkz: gayrı makbul). 2. i. müz. Türk müziğinin bir mürekkep makamıdır. III. Selim tarafından terkîbedilmiştir.
pesîn	(f.s.) sonraki, en son.
Sadâ-yi pesîn	en son seda.
pes-mânde	(f.b.s.) 1. geri kalmış, geride bulunan. 2. artık, artmış, (bkz: bakıyye)
pes-mânde-hor	(f.b.s.) artık yiyen.
pes-perde	(f.b.s.) perde arkası, gizli [iş].
pes-rev	(f.b.s.) "arkadan gelen" uşak.
pest	(f.s.) 1. alçak, aşağı. 2. hafif sesle söylenen.
pest-baht	(f.b.s.) bahtsız, kısmetsiz.
pestenkirânî	saçma sapan söz.
pest-fıtret	yaratılışı alçak, (bkz: pest-tînet).
pestî	(f.i.) alçaklık, adîlik.
pest-pâye	(f.b.s.c. pest-pâyegân) pespaye, payesi, derecesi aşağı, bayağı olan.
pest-pâyegân	(f.b.s. pest-pâye2'nin c.) pespayeler, payesi, derecesi aşağı, bayağı olanlar, (bkz: evbâşân, hazele).
pest-perde	(f.zf.) alçak, hafif sesle.
pest-sadâ	(f.b.i.) hafif ses.
pest-tînet	(f.a.b.s.) yaradılışı alçak, adî. (bkz. pest-fıtret).
pest-zinde	(f.b.i.) arta kalma, fr. surviance.
peş	(f.i.) 1. stalaktit şeklindeki sütun başlıklarında en altta bulunan motif parça. fr. queu. 2. bazı eteklerin yanlarına eklenen parça.
peşe	(f.i.) sivrisinek, (ekseriya "peşşe" şeklinde kullanılır.).
peşe-gîr	(f.b.s.) 1. sinek avlayan. 2. mec. işsiz, güçsüz, boş gezenin boş kalfası.
peşe-hâne	(f.b.i.) cibinlik, (bkz: peşşe-bend).

peşeng	(f.b.s.). (bkz: pîş-âheng).
Peşeng	(f.h.i.) Efrasyâb'ın babası.
peş-gîr	(f.b.i.) (bkz: pîş-gîr).
peşîmân	(f.s.) pişman, (bkz: nâdim).
peşîmânî	(f.i.) pişmanlık, (bkz: nedamet).
Rûz-i peşîmânî	mahşer günü. (bkz: yevm-i haşr, yevm-i kıyamet).
peşîn	(f.s.). (bkz. pişîn).
Peşîn	(f.h.i.) tar. Keykubad'ın üçüncü oğlu.
Peşînât	(o.i.c.) peşin verilen paralar.
peşîz, peşîze	(f.i.) 1. pul, akçe, mangır. 2. balık pulu. 3. peçiç oyunu.
peşkeş	(f.b.i.) (bkz: pîş-keş).
peşleng, peşeng	(f.s.) 1.geri kalmış, geri kalan. 2. tereke.
peşm	(f.i.) 1. yün, yapağı, (bkz: sûf)2. keten helvası.
peşm-i devât	[eskiden] mürekkep hokkasına konulan lif.
peşmek	(f.i.) ufak yapağı.
peşmîn, peşmîne	(f.i.) 1. yünden, yapağıdan yapılma. 2. sof elbise; sofuların giydiği sâde, süssüz elbise.
peşrev	(f.b.i.) 1. müz. Türk müziğinin en mâruf saz eseri forme'dur. Klâsik fasılda bu eserin yeri -eğer baş taksimi yapılmışsa- ilk öncedir. Peşrev, umumiyetle 4 hâne, nadiren 3, 5 çok nadiren 2 hâne olur. Her hâne "mülâzime" denilen kısımla son bulur ve bu kısım aynı nağmelerden yapılmıştır ve değişmez, [aslı "pîşrev" dir]. 2. güreşten önce pehlivanların ellerini birbirine ve dizlerine çarparak ve biraz sıçrayarak yaptıkları oyun. 3. tar. Binyüzcüler, yanî yalnız binyüz gezlik menzil atışlarına katılan kemankeşlerin kullandığı bir çeşit ok.
peşşe	(f.i.) sivrisinek, (bkz: peşe).
peşşe-gir	"sinek avlayan" işsiz güçsüz [kimse].
peşşe-bend	(f.b.i.) cibinlik, (bkz: peşe-hâne).
peş-tahta	(f.b.i.). (bkz. pîş-tahta).
peşt â peşt	(f.b.zf.) birbiri arkasından, peşpeşe.
peştemâl	(f.b.i.) [aslı"püşt-mâl"dir]. (bkz: püşt-mâl).
peter	(f.i.) düz mâden levha.
petgîr	(f.i.) kıl elek.
pey	(f.i.) 1. (bkz: pâ, pây). 2. iz, işaret.3. ard, arka. (bkz. akab). 4. pey, pey akçesi.
peyâm	(f.i.) haber, başkasından alınan bilgi, (bkz. nebe', peygam).
Peyâm-ı Sabah	başyazarı Ali Kemal olan ve Mihran tarafından İstanbul'da yayımlanmış bir gazete.
peyâm-âver	(f.b.s. c. peyâm-âverân) haber getiren, (bkz: peygam-âver, nebe'âver).
peyâm-âverân	(f.b.s. peyâm-âver'in c.) haber getirenler, (bkz: peyâm-âverdegân).
peyâm-âverde	(f.b.s.c. peyâm-âverdegân) haber getiren, (bkz: peyam-âver, nebe'-âver, peyâm-ber).
peyâm-âverdegân	(f.b.s. peyâm-âverde'nin c.) haber getirenler, (bkz: peyâm-âverân).
peyâm-ber	(f.b.s. ve i.) haber getiren, peygamber, (bkz: nebî', resul).
pey-â-pey	(f.zf.) 1. birbiri ardınca. 2. azar azar. (bkz. pey-der-pey, pey-ender-pey, tedricen).

peyda	(f.i.) 1. meydanda, açıkta.
Nâ-peydâ	görünmez, bulunmaz, (bkz: âş-kâr, zahir). 2. hazır, mevcut.
pey-der-pey	(f.zf.) birbirinin ardı sıra, yavaş yavaş, (bkz. pey-â-pey, pey-ender-pey).
peyem	(f.i.). (bkz: peyâm).
peyem-ber	(f.b.s. ve i.), (bkz. peyâm-ber).
peyem-res	(f.b.s.) haber ulaştıran, haber getiren, haberci, (bkz: peyâm-ber, peyem-ber, peyâm-âver, peygam-âver).
pey-ender-pey	(f.zf.) arka arkaya, ardısıra, durmadan; azar azar. (bkz: pey-â-pey, pey-der-pey).
peygam	("ga" uzun okunur, f.i.) haber, (bkz: peyâm).
peygam	(a.i.) haber, (bkz: nebe', peygam).
peygam-âver	("ga" uzun okunur, f.b.s.) haber getiren, (bkz: peyâm-âver).
peygam-ber	("ga" uzun okunur, f. b.i.c. peygam-berân) peygamber, Allah tarafından haber getiren, Allah'ın emirlerini insanlara haber veren, (bkz: resul).
peygam-berân	(f.i. peygam-ber'in c.) peygamberler.
peygam-berâne	(a.f.zf.) peygamberlere yakışır surette.
peygam-berî	("ga" uzun okunur, f.b.i.) 1. peygamberlik. 2. s. peygamberle ilgili, (bkz: nübüvvet, risâlet).
peygamber-vâri	(f.zf.) peygamber gibi, peygambere yaraşır yolda.
peygamber-vâri hezeyan	histerinin ve sözle ilgili otomatizmin bir şekli.
peygam-güzâr	(f.b.s.) peygam (haber) getirici.
peygan	(a.i.) 1. ant, akit. 2. boş, saçma, faydasız.
peygâr	(f.i.) savaş, kavga, (bkz: ceng, cidal, perhâş).
peygare	("ga" uzun okunur, f.i.) iftira.
peygem-ber	(f.b.i.) peygamber, (bkz: peygamber nebî, resul).
peygem-berî	(f.b.i.) peygamberlik. (bkz. nübüvvet, risâlet).
peygule	("gu" uzun okunur, f.i.) köşe, bucak, (bkz: zaviye).
peygule-i nisyân	unutulma köşesi.
peygule-güzîn	("gu" uzun okunur, f.b.s.) köşeye çekilmiş, bir köşede oturan, (bkz: peygule-nişîn).
peygule-nişîn	("gu" uzun okunur, f.b.s.) dünyâ ile ilgisini kesip bir köşeye çekilen, (bkz: peygule-güzîn).
peygule-nişînî	("gu" uzun okunur, f.b.i.) köşede oturuculuk.
peygûle-zâr	(f.b.i.) kuytu köşe, tenha yer.
peygun	("gu" uzun okunur, f.i.) and, şart. (bkz: and, peymân).
peyk	(f. s.) 1. haber ve mektup getirip götüren.
peyk-i ecel	Azrail. 2. i. astr. uydu, fr.satellite. 3. mec. her hareketinde birine bağlı bulunan. 4. i. Yeniçeri teşkilâtında atlıların yanıbaşında koşarak giden kimse.
peyk-i felek	astr. Ay.
peykân	(f.i.) 1. temren, başak, okun ucundaki sivri demir. 2. mec. sevgilinin kirpiği.
peyke	(f.i.) tahta sedir, kuru kanape.[aslı"pây-kâh" tır].
peyker	(f.i.) 1. yüz, surat, (bkz: çehre).
Zen-peyker	kadın çehreli. 2. şekil.
Peym	(f.i.) haber, (bkz: peyâm).
-peymâ	(f.s.) "ölçen, ölçücü" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Bâd-peymâ	1) rüzgârı ölçen, pek çabuk giden; 2) serseri, başıboş.

Bâde-peymâ	(şarap ölçen) sarhoş, bekri.. gibi.
peymân	(f.i.) yemin, and. (bkz: ahd).
peymâne	(f.i.) büyük kadeh; şarap bardağı, (bkz. nâcûd).
peymâne-i muhabbet	aşk kadehi.
peymâne-keş	(f.b.s.c. peymâne-keşân) içki içen.
peymâne-keşân	(f.b.s.) şarap mâne-keş'in c.) içki içenler.
peymâne-peymâ	(f.b.s.) şarap içen. (bkz : bâde-nûş).
peymâne-şiken	(f.b.s.) kadeh kıran, sofu.
peymâne-şikest	(f.b.s.) kadehi kırık.
peymân-şiken	(f.b.s.) andını bozan.
peymân-şikenî	(f.b.i.) yemin bozarlık.
peymây	(f.s.) ölçücü, tartıcı.
peymûde	(f.s.) ölçülmüş.
pey-rev	(f.b.s.) arkası sıra giden; izinden giden, uyan.
pey-revî	(f.b.i.) birinin izinden gitme, birine uyma.
pey-siper	(f.b.s.) ayak altında kalmış, çiğnenmiş.
peyûg	(f.i.c. peyûgân) gelin, (bkz: arûs).
peyûgân	(f.i. peyûg'ün c.) gelinler. (bkz. arûsân).
peyvend	(f.i.)1. ulaşma, varma. 2.bağ, ilgi.
-peyvest	(f.s.) "ulaşma, kavuşma"mânâlanyla birleşik kelimeler yapar.
Dest-i kerem-peyvest	keremle dolu olan el, cömert eli.
Ebed-peyvest	ebediyete, sonsuzluğa ulaşmış.
peyveste	(f.s. c. peyveste-gân) 1.ulaşmış, bitişik, (bkz. muttasıl). 2. z f. dâima. (bkz. hemîşe).
peyveste-gân	(f.s. peyveste'nin c.). (bkz. peyveste).
peyvestegî	(f.i.) ulaşma, bitişme, bitişiklik.
-pezîr	(f.s.) "kabul eden, edici, alan; kabul edebilir" mânâlarıyla Arapça ve Farsça kelimelere eklenerek birleşik kelimeler yapar.
Hitâm-pezîr	hitam bulan, sona eren.
Şifâ-pezîr	şifâ bulan.
Terbiye-pezîr	terbiye edebilir... gibi.
pezîrâ	(f.s.) kabul eden.
Nâ-pezîrâ	kabul etmeyen, (bkz. pezîr).
pezîrây-hitâm	(f.b.s.) hitam bulan, sona eren. (bkz. hitâm-pezîr).
pezîre	(f.i.) karşılama, karşılayış. (bkz. istikbâl).
pezîriş	(f.s.) kabul edilmiş, kabul ediş.
Pıhtı	(o.i.) . (bkz. puhtî).
pîç	(f.i.) büklüm, kıvrım, dolaşık.
pîç ender pîç	pek dolaşık, karmakarışık.
pîç ü tâb	ıztırap, sıkıntı, endîşe, telâş, şaşkınlık.
pîç-â-pîç	(f.zf.) pek dolaşık, karma karışık, kıvrım kıvrım.
pîçân	(f.s.) büklüm büklüm, kıvrım kıvrım olan.
pîçîde	(f.s.) karışmış, bükülmüş, kıvrılmış.
pîçîde-gî	(f.i.) kıvrıklık, dolaşıklık, bükülmüştük.
pîçîde-mûy	(f.b.s.) saçı kıvrılmış.
Hâme-i piçîde-muy	1) ucuna kıl dolaşmış kalem; 2) mec. acizlik, beceriksizlik.
pîçiş	(f.) kıvrım, büklüm.
pîç-pâ	(f.b.i.) zool. yengeç.
pîçtâb	(f.i.) telâş, sıkıntı; şaşkınlık.

pîh	(f.i.) içyağı, (bkz: şahm).
pîh	(f.i.) göz çapağı.
pîh-sûz	(f.b.s. ve i.) "yağ yakıcı"toprak kandil.
pijuh	(f.s.) soruşturma, araştırma. (bkz. pejûh).
pil	(f.i.) 1. ökçe, topuk. 2. çadır eteği tutturmada kullanılan küçük ağaç parçaları. 3. çelik çomak oyunu.
pîl-i âb-keş	yağmur bulutu.
pîl	(f.i.) zool. fil.
pîl-bân	(f.b.i.) filci, file bakan, fil besleyen, (bkz. feyyâl).
pîle	(f.i.) ipek kozası, ipek.
Kirm-pîle	ipekböceği.
pîleste	(f.i.) fildişi.
pîle-ver	(f.b.i.) çerçi.
pîle-verî	(f.b.i.) çerçilik.
pîl-sem	(f.s.) kuvvetli.
pîl-ten	(f.b.s.) fil vücutlu, fil gibi.
pîl-vâr	(f.b.s.) fil gibi.
Pîlvâye	(f.i.) zool. kırlangıç, (bkz: piristû, piristûk).
pîl-zehre	(f.b.s.) fil gibi kuvvetli.
pîl-zûr	(f.b.s.) fil kuvvetinde, fil gibi zorlu.
pindâr, pindâre	(f.i.) sanma, sanış. (bkz: zann). 2. böbürlenme.[asıl mânâsı "piç, veledizinâ" dır].
pindârî	(f.i.) böbürlenme, (bkz: pindâr, pindâre2).
pîne	(f.i.) yama. (özellikle ayakkabı yaması).
pîne-dûz	(f.b.s.) eskici, ayakkabı tamir eden, yamacı, (bkz. pâr-dûz, pâre-dûz).
pîne-dûzî	(f.b.i.) yamacılık, eskicilik.
pingân	(f.i.) fincan, tas. (bkz: fincan).
pingân-çe	(f.i.) ; fincancık, küçük fincan.
pinhân	(f.s.) gizli, (bkz ; hafi, mahfî, mestur, muhtefi, müstetir).
pîr	(f.s.c. pîrân) 1. yaşlı, ihtiyar, (bkz: sâl-hûrde).
pîr-i çihl-sâle	kırkına gelmiş kimse [mec. olgun kimse].
pîr-i dihkan	1) ihtiyar adam. 2) mec. yıllanmış şarap.
pîr-i dumûy	1) saçları ağarmış yaşlı adam. 2) mec. iyi ve kötü günleri olan, insanı güldüren ve ağlatan hayat, dünyâ.
pîr-i dûta, -i fertût	düşkün, güçsüz, zayıf ihtiyar.
pîr-i fânî	pek yaşlı ve zayıf adam. 2. i. bir tarikatın ilk kurucusu.
Hazret-i pîr Mevlânâ;	tarikat şeyhi, tarikat büyüğü. 3. her meslek ve sanatın kurucusu, öncüsü.
Pîrimiz üstadımız ..Hem-pîr	ustaları aynı.
pîr-i felek, -i çarh	1) dünyâ. 2) Satürn.
pîr-i Ken'ân	Hz. Yakub.
pîr-i kühen, -i kühen-sâl	yaşlı, kocamış.
pîr-i mey	meyhaneci.
pîr-i mugan	1) meyhaneci. 2) mecûsîlerin başrâhibi. 4. z f. adamakıllı, iyice.
pîr-i sâl-hürde	1) ihtiyar adam. 2) mec. eski yıllanmış şarap.
pîr-i serendib	Hz. Âdem.
pîr-i zâl	saçı sakalı ağarmış ihtiyar.
pîr ü bernâ	ihtiyar ve genç.

pîr ü pâk	tertemiz, lekesiz.
-pirâ	(f.s.) "donatıcı, süsleyici, düzenleyici" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Belâgat-pîrâ	belâgata süs veren, süslü söz söyleyen.
Nazar-pîra	bakışı süsleyen, bakışa süs veren.. gibi.
pîrâhen	(f.i.) gömlek, (bkz: kamîs, pîrehen).
pîrâhen-i ismet	namus perdesi.
pîrâhen-i mesmûm	(zehirli gömlek) îdâm edileceklere giydirilen gömlek.
pîrâmen	(f.i.) etraf, yan, çevre, (bkz: pîrâmûn).
pîrâmen-gerd	(f.b.s.) etrafında, çevresinde dolaşan.
pîrâmûn	(f.i.) etraf, yan, çevre, (bkz: pîrâmen).
pîrân	(f.s. pîr'in c.) ihtiyarlar, yaşlılar, ulu erenler; ermişler.
pîr-âne	(f.zf.) yaşlılara yakışır surette.
pîrâne-sûret	(f.a.b.s.) ihtiyar görünüşlü.
pîrâste	(f.s.) tertiplenmiş; düzenlenmiş, donatılmış, süslü.
pîrâstegî	(f.i.) intizam, düzen.
pîrâye	(f.i.) 1. süs. (bkz: zînet). 2. kadın adı.
pîrâye-bahş, pîrâye-bahşâ	(f.b.s.) süs veren, süsleyici.
pîrâyende	(f.s.) donatıcı, süsleyici. (bkz: pîrâyişde).
pîrâye-sâz	(f.b.s.). (bkz. pîrâye-bahş).
pîrâyiş	(f.i.) 1. tertip, düzen, (bkz: intizâm, nizâm). 2. süs. (bkz: zînet).
pîrâyişde	(f.s.) donatıcı, süsleyici. (bkz: pîrâyende).
pîrehen	(f.i.) gömlek, (bkz: kamîs, pîrâhen).
pîre-zen	(f.b.i.) kocakarı, (bkz: acûze, fertût, fertûte, pîr-zen).
pîrî	(f.i.) ihtiyarlık, (bkz: şeyhûhet).
Hırs-ı pîrî	ihtiyarlığın verdiği bir hırs.
pirinc	(f.i.) bot. pirinç, (bkz: erz, birinc).
piristû, piristûk	(f.i.) kırlangıç [kuş], (bkz. pîlvâye).
piristû-beçe	(f.b.i.) kırlangıç yavrusu.
piristük	(f.i.) kırlangıç, (bkz: piristû, piristûk).
pîr-sâl	(f.b.s.) kocamış, yaşlı.
pîrûz	(f.s.) kutlu, hayırlı, uğurlu.
Rûz-i pîrûz	uğurlu gün. (bkz: fîrûz).
pîrûze	(f.i.) firûze, mavi renkli ve değerli bir süs taşı.
pîrûzî	(f.i.) bahtlılık, uğurluluk.
pîr-zen	(f.b.i.) ihtiyar kadın, kocakarı, (bkz: pîre-zen, acûze, fertûte).
pîs	(f.i.) hek. vücutta yer yer beyaz veya kırmızımtrak siyah lekeler bırakan bir hastalık. (bkz. baras).
pîse	(f.s.) 1. alaca [renk]. 2. i. saksağan.
pistân	(f.i.) meme. (bkz: sedy).
pîstân-ı mâder	ana memesi.
piste	(f.i.) fıstık.
piste-i handân	ağzı açık fıstık.
piste-leb	(f.b.i. ve s.) 1. fıstık gibi küçük dudaklı. 2. mec. küçük ve biçimli ağız.
pister	(f.i.) yatak, döşek, (bkz: bister).
pîş	(f.i.) ön, ileri, ön taraf, (bkz: huzûr).
pîş-i nazar	göz önü.

pîşâdest	(f.b.i.) 1. peşin para ile alış veriş. 2. işçiye çalıştıktan sonra verilen para.
pîş-âheng	(f.b.s.) öne düşen, önde giden. (bkz: pîş-dâr).
pîşân	(f.s.) en ileri, en ön.
pîşânî	(f.i.) alın. (bkz: cebhe, cebîn, nâsiye).
Fersûde-pîşânî	alnının damarı çatlamış, yüzsüz, (bkz: halî-ül-izâr).
Güşâde-pîşânî	alnı açık.
pîşânî-dâr	(f.b.s.) yüzsüzlükle işini beceren.
pîş-bâz	(f.b.s.) karşılayan.
pîş-bîn	(f.b.s.) ilerisini gören, ihtiyatlı, basiretli.
pîş-dâr	(f.b.s.) önden giden, öne düşen, ön tarafı emniyete alan, tutan, öncü [asker]. (bkz. pîş-âheng, mukaddimet-ül-ceyş).
pîşe	(f.i.c. pîşe-gân) 1. san'at, meslek. (bkz : hirfet). 2. iş. (bkz: amel). 3. huy, tabîat, âdet, alışkanlık. 4. kaval.
-pîşe	(f.s.) "alışmış, huy edinmiş" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
fesâd-pîşe	fenalık peşinde olan.
hasenât- pîşe	iyi şeyleri âdet etmiş olan… gibi.
pîşe-gâh	(f.b.i.) iş yeri, fabrika.
pîşe-gân	(f.i. pîşe'nin c.) 1. san'atlar, meslekler; işler. 2 . huylar; tabîatlar, âdetler.
pîşe-geh	(f.b.i.). (bkz. pîşe-gâh).
pîşe-ger	(f.b.i.) sanatkâr, işçi.
pîşe-gerî	(f.b.i.) sanatkârlık, (bkz: pîşe-verî).
pîşe-kâr	(f.b.i.) 1. sanatkâr, oyuncu, (bkz: peşe-kâr). 2. orta oyununda kavuklu ile konuşarak oyunu açan oyuncu.
pîşe-ver	(f.b.i.) sanat ehli, işçi. (bkz. sanat-kâr).
pîşe-verî	(f.b.i.) sanatkârlık, işçilik. (bkz: pîşe-gerî).
pîş-gâh	(f.b.i.) ön. (bkz: kuddâm, huzûr).
pîş-geh	(f.b.i.) ön. (bkz: huzur, pîş-gâh, kuddâm).
pîş-gîr	(f.b.i.) peşkir, havlu.
pîş-hân	f.b.i.) sofrabaşı.
pîş-hâne	(f.b.i.) 1. balkon. 2. bir yere gidileceği zaman önde gönderilen çadır ve eşya.
pîş-hayme	(f.b.i.) pâdişâh veya vezirlerin dîvan çadırı.
pîşî	(f.i.) ilerleme, üstünlük, (bkz: tefevvuk).
pîşîn	(f.zf. ve s.) 1. peşin, önden, önce. (bkz: akdem, mukaddem). 2. s. önden verilen.
pîşîne	(f.s.). (bkz. pîşîn)
pîşînî	(f.i.c. pîşîniyân) evvel zaman adamı. (bkz : mütekaddim).
Pîşîniyân	(f.i.c.) evvel zamana adamları. (bkz. mütekaddimîn).
pîş-kadem	(f.a.b.i.) tekkelerde âyin için önayak olan ve şeyhin muavini sayılan derviş.
Pîş-keş	(f.b.i.) peşkeş, hediye, armağan. (bkz : hediyye, hîbe, tuhfe).
pîş-müzd	(f.b.i.) pey, pey akçesi.
pîş-nemâz	(f.b.i.) imam.
pîş-nihâd	(f.b.i.) 1. temel, usul, kanun.
pîş-rev	(f.b.s.) 1. önden giden. 2. i. müz. (bkz: peyşrev1). 3. bkz: peşrev2).
pîş-tahta	(f.b.) çekmece, küçük sandık.

pîşvâ	(f.i.c. pîşvâyân) reis, başkan, (bkz: muktedâ).
pîşvâyân	(f.i. pîşvân'ın c.) reisler, başkanlar.
pîve	(f.i.) güve.
Piyâde	(f.i.) 1. yaya. 2. paytak, satranç taşlarından biri. 3. ask. bir sınıf. 4. hanımiğnesi de denilen bir çift kürekli hafif kayık. 5. bilgisi az olan kimse [bir konuda-].
piyâde-gû	(f.b.s.) yayalıkla ilgili.
piyâde-rev	(f.b.s.) yaya giden.
piyâle	(f.i.) kadeh, şarap bardağı.
piyâle-keş	(f.b.s.) içki içen. (bkz: mey-hâr, piyâle-nûş).
piyâle-keşî	(f.b.i.) şarap içicilik, içkiye düşkünlük.
piyâle-nûş	(f.b.s.) içki içen. (bkz: mey-hâr).
piyâle-nûşî	(f.b.i.). (bkz: piyâle-keşî).
piyâz	(f.i.) 1. soğan, (bkz: basal). 2. zeytinyağlı ve sirkeli fasulye haşlaması.
piyâz-ı kûhî	bot. dağ soğanı.
pôst	(f.i.) 1. tüylü hayvan derisi. 2. mec. makam, mevki sandalye.
Pôstîn	(f.i.) kürk. (bkz : ferve).
Pôstîn-i bâz-gûne	1) ters kürk; 2) münasebetsizlik.
pôstîn-dûz	(f.b.s.) kürk diken.
pôstîn-pûş	(f.b.s.) kürk giyen.
Pôst-nişîn	(f.b.s.) 1. post'da oturan, post'a geçen. 2. tekke şeyhi.
pôst-pîrâ	(f.b.s.) tabak, (bkz: debbâğ).
pû[y]	(f.i.) 1. araştırma, arama. 2. koşma, (bkz: şitâb).
pûç	(f.i.) 1. boş, faydasız şey, hiç. 2. çirkin, kaba.
Va'de-i pûç	boş, faydasız şeyler vâdetme. 3. içi boş, kavlak, (bkz: cefîf).
pûç-magz	(f.b.s.) boş kafalı, beyinsiz.
pûd	(f.i.) argaç, dokumada enlilemesine atılan atkı.
Târ u pûd	arış ile argaç.
puhte	(f.s.c. puhtegân) pişmiş, pişkin; olgun, gün görmüş adam.
Nâ-puhte	1) pişmemiş, çiğ; 2) tecrübesiz, toy [kimse].
Nân-ı puhte	güzel pişmiş ekmek.
puhtegân	(f.s. puhte'nin c.) pişmiş, olgun kişiler.
puhte-gî	(f.i.) pişkinlik, olgunluk.
puhtî	(f.s.) pıhtı.
pûjîne	(f.i.) 1. 1240 gr. ağırlığında bir ölçü. 2. kantar.
Pûl	(f.i.) para. (bkz: nakd).
pûlâd	(f.i.) polat, çelik, (bkz: fûlâd).
pûlâd-ı zer-efşân	g. s. oyularak içine altın teller kakmak suretiyle yapılan çelik işleri.
pûlâd-bâzû	(f.b.s.) "çelik pazulu" kuvvetli; pehlivan.
pûlâd-reg	(f.b.s. i.) sert damarlı, dayanıklı at.
pûlâd-senc	(f.b.s.) iyi dövüşen, güzel silâh atan.
pûr	(f.i.c. pûrân) oğul. (bkz: veled, ibn, ferzend, püser).
pûr-i a'râbî	Hz. Muhiddîn-i Arabî.
pûr-i Âzer	Hz. İbrahim.
pûr-i duht	hemşirezâde, yeğen.
pûr-i Hâcer	Hz. İsmail.
pûr-i Meryem	Hz. Îsâ.
pûr-i Zal	Rüstem.

Pûrân	(f.i. pûr'un c.) oğullar. (bkz: ebnâ, evlâd, ferzendân, püserân).
pûr-mend	(f.b.s.) evlât sahibi.
pûse	(a.i.) (bkz: bûse).
pûselik	(f.t.b.i.) müz. Türk müziğinin 2 numaralı basit makamı ve garb mü-ziğindeki "mineur" ün mukabili. En eski makamlardandır. Pûselik beşlisi ile hicaz dörtlüsünden ibarettir. Durağı dügâh (la), güçlüsü beşinci derece olan hüseynî (mi) dir. Dizisi çıkıcıdır; inici şekli şehnâz-pûselik adını alır. Orta sekizlisindeki sesleri pestden tîze doğru şöyledir dügâh, pûselik, çargâh, neva, hüsey-nî-acem, nim-zengûle ve muhayyer. Dizisi mülayim ve 9 niseb-i şerîfelidir. Donanımı, çargâh gibi boştur; yedeninin diyezi, nota içinde kullanılır. Makamın türlü şedleri Türk müziğinde çok kullanılmıştır. Nihâvend (sol mineur), Sultanî yegâh (re-mineur), ruhnevâz (mi-mineur), çargâh'da pûselik (do mineur). Pûselik, orta derecede kullanılmış makamlardandır.
pûselik-aşîran	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en eski makamlarındandır. Aşîran-pûselik de denilen bu makam, aşîran'da uşşak ile pûselik makamlarından mürekkeptir. Pûselik beşlisi veya sekizlisi ile dügâh (la) da kalır. Güçlüleri birinci derecede aşîran'da uşşak durağı olan hüseynî-aşîran (mi), ikinci derecede de la ve mi'nin muhtelif sekizlileridir. Pûselik'in güçlüsü mi, aşîran'da, uşşakınki lâ'dır. Donanımına aşîran'da uşşak için fa bakıyye diyezi konulur. Pûselik için nota içinde fa bekar ile sol bakıyye diyezi kullanılır. Makam inici olarak seyreder.
pûselik-gerdâniyye	(f.t.b. i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
pûselik-geveşt	(f.t.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
pûselik-mâye	(f.t.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
pûselik-selınek	(f.t.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
pûselik-şehnâz	(f.t.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
pûsîde	(f.s.) 1. çürümüş, çürük.
Meyve-i pûsîde	çürük yemiş.
Üstühân-ı pûsîde	çürümüş kemik, (bkz: azm-i remîm). 2. paslanıp çürümüş.
Tîğ-i pûsîde	paslanıp çürümüş kılıç.
pûsîdegî -	(f.i.) çürüklük, çürümüşlük.
-pûş	(f.s.) "örten; giyen, giyinmiş" mânâlarına gelerek "birleşik kelimeler yapar.
Pâ-pûş	(ayağı örten) papuç.
Ser-pûş	(başı örten) serpuş.. gibi.
pûş	(f.i.) 1. örtü, örtünecek şey; elbise. 2. zırh.
pûşe	(f.i.) örtü; perde, (bkz: pûş1).
pûşende	(f.s.) örtücü, örten.
pûşende-i hatâ	ayıp örten.

pûşi	(f.i.) askerlerin başlarına sardığı ince sarık, [özellikle tersane kalyoncularıyla topçular tarafından kullanılır ve çıplak başa sarılırdı].
pûşîde	(f.s.) 1. örtülmüş, (bkz: mestûr). 2. örtü.
Râz-pûşîde	sır gizleyen.
pûşîde-i Beyt-i Muazzam	Kâbe örtüsü.
pûşîde-çeşm	(f.b.s.) habersiz, dikkatsiz, (bkz: gafil).
pûşîdenî	(f.i.) 1. örtü. 2. giyecek, örtünecek şey.
pûşîde-râz	(f.b.s.) sırlı, gizli.
pûşiş	(f.i.) örtü, örtecek şey.
pûştî	(f.i.) yardımcı.
pûte	(f.i.) 1. içinde mâden eritilen tava. 2. nişan tahtası.
pûyâ	(f.s.) koşan, [en çok at hakkında]. (bkz. serî-üs-seyr).
pûyân	(f.s.) 1. koşan, [en çok insan hakkında]. 2. mec. dalmış, kendini kaptırmış.
pûye	(f.i.) seğirtme, koşma, (bkz: şitâb).
pûye-ger	(f.b.s.) seğirtici, koşucu. (bkz. pûyende).
pûyende	(f.s.) seğirtici, koşucu. (bkz: pûye-ger).
pûzen	(f.i.) nadas edilmiş, sürülmüş tarla
pûzîne	(f.i.) maymun, (bkz: kırd).
pûziş	(f.i.) mâzeret, özür.
pûziş-pezîr	(f.b.s.) mazeret, özür, kabul eden, affeyleyen.
püf	(f.i.) bir şeyi söndürmek için dudaklar büzülerek çıkarılan nefes, püf.
püf-kerde	(f.b.s.) üflenerek söndürülmüş.
püfterî	(f.i.) avcı ıslığı
pül	(f.i.) köprü. (bkz: cisr, kantara)
pül-i sırât	sırat köprüsü.
pülpül	(f.i.) karabiber, (bkz: fülfül).
pünçüşk	(f.i.) serçe, (bkz: usfûr).
pür-	(f.s.) 1. dolu. (bkz: memlû, leb-â-leb). 2. çok fazla. 3. sahip, mâlik, [bu kelime ile birleşik kelimeler yapılır].
pür-dil	yürekli, cesur.
pür-sûz	çok yanık; çok yakıcı.. gibi.
pür-unvan	meşhur.
pür-âmâl	(f.a.b.s.) emellerle, isteklerle dolu.
pür-âteş	(f.b.s.) ateş dolu.
pür-azamet	(f.b.s.) çok azametli.
pür-bâd	(f.b.s.) 1. çok rüzgârlı. 2. kibirli.
pür-bâr	(f.b.s.) 1. yüklü. 2. üzerinde yemişi çok olan.
pür-bîm	(f.b.s.) korkmuş.
pür-bîm-i bî-vefâ-yi ahbâb	dostların vefâsızlığından korkmuş olan.
pür-cûş	(f.b.s.) coşku dolu.
pür-çîn	(f.b.s.) çok bükülmüş, çok buruşuk ve karışık.
pür-dil	(f.b.s.c. pür-dilân) yürekli, cesur.
pür-dilân	(f.s. pür-dil'in c.) yürekliler, cesurlar.
pür-dilî	(f.b.i.) yüreklilik. (bkz : cesaret).
pür-dûd	(f.b.s.) çok tüten, çok dumanlı.
pür-fer	(f.b.s.) çok parlak, aydınlık.
Pür-feyz	(f.a.b.s.) çok bol, bolluk dolu.

pür-füsûn	(f.b.s.) çok sihirli, büyü ile dolu.
pür-gayz	(f.a.b.s.) çok kızgın, çok kızmış, çok hırslı.
pür-gazab	(f.a.b.s.) kızgın, hırslı.
pür-gû	(f.b.s.) çok söyleyen, bol konuşan, çalçene.
pür-gubâr	(f.a.b.s.) 1. çok tozlu, toz içinde. 2 . mec. incinmiş, çok kırılmış.
pür-hayâl	(f.a.b.s.) hayâl ile dolu, hülyalı.
pür-hayâl-i ümîd	hülyâlı ve ümitli.
pür-hayât	(f.a.b.s.) hayat dolu, çok canlı ve neşeli.
pür-hazân	(f.b.s.) sonbahara uğramış, solup sararmış.
Pür-heyecân	(f.a.b.s.) heyecan dolu.
pür-hiddet	(f.a.b.s.) çok kızgın, çok hırslı.
pür-hûn	(f.b.s.) kan içinde.
pür-huzûr	(f.a.b.s.) huzur dolu, huzur içinde.
pür-ıstıfâ	(f.a.b.s.) ayrılmış, seçilmiş.
pür-kîne	(f.b.s.) düşmanlık ve gazap dolu.
pür-mahâret	(f.a.b.s.) eli uz, hünerli, çok usta.
pür-melâl, -teessür	(f.a.b.s.) gamlı, kederli, sıkıntılı, üzüntülü.
pür-neş'e	(f.a.b.s.) neşe dolu, çok neşeli, keyifli.
pür-nûr	(f.a.b.s.) nur dolu, nur içinde, nurlu, aydınlık.
pür-pâye	(f.b.i.) zool. kırkayak.
pürsâ, pürsân	(f.s.) soran, soruşturan, (bkz: sâil1).
pür-sâle	(f.b.s.) yaşı dolgun, yaşlı.
pür-sıhhat	(f.a.b.s.) sıhhat dolu, tam sağlıklı.
pürsiş	(f.i.) suâl ediş, soruş.
pürsiş-i hatır	hatır sorma,
pürsîş	(f.s.) sorma, soruşturma.
pür-sürûd	(f.a.b.s.) nağmeli; şarkı söyleyen, türkü söyleyen.
pür-sürûr	(f.a.b.s.) sevinç, keyif, neşe dolu.
pür-sûz	(f.b.s.) 1. çok yanık. 2. fazla yakıcı.
pür-şevk	(f.a.b.s.) çok şevkli, çok heyecanlı.
pür-şu'le	(f.a.b.s.) çok ışıklı, pırıl pırıl.
pür-tarâvet	(f.a.b.s.) tap taze, gençlik dolu.
pür-tehevvür	(f.a.b.s.) kızgın, çok kızmış, çok hırslı.
pürz	(f.i.) kumaş havı.
püsen-der	(f.b.i.) üvey oğul.
püser	(f.i.c. püserân) oğul, erkek çocuk, (bkz: ferzend, ibn, pûr, veled).
püserân	(f.i. püser'in c.) oğullar, erkek çocuklar, (bkz: ebnâ, evlâd, ferzendân, pûrân).
püşt	(f.i.) arka, sırt. (bkz: zahr).
püşt-i pâ	taban.
püşt-i pâzen	1) ayağıyla nimetini tepen; 2) bozularak, sıngın olarak kaçan.
püşt-ber-divâr	(f.b.s.) "hayreti duvarda" mec. şaşırmış, (bkz: mütehayyir).
püşte	(f.i.) yığın, tepe. (bkz: tûde).
püşte-i bâğ	çayırlık, çimenlik.
Püşter	(f.i.) arka, sırt. (bkz: zahr).
püştîbân	(f.i.) 1. dayanak, destek, payanda, (bkz: püştîvân). 2. s. yardımcı. (bkz. muîn, nasîr, zahîr).

püştîvân	(f.i.) 1. dayak, destek, payanda, (bkz: püştîbân). 2. s. yardımcı. (bkz. muîn, nasîr, zahîr).
püşt-mâl	(f.b.i.) "arka örten şey" peştemal.
püşt-pâ	(f.b.i.) ayak tabanı.
püşt-vâre	(f.b.i.) bir arkalık yük, bir hamal yükü.

R

râ	(a.ha.) Rebîülevvel ayına işarettir, r sesini verir.
râ'	(a.ha.) "rı" harfinin bir adı.
râ-î mühmele	[noktalı "ze" den ayırmak için] "rı" harfine verilen bir ad.
ra'âd	(a.i. ri'det'den) l. zool. uyuşturan balığı, torpil balığı, lât. gymnotus electricus, raia torpedo. 2. s. geveze, çalçene [adam].
ra'âde	(a.i.) torpil, (bkz: ra'diyye).
ra'âdiyye	(o.i.) zool. yayınbalığıgiller, fr. silurides, siluroides.
rab'	(a.i.) avlulu ev.
rabb	(a.i.) efendi, sâhib.
rabb-i bâkî	ebedî olan Allah.
rabb-i celîl	Ulu Tanrı.
rabb-üd-dâr	ev sahibi.
rabb-ül-âlemîn	(kâinatın efendisi) Allah.
rabb-ül-mâl	mal sahibi, sermayesi olan kimse.
rabb-üs-selem	huk. (bkz: sâhib-üs-selem).
Rabb	(a.h.i.) Allah.
Yâ-Rabb	Allahım! (bkz: rabbî). [Yâ-Reb şeklinde de kullanılır].
râbb	(a.i.) sütbaba; üveybaba.
rabbânî, rabbâniyye	(a. s. rabb 'den. c. rabbâniyyûn) 1. Rab'la ilgili.
Mukadderât-ı rabbaniyye	Allah'ın takdir ettiği şeyler, (bkz: ilâhî). 2. kendini olanca gücüyle Rabb'e veren.
Aşây-ı Rabbânî	(Allah'ın yemeği) kuddas âyininde şarapla ekmek yeme ve bu sırada okunan ilâhî. (bkz: kuddâs).
rabbâniyyîn	(a.s. rabbânî'nin c.). (bkz. rabbâniyyûn).
rabbâniyyûn	(a.s. rabbânî'nin c.) tas. kendilerini olanca güçleriyle Rabbe, Allah'a vermiş olanlar, vesenî (putla ilgili) akideye sâlik olmayanlar.
rabbât	(a.i.c.) kadınların kocaları.
rabbât-ül-hicâl	güveyiler.
râbbe	(a.i.) üvey ana.
Rabbenâ	(a.h.i.) Allah, (bkz: Rabb).
Rabbî	(a.h.i.) Rabbim.
Yâ-Rabbî	Ey Rabbim! (bkz. Rabb).
Rabb-ül-erbâb	(a.b.h.i.) Allah
rabb-üs-selem	(a.i.) huk. müşteri, satın alan.
râbıt	(a.s. rabt'dan) 1. rapteden, bağlayan, bitiştiren, 2. nefsini dünyâdan menedip âhirete bağlamış olan. (bkz: mürâbit, zâhid).

râbıta	(a.i. rabt'dan) 1. iki şeyi birbirine bağlayan şey, bağ. 2. münâsebet, ilgi. (bkz: alâka). 3. bağlılık, mensûbolma. (bkz: mensûbiyyet). 4. sıra, tertip, usûl, düzen.
râbıta-bend	(a.f.b.s.) raptedici, bağlayıcı.
râbi'	(a.s.) dördüncü, (bkz: çihârüm, çârüm).
râbi'-i aşer	ondördüncü.
râbia	(a.s.) 1. râbi'in müennesi. 2. i. saatteki sâlisenin altmışta biri. 3. i. [Tanzimat'tan sonra] kolağası derecesinde olan sivil me'murlukta bir rütbe, [elkabı"fütüvvetlü" dür]. 4. i. kadın adı.
Râbiat-ül-Adeviyye	İslâmın ilk devirlerinde yetişmiş meşhur kadın velî.
râbian	(a.zf.) dördüncü olarak.
râbih, râbiha	(a.s. ribh'den) kârlı, kazançlı, faydalı, alışverişte kazanan,
Ticâret-i râbiha	kazançlı alışveriş.
rabît	(a.s. rabt'dan) bağlanmış, bağlı. (bkz: merbût).
rabîta	(a.i.) eski yazma kitaplarda sahife numarası yerine kaim olmak üzere soldaki sahîfenin, sağdaki sahifenin altına yazılan ilk kelimesi, (bkz: rakîb, pâyende).
rabt	(a.i.) 1. bağlama, bağlanma, iliştirme. 2. ed. cümleleri lüzumlu harf ve edatlarla birbirine bağlayarak yoluyla sıralama.
Edât-ı rabt	(bağlama edatı) gr. bağlaç, fr. conjonction. 4. tamamıyla bir şeye bağlanma.
Zabt-ü-rabt	memleketin düzen ve güveni, ask. disiplin.
rabt-ı kalb	gönül bağlama.
râbtî, rabtiyye	(a.s.) bağ'a ve bağlamaya ait, bunlarla ilgili.
Sîga-i rabtiyye	ulaç, bağ-fiil, fr. gerondif.
rabtiyye	(a.i.) raptiye, pünez; bağlayacak şey.
râc	(f.i.) mîde.
râci', râcia	(a.s. rücû'dan) 1. geri dönen. 2. münâsebeti, ilgisi olan. (bkz: âid, dâir). 3.gr. bir şahıstan kinaye olan zamir.
râcî	(a.s. recâ'dan) 1. rica eden, yalvaran, (bkz: niyâzmend). 2. ümitli, (bkz: ümmîd-vâr). 3. i. erkek adı.
râcif	(a.s. recfden) titretici [ısıtma].
râcife	(a.i. recfden) sûr'un kıyamette bütün canlıları öldürecek olan ilk üflenişi.
râcih	(a.s. rüchan'dan) 1. değerinden evvel, üstün, önce. (bkz: fâik, mu'teber, müreccah). 2. fık. bürhan ve delillerin tercihinde, delili önce ve makbul olan taraf.
râcih-i mercûh	fık. bürhan ve delillerin tercih, üstünlük esasları.
râciha	(a.s. rüchan'dan) ["racih" in müen.]. (bkz: râcih).
râcil	(a.s. ricl'den) 1. yaya. (bkz: piyade). 2. mec. bilgisiz.
râcilen	(a.zf.) yaya olarak, yürüyerek. (bkz: mâşiyen).
râciyâne	(a.f.zf.) yalvarırcasına, yalvarır yollu.
ra'd	(a.i.) gök gürlemesi.
ra'd ü berk	gök gürlemesi ve şimşek.
râd	(f.s.) 1. cömert, eli açık. (bkz: sahî). 2. faziletli, erdemli, üstün, değerli.
râdd	(a.s. redd'den) reddeden, geri döndüren, geri çeviren, geri bırakan.

râd-üs-selâm	başkasının verdiği selâmı alan.
râdde	(a.i. redd'den) 1. sır, mertebe, derece, kerte. 2. çizgi, (bkz: hatt). 3. aşağı yukarı tahmin edilen miktar veya zaman. [Arapçada "fayda, menfaat ve araba oku" mânâlarına da gelir].
ra'de	(a.i.). (bkz. ra'şe).
ra'd-endâz	(a.f.b.s.) gürleyici, gök gürültüsü gibi ses veren.
radh	(a.i.) 1. az bir şey verme; az verilen şey. 2. mec. cihâda katılan kadınlara, çocuklara, kölelere, zimmîlere ganimet malından verilen bir miktar mal.
radî'	(a.i. redâ'dan. c. ruzaa') 1. süt emen çocuk. 2. süt kardeş.
râdî, râdiyye	(a.s.) 1. rızâ gösteren, kabul eden, boyun eğen. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı. (bkz: râzî, râziyye).
râdife	(a. redf'den) 1. kıyamette üfürülecek sûr'un ikincisi. 2. kadın adı.
ra'dîn	(a.s.) gürültülü, gürleyen.
radiye	(a.f.i. rızâ'dan) razı olsun!
radiyallahü anh	Allah ondan razı olsun. [aslında "razı oldu" mânâsındadır].
ra'diyye	(o.i.) torpil. [yapma kelimelerdendir]. (bkz: ra'âde).
râfız	(a.s. rafz'dan) bırakan, salıveren.
râfıza	(a.i. rafz'dan) bir şîî fırkası. [Hz. Alî'nin çocuklarına şeriat ve târihî hakikat dışı muhabbet gösterip tarafdâr olmakla ayrılır].
râfızıyyûn	(a.s.i. râfızî'nin c.) râfızîler.
râfızî	(a.s. ve i. rafz'dan. c. râfı-ziyyûn) râfıza fırkasından olan, Hz. Ebûbekir ile Ömer'in halifeliğini kabul etmeyen, onlara dil uzatan.
râfi'	(a.s. ref'den) 1. kaldıran, yükselten. 2. i. Allah adlarındandır. 3. anat. i. göz kapağı gibi bâzı uzuvları yukarı kaldırmaya yarayan [adale, sinir]. 4. i. erkek adı.
râfia	(a.i. ref'den) 1. her çeşit ayaklık ve destek. 2. kadın adı. 3. ["rafi1 " in müen.]. (bkz: râfi'). 4. s. biy. kaldıran, f r. elevateur.
râfi	(a.s. refâh'dan) refah ve rahat ile yaşayan, (bkz: refîh).
râfihen	(a.zf.). (bkz. müreffehen).
rafz	(a.i.) 1. bırakma. 2. râfızîlik. (bkz: râfizî).
râg	(f.i.) 1. dağ eteği. 2. çayırlık, çimenlik, bağlık, bahçelik.
Bâg ü râg	güzel bahçe, çimenlik, (bkz: seyrân-gâh).
ragabât	(a.i. rağbet'in c.) istekle karşılamalar.
ragad	(a.i.) 1. refah, genişlik, kolaylık. 2. geçim kolaylığı.
ragâib	("ga" uzun okunur, a.i. ragîbe'nin c.). (bkz. regaib).
rağbet	(a.i.c. ragabât) 1. istekle karşılama. 2. istek, arzu. 3. iyi kabul edilme.
rağbet-i umûmiyye	herkes tarafından istenme, beğenilme.
rağbeten	(a.zf.) rağbet ederek, istekle, dileyerek.
râgıb	(a.s. rağbet'den) 1. istekli, isteyen, rağbet eden. (bkz: arzû-mend). 2. i. erkek adı. [müen. "râgıba" kadın adı olarak kullanılır].
ragîbe	(a.i.c. ragâib) 1. rağbet olunan, rağbetle istenilen şey. 2. bol hediye.
ragîf	(a.i. ragf'dan) yufka, pide.

Tarihvemedeniyet.org

rağm	(a.i.) aksine yapma, inadına, zıddına davranma; körlük ve nisbet.
Alâ rağm-il-adû	düşmanın inadına, düşmanı müteessir etmek üzere.
rağmen	(a.zf.) 1. rağmolarak, inadına, zıddına. 2. -diği halde, ise de, amma, yine de.
rağmen alâ enfihi	tahkir maksadıyla, birinin burnunu kırmak için.
rağmiyyât	(a.i.c.) inadına, aksine, zıddına yapılan işler.
râh	(f.i.) 1. yol. (bkz: sırat, tarîk). 2. tutulan yol, meslek, usul.
râh-ı adem, reh-i adem	yokluk, ölüm.
râh-ı aşk	aşk yolu.
râh-ı beka, reh-i beka	ölümsüzlük yolu.
râh-ı birah, reh-i birah	düzensiz yol.
râh-ı cennet, reh-i cennet	cennete giden yol.
râh-ı fenâ, reh-i fenâ	yokluk, ölüm.
râh-ı güldâr, reh-i gül-dâr	1. zaman. 2. hayat. 3. dünya.
râh-ı gürîz, reh-i gürîz	kaçış yolu.
râh-ı hakk	hak yolu, Allah yolu.
râh-ı kehkeşân, reh-i kehkeşân	samanyolu.
râh-ı kûfte, reh-i kûfte	ezilmiş, çiğnenmiş, geçilmiş yol.
râh-ı kur, reh-i kur	geçilmemiş, ayak basılmamış yol.
râh-ı mihr-i tal'at, reh-i mihr-i tal'at	güzellik güneşinin yolu.
râh-ı nâ-refte, reh-i nâ-refte	gidilmemiş yol.
râh-ı rast, - -ı savâb	doğru yol.
râh-ı seng-sâr, reh-i seng-sâr	taşlık yol, taşlı yol.
râh-ı şâh, reh-i şâh	anayol, büyük cadde, bulvar.
râh-ı vatan, reh-i vatan	vatan yolu; vatan uğruna.
râh	(f.i.) 1. kaygı, keder. 2. zan, sanma.
râh	(a.i.) şarap, (bkz: bâde, hamr, mey, sahbâ).
rahâ	(a.i.) değirmen. (bkz: asyâb).
Feres-ür-rahâ	değirmen beygiri.
rahal	(a.i.) menzil, konak.
rahal	(a.i.c. rihâl) semer, palan.
rahamût	(a.i.) büyük merhamet.
râhat	(a.i.) 1. üzüntüsüz, tasasız, kedersiz bir halde bulunma. 2. gönlü rahat. (bkz. müsterîh).
râhat-ı dil	gönül rahatı.
râhat-ı hulkum	lâtilokum.
râhat râhat	zorlamadan, rahatlık içinde, kolaylıkla.
râhat-efzâ	(a.f.b.s.) 1. rahat artıran. 2. i. müz. Türk müziğinin bir mürekkep makamı olup, Hicâz-aşîran da denilen bu makamı pek kuvvetli bir tahmin ile İsmet Ağa terkîbetmiştir, aşağı yukarı bir asırlıktır. Makam hümâyun veya hicaz yahut en çok uzzâl makamı ile aşîran'da Uşşak'dan mürekkeptir. inici olarak ikinci makam ile aşîran (mi) perdesinde kalır. Güçlüleri birinci derecede dügâh (la) ki birinci makamın durağı ve ikincisinin de güçlüsüdür; ikinci derecede neva (re) dir. Donanımına uzzâl veya Hicaz'ın si bakıyye bemolü ile fa ve do bakıyye diyezleri (hümâyun'da fa bekar) konulur. Aşîran'da uşşak için "si" ve "do" bekar yapılır, (fa bakıyye diyezi müşterektir].

Tarihvemedeniyet.org

râhat-nişîn	(a.f.b.s.) rahat oturan, rahat eden.
râhat-ül ervâh	(a.b.i.) 1. ruhların rahatı. 2. müz. Türk müziğindeki mürekkep makamlardan biridir. En eski terkiplerden olmakla beraber son asırlarda az kullanılmıştır; hicaz veya hümâyun yahut daha çok uzzâl makamı ile Irak'dan veya Irak dizisinin bir parçasından (meselâ pest dörtlüsünden) mürekkeptir. inici olarak Irak makamıyla Irak perdesinde kalır. Güçlüleri birinci derecede dügâh (la) (hicaz'ın durağı ve Irak'ın güçlüsü) ikinci derecede de nevâ'dır. Donanımına hicaz ve uzzâl'in "si" bakıyye bemolü ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri (Hümâyun'da fa bekar'dır) konulur. Irak için "si" bekar ve koma bemolü ile de bekar kullanılır. 3 . XVI. asır bilginlerinden, Burdurlu Mahmut Raûfî bin a'mâ vaiz Murad'ın, islâm ahlâkından ve dînin âdâb ve erkânından bahseden mensur kitabı.
râh-âverde, reh-âverde	(f.b.s.) yolcunun getirdiği hediye.
rahâvet	(a.i.) . (bkz. rehâvet).
râh-ber	(f.b.s. ve i.). (bkz. delîl, rehber).
râh-dân	(f.b.s.) yol bilen.
râh-dâr	(f.b.s.) dar geçitlerde oturan gümrükçü, kolcu.
râhe	(a.i.) el ayası, avuç içi. (bkz: keff).
râhet-ül-kadem	anat. ayak ayası.
râhet-ül-yed	anat. el ayası.
râhî	(a.s.) 1. rahat yürüyüşlü [binek]. 2. rahat, sakin.
râhî	(f.s. râh'dan) yola ait, yolla ilgili.
rahîb	(a.s. rahb'dan) geniş, bol. (bkz: vâsi').
rahîb-ür-râhe	eli geniş, cömert, (bkz: sahî).
râhib	(a.i.c. râhibân, rehebân, ruhbân) evlenmez papaz.
râhibân	(a.i. râhib'in c.) evlenmeyen papazlar, (bkz. rehebân, ruhbân).
râhibe	(a.i.) Manastırda yaşayan kadın rahip.
rahîk	(a.i.) 1. [kızıl renkli] duru ve temiz şarap, (bkz. bâde, habûk, hamr, mey, sahbâ). 2. bot. balözü.
râhil	(a.s. rihlet'den) 1. göçen, göç eden. 2. ölen.
rahîl	(a.i.) göçme, göç.
Kûs-i rahîl	1) göç davulu; 2) ölüm.
râhile	(a.i.c. revâhil) 1. yük devesi. 2. yük hayvanı.
râhile	(a.s. rihlet'den) ["râhil" in müen.]. (bkz: râhil).
râhile-zen	(a.f.b.s.) yük hayvanını süren.
rahim	(a.i.c. erhâm) anat. 1. dölyatağı. 2. hısımlık, akrabalık [ana tarafından].
Sıla-i rahim	gurbetten memleketine dönüp akrabasına kavuşma.
Zî-rahim	hısımlık, akrabalık.
rahîm	(a.s. rahmet'den. c. ruhamâ) 1. merhametli, esirgeyen, koruyan, acıyan, âhirette mü'min kullarına keremiyle muamelede bulunan Cenâb-ı Hak [Allah adlarındandır]. 2. i. erkek adı.
rahîm, rahîme	(a.i.) hafif sesli, lâtif sözlü kız.
râhim	(a.s. rahm'den. c. râhimîn, râhimûn) merhametli, acıyan, acıyıp esirgeyen.
rahîm-âne	(a.f.zf.) merhametli olana mensup, onunla ilgili; acıyarak.

rahime	(a.fi.) rahmet eylesin!
rahim-Allah!	Allah merhamet eylesin!
rahîme	(a.s. rahmet'den) ["rahîm" in müen.]. (bkz: rahîm).
râhime	(a.s. rahm'den) ["râhim" in müen.]. (bkz. râhim).
rahimî	(a.s.) anat. dölyatağına mensup, bununla ilgili.
Râhimîn	(a.s. râhim'in c.) merhametliler, acıyanlar, acıyıp esirgeyenler, (bkz: râhimûn)
Yâ erham-er-râhimîn	ey merhametlilerin en merhametlisi olan [Allah!].
râhimûn	(a.s. râhim'in c.) merhametliler, acıyanlar, acıyıp esirgeyenler, (bkz râhimîn, ruhamâ).
râhin	(a. s. rehn'den) malını rehine koyan ipotek eden. [müen. "râhine" dir.].
râhin-i müsteîr	fık. başkasından eğreti aldığı malı rehin eden adam.
rahîs	(a.s. ruhs'dan) 1. ehven, ucuz. 2. yumuşak elbise. 3. ansızın ölüm.
Mevt-i rahîs	ansızın ölüm. (bkz: mevt-i müfâcât).[müen. "rahîse" dir].
râhiye	(a.i.c. revâhî) zool. bal arısı. (bkz: nahl).
râhiyye	(o.s.) yolluk.
Masârif-i râhiyye	yol harçlığı, yolluk.
rahl	(a.i.c. rihâl) 1. semer; palan.
Şedd-i rahl	yola çıkma, yolcu olma. 2. yağmurluk ve sâire gibi yol levazımı.
rahle	(a.i.) üzerinde kitap okumak, yazı yazmak için yapılmış küçük ve dar masa.
rahle-i tedrîs	ders görme masası.
rahm	(a.i.) acıma, esirgeme, koruma, [doğrusu "ruhm" ve "ruhum" dur].
Rahmân	(a.i.) dünyâda her canlıya, mü'min, kâfir ayırdetmeksizin herkese merhamet eden Allah [Allah adlarındandır].
Rahmânî	(a.s.) Allah'a mensup, Allah'dan gelen ve hayırlı olan. [zıddı şeytânî].
rahmâniyye	(a.i.) tas. 1. Cezayir bölgesinde yaygın olan Halvetiye tarikatının bir kolu. 2. s. "râhmânî" kelimesinin müennesi.
rahmâniyyûn	(a.i.c.) tas. Allah'ın sırrına ererek gaipten haber getirenler.
rahmet	(a.i.) 1. acıma, esirgeme, koruma, yarlıgama. (bkz: merhamet).
rahmet-i Hüdâ	Allah'ın ihsanı.
rahmet-ullahi aleyh	Allah'ın rahmeti -onun- üzerine olsun! 2. Hz. Muhammed. 3. Kur'ân-ı Kerîm. 4. yağmur, (bkz: bârân, gays, matar).
rahmet-ullahi aleyhim ecmaîn	Allah onların hepsine rahmet etsin.
rahmî	(a.s.) 1. rahmete mensup, rahmetle ilgili. 2. i. erkek adı.
rahmiyye	(a.s.) ["rahmî" nin müen.]. (bkz: rahmî).
râh-nâme	(f.b.i.) yol tarifesi, yolları gösteren kâğıt, harita.
rahne	(f.i.) 1. gedik, yarık, yırtık ve bozuk yer. 2. zarar, ziyan, bozukluk.
rahne-dâr	(f.b.s.) 1. gediği, yıkığı olan. 2. eksiği, bozuğu olan. 3. zarara uğramış.
râh-neverd	(f.b.i.) yola çıkan, yolcu, (bkz: reh-neverd).
râh-nişîn	(f.b.i.) yolun üzerinde, yol üstünde oturan kimse (bkz: reh-nişîn).

râh-nümâ	(f.b.s.) yol gösteren, kılavuz.
râh-peymâ	(f.b.s.). (bkz. reh-peymâ).
râh-peymâyî	(f.b.i.) yolculuk etme. (bkz. reh-peymayî).
râh-rev	(f.b.s.) yolda giden; i. yolcu. (bkz. reh-rev).
râh-revân	(f.b.i. ve s. râh-rev'in c.) yolcular, (bkz: reh-revân, râh-rev, reh-neverd).
râh-revî	(f.b.i.) yolculuk. (bkz : reh-revî).
rahş	(f.s.) gösterişli, yürük ve güzel [at].
rahş-i bahâr	baharın devamlı ve bulutlu rüzgârı.
rahş-i gayret	ateşli gayretlenme.
rahş-i hûrşîd	güneşin aydınlığı.
rahş-i sabâ-reftâr	çok hızlı giden at. 2. i. Zal oğlu Rüstem'in atı.
rahşâ, rahşân	(f.s.) 1. parlak, (bkz: tâbân, ziyâ-dâr).
Necm-i rahşân	parlak yıldız. 2. i. kadın adı.
rahşende	(f.s.) parıldayan, panldayıcı. (bkz: rahşâ, rahşân, taban).
rah	(f.i.) parlayış.
rahşiyye	(f.i.) ed. at için yazılan kasîde ve mersiye.
raht	(a.i.). (bkz. reht).
raht	(f.i. Arapça c. ruhût) l. at takımı. 2. yol levazımı. 3. döşeme ve ev takımı. 4. kapı ve pencere kanatlarının menteşe takımı.
raht-ı arûs	gelin eşyası.
raht-ı hâb	yatak elbisesi.
raht-ı hestî	birinin mevcudiyeti, varlığı.
raht-ı hümâyun	pâdişâhın mücevherli eyer takımı.
raht hazîne-dâr'ı	has ahırda değerli ve süslü eğer takımlarının sorumlusu olan kimse.
rahtî	(a.s.) cinsî, fr. sexuel.
raht-lamak	(f.t.m.) ata raht ve takım takmak.
raht-vân	(f.b.i.) at gaşiyesinin (eğer, örtü, haşa) sırmalı kaytanı.
raht-vân-ı evvel, raht-vân-ı hâss	tar.pâdişâhın mücevherli eyer takımlarına bakanların başı.
raht-vân-ı sânî	tar. pâdişâhın mücevherli eyer takımına bakanlardan ikinci derecedeki me'mur.
rahv	(a.s.) rahâvetli, gevşek, sölpük. (bkz. rihv).
râh-vâr	(f.b.i.) 1. atın rahvan, eşkin sarsmadan yürüyüşü. 2. rahvan, eşkin, sarsmadan yürüyen at, rahvan at.
râh-yâb	(f.b.s.). (bkz : reh-yâb).
rahyân	(a.i.) anat. kaburganın omuz kemiği ile bitişmesi.
rahye	(a.i.) düz meydan.
râh-zen	(f.b.s. ve i.) yol vuran (kesen) eşkıya, (bkz: kuttâ-ı tarîk).
râh-zenî	(f.i.) yol kesicilik, haydutluk.
râî, râiye	(a.s. ra'y'den) 1. çoban, sığırtmaç. 2. ed. "çobansı, çoban ve kır hayâtını anlatan [şiir],
eş'âr-ı râiye	çobansı şiirler, fr. poesies pastorales.
râî, râiyye	(a.s.) 1. rü'yeteden, görücü, gören. 2. "r" harfine mensup, "r" ile ilgili.
kâsîde-i râiyye	"r" kafiyeli kasîde.
râib	(a.s. ru'b'dan) büyücü, göz bağlayıcı, (bkz: neffâs, sâhir).
raîb	(a.s.) korkmuş, (bkz: mer'ûb).
râic	(a.s.i.) revaçta olan, sürümü olan, sürüm değeri.

râic-i mâl	malın pahası, değeri.
râic-i vakt	bir şeyin hâlihazırdaki değeri, pahası.
râid	(a.s. ra'd'den) gürleyen, gürüldeyen.
râide	(a.i.c. revâid) gürleyen bulut.
râif, râife	(a.s.) 1. re'fetli, merhametli. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
râik, râika	(a.s. revk'den) 1. sâde, saf, hâlis.
leben-i râik	saf süt. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
râiş	(a.s. rîş'den) huk. rüşvet alanla rüşvet veren arasında aracılık eden [adam]. [müen. "râişe" dir].
râiyâne	(a.f.s.) çobanlığa ait, çobanca.
raiyye, raiyyet	(a.i.) 1. sürü, otlatılan hayvan sürüsü. 2. bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk.
raiyyet-perver	(a.f.b.s.) tebaasına, halkına iyi bakan [hükümdar].
raiyyet-perverâne	(a.f.zf.) raiyyetperver olana yakışacak yolda.
râiz, râyiz	(a.s.) kızgın, öfkeli.
rak'	(a.i.) yama vurma.
rakabât	(a.i. rakabe'nin c.) 1. ense kökleri, boyunlar. 2. kullar, köleler, cariyeler.
rakabe	(a.i.c. rakabât, rikab, rikbân) 1. ense kökü, boyun, (bkz. unk). 2. kul, köle, câriye.
fekk-i rakabe	kul azâdetmek. 3. bir malın sahipliği.
rakabî	(a.s.) fık. boyuna ait, boyunla ilgili.
rakadân	(a.i.) oynayıp sıçrama.
rakadân-ı sıbyân	çocukların oynayıp sıçramaları.
rakam	(a.i.c. erkam, rukum) 1. yazı yazma. 2. yazı ile işaret. 3. mat. sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden her biri. 4.nicelik, miktar.
rakamî	(a.s.) rakama, sayıya ait, bununla ilgili.
rakam-keş	(a.f.b.s.) rakam atan; yazan çizen.
rakam-pezîr	(a.f.b.s.) rakamlaştırılabilir.
rakam-zede	(a.f.b.s.) yazılmış, söylenen, yazılan.
rakam-zen	(a.f.b.i.) yazan, yazıcı;kayıt ve işaret eden.
rakd	(a.i.) 1. uyumak üzere bulunma, henüz dalar gibi olma. (bkz: nüâs, sine). 2. sıkıntı, uyuşukluk.
rakde	(a.i.) uyku.
râkıb	(a.s.) 1. gözeten, bekleyen. 2. i. erkek adı.
râkıbe	(a.s. rakb'dan) 1. ["râkıb" ın müen.]. 2. i. kadın adı.
râkım	(a.s. rakm'dan) ; 1. yazan, çizen.
râkım-ı hurûf, râkım-ül-hurûf	(eserin muharriri, müellifi), [eskiden bir şey yazanlar, tevazu yoluyla çok defa kendilerinden böyle bahsederlerdi]. 2. i. kot, bir yerin denizden olan yüksekliği, f r. cote. 3. i. erkek adı.
râkım-ı sademât	jeol. sismograf.
râki'	(a.s. rükû'dan) namazda rükû eden, ellerini dizlerine dayayarak eğilen.
râkia	(a.s. rükû'dan) ["râki1"ın müen.]. (bkz: râki').
râkian	(a.zf.) rükû hâlinde, iki büklüm olarak.
râkiâne	(a.f.zf.) rükû eder gibi, iki büklüm olarak.
rakîb	(a.i.). (bkz. pâyende, rabîta).

Tarihvemedeniyet.org

râkib	(a.s. rükûb'dan. c. rükbân) 1.binici, binen, binmiş, (bkz. süvâr). 2. bir nakil vâsıtasına binmiş olan.
rakîb	(a.s. ve i. rekabet'den. c. rakîbân, rukabâ) 1. her hangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri. 2. bekçi, (bkz. hâris). 3. Allah adlarından olup "görüp gözeten" demektir.
rakîbân	(a.f.s. ve i. rakîb'in c.) 1. rakipler. 2. bekçiler, (bkz: rukabâ).
rakîbe	(a.i. rakabet'den) ["rakîb" in müen.]. (bkz. rakîb).
râkiben	(a.zf.) binmiş olarak, binerek.
râkid, râkide	(a.s. rükûd'dan) hareketsiz, durgun.
mâ-i râkid	durgun su.
miyâh-ı râkide	durgun sular.
rakîk, rakîka	(a.s. rikkat'den. c. rikak) 1. ince.
em'â-yi rakîka	ince bağırsaklar. 2. köle veya câriye. 3. yufka yürekli.
rakîk-ül-kalb	kalbi yufka, çok merhametli.
rakîk ü nizâr	ince ve zayıf.
rakîm	(a.i.) 1. yazı yazacak levha. 2. yazı, kitap ve saire.
rakîme	(a.s. rakam'dan) yazılmış şey, mektup, kâğıt.
hâmil-i rakîme	yazıyı getiren, (bkz: hâmil-i varaka).
rakk	(a.i.c. rukuk) üzerine yazı yazılan tabaklanmış ince deri.
rakka'	("ka" uzun okunur, a.i.) büyük ve mahir büyücü.
rakkas	("ka" uzun okunur, a.s. raks'dan) 1. oynayan, danseden, köçek. 2. f i z. *sarkaç.
rakkase	("ka" uzun okunur, a.s. ve i. raks'dan) dans eden [kadın], çengi, fr. danseuse.
rakkasî	(a.s.) fiz. sarkıl, fr. pendulaire.
raks	(a.i.) hora tepme, sıçrayarak oynama, dans etme.
dâ-ür-raks	hek. vücûdun bir yerine musallat olan ve orayı daimî harekette bulunduran asabî bir hastalık.
raks-ı mükerrer	tekrar tekrar yapılan raks, döne döne oynama.
raks-aksağı	(a.t.b.i.) müz. Türk müziğinin küçük usullerindendir; 9 zamanlı ve 4 darblı olup çok güzel ve kıvrak bir hususiyete mâliktir; eskiden bu usul ile raks havaları bestelendiği, isminden anlaşılıyorsa da, böyle bir eser zamanımıza kalmış değildir. 9 zamanlı diğer usuller şunlardır hepsi 6 darblı olmak üzere aksak, evfer ve oynak. Raks-aksağı ile birkaç şarkı ve oyun havasından başka bir şey ölçülememiştir. Darblan şöyledir düm (2 zamanlı, kavi), tek (3 zamanlı, kavi), düm (2 zamanlı, kavi), tek (2 zamanlı, zayıf) Bir Türk aksağı ile bir sofyan'dan mürekkeptir (yanî aksak bir evfer'in tersi oluyor).
raksân	(a.i.) 1. rakseden, oynayan, danseden. 2. müz. Türk müziğinin küçük usullerindendir. 15 zamanlı ve 10 darblıdır. Bâzı türkülerde görülmüştür. 15 zamanlı olarak bir de 9 darblı Bektaşi raksânı vardır. Usul semaî, aksak semaî ve nim-sofyan'dan mürekkeptir. Darblan şöyledir Düm (l zamanlı, kavi), tek (l zamanlı, nim kavi), tek (l zamanlı, zayıf), düm (2 zamanlı, kavi), te (l zamanlı, zayıf), kâ (2 zamanlı, nim kavi), düm (2 zamanlı, kavi), tek (2 zamanlı kavi), te (l zamanlı, zayıf), kâ (2 zamanlı, kavi).

raks-âver (a.f.b.s.) oynatıcı.
raks-künân (a.f.b.s.) raksede-rek, raksede ede, oynaya oynaya.
rakş (a.i.) nakşetme, renkli boyalarla boyama, süsleme, (bkz: nakş).
raktâ' (a.i.) 1. ed. her kelimesinin bir harfi noktalı, öteki noktasız olarak söylenen söz. 2. s. alacalı hayvan mânâsına gelen "erkat" ün müennesi.
râm (f.s.) 1. itaat eden, boyun eğen, kendini başkasının emirlerine bırakan, (bkz: fermân-ber, mutî, münkad). 2. tas. insanın bütün varlığıyla Allah'a bağlanması.
ramak (a.i.) 1. hayat kalıntısı, ancak nefes alacak kadar vücutta kalan hayat. 2. pek az şey.
sedd-i ramak ölmeyecek kadar şeyle geçinme.
ramas (a.i.) hek. göz çapağı.
ramazân (a.i.) 1. kamer takviminin dokuzuncusu, üç ayların sonuncusu, oruç ayı. 2. erkek adı. [çok defa bu ayda doğmuş olanlara verilir].
ramazan tahvilâtı Osmanlı imparatorluğu zamanında ramazanda çıkarıldığı için bu adla anılan bir devlet tahvili.
ramazâniyye (a.i.) ed. eski şâirlerin ramazanlarda pâdişâha ve şâir devlet ricaline sundukları, başlangıç kısmını ramazan mevzuuna tahsîs ettikleri kaside.
Ramazâniyye-i halvetiyye tas. Halveti tarîkatinin üçüncü şubesini teşkil eden "Ahmediyye-i Halvetiyye" nin kollarından birinin adıdır, [kurucusu Şeyh Ramazânüddîn-i Mahfî efendidir. d. 949 (1542-43) - ö. 1025 (1616)].
râmî (f.s.) çok itaatli ve boyun eğici. (bkz: mutî', münkad).
râmî (a.s. remy'den) atan, atıcı, [ok, mermi v.b...].
râmih (a.s. ruhm'dan) süngü batıran, mızrak saplayan.
Semâk-i râmih astr. sığırtmaç takım yıldızının baş yıldızı.
râmiş (f.i.) 1. istirahat, dinlenme. 2. oyun, eğlence. 3. müzik.
râmiş-gâh (f.b.i.) dinlenme yeri.
râmiş-ger (f.b.s. ve i.) çalgıcı. (bkz: mutrib, sazende).
râmiş-gerî (f.b.i.) sâzendelik, çalgıcılık.
râmişî (f.s. ve i.), (bkz. râmiş-ger).
ramt (a.i.) ayıplama, (bkz: ta'n).
rân (f.i.) anat. oyluk, (bkz: fahz).
-rân (f.s.) "süren, sürücü, hükmeden" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
esb-rân at süren, at koşturan.
hüküm-rân hüküm sürücü, süren.
Kâm-rân safa süren.
ra'nâ (a.s.) 1. güzel; lâtif, hoş görünen. 2. i. kadın adı. [erkek adı olarak da kullanılmıştır]. (Arapçada "er'an" kelimesinin müennesi olup "ahmak, sünepe kadın" manasınadır).
rânîn (f.s.) şalvar, pantolon; don.
râs (f.i.). (bkz. râh, reh, sırat, tarîk).
rasad (a.i.) 1. gözetme, bekleme, pusu tutma. 2. astr. jeod. gözleme, ölçme (rasad âleti ile).
rasad-gâh (a.f.b.i.) 1. gözetme, bekleme yeri. 2. astr. gözlemevi.

rasâd-hâne	(a.f.b.i.) astr. gözlemevi.
rasadî, rasadiyye	(a.s.) rasada mensup, rasatla ilgili.
rasaf	(a.i.) 1. kaldırım. 2. kaldırım, döşeme.
rasafe	(a.i.c. rasafât). (bkz: rasaf).
rasâfet	(a.i.) sağlamlık dayanıklılık. (bkz: rasânet).
Rasafî	(a.s.) hek. kaldırım taşı gibi dizilmiş olan uzvî hücrelerin nesiç (doku) hâli.
rasânet	(a.i.) sağlamlık, dayanıklılık, (bkz: metanet, rasâfet).
rasâs	(a.i.) 1. kurşun. 2. kalay.
rasâs-ı ebyaz	beyaz kalay.
rasâs-ı esved	kurşunlu kalay.
rasâs-ı müzâb	eritilmiş kalay.
rasâsî	(a.s.) 1. kurşun renginde olan. 2. i. kalaycı, (bkz: rassâs).
rasf	(a.i.) kaldırım döşeme, döşenme, kaldırımlanma.
râsıd	(a.s. rasad'dan. c. râsıdan) 1. gözeden, dikkatle bakan, gözleyen. 2. astr. gözleyici.
râsıdan	(a.s. râsıd'ın c.) 1. gözetenler, dikkatle bakanlar, gözleyenler. 2. astr. gözleyiciler.
râsî	(a.s.) 1. kımıldamayan, oynamayan, sabit. 2. lenger atmış olan, demir üzerinde bulunan gemi.
rasîa	(a.i.c. rasâi') 1. kabara. 2. kabara gibi yer yer konulan süs.
râsib, râsibe	(a.s.) dibe çöken, tortulaşan.
ecsâm-ı râsibe	dibe çöken, tortulaşan cisimler.
rasîf	(a.s. rasef den) l. sağlam, dayanıklı. (bkz: rasîn). 2. i. denizin yüzüne çıkmış kayalar. 3. i. taş temel, nhtım.
rasîfe	(a.i.) rıhtım, su içinde yapılan sed.
râsih	(a.s. rüsûh'dan. c. râsihîn, râsihûn) 1. sağlam, temeli kuvvetli. 2. bilgisi (din bilgisi) çok geniş olan. 3. i. erkek adı.
râsiha	(a.s. rüsûh'dan) ["râsih" in müen.]. (bkz. râsih).
râsih-dem	(a.f.b.s.) sağlam nefesli, sözünde duran.
râsihîn	a.s. râsih'in c.) 1. sağlam, temeli kuvvetli olanlar. 2. bilgisi (din bilgisi) çok geniş olanlar.
râsihûn	(a.s. râsih'in c.), (bkz. râsihîn).
râsim	(a.s. resm'den) 1. resim yapan, çizgi çizen. 2. i. erkek adı.
râsime	(a.i. resm'den) 1. âdet, eskiden kalma âdet. 2. [Tanzimat'tan önce] merasim, tören, (bkz: ihtifal). 3. s. ["râsim" in müen.]. (bkz: râsim).
rasîn	(a.s. rasânet'den) sağlam, dayanıklı, (bkz: rasîf1).
râsiye	(a.i.c. revâsî) büyük dağ.
rassa'	(a.i.) benekli ve noktalı yapma, fr. marqueter.
rassâd	(a.s. rasad'dan) rasatta bulunan, (bkz: râsıd).
rassâs	(a.i.) kalaycı, (bkz: rasâsî2).
rast	(f.s.) 1. doğru, (bkz: müstakîm).
reh-i rast	doğru yol. 2. sağ.
çep ü rast	sağ ve sol. 3. c.
râstân	haklı, doğru, gerçek. 4. uygunluk, (bkz: muvaffakiyyet). 5. i. müz. Türk müziğinin en eski makamlarındandır. 4 numaralı basit makam olan rast, rast beşlisi ile rast dörtlüsünden müteşekkildir. Durağı rast (sol) ve güçlüsü -beşli ile dörtlünün birleşmiş olduğu beşinci derece- neva (re) dir.

Tarihvemedeniyet.org

Makam çıkıcıdır. Mülayim olup dizisinde niseb-i şerî-fe'den 8 tane vardır. Donanımına si koma bemolü ile fa bakıyye diyezi konulur. Orta sekizlisindeki sesleri pestten tîze doğru olmak üzere şöyledir rast, dügâh, segah, çargâh,

rast-ı cedîd — eva, hüseynî, eviç ve gerdâniyye. Rast en çok kullanılmış makamlardandır; en eski devirlerden zamanımıza kadar bu ehemmiyetini ve rağbetini muhafaza etmiştir.

rast-ı cedîd — müz. tahminen III. Selim tarafından terkîbedilmiş ve az kullanılmış bir mürekkep makam. Yegâh'ta hicaz ile rast'dan ibarettir. Rast ile rast (sol) perdesinde kalır ve onun gibi si koma bemolü ve fa bakıyye diyezi ile donanır. Yegâh'da hicazın işaretleri nota içinde gösterilir (mi bakıyye bemolü; diğer iki arıza müşterektir). Güçlüler birinci derecede neva (re) (ilk makamın durağı ve rast'ın güçlüsü), ikinci derecede evic'dir (rast aynı zamanda ilk makamın güçlüsüdür). Bu şekilde, yalnız mi perdesini değiştirerek geçki yapılmış demek oluyor ve geçki, makamı rast'dan ayırıyor.

râst-acem — f.a.b.i.) müz. adı anonim bir edvarda geçen makam.

râstân — (f.s. râst'ün c.) ; doğru olanlar, haklılar.

râst-bîn — (f.b.s.) her şeyin doğrusunu gören.

râst-gerdâniyye — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

râst-geveşt — (f.b.i.) müz.Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

râst-gû — (f.b.s.c.râst-gûyân) doğru söyleyen.(bkz.sâdık-ül-kavl, sâdık-ül-kelâm).

râst-gûyân — (f.b.s. râst-gûnun c.) doğru söyleyenler.

râst-gûyî — (f.b.i.) doğru sözlülük.

râstî — (f.i.) doğruluk, gerçeklik, (bkz : istikamet).

râst-kâr — (f.b.s.) doğru adam.

râst-kürdî — (f.a.b.i.) müz. Kemânî Serkis Efendi'nin terkîbettiği bir mürekkep makamdır (aşağı yukarı yarım asırlık). Rast'a kürdi dörtlüsü ilâvesinden ibarettir. Bu dörtlü ile dügâh (la) perdesinde kalır. Güçlü birinci derecede rast'ın durağı olan rast (sol), ikinci derecede de güçlüsü olan neva (re) dir. Donanımına rast'ın (si) koma bemolü ile (fa) bakıyye diyezi konulur; kürdî dörtlüsü için (si) bekan müteakip (si) küçük mücenneb bemolü kullanılır. [Kemânî Serkis'in peşrevi makama nümunedir].

rast-mâhûr — (f.b.i.) müz. rast ile mâhûr'dan mürekkeptir. Mahûr ile rast (sol) da kalır. Güçlüsü -iki makamın da güçlüsü olan- neva (re) dir (rast, aynı zamanda rast'ın durağıdır). Donanımına mâhûr'un küçük mücenneb diyezi (fa için) konulur, rast için nota içinde (si) koma bemolü ile, (fa) bekar ve (fa) bakıyye diyezi kullanılır.

râst-mâye — (f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. En az beş altı asırlık olmalıdır. Rast-mâye, uşşak, segah (yânî mâye) ile rast'dan ibarettir. Rast ile rast (sol) perdesinde kalır. Donanımına rast gibi (si) koma bemolü ile (fa) bakıyye diyezi konulur; mâyenin işaretleri nota içinde kullanılır.

Tarihvemedeniyet.org

râst-nevrûz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup, nümunesi yoktur.
râst-selmek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamıdır.
râst-şehnâz	f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
râsuht	f.i.) rastlık. (bkz: hidâb, hizâb).
râsuht	(f.i.). (bkz. râsuht).
ra'şân	(a.i.) titreme, titreyiş.
ra'şe	(a.i.); titreme, titreyiş, [korku veya soğuktan] ürkme.
râ'şe-i dest	el titremesi, (bkz: hüzâl).
ra'şe-âver	(a.f.b.s.) titretici.
ra'şe-dâr	(a.f.b.s.) titreyen, ürken. (bkz. ra'şe-nâk).
ra'şe-nâk	(a.f.b.s.). (bkz. ra'şe-dar).
ra'şe-ver	(a.f.b.s.) titretici.
râşî	(a.s. rüşvet'den) rüşvet veren.
râşid	(a.s. rüşd'den. c. râşidîn, râşidûn) 1. akıllı. 2. doğru yola giden, hak yolunu kabul etmiş olan. (bkz. reşîd). 3. i. erkek adı.
râşide	(a.s. rüşd'den) ["râşid" in müen.]. (bkz: râşid).
râşidîn	(a.s. râşid'in c.) 1. akıllılar. 2. doğru yolu bulanlar, hak yolunu kabul etmiş olanlar.
Hulefâ-i râşidîn	Hz. Ebubebir, Hz. Ömer, Osman, Hz. Alî. (bkz: çihâr-dost, çihâr-ı yâr-i güzîn).
râşidûn	(a.s. rüşd'den). (bkz râşidîn).
ratâbet	(a.i. ratb'dan) rutubet, yaş, nem.
ratânet	(a.i.) Arapçadan başka bir dille konuşma.
ratb	(a.s.) 1. taze, yeşil, yaş. [yemiş].
meyve-i ratb	yaş, sulu yemiş. 2. mülayim, yumuşak.
ratb-ül-lisân	yumuşak sözlü.
ratb ü yâbis	kurudan yaştan, münâsebetli münasebetsiz söz. 3. yanlış doğru ağza geleni söyleme.
ratbe	(a.i.c. ritâb) 1. ratb'ın müennesi. 2. bot. yonca otu. 3. s. genç, güzel sevgili.
râtıb	(o.s.) rutubetli, ıslak, nemli, yaş.[kelimenin Arapçadaki aslı"ratîb" dir].
râtık	(a.s. retk'den) bir şeyin yarığını, yırtığını kavuşturup bitiştiren.
ratîb	(a.s.). (bkz: ratb).
râtib	(a.s.) 1. tertîbeden, sıraya koyan. 2. i. erkek adı.
râtibe	(a.i.c. revâtib) 1. maaş; vazîfe; ta'yîn. 2. i. kadın adı.
râtibe-hâr	(a.f.b.s.) maaş ve ta'yin sahibi, vazifeli.
râtîn	(a.i.) çam sakızı, reçine, (bkz: râtînc).
râtînec	(a.i.) reçine.
râtîneciyye	(a.i.) zamklı, sakızlı ağaçlar nevi, fr. gluciacees.
râtîneciyyât	(a.i.c.) reçine nevinde olan şeyler, birleşikler.
râtiyân, râtiyâne	(f.i.) çam sakızı, reçine, (bkz. râtiyânec).
râtiyânec	(f.i.) çam sakızı, reçine. (bkz. râtiyân, râtiyâne).
ratk	(a.i.) yırtığı, yanığı onarma, bitiştirme.

ratl	(a.i.) 1. bir litre kadar olan bir mayi (sıvı) ölçeği. 2. büyük kadeh, (bkz. piyâle).
ratl-ı girân	büyük, ağır ve dolu kadeh.
raûf	(a.s. re'fet'den) 1. pek esirgeyen, çok merhamet eden. 2. Allah'ın adlarından biri. 3. [Abdürraûfdan kısaltma olarak] erkek adı.
Raûfiyye	(a.h.i.) tas. Halvetî tarîkatinin üçüncü şubesini teşkil eden ."Ahmediyye-i Halvetiyye" nin kollarından "Ramazâniyye-i Halvetiyye"nin ayrı bir kolu. [kurucusu Şeyh Seyyid Ahmet Rifâî'ye nispetle bu adı almıştır].
râvend	(f.i.) bot. kökleri ve sapları ilâç olarak kullanılan karabuğdaygillerden bir nebat (bitki). lât. rheum.
râvendiyye	(a.i.) bot. karabuğdaygiller. fr. polygonacees.
râvî	(a.s. rivâyet'den. c. râviyân, ruvât) rivayet eden, söyleyen, hikâye eden, anlatan.
râvî-i hadîs	hadis rivayet eden.
râvî-i kıssa	hikâye anlatan; bir hâdiseyi hikâye eden. (bkz. kassâs).
râviyân	(a.f.b.s. râvî'nin c.) rivayet edenler, söyleyenler, hikâye anlatanlar.
râviyân-ı ahbâr	haberleri rivayet edenler.
ravz	(a.i.) bahçeler, ağaçlık, çimenlik yerler, (bkz. riyât).
ravza	(a.i.c. ravzât, riyâz) ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe.
ravza-i mutahhara	Hz. Muhammed'in kabri.
ravza-i Rıdvan	Cennet. (bkz: Adn, Firdevs).
Ravzat-ül-envâr	İslâm dünyâsının büyük bilginlerinden olan İznikli Ahmet Hayâlî'nin ahlâk ve tasavvuftan bahseden manzum eseri. [1449 (H. 853) yılında yazılmış ve Fâtih Sultan Mehmed'e sunulmuştur].
ravzât	(a.i. ravza'nın c.) bahçeler, suyu ve çimeni bol bahçeler.
rây	(a.i.) 1. rey, fikir, oy. [nazımda "râ" şeklinde kullanılır].
hod-râ, hod-rây	bildiğinden şaşmayan. 2. Raca, Hint hükümdârı. 3. (râyet'in c.) sancak, bayrak, (bkz: râyât).
ra'y	(a.i.) 1. otlama. 2. otlatma, gütme.3. teslîm olma.
râyât	(a.i. râyet'in c.) sancaklar, bayraklar, (bkz: rây).
râyet	(a.i.c. râyât) sancak, bayrak.
râyet-i istilâ	istilâ bayrağı.
râygân	(f.b.s.) 1. bedava, parasız. 2. pek çok, pek bol. 3. değersiz.
râyic	(a.s.). (bkz. râic).
râyiha	(a.i.) koku. [aslı"râiha" dır, c. revâih gelir].
râyiha-dâr	(a.f.b.s.) kokulu.
râyiha-nisâr	(a.f.b.s.) koku saçan.
râyiş	(a.s.) rüşvet verenle rüşvet alan arasında vasıta olan kimse.
râyiz	(a.i.) seyis, (bkz: sâyis).
raz	(a.i.). (bkz. razz).
râz	(f.i.) sır, gizlenilen şey.
ifşâ-yi râz	sır söyleme, sim yayma.
keşf-i râz	gizli bir şeyin farkına varma.
ketm-i râz	sır vermeme, sır saklama.
râz-ı derûn	içteki gizli şey, sır.
râz-ı nihân	gizli tutulan sır.

râzân	(a.i. râz'ın c.) sırlar, gizli tutulan şeyler.
râz-âşnâ	(f.b.s.) bir sırrı bilen.
râz-âmîz	(f.b.s.) esrarlı.
râz-bân	(f.b.s.) sır saklayan.
râz-dân	(f.b.s.) sırrı bilen [dost].
râz-dâr	(f.b.s.) sır tutan.
râzıa	(a.s. ve i.) emzikli, çocuklu kadın.
râzık	(a.s. rızk'dan) rızık veren.
Râzık-i hakîkî	Allah, (bkz: Rezzâk).
râzıkî	(a.i.) razakî üzümü.
râzık-ül-verâ	(a.it.) Allah, (bkz: âlim-ül-gayb).
Râzî	(a.s.) 1. "Rey" şehrine mensup, bu şehirle ilgili olan. 2. iran'ın "Rey" şehrinden olan. 3. râza (sırra) mensup.
râzî, raziyye	(a.s. rızâ'dan) 1. rızâ gösteren, kabul eden, boyun eğen. (bkz: kail). 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı. (bkz: râdî, râdiyye).
râzî'	(a.i.c. ruzâa). (bkz: radî).
râziyâne	(f.i.) bot. rezene, lât. foe-niculum dulce.
râziyânec	(a.i.) bot. rezene, lât. foeniculum dulce.
râz-pûş	(f.b.s.) sır gizleyen.
razz	(a.i.) 1. hek. berelenme, bere [organda]. 2. bir şeyi döküp bulgur gibi ufaltma.
râzz	(a.s.) kesmez âlet.
râzze	(a.s. razz'dan) ezici, ezen.
âlet-i râzze	-tokmak gibi- ezici âlet.
reâyâ	(a.i. raiyye, raiyyet'in c.) 1. bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk. 2. bütün halk. 3. Hıristiyan tebaa, (bkz: zımmî).
reb'	(a.i.c. ribâ', rübû', erbu', erbâ') 1. ev [bahçesiyle birlikte]. 2. barınılan yer, barınak. 3. arazî.
rebâb, rebâbe	(a.i.) müz. gövdesi hindistan cevizi kabuğundan yapılmış bir çeşit kemançe. (bkz: rübâb).
rebâbî	(a.i.) müz. rebab çalan adam.
Rebâb-nâme	(f.b.i.) Sultan Veled'in Türkçe ve Farsça manzum mesnevisi.
rebâb-zen	(a.f.b.i.) rebab çalan kimse.
rebâze	(a.s.) zeki, anlayışlı, zarif [kimse].
rebî'	(a.i.) bahar.
ebû-r-rebî'	çavuşkuşu. (bkz. hüdhüd).
nokta-i rebî'	Rûmî martın 9 uncu günü Güneş'in burçlar üzerinde bulunduğu nokta.
rebî-i evvel	ilkbahar (bkz: rebî-ül-evvel).
rebî-i sânî	sonbahar (bkz: rebî-ül-âhır).
rebîa	(a.s.) 1. ["rebî' "in müen.].(bkz: rebî') 2. i. kadın adı.
rebîb	(a.i. rebb'den) üvey oğul. (bkz : rebûb).
rebîbe	(a.i. rebb'den) 1. üvey kız. 2.dadı. (bkz : dâye).
rebîî	(a.s.) 1. bahara ait, baharla ilgili. 2. i. erkek adı.
rebîiyye	(a.s.) ["rebîî" nin müen.]. (bkz: rebîî).
rebîiyye	(a.i.) 1. kış sonlarında yapılan ekim. 2. bot. çuhaçiçeğigiller. 3. ed. eskiden şâirlerin, bahar mevsiminin girmesi vesilesiyle büyüklere sundukları kaside, (bkz: bahâriyye).

rebî-ül-âhır	(a.b.i.) "sonbahar" : arabî ayların dördüncüsü, (bkz: rebî-i sânî). [eski vesikalarda rebî-ül-âhır "ra" harfiyle gösterilirdi.].
rebî-ül-evvel	(a.b.i.) "ilkbahar"arabî ayların üçüncüsü. [eski belgelerde rebî-ül-evvel "r " harfiyle belirtilirdi.].
rebûb	(a.i.) 1. üvey oğul. 2. üvey baba.
rebûbî	(a.s. rabb'dan) Allah'a ait, Allah ile ilgili.
ilm-i rebûbî	İlham tarikiyle verilen ilim, bilgi.
Rebûn	(a.i. rebn'den) pey akçesi.
rec	(a.i.) 1. sarsma, sallama. 2. sallanma, sarsılma.
Rec’	(a.i.) geri döndürme, (bkz: irca).
rec'a	(a.i.c. receât) öldükten sonra dünyâya geliş.
recâ'	(a.i.) 1. ümit, umma.
münkati'-ür-recâ	ümîdi kesilmiş. 2. yalvarma, (bkz: niyaz). 3. istek, dilek, (bkz. arzu).
recâî	(a.s.) 1. ricaya mensup; ricacı. 2. i. erkek adı.
recc	(a.i.) sallayıp sarsma, sallanıp sarsılma.
receât	(a.i. rec'a'nın c.) öldükten sonra dünyâya gelişler.
receb	(a.s.) 1. heybetli, gösterişli, azametli. 2. i. arabî ayların yedincisi ve kutsal sayılan üç ayların birincisi.
receb-ül-ferd	recep ayı. 3. i. erkek adı.
recebân	(a.i.c.) recep ile şaban ayları.
recebiyyûn	(a.i. receb'den) tas. mutasavvıflere göre, Allah'ın izniyle gaybı bilen, türlü keşiflerde bulunarak, recep ayında kendilerinde fevkalâde bir hal sezen ve her yüzyılda bir sayılan kırk olan ricâlullah, bir nevi mânevi kuvvet ve kudret sahipleri.
recec	(a.i.) tar. Yeniçerilere ödenen üçaylıkların ikincisi, [kelime, rebî-ül-âhır, cümâd-el-ûlâ, cümâd-el-âhire'nin baş harflerinden oluşmuştur].
recefân	(a.i.) 1. şiddetle sarsılma, sallanma. 2. şiddetle gürüldeme. 3. hek. bir organın sarsılması.
recefân-i dimâğ	dimağın sarsılmasından meydana gelen hastalık.
recez	(a.i.) 1. ürcûze. (bkz: bahr-i recez).2.kasîde tarzında ve recez vezninde yazılan şiir.
recf	(a.i.). (bkz. recefân).
recfe	(a.i.c. recefât) jeol. deprem, (bkz: zelzele).
amûdî recfe	jeol. aşağıdan yukarıya vuran deprem.
ufkî recfe	jeol. yandan gelen deprem.
recîl	(a.s. recl'den) çok yürüyen.
recîm	(a.s. recm'den) 1. taşlanmış. 2. lanetlenmiş, mel'un [şeytan hakkında].
recm	(a.i.c. rücûm) 1. taşa tutma, taşlama. 2. birine atılan taş. 3. fık. suçluyu beline kadar toprağa gümüp taşlayarak îdâm etme. 4. lanetleme, söğme. 5. zan üzerine konuşma.
recrece	(a.i.) titreme, sarsılma, sallanma.
recs, recse	(a.i.) 1. şiddetli ses. 2. şiddetli gök gürültüsü.
recûlet	(a.i.). (bkz. recûliyyet).
recûliyyet	(a.i.). (bkz: recüliyyet).
recül	(a.i.c. ricâl) 1. ergin, yetişmiş erkek, insan. 2. ehil, becerikli, elinden iş gelir.

recül-i devlet devletin ileri gelenlerinden her biri.
recül-i hâssa, recül-i kâmil bir kısım manevî kuvvet sahipleri hakkında kullanılan bir tâbir.
recül-ül-ankebût zool. örümcek ayağı.
recüliyyet (a.i.) erkek olma, erkeklik.
red' (a.i.) reddetme, geri verme.
red'-i ceyb mec. içinden sıkıntıyı atma.
redâ’ (a.i. red'den) önleme, yasak etme. (bkz: men').
redâ' (a.i.) süt emme. (bkz: rezâ').
redâat (a.i.) süt emme. (bkz: rezâat).
redâet (a.i.) 1. kötülük, fenalık, bayağılık.
redâet-i ahlâk ahlâk bayağılığı, kötülüğü. 2. hek. hastalık ve yara azgınlığı.
redâî (a.s.) süt emmekle ilgili.
redâne (a.i.) tentelerin kenarlarında açılan ufak deliklerin yırtılmaması için o deliklere geçirilen mâden halka.
redd (a.i.) 1. geri döndürme, döndürülme, geri çevirme, çevirilme; kabul etmeme; kabul edilmeme. 2. tanımama, inkâr etme. 3. huk. çürütme, cerhetme, iptal etme.
redd-i cevâb cevab verme, karşılık verme.
redd-i fıtık kasık çıkığını yerine koyma.
redd-i hâkim huk. hâkimi istememe, kabul etmeme, reddetme.
redd-i kelâm söze îtirâz etme, karşılık verme.
redd-i selâm verilen selâmı alma, selâma karşı selâm verme.
redd-i matla' e d. matlaın bir mısraını gazelin sonunda tekrarlama.
redd-i mısrâ ed. gazel maktaındakilerden başka bir mısraı maktada tekrarlama.
redd ü kabûl yapıp yapmama.
redd-ül-aczal-es-sadr ed. bir fıkra veya mısraın sonunda zikrolunan ikinci kelimeyi, fıkranın veya mısraın evvelinde söyleme san'atı. Meselâ "ey vücûd-i kâmilin esrâr-ı hikmet masdarı / masdarı zâtin olan eşya sıfatın mazharı / mazharı her hikmetin...." gibi.
reddet (a.i. redd'den) 1. güzellikler arasında göze batan çirkinlik. 2. bir kerre reddediş.
reddiyye (a.i. redd'den) 1. bir fikri reddetmek için yazılan yazı. 2. sehimler mec-mûunun mahreçten eksik çıkması hâli; mirasın bölünmesi sonunda kalan, arta kısmın paylaşılması.
reddiyye-i temessük taahhütlerini yerine getiren hazîne sarraflarından kefalet senetleri geri verilirken alınan harç.
rede (a.i.) sıra; bir duvarın tuğla veya taş sırası.
redî, redîe (a.s.) 1. kötü, fena; bayağı. 2. hek. azgın, vahim.
redî-üt-tabia hek. 1. tabiatı aşağı, bayağı, adî tabiatlı. 2. frengi, seretan gibi sonu vahim olan hastalıklar sınıfı.
redîf (a.s.) 1. hayvanda birinin arkasına binen. 2. arkadan gelen, birinin ardından giden. 3. terhîs edilerek ihtiyata geçirilen kur'a askerlerine verilen bir ad. 4. ed. her beytin sonunda kafiyeden sonra tekrarlanan kelime. Meselâ "Merhaba ey cân-ı canan merhaba / Merhaba ey derde derman merhaba" beytinde sondaki merhaba kelimeleri rediftir, (bkz: reviyy).
redîg (a.s.) 1. yere vurulmuş. 2. ahmak, nadan.

redm	(a.i.c. rüdûm) 1. kapı, pencere ve delik gibi şeyleri güzelce kapama, tıkama. 2. bir şeyin önüne sed yapma. 3. sed, bend.
hedm-i redm	yıkma, açma.
red-i redm	sed ve bend etme.
ref'	(a.i.) 1. kalkındırma, yüceltme. 2. yukarı kaldırma. 3. lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma. 4. Arapça bir kelimenin sonunu ötreli okuma.
ref'-i cidâl, -i nizâ'	çekişmeye, kavgaya son verme.
ref'-i rık'a	yüksek rütbeli bir kimseyi durumdan haberli kılma.
ref'-i zevâid	hek. yaranın çürük etlerini yoketme.
refâgat	(a.i.) bolluk içinde geçinme.
refâgıyet	(a.i.). (bkz. refâgat).
refâh, refâhet, refâhiyet	(a.i. refh'den) bolluk, rahatlık, bollukta geçiniş.
refâid	(a.i. rifâde'nin c.) hek. kompresler, yara üzerine konulan bez baskılar.
refâkat	(a.i. refk'den) 1. refiklik, arkadaşlık, yoldaşlık.
hasb-er-refâka	arkadaşlık, yoldaşlık hasebiyle, (bkz: hem-râhî). 2. müz. eşlik.
refârif	(a.i. refrefin c.) : (bkz. refref).
re'fet	(a.i.) 1. merhamet etme[k], acıma[k], esirgeme[k].
re'fet-lü	serdarlara, kumandanlara mahsus resmî unvan. 2. erkek adı.
re'fet-meâb	(a.f.b.s.) ziyâde merhametli.
re'fet-meâbî	(a.f.b.i.) ziyadesiyle merhametlilik.
reff	(a.i.) raf.
refhân	(a.i. refah'dan) varlık içinde yaşayan, (bkz. mütemevvil).
refî'	(a.s. rifat'den) 1. yüksek, yüce. (bkz. âlî, bülend).
refî'-üd-derecât	derecesi, îtibârı yüksek olan. (bkz. âlî-şân, bülend).
refî'-ül-kadr	sânı, değeri yüce olan. (bkz: âlî-kadr). 2. i. erkek adı. [müen. "refia"].
refîg	(a.s.) rahat ve bolluk içinde geçinen adam.
refîh	(a.s. refah'dan) refah ve rahat ile yaşayan, (bkz. râfih).
refîhe	(a.s.) ["refîh" in müen.]. (bkz: refîh).
refîk	(a.i. rıfk'dan. c. rüfeka) 1. arkadaş, yoldaş.
refîk-i a'Iâ	Cenâb-ı Hak.
refîk-i mesâî	iş arkadaşı.
refîk-i râh	yol arkadaşı. 2. ortak, (bkz: şerik). 3. yardak, yamak, (bkz. muavin). 4. koca. (bkz: zevc). 5. s. uslu, iz'anlı. 6. i. erkek adı.
refîka	(a.i. rıfk'dan) 1. kadın eş. (bkz: halîle, zevce). 2. kadın arkadaş. 3. kadın adı.
refîka	(a.s. rıfk'dan) ["refîk" in müen.]. (bkz: refîk).
ref'iyyet	(o.i.). (bkz. ref').
ref'iyyet hakkı	huk. bir gayrimenkulün mâliki veya zilyedi bulunan kimsenin bu vaziyeti bir başkası tarafından herhangi bir sebeple ihlâl edildiği takdirde eski hâle iadesi için mâlikin idâri yolla tecâvüzün refini istemesi hakkı. (2311 No. lu kanun ve 25 Kânunuevvel 1933 tarihli Nz.].
refîz	(a.s. rafz'dan) bırakılmış, atılmış, (bkz: metrûk).
refref	(a.i.c. refârif) 1. ince, yumuşak kumaş. 2. kenar saçağı. 3. döşek; döşeme, minder, yastık. 4. kuşu çok olan çimenlik. 5.

Tarihvemedeniyet.org

	dalları salkım salkım olan ağaç. 6. Hz. Muhammed'in Miraç gecesi bindiği dört binekten sonuncusu; sidretülmüntehâ'dan sonra üzerinde gittiği yaygı veya minder.
refrefe	(a.i.) kuşun, kanatlarını oynatması, açıp yayması.
refs	(a.i.) 1. edep dışı söz söyleme. 2. kadınlara söz atma. [refs Kur'ân'da zevcî münâsebetten kinaye olarak geçer].
refş	(a.i.) zir. 1. çapa; küçük kazma. 2. bir nevi nehir kaplumbağası [Fırat ve Dicle'de bulunur]. 3. büyük kulaklık, kulağı büyük olma.
reft	(a.i.) bir şeyi ufaklama, kırıntı hâline getirme, (bkz: fett).
reft	(f.i.) l. gitme, gidiş.
âmed ü reft	gelip gitme. 2. tar. Yeniçeri ocağıyla sonraları askerlik dâirelerinde efrat için tutulan künye defterlerinde "ayrıldı" yerinde kullanılan bir kelime, ["reft" veya "reftî" şeklinde kullanılırdı.].
reftâr	(f.i.) gidiş, yürüyüş, hareket; salınarak edalı yürüyüş.
refte	(f.s.) gitmiş, geçmiş.
nâ-refte	gitmemiş, gidilmemiş.
refte refte	(f.zf.) gitgide, gide gide, azar azar.
reftiyye	(o.i.) Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat'a (1839) kadar memleketten çıkarılan eşyadan alınan vergi, [kelime Farsça "reft" den alınmıştır ve Osmanlıcadır.].
refû	(a.i.) yama, örgü, örme. (bkz: rüfû).
refû-gârî	(f.b.i.) örmecilik, örücülük, (bkz: rüfû-gârî).
refû-ger	(f.b.i.) örgücü, örücü, (bkz: rüfû-ger).
refûşe	(f.i.) 1. şaka, lâtife. 2. günah, suç.
reg	(f.i.) damar, (bkz: viâ').
bed-reg	damarsız, huysuz.
reg-i cân	anat. damarı, şah damarı, (bkz: şiryân-ı sübâtî).
regad	(a.i.) varlık, genişlik.
regaib	("ga" uzun okunur, a.i. ragîbe'nin c.) l. rağbet olunan, rağbetle istenilen şeyler. 2. bol hediyeler.
Leyle-i regaib	Hz. Âmine'nin Hz. Muhammed'e gebe kaldığı, kamer aylarından receb'in ilk cuma gecesidir ki kandildir.
regaibiyye	("ga" uzun okunur, a.i.) regaip gecesi münâsebetiyle yazılan manzume.
reg-zen	(f.b.s. ve i.) kan alıcı, hacamatçı, operatör, (bkz: fessâd).
reh	(f.i.) yol. (bkz: rebîl1, sırat, tarîk).["râh 'in hafifletilmişi].
reh-i aşk	aşk yolu. (bkz: râh-ı aşk.).
reh-i beka	bâkîlik yolu.
reh-i cennet	cennet yolu.
reh-i hakk	(bkz: râh-i hakk).
reh-i mihr-i tal'at	güzellik güneşinin yolu.
reh-i râst	doğru yol. (bkz: râh-ı rast, râh-ı savâb).
reh-i savâb	doğru yol. (bkz: râh-ı rast, râh-ı savâb).
reh-i seng-sâr	taşlık yol.
rehâ'	(a.i.) 1. bolluk, genişlik. 2. varlık içinde bulunma. 3. gevşeklik, sölpüklük.
rehâ	(f.i.) 1. kurtulma, kurtuluş, (bkz: halâs). 2 . erkek adı.
rehâbîn, rehâbine	(a.i.râhib ve ruhbân'ın c.) rahipler, papazlar; kadın papazlar.

rehâ	[bulmak] (f.t.m.) kurtulma[k].
rehâ-feşân	(f.b.s.) kurtarıcı.
rehâîn	(a.i. rehîne'nin c.) rehîneler, bir şeye garanti olarak elde tutulanlar.
rehak	(a.i.) suç, günah.
rehâ-kâr	(f.b.s.c. rehâ-kârân) kurtarıcı.
rehâ-kârân	(f.b.s. rehâ-kâr'ın c.) kurtarıcılar, (bkz. halâs-kârân).
rehâmet	(a.i.) sesin, sözün ince, yavaş ve tatlı olması.
rehâset	(a.i. ruhs'dan) 1. tazelik, yumuşaklık. 2. ucuzluk.
reh-âverde	(f.b.s.) yolcunun getirdiği hediye, (bkz: tuhfe).
rehâvet	(a.i.) 1. gevşeklik, sölpüklük. 2. tenbellik, dikkatsizlik, ihmalkârlık.
rehâvî	(f.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup en eski terkiplerdendir. Makam, beyâtî ve rast dizilerinden mürekkeptir. Dizisi inici-çıkıcı olarak seyreder. Rast ile rast (sol) perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede her iki makamın da güçlüsü bulunan neva (re), ikinci derecede de beyâtî'nin durağı olan dügâh (la) dır. Rast'ın (si) koma bemolü ile (fa) bakıyye diyezi arızalarını alarak donanır. Beyâtî için fa bekar yapılır, [kelimenin aslı"rühâvî" dir].
rehâvî-gerdâniyye	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin zamanımıza numunesi kalmamış en az altı asırlık bir mürekkep makamıdır, [aslı"rühâvî-gerdâniyye" dir].
rehâvî-geveşt	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık, zamanımıza numunesi kalmamış bir mürekkep makamıdır, [aslı"rühâvî-geveşt" dir].
rehâvî-mâye	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur, [aslı"rühâvî-maye" dir].
rehâvî-nevrûz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur, [aslı rühâvî-nevrûz" dur].
rehâvî-selmek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur, [aslı"rühâvî-mâye" dir].
rehâvî-şehnâz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur, [aslı"rühâvî-şehnâz" dır].
rehâ-yâb	(f.b.s.) kurtulan, kurtulucu; yolcu olan.
rehâ-yâfte	(f.b.s.) kurtulmuş.
rehâyî	(f.i.) kurtulma, (bkz: necat, halâs).
rehb	(a.i.). (bkz. reheb).
rehbân	(a.s.c. rehâbîn, rehâbine) çok korkak [kimse].
rehbâniyyet	(a.i.) rahiplik, keşişlik, (bkz: ruhbâniyyet).
reh-ber	(f.b.s. ve i.) yol gösterici, kılavuz, (bkz: delîl).
rehber-i deryâ	limanların, kıyıların durumlarını, akıntıları, gemilerin seyriyle ilgili her türlü bilgiyi içine alan kitap.
rehber-i hürriyet	ikinci Meşrutiyet'ten önce II. Abdülhamit idaresine karşı ayaklanarak arkadaşlarıyla beraber Makedonya'da dağa çıkan kolağası Resneli Niyazi'nin yanında gezdirdiği geyik. [Niyazi

Tarihvemedeniyet.org

	hâtıralarında bu geyiğin Allah tarafından gönderilen yol gösteren kutsal bir yaratık olduğunu ileri sürer].
reh-berî	(a.i.) 1. kılavuzluk, (bkz: hidâyet, hüdâ). 2. yolgöstericilik, kılavuzluk.
rehbet	(a.i. rehb'den. c. rehbât) korku, çekingenlik, yılgınlık.
reh-dan	(f.b.s.) ; yol bilen.
reheb	(a.i.) korku, (bkz: havf, hirâs, ters).
rehebân	(a.i. râhib'in c.), (bkz. ruhbân).
rehbeten	(a. zf.) korka korka, çekingenlikle.
rehc	(a.i.) 1. toz. (bkz: gubâr). 2. s. fitne.
rehd	(a.i.) bastırarak ezme.
rehebât	(a.i. rehbet'in c.) korkular, çekingenlikler, yılgınlıklar.
rehf	(a.i.) bilemek, keskinletmek.
reh-güzâr	(f.b.i.) geçit, geçecek yol.
reh-güzâr-ı kalb	kalb geçidi; gönül yolu.
reh-güzer	(f.b.i.). (bkz. reh-güzâr).
rehîde	(f.s.) dert ve sıkıntıdan kaçmış olan.
rehîn, rehine	(a.s. rehâin) rehin edilmiş; bir şeye garanti olarak tutulmuş.
rehk	(a.i.) 1. yürüme. 2. arkadan yetişip yaklaşma. 3. kötü şeylere düşkünlük. 4. şaşa kalma.
rehket	(a.i.) zayıflık, güçsüzlük, kuvvetsizlik.
rehl	(a.i.) hek. 1. doğumdan önce gelen sarı bir su. 2. doğumda, çocuğun içinde yüzdüğü mayi, amniyus mayii.
gışâ-i rehl	amniyus zarı, doğumda çocuk ile içinde yüzdüğü mâyiin iç mahfazası.
rehle	(a.i.). (bkz. rehlet).
rehlet	(a.i.) şişme, şişkinlik.
rehmet	(a.i.) rahmet, yağmur.
rehn	(a.i.c. rihân, rühûn, rühn, rühün) tutu, ödünç alınan eşya, para karşılığında gösterilen şey, ipotek.
rehn-i müsteâr	fık. birinin malını ödünç alıp kendisinin izniyle rehin etme.
reh-neverd	(f.b.i.) "yol tutan, yola çıkan" yolcu, (bkz: rah-neverd, ibn-üs-sebîl, reh-rev).
reh-nişîn	(f.b.i.) (bkz: râh-nişîn).
reh-nişîn	(f.b.s.) 1. yolun üzerinde oturan. 2. yolcu. 3. çerçi, gezici esnaf. 4. bir köprü başında oturup gelen gidenden vergi alan kimse. 5. serseri. 6. hırsız.
reh-nümâ	(f.b.s.) yol gösteren, kılavuz, (bkz: delîl, râh-ber, râh-nümâ).
reh-nümûn	(f.b.s.). (bkz: reh-nümâ).
reh-nümûnî	(f.b.i.) kılavuzluk, (bkz: hidâyet, hüdâ).
reh-peymâ	(f.b.s.) yol ölçen.
reh-peymâyî	(f.b.i.) yolculuk.
reh-rev	(f.s.) yola giden, yolcu, (bkz: ibn-üs-sebîl, râh-rev, reh-neverd, reh-revân).
reh-revân	(f.b.s.) yolcular, yola gidenler, (bkz: reh-rev).
reh-revân-ı ezel	Allah'ın sevgili kulları.
reh-revân-ı gerdûn	yedi seyyare (gezegen).
reh-revân-ı sefer	gece gündüz ibadet eden kimseler.
reh-revân-ı tarîkat	dervişler.
reh-revî	(f.b.i.) yolculuk.

rehs	(a.i.) bir şeyi ayakla çiğneyerek ezme.
reht	(a.i.c. erhât) 1. cemaat, kalabalık. 2. kabîle.
reh-vâr	(f.b.i.). (bkz. râh-vâr).
reh-yâb	(f.b.s.) yolunu bulabilen; girebilen.
reh-zen	(f.b.i.) yol kesen. (bkz: kutta-i tarîk, râhzen).
reh-zenî	(f.b.i.) haydutluk, hırsızlık.
reîs	(a.s.) baş, başkan. (bkz: re's).
reîs-i kabîle	kabîle reisi.
reîs-i şâirân	şâirlerin başı.
reîs-ül-ulemâ	Rumeli kazaskerliği yapmış olanların en kıdemlisi.
reîs-i vükelâ	(vekillerin başı) başvekil (başbakan).
reîs-ül küttâb	eskiden Osmanlı hariciye vekillerinin ünvanı.
rekabet	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. gözleme, gözetleme. 2. rekîbolma hâli, birbirini çekememe. 3. kıskanma. 4. benzerleriyle yarışa çıkma, fr. concurrence.
rekaik	("ka" uzun okunur, a.s. rakîk, rakîka'nın c.) ince nâzik olan şeyler.
rekâket	(a.i.) 1. gevşeklik, zayıflık, dermansızlık. 2. ed. sözün kusurlu, bağlantısız olması ["selâset" in zıddı]. 3. kekemelik, pepemelik, tutukluk
rekânet	(a.i. rekn'den) ağırbaşlılık; gururluluk.
rek'at	(a.i.c. rekeât) namazda bir kıyam (ayakta durma), bir rükû (ayakta iken eğilme) ve iki sücûd (yere kapanma) dan ibaret hareket, [aslı: beli eğip yüzüstü kapanmaktır; "rük'at" okunuşu da vardır].
rek'at-i sâniye	ikinci rek'at.
rek'at-i ûlâ	birinci rek'at.
rek'ateyn	(a.i.c.) iki rek'at.
rekayık	("ka" uzun okunur, a.s. rakîk, rakîka'nın c.), (bkz. rekaik).
rekb	(a.i. râkib'in c.) 1. süvari takımı, atlılar alayı. 2. müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
rekb-i nevrûz	müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
rekd	(a.i.) kımıldamama, durgun ve sessiz olma.
rekeât	(a.i. rek'at'ın c.) rekâtlar.
rekîk	(a.s. rekâket'den) kekeme, pepeme, tutuk; kusurlu.
rekîk-ül-lisân	dili tutuk.
rekîke	(a.s. rekâket'den) ["rekîk" in müen.]. (bkz: rekîk).
rekîn	(a.s.) 1. gururlu, ağırbaşlı. 2. yüksek, (bkz: âlî, bülend). 3. i. erkek adı.
rekîne	(a.s.) ["rekîn" in müen.]. (bkz: rekîn).
rekîz	(a.s. rekz'den) 1. gizli, gömülü [define]. 2. sağlam, adamakıllı.
rekm	(a.i.) yığma, biriktirme.
reks	(a.i.) geri döndürme, çevirme, (bkz: redd).
rekûb, rekûbe	(a.i.) binek hayvanı, (bkz: matiyye).
rekud	("ku" uzun okunur, a.s.) uyumuş, (bkz: hâbîde).
rekz	(a.i.) yere saplama, dikme, kurma.
rekz-i hiyâm	çadır kurma.

rekz-i alem	bayrağı bir yere dikme.
rekz	(a.i.) l. tepme, tepinme.
rekz-i arz	toprak üzerinde tepinme. 2. hayvanı yürütmek, koşturmak için tepme.
rem	(f.i.) 1. ürkme. 2. titreme, (bkz: ra'şe). 3. sürü.
remâd	(a.i.) kül.
remâd-ı bürkânî	jeol. yanardağ külü.
remâdet	(a.i.) insan veya hayvan kırımı.
remâdî, remâdiyye	(a.s.) 1. küle mensup, kül ile ilgili. 2. kül renginde olan, gri.
remân	(f.i.) sürü.
reme	(a.s.) ürken, ürkek, (bkz: remende).
esb-i reme	ürkek at.
reme	(f.i.) 1. sürü. 2. asker taburu ve insan kalabalığı. 3. (h.i.) [büyük "R" ile] Ülker yıldızı.
remed	(a.i.) göz ağrısı, göz ağrıması. (bkz: sâd).
remed-i mütekayyih	hek. irinli göz nezlesi.
remel	(a.i.). (bkz. bahr-i remel).
remel-i kasîr	müz. vaktiyle Türk müziğinde kullanılmış bir usul olup zamanımıza nümunesi kalmamıştır.
remel-i tavîl	müz. vaktiyle Türk müziğinde kullanılmış bir usul olup, zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
remende	(f.s.) ürkücü, ürkek, (bkz: remân).
remes	(a.i.c. ermâs) sal.
rem-gerde	(f.b.s.) 1. ürkmüş, ürkek. 2. titremiş, (bkz: mürteiş).
remîde	(f.s.) ürkmüş, korkmuş.
remîm, remîme	(a.s.) çürümüş, çürük [en çok kemiğin, bilhassa ölmüş insan kemiğinin sıfatıdır].
azm-i remîm	çürümüş kemik,
izâm-ı remîme	çürümüş kemikler, (bkz: rüfât).
reml	(a.i.c. rimâl, c.c. erâmil) 1. kum. (bkz: rîg). 2. bir takım nokta ve çizgilerle kayıptan haber verme dolandırıcılığı, remil.
remm	(a.i.) onarma.
remmâh	(a.s.) mızrakçı, süngücü.
remmâl	(a.s.) remil döken, fal açan, kayıptan haber vermek iddiasında bulunarak dolandırıcılık eden [adam].
remmâniyye	(a.i.). (bkz. rümmâniyye).
remmâz	(a.s. remz'den) işaretlerle konuşan.
rems	(a.i.c. rumûs) sin, mezar, kabir, (bkz: gûr1, medfen, merkad).
remy	(a.i.) atma, tüfek atma. (bkz: endâht).
remz	(a.i. rümûz, rümûzât). 1. işaret, işaretle anlatma, (bkz. îmâ). 2. gizli ve kapalı bir surette söyleme. 3. müz. müzikte perdelerin veya aralıkların yerine, onları anlatmak üzere kullanılan işaretler.
remz-âşnâ	(a.f.b.s.). (bkz. remz-şinâs).
remzî, remziyye	(a.s.) 1.remze mensup, remiz ile ilgili. 2. i. [birincisi]erkek, [ikincisi] kadın adı. 3. mant. simgesel, fr. symbolique.
remz-şinâs	(a.f.b.s.) 1. gizli kapaklı anlatılan şeyleri ve işaretleri bilen. 2. bir maksat anlatan resim, şekil ve saire. (bkz.muamma).
renânet	(a.i.) inleme, sesle inleme.
renc	(f.i.) 1. ağrı, sızı. 2. zahmet, eziyet, sıkıntı.

Tarihvemedeniyet.org

bî-renc	sıkıntısız, kolayca.
renc-i sefer	sefer zahmeti; yolculuk meşakkati. 3. hışım, öfke, gazab.
renc-ber	(f.b.i.) rençper, ırgat, [renc sıkıntı + ber çeken = sıkıntı çeken, meşakkatli, ağır işlerde bulunan].
rence	(f.i.). (bkz. rencûr).
rencîde	(f.s.) incinmiş, kırılmış.
rencîdegî	(f.i.) l. incinmiş, hatırı kırılmış olma, güceniklik. 2. kederlilik, dertlilik. (bkz. âzürdegî, rencûrî).
rencîde-hâtır	(f.a.b.s.) hatırı kırılmış, gücenmiş. (bkz. âzürde-hatır).
renciş	(f.i.) inciniş, sızlanış, eziyet veriş; azar; keder.
rencûr	(f.s.) sıkıntılı, incinmiş; rahatsız, hasta, dertli.
dil-i rencûr	incinmiş, hasta gönül, bkz: âzürde.
rencûrî	(f.i.) incinmiş olma, rahatsızlık, dertlilik, hastalık. (bkz: rencîdegî, âzürdegî).
rende	(f.i.) rende.
rendîde	(f.s.) rendelenmiş.
reng	(f.i.) 1. renk. (bkz: levn). 2. müz. türlü sazların ses benzerliği; meselâ nefesli sazlardan flüt ile trombon ayn ayrı reng arzederler. Ney ile girift yakın rengde sese mâliktirler. Soprano, alto v.b. klarnetler, aynı rengin nüanslarıdır. 3. hîle, oyun. 4. suret, şekil. 5 . iskanbil kâğıdı üzerindeki dört değişik işaret olup genellikle iki renkten oluşur kırmızı ve siyah.
reng-i dil	müz. Türk müziğinde bir makam. Muasır müzisyenlerden mühendis Hâlis Bey tarafından nev-eser makamının bir derece pesti olan acem-aşîran (fa) perdesindeki şeddine verilmiş isimdir. Güçlü, beşinci derece olan çargâh (do) dır. Donanımına "si" ve "mi" koma, "la" ve "re" bakıyye bemolleri konulur. İnici-çıkıcı olarak seyreder. Dizisi gizli mü-tenâfir'dir (niseb-i şerife sayısı6). Orta sekizlisindeki sesleri, pestten tîze doğru olmak üzereşöylediracem-aşîran, rast, zengûle, segah, çargâh, hicaz, dik-hisar ve acem.
reng-âmîz	(f.b.s.) renk renk, türlü renkli. (bkz: mülevven).
reng-â-reng	(f.b.s.) çeşit çeşit, renkli. (bkz: gûnâ-gûn, mülevven).
reng-â-reng-i âheng	ahengin bin bir türlü renkleri.
reng-âver	(f.b.s.) hîleci, dalavereci. (bkz. haddâ', hayyâl).
rengîn	(f.s.) 1. renkli, parlak renkli; boyalı, (bkz: mülevven). 2. güzel, lâtif, hoş. 3. süslü. 4. i. kadın adı.
rengîn-ter	(f.b.s.) fazla renkli, güzel renkli.
reng reng	(f.s.) çok renkli, her renkten olan.
reng-rez	(f.b.i.) 1.boyacı. 2. mec. meyhaneci.
renîn	(a.i.) 1. haykırma, bağırma. 2. inilti, inleme.
rennân	(a.s.) çok ses çıkaran, inleyip duran; çınlayan, (bkz: tanîn-endâz, tannân).
re's	(a.i.) 1. baş, kafa. (bkz: ser).
ale-r-re's	bâşüstüne.
bi-re'sihi	kendi başına; başlı başına.
maskat-i re's	bir kimsenin doğduğu yer, vatan. 2. baş, başkan.
re's-i cumhûr	cumhurreisi, cumhurbaşkanı.
re's-i kâr	iş başı, devleti idare mevkii. 3. baş, başlangıç.

re's-i sene-i efrenciyye	(efrencî senenin başı) l Ocak. [bugünkü Türk takvimine göre de l Ocak].
re's-i sene-i hicriyye	(hicrî senenin başı) l Muharrem.
re's-i sene-i mâliyye	(mâlî seneni başı) l Mart.
re's-i sene-i mîlâdiyye	(mîlâdî senenin başı) l veya 14 Ocak.
re's-i sene-i rûmiyye	(rûmî senenin başı; Garplı Efrencî takvimini kabul etmemiş olan Şark Hıristiyanlan için) l Ocak. [bugünkü Türk takvimine göre 14 Ocak]. (Türklerde re's-i sene-i rûmiyye "= rûmî sene başlangıcı"l Mart idi).
re's-ül-hikmeti mahâfet-ullah	veya mahabbet-ullah hikmetin (düşüncenin) başı, Allah korkusudur veya sevgisidir. 4. coğr. burun. 5. uç, tepe.
re's-i cebel	dağ doruğu. 6. koyun, keçi gibi canlı hayvan. 7.anat. baş. 8. geo. tepe.
re's-i mahrût	geo. piramitin tepesi, doruğu. 9. bot. nebatların (bitkilerin) kökten en uzak olan noktası.
re's-i uzv-ı te'nîs	bot. dişicik başı, tepecik, fr. stigmate.
-res	(f.s.c.-resân)"erişen, yetişen, ulaşan"mânâlarıylabirleşikkelimeler yapar.
dest-res	el yetiştirici, elli, isteğine ulaşan.
feryâd-res	feryâde yetişen.
nev-res	yeni yetişme.. gibi.
-resâ	(f.s.) yetişen, yetiştiren, erişen.
müjde-resâ	müjde yetiştiren, müjdeci.
nâ-resâ	yetişmez, elvermez.
resâil	(a.i. risâle'nin c.) 1. mektuplar. 2. küçük kitaplar. 3. mecmualar, dergiler.
resâlet	(a.i.) 1. (bkz: risâlet). 2. deveyi eşkin yürütme. 3. saçı salıverme.
-resân	(f.s. -res'in c.) "erişenler, yetişenler, ulaşanlar" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar
şeref-resân	şerefe ulaşanlar.. gibi.
resâne	(f.i.) 1. hasret, (bkz: iştiyak, tahassür). 2. teessüf, (bkz: telehhüf).
resâne-hâr	(f.b.s.) hasret çekici.
resânende	(f.s.) getirici, ulaştıncı.
resâset	(a.i.) eskilik, köhnelik, yıpranmış olma.
resâtîk	(a.i. rustâk'ın c.) köyler. [Farsçadan Arapçaya geçmiştir].
resâye	(a.i.) ağıtlama.
resâyi'	(a.i. resîa'nın c.) kabaralar, kabara gibi bir yere konulan süsler.
resed	(f.i.) lâyık, (bkz: cedîr, çespân, seza, şayan, şâyeste).
resen	(f.i.) ip, urgan, halat, (bkz: habl).
re'sen	(a.zf.) kendi kendine, kendi başına, kimseye danışmadan, (bkz. müstakill).
re'sen mukabil zâviye	geo. ters açı, fr. angle oppose par le sommet.
resen-bâz	(f.b.s.) "iple oynayan" ip canbazı.
resen-bend	(f.b.s.) halat atmış, bağlı.
resîa	(a.i.c. resâyi') kabara, kabara gibi bir yere konulan süs.
resîd	(f.fi.) 1. yetişti, erişti. 2. i. alınan bir paranın iadesiyle kaydının silinmesi, hesabının hükümsüzlüğüne dâir edilen

	işaret [resîden mastarından]. 3. maliyede kayıtlı paranın tahsil edilmesi. 4. hesabın kapatılması. 5. açık veya kapalı arttırmanın sona ermesi.
resîde	(f.s.c. resîdegân) erişmiş, yetişmiş, olgunlaşmış.
nâ-resîde	erişmemiş, pişmemiş, körpe.
nev-resîde	1) yeni yetişmiş; 2) genç.
resîde-i hitâm	hitâma ermiş, bitmiş.
re'sikâr	(a.f.b.i.) iktidar mevkii, iş başı, devleti idare mevkii.
resîl	(a.i.c. füsül, rüselâ) elçi. (bkz: resul).
resîs, resîse	(a.i.) hek. hastalık başlangıcı.
resîs, resîse	(a.s.) eskimiş, yıpranmış, eski, köhne.
resiyy	(a.s.) 1. hayırda veya şerde ısrar eden, direnen. 2. çatıyı ayakta tutan direk.
resm	(a.i.) 1. yazma, çizme; desen, pentür. 2. eser, iz, nişan, alâmet. 3. suret. 4. tertip, plân, taslak.
resm-i maktû'	mat. yanay, f r. profil. 5. resim, fotoğraf resmi. 6. tarz, üslûp. 7. âdet, usul; tavır, davranış.
resm-i kadîm	eski usul.
resm-i nev	yeni tarz, yeni usul. 8. alay, tören, (bkz: merasim).
resm-i geçit	geçit resmi, geçit töreni.
resm-i güşâd, -i iftitâh	açılış töreni.
resm-i selâm	selâm resmi, askerî protokola göre yapılan tören. 9. s. resmî
Min-gayr-i resm	resmî olarak, özel olarak. 10. vergi.
resm-i gümrük	gümrük vergisi.
resmen	(a.zf.) 1. resmî olarak, devlet adına, devlet tarafından. 2. âdet yerini bulsun diye; nezâket îcâbı olarak, görünüşte. 3. bile bile, isteye isteye. 4. kat'î olarak, anlaşıldığına göre. 5. usulünce, usûlüne göre.
resmî, resmiyye	(a.s.c. resmiyyât) 1. devlet tarafından veya devlet adına olan. 2. alayla, merasimle olan. 3. resme, yazıya, çizgiye ait. 4. çok ciddî, çok sert. 5. teklifli.
gayr-i resmî	resmî olmayan.
nîm-resmî	yarı resmî, bir dereceye kadar resmiyeti olan.
sûret-i resmiyyede	resmî olarak.
hâ-i resmiyye	kelimenin sonunda olup fetha (üstün)yı sağlamlaştıran he. [bende kelimesindeki he gibi.].
resmiyyât	(a.i.c.) resmî olan, husûsî olmayan işler.
resmiyyet	(a.i.) 1. resmîlik. 2. ciddîlik, teklifli olma hâli.
ress	(a.i.) 1. içi taşla örülmüş kuyu. 2. Semûd kavminin peygamberleri Hanzale bin Safvan'ı içine attıkları kuyu.
Benî ress, Eshâb-ür-ress	Semûd kavmi.
ressâm	(a.i. resm'den) resim yapan, resim çizen san'atkâr; artist; desinatör; illüstratör.
reste	(f.s.c. restegân) kurtulmuş.
restegân	(f.s. reste'nin c.) kurtulmuş olanlar.
rest-gâr	(f.b.s.) kurtulucu, kurtulan.
rest-gârî	(f. b. i.) kurtulma. (bkz: halâs, necat).
resûl	(a.i.) 1.elçi. 2.peygamber, yalvaç. (bkz: mürsel, resîl, nebî).
Resûl-i Ekrem	Hz. Muhammed.

Resûl-ullah	Hz. Muhammed. 3. huk. tasarrufta hakkı olmaksızın birinin sözünü olduğu gibi bir başkasına bildiren kimse.
re's-ül-mâl	(a.b.i.) anapara, fr. capital. (bkz. sermâye).
resy	(a.i.) ağıt ağlama.
resye	(a.i.) hek. romatizma.
resye-i adaliyye	hek. adale romatizması.
resye-i mafsaliyye	hek. mafsal romatizması.
resye-i cenbiyye	hek. satlıcan, zatülcenb.
reşâd	(a.i.) 1. manevî doğru yolu bulup o yola girme, hak yolunda yürüme. 2. Sultan Reşad adına basılan altın. 3. erkek adı.
reşâdetlü	(a.s.) şeyhler, [tahsîsen çelebiler] hakkında kullanılan resmî lâkab.
reşâkat	(a.i.) 1. bel inceliği. 2. davranma ve kımıldanıştaki hoşluk ve incelik.
reşâş, reşâşe	(a.i.) çisenti, serpinti, toz gibi ince yağmur.
reşâşe-pâş	(a.f.b.s.) serpinti saçıcı.
reşehât	(a.i. reşha'nın c.) sızıntılar, damlalar.
reşehât-ı kalem	(kalem damlaları, sızıntıları) kalemden dökülen fikir mahsulü.
reşehâtü ayn-il-hayât	İran'ın büyük mutasavvıf şâirlerinden Molla Hüseyin Kâşifî'nin evliya menâkıbına ait eserinin adı.
reşen	(i.) Yeniçeri mevâcibinin üçüncü üç aylığı.
reşf	(a.i.) suyu emerek içme, suyun emilerek içilmesi.
reşh	(a.i.) sızma, sızıntı, terleme, (bkz: tereşşüh).
reşha	(a.i.c. reşehât) hek. sızıntı, damla, fr. transsudat.
reşha-feşân	(a.f.b.s.) damla
reşha-pâş	(a.f.b.s.) damla saçan, saçıcı.
reşha-rîz	(a.f.b.s.) damla döken, dökücü.
reşha-yâb	(a.f.b.s.) sızıntı bulmuş.
reşîd	(a.s. rüşd'den) 1. doğru yol tutan. 2. iyi hareket eden, akıllı. 3. ergin, (bkz: âkil, bâliğ). 4. i. erkek adı. [mürşid "doğru yolu gösteren" mânâsına Allah sıfatlarındandır]. (müen. "reşîde" kadın adıdır).
reşîdiyye	(a.s.) 1. reşid olanla ilgili. 2. i. nişasta ve şekerle yapılan bir çeşit tatlı.
reşîh	(a.i.) ter. (bkz: arak).
reşîk	(a.s.) boyu uzun ve biçimli olan [adam]. (bkz. bülend-kadd, serv-endâm).
reşk	(f.i.) 1. kıskanma, hased günü. 2. s. kıskanılmış.
reşk-i âlem	herkesi kıskandıracak kadar üstün durumda olan.
reşk-âver	(f.b.s.) hasede düşüren, kıskanmayı uyandıran.
reşk-endâz	(f.b.s.) gıpta ettirici, imrendirici.
reşk-engîz	(f.b.s.). (bkz: reşk-âver).
reşkîn	(f.s.) hasetçi, kıskanç.(bkz. hâsid, hasûd).
reşk-sâz	gıpta saçan, gıpta ettiren.
reşş	(a.i.) 1. serpme, püskürtme. 2. serpinti yağmur, çisenti.
retâim	(a.i. retîme'nin c.) bir şeyi hatırlamak üzere parmağa bağlanan iplikler, (bkz: ritâm).
retel	(a.s.) hoş, muntazam; gönül çeken.

retîme	(a.i.c. retâim) bir şeyi hatırlamak üzere parmağa bağlanan iplik.
retk	(a.i.) yırtığı ve yarığı yapıştırıp tamir etme.
retk ü fetk	iyi idare etme.
retk ü fetk-i umûr	işleri iyi idare etme.
retka'	("ka" uzun okunur, a.i.) üreme organında cimağa manî olacak surette bitişiklik olan [kadın].
retm	(a.i.) bot. katırtırnağı.
retme	(a.i.). (bkz. retîme).
retve	(a.i.) adım. (bkz: hatve).
-rev	(f.s.) "giden, yürüyen" mânâları ile birleşik kelimeler yapar.
âheste-rev	ağır giden.
pîş-rev	önden giden, (bkz: pîş-dâr).
tîz-rev	çabuk giden.. gibi.
kalem-rev	bir kimsenin sözünün veya bir hükümdarın emrinin geçtiği yer.
rev' , rev'a	(a.i.) 1. korku, (bkz: havf, hirâs). 2. halecan.
revâ	(f.s.) yakışır, uygun, yerinde. (bkz: ahrâ, cedîr, ecder, hariyy, lâyık, şâyân, şâyeste).
revâbıt	(a.i. râbıta'nın c.) 1. bağlar. 2. münâsebetler, ilgiler. 3. bağlılıklar. 4. tertipler, sıralar, usuller, düzenler.
revac	(a.i.) 1. sürüm, geçerlik. 2. kıymet, değer.
bî-revâc	sürümsüz, itibarsız.
revâc-dâr	(a.f.b.s.) revaçlı, sürümlü, itibarlı [mal].
revâ-dâşte	(f.b.s.) uygun bulmuş.
revâfız	(a.i. râfızâ'nın c.) Şîa mezhebinin ifrata kaçan koluna mensup kimseler.
revâh	(a.i.) 1. bir şeyi elde etmeden doğan neşe. 2. güneş battıktan sonra gece oluncaya kadar geçen zaman.
revâhî	(a.i. râhiye'nin c.) bal arıları.
revâhil	(a.i. râhile'nin c.) 1. yük develeri. 2. yük hayvanları.
revâid	(a.i. râide'nin c.) gürleyen bulutlar.
revâk	(a.i.c. ervika) 1. üstü örtülü, önü açık yer. 2. kemeraltı; sundurma; saçak altı;çardak.
revâk-ı bî-sütûn	gökyüzü.
revâk-ül-ayn	kaş.
revâk-ül-leyl	gecenin öncesi.
revâkıyyûn	(a.i.c. eski Yunan feylesoflarından bir fırkanın adı, stoa'cılar, fr. Stoiciens. [Zenon adında bir feylesofun, kapılarından birinin revâkı altında ders vermesinden kinaye olarak takılan bir ad].
revâkî	(a.s.c. revâkıyyûn) 1. revâka ait, revâkla ilgili. 2. i. Zenon yolunda olan feylesof, stoacı.
revâkid	(a.s. râkid'in c.) duran, durgun olan şeyler.
revâkiyye	(a.i.) fels. Zenon felsefesinin adı, stoa'cılık. fr. portique, stoieisme.
revân	(f.s.) l. yürüyen, giden, akan, su gibi akıp giden [söz].
âb-ı revân	akar su. (bkz: mâ-i cârî).
taht-ı revân	tahtaravan. (bkz: mahfe). 2. i. ruh, can; nefs-i natıka.

revân-ı pâk	temiz ruh. 3. i. müz. vaktiyle Türk müziğinde kullanılıp zamanımıza nümunesiintikal etmemiş usullerden biri. 4. hemen, derhal ["Su gibi ezberlemiş okur revân / Mâcera-yı dehri her dem sû-be-sû"].
revân-bahş, revân-bahşâ	(f.b.s.) canlandırıcı, can bağışlayıcı.
revâne	(f.s.) giden, yürüyen.
revânegî	(f.i.) 1. yürüme, gitme. 2. alema [su ve benzer şeyler].
revânî	(f.s.) 1. revaçlı, rağbetli, değerli. 2. o. revani tatlısı, (bkz: revganî).
revânî-furûş	(f.b.i.) revani satan, revanici.
revâsî	(a.i. râsiye'nin c.) büyük dağlar.
revâsib	(a.i. rüsûb'un c.) tortular.
revâsib-i remliyye	kum tortulan.
revâtib	(a.i. râtibe'nin c.) 1. vazifeler. 2. maaşlar.
revâyih	(a.i. râyiha'nın c.) kokular, (bkz: fevâyih). [aslı "revâih" dir].
revâzin	(a.ve f.) revzen'in c.) pencereler.
revende	(f.s.) 1. gidici, giden. 2. çok yürüyen.
âyende vü revende	gelen giden.
revende-gân	(f.i. revende'nin c.) gidenler, yürüyenler.
revendegân-ı âlem	gezenler, gezginler; astr. yedi gezegen.
revendiyye	(a.i.) bot. Karabuğdaygiller.(bkz: râvendiyye).
revgan	(f.i.) 1. yağ.
revgan-ı gül	gül yağı.
revgan-ı hûş	susam yağı.
revgan-ı sâde	sâde yağ.
revgan-ı zeyt	zeytinyağı. 2. rugan, parlak deri. 3. üstü yağ gibi kayan parlak şey. 4. hafif hafif esen rüzgârın verdiği serinlik. 5. cila, vernik.
revgan-dân	(a.f.b.i.) 1. yağ kandili, (bkz: kandil). 2. yağhane, yağ çıkarılan yer. 3. yağ konulan yer.
revganî	(f.i.) revani tatlısı.
revh, revha	(a.i.) 1. rahat, gönül rahatlığı.
revh-i rûh	can rahatı. 2. rahmet.
revh-ullah	Allah'ın rahmeti.
revh ü reyhân	rahat ile rızık3. hafif esen rüzgârın verdiği tatlılık, canlılık.
revhânî	(a.s.)gönüle ferahlık veren, gönül açan, güzel görünüşlü, havadar [yer].
revhâniyyet	(a.i.) revhânîlik, gönül açıcılık, güzel görünüşlülük.
reviş	(f.i.)l- gidiş, yürüyüş. 2. tarz, üslûp. 3. tutum, yol. 4. geçiş, oluş.
reviyy	(a.i.) ed. kafiye olan kelimenin son harfi.
reviyy-i mutlak	ed. isim hâlinde kelimelere dayanan revî.
reviyy-i müfîd	ed. sıfat ve fiil hâlinde kelimelere dayanan revî.
reviyyet	(a.i.c. reviyyât) bir işin her tarafını iyice düşünüp taşınma.
bilâ-reviyyet	düşünmeksizin.
revk	(a.i.c. ervâk) 1. perde, (bkz: hicâb, sütre). 2. ev önü. 3. s. saf, hâlis. 4. boynuz.
revk-üş-şebâb	gençlik başlangıcı.
revm	a.i.) 1. meram, maksat. 2. kelimede sükûndan ayırdedilemeyecek derecede gizli ve belirsiz olan hareke.

revnak (a.i.) parlaklık, güzellik, tazelik, süs.
revnak-ı bahâr bahârın güzelliği, tazeliği.
revnak-ı cemâl yüzün güzelliği, parlaklığı.
revnak-bahş (a.f.b.s.) 1. parlaklık, güzellik, tazelik veren. 2.i. meşhur bir çeşit lâle.
revnak-dâr (a.f.b.s.) parlak.
revnak-efzâ (a.f.b.s.) bir şeyin güzelliğini, zenginliğini artıran.
revnak-efzâ-yi mevkı-i i'tibârîtibar mevkiinin zenginliğini artıran.
revnak-nümâ (a.f.b.i.) 1. parlaklık, tazelik, güzellik gösteren. 2. müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam. Tahminen bir asır evvel tertîbedilmiş ve pek az kullanılmıştır, müstear ile ırak makamlarından mürekkeptir. Irak ile ırak perdesinde kalır. Güçlüsü birinci derecede segah (müsteâr'ın güçlüsü), ikinci derecede de dügâh (la) Irak'ın güçlüsü) perdeleridir. Donanımına müstear gibi "si" ve "mi" koma bemolleri ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri konulur (müsteâr'ın "la" bakıyye diyezi, Irak'ın "mi" ve "do" bekarı nota içinde kullanılır). Bu makamın terkibi hüzzâm-ı cedit ve rû-yi ırak makamlarında olduğu tarzdadır.
revse (a.i.) 1. tezek, mayıs, fışkı. 2. pislik, (bkz. neces, rics2).
revş (f.i.) gidiş yürüyüş; usûl, tutum, yol.
revzen (f.i.a.c. revâzin) pencere. (bkz. derîçe).
revzen-i mahlû indirilmiş pencere.
revzençe (f.i.) küçük pencere.
revzene (a.i.) pencere, (bkz: revzen).
rey' (a.i.) nema, galle.
re'y (a.i.c. ârâ) 1. görme, görüş.
re'y-el-ayn kendi gözüyle görerek. 2. fikir, düşünce.
re'y-i sâlim doğru fikir, doğru düşünce. 3.oy, fr. vote.
re'y-i âmm umûmun reyi, genel oy.
re'y-i hôd kendi reyi.
re'y-i rezîn ağırbaşlı, ihtiyatlı re'y.
reyâhîn (a.i. reyhân'ın c.) bot. fesleğenler.
rey'ân (a.i.). (bkz: reyeân).
reyb (a.i.) şüphe, (bkz: gümân, şekk).
bilâ-reyb şüphesiz
reyb ü gümân şüphe ve zan.
reyb-ül-menûn dünyâ hâdiseleri.
reybî (a.s.) fels. şüpheci, fr. sceptique.
reybiyyûn (a.s. reybî'nin c.) fels. şüpheciler.
reyeân (a.i.) 1. her şeyin evveli, tazelik zamanı.
reyeân-ı şebâb gençlik çağı. 2. artma, bereketlenme.
reyhân (a.i.c. reyâhîn) 1. bot. fesleğen. 2. kadın adı.
reyhâne (a.i.) 1. bir demet fesleğen. 2. rızık, geçinecek şey.
reyhânî (a.s.) 1. fesleğen gibi ince nakışlı. 2. i. (bkz: hatt-ı reyhânî).
reyhukan ("ka" uzun okunur, a.i.) bot. safran, (bkz: za'ferân).
reyn (a.i.) 1. kir pas. (bkz: vesah). 2. gönül sıkıntısı, iç üzüntüsü [işlenen bir günahtan dolayı].
reyyâ (a.i. riyg'den) güzel koku. (bkz: galiye).
reyyâ-yi karanfil karanfilin güzel kokusu.

Tarihvemedeniyet.org

reyyân	(a.s.c. rivâ) suya kanmış.
rez	(f.i.) asma, bağ kütüğü.
duht-i veya duhter-i rez	(üzüm ağacının kızı) şarap. (bkz. bâde, hamr, sahbâ şerâb).
rezâ'	(a.i.) süt emme. (bkz: rezâat).
rezâat	(a.i.) süt emme.
rezâî	(a.s.) süt emmekle ilgili.
rezâil	(a.i. rezîle'nin c.) utanılacak alçakça işler, ayıp hareketler.
umm-ür-rezâil	(utanılacak, alçakça işlerin anası) bilgisizlik.
rezâlet	(a.i.) 1. rezillik, alçaklık. 2. utanılacak hal, utanç verici şey. 3. arsızlık. 4. maskaralık.
rezâmiyye	(a.i.) tas. Şîî mezhebinin bir kolu.
rezân	(a.s.) l- ağır, ağırbaşlı, vakarlı, temkinli [kimse]. 2. i. kadın adı. [rezzân şeklinde de geçer].
rezânet	(a.i.) vakarlılık, temkinlilik, ağırlık, ağırbaşlılık.
rezâyâ	(a.i. rezîe'nin c.) belâlar, musibetler, felâketler.
rez-bân	(f.b.i.) bağcı; bağ bekçisi. (bkz. bâğ-bân).
rezîe	(a.i.c. rezâyâ) belâ, musibet, felâket.
rezîl	(a.s.c. rüzelâ) 1. alçak, bayağı, soysuz, hayâsız, utanmaz, (bkz: fürûmâye, pespâye). 2. maskara.
rezîle	(a.i.c. rezâil) kötü, fena huy.
rezîle	(a.s.) ["rezîl" in müen.]. (bkz: rezîl).
rezîlet	(a.i.) rezillik, alçaklık.
rezîn	(a.s.) 1. vakarlı, temkinli, ağır, ağırbaşlı. 2. mec. sağlam.
re'y-i rezîn	sağlam fikir.
rezm	(f.i.) kavga, savaş, cenk. (bkz: cidâl, perhâş).
rezm-azmâ	(f.b.s.) kavgalı bir şekilde, savaş gibi.
rezm-dîde	(f.b.s.) çok savaşa girip çıkmış, çok askerlik görmüş.
rezm-gâh	(f.b.i.) savaş meydanı.
rezm-geh	(f.b.i.). (bkz: rezm-gâh).
rezm-hâh	(f.b.s.) savaşa istekli, kavgaya hazır.
rezmî	(f. s.) savaşa mensup, savaşla ilgili.
rezm-yûz	(f.b.s.) kavgacı, savaşçı, (bkz: ceng-cû, muhârib).
rezzâk	(a.s. rızk'dan) 1. bütün mahlûkların rızkını veren Allah. 2. i. Abdürrezzak'dan kısaltarak] erkek adı.
rezzâk-ı âlem	dünyânın rızkını veren Allah.
rezze	(a.i.) 1. reze, kapıyı açıp kapamaya yarayan ve baş parmakla basılarak işletilen demiri. 2. ufak çengel.
rı	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin on ikinci harfi olup, "ebced" hesabında iki yüz sayısının karşılığıdır. Arabî aylarında da rebîülâhire işarettir; "re" harfinin karşılığıdır.
rıbh	(a.i.). (bkz. ribh).
rıdâî	(a.s.). (bkz. redâî).
rıdâî	(a.i.) müz. adı anonim bir edvâr-ı ilm-i musiki'de geçen bir makam.
rıdvân	(a.i.) 1. razı olma, hoşnutluk, (bkz: rızâ).
rıdvân-Allahü aleyh, rıdvân-Allahü teâlâ	Allah razı olsun! 2. erkek adı. 3. müz. 1500 yıllarında yazılmış manzum anonim bir edvarda terkipler arasında tanımlanan bir makam.
Rıdvân	(a.h.i.) Cennet'in kapıcısı olan büyük melek.
rıfk	(a.i.) yumuşaklık, yavaşlık, tatlılık.

rıfkı	(a.s.) 1. yumuşaklığa, yavaşlığa, tatlılığa mensup, onunla ilgili. 2. i. erkek adı. [müen. "rıfkıyye"].
rıhlet	(a.i.). (bkz. rihlet).
rıhvet	(a.i.) gevşek, sölpük olma. (bkz: rahâvet).
rık'a	(a.i.). (bkz. hatt-ı rık'a).
rık'a dîvânî	g. s. bir yazı sitili.
rık'a kırma	g. s. bir yazı sitili.
rıka'	("ka" uzun okunur, a.i. ruk'a'nın c.) l. üzerine yazı yazılan kâğıt ve deri parçaları. 2. kısa mektuplar. 3. yamalar. 4. dilekçeler.
rıkk	(a.i.) fık. kulluk, esirlik, kölelik.
kayd-ı rıkk	kölelik kaydı, bağı. 2. kul köle.
rıkk-ı nâkıs	kendisine bir nevi azatlık bahis mevzuu olan köle, câriye.
rıkk-ı vâfir	azâdedilmesi mevzûubahs olmayan köle, câriye.
rıkk u fıtk	işlerin düzenlenmesi.
rıkkıyyet	(a.i.) fık. kulluk, kölelik, (bkz: memlûkiyyet).
rıtl	(a.i.). (bkz. ratl).
rızâ'	(a.i.). (bkz. rezâ).
rızâ'	(a.i.) 1. hoşnutluk, memnunluk.
Rızâen-li-llâh	Allah'ı hoşnut etmek için. 2. razı olma, peki deme. 3. istek, kendi isteği.
rızâ-i Bârî	Allah'ın isteği.
rızâ-i tarafeyn	iki tarafın isteği.
rızâat	(a.i.). (bkz. rezâat).
rızâ-cû	(a.f.b.s.) razı etmeyi gaye edinen, Allah'ın rızâsını arayan.
rızâ-cûyâne	(a.f.zf.) razı etmeye çalışırcasına.
rızâ-cûyî	(a.f.b.i.) razı etmeye çalışma.
rızâ-dâde	(a.f.b.s.) razı olmuş, (bkz: marzî).
rızâen	(a.zf.) razı olarak.
rızâen li-llâh	Allah rızası için.
rızâî	(a.s.) razı olmakla ilgili.
rızâî	(a.s.). (bkz. rıdâî).
rızâm	(a.i.) büyük kaya parçası.
rızâm-ı seyyare, - -ı dâlle	jeol.bâzı geniş ovaların ortasında bulunan 100 ve 150 bin kantar ağırlığındaki muazzam taşlar.
rızk	(a.i.c. erzâk) 1. azık, yiyecek içecek şey. 2. Allah'ın herkese bahşettiği nîmet.
rızk-ı maksûm	Allah'ın ayırdığı kısmet.
rızk-ı mukadder	Allah'ın takdir edip ayırdığı nîmet. 3. Osmanlı imparatorluğu devrinde sipahilere verilen maaş.
rızvân	(a.i.). (bkz. rıdvân).
riâ'	(a.i.). (bkz: riya).
riâset	(a.i.). (bkz. riyâset).
riât	(a.i. rie'nin c.) akciğerler.
riâyet	(a.i.) 1. gütme, gözetme. 2. sayma; saygı, (bkz: hürmet, i'tibâr). 3. ağırlama.
riâyeten	(a.zf.) sayarak, saygı göstererek.
riâyet-kâr	(a.f.zf.) saygı gösteren, sayan.
riâyet-kârâne	(a.f.zf.) saygı göstererek, sayarak.
riâyet-kârî	(a.f.b.i.) riâyetkârlık, saygı gösterme.

riâyetlü (a.f.s.) "saygılı" anlamında bir Müslümanın bir Hıristiyana yazdığı mektupta kullanılır.
ribâ (a.i.) 1. bir şey artma, çoğalma. 2. tefecilikle alınan fahiş faiz.
ribâ-yı fazl ölçülebilen, tartılabilen şeyleri fazlasıyla peşin olarak değiştirerek sağlanan ribâ.
ribâ' (a.i.reb'in c.) 1.evler [bahçesiyle birlikte]. 2.barınılan yerler. 3.arazîler.
ribâc (a.i.) kanadlarının ortasında küçük kapısı olan büyük kapı.
ribâh (a.i. ribih'in c.) tic. kârlar, kazançlar.
ribâ-hâr (a.f.b.s.) tefeci, fahiş faizle para işleten.
ribâ-hôr (a.f.b.s.) faizci, (bkz: ribâ-hâr).
rîbâs (f.i.) hekimlikte kullanılan ilâç, bir ravent türü, lât. rheum ribes. [karabuğdaygillerden].
ribât (a.i.c. ribâtât) 1. bağ, ip. 2. sağlam yapı. 3. konak han; tekke. 4. anat. (c. erbita, rubut) sinirler.
ribât-ı arîz anat. enli bağ, fr. ligament large.
ribât-ı beyn-el-mafsal anat. eklem bağı, fr. ligament interarticulaire.
ribât-ı muallik anat. asıcı bağ, fr. ligament suspenseur.
ribât-ı müdevver anat. yuvarlak bağ, fr.ligament rond.
ribât-ı müsennen anat. dişli bağ, fr. ligament dentele.
ribâtet (a.i.) 1. kalbi sağlam olma. 2. kalb kuvveti. 3. sabır, tahammül.
ribâtî (a.i.) hancı, odacı.
ribbî (a.i.c. ribbiyyûn) büyük kalabalık.
ribbiyyûn (a.i. ribbî'nin c.) büyük kalabalıklar.
rîbet (a.i.c. riyeb) şüpheye düşme, şüphelilik.
ribh (a.i.c. ribâh) tic. kâr, kazanç, faiz.
ribka (a.i.) kemend, kemend bağı, ilmekli ip.
ricâ (a.i.). (bkz. recâ).
ric'a (a.i.) fık. bir veya iki defa boşayan erkeğin tekrar karısına dönmesi.
ricâl (a.i. recül'ün c.) 1. erkekler. 2. (râcil'in c.) yayan, yaya olanlar. 3. belli mevki sahibi kimseler.
ricâl-i ayn-üt-tahakküm ve-z-zevâid tas. bir kısım evliya.
ricâl-i devlet devlet ricali, devletin ileri gelenleri.
ricâl-i dudmân-ı bektâşiyan tar. Yeniçeri ocağının yüksek rütbeli subayları.
ricâl-i gayb, -ül-gayb her devirde olan fakat görülmeyen ve Allah'ın emirlerine göre insanları idareye çalışan mübarek kimseler.
ricâl-i ilâhiyye tas. manevî kudret ve kuvvet sâhibî olan evliya.
ricâl-ullah tas. manevî kudret ve kuvvet sahibi olan evliya
ricâl-ül-feth tas. bir kısım manevî kudret sahipleri.
ricâl-ül-mennân tas. evliyanın bir kısmı.
ricâl-üt-taht-el-esfel tas. evliyanın bir kısmı.
ric'at (a.i.) 1. geri dönme. 2. gerileme, çekilme; geri kaçma.
hatt-ı ric'at geri çekilme hattı, yolu. huk.boşadığı kadını iddet süresi içinde yeniden nikahlama.
ric'at-ı illet hek. hastalığın geri dönmesi. (bkz. nüks).
ric'at-i kahkariyye ask. intizamsızlık ve başarısızlıkla geri dönme.
ric'at-i kevâkib astr. yıldızların mihverinden geri dönmesi.
ric'î (a.s.) geri dönmeye ait, onunla ilgili.

talâk-ı ric'î — tekrar karısına dönmesi mümkün ve caiz olacak şekilde erkeğin karısını boşaması; fels. fr. retospeotif (-regard); recurrence. 2. astr. tersyön. 3. fels. gerilek, geri giden.

ric'iyye — (a.s.) ["ric'î" nin müen.]. (bkz: ric'î).

ricl — (a.i.c. ercâl, ercül) ayak. (bkz: kadem).

ricl-i kâzib — zool. yalancı ayak, fr. pseudopode.

ricl-ül-bahr — coğr. körfez.

ricl-ül-cebbâr — astr. elcebbar (orion) burcunun ikinci dereceden parlak yıldızı olup dörtgenin sağ alt köşesinde bulunur, (Rigel), lât. Beta Orion.

ricl-ül-vezz — (a.b.i.) bot. kazayağı, fr. alisme.

rics — (a.i.c. ercâs) 1. dînin yasak ettiği şey, günah. 2. pislik, murdarlık, (bkz: neces, revse2).

ricz — (a.i.c. ercâz) 1. azap. 2. puta tapma. 3. pislik, [maddî, manevî].

rîçâl — (f.i.) reçel, (bkz: rîçâr, rîsâr).

rîçâr — (f.i.) reçel, (bkz: rîçâl, rîsâr).

ridâ' — (a.i.) 1. belden yukan örtülen örtü. 2. hırka. 3. dervişlerin omuzlarına attıkları post.

ridâ-yi memât — ölüm örtüsü.

ridâyî — (a.i.) müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

riddet — (a.i.) İslâm dîninden dönme, (bkz: irtidâd).

ridf — (a.i.c. erdâf) 1. arka. 2. rediften önce gelen "elif, he, ye" harfleri.

ridf-i müfred — ed. "yalnız elif, vav, ye" gibi harflerden meydana gelen ridf.

ridf-i mürekkeb — ed. hem ridf-i aslî'si, hem ridf-i zâid'i olan ridf.

ridf-i zâid — ed. kafiyeyi meydana getiren harfle ridf arasında bulunan sessiz harf sahte, dahte kelimelerindeki h gibi.

ridfân — (a.i.) gece ve gündüz. (bkz: leyl ü nehâr, rûz u şeb).

rie — (a.i.c. riât) akciğer,

intifâh-ı rie — hek. sill-ür-rie verem.

haşîşet-ür-rie — bot. civan perçemi, ciğerotu.

zât-ür-rie — akciğer zarı iltihabı, f r. pneumonie.

rieteyn — (a.i.c.) [sağlı ve sollu] iki akciğer.

rievî, rieviyye — (a.s.) akciğere ait, akciğerle ilgili.

sekte-i rieviyye — hek. akciğer nezlesi.

rieviyye — (a.i.) zool. akciğerliler.

rifâde — (a.i.c. refâid) hek. yaraların üzerine konulan bez baskı, kompres.

Rifâî — (a.h.i.) Rifâîlik tarikatından olan kimse.

rifâiyye — (a.h.i.) sofiyenin büyüklerinden Ahmed-ür-rifâî tarafından kurulan bir tarikat. [Ahmed-ür-rifâî. d. 512 (1118 -19) -ö. 578 (l 182-83)].

rif'at — (a.i.) 1. yükseklik, yücelik, büyük ve büyük rütbe. 2. erkek adı.

rif'atlü — (a.t.s.) askerlikte binbaşılarla mülkiyede üçüncü rütbe sahiplerinin ünvanı [eskiden].

rifd — (a.i.c. erfâd, rufûd) bahşiş.

rîg	(f.i.) 1. toz. (bkz: gubâr). 2. rıh, yazı kurutmaya yarayan ince kum. 3. kum. (bkz. reml).
rîg-i beyâbân-ı gamm	gam çölünün kumu.
rîg-i revân	akar kum.
rîg-dân	(f.b.i.) rıh hokkası.
rîh	(a.i.c. eryâh, riyâh) 1. yel, rüzgâr. (bkz. bâd). 2. romatizma, yel, ağrı.
rîh-i cenûbî	coğr. "güney rüzgârı" lodos.
rîh-i şimâlî	coğr. "kuzey rüzgârı"poyraz.
rîh-i tayyâr	romatizma, yel.
rihal	(a.i. rahl'in c.) deve palanları.
rihale	(a.i.) eyer, at semeri.
rihân	(a.i. rehn'in c.). (bkz. mürâhene, rehn).
rihlet	(a.i.) 1. göç, göçme. 2. ölme. (bkz: vefât).
rîhte	(f.s.) dökülmüş, akıtılmış.
rîhteciyân	(f.b.c.) tar. top döken sanatkârlar.
rîhte-gân	(f.b.i.c.) tar. top döken sanatkârlar.
rîhte-ger	(f.b.i.c. rîhte-gerân) dökmeci.
rîhte-gerân	(f.b.i. rîhte-ger'in c.) dökmeciler.
rîhtım	(f.i.) rıhtım. (rîh = kum demektir). rîh+tim= [aslında] kumsal demektir.
rihv	(a.s.) rehâvetli, gevşek, sölpük, (bkz: rahv).
rîk	(a.i.) fizy. salya, ağız suyu.
ale-r-rîk	aç karnına.
rîk-ul-habîb	müz. Türk müziğinin birkaç asırlık mürekkep makamı olup Hüseyin Saadettin Arel kitaplığındaki manzum anonim bir edvarda tanımlanmıştır; zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
rikab	("ka" uzun okunur, a.i. rakabe'nin c.) boyun, ense kökü. (bkz: rakabât).
rikâb	(a.i.c. rüküb) 1. üzengi. 2. büyük bir kimsenin katı, önü. 3. müz. vaktiyle Türk müziğinde kullanılmış usullerden biri olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
rikâb-dâr	(a.f.b.s.) üzengi tutan [hükümdarın ata binerken üzengisini tutan].
rikâbiyye	(a.i.) sadrâzam, vezirler ve bâzı devlet ricali tarafından muayyen zamanlarda pâdişâha verilen hediyeler.
rikâz	(a.i.) yer altında tabiî olarak bulunan mâdenler ve defineler.
rikbân	(a.i. rakabe'nin c.). (bkz. rakabât)
rikkat	(a.i.) 1. rakiklik, yufkalık, incelik. 2. merhamet, acıma.
rikkat-i kalb	gönül yufkalığı.
rikkat-âmîz	(a.f.b.s.) kalbe hüzün verecek olan.
rikkat-âver	(a.f.b.s.) merhamet, acıma uyandıran.
rikkat-efzâ	(a.f.b.s.) rikkat artıran, merhamet uyandıran.
rikkat-engîz	(a.f.b.s.) acıklı; dokunaklı.
rikkat-fezâ	(a.f.b.s.). (bkz: rikkat-efzâ).
rikkat-yâb	(a.f.b.s.) acıyan, merhamet eden, incelik gösteren.
rim	(a.i.). (bkz. rimm).
rîm	(f.i.) 1. irin. 2. Roma'nın bir adı.
rîm-i âhen	demir boku.
rîm-i asel	balmumu.

rimâh	(a.i. rumh'un c.) mızraklar, süngüler, kargılar.
rimâh-ül-cin	hek. taun, veba, yumurcak.
rimâhat	(a.i.) mızrakçılık san'atı.
rimâl	(a.i. reml'in c.) kumlar.
rimâyet	(a.i.) atıcılık, ok, kurşun, gülle gibi şeyleri atmada mahir olma.
rîme	(f.i.) çapak.
rîme-i çeşm	göz çapağı.
rimm, rimme	(a.i.) çürümüş kemik, (bkz. rüfât).
rîm-nâk	(f.b.s.) 1. irinli. 2. pis, murdar.
rind	(f.s.c. rindân) kalender, dünyâ işlerini hoş gören kimse, aldırışsız.
rindân	(f.s. rind'in c.) kalenderler, dünyâ işlerini hoş görenler.
rindân-ı Hüdâ	hak erenler.
rindâne	(f.zf.) rind olana yakışır yolda.
rindek	(f.s.) rintliği taklîdeden, sahte rint, sahte kalender.
rindî	(f.i.) rintlik, kalenderlik.
rîs	(f.i.) öfke. (bkz: gayz, gazab).
risâ', risâyet	(a.i.) ağıt ağlama.
risale	(a.i.c. resâil) 1. mektup.(bkz: nâme). 2. kısa yazılmış küçük kitap. 3.mecmua, dergi.
risâle-i mahsûsa	monografi.
risâle-i nâme	tar. (bkz: lâle-nâme).
risâlet	(a.i.) 1. elçilik, sefaret. 2. peygamberlik.
Risâlet-ün-nushiyye	Yunus Emre'nin, dîvanının başında bulunan 573 beyitlik tasavvufî bir mesnevîsi (1308).
risâlet-meâb	(a.b.i.) 1. elçilik eden. 2. Hz. Muhammet.
risâlet-penâh	(a.f.b.i.) Hz.Muhammet.
risâr	(a.i.) reçel, (bkz: rîçâl, rîçâr).
risâyet	(a.i.) ağıt yakma, ağıt söyleme, ağıtlama.
rismân, rîsmân	(f.i.) ip; halat, (bkz. habl).
âsmân ü rîsmân	akıllı sözü ile saçma söz.
rîsmân-bâz	(f.b.s.) "ip oynayan" canbaz.
rîş	(f.i.) 1. yara. 2. s. yaralı.
dil-rîş	yüreği yaralı, (bkz. mecrûh-ül-fuâd). 3. sakal. (bkz. lihye). 4. tüy, kıl. 5. anat. telek.
rişâ	(a.i. rişvet'in c.) rüşvetler, (bkz: rüşâ).
rişâş, rişâşe	(a.i.) döküntü, serpinti.
rîşât	(f.i. rîş'in c.). (bkz. rîş).
rîş-büz	(f.b.i.) keçi sakalı gibi sivri olan sakal.
rîş-dâr	(f.b.s.) sakallı.
rişdet	(a.i.) dürüstlük, doğruluk, temizlik.
rîşe-	(f.s.) 1. saçak, püskül. 2. bot. ince, saçaklı kök.
rîşe-gîr	(f.b.s.) kök tutmuş, kökleşmiş.
rîş-hand	(f.b.i.) bıyık altından gülme, alay
rîş-sâz	(f.b.i.) cerrah.
rîş-tâb	(f.b.i.) kıvırcık saç ve sakal.
rişte	(f.i.) 1. iplik, tire.
ser-rişte	ip ucu, tutamak. 2. ilgi, bağ. (bkz. alâka). 3. g. s. sanatkârâne yapılmış bir yazıyı veya yapılmış bir minyatürü çevreleyen

	tezhibin iç kısmına sınır olarak tek, çift, eşit veya farklı kalınlıklarda çekilen çizgi. [fiili rişte çekmek].
rişte-i cân	can ipliği, can bağı.
rişte-i eşk	gözyaşı ipliği.
rişte-fürûş	(f.b.s.) iplikçi, iplik satan, (bkz: habbâl).
rişte-keş	(f.b.s.) iplik çeken, dokumacı.
rişvet	(a.i.c. rişâ, rüşâ) rüşvet. (bkz: rüşvet).
rişvet-i kelâm	(söz rüşveti) 1) bir kimsenin, yaptığı yanlışlıkların örtbas edilmesi bakımından karşısındakine veya bir başkasına yaranmak amacıyla söylediği pohpohlayıcı sözler; 2) Eskiden bir kimsenin kendi hakkında söylenilenleri getirene armağan olarak verdiği para.
rişvet-hâr	(a.f.b.s.) rüşvet yiyen. rüşvet-hâr. (bkz. rüşvet-hâr).
rişvet-hôr	(a.f.b.s.) rüşvet yiyen. (bkz. rişvet-hâr).
ritâm	(a.i. retîme'nin c.) bir şeyi hatırlamak üzere parmağa bağlanan iplikler, (bkz: retâim).
ritic	(a.i.) 1. haram, memnu olan şey. 2. çıkmaz yol.
ritic-i kebîr	anat. midenin boğaz borularıyla birleştiği yerde ve sol tarafta bulunan büyük çukur.
ritic-i sagîr	anat. midenin barsaklara açıldığı yerde ve sağ tarafta olan küçük çöküntü.
ritl	(a.s.) hoş, lâtif, güzel.
rîv	(f.i.) dek, düzen, hile. (bkz: hud'a).
rivâ	(a.s. reyyân'ın c.) suya kanmışlar.
rivâk	(a.i.). (bkz: revâk).
rivâkî	(a.s.c.rivâkıyyûn). (bkz: revâkî).
rivâkıyyûn	(a.s. rivâkî'nin c.) (bkz: revâkıyyûn).
rivâyât	(a.i. rivâyet'in c.) rivayetler, söylentiler.
rivâyet	(a.i.c. rivâyât) 1. söylenti, bir haber, söz veya hâdisenin hikâyesi. 2. hikâye edilen bir haber, söz veya hâdise.
rivâyet-i aşere	(bkz: kırâat-i seb'a).
rivâyet-kerde	(a.f.b.s.) rivayet edilen, söylenilen.
riyâ'	(a.i.) özü, sözü bir olmama, ikiyüzlülük, (bkz: sâlûsî).
riyâ-fürûş	ikiyüzlü, riyakâr.
riyâh	(a.i. rîh'in c.) 1. rüzgârlar.
Mürsil-ür-riyâh	(rüzgârlar gönderen) Allah. 2. yeller, ağrılar, romatizmalar.
riyâh-ı gayr-i muntazama	coğr. istikametleri ekseriya değişik olan ve ne zaman tekrar esecekleri belli olmayan rüzgârlar.
riyâh-ı muntazama	coğr. altı ay bir cihetten, altı ay aksi cihetten esen rüzgârlar, mevsim rüzgârları.
riyâ-kâr	(a.f.b.s.) ikiyüzlü.
riyâ-kârâne	(a.f.zf.) ikiyüzlülükle.
riyâ-kârî	(a.f.b.i.) riyakârlık, ikiyüzlülük.
riyâset	(a.i.) reislik, başlık, baş olma, başkanlık.
riyâset-penâh	(a.f.b.s.) reislik, başkanlık makamında bulunan, başkan olan, başkanlık eden.
riyâset-penâhî	(a.f.b.i.) 1. reise, başkana ait, onunla ilgili. 2. reis, başkan olmaklık.
riyâz	(a.i. ravza'nın c.) bahçeler, ağaçlık, çimenlik yerler.
riyâz-ı Cennet, riyâz-ı Rıdvân	Cennet bahçeleri.

riyâzât (a.i. riyâzet'in c.) riyazetler, nefsi kırmalar, dünyâ lezzetlerinden sakınmalar, perhizle, kanaatla yaşamalar.
riyâzet (a.i.) nefsi kırma, dünyâ lezzetlerinden ve rahatından sakınma, perhizle, kanaatle yaşama.
riyâzet-i bedeniyye jimnastik.
riyâzi, riyâziyye (a.s.) 1. hesapla, matematikle ilgili.
ulûm-i riyâziyye riyâzî ilimler, matematik. 2. i. g. s. bir yazı sitili.
riyâziyyat (a.i.c.) matematik bilgisi.
riyâziyyât-ı âliye yüksek matematik.
riyâziyye (a.i.) hesap ilmi, matematik bilgisi.
riyâziyyûn (a.i. riyâzî'nin c.) matematik âlimleri (bilginleri).
riyeb (a.i. rîbet'in c.) şüpheye düşmeler, şüphelilikler.
riz (a.i.). (bkz. rizz).
-rîz (f.s.) "döken, akıtan, saçan" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
eşk-rîz gözyaşı döken.
hûn-rîz kan döken.
şeref-rîz şeref saçan.
rizâm (a.s.) serkeş adam veya at.
rîzân (f.s.) dökülen, akan.
rîze (f.i.) kırıntı, döküntü, saçıntı, ufak parça.
rîze-i âhen hararete gösterilen demirin yüzünde meydana gelip, soğuduktan sonra çekiçle vurulduğu zaman kolaylıkla ayrılabilen küçük küçük parçalar.
rîze-i elmas pek küçük elmas parçalan.
rîze-i sîmîn 1) gümüş döküntüsü; 2) yıldızlardan kinaye.
rîze-i zer altın kırıntısı, (bkz: pervâze).
rîze-çîn (f.b.s.) döküntü; kırıntı toplayan.
rîze-hâr (f.b.s.) döküntü; kırıntı yiyen, (bkz. rîze-hôr, lukata-hâr).
rîze-hôr (f.b.s.) döküntü, kırıntı yiyen, (bkz. rîze-hâr).
rîze-kâr (f.b.s.) ufak tefek işler yapan.
rîze rîze (f.zf.) ufak ufak; parça parça.
rîziş (f.i.) dökülüş, akış.
rizz (a.i.) gizli ses.
-rû (f.s.) "biten, olan" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar. Hod-rû kendiliğinden. gibi.
rû [y] (f.i.) yüz, çehre.
rû-yi aşîrân müz. Türk müziğinin en az beş, altı asırlık mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
rû-yi arz Yeryüzü, Dünyâ, (bkz: rûy-ı zemîn).
rû-yi deryâ denizin yüzü.
rû-yi dil yumuşak yüz.
rû-yi hicâz müz. Türk müziğinin yeni mürekkep makamlarından biri.
rû-yi hûb güzel yüz.
rû-yi ırâk müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamıdır. Segâh'a ırak makamındaki bir dörtlünün (ırak'da segah dörtlüsünün) ilâvesinden mürekkeptir. Bu dörtlü ile ırak perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede -segâh'ın durağı olan- segah, ikinci derecede -ırak'ın güçlüsü olan- dügâh, üçüncü derecede de -segâh'ın güçlüsü olan- nevadır.

	Umumiyetle çıkıcı olarak seyreder. Donanımına ırak'ın (si) koma bemolü ile (fa) bakıyye diyezi yazılır, segâh'ın (mi) koma bemolü (la) bakıyye diyezi nota içerisinde kullanılır (donanımındaki arızalar, segâh'da da vardır). Bu terkip hüzzâm-ı cedîd'e pek benzemektedir.
rû-yi iltifât	güler yüz.
rû-yi lâle-reng	lâle renkli, kırmızı, sıhhatli yüz.
rû-yi muvâfakat	uygun görme.
rû-yi nigâr	1) sevgilinin yüzü; 2) penbe taneli bir cins üzüm; 3) bir çeşit zambak.
rû-yi rızâ	razı olma.
rû-yi tâbân	parlak yüz. (bkz: vech-i tâbân).
rû-yi zemîn	Yeryüzü, Dünyâ.
rû-yi zerd	sarı, solgun yüz.
rû-yi zerd-i sefâlet	sefaletin sarı yüzü.
rû-yi zişt	çirkin yüz.
ruâf	(a.i.) hek. burun kanaması.
ruâm	(a.i.) hek. sakağı (mankafa) hastalığı.
ruât	(a.i. râî'nin c.) çobanlar.
ru'b	(a.i.) 1. korku, (bkz: havf, rehb).
rûb	(f.i.) l. süpürme. 2. süpürge.
reft ü rûb	(silip süpürme) mec. gezip tozma.
rûb'	(a.s.c. erbâ1, rubû') dörtte bir, çeyrek, bir şeyin dört kısımdan bir kısmı.
rub'-ı ceyb	astr. İslâm âleminin kullandığı, Türkler tarafından îcâdedilen ve eski bir astronomi âleti olan rubu' tahtasının bir çeşit logaritmik abak veya trigonometrik hesap cetveli mahiyetindeki bir yüzü.
rub'-i dâire	dâirenin dörtte biri.
rub'-i meskûn	Dünyâ'nın kara olan dörtte bir kısmı.
rub'-i mukantara	astr. İslâm âleminin kullandığı, Türkler tarafından îcâdedilen ve eski bir el astronomi âleti olan rubu' tahtasının üstüne semânın irtisamı çizilmiş bulunan bir yüzü.
rûbâh, rûbeh	(f.i.) 1. tilki. 2. mec. hîlekâr, kurnaz.
rubâh-âne, rûbeh-âne	(f.b.zf.) hilekâr, tilki gibi kurnazcasına.
rûbâhî	(f.i.) mec. kurnazlık, akıllılık.
rubâî	(a.i.c.) rubâiyyât. (bkz: rübâî).
rubâiyyât	(a.i. rubâî'nin c.). (bkz. rübâiyyât).
rubb	(a.i.) meyva suyu.
rubbân	(a.i.) kaptan, (bkz: keştî-bân, nâ-hüdâ).
rubbe	(ha. cerr) öylesi var ki...
rûbeh-âne	(f.zf.) tilkicesine, kurnazca.
rûbehî	(f.i.) tilkilik; kurnazlık.
rû-bend-bâz	(f.b.s. ve i.) "yüz örten" İran'da maskeli oyunların gösterisi.
rû-be-râh	(f.b.s.) yüzü yola doğru; gitmeye hazır.
rû-be-rû	(f.b.s.) : yüzyüze.
rub'iyye	(a.i.) 1. çeyrek altın, [eskiden] kullanılan bir altın liranın dörtte biri. 2. bot. öküzgözü.
rubû'	(a.s. rub'un c.) dörtte birler.
rubûbî	(a.s.) 1. sâhib'e, efendiye mensup. 2. Allah'a mensup.

ilm-i rubûbî	(bkz. ilâhiyyât).
rûd	(f.i.) 1. ırmak, çay. (bkz: nehr). 2. kemençe. 3. saz kirişi, saz teli.
rudaâ	(a.i. radî'nin c.) 1. süt kardeşler. 2. süt emen çocuklar.
rûd-âver	(f.b.i.) nehir sularının etraftan alarak getirdiği ağaç, dal gibi şeyler.
rûd-bâr	(f.b.i.) 1. büyük ırmak. 2. ırmak kenarı.
rûde	(f.i.c. rûde-gân) anat. bağırsak.
rûde-bîn	(f.b.s.) hayvanın bağırsağına bakarak güya gayıptan haber veren falcı.
rûde-gân	(f.i. rûde'nin c.) anat. bağırsaklar.
rûd-sâz	(f.b.i.) çalgıcı, (bkz: sazende).
rufûd	(a.i. rifd'in c.) bahşişler.
ruga'	("ga" uzun okunur. a.i.) ses, sada.
rûganîn, rûganîne	(f.i.) "kadı lokması" denilen bir hamur işi, gözleme; poğaça.
rû-gerdân	(f.b.s.) yüz çeviren, yüz döndüren.
rû-gerdânî	(f.b.i.) yüz çeviricilik, yüz döndürücülük.
rûh	(a.i.c. ervâh) 1. can, nefes. 2. canlılık, his, duygu. 3. en mühim nokta, öz.
merkez-i rûh-i hayvânî	kalb.
merkez-i rûh-i nefsânî	dimağ.
merkez-i rûh-i tabîî	kan. kim. esans. 5. ispirto gibi uçucu gaz.
rûh-ullah	Hz. Îsâ.
rûh-ül-emîn, - ül-kudüs	Cebrail. 6. cin, melek; muhayyel varlık. 7. müz. Türk müziğinde en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
rûh-i aklî	anlama yetisi.
rûh-i hassâs	psik. algılama yetisi.
rûh-i hayâlî	psik. düşünme yetisi.
rûh-i hayvânî	psik. hayvansal ruh [insan ve hayvanda].
ruh-i kudsî	ilâhî gerçeği kavrayan ruh [ermiş kimselerde].
rûh-i nebâtî	bitkilerdeki hayat ilkesi.
rûh-i nefsânî	insanın akıllı ruhu.
rûh-i revân	canlı ruh.
rûh-i tabîî	hayvansal hayat.
rûh-i zikrî	hafıza, bellek.
ruh	(f.i.) 1. yanak, yüz çehre, (bkz: hadd, izâr, ruhsâr, ruhsâre).
rûh-i âl	pembe yanak.
ruh-i dil-dâr	sevgilinin yanağı.
rûh-i gülnâr	gül pembesi yanak.
rûh-i rengîn	renkli yanak.
rûh-i revân	sevgili.
ruh-i yâr-i dil-sitân	gönül alan sevgilinin yanağı. 2. anka kuşu. 3. bu kuşun adına verilen satranç taşlarından biri.
rûh-i zerd	solgun yanak, sarı yüz.
ruh-üş-şatranç	(satranç taşı) itibarlı, saygılı. 4. dizgin. 5. taç. (bkz: efser, iklîl). 6. taraf, yön. (bkz: cânib). 7. hasırotu.
ruhâm	(a.i.) mermer.
ruhâm-ı hâm	işlenmemiş mermer.
ruhamâ	(a.i. rahîm'in c.) rahîm olanlar, (bkz: râhimîn, râhimûn).

ruhâmî	(a.s.) 1. mermere ait, mermerle ilgili. 2. mermerden yapılmış.
rûhânî	(a.s. rûh'dan) 1. ruha ait, ruh ile ilgili. 2. gözle görülemeyen, cismi olmayan. 3. mezhep işlerine ait, âhiretle ilgili olan.
Meclis-i rûhânî	Hıristiyanların, mezheplerine ait işlerin tetkikiyle vazifeli bulunan hey'etleri.
Reis-i rûhânî	papaz, piskopos. 4. i. ruhtan meydana gelmiş olan melek.
rûhâniyân	(a.i. rûhânî'nin c.) ruhtan meydana gelmiş olan melekler.
ruhâniyyât	(a.i. rûhânî'nin c.) (bkz: rûhâniyân, rûhâniyyûn).
rûhâniyyet	(a.i.) 1. rûhânîlik, ruhtan ibaret olanın hâli. 2. ölmüş bir kimsenin devam etmekte olan ruhunun kudreti. 3. İslâmiyetin dışındaki din adamlarının özelliği.
rûhâniyyûn	(a.i. rûhânî'nin c.) (bkz: rûhâniyân, ruhâniyyât).
ruhas	(a.i. ruhsat'ın c.) izinler, müsaadeler.
ruhb	(a.i.). (bkz. reheb, rehb).
ruhbân	(a.i. râhib'in c.) evlenmeyen papazlar, (bkz: râhibân, rehebân).
ruh-bahş	(a.f.b.s.) can bağışlayan.
ruhbâniyyet	(a.i.) ["rehbâniyyet" şekli doğrudur], (bkz: rehbâniyyet).
rûh-efzâ	(a.f.b.s.) 1. ruha tazelik veren, cana can katan. 2. müz. Türk müziğinde en az iki asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
rûh-fersâ	(a.f.b.s.) ruh yıpratan.
rûh-firîb	(a.f.b.s.) ruh avlayıcı; ruh eğlendirici.
rûhî	(a.s.) 1. ruha ait, ruhla ilgili, ruhça. 2. i. erkek adı.
Rûhî	(a.h.i.) XVI. asırda yetişen vâdî sahibi büyük Osmanlı şâiri Rûhî-i Bağdâdî.
rûhiyyât	(a.i.) psikoloji, ruhbilim, fr. psychologie.
rûhiyye	(a.i.) 1. fels. tinselcilik, fr. spritualisme. 2. hek. dibi iltihaplı ve yassı bir takım kabarcıklar ile meydana gelen bir nevi cilt hastalığı. 3. s. "rûhî" nin müen. 4. i. kadın adı.
rûhiyyet	(a.i.) (bkz: rûhiyye).
rûh-nevâz	(a.f.b.i.) 1. ruh okşayan. 2. müz. Türk müziğinde bir makam. Dr. Suphi Ezgi tarafından, pûselik'in aşîran (mi) perdesindeki şeddine verilmiş isimdir. Güçlü -beşinci derece olan- si (pûselik) perdesidir. Donanımına (fa) için bir küçük mücennep diyezi konulur (yâni mi "mineur" ün aynıdır).
rûh-perver	Yedenine "re" diyezi, nota içinde kullanılır. Sesleri, pestden tîze doğru şöyledir hüseynî-aşîran, mahur, rast, dügâh, çargâh, neva, nim hisar (veya hisar) ve hüseynî. Niseb-i şerîfe'den 9 adedine mâliktir (mülayim), Umumiyetle çıkıcı olarak seyreder.
rûh-perver	(a.f.b.s.) ruh besleyen, ruha kuvvet ve ferahlık veren.
ruhsâr, ruhsâre	(f.i.) 1. yanak (bkz: ruh1, hadd, izâr). 2. yüz, çehre, (bkz: ruh2).
hatt-ı ruhsâr	yüzde sakaldan önce çıkan ayva tüyleri.
ruhsat	(a.i.c. ruhas, ruhsat) izin, müsaade.
ruhsat-ı nezzâre	bakma izni, bakmaya müsâade etme.
ruhsat-ı niyâz	yalvarma izni.
ruhsât	(a.i. ruhsat'ın c.) izinler, müsaadeler.
ruhsatiyye	(a.i.) izin kâğıdı [ticâret veya sanat için verilen].

ruhsat-nâme	(a.f.b.i.) izin kâğıdı.
ruhsat-yâb	(a.f.b.s.) izin alan.
ruh-sûde	(f.s.) yanağını, yüzüne süren, yüzünü sürmüş.
ruh-sûdegî	(f.b.i.) "ruh-sûde" lik, yüz sürmüşlük.
rûh-ullah	(a.b.i.) Müslümanlar tarafından Hz. Îsa için kullanılan bir terim.
ruk'a	(a.i.c. ruka', rıka') 1. üzerine yazı yazılan kâğıt, deri parçası. 2. kısa mektup, (bkz: şukka). 3. yama. 4. dilekçe.
ruka'	(a.i. ruk'a'nın c.) (bkz: rıka').
rukabâ'	(a.s. rakîb'in c.) 1. rakipler; ricâl-i gayb'den bir zümre. 2. i. bekçiler, (bkz. rakîbân).
rukad	("ka" uzun okunur, a.i.) uyuma, uyku. (bkz: nevm).
rukbâ	(a.i. irtikab'dan) huk. [eskiden] "ben senden önce ölürsem senin olsun, sen benden önce ölürsen benim olsun" diyerek bir şeyi hibe etme.
rukud	("ku" uzun okunur, a.i.) uyuma. (bkz. nevm, rukad).
rukum	("ku" uzun okunur, a.i. rakam'ın c.) rakamlar.
rukye	(a.i.) büyücü ve üfürükçülerin okuduklan şey, afsun, (bkz. nefs).
rukye-hân	(a.f.b.s.) afsuncu, üfürükçü. (bkz: neffâs, neffâse, sihr-bâz).
rûm	(a.i.) 1. Romalı. 2. Arap ilinde başka ilden olan kimse. 3. Anadolu. 4. Osmanlı. 5. Sivas ve yöresi.
Mollâ-yi Rûm	Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî.
rû-mâl	(f.b.s.) yüz süren, yüz sürücü.
rûmâlî	(f.b.i.) yüz sürücülük.
rûmî	(a.s.)1.(bkz: rûm2) 2. i.Rum ülkesinden;Anadolulu. 3 .i.g.s. süslemede (tezhip) sitilize edilmiş yapraklan andıran ve umumiyetle zıd kıvrımlı iki parçacıktan, bâzan tek parçadan ibaret olan motiflerle bir göbeğe bağlı olarak spiral kıvrımları hâlinde yapılan süsleme nev'i ve süslemedeki motiflerden her biri.
Rûmiyye	(a.h.i.) tas. Abdülkadir-i Geylânî tarafından kurulan "Kadirî" tarikatı şubelerinden biri. [kurucusu Şeyh İsmâil Rûmî'ye nispetle" İsmâiliyye" de denir].
rûmiyye	(a.s.) ["rûmî" nin müen.].(bkz: rûmî).
rumûs	(a.i. rems'in c.) sinler, mezarlar, kabirler. (bkz: kubûr).
rumûz	(a.i. remz'in c.) remizler, işaretler; mânâsı gizli olan sözler.
rumûz-i istiklâl	istiklâl remizleri.
rumûz-i kimyeviyye	kimyasal semboller.
rumûz-i milliyyet	milliyet remizleri, işâretleri.
rumûzât	(a.i. rumûz'un c.) rumuzlar, işaretler.
rû-nümâ	(f.b.s.) 1. yüz gösteren, meydana çıkan. 2. i. yüz görümlüğü.
rû-nümâyî	(f.b.i.) yüz göstericilik, meydana çıkma.
rû-nümûde	(f.b.s.) yüz göstermiş, meydana çıkmış.
rû-nümûn	(f.b.s.) yüz gösterici, meydana çıkan, (bkz: rû-nümâ).
rû-pûş	(f.b.s. ve i.) 1. yüz örtüsü. 2. yüz örtücü, yüz önen.
rû-sefîd	(f.a.b.s.) yüzü ak, alnı pak, şerefli.
rusg	(a.i.) anat. bilek.
rusg-ül-kadem	anat. topuk kemiğini oluşturan yedi kemik.
rusg-ül-yed	anat. el bileği.

rû-siyâh	(f.b.s.) kara yüzlü, yüzü kara, ayıbı olan.
rû-siyeh	(f.b.s.). (bkz. rû-siyâh, siyeh-rû).
rûspî	(f.i.) orospu, (bkz: fahişe).
rûstâ	(f.i.) köy. (bkz: dih, karye, rustâk).
rûst-â-hîz	(f.i.) kıyamet günü. (bkz. rüst-â-hîz, rüst-e-hîz, yevm-i kıyâmet).
rustâî, rustâyî	(f.i.) köylü, (bkz. rüstâî, rüstâyî).
rustâk	(a.i.c. resâtîk) köy. (bkz: dih, karye, rûstâ).
rustâkî	(a.s.) köylü, (bkz: dîhkan).
rûşen	(f.s.)1.aydın, parlak. 2. belli, meydanda, (bkz: ayân, âşkâr, müşa'şa'1, zâhir). 3. i. erkek adı.
rûşenâ	(f.s.). (bkz: rûşen).
rûşenâyî	(f.i.). (bkz. rûşenî 1, 2).
rûşen-basar	(f.a.b.s.) açık görüşlü.
rûşen-beyân	(f.a.b.s.) açık söyleyen, fasih konuşan.
rûşen-çerâğ	(f.b.s.) "kandili parlak yanan" mutlu. (bkz: bahtiyar).
rûşen-dil	(f.b.s.c. rûşen-dilân) gönlü aydınlık, hakikatleri bilen, (bkz. rûşen-zâmir).
rûşen-dilân	(f.b.s. rûşen-dil'in c.) gönlü aydınlık olanlar, hakikatleri bilenler.
rûşen-fuâd	(f.a.b.s.) aydın yürekli.
rûşen-ger	(f.b.s.) cila yapan, parlaklık veren.
rûşen-gîr	(f.b.s. ve i.) parlatıcı, cilâcı, cila veren.
rûşenî	(f.i.) 1. aydınlık, açıklık. 2. belli olma. 3. bir tarikatın adı. 4. Halvetiye'nin Rûşenî kolunun kurucusu olan Aydınlı Ömer Dede.
Rûşeniyye	(a.h.i.) tas. Halvetiyye tarîkati şubelerinden biri. [kurucusu Şeyh Dede Ömer Rûşenî'ye nispetle bu adı almıştır].
rûşen-zamîr	(f.a.b.s.). (bkz. rûşen-dil).
rû-şinâs	(f.b.s.) bilen, tanıyan.
rû-şinâsî	(f.b.i.) aşinalık, tanıdık.
rutab	(a.i.) hurma, olgun hurma.
rutûbet	(a.i. ratb'dan) yaşlık, nem. (bkz. bell).
ruûd	(a.i. ra'd'dan, ra'd'ın c.) gök gürlemeleri.
ruûnet	(a.i.) l. bönlük, sünepelik. 2 . insana ağır gelecek hallerde bulunma.
ruvât	(a.s. râvî'nin c.) rivayet edenler, hikâye edenler, (bkz: peyâm-âverân, peyâm-âverdegân, râviyân).
rûy	(f.i.) tunç.
rûyâ	(f.s.) yerden biten, bitici. (bkz: nâbit).
rûyîn	tunçtan. 2. i. tunç.
rûyîn-ten	(f.b.s.) tunç vücutlu, güçlü kuvvetli.
rûy-ver	(f.s.) tunçtan.
rûz	(f.i.c. rûzân) l. gün. (bkz: yevm). 2. gündüz. (bkz: nehâr).
rûz-i belâ	Kıyamet günü. (bkz: rûz-i ceza, rûz-i hisâb).
rûz-i cezâ, -i haşr, -i hisâb	Kıyâmet günü. (bkz: mahşer).
rûz-i elest	Allah'ın ruhları yaratıp biraraya topladığı gün.
rûz-i hızır tevzîi	tar. İmparatorluk devrinde örfî vergilerin ilk taksidinin toplandığı gün.
rûz-i kıyâmet	(bkz: rûz-i cezâ).

rûz ü şeb	gece ve gündüz. (bkz: Leyl ü nehâr).
ruzaâ'	(a.i. razî'in c.) 1. süt kardeşler. 2. süt emen çocuklar.
rûzân	(f.i. rûz'un c.) günler; gündüzler, (bkz: eyyâm).
rûzâne	(f.i.) gündelik, (bkz: rûzîne, yevmiyye).
rûz-bân	(f.b.i.) kapıcı.
rûz-be-rûz	(f.zf.) günden güne. (bkz: yevmen-fe-yevmen).
rûze	(f.i.) oruç. (bkz: savm, sıyâm).
rûze-dâr	(f.b.s.) oruçlu, (bkz: sâim).
rûz-efrûz	(f.zf.) (bkz: rûz-be-rûz).
rûz-efzûn	(f.b.s.) 1. uzun ömürlü. 2. ömür uzatan.
rûze-güşâ	(f.b.s.) oruç açan, oruç bozan, iftar eden.
rûze-hâr	(f.b.s.) oruç yiyen, oruçsuz.
rû-zerd	(f.b.s.) sarı yüzlü, sararmış.
rûzgâr	(f.i.). (bkz. rüzgâr).
rûzî	(f.s.) 1. gündüze ait, gündüzle ilgili. 2. i. rızık, azık; nasip, kısmet.
rûzî-dih	(f.b.i.). (bkz. rûzî-resân).
rûzî-hâr	(f.b.s.) rızık, azık yiyici; mahlûk, canlı.
rûzîne	(f.i.) gündelik, (bkz: rûzâne, yevmiyye).
rûzîne-dâr	(f.b.s. ve i.) gündelikçi.
rûzî-resân	(f.b.s.) rızık ulaştıran, Allah.
rûzî-yâne	(f.b.i.) günlük kısmet, günlük azık.
rûz-merre	(f.s.) her günkü, her günlük, (bkz: yevmî).
rûz-nâmçe	(f.b.i.)1."vukuât-ı yevmiye defteri", günlük hâdiselerin yazıldığı defter.
rûz-nâme	(f.b.i.) 1. yevmiye defteri. 2. takvim. 3. günlük hâdiselerin yazıldığı kâğıt, gazete. 4. gündem.
rûz-nâmçe-i hümâyûn	tar. Osmanlı İmparatorluğu devrinde kazaskerler tarafından tutulan kadı ve müderris namzetleri defteri.
ruznâme-i havâdis	vaktiyle Çörçil adında bir İngiliz'in Türkçe olarak İstanbul'da çıkardığı gazetenin ismi.
rûz-nâme-i müzâkerât	konuşma gündemi.
-rübâ	(f.s.) "kapan, kapıcı" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
âhen-rübâ	demir kapıcı, mıknatıs.
dil-rübâ	gönül kapan… gibi.
rübâb	(a.i.) 1. müz. (bkz: rebâb), 2. Cemâl Nâdir tarafından İstanbul'da yayımlanmış edebî, içtimaî, felsefî bir dergi.
Rübâb-ı Şikeste	(kırık rübap, saz) şâir Tevfik Fikret'in 1899'da yayımladığı, dört bölümden ibaret şiir kitabı.
Rübâb-nâme	(a.f.b.i.) Sultan Veled'in 1301'de tasavvufî fikirlerini ifâde etmek için yazdığı eseri.
rübâî	(a.s.c. rübâiyyât) 1. dört'e mensup, dörtle ilgili. 2. i. ed. aynı esasta 24 şekilli vezinle yazılan dört mısrâlık şiir. 3. i. masdarı dört harfli fiil.
rübâi-l-adlâ	geo. dört kenarlı şekil.
rübâi-l-büzûr	bot. dört çekirdekli meyve.
rübâi-l-cenâh	zool. dört kanatlı haşerat.
rübâi-l-esâbî'	bot. dört yapraklı [çiçek, ağaç].
rübâi-l-ezhâr	bot. dört çiçekli bitki.

rübâî-mezîd-ün-fih	gr. mastarını meydana getiren dört harften üçü aslî olup biri veya ikisi sonradan katılarak meydana getirilen kelimeler [tedahrec… gibi].
rübâi-t-terkîb	azot, oksijen, hidrojen, karbondan olma.
rübâî-mücerred	gr. mastarını meydana getiren dört harften hepsi de aslî olan kelimeler [dahrec… gibi].
rübâî-yi musarra'	gr. üçüncü mısraı da kafiyeli olan rübâî.
rübâi-l-vücûh	geo. dört yüzlü [şekil].
rübâi-z-zevâîza	geo. dört köşeli şekil.
rübâiyyât	(a.i. rübâî'nin c.) rübâîler.
rübâiyyât-ı Hayyâm	Hayyâm'ın rübâîleri.
rübâiyye	(a.i.) ön dişler ile azı dişleri arasında ve ikisi altta bulunan dört diş.
rübbemâ	(a.zf.) ba'zan, bâzı kere.
rübû	(a.i. reb'in c.). (bkz. ribâ).
rübûbiyyet	(a.i. rabb'den) 1. efendilik. 2. tanrılık, ulûhiyyet.
rübûde	(f.s.) kapılmış, kapılan, (bkz: mübtelâ).
dil-rübûde	gönlü kapılmış, (bkz: meftûn).
rüchân	(a.i.) 1. üstünlük, üstün olma. (bkz: efdâliyyet, fâikiyyet).
esbâb-ı rüchân	üstünlüğe sebebolan şeyler, [aslı recehân olup terazinin bir kefesi ağır basmak manasınadır.]. 2. erkek veya kadın adı.
rüchâniyyet	(o.i.) üstün olmaklık. (bkz: fâikiyyet).
rücû'	(a.i.) 1. dönme, geri dönme. 2. cayma, sözünden dönme, sözünü geri alma.
rücû-i bahr	coğr. denizin çekilmesi.
rücû ve nüzûl	tas. bezm-i elestte, yânî ezeldeki ruhlar vakti gelince bu maddî âleme iner, önce cemâddadır, sonra nebata, hayvana, insana nihayet insân-ı kâmile geçer, oradan ilk indiği büyük ruha, yânî Allah'a ittisal peyda eder. İşte o inişle bu çıkışa nüzûl ve uruc (rücû) denir.
rücûa kefâlet	ilk kefilin borçluya karşı olan rücû hakkına kefil olma.
rücûan	(a.zf.) geriye dönerek.
rücûm	(a.i. recm'in c.) 1. taşlamalar, taşa tutmalar. 2. akan yıldızlar.
rücüm	(a.i.) akan yıldız, meteor. (bkz: şihâb).
rücz	(a.i.). (bkz. ricz).
rüdûm	(a.i. redm'in c.) sedler, bendler.
rüesâ	(a.i. reîs'in c.) reisler, başkanlar.
Rüfâî	(a.h.i.) (bkz: Rifâî).
rüfâiyye	(a.i.) (bkz: rifâiyye).
rüfât	(a.i.) çürümüş, unufak olmuş şey.
azm-i rüfât	çürümüş kemik.
rüfedân	(a.i.) rafadan yumurta.
rüfeka'	"ka" uzun okunur. (a.i. refîk'in c.) arkadaşlar. (bkz: hem-râhân, pâdâşân).
rüft	(f.i.) süpürme.
rüft ü rûb	(süpürüp temizleme) mec. gezip tozma.
rüfû	(f.i.) dikişi bellisiz yama; örgü.
rüfû-gâri	(f.b.i.) örücülük.
rüfû-ger	(f.b.i.) örücü, örgücü.

rühâvî	(f.i.) 1. ruha (Urfa) halkından olan. 2. kurulunca kendi kendine çalan sandıklı bir çalgı, [müzikte "rehâvî" şeklinde kullanılmıştır].
rühn	(a.i. rehn'in c.). (bkz. rühûn).
rühûn	(a.i. rehn'in c.) rehinler. (bkz: rehn).
rühün	(a.i. rehn'in c.). (bkz. rühûn).
rükbân	(a.s. râkib'in c.) binenler, binmişler, biniciler, (bkz: fürsân).
rükbe	(a.i.c. rükeb, rükebât) anat. diz, dizkapağı.
rükeb	(a.i. rükbe'nin c.) anat. dizler, dizkapaklan. (bkz: rükebât).
rükebât	(a.i. rükbe'nin c.) anat. dizler, dizkapakları. (bkz: rükeb).
rükn	(a.i.erkân) 1. bir şeyin en sağlam tarafı, temel direği. 2. kolon, direk, (bkz: sütün). 3. nüfuzlu, ehemmiyetli, kuvvetli kimse. 4. huk. İslâm hukukunda sözleşmenin kurulmuş sayılması için bulunması gerekli şartlar.
rükn-ül-bey'	fık. satış şartı.
rükn-üd-dîn	(a.b.i.) erkek adı olarak bizde "rükneddîn" şeklinde kullanılan bu kelime "dînin en sağlam olanı, dînin temel direği" demektir.
Rükniyye	(a.h.i.) tas. Kibreviyye tarikatı şubelerinden biri. [Firdevsiyye de denilir. Kurucusu Rükneddîn-ül-Firdevsî'ye nispetle bu adı almıştır].
rükû’	(a.i.) 1. öne doğru eğilme. 2. namazda dizlere tutunarak vücûdun belden yukarısı yere müvâzî gelecek şekilde eğilme hareketi.
rükûb	(a.i.) 1. binme. 2. bir vasıtaya binme.
rükûd	(a.i.) râkidlik, râkid olma, durulma, durgunluk, (bkz: rükûdet).
rükûd-i hevâ	durgun hava.
rükûdet	(o.i.) durulma, durgunluk. (bkz. rükûd). [yapma kelimelerdendir].
rükûn	(a.i.) can ve gönülden meyil.
rükûnet	(a.i.) ağırbaşlılık, gururluluk. (bkz: rekânet, vakar).
rüküb	(a.i. rikâb'ın c.) üzengiler.
rümh	(a.i.c. rimâh) 1. kargı, mızrak, süngü. 2. mec. fukarâlık, yoksulluk.
rümhî	(a.s.) 1. kargıya, mızrağa, süngüye mensup, bunlarla ilgili. 2. bot. i. yaprağının ucu sivri olan nebat (bitki).
rümis	(a.s.) ipi çürük [kimse], sözüne güvenilmeyen [adam].
rümmnân	(a.i.) bot. nar. (bkz: enâr).
rümmânî	(a.s.) 1. nar çiçeği renginde olan. 2. kır ile doru arasında bir tonu olan at.
rümmâniyye	(a.i.) bot. nargiller.
rüselâ	(a.i. resûl'ün c.) peygamberler, (bkz: rüsül).
rüsl	(a.i. resûl'ün c.). (bkz. rüselâ, rüsül).
rüst-â-hîz	(f.i.) kıyamet, mahşer.
Rûz-i rest-â-hîz	kıyamet günü. (bkz: yevm-i kıyamet).
rüstâî, rüstâyî	(f.s.) 1. köy ile ilgili. 2. i. köylü, (bkz. rustâî, rustâyî). 3. ed. pastoral nevi.
-rüste	(f.s.) "bitmiş, çıkmış, yetişmiş manalarıyla birleşik kelimeler yapar.

nev-rüste	yeni yetişmiş [nebât (bitki)].
rüst-e-hîz	(f.i.) (bkz. rest-â-hîz).
Rüstem	(f.h.i.) 1. Ünlü İran şâiri Firdevsî'nin Şehnâme'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı. [Türk edebiyatında "Rüstem-i zâl", halk dilinde "Zaloğlu Rüstem" şeklinde geçer]. 2. erkek adı.
rüstem-âne	(f.b.zf.) İran'ın ünlü pehlivanı Rüstem gibi, pehlivancasına.
rüstî	(f.i.) 1. yiğitlik. (bkz: fütüvvet). 2. üstünlük. (bkz: muvaffakıyyet). 3. kuvvet. (bkz: nîru).
rüsûb	(a.i.c. rüsûbât) tortu, çöküntü.(bkz: dürdî).
rüsûb-ül-hamr	şarap tortusu
rüsûbât	(a.i. rüsûb'un c.) tortular, çöküntüler.
rüsûbî	(a.s.) jeol. tortusal.
rüsûbî sahrâ	jeol. tortul kütle.
rüsûh	(a.i.) 1. muhkem, sağlam olma. 2. bir ilmin derinliğine, inceliğine varma. 3.maharet, meleke.
rüsûhiyyet	(o.i.) 1. sağlamlık, (bkz: metânet).2.maharet; meleke, hazâkat; incelik.
rüsûm	(a.i. resm'in c.) 1. vergiler, gümrük vergileri. 2. usûl, merâsim.
rüsûm-ı cülûsiyye	tar. Osmanlı İmparatorluğunda timar, zeâmet ve diğer makam sahiplerinden cülûs münasebetiyle alınan vergiler.
rüsûm-i lütf ü kerem	lütuf ve kerem âdetleri; iyilik ve ihsan usulleri.
rüsûm-i müctemia	tar. Osmanlı İmparatorluğunda ülkede yapılan veya dışarıdan getirilen her türlü içkiden alınan vergi.
rüsûm-i sitte	"ipek, tütün, balık avı, tuz, içki ve pul" dan alınan vergiler.
rüsûmât	(a.i. rüsûm'un c.) gümrük idâresi.
rüsûmî	(a.s.) rüsûm'a ait, rüsum, vergi ile ilgili.
rüsûmiyye	(a.s.) ["rüsûm" un müen.]. (bkz: rüsûm).
rüsül	(a.i. resûl'ün c.) peygamberler. (bkz: rüselâ).
Hâtem-ür-rüsül	(peygamberlerin en son geleni, son peygamber) Hz. Muhammed.
rüsvâ [y]	(f.s.) rezil, itibarsız, haysiyetsiz, (bkz: hazûl).
rüsvây-i âlem	en bayağı, çok aşağılık adam.
rüsvâyî	(f.i.) rezillik, haysiyetsizlik, itibarsızlık. (bkz: hîz).
rüşâ	(a.i. rişvet'in c.) rüşvetler. (bkz: rişâ).
rüşd	(a.i.) 1. doğru yolu bulup gitme, doğru yolda gitme. 2. doğru düşünme, akıl sahibi olma. 3. bâliğ olma, bülûğa erme, erginlik.
hadd-i rüşd	erginlik çağı.
isbât-i rüşd	erginliğini şer'an ve resmen isbât ettirme.
rüşdî, rüşdiyye	(a.s.) 1. rüşd'e, erginliğe ait, erginlikle ilgili. 2. i. orta okul. [eskiden iptidaî ile i'dâdî arasında -üçü ilk, üçü orta olmak üzere- altı sınıflık bir mektep idi]. 3. i. birincisi erkek adı.
rüşeym	(a.i.) biy. oğulcuk, fr. embryon. 2. bot. embriyon.
rüşeym-i ârızî	bot. geçici cücük.
rüşeymî	(a.s.) embriyon hâlinde olan, taslak.
rüşvet	(a.i.) 1. vazifeli bir kimsenin elindeki imkânları para veya mal karşılığında kötüye kullanması. 2. bu şekilde verilip alınan para veya mal. (bkz: rişvet).

rütbe	(a.i.c. rüteb) 1. sıra, derece, basamak.
rütbetü'l-ilm a'le'r-rüteb	ilim rütbesi, rütbelerin en yükseğidir.
rütbe-i akl	aklın derecesi.
rütbe-i esmâ	İsimlerin belli bir aşamaya göre sıralanışı. 2. me'murluk mevkii, derecesi.
rütbe-i bâlâ	tar. Osmanlı İmparatorluğunda Rumeli ve Anadolu kazaskerliğinden sonra gelen en yüksek rütbe.
rütbe-şinâs	(a.f.b.s.) rütbe tanır, derece bilir.
rütbet	(a.i.). (bkz. rütbe).
rütbetlü	(a.t.s.) Osmanlılar devrinde Hıristiyan, rûhânî reislere ve patriklere verilen ünvan.
rütbî, rütbiyye	(a.s.) rütbeye mensup, derece, rütbe ile ilgili.
rüteb	(a.i. rütbe'nin c.) rütbeler, dereceler.
rüteb-i askeriyye	askerlik rütbeleri.
rüteb-i ilmiyye	sarıklılar sınıfında bulunanların rütbeleri.
rüteb-i mülkiyye	sivil memurlara mahsus rütbeler, dereceler.
rüteylâ	(a.i.) zehirli ve iri bir cins kır örümceği.
rüûs	(a.i. re's'in c.) 1. başlar. 2. sadrâzamın verebileceği küçük rütbeler için verilen resmî yazı. 3. ilmiye, sarıklı ulemâ derecelerinden biri. [medrese tahsilini bitirip mülâzim olanlar, yedi senelik mülâzemet müddetini bitirdikten sonra şeyhülislâmın bulunduğu rüûs (yeterlik) sınavına girerken, kazananlar ibtida hariçle müderris tayin olunur.].
rüvâk	(a.i.). (bkz. revâk).
rüvâkî	(a.s.c. rüvâkıyyûn). (bkz: revâkî).
rüvât	(a.s. râvî'den) rivayet edenler, söylentide bulunanlar.
rüveyde	(a.s.) 1. hoş, ince, nâzik. 2. kadın adı.
rüveyha	(a.i.) 1. incelik, zariflik. 2. fels, fr. elegance.
rü'yâ	(a.i.) 1. düş. 2. mec. gerçekleşmesi beklenen şey, umut.
rü'ya-yi kâzibe	gerçekleşmeyen yalancı rüya.
rü'yâ-yı sâdık	gerçekleşen rüya.
rü'yâ-âmîz	(a.f.b.s.) rüya gibi.
rü'yet	(a.i.) 1. görme, bakma, görülme.
cihâz-ı rü'yet	hek. görme cihazı. 2. idare etme, çevirme, yönetme. 3. araştırma.
rü'yet-i muhâsebe	huk. vasiye ait hesabın hâkim (yargıç) tarafından görülmesi.
rü'yet fi-llah	fels. Tanrı'da görme.
rüzelâ	(a.s. rezîl'in c.) : reziller. (bkz: evbâşân, hazele).
rüzgâr	(f.i.) 1. zaman, devir. (bkz: hengâm, vakt). 2. dünyâ. (bkz. âlem). 3. yel. (bkz. bâd, rîh).
rüzgâr-ı küllî	koz. (bkz: nikat-ı cihât).
rüzz	(a.i.) bot. pirinç, (bkz: erz).

S

sâ'	(a.ha.) "se" harfinin Arapça adı.
sâ-i müsellese	üç noktalı "se" harfi.
-sâ	(f.s.) benzetme edatı olan "âsâ" nın hafifletilmişi.

anber-sâ anber gibi.
gayr-sâ gayır gibi.
-sâ[y] (f.s.) "süren, sürücü" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
cebhe-sâ yüz süren.
cebîn-sâ [y] alın süren.. gibi.
sâ' (a.i.c. esvâ) bin dirhemlik bir hububat ölçeği.
saa (a.i.). (bkz. sia).
saâde, saâdet (a.i.) mutluluk.
Bâb-ı saâet (Bâb-üs-saâde) İstanbul'da, Topkapı Sarayında karaağaların beklediği kapı.
Asr-ı saâdet, Vakt-i saâdet, Zemân-ı saâdet Hz. Muhammet zamanı.
saadet-i ebediyye sonsuz mutluluk.
saadet-i tâmme fels. üstün mutluluk, üsmut.
saâdet-i uzmâ fels. üsmut, fr. beatitude.
saâdet-bahş (a.f.b.s.) saadet verici.
saâdet-encâm (a.b.s.) mutlulukla sona eren.
saâdet-hâne (a.f.b.i.) 1. büyük bir zâtın evi. 2. mutlu kimselerin yaşadığı ev.
saâdet-intimâ (a.b.i.) şanslı, talihli.
saâdetlü (a.t.s.) askerlikte mîralay (albay) ile birinci ferik (korgeneral), sivilde vezir ile mîrülümerâlık rütbeleri arasındaki kimselerin resmî ünvanı.
saâdet-meâb (a.f.b.s.) saadet sahibi.
saâdet-mend (a.f.b.s.) mutlu. (bkz. bahtiyar, mes'ûd).
saâdet-mendî (a.f.b.i.) bahtiyarlık, mutluluk.
Saâdet-nâme (a.f.b.i.) 1. İranlı Hüseyin Vâız'ın Kerbelâ faciasını hikâye eden "Ravzat-üş-şühedâ" adlı eserinin çevirmesidir. Çeviren 1505 (H. 911) de İstanbul'da ölen Balıkesirli Mehmed Muhiddin Câmî'dir. 2. XVI. asrın şâir ve bilginlerinden Pirizrenli Şem'î'nin III. Murad'ın yakınlarından Zeyrek Ağa adına Ferîdüddîn-i Attâr'ın Pendnâmesi üzerine yaptığı muhtasar şerhdir.
saâdet-nümûd (a.f.b.s.) saadet, mutluluk gösteren.
saâdet-penâh (a.f.b.i.) bahtiyarlık, mutluluk yeri.
saâdet-unvân (a.b.s.) cennette mutluluğa kavuşmuş.
saâlib (a.i. sa'leb'in c.) tilkiler.
saâlik (a.i. su'lûk'ün c.) 1. dilenciler; dervişler; kalenderler. 2. serseriler.
sâat (a.i.c. sâât) 1. saat. 2. vakit, zaman. 3. muayyen vakit. 4. kıyamet.
eşrât-ı sâat kıyamet alâmetleri.
eşref-i sâat uğurlu zaman.
saat-i hakikî astr. Güneş'ten irtifa alınmak suretiyle bulunan saat ki, bu, ölçünün yapıldığı mahallin hakikî saatidir.
sâat-i muhtâr uğurlu vakit.
sâat-i nücûmî astr. bir yıldızın i'tidâl-i re-bîî noktasından veya mahallin nısf-ün-nehâr'ından (meridyen) arka arkaya iki geçişi arasındaki zamanın 24 de biri (cideral time).
sâat-i vasatî astr. hakîkî Güneş'e tabî olmamak üzere muntazam hareket ettiği tasavvur olunan mevhum bir güneşin, mahallin nısf-ün-

Tarihvemedeniyet.org

	nehâr'ından (meridyen) arka arkaya iki defa geçişi arasındaki zamanın 24 de biri. (mean time).
sâat be sâat	saatten saate.
saat zâviyesi	astr. her hangi bir yıldızın saat zaviyesi, o yıldızın mürûr-i ulyâ'dan nısf-ün-nehar (meridyen) dâiresine kadar hareketi sırasında meydana gelen açının saat cinsinden ifadesidir. (l saat 15 derecedir).(bkz: mürûr-i ulyâ).
sâât	(a.i. sâat'in c.) saatler.
sa'b, sa'be	(a.s. suûbet'den c. sıâb) 1. güç, zor, çetin.
umûr-ı sa'be	zor, çetin işler, (bkz: asîr).
sa'b-ül-fehm, sa'b-ül-meâl	anlaşılması güç olan.
sa'b-ül-husûl	meydana gelmesi güç olan.
sa'b-ül-mürûr	geçilmesi güç olan. [en çok yalçın dağlar hakkında kullanılır]. 2. kuvvetli, zorlu. 3. mec. söz dinlemez, inatçı kimse.
sabâ	(a.i.) 1. gün doğusundan esen hafif ve lâtif rüzgâr.
esb-i sabâ-reftâr	rüzgâr gibi uçan at. 2.müz. Türk müziğinin en eski ve mâruf makamlarındandır. Türk müziğinin en orijinal ve karakteristik makamlarından biri olan sabâ, yürekler parçalayıcı, gönüller yakıcı bir hüzün, elem, zühd ve pişmanlık duygusunu gayet net olarak bildirir. Rağbetle kullanılmış bir makamdır. Çargâh'da zengûle (ki bu makam şevk-efzâ'nın terkibinde de mevcuttur) ile sabâ dörtlüsünden mürekkeptir. Bu dörtlü ile dügâh (la) perdesinde kalır. Zengûle'nin durağı çargâh perdesi, sabâ'da çok mühim bir rolü olan güçlüdür. Çargâh'da zengûle'nin güçlüsü olan rast (sol) perdesi gibi ikinci bir güçlünün, fazla kıymeti yoktur. Donanımına "si" koma bemolü ile "re" bakıyye bemolü konulur. Çargâh'da zengûle'nin "la" bakıyye bemolü; nota içinde kullanılır.
sabâ-aşîrân	(a.f.b.i.) müz. elde yalnız nümunelik fahte usûlünde "la" bir peşrevle "la" bir saz semaîsi bulunan mürekkep makam. Sabâ ile aşîran'da uşşak'dan ibarettir. Umumiyetle inici olarak seyrettikten sonra, ikinci dizi ile aşîran (mi) perdesinde kalır. Güçlüleri birinci derecede sabâ'nın güçlüsü çargâh (do), ikinci derecede de aşîran'da uşşâk'ın güçlüsü ve sabâ'nın durağı dügâh (la) perdeleridir. Donanımına sabâ gibi "s" koma bemolü ile "re" bakıyye bemolü konulur. Sabâ'nın "la" bakıyye bemolü, aşîran'da uşşak'ın iki bekar ile "fa" bakıyye diyezi nota içerisinde kullanılır.
sabâ-berâber	(a.f.b.s.) sabâ rüzgârı gibi hafif ve lâtif.
sabâbet	(a.i.) âşıklık, sevgi.
sabâh	(a.i.) sabah.
ale-s-sabâh	çin-i sabah, sabahleyin erkenden.
sabâh-ı mahşer	kıyamet sabahı.
sabâh meydanı	Tekkede çile dolduranların sabahları toplandıkları meydan.
sabâh sabâh	sabahın erken saatinde.
sabâhat	(a.i. subh'dan) 1. güzellik, lâtiflik, yüz güzelliği.
sabâhat-i sîmâ	yüz güzelliği. 2. kadın adı.
sabâh-gâh	(a.f.b.i.) sabah vakti. (bkz. bâm-dâd).

Tarihvemedeniyet.org

sabâh-ül-hayr (a.b.i.) bâzı atların alnında bulunan beyaz leke. [bu beyazlık, alnından burnunun üstüne kadar uzarsa buna "akıtma" derler].

sabâ-pûselik (A.f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Tahminen bir buçuk asır evvel veya biraz daha yakın bir zamanda Dede Ef. tarafından terkîbedilmiştir. Makam, sabâ'nın sonuna pûselik beşlisi veya tam dizisi ilâvesinden ibarettir. Pûselik ile dügâh (la) perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede sabâ'nın güçlüsü çargâh (do), ikinci derecede de pûselik'in güçlüsü hüseynî (mi) perdeleridir. Umumiyetle çıkıcı olarak seyreder. Donanımına sabâ'nın "si" koma ve "re" bakıyye bemolleri konulur. Sabâ'nın "la" bakıyye bemolü ile pûselik'in iki bekan ve "sol" bakıyye diyezi nota içinde kullanılır.

sabâ-reftâr (a.f.b.s.) rüzgâr gibi hafif ve çabuk giden [en çok at hakkında kullanılır].

sabâret (a.i.). (bkz. kefalet).

sabâ-uşşâk (a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

sabâvet (a.i.) sabîlik, çocukluk.

sabâyâ (a.i. sabiyye'nin c.) küçük kızlar, kız çocukları.

sabâ-zemzeme(veya sabâ kürdî)(a.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır: sabâ ile kürdî dörtlüsünden mürekkeptir. Bu dörtlü ile dügâh "la" perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede sabâ'nın güçlüsü olan çargâh (do), ikinci derecede de neva (re) perdeleridir. Donanımına sabâ gibi "si" koma ve "re" bakıyye bemolleri konulur. Sabâ'nın "la" bakıyye bemolü, kürdî dörtlüsünün iki bekan ile "si" küçük mücennep bemolü, nota içinde kullanılır.

sabb (a.i.) dökme, dökülme; boşaltma boşaltılma.

sabbâg (a.s. ve i.) 1. boyayan; boyacı. 2. deri altındaki boyalı madde.

sabbâr (a.i. sabr'dan) bot. 1. atlas çiçeği (kaktüs). 2. frenk inciri.

sabbâr (a.s.) çok sabırlı, sabrı çok olan. (bkz: sabûr).

sabbâre (a.s. sabr'dan) ["sabbâr"ın müen.]. (bkz. sabbâr).

sabbâriyye (a.i.) bot. atlasçiçeğigiller, fr. cactees..

Sâbbe (a.h.i.) tas. bid'at ve delâlet ehli arasındaki "Şîa" şubelerinden biri.

sabg (a.i.) 1. boyama, boyanma. 2. bâzı nebat köklerine ispirto, eter gibi şeyler karıştırılarak yapılan ilâç.

sâbık, sâbıka (a.s. sebk'den) 1. geçici, geçen, geçmiş.

sene-i sâbıka geçen yıl. 2. şimdikinden bir evvel me'mûriyette bulunmuş olan. 3. ilerde bulunan, zamanca, rütbece önde bulunan.

sâbık-ül-beyân, sâbık-üz-zikrzikri geçmiş, yukarıda söylenilmiş.

sâbık ve esbak eski ve daha eski.

sâbık ve lâhik eski ve yeni.

sâbıka (a.i.c. sâbıkat,sevâbık) 1. geçmiş şey, geçmiş hal ve vak'a. 2. geçmişte işlenmiş suç.

sâbıka-i meşiyyet-i ilâhiyye mukadderat, alın yazısı.

sâbıka-i mükerrere birden fazla suç işleme.

sâbıka-i mükerrere eshâbındanbirkaç kerre mahkûm ve suçlu olmuş kimse.

Tarihvemedeniyet.org

sâbıkan	(a.zf.) evvelce, bundan önce.
sâbıkîn	(a.s. sâbık'ın c.) sabıklar, geçmişler, önce gelmiş olanlar, (bkz: sâbikun).
sâbıkîn-i İslâm	en önce islâm olan kırk zat. (bkz. sâbıkun-i evvelûn).
sâbi'	(a.i. ve s.) yıldızlara tapanlardan sebea'lı.
sabî	(a.i.c. asbiye, sıbyân, sıbvân, sabye, sıbye, subye) 1. henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk. 2. üç yaşını tamamlamayan erkek çocuk.
sabî-i muabbir	huk. [eskiden] söyleyen ve söylediğini bilen çocuk.
sabi', sâbia	(a.s.) yedinci. (bkz. heftüm).
bâb-ı sâbi'	yedinci bab.
sâbi'-aser	on yedinci.
sâbian	(a.zf.) yedinci olarak, yedinci olmak üzere.
sâbig, sâbiga	(a.s.) tam, uzun, tafsilâtlı.
sabîh, sabîha	(a.s. subh'dan) 1. güzel, lâtif, şirin. 2. i. [birincisi]erkek, [ikincisi] kadın adı.
sâbih	(a.s. sibâhat'den) yüzen, yüzücü.
havz-ı sâbih	yüzer havuz.
sâbiha	(a.i. sibâhat'den. c. sâbihât) 1. gemi. (bkz. keştî, sefine). 2. s. ["sâbih'in müen.]. (bkz. sâbih).
sâbihât	(a.i. sâbiha'nın c.) 1. gemiler. 2. yıldızlar. 3. imanlıların ruhları.
sâbiîn	(a.i. sâbi'in c.) yıldıza tapanlar.
sâbikun	("ku" uzun okunur. a.s. sâbık'ın c.) geçmişler, öne gelip geçmiş olanlar, (bkz: sâbıkîn).
sâbikun-i evvelûn	ilk defa Müslüman olanlar. [40 kişidir ki ilki erkeklerden Hz. Ebû-bekir; kadınlardan Hz. Hadîce, çocuklardan Hz. Alî; sonuncusu Hz. Ömer'dir].
sâbir	(a.s. sabr'dan) sabreden, dayanan, acelesiz bekleyen, dişini sıkan, (bkz: sabûr).
sâbire	(a.s. sabr'dan) ["sâbir" in müen.]. (bkz: sâbir).
sâbirîn	(a.s. sâbir'in c.) sabırlılar.
fukarâ-i sâbirîn	yoksulluğun ıztıraplarına katlanan fakirler.
sâbit	(a.s. sebât, sübût'dan) 1. hareketsiz, kımıldamayan, yerinde duran. 2. ispat edilmiş, anlaşılmış. 3. i. erkek adı.
Sâbit	(a.h.i.) meşhur Türk şairlerindendir. Bosna'da Öziçe kasabasında doğmuştur; asıl adı Alâeddin'dir; Şâir Nâbi ile muasırdır. Şiirlerinde tâbir ve atasözü kullanmaya çok merak salmıştır, İstanbul'da tahsil görerek Bosna, Konya, Diyarbekir mevleviyetlerine eriştikten sonra (H. 1124) de ölmüştür. Dili tutuk olduğundan doğru dürüst konuşamadığı için münâsebet düştükçe "ben konuşamıyorum, bereket versin kalemim biraz konuşuyor, o da konuşmazsa çatlardım" dermiş. Mürettep dîvânı vardır ve yazmadır. Bilhassa "Derenâme" adlı eserinde argoya da yer vermiştir.
sâbit-fikir	saplantı; fr. idee fixe.
sâbitât	(a.s. sâbite'nin c.) seyyar (gezegen) olmayan, yerinde durur gibi görünen yıldızlar. [seyyârâtın zıddı].

sabite	(a.s.c. sâbitât, sevâbit) 1. seyyar (gezegen) olmayan ve yerinde durur gibi görünen yıldız. [seyyare'nin zıddı]. 2. kadın adı. 3. zool. tulumlular.
sâbit-kadem	(a.b.s.) 1. değişmez, devamlı. 2. ayağına sağlam. 3. yerinde veya sözünde duran.
sabiyye	(a.i.c. sabâyâ) ergenlik çağına ulaşmamış, pek küçük kız çocuk.
sabr	(a.i.) 1. sabır, dayanma, katlanma. 2. tas. nefsine hâkim olma, kendini tutma.
sabr-ı cemîl	Allah'dan gelen bir acıya dayanma.
sabr-ı Eyyûb	Hz. Eyyûb'un -dillere destan olan- sabrı. 2. bot. Sokatra adasında çıkan, sarı sabır da denilen ve özü hekimlikte kullanılan bir nebat (bitki).
Sabr ü Sebât	Abdülhak Hâmid'in 1874'te basılmış bir tiyatro eseri.
sabûh	(a.i.) l. sabahleyin sağılan süt. 2. sabah vakti içilen şarap. 3. mahmurluk bozan içki.
sabûhî	(A.s.) sabah içkisiyle ilgili.
Sâbûn	(a.i.) sabun.
sâbûn-hâne	(a.f.b.i.) sabun yapılan yer, sabun imalâthanesi.
sâbûnî, sâbûniyye	(a.s.) 1. sabuncu, sabun yapan ve satan. 2. sabunlu, sabun karışık. 3. sabun çeşidinden.
sâbûniyye	(a.i.) nişasta helvasının bir çeşidi.
sabûr	(a.s. sabr'dan) çok sabırlı. (bkz: sabbâr). [Allah adlarındandır].
sabûr-âne	(a.f.zf.) sabırlı olana yakışacak yolda, sabırla.
sabye	(a.i. sabî'nin c.) küçük erkek çocukları, oğlancıklar. (bkz. sıbyân) [kelimenin "sıbye, subye" şekilleri de vardır]. (bkz: sıbyân).
sâc	(a.i.) Hindistan'dan gelen, kerestesi makbul ve sert bir ağaç.
sâci'	(a.s.) 1. seci'li, kafiyeli söz söyleyen. 2. (bkz: mukaddem).
sâcid	(a.s. secde'den c. sücced) 1. secde eden, alnını yeren koyan. 2. i. erkek adı. [müen. "sâcide" dir].
sâd	(a.s.) 1. (bkz: sâdd). 2. hek. aksu, göz perdesi.
sad	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin on yedinci harfi olup, "ebced" hesabında doksan sayısının karşılığıdır; "s" sesini verir.
sad-ı mühmele	"sad" harfinin bir adı. [noktasızlığından dolayı].
sad	(f.s.) yüz [sayı]. (bkz: mie).
sa'd	(a.i.) 1. kutluluk. 2. uğur. 3. s. kutlu; uğurlu.
sa'd-ı asgar	astr. Venüs (Zühre, Nâhid) gezegeni.
sa'd-ı ekber	astr. Jüpiter (Müşteri) gezegeni.
sa'd-üd-dîn	dilimizde "sadettin" şeklinde erkek adı olarak kullanılan bu kelime dînin mübârekliği, dîni uğurlu, kutlu kılan demektir.
sa'd-ullah	1) Allah'ın kutlu, talihli kıldığı "manasınadır". 2) erkek adı.
sâd	(a.i.) göz ağrısı, göz hastalığı. (bkz: remed).
sadâ	(o.i.) 1. ses. (bkz: savt avaz). 2. a. yankı.
sadâ-yi basît	sesin bir defa tekrarı.
sadâ-yi mürekkeb	sesin bir çok defalar tekrarı.
sa'd-âbâd	(a.b.i.) 1. mutluluğu çok, bol olan yer. 2. h. i. [büyük S ile] istanbul Kâğıthane deresi kıyısında bulunan bir mesîrenin adı olup Lâle Devri'nde büyük bir ün kazanmıştır.

sadak	(a.i.) 1. doğruluk, doğru olma. (bkz: sıdk). 2. tasdik edilen, onaylanan şey.
sadak-Allâh-ül-azîm	Allah'ın büyüklüğünü tasdik ederim. [Kur'an'da sûre, âyet, aşır gibi şeyler okunup bittikten sonra en son söylenen cümle].
sadaka	(a.i.c. sadakat); 1. sadaka. 2. zekât.
sadaka-i fıtr	fitre, şeker bayramında aynen 1667 gram buğday, buğday unu; 3334 gram arpa, arpa unu, kuru üzüm, hurma veya rayice göre bunların bedelleri üzerinden yoksullara verilen sadaka.
sadaka-i mahbûse	huk. [eskiden] (bkz: sadaka-i mevkufe).
sadaka-i mevkufe	huk. [eskiden] vakfı inşâ için kullanılan sarih sözlerdendir. "Vakfettim, hapseyledim" gibi "sadaka-i mevkufe kıldım" da denilebilir ve bu sözle de vakıf inşâ edilmiş olur.
sadaka-i muharreme	[eskiden] (bkz: sadaka-i mevkufe).
sadaka-i muhbese	huk. [eskiden] (bkz: sadaka-i mevkufe).
sadaka-i müebbede	huk. [eskiden] (bkz: vâkıf).
sadaka arz-ı hâli	Osmanlı imparatorluğu devrinde sadaka istemek üzere padişaha verilen dilekçe.
sadakat	("ka" uzun okunur, a.i. sadaka'nın c.) 1. sadakalar. 2. fık. Müslümanların ellerinde bulunan ve fakirlere, düşkünlere verilen üç maldan biri.
sadâkat	(a.i. sıdk'dan) dostluk, vefâlılık, içten bağlılık; doğruluk, yürek doğruluğu.
sadâkat-kâr	(a.f.b.s.) sadakatli, hakikatli, sâdık, doğru.
sadâkat-kârî	(a.f.b.i.) sadakatlilik, bağlılık.
sadâkat-perver	(a.f.b.s.) sâdık, bağlı.
sa'dân	(a.i.c.). (bkz. sa'deyn).
sadâ-nüvîs	(o.a.f.b.i.) fonograf.
sadâret	(a.i. sadr'dan) 1. başta bulunma, öne geçme. 2. sadrazamlık, sadrâzamın işi ve makamı. 3. Rumeli ve Anadolu kazaskerliği.
sadâret hatt-ı hümâyunu	tar. Sadrâzamın değişmesi münâsebetiyle pâdişâh tarafından çıkarılan ferman.
sadâret-penâh	(a.f.b.s.) sadrâzam bulunan [kimse].
sadâret-penâhî	(a.f.b.s.) sadrâzama ait, sadrâzamla ilgili.
sâdât	(a.i. seyyid'in c.) 1. seyyitler, ulular. 2. Hz. Hasan neslinden gelmek üzere Hz. Muhammed'in soyundan olanlar. [Hz. Hüseyin neslinden gelenlere de "şürefâ" derler].
sâdât-ı kabîle	kabilenin ileri gelenleri.
sad-bâr	(f.zf.) yüz kere.
sad-berg	(f.b.s. ve i.) 1. yüz yapraklı, katmerli.
gül-i sad-berg	yüz yapraklı sanılan, katmerli, makbul bir gül çeşidi. 2. g.s. cilt kapaklarının ortasına yapılan şemsenin üzerindeki motif.
sâdd	(a.s. sedd'den) 1. kapayan, örten, engel olan. 2. hek. aksu denilen göz perdesi.
sâde	(a.i. seyyid'in c.) seyyidler.
sâde	(f.s.) 1. düz, basit, yalın, gösterişsiz. 2. süssüz. 3. karışıksız, katkısız. 4. derin düşünemeyen, bön, saf [adam]. 5. zf. yalnız, ancak. 6. arasına, içine peynir, kıyma ve benzeri şeyler konulmamış [hamur].

sâdec	(a.i.) "sâde"nin Arapçalaştırılmışı.
saded	(A.i.) 1. yakınlık, civar. 2. fikir, niyet, kasid; teşebbüs. 3. konuşulan madde, asıl mevzu.
hâric-ez-saded	mevzu dışı.
Sadede gelmek	mevzua dönmek, mevzu dışı sözleri bir yana bırakmak.
sâde-dil	(a.f.b.s.c. sâde-dilân) 1.temiz yürekli. 2. saf, bön. (bkz. sâde-levh).
sâde-dilân	(a.f.b.s. sâde-dil'in c.) temiz yürekliler, saflar, bönler.
sâde-dilâne	(f.zf.) saflıkla, bönlükle.
hissiyyât-ı sâde-dilâne	ed. saf, laubâlî sözlerle dolu olan ibare.
sâde-dilî	(a.f.b.i.) saflık, bönlük.
sadef	(a.i.c. esdâf) sedef, inci kabuğu.
sadef-çe	(a.f.b.i.) küçük sedef.
sadefe	(a.i.) 1. zool. pul, balık pulu, fr. ecaille. 2. anat. kabuk.
sadefe-i üzn	anat. kulak çukuru, fr. conque.
sadefî	(a.s.) (bkz: sedefi).
sadef-kâr	(a.f.b.s.) sedef işi yapan, sedefle süsleme yapan.
sadef-kârî	(a.f.b.i.) sedef işi, sedef işçiliği, sedefçilik.
sâdegî	(f.i.) sadelik, düzlük, süssüzlük.
sâdegî-i ifâde	ifâde sadeliği.
sâdegî-i libâs	giyim sadeliği.
sâde-kâr	(a.f.b.i.) kuyumcu taslakçısı.
sâde-levh	(a.b.s.) saf, bön. (bkz: sâde-dil[2]).
sademât	(a.i. sadme'nin c.) 1. çarpmalar, tokuşmalar, çatmalar. 2. ansızın başa gelen belâlar. 3 . kim. patlamalar.
sâde-rû	(a.f.b.s.c. sâde-rûyân) yüzü tüysüz, genç delikanlı.
sâde-rûyân	(a.f.b.s. sâde-rû'nun c.) sakalı, bıyığı çıkmamış gençler.
sâdet	(a.i.) hek. üzerine aksu denilen perde gelmiş göz.
sa'deyn	(a.i.c. sa'd'dan) astr. "iki uğurluları Venüs (Zühre) ile Jüpiter (Müşteri) gezegenleri.
Kırân-ı sa'deyn	Venüs ile Jüpiter'in aynı durumda olması ki, kutluluk işareti sayılır.
sad-gûne	(f.b.s.) yüz türlü, çeşitlli.
sad-hezâr	(F.b.s.) yüz bin.
sâdık	(a.s. sıdk'dan. c. asdika) 1. doğru, gerçek, (bkz. sahîh). 2. sadâkati, içten bağlılığı olan. (bkz. vefâ-kâr).
sâdık-ül-kavl	doğru sözlü. (bkz: râst-gû; sâdık-ül-kelâm).
sâdık-ül-kelâm	doğru söyleyen. (bkz: râst-gû, sâdık-ül-kavl).
sâdık-ül-va'd	va'dinde, sözünde duran. 3.i. erkek adı.
sâdıka	(a.s. sıdk'dan) 1. ["sadık" ın müen.]. (bkz. sâdık). 2. i. kadın adı.
sâdıkan	("ka" uzun okunur, a.s. sâdık'ın c.) 1. doğru kimseler. 2. sadakatli, içten bağlılığı olan kimseler.
sâdıkan-ı aşk	aşkta sâdık olanlar.
sâdıkane	("ka" uzun okunur. a.zf.) sâdık olana yaraşır yolda.
sâdır, sâdıre	(a.s. sudûr'dan) çıkan.
şeref-sâdır	şerefle çıkan [pâdişâh emri].
kelimât-ı sâdıre	çıkan kelimeler.

Tarihvemedeniyet.org

sa'dî	(a.s.) müz. 1. saadete, uğura mensup. 2. i. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur. 3. i. erkek adı. 4. İran'ın büyük mutasavvıf ve mütefekkir şâiri (Şeyh Sa'di).
sâdic	(a.s.) (bkz. sâde).
sadîd	(a.i.) hek. irin, yaradan akan sarı su.
sadîd-i seretânî	hek. seretan denilen yaradan akan irin.
sadîk	(a.s. sıdk'dan. c. asdika, sudeka, sudkan) l. doğru, gerçek dost.
sadîk-ı kadîm	eski dost. 2. doğru sözlü [adam]. (bkz. rast-gû).
sâdin	(a.i. sedn'den. c. sedene) kapıcı; perdedar, Kâbe-i Mükerreme kapıcısı.
sâdir	(a.s.) hayrette kalan, şaşan, (bkz: hâir, hayran, mütehayyir, velhân).
sâdis	(a.s.) altıncı. (bkz: şeşüm).
dâire-i sâdise	altıncı dâire [Beyoğlu Belediye Dâiresi].
sâdis-aşer	on altıncı, on altı.
sâdise	(a.s.) ["sâdis" in müen.]. (bkz. sâdis).
sâdisen	(a.zf.) altıncı olarak, altıncı olmak üzere, altıncı derecede.
sa'diyye	(o.i.) bot. papirüsgiller, fr. cyperacees.
Sa'diyye	(a.h.i.) Sa'düddîn-i Cibavî (1336) tarafından kurulmuş olan Rifâî tarikatı kollarından biri.
sadme	(a.i.c. sademât) 1. çarpma, tokuşma, çatma. 2. ansızın başa gelen belâ. 3. kim. patlama.
sadme-i inkılâb	inkılâp sadmesi, hayattaki değişiklik darbesi.
sadme-i mün'akise	fiz. bir te'sirden sonra onun zıddına aksi taraftan çıkan te'sir.
sadme heyecan	psik. sarsma heyecan. fr. emotion choc.
sad-pâ	(f.b.s.) yüz ayaklı [olan].
sad-pâre	(f.b.s.) yüz parça; parça parça olmuş. (bkz. rîze rîze).
sadr	(a.i.c. sudûr) 1. göğüs, (bkz: ber, sîne). 2. yürek. 3. herşeyin önü, başı, ilerisi, en yukarı, en baş. 4. oturulacak en iyi yer. 5. baş, başkan, (bkz. reis). 6. kazasker. 7. sadrâzam sözünün kısaltılmışı.
sadre şifâ vermek	gönül ferahlatmak.
sadr-ı âlî	vezirlerin, vekillerin başı, sadrâzam.
sadr-ı Anatolu	Anadolu kazaskeri.
sadr-ı a'zam	"sadrâzam" saltanat devrinde] başvekil.
sadr-ı cehân	dünyânın en itibarlı mevkiinde bulunan.
sadr-ı Rûm	Rumeli kazaskeri.
sadr-ı vustâ	anat. ortagöğüs, fr. mesothorax.
sadreyn	(a.i.c. sadr'dan) "iki sadır" Osmanlı imparatorluğu devrinde 1845'de ihdas olunan ve imparatorluğun sonuna kadar devam edegelen Anadolu ve Rumeli kazaskerlerinin müsteşarı, Rumeli ve Anadolu kazaskerliği.
sadr-gâh	(a.f.b.i.) en mühim yer; tam orta yer.
sadrî, sadriyye	(a.s.) 1. göğüse ait, göğüsle ilgili.
emrâz-ı sadriyye	göğüs hastalıkları.

Tarihvemedeniyet.org

sadriyye	(a.i.) huk. çocukla anası arasındaki bağ, çocuğun anası ve onun hısımlarıyla olan bağı. [babaya nispetinde sulbî, sulbiyye denildiği gibi].
sadr-nişîn	(a.f.b.s.) baş sedirde, üst başta oturan [toplantıda].
sad-sâl	(F.b.i.) yüzyıl, asır.
sa'dûn	(a.s.) 1. mübarek, kutlu, uğurlu. 2. h. i. erkek adı.
saf	(a.i.). (bkz. saff).
sâf, sâfî	(a.s. safa, safvet'den) 1. temiz, hâlis, katkısız, karışık olmayan. 2. bön, kolay aldatılabilen, kurnazlığa aklı ermeyen. [müen. "sâfıyye"].
Safâ'	(a.i.) l. saflık, berraklık, (bkz: safvet). 2. gönül şenliği, kedersizlik, neş'e, zevk, eğlence.
ehl-i safâ	safa adamı, keyif adamı. 3. müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
safâ-yı hâtır	gönül rahatlığı, gönül huzuru.
safâ-yı bâtın	iç saflığı; ruhun kedersizliği.
safâ-yı gülşen	gülşen safâsı; gül bahçesi eğlencesi.
safâ-yı hilkat	yaradılışın zevki. 4. erkek adı.
Safa	(a.h.i.) Mekke civarında bir yer olup hacılar, burası ile Merve denilen yer arasında Hz. Hacer'in gidiş geliş hareketini remzederek dört defa gidip üç defa gelirler.
safâ-bahş	(a.f.b.s.) safa veren, eğlendiren, rahatlandıran.
safâ-cû	(a.f.b.s.c. safâ-cûyân) rahat, eğlence arayan.
safâ-cûyân	(a.f.b.s. safâ-cû'nun c.) rahat, eğlence arayanlar.
safahât	(a.i. safha'nın c.) 1. safhalar. 2. Mehmet Akif in meşhur eserinin adı [7 kitaptan ibarettir].
safâih	(a.i. safîha'nin c.) düz yassı şeyler; madenî levhalar.
safâ-perver	(a.f.b.s.) safâlı, safa veren, iç açan.
saf-ârâ	(a.s.). (bkz. saff-ârâ).
safarî	(a.i. sefer'den) 1. Afrika'da, siyahların bulundukları yerlerde kafile hâlinde yapılan vahşî hayvan avı. 2. sefer kafilesi.
safat	(a.i.). (bkz. sefat).
safâ-yâb	(a.f.b.s.) safâlanmış, safa bulmuş.
safâyih	(a.i. safıha'nın c.) (bkz: safâih).
saf-beste	(a.s.). (bkz. saff-beste).
saf-der	(a.f.b.s.). (bkz: saff-der).
saf-derân	(a.s.). (bkz: saff-derân).
saf-derâne	(a.zf.). bkz : (saff-derâne).
saf-derî	(a.s.). (bkz. saff-derî).
sâf-derûn	(a.f.b.s.c. sâf-derûnân) bön, kalbi temiz, içi saf, kolay aldatılabilen.
sâf-derûnân	(a.f.b.s. c. sâf-derûn'un c.) bönler, kalbi temiz, içi saf olanlar.
sâf-derûnâne	(a.f.zf.) bönlükle, saflıkla, (bkz: sâf-dilâne).
sâf-dil	(a.f.b.s.) kolay aldatılan, saf, bön. (bkz: sâf-derûn).
sâf-dilâne	(a.f.zf.) yürek saflığıyla, bönlükle, (bkz: sâf-derûnâne).
sa'fe	(a.i.) hek. kel.
safer	(a.i.c. esfâr). (bkz: sefer).
saferân	(a.i.c.) muharrem ve sefer ayları, (bkz: seferân).

Safevî	(a.s.c. safeviyyân) Safî adındaki kimsenin soyundan olan; Fars hükümdarı şah İsmail'in soyu.
Safeviyyân	(a.s. safevî'nin c.) safevîler.
Safeviyye	(a.h.i.) tas. Safiyüddîn-i Erdebîlî tarafından kurulmuş olan tarikatın adı. [kurucusuna nispetle "Erdebîliyye" de denilir].
saff	(a.i.c. sufûf) 1. dizi, sıra; camide cemâatin sırası.
saff-ı düşmenân	düşmanların safı. 2. bir sıraya dizilmiş asker.
saff-ı harb	ask. savaş hattını meydana getiren asker dizisi.
saff-ı niâl	ayakkabıların dizildiği sıra, papuçluk; meclisin en aşağı yeri.
saff-ı sipâh	asker safı, dizisi.
saff-ârâ	(a.f.b.s.) sırayı, asker saflarını süsleyen.
saff-beste	(a.f.b.s.) saf bağlamış, sıra sıra dizilmiş.
saff-der	(a.f.b.i.c. saff-derân) 1. düşman saflarını yaran yiğit, (bkz: saff-zen). 2. i. erkek adı.
saff-der-i yegâne	biricik, eşsiz kahraman.
saff-derân	(a.f.b.i. saff-der'in c.) düşman saflarını yırtan yiğitler.
saff-derâne	(a.f.zf.) yiğitcesine.
saff-derî	(a.f.b.s.) 1. saf-der'e, düşman saflarını yırtan kimseye ait, bununla ilgili. 2. i. yiğitlik, kahramanlık.
saffet	(a.i.). (bkz. safvet).
saffeyn	(a.i.c.) 1. iki sıra. 2. savaşta karşılaşılan iki taraf.
saff saff	(a.zf.) sıra sıra, dizi dizi.
saff-şikâf	(a.f.b.s.) düşman saflarını yaran, bozan [yiğit].
saff-şiken	(a.f.b.s.c. saff-şikenân). (bkz: saff-şikâf).
saff-şikenân	(a.f.b.s. saff-şiken'in c.) düşman saflarını yırtan yiğitler.
saff-zen	(a.f.b.s.) düşman saflarını vuran, yaran yiğit, (bkz: saff-der).
safh	(A.i.) 1. yüz çevirme. 2. affetme, suç bağışlama, (bkz: afv).
safha	(a.i.c. safahât) 1. bir şeyin düz yüzü. 2. bir cismin görünen tarafları. 3. yazılmış veya yazılabilir sahife. 4. ince, yassı ve geniş cisim, levha; yufka. 5. bir hâdisede bir biri ardınca görülen hallerin her biri.
safî, sâfiyye	(a.s. safvet ve safâ'dan) 1. duru, temiz, katıksız; bir şeyle karışık olmayan, katkısız. 2. samîmî, saf. 3. net. [sayı için]. 4. zf. sadece, yalnız.
safîh	(a.i.) 1. gökyüzü. 2. yassı, düz olan şey.
safîha	(a.i.c. safâih) 1. düz, yassı yüz. 2. madenî levha. 3. fiz. plaka.
safîhî, safîhiyye	(a.s.) yufka gibi, ince, yassı ve geniş bir biçimde olan.
safîhiyy-ül-minkar	zool. süzgeçgagalılar, fr. lamellirostres.
sâfil	(a.s.) aşağı, alçak.
merd-i sâfil	alçak adam.
taraf-ı sâfil	aşağı taraf.
sâfil	(a.s.) çökelek, tortu. (bkz: rüsûb, dürdî).
sâfile	(a.i.) dip, alt, bir şeyin aşağısı, altı, alt tarafı.
sâfiliyyet	(a.i.) aşağılık, alçaklık.
sâfin	(a.i.c. sâfinât) 1. cins at, soy at. 2. anat. iç aşık kemiğinden topuğa kadar giden büyük damar.
sâfinât	(a.i. sâfin'in c.) cins, soy atlar.

sâfir, sâfire	(a.s. sefer'den c. süffâr) 1. yola çıkmaya hazır, yolcu.
Asâkir-i sâfire	sefere hazır askerler. 2. i. yazıcı, kâtip.
safîr, safîre	(a.i.) 1. ıslık. 2. ince, güzel ses. 3. leng. ıslığımsı [ses].
hurûf-ı safîre	ıslık harfleri "i, ş" gibi. fr. sifflant. 4. gök yakut.
safîr-endâz	(a.f.b.s.) avazı çıktığı kadar bağıran, haykıran.
safîri, safîriyye	(a.s.) ıslığımsı [soluk].
harâhir-i safîriyye	hek. ciğer hastalarında, nefes alırken duyulan ıslığımsı hırıltılar.
sâfiyâne	(a.f.b.zf.) 1. safça, bönce. 2. çok temiz, çok saf olarak.
safiyy	(a.s.) temiz, pak, saf, arı.
safiyy-üd-dîn	(dîni temiz, dîni pak) erkek adı.
safiyy-ül-kalb	kalbi temiz.
safiyy-ullah	Hz. Âdem.
safiyye	(a.s.) ["safiyy" in müen.]. (bkz: safiyy).
sâfiyyet	(a.i.) 1. saflık. 2. bönlük.
safka	(a.i.) 1. bir satış sırasında satıcı ile müşterinin tokalaşarak hayrını gör demeleri. 2. yapılan satış.
safka-i vâhide	bir pazarlık sonunda karar verildi diye satıcı ile alıcının el sıkışması.
safrâ	(a.i.) hek. 1. öd. 2. [eskilerin] "ahlât-ı erbaa" dedikleri şeylerden biri olup esası, öddeki yeşilimsi sarı mayi (sıvı) dır. 3. s. sarı. 4. safra.
safrâvî	(a.s.) 1. hek. safraya, öde mensup, öd ile ilgili. 2. safra'ya ait. 3. atik, hırçın, zayıf ve esmer olanların yaradılışına verilen bir sıfat [eski hekimlikte].
saf-sâf	(a.i.) bot. söğüt ağacı. lât. salix. (bkz. bîd).
saf-saf	(a.zf.). (bkz. saff-saff).
safsâfîn	(a.i.) hek. söğüt ağacının hazım güçlüğüne karşı kullanılan te'sirli bir cevheri.
safsâfiyye	(a.i.) bot. söğütgiller, fr. salicinees.
safsâfiyyet	(a.i.) hek. salisilat.
safsata	(a.i.) 1. görünüşte doğru gibi göründüğü halde gerçekte yanlış olan kıyas, tasım. 2. fels. Bilgicilik. fr. sophisme.
safsata-perdâz	(a.f.b.s.) safsata kabilinden söz söyleyen [adam].
saf-şikâf	(a.f.b.s.). (bkz: saff-şikâf).
saf-şiken	(a.f.b.s.) bkz : (saff-şiken).
saf-şikenân	(a.f.b.s.). (bkz. saff-şikenân).
safvet	(A.i.) 1. saflık, hâlislik, temizlik, paklık, arılık. 2. erkek adı.
safvet-i vicdân	vicdan saflığı.
safvet-ullah	Hz. Muhammed.
saf-zen	(a.i.). (bkz: saff-zen).
Sagaîr	("ga" uzun okunur. a.s. sagîre'nin c.) küçük günahlar.
sâgar	(f.i.) 1. kadeh, içki bardağı. (bkz. nâcûd, piyâle). 2. tas. Allah'ın nuru ile dolan insan gönlü.
sâgar-ı gerdân	dönen kadeh [elden ele-].
sâgar-ı keşîde	çekilmiş, içilmiş kadeh.
sâgar-ı sahbâ	şarap kadehi.
sagîr	(a.s.c. sigar) 1. küçük, ufak. (bkz. hurd) 2. bülûğa ermemiş, erginlik çağına gelmemiş çocuk.
sagîr-i gayr-i mümeyyiz	alıma, satıma aklı ermeyen, alışverişte aldanan çocuk.

sagîr-i mümeyyiz	alıma satıma aklı eren, alışverişte aldanmayan çocuk.
sagîr ü kebîr	küçük ve büyük.
sagîr-üs-sinn	yaşı küçük. (bkz: hurd-sâl).
sagîre	(A.s.c. sagair) 1. küçük. 2. [öldürme, zina, hırsızlık çeşidinden olmayan] küçük günah.
sagr	(a.i.c. sugur) sınır, düşman ağzı olan yer.
sah	(a.i. sahâ'nın c.). (bkz. sâhât).
sah	(a.i.). (bkz: sahh).
Sahâ'	(a.s.) cömertlik, elaçıklığı. (bkz: sahâvet, semâhat).
sâha	(a.i.c. sah, sâhât) meydan, avlu, alan.
sâha-i mıknatısiyye	fiz. magnetik alan.
sâha-i zuhûr	görünme meydanı.
sahâbe	(a.i. sâhib'in c.) 1. sahipler, sahip çıkanlar, tutanlar, (bkz: eshâb). 2. (bkz: sahâbî).
sahâbet	(a.i.) 1. sahip çıkma. 2. koruma, arka olma, yardım etme.
sahâbet-kâr	(a.f.b.s.) sahip çıkan, koruyan.
sahâbî	(a.i.) Hz. Muhammed'i görmüş ve Kendilerinin sohbetlerinde bulunmuş olan mü'min kimse. [müen. "sahâbiyye" dir].
sahâbiyye	(a.i.) Hz. Muhammed'i görmüş ve Kendilerinin sohbetinde bulunmuş olan kadın.
sahâfet	(A.i.) 1. zayıflık; bozukluk. 2. hafiflik, akılsızlık.
sahâif	(a.i. sahîfe'nin c.) sahifeler, yapraklar, (bkz: suhuf).
sahâif-i ikbâl	bahtiyarlık sahifeleri.
sahâ-kâr	(a.f.b.s.) cömert, eli açık. (bkz. sahî).
saham	(a.i.) güneşde yanma [biri].
sahanân	(a.s.) (bkz: sahnân, suhnân).
sahânet	(a.i.) sıcaklık, kızgınlık. (bkz. suhûnet).
sahar	(a.i. sahre'nin c.), (bkz. suhûr).
sahârâ	(a.i. sahrâ'nın c.) sahralar, kırlar; çöller, (bkz: sahârî).
saharât	(a.s. sahre'nin c.) (bkz: suhûr).
saharî	(a.s.) kaya ile ilgili; kaya cinsinden.
sahârî	(a.i. sahrâ'nın c.) sahralar, kırlar; çöller, (bkz: sahârâ; sahrâvât).
sâhât	(a.i. sâha'nın c.) açık yerler, meydanlar, avlular, alanlar.
sahâvet	(a.i.) 1. cömertlik, elaçıklığı. (bkz. sahâ, semâhat). 2. kadın adı.
sahâvet-kâr	(a.f.b.s.) cömert, eliaçık. (bkz: cevâd, sahî).
sahâvet-kârâne	(a.f.zf.) cömertlikle, cömertçesine.
sahb	(a.s. sâhib'in c.) sahipler, yakın dostlar, (bkz: eshâb).
sahb	(a.i.) gürültü, patırdı etme. (bkz: tevelvül).
sahbâ	(a.i.) şarap, (bkz: bâde, hamr, mey), [asıl mânâsı ashab" ismi tafdîlinin müennesi olup "al, kızıl" mânâsına gelir].
sahh	(a.fi. sıhhat'den) "doğrudur, yanlışsızdır" mânâsına resmî yazılara konulan bir işaret.
sahhâf	(a.i. sahf'den) (eski) kitap alıp satan kimse, kitapçı.
sahhâka	(a.i.) sevici kadın, (bkz: sahika[2]).
sâhıt	(as.) kırgın, dargın.
sahî	(a.s.) cömert, eliaçık. (bkz: fetâ[2], sahâ-kâr).
sâhî	(a.s. sehv'den) hatâ işleyen, yanılan.

sahib	(a.s. ve i. sahb'den. c. eshâb) 1. sahip, (bkz: mâlik). 2. bir vasfı olan. (bkz: hâiz). 3. koruyan, (bkz: hâmî). 4. bir iş yapmış olan. (bkz: müellif, musannif)
sâhib-i arz	devlet; devleti temsîl eden zat. [timar, zeamet ve has sahipleri].
sâhib-i asâ	Hz. Musa
sâhib-i ayâr	darphanede kesilen paraların ayar ve ölçülerini düzenleyen kimse.
sâhib-i beyân	Hz. Muhammed.
sâhib-i cemâl	güzel, yakışıklı [kimse].
Sâhib-i devlet	talihli, şanslı [kimse], vali. tar. sadrazam (başbakan).
sâhib-i emel	ihtisas sahibi, girişken [kimse].
sâhib-i firâş	yatalak [kimse].
sâhib-i hâne	ev sahibi, (bkz: sâhib-ül-beyt).
sâhib-i hayrât	hayırlı işler yapmış olan kimse [cami gibi, çeşme gibi].
sâhib-i hurûc	1) islâm dinine göre dünyayı, düzene sokmak için günün birinde ortaya çıkacak olan kimse; 2) tar. hükümdarlara isyan eden kimse.
sâhib-i hût (balık adamı)	Yunus Peygamber.
sâhib-i iktidâr	bir işi başarmaya gücü yeten, (bkz. muktedir).
sâhib-i imtiyâz	imtiyaz sahibi, kendisine ayrıcalık tanınmış olan [kimse].
sâhib-i kadîb	(kılıç sahibi) Hz. Muhammed.
sâhib-i kâinat	Hz. Allah.
sâhib-i mâide	"sofra sahibi" huk. [eskiden] evinde yemek pişirip ehil ve ıyâline yediren kimse, [sâhib-i mâide olmak için, nafakası üzerine vacip olmayanları beslemek şart değildir].
sâhib-i menzil	eskiden ok atışlarında birincilik alarak, oku düşürdüğü yere kendi adına kitabe diktiren atıcı.
sâhib-i nâmûs	1) kanun yapıcısı; 2) namuslu; 3) Hz. Muhammed.
sâhib-i re'y	1) düşüncesi kabul olunan, öğütü tutulan [kimse]; 2) vezir.
sâhib-i rüşd	1) rüştünü ispat etmiş olan [kimse]; 2) gerçek dindar.
sâhib-i Sıffîn	Sıffın savaşının ulu kişisi, mec. Hz. Ali.
sâhib-i sikke ve hutbe	kendi adına sikke (para) basan ve camilerde namına hutbe okutan hükümdar.
sâhib-i tabîat	iyi tabiatlı, yaradılışı iyi.
sâhib-i tasnîf	eser sahibi.
sâhib-i Yâsin	Yasin okutularak kendisine çağrıda bulunulan kimse; Hz. Muhammed.
sâhib-i yed-i beyzâ	(beyaz elin sahibi) Hz. Musa; mucizeler yaratan kimse.
sâhib-i zemân	zamanın kuvvetli, kudretli büyük adamı.
sâhib-ül-beyt	ev sahibi, (bkz: sâhib-i hâne).
sâhib-ül-mekasım	huk. [eskiden] ganîmet mallarını mücâhitler arasında tâyin ve tevzîa me'mur olan kimse.
sâhib-üs-selem	selemde para veren müşteri.
sâhibât	(a.i. sâhibe'nin c.) sahibeler, kadın sahipler.
sâhib-dil	(a.f.b.s.) 1. cesur. 2. kutsal (kimse). 3. dindar.
sâhibe	(a.i.c. sâhibât) 1. sâhib'in müennesi.
sâhibe-i cemâl	güzelliği olan kadın.
sâhibet-ül-beyt	ev sahibesi, kadın ev sahibi. 2. kadın adı.
sâhib-fırâş	(a.f.b.s.) yatağa düşmüş, hasta.

Tarihvemedeniyet.org

sâhib-hurûc	(a.f.b.s.) ayaklanarak idareyi ele geçirmiş [kimse]; ayaklanmış, âsî.
sâhib-kemâl	(a.b.s.) kemal sahibi, olgun [kimse].
sâhib-kırân	(a.f.b.i.) 1. her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar. 2. meşhur bir çeşit lâle.
sâhib-nazar	(a.b.s.) tecrübesi, görüşü, düşüncesi kuvvetli olan.
sâhib-saâde	(a.b.s.) saadet sahibi.
sâhib-vücûd	(a.b.s.) mevki sahibi, varlığı sayılır, sözü geçer [kimse].
sâhib-zuhûr	(a.b.s.) ayaklanan, baş kaldıran, başa geçen.
sahîf	(a. s. sahâfet'den) 1. zayıf, hafif. 2. gevşek, boş. 3. seyrek dokunmuş bez.
sahîfe	(a.s. sahâfet'den) ["sahîf" in müen.]. (bkz: sahîf).
sahîfe	(a. i. sahfdan. c. sahâif, suhuf) l . üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağının iki yüzünden her biri; kâğıt yaprağı.
sahîfe-i hâliyye	boş sahife.
sahîfe-i mütelemmis	birine, bir yere götürmesi için verilen ve içinde götürenin kendi ölüm emri bulunan mühürlü mektup. 2. kendinden öncekilere veya sonrakilere kıyaslanarak düşünülen olay veya an.
sahîh, sahîha	(a.s. sihhat'den. c. sihâh) 1. gerçek, doğru. 2. hâlis, kusursuz, ayıpsız.
efkâr-ı sahîha	gerçek fikirler, doğru düşünceler. 3. ed. lafzî ve manevî nakîselerden ârî üslûp. 4. a. gr. kelimenin ana harfleri (hurûf-ı asliye). 1) hemze (başta "elif, orta veya sonda hamze) den; 2) tazîf (iki aynî harf yanyana geldiği zaman yalnız biri yazılıp üzeri şeddelenmek) den; 3) harf-i illet (değişmeyi kabul eden "ve", "ye" ile bunlardan kalbolunan "elif) den salim bulunursa kelime sahihtir. Meselâ şerk, şâkir "şükr", ma'kul "akl", efdal "fazl", mezâhib "mezheb"… gibi.
sahîhan	(a.zf.) gerçekten, (bkz: cidden, hakîkaten).
sahîk	(a.s.) 1. uzak. (bkz: baîd). 2. çok karışık anlaşılmaz söz.
sâhik	(a.s.) ezip döğen.
sâhika	(a.s.) 1. sâhik'in müennesi. 2. i. sevici kadın.
sâhil	(a.s.) kişneyici, kişneyen.
sahîl	(a.s.) at kişnemesi, (bkz: şîhe).
sâhil	(a.i.c. sevâhil) deniz, nehir, göl kenarı, yalı, kıyı.
sâhil-hâne	(a.f.b.i.) yalı evi.
sâhilî	(a.s.) sahil ile "ilgili, kıyısal.
sâhil-resîde	(a.f.b.s.) kıyıya ulaşmış.
sâhil-serây	(a.f.b.i.) büyük yalı kasrı.
sahîn, sahîne	(a.s. suhûnet'den) sıcak, kızgın, ısınmış.
mâyiât-ı sahîne	sıcak sular.
sahîn, sahîne	(a.s. sihan'den) 1. kalın. 2. sık. 3. katı, pek.
abâ-i sahîn	kalın aba.
sâhir	(a.s. sihr'den. c. sâhirîn, sâhirûn, sehere) l. büyücü. (bkz: efsûn-ger, füsûn-kâr, sihr-bâz). 2 .büyüleyici te'sir yapan güzel.
sâhir	(a.s. seher'den) 1. gece uyumayan, uykusuz. 2. erkek adı. [müen. sâhire].
sâhir	(a.s. sahr'den) maskaralık eden. (bkz: mashara).

sâhir-âne	(a.f.zf.) büyülercesine; büyüleyici gibi.
sâhirât	(a.s. sâhire'nin c.) büyücü kadınlar, (bkz: sevâhir).
sâhire	(a.i.) 1. yer yüzü.
sâhire-i gabrâ	yer yüzü. 2. çöl. (bkz: beyâbân).
sâhire	(a.s.c. sâhirât, sevâhir) büyücü kadın.
sâhiret-ün-nisâ	1) kadınların sihirbazı; 2) kadınların erkekleri kendine en ziyâde bağlayanı.
sâhirîn	(a.s. sâhir'in c.) büyücüler, büyüleyiciler. (bkz: sâhirûn).
sâhir-pîşe	(a.f.b.s.) 1. sihirbaz huylu; sihirbazlığı iş edinmiş olan. 2. güzelliğiyle insanı büyüleyen dilber.
sâhirûn	(a.s. sâhir'in c.) büyücüler, büyüleyiciler, (bkz: sâhirîn).
sâhiyye	(a.s. sehv'den) ["sâhî"nin müen.]. (bkz: sâhî).
sahk	(a.i.) 1. döğme, döğülme, ezme, kırma, kırılma, doğup yumuşatma. 2. sürtme.
sahl	(a.i.) ses boğukluğu, ses kısıklığı.
sahleb	(a.i.) ; salep, lât. orchis.
sahlebî	(a.i.) sâlepçi, salep satan.
sahlebiyye	(a.i.) bot. salepgiller, fr. orchidacees.
sahn	(a.i.) sıcaklık, hararet.
sahn	(a.i.c. suhûn, sıhân) 1. avlu. 2. evin ortasındaki açıklık. 3. oyuk, boşluk, boş yer. 4. orta, meydan, aralık; cami ve medreselerde umûmun toplanmasına mahsus üstü kubbeli, örtülü yer. 5. büyük kâse. 6. sahan. 7. sahne. 8. zil. 9. anat. kulağın dış boşluğu.
sahn-i dûreng	Dünyâ [gece ve gündüz olması itibarıyla].
sahn-i çemen	bahçenin ortası, meydanı.
sahn-i gülşen	gül bahçesinin ortası.
sahn-i lâle-zâr	lâle bahçesinin ortası.
sahn-i seman	[ibtidâ-yi hâric ve ibtidâ-yi dâhil kısımlarından sonra gelen] (sekiz medrese meydanı). Fâtih medresesi, Fâtih câmiinin iki tarafındaki kârgir ve kurşunlu sekiz medrese, ilmiye (sarıklıların) medrese tedrisâtında bir derece.
sahn-i sîm	beyaz kâğıt.
sahn	(a.i.) kırma, (bkz: kesr).
sahnân	(a. s.) (bkz: sahanân, suhnân).
sahnân	(a.i.c.) çifte zil. (bkz: sahneyn).
sahne	(a.i.c. sahanât) sahne, şano.[aslı taşlık tepelerdeki "düzlük" demektir].
sahneyn	(a.i.c.) çifte zil. (bkz: sahnân).
sahr	(a.i.c. suhûr) kaya.
sahr	(a.i. sahre'nin c.), (bkz. suhûr).
sahrâ	(a.i.c. ; sahârâ, sahârî, sahrâvât) kır, ova, çöl. (bkz: bâdiye, deşt, feyfâ).
sahrâ-yi adem	yokluk çölü; ölüm.
sahrâ-yi kebîr	güneyde Çat gölü hizasından doğuya doğru ve kuzeyde Cezayir, Tunus, Libya altına kadar uzanan Afrika'nın en büyük çölü.
sahrâî	(a.i.) sahraya, kıra, ovaya ait.
sahrâ-neverd	(a.f.b.s.) çölde, kırda dolaşan.
sahrâ-nişîn	(a.f.b.s.) kırda, çölde oturan, (bkz: bedevi).

sahrâvât	(a.i. sahrâ'nın c.) ovalar, kırlar; çöller, (bkz: sahârî).
sahre[t]	(a.i.c. sahr, sahar, suhûr, saharât) 1. kaya. 2. jeol. külte.
sahre-i indifâiyye	jeol. püskürme külte.
sahre-i mültesika	jeol. yapışık külte.
sahre-i müştaile	jeol. yanar külte.
sahret-ullah	(a.b.i.) Beyt-i Mukaddes (Beyt-ül-Makdis) de Benîisrâil peygamberlerinin ibâdet ettikleri meşhur kaya ki Hz. Peygamber Mîrac gecesinde semâya buradan urûc etmiştir.
sahrınc	(a.i.) sarnıç.
sahrınc-ı peke	anat. peke sarnıcı.
sahrîc	(a.i.). (bkz. sahrınc).
saht	(f.s.) 1. katı, sert, çetin, pek. 2. kuvvetli, güçlü, sağlam. 3. güç, zor.
saht-bâzû	(f.b.s.) kolu kuvvetli.
saht-dil	(f.b.s.) katı yürekli.
sâhte	(f.s.) 1. düzme, düzmece, yapmacık; yalandan; taklit. 2. kalp; karışık.
sâhtegî	(f.i.) sahtelik, kalplık; yalan, düzme.
sâhte-kâr	(f.b.s.) 1. sahteci; gerçeği bozan, değiştiren. 2. kalpazan, (bkz: hîle-kâr).
sâhte-kârî	(f.b.i.) sahtekârlık, hilekârlık.
sahte-vekâr	(f.a.b.s.) yapma tavırlar takınan, kendini satmaya çalışan.
saht-gîr	(f.b.s.) bir şeyi sıkıca tutan.
sahtî	(f.i.) 1. katılık, sertlik. 2. güçlük, sıkıntı.
sahtiyân	(f.i.) 1. sepilenerek boyanmış ve cilalanmış deri. 2. s. bu deriden yapılmış, [aslında "sahtyân" dır].
Sahtiyânî	(f.s.) sahtiyan (deri) yapan veya satan.
saht-ligâm	(f.b.s.) başı sert, gem almaz [at].
saht-rû	(f.b.s.) 1. pek yüzlü, 2. dargın, süratı asık.
Sahûr	(a.i.) sahur, temcit yemeği.
sâhûr	(a.i. suhûr'dan) 1. gece uyanıklığı, uykusuzluk. 2. ay ağılı, (bkz: hâle).
sâhûr	(a.i.) Dünyâ'nın Ay'a düşen, husûfu (Ay'ın tutulmasını) meydana getiren gölgesi.
sahûrî	(a.i.) 1. sahur davulcusu. 2. sahurdaki davul gürültüsü.
sahv	(a.i.) 1. ayılma, ayıklık, kendine gelme. 2. hastanın iyileşmesi. 3. tas. sekr (kendinden geçme) hâlinin zıddı olup bîhudluk (kendinden geçme) hâlinden sonra his âlemine tekrar dönme.
sahve	(a.i.) ayıklık, uyanıklık.
sâî	(a.s. sa'y'den. c. sâûn) 1. çalışan. 2. hızlı yürüyen. 3. haberci; haber götüren; koğuculuk eden.
sâî-bi-l-fesâd	ortalığı birbirine katan fesatçı.
sâib	(a.s.) bir yerle, bir şeyle ilişiği olmayan.
sâib	(a.s. sevâb'dan) 1. yanlışsız, doğru, yanlışlık yapmayan. 2. maksada, hedefe uygun. 3. hedefe doğru ulaşan.
Sehm-i sâib	hedefe ulaşan ok. 4. i. erkek adı.
sâib	(a.i. se'b'den) yağmur getiren bora.
sâib-ül-bahr	denizin med ve cezr'den sonra kıyıyı basıp doldurduğu su.
sâibe	(a.i.) başı boş bırakılmış hayvan; deve (özellikle dişi deve).
sâibe	(A.s. sevâb'dan) ["sâib" in müen.]. (bkz: sâib).

Tarihvemedeniyet.org

sâibî	(A.i.c. sâibiyyûn) yıldızlara tapan.
sâibiyyûn	(a.i. sâibî'nin c.) yıldızlara tapanlar.
saîd	(a.s. sa'd'den) 1. mutlu, uğurlu. (bkz. ferhunde, mes'ûd, mübârek). 2. âhiretini hazırlamış [kimse]. 3. i. erkek adı.
sâid	(a.s. suûd'dan) 1. yukarı çıkan, yükselen, kalkan, kalkıcı. 2. anat. önkol. fr. avant-bras. 3. müz. pestten tîze doğru giden çıkıcı dizi. [tizden peşte doğru giderse nazil (inici) denir].
sâid hareket	coğr. ağış, fr. Mouvement ascendant.
saîd	(a.s. suûd'dan) 1. yüksek. 2. yukarı çıkan.
sâid	(a.i.c. sevâid) kolun dirsekle bilek arasındaki kısmı. (bkz. mirfak).
sâid-i billûr	bembeyaz kol.
sâid-i sîmîn	gümüş gibi kol.
sâidân	(a.i.c.) kol ve bacak. [her ikisi birden].
saîde	(a.s. suûd'dan) ["saîd" in müen.]. (bkz: saîd).
saîde	(a.i. sa'd 'den) 1. ["saîd" in müen.]. (bkz: saîd). 2. i. kadın adı.
sâig, sâiga	(a.s.) kolay yutulan [yiyecek ve içecek].
Sâik	(a.i.c. sâka) ask. ardçı.
sâik, sâika	(a.s. sevk'den) 1. sevkeden, götüren. 2. süren, sürücü. 3. psik. güdü, fr. motif.
sâika	(a.i.c. savâik) yıldırım.
Siper-i sâika	yıldırımsavar, paratoner, fr. paratonnerre.
sâika	(a.s.) sevkeden, sürükleyen, götüren hal; sebep.
sâika-zede	(a.f.b.s.) yıldırım çarpmış.
sâil	(a.s. savlet'den) saldırıcı, saldıran. (bkz. mütecaviz).
sâil	(a.s. suâl'den) 1. suâl eden, soran. 2. i. dilenci, (bkz. deryûze-ger, gedâ). 3. (seyelân'dan) akıcı, akan.
sâiliyyet	(o.i.) 1. akıcılık, akan şeylerin hâli. 2. dilencilik.
sâim	(a.s. savm'den. c. sâimîn, sâimûn, suvvâm) 1. oruç tutan, oruçlu. 2.i. erkek adı. [müen. "sâime" kadın adıdır].
sâime	(a.i. sevm'den. c. sevâim) çayıra başıboş olarak salıverilen hayvan.
sâime	(a.s.) 1. ["sâim" in müen.]. (bkz: sâim). 2.i. kadın adı.
sâimîn	(a.s. sâim'in c.) oruç tutanlar, (bkz: sâimûn, suvvâm, suvvem).
sâimûn	(a.s. sâim'in c.) oruç tutanlar, (bkz: sâimîn, suvvâm, suvvem).
saîr	(a.i.) 1. ateş, alevli ateş. 2. Tamu, Cehennem.
azâb-ı saîr	Cehennem azabı.
sâir	(a.s. seyr'den) 1. seyreden, harekette olan, yürüyen, (bkz: câil). 2. bir şeyden kalan başka şey. 3. geçen, dolaşan. 4. diğer, başka, gayri.
sâire	(a.s.) 1. "sâir" in müennesi. 2. seyr ve hareket eden.
sâir-fi-l-menâm	(a.b.s.) uyurgezer, fr. somnambule.
sâis	(a.i. siyâset'den). (bkz: sâyis, râyiz).
sâit	(a.s. savt'dan) 1. sesli; ses çıkartan. 2. gr. sesli [harf], fr. voyelle.
sâite	(a.s. savt'dan) ["sâit" in müen.]. (bkz. sâit).
sâiyân	(a.f.s. sâî'nin c.) 1. çalışanlar. 2. haberciler, haber götürenler, (bkz. sâûn).

sâk (a.i.c. sikan, sûk) 1. anat. baldır, incik. 2. bot. sap.
sâk-ı cezrî bot. köksap.
sâk-ı mültesık bot. yapışık sap.
sâk-ı mütehâfit bot. sarılgan sap.
sâk-ı zâhif bot. sürüngen sap.
sâk-ül-esved bot. baldırıkaradenilen nebat (bitki). 3. geo. kenar.
sak (a.i.). (bkz. sakk).
sa'ka (A.i.) hek. bayılma, baygınlık. (bkz. gaşy).
sa'ka-i hafîfe hafif baygınlık.
sa'ka-i şedîde şiddetli baygınlık.
sâka (a.i. sevk'den. c. sâik'ın c.) ask. ardçılar, ordunun gerisinde bulunan askerler.
sâkat-ül-ceyş ardçılar, ordunun gerisinde bulunan askerler.
sakalân (a.i.c.). (bkz. sakaleyn).
sakaleyn (a.i.c.) insan ve cin.
Resûl-üs-sakaleyn,Seyyid-üs-sakaleyn ins ve cinnin Peygamberi olması hasebiyle] Hz. Muhammed.
sakalibe ("ka" uzun okunur, a.h.i. sıklâb'ın c.) İslâvlar.
sakam (a.i.c. eskam) hastalık, illet, (bkz: sakam, maraz).
sakam ("ka" uzun okunur, a.i.c. eskam) hastalık, illet.
sakamet ("ka" uzun okunur, a.i.) sakimlik, bozukluk, noksanlık, sakatlık; yanlışlık.
sakankur (a.i.) 1. Mısır'da bulunan kum kertenkelesi. 2. sahangur denilen bir tülbent; sargı; bir çeşit ince tül.
sakar (a.i.) cehennem, tamu. (bkz: dûzah).
sakar-makarr (a.b.s.) mekânı cehennem olan, cehenneme giden.
sakat (a.s.) 1. bir şeyin düşük ve işe yaramaz kısmı. 2. fena ve faydasız şey. 3.yanlış. 4. bir tarafı hasta veya eksik olan.(bkz: alîl). 5. bozuk, yanlış.
sakatât (a.i. sakta'nın c.) 1. düşük yerler, eksikler, yanlışlar (sözde, konuşmada). 2. eti yenen hayvanların paça, ciğer, işkenbe, baş gibi uzuvları.
Sakatî (a.s.) l. kötü, fena mal satan. 2. yanlışları çok olan [muharrir, şâir].
sakatiyyûn (a.s. sakatî'nin c.) çok yanlış yapan muharrirler, şâirler.
sâkayn (a.i.c.) "ikizkenar.
sâkayn-i şibhi münharif geo. ikizkenar yamuk, fr. trapeze isocele.
sakb (a.i.c. sukub) 1. delme, delinme. 2. bir taraftan öteki tarafa kadar açık olan delik, (bkz: sukb). 3. anlama.
sakb-ı müteşârî hek. vücûdun türlü organlarını delmeye mahsus âlet.
sakf (a.i.c. sukuf) tavan, çatı, dam.
sâkıb (a.s. sakb'dan) 1. delen, delik açan, bir taraftan öbür tarafa delip geçen. 2. parlak ışıklı.
Necm-i sâkıb parlak yıldız. 3. i. erkek adı. 4. tesirli, etkili.
akl-ı sâkıb etkili akıl.
fikr-i sâkıb parlak düşünce.
sâkıba (a.s. sakb'dan) ["sâkıb" in müen.]. (bkz: sâkıb).

sâkıt	(a.s. sukut'dan) 1. düşen, düşücü, düşmüş. 2. hüküm ve itibardan düşmüş, hükümsüz. 3. düşük, vakitsiz rahimden düşen çocuk. [müen. "sâkıta"].
sâkiye	(a.s. saky'den. c. sâkıyât) 1. içki dağıtan kadın. 2. (c. sevâkî) su dolabı, su arkı. 3. ["sâkî" nin müen.]. (bkz: sâkî).
sakî	(a.i.) kırağı, çiy. (bkz: jâle, şebnem).
sâkî	(a.s. saky'dan. c. sukat) 1. su veren, su dağıtan. 2. kadeh, içki sunan. 3. (sak'dan) baldıra veya baldır kemiğine ait, onunla ilgili. 4. insan ruhuna Allah sevgisi, Allah nuru saçan kimse.
sâki-yi şeb	mehtap, ayışığı.
sâki-yi kevser	(kevser [şarabı] sunan) Hz. Ali.
sâkib, sâkibe	(a.s.) dökülen, dökücü.
dem'-i sâkib	dökülen gözyaşı.
miyâh-ı sâkibe	dökülen sular.
sakîl	(a.s. siklet'den c. sikal, sukalâ) 1. ağır. (bkz: girân). 2. sıkıntılı, can sıkan. 3. çirkin. 4. gr. ağır ve kalın okunan [hece]. 5. müz. Türk müziğinde ağır karakterli 48 zamanlı ve 34 vuruşlu bir usul olup kâr, beste, peşrev ve ilâhî gibi eserlerde kullanılırdı. Sırasıyla sofyan, sengin semaî, sofyan, 3 sengin semaî, 4 sofyandan oluşur.Vuruşu düm (2 zaman, kavî), te (l nîm kavî), ke (l zaman zayıf); düm (2 kavî), te (l nîm kavî), ke (l zayıf), te (l nîm kavî), ke (l zayıf); düm (2 kavî), tek (2 nîm kavî), tek (2 nîm kavî); düm (2 kavî), düm (2 nîm kavî), tek (2 nîm kavî), düm (2 kavî), tek (2 nîm kavî), tek (2 nîm kavî); düm (2 kavî), tek (l zayıf); düm (l nîm kavî), tek (l zayıf), düm (l kavî), tek (l zayıf); düm (l nîm kavî), tek (l zayıf); düm (2 kavî), te (l nîm kavî), ke'dir (l zayıf).
sakîl-i remel	müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış bir büyük usul.
sakîl-ür-rûh	ruhu ağır, kanı ağır, insana sıkıntı veren [kimse]. (bkz: girân-cân).
sâkîl-ül-hezec	(a.b.i.) müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış bir büyük usul.
sakîm	(a.s. sakamet'den) 1. hasta, hastalıklı, (bkz: marîz). 2. yanlış. 3. rivayeti doğru, sağlam olmayan [hadîs].
sakîme	(a.s. sakamet'den) ["sakîm" in müen.]. (bkz: sakîm).
sâkin, sâkine	(a.s. sükûn'dan) 1. hareketsiz olan, oynamayan. 2. uslu, kendi hâlinde olan, yavaş. 3. (c. sâkinân) oturan (bir yerde), (bkz: mukîm). 4. a.gr. hareke ile okunmayan [harf].
hurûf-i sâkine	sakin harfler, harekesiz harfler. 5. teskin olmuş, yatışmış.
sâkî-nâme	(a.f.b.i.) ed. sâkî ve şarabı överek, sâkîden şarap istemeye dâir dîvan şâirlerinin yazmış oldukları manzume.
sâkinân	(a.f.b.s. sâkin^{3}ün c.) sakinler, oturanlar [bir yerde-].
sâkinâne	(a.f.zf.) sessizce; sakin olana yaraşır yolda.
sâkit, sâkite	(a.s. sükût'dan) susan, ses çıkarmayan, (bkz: hâmûş).
sâkit-âne	(a.f.zf.) sessizce, ses çıkarmayarak, (bkz: sâmit-âne).
sakk	(a.i.c. sikâk, sukûk) 1. huk. şer'î mahkemeden verilen îlâm, berat, kadı hücceti ve bu gibi yazılardaki tâbirler, deyimler. 2. huk. vesikalar.

Tarihvemedeniyet.org

sakk-i kadîm	huk. mahkemece düzenlenen eski vesîka, senet.
sakka	("ka" uzun okunur, a.i. saky'dan) su dağıtan; saka.
sakkâk	(a.s. sakk'dan) i'lâm, berat, hüccet yazmada mahareti olan, şeriat mahkemesi kâtibi.
sakka-yân	(o.c.) sakalar, su taşıyan kimseler.
sakl	(a.i.) törpü ile eğeleme; cilalama.
sakmûniya	(a.i.) hek. bir gözotu, müshil gibi kullanılan bir madde, [aslı Yunancadır].
sakr	(a.i.c. sıkar, sukur) zool. tepeli doğan.
sakta	(a.i.c. sakatât) sözdeki yanlışlık, bozukluk.
saky	a.i.) sulama, su içirme. (bkz: irvâ; İska).
saky-i mâ'	su dağıtma.
sal'	(a.i.) baş tepesinin dazlaklığı, kılsızlığı.
sâl	(f.i.) yıl. (bkz: âm, sene).
sâl-i hâl	içinde bulunulan yıl.
salâ'	(a.i.) 1. cuma namazına ve bâzı yerlerde cenazeye çağırmak için minarelerde okunan salavât. 2. meydan okuma, "kendine güvenen varsa çıksın!" diye bağırma. 3. bir mahalle çocuklarının, başka bir mahalle çocuklarıyla taş kavgalarına çıkmaları, ["es-salâ" şeklinde de kullanılır]. 4. tas. Mevlevîlerde "can"ları namaza, yemeğe, mukabeleye çağırma.
salâbet	(a.i. sulb'den) 1. peklik, katılık, sağlamlık. 2. manevî kuvvet, dayanma, (bkz: sebat).
salâbet-i ahlâk	ahlâk, karakter sağlamlığı.
salâbet-i dîniyye	dîn sağlamlığı. 3. bir mâdeni başka bir mâdene sürterek çizmek için sarfolunun kuvvete karşı çizilen mâdenin gösterdiği mukavemet.
salâh	(a.i.) 1. düzelme, iyileşme, iyilik. 2. rahatlık, barış. 3. dîne olan bağlılık. 4. i. erkek adı.
salâh-ı hâl	hâlin, durumun düzelmesi.
salâh-üd-dîn	salâhaddîn şeklinde yaygın olan bu kelime "dîne bağlı" mânâsına gelen bir erkek adıdır.
salâ-hân	(a.f.b.s.) 1. minarede salat veren, cuma veya cenaze namazına davet için salavât okuyan müezzin. 2. meydan okuyan, "kendine güvenen varsa çıksın!" diye bağıran.
Salâhiyye-i Halvetiyye	(a.h.i.) tas. Halvetiyye tarikatı şubelerinden biri. [kurucusu, Balıkesirli Abdullah Salâhaddin efendiye nispetle bu adı almıştır].
salâhiyyet	(o.i.) 1. yetki, bir işe karışmaya veya vazîfe îcâbı bir iş yapmaya, bir harakette bulunmaya haklı olma. 2. bir dâvaya bakabilme.
adem-i salâhiyyet	salâhiyetsizlik (yetkisizlik).
salâhiyyet-i teşrîiyye	yasama yetkisi.
salâhiyyet-dâr	(o.b.s.) salahiyetli (yetkili), (bkz: vazîfe-dâr).
sal'am	(a.cü.) "sallallahü aleyhi ve sellem" cümlesinin kaynaştırılıp, kısaltılmış şekli.
sâlâr	(f.i.) baş, kumandan, başbuğ, en büyük âmir.
kafile-sâlâr	kafilenin başı.
sâlâr-ı tâife	taifenin büyüğü.

salâriyye	(f.t.i.) tar. emîr, vezîr ve sair büyük kişilere ait toprak ürünlerinden öşürle birlikte alınan vergi.
salât	(a.i.c. salavât) 1. namaz.
salât-ı aşâ	akşam namazı.
salât-ı fecr	sabah namazı.
salât-ı hamse	(beş vakit namaz) sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazları.
salât-ı havf	muharebeden evvel kılınan iki rekât namaz.
salât-ı îd	bayram namazı.
salât-ı istihâre	istihareden önce kılınan iki rekât namaz.
salât-ı istiska	yağmur duasına çıkıldığı zaman kılınan namaz.
salât-ı işrak	güneş çıktıktan sonra kılınan namaz.
salât-ı sefer	yola çıkıldığı zaman kılınan iki rekât namaz.
salât-ı vitr	yatsı namazının son iki rekâtlık sünnetinden sonra (Hanefîlerce vacip, diğer mezheplerce sünnet) olarak kılınan üç rekâtlık namaz. 2. Hz. Muhammed'e aleyhisselâtı vesselam, salavâtullahi aleyh, sallallahü aleyhi ve sellem dualarından birini okuma.
salât-ı ümmiyye	müz. salât'ın bir nev'ine Türk müziğinde verilen ad. Bâzı dînî âyinlerde muayyen dînî günlerde Hz. Muhammed'e ait eşyanın merasim ile ziyaretinde okunur. Cami mûsikisine ait şekillerdendir, [bugün elimizde bulunan "salât-ı ümmiyye", Itrî'nin olup segah makamında semai usulündedir ve Türk dînî müziğinin en beliğ şaheserlerinden biridir].
salavât	(a.i. salât[2]nin c.) 1. namazlar. 2. Hz. Muhammed'e ve Onun soyundan gelenlere okunan dua [Allahümme salli âlâ seyyidinâ Muhammedin ve âlâ âli seyyidinâ Muhammed = efendimiz Muhammed'e ve onun soyuna sopuna salât ve selâm olsun].
salb	(a.i.) 1. asma, daracağına çekme. 2. çarmıha germe.
salben	(a.zf.) asarak, asmak suretiyle [îdam].
sâl-dîde	(f.b.s.) ihtiyar, yaşlı; tecrübeli, (bkz: sâl-hûrde).
sâle	(f.s.) 1. senelik, yıllık.
sad-sâle	yüz senelik. 2. (bkz: sâka).
sa'leb	(a.i.c. saâlib) tilki.
dâ-üs-sa'leb	hek. saç, sakal, kıl dökülmesi, fr. alopecie.
ineb-üs-sa'leb	itüzümü.
salhâ	(f.i. sâl'in c.) yıllar, (bkz: a'vâm, senevât, sinîn).
sâl-hûrde	(f.b.s.) pek ihtiyar, çok yaşlı, (bkz. sâl-dîde).
salîb	(a.i.c. sılâb) haç. (bkz: çelîpâ).
ehl-i salîb	haçlılar, fr. croisades.
ilka-üs-salib fi-l-mâ	haçı suya atma.
salîb-i ahıner	kızılhaç.
salîb-i cenûbî	(cenup haçı) Cenup (güney) kutup yıldızı, Beta Croix Austral; ing. southern Cross.
sâlib	(a.s. selb'den) 1. kapıp götüren, alan, alıp yok eden. 2. menfîleştiren. 3. inkâr eden. [müen. "salibe"].
sâlibe	(a.i.) fels. Negative.
salîbî	(a.s.) 1. salîbe, haça mensup, putla ilgili. 2. salîb, haç şeklinde olan. 3. Hıristiyan. 4. haçlılardan olan.
salîbiyye	(a.s.) ["salîbî"nin müen.]. (bkz: salîbî).

salîbiyye (a.i.) bot. turpgiller.
salîbiyyûn (a.i.c.) Hıristiyanlar.
sâlif (a.s. selef den) geçen, geçmiş.
Sâlife (a.s. selefden) 1. [sâlifin müen.]. geçen, geçmiş.
eyyâm-ı sâlife geçmiş günler. 2. anat. kulak memesinden köprücük kemiğinin çukuruna kadar olan kısım.
sâlif-ül-beyân (a.b.s.) beyânı geçmiş, bildirilmiş.
sâlif-üz-zikr (a.b.s.) zikri geçen, bildirilen, (bkz: mezkûr).
salîh (a.s.c. sulehâ). (bkz: sâlih).
sâlih, sâliha (a.s. salâh'den. c. sâlihûn, sulehâ) 1. yarar, elverişli, iyi, uygun, yakışır. 2. salâhiyeti (yetkisi) ve hakkı olan. 3. dînin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan.
A'mâl-i sâliha dince makbul olan işler. 4. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
sâlihât (a.i. sâliha'nın c.) 1. şeriatın emrettiği, ahlâk ve insaniyetçe beğenilen işler. 2. hayır ve hasenat sahibi Müslüman kadınlar.
sâlihât-ı nisvân dindar, iffetli, temiz Müslüman kadınlar.
sâlihât-ı ümmet Allah'ın emirlerine uyarak hayırlı işlerde bulunan islâm kadınları.
sâlihûn (a.s. sâlih'in c.) sâlihler, günahkâr olmayanlar, (bkz: sulehâ).
sâlik (a.s. sülûk'den. c. sâlikân, sâlikîn) 1. bir yola giren, bir yolda giden, (bkz: münselik). 2. bir tarikata girmiş bulunan, (bkz: mürîd).
sâlikân (a.f.s. sâlik'in c.) sâlikler, bir tarikata bağlanmış, bir şeyhe uymuş olanlar. (bkz: sâlikîn).
sâlikân-ı arş büyük melekler.
sâlikîn (a.s. sâlik'in c.) sâlikler, bir tarikata veya bir mesleğe bağlanmış olanlar, (bkz: sâlikân).
sâlim (a.s. silm'den. c. sâlimîn) 1. sağ; sağlam. 2. eksiksiz, sakatı, noksanı olmayan. 3. korkusuz, emîn. (bkz: mutmain, müsterih. 4. a. gr. içinde illet harflerinden biri (elif, vav, ye) bulunmayan kelime.
sâlime (a.s. silm'den) ["salim" in müen.]. (bkz: salim).
sâlimen (a.zf.) 1. sağ, sağlam, sıhhatte olarak. 2. emniyetle, güvenle.
sâlimîn (a.s. sâlim'in c.) sağ ve sağlam olanlar.
sâlimiyye (a.i.) islâm dîninde kelâmın kollarından biri. [Muhammed bin Sâlim'in adından].
sâlis (a.s.) üçüncü.
Bâb-ı sâlis üçüncü kapı; üçüncü bölüm.
Cild-i sâlis üçüncü cilt.
Şahs-ı sâlis bir işle ilgili karşılıklı iki tarafın dışında kalan bir üçüncü şahıs.
sâlisât (a.s. sâlise'nin c.) sâliseler.
sâlise (a.s.c. sâlisât, sevâlis) 1. üçüncü ["sâlis" in müennesi]. 2. i. saniyenin altmışta biri. 3. i. binbaşılık derecesinde mülkî bir rütbe olup elkabı "rif'atlü" dür. 4. i. kadın adı.
sâlisen (a.zf.) üçüncü olarak.
sâliyye (f.i.) ed. yeni yılın kutlanmasını ve târihini ele alarak muharremde yazılıp sunulan medhiye. [yapma kelimelerdendir].
sallâ (a.n.) "sallallahü aleyhi ve sellem" cümlesinin kısaltılmışı, (bkz: sal'am). Sallallahü teâlâ Allah onun sânını yüceltsin!

sâl-nâme	(f.b.i.) yıllık, [muayyen mevzulara dâir yıldan yıla çıkarılan dergi, kitap].
salsâl	(a.i.) jeol. 1. kumla karışık ince çamur. 2. lüleci çamuru.
salsâl-i cümûdiyye	jeol. "buzultaş, moren.
salsâlî	(a.s.) salsal'la ilgili, lüleci çamuru hâlinde olan.
saltanat	(a.i.) 1. sultanlık; padişahlık, hükümdarlık. 2. bolluk ve zenginlik, şatafatlı hayat, (bkz: dârât, debdebe, tantana).
saltanat-ı seniyye	Osmanlı imparatorluğunun bir adı.
sâlûs	(f.s.) riyakâr, ikiyüzlü, (bkz: münafık, zerrâk).
Merd-i sâlûs	riyakâr adam.
sâlûs	(a.i.) teslîs. fels. fr. trivium.
sâlûsî	(f.i.) riyakârlık, ikiyüzlülük. (bkz: riya).
salvele	(a.i.) Hz. Muhammed'e okunan "besmele, hamdele" ile birlikte "vesselâtü vesselâmü âlâ seyyidinâ Muhammedin ve âlâ âlihi ve sahbihi ecmaîn" şeklindeki dua.
salyân, salyâne	(f.i.) yılda bir alınan vergi; Tanzimat'tan önce bir kısım me'murlarla müstahdemlere yıllık olarak verilen vazife (ücret).
sâm	(f.i.) 1. eleğimsağma, gök kuşağı. (bkz. âdyende, âlâim-i semâ, kavs-i kuzah). 2. ateş, od. 3. sersemlik hastalığı.
Sâm	(f.h.i.) Hz. Nuh'un oğlu ki semitik kavimler bunun neslindendir.
Sâmân	(f.i.) 1. servet, zenginlik. 2. rahat; dinçlik. 3. düzen, (bkz. âsâyiş).
Bî-ser ü sâmân	perişan hal. 4. kudret, iktidar.
Sâmân	(a.h.i.) Sâmânî devletinin kurucusu.
Sâmânî	(a.h.i. Farsça c. Sâmâniyân) 1. Sâmânî devletinden olan. 2. s. Saman devletine ait, onunla ilgili, [müen. sâmâniyye].
samânî	(t.a.s.) saman renginde, açık sarı.
sâmân-sûz	(f.b.s.) rahatı, huzuru bozan.
samed	(a.s.) 1. pek yüksek, ulu, dâim, ezelî, ebedî. 2. (h.i.) kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah. 3. i. (Abdüssamed[1]den) erkek adı.
samedânî, samedâniyye	(a.s.) Allah'a ve O'nun ezelî kuvvet ve kudretine mensup, Allah ile ilgili olan.
Avn-i samedânî	Allah'ın yardımı.
Eltâf-ı samedâniyye	ilâhî lûtuflar.
samedâniyyet	(a.i.) samedânîlik, Tanrılık, (bkz: ulûhiyyet).
samem	(a.i.) sağırlık.
samg	(a.i.c. sumûg) zamk.
samg-ı neftî	hint reçinesi.
samg-ı ratenci	reçine.
samgî	(a.s.) zamk hâlinde veya zamk gibi olan.
sâmî	(a.s. sümüvv'den) 1. yüksek, yüce. (bkz: âlî), [sadrâzamla ilgili olan ve o makamdan çıkan işler için kullanılırdı].
Emir-nâme-i sâmî	sadâret makamından çıkan yüksek emir kâğıdı. 2. şöhretli, ünlü. 3. i. erkek adı. [müen. "sâmiye" ve kadın adı].
sâmi'	(a.s. sem'den. c. sâmiîn, sâmiûn) 1. işiten. 2. dinleyen, dinleyici.
Üzn-i sâmi'	işiten, dinleyen kulak.
Sâmî	(a.s.) Sam soyundan olan.

sâmî	(a.i.) katılık, sertlik; kuruluk.
Sâmi	(a.h.i.) XVIII. asırda yaşamış osmanlı şâirlerinden biri olup Arpa Emîni Zade diye meşhurdur.
Sâmî	(a.i.) 1. beyaz ırkın Asurca, İbranice, Habeşçe gibi dilleri konuşan çeşitli kavimlerinin toplandığı kol. 2. s. bu koldan olan.
sâmia	(A.s.) 1. sâmi'in müennesi. 2. kulaktaki işitme kuvveti, biy. işidim.
Kuvve-i sâmia	işitme kuvveti. 3. kadın adı.
sâmia-şikâf	(a.f.b.s.) kulağı yırtan.
sâmih	(a.s. semâhat'den) 1. cömert, eliaçık. (bkz: sahî). 2. i. erkek adı.
sâmiha	(a.s. semâhat'den) ["sâmih" in müen.]. (bkz. sâmih).
sâmiîn	(a.s. sâmi'in c.) 1. işitenler. 2. dinleyenler, dinleyiciler.
samîm, samîme	(a.i.) 1. iç, öz, asıl; merkez, göbek [insan hakkında]. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
An samîm-il-kalb	can ve gönülden.
samîm-ül-kalb	kalbin, gönülün içi.
sâmîmâne	(a.f.zf.) samimî olarak, içten, gönülden gelerek.
samîmî	(a.s.) 1. içten, candan, gönülden. 2. içli dışlı, senli benli.
samîmiyye	(a.s.) ["samîmi" nin müen.]. (bkz: samîmi).
samîmiyyet	(a.i.) samimîlik, senli benli, içli dışlı olma hâli.
sâmin	(a.s.) yağlı, semiz.
sâmin	(a.s.) sekizinci, (bkz: heştüm).
Cild-i sâmin	sekizinci cild. [müen. "sâmine"].
sâminen	(a.zf.) sekizinci olarak, sekizinci derecede.
sâmir	(a.i.) gece toplantıları.
sâmir	(a.s.) meyvalı, meyva tutmuş, (bkz: mîve-dâr).
Diraht-i sâmir	meyvalı ağaç.
Sâmirî	(a.h.i.) yaptığı bir buzağıya, Hz. Musa Tûr-i Sînâ'da Allah'la konuşurken, halkı taptırmaya kalkışan herif. (bkz: icl-i sâmirî).
sâmit	(A.s. samt'dan) 1. sesi çıkmayan, susan, (bkz: sâkit). 2. sessiz, ses çıkarmaz, sağır. 3. cansız [mal]. 4. gr. sessiz harf, ünsüz, fr. consonne.
sâmit ü lerzân	susmuş ve titrek.
sâmit-âne	(a.f.zf.) sessizce, ses çıkarmaksızın. (bkz. sâkit-âne).
sâmiûn	(A.i.). (bkz: sâmiîn).
saml	(a.i.) katılık, sertlik, kuruluk, diklik, (sumûl).
samlâh	(a.i.) 1. kulak deliği. 2. kulak pası, kulak kiri.
sâmm, sâmme	(a.s. sem'den) zehirleyen, ağılı.
Nebâtât-ı sâmme	zehirli otlar.
sammâ	(a.s.) 1. sağır ve dilsiz, [esamm'ın müennesi]. 2. sesi çıkmayan. 3. katı ve som kaya. 4. anat. mîdeye yakın bağırsaklar.
sâmme	(a.s.c. sevvâm) (yılan, akrep gibi) zehirli [hayvan].
samsâm	(a.i.) keskin kılıç, (bkz: seyf-i bürrân).
samsâme	(a.i.) Amr'ın kılıcı. [Zülfekar'dan sonra gelen meşhur kılıç].
Samt	(a.i.) susma, (bkz: hâmûşî, sükût).
samû	(a.i.) iyi olma, afiyet bulma, (bkz: ifâkat).
samût	(a.s. samt'dan) 1. az konuşan. 2. susmuş; surat asarak susan.

-sân	(f.s.) "benzer, andırır" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Yek-sân	bir gibi; bir düziye.
sanâcık	(o.i.c.) Türkçe "sancak" kelimesinin Arapça cemî şekli.
sanâdîd	(a.i. sındîd'in c.) başkanlar; ileri gelenler.
sanâdîd-i Arab	Câhiliyet devri Araplarının büyükleri, başları.
sanâdîd-i Bektâşiyân	ask. tar. ocak ağaları.
sanâdîk	(a.i. sundûk'un c.) sandıklar.
sanâi'	(a.i. sanîa'nın c.) düzme, tertipli işler, hileler, tuzaklar.
san'at	(a.i.c. san'ât) 1. sanat, ustalık; hüner, marifet. 2. bir şeyi güzel yapmak, bir şeyin güzel, beğenilir olması için uygulanan kurallar.
san'ât	(a.i. san'at'ın c.) sanatlar, ustalıklar, hünerler, marifetler.
san'at-ger	(a.f.b.s.) 1. sanatçı. 2. esnaf.
san'at-kâr	(a.f.b.i.) 1. sanatçı, usta. 2. artist.
san'at-kârâne	(a.f.zf.) sanatkârca, bir sanatkâra yakışacak yolda.
san'at-kârî	(a.f.b.i.) sanatkârlık; ustalık, artistlik.
sanâyi'	(a.i. sınâat'in c.) san'atlar, zanaatlar, (bkz: sınâat). [aslı "sınai'" dir].
sanâyi'-i lâfziyye	ed. cinas ve sâire gibi şekil hünerleri.
sanayi'-i ma'neviyye	teşbih ve istiare gibi mânâ şekilleri.
sanâyi'-i nefise	güzel san'atlar, fr. beaux-arts.
sanayi' ü hiref	sanatlar ve rızka, geçinmeye yarayan işler.
sancâk	(t.i.) ask. alay bayrağı, [kelime Türkçe olmakla beraber sancâk-ı şerif gibi terkip hâlinde kullanılmış ve Osmanlıcada "sanâcık" şeklinde cemîlendirilmiştir].
sancâk-dâr	(t.f.b.s.) sancak taşıyan, (bkz: alem-dâr).
sand, sandal	(a.i.) Hindistan'dan getirilir kuvvetli ve güzel kokulu sert bir ağaç.
sandal, sandalî	(a.s.). (bkz. sandel, sandelî).
sandel, sandelî	(a.s.) 1. sandal ağacı ile ilgili. 2. i. sandal ağıcından yapılmış sandalye, iskemle. 3. i. Avrupa hükümdarlarınınoturduklan hükümet kürsüsü.
sandûk	(a.i.c. sanâdîk) sandık.[aslı"sunduk" dur].
sandûka	(a.i.) mermerden veya çuhadan yapılmış mezar üstü.
sandûka-i tabl	anat. orta kulak. (bkz: üzn-i mutavassıt).
sandûk-çe	(a.f.b.i.) küçük sandık.
sandûk-kâr	(a.f.b.i.) 1. veznedar, kasiyer. 2. sandıkçı, karagöz ustalarının ikinci yardımcısı olup işleri, resimleri sandıktan çıkarmak ve değneklere geçirip özel bir iple sıralamaktır.
sanem	(a.i.c. esnâm) 1. put. (bkz: büt, cibt, çelîpâ, salîb). 2. güzel kimse.
sanem-i mahlika	Ay yüzlü güzel.
sanem-hâne	(a.f.b.i.) puthâne, tapınak, (bkz: büt-hâne).
sanem-perest	(a.f.b.s.) puta tapan.
sanevber	(a.i.) 1. çam fıstığı ağacı. 2. çam fıstığı kozalağı. 3. sevgilinin boyu boşu.
sanevberî	(a.s.) kozalak şeklinde, koni biçiminde.
sanevberiyye	(a.i.) bot. kozalaklılar, fr. Coniferes.
sânevî	(a.s.) ikinci.

Keyfiyyât-ı sâneviyye fels. fr. qualites secondaires.
sâneviyye (a.s.) ["sânevî" nin müen.]. (bkz. sânevî).
sanî' (a.i. sun'dan) görülen iş. (bkz: amel).
sânî (a.s. seny'den) ikinci. (bkz: düvüm).
Cild-i sânî ikinci cilt.
sânî aşer on ikinci.
sâni' (a.s. sun'dan) 1. yapan, işleyen, yapıcı. 2. yaradan, san'at eseri olarak meydana
getiren. 3. (h.i.) Allah. 4. huk. istisna akdinin borçlusu.
sâni'-i hakîkî, - -i lem-yezel Allah.
sâni'-i hakîm hikmet sahibi olan yaratıcı; Allah.
sâni-i kâinât fels. epitken, demiurgos (halk için çalışan), f r. demiurge.
sâni'-i lem-yezel (daima kalacak olan) Allah.
sâni-üs-semâvâti ve-l-arz gökleri ve yeri yaratan Allah.
sanîa (a.i.c. sanâi', sanîât) düzme, uydurma iş, tuzak, hîle.
sanîât (a.i. sanîa'nın c.), (bkz. sanâi').
sânih, sâniha (a.s. sünûh'dan) zihin ve fikirde hâsıl olup çıkan, fikre doğan.
Şeref-sânih (pâdişâhın irâdesi hakkında kullanılır) şerefle çıkan.
Efkâr-ı sâniha doğan fikirler.
sâniha (a.i.c. sânihât) çok düşünmeden fikre doğan, akla gelen şey.
sâniha-ârâ (a.f.b.s.) sünûh eden, akla, hatıra gelen.
sânihât (a.i. sâniha'nın c.) çok düşünmeden fikre doğan, akla gelen şeyler.
sânihât-ı Seyrânî Seyrânî'nin içinden gelen duyguları ifâde eden şiirleri.
sâniye (a.i.c. sâniyât, sevânî) 1. s. sânî'nin müennesi. 2. dakikanın altmışta biri. 3. yarbaylık derecesinde mülkî bir rütbe olup elkabı "izzetlü" dür. 4. kadın adı.
sâniyen (a.zf.) ikinci derecede, ikinci olarak.
sar' (a.i.) hek. (bkz: sar'a).
-sâr (f.s.) "yer" bildirerek birleşik kelimeler yapar.
Çeşme-sâr çeşmeleri çok olan yer.
Kûh-sâr dağlık yer.
sâr (a.i.) öç, intikam.
Ahz-i sâr öcalma.[aslı "se'r" dir].
sar'a (a.i.) hek. tutarık, tutarak, bayıltıcı, ağız köpürtücü ve çırpındırıcı bir sinir hastalığı.
sârâ (f.s.) hâlis, katkısız.
Anber-i sârâ hîlesiz, katkısız anber.
sarâhat (a.i.) açıklık, ibarede açıklık.
sarâhaten (a.zf.) açıkça, açıkdan açığa, açık olarak.
sarâih (a.s. sarih ün c.) hâlis Arapkanı [atlar], (bkz: sarih[4]).
sarâmet (a.i.) yiğitlik, kahramanlık.
sarâsır (a.i. sarsar'ın c.) şiddetli gürültülü rüzgârlar.
saray (f.i.). (bkz. serây).
sâr-bân (f.b.i.) deveci, deve sürücüsü, (bkz: sütür-bân, üştür-bân).
sâr-çe (f.b.i.) serçe [kuş], (bkz: usfûr).
sarf (a.i.) 1. (c. sarfiyat) harcama, masraf etme, gider. 2. para bozma. 3. çevirme, döndürme. 4. değişme. 5. (c. surûf) gramer, dilbilgisi.
sarf-ı makderet güç, kuvvet sarf etme.

sarf-ı mehâret	maharet sarfetme.
sarf-ı nazar	vazgeçme.
sarf-ı zihn	akıl sarfetme.
sarf ü nahv	gr. dilbilgisi, fr. grammaire.
sarfe	(a.i.) 1.astr. menâzil-i kamerden biri. (bkz: menâzil-i kamer). 2. boncuk.
sarfî, sarfiyye	(a.s.) 1. harcama ile, giderle ilgili. 2. gramerle, dilbilgisi ile ilgili.
sarfiyât	(a.i. sarf [1,2]'nin c.) 1. harcamalar, masraf etmeler, giderler. 2. biy. vücutça sarf edilen, vücudun çıkarttığı şeyler, salgılar, (bkz: ifrazat).
sarfiyyûn	(a.i.c.) gramerle uğraşanlar, gramerciler, (bkz: nahviyyûn).
sarh	(a.i.c. surûh) köşk. (bkz: kâh, kasr kâşane).
sar'î	(a.s.) 1. sar'a hastalığı ile ilgili. 2. sar'alı.
sârî	(f.s.) sürücü, süren.
sarî'	(a.s.) [yere yıkılmış] sar'alı kimse.
sârî, sâriye	(a.s. sirâyet'den) bulaşan, bulaşıcı, fr. contagieux.
Emrâz-ı sâriye	hek. bulaşıcı hastalıklar, fr. maladies contagieuses.
sârif	(a.s. sarf'dan) 1. sarfeden, harcayan. 2. değiştiren.
sârife	(a.i.c. savârif) değişiklik, değişme.
sarîh	(a.i. sarâhat'den) 1. açık, meydanda. 2. belli, (bkz: aşkâr, hüveydâ). 3. (c. sürehâ) saf, hâlis [ırk]. 4. (c. sarâih) hâlis Arapkanı [at], (müen. "sâriha").
sarîhan	(a.zf.) açıkça, açık, meydanda olarak.
sârik	(a.s. sirkat'den) 1. çalan, hırsızlık eden. 2. i. hırsız, uğru. (bkz: düzd, lass).
sârim, sârime	(a.s.) keskin, kesici, (bkz: bürrân).
Seyf-i sârim	keskin kılıç.
Suyûf-ı sârime	keskin kılıçlar.
sarîr	(a.i.) cızırtı, gıcırtı [kalem, kapı gibi şeylerde].
sarîr-i hâme	kalem cızırtısı.
sarîr-ül-bâb	kapı gıcırtısı.
sârr, sârre	(a.s. sürûr'dan) sevindirici, sevinçli
Peyâm-ı sârr	sevinçli haber.
Âsâr-ı sârre	sevindirici eserler.
sarrâc	(a.i.). (bkz. serrâc).
sarrâcân	(a.i.c.). (bkz. serrâcân).
sarrâc-hâne	(a.f.b.i.). (bkz. serrâc-hâne).
sarrâf	(a.s.c. sarrâfân) 1. sarfeden. 2. i. sarraf. 3. anlayan, değer veren.
sarrâf-ı suhan	güzel konuşan, güzel sözlere değer veren kimse.
sarrâfân	(a.i. sarraf in c.) sarraflar.
sarrâfiyye	(a.i.) 1. sarraflık hakkı. 2. sarraflığa ait, sarraflıkla ilgili.
sarsar	(a.i.c. sarâsır) şiddetli, gürültülü rüzgâr.
sa'ter	(a.i.) bot. zater, kekik.
sa'ter-i berrî	bot. kekik otu, lât. thymus serpyllum.
sa'teri	(a.i.) 1. soytarı. 2. şen, keyifli kimse. 3. kekik otu ile ilgili.
satevât	(a.i. satvet'in c.) satvetler.
sath	(a.i.c. sutûh) 1. ev damı. (bkz: bâm). 2. bir şeyin dış tarafı, dış yüzü. 3.

üstten görünen kısım. 4. geo. yüzey.

sath-ı amûdî — geo. dikey düzlem.

sath-ı arz — coğr. Yeryüzü, (bkz: rûy-i zemîn).

sath-ı bahr — jeol. deniz yüzü.

sath-ı cânibî — geo. yanal yüzey, fr. surface laterale.

sath-ı dâhilî — kamerin, altından görünen yüzü.

sath-ı deryâ — denizin yüzü.

sath-ı irticâc — salınım düzlemi.

sath-ı mâil — coğr. aklan, dağ yamacı, fr. versant.

sath-ı mâile — (bkz: sath-ı mâil).

sath-ı mâil-i hevesât — ed. heveslerin eğik sathı, heves uçurumu.

sath-ı muhaddeb — geo. yüzü kabarcık, çıkıntılı olan satıh.

sath-ı muhtelit — türlü şekil ve durumları olan yüzey.

sath-ı muka'ar — geo. üzeri çöküntülü olan cisim.

sath-ı münhanî — geo. eğri yüzey, fr. surface courbe.

sath-ı müstevî — geo. düzlem, fr. plan.

sath-ı mütenâzır — mat. simetri düzlemi.

sath-ı şâkulî — astr. düşey düzlem.

sath-ı ufkî — mat. yatay düzlem.

sathen — (a.zf.) dıştan, dış yüzden.

sathî — (a.s.) 1. dışyüzeyle ilgili. 2. mat. yüzeysel, fr. superficiel.

Mesâha-i sathiyye — yüz ölçümü. 3. zf. üstünkörü.

Sathiyyât — (a.i.c.) sathî, adî şeyler.

Sathiyye — (a.s.) ["sathî" nin müen.]. (bkz: sathî).

sathiyyen — (a.zf.) 1. dış yüzden, dıştan. 2. üstten, derinleştirmeden, sudan.

sâtı',sâtıa — (a.s. sutû'dan) yükselip meydana çıkan, yükselen, yükseldikçe yükselen.

Alem-i sâtı' — yükselen bayrak.

Envâr-ı sâtıa — yükselen ışıklar.

sâtıh — (a.s.) yeryüzünü açan Allah.

sâtir — (a.s. setr'den) örten, kapatan.

Li-hâf-ı sâtır — kabuk, zar, deri.

sâtir-ül-uyûb — ayıpları (günahları) örten Allah, [settâr-ül-uyûb, daha yaygındır].

satl — (a.i.) 1. tas, kova. 2. küçük leğen. 3. at sulama kovası.

satr — (a.i.c. sutûr) yazı sırası.

sâtur — (a.i.c. sevatîr) satır [bıçak].

satvet — (a.i.c. satevât) 1. birinin üzerine şiddetle sıçrama. 2. ezici kuvvet; zorluluk.

satvet-medâr — (a.b.s.) satvet sebebi, satvet vesilesi.

sâûn — (a.s. sâî'nin c.), (bkz. sâî).

sâûr — (a.i. sa'r'dan) ocak; fırın, (bkz: tennûr).

saût — (a.i.) enfiye gibi buruna çekilen toz ilâçlar.

savâb — (a.i.) 1. doğruluk, dürüstlük; doğru hareket, doğru davranış, doğru düşünce. 2. s. doğru, dürüst.

savâb-dîde — (a.f.b.s.) doğru, haklı görülmüş; beğenilmiş.

savâb-endîş — (a.s.) düşüncesi, görüşü doğru olan.

savâb-nümâ — (a.f.b.s.) doğruyu gösteren; doğruya benzer.

savâik	(a.i. saika'nın c.) yıldırımlar.
savâlic	(a.i. savlecân'ın c.) çevgânlar, cirit oynanılan eğri sopalar.
savâmi'	(a.i. savmaa'nın c.) ibâdet yerleri, tekkeler, özel tapınaklar, (bkz: biya').
savârım	(a.i. sârım'ın c.) keskin kılıçlar.
savârif	(a.i. sârife'nin c.) değişiklikler, değişmeler.
savârif-i dehr	dünyâ değişiklikleri.
sa'vât	(a.i. sa've'nin c.) kuyruk sallayan kuşları, (bkz: sıâ).
savatîr	(a.i. sâtûr'un c.), (bkz. sevâtîr).
savb	(a.i.) taraf, cihet, yön.
savb-ı âlî	yüksek taraf.
sa've	(a.i.c. sa'vât, sıâ) zool. kuyruk sallayan [kuş].
Sâviye-i Halvetiyye	(a.h. i.) Halvetiyye tarikatı şubelerinden, Dürdiriyye-i Halvetiyye kollarından biri. [kurucusu Şeyh Seyyid Ahmed bin Muhammed-ül-Mâlikiy-yüs-Sâvî'ye nispetle bu adı almıştır].
savl	(a.i.) saldırış, atılış, (bkz: savlet).
savlecân	(a.i.c. savâlic) çevgân, cirit oynanılan eğri sopa.
savlet	(a.i.) şiddetli hücum, saldırma.
savlet-i seyf ü kalem	kılıcın ve kalemin saldırışı.
savm	(a.i.c. sıyâm) oruç.
Şehr-i savm	oruç ayı, ramazan.
savm-ı Dâvûd	bir gün oruç tutup, bir gün iftar etme.
savmaa	(a.i.c. savâmi') 1. ibâdet yeri, tekke, özel tapınak. 2. Nesârâ rahiplerinin halktan inkıta' ve inzivası için te'sis edilmiş olan hücre.
savmaa-nişîn	(a.f.b.s.) tekkede, özel ibâdet yerinde, tapınakta oturan.
savn	(a.i.) koruma, (bkz: muhafaza, siyânet, vikaye).
savt	(a.i.c. esvât) 1. ses, sada. 2. bağırma, haykırma, çığlık.
Meleke-i savt	fiz. suda ses çıkarmak hassası bulunan bir âlet.
savt-i aslî	f i z. anases.
savt-i bülend	yüksek ses.
savt-i hazîn	hüzünlü ses.
savt-i şedîd	şiddetli ses.
savt-i şefevî	gr. yuvarlak ünlü.
savt-i taklîdî	yansıma, fr. onomatopee.
savt	(a.i.c. esvât, siyât) 1. kamçı, kırbaç, (bkz: tâziyâne). 2. kırbaçlama, kamçı ile vurma.
savtî, savtiyye	(a.s.) sese ait, sesle ilgili; gr. ses çıkaran harf, ünlü.
Hurûf-i savtiyye	sesli harfler.
savtî şedde	gr. vurgu, fr. accent.
savtiyyât	(a.i.c.) leng. sesbilimi, fonetik, fr. phonetique.
savvâg	(a.i. sıyâgat'den) kuyumcu. (bkz. sayyâg).
sa'y	(a.i.c. mesaî) 1. çalış, çabalama, gayret, emek. 2. geçinmek için iş işleme.
sa'y-i amel hürriyeti	çalışma serbestisi.
sa'y-i belîğ	emek harcayıp gereği gibi çalışma.
sa'y-i mîrî	devlet adına alınan eşya ile mütahitlerin taahhüt bedellerinden indirilen kısımlar.
sa'y ü amel	çalışma. 3. koşma, yürüme [hac'da "safa" ile "Merve" arasında].

sayâkıle	(a.i. saykal'ın c.) 1. cilâcılar. 2. cila âletleri.
sayârif	(a.s. sayrefî'nin c.) 1. işini bilir, kurnaz kimseler. 2.i. sarraflar.
sayd	(a.i.) 1. av. (bkz: şikâr). 2. avlama, avlanma.
sayd-ı bahrî	deniz, göl ve akarsularda yapılan avcılık.
sayd-ı berrî	kara avcılığı.
sayd-ı mâhî	balık avı.
sayd-efgen	(a.f.b.i.) avcı.
saydelânî	(a.i.) 1. eczacı; ispençiyar.
Fenn-i saydelânî	eczacılık ilim ve fenni, ispençiyari. 2. s. eczacılıkla ilgili.
saydele	(a.i.) eczacılık.
sayd-gâh	(A.f.b.i.) avlak, av yeri. (bkz: şikâr-istân).
sayd-geh	(A.f.b.i.) avlanacak yer, avlak, (bkz: sayd-gâh).
sayd-ger	(a.f.b.i.) avcı. (bkz: sayyâd).
sâye	(f.i.) gölge, (bkz: zıll). 2. koruma, sahip çıkma, (bkz: himaye, siyânet). 3. yardım, (bkz: muavenet).
sâye-i bîcân	cansız gölge.
sâye-i feyz-i hamiyyet	hamiyet feyzinin sayesi.
sâye-i Hudâ	(Allah'ın gölgesi) mec. halîfe.
sâye-i lûtf ü kerem	iyilik ve ihsan gölgesi.
sâye-i medîd	uzun gölge.
sâye-i şâhâne	(pâdişâhın gölgesi) mec. pâdişâhın himayesi, koruyuculuğu.
sâye-bân	(f.b.i.) 1. sayvan, gölgelik, (bkz: sâye-gâh). 2. büyük çadır. 3. s. koruyan, (bkz: hafız, hâmî).
sâye-bâr	(f.b.s.) gölge yapmış, gölge bırakmış.
sâye-dâr	(f.b.s.) gölgeli, gölgesi olan, gölge eden. 2. koruyan, sahip çıkan, (bkz: hâmî).
sâye-efgen, sâye-figen	(f.b.s.) l. gölge yapan, gölge düşüren. 2. mec. koruyan, (bkz: hâmî).
sâye-endâz	(f.b.s.) gölge salan, mec. koruyuculuk eden.
sâye-gâh	(f.b.i.) gölgelik, gölgeli yer. (bkz: sâye-bân[1]).
sâye-güster	(f.b.s.) 1. gölge eden, gölge salan. 2. koruyan, (bkz: saye-dar[1,2]).
sâye-hâh	(f.b.s.) himaye, koruma isteyen, koruma bekleyen.
sâye-nişîn	(f.b.s.) 1. gölgede oturan. 2. bir şeyin gölgesine sığınan, korunan, (bkz: mahmî).
sâye-nişîn-i emân	emniyet gölgesi altında oturan.
sâye-perest	(f.b.s.) 1. gölgeyi seven. 2. mec. korunmaktan hoşlanan.
sâye-perver	(f.b.s.) gölgelendiren, gölge veren; koruyan.
sâye-pûş	(f.b.i.) 1. şemsiye. 2. kameriye. 3. çardak.
sâye-rev	(f.b.s.) karanlıkta dolaşan.
sâye-zâr	(f.b.s.) gölgelik, (bkz: mazalle).
sayf	(a.i.c. esyâf, suyûf) yaz [mevsim].
Sayfî	(a.s.) yaza ait, yazla ilgili,
sayfiyye	(a.i.) yazlık, yazlık ev.
sayha	(a.i.c. sıyâh) bağırma, nâra
sayha-i ümîd	ümit haykırışı.
sâyîde	(f.s.) 1. sürülmüş; ezilmiş. 2. eskimiş, yıpranmış.
sâyis	(a.i. siyâset'den) seyis, at uşağı, [aslı "sâis" dir]. (bkz: râyiz).
sâyis-hâne	(a.f.b.i.) üzerine yük konulup yolcunun da bindiği hayvan.
saykal	(a.i.c. sayâkıle) 1. cilâcı. 2. cila âleti. 3. s. parlak, cilâlı.

saykal-kâr (a.f.b.i.) yaldızcı, (bkz: saykal-zen, tılâ-kâr).
saykal-kârî (a.f.b.i.) yaldızcılık, (bkz: saykal-zenî, tılâ-kârî).
saykal-zede (a.f.b.s.) cilâlı, cilalanmış, (bkz: musaykal).
saykal-zen (a.f.b.i.) yaldızcı, (bkz: saykal-kâr, tılâ-kâr).
saykal-zenî (f.b.i.) yaldızcılık. (bkz. saykal-kârî, tılâ-kârî).
sayref, sayrefî (a.s.c. sayârif, sayârife) 1. işini bilir, kurnaz. 2. i. sarraf.
sayrûret (a.i.) 1. olma, edilme, kılınma, bir halden başka bir hâle değişme. 2. fels. *olu, fr. devenir.
sayvan (a.i.) l. kırma, pervaz, kıvrım, (bkz: sâye-bân).
sayvân-ı sagîr bot. küçük güneşlik, fr. ombellule.
sayvân-i üzn kulak kepçesi, fr. pavillon de l'oreille. 2. bot. şemsiye. 3. güneşlik.
sayvân-ül-üzeyn anat. kalbkulakçığı.
Sayvâniyye (a.i.) bot. maydanozgiller.
sayyâd (a.i.) avcı. (bkz: sayd-ger).
sayyad-ı bî-insâf insafsız avcı.
sayyâd-ı ecel (ecelin avcısı) mec. ölüm; Azrail.
Sayyâdiyye (a.h.i.) tas. Rifâiyye tarikatı kollarından biri. [Ahmed îzzettin-üs-Sayyâd tarafından kurulmuş ve bu sebeple adına nispet edilmiştir, (d. 508 (1114) - ö. 620 (1223)].
sayyâg (a.i. sıyâgat'den) kuyumcu, (bkz: savvâg).
sâz (f.i.) 1. müz. çalgı. 2. silâh. 3. at takımı. 4. sıra, düzen. 5. kuvvet, kudret. 6. öğrenme. 7. ustalık. 8. hile. 9. eş, benzer. 10. menfaat.
-sâz (f.s.) "yapan, uyduran, düzen" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Çâre-sâz çâre bulan.
Hâtır-sâz hatır, gönül yapıcı.
Nâ-sâz münasebetsiz, uygunsuz.
sâzec (a.s.c. sevâzic) sâde. (bkz: basit).
sâzende (f.i.c. sâzende-gân) 1. çalgıcı, (bkz: mutrib). 2. s. yapıcı, düzenleyici.
sâzende-gân (f.b.i. sâzende'nin c.) l. çalgıcılar. 2. s. yapıcılar, düzenleyiciler.
sâzende-gî (f.b.i.) çalgıcılık.
sâzî (f.i.) yapıcılık, düzenleyicilik.
sâziş (f.i.) yapılış, kuruluş.
sâz-kâr (f.b.s.) 1. uygun, (bkz: muvafık). 2. müz. i. saz çalan sanatkâr, (bkz: sazende). 3. müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. En az altı asırlıktır. Fakat son asırlarda az kullanılmıştır. Segah, uşşak dörtlüsü ve rast'dan mürekkeptir. Son makam ile rast (sol) perdesinde durur. Güçlüler, birinci derecede -her üç dizinin de güçlüsü olan- neva (re), ikinci derecede -segâh'ın durağı olan-segâh, üçüncü derecede de -uşşak dörtlüsünün durağı olan- dügâh (la) dır. Yalnız her üç dizinin müşterek arızası olan "si" koma bemolü ile donanır. Segah için "mi" koma bemolü, "fa" ve "la" bakıyye diyezleri, rast için "fa" bakıyye diyezi nota içerisinde kullanılır.
sâz-kârî (f.b.i.) uygunluk, (bkz: muvafakat).

saz-semâîsi (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin mâruf saz eseri "forme" udur. Vaktiyle semailere beste semaîsi, buna mukabil aksak semaî, yürük semaî gibi semaî usulleriyle yazılan peşreve de "saz semaîsi" denilirdi. Bu forme pek eskidir. En eski bir numune olarak Sultan Veled'in 7 asırlık bir saz semaîsi eldedir. Saz semaîsi klâsik asrın son eseridir, (bâzan ondan sonra bir oyun havası da çalınabilir; fakat bu klâsik fasılda yapılmaz). Vaktiyle saz semaîleri aksak semaîsi gibi sengin semaî (veya bir mertebe yürüğü olan yürük semaî), curcuna (aksak semaînin bu mertebe yürüğü) usulleri ile de ölçülmüşse de artık yalnız 10/8 aksak semaî kullanılmaktadır. Saz semaîleri umumiyetle 4 hâne olur. 3. haneliler nâdirdir, 5 haneliler ise pek azdır.

se (a.ha.) Osmanlı alfabesinin beşinci harfi olup "ebced" hesabında beşyüz sayısının karşılığıdır, s sesini verir.

se (f.s.) 1. üç. (bkz: selâs, selâse). 2. tavla zarının üzerindeki üç nokta.

Penc ü se beş (ile) üç [zar oyununda].

sea (a.i.) fels. güç, iktidar, fr. capacite.

seâbîb (a.i.) salya.

seâbîb (a.i. su'bûb'un c.) saf su akan yerler.

Seâbîn (su'bân'ın c.) büyük yılanlar, ejderhalar.

seâlîl (a.i. sü'lûl'ün c.) 1. memeler. 2. vücutta meydana gelen siğiller.

seb (a.i.). (bkz. sebb).

seb' (a.s.) yedi [sayı], (bkz: heft).

seb'a (a.s.) yedi [sayı], (bkz: heft).

seb'a-i iklîm iklimlerin yedisi, yedi diyar.

seb'a-i mesânî tekrarlanan yedi âyet, fatiha sûresi.

seb'a-i muallaka (bkz: muallâkat-ı seb'a).

seb'a-i seyyâre (yedi gezegen) Utârid (Merkür), Zühre (Venüs), Mirrih (Mars), Müşteri (Jüpiter), Zühal (Satürn), Neptün, Plüton.

Sebâ (a. h. i.) Hz. Süleyman'ın zevcesi Belkîs'in Yemen'de hükmü altında bulundurduğu mâmur olan şehri.

se-bâ-dü (f.b.s.) üç (ile) iki [zar oyununda].

sebâhat (a.i.) [aslı "sibâhat" dir].(bkz. sibâhat).

se-bahr (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

sebâik (a.i. sebîke'nin c.) eritilip kalıba dökülmüş mâdenler, külçeler.

sebak (a.i. sebk'den. c. esbâk) 1. ders. 2. öndül.

sebak-âmûz (a.f.b.i.) muallim (öğretmen).

sebak-dâş (a.f.b.i.) ders arkadaşı,

sebak-gâh (a.f.b.i.) mektep, medrese.

sebak-hân (a.f.b.i.) ders okuyan.

sebât (a.i.) yerinde durma, kımıldamama, sözünden, karârından vazgeçmeme.

Bî-sebât sebatsız.

Bî-sebâtî sebatsızlık.

sebât-ı kadem ayak direme; dayanma.

sebât-ı pây-i erbâb-ı metanet metanet sahiplerinin ayak diremesi.

sebâtî (a.i.) 1. sebatlılık, sözünde, karârında durma. 2. erkek adı.

sebât-kâr	(a.f.b.s.c. sebât-kârân) sebat eden, sözünde, karârında duran, (bkz. mukdim).
sebât-kârân	(a.f.b.s. sebât-kâr'ın c.) sebat edenler, sözünde, karârında duranlar.
sebât-kârâne	(a.f.zf.) sebat ederek, sözünde durarak; yılmadan, yorulmadan.
sebât-kârî	(a.f.i.) sebatkârlık.
sebâyâ	(a.i. sebî'nin c.) savaşta esir düşenler, [ekseriya kadınlar hakkında kullanılır].
sebâ yü dü (sebâidü)	(f.b.s.) üç (ile) iki [zar oyununda].
sebb	(a.i.) sövme, sövüp sayma, (bkz: düşnâm, şetm, ta'n).
sebbâb	(a.s. sebb'den) çok küfür eden. (bkz. küfr-bâz, şâtim, şettâm).
sebbâbe	(a.i.) şehâdet parmağı. başparmağın yanındaki parmak.
sebbâbe-gezâ	(a.f.b.s.) şaşarak parmağını ısıran, (bkz: engüşt ber-dehân).
sebbâh	(a.s. sibâhat'den) 1. suda yüzen, yüzücü, (bkz. sâbih). 2. i. yüzgeç.
sebbâhe	(a.i.) yüzücü kuşlar sınıfı.
sebbak	(a.i.) yüğrük at.
sebbâk	(a.s.) eritici, eritip kalıba döken.
sebbî	(a.s. seby'den) esir edilmiş, esir olan.
sebbûre	(a.i.) yazı tahtası; yazboz tahtası.
Sebe'	(a.h.i.). (bkz. Sebâ).
sebeb	(a.i.c. esbâb) 1. sebep, neden.
Bilâ-sebeb	sebepsiz, hiç yoktan.
Li-sebebin	bir sebepden, bir maksattan dolayı. 2. bahane. 3. alâka, ilgi. 4. vâsıta. 5. âlet. 6. ed. harekeli bir harf ile sakin bir harfden veya iki harekeli harfden meydana gelen parça.
sebeb-i hafif	ed. iki harften, harekeli bir harfle sakin bir harfden ibaret olan ["ben, ten, sen.." gibi].
sebeb-i hayât	1) ana ve baba; 2) hayâtına, yaşamasına sebebolan kimse.
sebeb-i sakîl	iki harekeli harften ibaret olan ["hareket", "azamet" ... gibi].
sebeb-i terk-i can	can verme sebebi.
sebeb-i vücûd	varlık sebebi.
sebebî, sebebiyye	(a.s.) sebeple ilgili.
Sebebiyyet	(o.i.) sebebolma, icâbettirme. [yapma kelimelerdendir].
sebed	(a.i.) sepet.
sebel	(a.i.) hek. göze inen perde, dumanlı, bulanık görme hastalığı, (bkz: sadd).
sebele	(a.i.) bıyık, (bkz: şârib).
sebel-nâk	(a.f.b.s.) sebel hastalığına tutulmuş, gözü perdeli.
se-berg	(f.b.i.) g. s. tezhipte kullanılan sitilize üç petallı bir çiçek motifi, [aslı si-berg"].
sebh	(a.i.) yüzme [suda], (bkz: sibâhat).
sebha	(a.i.) Kuzey Afrika'da bâzıları su ile örtülü tuzlu çöküntü.
sebhale	(a.n.) "sübhân-Allah" demek.
sebî	(a.i.c. sebâyâ) savaşta esir düşen kimse.
seb'î	(a.s.) 1. yedi sayısıyla ilgili olan. 2. i. hek. yedi günde bir gelen sıtma.
sebîha	(a.i.) gecelik, gecelik elbisesi.
sebîke	(a.i.c. sebâik) eritilerek kalıba dökülmüş şey, külçe.
sebîke-i zehebiyye	altın külçesi.

sebil	(a.i.c. sübül, sübûl) 1. yol, büyük cadde. 2. sebil, su dağıtılan yer. 3. hayrat olarak, parasız dağıtılan su.
Ebnâ-yi sebil	yolcular, yola gidenler.
Fî-sebîl-îllâh	Allah yolunda, hayrat olarak,
îbn-üs-sebîl	yolcu.
Tahliye-i sebil	kapıp salıverme.
Sebîl-ür-Reşâd	Eşref Edib tarafından istanbul'da yayımlanmış, siyasî, ilmî, dînî, edebî bir dergi.
sebîl-hâne	(a.f.b.i.) sebil, hayrat olarak gelip geçenlerin su içmesine mahsus yer.
seb'în	(a.s. seb'den) yetmiş sayısı, (bkz: seb'ûn, heftâd).
sebît	(a.s.). (bkz. sabit).
seb'iyye	(a.i.) Şîa'nın 7 imama inanan kısmı, "yedi imamcılar".
sebk	(a.i.) 1. ileri geçme, ilerileme, evvelce geçme, vâki olma. 2. koşuda kazanan hayvan.
sebk	(a.i.) 1. bir şeyi eritme, kalıba dökme. 2. e d. ibarenin tarz ve tertibi.
sebk-i Hindî	ed. XVII. yüzyılda Divan şiirinde başlayan ve orijinal mazmunlar, hayaller teşbihler ve mecazlar yaratmak amacını güden edebî çığır, [en önemli temsilcileri Neşâtî, Nailî, Fehîm-i Kadîm ve Vecdî'dir].
sebk-i kelâm	ed. bir yazıda veya konuşmada sözün düzeni.
sebk-i mefsûl	ed. ayrı ayrı, kesik kesik yazma tarzı.
sebk-i mevsûl	ed. cümleleri bağlayarak birleştirme tarzı.
sebk-i mürekkeb	ed. hem kısa, hem uzun cümleli ifâde tarzı.
sebk ü rabt	ed. ifâdede tutarlık, cümlenin düzgün oluşu. 3. huk. yargılama neticesinde edinilen kanaatin karara yazılması.
sebkat	(a.i.) geçme, ilerleme.
seblâ'	(a.s.) 1. uzun kirpikli [göz].
Ayn-i seblâ	uzun kirpikli göz. 2. kadın adı.
seblet	(a.i.). bıyık, (bkz. sebele).
sebr	(a.i.) fels. fr. residus (methode des-).
sebsebiyye	(a.h.i.) Rifâiyye tarikatı kollarından biri. [kurucusu Şeyh Süleyman Sebsebî'dir].
sebt	(a.i.) yazma, kaydetme, deftere geçirme.
sebt-i defter	deftere geçirme.
sebt	(a.i.) cumartesi, (bkz: yek-şenbih).
Eshâb-üs-sebt	Mûsevîler.
Yevm-üs-sebt	cumartesi günü.
sebtiyyûn	(a.i.c.) Hıristiyanlıkta "cumartesi gününü" kutsal sayan bir mezhep, cumartesiciler.
sebû	(f.i.) 1. testi. 2. şarap kabı.
sebû-yi tehî	boş testi.
sebû'	(a.i.c. sibâ') yırtıcı hayvan, canavar.
Sebûçe	(f.i.) 1. küçük kap. 2. küçük testi.
sebûh	(A.s. sibh'den) yüzgeç.
sebuî	(a.s.) yırtıcıya mensup, canavarla ilgili. düşünen, derin düşünemeyen.
sebük-himmet	(f.a.b.s.) hevessiz, gayretsiz.
sebük-hired	(f.b.s.) akılsız, tedbirsiz, kararsız.

Tarihvemedeniyet.org

sebuiyyet	(A.i.) yırtıcılık.
seb'ûn	(a.s.) yetmiş 70. (bkz: heftâd, seb'în).
sebük	(f.s.) 1. hafif, yeğni. 2. çabuk. 3. ağırlığı, ağırbaşlılığı olmayan.
sebük-bâr	(f.b.s.) yükü hafif, eşyası az olan.
sebük-dest	(f.b.s.) eli yatkın, el işlerini çabuk yapan kimse.
sebük-destî	(f.b.i.) eline çabuk olma, el yatkınlığı.
sebük-dil	(f.b.s.) keyifli, neşeli, gönlü şen.
sebük-endîş	(f.b.s.) sathî
sebük-hîz	(f.b.s.) çabuk kalkan, hareket eden.
sebükî	(f.i.) 1. hafiflik, yeğnilik. 2. çabukluk.
sebük-inân	(f.a.b.s.) çabuk koşan.
sebük-magz	(f.b.s.) beyinsiz, akılsız, (bkz: sebük-sâr).
sebük-magzâne	(f.zf.) akılsızca.
sebük-mâye	(f.b.s.) değersiz, itibarsız.
Sebük-meşreb	(f.a.b.s.) hoppa, hafifmeşrep.
Sebük-mizâc	(f.a.b.s.) hafif mizaçlı, hoppa [adam].
Sebük-pâ	(f.b.s.) ayağına çabuk [kimse].
Sebük-pây	(f.b.s.) ayağına çabuk olan. (bkz. bâd-pâ).
sebük-pervâz	(f.b.s.) çabuk uçucu.
sebük-rev	(f.b.s.) çabuk giden, (bkz: çâbük-pâ).
sebük-re'y	(f.b.s.) hafif fikirli, düşüncesiz, (bkz: sebük-magz).
sebük-rûh	(f.a.b.s.) 1. hafif ruhlu, içi tez. 2. hoşsohbet, zarif, şen olan; mec. lâübâlî.
sebük-sâr	(f.b.s.) beyinsiz, akılsız. (bkz : sebük-magz).
sebük-seng	(f.b.s.) hafif taş; mec. itibarsız.
sebük-ser	(f.b.s.) l. hafif düşünceli. 2. aşağılık, sefih.
sebük-serî	(f.b.i.) düşüncesizlik.
sebük-tûz	(f.b.s.) ayağına çabuk, çabuk koşan, (bkz: sebük-pâ, sebük-pây).
seby	(a.i.) harbde esir olma, alınma.
sebz	(f.s.) yeşil, yeşil renkli, (bkz: ahdar).
Berg-i sebz	1) yeşil yaprak; 2) gönül almak üzere verilen ufacık hediye.
Hatt-ı sebz	delikanlılarda sakal ve bıyıktan önce çıkan ince tüy. 3. siyah.
sebz-i hisâr	müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sebz-i tâze	müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sebzâ-reng	(f.b.s.) 1. yeşil renkli. 2. esmer, karasarı.
sebz-der-sebz	(f.b.i.)(bkz: sebz-ender-sebz).
sebze	(f.i.c. sebze-vât) 1. yeşillik, çimen. 2. yemeği yapılan yeşillik.
sebze-vât	(f.a.i. sebze'nin c.) zerzevat. [Farsça olan bu kelimeyi Arap kaidesine göre cemîlendirmek yanlış bir teşkil olmakla beraber kullanılır olmuştur].
sebze-zar	(f.b.i.) 1. yeşillik, çayırlık, çimenlik. 2. sebze tarlası, bostan.
sebz-ender-sebz	(f.b.i.) 1. yeşillik içinde yeşillik. 2. müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.

sebz-ender-sebz-i hisâr	müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sebz-ender-sebz-i kadîm	müz. Türk müziğinin en az üç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sebz-fâm	(F.b.s.) yeşil renkli.(bkz: sebz-reng).
sebzî	(f.s.) 1. yeşille ilgili, yeşilli. 2. müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sebzîn	(f.s. sebz'den) yeşil renkli, rengi yeşil, (bkz: ahdar).
sebz-pûş	(f.b.s.) yeşil örtülü, yeşil elbiseli.
Sebz-reng	(f.b.s.) yeşil renkli. (bkz. sebz-fâm).
sec'	(a.i.c. escâ') 1. nesirde yapılan kafiye, içuyak. 2. ibarenin kafiyeli olan cümle sonlarından her biri. 3. kumru, güvercin gibi kuşların ötüşü.
sec'-i mefrûk	ed. (bkz: sec'[2]).
sec'-i mukayyed	ed. (bkz: sec'-i rabtî).
sec'-i murassa'	ed. her iki fasılanın kelimeleri sayıca ve her bir kelime, karşılığı olan kelime ile vezin ve harf adedi itibariyle uygun düşmesiZübde-i[1] vâkıfân-ı[2] rumûz-ı[3] dekayık[4]/ veumde-i[1] sâkinân-ı[2]künûz-ı[3]hakayık[4]... gibi.
sec'-i mutarref	ed. hiç bir şarta manî olmaksızın yalnız fasılaları kafiyeli olan seci'andelîb-i hoş-efrâz, nagamatiyle sâmia-nevâzdır... gibi.
sec'-i muvâzî	ed. sayıca müsâvî olmayan, mütekabil kelimeleri kamilen kafiyeli olmayan, yalnız vezin ve kafiyelerde birleşen seci'hamd-i nâ ma'dûd ve senâ-yi nâ-mahdûd... gibi.
sec'-i rabtî	ed. bağımlı seci'
secâhat	(a.i.) yumuşak huyluluk.
secâvend	(f.i.) Kur'ân-ı mânâya uygun doğru okumak için konulan işaret. [Meselâ"kafdurmayı","şadgeçmeye ruhsatı", "cimdurma veya geçmenin caiz olduğunu","mimmuhakkak surette durmayı" gösterir; kelime, bu işaretleri koyan zâtın memleketi olan "Secâvend" şehrinden alınmıştır].
secâyâ	(a.i. seciyye'nin c.) seciyyeler, huylar, tabîatler, karakterler.
secc	(a.i.) akma [su-].
seccâc	(a.i. secc'den) 1. bol, şiddetli akan su. 2. çağlayan.
seccâde	(a.i. secde'den c. secâcîd) 1. seccade, üzerinde namaz kılınan küçük kilim, küçük halı. 2. yazmalarda görülen belli başlı bir motifin adı.
seccâde-nişîn	(a.f.b.s.) "seccadede oturan" şeyh; imam.
seccân	(a.i. sicn'den) gardiyan, hapishane me'muru.
secde	(a.i.c. secdât) namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibâdet vaziyeti.
secde gülü	g. s. bir çeşit süsleme olan halkârda görülen gül motifinin bir nev'i.
secde-i sehv	namazda yapılan bir yanlış için secde etme.
secde-i şükrân	büyük bir sevince karşılık yapılan secde.
secde-i tilâvet	Kur'ân'ın 14 yerindeki secde âyetlerini okuyunca, okuyan ve işiten için yapılması lâzımgelen secde.

secde-gâh	(a.f.b.i.) ibâdet edilecek, namaz kılınacak yer. (bkz: mescid).
secde-geh	(a.f.b.i.). (bkz. secde-gâh).
secde-gîr	(a.f.b.s.) secdeye kapanan, secde eden.
secede	(a.s. sâcid'in c.) secde edenler, (bkz: süccâd, sücced, sücûd).
secencel, secencele	(a. i.) ayna. (bkz: mir'ât).
sech	(a.i.) 1. hek. bir şeyin derisini, kabuğunu soyup sıyırma. 2. tırmalama.
secîr	(a.i.) cibre, posa. (bkz: asîre).
secîr-i ineb	üzüm posası.
seciyye	(a.i.c. secâyâ) huy, tabîat, karakter (bkz: meşreb).
seciyyevî	(a.s.) ırasal, karakteristik.
secl	(a.i.c. sicâl) içi su dolu kova.
sedâ	(a.i.c. sedâyâ), (bkz: sidy, sedy).
sedâ	(o.i.) (bkz: sadâ).
sedâb	(a.i.) bot. sedefotu.
sedâcet	(a.i.) sadelik.
sedâcet-i kelâm	söz sadeliği.
sedâcet-i lisan	leng. dil sadeliği.
sedâd	(a.i.) 1. doğruluk, hatasızlık; doğru ve haklı şey. 2. erkek adı.
sedâ-nüvîs	(F.b.i.) gramofon plâğı; teyp.
sedâil	(a.i. sedîl'in c.) askılar; perdeler, zarlar, örtüler.
sedâyâ	(a.i. seda, sedy, sidy'in c.) memeler.
Zât-üs-sedâyâ	zool. memeliler, fr. mammiferes.
sedd	(a.i.) 1. kapama, tıkama; kapanma, tıkanma, engel olma. 2. mania, perde, (bkz: haciz, hâil). 3. set, tümsek. 4. baraj, büğet. 5. rıhtım.
sedd-i âhenîn	demir duvar, demir perde.
sedd-i bâb	kapı örtme.
sedd-i Çîn	Çin şeddi.
sedd-i hâil	araya giren, engel olan set.
sedd-i kebîr	(büyük sed) Çin şeddi.
sedd-i nutk	susma.
sedd-i rahne	gediği kapama, tıkama.
sedd-i ramak	ölmeyecek kadar yiyip içme.
seddâd	(a.i.) 1. şişe tıpası. 2. tampon.
sedeb	(a.i.). (bkz: sedab).
sedebiyye	(a.i.) bot. sedefotugiller, fr. rutacees.
sedef	(a.i.). (bkz. sadef).
sedef-çe	(a.f.b.i.) küçük sedef, (bkz: sadef-çe).
sedefe	(a.i.) 1. bir tek sedef kabuğu. 2. anat. kulak kepçesi.
sedefe-i üzniyye	hek. kulak sayvanı, fr. pavillon de I'oreille. 3. biy. pul.
sedefî	(a.s.) sedefe mensup, sedefle ilgili.
sedef-kârî	(a.f.i.) sedefçilik.
sedene	(a.i. sâdin'in c.) kapıcılar, perdedarlar, Kâbe-i Mükerreme kapıcıları.
sedg	(a.i.) 1. baş yarma. 2. baş yarığı.
sedîd	(a.s. sedâd'dan) 1. doğru, hak. (bkz: sedâd). 2. i. erkek adı.
sedîd	(a.i.) anat. kapak.
sedîde	(a.s. sedâd'dan) 1. ["sedîd" in müen.]. (bkz. sedîd). 2. i. kadın adı.

sedîl	(a.i.c. sedâil) askı; perde, zar, örtü.
sedin	(a.s.) etli, vücutlu, toplu, cüsseli [kimse].
sedîr	(o.i. a. sadr'dan) 1. odanın baş tarafına konulan döşenmiş kerevet. 2. karyola.
sedîr-i atlas	bot. atlassediri.
sedm	(a.i.) dik fışkıran su.
sedn	(a.i.) 1. puthâne. 2. tapınak.
sedn	(a.i.) vücut âzalarının anormal şekilde gelişmesi.
sedy	(a.i.c. sedâyâ) meme, emcik. (bkz. pistân).
sedy-i kesir-ül-leben	çok sütlü meme.
sedye	(a.i.) anat. meme.
sedye-i vahîd-üs-sukbe	zool. gagalımemeli, fr. ornithorynque.
sedye-i zü-z-zafîr	zool. toynaklılar.
seele	(a.i. sâil'in c.) dilenciler.
sefâ'	(a.i.) safâ'.
sefâh	(a.i.). (bkz. Sefâhat).
sefâhat	(a.i.) 1. zevk ve eğlenceye -aşırı derecede- düşkünlük. 2. akılsızlık. 3. har vurup harman savurma.
sefâin	(a.i. sefîne'nin c.) 1. gemiler. (bkz. süfün). 2. mec. türlü konuları içine alan kitaplar.
sefâin-i harbiyye	harb gemileri.
sefâlet	(a.i.) 1. sefillik, hakirlik, düşkünlük, aşağılık. 2. yoksulluk.
sefâret	(a.i.c. sefârât) sefirlik, elçilik, [aslı "sifâret" dir].
sefâret tercümânı	Osmanlılar devrinde İstanbul'da bulunan yabancı elçiliklerde tercümanlık yapan vazîfeli kimse.
sefâret-hâne	(a.f.b.i.) elçilik konağı, elçilik.
sefâret-nâme	(a.f.b.i.) ed. yabancı bir ülkeye elçilik göreviyle gidenlerin hatıralarını içinde toplayan eser.
sefâric	(a.i. sefercel'in c.) ayvalar.
sefat	(a.i.) 1. sepet, sele. 2. balık ve ağaç pulu.
sefâtic	(a.i. süftece'nin c.) tic. poliçeler.
sefeh	(a.i.) akılsızlık.
sefele	(a.s. sâfil'in c.) aşağı kimseler, alçaklar.
sefen	(a.i.) nasır.
Sefer	(a.i.c. esfâr) arabî aylarının ikincisi [yılbaşı Muharrem olmak itibarıyla-].
sefer	(a.i.c. esfâr) 1. yolculuk. 2. savaşa gitme. 3. savaş. 4. askerin savaş hâlinde veya savaşa hazır bulunması hâli. 5. defa, kerre, kez. 6. huk. üç gün üç gece süren yolculuk. 7. tas. insan gönlünün Allah'a yönelişi.
sefer bahşişi	(bkz: sefer in'âmı).
sefer in'âmı	ask. tar. harb dolayısıyla Yeniçeri ocağı asker ve subaylarına verilen bahşiş.
seferân	(a.i.c.) muharrem ve sefer ayları, (bkz: saferân).
sefer-ber	(a.f.b.i.) 1. savaşa gönderilmiş veya gönderilmek üzere bulunan [asker]; savaşa hazırlanmış devlet. 2. s. bir olayın, bir amacın çözümü yolunda milletçe veya hep birlikte yapılan [hazırlık].
sefercel	(a.i.c. sefâric) ayva.

sefer der vatan	tas. dünyâdan elini eteğini çekerek Allah'a yönelme, gerçek vatan sayılan ilahî ülkeye dönmek için yola çıkma hazırlığında bulunma.
sefer-güzîn	(a.f.b.s.) yolculuk eden, yol giden.
seferî, seferiyye	(a.s.) l.seferle, yolculukla ilgili olan. 2. savaş ile ilgili. 3. şer'an en az 18 saatlik yere gitmek üzere yola çıkan kimse, yolcu. ["hazerî"nin zıddı].
seferiyye	(a.i.) savaş durumunda bulunma.
sefer-ül-hayr	(a.it.) sefer, arabî aylarının ikincisi [takvimlerde, hususî mektuplarda, resmî belgelerde sad ( ) harfiyle belirtilirdi].
seff	(a.i.c. süfûf) 1. ilâcı toz hâline getirme. 2. toz hâline getirilmiş ilâç.
seffâh	(a.s.) 1. hatîp, güzel söz söyleyen. 2. cömert, eli açık. (bkz: civân-merd). 3. kan dökücü, gaddar.
seffâk	(a.s. sefk'den) 1. kan dökücü, (bkz: hûn-rîz). 2. (bkz: seffâh[1]).
sefîd	(f.s.) ak. (bkz: beyzâ, ebyaz).
Bahr-i-sefîd	Akdeniz.
Rîş-i sefîd	ak sakal.
sefîd ü siyâh	akla kara.
sefîdâ, sefîdâc	(f.i.) üstübec.
sefîdâb	(f.i.). (bkz. sefîdâ, sefîdâc).
sefîdî	(a.i.) aklık, beyazlık.
sefîh	(a.s.c. süfehâ) 1. zevk ve eğlenceye düşkün, parasını pulunu israf eden akılsız. 2. huk. iradesine hâkim olamayan [kimse].
sefîh-âne	(a.f.zf.) sefîh olan kimseye yakışır yolda.
sefîl, sefîle	(a.s. sefâlet'den. c. sefilân, süfelâ) l . sefalet çeken, yoksul. 2. alçak. 3. uslu tabiatlı, [kelimenin doğrusu "sâfü" dir]. 4. yıpranmış, eski, harap. 5. bayağı, alçak.
sefîlân	(a.i. sefîl'in c.), (bkz. sefil, sefîle, süfelâ).
sefîle	(o.s.) mec. orospu, (bkz: fahişe, zâniye).
sefîne	(a.i.c. sefâin, süfün) gemi, vapur, (bkz: keştî).
Sefîne-i nefisefi-l-menâkıb-il-Mevleviyye	(Mevlevi menkıbeleriyle dolu güzel gemi) 1866 da Mısır'da basılan ve üç bölümden oluşan bu eserde l inci bölümde kendi zamanına kadar Konya'da Mevlâna dergâhına şeyh olan çelebilerin hayatları; 2 nci bölümde birçok tekkelerde şeyhlik etmiş olan Mevlevî şeyhleri; 3 üncü bölümde ünlü Mevlevi dervişleri incelenir.
sefîne-i nefîse-i Mevleviyye	(Mevlevîliğin nefis, güzel gemisi) Mustafa Sâkıb Dede'nin (öl. 1736) Mevlevî şeyh ve dervişlerinin biyografilerini konu edinen eseri.
sefîne-i Nûh	1) Nuh'un gemisi; 2) astr. semânın güney yarımküresinde bulunan bir burcun adı.
Sefînet-ür-rüesâ	(reisler gemisi) Ahmed Resmî Efendi'nin (1700-1783) Osmanlı reisül-küttap (hariciye vekili) larını anlatan eseri [eserin bir başka adı da Halîfet-ür-rü-esâ (reislerin halîfesi) dir.
sefînet-üş-şuarâ	ed. divan şâirlerinden toplanan şiir mecmuası.
sefîr	(a.i. sefâret'den. c. süferâ) elçi.
sefîr-i kebîr	büyük elçi.

sefîre	(a.i. sefâret'den) 1. bayan elçi. 2. sefîr'in eşi.
sefk	(a.i.) dökme, akıtma.
sefk-i dimâ'	kan dökme, kan dökücülük.
sefl	(a.i.). (bkz: kazûrât).
sefsefe	(a.i.) un, nişasta gibi toz hâlindeki şeyleri eleme.
seftece	(a.i.c. sefâtic) poliçe.
sefûf	(a.i.) toz ilâç.
seg	(f.i.) 1. köpek, it. (bkz: kelb).
seg-i dîvâne	kuduz köpek, (bkz: kelb-i akûr). 2. mec. dayanıklı.
segabet	("ga" uzun okunur, a.i.) açlık, (bkz: cû').
seg-âbî	(f.i.) zool. kunduz, [seg-i âbî'den].
segâh	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en eski makamlarındadır. Kuvvetli bir zühd ve açık bir hüzün bildirir. En eski devirlerden beri rağbetle kullanılmıştır. Segah beşlisi ile hicaz dörtlüsünden mürekkeptir, (şu halde, dizisi bir sekizli dâhilinde ifâde edilebilen mürekkep makamlardan olmuş oluyor). Donanımına "si" ve "mi" koma bemolleri ile "fa" bakıyye diyezi konulur, hicaz dörtlüsünün "la" bakıyye diyezi, nota içerisinde kullanılır. Makam dizisi niseb-i şerîfeden 5 tanesini içine aldığından, gizli mütenâfir sayılır. Durağı segah, güçlüsü -üçüncü derecesi olan- neva (re) perdeleridir. Umumiyetle çıkıcı olarak seyreder. Orta sekizlisindeki sesleri -pestden tîze doğru olmak üzere şöyledir segah, çargâh, neva, dik hisar, eviç, gerdaniye, sünbüle ve tiz segah.
segâh-araban	müz. adına ilk olarak 1910 yıllarında rastlanan bir makam.
segâh-acem	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
segâh-mâye	(f.b.i.) müz. mâye makamının, segah ile segah perdesinde kalan nev'ine -dügâh perdesinde kalandan tefrik maksadıyla- bâzan verilen bir adı.
segâh muhayyer	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
seg-bân	(f.i.) 1. seymen, yeniçeri ocağına bağlı bir sınıf asker. 2. Osmanlı saraylarında av köpeklerine bakan kimse.
seg-bân-ı cedîd	tar. Bayraktar Mustafa Paşa tarafından 1808 de, Nizamıcedit ocağının yerine meydana getirilen askerî bir kuruluş.
seg-cân	(f.b.s.) it canlı.
seg-peçe	(f.b.i.) köpek yavrusu, it eniği.
segrî	(f.i.) sağrı, hayvanın beli ile kuyruğu arasındaki dolgunca yer.
sehâ'	(a.i.c. eshiye) anat. beyin zarı.
sehâb	(a.i.) 1. bulut, (bkz: ebr, gays^2, mîg). 2. karanlık. 3. bulut gibi uçuşan böcekler.
sehâb-ı gayr-ı muzî	astr. karanlık nebülözler.
sehâb-ı matîr	yağmur bulutu.
sehâb-ı rahmet	rahmet bulutu.
sehâb-âlûd	(a.f.b.s.) bulutlu. (bkz: ebr-âlûd).
sehâbe	(a.i.) 1. tek bulut. 2. kalsiyum spektrumunda K- çizgisinde çekilmiş güneş resimlerinde görülen benekler, püskülcük, fr. flocculus.
sehâbî	(a.s.) bulutumsu, bulutla ilgili.

sehâbiyye	(a.i.) 1. astr. bulutsu, nebülöz. 2. ["sehâbî" nin müen.]. (bkz: sehâbî).
sehâbiyyet	(a.i.) coğr. bulutluluk.
sehâfet	(a.i.). (bkz: sahâfet).
sehâî	(a.s.) beyin zarına ait, onunla ilgili.
sehâib	(a.i. sahâbe'nin c.) bulutlar.
sehâib-i meftûre	durgun, ağır bulutlar.
sehâiyye	(a.s.) ["sehâî'nin müen.]. (bkz. sehâî).
sehânet	(a.i.) 1. kalınlık, (bkz: sihan). 2. sıcaklık. 3. katılık, peklik.
sehâyâ	(a.i. sehâ'nın c.) beyin zarları. ["sehâ"nın asıl cemi "eshiye" olup "sehâyâ" kelimesi, Cemiyyet-i Tıbbıyye-i Osmâniyye tarafından kabul edilmiş ise de yanlıştır].
İltihâb-ı sehâyâ	hek. beyin zarı iltihabı, menenjit.
Nezf-i sehâyâ	hek. beyin zarı kanaması.
sehek	(a.i.) bot. buğdaypası.
seher	(a.i.c. eshâr) 1. tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.
Ale-s-seher	sabah erkenden. 2. kadın adı.
seher	(a.i.) hek. uykusuzluk, gece uyuyamama hastalığı.
İllet-i seher	uykusuzluk hastalığı.
seher-i âmme	astr. güneşin ufkun altında 6° de iken gözlenen gün ağarması veya kararması, sivil tan, fr. crepuscule civil.
sehere	(a.s. sâhir'in c.), (bkz. sâhir).
seher-gâh, - -geh	(a.f.b.i.) seher vakti, sabahın erken saati.
seher-hîz	(a.f.b.s.) 1. erkenci, sabahları erken kalkan. 2. sabahleyin esen.
seherî, seheriyye	(a.s.) sabah ve şafakla ilgili.
İbâdet-i seheriyye	seher vakti ibâdeti.
Mürg-i seheri	bülbül.
sehhâka	(a.s.) sevici kadın.
sehhâr	(a.s. sihr'den) 1. (pek) büyücü, (bkz: sâhir, sihr-bâz). 2. büyü gibi bir kuvvetle çeken, büyüleyici.
sehhâre	(a.s.) 1. sehhâr'ın müennesi. 2. i. büyüleyici, çok güzel mânâsına kadın adı.
sehî	(f.i.) 1. düz, doğru. 2. fidan gibi [boy]. 3. i. erkek adı.
sehî-kadd	(f.a.b.s.) boylu boslu, düzgün endamlı, (bkz: sehî-kamet).
sehî-kamet	("ka" uzun okunur. f.a.b.s.) düz, düzgün boy.
sehîm	(a.s. sehm'den) hisse sahibi.
sehl	(a.i.) 1. kolay, (bkz: âsân). 2. sâde.
sehl-i mümtenî	ed. kolay ve sâde göründüğü halde, bulunup söylenmesi ve taklidi zor olan söz.
sehl-ül-me'haz	kolay olarak alınacak ve elde edilecek şey.
sehlen	(a.zf.) kolaylıkla, kolay olarak.
Ehlen ve sehlen	safa geldiniz, hoş geldiniz.
sehl-ter	(f.b.s.) çok kolay, en kolay.
sehm	(a.i.c. sihâm) 1. ok. (bkz: tîr). 2. yay. 3. (c. eshâm) aksiyon, hisse bedeli. 4. kısım, hisse, pay. 5. or. eğrilik payı [tomruklarda].
sehm	(f.i.) korku, dehşet, (bkz: bîm).
sehm-gîn	(f.b.s.) korkunç; korkulu, (bkz: sehm-nâk).
sehmî	(a.s.) okla ilgili, okumsu, oksu.

sehm-nâk	(f.b.s.) korkunç, korkulu, (bkz: sehm-gîn).
seh-pâ	(f.b.i.) 1. üstüne bir şey konulan ayaklı destek. 2. küçük masa. 3. darağacı. 4. üç ayaklı iskemle veya maşa.
sehrân	(a.s.) geceleri uyanık duran.
seh-reng	(f.b.i.) bir çeşit ipekli kumaş.
sehtâr	(f.b.i.) müz. telli sazlardan üç telli bir saz.
sehun	(f.i.) söz. (bkz: sühan).
sehv	(a.i.c. sehviyyât) 1. yanlış, (bkz: hatâ). 2. yanılma, (bkz: gaflet).
sehv-i kalem	yanlışlıkla yazma.
sehv-i mürettib	mürettip yanlışı.
sehv-i sarîh	pek açık yanlış.
sehv-i tertîb	tertip, dizme yanlışı.
sehven	(a.zf.) yanlışlıkla, yanılarak.
sehviyyât	(a.i. sehv'in c) yanlışlar.
sekam	(a.i.c. eskam) hastalık, illet.
sekârâ	(a.s. sekrân'ın c.) (bkz. sükârâ).
sekb	(a.i.) suyu dökme; su dökülme.
sek-bân	(f.b.i.). (bkz. seg-bân).
sekbe	(a.i.c. sekebât) 1. başlaki kepek. 2. takke.
sekebât	(a.i. sekebe'nin c.) 1. başlaki kepekler. 2. takkeler.
sekenât	(a.i. sekne'nin c.) durma [lar], duruş[lar].
Harekât ü sekenât	(kımıldamalar ve duruşlar) davranış, oturuş, duruş, [kelime dilimizde müfret gibi kullanılır].
sekene	(a.s. sâkin'in c.) sakin olanlar, oturanlar.
sekene-i aslî	sosy. yerli, fr. autochtone.
sekene-i karye	köy sakinleri, köyde oturanlar.
sekerât	(a.i.c.) sarhoşluklar.
sekerât-ül-mevt	can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık, (bkz: ihtizâr).
sekil	(a.i.) tas. Bektaşi dervişlerinin boyunlarına astıkları taş.
sekîne, sekînet	(a.i.c. sekâin) 1. karar; rahat, sakinlik, dinlenme. 2. gönül rahatlığı. 3. israil oğullarına ihsan olunan bir mucize. [tabutla gezdirilir, kendilerine güven, düşmanlarına korku verirmiş].
sekkâk	(a.i.) bıçakçı, çakıcı.
sekr	(a.i.) sarhoşluk, (bkz: bed-mestî).
sekrân	(a.s. sekr'den. c. sükârâ) sarhoş, (bkz: bed-mest, mest, ser-hoş, ser-mest).
sekrâniyyet	(o.i.) sarhoşluk.
sekr-âver	(f.b.s.) sarhoşluk veren, sarhoş eden, baş döndüren, (bkz: müskir).
sekre	(a.i.) 1. sarhoşluk. 2. şaşma, (bkz: hayret). 3. şiddet. 4. dalgınlık, baygınlık.
sekt	(a.i.) l. sesini soluk almadan durdurma. 2. ed. şiirde bir harekenin düşmesinden meydana gelen ahenk kırıklığı.
sekt-i melîh	ed. hafif ahenk kırıklığı "mefûlü mefâilün faulün" veznini "mefûlün fâilün faulün" hâline koyma.
sekte	(a.i.) 1. durma; durgunluk. 2. kesilme. 3. bozukluk, zarar. 4. kanın birdenbire durması. 5. (bkz: sekt). ,
sekte-i dimâgıyye	hek. beyin inmesi.
sekte-i kalb	kalb sektesi, kalbin durması.

sekte-i rieviyye	hek. akciğere kan hücumu.
sekte-dâr	(a.f.b.s.) 1. sekteye uğramış, bozulmuş, zarara uğramış. 2. ahengi, düzeni bozulmuş.
sel	(a.i.). (bkz. seyl).
sel 'a	(a.i. seleât sila') hek. 1. hıyarcık. 2. ur. 3. başta olan yarık.
selâ'	(a.i.) anat. cenin torbası, son.
selâcika	(a.i. selçûk'un c.) Selçuklular.
Selâtîn-ı selâcika	Selçuklu sultanları.
selâhif	(a.i. sulhafât, sulahfât'ın c.) zool. kaplumbağalar.
selâik	(a.i. selîka'nın c.) selikalar, güzel söyleme ve yazma istidatları.
selâkat	(A.i.) güzel söz söyleme kabiliyeti. (bkz: talâkat).
selâlim	(a.i. süllem'in c.) merdivenler.
selâm	(a.i.) 1. barış, rahatlık. 2. sonu iyi ve hayırlı çıkma. 3. fanî, gelip geçici olmama, zevalsizlik. [Allah adlarından biri]. 4. aşinalık, bildik. 5. selâm, esenleme.
Dâr-üs--selâm	Cennet.
Medînet-üs-selâm	Bağdat.
Aleyh-is-selâm	onun üzerine selâmet olsun.
Selâme, selâmet	(a.i.) 1. sâlimlik, eminlik, korku ve endîşeden uzak olma. 2. selâmete çıkma, kurtulma. 3. iyi netîce. 4. kurtulma, (bkz: halâs, necat, rehâ). 5. ed. cümlenin düzgün ve doğru olması. 6. esenlik.
selâmet-ül-insan fî hıfzı-l-lisânbaşını derde sokmak istemeyen, dilini tutmalıdır.	
selâmî	(a.s.) 1. anat. parmak kemiği. 2 . i . erkek adı.
selâmiyyat	(a.i.c.) anat. Parmak kemikleri.
Selâmiyye	(a.h.i.) tas. XVII. yüzyıl ortalarında kurulan Celvetiyye tarikatı şubesinden biri. [kurucusu Selâmi Ali Efendi'dir. 1103 (l691) de ölmüştür].
selâmlık	(a.t.i.) 1. büyük konaklarda misafirlere ayrılan dâire. 2. eskiden padişahların cuma namazına gitme töreni.
selâmün-aleyküm	(a.cü.) "selâmet üzerine olsun!" mânâsına bir selâmlama sözü.
selâm-ün kavlen	(a.cü.) "üstüne sağlık" mânâsına Allah'dan sıhhat, sağlık, afiyet dileme"; felç, inme, nüzul.
selâs	(a.s.) üç. (bkz: se).
selâse	(a.s.) üç.
Şuhûr-i selâse	üç aylar.
selâse-aşer	on üç.
selâse-i gassâle	tas. Bektaşîlerde içki sofrasında içilen ilk üç kadeh, üçüncü bardağı içme, üçleme.
selâset	(a.i.) ed. [sözün] akıcı olma hâli, akıcılık, kolay anlaşılma hâli.
selâsil	(a.i. silsile'nin c.) 1. zincirler. 2. zincirleme giden şeyler. 3. sıradağlar.
selâsil-i müşgîn	sevgilinin saçı.
selâsîn	(a.s.) otuz. (bkz: selâsûn).
selâsîn	(a.i.) selâsîniye fasilesinden yaprakları pek küçük bir ağaççık.
selâsûn	(a.s.) otuz. (bkz: sî, selâsîn).
selâtîn	(A.i. sultân'ın c.) sultanlar.
selâtîn câmii	sultanlar adına yaptırılan büyük cami.
selâtîn meyhâne	büyük meyhane.

Selâtîn-nâme	(a.f.b.i.) Edirne Hasköy'ünde Adnî Mahmud Paşa medresesi müderrisi Sanca Kemal'in 1489 (H. 895) yılında kaleme aldığı 3600 beyitlik manzum Osmanlı târihidir, [bir adı da "Tevârih-i Âl-i Osman" dır].
selb	(a.i.) 1. kapma zorla alma. 2. kaldırma, giderme, (bkz: ibtâl, izâle). 3. men-fîleştirme, olumsuzlaştırma. 4. inkâr etme. 5. fels. fr. negation.
selben	(A.zf.) 1. kaldırarak, yok ederek, gidererek. 2. inkâr yoluyla.
selbî	(a.s.) menfilikle (olumsuzlukla) ilgili.
selbiyye	(a.s.) ["selbî" nin müen.]. (bkz: selbî).
selc	(a.i.c. sülûc) kar. (bkz: berf).
selce	(a.i.) zool. istiridye.
selcem	(a.i.) bot. şalgam.
selcî	(a.s.) kara ait, karla ilgili.
selcûkî	(a.s.) Selçuklu.
selcukiyye	(a.s.) ["selcûkî" nin müen.]. (bkz. selcûkî).
sele	(a.i.) (bkz: selle).
seleât	(a.i. sel'a'nın c.) hek. hıyarcıklar, urlar.
seleb	(a.i.c. eslâb) 1. birinden kapılıp alınan şey. 2. soyularak birinden alınan şey. 3. savaş âleti.
selef	(a.i.c. eslâf, süllâf) 1. bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse, ["halef" in zıddı]. 2. eski adam. (bkz: cedd).
Selefiyye	(a.h.i.) sahabe ile Tâbi'in mezhebinde bulunan fukahâ muhaddisîn. [bunun yerine Eseriyye de kullanılır; Selefiyye'nin yolu Kur'an yoludur].
selem	(a.i.) diş gediği.
selem	(a.i.) peşin para ile veresiye mal alma.
selh	(a.i.) 1. yüzme, soyma, derisini çıkarma. 2. her arabî ayının son günü. [ilk gününe "gurre" denilir]. 3. ed. başkasına ait olan bir şiirin manâsına dokunmadan yalnız kelimelerini değiştirmek suretiyle onu benimseyerek neşretme.
selh-hâne	(a.f.b.i.) salhane, (bkz: mezbaha).
selîb	(a.s.) 1. soyulmuş, alınmış, giderilmiş. 2. aklı başından alınmış. 3. traş olunmuş.
Selîha	(a.s.) 1. soyulmuş, bozulmuş şey. 2. kabuk.
selîka	(a.i.c. selâik) güzel söyleme ve yazma istidadı.
selîka-dâr	(a.f.b.s.) 1. zevk ve aşırı zekâ sahibi. 2. iyi huylu [kimse].
selîka-mend	(a.f.b.s.) 1. zevk ve aşırı zekâ sahibi. 2. iyi huylu [kimse].
selîka-şiâr	(a.b.s.) 1. zevk ve aşırı zekâ sahibi. 2. iyi huylu [kimse].
selîkî, selîkiyye	(a.s.) selikaya mensup, bununla ilgili.
Letâfet-i selîkiyye	selika güzelliği.
selîl	(a.i.) 1. yeni doğmuş erkek çocuğu. 2. netice, (bkz: semere).
selîl-i meyyit	ölü doğmuş çocuk.
selîle	(a.i.) yeni doğmuş kız çocuğu.
selîm	(a.s. selâmet'den) 1. sağlam, kusursuz, doğru, (bkz: sahîh).
Akl-ı selîm	sağduyu.
Zevk-i selîm	güzel tabîat, güzel zevk sahibi. 2. i. erkek adı. 3. hek. habis olmayan [tümör].
selîm-ül-kalb	temiz yürekli adam.

selîme (a.s.) 1. ["selîm" in müen.]. (bkz: selîm). 2. i. kadın adı.

selîmî (a.i.) tar. bir çeşit başlık. [Yavuz Sultan Selîm'e nispetle bu adı almıştır; 65 santim boyunda, yukarısı ağzından genişçe, tepesi yarık değil düzdür ve üzerine tülbent sanlır].

selîmiyye (a.i.) eski ve zarif kumaşlardan birinin adı. [Üsküdar'da Selimiye'de dokunduğu için III. Selim'e nispet edildiği kayıtlardan anlaşılmıştır].

selîm-nâme (a.f.b.i.) tar. Yavuz Sultan Selim'in (1512-1520) Trabzon'daki valiliği (1509) zamanından başlayarak, Gürcülerle, baba ve kardeşleriyle olan mücadelelerini, Safevîlerle ve Memlûklarla olan savaşlarını konu edinen eser(ler).

selis (a.s.) 1. kolay, yumuşak. 2. bağlı, boyun eğmiş.

selis-ül-bevl hek. 1) sidiğin daimî akıntısı; 2) sidiğini tutamayan [adam].

selîs (a.s. selâset'den) 1. düzgün, akıcı [ibare, anlatış]. 2. müz. Türk (Anadolu) halk şiiri ve müziğinin XIX. asır başlarında meydana çıktığı anlaşılan bir şeklidir. Arûz'un "feilâtün feilâtün feilâtün feilün" vezni ile yazılır; "forme" olarak gazel, bâzan murabba, muhammes ve müseddes kullanılır. Şehirli âşıklar tarafından seyrek olarak yazılmıştır. 3. ed. halk edebiyatında XIX. yüzyıldan sonra kullanılmaya başlanılan bir nazım şekli.

selîse (a.s. selâset'den) ["selîs" in müen.]. (bkz: selîs).

selît (a.s.) 1. ağzı bozuk, küfürbaz. 2. i. zeytinyağı.

selîta (a.i.) l. içine zeytinyağı konulan salata. 2. s. selit'in müennesi.

sell (a.i.) 1. sıyırma, sıyrılma. 2. çıkarma, çıkarılma; çekme, çekilme.

sell-i seyf kılıç çekme.

sellâc (a.i.) buz ve kar satan adam.

sellâh (a.i. selh'den) kasaplık hayvan kesen, yüzen.

sellât (a.i. selle'nin c.) seleler, sepetler.

selle (a.i.) koyun, keçi sürüsü.

selle (a.i.c. sellât, silâl) sele, sepet.

selle-bâf (a.f.b.i.) sele, sepet, küfe, zenbil ören kimse, sepetçi.

sellem (a.f.i.) "selâmete erdirsin!" manâsıyla dualarda geçer.

sellemeh-üs-selâm aldırış etmeden, çekinmeden, uluorta, destursuz.

selm (a.i.). (bkz. silm).

Selmânî (a.i.) niyaz kabul eden derviş. [Selmân-ı Fârisî'ye nispetle bu adı almıştır, bektâşilikle mevlevîlikte sadaka kabulü, dilencilik caiz değildir. Yapılan yardım "niyaz" adı altında kabul edilir].

selme (a.i.) gedik, rahne.

selmek (f.i.) müz. Türk müziğinde en eski bir mürekkep makamdır. Az kullanılmış, son asırlarda hiç rağbet edilmemişken, R. Fersan 1948 de -makamın mâhiyetini H. Saadettin Arel'den bilvasıta öğrenerek- bir saz semaîsi yazmıştır; elimizde başka bir numunesi yoktur. Selmek, hüseynî geçkili bir rast makamdır. Rast ile rast (sol) perdesinde kalır. Güçlüleri birinci derecede -rastın güçlüsü- neva (re), ikinci derecede -hüseynînin durağı- dügâh (la), üçüncü derecede de -hüseynînin güçlüsü-hüseynî (mi) perdeleridir. Donanımına rast ve hüseynînin müşterek arızaları olan "si" koma bemolü ile "fa"

Tarihvemedeniyet.org

bakıyye diyezi konulur. Esasen her iki dizinin ortak seslerinden istifâde edilerek terkîbedilmiştir. Hüseynî, rastın her yerinde geçki olarak kullanılabilmekle beraber sel-mek'in gerdaniye makamının tersi olduğu görülüyor.

selmek-i kebîr — müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-i sagîr — müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-bûselik — müz. Hızır bin Abdullah'ın edvarına göre (XV. yüzyılın ilk yansı) selmek âvâzesine buselik makamı eklenince oluşan terkip.

selmek-nevâ — müz. Hızır bin Abdullah'ın selmek âvâzesine neva makamını eklemekle elde ettiği terkip.

selmek-uşşak — müz. selmek âvâzesine uşşak makamı eklenince oluşan terkip.

selmek-büzürk — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-hicâz — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-hüseynî — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-ırâk — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-ısfahân — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-kûçek — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-râst — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selmek-rehâvî — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur, [aslı "selmek-ruhâvî" dir].

selmek-zengûle — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

selsâl — (a.i.) tatlı, lezzetli; hafif su.

selsebîl — (a.i.) 1. tatlı ve hafif su. 2. Cennette bir çeşmenin adı. 3. (bkz: sebîl). 4. g. s. suyunun aktığı yer kademeli olan bir çeşit çeşme, fr. fontaine â cascades.

selûkiyye — (a.i.) kaptan kamarası.

selûl — (a.s.) ölü olarak doğmuş çocuk.

selvâ — (a.i.) 1. bal. (bkz: asel). 2. İsrâiloğullarının Tih sahrasında bulunduğu müddetçe "menn" ile Allah'ın ihsanı olan (bıldırcına benzer) bir kuş.

selvet — (a.i.) 1. gönül rahatlığı, iç huzuru. 2. memnunluk, mutluluk; zevk, keyif.

sem' — (a.i.) 1. işitme, işitiş. 2. dinleme, kulak verme. 3. (c. esma') kulak, (bkz: gûş, üzn).

sem-i mülevven — psik. renkli işitme. fr. audition coloree.

semâ' — (a.i. sümüvv'den. c. semâvât) gökyüzü, (bkz. âsmân).

semâ-yi lâciverdî — lâcivert renkte gökyüzü.

Tarihvemedeniyet.org

semâ'	(a.i.) 1. işitme, duyma. 2. mevlevî âyinlerinde tarikat mensuplarının cezbe haliyle ayakta dönmesi, zikretmesi. (bkz. mukabele).
semâ-i râh	tas. yolda yapılan semâ [mevlevî tâbirlerindendir].
semâcet	(a.i.) l. çirkinlik, fena görünüş. 2. söz çirkinliği.
semâcet-i ibtidâ'	sözün başlangıcındaki çirkinlik.
semâcet-üt-tahallüs	ed. kasîde başlangıcı demek olan "nesîb" veya "teşbîb" ile girizgâhın çirkin olması.
semâen	(a.zf.) işiterek.
semâ-hâne	(a.f.b.i.) mevlevî tekkesinin semâ edilen geniş divanhanesi.
semâhat	(a.i.) 1. cömertlik, el açıklığı; iyilikseverlik. (bkz: sahâ). 2. erkek ve kadın adı.
semâhat-kâr	(a.f.b.s.) eli açık, cömert.
Semâhat-lü	(a.t.b.s.) [eskiden] din âlimleri arasında kazaskerlik payesinde bulunanlara mahsus resmî lâkab.
semâî	(a.s.) 1. semâ'a mensup, hiç bir kaideye bağlı kalmadan, işitilerek öğrenilen. 2. müz. Türk (Anadolu) halk şiirinde (yâni klâsik şiirin te'sîri altında olmayan veya pek az olan asıl halk şiirinde) bir "forme" un adıdır. Saz şâiri tarafından bestelenir ve semaî adı altında okunur. Şekil itibarıyla aynen koşma gibidir, ondan farkı hecenin 4 + 4 = 8 vezni ile yazılmasındandır. Mevzuu itibarıyla da koşmadan farklıdır; semaîde âdeta bir takım tekerlemeler vardır; fakat bunlar oldukça bir mânâ arzederler, mânide olduğu gibi mânâsız değildirler.
semâî (müzik "form"u)	(a.i.) müz. Türk müziğinin mâruf "composition forme'u". Lâdînî ve güfteli eserlere mahsus bir şeklidir, ("saz semaîsi" "forme" unun dışında kalır). Güfte, 4 mısra ile birtakım "terennüm" denilen lâfızlardan ibaret olur. Her mısraı müteakip gelen terennüm, haneleri karakterize eder ve şarkının "nakarat"ı, peşrevin "mülâzime"si rolünde bulunur. Eğer iki mısra arka arkaya okunup da sonra terennüm gelirse, semaîye "nakış semaî" denilir. Bu şekilde eserin sâdece 2 hâne olacağı tabiîdir. Şu halde, 2 haneli semaiye "nakış semaî" denilir, iki haneli eserde ise mülâzime dört defa değil, fakat sâdece iki defa tekrar edildiği için, uzun, süslü ve hattâ bâzan bir takım mısrâlardan ibaret olabilir; bunun için "nakış" denilmiş olacaktır. Nakış semaî, semaîden (yâni 4 hanelisinden) daha çok kullanılmıştır. Semaînin yegâne denilecek başka hiçbir "forme" da bulunmayan hususiyeti, sâdece semaî usulleri (aksak semaî, yürük semaî ve bunların mertebeleri) ile ölçülebilmesidir.
semâî (usul)	(a.i.) müz. Türk müziğindeki iki basit usulden biri ve nîm sofyandan sonra en küçüğü. Bütün diğer usuller, bu ikisinin muhtelif şekillerde terkibinden ibarettir. Semaî usûlü 3 zamanlı ve 3 darblıdır. Darbları şöyledir düm (l zamanlı, kavî), tek (l, nim kavi) ve tek (l, zayıf). Şarkıda ve başka yerlerde kullanılmış bir usuldür (saz semaîlerinde son hâne, muhtelif fantazi eserler, Itrî'nin salât-ı ümmiyyesi v.s.). Bu usul ile ölçülmüş hiç bir yürük veya sengin semaî yoktur; onun için bâzı

	notalarda -diğer birkaç usul gibi basit oldukları halde- 6/8 veya 6/4 usullerinin ikiye bölünerek yazılması cehalet eseridir; bu şekilde, esas usûlün hususiyet ve mahiyetindeki mânâ bozulmuş olur.
semâiyye	(a.s.) ["semâî" nin müen.]. (bkz: semâî).
semân	(a.s.) sekiz, (bkz: heşt, semâniye).
Sahn-i semân	eski medreselerdeki tahsil sonunda elde edilen ders-i âm'dan evvelki ilmî rütbe.
semân-aşere	on sekiz.
sem'an	(a.zf.) 1. işiterek. 2. dinleyerek.
sem'an ve tâaten	bâşüstüne.
semân	(f.i.) 1. (bkz: âsmân). 2. güneş ayının yirmi yedinci günü. 3. bıldırcın.
semâne	(f.i.) 1. tavan. 2. bıldırcın.
Semânet	(a.i.) semizlik, besililik.
semânîn	(a.s.) seksen, (bkz: semânûn).
semâniye	(a.s.) sekiz, (bkz: semân).
Semâniyye-i Halvetiyye	(a.b.h.i.) tas. Halvetiyye tarîkatı şubelerinden Bekriyye-i Halvetiyye kollarından biri. [kurucusu Şeyh Muhammed bin Abdülkerîm-ül-medenî-üs-Semânî'ye nispetle bu adı almıştır, (d. 1132 (1719)-ö. 1189(1775)].
semânûn	(a.s.) seksen, (bkz: heştâd, semânîn).
semâ-pâre	(a.f.b.i.) gök parçası.
semâr	(a.i.) meyva. (bkz: semere).
semâsire	(a.s. simsâr'ın c.) komisyoncular, tellâllar.
semâvât	(a.i. semâ'nın c.) l. gökler. 2. tas. insanın olgunlaşıp yükseldiği büyük aşamalar.
semavî, semâviyye	(a.s.) 1. semâya mensup, semâ ile ilgili. 2. Allah'dan olan. (bkz: ilâhî), Allah'ın işi.
Kütüb-i semâviyye	Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an.
semâviyyât	(a.i.c.) semavî olan şeyler, gökcisimleri.
semâ'-zen	(a.f.b.s.) semâ yapan, törenle dönen [mevlevî].
Ser-semâ'-zen	semâzenlerin dönüşlerine nezâret eden zat.
semek	(a.i.c. esmâk, simâk) balık. (bkz: mâhî).
semeke	(a.i.c. esmâk, simâk). (bkz: semek).
semen	(a.s.) semizlik, yağlılık, [aslı "semn" ve "simen" olduğu halde bu şekli yaygındır], (bkz. semn).
semen	(f.i.) yasemin.
Berg-i semen	yasemin yaprağı.
semen	(a.i.c. esmân) baha, kıymet, değer, tutar.
Takdîr-semen	değer biçme.
Ta'yin-semen	değerini belirtme.
semen-i hâl	huk. peşin olan semen, kıymet.
semen-i misl	bilirkişi tarafından hakikî kıymetini tâyin etme.
semen-i müsemmâ	iki tarafın isteğiyle değerlendirilen kıymet.
semen-i râyic	geçer değer, sürümü olan kıymet.
semen-ber	(f.b.i.) göğsü yasemin gibi beyaz olan, yasemin göğüslü [sevgili].
semen-bû	(f.b.s.) yasemin kokulu.
semend	(f.i.) 1. kula at. 2. çevik ve güzel at.

semend-i hâme	kalemi, çevik ve güzel bir ata benzetme.
semender	(f.i.) 1. zool. kurbağagillerin kuyruklu takımından bir hayvan lât. salamandra maculosa. 2. ateşte yaşar bir masal hayvanı, [kelimenin "sam+ender" in muhaffefi olduğu lügatlerde yazılıdır].
semen-fâm	(f.b.i.) yasemin renkli.
semenî	(a.i.) tereyağı.
semen-sâ	(a.f.b.s.) 1. yasemin döşeyen. 2. yâseminimsi.
semen-zâr	(f.b.i.) yâseminlik.
semer	(a.i.) gece sohbeti, gece toplantısı.
semer	(a.i.c. esmâr, simâr) 1. meyva, yemiş. 2. mahsul, verim. 3. netîce.
Bî-semer	meyvasız; neticesiz.
Şecer-i bî-semer, Diraht-ı bî-semer	meyvasız ağaç.
İktitâf-ı semer	netîce elde etmek.
semer-i ar'ar	bot. ardıç.
semer-i baklî	bot. baklamsı meyva.
semer-i basîte	bot. basit meyva.
semer-i fakîr	bot. kapçık meyva. fr. akene, achaine.
semer-i inebî	bot. üzümsü meyva.
semer-i mücevvez	bot. buğdaysı meyva.
semer-i mütekessire	bot. karışık meyva.
semerât	(a.i. semere'nin c.) 1. yemişler, meyvalar. 2. faydalar, verimler. 3. neticeler. 4. devlete ait mülk ve akarlarla topraklarından ve mukataalardan alınan îrat, gelir.
semere	(a.i.c. semerât) 1. meyva, yemiş. 2. fayda, verim. 3. netîce. 4. huk. bir şeyden elde edilen gelir.
semere-i fuâd	(gönül meyvası) evlât.
semeret-ullah	(Allah'ın meyvesi) bot. muz.
semere-dâr	(a.f.b.s.) 1. yemiş veren. 2. verimli, kârlı, (bkz: mîve-dâr, müsmir).
semî'	(a.s. sem'den) 1. işiten, işitme kuvveti olan. 2. Allah adlarındandır.
semî-üd-duâ	(duayı işiten) Allah.
sem'î, sem'iyye	(a.s. sem'den) işitme ile ilgili, işitme duyusuna ilişkin.
semîc	(a.s.) çirkin.
semîh	(a.s.) 1. semâhatli, cömert, eli açık. 2. i. erkek adı.
semîha	(a.s.) 1. ["semih" in müen.]. (bkz: semîh). 2. i. kadın adı.
semîle	(a.i.) 1. artmış, artık şey. 2. dere içinde kalan su artığı.
semîn	(a.s.c. simân) semiz, şişman, besli, yağlı.
semîn, semîne	(a.s.) 1. pahalı, kıymetli.
Dürr-i semîn	kıymetli inci. 2. i. [ikincisi] kadın adı.
semîr	(a.s.) meyva veren, meyvalı. (bkz: zât-ül-esmâr).
semîr	(a.i.) arkadaş, (bkz: hem-dem, musâhib, refik). [Arapçada "gece vakti birlikte sohbet eden" manasınadır].
semiyy	(a.i. ism'den) adaş, adları bir olan. (bkz. hem-nâm).
semiyye	(a.s. ism'den) ["semiyy"in müen.]. (bkz. semiyy).
semiyye	(a.i.) sop, klan.
semm	(a.i.c. simâm, sümûm) zehir, ağı.

semm-i bâbilî	(bâbilzehri) şarap, (bkz: bâde, hamr, hâniye, mey).
semm-i katl	öldürücü te'siri olan zehir.
semm-ül-fâr	sıçanotu.
semm-üs-semek	bot. balıkotu denilen nohut büyüklüğünde zehirli bir nebat, bitki.
semmâk	(a.i. semek'den) balıkçı.
semmân	(a.i.) hâlis, süzme yağ yapan veya satan [kimse].
semm-dâr	(a.f.b.s.) zehirli. (bkz: zehr-nâk).
semmî, semmiyye	(a.s.) zehirli, zehirle ilgili.
semmiyyet	(a.i. semm'den) zehirlilik.
semmûr	(a.i.c. semâmîr) 1. zool. samur. 2. i. samurun derisinden yapılan kürk.
semmûriyye	(a.i.) zool. susamurugiller, fr. mustelides.
semm-üs-semekiyye	(a.b.i.) semmüssemek (balıkotu) denilen nebatın bağlı olduğu sınıf.
semn	(A.s.) 1. tereyağı. 2. semizlik, yağlılık.
sempati	[fr. olan bu kelime (sempati-i kebîr büyük sempatik, fr. grand sympathique) şeklinde yanlış bir terkip olarak hekimlik diline girmiştir].
semrâ	(a.s. sumret'den) 1. esmer. 2. i. kadın adı. ["esmer" in müennesi].
semt	(a.i.c. sumût) 1. taraf, cihet, yön. 2. astr. açıklık.
semt açısı	jeod. rasat hattının kuzey-güney istikametiyle yaptığı açı. [doğu ve batı olmak üzere iki türlüdür].
semt-i kadem	astr. ayakucu.
semt rasadı	top. jeod. her hangi bir yerde üzerinde rasat âleti bulunan belli bir nokta ile koordinatları bilinen ikinci bir noktanın hakîkî kuzey istikametiyle teşkil ettiği açıyı, yânî semt açısını bulmak için kutup yıldızına veya başka yıldızlara, yahut Güneş'e yapılan rasatlara dayanan hesap ameliyesi.
semt-ün-nazîr	astr. bir şâkulî hat her iki tarafa doğru sonsuz olarak uzatılırsa, bu mevhum hattın semâ küresini biri ufkun altında, diğeri üstünde iki noktadan keser -râsıdın bulunduğu yere göre- alttaki noktanın adı semt-ün nazîr'dir.
semt-ür-re's	astr. başucu, fr. zenith.
semt-ür-re's dâiresi	astr. her hangi bir yerin semt-ür-re's noktası ile Arz'ın merkezini içine alan düzlemlerden her hangi birinin semâ küresi ile ara kesiti.
semt-ür-re's-i şâkulî	astr. başucu doğrultusu aleti.
semt-ür-re'sî	astr. başucul, fr. zenithal.
semûh	(a.s. semâhat'den) çok cömert.
Nasûh-i semûh	çok öğüt veren.
semûm	(a.i.) 1. sam yeli, sıcak rüzgâr. 2. zehirli şey.
senâ'	(a.i.c. esniye) övme, övüş. (bkz: medh).
senâ'	(a.i.) 1. meyva ve yapraklarının karışmasından meydana gelen baklagillerden iç sürdürücü bir ot.
senâ-i Hindî	Hindistan'dan gelen sena.
senâ-i kâzib	yabani sinameki.
senâ-i mekkî	sinameki, [sürgün vermesi için kullanılır].
senâ-i Mısrî	Mısır'dan gelen sena. 2. şimşek parıltısı.

Tarihvemedeniyet.org

senâbik	(a.i. sünbük'ün c.) at, katır gibi tek tırnaklı hayvanların tırnakları, toynaklar.
senâbil	(a.i. sünbüle'nin c.) bot. başaklar, (bkz. sünbülât).
senâ-gû	(a.f.b.s.) medheden, öven. (bkz. senâ-hân, senâ-kâr, senâ-ver).
senâ-gûyâne	(a.f.zf.) övercesine. (bkz: senâ-kârâne).
senâ-gûyî	(a.f.b.i.) medhetme, övme, övücülük.
senâ-hân	(a.f.b.s.) [birini] öven, medheden. (bkz: senâ-gû, senâ-kâr, senâ-ver).
senâî	(a.i.) mecûs. (bkz: vesenî).
senâiyye	(a.i.) ed. birini övmek için yazılan manzume, (bkz: medhiyye).
senâ-kâr	(a.f.b.s.) öven, medheden. (bkz: senâ-gû, senâ-hân, senâ-ver).
senâ-kârâne	(a.f.zf.) övene, medhedene yakışacak yolda, övercesine.
senâ-kârî	(a.f.b.i.) senâkârlık, övücülük.
senâm	(a.i.c. esnâm) 1. deve hörgücü.
Sûre-ı senâm-ül-Kur'ân	Kur'ân'ın ilk sûresi; Fatiha. 2. tepe, doruk. 3. ona, merkez.
senâm-ün-naka	devenin hörgücü.
senân	(a.s.) ışıklı, parlak, (bkz: rûşen, ziyâ-dâr).
senânîr	(a.i. sinnevr'in c.) kediler.
senâ-ver	(a.f.b.s.) medheden, öven. (bkz: senâ-gû, senâ-hân, senâ-kâr).
senâ-verâne	(a.f.zf.) birini övene ait, onunla ilgili.
senâ-verî	(a.f.b.s.) birini medhedene, övene ait, onunla ilgili.
Senâyâ	(a.i. seniyye'nin c.) ön dişler, önlerdeki dört diş [ler].
senbûse	(f.i.) baklava yufkası inceliğinde açılan hamurla yapılan bir tatlı.
-senc	(f.s.) "tartan, ölçen, değerlendiren" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Nükte-senc	nükteyi yerinde kullanan; nükteden anlayan.
Suhan-senc	söylediği sözün mânâsını hakkıyla bilen, sözün mâhiyetini takdir edebilen.
sencîde	(f.s.) 1. tartılı, ölçülü, yerinde [söz].
Suhan-i sencîde	ölçülü, tartılı söz. 2. i. g. s. tezhipte (süslemede) bir kıvrıma bağlı yaprak motifinin kıvrımın mukabil tarafına konulanının adı.
sendân	(a.i.) örs denilen demirci âleti.
sendânî	(a.s.) örse benzeyen, örsü andıran.
Azm-i sendânî	anat. kulağın içinde bulunan ve örse benzeyen bir kemik.
sendel	(f.i.) 1. sandal. 2. bot. sandal ağacı.
senderûs	(f.a.) sandalos, kehlibar nevinden, kupal ağacından çıkan bir zamk.
sene	(a.i.c. senevât, sinîn) yıl. (bkz: âm, sal).
Re's-i sene	yılbaşı.
sene-i avâm	kesirsiz yıl. [365 veya 366 gün].
sene-i devriyye	yıl dönümü.
sene-i efrenciyye	(efrencî takvimine göre sene), (bkz: re's-i sene-i efrenciyye).
sene-i hicriyye	Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicreti, başlangıç sayılan sene. [Muharrem ayı, buna başlangıç sayılmıştır].

Tarihvemedeniyet.org

sene-i hicriyye-i şemsiyye	güneş yılı hesabına dayanan takvim. [23 eylül 622 tarihinden başlar].
sene-i inhirâfiyye	astr. anomal yıl, fr. annee anomalistique.
sene-i kameriyye	(kamer yılı) on iki kamer ayından ibaret zaman olup Muharremin birinde başlar, Zilhicce ile biter ve 354 veya 355 gün sürer.
sene-i kebîse	astr. artık yıl. [dört yılda bir gelen 366 günlük yıl].
sene-i mâliyye	(mâlî yıl) 1 Marttan îtibâren başlaması mâliyece kabul edilen yıl.
sene-i medârî	astr. dönence yılı.
sene-i mîlâdiyye	Hz. isa'nın doğum târihi, başlangıç olarak kabul edilen yıl. (bkz: re's-i sene-i mîlâdiyye).
sene-i necmiyye	astr. yıldız yılı.
sene-i rûmiyye	(rûmî takvimine göre sene) (bkz: re's-i sene-i rûmiyye).
sene-i şemsiyye	22 Marttan, müteakip 21 Marta kadar süren yıl. (İranlılar'ın millî takvimi).
senevi vasatî	coğr. yıllık ortalama.
sene-be-sene	(a.zf.) seneden seneye, yıldan yıla, yıllar geçtikçe.
sened	(a.i.c. senedât) 1. dayanılacak şey. 2. belgit. 3. tapu. 4. kuvvetli delil olabilecek söz.
sened-i âdî	âdî senet, tasdik edilmemiş senet.
sened-i bahrî	den. bir geminin kime ait olduğunu gösteren senet.
sened-i hâkanî	tapu senedi.
sened-i ittifâk	II. Mahmud devrinde ayan ile yapılan sözleşme (29 Eylül 1808).
sened-i müsbit	ispat edici senet.
sened-i resmî	resmî senet, resmen tasdîk edilmiş senet.
senedât	(a.i. sened'in c.), (bkz. sened).
senedât-ı ayniyye	eko. huk. ve ortaklık payını aynî şekilde şirkete yatıran ortaklara verilen aynî sermayeyi temsil eden hisse senetleri, [şirketin tescilinden itibaren 2 yıl geçmedikçe başkalarına devredilemezler].
senedât-ı bahrî	gemi senedi, gemi tasdiknamesi.
seneteyn	(a.i.c.) iki sene, iki yıl.
senevât	(a.i. sene'nin c.) seneler, yıllar, (bkz: sinîn).
senevî, seneviyye	(a.s.) seneye mensup, sene ile ilgili, bir yıllık.
Vâridât-ı seneviyye	yıllık gelir.
senevî	(a.i. sünâî'den) biri hayr, öteki şer için olan iki yaratıcının bulunduğuna inanan mecûsî taifesinden olan kimse.
seneviyye	(a.i.) mecûsî taifesi.
seng	(f.i.) 1. taş. (bkz: hacer).
seng-i as-yâb	değirmen taşı.
seng-i felâhan	saban taşı.
seng-i fesân	bileği taşı.
seng-i hârâ	mermer taşı, pek sert taş.
seng-i ibret	tar. Topkapı Sarayı'nda orta kapının önünde bulunan dikili taş. [îdâm edilenlerin başları bunun üzerine konulup halk ibret alsın diye teşhîr edildiği için bu adı almıştır. Tanzimat'tan sonra kaldırılmıştır].

seng-i imtihân	1) mihenk taşı; 2) deneme, sınav
seng-i mihek	mehenk taşı.
Seng-i Mûsâ	ustura taşı; bileği taşı.
Seng-i musallâ	musalla taşı.
Seng-i sebük	(hafif taş) küfeği taşı. 2. tartı, ölçü; ağırlık.
seng-i siyâh	1) mihenk taşı; 2) Kabe'nin duvarında bulunan siyah taş; Haceriesved. ^
seng-i yede	yağmur yağdıran tılsımlı taş, yağmur taşı.
seng ü sebû	(taş ve testi) mec. kıran ve kırılan.
seng-a-seng	(f.b.i.) türlü türlü taşlık.
seng-dil	(f.b.s.) taş yürekli.
seng-dil-âne	(f.zf.) katı yüreklilere yakışacak yolda, katı yüreklilikle.
seng-endâz	(f.b.s.) taş atan, dokunaklı söz söyleyen, dokunduran.
senger	(f.i.) 1. büyük oklu kirpi. 2. istihkâm.
sengîn	(f.s.) 1. taştan, taştan yapılmış.
Dil-i sengîn	taştan yürek, katı kalb. 2. yavaş, ağır.
sengin devr-i hindi	(f.a.b. i.) müz. başka usullerin muayyen mertebelerine "ağır" denilirken, "sengin" ismi bâzı teknik mecburiyetler dolayısıyla da yalnız "yürük semaî" usûlünün ağır mertebesine mahsus iken İ. Hakkı Beyin bastırmış olduğu binlerce notada 7/4 ağır devr-i hindî usûlünün bu isim altında olduğu görülür (salâhiyet sahibi olmayan ve mevzuda bilgileri tam bulunmayanlar, işte böyle bir ismin Türkî'si yerine Farisî'sini ikame etmekle bile yanılmış olurlar).
sengin semâî	(f.a.b. i.) müz. ağır semaîlerden 6/4 usûlü ile ölçülmüş olanlara -aksak semaîlerden tefrik maksadıyla-verilen isim; 6/2 usûlü ile ölçülmüşse, "ağır sengin semaî" denilir.
sengîn semaî (usûlü)	(f.a.b.i.) müz. yürük semaî usulünün bir ağır mertebesine (6/4) verilen isimdir; bir mertebe daha ağınna "ağır sengin semaî" (6/2) denilir. Bu usuller, aynı zamanda kendileri ile ölçülmüş bulunan semaî "forme"undaki eserleri de işaret ederler; onun için sengin semaî yerine "ağır semaî" veya "semaî" denilemez ve bu hususstaki kaide bozulmuş olur. (çünkü "ağır semaî", semaî forme'unun muayyen bir çeşidinin umûmî ismi olduğu gibi "semai" de bambaşka bir usûlün ismidir).
seng-istân	(f.b.i.) taşlık, taşı çok olan yer. (bkz: seng-lâh[1], seng-zâr).
seng-lâh	(f.b.i.) 1. taşlık, taşı çok olan yer. (bkz: seng-istân, seng-zâr). 2.[büyük S ile] Afşarlı Nâdir Şâh'ın kâtibi olan Mirza Mehmed Mehdî Hân'ın -başlıca Ali Şîr Nevâî'nin eserlerine dayanarak- Çağatay Türkçesi'nin lügat ve gramerini veren eseri.
seng-pâre	(f.b.i.) taş parçası.
seng-puşt	(f.b.i.) kaplumbağa.
seng-rîz	(f.b.i.) taşlama, taş atma; taşlanan kimse.
seng-rîze	(f.b.i.) çakıl taş, küçük taş.
seng-rû	(taş yüzlü) saygısız, utanmaz, arsız, yüzsüz.
seng-sâr	(f.b.i.) taşı bol yer.
seng-traş	(f.b.i.) taş yontucu (sanatkâr).
seng-traşî	(f.b.i.) taş yontmacılık.

seng-zâr	(f.b.i.) taşlık, taşlı yer. (bkz: seng-istân, seng-lâh).
seniyy, seniyye	(a.s.) yüksek, yüce.
İrâde-i seniyye	yüce buyruk.
seniyy-ül-cevânib	her yanı yüceliklerle dolu olan.
seniyye	(a.i.c. senâyâ) öndeki dört diş.
sentûr	(f.i.) santur, kanun biçiminde tokmaklarla çalınan telli bir çalgı.
sentûrî	(f.i.) santurî, santur çalan kimse.
se-pâ	(F.i.) üç ayaklı, (bkz: seh-pâ).
seped	(f.i.) sepet.
sepîd	(f.s.) beyaz, ak. (bkz: beyzâ, ebyaz, sefîd).
sepîde	(f.i.) tan vakti.
sepîde-dem	(f.b.i.) sabah aydınlığı.
sepîdî	(f.i.) beyazlık, aklık.
ser	(f.i.) 1. baş, kafa, kelle, (bkz: re's). 2. baş, başkan, (bkz. reis). 3. tepe, doruk. (bkz. zirve). 4. uç kenar. 5. nihayet, son.
ser-i bâlin	bir hastanın baş ucu.
ser-i bâm	dam üzerindeki gök, hava boşluğu.
Ser-i bâr	bostan korkuluğu.
Ser-i dâr	darağacının başı, üstü.
Ser-i dîvâr	duvarın üstü; duvarın üstündeki gök.
Ser-i eşcâr	ağaçların başı.
Ser-i hayl	bir topluluğun, bir kalabalığın önderi.
Ser-i kâr	işbaşı.
Ser-i kûy	sevgilinin bulunduğu yer.
Ser-i menzil	hedef, gaye, âmâç.
Ser-i mû[y]	1) kılucu; 2) pek az şey.
Ser-i pâ[y]	ayak başparmağı; çorap veya ayakkabının burnu.
ser-i zebân	dilin ucu.
ser ü berg	bir şeyi elde etmek isteği, hırsı.
ser ü bün	1) başlangıç ve son; tamamıyla; 2) bir şeyin esası, temeli.
ser ü çeşm	zevkle, memnuniyetle.
ser ü kâr	iş güç, canla başla girişilen iş.
ser ü sâmân	gerekli olan araç ve güç [bir şeyi yapmak için-].
ser-	(f.s.) "baş, başkan" mânâlarıyla başa gelerek birleşik kelimeler yapar.
Ser-kâtib	başkâtip.
Ser-muharrir	başmuharrir, başyazar.. gibi.
serâ	(F.i.). (bkz: serây).
-serâ	(f.s.) "şarkı söyleyen" manâsıyla birleşik kelimeler meydana getirir.
Nağme-serâ	türkü, şarkı söyleyen.
Nâle-serâ	inleyen gibi.
serâ	(a.i.) toprak. (bkz: arz, türâb).
Eyn-es-Süreyyâ ve-s-serâ	aralarında yerle gök kadar fark vardır.
Fevk-as-serâ	yer yüzü, toprak üstü.
Baht-es-serâ	yer altı, mezar.
serâb	(a.i.) 1. ılgım, fr. mirage. 2. mec. öteki dünya. 3. kadın adı.
Serâbî	(a.s.) 1. serapla ilgili. 2. serap gibi.
serâbîl	(a.i. sirbâl'in c.) gömlekler. (bkz: akmise).

serâb-istân	(a.f.b.i.) 1. serap görünen yer. 2. bu dünyâ.
serâ-çe	(f.b.i.) saraycık, küçük saray, küçük konak; evceğiz.
ser-âgaz	("ga" uzun okunur, f.b.i.) yeniden, baştan başlama.
serâh	(a.i.) boşama [eşini-] (bkz: tatlîk).
ser-âheng	(f.b.i.) çalgıcıların başı, orkestra şefi.
serâhîn	(a.i. sirhân'ın c.) kurtlar [yırtıcı hayvan].
ser-âhûr	(f.b.i.) tar. Osmanlılarda ve ilk zamanlarda ordu bir yere naklederken nakil işini yapan görevli.
serâid	(a.i. serîde'nin c.) tiritler.
serâir	(a.i. serîre'nin c.) gizli şeyler.
serâir-hâne	(a.f.b.i.) sırlar evi.
serâir-hâne-i tabîat	tabiat sırlarının toplandığı yer.
serâmâc	(f.i.) boyunduruk.
ser-âmed	(f.b.s.c. ser-âmedân) başta bulunan, ileri gelen, (bkz: sındîd).
ser-âmedân	(f.b.s. ser-âmed'in c.) başta bulunanlar, ileri gelenler.
ser-â-pâ	(f.zf.) baştan ayağa kadar, baştan başa, bütün, hep. (bkz: ser-tâ-pâ, ser-tâ-ser).
serâ-perde	(f.b.i.) 1. saray perdesi, harem dâiresinin önüne çekilen büyük perde. 2. otağ, pâdişâh çadırı.
serâr, sirâr	(a.i.c. esirre) ayın son gecesi.
serârî	(a.i. süriyye'nin c.) cariyeler, odalıklar.
ser-â-ser	(f.zf.) 1. baştan başa, büsbütün. 2. altın veya gümüş telle dokunmuş bir çeşit kıymetli kumaş.
ser-â-ser şalvâr	eskiden kullanılan bir çeşit şalvar.
serâsîme	(f.s.). (bkz. serâsime).
serâsime	(f.s.) sersem.
serâsîme-gî	(f.b.i.) sersemlik.
ser-asker	(f.a.b.i.) 1. asker ve ordu kumandanı. 2. harbiye nâzırı (millî müdâfaa vekili) [Tanzimat'tan sonra].
ser-askerî	(f.a.b.s.) ser askerlikle ilgili, millî müdâfaa vekilliğine ait [Tanzimat'tan sonra]. Bâb-ı ser-askerî (serasker kapısı) serasker dâiresi, Harbiye Nezareti. [Bayezıt yangın kulesinin dibindeki bina (şimdiki Üniversite binası) idi].
serâvîl	(a.i.c. serâvîlât) 1. şalvar. 2. don.
serâvîlât	(a.i. sirvâl'in c. olan serâvîl'in c.) 1. şalvarlar. 2. donlar.
serây	(f.i.) 1. saray. 2. büyük konak, (bkz: kâh, kasr). 3. hükümet konağı.
serây-i âmire	tar. Osmanlı pâdişâhlarının sarayı.
serây-i âsafî	tar. sadrâzam dâiresi.
serây-i âtîk-i âmire	tar. Sultan Fâtih Mehmed tarafından Bayezit'te yaptırılan sarayın adı.
serây-i beka	öteki dünya.
serây-i cedîd, serây-i cedîd-i âmire	Topkapı Sarayı'nın Fâtih devrindeki adı.
serây-i fena	(bu-) dünya.
serây-i hümâyûn	pâdişâh sarayı.
serây-i serâir-i mahabbet	muhabbet sırlarının sarayı.
serây-i sipenc	dünya.
Serâyâ	(a.i. seriyye'nin c.) düşmanüzerine gönderilen küçük süvari müfrezeleri.

Tarihvemedeniyet.org

serây-dâr	(f.b.i.) ayvaz; büyük yerlerde yemek ve sofra işlerine bakan kimse.[bunlar ekseriya Vanlı Ermeni veya kürd uşağından olurdu].
Serâyende	(f.b.s.) şarkı söyleyen.
ser-âzâd	(f.b.s.) 1. serbest, hür, başı boş. 2. rahat, dertsiz.
serb	(a.i.c. sürûb) 1. içyağı, bağırsakları saran yağ. 2. azarlama; çekiştirme, beğenmeme.
ser-bâlîn	(f.b.i.) baş yastığı, (bkz: bâlîn-i ser'den).
ser-bâz	(f.b.s.c. ser-bâzân) 1. cesur, yiğit. 2. iran'da bir sınıf asker.
ser-bâzân	(f.b.s.) serbâzlar.
ser-bâzî	(f.b.i.) cesurluk, yiğitlik.
ser-be-ceyb	(f.b.s.) düşünceden, utanmaktan veya kederden başını göğsününüzerine sarkıtmış olan.
ser-behâ	(F.b.i.) baş pahası; diyet, haraç.
ser-be-mühr	(F.a.b.s.) 1) ağzı mühürlü, kapalı; 2) oruçlu, (bkz. mühr-dehân).
ser-bend	(f.b.i.) başa sarılan veya bağlanan şey.
ser-berân	(f.b.s.) baş göstermiş, uç vermiş.
ser-berg	(f.b.i.) usûle göre tezhipte (süslemede) motiflerin çıkmasına yarayan yaprak şekilli ilk motif, ana motif.
ser-be-sahrâ	(f.a.b.s.) başı ovada, karar tutmaz.
ser-be-ser	(f.zf.) başbaşa; baştan başa, büsbütün.
ser-best	(f.b.s.) 1. başı boş; kayıtsız. 2. istediği gibi hareket eden. 3. sıkılmayan. 4. engelsiz.
ser-bestâne	(f.zf.) serbestçe, hiçbir engelle karşılaşmadan, serbest olarak.
ser-beste	(f.b.s.) 1. başı bağlı. 2. örtülü, gizli, kapalı.
ser-bestî	(f.b.i.) serbestlik.
ser-bestiyyet	(f.b.i.) 1. serbestlik, (bkz: ser-bestî). 2. devletin ticaret yapmamasını ve ekonomik alana kanşmamasını uygun gören öğreti, erkincilik.
serbest-nazm	(F.a.b.i.) ed. vezin, kafiye gibi kurallara bağlı olmayan bir nâzım şekli. fr. vers libres.
ser-be-sücûd	(f.a.b.s.) secde edici, başını yere değdirici.
ser-bevvâbîn	(f.a.b.i.) kapı tutan, mabeyinci.
ser-be-zânû	(F.b.s.) kederden başı dizlerine düşmüş [kimse].
ser-be-zemîn	(F.b.i.) başı yere eğilmiş olan. (bkz: ser-zemîn).
ser-bülend	(f.b.s.c. ser-bülendân) l. başı yüksek; yüce. 2. müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
ser-bülendân	(f.b.s. ser-bülend'in c.) başı yüksek olanlar; yüceler.
ser-bülendî	(f.b.i.) başı yükseklik; yücelik.
ser-bürehne	(f.b.s.) başı açık.
ser-bürîde	(F.b.s.) başı kesilmiş.
sere	(a.i.c. sürûc) eyer, at takımı, (bkz: bergüstvân).
serc-i feres	at eyeri.
serc-i terekî	anat. ense kemiğinin üstündeki çukur.
ser-cümle	(f.a.zf.) bütün, hepsi. (bkz: bi-l-cümle).
ser-cümle-i âlem	âlemin hepsi, herkes.
ser-çeşme	(F.b.i.c. ser-çeşmegân) 1. çeşme başı, pınar, su başı. 2. yardımcı askerlerin maaş ve sâire gibi işlerine bakan kimse [Tanzimat'tan önce]. 3. pîr [şeyh]; baş.

Tarihvemedeniyet.org

ser-çeşme-i can	can pınarı.
ser-çeşmegân	(f.b.i.) serçeşmeler.
ser-çîn	(f.b.s.) 1. mekik dili. 2. seçkin şey, seçme.
ser-çînî	(f.b.i.) baş pişirici, Osmanlı sarayında mutfak görevlilerinden biri.
serd	(f.s.) 1. soğuk, (bkz: bârid).
Âb-ı serd	soğuk su. 2. sert, haşîn, çirkin. 3. sert, kaba, hoyrat.
serd sâmit	gr. sert sessiz.
serd	(a.i.) [sözü] düzgün ve münâsebetli söyleme.
serd	(a.i.) doğrama, doğranma.
serdâb	(f.i.) l . sıcak memleketlerde çok sıcak günlerde barınılan derin yer altı odası. 2. tar. pâdişâh saraylarının sağ ve sol taraflarında bir yahut birer oda bulunan üç köşe sofa.
serdâbe	(f.i.). (bkz. serdâb).
ser-dâde	(f.b.s.) baş vermiş, baş göstermiş olan.
ser-dâr	(f.b.i.c. ser-dârân) 1. asker başı, kumandan, komutan.
ser-dâr-ı ekrem	başkumandan, "başkomutan; başbuğ.
ser-dâr-ı galib	galip kumandan, komutan.
ser-dâr-ı ulemâ	tar. zamanın en yaşlı ve bilgili âlimi. 2. pâdişâh hocaları.
ser-dârân	(f.b.i. ser-dâr'ın c.) kumandanlar, başkomutanlar.
ser-dârî	(f.b.i.) serdarlık, başkumandanlık.
ser-defter	(f.a.b.i.) defterin başında yazılı olan, en başta bulunan, en ileri geçen.
serdî	(f.i.) 1. sertlik, kabalık, hoyratlık. 2. soğukluk, (bkz: bürûdet).
serdî-i hevâ	havanın sertliği.
serdî-i tabîat	huy, tabiat sertliği.
ser-dih	(f.b.s.) reis, baş olan.
ser-dûz	(f.b.i.) kenarında altın veya gümüş tellerle işlenmiş motifler bulunan bez kaplamalı mukavva cilt.
seref	(a.i.) lüzumsuz harcama, (bkz: israf)
ser-efgen	(f.b.s.) uğrunda başını veren, kendini feda eden.
ser-efgende	(f.b.s. c. ser-efgendegân) başını eğen.
ser-efgendegân	(f.b.s. ser-efgende'nin c.) başını eğenler.
ser-efrâz	(f.b.s.) başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.
sereka	(a.s. sârik'in c.) hırsızlar.
serem	(a.i.) ağızdaki dişin kökünden kırılması.
ser-encâm	(f.b.i.) 1. bir işin sonu. 2. başına gelen. 3. vak'a.
ser-endâz	(f.b.s.c. ser-endâzân) 1.çekinmez, korkusuz, fedakâr, pervasız. 2. müz. vaktiyle Türk müziğinde kullanılmış bir usul olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
ser-endâzân	(f.b.s. ser-endâz'ın c.) fedakârlar, serdengeçtiler, pervasızlar, korkusuzlar.
ser-endâzî	(f.b.i.) pervasızlık, fedâkârlık, çekinmezlik.
ser-engüşt	(f.b.i.) parmak ucu. [aslı ser-i engüşt].
ser-esvâb	(f.a.b.i.) tar. Esvapçı başı.
seretân	(a.i.) l . yengeç, çağanoz.

Tarihvemedeniyet.org

seretân-ı bahrî	zool. deniz yengeci. 2. hek. yenirce. 3. astr. Güneş'in 22 Haziranda girdiği Yengeç burcu ki "cevzâ" burcu ile "esed" burcunun arasındadır.
seretân-medârı	Yengeç dönencesi (burcu).
seretânî	(a.s.) seretân, kanser ile ilgili.
sereyân	(a.i.) dağılma, yayılma, (bkz: sirayet).
ser-firâz	(f.b.s.). (bkz. ser-efrâz).
ser-firâzî	(f.b.i.) serfirâzlık.
serfürû	(F.i.) başeğme, söz dinleme. (bkz. inkıyâd, itaat).
ser-fürû-bürde	(f.b.s.) 1. baş eğmiş. 2. düşünceye dalmış.
ser-gerdân	(f.b.s.) 1. başı dönen, sersem, şaşkın, (bkz: ser-geşte). 2. perişan.
ser-gerdânî	(f.b.i.) sergerdanlık, başı dönme, sersemlik.
ser-gerde	(f.b.s.) elebaşı, (bkz: ser-kerde).
ser-gerde-i eşkıyâ	şakilerin, haydutların başı, reisi.
ser-germ	(f.b.s.) 1. kafası kızmış, kızgın. 2. sarhoş; neşeli, (bkz: mest).
ser-germ-i aşk	aşk sarhoşu.
ser-germî	(f.b.i.) 1. sarhoşluk, coşma. 2. kızgınlık.
ser-geşte	(f.b.s.). (bkz: ser-gerdân).
ser-geştegân	(f.b.s. ser-geşte'nin c.) başı dönenler; sersemler; şaşkınlar.
ser-geştegî	(f.b.i.) sergeştelik, şaşkınlık.
Sergîn	(f.i.) gübre, fışkı.
ser-girân	(f.b.s.) "başı ağır" çok sarhoş.
ser-girânî	(f.b.i.) çok sarhoşluk.
ser-güzeşt	(F.b.i.) serüven, birinin başından gelip geçen şey. (bkz. mâcerâ).
ser-hadd	(F.a.b.i.c. ser-haddât) ser-hat, hudut, sınır.
ser-hadd-dâr	(f.a.b.i.) sınır muhafızı.
ser-haddât	(f.a.b.i. ser-hadd'in c.) serhatler, hudutlar, sınırlar.
serhaddî	(a.b.i.) kısa, serâser kaplı samur kürk.
ser-halka	(f.a.b.i.) halka hâlinde oturanların başı.
serhân	(a.i) kurt, canavar.
ser-hâne	(f.b.i.) 1. (bkz: mızbah, mızbaha). 2. müz. Türk müziğinde peşrev ve saz semaisinin birinci hanesi.
serhas	(a.i.) sivri uçlu nebat (bitki).
serhas-ı müzekker	bot. eğreltiotu, fr. fougere mâle.
serhasiyye	(a.i.) bot. eğreltiotugiller.
serhasiyye-i kebîre	bot. kıral otu, lât. peucedanum ostruthium.
ser-hayl	(f.a.b.i.) 1. kervan ve kafile başı. (bkz: sâr-bân). 2. baş, başkan, (bkz: sındîd).
serheng	(f.i.c. serhengân) 1. çavuş; kavas; yasakçı. 2. müz. Türk müziğinde bir kaç asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
serhengân	(f.i. serheng'in c.) çavuşlar; kavaslar; yasakçılar.
ser-hôş	(f.b.s.) sarhoş, (bkz: bed-mest, mest, sekrân).
ser-hôşâne	(f.zf.) sarhoşça, sarhoşçasma. (bkz: mest-âne).
ser-hôşî	(F.b.i.) sarhoşluk.
serî', serîa	(a.s. sür'at'den. c. sırâ') 1. çabuk, hızlı. 2. ed. aruzda ahengi hızlıca bir vezin olup bizde kullanılmış şekli şudur "müfteilün müfteilün fâilün".
serî-ül-hareke, -üs-seyr	hızlı giden.

serî-ül-infiâl, -üt-teessür	çabuk gücenen.
serî-ül-intikal	çabuk anlayan, pek zeki.
serî-üs seyr	hızlı giden.
serî-üz-zevâl	çabuk kaybolan, süreksiz.
serîan	(a.zf.) sür'atle, çabuk, hemen, çarçabuk, (bkz: aceleten).
serîd	(a.i.) tirit denilen yemek.
serika	(a.i.) çalınmış, çalınmış şey. (bkz: mesrûk).
serikat	(a.i.) çalınmış nesne.
serikat-ı muhtelife	huk. gerek bir kimseye ve gerek başka başka kimselere ait olup muhtelif hırzlarda bulunan mallar hakkındaki şirketler.
serikat-ı müttehide	huk. başka başka kimselere ait olduğu halde bir mahallî hırzda bulunan mallar hakkındaki sirkatler.
serikûy	(f.i.). (bkz. ser-kûy).
serîr	(a.i.c. esirre sürür) 1. taht. (bkz: erîke). 2. yatacak yer.
serîr-i basarî	anat. talamus.
serîr-i felek	astr. Büyükayı takımyıldızı, yedigen, (bkz: Dübb-i ekber).
serîr-i mecrûhîn	yaralı hasta yatağı.
serîr ü efser	taht ve taç.
serîr-ârâ	(a.f.b.s.) "tahtı süsleyen" pâdişâh, (bkz. serîr-nişîn).
serîre	(a.i.c. serâir) 1. gizli şey, sır; gizli fikir ve hal. 2. yatak.
serîre-dân	(f.b.s.) içteki sırrı bilen.
serîrî	(a.s.) yatırarak hastaya bakma, klinik, fr. clinique.
serîriyyât	(a.i. serîre'nin c.) 1. yataklar. 2. klinikler, hekim yetişeceklerin hasta başında ders gördükleri hasta koğuşları; hasta bakılan yerler, klinikler.
serîriyyât-ı dâhiliyye	hek. iç hastalıkları kliniği.
serîriyyât-ı hâriciyye	hek. dış hastalıkları kliniği.
serîr-nişîn	(a.f.b.s.) "tahtta oturan" pâdişâh, (bkz: serîr-ârâ).
serî-ül-hezec	(a.b.i.) müz. Türk müziğinin vaktiyle kullanılmış usullerinden biri olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
seriyye	(a.i.c. serâyâ) 1. düşman üzerine gönderilen küçük süvari müfrezesi; gece baskını gazvesi. 2. câriye, odalık.
ser-kâr	(f.b.i.) işbaşı, müdür; kâhya.
ser-karîn	(f.a.b.i.) baş mabeyinci. (bkz. ser-kurenâ).
ser-kâtib	(f.a.b.i.) baş kâtip, mâbeyn kâtiplerinin başı, hükümdarların başkâtipleri [Tanzimat'tan sonra].
ser-kehhâl	(f.a.b.i.) pâdişâhın baş gözhekimi.
ser-kerde	(f.b.i.) bir gürûhun başı, bir takımın başı, baş. [fena mânâda].
ser-kerde-i eşkıyâ	çete reisi.
ser-keş	(f.b.s.) dikbaşlı, başkaldıran; inatçı; itaatsiz.
ser-keşâne	(f.zf.) itaatsizlikle, inatla, dikbaşlılıkla.
ser-keşî	(f.b.i.) serkeşlik, inatçılık, itaatsizlik, dikbaşlılık.
ser-kûb	(f.b.s.) 1. başa vuran, başa kakan. 2. başa vuracak şey.
se-kûçe	(f.b.i.) sokak başı.
ser-kudûmû	f.a.b.i.) tas. Mevlevî âyinlerini idare eden kimse, orkestra şefi.
ser-kurenâ	(f.a.b.i.) baş mabeyinci, (bkz: ser-karîn).
ser-kûy	(f.b.i.) mahalle, sokak başı.
ser-levha	(a.f.b.i.) başlık [yazıda],
serm	(A.i.) birinin dişlerini kırma.
Sermâ	(f.i.) kış, soğuk, (bkz: şitâ).

sermâ-dîde	(f.b.s.) çok üşümüş, donmuş. Mâr-ı sermâ-dîde (kış geçirmiş yılan) mec. eski kurt, tecrübeli kurnaz adam.
sermak	(A.i.) bot. karapazı.
ser-mâye	(f.b.i.) 1. anamal.
sermâye-i ayniyye	eko. sermayenin yani ekonomik mânada kâr gayesi ile tahsis edilmiş servetlerin, nakitten başka kıymetlerden teşekkül eden kısmı. 2. anapara. Mütedâvil sermâye (döner sermâye) bir ticâret işini çevirmek ve yaşatmak için bütçede ayrılan sermâye.
sermâye-i mübâhât	haklı sevinç ve iftihar sebebi.
sermâye-i tereddüd	şüpheli sermâye, alışverişte kullanılmayacak şüpheli sermâye. 3. bilgi, ustalık. 4. genelev kadını.
sermâye-dâr	(f.b.s.) sermâyesi olan. (bkz: mâl-dâr).
sermâye-dârân	(f.b.i. sermâye-dâr'ın c.) sermayedarlar.
sermed	(f.s.) 1. daimî, sürekli, (bkz: câvid, câvidân, dâim, ebedî). 2. i. erkek adı.
sermedî	(f.s.). (bkz. sermed).
sermediyyet	(F.i.) 1. dâimîlik, dâimlik, sürerlik, süreklilik, (bkz: beka, ebediyyet). 2. fels. eternite.
ser-menzil	(f.a.b.i.) durak yeri.
ser-mest	(f.b.s.) sarhoş, (bkz: bed-mest, ser-hoş, sekrân).
ser-mest-i gurûr	gurur sarhoşu.
ser-mestâne	(f.b.zf.) sarhoş gibi, sarhoşça, sarhoşcasına.
ser-mestî	(f.b.i.) sarhoşluk.
ser-mû	(f.b.s.) kıl kadar, pek az şey.
ser-muharrir	(F.a.b.i.) başmuharrir, başyazar.
ser-mûze	(f.b.i.) çizme üzerine giyilen lâstik ayakkabı.
ser-mücellid	(f.a.b.i.) 1. başmücellit. 2. saray mücellitlerinin başı.
ser-müneccim	(f.a.b.i.) müneccimbaşı; vaktiyle saraylarda yıldıza bakarak hüküm çıkaran vazîfeli kimse.
ser-mürettib	(f.a.b.i.) baş mürettip, mürettiphane servisi şefî.
ser-nâme	(F.b.i.) 1. mektup başlığı. 2. bir taifenin başı.
ser-nigûn	(f.b.s.) 1. başaşağı olmuş, ters dönmüş, (bkz: ma'kûs). 2. talihsiz, bahtsız.
ser-nüvişt	(f.b.s.) 1. başa yazılan, alın yazısı, (bkz: mukadderat). 2. yazı başlığı, (bkz: ser-nâme, ünvân).
serpâş	(f.i.) 1. çomak; gürz. 2. [eskiden] savaşta giyilen demir başlık.
ser-penâh	(f.b.i.) başlık, miğfer; miğferin enseyi koruyan saçaklı kısmı; tolga.
ser-pençe	(f.b.i.) güçlü kuvvetli kimse.
ser-pençegî	(f.b.i.) serpençelik, güçlülük, kuvvetlilik.
ser-pûş	(f.b.i.) başa giyilen şey, başlık.
ser-pûşe	(f.b.i.) başörtüsü, (bkz: bürka').
ser-pûşene	(f.b.i.) başörtüsü. (bkz. ser-pûşe).
serrâ'	(a.i.) genişlik, kolaylık.
serrâ' ve derrâ	genişlik ve darlık (sıkıntı).
serrâc	(a.i.) saraç.
serrâcân	(A.i. serrâc'ın c.) saraçlar.
serrâc-hâne	(a.f.b.i.) saraçhane, saraçların bulunduğu çarşı.
ser-rişte	(f.b.i.) ipucu, tutamak.

ser-sâm	(f.b.i.) sersem; insana sersemlik veren bir hastalık.
sersâr	(a.s.). (bkz. herze-gû).
ser-sebük	(f.b.s.) aklı hafif, akılsız, beyinsiz.
ser-sebz	(f.b.s.) 1. taze, yeni yetişmiş; yemyeşil. 2. şanslı, talihli.
ser-sebzî	(f.b.i.) 1. tazelik. 2. şanslılık, talihlilik.
serserî	(f.s.) 1. serseri, ötede beride başı boş gezen. 2. boş, beyhude söz.
serseriyâne	(f.zf.) serserice.
ser-şâr	(f.s.) 1. ağzına kadar dolu, taşkın, (bkz: leb-â-leb). 2. sınırı aşan, ileri giden.
ser-şârî	(f.i.) doluluk, taşkınlık.
ser-şikeste	(F.b.s.) başı kırık; ucu kırılmış olan.
ser-tâb	(f.b.s.) inatçı, (bkz: anûd).
sertâb	(f.i.) cildin tamamlayıcısı olarak yapılan ve kitabın üst kısmını örten miklab'ın açıkta duran üst kısmı.
ser-tabbâl	(f.a.b.i.) tar. baş davulcu.
ser-tâ-be-pâ	(f.b.s.) baştan ayağa, baştan başa. (bkz: ser-â-pâ, ser-â-ser, ser-tâ-pâ, ser-tâ-ser).
ser-tâ-be-ser	(f.b.s.) baştan başa.
ser-tabîb	(f.a.b.i.) başhekim.
ser-tâc	(f.b.s.) baş tacı olan, çok sevilen, sayılan.
ser-tâk	(f.b.i.) evin üstünde bulunan etrafı açık oda, dâire.
ser-tâ-pâ	(f.b.zf.) baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün, (bkz: ser-â-pâ, ser-â-ser, ser-tâ-ser).
ser-tarîk	(f.a.b.i.) tar. çelebi efendinin muavini ve Konya Mevlevîhânesinin şeyhi yerindeki kıdemli dedenin unvanı. [Mevlevî tâbirlerindendir].
ser-tâ-ser	(f.zf.) baştan başa, hep, bütün, (bkz: ser-â-pâ, ser-tâ-pâ).
ser-te-ser	(f.zf.). (bkz: ser-â-ser, ser-tâ-ser).
ser-tıraş	(F.b.i.) berber.
ser-tîz	(F.b.s.) ucu, baştarafı sivri olan; keskin.
Tîg-i ser-tîz	keskin kılıç, (bkz: seyf-i bürrân).
serû	(f.i.) 1. boynuz, (bkz: karn). 2. şarap kadehi.
ser ü pâ[y]	(f.i.) 1. baştan aşağı, tamamen. 2. tas. dervişin tarikat ve mevlevîhâne ile bağını kesme. [Mevlevî tâbirlerindendir].
serv	(f.i.) 1. servi, selvi. 2. mec. sevgilinin boyu boşu.
serv-i âzâd	çok uzayan düz bir selvi; düzgün, başı dik.
serv-i çemân	naz ve eda ile salına salına yürüyen sevgili.
serv-i hırâmân	1) nazlı sallanan selvi; 2) mec. (bkz: serv-i ceman).
serv-i nâz	dallan yana sarkan selvi; meç. uzun boylu sevgili.
serv-i revân	yürüyen selvi; mec. uzun boylu sevgili.
serv-i sehî	doğru büyümüş iki daldan ibaret selvi. [güzellerin boyu buna benzetilir].
serv-i ser-efrâz	başı yüksek selvi; baş çeken selvi.
serv-i sîmîn	(gümüş selvi) ayışığının denizde yaptığı ışık yol.
servâ	(f.i.) söz; masal.
ser-vakt	(f.i.) kimse bulunmayan boş oda, dâire; yalnız görüşülecek yer.
serv-endâm	(f.b.s.) servi boylu, boyu uzun ve biçimli olan [kimse], (bkz: reşîk).

Tarihvemedeniyet.org

server	(f.i.c. serverân). 1. baş, başkan, reis, ulu.
server-i enbiyâ, -i kâinat	(Peygamberlerin başı, kâinatın en büyüğü) Hz. Muhammed. 2. erkek adı.
serverân	(f.i. server'in c.) başlar, başkanlar, reisler; ulular.
serverî	(F.i.) 1. başlık, başkanlık. (bkz. riyâset). 2. ululuk.
servet	(a.i.) 1. zenginlik, varlık, (bkz: gınâ).
İlm-i servet	iktisat, f r. economie.
servet-i akl	akıl zenginliği, akıllılık.
Servet-i Fünûn	1891 de Ahmet İhsan tarafından İstanbul'da yayımlanmış haftalık bir dergi.
servet-i ilmiyye	ilim zenginliği, bilgililik. 2. erkek veya kadın adı.
servistân	f.b.i.) servilik, selvilik.
serviyye	(f.a.i.) bot. servigiller.
serv-kadd	(F.a.b.s.) servi boylu.
ser-zagarî	(f.b.i.) tar. Yeniçeri cemâat ortalarından altmış dördüncü ortanın kumandanı.
ser-zede	(f.b.s.) baş göstermiş, uç vermiş, çıkmış.
ser-zemîn	(f.zf.) başını yere koyarak, (bkz: ser-be-zemîn).
ser-zeniş	(f.b.i.) başa kakma, takaza.
ser-zeniş-i rûzgâr	kaderin cilvesi, başa gelen kötü hal.
ser-zeniş-kâr	(f.b.s.) başa kakan, sitem eden, çıkışan.
ser-zeniş-kârâne	(f.b.zf.) başa kakarcasına, sitemli bir şekilde.
ser-zergerân	(f.b.i.) tar. kuyumcubaşı.
ser-zevvâkin-i hâssa	(f.a.b.i.) tar. çeşnigirbaşı.
se-şenbih	(f.b.i.) ; üçüncü gün, salı.
setâ	(f.i.) müz. üç telli saz; tanbur. [aslı"seh-tâ" dır].
setâir	(a.i. sitâre'nin c.) örtünülecek, perdelenecek şeyler.
se-târe	(f.b.i.) 1. müz. üç telli saz. 2. düzen, uyum.
setir	(a.s. setr'den) 1. örtülmüş, kapalı, (bkz: mestur). 2. meç. temiz, namuslu.
setîre	(a.s.) 1. setîr'in müennesi. 2. i. örtü.
Setr	(a.i.) örtme, kapama, gizleme.
setr-i avret	ayıp yerlerini kapama.
setr-i hakikat	doğruyu saklama, gizleme.
setr-i hüsn	güzelliği örtüp gizleme.
setre	(a.i. setr'den). (bkz. setrî).
setrî	(a.i. setr'den) düz yakalı, önü tek ilikli, çuhadan yapılmış elbise.
settâr	(a.s. setr'den) 1. örten; Allah.
settâr-ül-uyûb	ayıpları (günahları) örten, bağışlayan Allah; mec. ayıpları örten eski püskü elbise. 2. i. [abdüssettar'dan kısaltma olarak] erkek adı.
sevâ'	(a.i.) beraber olma, beraberlik, denk, eşit. (bkz: müsâvî).
sevâb	(a.i.) 1. Allah tarafından mükâfatlandırılan hareket. 2. hayırlı hareket, hayır işleme.
sevâbık	(a.i. sâbıka'nın c.) geçmiş şeyler, geçmiş haller; geçmişte işlenmiş suçlar.
sevâbit	(a.i. sâbite'nin c.) seyyar (gezegen) olmayan ve yerinde durur gibi görünen gök cisimleri, yıldızlar.
sevâd	(a.i.) 1. karalık, siyahlık, karartı. 2. yazı, karalama.

Teksîr-i sevâd	boş yere yazı yazma. 3. uzaktan karartı hâlinde görülen kalabalık. 4. bir şehrin çevresindeki karartı hâlinde görünen bağ, bahçe ve bostanlar. 5. s. kara, siyah. 6. gümüş üstüne siyahla işleme nakış, savat.
sevâd-ı a'zam	"ulu şehir" Mekke-i Mükerreme.
sevâd-ı batn	anat. karaciğer.
sevâd-ı defter	(defterin siyahlığı) mec. dünyâda işlenen günahlar.
sevâd-ı hatt	yazı mürekkebi.
sevâd-ı Müslimîn	İslâm cemâati.
sevâd-ül-ayn	hek. gözbebeği.
sevâd-ül-kalb	yüreğin ortasında -var sayılan- kara benek.
sevâd-ül-vech	yüz karası, utanç.
sevâd-ül-vech fi-d-dâreyn	tas. bilkülliye fena fi-llâhdan ibarettir. Bir şekildeki sahibinin aslen ve kat'en, zahiren ve bâtınen, dünyâ ve âhireten vücudu yoktur. Bu mertebe fakr-i hakiki makamı olup adem-i aslî'ye rücû' neşesidir. Bunun için … demişlerdir.
sevâd-hân	(f.b.s.) yazı okuyabilen, söktürebilen.
sevâfil	(a.s. sâfil'in c.) alçaklar [insan ve yer hakkında].
sevâhil	(a.i. sâhil'in c.) yalılar, kıyılar.
sevâhil-i bahr-i siyâh	Karadeniz kıyıları.
sevâhir	(a.s. sâhire'nin c.) büyücü kadınlar, (bkz: sâhirât).
sevâî	(i.) ipek [kumaş].
sevâid	(a.i. sâid'in c.) dirsekten bileğe kadar olan kısımlar, (bkz: merâfık[1]).
sevâim	(a.i. sâime'nin c.) 1. çayıra başı boş olarak salıverilen hayvanlar; otlak hayvanı. 2. üzerine zekât terettübeden koyun, keçi, sığır, deve gibi çift tırnaklı hayvanlar.
sevâkıb	(A.i. sâkıbe'nin c.) parlak yıldızlar.
sevâkıt	(a.i. sâkıta'nın c.) düşükler, düşmüşler.
sevâkıt-ı fâtiha	fatiha sûresinde bulunmayan harfler.
sevâkî	(a.i. sâkıye'nin c.) sâkıyeler, su yerleri, su dolapları, su arkları, (bkz: sukat).
sevâkin	(a.s. sâkin'in c.) 1. sakin olanlar, oturanlar. 2. atmayan damarlar.
sevâlif	(a.i. sâlif, sâlife'nin c.) geçmişler, geçmiş insanlar.
sevâlis	(a.s. sâlise'nin c.), (bkz. sâlisât).
sevâmm	(a.i. sâmme'nin c.) zehirli hayvanlar.
sevânî	(a.i. sâniye'nin c.) 1. saniyeler. 2. ikinci derece şeyler, (bkz. sâniyât).
sevânih	(a.i. sâniha'nın c.) içe doğan eyler.
sevâtı'	(a.i. sâtı'ın c.) belli ve yüksek olan şeyler.
sevâtîr	(a.i. sâtûr'un c.) satırlar [bıçak].
sevâzic	(a.s. sâzec'in c.) sâde, basit şeyler.
sevb	(a.i.c. sevâb, siyâb) 1. bez. 2. elbise, (bkz: câme).
sevdâ'	(a.s.c. sûd) 1. çok kara, çok siyah, ["esved" in müennesi]. 2. i. eskilerin insan mizacında kabul ettikleri dört hılttan biri. 3. (bkz. sevâd-ül-kalb).
sevdâ	(f.i.) 1. aşk, sevgi. 2. aşın sevgiden doğan bir çeşit hastalık. 3. istek, heves, arzu.
sevdâ-ül-kalb	yürekte olan siyah nokta, (bkz: süveydâ-ül-kalb).

sevdâ-cû	(f.b.s.) sevgi arayan.
sevdâ-fezâ	(f.b.s.) sevda artıran.
sevdâ-ger	(f.b.s.) 1. sevdâlı, âşık. (bkz: meftun, sevda-zede) 2. i. tüccar, (bkz: sûdâ-ger).
sevdâ-gerî	(f.b.i.) 1. sevdâhlık, âşıklık. 2. tüccarlık, ticaret, (bkz: sûdâ-gerî).
sevdâ-kâr	(f.b.s.) sevdâlı.
sevdâ-perest	(f.b.s.) 1. tamahkâr. 2. pek düşkün, tutkun.
sevdavî	(f.b.s.) meraklı, kuruntulu.
sevdâ-zede	(f.b.s.) sevdâlı, âşık. (bkz: meftûn, sevdâ-ger).
sevebân	(a.i.) sağalma, hastanın iyileşmesi.
severân	(a.i.) tozun, dumanın kalkması, tozup kalkma.
sevgend	(f.i.) and, yemin, kasem.
sevik	(a.i.) bot. kavut, kavrulmuş un.
seviyy	(a.s.) 1. düz, doğru. 2. beraber, bir, eşit, denk.
seviyye	(a.s.) 1. müsâvîlik, beraberlik. 2. düzlük, doğruluk.
Hem seviyye	bir düzlükte, bir yükseklikte.
seviyye-i mâ'	su seviyesi, suların yüzündeki düzlük.
seviyye-i zihniyye	psik. zihin seviyesi.
seviyyen	(a.zf.) 1. bir düziye. 2. müsâvî olarak, hep bir olmak üzere.
seviyyet	(o.i.) müsâvîlik, eşitlik, denklik.
sevk	(a.i.) 1. önüne katıp sürme, ileri sürme. 2. (sebebolup) bir neticeye bağlama. 3. yollama, gönderme, (bkz: irsal).
sevk-i tabîî	psik. içgüdü, fr. instinct.
sevk-i garîze	psik. içgüdü, fr. instinct.
sevk ü idâre	yönetim.
Sevkıyât	(a.i.) asker gönderme işi ve dâiresi.
sevkî	("k" kalın okunur, a.s.) sevk ile, gönderme ile ilgili.
sevk-ül-ceyş	(a.b.i.) askerî birliklerin hazır bulunması gereken yerleri kararlaştırıp bu birlikleri oralara sevketme işi ve bu işi araştıran ilim, strateji, fr. strategie.
sevm	(a.i.) satılık bir şeye paha biçme.
sevm-i nazar	bir malı görüp göstermek üzere alıp senet verme.
sevm-i şirâ	bir malın değeri tâyin edilerek satın alma yolu.
sevr	(a.i.c. esvâr, sivere, sîrân, sîre, siyere, siyâr, siyâre) 1. öküz, boğa. (bkz: gâv, gâve). 2. astr. boğa burcu, semânın kuzey yarımküresinde bulunan bir burç. [Dübb-i Ekber'in "alpha" yıldızını Ayyuk'a birleştirdikten sonra hemen ona yakın bir mesafe ile mailen gidilecek olursa kırmızı renkli bir yıldıza tesadüf olunur ki, bu yıldız sevr burcunun en parlak yıldızı olan "Ayn-üs-sevr" veya "E-d-deberân" dır], lat. Taurus; fr. Taureau. [Arapçada"reis" mânâsında da kullanılır].
sevret	(a.i.) 1. öfke, kızgınlık. 2. tezlik. 3. hücum; dövüş. 4. hükümdarın şiddeti, kudreti.
sevsen	(a.i.) bot. susam, (bkz: sûsen).
sevseniyye	(a.i.) bot. süsengiller, fr. iridacees.
se vü yek	(F.b.s.) (se yek) üç (ile) bir [zar oyununda].
sevvâb	(a.s. ve i.) esvap satan, elbiseci.
sevvâm	(a.i. sâmme'nin c.) (yılan, akrep gibi) zehirli hayvanlar.

seyâhat	(a.i.) yolculuk, gezi. [aslı "siyâhat" olduğu halde bu şekli yaygındır].
seyâhat-nâme	(a.f.b.i.) seyahat, gezi hâtıraları kitabı, [aslı "siyâhat-nâme" dir]. (bkz: siyâhat-nâme).
seyehân	(a.i.) 1. seyahat, gezi. 2. gölgenin güneşle beraber dönmesi.
seyehân	(a.i.) batma [vapur v.b.].
seyelân	(a.i.) 1. akma, akıntı, (bkz: cereyan).
seyelân-ı dem	hek. kan akma, fr. hemorragie.
seyelân-ı ebyaz	hek. (bkz: seyelân-ı menî).
seyelân-ı leben	sütün, çokluğundan dolayı, memeden kendi kendine akması.
seyelân-ı menî	hek. menî'nin durmadan akması, menî akıntısı.
seyelân-ı üzn	hek. müzmin kulak iltihâbındaki cerahatli akıntı. 2. fiz. akı, fr. flux. 3. coğr. sellenme, f r. ruissellement.
seyf	(a.i.c. esyâf, süyûf) kılıç, (bkz: tîg).
seyf-üd-dîn	1) dînin kılıcı, dînin askeri; 2) seyfeddin şeklinde kullanılan erkek adı.
seyf-ullah	1) Allah'ın kılıcı yâni askeri; 2) erkek adı.
seyfî, seyfiyye	(a.s.) 1. kılıçla ilgili, askerliğe ait. 2. kılıç şeklinde. 3. i. asker zümresi.
seyh	(A.i.c. süyûk ve esyâh) 1. akarsu. (bkz. mâ-i cârî). 2. çizgili elbise.
Seyhân	(a.h.i) l. Ürdün'ün ötesinde, Hz. Musa'nın mezarı bulunduğu şehir. 2. Adana ovasını yararak iskenderun körfezine dökülen nehir. 3. erkek ve kadın adı.
seyl	(a.i.c. süyûl) 1. sel. 2. şiddetle gelen şey.
seyl-i belâ	belâ seli.
seyl-i sirişg-i dîde	gözyaşı seli.
seyl-ül-arim	Sebâ şehrini batıran meşhur sel âfeti.
seylâb, seylâbe	(f.i.) sel, sel suyu.
seylâbe-i aşk	aşk seli.
seylâbe-i eşk	gözyaşı seli.
seylâbe-i hûn	kan seli.
seylânî	(a.i.) Seylantaşı.
seyl-âverd	(a.f.b.s.) selle gelmiş olan.
seyl-gâh	(a.f.b.i.) sel yatağı, selin aktığı yer.
seyl-hîz	(a.f.b.s.) taşkın, coşkun [su].
seyl-râm	(a.f.b.i.) selin köpüre köpüre akması.
seyr	(a.i.) 1. yürüme, yürüyüş; gitme, hareket. 2. yolculuk. 3. gezme, gezinme. (bkz. teferrüc). 4. eğlenmek üzere bakma. (bkz. temâşâ). 5. uzaktan bakıp karışmama. 6. gezilecek, görülecek şey.
seyr-fi-l-menâm	uyurgezerlik, fr. somnambulisme.
seyr-i gülistân	gül bahçesinde gezinme.
seyr-i münharif	cogr. eğri gidiş, fr. loxodromie.
seyr-i sefâin	(gemilerin yürümesi) Akay idaresi iken şimdi Denizbank olan müessese. 7. müz. Türk müziğinde makamların karakteristik yürüyüşü.
seyr-i serî	hızlı gidiş.
seyrân	(a.i.) 1. gezinme, (bkz: teferrüc). 2. bakıp seyretme, (bkz: temâşâ), [aslı"seyerân" dır].

seyrân-gâh	(a.f.b.i.) seyir yeri, eğlence yeri, gezme yeri.
seyr maallah	(a.b.i.) tas. sâlikin her mertebede Allah ile olan seyri, [seyr ü sülûk'ün dört mertebesinden üçüncü mertebesi hakkında kullanılır].
seyr ü sülûk	(a.b.i.) tas. tarikatte takip olunan usûl, tarikata giren kimsenin (sâlih) gerçek varlığa ulaşması için yaptığı manevî yolculuk, [dört mertebesi vardır1. Seyr-illallah (Tanrı yolculuğu). 2. Seyr-fillâh (Tanrı yolunda yolculuk). 3. Seyr-maallah (Tanrı ile yolculuk). 4. Seyr-anillâh (Tanrı'ya yönelen yolculuk)].
seyr ü sefer	(a.b.i.) gidiş geliş, trafik.
seyyâf	(a.s. ve i. seyfden) 1. kılıç yapan, kılıççı. 2. kılıçlı. 3. cellât.
seyyâh	(a.s. ve i. siyâhat'den. c. seyyahûn, seyyâhîn) yolcu; gezici, fr. touriste.
Seyyâhîn	(a.i. seyyâh'ın c.) seyyahlar, turistler.
seyyâhûn	(a.i. seyyâh'ın c.) seyyahlar, (bkz: seyyâhîn).
seyyâl	(a.s. seyelân'dan) 1. akıcı, akan. (bkz: mâyi'). 2. i. kadın adı. 3. fiz. akışkan, fr. fluide.
seyyâlât	(a.i. seyyâle'nin c.) seyyâleler.
seyyâle	(a.i.) su gibi akan şey; mayi, sıvı; akınü.
seyyâle-i berkiyye	elektrik akımı, cereyanı.
seyyâr	(a.s. seyr'den) 1. gezici; gezen, dolaşan, 2. yerli olmayıp, istenilen tarafa taşınabilen, fr. portatif. 3. astr. bir yerde durmayıp dolaşan, yer değiştiren gök cismi.
seyyâr tekke	esrar içmek için kullanılan otomobil, [argo].
seyyârât	(a.i. seyyâre'nin c.) astr. gezegenler.
seyyârât-ı gayr-i mer'iyye	gözle görülemeyen ve ancak büyük rasat dürbünleri ile görülebilen seyyareler.
seyyârât-ı süfliyye	astr. içgezegenler, yakın gezegenler.
seyyârât-ı ulviyye	astr. dışgezegenler.
seyyâre	(a.i.c. seyyârât) 1. astr. Güneş'in etrafında dolaşan gezegen. 3. kervan, kafile, [modern Arapçada "otomobil" dir].
seyyi'	(a.s.) fena, kötü. (bkz: bed).
seyyiât	(a.i. seyyie'nin c.) 1. fenalıklar, kötülükler. 2. suçlar, günahlar. 3. kötülüğe karşılık çekilen sıkıntılar.
seyyib, seyyibe	(a.i.c. seyyibât) dul kadın, [seyyibe, yanlış olmakla beraber kullanılır olmuştur].
seyyibât	(a.i. seyyib'in c.) dul kalmış kadınlar, (bkz: seyyibûn).
seyyibûn	(a.i. seyyib'in c.) dul kalmış kadınlar, (bkz: seyyibât).
seyyid	(a.i.c. sâdât) 1. efendi, bey; ağa; ileri gelen, baş, başkan. 2. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse.
seyyid-i kâinat	Hz. Muhammed.
seyyid-i nev'-i beşer	insanların efendisi, ulusu Hz. Muhammed. 3. bizde "seyit" şeklinde erkek adı olarak kullanılır.
seyyid-ül-âfak	(ufukların, göklerin efendisi) Hz. Muhammed.
seyyid-ül-ebrâr	(hayır sahiplerinin, dindarların, doğruların efendisi) Hz. Muhammed.
seyyid-ül-enâm	bütün halkın efendisi.
seyyid-ül-enbiyâ'	(peygamberlerin efendisi, başkanı) Hz. Muhammed.
seyyid-ül-kevneyn	(iki cihanın efendisi) Hz. Muhammed.
seyyid-ül-muhâcîrîn	(göçenlerin en ulusu) Hz. Muhammed.

seyyid-ül-mürselîn	(peygamberlerin efendisi, başı) Hz. Muhammed.
seyyid-üs-sakaleyn	(iki cihanın efendisi) Hz. Muhammed.
seyyidân	(a.i.c.) Hz. Muhammed'in iki torunu olan Hz. Hasan ve Hüseyn.
Seyyide	(a.i.) [muhterem] kadın, (bkz: bânû, sitt).
Seyyidî	(a.s.) 1. seyyide mensup, seyyid'le ilgili. 2. n. "ey benim efendim!" hitabı.
seyyie	(a.i.c. seyyiât) 1. fenalık, kötülük. 2. suç, günah, (bkz: hatîa). 3. kötülük karşılığı çekilen sıkıntı.
seyyie	(a.s.) ["seyyi'" in müen.]. (bkz: seyyi').
sezâ	(f.s.) münâsip, uygun, yaraşır. (bkz. çespân, lâyık, şâyân, şâyeste).
sezâ-yi sîne	göğüse yakışan, göğüste taşımaya lâyık olan.
sezâ-yi takriz	öğmeye lâyık.
sezâ-yi tezlîl	alçak görülmeye, tahkir edilmeye lâyık olan.
sezâb	(f.i.) bot. su teresi.
sezâb	(a.i.). (bkz: sedâb).
sezâbiyye	(a.i.) bot. sedefotugiller.
sezâiyye	(a.i.) tas. Halvetiyye tarîkatinin Gülşeniyye şubesi kollarından biri. [kurucusu, Morevî Hasan Sezâî bin Aliy-yür-Râmî'ye nispetle bu adı almıştır].
sezâ-vâr	(f.b.s.) münâsip, uygun, yaraşır, (bkz: çespân, lâyık, sezâ, şâyân, şâyeste).
sezâ-vârî	(f.b.i.) münâsiplik, uygunluk, yaraşırhk. (bkz: liyâkat, şâyestegî).
sıâ	(a.i. sa've'nin c.) kuyruk sallayan kuşları, (bkz. sa'vât).
sıâb	(A.s. sa'b'ın c.) güç, zor, çetin [şeyler].
sıbâg	(a.i.c. esbiga) 1. boya. 2.yaradılış.
sıbg, sıbga	(a.i.) 1. içine kumaş ve sâire batırılan boya. 2. Hıristiyanların vaftizi. 3. din, mezhep.
sıbgat-ullah	Allah'ın yaratıcı kuvveti, İslâm'ın yaratılışı. 4. ispirto ve lokman ruhu içinde eritilmiş boya maddeleri, fr. teinture.
sıbt	(A.i.c. esbât) torun, (bkz: nebîre, hafîd).'
sıbtân	(a.i.c.). (bkz. sıbteyn).
sıbteyn	(a.i.c.) iki torun.
Sıbteyn-i Mükerremeyn	Hz. Muhammed'in iki torunu Hz. Hasan ile Hüseyn.
sıbvân	(a.i. sabî'nin c.), (bkz. sıbyân).
sıbye	(a.i. sabî'nin c.), (bkz. sabye, sıbyân, subye).
sıbyân	(a.i. sabî'nin c.) çocuklar.
sıdâk	(a.i.) nikâh akçesi, kalın, (bkz: kâbîn, mehr).
sıddîk	(a.s. sıdk'dan. c. sıddîkun) 1. pek doğru, sözünün eri [kimse]. 2. islâm âleminin ilk halîfesi ve Hz. Muhammed'in vefalı dostlarından Hz. Ebûbekr'in lâkabı. [Hz. Ebûbekir, yaşlı erkeklerden ilk Müslüman olan ve Aşere-i Mübeşşere'den birincisidir (571-634)]. 3. i. erkek adı. [müen. "sıddîka" dilimizde "sıdıka" şeklinde kadın adı olarak kullanılır].
Sıddîka	(a.h.i.) "dosdoğru kadın"1. Hz. Âişe. 2. Hz. Meryem. 3. kadın adı.
sıddîkıyyet	(a.i.) fazla, çok doğruluk.

Tarihvemedeniyet.org

sıdk	(a.i.) 1. doğruluk, gerçeklik, (bkz: hakikat). 2. iç, yürek temizliği, (bkz: hâlisiyyet, muhâlasat).
sıdk-ı derûn	yürek temizliği.
sıdk u kizb	doğruluk ve yalan.
sıdk u sebât	doğruluk ve sebat.
Sıfahân	(f.h.i.) Isfahan şehri.
sıfâk	(a.i.c. sıfâkat) hek. adaleleri (*kaslan) örten ve koruyan ince zarlar.
sıfâr	(a.i.) 1. kene. 2. s. san.
sıfat	(a.i. vasf dan. c. sıfat) 1. hal, keyfiyet, suret, şekil, varlık, (bkz: vasf)
sıfat-ı ârıza	ticâret, kâr, ayıp ve ilel gibi mevsûfa sonradan arız olan halet.
sıfat-ı asliyye	Allah'ın vücut sıfatı. 2. nişan, alâmet, (bkz: şiar). 3. yüz ve kılık, (bkz: kisve, kisvet). 4. bir şahıs veya şeyin hâli. 5. lâkab, unvan. 6. gr. sıfat, bir şahsın veya şeyin hal ve sânını, renk veya sayısını, derecesini gösteren kelime, f r. adjectif. 7. gr. [terkiplerde] belirten, (bkz. mevsûf) 8. gibi.
Fuzûli-sıfat	Fuzuli gibi.
Bâkî-sıfat	Bakî gibi.
sıfât	(a.i. vasfdan, sıfat'ın c.) sıfatlar, vasıflar.
sıfât-ı adediyye	gr. sayı sıfatları.
sıfât-ı asliyye	esas nitelikler.
sıfât-ı cemâliyye	tas. lütuf ve merhamet ile ilgili vasıflar.
sıfât-ı ilâhiyye	tas. kendisini ve zıddını Cenâb-ı Hakk'a nispet caiz olan vasıflar, [rızâ, rahmet, sıhhat, gazap., gibi].
sıfât-ı istifhâmiyye	gr. soru sıfatları.
sıfât-ı işâriyye	gr. işaret sıfatları.
sıfât-ı kıyâsiyye	gr. bir kaideye (kurala) bağlı ve uygun olarak meydana gelen sıfatlar.
sıfât-ı mübheme	gr. belgisiz (mübhem) sıfatlar.
sıfât-ı semâiyye	gr. bir kaideye (kurala) bağlı olmayıp işitilmekle öğrenilen sıfatlar.
sıfât-ı selbiyye	tas. mânâsında selb mümkün olan sıfatlar kıdem, beka, vahdâniyyet, muhâlefetün lilhavâdis, kıyam binefsihi. (bkz: sıfât-ı zâtiyye).
sıfât-ı subûtiyye	tas. Allah'ın sıfatları hayat, ilim, semi', basar, irâde, kudret, kelâm, tekvin.
sıfât-ı tavsîfiyye	gr. niteleme sıfatları, fr. adjectifs qualificatifs. sıfât-ı ta'yîniyye gr. belirtme sıfatları, fr. adjectifs determinatifs.
sıfat terkibi	gr. sıfat takımı.
sıfât-ı zâtiyye	tas. (bkz: sıfât-ı selbiyye).
Sıffîn	(a.h.i.) Farat havâlisinde, Rıkka yakınında bir yer olup Hz. Ali ile Muâviye arasında geçen savaştan dolayı ün kazanmıştır.
sıfr	(a.i.c. asfâr) sıfır, hiç.
sıfr-ül-yed	eli boş; mahrum.
sıfır-ı mutlak	fiz., kim. saltsıfır, fr. zero absolu.
sıhâf	(a.i. sahfe'nin c.) geniş, düz kablar.
sıhâh	(a.s. ve i. sahîh'in c.) doğrular, gerçekler.
sıhha	(a.i.). (bkz. sıhhat).
Hıfz-ıs-sıhha	sağlık koruma bilgisi.

sıhhat (a.i.) 1. sâhihlik, doğruluk, gerçeklik. 2. sağlamlık, sağlık. 3. ed. sözün yanlış ve eksik olmaması, (bkz: hakikat).

sıhhat ve içtimaî muâvenet vekâleti sağlık ve sosyal yardım bakanlığı.

sıhhat-nâme (a.f.b.i.) ed. hastalanan birinin iyeleşmesi dolayısıyla yazılan manzume.

sıhhî (a.s.) 1. sıhhatle, sağlıkla ilgili, sıhhate, sağlığa yarar. 2. hekimliğe ait.

sıhhiyye (a.i.) 1. hekimlik işleriyle, sağlık işleriyle uğraşan dâire. 2. s. sağlığa ait, sağlıkla ilgili. 3. sağlık işleri.

sıhhiyyûn (a.i.) [eskiden] hekimlerin, sağlık işlerine çok ehemmiyet veren kısmı, hıfzıssıhha ile uğraşan hekimler, fr. hygienistes.

sıhr (a.i.c. eshâr, suharâ) 1. kız alıp kız vermekle akrabadan olan kimse. 2. evlenmekle meydana gelen yakınlık.

sıhrî (a.s.) evlenmelerden meydana gelen [akrabalık].

sıhriyyet (a.i.) evlenmek yoluyla olan akrabalık.

sıkar ("ka" uzun okunur, a.i. sakr'ın c.) zool. tepeli doğanlar.

sıkl (a.i.c. eşkal), (bkz: sıklet).

sıklâb (A.h.i.c. sakalibe) Türklerle ilgili destanî tarihlerde bâzı etnik gruplara verilen bir ad. [Avarlar, Bulgar kralı Tervel ve islâv ırkından ona bağlı olanları ve Bulgarları anlatmak için kullanılırdı].

sıklet (a.i.) 1. ağırlık, yük. 2. sıkıntı.

sıklet-i izâfiyye fiz. cisimlerin bir santimetre küpünün ağırlığı, yoğunluk (kesafet).

sıklet-ı mutlaka mutlak ağırlık.

sıklet-i zâhirî fiz. görünen ağırlık.

sıklet-i zâtiyye özgül ağırlık.

sıklet-âver (a.f.b.s.) usandırıcı, sıkıcı.

sıklet-keş (a.f.b.s.) ağırlık çeken, yük taşıyan.

sıkt (a.i.) hek. düşük, ölü düşen çocuk.

sıkt-üz-zend 1) çakmaktan çıkan kıvılcım; 2) Ebü-l-Alâ-il Maarrî'nin meşhur şiir mecmuası.

sıla (a.i. vasl'dan. c. sılât) 1. memleketine gitme, akrabasına ulaşma.

sıla-ı rahm ana, baba ve akrabasını ziyaret vazifesini yapma, [bunu terke "kat'ı rahm" denir], "sıla-ı rahm etmeyenin ameli kabul olunmaz." (Hadis). 2. bahşiş, hediye. 3. gr. rabıt sîgası, bağ-fiil, ulaç, fr. gerondif.

sılât (a.i. sıla'nın c.) 1. sılalar. 2. armağanlar, bahşişler.

sıle (a.i.) bir şâire, yazdığı medhiye karşılığı olarak verilen para.

sımâd (a.i.) şişe tıpası, tıkacı, (bkz: sımam).

sımâh (a.i.) 1. kulak, (bkz: gûş, üzn). 2. kulak deliği.

sımâh-ı bevlî anat. kadîbin ucundaki delik.

sımâh-ı cân can kulağı.

sımâm (a.i.) 1. şişe tıpası, (bkz: sımâd). 2. hek. damardaki tıkanıklığa yol açan kan pıhtısı,

sımâme (a.i.) 1. kan damarlarında tıkanıklık yapan kan pıhtısı. 2. s. ["sımam" in müen.]. (bkz. sımâm^2).

sımlâh (a.i.) kulak kiri.

sımt (a.i.) dizi, dizilmiş şey.

Tarihvemedeniyet.org

sımt-ı lü'lü'	inci dizisi.
sımtî	(a.i.) ed. üçüncü, dördüncü mısraları kafiyeli olup diğerleri bir kafiyede olmayan şiir.
sınâât	(a.i. sınâat'ın c.) san'atlar, zanaatlar, (bkz: sanayi').
sınâat	(A.i.c. sınâât, sanayi') san'at, zanaat, ustalık, maharet.
sınâb	(a.i.) hardal.
sınâî, sınâiyye	(a.s.) 1.sanatla ilgili. 2. tabîatten olmayan, insan yapısı.
ezhâr-ı sınâiyye	yapma çiçekler.
sınâât-ı seb'a	(a.b.i.) fels. arts liberaux.
sınâiyyât	(a.i. sınâî'nin c.) 1. sanatla ilgili olan şeyler. 2. insan yapısı şeyler.
sınâr	(a.i.) bot. çınar.
sındîd	(a.i.c. sanâdîd) baş, başkan, ileri gelen.
sınf	(a.i.c. esnaf, sunûf) sınıf.
sınv	(a.i.) 1. dal, budak, bir kökten çatallanan dallar.
El-veledü alâ-sınvi ebîh	erkek evlâd babanın budağı üzerinde, onun halindedir. 2. erkek evlât, erkek kardeş.
sır'a	(A.i.) güreşte birini, yerde ters çevirme şekli.
Sırât	(a.i.) 1. yol. (bkz: râh, tarîk).
sırât-ı müstakim	l) doğru yol; 2) vaktiyle istanbul'da çıkan (1909) ve Mehmet Akif in yazılarını yayan bir dergi. 2. sırat köprüsü, üstünden geçip Cennete gitmek üzere Cehennem'in üzerine kurulacak olan çok dar ve güç geçilir köprü.
sırf	(a.s. ve zf.) 1. sâde, yalnız, ancak. 2. tamamıyla, büsbütün, baştan aşağı kadar, (bkz: kâmilen).
sırr	(a.i.c. esrar) 1. gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey.
ifşâ-yi sırr	gizli şeyi herkese söyleme, (bkz: râz). 2. Allah'ın akıl ermeyen hikmeti.
sırr-ı îcâd	îcat sırrı, yaradılışın gizli sebebi.
sırr-ı istivâ	tas. siyah bir şerit adı olan istiva, yüksek bir alâmet sayılırdı. Cenâb-ı Mevlânâ'dan kalmış olup iki yollu olan külâh-ı seyfi veya kılıcî taç yollarına takılan şerif. [Mevlevi tâbirlerindendir, bu tacı ancak cezbe-i Rahman ile istivanın sırrına vâkıf olan mümtaz zatlar giyebilirdi].
sırr-ı kader	alınyazısının gizliliği.
sırr-ı mahfî	çözülmeyen sır.
Sırr-ı rübûbiyyet	tas. rübûbiyyetin merbûb üzerindeki nişanı, [tasavvufi eserlerde sırr-ı rübûbiyyet, bir sırdır ki eğer zahir olsa, mütevakkıf-ün-aleyh olduğu şeyin butlanı sebebiyle bâtıl olur]; varlıkların yalnız Allah tarafından bilinen, insanlarca bilinmeyen gizlilikleri.
sırr-ı tecelliyyât	tas. "kalbe tecellî-i evvel'in inkişâfıyle meydana gelen ve cem'-i esma beyninde ehâdiyyet-i cem'iyyeyi izhâr eden şuhûd ve zuhur; Allah'ın kâinatta veya insan gönlünde görünmesiyle ilgili olan gizlilikler.
sırr-üs-sırr	tas. icmal ve cem'-i ehâdiyyette hakaikın tafsîlât-ı kâmilesine ve hakayıkın müştemil olduğu kâffe-i mütaallikata hakikatleri veçhile ilim gibi hakkın âbidden teferrüdüne bâis olan şey; Allah tarafından bilinen gerçeklerin özü.

Tarihvemedeniyet.org

Sırr-ül-Esrâr ve Matla'-ül-Envâr (sırların hikmeti ve nurların doğuş yeri) Hurûfi şâirlerden Mürekkepçi Enverî'nin mensur-manzum tasavvufî eseri.

sırr-daş (A.t.b.s.) 1. sırları bir olan, birbirinin sırrını bilen. 2. sır saklayan.

sırrıyyûn (a.i.c.) mistikler.

sırrî, sırriyye (a.s.) 1. sır ile, gizlilikle ilgili. 2. i. [birincisi] erkek adı.

sırran (a.zf.) gizlice, gizli olarak, (bkz: hafiyyen).

sırran tezkiye [eski huk.] kadı'nın, mestûre denilen varaka (yazılı kâğıt) ile bir şahidin âdil olup olmadığını mensûbolduğu yerden tahkik etmesi.

sıyag (a.i. sîga'nın c.) gr. sigalar, kipler.

sıyag-ı inşâiyye gr. dilek kipleri.

sıyag-ı muhtelife mâzî, muzârî, emir v.b. gibi çeşitli, türlü kipler.

sıyâgat (a.i.) kuyumculuk.

sıyâh (a.i. sayha'nın c.) bağırmalar, haykırışlar.

sıyâh-ı mâtem matem haykırışları.

sıyâl, sıyâlet (a.i.) hamle etme, saldırma, üzerine atılma, (bkz: savlet).

sıyâm (a.i.) oruç.

Hâl-i sıyâm oruç hâli.

Şehr-i sıyâm oruç ayı, ramazan.

sıyânet (a.i.) koruma, korunma. (bkz: hıfz, himaye, muhafaza).

sıyâs, sıyâsî (a.i. sıysa'nın c.) 1. kaleler. 2. köşkler. 3. sığınacak yerler.

sıysâ (a.i.c. sıyâs, sıyâsî) 1. kale. 2. köşk. 3. sığınacak yer.

sî (f.s.) otuz.

sî vü dü otuz iki. [Hurûfîlere göre eski alfabeyi teşkil eden 32 harfin ifâde ettiği insanî hüviyet].

sia (a.i. vüs'at'den) 1. genişlik, bolluk. 2. takat, güç.

sia-i dimâgıyye düşünce genişliği.

sia-i hâl genişlik, rahatlık, bolluk.

sia-i magrib astr. Güneş'in ufuk üzerinde battığı nokta ile hakikî batı noktası arasındaki uzaklık.

sia-i maşrık astr. Güneş'in ufuk üzerinde doğduğu nokta ile hakikî doğu noktası arasındaki uzaklık.

siâye (a.i.) huk. [eskiden] mükâtebin kitabet bedelini te'diye edebilmesi için çalışması.

siâye-i milk huk. [eskiden] kazancı mev-lâsının milki sayılan memlûkün çalışması, [müdebber gibi ki bunun kisbi mevlâsına aittir. Hattâ mevlâsının vefatından sonra borcu için kıymeti nispetinde çalışmaya mecbur olur].

siâye-i zamân huk. [eskiden] kazancı mevlâsının milki sayılmayan ve yalnız kendi borcunu ödemek için çalışan memlûkün sâyidir. [mükâtep gibi ki bu, mevlâsına karşı yalnız zâ-min olduğu bedel-i kitabeti te'diye için çalışır].

siâyet (a.i.) koğuculuk, adam çekiştiricilik, dedikodu, (bkz: gıybet).

sîb (f.i.) elma. (bkz: sîv, tuffâh).

sîb-i zenahdân sevgilinin elmayı andıran çenesi.

sibâ' (a.i. sebu'un c.) yırtıcı hayvanlar, canavarlar.

sibâb (a.i.) sövme, küfür etme.

sibâhat (a.i.) suda yüzme ["sabâhat" şekli daha yaygındır].

Sibâk (a.i. sebk'den) 1. bir şeyin üst tarafı, geçmişi. 2. bağ, bağlantı.

sibâk u siyâk	(bkz: siyâk u sibâk).
sicâl	(a.i. secl'in c.) içi su ile dolu olan kovalar, (bkz: sücûl).
sicill	(A.i.c. sicillât) 1. resmî vesikaların kaydedildiği kütük. 2. me'murlarm durumu için tutulan dosya.
sicill-i ahvâl	me'murların hal tercümelerinin resmî işlerle ilgili bulunan hususları.
sicill-i nüfûs	nüfus kütüğü.
sicillât	(a.i. sicill'in c.) 1. resmî vesikaların kaydedildiği kütükler. 2. me'murların durumunu gösteren dosyalar. 3. g. s. bir yazı sitili.
sicn	(a.i.c. sücûn) hapishane, cezaevi. (bkz. mahbes, zindan).
sidâd	(a.i.) 1. şişe tıpası, (bkz: sımâd). 2. delik, yarık kapatacak şey. 3. hek. tıkaç, tampon.
sidirât	(a.i. sidre'nin c.), (bkz. sidrât).
sidr	(a.i. sidre'nin c.) Arabistan kirazları, (bkz: sidrât).
sidrât	(a.i. sidre'nin c.) Arabistan kirazları, (bkz: sidr).
sidre	(a.i.c. sidr, sidrât) 1. bot. Arabistan kirazı. 2. en yüksek makam, [ondan sonra Tanrı'ya gidilir].
sidret-ül-müntehâ	arşın sağ yanında bir ağaçtır ki ötesine hiç bir mahlûk geçemez, ["sidret-ül-müntehâ" yi, beşerî ilmin son haddi olarak îzah edenler vardır; ötesi Allah'ın zât âlemidir].
sidre-kadd	(a.b.s.) uzun boy.
sidre-nişîn	(a.f.b.s. ve i.) Sidre'de oturan melek.
sidre-nişînân	(a.i.c.) sidret-ül-müntehâ hududunda duran melekler.
sidy	(a.i.c. sedâyâ), (bkz: sedâ, sedy).
sifâd	(a.i.) hayvanların çiftleşmesi.
Mevsim-i sifâd	hayvanların çiftleşme zamanı.
sifâl, sifâle	(f.i.) 1. testi ve saksı parçaları. 2. çanak, çömlek. 3. fıstık, ceviz, badem kabuğu. 4. orak.
sifâlîn	(f.i.) çanak çömlek gibi şeyler; çamurdan yapma şey.
Kûze-i sifâlîn	toprak testi.
sifânet	(a.i.) marangozluk, (bkz: dürûgerî).
sifâriş	(f.i.). (bkz. sipariş).
sifle	(a.s.) alçak, adî; terbiyesiz.
sifle-kâm	(a.f.b.s.) adîlerin, bayağıların işine yarayan.
sifle-nihâd	(a.f.b.s.) alçak tabiatlı.
sifle-perver	(f.b.s.) alçak, adî kimseleri tutan, koruyan ve kullanan.
sifr	(a.i.c. esfâr) 1. yazılı şey; kitap, cüz; mektup. 2. Tevrat'ın beş kitabından her biri.
sîga	(a.i.c. sıyag) gr. *kip, fiilin çekiminden meydana gelen türlü şekillerden her biri.
sîga-i atfîyye	bağlama ulacı.
sîga-i ihbâriyye	gr. bildirme *kipi, fr. indicatif.
sîga-i inşâiyye	gr. dilek kipleri, fr. subjonctif.
sîga-i iltizâmiyye	gr. istek kipi, fr. optatif-subjonctif.
sîga-i rabtiyye	gr. ulaç, bağ-fiil, fr. gerondif.
sîga-i şartiyye	gr. şart sîgası (*kipi). [gelirse söylerim..." gibi].
sigâl	(f.i.) 1. fikir, düşünce. 2. kuruntu, (bkz: endîşe).
Bed-sigâl	fena fikirli.
sigâliş	(f.i.) düşünüş, kuruş.

sigar	("ga" uzun okunur, a.s. sagîr'in c.) küçükler.
sigar ü kibâr	küçükler ve büyükler.
sigar	(A.i.) küçüklük, ufaklık.
sigar-i cirm	cüsse küçüklüğü.
sigar-i ciirm	suç küçüklüğü.
sigar-i sinn	yaş küçüklüğü, çocukluk, (bkz: sahavet).
sîh	(f.i.) 1. demir şiş. 2. kebap şişi.
sihâ'	(a.i.c. eshiye) 1. ince deri. 2. beyin zarı. (bkz. sehâ').
sihâh	(a.s. ve i. sahîh'in c.), (bkz: sıhâh).
sihâm	(a.i. sehm'in c.) 1. oklar.
Sihâm-ı Kazâ	(mukadderat okları) şâir Nefî'nin meşhur hiciv mecmuası. 2. sehimler, hisseler.
sihâm-ı mefrûza	huk. [eskiden] takdir ve tâyin olunan sehimler.
sihan	(a.i.) kalınlık, içi boş olan şeylerin kalınlığı, (bkz: sehânet).
sihr	(a.i.) 1. büyü; gözbağcılık, büyücülük, (bkz: efsun). 2. büyü kadar te'sîri olan şey, fettanlık. 3. şiir ve güzel söz söyleme gibi insanı meftun eden hüner, sanat.
sihr-i helâl	(helâl olan büyücülük) ed. her iki tarafa bağlanması mümkün olan bir ara cümle veya kelimeyi muhtevi mısra veya beytin ruha hoş gelmesi hâli. [Meselâ, Nedim'in "Gizlice arasam ağzın lebin emsem sorsam / Hiç bir çâre bilir mi dil-i bîmâre aceb" beytindeki "sorsam" kelimesi sihr-i helâl'dir].
sihr-âferîn	(a.f.b.s.) büyüleyen, büyüleyici.
sihr-âmîz	(a.f.b.s.) büyü gibi te'sirli olan, büyüleyici.
sihr-bâz	(a.f.b.s.) büyü yapan, büyücü, (bkz: neffâs, neffâse, sâhir).
sihr-bâzâne	(a.f.zf.) büyücülükle, büyücü gibi, fettanlıkla.
sihr-bâzî	(a.f.b.i.) sihirbazlık, büyücülük.
sihr-benân	(a.b.i.) üstün sanatkâr veya yazar.
sihr-beyân	(a.b.s.) düzgün ve tesirli anlatma.
sihrî, sihriyye	(a.s.) büyü ile ilgili.
sihr-sâz	(a.f.b.s.) büyücü, (bkz sihr-bâz).
Sika’	("ka" uzun okunur, a.i.) kırba, sakaların içine su koydukları köseleden yapılmış kab.
sika	(a.i. vüsûk'dan. c. sikat) 1. güven, emniyet. 2. inanılır, güvenilir kimse.
sikâk	(a.i. sakk'in c.) şer'î mahkemelerden verilen hüccetler, îlâmlar, beratlar, (bkz: sukûk).
sikal	("ka" uzun okunur, sakîl'in c.) 1. ağır şeyler. 2 . ağırcanlı kimseler.
sikâliş	(f.i.) düşünüş, kuruş.
sîkan	("ka" uzun okunur, a.i. sak'ın c.) saklar.
sikat	("ka" uzun okunur, a.i. sika'nın c.) inanılır kimseler.
sikaye	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. su içecek kab. 2. içilecek suyun toplanması için yapılan yer, büğet.
sikayet	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. birine içecek su verme. 2. Kâ'be sakalığı, Mekke'de hacılara zemzem dağıtma işi.
sikek	(a.i. sikke'nin c.) sikkeler.
sikencübîn	(a.i.) bal ile sirkenin karıştırılmasından meydana gelen bir şerbet.
Sikender	(f.h.i.). (bkz. iskender).

sikengübîn	(f.i.). (bkz: sikencübîn).
sikke	(a.i.c. sikek) 1. para üzerine vurulan damga. 2. madenî para, akçe.
sikke-i hâlise	hâlis altın veya gümüş akçe.
sikke-i hasene	para.
sikke-i mağşûşe	karışık veya gümüş para. 3. düz sokak, düz yol. 4. mevlevî külahı.
sikke-i şerîfe	Mevlevî tarikatı mensuplarının başlarına giydikleri külah.
sikket-ül-hadîd	demiryolu.
sikke-dâr	(a.f.b.s.) darphane muhasebecisi.
sikke-hâne	(a.f.b.i.) para basılan yer.
sikke-ken	(a.f.b.s.) madenî paranın kalıbını hakkeden, kazan; para ressamı.
sikke-pûş	(A.f.b.i.) sikke denilen başlığı giyen.
sikke-sûret	(a.b.i.) para gibi gösterme, yüzünü gözünü kendini parlak boyama.
sikke-şinâs	(a.f.b.s.) nümismat, meskukât uzmanı.
sikke tekbîri	(a.b.i.) tas.tarikata yeni girenlerin başına sikke giydirilirken yapılan dua. [Mevlevi tâbirlerindendir].
sikke-zen	(a.f.b.s.) madenî para basan.
sikkîn	(a.i.) bıçak.
silâ'	(a.i.c. seleât) hek. hıyarcıklar; urlar.
sil'a	(a.i.) 1. ticaret malı. 2. vücutta olan ur. 3. sülük.
silâh	(a.i.c. esliha) silâh.
silâh-dâr	(A.f.b.s.) silâhlan muhafaza eden me'mur.
silâh-endâz	(a.f.b.s.) icâbında karaya çıkarılan tüfekli deniz eri.
silâh-hâne	(a.f.b.i.) silâhların saklandığı yer, askerî depo.
silâh-şôr	(a.f.b.i.) silâhlı adam, silâh eri, savaşçı.
silâl	(A.i. selle'nin c.) seleler, sepetler.
sîlî	(f.i.) 1. şamar, tokat. 2. belâ, musıybet, felâket.
silif	(a.i.) bacanak.
silih	(a.i.). (bkz: silâh).
sîlî-hâr	(f.b.s.) şamar yiyen, tokat yiyen, (bkz: sîlî-hôr).
silih-dâr	(a.f.b.s.). (bkz: silâh-dâr).
sîlî-hôr	(f.i.) sille, şamar, tokat yiyen, (bkz. sîlî-hâr).
silih-şôr	(a.f.b.s.). (bkz. silâh-şör).
sîlî-zen	(f.b.s.) tokat vuran.
silk	(a.i.) bot. pancar.
silk	(a.i.) 1. iplik. 2. sıra, dizi. 3. yol; meslek, tutulan yol.
silk-i askerî	askerlik mesleği.
silk-i leâlî	inci dizisi.
sill	(a.i.) 1. erime, (bkz: zevebân). 2. hek. verem.
sill-i hanâzîr	(bkz. dâ-ül-hanâzîr).
sill-ür-rie	verem, akciğer veremi.
sillî	(a.s.) verem hastalığı ile ilgili.
silm	(a.i.) barış, barışıklık, (bkz: asayiş, sulh).
silsile	(a.i.c. selâsil) 1. zincir, zincirleme olan şey. 2. art arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra. 3. soysop, ocak. 4. babadan oğula sıra ile yazılarak meydana gelen kuşak, soy defteri. 5. jeol. sıradağ. 6. mat. seri, dizi, fr. serie. mat.

silsile-i adediyye-i mütenâkısa azalan aritmetik dizi. mat.
silsile-i adediyye-i mütezâyide çoğalan aritmetik dizi.
silsile-i ale-l-vilâ mat. dizi, fr. progression.
silsile-i cibâl coğr. sıradağ.
silsile-i merâtib büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe doğru [rütbe sırasına göre sosy. hiyerarşi, fr. hierarchie.
silsile-i mütekarib mat. yakınsak dizi.
silsile-i nukat mat. noktalar dizisi.
silsilet-üz-zeheb tas. "On iki imam'ı tasdik etmek, candan sevmek" yerinde kullanılan bir tâbir.
silsile-nâme (a.f.b.i.) meşhur bir kimsenin silsilesini gösteren cetvel.
silta (a.i.) şilte.
sîm (f.i.) 1. gümüş, (bkz: fıdda). 2. gümüş para. 3. s. gümüşten, sırmadan. 4. s. gümüş taklidi sırma veya mâden tel. sîm ü zer gümüş ve altın.
sîmâ (f.i.) 1. yüz, çehre, beniz, (bkz: vech). 2. kimse.
şecer-i sîmâ bot. aylanduz [kötü kokan bir ağaç], lât. ailanthus glandulosa.
simâ‘ (a.i.) çalgı dinleme; çalgılı tören.
sîm-âb (f.i.) (gümüş su) cıva. (bkz: zîbak).
simâk (a.i.) 1. bir şeyi yükseltip kaldıracak âlet; vâsıta, sebep.
simâk-i a'zel astr. semânın kuzey yarım küresinde bulunan sünbüle burcunun en parlak yıldızı, fr. l'Epi. [alpha Virgo].
simâk-i râmih astr. semânın kuzey yarım küresinde bulunan el-Avvâ burcunun en parlak yıldızı, Arcturus. [alpha Boötes]. 2. (a.i. semek'in c.) balıklar, (bkz: esmâk).
simâkân (a.i.c.) astr. simâk-ı a'zel ile simâk-i râmih.
simâm (a.i. semm'in c.) zehirler, ağılar, (bkz: sümûm).
simân (a.s. semîn'in c.) semizler, besililer, yağlılar.
simâr (a.i. semer'in c.) meyvalar, yemişler.
simâr-ı bakliyye bot. bakla, fasulya gibi bitkiler.
simâr-ı cerâbiyye bot. kuru tohumlu bitkiler.
simâr-ı harnûbiyye keçiboynuzu ve benzeri gibi çok çekirdekli bitkiler.
simâr-ı hayvâniyye bot. tek hücreli ve yuvarlak bir çizgi üzerinde açılan meyvalar.
simâr-ı mücennaha bot. ekseriya bir tohumlu ve kanat biçiminde olan meyvalar.
simâr-ı mültesika bot. bir kütle içinde bir çok kendine kıvrılmış yaprakların birleşmesiyle meydana gelen meyvalar.
simâr-ı nevâiyye çok çekirdekli meyvalar.
simâr-ı tuffâhiyye elma cinsinden meyvalar.
simât (a.i.) 1. sofra, yemek masası. (bkz. mâide). 2. sofraya gelmiş yemekler. 3. ziyafet.
simât-ut-taâm sofraya dizilmiş yemekler.
simât (a.i.) nişan, alâmet; damga, iz.
-simât (a.i. sime'nin c.) damgalar, işaretler, izler.
Fazâil-simât alâmetleri faziletten ibaret olan.
sîm-ber (f.b.s.c. sîm-berân) göğsü gümüş gibi olan.
sîm-berân (f.b.s. sîm-ber'in c.) göğsü gümüş gibi olanlar.
sime (a.i. c. simât) damga, işaret, iz; fels. fr. seneme.
sime-tül-vakf huk. bir şeyin vakfedildiğini gösteren işaret.
simen (a.i.) semen, semizlik.
sîm-endûd (f.b.s.) gümüş kaplı, gümüş yaldızlı.

simeviyye	(o.i.) sime'ye mensup, fr. schematique.
simhâk	(a.i.) anat. kemikleri örten ince deri veya zar.
sîmîn	(f.s.) gümüşten, gümüş gibi, gümüşe benzer.
Piyâle-i sîmîn	gümüş kadeh.
sîmîn-ber	(f.b.s.) gümüş vücutlu, vücudu gümüş gibi olan.
sîmîn-fevvâre	(f.a.b.s.) Ay. (bkz. Kamer, Mâh).
sîmîn-ten	(f.b.s.) gümüş tenli, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu, (bkz: sîm-ten).
simiyâ	(a.i.) eski, bâtıl kimya ilmi.
simiyâ-ger	(a.f.b.i.) simyacı.
sîm-keş	(f.b.i.c.) sîm-keşan) haddeden gümüş tel çeken sanatkâr.
sîm-keşân	(f.b.i. sîm-keş'in c.) gümüş tel çekenler, sırma işleyiciler.
sîm-keş-hâne	(f.b.i.) sırma tel işlenilen yer.
simlâh	(a.i.). (bkz. samlâh).
sîm-reng	(f.b.s.) beyaz ve parlak.
simsâr	(a.i.c. semâsire) simsar, tellal, komisyoncu.
simsâriyye	(a.i.) simsarın, alıcıdan veya satıcıdan aldığı para.
Simsim	(A.i.) susam, (bkz: sûsen).
sîm-ten	(f.b.s.) gümüş tenli, (bkz: sîmîn-ten).
sîmürg	(f.i.) anka kuşu, masal kuşu.
sîn	(a.ha.) 1. Osmanlı alfabesinin on beşinci harfi olup "ebced" hesabında altmış sayısının karşılığıdır; s sesini verir.
sîn-i mühmele	"sin" harfinin bir adı. [noktasızlığından dolayı]. 2. "sual" kelimesinin kısaltılmış şekli.
sîn	(a.i.). (bkz : sinn).
Sîn	(a.h.i.) Çin.
Sînâ	(a.h.i.) Arap Yanmadası'nın Mısır ile birleştiği yerde bir müselles ("üçgen) teşkil eden yarımada, [İsrâiloğulları Hz. Musa ile kırk sene yol bulamayıp burada dolaşmışlar ve Hz. Musa buradaki Tûr-i Sînâ'da Allah'ın hitabına nail olmuştur].
sinâd	(a.i.) ed. revîden önce gelen ünlülerin değişmesi sonucu ortaya çıkan yanlış kafiye.
sinân	(a.i.c. esinne) 1. mızrak, süngü. 2. erkek adı.
sinânî	(a.s.) 1. mızrak ile ilgili. 2. i. süngü, mızrak gibi şeyler yapan usta.
Sinâniyye	(a.h.i.) tas. Ahmediyye-i Halvetiyye'nin kollarından biri. [kurucusu ibrahim bin Abdurrahman-ül-Halvetî'nin mahlası olan "Ümmî Sinan" a nispetle bu adı almıştır].
sincâb	(f.i.) zool. sincap, teyin, çökelez.
sincâbî	(f.s.) sincap renginde olan, kahve rengi ile kurşûni arasında bir renk.
sincâbiyye	(F.a.i.) zool. sincapgiller.
sincerf	(f.i.) sülüğen boya.
sindân	(f.i.) örs. ["sendân" şeklinde Arapçalaştırılmıştır].
sindiyân	(a.i.) bot. pelit ağacı.
sine	(a.i.c. sinevât) uyuklama, uyku bastırma, ımızganma, (bkz: na's, na'se).
sîne	(f.i.) 1. göğüs. 2. yürek (kalb).
sîne-i billûr	çok beyaz göğüs.
sîne-i pür hırs	hırs dolu göğüs, yürek.

sîne-i pür-kîne	kin ile dolu yürek.
sîne-i sâf	temiz göğüs.
sîne-i sîmîn	gümüş gibi beyaz olan göğüs.
sîne-i şefkat	müşfik, şefkatli kalb.
sîne-i ter	taze göğüs.
sîne-bend	(f.b.i.) göğüs bağı, sutyen.
sîne-çâk	(f.b.s.) göğsü, yüreği yaralı, (bkz: mecrûh-ül-kelb).
sîne-gâh	(f.b.i.) göğüs.
sîne-güşâ	(f.b.s.) göğüs açan.
sîne-pûş	(f.b.i.) göğüslük, zırh.
sîne-sâf	(f.a.b.s.) sarılıp kucaklaşmış.
sîne-sûz	(f.b.s.) yürek yakan.
sinevât	(a.i. sine'nin c.) uyuklamalar, ımızganmalar.
sîne-zen	(f.b.s.) göğüs döven, göğsünü döverek yas tutan.
sinh	(a.i.c. esnâh, sünûh) diş yuvası, diş çukuru.
sinh-i sinn	anat. diş çukuru.
sinî	(f.i.). (bkz. sînî).
sînî	(f.i.) sini, büyük tepsi.
Sînî	(a.h.i.) 1. Çinli. 2. Çin'de yapılmış, Çin işi, porselen.
Sinimmâr	(a h i) Nu'man İbn-i Münzir'in Havernak adıyla yaptırdığı köşkün mi'marı. [köşk bittikten sonra bir benzerini daha yapmasın diye sarayın damından atılarak öldürülmüştür].
sinîn	(a.i. sene'nin c.) yıllar, (bkz: a'vâm, sâlhâ, senevât).
sinîn-i sâlîfe	geçen yıllar.
Sînîn	(a.h.i.) Sînâ dağı. (bkz: Tûr-i Sînâ).
sinn	(A.i.c. esinne, esnân, esünn) 1. diş. (bkz. dendân). 2. yaş, ömrün derecesi.
Cezrüs-sinn	diş kökleri.
Hadâset-i sinn	(yaş tazeliği) gençlik.
İnficâr-ı sinn	ağızda ilk dişlerin çıkışı.
Lebb-üs-sinn	hek. dişin hassas olan kısmı.
Tahdîd-i sinn	yaş haddi.
Tâc-üs-sinn	hek. dişin, etden dışarı çıkmış kısmı.
Unk-üs-sinn	dişin kökü ile, etten dışarı çıkan kısmı arasındaki yer.
sinn-i buhrân	(bkz. sinn-i ye's).
sinn-i bülûğ	ergenlik yaşı, bülûğ yaşı.
sinn-i cevânî	onbeş yaşından otuz yaşına kadar geçen ömür.
sinn-i inhitât	çökkünlük çağı.
sinn-i kühûlet	otuz yaş ile elli yaş arasındaki zaman.
sinn-i lâhime	zool. etobur dişi.
sinn-i nâbî	köpek dişi.
sinn-i sabâvet	doğduğu zamandan erginlik çağına kadar geçen on beş yıllık zaman.
sinn-i sâmit	gr. *dişsel, diş sessizi, fr. dentale.
sinn-i şebâb	yedi yaşından on beş veya yirmi yaşına kadar olan zaman.
sinn-i seyhûhet	elli yaşından sonraki zaman.
sinn-i temyîz	ayırdetme yaşı.
sinn-i tufûliyyet	süt dişlerinin düşmesiyle onların yerine sabit dişlerin çıkmaya başladığı zaman, [insanlarda hayâtın yedinci senesidir].
sinn-i vukuf	duraklama yaşı.

sinn-i ye's	kadınların âdetten kesildiği yaş. [en çok 45-50 yaş arasında olur].
sinnen	(a.zf.) yaşça, yaş bakımından.
sinnevr	(a.i.c. senânîr) kedi. (bkz: gürbe, hirr, hirre, kıtt).
sinnevr-i cebelî	dağ kedisi.
sinnî	(a.s.) dişe ait, dişle ilgili.
sinnî sâmit	gr. diş sessizi, diş ünsüzü.
sinniyye	(a.s.) ["sinnî" nin müen.]. (bkz. sinnî).
sipâh	(f.i.c. sipâhân) 1. asker, (bkz: ceyş, leşker, sipeh). 2. ordu. (bkz. cünd).
sipâh-dâr	(f.b.i.) en büyük asker. (bkz: ser-asker).
sipâhî	(f.i.c. sipâhiyân) timar sahibi süvari askeri, [eski Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari olup, öşrünü aldıkları araziye karşılık, savaşa kendi yetiştirdikleri hayvanlarıyla katılırlar, fakat cephaneyi hükümetten alırlardı].
sipâhi senedi	tar. sipahilerin timarları içindeki devlet topraklarını çiftçilere dağıtırken verdikleri vesîka.
sipâhiyân	(f.i. sipâhî'nin c.) sipahiler, timar sahibi süvari askerleri.
sipâhiyâne	(f.zf.) sipahice, sipahiye yakışır surette.
sipâh-sâlâr	(f.b.i.) askerlerin en büyüğü, (bkz: sipâh-dâr, ser-asker).
-sipâr	(f.s.) "feda eden, veren" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar
Cân-sipâr	canını feda eden.. gibi.
sî-pâre	(f.b.i.) 1. Kur'ân'ın her bir cüzü. 2. mecmua, küçük kitap. [30 cüz demektir].
sipâriş	(f.i.c. sipârişât) 1. ısmarlama, ısmarlayış. 2. bir şeyin yapılmasını ısmarlama. 3. birinin, başka yerde bulunan akrabasından birine kendi aylığından ayırtıp verdirdiği para.
sipârişât	(f.i. sipâriş'in c.) siparişler.
sipâs	(f.i.) şükretme, dua etme.
hamd ü sipâs	Allah'a şükür.
sipâs-dâr	(f.b.s.) hamdeden, şükreden.
sipâs-dârî	(f.b.i.) şükrederlik, şükretme, (bkz: sipâs-güzârî).
sipâs-güzâr	(f.b.s.) şükreden, Allah'a dua eden.
sipâs-güzârî	(f.b.i.) şükrederlik, şükretme, (bkz: sipâs-dârî).
sipâsî	(f.s.) teşekkür eden, minnettar.
sipeh	(f.i.) 1. asker, (bkz: ceyş, leşker, sipâh). 2. ordu. (bkz: cünd).
sipeh-i belâ	belâ askeri; belâ ordusu.
sipeh-büd	(f.b.i.) başbuğ, başkumandan, ["sipeh-bed" şekli de var].
sipeh-dâr	(f.b.i.). (bkz. sipâh-dâr).
sipeh-dârî	(f.b.i.) seraskerlik, başkomutanlık.
sipeh-keş	(f.b.s.) "er güder" başkumandan (başkomutan).
sipeh-sâlâr	(f.b.i.). (bkz. sipâh-sâlâr).
sipeh-sâlârî	(f.b.i.). (bkz. sipeh-dârî)
sipenc	(F.i.) 1. misafirhane, otel. 2. (bu) dünyâ.
Serây-i sipenc	dünyâ.
Sipend	(f.i.) üzerlik tohumu, [tütsü olarak kullanılır].
siper	(f.i.) 1. arkasına saklanılacak şey. 2. koruyucu engel. 3. gizlenilip savaşılacak yer

Tarihvemedeniyet.org

	veya şey. 4. s. kuytu, korunulabilen [yer]. 5. şapka kenarı, önü.
siper-i sâika	yıldırımsavar, paratoner, fr. paratonnerre.
siper-i şems, şems-siper	şapka kenarı, yüzü güneşten koruyan başlık.
sipergam	(f.i.) bot. fesleğen, lât. ocvmum basilicum.
siper-misâl	(f.a.b.zf.) kalkan gibi.
sipihr	(f.i.) 1. (bkz: asmân, semâ). 2. talih. 3. muüz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup en az altı asırlıktır; az kullanılmıştır, iki çeşidi vardır. Birinci nev'i şehnaz ile hisardan mürekkeptir, ikinci nev'i ise hisar ile kûçekten müteşekkildir. Birinci çeşide "eski sipihr" diyebiliriz; çünkü eskiden kullanılmıştır ve muahhar eserler ikinci nev'e dâhildir. Her iki çeşit de dügâh (la) perdesinde kalır (ilki hisar, ikincisi kûçek ile). Güçlü, birinci derecede her ikisinde de hüseyni (mi) perdesidir, ikinci derecede güçlü, eski sipihr'de neva, diğerinde ise çargâh'dır. Donanıma hisar'ın "sol" ve "re" bakıyye diyezleri konulur; hisarda mevcut hüseynî için, bu iki perde bekar yapılarak "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi kullanılır. Şehnaz ve diğer sipihr'deki kûçek için îcâbeden işaretler, nota içerisinde kullanılır, (ikinci bir donanım açılabilir). Maâmâfih, makamı terkîbeden dizilerin bâzan tamâmı değil, bir parçası kullanılır.
sipihr-hüseynî	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sipihr-uşşâk	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sipürde	(f.i.) müz. Türk müziğinde diyapazon'un lâ'sını hüseynî (mi) olarak alan ahenk ki, "ahterî" de denilir.
sîr	(f.s.) 1. tok, doymuş.
Dil-sîr	gönlü tok, kanmış. 2. sarmısak. (bkz: fûm).
sîr ü piyaz	sarmısak ve soğan.
si’r	(a.i.c. es'âr) narh.
sîr-âb	(f.b.s.) 1. suya kanmış. 2. taze, körpe.
Gül-i sîr-âb	taze gül.
sirâc	(a.i.c. sürüc) ışık, kandil, mum.
sirâc-ı râh-ı hidâyet	doğru yolun ışığı; Hz. Muhammed.
sirâc-üd-dîn	1) dînin kandili; 2) [sıraceddin şeklinde kullanılan] erkek adı.
sirâc-ün-nehâr	(sabah ışığı) güneş.
sirâce	(a.i.) hek. sıraca, (bkz: dâ-ül-hanâzîr).
sirâcî	(a.s.) 1. mumla, kandille ilgili. 2. i. tar. Osmanlı devlerinde mum ve kandillerin bakımı ve yakımı işiyle görevli olan kimse.
sirâd	(a.i.) ayakkabıcı bizi. (bkz: bîz).
sîrân	(a.i. sûr'un c.) kaleler, hisarlar.
sirâyet	(a.i.) geçme, bulaşma; yayılma; dağılma.
sirâyet-fi-l-cinâye	huk. işlenen bir cinayet neticesinde çıkan şecce (baş yarığı) veya cerahatin dâiresini genişletmesi veya vefata müeddî olması.
sirbâl	(a.i.c. serâbîl) gömlek, (bkz: kamîs, pîrâhen).
sîr-çeşm	(f.b.s.) gözü, gönlü tok.
sîr-çeşmî	(f.b.i.) tokgözlülük.

Tarihvemedeniyet.org

si-reng	(F.b.s.) 1. üç renk, üç renkli. 2. XV., XVI. asırlardan, XVIII. asra kadar kullanılan bir çeşit ipekli kumaş. 3. s. güç anlaşılan şey.
sîreng	(f.i.) 1. anka denilen hayalî kuş. 2. müz. Türk müziğinin en az iki üç asırlık mürekkep bir makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
sîret	(a.i.c. siyer) 1. bir kimsenin içi, hâli, tavrı, gidişi, ahlâkı. 2. hal tercümesi, fr. biographie.
sîret-i hasene	güzel, iyi ahlâk.
sirhân	(a.i.c. serâhîn) kurt [yırtıcı hayvan], (bkz: gürg, zi'b).
sirişk	(f.i.) gözyaşı, (bkz: dem', eşk).
sirişk-bâr	(f.b.s.) gözyaşı döken.
sirişt	(f.i.) yaradılış, tabiat, huy. (bkz: hilkat, tabîat).
sirişt-i hûb	güzel tabîat, ahlâk.
sirişte	(f.s.) yoğurulmuş; karıştırılmış.
sirkat	(a.i.) hırsızlık, çalma, çalınma.
sirke	(f.i.) sirke; bit yumurtası.
sirke-i dih-sâle	(on yıllık sirke) kin, düşmanlık.
sirke-ebrû	(f.b.s.) huysuz, aksi, ters [arkadaş].
sirke-furûş	(f.b.s.) 1. sirke satan, sirkeci. 2. mec. ekşimiş yüzlü [kimse].
sirke-furûşî	(f.b.i.) 1. sirke satıcılık, sirkecilik. 2. ekşi yüzlülük.
sirkencübîn	(a.i.) bal ile sirkenin karıştırılmasından meydana gelen bir şerbet.
sirkengübîn	(f.i.) (bkz. sirkencübîn).
sirvâl	(a.i.c. serâvîl) şalvar (bkz: şervâl).
sîsâ	(a.i.) hek. omurga kemiklerinin dizildiği yer.
sîsâî, sîsâiyye	(a.s.) sîsaya ait.
Basala-i sîsâiyye	hek. Soğan ilik.
sit	(a.i. ve s.), (bkz. sitt).
sît	(a.i.) 1. ün, iyi şöhret, (bkz: zikr-i cemîl). 2. çatırdı, patırdı.
sît-i safâ	neş'e sesi.
sitâd	(f.i.) alma, alış.
Dâd ü sitâd	alış, alım satım, (bkz. ahz ü i'tâ).
sitâm	(f.i.) altınla, gümüşle işlemeli at başlığı.
-sitân	(f.e.) yer adı yapmaya yarayan ek. (bkz. -istân).
Gül-sitân	gü yeri, gül bahçesi, güllük.
Seng-sitân	taşlı yer, taşlık. (bkz. seng-lâh).
-sitân	(f.s.) "alan, alıcı" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Cân-sitân	can alan.
Dil-sitân	gönül alan.
sitâre	(a.i. setr'den. c. setâir) örtünülecek, perdelenecek şey.
sitâre	(f.i.c. sitaregân) 1. astr. yıldız, (bkz: ahter, kevkeb, necm). 2. talih, kader, baht.
sitâre-i rahşân	parlak yıldız.
sitâre-dân	(f.b.i.) müneccim, fr. astrologue. (bkz: sitâre-şinâs).
sitâregân	(f.i. sitâre'nin c.) astr. yıldızlar, (bkz: kevâkib, nücûm).
sitâre-şinâs	(f.b.i.). (bkz. müneccim).
sitâyiş	(f.i.) 1. övme, övüş. (bkz: medh, senâ). 2. s. öven.
sitâyiş-gâh	(f.b.i.) kasidelerin medhiye kısmı.
sitâyiş-ger	(f.b.s.) medheden, öven, övücü, (bkz: sitâyiş-kâr).

sitâyiş-kâr	(f.b.s.) medheden, öven. (bkz: senâ-hân).
sitâyiş-kârâne	(f.b.zf.) medhederek, överek.
sitâyiş-nâme	(f.b.i.) ed. medhiyye.
sitebr	(f.s.) kalın, yoğun; kaba.
sitebrî	(f.i.) kalınlık, yoğunluk; kabalık.
sited	(f.i.). (bkz. sitâd).
sitem	(f.i.) 1. zulüm, haksızlık. 2. eziyet. 3. çıkışma.
sitem-âlûd, sitem-âlûde	(f.b.s.) sitemle bulaşmış; sitemle karışık, sitemli.
sitem-âmîz	(f.b.s.) işine zulüm karıştıran, hâin; haksız, insafsız.
sitem-dîde	(F.b.s.c. sitem-dîdegân) haksızlık görmüş, zulme uğramış.
sitem-dîdegân	(f.b.s. sitem-dîde'nin c.) haksızlık görmüş olanlar, zulme uğramış kimseler.
sitem-gâr	(f.b.s.) zulmeden, haksızlık eden; zâlim, (bkz: sitem-ger, sitem-kâr).
sitem-ger	(f.b.s.c. sitem-gerân) zulmeden, haksızlık eden; zâlim, (bkz: sitem-gâr, sitem-kâr).
sitem-gerân	(f.b.s. sitem-ger'in c.) zulmedenler, haksızlık edenler.
sitem-gerî	(f.b.i.) zulüm, eziyet, zorbalık.
sitem-kâr	(f.b.s.c. sitem-kârân) zulüm ve haksızlık eden.
sitem-kârân	(f.b.s. sitem-kâr'ın c.) zulüm ve haksızlık edenler.
sitem-keş	(f.b.s.) zulüm çeken, zulme uğrayan, (bkz: sitem-dîde).
sitem-nâme	(f.b.i.) sitemli mektup.
sitem-resîde	(f.b.s.) siteme (zulme) uğramış.
sitîz, sitîze	(f.i.) kavga, çekişme, (bkz: cidal, gavga, perhâş).
Pür-sitîz	çok kavgacı.
sitîze-cû	(f.b.s.) kavga arayan, kavgacı.
sitîze-kâr	(f.b.s.) kavgacı.
sitîze-rû	(f.b.s.) suratı asık, somurtkan.
sitîz-ger	(f.b.s.) kavgacı; inatçı.
sitr	(a.i.c. estâr, sütûr) 1. perde. 2. örtü.
sitt	(a.i.) 1. hanım, (bkz: bânû, seyyide). 2. s. altı [sayı], (bkz: sitte, şeş).
sitte	(a.s.) 1. altı [sayı], (bkz: şeş). 2. i. altılık.
Cihât-ı sitte	doğu (şark), batı (garp), kuzey (şimal), güney (cenup), başucu (yukarı), ayakucu (aşağı).
Rüsûm-i sitte	Osmanlı idaresindeki Düyûn-ı Umûmiye'ye bırakılmış olan altı vergi.
sitte-i sevr	Güneş'in sevr (boğa) burcunda bulunduğu nisan ayında fırtınalarıyla meşhur olan altı gün. 3. ilmiye rütbesi.
sittî	(a.n.) "benim hanımım!" mânâsına bir nida.
sittîn	(a.s.) altmış.
sittîn-sene	(A.zf.) altmış sene (pek uzun zamandan kinaye) (bkz. ilâ-nihâye).
sittûn	(a.s.) altmış, (bkz: sittîn).
sîv	(f.i.) elma. (bkz: sîb, tuffâh).
sivâ	(a.i.) başka, gayri.
Mâ-sivâ	(bkz: mâ-sivâ).
sivâg	(a.i.) kuruyu, yumuşatarak veya eriterek, suluyu da koyulaştırarak istenilen kıvama getiren kimyevî bir madde.

Tarihvemedeniyet.org

sivâr	(A.i.c. esâvir, esâvire, şuûr, esvire) bilezik, (bkz: berencen, berencîn, ebrencen, yâre).
sivâr-ı zerrîn	altın bilezik.
Sivâsiyye-i Halvetiyye	(a.h.i.) tas. Halvetiyye tarikatı şubelerinden Şemsiyye-i Halvetiyye'nin kollarından birinin adı. [kurucusu Şeyh Abdülehad-ün-Nûrî-i Sivâsî'ye nispetle bu adı almıştır].
siyâb	(a.i. sevb'in c.) giyecekler.
siyâbî	(a.i.) hamamda çıkarılan elbiseleri muhafaza eden kimse, esvapçı.
siyâb-ullah	(a.it.) Kâbe örtüsü.
siyâdet	(a.i.) l . seyyidlik, efendilik, beğlik, sahiplik. 2. Hz. Hasan vasıtasıyla Hz. Muhammed'in soyundan olma hâli. (bkz. şerâfet).
siyâdet-lü	Hz. Muhammed'e intisâb şerefinde bulunan zat.
siyâh	(f.s.) 1. kara. (bkz: esved)
Bahr-i siyâh	Karadeniz.
Baht-ı siyâh	kötü talih.
Zülf-i siyâh	kara saç. 2. (i. c. siyâhân) zencî.
Siyâhân	(f.i. siyâh[2]nin c.) zenciler.
siyâhat	(a.i.). (bkz: seyâhat).
siyâhat-nâme	(a.f.b.i.) 1. bir seyyahın (turist) gezip gördüğü yerlere ait yazdığı kitap. 2. Evliya Çelebi'nin on ciltlik ünlü eseri.
siyâh-baht	(f.b.s.) kara bahtlı, talihsiz, (bkz: siyâh-rûz).
siyâh-çerde	(f.b.s.) esmer, karayağızolan. (bkz: siyeh-çerde).
siyâh-çeşm	(f.b.s.) kara gözlü.
siyâh-dest	(f.b.s.) 1. haris, cimri, tamahkâr. 2. şanssız.
siyâh-dil	(f.b.s.) fena yürekli.
siyâh-fâm	(f.b.s.) siyah renkli.
siyâh-gûş	(f.b.i.) zool. karakulak denilen hayvan.
siyâh-hâne	(f.b.i.) hapishane.
siyâhî	(f.s.) 1. siyaha mensup, siyahla ilgili. 2. i. siyahlık. 3. i. zencî.
siyâh-kâm	(f.b.s.) ümitsiz, üzgün.
siyâh-kâr	(f.b.s.) günahlı, suçlu.
siyâh-kârî	(f.b.i.) günahlılık, suçluluk.
siyâh-kede	(f.b.s.) kapkara yer. (bkz. siyeh-kede).
siyâh-lika	("ka" uzun okunur, f.b.s.) kara yüzlü.
siyâh-mağz	(f.b.s.) içi, gönlü kara olan.
siyâh-mest	(f.b.s.) çok sarhoş.
siyâh-nâm	(f.b.s.) günahkâr; bîçare, zavallı.
siyâh-neş'e	(f.a.b.s.) içi kara, neşesi kaçık.
siyâh-pûş	(f.b.s.) l. karalar giymiş. 2. yaslı, matemli. 3. i. seyis, uşak; kavas.
siyâh-reng	(f.b.s.) kara renkli.
siyâh-rû	(f.b.s.) kara yüzlü, yüzü kara; ayıbı olan. (bkz: rû-siyâh, siyeh-rû).
siyâh-rûz	(f.b.s.) talihi kara, bahtsız, (bkz: siyâh-baht).
siyâh-zebân	(f.b.s.) dilinden zehir akan, kötü söz söyleyen.
siyâk	(a.i. sevk'den) sözün gelişi, ifâde şekli.
siyâk-ı kelâm	söz gelişi.

siyâk u sibâk	sözün gelişi, sözün (öncesinin sonrasına olan) uygunluğu, tutarlığı.
siyâkat	(a.i.) 1. binek hayvanını arkasından sürme. 2. (bkz: hatt-ı siyâkat).
siyâkat-ül-a'dâd	ed. bir fıkrada bahsedilen birkaç ismi, bir münâsebetle birbirine bağlamaktan ibaret bir san'at.
siyâkat vavı	mec. kanbur.
siyâset	(a.i.) 1. seyislik, at idare etme, at işleriyle uğraşma. 2. memleket idaresi. 3. huk. ceza; îdâm cezası. 4. politika. 5. diplomatlık.
Erbâb-ı siyâset	siyâset adamları, diplomatlar.
Meydân-ı siyâset	idam cezasının tatbik edildiği meydan. 6. kurnazca iş veya hareket.
siyâset-i âmme	huk. bütün bir cemiyetin salâh ve intizâmı için iltizâm olunan bir kısım hükümler.
siyâset-i hâssa	huk. bâzı cürüm işleyenler hakkında, velev katil suretiyle olsun, vuku bulacak zecir ve te'dip. [nehb ve garet gibi, fısk ve fücur gibi memnu fiillere mükerrenen cüret edenlerin kahr ve tenkîl edilmesi bu kabildendir].
siyâset-i mülk	devletin veya bir topluluğun din bakımından idare edilmesi.
siyâset-i nefsiyye	bir topluluğun dinî bakımdan idare edilmesi.
siyâset-i şer'iyye	huk. [eskiden] beşeriyetin salâh ve intizâmı için İslâmiyetin kabul ve iltizam ettiği hükümler.
siyâseten	(a.zf.) siyâset bakımından; diplomatlıkça.
siyâset-gâh	(a.f.b.i.) siyâset bakımından öldürülmesi gereken kimselerin öldürüldüğü yer.
siyâset-nâme	(f.a.b.i.) ed. padişahlara ve büyük devlet adamlarına, devlet işlerinde ve halka adaletli davranmaları yolunda öğüt veren, mensur ve manzum didaktik eser.
siyâsî	(a.s.) 1. siyâset îcâbı olan. 2. diplomatça olan, politik. 3. siyâset adamı.
siyâsiyyât	(a.i.) politika, siyâset işleri.
siyâsiyye	(a.s.) ["siyâsî" nin müen.]. (bkz: siyâsî).
siyâsiyyûn	(a.i.c.) diplomatlar, politikacılar.
siyât	(a.i. savt'ın c.) kamçılar, kırbaçlar.
siyeh	(f.s.). (bkz siyâh).
siyeh-baht	(f.b.s.) kara talihli,
siyeh-çerde	(f.b.s.). (bkz: siyâh-çerde).
siyeh-dil	(f.b.s.) kötü yürekli,
siyeh-fâm	(f.b.s.). (bkz: siyâh-fâm,
siyeh-kâr	(f.b.s.) kötü işler yapan, günaha giren, (bkz: fâsık, siyâh-kâr).
siyeh-kede	(f.b.s.) kapkara yer. (bkz: siyâh-kede).
siyeh-mest	(f.b.s.) fazla sarhoş. (bkz. bed-mest, sekrân).
siyeh-neş'e	(f.b.s.) kötü, kara neşeli.
siyeh-pûş	(f.b.s.) karalar giyinmiş; matemli, (bkz: siyâh-pûş).
siyeh-reng	(F.b.s.). (bkz. siyeh-fâm, siyâh-reng).
siyeh-rû	(f.b.s.) yüzü kara olan, rezîl, (bkz: rû-siyeh).
siyeh-rûz	(f.b.s.) bahtı kara. (bkz: siyâh-rûz).

siyemmâ	(a.zf.) "lâ-siyemmâ velâ si-yemmâ" şekilleriyle "hele, husûsiyle, bahusus, her şeyden önce" mânâlarına gelir.
siyer	(a.i. sîret'in c.) 1. ahlâk ve yüksek vasıflar. 2. mevzuu Hz. Muhammed'in hayâtı olan kitap. 3. (bkz: hadîs).
Ehl-i siyer	Hz. Muhammed'in hayâtını yazan kimse.
Siyer-i Darîr	Erzurumlu Mustafa Darîr bin Yûsuf'un 1388 (H. 790) yılında Mısır hükümdarı Berkok nâmına Ebü-l-Hasen-il-Bekrî ile Abdülmelik bin Hişâm'ın siyer kitaplarından birini tamamlar şekilde seçerek dilimize çevirdiği 5 ciltlik mensur siyer-i nebevî'dir.
siyyân	(a.i. siyy'in c.) birbirine denk (*eşit). (bkz: müsavi), [müfredi "siyy" bizde kullanılmaz].
siyyânen	(a.zf.) birbirine denk, müsâvî (*eşit) olarak.
sofyân	(f.i.) 1. îran Azerbeycanında küçük bir şehrin adı. 2. müz. Türk müziğinde bir küçük usul; mürekkep usullerin en küçüğü olup, 2 tane nim sofyandan mürekkeptir. 4 zamanlı ve 3 darblıdır. Darblan şöyledir düm (2 zamanlı, kavi), te (l, nim kavi), ke (l, zayıf). Tabîî mertebesinde 4/4 olup, 4/2 ağır sofyân ile 4/8 yürük sofyân nâdir kullanılmıştır. Garb müziğindeki sofyan olmayıp, 4 darblı (kavi, zayıf, kavi, zayıf) bir usuldür. Sofyan ile ilâhiler, şarkılar, peşrevler, oyun havaları, tevşîhler hattâ besteler v.b. ölçülmüştür.
sohbet	(a.i.) görüşüp konuşma; arkadaşlık.
Âdâb-ı sohbet	konuşmanın yolu yordamı.
sohbet-i yârân	dostlar sohbeti.
sû	(a.i.) 1. kötülük, fenalık. 2. kötü, fena.
sû-i ahlâk	ahlâk kötülüğü, kötü ahlâk.
sû-i amel	kötü iş, suç, kusur, kabahat.
sû-i ef'âl	kötü hareketler, kötü davranışlar.
sû-i fikr	düşüncenin kötülüğü; kötü düşünce.
sû-i hâl	hal kötülüğü, fena, kötü hal.
sû-i hareket	fena davranış.
sû-i hulk	ahlâk kötülüğü, (bkz: sû-i ahlâk).
sû-i idâre	kötü idare.
sû-i hazm	hazım bozukluğu.
sû-i isti'mâl	kötüye kullanma.
sû-i i'tiyâd	alışıklık fenalığı, kötü alışkanlık.
sû-i karîn	kötü huylu arkadaş.
sû-i kasd	cana kıymaya hazırlanma.
sû-il-kınye	hek. umûmî halsizliğe yol açan, ishal (sürgün) ve benzerleri gibi hastalık.
sû-i misâl	kötü örnek.
sû-i mizâc	sağlık bozukluğu.
sû-i muâmele	fena muamele.
sû-i niyyet	kötü, bozuk niyet.
sû-i şöhret	kötü tanınmışlık, kötü tanınma.
sû-i tefehhüm	fena, yanlış anlaşılma.
sû-i tefsîr	yanlış yorumlama.
sû-i telâkki	kötüye çekme.
sû-i teşekkül	vücut yapısının kötü kuruluşu.

sû-i zann	fena, kötü sanış.
sû [y]	(f.i.) taraf, cihet, yan. (bkz: cânib).
suâd	(a.h.i.) 1. erkek ve kadın adı.
suâl	(a.i.c. es'ile, suâlât) 1. sorma, sorulma, soruşturma, soru. 2. (c. es'ile) sorulan şey. 3. dilenme, dilencilik.
suâl	(a.i.) öksürük, (bkz: sürfe).
suâl-i dîkî	boğmaca öksürüğü.
suâl-i kelbî	durup durup gelen şiddetli öksürük.
suâlât	(a.i. suâl'in c.) sualler, sorular, (bkz: es'ile).
sub'	(a.s.) yedide bir 1/7.
su'bân	(a.i.c. saâbîn) 1. büyük yılan, ejderhâ, (bkz: bürsân).
Haşeb-i su'bân	bot. baklagillerden bir bitki.
Luf-i su'bân	bot. yılanotu. 2. astr. semânın kuzey yarım küresinde bulunan Tınnîn burcunun çevirdiği büyük kavsin ortasında ve Küçükayı dörtgeninin tam karşısında bulunan en parlak yıldız. (Alpha Draco).
subât	(a.i.) 1. uyku, hafif uyku. 2. soğuk sıtma denilen uzun uyku, koma.
subbâh	(a.s. sâbih'in c.) yüzenler, yüzücüler [suda-].
sû-be-sû	(f.zf.) taraf taraf, her tarafa, her yana, her tarafta, her yanda.
subh	(a.i.c. esbâh) sabah, sabah vakti.
Salât-ı subh	sabah namazı.
subh-i behâr	meşhur bir çeşit lâle.
subh-i kâzib	fecirden önce, geçici olarak, tan yerinin ağarması.
subh-i sâdık	tan yerinin ağarması.
subh ü mesâ	sabah ve akşam.
subha	(A.i.). (bkz: subha).
subha	(a.i.) tas. binefsihi aşikâr mevcut olmayıp fakat eşyanın sureti ile vuzuh bulduğu için heyula denilen (hebâ) güneşin ışığında görülen ince toz.
subh-dem	(a.f.zf.) sabah vakti, (bkz: ale-s-sabâh).
subh-gâh	(a.f.b.i.) sabah vakti, (bkz: subh-dem).
subh-hîz	(a.f.b.s.) erken kalkan, erkenci. (bkz: seher-hîz).
subhî	(a.s.) 1. sabaha ait, sabahla ilgili. 2. i. erkek adı.
subhiyye ju	(a.s.) 1. ["subhî" nin mü-en.]. (bkz: subhî). 2. i. kadın adı.
Subre	(a.i.) yığın, birikinti.
subu'	(a.s.). (bkz: sub').
su'bûb	(a.i.c. seâbîb) saf su akan yer.
subye	(a.i. sabî'nin c.) (bkz. sabye, sıbye, sıbyân).
sûd	(f.i.) fayda, kâr, kazanç.
Bî-sûd	faydasız, kârsız.
Çi-sûd	ne fayda, neye yarar.
sûd	(a.s. ve i. sevda'nın c.) sevdalar.
sudâ'	(a.s.) 1. baş ağrısı. 2. rahatsız etme, rahatsızlık.
sûdâ-ger	(f.b.i.) tüccar, bezirgan.
sudâ-gerî	(f.b.i.) ticâret.
sûde	(f.s.) 1. sürmüş, sürülmüş.
Ruh-sûde	yüzünü sürmüş. 2. ezilmiş, dövülmüş.
sudeka'	("ka" uzun okunur, a.s. sadîk[1]in c.) doğru, hakiki dostlar, (bkz: sudkan).

sûde-rû	(f.b.s.) sürülmüş yüz.
sudfe	(a.i.) fels. Tesadüf. fr. hasard.
sudg	(a.i. esdâg) 1. şakak. 2. şakaklardan sarkan saç.
Sudgî	(a.s.) şakağa ait, şakakla ilgili.
Azm-ı sudgî	şakak kemiği.
sudkan	("ka" uzun okunur, a.s. sadîk'ın c.) doğru, hakikî dostlar, (bkz: sudeka).
sûd-mend	(f.b.s.) faydalı, kârlı, kazançlı.
sudûr	(a.i. sadr'ın c.) 1. göğüsler. 2. sadrâzamlar. 3. kazaskerler.
sudûr-i kirâm	kazaskerler.
sudûr-i nâs	vezirler.
sudûr	(a.i.) sâdır olma, meydana çıkma, olma. (bkz: vuku', zuhûr).
sûf	(a.i.c. esvâf) 1. sof, yün, yapağı. 2. yün dokuma.
sûfâr	(f.i.) 1. iğne deliği. 2. ok gezi.
sufef	(a.i. sofa'nın c.) sofalar.
sufeyha	(a.i.) levhacık.
sufeyha-i azmiyye	anat. kemik levhacığı, fr. lamelle osseuse.
suffe	(a.i.c. sufef) sofa.
Çemen-i suffe	çimenlik, çimenli yer.
sûfî	(a.i. ve s.c. sûfiyyûn) 1. tasavvuf ehli. 2. sofu. (bkz: mutasavvıf).
sûfiyân	(a.i.c.) sûfîler, sofular.
sûfiyân-ı kule	tar. Osmanlılarda hükümdar sarayının kulesinde kapıcılık görevinde bulunan bâzı kimseler.
sûfi-yâne	(a.f.b.zf.) mutasavvıflara yakışan yolda, tasavvufla ilgili.
sûfiyye	(a.s. ve i.) tasavvufçular.
sûfiyyûn	(a.s. ve i. sûfi'nin c.) 1. tasavvuf ehli olanlar. 2. sofular.
sufr	(a.i.) bakır, pirinç, tunç.
sufret	(A.i.) 1. sanlık, san renk. 2. beniz solukluğu.
sufriyye	(a.i.) tas. Haricî mezhebinin kollarından biri. [Ziyad bin Asfer'in adından].
sufûf	(a.i. saffın c.) sıralar, diziler.
sugrâ	(a.s.) 1. daha (pek, en, çok) küçük ["asgar" in müennesi]. 2. i. mant. küçük önerme, fr. mineure.
sûgvâr	(f.s.) acılı, kederli.
sûgvârî	(f.i.) üzüntü, keder, matem.
suhâf	(a.i.) akciğer veremi.
suhan	(f.i.). (bkz: kavl, kelâm, sühan). ["suhun" şekli de vardır].
Sûhân	(f.i.) törpü.
sûhân-ı rûh	ömür törpüsü
suhan-ârâ	(f.b.s.) düzgün söz söyleyen, fasih konuşan (bkz beliğ, suhan-perdâz, sühan-ârâ).
suhan-çîn	(f.b.s.) söz getirip götüren, dedikoducu. (bkz. sühan-çîn).
suhan-dan	(f.b.s.) söz bilen, güzel söz söyleyen. (bkz. sühan-dân).
suhan-güzâr	(f.b.s.) sözü yolu ile söyleyen.
suhan-perdâz	(f.b.s.) düzgün, fasih konuşan, (bkz: beliğ, sühan-ârâ, sühan-perdâz).
suhan-senc	(f.b.s.) hesaplı, ölçülü konuşan, (bkz: sühan-senc).
suhan-serâ	(f.b.s.c. suhan-serâyân) ahenkli söz söyleyen.
suhan-serâyân	(f.b.s. suhan-serâ'nın c.) ahenkli söz söyleyenler.

suhan-ver (f.b.s.) düzgün konuşan. (bkz. sühan-ver).
suhan-verân (f.s. suhan-ver'in c.) düzgün konuşanlar.
suharâ (a.i. sıhr'ın c.) . (bkz. sıhr).
suhnân (a.s.) 1. sıcak gün. 2. sıcak, kızgın.
Asâr-ı suhnân fiz. ütü ve soba gibi çok kızdırılmış bir madenî satıh üzerine serpilen mâyiin derhal ufak küre şeklinde bir takım kısımlara aynlarak herbirinin döner bir harekette bulunması hal ve keyfiyeti, fr. pheno-menes de calefaction.
suhre (a.i.) biriyle alay etme; maskaralık.
suhre-kâr (a.f.b.s.) maskaralık eden, maskara.
suhre-kârâne (a.f.zf.) maskaraca.
suhriyye (a.i.) maskaralık, alay.
sûhte (f.s.) 1. yanmış, tutuşmuş, yanık, (bkz: mahruk).
Dil-sûhte gönlü yanmış, kederli. 2. i. (c. sûhte-gân) softa, medrese talebesi.
sûhte-cân (f.b.s.) canı yanmış.
sûhte-dil (f.b.s.) üzgün, kederli, yaslı
sûhte-gân (f.i. sûhte'nin c.) softalar, medrese talebeleri.
sûhte-kevkeb (f.a.b.s.) "yıldızı yanık şanssız, talihsiz.
sûhte-pâ (f.b.s.) "koşmaktan" tabanı yanmış, tabanı şişmiş.
sûhtevân (f.i. sûhte'nin c.) softalar, kaba sofular.
sûhte-vât (f.b.i.) (bkz: sûhte-vân).
suhub (a.i. sehâbe'nin c.) bulutlar. (bkz. sehâib).
suhuf (a.i. sahîfe'nin c.) sahifeler, yapraklar, (bkz: sahâif)- [Allah'ın dört kitaptan başka Cebrail vasıtasıyla bâzı peygamberlere yolladığı emirler ki yüz tanedir 10 Hz. Âdem'e; 50 Hz. Şît'e; 30 Hz. İdrîs'e; 10 Hz. İbrahim'e].
suhun (f.i.). (bkz. suhan).
suhûn (a.i. sahne'nin c.) sahneler. (bkz. sahanât).
suhûr (a.i. sahr ve sahre [t]'nin c.) büyük taşlar; kayalar; mâden kütleleri.
suhûr-i bürkâniyye, -i indifâiyye jeol. volkanik taşlar, kayalar.
suhûr-ı fıddıyye kim. arjantit.
suhûr-ı ganemiyye coğr. hörgüçkaya, fr. moutonnee (roche-).
suhûr-ı rüsûbiyye tortul külte, tortul taş, fr. roche sedimentaire.
sûk (a.i. sâk'ın c.). (bkz. sîkan).
sûk (A.i.c. esvâk) çarşı, pazar, alım satım yeri.
sûk-ı sultanî mezat yeri.
sûk-ı Ukâz İslâmdan önce, Arap Yarımadasında bulunan ve Arap şâirlerinin toplanıp şiir yarışı yaptıkları Nahle ve Tâif arasında kurulan meşhur bir panayırın adı.
sûka ("ka" uzun okunur, a.s.) çarşı mensubu, esnaf.
sukab (a.i. sukbe'nin c.) delikler, (bkz: sukabât, sukub).
sukabât (a.i. sukbe'nin c.) delikler. (bkz: sukab, sukub). ["sukubât" şekli de vardır].
sukalâ' (bkz. sükalâ').
sukat ("ka" uzun okunur, a.s. saky'den) sâkîler. (bkz: sevâkî).
sukata ("ka" uzun okunur, a.i.) kırıntı, döküntü; artık, (bkz: rîze).
sukata-çîn ("ka" uzun okunur, a.f.b.s.) kırıntı, artık toplayan, (bkz: rîze-çîn).

sukata-hâr	("ka" uzun okunur. a.f.b.s.) kırıntı, artık yiyen, (bkz: rîze-hâr).
sukaybe	(a.i.) delikçik.
sukaybe-i külliyye	bot. kapıcık, fr. micropyle.
sukb	(a.i.c. sukub). (bkz: sakb).
sukbe	(a.i.c. sukub, sukab, sukabât) delik.
sukbe-i fıkariyye	biy. anat. omur deliği, fr. trou vertebral.
sûkî	(a.s.) 1. çarşı, pazar ile ilgili. 2. çarşılı, pazarlı.
sukub	(a.i. sukbe'nin c.) delikler, (bkz: sukab, sukabât).
sukub	("ku" uzun okunur, a.i. sakb'ın ve sukb'un c.) 1. delmeler, delinmeler. 2. bir taraftan öteki tarafa kadar açık olan delikler.
sukuf	("ku" uzun okunur, a.i. sakf'ın c.) damlar, tavanlar, çatılar.
sukuf-i büyût	evlerin damları.
sukuf-i münakkaşa	nakışlı, süslü tavanlar.
sukûk	(a.i. sakk'in c.) şeriat mahkemesinden verilen ilâmlar, beratlar, hüccetler ve bunlarda geçen terimler, tâbirler, deyimler.
sukur	("ku" uzun okunur, a.i. sakr'ın c.). (bkz. sıkar).
sukut	("ku" uzun okunur, a.i.) 1. düşme, aşağı inme. 2. sarkma. 3. büyük bir vazîfeden ayrılma. 4. çocuğun eksik veya ölü olarak doğması.
sukut-ı hakk	hakkın sukutu, hakkın düşmesi, kaybolması.
sukut-ı hayâl	("ku" uzun okunur) hayal kırıklığı, düş yıkımı, düş kırıklığı, ümitsizlik.
sukutiyye	("ku" uzun okunur, a. i.) paraşüt.
sul'a	(a.i.) başın dazlak, saç olmayan kısmı.
Sulahfât	(a.i.c. selâhif) kaplumbağa.
sulb	(a.i.c. aslâb) 1. omurga kemiği, bel kemiği. 2. döldöş. (bkz: zürriyyet). 3. döl. 4. (s. salâbet'den) sert, katı. 5. s. fz. katı. 6. s. taş gibi.
sulbe	(a.s. salâbet'den) ['sulb"ün müen.]. (bkz: sulb).
sulbî	(a.s.) birinin sulbünden gelme, kendi evlâdı, oğlu.
sulbiyye	(a.s. salâbet'den) 1. ["sulbî" nin müen.]. (bkz: sulbî). 2. i. birinin sulbünden gelme.
sulbiyyet	(o.i.) 1. katılık, sertlik. 2. cisimlerin katı hâli. 3. duygusuzluk, taş gibi olma.
sulehâ	(a.s. sâlih ve salîh'in c.) sâlih, iyi, yarar, salahiyetli, günah işlemeyen kimseler.
sulh	(a.i.) l. barış, barışma, barışıklık, (bkz: musâlaha, müsâlemet). 2. rahatlık, (bkz: asayiş). 3. uyuşma, uzlaşma.
sulh ü müsâlemet	"barış ve baysallık.
sulh-âmîz	(a.f.b.s.) barıştırıcı, ara bulucu.
sulhen	(a.zf.) sulh, barış yoluyla, uzlaşarak.
sulhî, sulhiyye	(a.s.) 1. sulha, barışa ait, barışla ilgili, 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
sulhiyye	(a.i.) ed. savaştan barışıklığa geçilmesi münâsebetiyle yazılan şiir.
sulh-nâme	(a.f.b.i.) sulh, barış kâğıdı; taraflar arasında yapılan barış şartlarının yazıldığı kâğıt.
sulh-perver	(a.f.b.s.) barış isteyen, barışsever.
sulta	(a.i.) baskı, fr. autorite.

sultân	(a.s.c. selâtîn) 1. pâdişâh, hükümdar. 2. hükümdar ailesinden olan [anne, kız kardeş, kız çocuk gibi] kadınlardan her biri.
Hanım sultan	sultan kızı. 3. bâzı Bektaşî büyüklerine verilen ad.
sultân-ı cihân	(cihana hükmeden) Allah.
sultân-ı çerh	güneş.
sultân-ı Dervîşân	Hz. Muhammed.
sultân-ı encüm	Güneş.
sultân-ı Rûm	Osmanlı pâdişâhı.
sultân-ı ümem	ümmetlerin sultânı.
sultân-üş-şuâra	şâirlerin sultânı.
sultan kethüdâsı	tar. Osmanlılarda pâdişâh ve şehzadelerin evlendirilen kızlarının dairelerindeki işlerini gören kimse.
sultânî, sultâniyye	(a.s. selâtet'den) sultana, hükümdara ait, sultanla, hükümdarla ilgili.
Mekâtib-i sultâniyye	liseler.
Mekteb-i sultânî	Galatasaray lisesi.
sultânî tenbel	çok, aşırı derecede tembel [kimse].
sultân-âbâd	(a.f.b.i.) Arak (İran) şehrinin eski adı.
sultanî	(a.i.) Mısır, Trablus, Tunus ve Cezayir darphânelerinde basılan Osmanlı altınları hakkında oralarca alem olmuş bir tâbir.
sultânî cedîd	müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Udî Cemil Ef. tarafından terkîbedilerek bir peşrev ile bir saz semaîsi bestelenmiştir. Şedaraban ile ferahnümâ makamlarının karışık olarak kullanılmasından ibarettir. Şedaraban ile yegâh (re) perdesinde kalır (bu perde, ferahnümâ'nın da durağıdır). Güçlüler, birinci derecede -şedaraban güçlüsü olan-dügâh (la), ikinci derecede de -ferahnümânın güçlüsü olan- rast (sol) dur. Şedarabanın "si" ve "mi" bakıyye bemolleri ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri donanımına konur. Ferahnümâ için nota içerisinde bu dön arıza bekar yapılarak "si" ve "mi" küçük mücenneb bemolleri kullanılır.
sultânî-hüzzâm	(a.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur, [galiba bir asır kadar veya az daha önce terkîbedilip hemen unutulmuştur].
sultânî-ırak	(a.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Tahminen üç asırlık olup az kullanılmıştır. Isfahan ile ırak makamından bir dizinin (meselâ makamın pest dörtlüsü olan ırak'da segah dörtlüsünden) birleşmesinden mürekkeptir. Mevzuu-bahis dörtlü ile ırak perdesinde kalır. Güçlü -birinci derecede ısfahanın durağı ve ırakın güçlüsü olan- dügâh (la), ikinci derecede de -Isfahanın güçlüsü olan- neva (re) perdeleridir. Donanımına ırak gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Isfahan için nota içerisinde "si" bekar, "fa" bekar, "do" bakıyye diyezi gibi değişiklikler yapılır, böylece, bu makamın, beste-ısfahandan pek az farklı olduğu anlaşılmış olur.
sultânî-nevâ	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Numune olarak yalnız Kantemiroğlu'nun bir aksak semaîsi vardır. Sultanî neva ile bir rast beşlisinden müteşekkildir. Bu rast beşlisi çıkıcı bir şekilde icra edilerek, tiz durağı olan neva

(re) perdesinde karar verilir. Güçlü, makamın terkibindeki her iki dizinin de durağı olan dügâh (la) perdesidir. Donanımına neva gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur (ki ilk arıza rast beşlisinde de müşterek olup ikinci ânza bulunmaz).

sultanî pûselik — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinde mürekkep bir makam olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.

sultânî-segâh — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Galiba bir asır önce terkîbedilmiştir (Arap müziğinde de kullanılır). Segah ve müstear ile şedaraban makamlarının birleşmesinden doğmuştur. Şedaraban ile yegâh (re) perdesinde kalır (ki bu perde, diğer iki makamın da güçlüsüdür). Güçlüler birinci derecede -ilk iki makamın durağı olan- segah, ikinci derecede de -şedarabanın güçlüsü olan- dügâh (la) dır. Donanımına segah "si" ve "mi" koma bemolleri ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Segâh'ın "la" bakıyye diyezi, müstear'ın "do" bakıyye diyezi, nota içerisinde kullanılır. Şedaraban için donanım değiştirilerek, "si" bekar, "mi" bekar, "si" ve "mi" bakıyye bemolleri, "do" bakıyye diyezi ilâve edilir, ("fa" bakıyye diyezi müşterektir). Umumiyetle inici olarak seyreder.

sultânî-yegâh — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir makamdır. Dede Efendi tarafından -II. Sultan Mahmud'a ithâfen- tesmiye edilmiştir (ki 4 parçalık faslı, pâdişâh vasfında medhiyedir) [şu halde tahminen 130 seneliktir], Sultânî-yegâh, pûselik makamının re (yegâh) perdesindeki şeddidir (re mineur). Güçlüsü -beşinci derece olan- dügâh (la) per-desidir. Umumiyetle inici olarak seyreder. Donanımına "si" için bir küçük mücenneb bemolü konulur; yeden'in "do" bakıyye diyezi, nota içerisinde kullanılır. Dizisinde niseb-i şerîfeden -pûselikte olduğu üzere- 9 tanesi mevcuttur (hepsi) ve şu halde "mülayim" dir. Orta sekizlisindeki sesleri -tizden peşte olmak üzere- şöyledir neva, nim hicaz, kürdî, dügâh, rast, acem-aşîran, hüseynî-aşîran ve yegâh. Makam, rağbetle kullanılmıştır. Gayet güzel bir diziye mâlik olup, hayal dolu "Iyrique" ve şuh aşk parçalan için tercih edilebilir. Bir zamanlar, makamın ismi "millî-yegâh" (?!) diye değiştirilerek, zamanın "tragicomique" timsallerinden biri yaratılmıştır.

Sultan Veled — (Mehmed Behâüddîn) (a.b.h.i.) meşhur Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî'nin oğludur. 1226 yılında doğan Sultan Veled, babasının mevlevî tarîkatini bir kaide ve sistem altına almıştır. Dîvânından başka İbtidânâme, İntihânâme, Rebâbnâme adında üç manzum ve Maârif adında da bir mensur eseri vardır. Sultan Veled, on üçüncü asrın ikinci yarısında Anadolu Oğuz lehçesi edebiyatında mühim bir varlık olarak kendini tanıtmıştır. Şiirleri daha ziyâde didaktiktir, (d. 1126 - ö. 1312).

su'lûk — (a.i.c. saâlik) 1. fakir. 2. serseri. 3. dilenci.

sûm — (a.i.) sarmısak. (bkz: fûm, sîr[2]).

summ — (a.s. asamm'ın c.) sağırlar.

summâkî — (a.i.) ebrûli, gayet sert, parlak ve değerli bir taş.

summân (a.i. asamm'ın c.), (bkz. summ).
sumnât (f.i.) puthâne, kilise, (bkz: deyr, nâûs).
Sûmnât (a.h.i.) Hindistan'da Gücerat diyarında bulunan meşhur bir puthânenin adı. [Mahmûd-i Gaznevî'nin fethi sıralarında yıkıldığı rivayet edilir].
sumûg (a.i. samg'ın c.) zamklar.
sumûl (a.i.) sertlik, kuruluk, katılık, diklik.
sumûl-i meyyitî ölünün dimdik olması, katılması.
sumût (a.i.) 1. susma. (bkz: sükût). 2. somurtma.
sun' (a.i.) 1. yapış, yapma (bkz: eser). 2. te'sir, kudret.
sun'-i bedi' güzel eser.
sun'-i beşer insan işi, insanın elinde olan şey.
sun'-ullah 1) Allah'ın kudreti, te'siri; 2) erkek adı.
sun'î (a.s.) yapma, takma, (bkz: ma'mûl, masnû').
sun'î ilkah hek. sun'î dölleme.
sun'î ufuk astr. bir civa kabının yüzeyinde meydana getirilen ufuk. [yıldızlar, bu ufuk yüzeyindeki yansıma yardımıyla tarassut edilir].
sun'iyye (a.s.) ["sun'î" nin müen.]. (bkz: sun'î).
sunûf (a.i. sınf'ın c.) sınıflar.
sunûf-i âliye yüksek sınıflar.
sûr (a.i.c. esvâr, sîrân) şehrin etrafına çekilen yüksek duvar, kale, hisar.
Dâhil-i sûr şehir içi.
Hâric-i sûr şehir dışı.
sûr-i sultânî Topkapı sarayını karadan çeviren ve Bizans surlarına bitişen sûr.
sûr (f.i.) 1. düğün, (bkz: velîme). 2. ziyafet. 3. şenlik.
sûr-i hümâyûn tar. pâdişâhların erkek çocuklarının sünnetleri, kızlarının da evlendirilmeleri münâsebetiyle yapılan düğün.
sûr (a.i.) 1. boynuzdan yapılmış büyük boru. (bkz: nâkur). 2. Kıyamette, Hz. israfil'in üfleyeceği boru.
su'r (a.i.c. es'âr) artık [yiyecek, içecek hakkında].
sur'a (a.i.) güreşte ekseriya ters dönmüş kimse.
sûrâh (f.i.) delik, gedik, (bkz: rahne, sukbe).
surâh (a.i.) çığlık, feryat.
surâhî (a.i.) sürahi, su şişesi.
sûre (a.i.c. süver) Kur'ân'ın ayrıldığı 114 bölümünden her biri.
sûre-i A'râf Kur'ân'ın 7. sûresi [206 âyettir; Mekke'de nazil olmuştur].
sûre-i Fâtır Kur'ân'ın otuz beşinci sûresi (45 âyettir; Mekke'de nazil olmuştur].
sûre-i Felak Kur'ân'ın 113. sûresi [beş âyettir; Medîne'de nazil olmuştur. Muavvizeteyn denilen iki sûreden biridir].
sûre-i Fürkan Kur'ân'ın yirmi beşinci sûresi [77 âyettir, Mekke'de nazil olmuştur].
sûre-i Hâkka Kur'ân'ın 69. sûresi [52 âyettir ve Mekke'de nazil olmuştur].
sûre-i Hucerât Kur'ân'ın kırk dokuzuncu sûresi. v.b. [sûre, aslında İbranice olup 1) duvarda, dizilmiş bir taş tabakası; 2) yazı satın; 3) yazılmış; nesne mânâlarına gelir].
suredân (a.i.) hek. dil altında bulunan iki siyah kan damarı.

sûret	(a.i.c. suver) 1. biçim, görünüş, kılık. 2. tarz, yol, gidiş. 3. çâre.
sûret-i hâl	hâlin nasıl olduğu.
sûret-i husûl	meydana geliş yolu.
sûret-i itâat	yapmacık itaat, yalandan boyun eğiş.
sûret-i kat'iyye(de)	kesinlik(le), asla.
sûret-i mahsûsa	özel olarak, özellikle, bilerek, bir gayeye dayanarak.
sûret-i mutlaka(da)	kesinlik(le), asla.
sûret-i salâh	riyakârlık, ikiyüzlülük.
sûret-i suûd	yükselme tarzı.
sûret-i tesviye	hal çâresi. 4. yazı veya resim kopyası. 5. resim. 6. surat, aksilik, yüz ekşiliği. 7. mat. pay, fr. numerateur.
sûret-i zâhire	görünüş, fr. apparence.
sûretâ	(a.zf.) görünüşte, (bkz: zâhiren).
sûret-bâz	(a.f.b.s.) eski Türklerde kukla oynatan kimse.
sûret-bend	(a.f.b.s.) tasvir yapan; resimci.
sûret-ger	(a.f.b.s. ve i.) suret, resim yapan, ressam.
sûret-nümâ	(a.f.b.s.) şekil ve suretini gösteren, meydana gelen, (bkz: sûret-yâb, sûret-pezîr).
sûret-perest	(a.f.b.s.) surete tapan, surete ehemmiyet veren.
sûret-pezîr	(a.f.b.s.) hâsıl olan, meydana çıkan, (bkz: sûret-nümâ, sûret-yâb).
sûret-yâb	(a.f.b.s.) şekil ve suret bulan, meydana gelen, (bkz: sûret-nümâ, sûret-pezîr).
sûrî	(f.s.) düğüne ait, düğünle ilgili.
sûrî	(a.s.) 1. görünürde olan, hakikî ve içten olmayan, (bkz: zâhirî). 2. gösterişten ibaret olan, gösterişlik.
sûriyye	(f.i.) (bkz. sûr-nâme).
sûr-nâ[y]	(f.b.i.) zurna.
sûr-nâî	(f.b.i.) zurnacı.
sûr-nâme	(F.b.i.) 1. ed. düğün, ziyafet, şenlik gibi şeyleri tasvîr için yazılan manzum, mensur yazı. 2. Dîvan Edebiyatı[1] nın ünlü şâirlerinden Nabî'nin (1642-1712), 1675 de IV. Mehmed'in şehzadeleri (Mehmed, Ahmed) için Edirne'de yapılan sünnet düğününü anlatan 587 beyitlik manzum eseri.
surnâ-pâ	(f.b.i.) zool. zürâfa.
surnây	(f.i.) müz. zurna. (bkz: sûr-nâ).
surnâ-zen	(f.b.i.) zurnacı.
surre	(a.i.c. surer) 1. para kesesi, para çıkını. 2. Hac zamanlarında pâdişâh tarafından Mekke ve Medine'ye her yıl gönderilen para ve sâire.
surre emîni	bu parayı göndermekle vazifelendirilen kimse.
surre-i hümâyûn	tar. Hac münâsebetiyle haremeyn'e gönderilen para ve hediyeler.
surûf	(a.i. sarf[6]'nın c.) l. gramerler, dilbilgisi kitapları. 2. değişiklikler, değişmeler. (bkz: tebeddülat).
surûh	(a.i. sarh'ın c.) köşkler, yüksek binalar, (bkz: kusûr).
suryânî	(a.s. ve i.), (bkz. Süryânî).
sûs	(a.i.) l. tabiat, huy. (bkz: tînet). 2. meyan kökü.
sûs	(f.i.) 1. güve. 2. kurtçuk, (bkz: sürfe).

sûsen	(f.i.) bot. susam, lât. sesamum. (bkz: sevsen, simsim).
sûseniyye	(a.i.) bot. süsengiller, susamgiller.
sûsmâr	(f.i.) keler, kertenkele, (bkz: yerbû').
sutû’	(a.i.) 1. yükselme, yukarı çıkma. (bkz. suûd). 2. belli olma, yayılma [koku, toz v.b.].
sutuh	(a.i. sath'ın c.) geo. yüzeyler, fr. surfaces.
sutûh-ı yesâriyye	geo. açılmayan satıhlar, yüzeyler.
sutûr	(a.i. satr'ın c.) satırlar, yazı dizileri, (bkz: estâr).
suturlâb	(f.i.) fiz. usturlab.
suûbet	(a.i.) güçlük, zorluk.
suûbet-i telaffuz	psik. dil tutukluğu, anartri, fr. anarthrie.
suûd	(A.i. sa'd'ın c.) 1. mübarek sayılan yıldızlar. 2. erkek adı.
suûd	(a.i.) 1. yukarı çıkma, yükselme. 2. erkek adı.
suûr	(a.i. sivâr'ın c.) bilezikler.
suût	(a.i.) enfiye.
suvâ'	(a.i.) Câhiliyet devrinde Hüzely kabilesinin taptığı put.
suver	(A.i. sûret'in c.) suretler.
suver-i âlem	âlemin suretleri; mevcudatın görünüşleri; dünyâ manzaraları ve halleri.
suver-i kabîha	müstehcen, açık saçık resimler.
suvvâm	(A.s. sâim'in c.) oruç tutanlar. (bkz. sâimîn, sâimûn, suvvem).
suvvem	(a.s. sâim'in c.) oruç tutanlar. (bkz. sâimîn, sâimûn, suvvâm).
sûy	(f.i.) taraf, cihet, yön. (bkz: cânib).
suyûf	(a.i. sayf’ın c.) yaz mevsimleri.
sûz	(f.i.) 1. yanma, tutuşma; ateş, sıcaklık. 2. dert, ıztırap, acı.
sûz-i ciğer	ciğerin yanması; ciğer yanıklığı.
sûz-i dil	gönül ateşi, acı, ıztırap, aşk.
sûz u güdâz	yanıp yakılma.
sûz ü tâb-ı girye	ağlamanın ateşi ve harareti.
-sûz	(f.s.) "yakan, yakıcı" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir
Dil-sûz	gönül yakan, yakıcı.
Vicdân-sûz	vicdan yakan.
sûzân	(f.s.) 1. yakan, yakıcı. 2. yanan, yanıcı. 3. i. kadın adı.
sûzen	(F.i.) iğne.
çeşm-i sûzen	iğne gözü, iğne deliği.
sûzen-i Îsâ	(Hz. îsâ'nın iğnesi) İsa'nın cübbesinde bulunduğuna ve onun güneşten daha yükseklere çıkmasını önlediğine inanılan bir iğne.
sûzen-bâl	(f.b.s.) kanadının tüyleri iğne gibi düz ve dik olan [kuş].
sûzen-dân	(f.b.i.) iğnelik, iğnedanlık.
sûzende	(f.s.) yakan, yakıcı, (bkz: sûzân).
sûzen-ger	(f.b.s.) iğneci, iğne yapan.
sûzenî	(f.s.) 1. iğne ile ilgili. 2. i. ince iğne işi, bir çeşit ince nakış, kasnak işi (nakış).
sûzen-per	(f.b.s.) kanat tüyleri iğne gibi düz ve dik olan [kuş].
sûzî	(f.s.) 1. yanma, tutuşma ile ilgili. 2. i. erkek adı.
sûz-i dil	(f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir şed makamdır. Tahminen Abdülhalim Ağa'nın ihtirâı ve 180 seneliktir. Çok kudretle ve bariz olarak his tebliğ eden sûz-i dil'de aşk ıztırâbı, mâzî

Tarihvemedeniyet.org

hasreti gibi duygular sezilir. Rağbetle kullanılmıştır. Zengüle'nin hüseynî-aşîran (mi) perdesindeki şeddidir. Güçlüsü -beşinci derecede olan- pûselik (si) dir. Umumiyetle inici olarak seyreder. Niseb-i şerîfe'den -Zengüle gibi- 7 tanesine sahip olmakla "mülayim" dir.

sûz-i dil-ârâ (f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. III. Selim tarafından terkîbedilmiştir. Az kullanılmıştır. Muradnâmede de bildirildiğine göre en az altı asırlık bulunması lâzımgelen nigâr makamının terkibi, sûz-i dilâra ile aynıdır; sonradan nigâr makamının tamamıyla unutulmuş olduğu III. Selîm'in sûz-i dilârâ'yı terkibinden anlaşılmaktadır. Gene Abdülkadir Merâgî'nin Câmi'-ül-elhân'ında "çargâh-mâhûr" makamı geçmektedir ki, bu da aynı terkipte bulunsa gerektir. Sûz-i dilâra, çargâh ile şeddi olan mâhur'dan mürekkeptir. Mahur ile rast perdesinde (sol) kalır (ki bu aynı zamanda çârgâh'ın güçlüsü-dür). Güçlüsü birinci derecede -çargâhın durağı olan- çargâh (do), ikinci derecede de -mâhûr'un güçlüsü olan- neva (re) dir. İnici-çıkıcı karışık bir şekilde seyreder. Donanımına mahûrun "fa" küçük mücenneb diyezi arızası konulur ve çargâh için bu perde, nota içerisinde bekar yapılır. Bâzı bestekârlar sûz-i dilârâ'da hüseynî geçkisi yapmağı âdet edinmişlerse de, bu, makamın terkibinde mevcut değildir.

sûziş (f.i.) 1. yanma, yakma. 2. te'sîr etme, dokunma. 3. yürek yanması, büyük acı.

sûziş-i nihân gizli yanma; için için yanma.

sûz-nâk (f.b.s.) 1. yakan, yakıcı. 2. dokunaklı. (bkz: müessir). 3. müz. Türk müziğinin 13 numaralı (sonuncu) basit makamıdır. Basit makamlardan yegâne yeni olanı olup, bütün diğerleri pek eskidir. Sûz-nâk, tahmînen 1780 senelerinde Abdülhalim Ağa, Ahmet Ağa, Mehmet Ağa'dan biri tarafından îcâdedilmiştir. O zamandan beri, en ziyâde rağbet edilen makamlardan biridir. Net olarak içli bir hüzün telkin eder. Sûznâk, rast beşlisi ile hicaz dörtlüsünden yapılmıştır. Rast beşlisi ile rast (sol) perdesinde durur. Güçlüsü, beşli ile dörtlünün birleştiği beşinci derecede olan neva (re) dir. İnici-çıkıcı karışık bir şekilde seyreder. Donanımına "si" koma bemolü, "mi" bakıyye bemolü ve "fa" bakıyye diyezi konulur (ilki rast beşlisi ve son ikisi de hicaz dörtlüsü için). Niseb-i şerîfe'den dizisinde 7 tane bulunmakla "mülayim" sayılır. Orta sekizlisindeki sesleri -pestden tîze doğru olmak üzere- şöyledir rast, dügâh, segah, çargâh, neva, eviç ve gerdaniye. Bu asıl sûznâk'dır. Bir de durak üstü olarak dügâh perdesi yerine zengüle kullanan sûznâk vardır ki, buna "zengüleli sûznâk" derler ve zengüle makamının rast (sol) perdesindeki şeddi (hicazkâr) gibidir. Hicazkârdan farkı, dâima değil, fakat ancak karara doğru karakteristik olarak zengüle perdesini bir nevi üstyeden olmak üzere kullanmasıdır.

süb' (A.i. seb'den) yedide bir.

sübâî	(a.s.) 1. yedi harfli, yedizli, yedili [kelime v.b.]. 2. yedi kısımlı, yedi parçalı.
sübât	(a.i.) 1. hek. dalgınlık, hastanın dalması, koma, fr. lethargie. 2. uyku. hafif uyku.
sübât-ı gaflet	gaflet uykusu.
Sübbûh	(a.h.i.) Allah, (bkz: Rabb).
Sübha	(a.i.) 1. çekilen teşbih. 2. tesbih tanesi.
sübha-i zâkir	zikredenin tespihi.
sübha-dâr	(a.f.b.s.) tespihli.
sübha-gerd, sübha-gerdân	(a.f.b.s.) tespih devr eden, edici.
sübha-keş	(a.f.b.s.) teşbih çeken. (bkz. sübha-şümâr).
sübhale	(a.i.) "suphanallah" demek.
sübhân	(a.h.i.) Allah.
sübhâne	(a.n.). (bkz: sübhân-Allah).
sübhân-Allah	(a.i.n.) 1."Allah'ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim" manasınadır. 2. şaşma anlatmak için kullanılır.
sübhânî, sübhâniyye	(a.s.) Allah'a ait, Allah ile ilgili, (bkz: rabbânî).
sübhâniyyet	(a.i.) kutsallık.
sübha-şümâr	(a.f.b.s.) tespih çeken, (bkz. sübha-keş).
sübûl	(a.i. sebîl'in c.). (bkz: sübül).
sübûr	(a.i.) azap, sıkıntı; mahvolma.
sübût	(a.i.) sabit olma, gerçekleşme, meydana çıkma, ["bulmak" fiili ile kullanılır].
sübût	(a.i. sebt'in c.) cumartesiler, cumartesi günleri.
sübûtî	(a.s.) gerçek, doğru, olumlu.
sübül	(a.i. sebîl[1] in c.) sebiller, yollar, caddeler, (bkz: sebîl).
Hâdi-s-sübül	hayır ve şer gösteren; Hz. Muhammed.
süccâd	(a.s. sâcid'in c.) secde edenler. (bkz. secede, sücced, sücûd).
sücced	(a.s. sâcid'in c.) secde edenler, secde edip yere kapananlar, (bkz: secede, süccâd, sücûd).
sücûd	(a.s. sâcid'in c.) secde edenler, secde edip yere kapananlar, (bkz: secede, süccâd, sücced).
sücûd	(a.i.) secde etme, namazda alnı, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarım yere getirerek alınan vaziyet.
sücûf	(a.i. secf'in c.) perdeler, örtüler.
sücûl	(a.i. secl'in c.) içi su ile dolu olan kovalar. (bkz. sicâl).
sücûn	(a.i. sicn'in c.) hapishaneler, cezaevleri, zindanlar.
südâsî	(a.s.) 1. altılı. 2. altılık.
südâsi-l-adlâ	altı kenarlı. 3. altı harfli [kelime].
südâsi-l-büzûr	altı tohumlu nebat (bitki).
südâsi-l-vücûh	geo. altı yüzlü.
südâsi-l-vüreykat	bot. altı yapraklı çiçek.
südde	(a.i.c. süded) 1. kapı. (bkz: bâb). 2. eşik. (bkz. astan, atebe, vasîd). 3. biy. vücudun bir yerinde görülen tutukluk.
südde-i devlet-meâb	devletlinin, pâdişâhın kapısı.
süded	(a.i. südde'nin c.) kapılar; eşikler.
südeyde	(a.i.) anat. kapakçık, kapacık.
südfe	(a.i.) kapı, giriş, antre, (bkz: bâb, der[2], mahrec, medhal).
süds	(a.s.) altıda bir 1/6. (bkz: südüs).

südüs	(A.s.) altıda bir 1/6. (bkz: süds).
südüs-i dâire	geo. altılık, fr. sextant.
süedâ'	(a.s. saîd'in c.) 1. kutlu, uğurlu kimseler. 2. i. kadın adı.
süfehâ	(a.s. sefîh'in c.) sefihler.
süfelâ'	(a.i. sefil'in c.) sefiller.
süferâ	(a.i. sefîr'in c.) elçiler.
Reîs-üs-süferâ	bir memlekette bulunan sefirlerin kıdemlisi.
süferâ-yi ecnebiyye	yabancı devlet elçileri.
süffâr	(a.s. sâfir'in c.) yolcular.
süfl	(a.i.) çöküntü, tortu, (bkz: dürdî, rüsûb).
süfl-i şerâb	şarap tortusu.
süflâ	(a.s. sâfil'den) daha (en, pek, çok) alçak, aşağı olan. ["esfel"in müennesidir].
süflî, süfliyye	(a.s.) 1. aşağıda bulunan, (bkz: tahtânî). 2. alçak, bayağı, (bkz: denî).
Hidemât-ı süfliyye	çöpçülük, süprüntücülük gibi şeyler. 3. kılıksız kıyafetsiz. 4. i. astr. Utarit (Merkür) ile, Venüs (Zühre) gezegenleri.
süflî	(a.s.) 1. tortuya, döküntüye ait. 2. i. çıkartı, (bkz: gaita).
Hummâ-yi süfliyye	gaitanın bağırsaklarda emilmesinden meydana gelen sıtma, ateş, nöbet.
süfliyyât	(a.i.c.) tas. dünyâ ile ilgili bayağı işler, hususlar, şeyler.
süfliyyât-ı maddiyye	maddî bayağılıklar, aşağılıklar.
süfliyye	(a.s.) ["süflî"nin müen.]. (bkz: süflî).
süfliyyeyn	(a.i.c.) "iki süflü Utarit (Merkür) ile Venüs (Zühre) gezegenleri.
süfliyyet	(a.i.) süflülük, alçaklık, bayağılık.
süfliyyîn	(a.s.c.) ayak takımı, düzensiz kalabalık.
süfre	(a.i.) sofra, (bkz: hân, mâide).
süfre-i ziyâfet	ziyafet sofrası.
süfte	(f.s.) delinmiş, delikli, (bkz: meskub).
Dürr-i süfte	delinmiş inci.
süftece	(a.i.c. sefâtic) tic. poliçe.
süfte-gûş	(f.b.s.) 1. kulağı delinmiş. 2.mec. kulağı delik, (bkz: ârif, vâkıf).
süfûf	(a.i. seffin c.), (bkz. seff).
süfün	(a.i. sefîne'nin c.) gemiler, [en çok harp gemileri], (bkz: sefâin).
sügur	("gu" uzun okunur, sagr'ın c.) sınırlar, düşman ağzı olan yerler.
sügvâr	(f.i.). (bkz. sûgvâr).
sügvârî	(f.i.). (bkz. sûgvârî).
Sühâ	(a.i.) 1. astr. Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız, [eskiden, gözlerin görüş derecesi bu yıldızla tecrübe olunurmuş]. 2. erkek adı.
sühan	(f.i.) söz, lâkırdı, (bkz: kavl, kelâm, lâfz, suhan).
sühan-ı gaibî	("ga" uzun okunur) görünmeyen dünyâdan, gelecekten haber veren söz.
sühan-ı gılâfî	anlaşılmaz dil.
sühan-ı zinde	güzel, parlak bir konuşma.
sühan-âferîn	(f.b.s.) söz yaratan, şair.
sühan-ârâ	(f.b.s.) güzel, düzgün söz söyleyen.
sühan-ârâyî	(f.b.i.) güzel, düzgün söz söyleyicilik.

sühan-çîn	(f.b.s.) söz toplayan, söz getirip götüren, dedikoducu.
sühan-dân	(f.b.s.) sözbilen, güzel söz söyleyen.
sühan-dânî	(f.b.i.) sözbilirlik, güzel söz söyleyicilik.
sühan-fehm	(f.a.b.s.) sözün değerini takdir eden.
sühan-gû	(f.b.s.) söz söyleyen, söz söyleyici.
sühan-güzâr	(f.b.s.) güzel söz söyleyen.
sühan-perdâz	(f.b.s.) düzgün, güzel söz söyleyen.
sühan-perdâzî	(f.b.s.) düzgün, güzel söz söyleyicilik.
sühan-perver	(f.b.s.) güzel söz söylemesini bilen.
sühan-pîrâ	(f.b.s.) süslü söz söyleyen.
sühan-rân	(f.b.s.) güzel söyleyen.
sühan-rânî	(f.b.i.) güzel söyleyicilik.
sühan-râz	(f.b.s.) söz, sır saklayan.
sühan-senc	(f.b.s.c. sühan-sencân) hesaplı, ölçülü konuşan.
sühan-sencân	(f.b.s. sühan-senc'in c.) hesaplı, ölçülü konuşanlar.
sühan-sencî	(f.b.i.) hesaplı, ölçülü konuşma.
sühan-serâ	(f.b.s.). (bkz: suhan-serâ).
sühan-serâyân	(f.b.s. sühan-serâ'nın c.) suhan-serâyân).
sühan-şinâs	(f.b.s.) söz bilir, sözün kıymetini takdir eden.
sühan-ver	(f.b.s.) düzgün konuşan.
sühan-verî	(f.b.i.) düzgün konuşma.
sühan-zâ	(f.b.s.) kelime doğuran, kelime yaratan.
sühâr	(a.i.) uykusuzluk, geceleri uyuyamama.
Süheyl	(a.i.) 1. semânın güney yarım küresinde bulunan Sefîne-i Nuh burcundaki parlak ve büyük bir yıldızın adı, fr. canopus. Yemen'den daha iyi göründüğü için buna "Süheyl-i Yemânî" de derler. 2. erkek adı.
Süheyl-i Ferd veya Şam	astr. Şücâ' burcunun bir yıldızı, (bkz: şücâ').
Süheyl-i Huzzâr	astr. "Sefîne-i Nuh" ile "Süheyl-i Rakkas" arasına çekilen hat üzerinde bulunan ve "Sefîne-i Nûh"a yakın olan yıldız.
Süheyl-i Mahlef	astr. "Sefîne-i Nuh" ile "Süheyl-i Rakkaş" arasına çekilen hat üzerinde bulunan ve "Süheyl-i Huzzâr"dan sonraya kalan yıldız.
Süheyl-i Rakkaş	astr. "Sefîne-i Nuh" ile "Süheyl-i Mahlef'den geçen hat üzerinde "Süheyl-i Mahlef'den sonra gelen yıldız.
Süheyl-i Yemânî	astr. "Sefîne-i Nuh" ile "Recül-i Yesâr-i Cevza" arasına çekilen hat üzerinde "Sefîne-i Nûh"dan sonra gelen yıldız. [Süheyl doğduğu zaman Yemen'de çıkan akik taşı, rengini ondan alırmış].
Süheyl ü Nev-bahâr	XIV. asır Anadolu Türkçesinin şiir dilindeki ilk güzel örneklerini veren "Ferheng-nâme-i Sa'dî" mütercimi Hoca Mes'ûd bin Ahmed tarafından Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiş, Çin hükümdarının kızı Nevbahâr'a âşık olan Yemen hükümdarının oğlu Süheyl'in Çin'e seyahatini ve bir çok mâcerâlannı anlatan manzum bir aşk hikâyesidir. [Doç. Dr. Cem Dilçin tarafından geniş bir inceleme ile birlikte, çevriyazı ve eleştirili olarak hazırlanan "Süheyl ü Nev-bahâr", Atatürk Kültür Merkezi tarafından yayımlanmıştır. VII + 676 s., Ankara, 1991].
süheylâ	(a.i.) 1. yumuşacık huylu kadın. 2. kadın adı.

sühre	(a.i.) yalancı fecir.
sühreverdiyye	(a.h.i.) tas. Şeyh Ömer Sahabettin Sühreverdî tarafından kurulan tarikat.
suhûlet	(a.i.) 1. kolaylık. 2. kolaylık vasıtası. 3. yavaşlık, usul; nâzik muamele. 4. s. elverişli, kullanışlı. 5. paraca kolaylık.
sühûlet-bahş	(a.f.b.s.) kolaylık veren, kolay kullanılan, pratik.
sühûmet	(a.i.) hısımlık, akrabalık, (bkz: karâbet).
sühun	(f.i.) söz. (bkz: sühan).
sühûnet	(a.i.) sıcaklık, kızgınlık. (bkz. hararet).
sühûnet	(a.i.) katılık, peklik, (bkz: sehânet).
sükalâ'	(a.s. sakîl'in c.) ağırlar; çirkinler; kabalar, sözü sohbeti çekilmeyen kimseler,
sükârâ	(a.s. sekrân'ın c.) sarhoşlar. (bkz. mestân).
sükkân	(a.s. sâkin'in c.) oturanlar.
sükkân-ı belde	şehir sakinleri, şehirde oturanlar.
sükkân-ı hâne	hâne sakinleri, evde oturanlar.
sükkân-ı semâvat ü zemin	göklerin ve yeryüzünün sakinleri.
sükker	(a.i.) şeker.
Tebevvül-i sükker	şeker işeme.
sükker-i hülâm	kim. aminoasetik asit, glikokol.
sükker-i ineb	glikoz veya levüloz.
sükker-i mükerrer	nöbet şekeri.
sükker-ül-manzara	şeker görünümünde olan.
sükkerî	(a.s. ve i.) 1. şekerle ilgili. 2. şekerden yapılan tatlı.
sükkerî mermer	jeol. şekerimsi mermer.
süknâ	(a.i.) oturulacak yer, konak.
Kabil-i süknâ	oturmaya elverişli yer.
Tetimme-i süknâ	oturmak üzere verilen lüzumu kadar arsalar.
sükub	("ku" uzun okunur, a.i. sakb'ın, sukb'un c.) delikler.
sükûn	(a.i.) 1. durma, kımıldamama. 2. hareketsizlik, durgunluk. 3. dinme, kesilme. 4. a. gr. Hareketsizlik [azm kelimesindeki z harfinin hâli gibi],
sükûn-i dem	soğukkanlılık.
sükûn-i mu'tâdî	her zamanki sessizlik.
sükûn ü hâb	durgunluk ve uyku.
sükûn-âlûd	(a.f.b.s.) sükûnet dolu.
sükûnet	(o.i.) 1. durgunluk, dinginlik, dinme, azalma. 2. rahat.
sükûnet-bahş	(a.f.b.s.) huzur verici, rahatlatıcı, dinlendirici.
sükûnet-gâh	(a.f.b.i.) dinlenme yeri; mec. mezar.
sükûnet-perver	(a.f.b.s.) rahatlandırıcı, dinlendirici.
sükûnet-yâb	(a.f.b.s.) sükûnet bulan, durgunlaşan, duran; durulan; dinen.
sükûn-pezîr	(a.f.b.s.) durgun, yatışmış, sakin.
sükût	(a.i.) susma, söz söylememe. (bkz: samt).
sükût-i istifhâm	sorgu sessizliği.
sükûtî	(a.s.) 1. susmayı seven, az konuşan. 2. i. erkek adı.
sükût-perest	(a.f.b.s.) susan, susmayı seven.
sülâf, sülâfe	(a.i.) 1. şarap. (bkz. bade, hamr, sahbâ). 2. meyve suyu. 3.bir şeyin en güzel tarafı.
sülâle	(a.i.) soy sop, döl döş, ocak.
sülâle-i tâhire	Hz. Muhammed'in temiz sülâlesi.

sülâm, sülâmî (a.i.c. sülâmiyât) hek. el ve parmak kemiği.
sülâmiyât (a.i. sülâmî'nin c.) hek. el ve parmak kemikleri.
sülâsâ' (a.i.) salı.
sülâsî (a.s. selâse'den) 1. üçlü, üç şeyden meydana gelen.
sülâsi-l-ezhâr bot. bir sapta üç çiçeği bulunan bitki.
sülâsî küûl kim. üçüncül alkol, fr. alcool tertiaire.
sülâsî mezîdün fih a. gr. zâid harf almış üçlü kelime.
sülâsî mücerred a. gr. üç harfli aslî kelime kökü.
sülâsi-r-re's üç kafalı (hayvan). 2. a. gr. aslı üç harf olan [fiil]
sülehfâ (a.i.) (bkz: sülhafâ).
sülehfât (a.i.) (bkz: sülhafât).
Süleyman Çelebi (a.h.i.) Bursa'da doğmuştur, babasının adı Ahmet Paşa'dır. Önce Sultan Yıldırım Bayezit'ın, sonra Emir Süleyman'ın yakınlarından olmuştur. Peygamberimiz hakkında yazdığı Mevlid'i ile pek çok İslâm şâirine nasîbolmayan bir şöhret kazanmış, mevzuunu yüksek bir samimiyet ve heyecanla ifâde etmeğe çalışmıştır. Eserini Âşık Paşa'nın "Garibnâme"si ile Kadı Darîr'in "Siyer-i Nebevi tercümesinden ilham alarak 1409 senesinde tamamlamıştır. Hz. Muhammed'e karşı samimî bağlılığını, derin tahassüsleriyle ve İslâm ümmetinin dînî heyecanlanyla mezcederek nakle muvaffak olduğu için bu manzum eser, bu sahada yazılmış bütün eserler arasında en çok saygı ve kıymet kazanmıştır, (d. ? - ö. 1421).
süleymânî (a.i.) 1. kemer tokası ve sâire yapmakta kullanılan kıymetli bir taş. 2. Süleyman'a ait, süleymanla ilgili. 3. s. g. s. güzel sanatlarda kullanılan bir kâğıt cinsi [tezhip, hat, minyatür v.b.].
süleyme (a.i.) hek. el ve ayak parmaklarının ikinci kemiği, fr. phalange.
süleyme-i sagîre anat. parmak üçüncü kemiği, fr. phalangette.
sülhafâ (a.i.) kaplumbağa.
sülhafâ-i azb zool. tatlı su kaplumbağası.
sülhafâ-i bahriyye zool. deniz kaplumbağası.
sülhafâ-i berriyye zool. kara kaplumbağası.
sülhafâ-i mezragıyye zool. nehir, göl ve bataklıkların kenarında yaşayan, kara kaplumbağasına benzer bir cins kaplumbağa.
sülhafât (a.i.c. selâhif) zool. kaplumbağa, (bkz: sülhafâ).
sülhafiyye (a.i.) zool. kaplumbağalar, fr.cheloniens.
süllâ' (a.i.) nebatların (*bitki) kabukları üzerinde bulunan ve kolaylıkla kopan dikenler.
süllâf (a.i. selefin c.) selefler, önce gelip geçmişler, (bkz: eslâf).
sülle (a.i.) 1. çok para. 2. insan topluluğu, kalabalık.
Lâ-yüferriku beyne-s-sülle ve-s selle
koyun sürüsü ile insan kalabalığını farketmez; çok aptal.
süllem (a.i.c. selâlim) 1. merdiven. (bkz. mi'râc[1],mirkat) 2. hek. kulağın içindeki merdiven şeklinde olan boşluk.
sülme (a.i.) gedik, çatlak. (bkz: sahre).
sülûc (a.i. selc'in c.) karlar.
Sülûk (a.i. silk'den) 1. bir yola girme, bir yol tutma. 2. husûsî bir sınıfa, bir grupa katılma. 3. bir tarikata intisâbetme.
sü'lûl (a.i.) 1. meme başı. 2. vücutta meydana gelen siğil.

Tarihvemedeniyet.org

sülüs	(a.i.) 1. üçte bir. 2. (bkz: hatt-ı sülüs). 3. sikkenin üçte bir değerindeki madenî para.
sülüs celîsi	g. s. bir yazı sitili. sülüs grossi g. s. bir yazı sitili, [hattat Râkım'ın îcâdıdır].
sülüsân	(a.s.) üçte iki, üç kısımda iki kısım, (bkz: sülüseyn).
sülüseyn	(a.s.c.) üçte iki, üç kısımda iki kısım, (bkz: sülüsân).
sülüsî	(a.s.) 1. sülüsle, üçte bir ile ilgili. 2. i. bir yazı sitili.
sülvân, sülvâne	(a.i.) yüreğe ferahlık veren ruh; iç açıcı ilâç.
süm	(F.i.) dört ayaklı hayvanların tırnağı.
süm'a	(a.i.) görsünler, işitsinler diye yapılan göstermecilik, (bkz: riya).
sümeyre	(a.i.) 1. meyva çağlası. 2. bot. kendi üzerine kıvrılmış yaprak.
sümmâk	(a.i.) somak, kebaba, hamura konulan ekşice ve kırmızı taneler.
sümme	(a.zf.) 1. sonra, (bkz: ba'dehu, pes). 2. tekrar ve tekrar.
sümme-t-tedârik	(a.b.s ve zf.) tedârikten sonra, iş olduktan sonra düşünülmüş, sonradan uydurma; son anda yapılan veya düşünülen, [aslı "sümme-t-tedârük" dür].
sümpâre	(o.i.) zımpara, (bkz: sünbâde).
sümre, sümret	(a.i. esmerlik, karayağızlık.
süm-tırâş	(f.b.i.) suntraç, nalbantların tırnak kesme âleti.
sümûhat	(a.i.) elaçıklığı, cömertlik. (bkz: semahat).
sümûm	(a.i. semm'in c.) zehirler, ağılar. (bkz: simâm).
sümut	(A.i. simât'ın c.) 1. sofralar, yemek masaları. 2. sofraya gelmiş yemekler. 3. saflar, sıralar, diziler.
sümün	(a.i.) sekizde bir 1/8. ("sümn" de denilir).
sümüvv	(a.i.) yükseklik, yücelik, (bkz: rif'at, ulüvv). [maddî, manevî kullanılır].
sünâî	(a.s.) 1. ikili, ikilik, iki kısımdan olma. 2. gr. aslî harfi iki olan [kelime], s. fels. ikincil, fr. secondaire.
sünâî-yül-mesken	bot. iki evcikli, fr. dioîque.
sünâî küûl	kim. ikincil alkol, fr. alcool secondaire.
sünâiyye	(a.i.) fels. ikicilik, fr. dualisme. (bkz: isneyniyyet).
sünbâde	(f.i.) zımpara. (bkz: süm-pâre).
sünbâdec	(a.i.). (bkz. sünbâde).
sünbük	(a.i.c. senâbik) toynak, at, eşek gibi tek tırnaklı hayvanların tırnağı.
sünbül	(f.i.) 1. sünbül. 2. güzellerin saçı.
sünbül-i asâfîr	(bkz: âle).
sünbül-i hatâî	bot. melekotu.
sünbül-i hindî	bot. kediotu.
sünbül-i müzekker	bot. tırtılımsı, fr. châton.
sünbül-i rûmî	bot. hind sünbülü, nardin yağı, kedi otu.
sünbül-i sir-âb	taze, taravetli sünbül.
sünbül-i teber	bot. güzelhâtunçiçeğigillerden, özellikle iki çeşidi çok yaygın olan bir süs bitkisi.
sünbülât	(a.i. sünbüle'nin c.) başaklar.
sünbüle	(a.i. senâbil, sünbülât) 1. başak. 2. astr. Başak Burcu, semânın kuzey yarım küresinde bulunan yedi parlak yıldızdan müteşekkil bir dörtgen ve iki kuyruklu bir burç, lât. virgo; fr. vierge.

[Güneş ağustosta bu burca girer]. 3. müz. muhayyer sünbüle makamının XIX. asırdan evvel kullanılan ismi [maamâfih, bu iki makam arasında ehemmiyetsiz bir farkın bulunduğu anlaşılıyor]. Sünbüle en eski makamlardandır. 4. Muallim Naci'nin 1890 da basılmış bir şiir kitabı.

sünbüle-i kadîm — müz. Türk müziğinde eski bir mürekkep makamdır.

sünbüle-nihâvend — (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış numunesi yoktur; en az iki asırlıktır.

sünbülî — (f.s.) 1. sünbüle mensup, sünbülle ilgili. 2. yağmursuz kapalı hava. 3. Halvetiyye tarikatının Sünbül Sinan Efendi bölümüne mensup. 4. i. g. s. bir yazı sitili.

Sünbüliyye-i Halvetiyye — (f.a.h.i.) tas. Halvetiyye tarikatı şubelerinden "Cemâliyye-i Halvetiyye" nin kollarından biri. [Sünbül Sinan adıyla meşhur Sinâneddîn-i Borlovî tarafından kurulduğu için bu adı almıştır].

sünbül-zâr — (f.b.i.) sünbül bahçesi.

sündüs — (a.i.) parlak renkli, çiçekli altın veya gümüş telle işlemeli, nakışlı olarak dokunmuş ipek kumaş.

sündüsî — (a.s.) sündüsten yapılmış şey.

sünen — (a.i. sünnet'in c.) sünnetler.

sünen-i seniyye — Hz. Muhammed'in işledikleri kutsal işler.

sünne — (a.i.) (bkz: sünnet).

sünnet — (a.i.c. sünen) 1. iyi ahlâk, iyi tabîat. 2. Hz. Muhammed'in sözleri, işleri ve tasvibleri [misvak kullanma, cemaatle namaz kılma vb. gibi].(bkz: hadîs).

Ehl-i sünnet — Şia'nın haricindeki İslâm mezheplerine mensup olan çoğunluk.

sünnet-i gayr-i müekkede — Hz. Peygamberin çok defa eda edip bâzan terk ettikleri sünnet [namazda uzun okuma, ikindi ve yatsı namazlarının ilk sünnetleri gibi..].

sünnet-i müekkede — Hz. Peygamberin hemen hemen dâima eda ettikleri (sabah, öğle, akşam namazlarındaki) sünnetler. 3. çocuğu sünnet etme. (bkz: hitân).

sünnet-ullah — Allah'ın koyduğu nizam.

sünnî, sünniyye — (a.s.) sünnet ehlinden olan kimse, [aksi şîî].

sünûh — (a.i.c. sünûhât) 1. sağlam ve emîn olma. 2. adamakıllı bilme. 3. (sinh'in c.) diş yuvaları, diş çukurlan.

Sünûh — (a.i.c. sünûhât) l. akla, hatıra gelme, içe doğma. 2. çıkma, zuhur etme, vâki olma.

Şeref-sünûh — şerefle akla gelen.

sünûhât — (a.i. sünûh'un c.) akla, hatıra gelen, içe doğan şeyler.

sünûhî — (a.s.) 1. içe doğma hâline mensup, hatıra gelmekle ilgili. 2. erkek adı.

sünûn — (a.i. sene'nin c.) yıllar, (bkz: sinîn).

-süpâr — (f.s.) (bkz: -sipâr).

süpâre — (f.b.i.) 1. Kur'ân'ın her bir cüzü. 2. mecmua, küçük kitap, [aslı "sî-pâre = 30 cüz" dür].

süpürde — (f.s.) 1. ısmarlanmış, sipariş olunmuş. 2. verilmiş, bırakılmış.

sür — a.i.) (bkz: sürr).

sürâdık — (A.i.c. sürâdıkat) 1. büyük pâdişâh çadırı. 2. saray perdesi, (bkz: serâ-perde).

Tarihvemedeniyet.org

sürâdikat	("ka" uzun okunur, a.i. sürâdık'ın c.) l. saray perdeleri, harem dâirelerinin önüne çekilen büyük perdeler. 2. otağlar, pâdişâh çadırları.
sürâg	(f.i.) iz, eser, işaret.
sür'at	(A.i.) çabukluk, hız.
sür'at-i infiâl	çok çabuk gücenen, darılan.
sür'at-i intikal	çabuk anlama, çabuk kavrama.
sür'at-i intişâr	yayılma hızı.
sür'at-i mümkine	mümkün olan çabukluk.
sür'at-i seyr	gidiş hızı.
sür'at-i tebahhur	fiz. buğulaşma hızı.
sürb	(f.i.) kurşun; kalay; kurşun ve kalay karışımı.
sürbe	(a.i.c. süreb, sürüb) 1. sürü. 2. gürûh, cemâat.
sürehâ'	(a.s. sarîh'in c.) saf ırklar.
sürer	(a.i. sürre'nin c.) anat. göbekler.
Süreyyâ	(a.h.i.) 1. astr. Ülker yıldızı, [semânın kuzey yarım küresinde Sevr burcunun en parlak yıldızı olan Eddeberân'ın ilerisinde ve Feres-i A'zam istikametinde görünen güzel bir yıldız kümesi (Pleiades)]. (bkz: Pervîn).
Ikd-ı Süreyya	astr. Ülker [gerdanlığa benzetilmesinden dolayı bu ad verilmiştir]. 2. erkek ve kadın adı. 3. asılmış avize.
sürfe	(A.i.) biy. kurtçuk.
sürfe	(f.i.) öksürük, (bkz: suâl).
sürh	(f.s.) 1. kırmızı, kızıl, (bkz: ahmer). 2. kırmızı mürekkep. 3. bab veya fasıl başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış olan yazma kitap.
sürh-âb	(f.b.i.) 1. kırmızı su. [kan ve şarap]; allık. 2. mec. keder, gözyaşı.
sürh-âbî	(F.b.i.) 1. kırmızı ördek. 2. s. kırmızı su renginde olan.
sürhî	(f.i.) kırmızılık, kızıllık, (bkz: humret).
sürhî-i hicâb	utançtan doğan kırmızılık.
sürh-ser	(f.b.s ve i.) 1. kızılbaş. (bkz. râfızî). 2. s. kırmızı başlı.
sürîn	(f.i.) 1. makat. 2. göbek.
süriyye	(a.i.c. serârî) câriye, odalık. (bkz. kenîzek, memlûke).
sürm	(A.i.) anat. kalın bağırsağın alt kısmı.
Nezf-i sürm	basur.
sürme	(f.i.) sürme. (bkz: kûhl).
sürme-çûb	(f.b.s.) göze sürme çekmek için kullanılan mil.
sürme-dân	(f.b.i.) sürme kabı, sürme hokkası.
sürme-keş	(f.b.s.) sürme çekmiş; sürme çeken, sürme çekici.
sürr	(a.i.) anat. yeni doğmuş çocuğun kesilmiş göbeği.
sürrâk	(a.s. sârik'ın c.) hırsızlar, (bkz: düzdân).
sürrât	(a.i. sürre'nin c.). (bkz. sürer).
sürre	(a.i.c. sürer, sürrât) 1. göbek. (bkz: nâf).
sürre-i bâtına	yumurtanın şansı, iç göbek, fr. chalaze. [tam ortasında bulunmasından kinaye].
sürre-i rie	anat. akciğer göbeği, fr. hile pulmonaire. 2. s. erkeğin hoşlandığı [kadın].
sürrevî	(o.s.) göbeğe ait, göbekle ilgili, [aslı "sürrî" dir]. (bkz: sürrî).
sürrî	(A.s.) göbeğe ait, göbekle ilgili.

sürûb	(a.i. serb'in c.) 1. içyağları. 2. azarlamalar, çekiştirmeler, beğenmeler.
sürûc	(a.i. serc'in c.) eyerler, at takımları.
sürûd	(f.i.) şarkı; türkü.
sürûd-i hezâr	bülbül nağmesi.
sürûd-i husrevânî	müz. İran sâsânî müziğinde halk türkülerine verilen isimlerden biri. [kısaca husrevânî de denilir].
sürûd-gû	(f.b.i. ve s.) 1. şarkıcı, solist. 2. şâir, ozan.
sürûd-serâ	(f.b.i. ve s.) 1. şarkıcı, solist. 2. şâir.
sürûr	(a.i.) sevinç.
Dâr-üs-sürûr	sevinç evi, sevinçli yer.
Sürûrî	(A.h.i.) XVIII. asrın ikinci yarısında yaşamış olan bu şâirin asıl adı Osman'dır. Adanalıdır. Şiirde önce "Hüznî" sonra da "Sürûrî" mahlasını kullanmıştır. Birçok şiirler yazmış ve bunlardan bir dîvan tertîbetmiştir. Şiirlerin çoğu hiciv ve mizaha aittir. Zamanı şâirlerinden Sünbülzâde Vehbî ile Şeyh Galib'i de hicvetmiştir. Sünnî'nin asıl şöhret ve muvaffakiyeti "ebced" hesabıyla tertîbettiği manzum târihlerindedir. Târihlerinden bir kısmı sonradan "Sürûrî Mecmuası" adıyla neşredilmiştir.(d.?-ö.1813).
sürûrî	(a.s.) l. sürurla, sevinçle ilgili. 2. neşeli, keyifli. 3. i. erkek adı.
sürûş	(f.i.) 1. (c. sürûşân) melek, (bkz firişte). 2. Cebrail.
sürûşân	(f.i. sürûş'un c.) melekler, (bkz: firiştegân).
sürûşe	(f.i.). (bkz. sürüş).
sürüc	(a.i. sirâc'in c.) ışıklar, kandiller, mumlar.
sürür	(A.i. serîr'in c.) 1. yatacak yerler. 2. tahtlar.
Süryânî	(a.s. ve i.) eski Suriye (Şam) halkından, onların eski dinlerinden olanlar.
süst	(f.s.) 1. gevşek, sölpük, mec. tenbel. 2. mânâsız, değersiz [kelime].
süst-azm	(f.a.b.s.) iradesi zayıf [kimse].
süst-baht	(f.b.s.) talihsiz, şanssız [kimse].
süst-endâm	(f.b.s.) vücutça zayıf [kimse].
süstî	(f.b.i.) 1. gevşeklik, sölpüklük, tenbellik. 2 . değersizlik.
süst-pây	(f.b.s.) yavaş yürüyen.
süst-peymân	(f.b.s.) sözü, andı gevşek olan, sağlam olmayan.
sütâ'	(a.i.) nezle, (bkz: zükâm).
sütre	(a.i.) perde, örtü.
sütre-i beyzâ	beyaz perde.
sütre-i hadrâ	yeşil perde.
sütûde	(f.s.) övülmüş; övülmeye değer.
sütûde-gî	(f.i.) övülmüş, övülmeye lâyık olma hâli.
sütûde-sıfât	(f.a.b.s.) sıfatı, vasfı övülmüş, iyi vasıflı.
sütûde-şiyem	(f.b.s.) ahlâkı övülmüş, iyi ahlâklı.
sütûh	(f.s.) 1. kederli, sıkıntılı. 2. yorgun. 3. beceriksiz.
sütûh-i mütevâziye	geo. paralel düzlemler.
sütûn	(f.i.) 1. direk. 2. gazete, kitap veya dergi gibi şeylerde sahifenin, yukardan aşağı doğru bölünmüş olduğu kısımlardan her biri, kolon.

sütûr	(f.i.) binek ve yük hayvanı.
sütûr	(a.i. sitr'in c.) 1. perdeler. 2. örtüler.
sütûr-bân	(f.b.i.) seyis, hayvana bakan.
sütûr-dân	(f.b.i.) ahır.
sütürde	(f.s.) tıraş edilmiş, yontulmuş.
sütüre	(f.i.) ustura.
sütürg	(f.s.) 1. büyük, iri. (bkz: muazzam). 2. kuvvetli, güçlü. 3. öfkeli, kızgın, kavgacı.
süûl	(a.i.) etbeni.
süvâr	(f.i. ve s.c. süvârân) 1. ata binmiş, binici. 2. "binen, binici" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
Esb-süvâr	ata binen, ata binici.
Ester-süvâr	katıra binen... gibi.
süvâri	(f.i.) 1. atlı. 2. atlı asker. 3. gemi kaptanı.
süver	(a.i. sûre'nin c.) sûreler.
süveydâ	(a.i.) 1. kalbin ortasında bulunduğu sanılan kara benek. 2. kalbdeki gizli günah. 3. bot. besidoku, f r. endosperme. 4. bot. besiörü, fr. albunıen.
süveydâ-ül-kalb	yürekte olan siyah nokta. (bkz. esved-ül-kalb, habbet-ül-kalb, sevdâ-ül-kalb).
süveyk	(a.i. sak'dan) bot. sapçık.
süvüm	(f.s.) üçüncü, (bkz: sâlis).
süyûf	(a.i. seyf'in c.) kılınçlar. (bkz: esyâf)
Bakıyyet-üs-süyûf	kılıçtan arta kalanlar, savaştan ölmeden kurtulabilenler.
Ehl-i süyûf	kıhç ehli, askerler.
süyûh	(a.i. seyh'in c.) 1. akar sular. 2. çizgili elbiseler, (bkz. esyâh).
süyûl	(A.i. seyl'in c.) seller.

Ş

Şaâbîn	(a.i. şa'bân'ın c.) şa'banlar.
şaâyir	(a.i. şaîre[2]nin c.) hek. arpacıklar, fr. orgelets.
şâb	(f.i.) şap.
şâb-ı rûmî	bir çeşit biber.
şâb	(a.s. ve i.) (bkz: şâbb).
şa'b	(a.i.c. şuûb) 1. cemaat, taife; kabîle. 2. Kızıldenizden çıkarılan dallı budaklı taşlar. 3. bölünmüş, parçalanmış şey. 4. hek. kafatasındaki çatlaklık.
şa'bân	(a.i.c. şaâbîn) 1. arabî aylarının sekizincisi, ramazandan önce gelen ay. 2. erkek adı.
Şa'bâniyye-i Halvetiyye	(a.b.h.i.) tas. Halvetiyye Tarikatı aslî şubelerinden biri. [kurucusu Şa'bân-ı Velîdir].
şâbâş	(f.i.) takdir etme, beğenme, "aferin!" deme. (bkz: hôşâ).
şâbâşı	(f.i.) aferin deme, beğenme, alkışlama.
şâbâş-hân	(f.b.s.) beğenip alkışlayan, aferin diyen, (bkz. âferîn-hân, tahsîn-hân).
şâbb	(a.s. ve i. şebâb'dan. c. şübbân) genç, delikanlı; yiğit.
Şeyh ü şâbb	ihtiyar ve genç.

şâbb-ı emred	henüz sakalı, bıyığı çıkmamış olan genç.
şa'beze	(a.i.) el çabukluğu, hokkabazlık, (bkz: şu'bede).
şa'beze-bâz	(a.f.b.s. ve i.) hokkabaz.
şâb-hâne	(f.b.i.) şap çıkarılan yer.
şâd	(f.s.) sevinçli, (bkz: memnûn, mesrûr).
Dil-şâd	gönlü sevinçli.
şâd-âb	(f.b.s.) suya kanmış, sulu; taze. (bkz: reyyân).
şâd-âbî	(f.b.i.) suya kanmışlık, sulu olma; tazelik.
şâd-âb-ter	(f.b.s.) çok, aşırı sulanmış, su verilmiş.
şâdân	(f.s.) 1. sevinçli, keyifli. 2. şâd kimseler. 3. i. kadın ve erkek adı.
şâd-behr	(f.b.i.) sevinçli durum.
şâd-hâb	(f.b.s.) uykusu tatlı.
şâdî	(f.i.) 1. memnunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı, (bkz: mesrûriyyet). 2. erkek adı.
Mürde-i şâdî	çok sevinçten gelen ölüm. [müen. "şâdiye"].
şâdiye	(a.s.) 1. güzel sesle şarkı okuyan, şiir söyleyen kadın. 2. i. kadın adı.
şâdî	(a.i. şedâ'dan) 1. mahkeme hademesi; mübaşir. 2. tar. vaktiyle sultan sarayına odun götüren yeniçeri; odun anban me'muru. 3. nağme ile şiir okuyan. 4. ilimden, edebiyattan hissesi olan. 5. tar. torba oğlanı, Acemi Ocağı neferi.
şâd-kâm	(f.b.s.) çok sevinçli.
şâd-kâmî	(f.b.i.) çok sevinçlilik.
şâd-mân	(f.s.) sevinçli, (bkz: mahzûz, memnun, mesrur).
şâd-mânî	(f.i.) sevinç, (bkz: mahzûziyyet, mesrûriyyet).
izhâr-ı şâd-mânî	sevincini gösterme.
şâd-merg	(f.b.i.) sevinç ölümü, çok sevinmeden doğan ölüm.
şâd-nâk	(f.b.s.) gönlü memnun. (bkz. mesrur).
şâdurvân	(f.b.i.) şadırvan, en çok cami avlularında bulunan, etrafı çok musluklu duvarla çevrili su haznesi.
şâe	(a.fi.) istedi.
İnşâ'-Allah	(inşallah) Allah istedi ise; Allah isterse.
şafak	(a.i.) 1. gurubdan sonraki alaca karanlık. 2. Güneş doğmadan önceki alacalık.
şafak-âlûd	(a.f.b.s.) şafak renginde, şafak gibi.
şafak-gûn	(a.f.b.s.) şafak renkli, kızıl.
şafak-nümûn	(a.f.b.s.) şafak yeri gibi kızıl renkte görünen.
şâfi'	(a.s. şefâat'den) şefaat eden, kabahatli kimsenin afvı için araya girip yalvaran (bkz: şefî').
şâfi-i rûz-i ceza	(ceza gününün şefaatçisi); Hz. Muhammed.
şâfi-i yevm-i arasât	[arasat (meydan) gününün şefaatçisi] Hz. Muhammed.
şâfî, şâfiye	(a.s. şifâ'dan) l. şifâ veren, verici, hastayı iyi eden.
Edviye-i şâfiye	şifalı ilâçlar. 2. kifayet eden, yeter görünen, (bkz: mukni').
Cevâb-ı şâfî	yeter görülen cevap.
Şâfiî	(a.h.i.) imâm-ı Şafiî mezhebinden olan kimse.

Şâfiî	(a.h.i.) sünnet ehlinin sâlik bulundukları dört mezhepten birinin imamı olan zat [Gazzeli olup asıl adı îdris'dir]. (Hicrî d. 150 - ö. 204).
şâfiiyy-ül-mezhep	Şafiî mezhebinden olan kimse.
şâfiyye	(a.i.) şâfiîlik, İmâm-ı Şafiî mezhebinden olma.
şagal	(f.i.) (bkz: segal).
şâgil	(a.s. şugl'den) 1. meşgul eden, edici. 2. meşgul olmayı gerektiren. 3. işgal eden; tutan. 4. bir mülkte oturan.
şâgird	(f.i.c. şâgirdân). (bkz: şâkird).
şâgirdî	(f.i.) şakirtlik, çıraklık.
şâh	(f.i.) 1. dal, budak, (bkz: gusn).
şâh-ı gül	gül dalı. 2. geyik ve benzeri gibi hayvanların dallı boynuzu, (bkz: karn).
şâh-ı âhû	ceylân boynuzu. 3. parça.
şâh şâh	parça parça. 4. kadeh. 5. parmak uçlarından koltuğa kadar insan eli. 6. su arkı. 7. eğe kemiği. 8. alın. 9. elbise tirizi. 10. büyük boy ney.
şâh	(f.i.c. şâhân) 1. pâdişâh, (bkz: husrev, pâd-şâh, şeh, şehen-şâh). 2. îran veya Efgan hükümdarı. 3. satranç taşlarının en mühimi.
şâh-ı encüm	astr. Güneş.
şâh-ı gedâ-nihâd	fakir mizaçlı şah, kibirli olmayan hükümdar.
şâh-ı Kerbelâ	(Kerbela şahı) Hz. Hüseyin.
şâh-ı Kevneyn	Hz. Muhammed. "iki Dünyânın şahı"
şâh-ı Levlâk	Hz. Muhammed.
şâh-ı mârân	(yılanların şahı, pâdişâhı) ejderha.
şâh-ı merdân, şâh-ı velâyet	Hz. Ali.
şâh-ı Risâlet	Hz. Muhammed.
şâh-ı şîr-çeng	arslan pençeli pâdişâh.
şâh-ı zinde	(Kasım İbn-i Abbâs) Hz. Muhammed'in yeğeni.
şâh-ı zü-l-fekar	Hz. Ali.
şâha	(f.i.) 1. boyunduruk. 2. iki dişli çatal.
şahâb	(a.i.c. şihbân, şühüb) 1. (bkz: şihâb). 2. erkek adı.
şahâdet	(a.i.) 1. şahitlik, şahitlik etme, tanıklık. 2. bir şeyin doğruluğuna inanma. 3. delâlet, alâmet, işaret. 4. "eşhedü en la ilahe il lallâh..." cümlesini söyleme. 5. şehitlik, şehit olma. 6. gözle görülen şeyler, varlıklar, dünyâ.
Âem-i şahâdet	Dünyâ, cihan.
Âlim-ül-gayb ve-ş-şâhâde	(görülen ve görülmeyen şeyleri bilen) Allah.
şahâdet-nâme	(a.f.b.i.) 1. diploma. 2. vesîka, "belge.
şahâmet	(a.i.) yağlılık, semizlik, şişmanlık, şişman olma.
şâhân	(f.i. şâh'ın c.) şahlar,
şâhâne	(f.zf.) 1. hükümdara ait, hükümdarla ilgili. 2. hükümdara yakışacak şekilde olan, çok mükemmel.
şâh-bâl	(f.b.i.) kuş kanadının en uzun tüyü. (bkz. şeh-bâl).
şâh-bâz	(f.b.i.) 1. bir cins iri ve beyaz doğan. 2. s. yiğit, şanlı, gösterişli [adam].
şâh-bender	(f.b.i.). (bkz. şeh-bender).
şâh-beyt	(f.a.b.i.) ed. bir gazelin en güzel beyti.
şâh-dâne	(f.b.i.) 1. iri inci tanesi. 2. kenevir tohumu.

Tarihvemedeniyet.org

şâh-dâr	(f.b.s.) 1. dallı, budaklı [ağaç]. 2. dallı boynuzu olan [hayvan].
şâh-dârû	(f.b.i.) şarap, (bkz: bâde, sahpâ).
şâhen-şâh	(f.b.i.) en büyük pâdişâh, şah, pâdişâhlar pâdişâhı, şahlar şahı.
şâhen-şâhî	(f.b.i.) ulu padişahlık, yüce hükümdarlık.
şâhen-şeh	(f.b.i.). (bkz. şâhen-şâh, şehen-şeh).
şâhen-şehî	(f.b.i.) ulu hükümdarlık.
şâh-eser	(f.a.b.i.) 1. üstün eser, fr. chef-d'oeuvres. 2. üstün değerde, (bkz: şâh-kâr). 3. ed. bir şâirin, bir muharririn en güzel eseri.
şâhıs	(a.i. şahs'dan) 1. belirten. 2. ölçmek için dikilen, bir buçuk metre kadar uzunluğunda bulunan ağaç kazıklar.
şâhî	(f.s.) 1. şaha, hükümdara mensup, şah ile ilgili. 2. i. şahlık, hükümdarlık. 3. i. yumurtalı, nişastalı bir helva. 4. i. mermerşahi da denilen ince ve makbul bir patiska. 5. i. eski topların bir çeşidi. 6. i. eskiden gümüşten, sonraları bakırla nikelden yapılan ve kırân'ın (bkz: kıran) yirmide biri değerinde olan bir îran parası.
şâhid	(a.s. ve i. şehâdet'den. c. şevâhid) 1. şahit (tanık). 2. senet yerine geçecek şekilde büyük bir eserden veya kimseden alınan örnek.
şâhid-i âdil	doğru sözlü şahit.
şâhid	(f.s.) 1. sevgili, (bkz: mahbûbe). 2. güzel, (bkz: dil-ber).
şâhid-i bâzâr	orta malı güzel [kadın].
şâhid-i devrân	ünlü güzel, herkesçe bilinen ve sevilen güzel.
şâhid-i zîbâ	yakışıklı güzel.
şâhid-bâz	(f.b.s.) "güzelle oynayan" oğlancı, kulampara, (bkz: mâhbûb-dost).
şâhid-bâzî	(f.b.i.) oğlancılık, kulamparalık.
şâhide	(a.i.) mezara dikine dikilen ve üzerinde yazı ve çiçek bulunan mermerden baş ve ayak taşı.
şâhid-zôr	(a.f.b.s.) yalancı şahit.
şâhik	(A.s.) yüksek, yüce [dağ, bina, yapı..].
şâhika	(a.i.c. şevâhik) dağ tepesi, dağ doruğu, (bkz: zirve).
şahîm	(a.s.) yağlı, semiz, şişman.
şâhîn	(f.i. arapça c. şevâhîn) zool. doğan [kuş], lât. falco peregrinus.
şâh-kâr	(f.b.i.) baş eser, en güzel eser. (bkz: şâh-eser).
şahm	(a.i.c. şuhûm) 1. içyağı, etler arasında bulunan yağ. 2. kim. katıyağ, don yağı.
şahm-ı ma'denî	mineral yağ.
şahme	(a.i.) [bir parça] içyağı.
şahmet-ül-üzn	kulak memesi.
şâh-merdân	(f.b.s.) şahmerdan, aşağı yukarı çıkan büyük demir tokmak.
şâh-nâme	(f.b.i.) 1. hükümdarların biyografisini manzum olarak anlatan eser. 2. h. i. Tus'lu Firdevsî'nin ünlü manzum destanı.
şahne	(a.i.) 1. inzibat me'muru, emniyet me'muru. [aslı "şihne" dir]. 2. harmanlara nezâret eden kimse.
şâhne-i çehârüm	(dördüncü kanun düzenleyen) Hz. Muhammed.
şahne-i çehârüm-hisâr	1) Güneş; 2) Hz. İsa.
şahne-i çehârüm-kitâb	(dördüncü kitabın sahibi) Hz. Muhammed.

şahne-i deryâ-yı ışk	(aşk denizinin bekçisi) Hz. Muhammed.
şahne-i gavga-i kıyâmet	(kıyamet gününün adalet ve emniyetini sağlamakla görevli) Hz. Muhammed.
şahne-i iklîm-i adi ü dâd	(adalet ve doğruluk ülkesinin emniyetini sağlayan) halîfe Hz. Ömer.
şahne-i kişver-i sıdk	halîfe Hz. Ebûbekir.
şahne-i mülk-i hayâ	halîfe Hz. Osman.
şahne-i necef	halîfe Hz. Alî.
şahne-i pencüm hisâr	astr. Merih gezegeni.
şahne-i şeb	gece bekçisi.
şahne-i şeb ü seher	Hz. Muhammed.
şâh-nişîn	(F.b.i.) odanın sokak tarafına olan çıkıntısı, dışarıya doğru uzanan kısmı.
şâh-per	(f.b.i.). (bkz. şâh-bâl).
şâh-râh	(f.b.i.) 1. büyük, işlek yol, ana yol, cadde. 2. şaşırılması mümkün olmayan doğru ve açık yol.
şâh-reg	(f.b.i.) şah damar, büyük damar, (bkz: şiryân-ı ebher).
şahs	(A.i.c. şihâs, şuhûs, eşhâs) 1. kişi, kimse. 2. gr. şahıs.
şahs-ı hükmî	tüzel kişi.
şahs-ı ma'nevî	kendisine bir şahıs muamelesi yapılan banka, şirket v.b. gibi ortaklıklar.
şahs-ı sâlis	(üçüncü şahıs) dâvada her iki tarafı da tutmayan.
şâh-sâr	(F.b.s.) dallık, ağaçlık, koruluk.
şahsen	(A.zf.) 1. şahıs itibarıyla, şahısça, cisimce. 2. kendi [kendim, kendin, kendiniz...]. 3. yalnız uzaktan görerek.
şâhsî, şahsiyye	(A.s.) şahsa, kişiye, kendine ait, şahısla, kendi ile, kişi ile ilgili.
Ef'âl-i şahsiyye	şahsî işler.
Zamîr-i şahsî	şahıs zamîri ben, sen, o., gibi.
şahsî beyyine	huk. kişisel ispat, tanıkla ispat.
şahsiyyât	(a.i. c.) 1. kişinin kendine, şahsına ait sözler. 2. birinin şahsına ait münasebetsiz sözler.
şahsiyyet	(A.i.) 1. kişilik, kişi hususiyeti (özelliği). 2. kişi, kimse, yüksek kişi.
şahsiyyet-i hükmiyye	sosy. tüzelkişilik.
şah-süvâr	(f.b.s.) ata iyi binen. (bkz. şeh-süvâr).
şah-tere	(f.b.i.) şahtere, lât. fumaria anotolica. (Arapçası "şahterec" dir.].
şah-terîciyye	(a.i.) şahteregiller, fr. fumariacees.
şâhûr	(F.i.) ekmek fırını, ekmek tandırı. (bkz: tennûr).
şâh-vâr	(f.b.s.) 1. şaha, hükümdar yakışacak surette. 2. i. iri ve iyi cins inci.
şâh-zâde	(f.b.i.) şah oğlu, hükümdar, pâdişâh oğlu, prens.
şâibe	(a.i. şevb'den. c. şevâib) 1. leke, kusur; noksan, nakîsa. (bkz. ayb). 2. kötü eser, iz.
şâibe-i şemsiyye	astr. Güneş'in üzerinde bulunan siyah lekeler. 3. şüphe, (bkz. gümân).
şâibe-dâr	(A.f.b.s.) şaibeli, lekeli kirli; kusurlu.
şâik, şâika	(a.s. şevk'den) 1. şevkli, hevesli, istekli, (bkz. arzû-mend) 2 . i . [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.

şâik	(A.s.) dikenli.
şâik-âne	("ka" uzun okunur, a.f.zf.) isteklice, şevkli olarak.
şâike	(a.i. şevk'den) bot. Dikenliler familyası.
şaîr	(A.i.) arpa. (bkz: cev).
Hubz-i şaîr	arpa ekmeği.
şâir	(a.i. şi'r'den. c. şâirân, şuarâ) şâir, ozan.
şâir-i elhân	ahenk şâiri.
şâirân	(a.i. şi'r'den). (bkz: şuarâ).
şâir-âne	(a.f.zf.) 1. şâirce, şâire yakışacak yolda. 2. s. mevzuu şiir sayılabilecek kadar hoş, lâtif olan şey.
şâire	(a.i.c. şâirât, şevâir) kadın şâir.
şaîre	(a.i.) 1. arpa tanesi, bir tek arpa. 2. (a.i.c. şaâyir) hek. arpacık, f r. orgelet.
şak	(a.i.) (bkz: şakk).
şakaik	("ka" uzun okunur, a.i. şakîka'nın c.) şakayık.
Şakaik-ün-nu'mân	bot. gelincik, [şakîka Arapçada "yarık, çatlak şey; yarım baş ağrısı" mânâlarına gelir].
Şakâik-i Nu'mâniyye	ed. XVI. asır âlimlerinden Taşköprülü Zade Ahmed Şemsettin Efendi'nin Arapça olarak yazmış olduğu meşhur biyografya eseridir. [Mecdi Efendi tarafından tercüme edilmiştir, bu esere yazılmış olan zeyiller arasında Atâî'nin, Şeyhî'nin ve Uşşâkî Zâde'ninkiler meşhurdur].
şakavet	("ka" uzun okunur, a.i.) (bkz: şekavet).
şakayıkıyye	(a.i.) bot. deniz şakayıkları, fr. actinaires.
şakıkıyye	("kı" lar uzun okunur, a.i.) bot. "düğünçiçeğigiller, fr. renonculacees.
şakırrâk	(a.i.) yeşil, kırmızı ve beyaz renklerle süslü bir kuş. ["şıkırrâk" şekli de kullanılır].
şâkî	(a. s. şikâyet'den) şikâyetçi, şikâyet eden. (bkz: müştekî).
şâki'-s-silâh	âletleri ve silâhları pek keskin olan kimse.
şakî	(a.s. şekavet'den) 1. bahtsız, fena hareketli, haylaz, habîs. 2. haydut, yol kesen.
şakîk	(a.s. şakk'dan) 1. ikiye bölünmüş bir şeyin her parçası. 2. i. ana baba bir olan erkek kardeş.
şakîka	(a.s.c. şakaik) 1. yarık, çatlak, ortasından yarılmış şey. 2. i. ana baba bir olan kız kardeş. 3. yarım baş ağrısı.
şakîkıyye	(a.i.) bot. düğünçiçeğigiller, fr. renonculacees.
şâkile	(a.i.c. şevâkil) 1. yol, tarîk, mezhep, meslek. 2. yaradılış, (bkz: tıynet).
şâkir	(a.s. şükr'den) 1. şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden. (bkz: müteşekkir). 2. i. erkek adı.
şâkird	(f.i.c. şâkirdân) 1. talebe (öğrenci). 2. çırak, yamak. 3. stajyer [aslı "şâgird" olduğu halde "şâkird" şekli yaygındır].
şâkirdân	(f.i. şâkird'in c.) şakirtler. [aslı "şâgirdân" dır].
şâkirdân-ı ehl-i hiref	tar. sarayda ehl-i hiref denilen sanatkârların yanında çırak olarak çalışan kimseler.
şâkire	(a.s. şükr'den) ["şâkir" in müen.]. (bkz: şâkir).
şakk	(a.i.c. şükuk) 1. yarma, yarılma, çatlama; yırtma, paralama; kırma. 2. yarık, çatlak.

şakk-ı kamer	Hz. Muhammed'in, parmak işaretiyle Ay'ı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize.
şakk-ı galsamî	zool. *solungaç yarığı.
şakk-ı silviyüs	biy. silviyüs yarığı.
şakk-ı şefe	ağız açma, konuşma.
şakk-ı taht-el-cild	hek. cild altındaki yarıklar, çatlaklar, yaralar.
şâkk, şâkka	(a.s. meşakkat'den) zahmetli, eziyetli.
Hidemât-ı şâkka	zahmetli ve kaba işler [toprak kazmak, taş taşımak gibi-].
şâkk-ı asâ	değneği yarmak; mec. topluluktan ayrılmak.
şakrak	(a.i.) sarı asma nevinden bülbül gibi öter bir kuş.
şâkul	("ku" uzun okunur, a.i.) geo. çekül, fr. fil â plomb.
şâkulî	("ku" uzun okunur, a.s.) mat. 1. şakule mensup, şakul ile ilgili. 2. geo. düşey, fr. vertcial.
şâkuliyye	(a.s.) ["şakulî"nin müen.]. (bkz: şâkulî).
şâl	(f.i.) şal.
şâlâkî	(f.i.) şal taklidi kumaş, ["şâl-i hâkî" den bozma olduğu söylenir].
şâlî	(f.s.) 1. şala mensup, şalla ilgili. 2. i. şalın ince ve zarif bir çeşidi.
şâm	(a.i. şâme'nin c.) benler [vücuttaki], (bkz: şâmât).
şâm	(f.i.) akşam.
şâm-ı garîbân	akşamı hüzünlü, gamlı akşam.
şâm-ı isrâ	Mi'râc gecesi.
şâm-ı muğber	dargın, gamlı akşam.
şâm u seher	akşam sabah.
şâmât	(a.i. şâme'nin c.) benler [vücuttaki-], (bkz: şâm).
şâme	(f.i.) [kadın] başörtüsü, (bkz: burka', lesme).
şâme	(a.i.c. şâm, şâmât) ben [vücuttaki-], (bkz: hâl).
şâme-geş	(f.b.s.) başına örtü alan.
şâme-güşâ	(f.b.s.) başörtüsünü açan kadın.
şâm-gâh	(f.b.i.) akşam vakti, (bkz: şâm-geh).
şâm-geh	(f.b.i.) akşam vakti, (bkz: şâm-gâh).
şâmî	(o.s.) 1. Şamlı. 2. Şam şehri ile ilgili, (bkz: Dimişkî).
şâmih, şâmiha	(a.s. şemh[1]den. c. şevâmih) 1. yüksek, (bkz: âlî, mürtefi').
Cibâl-i şâmiha	yüksek dağlar. 2. kibirli, azametli.
şâmiha	(a.i.) hek. beyinde, kemikte ve vücudun başka yerlerinde tabiî olarak görülen çıkıntılar.
şâmiha-i ünsiyye	anat. içayabudu, fr. hypothenar.
şâmiha-i tenâr	anat. dışayabudu, fr. thenar.
şâmil, şâmile	(a.s. şeml ve şümûl'den) 1. içine alan, kaplayan, çevreleyen. 2. [birincisi] erkek adı.
Şâmil-ül-Luga	(kelimeleri içine alan) değerli bilgin Afyonkarahisarlı Hasan bin Hüseyin İmâdüddîn'in 1505 te düzenlediği Farsçadan Türkçeye sözlük.
şâmm	(a.s. şemm'den) koku alan, koku alıcı; koklayan, [müen. "şâmme"].
Kuvve-i şâmme	koku alma kuvvet ve hassası.
şamme	(a.i.) biy. koklama, fr. odorat.
şân	(a.i. şe'n'den) 1. şan, şöhret, ün. 2. hal, keyfiyet.

Azîm-üş-şân	sânı, şöhreti, keyfiyeti büyük olan. 3. gösteriş, çalım. 4. âdet, tabîat, huy. (bkz: i'tiyâd).
şân-ı insâf	insafın şânı, insafa yakışan şey.
şâne	(f.i.) tarak, (bkz: muşt).
şâne-i esb	at kaşağısı, kaşağı.
şâne-dân	(f.b.i.) tarak kutusu.
şâne-sâz	(f.b.s. ve i.) tarak yapan, tarakçı, (bkz: meşşât).
şâne-zede	(f.b.s.) tarakla saçları taranmış.
şâne-zen	(f.b.s.) 1. baştarayan. (bkz: meşşâta). 2. mec. güçlükleri, zorluklan çözen.
şa'r	(a.i.c. eş'âr, şiâr, şuûr) kıl. (bkz: mûy).
şa'r-ı şârib	bıyık kılı.
şâr	(f.i.) şehir, (bkz: belde).
şarâb	(a.i. şurb'dan. c. eşribe) 1. içilecek şey. 2. şarap, (bkz: bâde, hamr, mey, sahpâ).
şarâb-ı bî-gaş	hîlesiz ve katkısız şarap.
şarâb-ı engür	üzüm şarabı.
şarâb-ı ergavân	erguvan rengindeki şarap.
şarâb-ı la'l	kırmızı şarap.
şarâb-ı nâb	katkısız şarap.
şarâb-ı nûhî	bin senelik eski şarap.
şarâb-ı rummânî	nar rengindeki şarap.
şarâb-ı tahûr	şer'an içilmesine cevaz verilen, müsaade edilen içilecek.
şarâb-âşâm	(a.f.b.s.) şarap içen.
şarâb-dâr	(a.f.b.i.) kilercibaşı.
şarâbet-ür-râiyye	(a.b.i.) bot. çobanpüskülügiller, fr. aquifoliacees.
şarâb-hâne	(a.f.b.i.) 1. şarapevi, şarap yapılan veya satılan yer. 2. büyük şarap fıçısı.
şarâb-hâr	(a.f.b.s.) şarap içen.
şarâbî	(a.i.) 1. şarapçı. 2. s. kırmızı şarap renginde olan.
şarâbiyye	(bkz: hamriyye).
şârık, şârıka	(a.s. şarkdan) doğan, parlayan, parlayıcı; parlak.
Necm-i şârık	parlayan yıldız.
Nücûm-i şârika	parlayan, parlak yıldızlar.
şârıka	(a.i.c. şevânk) aydınlık, ışık. (bkz. nûr, ziyâ).
şâri'	(a.s. şer'den) 1. şeriat koyan, kanun koyan, (bkz: vâzı-ül-kanûn) Allah. 2. Hz. Muhammed.
şa'rî, şa'riyye	(a.s.) 1. kıla mensup, kıl ile ilgili. 2. fiz. kılcal.
Cümle-i şa'riyye	hek. kırmızı ve siyah kan damarları arasında bulunan saç gibi ince damarlar.
Ev'iye-i şa'riyye	kılcal damarlar.
şa'riyyet	(A.i.) fiz., kim. anat. kılcallık, fr. capillarite.
şârib	(a.s. şürb'den) 1. içen, içici.
şârib-ül-leben	süt içen.
şârib-ül-leyli ve-n-nehâr	gece gündüz içen, içki düşkünü. 2. (i.c. şevârib) bıyık.
şârid	(a.i. şerd'den) tutunmuş, beğenilmiş ve yayılmış şiirler; şiir tarzındaki ata sözleri. 2. s. başıboş, kaçmış [hayvan]. 3. s. sapmış, aykırı.
şârih	(a.s. ve i. şerh'den. c. şurrâh) bir kitabı şerh eden, bir kitaba açıklama yazan kimse.

Tarihvemedeniyet.org

Hz. Şârih	Mesnevî'nin şârihi İsmail Resûhi Dede.
Kavl-i şârih	mant. tarif.
şa'riyye	(o.i.) şehriye, çorbalık makarna, ["şa'r" kıl gibi ince olmasından kinaye].
şa'riyyet	(a.i.) fiz. kılcallık, fr. capillarite.
şark	(a.i.) 1. Doğu. 2. Avrupa kültürünün dışında kalan Müslüman ülkeleri.
Şark ve Garb	(Doğu ile Batı) bütün dünyâ.
şark-ı cenûbî	coğr. güneydoğu, ["cenûb-i şarkî" şekli yaygındır].
şark-ı şimâlî	coğr. kuzeydoğu, ["şimâl-i şarkî" şekli yaygındır].
şarkan	(A.zf.) gün doğusu tarafından; şarkında, doğusunda.
şarkıyyât	(a.i. şark'dan) 1. doğu dili, târihi ve edebiyatlarıyla uğraşan ilim kollarına toplu olarak verilen bir ad. 2. müz. dört, beş, altı ve daha çok mısralı şiirlerden terennüm güftesi yapılan ezgilere verilen bir ad.
şarkıyyûn	(a.i.c.) şarklılar, doğulular.
şarkî, şarkıyye	(a.s.) 1. şarkla, doğu ile ilgili. 2. şark, doğu ülkeleriyle ilgili.
Cenûb-i şarkî	coğr. güneydoğu.
Şimâl-i şarkî	coğr. kuzeydoğu.
Elsine-i şarkıyye	(yaşayan) şark dilleri [Türk, Arap, Fars, Ordu, Çin, Hint, Kore, Tibet, Japon ve sâire gibi Asya'da kullanılan diller].
şart	(a.i.c. şürût) 1. şart, *koşul. 2. vaziyet, hal. 3. yemin.
şart-ı arz	(arz şartı) jeod. herhangi bir yüksek dereceli nirengi şebekesinde evvelce hesaplanmış bir dıl'a (bâz) dayanan bir nîrengi şebekesi kurulduğu takdirde ölçülerden hareketle bütün şebekeyi dolaşıp tekrar baza dönüldüğünde bazı sınırlayan noktalarda tahassül edecek arz farkını gidermek için muvâzene hesabı sırasında kurulan husûsî muadele (denklem) ve bu muadelenin gösterdiği şart.
şart-ı a'zam	huk. mutlaka yerine getirilmesi gerekli olan şart.
şart-ı bâtıl	huk. [eskiden] vâkıfın fayda ve maslahattan ârî ve vakfın gayesine muhalif olan arzusu, [hâin mütevellinin azlolunmaması, mevkuf akarın şu miktardan fazlaya kiralanmaması gibi].
şart-ı bâz	(baz şartı) jeod., astr. herhangi bir nîrengi şebekesinde birden fazla baz bulunduğu takdirde, birinci bazdan mevcut ölçülere dayanarak ikinci bazın üstüne kadar bütün üçgenler dolaşılarak varıldığında ölçü hatâlarından doğan intibaksızlığı gidermek için kurulan husûsî muadele (denklem) ve bu muadelenin gösterdiği şart.
şart-ı câiz	huk. [eskiden] akd-i bey'in muktezâsından olan, yahut akdin muktezâsını te'yîdeden, yahut müteâref, yânî örf ve âdet-i beldede câri ve şart-ı hıyar gibi meşru olan şarttır ki bu şartla beyi' sahih ve muteberdir.
şart-ı dıl'	(dılı' şartı) jeod. astr. herhangi bir nîrengi şebekesinde, şebekenin bir dıl'ından kalkıp bütün üçgenleri dolaştıktan sonra aynı dili' üzerine kulak yapmaksızın, yâni dıl'ı sınırlayan noktalar devirden sonra üstüste gelecek şekilde doğru hesaplayabilmek üzere muvâzenede tatbik edilen muadele (denklem) ve bu muadelenin gösterdiği şart.

şart-ı lâğv	huk. [eskiden] akd-i bey'in muktezâsından olmayıp ve muktezâ-yi akdi teyîd dahî etmeyip, müteâref olmayan ve akdi yapan taraflardan birine veya ma'kud-ün-aleyhe faydası bulunmayan şarttır ki bu şartla beyi' sahih, lâkin şart lağvolur. [başkasına satmamak, yahut mer'aya salıvermek şartıyla bir hayvanı satmak gibi].
şart-ı müfsid	huk. [beyide] akd-i bey'in muktezâsından olmayıp ve akdin muktezâsını teyîd dahî etmeyip, müteâref ve meşru olmayan ve fakat âkitlerden birine faydalı olan şarttır ki bu şart müfsit ve bu şanla beyi' fasittir, [arasıra binmek şanıyla bir atı satmak gibi].
şart-ı müteahhir	huk. vakfiyedeki müteârız şartlardan sonraki şart.
şart-ı müteârız	huk. [vakıfta] vâkıfın vakfiyesinde yekdiğerine muarız ve muhalif zikrolunan şartlara ıtlak olunur ki hepsini îmâl mümkün olmazsa sonraki şart evvelki şartın hükmünü nesheder.
şart-ı mütekaddim	huk. [vakıfta] vakfiyedeki müteârız şartlardan ilk şart olup buna şart-ı evvel de denir.
şart-ı nâsih	huk. vakfiyede müteârız şartlardan sonuncusu.
şart-ı sânî	huk. vakfiyede müteânz iki şarttan ikinci şart olup önceki şartın hükmünü kaldırmış sayılır.
şart-ı sarîh	huk. [vakıfta] yekdiğerine atıf suretiyle kullanılan tâbirleri muttasıl olarak tâkîbedip onlara vuzuh veren kayıt, ["çocuğuma ve çocuğumun çocuğuna ve neslime vakfeyledim" diye sayılan meşrût-ün-leh'leri takiben zikrolunan "erkek" lâfzı gibi ki bütün sayılanlar için muteber bir kayıt addolunur],
şart-ı semt	(semt şartı) jeod. astr. evvelce hesaplanmış, binâenaleyh iki ucu arasındaki tul ve semti belli bir dıl'a (baz) dayanan herhangi bir nîrengi şebekesinde ölçülerden hareket suretiyle bütün üçgenler dolaşıldıktan sonra baza varıldığında tahassül edecek semt farkını gidermek üzere muvâzene hesaplan yapılırken kurulan husûsî muadele (denklem) ve bu muadelenin gösterdiği şart.
şart-ı takyîdî	huk. [eskiden] akdi takyîdeden şarttır ki "üzere" ve "şartıyla" gibi lâfızlarla ifâde olunur.
şart-ı tûl	(tul şartı) jeod. herhangi bir yüksek dereceli nîrengi şebekesinde evvelce hesaplanmış bir dıl'a (baz) dayanan bir nîrengi şebekesi kurulduğu takdirde ölçülerden hareketle bütün şebekeyi dolaşıp tekrar baza dönüldüğünde bazı sınırlayan noktalarda tahassül edecek tul farkını gidermek için muvâzene hesabı sırasında kurulan husûsî muadele (denklem) ve bu muadelenin gösterdiği şart.
şart-ı vâkıf	vakfedenin, vakfı yapanın koştuğu şart.
şart-ı zû erbaat-il-adlâ	(dörtgen şartı) jeod. herhangi bir nîrengi şebekesinde iç açıları toplamı dörtyüz grat olması gereken dörtgenin ölçü hatâlarından doğan grat farkını gidermek üzere muvâzene hesabı sırasında kurulan husûsî muadele (denklem) ve bu muadelenin gösterdiği şart.
şarteyn	(a.i.c.) koz. hamel burcundaki iki yıldızın adı.
şartî, şartiyye	(a.s.) şart ile ilgili, şart gibi olan; şartlı.
Sîga-i şartiyye	şart sığası (*kipi) ["gelirse söylerim" gibi].

Tarihvemedeniyet.org

şartiyyet	(A.i.) şartlılık, şarta bağlı olmaklık. fr. conditionnalite.
şart-nâme	(a.f.b.i.) yerine getirilmesi gerekli olan şartların yazıldığı resmî kâğıt, (bkz: mukavele-nâme).
şast	(F.i.) 1. (bkz: şest[1,2]). 2. s. altmış 60.
şa'şaa	(a.i.) 1. parlaklık, parlama. 2. gösteriş, yaldız.
şa'şaa-bahş	(a.f.b.s.) parıltı veren.
şa'şaa-dâr	(a.f.b.s.) şa'şaalı, gösterişli, parlak.
şa'şaa-pâş	(a.f.b.s.) 1. parıltı saçan, parıltılı. 2. geo. bir dairenin kendi yarıçapı uzunluğundaki yay parçasını gören merkez açı, fr. radiant.
şât	(a.i.) koyun, (bkz: ganem).
şat	(A.i.c. şutût). (bkz: şatt).
şath	(a.i.) ed. ciddî bir hissi veya düşünceyi mizahî bir eda ile anlatan şiir.
şathiyyât	(a.i.c.) 1. alaylı, eğlenceli hikâyeler, (bkz: hezliyyât). 2. ed. dudaklarda bir tebessüm uyandırmak maksadıyla söylenen manzume. [Dertli'nin "Girdâb-ı mihnette kapandın kaldın / Vermedin bir yandan ses kara bahtım / Anladım gafilsin, uykuya daldın / Deli poyraz gibi es kara bahtım." gibi].
şathiyyât-ı sôfiyâne	ed. bâzı meczupların sözlerini taklit suretiyle yazılmış, zahirde saçma görülen, fakat şerh ve tahlîli hâlinde mânîdâr olduğu anlaşılan manzumeler hakkında kullanılan bir deyim. [Kaygusuz Abdal'ın şathiyyâtı, dindarlar nazarında küfriyyattan sayılırdı].
şathiyye	(a.i.) âhiret ahvâlini alaylı bir dille anlatan daha çok manzum sözler.
şâtıiyye	(a.i.) zool. uzunbacaklılar, fr. echassiers.
şâtır	(a.s. şetâret'den. c. şuttâr) 1. neş'eli, keyifli, şen. 2. i. büyük bir kimsenin atı yanında gitmekle vazîfeli ağa.
şâti'	(a.s.c. şevâtî) kıyı, kenar.
şâtim	(a.s. şetm'den) sövüp sayan, küfür eden.
şatr	(a.i.) 1. yarı, yarım. 2. kısım, bölüm, parça. 3. ed. mısra.
şatranç	(a.i.) 1. satranç oyunu, (bkz: sad-reng). 2. fildişi ayna ve kakmalarda oyulan satıhla, kakılan parçanın zigzaklı olarak kareler teşkîl etmesi suretiyle meydana gelen motif. 3. ed. Türk halk şiirinde "müfteilün müfteilün" vezniyle murabba' şeklinde yazılan manzume.
şatt	(a.i.c. şutût) büyük nehir.
şatt-ül-Arab	coğr. Dicle ve Fırat nehirlerinin Korna'da birleşmesinden meydana gelen büyük nehir.
şavt	(a.i.) 1. koşma, bir şeyin yöresinde koşma, dolanma. 2. Beyt-i Şerîf ziyaretinde Hacer-i Esved'den başlayıp şartı üzere dolanarak yine Hacer-i Esved'e gelmek üzere yapılan tavaf.
şavt-ı bâtıl	fiz. girdiği bir delikten karşıdaki duvara aksederek etrafında dönüyormuş gibi görünen güneş ışığı.
şâyân	(f.s.) yakışır, yaraşır, değer, (bkz: ahrâ, çespân, lâyık, münâsib).
şâyân-ı dikkat	1) dikkat edilmesi gereken; dikkate değer. 2) önemli, orijinal, ilginç.
şâyân-ı hayret	şaşmaya değer, şaşılacak, hayret edilecek.

şâyân-ı hürmet	saygı değer, saygıya lâyık, (bkz: şâyân-ı ihtiram).
şâyân-ı ibret	ibret alınması gereken.
şâyân-ı ihtirâm	saygı değer, (bkz: şâyân-ı hürmet).
şâyân-ı istiğrab	garip bulunacak durumda.
şâyân-ı i'timâd	itimat edilmeye değer, itimada lâyık, güvenilir.
şâyân-ı merhamet	acınacak, acınır.
şâyân-ı senâ	öğmeğe lâyık olan.
şâyân-ı takdîr	takdire değer, takdire lâyık, beğenilir.
şâyân-ter	(f.b.s.) daha (pek, en) lâyık, (bkz: elyak).
şâyed	(f.e.) eğer; olaki, olabilir ki, olur ki.
şâyeste	(f.s.) yakışır, yaraşır; uygun, (bkz: ahrâ, cedîr, çespân, lâyık, müstahik, sezâ, şâyân).
şâyeste-i tevfik-i Cenâb-ı müteâl	Cenâb-ı Hakk'ın yardımına lâyık olan.
şâyestegî	(F.i.) yaraşırlık, uygunluk, (bkz: liyâkat).
şâygân	(f.s.) 1. lâyık, yakışır, münâsip, yaraşır, (bkz: çespân, lâyık, seza). 2. ucuz, bol, çok. (bkz: mebzul, vâsi').
Genc-i şâygân	Husrev Pervîz'in hazînesi.
Vasl ü şâygân	ed. kafiyelerde revî harfinden sonra tekrarlanan zamir veya edat. [meselâ "âbâde, feryâde" kafiyelerinde a lar; "işaretimiz, beşaretimiz" kafiyelerinde "miz"ler vasl ü şâygândır].
şâygân	(f.i.) 1. şâyegânlık, ucuzluk, çokluk, bolluk, (bkz: vefret). 2. lâyıklık, münâsiplik, yakışırlık, uygunluk.
şâyi'	(a.s. şüyû'dan) 1. duyulmuş, herkesçe bilinmiş. 2. taksim olunmamış müşterek hisse. 3. bir şeyin her noktasıyla ilgili bulunan.
şâyia	(a.i.c. şâyiât) şâyi' olmuş, yayılmış haber, yaygın olan söylenti.
Hisse-i şâyia	hissedarların, ayrılmamış, bölünmemiş maldaki hisseleri.
şâyian	(a.zf.) 1. şayi olarak; herkesçe duyularak. 2. s. müşterek, ortaklaşa, birlikte.
şâyian tasarruf	huk. [eskiden] bir mîrî araziyi birçok kimsenin müştereken tasarrufu.
şâyiât	(a.i. şâyia'nın c. şayialar.
şâzeliyye	(a.h.i.) tas. Eb-ül-Hasan Takiyüddîn-i Ali bin Abdullâh-üş-Şâzelî tarafından kurulmuş olan tarikat. [Ali bin Eb-ül Hasan-üş-Şâzelî, hicrî 593 (Milâdî 1196-1197) yılında Afrika'da Septe civarındaki gamâre nahiyesi köylerinden birinde doğmuştur].
şâziyye	(a.i.c. şezâyâ) 1. yay, kavis. 2. anat. incik kemiği. 3. ağaç kıymığı gibi bir şeyden kopmuş parça. 4. hek. incik denilen baldır kemiğinin yanındaki ince uzun kemik. 5. kırılan kemikten meydana gelen parçalar.
şâzz, şâzze	(a.s.c. şüzûz) kaide (kural) dışı, kaideye (kurala) uymayan.
Kelimât-ı şâzze	kaide (kural) dışı olan kelimeler, (bkz: müstesna).
şeâir	(a.i. şâire'nin c.) âdetler; törenler, [müfredi "saîre alâmet, işaret" manasınadır].
şeâir-i vakf	huk. vakfın gayesine uygun olarak yürütülebilmesi için lüzumlu bulunan vasıtalar ve görevliler, [bir mescide lâzım olan halı, kilim, ışık, su, imam, müezzin.. gibi].
şeâmât	(a.i. şeâmet'in c.) uğursuzluklar.

şeâmet	(a.i.c. şeâmât) uğursuzluk.
şeb	(f.i.). (bkz. şebb).
şeb	(f.i.c. şebân) gece. (bkz: leyl, şev).
Rûz ü şeb	gündüz ve gece.
şeb-i arûs	gelin gecesi; Mevlânâ'nın öldüğü gece.
şeb-i aşk	aşk gecesi.
şeb-i deycûr	karanlık gece.
şeb-i firâk	ayrılık gecesi.
şeb-i gamm	gam gecesi.
şeb-i hicran	hicran gecesi, ayrılıkla geçirilen
şeb-i mâtem	matem gecesi.
şeb-i tarîk	karanlık gece.
şeb-i yeldâ	yılın en uzun gecesi. [22 Aralık].
şeb ü rûz	gece gündüz.
şebâat	(A.i.) tokluk, tamamlık, dolgunluk, (bkz: şibâ').
şebâb	(a.i.) gençlik, tazelik, civanlık.
şebâbet	(o.i). (bkz. şebâb).
şebâbîk	(a.i. şübbâke'nin c.) 1. kafesler. 2. balıkağları.
şebah	(a.i.c. eşbâh) ceset; cüsse, cisim, şahıs.
şebâbet	(a.i.) benzeme, benzeyiş. (bkz: müşâbehet).
şebâik	(a.i. şebîke'nin c.), (bkz: şebeke).
şebâket	(a.i.) ağ ve kafes gibi örülme.
şeb'ân	(a.s. şib'den. c. şibâ') tok, doymuş, (bkz: sîr).
Batn-ı şeb'ân	tok karın, karnı tok.
şebân	(f.i. şeb'in c.) geceler.
şebâne	(f.s.) 1. geceye ait, gece ile ilgili, gecelik, gece vakti olan. 2. geceden kalma.
şebân-gâh	(f.b.i.) 1. geceleyin, gece vakti. 2. gecelenecek yer.
şebân-geh	(f.b.i.). (bkz: şebân-gâh).
şebân-rûz	(f.b.s.) "gece gündüz" 24 saatlik zaman.
şeb-ârâ	(f.b.s.) geceyi süsleyen.
şeb-âvîz	(f.b.i.) ishak kuşu. [ayağından asılarak baş aşağı sarkar ve öter],
şebb	(a.i.) şap.
şeb-bâz	(f.b.s ve i.) Karagöz oynatan usta. [bkz. hayâl-bâz, hayalî, sûret-bâz).
şeb-bûy	(f.b.i.) bot. şebboy, lât. matthiola incana.
şeb-çirâg	(f.b.i.) gece parlayan yakut.
şeb-dîz	(f.b.s.) "gece renkli" 1. karayağız at. 2. Hüsrev Pervîz'in meşhur atının adı.
şeb-efrûz	(f.b.s.) geceyi aydınlatan.
şebeh	(a.i.) benzer, benzeyiş.
şebeke	(a.i.c. şibâk) 1. avcı; balık ağı. 2. ağ gibi yapılmış, gerilmiş hat ve yolların mecmuu. 3. s. kafes şeklinde olan. 4. ıskara. 5.anat. ağ şeklinde olan nesiçler (dokular).
şebeke-i ankebûtiyye	anat. ağ şeklindeki beyin zan. 6. kötü niyetlerle gizli kurulan topluluk. 7. öğrenci pasosu. 8. idare, örgüt.
şebekî	(a.s.) 1. şebekeye mensup, şebeke ile ilgili. 2. anat. ağsı, ağımsı.
şeb-engîz	(f.b.s.) gece kuşu, yarasa.

şeb-gerd	(f.b.i.) 1. gece dolaşan kol, bekçi. 2. Av. (bkz: Kamer. Mâh). 3. hırsız
şeb-gîr	(f.b.s.) 1. gece uyumayan. 2. gece giden kervan. 3. sabah vakti. 4. sabah kuşu.
şeb-gîrî	(f.b.i.) gece uyuyamama, uykusuzluk, fr. agrypnie.
şeb-gûn	(f.b.s.) "gece renkli" kara. (bkz. şeb-reng).
şeb-hân	(f.b.s.) gece öten bir cins bülbül.
şeb-hâne	(f.b.i.) yoksulların, geceleri parasız olarak kalmaları için hayır ve hasenat sahibi kimselerin yaptırdıkları yerler.
şeb-hengâm	(f.b.s.) gece vakti, geceleyin.
şebhîz	(f.b.s.) geceleri uyanıp kalkan ve iş gören.
şeb-hûn	(f.b.i.) gece baskını. (bkz şebîhûn).
şebîh	(f.s. şibh'den) benzeyen, benzeyici (bkz: mânend, mümasil, müşabih, nazîr).
şebîhûn	(f.i.) gece baskını. (bkz: şeb-hûn).
şebîke	(f.i.) 1. (bkz: şebeke). 2. batı taraflarında Arapların giydikleri hasırdan örülmüş bir başlık.
şeb-istân	(f.b.i.) 1. yatak odası. 2. gece ibâdetine mahsus oda. 3. harem dâiresi.
şeb-külâh	(f.b.i.) gecelik külah.
şeb-nem	(f.b.i.) çiy. (bkz: nedâ).
şeb-pere	(f.b.i.) zool. yarasa, (bkz: huffâş).
şeb-reng	(f.b.s.) "gece renginde olan" siyah.
şeb-rev	(f.b.s.) gece giden, gece yolculuğu eden.
şeb-tâb	(f.b.i.) ateş böceği.
şeb-tâ-be-seher	(f.a.zf.) geceden sabaha kadar.
şeb-zinde-dâr	(f.b.s.) 1. geceleri işle meşgul olan. 2. gece uyumayıp ibâdet eden. 3. gece bekçisi.
şeb-zinde-dâr-ı sohbet	sohbetin şebzindedârı; sohbetle sabahlayan.
şec	(a.i.) baş yarma.
şecâat	(a.i.) yiğitlik, yüreklilik, (bkz: besâlet, hamâset).
şecc	(a.i.) geminin denizi yararak yol alması.
şeccât	(a.i. şecce'nin c.) başta ve yüzde meydana getirilen yaralar.
şecce	(a.i.c. şeccât, şicâc) fık. başa ve yüze vurarak meydana getirilen yara.
şecce-i âmme	hek. beynin en üstteki zarının yırtılması.
şecce-i bâzıa	hek. derisi kesilen yara.
şecce-i dâmia	fık. kan çıktığı halde cerahat yerinde birikip akmayan yara.
şecce-i dâmiyye	fık. kanı akan yara.
şecce-i hârısa	fık. kan çıkmayan yara.
şecce-i muvazzaha	fık. kemiği meydana çıkıp görünen yara.
şecce-i münakkale	fik. kemik kırılmakla beraber yerinden oynamış olan yara.
şecce-i mütelâhime	fık. deri ile etin de kesilmiş olduğu yara.
şecce-i simhâk	fık. kemik üzerindeki zar gibi ince deriye kadar yırtılıp fakat o deri yırtılmamış olan yara.
seçen	(a.i.c. eşcân, sucun) dal, budak, kol.
Zû-şecen	budaklı.
seçer	(a.i.c eşcâr) ağaç. (bkz: dıraht).
şecer-i ketira	bot. geven.
Şecer-i lâden	bot. laden ağacı.

Şecer-i lisân-ı usfûr	bot. dişbudak ağacı.
Şecer-i mışmış	bot. kayısı ağacı.
Şecer-i rummân	bot. nar ağacı.
Şecer-i samg	bot. Arap zamkı elde edilen bir ağaç.
Şecer-i süleymân	bot. katran ağacı.
Şecer-i temr	bot. hurma ağacı.
Şecer-i tîn	bot. incir ağacı.
Şecer-i tuffâh	bot. elma ağacı.
Şecer-i tûr.	(bkz. nahl-i tûr).
şecer-ül-bellût	bot. meşe ağacı.
şecer-ül bunduk	bot. fındık ağacı.
şecer-ül-hubz	bot. ekmek ağacı.
şecer-ül-hür	bot. kavak.
şecer-ül-hür-i beyzâ	bot. akkavak.
şecer-ül-levz	bot. badem ağacı.
şecer-ün-neb'	bot. kayın ağacı.
şecer-üs-sınâr	bot. çınar ağacı.
şecer-üt-tuffâh	bot. elma ağacı.
şecerât	(a.i. şecere'nin c.) şecereler.
şecere	(a.i.c. şecerât) 1. küçük ağaç, bir tek ağaç.
şecere-i hayât	biy. hayat ağacı. 2. soy ağacı, bir ailenin soyunu sopunu gösteren cetvel, (bkz: silsile-nâme).
şecere-nâme	(a.f.b.i.) şecereyi gösteren kitap veya yazı.
şecerî	(a.s.) seçerle ilgili, şecere, ağaca ait.
Hatt-ı şecerî	(bkz: hatt).
Hurûf-i şeceriyye	ağaç dallarıyla çizilen harfler.
şecer-istân	(a.f.b.i.) ormanlık, ağaçlık yer. (bkz: meşcere).
şecî, şecîa	(a.s. şecâat'den. c. şicâ', şüceâ, şüc'ân) cesur, yürekli, yiğit.
şecic	(a.s. şecc'den) başında yarası olan kimse.
şecîr	(a.i.) kısa, küçük ağaç.
şedâid	(a.s. şiddet'den; şedîde'nin c.) zahmetli, meşakkatli, eziyetli haller, sıkıntılar.
şedarabân	(şedd-i arabân) (a.b.i.) müz. Türk müziğinde bir şed makam olup en az beş asırlıktır, ifâde kudretini hâiz, tahassür, tahattur gibi hissiyatın tasvirine pek müsait bir makamdır. Oldukça rağbetle kullanılmıştır. Şedarabân, zengüle makamının yegâh (re) perdesindeki şeddidir. Güçlüsü -beşinci derece olan-dügâh (la) perdesidir. Donanımına "si" ve "mi" bakıyye bemolleri ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri konulur. Umumiyetle inici olarak seyreder. Niseb-i şerife adedi -zengüledeki gibi- 7 olmakla, mülayimdir. Orta sekizlisindeki sesleri - tîzden peşte doğru olmak üzere- şöyledir neva, nim hicaz, dik kürdî, dügâh, rast, ırak, kaba hisar ve yegâh. Bu makamın bir sekizli tizine (yânî neva perdesinde kalanına) araban denilmiştir.
şedd	(a.i.) 1. sıkı bağlama, sıkı bağlanma, sıkma.
şedd-i nitâk-ı himmet	himmet kuşağını kuşanma, işe sıkı başlama.
şedd-i rihâl	hayvanın semerini bağlama, hayvana semer vurma [yolculuk maksadıyla-]. 2. tasvir. 3. müz. bir diziyi, bulunduğu yerden başka bir perde üzerine nakletmek. Tabîî aralıkların aynı

Tarihvemedeniyet.org

kalması elzemdir. Aynı aralıkları te'mîn etmek için, bâzı perdelere muhtelif değiştirme işaretleri koymak îcâbeder. Meselâ dügâh (la) perdesinde bulunan hüseynî beşlisinin yegâne ârızası "si" koma bemolü'dür; bu beşliyi hüseynî aşîran (mi) perdesine nakledecek olursak, si bekarlaşır. 4. sertleştirme, pekiştirme. 5. tas. eski esnaf teşkilatı kuruluşlarında ahiliğe, sanata bağlılığını göstermek üzere sarındığı kuşak.

şedd-i arabân (bkz: şedarabân).

Şeddâd (a.i.) Yemen'de Ad kavminin hükümdarı, [büyük binalarla ve bu arada Cennete benzetmek arzusuyla yaptırdığı "irem bağı" ile ün almıştır. Bu bağdaki köşke girmek nasîbolmadan Tanrı gazabına uğrayarak hepsi yer ile bir olmuştur].

şeddâdî (a.s.) çok büyük ve sağlam [yapı].

şeddâd-âne (a.f.zf.) Şeddâd'ınki gibi, o yolda yapılmış [en çok, büyük, sağlam yapılar hakkında kullanılır].

şedde (a.i.) gr. Arapçada ve Farsçada iki defa okunması îcâbeden bir harfin üzerine konulan işaret cerr, bürrân.. gibi. (') işareti.

şedîd, şedîde (a.s. şiddet'den c. şidâd) şiddetli, sert, katı; sıkı.

Zârûret-i şedîde şiddetli, sıkı ihtiyaç.

şedîde (A.i. şiddet'den. c. şedâid) belâ, musibet, büyük sıkıntı.

şef' (a.s.) 1. çift [tek'in zıddı]. (Kur'ân tâbirlerindendir). 2. ince. [Bârîk şef nükteleri cem' edip Nedîm / Nâzende şâhid-i sühane perçem eyleriz. (Nedim)]

şefâat (a.i.) birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık.

şefâfet (o.i.) şeffaflık, şeffaf olma, saydamlık.

şefâkat (a.i.c. eşfâk) 1. şefkat, acıyarak ve esirgeyerek sevme. 2. kadın adı olup "şefkat" şeklinde kullanılır.

şefakat-ı nişân-ı hümâyûnî ikinci Sultan Hamîd'in kadınlara verilmek üzere çıkarttığı nişan.

şefakat-ı ubüvvet babalık şefkati.

şefakat-nisâr (a.f.b.s.) şefkat saçan, şefkat dağıtan.

şefe (a.i.c. şefevât, şifâh) 1. dudak, (bkz: leb).

Bint-üş-şefe (dudağın kızı) söz, lâkırdı.

Şakk-ı şefe ağız açmak, lâkırdı etmek.

Hurûf-i şefe (dudak harfleri) b, p, f, m, v harfleri.

şefe-i hevâmm zool. böceklerin üst dudağı fr. labre.

şefe-i süflâ anat. altdudak.

şefet-ül-erneb tavşan dudağı denilen ve yukardan aşağıya kadar yırtık olan dudak. 2. kenar.

şefef (a.i.) yaradılışı kötü olan kimse.

şefetân (a.i.c.) iki dudak, alt ve üst dudak, (bkz: şefeteyn).

şefeteyn (a.i.c.) iki dudak. (bkz: şefetân).

şefevât (a.i. şefe'nin c.) 1. dudaklar. 2. kenarlar.

şefevî, şefeviyye (a.s.) dudağa mensup, dudakla ilgili.

Hurûf-i şefeviyye (dudak harfleri) b, p, f, m, v.

şefevî sâmit gr. dudaksal, dudak sessizi, fr. labiale.

şefeviyye (a.i.) bot. ballıbabagiller.

Tarihvemedeniyet.org

şeffâf (a.s.) saydam, içinden, bakışın ve ışığın geçmesine manî olmayan cisim.
Nîm şeffâf yarı şeffaf, yarı saydam.
şefi' (A.s. şefâat'den. c. şüfeâ) 1. şefaat eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden. (bkz: şâfi'). 2. huk. şüf'a hakkı sahibi.
şefî-i câr fık. bitişik komşu evinin satılmasından dolayı aynı para ile bu evi satın alma hakkı üstünlüğüne mâlik olan kimse.
şefî-i müznibîn, -i rûz-i cezâ (kıyamet günü günahlılarının şefaatçisi) Hz. Muhammed.
şefî-i ümmet Müslümanların suçunun bağışlanması için aracılık eden, mec. Hz. Muhammed.
şefî-ül-müznibîn (günahların bağışlatıcısı) Hz. Muhammed.
şefî-ül-ümem, şefî-ül-verâ (ümmetlere, Müslümanlara şefaat edecek olan) Hz. Muhammed.
şefîf, şefîfe (a.s.) (bkz: şeffâf).
şefîk (a.s. şefakat'den) 1. şefkatli, merhametli, acıyıcı, esirgeyici. 2. i. erkek adı.
[müen. "şefîka" kadın adı olarak kullanılır].
şefkat (a.i.). (bkz. şefakat).
şefakat-kârâne (a.f.b.zf.) şefkat göstererek, merhamet ederek, acıyarak.
şefkatlü (a.t.s.) babalar hakkında kullanılan ünvan.
şeft-âlû (f.b.i.) 1. "semiz erik" şeftali. 2. mec. öpücük, (bkz. bûse).
şegab (a.s.) fitne uyandıran.
şegaf ("ga" uzun okunur, a.i.) hek. kalb zarı.
İltihâb-ı şegaf kalb zarı iltihabı.
şegaf-ı dâhilî-i kalb anat. iç yürek zarı.
şegaf-ı hâricî-i kalb anat. dış yürek zarı.
şegaf (a.i.) delicesine sevme.
şegaf-dâr (a.f.b.s.) delirtici.
şegafî ("ga" uzun okunur, a.s.) kalb zarına ait, bununla ilgili.
şegal ("ga" uzun okunur, f.i.) çakal. (bkz. şegâl, va').
şegâl (f.i.) çakal, (bkz: şegal).
şeh (f.i.). (bkz: şâh).
şehâ (f.n.) ey şah! ey pâdişâh!
şehâdet (a.i.). (bkz: şahâdet).
şehâmet (a.i.) 1. zekâ ve akıllılıkla beraber olan cesaret, yiğitlik. 2. îrân şahının bir unvanı.
şehâmet-lü îrân şahının lâkabı.
şehbâ' (a.s.) 1. kır, akçıl [at donlarından olup "eşheb'in" müennesidir]. 2. Haleb şehri.
Haleb-üş-şehbâ [uzakdan kırçıl görünen] Haleb.
şeh-bâl (f.b.i.) 1. kuş kanadının en uzun tüyü. (bkz: şâh-bâl). 2. Hüseyin Saadettin tarafından istanbul'da yayımlanmış onbeş günlük bir gazete. 3. i. kadın adı.
şeh-bâz (f.b.i. ve s.) (bkz. şâh-bâz).
şeh-bender (f.b.i.) 1. konsolos. 2. tar. Mahmut II. zamanında, Osmanlı imparatorluğu içinde yerli Müslüman tüccarların korunması bakımından aralarında çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlığı gidermekle görevli bulunan kimse, [bu mânâdaki şehbender adı ikinci Meşrutiyet'ten sonra kaldırılmıştır].

şeh-bender-hâne	(f.b.i.) şehbenderlik, konsolosluk, konsoloshane.
şeh-beyt	(f.a.b.i.) ed. (bkz: şâh-beyt).
şehd	(A.i.c. şihâd) 1. bal. (bkz: asel). 2. gümeç balı.
şehd-âb, şehd-âbe	(a.f.b. i.) bal şerbeti.
şehd-âmîz	(a.f.b.s.) 1. bal ile karışık. 2. içinde bal varmış gibi tatlı.
şeh-dâne	(A.b.i.). (bkz. şâh-dâne[1,2]).
şeh-dânec	(a.b.i.). (bkz. şâhdâne[1,2], şeh-dâne).
şehd-hân	(A.b.i.) bal sofrası.
şehd-kâm	(a.f.b.s.) tadı damağında kalmış.
şehen-şâh, şehen-şeh	(f.b.i.). (bkz. şâhen-şâh).
şehevât	(a.i. şehvet'in c.) şehvetler, nefis düşkünlükleri, aşırı istekler, (bkz: şeh-vât).
şehevât-ı nefsâniyye	nefis düşkünlükleri.
şehevî	(a.s.) şehvetli, kösnül.
şehîd	(a.s. ve i. şehâdet'den. c. şühedâ). 1. dîn veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse; savaşta ölen.
şehîd-i hancer-i nıüjgân	hançere benzeyen kirpiklerin şehîdi.
şehîd-i hükmî	huk. yangında yanarak, suda boğularak veya herhangi bir ilmî araştırmada veya hastalık sırasında hayatını kaybeden Müslüman kimse.
şehîd-i Kerbelâ	(Kerbelâ şehîdi) Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin.
şehîde	(a.s. ve i.) ["şehîd" in müen.]. (bkz: şehîd).
şehîk	(A.i. şehka'dan) 1. nefesi içeri alırken seslenme; hıçkırık. 2. soluk alma.
şehîk-i tenhâyî	yalnızlık nefesi.
şehîm	(a.s. şehâmet'den) şehâmetli, akıllı ve kurnaz yiğit. [müen. şehîme"].
şehîr	(a.s. şöhret'den) namlı, ünlü. (bkz: meşhur, nâm-dâr).
şehîre	(a.s. şöhret'den) ["şehîr" in müen.]. (bkz: şehîr).
şehiyy, şehiyye	(a.s. şehvet'den) iştahlandıran, isteklendiren.
Et'ıma-i şehiyye	iştah uyandıran yemekler.
şehka	(a.i.) hıçkırık, keskin çığlık.
şehka-i bükâ	ağlama hıçkırığı.
şeh-kâr	(f.b.s.) üstün eser, fr. chef d'eeuvres. (bkz. şâh-eser).
şehlâ'	(a.i.) 1. ela göz, koyu mavi göz. 2. s. ela gözlü [kadın]. 3. tatlı şaşı. ["eşhel"in müennesi].
Ayn-ı şehlâ, Çeşm-i şehlâ	ela göz veya tatlı şaşı bakan göz.
şeh-levend	(F.b.s.) boylu boslu, şen, güzel genç.
şeh-levendâne	(F.b.zf.) boylu boslu, güzel gençlere yakışır yolda.
şehm	(A.s.) 1. becerikli, anlayışlı, zekî. 2. cesur, kahraman, yiğit.
şeh-nâme	(f.b.i.) Osmanlı târihine ait muharebelerin evvelâ manzum, sonra manzum ve mensur olarak karışık yazılmışı, (bkz: şâh-nâme).
şehnâz	(F.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarındandır. Çok güzel ve karakteristik bir makam olup, hicazkârın daha yumuşağı ve nazlısı, masal edasına çok müsait bir nev'idir. Eskiden pek çok kullanılmıştır; son zamanlarda orta derecede kullanılmıştır. Şehnaz, uzzal veya

Tarihvemedeniyet.org

hicaz veya hümâyûn makamına, hüseynî aşîran (mi) perdesine göçürülmüş bir hümâyûn ilâvesinden mürekkeptir. Uzzal veya hicaz veya hümâyûn ile dügâh (la) perdesinde kalır (bu perde, hüseynî aşîran'da hümâyûn'un da güçlüsüdür). Güçlüler, birinci derecede -hümâyûn ile hicâz'ın güçlüleri olan- neva (re), ikinci derecede de -uzzal'ın güçlüsü ve hüseynî aşîran'da hümâyunun durağı olan- hüseynî (mi) perdeleridir. Karışık ve fakat daha çok inici bir seyri vardır (ve muhayyer perdesini çok kullanır). Donanımına "si" bakıyye bemolü, "fa" koma diyezi, "do" ve "sol" bakıyye diyezleri konulur, (ikinci ve dördüncü arızaları hüseynî aşîranda hümâyûn içindir; diğer ikisi de hümâyûnun arızalandır). Eğer uzzal veya hicaz kullanılmışsa "fa" bakıyye diyezi ("fa" bekardan sonra) ve "sol" bekar yapılır.

şehnâz-ısfahan — müz. Hızır bin Abdullah'ın edvarına göre (XV. yüzyılın ilk yarısı) şehnaz âvâzesine ısfahan makamını ekleyerek elde edilen terkip.

şehnâz-büzürk — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

şehnâz-hâverân — (f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Tahmînen bir, bir buçuk asır veya daha evvel terkîbedilmiştir. Dellâl zâde'nin ilâhisi, Musullu Hafız Osman Efendi'nin ilâhîsi makama misâldir. Şehnaz ile ırak makamlarından mürekkeptir. Irak ile ırak perdesinde kalır.

şehnaz-hicâz — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

şehnaz-hüseynî — (F.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

şehnaz-ırâk — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

şehnaz-kûçek — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

şehnaz-nevâ — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

şehnaz-pûselik — (f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir makamıdır. Makamın 2 çeşidi vardır; birinci çeşidi basit, ikincisi mürekkeptir. Basit olanı 2 numaralı basit makamımız pûselik'in inici şeklinden ibarettir. Pûselik'de olduğu üzere, pûselik beşlisi ile hicaz dörtlüsünden ibarettir. Güçlüsü -beşli ile dörtlünün birleştiği beşinci derece bulunan- hüseynî (mi) perdesidir. inici bir şekilde seyrederek dügâh (la) perdesinde kalır. Muhayyer perdesi çok mühimdir. Donanımı -la mineur gibi- beş olup yedeninin sol bakıyye diyezi nota içerisinde kullanılır. Niseb-i şerîfe'den 9 una (hepsine) mâlik olmakla dizisi mülayimdir. Orta sekizlisindeki sesleri -tîzden peşte doğru olmak üzere- şöyledir muhayyer nîm şehnaz, acem, hüseynî; neva, çargâh, pûselik ve dügâh. İkinci (mürekkep) şekli ise, şehnaz ile pûselik beşlisinden ibarettir. Bu beşli ile dügâh (la) perdesinde durur. Güçlüler birinci derece -şehnâz'ın birinci güçlüsü olan- neva (re), ikinci derecede de -

Tarihvemedeniyet.org

	şehnazın ikinci güçlüsü ve pûselik beşlisinin en tîz sesi olan-hüseynî (mi) perdeleridir. Muhayyer perdesi, çok mühimdir, inici olarak seyreder. Donanımına şehnâz'ın "si" bakıyye bemolü, "fa" koma diyezi, "sol" ve "do" bakıyye diyezleri konulur (gene şehnaz için eğer îcâbederse "fa" bekar ve "fa" bakıyye diyezi, "sol" bekar kullanılır). Pûselik beşlisi için "si" bekar, "do" bekar yapılır).
şehnaz-râst	(F.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamhanımıza kalmış nümunesi yoktur.
şehnaz-rehâvî	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur [aslı "şehnaz-ruhâvî" dir].
şehnaz-uşşâk	(F.a.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
şehnaz-zengüle	(f.b.i.) müz.Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
şeh-nişîn	(F.b.i.) pencere çıkması, balkon, (bkz: şâh-nişîn).
şehn-şâh	(F.b.i.). (bkz: şâhen-şâh).
şeh-per	(f.b.i.) kuş kanadının en uzun tüyü. (bkz. şâh-bâl, şâh-per).
şehr	(A.i.c. eşhür, şühûr) 1. yeni av. (bkz. hilâl). 2. ay, otuz günlük zaman.
şehr-i ramazân	ramazan ayı.
şehr	(F.i.) şehir, büyük belde, büyük kent, il.
şehr-emâneti	belediye.
şehr-emîni	belediye reisi.
şeh-râh	(f.b.i.). (bkz. şâh-râh).
şeh-râh-ı terakkî	terakkinin, ilerilemeninbüyük yolu.
şehr-ârâ	(f.b.s.) şehri süsleyen, şehre süs veren.
şehr-âşûb	(f.b.s.) şehri fesada veren.
şehr-âyîn	(f.b.i.) donanma, şenlik.
şehr-bân	(f.b.i.) şehre bakan, şehir bekçisi.
şeh-reg	(f.b.i.). (bkz. şâh-reg).
şehr-engîz	(f.b.s.) "şehir karıştıran" ed. bir yerin tabîî ve sosyal özelliklerinden bahseden bir nazım türü [çoğunlukla bu çeşit eserler, sosyal hayat bakımından bir takım dedikodulara sebebiyet verecek mâhiyette idi; XVI. asır şâirlerimizden Fakîrî'nin şehrengîzi göze çarpar].
şehrî, şehriyye	(a.s.) aylık, aya mensup, ayla ilgili.
şehriyye-i dekâkîn	temettü' (kazanç) vergisi.
şehrî	(f.s.) 1. şehirli 2. istanbullu, istanbul'da doğup büyüme. 3. mec. ince, kibar.
şehr-i nâz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
şehrîr	(f.i.) 1. takvim. 2. iran'da 6. ayın adı. 3. her Iran ayının 4. günü.
şehr-istân	(F.b.i.) büyük şehir.
şeh-rûd	(f.b.i.) büyük çay, nehir.
şehr-yâr	(f.b.i.c. şehr-yârân) pâdişâh, hükümdar.
şehr-yârân	(f.b.i. şehr-yâr'ın c.) hükümdarlar, pâdişâhlar.
şehr-yârâne	(f.zf.) hükümdara, pâdişâha yakışacak surette.

Tarihvemedeniyet.org

şehr-yârî	(f.b.s.) 1. hükümdara, pâdişâha mahsus, hükümdarla, pâdişâhla ilgili. 2. şehriyarlık, hükümdarlık, padişahlık.
şeh-süvâr	(f.b.s.). (bkz. şâh-süvâr).
şeh-süvâr-ı mülk-i saâdet	saadet ülkesinin ünlü binicisi.
şeh-tâne	(F.b.i.). (bkz. şâh-dâne).
şeh-tere	(f.b.i.). (bkz. şah-tere).
şehtiye	(i.) brik nevinden iki direkli beğlik (devlete ait) gemi.
şehvanî	(a.s.) 1. şehvete mensup, şehvetle ilgili. 2. şehvete çok düşkün olan [kimse].
şehvâniyye	(a.s.) ["şehvânî"nin müen.]. (bkz: şehvanî).
şehvâniyyet	(a.i.) şehvetlilik, şehvetli olma hâli, kösnülük.
şeh-vâr	(F.b.s.). (bkz. şâh-vâr).
şehvât	(A.i. şehvet'in c.) şehvetler, nefis düşkünlükleri, aşın istekler, (bkz: şehevât).
şehvet	(A.i.c. şehvât) 1. aşın istek. 2. nefis. 3. *cinsel istek.
şehvet-engîz	(A.f.b.s.) şehvet, istek, iştiha uyandıran.
şehvet-perest	(a.f.b.s.) şehvetine, nefsine çok düşkün [kimse].
şeh-zâde	(f.b.i.c. şeh-zâdegân) hükümdar oğlu, prens, (bkz: şâh-zâde).
şeh-zâdegân	(F.b.i. şeh-zâde'nin c.) şehzadeler, pâdişâh, hükümdar oğullan, prensler.
şek	(A.i.) . (bkz. şekk).
şeka'	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk. 2. rezillik, alçaklık, (bkz: denâet).
şekâim	(a.i. şekîme'nin c.) şekîmeler.
şekavet	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk. 2. eşkıyalık, haydutluk.
şekavet-pîşe	(a.f.b.s.) eşkıyalığa alışmış.
şeker	(f.i.) şeker (nazımda "şekker" şekli de kullanılır).
Şîr ü şekker	(sütle şeker) senli benli halde olan; uygun, (bkz: mûnis, muvâfık).
şeker-âb	(f.b.s.) dostluk arasına giren soğukluk, kırgınlık [şekerle su gibi uyuşamazlık]. (bkz. şeker-reng^2) .
şeker-âvîz	(f.b.s.) hoş, güzel, zarif [şey].
şeker-bâr	(f.b.s.) şeker yağdıran, etrafa şeker saçarcasına tatlı.
Hande-i şeker-bâr	tatlı gülüş.
şeker-dehân	(f.b.s.) şeker sözlü, tatlı dilli, (bkz: şeker-güftâr).
şeker-güftâr	(f.b.s.) sözü şeker gibi tatlı olan.
şeker-güzâr	(f.b.s.) teşekkür eden, iyilik bilen.
şeker-güzârî	(f.b.i.) teşekkür etme, iyilik bilme.
şeker-hâb	(f.b.i.) otururken gelen tatlı uyku. (bkz. nüâs, sinne).
şeker-hand, şeker-hande	(f.b.s.) sevgilinin tatlı tatlı gülüşü.[zıddı "zehr-hand"].
şekerî	(f.s.) şekere ait, şekerle ilgili.
şekerîn	(F.s.) şekerli, tatlı.
şeker-istân	(f.b.i.) şeker kamışı tarlası.
şeker-kand	(F.b.i.) nebat şekeri.
şeker-leb	(f.b.s.) 1. dudağı şeker gibi tatlı. 2. tatlı dudaklı, tatlı sözlü.
şeker-pâre	(F.b.i.) 1. çok şekerli ve tatlı olan bir kayısı nev'i. 2. bir çeşit nakış.
şeker-reng	(f.b.s.) 1. sarıya çalar beyaz [renk]. 2. araları açık, bozuşuk, bozuk, pek yolunda olmayan [ahbaplık], (bkz. şeker-âb).

şeker-rîz (f.b.s.) 1. şeker saçan, pek tatlı. 2. sevinçten gelen gözyaşı.
şeker-şiken (F.b.s.) tatlı konuşan, tatlı söz söyleyen.
şekevât (a.i. şekve'nin c.) şikâyetler, sızıltılar, (bkz: şikâ).
şekîb (b.) 1. sabır, tahammül, (bkz: sabr).
Nâ şekîb sabırsız. 2. erkek adı. [aslı "şikîb" dir].
şekîbâ (F.s.) sabırlı, (bkz: mütehammil, sâbır, sabûr, şekî-bende). [aslı "şikîbâ"dır].
şekîbâi (f.i.) sabırlılık. [aslı "şikîbâî" dir].
şekîbende (f.s.). (bkz. şekîbâ). [aslı "şikîbende" dir].
şekîme (A.i.c. şekâim) 1. dayanma, (bkz: mukavemet). 2. gem. (bkz: licâm).
Kaviyy-üş-şekîme, Şedîd-üş-şekîmeçok mukavemeti, dayanması olan.
şekk (a.i.c. şükûk) şüphe, zan, tereddüt, (bkz: gümân, reyb, şübhe, zann, zu'm).
Bilâ-şek, Bî-şek şüphesiz.
Yevm-üş-şekk hilâlin görülmemesi sebebiyle şâban'ın otuzuncu günü mü, yoksa ramazanın birinci günü mü olduğunda tereddüt hâsıl olan gün.
şekkâz (a.i.) huk. cinsel ilişki sırasında duhûlden evvel boşalan kimse.
şekkerîn (f.s.) tatlı, şekerli.
şekkî, şekkiyye (a.s.) şüpheye ait, şüphe ile ilgili.
şekl (a.i.c. eşkâl) 1. şekil, biçim, kılık, (bkz: hey'et, sûret). 2. resim, plân, taslak. 3. türlü, cins, nevi, çeşit. 4. çehre, beniz. 5. ed. bir manzumenin mısraları sayısına ve kafiyeleri sırasına göre aldığı biçim. 6. hal, durum.
şeklen (A.zf.) şekilce, şekil bakımından.
şeklî (a.s.) şekle mensup, şekille ilgili.
şekliyyât (a.i.) leng. şekil bilgisi, fr. morphologie.
şekliyye (A.i.) fels. şekilcilik, fr. formalisme.
şekm (a.i.) 1. sertlik. 2. güç. 3. kuvvet.
şekûr (A.s. ve i.) 1. Allah'ın 99 adından biri. 2. çok şükreden.
şekvâ (a.i.) şikâyet, sızıltı, hoşnutsuzluk, (bkz: şekve).
şekvâ-eser (a.b.i.) şikâyetçi, şikâyet uyandıran.
şekve (A.i.c. şikâ, şekevât) (bkz: şekvâ).
şekve-kâr (A.f.b.s.) şikâyet eden. (bkz: şâkî).
şekve-rîz (A.f.b.s.) şikâyet saçan, sızıltı yayan.
şekve-tırâz (f.b.s.) şikâyet donatan.
şelâcim (a.i. şelcem'in c.) şalgamlar.
şelâle (a.i.c. şelâlât) 1. çağlayan. 2. coğr. jeol. çavlan, (bkz: şellâle).
şelcem (A.i.c. şelâcim) şalgam.
şelel (a.i.) 1. (bkz: şell). 2. biy. vücuttaki renkli lekeler. 3. iskorbüt. 4. hek. sarı benek, gözde ağtabakanın en hassas noktası.
şelel-i asfer biy. sarı benek.
şelel-i intâşiyye bot. çimlenme beneği.
şelel-i sem'î anat. işitme beneği.
şeleng (f.i.) oyuncunun, soytarıların sıçramaları, perende atmaları ve ayakları kıçlarını döve döve koşarak idman yapmaları.
şelgam (f.i.) şalgam.
şell (a.i.) çolaklık, elin, kolun eğri oluşu.
şellâlât (a.i. şellâle'nin c.) büyük çağlayanlar.

şellâle	(a.i.c. şellâlât) büyük çağlayan.
şelvâr	(f.i.) şalvar.
şelvâr-bend	(f.b.i.) uçkur.
Şelyâk	(a.h.i.) astr. Lyra burcu, lât. Lyrae; fr. la Lyre. [Herkül burcunun yanındadır].
şem	(a.i.) . (bkz. şemm).
şem'	(A.i.c. şümû') 1. balmumu. 2. mum.
şem'-i asel	bal mumu.
şem'-i cihân-efrûz	(dünyâyı aydınlatan mum) güzel sevgili.
şem'-i efrûhte	yanan mum.
şem'-i ikbâl	talih, şans ışığı.
şem'-i İlâhî	(ilâhî mum) mec. Kur'an-ı Kerîm, (bkz: Fürkan, Hûda, Hitâb, Kitâb, Mushaf, Necm, Nur, Zikr).
şem'-i kâfûr	kâfurdan yapılan beyaz mum.
şem'-i külbe-i ahzân	hüzünler kulübesinin mumu; mec. Hz. Yusuf.
şem'-i küşte	söndürülmüş mum.
şem'-i meclis-ârâ	meclisi süsleyen, meclise zevk veren mum; mec. topluluğa neşe veren güzel.
şem'-i mezâr	mezar başında yakılan mum.
şem'-i şam-efrûz	geceyi aydınlatan güzel.
şem'-i şeb-ârâ	(geceyi süsleyen ışık) mec. güzel; sevgili.
şem'-i şeb-istân	gece mumu, gece kandili.
şem'a	(a.i.) mumlu fitil, muma batırılmış fitil.
şem'a-ger	(a.f.b.i.) mumcu, mum yapan kimse.
şem'a-gerân	(a.f.b.i. şem'a-ger'in c.) mum yapıcılar, mum yapanlar, mumcular.
şem'a-gerân-ı hâssa	tar. Osmanlı sarayında mum yapan görevliler.
şemâil	(a.i. şimâl'in c.) 1. huylar, tabîatler, ahlâklar. 2. tas. güzelliğin ve büyüklüğün bir araya gelmesi.
şemâil-i şerîfe	Hz. Muhammed'in mübarek tavırları.
şemâil-nâme	(a.f.b.i.) bir kimsenin dıştan görünüşündeki özellikleri anlatan eser.
şemâim	(a.i. şemîme'nin c.) kokular, (bkz: revâyih).
şemârîh	(a.i. şimrâh'ın c.) 1. hurma veya üzüm budakları, salkımları. 2. dağ tepeleri.
şemâte	(a.i.) şamata, gürültü, patırtı.
şemâtet	(a.i.) birinin kötü durumda olmasına veya düşmesine sevinme.
şem'dân	(A.f.b.i.) şamdan.
şem-dânî	(a.f.b.i.) şamdancı.
şemelât	(a.i. şemle'nin c.) Arapların baş örtüleri; kıldan yapılmış örtüler; sarıklar.
şem'î	(a.s.) 1. şem'a, ışığa mensup, ışıkla, mumla ilgili. 2. mum yapan veya satan kimse. 3. i. şâir; Hafız Dîvânı'nın şârihi. 4. erkek adı.
şemîm	(a.s. şemm'den) güzel kokan, güzel kokulu; güzel koku.
şemîm-i cibâl	dağların kokusu.
şemîm-i kâkül	kâkülün kokusu.
şemîme	(a.i.c. şemâim) güzel kokulu şey. (bkz. nefha, râyiha).
şeml	(a.i.) 1. örtme, bürüme; kavrama, içine alma. 2. topluluk, insan yığını.

Tarihvemedeniyet.org

şemle	(a.i.c. şemelât) Arapların baş örtüsü; kıldan yapılmış örtü; sarık.
şemm	(a.i.) koklama, koklanma, koku alma.
Hiss-i şemm	koku duyma hassası.
şemmâmât	(a.i. şemmâme'nin c.) şamamalar.
şemmâme	(a.i.c. şemmâmât) şamama, yenmeyen kokulu bir cins kavun.
şemmâs	(a.i.) 1. başının tepesi tıraşlı olan bir papaz sınıfı. 2. kilise kandilcisi.
şemme	(a.i.) 1. bir kere koklama. 2. pek az şey.
şemmî	(a.s.) 1. koklamaya ait, koklama ile ilgili. 2. koku alan.
şems	(a.i.c. şumûs) 1. Güneş, (bkz: Âftâb, Horşîd, Mihr).
Gurûb-i Şems	Güneşin batması.
Tulû-i Şems	Güneşin doğması.
ke-ş-şems fî vasat-in-nehâr	gün ortasındaki güneş gibi meydanda, gün gibi âşikâr ve sarih, apaçık, besbelli.
Şems ü Kamer	Güneşle Ay.
şems-i asr	ikindi güneşi.
şems-i dırahşân	parlak güneş.
şems-i fürûzân	parlak güneş.
şems-i hakikat	hakikat güneşi.
şems-i münîr	parlak güneş.
şems- rahşân	parlak güneş. 2. müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
şems-i cemâl	müz. anonim bir edvâr-ı ilm-i mûsikîde tanımlanan makam. 3. tas. bir ışık kaynağı olarak görünüş alanına çıkan Allah'ın adı.
şems-âbâd	(a.f.b.s.) günlük güneşlik [yer].
şemse	(a.i.) 1. Güneş şeklinde yapılan işleme resim. 2. yazma kitapların başına yapılan süs; cildin orta kısmında bulunan beyzî süsleme.
Şemseddin Sâmi	(a.h.i.) 1850 yılında Rumeli'de "Fraşeri" kasabasında doğmuştur. Babasının adı Hâlid'dir. Merhum büyük bir dil âlimi idi. Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca ve biraz da İtalyanca bilirdi, ilk eseri "Muhtasar Târih-i Fransa" adlı bir tercümedir. 1872 de "Taaşşuk-ı Tal'at ve Fıtnat" adlı büyük hikâyesini yazdı. Sonra "Gâve", "Beşâ" piyeslerini, "Hafta" ve "Aile" mecmualarını neşretti. Onun en büyük hizmeti, altı ciltlik "Kamûs-ül-a'lâm"ı, "Kamûs-i Türkî"si, Fransızcadan Türkçeye, Türkçeden Fransızcaya olan kamusları iledir. (d. 1850 - ö. 1904).
şemseli	g. s. ortasında beyzî (oval) bir göbek bulunan halı.
şemsî	(a.s.) 1. Güneşe ait, Güneşle ilgili. 2. i. erkek adı.
şemsiyye	(a.i. şems'den) 1. şemsiye. 2.s. Güneşle ilgili.
Hurûf-ı şemsiyye	(bkz: hurûf).
Manzûme-i şemsiyye	astr. Güneş sistemi. [Utârid (Merkür), Zühre (Venüs), Arz, Merih (Mars), Müşteri (Jüpiter), Zuhal (Satürn), Uranüs, Neptün, Plüton]. 3. tas. halvetiyye tarikatı kollarından biri olup kurucusu Sivaslı Şeyh Şemseddin (öl. 1598) dir. 4. s. ["şemsî" nin müen.]. (bkz: şemsî). 5. i. zool. günsüler, fr. heliozoaires.

şems-pâre	(a.f.b.i.) 1. Güneş parçası. 2. mec. çok parlak.
şems-siper	(f.b.i.) 1. Güneşten korunmak üzere başa giyilen en çok beyaz bezden yapılan başlık. 2. şapka siperi.
şems-üd-dîn	(a.b.i.) 1. dînin güneşi. 2. erkek adı. [yanlış olarak "şemsettin" şekli yaygındır].
Şems-ül-Hakayık	(hakikatler güneşi) Hz. Mevlânâ'nın dîvânı (bkz: Dîvân-ı Kebîr).
şems-ül-mekâtîb	(mekteplerin Güneşi) istanbul'da, Ortaköyde bulunan bir mektep (okul).
şemşîr	(f.i.) kılıç, (bkz: seyf, tîg).
şemşîr-i Hindî	Hindistan'da çelikten yapılan makbul bir kılıç.
şemşîr-i tâb-dâr	parlak kılıç.
şemşîr-i zulm	zulüm kılıcı.
şemşîr-bâz	(f.b.i.) kılıçla oynayan, kılıçla oyunlar yapan, iyi kılıç kullanan kimse.
şemşîr-be-dest	(F.b.s.) elinde kılıç tutan.
şemşîr-ger	(F.b.i.c. şemşîr-gerân) kılıççı.
şemşîr-gerân	(f.i. şemşîr-ger'in c.) 1. kılıççılar. 2. tar. sarayın kılıççıları.
şemşîr-zen	(f.b.s.) kılıçla vuran, kılıç çeken.
şemyâne	(f.i.) gölgelik, (bkz: sâyebân[1]).
şe'n	(a.i.c. şiân, şüûn) 1. iş. (bkz: fi'l, kâr). 2. yeni iş, yeni çıkan hal, hâdise.
şen	(f.i.) 1. naz ve eda. 2. göze ve gönüle hoş görünen hal. 3. s. ferahlı, sevinçli. 4. kendir. 5. s. bayındır, (bkz. ma'mûr).
şen	(a.i.c. eşnân), (bkz: şem).
şenâat	(A.i.) kötülük, fenalık, (bkz: habâset).
şenâr	(A.i.) büyük utanç, ayıp.
şenâyi'	(A.i. şenîa'nın c.) kötü işler, ayıp işler, yakışıksız hareketler, [aslı "şenâi[1]" dir].
şenbih	(F.i.) 1. gün. 2. cumartesi.
Çe-hâr-şenbih	Çarşanba.
Dü-şenbih	pazartesi.
Penc-şenbih	perşenbe.
Se-şenbih	salı.
Yek-şenbih	pazar.
şeng	(F.i.) 1. haydut, eşkıya, (bkz: şâkî). 2. s. neşeli, kıvrak.
şengare, şengaret	(a.i.) kötü huyluluk.
şengerf	(F.i.) zincifre denilen boya.
şe'nî	(a.s.) fels. gerçek, fr. reel.
şenî'	(A.s. şenâat'den) fena, kötü, ayıp, utanılacak.
Fi'I-i şenî'	(bkz: zina), [müen. "şenîa"].
şenîa	(a.i.c. şenâyi') kötü iş, ayıp iş, yakışıksız iş.
şe'niyyet	(A.i.) fels. gerçek, gerçeklik, fr. realite.
şenn	(a.i.c. eşnân) şaraba su karıştırma.
şennâr	(a.i.c. şenâir) ayıp; utanç; kötülük.
şenşene	(A.i.) âdet; usûl.
şenşene-i azamet ve ikbâl	ikbal ve azamet âdeti.
şer	(a.s. ve i.c. eşrâr) . (bkz: şerr).
şer	(a.i.c. şürûr). (bkz: şerr).

Tarihvemedeniyet.org

şer'	(a.i.) Allah'ın emri, âyet, hadîs, icmâ-i ümmet ve kıyâs-ı fukahâ esasları üzerine kurulmuş olan din kaideleri, (bkz: şerîat).
Hâkim-üş-şer'	şer'iye mahkemesi reisi, kadı.
şer'-i şerîf	islâm şerîatı.
şerâb	(a.i.). (bkz. şarâb[2]).
şerâfe	(a.i.). (bkz. şerâfet).
şerâfet	(a.i.) 1. şerefli olma, şereflilik. 2. kişizâdelik, soydanlık. 3. şeriflik, îmam Hasan vasıtasıyla Hz. Muhammed soyundan gelme, (bkz: siyâdet).
şerâfet-i Mekke-i Mükerreme	Mekke şerifliği.
şerâif	(a.i. şerîfe'nin c.) mutlular, kutlular.
şerâih	(a.i. şerîha'nın c.) et dilimleri; vücuttan kopmayarak ayrılmış olan et parçaları.
şerâir	(a.i. şerire'nin c.) kıvılcımlar.
şerâit	(a.i. şart ve şarîta'mn c.) şartlar, [aslında "şarîta" nın c. olmakla beraber ancak mânâca büyük bir fark olmadığından bizde "şart"ın c. olarak da kullanılır].
şerâit-i istibdâl	huk. [eskiden] vakfiyede öngörülmediği halde, vâkıfın şartlarının değiştirilmesini gerektiren durumlar; istibdâl tasarrufunu inşâ için aranan kayıt ve şartlardır ki vakıf akarın intifa edilemez bir hâle gelmesi, tamiri için gailenin bulunmaması, hâkimin izni, ülülemr'in emri, bedel alınacak milk akarın mahal ve mevkiinin vakıf akarın mahal ve mevkiinden şeref ve rağbetçe aşağı olmaması hallerinden ibarettir.
şerâit-i mevkîiyye	coğr. *konuş, bir yerin çevresi içindeki duruşu.
şerâit-i vakf	huk. vâkıfın vakıfnamede açıkladığı kurallar.
şerâket	(a.i.) 1. şeriklik, ortaklık. 2. arkadaşlık, (bkz: refâkat).
şer'an	(a.zf.) şeriatça şeriat hükmünce, şeriata uygun olarak.
şerâre	(a.i.c. şerer) kıvılcım.
şerâr, şerâre	(a.i.) 1. kıvılcım. 2. Muallim Naci'nin 1885'te basılmış bir şiir kitabı.
şerâre-i elektrîkiyye	f i z. müsbet (anot) ve menfî (katot) elektriğin birbirine değmesinden meydana gelen kıvılcım.
şerâre-figen	(f.b.s.) kıvılcım saçan.
şerâret	(a.i.) şerirlik, şer işleme, fenalık, kötülük.
şerâset	(a.i.) titizlik, huysuzluk; geçimsizlik.
şerâsîf	(a.i. şersûfun c.) anat. kaburga kemiklerinin ön taraf uçlarındaki kıkırdaklar.
şerat	(A.i.c. eşrât) 1. alâmet, nişan, iz, işaret. 2. bir şeyin en bayağısı, en aşağısı.
şerâyi'	(a.i. şerîat'ın c.) şeriatlar, şeriat hükümleri [aslı "şerâi[1]" dir].
şerâyîn	(a.i. şiryân'ın c.) anat. atardamarlar, f r. arteres.
şerâyîn-i harkafiyye	anat. harkafa denilen uyluk kemiğinin içinden ve dışından geçen kırmızı veya siyah kan damarları.
şerâyîn-i kilyevî	anat. böbreklere kan dağıtan damarlar.
şerâyîn-i masarıkıyye	anat. bağırsaklara kan dağıtan damarlar.
şerâyîn-i sübâtiyye	anat. şahdamarları, boynun iki tarafında kalbden kafaya çıkan iki kalın atardamar.
şerâzet	(a.i.) 1. çok sert ve kuru olma. 2. sertlik, kabalık, haşinlik.

şerâzim	(a.i. şirzime'nin c.) küçük, az olan topluluklar.
şerbet	(a.i. şürb'den) 1. şerbet, içilecek tatlı şey. 2. bardakla müshil olarak içilen ilâç. 3. bâzı maddelerin suda eritilmişi [suda eritilmiş çimento, suda eritilmiş gübre.. gibi].
şerbet-hâne	(a.f.b.i.) [Osmanlılar devrinde] meyhane.
şerc	(A.i.) anat. kıç, dübür, anus. [Arapçada "ferc" mânâsına da gelir].
şeref	(a.i.) 1. [ma'nen] büyüklük, yükseklik, ululuk. 2. övünme, (bkz: iftihar). 3. üstünlük, (bkz: mümtâziyyet). 4. erkek adı.
şeref-i ârızî, - -i izâfî	mevki ve rütbeden gelen büyüklük.
şeref-i hamîdî	müz. ser-müezzin Tevfik Bey'in terkîbederek II. Abdülhamid'e ithaf ettiği makam ki, ismi sonraları Dr. Suphi Ezgi tarafından "şeref-nümâ" olarak değiştirilmiştir, (bkz; şeref-nümâ).
şeref-i zâtî	kendi öz vasıflarından ve faziletlerinden doğan büyüklük.
şeref-üd-dîn	1) dînin şerefi; 2) dilimizde "şerâfettin" şeklinde erkek adı olarak kullanılır.
şeref-ül insân	XVI. asır bilginlerinden Bursalı Lâmiî Çelebi'nin Kanunî Sultan Süleyman adına kaleme aldığı eserdir, [insanların yaradılışta hayvanlardan her suretle üstün olduklarını belirtmek için yazılmıştır].
şeref-ül-mekân bi-limekân	mekânın şerefi mekîn (oturan) ile dir.
şeref-bahş, şeref-bahşa	(a.f.b.s.) şeref veren, şereflendiren.
şerefe	(a.i.c. şüref, şürefât, şürûfât) 1. yüksek bir yerin çıkıntısı. 2. minarede ezan okunan yer. (bkz: şürfe).
şeref-efzâ	(a.f.b.s.) şeref artıran, artırıcı.
şeref-hâh	(a.f.b.s.) şeref dileyen; onur sağlayan.
şerefiyye	(a.i.) bir yerin îmârıyla civarda bulunan mülklerin artan kıymeti gözönünde tutularak bunların sahiplerinden belediyece alınan vergi veya bu emlâkin arasından sokağa terk olunan yer.
şeref-nümâ	(a.f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Asıl adı "şeref-i hamîdî" olup Dr. Suphi Ezgi tarafından sonradan bu ad verilmiştir. Ser-müezzin Tevfik Bey tarafından II. Abdülhamid'in şerefine terkîbedîlmiştir. Hicaz ve aşîran'da beyâtî ile ye-gâh'da rast makamlarından mürekkeptir. Son makam ile yegâh perdesinde durur (bu perde, hicazın da güçlüsüdür). Güçlüleri, birinci derecede -hicazın durağı ve iki makamın da güçlüsü olan- dügâh (la), ikinci derecede de -yegâh'ın sekizlisi bulunan- neva (re) perdeleridir. Donanımına hicazın "si" bakıyye bemolü ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri konulur. Aşîranda beyâtî için "si" bekar ve "do" bekar (fa diyez müşterektir), yegâhda rast için de "si" bekar (diğer iki arıza müşterektir) nota içerisinde kullanılır. inici çıkıcı karışık bir şekilde seyreder.
şeref-pezîr	(a.f.b.s.) şeref ve îtibar bulan.
şeref-resân	(a.f.b.s.) şeref eriştirici, şeref eriştiren, ulaştıran.
şeref-rîz	(a.f.b.s.) şeref veren.
şeref-sâdır	(a.b.s.) şerefle çıkan [pâdişâh emri], ("olan" yardımcı fiili ile kullanılır).

Tarihvemedeniyet.org

şeref-sânih	(a.f.b.s.) şerefle hatırlanan [padişah emri], ("olan" yardımcı fiili ile kullanılır).
şeref-sudûr	(a.b.s.). (bkz. şeref-sâdır). ["eden" yardımcı fiili ile kullanılır].
şeref-sünûh	(a.f.b.s.). (bkz şeref-sânih). ["eden" yardımcı fiili ile kullanılır].
şeref-tevârüd	(a.b.s.). (bkz. şeref -vârid). ["eden" yardımcı fiili ile kullanılır].
şeref- vârid	(a.b.s.). şerefle gelen.["olan" yardımcı fiili ile kullanılır].
şeref-vâsıl	(a.b.s.) şerefle gelen.
şeref-vurûd	(a.b.s.). (bkz: şeref-vârid). ["eden" yardımcı fiili ile kullanılır].
şeref-vusûl	(a.b.s.). (bkz: şeref-vâsıl).
şeref-yâb	(a.f.b.s.) şeref bulan, şeref kazanan.
şeref-zâhir	(a.b.s.) şerefle çıkan, ["olan" yardımcı fiili ile kullanılır].
şeref-zuhûr	(a.b.s.). (bkz. şeref-zâhir). ["eden" yardımcı fiili ile kullanılır].
şereh	(a.i.) şiddetli hırs, tamahkârlık, açgözlülük.
şereng	(f.i.) zehir, (bkz: semm).
şerer	(a.i. şerâre ve şerere'nin c.) kıvılcımlar.
şerere	(a.i.c. şerer), (bkz: şerâre).
şerer-feşân	(a.f.b.s.) kıvılcım saçan.
şerer-nâk	(a.f.b.s.) kıvılcım saçan.
şer-gîr	(f.b.s.). (bkz. şerr-gîr).
şerh	(a.i.c. şürûh) 1. açma, ayırma. 2. açıklama, açımlama [bir ibareyi veya eseri-]. 3. bir kitabın ibaresini kelime kelime açıp îzah ederek yazılan kitap. 4. açık anlatma, (bkz. îzâh, tafsil).
şerh-i mütûn	(metinler şerhi) eskiden Dârülfünûn'da okutulan ve konusu edebî eserleri şerh etmek olan ders.
şerha	(a.i.) dilim, kesilmiş, dilinmiş şey, parça.
şerha şerha	dilim dilim, parça parça.
şerhân	(a.i.) çok tamahkâr, açgözlü, (bkz: harîs).
şer'î, şer'iyye	(a.s.) şeriata ait, şeriatla ilgili; şeriata uygun.
Hükm-i şer'î	şeriata uygun hüküm.
Mahkeme-i şer'iyye	şer'î mahkeme, şeriat hükümlerine göre dâvalara bakan mahkeme.
şer'î dirhem	orta büyüklükteki arpa ağırlığında olan ölçü.
şer'î hâsılat	huk. şer'iye mahkemelerinin resimleri.
şer'iyye vekâleti	27 Mayıs 1336 târih ve 3 No. Büyük Millet Meclisi icra Vekillerine dâir kanunla teşkîl olunan vekâlet. [3 Mart 1340 târih ve 429 Nolu Şer'iye ve Evkaf ve Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekâletlerinin ilgasına dâir olan kanunla ilga edilmiş ve yerine aynı kanunla "Diyanet işleri Reisliği" makamı tesîs olunmuştur].
şerîat	(a.i. şer'den. c. şerâi') 1. doğru yol. 2. Allah'ın emri. 3. âyet, hadîs ve icmâ-i ümmet esaslarına dayanan din kaideleri, (bkz: şer').
şerîat-ı garrâ	islâm dîni.

şerîat-ı îseviyye (Hz. isa'nın kullara gösterdiği Allah'ın emri); Hz. İsa'nın şeriatı.
şerîat-ı İslâmiyye, - -ı muhammediyye, - -ı Ahmediyye islâm şeriatı.
şerîat-ı mûseviyye (Hz. Musa'nın kullara gösterdiği Allah'ın emri) Hz. Musa'nın şeriatı.
şerîat-ı sâbie Hz. ibrahim'in şeriatı.
şerif (a. s. şeref den. c. eşrâf) 1. şerefli, mübarek, kutsal. 2. soylu, temiz. 3. (a.s. c. şürefâ) Hz. Muhammed'in torunu Hasan'ın soyundan gelenlere ve Mekke emirlerine verilen bir unvan. 4. i. erkek ve kadın adı. [müen. "şerîfe"].
şerih (a.s.). (bkz. şerhân).
şerîha (a.i.c. şerâih) 1. et dilimi. 2. vücuttan kopmayarak ayrılmış olan et parçası.
şerîk (a.s. ve i. c. şürekâ) 1. ortak. 2. ders, mektep, medrese arkadaşı.
şerîk-i cürm huk. suç ortağı.
şerîke (a.s. ve i.) ["şerîk" in müen.]. (bkz. şerîk).
şerîr (a.i.c. şerâir) kıvılcım.
şerîr (a.s. şer'den. c. eşirrâ, esrâr) kötü, kötülük işleyen, hayırsız [adam], fesatçı.
[aslı "şirrîr" dir]
şerîre (a.s. şer'den) ["şerir" in müen.]. (bkz. şerîr).
şerît, şerîtî (A.i.c. şerâit) 1. şerit.
Menkûşât-ı şerîtiyye şerit şeklinde olan mimari süsler. 2. uzun yol. 3. dar ve uzun parça, dokuma parçası. 4. zool. vücudu yassı, ince uzun bir bağırsak asalağı.
şerîta (a. i. şart'dan. c. şerâit) husûsî şart, mukaveleyi, sözleşmeyi meydana getiren maddelerden her biri.
şer'iyyât (a.i.c.) şer'î işlere, islâmî şeriata uygun ve bununla ilgili olan hususlar.
şer'iyyet (a.i.) şeriata uygun olma.
şerm (f.i.) utanma.
Bî-şerm utanmaz. (bkz: hicâb, mahcûbiyyet).
şerm-âlûd (f.b.s.) utanan, utangaç, sıkılgan.
şermende (f.s.). (bkz: şerm-gîn, şerm-sâr).
şermendegî (f.i.) utangaçlık. (bkz. şerm-sârî).
şerm-gîn (f.b.s.) utangaç. (bkz: şerm-sâr).
şerm-nâk (f.b.s.) utangaç, mahcup. (bkz. şermende, şerm-gîn, şerm-sâr).
şerm-sâr (f.b.s.) utangaç, (bkz: mahcûb, müstahyî).
şerm-sârî (f.b.i.) mahcupluk, utangaçlık, (bkz: mahcûbiyyet).
şerr (a.i.c. şürûr) 1. kötülük, fenalık; kötü iş. [zıddı "hayr" dır]. 2. kavga, gürültü. (bkz. nizâ').
şerr ü fesâd kötülük ve bozukluk.
şerr (a.s. ve i. c. eşrâr) 1. fena, fenalık eden adam, kötü adam. (bkz. fâsid, fâsik, muzır). 2. daha (pek, en) kötü.
şerr-ün-nâs insanların en zararlısı, en kötüsü.
şerrâh (a.s. şerh'den) şerh eden, açıklayan, yorum yapan [kimse].
şerret (a.s.) (bkz: şirret), [aslı "şerret" dir].
şerr-gîr (f.b.s.) âsî, karşı gelen; saldırgan.

şerrî	(a.s.) kötülüğe ait, kötülükle ilgili.
şerriyye	(a.s.) ["şerrî" nün müen.]. (bkz. şerrî).
şersûf	(a.i.c. şerâsîf) anat. kaburga kemiklerinin ön taraf uçlarındaki kıkırdak.
şersûfî, şersûfiyye	(a.s.) şersûfa ait, şersufla ilgili.
şerûd	(a.i.) ed. atasözü yerine geçen güldürücü ve manzum söz.
şerûm	(a.s.) ferci ile şerci birleşip arası kaybolmuş [kadın].
şervâl	(a.f.i.) şalvar, (bkz: sirvâl).
şerze	(f.s.) kudurmuş, kuduruk. (bkz: akur).
şest	(f.i.) 1. okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük (bkz. zih-gîr). 2. balık oltası.
şeş	(f.s.) altı [sayı], (bkz: sitt).
Dü-şeş	1) 6 (ile) 6, iki zarın 6 sayılı iki yüzünün yanyana gelmesi; 2) mec. güzel bir tesadüf, rastgele.
şeş-cihet	altı cihet, altı yön, her yön, her taraf, dünya [bizim-].
şeş-kalem	(altı kalem) islâmî yazının Türklerce kullanılan sitillerine esas teşkil eden 6 sitilin müşterek ismi. [şeş kalem l) muhakkak; 2) reyhânî; 3) sülüs; 4) tevkî'; 5) nesih; 6) rik'a].
şeş ü beş	(şeşbeş) 6 (ile) 5. [zar oyununda].
şeş ü dü	(şeşidü) 6 (ile) 2. [zar oyununda].
şeş ü çihâr	(şeşcihar) 6 (ile) 4. [zar oyununda].
şeş ü se	(şeşise) 6 (ile) 3. [zar oyununda].
şeş ü yek	(şeşiyek) 6 (ile) 1. [zar oyununda].
şeş-arûs	(f.a.b.i.) astr. "altı gelin" [Utârid (Arzıtilek), Zühre (Venüs), Arz, Merih (Mars), Müşteri (Jüpiter), Zuhal (Satürn)]. (bkz: şeş-bânû).
şeş-bânû	(f.b.i.) astr. "altıhanım" [Utârid (Arzitilek), Zühre (Venüs), Arz, Merîh (Mars), Müşteri (Jüpiter), Zuhal (Satürn)], (bkz: şeş-arûs).
şeş-berg	(altı yaprak) (f.b.i.) g. s. fildişi oyma ve kakmalarda görülen ucu sivri 6 petalli çiçek motifi.
şeş-der	(f.b.i.) 1. tavla kutusu. 2. mec. dünya [bizim-].
şeş-gâh	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
şeş-hâne	(F.b.i.) 1. şişâne, namlusunda 6 yivi bulunan tüfek veya top. 2. g. s. tezhipte kullanılan 6 petalli bir çiçek motifi.
şeşhâne-nokta	g. s. tezhipte (süslemede) kullanılan bir süsleme motifi.
şeş-pâ	(f.b.s.) altı ayaklı.
şeş-per	(f.b.i.) 1. altı kanat. 2. eski harp âletlerinden 6 dilimli topuz.
şeş-sad	(f.b.s.) altı yüz (600).
şeş-sâle	(f.b.s.) altı yaşında, altı yıllık bir zamanı olan.
şeş-tâ	(f.b.i.) 6 telli tanbur.
şeş-târ	(f.b.i.) 1. altı telli. 2. müz. Eskiden Türk müziğinde ve umumiyetle islâm müziğinde kullanılan bir mızraplı saz olup üç asırdanberi Türk müziğinde tanbur bu çalgıyı unutturmuştur.
şeş-târî	(f.b.i.) 1. müz. şeştar çalan san'atkâr. 2. Şam, Hindistan gibi ülkelerde dokunan yollu bir kumaş.
şeşüm	(f.s.) altıncı, (bkz: sâdis).
Mâh-i şeşüm	altıncı ay.

Tarihvemedeniyet.org

şet	(a.i.). (bkz. şett).
şetâret	(A.i.) 1. neşe, şenlik, sevinç. 2. bâzı Arap halayıklara verilen bir ad. [Arapçadaki asıl mânâsı "hilekârlık", "şaklabanlık" dır]. 3. çoğunlukla, Arap ve Çerkez kadınlarına verilen bir ad.
şetîm	(a.s.) sövülmüş, küfredilmiş [kimse].
şetîme	1. ["şetîm" in müen.]. (bkz: şetîm). 2. i. sövüş, sövme, sövüp sayış, (bkz: düşnâm; şetm).
şetît, şetîte	(a.s.c. şettâ) ayrı, dağınık; çeşitli; türlü.
Eşyâ-yi şetîte	dağınık eşyalar.
şetm	(a.i.c. şütûm) sövme, sövüp sayma, (bkz: düşnâm, sebb).
Sebb ü şetm	sövüp sayma.
şetm-i galîz	edepsizce sövme; ağır, sunturlu küfür.
şetm ü darb	dövme, sövme.
şetm ü la'n	sövme, ilenme, beddua.
şett	(a.i. eştât, şütût) ayrı, dağınık olma.
şettâ	(a.s. şetît'in c.) 1. değişik, çeşitli, türlü [şeyler].
Mevâdd-ı şettâ	çeşitli maddeler.
Ulûm-ı şettâ	çeşitli ilimler. 2. gazetelerin siyasî meselelerden bahsetmeyen husûsî kısmı.
şettâm	(a.s. şetm'den) çok küfür eden. (bkz: sebbâb, şâtim).
şev	(f.i.) 1. gece. (bkz: leyl, şeb). 2. yokuş aşağı, inişli yer. 3. s. meyilli, eğik.
şevâgil	(a.i. şagîle'nin c.) meşguliyetler, uğraşmalar.
şevâhid	(a.i. şâhid'in c.) şahitler (tanıklar).
şevâhik	(a.i. şâhika'nın c.) yüksekler, tepeler; dağ tepeleri, dağ dorukları.
şevâi'	(a.i. şâyi'in c.) şâyi olanlar, yayılmış bulunanlar.
şevâib	(a.i. şâibe'nin c.) 1. lekeler, kusurlar, ayıplar; noksanlar. 2. eserler, izler. 3. şüpheler.
şevâhîn	(a.i. Farsça şâhîn'in c.) şahinler, doğanlar.
şevâil	(a.i. şâile'nin c.) ateş alevleri.
şevâir	(a.i. şâire'nin c.); kadın şâirler.
şevâkil	(a.i. şâkile'nin c.) yollar, tarikler, mezhepler; meslekler; yaradılışlar.
şevâmih	(a.s. şâmiha'nın c.) yüksekler, yüksek şeyler, yüksek tepeler.
şevâmil	(a.s. şâmile'nin c.) içine alanlar, kaplayanlar, çevreleyenler.
şevârık	(a.i. şârika'nın c.) aydınlıklar.
şevâri'	(a.i. şâri'in c.) yollar, caddeler.
şevârib	(a.i. şârib'in c.) bıyıklar.
Ebû şevarib	pos bıyıklı kimseler.
şevârid	(a.i. şerd'den. şâride'nin c.) dağılmış, dağınık şeyler.
şevâtî	(a.i. şâtî'nin c.) kıyılar, kenarlar.
şevâzî	(a.i.c.) dağların dik tarafları.
şevâzz	(a.i. şâzze'nin c.) şazlar, müstesnalar; kaide dışı olanlar.
şevende	(f.s. şüden'den) 1. var olan, olan. 2. giden.
şevher	(f.i.) koca. (bkz: şûy, zevç).
şevher-dar	(f.b.s.) evli [kadın].
şevher-dîde	(f.b.s.) koca görmüş, [eskiden] kocası olmuş kadın.
şevk	(a.i.c. eşvâk) diken, (bkz: hâr).

Tarihvemedeniyet.org

şevk	(a.i.c. eşvâk) şiddetli arzu; keyif, neşe, sevinç. [Türkçe'de "ışık" manasınadır].
şevk-i cedîd	müz. araban kürdî makamının bir adı.
şevk-ı dil	1) gönül şevki, gönül neş'esi, sevinci; 2) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup en az iki asırlıktır (belki Abdullah Ağa tarafından terkîbedilmiştir). Şevk-ı dil, rast ile sûznâk makamlarından mürekkep olup, her iki dizinin müşterek seslerinden istifâde edilmiştir. Sûznâk ile rast (sol) perdesinde kalır (ki bu perde, aynı zamanda rast'ın da durağıdır). Her iki makamın da güçlüsü olan neva (re), şevk-ı dil'de de güçlüdür. Donanımına rast gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur ve sûznâk'ın "mi" bakıyye bemolü, nota içerisinde bunlara ilâve edilir (icâbında zengüle'li sûznâk'ın "la" bakıyye bemolü de böyle kullanılır).
şevk-i hüsn	güzelliğin şevki, neş'esi.
şevk-i sûrîde	perişan neş'e, iki yakası bir araya gelmeyen sevinç.
şevk-i teheyyüc	psik. coşku.
şevk ü tarab	(a.b.i.) 1. neş'e, sevinç ve coşkunluk. 2. müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. III. Selim tarafından terkîbedilmiştir. Şevk ü tarab, sabâ ve acem aşîran ile hüseynî aşîranda (mi) kürdî dörtlüsünden mürekkeptir, inici çıkıcı olarak karışık bir şekilde seyreder. Kürdî dörtlüsü ile hüseynî aşîranda kalır. Bâzan acem-âşîran kullanılmaz, ki, bu şekilde makam, aşîran perdesinde kalan bir sabâ zemzeme manzarası arze-der. Güçlüler, birinci derecede -sabâ ile acemaşiran güçlüleri olan- çargâh (do), ikinci derecede -sabâ'nın durağı ve kürdî dörtlüsünün tiz sesi olan- dügâh (la), üçüncü derecede de -a-cem aşîranın durağı olan- acem aşîran (fa) perdeleridir. Donanımına sabâ gibi "si" koma bemolü ile "re" bakıyye bemolü konulur. Sabânın tiz "la" bakıyye bemolü, acem aşîranın "si" bekar ve "si" küçük mücenneb bemolü ile "re" bekan, kürdî dörtlüsünün "si" ve "re" bekarları, nota içerisinde îcâbettikçe kullanılır. Makamın bir de ikinci çeşidi vardır ki, bunda kürdî dörtlüsü bulunmaz ve doğrudan doğruya sabâ ile acem aşîran terkibindedir ve acem aşîran perdesinde kalır.
şevk, şevke	(a.i.c. eşvâk) bot. deve dikeni.
şevk-âlûd	(a.f.b.s.) şevkli, keyifli, neşeli, sevinçli.
şevk-âver	(a.f.b.s.) 1. neşe getiren, neş'e veren.
şevk-âver-i derûn	gönüle neşe, ferahlık veren, içini neşelendiren. 2. i. müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup, Arif Mehmet Ağa tarafından terkîbedilmiştir. Çârgâhda rast ve nihâvend ile acem-aşîran makamlarından mürekkeptir. Şu haliyle tarz-ı cedît makamına çok yakındır. Acem aşîran ile acem aşîran (fa) perdesinde durur. Güçlüleri -birinci derecede çârgâhda rastın durağı ve acem aşîranın güçlüsü olan- çargâh (do), ikinci derecede -nihavendin durağı ve çârgâhda rastın güçlüsü olan- rast (sol), üçüncü derecede de -nihavendin güçlüsü olan- neva (re) perdeleridir. Donanımına acem-aşîran'ın "si" küçük mücenneb bemolü konulur. Nihâvend için "mi" küçük

mücenneb bemolü ilâve edilir (keza "fa" bakıyye diyezi); çârgâhda rast için ise "si" bekar ve "si" koma bemolü ile "mi" koma bemolü kullanılır.

şevk-bahş (a.f.b.s.) 1. şevk veren. 2. meşhur bir çeşit lâle.

şevke (a.i.) 1. bir tek diken. 2. dikenli bitki. 3. s. diken gibi ucu sivri olan şey.

şevk-efzâ (a.f.b.s.) 1. şevklendiren, neşe arttıran. 2. i. müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup, kuvvetli bir tahmin ile III. Selim tarafından terkîbolunmuştur. Biraz kasvetli, lyrique ve içli bir makamdır. Oldukça rağbetle kullanılmıştır. Şevk-efzâ, acem aşîran, çârgâh'da zengüle ve acem aşîran'da nikriz beşlisinden mürekkeptir, inici çıkıcı karışık bir şekilde seyreder. Nikriz beşlisi ile acem aşîran (fa) perdesinde kalır (ki acem aşîran'ın da durağıdır). Güçlüleri, birinci derecede -çârgâhda zengüle'nin güçlüsü olan-gerdâniye (sol), ikinci derecede de -acem aşîran'ın güçlüsü ve çârgâhda zengülenin durağı olan- çargâh (do) perdeleridir. Donanımına Acem aşîranın küçük mücenneb bemolü (si için) konulur; çârgâhda zengüle için "si" bekar ve "si" koma bemolü, "mi" koma bemolü, "la" ve "re" bakıyye bemolleri ile acem aşîranda nikriz beşlisi için de "si" bekar ve "si" koma bemolü, "la" bakıyye bemolü, nota içerisinde kullanılır. Bâzı şevkefzâ eserlerin, mev-zuubahis nikriz beşlisini kullanmaksızın acem aşîran makamı ile karar verdiği de görülür.

şevk-engîz (a.f.b.s.) 1. keyf, neşe, sevinç, arzu koparan, yaratan. 2. i. müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

şevkerân (f.i.) bot. baldıran otu.

şevkerân-ı mâî bot. su rezene [râziyâne] si veya küçük baldıran.

şevket (a.i.) 1. büyüklük, heybet [pâdişâhlar için kullanılırdı]. (bkz: azamet, celâl). 2. erkek adı.

şevket-lü (a.t.b.s.) şevketli, azamet ve heybet sahibi [pâdişâhın vasfıdır].

şevket-masîr (a. b. s.), (bkz: şevket-makrûn).

şevket-makrûn (a.b.s.) şevketli.

şevket-meâb (a.f.b.s.). (bkz: şevket-penâh).

şevket-penâh (a.f.b.s.) şevketin ait olduğu, şevketin bulunduğu yer, pâdişâh.

şevket-ül-yahûd (a.b.i.) bot. tekçeneklilerden salepgillere mensup, çiçeklerinin zarifliğiyle meşhur bir bitki.

şevket-vâye (f.b.s.) hükümdara kısmet olan, hükümdara ait.

şevket ve iclâl veya **şevket ve ikbal** debdebe, tantana ve şeref.

Şevkınize!... (o. dey.) tar. tîrendazların müsabakaya başlamadan önce vaziyet alarak seyircilerden büyük rütbede bulunanlara dönüp atış müsaadesi istemek için kullandığı tâbir. [bu tâbirin cevabı "kuvvet ola!" dır].

şevkî (a.s.) 1. şevkle, neşe ile ilgili. 2. i. erkek adı.

şevkî (a.s.) dikene ait, dikenle ilgili.

A'sâb-ı şevkiyye anat. fıkra (omur) ların yan deliklerinden geçerek vücûda yayılan sinirler.

İltihâb-ı muhh-i sevkî-i hâdd hek. müzmin omurilik iltihabı.

Tarihvemedeniyet.org

İltihâb-ı sehâyâ-yi dimâgî-i şevkî hek. menenjit.

Mih-ver-i dimâgî-i şevkî anat. dimağ, dimağçe, basala-i sîsâiye ve nuhâ-i sevkînin hepsi.

Nütû-i şevkî anat. omuriliği teşkil eden fıkra (omur) ların yan ve ön kısımlarındaki dikenimsi çıkıntılar.

şevk-istân (a.f.b.s.) dikenlik.

şevkiyye (a.s. şevk'den) l ["şevki" nin müen.]. (bkz: şevkî). 2. i. kadın adı.

şevl (a.i.c. eşvâl) 1. vazodaki su kalıntısı. 2. geniş, ıssız, tenha toprak.

şevlet (a.i.) astr. l.menâzil-i kamerden birinin adı. (bkz: menâzil-i kamer). 2. akrep kuyruğunun yuvarlak kısmı.

şevne (a.i.) anbar. [Mısır'da kullanılır].

şevvâl (a.i.) arabî ayların onuncusu olup, ilk üç günü şeker bayramıdır.

şey' (a.i.c. eşya) şey, nesne.

şey'-i kalîl az şey.

şeyâtîn (a.i. şeytân'ın c.) şeytanlar.

şeyb (a.i.) saç sakal ağarması, kocama, ihtiyarlık.

şeybe (a.i.) Kabe'nin temizliğiyle görevli olan kimse.

şeybiyye (a.i.) likenler, fr. lichenees.

şeydâ (f.s.) aşktan aklını kaybetmiş, dîvâne, düşkün, şaşkın.

şeydâî (f.i.) sevgiden ileri gelen divanelik, şaşkınlık.

şeyh (a.i. şeyhûhet'den. c. eşyâh, meşâyih, şüyûh) 1. yaşlı adam, ihtiyar. 2. (c. meşâyih, şüyûh) bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse. 3. kabile ve aşiret reisi. [Arabistan'da].

şeyh-i fânî huk. yaşlılığı dolayısıyla gücünü yitirmiş olan kimse.

şeyh-i imâret bir imaretteki yoksul kimselere gerekli yardımı yaparak buraya gelen misafirleri ağırlamakla görevli kimse.

şeyh-i necdî mec. şeytan, iblis.

şeyh-ül-ekber Muhyiddîn-i Arabî.

şeyh-ül-harem halife tarafından Mekke'ye vazifeli olarak gönderilen memur.

şeyh-ül-İslâm şeyhislâm.

şeyh-ül-vüzerâ vezirlerin en yaşlısı.

şeyhân (a.h.i.c.) fık. Hanefiyye fukahâsınca İmâm-ı Ebû Hanîfe ile İmâm-ı Ebû Yûsuf.

şeyhayn (a.i.c.) "iki şeyh" huk. siyer kitaplarında Hz. Ebû Bekr ile Hz. Ömer'e; İslâm hukukunda ise Hz. İmâm-ı A'zam ile Hz. İmâm-ı Yûsuf a verilmiş olan unvan.

Şeyh Galib (A.h.i.) 1757 de İstanbul'da doğdu. Dîvânını 1780 de tertîbetti, 1782 de Hüsn ü Aşk'ı yazdı. Konya'ya seyahati vardır. Küçükten mevlevîliğe girmiştir. 1785 de derviş olarak Yenikapı Mevlevîhâ-nesine girdi. 1790 da Galata Mevlevîhânesi Şeyhi oldu. 1798 de İstanbul'da öldü. Eserleri Dîvân'ı ile Hüsn ü Aşk'ından ibarettir.

Şeyhî (a.h.i.) Germiyanlı olan şâirin asıl adı Sinan'dır. Dîvanından başka "Hüsrev ve Şîrîn", "Harnâme" adında ve mesnevi tarzında iki eseri vardır. 1422 yılında Kütahya'da ölmüştür. Divânı, Türk Dil Kurumu tarafından 1942 de bastırılmıştır.

Tarihvemedeniyet.org

Şeyhî	(a.h.i.) Şeyhî, tarihî bilgisi, hal tercümeleri üzerindeki tetkikleri ve araştırmaları ile tanınmıştır. Şeyhî'yi en çok tanıtan eseri Nev'îzâde Atâî'nin "şakayik-i Nu'mâniyye Zeyli" ne zeyil olarak yazdığı "Vekayi-ül-fuza-lâ" adındaki tezkiresidir. Şeyhî, bu eserinde Hicrî 1044-1143 arasında yetişmiş âlim, şâir ve devlet adamlarının hal tercümelerini yazmaktadır, (d. 1667 - ö. 1732).
Şeyhî	(a.h.i.) Sivas'ta doğmuştur. Asıl adı Abdülhamîd'dir. Halvetiye tarîkatındandır. Dîvânından başka yirmiden fazla eseri vardır. İlmî, târihî bilgisi ve şairliği ile tanınmış bir şahsiyet idi. 1639 yılında ölmüştür, Dîvânı basılmıştır.
şeyhûhet	(a.i.) şeyhlik, yaşlılık, ihtiyarlık.
şeyhûhiyyet	(a.i.). (bkz. şeyhûhet).
şeyh-ül islâm	(a.i.) Osmanlı Devleti zamanında dînî meselelerle şeriat mahkemelerine bakan en yüksek rütbeli din adamı, şeyhislâm.
şeyh-ül-meydân	(a.b.i.) [eskiden] okçular tekkesinin başında bulunan kimsenin unvanı.
şeyh-zâde	(a.f.b.i.) tas. tarikat şeyhinin oğlu.
şey'î	(a.s.) afakî, nesnel, fr. objectif. [aksi enfüsî].
şey'iyye	(o.s.) ["şey'î" nin müen.]. (bkz. şey'î).
şey'iyyet	(A.i.) fels. nesnellik, fr. objectivite.
şeyn	(a.i.) leke, ayıp, kusur.
şeypûr	(f.i.) müz. Sâsânî ve Arap müziklerinde kullanılmış basit bir nefesli saz.
şeytân	(a.i.c. şeyâtîn) şeytan.
şeytanet	(A.i.) şeytanlık, kurnazlık, hîlekârlık.
şeytanet-kâr	(a.f.b.s.) şeytanlık, hîle ve fesatçılık yapan.
şeytanet-kârâne	(a.f.zf.) şeytanlıkla, hîle ve fesatla.
şeytanî	(a.s.) şeytana ait, şeytanla ilgili, şeytana yakışır.
şeytaraciyye	(a.i.) bot. dişotugiller. fr. plumbaginees.
şeyyâd	(a.i. şeyd'den) 1. sıvacı. 2. riyakâr, yüze gülen, (bkz. mürâi). 3. helak eden (kendini-).
Şeyyâd Hamza	(A.h.i.) Yunus Emre'den önce ilk Türkçe şiir yazan ve bu şiirleri aruz ve hece vezniyle kaleme alan 13. yüzyılın gezgin bir dervişi.
şezâ	(a.i.) kokulu şeylerin kokusu.
şezen	(a.i.) anat. trakea, f r. trachee.
şezerât	(a.i. şezre'nin c.) 1. işlenmeden mâdenin içinden toplanılan altın parçaları. 2. süs olarak kullanılan inci ve altın taneleri.
şezr	(a.i.c. şüzûr) 1. işlenmeden mâdenin içinden çıkarılan altın. 2. süs olarak kullanılan inci ve altın.
şezre	(a.i.c. şezerât, şüzûr) 1. işlenmemiş ham altın. 2. süs için asılan inci ve altın.
şıhne	(a.s.) inzibat me'muru, emniyet me'muru. (bkz. muhtesib, şahne).
şıhnet-ün-necef	Hz. Alî.
şık	(a.i.). (bkz: şıkk).
şıkk	(A.i.) 1. ikiye bölünmüş şeyin her parçası. 2. bir işin iki cihetinden her biri.

İki şıktan birini tercih!... ya onu, ya bunu yapma.

şıkk-ı evvel	imparatorluk devrinde mâliye teşkilâtının ayrıldığı birinci mâlî bölge.
şıkk-ı sâlis	İmparatorluk devrinde mâliye teşkilâtının ayrıldığı üçüncü bölge.
şıkk-ı sânî	imparatorluk devrinde mâliye teşkilâtının ayrıldığı ikinci bölge.
şıkkayn	(a.i.) bir işin iki ciheti.
şın, şun	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin on altıncı harfi olup, "ebced" hesabında üçyüz sayısının karşılığıdır; "ş" sesini verir.
şiâ'	(a.i. şuâ'nın c.), (bkz. şuâât).
şîa	(a.i. eşya, şiya') 1. taraflılar, yardımcılar. 2. Hz. Ali taraflısı. 3. Şiîlik. 4. yardımcılar ve tarafdarlar topluluğu.
şiâb	(A.i. şi'b'in c.) dar yollar, dağ yollan, patikalar, keçiyolları.
şiâb	(A.i. şu'be'nin c.), (bkz. şuabât).
şiân	(A.i. şe'n'in c.), (bkz. şüûn).
şiâr	(a.i. şa'r'ın c.) kıllar, (bkz: şuûr).
-şiâr	(a.s.) "iyi, üstünlük veren işaret, âdet" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
Merhamet-şiâr	(hep) merhametli.
Şöhret-şiâr	şöhretli, ünlü, şöhret kazanmış.
Zafer-şiâr	(dâima) zafer kazanmış, üstün gelmiş.
şiâr	(a.i.c. şaâyir) 1. alâmet, işaret, iz. 2. ayırıcı işaret, ayırdedici âdet. 3. hacı olmak için Mekke'de yapılan tören(ler).
şib	(f.i.) 1. iniş; aşağı doğru eğiklik, (bkz: nişîb). 2. servet kaybı.
şib ü firâz	iniş ve çıkış.
şi'b	(a.i.c. şiâb) 1. dar yol, keçiyolu, dağ yolu. 2. oymak [kabile]. 3. küçük akarsu yatağı.
şib'	(a.i.) doyma, tokluk, (bkz: şiba').
şiba'	(a.i.) doyma, tokluk, (bkz: şib').
şibâ'	(a.s. şeb'ân'ın c.) toklar, karnı doymuşlar.
şibâk	(a.i. şebeke'nin c.) ağlar, tuzaklar, kafesler.
şibh	(a.i.c. eşbâh) 1. benzeme, benzeyiş. 2. bir şeyin benzeri. 3. benzeyen şey.
şibh akd	sözleşme benzeri. fr. quasi-contrat.
şibh-i amd	huk. katli meşru olmayan bir insanı âlât-ı cârihadan sayılmayan bir şey ile kasden öldürme, [buna "şibh-ül-hatâ" da denir].
şibh-i beşer	zool. insanımsılar, orangutan, şempanze, goril gibi kısmen insana benzeyen maymunlar, fr. anthropoide. (bkz. şibh-i insâniyye).
şibh-i beşere	anat. üst derimsi, fr. epidermoide.
şibh-i billûrî	billurumsu, fr. cristalloide.
şibh-i cenâh	anat. kanatsı.
şibh-i ceyb	fiz. sinüsoit.
şibh-i ceybi	sinüsoidal.
şibh-i cezîre	cogr. yarımada, fr. presou'île.
şibh-i cezrî	bot. kökümsü, fr. rhizoîde.
şibh-i cild	anat. cildimsi, fr. dermoide.
şibh-i cümle	gr. cümlenin mânâsım tamamlayan "ünlem.
şibh-i cürm	huk. fail, kusursuz veya haklı olduğu halde tazminat borcunun çıkmasına sebep olan davranışlar.

şibh-i hüsn-i tâlil	ed. bir hâdisenin vukuuna şairane olmakla beraber kat'i olmayan bir sebep göstermek. ["Niçin hamidesin ey çarh söyle boynunda / Birikmiş ahlann mı vebali kalmıştır" beytindeki "birikmiş ahlann vebali" şibh-i hüsn-i tâlil'dir].
şibh-i insâniyye	zool. (bkz: şibh-i beşer).
şibh-i isfencî	süngerimsi, fr. spongoîde.
şibh-i kalevî	kim. alkaloit, fr. alcaloide.
şibh-i kevkeb	astr. küçük gezegen.
şibh-i küre	astr. yuvarlağımsı, fr. spheroîde.
şibh-i ma'den	mâdenimsi, fr. metalloide.
şibh-i münharif	geo. yamuk, fr. Trapeze.
şibh-i nâime	zool. *yumuşakcamsılar.
şibh-i necliyye	bot. buğdayımsılar, fr. graminidees.
şibh-i zıll	astr. fiz. yarı gölge, loşluk, yarı karanlık, fr. penombre.
şibh-ül-cild-ül-müşevvek	zool. denizkestanesi, fr. echinoîde.
şibl	(a.i.) arslan yavrusu.
şibr	(a.i.) 1. karış. 2. astr. gökteki bir derecelik kavis, yay.
şicâ'	(a.s. şecî'in c.) cesurlar, yiğitler, yürekliler, (bkz: şüceâ).
şicâc	(a.i. şecce'nin c.), (bkz. şeccât).
şic'ân	(a.s. şicâ'ın c.), (bkz. şüc'ân).
şîd	(f.i.) Güneş, nur, aydınlık.
şidâd	(a.s. şedîd'in c.) sertler, katılar.
Seb'ün şidâd	Hz. Yûsuf zamanında Mısır'da geçirilen yedi kurak yıl.
şiddet	(A.i. şedd'den. c. şided) 1. sertlik, katılık. 2. fazlalık. 3. sıkılık. 4. inandırma, sözle yola getirme yerine kaba kuvvet kullanma.
şiddet-i basar	hek. görüş keskinliği.
şiddet-i hâl	durumun güçlüğü, şartların zorluğu, yoksulluk.
şiddet-i havâss	psik. duyum keskinliği.
şiddet-i sefâlet	yoksulluğun anması.
şiddet-i şehvet	ihtiras şiddeti.
şiddet-i tazyîk	zorlamanın, sıkıştırmanın şiddeti.
şiddî	(a.s.) 1. hafif, yeğin. 2. şiddetlendiriri, *yeğinleştirici.
şided	(a.i. şiddet'in c.) şiddetler.
şifâ'	(a.i.c. eşfiye) hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağalma.
Dâr-üş-şifâ	hasta-hâne.
şifâ-i âcil	[hastalıktan] çabuk kurtulma.
şifâ-i sadr	öç almış olma, gönlü ferahlama.
şifâ-bahş	(a.f.b.s.) şifâ verici, veren, iyilik veren, iyileştiren.
şifâh	(a.i. şefe'nin c.) dudaklar, (bkz: şefevât).
şifâ-hâne	(a.f.b.i.) 1. hastahâne. (bkz: dâr-üş-şifâ).
şifâ-hâne-i mestûrân	kadın hastahânesi. 2. tımarhane.
şifâhen	(a.zf.) ağızdan, sözle, (bkz: şifâhî).
şifâhî	(a.s.) ağızdan, sözlü. (bkz: şifâhen).
şifahî imtihân	sözlü sınav.
şifâhî vasiyet-nâme	sözlü, ağızdan yapılan vasiyetname.
şifâhiyyât	(a.i.c.) şifâhî olan, ağızdan alınan, sözlü ifâdeler.
şifâhiyye	(a.s.) ["şifâhî" nin müen.]. (bkz: şifâhî).
şifâ-nâ-pezîr	(a.f.b.s.) şifâ kabul etmez, tedâvî edilemez, onulmaz.
şifâ-pezîr	(a.f.b.s.) iyileşebilir, geçebilir, onulur.

şifâ-resân	(a.f.b.s.) şifâ ulaştıran, iyi eden.
şifâ-sâz	(a.f.b.s.) iyi eden. (bkz: şifâ-bahş, şifâ-resân).
şifâ-yâb	(a.f.b.s.) şifâ bulan, iyileşen, ["olmak" yardımcı fiiliyle beraber kullanılır].
şîfte	(f.s.) kaçık, düşkün, tutkun, (bkz: meftûn, şeydâ).
şîfte-dil	(f.b.s.) gönül vermiş, tutkun.
şîftegi	(f.i.) kaçıklık, düşkünlük, tutkunluk, (bkz: meftûniyyet).
şihâb	(a.i.c. şihbân, şühüb) 1. kıvılcım. 2. akan yıldız. 3. erkek adı. [Arapçada "cesur, yürekli kimse" manasınadır].
şihâb-ı sâkıb	1. delip geçen kıvılcım. 2. astr. akanyıldız.
şinâb-üd-dîn	dînin kıvılcımı, [dilimizde erkek adı olarak "şebabettin" şeklinde kullanılır].
şihâs	(a.i. şahs'ın c.) (bkz: eşhâs).
şihbân	(a.i. şihâb'ın c.) 1.kıvılcımlar. 2 . akan yıldızlar, (bkz. şühüb).
şîhe	(f.i.) at kişnemesi, (bkz: sahîl).
şîî	(a.s. ve i.) şîa mezhebinde olan, Hz. Ali taraflısı.
şîiyyet	(a.i.) şîîlik.
şikâ	(a.i. şekve'nin c.) şikâyetler, sızıltılar. (bkz: şekevât).
-şikâf	(f.s.) "yırtan, yaran" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Saf-şikâf	saf yaran, saf yarıcı.
Mû-şikâf	kıl yaran; kılı kırk yaran.. gibi.
şikâf	(f.i.) 1. yarık, yırtık, çatlak.
şikâf-ı dîvâr	duvar çatlağı, yarığı.
şikâf-ı câme	elbise yırtığı. 2. g. s. boya ile yaldızın birlikte kullanılması suretiyle yapılan süslemeler.
şikâfe	(f.i.) mızrap, çalgıç, (bkz: tâziyâne, zahme).
şikâfe-zen	(f.b.i.) çalgıcı, (bkz: sâzende).
şikak	("ka" uzun okunur, a.i.) uyuşmazlık, anlaşmazlık, bozuşma, (bkz: ihtilâf, muhalefet).
şikâl	(a.i.) 1. devenin ayağının bağlandığı ip, bukağı, köstek; el ve ayak zinciri. 2. devenin palanını bağlayan ip. 3. üç ayağı sekili (beyaz) at.
şikâl-gâh	atın ayağına bukağı takılan yer.
şikâr	(F.i.) 1. av. (bkz: sayd). 2. avlama. 3. avlanan hayvan. 4. ganîmet, düşmandan ele geçirilen mal. 5 . ender bulunan şey.
şikâr-i sûret	görünüşe av olma; görünüşe aldanma.
şikâr-gâh	(f.b.i.) avlak, av yeri, avı çok olan yer. (bkz. şikâr-istân).
şikârî	(f.s.) 1. ava mensup, avla ilgili. 2. i. [şahin, doğan gibi] av kuşu. 3. i. pâdişâhın av hizmetçisi. 4. i. meşhur Türk tarihçisi.
şikâr-istân	(F.b.i.) avlak, av yeri, avı çok olan yer. (bkz: sayd-gâh, şikâr-gâh).
şikâriyye	(a.i.) ed. av kasidesi, konusu av olan kaside.
şikâyât	(a.i. şikâyet'in c.) şikâyetler, sızlanmalar.
şikâyet	(a.i.c. şikâyât) sızlanma, yanıkma, yakınma.
şikâyet-nâme	(a.f.b.i.) 1. şikâyet mektubu, şikâyet yazısı. 2. Fuzûlî'nin nişancı paşaya gönderdiği meşhur şikâyet yazısı.
şikem	(f.i.) karın, (bkz: batn).

şikembe	(f.i.) işkembe.
şikem-bende	(f.b.s.) karnına, miğdesine bağlı, düşkün, çok yiyen, pisboğaz. (bkz: ekûl).
şikem-derd	(a.b.i.) karın ağnsı.
şikem-perest	(f.b.s.) boğazını seven, boğazına düşkün, obur. (bkz: şikem-perver).
şikem-perver	(f.b.s.). (bkz. şikem-perest).
şikem-rev	(F.b.i.) hek. ishal, ötürük.
şiken	(f.i.) büklüm, kıvrım, (bkz: şikence).
şiken-i kâkül	kıvırcık saç, saç kıvrımı.
-şiken	(f.s.) "kıran, kırıcı" mânâlarına gelerek "birleşik kelimeler meydana getirir.
Büt-şiken	put kıran.
Dil-şiken	gönül kıran, gönül kırıcı.
Hâtır-şiken	hatır kıran.
Peymân-şiken	yemininde durmayan.
şikenc	(f.i.) 1. büklüm, kıvnm. (bkz: şiken). 2. aldatma, hîle, oyun. 3. melodi, nağme. 4. işkence.
şikenc-i gîsû	saç büklümü.
şikence	(f.i.) işkence.
şikest	(f.s.) 1. kırılmış, kırık. 2. i. kırma, kırılma. 3. i. yenilme, (bkz. mağlubiyyet).
şikeste	(f.s.) 1. kırık, kırılmış. (bkz: meksûr). 2. yenilmiş, (bkz. mağlûb, münhezim).
Leşker-i şikeste	bozulmuş asker. 3. ta'lîk'i andırır bir yazı şekli.
şikeste beste	kırık dökük, şöyle böyle.
şikeste-i şikeste-tâli'	talihsiz dîvâne.
şikeste-bâl	(f.b.s.) kırık kanatlı, kanadı kırık; kederli.
şikeste-bâzû	(f.b.s.) kolu kırılmış. mec. kuvvetten düşmüş.
şikeste-bend	(f.b.i.) 1. kırıkçı, çıkıkçı. 2. sargı bezi.
şikeste-dil	(f.b.s.) gönlü kırık, kederli, mahzun.
şikestegî	(f.i.) kırıklık, (bkz: inkisâr).
şikeste-pâ	(f.b.s.) ayağı kırık.
şikeste-tâli'	(f.a.b.s.) talihi kırık, talihsiz.
şikeste-zebân	(f.b.s.) 1. peltek. 2. i. kırık uçlu [kalem].
şikeste-zebânî	(f.b.i.) pelteklik.
şikîb	(f.i.) (bkz. şekîb).
şikîbâ, şikîbende	(f.s.)sabırlı, (bkz. sâbır).
şiküfte	(f.s.) açılmış.
şiküfte-ru	(f.b.s.) yüzü açık.
şimâl	(a.i.) 1. sol, sol taraf, (bkz: yesâr). 2. coğr. kuzey.
Eshâb-üş-şimâl	amel defterleri sol taraflarından verilen cehennemlik insanlar.
şimâl-i garbî	coğr. kuzey batı.
şimâl-i şarkî	coğr. kuzey doğu.
şimâlen	(a.zf.) soldan, sol taraftan olarak, şimal, kuzey tarafından.
şimâlî	(a.s.) şimale ait, şimal ile, kuzeyle ilgili.
Kutb-i şimâlî	kuzey kutbu.
şimâliyye	(a.s.) ["şimâlî" nin müen]. (bkz: şimâlî).
şîme	(A.i.c. şiyem) huy, tabîat. (bkz: haslet).

Şimr	(a.h.i.) Kerbelâ hâdisesinde Hz. Hüseyn'in başını kesen mel'ûn.
şimrâh	(a.i.c. şemârîh) 1. hurma veya üzüm budağı, salkımı. 2. dağ tepesi, (bkz: tell).
şimrâhiyye	(a.i.) Hz. Ali'ye muhalefet eden haricî zümresinin bir kolu.
şimşâd	(f.i.) şimşir ağacı.
şimşir	(f.i.) kılıç, [aslı "şemşîr" dir]. (bkz: seyf, şemşîr, tîg).
şimşîr-i bürrân	keskin kılıç.
şimşîr-ger	(f.b.i.) kılınççı. (bkz: şemşîr-ger).
şimşîr-zen	(f.b.s.) kılıçla vuran, kılıç çeken, (bkz: şemşîr-zen).
şinâb	(f.i.) suda yüzme, yüzme, (bkz: şinâh, şinâr).
şinâh	(F.i.) suda yüzme, (bkz: şihâbet). ["şinâ" şekli de vardır].
şinâhte	(F.s.) tanınmış, herkesçe bilinen, (bkz: ma'lûm).
şinâr	(F.i.) yüzme [suda-] (bkz: sebh).
-şinâs	(f.s.) "anlayan, tanıyan, bilen" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
Hâtır-şinâs	hatır sayan, hatır kırmayan, hatır bilen.
Târih-şinâs	târih bilen, târihten anlayan.. gibi.
şinâsi	(F.s.) 1. tanımaya mensup, tanımakla ilgili, tarayıcı. 2. (Ş büyük harfle) Tanzimat devrimizin ünlü şâir ve gazetecisi.
şinâver	(f.s.) suda yüzen, yüzgeç. (bkz. sâbih).
şinâverî	(f.b.i.) [suda] yüzgeçlik, yüzücülük, (bkz: sibâhet, şinâh).
şinev	(F.s.) işiten, dinleyen.
Dûr-şinev	(uzağı işiten) telefon.
şinîd	(F.i.) işitme, (bkz: sem', istimâ).
şinîde	(F.s.) işitilmiş, duyulmuş.
Nâ-şinîde	işitilmemiş, duyulmamış.
Nev-şinîde	yeni işitilmiş, [fasîhi "şenîde" dir.].
şi'r	(a.i.c. eş'âr) 1. anlama, (bkz: fehm, idrâk). 2. ed. şiir, edebî değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.
Aksâm-ı şi'r	ed. mısra, beyt, gazel, kasîde, rubâî, murabba, kıt'a, mesnevi, medhiye, hicviye, fahriye, mü-nâcât, tevhîd, tehlîl gibi şi'rin beyan yolları.
şîr	(f.i.) 1. arslan. (bkz: dırgam, esed, gazanfer, haydar, leys).
şîr-i âsmân	astr. arslan burcu.
şîr-i felek	astr. arslan burcu.
şîr-i Hakk	(Allah'ın arslanı) Hz. Ali. (bkz: esed-ullah).
şîr-i Hudâ	(Allah'ın arslanı) Hz. Alî.
şîr-i jiyân	kızgın, kükremiş arslan.
şîr-i mâde	zool. dişi arslan.
şîr-i ner	erkek arslan. (bkz: nerre-şîr).
şîr-i sipihr	astr. arslan burcu, Güneş.
şir-i Yezdân	İran devletinin en büyük nişanı. 2. süt. (bkz. şîre[1]).
şîr-i berfîn	kar gibi beyaz süt.
şîr-i mâder	ana sütü.
şîr-i mürg	kuş sütü; mec. bulunmayan şey.
şîr-i revgan	(f.b.i.) [şîr süt + revgan yağ] = şırlağan, susamyağı.
şîr ü şekker	(süt ve şeker) muvafık, uygun. 3. mec. yiğit, yürekli.
şirâ'	(a.i.) satın alma, satın alınma. ["etmek" yardımcı fiili ile kullanılır].

Tarihvemedeniyet.org

bey' ü şirâ — alım satım.
sevm-i şirâ — fık. bir malın satıcı tarafından fiatlandırılıp muhayyer olarak satılması.
şirâ' — (a.i.) yelken, gemi yelkeni, (bkz: bâd-bân).
şi'râ' — (a.i.) yelken, gemi yelkeni. (bkz: bâd-bân).
şi'râ' — (a.i.) astr. iki yıldızın adı.
şi'râ-ül-yemânî, şi'râ-yi yemânî — astr. semânın güney yarımküresinde bulunan Kelbülekber (Büyük Köpek) burcunun ve bütün semânın görünen en parlak yıldızı, Sirius; lât. alpha Canis Majoris.
şi'râ-üş-şâmî, şi'râ-yi şâmî — astr. Küçük Köpek, Kelbülasgar, burcunda en parlak yıldız, (Procyon); lât. alpha Canis Minoris.
sirâ'-güşâ — (a.f.s.) yelken açan.
şîr-âne — (f.zf.) arslancasına, arslana yaraşır yolda. (bkz: esed-âne, gazanfer-âne, haydâr-âne).
hamle-i şîr-âne — arslanca saldırış.
şirâ-ül-hanek — (a.b.i.) anat. damak eteği, fr. voile du palais.
şîrâz — (f.i.) müz. Türk müziğinde eski bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur. [hâlen Azerî müziğinde de bu isimle bir makam vardır].
şîrâze — (f.i.) 1. kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazam tutan, ibrişimden örülmüş ince şerit. 2. pehlivan kispetinin paçası. 3. mec. esas, düzen, nizam. 4. bağ, örgü. 5. kispet paçası.
şirâze-bend — (f.b.s.) şirâze bağlayan. 2. düzen veren, düzenleyen.
şîrâze-gîr — (f.b.s.) şirâze yapılmaya elverişli [kitap].
şîrâz-sünbüle — (f.a.b.i.) müz. Türk müziğinde birkaç asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
şirb — (a.i.) su hissesi, suya ait hak; ekin ve hayvan sulama nöbeti.
şirb-i hâss — huk. [eskiden] muayyen kimselere mahsus olan akar sudan su alma hakkı.
şîr-bân — (f.b.i.) arslan bekçisi.
şîr-ceng — (f.b.s.) arslan cenkli, arslan gibi savaşan.
şîrdân — (f.i.) 1. şirden, geviş getiren hayvanların ikinci midesi, geviş bağırsağı. 2. içine süt konulan kap, süt kabı.
şîr-dâr — (f.b.s.) sütlü, süt veren.
şîr-der-zencîr — (f.b.s.) zincire vurulmuş arslan.
şîr-dil — (f.b.s.) arslan yürekli, cesur. (bkz. şîr-merd).
şîre — (f.i.) 1. süt. (bkz: şîr^2). 2. şıra. (bkz. usâre).
şîre-i engûr — üzüm suyu; şarap.
şi'ren — (a.zf.) şiir olarak, şiir yoluyla.
şîr-gîr — (f.b.s.) 1. arslanı tutacak derecede kuvvetli ve cesur olan. 2. çakırkeyif, yarı sarhoş.
şîr-hâr — (f.b.s.) 1. süt içen, henüz memede olan. (bkz: sabî). 2. tar. acemiliğe alınmayan veya sayısı beşten eksik olan esirlerden bir kısmı.
şi'rî — (a.s.) şi're mensup, şiirle ilgili.
şîrîn — (f.s.) 1. tatlı. 2. sevimli, cana yakın, sempatik. 3. müz. Türk müziğinde bir büyük usul olup şeyh Abdülbâki Dede tarafından terkîbedilmiştir. Herhalde zamanında bu usul ile hiç olmazsa bestekârı tarafından birkaç eser yazılmışsa da

Tarihvemedeniyet.org

	zamanımıza bir tek nümunesi intikal etmiş değildir. 44 zamanlı ve 22 darblı olup peşrev ve beste gibi şekillere mahsustur. Muhtelif şekillerde vaz edilmiş 11 tane sofyandan mürekkeptir, darbları şöyledir düm (4 zamanlı, kavi) te (l, nim kavi), ke (l, zayıf), te (l, nim kavi), ke (l, zayıf); düm (2, kavi), tek (2, nim kavi); tek (4, kavi), te (2, nim kavi), ke (2, zayıf); te (2, nim kavi), ke (2, zayıf); düm (2, kavi), te (l, nim kavi), ke (l, zayıf); düm (2, kavi), düm (2, nim kavi), tek (4, kavi); te (2, kavi), te (2, nim kavi); te (2, kavi), ke (2, nim kavi).
Şîrîn	(f.h.i.) Ferhâd (Husrev) ile Şîrîn hikâyesinin kadın kahramanı.
şîrîn-âvâz	(f.b.s.) tatlı sesli, sesi tatlı.
şîrîn-cemâl	(f.a.b.s.) sevimli yüzlü.
şîrîn-edâ	(f.b.s.) lâtif edalı.
şîrîn-güftâr	(f.b.s.) tatlı konuşan, hoş sohbet.
şîrîn-güvâr	(f.b.s.) tadı hoş olan.
şîrînî	(f.i.) 1. tatlılık. 2. sevimlilik, canayakınlık, sempati.
şîrîn-kâm	(f.b.s.) tatlılığı damağında kalmış, tadı damağında kalmış.
şîrîn-kâr	(F.b.s.) tatlı, hoş muamele eden.
şîrîn-kelâm	(f.a.b.s.) sözü tatlı, hoş sohbet.
şîrîn-suhan	(f.a.b.s.) sözü tatlı, hoşsohbet.
şîrîn-tab'	(f.a.b.s.) yavaş yumuşak tabiatlı.
şîrîn-ter	(f.b.s.) daha şirin, daha tatlı, daha sevimli.
şîrîn-zebân	(f.b.s.) tatlı dilli, dilitatlı.
şîristân	(f.b.i.) arslanı çok olan yer.
şirk	(a.i.) müşriklik, Allah'a şerik, ortak koşma, Allah'dan başka bir Allah bulunduğuna inanma.
şirket	(a.i.) 1. ortaklık. 2. ticaret için meydana gelen kurul.
şirket-i a'mâl	fık. çalışmayı sermâye olarak kabul eden şirket.
şirket-i ayn	fık. muayyen ve mevcut olan maldaki ortaklık.
şirket-i deyn	huk. [eskiden] alacakta iştirak.
şirket-i emvâl	huk. [eskiden] şeriklerin ortaya sermâye olmak üzere birer miktar mal koyarak birlikte, yahut ayrı ayrı, yahut mutlaka ahz ü îtâ etmek ve hâsıl olacak ribhi aralarında paylaşmak üzere kurduklan şirket.
şirket-i ibâhe	fık. kimsenin malı olmayan şeylere (su gibi) sahip çıkmak salâhiyetinde âmmenin ortak olması.
şirket-i ihtiyâriyye	serbest irade ile birden çok kişinin kurduğu ortaklık.
şirket-i inân	huk. [eskiden] şerikler arasında tam müsavat (eşitlik) şart edilmeksizin akdolunan şirket.
şirket-i mefâlis	(bkz: şirket-i vücûh).
şirket-i milk	huk. [eskiden] esbâb-ı temellükten olan iştira ve iltihap ve kabûl-i vasiyet ve tecâvüz gibi bir sebeple, yahut halt ve ihtilât-ı emval ile yânî malları kabil-i temyîz ve tefrik olmayacak surette karıştırmak, yahut malları o surette yekdiğerine karıştırmakla bir şeyin birden fazla kimseler arasında müşterek olması. [Meselâ bir kimse bir malını iki kişiye hibe veya vasiyet edip de onlar da tesellüm ve kabul etseler, mal, bu iki kişi arasında müşterek olur].

şirket-i mudârebe	fık. bir taraftan sermâye, diğer taraftan emek olmak üzere kurulan şirket.
şirket-i mufâvaza	fık. ortaklık sermâyesi olabilecek malları ve sermâye miktarı ve hisseleri müsâvî olarak bir, iki veya daha çok kimselerin kurdukları şirket.
şirket-i vücûh	fık. kredi ile mal alıp satmak üzere kurulan şirket.
şîr-merd	(f.b.s.) arslan yürekli, cesur. (bkz: şîr-dil).
şîr-merdân	(f.b.i.) 1. yürekli, cesur, kahraman kimseler. 2. kutsal kişiler.
şîr-pençe	(f.b.i.) "arslan eli" hek. en çok ensede ve sırtta çıkan, çabuk genişleyen ve tehlikeli bir halde olabilen, çoğu istafilokok mikrobundan ileri gelen bir kan çıbanı.
şirret	(a.i.) 1. şerirlik, kötülük. 2. (o.s.) geçimsiz, hırçın, huysuz, kavgacı.
şirrîr	(a.s.c. eşirrâ, eşrâr) [çok] şerir, şer işleyen, (bkz: şerîr), ["şirrîr" şekli asıl olduğu halde bizde "şerîr" olarak kullanılır].
Şirvânî	(f.s.) 1. Şirvan şehri ile ilgili. 2. h. i. Şirvanlı.
şiryân	(a.i.c. şerâyîn) anat. atardamar.
şiryân-ı âdûdî	anat. bâzûda bulunan damar.
şiryân-ı cefnî	anat. gözkapağı.
şiryân-ı ebher	anat. temiz, kırmızı kanı yürekten vücûda dağıtan atardamar.
şiryân-ı iklîlî	anat. kalbi besleyen ve kırmızı kanı nakl ve sevk eden damar.
şiryân-ı ku'berî	anat. bilek damarı.
şiryân-ı nâzil	hek. aşağı inen atardamar.
şiryân-ı rievî	anat. akciğerlerin içine dağılan ve kırmızı kanı dağıtan damar.
şiryân-ı sâid	hek. kalbden çıkan atardamar.
şiryân-ı sübâtî	anat. şahdamar [boynun iki yanında olan].
şiryân-ı şefevî	anat. dudak atardamarı.
şiryân-ı şezen	anat. soluk borusu.
şîryân-ı taht-et-terkova	anat. köprücük altı damarı.
şiryân-ı zülâkî	anat. mideye giden damarların hepsi.
şiryânî, şiryâniyye	(A.s.) anat. şiryan (atardamar) ile ilgili.
şirzime	(a.i.c. şerâzim) 1. bir şeyin küçük bir parçası. 2. küçük, az olan topluluk.
şîşe	(F.i.) şişe, sırça, (bkz: karûre).
şîşe-bâz	(f.b.i.) şişelerle numara, oyun yapan, hokkabaz.
şitâ	(a.i.) kış. (bkz: zemistan).
Mevsim-i şitâ	kış mevsimi.
şitâb	(f.i.) acele, sür'at, çabukluk.
şitâbân	(f.i.) acele eden, çabuk olan, koşan, seğirten, ["olmak" yardımcı fiili ile kullanılır]. (bkz: mütehâlik).
şitâî	(a.s.) kışa ait, kışla ilgili.
şitâiyye	(a.s.) 1. kışlık. 2. i. girizgâh kısmı kışdan bahseden veya kış tasviriyle başlayan kaside.
şitevî, şiteviyye	(a.s.) 1. kışa ait, kışla ilgili. 2. i. kış sebzesi.
şivâz	(a.i.) 1. dumansız ateş. 2. susama, (bkz. atş, şuvâz).
şîve	(f.i.) 1. naz, eda.
şîve-i dil-ber	güzelin nazı, edası.
şîve-i reftâr	yürüyüş tarzı, yürüyüşteki eda. 2. leng. söyleyiş, yerli veya yabancı konuşma tarzındaki telâffuz hususiyetlerinin bıraktığı umûmî intibalar, fr. accent.

Tarihvemedeniyet.org

şîve-bâz	(f.b.s.) şîveli, cilveli. (bkz. işve-bâz).
şîve-bâzî	(f.b.i.) şîvelilik, cilvelilik.
şîve-ger	(f.b.s.). (bkz. şîve-kâr)
şivegî	(f.b.s.). (bkz: şîve-kâr).
şîve-kâr	(f.b.s.) 1. şiveli, işveli, cilveli, (bkz: gannâc, işve-bâz). 2. i. kadın ismi.
şîven	(f.i.) matem, yas; inleme, sızlanma. (bkz: nevha).
şîven-gâh, şîven-geh	(f.b.i.) matem, yas yeri, matem evi.
şîve-nümâ	(f.b.s.) 1. naz gösteren. 2. i. müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup, üç asırlık kadardır. Sabâ ile ferah-fezâ'dan mürekkeptir. (Ferahfeza, acem aşîran ile sultanî yegâh'dan ibaret olup, sonradan Ahmet Ağa tarafından -belki şîvenümâ'dan ilham alınarak- tertîbedilmiştir; sultanî yegâh ise, bundan da sonra müstakil ve isimli makam olarak -Dede Efendi tarafından- kullanılmaya başlanmıştır). Ferahfeza (yânî sultanî yegâh) ile yegâh (re) perdesinde kalır. Güçlüler, birinci derecede -sabâ'nın durağı ve sultanî yegâh'ın güçlüsü olan- dügâh (la), ikinci derecede de -sabâ ile acem aşîran'ın güçlüleri olan- çargâh (do) perdeleridir. (Üçüncü derecede, acem aşîran'ın durağı acem aşîran da gösterilebilir). Donanımına sabâ ile "si" koma bemolü ile "re" bakıyye bemolü konulur ve sabâ'nın tiz "la" bakıyye bemolü, ferahfezanın "si" bekar, "re" bekar, "si" küçük mücenneb bemolü (ve sultanî yegâh 'ın"do" bakıyye diyezi) icâbettikçe nota içerisinde kullanılır.
şiya'	(a.i. şîa'nın c.) şîalar.
şiyem	(a.i. şîme'nin c.) huylar, tabîatlar.
şöhre	(a.s.) şöhretli, ünlü, şöhreti ağızlarda dolaşan.
şöhre-i âfâk	bütün dünyaca tanınmış.
şöhre-i şehr	bütün şehrin dilinde gezen.
şöhret	(a.i.) 1. ün, ad yapma. 2. ad, san.
şöhret-i âfâk	her tarafça meşhur.
şöhret-i kâzibe	yalancı şöhret.
şöhret-gîr	(a.f.b.s.) şöhreti yayılmış, ün salmış.
şöhret-şiâr	(a.b.s.) şöhretli ünlü. (bkz: meşhur).
şöhret-yâb	(a.f.b.s.) şöhret bulan, şöhretli.
şû[y]	(f.i.) yıkama.
Şüst ü şû	yıkama, temizleme.
-şû, -şûy	(f.s.) "yıkayan, temizleyen" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Câme-şûy	Çamaşır yıkayan.
Mürde-şûy	ölü yıkayıcı, (bkz: gassal).
şuâ'	(a.i.c. eşi'a, şiâ', şuâât) 1. ışın, Güneş'ten veya başka bir ışık kaynağından uzanan tel tel ışıklar.
Hayt-üş- şuâ'	Güneş'in iplik iplik olan ışıkları. 2. vektör, fr. vecteur.
şuâ-i mer'î	fiz. görme ekseni.
şuâ-i merkezî	fiz. özek ışın.
şuâ-i mün'akis	fiz. yansıyan ışın.
şuâ-i nısf-ı kutr	fiz. yarıçap vektörü.
şuâ-i vârid	fiz. gelen ışın.

şuâ-i ziyâî	fiz. ışık ışınlan.
şuâât	(a.i. şuâ'ın c.) şualar, ışınlar.
şuâât-ı münkesire	fiz. kırılan ışınlar.
şuâât-ı şemsiyye	fiz. Güneş ışınları.
şuâb	(a.i. şu'be'nin c.), (bkz. şuabât).
şuabât	(a.i. şu'be'nin c.) şubeler, bölükler, kısımlar, takımlar; dallar, budaklar.
şuâbat-ı tedrîsiyye	öğretim kolları.
şuâî	(a.s.) şua'a mensup, şua ile, ışınla, vektörle ilgili.
şuâiyye	(a.i.) zool. ışınlılar, fr. radiolaires.
şual	(a.i. şu'le'nin c.) alevler, ateş alevleri.
şuarâ	(a.i. şâir'in c.) 1. şâirler, ozanlar, (bkz: şâirân).
şuarâ-üş-şâmiyye	(kevkebi) astr. prosyon, fr. procyon.
şuarâ-yi câhiliyye	İslâm dîninden evvel Hicaz'da görünen Arap şâirleri.
şuarâ-yi Yemânî	astr. Sirius. 2. Kur'ân'ın 26. sûresi olup içinde şairlerin zikri geçtiği için bu adı almıştır. Mekke'de nazil olmuştur, 227 âyettir.
şubân	(f.i.) çoban, (bkz: şûbân).
şubân-ı vâdî-i eymen	Hz. Musa.
şûbân	(f.i.) çoban, (bkz: şubân).
şu'be	(a.i.c. şiâb, şuab, şuabât) 1. şube, bölük, kısım, takım, bölüntü. 2. dal, budak.
şube-i safâ	müz. Maragalı Abdülkadir oğlu Abdülaziz'in adlandırdığı bir makam.
şube-i şâhî	müz. Maragalı Abdülkadir oğlu Abdülaziz'in Sultan II Mehmet'e armağan olarak adlandırdığı bir makam.
şu'bede	(f.i.) elçabukluğu, hokkabazlık. [Arapçada"şa'beze" dir].
şu'bede-bâz	(F.b.i.) hokkabaz.
şu'bede-bâzâne	(f.zf.) el çabukluğu ile, hokkabazcasına.
şufeyre	(a.i.) zool. nemf. (bkz: şüfeyre).
şugl	(a.i.c. eşgal, şugul) 1. iş, uğraşacak, meşgul olacak şey; dert, gaile. 2. müz Türkler tarafından bestelenmiş Arapça güfteliİlâhî'lere verilmiş bir ad, ilâhîden başka bir dînî eserin güftesi Arapça ise, bu isim verilemez. Eski Arap müziğinde şugl, bambaşka bir mânâdadır. Buna kıyâsen hangi Türk bestekârının ilâhi şeklinin Arapça güftelerini tefrik için bu ismi verdiğini bilmiyoruz. Pek çok şugl elimizde mevcuttur. Meselâ Zekâi Dede 36 şugl bestelemiştir.
şugul	("gu" uzun okunur, a.i. şugl'ün c.) işler, uğraşacak, meşgul olacak şeyler; dertler, gaileler.
şûh	(f.s.) 1. hareketlerinde serbest. 2. neşeli, şen ve oynak [kadın]. 3. açık saçık, hayasız [kadın].
şûh-i cefâ-cû	cefakâr güzel.
şûh-çeşm	(f.b.s.) edepsiz, utanmaz, arsız; küstah.
şûhî	(f.i.) şuhluk, oynaklık, (bkz: delâl)
şûh-meşreb	f.a.b.s.) açıkmeşrepli, şen ve neşeli.
şûh-rû	(f.b.s.) edepsiz, utanmaz, küstah.
şuhûm	(a.i. şahm'ın c.) içyağlar; don yağları.
şuhûm-ı ma'deniyye	mineral yağlar.
şuhûs	(a.i. şahs'ın c.). (bkz: eşhas).

şûh-zebân (f.b.s.) ağzı kalabalık, münasebetsiz, küstah.
şukka (a.i.) 1. parça; kumaş veya kâğıt parçası. 2. küçük tezkere, yazı.
şukuk ("ku" uzun okunur, a.i. şakk'ın c.) yarıklar, çatlaklar.
şu'le (a.i.c. şual) 1. alev, ateş alevi.
şu'le-i bî-ziyâ-yi hüzn-i kamerAy'ın hüznünün ışıksız parıltısı.
şûle-i cevvâle havada döndürülerek yanan bir odun parçasının meydana getirdiği çember.
şu'le-i cihân-sûz cihanı yakan alev.
şu'le-i şemşîr-i tâb-dâr parlak kılıcın alevi, parıldaması. 2. atlarda beyaz tüylerden oluşan benekler. 3. kadın adı.
şu'le-bâr (a.f.b.s.) ışıklı, (bkz: şu'le-dâr, şu'le-ver, şu'le-zen)
şu'le-dâr (a.f.b.s.) alevli, alevlenmiş, (bkz: şu'le-bâr, şu'le-ver, şu'le-zen).
şu'le-gîr (a.f.b.s.) alev alan, tutuşan.
şû'le-hîz (a.f.b.s.) ışık saçan, parıltılı.
şu'le-nümâ (a.f.b.s.) alev gösteren, alevli.
şu'le-perver (a.f.b.s.) alevlendirici, ışıklandıran.
şu'le-pûş (a.f.b.s.) alevle örtülü, alev içinde kalmış.
şu'le-reng (a.f.b.s.) alev renkli.
şu'le-rîz (a.f.b.s.) alev saçan, ışıldayan.
şu'le-ver (a.f.b.s.) ışıklı, aydınlık. (bkz. şu'le-bâr, şu'le-dâr, şu'le-zen).
şu'le-zen (a.f.b.s.). (bkz: şu'le-bâr, şu'le-dâr, şu'le-ver).
şûlîde (f.s.) karma karışık.
şu'm (a.i.) şeamet, uğursuzluk.
şûm (f.s.) şom, uğursuz, (bkz: menhus, meş'ûm).
şu'm (a.i.) şom. (bkz: şûm).
şun (a.ha.). (bkz: şın).
şûne (a.i.) anbar.
şûr (f.s.) 1. tuzlu. 2. kekremsi. 3.şamata, gürültü.
şûrâ (a.i.) 1. konuşmak için toplanma. 2. konuşma yeri.
şûrâ-yı askerî süel *danıştay.
şûrâ-yı devlet (devlet şûrası) danıştay, idare dâvalarına bakmak, hükümetçe hazırlanan kanun tasarıları ve imtiyaz mukaveleleri üzerine düşüncesini bildirmek gibi vazifeleri olan ve üyeleri Büyük Millet Meclisi'nce seçilen yüksek kurul.
şûrâ-yı devlet başmüddeiumûmîsi
huk. başkanın sözcüsü.
şûrâ-yı devlet müddeiumumisi huk. kanun sözcüsü.
şûrâ-yı saltanat tar. Sevr muahedesinin imzasından önce, İstanbul'da bizzat Sultan'ın riyaseti altında padişahlığın büyük me'murlarından ibaret fevkalâde meclis.
şûrâb, şûrâbe (f.s.) kirli, acı su. (bkz: ücâc). mec. gözyaşı.
şûr-baht (f.b.s.) talihsiz, bahtsız. (bkz. bed-baht, bed-tâli', bî-baht).
şûre (f.i. ve s.) 1. çorak, verimsiz toprak. 2. tuzlu [nesne]. 3. güherçile.
şûr-efgen (f.b.s.) kargaşalık çıkaran, karma karışık eden.
şûre-ger (f.b.s.) güherçile yapan.
şûr-engîz (f.b.s.) şamata, gürültü yapan.
şûre-zâr (f.b.i.) çoraklık yer. (bkz: şûr-istân).

şûr-gâh	(f.b.i.) kargaşalık yeri, kavga yeri.
şûrî	(f.i.) müz. Türk müziğinde eski bir mürekkep makam ve eskiden kullanılmış perde isimlerinden birisi. Kantemir oğlundaki "la" bir saz semaîsi makama misaldir. Hâlen Azeri müziğinde de bu isimde bir makam vardır.
şûrîde	(f.s.) 1. karışık, perişan. 2. âşık, tutkun, (bkz: meftun, şeydâ).
şûrîde-baht	(f.b.s.) bahtsız, talihsiz.
şûrîdegî	(f.i.) 1. karışıklık. 2. tutkunluk, düşkünlük.
şûrîde-hâl	(f.a.b.s.) hâli perişan olan.
şûride-hâtır	(f.a.b.s.) aklı dağınık, fikri perişan [kimse].
şûr-istan	(f.b.i.) 1. çorak, verimsiz yer. (bkz: şûre-zâr). 2. tuzlu yer.
şûriş	(f.i.) karışıklık, kargaşalık.
şûrîş-gâh	(f.b.i.) kavga, karışıklık yeri.
şurrâh	(a.s. ve i.) sarihler, şerhtiler, şerh edenler.
şurta	(a.i.) 1. önde gidip düşmanla savaşan asker; çarhacı askeri.
Sâhib-i şurta	inzibat me'muru. 2. [yelkene] uygun rüzgâr.
şurûb	(a.i. şurb'dan) 1. şurup, çok kaynatılarak koyulaştırılmış şerbet. 2. sulu ve şekerli ilâç.
şurût	(a.i.c.).(bkz. şerâit).
şurût-ı isticâr	kiralama şartları.
şurût-ı salât	namazın şartları.
şutût	(a.i. şatt'ın c.) büyük nehirler.
şuûb	(a.i. şa'b'ın c.) 1. cemaatler, taifeler; kabileler. 2. Kızıldeniz'den çıkarılan dallı budaklı taşlar.
şuûbiyye	(a.i. şa'b'dan) tar. Abbasîler zamanında İmparatorluktaki Arap baskısının karşısında olan ve Arapları hakir gören bir siyasî akım.
şuûn	(a.i. şe'n'in c.) işler, yeni çıkan işler, hâdiseler (olaylar), vak'alar.
şuûn-ı dâhiliyye	iç olaylar
şuûn-ı hâriciyye	dış olaylar.
şuûnât	(a.i. şuûn'un c.) ; hâdiseler, olaylar, (bkz. şuûnât).
şuûr	(a.i.) anlama, anlayış, hissetme, duyma.
Bî-şuûr	şuursuz.
şuûr nüvesi	fels. bilinç ocağı, fr. foyer de la conscience.
şuûr	(a.i. şa'r'ın c.) kıllar, (bkz: şiâr).
şuûrî	(a.s.) şuurla ilgili, şuura ait.
şuvâz	(a.i.) 1. dumansız ateş. 2. susama, (bkz: atş, şivâz).
şuveyy	(a.s.) yavaş.
şûy	(f.i.) koca. (bkz: şevher, zevç).
şûy-dîde	(f.b.s.) kocaya varmış, evlenmiş kadın.
şûyîde	(a.s.) yıkanmış, (bkz: magsûl, merhûz).
şübbân	(a.i. şâbb'ın c.) gençler, delikanlılar, yiğitler.
şubbân-ı vatan	vatan gençleri, vatan yiğitleri.
şübeh	(A.i. şübhe'nin c.) şüpheler, kuşkular.
şübhe	(a.i.c. şübeh, şübühât) şüphe, kuşku, (bkz: reyb, şekk, zann).
şebhe-i akd	huk. [eskiden] sûreten mevcut olan bir akd-i nikâhtan hâsıl olan şüphedir ki buna şüphe-i nikâh da denir ve bununla had sâkıtdır.

şübhe-i ibâha	huk. [eskiden] bir şeyin alınması mubah olması hakkındaki şüphe.
şübhe-dâr	(a.f.b.s.) şüpheye kapılan, işkilli.
şübühât	(A.i. şübhe'nin c.), (bkz. şübeh).
şücâ'	(a.i.) 1. şecâatli, cesur, yiğit. 2. astr. Arslan ve Yengeç arasında yıldız kümesi, fr. hydre. (bkz: eş-Şücâ).
şüc'ân	(a.s. şecî'in c.), (bkz. şicâ', şüceâ).
şüceâ	(a.s. şecî'in c.) cesurlar, yürekliler, yiğitler, (bkz: şicâ').
şüceyr	(a.i.); bot. (bkz. şüceyre).
şüceyre	(a.i.) bot. ağaççık, çalı. (bkz: nihâl).
şücûn	(a.i. şecen'in c.) 1. dallar, budaklar. (bkz: agsân).
Zû-şücûn	dallı budaklı; karışık. 2. mec. karışık.
şüd	(f.fi.i.) 1. gitti, geçti; gitme, gidiş, [dâima "âmed" kelimesiyle birlikte kullanılır].
Amed şüd; Amed ü şüd	geldi gitti; gelip gitme. 2. mec. öldü.
şüde	(f.s.) 1. gitmiş, giden. 2. mec. ölmüş.
şüdegân	(f.b.i.c.) gidenler, geçmişler.
şüf'a	(a.i.) fık. bir mülk, kaça satın alınmışsa, o mülke o para ile sâhibolma.
Hakk-ı şüf'a	satılık bir mala ortak veya komşu olanın, aynı para ile satın almak üzere başkalarına tercih olunması hakkı, fr. droit de preemption.
şüfeâ'	(a.s. şefî'in c.) şefaat edenler, ediciler, bir suçun bağışlanması için aracılık edenler.
şüfeyre	(a.i.) bot. nemf, fr. nymphe. (bkz: şufeyre).
şüfre	(a.i.c. eşfâr) 1. yassı bıçak, (bkz: sikkîn). 2. kılıç ağzı. 3. kirpik biten yerler.
şühedâ'	(a.i. şehîd'in c.) şehitler.
şühûd	(a.i.) 1. (şâhid'in c.) şahitler, tanıklar. 2. s. maddî, mer'î. 3. vücut bulma, var olma, görünme.
Âlerm-i şühûd	görülen âlem [bu dünyâ]. 4. görme, (bkz: müşahede).
şühûdî	(A.s.) şühûd ile ilgili.
Mâzî-i şuhûdî	(bkz: mâzî).
şühûr	(a.i. şehr'in c.) aylar.
şühûr-i kameriyye	kamer ayları, arabî aylar [muharrem, safer, rebîülevvel, rebî-ülâhir, cemâziyel evvel (cümâd-el-ûlâ), Cemâ-ziyel âhir (cümâd-el-âhire), receb, şa'ban, ramazan, şevval, zil'ka'de, zilhicce]
şühûr-i selâse	(üç aylar) receb, şa'ban, ramazan.
şühûb	(a.i. şihâb'ın c.) 1. kıvılcımlar. 2. akan yıldızlar, (bkz: şihbân).
şükât	(a.i. şâkî'nin c.) şikâyetçiler, şikâyet edenler.
şükr	(a.i.) görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık, (bkz. teşekkür).
şükran	(a.i.) 1. teşekkür etme, iyilik bilme. 2. kadın adı.
şükrâne	(a.i.) şükran alâmeti, iyilik bilme nişanesi.
şükrâniyyet	(o.i.) şükranlık.
şükr-âvîz	(a.f.b.i.) tas. sofiyenin başlarına giydikleri taçlara sarılan parça, [buna "risâle" de denilir].

şükr-güzâr	(a.f.b.s.) teşekkür eden, iyilik bilen, iyilik bilir, (bkz: müteşekkir).
şükr-güzarâne	(a.f.zf.) iyilikseverlere, iyilikbilirlere yaraşır yolda, iyiliksever, iyilikbilircesine.
şükr-güzârî	(a.f.b.i.) iyilik bilme.
şükûfe	(f.i.) 1. çiçek. 2. g. s. süslemede sırf çiçek motiflerine dayanan bir tarzın adı. 3. kadın adı. [aslı "şikûfe" dir].
şükûfe-dân	(f.b.i.) türlü maddelerden yapılan çiçeklik, çiçek vazosu.
şükûfe-zâr	(F.b.i.) çiçek yeri, çiçek bahçesi.
şüküfte-gî	(f.b.i.) açılma, açılmış olma, açılmışlık.
şükûh	(f.i.) ululuk, (bkz: azamet, celâl, mehabet).
şükûk	(a.i. şekk'in c.) şekler, şüpheler, zanler.
-şüküfte	(f.s.) "açılmış" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Nev-şüküfte	yeni açılmış.. gibi.
şümâr	(f.i.) 1. hesap, sayı.
Bî-şümâr	hesapsız, sayısız, (bkz: lâ-yuad).
-şümâr	(f.s.) "sayan, sayıcı, eden, edici" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Hatve-şümâr	adım sayıcı.
Lokma-şümâr	herkesin lokmasını sayan.. gibi.
Şükr-güzâr	şükür ve dua edici.
şümârende	(f.s.) hesâbeden, sayan, sayıcı.
şümârîde	(f.s.) hesaplanmış, sayılmış.
şümû'	(a.i. şem'in c.) 1. balmumları. 2. mumlar.
şümûl	(a.i.) 1. içine alma [ma'nen], kaplama, (bkz: ihata). 2. ait olma, delâlet etme; mânâları arasında bir mânâsı daha olma. 3. fels. kaplam, fr. extension.
şümûlî	(a.s.) kaplamlı, fr. extensif.
şümûliyyet	(A.i.) fels. kaplamlılık, f r. extensivite.
şümûs	(a.i. şems'in c.) şemsler, güneşler.
şümürde	(f.s.) hesâbedilmiş, sayılmış. (bkz. ma'dûd).
şüpüş	(f.i.) bit. (bkz: kaml).
şürb	(a.i.) içme, içilme.
şürb-i hamr	şarap içme.
şürb-i hâss	fık. sayılı kimselere mahsus olan akar sudaki içme hakkı.
şürb-i müdâın	devamlı içme.
şürb-i yahûd	gizli gizli şarap içme.
şürb-ül-habeş	(a.b.i.) bot. hekimlikte kullanılan kurt dökücü bir ilâç.
şüref	(a.i. şerefe, şürfe'nin c.) şerefeler, (bkz: şürefât).
şürefâ'	(a.s. şerîf[3]ün c.) Hz.Hüseyn vasıtasıyla Hz. Muhammed soyundan olanlar.
şürefât	(a.i. şerefe, şürfe'nin c.) şerefeler, (bkz. şürüfât).
şürekâ	(a.i. şerîk'in c.) şerikler, ortaklar.
şürfe	(a.i.c. şüref, şürefât, şürüfât). (bkz. şerefe).
şürşûriyye	(a.i.) zool. serçegiller.
şürû'	(a.i.) başlama, (bkz: mübâşeret).
şürûd	(a.i.) kaçma.
şürûh	(a.i. şerh'in c.) şerhler, izahlar, açıklamalar.
şürûr	(a.i. şerr'in c.) şerler, kötülükler, fenalıklar; kavgalar, gürültüler.

şürût	(a.i. şart'ın c.) şartlar, koşullar. (bkz. şurût).
şürüfât	(a.i. şerefe, şürfe'nin c.), (bkz: şürefât).
şüs	(F.i.) akciğer, (bkz: rie).
şüst	(f.i.) yıkama.
şüst ü şû	yıkama.
şüste	(f.s.) yıkanmış.
Nâ-şüste	yıkanmamış.
şüş	(f.i.) karaciğer, (bkz: kebed).
şüşî	(f.s.) karaciğere ait, karaciğerle ilgili.
şüş-pistân	(f.b.s.) sarkık memeli [yaşlı kadın].
şütûm	(a.i. şetm'in c.) küfürler, sövmeler, sövüp saymalar.
şütûm-i galîza	kaba küfürler.
şütür	(f.i.) deve. (bkz: cemel).
şütürbân	(f.b.i.) deveci, deve çobanı, (bkz: cemmâl).
şütür-bânân	(f.b.i.c.) tar. has ahırdaki deve bakıcıları.
şütür-bâr	(f.b.i.) bir deve yükü kadar olan ağırlık.
şütür-dil	(f.b.s.) deve huylu, kinci. [aslı "üştür-dil" dir].
şütürek	(f.i.) 1. küçük deve, devecik. 2. eğlence için deve kılığına giren çocuk. 3. dalga.
şütür-gâv	(f.b.i.) zürâfâ.
şütür gürbe	(f.b.i.) deve ile kedi, iyi ile kötü; münasebetsiz, karışık; iyili fenâlı.
şütür-hâr	(f.b.i.) bot. deve dikeni.
şütür-hû[y]	(f.b.s.) deve huylu, deve gibi kinci.
şütür-kürre	(f.b.i.) deve yavrusu. (bkz. şütür-peçe).
şütür-leb	(f.b.s.) deve dudaklı, dudağı deveninki gibi sarkık.
şütür-mur	(f.b.i.) mitolojik büyük bir karınca.
şütür-mürg	(F.b.i.) zool. devekuşu.
şütür-pâ	(f.b.s.) 1. deve ayaklı. 2. i. bot. kekik otu.
şütür-peçe	(f.b.i.) deve yavrusu.
şütür-süvâr	(f.b.i.) deve binicisi; uzun yol yolcusu.
şütür-süvârî	(f.b.i.) yolculuk dolayısıyla oruç tutmak zorunda olmama.
şütür-zühre	(f.b.s.) korkak, yüreksiz. (bkz: cebîn').
şüûn	(a.i. şe'n'in c.) işler; yeni işler; hâdiseler.
şüûnât	(a.i. şüûn'un c.) hâdiseler, olaylar.
şüyû'	(a.i.) [herkesçe] duyulma, yayılma, bilinme; dağılma.
şüyû-ı aslî	huk. akit yapıldığı sırada mevcut olan şüyu. [bir maldan şayi bir kısmının hibesindeki şüyu gibi].
şüyû-i târî	huk. akdin başlangıcında mevcut olmayıp sonradan arız olan şüyu. [tamâmı hibe olunan malın şayi hissesine bir müstehlik çıkarak zaptetmesiyle hâsıl olan şüyu gibi].
şüyûh	(a.i. şeyh'in c.) 1. şeyhler, (bkz: meşâyih). 2. yaşlılar.
şüzûr	(a.i. şezre'nin c.) 1. mâdenin içinden toplanan altın parçaları. 2. süs olarak kullanılan inci, altın gibi şeyler.
Eş-şüzûr-üz-zehebiyye	Molla Salih'in XVI. asırda yazdığı tâbirler lügati olup kısmen Osmanlıca, kısmen de Mısır Kıpçakça'sıyla yazılmıştır.
şüzûr-üz-zeheb	altın kırıntısı.
şüzûz	(a.s. şâzz'ın c.) kaide (kural) dışı olanlar, kaideye (kurala) uymayanlar.
şüzûzen	(a.zf.) şâz olarak, kuraldışı kalarak, kurala uymayarak.

Tarihvemedeniyet.org

T

t	(a.h.) Osmanlı alfabesinin dördüncü harfi olup "ebced" hesabında dört yüz sayısının karşılığıdır; "te" harfini karşılar.
tâ	(f.i.) kat, büklüm.
Dü-tâ	iki kat, iki büklüm.
Yek-tâ	bir kat, tek, birinci, (bkz: bî-hem-tâ, bî-nazîr).
tâ	(f.e.) kadar, dek, değin, (bkz: ilâ).
tâ-be-ebed	ebediyen.
tâ-be-key	ne vakte kadar.
tâ-be-sabâh	sabaha kadar.
tâ-be-seher	sabaha kadar.
tâ	(a.ha.) Osmanlıca "te" ve "tı" harflerinin Arapça'daki adı. ["te" ince, "ti" kalın t fonemiyle söylenir.]
Kasîde-i tâiyye	ed. kafiyeleri t ile nihâyetlenen kasîde.
tâ-i fevkaniyye; tâ-i müsennât	iki noktalı te (bkz: tâ-i tavîl).
tâ-i gird	yuvarlak t.
tâ-i meftûha	üstün (e) okunan te.
tâ-i tavîl	uzun te.
tâ'	(a.f.h.a.) "tı" harfinin bir adı.
tâ-i mühmele	noktasız tı ["zı" dan ayırmak için bu ad verilmiştir].
taab	(a.i.) 1. yorgunluk. 2. sıkıntı, zahmet, meşakkat, eziyet. 3. hek. sinirlerin zayıflığı dolayısıyla adalelerde ve başka yerlerde duyulan şiddetli sancı.
İstihkar-ı taab	yorgunluğu hiçe sayma, çalışkanlık.
taab-ı zihnî	psik. zihin yorgunluğu.
taab-âver	(a.f.b.s.) yorgunluk veren.
taabbuz	(a.i.) abaza çekme. (bkz: istimnâ-bi-l-yed).
taabbüd	(a.i. abd'den c. taabbüdât) ibâdet etme, kulluk etme; tapma, tapınma.
taabbüdât	(a.i. taabbüd'ün c.) ibâdetler; tapmalar, tapınmalar.
taabbüs	(a.i.) hek. sayıklama veya havadaki bir şeyi tutmaya çalışır gibi ellerini sallayarak hareket ettirme.
taabbüs	(a.i.c. taabbüsât) yüz ekşitme, surat asma.
taabbüsât	(a.i. taabbüs'ün c.) yüz ekşitmeler, surat asmalar.
taaccüb	(a.i. aceb'den) şaşakalma, (bkz: tahayyür).
taaccüb-künân	(a.f.zf.) şaşkın şaşkın, şaşkınlıkla.
taaccül	(a.i. acele'den. c. taaccülât) acele etme, acelecilik.
taaccülât	(a.i. taaccül'ün c.) acele etmeler; acelecilikler.
taaccün	(a.i. acn'den) macun gibi olma, hamurlaşma, hamur hâline gelme.
taaddî	(a.i. adû'dan c. taaddiyât) 1. geçme, öteye geçme, saldırma, (bkz. tecâvüz). 2. zulmetme; adaletsizlik. 3. örf, âdet ve kanunların sınırını aşma. 4. gr. fiilin geçer halde olması.
taaddiyât	(a.i. taaddî'nin c.) taaddîler.
taaddüd	(a.i. add'den) birden çok olma, çoğalma, sayısı artma.
taaddüd-i basar	bir şeyi sayı bakımından olduğundan daha fazla görme.

taaddüd-i ezvâc	çok kocalılık.
taaddüd-i zevcât	birkaç kadınla evlenip nikâhı altında birkaç kadın bulundurma.
taaffüf	(a.i. iffet'den) iffetli olma, ahlakdışı şeylerden kaçınma.
taaffün	(a.i. ufûnet'den. c. taaffünât) çürüyüp kokma, leş kokma, kötü koku çıkarma.
taaffün-i nefes	nefesin kokması.
taaffünât	(a.i. taaffün'ün c.) fena, pis kokular, (bkz: tefessühât).
taahhüd	(a.i. ahd'den. c. taahhüdât) 1. üstüne, üzerine alma, yapılması için söz verme. 2. bir işin yapılması için resmî olarak sözleşme. 3. postaya verilen bir şeyin yerine ulaşmasını sağlama.
taahhüdât	(a.i. taahhüd'ün c.) üstüne alınan işler.
taahhüd-nâme	(a.f.b.i.) taahhüt kağıdı, bir şeyi yapmayı üstüne aldığını bildiren resmî kâğıt.
taakkud	(a.i. akd'den) 1. düğümlenme; bağlanma; anlaşılmaz hâle gelme. 2. akit, kontrat yapma.
taakkud-ı mafsal	hek. bir mafsalın, hastalık dolayısıyla, az hareket etmesi veya büsbütün hareketsiz kalması.
taakkud-i em'â'	hek. bağırsak düğümlenmesi,
taakkul	(a.i. akl'dan. c. taakkulât) 1. akıl erdirme, zihin yorarak anlama. 2. hatırlama, hatıra getirme.
taakkulât	(a.i. taakkul'ün c.) 1. akıl erdirmeler, zihin yorarak anlamalar. 2. hatırlamalar, hatıra getirmeler.
taakküs	(a.i.). (bkz. teakküs).
taâlâ	(o. cüm.). (bkz. teâlâ).
taâl-Allah	(a.cü.). (bkz. teâl-Allah).
taalî	(a.i. ulüvv'den). (bkz. teâlî).
taâlî-perver	(a.f.b.s.). (bkz. teâlî-perver).
taallî	(a.i. ulüvv'den. c. teallüyât) (bkz: teallî).
taalliyât	(a.i. taallî'nin c.), (bkz. tealliyât).
taalluk	(a.i. alak'dan. c. taallukat) 1. asılı olma, asılma. 2. ilişiği, ilgisi olma. 3. sevme. 4. ait olma. 5. tas. dünyâ ilgisi.
taallukat	("ka" uzun okunur, a.i. taalluk'un c.) 1. hısımlar, akraba. 2. ilgiler, ilişkiler, (bkz: müteallikat).
taallül	(a.i. illet'den. c. taallülât) vesile ve bahane arama, yalandan bahanelerle bir işten kaçınma.
taallülât	(a.i. taallül'ün c.) ağır davranma; işten kaçınmalar.
taallüm	(a.i. ilm'den) öğrenme, öğrenilme, okuyarak, ders alarak öğrenme, elde etme.
taallümât	(a.i.c.) öğrenmeler.
taallün	(a.i.) alenî, aşikâr, meydanda olma.
taâlüm	(a.i. ilm'den). (bkz. teâlüm).
taâm	(a.i.c. et'ime) yemek, aş.
Ba'd-et-taâm	yemekten sonra.
Esnâ-yi taâm	yemek sırasında, yemek yerken.
Kabl-et-taâm	yemekten önce.
taâm-hâne	(a.f.b.i.) yemek salonu.
taâmî	(a.i. amâ'dan). (bkz. teâmî).
taâmiyye	(a.i.) 1. yemeklik, yemek parası. 2. tekkelere bağlanan yemeklik.

taammî	(a.i. amâ'dan) kör olma, görmez hâle gelme.
taammuk	(a.i. umk'dan. c. taammukat) derinleşme.
taammukat	("ka" uzun okunur, a.i. taammuk'un c.) derinleşmeler.
taammüd	(a.i. amd'den) bir işi bilerek ve isteyerek yapma, (bkz: amd, kasd).
taammüdât	(a.i. taammüd'ün c.) bilerek ve isteyerek yapılan işler.
taammüden	(a.zf.) bilerek ve isteyerek, evvelden tasarlayıp kurarak [suç işleme]. (bkz. amden, kasden).
taammüden cürm	huk. bilerek ve isteyerek suç işleme.
taammüdî, taammüdiyye	(a. s.) taammüd ile, kasid ve niyetle olan. (bkz. kasdî).
taammüm	(a.i. umûm'dan) 1. umûmî olma, umûmîleşme. 2. (imâme'den) sarık sarma. 3 . (amm'dan) amca olma.
taâmül	(a.i. amel'den. c. taâmülât) (bkz. teamül).
taâmülât	(a.i. taâmül'ün c.), (bkz: teâmülât).
ta'ân, ta'âne	(a.s. ta'n'dan) çok söven, çok yeren, çok zemmeden, çekiştiren.
taannî	(a.i.). (bkz. teannî).
taannüd	(a.i. inâd'dan. c. taannüdât) inâdetme, direnme, ayak direme, (bkz. temerrüd).
taannüdât	(a.i. taannüd'ün c.) inâdetmeler, direnmeler, ayak diremeler.
taannüf	(a.i. unf'dan) tekdir etme, azarlama, darılma.
taannüt	(a.i.) herkesin yanlışını arama.
taânuk	(a.i. unk'dan). (bkz: teânuk).
taâric	(a.i. ta'rîc'ın c.), (bkz: teâric).
taarrî	(a.i. ury ve uryet'den). (bkz. tearrî).
taarruk	(a.i. arak'dan) terleme.
taarrus	(a.i.c. taarrusât) kocanın, karısına karşı sevgisini göstermesi.
taarruz	(a.i.c. taarruzât) 1. ilişme, sataşma, takılma. 2 . düşmana saldırma.
taarruzât	(a.i. taarruz'un c.) 1. sataşmalar, takılmalar, ilişmeler. 2. düşmana saldırmalar.
taarruzî, taarruziyye	(a.s.) taarruzla ilgili; taarruz yoluyla.
Hareket-i taarruziyye	saldırma hareketi.
taarrüb	(a.i.) araplaşma, arap kılığına girme.
taarrüf	(a.i.). (bkz. tearrüf).
taarrüf	(a.i.) kocanın, karısına sevgi göstermesi.
taâruz	(a.i. araz'dan). (bkz. teâruz).
taâruzât	(a.i. taâruz'un c.) (bkz : teâruzât).
taassî	(a.i. isyân'dan) isyan etme, ayaklanma, boyun eğmeme.
taassub	(a.i. asab'dan) 1. birine tarafdarlık etme. 2. kendi dînini çok üstün tutarak başka dinden olanlara düşman olma, fr. fanatisme.
taassub-kâr	(a.f.b.s.) taassup gösteren, (bkz: müteassıb).
taassub-kârâne	(a.f.zf.) taassup gösterircesine.
taassub-kârî	(a.f.b.i.) taassub-kârlık.
taassüf	(a.i.c. taassüfât). (bkz: i'tisâf)
taassüfât	(a.i. taassüf ün c.) doğru yoldan sapmalar; yolsuzluklar, haksızlıklar.
taassür	(a.i. usr'dan) güçleşme, güç olma. (bkz: teâsür).

taaşşî (a.i.) akşam yemeği yeme.
taaşşuk (a.i. ışk'dan) âşık olma.
tâat (a.i.) Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibâdet.
tâât (a.i. tâat'ın c.) ibadetler.
tâat-dâr (a.f.b.s.) dinine bağlı, dindar.
tâat-dârî (a.f.b.i.) dine bağlılık, dindarlık.
tâat-gâh (a.f.b.i.) ibâdet yeri. (bkz: ibâdet-gâh).
taattuf (a.i. atfdan. c. taattufât) 1. esirgeme. 2. acıma, merhamet etme, şefkat gösterme. 3. verme.
taattufât (a.i. taattuf un c.) 1. lütuflar, ihsanlar, bağışlar. 2. merhamet etmeler, acımalar.
taattul (a.i.) işsiz kalma, işlemez olma.
taattur (a.i. ıtr'dan) güzel kokular sürünme.
taattus (a.i. atse'den) hapşırma, aksırma.
taavvuk (a.i. avk'dan) oyalanma, gecikme.
taavvuz (a.i. ivaz'dan) bedel alma, bir şeye karşılık alma; bir şey karşılığı olarak alınma.
taavvuz-ı tams hek. kadınların âdet görmesi.
taavvüc (a.i. ivec'den) eğri olma, eğrilme, (bkz: i'vicâc).
taavvücât (a.i. taavvüc'ün c.) eğrilmeler.
taavvüd (A.i. âdet'den) 1. âdet edinme, edinilme, (bkz: i'tiyâd). 2. hasta ziyaret etme.
taavvüz (a.i. iyâz'dan) "eûzübillâh" deme, Allah'a sığınma, (bkz: istiâze).
taayyün (a.i. ayn'den. c. taayyünât) 1. meydana çıkma, aşikâr olma; belli olma; belirme. 2. ayan sırasına girme, îtibarlanma, belli başlı adam olma.
taayyün-i sânî huk. ihalede, akdin kiminle yapılacağının kararlaştırılması.
taayyünât (a.i. taayyün'ün c.) meydana çıkmalar, belli olmalar; adam sırasına belli başlı adam olma.
taayyüş (a.i. ayş'den) yaşama, geçinme, (bkz: intiâş, maîşet).
taayyüş-gâh (a.f.b.i.) yaşama yeri, geçinme yeri.
taâzum (a.i. azamet'den) gözünde büyüme, büyük görünme.
taazzî (a.i.) uzuv, peyda etme, şekillenme.
taazzum (a.i. azamet'den. c. Taazzumât) 1. büyüklük satma, kibirlenme. 2. [azm'den) kemikleşme.
taazzumât (a.i. taazzum'un c.) 1. kibirlenmeler. 2. (azm'den) kemikleşmeler.
taazzuv (o.i. uzv'dan). (bkz. taazzî).
taazzüb (a.i. azeb'den) evlenmeyip bekâr kalma.
taazzül (A.i. azl'den). (bkz. i'tizâl).
taazzür I (A.i. özr'den) 1. özür bildirme, (bkz: i'tizâr). 2. güçleşme, güç olma; mümkün olmama.
taazzür-i hakîkî huk. gerçek mânâ, tefsirle izah edilemeyen veya çok zor izah olunan mânâ [evlât edinen bir kimsenin vasiyetnamesinde geçen "oğlum" sözü evlâtlık anlamına gelir, halbuki oğul kelimesi evlatlık değildir].
taazzür-i ma'nâ gr. bir kelimenin lügat anlamından başka bir anlamda kullanılmasından meydana gelen anlam değişikliği.

taazzür-i örfî	huk. bir sözün, hakîkî mânâsı dışında kullanılarak gerçek mânâsının unutulması [keleş kelimesinin evvelce güzel mânâsına gelirken, bugün halk arasında kel; anlayışsız, sersem; çirkin mânâlarına kullanılması gibi].
taazzür-i şer'î	huk. hakîkî mânânın kanunda, olduğundan başka türlü tefsiri.
taazzüz	(a.i.) 1. azîz kılma; aziz sayma. 2. tenezzül etmeme. 3. çekinme.
tâb	(f.i.) 1. güç, kuvvet, takat.
Bî-tâb	takatsiz, güçsüz; yorgun.
Tâb ü tâkat, tâb ü tüvân	güç, kuvvet, dayanma, tahammül. 2. ışık, parlaklık, (bkz. nûr, ziyâ). 3. harâret.
tâb-ı Hurşîd	Güneş'in harareti. 4. tazelik. (bkz. taravet). 5. kıvrım, büklüm.
tâb-ı gîsû	yandan sarkan saçın kıvrımı, büklümü.
tâb-ı zülf	perçemin kıvrımı, (bkz: tâ). 6. sıkıntı, eziyet. 7. öfke. 8. kılıcın keskinliği.
-tâb	(f.s.) "parlayan, parlatan, aydınlatan" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
Âlem-tâb	âlemi, dünyâyı aydınlatan.
Cihân-tâb	cihanı aydınlatan.. gibi. [tâbisten mastarından].
tab'	(a.i.) 1. tabiat, huy, yaradılış. 2. mühür, damga basma. 3. kitap basma.
Bi-t-tabi'	tabiî olarak, tabîatiyle.
tab'-ı yârân	dostların tabiatı, yaradılışı.
tab'a	(a.i.) bir kere basılma.
tab'a-i ûlâ	birinci baskı.
tabâat	(a.i.). (bkz. tıbâat).
tabâbet	(a.i.) l . hekimlik, doktorluk. 2. tıb ilmi.
tabâbet-i rûhiyye	ruh hekimliği, fr. psychiatrie.
Tabâhat	(a.i.) aşçılık, yemek pişirme san'atı.
tabak	(a.i.c. etbâk, tıbâk) 1. tabak [kap]. 2. ince kat.
tabak-ül-arz	yeryüzü.
tabaka	(a.i.c. tabakat) 1. kat, katman, tabaka.
tabaka-i hâricî-i edimme	anat. dışderi.
tabaka-i karniyye	anat. l) saydam tabaka; 2) korun tabakası [deride].
tabaka-i kitâbiyye	bot. doğurgan doku.
tabaka-i kuzâhiyye	anat. iris.
tabaka-i mantâriyye	bot. mantar tabakası.
tabaka-i meşîmiyye	anat. damar tabaka.
tabaka-i muhâtiyye	biy. mukoza.
tabaka-i munzamme	anat. göz sümüksel zarı.
tabaka-i müvellide	bot. büyütken doku, fr. cambium.
tabaka-i müvellide-i fellîniyye	bot. mantardoğuran, fr. phellogene.
tabaka-i palisadiyye	bot. palisat tabakası.
tabaka-i sulbe	biy. sert tabaka.
tabaka-i şebekiyye	biy. ağtabaka, fr. retiné 2. topluluk, sınıf. 3. bir veya iki yapraklık kâğıt. 4. sigara paketi.
tabakat	("ka" uzun okunur, a.i. tabaka'nın c.) tabakalar.
tabakat-ül-arz	jeoloji, f r. geologie.
tabakat-ül-fukahâ	fakîhlerin sınıf ve derecelerine dâir biyografileri.
tabakat-üs-semâ	gök tabakaları.

tabakat-üş-şuarâ şâirlerin sınıfı, şâirlerin biyografisi.
tabak-çe (a.f.b.i.) küçük tabak.
tabâk-hâne (o.f.b.i.) sepi yeri. (bkz: debbâg-hâne).
tab'an (a.zf. tab' dan) tabiî olarak, kendiliğinden, yaradılıştan.
tâbân (f.s.) 1. ışıklı, parlak.
Mâh-i tâbân parlak ay.
Necm-i tâbân parlak yıldız.
Vech-i tâbân parlak yüz. 2. i. erkek adı.
tabânce (f.i.) avuç içi, el ayası.
tab'âniyye (a.i.) doğalcılık, natüralizm, fr. naturalisme.
tabân-keş (t.f.b.s.) taban tepen, yaya yürüyen.
tabasbus (a.i. basbasa'dan. c. tabasbusât) yaltaklanma, alçakça yalvarma.
tabasbus-ı kelb-âne, -ı kelbî köpekçesine yaltaklanma.
tabasbusât (a.i. tabasbus'un c.) yaltaklanmalar, alçakça yalvarmalar.
tabassur (a.i. basar'dan) 1. gözaçıklığı. 2. ilerisini görüş, dikkatle bakıp esâsını kavrama.
tabattun (a.i. batn'dan). (bkz. tebattun).
tâb-âver (f.b.s.) güç yetiren, dayanan.
tâb-âver-i mukavemet karşı durmak gücünde olan.
tabâyi' (a.i. tabîat'ın c.) tabîatler.
tabâyi-i ahâlî-i âlem dünyâ halkının tabiatları.
tabâyi-i zî-rûh insanların yaradılışları.
tabbâh (a.i. tabh'dan. c. tabbâhîn) aşçı. (bkz: aş-pez).
tabbâhîn (a.i. tabbâh'ın c.) ahçılar.
tabbâhîn-i hâssa tar. saray aşçıları.
tabbâl (a.i.) davulcu.
tâb-dâde (f.b.s.) 1. yandırılmış, parlatılmış 2. ısıtılmış; alevlendirilmiş.
tâb-dâr (f.b.s.) 1. parlak ışıklı.
Dîdâr-ı tâb-dâr parlak yüz. 2. kıvrımlı, büklümlü.
Gîsû-yi tâb-dâr bükülmüş, bükülü saç. 3. kederli, üzüntülü, sıkıntılı.
tâb-dârî (f.b.i.) parlaklık.
tâb-dih (f.b.s.) 1. ışık veren. 2. i. iplik bükücü. 3. ısıtan, sıcaklık veren. 4. kuvvetli, güçlü kılan.
tâ-be (f.zf.) "-e kadar" mânâsına gelerek kelimenin başına getirilir.
tâ-be-ebed ebediyete, sonsuzluğa kadar.
tâ-be-key ne zamana kadar, niceye dek.
tâ-be-kıyâmet kıyamete kadar.
tâ-be-mahşer mahşere kadar.
tâ-be-sabah sabaha kadar.
tâ-be-i tâb-dân bir pencereyi kapatacak kadar cam, bez veya kâğıt perde.
tâbe (a.cü. tayyib'den) "iyi ve temiz olsun!" manasınadır.
tâbe serâh "toprağı, kabri iyi ve temiz olsun!" mânâsına ölen için edilen dua.
tâbe (f. i.) 1. tava. 2. geniş, düz yüzlü tuğla.
tâbe-i zer (altın tava) mec. Güneş.
tâ-be-ferdâ (f.b.zf.) kıyamete kadar.
tâbel, tâbil (a.i.c. tevâbil) yemeklere konulan bahar.
tâbende (f.s.) parlayan, ışık veren. (bkz: tâb-nâk).
tâbende-gî (f.b.i.) parlaklık.
tâbende-izâr (f.b.s.) parlak yanaklı.

Tarihvemedeniyet.org

tabh (a.i.) 1. pişirme, pişirilme. 2. ilâç kaynatma.

tâb-hâne (f.b.i.) l . ocak veya soba ile ısıtılan kışlık yer; çiçek sobası. 2. nekahethâne. (bkz. dâr-üş-şifâ).

tab-hâne (a.f.b.i.) matbaa.

tabh-hâne (a.f.b.i.) mutfak; lokanta.

tabhî (a. s.) pişirmekle, pişirilmekle ilgili.

tabhiyye (a.i.) pişirmek veya pişirilmek üzere birine verilen ücret, pişirmelik.

tâbi' (a.s. teb'den. c. tâbiîn, tâbiûn, tebea, tevabi') l . birinin arkası sıra giden, ona uyan. 2. boyun eğen, bağlı kalan; birinin emri altında bulunan. 3. a. gr. kendinden evvelki kelimeye göre hareke alan [kelime].

tâbi cümle gr. bağımlı cümle, yan cümle, fr. proposition subordonnee. 4. i. Hz. Muhammed'i görmüş olanları (eshâbı) görüp kendisinden hadîs dinlemiş olan.

tâbi'-i asemm mat. orandışı fonksiyon.

tâbi'-i gayr-ı cebrî yüksek fonksiyonlar, fr. fonctions transcendantes.

tâbi'-i müsellesâtî mat. Trigonometrik fonksiyon.

tâbi'-i mütezâyid mat. artan fonksiyon.

tâbi' ve metbû' tabî olan ve olunan kimse.

tâbi' (a. s. tab'dan) 1. tab'eden, kitap basan; kitap bastıran. 2. i. matbaacı; editör.

tabîat (a.i.c. tabâi') 1. tabîat, yaradılış, huy, âdet, mizaç.

Hüsn-i tabîat zevk güzelliği. 2. kâinat.

Kanûn-i tabîat tabîat kanunu, kâinatın düzenini devam ettiren kanun. 3. büyük aptes etme kolaylığı veya zorluğu.

tabîatiyle (a.t.zf.) tabîî olarak, doğal olarak.

tabîb (a.i. tıbb'dan. c. etibbâ, tabîbân hekim, doktor.

Ser-tabîb başhekim.

tabîb-i adlî huk. adlî tıp işleriyle vazifeli doktor.

tabîbân (a.i. tabîb'in c.) hekimler, doktorlar.

tâbih (a.s. tabh'dan) 1. pişiren, aşçı. (bkz: aşpez). 2. hek. ateş yapan, ateşli.

Hummâ-yi tâbih ateşli sıtma.

tâbiha (a.i.) 1. s. tâbih'in müennesi. 2. öğle sıcağı.

tabîî (a.s.) 1. tabîatle ilgili. 2. tabîat îcâbı olan. 3. olağan, alışılmış, her zamanki, [müen. tabîiyye]. [zıddı "sun'î"].

tabîî ıstıfa' zool. doğal seçim.

tabîî intibâ jeol. fiziksel iz, fr. empreinte physique.

tâbiîn (a.s. tâbi'in c.) Hz. Muhammed'i görmüş olanları görüp kendilerinden hadîs dinlemiş olanlar.

Tebe-i tâbiîn tabiînden birinden, yani ikinci derecede olarak hadîs nakletmiş olan. ["etba-i tâbiîn" de denir].

tabîiyyat (a.i.c.) tabîî ilimler.

tabîiyye (a.i.) 1. tabîat bilgisi. 2. natüralizm, fr. naturalisme.

tâbiiyyet (a.i.) tâbilik, tabî olma; bir devletin tebasından bulunma, uyrukluk.

tâbiiyyet-i asliyye birinin, doğum târihinden itibaren hâiz olduğu tâbiiyyet.

tâbiiyyet-i meksûbe	daha sonra, değiştirilerek girilen tâbiiyyet.
tâbiiyyet-i mütekabile	sosy. bağınlaşma, fr. interdependance.
tabîiyyûn	(a.i.c.) tabîiyyeciler, tabîatı Allah addeden zümre, fr. naturalistes.
tabil	(a.i.c. tevâbil) nane, biber, tarçın, karanfil gibi şeyler, [yemeklere konulan-].
ta'bîr	(a.i. ubûr'dan. c. ta'bîrât) 1. ifâde, anlatma. 2. bir mânâsı olan söz. 3. deyim. 4. terim. 5. rü'yâ yorma.
Hüsn-i tabîr	terbiye ve edep dâiresinde anlatma.
Sû-i ta'bîr	edep ve terbiye dışı kullanılan sözle anlatma.
ta'bîrât	(a.i. ta'bîr'in c.) tâbirler, terimler, deyimler.
ta'bîr-nâme	(a.f.b.i.) rü'yâ kitabı, rü'yâların yorumlarını yapan kitap.
tâb-istân	(f.b.i.) yaz. (bkz: sayf).
tâb-istânî	(f.b.s.) yaza mensup, yazla ilgili, yazlık [ekin], (bkz: sayfî).
tâbiş	(f.i.) parlayış, parıldayış, (bkz: revnak).
tâbiş-geh	(f.b.i.) parıltı yeri.
tâbiûn	(a.s. tâbi'in c.), (bkz: tâbiîn).
ta'biye	(a.i.) [askeri] yerli yerine koyup hazırlama; tertîbetme.
ta'biyet-ül-ceyş	ask. strateji.
tâbiyevî	(a.s.) tâbiyeye ait, tâbiye ile ilgili.
tabl	(A.i.) 1. davul. 2. anat. kulak zarı.
tabl-bâz	(a.f.b.i.) davulcu. (bkz: tabl-zen).
table-kâr	(t.f.b.i.) 1. tabla taşıyan; başında tabla ile ufak tefek satan gezici esnaf. 2. yemek yenirken iş gören hizmetçi.
tabl-hâne	(a.f.b.i.) 1. büyük davul. 2. tar. mehterhane, pâdişâhın sarayındaki askerî bando.
tablî	(a.s.) 1. davula ait, davulla ilgili. 2. kulak zarına ait.
tabl-zen	(a.f.b.i.) davulcu, (bkz: tabl-bâz).
tâb-nâk	(f.b.s.) parlak, ışıklı, (bkz: münevver, ziyâ-dâr).
tâb-nümâ	(f.b.i.) kuvvet ölçer, kuvvet tecrübe âleti.
tabsîr	(a.i.). (bkz. tebşîr).
tabsıra	(a.i.). (bkz. tebsıra).
tabtaba	(a.i.) 1. tıpırtı. 2. su çağıltısı.
tâbût	(a.i.c. tevâbît) 1. ölü taşınan sandık. 2. İsrâiloğulları için Hz. Mûsâya gelen mukaddes emirlerin konulduğu sandık. 3. uzun yumurta sandığı.
tâbût-ül-ahd, tâbût-üs-sekîne	Hz. Mûsâya gelen ilâhî emirlerin içine konulduğu mukaddes sandık. 3. içine yumurta istif edilen uzun sandık.
tâc	(a.i.c. etvâc, tîcân) 1. hükümdarların başlarına giydikleri cevahirli başlık. (bkz: dî-hîm, efser, iklîl). 2. gelinlerin başlarına koydukları cevahirli süs başlık. 3. [eskiden] bâzı tarikat ehli şeyhlerin giydiği başlık, terek. 4. sorguç, tarak, kuşların başlarındaki uzunca tüy. 5. eskiden kumaşlarda, en çok sultanların giydiği elbiselerde görülen bir motif şekli. 6. bot. çiçeklerin çanak yapraklarından sonraki renkli kısım.
tâc-ı edhem	ed. istiğnâ'nın timsâli.
tâc-ı fîrûze	gökyüzü.
tâc-ı gerdûn	güneş.
tâc-ı gül	gülden yapılan taç.
tâc-ı ser	baş tacı, en çok sevilen, çok itibâr edilen [şey veya kimse].

Tarihvemedeniyet.org

tâc-ı şemm	mum ışığı.
Tâc-ül-Arûs	1) gelin tacı, gelin başlığı; 2) 1790 yılında ölen Seyid Mürtezâ ez-Zebîdî'nin Kamûs-ül-Muhît üzerine yaptığı Arapça şerhtir. [1306 yılında, Mısır'da, Matbaa-i Hayriyye'de büyük kıt'ada (4973) sahife olarak 10 cilt hâlinde basılmış olan bu eserin tam adı Tâc-ül-Arûs min Cevâhir-il-Kamus" dur].
Tâc-ül-Edeb	Amasyalı Ali Alâeddin bin Hüseyn'in 1453 (H. 857) yılında te'lîf ettiği ahlâk ve âdabdan bahseden bir eseridir.
tâc ü serîr	taç ve taht.
tâc-üs-sinn	anat. diş tacı, fr. couronne.
Tâc-üt-Tevârih	Şeyhülislâm Hoca Saaddettin Efendi'nin 2 ciltlik meşhur Osmanlı târihi [I. Selîm'in nedimi Hasan Can'ın oğludur], (d. ? ö. 1008 [1599]).
tâc-âver	(a.f.b.i.) taç giyen, hükümdar, (bkz: tâc-dâr).
tâc-âverâne	(a.f.b.zf.) taç giyene, hükümdara yaraşır yolda.
tâc-âverî	(a.f.b.s.) 1. hükümdara ait, hükümdarla ilgili. 2. i. hükümdarlık, kıratlık.
tâc-bahş	(f.b.s.) taç veren, hükümdar yapan, (bkz: tâc-ver).
tâc-beyt	(f.b.i.) ed. bir kasidenin sonlarında nâzımının mahlası bulunan beyit.
tâc-dâr	(a.f.b.s. ve i. c. tâc-dârân) taçlı, taç giyen, pâdişâh, şehenşah, hükümdar.
tâc-dârân	(a.f.b.s. ve i. tâc-dâr'ın c.) taçlılar, taç giyenler; pâdişâhlar, şehin-şahlar, hükümdarlar.
tâc-dârân-ı zemân	zamanın taç giyenleri, kralları, hükümdarları.
tâc-dârâne	(a.f.zf.) hükümdarca, hükümdara yakışacak yolda.
tâc-dârî	(a.f.b.i.) hükümdarlık, padişahlık.
tâc-gâh	(a.f.b.i.) hükümet merkezi.
ta'cîb	(a.i. aceb'den) şaşdırma, hayrete düşürme.
tâcîk	(f.i.) iran'a yakın komşu olan tâî kabilesinin acemce telâffuzuyla bütün Arapları ifâde eden etnik terim olmuştur; sonra, İslâmiyeti kabul eden Fars ve Türklere de müşrik Türk'ler ve Parslar tarafından "tâcîk" denilmiştir. Türkler Müslüman olduktan sonra da Farsça konuşan kavimlere "tâcîk" demişlerdir. Bugün Orta Asya'da Farsça konuşan Buhara, Semerkand ehâlîsine Türkler "tâcîk" derler.
ta'cîl	(a.i. acele'den. c. ta'cîlât) acele ettirme, çabuklaştırma.
ta'cîlât	(a.i. ta'cîl'in c.) acele ettirmeler, çabuklaştırmalar.
ta'cîm	(a.i. acm'den) noktalama, noktalatma.
ta'cîn	(a.i. acn'den) yuğurma, hamur yapma, hamur hâline getirme, getirilme.
tâcir	(a.i. ticâret'den. c. tüccar) ticâretle uğraşan.
tâcir-üs-sultânî	tar. XIV ve XV. asırlarda Memlûk sultanları için, Kafkaslardan ve daha çok Kırım'dan esir devşirerek Mısır'a göndermekle görevli bulunan memurlar.
Tâcir-hâne	(a.f.b.i.) sahtiyan tacirlerinin "lonca" larının bulunduğu Mercan'daki yer [istanbul'da].
ta'cîz	(a.i. acz'den. c. ta'cîzât) rahatsız etme, canını sıkma, sıkıntı verme, tedirgin etme.

Tarihvemedeniyet.org

ta'cîz-i mükâteb	huk. [eskiden] kitabet bedelini edadan âciz olduğunu mükâtebin iddia ve itiraf etmesi.
ta'cîzât	(A.i. ta'cîz'in c.) rahatsız etmeler, tedirginlikler.
tâc-ser	(f.b.i.) mec. baştâcı, muhterem, aziz, değerli kıymetli kimse.
tâc-ver	(f.b.i.) pâdişâh, hükümdar, (bkz: tâc-dâr).
tâd	(a.s.) ağı [şey].
tadaccu'	(a.i.) üşenme, gevşek davranma.
tadaccur	(A.i. ducret'den) iç sıkılması; sıkıntı (bkz. tazaccur).
ta'dâd	(a.i. aded'den) 1. sayma; sayı. 2. birer birer söyleme, sayıp dökme; sayım.
ta'dâd-ı nakıs	mat. eksik, noksan sayım.
ta'dâd ve tasnîf	mat. sayım ve döküm.
ta'dâd ve terkîm	sayıları okuma ve yazma; mat. sayılama, fr. numeration.
tada'du'	(a.i. di'da' 'dan) 1. alçak gönüllülük gösterme. 2. hor olma. 3. viran olma. 4. aklını kaybetme [hasta].
tadarrus	(a.i.) diş kamaşması.
tadcîr	(a.i.) yürek daraltma, can sıkma.
ta'dîd	(A.i.) 1. hazırlanma, hazırlanılma. 2. sayma, numaralama.
ta'dîl	(A.i. adl'den. c. ta'dîlât) 1. doğrultma, doğrulama. 2. değişiklik.
tâ'dîl-i zemân	astr. gayri muntazam hareket eden şems-i hakîkî ile muntazam hareket ettiği farzolunan şems-i mevhum arasında meydana gelen fark.
ta'dîl mâ beyn-es-satreyn	bir metin arasına, mânâyı değiştiren, tamamlayan veya îzah eden başka kelime ve cümleler sokulması, fr. interpolation.
ta'dîlât	(A.i. ta'dîl'in c.) 1. doğrultmalar, doğrulamalar. 2. değişiklikler.
ta'dîlen	(a.zf.) değiştirerek, değiştirilerek.
ta'dîl-nâme	(a.f.b.i.) değişiklik önergesi.
ta'diye	(a.i.) geçirme, tecâvüz ettirme. 2. gr. bir fiili, müteaddî (= geçişli) hâle koyma, [bakmak'tan baktırmak, koşmak'tan koşturmak..." gibi.]
Edât-ı ta'diye	lâzım (= 'geçişsiz) bir fiilin müteaddî (= 'geçişli) kılınması için eklenen edat.
tadlîl	(a.i.) dalâlete düşürme, doğru yoldan çıkarma, azdırma, ayartma.
tadrîs	(a.i.) 1. tecrübe görmüş olma. 2. diş kamaştırma.
tadrîs-i a'sâb	sinirlere tazyik yaparak ıztırapverme.
tafaddul	(a.i. fadl'dan) üstünlük taslama. (bkz: tafazzul).
tafahhus	(a.i.). (bkz: tefahhus).
tafarât	(a.i. tafra'nın c.) ilmiyyede (sarıklılar sınıfında) rütbeler, derece almalar.
tafattun	(a.i. fatânet'den) anlama, akıl erdirme, (bkz: idrâk, taakkul, tefehhüm).
tafattur	(a.i. fıtr'dan) yarılma, açılma ayrılma, (bkz: infitâr).
tafazzul	(a.i. fazl'dan) üstünlük taslama. (bkz: tafaddul).
tafdîh	(A.i.) rezîl etme. (bkz: tafzîh).
tafdîl	(A.i. fadl'dan. c. tafdîlât) 1. birini ötekilerinden üstün tutma. 2. gr. *en üstünlük, fr. superlatif.

ism-i tafdîl	mukayese ve üstünlük gösteren sıfat. [Arapçada "efal" vezninde"ekber, ahmer..." gibi; dilimizde "daha, en, pek, çok" edatlarıyla" daha güzel, en güzel, pek güzel, çok güzel..." gibi, eski Türkçede" -rek, -rak" ekleriyle "küçürek, ufarak..." gibi; Farsçada" -ter, -terîn" edatlarıyla "büzürk-ter, büzürk-terîn..." gibi edatlarla yapılır].
tafdîlât	(a.i. tafdîl'in c.) tafdiller, en üstünlükler.
tafra	(a.i.) 1. yukarıya sıçrama, atlama. 2. yukarıdan atıp tutma. 3. (c. tafarât) ilmiyyede (sarıklılarda) rütbe, derece alma.
tafra-endâz	(a.f.b.s.). (bkz: tafra-furûş).
tafra-furûş	(a.f.b.s.) yukarıdan atıp tutan.
tafra-furûşâne	(a.f.zf.) yukarıdan atıp tutarak.
tafsîl	(a.i. fasl'dan. c. tafsilât) etrafıyla, etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tafsîl-i mürekkeb	mant. yargısı ayrık veya bölünmeli olan mantık yanlışı.
tafsîlât	(a.i. tafsîl'in c.) etraflı olarak bildirmeler, uzun uzadıya anlatmalar, açıklamalar.
tafsîlât-ı mâlâyânî	boş uzatmalar.
tafsîlât-ı meşrûha	îzah edilmiş tafsilât.
tafsîlen	(a.zf.) uzun uzadıya, ayrıntılı olarak. (bkz: mufassalan).
tâfte	(f.i.) 1. tafta, düz ve donuk olan bir çeşit ipekli kumaş. 2. büzülmüş, katlanmış, bükülmüş. 3. s. yanmış, yanık. 4. s. aydınlık, parlak. 5. s. üzgün, kederli.
tâfte-ciger	(ciğeri yanık) sevdalı, âşık, tutkun.
tâfte-gî	(f.b.i.) 1. kızgınlık, hiddet, şiddet. 2. yorgunluk. 3. biçimini, şeklini değiştirme. 4. eğirme, bükme.
tâft-hâne	(f.b.i.) matbaa, basımevi.
taftîn	(a.i. fatânet'den) akıl erdirtme, anlatma. (bkz: tefhim).
tafzîh	(a.i.c. tafzihât) rezîl etme.
tafzîhât	(A.i. tafzîh'in c.) rezîl etmeler.
tafzîz	(A.i. fizze'den) gümüşleme, gümüşlenme; gümüş kaplama.
tagaddî	(a.i. gıdâ'dan. c. tagaddiyyât) gıdâlanma, beslenme, (bkz: tagazzî).
tagaddiyyât	(a.i. tagaddî'nin c.) beslenmeler, gıdâlanmalar. (bkz: tagazziyyât).
tagaffül	(a.i. gaflet'den) gaflet gösterme, anlamazlıktan gelme, düşüncesizlik yapma, (bkz: tegaffül, tegafül).
tagallüb	(a.i. galebe'den. c. tagallübât) zorbalık, zorla hüküm sürme, (bkz: tahakküm).
tagallübât	(a.i. tagallüb'ün c.) zorbalıklar, (bkz: tahakkümât).
tagallüf	(a.i. gılâfdan). (bkz. tegallüf).
tagallüt	(a.i. galat'dan). (bkz. tegallüt).
tagallütât	(a.i. tagallüt'ün c.), (bkz. tegallütât).
tagamgum	(a.i. gamgama'dan) anlaşılmaz söz.
tagammüd	(a.i. gamd'den) sarma, örtme, bürüme.
tagannî	(a.i. gınâ'dan. c. taganniyât) l. zenginleşme. 2. muhtaç olmama; yetinme. 3. makamla okuma.
taganniyât	(a.i. tagannî'nin c.) tagannîler.
tagannüc	(a.i. ganc'dan). (bkz. tegannüc).

tagarrür	(a.i. gurûr'dan) l. gururlanma, böbürlenme. 2. kendini tehlikeye koyma. 3. borçlanma. (bkz: tegarrür).
tagassül	(a.i. gusl ve gasl'den). (bkz. tegassül).
tagaşşî	(a.i. gışâ'dan). (bkz. tegaşşî).
tagavvur	(a.i. gavr'dan).(bkz. tegavvur).
tagavvül	(a.i. gul'den). (bkz. tegavvül).
tagayyüb	(a.i. gayb'den) kaybolma, gözden uzaklaşma, görünmeme.
tagayyüm	(a.i. gaym'dan). (bkz. tegayyüm).
tagayyümât	(a.i. tagayyüm'ün c.) bulutlanmalar.
tagayyür	(a.i. gayr'den) l. değişme, başkalaşma, (bkz: tebeddül). 2. rengi değişme. 3. bozulma, kokma.
tagayyürât	(a.i. tagayyür'ün c.) l. değişmeler, başkalaşmalar, (bkz: tebeddülat). 2. renk değişmeler. 3. bozulmalar, kokmalar.
tagayyüz	(a.i. gayz'den). (bkz. tegayyüz).
tagayyüzât	(a.i. tagayyüz'ün c.) hiddetlenmeler, kızmalar.
tagazzî	(a.i. gızâ'dan. c. tagazziyyât) beslenme, gıdâlanma. (bkz: tagaddi).
tagazziyyât	(a.i. tagazzî'nin c.) beslenmeler, gıdâlanmalar. (bkz: tagaddiyyât).
tagazzül	(a.i. gazel'den) (bkz: tegazzül).
tagbîr	(a.i. gubâr'dan. c. tagbîrât) l. toza bulama, bulanma. 2. muğber etme, gücendirme.
tagbîrât	(a.i. tagbîr'in c.) l. toza bulamalar, bulanmalar. 2. muğber etmeler, gücendirmeler.
tagdiye	(a.i. gıdâ'dan) l. gıdâlandırma, gıdâlandırılma, besleme, beslenme, (bkz: iâşe). 2. gerekli malzemeyi makineye koyma.
tagfîl	(a.i. gaflet'den. c. tagfîlât) gafil avlama, avlanma.
tagfîlât	(a.i. tagfîl'in c.) gafil avlamalar, avlanmalar.
tâgıye	(a.s.) l. aptal, kibirli ve inatçı [adam]. 2. i. yıldırım.
tâgıyye	(a.s.) ("tâgî" nin müen.]. (bkz: tâgî).
tâgî	(a.s.c. tâgun, tugat) azgın, isyan eden.
taglîb	(a. i. galebe'den) ed. bir ilişik ve ilgiden dolayı bir kelimeyi, başka bir mânâyı da içine alacak şekilde kullanma baba ile anneye "ebeveyn" denilmesi gibi.
taglîf	(a. i. gılâfdan) kınına koyma. (bkz. tagmîd).
taglîf-i süyûf	(kılıçlan kınına koyma) sulh yapma.
taglîk	(a.i. galak'dan. c. tağlîkat) . 1. kapama, kapanılma. 2 . kilitleme.
taglîk-i ebvâb	kapıların kilitlenmesi. 3. ed. muğlak, kapalı söz söyleme, (bkz. ibhâm).
tağlîkat	("ka" uzun okunur, a.i. taglîk'in c.) kapamalar; kilitlemeler; kapalı sözler söyleme.
taglît	(a.i. galat'dan. c. taglîtât) 1. yanlışlığını çıkarma. 2. yanıltma; yanıltılma.
taglîtât	(a.i. taglît'in c.) 1. yanlışlığını çıkarmalar. 2 . yanıltmalar, yanıltılmalar.
tagliye	(a.i. galeyân'dan) 1. kaynatma. 2. pahalanma (bkz. iğlâ).
taglîz	(a.i. gılzet'den) kaba ve galiz yapma, kaba söyleme.
tagmîd	(a.i.) kınına koyma, (bkz: taglîf).
tagmîs	(a.i.) batırma, daldırma.

tagniye	(a.i. gınâ'dan) birini zengin etme.
tagrîb	(a.i. gurbet'den) 1. birini gurbete gönderme, gönderilme. 2. memleketten çıkarma, uzaklaştırılma. 3 . kovma.
tagrîd	(a.i.). (bkz. tegarrüd).
tagrîk	(a.i. gark'dan) suda boğma.
tagrîm	(A.i. garm'dan) ödenme, ödenilme; ödetme.
tagrîm-i duyûn	borçların ödenmesi.
tagrîr	(a.i. gurûr'dan. c. tagrîrât) müşteriyi aldatma.
tagrîrât	(a.i. tagrîr'in c.) müşteriyi aldatmalar.
tagrîs	(a.i. gars'dan) yere dikme, dikilme.
tağşîş	(a.i. gış'dan. c. tagşîşât) 1. karıştırma, saflığını giderme. 2. değerli bir şeyi değersiz bir şeyle karıştırma. 3 . imrenme.
tagşîşât	(a.i. tagşîş'in c.) 1. karıştırmalar, saflığını gidermeler. 2. değerli şeyleri değersiz şeylerle karıştırmalar.
tagşiye	(a.i. gışâ'dan) 1. örtme, örtülme, bürünme. 2 . (gayş'den) kendinden geçirme, geçirilme.
tagtiye	(a.i. gıtâ'dan) örtme, örtülme, (bkz: tagşiye).
tâgun	("ga" uzun okunur, a.i. tâgî'nin c.) azılı, azgın kimseler. (bkz: tugat).
tâgut	("gu" uzun okunur, a.s. ve i.c. tavâgî, tavâgît) 1. kayıptan haber veren, büyücü. 2. şeytan. 3. Islâmdan önce Mekke'deki Lât ve Uzzâ putları.
tagviye	(a.i.) baştan çıkarma, azdırma, (bkz: igvâ).
tagyîr	(a.i. gayr'den. c. tagyîrât) başkalaştırma; değiştirme; bozma, (bkz: tahvîl, tebdîl).
Hukuki tagyîr	birinin kendine ait olmayan bir taşınır eşyanın bazı işlemlerle şeklini değiştirmesi.
tagyîr-i ifâde	ifade değiştirme.
tagyîr-i mevzi'	yer değiştirme.
tagyîr-i şekl	biçim değiştirme.
tagyîrât	(a.i. tagyîr'in c.) başkalaştırmalar; değiştirmeler, bozmalar.
tagyîr-hâne	(a.f.b.i.) içki imalâthanesi.
tagyîz	(a.i. gayz'den) hiddetlendirme, kızdırma.
tagzît	(a.i.) 1. fiz. tazyik etme, fazla üzerine tazyik (basınç) yapma. 2. hek. çok sıkı bağlama.
tagziye	(a.i. gızâ'dan). (bkz. tagdiye).
tagziye	(a.i.) gaza ettirme, ettirilme, din uğrunda savaştırma.
tahaccüm	(a.i. hacm'den) hacimlenme, büyüme, irileşme.
tahaccür	(a.i. hacer'den. c. tahaccürât) 1. taşlaşma, taş olma, taş gibi katılaşma. 2. hek. kabuk bağlama.
tahaccürât	(a.i. tahaccür'ün c.) taşlaşmalar, taş kesilmeler.
tahaddî	(a.i.c. tahaddiyât) meydan okuma.
tahaddiyât	(a.i. tahaddî'nin c.) meydan okumalar.
tahaddu'	(a.i. hudû', huzû'dan). (bkz. tahazzu').
tahaddu'	(a.i. hud'a'dan) bilerek aldanma.
tahaddur	(a.i. hıdr'dan) (bkz: tahazzur).
tahaddüb	(a.i. hadeb'den) kamburlaşma, dışarıya doğru çıkınla peyda etme.
tahaddür	(a.i. hader'den) 1. örtünmek [kadın], (bkz: tesettür). 2. hek. uyuşma uyuşturulma.

tahaddür	(a.i. hadr'den) 1. yokuş aşağı inme. (bkz: inhidâr). 2. yukarıdan aşağı akıp gitme.
tahaddür-i miyâh	suların akıp gitmesi.
tahaddüs	(o.i. hads ve hudûs'dan) 1. psik. sezgi, f r. intuition. 2. yok iken peyda olma, ortaya çıkma, meydana çıkma.
tahaddüsî	(a.s.) psik. sezgili, fr. intuitif.
tahaddüsiyye	(A.i.) psik. sezgicilik, fr. intuitionisme.
tahaddüsiyye	(a.s.) ["tahaddüsî"nin müen.]. (bkz: tahaddüsî).
tahaddüş	(a.i.) 1. tırmalanma.
tahaddüş-i ezhân	zihinlerin tırmalanması. 2. üzüntü duyma.
tahâdu'	(a.i. hud'a'dan) aldanmış gibi görünme.
tahâf	(a.i.) hafif ve şeffaf (saydam) bulut.
tahaffuz	(a.i. hıfz'dan) kendini muhafaza etme, sakınma, korunma.
tahaffuz-ı kudret	fiz. enerjinin saklanması.
tahaffuz-hâne	(a.f.b.i.) karantina yeri.
tahaffuzî	(a.s.) korunma ile ilgili.
tahaffuz-kâr	(a.f.b.s.) kendini muhafaza eden, korunan, sakınan.
tahaffuz-kârâne	(a.f.zf.) kendini korumak için.
tahaffüf	(a.i. hiffet'den) 1. hafifleme, hafiflenme. 2. ayağa mest, çizme gibi konçlu bir şey giyme.
tahaffüf-i bâr	yükün hafiflemesi.
tahaffüf-i ıztırâb	ıztırap, elem ve kederin hafiflemesi, azalması.
tahakkud	(a.i.) kin tutma,, kin gütme. (bkz. tehâsüd).
tahakkuk	(a.i. hakk'dan) hakikat olarak meydana çıkma, gerçekliği anlaşılma.
tahakküm	(a.i. hükm'den. c. tahakkümât) l. hâkimlik takınma. 2. zorbalık etme.
tahakkümât	(a.i. tahakküm'ün c.) 1. hâkimlik takınmalar. 2. zorbalıklar.
tahalhul	(a.i. halhal'den) 1. ayağa halhal (bilezik) takma. 2. hava cereyanı olması. 3. bir cismin, hacminin kabarıp şişmesi.
tahallî	(a.i. hâlâvet ve hulvân'dan. c. tahalliyât) kendi kendini donatma, süslenme.
tahallî	(a.i. halâ'dan) 1. boşalma, boş kalma. 2. tenhaya çekilme, yalnız kalma.
tahalliyât	(a.i. tahallî'nin c.) donatmalar, süslenmeler [kendi kendini-].
tahalluk	(a.i. hulk'dan) ahlâklanma, bir tabiat, huy edinme.
tahallut	(a.i.) karışma, karışık olma [eşya-].
tahallüb	(a.i.) 1. ter ve su sızma, (bkz: tereşşüh).
tahallüb-i rievî	hek. köpeğin dilini çıkararak soluması. 2. süt peyda etme, sütlenme.
tahallüd	(a.i. huld'den) bir yerde daimî olarak kalma.
tahallüf	(a.i. hilâf'dan) 1. geride kalma, arkada bırakılma. 2. uygun gelmeme.
tahallül	(a.i. halel'den. c. tahallülât) 1. halel bulma, bozulma. 2. ekşime, sirkeleşme. 3. araya girme.
tahallül	(a.i. hall'den. c. tahallülât) 1. hallolma, cüzüleri birbirinden ayrılma. 2. kim. ayrışma.
tahallülât	(a.i. tahallül'ün c.) 1. hallolmalar, cüzüleri birbirinden ayrılmalar. 2. kim. ayrışmalar.
tahallülât	(a.i. tahallül'ün c.) tahallüller.

tahallüs	(a.i. hulûs'dan) 1. halâs olma, kurtulma. 2. ed. şiirde mahlas kullanma.
Hüsn-i tahallüs	mahlasın yalnız lâfzını değil, mânâsını da murâdetme. [meselâ Bâkî'-nin "Minnet Hûda'ya, devlet-i dünyâ fena bulur / Bakî kalır sahîfe-i âlemde âdımız" beytindeki bakî kelimesinin kullanılışı gibi].
tahammî	(a.i. hamy, himâyet ve mahmiyet'den) 1. kendini himaye etme, korunma. 2. perhiz etme.
tahammus	(a.i.) büzülme, büzülüp buruşma.
tahammuz	(a.i. hazm'dan. c. tahammuzât) ekşime, oksitlenme.
tahammuzât	(a.i. tahammuz'un c.) ekşimeler, oksitlenmeler.
tahammüd	(a.i.) ateşin sönmeye yüz tutması.
tahammül	(a.i. haml'den. c. tahammülât) 1. yüklenme, bir yükü üstüne alma. 2. dayanma, katlanma. 3. kaldırma.
tahammülât	(a.i. tahammül'ün c.) tahammüller, dayanmalar.
tahammül-fersâ	(a.f.b.s.) tahammülü yıpratan.
tahammül-gezâ	(a.f.b.s.) dayanılmaz.
tahammül-güdâz	(a.f.b.s.) tahammülü eriten, yok eden. (bkz: tahammül-sûz).
tahammül-sûz	(a.f.b.s.) tahammülü mahveden, yakan, (bkz: tahammül-güdâz).
tahammür	(a.i. hamr'den. c. tahammürât) mayalanma, ekşime, (bkz: ihtimâr).
tahammürât	(a.i. tahammür'ün c.) mayalanmalar, ekşimeler.
tahânet	(a.i.) değirmencilik.
tahannî	(a.i hany'den) eğilmek, eğrilmek.
tahannüf	(a.i.) Hanefî mezhebine girme; Hanefî mezhebinden olma.
tahannün	(a.i. hanîn'den). (bkz. tehannün).
tahâret	(a.i.) 1. temizlik, (bkz: nezâfet). 2. temizlenme.
taharrî	(a.i. hary'den. c. taharriyyât) l. arama, araştırma, araştırılma; aratma, (bkz: tefahhus, teftîş). 2. sivil polis, taharri memuru.
taharrî-i hakîkat	hakikatin aranması, doğruyu arama.
taharrî memuru	sivil polis.
taharriyyât	(A.i. taharrî'nin c.) aramalar, araştırmalar, araştırılmalar; aratmalar.
taharruk	(a.i.) 1. yırtılma. 2. yarılma.
taharrüf	(o.i.) sapınç, fr. aberration.
taharrük	(a.i. hareket'den) 1. hareket etme, kımıldama, oynama.
taharrük-i a'sâb	hek. sinirleri oynatan bir hastalık, fr. nervomotilite. 2. a. gr. harekelenme, hareke alma, bir hareke ile okunma [harf-].
taharrükiyyet	(a.i.) 1. fiz. hareketlilik, kımıldama hâli. 2. fels. fr. motilite.
taharrükiyyet-i nüve	biy. karyokinez, araçlı bolünüm.
taharrüm	(a.i. harâm'dan) haramdan kaçınma; sakınma, çekinme.
taharrüş	(a.i.). (bkz. taharrüz). ["taharrüş" maddiyatta; "taharrüz" ma'neviyatta kullanılır].
taharrüş	biy. irkilme, irkiltme, fr. irritation.
taharrüş	(a.i.c. taharrüşât) tırmalanma, örselenme.
taharrüşât	(a.i. taharrüş'ün c.) tırmalanmalar, örselenmeler.
taharrüz	(a.i. hırz'dan) çekinme, sakınma, (bkz: ihtirâz).
tahassul	(a.i. husûl'den) 1. hâsıl olma, netîce olarak çıkma. 2. fels. üreme, üretme, fr. reproduction.

tahassun	(a.i. hısn'dan) 1. kale ve hisara kapanma, istihkâma çekilme.
tahassus	(a.i. husûs'dan) husûsî ve mahsus olma. (bkz. ihtisâs).
tahassür	(a.i.) hek. pıhtılaşma [kan-].
tahassür-i dem	hek. kanın pıhtılaşması.
tahassür	(a.i. hasret'den. c. tahassürât) 1. hasret çekme. 2. çok istenilen ve ele geçirilemeyen şeye üzülme.
tahassürât	(a.i. tahassür'ün c.) tahassürler.
tahassüs	(a.i. hiss'den. c. tahassüsât hislenme, duygulanma, [Arapçadaki asıl mânâsı "iyi bir haber duyup emin olma" dır].
tahassüsât	(a.i. tahassüs'ün c.) duygulanmalar.
tahaşşî	(a.i. haşyet'den) ürperme.
tahaşşu'	(a.i. huşû'dan) alçak gönüllülük gösterme.
tahaşşub	(a.i.) odunlaşma.
tahaşşüd	(a.i.c. tahaşşüdât) birikme, yığılma, toplanma [asker hakkında].
tahaşşüdât	(A.i. tahaşşüd'ün c.) birikmeler, yığılmalar, toplanmalar [asker hakkında].
tahaşşün	(a.i. huşûnet'den) sertleşme, katılaşma [maddî ve manevî].
tahaşşür	(a.i. haşr'den) mezardan çıkma, dirilme.
tahattî	(a.i. hatve'den. c. tahattîât) 1. bir şeyi atlayıp geçme, bir şey atlanıp geçilme; sınırı aşma. 2. saldırış.
tahattiât	(a.i. tahattî'nin c.) tecâvüzler, saldırışlar.
tahattîât-ı a'dâ	düşmanların saldırışları.
tahattur	(o.i.c. tahatturât) hatırlama, hatıra getirme, getirilme; unutulduktan sonra hatırlanan şey.
tahattur-ı mübhem	fels. fr. reminiscence.
tahatturât	(a.i. tahattur'un c.) tahatturlar.
tahattüm	(a.i. hatm'den) lâzım olma, lüzumlu olma.
tahattüm	(a.i. hatem'den) ; 1. hatem, yüzük takınma. 2. tas. ariflerin gönüllerine Allah'ın koyduğu işaret.
tahavvüf	(a.i. havf'den) korkuya düşme.
tahavvül	(a.i. hâl'den. c. tahavvülât) değişme, dönme, bir halden bir şekilden, başka bir hâle, şekle girme.
tahavvül-i şems	astr. gecelerin uzamasından kısalmaya (22 Aralık), kısalmadan uzamaya (22 Haziran) dönmesi ve dönme zamanı, gün dönümü, fr. solstice.
tahavvülât	(a.i. tahavvül'ün c.) değişme [ler], değişildik [ler].
tahavvülât-ı külliyye	büyük değişiklikler.
tahayyül	(a.i. hayâl'den. c. tahayyülât) hayâle getirme, hayalde canlandırma, canlandırılma, hayâle dalma.
tahayyülât	(a.i. tahayyülün c.) tahayyüller, hayâle getirmeler, hayalde canlandırmalar, hayâle dalmalar.
tahayyülî	(a.s.) tahayyülle ilgili, tahayyül suretiyle.
tahayyür	(a.i. hayret'den. c. tahayyürât) hayran olma, hayrete düşme, şaşakalma, şaşırma, (bkz: taaccüb).
tahayyürât	(a.i. tahayyür'ün c.) hayran olmalar, hayrete düşmeler, şaşakalmalar, şaşırmalar.
tahayyüz	(a.i. hayz'den) 1. yer tutma, yer alma. 2. ehemmiyet kazanma. 3. fiz. her hangi bir cismin boşlukta yer alması.
tahayyüz-i ecsâm	cisimlerin boşlukta yer alması.

tahazzu' (a.i. huzû', hudû'dan) alçak gönüllülük gösterme. (bkz. tahaddu').

tahazzur (A.i. hızr ve hıdr'dan) yeşilleşme, yeşil renk bağlama.

tahazzur (A.i. hâzır'dan) hazır olma, hazır bulunma.

tahazzüb (a.i. hizb'den) hiziplenme, toplanma, birikme. (bkz: tecemmu').

tahazzün (a.i. hüzn'den) hüzünlenme, kederlenme.

tahazzür (a.i. hazer'den) sakınma, korunma, çekinme.

tahbîr (a.i. haber'den) haber verme, (bkz: ihbârât).

tahbîz (a.i.) "habbezâ" (ne güzel) deme[k].

tahcîl (a.i. hacle'den) 1. gerdeğe koyma. 2. atların ayağında beyaz siğil bulunması.

tahcîl-i arûs gelini, gerdeğe koyma.

tahcîl (a.i. hacl'den. c. tahcîlât) utandırma.

tahcîlât (a.i. tahcîl'in c.) utandırmalar.

tahcîr (A.i. hacer'den) 1. bir yere taş koyma, yığma. 2. vet. hayvanı dağlayıp nişanlama. 3. fık. kimsenin girmemesi için arazînin etrafına taştan çit yapma.

tahdîb (a.i. hidab'dan). (bkz. tahzîb).

tahdib (a.i. hadeb'den) kamburlaştırma, kamburlaştırılma, kubbelendirme, kubbelendirilme.

tahdîd (a.i. hadd'den. c. tahdîdât) hudut tâyîn etme, sınır çizme, sınırlama, (bkz: tahtît).

tahdîd-i sinn yaş haddi, tekaütlük, emeklilik.

tahdîdât (a.i. tahdîd'in c.) sınırlama[lar], kısıntı[lar].

tahdîdî (a.s.) sınırlayıcı, fr. limitatif.

tahdîk (a.i. hadeka'dan) gözünü ayırmadan dikkatli dikkatli bakma.

tahdîr (a.i. hader'den) örtülendirme, örtülendirilme, örtülü bulundurma.

tahdîr (a.i.). (bkz. tahzîr).

tahdîs (a.i. hudus'dan. c. tahdîsât) 1. söyleme, anlatma, rivayet etme. 2. şükür, teşekkür ile bildirme. 3. Hz. Peygamberin sözünü tekrarlama, [asıl mânâsı "görülen iyiliği herkese söyleme"].

tahdîsât (a.i. tahdîs'in c.) 1. söylemeler, anlatmalar, rivayet etmeler. 2. teşekkürle bildirmeler. 3. Hz. Muhammed'in sözünü tekrarlamalar.

tahdîs (a.i. hadeş'den. c. tahdişât) tırmalama, tırnakla incitme; kurcalama.

tahdîş-i ezhân zihinleri kurcalama.

tahdîsât (a.i. tahdîs'in c.) tırmalamalar; kurcalamalar.

tahdîş (a.i. hiffet'den) 1. hafifletilme. 2. yükünü azaltma.

tahfîf-i kadr-i şer' şeriatın değerinin hafifletilmesi, düşürülmesi. 3. kolaylaştırma.

tahfîfât (a.i. tahfîf'in c.) hafifletmeler, hafifletilmeler; yükünü azaltmalar; kolaylaştırmalar.

tahfîfî, tahfîfiyye (a.s. hiffet'den) l. hafifletmeye ait, hafifletme ile ilgili.

tahfîr (a.i. hufre'den. c. tahfîrât) çukur kazma.

tahhân (a.s. ve i. tahn'den) öğüten, değirmenci.

tâhıl (a.s.) bayat su, bekleyerek bozulmuş su.

tahille (a.i.) yeminden kurtulmak için verilen kefaret.

Tarihvemedeniyet.org

tahillet-ül-kasem yemin kefareti.

tahîn (a.i.) 1. öğütülmüş tahıl. 2. darı unu. 3. şekerle karıştırılarak helvası yapılan öğütülmüş susam.

tâhine (a.i.c. tavâhin) hek. öğütücü diş, azı dişi, fr. molaire.

tahînî (a. s.) tahin helvası renginde olan, tahin rengi, koyu saman rengi.

tâhir (a.s. tahâret'den) 1. temiz, (bkz: pâk). 2. abdest ve guslü bozan şeylerden biri bulunmayan. 3. i. erkek adı. 4. i. müz. Türk müziğinde en eski makamlardan biri olup eskiden çok kullanılmıştır; son zamanlarda az kullanılmış bulunuyor. Tâhir, nevanın inici şeklini teşkîl ettiği cihetle girift bir makamdır. Neva gibi uşşak dörtlüsüne rast beşlisinin ilâvesinden yapılmıştır. Uşşak dörtlüsü ile dügâh "la" perdesinde kalır. Güçlü -dörtlü ile beşlinin birleştiği müşterek ses olan- dördüncü derece neva "re" perdesidir. Donanımına "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur (ilki uşşak dörtlüsü, ikincisi de rast beşlisi içindir). Dizisinde niseb-i şerîfeden 8 tane bulunmakla mülayimdir. Ekseriya tîz durağı olan muhayyer "la" perdesinden başlayıp inici olarak seyreder. Orta sekizlisindeki sesleri -tîzden peşte doğru olmak üzere- şöyledir: muhayyer, gerdaniye, eviç, hüseynî, neva, çargâh, segah, dügâh.

tâhir-i kebîr müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

tâhir-i sagir müz. Türk müziğinin en az iki asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

tâhir-üs-sırr tas. Cenâb-ı Hak'dan bir lâhze gafil olmayan kimse.

tâhir-üs-sırr ve-l-alâniyye tas. içi dışı temiz kimse; hem hakkın, hem de halkın haklarına tamamıyla riayetkar olan kimse.

tâhir-üz-zâhir tas. dışı temiz; Cenâb-ı Hakk'ın maâsîden koruduğu kimse.

tâhire (a.s. tahâret'den) 1. ["tâhir" in müen.]. (bkz: tâhir). 2. i. kadın adı.

tahirî (a.i.) g.s. güzel sanatlarda kullanılan bir kâğıt cinsi, [tezhip, kat, minyatür v.b.].

tâhir-pûselik (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Tahminen iki asır evvel terkîbedilmiş, saf ve rebîî bir makamdır. Oldukça rağbet edilmiştir, isminden de anlaşılacağı üzere, tâhir makamına bir pûselik beşlisi veya tam dizisi ilâvesinden terekküp eder. Bu dizi ile dügâh "la" perdesinde kalır. Güçlüler birinci derecede -Tâhir'in güçlüsü olan- neva "re", ikinci perdede de -pûselik'in güçlüsü olan- hüseynî "mi" perdeleridir. Donanımına Tâhir'in "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur; pûselik için si bekar, "sol" bakıyye diyezi kullanılır, inici olarak seyreder. III. Selîm'in terkîbetmiş olduğu neva pûselik makamı, tâhir-pûselik'in çıkıcı şeklidir ve aralarında başkaca bir fark yoktur.

tahiyyât (a.i. hayy'den) "Allah ömürler versin!" demeler; selâmlar, hayır dualar. 2. namazın ka'delerinde okunan "ettehiyyâtü" duası.

tahiyye	(a.i. hayy'den. c. tahiyyât) 1. "Allah ömür versin!" deme. 2. selâm verm, hayır dua etme. 3 . mülk, mâlikiyyet.
tahiyyet-ül-mescid	sabah, öğle, ikindi namazlarından evvel mescide girince henüz namaz vakti girmemişse oturmadan sevap niyetiyle kılınan iki rek'at namaz.
tahkik	(a.i. hakk'dan. c. tahkikat) 1. doğru olup olmadığını araştırma. 2. doğru olup olmadığını meydana çıkarma. 3. s. doğru, gerçek.
tahkika	("k" lar kalın ve uzun okunur. a.f.) gerçekten, (bkz: hakikaten, sahîhen, tahkikan).
tahkikan	(a.zf.) gerçekten, (bkz: hakikaten, sahîhen).
tahkikat	("ka" uzun okunur, a.i. tahkik'in c.) araştırmalar, soruşturmalar.
tahkikat-ı evveliyye	ön soruşturma.
tahkikat-ı ibtidâiyye	huk. ilk soruşturma.
tahkikî, tahkîkiyye	(a.s. hakk'den) tahkikat, araştırma ile ilgili.
tahkîm	(a.i. hükm'den. c. tahkimat) 1. hakem tâyin etme [bir dâva için-]. 2. sağlamlaştırma, berkitme.
tahkîm-bi-l-mekân	huk. [eskiden] bâzı hâdiseler hakkında vuku bulduğu mekânın me-dâr-ı hüküm addedilmesi, [bu, hukuk-ı şer'iyece bir asıldır].
tahkîm-i delâlet-il-hâl	huk. [eskiden] bâzı hususlarda hâlin hakem ittihâz edilmesi. [bu hukuk-ı İslâmiyece muteber bir asıldır].
tahkîm-i hâl	huk. [eskiden] hâl-i hâzin hakem kılmak demektir ki, istishap kabîlindendir. [bir değirmenin kira müddeti bittikten sonra müste'cir müddet-i icâre esnasında suyun inkıtâından dolayı o müddetin ücretten tenzilini talebederek mucir ile aralarında ihtilâf vâki olur. Beyyine dahî olmadığı ve ihtilâfları inkıta keyfiyetinde olduğu takdirde hâl-i hâzır tahkim olunur. Yânî hakem kılınır. Eğer vakt-i dâva ve husûmette su akıyorsa, söz yemin ile beraber müste'cirin olur].
tahkîmât	(a.i. tahkîm'in c.) ask. bir yeri düşmanın hücumuna karşı sağlamlaştırma veya düşman saldırmasına karşı sağlamlaştırılmış yer.
tahkîm-nâme	(a.f.b.i.) fık. mevcut bir ihtilâfın halli için tarafların yaptıkları yazılı mukavele.
tahkir	(a.i.c. tahkirât) 1. hakaret etme. 2. hor görme, küçük görme.
tahkir-âmîz	(a.f.b.s.) hakaretle karışık, (bkz: muhakkir-âne).
tahkirât	(a.i. tahkir'in c.) hakaret etmeler, hor görmeler, küçük görmeler.
tahkiye	(o.i. hikâye'den) hikâye etme, anlatma.
tahlî'	(a.i. hal'den) söküp çıkarma; koparma.
tahlîât	(a.i.) hil'at giydirilmişler,
tahlîd	(a.i. huld'den) daimî olarak oturtma, oturtulma.
tahlîf	(a.i. halef'den) birini kendi yerine bırakma.
tahlîf	(a.i. half'den. c. tahlîfât) yemin ettirme, yemin verme, andiçme, içirilme.
Resm-i tahlîf	andiçme merasimi (töreni).
tahlîf-i şühûd	huk. şâhidlere yemin ettirme [bildiğini olduğu gibi söyleyeceğine dâir-].
tahlîfât	(a.i. tahlîf'in c.) yemin ettirmeler, andiçirmeler, içirilmeler.

tahlîk	(a.i.) tıraş etme, tıraş edilme.
tahlîl	(a.i. hall'den) ekşitme, sirkeleştirme.
tahlîl	(A.i. hall'den. c. tahlîlât) 1. mürekkep bir cismi tetkik etmek için esas unsurlara ayırma, çözümleme. 2. kim. analiz.
tahlîl-i aslî	kim. asal analiz, fr. Analyse immediate.
tahlîl-i elektrîkî	f i z. elektroliz.
tahlîl-i hacmî	kim. hacimsal analiz, fr. analyse volumetrique.
tahlîl-i hurda-bînî	mikroskopla tahlil.
tahlîl-i kemmî	kim. nicel analiz, fr. analyse quantitative.
tahlîl-i keyfî	kim. nitel analiz, fr. analyse qualitative.
tahlîl-i rûhî	psik. psikanaliz.
tahlîl-i unsurî	kim. elemanter analiz, fr. analyse elementaire.
tahlîl-i vezni	kim. tartıl analiz, fr. analyse gravimetrique, analyse ponderale.
tahlîlât	(a.i. tahlîl'in c.) tahliller, analizler.
tahlîlî, tahlîliyye	(a.s. hall'den) tahlîle ait, tahlil ile ilgili, fr. analytique.
tahlîm	(a.i. hilm'den) halîmleştirme, sakinleştirme, (bkz: teskîn).
tahlîs	(a.i. halâs'dan) kurtarma, kurtanlma.
tahlîs-i girîbân	yakayı kurtarma, kurtulma.
tahlîsiyye	(a.i.) cankurtaran.
Vesâit-i tahlîsiyye	cankurtaran vâsıtaları.
tahlît	(a.i. halt'dan. c. tahlîtât) 1. karıştırma, karıştırılma. 2. bir şeyin, hâlisliğini giderecek şekilde, içine başka şeyler karıştırma. 3. bozma.
tahlîtât	(a.i. tahlît'in c.) 1. karıştırmalar, karıştırılmalar. 2. bir şeyin, hâlisliğini giderecek şekilde, içine başka şeyler karıştırmalar. 3. bozmalar.
tahliye	(a.i. haly'den) 1. süsleme, donatma, bezeme, donatılma. 2. kim. bir madde içine, hassasını veya kokusunu değiştirmek için, şeker, baharat ve benzeri gibi şeyler katma.
tahliye	(a.i. halâ', halvet ve halv'den) 1. boşaltma, boşaltılma, boş bırakma. 2. serbest bırakma, salıverme.
tahliye-i derûn	Melâmîlik'te gönüllerde yalnız Allah adından başka bir şey bırakmama.
tahliye-i sebîl	bir suçluyu sahverme.
tahmîd	(a.i. hamd'den. c. tahmîdât) hamdetme, elhamdülillah deme, şükretme.
tahmîdât	(a.i. tahmîd'in c.) hamdetmeler, şükretmeler.
tahmîk	(a.i. humk'dan. c. tahmîkat) "ahmak" deme, "ahmak" olduğunu söyleme.
tahmîkat	("ka" uzun okunur, a.i. tahmîk'in c.) "ahmak" demeler, "ahmak" olduğunu söylemeler.
tahmîl	(a.i. haml'den. c. tahmilât) 1. yükleme, yükletme, yükletilme. 2. bir işi, birinin üzerine bırakma.
tahmîl-i minnet	birini minnet altında bırakma.
tahmîl-i zahmet	zor bir işi birine yükletme.
tahmîlât	(a.i. tahmîl'in c.) yüklemeler, yükletmeler, yükletilmeler.
tahmîm	(a.i.) hümma vermek, (bkz: hümmâ).
tahmîn	(a.i. hamn'den. c. tahmînât) aşağı yukarı bir fikir söyleme.
tahmînât	(a.i. tahmîn'in c.) tahminler, (bkz: hadsiyyât).

tahmînen	(a.zf.) aşağı yukarı. (bkz: takrîben).
tahmînî, tahmîniyye	(a.s.) tahmine ait, tahminle ilgili, aşağı yukarı hesaplanan.
Kıymet-i tahmîniyye	aşağı yukarı hesaplanan değeri [bir şeyin-].
tahmîr	(a.i. hamr'den. c. tahmîrât) 1. yuğurma, yuğurulma. 2. mayalandınlma.
tahmîr	(a.i. himâr'dan. c. tahmîrât) eşek deme [birine-].
tahmîrât	(a.i. tahmîr'in c.) eşek demeler.
tahmîrât	(a.i. tahmîr'in c.) 1. yuğurmalar, yuğurulmalar. 2. mayalandırılmalar.
tahmís	(a.i. hums'dan. c. tahmîsât) l. bir şeyi beş kat veya beş köşeli yapma. 2. ed. bir şi'rin her beytinin üstüne üçer mısra katarak her beyti beşer mısrâa çıkarma, (bkz: teştîr).
Mutarref tahmís	ed. tahmis edilen gazelin her beytinin birinci ve ikinci mısra'ları arasına üçer mısra ilâve etmek suretiyle vücûda getirilen nazım.
tahmís	(a.i. hams'den) 1. ateşte kızdırıp kavurma. 2. kahve kavrulan yer; kahve kavrulup satılan yer.
tahmís	(a.i.) doğulmuş kahve satılan yer. (bkz: tahmîs^2).
tahmísât	(a.i. tahmîs'in c.) tahmisler.
tahmís-hâne	(a.f.b.i.) kahvenin kavrulup döğülerek satıldığı yer.
tahmíz	(a.i.) kim. humuzlandırma, oksitleme.
tahn	(a.i.) öğütme, öğütülme.
tahník	(a.i. hanek'den) boğma, (bkz: ihmák).
tahnít	(a.i.) 1. ölüyü, bozulmaması için muayyen formül dâhilinde ilaçlama. 2. [bir cismi] dayanıklığını artırmak için ilaçlama, fr. impregner. [asıl mânâsı "ölünün kefenini buhurla tütsüleme" diri.
tahnît-i meyyit	ölünün ilaçlanması.
tahniyye	(a.i.) 1. tahn'a ait, tahınla ilgili. 2. i. öğütme ücreti.
tahrîb	(a.i. harâb'dan. c. tahribat) harâbetme, edilme, yıkıp bozma.
Tahrîb-i Harâbát	Namık Kemal'in, Ziya Paşa'nın Harâbát adlı eserine karşı tenkitlerini ihtiva eden eseri, (bkz: Tâkib).
tahríbát	(A.i. tahrîb'in c.) harâbetmeler, yıkıp bozmalar.
tahrîb-kâr	(a.f.b.s.) yıkıcı.
tahrîc	(a.i. hurûc'dan. c. tahrîcât) 1. çıkartma. 2. diploma verme. 3. Hz. Peygamber'in sözünü ilk rivayet edeni ortaya çıkarma.
tahrîciyye	(a.i.) Hicaz'da ulaşım işlerinde kullanılan, katır, deve ve benzeri hayvanlar için muayyen bir nispette alınan vergi.
tahríf	(a.i. harefden) genç bir adama bunaklık isnâdetme.
tahríf	(a.i. harf'den. c. tahrífát) 1. harflerinin yerini değiştirme, bozma, kalem oynatma, değiştirme. 2. bir ibarenin mânâsını değiştirme.
tahrífát	(a.i. tahrifin c) bozmalar, değiştirmeler, kalem oynatmalar.
tahrík	(a.i.) 1. yırtma, yırtılma. 2. yarma, yarılma.
tahrík	(a.i. hark'den) 1. çok yakma, yakılma. 2. susatma, susatılma.
tahrík	(a.i. hareket'den. c. tahríkát) l. kımıldatma, kımıldatılma, oynatma.
tahrîk-i sevdá	sevda uyandırma, işletme. 2. kışkırtma, azdırma. 3. yola çıkarma. 4. uyandırma. 5. a. gr. meczum (cezimli) bir harfi hareke ile okuma "ilm" kelimesini "ilim" okuma.. gibi.

tahrîk-âmîz	(a.f.b.s.) kışkırtıcı.
tahríkát	(a.i. tahrîk'in c.) kışkırtma. [müfret (tekil) gibi kullanılır].
tahrîm	(A.i. hırmân'dan. c. tahrîmât) haram kılma, kılınma.
tahrîmât	(a.i. tahrîm'in c.) haram kılmalar, kılınmalar.
tahrîme	(a.i.) namaza başlarken "Allahü Ekber" sözüyle iki elinin baş parmaklarını kulak memelerine doğru kaldırarak tekbir alma.
tahrîmî, tahrîmiyye	(a. s.) harama ait, haramla ilgili.
Kerâhet-i tahrîmiyye	harama yakın olan kerahet [at eti yemek gibi].
tahrîr	(a.i.) l. yazma, yazılma.
tahrîr-i beyyine	huk. yazılı iptal belgeleri.
tahrîr hey'eti	yazı kurulu. 2. ed. kompozisyon. 3. kitap yazma. 4. kaydetme.
tahrîr-i emlâk	emlâk kaydı. 5. hür etme, azâdetme.
tahrîr-i rakabe	köle azâdetme. 6. sayım.
tahrîr-i nüfûs	nüfus sayımı.
tahrirli	g. s. kontur çizgileri belirtilmiş süsleme motifi.
tahrîrât	(a.i. tahrîr'in c.) bir dâirece yazılan resmî mektup[lar]. [kelime, müfret gibi kullanılır].
tahrîrât-ı sâniye	tar. sadrazam tarafından, istanbul dışında bulunan resmî makamlarla yapılan yazışma.
tahrirât-ı umûmiyye	eski idare hukukunda "tâmîm = genelge" manasınadır.
tahrîrât-ı váride	gelen mektuplar, tezkereler.
tahrîrât kalemi	resmî dâirelerde yazı işleriyle meşgul olan kalem.
tahríren	(a.zf.) yazı ile, yazmak suretiyle.
tahrírî, tahrîriyye	(a.s.) yazı ile, yazı ile ilgili.
İmtihân-ı tahrîrí	yazılı yoklama.
Hey'et-i tahrîriyye müdîri	(gazetelerde) yazı işleri müdürü.
tahrîrí imtihán	yazılı sınav.
tahrîs	(a.i.) içinde bir şey saklanılan nesne; anbar.
tahrís	(a.i. hırs'dan. c. tahrîsât) hırslandırma, hırslandırılma.
tahrîsât	(a.i. tahrîs'in c.) hırslandırmalar, hırslandırılmalar.
tahríş	(a.i.c. tahrîsât) tırmalama, tırmalanma. 2. yakıp kaşındırma, azdırma.
tahríşât	(a.i. tahrîs'in c.) 1. tırmalamalar, tırmalanmalar. 2. yakıp kaşındırmalar, azdırmalar.
tahrîz	(a.i. hırz'dan. c. tahrîzât) kışkırtma, kışkırtılma, (bkz: tergib, teşvîk).
tahrízât	(a.i. tahrîz'in c.) kışkırtmalar.
tahsíl	(a.i. husûl'den) 1. hâsıl etme, edilme, ele geçme, geçirilme. 2. vergi veya îrat toplama. 3. ilim öğrenme.
tahsîl-i ibtidâí	ilköğrenim.
tahsílát	(a.i. tahsîl'in c.) halktan vergi ve rüsum alımı; para alımı.
tahsîl-dâr	(a.f.b.i.c. tahsîl-dârân) halktan vergi ve varidatı tahsil eden me'mur.
tahsîl-dârân	(a.f.b.i. tahsîldâr'ın c.) tahsildarlar.
tahsílí, tahsîliyye	(a. i.) tahsil ile, vergi veya irat ile "ilgili.
tahsîliyye	(a.i.) tahsildarlık hakkı, tahsildarlık yüzdesi, topladıkları paradan tahsildarlara verilen hisse.
tahsîn	(a.i. hüsn'den. c. tahsînât) 1. güzel bulup takdîr etme, beğenip alkışlama. 2. güzelleştirme, güzel kılma.

tahsîn-i lâfz — lâfzı, sözü güzelleştirme. 3. erkek adı.
tahsîn — (a.i. hısn'dan) kale gibi sağlamlaştırma, (bkz: tahkím, takviye, teşyîd).
tahsînât — (a.i. tahsîn'in c.) 1. beğenmeler, alkışlamalar. 2. güzelleştirmeler, güzel kılmalar.
tahsîn-hân — (a.f.b.s.) beğenip alkışlayan, aferin diyen, (bkz: âferîn-hân, şâbâş-hân).
tahsîn-hânî — (a.f.b.i.) alkışlayıcılık, aferin deyicilik.
tahsîn-kerde — (a.f.b.s.) beğenilmiş, (bkz: makbúl, mergub).
tahsîn-nâme — (a.f.b.i.) takdirname, beğeni kâğıdı.
tahsîr — (a.i. hasret'den) hasret bırakma, bırakılma, hasret etme, edilme.
tahsîr — (a.i. hasâr'dan) zarara uğratma.
tahsís — (a.i. husûs'dan. c. tahsísát) 1. bir şeyi birine veya bir yere mahsus kılma, ayırma.
Be-tahsîs — (bkz: bi-l-hassa).
Bi-t-tahsîs — mahsus, ayrıca, ayırarak. 2. [aylık] bağlama.
tahsísát — (o.i.tahsîs'in c.) 1. sosy. ödenek. 2. bir dâire veya bir kimse için ayrılmış para.
tahsîsât-ı mestúre — örtülü ödenek, devletin, mâlî formalitelere tabî tutmaksızın gizli siyâsî işler için bütçede tahsis ettiği para.
tahsísát kabílinden vakf — kuru mülkiyet, Hazîneye ait bir mülk toprağın faydalarının Hazîneden alacaklı olan kişiye bırakılması.
tahsîsen — (a.zf.) tahsis suretiyle; hele, en çok.
tahşîd — (a.i. haşed'den c. tahşîdât) yığma, biriktirme, toplama [en çok asker hakkında kullanılır].
tahşîdât — (a.i. tahşîd'in c.) yığmalar, biriktirmeler, toplamalar [asker hakkında].
tahşím — (a.i. hışm'dan) gazaplandırma, öfkelendirme.
tahşiye — (a.i. haşy'den) haşiye yazma, yazılma, (bkz: der-kenâr).
tahşiye — (a.i. haşyet'den) ürperme, ürpertilme.
taht — (f.i.) 1. hükümdarların oturduğu büyük koltuk. 2. hükümdarlık makamı.
taht-ı âc — (fildişi taht) gün, gündüz; beyaz şey.
taht-ı abnûsî — (abanoz taht) gece.
taht-ı fírúze — (fírúze taht) gökyüzü.
taht-ı hümâyûn — pâdişâh tahtı.
taht-ı Muhammed — Âyîn-i Cem töreninde kullanılan, üstü mumlarla süslü basamaklar.
taht-ı nerd — (tavla tahtası) tavla tahtası.
taht-ı Süleymânî — Süleyman Peygamberin havada uçtuğuna inanılan tahtı.
táht — (f.i.) 1. yağma, çapul, soygun, talan, (bkz: garet, târâc, tárát).
taht — (a.i.) 1. alt, aşağı, (bkz: zîr) ["fevk"ın zıddı].
taht-ı beşerevî — anat. üstderi altı.
taht-ı edimme-i dâhiliyye — anat. iç deri altı.
taht-ı esáret — esaret altı.
taht-ı fásıla — bot. altfamilya.
taht-ı medár — coğr. astropika, fr. subtropique.
taht-ı medârî — coğr. astropikal, fr. subtropical.
taht-ı mümâs — geo. teğet altı, fr. soustangente.
taht-ı mütezât — mant. altkarşıt, fr.subcontraire.

taht-ı nâzım	anat. normalaltı, fr. sousnormale.
taht-ı revân	dört kişi ve ekseriya iki katır tarafından taşınan nakil vâsıtası.
taht-ı sınıf	bot. altsınıf.
taht-ı şúbe	alt şube. 2. s. elde.
taht-ı müzâkere	konuşulmakta olan.
taht-ı râhe	anat. avuç içinde, küçük parmağın altında bulunan çıkıntı.
tahtánî, tahtâniyye	(a.s.) 1. altta olan, alttaki.
Dâire-i tahtâniyye	alt, alttaki dâire. 2. noktası altta olan [harf].
tahtánî fevkánî	altlı üstlü.
tâhte	(f.s.) yağmalanmış, talanlanmış.
tahte	(f.i.) tahta.
tahte	(a.zf.) alt, altta, altında.
tahte-l-arz	(a.b.i.) coğr. yeraltı.
tahte-l-bahr	(a.b.i.) den. "denizin altı" denizaltı gemisi.
tahte-l-cild	(a.b.i.) biy. derialtı.
tahte-l-hıfz	(a.zf.) muhafaza altında, (bkz: mahfûzen).
taht-el-kamer	(a.it.) astr. ayaltı.
tahte-pûş	(f.b.i.) taraça, tahtaboş.
tahte-s-serâ	(a.b.i.) toprak altı.
tahte-ş-şuûr	(a.b.i.) şuur altı, altşuur, fr. subconscience.
tahte-z-zemîn	(a.b.i.) coğr. toprak altı. (bkz. taht-es-serâ).
taht-gâh	(f.b.i.) 1. taht yeri. 2. başşehir, (bkz: dâr-üs-saltanat).
taht-gâh-i saltanat	saltanat tahtının bulunduğu yer, idare merkezi.
taht-geh	(f.b.i.). (bkz. taht-gâh).
tahtıe	(a.i. hatâ'dan) yanlışını çıkarma,
tahtím	(a.i. hatm'den) mühür basma, mühürleme, (bkz: temhîr).
tahtît	(a.i. hatt'dan) 1. çizme, çizilme, çizgi ile belli etme. 2. çizgi.
tahtît-i arázî	topografya.
taht-nişîn	(f.b.s.) "tahtta oturan" hükümdar, pâdişâh.
tâhûn, tâhûne	(a.i.c. tavâhîn) su değirmeni, (bkz: âsyâb).
tâhûne .lL	(a.i.) 1. su değirmeni, (bkz: âsyâb). 2. en büyük azı dişi.
tahûr	(a.s. tahâret'den) çok temiz; temizleyici.
tahûre	(a.s. tahâret'den) ["tahûr" un müen.]. (bkz. tahûr).
tahvîf	(a.i. havfden. c. tahvîfât) korkutma, korkuya düşürme.
tahvîfât	(a.i. tahvîf in c.) korkutmalar, korkuya düşürmeler.
tahvîfen	(a.zf.) korkutarak.
tahvíl	(a.i. havl'den) 1. değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme. 2. (c. tahvîlât) borç senedi; aksiyon.
tahvîl-i duyûn	borç değiştirme.
tahvílât	(a.i. tahvil[2] nin c.) borç senetleri; aksiyonlar.
tahvíl-dâr	(a.f.b.s. havl'den) tahvil sahibi.
tahvîn	(a.i.c. tahvînât) birisine hâin deme, denilme.
tahvît	(a.i. havt'dan) duvar çekme, çekilme.
tahyîb	(a.i. hiybet'den) mahrum, kederli kılma, kılınma.
tahyîl	(a.i. hayâl'den. c. tahyîlât) akla, fikre getirme, getirilme.
tahyîlât	(a.i. tahyîl'in c.) akla, fikre getirmeler, getirilmeler.
tahyîr	(a.i. hayr'den. c. tahyîrât) birini, iki şey arasından birini seçmek durumunda bırakma, istediğini seçmeyi teklif etme.
tahzî'	(a.i.) 1. kesme, yarma. 2. hek. ameliyat, operasyon yapma.
tahzîb	(a.i. hizb'den) takım takım toplama.

tahzîb (a.i. hizab'dan) boyama [saç, sakal-].
tahzîb-i lihye sakal boyama.
tahzîl (a.i.) alçaltma, bayağılaştırma.
tahzîn (a.i. hüzn'den) 1. kederlendirme, tasalandırma. 2. hazin hazin Kur'an okuma.
tahzîn (a.i.) hazînede saklama.
tahzîr (a.i. hazer'den. c. tahzîrât) 1.sakındırma, sakındırılma. 2 . menetme.
tahzîr (a.i.) 1. hazırlama. 2. ilâç hazırlama. 3. yeşillendirme, yeşil renk verme.
tahzîr (a.i.) men'etme, önleme, önlenilme. (bkz: men').
tahzîrât (a.i. tahzîr'in c.) sakındırmalar, sakındırılmalar.
tahzîz (A.i.) rağbet ettirme, isteklendirme. (bkz: tahrîk, teşvîk).
tâî (a.s.) t harfine mensup, t ile ilgili.
Masdar-ı tâî sonunda t bulunan masdar sahávet, sefâhet.. gibi.
Tâî (a.h.i.) Tayy kabilesinden olan, Tayy kabilesine ait, onunla ilgili.
táib (a.s. tevbe'den) 1. tövbe eden.(bkz: tevbe-kâr). 2. i. erkek adı. 3.XVIII. asırda, Lâle Devri'nde şâirlerin reisi sayılan şâir.
tâibe (a.s. tevbe'den) ["tâib" in müen.]. (bkz. tâib).
tâif (a.s. tavaf dan) 1. tavaf eden, etrafını dolaşan, dönen. 2. Arabistan'da Mekke yakınında bir şehir.
tâife (a.s. tavâfdan) ["tâif'in müen.]. (bkz: tâif).
táife (a.i.c.tavâif)1.bölük,takım,güruh,fırka.2.kavim,kabîle.3.tayfa, gemi işçisi
tâife-i bâgiyye isyan eden güruh.
tâil (a.i.) fayda, yarar.
Bî-tâil faydasız, boşuna.
Lâ-tâil menfaatsiz, beyhude, boşuna.
tâir (a.s. tayerân'dan) 1. uçucu, uçan. 2. i. kuş. (bkz: mürg).
Nesr-üt-tâir astr. nesir burcu, kartal takımyıldızı.
tâir-i cennet cennet kuşu.
tâir-i hayâl muhayyile kuvveti.
Tâir-i kudüs Cebrail aleyhisselâm.
tâir-i pür-neş'e neşeli kuş.
Tâir-i sidre Cebrail aleyhisselâm.
tâk (a.i.c. tâkat, etvâk, tîkan) 1. bina kemeri. 2. yarım dâire şeklinde kapı ve pencere üstü. 3. kubbe, künbet.
Nüh-tâk dokuz kat gök.
tâk-i ebrú taş kemeri, kemer biçimindeki kaş.
tâk-ı bâzîçe-reng küreler; kader, baht, talih.
tâk-i fírúze, -i hadrâ, -i lâciverdí, -i kemlí, -i nilúfer, -i tárım gök. (bkz: semâ).
tâk-ı ınukarnes 1) gökyüzü; 2) Süleyman'ın tahtı.
tâk-ı zafer târihî bir hâdiseyi, zaferi anmak veya gelecek olan büyük bir kimseyi karşılamak için kurulan kemerli yapı.
ták (f.i.) asma, üzüm kütüğü, (bkz: kerm).
táka (a.i.) 1. kubbeli mahfe. 2. pencere.
táka (a.i.). (bkz. tâb, tákat).

takabbuz (a.i. kabz'dan. c. takabbuzât) 1. büzülme, kısılma; toplanıp çekilme. 2. kabız, peklik olma.

takabbuz-ı kalb biy. yürek kasıntısı, fr. systole.

takabbuzât (a.i. takabbuz'un c.) 1. büzülmeler, kısılmalar; toplanıp çekilmeler. 2. kabız, peklik olmalar.

takabbül (a.i. kabûl'den) 1. kabul etme, alma. 2. benimseme. 3. üstüne alma. (bkz: taahhüd). 4. öpülme.

takaddese (a.cü.) "mukaddes olsun!" mânâsına.

takaddüm (a.i. kıdem'den) 1. önce gelme, önce davranma. 2. ileri geçme, ileride bulunma. 3. protokola göre öne geçme, daha yukarı oturma.

Hakk-ı takaddüm önde bulunma hakkı.

Fazl-ı takaddüm önde bulunma meziyeti.

takaddüm-i ahd huk. [eskiden] bir hâdisenin vukuundan îtibâren bir müddetin mürur etmesi ki bu, bâzı hususlarda dâvanın niyetine, şahadetin istimâına bir manî teşkîl eder, buna "takaddüm-i zaman" da denir, [meselâ sirkatten, gayri meşru mukarenetten dolayı had icrası hususunda takaddüm-i zaman; şahadetin kabulüne mânidir. Bu müddetin miktân hakkında muhtelif sözler vardır. Bunun en aşağı haddi altı ay veya bir ay, veya üç gündür. Bir kavle göre bunun takdir ve tâyini veliyyülemre muhavveldir].

takaddüs (a.i.) mübarek, kutlu kılma.

takallüb (a.i. kalb'den. c. takallübât) 1. dönme, bir yandan bir yana çevrilme. 2. değişme, başka kalıba girme, (bkz. tahavvül, tebeddül).

takallübât (a.i. takallüb'ün c.) değişmeler. (bkz: tahavvülât, tebeddülat).

takallüd (a.i. kald'den) 1. takma, takınma, takınılma, gerdanlık gibi boyna geçirme, geçirilme. 2. (kılıç) kuşanma, kuşanılma. 3. bir işi üstüne alma.

takallüd-i kazá huk. hâkimliği kabul.

takallüd-i süyûf kılıçları kuşanma.

takallül (a.i. kıllet'den) az olma, azalma.

takallüs (a.i. kulûs'dan c. takallüsât) 1. kasılma, bir şeyin toplanıp büzülmesi. 2. h ek. bir organın çekilip toplanması.

takallüsât (a.i. takallüsün c.) kasılmalar.

takammus (a.i. kamîs'den) gömlek giyme.

takammül (a.i. kaml'den) bitlenme, bitli olma.

takannün (a.i.) kanunlaşma; değişmez, katî olarak belirme.

takaríz ("ka" uzun okunur, a.i.takrîz'in c.), (bkz. takrîzât).

takarruh (a.i. karh'dan) 1. karhalanma, yara derinleşip büyüme. 2 . yara çıban olma.

takarrüb (a.i. kurb'dan) 1. yaklaşma, yanaşma. 2. vakti yakın olma.

takarrüb-ile-l-arz jeol. yere yönelme, fr. geotropisme.

takarrüm (a.i.) tatlı tatlı yeme.

takarrür (a.i. karâr'dan) 1. karar bulma, kararlaşma; karar kılma. 2. yerleşme.

takasdur (a.i.) kim. kalaylanma.

takass ("ka" uzun okunur, a.i. kass'dan) takas, ödeşme, hesaplaşma, mahsuplaşma, sayışma.

takassî (a.i.) bir şeyin aslını esâsını araştırma, (bkz. istiksâ).
takasur ("ka" uzun okunur, a.i. kasr'dan) esirgeme, elinde iken yapmama, (bkz: dirîg).
takaşşu' (kaş'dan). (bkz. tekaşşu').
takaşşur (a.i. kışr'dan) kabuklanma, kabuk tutma.
tákat ("ka" uzun okunur, a.i. tâk'ın c.) 1. taklar, (bkz: tîkan). 2. (a.i. tâkat'in c.) tákatler, güçler.
tákat (a.i.) güç, kuvvet.
tâkat-i visál kavuşma takatı; bulunma kudreti.
tâkat-fersâ (a.f.b.s.) takat götürmez, dayanılmaz.
tâkat-güdâz (a.f.b.s.) takati, gücü eriten, yakan mahveden.
tâkat-şiken (a.f.b.s.) takati tüketen.
takattub (a.i.) 1. hek. buruşma. 2. kaşların çatılması.
takattur (a.i. katr, kutúr ve kataran'dan) damlama, damla damla akma.
takatur ("ka" uzun okunur, a.i. katre'den) (bkz: tekatur).
taka'ur (a.i. ka'r'dan) muka'ar olma, çukurlaşma.
takavîm ("ka" uzun okunur. a.i. takvîm'in c.) takvimler.
takavvî (a.i. kuvvet'den) kuvvetlenme.
takavvül (a. i. c. takavvülât). (bkz: tekavvül).
takavvüs (a.i. kavs'den). (bkz. tekavvüs).
takayyuh (a.i. kayh'dan). (bkz: tekayyuh).
takayyü ' (A.i.) kusar gibi olup kusamama. takayyüd (a.i. kayd'dan. c. takayyüdât) 1. bağlanma, bağlı olma. 2. çalışma, çabalama, uğraşma, üstüne düşme. 3. dikkatli davranma.
Adem-i takayyud kayıtsızlık, üzerine iş edinmeme.
takayyüdât (a.i. takayyüd'ün c.) takayyüdler, dikkatler.
takbîb (a.i. kubbe'den) kubbe gibi yapma.
takbíh (a.i. kubh'dan. c. takbíhát). çirkin görme, beğenmeme.
takbîhât (a.i. takbîh'in c.) çirkin görmeler, ayıplamalar.
takbîl (a.i. kabl'den) öpme. (bkz: telsîm).
tâk-çe (a.f.b.i.) 1. küçük tak, zafer tákının iki yanındaki küçük kemerler. 2 . küçük pencere.
tâk-dâne (f.b.i.) üzüm çekirdeği.
takdîh (a.i.) beğenmeme, zemmetme.
takdím (a.i. kıdem'den. c. takdîmât) 1. öne geçirme, geçirilme, öne alma, ileriye sürme, sürülme. 2. büyük bir kimsenin huzuruna bir şey götürme, verme. 3. sunma, küçük büyüğe bir şey verme. 4. birini, bir başkasına tanıtma.
takdîm-i i'tidâleyn astr. devinme, fr. precession.
takdim-ül-ehemm-ale-l-mühimm pek mühim olara mühim olandan üstün tutma.
takdím ü te'hîr gr. metatez, bir ibaredeki sözlerin yerlerini değiştirerek düzeltme, fr. metathese.
takdíme (a.i.c. tekadîm) 1. takdîm. 2. kendinden üstün kimseye sunulan armağan.
takdîmen (a.zf.) 1. takdîm ederek, sunarak. 2. öne geçirerek.
takdîmen müzâkere öncelikle konuşma.
takdîmât (a.i. takdîm'in c.) büyüğe sunulan şeyler.

Tarihvemedeniyet.org

takdír (a.i. kader'den. c. takdîrât) 1. beğenme, değer biçme, değer verme; verilme. 2. [değerini, ehemmiyetini, lüzumunu] anlama. 3. ezelde Allah'ın olmasını istediği şeyler. (bkz. kader).

Alâ-kil-et-takdîreyn her iki surette, [-de hâli son takı olarak kullanıldığı zaman vakit, vaziyet, şart" anlatır o takdirde = o halde; geldiği takdirde = gelirse., gibi].

takdîr-i İlâhî Allah'ın takdîri, Allah'ın her şeyi daha önceden düzenlemesi.

takdîr-i kıymet değer biçme.

takdîr-âmîz (A.f.b.s.) takdir eden, beğenen.

takdîrât (a.i. takdîr'in c.) takdirler.

takdîren (A.zf.) takdîr ederek, değerini anlayarak.

takdîr-hân (a.f.b.s.) takdir eden, beğenen.

takdirî (a.s.) 1. takdire mensup, takdir ile ilgili, kaderden olan. 2. gr. görünürde olmayıp, itibarî olan, öyle denilen.

takdîriyye (a.s.) ["takdir" in müen.]. (bkz. takdirî).

takdir-kâr (a.f.b.s.) beğenip alkışlayan.

takdîr-nâme (a.f.b.i.) beğenilen bir işe karşı verilen yazılı kâğıt.

takdîs (a.i. kuds'dan. c. takdîsât) 1. mukaddesleştirme, kutsallaştırma, kutsal bilme, kutsal tutma. 2. Allah'a şükretme. 3. ululama, büyük saygı gösterme.

takdîsât (a.i. takdîs'in c.) takdisler; Allah'a şükretmeler, ululamalar.

tâ-key (f.zf.) ne vakte kadar.

takfîl (a.i. kufl'den) kilitleme, kilitlenme.

takfiye (a.i. kafâ'dan) kafiyeleme, kafiyelenme; kafiye bulma.

takhîr (a.i. kahr'dan. c. takhîrât) kahretme.

takhîrât (a.i. takhîr'in c.) kahretmeler.

takıyye (a.i.) 1. sakınma, çekinme, (bkz: ihtirâz). 2. birinin mensûbolduğu mezhebi gizlemesi.

tâkıyye (a.i.) takke.

tâkıyye-dûz (a.f.b.s.) takke diken, takkeci.

takî (a.s.) 1. günahtan, haramdan kaçınan, dinine bağlı [kimse], (bkz: müttakî, zâhid). 2. h. i. iki imamdan biri.

ta'kîb (a.i. akab'dan. c. ta'kibât) 1. arkasına düşme, arkasından gitme veya gelme. 2. kovalama. 3. gütme. 4. (bkz. Tahrîb-i Hârâbat).

ta'kîbât (o.i. ta'kîb'in c.) 'kovuşturma.

ta'kîben (a.zf.) tâkib suretiyle, tâkibederek.

ta'kîd (a.i. akd'den. c. ta'kîdât) 1.düğümleme, düğümlenme. 2. ed. ibareyi veya cümleyi anlaşılmaz şekilde düzenleme.

ta'kîd-i lâfzî ed. sözün anlaşılmaz halde ifâde edilmesi.

ta'kîd-i ma'nevî ed. mânânın anlatılmazhalde ifâde edilmesi.

ta'kîdât (a.i. ta'kîd'in c.) ta'kid'ler, düğümlemeler, düğümlenmeler; karışık, zor anlaşılır cümleler yapmalar.

takîe (a.i.) kayettirici maddeler verme.

takîet-ür-ruhbân yaprakları ishal verici ve kay ettirci olan bir ot.

ta'kîm (a.i. akm ve ukm'dan) 1. akamete uğratma, kısırlaştırma; neticesiz bırakma. 2. mikropsuzlaştırma, fr. sterilisation.

ta'kîr (a.i. akr'dan) 1. hek. bir uzvu (organı) yararak sinirleri kesme. 2. (ka'r'dan) çukurlaştırma.

taklî' (a.i. kal'den) kökünden söküp koparma.

taklîb	(a.i. kalb'den. c. taklîbât) 1. tersine çevirme, çevrilme. 2. bir yandan bir yana döndürme, döndürülme. 3. bir şeyin şekil ve kalıbını değiştirme.
taklîb-i hükûmet	hükümetin başındakiler veya idare şeklini -kanunsuz olarak- değiştirme, (bkz: darbe-i hükümet) 4. hek. doğumu kolaylaştırmak için ebenin, çocuğu rahimde çevirmesi. 5. kim. evirtim, fr. inversion.
taklîbât	(a.i. taklîb'in c.) değişiklikler, değişmeler.
taklîd	(a.i. kald'den. c. taklîdât) 1. takma, asma, kuşatma.
taklîd-i emâret	huk. [eskiden] emaret, yâni emirlik umurunu bir zâta teffîz ve ihale etme.
taklîd-i hamâil	muska takma.
taklîd-i kazâ	huk. [eskiden] bir kimseyi hâkimliğe nasp ve tâyin etme.
taklîd-i kelâm	psik. yankıca, ekolali, fr. echolalie.
taklîd-i seyf	kılıç kuşatma. 2. benzemeye veya benzetmeye çalışma. 3. birinin hareketlerini tekrarlayarak onunla alay etme, öykünme. 4. bir şeyin sahtesini yapma, çıkarma.
Ehl-i taklîd	din îcablarını anlayarak değil, başkalarına bakarak yapanlar. 5. müz. bir motif veya tema'yı eksiltme (diminution), artırma (augmentation), ters hareket (mouvement cont-raire), çeşitli usuller, uygular, geçkiler ve başka vâsıtalarla tekrarlama san'atı ki, contrepoint'da başlı başına bir bahis teşkil eder ve pek çok çeşidi vardır (imitation â l'ecrevisse, i. canonique, i. â l'unisson, i. par mouvement contra-ire, i. interrompue, i. simple (ou libre), i. liee, i. par augmentation, i. par diminution v.b.).
taklîdât	(a.i. taklîd'in c.) taklitler.
taklîden	(a.zf.) 1. tıpkısını, benzerini yaparak. 2. gülünç tarafını belirterek.
taklîdî	(a.s.) taklitle yapılan.
Savt-i taklîdî	leng. fr. onomatopee.
taklîdiyye	(a.s.) ["taklidi" nin müen.]. (bkz: taklîdî).
taklîf	(a.i.) kalafatlama, kalafatlanma.
taklîf-i sefâin	gemilerin kalafatlanması.
taklîl	(a.i. kıllet'den) azaltma, azaltılma, indirme, (bkz: tenkîs).
taklîl-i masârif	masrafların azaltılması.
aklîm	(a.i.) [kalem, kamış, tırnak gibi şeyleri] kesme, yontma; yontulma.
taklîs	(a.i. kulûs'dan) 1. büzme. 2. hek. bâzı hastalıklardan sonra adalelerde meydana gelen sertlik, katılık.
takliye	(a.i.) hek. ana rahmindeki çocuğun yedinci aya doğru hareket etmesi, dönmesi.
takmîs	(a.i. kamîs'den) gömlek giydirme, giydirilme.
taknîn	(a.i. kanûn'dan) kanun koyma.
takrî'	(a.i.c. takrîât) başa kakma, azarlama, paylama.
takrîât	(a.i. takrî'in c.) başa kakmalar, azarlamalar, paylamalar.
takrîb	(a.i. kurb'dan) 1. yaklaştırma, yaklaştırılma. 2. tahmin. 3. yolunu bulma. 4. vesile, bahane.
takrîben	(A.zf.) aşağı yukarı, (bkz: tahmînen, tahminî).
takribi	(a.s.) aşağı yukarı, (bkz: tahmînî).
takrîbiyye	(a.s.) ["takrîbî" nin müen.]. (bkz: takrîbî).

takrîbiyyet (a.i.) fels. *yaklaştırım fr. approximation.

takrîn (A.i. karîn'den) yaklaştırma; beraber bulundurma.

takrîr (a.i. karâr'dan. c. takrîrât, tekarîr) 1. yerleştirme, yerleştirilme. 2. sağlamlaştırma, sağlamlaştırılma. 3. anlatma, anlatış. 4. önerge, resmî olarak yazı ile bildirme. 5. siyâsî nota. 6. tapuda mülkünü başkasına sattığını söyleme. 7. [eskiden] resmî dâirelerden, sâdece mühürlenmiş olarak Bâbıâli'ye gönderilen yazı.

Hüsn-i takrîr maksadı, açık ve güzel bir ifâde ile bildirme.

takrîr-i âlî tar. sadrâzam tarafından pâdişâha yazılan yazı.

takrîr-i kelâm konuşma.

takrîr-i nebî Hz. Muhammed'in, ümmetinden bir söz veya iş sudûrunu görüp de neh-yetmeyerek sükût etmesi.

takrîr-i sükûn kanûnu 4 Mart 1925 de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından tahriklere ve tahrikçilere karşı çıkartılan bir kanun.

takrîrât (a.i. takrîr'in c.) ağızdan anlatılan şeyler.

takrîren (a.zf.) ağızdan anlatarak.

takrîz (a.i. karz'dan. c. takarîz, takrîzât) 1. ödünç verme. (bkz: ikrâz). 2. bir kitabın başına konulmak üzere tanınmış bir kimseden istenen takdim ve takdir yazısı.

takrîz (A.i.c. takrîzât) 1. [bir eseri] tenkîdetme. (bkz: intikad). 2. (bkz: takriz)

takrîzât (a.i. takrîz'in c.) 1. tenkîdetmeler. 2. (bkz: takrîzât).

takrîzât (a.i. takrîz'in c.) 1. ödünç vermeler, (bkz: ikrâzât). 2. kitabın başına konulmak üzere tanınmış kimselerden istenen takdim ve takdir yazılan, (bkz: takarîz).

taksîm (a.i. kısm'dan) 1. mat. bölme, parçalara ayırma. 2. bölüm.

taksîm-i a'mâl iş bölümü. 3. mat. bolü, fr. division.

taksîm-i guramâ mat. 1) kârı veya zararı ortaklar arasında koydukları sermâye nisbetinde taksim etme; 2) fık. bir borçlunun terekesini alacaklıların borç miktarları nisbetinde aralarında taksim etme.

taksîm-i miyâh suların dağıtılması.

taksîm-i müsennâ fels. ikili taksim (*bölü) 4. savak, akar suların ayrıldığı yer. 5. müz. şark müziğinde faslın başında ve ortasında yalnız bir çalgıcı tarafından akıldan yapılan bir gezinti.

taksîmât (a.i. taksîm'in c.) taksimler, bölmeler, bölümler; bölüntüler.

taksîr (a.i. kasr'dan) 1. kısaltma. 2. bir işi eksik yapma. 3. bir şeyi yapabilir iken çekinip yapmama. 4. (c. taksîrât) kusur etme. 5. (c. taksîrât) kabahat, suç, günah.

Pür-taksîr kusurlu, kabahatli.

taksîrât (a.i. taksîr[4,5]'in c.)1. kusurlar, suçlar. 2. alın yazısı, (bkz: kader).

taksît (a.i. kıst'dan. c. tekasît) bir borcun, kısım kısım ve belli zamanlarda ödenmesi gerekli olan parçalarından her biri.

takşîr (A.i. kışr'dan) kabuğunu soyma, kabuğu soyulma.

taktî' (a.i. kat'dan) 1. kesme, kesilme, parça parça etme, parçalara bölme. 2. ed. (c. taktîât) manzumeyi vezin parçalarına göre ayırıp aralıklı okuma. Meselâ Haddeden geç (fâilâtün), mis

	nezâket (fâilâtün), yâl ü bâl ol (fâilâtün), muş sana (fâilün).. gibi.
taktîât	(a.i. taktî[2]nin c.) ed. bir şiiri tefâîle ayırmalar, her parçalarını aralıklı olarak okumalar.
taktîb	(a.i.) kaş çatıp yüz ekşitme.
taktîl	(a.i. katl'den) çok öldürme, öldürülme.
taktîn	(A.i.) filiz sürme.
taktîr	(a.i. katr, kutur ve katarân'dan.c. taktîrât) 1 . damla damla akıtma, dökülme, damlama. 2. damıtma, inbikten çekme.
taktîr-i tedrîcî	kim. ayrımsal damıtma, fr. distillation fractionnee.
taktîr-i yâbis	kim. kuru damıtma, fr.distillation seche.
taktîrât	(a.i. taktîr'in c.) damla damla akıtmalar, damlamalar; damıtmalar, inbikten çekmeler.
taktîrî	(a.s.) taktire mensup, taktirile ilgili.
takvâ	(A.i. vikaye'den) Allah'dan korkma, Allah korkusuyla dînin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
Ehl-i takvâ	dînin yasakettiği şeye sımsıkı bağlı kalan veya kalanlar. (bkz. mütteki).
takva-llah	Allah korkusu, (bkz: havf-iBârî).
takvîb	(a.i.) 1. yeri kazma. 2. bir şeyiyerinden çekip koparma.
takvîd	(a.i.) yedme, yederek çekme.
takvîl	(a.i.c. takvîlât) iftirâ, (bkz: isnâd).
takvîlât	(a.i. takvîl'in c.) iftiralar. (bkz: isnâdât).
takvîm	(a.i. kavm, kıyâm'dan. c. takavîm) 1. eğriyi doğrultma, eğri doğrultulma; düzeltme, kesme, yoluna koyma, biçime koyma, (bkz: tanzîm, tertîb). 2. takvim.
Ahsen-i takvîm	en güzel nizam, tertip, şekil ve suret; mec insan.
takvîm-i arabî	Hicret'den 17 sene sonra görülen lüzum üzerine Hz. Ömer tarafından kamer senesi esas ve hicret târihi başlangıç sayılmak suretiyle tertiplenen takvim.
takvîm-i bahrî	"deniz takvimi" Güneş'in, Ay'ın sabit ve gezegenlerin; arz, tûl, meyl ve doğuşlarını ve diğer felekî mes'eleleri halle yardımı olan cetveller bulunan takvim.
takvîm-i celâli	Hicri 468 yılında -başlangıcı nevruz olmak üzere- Melikşâh-i Selçûkî devrinde hazırlanan takvim.
takvîm-i efrencî	(efrencî takvim) Papa XIII. Gregorius tarafından 1582 de tashih edilip, şimdiye kadar -umumiyetle- kullanılmakta olan ve 1926 dan beri de Türkiye'de kullanılan takvim.
takvîm-i rûmî	(rûmî takvim) Milâttan 46 sene önce Julius Caesar tarafından tesis edilen takvim.
Takvîm-i Vakayi'	1831-1922 tarihleri arasında yayımlanan Osmanlı Devleti'nin ilk resmî gazetesi.
Takvîm-ü-l-büldân	(şehirlerin takvimi) şehirlerin adlarından ve kuruluşlarından bahseden meşhur Arapça eser.
takvîm-çe	(a.f.b.i.) küçük takvim.
takvîm-hâne	(a.f.b.i.) tar. Devletin resmî gazetesi olarak neşri kararlaştırılan "Takvîm-i Vekayi" in basılması için kurulan matbaa.
takvîs	(A.i. kavs'den) kavislendirme, yay şekline koyma, konulma.
takvît	(a.i.) besleme, (bkz: tegaddî).

takviye (a.i. kuvvet'den) kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme, (bkz: takviyet).
takviyet (a.i.). (bkz. takviye).
takyîd (a.i. kayd'dan. c. takyîdât) l. kayıt ve şartla bağlama, şart koşma. 2. bağlama. 3. harfe nokta ve hareke koyma.
takyîdât (a.i. kayd'den. takyîd'in c.) kayıtlamalar, kısıntılar, (bkz: takyîd).
takziye (a.i. kazâ'dan) kaza etme, eksiği yerine getirme.
tâl (f.i.) 1. zil [parmaklara takılan]. 2. gümüş veya bakır tepsi.
tal' (a.i.) bot. çiçeklerin üreme organı olan sarı toz.
Gubâr-ı tal' bot. çiçektozu, fr. pollen.
talâb (f.i.) göl, büyük havuz.
tâlâc (f.i.) ses, seda. 2. meş'ale. 3. çığlık. 4. kavga.
talâk (a.i.) boşama, nikâhlı kadını bırakma.
Sûre-i talâk Kur'ân'ın 65. sûresi.
talâk-ı bâin fık. zevcenin iddet müddeti (üç temizlenme devri) sona ermeksizin zevcine dönmeye hakkı olmayan talâk.
talâk-ı bid'iyy fık. karısını mukarenet zamanındaki tuhr'da veya hayız ânında boşama.
talâk-ı farr fık. [eskiden] karının talep ve muvafakati olmaksızın kocanın maraz-ı mevtinde bâinen îka ettiği talâk, [iddet içinde koca vefat edince mutlaka kendisine vâris olur].
talâk-ı muallak fık. [eskiden] vukuu bir şartın husulüne talik olunan talâk.
talâk-ı müncez fık. [eskiden] bir şeye muallak ve bir zamana muzâf olmayan talâk.
talâk-ı ric'î fık. [eskiden] karının iddeti içinde kocanın vazgeçmeğe hakkı olan talâk, [talâk-ı ric'î, iddet bitmedikçe zevciyeti izâle etmeyen ve iddet içinde zevcin zevcesine müracaat hakkı olan talâk].
talâk-ı selâse fık. "üçten dokuza boş ol!" demek suretiyle kadın başka erkekle evlenmeden (hülleye girmeden) eski kocasına dönmesine imkân vermeyen talâk.
talâk-ı sünnî fık. karısını mukarenet olmayan tuhr'da boşama, (bkz: tuhr).
talâkat (a.i.) 1. dil açıklığı, düzgün sözlülük. 2. güleryüzlülük
talâk-nâme (a.f.b.i.) boşama kâğıdı, boş kâğıdı.
tâlân (f.i.) talan, yağma, çapul. (bkz: târâc).
tâlân-ger (f.b.s.) yağmacı, çapulcu.
tâlân-gerî (f.b.i.) yağmacılık, çapulculuk.
tâlâr (f.i.) 1. dört direk üzerine yapılan, tahtaboşa benzeyen ve geceleri yatılan yer. 2. büyük oda, salon.
tal'at (a.i.) 1. yüz, surat, çehre, (bkz: dîdâr). 2. güzellik.
Mihr-i tal'at güzellik güneşi.
tal'at-efrûz (a.f.b.s.) parıldatan, (bkz: tal'at-firûz).
tal'at-firûz (f.b.s.) panldatan. (bkz: tal'at-efrûz).
talâvet (a.i. tulvet'ten) güzellik, şirinlik, zariflik.
talâyi' (a.i. talîa'nın c.) ask. öncüler. [Arapça'daki şekli "talâî"' dir].
talazzî (a.i. lazâ'dan) alevlenme, alev çıkarma.
tâle (a.cü. tavl'den) "uzun olsun!" manasınadır.
tâle ömrühû "Ömrü uzun olsun!" duası.
taleb (a.i.) 1. isteme, istenme, dileme. 2. istek.

Arz ü taleb	aranan [eşya] ve piyasaya çıkarılan [eşya], fr. offre et demande. (bkz: mürâvede).
taleb-i husûmet	huk. [eskiden] taleb-i takrîr ve işhattan sonra şefîin hâkim huzurunda dâva etmesi.
taleb-i müvâsebe	huk. [eskiden] şefiin akd-i bey'i duyduğu mecliste derhal "ben mebiin şefiiyim", yahut "biş-şüf'a talep ederim" demek gibi taleb-i şüf'aya delâlet eder bir söz söylemesi.
taleb-i takrîr ve işhâd	huk. [eskiden] taleb-i müvâsebeden sonra lâzım olan taleptir ki şefîin iki kişi huzurunda olarak mebiin yanında "bu akan filân kimse iştira etmiş" yahut müşterinin yanında "sen filân akarı iştirâ etmişsin", yahut henüz bâyi yedinde iken onun yanında"sen filân akarını filâna satmışsın ben ise şu cihetle onun şefiiyim, taleb-i şüf'a etmiştim; şimdi dahî talep ederim şahit olunuz" demesi.
taleb-dâr	(a.f.b.s.) 1. alacaklı. 2. evlenme arzusunda bulunan kimse.
talebe	(a.i. tâlib'in c.) 1. istekliler. 2. öğrenci, (bkz: şâkird). [kelime, "tâlib" in c. olduğu halde "öğrenci" mânâsında müfret gibi kullanılır].
talebe-i ulûm	medrese talebesi.
taleben	(a.zf.) talep ederek, isteyerek.
taleb-kâr	(a.f.b.s.) istekli.
taleb-nâme	(a.f.b.i.) istek kâğıdı.
talh	(a.i.) bot. zamk ağacı.
tal'î	(a.s.) anat. çiçektozuna ait, çiçektozu ile ilgili, [müen. "tal'iyye"].
tâli'	(a.i. tulû'dan) 1. nişangâhın arkasına düşen ok. 2. tulû' eden, doğan.
Kamer-i tâli'	doğan Ay. 3. talih, kısmet, kader, baht.
tâlî, tâliye	(a.s. tülüvv'den) 1. sonradan gelen; bir şeyin arkası sıra giden. 2. ikinci derecede olan.
Mekâtib-i tâliye	iptidaîden sonra ve âlî'den önce gelen mektepler.
Mes'ele-i tâliye	öncekinden sonra çıkan mes'ele.
Ulûm-i tâliye	i'dâdî mekteplerinde gösterilen dersler. 3. Kur'ân okuyan. 4. mant. sonurtu, fr. consequent.
tâlî cümle	mant. bağımlı cümle, yan cümle, (bkz: tâbi' cümle).
tâlî encümen	alt komisyon.
tâlî mahrût	coğr. ekkoni.
talîa	(a.i.c. talâyi') ask. öncü. (bkz: mukaddimet-ül-ceyş).
tâlib	(a.s.c. tullâb, tulleb, talebe) 1.isteyen, istekli, (bkz. hâhiş-ger). 2. i. öğrenci.[müen. talibe].
tâlibân	(a.f.i. ve s.) 1. talipler, isteyenler. 2. öğrenciler.
tâlibe	(a.s.c. tâlibât) mektepli kız.[tâlib'in müennesi].
tâlid	(a.i.) bir kimsenin evinde bulunan köle, câriye, hayvan.
tâlih	(a.s.) yaramaz, faydasız, ["sâlih"in zıddı].
tâliha	(a.s.) ["talih" in müen.]. (bkz: tâlih).
talîk	(a.s.) 1. güleryüzlü [adam]. (bkz. mütebessim). 2. düzgün söz söyleyen[adam], (bkz. fasîh-ül-lisân).
ta'lîk	(a.i. alak'dan. c. ta'lîkat) 1.asma, asılma. 2. bir şeye bağlı gösterme. 3.geciktirme, asıntıda bırakma, askıda bırakılma.4. belli bir zamana bırakma, (bkz. te'hîr). 5. (bkz. hatt-ı ta'lîk).

ta'lîk-ut-takrîr	huk. [eskiden] vakfa ait vazife tevcihlerinin hâkim tarafından bir şarta ta'lik edilmesi demektir ki sahihtir.
ta'lîk-ut-takrîr fi-l-vezâif	huk. hâkimin (yargıç) bir zâte hitaben şu vazifenin sahibi ölürse veya şöyle bir vazîfe inhilâl ederse sana tevcih ettim" demesi.
ta'lîkat	"ka" uzun okunur, a.i.ta'lîk'in c.) bir kitabın açıklaması olarak kenarına veya ayrı bir eser olarak yazılan düşünceler, notlar
ta'lîl	(a.i. illet'den. c. ta'lîlât) 1. sebep, bahane gösterme, gösterilme. 2. fels. tümdengelim, fr. deduction.
Hüsn-i ta'lîl	ed. güzel, uygun bir sebep bulma.
ta'lil bâ'd-el-vuku'	bir şeye sonradan uygun bir sebep uydurma.
ta'lîlât	(a.i. ta'lîl'in c.) ta'liller, sebep, bahane göstermeler.
ta'lîm	(a.i. ilm'den. c. ta'lîmât) 1. öğrenme, öğretme, öğretim, öğretilme. 2. okutma, ders verme, verilme. 3. meşk ile yetiştirme. 4. askerlik idmanı. 5. egzersiz.
Ta'lîm-i Edebiyyât	Recâizade Ekrem'in 1880 de basılmış, edebiyat bilgilerine dair bir eseri.
ta'lîm ve taallüm	öğretim ve öğrenim.
ta'lîm ve terbiye	öğretim ve eğitim.
ta'lîmât	(a.i. ta'lîm'in c.) bir iş görülmesi için ne yolda davranılacağını gösteren emir, fr. directif.
ta'lîmât-ı hafiyye	gizli verilen talimat.
ta'lîmât-ı resmiyye	resmî talimat.
ta'lîmât-nâme	(a.f.b.i.) yönetmelik.
ta'lîm-gâh	(a.f.b.i.) tatbikî olarak subay adayı yetiştirilen ordugâh.
ta'lîm-hâne	(a.f.b.i.) askerin tâlime alışmasına mahsus yer, meydan.
ta'lîmî	(a.i.) öğretici, f r. (didactique)
ta'lîm-nâme	(a.f.b.i.) 1. bir me'mura verilen tenbihleri içinde toplayan kitap. 2. Asker tâlimine dâir yazılmış kitapçık.
ta'lîn	(a.i.) açığa vurma, vurulma, (bkz: i'lân).
ta'liye	(a.i.) yükseltme [bir şeyi], (bkz: i'lâ).
ta'liye-i nâme	mektuba başlık koyma.
talk	(a.i.) mika, ören pulu; deri hastalıklarında kullanılan beyaz bir toz, pudra.
t'Allâhi	(a.n.) vallahi billahi kelimelerinden sonra daha çok inandırıcı olmak üzere söylenen üçüncü bir kelime.
taltîf	(a.i. lûtfdan. c. taltîfat) 1. gönül okşama, gönülü hoş etme. 2. yumuşatma; yumuşatacak bir ilâç kullanma. 3. rütbe, nişan, maaş artırımı gibi şeylerle sevindirme.
taltîfât	(a.i. taltîf'in c.) lûtuflar, ihsanlar, bağışlar.
taltîfât-ı şâhâne	pâdişâh tarafından gönderilen mükâfatlar, hediyeler.
taltîfen	(a.zf.) taltif suretiyle, taltif ederek, mükâfatlandırarak, ödüllendirerek.
taltîh	(a.i. lath'dan) bulaştırma, bulaştırılma, bulaşık etme.
talziye	(a.i. lezâ'dan) alevlendirme, alevlendirilme.
tam'	(a.s. tam'dan) tama' eden, tama'cı.
ta'm	(a.i.c. tuûm) 1. yeme. (bkz: ekl). 2. tad, lezzet, zevk.
tama'	(a.i.) doymazlık; çok isteme; açgözlülük,
tama'-ı ham	ham tamah, olmayacak istek.

tama'kâr (a.f.b.s.) 1. aç gözlü. 2. tamahkâr, cimri, (bkz: hasîs, nâkes).

tamâm (a.i. temm'den) 1. tamam, tam, eksiksiz, tam olma. 2. bitme, bitirme, son. 3. uygun, münâsip. 4. ne eksik ne fazla.

Bi-tamâmihi, Bi-tamâmihâ, Bi-t-tamâm tam olarak, eksiksiz.

Nâ-tamâm tam değil, eksik. 5. taşıtların hareketi için verilen işaret. 6. doğru.

tamâm-ı ceyb geo. kosinüs.

tamâm-ı logaritma herhangi bir adedin logaritmasının sıfırdan farkı.

tamâm-ı mümass mat. kotanjan.

tamâmen (a.zf.) 1. büsbütün. 2. tam ve eksiksiz olarak, bütünüyle.

tamâmî (a.s.) noksan tamamlamaya mahsus, onunla ilgili; tamamlayan, bölünmeyen.

tamâmiyyet (A.i.) tamamlık, bütünlük, doğruluk, tamlık.

tam'an (a.zf.) tamah ederek, tamah suretiyle.

tâmât (f.i.) uygunsuz, saçmasapan söz.

tâmât-ı cühelâ câhillerin saçma sapan sözleri.

tamattur (a.i. matar'dan).(bkz. temattur).

tâmet-ül-kübrâ (a.it.) kıyametgünü. (bkz. rûz-i kıyamet).

tâmi' (a.s. tama'dan. c. tumeâ) tamahçı, tamah eden.

tâmia (a.s. tama'dan) ["tâmi'" in müen.]. (bkz: tâmi').

ta'mîd (a.i.) vaftiz etme.

ta'mîk (a.i. umk'dan. c. ta'mîkat) 1. derinleştirme, derin kazma. 2. esâsına varacak şekilde araştırma, inceleme, (bkz: tahkîk, tedkîk).

ta'mîkat ("ka" uzun okunur, a.i. ta'mîk'in c.) derinleştirmeler; araştırmalar, incelemeler, (bkz: tahkikat, tedkikat).

ta'mîm (a.i. umûm'dan) 1. umûmîleştirme, umûmîleştirilme. 2. genelge, fr.circulaire.

ta'mîmât (a.i. ta'mîm'in c.) tâmimler.

ta'mîmen (a.zf.) tâmim suretiyle, genelge ile.

ta'mîr a.i. umrân'dan. c. ta'mîrât) onarma, düzeltme, bozuk şeyi düzeltme, eski şeyi düzeltip yeni hâline getirme, (bkz: termîm).

ta'mîrât (o.i. ta'mîr'in c.) tamirler, düzeltmeler, onarım.

ta'mîr-hâne (a.f.b.i.) daha çok motorlu vâsıtaların tamir edildiği yer, onarım yeri.

ta'miye (a.i. amâ'dan) 1. körletme, kör etme. 2. kapalı şekilde anlatma. 3. ed. "ebced" hesabıyla düşürülen bir târihte, hesabı doğru bulmak için çıkartılacak veya eklenecek sayı. [Meselâ Sürûrî'nin 1,206 sayısını göstermesi gereken "rûh-i îsâ etdi eflâke urûc (=) mısraı 1205 sayısını gösterdiğinden "asman târihe kıldı ser-furû" ta'miyesiyle, yânî â nın delâlet ettiği l sayısının katılmasıyla târih tamamlanmıştır].

tâmm, tâmme (a.s.) 1. bütün, eksiksiz, noksansız; mükemmel, olgun.

Ma'lûmât-ı tâmme tam bilgi. 2. kat'î bir zamanı, ortamı bildirir, zaman anlatan zarflara getirilerek mânâyı kesinleştirir.

tâmm-ül-a'zâ her uzvu (organı) bütün, tamam.

tammâ' (a.i. tama'dan) son derece tamah eden.

tammât (a.i.c.) mânâsız, uygunsuz, saçma sözler.

Tammât-ı cühelâ câhillerin, bilgisizlerin saçmasapan sözleri (bkz: türrehât).

Tarihvemedeniyet.org

tâmmât	(a.i.) kıyamet.
tâmme	(a.i.) l. büyük kıyamet, büyük felâket. 2. keskin çığlık.
tams	(a.i.) âdet görme, aybaşı, (bkz: hayz)
tams	(a.i.) yoketme, belirsiz kılma,
ta'n	(a.i.) sövme, yerme; ayıplama.
tanâbîr	(a.i. tunbûr [tanbur] un c.) müz. tanburlar.
tanbûr, tanbûre	(a.i.c.) müz. tambur, Türk halk müziğinde kullanılan, cura, bulgari, çöğür, bağlama gibi mızrapla çalınan telli çalgılara verilen genel bir ad. [aslı "tunbûr" dur].
tanbûr-ı Horasân	müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış bir çeşit tambur.
tanbûr-i kebîr-i Türkî	müz. Türk müziğinde kullanılmış bir çeşit tambur.
tanbûr-i Türkî	müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış olan bir çeşit tambur.
tanbûrânî	(a.s.). (bkz. tanbûrî).
tanbûrî	(a.s.) tamburu çok güzel çalan mûsiki üstadı, (bkz: tanbûrânî).
tanbûr-zen	(a.f.b.s.) tambûrî, tambur çalan.
ta'ne	(a.i.) sövme; zemmetme, çekiştirme, yerme.
ta'ne-zen	(a.f.b.s.) söven; zemmeden, çekiştiren, yeren.
ta'nîf	(a.i. unfdan. c. ta'nîfât) şiddetle azarlama, darılma, (bkz. ta'zîr, tekdir).
ta'nîfât	(a.i. ta'nîf'in c.) şiddetle azarlamalar, darılmalar.
tanîn	(a.i.) 1. tınlama, çınlama. 2. vızlama, vızıltı. 3. 19 Temmuz 1908 de Hüseyin Cahid Bey (Yalçın) tarafından çıkartılan ve ilk sorumlu müdürü Muammer Nailî Bey olan, istanbul'da yayımlanmış günlük bir gazete.
tanîn-endâz	(a.f.b.s.) tınlayan, çınlayan.
tanîn-gâh	(a.f.b.i.) çınlama yeri.
tanînî	(a.s.) tanîne ait, taninle ilgili.
tannân	(a.s. tanîn'den) tınlayan, çınlayan.
tannâne	(o.i.) müz. Senfoni.
tannâz	(a.s.) herkesle eğlenen, (bkz. müstehzî).
tannâz-âne	(a.f.zf.) herkesle eğlenerek, eğlenircesine. (bkz: müstehziyâne).
tansîb	(a.i. nesb'den) yükseğe kaldırma, kaldırılma.
tansîf	(a.i. nısf'dan) yan yarıya bölme, iki müsâvî (eşit) kısma ayırma.
tansîf-i zâviye	geo. bir zaviyeyi (açıyı) iki müsâvî (eşit) kısma ayırma.
tansîr	(a.i. nasr'dan) Hıristiyanlaştırma.
tansîs	(a.i. nass'dan) 1. kayıtları ve teferruatını inceden inceye tedkik etme. 2. Kur'an veya hadisten şahit göstererek bir dâvayı müdâfaa etme, savunma.
tansîs-ale-l-esâmî	huk. [eskiden] bir zümreden isimleri sayılmak suretiyle gösterilen meşrût-ün-lehleri ifâde etmek üzere kullanılan bir ıstılah.
tansîsât	(a.i. nass'dan. tansîs'in c.) araştırmalar, incelemeler.
tantana	(a.i.) 1. "tan tan" diye seslenme, ses çıkarma. 2. şa'şaa, debdebe, patırtılı, gürültülü gösteriş.
tantana-i şevket ü iclâl	ululuk ve azamet gürültüsü.
tanz	(a.i.) alay etme, eğlenme, (bkz: istihzâ).

tanzîd	(a.i.) istifetme, edilme.
tanzîf	(a.i. nezâfet'den. c. tanzîfât) temizleme.
tanzîfât	(a.i. tanzîf in c.) temizlik işleri [Belediyece yaptırılan-].
tanzîfât ve tenvîrât	temizleme ve aydınlatma.
tanzîh	(a.i.) gereği gibi pişirme, pişirilme.
tanzîm	(a.i. nazm'dan. c. tanzîmât) l. düzeltme, düzenleme, düzen verme, yoluna koyma. 2. nesir veya nazım olarak yazma.
Tanzîmât	(a.i. tanzîm'in c.) 1. düzeltmeler, düzenlemeler, düzen vermeler, yoluna koymalar; nesir ve nazım olarak yazmalar. 2. Sultan Abdülmecit zamanında, 1839 yılının 3 Kasım günü Gülhâne'de okunan ve Gülhâne Hatt-ı Hümâyunu adı altında anılan bir pâdişâh fermanı olup Büyük Reşit Paşa tarafından îlân edilen ıslahat tasarısı ve bu ıslahat devri (dönemi). [1877 Rus harbine kadar sürmekle sınırlandırılır. Asıl adı "Tanzimât-ı Hayriyye" dir].
Tanzîmât Edebiyyâtı	ed. edebiyatımızın Batı medeniyetinin tesiri altında gelişen ve Tanzimat'ın ilânından 20 yıl kadar sonra, yâni 1860 da başlayan ve Edebiyat-ı Cedîde'nin başladığı 1896 yılına kadar devam edegelen bir akım.
Tanzîmât-ı Hayriyye	(bkz: Tanzîmât[2]).
tanzîr	(a.i.) tazelendirme, tâzeleştirme.
tanzîr	(a.i. nezâret'den. c. tanzîrât) 1. benzetme, benzetilme. 2. bir şiirin mânâca, şekilce benzerini yapma.
tanzîrât	(a.i. tanzîr'in c.) 1. benzetmeler. 2. benzerleri yapılmalar [şiir hak.].
tanzîren	(a.zf.) nazîre olarak, tanzîr, benzetme suretiyle.
târ	(f.s.) 1. karanlık, (bkz: muzlim).
Şeb-i târ	karanlık gece. 2. i. tel; saç teli.
târ-ı ud	ud teli.
târ-ı zülf	saç teli. 3. i. iplik.
târ-ı ankebût	örümcek ağı.
târ târ	tel tel, iplik iplik. 4. (dokumada) arşak, [zıddı argaç]. 5. i. tepe.
târâ	(f.i.) yıldız, (bkz: kevkeb, necm).
tarab	(a.i.c. etrâb) sevinçlilik, şenlik; sevinçten gelen coşkunluk ve tepinme, ayş ve sefa.
tarab-âmûz	(a.f.b.s.) tarap öğreten.
tarab-efzâ	(a.f.b.s.) ferahlığı ve neşeyi artıran.
tarab-engîz	(a.f.b.s.) 1. neşe uyandıran; sevindirici, coşturucu. 2. i. müz. vaktiyle Türk müziğinde kullanılmış bir usûl olup zamanımıza numunesi kalmamıştır.
tarab-fezâ	(a.f.b.s.) neşeyi artıran, içe ferahlık veren, (bkz: tarab-efzâ).
tarab-gâh	(a.f.b.i.) sevinç, coşkunluk yeri.
tarab-nâk	(a.f.b.s.) sevinçli, coşkun.
tarab-sâz	(a.f.b.s) neşe ve sevinç veren; nağme düzen.
târâc	(f.i.) 1. yağma, çapul, talan, (bkz: garet). 2. yağma etme, talanlama.
târâc-gâh	(f.b.i.) yağmanın edildiği yer.
târâc-geh	(f.b.i.). (bkz. târâc-gâh).
târâc-ger	(f.b.s.c. târâc-gerân) yağmacı, (bkz: yağmâ-ger).

târâc-gerân	(f.b.s. târâc-ger'in c.) yağmacılar.
târâc-kerde	(f.b.s.) yağma edilmiş.
taraf	(a.i.c. etraf) 1. yan, yön. 2. bölge, yer, memleket, ülke, kıt'a. 3. [bir kimsenin] yanı. 4. tarafdarlık, sahip çıkma, koruma. 5. aralarında anlaşmazlık bulunan iki kişiden veya iki topluluktan her biri.
Bî-taraf	tarafsız, hiç bir tarafı tutmayan.
taraf-âne	(a.f.zf.) bir tarafı, bir yanı destekleyerek, bir taraftan yana olarak.
taraf-dâr	(a.f.b.s.) bir tarafı tutan, bir tarafı kayıran, (bkz: taraf-gîr).
taraf-dârî	(a.f.i.) tarafdarlık, kayırıcılık, (bkz: taraf-gîrî).
tarafeyn	(a.i.c.) l. iki taraf. 2. mat. yanlar, f r. extremes.
tarafeyn-i teşbîh	ed. teşbih'in unsurlarından müşebbeh ve müşebbehün bih'e müştereken verilen ad.
taraffuz	(a.i.) râfızî olma, râfızîleşme.
taraf-gîr	(a.f.b.s.) bir tarafı tutan, bir tarafı kayıran, (bkz: taraf-dâr).
taraf-gîrâne	(a.f.zf.) taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
taraf-gîrî	(a.f.b.i.) tarafdarlık, kayırıcılık, (bkz: taraf-dârî).
tarafiyyet	(o.i.) taraf tutma.
taraf taraf	(a.zf.) yer yer, semt semt her yanda.
tarâif	(a.i. tarîfe'nin c.) az bulunur şeyler.
tarâik	(a.i. tarîkat'ın c.) tarîkatler, meslekler.
târân	(f.s.) karanlık, (bkz: muzlim, târîk).
tarassud	(A.i. rasad'dan. c. tarassudât) gözetme, bekleme, dikkatle bakma, gözleme.
tarassudât	(a.i. tarassud'un c.) tarassutlar, gözlemeler, gözetmeler.
târât	(f.i.) yağma, çapul, talan, (bkz: taht, târâc).
tarâvet	(a.i.) tazelik, taze olma.
tard	(a.i.) 1. koğma, sürme, uzaklaştırma. 2. vazifeden, mektepten uzaklaştırma.
tard-ı rekib	ed. (bkz: tardiyye).
tard ü aks	ed. bir mısraın iki cüzünü metatez ile başka bir mısra meydana getirme ve bu suretle bir beyit teşkil etme. [Meselâ Mümkin değil Hüdâ'yi bilmek de bilmemek de / Bilmek de bilmemek de mümkin değil Hüdâ'yi... gibi].
tardiyye	(a.i.) ed. beşinci mısraı, birinci bendin dört mısrâıyla kafiyeli olmayan muhammes. [Şeyh Galib'in Hüsn ü Aşk'ında tardiyelere rastlanır].
târe	(a.i.) defa, kere. (bkz: bâr, bâre).
târek	(f.i.) tepe, başın tepesi.
târem	(f.i.) kubbe, künbet, dam.
târem-i ahzar	gökyüzü.
târem-i çârum	dördüncü cennet.
târem-i firûze-fâm, - -i nil-gûn	gök. (bkz: semâ).
târem-i pâk	cennet.
târeten	(a.i.) defa, kerre.
târeten ba'de uhrâ	bir kaç kerre, defalarca.
tareyân	(a.i.) geliverme, oluverme, birdenbire çıkma.
tarf	(a.i.) 1. bakış. 2. göz ucu.
tarfe	(a.i.) göz kapağının bir kerre açılıp kapanması.

tarfe-i ayn	(bkz: tarfet-ül-ayn).
tarfet-ül-ayn	bir kerre göz açıp kapayıncaya kadar olan an. (bkz: lemha-i basar).
tarh	(a.i.) 1. atma, koma, bırakma. 2. dağıtma, bölme, ta'yin. 3. kurma, tertipleme, düzenleme. 4. mat. çıkarma, fr. soustraction. 5. g. s. süslemeli desen. 6. bahçede çiçek dikmek üzere aynlan yer.
tarh-ı tenâsübî	mat. ıskonto.
tarh-i esâs	temel atma.
tarhânî	müz. Türk-Çağatay klâsik halk şiiri müziğinde XV. asırda kullanılmış bir şekil olup güftenin vezni "müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün" dür. [edebiyatta karşılığı "müstatref" dir].
tarh-efgen	(a.f.b.s.) kuran, düzenleyen; temel kuran, bina yapan.
tarh-endâz	(a.f.b.s.) temel atan, düzenleyen.
tarhûn	(a.i.) tuzla otu, hekimlikte kullanılan ıtırlı bir nebat.
târık	(a.i.c. etrâk, turrâk) 1. sabah yıldızı, çulpan, Venüs (Zühre). 2. erkek adı.
tarî	(a.s. tarâvet'den) taravetli, taze.
Lâhm-i târî	taze et.
târî	(a.s. tarâ'dan) ansızın çıkan, birdenbire görünen [bir kimsede veya şeyde-].
ta'rîb	(a.i. Arab'dan. c. ta'rîbât) 1. Arapçalaştırma, Arapçalaştırılma. 2. birinin sözünü reddetme.
ta'rîbât	(A.i. ta'rîb'in c.) 1. Arapçalaştırmalar, Arapçalaştırılmalar. 2. (bkz: takbîhât).
ta'rîc	(a.i.c. teârîc) 1. çıkıntı, tümsek peyda etme. 2. anat. beynin bükümtüleri arasındaki çıkıntılar.
târid	(a.s. tard'dan) tardeden, kovan; sürüp çıkartan.
târid-i dîdân, - -i dud	soğulcan düşüren ilâç.
târid-ül-hasât	hek. mesaneden taşları çıkaran.
tarîd	(a.s.) kovulmuş, çıkartılmış, (bkz: matrûd).
târif	(a.s.) yeni. (bkz: cedîd, nev-resîde).
tarîf, tarîfe	(a.s. turfa'dan) az bulunan, nâdir, zarif şey.
ta'rîf	(a.i. irfân'dan. c. ta'rîfât) 1. etrafıyla anlatma, anlatılma; etrafıyla bildirme, bildirilme. 2. bir maddeyi bütün lüzumlu noktalarını içine alır şekilde bir ibare ile anlatma.
Harf-i ta'rîf	a. gr. isimlerin mânâsını belirtmeye yarayan el harf "el-ma'lûm" gibi.
ta'rîfât	(a.i. ta'rîfin c.) tarifler.
ta'rife	(a.i.) 1. fiat veya zaman gösteren cetvel. 2. bir şeyin kullanılışını anlatan kâğıt.
ta'rîf-hân	(a.f.b.i.) cami ve tekkelerde namazdan önce Hz. Muhammed ile büyüklerin evsâfına dâir cemâate yüksek sesle izahlarda bulunan vazife sahipleri.
ta'rîf-nâme	(a.f.b.i.) bir şeyin yapılışını, kullanılışını anlatan yazı.
tarîh	(o.i.) işe yaramadığından dolayı bir yana atılmış şey.
târih	(a.i. erh'den. c. tevârîh) 1. târih.
târih-i edebiyyât	edebiyat târihi.
târih-i husûsî	husûsî (*özel) târih.

Târîh-i Şâhî	(şah tarihi) asıl adı "Tevârîh-i Şâhî fî-l-Ehâdîs-il ilâhî" olan ve XVI. yüzyıl bilginlerinden İbrahim adlı bir zatın yazdığı, yaratılıştan Hud Peygambere kadar geçen olayları anlatan târih.
târih-i tabîî	hayvan, nebat (bitki) ve dünyanın tekâmülünü (evrimini) anlatan ilim.
târih-i umûmî	umûmî (genel) târih. 2. "ebced" hesabıyla düşürülen târih.
târih-i mühmel	ed. noktasız harflerle düşürülen târih, (bkz. târih-i sâde).
târih-i sâde	ed. noktasız harflerle düşürülen târih, (bkz. târih-i mühmel).
târih-i nebeân	çıkış, kaynama zamanı. [nehir hakkında].
tarîhat köçeği	mevlevîlikte, tarikatçıların hizmetinde bulunan kimse, can.
târihçe	(a.f.b.i.) küçük târih, özet târih.
târihî, târihiyye	(a.f.b.i.) târihe ait, târihle ilgili.
târîh-nüvis	(a.f.b.i.) tarih yazan, (bkz. müverrih).
târih-şinâs	(a.f.b.i.) tarihçi, târih bilen, tarihten anlayan.
tarîk	(a.i.c. turuk) 1. yol. (bkz: râh).
Kuttâ-i tarîk	yol kesen haydut.
Evlâ-bi-t-tarîk	en iyi, en âlâ yol.
tarîk-i Ahmed-i muhtâr	Hz. Muhammed'in yolu; Müslümanlık.
tarîk-i aklâm	sivil meslek.
tarîk-i ehl-i seyf	askerlik mesleği.
tarîk-i âmm, - -i sultânî	geniş yol, cadde. 2. usûl.
tarîk-i hâss	bir veya birkaç eve mahsus çıkmaz sokak.
tarîk-i kazâ	huk. yargı yolu
tarîk-ı ratîb	kim. toz hâline getirilen bir madde su ile karıştırılarak cins ve nevinin tahlîli usûlü. 3. meslek. 4. vâsıta, sebep. 5. tas. Bir velînin Tanrı'ya ulaşması için tuttuğu yol.
tarîk-ı yâbis	hararetle bir mâdeni tahlil etme usulü.
tarik bedelî	[evvelce] yol yapımı için alınan paraya verilen bir ad, yol vergisi.
târik	(a.s. terk'den) terk eden, bırakan, vaz geçen.
târik-i dünyâ	1) dünyâ işlerinden elini ayağını çekip bir köşede oturan; 2) evlenmeyen papaz.
târik-i salât	namazı terk eden, namaz kılmayan, beynamaz.
ta'rîk	(a.i. arak'dan) terletme, tere yatırılma, terletilme.
ta'rîk	(a.i.) 1. uğma. 2. balık ağı çekme.
târîk	(f.s.) karanlık, (bkz: muzlim).
şeb-i târîk	karanlık gece.
tarîka	(a.i.) 1. (bkz: tarîkat). 2. müz. "peşrev" isminden önce bu "forme" daki saz eserlerine verilmiş isim ki, bilhassa XVI. asırdan evvel kullanılmıştır.
tarîkat	(a.i.c. tarâik) Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol; tasavvufî meslek.
tarîkat-ı hâcegân	Ahmed Yesevî'nin adına kurulan Yesevî tarîkatinden doğan Nakşibendî tarikatı.
tarîkat cihâzı	tarikata girerken giyilen ayakkabı, elbise, külah, başlık, asa gibi şeyler.
târîkî	(f.i.) karanlık, (bkz. zulmet).
ta'ris	(a.i.) 1. düğün yapma. 2. bir kızı gelin etme.

Tarihvemedeniyet.org

târiye	(a.i.) ansızın gelen belâ. (bkz. dâhiye).
ta'riye	(A.i.) soyma, soyulma, çıplaklaştırma.
tariyy, tariyye	(a.s.) 1. körpe, yaş, taze. 2. yumuşak [ekmek].
tâ'rîz	(a.i. arz'dan. c. ta'rîzât) 1. dokundurma [sözle-], dokunaklı söz söyleme, taş atma, taşlama, taş.
ta'rîzât	(a.i. ta'rîz'in c.) dokundurmalar [sözle-], dokunaklı söz söylemeler, taş atmalar, taşlamalar, taşlar.
ta'rîzen	(a.zf.) ta'riz yoluyla, dokunaklı söz söyleyerek, taş atarak.
ta'rîz-kâr	(a.f.b.s.) îma yoluyla, dokunaklı söz söyleyen, taş atan.
târ-mâr	(f.s.) karmakarışık; dağınık; perişan, (bkz: târ ü mâr).
tarrâde	(a.i.) dibi düz bir çeşit hafif kayık.
tarrâh	(a.s.) 1. tarh eden. 2. i. g. s. süslemeli desen çizen sanatkâr. 3. resim, daha çok bahçe resmi yapan kimse.
tarrâka	(a.i. tarr'dan) gümbürtü.
tarrâr	(a.i.) yankesici.
tarsî'	(a.i. ras'dan. c. tarsîât). (bkz: tersî').
tarsîf	(a.i.) birbirine bitiştirip kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tarsîf-i cidâr	duvarın sağlamlaştırılması.
tarsîn	(a.i. rasânet'den. c. tarsînât). sağlamlaştırma, (bkz: tahkîm, takviye).
tarsîn-i cidâr	duvarı sağlamlaştırma.
tarsînât	(a.i. tarsîn'in c.) sağlamlaştırmalar.
tarsîs	(a.i. rasâs'dan) 1. kurşunlama, kurşunlaştırma. 2. sağlamlaştırma. 3. kadının yalnız gözleri görünecek şekilde örtünmesi.
tarsîs-ül-esnân	çürük dişlerin kurşunla doldurulması.
tartîb	(a.i. ratâbet'den) 1. rutubetlendirme, ıslatma, ıslatılma.
tartîb-i lisân	güzel bir söz söyleyerek dili ma'nen tatlılaştırma. 2. taravet, tazelik verme. 3. hoşlandırma, hoşlandırılma.
tartîl	(a.i. ratl'dan) saçı, yukarıdan boğarak örgüsünü, kıvırcıklarını açma.
târ u mâr	(f.b.s.). (bkz. târ ü mâr).
târ ü mâr	(f.b.s.) karmakarışık; dağınık; perişan, (bkz: târ-mâr).
târ ü pûd	(f.b.i.) arsak ile argaç, çözgü ve atkı [dokumacılıkta].
tarz	(a.i.) 1. şekil, biçim, suret, kılık. 2. usul, yol. (bkz: üslûb).
tarz-ı bârid	ed. soğuk bir üslûb ile yazı yazma.
tarz-ı faâliyyet	işleyiş.
tarz-ı hâl	çözüm yolu, çözüm şekli.
tarz-ı hareket	tutum.
tarz-ı i'tilâf	uyuşma, uzlaşma yolu.
tarz-ı mefsûl	ed. kesik kesik cümlelerle söz söyleme.
tarz-ı müteallik, - -ı mevsûl	ed. bilinmeyen, alışılmamış kelimeler kullanılarak anlaşılması güçleştirilmiş yazı tarzı.
tarz-ı cedîd	müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır, Kazasker Mustafa izzet Ef. tarafından terkîbedilmiştir. Sultanî yegâh veya yegânda rast mürekkeptir, inici, çıkıcı olarak karışık seyrederek bu dizilerde gezinir. Acem-aşîran ile acem-aşîran "fa" perdesinde karar eder. Güçlüleri, birinci derecede -sultanî yegâh ile yegâhta rastın durağı ve nev-eser ile nihâvend'in güçlüsü olan- neva "re", ikinci derecede -sultanî

Tarihvemedeniyet.org

yegâh ile yegâhda rast'ın güçlüsü- dügâh "la", üçüncü derecede -nihâvend ile nev-eserin durağı olan- rast "sol", dördüncü derecede de -acem-aşîran'ın güçlüsü olan-çârgâh "do" perdeleridir. Donanımına "si" küçük mücenneb bemolü konulur. (Bu arıza acem-aşîranda, nihâvend'de, nev-eser'de, sultanî yegâh'da bulunur, yânî makamın hemen bütün dizilerinde vardır). Ayrıca îcâbettikçe nota içerisinde şu arızalar ilâve olunur sultanî yegâh'ın, yeden "do" bakıyye diyezi, yegâh'da rast'ın "si" bekan ile fa ve "do" bakıyye diyezleri, nihâvend'in "mi" küçük mücenneb bemolü ile yeden "fa" bakıyye diyezi, nev-eser'in "mi" bakıyye bemolü ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri. Görülüyor ki, müşterek seslerden ve yakın dizilerden istifâde edilmiştir; fakat hiçbir orijinalliği yoktur.

tarz-ı nevîn — müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Haşim Bey tarafından terkîbedilmiştir. Tarz-ı nevîn, nikriz beşlisi kullanmayan ikinci çeşit şevk-efzâ (ki terkibi çargâh'da zengüle ile acem-aşîran'dan ibarettir) ile rast'ta kürdî dörtlüsü ve bâzan da bunun yerine rast' ta uşşak dörtlüsünden mürekkeptir. Sondaki dörtlü ile rast "sol" perdesinde durur. Güçlüleri, birinci derecede -çârgâh'da zengüle-nin durağı ve acem-aşîran'ın güçlüsü olan-çârgâh "do", ikinci derecede -acem aşîran'ın durağı olan- acem aşîran "fa" perdeleridir. Aynı zamanda tiz durak ve çârgâh'da zengülenin güçlüsü olan gerdaniye "sol" büyük ehemmiyetle kullanılır (ikinci güçlü, aynı zamanda yedendir). Birinci güçlü de, aynı zamanda sonda kullanılan mevzuubahs her iki dörtlünün de son sesidir. Donanımına şevk-efzâ gibi "si" küçük mücenneb ve "re" bakıyye bemolleri konulur. Gene şevk-efzâ'nın çârgâh'da zengüle dizisi için "si" bekar, "si" koma bemolü, "mi" koma bemolü, "la" bakıyye bemolü, rastta uşşak dörtlüsünün "la" koma bemolü, rastta kürdî dörtlüsünün "la" küçük mücenneb bemolü îcâbeden yerlerde nota içerisinde ilâve edilir. (Son iki dörtlüde "re" sesi mecut olmadığından, donanımın "re" bakıyye bemolünün te'sîri bunlar için yoktur; gene donanımın "si" küçük mücenneb bemolü ise, her iki dörtlüde de müşterektir).

tarz-ı teşkîl — kurtuluş.

tarziye — (A.i. rızâ'dan) 1. razı ve hoşnûdetme. 2. işlenen bir kusura karşı özür dileme, ["vermek, almak, istemek" yardımcı fiilleriyle kullanılır].

tarzîz — (a.i.) hek. cildin altındaki nesiçleri (dokuları) ezmek, dokuların ezilmesi.

tas — (a.i.) tas, su sabi.

ta's — (a.i.) yok olma, kaybolma.

tasabbî — (a.i. saby'den) çocuklaşma, çocuk tavrı takınma.

tasabbu' — (a.i. ısbî'den) parmak parmak ayrılma.

tasabbun — (a.i.) 1. sabun gibi köpürme. 2. kim. sabunlaşma.

tasabbur — (a.i. sabr'dan) sabırlanma, sabretme.

tasaddî	(a.i. sady'den. c. tasaddiyât) bir işe girişme, başlama, (bkz: mübâşeret, ibtidar, teşebbüs).
tasaddu'	(a.i.) 1. dağılma. 2. yarılıp çatlama.
tasadduk	(a.i. sadaka'dan. c. tasaddukatt) sadaka olarak verme, verilme.
tasaddukat	("ka" uzun okunur, a.i. tasadduk'un c.) sadakalar, (bkz: sadakat).
tasaddur	(a.i. sadr'dan) baş sedire geçme, en başta oturma.
tasaffî	(a.i. sâf'dan) saflaşma, durulma.
tasaffuh	(a.i.) 1. levha levha olma; levha hâline konulma. 2. yaprak yaprak olma.
tasallut	(a.i. salâtet'den. c. tasallûtât) musallat olma, sataşma, başına ekşime.
tasallutât	(a.i. tasallut'un c.) musallat olmalar, sataşmalar.
tasalluten	(a.zf.) tasallut ederek, musallat olarak, sataşarak.
tasallüb	(a.i. sulb'den c. tasallübât) 1. katılaşma, sertleşme. 2. sağlamlaşma.
tasallüb-i cilt	anat. cildin katılaşması.
tasallüb-i dimağ	anat. beynin katılaşması.
tasallüb-i şerâyîn	anat. damarların sertleşmesi. 3. din hususunda fazla gayret ve taassub gösterme.
tasallübât	(a.i. tasallüb'ün c.) 1. katılaşmalar, sertleşmeler. 2. din hususunda çok taassub ve gayret göstermeler.
tasallüf	(a.i.c. tasallüfât) 1. övünme, kendi gücünün dışında olan fazîlet ve zarafet iddiasında bulunma. 2. ed. şâirin, fahriye (kendini övme) yolunda yazdığı şiir.
tasallüfât	(a.i. tasallüf ün c.) gösteriş olarak yapılan nezâketler.
tasannu'	(a.i. sun'dan. c. tasannuât) l. yapmacık. 2. bir şeyi olduğundan daha süslü, daha değerli gösterme.
tasannuât	(a.i. tasannu'un c.) tasannu'lar, yapmacıklar.
tasârîf	(a.i. tasrif'in c.) Allah'ın istediği yolda idare ve irâdeleri.
tasarruf	(A.i. sarfdan. c. tasarrufât) 1. sâhibolma. 2. idare ile kullanma, tutum, ekonomi, (bkz: iktisâd).
Bi-t-tasarruf	tasarrufla. 3. artırma, artırılma [para, mal-]. 4. bir "zevce" muamelesinde bulunma.
tasaruf-ı fi'lî	huk. [eskiden] fiil ile olan tasarruf bir malı istihlâk etmek gibi.
tasarruf-ı kavlî	huk. [eskiden] beyi, îcâr, kefalet, havale, ikrar, hibe, nikâh, talâk gibi söz ile yapılan tasarruflar.
tasarruf-ı müllâk	huk. [eskiden] bir milkte yalnız mal sahibinin yapması caiz ve sahih olan tasarruf.
tasarruf-ı şer'î	huk. [eskiden] satmak, bağışlamak, vekâlet, kefalet, havale teslîmi gibi muameleler.
tasarruf nisâbı	tereke ile mahfuz hisselerin mecmuu arasındaki fark.
tasarruf sandığı	küçük tasarrufları değerlendirip işleten kuruluş.
tasarrufan	(a.zf.) idare, tutum, iktisat maksadıyla.
tasarrufât	(a.i. tasarrufun c.) tasarruflar.
tasarrufât-ı fi'liyye	bir san'atın icrası, tam bir salâhiyete mâlik olma.
tasarrufât-ı lisâniyye	(dil tasarrufları) dilde, herkesin kabul edebileceği yenilikleri kullanma.
tasarrufî	(a.s.) tasarrufa mensup, tasarrufla ilgili.
tasarrum	(a.i.) yiğitlenme cesaretlenme.

tasa'ub	(a.i. suûbet'den. c. tasa'ubât) güçleşme.
tasa'ubât	(a.i. tasa'ub'un c.) güçleşmeler.
tasa'ud	(a.i. suûd'dan) 1. yukarı çıkma, ağma. 2. yükselme, kalkma [buhar ve gaz].
tasa'udât	(a.i. tasa'ud'un c.) tasa'udlar, buharlaşmalar.
tasa'udât-ı merzagiyye	bataklık yerlerden yükselen fena kokular.
tasâvîr	(a.i. tasvîr'in c.) tasvirler, resimler.
tasâvîr-i esâtîr	mitolojiye ait resimler.
tasavvuf	(a.i. sûf dan. c. tasavvufât) sofulaşma, gönlünü Allah sevgisine bağlama.
İlm-i tasavvuf	tasavvuf ilmi, tasavvuf bilgisi.
tasavvufât	(a.i. tasavvufun c.) tasavvuflar.
tasavvufî	(a.s.) tasavvufa ait, tasavvufla ilgili.
tasavvur	(a.i. sûret'den. c. tasavvurât) l. zihinde şekillendirme, kurma. 2. göz önüne getirme [zihinde]. 3. istek, arzu.
tasavvur-ı sâzec	psik. ilksezi, fr. apprehension.
tasavvurât	(a.i. tasavvur'un c.). 1. tasavvurlar. 2. mant. kaziye (önerme) lerin zihinde meydana gelişini ve bunların nazariyesini mevzu yapan bahis.
tasavvurî, tasavvuriyye	(a.s,) tasavvura ait, tasavvurla ilgili, (bkz: hayâlî).
tasavvut	(a.i. savt'dan) leng. sesleme, fonasyon, fr. phonation.
tasavvut-ı elektrîkî	fiz. elektrik tınlaması, rezonansı.
tasayyud	(a.i.) avlanma, ava çıkma, (bkz: istiyâd).
tasayyuf	(a.i. sayf'dan) yazlama, bir yerde yazı geçirme.
tasdî'	(A.i. sudâ'dan. c. tasdîât) 1. baş ağınma, baş ağrıtılma. 2. tâ'cîzetme, can sıkma, rahatsız etme.
tasdîât	(a.i. tasdî'in c.) baş ağrıtmalar, can sıkmalar, (bkz: ta'cîzât).
tasdîk	(a.i. sıdk'dan. c. tasdîkat) 1. doğrulama, gerçeklendirme, gerçek olduğunu söyleme. 2. onaylama.
Bi-t-tasdîk	tasdîk ile, tasdîk ederek.
Edât-ı tasdîk	"evet, öyle, doğru.." gibi tasdîka delâlet eden edat.
tasdîkan	(a.zf.) tasdîk suretiyle, tasdîk için.
tasdîkat	("ka" uzun okunur, a.i. tasdîk'in c.) doğrulamalar, gerçeklendirmeler, onaylamalar.
tasdîkî, tasdîkıyye	(a. s.) tasdika ait, tasdikle ilgili.
tasdîk-nâme	(a.f.b.i.) 1. gerçekleme kâğıdı. 2. bir okuldan başka bir okula nakledebilmesi için öğrenciye verilen belge.
tasdîr	(a.i. sadr'dan. c. tasdîrât) l. başa koyma, başa geçirme. 2. kitabın başına önsöz koyma, konulma. 3. yazma, satır dizme, (bkz: tastir). 4. çıkarma, çıkartma.
tasdiye	(a.i.) el çırpma, alkış.
tâse	(f.i.) tasa, kaygı.
tasfif	(a.i. saff'dan. c. tasfîfât) saf saf dizme, dizilme, sıralama.
tasfîfât	(a.i. tasfîf'in c.) saf saf dizmeler, sıralamalar.
tasfîh	(a.i. safh'dan. c. tasfîhât) 1. el çırpma, alkışlama. 2. yassıltma, yufka hâline koyma, yaprak yaprak yapma.
tasfîhât	(a.i. tasfîh'in c.) 1. el çırpmalar, alkışlamalar. 2. yaprak hâline getirmeler.
tasfîk	(a.i.c. tasfîkat) kanad çırpma,
tasfîk-i esnân	soğuktan dişlerin birbirine çarpması.

tasfîkat (ka" uzun okunur, a.i. tasfîk'in c.) kanad çırpmalar.
tasfîr (a.i. safîr'den. c. tasfîrât) 1. ıslık çalma, ıslıkla seslenme. 2. sarartma, sarıya boyama.
tasfîrât (a.i. tasfîr'in c.) 1. ıslık çalmalar. 2. sarıya boyamalar.
tasfiye (a.i. safv'dan) saf kılma, kılınma, saflaştırma; temizleme.
tasfiye-i düyûn borçların faizlerini ödeyip hesabını kapama.
tasfiye-i kalb yüreğim temizleme.
tasfiye-hâne (a.f.b.i.) (petrol) arıtma yeri.
tasgir (a.i. sıgar'dan. c. tasgirât) 1. küçültme, küçültülme, ufaltma, ufaltılma. 2. gr. isim veya sıfatı, küçük manâsıyla kullanma.
Edât-ı tasgir küçültme edatı. [1) Türkçede "çak, çek, cağız, ceğiz" "küçücek, kuşcağız.." gibi; 2) Farsçada "çe, kef (harf)" "merdümek, dîvânçe..." gibi; 3) Arapçada fiilin ikinci harfi ile üçüncü harfi arasına sakin bir y: abd'den (= ubeyd); tıfl'dan (= tufeyl)... gibi edatlar getirilerek yapılır].
tasgirât (a.i. tasgir'in c.) küçültmeler.
tashîf (a.i. sahfdan. c. tashîfât) yazı yazarken kelimeyi yanlış yazma, yanılıp yanlış kelime yazma.
tashîfât (a.i. tashîf in c.) yanılıp yanlış kelime yazmalar.
tashîh (a.i. sıhhat'den. c. tashîhât) l. sağlığını iâde etme, iyiletme. (bkz: ifâkat).
tashîh be dergâh tar. yeniçeri ocağı kütüğüne isim yazılması keyfiyeti.
tashîh-i mizâc sağaltma, hastalığı tedâvî etme. 2. yanlışı doğrultma, düzeltme; yanlış düzeltilme.
tashîh-i karâr huk. temyiz mahkemesi (Yargıtay)' nden verilmiş olan bir karâra îtirâz ile o kararın tashihini -mezkûr mahkemeden- taleb ve istida etme.
tashîhât (a.i. tashîh'in c.) tashihler, düzeltmeler.
tashîn (a.i. sahn'dan) sahneye koyma, sahnede oynanacak şekle koyma.
tâsi' (a.s. tis'a'dan) dokuzuncu, (bkz: nühüm).
Cild-i tâsi' dokuzuncu cild.
tâsian (a.zf.) dokuzuncu olarak, dokuzuncu derecede, dokuzuncusu.
tas'îb (a.i. suûbet'den. c. tas'îbât) güçleştirme, güçleştirilme, zorlaştırma, zorlaştırılma.
tas'îbât (a.i. tas'îb'in c.) güçleştirmeler, zorlaştırmalar, ["teshîlât" in zıddı].
tas'id (a.i. suûd'dan) 1. yukarı çıkarma, çıkarılma. 2. kim. bir cismin ısıtılarak buharlaştırılması, fr. sublimation.
ta'sîl (a.i. asel'den) bal katma, ballama, ballandırma.
ta'sîl-i kelâm sözü ballandırma, tatlılaştırma.
tas'îr (a.i.) kibirlilik yüzünden konuşurken, yüzünü başka tarafa çevirip karşısındakinin yüzüne bakmama.
ta'sir (a.i. usr'dan. c. ta'sîrât) güçleştirme, güçleştirilme. (bkz: tas'îb).
ta'sîr (a.i. asr'dan. c. ta'sîrât) suyunu sıkma.
ta'sîrât (a.i. ta'sîr'in c.) güçleştirmeler, güçleştirilmeler. (bkz: tas'îbât).
ta'sîrât (a.i. ta'sîr'in c.) suyunu sıkmalar, sıkıp suyunu çıkarmalar.
ta'sîr-hâne (a.f.b.i.) tohumların ezilerek yağ çıkarıldığı atölye.

taskil (a.i. saykal'dan. c. taskilât) cila vurma, cilalama.
taskil-i seyf kılıcın cilâlanması.
taskilât (a.i. taskil'in c.) cilalamalar, cila vurmalar.
taslîb (a.i. salb'den. c. taslîbât) 1. haça, çarmıha gererek îdâm etme. 2. haç çıkarma. 3. (sulb'den) katılaştırma, katılaştırılma.
taslîbât (a.i. taslîb'in c.) 1. haça, çarmıha gererek îdâm etmeler. 2. haç çıkarmalar. 3. (sulb'den) katılaştırmalar, katılaştırılmalar.
taslît (a.i. salâtet'den. c. taslîtât) musallat etme, sataştırma, sataştırılma, [birin bir başkasına-].
tasliye (a.i. salevât'dan) "aleyh-is-salavât" veya "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem..." duasını okuma.
tasliye-hân (a.f.b.s.) tasliye okuyan, salevât-ı şerife getirici.
tâsme (f.i.) tasma, kayış halka.
tasmîm (a.i. samm'dan. c. tasmîmât) tasımlama, tasarlama, kat'î (kesin) olarak niyetlenme.
tasmîmât (a.i. tasmîm'in c.) tasımlanan, tasarlanan, yapılması kararlaştırılan işler, şeyler.
tasmît (a.i. semt'den) ed. gazel veya kasideyi musammat denilen tarzda tanzîm etme; yânî, kafiyeli beyitleri dört kısım olarak tanzîm etme ["Erdi yine ürd-i Behişt; oldu hava anber-sirişt / Âlem Behişt-ender-Behişt; her kuşe bir Bâğ-ı irem" (Nefî)].
tasmît (a.i.) susturma, (bkz: iskât).
tasnî' (a.i. sun'dan. c. tasnîât) 1. yapma. 2. düzme, uydurma, yakıştırma. 3. fels. yapıntı, fr. fiction.
tasnîât (a.i. tasnî'in c.) yapma, düzme, uydurma, yakıştırma şeyler.
tasnîf (a.i. sınıf'dan. c. tasnîfât) 1. sınıf sınıf, takım takım ayırma, sınıflama, bölümleme. 2. eser ve kitap haline getirme. ["sünûh ve havâşî'den nice tasnîf vardır" (Sehî, Lâtîfi)].
tasnîfât (a.i. tasnîf'in c.) tasnîf edilmiş eserler.
tasnîm (a.i. sanem'den) put hâline getirme.
tasrî' (a.i. sar'dan) ed. 1. bir beytin iki mısraını da kafiyeli yapma, (bkz: musarra'). 2. bütün mısraları kafiyeli manzume yazma.
tasrîf (a.i. sarf'dan) 1. (c. tasârîf) istediği yolda idare [Allah hak.]. 2. (c. tasrîfât) gr. bir kelimenin çekimi, çekim.
ilm-i tasrîf gr. gramer.
tasrîf lâhikası gr. fiil çekimi eki.
tasrîfât (a.i. tasrîf'in c.) gr. tasrifler, çekimler.
tasrîfî (a.s.) 1. tasrife ait, tasrif ile ilgili. 2. gr. bükümlü. 3. leng. çekimli, çekilebilir, fr. conjugable.
tasrîh (a.i. sarh'dan. c. tasrîhât) açık açık söyleme, söylenme, açıktan açığa bildirme, bildirilme, belirtme, belirtilme.
Bi-t-tasrîh tasrih suretiyle, açıktan açığa bildirerek, (bkz: tasrîhen).
tasrîhât (a.i. tasrîh'in c.) açık söylemeler, belirtmeler.
tasrîhen (a.zf.) açıktan açığa bildirerek.
tastîh (a.i. sath'dan) bir şeyi yassı ve düz etme, yassıltma.
tastîr (a.i. satr'dan) satır dizme, yazı yazma, yazılma.
tasvîb (A.i. savâb'dan. c. tasvîbât). 1. doğru bulma. 2. uygun görme.
tasvîbât (a.i. tasvîb'in c.) doğru bulunan, uygun görülen şeyler.
tasvîben (A.zf.) tasvîbederek, doğru bularak, uygun görerek, görülerek.
tasvîb-kerde (a.f.b.s.) tasvib olunmuş, doğru bulunmuş, uygun görülmüş.

tasvîg	(a.i. sîga'dan. c. tasvîgat) kalıplaştırma, kalıp şekline koyma, konulma; eritip kalıba dökme.
tasvîgat	("ga" uzun okunur, a.i. tasvîg'in c.) kalıplaştırmalar; eritip kalıba dökmeler.
tasvîr	(a.i. sûret'den. c. tasvîrât, tesâvîr) 1. resmini yapma. 2. resim; figür; portre, (bkz. sûret). 3. ed. yazıyla tarif etme. (bkz: tavsîf[3]).
Tasvîr-i Efkâr	Şinasi tarafından istanbul'da yayımlanmış bir gazete.
tasvîr-i hümâyûn	pâdişâhın resmi.
tasvîr-i hümâyûn nişanı	tar. II. Mahmud tarafından 1832 de çıkarılan ve üzerinde II. Sultan Mahmud'un minyatürü bulunan bir nişan.
tasvîr-i mücessem	canlı resim.
tasvîrât	(a.i. tasvîr'in c.) tasvirler, resmini yapmalar.
tasvîrî	(a.s.) tasvîre ait, tasvirle ilgili, fr. descriptif.
tasvît	(a.i. savt'den) seslenme, seslendirilme, ses çıkarma.
-tâş	(f.e.) "-dâş" mânâsına gelir, ["dîn-dâş, sır-daş" da olduğu gibi].
ta'şîr	(a.i. öşr'den. c. ta'şîrât) 1. onda birini alma, onda biri alınma. 2. ona çıkarma. 3. ona bölme.
ta'şîrât	(a.i. ta'şîr'in c.) 1. onda birini almalar, onda birleri alınmalar. 2. on'a çıkarmalar. 3. on'a bölmeler.
taşt	(f.i.) leğen.
taşt-ı sîmîn	gümüş leğen.
taşt-ı zerrîn	altın leğen.
taşt-dâr	(f.b.s. ve i.) tar. islâm devletlerinde yemekten önce ve sonra, elini yüzünü yıkarken ve abdest alırken leğen, ibrik getirerek hizmette bulunan ve hükümdarın elbise, kılıç ve oda takımlarını korumakla görevli bulunan kimse.
taşt-gen	(f.b.i.) leğen yapan, leğenci.
taşt-hâne	(f.b.i.) tar. Osmanlılarda, hükümdara ait eşyanın sarayda saklandığı yer.
taştîr	(a.i. şatr'dan) ed. 1. bir gazelin beyitleri arasına aynı vezin ve kafiyede mânâca da uyuşacak şekilde üçer mısra' ilâve etme. 2. bu şekilde yazılmış manzume, (bkz: teştîr).
tât	(f.i.) Türk'lerden gayri olanlar, (bkz: tâcîk).
tatabbub	(a.i.). (bkz. tetabbub).
Tâtâr	(f.i.c. Tâtârân) Tatar.
Tâtârân	(f.i. Tatar'ın c.) Tatarlar.
Tâtârî	(f.s.) Tatarlara ait, onlarla ilgili, (bkz: Tetârî).
tatarrub	(a.i.) tarablanma, keyiflenme, neşelenme.
tatarruf	(a.i. taraf dan) bir yana çekilme.
tatarruk	(a.i. tark ve turûk'den) l. yol bulma; yol bulup gitme. 2. dövülme.
tatavvur	(a.i.) fels. fr. modification.
tatayyub	(a.i.) güzel koku sürünme.
tatayyur	(a.i. tayerân'dan c. tatayyurât) kötüye yorma, uğursuz sayma, (bkz: teşe'üm).
tatayyurât	(a.i. tatayyur'un c.) uğursuz saymalar, kötüye yormalar.

tatbîk	(a.i. tıbk'dan. c. tatbîkat) 1. uydurma, uydurulma, yakıştırma. 2. benzetme, uydurma, (bkz: temsîl). 3. karşılaştırma, (bkz: mukabele, mukayese. 4. bir kanunu, bir maddeyi uygulama.
tatbîk-i hatt u hâtem	huk. şüpheli görülen bir imzanın kime ait olduğunun tespiti için bilirkişi tarafından yapılan inceleme.
tatbîke medâr imzâ	huk. senetteki imzanın borçlu tarafından inkâr edilmesi hâlinde bu imzanın borçluya ait olup olmadığının tespiti için yapılacak imza karşılaştırılmasına esas alınabilecek imza.
tatbîkan	(a.zf.) tatbik suretiyle, uygulayarak.
tatbîkat	("ka" uzun okunur, a.i. tatbîk'in c.) l. tatbikler, amelî, pratik dersler, tâlimler. 2. aşk. manevra.
tatbîkî	(a.s.) tatbîka ait, tatbik, pratik ile ilgili.
tatbîkiyye	(a.s.) ["tatbîkî" nin müen.]. (bkz: tatbîkî).
tatbîl	(a.i. tabl'den) davul çalma.
tatbîn	(a.i.) bir şeye çamur sürme.
tathîn	(a.i. tahn'dan. c. tathînât) öğütme, un yapma.
tathîn-ül-hasât	hek. mesanedeki taşların bir âletle öğütülerek ameliyatsız düşürülmesi.
tathînât	(a.i. tathîn'in c.) öğütmeler, un yapmalar.
tathîr	(a.i. tahr'dan. c. tathîrât) temizleme, paklama.
tathîrât	(a.i. tathîr'in c.) temizlikler.
ta'tîl	(a.i. atal'den. c. ta'tîlât) çalışmaya ara verme, çalışmayı durdurma, durdurma, kesme.
ta'tîl-i fa'aliyyet	çalışmaya ara verme.
ta'tîlât	(a.i. ta'tîl'in c.) tatiller.
ta'tîl-nâme	(a.f.b.i.) [Tanzimat'tan sonra] bir gazetenin muvakkat bir zaman için kapatılması hakkında gazete idarehanesine gönderilen resmî yazı.
ta'tîn	(a.i.) 1. kök, yaprak cinsinden ilâç olabilecek şeyleri bir sıvı içine koyarak bir müddet terketme. 2. anat. hayvanın iskeletini çıkarmak için ederiyle birlikte suya sokarak etlerin dökülmesini beklemek için yapılan ameliyat.
ta'tîr	(a.i. ıtr'dan) güzel koku ile kokulandırma.
ta'tîs	(a.i. atse'den) aksırtma, aksırtılma.
ta'tîş	(a.i. atş'dan) susatma, susatılma.
tatlîk	(a.i. talâk'dan) 1. [nikâhlı zevceyi] boşama, bırakma, ayırma. 2. dişi hurma, incir gibi bâzı ağaçlan, erkeklerinin çiçeğini asarak, yemişlendirme.
tatliye	(a.i. tılâ'dan) sıvama, tıla; cila verecek bir şeyi sürüp sıvama.
tatmîn	(a.i. tamn'dan. c. tatmînât) kalbe emniyet verme, verilme, insanın yüreğini rahatlandırma; doyurma [ma'nen].
tatmînât	(a.i. tatmîn'in c.) kalbe emniyet vermeler, verilmeler, insanın yüreğini rahatlandırmalar; ma'nen doyurmalar.
tatmin-kâr	(a.f.b.s.) gönül kandırıcı, doyurucu.
tatrîb	(a.i. tarab'dan) keyiflendirme, neşelendirme.
tatrîz	(a.i.) 1. elbiseye kenar işleme, işlenme. 2. bir şeyin etrafına oya yapma, dantele dikme.
tâtûle	(f.i.) bot. tatula, (bkz: tâtûre).
tâtûre	(f.i.) hayvan ayağına vurulan köstek, bukağı, payvant (pay-bend, pâ-bend).

tâtûre	(a.i.) bot. tatula, (bkz: tâtûre).
tatvîk	(a.i. tavk'dan) boyuna gerdanlık takma, takılma.
tatvil	(a.i. tûl'den. c. tatvîlât) uzatma, uzatılma.
tatvîl bilâ tâil	ed. faydasız tafsîlât.
tatvîl-i kelâm	ed. sözü uzatma.
tatvîlât	(a.i. tatvîl'in c.) boş, beyhude, fazla sözler.
tatvîş	(a.i.) iğdiş etme, burma.
tatyîb	(a.i. tayyib'den. c. tatyîbât) hoş etme, edilme, hoşlandırma, gönlünü hoş etme, gönül hoş edilme, iyi davranma.
tatyîb-i hâtır	gönlünü alma, gönlünü hoş etme.
tatyîbât	(a.i. tatyîb'in c.) gönlünü hoş etmeler, iyi davranmalar.
tatyîben	(a.zf. tayyib'den) gönül alarak, gönlü hoş ederek.
tâûn	(a.i.c. tevâîn) hek. veba, yumurcak denilen salgın hastalık.
tâûnî	(a.s.) hek. vebâ'ya ait, veba ile ilgili, (bkz: vebâî).
tav'	(a.i.) 1. itaat etme, boyun eğme, dinleme. 2. isteyerek bir şey yapma.
tav'-ı bi-nefsihi	fels. kendiliğinden, içinden, fr. spontane.
tavâf	(a.i.) 1. etrafını dolaşma. 2. hacı olmak üzere zamanında ve muayyen usul dâhilinde Kabe'nin etrafını dolaşarak ziyaret etme.
tavâgî	(a.i. tâgut'un c.) putlar.
tavâgît	(a.i. tâgut'un c.), (bkz. tavâgî).
tavâhin	(a.i. tâhine'nin c.) öğütücü dişler, azı dişleri.
tavâhîn	(a.i. tâhûn, tâhûne'nin c.) 1. su değirmenleri. 2. öğütülmüş şeyler.
tavâif	(a.i. tâife'nin c.) tayfalar; güruhlar, fıkralar, bölükler.
tavâif-i mülûk	Abbasî imparatorluğunun yıkılmasından sonra islâm âleminde teşekkül eden küçük devletler; Anadolu beylikleri.
tavâîn	(a.i. tâûn'un c.) vebalar, yumurcak denilen salgın hastalıklar.
tavâli'	(a.i. tâli'in c.) talihler, bahtlar, kısmetler.
tavâmîr	(a.i. tûmâr'ın c.) tomarlar, durulmuş nesneler.
tav'an	(a.zf.) isteyerek, kendi isteğiyle.
tav'an ve kerhen	hem isteyerek, hem istemeyerek.
tavârık	(a.i. târık ve târika'nın c.) 1.gece gelen belâlar. 2. tarikatlar; kabileler.
tavassub	(a.i.) hastalanıp perişan olma.
tavassut	(a.i. vasat'dan. c. tavassutât) araya girme, aracılık, ara bulma, aracılık etme.
tavassutât	(a.i. tavassut'un c.) araya girmeler, aracılıklar, ara bulmalar, aracılık etmeler.
tavâşî	(a.i.c. tavâşiye) hadım ağası, harem ağası.
tavattun	(a.i. vatan'dan) yerleşme, yurt tutma, yurtlanma.
tavâvîs	(a.i. tâvus'un c.) tavus kuşları
tavazzû'	(a.i. vuzû'dan) abdest alma.
tavazzuh	(a.i. vuzûh'dan) açıklanma, açıklığa kavuşma, aydınlanma.
tavd	(a.i.c. atvâd) dağ. (bkz: cebel, kûh).
tavefân	(a.i.). (bkz. tavâf).
tavf	a.i.). (bkz. tavâf).
tav-hâne	(t.f.b.i.) güçsüzler yurdu. (bkz. dâr-ül-aceze, tâb-hâne).
tav'î	(a.s. tav'dan) kendiliğinden, içinden; fels. spontane.
ta'vîc	(a.i.) eğme; eğilme; eğriltilme;eğriltme.

ta'vîd (a.i.) âdet ettirme, ettirilme.

ta'vîk (A.i. avk'dan. c. ta'vîkat) oyalandırma, geciktirme, geciktirilme, asıntıya bırakma, asıntı.

ta'vîk-i ihtimâr hek. antiseptik madde kullanarak ekşimesini, bozulmasını önleme.

ta'vîkat ("ka" uzun okunur, a.i. ta'vîk'in c.) oyalamalar, geciktirmeler, (bkz: ta'vîk).

tavîl, tavîle (a.s. tûl'den. c. tıvâl) 1. uzun. (bkz: dırâz). 2. çok süren, (bkz: medîd). 3. ed. (bkz: bahr-i tavîl).

tavîlet-ül-ercül zool. incikleri uzun olan kuşlar [leylek, devekuşu..gibi].

tavîle (a.i.) 1. hayvan katan, birbiri ardına bağlanmış bir sıra hayvan. 2. ahır, tavla. 3. çayıra koyuverilen hayvanın ayağına bağladıkları ip, tavla ipi.

taviyyet (a.i.) gönülde gizli olan kasid, niyet.

ta'vîz (a.i. iyâz'dan) nazara ve başka kötülüklere karşı takılan muska, (bkz: hamâil, hırz, nüsha).

ta'vîz (a.i. ivaz'dan. c. ta'vîzât) 1. bedel verme, karşılık olarak bir şey verme, verilme. 2. kim. bir cismin, bir başkası yerine geçmesi.

ta'vîzât (a.i. ta'vîz'in c.) ödünç verilen para; karşılık olarak verilen şeyler.

ta'vîzen (a.zf.) karşılık alınmak suretiyle; karşılık olarak; ileride gelirinden kesilmek şartıyla.

ta'vîzî (a.s.) fels. ödünlü, fr. commutatif.

tavk (a.i.c. etvâk) 1. gerdanlık.

tavk-ı zerrîn altın gerdanlık. 2. halka, tasma. 3. bâzı kuşların boyunlanndaki tüyden halka. 4. takat, güç.

tavk-ı beşer insan gücü.

tavr a.i.c. etvâr) 1. hal, eda, gidiş; davranış. 2. yapmacık; gösteriş, büyüklük. 3. mûsikîde tutulan şahsî ve üstâdâne tarz.

tavr ü hareket gidiş, genel tutum.

tavsîf (a.i. vasfdan. c. tavsîfât) 1. vasıflandırma, niteleme. 2. ilim, bilgi.

tavsîf-i felekiyyât, tavsîf-i semâastr.üranografi.

tavsîf-ül-emrâz hek. hastalıklar ilmi. 3. ed. bir şeyin yalnız olduğu gibi değil, biraz da şâirce görüldüğü ve duyulduğu gibi anlatılması.

tavsîfât (a.i. tavsîf'inc.) vasıflandırmalar, nitelemeler.

tavsîfî, tavsîfiyye (a.s. vasfdan) tavsife ait, tavsif ile niteleme ile ilgili, nitelemeli.

tavsîl (a.i. vasl'dan) ulaştırma, ulaştırılma,vardırma, vardırılma, (bkz: îsâl).

tavsît (a.i. vasat'dan c. tavsîtât) araya koma, konulma, aracılık ettirme, aracı bulma.

tavsîtât (a.i. tavsît'in c.) araya komalar, konulmalar, aracılık ettirmeler, aracı bulmalar.

tavsiye (a.i. vasy'den) 1. vasiyet bırakma. 2. sipariş etme, ısmarlama. 3. öğütleme. 4. kayırmalık.

tavsiye-nâme (a.f.b.i.) tavsiye mektubu, birinin kayınlması için yazılan yazı.

tavtia (a.i. vaty'den) anlatılacak maksadı destekleyecek yolda önceden bâzı sözler söyleme.

tavtîn	(a.i. vatan'dan) 1. bir yerdeyerleştirme, yurtlandırma. 2. bir şeye bağlanıp onu neticelendirme.
tâvus	(a.i.c. etvâs, tavâvîs) tavuskuşu.
Çeşm-i tâvus	astr. tavus suretinde görünen sabit bir yıldız.
tâvus-i âteş-per	Güneş.
tâvus-i sidre	Cebrail aleyhisselâm.
tavvâf	(a.s.) 1. [daha, pek, çok, en]tavaf eden, etrafını dolaşan. 2.i. Kâbeyi ziyareteden. 3. i. resmî dâirelerde gece bekçisi.
tavvâfiyye	(a.i.) resmî dairelerdekigece bekçilerine verilen ücret.
tavzîf	(a.i. vazfdan) vazifelendirme, işe alma, iş verme.
tavzîh	(a.i. vuzûh'dan. c. tavzîhât) açıklama, açık anlatma, aydınlatma.
tavzîhan	(a.zf.) açıklayarak, aydınlatarak.
tavzîhât	(a.i. tavzîh'in c.) açıklamalar, açık anlatmalar, aydınlatmalar.
tavzîhen	(a.zf.). (bkz. tavzîhan).
tay	(a.i.). (bkz. tayy).
tayâlis	(a.i. taylasân'ın c.) 1. başa sarılan sarıkların omuzlar üzerine salıverilen uçları. 2. başa ve boyna sarılan şallar v.b.
tayâlise	(a.i. taylasân'ın c.) (bkz.tayâlis).
tayarân	(a.i.). (bkz. tayerân).
Taybe	(a.h.i.) Medîne-i Münevvere. (bkz. Yesrib).
tayerân	(a.i.) l. uçma. 2. havada gaz olma.
tayf	(a.i.c. tuyûf) 1. uykuda görünenhayal. 2. korkudan karanlıkta görünen hayalet.3. fiz. tayf.
tayf-ı munkati'	fiz. kesikli tayf, f r. spectrediscontinu.
tayf-i mütemâdi	fiz. kesiksiz tayf, fr.spectrecontinıı.
tayf-bîn	(a.f.b.i.) spektroskop.
Tayfûriyye	(a.h.i.) tas, Ebû Zeyd Tayfur bin İsa bin Suruşân-il-Bestânî tarafından kurulan tarikat.
tayı'	(a.s. tav'dan) bir işi istekle, kendi isteğiyle yapan.
tâyıa	(a.s. tav'dan) ["tayı"ın müen.]. (bkz: tayı[1]).
tâyıan	(a.zf.) isteyerek.
ta'yîb	(a.i. ayb'dan. c. ta'yîbât) ayıplama.
ta'yîbât	(a.i. ta'yîb'in c.) ayıplamalar.
ta'yîn	(a.i. ayn'dan) 1. ayırma, belli etme. 2. bir me'mûriyete koyma. 3. tayın, asker ekmeği. 4. erzak.
ta'yîn-i cihet	fels. yöneltim, fr. orien-tation.
ta'yîn-i mikdâr	kim. düzem, doz belirtimi, f r. dosage.
ta'yinli izâfet terkîbi	gr. belirtili isim takımı.
ta'yinsiz izâfet terkîbi	gr. belirtisiz isim takımı.
ta'yînât	(a.i. ta'yîn[3,4] in c.) maaştan başka verilen yiyecek, erzak.
ta'yînî	(a.s.) fels. belirleyen, fr. determinatif.
ta'yînî sıfat	gr. belirtme sıfatı.
ta'yîn-kerde	(a.f.b.s.) tâyin edilmiş; belirtilmiş.
ta'yîr	(a.i.c. ta'yîrât) kabahati yüze vurarak utandırma.
ta'yîrât	(a.i. ta'yîr'in c.) kabahatleri yüzlemeler, yüze vurmalar.
ta'yîş	(a.i. ıyş'den.). (bkz. iâşe).
taylasân	(a.i.c. tayâlis, tayâlise) 1. başa sarılan sarığın omuzlar üzerine salıverilen ucu. 2. başa ve boyna sarılan şal v.b.
tayr	(a.i.c. atyâr, tuyûr) kuş. (bkz: mürg).

tayr-i hür — zool. atmaca.
tayr-üd-devle — devlet kuşu.
tayriyyûn — (a.i.) kuşlar üzerinde tetkiklerde bulunan âlimler, fr. ornithologistes.
tayr-üd-devle — (devlet kuşu) hümâ.
tayy — (a.i.) l. dürüp bükme, durulup bükülme, sarma, katlama. 2. atlama, üzerinden geçme.
tayy-i mekân, -ı mesâfe, -ı zemân — mekânı, mesafeyi, zamanı atlarcasına geçme. 2. çıkarma, kaldırma, yok etme, lâğvetme.
tayyâr — (a.i. tayerân'dan) 1. uçucu, uçan. 2. fiz. gaz olan, havada gaza değişen.
Ca'fer-i Tayyâr — Bi'r-i Maûne savaşında iki kolu kesilerek şehit olan Hz. Ca'fer ibnü Ebî-Tâlib olup, kollarının yerinde kanatlar çıkıp Cennette uçtuğu Hz. Muhammed tarafından görülen zat ki Hz. Alî'nin kardeşi ve Peygamberimizin amcası oğludur.
Rîh-i tayyâr — yer değiştirerek esen yel, romatizma. 3. i. erkek adı.
tayyârât — (a.i. tayyâre'nin c.) havadan, beleşten gelen paralar.
tayyâre — (o.i.c. tayyârât) havadan, beleşten gelen para. [bizde "uçak" mânâsına gelen bu kelime, Osmanlıca olup, Fazıl Ahmed Aykaç tarafından yapılmıştır].
Tayyâre Cem'iyyeti — Hava Kurumu.
tayyib, tayyibe — (a.s.) 1. iyi, güzel, hoş.
Kelimât-ı tayyibe — hoşa gider, güzel söz. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı. 3. Hz. Muhammed'in, annesi Âmine'ye verdiği bir ad.
tayyib-i hâtır — gönül hoşluğu.
tayyibât — (a.i. tayyibe'nin c.) iyi, güzel işler ve hareketler.
tayyibe — (a.i.c. tayyibât) iyi, güzel iş ve hareket.
tâz — (f.i.) koşma, koşuş, ["tek" kelimesiyle tek ü tâz olarak kullanılır].
tazaccu' — (a.i.) üşenme, gevşek davranma, (bkz: tadaccu').
tazaccur — (a.i.) iç sıkılma; sıkıntı, (bkz: tadaccur).
tazallül — (a.i. zıll'dan) gölgelenme, gölge altına girme, gölgede olma.
tazallüm — (a.i. zulm'den. c. tazallümât) sızlanma, yanıp yakılma.
tazallüm-i hâl — hâlinden şikâyet etme, sızlanma.
tazallümât — (a.i. tazallüm'ün c.) sızlanmalar, yanıp yakılmalar.
tazammud — (a.i.) yaranın merhemli bezle bağlanması.
tazammun — (a.i. zımn'dan) 1. içine alan, başka şeyler arasında bir şeyi daha hâvî olan. (bkz: indimâc). 2. (zıman'dan) kefil olma. (bkz: taahhüd, tekeffül). 3. fels. *içlem, içerme, fr. comprehension.
tazannî — (a.i.). (bkz. tazannün).
tazannün — (a.i. zann'den) zan ile iş görme.
tazarru' — (a.i. zurû'dan. c. tazarruât) kendini alçaltarak yalvarma.
Tazarruât — (a.i. tazarru'un c.) 1. ricalar, niyazlar, yalvarmalar. 2. XV. asır ediblerinden Sinan Paşa'nın meşhur tasavvufî eseri.
tazarruf — (a.i. zarîfden. c. tazarrufât) zarafet, zariflik taslama, satma, incelik gösterme.
tazarrufât — (a.i. tazarruf un c.) zariflik taslamalar, satmalar, incelik göstermeler.

tazarru'-nâme	(a.f.b.i.) 1. bir şey istemek için kendini alçaltıp yalvararak yazılan tezkere, mektup, manzume. 2. (büyük T ile) 1486 (H. 891) de ölen Hızırbey Oğlu Sinan Paşa'nın Tann'ya yalvarışlarını ve Peygamberle bâzı din ululanını öğüşlerini içine alan yer yer manzum, yer yer mensur bir eserdir.
tazarrur	(a.i. zarr ve zurr'dan) zarara, ziyana uğrama, zarar görme.
tazavvu'	(a.i.) bir şeyin güzel kokusunun etrafa yayılması.
tazayyuk	(A.i. zîk, dîk'den) daralma, sıkışma.
tazayyuk-ı kuddâmî	hek. sünnetsiz kimselerde gulfe (sünnet derisi) nin iltihaptan dolayı daralması; gulfenin sünnetsizlik neticesi olarak geriye doğru toplanıp daralması.
tâze	(f.s.) 1. taze, körpe; sulu, yaş. 2. genç. 3. yıpranmamış, yorulmamış.
tâzegî	(f.i.) 1. tazelik, körpelik, yenilik. 2. gençlik.
tâzende	(f.s. ve i.) koşucu.
Esb-i tâzende	koşucu at, yarış atı.
tâze-rûy	(f.b.s.) güler yüzlü, güleç, (bkz: bâsim, besîm, bessâm).
tâze zebân	(f.b.s.) "taze dilli" yeni ve duyulmadık güzel sözler söyleyen.
tazhîr	(a.i. zahr'dan) 1. arkaya atma, atılma, arkaya bırakma, bırakılma. 2. savsaklama. (bkz: ihmâl).
tâzî	(f.i. ve s.) 1. (c. tâziyân) Arap; Arapça.
Esb-i tâzî	Arap atı.
Lisân-ı tâzî	Arap dili, Arapça.
Zebân-ı tâzî	Arap dili. 2. tazı, av köpeği, [tavşan yakalamak için kullanılır].
ta'zîb	(A.i. azâb'dan. c. ta'zîbât) eziyet etme, boşuna yorma.
ta'zîb-i rûh	can sıkma.
ta'zîbât	(a.i. ta'zîb'in c.) azaplar, eziyetler, boşuna yormalar.
taz'îf	(a.i. zı'fdan. c. taz'îfât) 1. iki kat etme, bir o kadar daha artırma. 2. zayıflandırma.
taz'îfât	(a.i. taz'îfin c.) 1. iki kat etmeler, bir o kadar daha artırmalar. 2. zayıflandırmalar.
ta'zîl	(a.i.) bir hastanın güzel ve inandırıcı sözlerle tesellî edilmesi.
ta'zîl	(a.i.c. ta'zîlât) ayıplama.
ta'zilât	a.i. ta'zîl'in c.) ayıplamalar.
ta'zîm	(a.i. azm'den. c. ta'zîmât) 1. büyükleme, ululama, büyük sayma. 2. saygı gösterme, ikram etme.
ta'zîmât	(a.i. ta'zîm'in c.) hürmetler, saygılar.
ta'zîmen	(a.zf.) hürmet ve ikram ederek.
ta'zîr	(A.i. özr'den. c. ta'zîrât) esassız özür bildirme, vesîle v bahane arama.
ta'zîr	(a.i.c. ta'zîrât) 1. tekdîr etme, azarlama. 2. suçluyu suçuna göre sözle tekdîr etme.
ta'zîr-i ahissâ	huk. [eskiden] içtimaî vaziyetleri düşkün, sefeleden ma'dût kimseler hakkındaki tâzirdir ki hem mahkemeye bilcelp îlâm suretiyle, hem de darp ve hapis suretiyle yapılabilir.
ta'zîr-i eşrâf	huk. [eskiden] ümerâ, yüksek tüccar, köy ayanı gibi şerefli kimseler hakkındaki tâzirdir ki ya bilvasıta îlâm suretiyle veya mahkemeye celbedilerek bilmuvâcehe ihtar suretiyle yapılır.

ta'zîr-i evsât	huk. [eskiden] içtimaî mevkileri orta halde bulunan kimseler hakkındaki tâzirdir ki hem mahkemeye bilcelp îlâm suretiyle hem de hapis suretiyle yapılır.
ta'zîr-i te'dîb	huk. [eskiden] âkil baliğ olduğu halde henüz mükellefiyet çağında bulunmayan bir çocuğun yaptığı bir cürümden dolayı hakkında te'dip ve tekzip maksadıyla yapılan tâzir.
ta'zîr-i ukubet	huk. [eskiden] mükellef bir şahıs tarafından irtikâp olunup da şer'an muayyen bir cezası bulunmayan bir cürümden dolayı ukubeten yapılan tâzir, [mücrimin bu hususta Müslim ile gayrimüslim, hür ile abd (kök), erkek ile kadın olması müsavidir].
ta'zîrât	(a.i. ta'zîr'in c.) esassız özür bildirmeler, vesîle ve bahane aramalar.
ta'zîrât	(a.i. ta'zîr'in c.) tekdirler, azarlamalar.
tâziyân	(f.i. tâzî'nin c.) Araplar, (bkz: Urbân).
tâziyâne	(f.i.) 1. kırbaç, kamçı, (bkz: savt). 2. müz. tezene, mızrap. 3. mec. vâsıta, sebep.
tâziyâne-i bârân	yağmurun kamçısı.
tâziyâne-i teşvîk	şevklendirme kamçısı [vâsıtası].
ta'ziye	(a.i. azv'den) 1. başsağlığı dileme. 2. Ca'ferî mezhebinde olanların Muharrem ayında yaptıkları matem merasimi.
ta'ziye-nâme	(a.f.b.i.) başsağlığı dileyen yazı, mektup, (bkz: ta'ziyet-nâme).
ta'ziyet	(f.i.). (bkz. ta'ziye[1]).
ta'ziyet-nâme	(f.b.i.) başsağlığı dileyen yazı, mektup.
ta'zîz	(a.i.c. ta'zîzât) izzetleme, izzetlendirme, şerefli, kutlu kılma.
ta'zîzât	(a.i. ta'zîz'in c.) izzetlemeler, izzetlendirmeler, şerefli, kutlu kılmalar.
tazlîl	(a.i.). (bkz. tadlîl).
tazlîl	(a.i. zıll'dan) gölgelendirme, gölgelendirilme.
tazmîd	(a.i.) merhemli bezi yaraya bağlama; lapa vurma.
tazmîn	(a.i zımn, zımân'dan. c. tazmînât) l. sebebolunan zarar ve ziyanı ödeme; zarar ve ziyan ödeme. 2. ed. başkasına ait olan bir mısra veya beyti isim tasrîh ederek veya etmeyerek intihal ve tevârüd olmaksızın kendi şiirine alma san'atı.
tazmînât	(A.i. tazmin'in c.) zarar ödemeler.
tazrîr	(a.i.) zarara uğratma.
tazyî'	(A.i. ziyâ'dan. c. tazyîât) bırakıp kaybetme, kaybına sebebolma.
tazyî-i evkat	boş yere vakit geçirme, vakit kaybetme.
tazyîât	(a.i. tazyî'in c.) kaybetmeler, kaybına sebebolmalar.
tazyîk	(a.i. zîk, dîk'den. c. tazyîkat) 1. daraltma, daralma. 2. darlaştırma, sıkıştırma. 3. zorlama, baskı. 4. sıkıntı verme. 5. fiz. basınç.
tazyîk-i cânibi	fiz. yana basınç.
tazyîk-i derûnî	fiz. içbasınç.
tazyîk-i havâ	fiz. açıkhava basıncı.
tazyîk-i vasatî	fiz. ortalama basınç.
tazyîkat	("ka" uzun okunur, a.i. tazyîk'in c.) tazyikler.
te	(f.e.) kadar, dek, değin, (bkz: ta).
Ser-te-ser	baştan başa.

Tarihvemedeniyet.org

te	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin dördüncü harfi olup "ebced" hesabında dörtyüz sayısının karşılığıdır, (bkz. t) .
teâdî	(a.i. adû'dan. c. teâdiyât) düşmanlık, ara açılma, (bkz: adâvat, husûmet, muâdât).
teâdiyât	(a.i. teâdî'nin c.) düşmanlıklar, ara açılmalar.
teâdud	(a.i. adud'dan) 1. kol kola girme. 2. birbirini arkalama, birbirine yardım etme. (bkz. teâvün).
teâdül	(a.i. adl'den. c. teâdülât) beraberlik, denklik, birbirine denk gelme.
teâdül-i zaman	astr. zaman denklemi, fr. equation du temps.
teâdülât	(a.i. teâdül'ün c.) beraberlikler, birbirine denk gelmeler.
teahhur	(a.i.). (bkz: teehhür).
teâhüd	(a.i. ahd'den. c. teâhüdât) 1. sözleşme. 2. andlaşma.
teâhüdât	(a.i. teâhüd'ün c.) 1. sözleşmeler. 2 . andlaşmalar.
teakküs	(a.i. aks'den) tersine dönme, yansıma.
teâkııb	(a.i. akab'dan) 1. birbiri arkasında gitme, birbirini ta'kîbetme. 2. fels.fr. consecution.
teâkud	(a.i. akd'den) akidleşme, bağlaşma.
teâküs	(a.i.) 1. fels. antagonisme. 2.*terselme, bir şeyin ters şekle gelmesi olayı.
teâküs-i avârız	coğr. terselme, yer şekli terselmesi, fr. inversion de reliefse.
teâküs-i sühûnet	coğr. sıcaklık terselmesi, fr. inversion de temperature.
teâlâ	(a.cüm.) "yüksek olsun!" mânâsına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır. Allahü-teâlâ, Hakk-teâlâ ve tekaddes".
teâl-Allah	(A.cü.) Allah yükseltsin!
teâlî	(a.i. ulüvv'den) yükselme, ululanma.
Teâlî-i İslâm (Cemiyeti)	Kurtuluş Savaşından önce kurulmuş olan bir cemiyet.
teâlî-perver	(a.f.b.s.) yükselmeyi isteyen.
teallî	(a.i. ulüvv'den. c. tealliyât) yükselme, yüksek olma. (bkz: i'tilâ).
tealliyât	(a.i. teallî'nin c.) yükselmeler, yüksek olmalar.
teâlüm	(a.i. ilm'den) bir şeyi herkesin bilmesi, bir şey herkesçe bilinme, (bkz: teârüf[1]).
teâmî	(a.i. amâ'dan) görmezlenme, görmez gibi görünme.
teâmül	(a.i. amel'den c. teâmülât) 1. iş. (bkz: muamele). 2. bir işin oluşu. 3. öteden beri olagelen muamele, yerleşmiş olan örf, âdet.
teâmül-i kadîm	eskidenberi yapılageldiği için kanun gibi sağlamlaşan bir usul. 4. kim. "tepkime, fr. reaction.
teâmülât	(a.i. teâmül'ün c.) teamüller.
teannî	(a.i. ana'dan.) 1. zahmet çekme, emek verme, çabalama. 2. birinin başına dert açma. 3. sıkıntı, ıztırap, tasa, endîşe.
teânuk	(a.i. unk'dan) birinin boynuna sarılma, (bkz: muânaka).
teârîc	(a.i. ta'rîc'in c.) 1. çıkıntılar, tümseklikler. 2. anat. beynin dış sathındaki çıkıntıları.
tearrî	(a.i. ury ve uryet'den) 1. soyunma, çıplaklaşma. 2. bir şeyden, bir işten berî ve boş olma.
tearrüf	(A.i.) bir şeyi araştırarak öğrenme.

teâruz (a.i. araz'dan. c. teâruzât) birbirine zıt olma. (bkz: tebâyün, tehâlüf).

teâruzât (a.i. teâruz'un c.) birbirine zıt olmalar.

teârüf (a.i. aref'den. c. teârüfât) 1. bir şeyi herkes bilme, bir şey herkesçe bilinme. (bkz: teâlüm). 2. birbirini tanıma, tanışma.

teârüfât (a.i. teârüfün c.) 1. herkesçe bilinen şeyler. 2. birbirini tanımalar, tanışmalar.

teassî (a.i. isyân'dan). (bkz. taassî).

teâsür (a.i.) güzel geçinme, dirlik etme [halk ile-].

teâsür (a.i. üsr'den) bir şey güçleşme, güç olma. (bkz: taassür).

teâtî (a.i. atâ'dan) 1. verişme, birbirine verme.

teâtî-i efkâr birbirlerine fikir verme.

teâtî-i mekâtîb birbirlerine mektup verme. 2. tic. her biri bir tarafta kalmak üzere iki veya daha çok nüsha olarak taraflar arasında mukavele yapma. 3. fik. pazarlıksız, lâkırdısız olarak mal değişme, tırampa etme.

teattus (a.i.) aksırma, (bkz: taattus).

teâtuf (a.i. âtıfet'den. c. teâtufât) 1. birbirine sevgi, şefkat gösterme. 2. birbirine bağlanma.

teâtufât (a.i. teâtufun c.) karşılıklı sevgiler.

teâvîz (a.i. ta'vîz'in c.) boyna asılan muskalar.

teâvîz-i sıbyân çocukların muskaları.

teâvün (a.i. avn'den. c. teâvünât) yardımlaşma, birbirine yardım etme.

teâvünât (a.i. teâvün'ün c.) yardımlar.

teâzud (a.i.) l. kol kola tutunma, birbirine kol verme; mec. yardım. 2. fels. fr. mutualisme.

teb (f.i.) 1. hararet. 2. hek. sıtma, (bkz: hummâ, urvâ').

teb ü tâb ateş ve ışık; mec. şevk, ateş.

teba' (a.i.) tabî olma, uyma.

tebaa (A.i. tâbi'in c.) uyruk, bir devletin hükmü altında bulunan kimse[ler].

tebâb (a.i.) zarar, ziyan, kayıp, (bkz: hasar, helak).

tebâbia (a.i. tubba'ın c.) 1. eski Yemen hükümdarlarının unvanları.

Dâr-üt-tebâbia Mekke'de Hz. Muhammed'in doğduğu ev. 2. gölgeler. 3. arı beğleri.

tebâdül (o.i. bedel'den) birbirine bedel olma, birbirinin yerini tutma, değişme.

tebâdülât (a.i. tebâdül'ün c.) değişmeler.

tebâdür (o.i. büdûr'dan. c. tebâdürât) 1. ansızın akla gelme, (bkz: sünûh). 2. iki şâirin birbirinden habersiz olarak aynı şiiri söylemesi, (bkz: tevârüd[2]).

tebagguz (a.i. buğz'dan) sevmeme, kin besleme, (bkz: tebâguz).

tebâguz (a.i. buğz'dan. c. tebâguzât) sevişmeme, gizli düşmanlık besleme, (bkz: tebagguz).

tebâh (f.i. ve s.) 1. bozuk, çürük, berbat, harap, mahvolma. 2. yıkılmış, yıkıntı; tükenme, (bkz: tebeh).

tebahhur (A.i. bahr'den) 1. deryalanma, denizleşme. 2. bir şeyin içine dalma ve pek derinine varma. 3. bir ilimde derin ihtisas kazanma.

tebahhur (a.i. buhâr'dan. c. tebahhurât). 1. buğulanma, buğu hâline girme. 2. tütsülenme.
tebahhurât (a.i. tebahhur'un c.) buharlar, buğular; buharlaşmalar, buğulanmalar.
tebâhî (a.i.) övünme, (bkz: tefâhür, temeddüh).
tebâh-kâr (f.b.s.c. tebâh-kârân) harabeden, mahveden, bitiren, (bkz: tebeh-kâr).
tebâh-kârân (f.b.s.) tebâh-kâr'ın c.) harâbedenler, mahvedenler, bitirenler, (bkz: tebeh-kârân).
tebâh-kârî (f.b.i.) tebahkârlık, harâbetme, mahvetme, bitirme, (bkz: tebeh-kârî).
tebahtur (a.i.) 1. kibirli kibirli yürüme. 2. dalgalanma, dalgalanır olma.
tebaiyyet (a.i.) tabî olma, uyma.
tebaiyyeten (a.zf.) tabî olarak, uyarak.
tebâkî (a.i. bükâ'dan) yalandan ağlama, ağlar görünme.
tebânçe (f.i.) tokat.
tebâr (f.i.) asıl, soy. (bkz: neseb, nesl).
Âli-tebâr soyu yüksek; asîl.
tebâr (a.i.) yok olma, bitme, (bkz: helâk).
tebârek (a.fi. bereket'den) "mübarek etsin!"
tebârek-Allah Allah mübarek etsin!
tebâreke (a.i.) Kur'ân'ın 67. sûresi, (bkz: sûret-ül-mülk).
tebârüz (a.i. bürûz'dan). 1. iki düşmanın çarpışmak üzere meydana çıkması. 2. hek. bir şeyin çıkıntılı olması, meydanda bulunması. 3. görünme, gözükme. 4. belirme.
tebâşîr (a.i.) 1. müjde. 2. her şeyin ilk zamanı, öncesi.
tebâşîr-i fecr, tebâşîr-i subh sabahın olduğunu haber veren ilk aydınlık, (bkz: fecr-i kâzib).
tebâşîr (f.i.) tebeşir.
tebattun (a.i. batn'dan) bir şeyin içini dışını iyice anlamaya çalışma.
tebâtu' (a.i.) ağır davranma, batî hareket etme.
teba'uz (a.i.) kısım kısım ayrılma, parçalanma.
tebâüd (a.i. bu'd'dan c. tebâüdât) uzaklaşma, birbirinden uzak düşme.
tebâüdât (a.i. tebâüd'ün c.) uzaklaşmalar, uzak düşmeler.
tebâül (a.i.) karı koca cilvesi.
tebâyün (a.i. beyn'den. c. tebâyünât) iki şey arasındaki zıddiyet, aykırılık, (bkz: teâruz).
tebâyün-i a'dâd fer. iki adet arasında birden başka kasım-ı müşterek (ortak bölen) bulunmaması [5 ile 7, 9 ile 11 gibi].
tebâyün-i efkâr düşüncelerin aykırılığı.
tebâyünât (a.i. tebâyün'ün c.) iki şey arasındaki zıddiyetler, aykırılıklar.
tebâzül (a.i.) [sakınmadan] birbirine verme.
tebb (a.i.) 1. zarar, ziyan, kayıp, (bkz: tebâb, hasâr, helâk). 2. "zarara uğrasın!" mânâsında beddua cümlesi.
tebcîl (A.i. becl ve bücûl'den. c. tebcîlât) ululama, ağırlama, (bkz: ta'zîm, tekrîm).
tebcîlât (a.i. tebcîl'in c.) ululamalar, ağırlamalar, (bkz: ta'zimât, tekrîmât).
tebcîlen (a.zf.) ululayarak, ağırlayarak, (bkz: ta'zîmen).

tebdî'	(a.i.) 1. birine bid'at isnâdetme. 2. biri için "dinini değiştirdi" deme.
tebdîl	(a.i. bedel'den. c. tebdîlât) değiştirme, değiştirilme, başka bir hâle getirme, (bkz: tagyîr, tahvîl).
tebdîl-i hevâ	1. hava değişikliği. 2. izin, müsaade; istirahat [daha çok askerlikte].
tebdîl-i kıyâfet	kılık değişikliği.
tebdîl-i mekân	yer değiştirme.
tebdîl-i mevzi'	yer değiştirme.
tebdîl i şekl	şekil değişimi, dönüşüm.
tebdîlât	(a.i. tebdîl'in c.) değiştirmeler, değiştirilmeler.
tebdîlen	(a.zf.) değiştirerek, değiştirilerek.
tebea	(a.s. tâbi'in c.) tabî olanlar, uyanlar, uyruklar.
tebean	(a.zf.) tabî olarak, uyarak.
tebeddü'	(A.i.) 1. bid'ate sapma. 2. dînini değiştirme, (bkz: irtidâd). 3. iyi ahlâkını değiştirme.
tebeddül	(a.i. bedel'den. c. tebeddülat) değişme, başka hâle girme, (bkz: tagayyür, tahavvül).
tebeddülât	(a.i. bedel'den. c. tebeddül'ün c.) değişiklikler; değişiklik, (bkz: tagayyürât, tahavvülât).
tebeddülât-ı cesîme	büyük değişiklikler.
tebeh	(f.i. ve s.) 1. bozuk, çürük, berbat, yıkılmış, harap. 2. mahvolma; yıkıntı; tükenme, (bkz: tebâh).
tebehhül	(a.i.) tahsil için sıkıntı çekme.
tebehhüm	(A.i.) müphem, şüpheli, belirsiz olma.
tebehhür	(a.i.) hek. kısa ve sık nefes alma.
tebeh-kâr	(f.b.s.c. tebeh-kârân) harabeden, mahveden, bitiren, (bkz: tebâh-kâr).
tebeh-kârân	(f.b.i. tebeh-kâr'ın c.) harâbedenler, mahvedenler, bitirenler, (bkz: tebah-kârân).
tebeh-kârî	(f.b.i.) harâbetme, mahvetme, bitirme, (bkz: tebâh-kârî).
tebekküm	(a.i. bekem'den) söz söylerken tutulup kalma, dili tutulma.
tebelbül	(a.i.c. tebelbülât) dilin karışıklığı, anlaşılmaz hâle gelmesi.
tebelbül-i elsine	dillerin anlaşılmaz hâle gelmesi.
tebelbülât	(a.i. tebelbül'ün c.) dil karışıklıkları.
tebellüd	(a.i.) ağır, hareketsiz, tenbel olma.
tebellüg	(a.i. büluğ'dan. c. tebellügat) 1. yetişme, erişme. 2. anlayıp alma.
tebellügat	("ga" uzun okunur, a.i. tebellüg'ün c.) 1. yetişmeler, erişmeler. 2. anlayıp almalar.
tebellüh	(a.i. ebleh'den) ahmaklaşma, ahmaklık gösterme.
tebellül	(a.i.) ıslanma, nemlenme.
tebellür	(o.i. billûr'dan) billurlaşma, fr. cristallisation. [yapma kelimelerdendir].
tebennî	(a.i. benî'den) evlât edinme.
teber	(F.i.) 1. balta. 2. dervişlerin taşıdıkları uzun saplı ve yarım ay şeklindeki balta. 3. meşin bıçağı.
teber-dâr	(F.b.s. ve i.c. teber-dârân) teberli, baltacı, balta, [Yeniçeriler arasında] baltalı asker; solak sınıfı.

teber-dârân (f.b.s. ve i. teber-dâr'ın c.) baltacılar.
teber-dârân-ı hâssa tar. pâdişâh sarayındaki solaklara verilen bir ad.
teber-hûn (F.b.i.) 1. bot. kızılsöğüt. 2. hünnap. 3. tarhun.
teberku (a.i. rub berkaa) peçelenme, yüzünü örtme, (bkz: telessüm).
teberku-i nisvân kadınların örtünmeleri, peçelenmeleri.
teberrâ (a.i. berâ'dan) uzaklaşma, uzak durma, çekilme. 2. sevmeyip yüz çevirme, [zıddı tevellâ].
teberrî (a.i. berâ'dan) 1. sevmeyip yüz çevirme, (bkz: teberrâ). 2. aklanma, arınma.
teberru' (a.i. burû'dan c. teberruât) bağış, bağışlama, (bkz: iâne).
teberrû (A.i.). (bkz. teberrâ).
teberruan (A.zf.) bağış yoluyla, bağışlayarak.
teberruât (o.i. teberru'un c.) bağışlar, bağışlamalar.
teberrüd (a.i. berd'den. c. teberrüdât) 1. soğuma.
teberrüd-i hevâ havanın soğuması. 2. soğuk suya girme.
teberrük (a.i. bereket'den. c. teberrükât) mübarek sayma, uğur sayma.
teberrükât (a.i. teberrük'ün c.) mübarek saymalar, uğur saymalar.
teberrüken (a.zf.) uğur sayarak.
teberrür (A.i.) Allah rızâsına çalışma.
teberrüz (A.i. bürûz'dan) meydana çıkma, görünme.
tebertum (a.i.) 1. hiddetlenme. 2. büyüklük taslama.
teberzed (f.i.) nebat şekeri.
teberzîn (f.i.) eyer baltası, eyere asılan küçük savaş baltası.
tebessül (a.i.) surat asma, somurtma; yüzünü ekşitme.
tebessüm (a.i. besm'den. c. tebessümât) gülümseme, (bkz: ibtisâm).
tebessüm-i hulyâ hayal edilen şeyden doğan gülümseme.
tebessüm-i istifsâr sorgulu gülümseme.
tebessüm-i mahzûziyyet hoşlanmadan doğan gülümseme.
tebessüm-i memnûniyet sevinç gülümsemesi.
tebessüm-i mes'ûdâne mutluluk gülümsemesi.
tebessüm-i zîr-leb (dudağın altından gülme) bıyık altından gülme.
tebessümât (a.i. tebessüm'ün c.) gülümsemeler.
tebessüm-künân (a.f.zf.) gülümseyerek, gülümser halde.
tebessür (a.i.) hek. sivilce çıkma.
tebeşbüş (a.i.) [küçükten büyüğe] güler yüz gösterme.
tebettül (a.i.) dünyâ işlerinden el ayak çekerek Allah'a yönelme, (bkz. inzivâ, i'tikâf).
tebevvül (a.i. bevl'den) işeme.
tebevvül-i sükker hek. şekerin idrar yoluyla çıkması, şeker işeme.
tebevvül-i sükkerî hek. idrarda şeker bulunması.
tebevvül-i zülâl hek. idrarda albümin bulunması.
tebevvül-üd-dem fizy. kan işeme, idrar kana karışarak kan zehirlenmesi.
tebeyyün (a.i. beyân'dan) belli olma, anlaşılma, meydana çıkma.
tebezzuk (a.i. büzâk'dan) tükürme.
tebezzül (a.i.) yarılma, (bkz: şakk).
tebezzür (o.i.) bot. sporlanma.
tebhâl, tebhâle (a.i.) hek. uçuk, dudak kabartısı.
tebhâle-dâr (f.b.s.) uçuklamış, uçuklu.
tebhîc (a.i. behîc'den) güzelleştirme, güzelleştirilme.
tebhîl (a.i. bahal ve buhl'den) biri için hasis, pinti deme.

tebhîr	(a.i. buhâr'dan. c. tebhîrât) 1.buğu hâline getirme. 2. tütsüleme, tütsülendirilme. 3. etüvden geçirme.
tebhîrât	(a.i. tebhîr'in c.) tütsüler.
tebhîr-hâne	(a.f.b.i.) buğu evi, etüv.
tebî'	(a.i.) 1. yardımcı, yardak, (bkz: tâbi'). 2. sığır yavrusu; mal.
teb'îd	(a.i. bu'd'dan) 1. uzaklaştırma, uzaklaştırılma, uzağa sürme. 2. kovma.
te'bîd	(a.i. ebed'den. c. te'bîdât) ebedîleştirme, sonsuzlaştırma, sonsuzlaştırılma.
te'bîdât	(A.i. te'bîd'in c.) ebedîleştirmeler, sonsuzlaştırmalar.
te'bîn	(a.i.) 1. bir kimseyi yüzüne karşı ayıplama. 2. ölmüş bir kimsenin iyiliklerini hatırlayıp söyleme.
te'bîr	(a.i.) aşılama [ağaç], (bkz: telkîh).
te'bîs	(a.i.) hakaret, horlama.
teb'îz	(a.i.) kısım kısım ayırma, paralama.
tebkît	(a.i.) 1. vesika ile birini susturma, (bkz: iskât). 2. başa kakma.
tebkiye	(a.i. bükâ'dan) dokunaklı sözlerle ağlatma, ağlatılma.
teb-lerze	(f.b.i.) sıtma titremesi, sıtma nöbeti.
teblîg	(a.i. bulûğ'dan. c. teblîgat) 1. yetiştirme, eriştirme, bitiştirme. 2. götürme; taşıma (bkz: iblâğ). 3. ed. mübalağanın birinci derecesi, (bkz: gulüvv, iğrâk).
teblîgat	("ga" uzun okunur, a.i. teblîg'in c.) tebliğler.
teblîgat-ı resmiyye	resmî tebliğler.
teblîl	(a.i.) ıslatma, ıslatılma.
tebliye	(a.i.) eskitme, eskitilme.
tebn	(a.i.c. etbân) saman, (bkz: tibn).
Tarîk-üt-tebn	astr. Samanyolu, ["tibn" şekli de kullanılır].
tebnî	(a.s.) saman renkli, (bkz: tibnî).
tebrîd	(A.i. bürûdet'den) 1. soğutma, soğutulma. 2. mec. ara açılma.
tebrie	(a.i.). (bkz. tebriye).
tebrîk	(a.i. bereket'den. c. tebrîkât) "mübarek, kutlu olsun!" deme, kutlama, uğurlu olmasını dileme.
tebrîkât	(a.i. tebrîk'in c.) tebrikler, kutlamalar.
tebrîk-nâme	(a.f.b.i.) tebrik yazısı, kutlama yazısı.
tebriye	(a.i. berâet'den) 1. birini temize çıkarma, şüpheden kurtarma. 2. borçtan kurtarma.
tebriye-i zimmet etmek	zimmetinde hükümet parası olmadığını, bununla ilişiği bulunmadığını ispat etmek, [aslı "tebrie" dir].
tebrîzî	(a.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
tebsıra	(a.i. basar'dan) 1. insanın gözünü açacak keyfiyet.
Tebsıra-i ibret	(ibret, ders alınacak hâdiseler) Midhat Paşa'nın hâtıralarının 1. cildi. 2. 1835'de ilk hariciye nazırı olan Akif Paşa'nın meşhur eseri.
tebsîl	(a.i. basal'dan) soyup soğana çevirme, soyulup soğana çevrilme.
tebşîr	(a.i.) tarif ve îzah [insanın gözünü açacak şekilde-].
tebşir	(a.i. beşr'den. c. tebşîrât) müjde verme, müjdeleme, müjdelenme.

tebşîrât (a.i. tebşîr'in c.) 1. müjdelemeler, müjde vermeler. 2. rüyada alınan manevî müjdeler.
teb'tıa (a.i. batî'den) ağırlaşma, yavaşlama.
tebtîl (a.i.). (bkz. tebettül).
tebvîb (A.i. bâb'dan) bablara ayırma, kısım kısım ayırma.
tebvie (a.i.) bir kadını boş bir evde oturtma.
tebyîn (a.i. beyân'dan) meydana çıkarma, belli etme; açıktan açığa anlatma.
tebyîz (a.i. beyâz'dan) 1. beyazlatma, ağartma. 2. beyaza çekme [müsveddeyi].
teb-zede (f.b.s.c. teb-zedegân) hummaya, sıtmaya tutulmuş.
teb-zedegân (f.b.s. teb-zede'nin c.) hummaya, sıtmaya tutulmuş olanlar.
tebzîl (a.i. bezl'den) l . yarma, delme. 2. hek. bir uzvun suyunu boşaltmak üzere o yeri bir âletle delme ameliyesi.
tebzîr (a.i. bezr'den. c. tebzîrât) 1. tohumu saçıp dağıtma. 2. har vurup harman savurma, (bkz. isrâf).
tebzîrât (a.i. tebzîr'in c.) 1. tohum saçmalar. 2. israflar, (bkz. isrâfât).
tecâdül (a.i. cedel'den). (bkz: mücâdele).
tecâhül (a.i. cehl'den. c. tecâhülât) câhil gibi görünme, bilmemezlikten gelme.
tecâhül-i ârifâne ed. bilinen bir şeyi, edebî bir nükte ile bilinmiyormuş veya başka türlü bilmiyormuş gibi gösterme san'atı.
tecâhülât (a.i. tecâhül'ün c.) câhil gibi görünmeler, bilmemezlikten gelmeler.
tecâhül-kâr (a.f.b.s.) bilmemezlikten gelen.
tecâhül-kârî (a.f.b.i.) bilmemezlikten gelme.
tecâhül-kârâne (a.f.zf.) bilmemezlikten gelircesine.
tecâlüs (a.i.) bir mecliste bulunma, bir arada toplanma.
tecânüb (a.i. cenb'den) sakınma, çekinme.
tecânüs (a.i. cins'den) bir cinsten olma.
tecârib (a.i. tecribe ve tecrübe'nin c.) denemeler, deneyişler.
tecârib-i nazariyye nazarî tecrübeler.
tecâsür (a.i. cesâret'den) cesaretlenme. (bkz. ictisâr).
teca'üd (a.i. ca'd'den) kıvırcık, büklüm büklüm olma [saç-].
tecâvez-Allahü an seyyiâtihi (a.cü.) Allah günâhını affetsin.
tecâvîf (a.i. tecvîf'in c.) oyuklar, oyuk yerler.
tecâvîf-i dîmağ anat. beynin içindeki boşluklar.
tecâvîf-i kalb anat. kalbin, ikisi sağda ve ikisi solda olmak üzere ayrıldığı dört boşluk.
tecâvüb (a.i. cevâb'dan) cevaplaşma. (bkz. mücâvebe).
tecâvül (a.i. cevelândan. c. tecâvülât) cevelân etme, dolaşma.
tecâvülât (a.i. tecâvül'ün c.) cevelân etmeler, dolaşmalar.
tecâvür (a.i.) komşu olma.
tecâvüz (a.i. cevâz'dan. c. tecâvüzât) 1. ötesine geçme, sınırı aşma, atlama. 2. saldırma, sataşma, sarkıntılık. 3. el uzatma, başkasının hakkına dokunma. 4. huk. kullanılacak bir hakkın üçüncü bir kişi tarafından zorlaştırılması.
tecâvüzât (a.i. tecâvüz'ün c.) tecâvüzler.
tecâvüzî, tecâvüziyye (a.s.) tecâvüzle ilgili.
Harekât-ı tecâvüziyye ask. saldırma hareketi.

tecâvüzî ve tedâfüî ittifak	saldırı ve savunma antlaşması.
tecâvüz-kâr	(a.f.b.s. c. tecâvüz-kârân) tecâvüz eden, sataşan, saldıran.
tecâvüz-kârân	(a.f.b.s. tecâvüz-kâr'ın c.) sataşanlar, saldıranlar.
tecâvüz-kârâne	(a.f.zf.) tecâvüzkârcasına, saldırırcasına.
tecâvüz-kârî	(a.f.i.) tecâvüz-kârlık.
tecâzüb	(a.i. cezb'den). 1. (bkz. mücâzebe). 2. birbirini cezbetme, çekme, sempati. psi fels. Duygudaşlık fr. sympathie
tecâzür	(a.i.) sövüşme, (bkz: müşâteme).
tecbîn	(a.i. cebânet'den). korkak sayma, birisine "korkaksın!" deme.
tecbîr	(a.i. cebr'den) kırık veya çıkık kemiği tamir etme, sarıp iyi etme, edilme.
tecdî	(A.i.) hek. 1. vücûdun bir yerini kesme. 2. çocuğu muzur şeylerle besleme ve gelişmesini önleme. 3. bir kimseye onmasın diye beddua etme.
tecdîd	(A.i. cidd'den. c. tecdîdât) yenileme, yenilenme, tazelenme.
tecdîd-i îmân	îmânın yenilenmesi.
tecdîd-i nikâh	nikâh tazeleme, yenileme.
tecdîd-i matla'	ed. kasidenin orta yerlerine doğru yeni bir matla' söyleme.
tecdîdât	(a.i. tecdîd'in c.) yenilemeler, yenilenmeler, tazelemeler.
tecdîden	(A.zf.) yenileterek, yenilenerek, tazelenerek.
tecdîl	(a.i.) yere vurma, yere yıkma.
tecdîr	(a.i. cederî'den) çocuğun çiçek çıkarması.
tecebbür	(A.i. cebr'den. c. tecebbürât) kibirlenme, büyüklenme.
tecebbürât	(a.i. tecebbür'ün c.) kibirlenmeler, büyüklenmeler.
teceddü'	(a.i.) hek. kötü gıdadan veya neşvünema inkıtâından dolayı gözdeki meşime tabakasının arkadan yarılması.
teceddüd	(a.i. cidd'den. c. teceddüdât) tazelenme, yenilenme, yeni olma, fr. renaissance.
teceddüdât	(A.i. teceddüd'ün c.) teceddütler, yenilenmeler, yeni olmalar.
teceddüd-perver	(a.f.b.s.) yenilik taraflısı.
teceffüf	(a.i. ceffden) kuruma [yaş şey].
teceffüf-i cülûd	yaş derilerin kuruması.
tecehhüz	(a.i. cihâz'dan) cihazlanma, hazırlanma; hazır bulunma.
tecehhüz-i arûs	gelinin hazırlanması.
tecellâ	(a.i. cilve'den). (bkz. tecellî).
tecellî	(A.i. celâ ve celv'den. c. tecelliyât) 1. görünme; belirme. 2. kader, talih. 3. Allah'ın lûtfuna nail olma. 4. tas. hak nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde ilâhî sırların ayan olması hâli. [zıddı "setr"].
tecellî-i âsâr	tas. cismânî suretteki şahadet âlemi.
tecellî-i celâl	tas. ilâhî kuvvetin bütün yüceliğini insanlara duyurması.
tecellî-i ef'âl	tas. Allah'ın fiillerinden bir fi'lin, kulun kalbine münkeşif olması.
tecellî-i esmâ	tas. Allah'ın esmâ-i hüsnâsından (Allah adlarından) bir ismin abidin kalbine münkeşif olması.
tecellî-i rahîmî	tas. Allah tarafından mü'minlere, sıddîklere ifâza olunan kemâlât.
tecellî-i rahmânî	tas. Allah tarafından mevcudata (varlıklara) dağıtılan olgunluk.
tecellî-i sıfât	tas. Allah'ın sıfatlarından bir sıfatın kulun kalbinde münkeşif olması.

tecellî-i sıfâtî	tas. mebdei, zâtten temeyyüz ve tayyün edecek veçhile ilâhî sıfatlardan bir sıfatla vuku' bulan tecellî.
tecellî-i şuhûdî	tas. nur ismi ile müsemmâ (adlanmış) olan vücûdun zuhuru.
tecellî-i zâtî	tas. hiçbir sıfat itibar etmeksizin mebde-i zât olan tecellî; hiç bir sıfata bürünmeden doğrudan doğruya Allah'tan gelen tecellî.
tecellî-gâh, tecellî-geh	(a. f.b.i.) tecellî yeri, görünme yeri.
tecellî-senc	(f.b.s.) tecellîyi ölçüye vuran, tecellî tartan.
tecelliyât	(a.i. tecellî'nin c.) tecellîler.
tecellî-zâr	(a.f.b.i.) ilâhî cilvelerle dolu yer. Allah'ın tecellî ettiği, varlığını belli ettiği yer. (bkz: tecellî-gâh).
tecellüd	(a.i.c. tecellüdât) 1. yalandan celâdet, yiğitlik gösterme. 2. inâdetme, ayak direme, (bkz. ısrâr).
tecemmu'	(a.i. cem'den. c. tecemmuât) toplanma, yığılma, birikme, (bkz. tehâcüm).
tecemmuât	(a.i. tecemmu'un c.) toplanmalar, yığılmalar, birikmeler.
tecemmüd	(a.i. cemâd'den. c. tecemmüdât) donma; sertleşme, katılaşma, [yapma kelimelerdendir].
tecemmüdât	(a.i. tecemmüd'ün c.) donmalar, sertleşmeler, katılaşmış, donmuş şeyler; buzlar.
tecemmül	(a.i. cemâl'den c. tecemmülât) süs, süslenme.
tecemmülât	(a.i. tecemmül'ün c.) süslenmek üzere kullanılan eşya.
tecemmülât-ı beytiyye	ev eşyası, evde bulunan eşya. (bkz. esâs).
tecemmüm	(a.i.) büyüme; çoğalma [nebat (bitki)].
tecennî	(a.i. cenn ve cünûn'dan) 1.meyva devşirme, devşirilme. (bkz. ictinâ').2. (cinâyet'den) birine "sen cânîsin!" deme.
tecennüb	(a.i. ictinâb'dan) sakınma, çekinme, (bkz: ictinâb).
tecennün	(a.i. cenn ve cünûn'dan) delirme, çıldırma.
tecerru'	(a.i. cur'a'dan) yudum yudum içme, içilme.
tecerru-ı gussa	gam yeme.
tecerrüd	(a.i. cered'den) 1. soyunma, çıplak olma.
tecerrüd-i evrâk	yaprakların dökülmesi. 2. her şeyden boş olma, her şeyden uzak olma. 3.tas. her şeyden vazgeçip Allah'a yönelme. 4.bekâr kalma, evlenmeme.
tecessüd	(a.i. cesed'den) gövdelenme, gövde peyda etme.
tecessüm	(a.i. cism'den. c. tecessümât) 1. cisimlenme, görünme, belirme. 2. göz önüne gelme.
tecessüm-i hayâl	hayal görme.
tecessüs	(a.i. cess'den. c. tecessüsât) l. yoklama, araştırma, araştırılma, (bkz: tahkik, tedkik). 2. bir şeyin iç yüzünü araştırıp sırrını çözmeye çalışma; gözetleme.
tecessüsât	(a.i. tecessüs'ün c.) yoklamalar, merakla araştırmalar; gözetlemeler.
tecessüs-kâr	(a.f.b.s.) araştırıcı, araştıran, meraklı, (bkz: mütecessis).
teceşşî	(a.i.). (bkz: teceşşü').
teceşşü'	(a.i.) fizy. geğirme.
tecevvü'	(a.i. cû'dan) aç kalma, kendini aç bırakma.
tecevvüf	(a.i. cevf'den) oyulma, oyuk hâline gelme, içi boş olma; içine işleme.

tecevvüz	(a.i. cevâz'dan. c. tecevvüzât) l. cevaz verme, caiz görme, yapılmasını uygun görme. 2. sözü mecaz olarak söyleme.
tecevvüzât	(a.i. tecevvüz'ün c.) tecevvüzler, yapılması uygun görülen şeyler.
tecevvüzen	(a.zf.) cevaz yoluyla.
teceyyüş	(a.i. ceyş'den). (bkz. tehaşşüd).
tecezzî	(a.i. cüz'den) [aslı "tecezzüv" dür], (bkz: tecezzüv).
tecezzî-i ictihâd	huk. [eskiden] bir müçtehidin bâzı meselelerde müçtehit olup, bâzılarında olmaması, bâzı meselelerde yetkili bazılarında ise yetkisiz olma durumu, [ekseri ulemâ bunun cevazına ve bâzıları adem-i cevazına zâhip olmuşlardır].
tecezzür	(a.i. cezr'den) mat. kökleri bir sıra üzere düzenleme.
tecezzüv	(a.i. cüz'den) kısım kısım bölünme, doğranma, ufalma.
tecfîf	(a.i. ceff'den) kurutma, kurutulma [yaş şey].
techîl	(a.i. cehl'den. c. techîlât) birinin cahilliğini, bilgisizliğini meydana koyma.
techîz	(a.i. cihâz'dan. c. techîzât) cihazlama, lüzumlu şeyleri tamamlama; donatma, donatım.
techîz-i meyyit	ölünün yıkanıp, temizlenip, kefen, pamuk ve sairesi tedârik edilerek hazırlanması.
techîz-i sefâin	gemilerin donatımı.
techîz ve tekfîn	ölünün yıkanıp kefenlenmesi işi.
techîzât	(a.i. techîz'in c.) donatım.
techîzât-ı askeriyye	ask. askerî donatım.
te'cîc	(a.i.) tutuşturup alevlendirme.
te'cîc-i nâr	ateşi tutuşturma.
tec'îd	(A.i. ca'd'dan) saç kıvırtma, kıvırtılma.
te'cîl	(a.i. ecl'den. c. te'cîlât) sonraya bırakma, geciktirme [belli bir zamana kadar], (zıddı "ta'cîl").
te'cîl-i duyûn	borçların tecili, ertelenmesi.
te'cîlât	(a.i. te'cîl'in c.) sonraya bırakmalar, geciktirmeler, [belli bir zamana kadar].
teclîd	(a.i. cild'den) 1. ciltleme, ciltlenme. 2. (celd'den) hayvanın derisini yüzme.
teclîl	(a.i. cüll'den) çul örtme, çul örtülme [hayvana-].
teclîl-i feres	ata çul örtme.
tecliye	(a.i. cilâ'dan) cila verme, verilme.
tecliye-i mir'ât	aynayı silip parlatma.
tecliye-i seyf	kılıca cila verme.
tecmîd	(a.i. cümûd'dan) dondurma, dondurulma.
tecmîl	(a.i.c. tecmîlât) süs. (bkz: tezyîn).
tecmîlât	(a.i. tecmîl'in c.) süsler. (bkz: tezyînât).
tecnîd	(a.i. cünd'den) askerleri sıralama, sıraya koyma.
tecnîs	(a.i. cinâs'dan) ed. cinas yapma, iki manâlı söz (veya manî) söyleme.
tecnîs-i hatt	ed. telaffuzları ve bâzı harfleri ayrı fakat yazılıştan Arap harflerine göre benzeyen kelimelerle yapılan cinas [muhabbet, mihnet.. gibi].
tecnîs-i kalb	ed. harfleri sondan başa doğru ters okunduğunda meydana gelen diğer bir kelime ile yapılan cinas [mâr, râm. gibi].

tecnîs-i mutarraf — ed. son harfleri değişik iki kelimeyle yapılan cinas, [câm, cân.. gibi].

tecnîs-i mükerrer — ed. cinaslı kelimelerden ikincisinin, birinci kelimenin sonundaki hece ile aynı olması suretiyle yapılan cinas [feryâd, yâd.. gibi].

tecnîs-i mürekkeb — ed. cinaslı kelimelerden birinin mürekkep olması suretiyle yapılan cinas [bahane, bahâ ne?.. gibi].

tecnîs-i nâkıs — ed. (bkz: cinâs-ı nâkıs).

tecnîs-i tâmm — ed. (bkz: cinâs-ı tâmm).

tecnîz — (a.i. cinâze'den) ölüyü tabuta koyma; ölü tabuta konulma.

tecrî' — (a.i. cer' ve cere'den) yudum yudum içirme, içirilme.

tecrîb — (a.i. cerb'den) deneme, sınama.

tecribe — (a.i. cerb'den. c. tecârib) 1. tecrübe, deneme, sınama, (bkz: tecrîb). 2. görgü. 3. görmüş geçirmişlik. fr. experimentatipn.

tecribe-i kalem — deneme.

tecribeten — (a.zf.) tecrübe ederek, deneyerek, sınayarak, (bkz: bi-t-tecribe).

tecribî — (a.s.) deneme ile ilgili.

tecribiyye — (A.s.) ["tecribî" nin müen.]. (bkz: tecribî).

tecrîd — (A.i. cered'den. c. tecrîdât) 1. soyma, soyulma. 2. ayırma, bir tarafta tutma. 3. tas. her şeyden el ayak çekip Allah'a yönelme.

Ehl-i tecrîd — (dünyâsından geçmiş olan) dervişler. 4. fels. soyutlama, fr. abstraction. 5. fiz. yalıtma, fr. isolation. 6. ed. bir şâirin kendini mücerred bir şahıs, yânî ayrı bir adam farzederek ona hitâbetmesi. (bkz. hitâb). 7. ed. noktasız harflerden oluşan kelimelerle cümle veya mısra yapma.

tecrîdât — (a.i. tecrîd'in c.) tecritler, bir yana ayırmalar.

tecrîden — (a.zf.) 1. tecrîdederek; tek olarak, tekleyerek. 2. fels. soyutlayarak.

tecrîh — (a.i. cerh'den) yaralama.

tecrîm — (a.i. cürm'den. c. tecrîmât) birinden cerime alma, para cezası alma, birini cezalandırma.

tecrîmât — (a.i. tecrîm'in c.) tecrimler, suçlamalar.

tecrîs — (a.i. cers'den) huk. 1. hâdiselerin bir kimseye tecrübe kazandırması, umumî efkârda (kamuoyunda) onu güçlü hâle getirmesi. 2. yalancı şahitlik, hırsızlık gibi suç işleyen kimseleri teşhir etme, halka tanıtma.

tecrübe — (a.i.) [aslı "tecribe" dir]. (bkz: tecribe).

tecrübî — (a.s.). (bkz. tecribî).

tecsîm — (a.i.cism'den) cisimlendirme, vücut verme, vücutlu gösterme, gösterilme.

tecsîmât — (a.i. tecsîm'in c.) cisimlendirmeler, vücutlu göstermeler, gösterilmeler.

tecsîmî — (a.s.) cisimlendirmeye ait, cisimlendirme ile ilgili.

tecsîmî san'atlar — g.s. plâstik sanatlar.

tecvî' — (a.i. cû'dan) acıktırma, acıktırılma.

tecvîd	(a.i. cevdet'den) l. bir şeyi güzel yapma. 2. Kur'ân-ı Kerîm'i usûlüne bağlı kalarak okuma ilmi. 3. bu okumayı öğreten kitap.
tecvîd-i hurûf	leng. seslerin mahreçlendirilmesi, boğumlandınlması, fr. articulation.
tecvîf	(A.i. cevf'den c. tecvîfât) 1. oyma, oyulma, oyuk hâline koyma. 2. oyuk yer. 3. anat. kalbin boşluklarından her biri.
tecvîfât	(a.i. tecvîf'in c.) 1. oymalar, oyulmalar, oyuk hâle koymalar. 2. oyuk yerler. 3. anat. kalbin boşlukları.
tecvîr	(a.i. cevr'den) cevretme, zora, sıkıya koyma.
tecviz	(a.i. cevâz'dan. c. tecvîzât) caiz görme, görülme, izin verme, verilme.
tecvîzât	(a.i. tecvîz'in c.) caiz görmeler, görülmeler, izin vermeler, verilmeler.
tecyîf	(a.i.) 1. vurmak suretiyle korkutmak. 2. çok korkmak.
tecyîş	(a.i. ceyş'den). (bkz. tahşîd).
teczî'	(a.i.). (bkz. teczie).
teczie	(a.i. cüz'den) kısım kısım ayırma, bölme, doğrama, ufaltma.
teczîm	(a.i.) 1. kesme [kol, kanad gibi şeyleri-]. 2. cüzam illetine uğratma.
teczîr	(a.i. cezr'den) mat. cezrini bulma, kare kökünü alma.
tecziye	(a.i. cezâ'dan) cezalandırma.
tedâbîr	(a.i. tedbîr'in c.) tedbirler, yollar, çâreler.
tedâbîr-i âkıl-âne	akıllıca tedbirler.
tedâfü'	(a.i. def'den. c. tedâfüât) 1. birbirini defetme, itişme, kakışma. 2. kendini koruma, savunma.
tedafüi, tedâfüiyye	(a.s.) kendini koruma, savunma ile ilgili.
Harb-i tedâfüî	kendini müdâfaa ederek yapılan harb.
tedahhum	(a.i. dahm'den) anat. irileşme, kalınlaşma; şişkinleşme.
tadahhum-ı nihâyât	anat. yanlar irilimi, fr. acromegalie. [eller ve ayaklar gibi organların irileşmesi hastalığı].
tedâhük	(a.i. dıhk'den) gülüşme [karşılıklı-].
tedâhül	(a.i. dühûl'den. c. tedâhülât) 1. birbirinin içine girme. 2. geri kalma [iş hakkında]. 3. bir taksitin ödenmeden ötekinin gelmesi; ödemede gecikme. 4. yığılıp kalma, birikme. 5. karışma, (bkz: müdâhale).
tedâhül-fi-l-hudûd	huk. [eskiden] bir cinsten olan müteaddit esbâb-ı huduttan dolayı yalnız bir had ile iktifa edilmesi hâli. [Meselâ bir şahıs birkaç defa zinada veya sirkatte bulunsa hakkında yalnız bir had ile iktifa edilir].
tedâhül-fi-l-kazf	huk. [eskiden] birçok kaziflerden dolayı yalnız bir had ile iktifa edilmesi hâli. [Meselâ bir şahıs bir veya daha ziyâde kimselere bir lâfz ile veya başka başka lâfızlar ile zina isnadında bulunsa bunlardan dolayı hakkında yalnız bir "hadd-i kazf' icra edilir].
tedâhül-i a'dâd	fer. iki sayıdan birinin diğeri ile tamamen yânî kesir bırakmaksızın taksimi kabil olması, [üç ile dokuz gibi].
tedâhül-i iddeteyn	fer. [eskiden] iki iddetin birbiri içine girmiş olması, [meselâ bir kimse bâinen tatlîk ettiği bir kadına iddet esnasında kendisine helâl olur zannıyla mukarenette bulunsa bu mukarenet sebebiyle

ikinci olarak lâzımgelen iddet; kadının beklemekte olduğu birinci iddete tedahül eder. Bu suretle kadın; birinci iddeti ikmâl ettikten sonra ikinci iddetin sebebinden itibaren noksan kalan miktarı tamamlar].

tedâhülât (a.i. tedâhül'ün c.) tedahüller.

tedâî (a.i. da'vet'den) bir şeyi hatıra getirme; psik. çağrışım.

tedârik (a.i. derk'den). (bkz. tedârük).

tedârikât (a.i.). (bkz: tedârükât).

tedârikî (a.i.). (bkz. tedârükî).

tedârub (a.i. darb'dan) dövüşme, vuruşma (bkz: mudârebe).

tedârük (a.i. derk'den. c. tedârükât) tedârik, hazırlama; araştırıp bulma, ele geçirme, edinme.

tedârükât (a.i.) hazırlıklar].

tedârükât-ı harbiyye, - -ı seferiyye harb hazırlıkları.

tedârükî (a.i.) hek. bir hastalığın şiddeti ihtimâline karşı gereken tertibatı alma.

tedârüs (a.i.) okuma; yazma.

tedâvî (o.i. devâ'dan. c. tedâviyât) ilâç verme, iyileştirmek için bakma.

Berâ-yi tedâvî tedâvî için.

tedâvî-bi-l-ineb üzümle tedâvî, üzüm kürü.

tedâvî-bi-l-mâ' su ile tedâvî.

tedâvî bi-l-misl hek. bir hastaya ters, aksi tedavide bulunma, soğuk almış bir hastayı yine soğuk bir şeyle tedâvî usûlü, (bkz: tedâvî bi-n-nakîz).

tedâvî-bi-n-nazîr soğuk alan bir hastayı yine soğuk şeylerle tedâvî ederek meydana gelecek aks-i te'sirden faydalanma usûlü.

tedâvî-bi-z-zıdd ve tedâvî bi-n-nakîz bir hastalığa zıddiyle ilâç verme, menfî tedâvîde bulunma.

tedâviyât (A.i. tedâvî'nin c.) tedâvîler.

tedâvül (a.i. devlet'den. c. tedâvülât) elden ele gezme, dolaşma, kullanılma.

tedâvülât (a.i. tedâvül'ün c.) tedavüller, geçerli olmalar.

tedâvür (a.i. devr'den) sıra ile yapma; karşılıklı yapma.

tedbîc (a.i.) rükû'da başı çok eğme.

tedbîr (A.i. dübûr'dan. c. tedâbîr) bir şeyi te'min edecek veya önleyecek yol, çâre.

Hüsn-i tedbîr iyi düşünülerek tutulan yol.

Sû-i tedbîr yanlış tutulan yol.

tedbîr-i menzil ev idaresi ile ilgili hususlardan bahseden ilim, ev idaresi bilgisi, fr. economie domestique.

tedbîr-i muallak huk. [eskiden] bir şarta talik olunan tedbir, kölenin bir yükümlülüğü yerine getirmesine bağlı olarak azat edilmesi. ["sen şu işi yaparsan müdebbersin" denilmesi gibi. Bu halde memlûk o işi mevlâsının hayâtında yaparsa vefatında malının üçte birindenazat olur].

tedbîr-i mukayyed huk. [eskiden] mevlânın bir kayıt ile mukayyet olarak vefatına muallâkan yaptığı tedbir, ["ben bu hastalığımdan ölürsem" yahut "ben bu yolculuğum esnasında vefat edersem sen hürsün" denilmesi gibi].

Tarihvemedeniyet.org

tedbîr-i mutlak	huk. [eskiden] mevlânın alelıtlak mevtine muzaf olan tedbir, ["ben öldüğüm zaman sen hürsün" denilmesi gibi, "ben seni müdebber kıldım" denilmesi de bu kabildendir].
tedbîr-i mülk	devleti idare sanatı, devlet yönetimi sanatı.
tedbir ehli	tedbirli, zekî, akıllı kimse; öğüt veren kimse.
tedbir nafakası	huk. birinin, kendinden sonra hür olacağını bildirerek kölesini azat etmesi.
tedbîrât	(a.i. tedbîr'in c.) (bkz: tedâbîr).
tedebbür	(a.i.c. tedebbürât) 1. sonunu, hakikati düşünme. 2. arkasını dönme.
tedebbürât	(a.i. tedebbür'ün c.) sonunu, hakikati düşünmeler.
tedeffün	(A.i. defn'den) defnolunma, gömülme.
tedehhî	(a.i. dehâ'dan) dâhîleşme, dehâ eseri gösterme.
tedehhün	(a.i. dehn'den) yağlanma, yağ sürünme.
tedehhüş	(A.i. deheş'den) dehşete düşme, korkma, yılma.
tedellâ	(a.i.) tas. mukarriblerin, makamların son mertebesine yükseldikten sonra ifâkatbahş olan bir sahne nüzulü. Allah'a yakın olduğu söylenen kimselerin bulundukları son makam.
tedellî	(a.i. dell'den. c. tedelliyât) nazlanma.
tedelliyât	(a.i. tedellî'nin c.) nazlanmalar.
tedellük	(a.i.) sürtme; uğuşturulma.
tedellül	(a.i.) nazlanma, (bkz: tegannüc)
tedemmu'	(a.i. dem'den) 1. gözün yaşarması. 2. hek. hastalık dolayısıyla gözden yaş gelme.
tedemmug	(a.i. dimâğ'dan) fels. beyinleşme, fr. cerebration.
tedemmül	(a.i.) toprağı gübreleme, toprağa gübre dökme.
tedennî	(a.i. denâet'den. c. tedenniyât) aşağı inme, aşağılama, gerileme, [zıddı "terakki"].
tedenniyât	(a.i. tedennî'nin c.) aşağılamalar, gerilemeler.
tedennüs	(a.i.) kirlenme, pislenme.
tedennüs-i câme	elbisenin kirlenmesi.
tederru'	(a.i.) zırhlanma, zırh giyme.
tederrüb	(a.i.) alışma, (bkz: ülfet).
tederrüc	(a.i. derece'den) derece derece, adım adım ilerleme.
tederrün	(a.i.) bir uzvun, bir organın şişmesi.
tederrüs	(a.i. ders'den. c. tederrüsât) ders alma, ders olarak okuma.
tederrüsât	(a.i. tederrüs'ün c.) ders almalar, ders olarak okumalar.
tedessür	(a.i.) elbise giyme.
tedevvür	(a.i.) yuvarlaklaşma.
tedeyyün	(a.i. dîn'den) 1. dîne bağlı olma. 2. dîninde sımsıkı bağlı kalma. 3. (deyn'den) borçlanma.
tedfin	(o.i. defn'den) defnetme, gömme.
tedhîn	(a.i. duhan'dan) tütsüleme, dumanlama.
tedhîn	(a.i. dühn'den) güzel kokulu yağ sürme, sürülme.
tedhîş	(a.i.c. tedhîşât) dehşet verme, dehşete düşürme; şaşırtma, korkutma, yıldırma.
tedhîş-i ezhân	zihinlerde heyecan yaratma.
tedhîşât	(a.i. tedhîş'in c.) tedhişler, yıldırmalar, korkutmalar.
te'dîb	(a.i. edeb'den. c. te'dîbât) 1. edeplendirme, edeplendirilme. 2. terbiye etme, terbiyesini verme; haddini bildirme.

Hadd-i te'dîb	bir suç işleyeni, başkalarına örnek olacak şekilde, cezalandırma [muâhaze, tâzîr, darb.. gibi].
te'dîb hakkı	huk. velînin vesayeti altında bulunan bir çocuğa karşı sert davranmak, ihtarda bulunmak ve daha da mühim cezayı vermek hakkı.
te'dîbât	(a.i. te'dîb'in c.) 1. edeplendirmeler, edeplendirilmeler. 2. terbiye etmeler, terbiyesini vermeler.
te'dîben	(A.zf.) te'dip için, te'dip suretiyle; tevbih ve tekdir ederek.
te'dîbî, te'dîbiyye	(a.s.) tedip ile; terbiye ile, edeplendirme ile ilgili
Mücâzât-ı te'dîbiyye	terbiye edici, edeplendirici cezalar.
te'diyât	(a.i. te'diye'nin c.) ödemeler.
te'diye	(a.i. edâ'dan. c. te'diyât) 1. ödeme; ödenilme. 2. borcunu verme.
te'diye-i deyn	borç ödeme.
tedkik	(a.i. dikkat'den. c. tedkikat) dikkatle araştırma, araştırılma, inceden inceye yoklama, inceleme.
tedkikat	("ka" uzun okunur, o.i. tedkik'in c.) tetkikler, inceden inceden araştırmalar, incelemeler.
tedkikat-ı şer'iyye	[eskiden] şeyhislâm kapısında, şer'î işlerle ilgili olan hükümlerin karara bağlandığı dâire.
tedkîk-nâme	(a.f.b.i.) bir şeyin tetkikinden, incelenmesinden çıkan neticeleri tespit eden eser, araştırma.
tedlîk	(a.i.) sürme, uğalama.
tedlîs	(a.i.) alışverişte satıcının mal kusurunu müşteriden saklaması, hîle.
tedliye	(a.i.) 1. sarkıtma, sarkıtılma; yukarıdan aşağı bırakma, bırakılma. 2. delil, vesîka hazırlama. 3. şaşırma, dehşete düşme.
tedmîc	(a.i.) bir şeyi başka bir şeyin içine yerleştirme.
tedmîm	(a.i. dem'den) hek. kanın, bâzı sebepten dolayı, ciğerlerde, bağırsaklarda ve damarlarda çoğalması.
tedmîr	(a.i. dimâr'dan. c. tedmîrât) yoketme, mahvetme, tepeleme.
tedmîrât	(a.i. tedmîr'in c.) yoketmeler, mahvetmeler, tepelemeler.
tednîs	(a.i.c. tednîsât) kirletme, kirletilme.
tednîsât	(a.i. tednîs'in c.) kirletmeler, kirletilmeler.
tedrî'	(a.i. dır'dan) zırh giydirme, giydirilme.
tedrî-i cüyûş	askerlere zırh giydirilme.
tedrîb	(a.i. derb'den) ped. yetiştirim.
tedrîbî	(a.s.) fels. fr. emprique.
tedrîc	(a.i. durûc'dan. c. tedrîcât) 1. derece derece, basamak basamak ilerleme, ilerletme; azar azar hareket.
Ale-t-tedrîc	tedrîc üzere.
Bi-t-tedric	azar azar, yavaş, yavaş. 2. ed. ifâdenin derece derece yükselmesi. 3. fels. fr. gradation.
tedrîc-i sâid	ed. ifâdenin yükselmesi.
tedrîc-i hâbit	ifâdenin alçalması.
tedrîcât	(A.i. tedrîc'in c.) tedricler.
tedrîcen	(a.zf.) derece derece, yavaş yavaş, azar azar.
tedrîcî, tedrîciyye	(a. s.) derece derece, yavaş yavaş olan, yapılan.
tedrîs	(A.i. ders'den. c. tedrisât) ders verme, verilme, okutma.

tedrîs hey'eti a'zâsı	öğretim üyesi.
tedrîsât	(o.i. tedrîs'in c.) tedrisler (öğretim).
tedrîsât-ı âliye	yüksek öğretim.
tedrîsât-ı ibtidâiyye	ilk öğretim.
tedrisât-ı taliye	orta öğretim.
tedrîsî, tedrîsiyye	(a.s. ders'den) derse ait, dersle ilgili.
tedsîm	(a.i.) nazar değmemesi için küçük çocukların çene çukurlarına siyah benek yapma.
tedsîr	(a.i.) kuşun, yuvasını düzenlemesi, düzeltmesi.
tedsiye	(A.i.) baştan çıkarma, azdırma.
tedvin	(a.i. dîvân'dan. c. tedvînât) 1. ed. dîvan şekline sokma [manzumeleri]. 2. kitap hâline getirme.
tedvînât	(a.i. tedvîn'in c.) tedvinler, dîvan şekline sokmalar; kitap yapmalar.
tedvîr	(a.i. devr'den. c. tedvîrât) 1. döndürme, döndürülme, çevirme, çevrilme. 2. değirmi şekle sokma, sokulma.
tedvîr-i âlem	dünyâyı döndürme, idare etme. 3. ed. bir mısrâdaki kelimelerin yerini değiştirmekle veznin ve mânânın bozulmaması, yânî, yine aynı mânânın anlaşılması. Meselâ "şöyle bir fikir geldi aklıma; aklıma şöyle bir fikir geldi.." gibi.
tedviye	(A.i. devâ'dan) deva, ilâç verme.
teebbî	(a.i. eb'den) 1. birini baba edinme. 2. huk. birini evlat edinme.
te'ebbüd	(A.i.) 1. ürküp çekinme. 2. evlenmeme, bekâr kalma.
teebbüh	(a.i.) 1. kibirlenme. 2. âlicenaplık, göztokluğu ile bir şeyden vazgeçme.
teebbün	(a.i.) birinin yolundan gitme, izine uyma.
teeccüc	(a.i.) tutuşma, alevlenme [ateş].
teeccül	(a.i.) belli bir zamana kadar mehil, müddet isteme.
teeccüm	(a.i.) öfkelenme.
teeddüb	(A.i. edeb'den. c. teeddübât) edeplenme, edebini takınma, edepli davranma, utanma; çekinme.
teeddübât	(a.i. teeddüb'ün c.) utanmalar, çekinmeler, edeplenmeler, edebini takınmalar.
teeddüben	(A.zf.) edep ve terbiye kaidesine riâyet ederek, edepli davranarak, utanarak, çekinerek.
teeffüf	(a.i.) of çekme, oflama.
teehhî	(a.i.) birisiyle kardeş olma, birini kardeş edinme.
teehhül	(a.i. ehl'den) 1. ehlîleşme. 2. evlenme.
teehhülât	(a.i.c.) evlenmeler.
teehhür	(A.i. te'hîr'den. c. teehhürât) 1. sonraya, geriye kalma. 2. gecikme.
Bilâ-teehhür	gecikmeden.
teehhürât	(a.i. teehhür'ün c.) sonraya kalmalar, gecikmeler.
teekküd	(o.i. ekd'den) sağlamlaşma, kuvvet bulma.
teekkül	(a.i. ekl'den) 1. hek. yaranın, yenik gibi açılıp büyümesi, oyulup açılması. 2. eklolunma, yenme.
teellüf	(a.i. ülfet'den. c. teellüfât) alışma, hoş geçinme; bağdaşma.
teellüfât	(a.i. teellüf ün c.) alışmalar, hoş geçinmeler; bağdaşmalar.

teellüm (a.i. elem'den. c. teellümât) elemlenme, kederlenme, tasalanma.
teellümât (a.i. teellüm'ün c.) kederlenmeler, eseflenmeler, tasalanmalar.
teemmî (a.i. emet'den) câriye edinme.
teemmül (a.i. emel'den. c. teemmülât) iyice, etraflıca düşünme.
Bilâ-teemmül düşünmeden, düşünmeksizin.
teemmülât (A.i. teemmül'ün c.) iyice, etraflıca düşünüp taşınmalar.
teemmülât-ı amîka derinden derine düşünüp taşınmalar.
teemmülî (a.s.) fels. düşüncel, fr. ideal.
teemmüm (A.i. ümm'den) 1. ana edinme. 2. huk. çocuğun ana tarafından tanınması.
teemmür (a.i. emr'den) amirlik taslama.
teennî (a.i. enâet'den. c. teenniyât) 1. yavaş gitme, yavaş hareket etme, yavaşlık; gecikme. 2. ilerisini düşünerek acelesiz, dikkatli davranma.
Bilâ-teennî dikkatsiz, ihtiyatsız olarak.
teenniyât (a.i. teennî'nin c.) acelesiz ve düşünceli davranmalar.
teennüs (a.i. üns'den) 1. müennes olma. 2. kadın gibi hareket etme, kadınlaşma.
teennüs (a.i. üns'den) ünsiyet peyda etme, alışma.
teerrüb (A.i.) kendini zekî göstermeye çalışma.
teessî (a.i.) 1. teselli verme, avutma. 2. sabretme.
teessüf (a.i. esef'den. c. teessüfât) eseflenme, kederlenme, tasalanma; acıma.
teessüfât (a.i. teessüf'ün c.) teessüfler, eseflenmeler, acınmalar, üzülmeler.
teessüm (a.i. ism'den) günahtan kaçınma.
teessür (a.i.) oyalandırma; işten alıkoyma.
teessür (A.i. esr ve esâret'den c. teessürât) l. kederli ve üzüntülü olarak hislenme, içlenme. 2. bir şeyin te'sîrini duyma. 3. acı, keder duyma.
Mûcib-i teessür teessüre sebebolan.
Serî-üt-teessür çabuk teessüre kapılan.
teessürât (a.i. teessür'ün c.) teessürler, üzüntüler, üzülmeler, acılar, kederler.
teessür-bahş, teessür-bahşâ (A.f.b.s.) hüzün ve keder veren, tasaya düşüren.
teessürî, teessüriyye (a.s.) fels. duygusal, fr. affectif.
teessürî vurgu gr. duyuş vurgusu, fr. accent affectif.
teessüriyyet (A.i.) fels. duygululuk, duygulanma hali, fr. affectivite.
teessüs (o.i. esâs'dan) 1. temelleşme, yerleşme, kökleşme. 2. kurulma.
teevvî (a.i. evy'den) oturacak yer edinme, yurtlanma, yurt tutma, bir yerde yerleşme.
teevvüd (a.i.) eğrilme, iki kat olma, bükülme.
teevvüh (a.i.c. teevvühât) inleme, ah vah etme.
teevvühât (a.i. teevvüh'ün c.) inlemeler, ah vah etmeler.
teevvül (a.i.) başka mânâya gelme; mânâsı başka olma.
teeyyüd (A.i.) kuvvetlenme, kuvvet bulma, sağlamlaşma; doğru çıkma, gerçekleşme.
teezzî (A.i. ezâ'dan) rencide olma, incinme, gönlü kırılma.

teezzür	(a.i.) bürünme, örtünme, (bkz: tesettür).
tef	(f.i.) 1. sıcaklık, (bkz: harâret). 2. buhar.
tefaddul	(a.i.). (bkz. tefazzul).
tefâfîh	(a.i. tuffâh'ın c.) elmalar.
tefahhum	(a.i. fahm'den) kim. kömürleşme, f r. carbonisation.
tefahhur	(a.i. fahr'den. c. tefahhurât) övünme, kurulma, (bkz: iftihâr, temeddüh).
tefahhurât	(a.i. tefahhur'un c.) övünmeler, kurulmalar.
tefahhus	(a.i. fahs'den. c. tefahhusât) inceden inceye araştırma.
tefahhusât	(a.i. tefahhus'un c.) inceden inceye araştırmalar.
tefahhuş	(a.i. fuhş'dan) açık saçık, adî kelimeler kullanma, müstehcen bir şekilde
tefâhüm	(a.i. fehm'den) anlaşma.
tefâhür	(a. i. fahr'den. c. tefâhürât) 1.övünme, (bkz. temeddüh). 2.övünç, (bkz: iftihâr).
tefâhürât	(a.i. tefâhür'ün c.) 1. övünmeler. 2 . övünçler.
tefâîl	(a.i. tef'ile'nin c.) ed. tefileler, mısra veya beytin vezin parçaları.
tefakkud	(a.i. fakd, fıkdân ve fukud'dan. c. tefakkudât) arayıp sorma, arayıp sorulma. (bkz. cüst ü cû, tefahhus).
tefakkudât	(a.i. tefakkud'un c.) arayıp sormalar, arayıp sorulmalar.
tefakkuh	(a.i.) 1. gül gibi açılma. 2. fıkıh öğrenme. 3 . anlama, kavrama, bilme.
tefakkur	(a.i. fakr'den) fukarâlaşma.
tefâkum	(a.i.) [iş] büyüyüp güçleşme.
tefâküh	(a.i. fâkihe'den) 1. birbirine karşılıklı yemiş atma. 2. mec. şakalaşma.
tefârîc	(a.i. tefrice'nin c.) yırtmaçlar; aralıklar.
tefârîk	(a.i. tefrîk'in c.) 1. ayırmalar, ufak tefek şeyler. 3. az değerli seçmeler. 2. hediyeler.
tefâsîl	(a.i. tafsîl'in c.) tafsiller, ayrıntılar. (bkz: tafsîlât).
tefâsîr	(a.i. tefsîr[3]ün c.) Kur'ân'ı îzâh eden kitaplar.
tefassum	(a.i.) kırılma, kesilme, (bkz: infisâm).
tefâsuh	(a.i.) fasâhatle söyleme.
tefâvüd	(a.i.) faydalaşma, birbirinden faydalanma.
tefâvüt	(a.i. fevt'den) 1. iki şeyin birbirinden farklı olması, (bkz: tezâd). 2. iki şey arasındaki fark.
Bî-tefâvüt, Bilâ-tefâvüt	farksız.
tefâvüt-i hasene	hicrî yıl ile, mâlî yıl arasındaki 10 gün ve yirmi bir saatlik farktan meydana gelen varidat (gelir) farkı.
tefâyüd	(a.i.). (bkz. tefâvüd).
tefâzul	(a.i. fazl'dan. c. tefâzulât) 1. fazilet ve meziyet yansına çıkma. 2. fark, mikdar fazlası.
tefâzul-ı iktidâr	fiz. potansiyel farkı.
tefâzul-i irtifâ'	coğr. iki noktanın deniz sathından olan yükseklikleri (rakımlar) arasındaki fark.
tefâzulî	(a.s.) 1. tefâzula ait, tefâzul ile ilgili. 2. i. mat. iki rakamın arasında miktarca olan farktan doğan nisbet.
tefazzul	(a.i. fazl'dan) 1. fazilet, üstünlük satma. 2. iyilik; bağışlama, (bkz: tefaddul).

tefcî'	(a.i. fecî'den. c. tefcîât) acıtma, canını yakma; dertli kılma.
tefcîr	(A.i. fecr'den) 1. yerden su kaynatıp akıtma. 2. drenaj. 3. hek. kanı veya cerahati akıtmak için ameliyattan sonra yaranın içine delikli borular sokma.
tefcîr havzası	coğr. boşalma havzası.
tefdiye	(a.i. fedâ'dan) canını başkasına feda etme, "canım sana kurban olsun" deme[k].
tefeccu'	(a.i.) acıma, canı yanma; dertli, kaygılı olma.
tefeccür	(a.i. fecr'den. c. tefeccürât) 1. tan yeri ağarma. 2. yerden su kaynayıp akma. 3. hek. yarılma, çatlama.
tefeccürât	(a.i. tefeccür'ün c.) tefeccürler.
tefehhüm	(a.i. fehm'den c.) tefehhümât) yavaş yavaş anlama, farkına varma.
Sû-i tefehhüm	yanlış anlama.
tefehhümât	(a.i. tefehhüm'ün c.) yavaş yavaş anlamalar, farkına varmalar.
tefekkuh	(a.i. fıkh'dan) 1. fıkıh öğrenme. 2. fıkıhda çok bilgili olma. 3. (bkz: taakkul, tefehhüm).
tefekkuh	(a.i.) 1. hoşlanma; şaşırma, (bkz: hayret). 2. pişman olma. 3. yemiş toplama; yemiş yeme.
tefekkük	(a.i. fekk'den) münfek olma, -zincir halkası gibi- birbirinden ayrılma.
tefekkür	(a.i. fikr'den. c. tefekkürât) düşünme, zihin yorma; düşünülme.
tefekkürât	(a.i. tefekkür'ün c.) düşünmeler, zihin yormalar; düşünülmeler.
tefelluk	(a.i. felak'dan) yanlma, çatlama, (bkz: infilâk).
tefellüc	(a.i. felc'den) 1. yarılıp çatlama. 2. hek. felç olma, felce uğrama.
tefellüm	(a.i.) bot. mantarlaşma.
tefellüs	(a.i.) 1. iflâs etme. 2. hek. insan cildinin pul pul dökülmesi.
tefelsüf	(a.i. felsefe'den. c. tefelsüfât) feylesoflaşma; felsefe sözleri söyleme.
tefelsüfât	(a.i. tefelsüfün c.) feylesoflaşmalar.
tefennün	(a.i. fenn'den) 1. değişme, (bkz: tenevvü'). 2. fen öğrenme; birçok şeyler öğrenme. 3. sözü türlü türlü söyleme.
tefennün fi-l-ibâre	(a.cü.) ed. bir defa söylenilmiş olan bir sözü ikinci defa söylemek gerekince, o sözü tekrarlamamak için başka türlü ifâde etme. [Meselâ bir sözde Fuzûlî'den bahsolmuşken tekrar zikri îcâbedince "Leylî vü Mecnûn şâiri" denilmesi gibi].
teferru'	(a.i. fer'den. c. teferruat) 1. dallanma, dal budak salıverme. 2. bir çok kısımlara ayrılma. 3. bir kökten çıkıp ayrılma.
teferruât	(A.i. teferru'un c.) ayrıntılar, f r. accessoires.
teferrug	(a.i. ferâg'dan) 1. fariğ olma, vazgeçme. 2. bir işi bitirip kurtulma. 3. satın alınan bir mülkün ferağ muamelesini yaptırma, tapusunu kendi üzerine çevirme.
teferruh	(a.i. ferah'dan) ferahlanma, içi açılma.
teferruk	(a.i. fark'dan) ayrılma, dağılma.
teferruk-i ittisâl	hek. herhangi bir sebep veya hastalıkla cildin yarılması.
teferrüc	(a.i.c. teferrücât) l. açılma, ferahlama. 2. gezinti. 3. gezintiye çıkıp gam dağıtma.
teferrücât	(a.i. teferrüc'ün c.) 1. açılmalar, ferahlanmalar. 2. gezintiler. 3. gezintiye çıkıp gam dağıtmalar.

teferrüc-gâh (a.f.b.i.) eğlence, gezinti yeri. (bkz: mesîre).
teferrüc-geh (a.f.b.i.). (bkz. teferrüc-gâh).
teferrüd (a.i. ferd'den) ; 1. herkesten ayrılıp tek, yalnız, tenha kalma. 2. eşsiz, emsalsiz, benzersiz olma. 3. kendi başına kalma, olma.
Dâiye-i teferrüd eşi, akranı olmamak dâvası, arzusu.
teferrüs (a.i. ferâset'den. c. teferrüsât) sezme, anlar gibi olma.
teferrüsât (a.i. teferrüs'ün c.) sezintiler, sezmeler, sezinlemeler.
teferrüş (a.i. ferş'den) yayılma, serilme.
teferrüz (A.i. ifrâz'dan) ayrılma.
tefer'un (a.i. fir'avn'den) 1. Firaunlaşma. 2. son derecede kibirlenme, (bkz: azamet)
tefessüh (a.i. füshat'den) açılma, genişleme, (bkz: inbisât).
tefessüh (a.i. fesh'den. c. tefessühât) 1. çürüme, çürüyüp dökülme, bozulma. 2. hek. bir cismin kokup dağılması.
tefessühât (a.i. tefessüh'ün c.) çürümeler, çürüyüp dökülmeler, bozulmalar; cisimlerin kokup dağılması.
tefettüt (a.i. fett'den) ufak ufak parçalanma, un ufak olma.
tefe'ül (a.i. fâl'den. c. tefe'ülât) 1. fal açma, fala bakma. 2. hayre yorma, uğursama, uğur sayma.
tefe'ülât (a.i. tefe'ül'ün c.) 1. fal açmalar, fala bakmalar. 2. hayre yormalar, uğur saymalar.
tefevvuk (a.i. fevk'den) üste çıkma, üstün olma, yükselme.
Dâiye-i tefevvuk üstte bulunma dâvası, isteği.
tefevvüh (a.i. fevh'den. c. tefevvühât) 1. ağza alma, söyleme. 2. münasebetsiz söz söyleme, dil uzatma.
tefevvühât (a.i. tefevvüh'ün c.) münâsebetli, münasebetsiz sözler, boş boğazlıklar, dedikodular, cezaya çarptırılmasını gerektiren sözler.
tefevvüz (a.i.) 1. üstüne alma, üzerine alma [birisi-]. 2. fık. gayrimenkul'ün tasarruf haklarını satın alma.
tefeyyüz (a.i. feyz'den c. tefeyyüzât) feyiz bulma, ilerileme, yükselme, (bkz: terakki).
tefeyyüzât (A.i. tefeyyüz'ün c.) feyiz bulmalar, ilerilemeler, yükselmeler, (bkz: terakkiyyât).
tefhîm (a.i.) kömürleştirme.
tefhîm (a.i. fahm'den) 1. büyük sayma, (bkz: ta'zîm). 2. a. gr. bir harfi kalın okuma râgıb'daki "r" nin kalın, receb'deki "r" nin ince okunuşu., gibi.
tefhîm (a.i. fehm'den. c. tefhîmât) anlatma, anlatılma, bildirme, bildirilme.
tefhîm-i merâm meramını anlatma.
tefhîmât (a.i. tefhîm'in c.) anlatmalar, anlatılmalar, bildirmeler, bildirilmeler.
te'fîf (a.i.). (bkz. teeffüf).
te'fîk (a.i.c. te'fîkât) 1. yalan söyleme. 2. yalan; iftira etme.
te'fîkât (a.i. te'fîk'in c.) yalan söylemeler, yalanlar, iftira etmeler.
tef'îl (a.i. fâl'den) fal açtırma, fala baktırma.
tef'ile (a.i.c. tefâil) mısra veya beytin vezin parçası.
tefkih (a.i. fıkh'dan) 1. fıkıh öğretme. 2 . öğretme, anlatma.

tefkîh	(a.i.) 1. hoşlandırma; hayrete düşürme. 2. yemiş yedirme.
tefkîr	(a.i.) 1. düşündürme, düşündürülme. 2. fels. fr. ideation.
teflîk	(a.i.) jeol. dilinim, fr. clivage.
teflîs	(a.i. fels'den) 1. birisine "müflis" deme, denilme. 2. huk. yargıç tarafından birinin iflâsına hükmedilmesi. [bu hüküm i'lân edilir].
tefrî'	(A.i. fer'den. c. tefrîât) fer'lendirme. (bkz: fer').
tefrîc	(a.i.). (bkz. tefrîh).
tefrice	(A.i.c. tefârîc) yırtmaç, aralık.
tefrîd	(a.i. ferd'den) 1. dünyâdan geçip yalnız Allah ile meşgul olma, kendini Allah'a adama.
Ehl-i tefrîd	köşeye çekilip ibâdetle meşgul olan kimse. 2 . fiz. elektriklenmemesi istenilen şeyi elektrik nakleden cisimlerden ayırma, (bkz: tecrîd).
tefrîg	(a.i.c. tefrîgat) 1. dolu kabı boşaltma; dolu kabın boşaltılması. 2. yemeği kotarma, yemek kotanlma. 3. (ferâgat'den) feragat ettirme, vazgeçirme.
tefrîgat	("ga" uzun okunur, a.i. tefrîg'in c.) 1. dolu kaplan boşaltmalar. 2. yemekleri kotarmalar.
tefrîh	(a.i. ferah'dan) ferahlandırma, gönül açma.
tefrîh	(a.i. ferh'den) 1. korkusuz kalma. 2. gelişme, filizlenme. 3. yumurtadan çıkma zamanı.
Devr-i tefrîh	biy. kuluçka devri.
Vakt-i tefrîh	hek. çiçek hastalığı aşısının yapılmasından te'sîrini gösterinceye kadar geçen zaman.
tefrîk	(A.i. fark'dan) ayırma, seçme, ayırdetme.
Meclis-i tefrîk	idare meclisi âzası (yönetim kurulu üyesi) seçimi için yapılan toplantı.
tefrika	(A.i. fark'dan) 1. ayrılma, ayrılık. 2. bozuşma, (bkz: nifâk). 3. gazete veya dergilerde kısım kısım çıkarılan uzun yazı.
tefrikaten	(a.zf.) tefrika suretiyle.
tefrîş	(a.i. ferş'den. c. tefrîşât) 1. döşeme, döşenme, yayma. 2. ev eşyasını düzenleme.
tefrîşât	(a.i. tefrîş'in c.) 1. döşemeler, döşenmeler, yaymalar. 2. ev eşyasını düzenlemeler.
tefrît	(A.i. fart'dan) tersine aşırılık, ortalamanın çok altında kalma. ["ifrât"ın zıddı].
tefsîde	(f.s.) hararetli, kızgın.
tefsîde-dil	(a.b.s.) yüreği yanık, bağn yanık.
tefsîde-leb	(f.b.s.) pek susamış.
tefsîh	(a.i.) genişleme, (bkz: tevessü').
tefsîk	(a.i. fisk'den. c. tefsîkat) fısk ve fücura sürükleme, birisine fâsık, kabahatli, günahkâr deme.
tefsîkat	("ka" uzun okunur, a.i. tefsîk'ın c.) fısk ve fücura sürüklemeler.
tefsîr	(a.i. fesr'den. c. tefsîrât) 1. yorum. 2. Kur'ân-ı Kerîm'in mânâ bakımından îzâhı. 3. (c. tefâsîr) Kur'ân'ı îzâh eden kitap.
Hüsn-i tefsîr	bir şeye güzel, münâsip mânâ verme.
İlm-i tefsîr	Kur'ân'ı îzâh etmenin yollarını, usullerini bildiren ilim.
Sû-i tefsîr	bir şeye fena mânâ verme.

tefsîr-i hendesî	mat. geometrik *yorum.
tefsîrât	(a.i. tefsîr[1,2] nin c.) 1. yorumlar. 2. Kur'ân'ın mânâsında yapılan yorumlar.
tefsire	(a.i.) hek. 1. doktorun, hastanın idrarına bakması, idrarı muayene etmesi. 2. hastanın, doktor tarafından muayene olunan idrarı.
tefte	(f.s.) kızmış, kızgın, hararetli.
Âhen-i tefte	kızmış demir.
Dil-i tefte	kızgın gönül.
teftîh	(a.i. feth'den. c. teftîhât) 1. açma, (bkz: güşâd). 2. geğirme.
teftîhât	(a.i. teftîh'in c.) 1. açmalar. 2. geğirmeler.
teftîk	(a.i. fetk'den) yarma, yarılma.
teftîk	(a.i. fetk'den) ditmek, didilmek, tarayıp açmak [yün, pamuk gibi şeyleri-].
teftîl	(a.i. fetl'den) fitil yapma, bükme, bükülme.
teftîn	(a.i. fitne'den) 1. fitneye, fesada düşürme. 2. meftun, vurgun kılma.
teftîr	(a.i.c. teftîrât) fütur, usanç, bezginlik verme.
teftîrât	(a.i. teftîr'in c.) usançlar, bezginlikler.
teftîs	(a.i.) ufak ufak parçalamak, parçalanmak.
teftîş	(a.i. fetş'den. c. teftîşât) 1. gereği gibi sorup araştırma, sorulup araştırılma; bir şeyin doğrusunu bulmak için her tarafı arayıp tarama. 2. muayene, kontrol. 3. müfettiş; teftiş ve tahkik me'muru.
Mahkeme-i teftîş	huk. [eskiden] evkaf nezâretinde, şeyhislâm kapısına bağlı sert mahkeme.
teftîşât	(a.i. teftîş'in c.) teftişler.
teftîşî	(a.s.) teftişe mensup, teftişle ilgili.
teftît	(a.i.) parça parça etme, unufak etme, edilme, parçalanma.
teftît-i ahcâr	taşların parçalanması.
teftît-i zücâc	sırçanın unufak olması.
tefvîk	(a.i. fevk'den) tar. okçulukta, yayın sol el ile yukarıya kaldırılması.
tefvît	(a.i. fevt'den) geçirme, kaçırma.
tefvît-i salât	namaz vaktini kaçırma.
tefvîz	(a.i.) 1. ihale, sipariş etme, edilme. 2. dağıtım, (bkz: tevzî'). 3. bir gayrimenkulu, bilinen bedeli karşılığında, bir kimsenin üstüne bırakma. 4. tas. her şeyi Allah'tan bekleme.
tefvîz-i salâhiyyet	huk. yetki verme.
tefvîz-i talâk	fer. [eskiden] kocanın talâkı karısına veya üçüncü bir şahsa tevdî etmesi, [meselâ evvelâ kadın erkeğe hitaben "irâde ettiğim vakit emr-i talâk kendi elimde olmak üzere nefsimi sana tezvîc ettim" deyip erkek de bunu kabul etse nikâh sahih ve emr-i talâk kadına tefviz edilmiş olur; dilediği vakit kendisini tatlik edebilir. Fakat erkeğin boşama hakkı bakîdir].
tefvîz-i umûr	işleri bırakma.
tefzî'	(a.i.) 1. ürkütme. 2. belinletme, hayretle bakdırma.
tegabbür	(a.i. gubâr'dan) tozlanma.
tegabbür-i menâhir	hek. tifo ve benzeri gibi hastalıklarda hava ile karışık tozların burun deliklerine girerek birikmesi.

tegabün ("ga" uzun okunur, a.i. gabn'den) birbirini aldatma [alış verişte].

Yevm-i tegabün, Yevm-üt-tegabünkıyamet günü. (bkz: yevm-ül-kıyâme).

tegaddüb (a.i. gadab'dan) gazebe gelme, hiddetlenme, kızma, (bkz: tegazzüb).

tegadruf (a.i. gudrûf'dan) gudruflanma, kıkırdaklanma.

tegaffül (a.i. gaflet'den). (bkz. tegafül).

tegafül ("ga" uzun okunur, a.i. gaflet'den. c. tegafülât) anlamamazlıktan gelme.

tegafülât ("ga" uzun okunur, a.i. tegafül'ün c.) yalandan gaflet göstermeler, anlamamazlıktan gelmeler.

tegallî (a.i. galiye'den) galiye denilen-misk ve anberden mürekkep güzel kokulu siyah macunu sürünme.

tegallüf (a.i. gılâf'dan) kılıflanma.

tegallüf-i em'â hek. bağırsak dolaşması.

tegallüt (a.i. galat'dan. c. tegallütât) yanlışlığa düşme, yanılma.

tegallütât (a.i. tegallüt'ün c.) yanılmalar.

tegalüb ("ga" uzun okunur, a.i.). (bkz. mugalebe).

tegalvün (a.i.) fiz. galvano yapma, pillerden getirilen elektrik cereyânıyla bir cismin elektriklenmesi.

tegamüz ("ga" uzun okunur, a. gamze'den c. tegamüzât) [birbirine] göz ucu ile işaret etme, edişme.

tegamüzât ("ga" uzun okunur, a.i. tegamüz'ün c.) birbirine göz ucu ile işaret etmeler, edişmeler.

tegannüc (a.i. ganc'dan c. tegannücât) nazlanma.

tegannücât (A.i. tegannüc'ün c.) nazlanmalar.

tegarbül (a.i. gırbâl'den) kalburdan geçirme.

tegarrüb (a.i. gurbet'den) gurbete çıkma, (bkz: igtirâb).

tegarrüd (a.i.c. tegarrüdât) kuşun, lâtif, hoş ve nağmeli bir şekilde ötmesi.

tegarrüd-i hezâr bülbülün ötmesi.

tegarrüdât (a.i. tegarrüd'ün c.) kuşların ötmeleri.

tegarrür (A.i.) gururlanma, (bkz: igtirâr).

tegarrüs (a.i. gars'dan) [ağaç] dikilmiş olma hâli. (bkz. teşeccür).

tegassun (a.i. gusn'den) dallanma, dal budak peyda etme.

tegassül (a.i. gasl ve gusl'den) yıkanma.

tegaşşî (a.i. gışâe'den) 1. bürünme, örtünme. 2. (gaşy'den) kendinden geçme, (bkz: tagşiye[2]).

tegavvut (a.i. gaita'dan) büyük aptes bozma.

tegavvül (a.i.) renkten renge girme.

tegavvür (a.i. gavr'den) 1. derin dalma, derine dalma. 2. bir şeyin esâsını arama.

tegayür ("ga" uzun okunur, a.i.c. tegayürât) zıt olma, başka türlü olma, uymama. (bkz: mugayeret).

tegayürât ("ga" uzun okunur, a.i. tegayür'ün c.) zıt olmalar, başka türlülükler, uymamalar.

tegayüz ("ga" uzun okunur, a.i.c. tegayüzât) karşılıklı kızışma, öfkelenme.

tegayyüm (a.i. gaym'dan. c. tegayyümât) bulutlanma, (bkz: tesehhüb).

tegayyümât (a.i. tegayyüm'ün c.) bulutlanmalar, (bkz. tagayyümât).

tegayyür (a.i. gayr'den). (bkz: tagayyür).
tegayyüz (a.i. gayz'den. c. tegayyüzât) hiddetlenme, kızma, (bkz: tegazzüb).
tegayyüzât (a.i. tegazzül'ün c.) hiddetlenmeler, kızmalar.
tegazzüb (a.i. gazab'dan) gazebe gelme, gazeplenme, öfkelenme, (bkz. tegaddüb, tegayyüz).
tegazzül (a.i. gazel'den. c. tegazzülât) 1. gazel söyleme. 2. ed. gazel tarzında şiir yazma.
tegazzülât (a.i. tegazzül'ün c.) 1. gazel söylemeler. 2 . gazel tarzında şiir yazmalar.
tegerg (f.i.) [yağan] dolu.
Bârân ü tegerg yağmur ve dolu.
tegil (f.i.) sakalı yeni çıkmaya başlayan genç. (bkz. şâbb-ı emred).
teh (f.i.) 1. dip. (bkz: bün, ka'r).
teh-i çâh kuyunun dibi.
teh-i deryâ denizin dibi. 2. kat, mertebe.
teh-i kâşâne köşk katı.
tehâbb (a.i.) sevişme, dostluk peyda etme.
tehabbür (a.i. haber'den) iyi bilme, esâsını bilme.
tehabbüs (a.i. habs'den) kendini bir yere kapama.
tehâcî (a.i. hecâ'dan) 1. hicvetme. 2. hicivleşme.
tehâcüm (a.i. hücûm'dan. c. tehâcümât) 1. [birlikte] hücum etme, saldırma. 2. üşüşme, toplaşma.
tehâcümât (a.i. tehâcüm'ün c.) 1.[birlikte] hücum etmeler, saldırışlar. 2. üşüşmeler, toplaşmalar, (bkz. tehâfüt[1]) .
tehâdu' (a.i.) aldanmamış iken aldanmış gibi görünme.
tehâdüb (a.i.) kamburlaşma, (bkz: tahaddüb).
tehâfüt (a.i.) 1. birbiri üstüne atılma. (bkz. tehâcüm). 2. bir şeyin hırsla üzerine düşme. 3. kendini peyderpey bir şeye çarpma.
tehâfüt-ül-felâsife (feylesofları hırpalama) Gazâlî'nin meşhur eseri.
tehallüf (a.i.) uygunsuzluk, fels. differenciation.
tehallüs (a.i. hulûs'dan). (bkz. tahallüs).
tehâlüf (a.i. half'den) hâkimin iki tarafa da yemin verdirmesi.
tehâlüf (a.i. hulf'den. c. tehâlüfât) birbirine zıt olma, birbirine uymama.
tehâlük (a.i. helâk'dan. c. tehâlükât) can atma; birbirini itip çiğneyerek koşuşma; istekle atılma.
tehâlükât (a.i. tehâlük'ün c.) can atmalar; birbirini itip çiğneyerek koşuşmalar; istekle atılmalar.
tehâmî (a.i.c. tehâmiyât) 1. kendini sakınma. 2. avukatlık etme.
tehâmiyât (a.i. tehâmî'nin c.) 1. kendini korumalar, sakınmalar. 2. avukatlık etme çalışmaları.
tehâmuk (a.i. humk'dan) ahmaklığa dökme, kendini ahmak gösterme.
tehannün (a.i. hanîn'den) çok arzu, istek gösterme; göreceği gelme, (bkz. tahassür).
tehârüc (a.i.) 1. çıkışma. 2. fık. ortakların, bir kısmı akar, bir kısmı arazî ve bâzısı da para üzerine yaptıkları anlaşma.

tehârüm	(a.i. herm'den) genç olduğu halde kendini yaşlı gösterme, ihtiyar gibi görünme.
tehârüş	(a.i.) hırıldaşıp dalaşma.
tehârüş-i kilâb	köpeklerin hırıldaşarak dalaşması.
tehâsîn	(a.i.) müz. eski Arap müziğinde esas lâhni güzelleştirmek üzere kullanılan süs notalarının mecmûuna verilen bir ad.
tehassüb	(a.i.) yastığa dayanma, (bkz: tevessüd).
tehâsum	(a.i. hasm'dan) husûmette, düşmanlıkta bulunma, (bkz: muhâsama).
tehâsüd	(a.i. hased'den) hasetleşme. (bkz: muhâsede).
tehâşâ	(a.i.). (bkz. tehâşî).
tehâşî	(a.i. haşy'den) korkup çekinme, sakınma, (bkz: ihtirâz).
Bî-tehâşî	çekinmeden, sakınmadan.
tehâtub	(a.i. hatb'den) hitaplaşma. (bkz: muhâtaba).
tehâvün	(a.i. hevn'den) ehemmiyet vermeme, mühimsememe, ağır davranma, hafifseme.
tehâvür	(a.i.). (bkz. muhâvere).
tehâyâ	(a.i. tehiyye'nin c.) selâmlar; hayırdualar.
tehâzül	(a.i.) savaştan kaçıp geri dönme.
tehcîn	(a.i.) 1. dedikodu yapma. 2. müstehcen, açık, edep dışı sayma.
tehcîr	(a.i. hicret'den) göç ettirme.
tehciye	(a.i.) heceleme, (bkz: teheccî).
tehdîd	(a.i. hüdûd'dan. c.tehdîdât) birinin gözünü korkutma, gözü korkutulma, göz dağı.
tehdîd-âmiz	(a.f.b.s.) tehditle karışık.
tehdîdât	(a.i. tehdîd'in c.) gözünü korkutmalar, gözdağı vermeler.
tehdîden	(A.zf.) korkutarak, korkutmak için.
tehdîd-kâr	(a.f.b.s.) korkutan, gözdağı veren.
tehdîd-kârâne	(a.f.zf.) tehdit edercesine.
tehdîm	(a.i. hedm'den) ; yıkma, yerle bir etme.
tehdîn	(a.i.) çocuğu avutma, güzel sözlerle susturma; yalandan yüze gülüp medhetme.
tehdiye	(a.i. hedy ve hidyet'den) hediye verme, bağışlama, (bkz: ihdâ).
teheccî	(a.i. hecâ'dan) heceleme, (bkz: tehciye).
teheccüd	(a.i. hecd'den) 1. gece uyanıp namaz kılma. 2. gece namazı.
teheccüm	(a.i. hücûm'dan) hücum etme, saldırma; acele gitme.
teheddî	(A.i.) hidâyetlenme, doğru yola girme.
teheddül	(a.i.) sarkma, sölpüme.
teheddüm	(a.i.) yıkılma, (bkz: inhidâm).
tehekküm	(a.sül. hekeme. i.c. tehekkümât) 1. alay, eğlenme. 2. görünüşte ciddî, hakikatte alaydan ibaret olan eğlenme. 3. ed. ta'rîz'in te'sirli olan kısmı. Meselâ "Edebiyyâtı tutup boğdu gurûh-i kudemâ / Okuyun siz de onun canına ey genç üdebâ" beytinde olduğu gibi.
tehekkümât	(a.i. tehekküm'ün c.) 1. alaylar, eğlenmeler. 2. ciddî tavır takınarak eğlenmeler.
tehekkümen	(a.zf.) tehekküm suretiyle, alay için.
tehellül	(a.i.) yüzü gülme, keyifli olma.
tehemten	(f.s.) iriyarı, boylu boslu yiğit.

Tehem-ten	(f.h.i.) Eski İran kahramanı Zal oğlu Rüstem'in lâkabı.
tehemten-ten	(f.b.s.) tehemten tenli.
tehennüc	(a.i.) hek. çocuğun, ana rahminde canlanıp kımıldaması.
teherrüş	(a.i.) hek. küçük küçük kabarcıklarla şiddetli kaşıntı yapan bir cilt hastalığı.
tehettük	(a.i. hetk'den) 1. yırtılma. 2. alnının damarı çatlama, utanmazlıktan üzüntü duymama.
tehevvu'	(a.i.) kusma, (bkz: istifrâğ).
tehevvüd	(a.i.) Yahudi olma.
tehevvüm	(a.i.) hafif uyku, ımızganma. (bkz. sine, tehvîm).
tehevvür	(a.i. hevr'den. c. tehevvürât) öfkelenme, köpürme.
tehevvürât	(a.i. tehevvür'ün c.) öfkelenmeler, köpürmeler.
teheyyuz	(a.i.) hek. kırık kemiğin kaynayıp bitişmesi.
teheyyü'	(a.i.c. teheyyüât) hazırlanma.
teheyyüât	(a.i. teheyyü'ün c.) hazırlanmalar.
teheyyüb	(a.i. heybet'den) korkutma; korkma.
teheyyüc	(a.i. heyecân'dan. c. teheyyücât) heyecanlanma, coşma.
teheyyüc kabiliyyeti	heyecanlılık.
teheyyücât	(a.i. teheyyüc'ün c.) heyecanlanmalar, coşmalar.
teheyyücât-ı mütevâliye	devamlı heyecanlanmalar.
teheyyücî	(a.s.) fels. heyecanla ilgili, fr. emotionnel.
teheyyüm	(a.i.) şaşma, şaşıp kalma. (bkz. tahayyür).
tehezzüc	(a.i.) makamla şarkı söyleme.
tehezzüz	(a.i.) hafif titreme, deprenme. (bkz: ihtizâz).
tehî	(f.s.) 1. boş. (bkz: hâlî). 2. zf. boşuna. 3. hünersiz, marifetsiz; bilgisiz. 4. zf. boşu boşuna, nafile.
tehî-dest	(f.b.s.) eliboş, züğürt.
tehî-destân	(f.b.i. tehî-dest'in c.) eliboşlar, züğürtler.
tehî-destî	(f.b.i.) züğürtlük.
tehî-gâh	(f.b.i.) boş böğür.
tehî-geh	(f.b.i.). (bkz: tehî-gâh).
tehî-kîse	(f.b.s.) "boş keseli" çok fakir.
te'hîl	(a.i.) 1. misafire "hoş geldiniz!" demek olan "ehlen ve sehlen" cümlesini söyleme. 2. ehliyetli kılma. 3. lâyık, müstahak görme, görülme. 4. ürkekliğini giderme, alıştırma.
tehîm	(a.s. töhmet'den); kabahatli, suçlu.
tehî-magz	(f.b.s.) boşkafalı, beyinsiz.
tehî-magzî	(f.b.i.) boşkafalılık, beyinsizlik.
tehî-mîdegân	(f.a.b.s.) mîdesi boş olanlar, açlar.
tehî-miyân	(f.b.s.) içi boş.
tehî-miyânî	(f.b.i.) içi boşluk, içi boş olma.
te'hîr	(a.i. ahar'dan. c. te'hîrât) sonraya, geriye bırakma, geciktirme, geciktirilme.
te'hîr-i icrâ	(yürütmenin durdurulması) istek üzerine dâva mevzuu bulunan bir kararın yürütülmesini durdurma.
te'hîrât	(a.i. te'hîr'in c.) sonraya bırakmalar, geciktirmeler, geciktirilmeler.
tehiyyât	(a.i. tehiyye'nin c.) hazırlamalar, hazırlanmalar, [aslı "tehyiât" dır], (bkz: tehyiât).

tehiyye (a.i.c. tehiyyât) ; 1. selâm. 2. selâm verme. 3. hayır dua etme. 4. beka, mülk, mâlikiyyet.

teheyyüt-ül-mescid mescide girince oturmadan kılınan iki rekât nafile namazı, (bkz: tehyie).

tehiyyet (a.i.) (bkz. tehiyye).

tehlîk (a.i.) öldürme (bkz: ihlâk).

tehlike (a.i. helâk'dan). (bkz: tehlüke).

tehlîl (a.i. hell'den. c. tehlîlât) islâm dîninin tevhit akidesini hulâsa eden "lâilâhe-ill-Allah" sözünü tekrarlama.

tehlîlât (a.i. tehlîl'in c.) "lâilâhe-ill-Allah" sözlerini söylemeler.

tehlîl-hân (a.f.b.s.) tehlîleden, "lâilâhe-ill-Allah" sözünü makamla okuyan, (bkz: mühellil).

tehlüke (a.i. helâk'dan) tehlike; bir şeyin veya bir kimsenin varlığını, güvenliğini tehdit eden durum.

tehniye (a.i.). (bkz. tehniyet).

tehniyet (a.i.) tebrik etme, kutlama; "hoş geldin!" deme.

tehrîb (a.i.) kaçırma, kaçırılma.

tehrîm (a.i.) kocaltma.

tehtîk (a.i. hetk'den) 1. yırtma. 2. namusa halel getirme.

tehvî' (a.i.) kusturma, kusturulma.

tehvîd (A.i. hevd'den) Yahudileştirme, Yahudileştirilme.

tehvîl (a.i. hevl'den. c. tehvîlât) korkuya düşürme.

tehvîlât (a.i. tehvîl'in c.) korkuya düşürmeler.

tehvîm (a.i.) ımızganma; hafif uyku. (bkz: tehevvüm).

tehvîn (a.i. hevn'den. c. tehvînât) 1. ehvenleştirme, ehvenleştirilme, kolaylaştırma, kolaylaştınlma; hafifletme, hafifletilme; ucuzlatma, ucuzlatılma. 2. alçaltına, alçaltılma.

tehvînât (a.i. tehvîn'in c.) 1. ehvenleştirmeler, ehvenleştirilmeler, kolaylaştırmalar, kolaylaştırılmalar; hafifletmeler, hafifletilmeler; ucuzlatmalar, ucuzlatılmalar. 2. alçaltmalar, alçaltılmalar.

tehvîş (a.i.) karmakarışık etme. (bkz: teşvîş).

tehviye (A.i. hevâ'dan) havalandırma.

tehyî' (a.i.). (bkz. tehyie).

tehyiât (a.i. tehyie'nin c.) hazırlamalar, hazırlanmalar.

tehyîb (a.i.c. tehyîbât) heybetli gösterme, gösterilme.

tehyîbât (a.i. tehyîb'in c.) heybetli göstermeler, gösterilmeler.

tehyîc (a.i. heyecân'dan. c. tehyîcât) heyecanlandırma, coşturma.

tehyîcât (a.i. tehyîc'in c.) heyecanlandırmalar, coşturmalar.

tehyie (a.i.c. tehyiât) hazırlama, hazırlanma.

tehzîb (a.i.c. tehzîbât) 1. ıslâh etme, düzeltme; temizleme. 2. çocuğu adam etme.

tehzîb-i ahlâk ahlâkı düzeltme.

tehzîbât (a.i. tehzîb'in c.) ıslâh etmeler, düzeltmeler, temizlemeler.

tehzîc (a.i.c. tehzîcât) makamla şarkı söyleme, (bkz: tehezzüc).

tehzîcât (a.i. tehzîc'in c.) makamla şarkı söylemeler.

tehzîl (a.i.c. tehzîlât) 1. zayıflatma. 2. alaya alma; hezil, alay şekline koyma. 3. ed. ciddî bir esere lâtife tarzında nazîre yazma, [meselâ "Dağıttın hâb-ı nâz-ı yâri ey feryâd; neylersin? / Edip seyrangehim yekser harâb-âbâd, neylersin?" madamın "Dağıttın arpa vü buğdayımı ey bâd, neylersin?/ Edip

harmengehim yekser harâb-âbâd, neylersin?" şekline sokulması gibi].

tehzîlât (a.i. tehzîl'in c.) 1. zayıflatmalar. 2. alaya almalar, hezil, alay şekline koymalar.

tehzîm (a.i. hazm'den) hek. 1. sıktırma, sıkıştırma. 2. hülâsası ("özeti) alınacak bir maddeyi 35-40 derecede ısıtılmış su içinde bırakma.

tehzîz (A.i.c. tehzîzât) hareket ettirme, hafif titreme, titretilme.

tehzîzât (a.i. tehzîz'in c.) hareket ettirmeler, hafif titretmeler, titretilmeler.

tek (f.i.) koşma, seğirtme.

tek ü dû,tek ü pûy,tek ü tâz öteye beriye koşuşmalar.

tekabbel-Allah (a.cü.) "Allah kabul etsin!" mânâsına gelir.

tekabbuh (a.i. kubh'dan) çirkin görme, kötü sayma.

tekabkub (a.i.) bağırsaklarla gazların yaptığı gurultu.

tekabül ("ka" uzun okunur, a.i. kabl'den c. tekabülât) 1. karşı karşıya olma, karşı karşıya, yüzyüze gelme, karşılaşma. 2. karşılık olma, karşılama.

tekabül-i saffeyn ask. savaşan iki ordunun karşılaşması.

tekabülât ("ka" uzun okunur, a.i. tekabül'ün c.) karşı karşıya, yüzyüze gelmeler; karşılık olmalar, karşılamalar.

tekaddüm (a.i. kıdem'den). (bkz. takaddüm).

tekadîm ("ka" uzun okunur, a.i. takdime'nin c.) sungular, verilen hediyeler, armağanlar.

tekadîr ("ka" uzun okunur, a.i. takdîr'in c.) 1. alınyazıları. (bkz: mukadderât). 2. İhtimaller.

tekadüm ("ka" uzun okunur, a.i.) 1. geçmiş bulunma. 2. fık. mürûr-i zaman (zaman aşımı) olma.

tekadüm-i ezmine zamanın geçmesi.

tekadüm-i zamân huk. bir hâdisenin vukuundan itibaren bâzı hallerde dâvanın bakılmasına şahadetin dinlenmesine manî teşkîl eden müddet.

tekaffî (a.i.). (bkz. iktidâ).

tekâfî, tekâfü' (a.i. küf'den) birbirinin dengi olma.

tekâfül (a.i.) fels. fr. solidarite.

tekâhhül (a.i. kûhl'den) sürme çekme [göze-]. (bkz. iktihâl).

tekâhül (a.i.) dikkatsizlik, ihmal.

tekalîb ("ka" uzun okunur, a.i. taklîb'in c.) çevirmeler, döndürmeler; içi dışa çevirmeler.

tekâlîf (a.i. teklif'in c.) 1. teklifler. 2. vergiler.

tekâlif-i ayniyye eko. mükelleflerin şahsî durumları nazara alınmaksızın mülkiyetleri altında bulunan emval ve kıymetler üzerinden alınan vergi.

tekâlîf-i emîriyye hükümdarın kestiği vergi.

tekâlif-i harbiyye savaş sırasında alınan fevkalâde vergi.

tekâlif-i örfiyye huk. [eskiden] kanun ve nizâma müstenit olmaksızın idâreten görülen lüzuma mebnî alınan akçe vesaire ve halka yükletilen garye. [bu paraların tahsiline me'mur olanlar muhassıl, sipahi, mültezim, subaşı, koruağası'dır].

tekâlîf-i şâkka şer'î cevaz bulunmayan ve tekâlif kaidelerine de uymayan vergi.

tekâlîf-i şer'iyye	dînin emrettiği zekât, haraç gibi vergiler. 3. ibâdetler.
tekâlüb	(a.i. kelb'den) köpek gibi saldırma.
tekâmül	(a.i. kemâl'den. c. tekâmülât) 1. kemal bulma, olgunlaşma. 2. biy., fels. evrim, fr. evolution.
tekâmülât	(a.i. tekâmül'ün c.) 1. tekâmüller, olgunlaşmalar. 2. evrimler, f r. evolutions.
tekâmüliyye	(a.i.). (bkz. tekâmüliyyet).
tekâmüliyyet	(a.i.) biy., fels. evrimcilik, fr. evolutionnisme.
tekamür	("ka" uzun okunur, a.i. kımâr'dan) kumar oynama.
tekâpû	(f.i.) 1. telâş ile koşarak araştırma. 2. dalkavukluk, kavuk sallama.
tekarîr	("ka" uzun okunur, a.i. takrir'in c.) takrirler, teklifler, önergeler, (bkz: takrîrât).
tekarüb	("ka" uzun okunur, a.i. kurb'dan) 1. iki şeyin birbirine yakın olma hâli. 2. fiz. yakınsama, fr. convergence. (bkz: takarrüb).
tekarüb-i mahâric	harflerin mahreçlerinin birbirine yakın olması.
tekârüm	(a.i.) ayıp ve kusur olacak şeylerden kaçınma.
tekarün	("ka" uzun okunur, a.i. karn'den) birbirine yanaşma, birbirinin yanına gelme, (bkz: mukarenet).
tekarün fi-l-hayâl	ed. bir şeyin zikri ile ona bağlı bulunan şeyin hatıra gelmesi. Meselâ "kalem getir" deyince, hokkayı, kâğıdı; bir 'iğne istenilince' ipliği hatırlamak... gibi. (bkz. tedâî).
tekasît	("ka" uzun okunur, a.i. taksît'in c.) taksitler.
tekâsüf	(a.i. kesâfet'den) sıklaşma, koyulaşma; yoğunlaşma.
tekâsül	(a.i. kesel'den. c. tekâsülât) üşenme, tenbellik; ilgisizlik.
tekâsülât	(a.i. tekâsül'ün c.) üşenmeler, tenbellikler; ilgisizlikler.
tekasüm	("ka" uzun okunur, a.i. kasem'den) 1. yeminleşme, andlaşma. 2. bölüşme, bölüşülme, (bkz: mukaseme).
tekâsür	(a.i. kesret'den) 1. çoğalma, (bkz: taaddüd, tekessür). 2. çok övünme.
Sûre-i tekâsür	Kur'ân'ın 102. sûresi. Mekke'de nazil olmuştur, 8 âyettir.
tekâsür	(o.i. kesr'den) kırılma; fiz. kırınım, difraksiyon, fr. diffraction. [yapma kelimelerdendir].
tekâsür-i ziyâ'	fiz. iki noktadan gelip bir noktaya yansıyan iki ışının birbirini kırması.
tekaşşu'	(a.i. kaş'dan) hek. balgam çıkarma, (bkz: tenahhum^2).
tekaşşu'-i dem	hek. kan tükürme.
tekatîr	("ka" uzun okunur, a.i. taktîr'in c.) damlamalar, damıtıklar.
tekattu'	(a.i.) hek. bir sıtma nöbetinin muntazam vakitlere ayrılması.
tekattül	(a.i. katl'den) birbirini kesme, kesişme.
tekatu'	("ka" uzun okunur, a.i. kat'den) kesme, kesişme, çatışma; iki çizginin birbirini kesip geçmesi.
Nokta-i tekatu'	kesişme noktası.
tekatur	("ka" uzun okunur, a.i. katr, kutûr ve katarân'dan) damlama, damla damla dökülme, (bkz: takattur).
tekâtüb	(a.i.). (bkz: mükâtebe).
tekatül	("ka" uzun okunur, a.i. katl'den) birbirini öldürme, vuruşma, (bkz: mukatele).
tekâtüm	(a.i. ketm'den) sır saklama [birbirinden-].

tekaüd	("ka" uzun okunur, a.i. kuûd'dan) 1. karşılıklı oturma. 2. emekliye ayrılma. 3. emeklilik.
tekaüd sandığı	emekli sandığı.
tekaüden	("ka" uzun okunur, a.zf.) emekliye ayrılarak.
tekaüdiyye	("ka" uzun okunur, a.i.) emekli aylığı.
tekâül	(a.i. küûl'den) kim. ispirtolaşma.
tekâver	(f.s. ve i.) koşucu; seğirtici, yorga (binicisini sarsmayan) yürüyüşlü [at].
Esb-i tekâver	koşu atı.
tekavîm	("ka" uzun okunur, a.i.) takvimler.
tekavvül	(a.i.c. tekavvülât) yalan söyleme.
tekavvülât	(a.i. tekavvül'ün c.) yalan sözler.
tekavvüm	(a.i.) doğrulma [eğri iken-].
tekavvüm-i nihâl	körpe fidanın doğrulması.
tekavvüm-i örfî	huk. [eskiden] bir malın muhrez olması.
tekavvüs	(a.i. kavs'den) kavislenme, yay şekline girme, yay gibi eğrilme ve eğri olma.
tekavvüt	(A.i. kut'dan) azıklanma, beslenme; geçinme.
tekâyâ	(a.i. tekye'nin c.) tekkeler, (bkz: zevâyâ).
tekâyüd	(a.i. keyd'den. c. tekâyüdât) birbirine hîle yapma, (bkz: tehâdu').
tekâyüdât	(a.i. tekâyüd'ün c.) birbirine hîle yapmalar.
tekayyuh	(A.i. kayh'dan) irinlenme.
tekayyuhât	(a.i. tekayyüh'ün c.) irinlenmeler.
tekaz	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. karşılaştırma. 2. birbiriyle ödeşme. 3. takas, birinin alacağını vereceğine karşılık tutma.
tekazâ	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. alacaklının borçluyu sıkıştırması. 2. sıkışarak söz söyleme. 3. başa kakma.
tekâzüb	(a.i. kizb'den) birbirine yalan söyleme, birbirini aldatma.
tekazzu'	(a.i.) çıbanın irinlenmesi.
tekazzuh	(a.i. kuzah'dan) "alâim-i semâ', kavs-i kuzah" şeklini gösterme.
tekbîb	(a.i. kebâb'dan) kebâbetme, edilme.
tekbîr	(a.i. kibr'den. c. tekbîrât) "Allâhü ekber (= Tanrı ululların ulusudur) deme[k].
İftitâh tekbîri	namaza başlarken iki eli kulak memelerine değdirerek "Allâhü ekber" deme. 2. "Allâhü ekber, Allâhü ekber, lâilâhe ill'Allahü v'Allahü ekber, Allâhü ekber ve li-llâh-il hamd" deme [k].
tekbîr-i istiftâh	namaza başlarken alınan ilk tekbir.
tekbîrât	(a.i. tekbîr'in c.) tekbirler, tekbir getirmeler.
tekbîr-hân	(a.f.b.s.) tekbir duasını okuyan, tekbir getiren.
tekdîr	(a.i. keder'den. c. tekdîrât) 1. bulandırma.
tekdîr-i mâ'	suyu bulandırma. 2. kederlendirme, kederlendirilme.
tekdîr-i hâtır	iç, gönül sıkıntısı, neşesizlik. 3. azarlama, azarlanma; azar. 4. öğrenciye verilen ve siciline geçirilen bir ceza. [tevbihden ağırdır].
tekdîrât	(a.i. tekdîr'in c.) tekdirler, azarlamalar.
tekdîrât-ı şedîde	şiddetli azarlamalar, çıkışmalar.
tekdîrî, tekdîriyye	(a.s.) tekdire mensup, tekdirle ilgili.

Mücâzât-ı tekdîriyye	huk. kabahat nevinden olan suçların gerektirdiği hafif ceza.
teke	(f.i.) 1. erkek keçi. 2. sürü önünde giden kösemen. 3. bir cilt defter. 4. tezek, mayıs.
tekebbüd	(o.i. kebed'den) 1. katılaşma, sertleşme. 2. o. bir organın kebedleşmesi, karaciğerleşmesi. [yapma kelimelerdendir].
tekebbüd-i rie	hek. zatürrienin ikinci devrinde akciğerin karaciğer gibi katılaşması, fr. hepatisation.
tekebbüd-i süflâ	astr. en yüksek noktanın en alt derecesi.
tekebbüd-i alyâ	astr. en yüksek noktanın en üst derecesi.
tekebbür	(a.i. kibr'den) kibir gösterme, büyüklük satma, (bkz: taazzum).
tekeddür	(a.i. keder'den) 1. bulanma, saflığını kaybetme. 2. kederlenme
tekeddür-i hâtır	kederli olma.
tekefffüf	(a.i. keff'den) avuç açma, dilenme, (bkz: tese'ül).
tekeffül	(a.i.) birine kefil olma, kefalet etme veya verme.
tekehhüf	(a.i. kehf'den) mağara gibi oyulma, kazılma.
tekehhül	(a.i.). (bkz. iktihâl).
tekehhün	(a.i.) kâhinlik, falcılık etme.
tekellüf	(a.i. külfet'den c. tekellüfât) 1. külfetli, zahmetli iş görme. 2. özenme, bir işi gösterişli bir hâle koymak için uğraşma. 3. gösteriş, yapmacık.
Bî-tekellüf, Bilâ-tekellüf	külfetsiz, sıkıntısız, tabîî olarak.
tekellüfât	(a.i. tekellüf'ün c.) 1. tekellüfler, güçlüklere, zorluklara katlanmalar. 2. özenmeler.
tekellüfât-ı münşiyâne	münşilere mahsus zorluklar, külfetler.
tekellüm	(a.i. kelâm'dan) 1. söyleme, konuşma. 2. ed. bir yazarın kendisini ölmüş farzederek yazı yazması.
tekellüm-i sâmit	ed. sessiz konuşma.
tekellümât	(a.i. c.) konuşmalar; söylemeler.
tekellüs	(a.i. kils'den. c. tekellüsât) kireçleşme.
tekellüs-i şerâyîn	hek. yaşlılık dolayısıyla atardamarların kireçlenmesi.
tekemmül	(a.i. kemâl'den. c. tekemmülât) kemâle gelme, kemal bulma, olgunlaşma.
tekemmülât	(a.i. tekemmül'ün c.) kemâle gelmeler, kemal bulmalar, olgunlaşmalar.
tekemmüm	(a.i. kümm'den) çarşafa bürünme.
tekemmün	(a.i. kümûn'dan) pusuya yatma, gizlenme.
tekemmüş	(a.i.) 1. acele etme. 2. hek. adalenin iltihap ve şâire neticesinde büzülüp çekilmesi.
tekennî	(a.i. künye'den) künye alma, ad alma.
tekerrüh	(a.i. kerh'den) iğrenme, (bkz: istikrâh).
tekerrür	(a.i. kerr'den c. tekerrürât) tekrarlanma.
tekerrür-i cürm	huk. bir suçun -hüküm giydikten sonra- yine işlenmesi.
tekerrürât	(a.i. tekerrür'ün c.) tekrarlanmalar.
tekerrüş	(a.i.) buruşma.
tekessüf	(a.i.). (bkz: tekâsüf).
tekessür	(a.i. kesret'den) çoğalma, (bkz: efzâyiş).
tekessür	(a.i. kesr'den) kısılma.
tekeşşüf	(A.i. keşfden) açılma, (bkz: inkişâf).
tekevvün	(a.i. kevn'den. c. tekevvünât) var olma, meydana gelme, oluş.
tekevvün-i beyz	zool. yumurta oluşması.

tekevvün-i cibâl jeol. dağoluş, orojeni, fr. orogenie.
tekevvün-i evvel fels. önoluş, fr. preformation.
tekevvün-i ezrâr zool. tomurcuklanma, fr. bourgepnnement.
tekevvün-i ferdî biy. bireyoluş, fr. ontogenie.
tekevvün-i menî biy. sperma oluşması.
tekevvün-i nev'î biy. soyoluş, fr. phylogenie.
tekevvünât (a.i. tekevvün'ün c.) var olmalar, meydana gelmeler, oluşlar.
tekevvünî (a.s.) fels. oluşla ilgili, oluşul, fr. genetique.
tekeylüs (o.i.) yemeklerin mîdede ve bağırsaklarda ezilerek lenf damarları tarafından emilmeye elverişli bir hâle gelmesi, kilüs hâlini alması.
tekeymüs (o.i.) yemeklerin mîdede ezilmesi, kimüs hâline girmesi.
tekeyyüf (a.i. keyfden) 1. keyiflenme; keyiflendirecek bir şey alma. 2. keyfiyetlenme.
tekeyyüs (a.i.kiyâset'den) 1. kiyâsetli, zekî, uyanık görünme. 2. zariflik gösterme. 3. hek. zararlı bir maddenin vücûdun bir tarafına girerek orada bünyenin meydana getirdiği keseye girmesi.
tekfîl (a.i. kefâlet'den) kefil etme, edilme, kefil gösterme.
tekfîn (a.i. kefen'den. c. tekfînât) kefene sarma, kefenleme, kefenlenme.
tekfînât (a.i. tekfîn'in c.) kefene sarmalar, kefenlemeler, kefenlenmeler.
tekfîr (a.i. küfr'den. c. tekfîrât) 1. birine kâfir deme.
tekfîr-i seyyiât (kefr'den) suçlan, günahları olmamış gibi addetme. 2. yok etme, ortadan kaldırma.
tekfîr-i yemîn yeminin kefaretini verme.
tekfîrât (a.i. tekfîr'in c.) 1. kâfir etmeler. 2. yok etmeler, ortadan kaldırmalar.
tekhîl (a.i. kuhl'den) sürme çekme, sürme çekilme [gözüne-].
te'kîd (a.i. ekd'den. c. te'kîdât) 1. kuvvetleştirme, sağlamlaştırma. 2. üsteleme, bir iş için evvelce yazılan bir yazıyı tekrarlama. 3. gr. pekiştirme, fr. intensif.
te'kîd-i lâfzî aynı sözün tekrarı.
te'kîd-i ma'nevî gr. söylenişi başka, mânâsı müşterek olan kelime, sinonim (eşanlamlı) kelime, fr. mot synonyme.
te'kîd-i münâsebet-i vedâiyye dostluk münâsebetlerini kavileştirme.
te'kîdât (a.i. te'kîd'in c.) te'kitler, sağlamlaştırmalar.
te'kîden (a.zf.) 1. te'kit yoluyla, sağlamlaştırarak. 2. evvelce yazılan bir yazıyı tekrarlayarak.
te'kîdî (a.s.) te'kide ait, tekit ile ilgili.
te'kîd-nâme (a.f.b.i.) te'kit yazısı, evvelce yazılan bir yazıyı tekrarlayan yazı.
te'kîd-ül-medh bimâ yüşbih-üz-zemm (a.cü.) ed. birini zem eder surette medhetme. Meselâ, çalışkan bir çocuk için "durup dinlendiği yok, gece gündüz kitaplarıyla uğraşıyor" denilmesi gibi.
te'kîd-üz-zemm bimâ vüşbih-ül-medh (a.c.) ed. birini medheder surette zemmetme Meselâ, haylaz bir çocuk için"o kadar intizam meraklısı ki sahifeleri dağılmasın diye kitaplarının kenarlarını kesmiyor" denilmesi gibi.
te'kîl (A.i.) yedirme, yedirilme [bir kimseye].

tekke-i mürgan	(kuşların tekkesi) Süleyman Peygamber'in kurduğu tekke ki, yılda bir defa kuşlar burada toplanır ve yedi gün meçhul bir yerden gelen yiyeceklerini yerler.
teklîf	(a.i. külfet'den) 1. birinden eziyetli, fakat başkası için faydalı olan bir iş isteme. 2 . (c. teklîfât) içli dışlı olmayan, çekingen muamele. 3. vergi yükleme. 4. önerge.
teklîf-i hâm	münasebetsiz, ağır teklif.
teklîf mâlâ-yutak	ağır ve yapılmayacak teklif.
teklîf tekellüf	resmî davranış.
teklîfât	(a.i. teklîf'in c.) teklifler, önermeler, öneriler.
teklîfî	(a.s.) mecburî, yükümlü.
teklîf-nâme	(a.f.b.i.) huk. sigorta yaptırmak isteyen bir kimseye, sigortacı tarafından verilen matbu vesîka.
teklîl	(a.i. iklîl'den) taç giydirme.
teklîs	(a.i. kils'den) kireçleştirme.
tekmîd	(o.i.) hek. ılık veya soğuk su pansumanı, [yapma kelimedir].
tekmîl	(a.i. kemâl'den. c. tekmîlât) 1. kemâle erdirme. 2. bitirme, bitirilme, tamamlama, tamamlanma. 3. s. tam, eksiksiz, bütün, hep.
tekmîl-i enfâs	ölme.
tekmîl-i selâsîn	[Ay görülemediği zaman] (ramazânın ilk gününün tâyîni için) arabî aylarına göre otuz günü tamamlama.
tekmile	(a.i. kemâl'den) 1. ek, katma gibi eksik için sonradan yapılan şey. 2 . ek.
tekmîn	(a.i. kemîn'den) pusuya, sipere yerleştirme, yatırma.
tekniye	(a.i. künyeden) künye koma, künyeleme, künyelenme.
tekrâr	(a.i. kerr'den) 1. bir şeyi iki veya daha çok defa yapma.
Be-tekrâr	bir defa daha. 2. zf. yine, bir daha, yeniden.
tekrâr-ı lâfzî	ed. yalnız sözün ibarede tekrarı.
tekrâr-ı ma'nevî	ed. mânâları bir olan kelimeleri bir arada kullanma dikkat ve itinâ, sabır ve tahammül.. gibi.
Kesret-i tekrâr	ed. bir cümlede aynı kelimenin -lüzumsuz olarak- ikiden çok tekrar edilmesi.
tekrâr tekrâr	arka arkaya, ardı ardına, üstüste.
tekrâr-ale-t-tekrâr	(a.zf.) çok defa. (bkz: mükerreren).
tekrâren	(a.zf.) tekrarlanarak, defalarla.
tekrîh	(a.i. kerâhet'den. c. tekrîhât) kerih gösterme; sevdirmeme.
tekrîhât	(a.i. tekrîh'in c.) kerih göstermeler; sevdirmemeler.
tekrîm	(a.i. kerem'den. c. tekrîmât) saygı gösterme, ululama, (bkz: ta'zîm).
tekrîmât	(a.i. tekrîm'in c.) saygı göstermeler, ululamalar, (bkz: ta'zîmât).
tekrîmen	(A.zf.) saygı göstererek, ululayarak. (bkz: ta'zîmen).
tekrîr	(a.i. kerr'den) 1. tekrarlama, tekrar etme; bir daha yapma veya söyleme. 2. ed. sözün te'sîrini kuvvetlendirmek için bir sözü bile bile tekrar etme san'atı "ey varlığı varı var eden var.." gibi.
tekrîr-i istidlâl	mant. misal verme, örnek getirme.
tekrîr-i merdûd	lüzumsuz, gereksiz söz tekrarı, fels. geneleme, fr. tautologie.
tekrîrât	(a.i. tekrîr'in c.) tekrarlamalar, tekrar etmeler.

tekrîs	(a.i.) 1. temele taş koyma. 2. Tanrı'ya vakfetme, takdis. 3. ithaf.
teksîb	(a.i. kesb'den) kazandırma, kazandırılma.
teksif	(a.i. kesâfet'den) 1. koyu ve sık yapma, bir sıvıyı koyulaştırma. 2. dokuma ve sâireyi sıklaştırma. 3. şeffaflığını (saydamlığını) giderme. 4. yığma, toplama.
teksîf-i nîrengi	jeod. yüksek dereceli nirengi noktaları arasına daha tafsilâtlı harita yapmaya esas olmak üzere küçük dereceli nirengiler ithâl etme ameliyesi.
teksîr	(a.i. kesr'den) çok kırma [bir şeyi], kırılma.
teksîr	(a.i. kesret'den c. teksîrât) çoğaltma, çoğaltılma.
teksîr-i sevâd	faydasız yere çok yazı yazma.
teksîrât	(a.i. teksîr'in c.) çoğaltmalar, çoğaltılmalar.
teksîr-hâne	(a.f.b.i.) darphanede para basılan yer.
tekşîf	(a.i. keşf'den) çok açma, açılma.
tek-tâz	(f.b.i.) çok koşan; koşucu.
tektîb	(a.i. ketebe'den) yazdırma.
tekvîn	(a.i. kevn'den. c. tekvînât) 1. var etme. 2 . yaratma.
Âlem-i tekvîn	vücûd ve hudûs âlemi, oluşma âlemi.
Kitâb-üt-tekvîn	Tevrat'ın birinci kısmı olup ilkçağ târihine me'hazdir.
tekvînât	(a.i. tekvîn'in c.) 1. var etmeler. 2 . yaratmalar.
tekvînî	(a.i.) fels. oluşla ilgili, oluşul, fr. genetique.
tekvîr	(a.i.) 1. değirmi yapma, yuvarlaklaştırma. 2. Kur'ân'ın 81 inci sûresi olup 29 âyettir, Mekke'de nazil olmuştur.
tekye	(a.i. vekâ'dan. c. tekâyâ) 1. dayanma. (bkz: istinâd). 2. güvenme, (bkz: i'timâd). 3. tekke, (bkz: dergâh, hânkah, zâviye).
tekye-gâh	(a.f.b.i.) dayanılacak yer. (bkz. istinâd-gâh, mesned).
tekye-geh	(a.f.b.i.). (bkz: tekye-gâh).
tekye-nişîn	(a.f.b.s.) tekkede oturan, derviş.
tekye-zen	(a.f.b.s.) dayanan, istinâdeden.
tekyîl	(a.i. kile'den) kile ile ölçme.
tekzîb	(a.i. kizb'den. c. tekzîbât) yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
tekzîbât	(A.i. tekzîb'in c.) yalanlamalar, yalanını meydana çıkarmak için söylenen sözler.
tel	(a.i.c. tilâl). (bkz: tell).
telaffuz	(a.i. lâfz'dan. c. telaffuzât) söyleyiş, söyleniş.
telaffuzât	(a.i. telâffuz'un c.) söyleyişler, söylenişler.
telâfî	(a.i. lefy'den) [ziyan olanın] yerini doldurma, ziyanı karşılama.
Gayr-i kabil-i telâfî	yerine konmaz.
Nâ-kabil-i telâfî	yerine konmaz.
telâfî-i mâfât	edilen bir ziyanın birazından faydalanma.
telâfîf	(A.i.) anat. kıvrımlar, büklümler, büküntüler.
telâfîf-i hısân-ül-bahr	denizaygırı kıvrımı.
telahhum	(a.i. lâhm'den) etlenme, semirme.
telahhuz	(a.i.) imrenerek ağız sulanma.
telâhî	(a.i. levh'den) oyunla, oyun aletleriyle vakit geçirme, (bkz: telehhî).

telâhuk (a.i. lühûk'dan) birbiri arkasından gelip birleşme, birbirine katılma.
telâhuz (a.i.) gözucu ile bakma; gözucuyla bakışma.
telâki (a.i. lika'dan) biribirine karşı gelip buluşma, karşılaşma, birbirine ulaşma, birleşme.
Mev'id-i telâki buluşup görüşülecek yer, randevu yeri.
Yevm-üt-telâki (buluşma günü) mec. kıyamet günü. (bkz: rûz-i mahşer).
telâki-gâh (a.f.b.i.) buluşma yeri.
telâkki (a.i. lika'dan. c. telakkıyyât) 1. alma, kabul etme. 2. şahsî anlayış, şahsî görüş.
Hüsn-i telâkki anlayış gösterme, iyi niyetle kabul etme.
Sû-i telâkki fena anlayış, lâyıkıyla anlayamama.
telâkki-i mülk fık. bir kimseden bir mülk satın alma.
telâkkiyyât (a.i. telâkki'nin c.) 1. şahsî almalar, kabul etmeler. 2. şahsî anlayışlar, görüşler.
telâkkub (a.i. lâkab'dan) lâkaplanma; lâkab alma.
telakkum (a.i. lokma'dan) 1. paralayıp lokma lokma yutma. 2. karın gurultusu.
telakkun (a.i.). (bkz. telekkun).
telâküm (a.i.) yumruklaşma, boks.
telâmîz, telâmize (a.i. tilmîz'in c.) çömezler, öğrenciler.
telâsim (a.i. tılısm'ın c.) tılsımlar. (bkz: tılısmât).
telâssus (a.i. lâss'dan) hırsızlık etme.
telâsuk (a.i. lüsûk'dan) 1. bitişme, bitişiklik. 2. hek. bir organın bir başkasına bitişip yapışması.
tela'süm (a.i.) 1. cevap verilecek yerde veremeyip kekeleme.
Bilâ-tela'süm kekelemeden, doğrudan doğruya. 2. saçmasapan cevap verme, kemküm etme. 3. dil dolaşma.
telâş (a.i. leşv'den) 1. herhangi bir endîşeden kederden ilerigelen heyecanlı ve sıkıntılı acele. 2. endîşe, kaygı, tasa, sıkıntı, kuruntu.
telâşî (a.i.) 1. dağılma. 2. ehemmiyetini (önemini) kaybetme. 3. telâş.
telâttuf (a.i. lûtfdan. c. telâttufât) nazikâne muamelede bulunma, (bkz: telâtuf).
telâttufât (a.i. telâttufun c.) nazikâne muameleler, ince davranışlar.
telâttufen (a.zf.) lûtf ile, nezâketle.
telâttuf-kâr (a.f.zf.) lûtf ile, nezâketle muamele eden.
telâttuf-kârâne (a.f.zf.) tatlılıkla, nezâketle davrananlara yakışacak şekilde.
telâttuh (a.i.) bulaşma, bulaşık olma.
telâtuf (a.i. lûtf dan. c. telâtufât) lütuf ve nezâketle hareket etme. (bkz: telâttuf).
telâtufât (a.i. telâtuf un c.) nazikâne davranmalar.
telâtum (a.i. latm'den) 1. [dalgalar] çarpışma. 2. çok dalgalanma.
telâtum-gâh (a.f.b.i.) 1. dalgası çok olan yer, dalgalı yer.
telâub (a.i. la'b'dan) oynama; oynaşma, (bkz: mülâabe).
telâ'ub (a.i. la'b'dan) 1. oynama, oyunla uğraşma, eğlenme. 2. (luâb'dan) yemeklerin ağızda tükrükle karışması. 3. hek. salyanın akması.
telâun (a.i. lâ'net'den) birbirine karşılıklı lâ'net okuma; söğüşme.
telâvüm (a.i. levm'den) birbirini çekiştirme.

telbîs (a.i. lebs'den. c. telbîsât) 1. ayıbını, kusurunu örterek bir şeyi sahtelen-dirme. 2. sûret-i haktan görünerek hîle edip aldatma. 3. hîle, oyun.

İblîs-i pür-telbîs çok hileli Şeytan.

telbîsât (a.i. telbîs'in c.) 1. ayıbını, kusurunu örterek sahtelendirmeler. 2. sûret-i haktan görünerek hîle edip aldatmalar. 3. hîleler, oyunlar.

telbiye (a.i.) hac esnasında hacıların "lebbeyk Allahümme lebbeyk..." demesi.

telcîm (a.i. licâm'dan) gemleme, gem vurma; gemlenme.

telebbüb (a.i.) bot. meyvenin içlenmesi.

telebbük (a.i.) mîde dolgunluğuna uğrama, (bkz: imtilâ').

telebbün (a.i. leben'den) 1. durma, eğlenme. 2. hek. memeden sütün damla damla akması.

telebbüs (a.i. libâs'dan. c. telebbüsât) giyme; giyinme, (bkz: iktisâ).

telebbüsât (a.i. telebbüs'ün c.) giymeler; giyinmeler.

teleclüc (a.i. lüccet'den) şaşkınlıktan dolayı lâkırdıyı ağzında karıştırarak söyleme.

telef (a.i.c. telefât) 1. yok etme, öldürme. 2. boş yere harcama, yıpratma.

telefât (a.i. telef'in c.) 1. savaş, kaza ve başka sebeplerle uğranılan can kaybı. 2. ask. zayiat.

telefffüf (a.i. leff'den) bürünüp sarınma, bürünüp örtünme.

telefffüt (a.i. left'den) etrafına bakınma. (bkz: iltifât).

telehhî (a.i.) oynama, oyunla vakit geçirme. (bkz: telâhî, telâ'ub).

telehhüb (a.i. leheb'den) 1. alevlenme, alevlenip yanma, tutuşma. 2. iltihap, yangı.

telehhüf (a.i. lehef'den. c. telehhüfât) 1. hasret ve kederle yanıp yakılma, mahzun olma. 2. üzülme.

telehhüfât (a.i. telehhüf'ün c.) hasretle yanıp yakılmalar, mahzun olmalar, üzülmeler.

telekkun (a.i.) psik. fr. auto-suggestion.

tele'lü' (a.i. lü'lü'den) panldama.

telem (a.i. c. etlâm) 1. zir. Pulluğun toprakta bıraktığı iz, çizgi, fr. sillon. 2. biy. çizi fr. sillon.

telemmu' (a.i. lem'a'dan) parıldama. (bkz. iltimâ').

telemmüs (a.i. lems'den) dokunma [el ile-].

telemmüz (a.i. tilmîz'den) talebelik (öğrencilik), çömezlik etme, öğrenci olarak devam etme.

teles (a.s. tallis'den) yıpranmış, tel tel iplikleri çıkmış [kumaş].

telessüm (a.i.) yaşmak tutunma, yaşmaklanma. (bkz: teberku').

tele'üv (a.i.) parıldama. (bkz: lemeân).

televvün (a.i. levn'den. c. televvünât) 1. renkten renge girme, renk değiştirme. 2. döneklik, kararsızlık. 3. tas. temkin hâlinin zıddı.

televvünât (a.i. televvün'ün c.) 1. renkten renge girmeler, renk değiştirmeler. 2. döneklikler, kararsızlıklar.

televvüs (a.i. levs'den. c. televvüsat) kirlenme, pislenme, bulaşıp murdar olma.

televvüsat	(a.i. televvüs'ün c.) kirlenmeler, pislenmeler, bulaşıp murdar olmalar.
teleyyün	(a.i. leyn'den) 1. yumuşama, sertliğini kaybetme. 2 . sulanma.
teleyyün-i dimâgî	hek. beyin sulanması.
teleyyüs	(a.i. leys'den) arslan yürüyüşlü, arslan yürekli olma, arslan kesilme.
telezzüc	(a.i. lüzûcet'den) yapışkan olma.
telezzüz	(a.i. lezzet'den. c. telezzüzât) lezzet, tad alma, hoşlanma, hoşa gitme.
telezzüzât	(a.i. telezzüz'ün c.) lezzet, tad almalar, hoşlanmalar, haz etmeler.
telfîf	(a.i. leffden) sarma, hürüme; örtme.
telfîk	(a.i. lefk'den. c. telfîkat) 1. birleştirme, toplayıp bir arada birleştirme. 2. katma, katkıda bulunma. 3. fık. farklı iki mezhep görüşünü birleştirme. 4. ed. (bkz: tenâsüb).
telfîkat	("ka" uzun okunur, a.i. telfîk'in c.) l. birleştirmeler, bir arada toplamalar, (bkz: müellefât). 2. üzerine katmalar, katkıda bulunmalar.
telh	(f.s.) acı. (bkz: mürr).
Güftâr-ı telh	acı söz.
telh-âb, telh-âbe	(f.i.) acı su.
telh-bâr	(f.b.i.) 1. meyvesi acı olan, acı olan meyve. 2. neticesi acı olan iş.
telh-gû	(f.b.s.) acı söyleyen, (bkz: telh-güftâr).
telh-güftâr	(f.b.s.) acı sözlü. (bkz. telh-gû).
telhî	(a.i.) acılık, (bkz: merâret).
telhîb	(a.i. leheb'den. c. telhîbât) alevlendirme; alevlendirilme, tutuşturma; tutuşturulma.
telhîbât	(a.i. telhîb'in c.) alevlendirmeler; alevlendirilmeler, tutuşturmalar; tutuşturulmalar.
telhî-çeşîde	(f.b.s.) acı tatmış, meşakkat çekmiş.
telhîd	(a.i. lâhd'den) 1. kabire lâhid yapma, kabir lâhidlenme.2. gömme, (bkz: defn).
telhîf	(a.i.c. telhîfât) acınma, açıklanma.
telhîfât	(a.i. telhîfin c.) acınmalar, açıklanmalar.
telhîm	(a.i. lâhm'den) semirtme, etlendirme.
telhîn	(a.i. lâhn'den c. telhînât) 1. okurken harf veya kelime değiştirme. 2. nağme ile okuma. 3. yanlışını çıkarma.
telhînât	(a.i. telhîn'in c.) 1. okurken kelime veya harf değiştirmeler. 2. nağme ile okumalar. 3. yanlışını çıkarmalar.
telhîs	(a.i. lahs'dan. c. telhîsât) 1. özetleme, hulâsa etme, uzun bir yazıyı kısaltma. 2. tar. sadrâzam tarafından pâdişâha yazılacak şeylerin kısaltması veya bu yolda kısaltılmış yazı.
telhîsât	(a.i. telhîs'in c.) özetlemeler, kısaltmalar, hulâsalar.
telhîsen	(a.zf.) özet olarak, kısaltılarak, (bkz: hulasaten).
telhîsî	(a.f.i.) Babıâli'den pâdişâha yazılacak şeylerin özetini çıkaran me'mur.
telhiye	(a.i. levh'den) gafil, [birisini] eğlendirme; eğlenme, hoş vakit geçirme.
telh-kâm	(f.b.s.) "damağı acı" kederli.

Tarihvemedeniyet.org

telh-kâmî (a.b.i.) kederlilik.
telh-mizâc (f.a.b.s.) kötü huylu, (bkz: bed-ahlâk, bed-tînet).
telh-nâk (f.b.s.) lezzeti acı olan, hoş olmayan.
tel'îb (a.i. lu'b'dan) oynatma, raksettirme, oynatılma, (bkz: terkis).
telîd, telîde (a.i. veled'den) yabancı memlekette doğduğu halde küçük iken islâm diyarına getirilerek orada büyümüş ve oranın tâbiiyetini kabul etmiş olan kimse.
te'lîf (a.i. ülfet'den) 1. uzlaştırma, barıştırma, (bkz: müsâleha, müsâlemet).
te'lîf-i beyn ara bulma, uzlaştırma.
te'lîf-i kulûb gönülleri çekecek şekilde iyi muamelede bulunma; hoşnûdetme. 2. (a.i.c. te'lîfât) kitap, eser yazma; yazılmış, ortaya konulmuş eser.
Za'f-ı te'lîf ed. ifâdede düşüklük.
te'lîfât (a.i. te'lîf'in c.) 1. te'lîf etmeler. 2. yazılmış kitaplar, eserler, (bkz: müellefât).
te'lîf-kerde (a.f.b.s.) te'lîf edilmiş.
te'lîh (a.i. ilâh'dan) tanrılaştırma.
tel'în (a.i. lâ'n'den. c. tel'înât) lâ'net okuma, lâ'netleme, kargıma.
tel'înât (a.i. tel'în'in c.) lâ'net okumalar, lâ'netlemeler, kargımalar.
tel-kârî (t.f.b.i.) tel hâlinde olan gümüşü örerek veya bir şey üzerine kakarak yapılan iş, gümüş işleme, gümüş kakma.
telkîb (a.i. lâkab'dan. c. telkibât) lâkaplandırma, lâkap takma.
telkîbât (a.i. telkîb'in c.) lâkaplandırmalar, lâkap takmalar.
telkîh (a.i. lükuh'dan. c. telkihât) 1. aşı yapma, aşılama; aşılanma. 2. bot. dişi meyveye erkek meyvenin tozunu aşılama, döllendirme.
telkîh-i bakarî inek memesi kabarcıklarından alınan serumla yapılan aşı [çiçek hastalığına karşı-].
telkîh-i cederî çiçeğe tutulmuş kimseden alınan serumla yapılan aşı [çiçek hastalığına karşı-]. 2. erkek hayvan nutfesini usûlüne göre dişi hayvana aşılama, (bkz: ilkah).
telkîhât (a.i. telkîh'in c.) aşılar.
telkîm (a.i. lokma'dan) lokma verme, verilme, lokma lokma yedirme, yedirilme.
telkîn (a.i.c. telkînât) 1. [fikir] aşılama, kulağına koyma. 2. yeniden Müslüman olan kimseye îmân esaslarını anlatma. 3. ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın söylediği dînî sözler.
telkîn-i rücû' huk. zina gibi, haddi mûcib bir cürmü irtikâbettiğini hâkimin huzurunda ikrar eden şahsa bu ikrarından nükûl etmesini hâkimin işrâbı ve ihsas etmesi, [meselâ gayri meşru münâsebette bulunduğunu ikrar eden şahsa hâkimin "zina mı yaptın? ben zannetmem ki sen böyle bir şey yapmış olasın", "sen yoksa rü'yâ mı gördün?" veya "aranızda bir akd-i nikâh bulunmuş olmasın?" demesi gibi].
telkîn bi-nefsihi psik. kendi kendine telkin, fr. auto-suggestion.
telkînât (a.i. telkîn'in c.) 1. öğretmeler. 2. öğretilen şeyler.
tell (a.i.c. tilâl) tepe, küme, yığın, (bkz: şimrâh[2]).
tell-i cebel dağ tepesi.
tell-i refî' yüksek tepe.

telmî' (a.i. lemeân'dan. c. telmîât) 1. parıldatma, parıldatılma. 2. renk renk yapma, yapılma, 3. ed. mısraları, Arapça, Farsça, Türkçe gibi başka başka dillerde olan manzume yapma, (bkz: mülemma').

telmîât (a.i. telmî'in c.) telmi'ler, karışık yazılmış şiirler.

telmîh (a.i. melh'den. c. telmîhât) 1. söz arasında kastedilen bir şeyi manâlı olarak söyleme, açık söylememe, îmâlı konuşma. 2. ed. ibarede bahsi geçmeyen bir kıssaya, fıkraya, atasözüne veya meşhur bir şiire, bir söze işaret etme. Meselâ "çoktan aşmış o belki İzmit'i de" mısraının "atı alan Üsküdar'ı geçti" ibaresine telmih edilmesi gibi.

telmihât (a.i. telmîh'in c.) telmihler, îmalı sözler.

telmîhen (a.zf.) telmih yoluyla, telmih için, îmâlı olarak.

telsîm (a.i.c. telsîmât) ağzını öpme; öpme. (bkz: takbîl).

telsîmât (a.i. telsîm'in c.) ağız öpmeler; öpmeler.

telvî' (a.i. lev'den. c. telvîât) içini yakıp dertlendirme; dertlendirilme, içi yanma, üzülme.

telvîât (a.i. telvî'in c.) içini yakıp dertlendirmeler, dertlendirilmeler.

telvîh (a.i. levh'den. c. telvîhât) 1. açıklama, belli etme. 2. ed. lüzumlu şeylerden bahsetmek suretiyle olan kinaye ["filancanın mutfağında çok odun sarfolunur" denildiği zaman bundan mutfakta çok yemek piştiğine, ev sahibinin cömertliğine ve misafirinin çokluğuna intikal edilir]. 3. posa hâline getirme.

telvîh medresesi miftah ve hâriç medreseleri arasında yer alan üçüncü derecede bir medrese.

telvîhât (a.i. telvîh'in c.) telvîhler, açıklamalar.

telvîm (a.i. levm'den. c. telvîmât) azarlama, azarlanma, paylama, paylanma, çekiştirme, çekiştirilme.

telvîmât (a.i. telvîm'in c.) azarlamalar, azarlanmalar, çekiştirmeler, çekiştirilmeler.

telvîn (a.i. levn'den. c. telvînât) renk verme, boyama, boyanma.

telvînât (a.i. telvîn'in c.) renk vermeler, verilmeler, boyamalar, boyanmalar.

telvîs (a.i. levs'den. c. telvîsât) 1. bulaştırma, kirletme, pisletme. 2. mec. bozma, berbâdetme [bir işi-].

telvîsât (a.i. telvîs'in c.) 1. bulaştırmalar, kirletmeler, pisletmeler. 2. mec. [işleri] bozmalar, berbâdetmeler.

telviye (a.i.) burma, kıvırma, çevirme.

telyîn (a.i. leyyin'den) 1. yumuşatma, yumuşatılma. 2. liynet verme, içi yumuşatma, kabızlıktan kurtarma.

telzîz (a.i. lezzet'den) lezzetlendirme, tatlandırma, tatlandırılma.

temâcüd (a.i. mecd'den) ululuğunu, büyüklüğünü, şerefini çoğaltma.

temâdî (a.i. medd'den) sürme, sürüp gitme, uzama, devâmedegelme.

tema'dün (a.i. ma'den'den) mâden-leşme, mâden hâline geçme.

temahhut (A.i.) sümkürme.

temâhül (A.i.) mühlet verme; ağır davranma.

temâlük (a.i.) kendine hâkim olma, nefsini tutabilme.

temâm (a.i. temm'den). (bkz. tamâm).

temânü' (a.i.) fels. fr. exclusion.

temâruz (a.i. maraz'dan. c. temâruzât) yalandan hastalanma, kendini hasta gibi gösterme.
temâruzât (a.i. temâruz'un c.) yalandan hastalanmalar, kendini hasta gibi göstermeler.
temâsîh (a.i. timsâh'ın c.) timsahlar.
temâsîl (a.i. timsâl'in c.) timsaller, suretler, resimler, semboller.
temass (a.i. mess'den) 1. birbirine değme, dokunma. 2. yan yana bulunma. 3. münâsebette bulunma; ilişki.
temâsül (a.i. mesl'den. c. temâsülât) 1. benzeme, benzeyiş, (bkz: müşabehet). 2. mat. kesirsiz taksim kabul etme.
temâsül-i a'dâd fer. biri mirasçı adedini, diğeri de mirastaki hisseyi ifâde eden iki sayının birbirine müsâvî (*eşit) olması hâli.
temâsülât (a.i. temâsül'ün c.) 1. benzemeler, benzeyişler. 2. mat. kesirsiz taksim kabul etmeler.
temâşâ (f.i.) 1. bakıp seyretme. 2. gezme, (bkz. teferrüc[3], tenezzüh).
Şâyân-ı temâşâ görülmeye değer.
temâşâ-gâh (f.b.i.) 1. seyir ve gezinti yeri. 2. tiyatro. 3. sinema.
temâşâ-geh (f.b.i.). (bkz. temâşâ-gâh).
temâşâ-ger (f.b.i.c. temâşâ-gerân) seyirci.
temâşâ-gerân (f.b.i. temâşâ-ger'in c.) seyirciler.
temâşâ-gerî (f.b.i.) seyircilik.
temâşâ-hâne (f.b.i.) 1. etrafı temaşa edecek yer. 2. mec. dünyâ. 3. tiyatro oynanan yer.
Temâşâ-hâne-i Osmânî (tiyatrosu) Küçük ismail tarafından 1883 de istanbul'da kurulan bir tiyatro topluluğu.
temâşâ-hâne-i garâib garip şeylerin görülme yeri.
temâşâ-kârî (f.b.i.) seyircilik, seyirci vaziyeti.
temattî (a.i. matiyy'den) gerinme [vücutta duyulan ağırlıktan dolayı].
temattur (a.i. matar'dan) yağmur yağma; sıcak mevsimde serinlemek üzere yağmur altına çıkma.
temâvüt (a.i. mevt'den) kendini ölmüş gibi gösterme.
temâyül (a.i. meyl'den. c. temâyülât) 1. meyletme, eğilme, bir yana çarpılma. 2. bir yana veya bir kimseye fazla tarafdârlık ve sevgi gösterme.
temâyül-i rahim hek. rahim çarpıklığı.
temâyülât (a.i. temâyül'ün c.) 1. meyiller, muhabbetler, sevgiler. 2. mec. bir tarafa doğru meyletmeler, eğilmeler.
temâyüz (a.i. meyz'den. c. temâyüzât) yükselme, üstün olma,- sivrilme, kendini gösterme.
temâyüzât (A.i. temâyüz'ün c.) yükselmeler, üstün olmalar, sivrilmeler, yükselmeler, kendini göstermeler.
temazmuz (a.i. mazmaza'dan) ağzını su ile çalkalama.
temâzüc (a.i.) şakalaşma.
temcîd (a.i. mecd'den. c. temcîdât) 1. ululama, ağırlama. 2. sabah namazı vaktinden evvel minarelerde belli makamlarda söylenen Arapça niyaz ilâhisi [ilkönce Hz. Bilâl-i Habeşî tarafından söylenmiştir].
temcîdât (a.i. temcîd'in c.) 1. ululamalar, ağırlamalar. 2. sabah namazı vaktinden evvel minarelerde söylenen niyaz ilâhileri.
temcîs (a.i.) birisini mecûsî dînine sokma.

Tarihvemedeniyet.org

temdîd (a.i. medd'den) 1. uzatma, uzatılma; sürdürme, (bkz: tatvîl). 2. bir harfi uzun okuma, çekme, (bkz: imâle). 3. kim. sulandırma.

temdîd (A.i. medh'den. c. dîhât) çok övme.

temdîhât (a.i. temdîh'in c.) çok övmeler.

temdîn (a.i.) medenîleştirme.

temeccüd (a.i. mecd'den) ululaşma, şeref sahibi olma.

temeddüh (A.i. medh'den c. temeddühât) böbürlenme, kendini övme.

temeddühât (a.i. temeddüh'ün c.) böbürlenmeler, kendini övmeler.

temeddün (a.i. medeniyyet'den) medenîleşme, medenî olma, uygarlaşma.

temehdî (a.i.) mehdîlik dâvasına kalkışma,mehdîlik dâvasında bulunma

temehhüd (a.i. mehd'den) 1. yayılıp döşenme. 2. mehdîlik satma.

temehhür (o.i. mahâret'den) mahir olma, uz elli olma.

temekkün (a.i. mekânet'den) mekânlanma, yerleşme, yer tutma.

temelluk (a.i. melk'den. c. temellukat) yaltaklanma, dalkavukluk.

temellukat ("ka" uzun okunur, a.i. temelluk'un c.) yaltaklanmalar, dalkavukluklar.

temellük (a.i. melk ve mülk'den. c. temellükât) mülk edinme, kendine mal etme, sahip olma.

temellüke sâlih tabiî kuvvetler huk.elektrik, su gücü gibi üstünde mülkiyet hakkı kurulabilen tabiî (doğal) kuvvetler.

temellükât (a.i. temellük'ün c.) mülk edinmeler, kendine mal etmeler, sahip olmalar.

temellül (a.i. millet'den) 1. milletlenme, bir milletin ferdi olma. 2. bir dîne mensûbolma. 3. (melel, melâl'den) hek. hastalığın te'sîriyle yatakta rahat yatamayıp, kımıldanıp durma.

temelmül (a.i.) yatakta rahat olmama.

temennâ (o.i. münye'den) 1. (bkz: temennî). 2. temennanî, eli başa götürerek verilen selam.

temennî (a.i.c. temenniyyât) dileme, dilek, istek.

temenniyyât (a.i. temennî'nin c.) dilemeler, dilekler, istekler.

temerküz (a.i. merkez'den) l. merkez tutma. 2. toplanma. 3. birikme, yığılma. 4. kim. derişme, suyu azalarak koyu hâle gelme, koyulaşma, fr. concentration.

temerküz-i zerrevî kim. molekül derişmesi, fr. concentration moleculaire.

temermür (a.i. mermere'den) 1. hek. devamlı olarak dil ve dudakların titremesinden ibaret bir hastalık. 2. bileşim.

temermür-i ziyâ-yı kevkeb astr. Işıl bileşim.

temerrüd (a.i. mürûd'dan. c. temerrüdât) 1. dikbaşlılık, inat, direnme. 2. huk. bir borcun geç ödenmesi.

temerrüdât (a.i. temerrüd'ün c.) dikbaşlılıklar, inâdetmeler, direnmeler.

temerrün (a.i.) tekrar ettire ettire alıştırma; idman yapma, egzersiz yapma.

temeshur (a.i. mashara'dan. c. temeshurât) maskaralanmak, maskaralık etmek.

temeshurât (a.i. temeshur'un c.) l. maskaralıklar. 2. maskaraya, alaya almalar.

temeskün (a.i.) miskin olma, miskinleşme.

temessüh	(a.i. mesh'den) 1. meshetme, bir şeye el sürme. 2. bir şeye sürünme.
temessüh	(A.i.) mesh olma, şekil değiştirme.
temessühî	(a.s.) meshe inanan.
temessük	(a.i. mesk'den. c. temessükât) 1. tutunma, sarılma. 2. borç senedi.
temessül	(a.i. misl'den. c. temessülât) 1. bir şekil ve surete girme, cisimlenme. 2. benzeşme. 3. biy. özümleme, fr. assimi-lation.
temessül-i klorofilî	bot. klorofil özümlemesi.
temessülât	(a.i. temessül'ün c.) temessüller, cisimlenmeler; uymalar.
temeşşî	(a.i. meşy'den) yürüme, [ma'neviyatta kullanılır].
temeşşuk	(a.i. meşk'den) 1. meşk alma; meşk yazma. 2. yazı örneği. 3. alıştırma.
temeşşut	(a.i. muşt'dan) saçını, sakalını tarama, saç sakal taranılma.
temettu'	(a.i.c. temettuât) 1. kâr etme, kazanma. 2. kâr, fayda.
Hisse-i temettu'	bir şirket hissedarlarından her birine isabet eden kâr.
temettuât	(a.i. temettu'un c.) kârlar, faydalar, kazançlar.
temevvüc	(a.i. mevc'den. c. temevvücat) dalgalanma, dalgalı olma, dalga dalga olma. (bkz. telâtum).
temevvüc-i deryâ	denizin dalgalanması.
temevvücât	(a.i. temevvüc'ün c.) dalgalanmalar.
temevvül	(a.i. mâl'den) mal edinme, zenginleşme.
temevvüt	(a.i. mevt'den) hek. bir organın çürüyüp ölü hâline geçmesi.
temeyyü'	(a.i. mey'den. c. temeyyüât) mayi (sıvı) hâline gelme, cıvıklaşma; kim. sıvılaşma, fr. liquefaction.
temeyyüât	(a.i. temeyyü'ün c.) mayi (sıvı) hâline gelmeler, cıvıklaşmalar; kim. sıvılaşmalar, fr. liquefactions.
temeyyüh	(a.i.) sulanma.
temeyyüh-i dem	hek. kanın sulanması.
temeyyüz	(a.i.c. temeyyüzât) kendini gösterme, sivrilme, benzerlerinden farklı olma.
Mâ-bihi-t-temeyyüz	kendisiyle temeyyüz edilen şey.
temeyyüzât	(a.i. temeyyüz'ün c.) temeyyüzler, benzerleri arasında sivrilmeler, belli olmalar.
temezzuk	(a.i.) yırtılma, parça parça olma.
temhîd	(a.i. mehd'den. c. temhîdât) 1. yayma; döşetme. 2. düzeltme; düzenleme.
temhîdât	(a.i. temhîd'in c.) 1. yaymalar, döşemeler, döşetmeler. 2. ıslâh etmeler, düzeltmeler.
tenıhîk	(a.i.) iptal etme.
temhîl	(a.i. mehl'den. c. temhîlât) mühlet, mehil verme, sonraya bırakma, erteleme; zaman ve fırsat verme.
temhîlât	(a.i. temhîl'in c.) mehil vermeler, sonraya bırakmalar, ertelemeler.
temhîr	(o.i. mühr'den) mühürleme.
temhîriyye	(A.i.) mühür parası, bir kâğıdın resmî şekil alması için gereken mühü-rün basılması işinde ödenecek ücret.
temhîs	(a.i. mahs'dan. c. temhîsât) tecrübe, imtihan etme.
temhîs-i İlâhî	Allah'ın kulunu imtihan etmesi.
temhîsât	(a.i. temhîs'in c.) tecrübeler, imtihan etmeler.

temîme	(a.i.) nazar boncuğu, nazarlık.
te'mîn	(a.i. emn'den) 1. güvenlik hissi verme. 2. sağlamlaştırma. 3. elde etme. 4. sağlama.
te'mînât	(a.i. te'mîn'in c.) inanca, güvence, sağlamlık bakımından gösterilen kefil, verilen söz veya para.
te'mînât-ı aynıyye	eko. karşılığı mal olan te'minat.
temînen	(a.zf.) te'mîn suretiyle.
te'mîr	(a.i. emr'den) vâlî olarak tayin etme, vâlî yapma.
te'mît	(a.i.) zihnen tahmin etme. (bkz: tahmîn, takdîr).
temkîn	(a.i. mekânet'den) 1. ağır başlılık. 2. hek. hastalığın bir yere yerleşmesi. 3. ihtiyat, tedbir.
Ehl-i temkîn	1) ağırbaşlı; 2) tas. televvünden kurtulup huzur ve sükûna mazhar olmuş kimse, kendini yalnız Tanrı yoluna adamış olan kimse.
Pür-temkîn	çok ağırbaşlı.
temlie	(a.i. mel'den) ağız ağıza doldurma.
temlîh	(a.i. milh'den) 1. tuzlama, içine tuz katma; tuza yatırma. 2. ed. söz arasında güzel bir mazmun (nükteli, cinaslı, güzel söz) söyleme.
temlîhât	(a.i. temlîh'in c.) temlihler, nükteli, cinaslı, güzel sözler.
temlîk	(a.i. melk ve mülk'den. c. temlîkât) mülk olarak verme.
temlîk-i sahîh ile temlîk	kamu yararına kullanılan arazînin herhangi bir sebeple başkalarına satılması.
temlîkât	(a.i. temlîk'in c.) mülk olarak vermeler.
temlîken	(a.zf.) mülk olarak vermek suretiyle.
temlîk-nâme	(a.f.b.i.) mîrî arazî gelirinin birine verilmesi veya şartlara uygun olarak rakabenin temlikini bildiren vesika.
temlîk-nâme-i hümâyûn	(bkz: temlîk-nâme).
temlîs	(a.i. melis'den) düzleme, pürüzlerini giderme.
temliye	(a.i.) doldurma, doldurulma.
temmâr	(a.i.) hurmacı, hurma satan.
temme	(a.fi.) "bitti, tamam oldu" manasınadır, [kitapların sonuna yazılmak âdet idi].
temmet	(a.fi.) "temme" nin müennesidir]. (bkz: temme).
temmûziye	(o.i.) ed. yazdan ve sıcaktan bahs ile medhe dâir yazılan kasîde.
temniye	(a.i. menî'den) fizy. meni akıtma, belini getirme.
temr	(a.i.) hurma, (bkz: nahl).
temr-i Hindî	Hind hurması, demirhindi, [meyvasıyla şerbeti yapılır].
temre	(a.i) bir tek hurma.
temrî	(a.i.) hurmayı seven.
temrîh	(a.i.) hafifçe sürme, uğuşturma.
temrîn	(a.i.c. temrînât) alıştırma, idman yaptırma, yaptırılma, egzersiz, idman.
temrînât	(a.i. temrîn'in c.) temrinler, egzersizler, idmanlar, alıştırmalar.
temrîr	(a.i. mürr'den) acılık verme, verilme.
temrîz	(a.i. maraz'dan) zayıf gösterme, gösterilme [daha çok söz hak.].
temsîh	(a.i. mesh'den) Allah'ın insanı maymun kılığına sokması.
temsîh	(a.i.). (bkz. mesh).

temsîl	(a.i. misl'den. c. temsîlât) 1. benzetme, (bkz: teşbîh). 2. bir şeyin aynını yapma. 3. örnek söz; söz gelişi. 4. tiyatro oyunu. 5. özümleme, alınan gıdanın uzviyete dâhil edilmesi, fr. assimilation. 6. [birinin veya bir topluluğun] adına hareket.
temsîlât	(a.i. temsîl'in c.) temsiller.
temsîlî	(a.s.) temsile ait, temsil ile ilgili.
temsîlî hükûmet	milletin yasama gücünün kullanılmasını parlamentoya devretmesine dayanan hükümet şekli.
temsîlî teşbih	ed. benzetilenle benzetmelik arasındaki birden fazla özellikleri sıra ile anlatılarak yapılan teşbih.
temsîliye	(a.i.) ed. bir yığının bir yığına, birkaç şeyin birkaç şeye benzetilmesi.
temsîr	(a.i. mısr'dan) bir yeri şehirlendirme, şehir hâline getirme.
temsiye	(a.i.) "akşamınız hayırlı olsun, tünaydın, hayırlı akşamlar." gibi akşam selâm verme, [Arapçası mesâküm bi-l-hayr'dır].
temşît	(a.i. muşt'dan) tarama, taranma.
temşiyet, temsiye	(a.i. meşy'den) 1. yürütme, yürütülme. 2. meydana gelmesini kolaylaştırma.
temşiyet-i umûr	işleri yoluna koyma, ileriletme, yürütme.
temti'	(a.i.) faydalandırma, faydalandırılma, kâr ettirme, kâr ettirilme.
temvîh	(a.i. ma'dan. c. temvîhât) 1. sulandırma, su katma. 2. ed. sözü yaldızlama. 3. haksız bir şeyi telleyip pullayarak haklı gösterme. 4. başka bir mâdeni, altın veya gümüş suyuna daldırma, galvanoplasti, fr. galvanoplastie.
temvîhât	(a.i. temvîh'in c.) 1. sulandırmalar, su katmalar. 2. ed. sözü yaldızlamalar. 3 . haksızlıkları haklı göstermeler.
temvîhât-ı ebleh-firîbâne	aptalları aldatırcasına yapılan temvihler; aptalaldatır nitelikteki temvihler.
temvîl	(a.i. mâl'den) mal sahibi etme, edilme.
temyî'	(a.i. mey'den) mâyî (sıvı) hâline getirme; fiz., kim. *sıvındırma[k] fr. liquefier.
temyî-i hevâ	fiz. havayı tazyikle, mâyî (sıvı) hâline getirme, sıvı hava.
temyîz	(a.i. meyz'den) 1. ayırma, ayrılma, seçme, seçilme. 2. iyiyi kötüden ayırdetme. 3. [Tanzimat'tan sonra] bir dâvanın üçüncü ve son görülme derecesi.
Mahkeme-i temyîz	temyiz mahkemesi (yargıtay).
Divân-ı temyiz	temyiz mahkemesinin kuruluşundan önce bu mahkemenin işini gören dîvân. 4. a. gr. sayıları ve belirsiz isimleri belirten kelime. Meselâ "işrûne dirhemen = yirmi dirhem" ve "ratle zeyten = bir ratıl zeytinyağı" tâbirlerinde "dirhemen" ve "zeyten" gibi.
temyîzen	(a.zf.) temyiz suretiyle, temyiz yoluyla.
temzîc	(a.i. mezc'den). (bkz. mezc).
temzîk	(a.i. c. temzîkat) yırtma, paralama.
temzîkat	("ka" uzun okunur, a.i. temzîk'in c.) yırtmalar, paralamalar.
ten	(f.i.) 1. insan vücudunun dış yüzü. 2. gövde, vücut, beden.
Âhen-ten	demir bünyeli, bünyesi demir gibi sağlam olan.
Nerm-ten	yumuşak vücutlu.
tenâcî	(a.i.) fısıldaşma, fısıltı ile konuşma.

tenâdd	(a.i. nidâd ve nedd'den) 1. birbirinden ürkme. 2. dağılma, perişan olma.
Yevm-üt-tenâdd	kıyamet günü. (bkz: rûz-i mahşer).
tenâdî	(a.i. nidâ'dan) birbirine nida etme, bağırma.
Yevm-üt-tenâdî	kıyamet günü.
tenâdüm	(a.i. nedem'den) konuşma. (bkz. musâhabet).
tenâdür	(a.i.) nâdirleşme, az bulunur olma.
tenaffut	(a.i.) 1. çok hiddetlenme, ateş püskürme. 2. hek. yakı yapıştırmakla cildin kabarması.
tenâfî	(a.i.) birbirine zıt ve muhalif olma.
tenâfî-i akvâl	sözlerin, lâkırdıların biribirine uymaması, fels. mantığa uymayan, fr. antilogique.
tenâfür	(a.i. nefret'den) 1. birbirinden nefret etme, birbirinden ürküp kaçma. 2. ed. kulağa hoş gelmeyen hece veya kelimelerin bir arada bulunması.
tenâfür-i hurûf	ed. kulağa hoş gelmeyen harflerin bir arada bulunması, [meselâ Nâbî'nin "Letafet kat kat olmuş arızında nesterenlenmiş" mısraındaki "nesterenlenmiş" kelimesi gibi].
tenâfür-i kelimât	ed. kulağa hoş gelmeyen kelimelerin bir arada bulunması, [meselâ Âmidli Hâmi'nin "Ey andelîb; o gül uyumuşmuş ses istemez" mısraındaki "uyumuşmuş" kelimesi gibi].
tenâfüs	(a.i.c. tenâfüsât) haset etme, çekememe.
tenâfüsât	(a.i. tenâfüs'ün c.) haset etmeler, çekememeler.
tenaggum	(a.i. nağme'den. c. tenaggumât) şarkı söyleme, [alay makamında kullanılır].
tenahhî	(a.i.) alarga durma, bir yana çekilme.
tenahhum	(a.i.) 1. asık suratlı olma. 2. balgam çıkarma, (bkz: tekaşşu').
tenâhî	(a.i. nihâyet'ten) bitme, tükenme, sona erme.
Bî-tenâhî	bitmez tükenmez, sonsuz.
tenahnuh	(a.i. nahnaha'dan. c. tenahnuhât) gırtlağını temizlemek üzere hırıltılı ses çıkarma ve çıkarılan bu ses; öksürme.
tenahnuhât	(a.i. tenahnuh'un c.) gırtlağını temizlemek üzere hırıltılı sesler çıkarmalar ve böyle çıkarılan sesler; öksürmeler.
tenâî	(a.i.) uzaklık.
tenakkud	(a.i.). (bkz: intikad).
tenakkul	(a.i. nukl'den) 1. bir yerden bir yere geçme. 2. meze yeme.
tenakkut	(a.i. nokta'dan) nokta nokta olma, benek benek olma.
tenâkus	(a.i. naks'dan. c. tenâkusât) azalma, eksilme.
tenâkusât	(a.i. tenâkus'un c.) azalmalar, eksilmeler.
tenâkuz	(a.i. nakz'dan. c. tenâkuzât) çelişme, insanın bir sözü ötekini çürütmesi, bir sözü ötekine uymaması, karşıtlık, zıddiyyet. (bkz. mübâyenet).
tenâkuzât	(a.i. tenâkuz'un c.) tenakuzlar, çelişmeler, çelişkiler.
tenâküh	(a.i. nikâh'dan) nikahlanma.
tenâkür	(a.i. nekr'den)1.bilmezlenme,bilmezlikten gelme.2.karşıt duygu,antipati
tenânîr	(A.i. tennûr'un c.) 1. tandırlar, ocaklar, fırınlar. 2. su pınarları.
ten-âsân	(f.b.s.) rahatını düşünen [adam].
ten-âsânî	(f.b.i.) rahatını düşünme.

tenassub (a.i.) dikilip durma (bkz: intisâb).
tenassuh (a.i.) aklı başına gelme; öğüt alma, nasîhat dinleme.
tenassuk (a.i.) düzenleme, sıralanma, nizâmına konma.
tenassur (a.i. nasrân'dan) Hıristiyan olma.
tenâsur (a.i. nasr'dan) yardımlaşma. (bkz. teâvün).
tenâsüb (a.i. nisbet'den) uyma, uygunluk; birbirini tutma; yakışma; mat. orantı, fr. proportion.
tenâsüb-i muayyene kanunu kim. sabit oranlar kanunu.
tenâsübî (a.s.) 1. tenasübe mensup, tenasüple ilgili. 2. mat. sayılar arasındaki tenasüple, oranla ilgili.
tenasüh (a.i. nesh'den) 1. fels. Ruh göçümü, ruh sıçraması, ruhun bir cisimden ötekine, bâzan da insandan hayvana ve hayvandan insana geçmesi inancı, fr. metempsycose. 2. fık. mirasçının, mirastan önce ölümüyle miras malın onun mirasçılarına kalması. 3. biy. bâzı hayvanların kurttan kelebek hâline dönüşmesi olayı.
tenâsühî (a.s.c. tenâsühiyyûn) 1. ruh göçümüne ait, ruh göçümü ile ilgili. 2. ruh güçümüne inanan.
tenâsühiyye (a.i.) ruh göçümüne, ruh göçüne inanan görüş.
tenâsühiyyûn (a.i.) ruh göçümüne inananlar.
tenâsül (a.i. nesl'den) birbirinden doğup üreme; türeme; üretme.
Âlât-ı tenâsül anat. üretme organları.
tenâsül-i bikrî biy. cinsî münâsebet olmaksızın vuku bulan doğum, partenojenez, fr. parthenogeneshe.
tenâsül-i cedîd bot. zool. yenilenme.
tenâsül-i gayr-i mütecânis iki ayrı cins hayvanın çiftleştirilmesiyle melez bir cins yetiştirme.
tenasül-i mütevâlî biy. metajenez.
tenasülleri beyzî biy. yumurtlayanlar, fr. ovipares.
tenasülleri tevellüdî biy. doğuranlar, fr. vivipares.
tenâsül-bi-nefsihi (a.b.i.) biy. kendiliğinden türeme.
tenâsülî (a.s.) tenasül ile, nesil yetiştirmekle ilgili.
tenâsüliyye (a.s.) ["tenâsülî" nin müen.]. (bkz. tenâsülî).
tenâsür (a.i.) 1. saçılma, serpilme. 2. püskürme.
tenâşîr (a.i.c.) çocuk yazısı, acemi yazısı.
tenâşüd (a.i. neşîde'den) karşılıklı şiir okuma, (bkz. münaşede).
tenattuf (a.i.) küpe takma.
tenâtuh (a.i.) süsüşme, birbirini süsme [hayvanlar].
tena'um (a.i. ni'met'den. c. tena'umât) nîmet içinde, bolluk içinde bulunarak rahat etme.
tena'umât (a.i. tena'um'un c.) nimetler, nîmet içinde, bolluk içinde bulunarak rahat etmeler.
ten-âver (f.b.s.c. ten-âverân) etine dolgun, etli canlı.
ten-âverân (F.b.s. ten-âver'in c.) etine dolgun, etli canlı kimseler.
tenâvüb (a.i. nevbet'den) nöbetleşme.
tenâvül (a.i. nevl'den) alıp yeme, alınıp yenilme.
tenâvüm (a.i. nevm'den) uyur gibi görünme, yalandan uyuma.
tenâvür (a.i.) iri vücutlu kimse.
tenâzu' (a.i. nez'den) çekişme, uğraşma.

tenâzu' bi-l-eydî	fık. iki kişinin zilyet oldukları, ellerinde bulundurdukları bir gayrimenkul için kavga etmeleri.
tenâzu-ı fi'leyn	gr. iki fiilin birbirinden türemesi.
tenâzur	(a.i. nazar'dan) 1. birbirinin karşısında olma, birbirine bakma. 2. mat. bakışım, simetri, fr. symetrie.
tenâzurî	(a.s.) mat. bakışık, simetrik, fr. symetrique.
tenazzuf	(a.i. nezâfet'den) temizlenme, paklanma.
tenazzum	(a.i. nazm'dan). (bkz: intizâm)
tenazzur	(a.i. nazar'dan) düşünerek, dikkatle bakma.
tenbâkû	(f. i.) tömbeki, nargile ile içilen tütün.
tenbâl	(a.s.) kısacık boylu, bodur [adam].
tenbân	(f. i.) don, iç donu, tuman.
tenbel	(f. s.) tenbel, üşengeç; ağır davranan [işte].
tenbel tenbel	hiç bir işe yaramaksızın, tenbel bir şekilde.
tenbel-hâne	(f.b.i.) iş görülmeyen yer, miskinler yeri, tenbelleri toplayıp oturttuklan yer.
tenbelît	(f.i.) hayvan yükü, küçük yük.
tenbîh	(a.i.c. tenbîhât) 1. uyandırma, uyarma, uyarı. 2. psik. uyarım, fr. excitation. 3. bir işin yapılmasını, bırakılmasını, veya o işten vazgeçilmesini tekrar tekrar hatırlatma.
tenbîhât	(a.i. tenbîh'in c.) tenbihler.
tenbûl	(f.i.) Hindistan halkının, dişlerini temizlemek, dudaklarını kızartmak için çiğnedikleri bir yaprak veren biber ağacı.
tencîde	(f.s.) buruşmuş.
tencîm	(a.i. necm'den. c. tencîmât) yıldız ilmi ile uğraşma.
tencîmât	(a.i. tencîm'in c.) yıldız ilmi ile uğraşmalar.
tencîs	(a.i. necâset'den) pisleme, pis etme.
tenciye	(a.i. necât'dan) kurtarma, (bkz: tahlîs).
tenciz	(a.i.) sona erdirme; sonuçlandırma.
tendiye	(a.i.) ıslatma, nemleme, nemlenme.
ten-dürüst	(f.b.s.) vücudu sağlam, sağlam vücutlu, sağlam, kuvvetli.
ten-dürüstî	(f.b.i.) vücut sağlığı, sağlamlık, kuvvetlilik.
tene	(f.i.) 1. vücut, beden, gövde, cüsse. 2. örümcek ağı. (bkz: beyt-ül-ankebut).
tenebbî	(a.i. nübüvvet'den) peygamberlik iddiasına kalkışma, (bkz: tenebbü').
tenebbü'	(a.i. nübüvvet'den) peygamberlik iddiasına kalkışma, (bkz: tenebbî).
tenebbü'	(a.i. nebeân'dan) yerden kaynama.
tenebbüh	(a.i. nebâhat'den) 1. uyanma, uykudan kalkma. 2. gafletten kurtulma, kendine gelme, aklını başına toplama. 3. psik. uyarım, fr. excitation. (bkz: intibâh).
tenebbühât	(a.i. tenebbüh'ün c.) 1. uyanmalar, uykudan kalkmalar. 2. gafletten kurtulmalar, kendine gelmeler, aklını başına toplamalar. 3. psik. uyanmalar.
tenebbüt	(a.i. nebât'dan. c. tenebbütât) bitkilenme, yerden bitme; çimlenme.
tenebbütât	(a.i. tenebbüt'ün c.) bitkilenmeler, yerden bitmeler, çimlenmeler.

tenebbütât-ı lâhmiyye	hek. vücûdun bâzı yerlerinde dut tanesi şeklinde meydana gelen fazla et kabarcıkları.
teneddüb	(a.i. nedbe'den) [yara] kapanma.
teneddüm	(a.i. nedâmet'den) pişman olma.
teneffu'	(a.i. nefden. c. teneffuât) faydalanma, yararlanma.
teneffuât	(a.i. teneffu'un c.) faydalanmalar, yararlanmalar.
teneffuh	(a.i. nefh'den) 1. şişme, kabarma. 2. üflenerek şişme. 3. urlanma.
teneffuh	(a.i.) boş lâflarla gururlanma.
teneffül	(a.i.) nafile namaz kılma veya oruç tutma.
teneffür	(a.i. nefret'den) 1. iğrenme, tiksinme. 2. mec. soğuma.
teneffüs	(a.i. nefes'den) 1. nefes, soluk alma. 2. yorgunluk almak için dinlenme. 3. okulda ders aralan verilen dinlenme. 4. tan yeri ağarma. 5. deniz suyunun dalga ile sahile vurması.
teneffüs-i cildî	biy. deri solunumu.
teneffüs-i kasabî	biy. trake solunumu, fr. respiration tracheenne.
teneffüs-i safîrî	hek. havanın teneffüs borularına girdiği veya çıktığı sırada gayri tabiî ses.
teneffüs-i sınâî	hek. boğazdan açılan sun'î bir delik vasıtasıyla hastanın teneffüs etmesi.
teneffüs-i bi-l-hevâ	havalı solunum, hava ile solunum.
teneffüsât	(a. i. teneffüs'ün c.) teneffüsler.
teneffüs-hâne	(a.f.b.i.) okulda ders hârici dinlenme yeri.
teneffüz	(a. s. nefz'den) nüfuzlu, nüfuz sahibi, sözü geçer olma.
tenekkür	(a.i. nekr'den) bilinmeyecek, tanınmayacak kılığa girme; kendini bildirmeme; tebdil gezme.
tenekküs	(a.i.nüks'den) başaşağı olma.
tenemmî-i nev'î	(a.b.i.) fels. fr. philogenie.
tenemmül	(a.i. neml'den) 1. karınca gibi kaynama. 2. hek. vücûdun bir tarafı, bir organı uyuşup karıncalanma.
tenemmür	(a.i. nimr'den. c. tenemmürât) 1. kaplanlaşma, kaplan huylu olma. 2. birini korkutmak için gümbürtülü ses çıkarma. 3. korkutma, (bkz. tehdîd).
tenemmürât	(a.i. tenemmür'ün c.) 1. kaplanlaşmalar. 2. korkutmak için gürültülü ses çıkarmalar. 3. korkutmalar, (bkz. tehdîdât).
tenemmüv	(a.i. nema ve nümüvv'den) gelişip büyüme.
tenessüh	(a.i.) pek güzel, eşsiz, çok az bulunur olma.
tenessüm	(a.i. nesîm'den. c. tenessümât) hava teneffüs etme.
tenessümât	(a.i. tenessüm'ün c.) hava teneffüs etmeler.
tenessür	(a.i. nesr'den) açılma, serpilme, yayılma, (bkz: intişâr).
teneşşî	(a.i.) neşvelenme, sarhoş olma.
teneşşut	(a.i. neşat'dan) keyiflenme, şenlenme, ferahlanma.
teneşşüb	(a.i.) bir şeye ilişip tutulma. (bkz. intişâb).
teneşşüf	(a.i.) emme, çekme, soğurma [suyu, rutubeti].
teneşşür	(a.i.). (bkz: intişâr).
tenevvuh	(a.i. nevha'dan. c. tenevvuhât) feryâdederek ağlama [ölünün arkasından].
tenevvuhât	(a.i. tenevvuh'un c.) feryâdederek ağlamalar [ölü için].
tenevvü'	(a.i. nev'den c. tenevvüât) çeşitlenme, çeşit çeşit olma, çeşitlilik.

tenevvüât (a.i. tenevvü'ün c.) çeşitlenmeler, çeşit çeşit olmalar.
tenevvüm (a.i. nevm'den) uyuklama, pinekleme.
tenevvür (a.i. nûr'dan) nurlanma, parlama, ışıldama, aydınlık olma.
tenezzehe (a.i.) "beri ve uzaktır" mânâsına Allah hakkında kullanılır.
tenezzüh (a.i. nüzhet'den) gezinti. (bkz. teferrüc).
tenezzül (a.i. nüzûl'dan) 1. kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma, inme, aşağılama. 2. gönül alçaklığı, kibirsizlik. 3. düşme, inme [fiyat].
tenezzülen (a.zf.) gönül alçaklığıyla, alçak gönüllülükle, kibirsizlikle.
tenfîh (a.i. nefh'den. c. tenfîhât) 1. çok üfleme, üfletme. 2. üfleyip şişirme, üflenip şişirilme.
tenfîhât (a.i. tenfîh'in c.) 1. çok üflemeler, üfletmeler. 2. üfleyip şişirmeler, üflenip şişirilmeler.
tenfîl (a.i. nefel'den) savaşa teşvik maksadıyla bir takım askerlere veya gazilere bol ganimet vaat etme ve yağmada bulunmalarına izin verme.
tenfîl-i âmm huk. bütün gazilere verilen söz ve ayrılan tenfîl.
tenfîl-i hâss huk. askerî teşvik maksadıyla savaş gücünü artırmak için devlet başkanının, savaşçılara gereğinden fazla ganimet payı hususunda söz vermesi.
tenfîr (a.i. nefret'den. c. tenfîrât) 1. nefret ettirme, ettirilme, iğrendirme, iğrendirilme, tiksindirme, tiksindirilme. 2. (nefir'den) savaşa toplama; asker toplama.
tenfîrât (a.i. tenfîr'in c.) nefret ettirmeler, ettirilmeler; iğrendirmeler, iğrendirilmeler, tiksindirmeler, tiksindirilmeler.
tenfîs (a.i. nefes'den. c. tenfîsât) nefeslendirme, nefeslendirilme, soluklandırma, soluklandırılma, ferahlandırılma.
tenfîsât (a.i. tenfîs'in c.) nefeslendirmeler, nefeslendirilmeler, soluklandırmalar, soluklandırılmalar, ferahlandırılmalar.
tenfîş (a.i. tenfîşât) pamuk atma, atılma; yün ditme, ditilme.
tenfîşât (a.i. tenfîş'in c.) pamuk atmalar, atılmalar, yün ditmeler, dirilmeler.
tenfîz (a.i. nüfûz'dan. c. tenfîzât) nafiz kılma, hükmünü yürütme.
tenfîz kararı huk. yabancı memleket mahkemelerince verilen hükümlerin Türkiye'de yerine getirilmesi bakımından Türk mahkemelerince verilmesi gerekli bulunan karar.
tenfîzât (a.i. tenfîz'in c.) nüfuzlu kılmalar, hükmünü yürütmeler.
teng (f.s.) 1. dar, sıkıntılı [şey, yer], (bkz: dayyık). 2. küçük.
Dehân-ı teng küçük ağız. 3. i. denk, eşya, yük dengi. 4. sıkı; yapışık. 5. zavallı. 6. nâdir. 7. zor. 8. ince. 9. bağ, kayış.
teng-â-teng çok dar; ince; çok nâdir.
teng-âb (f.b.s.) sığ su; sığlık.
Tengâr (f.b.i.) 1. Allah. 2. yanına girilmesi zor olan kimse. 3. az bulunur ve değerli olması bakımından ele geçirilmesi kolay olmayan şey.
tengây (f.i.) boğaz, vâdî.
teng-bâr (f.b.s.) çok zor olan, erişilmesi güç.
teng-çeşm (f.b.s.) açgözlü.
teng-çeşmî (f.b.i.) açgözlülük.
teng-dehân (f.b.s.) dar ağızlı.

teng-dest	(f.b.s.) elidar, züğürt.
teng-destî	(f.b.i.) eldarlığı, züğürtlük.
teng-dil	(f.b.s.) yüreği dar, içi sıkıntılı, (bkz: dil-teng)
teng-dilî	(f.b.i.) daryüreklilik. (bkz: dil-tengî).
teng-havsala	(f.a.b.s.) havsalası dar, tahammülsüz [kimse], (bkz: tenük havsala).
teng-hûy	(f.b.s.) çabuk kızan, çabuk hiddetlenen.
tengî	(f.i.) 1. darlık. 2. züğürtlük. 3. küçüklük. 4. incelik. 5. sıkılık. 6. nâdirlik, az bulunurluk. 7. zavallılık.
tengis	(a.i. nags'dan) hayâtını kederli, tasalı kılma.
tengîz	(a.i.) zindeliğini sarsma, zindeliği sarsılma.
teng-maâş	(f.a.b.s.) yaşaması zorlaşan, zor durumda olan.
teng-meşreb	(f.a.b.s.) sinirli, asabî.
tengnâ	(f.i.) 1. dar yer; geçit, boğaz. (bkz. derbend). 2. mezar.
teng-nây	(f.b.s.) sıkıntılı yer.
teng-peygûle	(f.b.s.) dar köşe.
teng-sâl	(f.b.i.) kuraklık, yokluk, kıtlık yılı.
teng-sâr	(f.b.s.) kuş beyinli, darkafalı; aptal.
teng-târ	(f.b.i.) küçük, dar çadır.
teng-yâb	(f.b.s.) zor bulunur, nadir.
teng-zarf	(f.a.b.s.) içine az şey alan.
teng-zehre	(f.b.s.) gamlı, kasavetli, üzgün.
tenhâ	(f.s.) 1. yalnız, ıssız, boş. 2. yalnız, tek. (bkz: münferid, vahîd).
tenhâ-nişîn	(f.b.s.) yalnız oturan.
tenhâ-rev	(f.b.s.) yalnız giden.
tenhâyî	(f.i.) ; tenhalık, yalnızlık, ıssızlık.
tenhîl	(a.i.) eleme, elenme [elek ile-].
tenhît	(a.i.). (bkz: naht).
tenîde	(f.s.) 1. dokunmuş, örülmüş. (bkz. mensûc). 2. i. örümcek ağı.
ten'îl	(a.i. na'l'dan) 1. nallama, nallanma. 2 . [eski kimyada demir mâdeni ile başka bir mâdeni karıştırma mânâsında kullanılırdı].
ten'îm	(A.i. ni'met'den) 1. nîmetlendirme, nîmetlendirilme. 2. "evet" diye cevap verme.
te'nîs	(A.i. ünûset'den) a. gr. (bir kelimeyi) müennes, dişi kılma, kılınma, [kelimenin sonuna bir t getirilerek yapılır].
te'nîs	(a.i. üns'den) 1. munis kılma, alıştırma, alıştırılma. 2 . bir hayvanı terbiye edip kullanılır, işe yarar hâle getirme.
ten'îş	(a.i.) 1. yukarı kaldırma. 2. sürçüp düşen kimseye kalkması için dua etme.
tenîze	(f.i.) uç, etek.
tenîze-i kûh	dağ eteği.
tenkâr	(f.i.) kim. boraks, bor asidi ile bir oksidin birleşmesinden meydana gelen tuz.
tenkıye	(a.i. naky'den) 1. ayıklayıp temizleme. 2. kalın bağırsağa su verme ve bu iş için kullanılan alet. (bkz: hukne, ihtikan).
tenkid	(o.i. nakd'den. c. tenkidât) bir konuya ait yazıyı veya eseri değer bakımından gözden geçirme, eleştirme, fr. critique. [doğrusu "intikad" dır].

tenkidât	(a.i. tenkid'in c.) tenkidler, eleştirmeler, fr. critiques.
tenkîdî	(a.s.) eleştirimsel, fr. critique.
tenkîh	(o.i. nikâh'dan. c. tenkîhât) nikâh etme, edilme, nikâh kıyma, kıyılma, evlendirme, evlendirilme.
tenkih	(a.i.c. tenkihât) 1. bir şeyin fazla ve lüzumsuz kısımlarını çıkartıp düzeltme, ayıklama, arıtma. 2. hububatın taşını, toprağını ayıklama. 3. me'mur maaşlarından indirme.
tenkihât	(a.i. tenkih'in c.) bütçeyi düzenlemek üzere me'mur maaşlarından yapılan indirmeler.
tenkîhat	(a.i. tenkîh'in c.) nikâh etmeler, edilmeler, nikâh kıymalar, kıyılmalar, evlendirmeler, evlendirilmeler.
tenkîl	(a.i.c. tenkîlât) 1. uzaklaştırma, (bkz: teb'îd). 2. örnek olacak bir ceza verme. 3. [birini] tepeleme.
tenkîlât	(a.i. tenkîl'in c.) 1. uzaklaştırmalar. 2. örnek olacak şekilde cezalandırmalar. 3. tepelemeler [düşmanları-].
tenkîr	(a.i. nekr'den. c. tenkîrât) 1. bilinmeyecek, tanınmayacak hâle getirme. 2. a. gr. bir ismi nekre yapma, yânî harf-i tarifsiz, efliflâmsız kullanma.
tenkîrât	(a.i. tenkîr'in c.) 1. bilinmeyecek, tanınmayacak hâle getirmeler. 2. gr. isimleri nekre yapmalar.
tenkîs	(a.i. nüks'den) 1. başaşağı etme, edilme. 2. boşaltma.
tenkis	(a.i. noksân'dan. c. tenkisât) azaltma, kısma, indirme, eksiltme, eksiltilme.
tenkisât	(a.i. tenkis'in c.) azaltmalar, indirmeler, eksiltmeler, eksiltilmeler.
tenkiş	(a.i. nakş'dan. c. tenkişât) nakşetme, nakışlama, nakışlanma, işleme, resim yapma.
tenkişât	(A.i. tenkis'in c.) nakşetmeler, nakışlamalar, resim yapmalar, işlemeler.
tenkit	(a.i.) fenasını atma, temizleme, (bkz: tenkıye).
tenkit	(a.i. nakt'den) 1. noktalama; noktalanma [harf-]. 2. cümle içinde (, ; ! ? . v.b.) gibi işaretler kullanma, fr. ponctuation.
tenkiz	(a.i.) kurtarma, (bkz: inkaz).
tenmîk	(a.i. nemk'den) 1. güzel yazı ile yazma. 2. yazma, yazılma.
tenmîr	(a.i.). (bkz. tenemmür).
tenmiye	(a.i. nemâ'dan) nemâlandırma, nemâlandırılma, artırma, artırılma.
tennûb	(a.i.). bot. norveç çamı; beyaz köknar.
tennûb-i kâzib	bot. katran ağacı.
tennûbiyye	(a.i.) bot. çamgiller, fr. abietinees.
tennûbiyyet	(o.i.) kim. hâmız-ı tennûb'un esaslarla karışmasından meydana gelen tuzlar.
tennûr	(a.i.c. tenâhîr) 1. fınn. 2. tandır. 3. etüv, f r. etüve.
tennûre	(a.i.) mevlevî dervişlerinin semâ âyîni sırasında giydikleri geniş eteklik.
tennûre-pûş	(a.f.b.s.) tennure giyen derviş.
ten-perest	(f.b.s.) vücudunu, kendini seven, vücuduna çok dikkat eden.
ten-perestâne	(f.b.zf.) kendini sevene yaraşır yolda.
ten-perver	(f.b.s.) kendini beslemeğe, rahatına düşkün, (bkz: keslân).

ten-perverî (f.i.) tenperverlik, tenbellik; kendini beslemeğe, rahatına düşkünlük, (bkz: kesel).

ten-perverâne (f.zf.) tenpervercesine, tenbelcesine, kendi rahatını düşünür şekilde.

tensîb (o.i. nisbet'den) münâsip görme, uygun bulma.

tensîl (a.i.) düşen yapraklan toplayıp o ağacın dibine gömme.

tensîk (a.i. nesak'dan. c. tensîkat) 1. düzene, yoluna koyma, düzenleme, sıralama; düzeltme. 2. ed. bir isme birçok sıfat sıralama.

tensîk-i inkıtâtî ed. belirtilen birkaç şeyin sıralanmasıyla mânânın alçalması.

tensîk-i irtikaî ed. bir ibarede zikredilen bir kaç şeyin sıra tertibine göre mânâsının yükselmesi; alçalırsa tensîk-i inkitâtî denilir.

tensîk-i sıfât ed. bir şahsı, yahut bir şeyi bir çok sıfatla zikretme. [Meselâ sevgiliye "sıhhatim, ömrüm, hayât-ı câvidânımsın benim" şeklinde ifâde ediş gibi].

tensîk-us-sıfât gr. bir ismin sıfat adedini çoğaltma san'atı.

tensîkat ("ka" uzun okunur, a.i. tensîk'in c.) 1. düzen verme[ler], düzen-leme[ler]. (bkz: ıslâh). 2. fazla memuru işten çıkarma.

tensîr (a.i. nesr'den) 1. saçma, serpme. 2. ed. nazmı nesre tahvîl etme.

tensîr (a.i. nasrân'dan) Hıristiyan yapma [birini-].

tensîs (a.i.c. tensîsât) tetkik ederek karar verme, verilme.

tensîsât (a.i. tensîs'in c.) tetkik edildikten sonra verilen kararlar, (bkz: mukarrerât).

tensiye (a.i.) unutturma, (bkz: insâ).

ten-sûh (f.b.s.c. tensûhât) 1. pek az bulunan güzel şey. 2. içinde çeşitli güzel kokular bulunan yuvarlak kutu.

tenşîb (a.i.) 1. saplama, sokma. 2. rüzgâr esme.

tenşîf (a.i.) emdirme, emdirilme, içirme, içirilme [suyu, rutubeti-].

tenşîm (a.i.) 1. bozulup kokma [et-]. 2. bir işe başlama.

tenşîr (a.i. neşr'den) yayma; serpme, (bkz: neşr).

tenşît (a.i. neşât'dan. c. tenşîtât) şenlendirme, keyiflendirme, ferahlandırma.

tenşîtât (a.i. tenşît'in c.) şenlendirmeler, keyiflendirmeler, ferahlandırmalar.

ten-şüy (f.b.i.) 1. ölü yıkayıcı, (bkz: gassâl) 2. teneşir.

tente (f.i.) örümcek ağı.

tentîf (a.i. netf'den) hek. kılları düşürme [ilâçla-].

tenû-mend (f.b.s.) irikıyım, gövdeli, vücutlu [kimse], (bkz: lendûhâ).

tenû-mendî (f.b.i.) irikıyımlık, gövdeli olma, vücutluluk.

tenük (f.s.) 1. yufka, ince, narin, (bkz: rakik). 2. hafif, az. 3. zayıf, dayanıksız, kuvvetsiz, (bkz: nahîf, zaîf). 4. yumuşak, (bkz: nerm, nuûmet).

tenük-havsala (a.f.b.s.) tahammülsüz, sabırsız [adam].

tenük-mizâc (f.a.b.s.) mizacı yumuşak, yavaş [kimse].

tenük-rû (f.b.s.) yüzü tutmayan, yüzü yumuşak [adam].

tenvî' (a.i. nev'den. c. tenvîât) nevîlendirme, çeşitlendirme, türlü türlü etme.

tenvîât (a.i. tenvî'in c.) nevîlendirmeler, çeşitlendirmeler.

tenvîm	(a.i. nevm'den. c. tenvîmât) uyutma, uyutulma; uyuşturma, dinlendirme.
Usûl-i tenvîm	hipnotizma, fr. hypnotisme.
tenvîm-i ıztırâb	ıztırâbı uyutma, dindirme.
tenvîm-i sınâî	hek. bâzı küçük operasyonlarda acı duyurmamak ve fakat söylenilene cevap vermek ve söylediğini daha sonra hatırlamamak için hastayı cilâlı bir satha (*düzeye) baktırarak muvakkaten düşünme kuvvetini iptal etme.
tenvîmât	(a.i. tenvîm'in c.) uyutmalar, uyutulmalar, uyuşturmalar, dinlendirmeler.
tenvîn	(a.i. nûn'dan. c. tenvînât) a. gr. kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan iki üstün (-en), iki esre (-in), iki ötre (-ün) "âzimeten, bihakkın, rabbün.." gibi.
tenvîn-i galî	a. gr. sakin olan kafiyeye eklenen tenvin. Meselâ evvelen.. gibi.
tenvîn-i ivaz	a. gr. muzâfün-ileyhden karşılık olan tenvîn.
tenvîn-i mukabele	a. gr. cem-i müzekker-i sâlim'in müennesi karşılayanıdır.
tenvîn-i temekkün	a. gr. medhûlünün isim olduğunu bildiren tenvîn.
tenvîn-i tenkîr	a. gr. ma'rife ile nekre arasını ayıran tenvin.
tenvîn-i terennüm	a. ed. mısrâların sonundaki iki üstünün vakıf haliyle "â" okunması hâli meselâ "ebeden, ebedâ" gibi.
tenvînât	(a.i. tenvîn'in c.) tenvinler.
tenvîr	(a.i. nûr'dan, c. tenvîrât) ışıklandırma, aydınlatma.
tenvîrât	(a.i. tenvîr'in c.) 1. ışıklandırmalar, aydınlatmalar. 2. donanma.
tenvîrât ve tanzîfât	aydınlatmalar ve temizlemeler.
tenvîrî, tenvîriyye	(a.s.) 1. ışıklandırma, aydınlatma ile ilgili. 2. evleri, sokakları aydınlatma ile ilgili.
Mesârif-i tenvîriyye	ışıklandırma masrafları.
ten-zede	(f.b.s.) sessiz, susmuş, (bkz: sâkin, sâkit).
tenzîh	(a.i. nüzhet'den. c. tenzîhât) 1. kusur kondurmama, kabahat ve kusuru yok etme. 2. Allah'ın, her türlü eksik ve noksandan uzak bulunduğuna ve insan vasfında olmadığına inanma.
tenzîhât	(a.i. tenzîh'in c.) tenzihler, kusur ve günahlardan arınmalar.
tenzîl	(a.i. nüzûl'den. c. tenzîlât) 1. indirme, azaltma, aşağı düşürme. 2. Kur'ân-ı Kerim, (bkz: Fürkan, Kur'ân, Mushaf, Necm, Nûr, Zikr).
tenzîlât	(o.i. tenzîl'in c.) fıat indirme, indirim.
tenzîr	(a.i.) [fena bir haber vererek] korkutma, (bkz: inzâr).
tepîde	(f.s.) sıkıntıda, rahatsız.
-ter	(f.e.) tafdîl ve mübalağa edatı olarak kelimelerin sonuna gelir.
Müşkil-ter	daha (en, pek, çok) müşkül.
Nazük-ter	daha (en, pek, çok) nâzik. gibi.
ter	(f.s.) yaş, ıslak, rutubetli.
Çeşm-i ter	yaş, ıslak göz. 2. taze
Gül-i ter	taze gül;
Meyve-i ter	taze yemiş.. gibi.
terabbu'	(a.i.) bağdaş kurup rahat oturma.

terabbus (a.i. rabs'dan) 1. durup bekleme, (bkz: terakkub, intizar). 2. vakıf arsaya izinsiz bina yaptıran kimseye engel olma ve yıkılıncaya kadar o binada parasız oturmasını önleme.
terâcim (a.i. terceme'nin c.) tercümeler, çevirmeler.
terâcim-i ahvâl hal tercümeleri, biyografiler.
terâcu' (a.i. rücû'dan) 1. birinden ayrılma. 2. bir yere, bir kimseye dönme. 3. vazgeçme, dönme.
terâdüf (a.i. redf'den) 1. birbiri arkasından gitme, birbirini tâkîbetme. 2. ed. iki ve daha ziyâde kelimenin bir mânâya gelmesi, eşanlamlılık, fr. synonymie. [meselâ arslan mânâsına dırgam, esed, gazanfer, haydar, leys, şîr... gibi].
terâfu' (a.i. ref'den) duruşmaya girme, (bkz: mürâfaa).
Bi-t-terâfu', Led-et-terâfu' mürâfaa ile, duruşarak.
terâfuk (a.i. refk'den) 1. arkadaş olma. 2. yardım etme; yardımlaşma. 3. fels. koşalık, fr. concomitance.
terâfüd (a.i.) yardımlaşma, birbirine yardım etme. (bkz: teâvün, tenâsur).
terah (a.i.) gam, tasa, acı, keder.
Me-d-dünyâ lâ ferah ü terah dünyâ ferah ve terah'dan başka bir şey değildir.
terahhul (a.i. rıhlet'den. c. terahhulât) bir yerden bir yere göçme.
terahhulât (a.i. terahhul'ün c.) bir yerden bir yere göçmeler.
terahhum (a.i. rahm'den. c. terahhumât) merhamet etme, acıma.
terahhumât (a.i. terahhum'un c.) merhamet etmeler, acımalar.
terahhumen (a.zf.) merhamet ederek, acıyarak.
terahhus (a.i. ruhsat'dan) 1. müsâade, ruhsat bulma. 2. ucuzlama.
terâhî (a.i. rahvet'den) 1. gevşetme, gevşeklik gösterme [bir işde-]. 2. geri çekilme, geri durma. 3. gecikme.
terâ'i (a.i.) otlama, çayıra çıkma.
terâib (a.i. terîbe'nin c.) hek. göğüs kemikleri.
terâk (f.i.) 1. çatlak, yarık, (bkz: rahne, sukbe). 2. çatırtı, gürültü.
terâkîb (a.i. terkîb[2] nin c.) 1. terkipler, birkaç şeyden meydana getirilen şeyler. 2. gr. tamlamalar; takımlar.
terâkime (a.i. türkman'in c.) Türkman'lar, Türkmen'ler.
terakki (a.i. raky'den. c. terakkiyât) 1. yukarı kalkma, yükselme. 2. ilerleme.
terakki-cû (a.f.b.s.) terakki arayan, isteyen, ilerleme tarafdân.
terakki-cûyâne (a.f.zf.) ilerlemek isteyene yakışacak surette.
terakki-cûyî (a.f.b.i.) terakkîcûluk.
terakki-dâr (A.f.b.s.) terakki hassası olan.
terakki-perver (a.f.b.s.) ilerlemeyi seven.
terakki-perverâne (a.f.zf.) ilerleme isteyene yakışacak surette.
terakki-şiken (a.f.zf.) terakkiyi kıran, terakkinin aleyhinde bulunan, terakkiyi önleyen.
terakki-şikenâne (a.f.zf.) ilerlemeye manî olurcasına, manî olarak.
terakkiyât (a.i. terakki'nin c.) 1. yukarı kalkmalar, yükselmeler. 2. ilerlemeler, gelişmeler.
terakku' (A.i.) emek ve sıkıntı ile kazanma.
terakkub (a.i. rükub'dan. c. terakkubât) bekleme, gözetme, (bkz: intizâr).
terakkubât (a.i. terakkub'un c.) beklemeler, gözetmeler.

terakkuk (a.i.) acıma, merhamete gelme.
terakkus (a.i. raks'dan) 1. durmadan aşağı inip yukarı çıkma. 2. raksetme, dansetme.
terâkus (a.i. raks'dan) raksetme, oynaşma [karşı karşıya-]. (bkz: telâub).
terâküb (a.i. rükûb'dan) 1. birbirinin üzerine binme. 2. birbirine bağlanıp kenetlenme.
terâküm (a.i. rükm'den. c. terâkümât) birikme, yığılma, toplanma.
terâkümât (a.i. terâküm'ün c.) birikmeler, yığılmalar, toplanmalar.
terâkümât-ı sâhiliyye coğr. kıyı yığıntısı, kıyı dolgusu.
terâne (f.i.) 1. nağme, ahenk, makam. 2. ed. dört mısrâdan oluşan ve birinci, ikinci ve dördüncü mısraları birbiriyle kafiyeli olan şiir, dörtlük, (bkz. rubâî, dü-beyt).
terâne-i îd bayram şarkısı. 3. tekrarlana tekrarlana usanç verici bir hal alan söz.
terâne-kâr (f.b.s.) 1. öten, ötücü. 2. (bkz. müterennim).
terâne-perdâz (f.b.s.c. terâne-perdâzân) makamla şarkı söyleyen.
terâne-perdâzân (F.b.s. terâne-perdâz'ın c.) makamla şarkı söyleyenler.
terâne-perdâzî (f.b.i.) terâne-perdazlık, makamla şarkı söyleme.
terâne-sâz (f.b.s.) öten, ötücü, (bkz: nağme-sâz).
terâne-zâr (f.b.s.) ahenkli, cümbüşlü yer.
terâne-zen (F.b.s.) şarkı söyleyen, (bkz: müteganni).
terârîh (A.i. türrehe'nin c.) saçmasapan sözler, (bkz: türrehât).
terâset (a.i.) kalkancılık.
terâsuf (a.i.) [kaldırım taşları gibi] birbirine yanaşıp sıkışma, istif olma.
terâsül (a.i.c. terâsülât) haberleşme, mektuplaşma.
tera'ud (a.i. ra'd'den) titreme, (bkz: irtidâd).
terâvîh (a.i. tervîha'nın c.) 1. ramazanda yatsı namazı ile salât-i vitir arasında kılınan yirmi rek'atlık namaz, [sünnet-i müekkede olan bu namazın cemaatle kılınması, Hz. Ömer zamanında âdet olmuştur].
terâzî (a.i. rızâ'dan) birbirine razı etme, uyuşma.
Ale-t-terâzî birbirini razı ederek uyuşma üzerine.
Bi-t-terâzî iki tarafın rızasıyla, uyuşarak.
terâzî-i tarafeyn huk. iki tarafın muvafakati.
terâzû (f.i.) terazi, (bkz: mîzân).
terbî' (A.i. rub'dan. c. terbîât) 1. dörtleme, dörde çıkarma. 2. dörde bölme. 3. dört köşelendirme. 4. astr. dördün, fr. quartier. 5. ed. bir mısraa üç veya bir beyte iki mısra katarak dörtlü bendler yapma.
terbî-i ahîr her arabî ayının yirmi birinci günü. [Ay, bu sırada terbî-i evvel'e mukabil olarak yine yarım Ay şeklindedir].
terbî-i evvel her arabî ayının yedinci günü. [Ay, tam bu sırada yarım Ay şeklinde bulunur].
terbîan (a.zf.) 1. murabba, (kare) olarak. 2. dört köşeli olarak.
terbîât (a.i. terbî'in c.) 1. dörtlemeler, dörde çıkarmalar. 2. dörde bölmeler. 3. dört köşelendirmeler. 4. ed. dörtlü bentler yapmalar.
terbiye (a.i. rübüv'den) 1. besleyip büyütme, beslenip büyütülme. 2. eğitim. 3. görgü. 4. alıştırma.

terbiye-i bedeniyye — beden terbiyesi, jimnastik. 5. hafif cezalandırma. 6. bâzı yemeklere konulan yumurta, limon, sirke salça gibi şeyler. 7. alıştırma [hayvan-]. 8. araba hayvanlarının dizginleri. 9. tavsiye; kayırma, koruma . (Sehî Tezk. s. 23).

terbiye-kerde — (a.f.b.s.) terbiye olmuş, terbiye edilmiş, terbiyeli.

terbiyet — (f.i. (bkz. terbiye).

terbiyet-kâr — (a.f.b.s.) eğitici.

terbiyet-kerde — (A.f.b.s.). (bkz.terbiye-kerde).

terbiyevî — (a.s.) terbiyeli, eğitimli, terbiye ile, eğitimle ilgili, fr. educatif.

tercemân — (a.i. terceme'den. c. terâcim) 1. tercüman, çevirici, dilmaç. 2. XVI. yüzyıl dil ve din bilginlerinden Ankara'lı Pîr Mehmet bin Yusuf un 28 bölüm üzerine 3 cilt olarak düzenlediği Arapçadan Türkçeye sözlük.

Tercemân-ül-Esrâr — (sırların tercümanı) (bkz: Lisân-ül-Gayb).

terceme — (a.i.c. terâcim) tercüme, çevirme [dilden dile-].

terceme-i hâl — hal tercümesi, fr. biographie.

terceme-i ahvâl-i rical — büyük adamların hal tercümesi.

Terceme-i Kanûn-ül-Edeb — Müstakîmzâde Süleyman Sa'düddîn Efendi'nin 1769 da "Kanun-ül-Edeb fî-Zabt-ı Kelimât-il-Arab" adlı Arapçadan Farsçaya aslından "Elsine-i Selâse" adıyla çevirdiği sözlük.

Terceme-i Manzume — Şinasi'nin Fransızca'dan yaptığı şiir tercümelerini ihtiva eden ve 1858 de basılmış bir eseri.

Tercümân-ı Ahvâl — Agâh Efendi ile Şinasî'nin 1860-1866 da istanbul'da çıkarttıktan günlük (haftada üç gün) gazete.

Tercümân-ı Hakikat — Ahmed Midhat Efendi tarafından 27 Haziran 1878 de istanbul'da yayımlanmaya başlayan günlük gazete.

terci' — (a.i. rücû'dan. c. tercîât) 1. geri çevirme, döndürme. 2. tekrarlama.

tercî-i bend — ed. kafiyeleri başka başka olan, birkaç kısımdan meydana gelen ve her parçanın sonunda tekrarlanan kafiyeli bir beyti bulunan nazım şekli, (bkz: terkîb-i bend).

tercîât — (a.i. tercî'in c.) geri çevirmeler, döndürmeler.

tercîb — (a.i.c. tercîbât) 1. ululama. (bkz. ta'zîm). 2. yemişi çok olan bir ağacın altına destek koyma.

tercîh — (a.i. rüchân'dan. c. tercîhât) üstün tutma, daha çok beğenme.

tercîh-bilâ müreccâh — sebepsiz tercih, üstün tutma.

tercîh-i beyyinât — fık. mürâfaa olanların bir madde hakkında ikame edecekleri delillerden
birini, işitme hususunda diğerinden mukaddem görme.

tercî'-hâne — (a.f.b.i.) ed. tercî-i bend teşkîl eden bendlerden her biri.

tercîhât — (a.i. tercîh'in c.) tercihler, üstün tutmalar.

terciye — (a.i.) umma, ümitli olma.

ter-dâmen — (f.b.s.) "eteği yaş" namussuz, bulaşık.

ter-dâmenî — (f.b.i.) namussuzluk.

ter-dest — (f.b.s. ve i.c. ter-destân) eli işe yatkın; usta. (bkz: mâhir).

ter-destân — (f.b.s. ve i. terdest'in c.) eli işe yatkın olanlar; ustalar.

ter-destî — (f.b.i.) el yatkınlığı; ustalık. (bkz: mahâret).

terdîd — (a.i. redd'den. c. terdîdât) 1. reddetme, geri çevirme, geriletme. 2. geri atma, püskürtme. 3. tekrar tekrar çevirme. 4. ed. bir fikri iki ihtimalle anlatma; bir sözü, muhatabın

Tarihvemedeniyet.org

beklemediği bir surette bitirme, [meselâ "Erbâb-ı teşâür çoğalıp şâir azaldı" mısraını işiten bir kimse, daha birkaç şâir varmış zannına düştüğü halde "Yok öyle değil, şâirin ancak adı kaldı" mısraını duyunca beklemediği bir neticeyi almış olur].

terdîd cümlesi — gr. ikircil cümle, çatallı cümle.

terdîdât — (a.i. terdîd'in c.) terdîtler.

terdîf — (A.i. redfden. c. terdîfât) 1. arkası sıra yürütme, yürütülme, (bkz: ta'kib). 2. ed. ardı sarı söyleme. 3. terkiye alma.

terdîfât — (a.i. terdîf'in c.) terdîfler.

terdîfen — (A.zf.) arkasından yürüterek; katarak, (bkz: ilâveten).

terdiye — (a.i. ridâ'dan) örtü ile kapatma, örtme.

tere — (f.i.) tere.

tereccî — (A.i. recâ'dan) l . rica etme, yalvarma. 2. umma, ümîdetme.

tereccuh — (a.i.) bir tarafı tutma, taraflı olma.

tereddî — (a.i. redy ve redeyân'dan) soysuzlaşma, yozlaşma.

tereddiyât — (a.i. tereddî'nin c.) soysuzlaşmalar, yozlaşmalar.

tereddüd — (a.i. redd'den. c. tereddüdât) 1. bir yere gidip gelme. 2. kararsızlık, duraksama. 3. nöbetli hastalıkların tekrarlaması.

Bî-tereddüd, Bilâ-tereddüd — düşünmeksizin, hemen karar vererek.

tereddüdât — (a.i. tereddüd'ün c.) tereddütler.

teref — (a.i.) 1. yumuşaklık, (bkz: nuûmet) 2. iyi, güzel yemek. 3. ince, güzel şey, biblo.

tereffu' — (a.i. ref'den. c. tereffuât) yükselme, yukarı kalkma.

tereffuât — (a.i. tereffu'un c.) yükselmeler, yukarı kalkmalar.

tereffuk — (a.i. rıfk'dan) yumuşaklıkla muamele etme, tatlı dil, güler yüz gösterme.

terefffüh — (a.i. refâh'dan) refah bulma, geçimde bolluğa kavuşma.

terehhüb — (a.i.) rahip olma, râhipleşme.

terekât — (a.i. tereke'nin c.) terekeler, ölen kimsenin bıraktığı şeyler.

tereke — (a.i.c. terekât) ölen kimsenin bıraktığı şey. (bkz: metrûkât, muhallefât).

terekküb — (a.i. rükûb'dan. c. terekkübât) l. karışıp birleşme, meydana gelme [bir şey bir şeyle-]. 2. fels., kim. bileşim, fr. composition.

terekkübât — (a.i. terekküb'ün c.) terekküpler, karışıp birleşmeler, meydana gelmeler.

terekkün — (a.i. rükn'den) l. rükünleşme, erkândan olma. 2. ma'nen kuvvet bulma.

teremrüm — (a.i.) bir şey söyleyecek gibi davranmakla beraber söylemeyip kalma.

teren — (f.i.) nesteren denilen gül.

terencübîn — (a.i.) kudret helvası.

terennüh — (a.i.c. terennühât) sarhoşluk veya başka bir sebepten dolayı sallanarak, sendeleyerek yürüme.

terennühât — (a.i. terennüh'ün c.) sarhoş gibi sallanarak, sendeleyerek yürümeler.

terennüm — (A.i.c. terennümât) 1. yavaş ve güzel bir sesle şarkı söyleme. 2. şakıma, (bkz: teganni).

terennümât — (a.i. terennüm'ün c.) terennümler; şakımalar.

terennüm-sâz — (a.f.b.s.) terennüm eden, şarkı söyleyen. (bkz. müteganni).

terennüm-sâzî (a.f.b.i.) terennüm edicilik, şarkı söyleyicilik.
terennüm-senc (a.f.b.s.). (bkz. terennüm-sâz).
terennüm-sencî (a.f.h.i.) (bkz. terennüm-sâzî).
teressüb (o.i. rüsûb'dan. c. teressübât) tortulanma; dibe çökme; durulma.
teressübât (a.i. teressüb'ün c.) tortulanmalar; dibe çökmeler; durulmalar.
teressübât-ı hevâiyye meteor, yağış.
teressül (a.i. resel'den) 1. yavaş yavaş, dikkatle görme. 2. harflerin mahreçlerine ve kısaltılıp uzatılmalarına riâyet etme.
teressüm (a.i. resm'den. c. teressümât) resimleşme, resim gibi şekillenme.
teressümât (a.i. teressüm'ün c.) resimleşmeler, resim gibi şekillenmeler.
tereşşuh (a.i. reşh'den. c. tereşşuhât) 1. sızma, sızıntı yapma, terleme. 2. coğr. sızım, sızıntı.
tereşşuhât (a.i. tereşşuh'un c.) 1. sızmalar, sızıntı yapmalar, terlemeler. 2. kulaktan gelme haberler.
tereşşüf (a.i.) suyu emme.
terettüb (a.i. rütûb'dan) 1. sıralanma, sırasında olma, sırası gelme. 2. ait olma, îcâbetme, gerekme. 3. düşme [bir iş birinin üzerine-].
terettüm (a.i.) unutmamak için parmağa iplik bağlama.
terevvu' (a.i.) korkma.
terevvuh (a.i.) bir şeyden koku alma.
terezzün (a.i.) vakar gösterme.
terfend, terfende (F.s.) turfanda.
terfi' (a.i. ref'den) 1. yükseltme, yükseltilme, yukarı kaldırma, kaldırılma. 2. rütbe verme, rütbe alma. 3. öğrencinin sınıf geçmesi.
terfîan (a.zf.) terfi ederek, rütbe alarak, rütbesi yükseltilerek.
terfîât (a.i. terfî'in c.) 1. yükseltmeler, yükseltilmeler, yukan kaldırmalar. 2. rütbe vermeler, rütbe almalar.
terfîd (a.i.). (bkz ; ta'zîm, tekrîm).
terfie (a.i.) dirlik düzenlik temennisinde bulunma.
terfîh (a.i.) refah verme, bollukta yaşatma, rahat yaşamasını sağlama.
terfik (a.i. refik'den) arkadaş etme, birinin yanına katma, katılma.
terfîkan (a.zf.) birinin yanına katarak, katılarak.
terfîl (a.i. refl'den) 1. ululama, (bkz: ta'zîm). 2. uzatma. 3. ed. Arap aruzunda mütefâilün vezninin "n" sini "elif" yapıp sonuna bir "ten" katarak "mütefâilâtün" yapma.
tergib (a.i. rağbet'den. c. tergibât) arzu ettirme, istek verme, isteklendirme.
tergibât (a.i. tergib'in c.) isteklendirmeler, istek vermeler.
tergim (a.i. ragm'dan) yere sürtme, sürtülme, (bkz: irgam).
tergim-i enf (burnunu yere sürtme) meç. kibrini, gururunu kırma.
ter-hâne (f.i.) tarhana, (bkz: terhîne).
terhîb (a.i.c. terhîbât) birine "merhaba" deme, hal ve hatır sorma.
terhîb (a.i. rehb'den. c. terhîbât) çok korkutma, korkutulma.
terhîbât (a.i. terhîb'in c.) hal ve hatır sormalar.
terhîbât (a.i. terhîb'in c.) çok korkutmalar, korkutulmalar.
terhîbât-ı şedîde şiddetli korkutmalar.

terhîben	(a.zf.) korkutarak, korkutmak suretiyle.
terhîbî, terhîbiyye	(a.s.) çok korkmaya ait, çok korkma ile ilgili, çok korkutucu.
Mücâzât-ı terhîbiyye	[öldürme, kürek cezası, sürgün, me'murluktan çıkarılma veya me'mur olmama, medenî haklardan uzaklaştırılma gibi] ağır cezalar.
terhîl	(A.i.) bir yerden bir yere göç ettirme, nakletme.
terhîm	(a.i. rahm, rahum ve rahâmet'den) bir ismi kısaltma, fr. abreviation Zeynelâbidîn'den "Zeynel" yapmak gibi.
terhîm	(a.i. rahmet, merhamet, ruhm ve ruhum'dan. c. terhîmât) "Allah rahmet eylesin!" cümlesini söyleme.
terhîmât	(a.i. terhîm'in c.) rahmetle yâdetmeler, "Allah rahmet eylesin!" demeler.
terhîn	(a.i. rehn'den) rehin olarak verme; emânet bırakma.
terhîne	(f.i.) tarhana, (bkz: ter-hâne).
terhîs	(a.i. ruhsat'dan. c. terhîsât) l. ruhsat verme, izin verme. 2. askerlik görevini bitirenleri koyuverme.
terhîsât	(a.i. terhîs'in c.) terhisler.
terhûn	(f.i.) bot. mürekkebe (bileşikgiller) fasilesinden ekşi usâreli bir nebat (bitki).
ter'îb	(a.i.) çok korkutma, (bkz: tahvîf, terhîb).
te'rîk	(a.i.) gece uykusuz bırakma, bırakılma.
terîke	(a.i.) 1. kalık, evlenme çağı geçmiş, evde kalmış kız. 2. itfaiye askerlerinin başlarına giydikleri tas.
terike	(a.i.c. terikât). [aslı "terike" olmakla beraber "tereke" şekli kullanılır olmuştur], (bkz: tereke).
terînân	(f.i.). (bkz. terniyân, teryân).
ter'îş	(a.i. ra'şe'den) titretme, titretilme.
terît	(f.i.) tirit, et suyuna ekmek doğrayarak yapılan bir yemek. [Arapça "serîd" den bozma].
terk	(a.i.) 1. bırakma, bırakılma, koyuverme, salıverme; vazgeçme, vazgeçilme. 2. boşama, (bkz: tatlîk). 3. ihmâl.
terk-i âlem, terk-i cihân	dünyâyı, cihanı terk etme, ölme.
terk-i diyâr	memleketi terketme, gurbete çıkma.
terk-i dünyâ	dünyâdan vaz geçip bir köşeye çekilme.
terk-i edeb	hürmetsizlik, saygısızlık.
terk-i hayât	1) ölüm. (bkz: vefât); 2) ölme.
terk-i mevki	yerini bırakma.
terk-i vazîfe	vazifesini, görevini terk etme, bırakma.
terk ü terk	nesi var nesi yok, her şeyini terkedip Allah'a yönelme.
terkend, terkende	(f.i.) yalan; hîle, dolap, (bkz: hud'a, kizb, dürûg).
terkeş	(f.i.) sadak, ok kuburu, ok çantası, ok mahfazası, ["tîrkeş" in hafifletilmişi].
terkî'	(a.i. rık'a'dan) yamama, yamanma, yama vurma, yama vurulma.
terkib	(a.i. rükûb'dan. c. terkîbât) 1. birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme. 2. (c. terâkîb) birkaç şeyden meydana getirilmiş şey. 3. gr. birleştirme, fr. composition. 4. takım. 5. kim. sentez.
terkîb-i atfî	gr. bağlaç grupu.

terkîb-i bend — ed. kafiyeleri başka başka birkaç kısımdan meydana gelen ve her parçanın sonunda ayrı kafiyeli bir beyti bulunan bir nazım şekli, (bkz: tercî-i bend).

terkîb-i intikal — müz. peşrev ve saz semaîsinde haneye veya mülâzimeye götüren mükerrer saz parçası. Ya mülâzime ile bağlı olduğu haneye rapteder veya mülâzimenin sonu ile yeni haneyi bağlar; ikisi de bulunabilir veya ikisi de olmayabilir. Terkîb-i intikal, umumiyetle her hanede aynı olmakla beraber, bu ayniyet, mülâzimedeki gibi mutlak olmayıp, bir iki notada -hazırlayıcı mâhiyette- tadîlât yapılabilir. Terkîb-i intikal, bir kaç notadan ve çok kısa bir nağmecikten ibarettir.

terkîb-i isnadî — gr. bildirme cümlesi.

terkîb-i izâfî — gr. izafet terkibi (isim tamlaması), [muzaf ve muzâfunileyhten meydana gelen bir terkip "odanın tavanı" gibi].

terkîb-i kelâm — gr. sözdizimi.

terkîb-i kimyevî — kim. kimyasal birleşim.

terkîb-i sabâ — müz. Kırşehirli Yusuf'un edvarında (XV. yy.) 44. terkip olarak tanımlanan makam.

terkîb-i sakîm — gr. kurala uymayan tamlama.

terkîb-i tavsifi — gr. sıfat terkibi (sıfat tamlaması), [bir sıfat ve bir isimden meydana gelen terkip "beyaz kitap" gibi].

terkib-hâne — (a.f.b.i.) ed. terkîb-i bend teşkil eden bendlerden her biri.

terkîbî — (a.s.) 1. terkibe ait, terkip ile ilgili. 2. fels. birleşimsel, f r. synthetique.

terkik — (A.i. rikkat'den) 1. inceltme; ince döğme. 2. yumuşatma. 3. nazikâne anlatma.

terkîk — (a.i.) zayıflatma; dili veya ibareyi kusurlu, bozuk kullanma.

terkim — (a.i. rakm'dan) 1. rakam atma, atılma. 2. yarma. 3. yazma, (bkz: tahrîr).

Ta'dâd ve terkîm — sayma ve yazma.

terkîn — (a.i.) l. boyama, yazma. 2. yazılı bir şeyi bozma, çizme, silme.

terkin-i kayd — kaydını silme.

terkîn — (A.i.) belli bir yerde ve saatte buluşma sözleşmesi, (bkz. mîkat).

terkis — (A.i. raks'dan) raksettirme, oynatma, oynatılma, (bkz: tel'îb).

terkiş — (a.i.c. terkişât) ed. kelimeyi süsleme, güzelleştirme.

terkişât — (a.i. terkiş'in c.) ed. kelimeleri süslemeler, güzelleştirmeler.

terkîz — (a.i. rekz'den) dikme, (bkz: rekz).

terkova — (A.i.) anat. köprücük kemiği, fr. clavicule.

termîd — (a.i. remâd'dan) l. yakma, kül hâline getirme. 2. nebatî maddeleri ayırmak için uzvî bir cismi yakma.

termîm — (a.i. remm'den. c. termîmât) 1. tamir etme, onarma. 2. hek. iyi etme [kırık kemiği-].

termîmât — (a.i. termîm'in c.) 1. tamir etmeler, onarmalar. 2. hek. iyi etmeler [kınk kemikleri-].

ter-mizâc — (f.a.b.s.) alıngan, pek çabuk alınan, buluttan nem kapan.

terniyân — (f.i.) ince çit veya sazdan örme sepet, (bkz: terînân, teryân).

ter-pûş — (t.f.b.i.) püsküllü, fese benzer bir çeşit başlık.

terrâs — (a.s.) kalkancı, kalkan kullanan.

ters (f.i.) korku, (bkz: bîm, havf, hirâs).
tersâ (F.i.c. tersâyân) Hıristiyan, (bkz: îsevî, Nasrânî).
tersâ-beçe (f.b.i.c. tersâ-beçegân) 1. Hıristiyan çocuğu. 2. tas. mürşid-i kâmil.
tersâ-beçegân (f.b.i. tersâ-beçe'nin c.) Hıristiyan çocukları.
tersân (f.s.) korkan, korkak, (bkz: hâif).
tersân tersân (f.zf.) korka korka, korkarak.
tersâyân (f.i. tersâ'nın c.) Hıristiyanlar.
ters-engîz (f.b.s.) korku veren, korkutan.
tersî' (A.i.c. tersîât) 1. mücevherler kakarak süsleme; oymacılık, fr. marqueterie. 2. ed. iki fıkranın kelimelerini vezin ve kafiyece denk getirme "Münhasırdır sözlerim evsâfına / Muntazırdır gözlerim eltâfına." gibi.
tersîb (a.i. rüsûb'dan. c. tersîbât) tortuyu dibine çöktürme, tortusunu durultma.
tersîbât (a.i. tersîb'in c.) tortuyu dibine çöktürmeler, tortusunu durultmalar.
tersîl (a.i. resl'den). (bkz. tertîl), gerek yazı, gerekse konuşma dilinde ağırbaşlı bir üslup kullanma.
tersîm (a.i. resm'den. c. tersîmât) resmetme, resmedilme, resmini yapma, yapılma, resmini çizme, çizme.
tersîm-i harîta haritasını çizme.
tersîm-bi-z-ziyâ', tersîm-bi-ş-şems fotoğraf.
tersîmât (a.i. tersîm'in c.) resmetmeler, resmedilmeler, resmini yapmalar, çizmeler.
tersîmî (a.s.) çizmekle, resmini yapmakla ilgili, fels. çizgeli, fr. graphique.
ters-nâk (f.b.s.) korkan, korkak, (bkz: hâif).
terşîf (a.i. reşf'den) yudum yudum içme, yudumlama.
terşîh (a.i. reşh'den. c. terşîhât) 1. süzme, sızdırma, (bkz: irtişâh). 2. besleyip terbiye etme. 3. ed. sözü özlü söyleme san'atı.
terşîş (a.i. reşş'den) serpme, saçma.
tertîb (a.i. rütûb'dan. c. tertibat) 1. dizme, sıralama, hazırlama, düzene koyma. 2. [matbaa işlerinde] dizgi. 3. sıra, dizi, düzen. 4. reçete. 5. top. geo. bir düzlem üzerinde birbirine dik olarak tasavvur edilen kemiyyât-ı vaz'iyye (koordine eksenleri, absis-ordine) mihverlerinden ufuk hattına paralel olana aynı düzlem üzerindeki bir noktadan indirilmiş dikmenin uzunluğu, [topografyada bu sistem 90 derece farklı olduğundan geometrinin tertibi topografyanın faslası olur. (top. da, geom.nin aksine x. yerine y., y. yerine x. ekseni alınır)] fr. ordine.
tertîb-i sehvî yanlış dizgi [matbaacılıkta]. 6. ed. fikrin ve ifâdenin sıralanması, hâdiselerin oluş tarzına göre anlatılması.
tertîbât (a.i. tertîb'in c.) 1. düzen, düzenleme. 2. karşılayıcı hazırlıklar.
tertîbiyye (a.i.) harf dizme ücreti [matbaacılıkta-].
tertîb-kerde (a. f.b.s.) tertîbedilmiş, düzenlenmiş.
tertîb-sâz (a.f.b.s.) tertîbeden, düzenleyen.
tertîb-sâzî (a. f. b. i.) tertîbedicilik, düzenleyicilik.
tertîl (A.i.) yoluyla, usulüyle okuma. (bkz: tersîl).

tertîl-i Furkan-ı azîm-üş-şân Kur'ân-ı kerîm'i usûlüne, kaidesine göre okuma.

ter ü tâze (f.b.s.) pek lâtif, pek körpe.

tervend (F.i.) turfanda meyve.

tervîc (a.i. revac'dan. c. tervîcât) 1. kıymet ve itibârını artırma. 2. geçirme, (bkz: infâz). 3. tutma, destekleme [bir fikri-].

tervîc-i elfâz ed. kullanılmayan bir kelimenin yeniden öne sürülmesi veya yeni bir kavrama karşılık olarak ortaya atılan bir kelimenin kullanılması.

tervîcât (a.i. tervîc'in c.) 1. değer ve itibârını artırmalar. 2. geçirmeler. 3. tutmalar, desteklemeler [düşünceleri-].

tervîh (a.i.c. tervîhât) 1. râyiha, koku verme, verilme, kokusunu artırma. 2. rahat-landırma, rahatlandırılma.

Yevm-i tervîh Zilhiccenin sekizinci günü olup arefeden bir gün evveldir. O gün hacılar Mînâ'ya giderler. 3. muz. eskiden çalınan sazlardan biri. [Meragalı Abdülkadir'in oğlu Abdülaziz tarafından îcâdedilmiş olan bu saz, birbiri arkasına konmuş iki kanundan müteşekkil idi].

Tervîh-ül-ervâh (ruhları rahatlandırma) Ahmedî'nin tıbba dâir mesnevî şeklinde yazılmış bir eseri.

tervîha (a.i.c. terâvîh) teravih namazının her dört rek'atı.

tervîhât (a.i. tervîh'in c.) 1. koku vermeler, verilmeler, kokusunu artırmalar. 2. rahatlandırmalar, rahatlandırılmalar.

tervik ("ki" uzun okunur, a.i.) süzme, durultma, saflaştırma.

terviye (a.i. reyy, riyy ve rivâ'dan) 1. iyiden iyiye, derin derin düşünme. 2. suya kandırma.

Yevm-i terviye,Yevm-üt-terviye Zilhicce'nin sekizinci günü, arefeden evvelki gün. [hacıların o gün suyu olmayan "Mînâ"ya gittikleri gün olup, gitmezden önce nefisleriyle binek hayvanlarım suya kandırdıkları veya Hz. ibrahim'in kesilme rü'yâsını o gece görüp, gündüz gereği gibi derin derin düşündükleri için bu ad verilmiştir].

teryân (f.i.). (bkz. terînân, terniyân).

ter-zebân (f.b.s.) "yaş dilli" 1. hazırcevap. 2. kalem.

ter-zebânî (f.b.i.) hazırcevaplık.

terzîk (a.i. rızk'dan) besleme, rızık verme.

terzîl (o.i. rezâlet'den. c. terzîlât) rezîl etme, edilme.

terzîliyyât (a.i. terzîl'in c.) rezîl etmek için söylenilen sözler.

tesâbî (a.i.) aşkını meydana vurma.

tesâbuk (a.i. sebk'den) yarış etme. (bkz: müsâbaka).

tesâbür (a.i.) bir şeyi devamlı olarak yapma, bir şeye devam üzere çalışma.

tesâdüf (a.i. sadef'den. c. tesâdüfât). rastgelme, aramadan bulma, rastlantı.

Ale-t-tesâdüf rastlama üzerine.

Bi-t-tesâdüf rastlayarak, aramadan.

tesâdüfât (a.i. tesâdüf'ün c.) rastlamalar, rastlantılar, rastgelmeler, aramadan bulmalar.

tesâdüfen (a.zf.) rastgele. (bkz: tesâdüfî).

tesâdüfî (a.s.) rastgele olan. (bkz: tesâdüfen).

tesâdüfiyye (a.s.) ["tesâdüfi" nin müen.]. (bkz: tesâdüfî).

tesâdüm (a.i. sadm'dan) çarpışma, tokuşma, (bkz: müsâdeme).
tesâfuh (a.i.) elele tutuşma, (bkz: musâfaha)
tesâgur (a.i. sıgar'dan) küçük görünme, küçülme.
tesahhun (a.i. suhûnet'den. c. tesahhunât) ısınma, kızma.
tesahhunât (a.i. tesahhun'un c.) ısınmalar, kızmalar.
tesahhur (a.i. mashara'dan) 1. maskaralanma. 2. zevklenip alay etme. 3. âleme gülünç olma.
tesâhub (a.i. sâhib'den. c. tesâhubât) 1. arkadaşlık etme. 2. sâhib çıkma, koruma.
tesâhubât (a.i. tesâhub'un c.) 1. arkadaşlıklar. 2. sâhib olmalar, korumalar.
tesâhül (a.i. sehl'den. c. tesâhülât) 1. yumuşak muamele etme. 2. kolay görerek ihmâl etme.
tesâhülât (a.i. tesâhül'ün c.) yumuşak muameleler; kolay görüp ihmâl etmeler.
tesakkub (a.i. sakb'dan. c. tesakkubât) delinme; deliklenme.
tesakkub-ı lü'lü' incinin delinmesi.
tesakkubât (a.i.) hek. organizmada bulunan tabîî ve arızî delikler.
tesakkuf (a.i.) 1. bir Hıristiyanın -tahsilini tamamlayarak- papaz olması. 2. binanın tavanlanması.
tesâkul (a.i.) 1. üşenip ağırlaşma, tenbellik etme. 2. savaşa girmeye niyet etmişken oyalanıp geri kalma.
tesâkut (a.i.) birbiri ardına düşme, düşüşme.
tesâluh (a.i.). (bkz. musâlaha).
tesâluh (a.i.) sağır gibi görünme.
tesâlüb (a.i salîb'den) 1. iki şeyin -haç gibi- birbiri üzerine binmesi. 2. hek. sinir ve damarların birbirinin üzerinden çaprazvâri geçmesi.
tesâlüb-i ırkî zool. bir cinsin türlü nesillerini birleştirerek, hayvan yetiştiricilikte o cinsin ıslahına hizmet etme.
tesâlüf (a.i. self'den) iki erkek birbiriyle bacanak veya iki kadın birbiriyle elti olma.
tesâmu' (a.i. sem'den) işitme; kulaktan duyma.
tesâmuh (a.i. semâhat'den. c. tesâmuhât) 1. müsamaha etme, hoş görme, hoşgörü. 2. dikkatsiz, kayıtsız davranma.
tesâmuhât (a.i. tesâmuh'un c.) 1. müsamahalar, hoş görmeler. 2. dikkatsizlikler, kayıtsızlıklar.
tesâmum (a.i. sum'dan) sağırlaşma; sağır görünme.
tesânîf (a.i. tasnif'in c.) kitaplar, eserler, (bkz: tasnîfât).
tesânüd (a.i. sened'den) sosy. dayanışma, fr. solidarite.
tesânüdiyye (a.i.) fels. dayanışçılık, fr. solidarisme.
tesârîf (a.i. tasrîf'in c.) 1. Allah'ın istediği gibi hüküm ve irâdesi.
tesârîf-i dehr dünyâ halleri. 2. gr. tasrifler, çekimler.
tesâru' (a.i.) güreşme, (bkz: musâraa).
tesâruf (a.i.) emir ve hükmetme.
tesâub (a.i.) inat etme; dikbaşlılık etme.
tesâud (a.i. suûd'dan. c. tesâudât) 1. yukarı çıkma, ağma. 2. fiz., kim. süblimleşme, buhar hâline getirilme, fr. sublimation.
tesâudât (a.i. tesâud'un c.) 1. yukarı çıkmalar. 2. fiz., kim. süblimleşmeler, fr. sublimations.
tesâub (a.i.) 1. esneme. 2. gaflette bulunma.
tesâül (a.i. suâl'den) birbirine sorma, soruşturma.

tesâvî (a.i. sevî'den) 1. bir ve müsâvî' (*eşit) olma, beraber ve bir derecede bulunma. 2. sosy. eşitlik.

tesâvî-i kuvâ iki kuvvetin bir raddede bulunuşu, kuvvetlerin müsâvîliği, eşitliği.

tesâvî-i leyl ü nehâr astr. 21 Mart ve 23 Eylülde gece ile gündüzün birbirine eşit olması, gün-tün eşitliği, fr. equinoxe.

tesâvî-i nâkizeyn mant. çatışkı, fr. antinomie.

tesâvî-i şekl kim. eşbiçimlik, fr. isomorphie.

tesâvî-i terkîb kim. izomeri, f r. isomerie.

tesâvîr (a.i. tasvîr'in c.) resimler, tasvirler, (bkz: tasavîr).

tesâyüf (a.i. seyfden) kılıçla vuruşma. (bkz: müsâyefe).

tesbî' (a.i. seb'den) 1. yedileme, yediye çıkarma. 2. ed. evvelden söylenmiş bir manzumenin her beytinin -matla'da her iki mısraı ile aynı kafiyede olmak üzere- beş mısra ilâve edilerek yedi mısrâa çıkarılması.

tesbîan (a.zf) yediye ayırarak, yediye ayırmak suretiyle.

tesbîh (a.i. sebh'den) 1. (c. tesbîhât) "sübhânallah" kelimesini söyleyerek Allah'a ta'zîm etme. 2. tespih, (bkz: sübha).

tesbîhât (a.i. tesbîh'in c.) "sübhânallah" diyerek Allah'ı kutsallaştırmalar.

tesbîhiyye (a.i.) bot. tespihağacıgiller, fr. meliacees, lât. meliaceae.

tesbîk (a.i. sebk'den. c. tesbîkât) eritip kalıba dökme, eritilip kalıba dökülme.

tesbîkât (a.i. tesbîk'in c.) eritip kalıba dökmeler, eritilip kalıba dökülmeler.

tesbîl (a.i. sebîl'den) 1. Allah yoluna bağlama. 2. yola çıkarma, yolcu etme. [asıl mânâsı "bir şeyi Allah için vakfetme ve mubah kılma" dır].

tesbît (a.i. sübût'dan) 1. sağlamca yerleştirme, yerinde oynamaz hâle sokma. 2. bir hâli şüpheye yer bırakmayacak şekilde görüp gösterme.

tesbît-i hâtırât psik. angıların saptanması, fr. fixation des souvenirs.

tescî' (a.i. sec'den. c. tescîât) ed. nesirde kafiye kullanma, cümleleri kafiyelendirme.

tescîât (a.i. tescî'in c.) tesci'ler, nesirde kafiye kullanmalar, cümleleri kafıyelendirmeler.

tescîf (a.i.) bir şeyi örtme.

tescîl (a.i. sicill'den. c. tescîlât) sicile geçirme, kütüğe geçirme.

tescîlât (a.i. tescîl'in c.) sicile geçirmeler, kütüğe geçirmeler.

tescîn (a.i. sicn'den) zindana koyma, hapsetme.

tescîr (a.i.). (bkz. tefcîr).

tesciye (a.i. seciyye'den) seciyye (üstün ahlâk) kazandırma.

tesdîd (a.i. sedd'den) 1. uzunluğuna doğrultma, doğrultulma. 2. hayırlı işe doğru yöneltme.

tesdîs (a.i. süds'den. c. tesdîsât) 1. altı köşe yapma [bir şekli], altıya çıkarma, altılama. 2. ed. bir şiirin beyitlerine aynı vezin ve kafiyede dörder mısra katılarak her beytin altı mısrâa çıkarılması.

tesdîsât (a.i. tesdîs'in c.) tesdîsler, altıya çıkarmalar, altılamalar.

tesebbüb (a.i. sebeb'den) sebebolma.

tesebbüben (a.zf.) sebebolmak suretiyle, sebeb olarak.

tesebbüben cerh	huk. bir kimsenin, alelade yaralanmasına sebebolan işi ortaya koyması, [meselâ izinsiz kazılan kuyuya birinin düşmesi... gibi].
tesebbüben katl	huk. bir insanın ölmesine sebebiyet verme, yânî hâdiselerin tabiî cereyanlarına göre bir adamın ölümünü intâc edecek bir fiili ihdas etme.
tesebbüben sirkat	huk. birkaç şahsın birden mahfuz yere gizlice girip aldıkları mallan içlerinden birine yükleterek hârice çıkarmaları ki, şeraiti mevcut olunca cümlesi hakkında had icra edilir.
tesebbüt	(a.i. sebât'dan) sebat gösterme, sabretme, dayanma.
teseccüd	(a.i. secde'den. c. teseccüdât) secde etme, secdeye kapanıp Allah'ı takdîs etme.
teseddüd	(a.i. sedd'den) hek. vücutta bulunan mayi veya kimyevî cisimlerin katı-laşarak tabîî mecralarından birini kapaması.
teseffüh	(A.i. sefîh'den) sefîhleşme.
teseffül	(a.i. sefîl'den) sefilleşme, bayağılaşma, aşağılaşma.
tesehhur	(a.i. mashara'dan) maskaraya alma, alay etme.
tesehhur-kâr	(a i.) maskara, (bkz: suhra).
tesehhur-kârâne	(a.f.zf.) maskaraya yakışacak surette.
tesehhüb	(a.i.) bulutlanma, (bkz: tegayyüm).
tesehhur	(a.i. sehr'den) gece uyuyamama, uyanık kalma.
tesekkün	(a.i. sükûn'dan) sükûn bulma, yatışma.
tesekkün-i deryâ	denizin sakinleşmesi.
tesekkün-i nizâ'	kavganın yatışması.
tesekkür	(a.i. sekr'den) 1. sarhoş olma. 2. (sükker'den) hek. şeker hastalığına tutulma. 3. şeker hastalığı.
tesellâ	(a.i.). (bkz. tesellî).
tesellî	(a.i. selâ veya sülv'den. c. teselliyyât) avutma, avundurma.
tesellî-âmîz	(a.f.b.s.) tesellî edici, avutucu, (bkz: tesellî-bahş).
tesellî-bahş	(a.f.b.s.) tesellî verici, avutucu, (bkz: teselli-âmîz, tesliyet-bahş).
tesellî-nâ-pezîr	(a.f.b.s.) avutulamaz.
tesellî-pezîr	(a.f.b.s.) tesellî kabul edici, avutulabilir.
tesellî-yâb	(a.f.b.s.) tesellî bulucu, bulan, avunan.
teselliyyât	(a.i. tesellî'nin c.) avutmalar, avundurmalar.
teselluh	(a.i. silâh'dan) silâhlanma, silâh kuşanma.
tesellüb	(a.i.) 1. soyunma. 2. kocası ölen kadının matem elbisesi giymesi.
tesellüc	(a.i. selc'den) fiz. su buharının kar hâline gelmesi.
tesellül	(a.i. sell'den) 1. içinden sıyrılıp çıkma. 2. verem olma.
tesellüm	(a.i. sül. seleme) 1. teslîm edilen, verilen bir şeyi alma. 2. islâm dînini kabul etme, Müslüman olma.
Teslîm ve tesellüm	bir şeyi teslim etme ve o şey teslim alınma. 3. müz. fasıl müziğinde peşrevin ve saz semaîsinin her hanesi sonunda tekrarlanacak parça.
tesellüm	(a.i. selm'den) diş diş, çentik çentik olma.
teselsül	(a.i. silsile'den. c. teselsülât) 1. zincirleme, zincirleme gitme.
Kaide-i teselsül	me'murların sıra ile ilerileyebilmesi. 2. huk. birden çok kimsenin bir borçtan dolayı sorumlu olması.
teselsülât	(a.i. teselsül'ün c.) zincirlemeler, zincirleme gitmeler.

tesemmî	(a.i. ism'den) adlanma, isimlenme.
tesemmüm	(o.i. semm'den. c. tesemmümât) zehirlenme.
tesemmümât	(a.i. tesemmüm'ün c.) zehirlenmeler.
tesemmün	(a.i. semen'den) semirme, şişmanlama.
tesemmür	(a.i.) hek. bir uzvun aynı cinsten başka bir uzvun içerisine bir miktar girmesi ve cenîn (ana rahmindeki çocuk) in havsala boşluklarından birinin derinliği içine girmesi.
tesennî	(a.i.) eğilip bükülme, iki kat olma.
tesennüh	(a.i.) küflenme.
tesennün	(a.i. sinn'den) diş çıkarma.
Devr-i tesennün	çocukların ve hayvanların diş çıkardıkları mevsim.
teserrî	(a.i. sery'den) fık. Odalık edinme, câriye alma.
teserru'	(a.i. sür'at'den) koşma, çabuk davranma.
tesettür	(a.i. setr'den) örtünme, gizlenme, saklanma, kapanma [kadınlar hak.].
tesettür-i nisvân	kadınların -erkeklerden-örtünmesi.
tese'ül	(a.i. suâl'den) dilenme, dilencilik etme.
tesevvî	(a.i. sevy'den) tesviye etme, düzeltme, düzleme, düzlenme.
tesevvî-i arâzî	toprağı düzleme.
tesevvüb	(a.i. sevâb'dan) 1. sevaplarıma, sevap kazanma. 2. farz olan namazdan sonra nafile namaz kılıp sevap kazanma.
teseyyüb	(a.i. seyyib'den) dul kalma [kadın-]. "
teseyyüb	(a.i.c. teseyyübât) kayıtsızlık, ihmalcilik, üşenme, tenbelik. (bkz: kes-lân, tekâsül).
teseyyübât	(a.i. teseyyüb'ün c.) kayıtsızlıklar, ihmalcilikler, üşenmeler, tenbellikler.
tesfîd	(a.i.) eti kebâbetmek için şişe dizme.
tesfîf	(a.i.) dövüp toz hâline getirme, getirilme.
tesfîh	(a.i. sefâhat'den) sefih görme, sefih sayma.
tesfîl	(a.i. süfl'den. c. tesfîlât) sefilleştirme, bayağılaştırma, bayağılaştırılma, aşağılaştırma.
tesfîr	(a.i. sefer'den) sefere gönderme, gönderilme.
teshîk	(a.i.) ezme, dövme, dövüp ezme.
teshîl	(a.i.) öksürtme.
teshîl	(a.i.sehl'den. c. teshîlât) 1. kolaylaştırma. 2. Müntehab-üş-şifâ sahibi Hacı Paşa'nın hekimliğe dâir olan bir eseri.
teshîlât	(o.i. teshîl'in c.) kolaylıklar.
teshîlen	(a.zf.) kolaylık olmak üzere, kolaylaştırarak.
teshîn	(a.i. sahn'den. c. teshînât) ısıtma, ısıtılma, kızma, kızdırılma.
teshînât	(a.i. teshîn'in c.) ısıtmalar, kızdırmalar.
teshîr	(a.i. sihriyy'den) zapt ve istîlâ etme, ele geçirme, elde etme.
teshîr	(a.i. sihr ve sehhar'dan. c. teshîrât) büyü yapma, büyüleme, aldatma, aldatılma, kendini bağlama.
teshirât	(a.i. teshîr'in c.) zapt ve istîlâ etmeler, ele geçirmeler, elde etmeler.
teshîrât	(a.i. teshîr'in c.) büyü yapmalar, büyülemeler, aldatmalar, aldatılmalar.
tes'îd	(o.i. sa'd'den) tebrik etme, kutlama, (bkz: is'âd).
te'sîm	(a.i. ism'den) günahkâr sayma, birine "günahkâr oldun!" deme.

tes'îr	(a.i. sa'r'den) 1. narh koyma, kıymet, değer koyma. 2. ateşi yakıp alevlendirme.
te'sîr	(A.i. isr'den. c. te'sîrât) 1. alâmet, nişan bırakma. 2. işleme, dokunma; içe işleme.
Serî-üt-te'sîr	çabuk te'sîr eden.
te'sîr-i hevâ	fiz. hava devinimi.
te'sîr-i kimyevî	kim. kimyasal etkinlik.
te'sîr-i ziyâ	kim. optik aktiflik. 3. kederlendirme.
te'sîrât	(a.i te'sîr'in c.) te'sirler, etkiler.
te'sîrât-ı dâhiliyye	coğr. içetmenler, içetkiler.
te'sîrât-ı hasene	iyi te'sirler, iyi etkiler.
tesirre	(a.i.). (bkz. tesrîr).
te'sîs	(a.i. üss'den. c. te'sîsât) esas koma, temel atma, kurma; kuruluş, kurum.
te'sîs-i ilâhî	Allah'a ait yapı.
te'sîsât	(a.i. te'sîs'in c.) 1. kurmalar, kuruluşlar. 2. cemiyetler (kurumlar). 3. döşem, fr. installation.[elektrik te'sîsâtı, su te'sîsâtı.. gibi].
te'sîsen	(a.zf.) te'sis ederek, kurarak.
te'siye	(a.i.) teselli verme, avutma.
teskıye	(a.i. saky'den) 1. su içirme, su verme. 2. sulama, sulanılma, (bkz: irvâ, iska).
teskib	(a.i. sakb'dan) delme, delik açma.
teskif	(a.i. sakfdan) 1. birini Hıristiyanı papaz yapma. 2. binaya tavan yapma, binaya tavan yapılma.
teskil	(a.i. sakl'den) ağırlaştırma, ağırlaştırılma; ağırlığını artırma; ağırlığı artırılma.
teskim	(a.i. sakm'dan) 1. hasta etme. 2. sakîm, bozuk, yanlış, eksik sayma.
teskîn	(a.i. sükûn'dan) 1. sakin kılma, kılınma, yatıştırma, yatıştırılma. 2. a. gr. bir harfi sakin okuma emr, farz, gibi.
teskîr	(a.i. sekr'den) sarhoş etme.
teskît	(a.i. sükût'dan) susturma, (bkz: iskât).
teslîf	(a.i.) kahvaltı etme.
teslîh	(a.i. silâh'dan. c. teslîhât) silâhlandırma, silâhlandırılma.
teslîh	(a.i. selh'den) derisini yüzüp çıkarma, derisi yüzülme.
teslîhât	(a.i. teslîh'in c.) silâhlandırmalar, silâhlandırılmalar.
Adem-i teslîhât	silâhsızlandırma.
teslîhât-ı askeriyye	askerin silahlandırılması.
teslîl	(a.i. sell'den) 1. sıyırıp çekme, sıyrılıp çekilme. 2. verem etme.
teslîm	(a.i.) çentme, diş diş etme.
teslîm	(a.i. sül. seleme, c. teslîmât) 1. bir emâneti yerine verme. 2. bir şeyi yeni sahibine verme. 3. hakikat olduğunu söyleme. 4. (bkz: i'tirâf). 5. dayanamayıp pes deme. 6. tas. kendini Allah'ın kaderine bırakma. 7. müz. bir saz eserinde, asıl hâne ile mülâzimeyi bağlayan nağmeler olup bu nağmeler her hanede tekrar edilmekle beraber mülâzimeye dâhil edilmez. Eskiden buna "terkib-i intikal" de denilirdi. Fakat terkib-i intikal'in yalnız haneleri bağlayan ve az çok tadîlât ile tekrar edilen nağmeciklere verilen bir ad olup mülâzime ile hâne

arasındaki nağmeye tevsî edilmemiş olmak ihtimâli de vardır. 8. selâm verme; selâmetle dua etme. 9. âfetten masun kılma.

teslîm-i cân, -ı rûh — ölme.

teslîm ve tesellüm — verme ve alma.

teslîmât — (a.i. teslîm'in c.) teslîm edilen eşya veya yatırılan para.

teslîm-kerde — (a.f.b.s.) teslim edilmiş olan.

teslîmiyyet — (a.i.) teslîm olma, boyun eğme.

teslîs — (a.i. süls'den) 1. üçleme, üçe çıkarma. 2. şarabı, üçte biri uçuncaya kadar kaynatma. 3. Hıristiyanlıkta Allah'ın üç olduğuna inanma.

Erbâb-ı teslîs. Eshâb-ı teslîs — Allah'ın üç (baba, oğul, mukaddes ruh) olduğuna inananlar, Hıristiyanlar.

teslîs-i zevâyâ — mat. bir zaviyeyi (*açıyı) üç müsâvî (*eşit) kısma bölme.

teslît — (a.i.). (bkz. taslît).

tesliye — (a.i.) teselli verme, avutma. (bkz. tesliyet).

tesliye-i hâtır — gönül alınma.

tesliyet — (a.i.) teselli verme, verilme, avutma, avutulma, (bkz: tesliye).

tesliyet-bahş — (a.f.b.s.) avutucu, avundurucu. (bkz: tesellî-âmîz, tesellî-bahş).

tesliyet-kâr — (a.f.b.s.) avutucu, teselli edici.

tesliyet-sâz — (a.f.b.s.) teselli edici, avutucu.

tesmî' — (a.i. sem'den. c. tesmîât) işittirme, işittirilme, duyurma.

tesmîât — (a.i. tesmî'in c.) işittirmeler, işittirilmeler, duyurmalar.

tesmîm — (o.i.) hek. mafsalların yüzlerini birbirinden ayırma işi; bir uzvu mafsal yerinden kesip atma.

tesmîm — (a.i. semm'den) zehirleme, zehirlenme. ,, *

tesmîmen — (a.zf.) zehirlenerek; zehirleyerek.

tesmîn — (a.i. sümn'den) 1. sekizleme, sekize çıkarma. 2. sekize bölme. 3. bir şeye baha biçme, biçtirme.

tesmîn — (a.i. semen'den) semirtme, semirtilme; yağlatma.

tesmîr — (a.i. semer'den) 1. ağaçların -çiçeklerini döküp- yemiş bağlaması. 2. [tasarrufla] malın çoğalması.

tesmîr — (a.i.) çivileme, çivilenme, mıhlama, mıhlanma.

tesmît — (a.i.) aksıranlara "yerh hamüh Allah" (= Allah sana merhamet etsin; çok yaşa) deme.

tesmiye — (a.i. ism'den) 1. ad koyma, adlandırma, isim verme. 2. besmele çekme.

Ba'de-t-tesmiye — 1) ad konduktan sonra; 2) besmele çektikten sonra.

tesnîm — (a.i.) est. kabartma, kubbeli yapma, yapılma.

Tesnîm — (a.h.i.) Cennet'teki ırmaklardan birinin adı.

Mâ-i Tesnîm — Tesnîm ırmağının suyu, Cennet suyu.

tesniye — (a.i. isneyn'den) a. gr. ikilenen, ikilik cem'ini gösteren ve kelimenin sonuna "-an" veya "-eyn" getirilerek yapılan kelime.

Zâviyetân — iki zaviye.

Ahaveyn — iki kardeş.

Tarafeyn — iki taraf.. gibi.

tesrî' — (o.i. sür'at'den. c. tesrîât) hızlandırma; hızlandırılma; çabuklaştırma.

tesrîan	(a.zf.) hızlandırarak, çabuklaştırmak için, çabuklaştırarak, hız vererek.
tesrîât	(a.i. tesrî'in c.) hızlandırmalar, çabuklaştırmalar.
tesrîb	(A.i.) 1. ayıplama; darılma. 2. başa kakma.
tesrîb	(a.i. sürûb'dan) yollama, gönderme, gönderilme, [en çok asker hak.].
tesrîc	(a.i. serc'den) [hayvana] eyer vurma.
tesrîc-i feres	ata eyer vurma.
tesrîh	(a.i.) 1. salıverme, bırakma. 2. boşama [eşini-].
tesrîh-i lihye	sakal salıverme.
tesrîk	(a.i. sirkat'den c. tesrîkat) birine hırsız deme, birini hırsızlıkla suçlama.
tesrîkat	("ka" uzun okunur, a.i. tesrîk'in c.) hırsız yapmalar, hırsızlıkla suçlamalar.
tesrîr	(o.i. sürûr'dan. c. tesrîrât) sevindirme, sevindirilme.
tesrîrât	(o.i. tesrîr'in c.) sevindirmeler, sevindirilmeler.
tesriye	(a.i.) sıkıntıyı, gamı, kederi yok etme.
testîh	(a.i.). (bkz. tastîh).
testîr	(a.i. setr'den) örtme, gizleme.
tesvîb	(A.i. sevâb'dan) mükâfat verme.
tesvîd	(a.i. sevâd'dan) 1. karartma, karartılma. 2. (c. tesvîdât) müsvedde yapma; karalama yapma; müsvedde.
tesvîdât	(a.i. tesvîd^{2}nin c.) karalatesvîdât ol-malar, müsveddeler.
tesvîf	(a.i. sevf'den. c. tesvîfât) [sebepsiz] geciktirme, atlatma, (bkz: te'hîr).
tesvîfât	(a.i. tesvîf'in c.) [sebepsiz] geciktirmeler, atlatmalar.
tesvîg	(a.i.) mesâg gösterme, cevaz verme, (bkz: tecvîz).
tesvîk	(a.i. sevk'den) sürme, ileri gitme.
tesvîk	(a.i. misvâk'den) misvâklenme; dişleri misvâkleme.
tesvîl	(a.i.c. tesvîlât) fena bir şeyi güzel göstererek aldatma.
tesvîr	(a.i.) 1. toz kaldırma. 2. bâtınî mânâsını araştırma.
tesvîlât	(A.i. tesvîl'in c.) fena bir şeyi güzel göstererek aldatmalar.
tesvîr-i mahmûl	(a.it.) fels. fr. quantification du predicat.
tesviye	(a.i. sevî'den) 1. beraber etme, düz etme, düzleme.
tesviye-i turuk	yol yapma fenni.
tesviye-i türâbiyye	toprağın düzlenmesi. 2. ödeme.
tesviye-i deyn	borç ödeme. 3. hükümetçe bir yere gönderilen erlere bilet yerine geçmek üzere verilen kâğıt. 4. neticeye bağlama.
Sûret-i tesviye	uylaşmanın sebepleri.
tesviye-i umûr	işlerin görülüp netîcelendirilmesi.
tesviye münhanîsi	coğr. eşyükseklik eğrisi.
tesviye rûhu	fiz. hava kabarcıklı düzeç, kabarcıklı düzeç.
tesyâr	(a.i.) gönderme, gönderilme.
tesyîl	(a.i. seyl'den) 1. sel gibi akıtma, akıtılma. 2. kim. sert bir cismi akıcı hâle getirme.
tesyîr	(a.i. seyr'den) 1. yürütme, yürütülme. 2. gönderme, gönderilme, yollama, yollanma.
-teş	(f.e.). (bkz. -tâş).
teşâbüh	(a.i. şibh'den. c. teşâbühât) 1. birbirine benzeme, benzeşme. 2. fels. benzerlik. 3. mat. homologi. (bkz: müşâbehet).

Tarihvemedeniyet.org

teşâbüh-i etrâf — ed. müşebbehin garip bir şeye benzetilmesi hâlidir ki "istitrâf' da denir. Meselâ "Bûy-i gül taktir olunmuş, nâzın işlenmiş ucu / Biri olmuş hoy, birisi dest-mâl olmuş sana" (Nedim) beytindeki "nâz" in dest-mâle (havluya) benzetilmesi gibi.

teşâbühât — (a.i. teşâbüh'ün c.) 1. birbirine benzemeler, benzeşmeler. 2. Kur'ânı Kerîm'in bâzı âyetlerinin mecazî mânâları olması halleri.

teşâcür — (a.i. şecer'den) sopalarla birbirine girme, dövüşme, (bkz: müşâcere).

teşadduk — (a.i.) [avurt çatlatarak] konuşma; lügat paralama.

teşahhum — (a.i. şahm'dan) yağlanma, yağ bağlama, semirme, şişmanlama.

teşahhus — (a.i. şahs'dan. c. teşahh-sât) 1. şahıslanma. 2. birinin şahsını hâtıra getirme, birinin şahsı hâtıra getirilme. 3. taayyün etme, tanıma.

teşahhusât — (a.i. teşahhus'un c.) 1. teşahhuslar, şahıslanmalar.

teşâkî — (a.i. şekvâ'dan) 1. birbirinden şikâyet etme. 2. dertleşme, halleşme.

teşakkuk — (a.i. şakk'dan) yarılma, ikiye ayrılma; parça parça olma.

teşâkül — (a.i. şekl'den) şekil ve suretçe bir olma, birbirine uyma, biri ötekinin şekline, hâline girme.

teşârük — (a.i. şirk'den) ortak olma, ortaklık, fr. association. (bkz: müşâreket).

teşârükiyye — (o.i.) fels. çağrışımcılık, fr. associationnisme.

teşa'şu' — (a.i. şa'şaa'dan) şa'şaalanma, parıldama.

teşâtüm — (a.i. şetm'den) sövüşme.

teşa'u' — (A.i.) fiz. ışığın, merkezden etrafa doğru dalgalanması.

teşa'ub — (a.i. şa'b'dan. c. teşa'ubât) şûbelenme, dallanma, dal budak peyda etme, çatallanma.

teşa'ubât — (a.i. teşa'ub'un c.) şûbeler.

teşa'ul — (a.i. şu'l'den) parlama, tutuşma.

teşa'ur — (a.i. şa'r'dan) kıllanma, tüylenme.

teşâur — (a.i. şi'r'den) şâir tavrı takınma, şairlik taslama.

teşâvür — (a.i. şûrâ'dan) birbirine danışma, (bkz: müşâvere).

teşaytun — (a.i. şeytân'dan) şeytanlaşma, şeytanca davranma.

teşbî' — (A.i.) karnını doyurma, karnı doyurulma, (bkz: işba').

teşbî-i fukarâ — yoksulların karınlarının doyurulması.

teşbîb — (a.i. şebâb'dan) 1. ateş yakma. 2. ed. bir kadının güzelliğini şiirle medhetme. 3. kasideye bir güzeli överek başlama. 4. ed. kasidenin başında bulunan girizgâhdan önce gelen bölüm.

teşbîh — (a.i. şibh'den. c. teşbîhât) benzetme, benzetilme.

Lâ-teşbîh — teşbihsiz, benzetmeksizin, benzetme gibi olmasın.

Edât-ı teşbih — (benzetme edatı) "gibi, âsâ, misillü, mânend, veş, gûne, gûyâ, sanki, meğer ki, tek, tırak, nasıl, nitekim.." gibi.

Erkân-ı teşbih — ed. şu dört şeydir "müşebbeh, müşebbehün-bih, vech-i şebeh, edât-ı teşbih". [".. köşkü cennet gibidir" terkibinde köşk = müşebbeh, cennet = müşebbehün-bih, gibidir = edât-ı teşbihdir].

teşbîh-i belîğ — ed. edatı hazfedilmiş ve pek çok parlak, göz alıcı olan teşbih. Meselâ "Az zaman içre çok iş etmiş idi / Sâyesi olmuş idi

	âlemgîr / Şems-i asr idi asrda şemsin / Zıllı memdûd olur, zamanı kasîr" gibi.
teşbîh-i cem'	ed. benzetmeliği birden fazla olan teşbih.
teşbîh-i maklûb	ed. uyartma amacıyla benzetilenin niteliklerini üstün gösterme epiği, çevrik benzetme.
teşbih-i mefrûk	ed. benzetileni ve benzetmeliği yan yana söylenmiş olan teşbih, farklı benzetme. Meselâ "Meyhane gülsitandır, peymane gülfeşandır" mısraında olduğu gibi.
teşbîh-i melfûf	ed. benzetilen ile benzetmeliğin birbirinin ardınca söylendiği teşbih.
teşbih-i merdûd	ed beğenilmeyen, isteği anlatmaya yetmeyen benzetme.
teşbîh-i mûcez	ed. en kısa kelimelerle geniş mânâya gelmek suretiyle yapılan teşbih, benzetme. Misâl "Hâl kâfir, zülf kâfir, çeşm kâfir, el'amân / Serbeser iklîm-i hüsn'ün kâfiristan oldu hep" beytindeki "iklîm-i hüsn'nün" terkibi gibi.
teşbîh-i mufassal	ed. ayrıntılı benzetme, yani 4 unsurun da kullanıldığı teşbih. "Türk askeri yiğitlikte arslan gibidir".
teşbîh-i mücmel	ed. kısaltılmış benzetme, yani benzetme yönü söylenmeyen teşbih. "Türk askeri arslan gibidir".
teşbîh-i müekked	ed. edât-ı teşbihi söylenmemiş teşbih "Türk askeri yiğitlikte aslandır", (bkz: teşbîh-i beliğ).
teşbîh-i mürsel	ed. yalnız edat bulunmayan özelli benzetme. Meselâ "Mehmet, yiğitlikte arslandır" gibi.
teşbîh-i tafdîlî	ed. benzetilenin benzeyenden daha mübalağalı olarak anlatılması. ["Bu adam tilkiden daha kurnazdır" gibi].
teşbîh-i tesviye	ed. benzetileni birden fazla olan teşbih.
teşbîhât	(a.i. teşbîh'in c.) teşbihler, benzetmeler, benzetilmeler.
teşbîhî	(a.s. şibh'den) teşbihe, benzetmeye ait. teşbihle ilgili.
teşbîk	(a.i. şebeke'den) şebekeleştirme, ağ şekline koyma, koyulma.
teşbîr	(a.i.) 1. karışlama, karışlanma. 2. endâze ve sâire ile ölçme.
teşcî'	(a.i. şecâat'den. c. teşcîât) şecâatlendirme, şecaat ve cesaret verme, verilme, gayrete getirme, getirilme.
teşcîât	(A.i. teşcî'in c.) şecaat ve cesaret vermeler, gayretlendirmeler, gayretlendirilmeler.
teşcîr	(a.i. şecer'den) ağaçlandırma, ağaç dikme.
teşdîd	(a.i. şiddet'den) 1. şeddetlendirme, şiddetlendirilme, şiddet ve kuvvet verme, verilme. 2. şeddeleme, şeddelenme. 3. a. gr. bir harfi çift okutan ve şedde denilen işaretin adı.
teşebbüb	(A.i.) kim. şaplaşma, şap hâline girme.
teşebbüh	(a.i. şibh'den. c. teşebbühât) benzeme, andırma; kendini benzetmeye özenme, zorla benzemeye çalışma.
teşebbühât	(a.i. teşebbüh'ün c.) benzemeler, andırmalar, kendini benzetmeye özenmeler, zorla benzemeye çalışmalar.
teşebbük	(a.i.c. şebeke'den) şebekeleşme, ağ şeklini alma.
teşebük-i agsân-ı eşcâr	ağaç dallarının birbirine karışması.
teşebbüs	(A.i. şebs'den c. teşebbüsât) 1. [işe] girişme, el atma. 2. girişkenlik. 3. önce davranış.
teşebbüs-i cürm	bir suç işlemeye başlayıp da -herhangi çıkan bir mâni ile- bu suçu netîcelendirememe.
teşebbüs-i şahsî	şahsî, kişisel leşebbüs, özel teşebbüs.

teşebbüsât (A.i. teşebbüs'ün c.) teşebbüsler, işe girişmeler, el atmalar; girişkenlikler,önce davranışlar.
teşeccü' (A.i. şecâat'den) sahte şecaat gösterme, şecî görünme.
teşeccür (a.i.) 1. ağaçlaşma, ağaçlanma, (bkz: tegarrüs). 2. kim. billur cisimlerin ağaç şeklinde birleşmesi.
teşeddüd (a.i. şiddet'den) 1. şiddetlenme. 2. keskinleşme.
teşeddüdât (a.i. teşeddüd'ün c.) 1. şiddetlenmeler, kuvvetli olmalar. 2. keskinleşmeler.
teşeffî (a.i. şifâ'dan) 1. şifâ bulma, iyi olma. 2. rahatlanma. 3. öcalma.
teşeffî-i sadr öcaldıktan sonra gönlün rahatlaması.
teşehhî (a.i. iştehâ'dan) 1. iştahlanma; hırsla isteme. 2. fels. appetition.
teşehhüb (a.i.) fız., kim. akkorluk, akkor hâline gelme, fr. incandescence.
teşehhüd (A.i. şahâdet'den) namazda oturarak "ettehiyyâtü" duasını okuma.
teşehhüd mikdârı ettehiyyâtü okuyacak kadar zaman; gayet kısa bir zaman, az zaman.
teşekkî (a.i. şekvâ'dan) şikâyet etme, sızlanma, (bkz: iştikâ).
teşekkük (A.i. şekk'den) şüphelenme, şüpheye düşme.
teşekkül (a.i. şekl'den. c. teşekkülât) 1. şekillenme. 2. kurulma, kuruluş, meydana geliş. 3. oluşum, f r. formation. 4. 'yoğrum, f r. formation. 5. jeol. oluş, fr. formation.
teşekkül-i berrî jeol. karasal oluşuk, fr. formation continentale.
teşekkül-i tablî biy. önoluş, fr. prefor-mation. 6. örgüt, topluluk.
teşekkülât (A.i. teşekkül'ün c.) teşekküller.
teşekkülâta-ı bahriyye jeol. denizel oluşuk, fr. formation marine.
teşekkür (a.i. şükr'den. c. teşekkürât) şükr etme, yapılan bir iyilikten memnun kalındığını anlatmak için "sağ ol!", "var ol!", "ömrüne bereket!" gibi söylenen minnet sözleri.
teşekkürât (a.i. teşekkür'ün c.) teşekkürler.
teşellül (a.i. şellâle'den) şiddetle atılarak akma.
teşelşül (a.i.c. teşelşülât) 1. atılarak akma, suyun yüksek bir yerden aşağı şarıltı ile dökülmesi, çağlayan meydana getirmesi. 2. duş yapma, soğuk su banyosu yapma.
teşelşülât (A.i. teşelşül'ün c.) 1. atılarak, şarıltı ile dökülmeler, akmalar. 2. duş yapmalar.
teşemmü' (a.i. şem'den) mumlaşma, mum bağlama, muşamba gibi olma; üzerine bal mumu sürülme.
teşemmü-i kebed hek. karaciğerin muşam balaşması, siroz.
teşemmül (a.i.) ihrâma bürünme.
teşemmüm (a.i. şemm'den) koklama,
teşemmür (a.i.) işe hazırlanma, sıvanma.
teşemmüs (a.i. şems'den) 1. güneşleme, güneş'e çıkma. 2. hek. güneş çarpması.
teşennüc (a.i. şenc'den. c. teşennücât) 1. buruşma, buruşuk olma. 2. hek. adalelerin kasılması, gerilip büzülmesi, ispazmoz, fr. spasme.
teşennüc-i mizmâr anat. hançerinin büzülüp kapanması.

teşennücât (a.i. teşennüc'ün c.) teşennüçler, büzülmeler, kasılmalar, buruşmalar.
teşennücî (a.s.) teşennüce, ispazmoza ait, bununla ilgili.
teşennüf (a.i.) 1. küpe takınma. 2. süslenme.
teşerru' (a.i. şer'den) şeriat hükümlerine göre hareket etme.
teşerrüf (a.i. şerefden. c. teşerrüfât) şereflenme, şeref duyma, şeref bulma; saygı gösterme.
teşerrüfât (a.i. teşerrüfün c.) şereflenmeler, şeref duymalar, şeref bulmalar; saygı göstermeler.
teşettî (a.i. şitâ'dan) bir yerde kışlama, kışı geçirme.
teşettüt (A.i. şett'den) bir çok şubelere ayrılma; çatallaşma; dağılma, perişan olma.
teşe'üm (a.i. şeâmet'den) uğursuz sayma, şom görme.
teşevvuk (a.i. şevk'den) şevklenme; arzu etme, istek gösterme, heveslenme.
teşevvüş (A.i. sül. seveşe. c. teşevvüşât) karışma, karmakarışık olma, karışıklık.
teşevvüş-i hâfıza psik. hafıza, bellek karışıklığı.
teşevvüş-i kelimât psik. kelime karışıklığı, fr. paraphasie.
teşevvüş-i tahattur psik. hafıza (bellek) karışıklığı, fr. paramnesie.
teşevvüş-i teheyyücî psik. heyecan çarpısı, fr. ictus emotif.
teşevvüş-i zihnî psik. zihin bulanıklığı, fr. confusion mentale, obnubilation nıentale.
teşevvüşât (a.i. teşevvüş'ün c.) teşevvüşler, karışmalar, karışıklıklar, karmakarışık olmalar.
teşeyyu' (a.i. şîa'dan) Şîîlik taslama, Şîî olma.
teşeyyüb (a.i.c. teşeyyübât) kayıtsızlık, ihmalcilik.
teşeyyübât (a.i. teşeyyüb'ün c.) kayıtsızlıklar, ihmalcilikler.
teşeyyüd (a.i.) 1. yükseltme. 2. sağlam olma.
teşeyyüh (a.i. şeyh'den) 1. ihtiyarlama. 2. şeyhlik taslama.
teşezzüb (a.i.) dağılma, dağınık olma.
teşfiye (a.i. şifâ'dan) şifâlandırma, iyileştirme.
teşfiye-i sadr gönlü rahatlandırma.
teşhîr (a.i. şöhret'den. c. teşhîrât) 1. şöhretlendirme, şöhretlendirilme. 2. gösterme. 3. sergiye koyup herkese gösterme. 4. [bir mahkûmu] hakarete uğratmak için halka gösterme. 5. dillere düşürme, ortalığa duyurma. 6. çekme, çekilme.
teşhîr-i silâh silâh çekme.
teşhîrât (a.i. teşhîr'in c.) teşhirler.
teşhîs (a.i. şahs'dan. c. teşhîsât) 1. ayırma, seçme, farketme, tanıma. 2. hek. hastalığın hangi hastalık olduğunu bilme. 3. e d. eşyaya şahsiyet verme, onları adam yerine koyma ve onlara hitâbetme.
teşhîs ve intâk ed. duygusu, hareketi, konuşması olmayan şeyleri, insan gibi duyar, hareket eder, konuşur olarak anlatma, canlılaştırma.
teşhîs-i tefrîkî hek. birbirine benzeyen iki hastalığı yekdiğerinden ayırma.
teşhîsât (a.i. teşhîs'in c.) teşhisler, tanımalar.

Tarihvemedeniyet.org

teşhîz (a.i. şahz'dan. c. teşhîzât) 1. sivriltme, keskinletme, keskinlendirilme. 2. bileme, bilenme. 3. uyandırma, kuvvet ve te'sirir artırma.

teşhîz-i zihn zihin açma, zihne cila verme.

teşhîzât (a.i. teşhîz'ın c.) teşhizler.

teş'îb (a.i. şa'b'dan c. teş'îbât) şûbelendirme, şûbelendirilme; dallandırma, dallandırılma.

teş'îbât (a.i. teş'îb'in c.) şûbelendirmeler, şûbelendirilmeler, dallandırmalar, dallandırılmalar.

teş'îl (a.i. şu'l'den) şûlelendirme, parlatma, tutuşturma, alevlendirme, (bkz: iş'âl).

teş'îl-i kanâdîl kandilleri yakma.

te'şîr (a.i.) gedik etme.

teşkik (a.i. şakk'dan) yarma, yarılma, ikiye ayırma; parça parça yarma.

teşkîk (a.i. şekk'den. c. teşkîkât) şüpheye düşürme, düşürülme; şüphede bırakma, bırakılma.

teşkîkât (a.i. teşkîk'in c.) şüpheye düşürmeler, şüphede bırakmalar.

teşkîl (a.i. şekl'den. c. teşkilât) 1. bir şeye şekil, suret verme. 2. meydana getirme. 3. yapım, kuruluş, fr. formation.

teşkîl lâhikası gr. yapı eki.

teşkîlât (a.i. teşkîl'in c.) teşkiller, kuruluşlar; örgütler.

teşkîlât-ı adliyye adlî teşkilât.

teşkîlât-ı esâsiyye anayasa.

teşkîlât-ı mahâkim mahkemelerin teşkilatı.

teşmî' (a.i. şem'den) balmumuna batırma, batırılma, mumlama.

teşmîl (a.i.) 1. yayma, içine aldırma, kapsamına aldırma. 2. daha umumî bir mânâ verme.

teşmîm (a.i. şemm'den) koklatma, koklatılma.

teşmîr (a.i. şemr'den) sıvama, sıvanma.

teşmîr-i sâid kolları sıvama, mec. bir işe adamakıllı girişme.

teşmîr-i sak paçaları sıvama, mec. bir işe adamakıllı girişme.

teşmîs (a.i. şems'den) 1. güneşe serme, serilme, güneşe tutma, tutulma. 2. güneşe tutup hasta etme, edilme.

teşmît (A.i.) aksıran kimseye "Allah sana merhamet etsin!" deme.

teşne (f.s.c. teşne-gân) 1. susamış.

teşne-i didâr yüze susamış, bir güzel yüzü görmeye susamış olan. 2. çok istekli (bkz. atsan).

teşne-ciger (f.b.s.) dert dolu.

teşne-dil (f.b.s.) can ve gönülden istekli.

teşne-dilî (f.b.i.) can ve gönülden isteklilik.

teşne-gân (f.s. teşne'nin c.) 1. susamışlar. 2. istekliler.

teşnegî (f.i.) susama, (bkz: atş).

teşne-leb (F.b.s.) dudağı kurumuş, çok susamış; susuz, yanık.

teşne-lebî (f.b.i.) dudağı kurumuşluk, çok susamışlık.

teşnî' (a.i. şenâat'den. c. teşnîât) çok ayıp ve çirkin bulma; ayıplama.

teşnîât (a.i. teşnî'in c.) çirkin bulmalar; ayıplamalar.

teşnîf (a.i.) 1. küpe takma, takınma. 2. küpe ile süsleme, süslenme.

teşnîf-sâz (a.s.) süsleyici.

Tarihvemedeniyet.org

teşrî'	(a.i. şer'den) 1. Hz. Muhammed'in şeriata dâir olan emirleri. 2. kanun yapma.
teşrîd	(A.i.) 1. ürkütüp kaçırma, ürkütüp kaçınlma. 2. kovup uzaklaştırma.
teşrîf	(a.i. şeref den) 1. şereflendirme, şereflendirilme, şeref verme, verilme. 2. gelmesiyle bir yere şeref verme, gelme; gitme.
teşrîfât	(a.i. teşrîf'in c.) protokol, büyük, resmî olan ziyaretlerde, kabul resimlerinde ve törenlerdeki uyulması gereken âdetler, usuller.
Teşrîfât-ı Kadîme	vak'a-nüvîs Esad Efendi'nin, imparatorluk devrindeki çeşitli merasimleri, resmî teşrifatı ve bu teşrifatların usul ve yollarını türlü örneklerle izah eden ve 1287 (1870) de İstanbul'da basılan mühim bir eseri.
teşrîfât-ı mülûkâne	birini taltîf için pâdişâh tarafından gönderilen hil'at ve hediyeler.
teşrîfâtî	(a.i.) teşrifatçı, protokol me'muru.
teşrîh	(a.i. şerh'den. c. teşrîhât) 1. açma, yayma, etrafıyla şerhetme, edilme. 2. dilim dilim, parça parça kesme. 3. otopsi, bir ölü gövdesini kesip parçalara ayırma. 4. anatomi. 5. iskelet.
teşrîh-i beşerî	hek. insan teşrihi, insan anatomisi ilmi.
teşrîh-i hayvânî	hek. hayvan anatomisi ilmi.
teşrîh-i marazî	hek. hasta organların teşrihini bildiren ilim, fr. anatomie pathologi-que.
teşrîh-i nebâtî	bot. botanik anatomisi ilmi.
teşrîh-i tatbîkî	anat. mukayeseli anatomi, türlü hayvanların veya nebatların ("bitkilerin) bünye ve dokularının birbirleriyle olan mukayesesi ilmi, f r. anatomie comparee.
teşrîh-i tavsîfî	anat. insan, hayvan ve nebatların (bitkilerin) tabiî hallerindeki teşrihi, anatomisi ilmi, fr. anatomie descriptive.
teşrîhat	(a.i. teşrîh'in c.) teşrihler, teşrih etmeler, açmalar, açıklamalar.
teşrîh-hâne	(a.f.b.i.) otopsi salonu, anatomi dersi görülen yer.
teşrîhî	(a.s.) teşrihe, anatomiye ait, teşrihle, anatomiyle 'ilgili, fr. anatomique.
teşrîî	(a.s.) huk. kanun ile, kanun yapma ile ilgili.
Kuvve-i teşrîiyye	(kanun yapma kuvveti) millet meclisleri [meb'ûsan, ayan].
teşrîî masûniyyet	milletvekilliği dokunulmazlığı, yasama dokunulmazlığı. (bkz: masûniyyet-i teşrîiyye).
teşrîî tefsîr	kanun yapma yetkisine sahip olan kimseler tarafından kanunların açıklanması, yorumlanması.
teşrîk	(a.i.) 1. (şark'dan) pastırmanın güneşde kurutulması.
Eyyâm-üt-teşrîk	çöl Araplarının kurban etlerini kuruttukları zilhiccenin on, on bir, on iki ve on üçüncü günleri. 2. ışıklandırıp parlatma.
Tekbîr-i teşrik	teşrik günlerinde namazların farzlarından sonra vâcibolarak tekrarlanan "Allâhü ekber Allahü ekber la ilahe ill-Allâhü v'Allahü ekber Allahü ekber ve l-illâhi-l-hamd".
teşrîk	(a.i. şirk'den) 1. şerik etme, ortak etme. 2. Allah'a ortak koşma.
teşrîk-i mesâî	işbirliği.
teşrin	(a.i.) eskiden yılın onuncu ve onbirinci aylarına verilen ortak ad.

Tarihvemedeniyet.org

teşrîn-i evvel ekim ayı.
teşrîn-i sânî kasım ayı. [kelime suryânîce olup aslı "tişrîn" dir].
teştîr (A.i.) ed. murabba hâline getirilmek istenilen bir gazelin her beytinin mısraları arasına ikişer mısra' ilâve etme. [üçer mısra' eklendiği de görülmüştür].
teştit (A.i.) dağıtma, dağıtılma; perişan etme, edilme.
teştiye (a.i. şitâ'dan) kışın uyuyacak olan hayvanların uykusu.
teşvîk (a.i. şevk'den. c. teşvîkat) 1. şevke ve gayrete getirme, şevklendirme, isteklendirme. 2. kışkırtma.
teşvîkat ("ka" uzun okunur, a.i. teşvîk'in c.) şevke getirmeler, isteklendirmeler; kışkırtmalar.
teşvik-kâr (a.f.b.s.) isteklendirici, özendirici.
teşvîr (a.i.) 1. satılık hayvanı pazara çıkanp gösteriş yapma. 2. içine alıp gizleme; içinde bulunma, içine alma. (bkz: istiâb).
teşvîş (a.i. sül. şeveşe. c. teşvîşât) karıştırma, karmakarışık etme.
teşvîşât (a.i. teşvîş'in c.) karıştırmalar, karmakarışık etmeler.
teşyî (a.i. şiyâ'dan) 1. selametleme, uğurlama. 2. ramazandan sonra altı gün yâni şevvalin birinden altısına kadar oruç tutma.
teşyîd (a.i.c. teşyîdât) 1. yükseltme, yükseltilme. 2. sağlamlaştırma, sağlamlaştırılma.
teşyîdât (a.i. teşyîd'in c.) 1. yükseltmeler, yükseltilmeler. 2. sağlamlaştırmalar, sağlamlaştırılmalar.
teşzîb (a.i.) bot. 1. arza yakın olarak bir çok fidan veren bir cins nebat. 2. ağacın kabuklarını soyma ve fazla dallarını budama.
tetabbu' (a.i.c. tetabbuât) tabîatlenme.
tetabbub (a.i. tıbb'dan) hekimlik etme [hekim olmadığı halde],
tetâbu' (a.i. teba'dan. c. tetâbuât) aralıksız birbiri ardından gelme.
tetâbu'-i izâfât gr. zincirleme isim takımı ihtizâzât-ı esvât-ı beşeriyye... gibi.
tetâbuât (a.i. tetâbu'un c.) tetâbu'lar, bir biri ardından gelmeler.
tetâbuk (a.i. tıbk'dan. c. tetâbukat) uyma, uygun gelme, uygun düşme.
tetâbuk-ı gayr-i mütevâfıka jeol. uyumsuz katmanlaşma, aykırı katmanlaşma, fr. stratification discordante.
tetâbuk-ı mütevâfıka jeol. uygun katmanlaşma, fr. stratification concordante.
tetâbukat ("ka" uzun okunur, a.i. tetâbuk'un c.) uymalar, uygun gelmeler, uygun düşmeler.
tetafful (a.i. tufl'dan) dalkavukluk, çanakyalayıcılık.
tetahhul (o.i.) hek. dalak şişmesi.
tetahhur (a.i. tehâret, tuhr ve tuhur'den. c. tetahhurât) temizlenme.
tetahhurât (a.i. tetahhur'un c.) temizlenmeler.
tetâlî (a.i.). (bkz. tetâbu').
tetallu' (a.i.) boynunu uzatıp başını kaldırma.
Tetâr (a.i.) Tatar.
Tetârî (f.s.) Tatarlara ait, onlarla ilgili, (bkz: Tâtârî).
teta'um (a.i. ta'm'dan) tatma, tadılma, tadına bakma, bakılma.
tetâvül (a.i. tûl'den. c. tetâvülât) 1. uzanma, uzama, uzun olma.
tetâvül-i leyl gecenin uzaması. 2. hek. bir organda anormal olarak meydana gelen uzunluk. 3. hek. ağrıları dindirmek için sinirleri uzatma ameliyatı. 4. zulüm.

tetavvu' (a.i.) farzolmayan ibâdette bulunma, [nafile namaz kılma, kurban bayramının arefe gününde oruç tutma gibi].

tetavvuan (a.zf.) nafile olarak.

tetavvuf (a.i. tavâf'dan) tavaf etme, ziyaret maksadıyla bir şeyin veya bir yerin etrafını dolanma.

tetavvuk (a.i. tavk'dan) boyuna gerdanlık gibi şeyler takma, takınma, takınılma.

tetavvus (a.i. tâvus'dan) tavus gibi rengârenk elbise giyme.

tetâyür (a.i. tayerân'dan) 1. uçma, uçuşma, uçuşup dağılma. 2. kim. mâyilerin (sıvıların) gaz hâline geçmesi, fr. volatilisation.

tetbî' (a.i.) 1. ardını bırakmayıp gereği gibi araştırma. 2. tabî olma, uyma.

tetbît (a.i.) zarar ve ziyan yapma.

tetebbu' (a.i. teba'dan. c. tetebbuât) bir şeyi etraflıca tetkik etme, mâhiyetini anlamaya çalışma, etraflıca inceleme, bir şey hakkında geniş bilgi edinme.

tetebbuât (a.i. tetebbu'un c.) tetebbu'lar, tetkikler, incelemeler, araştırmalar.

teterrüb (a.i.) toza, toprağa bulanma.

tetevvüc (a.i. tâc'dan) taçlanma, taç giyme.

Resm-i tetevvüc taç giyme merasimi.

tetimmât (a.i. tetimme'nin c.) tetimmeler, eksiğin tam olması için katılan şeyler.

tetimme (a.i. temâm'dan. c. tetimmât) bir eksiği tamamlamak üzere katılan şey; bir şeyin tam olması için lüzumlu şey.

tetimme-i hâtırât kanunu psik. tümceleme kanunu, fr. loi de redintegration.

tetimme-i süknâ huk. köylerde, kasabalarda ev yapmak üzere boş bırakılan arazi.

tetimme medreseleri tar. medrese müştemilâtından olan binalar.

tetliye (a.i.) 1. nezretme. 2. farzdan sonra nafile namaz kılma.

tetmîm (a.i. temâm'dan. c. tetmîmât) 1. tamamlama, bitirme, (bkz: ikmâl). 2. ed. bir şi'ri, bir ifâdeyi tamamlama.

tetmîmât (a.i. tetmîm'in c.) tamamlamalar, bitirmeler, (bkz: ikmâlât).

tetrîb (a.i. türâb'dan) toza, toprağa bulaştırma.

tetvîc (a.i. tac'dan. c. tetvîcât) taç giydirme, giydirilme.

tetvîcât (a.i. tetvîc'in c.) giydirmeler, giydirilmeler.

tevâ (a.i.) huk. bir alacağı havalesinde, havale olunan şeyi, havaleyi ödemek zorunda bulunan kimseden alamama, havale olunanın havaleyi ödememesi.

tevâbi' (a.i. tâbi'in c.) 1. bir kimsenin hizmetinde bulunanlar, birinin adamları, (bkz: maiyyet). 2. bir kimsenin mesleğini tutanlar, fikir bakımından ona bağlı olanlar. 3. uşaklar. 4. bir merkeze bağlı olan yerler. 5. ast r. peykler, "uydular. 6. a. gr. evvelindeki kelimeye göre harekelenen kelimeler. Meselâ keşf-üz-zünûn, kitâbü keşf-iz-zünûn.. gibi.

tevâbi'-i muttasıla-i müstakırrefık. evin, yerli dolap, yerli kütüphane gibi ayrılması kabil olmayan kısımları.

tevâbi-i süknâ fık. evin, mutfak, kiler gibi tamamlayıcı kısımları.

tevâbil (a.i. tâbel ve tâbil'in c.) nane, biber, tarçın, karanfil gibi şeyler, baharat [yemeklere konulan-].

tevâbît (a.i. tâbût'un c.) tabutlar; sandıklar.

tevâcüd	(a.i. vecd'den) tas. Kendine vecid davet etme, vecd içinde olabilmek için gayret sarfetme.
tevâcüh	(a.i. vech'den) yüz yüze, karşı karşıya gelme, (bkz: muvâcehe).
tevâdu'	(a.i.) iki tarafın düşmanlıktan vazgeçerek barışması.
tevaffuk	(a.i. vefk'den) muvaffak olma, başarma.
tevâfuk	(a.i. vefk'den. c. tevâfukat) uyma, uygun gelme.
tevâfuk-ı a'dâd	iki sayıdan birinin diğeri ile tamamen taksimi kabil olmamakla beraber her iki sayının üçüncü bir aded ile, -ki bu adede kasım-ı müşterek (ortak bölen) denir-taksîmi mümkün olması, birbiriyle tam olarak bölünemeyen iki sayının üçüncü bir ortak bölenle bölünebilmesi. [meselâ ortak bölen, 2 ise bu iki sayı arasında muvafakat bin-nısf bulunur. 4 ile 10 gibi ortak bölen 3 ile sayılar arasında muvafakat bis-sülüs vardır, 62 9 gibi].
tevâfukat	("ka" uzun okunur, a.i. tevâfuk'un c.) uymalar, uygun gelmeler.
tevâfür	(a.i. vefret ve vüfûr'dan. c. tevâfürât) çoğalma, artma.
tevâfürât	(a.i. tevâfür'ün c.) çoğalmalar, artmalar.
tevaggul	(a.i. vagl'den. c. tevaggulât) devamlı olarak uğraşma [bir işle-].
tevaggulât	(a.i. tevaggul'un c.) tevaggüller, devamlı olarak uğraşmalar.
tevahhud	(A.i. vahdetden) tek olma. (bkz: teferrüd).
tevahhuş	(a.i. vahşet'den) 1. yalnızlıktan korkma, ürkme. 2. vahşî hayvanlar gibi korkma, ürkme; emîn olmayarak bakma.
tevâki'	(a.i. tevki'in c.) 1. fermanlar. 2. fermanlara çekilen nişanlar.
tevakki	(a.i. vikaye'den) sakınma, çekinme, korunma, (bkz: ihtirâz).
tevakku'	(a.i. vuku'dan. c. tevakkuât) bekleme, umma, umulma; arzu etme, isteme.
tevakkuât	(a.i. tevekku'un c.) beklemeler, ummalar, umulmalar; arzu etmeler, istemeler.
tevakkud	(a.i.) tutuşup yanma.
tevakkuf	(a.i. vukuf dan. c. tevakkufât) 1. durma, eğlenme, bekleme. 2. (-e) bağlı olma.
Bî-tevakkuf	durmadan.
tevakkufât	(a.i. tevakkuf'un c.) durmalar, eğlenmeler, beklemeler.
tevakkur	(a.i. vekar'dan) vakarlanma, vakar peyda etme.
tevâkül	(a.i. vekl'den) birbirini vekil etme.
tevâlî	(a.i. vely'den) birbiri arkasından gelme, arası kesilmeksizin devam etme, sürme.
Ale-t-tevâlî	durmadan birbiri ardınca, arası kesilmeksizin, bir düzeye, (bkz: mütevâliyen).
tevâlüd	(a.i. veled'den) doğma; doğurma, (bkz: tenâsül).
tevân	(f.i.). (bkz. tüvân).
tevânâ	(f.s.). (bkz. tüvânâ).
tevân-ger	(f.b.s.). (bkz. tüvân-ger).
tevân-gerî	(f.b.i.). (bkz: tüvân-gerî).
tevânî	(a.i.) gevşeklik, gevşek davranma; bir işte bezginlik gösterme.
tevârî	(a.i. verâ'dan) bir şeyin arkasına saklanıp görünmez olma, gizlenme.
tevârîh	(a.i. târih'in c.) târihler.
Ehl-i tevârîh	tarihçiler. (bkz: müverrihin).

tevârîh-i selef	bizden öncekilerin, dedelerimizin târihleri.
tevârüd	(a.i. vürûd'dan. c. tevârüdât). 1. arka arkaya gelme, her yandan gelip birikme. 2. e d. iki şâirin, birbirlerinden habersiz olarak aynı mısra veya beyit söylemeleri.
tevârüdât	(a.i. tevârüd'ün c.) tevârütler.
tevârüs	(a.i. verâset'den. c. tevârüsât) 1. mirasa konma. 2. birinden, diğerine irsen geçme.
tevârüsât	(a.i. tevârüs'ün c.) 1. mirasa konmalar. 2. irsen geçmeler.
tevâsî	(a.i. vasiyyet'den) birbirine tavsiye etme.
tevassul	(a.i. vasl'dan) ulaşma, kavuşma, birleşme, (bkz: tevâsul).
tevâsuk	(a.i. vüsûk'dan) birbirine güvenerek andlaşma.
tevâsul	(a.i. vasl'dan. c. tevâsulât) kavuşma, ulaşma, birleşme.
tevâsulât	(a.i. tevâsul'un c.) kavuşmalar, ulaşmalar, birleşmeler.
tevâsüb	(a.i. vesb'den) birbiri üzerine sıçrama, birbiri üzerine atlama.
tevâtür	(a.i. vitr'den. c. tevâtürât) 1. bir haberin ağızdan ağıza dolaşarak yayılması. 2. bir hadîs-i şerifin bir cemaat tarafından rivayet edilmesi hâli.
tevâtürât	(a.i. tevâtür'ün c.) ağızdan ağıza yayılan haberler.
tevâtüren	(A.zf.) ağızdan ağıza yayılarak [söz, haber...].
tevâüd	(a.i. va'd'den) vaitleşme, birbirine söz verme.
tevâüdât	(a.i. tevâüd'ün c.) vaitleş-meler, sözleşmeler, [bir biriyle-].
tevâzî	(a.i. vezy'den) iki çizginin birbirine değmemek üzere sonuna kadar yanyana uzanıp gitmesi.
tevâzu'	(a.i. vaz'dan. c. tevâzuât) alçakgönüllülük gösterme.
Ehl-i tevâzu'	alçakgönüllüler.
tevâzuât	(a.i. tevâzu'un c.) alçakgönüllülükler.
tevâzuen	(A.zf.) alçakgönüllülükle, kibirsiz olarak.
tevâzu'-kâr	(a.f.b.s.) alçakgönüllü, (bkz: mütevâzi').
tevâzu'-kârâne	(a.f.zf.) alçakgönüllülükle.
tevâzu'-kârî	(a.f.b.i.) alçakgönüllülük.
tevâzün	(a.i. vezn'den. c. tevâzünât) tartıda bir olma, vezinde bir gelme, denk olma.
tevâzünât	(a.i. tevâzün'ün c.) tartıda bir olmalar, vezinde bir gelmeler, denk olmalar.
tevâzüniyyet	(a.i.) fels., fiz. istatik, statik, fr. statique.
tevazzu'	(a.i.) konulma, konuluş.
tevazzuh	(a.i. vuzûh'dan). (bkz. tavazzuh).
tevbe	(a.i.) tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dâir verilen söz.
tevbe-i mey	şarap tövbesi.
tevbe-i nasûh	bir daha bozmamak üzere edilen tövbe.
tevbe-i şikeste	bozulmuş tövbe.
tevbe-güzâr	(a.f.b.s.) tövbe eden. (bkz: tevbe-kâr).
tevbe-kâr	(a.f.b.s.) tövbe edici, tövbe eden. (bkz: tâib).
tevbe-kârî	(a.f.b.i.) tövbekârlık, tövbe edicilik.
tevbe-şiken	(a.f.b.s.) 1. tövbe bozan. 2. tövbe bozduran.
tevbîh	(a.i.c. tevbîhât) 1. tekdir, azarlama, paylama. 2. memurlara uygulanan bir disiplin cezası.
tevbîhan	(a.zf.) tevbih suretiyle, tev-bih için, paylayarak, azarlayarak.
tevbîhât	(a.i. tevbîh'in c.) azarlamalar, paylamalar.

Tarihvemedeniyet.org

tevbîhât-ı şedîde	şiddetli tekdirler, azarlamalar.
tevcîb	(a.i. vücûb'dan) vacip kılma, kılınma.
tevcîh	(A.i. vech'den. c. tevcîhât) 1. çevirme, yöneltme, döndürme. 2. söz atma, bakma [bir kimseye-]. 3. mânâ verme, yorumlama, (bkz: tefsir, te'vîl). 4. rütbe, mevki verme. 5. ed. iki mânâya gelebilen ve mânâca birbirinin zıddı olan kelime kullanma. Meselâ "âb-ı hayvandır efendim artığın" mısrâındaki âb-ı hayvan, hem âb-ı hayât, hem de hayvan suyu mânâsını ifâde ettiğinden mısra'ın mânâsı "efendim senin artığın hayvan suyudur; yâni sen hayvansın senden artan su da hayvanın içtiği bir sudur" demek olur.
tevcîhât	(a.i. tevcihin c.) rütbe vermeler, verilmiş rütbeler.
tevcîhât-ı mu'tâde	her yıl şevval ayının ilk haftasında me'murlar arasında yapılan değişiklik.
tevcîhât-ı umûmiyye	devlet me'murlarının tâyinlerine dâir olan kararlar.
tevdî'	(A.i. ved'den. c. tevdiat) 1. bırakma, emânet etme. 2. vedalaşma.
tevdîan	(a.zf.) bırakarak, vererek, emânet ve teslim ederek, emânet olarak vermek suretiyle.
tevdîât	(a.i. tevdî'in c.) 1. yatırma, koma [bir bankaya], (bkz: teslimat). 2. emânet bırakma. 3. emânetler.
teveccu'	(a.i. veca'dan. c. teveccuât) vecâlanma, ağrıma.
teveccuât	(a.i. teveccu'un c.) vecâlanmalar, ağrımalar.
teveccüd	(a.i. vecd'den) vecde gelme, hallenme, coşma.
teveccüh	(a.i. vech'den. c. teveccühât) 1. çevrilme, yönelme, doğrulma. 2. bir yere doğru hareket etme. 3. güler yüz gösterme, yakınlık duyma; hoşlanma, sevgi. 4. nasip ve müyesser olma.
teveccüh-i şems	bot. güneyönelim, *günedoğrulum, fr. heliotropisme.
teveccüh ale-z-ziyâ	bot. ışığa doğrulum, fr. phototropisme.
teveccüh ale-z-ziyâ-iş-şems	bot. Güne doğrulum, fr. heliotropisme.
teveccühât	(a.i. teveccüh'ün c.) teveccühler.
teveccühât-ı kalbiyye	gönülden duyulan yakınlıklar.
teveccüh-kâr	(a.f.b.s.) gönül okşayıcı.
teveddüd	(a.i. vüdd'den) sevişme, sevgi; dostluk etme.
teveffî	(a.i. vefât'dan) ölme.
tevehhül	(a.i. vehle'den) yanıltmaya çalışma.
tevehhüm	(a.i. vehm'den. c. tevehhümât) kurma, kuruntuya düşme, vehimlenme.
tevehhümât	(a.i. tevehhüm'ün c.) kurmalar, kuruntuya düşmeler, vehimlenmeler.
tevehhüs	(a.i.) bir işe dikkatle koyulma.
tevekan	("ka" uzun okunur, a.i.) istekli olma.
tevekkel	(o.s. tevekkül'den) işi oluruna bırakan, kaderine razı olan [kimse].
tevekkeltü al-Allâh	işimi Allah'a bıraktım.
tevekkül	(a.i.) işi Allah'a bırakıp kadere razı olma.
tevellâ	(a.i.). (bkz. tevellî).
tevellî	(a.i. vely'den) 1. birine yanaşma, (bkz: takarrüb). 2. birini dost tutma. 3. tas. ehl-i beyt'i, Hz. Ali'yi sevme, onlardan medet ve şefaat isteme, kendilerine olan yakınlık, bağlılık.

tevelliyyât	(a.i.c.). (bkz. velâyet).
tevellu'	(a.i.) sevme, aşk ve alâka peyda etme.
tevellüd	(a.i. vilâdet'den. c. tevellüdât) 1. doğma [maddî, manevî]. 2. doğum.
tevellüd bi-nefsihi	bir hayvan veya nebatın (bitki) kendi kendine doğması.
tevellüd kabl-el-mîâd	hek. vaktinden önce doğma.
tevellüdât	(a.i. tevellüd'ün c.) 1. doğmalar, nüfus miktarı. 2. sosy. doğarlık, doğum, fr. natalite.
tevellüh	(a.i. veleh'den. c. tevellühât) şaşakalma.
tevellühât	(a.i. tevellüh'ün c.) şaşakalmalar.
tevelvül	(a.i. velvele'den. c. tevelvülât) gürültü, patırdı etme. (bkz: sahb).
tevelvülât	(a.i. tevelvül'ün c.) gürültüler, patırtılar.
tev'em	(a.i.) 1. ikiz. 2. mec. eş, benzer, (bkz: mümâsil). 3. jeol. ikiz, fr. macle.
tev'em-i muahhar	astr. cevzâ burcunun en parlak yıldızı, lât. alpha geminus, Pollux-alpha.
tev'em-i mukaddem	astr. Cevzâ burcunun ikinci dereceden parlak olan yıldızı, (Castor Beta), lât Beta Geminus.
tev'em-i müsennâ	bot. bir sap üzerinde çiçeklerin ikişer ikişer dikilmesi.
tev-emân	(a.i.c.) 1. [çift] ikizler. 2. bir yazı sitili.
tev'eme	(a.i.) ikiz kız. [tev'em'in müennesi].
tev'emî	(a.i.) ikizlik.
tev'emiyyet	(a.i.) 1. ikizlik, ikiz oluş. 2. mec. eş olma, benzer.
teverru'	(a.i. verâ'dan) din işlerine bağlanma, dînin yasak ettiği şeylerden kaçınma, perhizkâr olma.
teverruk	(a.i. varak'dan. c. teverrukat) yapraklanma.
teverrukat	("ka" uzun okunur, a.i. teverruk'un c.) yapraklanmalar.
teverrut	(a.i.) vartaya düşme, zor bir işe rastlama.
teverrüd	(a.i. verd'den) 1. vâridolma, gelme. 2. o. gül gibi kızarma.
teverruk	(a.i. verek'den) namazda kaynağını sağ ayak üzerine koyup oturma; kaynakların birini veya ikisini yere koyma.
teverrüm	(a.i. verem'den) verem olma, vereme tutulma, [asıl mânâsı "şişmek" dir].
teverrüs	(a.i. verâset'den) vâris olma, mirasçı olma.
tevessuh	(a.i. vesah'den) kirlenme, paslanma.
tevessuk	(a.i. sikat ve vüsûk'den) inanarak, güvenerek dayanma.
tevessü'	(A.i. vüs'et'den. c. tevessüât) genişleme, yayılma.
tevessü-i mi'de	mîde genişlemesi.
tevessüât	(a.i. tevessü'ün c.) genişlemeler, yayılmalar.
tevessüb	(a.i. vesb'den) sıçrama, atlama, (bkz: vüsûb)
tevessüd	(A.i. visâde'den) 1. yastığa dayanma. 2. dayanma, (bkz: istinâd, ittika).
tevessüen	(a.zf.) genişleme suretiyle, yayılarak.
tevessül	(a.i. vesîle'den. c. tevessülât) 1. sarılma. 2. inanma. 3. sebep tutma. 4. başvurma, girişme.
tevessülât	(a.i. tevessül'ün c.) 1. tevessüller, sebep tutmalar. 2. başvurmalar, girişmeler.
tevessülen	(a.zf.) sebep tutarak; başvurarak, girişerek.

Tarihvemedeniyet.org

teveşşuh (a.i.c. teveşşuhât) 1. kadın, gerdanlığını takma. 2. takıp takıştırma, süslenme.

teveşşuhât (a.i. teveşşuh'un c.) takıp takıştırmalar, süslenmeler.

tevettür (a.i. vetr ve vitret'den) 1. gerilme, gerginleşme. 2. fiz. gerilim, germe.

tevettür-i a'sâb hek. sinirlerin gerilmesi, [hastalık dolayısıyla-].

tevettür-i sathî fiz. yüzey gerilimi.

teveyyül (a.i.c. teveyyülât) vaveyla etme, çığlık koparma.

teveyyülât (a.i. veyl'den. teveyyül'ün c.) vaveyla etmeler, çığlık koparmalar.

tevezzü' (a.i. vez'den) 1. dağılma. 2. yer tutma. 3. coğr. dağılış, fr. repartition.

tevezzüî (a.s.) fels. fr. distributif.

tevfîk (a.i. vefk'den. c. tevfîkat) 1. uydurma, uydurulma, uygunlaştırma.

tevfîk-i hareket hareketi uydurma, o surette hareket etme.

tevfîk-i îmân îmân uygunluğu. 2. Allah'ın yardımına kavuşma.

tevfîk-i Hüdâ Tanrı'nın yardımı. 3. hek. bir kırılmada kınlan parçaları birbirine tatbik etme. 4. erkek adı. 5. ed. tezat yapmadan, bir kelimenin hatırlattığı başka kelimeleri de aynı ibarede söyleme.

tevfîk (a.i.) elçilikle yollama.

tevfîkan (a.zf.) uyarak, uygun olarak, (-e) göre.

tevfîkat (a.i. tevfîk'in c.) Allah'ın yardımına kavuşmalar.

tevfîkât-ı subhâniyye Allah tarafından gösterilen doğru yol.

tevfîr (a.i. vefret'den) çoğaltma, artırma; tasarrufla artırma.

tevhîd (a.i. vahdet'den. c. tevhîdât) 1. bir kılma, bir etme, birleştirme, birleştirilme. 2. bir sayma, bir olarak bakma, birliğine inanma. 3. Allah'ın birliğine inanma. 4. "lâilâhe-ill-Allah" sözünü tekrarlama.

Ehl-i tevhîd Allah'ın birliğine inananlar.

Kelime-i tevhîd lâilâhe-ill-Allah" sözü. (bkz: muvahhidîn).

sûre-i tevhîd Kur'ân'ın 112. sûresi (bkz: ihlâs). 5. ed. Allah'ın varlığına ve birliğine dâir yazılan manzume. 6. müz. klâsik Türk dînî şiir müziğinde bir şekildir. Güftesinin mevzuu Allah'ın birliğidir. Aynı mâhiyetteki münâcât'tan şu fark ile aynlır ki münâcât gibi Allah'a yalvarıp yakarış tarzında olmayıp, O'nun tevhîd ve azameti hakkındadır. Klâsik şiirde şekil îtibâriyle kasidedir; şu kadar ki memduh Allah olur. Cami müziğinde de bu mevzûdaki şiirler bestelenip a capella olarak okunur.

tevhîd-i düyûn Osmanlı imparatorluğunun son devirlerinde Avrupalı alacaklılarla yapılan anlaşma.

tevhîd-i ictihâd huk. Yargıtay'ın iki dâiresi veya bir dâirenin iki kararı arasında aynı meselede tezat ve mübâyenet mevcut olması veya takarrür etmiş bir içtihadın değiştirilmesine ihtiyaç görülmesi hâlinde mümasil hâdiselerde tatbik edilmek, adlî kanunların tefsirini tazammun etmek üzere verilen karar. [Yargıtay'ın bütün dâirelerinin iştirakiyle teşkîl olunan heyetin

	üçte ikisinin ittifakiyle ittihâz olunur. Temyiz dairelerince aynı hâdiselerde misâl teşkîl eder; taraflara te'sîr etmez].
tevhîd-i irfân	Tanrı'nın birliğini kabulden gelen bilim.
tevhîd-i kuvâ	kuvvetler, güçler birliği.
tevhîd-i mahrec	mat. paydaları eşitleme, fr. reduire au meme denominateur.
tevhîd-i mesâî	çalışmaları birleştirme.
tevhîd-i tedrîsât	öğretimin tek hâle getirilmesi.
tevhîd-i tedrîsât kanunu	Türkiye Cumhuriyetindeki bütün ilim müesseselerini lâikleştirerek Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlayan kanun, [bu kanun 3 Mart 1924'de yürürlüğe girmiştir].
tevhîdât	(a.i. tevhîd'in c.) tevhidler.
tevhîden	(a.zf. vahdet'den) birleştirerek.
tevhîd-hâne	(a.f.b.i.) tas. bâzı tekkelerde semaî âyini yapılan yer. [Mevlevi tâbirlerindendir] .
tevhîm	(a.i. vehm'den. c. tevhîmât) vehme, kuruntuya düşürme.
tevhîmât	(a.i. tevhîm'in c.) kuruntuya düşürmeler.
tevhîn	(a.i.c. tevhînât) zayıf düşürme, düşürülme, zayıflatma, zayıflatılma.
tevhînât	(a.i. tevhîn'in c.) zayıf düşürmeler, düşürülmeler, zayıflatmalar, zayıflatılmalar.
tevhîş	(a.i. vahşet'den. c. tevhîşât) ürkütme, ürküp kaçmasına sebebolma.
tevhîşât	(A.i. tevhîş'in c.) ürkütmeler, ürküp kaçmasına sebebolmalar.
te'vîd	(A.i.) eğriltme, eğritilme.
tev'îd	(a.i.c. tev'îdât) korkutma [sözle-]", (bkz: tahvîf, tehdîd).
tev'îdât	(a.i. tev'îd'in c.) korkutmalar [sözle-].
te'vîl	(a.i. meâl'den. c. te'vîlât) sözü çevirme, söze ayrı mânâ vermeye kalkışma.
te'vîl-i akd	fık. bilinmeden satın alınan bir gasbedilmiş malın meşru sahibi çıkarak geri almaya teşebbüs etmesi hâlinde önceden tasarruf edenin ücret vermemek için "bu malı ben satın aldım" demesi.
te'vîl-i milk	fık. mûris (miras bırakan) tarafından satın alınan bir gasbedilmiş malın sahibi çıkarak geri almaya teşebbüs etmesi hâlinde, mirasçının ücret vermemek için "bu mal benim miras kalmış malımdır" demesi.
te'vîl-i Kur'ân	Kur'ân-ı Kerîm'e sarahatten hâriç mânâ verme.
te'vîlât	(A.i. te'vîl'in c.) sözü çevirmeler, ayrı mânâ vermeye kalkışmalar.
te'vîlât-ı Kur'âniyye	Kur'ân'ın âyetlerine sarahat hâricinde verilen mânâlar.
te'vîlen	(a.zf. meâl'den) te'vil ederek, sözü çevirerek.
te'vîlî	(a.s. meâl'den) te'vil ile ilgili.
tevki'	(a.i. vuku'dan) 1. pâdişâh buyruklarına çekilen nişan. 2. pâdişâhın nişanlı buyruğu.
tevki-i refî-i hümâyûn	pâdişâhın yüce buyruğu.
tevkîd	(a.i. ekd'den) sağlamlaştırma, (bkz: te'kîd).
tevkid	(a.i.c. tevkidât) tutuşturup yakma, tutuşturup yakılma.
tevkidât	(a.i. tevkid'in c.) tutuşturup yakmalar, tutuşturup yakılmalar.
tevkiî	(a.i.) tevki'ci, pâdişâh buyruklarına nişan işaretini yapan me'mur, tuğrakeş.

Tarihvemedeniyet.org

tevkiî-i dîvân-ı hümâyûn	dîvân-ı hümâyûn'un nişan me'muru, fermanlara nişan işaretini koyan me'mur.
tevkif	(A.i. vukufdan. c. tevkifât) 1. durdurma, durdurulma. 2. alıkoyma. 3. mevkuf (tutuklu) hâlinde bekletme.
tevkif müzekkeresi	huk. birinin tevkif edilmesi için müddeiumûmi (savcı) tarafından yazılan resmî kâğıt.
tevkifât	(a.i. tevkifin c.) 1. tevkif etmeler, tutuklamalar. 2. durdurmalar. 3. kesinti[ler]. (para hakkında).
tevkif-hâne	(a.f.b.i.) tutuklu evi.
tevkîl	(a.i. vekâlet'den) vekil etme, edilme.
tevkir	(a.i. vekar'dan. c. tevkirât) güzel karşılama, ağırlama; ululama.
tevkirât	(a.i. tevkir'in c.) saygılar, ululamalar, (bkz: ta'zîmât).
tevkirât-ı kalbiyye	gönülden saygılar, ululamalar.
tevkit	(a.i. vakt'den) vakti, saati belli etme.
tevlîd	(a.i. vilâdet'den. c. tevlîdât) 1. doğurma, doğurulma; doğurtma. 2. mec. meydana getirme, sebebolma.
tevlîdât	(a.i. tevlîd'in c.) 1. doğurmalar, doğurulmalar; doğurtmalar. 2. sebebolmalar, meydana getirmeler.
tevlîh	(a.i. veleh'den) şaşırtma; sersemleştirme.
tevliye	(a.i.). (bkz. tevliyet).
tevliyet	(a.i.) 1. mütevellilik, vakıf işlerine bakma vazifesi. 2. yüz çevirme, yüz döndürme. 3. fık. sahip olunan malı peşin değeri ile başkasına tevcih etme.
tevliyet berâtı	vakıfları idare edecek olan mütevellilere verilen berat.
Tevrât	(a.h.i.) dört mukaddes kitaptan Hz. Musa'ya ineni.
tevrîh	(a.i. îrâh'dan. c. tevrîhât) târihleme, târih atma.
tevrîh kabl-el-hulûl	zamanı gelmeden târih atma.
tevrîhât	(a.i. tevrîh'in c.) târihlemeler, târih atmalar.
tevrîk j	(a.i. varak'dan. c. tevrîkat) yapraklandırma, yapraklandırılma.
tevrîkat	("ka" uzun okunur, a.i. tevrîk'in c.) yapraklandırmalar, yapraklandınlmalar.
tevrîm	(a.i. verem'den) 1. şişirme, şişkinletme. 2. verem etme, verem edilme.
tevrîs	(a.i. verâset'den) miras bırakma.
tevriye	(a.i. verâ'dan) 1. meramını gizleme. 2. ed. birkaç mânâsı olan bir kelimenin en uzak mânâsını kasdetme. [meselâ "Savurur ne varsa âhir; buna rüzgâr derler" beytindeki "rüzgâr" kelimesinin yakın mânâsı yel, maksûdolan uzak mânâsı zaman demektir].
tevsen	(f.i.) başı sert at; mec. s. dikbaşlı adam.
tevsen-i zîbâ	güzel, yakışıklı at.
tevsî'	(a.i. vüs'at'den. c. tevsîât) genişletme, genişletilme.
tevsî-i hudûd	sınır genişletme.
tevsî-i intikal	huk. bir vakıf malın intikal hakkını ve haddini büyültme, genişletme.
tevsî-i me'zûniyyet	huk. *yetki genişliği.
tevsî-i tefsir	genişletici yorum.
tevsîât	(a.i. tevsî'in c.) genişletmeler, genişletilmeler.
tevsîd	(a.i.) 1. yastığa dayandırma, yastığa dayandırılma. 2. dayandırtma, dayatma.

tevsîh (a.i. vesah'dan) 1. kirletme, pisletme. 2. paslandırma.

tevsîk (a.i. vüsûk'dan) 1. sağlamlaştırma, sağlamlaştırılma. 2. belgeleme, bir şeyin, bir hâdisenin doğruluğunu vesîka (*belge) ile ispat etme.

tevsîm (a.i. vesm'den. c. tevsîmât) l. tenin üzerine barutla veya dağlayarak işaret koyma. 2. adlandırma, ad verme. 3. hacıların hac zamanı toplanmaları, ["bir mevsime yetişmek" mânâsı bizde kullanılmaz].

tevsîmât (a.i. tevsîm'in c.) 1. barutla veya dağlayarak yapılan işaretler. 2. adlandırmalar, ad vermeler.

tevşî' (a.i.) süsleme.

tevşîh (a.i. vişâh'dan c. tevşîhât) 1. süsleme, süslendirme; süslü elbise giydirme. 2. ed. mukayyed kafiye ile şiir yazma; çifte kafiye. 3. Kur'ân-ı usul, âdâb ve erkânı ile okuma. 4. mevlid bahirleri arasında dînî ve tasavvufî mâhiyette kasîde ve beste okuma, [aslımücevheratlı kuşak kuşatmadır]. 5. müz. Türk dînî müziğinde bir şekildir ki Na't-ı Peygamberî'ye verilmiş bir addır. Yalnız na't tekkelerde ve başka yerlerde okunduğu halde tevşîh denilenler mevlid ve mi'râciyye arasında tegannî edilir. (Binâenaleyh "mevlid tevşîhi" demek, hatâdan salim değildir, çünkü mevlidde okunması âdet olmamış na'te sadece na't denilmiştir). Tevşîhler, Türk müziğinde pek çoktur; bir külliyat şeklinde de tab' olunmuştur; durak evferi, devr-i kebir, çenber, zincir gibi büyük ölçülerle ölçülür. Güfte Farsça ve Arapça da olur. Mısralar müteaddid olup istenildiği kadar uzatılabilir. Mevzu bakımından da na't den hiçbir farkı yoktur ve onun gibi peygamberimiz vasfindadır. Tevşîh, muvaşşah gibi klâsik Arap müziğinin en zengin şekillerinden biri olup, hâlen elimizde bu şekilde yüzlerce tevşîh vardır. Fakat Türk müziğindeki gibi dînî cami müziğine mahsus bir şekil olmayıp beste forme'unun bir çeşit mukabili mahiyetindedir.

tevşîhât (A.i. tevşîh'in c.) 1. süslemeler, süslendirmeler. (bkz: tezyînât). 2. çifte kafiyeler.

tevşîm (a.i. veşm'den. c. tevşîmât) vücuda döğme yapma; iğne ile yazı yazma veya şekil yapma.

tevşîmât (a.i. tevşîm'in c.) vücuda döğme yapmalar; iğne ile yazı yazmalar veya şekil yapmalar.

tevtîd (a.i. veted'den) kazık kakma.

tevtîr (a.i. vetr'den) 1. kazık kakma. 2. yay gibi germe.

tevvâb (a.i. tevbe'den) 1. kullarının tövbesini kabul eden Allah. 2. çok tövbe eden.

Tevvâbîn (a.h.i.) tas. Kerbelâ hâdisesinde Hz. Hüseyn'e yardım edilmemesinden doğan pişmanlık esâsına dayanarak kurulan fırka. [Eshaptan Süleyman b. Sadr-ül-Huzaî, fırkanın başına geçmişti].

tevyîl (A.i.c. tevyîlât) birisine (veylün leke yazık sana!) deme; beddua etme, ilenme, Allah belâsını versin! deme.

tevyîlât (a.i. tevyîl'in c.) ilenmeler, beddua etmeler, Allah belâsını versin! demeler.

tevzî'	(a.i. vez'den. c. tevzîât) 1. dağıtma, dağıtılma. 2. herkese payını dağıtma, üleştirme.
tevzî-i kuvâ	kuvvetler ayrılığı.
tevzîât	(a.i. tevzî'in c.) 1. dağıtmalar, dağıtılmalar. 2. herkese payını dağıtmalar, üleştirmeler.
tevzîî, tevzîiyye	(a.s.) dağıtma, üleştirme ile ilgili.
A'dâd-ı tevzîiyye	(dağıtma sayılan) birer, ikişer, üçer... gibi.
tevziî adalet	sosy. üleştirimli adalet, fr. justice distributive.
tevzîn	(a.i. vezn'den) 1. tartma. 2. denkleştirme.
tevzîn-i mesâî	fels. fr. socialisation du travail.
teyakkun	(a.i. yakin'den. c. teyakkunât) tam olarak, iyiden iyiye bilme; iyi, tam bilinme.
teyakkunât	(a.i. teyakkun'un c.) tam olarak, iyiden iyiye bilmeler; iyi, tam bilinmeler.
teyakkuz	(a.i. yakaza'dan. c. teyakkuzât) l. uyanma, uykudan kalkma. 2. mec. uyanıklık, açıkgözlük, (bkz: intibâh).
teyakkuzât	(a.i. teyakkuz'un c.) 1. uyanmalar, uykudan kalkmalar. 2. mec. uyanıklıklar, açıkgözlülükler.
teybîs	(a.i.) kurutma, kurutulma, kurulama.
teyebbüs	(a.i. yübûset'den. c. teyebbüsât) kuruma, kuru olma.
teyebbûsât	(a.i. teyebbüs'ün c.) kurumalar, kuru olmalar.
teyemmüm	(a.i. yemam'dan. c. teyemmümât) su bulunmayan yerlerde, su bulunmasına imkân olmayan hallerde niyet ederek abdest veya gusül yerine kaim olmak üzere (kum, toprak, tuğla gibi) arz cinsinden bir şeye iki defa ellerin iç kısmını sürerek fazla tozu silkeledikten sonra birinci defasında yüzü, ikinci defasında sol elin içiyle sağ kolu, sağ elin içiyle de sol kolu sıvama, [sağa, sola, ileriye, geriye dörder bin adımlık mesafede su bulunmadığı takdirde teyemmüm caiz olur].
teyemmümât	(a.i. teyemmüm'ün c.) teyemmümler.
teyemmün	(a.i. yümn'den. c. teyemmünât) uğur sayma, uğur olarak kabul etme.
teyemmünât	(a.i. teyemmün'ün c.) uğur saymalar, uğur olarak kabul etmeler.
teyemmünen	(a.zf.) uğur sayarak, uğur kabul ederek.
teyessür	(a.i. yüsr'den. c. teyessürât) 1. kolaylaşma, kolay olma. 2. basan ile bitme.
teyessürât	(a.i. teyessür'ün c.) 1. kolaylaşmalar, kolay olmalar. 2. basan ile bitmeler.
te'yîd	(A.i.c. te'yîdât) 1. kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme, sağlamlaştırma. 2. doğru çıkarma, doğrulama; destekleme.
te'yîdât	(a.i. te'yîd'in c.) kuvvetlendirmeler, sağlamlaştırmalar.
te'yîdât-ı samedâniyye	Cenâb-ı Hakk'ın bir husus te'yîdi zımnında tazammun eden tecellileri.
te'yîs	(a.i. ye's'den) ye'se düşürme, me'yûs etme.
teykin	(a.i.c. teykinât) tam olarak iyiden iyiye bildirme, bildirilme.
teykinât	(a.i. teykin'in c.) tam olarak bildirmeler, bildirilmeler.
teykîz	(a.i.). (bkz. îkaz).
teymîm	(a.i.) teyemmüm ettirme, ettirilme.
teymîn	(a.i.) "yümünlü, uğurlu olsun!" deme[k].
teys	(a.i.c. etyâs, tiyese, tüyûs) teke, erkek keçi. (bkz: büz).

teysîr (a.i. yüsr'den. c. teysîrât) kolaylaştırma, kolaylaştınlma.
teysîrât (a.i. teysîr'in c.) kolaylaştırmalar, kolaylaştınlmalar.
teyyâr (a.i.c. teyyârât) 1. dalga, (bkz: mevc, mevce). 2.s. hazır, tamâmı bitmiş [şey], hazırlanmış.
tezâdd (a.i. zıdd'dan) 1. birbirine zıd olma, birbirinin aksine olma. 2. ed. cümlede birbirine zıd iki mânâ bulunma. 3. terslik, aksilik.
tezâhüf (a.i.) savaşta iki taraf askerlerinin çatışması, karşılaşması.
tezâhüm (a.i. zahm'den. c. tezâhümât) kalabalıktan sıkışma; toplanma, yığılma, etrafını kalabalıkla çevirme, (bkz: izdihâm).
tezâhümât (a.i. tezâhüm'ün c.) kalabalıktan sıkışmalar; toplanmalar, yığılmalar, etrafını kalabalıkla çevirmeler.
tezâhür (a.i. zuhûr'dan. c. tezahürat) 1. meydana çıkma, belirme, [birbirine] görün me, gözükme. 2. belirti. 3. birbirine yardım etme, arka verme.
tezâhürât (o.i. tezâhür'ün c.) 1. yardımlar. 2. gösteri, bir şey hakkında toplu bir halde yapılan gösteri. 3. hek. hastalık belirtileri.
tezâkir (a.i. tezkire'nin c.) tezkereler.
tezâkir-i vâride gelen tezkereler.
tezakkum (a.i. zakkım'dan) lokmayı zahmetle yutma, yutulma, [hakaret olarak kullanılır].
tezârüf (a.i.) zarif olmak isteme.
tezâuf (a.i. zı'fdan) iki kat olma, iki misli olma.
tezâuf-i şahsiyyet psik. benlik ikileşmesi.
tezâvül (a.i.) bir şeyi meydana getirme.
tezâvür (a.i.c. tezâvürât) birbirini ziyaret etme.
tezâvürât (a.i. tezâvür'ün c.) birbirini ziyaret etmeler.
tezâyuk (a.i. ziyâdet'den. c. tezâyüdât) artma, çoğalma, ziyadeleşme.
tezâyüd (a.i.) 1. sıkışma. 2. çoğalma, artma.
tezâyüdât (a.i. tezâyüd'ün c.) artmalar, çoğalmalar, ziyadeleşmeler.
tezâyüf (a.i.) fels. fr. connoter.
teza'zu' (a.i.) 1. önleme, engel olma. 2. deprenme.
tezbîb (A.i.) 1. yaş meyvayı kurutma. 2. bir şeyin içine kuru üzüm koyma.
tezbîh (a.i.). (bkz. zebh).
tezbîl (A.i.) gübreleme [toprağı-].
tezbîr (a.i. zebr'den. c. tezbîrât) yazma, yazılma.
tezbîrât (a.i. tezbîr) yazmalar, yazılmalar.
tezebbüd (A.i. zebed'den) 1. köpüklerime, köpürme. 2. kaymak bağlama, kaymaklanma.
tezebbüd-i leben sütün kaymaklanması.
tezebzüb (a.i. zebzebe'den. c. tezebzübât) l. kararsızlık. 2. karışıklık.
tezebzübât (a.i. tezebzüb'ün c.) 1. kararsızlıklar. 2. karışıklıklar.
tezebzübât-ı beytiye evin karışıklığı.
tezehhur (a.i.) denizin köpürüp taşması.
tezehhüd (a.i. zühd'den) zâhid olma, ibâdete dalma.
tezehhür (a.i. zehre'den. c. tezehhürât) 1. çiçeklenme. 2. kim. çiçeksime, tuzlanma, fr. efflorescence. 3. hek. üst derinin üstünde görünen ufak ufak kabarcıklar.
tezehhürât (a.i. tezehhür'ün c.) tezehhürler, çiçeklenmeler.
tezekkî (a.i. tezkiye'den) temizlenme, temize çıkma.

tezekkür	(a.i. zikr'den. c. tezekkürat) 1. hatıra getirme. 2. bir meseleyi konuşma, bir mesele konuşulma.
tezekkürât	(a.i. tezekkür'ün c.) tezekkürler.
tezekkürî	(a.s.) *oylaşık, bir meseleyi konuşmaya ait, konuşma, görüşme, müzâkere ile ilgili, f r. deliberatif.
tezelluk	(a.i. zelk'den) kayma, sürçme.
tezelluk-ı akdâm	ayakların kayması.
tezellül	(a.i. zillet'den. c. tezellülât) zillete katlanma, kendini hor ve hakir gösterme, alçalma, küçülme.
tezellülât	(a.i. tezellül'ün c.) tezellüller, zillete katlanmalar, alçalmalar, küçülmeler.
tezelzül	(a.i. zelzele'den. c. tezelzülât) sarsılma, sallanma, ırgalanma.
tezelzül-i esnân	dişlerin sallanması.
tezelzülât	(a.i. tezelzül'ün c.) sarsılmalar, sallanmalar, ırgalanmalar.
tezelzülât-ı arziyye	yer sarsıntıları.
tezelzülî	(a.s.) depremsel, depreme ait, fr. seismique.
tezemmül	(a.i. zeml'den) bürünme, sarınma, örtünme.
tezemmül-i nebevî	Hz. Muhammed'e Hira'da ilk vahy nazil olduktan sonra titreyerek hanesine döndüğü zaman, refikası Hadîcet-ül-Kübrâ tarafından üzerinin örtülmüş olması keyfiyeti.
tezenbür	(a.i.) kibirlenme, kurulma.
tezenduk	(a.i.) zındıklaşma, hak yolundan ayrılma.
tezerrür	(a.i.) hek. 1. polipler, halkaviyeler gibi hayvanların vücutlarında meydana gelen tomurcuğun yavaş yavaş büyüyerek olduğu yerden ayrılıp yeni bir hayvanın doğması. 2. bot. bir tohumdan başka bir tohumun çıkması.
tezerrürî	(a.s.) 1. tezerrüre mensup, tezerrürle ilgili. 2. tezerrür suretiyle.
Tenâsül-i tezerrürî	tezerrür yoluyla olan üreme, üretme.
tezerv	(f.i.) zool. sülün.
tezerv-i zerrîn-per	l) altın kanatlı sülün; 2) mec. Güneş.
tezervî	(f.i.) zool. sülüne ait, onunla ilgili.
tezevvuk	(a.i. zevk'den. c. tezevvukat) l. zevk alma, tad alma. 2. tatma.
tezevvukat	("ka" uzun okunur, a.i. tezevvuk'un c.) zevk almalar, tad almalar.
tezevvüc	(a.i. zevc'den. c. tezevvücât) zevce edinme, edinilme, evlenme.
tezevvücât	(a.i. tezevvüc'ün c.) zevce edinmeler, evlenmeler.
tezevvüd	(a.i.) yol için yanına azık, yiyecek alma.
tezeyyün	(a.i. zeyn'den. c. tezeyyünât) zînetlenme, süsknme.
tezeyyünât	(a.i. tezeyyün'ün c.) zînetlenmeler, süslenmeler.
tezfît	(a.i. zift'den) ziftleme, ziftlenme, zift sürme.
tezhîb	(a.i. zeheb'den. c. tezhîbât) 1. altın sürme, sürülme. 2. yaldızlama, yaldızlanma. 3. süsleme. 4. hek. çürümüş dişleri altınla doldurma, altın dolgu yapma.
tezhîbât	(a.i. tezhîb'in c.) tezhîbler.
te'zîn	(a.i. ezân'dan) ezan okutma.
tezkâr	(a.i.) hatırlama, anma, anılma, ["tizkâr" şekli galattır].
tezkere	(a.i. zikr'den. c. tezâkir) 1. tezkere, pusula. 2. hükümetten alınan izin kâğıdı. 3. bazı meslek sahibi kimseler için yazılan

	biyografi. 4. askerlik görevinin bitirildiğini bildiren belge, [aslı tezkire'dir]. (bkz: tezkire).
tezkere-i sâmiye	huk. [eskiden] sadâret makamından resmî olarak yazılan varakanın adı.
tezkîr	(a.i. zikr'den. c. tezkîrât) 1. hatıra getirme, hatırlatma, hatırlatılma. 2. gr. bir kelimeyi müzekker (erkek) kılma. 3. vaaz ve nasihat etme.
tezkîrât	(a.i. tezkîr'in c.) tezkirler.
tezkire	(a.i. zikr'den. c. tezâkir) 1. tezkere, pusula. 2. hükümetten alınan izin kâğıdı. 3. bâzı meslek sahibi kimseler için yazılan biyografi.
tezkire-i sâmiyye	sadrazamlık makamından yazılan tezkere.
tezkiret-ül-evliyâ	velîlerden birçoğunun biyografisinden bahseden kitab.
tezkiret-üş-şuarâ	şâirlerden bir kısmının biyografisini ve şiirlerini içine alan kitap. 4. hatırlamaya vesîle olan şey.
tezkîrî	(a.s.) bot. erkeklik organıyla ilgili.
tezkiye	(a.i. zekât'dan) 1. temiz etme [kusurdan], temize çıkarma, aklama. 2. soruşturarak birinin iyi halli olduğunu meydana çıkarma.
tezkiye-i meyyit	ölüyü kefenledikten sonra orada hazır bulunanlardan cenazenin ahvâlini sorma.
tezkiye-i şuhûd	huk. şahitlerin adaletli ve makbul olup olmadıklarını tahkik etme. 3. malın zekâtını verme.
tezkiye-i nefs	tas. insan nefsinin Allah sevgisi dışında kalan her türlü tutku ve heveslerden arınması.
tezkiye-i şühûd	huk. şahitlik yapanların doğru kimseler olup olmadığını mahkemenin araştırması.
tezkiye varakası	*arıtlama "belgesi.
tezkiye-nâme	(a.f.b.i.) huk. bir şahidin durumunu öğrenebilmek için mahkemelerden o şahidin bulunduğu yere veya muhtara gönderilen yazı.
tezlîk	(a.i.) kaydırma, kaydırılma, sürçtürme, sürçtürülme.
tezlîl	(a.i. zillet'den. c. tezlîlât) zelîl etme, edilme, tahkir etme, hor ve hakir görme, görülme.
tezlîlât	(a.i. tezlîl'in c.) zelîl etmeler, edilmeler, tahkir etmeler, hor ve hakir görmeler, görülmeler.
tezmîl	(a.i.) örtü, sargı içine sarma, sarılma.
tezmîm	(a.i. zîmâm'dan) yular takma.
teznîb	(a.i. zeneb'den. c. teznîbât) 1. kuyruk takma. 2. ekleme, ilâve etme. 3. ek. (bkz: ilâve, zeyl).
teznîbât	(a.i. teznîb'in c.) 1. kuyruk takmalar; ilâveler, eklemeler. 2. ekler.
teznîd	(a.i. zend'den) çakmakla ateş çakma.
tezvîb	(a.i. zevebân'dan. c. tezvîbât) eritme, eritilme.
tevzîb-bi-t-tahvîl	kim. kül içinde yıkayarak kalevî tuzlan ayırmak.
tezvîbât	(a.i. tezvîb'in c.) tezvibler, eritmeler, eritilmeler.
tezvîc	(a.i. zevc'den. c. tezvîcât) 1. kocaya verme, evlendirme. 2. huk. birine eş olma, nikahlanma, eş kılma.
tezvîcât	(a.i. tezvîc'in c.) kocaya vermeler, evlendirmeler.
tezvîd	(a.i.) yol için azık, yiyecek verme, azıklandırma.

tezvîk	(a.i. zevk'den) 1. zevk aldırma. 2. tattırma, tattırılma.
tezvîr	(a.i. zevr'den. c. tezvîrât) 1. yalan dolan. 2. ara bozmak ve bilhassa fenalık kasdıyla yapılan kovuculuk.
Ehl-i tezvîr	yalan söyleyip ara bozanlar.
tezvîrât	(a.i. tezvîr'in c.) tezvirler, yalan dolan şeyler, kovuculuklar.
tezvîren	(a.zf.) tezvir yoluyla.
tezyîd	(a.i. ziyâde'den. c. tezyîdât) ziyâdeleştirme, ziyâdeleştirilme, arttırma, artırılma.
tezyîd-i gayret	gayreti artırma.
tezyîdât	(a.i. tezyid'in c.) ziyâdeleştirmeler, ziyâdeleştirilmeler, artırmalar, artırılmalar.
tezyîf	(a.i. zeyfden. c. tezyîfat) 1. züyûfa çıkarma, kalp, sahte, değersiz olarak gösterme. 2. eğlenme, alay etme.
tezyîfât	(a.i. tezyifin c.) tezyif yollu sözler.
tezyîl	(a.i. zeyl'den. c. tezyîlât) 1. ekleme, katma, ilâve etme. 2. altına devam etme, ilâve suretiyle yazma.
tezyîn	(a.i. zînet'den) zînetlendirme, süsleme, süslenme.
tezyînât	(a.i. tezyîn'in c.) süs[ler], bezek[ler].
tezyînât-ı mi'mâriyye	mîmârî süsler, nakışlar.
tezyînî	(a.s.) süsleme ile "ilgili, bezeme üzerine olan, "bezeksel.
tı	(a.f.ha.) Osmanlı alfabesinin on dokuzuncu harfi olup "ebced" hesabında dokuz sayısının karşılığıdır, t harfini karşılar.
tıb	(a.i.). (bkz. tıbb).
tıbâ'	(a.i. tab'ın c.) tabîatler, yaradılışlar, âdetler.
tıbâa, tıbâat	(a.i.) 1. kılıç yapma san'atı. 2. kitap ve şâire basma işi.
Dâr-üt-tıbâa	matbaa, basımevi.
Dâr-üt-tıbâat-il-âmire	devlet matbaası, [sonraları "matbaa-i âmire" olmuştur].
tıbâbet	(a.i.) [aslı böyle olmakla beraber bizde "tabâbet" şekli kullanılmıştır]. (bkz. tabâbet).
tıbâhat	(a.i.) [aslı böyle olmakla beraber bizde "tabâhat" şekli kullanılır olmuştur]. (bkz. tabâhat).
tıbâk	(a.i.) 1. uygunluk, uyma. (bkz: mutabakat). 2. kat, tabaka.
Sipihr nüh tıbâ	dokuz kat gök.
tıbâk-ı îcâb	ed. aralarında mutabakat olan kelimelerin îcap mânâsını kapalı surette anlatma. Meselâ "Güller safâda hurrem ü handan ve şâdmân / Bülbül belâda bencileyin zar ü bî-karâr".
tıbâk-ı selb	ed. aralarında mutabakat olan kelimelerin selb mânâsını îmâ etmesi. Meselâ "Açıldı gonceler bâğ-ı cihanda / Neler oldu açılmaz oldu gönlüm".
tıbb	(a.i.) hekimlik, tabiplik, doktorluk.
ilm-i tıbb	hekimlik ilmi.
tıbb-ı adlî	huk. adlî tıp, hukuk veya ceza mahkemelerinin gerçeği aydınlatmasını kolaylaştırmakla görevli bulunan müessese, tıp kolu.
tıbben	(a.zf.) hekimliğe uygun olarak, hekimliğin gösterdiği yolda.
tıbbî	(a.s.) 1. hekimliğe, doktorluğa ait, hekimlikle, doktorlukla ilgili. 2. hekimce.
tıbb-ı nebevî	Hz. Muhammed'in emir buyurmuş ve tatbik etmiş oldukları sıhhat kaideleri.

tıbbiyye (a.i.) tıb mektebi, tıp okulu.

Tıphâne-i âmire ve Cerrah-hâne-i ma'-mûre(a.b.i.) [eskiden] tıp tahsili için açılmış olan mektep. [II. Sultan Mahmud'un hekimbaşısı Mustafa Behçet Efendi'nin gösterdiği lüzum ve verdiği takrir üzerine 1242 (1827) de açılmıştır].

tıbk (a.i.) tıpkı, aynı.

tıbkan (a.zf.) aynen, benzeyerek.

tıfl (a.i.c. etfâl) küçük çocuk, (bkz: gûdek).

tıfl-ı bî-dâr uyumayan çocuk.

tıfl-ı bî-haber hiç bir şeyden habersiz olan çocuk.

tıfl-ı cân-rübâ gönlü alan çocuk.

tıfl-ı cihel-rûze Hz. Âdem.

tıfl-ı ebced-hân 1) yeni okumaya başlayan çocuk; 2) çok az okumuş.

tıfl-ı Hindî gözbebeği.

tıfl-ı mahrûm yoksul çocuk.

tıfl-ı ma'sûm günahsız çocuk.

tıfl-ı melek-çihre melek yüzlü çocuk.

tıfl-ı muhabbet sevgi çocuğu.

tıfl-ı nâdân cahil, toy çocuk.

tıfl-ı nâ-tuvân zayıf çocuk.

tıfl-ı nev-zâd yeni doğmuş çocuk.

tıfl-ı sirişk gözyaşı çocuğu, [akıtılan gözyaşlarının çocuğa benzetilmesi].

tıfl-ı şîr-hâre süt emen çocuk.

tıfl-ı uryân çıplak çocuk.

tıfl-ı zâr ağlayan çocuk.

tıfl-ı zebân-dân akıllı çocuk.

tıfl-âne (a.f.zf.) çocukça, çocuk gibi.

tıfliyyet (a.i.) çocuk sapaklığı, küçük çocuk hâlinde kalma, fr. infantilisme.

tıhâl (a.i.) hek. dalak.

tıhl (a.s.) 1. dalağı büyük adam. 2. hiddetli [adam],

tıksâr (a.i.) halka şeklinde tâc.

tılâ' (a.i.) 1. sürülecek şey. 2. mâdeni parlatacak mayi (sıvı) yaldız. 3. sürülecek merhem, yağ, ilâç. 4. cila verecek boya.

Zer-i tılâ' yaldız altını, (bkz: saykal). 5. altın yaldız. 6. sırma. 7. altın yaldızla süsleme veya yazı yazma. 8. saf altın.

tılâ-dûz (a.f.b.s. ve i.) sırmacı, altın yaldızla nakış yapan.

tılâ-kâr (a.f.b.s.) yaldızlı, (bkz: saykal-kâr; saykal-zen).

tılâ-kârî (a.f.b.i.) yaldızcılık, (bkz: saykal-kârî, saykal-zenî).

tılavet (a.i.) güzellik, sevimlilik.

tılısm (a.i.c. telâsim, tılısmât) 1. tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey, kimse. 2. çâre, tedbir. 3. sihir, büyü. (bkz: efsûn, rukye).

tılısmât (a.i. tılısm'ın c.) tılsımlar, (bkz: telâsim).

tımâr-hâne (F.b.i.). (bkz. timâr-hâne).

tınâb (a.i.c. tunub) kazığa bağlanan çadır ipi.

tınnet (a.i.) çınlama.

tırâd (a.i. tard'dan) 1. [savaşta] ileri atılma, saldırma. 2. vahşî hayvanları kovalayarak av yapma. 3. kısa mızrak, harbe.

tırâz	(a.i.) 1. ipek ve sırma ile işleme. 2. elbiselere nakışla yapılan süs. 3. süs. 4. üslûp, tutulan yol. 5. döviz, fr. devise.
-tırâz	(f.s.) "donatan, süsleyen" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Şükûfe-tırâz	çiçek süsleyen.
Yâve-tırâz	yalanla süsleyen., gibi.
tırâzende	(f.s.) süsleyen, süsleyici, donatan, donatıcı, bezeyici.
tırâzende-i arûsân	gelinleri süsleyen.
tırcihâle	(a.i.) anat. Hançerenin yukarı ve arka tarafında bulunan iki küçük kıkırdağın herbiri.
tırcihâlî, tırcihâliyye	(a.s.) tırcihâleye mensup, bununla ilgili.
tırrîh	(a.i.) tuzlu balık, sardalya.
tırs	(a.i.) âbâdî ve aharlı yazı kâğıdı.
tıvâl	(a.s. tavîl'in c.), (bkz: tavîl).
tıyere	(a.i.) uğursuz sayılan şey.
tıyn	(a.i.) çamur, balçık.
tıyn-ı ahmer	kızıl aşıboyası.
tıyn-ı asfer	jeol. sarı aşıboyası.
tıyn-ı ebyaz	tebeşir.
tıyn-ı hadîdî	jeol. aşıboyası.
tıyn-ı hikmet	tebeşir, [eskiden] hattatların verdiği bir ad.
tıynet	(a.i.) yaradılış, mizaç, maya.
tıynet-i pâk	temiz yaradılış; saf tabîat.
tıynî	(a.s.) 1. tabîî, yaradılıştan. 2. çamurla, balçıkla ilgili.
tıyre	(a.i.) 1. gücenme, darılma. 2. gücenen, darılan.
tîb	(a.i.c. etyâb) güzel koku, güzel kokulu nesne, güzel kokusu için sürülen şey. (bkz. galiye).
tibn	(a.i.c. etbân) saman, (bkz: tebn).
tibnî	(a.s.) saman renkli, (bkz: tebnî).
tibr	(a.i.) 1. toz hâlinde altın, altın tozu. 2. altın külçesi.
tibyân	(a.i.) açık anlatma, bildirme.
tîc	(a.i. tâc'ın c.) taçlar, (bkz: tîcân).
tîcân	(a.i. tâc'ın c.) taçlar, (bkz: tîc).
Tîcânî	(h.i.) 1. şimalî (kuzey) Afrika'da gelişen bir muahhar tarikat. 2. Ticânî tarikatine mensup kimse. 3. dîne aşırı ölçüde bağlı bulunan, yobaz kimse.
Ticâniyye	(a.i.) Ahmed el-Ticânî adından alınarak Halveti tarikatının kollarından birine verilen bir ad. [bu tarikata "Tarîkat-ı Ahmediyye, Tarîkat-ı Muhammediyye, Tarîkat-ı İbrâhimiyye-i Hanîfiyye" de denilir].
ticâret	(a.i.) ticâret, alım-satım.
ticâret-gâh	(a.f.b.i.) ticâret yeri, ticârete elverişli olan yer.
ticâret-geh	(a.f.b.i.). (bkz. ticâret-gâh).
ticâret-hâne	(a.f.b.i.) ticâret yeri, ticâret edilen yer.
ticarî, ticâriyye	(a.s.) ticârete ait, ticâretle ilgili.
tîg	(f.i.) kılıç, (bkz: husâm, seyf).
tîg-i abdâr	sivri, keskin kılıç.
tîg-i âteş-bâr	ateş yağdıran, keskin kılıç.
tig-i bâtın	kitap kenarlanna, başlık üzerlerine yapılan motifler, çizgiler.

tîg-i bend	tas. Bektaşi tarîkine girecek olan talibin intisap günü kurban edilmek üzere gönderdiği koyunun tüylerinden, mensup kadınlar, muhibbeler tarafından örülmüş ince bağ. [Bektaşi tâbirlerindendir].
tîg-i bürrân	keskin kılıç.
tîg-i dûdestî	kuvvetli ışık.
tîg-i Efrâsyâb	(Efrasyâb'ın kılıcı) şarap kâsesinin parıltısı.
tîg-i gûştîn	(etten kılıç) dil.
tîg-i Hindî	Hind çeliğinden yapılmış kılıç.
tîg-i kûh	dağın tepesi.
tîg-i sitem	sitem, zulüm kılıcı.
tîg-i teber şâh-ı merdan	elinde, avucunda hiç bir şey kalmamış olan, meteliğe kurşun atan.
tîg-i tîz	(bkz: tîg-i bürrân).
tîg-i zebân	yaralayıcı söz.
tîg-bend	(f.b.s.) kılıç bağlayan, kılıç kuşanan.
tîg-dâr	(f.b.s.) kılıçlı, kılıç taşıyan.
tîg-zebân	(f.b.s.) dili kılıç gibi olan, te'sirli söz söyleyen.
tîg-zen	(f.b.s.c. tîg-zenân) iyi kılıç kullanan.
tîg-zenân	(f.b.s. tîg-zen'in c.) iyi kılıç kullananlar.
tîh	(a.i.c. etyâh. c. etâviye) 1. çöl. (bkz. beyâbân). 2. (h.i.) Mısır ile Şam arasında, Sînâ dağının bulunduğu yarımadada bir çöl. [Hz. Musa, Mısır'dan çıktıktan sonra halkı ile birlikte bu çölde kırk yıl dolaşmıştır]. 3. biy. dolambaç.
Tihâme	(a.h.i.) Mekke-i Mükerreme'nin bir adı.
Arz-ı tihâme	Hicaz toprağı.
tîhû	(F.i.) çil kuşu.
tîkan	("ka" uzun okunur, a.i. tak'ın c.) taklar, (bkz. tâkat).
tilâl	(a.i. tell'in c.) tepeler, kümeler, yığınlar.
tilâmîz	(a.i. tilmîz'in c.), (bkz: tilâmize).
tilâmize	(a.i. tilmîz'in c.) 1. talebeler, öğrenciler, (bkz: tilâmîz). 2. çıraklar.
tilâvet	(a.i.) Kur'ân-ı, güzel sesle ve usûlüne göre okuma, okunma.
tilka'	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. taraf, yön; hiza. 2. görüşme; buluşma.
tille	(a.i.) 1. basamak. 2. sıradağ.
tille	(f.i.) işlenmemiş altın.
tilmiz	(a.i.c. telâmîz, telâmize) 1. talebe (öğrenci). 2. çırak.
tilmîz-âne	(a.f.zf.) talebeye (öğrenciye) yakışacak yolda.
tilmîziyyet	(a.i.) talebelik (öğrencilik).
tîmâr	(f.i.) 1. yara bakımı. 2. ağaç bakımı. 3. hayvanı temizleme, tımar. 4. tar. beslediği sipahilerle harbe giden beylere -öşrünü almak üzere- ayrılan arazî.
tîmâr-hâne	(f.b.i.) tımarhane, akıl hastahânesi.
timsâh	(a.i.c. temâsîh) timsah.
timsâhiyye	(a.i.) zool. timsahlar, fr. crocodiliens.
timsâl	(a.i.c. temâsîl) 1. suret, resim. 2. sembol, simge.
timsâl-i mücessem	1) heykel; 2) örnek.
timsâl-i kehkeşân-sâkin	kehkeşanda oturan sembol.
timsâlî	(a.s.) sembolik.

tîn	(a.i.) incir.
tín sûresi	(bkz: sûre-i tîn).
tinbâl	(a.s.) kısa, bodur [kimse].
tinnîn	(a.i.) 1. büyük yılan, ejderhâ. 2. astr. yedi burç boyunca uzanan hafif beyazlık. 3. astr. Ejderhâ burcu, semânın kuzey yarım küresinde Küçükayı burcunu çepeçevre saran ve S gibi kıvrılıp bir yıldız dörtgeniyle nihayet bulan zincirvâri bir burç, Draco; fr. Dragon,
tinnîn-i felek	astr. Samanyolu, (bkz: kehkeşân). [bu ad, yanlış olarak verilmiştir].
tîr	(f.i.) 1. ok.
tîr-i kazâ	[ok gibi gelen] kaza ve kader.
tîr-i mâh	hazíran.
tîr-i seher, - -i seheri	seher vakti çekilen ah, edilen inkisar.
tîr-i terâzû	terazi kolu.
tîr ü kemân	ok ile yay [sevgilinin kirpiği ve bakışı]. 2. astr. Utarit (Merkür, Arzıtilek).
tîrâje	(f.i.) gökkuşağı, eleğimsağma. (bkz. âdyende, alâim-üs-semâ, kavs-i kuzah).
tirâs	(A.i. türs'ün c.) ask. kalkanlar [âlet], (bkz: etrâs, tirâse, türûs).
tirâse	(a.i. türs'ün c.) ask. kalkanlar, (bkz: etrâs, tirâs, türûs).
tirâş	(f.i.) 1. tıraş. 2. üstten ve düz olarak yontma. 3. s. üstten yontan ve yontarak düzelten.
Büt-tirâş	put yontan, put yapan.
Ser-tirâş	berber, (bkz: hallâk).
Seng-tirâş	taş yontucu [aslı "teras" dır].
tirâşân	(f.s. tirâş'ın c.) tıraş edenler, yontanlar.
Sâz-tirâşân	tar. Osmanlı Sarayında saz örgüsüyle hasır eşya yapan usta işçiler.
tirâşe	(f.i.) yonga, talaş, [aslı "terâşe"dir].
tirâşende	(f.s.) tıraş edici, tıraş eden. [aslı "terâşende" dir].
tirâşîde	(f.s.) 1. tıraş olmuş, tıraş edilmiş, (bkz. mahlûk). 2. yontulmuş.
Nâ-tırâşîde	yontulmamış; mec. kaba saba (kimse), [aslı "terâşîde" dir].
tirbân	(a.i. türâb'ın c.) topraklar, (bkz: türbán).
tîr-bârân	(f.b.s.) ok yağdıran.
tîr-dân	(f.b.i.) sadak, ok m ahfazası, ok kabı. (bkz: tîr-keş).
tîre	(f.s.) bulanık; kara; karanlık.
Şeb-i tîre	karanlık gece.
tire-baht	(f.b.s.) kara bahtlı, talihsiz.
tîre-dil	(f.b.s.) kalbi kara, fena kalbli.
tîre-dilî	(f.b.i.) kara kalblilik.
tîregî	(f.i.) 1. bulanıklık. 2. karalık.
tîre-gûn	(f.b.s.) rengi bulanık, bulanık renkli, kara renkli.
tîr-endâz	(f.b.s.) 1. ok atıcı, ok atan. 2. meç. şık giyinmiş, güzel görünüşlü [kimse], tırandaz.
tîr-endâzân	(f.b.s. ve i. tîr-endâz'ın c.) ok atıcılar, ok atanlar.
tîr-endâzî	(f.b.s.) okçuluk, ok atıcılık.
tîre-re'y	(F.a.b.s.) tedbirsiz.
tîre-re'yî	(f.a.b.i.) tedbirsizlik.

tîre-şeb	(f.b.s.) karanlık gece.
tîre-ger	(f.b.i.) ok yapan san'atkâr.
tîr-gerân	(f.b.i.) ok yapan sanatkârlar.
tîr-gerî	ok yapma işi, ok yapıcılık.
tirhâl	(a.i.) yola çıkma; göç etme.
tîrîz	(f.i.) kalıba koyma, biçim, şekil verme.
tîr-keş	(f.b.i.) 1. ok atan kimse, okçu. 2. ok kabı, okluk, kuburluk, sadak. (bkz. tîr-dân).
tiryák	(a.i.c. tiryâkat) 1. zehirlenmeye ve bâzı hastalıklara karşı kullanılan macun. 2. panzehir. 3 . afyon.
tiryâk-ı farsî	panzehir taşı.
tiryâk-ı farûk, -ı farûkî	panzehir.
tiryâk-ı rustaiyân	bot. sarmısak.
tiryâk-ı Türkî	mâden zifti.
tiryák	(f.i.). (bkz: tiryák).
tiryâkat	("ka" uzun okunur. a.i. tiryâk'ın c.) 1. tiryaklar, zehirlenmeye ve bâzı hastalıklara karşı kullanılan macunlar. 2. panzehirler. 3 . afyonlar.
tiryâkî	(a.s.) 1. afyon düşkünü. 2. keyif verici şeylerden birine düşkün olan. 3. mec. huysuz, titiz, aksi [Türkçe şekli "tiryaki"].
tîr-zen	(f.b.s. ve i.c. tîr-zenân) ok vuran, okçu.
tîr-zenân	(f.b.s.i. tîr-zen'in c.) ok vuranlar, okçular.
tis'a	(a.s.) dokuz.
Âbâ-i tis'a, Eflâk-i tis'a	astr. Güneş manzumesini meydana getiren seyyareler (gezegenler) ile Ay.
tis'în	(a.s.) doksan 90. (bkz: neved, tis'ûn).
tis'ûn	(a.s.) doksan 90. (bkz: neved, tis'în).
tîşe	(f.i.) 1. balta, nacak, külünk. 2. keser.
tîşe-i Ferhâd	Ferhad'ın dağ açmada kullandığı külüngü.
tiyese	(a.i. teys'in c.) tekeler, erkek keçiler.
tiyîs	(o.i.) hek. kokan bir keçi hastalığı.
tîz	(f. s.) 1. tez, çabuk. 2. keskin. 3. sık.
tîz-âb	(f.i.) kezzap.
tîz-bîn	(f.b.s.) gözü keskin, çok iyi gören.
tîz-çeşm	(f.b.s.) gözü keskin.
tîz-dest	(f.b.s.) eline çabuk, çabuk iş gören.
tîz-destî	(f.b.i.) eline çabuk olma, çabuk iş görme.
tîz-fehm	(f.a.b.s.) çabuk anlayan, çabuk kavrayan.
tîzî	(f.i.) 1. keskinlik. 2. çabukluk.
tîz-intikal	("ka" uzun okunur, f.a.b.s.) çabuk sezen, akıllı, zekî.
tîz-meşreb	(f.a.b.s.) titiz; aceleci.
tîz-mizâc	(f.a.b.s.) titiz, sabırsız, aceleci.
tîznâ	(f.b.i.) bıçak, kılıç gibi şeylerin ağzı, keskin tarafı.
tîz-pâ[y]	(f.b.s.) ayağına çabuk.
tîz-per	(f.b.s.) çabuk, hızlı uçan.
tîz-pervâz	(f.b.s.) hızlı uçan.
tîz-reftâr	(f.b.s.) çabuk yürüyüşlü, yürüyüşü çabuk, (bkz: tîz-rev).
tîz-rev	(f.b.s.) yürüyüşü çabuk, çabuk yürüyüşlü. (bkz: tîz-reftar).
tîz-tâb	(f.b.s.) canı tez, aceleci, sabırsız.

tîz-vir	(f.b.s.) 1. zekî, çabuk sezen, kurnaz. 2. serî, hızlı. 3. keskin.
tîz-zebân	(f.b.s.) güzel ve çabuk konuşan.
töhem	(a.i. töhmet'in c.) töhmetler, suçlar, kabahatler, (bkz: tühem).
töhmet	(a.i. vehm'den. c. töhem) birine isnâdolunan suç, işlenildiği sanılan fakat gerçekliği henüz meydana çıkmamış olan suç, kabahat.
isnâd-ı töhmet	suçlama.
töhmet-i zâhire	huk. ispatına lüzum görülmeyecek kadar aşikâr olan töhmet, suç.
töhmet-i zinâ	huk. zina şüphesini uyandıran vaziyet.
tû[y]	(f.i.) kat, katmer.
Sad-tû[y]	yüz katlı, çok katmerli.
tuam	(a.i. tu'me'nin c.) 1. yiyintiler, azıklar. 2. tadlar, çeşniler.
tûb	(a.i.) 1. tuğla. 2. kiremit.
tûbâ	(a.i.) 1. güzellik, iyilik, hoşluk. 2. rahatlık.
tûbâ-leke	ne mutlu sana!
Tûbâ	(a.h.i.) Cennet'de Sidre'de bulunan ve dalları bütün Cenneti gölgeleyen ilâhî ağaç.
tub'ân	(a.i.) mühür mumu.
tubba'	(a.i.c. tebâbia) eski çağlarda yemen kıtasında saltanat süren eski Arap hükümdarlarının unvanı.
tû-ber-tû	(a.b.s.) kat kat. (bkz: tûy-ber-tûy).
tubûl	(a.i. tabl'in c.) 1. davullar. 2. trampetler.
Darb-ı tubûl	davul çalma, çalınma.
tûde	(f.i.) yığın, küme.
tûde-ber-tûde	yığın yığın üstüne.
tûde-be-tûde	yığın yığın.
tûf	(f.i.) akseden ses, seda; yankı, fr. echo. (bkz: aks-i savt).
tûf-i tesliyet	avunma aksisedası.
Túfán	(a.h.i.) 1. Hz. Nuh zamanında yoldan çıkmışları tedîbetmek için Allah tarafından hem gökten yağdırılan, hem de yerden kaynayarak bütün dünyâyı kaplayan su. [bunun neticesinde yer yüzündeki bütün canlılar yok olmuş, ancak Hz. Nuh'un gemisine alınmış olan çitflerden ikinci defa olarak canlılar türemiştir].
Ba'de-t-Tûfân	Nuh Tufanından sonraki zaman.
Kable-t-Tûfân	Nuh Tufanından önceki zaman. 2. erkek adı.
tûfân-zede	(a.f.b.s.) tufana tutulmuş, tufan görmüş.
tufeyl	(a.i.) 1. dalkavuk zümresinin pîri sayılan kimsenin adı. 2. küçük çocuk. 3. yemeğe gelen misafir.
tufeylâniyyet	(a.i.) başkasının sırtından geçinme fr.commensalisme.
tufeylât	(a.i.c.). (bkz. tufeyliyyât).
tufeylî	(a.s.) 1. dalkavuk, çanakyalayıcı. (bkz: kâselîs). 2. ekti, sığıntı. 3. bot. asalak, parazit, fr. parasite.
tufeyliyyât	(a.i.c.) kendi başlarına beslenemeyip başkalarının kökleriyle veya kanlarıyla beslenen nebatlar (bitkiler), hayvanlar, fr. parasitologie.
tufeyliyyât-ı nebâtiyye	bot. kara yosunları.
tufeyliyyât-ı hayvâniyye	zool. kehle, uyuz böceği, solucan ve benzerleri gibi hayvanlar.
tufeyliyye	(a.s.) ["tufeylî"nin müen.]. (bkz. tufeylî)."

Tarihvemedeniyet.org

tufeyliyye-i üşne	zool. yosun hayvanları.
tufeyliyyet	(a.i.) asalaklık, fr.parasitisme.
tuffâh	(a.i.c. tefâfîh) elma.
tuffâh-i Lübnán	Cebel-i Lübnan'da yetişençok nefis bir elma.
tuffâh-ı âdemî	âdemelması.
tuffâh-ül-arz	yerelması.
tuffâhî, tuffâhiyye	(a.s.) elmaya ait; elma cinsine mensup, elma ile ilgili.
tuffâhiyyet	(a.i.) kim. tuffâh asidinin esaslardan biriyle birleşmesinden meydanagelen bir tuz.
tufû	(f.n.) 1. "tuh!" mânâsında kullanılır. 2. i. tükrük.
tufû'	(a.i.) ateşin sönmesi.
tufûh	(a.i.) ağız ağıza dolma [kab].
tufûl	(a.i.) güneşin guruba yaklaşması.
tufûl	(a.i. tıfl'ın c.) çocuklar.
tufûl-âne	(a.f.zf.) çocukcasına. (bkz: gûdek-âne, tıfl-âne).
tufûlet	(a.i.) çocukluk, küçüklük, (bkz: tufûliyyet).
tufûliyyet	(a.i.) 1. çocukluk, küçüklük, (bkz: sabâvet).
tufûliyyet-i sâniye	çocuğun bir buçuk yaşından on iki veya on beş yaşına kadar olan zamanı. 2. tazelik, körpelik.
tufûliyyet-i ûlâ	çocuğun doğduktan bir buçuk yaşına kadar olan zamanı.
tufû-zen	(f.b.s.) birisinin tu! diye yüzüne tüküren.
tuğ	(f.i.) tuğ.
tûg-i şâhî	bir lâle çeşidi.
tugat	("ga" uzun okunur, a.i. tâgî'ninc.) âsîler, azgınlar, serkeşler, (bkz: tâgun).
tuğrâ	(t.i.) tura.
tuğrâ-yi garrâ	parlak tuğra.
tuğrâ-yi hümâyûn	pâdişâh tuğrası.
tuğrâî	(t.a.s.) 1. tuğraya mahsus, tuğra ile ilgili. 2. "Lâmiyyet-ül-Acem" diyeanılan Arapça kasideyi yazan Türk şâiri veveziri.
tuğrâ-keş	(t.f.b.i.) tuğra işaretiyapan me'mur; nişancı vekili, sarayda resmîkâğıtlara tuğra çeken görevli.
tuğra-nüvîs	(t.f.b.i.) beraat, ferman v.b. vesikalara tuğra çeken me'mur.
tuğrâyî	(a.i.) tuğra işareti yapanme'mur.
tuğyân	(a.i.) taşma, taşkınlık; azgınlık, coşkunluk.
Ehl-i tuğyân	Allah'ın emirlerine aykırıharekette bulunan günahkârlar.
tuhaf	(a.i. tuhfe'nin c.) 1. hediyeler. 2. az bulunur, hoşa giden şeyler. 3. garip iş, şey. 4. s. gülünç, eğlenceli. 5. s. münasebetsiz, hoşa gitmeyen [hal]. 6. anlaşılmaz, anlaşılması güç.
tuhfe	(a.i.c. tuhaf) 1. hediye, armağan. (bkz: bergüzâr). 2.- yeni çıkma, hoşa gider, güzel şey.
Tuhfe-i Âsım	(Asım'ın armağanı) Mütercim Âsım'ın Arapça'dan Türkçe'ye manzum sözlüğü.
Tuhfe-i Vehbî	(Vehbî'nin armağanı) Sünbülzâde Vehbî'nin Farsça'dan Türkçe'ye manzum sözlüğü.
Tuhfet-üI-Kibâr fî Esfâr-il-Bihâr	(deniz seferlerinde büyüklerin armağanı) değerli bilgin Kâtip Çelebi'nin denizciliğe dâir eseri.
Tuhfet-ül-Letâif	XV. asır bilginlerinden Abdülcebbar Oğlu Ahmed adında bir zâtın eseridir; mevzuu, ahlâk ve mev'izeden ibarettir.

tuhla	(a.s.) gökçil, boz ile kara arasındaki renk.
tuhm	(f.i.) tohum.
tuhm-i mürg	yumurta.
tuhm-i ömr-i câvid	ebedî hayat tohumu.
tuhm-dân	(f.b.i.) tohum döşeği, fidanın başka yere alınmazdan önce ilk dikildiği yer.
tuhme	(a.i.) mîde dolgunluğu, hazımsızlık. (bkz: imtilâ-i mi'de).
tuhr	(a.i.) 1. temizlik, paklık, (bkz: taháret). 2. huk. [eskiden] kadının iki hayız arasındaki temizlik devresi [en az 15 gündür. En çoğu için müddet yoktur. "Temizlik" tâbir olunur].
tukye	(a.i.) sakınma, (bkz: ihtiráz).
tûl	(a.i.) 1. uzunluk, boy. 2. zaman çokluğu, uzun müddet. 3. astr. *boylam, fr. longitude.
tûl-i belde	astr. herhangi bir yerin üstünden geçen tul dâiresi.
tûl-i belde ta'yîni	jeod. top. her hangi bir mahalde kronometrik ölçülere dayanan hesaplarla o mahallin túlünün tâyini.
tûl-i emel	hırs, tamah, tükenmez arzu.
tûl-i garbî	180 dereceye kadar olan batıdaki yerlerin boylamı.
tûl-i hayât	ömür uzunluğu.
Tûl-i mevc	a) fiz. dalga boyu; b) coğr. tul derecesi üzerinde olma hâli.
tûl-i müddet	uzun zaman.
tûl-i ömr	ömür uzunluğu.
tûl-i rakkas	fiz. sarkacın boyu.
tûl dâiresi	astr. meridyen.
tûl saati	kronometre.
tûlâ	(a.s.) daha (pek, çok, en) uzun. ["atvel" in müennesi].
Yed-i tûlâ	tam ihtisas ve vukuf, büyük kudret.
tulâ'	(a.i.) hek. ense kökü.
tûlânî	(a.s. tûl'den) boyuna, uzunluğuna.
tûlen	(a.zf.) 1. boyca, boyuna, uzunluğuna. 2.coğr. boylam bakımından,* boylamca.
tul-hâne	(a.i.) süthâne, yağhane.
tullâb	(a.s. ve i. tâlib'in c.) 1. talipler. 2. öğrenciler.
tulleb	(a.s. tâlib'in c.) talipler, isteyenler, istekliler.
tulû'	(a.i.c. tulúát) doğma, doğuş.
tulû-i fecr	tan atması, güneşin doğması.
tulû-i gâile	huk. [eskiden] vakıf varidatının husule gelmesi demek olup vakfına göre değişir, [şöyle ki mezrûattan olan gallenin tulûu zerin yetişip tane bağlaması veya mütekavvim bir hâle gelmesiyle olur].
tulû-i haşr	kıyametin doğması; kıyamet kopması.
tulû-i kamer	ayın doğuşu.
tulû-i şems	güneşin doğuşu.
tulû-i zihn	zihne, akla doğma.
tulûât	(a.i. tulû'un c.) 1. doğmalar, doğuşlar. 2. yazılı olmayıp ana hatları önceden tespit edilmiş ve sahnede oyuncular tarafından yapılan nükte ve taklitlerle tamamlanan oyun.
tu'm	(a.i.) 1. yiyinti; azık. 2. tad, çeşni, (bkz: çâşnî).

tuma'nînet	(a.i.) gönlü rahat olma, emîn olma, inanma, (bkz: ıtmi'nân, itmînân).
tûmâr	(a.i.c. tavâmîr) tomar, durulmuş nesne.
tu'me	(a.i.c. tuam) 1. yiyinti, azık. 2. tad, çeşni. 3. lokma [bir].
tumeâ	(a.i. tâmi'in c.) tamahkârlar.
tumturak	(f.i.) gösteri, debdebe; söylenişi parlak görünen [ibare].
tumûh	(a.i.) yüksek bir şeye göz dikip bakma.
tumûm	(a.i.) su baskını.
tumûr	(a.i.) göz kapağı gibi uzuvların seğirmesi.
tumûs	(a.i.) bir şeyin mahvolması.
tunbûr	(a.i.c. tenâbîr) [kelimenin aslı bu olduğu halde, bizde "tanbur" şeklinde kullanılır]. (bkz: tanbur).
tunbûrî	(a.s.). (bkz. tanbûrî).
tûnî	(f.i.) 1. külhanbeyi. 2. s. sefih, rezil, alçak, (bkz: evbâş). 3. s. hırsız, (bkz: sárık).
tunub	(a.i. tınâb'ın c.) çadır ipleri.
tûr	(a.i.) 1. (bkz: cebel, kûh).
Tûr-ı Sînâ	Sînâ dağı. [Sînâ yarımadasında Allah'ın tecellî ve Hz. Musa ile tekellüm ettiği dağ]. 2. Kur'ân'm 52. sûresi. 49 âyettir, Mekke'de nazil olmuştur.
turâbiyye	(a.i.) zool. kara kaplumbağaları, fr. testudo.
Tûrân	(f.h.i.) 1. eski iranlılar tarafından Türk diyarına verilen ad. 2. erkek adı.
Tûrânî	(f.h.i.) Túranlı, Türk kavimlerinden birine mensup olan.
turfe	(a.s.) 1. turfa; görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey. 2. Yahudilerce yenmesi haram olan. 3. kaçınılması gereken.
turfe-gî	(a.f.b.i.) 1. gariplik, tuhaflık. 2. az görülmüşlük.
turfe-güzâr	(a.f.b.s.) nâdir şeyler söyleyen.
turfe-kâr	(a.f.b.s.) garip, şaşılacak işler yapan.
turfe-nevâ	(a.f.b.s.) görülmemiş, ahenkli [şey],
turre	(a.i.) 1. alın saçı. 2. kıvırcık saç lülesi, (bkz. ca'd). 3. kumaşın etrafına çekilen kılaptandan süs.
turş	(f.s.) ekşi. (bkz: hámız, turuş, türş, türüş).
turuk	(a.i. tarîk'ın c.) tarîkler, yollar.
turuk-i aliyye	ma'nevî yollar, tarikatlar.
turuk-ı ihtilâtiyye	coğr. erişim yolu.
turunc	(f.i.) bot. turunç.
turuncî	(f.s.) 1. turunca mensup, turunçla ilgili.
Çin turuncu	mandalina. 2. turuncu renk.
turuncî şeyh	meşhur bir çeşit lâle.
turuncî uşşâkî zâde	meşhur bir çeşit lâle.
turuş	(F.s.) ekşi. (bkz: hámız, turş).
tûsen	(f.s.) serkeş, sert, harın [at].
tûşe	(a.i.) ölmeyecek kadar yenecek şey, azık. (bkz. kut-i lâ-yemût).
tûşe-i râh	yol yiyeceği, yol azığı.
tút	(f.i.) dut.
tût-i şevkî	bot. böğürtlen.
tûtî	(f.i.c. tûtiyân) dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş.
tûtî-i gûyâ	konuşan papağan.

tûtî-i mu'cize-gûy	mu'cize söyleyen papağan.
tûtî-i şekker-hâ	(şeker çiğneyen papağan) güzel söz söyleyen sevgili.
tûtî-nâme	(f.b.i.) 1. tûtî hikâyelerinden bahseden manzum veya mensur eser. 2. asılsız mânâsız uydurma sözler, hikâyeler.
tûtiyâ	(A.i.) 1. kim. çinko. 2. kadınların gözlerine çektikleri sürme.
tûtiyân	(f.i. tûtî'nin c.) dudular, papağanlar.
tûtiyye	(a.i.) bot. dutgiller.
tutuk	(a.i.) perde, örtü, peçe. (bkz: bürka').
tuûm	(a.i. ta'm'ın c.) 1. yemeler. 2. tadlar, lezzetler, zevkler.
tuveys	(a.i.) küçük tavus kuşu.
tûy-ber-tûy	(f.b.s.) kat kat. (bkz: tû-ber-tû).
tuyûf	(a.i. tayfın c.) 1. uykuda görülen hayaller. 2. korkudan karanlıkta görünen hayaletler. 3. fız. tayflar, fr. spectres.
tuyûr	(a.i. tayr'ın c.) kuşlar, (bkz: mürgan).
tuyûr-ı asâfîr	(fırkası) zool. ötücü kuşlar.
tuyûr-ı câriha-i leyliyye	zool. gece yırtıcıları.
Tübbet	(a.h.i.) Tibet ülkesi.
tücâh, tecâh, ticâh	(a.i.) karşı yön, karşı taraf.
tüccâr	(a.i. tâcir'in c.) tacirler, satıcılar.
tüccârân	(a.i. tüccâr'ın c. tâcir'in cc.) tacirler.
tüfeng	(i.) tüfek.
tüfeng-endâz	(f.b.s. ve i.) tüfek kullanan.
tüfeng-hâne	(f.b.i.) silâh deposu.
tüffâh	(a.i.c. tefâffîh). (bkz: tuffâh).
tühem	(a.i. töhmet'in c.) töhmetler, suçlar, kabahatler, (bkz: töhem).
tükme	(f.i.) düğme.
tünbân	(f.i.) tuman, don, iç donu.
tünbek	(f.i.) dümbelek; darbuka.
tünbek-zen	(f.b.i.) darbukacı.
tünd	(f.s.) sert, şiddetli, haşin.
tünd-bâd	(f.b.i.) kasırga, sert rüzgâr.
tünd-çihre	(f.b.s.) asık suratlı, (bkz: tünd-rû).
tünd-hû[y]	(f.b.s.) sert huylu, titiz, (bkz: tünd-meşreb, tünd-mizâc).
tündî	(f.i.) sertlik, katılık, hiddet ve şiddet.
tünd-inân	(f.a.b.s.). (bkz. tünd-reftâr).
tünd-licâm	(f.b.s.) başı sert [hayvan], (bkz: tünd-ligâm).
tünd-ligâm	(f.b.s.) başı sert [hayvan], (bkz: tünd-licâm).
tünd-meşreb	(f.b.s.) sert tabiatlı, titiz, (bkz: tünd-hû[y], tünd-mizâc).
tünd-mizâc	(f.a.b.s.) sert huylu, (bkz: tünd-hû, tünd-meşreb).
tünd-reftâr	(f.b.s.) çabuk giden.
tünd-rev	(f.b.s.). (bkz. tünd-reftâr).
tünd-rû[y]	(f.b.s.) sert yüzlü, yüzü gülmez, (bkz: tünd-çihre).
tünd-zebân	(f.b.s.) düzgün söz söyleyen.
tünte	(f.i.) eşek arısı. (bkz: zünbûr).
türa'	(a.i. tur'a'nın c.) 1. suyun taştığı yerler. 2. kanallar, (bkz. türûât).
tür'a	(a.i.c. tura', türûât) 1. suyun taştığı yer. 2. kanal.
türâb	(a.i.c. etribe, tirbân) toprak.
Ebû-türâb	Hz. İmâm-ı Alî'nin lâkabı.
türâb-ı nebâtî	l)bot. humus; 2) bitkisel toprak.

türâbî, türâbiyye	(a.s.) l. toprağa mensup, toprakla ilgili. 2. topraktan.
Evânî-i türâbiyye	topraktan yapılmış kap, kaçak.
türb	(F.i.) turp.
türb	(a.i.) (bkz. türâb).
türbân	(a.i. türâb'ın c.) topraklar, (bkz: tirbân).
türbe	(a.i.) 1. mezar [genellikle ünlü bir kimse için yaptırılan]. 2. mezar üzerine çatılmış yapı.
türbe-dâr	(a.f.b.i.) türbeyi bekleyen ve ona hizmet eden kimse.
türbe-dârî	(a.f.b.i.) türbedarlık.
türbet	(F.i.) türbe, [nazımda kullanılır].
Türk	(t.h.i.) Türk. [bu kelime Araplara ve Parslara Türk şeklinde geçmiş, Araplar, kelimeyi "etrâk", Farslar ise "Türkân" olarak cemîlendirmişlerdir].
Türk-i aşkar	astr. Mars gezegeni.
Türk-i çeşm	güzel söz.
Türk-i çîn	l) güneş; 2) göz.
Türk-i nîm-rûz	astr. güneş.
Türk-i rüstâyân	bot. sarmısak.
Türk-i sultân-şükûh	dünyayı aydınlatan güneş.
Türk-i tâze	genç ve güzel kız ve oğlan.
Türkân	(t.f.i. Türk'ün c.) 1. Türkler. 2. kadın adı.
Türkân-i cerh	astr. yedi gezegen.
türkânî	(a.i.) [eskiden] Türk kadınlarının giydikleri bir çeşit ferace.
türkcûş	(f.b.s.) yarı pişmiş et.
Türkî, Türkiyye	(t.f.s.) 1. Türk'e mensup, Türk'le ilgili. 2. Türkçe yazılmış [eser, makale].
Türkî-i basît	15. asrın sonlarında ortaya çıkan ve Aydınlı Visâlî ile başlayan, aruz vezniyle sâde dil kullanarak şiir söyleme akımı.
türkî	müz. türkü.
Türk-istân	(t.f.b.i.) Türklerin anayurdu olan ve Taşkent, Hîve, Fergana, Semerkand, Buhara, Kırgız şehirlerini içine alan büyük bölge.
Türkiyyât	(t.a.i.) türkoloji, Türk kültürünü (dil, edebiyat, târih ve etnografyasını) tetkik eden ilim.
Türkmân	(t.f.h.i.) Türkmen, Türkistan'da dağınık halde yaşayan ve bir zamanlar Azerbaycan'da saltanat sürmüş olan bir Türk boyu olup bir kısmı bugün memleketimizin Toros havâlisinde göçebe suretinde yaşarlar.
Türkmânî	müz. Çağatay ve Azerî halk müziği şekillerinden biri.
türktâz	(t.f.i.) 1. koşup seğirterek yağma etme; koşma, hücum. 2. çapul, çapulcu.
türktâzí	(t.f.i.) çapul, yağma için yapılan ansızın hücum, baskın.
türmüs	(a.i.) bot. acı bakla.
türrehât	(a.i. türrehe'nin c.) saçmasapan sözler, (bkz: terârîh).
türrehât-ı bî-ma'nâ	mânâsız, saçma sözler.
türrehe	(A.i.c. terârîh, türrehât) saçmasapan söz.
türs	(A.i.c. etrâs, tirâs, tirâse, türûs) ask. kalkan [âlet].
türşî	(a.i.) 1. ekşilik. 2. turşu.
türûs	(a.i. türs'ün c.) ask. Kalkanlar [âlet], (bkz. etrâs, tirâs, tirâse, türs).

türüât (a.i. tür'a'nın c.) 1. suyun taştığı yerler. 2. kanallar, (bkz. tür'a).
türüş (f.s.) ekşi. (bkz: hámız, turş, turus, türüş).
Rûy-i türüş mec. ekşi yüz, asık surat.
türüş-bâ (F.b.i.) limonlu veya sirkeli çorba.
türüşe (f.i.) bot. kuzukulağı.
türüş-mizâc (f.a.b.s.) "ekşi huylu", geçimsiz kimse.
türüş-rû[y] (f.b.s.c. türüş-rûyân) ekşi yüzlü, asık suratlı, suratı asık.
türüş-rûyân (f.b.s. türüş-rû'nun c.) ekşiyüzlüler, suratı asıklar, asık suratlılar.
türüş-rûyî (f.b.i.) ekşi yüzlülük, asık suratlılık.
türüş-şîrîn (f.b.s.) ekşi tatlı karışık.
türüş-tâd (F.b.s.) tadı ekşi olan.
tüs' (a.s.c. etsâ') dokuzda bir 1/9.
tütuk (f.i.) çadır, büyük perde; örtü.
tüvân (f.i.) güç, takat.
Tâb ü tüvân güç.
Nâ-tüvân güçsüz, takatsiz.
tüvânâ (f.s.) güçlü, kuvvetli, ["tevânâ" şeklide vardır].
tüvân-fersâ (f.b.s.) yoran, güçsüz, takatsiz bırakan.
tüvân-ger (f.b.s.) zengin, paralı.["tevân-ger" şekli de vardır].
tüvân-ger ü dervîş zengin, fakir (herkes).
tüvân-gerî (f.b.i.) zenginlik, paralılık. ["tevân-gerî" şekli de vardır].
tüveyc (a.i.c. tüveycât) 1. küçük taç, taccık. 2. bot. çiçek tacı, fr. corolle.
tüveyc-i ceresî bot. çan şeklinde olan çiçek tacı.
tüveyc-i cülcülî bot. çıngırak şeklinde olan çiçek tacı.
tüveyc-i firâşî bot. sedir şeklinde olan çiçek tacı.
tüveyc-i kam'î bot. huni şeklinde olan çiçek tacı.
tüveyc-i karanfülî bot. yaprağının uçları kertikli olan çiçek tacı.
tüveyc-i miğferî bot. miğfere benzeyen çiçek tacı.
tüveyc-i munfasılat-ül-vüreykat bot. birbirinden ayrılabilen iki veya daha çok yaprakçığı olan çiçek tacı.
tüveyc-i salîbî bot. put şeklinde olan çiçek tacı.
tüveyc-i şefevî bot. birbirinden ayrı iki dudak şeklinde olan çiçek tacı.
Hâmil-üt-tüveyc bot. tüveyci olan, taçlı.
Zât-üt-tüveyc tüveyci olan. (bkz: hâmil-üt-tüveyc).
Vahîd-üt-tüveyc bot. tek taç yapraklı.
Zât-üz-zehret-it-tüveyciyye bot. taçyapraklılar.
tüveycât (a.i. tüveyc'in c.) tüveyçler, çiçek taçları
tüveycî (a.s.) 1. tüveyce, çiçek tacına mensup, tüveycle ilgili. 2. tüveyce, çiçek tacına benzeyen.
tüyûs (a.i. teys'in c.) tekeler, erkek keçiler (bkz. etyâs, tiyese)

U

u (a.ha.) Osmanlı alfabesinin "elif ve "ayın" ile başlayan kelimelerinden kalın zammelilerinin sesini verir.
ubâb (A.s.) 1. pek taşkın, coşkun. 2. pek taşkın sel suyu.

ûbâr	(f.i.) inilti, ağlama.
ubeyd	(a.i. abd'den). (bkz. übeyd).
ubeydâne	(a.f.zf.) kulcağıza, köleye yakışır yolda, (bkz: übeydâne).
ubûd	(a.i. ebed'in c.) ebedler, sonsuzluklar.
ubûdiyyet	(a.i. abd'den) 1. kulluk, kölelik. 2. aşırı bağlılık [birine].
Arz-ı ubûdiyyet	bağlılığını bildirme.
ubûr	(a.i.) 1. bir suyun öte yakasına geçme. 2. bir başka tarafa geçme, geçilme, atlama.
Mürûr ü ubûr	gelip geçme. 3.astr. "Şi'râ-yi yemânî" denilen çok parlak bir yıldız.
ubûs	(a.i.) yüz ekşiliği, çatık çatıklığı, somurtkanlık.
ubûset	(a.i.) yüz ekşiliği, çehre çatıklığı; somurtkanlık.
ucâb, uccâb	(a.s. ucbe'den) çok şaşılacak, fazla gülünç şey.
ucâle	(a.i.) 1. acele olarak yapılan şey. 2. kolayca hazırlanmış elkitabı. (bkz: ucle, icâlet, ucâlet).
ucâlet	(a.i.). (bkz. icâlet, ucle).
ucâleten	(a.zf.) aceleyle, acele olarak, çabuk çabuk, (bkz: icâleten).
ucâm	(a.i.) çekirdek.
ucb	(a.i.) kendini beğenmişlik.
ucbe	(a.i.) şaşılacak şey. (bkz: acîb).
ucle	(a.i.) acele ile, çabucak yapılan iş. (bkz: icâlet, ucâlet).
ucm	(a.s. acmâ'ın c.) dilinde tutukluk olanlar.
ucme	(a.i.) dil tutukluğu; tutuk tutuk konuşma.
u'cûbe	(a.i.c. eâcîb) pek acayip şey, garip, şaşılacak şey.
u'cûbet-ül-garâib	Ayasuluğ'da müderris bulunduğu sırada Malkaralı Bahâeddin tarafından, Arapça ve Farsçadan Türkçeye çevrilmiş 400 beyitlik manzum bir lügat kitabıdır.
ûd	(a.i.c. a'vâd, îdân) 1. ağaç, odun. (bkz. haşeb). 2. ödağacı. 3. müz. ut.
ûd-ül-karh	hek. bir çeşit yara.
udâl	(a.i.) 1. zorluk, çaresizlik. 2. hek. çaresiz, tedavi edilemeyen [hastalık].
Dâ-i udâl, Derd-i udâl	çaresiz dert.
udhiyye	(a.i.c. edâhî) 1. kuşluk vakti kesilen kurban. 2. kurban.
îd-i udhiyye	kurban bayramı, (bkz: îd-i adhâ).
udhûk, udhûke	(a.i. dahk ve dıhk'den) gülünç şey, gülünecek şey, komedi.
udhûke-perdâz	(a.f.b.s.) güldürücü, komik.
udhûme	(a.i.) bohça, yastık, [eskiden bâzı kadınlar, bellerini ince göstermek için kıçlarının üzerine bağlarlarmış].
ûdî	(a.s.) 1. müz. ut çalan. 2. bot. ut biçiminde olan yapraklar, bitkiler.
udlûle	(a.i.) doğru yoldan sapma, sapıtma ["hidâyet" in zıddı].
udûl	(A.i.) 1. sapma, yoldan çıkma. 2. geri dönme, vazgeçme, (bkz: nükûl). 3. (âdil'in c.) âdil, adalet sahibi olanlar, hakdan ayrılmayanlar, hakkı yerine getirenler.
Hey'et-i udûl	huk. jüri.
udvân	(a.i. adüv'den) 1. düşmanlık. (bkz. adâvet, zahl). 2. haksızlık, zulüm.
ufka	(a.i.) 1. ince deri. 2. sünnet edilen deri. (bkz. gulfe).
ufkî	(a.s.) yatay, bir satha muvâzî olan, fr. horizontal.

Tarihvemedeniyet.org

ufkî zelzele	jeol. yatay deprem, fr.seisme horizontal.
ufkıyye	(a.s.) ["ufkî" nin müen.]. (bkz: ufkî).
ufuk	(a.i.) 1. ufuk. 2. astr., top. her hangi bir yerin şâkul hattına amut (dikey) olan ve rasat âletinin "objectif" merkezi seviyesinde bulunan mevhum düzlemle ona paralel olan düzlemler. [Arapçadaki asıl mânâsı"nahiye, taraf dır].
ufk-ı a'lâ	tas. ruh makamının son mertebesi. [Hazret-i vâhidiyye ve Hazret-i ülûhiyye'den ibarettir].
ufk-ı hakîkî	astr., top. Arz'ın merkezinden geçmek üzere her hangi bir yerin şakulî hattına amut (dikey) düzlemin semâ küresi ile ara kesiti.
ufk-ı hayât	hayat ufku, görüş açısı.
ufk-ı hissî	astr., top. râsıdın bulunduğu noktadan Arz sathına "tangente" olarak geçen ufuk düzleminin semâ küresi ile ara kesitidir.
ufk-ı mer'î	astr. râsıdın gözünden çıkan ışık hatlarının Arz sathıyla temas ettiği noktalardan geçip şakulî hatta amut (dikey) bulunan mevhum düzlemin semâ küresi ile ara kesiti.
ufk-ı meserret	sevinç ufku.
ufk-ı mübhem	belirsiz ufuk.
ufk-ı mübîn	tas. kalb makamının son mertebesi.
ufk-ı münevver	parlak ufuk.
ufk-ı saâdet	mutluluk ufku.
ufk-ı sevda	sevgi ufku.
ufk-ı şâm	akşamın ufku.
ufk-ı zâhirî	astr. (bkz: ufk-ı mer'i).
ufûnet	(a.i.) 1. pis koku. 2. iltihap,yangı.
ufûset	(a.i.) kekrelik.
uglûta	(a.i. galat'dan. c. egâlît, uglûtât) yanıltmaca, bilmece, bulmaca, (bkz: uhciyye, uhcüvve).
uglûtât	(a.i. uglûta'mn c.) yanıltmacalar, bilmeceler, bulmacalar, (bkz: egalît).
ugniyye	(a.i. gınâ'dan. c. eganî) şarkı, türkü; nağme, ilâhi.
ugniyyet-ül-eganî	(şarkıların şarkısı) Hz.Süleyman'ın kitabı.
uğtûbe	(a.i.) azar, tevbih, tekdir.
ugviye	(a.i.) belâ, musibet, (bkz: beliyye, dâhiye).
uhbûşe	(a.i.) türlü kabilelerden meydana gelen cemaat.
uhciyye	(a.i.) bilmece, yanıltmaca, (bkz: lugaz, uglûta, uhcüvve).
uhcüvve	(a.i.) bilmece; yanıltmaca, (bkz: lugaz, uglûta, uhciyye).
uhde	(A.i. ahd'den) 1. söz verme, bir işi üzerine alma. (bkz: taahhüd, tekeffül, va'd). 2. vazife, birinin üzerinde bulunan iş. 3. yapma, becerme. 4. sorumluluk, (bkz: mes'ûliyet).
El-uhdetü ale-r-ravî	doğru olup olmaması mes'uliyeti, rivayet edene aittir.
uhdûd	(a.i.) hendek, yarık, (bkz: uhkuk).
uhdûse	(a.i.) şaşılacak derecede uydurma haber.
uhkuk	("ku" uzun okunur, a.i.) hendek, yarık, (bkz: uhdûd).
uhrâ	(a.s.) başka, diğer. ["âhar"ın müennesi.].
Merreten ba'de uhrâ	birkaç defa, tekrar tekrar.
Neş'e-i uhrâ	âhiret hayatı, öbür geliş.
Zâde fi-t-tunbûri nağmeten uhrâ	(tanburda bir nağme daha arttı) mec. yeni bir fikir daha katıldı.

uhre	(a.i.) 1. bir şeyin sonu. 2. gözucu, gözün kuyruğu. 3. eğerin arkasındaki sivri ucu.
uhrevî, uhreviyye	(a.s. uhrâ'dan) âhirete ait, âhiretle ilgili.
uhreviyyât	(a.i.c.) âhiretle ilgili işler; âhiret bahsi.
uhrûn	(f.s.) kısır, doğurmayan [kadın veya hayvan], (bkz: ukre).
uht	(a.i.c. ahavât) kızkardeş.
uht li-eb	fer. ölünün baba bir kız kardeşi.
uht li-ümm	fer. ana bir kızkardeş.
uhteyn	(a.i.c.) iki kızkardeş.
Cem'-i uhteyn	biri öldükten sonra diğerini nikahlamak suretiyle iki kız kardeşle evlenme.
uhûd	(a.i. ahd'ın c.) ahidler; yeminler; anlaşmalar [ağızdan veya yazılı-].
uhûd-i atîka	eski anlaşmalar.
uhûd-i mer'iyye	yürürlükteki anlaşmalar.
uhuvvet	(a.i.) 1. kardeşlik. 2. mec. dostluk, bağlılık.
uhuvvet-i efkâr	fikir kardeşliği.
uhuvvet-kâr	(a.f.b.s.) kardeş gibi davranan, kardeş gibi, dostça.
uhuvvet-kârâne	(zf.) kardeşçesine.
ukab	("ka" uzun okunur, a.i.c. akabe, ıkbân) 1. karakuş, kartal, tavşancıl kuşu. 2. Hz. Muhammed'in alem (bayrak, sancak) lerinden birinin adı. 3.astr. Nesir burcu, Kartal takımyıldızı.
ukab-ı âhenîn-minkar	(demir gagalı kartal) mec. uzun saplı balta.
ukab-ı melâ	(çöl kartalı) mec. kötü kimse.
ukâb	(a.i.) toz, duman, (bkz: gubâr).
ukabân	("ka" uzun okunur, a.f.b.i. ukab'ın c.).
ukabî	("ka" uzun okunur, a.s.) kartala ait, kartalla ilgili; kartal gibi.
ukad	(a.i. ukde'nin c.) 1. düğümler. 2. anat. bezler.
Hallâl-ül-ukad	bütün düğümleri çözen, müşkülleri yenen. mec. Cenâbıhak. 3.Cenâb-ı Hak.
ukad-ı lenfâviyye	hek. koyunda (sıraca), koltuk altında (köpek memesi), kasıklarda (hıyarcık) bulunan şişler.
ukadât	(o.i. ukde'nin c.) 1.anat., biy. boğumlar, düğümler.
ukadât-ı asabiyye	anat. sinir boğumlan.
ukadât-ı haşviyye	anat. içorgan sinir düğümleri.
ukadât-ı lenfâviyye	anat. lenf boğumlan. 2. bot. fiz. düğümler.
ukadât-ı şibh-muhiyye	anat. beyinsi boğumlar.
ukalâ'	(a.i. âkıl'in c.) 1. akıllılar, akıllı olanlar. 2. [bizde "ukala dünbeleği"nden kinaye olarak ve müfret şeklinde, bir şey bilmediği halde"akıllılık, bilmişlik taslayan, akıllı geçinmek isteyen" mânâlarında kullanılır olmuştur].
ukam	("ka" uzun okunur, a.s.) pek şiddetli, çok sert.
ukamâ'	(a.s. akîm'in c.) kısırlar, zürriyeti olmayanlar.
ukar	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. şarap, (bkz: bâde, habûk, handerîs, rahîk, sahbâ). 2. lüks mobilya.
Ukâz	(a.h.i.) Mekke-i Mükerreme'nin yakınında bulunan ve Arap taifesinin her yıl bir ay kadar burada yiyip içip, alışverişten sonra karşılıklı şiir okuduktan pazar yeri. ["İkâz" okunuşu da vardır].
ukbâ	(a.i.) 1. ceza. 2. âhiret, öbür dünyâ.

Dâr-ı ukbâ	âhiret.
ukde	(A.i.c. ukad) 1. düğüm,
ukde-i a'râs	nikâh düğümü,
ukde-i hayâtiyye	bot. yaprakların sak (sap) üzerinde çıktığı yer. 2. mec. zor, karışık iş. 3. istenip de ulaşılamadığından dolayı içe dert olan şey.
ukde-i derûn	gönül derdi. 4anat., biy. bez, boğum,
ukde-i nuhâ-i şevki	anat. omurilik sinir düğümü. 5. astr. bir seyyare (gezegen) mahrekinin (yörüngesinin) zodyak üstündeki iki ucundan her biri.
ukde-i re's	astr. bir gezegenin Zodyak üzerinde yükselme noktası,
ukde-i süflâ	astr. bir gezegenin zodyak üzerinde alçalma noktası.
ukde-gîr	(a.f.b.s.) 1. düğümlü. 2. müşkül, zor. 3. şüpheli.
ukde-güşâ	(A.f.b.s.) zorluğu yenen, (bkz: hallâl-i müşkilât, hallâl-ül-ukad).
ukdetân	(a.i.c.). (bkz. ukdeteyn).
ukdeteyn	(a.i.c.) astr. bir seyyarenin (gezegenin) zodyak üstündeki mahrekinin (yörüngesinin) iki ucu. [birine"ukde-i re's", ötekine"zeneb" denir].
ukdevî	(a.s.) ukde, düğüm, yumak biçiminde olan.
ukdeviyye	(a.s.) ["ukdevî" nin müen.]. (bkz: ukdevî).
ukdî	(a.s.) anat. beze mensup; bez gibi.
ukdiyy-üş-şekl	bez şeklinde olan.
ukdiyye	(a.s.) ["ukdî" nin müen.]. (bkz: ukdî).
ukeyd	(a.i.) düğümcük.
ukhuvan	(a.i.) bot. papatya, lât. anthemis nobilis.
ûkıyye	(a.i.) 1283 gr. lık eski bir ağırlık ölçüsü.
ukm	(a.i.) 1. kısırlık, çocuk yapmama. 2. verimsizlik.
ukne	(a.i.) 1. taş oda veya kulübe, kümes. 2. dağ tepelerinde taştan yapılmış kilise.
uknûm	(a.i.c. ekânîm) asıl, unsur, rükün; Hıristiyanlığın bir arada "üç Allah" inancının ayrı ayrı unsurları eb (baba), ibn (oğul), rûh-ül-kudüs. [fels. fr. hypostase].
ukr	(a.i.) 1. kısırlık. 2. doğurmaz kadının veya dişi hayvanın hâli. 3. mec. netîce alamama. 4. ed. manzumenin en parlak olan beyti. 5. huk. toprak sahibine, toprak gelirinden verilen muayyen bir pay.
ukre	(a.s.) kısır, doğurmayan [kadınveya hayvan], (bkz. uhrûn).
uksûme	(a.i. kısmet'den. c. ekasîm) kısmet, hisse, nasîp, pay.
uktûa	(a.i. kat'dan) ilgiyi kesmeküzere gönderilen, verilen şey.
ukubât	("ku" uzun okunur, a. i. ukubet'in c.) 1. cezalar. 2. eziyetler, işkenceler, azaplar.
ukubet	("ku" uzun okunur, a.i.c. ukubât) 1. ceza. 2. eziyet, işkence, azap.
ukud	("ku" uzun okunur, a.i. akd'in c.) akitler, bağlar, şartlar, taraflarca yapılması kararlaştırılıp kabul edilen şeyler.
Sûre-i ukud	Kur'ân'ın 5. sûresi.
ukud-i ticâriyye	ticarî akitler.
ukud-ül-cevâhir	mücevher dizileri.
Ukûf	(a.i.) bir şeye devam etmek üzere ikbal gösterme, gösteriş.

ukuk	("ku" uzun okunur, a.i.) anaya babaya âsî olma. (bkz. akk).
ukul	("ku" uzun okunur, a.i. akl'ın c.) akıllar, zihinler, uslar.
Ehl-i ukul	akıllılar.
ukul-i aşere	Aristo taksimine göre aklın on mertebesi.
ukul-i zaîfe erbâbı, eshâbı	akılca zayıf olanlar.
ukûs	(a.i. aks'in c.) akisler, çarpmalar, yankılar.
ûlâ	(a.s.) birinci, ilk [evvelin müennesi].
Rütbe-i ûlâ	mülkiyede bir paye olup resmî unvanı"saâdetlü efendim hazretleri" dir.
ulâ	(a.s.) şan ve şeref sahibi [kimse].
ulbe	(a.i.c. ilâb, uleb) 1. büyük kutu.2 . fıçı. 3. sandık. 4. kâseler, kablar. 5. bot.kapsüller.
uleb	(a.i. ulbe'nin c.) 1. büyük kutular. 2. fıçılar. 3. sandıklar.
ulemâ'	(a.i. âlim'in c.) âlimler, ilimsahipleri, bilginler, [evvelce müderris, kadıgibi ilmiye mensuplarına denirdi].
ulemâ-yi ullâm	huk. fıkıh âlimleri, avukatlar.
ulemâ-yi âmilîn	ilim, bilgisi gereğincehareket eden bilgili kimseler.
ulguze	("gu" uzun okunur, a.i. lugaz'dan) kapalı söz; bilmece, yanıltmaca, (bkz: uğlûta, uhcüvve).
ûlî	(a.i. zû'nun c.) sahip.
ulü-l-ebsâr	görüş kabiliyetinde olan kimseler.
ulü-l-emr	pâdişâh, kanun vâzıı.
ulleyk	(a.i.) bot. çit sarmaşığı, kahkaha çiçeği.
ulû	(a.i. sahipler, (bkz. ulî).
ulü-l-emr	pâdişâh, kanun vâzıı, buyruksahibi, hükümdar.
ulü-l-elbâb	akıllı kimseler.
ulü-l-azm	(azim sahipleri) Allah'ın verdiğivazifeyi en iyi şekilde yerine getiren peygamberler. [Hz. Nuh, Hz. ibrahim, Hz. Musa, Hz. îsâ ve Hz. Muhammed].
ulü-l-ebsâr	görüş kabiliyetinde olan kimseler.
Fa'tebiru yâ uli-l-ebsâr	ey dikkatle görenler, ibret alın!
ulü-n-nühâ	akıllı kimseler.
ulüf	(a.i. ulûfe'nin c.) 1. ulufeler, yemler. 2. sipâhî, yeniçeri maaşları.
ulûf	(a.s. elfin c.) 1. binler.
Âhâd-i ulûf, Aşerât-ı ulûf, Miât-ı ulûf	mat. binler evinin birinci, ikinci, üçüncü rakamları. 2. [Arap harflerinin ilki ve Allah kelimesinin ilk harfi olan "elif in c.]birler, tekler.
ulûfe	(a.i. alefden. c. alâif, ulüf) 1. hayvan yemi. 2. sipahilere, yeniçerilere (üç ayda bir) verilen maaş.
ulûfe defteri	tar. kapıkulu askerinin ve acemi ocağında bulunanların künyeleriyle, günlük ulufe miktarlarının yazıldığı defter. ulufe dîvânı veya ulufe telhisitar. kapıkulu askerine ulufelerin dağıtımı için sarayda yapılan tören.
ulûfeciyân	(a.i.) ulûfeciler.
ulûfeciyân-ı yemîn	(a.f. b.i.) tar. kapıkulu süvarisini teşkîl eden atlı bölüğün "ulûfeciyân". denilen ikisinden ilkinin adı.
ulûfeciyân-ı yesâr	(a.f. b.i.) tar. kapıkulu süvarisini teşkîl eden atlı bölüğün "ulûfeciyân" denilen ikisinden ikincisinin adı.
ulûfe-hâr	(a.f.b.s.c. ulûfe-hârân) ulûfeci, ulufesi olan.

ulûfe-hârân	(a.f.b.s. ulûfe-hâr'ın c.) ulûfeciler, ulufesi olanlar.
ulûhiyyet	(a.i.) Allahlık sıfatı, Tanrılık vasfı.
ulûm	(a.i. ilm'in c.) ilimler, bilgiler.
Dâr-ül-ulûm	(ilimler yurdu) medrese, mektep, dershane.. gibi yerler.
ulûm-i akliyye	tabîat ve matematik gibi akıl esâsına dayanan bilgiler.
ulûm-i âliye	gramer-sintaks gibi, başka bilgilerin öğrenilmesine yarayan bilgiler.
ulûm-i âliye	tefsir ve hadîs ilimleri.
ulûm-i ameliyye	tarih, coğrafya, hendese, ilm-i nücûm gibi ilimler.
ulûm-ı cüz'iyye	dînî ilimlerden ayrılan küçük kollar.
ulûm-i dîniyye	din bilgisi.
ulûm-ı edebiyye	edebî ilimler, bilgiler.
ulûm-i garîbe	gaybden haber verme, fala bakma gibi bilgiler.
ulûm-i hikemiyye	ahlâk ve eşya hakikatini mevzu yapan bilgiler.
ulûm-ı hikmet-i tabîiyye	fiz. fizikbilimleri, fizikbilgileri.
ulûm-ı hukukiyye	huk. kanunlarla ilgili ilimler, bilgiler.
ulûm-i külliyye	bütün dînî ilimler, dînî bilgiler.
ulûm-i müteârefe	herkesin bildiği, tanınmış bilgiler.
ulûm-ı nakliyye	hadîs, tefsir, fıkıh gibi nakil ve rivayet üzerine kurulmuş olan bilgiler.
ulûm-i nefsâniye	ruh ilimleri, ruhî bilgiler.
ulûm-i riyâziyye	matematik bilgiler.
ulûm-i siyâsiyye	siyâsî ilimler.
ulûm-ı şer'iyye	şeriat ilimleri, şeriat bilgileri.
ulûm-i tabîiyye	tabîat bilgileri.
ulûm-ı ta'lîmiyye	matematik ilimleri.
ulûm-i tâliye	i'dâdî mekteplerinde (bugün liselerde) öğretilen bilgiler.
ulûm-ı zâhire	medrese ilimleri dışında kalan ilimler.
ulûm u fünûn	ilimler ve fenler, teorik ve pratik bilgiler.
u'lûme	(a.i.c. eâlîm) nişan, alâmet, işaret.
ulüf	(a.i. ulûfe'nin c.) (bkz: ulûfe).
ulüvv	(a.i.) yükseklik, büyüklük, yücelik, (bkz: vâlâyî).
ulüvv-i cenâb	âlicenaplık, kerem, cömertlik.
ulüvv-i himmet	gayretin, himmetin büyük
ulüvv-i neseb	soyu sopu yüksek.
ulüvv-i flân	şan ve şerefin yüksek olması.
ulüvv-i tînet	yaradılış yüksekliği.
ulvân	(a.i.) 1. övünme, (bkz: tefâhür). 2. mektup ve yazı başlığı.
ulvî, ulviyye	(a.s.) 1. yüksek, yüce. (bkz: âlî, bülend, refî').
ulvî nihadân	yüksek yaradılışlılar. 2. göğe veya manevî âleme mensup. 3.astr. Güneş'ten uzaklıkları, Dünyâ'nınkinden çok olup devr-i mer'ilerinde bütün gökyüzünü dolaşır gibi görünen gezegenlerMerih ve Müşteri gibi. 4. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
ulviyyân	(a.i. uluî'den. c.) 1. büyük melâikeler. 2. h.i. Erendiz, Müşteri (Jüpiter) ve Sekendiz, Zuhal (Satürn).
ulviyyât	(a.i. ulvî'den. ulviyye'nin c.) ma'nevî yükseklikler, yücelikler.
ulviyyet	(a.i. ulüvv'den) yükseklik, yücelik, büyüklük.
ulyâ	(a.s.) pek (daha, en, çok) yüce.

Atebe-i ulyâ	pâdişâh katı.
Mehd-i ulyâ	pâdişâh anası.
Mısr-ı ulyâ	yukarı Mısır. [a'lâ nın müennesidir].
umâle	(a.i.) [eskiden] işçilere ödenen gündelik ücret, (bkz: imâle).
umde	(a.i.) 1. dayanılacak, güvenilecek şey, kimse, yer; dayak, dayanak, destek. 2. ilke, prensip. 3. herkesin güvendiği, itimâdı olan kimse.
umdet-ül-İslâm	büyük islâm âlimi İmâm-ı Gazzâlî.
umdet-ül-ma'nevî	tas. semâvâtın mâbih-it-temessükü yânî semâları mürtefi' ve âlî tutan şey.
umk	(a.i.) derinlik, (bkz: gavr).
umkan	(a.zf.) derinliğine.
umkî	(a.s.) derinlikle ilgili.
umkî sahrâ	jeol. derinlik kültesi.
umkıyyet	(a.i.) derinlik,
ummâl	(a.i. âmil'in c.) idare me'murlan; vâlîler, mutasarrıflar.
Umman	(a.i.) ulu, büyük, engin deniz, okyanus.
ummân-ı adem	yokluk denizi.
Ummân	(a.h.i.) Arap Yarımadasının güney-doğu köşesi olan geniş kıt'a ve bu kıt'anın kıyısından Hind kıyılarına ve güneye doğru uzanan açık deniz.
Bahr-i Ummân	Hind Okyanusu.
umrâ	(a.i. ömr'den) huk. kendisine bağış yapılan kimsenin ölümü hâlinde bağışlanan şeyin bağışlayana veya mirasçılarına geri verilmesi şartıyla yapılan bağış.
umrân	(a.i.) 1. ma'murluk, bayındırlık, bayındırlaşma. 2. medeniyet, ilerleme, refah ve saadet, mutluluk.
umrânî	(a.i.) 1. ma'murluk, bayındırlığa ve medeniyete ait, ma'murlukla, bayındırlıkla ve medeniyetle ilgili.
umrâniyye	(a.s.) ["umrânî'nin müen.]. (bkz: umrânî).
umrâniyyet	(a.i.). (bkz. umrân).
umre	(a.i.c. umurât) hac mevsiminin dışında Kabe'yi ve Mekke-i Mükerreme'nin mübarek yerlerini ziyaret etme.
umre-i nebevî	Hz. Muhammed'in hac farzolmadan evvelki haccı.
umûhet	(a.i.) yapılacak işde, tutulacak yolda tereddüdetme, duraksama.
umûm	(a.i. âmm'dan) 1. umûmî (genel) olma. 2. hep, bütün, cümle, herkes. 3. bütün insanlar, bütün halk.
umûm ve husûs-ı mutlak	mant. yalnız biri ötekinin bütün efradını câmî olan iki kelime arasındaki nisbet"her insan canlı olma bakımından hayvandır, fakat her hayvan insan değildir.." gibi.
umûm ve husûs min vech	mant. bir maddede toplanıp, iki maddede ayrılan iki kelime arasındaki nisbet"insan", "beyaz" gibi.
umûmen	(a.zf.) bütün, hep; herkese olduğu gibi.
umûmet	(a.i.) amca olma, amcalık.
umum-hâne	(a.f.b.i.) genelev.
umûm-hâne sermâyesi	genelev kadını.
umûmî, umûmiyye	(a.s.) umûma, herkese ait, herkesle ilgili.
Afv-i umûmî	(umumî aff) bütün suçluların salıverilmesi.
Ahvâl-i umûmiyye	umûmî vaziyet (genel durum).
Emniyyet-i umûmiyye	(umûmî emniyet) polis kuvvetleri genel müdürlüğü.

Harb-i umûmî	(umûmî harp) dünyâ savaşı.
Müdîr-i umûmî	umum (genel) müdür.
Müdîriyyet-i umûmiyye	umum müdürlük (genel müdürlük).
Târih-i umûmî	umumî (genel) târih.
umûmî mutâbakat	genel uygunluk.
umûmiyyat	(a.i. umûmiyyet'in c.) umûmî (genel) mevzular (konular).
umûmiyyet	(o.i.c. umûmiyyât) umumîlik, bir şeyin herkese ait olması, genellik.
umûmiyyetle	umûmî (genel) olarak.
umûr	(a.i. emr'in c.) 1. işler, hususlar, maddeler, şeyler.
Müshil-ül-umûr	işleri kolaylaştıran; Allah. 2. önem verme, aldırma, üzerinde durma, iş sayma, iş edinme.
umûr-i âdiyye	her günkü işler.
umûr-i adliyye	hukukla ilgili işler.
umûr-i akliyye	akılla ilgili işler.
umûr-i âmme	kamu işleri.
umûr-i askeriyye	askerlik işleri.
umûr-i beytiyye	ev işleri.
umûr-ı câriyye	günlük işler.
umûr-i cumhûr	millî işler.
umûr-i dâhiliyye	iç işler.
umûr-i dâhiliyye nezâreti	içişleri bakanlığı.
umûr-i devlet	devlet işleri.
umûr-i dünyeviyye	dünyâya ait işler.
umûr-i hâriciyye	dış işler.
umûr-i hâriciyye nezâreti	dışişleri bakanlığı.
umûr-i hayriyye	hayır işleri.
umûr-i maârif nezâreti	millî eğitim bakanlığı.
umûr-i mâliyye	para işleri, para ile ilgili işler.
umûr-i mâliyye nezâreti	mâliye bakanlığı.
umûr-i me'mûre	yapılması emrolunmuş işler.
umûr-i mühimme	ehemmiyetli işler.
umûr-i mülkiyye	halka ait işler; [Tanzimat'tan önce] içişleri.
umûr-i mülkiyye nezâreti	içişleri bakanlığı.
umûr-i müsbite	sabit olmuş işler.
umûr-i nâfia	bayındırlık işleri.
umûr-i nâfia nezâreti	bayındırlık bakanlığı.
umûr-i seyfiyye	(bkz: umûr-i askeriyye).
umûr-i sıhhıyye	sağlıkla ilgili işler, sağlık işleri.
umûr-i siyâsiyye	politika işleri.
umûr-i tevliyet	huk. [eskiden] mütevelli tarafından yapılması lâzımgelen işler.
umûr-i tıbbiyye	tıpla ilgili işler.
umûr-i zabtiyye	polisle ilgili işler.
umûr-i zâtiyye	şahsa mahsus işler.
umûr-i zihniyye	zihinli ilgili işler.
umûr-âşnâ	(a.f.b.s.c. umûr-aşnâyân) işbilir, işten anlar, (bkz: kâr-âşnâ).
umûr-âşnâyân	(a.f.b.s. umûr-âşnâ'nın c.) işbilirler.
umurât	(A.i. umre'nin c.) hac mevsiminin dışında Kâ'be'yi ve Mekke-i Mükerreme'nin mübarek yerlerini ziyarette bulunmalar.
umûr-dîde	(a.f.b.s.c. umûr-didegân) işten anlar, tecrübeli [kimse].

umûr-dîdegân	(a.f.b.s. umûr-dîde'nin c.) işten anlayanlar, tecrübeli olanlar.
umyân	(a.s. a'mâ'nın c.) körler, (bkz: nâ-bînâyân).
umye	(a.s.) azgın, gümrah.
unât	(a.i. ânî'nin c.) 1. esirler, tutsaklar. 2. adî, aşağılık kimseler.
unayk	(a.i.) 1. boyuncuk, gerdancık. 2. hek. dişin taç kısmı ile kökü arasındaki küçük düğüm.
unf	(a.i.) şiddet, sertlik, kabalık.
unfen	(a.zf.) şiddetle, sertlikle, kabalıkla;zorla.
unfî, unfiyye	(a.s.) şiddetli, sert, kaba.
unfuvân	(a.i.) 1. gençliğin ve güzelliğin başlangıcı; bir şeyin tazelik zamanı. 2. tazelik, parlaklık.
unfuvân-i şebâb	gençlik çağı, tazelik.
unk	(a.i.c. a'nâk) boyun, gerdan.
Darb-ı unk	boynunu vurma.
unk-üd-decâce	astr. decâce suretinin meşhur beş yıldızından biri.
unk-ül-hayye	(yılan boynu) astr. yılan şeklindeki yirmi beş yıldızın en meşhuru.
unkua	("ku" uzun okunur, a.i.) su oluğu sandığı, suyun akarken irkilip biriktiği yer.
unkud	("ku" uzun okunur, a.i.c. anâkıd) salkım, meyva salkımı.
unkud-i heremî	üzüm salkımı, üzüm salkımı gibi.
unkudî	("ku" uzun okunur, a.s.) 1. salkım gibi. 2.bot. salkımsı, fr. grappeux.
unnâb	(a.i.) bot. hünnap.
unnâbî	(a.s.) hünnap renginde.
unnâbiyye	(a.i.) bot. hünnapgiller.
unsul	(a.i.) bot. adasoğanı. [şurubu kalb hastalıklarına, kan bozukluğuna ve zatülcenbe karşı kullanılır].
unsur	(a.i.c. anâsır) 1. mürekkep cisimleri meydana getiren basit cisimlerin her biri, eleman. 2. bir bütünden ayrılıp ayn bir fırka, hey'et meydana getiren kısım. 3. madde, esas, kök.
unsur-ı a'zam	tas. Hazret-i ehadiyyetten nazil olan mertebeler, Allah'ın birliğinden başlayarak madde âlemine kadar sıralanan dereceler, aşamalar.
unsur-ı savt	gr. ses, fonem.
unsurî	(a.s.) elemansal, ögesel.
unûşe	(a.i.) 1. huzur, refah, rahatlık. 2. şarap, (bkz. bâde, sahpâ). 3. mecûsî âyîni.4. merhamet; adalet. 5. beğenme, aferin.[nazımda "ünûşâ" denilebilir].
unve	(a.i.) zor, kuvvet gösterme.
unveten	(a.zf.) zorla, cebirle.
ûr	(a.s. a'ver, avrâ'nın c.) 1. tek gözüler, tek gözlü kimseler, (bkz: yek-çeşmân). 2. silâhsız, mühimmatsız olanlar.
urâ	(a.i.) çıplaklık.
urât	(A.s. ârî'nin c.) çıplaklar, soyunmuşlar.
urâza	(a.i.) 1. hediye, armağan. 2. misafire çıkarılan yiyecek.
urbân	(a.i.c.) çöl Arapları, aşiretler, bedeviler.
urcân	(a.s. a'rec'in c.) topallar, aksaklar.
urcûn	(a.i.c. arâcîn) 1. kurumuş hurma dalı. 2. bot. akot.
urefâ	(a.s. ârifin c.) arifler, irfan sahibi kimseler.

urf	(a.i.). (bkz. örf).
urfa-mâhûr	(a.f.b.i.) müz.Urfa gibi klâsik şark müziğinde son zamanlarda terkîbedilmiş ve mâhurlu bir mürekkep makamdır.
urkub	("ku" uzun okunur, a.i.c. arâkib) ökçe siniri, topuk siniri.
urkubî	("ku" uzun okunur, a.s.) urkub adlı birine mensup, onunla ilgili.
A'zâr-ı urkubiyye	çerden çöpten sebeplere dayanan özürler, mazeretler.
urne	(a.i.) hek. bıcılgan hastalığı, [atların topuklarına yakın yerlerin cerahatlenmesi].
urret	(a.i.) uyuz hastalığı, (bkz: cereb).
urs, urus	(a.i. a'râs, urusât) düğün yemeği.
urûc	(a.i.) yukarı çıkma, yükselme, ağma.
urûc-i îsâ	Hz. isa'nın göğe çıkışı, ağması.
urûk	(a.i. ırk'ın c.) ırklar, kökler, damarlar.
urûk-ı beşer	insan ırkları.
urûm, urûme	(a.i.) l. nişane, alâmet. 2. başın tepesi. 3. Ad kavminin mezarları. 4. dip, kök.
urûs	(a.i.) ekin veya meyva mahsullerinin zekâtı.
urusât	(a.i. urs ve urus'un c.) düğün yemekleri.
urûş	(a.i. arş'ın c.) arşlar, gökler,tavanlar.
Urûz	(a.i. arz'ın c.) 1. arzlar, keyfiyetler, bildirmeler. 2 . arız olma, gelme.
urvâ	(a.i.) hek. sıtma, sıtmaya tutulma. (bkz: teb).
urve	(a.i.) testi, kova ve benzerleri gibi şeylerin kulpu; kulp.
urve-i vuska, urvet-ül-vuska	(sağlam sap) Müslümanlık.
Ury	(a.i.) çıplaklık, (bkz: bürehne-gî).
uryân	(a.i.) çıplak, (bkz: bürehne).
uryân-ül-büzûr	bot. açık tohumlular.
uryânî	(a.i.) 1. çıplaklık. 2. kabuğu pek ince olan bir cins erik.
urza	(a.i.) hedef, amaç, gaye.
usâre	(a.i.) 1. özsu, sıkılan şeylerden çıkan su. 2. besisuyu, fr. seve.
usâre-i hâss	bot. acı marul denilen bir ottan elde edilen hulâsa olup asabî hastalıklarda kullanılır.
usâre-i hücreviyye	bot. hücre özsuyu.
usâre-i ineb	(üzüm suyu) şıra.
usâre-i mi'deviyye	anat. mîde salgısı.
usâre-i müstahzara	bot. ongun besisuyu, fr. seve elaboree.
usâre-i nevâtiyye	bot. çekirdek özsuyu, fr. suç nucleaire.
usât	(a.s. âsî'nin c.) 1. âsîler, itaatsizler, zorbalar. 2 . günahkârlar.
usbu'	(a.i.c. asâbî') anat. parmak.
usefâ	(a.i. asîfin c.) 1. ırgatlar. 2. rençberler.
useyb	(A.i.) anat. alantoit.
useybât	(a.i. useybe'nin c.) bot.küçük damarlar.
useybât-ı ûlâ	bot. yaprağı iki kısma ayıran damarlar.
useybât-ı sâniye	bot. yaprağı iki kısma ayıran damarların iki yanından çıkan damarlar.
useybât-ı sâlise	bot. useybât-ı sâniyenin iki yanından çıkan damarlar.
useybe	(a.i.c. useybât) bot. damar, yaprağı bir takım kısımlara ayıran liflerden her biri.

useyle (a.i.) 1. bal kadar tatlı olan küçük bir şey. 2. cinsî münâsebet, çiftleşme.
useyye (a.i.) fels. çomak, fr. bâtonnet.
usfûr (a.i.c. asâfîr) serçe kuşu.
uslûc (a.i.c. assâlîc) yeni belirmiş ağaç budağı.
Usmân (a.h.i.) Osman.
Usmânî (a.s.) 1. Hz. Osman'la ilgili. 2. Osmanlılara ait, Osmanlılarla ilgili.
Usmâniyân (a.h.i.c.) Osmanlılar, Osman Oğulları
usmûh (a.i.) 1. kulak, (bkz: sımâh, üzn). 2. kulak deliği.
usr (a.i.) 1. güçlük, zorluk; zor iş. 2. sıkıntı, darlık, kıtlık.
usr-ül-bevl sidik zorluğu.
usr-ün-nefes nefes darlığı, (bkz: zîk-i sadr).
usret (a.i.) zor, güçlük, zahmet, sıkıntı, zorluk.
usret-i bel' hek. yutkunma zorluğu.
usret-i hazm hek. hazım (sindirim) güçlüğü.
usret-i teneffüs hek. nefes darlığı.
usret-i hayz hek. regl bozukluğu [kadınlarda].
ûstâd (f.i.). (bkz. üstâd).
ûstâh (f.s.). (bkz. üstâh).
ûstâm (f.i.) 1. altın veya gümüşten yapılmış at eğeri, üzengi, (bkz: üstâm). 2. s. emîn, güvenilir.
ûstâz (f.i.). (bkz. üstâz).
ustuble (a.i.) üstüpü.
ustumme (a.i.). (bkz. uztumme).
usturlâb (a.i.) astr. [eskiden] yıldızların Arz'a nazaran yükseklik derecesini bulmakta kullanılan âlet.
usûl (a.i. asl'ın c.) 1. asıllar, kökler. 2. bir ilmin veya tekniğin asıl mevzûundan önce öğrenilmesi gereken esas, başlangıç bilgi. 3. başlangıç. 4. yol, yöntem, tertip, metod, nizam, kaide, düzen, fr. methode. 5. birinin soyundan gelme kimseler; ana veya baba tarafından atalar.
usûl-i aşere tas. seyr ve sülûke giren mürit için kabul edilen on esas[1. tövbe; 2. zühddünyâ nimetlerinden, şehvetten nefsini kesme; 3. Allah'a tevekkül; 4. kanaat; 5. uzlethalkla teması kesme; 6. zikir; 7. Allah'a yönelme; 8. murakabe; 9. kendi nefsinin rızâsından çıkıp Allah'ın rızâsına girme. 10. takva].
usûl-i fıkıh fıkıh ilminin prensiplerinden bahseden ilim; fıkıh metodolojisi.
usûl-i hadîs hadîs ilminin dayandığı prensipler; hadîs metodolojisi.
usûl-i muzâafa muhasebede yevmiye defterine borçlu hesabının karşılığı olan alacaklı hesabının da, birisi aktif, diğeri pasif tablolarında olmak üzere, aynı zamanda kaydedilmesi hâlidir, [bu metoda ait ilk bilgiler 1294 yılında rahip Lukas Paçiolo'nun"Summa de Aritmetica Geometri Proportioni et Proportinalita" adlı eserinde görülmüş ve bu usûle "italyan usûlü" de denilmektedir].
usûl-i terbiye-i mevâşî zir. zootekni.
usûl erkân yol yöntem.
Usûl ve fürû fık. bir kimsenin kendinden öncekileriyle sonrakileri, ataları ve çocukları.

Tarihvemedeniyet.org

usûlî, usûliyye (a.s.) usûle ait, usulle ilgili, fr. methodique.
usûliyyât (a.i.c.) usul, metot bilgisi, fr. methodologie.
usûliyyûn (a.i.c.) 1. usûl-i fıkıh veya usûl-i hadîs bilginleri. 2. metoda bağlı kalanlar, fr. methodistes.
Usûr (a.i. asr'ın c.) yüzyıllar, (bkz: a'sâr).
us'us (a.i.) anat. kuyruk sokumu,
ufl (a.i.). (bkz: uşş).
uflak (f.i.) kim. amonyak.
uşb (a.i.) taze ot.
uşeyyâ (a.i. eşyâ'dan) eşyâcıklar, küçük fleyler.
uşîr (a.i.) taze ot, taze çayır.
uşş (a.i.) kuş yuvası.
uşşâk (a.i. âşık'ın c.) 1. âşıklar.
uşşâk-ı dil-figâr yüreği yaralı âşıklar. 2. müz. Türk müziğinde 5 numaralı basit makam (inici şekline beyâtî denmiştir). Çok tabîî bir dizi arzeden uşşak, en eski ve esas makamlardandır. Aşk, garâm, tasavvufî hissiyet için iyi kullanılırsa en yüksek bir ifâde vâsıtası olabilir. Asırlardanberi en çok kullanılmış olan uşşak, bugün elimizdeki Türk müziği eserleri içerisinde birinci gelmektedir. Makam, uşşak dörtlüsüne pûselik beşlisi ilâvesinden ibarettir. Durak dügâh "la" ve güçlü -dörtlü ile beşlinin birleştikleri dördüncü derece olan- neva "re" perdeleridir. Makam çıkıcı olarak seyreder. Donanımına "si" için koma bemolü konulur (uşşak dörtlüsünün segah perdesi için). Dizisinde niseb-i şerîfe'den 8 tane olmakla mülayimdir. Pestden tîze doğru orta sekizlisin-deki sesleri şöyledir dügâh, segah, çargâh, neva, hüseynî, acem, gerdaniye ve muhayyer.
uşşâk-aşîrân (a.b.i.) müz.Türk müziğinin tahminen üç asırdan daha eski bir mürekkep makamıdır. Kantemiroğlu'nun darb-ı fetih peşrevi elimizdeki tek nümûnesidir. Uşşak ile onun şeddinden bir parçanın birleşmesinden ibarettir.
uşşâk-gerdâniyye (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
uşşâk-geveşt (a.f.b.i.) Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
Uşşâkıyye (a.h.i.) tas. Halvetiyye tarikatı şubelerinden biri. [XVI. asır başlarında Hasan Hüsâmettîn-il-Buhârî tarafından kurulmuştur, (d. 880 - (1475) - ö. 1001 (1592)].
uşşâk-mâye (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az beş altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
uşşâk-nevrûz (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
uşşâk-selmek (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
uşşâk-şehnâz (a.f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az altı asırlık bir mürekkep makamı olup nümunesi kalmamıştır.
uşve (a.i.) geceleyin uzaktan görünen ateş.
Utârid (a.h.i.) astr. Arzıtilek (Merkür).

Kalem-i utârid-rakam	Utârid gibi yazan kalem. [Bu seyyareye (*gezegen) pazar gecesi ile çarşamba hâkimdir. Bunun altında doğanlar, anlayışlı, kavrayışlı, zekî, kurnaz olurlar].
utât	(a.i. âtî'nin c.) âsîler, serkeşler.
uteka	("ka" uzun okunur, a.s. atîk'in c.) azatlılar, azat olmuş köleler, cariyeler.
utm, utüm	(a.i.) bot. yabanî zeytin ağacı.
utme	(o.i.) bot. zeytinimsi meyve.[hünnap, iğde., v.b. gibi].
utrûfe	(a.i. turfe'nin c.) tuhaf, az bulunur şey.
utrûş	(a.s.) sağır, (bkz: ker[1]).
utûfet	(a.i.) lütuf, nezâket; şefkat. (bkz. atûfet).
utum	(a.i.) 1. köşk. (bkz: kâh, kasr). 2. taş duvar; taş yapı.
utüvv	(a.i.) 1. kibir ve azametle karışık serkeşlik. 2. ayaklanma, (bkz. isyân).
uvvâr	(a.i.c. avâvîr) 1. dağ kırlangıcı. 2. s. korkak [adam].
uyûb	(a.i. ayb'ın c.) ayıplar, kusurlar.
Setr-i uyûb	ayıpları örtme, gizleme.
Settâr-ül-uyûb	(ayıpları örten) Allah.
uyûn	(a.i. ayn'ın c.) 1. gözler. 2. pınarlar, kaynaklar.
uyûn-ül-bakar	iri ve siyah taneli bir çeşit üzüm.
uyûn-üt-tevarîh	tarihlerin kaynakları.
uzbet	(a.i.) bekârlık, ergenlik, gençlik. (bkz: uzûbet).
uzemâ'	(a.s. azîm'in c.) büyükler, şeref ve mevki bakımından büyükler.
uzemâ-yi devlet	devletin büyük adamları.
uzeym	(a.i.c. uzeymât) kemikçik.
uzeymât	(a.i. uzeym'in c.) kemikçikler.
uzeymât-ı sem'iyye	anat. kulaktaki sandûka-i tabl'ın (davul sandığının) etrafında bulunan dört küçük kemik.
uzeyvât	(o.i. uzeyve'nin c.) uzuvcuklar, küçük uzuvlar.
uzeyvât-ı hurde-bîniyye	hek. hurdebinle (mikroskop) görülebilen uzuvlar; bakteriler.
uzfûr	(a.i.) 1. tırnak, (bkz: zufr). 2. asma filizi.
uzîmâ	(a.i.) hek. vücudda bir yerin, ağrısız ve ateşsiz olarak şişmesi.
uzîmâ-i mizmâr	anat. nefes borusunun yukarıki deliğinin şişmesi.
uzlet	(a.i.) bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, yalnızlık köşesine çekilme, (bkz: inzivâ).
uzlet-gâh	(a.f.b.i.) yalnızlık köşesi, tenhada oturulan yer.
uzlet-geh	(a.f.b.i.). (bkz. uzlet-gâh).
uzlet-güzîn	(a.f.b.s.) yalnızlık köşesine çekilen, tenhada yaşayan, (bkz: uzlet-nişîn)
uzlet-nişîn	(a.f.b.s.) tenhaya çekilip yalnız yaşayan, (bkz: uzlet-güzîn).
uzlûfe	(a.i.) yalçın kaya, kayalık.
uzm	(a.i.c. a'zâm) kibirlenme; ululanma.
uzmâ	(a.s.a'zâm'dan) daha (en, pek, çok) büyük, [a'zam'ın müennesi].
Beliyye-i uzmâ	çok büyük dert.
Sadâret-i uzmâ	yüce sadrazamlık mevkii.
uzme	(a.i.) 1. birinin mensûb olduğu aile. 2. akraba. 3. aşîret.
uzret	(a.i.) önde olan perçem, saç. (bkz: perçem).
uztumme	(a.i.) 1. her şeyin aslı. 2. insanın ırk ve nesebi, (bkz. ustumme).

uzûbet	(a.i.) tatlılık, şirinlik, lâtiflik.
uzûbet-i lisân	dil tatlılığı, tatlı dillilik.
uzûbet	(a.i.) bekârlık, ergenlik, (bkz: uzbet).
uzv	(a.i.c. a'zâ) 1. organ, vücûdun müstakil parçası. 2. bir topluluğu, bir bütünü meydana getiren üyelerden her biri.
uzv-i hiss	duyak.
uzv-i te'nîs	bot. 1) dişi organ; 2) arkegon.
uzv-i tezkîr	bot. erkek organ.
uzv-i zâika	anat. tadalma organı.
uzvâniyye	(a.i.) fels. örgencilik, fr. organicisme.
uzvî, uzviyye	(a.s.) uzva ait, uzuvla ilgili, canlı, organik.
Kimyâ-yi uzvî	uzvî, organik kimya, fr. chimie organique.
Gayr-i uzvî	cansız, inorganik, fr. inorganique.
uzvî sahrâ	jeol. organik külte.
uzviyyet	(a.i.) 1. canlılık. 2. organizma.
uzzâl	(a.i.) müz. Türk müziğinde 10 basit makam. Hicaz ailesi denilen 4 basit makamdan biridir. Hicaz ile pek yaklaşır (Uzzâl'den başlıca eserler de hicaz'da gösterilmiştir). Uzzâl, hicaz beşlisine uşşak dörtlüsü ilâvesinden ibarettir. Umumiyetle çıkıcı, nadiren inici olarak kullanılmıştır. Dügâh "la" perdesinde durur. Güçlüsü -beşli ile dörtlünün birleştiği beşinci derece olan- hüseynî "mi" perdesidir. Niseb-i şerîfe'den dizisinde 7 tane olmakla mülâyim'dir. Donanımına "si" bakıyye bemolü ile "fa" ve "do" bakıyye diyezleri konur. Orta sekizlisindeki sesleri -pestden tîze doğru olmak üzere- şöyledir dügâh, dik kürdî, nim hicaz, neva, hüseynî, eviç, gerdâniyye ve muhayyer.
uzzâl-acem	(a.b.i.) müz. Türk müziğinin birkaç asırlık mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.
uzzâl-hüseynî	(a.b.i.) müz. Türk müziğinin birkaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış bir nümunesi yoktur.

Ü

ü	(a.ha.) Osmanlı alfabesinin "elif" ve "ayın" ile başlayan kelimelerinden hafif zammelilerin sesini verir.
ü	(f.e.). (bkz. ve).
übâb	(a.i.) şiddetli, taşkın sel suyu.
übbehet	(a.i.) büyüklük, ululuk, (bkz: azamet, mehâbet, übhet).
übbehetlü	sadrazamlıktan ayrılmış olanların resmî ünvanı.
übeyd	(a.i. abd'den) ; 1. kulcağız, kölecik. 2. erkek adı.
Umm-i übeyd	kurak çöl.
übeyd-âne	(A.f.zf.) değersiz kula yakışır surette.
Ma'rûzât-ı übeyd-âne	değersiz kulunuzun bir ma'rûzâtı olarak..
übhet	(a.i.) büyüklük, ululuk, [aslı "übbehet"dir]. (bkz: übbehet).
übüvvet	(a.i. ebb'den) babalık, atalık, (bkz: pederî).
übüvveten	(a.zf.) babalık cihetiyle, atalık sıfatıyla.
ücâc	(a.i.) acı su, tuzlu su. (bkz: âb-ı şor[1], şûrâb, şûrâbe).

ücem	(a.i. ecme'nin c.) sık ağaçlıklar.
Şîr-i ücem	gayet kükremiş yırtıcı arslan.
ücret	(a.i.c. ücûrât) 1. hizmet karşılığı verilen para veya mal.
Bilâ-ücret	parasız, (bkz: meccânen).
ücret-i kademiyye	ayakteri adı altında verilen para. 2. nakliye, posta, telgraf, demiryolu ve sâireye verilen para.
ücret-i sukûk	[eskiden] kadılar tarafından alınan harç ve resim, [hüccetten 25 akçe, sicilden 7 akçe, nikâhtan 12 akçe, ölünün taksim edilen terekesinden binde yirmi olması kanun ile tâyin olunmuştu].
ücûm	(a.i.) kale, palanka.
ücûn	(a.i.) suyun rengi ve tadının bozulması.
ücûr	(a.i. ecr'in c.) ecirler, sevaplar.
ücûr-i cezîle	bol sevaplar.
ücûrât	(a.i. ücret'in c.) ücretler.
üdebâ'	(a.i. edîb'in c.) edîbler, yazarlar.
üdre	(a.i.) anat. kasık yarığı.
üfçe	(f.i.) bostan korkuluğu.
üff	(a.n.) of!
üfhûd	(a.i.) yetişmiş, serpilmiş çocuk.
üfkûhe	(a.i.) şaşılacak, şaşıp kalınacak şey. (bkz: u'cûbe).
üfnûn	(a.i.c. efânîn) 1. hal, nevi, çeşit, cins. 2. saçmasapan söz, dedikodu. 3. karışık dallar.
üftâde	(f.s.c. üftâde-gân) 1. düşmüş, düşkün; biçâre. 2. âşık. 3. i. kadın adı.
üftâde-gân	(f.s. üftâde'nin c.) 1. düşmüşler, düşkünler; biçâreler. 2. âşıklar.
üftâde	(f.i.) 1. üftâdelik, düşkünlük, zavallılık. 2. âşık olma.
üftân	(f.s. ve zf.) düşen; düşerek.
üftân ü hîzân	düşe kalka [gitme].
üfûl	(a.i.) 1. batma, kaybolma, görünmez olma. 2. mec. ölme.
üfûl-i nâ-be hengâm	genç yaşta, çalışabilecek bir halde iken ölme.
üf'ûle	(a.i.) vazife, görev, fr. fonction.
üf'ûlevî	(a.s.) vazifeye ait, vazife ile ilgili, fr. fonctionnel.
üf'ûlevî terbiye	ped. görevsel eğitim, fr. education fonctionnelle.
ühbe	(a.i.) yolculuğa veya askere mahsus elbise, malzeme.
ühciyye	(a.i.) hicvetmeye, yermeye sebebolan şey; yerme, (bkz. ühcüvve).
ühcüvve	(a.i.) hicvetmeye, yermeye sebebolan şey; yerme, (bkz. ühciyye).
ühkûme	(A.i.) alaycı hal ve söz.
ükâf	(a.i.). (bkz. ikâf).
ükel	(a.i. ükle'nin c.) lokmalar.
ükeyrâh	(a.i.) ayazma, [Hıristiyanlarca makbul olan] su kaynağı.
ükl	(a.i.) 1. meyva. 2. yiyecek, azık. 3.zekâ. (bkz. ükül).
ükle	(a.i.c. ükel) lokma.
ükre	(a.i.) 1. çukur, (bkz: hufre). 2. top, yuvarlak şey.
ükrûme	(a.i.) kerem, lütuf; bahşiş.
üksûm	(a.i.) çayırı, çimeni çok güzel olan bahçe.
üksûs	(a.i.) bot. sarmaşık.

ükşûş	(a.i.) bağ sarmaşığı, tohumsuz sarmaşık. [Araplar, hırsızı buna benzetirler].
ükül	(a.i.) 1. meyva. 2. rızık, azık; nasip.3. zekâ. (bkz. ükl).
Zû-ükül	zekâ sahibi, zekî.
ükzûbe	(a.i.) yalan, uydurma söz.
ülbe	(a.i.) 1. açlık, (bkz: cû'). 2. kıtlık.
ülbûb	(a.i.) kiraz çekirdeği.
ülfetcu	(a.i.) 1. alışma, kaynaşma. 2. görüşme, konuşma. 3. ahbaplık, dostluk. 4.huy etme.
Germ-ülfet	sıfı fıkı, içli dışlı.
ülfet-ger	(a.f.b.s.) ülfet edici, eden.
ülfet-gerî	(a.f.b.i.) ülfetgerlik, ülfet edicilik.
ülgûze	("gu" uzun okunur, a.i. lugaz'dan) kapalı söz, bilmece, yanıltmaca, (bkz: uglûta, uhcüvve).
ülhiyye	(a.i.) oyuncak, çocuk oyuncağı, (bkz: bâzîçe, ülhüvve).
ülhüvve	(a.i.) oyuncak, çocuk oyuncağı, (bkz: bâzîçe, ülhiyye).
ül-il-ebsâr	(a.b.i.). (bkz: ülü-l-ebsâr).
ül-il-emr	(a.b.i.). (bkz. ülü-l-emr).
ül-in-nühâ	(a.b.i.) akıllı kimseler.
ül'ûbe	(a.i.) oyun, piyes.
ülûhiyyet	(a.i.). (bkz ; ulûhiyyet).
ül'übân	(a.i.) oyuncu, aktör.
ülü-l-ebsâr	(a.b.i.) görüş kabiliyetinde olan kimseler.
ülü-l-elbâb	(a.b.i.) sağduyu sahibi olan kimseler.
ülü-l-emr	(a.b.i.) 1. pâdişâh, kanun vâzıı. 2. Müslümanların yetkili olan âmirleri, [halîfelere, kadılara, kumandanlara şâmildir].
ülüm	(f.i.) bölük, cemaat, takım.
ülüm ülüm	bölük bölük, takım takım.
üm	(A.i.). (bkz: ümm).
ümdûd	(a.i.) âdet, usul, görenek.
ümdûha	(a.i.) övülmeye sebebolan şey, iş, hal.
ümem	(a.i. ümmet'in c.) ümmetler.
Hayr-ül-ümem	Müslümanlar, (bkz: ümmet-i Muhammed).
Şefî-ül-ümem	Hz. Muhammed.
ümem-i kadîme, ümem-i sâbıka	eski, geçmiş zaman ümmetleri.
ümenâ'	(a.s. emîn'in c.) 1. güvenilir kimseler. 2. eminler, alay hesaplarının veya sandık muamelelerinin kendilerine bırakıldığı kimseler.
ümenâ-yi kavm	bir kavmin emniyet ve güvenini kazanmış olan büyük kimseler.
ümerâ	(a.i. emîr'in c.) 1. emirler, beğler. 2. ask. binbaşı, yarbay, albay rütbelerinde bulunan fermanlı subaylar, (bu rütbelerin altında bulunanlara "zâbitân", üstündekilere "erkân" denirdi].
Emîr-ül-ümerâ	tar. beylerbeyilerin lâkabı [Tanzimat'tan önce], [Tanzimat'tan sonra ıstabl-i âmire ile mîr-miranların arasında sivil rütbe olup unvanı "izzetlü paşa" dır].
ümerâ-yı askeriyye	ask. yüksek rütbeli kumandanlara verilen bir ad.
ümerâ-yı aşerât	ask.. tar. Memlûk sultanlarından askerî sınıf ümerâsına verilen bir ad. 10'lar emîri, onbaşı. [Bunlar 10 asker (memlûk) beslemek zorundaydı].

ümerâ-yı bahriyye ask. eskiden deniz subaylarının emîrülma (=amiral) denilen büyük rütbede bulunanlarına verilen bir ad.
ümerâ-yı hamâset-intimâ yiğit emirler.
ümerâ-yı hemsevâî ask.. tar. memlûk sultanlığında askerî sınıf ümerâsına verilen bir ad.
ümerâ-yı işrianî ask. tar. memlûk ümerası arasında yirmi asker besleyen ve onları kumandası altında bulunduran emirlere verilen bir ad.
ümerâ-yı mieîn (yüzler emîri) ask., tar. en yüksek dereceli ümerâya verilen ad.
ümerâ-yı mukaddimîn tar. Memlûk sultanlığında XV. asırda yüzler emîri sınıfından olan birinci derecedeki ümerâya verilen bir ad.
ümerâ-yı tabl hanah ask., tar. Memlûk sultanlığında bando emirlerine verilen bir ad.
ümerâ-yı ulûf ask., tar. Memlûk teşkilâtında binbaşı rütbesindeki ümerâya verilen bir ad.
Ümeyye (a.h.i.) Emevî Hanedânı'nın atası (VI. yüzyılın sonu), Hz. Muhammed'in büyük dedesi olan Hâşin Ümeyye'nin amcası.
ümhûd (a.i.) 1. çömlek. 2. tuzluk.
ümîd (f.i.) 1. umut, umma.
Kat'i ümîd ümit kesme.
ümîd-i cânân sevgilinin ümîdi, onun gelmesi, ona kavuşma ümîdi.
ümîd-i istikbâl yarının ümidi. 2. erkek ve kadın adı.
ümîd-bahş (f.b.s.) ümit veren, ümitlendiren.
ümîd-bahşâ (f.b.s.) ümitlendirecek surette.
ümîd-bahşâne (f.zf.) ümid-bahş olana, ümit verene, ümitlendirene yakışacak surette.
ümîd-bahşî (f.b.i.) umdurma, ümitlendirme.
ümîd-beste (f.b.s.) ümit bağlamış, ümitlenmiş.
ümîd-gâh (f.b.i.) ümit yeri, bir şey umulan yer, makam.
ümîd-geh (f.b.i.). (bkz. ümîd-gâh).
ümîd-vâr (f.b.s.) uman, ümitli.
ümîd-vârâne (f.zf.) ümitli olana yakışacak surette.
ümîd-vârî (f.b.i.) ümitvarlık, ümitlilik.
ümlûc (a.i.) 1. selvi yaprağına benzeyen uzun, karışık bir ot. 2. yaprak, (bkz: berg).
ümlûd (a.i.). (bkz. ümüldân, ümüldânî).
ümm (a.i.c. ümmât, ümmehât). 1. ana, anne.
Li-ümm ana tarafından, (bkz: mâder, vâlide). 2. yol. 3. kaynak, çıkış noktası.
ümm-i dünyâ Mısır, Kahire.
ümm-i sulbe anat. beyin zarlarından en kalını ve en dışta bulunanı, fr. Dure-mere.
ümm-i veled çocuk anası bulunan satılmaz câriye.
ümm-üd-dem anat. kırmızı kan damarlarında görülen şişme, kabarma.
ümm-üd-dünyâ Mısır, Kahire ve Bağdat. (bkz: ümm-i dünyâ).
ümm-ül-bilâd Mekke-i Mükerreme.
ümm-ül-ecdâd (vücutların anası) kim. cıva.
ümm-ül-fazâil ilim.
ümm-ül-habâis (kötülüklerin anası) şarap, içki.
ümm-ül-hatt (bkz: ümm-ül-hutût).
ümm-ül-hulûl (sirkede bulunan kurtçukların anası) zool. midye.

ümm-ül-hutût	(hatların anası) bütün yazı çeşitlerinin nesihten çıkması dolayısıyla nesihe verilen ad.
ümm-ül-hücre	anat. anagöze, fr. cellulemere.
ümm-ül-kitâb	tas. 1) akl-ı evvel; 2) arşın üstündeki kaza ve kader levhası, (bkz. levh-i mahfuz); 3) Kur'an'da Fatiha sûresi, (bkz. seb'ül-mesânî).
ümm-ül-kurâ	Mekke-i Mükerreme.
ümm-ül-Kur'an	Fatiha sûresi.
ümm-ül-mü'minîn	Hz. Muhammed'in zevceleri, (bkz: ezvâc-ı tâhirât).
ümm-ül-müslimîn	Hz. Muhammed'in zevceleri. (bkz: ezvâc-ı tâhirât, ümm-ül-mü'minîn).
ümm-ül-veled	çocuğu olan câriye, (bkz: ümm-i veled).
ümm-ün-nücûm	astr. saman uğrusu, (bkz: kehkeşân).
ümm-ür-re's	dimağ.
ümm-ür-rezâil	(rezaletlerin anası) bilgisizlik, cehalet.
ümm-ür-Ruhm	Mekke (bkz: ümm-ül-bilâd, ümm-ül-kurâ).
ümmehât	(a.i. ümm'ün c.) 1. analar, anneler. 2. esaslar, asıllar. 3. değerli, ilmî kitaplar.
ümmehât-ı esmâ'	Allah'ın dört esas adı.
ümmehât-ı kütüb	ana kitaplar.
ümmehât-ı mü'minîn	Hz. Muhammed'in refikaları, (bkz. ezvâc-ı tâhirât).
ümmehât-ı müslimîn	Hz. Muhammed'in refikaları, (bkz. ezvâc-ı tâhirât, ümm-ül-müslimîn, ümm-ül-mü'minîn).
ümmehât-ı ulviyye	insan için gerekli olan temel unsurlar [akıl, ruh, tutku gibi-].
ümmehât-ül-evlâd	[ümm-ül-veled'in c.]. huk. [eskiden] müstevledeler; mevlâlarının fîrâşından ikrarlarına mukarin olarak çocuk doğurmuş olan cariyeler, doğurdukları çocukların kendilerinden olduğu efendilerince kabul edilen cariyeler.
ümmet	(a.i.c. ümem) 1. bir peygambere inanıp bağlanan cemaat, taife. 2 . bir dille konuşan insanların hepsi.
ümmet-i cemâat, -i icâbet	bir taifenin kendilerine gönderilen peygambere inanan kısmı.
ümmet-i da'vet	bir taifenin kendilerine gönderilen peygambere inanan kısmı.
ümmet-i icâbet	ümmetin, peygamberine inanan kısmı.
ümmet-i İsâ	Hıristiyanlar.
ümmet-i Muhammed	1) İslâm dîninde bulunanlar. 2) herkes, bütün halk.
ümmet-i Mûsâ	mûseviler.
ümmet-ullah	bütün insanlar, halk.
ümmî	(a.s. ümm'den) anasından nasıl doğmuş ise öyle kalıp okuma yazma öğrenmemiş [kimse].
ümmî-i sâdık	Hz. Muhammed.
ümmîd	(f.i.), (bkz: ümîd).
ümmîd-i nîm-hande	gülümseme ümidi.
ümmiyâne	(a.zf. ümm'den) ümmî olana yakışacak yolda, ümmîce.
ümmiyye	(a.s.) anaya, anneye ait, ana ile ilgili.
Salât-ı ümmiyye	salavâtın bir nev'i.
ümmiyye	(a.s. ümm'den) ["ümmî" nin müennesi].
ümmiyyet	(a.i.) ümmîlik, cahillik, okuyup yazma bilmeme.
Ümmühânî	(a.h.i.) Hz. Ali'nin ablası. [Mi'rac gecesi Hz. Muhammed, bunun evinde bulunuyordu].

ümniyye	(a.i.c. emânî) 1. ümit, umut. 2. istek, arzu. 3. niyet, kuruntu.
ümsûle	(a.i.) ed. örnek olarak verilen beyit, mısra.
ümûmet	(a.i. ümm'den) analık, annelik.
Hukuk-ı ümûmet	analık hakları.
ümûmet ve übüvvet	analık ve babalık sıfatları.
üm'ûz	(a.i.) 1. keçi; karaca, (bkz: ma'z). 2. keçi ve karaca sürüsü.
ümüldân, ümüldânî	(a.i.) 1. taze fidan, dal. 2. ince, narin vücut. 3. s. güzel; genç.
ünân	(a.i.) inleme.
ünâs	(a.i. nüs'den) halk, insanlar, (bkz: nâs).
ünbûb, ünbûbe	(a.i.c. enâbîb) 1. boğum, kamış boğumu. 2. anat. ince boru, borucuk.
ünbûbe-i bevliyye	anat. sidik borucuklan.
ünbûbe-i gırbâliyye	anat. kalbur damar, eleksi boru.
ünbûbe-i hazmiyye	anat. ağızdan kalın bağırsağın nihayetine kadar uzanan hazım borusu.
ünbûbe-i şa'riyye	anat. *kılcal boru, fr. tube capillaire.
ünbûbe-i tal'iyye	bot. çiçektozu borusu.
ünbûb-ı mi'devî	hek. mîde yıkamak veya mîde tübajı yapmak üzere kullanılan lâstik boru.
ünbûb-ül-habl	ince yol, patika yolu.
ünbûbî	(a.s.) borumsu, boruya benzer.
ünbûse	(a.i.) çocukların oyunu.
ünbûş, ünbûşe	(a.i.) bot. nebat kökü, kökü yerden takımıyla çıkarılan fidan, ağaç.
ünmâ	(a.i.) içi saman, ot doldurulmuş şey.
ünnâb	(a.i.) bot. (bkz: unnâb).
ünnâbî	(a.s.). (bkz. unnâbî).
ünnâbiyye	(a.i.). (bkz. unnâbiyye).
üns	(a.i.) 1. alışıklık, alışkanlık, alışma.
üns tutmak	alışmak; düşüp kalkmak. 2.tas. kalbde, Cemâl-i Hazret-i Ilâhiyye müşahedesinin eseri, Allah'ın insan gönlünde görünmesi.
ünsâ	(a.s.i.c. inâs) dişi, kadın, kız.
ünsâ-üns	(a.i.) sıkıfıkı konuşma.
ünsî, ünsiyye	(a.s.) 1. alışmış, sokulgan. 2. i. arkadaş. 3. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı. 4. ünsî, [eskiden] kamış kalemin iki kısımdan meydana gelen kesik kısmının alt parçası, [üst parçasına "vahşî" denilirdi].
ünsiyyet	(o.i.) alışkanlık, ahbaplık, arkadaşlık.
ünşûde	(a.i.c. enâşîd) okunmuş, söylenmiş şiir.
ünşûta	(a.i.) ilmik, düğüm.
ünûf	(a.i. efn'in c.) anat. burunlar.
Tergim-i ünûf	1) burunlarını kırmak, kibirlerini kırmak; 2) hakaret etmek.
ünûset	(a.i.) dişilik.
ünûşe	(a.i.). (bkz: unûşe).
ünvân	(a.i.) l. kitap, mecmua, makale başlığı, (bkz: ser-levha). 2. ad, isim, lâkab, san. 3. şöhret.
Sâhib-i ünvân	yüksek mevki sahibi, ("bir şâir-i sâhib-i ünvân" -Lâtîfî).
ünzûha	(a.i.) kibir, gurur; büyüklük.
ürbe	(a.i.) 1. düğüm, (bkz: ukde). 2. büklüm. 3. hîle.

ürbûn (a.i.) pey akçesi.
ürcûfe (a.i.c. erâcîf) yalan, uydurma söz.
ürcûha (a.i.) salıncak.
ürcûze (a.i. recez'den) ed. Mısraları kafiyeli, kısa vezinli nazım.
ürd (f.e.) gibi.
ürd-i Behişt "Cennet gibi, Cennete benzer" Nisan.
ürmûle (a.i.c. erâmil, erâmîl) ergen [delikanlı].
ürûme (a.i.) 1. (bkz: erûme). 2. Ad kavminin mezarları.
üryân (a.i.). (bkz. uryân).
üs (a.i.). (bkz: üss).
üsârâ (a.i. esîr'in c.) esirler, (bkz: üserâ).
üsbû' (a.i.c. esâbî') hafta, yedi günlük süre.
üsbûbe (a.i.c. esâbîb) küfür, sövme.
üsbûî, üsbûiyye (a.s.) haftalık.
Cerîde-i üsbûiyye haftalık gazete.
üsbüş (f.i.) kehle.
üserâ' (a.i. esîr'in c.) 1. esirler, tutsaklar. 2. kullar, köleler.
üskûb (a.s.) 1. eşik bekleyen, papuççu, kunduracı. 2.i. dökülüp akan, dökülmüş olan su. 3.i. sıra ile dikili ağaçlar. 4.i. demirci.
üskûbe (a.i.) ağırşak, tapa.
üskuf (a.i.) papaz, (bkz: râhib).
üskutuss (a. [rumcadan]. i.c. üskutussât) asıl, cevher, madde, unsur.
üskutussât (a. [rumcadan] i. üskutuss'un c.) üskutuslar.
Üsküdâr (f.i.) konak yapılan yer.
üsküffe (a.i.) eşik tahtası.
üskür (F.i.) kirpi, (bkz: uşgur).
üslûb (a.i.c. esâlîp) 1. farz, yol, biçim, usul. 2. ifâde yolu. (bkz: selîka).
üslûb-i âdî ed. alelade ifâde tarzı.
üslûb-i âlî ed. üstün ifâde tarzı.
üslûb-i hakîm ed. hikmetli söz söyleme tarzı.
üsr (a.i.) sidik zoru, sidik tutulması.
üsre (a.i.) 1. söz ve hadîs nakletme. 2. seleflerden gelen şan ve şeref.
üsrûş (f.i.) 1. güzel ses. 2. melek. 3. her güneş ayının on yedinci günü.
üsrüb (F.i.) kurşun.
üsrübî (f.i.) tar. bina ve kubbeler için lâzım olan kurşunlan döküp hazırlayan san'atkâr.
üss (a.i.c. esâs) 1. aşk. üs, herhangi bir saldırışa esas olmak üzere önceden donatılmış olan yer. 2. esas, asıl, kök, temel.
üss-i bahrî ask. deniz üssü.
Üss-i Zafer aşk. Yeniçeri ocağının lağvı hakkında Esad Efendi'nin yazdığı kitap ["Ebced" hesabına göre onun zamanına rastlayan 1241 (1825) yılını gösterir].
üss-ül-hareke ask. askerî harekâtın başlangıcına esas olan yer. 3. mat. üs, bir sayının kaçıncı kuvvete yükselebileceğini gösteren ve o sayının biraz yukarı sağında yer alan sayı 7^3 gibi.
üss-i mîzân mat. talebenin (öğrenci), sınıf geçmek için bütün derslerden almak zorunda kaldığı notların ortalama miktarı.

üssî	(a.s.) mat. üstel, fr. exponentiel.
üstâ	(f.i.). (bkz. üstâd) [nazımda kullanılır].
üstâd	(f.i.) 1. muallim, öğretmen; usta, sanatkâr. 2. bir ilim veya san'at alanında üstün yeri olan kimse. 3. üniversite profesörü. 4. mason locasının başkanı.
üstâd-ı a'zam	1) en büyük üstâd, en büyük usta. 2) üstadlar teşkilâtının başkanı.
üstâd-ı küll	birçok şeyleri çok iyi bilen.
üstâd-üd-dâr	tar. Memluk sultanlarının hususî işlerine bakan kimse.
üstâd-üd-dâr-ül-âliye	tar. Memlûklar'da, Abbâsîler'de ve Hârizmşâhlar'da sultanın 'özel mallarını koruyan ve onlara ait gelirleri giderleri idare etmekle görevli kimse.
üstâd-âne	(a.f.zf.) üstada yakışır yolda; usta elinden çıkmış olarak; ustaca.
üstâdî	(a.f.i.) üstadlık, ustalık.
üstâh	(f.s.) hayâsız, edepsiz kimse. (bkz. küstah).
üstâh-âne	(f.zf.). (bkz: küstâh-âne).
üstâm	(f.i.) 1. altın veya gümüşten yapılmış at eyeri, üzengi, (bkz. ûstâm). 2. s. emin, güvenilir.
üstâz	(a.i.c. esâtîz; esâtize). (bkz: üstâd).
üstâziyyet	(a.i.) üstâzlık, üstadlık, ustalık.
üstûdân	(f.i.) mecûsî mezarı.
üstûn	(f.i.) direk, (bkz: sütûn).
üstûr	(f.i.) davar, at ve katır gibi dört ayaklı hayvan.
üstûre	(a.i.c. esâtîr) 1. efsâne, yalan, bâtıl söz. 2. uydurma, masal, söz.
üstûrevî	(a.s.) üstûreye ait, üstûre ile ilgili, (bkz. üstûre).
üstühân	(f.i.) kemik, (bkz: [üstühvânrübâ, üstühvânrend, üstühvânrenk masal kuşu olan "hümâ" nın adı].
üstühân-bend	(f.b.i.) kırıkçı, çıkıkçı.
üstühân-pâre	(f.b.i.) kemik parçası.
üstükus	(a.i.c. üstükusât) 1. madde, cevher, asıl. 2. gök cisimleri. 3. geometri.
üstükusât	(a.i. üstükus'un c.) 1. maddeler, asıllar, cevherler. 2. gök cisimleri. 3. geometriler.
üstüre	(f.i.) ustura.
üstüvân	(f.s.). (bkz. üstüvâr).
üstüvâne	(a.i.) 1. direk; içi boş. 2. geo. silindir
üstüvânî	(a.s.) üstüvâne, silindir biçiminde.
üstüvâr	(f.s.) l. sağlam, kuvvetli, kuvvetli, dayanıklı. 2. güvenilir.
üstüvârî	(f.s.) kuvvetli, sağlam, emniyetli.
üsür	(a.i.) yara izi. (bkz: nedbe).
üsve	(a.i.) imtisal nümunesi, örnek olacak insan.
üşâbe	(a.i.) 1. karışık cemaat. 2. nesebi, ırkı karışık adam. 3. hırsızlık, rüşvet gibi şeylerle elde edilen kazanç. 4. (c. eşâib) ilâçlı şerbet.
üşbe	(A.i.) kurt, böcek, (bkz: dûd).
üşgule	("gu" uzun okunur, a.i.) uğraşılacak iş. (bkz: meşguliyyet).
üşgule-i hasene	iyi, güzel işler.
üşgur	(f.i.) [oklu] kirpi, (bkz: üskür).
üşkûfe	(f.i.); çiçek, (bkz. şükûfe).

üşkûh	(f.i.) büyüklük, ululuk, şan ve şeref, (bkz: şükûh).
üşküfte	(f.i.) açılmış [çiçek].
üşnân	(a.i.) bot. çöğenotu. [bir kök olarak sabun yerine kullanılır].
üşne	(a.i.) bot. yosun, ağaç yosunu.
üşne-i karnî	boynuza benzeyen yosun.
üşne-i kasabî	hek. suda boğulanların akciğerlerinde meydana gelen beyaz veya gül renkli kabarcıklar.
üşne-i şeybî	[sakal gibi] salkım saçak görünüşlü yosun.
üşne-i sükkerî fasîlesi	bot. laminer.
üşniyye	(a.i.) bot. suyosunları.
üşniyye-i berriyye	bot. yapraklı karayosunları.
üşniyye-i hadrâ	bot. diyatome, silisli alkler, fr. diatomees, lât. basillariophta.
üştülüm	(f.i.) kavga, gürültü.
üştülüm-kâr	(F.b.s.) kavgacı, gürültücü.
üştür	(f.i.) deve. (bkz: cemel).
üştür-bân	(f.b.i.) deveci, (bkz: sâr-bân, şütür-bân).
üştür-dil	(f.b.s.) kinci; hasetci.
üştürek	(f.i.) dalga, (bkz: mevc).
üştür-gâv	(f.b.i.) zurâfa.
üştür-gaz	("ga" uzun okunur, (f.b.i.) bot. Deve otu.
üştür-hâr	(f.b.i.) deve dikeni, deve otu.
üştür-hû	(f.b.s.) deve huylu, kinci.
üştür-mürg	(f.b.i.) deve kuşu.
üştür-süvâr	(f.b.i.) deveye binen.
ütrüc, ütrücce	(a.i.) bot. Ağaç kavunu.
ütûb	(a.i.). (bkz. itâb).
üvel	(a.s.) psik. fr. primaire.
üveyl	(a.i.) vaveyla, çığlık.
üzânî	(a.s. ve i.) büyük kulaklı adam. [merkepten kinaye olarak].
üzeyn	(a.i.) 1. kulakçık. 2. anat. kulakçık.
üzeyn-i eymen	anat. kalbin taban kısmında bulunan ve sağdaki ana toplardamarlardan kanı alıp karıncıklara veren (sağdaki) boşluk.
üzeyn-i eyser	anat. kalbin taban kısmında bulunan ve soldaki ana toplardamarlardan kanı alıp karıncıklara veren (soldaki) boşluk.
üzeyn-i kalb	(kalb kulakçığı) anat. atriyum.
üzeyn-i ma'denî	hek. hastalıktan dolayı kalbin üzeyn (kulakçık) lerinden işitilen ses.
üzn	(a.i.c. âzân) 1. kulak, (bkz: gûş). 2. telli çalgılarda akord etmeye yarayan burgu, mandal.
üzn-i dâhilî	anat. içkulak.
üzn-i feres	(at kulağı) he ( ) nin altındaki ekleme uzantısı, he'nin kuyruğu.
üzn-i hâricî	anat. dışkulak.
üzn-i mutavassıt	anat. ortakulak.
üzn-i vustâ	(bkz: üzn-i mutavassıt).
üzn-ül-bahr	(deniz kulağı) zool. deniz kulağı.
üzn-ül-himâr	bot. eşekkulağı, karakafes denilen nebat (bitki).

Tarihvemedeniyet.org

V

vâ	(a.n.) "vah, yazık!" mânâsına gelerek esef, hayıf, hasret gibi kelimelerle kullanılır.
Vâ-hayfâ	eyvah, yazık!
Vâ-hasretâ	âh ayrıldı!., gibi.
vâ	(f.e.) "geri, arkada" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar
Vâ-mânde	geride kalmış, geride.
Vâ-pesîn	en gerideki, en sonraki., gibi.
va'	(a.i.) çakal, (bkz: şegal, şegâl).
vâ-beste	(f.b.s.c. vâ-bestegân) .. e bağlı, (bkz. muallak, mukayyed, mütevakkıf, menût).
vâ-bestegân	(f.b.s. vâ-beste'nin c.) ...e bağlı olanlar.
vâbil	(a.i.) iri damlalı yağmur.
vâcib	(a.s. vücûb'dan) 1. terki caiz olmayan, yapılması gerekli. 2. yapılması şer'an lüzumlu olan, farz derecesine yakın bulunan. [Kur'an'da zımnî delille emredilen bayram namazları, adaklar gibi]. 3. fels. zorunlu.
vâcib li zâtihi	tas. adem-i mümteni olan mevcuttur ki vücut kendisinden olup başkasından olmadığı için mâdûmiyyetin imtinâi zaruret hâlinde olduğu yerinde kullanılır bir tâbirdir; varlığını kendine borçlu olan, kendi kendisiyle var olan.
vâcib-ül-îfâ	yapılması gerekli olan.
vâcib-ül-ihtirâm	sayın, saygıdeğer.
vâcib-ül-ittibâ'	(olmak) huk. bağlanmak.
vâcib-ül-vücûd	varlığı lüzumlu olan, Allah.
vâcib-ür-riâye	1) riâyet edilmesi gerekli olan; 2) tar. sadrâzam, vezir, nişancı ve beğlerbeğilerin oğulları gibi hürmet ve riâyet edilmesi lâzımgelen kimseler.
vâcib-üt-teşrif	şereflendirmesi muhakkak. (Hasan Çelebi Tezkiresi).
vâcibât	(a.i, vâcibe'nin c.) vacip olan, yapılması gerekli olan şeyler.
vâcibe	(a.i.) yapılması vacip derecesinde lüzumlu şey. (bkz: vecîbe).
vâcid, vâcide	(a.s.) 1. vücûda getirici, getiren. 2. zengin, ["vâcid" Allah'ın sıfatıdır]. 3. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
vâciz, vâcize	(a.s.) kısa. (bkz: vecîz, vecîze).
vâd	(f.i.) oğul. (bkz: ferzend, pûr, mahdûm).
va'd	(A.i.c. mevâîd, vuûd) 1. söz verme, üstüne alma. (bkz: taahhüd). 2. yapılmasına söz verilen şey.
El-va'dü ke-d-deyn	vait, borç gibidir.
va'd-i muallak	huk. "filân adam senin alacağını vermezse ben veririm" demek gibi sözdür ki "kefalet" olur.
va'd-i mücerred	huk. "filân kimsenin borcunu öderim" demek gibi bir söz.
va'd-i tehî	boşa söz verme, oyalamak için, yerine getirmeyeceği halde, söz verme.
va'd-i vuslat	kavuşma, buluşma sözü verme.
vâ-dâde	(f.b.s.) geri çevrilmiş, reddolunmuş. (bkz: merdûd).
va'de	(A.i.) 1. bir iş için önden belirtilen zaman. 2. bir işi geciktirmek için belirtilen zaman. 3. ecel. 4. [eski] söz verme.

va'de-i ferdâ — yarın için verilmiş olan söz.
va'de-i yâr — yârın vâdesi, sevgilinin söz vermesi.
vâdî — (a.i.c. evdiye) 1. iki dağ arasındaki uzun çukur, dere. 2. bir nehrin aktığı yer, yatak, (bkz: mecrâ).
vâdî-i Eymen — Hz. Musa'nın Tûr dağında Allah'ın tecellîsine mazhar olduğu yer, Tûr dağı civarında bir dere. [Hz. Musa zevcesiyle beraber buraya gitmiş ve zevcesi burada doğum yapmıştır]. 3. yol, tarz, usul, alan. (bkz: sâha).
vâdi-i hâmûşân — mezarlık, kabristan.
vâdî-i haşr — kıyamet yeri.
vâdî-i hayret — şaşkınlık vadisi.
vâdî-i kadîm — eski tarz, eski usul [şiir veya nesir].
vâdî-i kebîr — ed. eski usul.
vâdî-i Mecnûn — Mecnun'un yaşadığı yer.
vâfî, vâfiye — (a.s. vefâ'dan) 1. yeter, tam, elverir. 2. sözünde duran, sözünün eri.
vâfî ve kâfî — bol bol yeter.
vâfid — (a.i.c. evfâd, vefd, vüffed, vüfûd) elçi, temsilci, (bkz. resûl).
vâfir, vâfire — (a.s. vefret'den) 1. çok, bol.
Emvâl-i vâfire — bol, çok mal. (bkz. bisyâr, firâvân, kesîr). 2. ed. Aruzda müfâaletün müfâaletün vezni.
vagd — (a.s.) 1. alçak, adî. (bkz: denî). 2. hasis, tamahkâr.
vagl — (a.i.). (bkz. vegadet).
vâh — (a.n.) vah, yazık, ay.
Âh ü vâh — inleyip sızlanma.
vah vah — yazık, acırım.
vâh — (a.i.c. vâhât) çöl ortasında suyu ve yeşilliği olan yer. (bkz. vâha).
vâha — (a.i.) çöl ortasında suyu ve yeşilliği olan yer.
vahal — (a.i.c. evhâl, vuhûl) bataklık, batak, çamurlu yer.
vahal-gâh — (a.f.b.i.) bataklık.
vahal-nâk — (a.f.b.s.) çamurlu.
vaham — (a.i.) gebe kadının aş ermesi.
vahâmâ — (a.s.vahîm'in c.) vahîm, ağır, tehlikeli, çok korkulu olan şeyler, (bkz: vihâm).
vahâmet — (A.i.) 1. hazım güçlüğü, zor hazmedilen şeyin hâli. 2. güçlük, ağırlık. 3. tehlikeli vaziyet, korkulacak hal.
vahâmet-i havâ — havanın vahimliği, tehlikeliliği.
vahâmet (kesbetmek) — gitgide zorlaşma(k), tehlikeli ve korkulacak bir duruma gelme(k).
vâ hasretâ — (a.n.) eyvah, yazık, (bkz: vâ-hayfâ).
vâhât — (a.i. vah' [ ] ın c.) çöl ortasında suyu ve yeşilliği olan yerler.
vâ-hayfâ — (a.n.) eyvah, yazık.
vahdânî — (a.s. vahdet'den) Allah'ın birliğine ait; Allah ile ilgili.
vahdâniyye — (a.i.) fels. tektanrıcılık, fr. monotheisme.
vahdâniyyet — (a.i.) birlik, Allah'ın bir oluşu.
vahdet — (a.i.) l. yalnızlık, teklik, birlik. 2. tas. Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma. vahdet-i fikir fels. tek düşüncelik, fr. monoideisme.
vahdet-i inbisât — fiz. genleşme katsayısı.

vahdet-i vücûd varlığın tek oluşu; tasavvuf mesleği. 3. ifâde sırasında mevzuun dışına çıkılmaması, yânî maksat ne ise yalnız ondan bahsedilmesi, sözün dallandırılıp budaklandırılmaması.
vahdet-ârâm (a.f.b.s.) dinlendirici, rahat yer.
vahdet-gâh (a.f.b.i.) yalnız kalınacak yer.
vahdet-güzîn (a.f.b.s.) yalnızlığa çekilen.
vahdetî (a.i.) fels. bircilik, fr. monisme.
vahdetiyye (a.i.) fels. bircilik, fr. monisme.
vahdet-nâme (a.f.b.i.) XV. asır bilgin ve sofilerinden Afyonkarahisarlı Abdürrahîm Efendi'nin 1460 (H. 865) da yazdığı manzum tasavvufî eserdir.
vâhi, vâhiye (a.s. vehy'den) boş, mânâsız, faydasız, ehemmiyetsiz [şey].
vâhib, vâhibe (a.s. vehb'den) 1. hibe eden, bağışlayan, bağışlayıcı.
vâhib-ül-âmâl istekleri gerçekleştiren, Allah. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
vâhib-ül-atâyâ, — -ül-idrâk ihsan veren, Allah, (bkz: vehhâb).
vâhib-ül-ihsân (a.s.). (ihsan veren) Allah.
vahîd (A.s. vahdet'den) yalnız, tek. (bkz: yektâ).
vahîd-üd-dehr; vahîd-ül-asr, vahîd-üz-zemân zamanın; devrin tek insanı.
vahîd-ül-cins bot. erkeklik ve dişilik organlarından yalnız bir tanesi bulunan zümre.
vahîd-ül-filka bot. (bkz: vahîd-ül-filka nebâtât).
vahîd-ür-rahîm zool. en çok bir yavru yapan hayvanlar.
vâhid, vâhide (a.s. vahdet'den) 1. tek, bir.
Ba'de vâhidün birbirinden sonra, birer birer, (bkz: bî-nazîr, münferid, yektâ).
vâhide ircâ mat. bire indirme, fr. reduction â l'unite.
vâhide karîb fazlalı hâric-i kısmet mat. bire yakın artıkla bölüm, fr. quotient â üne pres par exes.
vâhide karîb noksanlı hâric-i kısmet mat. bire yakın eksikle bölüm, fr. quotient â üne pres par defaut.
vâhiden ba'de vâhidün birer birer, birbirinden sonra.
vâhid-i kıyâsî mat. birim, fr. ünite.
vâhid-i kıyâsî-i nârî kim. kalori.
vâhid-ül-filka nebâtat bot. birçenekliler, fr. monocotyledones.
vâhid-ül-firâş jeol. ortoklaz.
vâhid-ül-hadd mat. tek terimli.
vâhid-ül-levn fiz. tekrenkli, fr. monoeh-romatique.
vâhid-ül-levn fiz. tekanlamlı, fr. univoque.
vâhid-ül-ma'nâ tek manâlı, tekanlamlı, fr. univoque.
vâhid-ül-mesken bot. bireycikli, fr. mono'ique.
vâhid-üs-sukbe zool. tekdelikliler, fr. monotremes. 2. i. erkek adı.
vâhiden (a.zf.) tek olarak.
vâhidiyyet (a.i.) birlik, teklik, bir olma, tek olma, fr. unicite.
vâhim, vâhime (a.s. vehm'den) kuran, kuruntulu.
vahîm (a.s.c. vihâm, vahâmâ) ağır, sonu tehlikeli, çok korkulu.
vâhime (a.i.) kuruntu kurma hassası.
vâhin (a.s.) zayıf [kimse], (bkz: zebûn).
vâhir (a.i.) 1. diken. 2. iğne.
vahîş (A.s.). (bkz: vahş).

vâhiyât	(a.s. vâhiye'nin c.) boş, mânâsız, faydasız, ehemmiyetsiz [şey].
vahl	(A.i.c. evhâl, vuhûl). (bkz: vahal).
vahl-gâh	(a.f.b.i.) bataklık.
vahmâ	(a.i.) aş eren gebe kadın.
vahs	(a.i.). (bkz. vehs).
vahş	(a.i.) dört ayaklı hayvanlara arız olan bir hastalık.
vahş	(a.s.c. vahşân, vuhûş) 1. yabani, ürkek, insandan kaçan [hayvan]. 2. ıssız, tenha [yer].
vahşân	(a.s. vahş'ın c.) 1. yabani [hayvanlar]. 2. ıssız, tenha [yerler], (bkz: vuhûş).
vahşet	(a.i.) 1. vahşîlik, yabanilik. 2. ıssızlık, tenhalık. 3. korku, ürküntü.
vahşet-âbâd	(a.f.b.i.) ıssız, korku ve ürkeklik veren yer.
vahşet-âgîn	(a.f.b.s.) çok ıssız, korkunç.
vahşet-âmîz	(a.f.b.s.) vahşetle karışık.
vahşet-âver	(a.f.b.s.) vahşet, ürküntü getiren, korku veren.
vahşet-engîz	(a.f.b.s.) korkunç, (bkz: mahûf).
vahşet-gâh	(a.f.b.i.) korku yeri, ıssız yer. (bkz: vahşet-nâk).
vahşet-nâk	(a.f.b.s.) korku veren yer, ıssız yer. (bkz. vehşet-gâh).
vahşet-zâr	(a.f.b.i.) yabani, ıssız yer.
vahşî, vahşiyye	(o.s.) 1. yabani, insandan kaçan. 2. ürkek, korkak. 3. merhametsiz, duygusuz.
Vahşî	(a.h.i.) Uhud Gazâsı'nda Hz. Hamza'yı öldüren köle. [kanı heder edilmişken Mekke'nin fethinden sonra Hz. Peygamber tarafından affedilmiştir].
vahşiyyâne	(a.f.zf.) vahşîcesine, vahşîlikle.
vahşûr	(f.i.) peygamber, (bkz: nebî, resûl).
vahy	(a.i.) bir fikrin veya bir emrin Allah tarafından bir peygambere bildirilmesi, fr. revelation.
Emîn-ül-vahy	Cebrail Aleyhisselâm [Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmeye me'mur büyük melek].
vahy-i münzel	Kur'an.
vahz	(a.i.) 1. çimdikleme. 2. sivri bir şey batırarak acıtma. 3. ısırma; sokma.
vaîd	(a.i.) birini iyiliğe sevk ve kötülükten uzaklaştırmak için korkutma, yıldırma.
Va'd ü vaîd	iyi ve yıldırıcı, ürkütücü şeyle vâdetme.
vâiye	(a.i.). (bkz. feryâd).
vâiz	(a.s. ve i. va'z'dan. c. vâizân, vu'âz) dînî öğütlerde bulunan [ibâdet yerlerinde-].
vâizân	(a.i. vâiz'in c.) dînî öğütlerde bulunanlar [ibâdet yerlerinde-], (bkz: vâizîn, vu'âz).
vâizîn	(a.i. vâiz'in c.) dînî öğütlerde bulunanlar [ibâdet yerlerinde-], (bkz. vâizân, vu'âz).
vâiziyye	(a.i.) vâzedenlere gördükleri vazife karşılığı olarak verilen para.
vâj-gûn, vâj-gûne	(f.b.s.) ters, tersine dönmüş, uğursuz.
Baht-ı vâj-gûn	ters talih, (bkz: vârûn).
vâjûn, vâjûne	(f.b.s.). (bkz. vâj-gûn, vâj-gûne).
vak'	(a.i.) 1. ağırlık, ağırbaşlılık. 2. yüksek yer.

Tarihvemedeniyet.org

vak'a	(A.i.) 1. olup geçen şey, hâdise, olay. 2. savaş, (bkz: harb, ceng, perhâş).
vak'a-i hayriyye	tar. 15 Haziran 1826'da Yeniçeri ocağının kaldırılması hâdisesine verilen bir ad.
vak'a-i vakvâkıyye	tar. 1066 (1655) isyanında Avcı Sultan Mehmed'e zorla öldürttükleri saray ağalarının Sultan Ahmed'deki şecer-i vakvâk (bkz: vakvâk) denilen çınar ağacına başaşağı asılması hâdisesine verilen bir ad.
vakahat	("ka" uzun okunur, a.i.) arsızlık; utanmazlık; küstahlık, (bkz: vekahat).
vak'a-nüvîs	(a.f.b.s.) zamanın hâdiselerini kayıtla vazifeli bulunan resmî devlet tarihçisi.
vak'a-nüvîsân	(a.f.b.i. vak'a-nüvîs'in c.) eskiden resmî devlet tarihçileri.
vakar	("ka" uzun okunur, a.i.) ağırbaşlılık, temkinlilik.
Sahte-vakar	yalandan, yersiz ağırbaşlılık gösteren, (bkz: rekânet, rükûnet).
vakayi'	("ka" uzun okunur, a.i. vakıa, vakia'nın c.) vak'alar, hâdiseler, olaylar.
vakayi'-i acîbe	acayip vak'alar.
vakayi'-nâme	(a.f.b.i.) ed. günlük vak'a ve hâdiselerin kayıtlı bulundukları eser. (bkz: rûz-nâme).
vakd, vakdân	(a.i.) ateşin yanması, tutuşması.
vakf	(a.i.c. evkaf) 1. durdurma, alıkoyma. 2. duruş, durma; kımıldanmama. 3. ayırma, bağlama. 4. bir malı veya mülkü -satılmamak kaydıyla- bir hayır işine bağışlama, bırakma. 5. gr. Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma.
vakf bi-s-süknâ	huk. [eskiden] süknâsı meşrut olan vakıf.
vakf li-s-sebîl	huk. kamu yararına yapılan vakıf.
vakf bi-z-zarûre	huk. [eskiden] eskiden vakfı caiz olmayan bir şeyin vakfedilmesinden diğer şeyin mevkuf sayılması.
vakf-ı ebnâiyye	huk. [eskiden] meşrût-ün-lehi erkek çocuklarla erkek çocukların erkek çocukları olan vakıf.
vakf-ı ehlî	huk. [eskiden] kavm-i mahsûre ait vakıf.
vakf-ı evlâdiyye	huk. [eskiden] meşrût-ün-lehi evlât olan vakıf.
vakf-ı farîza-i şer'iyye (üzere)	huk. [eskiden] bir kimsenin hayatta iken bir malının gaile (gelir) sini "farîza-i şer'iyye (= şer'î hisse, pay") diye evlâdına vakfetmesi.
vakf-ı fâsid	huk. [eskiden] aslen sahih olup da bâzı haricî vasıflan itibariyle meşru olmayan vakıf.
vakf-ı fuzûlî	huk. [eskiden] bir kimsenin mâlik olmadığı bir şeyi sahibinin iznini almaksızın bir cihete vakfetmesidir ki, sahibinin icazetine mevkuf olur. [meselâ bir kimse karısı ile müştereken mâlik olduğu bir akarın tamâmını kendi kendine bir cihete vakfetse kamının hissesine ait vakıf, karısının icazetine mevkuf bulunur. Binâenaleyh icazet vermediği takdirde bu hisse hakkındaki vakıf nafiz olmaz].
vakf-ı gayr-i lâzım	huk. [eskiden] feshi kabil olan vakıf.
vakf-ı gayr-i sahîh	huk. [eskiden] aslen sahih olup vasfen sahih olmayan yânî zâten mün'akit olup bâzı haricî vasıflan itibariyle meşru olmayan vakıf.
vakf-ı hayât	huk. [eskiden] ömrünü bağlama.

vakf-ı lâzım	huk. [eskiden] feshi kabil olmayan vakıf.
vakf-ı marîz	huk. [eskiden] bir kimsenin maraz-ı mevtinde yapmış olduğu vakıf, [vasiyet hükmünde olup sülüs-i maldan muteber olur].
vakf-ı mevkut	huk. [eskiden] bir vakit ile takyît edilen, belirli bir süre için yapılan vakıftır ki sahih olmaz. Çünkü vakıflarda te'bîd (ebedîlik) şarttır.
vakf-ı muallak	huk. [eskiden] bir şarta ta'lik suretiyle yapılan vakıf ki sahih olmaz, ["filan işim görülürse şu mülküm vakıf olsun" denilmesi gibi].
vakf-ı muzâf	huk. [eskiden] gelecek bir zamana izafe suretiyle yapılan vakıftır ki sahih değildir.
vakf-ı müneccez	şarta muallak, istikbâle muzâf, bir vakit ile mukayyet olmaksızın hemen yapılan vakıf.
vakf-ı müstesnâ	huk. [eskiden] Vakıflar Idâresi'nin müdâhale ve murakabesi olmaksızın doğrudan doğruya mütevellileri tarafından idare olunan vakıf.
vakf-ı müşa'	huk. [eskiden] bir kimsenin başkasıyla müştereken mâlik olduğu bir yerdeki hisse-i şayiasını bir cihete vakfetmesi.
vakf-ı müşterek	huk. [eskiden] iki veya daha çok kimsenin müştereken mâlik oldukları bir yeri bir cihete vakfetmeleri, [şeriklerden biri bir cihete, diğeri de başka bir cihete vakfederek bir veya iki mütevelliye teslim etmeleri de bu kabildendir].
vakf-ı müteâref	huk. [eskiden] menkulün asaleten vakfı sahih değildir. Bir menkulün vakfolunması hakkında bir beldede örf ve âdet cereyan etmiş ise o beldede o gibi menkulün vakfı sahih olur. [meselâ okutmak üzere kitap, düğünlerde gelinlere iare olunmak üzere hulliyat vakfedilmek âdet olan beldelerde o nevi memleketlerin vakfı sahihtir; buna "müteâref vakıf denir].
vakf-ı sahîh	huk. [eskiden] zâten ve vasfen meşru olan vakıf.
vakıf rüûsu	vakıf olan bir yerin idaresi için mütevelli ve başka ilgililere verilen ve bu işin ilgiliye verildiğini gösteren tayin ve görevlendirme belgesi.
vakf ale-l-âmme	huk. kamu yararına yapılan vakıf.
vakfe	(a.i.) 1. durak, durulacak yer. 2. hacıların Arafat'ta durmaları. 3. duraklama ânı.
vakfe-i hayret	hayret duraklaması.
vakfe-gâh	(a.f.b.i.) durak yeri. (bkz. mevkıf)
vakfe gîr	(a.f.b.s.) duran, duraklayan.
vakfî, vakfiyye	(a.s.) vakfa ait, vakıfla ilgili.
vakfiyye	(A.i.) bir vakfın şartlarını bildiren resmî senet.
vakfiyyet	(a.i.) mülkün, vakıf olma keyfiyeti.
vakf-nâme	(a.f.b.i.). (bkz. vakfiyye).
vâkıâ	(a.zf.) gerçek, gerçi, her nekadar. (bkz. fi-l-vâki').
vâkıa	(a.i.c. vâkıât) 1. vuku' bulmuş, olmuş bir iş, gerçek. 2. rü'yâ, düş. 3. cenk, savaş.
vâkıa-i erd-şîr-i ceng	cenk erinin, kükremiş cenk arslanının başına gelen hal. 4. hâdise, musibet.

vâkıa-ı şâh-ı şîr-ceng	arslan gibi döğüşen pâdişâhın vakıası, onun başına gelen hal, ölümü. 5. Aziz Mahmut Hüdâyi'nin şeyhi Üftâde'nin sözlerini topladığı bir eseri.
vâkıât	(a.i. vâkıa'nın c.) başagelen, baştan geçen hâdiseler (olaylar).
Vâkıât-ı Üftâde	Üftâde hazretlerinin rü'yâları [bir eserin adıdır].
vâkıf	(a.s. vakf ve vukuf'dan) 1. duran, ayakta duran. 2. Arafat'da vakfeye duran. 3. bir şeyi elde eden; bir işten haberli olan. 4. bir şey vakfeden.
Şart-ı vâkıf	vakfı yapanın koştuğu şart.
vâkıf-ı ahvâl	durumdan, işlerden haberli.
vâkıf-ı esrâr	gizli şeyleri, sırları bilen.
vâkıfân	(a.s.vâkıf'ın c.) vâkıf olanlar, bir işten haberli bulunanlar, bir şeyi bilenler.
vâkıf-âne	(a.f.b.zf.) vâkıf olanlara yakışacak yolda.
vâkıfiyyet	(a.i.) vâkıf olma, haberli olma, bilme.
vakıyye	(a.i.) okka, dörtyüz dirhemlik tartı.
vakıyye-i a'şârî	[eski] üçyüz on iki dirhemlik bir ağırlık ölçüsü.
vâkî, vâkıye	(a.s. vikaye'den) 1. koruyan, saklayan. 2. önleyici [tedbir, ilâç], fr. prophylactique.
vâki', vâkıa	(a.s. vuku'dan) 1. vuku' bulan, olan, düşen; olagelen, rastlayan. 2. geçen, geçmiş olan.
Fi-l-vâki'	gerçi; gerçekten, (bkz: vâkaa).
Kemâ-hüve-l-vâki'	olageldiği üzere.
vakia	(A.i.c. vakayi') vak'a, hâdise (olay), (bkz: vâkıa).
vakid	(a.i.). (bkz: vakud).
vakih	(a.s.) edepsiz, hayâsız, utanmaz.
vakkad	("ka" uzun okunur, a.s.). (bkz: vekkad).
vakkas	("ka" uzun okunur, a.s.) savaşçı; okçu. (bkz. ceng-cû).
vakr	(a.i.) kulak ağırlığı, ağır işitme.
vakt	(a.i.c. evkat) 1. vakit, zaman. 2. saat, günün muhtelif saatleri. 3. mevsim. 4. münâsip, uygun zaman. 5. boş zaman. 6. geçim. 7. çağ, zaman. 8. fırsat. 9. muayyen, belirtilen zaman.
vakt-i âher	başka zaman.
vakt-i asr	ikindi zamanı.
vakt-i fecr	tan yerinin ağarma vakti.
vakt-i fursat	fırsat zamanı; fırsatın ele geçtiği zaman.
vakt-i gurûbî	alaturka saat; ezânî saat de denilen Güneş'in batmasıyla hesaplanan vakit.
vakt-i hâcet	lüzumlu vakit, ihtiyaç zamanı.
vakt-i hâl	şimdiki zaman, içinde bulunulan zaman.
vakt-i hazar	barış zamanı.
vakt-i kerâhat	akşamcılar arasında şaka yollu söylenen içkiye başlama zamanı.
vakt-i merhûn	beklenen çağ ve zaman.
vakt-i muhtâr	düğün, ziyafet, muharebede hücuma geçme gibi hallerde uygun bir zaman tâyini.
vakt-i nücûmi	yıldızlara göre düzenlenen vakit.
vakt-i saâdet	Hz. Muhammed'in yaşadığı devir.
vakt-i sefer	savaş zamanı.
vakt-i zevâlî	Güneş'in öğle zamanında hesaplanan vakit, alafranga saat.

vakt ü hâl	paraca olan vaziyet.
vakt-i zarûret	huk. hazînenin zor durumundan kurtulması için mîrî toprakların özel kişilere emsali gibi satılmasını haklı gösteren durum.
vakt-i zuhr	öğle zamanı.
vaktâ ki	(a.e.) ne vakit ki, o vakit ki, olduğu vakit.
vakten	(a.zf.) vakit ve zamanca.
vakten min el evkat	günlerden bir gün, bir zaman, vaktiyle.
vakud	("ku" uzun okunur, a.i.) odun, kömür gibi ateş olacak, yakılacak şeyler, (bkz: mahrûkat).
vakur	"ku" uzun okunur, a.s. vakar'dan) ağırbaşlı, temkinli [kimse].
vakur-âne	"ku" uzun okunur, a.f.zf.) ağırbaşlılıkla, temkinlilikle.
vakvâk	(a.i.) yemişleri insan biçiminde olduğu rivayet edilen bir masal ağacı.
Şecer-i vakvâk	istanbul'da Atmeydanı'nda bir çınara verilen ad. [öldürülen bâzı büyüklerin başı bu çınara asılmıştı].
vakvaka	(a.i.) kurbağa sesi.
vâlâ	(f.s.) 1. yüksek, yüce. (bkz: âlî, bâlâ, bülend).
Kamet-i vâlâ	boyu yüksek olan. 2. erkek adı.
vâlâ-câh	(f.b.s.) mevkii, rütbesi yüksek olan.
vâlâ-kadd	(f.a.b.s.) boyu yüksek, uzun boylu.
vâlâ-kadr	(f.a.b.s.) kadri, değeri yüce.
vâlâ nijad	(f.b.s.) soyu yüce, yüce soylu, asîl, yaradılışı yüce olan.
vâlâ-şân	(f.b.s.) şânı yüce.
vâlâyî	(f.i.) yükseklik, yücelik, (bkz: ulüvv).
vâle	(f.i.) 1. ılgımsalgım, serap. 2. bir çeşit ipek kumaş. 3. nâle.
vâlî	(a.i. velâyet'den. c. vülât) bir vilâyeti idare eden en büyük me'mur.
vâlid	(a.s. ve i. vilâdet'den) baba.
vâlid-i kesîr-ül-mahâmid	övülecek halleri çok olan baba.
vâlidân	(a.f.b.i.). (bkz. vâlideyn).
vâlide	(a.s. ve i.) doğuran; ana. (bkz: ümm).
vâlideyn	(a.i.c.) ana ile baba.
vâlidiyyet	(o.i.) annelik ve babalık vasfı.
vâlih, vâlihe	(a.s. veleh'den) şaşakalmış, şaşırmış, (bkz: mütehayyir-).
vâlihâne	(a.f.zf.) şaşkınca, şaşırmış olarak.
vâliyân	(a.f.b.i. vâlî'nin c.) valiler.
v'Allahi	(a.e.) "Allah için, Allah hakkı için" mânâsına gelen büyük yemin, (bkz: billahi t'Allahi).
vâm	(f.i.) borç. (bkz: deyn).
vâ-mânde	(f.b.s.) geride kalmış, geride.
vâm-cû	(f.b.s.) borç arayan.
vâm-dâr	f.b.s.) borçlu.
vâm-hâh	(f.b.s.) alacaklı.
vâmık, vâmıka	(a.s.) 1. seven, âşık, sevdalı. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
Vâmık	(a.h.i.) Vâmık ile Azrâ hikâyesinin erkek kahramanı.
Vâmık u Azrâ	Lâmiî'nin mesnevisi, Vâmık ile Azrâ'nın macerasını anlatan aşk hikâyesi.
vâmî	(f.s.) borçlu, (bkz: medyûn).

vamk (a.i.) sevme, (bkz: muhabbet).
-vân (f.s.) bakıcı, koruyucu mânâlarına bileşik kelimeler yapar

Bahçe-vân bahçeye bakan, bahçeyi koruyan, (bkz: -ban).
vâ-pes (f.s.). (bkz. vâ-pesîn).
vâ-pesîn (f.b.s.) son, en sondaki, en gerideki.
Nefes-i vâ-pesîn son nefes.
-vâr (f.e.) 1. benzetme edatı, gibi. (bkz: âsâ, mânend, -vâre, -vârî, veş).
Âvâre-vâr âvâre gibi.
Bülbül-vâr bülbül gibi. 2. i. kerre, defa.
Yek-vâr bir defa, bir kerre. 3. s. -li.
Ümîd-vâr ümitli. 4. s. mâlik, sahip.
Mâl-vâr mal sahibi, zengin, (bkz: -dar, zû-). 5. lâyıklık, uygunluk anlatır.
Gûş-vâr kulağa takılmaya lâyık küpe.
varak (a.i.c. evrâk, vırâk) 1. yaprak, (bkz: berk). 2. kâğıt veya kitap yaprağı. 3. yazılmış kâğıt. 4. altın, gümüş ve şâir mâdenlerden dövülerek yapılan ince yaprak.
varak-ı keffi bot. eldamarlı yaprak, fr. feuille palınee.
varak-ı ke'sî bot. çanakyaprağı, fr. sepale.
varak-ı mefsûs bot. oymalı yaprak, fr. feuille lobee.
varak-ı mihr ü vefâ sevgi ve vefa, yânî, sözde sevgide sadâkatin kâğıdı.
varak-ı mihr ü vefâ'yı kim okur, kim dinler [birçok Dîvan Edebiyatı şâiri tarafından kullanılan bu cümle, bu mısra"artık kimsede dostluk, sadakat ve vefa kalmadı,kimse bunları mühimsemiyor" mânâsına gelir].
varak-ı minşârî bot. kenarındaki dişleri testere gibi sivri ve kısa olan yaprak.
varak-ı mürekkebe bot. bileşik yaprak, fr. feuille cornposee.
varak-ı müsennen bot. testere yaprak.
varak-ı mütevâlî bot. sarmal yaprak.
varak-ı rişi bot. telekdamarlı yaprak, fr. feuille pennee.
varak-ı sahîha senet, dilekçe ve benzeri şeyleri yazmak için özel olarak hazırlanmış damgalı kâğıt.
varak-ı sümeyrî bot. meyveyaprak, fr. carpelle.
varak-ı tâmm bot. tam yaprak.
varak-ı tüveycî bot. naçyaprağı, fr. petale.
varak-ı zehre bot. çiçek yaprağı, fr. bractee.
varak-ı zehrevî bot. örtü yaprağı, koruyucu pul.
varak-ı zû-zeneb bot. kuyruklu yaprak.
varaka (a.i.) 1. tek yaprak, tek kâğıt. 2. yazılı kâğıt.
varaka-i sahîha senet, istida gibi şeyler yazmaya mahsus resmî damgalı kıymetli kâğıt.
varaki (a.s.) 1. yaprağa ait, yaprakla ilgili. 2. yaprak biçiminde.
varak-kerdân (a.f.b.s.) olmayacak, boş işlerle meşgul olan [kimse].
varak-pâre (a.f.b.i.) 1. yaprak parçası. 2. kâğıt parçası. 3. ehemmiyetsiz, adî kâğıt, pusula, tezkere.
-vâre (f.e.). (bkz. -vâr).
vâreste (f.s.) 1. kurtulmuş. 2. serbest, rahat, (bkz: âzâde). 3. ilişiksiz.
vârestegî (f.i.) 1. vârestelik, kurtulma, (bkz: halâs). 2. serbestlik, rahatlık. 3. ilişiksizlik.

-vârî	(f.s.) benzer, gibi.
Efrenc-vârî	frenk gibi.
Minkar-vârî	gaga gibi. (bkz: -vâr[1]).
vârid, vâride	(a.s. vürûd'dan. c. vâridîn) 1. gelen, vâsıl olan, erişen.
Evrâk-ı vâride	bir dâireye başka dâirelerden gelen evrak.
vârid-i hâtır	hatıra gelen, akla gelen. 2. bir şey hakkında çıkan, söylenen, olması beklenen, olabileceği düşünülen.
vâridât	o.i. vâride'nin c.) 1. gelir [yıllık, aylık...]. 2. hatıra gelen, içe doğan şeyler.
vâridât-i cüz'iyye	miktarı az olan gelirler.
vâridât-ı gayr-ı melhûza	devlet gelirleri arasında gösterilmiş olmayıp sonradan her hangi bir vesile ile meydana çıkan gelir.
vâridâtî	(a.f.b.i.) tar. varidatçı, mâliye nezaretinde devletin gelirini yürüten memur.
vâride	(a.i.c. vâridât) 1. gelmiş olan şey. 2. akla gelen şey, düşünce. 3. resmî dâireye gelen evrak.
vâridîn	(a.s. vârid'in c.) gelenler.
vâris	(a.i. verâset'den. c. verese) 1.mirasçı, kendisine miras düşen. 2. Allah adlarından biri.
variyet	(t.a.i.) varlık, zenginlik, (bkz: servet).
Varka	(a.h.i.) 1. ilk vahy'in gelmesi üzerine Hz. Hadîce'nin Hz. Peygamberi alıp götürdüğü meşhur kâhin. 2. Varaka ile Gülşâh hikâyesinin erkek kahramanı.
varrak	(a.i.). (bkz. verrak).
varta	(a.i.) 1. kuyu gibi oyuk ve derin yer; uçurum. 2. mec. tehlike, içinden çıkılması güç iş.
vârûn, vârûne	(f.s.) ters aksi, uğursuz, (bkz: ma'kûs, menhûs).
Baht-ı vârûn	ters talih, (bkz: vâj-gûn).
vasab	(a.i.c. evsâb) hastalık; ağrı.
vasâfet	(a.i.). (bkz. vesâfet).
vasâif	(a.i. vasîfin c.), (bkz. vesâif).
vasat	(a.i.c. evâsıt) l. orta, iki şeyin arası. 2. ikisinin ortası olan şey.
Lâ-hayre illâ fi-l-vasat	hayır ancak vasattadır, hayır itidaldedir. 3. cemiyet muhiti, iç, ortam, (bkz.dâhil). 4. bel, sırtın alt kısmı.
vasat-ı mütenâsib	mat. orantılı orta, fr.moyenne proportionnelle.
vasat-ül-hâl	orta halde, orta halli.
vasat-ül-kame	orta boylu.
vasat-ür-re's	başın ortası.
vasateyn	(a.i.c.) mat. ortalar, fr.moyens.
vasatî	(a.s.) orta; ortalama, ikisi ortası, orta halde.
vasatî hatâ	mat. her hangi bir şeyin müteaddit ölçülerinin vasatisi olan rakamı beher ölçü miktarını temsil eden rakamdan çıkarmak suretiyle elde edilen farklar toplamının ölçü adedine bölümünden elde edilen hatâ miktarı, lât. Error medius.
vasatî irtifâ'	oğr. ortalama yükselti.
vasatî mürabbaî hatâ	at. her hangi bir şeyin müteaddit ölçülerinin vasatisi olan rakamı beher ölçü miktarını temsil eden rakamdan çıkarmak suretiyle elde edilen farkların kareleri toplamının kökünün ölçü adedine

	taksiminden elde edilen hatâ miktarı, lât. error medius metuendus.
vasatiyye	(a.s.) ["vasatî"nin müen.]. (bkz: vasatî).
vasf	(a.i.c. evsâf) l. nitelik, bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hal, sıfat. 2. bir kimsenin veya şeyin durumunu, anlatarak tarif etme. 3. övme. 4. gr. sıfat.
vasf-ı mutavassıt	bir vakıfnamede arada belirtilen nitelik.
vasf-ı mümeyyiz	fels. ayırt edici, ayırıcı vasıf, fr. caracteristique.
vasf-ı tahsînî	ed. bir şeyin mâhiyetini beyân etmekten ziyâde lâfzını süslemek için kullanılan sıfatlar. Meselâ"Bu şi'r-i teri okurken ol mân / Bir savt-i garîb işitti nâgâh" beytindeki ter ve garîb şifadan gibi.
vasf-ı terkîbi	gr. birleşik sıfat, bir ismin sonuna Farsça bir emir eklenerek yapılan terkip.
Zevk-efsâ	zevk artıran... gibi.
vasıf ihtilâfı	huk. devletler husûsî hukukunda, içinde yabancılık unsuru bulunan bir hâdisenin niteliği ile ilgili uyuşmazlık.
vasfî, vasfiyye	(a.s.) 1. vasıfla, nitelikle ilgili, beyan ve tarife ait. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
vâsıb	(a.s.) sürekli; yerinde duran.
vasıb	(a.s.) hasta, (bkz: marîz).
vâsıba	(a.s.) ["vâsıb" ın müen.]. bkz: vâsıb).
vâsıf	(a.s. vasfdan) 1. vasfeden, bildiren; öven. 2. i. erkek adı.
vâsıfa	(a.s. vasfden) 1. ["vâsıf'ın müen.]. (bkz: vâsıf). 2. i. kadın adı.
vâsık	(a.s. vüsûk'dan) 1. güvenen, inanan. 2. Abbasî halîfelerinden birinin unvanı.
vâsık billâh	Allah'a güvenen.
vâsıl	(a.s. vüsûl'den) 1. erişen, ulaşan, kavuşan. 2. (c. vâsılîn) tas. Hakk'a eren. ["vâsıl-ı Hakk" şeklinde de kullanılır].
vâsıl-ı Hakk	tas. bütün gerekli mertebelerden geçerek Allah'a kavuşan, ulaşan kimse.
vâsıla	(a.s.) fels. dıştan, dıştan gelen idealar. fr. adventice.
vâsılîn	(a.s. vâsıl[2]nin c.) tas. Hakka erenler.
Gavs-ül-vâsılîn	hakikate, marifete ermiş olan kâmillerin başı, Hz. Abdülkadir-il-Geylânî.
vâsıt	(a.s. vasat'dan) ortada bulunan, ikisi ortası.
vâsıta	(a.i.c. vesâit) 1. iki şeyi birbirine bitiştiren üçüncü. 2. aracı, arada bulunan, araya giren, meyancı. 3. âlet, araç. 4. soy, soy kuşağının her biri.
Bilâ-vâsıta	vasıtasız, doğrudan doğruya.
Bi-l-vâsıta	vâsıta ile, birinin aracılığı ile. 5. ed. tercî ve terkîb-i bendleri teşkil eden parçaları birbirine bağlayan beyit, [terci'lerde tekrarlanır, terkiplerde değişir].
vâsıta-i nakliyye	taşıma aracı, taşıt.
vâsıti	(a.i.) tas. iyi cins bir kamış kalemi.
vâsi', vâsia	(a.s. vüs'at'den) 1. geniş; açık; enli; bol.
Arz-ullahi vâsia	Allah'ın yeri geniştir. 2 . Allah adlarından biri.
vâsi'-ül-mağfire	yarlıgaması bol olan Allah.
vasî	(a.i. vesâyet'den. c. evsıyâ') 1.bir ölünün vasiyetini yerine getirmeye me'mur edilen kimse. 2 . bir yetimin veya akılca

	zayıf ve hasta olan bir kimsenin malını idare eden kimse. 3. (îmâmiye mezhebine göre) Hz. Ali.
vâsî-i guremâ	fık. borçları terikesinden fazla olduğu halde vefat eden borçlunun terikesine yargıç tarafından tâyîn olunan vasî.
vasî-i mansûb	fık. yetim için hâkim (yargıç) tarafından tâyîn edilen vasî.
vasî-i muhtâr	fık. ölünün hayatta iken tâyîn ettiği vasî olup, vasiyeti yerine getirmekle vazifelidir.
vasîd	(a.i.) kapı eşiği, (bkz: südde).
vasîf	(a.i.c. vesâif, vusafâ) uşak, hizmetçi.
vasîl	(a.s.) birinden asla ayrılmaz[kimse].
vasît	(a.s.) aracı, hakem.
vasiyyet	(a.i.c. vesâyâ) bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey.
Rükn-i vasiyyet	vasiyete delâlet eden şeyler.
vasiyyet bi-l-ecnebî	huk. mirasçılardan başkasına yapılan vasiyet, fr. adventice.
vasiyyet-bi-l-galle	huk. [eskiden] bir kimsenin birine bir mülkünün, meselâ akannın gailesini vasiyet etmesi, [bu vasiyet, hem mûsînin hîn-i vefâtındaki mevcut galleye, hem de musâleh sağ oldukça tahaddüs edecek gallelere masruf olur].
vasiyyet-bi-l-hacc	huk. [eskiden] bir kimsenin vefatından sonra nâmına naccedilmesi için yaptığı vasiyet, [sülüs-i mâlinden muteber olur].
vasiyyet-bi-l-muhâbât	huk. [eskiden] bir malı değer fiyatından noksan ile satılmak üzere yapılan vasiyet [dön yüz lira kıymetinde olan bir evin muayyen bir şahsa üç yüz liraya satılmasını vasiyet gibi].
vasiyyet-bi-l-vâris	huk. [eskiden] bir kimsenin mirasçılarından birine yaptığı vasiyet.
vasiyyet-bi-s-sehm	huk. [eskiden] bir kimsenin bir şahsa veya bir cihete terikesinden lâalettâyin bir sehim vasiyet etmesi ki vereseden hiç birinin sehimden zait olmamak üzere terikenin altıda biri musâleh'e ait olur; vasiyetçinin ölçüsünü belirtmeden terekesinden bir payı vasiyet etmesi.
vasiyyet-bi-s-semere	huk. [eskiden] bir kimsenin birine bağ ve bahçe gibi bir mülkünün semeresini vasiyet etmesi.
vasiyyet-bi-s-süknâ	huk. [eskiden] bir akarın süknâsını muayyen bir kimseye vasiyet etme. [terekenin üçte birinden muteber olur].
vasiyyet-bi-sülüs-il mâl	huk. [eskiden] bir kimse tarafından"malının üçte birini filân kimseye veya filân cihete vasiyet ettim" diye yapılan vasiyet.
vasiyyet-bi-ş-şart	huk. [eskiden] bir şart ile mukayyet olan vasiyet, [meselâ bir kimsenin"ailemin nezdinde ikamet etmek üzere filân kadına yüz lira veriniz" diye vasiyet etmesi gibi].
vasiyyet-bi-t-tasarruf	huk. bir kimsenin ölümünden sonra, terekesinin idaresini ve küçük çocuklarının menfaatlerinin gözetilmesini sağlamak üzere birini tâyin etmesi.
vasiyyet-i gayr-i mürsela	huk. [eskiden] nısıf ve sülüs gibi bir kesir ile mukayyet olarak vuku' bulan vasiyet, [terikenin dörtte birini vasiyet gibi].
vasiyyet-i muallaka	huk. [eskiden] şarta talik olunan vasiyet, [meselâ hasta olan bir kimse"eğer ben bu hastalıktan ölürsem filân zâta şu kadar lira veriniz" demesi gibi].

vasiyyet-i mukayyede	huk. [eskiden] muayyen bir hâdise ile veya bir vakit ile yahut bir mekân ile takyîd edilen vasiyet.
vasiyyet-i mutlaka	huk. [eskiden] muayyen bir hâdise ile, bir vakit veya mekân ile takyîd edilmeyen vasiyet.
vasiyyet-i mürsele	huk. [eskiden] musâbih'in miktarı muayyen olan yânî sülüs ve rubu' gibi bir kesirle mukayyet olmayan vasiyet, [muayyen bir evi vasiyet gibi].
vasiyyet-li-l-ecnebî	huk. [eskiden] bir kimsenin vârisinden gayri bir şahsa yaptığı vasiyet, [bu vasiyet mûsînin vârisleri bulunduğu takdirde terikenin sülüsünden, bulunmadığı takdirde tamâmından muteber olur].
vasiyyet-li-l-vâris	huk. [eskiden] bir kimsenin kendi vârislerinden birine yaptığı vasiyet, [diğer veresenin icazetine mevkuf bulunur].
vasiyyet-nâme	(a.f.b.i.) bir kimsenin, vasiyetini yazmış olduğu kâğıt, yazılı vasiyet.
vasl	(a.i.) 1. [bir şeyi başka bir şeye] ulaştırma, birleştirme; ulaşma, birleşme.
Leylet-ül-vasl	ayın son gecesi. 2. kavuşma, (bkz: vuslat). 3. gr. ulama, fr. liaison. 4. g. s. sayfaları yapışan yazılı bir kitabı ayırma san'atı.
vasl-ı dil-dâr	sevgiliye kavuşma hâli.
vasl ve sâyagân	ed. revî harfinden sonra tekrar eden zamir veya edat.
vasle	(i.) tar. Mevlevi tarîkâtine mahsus bir çeşit elbise.
vasliyye	(a.s.) ["vaslî" nin müen.]. (bkz: vaslî).
vasm, vasme	(a.i.) ayıp, utanacak şey; eksiklik.
vasmet	(a.i.) 1. bir şeyi çar çabuk bağlama. 2. halsizlik, kırıklık. 3. eksiklik, ayıp.
vasmet-i cehâlet	bilgisizlik, bilgi eksikliği.
vassâd	(a.s. ve i.) örücü, ören, dokuyucu, dokuyan, çulha, (bkz: nessâc).
vassâf	(a.s. vasfdan) 1. vasıflarını bildirerek anlatan veya öven. 2. i. erkek adı.
vassâl	(a.s. vasl'dan) 1. vasleden, ulaştıran, birleştiren. 2. i.g.s. sayfaları yapışan eski yazılı bir kitabın sahifelerini ayıran sanatkâr. 3. i. tar. Ortaçağ'da derebeylerine bağlı olan halk veya kendisinden daha büyük bir derebeyine bağlı olan derebeyi.
vassâle	(a.i.) [eskiden] yazma kitapların kenarlı kısmına kâğıt ilâvesi sû/etiyle yapılan tamir şekli.
vâş	(f.s.) düşman; gammaz.
vâşüde	(f.s.) geri çekilmiş, defolunmuş.
vatâ'	(a.i.) bir şeyi ayakla çiğneme.
vatan	(a.i.c. evtân) yurt.
vatan-ı sânî	(ikinci vatan) sonradan yerleşilen yer.
vatan-dâş	(a.t.b.i.) yurttaş, hemşeri.
vatanî, vataniyye	(a.s.) vatana ait, vatanla ilgili.
vatan-perver	(a.f.b.s.) yurtsever.
vatan-perverâne	(a.f.zf.) yurtsevere yakışır yolda, yurtsevercesine.
vatar	(a.i.c. evtâr) iş.
Ba'd-e kazâ-yi vatar	abdest bozduktan sonra.

Kazâ-yi vatar	abdest bozma.
vatâvît	(a.i. vatvât'ın c.) 1. dağ kırlangıçları. 2. yarasalar. 3. korkak ve geveze kimseler.
vâter	(f.s.) çok uzak; sonundaki.
vatîd	(a.s. vatd'dan) sağlam, kunt.
vatm	(a.i.) 1. ayakla çiğneme. 2. perdeyi salıverme.
vatnî	(a.i.) üzerine basma, çiğneme.
vatvât	(a.i.c. vatâvît) 1. dağ kırlangıcı. 2. yarasa. 3. korkak ve geveze adam.
vatvata	(a.i.) gece göz görmemesi.
vaty	(a.i.) 1. ayak altında çiğneme, basma. 2. çiftleşme, (bkz: cimâğ).
vav	(a.f.ha.) Osmanlı alfabesinin yirmi dokuzuncu harfi olup "ebced" hesabında altı sayısının karşılığıdır; v harfinin adı.
vâv-ı âtıfa	gr. atıf vavı, bağlaç, fr. conjonction. [bu harf, Arapça veya Farsça iki kelimeyi birbirine bağlarken ilk kelimenin son harfi konsonla bitmiş ise bu harfi ü gibi okutur ilim ve irfan (= ilm ü irfan); vokal ile bitmiş ise, iki kelimeyi birbirine bağlayan "vav" harfi ortada -Farsça kaidesine göre- vü okunur kaza ve kader (= kaza vü kader)... gibi. (Arapçada ve olduğu gibi okunur].
vâv-ı kasem	a. gr. her hangi bir kelimenin, çok defa Allah kelimesinin evveline gelerek için, hakkı için mânâlarını verir
V'Allahi	Allah için, Allah hakkı için.
Ve-l-kalemi	kalem hakkı için.
Ve-n-necmi	yıldız hakkı için., gibi. (bkz: bî- (billahi), te- (t'Allahi)].
vâv-ı makbûza-i hafîfe	ü sesini veren vav.
vâv-ı makbûza-i sakîle	u sesini veren vav.
vâv-ı mebsûta-i hafîfe	ö sesini veren vav.
vâv-ı mebsûta-i sakîle	o sesini veren vav.
vâ-veyl	(a.n.) yazık, eyvah!
vâ-veylâ	(a.n.) 1. eyvah, yazık! (bkz: dirîg, dirîga). 2. i. çığlık, yaygara, feryâd. 3. i. Nâmik Kemâl'in meşhur vatanî şiiri.
vâvî	(a.s.) 1. "vav' harfine mensup, "vav" harfi ile ilgili.
Ecvef-i vâvî	(bkz: ecvef). 2. tilki, (bkz: sa'leb).
vâye	(F.i.) nasîp, kısmet, (bkz: behre).
Bî-vâye	nasipsiz, mahrum, (bkz: bî-behre).
vâye-bahş	(f.b.s.) nasîb, behre, fayda bağışlayan.
vâye-dâr	(f.b.s.) nasibi olan, kısmetli, (bkz: vâye-mend, zû-hazz).
vâye-gîr	(f.b.s.) nasiplenmiş; elde etmiş.
vâye-mend	(f.b.s.) kısmetli, nasibi olan. (bkz: vâye-dâr).
vâz	(f.i.) bırakma, terk. (bkz: ferâgat).
va'z	(a.i.) 1. bir kimseye, kalbini yumuşatacak, kendisini iyiliğe sevk edecek surette söz seyleme. 2. dînî öğüt.
vaz'	(a.i.c. evzâ') 1. koyma, konulma.
vaz'-ı esâs	esas koyma, temel atma.
vaz'-ı ictima'	(kavuşma konumu) Güneşle herhangi bir gezegenin, güneşle aynı yere göre aynı hizada ve aynı yanda bulunduğu konum, fr. conjonction.

vaz-ı istikbâl	astr. Güneşle bir dış gezegenin, güneşle Ayın, yere göre simetrik olduğu konum, karşıkonum, fr. opposition.
vaz'-ı sahne	sahneye koyma.
vaz'-ı yed	el koyma. 2. tâyin etme. 3.kurma, îcâdetme. 4. mant. bir şeye ad koyma.5. meydana getirme.
vaz'-ı haml	doğurma. 6. duruş, tavır, hareket.
vaz'-ı kadîm	bir yerin eskidenberi bulunduğu hal.
vazâat	(a.i.) alçaklık, bayağılık.
vazâh	(a.i.) beyaz, güzel yüzlü adam.
vazâhat	(o.i.) vâzıhlık, açıklık.
vazâif	(a.i. vazîfe'nin c.) vazifeler (ödevler).
vazâif-i kanûniyye	kanunî vazifeler.
vazâif-i milliyye	millî, ulusal vazifeler.
vazâif-i sagîre	huk. boş kalan, inhilâl eden veya muattal bırakılan vazifeler.
vaz'an	(a.zf.) vaziyeti, durumu îtibâriyle; asıl lügat mânâsı bakımından.
vâzgûn, vâzgûne	(f.b.i.) ters, dönük; uğursuz, (bkz. bâz-gûn, bâz-gûne).
vâzı', vâzıa	(a.i. ve s. vaz'dan) 1. koyan.
vâzı'-ı imza	imza koyan. 2. temelini koyan kuran; yapan, hazırlayan.
vâzı'-ı kanun	kanunu yapan, koyan, hazırlayan.
vâzı'-ül-yed	el koyan, eline alan.
vâzıh, vâzıha	(a.s.) açık, meydanda, belli, kapalı olmayan [söz, cümle].
vâzıhan	(a.zf.) açık olarak, açık açık.
vâzıhât	(a.i. vâzıh'ın c.) açık, meydanda olan şeyler, (bkz: bedîhiyyât).
vazî', vazîa	(a.s. vaz'dan) alçak, bayağı, adî, aşağı.
vaz'î, vaz'iyye	(a.s.) vaz'a mensup, onunla ilgili.
vazîfe	(a.i.c. vazâif;1. ödev, görev, bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş. 2. yapılması, birine havale edilen iş. 3. ehemmiyet verilen iş. 4. birine, her gün veya muayyen günlerde verilmesi kararlaştırılan iş ücreti.
vazîfe-i mukaddes	kutsal vazîfe (görev).
vazîfe-i mütehattime	fels. fr. droit etroi.
vazîfe-i zimmet	borç olan vazîfe. ["vazîfe" aslında, Arapçada "maaş" karşılığıdır].
vazîfe-dâr	(a.f.b.s.c. vazîfe-dârân) 1. vazifeli (görevli). 2. i. me'mur.
vazîfe dârân	(a.f.b.s.) vazîfedâr'ın c.) 1. vazifeliler. 2. i. me'murlar.
vazîfe-hâr	(a.f.b.s.c. vazîfe-hârân) tahsisatı olan, ücret alan.
vazîfe-hârân	(a.f.b.s. vazîfe-hâr'ın c.) maaşı, tahsisatı olanlar, ücret alanlar.
vazîfe-nâ-şinâs	(a.f.b.s.) vazifesini bilmeyen.
vazîfe-şinâs	(a.f.b.s.) vazifesini, işini dikkatli yapan.
vazîfe-şinâsâne	(a.f.zf.) vazifeşinas olana yakışacak surette.
vazîfe-şinâsî	(a.f.b.i.) vazîfeşinaslık.
vazîfeten	(a.zf.) vazife olarak, vazife ile.
vazîh, vazîha	(a.s. vuzûh'dan) apaçık, besbelli, meydanda.
vazîme	(A.i.) 1. toplantı [iki üçyüzkişilik-]. 2. misafirler topluluğu. 3. sefere çıkanlar topluluğu. 4. cenazeden sonra fıkarâlara ve ahbaplara verilen yemek.
vaz'iyyet	(o.i. vaz'dan) durum, duruş.
vaz'iyyet-i ezhâr	bot. çiçek durumu, fr.inflorescence.

Tarihvemedeniyet.org

vaz'iyyet-i irtika'	astr. yücelme durumu.
vazzâh	(A.s. vuzûh'dan) çok açık, meydanda, belli.
vazzâh-ül-cebîn	alnı açık.
ve	(a.i.) dahî, de, hem, ile.
ve	(f.e.) çok defa "ü" gibi ve vokalle (sesli) biten kelimeden sonra "vü" olarak okunur.
Kazâ vü kader	kaza ve kader... gibi.
vebâ'	(a.i.) hek. 1. veba, taun, yumurcak. 2. salgın hastalık.
ve ba'dü	(A.zf.) imdi, ondan sonra. [Allah ve Peygambere edilen dualardan sonra maksada giriş için kullanılırdı.], (bkz: ammâ ba'dü).
vebâî, vebâiyye	(a.s.) hek.vebaya ait, veba ile ilgili.
vebâl	(a.i.) 1. şiddet, ağırlık, azap. 2. günah.
vebâlet	(a.i.). (bkz. vebâl).
veber	(a.i.) 1. ısırgan otunda olduğu gibi bâzı ot ve yaprakların üzerindeki ince dikencikler. 2. hav, tüy. 3. deve veya tavşan tüyü.
vebr	(a.i.c. vibâr, vibâre, vubûr) zool.aktavşan; Arabistan tavşanı.
veca'	(a.i.c. evcâ', vicâ') ağrı, sızı, acı.
vecâ-i batn	karın ağrısı, kuru buruntu.
vecâ-i cenb	göğsün yan tarafındaki ağrı.
vecâ-i mefâsıl	mafsal ağrıları.
vecâhet	(a.i.) 1. güzel yüzlülük, gösterişlilik, güzel yüz. 2. îtibar, haysiyet; onur, şeref. 3. kadın adı.
vecâib	(a.i. vecîbe'nin c.) vecîbeler, boyna borç olan şeyler.
vecâr	(a.i.c. evcire, vücür) 1. kurt, arslan gibi yırtıcı hayvan yatağı; in. 2. sel suyunun oyduğu yer.
vecâzet	(a.i.) sözün veciz, kısa oluşu. (bkz: muhtasar).
vecd	(a.i.) 1. kendinden geçecek derecede dalgınlık. 2.tas. kendini kaybedercesine ilâhî aşka dalma. 3. aşırı heyecan. 4. kederlenme.
vecd-âlûd	(A.f.b.s.) vecde getiren, coşturan, (bkz: vecd-âver).
vecdân	(a.i.) vecit, coşma, kendinden geçme hâli.
vecd-âver	(a.f.b.s.) büyük heyecan veren.
vecd-efzâ	(a.f.b.s.) vecdi, büyük heyecanı artıran.
vecdet	(a.i.) 1. vecitli oluş. 2. zenginlik.
vecdî	(a.s.) l. vecde mensup, vecidle ilgili. 2. i. erkek adı.
vecdiyye	(a.s. vecd'den) 1. ["vecdî" nin müen.]. (bkz: vecdî). 2. i. kadın adı.
vecel	(a.i.) korkma, ürkme.
vecenât	(a.i. vecne'nin c.) yanak yumruları; elmacıklar.
vecenî	(a.s.) hek. yanağa ait, yanakla ilgili.
veceniyye	(a.s.) ["vecenî" nin müen.]. (bkz: vecenî).
vecer	(f.i.) fetva.
vecer-ger	(f.b.i.) fetva veren, müftü.
vech	(a.i.c. vücûh) 1. yüz, surat, çehre. 2. üst, satıh, düz, yüz.
vech-ül-arz	yeryüzü. 3. ön, alın. (bkz: cebhe). 4. üslûp, tarz. 5. sebep, vesîle, münâsebet.
Ber-vechi muharrer	yazıldığı veçhile. 6. vâsıta.
vech-i âhar	başka sebepten.

Tarihvemedeniyet.org

vech-i ahsen	en iyi yol.
vech-i arazbâr	müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Kemânî Hızır Ağa tarafından terkîbedilmiştir. Tanbûrî Isak'ın devr-i kebîr peşrevi ile saz semaîsi, Ahmet Ağa'nın hafif bestesi ile ağır aksak semaîsi ve bir ağır düyek şarkı, balıkça Hafız Ef. nin ağır aksak şarkısı makama misaldir. Vech-i arazbar, arazbar makamının ilk iki dizisi olan yegâh'da beyâtî ve çârgâh'da rast beşlisi ile segah dörtlüsünden ibarettir. Donanımına "si" ve "mi" koma bemolleri yazılır. Yegâh'da beyâtî için "si" bekar ve "si" küçük mücenneb bemolü nota içerisinde kullanılır. Segah dörtlüsü ile segah perdesinde durur. Güçlüsü, terkibindeki birinci dizinin güçlüsü olan gerdaniye (sol beyâtî nevâ'ya nakledilmiş olduğuna göre) perdesidir; aynı dizinin durağı olan neva (re) da ikinci derecede güçlü'dür (segâh'ın da güçlüsü bu perdedir).
vech-i hâl	bir kimsenin hâli, durumu.
vech-i hüseynî	müz. hüseynî aşîran makamına bâzı eski eserlerde (meselâ muradnâme'de) verilen isimdir.
vech-i iğbirâr	gücenme hâli.
vech-i mâaş	geçim vasıtası.
vech-i maîşet	geçim vasıtası.
vech-i mergûb	beğenilen tarz, şekil.
vech-i meşrûb üzere	anlatıldığı gibi.
vech-i mülâhaza	nokta-i nazar, fr. point de vue.
Min vechin	bir bakımdan.
vech-i müvecceh	doğru davranış.
vech-i pûselik	müz. Türk müziğinin bir kaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
vech-i şebeh	ed. teşbihin dört rüknünden biri olup müşebbehün-bih ile müşebbeh arasında müşterek olan ma'nevî emir. [meselâ"şu bağ cennet gibidir" cümlesindeki bağ müşebbeh, cennet müşebbehün-bih olup aralarındaki müşterek olan ma'nevî emir de"letafet, zînet" dir].
vech-i şehnâz	müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. Sûz-i dil, şehnaz, eviç ve araban makamlarından veya bu makamların muhtelif dizi parçalarından ibaret karışık bir mürekkeptir. Dügâh (la) perdesinde kalır. A. A. Konuk'un kâr-ı nâtık'ının 52 numaralı ağır düyek parçası makama misâldir.
vech-i şer'î	kanunî yol.
vech-i tafsîlî	dolaylı üslûp.
vech-i tesmiye	ad vermedeki münasebet.
vech-ül-hakk	tas. her şeyin hakikati.
veçhe	(a.i.) 1. yüz. (bkz: rûy). 2. yan, taraf, semt. (bkz: cânib). [kelimenin aslı"viche" dir].
veche-i azîmet	gidiş tarafı.
veche-i maksûd	kasdolunan, varılmak istenilen yer.
vechen	(a.zf.) 1. bir veçhile, bir suretle; yüzce, yaz bakımından. 2. bir yönden, bir bakımdan.
vechen min-el-vücûh	vecihlerden biri olarak; her ne suretle olursa olsun.
vecheyn	(a.i.c.) iki yan, iki yüz, iki taraf.

Zü-l-vecheyn	1) iki yüzlü, iki cihetli; 2) mürâî.
vechî, vechiyye	(a.s.) yüze mensup, yüz ile ilgili.
Zâviye-i vechiyye	alın zaviyesi, açısı.
vecî, vecîa	(a.s. vecâ'dan) ağrıtıcı, sızlatıcı.
vecîbe	(A.i.c. vecâib) vacip olan şey, borç hükmünde olan vazife.
vecîbe-i nezâket	nezâket borcu.
vecîbe-i zimmet	boyun borcu.
vecîh, vecîhe	(a.i.c. vücehâ) 1. bir kavmin ulu'su, büyüğü, başkanı. 2. s. güzel, hoş, lâtif. 3. uygun, münâsip.
Tevcîh-i vecîh	iyiye, güzele yorma.
Vech-i vecîh	en uygun şekil. 4. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
vecîhî	(a.s.) 1. şefle ilgili. 2. güzelle ilgili. 3. i. erkek adı.
vecîz, vecîze	(a.s. vecâzet'den) kısa, derlitoplu. (bkz: muhtasar).
vecîze	(a.i.) ed. özdeyiş, îcazlı söz, lâfzı az, mânâsı çok ifâde.
vecne	(a.i.c. vecenât) yanak yumrusu;elmacık.
vecr	(a.i.c. evcâr) mağara, (bkz: kehf).
vecûr	(a.i.) ; hek. hayvanların boğazına dökülen bir çeşit ilâç.
ved	(a.i.). (bkz. vedd).
veda'	(a.i.) beyaz boncuk.
vedâ'	(a.i.) ayrılma, ayrılış, Allah'a ısmarladık, Allah'a emânet olun!
El-vedâ	Allah'a ısmarladık, Allah'a emânet olun!, [kelimenin aslı"vidâ"' dır].
vedâ-ı mülk-i vücûd	varlık ülkesine veda etmek, ölmek.
vedâat	(A.s.) 1. emanet olunan şey. 2. sakinlik, durgunluk, rahat.
vedâatiyle	(a.t.zf.) vasıtasıyla, aracılığı ile.
vedâd	(a.i.) 1. sevgi, dostluk, (bkz: vidâd). 2. erkek adı.
vedâ-nâme	(a.f.b.i.) kendisinin veya selefinin vazifesinin sona erdiğini bildirmek için devlet başkanına elçi tarafından sunulan mektup, fr. lettres de rappel.
vedâyi'	(a.i. vedîa'nın c.) vedialar, emânetler, [aslı"vedâi"' dir].
vedd	(a.i.) dostluk, (bkz: vidd, vüdd).
ve'd-duâ	(a.cü.) "dualarımız sizinle beraberdir" mânâsına gelen bu kelime evvelce mektupların altına yazılırdı.
vedî	(a.i.) 1. küçük aptes bozulduktan sonra çıkan su. 2. Arabistan'ın bâzı yerlerinde alınan vergi
vedî'	(a.i. veda'dan) başkasının malını saklamaya me'mur kimse.
vedîa	(a.i. vedî'den. c. vedâyi') 1.emânet.
vedîat-ullah	(Allah'ın emâneti) ruh, can. 2. kadın adı.
vedîd, vedîde	(a.i.c. eviddâ) 1. dost. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
vedûd	(a.s.) çok muhabbetli, çok şefkatli. [Allah'ın sıfatlarındandır].
vedûk	(a.s.) kösnük, kösnümüş, çiftleşme zamanı gelmiş [hayvan].
vefâ	(a.i.) 1. sözünde durma, sözünü yerine getirme. 2. dostluğu devam ettirme. 3. yetişme, yetme, kâfi gelme. 4. ödeme.
Bey'bi-l-vefâ	bir malı, alınan para ödenince geri vermek üzere satma.
Bî-vefâ	vefasız, sözünde, sevgisinde durmayan. 5. erkek adı.
vefâ-bîgâne	(a.f.b.s.) vefasız, sözünde sevgisinde durmayan.
vefâ-dâr	(a.f.b.s.) vefalı, sözünde, sevgisinde duran.

vefâ-dârâne	(a.f.zf.) vefâdar olana, sözünde sevgisinde durana yakışacak yolda.
vefâ-dârî	(a.f.b.i.) vefâdarlık, vefâlılık, sözünde, sevgisinde durma.
Vefâiyye	(a.h.i.) tas. Şâzelî tarîkati şubelerinden biri. [kurucusu Muhammed Vefa bin Muhammed bin Necmüddîn-ül-magribîy-yil-İskenderî'dir].
vefâ-kâr	(a.f.b.s.c. vefâ-kârân) vefalı, (bkz: vefâ-dâr).
vefâ-perver	(a.f.b.s.) sözünde, sevgisinde duran.
vefâ-perverâne	(a.f.zf.). (bkz. vefâ-dârâne).
vefâ-peyvest	(a.f.b.s.). (bkz.vefâ-dâr, vefâ-perver).
vefâ-şiâr	(a.b.s.) vefa huylu, vefalı.
vefâ-şiârî	(a.b.i.) vefâlılık, vefa huyluluk.
vefât	(a.i.) ölüm, ölme. [yalnız insan hakkında].
vefd	(a.i. vâfid'in c.) elçiler; temsilciler, (bkz: vüffed; vüfûd).
vefd	(a.i.) 1. gelme, varma, ulaşma, erişme, (bkz: vürûd, vusûl). 2. husûsî bir iş ile birinin yanına gitme; elçi gibi gönderilen insan topluluğu.
Nezd-i maalî-vefd	yüceliklerin toplandığı yer.
vefeyât	(a.i. vefât'ın c.) ölümler.
vefî	(a.s.) 1. vefalı, sözünün eri, sözünde duran. 2. tam, mükemmel.
vefîk, vefîka	(a.s.) 1. uygun, kafadengi, aynı fikirde. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
vefîr, vefîre	(a.s. vefret'den) çok, bol. (bkz: kesîr).
Sinîn-i vefîre	çok yıllar.
vefk	(a.i.) 1. uyma, uygun gelme, uygunluk. 2. s. uygun, (bkz: muvâfık). 3. tılsımlı dua; muska.
Ber-vefk	göre, uygun olarak.
Ber-vefk-i merâm	merama, isteğe uygun olarak.
Ber-vefk-i dil-hâh	isteği gönlüne uygun olarak.
vefk-i murâd	dileğe uygun.
vefk-i rübâî	dört çizgi ile çizilmiş dört kelimelik tılsım.
vefk-i südâsî	altıya bölünmüş tılsım veya remil karesi.
vefk-i sülâsî	kenarı üç köşeli tılsım.
vefret	(a.i.) çokluk, bolluk, (bkz: kesret).
vega	("ga" uzun okunur, a.i.) gürültü, patırdı, kavga; savaş.
vegadet	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. alçaklık, bayağılık, adîlik. 2. akılsızlık.
ve gayrühâ	(a.zf.) ondan gayri, ondan başka, [müfret müennes için].
ve gayrühû	(a.zf.) ondan gayri, ondan başka, [müfret müzekker için].
ve gayrühümâ	(a.c.zf.) ikisinden gayri.
ve gayrühüm	(a.c.zf.) ondan gayri olanlar, ondan başkaları.
veh	(a.n.) vah!, yazık, ay. (bkz: vâh).
vehak	(A.i.) kemend.
vehâmet	(a.i.). (bkz: vahâmet).
vehb	(a.i.) vergi; bağışlama; hediye, bağış, (bkz: atiyye, ihsân).
vehbî, vehbiyye	(a.i.) 1.Allah vergisi. 2. erkek adı; [ikincisi] vehbiye şeklinde kullanılan kadın adı. 3. fels. fr.inne, inneisme.
vehbiyyet	(a.i.) fels. fr. inneite.
vehc	(a.i.) ateşin alevlenmesi.

vehd, vehde	(A.i.c. vihâd) uçurum, derin vâdî.
vehecân	(a.i.). (bkz. vehc).
ve helümme cerrâ	(a.cü.) ötekileri de buna kıyas eyle, onlar gibi çek.
vehf	(a.i.) nebatın (bitki) yapraklanması; çoğalma; uzama.
vehhâb	(a.s.vehb'den) çok hîbe eden, fazla bağışlayan. [Allah'ın sıfatlarındandır]. (Abdülvehhâb'dan kısaltılmış erkek adı).
vehhâbî	(a.i.c. vehhâbiyyûn) Abdülvehhâb adında birinin bir buçuk asır kadar evvel Arabistan'da kurduğu mezheb ve bu mezhebden olan kimse.
vehhâbiyye	(a.i.) tas. XVIII. asır ortalarında Abdülvehhab adından alınarak Arabistan'da ortaya çıkan bir Müslüman mezhebi, [kurucusu Abdülvehhab bin Muhammed'dir (1745)].
vehhâbiyyet	(a.i.) vehhâbîlik, Abdülvehhâb'ın kurduğu mezhebden olma.
vehhâbiyyûn	(a.i. vehhâbî'nin c.) vehhâbîler.
vehhâc	(a.s. vehc'den) 1. çok, parıltılı. 2. çok alevli.
vehhâm	(a.s. vehm'den) çok vehimli, pek kuruntulu.
vehîc	(a.i.) ateşin sıcaklığı.
vehîl	(a. vehl'den) çok korkak, tabansız.
vehle	(A.i.) 1. dakika, an, lâhza.
vehle-i ûlâ	ilk başlangıç, birdenbire. 2. irkilme, ürkme.
vehleten	(a.zf.) birdenbire, ansızın; ilkin.
vehm	(a.i.c. evhâm) 1. kuruntu, yersiz korku. 2. şüphe, tereddüt.
vehm-i havass	psik. yanılsama, fr. illusion.
vehm-âlûd	(a.f.b.s.) vehim dolu, vehimle karışık.
vehmî, vehmiyye	(a.s.) gerçekte olmayan, fakat olduğu sanılan, kurulan, kuruntu ile ilgili olan.
vehmiyyât	(a.i. vehmiyye'nin c.) gerçekte olmayıp var sanılan şeyler, kuruntular.
vehm-nâk	(a.f.b.s.) kuruntulu.
vehn	(a.i.) gevşeklik, kuvvetsizlik.
vehn-i umûmî	hek. umûmî dermansızlık.
vehs	(a.i.) 1. ayak altında çiğneme. 2. kırma, (bkz: kesr).
vehûb	(A.s.) vergisi, verimi çok.
vehy	(a.i.) yıprama, gevşeme; yırtma.
ve-illâ	(a.e.) olmadığı halde, olmazsa, yoksa.
ve-illâ felâ	böyle olmazsa olmaz.
vekahat	("ka" uzun okunur, a.i.) hayâsızlık, utanmazlık, edepsizlik.
vekâlet	(a.i.) 1. vekillik, başkasının işini görmeye me'mur olma. 2. biri, başkasını kendi yerine geçirme. 3. birinin yerini tutma. 4. nezâret, bakanlık. 5. vekîlin vazife gördüğü bina.
Da'vâ vekâleti	avukatlık. Ders vekâleti Şeyhislam kapısında öğretim işleriyle uğraşan dâire [imparatorluk zamanında-].
vekâlet fi-d-nâm	huk. nefis hakkında vuku bulan bir cinayeti isbât için müddeî ve müddeâaleyh tarafından bir kimseye verilmiş olan vekâlet.
vekâlet-i âmme	umumî vekâlet.
vekâlet-i devriyye	bir başkasına devredilecek, yânî bir başkasını vekîl edecek şekilde birine vekîl olma, her azl edildikçe yenilenen vekâlet.
vekâlet-i hâssa	husûsî vekâlet.
vekâlet-i hümâyûn	tar. pâdişâhların nikâhlı haremleri ile hasekilerin yahut müstefrişelerin çocuk doğurmaları.

vekâlet-i muallaka	huk. [eskiden] şarta muallak, şarta bağlı olarak verilen vekâlet, [meselâ"filân tacir buraya gelirse benim şu ineğimi satmak üzere seni vekil ettim" gibi].
vekâlet-i mukayyede	huk. bir kayıt ile mukayyet olan vekâlet [meselâ"şu saatimi bin kuruşa satmaya seni vekil ettim" gibi].
vekâlet-i mutlaka	1) sadrâzaamlık [Osmanlı İmparatorluğu'nda-]. 2) bir kayıt ile mukayyet olmayan vekâlet; "şu kadar liraya sat" demek gibi bir kayıtla bağlı olmayan vekâlet.
vekâlet-i muzâfa	huk. bir vakte muzâf olan vekâlet [meselâ "nisan ayında benim hayvanlarımı satmaya seni vekîl ettim" gibi].
vekâlet-i umûmiyye	bir kimsenin umûmî vekilliğini üzerine alma.
vekâlet-i uzmâ	sadrazamlık (başvekâlet).
vekâleten	(a.zf.) vekil olarak, başkasının adına.
vekâlet-nâme	(a.f.b.i.) vekillik kâğıdı, verilen vekâletin noterce tasdik edildiği kâğıt [birine-].
vekâlet-penâh	(a.f.b.i.) sadrâzam (= başvekil).
vekâlet-penâhî	(a.f.b.i.) 1. sadrazamlık (= başvekillik). 2. sadrâzama mensup, onunla ilgili.
vekeb	(a.i.) bir işe özenme.
ve-kıs	(a.e.) "var kıyâs et!" mânâsına.
ve kıs alâ hâzâ	(a.cü.). (bkz. kıs).
vekîl	(a.i.) 1. birinin, işini görmesi için yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse.
vekîl-i devlet	devlet vekili, Osmanlılarda önceleri veziriazam, sonralara sadrazam denilen devletin en büyük, en yetkili memuru.
vekîl-i harc	vekilharç, masraf görmekle vazîfeli kimse, kâhya.
vekîl-i musahhar	mahkemeye gelmeyen, getirilemeyen hakkında dâva olunan kimse için hâkim tarafından tâyîn olunan vekil. 2. vekâlet makamının en üstün âmiri; bakan.
Baş-vekil	başbakan.
Da'vâ vekîli	avukat.
vekîl-i mukayyed	huk. vekilliği bir kayıt ve şarta bağlı olan vekil, yetkileri sınırlı vekil.
vekîl-i mutlak	huk. vekilliği hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmayan vekil, yetkileri sınırlanmamış genel vekil.
vekîl-i saltanat	tar. sadrazam.
vekîre	(a.i.) yeni yapılan veya satın alınan bina için eşe dosta verilen ziyafet.
vekkad	("ka" uzun okunur, a.s.) parlak, aydınlık, ışıklı.
Fikr-i vekkad	parlak bir fikir, [aslı"pek alevli" manasınadır].
vekn	(a.i.c. vükûn) kuş yuvası, (bkz: vekr).
vekr	(a.i.c. evkâr, vükûr) kuş yuvası. (bkz. vekn).
vekz	(a.i.) vurma, kakma.
velâ	(a.i.) 1. yakınlık, sahiplik. 2. efendisinin, azat ettiği köle ve cariyesi ile olan münâsebeti ve onlar üzerindeki hakkı.
velâ-yi atâka	huk. [eskiden] mevlâ ile memlûkü arasında azat netîcesi olarak vücûda gelen bir velâ'dan, bir tenâsurdan ibarettir ki, azâdedilen bir cinayet îka ettiği takdirde diyetini mevlâsı verir. Vefat edip de derecesi mukaddem vâris bırakmadığı takdirde

Tarihvemedeniyet.org

mirasına mevlâsı nail olur. Kölesini azat eden mevlâ ile köle arasındaki bağ.

velâ-yi mevkuf — huk. [eskiden] mu'tikı taayyün etmeyen memlûk hakkındaki velâ; azat edilmiş olduğu tartışmalı köleyle ilgili velâ. [meselâ bir kimse satın aldığı bir kölenin evvelki mevlâsı tarafından azledilmiş olduğunu iddia ve ikrar, mevlâ ise inkâr eylese vâki olan ikrara binâen köle azâd olursa da velâsı bu iki mevlâdan hiç birine ait olmayıp mevkuf bulunur].

velâ-yi müvâlât — huk. [eskiden] nesebi meçhul olan bir şahsın şeraiti dâhilinde başkasıyla akdetmiş olduğu bir velâ'dan bir tenâsur rabıtasından ibarettir, [meselâ nesebi malum olmayan bir şahıs bir kimseye "sen benim velâ'msın, ben bir cinayet işlersem diyetini sen verirsin, vefat ettiğimde de vârisim olursun!" dese, o kimse de bunu kabul etse aralarında müvâlât mün'akit olur].

velâ-yi nâfiz — huk. [eskiden] mu'tikı ma'lûm olan memlûk hakkındaki velâ, kimin tarafından azat edildiği belli olan köleyle ilgili velâ [velâ-yi nâfiz, hakkında tartışmaya yer verilmeyen bir velâdır].

velâ-yi ni'met — huk. [eskiden], (bkz: velâ-yi atâka).

velâdet — (o.i.). 1. (bkz. vilâdet). 2. ed. Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inde Hz. Muhammed'in doğuşunun anlatıldığı bölüm.

velâdet-i âliye vukuu resmi — tar. Osmanlı pâdişahlanndan doğan çocuklar için yapılan tören.

velâdet-i hümâyûn — tar. pâdişâhın doğum günü.

velâdî — (o.s.). (bkz. vilâdî).

velâid — (a.i. velîde'nin c.) cariyeler.

velâim — (a.i. velîme'nin c.) 1. düğün ziyafetleri. 2. evlenmeler, düğünler.

velâ-kârâne — (a.f.zf.). (bkz. dost-âne, muhibb-âne).

velâkin — (a.e.) amma, fakat, (bkz: lâkin, lîk,velîk, velîkin).

velâkinne — (a.e.). (bkz. velâkin).

velâ-perver — (a.f.zf.) dostluk besleyen, gösteren.

velâ-siyyemâ — (a.zf.). (bkz. lâ-siyyemâ).

velâyâ — (a.i. veliyye'nin c.) ermiş kadınlar.

velâyet — (a.i.) 1. velilik, ermişlik. 2. velî ve ermiş olan kimsenin hâli ve sıfatı. 3. başkasına sözünü geçirme. 4. dostluk, sadâkat. 5. tas. Tanrı dostluğu.

Şâh-ı velâyet — Hz. Alî.

velâyet-i âmm — huk. [eskiden] umum mallara ve fertlere şâmil olan velayet, [yargıç ve vâlî misillü devlet uzuvlarının velayetleri gibi].

velâyet-i cerâim — huk. [eskiden] halk arasında tahaddüs eden cürümler, cinayetler hakkında idâri, siyâsî bâzı zecrî tedbirler alınmasına mezuniyet ve salâhiyet (yetki) tir ki buna"velâyet-i mezâlim" de denir.

velâyet-i gayr-i zâtiyye — huk. [eskiden] velînin zâtından çıkmayıp haricî bir muamele ile vücûda gelen velayet [vekîl, vasî, mütevelli, yargıç ve vâlînin velayetleri bu kabildendir] ; velayet görevinin doğum sebebine ve velinin şahsiyetine değil velayetin verilmesini

gerektiren bir muameleye dayanması durumunda verilen velayet.

velâyet-i hâssa — huk. [eskiden] husûsî mâhiyeti (özel niteli) hâiz olan velayet [babanın çocukları ve vasinin kasırlar ve mütevellinin vakıf mallan üzerindeki velayeti gibi]; kamunun canı veya malıyla ilgili olmadan muayyen bir kişinin yararına kurulu olan velayet.

velâyet-i kazâ — huk. [eskiden] davacılar arasında şer'î usûlü dâiresinde hüküm ve teffîze me'zûniyet ve yetki; uyuşmazlıklara, şer'î kurallara ve adalete uygun bir şekilde çözüm yolları bulmakla görevli olan hâkimin taşıdığı yetki.

velâyet-i kısâs — huk. [eskiden] kısas ettirmek hakkına mâlikiyet.

velâyet-i te'dib — huk. [eskiden] bir kimsenin başka bir kimseye karşı hâiz olduğu te'dip salâhiyeti.

velâyet-i zâtiyye — huk. [eskiden] velînin zâtından çıkan velayet, [babasının evlât üzerindeki velayeti gibi].

veled — (a.i.c. evlâd) 1. çocuk, erkek evlâd. 2. oğul. (bkz: ibn, püser). [eskiden Hıristiyan künyelerinde oğul yerine kullanılan bir kelime idi].

veled-i benât — huk. kız çocukların erkek ve kız çocukları.

veled-i benîn — huk. erkek çocukların kız ve erkek çocukları.

veled-i fücür — huk. aralarındaki kan ilişkisi yüzünden şer'an nikâhlanmalan mümkün olmayan bir erkekle bir kadının birleşmesinden doğan çocuk, [iki kardeşin birleşmesinden doğan çocuk gibi].

veled-i gayr-i meşrû, veled-i mâder-bî-hatâ, veled-i zinâ — nikâhsız evlenmeden dünyâya gelen çocuk.

Bilâ-veled — evlât bırakmadan, evlâtsız olarak.

Ümm-i veled — sahibinden azâdedilmeden çocuğu olan câriye.

veled-i hâdis — vak. vakfın vukuundan sonra meşrût-ün-leh olarak doğan çocuk; yararına yapılan vakfın kuruluşundan sonra doğan çocuk.

veled-i kul — tar. Yeniçeri, topçu, top arabacı, kumbaracı, kul oğlu, lâğımcı vesâir kapıkulu ocağı mensuplarının çocukları [buna "kuloğlu" da denir].

veled-i ma'nevî — 1) evlâdlığa kabul edilen ahret evlâdı; 2) [şeyhe göre] mürit.

veled-i mülâane — huk. [eskiden] mülâaneden sonra nesebinin babasından nefine hüküm olunan çocuk, "kan" yüzünden babasıyla nesep ilişkisinin bulunmadığı hâkim tarafından kararlaştırılan çocuk.

veled-i müvâlât — fık. nesebi meçhul olan bir şahsın şeraiti dâhilinde başkasıyla akdetmiş olduğu velâ.

veled-i sadrî — huk. bir ana babadan doğan çocuğa, anası gözönünde bulundurularak verilen ad.

veled-i sulbî — öz oğul.

veleh — (a.i.) [kederden gelen] şaşkınlık, sersemlik.

veleh — (f.i.) kahır ve hışım.

ve lehu — (a.cü.) bu da onun.

ve lehu eyzan — bu da onun gibi, bu da öyle.

veleh-zâ — (a.s.) şaşırmış.

veleh-zede — (f.b.s.) sevgilinin hışmına uğrayan ve kahır çeken âşık.

velev — (a.e.) olsa da, bile, hattâ, ister, isterse.

Tarihvemedeniyet.org

velev süllim öyle olduğu teslim ve kabul olunsa bile.
ve-l-hamdü li-llâhi veliyyü-l-hamd (a.cü.) hamd, Allah'a mahsustur, hamd'ın asıl sahibi de O'dur.
velhân (a.s.) şaşkın, sersem.
ve-l-hâsıl (a.s.) sözün kısası, kısacası, (bkz: el-hâsıl, hâsıl-ı kelâm).
velî (f.e. velâyet'den) velâkin, amma, fakat, (bkz: lîk).
veliyy (a.i.c. evliyâ) 1. Allah'ın 99 adından biri. 2. sahip. 3. bir çocuğun her türlü hareketinden ve hâlinden sorumlu olan kimse. 4. ermiş, eren. 5. erkek adı.
veliyy-i akreb huk. velayet altında bulunan kimseye hısımlık derecesi en yakın olan kimse.
veliyy-i eb'ad huk. velayet altında bulunan kimseye hısımlık derecesi en uzak olan kimse.
veliyy-i cinâyet işlenen bir suçun intikamını almaya hakkı olan yakın akraba.
veliyy-i dem kan dâvası gütmeğe hakkı olan kimse.
veliyy-i nâsır yardım eden arkadaş; Allah.
veliyy-i ni'met nîmet sahibi, velînîmet, besleyen; birine, yaşadığı müddetçe, tesiri devam edecek olan iyilik ve bağışlarda bulunan kimse.
veliyy-üd-dîn 1) dîne sımsıkı bağlı; 2) dilimizde "veliyettin" şeklinde erkek adı olarak kullanılır.
veliyy-ül-emr emir sahibi, âmir.
veliyy-ül-hakk, velî-d-dem, velî-l-kasâs fık. kasas veya diyet istemeye hakkı olan.
veliyy-ün-niam 1) dînine sımsıkı bağlı bulunan kimse; 2) tar. şeyhülislâm.
velî-ahd (a.b.i.) bir hükümdardan sonra hükümdar olacak kimse, [aslı veliyy-i ahd'dır].
velîd (a.i.c. vildân) 1. yeni doğmuş çocuk, (bkz: sabî). 2. köle, kul.
Ümm-ül-velîd tavuk.
velîde (a.i.c. velâid) câriye.
velîk, velîkin (f.e.) lâkin, amma, fakat, ancak, şöyle ki.
velîme (a.i.c. velâim) 1. düğün ziyafeti, şölen. 2. evlenme, düğün.
veliyye (a.i.c. velâyâ) ermiş kadın.
veliyy-ullah (a.b.i.) ermiş kimse; Allah'ın sevgili kulu.
velsân (a.i.) birbirlerinin boyunlarına el atarak yürüme.
velû' (a.i.) bir şeye fazla düşkün olan. (bkz: harîs)
velûd (a.s.) 1. doğurgan, çok doğuran. 2. mec. çok eser veren.
velvâl (a.i.) ağlayıp inleme.
velvele (a.i.) 1. şaşkınlık, (bkz: hayret). 2. gürültü, patırdı, yaygara, şamata, (bkz: gulgule). 3. müz. Türk müziğinde usûlün darp parçacıklarına ayrılarak vurulma şekli. Meselâ"düm te ke düm tek tek" şeklinde vurulan aksak, velveleli olursa her darbı bir kaç darp halinde olur. Bu şekilde usûlün fazla hareket ve canlılık kazandığı muhakkaktır. Yalnız gelişigüzel velvele yapılamaz; ince bir zevk-i selîm'e ve derin bir bilgiye müstenid olması lâzımdır. Velvele, hassaten Mevlevi âyîn-i şeriflerinde kullanılır; kudüm, usulleri velveleli olarak vurur, semâ böylece fevkalâde bir hareket ve halâvet kazanır.
velvele-endâz (a.f.b.s.) gürültücü, yaygaracı.
velvele-engîz (a.f.b.s.) gürültü çıkaran, gürültü koparan.
vely (a.i.) birbiri ardı sıra gelme, çıkma, olma. (bkz: taâkub, tevâlî).

ve mâ fihâ	(a.i.) ve onun içindekiler.
vemîz	(a.i.) bulut arasından görünen ışık. (bkz: vemz).
vemye	(a.i.) sıkıntı, meşakkat; belâ.
vemz	(a.i.) hafifçe çakma, parlama [şimşek].
veny	(a.i.) iş hususunda gevşeklik gösterme.
ver	(f.e.) ve, eğer; "ve er" den kısaltma. (bkz: er).
-ver	(f.s.) "sâhib, mâlik; usta" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Dâniş-ver	âlim;
Suhan-ver	şâir, edip., gibi.
verâ'	(a.i.) 1. arka, geri, öte.
Mâ-verâ	bir şeyin arkasında, ötesinde bulunan şey.
verâ-i cebel	dağın arkası. 2. başka, gayri. 3. kıç, geri, dübür.
ver'a	(a.i.) korkaklık, (bkz: bîm, havf, ru'b, ters).
verâ	(a.i.c. verâyâ) halk, mahluk; âlem, kâinat.
Ahkar-ül-verâ	halkın en âcizi.
Efkar-ül-verâ	halkın en fakiri.
Hayr-ül-verâ	(mahlûkların hayırlısı) Hz. Muhammed.
vera'	(a.i.) haramdan kaçınma.
Ehl-i vera'	dîne bağlı, dindar, (bkz: müttekı, verâ', verâat, zâhid).
verâ, verâat	(a.i.) (bkz: verâ').
verâkı	(a.i. verka'ın c.) güvercinler.
verâset	(a.i.) varislik, mirascılık, mirasta hak sahibi olma. [aslı"virâset" dir].
verâset-i ırkıyye	doğanın ecdadına benzemesi.
verâset-i selefiyye	geçmişlerin irsî kudreti.
verâset-i şahsiyye	iki canlının yaklaşmasından doğan yavrunun, ya anasının veya babasının vasıflarından bâzısını almış olması.
verâyâ'	(a.i. verâ'nın c.), yaratıklar, (bkz: maflûkat).
verb	(a.i.) yabani hayvan ini.
verd	(a.i.) 1. doru at. 2. Hz. Muhammed'in yedi atından birinin adı. 3. rengi doru olan arslan.
verd-i ağbes	doru at.
verd	(a.i.c. evrâd, virâd, vürd) bot. gül.
Mâ-ül-verd	gül suyu.
verd-i nâz	1) naz gülü, nazların gülü; 2) kadın adı.
verd-i riyâh	coğr. rüzgâr gülü.
verdâne	(a.i.) 1. toplu oklava. 2. koca başlı kertenkele.
verdene	(f.i.) 1. börekçi merdânesi, oklava. 2. dolap oku.
verdî	(a.s.) bot. güle ait, gül ile ilgili.
verdiyye	(a.i.) bot. gülgiller, fr. rosacees.
verek	(a.i.c. evrâk) anat. kalça kemiği.
verekî	(a.s.) kalçaya ait, kalça ile ilgili.
verem	(a.i.c. evrâm) 1. şiş, yumru. 2. şişme. 3. hek. verem, Koch basilinin yol açtığı bulaşıcı hastalık. 4. bu hastalığa tutulmuş kimse.
verem-i ebyaz	hek. büyük mafsallarda cildin rengini değiştirmeksizin meydana gelen şişkinlik.
verese	(a.i. vâris'in c.) mirasçılar.
Beyn-el-verese	mirasçılar arasında.

verîd	(a.i.c. evride, vurûd) hek. siyah kan daman, toplardamar, fr. veine.
verîd-i bâb	anat. kapı toplardamarı, fr. veine porte.
verîd-i ecvef-i süflâ	anat. alt ana toplardamar, fr. veine cave inferieure.
verîd-i ecvef-i ulyâ	anat. üst ana toplardamar, fr. veine cave superieure.
verîd-i fevk-al-kebed	anat. karaciğer üstü toplardamarı, fr. veine sus-hepatique.
verîd-i keylûsî	anat. kilus damarı fr. veine chylifere.
verîd-i rievî	anat. akciğer toplardamarı.
verîd-i vidâcî	anat. boyun toplardamarı, fr. veine jugulaire.
Habb-ül-verîd	anat. ensedeki iki kalın sinirden her biri.
verîd-i taht-ı terkova	anat. kürek kemiğinin altından geçen siyah kan damarı(toplardamar).
verîdî, verîdiyye	(a.s.) anat. toplardamarla ilgili.
İmtisâs-ı verîdî	anat. toplardamar vasıtasıyla olan emilme.
verîk	(a.i.) 1. sık yapraklı ağaç. 2. s.gür sakallı [kimse].
verîze	(a.i.) anat. mideden ciğere giden damar.
verka'	("ka" uzun okunur, a.i.c. verâki') l. yabani güvercin, üveyk; güvercin. 2. s. açık boz renk.
verka-yi nâme-ber	posta güvercini.
verrâk	(a.i.) kâğıtçı.
verta	(a.i.c. vırât) 1. varta, çukur yer;uçurum. 2. içinden çıkılması güç iş.
verz	(f.i.). (bkz. verziş).
verze	(f.i.) iş, san'at, meslek.
verz-ger	(f.b.i.). (bkz: verz-kâr).
verzîde	(F.s.) ekilmiş, (bkz: mezrû').
verziş	(f.i.) l. çalışma; işletme. 2. s. çalışmış. 3. birisi âdet edinme.
verziş-kâr	(f.b.s.) çalışkan.
verziş-kârâne	(f.zf.) çalışkanlıkla.
verziş-kârî	(f.i.) çalışkanlık.
verz-kâr	(f.b.i.) çiftçi, rençber; işçi.
vesâfet	(a.i.) vasîflik, hizmetkârlık, işçilik.
vesah	(a.i.c. evsâh) kir, pas; pislik, mundarlık, (bkz: reyn[1]).
vesâid	(a.i. visâde'nin c.) yastıklar; döşekler, şilteler.
vesâif	(a.i. vasîfin c.) uşaklar, hizmetçiler, (bkz: vusafâ).
vesâik	(a.i. vesîka'nın c.) vesikalar (belgeler).
vesâil	(a.i. vesîle'nin c.) vesileler.
vesâil-i vâzıha ve fi'liyye	açık ve fi'lî sebepler.
ve sâire	(a.c.) ve başkaları, ve bunun gibiler, ve benzerleri.
vesâit	(a.i. vâsıta'nın c.) vâsıtalar.
vesâit-i harbiyye	harb vâsıtaları.
vesâit-i nakliyye	nakil vâsıtaları, "taşıtlar.
vesâk	(a.i.c. vüsuk) 1. bağ. (bkz: râbıta). 2. antlaşma, yeminle söz verme [birbirlerine]. 3. sözleşme yeri. [Kur'anda "vesak" şekli geçer].
vesâm, vesâmet	(a.i.) güzellik, güzel olma.
vesâtet	(a.i.) araya girme, vâsıta olma, aracılık etme.
vesâvis	(a.i. vesvese'nin c.)vesveseler, kuruntular.
vesâvis-i şeytâniyye	şeytanca kuruntular.

vesâyâ (a.i. vasiyyet'in c.) vasiyetler, bir kimsenin, öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler.
vesâyâ-yi müctemia huk. bir zat tarafından yapılmış olan birçok vasiyetler.
vesâyet (a.i.) 1. vasilik. 2. vasiyet 3. emir, tenbih; tavsiye.
vesbe (a.i.) bir sıçrayış, bir atlama.
veseb (a.i.) sıçrama, atlama.
vesebân (a.i.). (bkz: veseb).
vesen (a.i.c. evsân) put. (bkz ; çelîpa, salîb, sanem).
vesen (A.i.) uyku ağırlığı, uyuklama. (bkz. sine, vesne).
vesene (a.i.). (bkz. vesen, vesne).
vesenî (A.s.) fels.fr. hypnagogique.
vesenî, veseniyye (a.s.) 1. puta mensup, putla ilgili. 2. puta tapan, (bkz: sünâî). [Zerdüştlükte iki elle tapmaları dolayısıyla "sünâî" denilmiştir].
veseniyyûn (a.i.c.) putperest taifesi.
vesî, vesîa (a.s.) geniş, bol. (bkz. vâsi').
vesîc (a.i.) hızlı yürüyen deve.
vesîk (a.s.c. visâk) çok sağlam, kuvvetli, (bkz: vüska).
vesîka (a.i.c. vesâik) 1. inanılacak sağlam delil. 2. belge. 3. dar ölçüde verilmesi gereken bir mal veya yiyeceğin halka müsavi (= eşit) şekilde dağıtılması için hükümetçe verilen izin kâğıdı.
vesîle (a.i.c. vesâil) 1. yol, vâsıta. 2. bahane, sebep. 3. fırsat, elverişle vaziyet.
Bîlâ-vesîle, Bî-vesîle ortada bir sebep ve bahane yok iken.
Ni'm-el-vesîle fırsattan yararlanarak. 4. kadın adı.
vesîle-i cemîle, vesîle-i hasene güzel sebep, güzel fırsat.
vesîle-i sa'y çalışma vesilesi.
Vesîlet-ün-necât (kurtulma tutamağı, yolu) Süleyman Çelebî'nin 1409 tarihinde yazdığı ünlü mevlidi.
vesîle-cû (a.f.b.s.) vesile, bahane, sebep arayan.
vesîle-cûyâne (a.f.zf.) sebep ve bahane ararcasına.
vesîle-dâr (a.f.b.s.) vesîleli, sebepli.
vesîle-hâh (a.f.b.s.) vesile isteyen.
vesîle-hâhâne (a.f.zf.) vesile isteyene yakışır surette.
vesîlet-ün-necât (a. b. i.) "kurtulma tutamağı"mevlid.
vesîm, vesîme (a.s.c. visâm, vüsemâ) 1. güzel yüzlü. 2. rastıklı. 3.damgalı.
vesm (a.i.) döğüp toz hâline getirme.
vesm (a.i.) dağlama, damgalama.
vesme (a.i.) 1. hayvana vurulan kızgın damga. 2. rastık.
vesme-dâr (a.f.b.s.) 1. damgalı, dağlı, dağlanmış. 2. rastıklı.
vesnân (a. s.) uykusu gelmiş olan, uyuklayan.
vesne (a.i.). (bkz. vesen).
ve-s-selâm (a.n.) işte o kadar, son söz budur, artık bitti.
vestâ (f.i.) ateşe tapanların din kitabı olan Zend'in şerhi.
vestî (f.i.) şerh, tercüme.
vesvâs (a.i.) şeytan, (bkz: iblîs).
vesvese (a.i.) işkil, şüphe; kuruntu.
vesvese-dâr (a.f.b.s.) vesveseli, kuruntulu.
vesvese-hîz (A.f.b.s.) vesvese kaldıran; vesvese koparan.
veş (f.e.) gibi mânâsını veren bir benzetme edatı, (bkz: mânend).
Bülbül-veş bülbül gibi.

Deryâ-veş	deniz gibi.
Mah-veş	Ay gibi...
veşak	(f.s.) vaşak.
veşel	(a.i.) az su.
veşelân	(a.i.) suyun akışı.
veşîa	(a.i.c.vesâi') 1. elemye, üzerine iplik sarılan ağaç. 2.fiz. üzerine elektrikli teller sarılan âlet.
veşîce	(a.i.) 1. ağaç kökü. (bkz: cezr) 2.lif.
veşîme	(a.i.) düşmanlık, fenalık, kötülük.
veşl	(a.i.) az miktarda olan su.
veşm	(a.i.c. vişâm, vuşûm) döğme, iğne ile ve renkli tozla vücuda yapılan türlü şekiller.
veşme	(a.i.) yağmur tanesi.
veşt	(f.s.) güzel, (bkz: hûb).
veşy	(a.i.) 1. bir çeşit elbise. 2. kumaş işlemeleri, kumaş alacalığı. 3. kumaşı renklerle, resimlerle süsleme. 4. kılıç çeliğinin suyundaki özlülük. 5. söze yalanlar katıp yakıştırma. 6. gammazlık etme.
vetâir	(a.i. vetîre'nin c.) yollar, meslekler.
veted	(a.i.c. evtâd) 1. ağaç kazık. 2. ed. aruzda üç harften meydana gelen nazım.
veted-i mecmû'	ed. iki harekeli harfle bir sakin (harekesiz) harften ibaret olan kelime "faul, benim, senin.." gibi.
veted-i mefrûk	ed. iki harekeli harfin arasında bulunan bir sakin (harekesiz) harften ibaret olan kelime "fâle, kâne.." gibi. 3. anat. ense kemiği.
veter	(a.i.c. evtâr) 1. yay çilesi, kiriş. 2. saz teli, saz kirişi, çalgı teli. 3. geo. kiriş.
veter-i kaime	geo. hipotenüs. 4. adaleleri hareket ettiren kalın sinir.
vetîre	(A.i.c. vetâir) 1. dar yol, keçi yolu. 2. yol, üslûp, tarz.
vetîre-i necât	kurtuluş yolu. 3. anat. burnun iki deliğini ayıran zar. 4. fels. süreç, fr. processus.
vey	(f.e.) "ve ey!" yerinde "ey" karşılığı olarak şiirde kullanılır.
ve-yâhûd	(a.f.e.) veya, isterseniz; iyisi.
veyh	(a.n.) heyhât!
veyl	(a.n.) 1. vay!, yazık, vah vah. 2. i. cehennemde bir derenin adı.
veyle	(a.i.) rezillik, küstahlık.
vezâif	(a.i. vazîfe'nin c.), (bkz. vazâif)
vezâil	(a.i. vezîle'nin c.), (bkz: vezîle).
vezân	(f.s.) esici, esen. ["olmak" yardımcı fiili ile kullanılır],
vezânet	(a.i.) 1. ölçülü olma. 2. düşünüş ve görüş isabeti.
vezânet-i efkâr	düşüncelerin isabeti.
vezânî	(f.i. vezân'dan) esinti zamanı.
vezâret	(a.i.) vezirlik, paşalık.
vezâret-i uzmâ	sadrazamlık, başvekillik.
vezâret-i tefvîz	tar. Abbâsîlerde bir çeşit vezirlik, [vazifeli olan vezirin, halîfenin yetkisi dışında olan bütün işlerde bağımsız hareket etme yetkisi vardı].

vezâret-i tenfîz	tar. Abbâsîlerde bir nevi vezâret, vezirlik, [vazifeli olan vezir, sadece halîfenin kendisine verdiği vazifeyi görmekle mükellef idi].
vezâret penâh	(a.f.b.i.) vezir.
vezb	(a.i.) su gibi akma.
vezega	(a.i.) bir çeşit büyük keler.
vezîden	(f.fi.) l. yel esmek, (bkz: hübûb). 2. sıçramak, atılmak, seğirtmek.
vezîle	(a.i. vezâil) 1. parlak, cilâlı para. 2. parlak madenî ayna.
vezîme	(a.i.c. vezâim) 1. Beytullâh'a gönderilen hediye, armağan. 2. kadın adı.
vezîr	(a.i. vezr'den. c. vüzerâ) 1. valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan "paşa" unvanını taşıyan kimse. 2. satranç oyununda şahtan sonra gelen en değerli taş. vezîr-i a'zam (en büyük vezir) sadrâzam, başvekil.
vezîr-i maâl-i semîr	yüksek vasfı (niteliği) olan vezîr.
vezîr-üs-sohbe	tar. vezirin ordudaki işlerine bakmakla görevli kimse.
vezir kellesi	şeker, pirinç ve kavrulmuş soğanla bütün olarak pişirilen bal kabağı.
Vezîr-âbâd	(a.f.b.i.) batı Pakistan'daki Lahor ili.
vezîrâne	(a.f.zf.) vezirce, vezire yakışacak yolda.
vezme	(a.i.) kış sonu.
vezn	(a.i.c. evzân) 1. tartma, tartılma; tartı. 2. ağırlık.
vezn-i âhir	ed. halk edebiyatında mevzuu tasavvufla ilgili bir çeşit musammat.
vezn-i basît	f iz. basit tartı.
vezn-i benân	ed. (bkz: hisâb-ül-benân).
vezn-i mahsûs	fiz. özgül ağırlık, fr. poids specifique. 3. ed. nazmın belli kalıplarından herbiri, nazım ahenginin ölçüsü, [bizde "hece" ve "aruz" olmak üzere iki türlüdür].
vezne	(a.i.) 1. tartı. 2. terazi. 3. para alınıp verilen yer. 4. ateşli silâhlarda barutluk, barut yuvası.
vezne-dâr	(a.f.b.i.) vezne me'muru; sandık emîni.
veznî	(a.s.) 1. vezne ait, vezinle ilgili. 2. i. fık. tanılan şey.
vezniyyât	(a.i.c.) tartılan şeyler.
vezniyyet	(a.i.) fiz. moment.
vezzân	(a.s. vezn'den) 1. vezneden, tartan. 2. i. kantarcı.
vırâk	(a.i. varak'ın c.) yapraklar, (bkz: evrâk).
vırât	(a.i. verta'nın c.) 1. vartalar, çukurlar; uçurumlar. 2. içinden çıkılması güç işler.
vıtâ'	(a.i.) uygun görme, razı olma.
viâ'	(a.i.c. ev'iye) 1. kab, mahfaza.
İsm-i viâ	a. gr. kab ismi [şekerlik, tuzluk gibi]. 2. biy. damar, (bkz. reg).
viâî, viâiyye	(a.s.) anat. damarla, kan damarıyla ilgili.
viâiyyet	(a.i.) kab hâlinde olma.
vibâr	(a.i. vebr'in c.) zool. aktavşanlar; Arabistan tavşanları. (bkz. vibâre, vubûr).
vibâre	(a.i. vebr'in c.), (bkz. vibâr, vubûr).
vicâ'	(a.i.) iğdiş etme, burma [hayvanı].

vicâ'	(a.i. vecâ'ın c.) ağrılar, sızılar.
vicâh	(a.i. vech'den) yüzleşme, yüz yüze gelme, (bkz: muvâcehe).
vicâhen	(a.zf.) yüzyüze gelerek, yüzüne karşı, (bkz: muvâceheten).
vicâhî, vicâhiyye	(a.s.) yüzyüze olan.
Muhâkeme-i vicâhiyye	yüzyüze olan mahkeme, duruşma.
vicâl	(a.i. vecl'den) korkaklar.
vicâr	(a.i.c. evcire, vücür) 1. kurt, arslan gibi yırtıcı hayvan yatağı; in. 2. sel suyunun oyduğu yer.
vicd	(a.i.) zengin olma.
vicdân	(a.i.) l. bulma, bir şeyi bir hâlde görme. 2. duyma, duygu. 3. kendinden geçme, dalma. 4. insanın içindeki iyi ile kötüyü ayırdeden duygu. 5. din, inanç.
Hürriyet-i vicdân	dînî inançta, din töreni yapmada serbestlik. 6. kadın adı.
vicdânen	(a.zf.) 1. vecd ile, kendinden geçip dalarak. 2. vicdanca, içten, yürek duygusu ile.
vicdânî, vicdâniyye	(a.s.) 1. vecd ile, kendinden geçip dalmakla ilgili. 2. kalbî his ile, yürek duygusu ile ilgili.
vicdâniyyât	(a.i.c.) vicdana ait, vicdanla ilgili haller, vasıflar, keyfiyetler, hususlar, nitelikler.
vicdân-sûz	(a.f.b.s.) vicdana acı veren, yürek yakan.
vidâc	(a.i.) anat. boyun damarlarından biri.
vidâcî	(a.s.) anat. 1. boyun damarlarından biri ile ilgili. 2.i. boyun kara damarı.
vidâd	(a.i.) 1. sevme, sevgi. 2. dostluk, (bkz: vidd).
vidd	(a.i.) sevme, sevgi, dostluk, (bkz: muhabbet, vedd, vüdd).
vifâdet	(a.i.) elçilik.
vifâk	(a.i.) 1. uygunluk, aynı düşüncede olma. (bkz: muvâfakat). 2. barış.
vihâd	(a.i. vehd, vehde'nin c.) uçurumlar, derin vâdîler.
vihâm	(a.i.) gebe kadının aş yermesi.
vihâm	(a.s. vahîm'in c.) vahîm olan şeyler, (bkz: vahâmâ).
vika'	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. (bkz: cimâ'). 2. savaş, (bkz: ceng, harb, perhâş).
vikân	(a.i.) eşek palanı.
vikaye	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. kayırma, koruma, esirgeme. 2. hek. herhangi bir hastalık için önleyici tedbir alma. [nazımda "vikayet" şeklinde de kullanılır].
vikaye-i nâmûs	namusunu koruma.
vikaye harfi	gr. kaynaştırma harfi.
vikayet	("ka" uzun okunur, a.i.) koruma, sahip çıkma.
vikr	(a.i.c. evkar) ağır yük. [at, katır ve eşek yükü için kullanılır].
vilâ'	(a.i.) 1. birbirinin ardı sıra gelme. 2. ahbaplık, dostluk, yakınlık, (bkz. vedd, vidd, vüdd).
vilâd	(a.i.) doğurma.
vilâdet	(a.i.) 1. doğurma. 2.o. doğma.
vilâdet-i hümâyûn	pâdişâhın doğumu.
vilâdet bi-ş-şakk	hek. ameliyatla yapılan doğum.
vilâdî, vilâdiyye	(a.s.) fels. anadan doğma, fr. congenital.
vilâ-kâr	(a.f.b.s.) dost, ahbap, (bkz: vilâ-perver).
vilâ-perver	(a.f.b.s.) dost. (bkz: muhibb).

vilâyât (a.i. vilâyet'in c.) vilâyetler, iller.

vilâyât-ı selâse (3 vilâyet) Osmanlı imparatorluğu zamanında Selanik, Manastır ve Kosova vilâyetlerine verilen ad.

vilâyât-ı sitte (6 vilâyet) Osmanlı imparatorluğu zamanında Erzurum, Van, Harput (Mâmûretülazîz), Sivas, Bitlis ve Diyarbakır'ı içine alan 6 vilâyete verilen umumî ad.

vilâyet (a.i.c. vilâyât) 1. bir şeyi kudretle elde etme. 2. birine kefil olma. 3. dostluk, muhabbet. 4. il.

vildân (a.i. velîd'in c.) 1. yeni doğmuş çocuklar. 2. kullar, köleler. 3. erkek ve kadın adı.

vilde (a.i. veled'in c.) çocuklar, erkek evlâtlar, oğullar, (bkz: evlâd).

vîle (f.i.) yüksek ses. (bkz: feryâd).

vîn (f.i.) 1. renk, boya. 2. siyah üzüm.

virâd (a.i. verd'in c.) bot. güller, (bkz: vürd).

vîrân (f.s.) 1. yıkık, yıkılmış, (bkz: harâb). 2. kederli, üzgün.

vîrâne (f.i.) yıkılmış veya pek harâbolmuş yer, yapı.

vîrânî (f.i.) viranlık, haraplık.

virâset (a.i.) [kelimenin aslı bu olduğu halde "veraset" şekli yaygındır], (bkz: veraset).

vird (f.i.) 1. öğrenci, (bkz: şâkird). 2. mürit.

vird (a.i.c. evrâd) belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'ân cüzleri, duaları.

vird-i zebân diline dolama.

visâb (a.i.) 1. atlama, sıçrama. 2. döşek, yatak, şilte, (bkz: serîr).

visâd, visâde (a.i.) yastık; şilte.

Arîz-ül-visâd tenbel adam.

visâde-nişîn (a.f.b.s.) yastığa yaslanıp oturan.

visâk (a.i.) 1. bağ, râbıta, (bkz: vesâk). 2. andlaşma, sözleşme [yeminle-].

visâk (a.i. vesîk'in c.) 1. çok sağlam ve kuvvetli bağlar. 2. andlaşmalar, yemin etmeler.

visâl (a.i. vasl'dan) 1. ulaşma, bitişme. 2. sevgiliye kavuşma.

Amâl-i visâl kavuşma emelleri, istekleri, (bkz: vuslat). 3. müz. Türk müziğinin en az beş altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.

visâm (A.s.) damgalı, nişanlı.

visâm (a.s. vesîm'inc.) 1. güzel yüzlüler. 2.rastıklılar. 3. damgalılar, (bkz: vüsemâ).

vişâh (a.i.c. veşâih, evşiha) boyuna çapraz takılan üstü sırma ve mücevherle işlenmiş muska.

vişâm (a.i. veşm'in c.) dövmeler, (bkz: veşm).

vişn-âb (f.b.i.) ["vişne-âb" dan], vişne şurubu, vişne şerbeti.

vitr (a.s.) 1. tek, yalnız, tenha. 2.

Selât-i vitr (vitir namazı) yatsı namazından sonra kılınan üç rek'at namaz. 3. i. kurban bayramından bir gün önceki gün.

vizr (a.i.c. evzâr) 1. günah, suç. (bkz: ism, zenb). 2. ağırlık, yük. (bkz: sıklet).

vu'âz (a.i. vâiz'in c.) vaizler, (bkz: vâizân).

vubûr (a.i. vebr'in c.) zool. aktavşanlar; Arabistan tavşanları, (bkz: vibâr, vibâre).

Tarihvemedeniyet.org

vufûd (a.i.) gelme, geliş, (bkz: vürûd).
vufûr (a.i.) çokluk, bolluk, (bkz: kesret, vefret).
vuhûfet (a.i.) l . çok kıllılık. 2. kılın çok siyah ve yumuşak olması.
vuhûl (a.i. vahal, vahl'in c.) batak yerler, çamurlu yerler.
vuhûş (a.s. vahş'ın c.) 1. yabani [hayvanlar].
vuhûş-i berri karaya mahsus, karada yaşayan yabani hayvanlar. 2. ıssız, tenha [yerler]. (bkz: vahşân).
vuku' ("ku" uzun okunur, a.i.) 1. düşme, (bkz: sukut). 2. rastlama, isabet etme. 3. olma, oluş. 4. bir hâdisenin çıkış şekli, cereyanı.
Adîm-ül-vuku' hiç olmayan, olması imkânsız.
Kesîr-ül-vuku' çok olan, sık sık olan.
Nâdir-ül-vuku' seyrek rastlanan.
vuku'-i hâl bir hâdisenin çıkış ve oluş şekli.
vukuât (a.i. vak'a'nın c.) 1. olanlar, olan bitenler. 2. polisi ilgilendiren hâdiseler. (bkz: hâdisât).
vukuât-ı zâbıta polisi ilgilendiren hadise, olay.
vukud ("ku" uzun okunur, a.i. vakd'in c.) yanmalar, tutuşmalar, alevlenmeler, [ateş hakkında].
vukuf ("ku" uzun okunur, a.i. vakf'dan) 1. durma, duruş, (bkz: tevakkuf). 2. bir halde, olduğu gibi kalma, ilerileyip veya gerilememe. 3. anlama, bilme, öğrenme, haberli olma, bilgi.
Ehl-i vukuf bilirkişi.
Erbâb-ı vukuf bir şey hakkında mükemmel bilgisi olanlar, bilirkişiler.
Kesb-i vukuf haberi olma, öğrenme.
Sinn-i vukuf olgunluk haddi.
vukuf-ı adedî tas. Nakşî tarîkatindeki on bir tâbirden biri. [diğerleri huş der dem; nazar ber kadem; sefer der vatan; halvet der encümen; yâdgerd; bâz-keşt; nigâh daşt; yâd daşt; vukuf-ı kalbi; vukuf-ı zaman].
vukuf-ı kalbî tas. 1) kalbin Allah'tan agâh olması; 2) nakşî tarîkatindeki on bir tâbirden biri. (bkz: vukuf-ı adedî).
vukuf-ı zamânî tas. 1) her anda hâlinden haberdâr olma. 2) Nakşî tarîkatindeki on bir tâbirden biri. (bkz: vukuf-ı adedî).
vukuf-dâr ("ku" uzun okunur, a.f.b.s.) bilgili, bilgiç.
vus' (a.i.) bir işi yapabilme gücü. (bkz: iktidâr, kuvvet).
vusafâ (a.i. vasîf'in c.) uşaklar, hizmetçiler, (bkz: vesâif).
vuska ("ka" uzun okunur, a.s. vüsûk'dan) çok sağlam, pek kuvvetli.
Urvet-ül-vüska (pek sağlam kulp) Müslümanlık, (bkz: vesîk).
vusla (a.i.) bir şeyi başka şeye ekleyen, bitiştiren şey, ek.
vuslat (a.i.) 1. bir şeye ulaşma, yetişme. 2. [sevgiliye] kavuşma. 3. kadın adı.
vustâ (a.s.) 1. orta, ortada bulunan, arada olan; iç. [evsat'ın müennesi].
Asyâ-yi vustâ Ortaasya.
Kurûn-ı vustâ Ortaçağ.
Salât-ı vustâ ikindi namazı. 2. i. orta parmak.
vusuk (a.i. vesâk, visâk'ın c.) 1. bağlar, rabıtalar. 2. andlaşmalar. 3. sözleşme yerleri.
vusûl (a.i.) ulaşma, gelme, varma, erişme, yetişme, (bkz: vefd).

vusûl-il-Allah Allah'a yaklaşma, [takva ve itaat yoluyla-].
vusûm (a.i. vasm'ın c.), (bkz: vasm).
vuşâk (f.i.) uşak. [Türkçeden alındığı, lügatlerde yazılıdır].
vuşûm (a.i. veşm'in c.), (bkz. vişâm).
vuûd (a.i. va'd ve va'de'nin c.) vaitler.
vuzıa (a.fi.) vaz olundu.
Mâ vuzıa leh ta'yîn ve tahsis olunan şey.
vuzû' (a.i.) abdest alma; abdest.
vuzû' (a.i.) nefsini alçaltma, hakir görme.
vuzûh (a.i.) 1. açık ve belli olma, anlaşılır olma. 2. açıklık, aydınlık. 3. ed. ifâdede açıklık.
vü (f.e.), (bkz: ve).
vücehâ' (a.i. vecîh'in c.), (bkz: vecih).
vücûb (a.i.) 1. vacip ve lüzumlu olma. 2. bırakılması mümkün olmama. 3. lâyık olma.
vücûb-i edâ huk. sebebin vücûdundan sonra muayyen bir zamanda bir fiili işlemenin veya bir malı edanın lâzım olması.
vücûbî (a.s.) 1. vücûbe ait, onunla ilgili.
Fi'l-i vücûbî gereklilik sîgası (kipi). 2. mant. olumlu.
vücûbiyye (a.s.) ["vücûbî" nin müen.]. (bkz: vücûbî).
vücûd (a.i.) 1. bulunma, var olma, varlık. 2. insan veya hayvan gövdesi, (bkz: beden, cism). 3. ten.
vücûd-i aynî hakîkî varlık.
vücûd-i mu'ciz başkalarını acze düşürüp hayrette bırakan varlık.
vücûd hücreleri biy. soma.
vücûd-dâde (a.f.b.s.) vücût veren, can atan.
vücûdiyye (a.i.) fels. karnutanrıcılık, Tanrı varlığını eşyanın varlığından ibaret sayma, fr. pantheisme. [vahdet-i vücûd ile ilgisi yoktur].
vûcûd-pezîr (a.f.b.s.) vücut bulan, olan, meydana gelen.
vücûh (a.i. vech'in c.) 1. yüzler, çehreler, suratlar. 2. bir memleketin ileri gelenleri, (bkz: eşraf) 3. geo. satıhlar (yüzeyler).
Zû-kesîr-il-vücûh, Zû-vücûh-i kesîr geo. çok satıhlı (yüzeyli) cisim.
Nîm-vücûh geo. yarı yüzeyli. 4. Kur'ân'ın bâzı okunuş tarzları.
vücûh-i kırâet Kur'ân-ı Kerîm'in türlü türlü okunma kaideleri. 5. imkânlar, şekiller.
vücûh-ı vakf gayenin gerçekleşmesi için vakfa verilen yön.
vücûm (a.i.) 1. darılıp susma. 2. iğrenme, tiksinme. 3. kederli olma. 4. göğüse vurma.
vücür (a.i. vicâr'ın c.) 1. kurt, arslan gibi yırtıcı hayvanların yatakları; inler. 2. sel sularının oyduğu yerler.
vüdâd (a.i.). (bkz. vidâd).
vüdd (a.i.) dostluk, (bkz: vedd, vidd).
vüffed (a.i. vâfid'in c.) elçiler; temsilciler, (bkz: vefd, vüfûd).
vüfûd (a.i.). (bkz. vufûd).
vüfûd (a.i. vâfid'in c.) elçiler; temsilciler, (bkz: vefd, vüffed).
vüfûr (a.i.). (bkz. vufûr).
vühûb (a.s.) çok bağışlayan, çok bağışta bulunan.
vühûl (a.i.). (bkz. vuhûl).
vühûş (a.s.). (bkz. vuhûş).

vükelâ	(a.i. vekîl'in c.) 1. vekiller. 2. (Osmanlı imparatorluğu devrinde) kabîne âzası, vekiller, bakanlar.
Meclis-i vükelâ	kabîne toplantısı.
vükelâ-yı deâvî	dâva vekilleri, avukatlar.
vükelâ-yı devlet	bakanlar kurulu, kabine.
vükûb	(a.i.) yavaş yürüme.
vükûl	(a.i.) biriyle işe girişme, işbirliği.
vükûn	(a.i. vekn'in c.) kuş yuvaları, (bkz: vükûr).
vükûr	(a.i. vekr'in c.) kuş yuvaları (bkz: vükûn).
vülâd	(a.i.) fık. öldürülen, öldürenin evlâdı bulunma.
vülât	(a.i. vâlî'nin c.) valiler.
vüleyd	(a.s. veled'den) çocukçuk, küçük çocuk.
vülû'	(a.i.) bir şeye fazla düşkünlük.
vülûc	(a.i.) girme, sokulma, (bkz: duhûl).
vülûg	(a.i.) köpeğin su içmesi.
vürd	(a.i. verd'in c.) bot. güller, (bkz: virâd).
vüreyd	(A.i.) anat. çok küçük damar.
vüreyk	(a.i.c. vüreykat) yapracık.
vüreyka	(a.i.) yapracık, küçük yaprak, (bkz: vüreyk).
vüreykat	("ka" uzun okunur, a.i. vüreyk'in c.) anat. yapracıklar.
vüreykat-ı tüveyciyye	bot. küçük taçyapraklılar.
vürûd	(a.i.) geliş gelme, varma; yetişme.
Şeref-vürûdeden	şerefle gelen [büyük bir zat hakkında].
vürûd	(a.i. verîd'in c.) anat. toplardamarlar, fr. veines.
vürûk	(a.i.) yan yatma.
vüs'	(a.i.) 1. güç, kuvvet, takat.
vüs'i beşer	insan gücü, insan takati. 2. zenginlik, varlık, bolluk. 3. bolluk, genişlik.
vüs'at	(o.i.) 1. genişlik, bolluk. 2. para durumu. 3. boş meydan, fırsat. 4. mat. genlik, fr. amplitude.
vüsemâ	(a.i. vesîm'in c.) 1. güzel yüzlüler. 2. rastıklılar. 3. damgalılar, (bkz: visâm).
vüska	("ka" uzun okunur, a.s. vüsük'den) pek sağlam ve kuvvetli olan.
Ürvet-ül-vüska	(pek sağlam kulp) Müslümanlık. (bkz. vesîk).
vüska	("ka" uzun okunur, a.i.). (bkz: vuska).
vüsûb	(a.i.) atlama, sıçrama.
vüsûk	(a.i.) 1. inanma, güvenme. 2. muhkemlik, sağlamlık.
vüsuk	(a.i. vesâk ve visâk'ın c.) 1.bağlar, râbıtalar. 2. antlaşmalar, sözleşmeler [yeminle-].
vüsüd	(a.i. visâde'nin c.) yastıklar.
vüşât	(a.s. veşy'in c.) koğucular.
vüzerâ'	(a.i. vezîr'in c.) vezirler.
Şeyh-ül-vüzerâ	vezirlerin en eskisi olan kimse.
vüzûb	(a.i.) su gibi akma.
vüzûb-ı dem	kanama.

Tarihvemedeniyet.org

Y

y	(a.f.ha.) Osmanlı alfabesinin otuz birinci harfi olup "ebced" hesabında on sayısının karşılığıdır.
yâ	(a.ha.) ye ( ) harfinin adı.
yâ-yi müsennât	[iki noktalı olması dolayısıyla] "ye" harfi.
yâ-yi nisbî	gr. nisbet eki.
yâ-yi tahtâniyye	[altında iki nokta bulunması dolayısıyla] "ye" harfi.
yâ	(a.n.) ey!, hey! 1. Arapçada başına geldiği terkibin ilk kelimesini meftuh (üstün) okutur Yâ-rabb-el-âlemîn (ey âlemlerin Rabbi!).. gibi; 2. tek kelimenin başına gelirse o kelimenin son harfini mazmum (ötre) okutur Yâ Ahmedü... gibi.
yâ eyyühe-l-ihvân	ey dostlar!
yâ	(f.e.) o halde, öyle ise.
yaâfîr	(a.i. ya'fûr'un c.) ya'furlar.
yaâlîl	(a.i.). (bkz. yeâlîl).
-yâb	(f.s.) 1. yâften mastarından emr-i hâzır. 2. "bulucu, bulan; bulunan, ele geçen" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Fenâ-yâb	fena bulan, mahvolan. (bkz: fânî).
Nâ-yâb	bulunmaz, bulunmayan, (bkz: ender, nâdir).
Şifâ-yâb	şifâ bulan, iyileşen., gibi.
yâbân	(f.i.) 1. çöl, sahra, (bkz: beyâbân). 2. yabancı. 3. s. yabanî.
yabânî	(f.s.) yabana mensup, ıssız yerde yaşayan; vahşî, (bkz: yebânî).
yâbende	(f.s.) 1. bulucu, bulan. 2. keşfeden, fr. exploiteur. (bkz: kâşif).
yâbis	(a.s. yubûset'den) kuru.
Ratb ü yâbis	yaş, kuru, yaştan, kurudan bir şeyin her türlüsü.
yâbise	(a.s.) ["yâbis" in müen.]. (bkz: yâbis).
yâbnâk	(f.s.) bulan, bulucu.
yâd	(f.i.) 1. hatırlama, anma. 2. hatır, gönül.
yâd-ı hazîn	hüzünlü hâtıra.
yâd-ı şebâbet	gençlik hâtırası.
yâd-ı zişt	çirkin, kötü anma [birinin aleyhinde-].
yâd ü tezkâr	anma, hatırlama.
yâd-bûd	(f.b.i.) yadigâr, armağan.
yâd-büd	(f.b.i.) hafıza kuvveti.
yâd-dâr	(f.b.s.) hatırda tutan.
yâd-dâşt	(f.b.i.) 1. hatırda tutulan şey. 2. tas. Nakışbendî tarîkatinin on bir esâsından biri.
yâd-dest	(f.b.i.). (bkz. yâd-est).
yâde	(f.i.) hâtıra.
yâd-est	(f.i.) lâdes oyunu.
yâd-gâr	(f.b.i.) 1. yadigâr, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey, andaç. 2. mec. sevilmeyen şey.
Yâdigâr-ı Harb	Abdülhak Hâmid'in 1917 de basılmış bir tiyatrosu.

Tarihvemedeniyet.org

Yâdigâr-ı İbni Şerif	(İbni Şerif'in Yadigârı) Hekim Ali Çelebi bin Şerifin Timurtaş Paşaoğlu Umur Bey adına yazdığı hekimliğe dâir eseri.
Yâdigâr-ı Nâcî	Muallim Naci'nin 1896'da basılmış bir şiir kitabı.
Yâdigâr-ı Şebâb	Recâizâde Ekrem'in bir kısım şiirlerini ihtiva eden, 1873'te basılmış bir eseri.
yâd-kerd	(f.b.i.) 1. hazırlama. 2. tas. Nakışbendî tarikatının on bir esasından biri.
yâfe	(f.i.) mânâsız, saçma söz. (bkz: yâve).
yâfe-dâr	(f.b.s.) boş, mânâsız konuşan.
yâfer	(f.i.) çengi, [kelime "yâfir" şeklinde de kullanılır].
Yâfes	(a.h.i.) Hz. Nuh'un üçüncü oğlu. [Tûfan'dan sonra Hazer denizi kuzeyinde yerleşmiştir].
Yâfiiyye	(a.h.i.) tas. Kadiri tarikatı şubelerinden biri. [kurucusu Abdullah-ül-Yâ-fiî bin Alî-yül-Kadirî'dir].
yâfir	(f.i.). (bkz. yâfer).
yâfte	(f.i.) yafta, bir malın cinsini, fiatını ve sâiresini belirten kâğıt.
-yafte	(f.s.) "bulmuş, bulunmuş, bulunan" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Husûl-yâfte	hâsıl olmuş, meydana gelmiş.
Şeref-yâfte	şeref bulmuş., gibi.
yâfûh	(a.i.) anat. bıngıldak.
ya'fur	(A.i.c. yaâfîr) 1. tüyü toprak rengi olan ahu. 2. ahu yavrusu. 3. gecenin beşte, altıda bir gibi bölümü. 4. Hz. Muhammed'in Hayber Vak'ası'nda ganimet olarak aldığı bir eşeğin adı.
yağfir-ullahü	(a.cü.) Allah mağfiret etsin, Allah yarlıgasın!
yağma	(f.i.) 1. çapul, zorla mal kapma. 2. bir Türk boyu.
Hân-ı yağma	1) fakirler için hazırlanan sofra; 2) Tevfik Fikret'in, ikinci Meşrûtiyet devrinin sû-i istimallerini yeren ünlü hicviyesi.
yağma-ger	(f.b.s.c. yağma-gerân) yağmacı, çapulcu, zorba.
yağma-gerân	(f.b.s. yağma-ger'in c.) yağmacılar, çapulcular, zorbalar.
yağma-gerâne	(f.zf.) yağmacılıkla, zorbalıkla.
yağma-gerî	(f.b.i.) yağmacılık, çapulculuk.
yağmâî	(a.s.) 1. yağmaya ait, yağma ile ilgili. 2. yağma adlı Türk boyuna mensup.
yagus	("gu" uzun okunur, a.i.) arslan şeklinde olan eski bir putun adı.
yah	(f.i.) buz. (bkz: cemed).
yahâmîm	(a.i. yahmûm'un c.) kara dumanlar.
yah-âver	(f.b.i.) buzlu su, buzlu şerbet.
yah-beste	(f.b.s.) buz bağlamış, buz tutmuş, (bkz: müncemid).
yah-çe	(f.b.i.) donmuş yağmur, yağan dolu.
yâ hey	(a.n.) ey!, hey!, be hey!.
yahmûm	(a.i.c. yahâmîm) kara duman.
yahmûr	(a.i.) yaban eşeği.
yahnî	(f.i.) l.zahîre, azık. 2. pişmiş şey. 3. yahni, et yemeği.
yah-pâre	(f.b.i.) buz parçası.
yâhte	(f.i.) 1. oda. 2. eş, benzer, (bkz: misl, nazîr). 3. küçük küp. 4. kılıç kını.
yahtemil	(a.zf.) ihtimal, olabilir.

yâhû	(a.n.) lügat anlamı "ey Tanrı!" olup, dervişlerin "Allahaısmarladık" yerinde birbirlerine verdikleri selâm. [Bu sözün karşılığı "yâ men-hû" dur].
yâ-hû	(a.n.) 1. ey o zat! (Ey Allah!). 2. hey, bana bak, baksan a!, a canım; adam!, adamlar!, ey sen!, işitmiyor musun?
yâhûd	(f.e.) 1. veya; isterseniz. 2. iyisi, daha doğrusu.
Yahûd	(a.h.i.). (bkz. Yehûd).
Yahûdâ	(a.h.i.). (bkz. Yehûda).
yahûd-hâne	(A.f.b.i.) Yahudilerin bir arada oturdukları bir çok evlerden ibaret yer.
Yahûdî	(a.h.i.). (bkz. Yehûdî, Musevî).
yâis	(a.s. ye's'ten) kederli, ümitsiz. (bkz. meftûr, me'yûs, nâ-ümîd, nevmîd).
yakaza	(a.i.) uyanıklık, (bkz: yakazet).
Beyn-en nevimi ve-l-yakaza	uyku ile uyanıklık arasında.
yakazan	(a.s.) uyanık, dikkatli, gözü açık. (bkz. bî-dâr).
yakazânî	(a.i.) uyanıklık, (bkz: yakaza, yakazet).
yakazet	("ka" uzun okunur, a.i.) uyanıklık, (bkz: bîdârî).
yakazî	("ka" uzun okunur, a.s. yakzân'ın c.) uyanıklar.
yakin	(a.i. yakn'dan) sağlam bilgi, iyi, kat'î olarak bilme.
Ayn-el-yakin	bir şeyi kendi gözüyle görüp mâhiyetini bilme.
Hakk-el-yakin	gerçekliğine hiç şüphe olmayan.
İlm-el-yakin	kat'î olarak edinilmiş bilgi. [bizdeki yakın kelimesi yerine kullanılması yanlıştır],
yakinen	(a.zf.) kat'î olarak, hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın.
yakinî	(a.s.) kat'î, şüphe edilmeyecek bilgiye ait, onunla ilgili.
yakiniyyât	(a.i.) yakîn ile, kat'î olarak bilinen şeyler.
yakiniyye	(a.s.) ["yakinî" nin müen.]. (bkz. yakinî).
yaktîn	(f.i.) l. kabak ağacı. 2. kavun, karpuz, hıyar gibi toprakta uzanıp yetişen bitki.
Ya'kub	(a.h.i.) 1. Hz. Yusuf'un babası, Hz. Ishak'ın oğlu olan Ya'kub Peygamber, [oğlu Yusuf'un başına gelenler dolayısıyla meşhur olup, edebiyatta gam ve kaygı sembolüdür]. 2. [küçük y ile] erkek keklik (c. yeâkıb). 3. erkek adı.
Ya'kubî	("ku" uzun okunur, a.i.) Allah'ın birliğine ve Hz. isa'nın insan olduğuna kail bulunan Ya'kub adında bir piskoposun çıkardığı mezhebden veya bu mezheple ilgili olan.
yâkut	("ku" uzun okunur, a.i.c. yevâkit) yakut, değerli süs taşı. [kırmızı, sarı, beyaz, mavi renklerde olur].
yâkut-i âdî	zımpara taşı.
yâkut-i ahmer	kırmızı yakut; mec. şarap.
yâkut-i asfer	san yakut [az değerlidir].
yâkut-i ciğeri	kırmızılığı siyaha çalan bir çeşit yakut.
yâkut-i gürgânî	Esterâbâd vilâyetinin merkezi olan "Gürgân" şehrinde mâdeni bulunan değerli bir taş.
yâkut-i hâm	(işlenmemiş yakut) mec. güzelin dudağı.
yâkut-ı kebûd, -ı lâcverdi	mavi yakut, gök yakut.
yâkut-i revân	(akan yakut) 1) gaz yaşı; 2) kırmızı şarap.
yâkut-ı müzâb	(erimiş yakut) l) göz yaşı; 2) kırmızı şarap; 3) kan.

yâkut-i rümmânî	(nar tanesi gibi yakut) en değerli yakut.
yâkut-i ser-beste	güzelin ağzı, kapalı dudağı.
yâkut-i zerd	(sarı yakut) Güneş.
yâkute-i sahrâ	(a.it.) tas. nefs-i külliyye.
yakzân	(a.s.c. yakazî) uyanık, (bkz: bîdâr).
yâl	(f.i.) 1. boyun, gerdan, (bkz: unk).
yâl-ı kûpâl	şan ve büyüklük.
yâl ü bâl	boy bos, boy bos düzgünlüğü. 2. kuvvet, zor, güç.
yâle	(f.i.) sığır boynuzu.
yâ-leyte	(a.e.) ne olurdu, keşke.
yâ-leytenî küntü türâben	keşke ben toprak yaratılsaydım.
yâlmend	(f.i.) aile sahibi, aile reisi.
ya'lûl	(a.i. yeâlîl) 1. suyu saf ve berrak akan göl. 2. su üzerinde peyda olan kabarcık. 3. beyaz bulut. 4. iki hörgüçlü deve.
yâlvâne	(f.i.) kırlangıç kuşu.
yâm	(f.i.) posta (menzil) beygiri.
yâ men-hû	(a.n.). (bkz. yâ-hû).
ya'mûr	(a.i.) oğlak, (bkz: cedî).
yân	(f.i.) hastanın sayıklaması, (bkz: hezeyân).
yâne	(f.i.) havan, dibek.
ya'nî	(a.e. anâ'dan) 1. demek, şu demek. 2. sözün kısası, doğrusu, senin anlayacağın.
yâni'	(a.s.) kıvama gelmiş, olmuş; pişkin, (bkz: nâzıc).
yâr	(f.i.c. yârân) 1. dost. (bkz: mahbûb, muhibb). 2. sevgili. 3. tanıdık, ahbap. Cihâr-yâr (dört dost) Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman, Ali. 4. yardımcı.
yâr-ı bî-vefâ	vefasız dost.
yâr-ı cân	candan dost.
yâr-ı cefâ-kâr	cefâ eden, zâlim dost ve sevgili.
yâr-ı dil-sitân	gönül alan sevgili.
yâr-ı gar	(mağara dostu) Hicret esnasında Hz. Muhammed'e mağarada arkadaşlık etmiş olan Hz. Ebûbekir, mec. çok vefalı arkadaş.
yâr-ı kadîm	eski dost.
yâr-ı kadîm-i gamm	eski dost olan gam.
yâr-ı perî-rû	peri yüzlü sevgili.
yâr ü ağyâr	dost ve düşman.
yârâ	(f.i.) kuvvet, kudret, takat, güç.
yârâ-yi suhan	söz söyleme kudreti.
yârâ-yi tabîat	tabiat kuvveti.
yâ-Rabb, yâ Rabbî	(a.n.) 1. ey Rab! 2. ey Rabbim!, ey Allahım!
yârân	(f.i. yâr'ın c.) dostlar.
Bezm-i yârân	dostlar meclisi.
yârân-ı aşk	aşk dostları, âşıklar.
yârân-ı bâ-safâ	safalı, keyifli, neşeli dostlar.
yârân-ı safâ	safa dostları; zevk ve eğlence ile beraber vakit geçiren dostlar.
yâr-âne	(f.zf.) dostça.
yâre	(t.i.) yara. [kelime Türkçe olduğu halde bu kelime ile terkipler yapılmıştır].
yâre-i dil	gönül yarası.
yâre-i hicrân	ayrılık yarası.

yâre	(f.i.) bilezik, (bkz: berencen, berencîn, ebrencen, sivâr).
yârek	(f.i.) dölyatağı. (bkz: meşîme).
yârî	(f.i.) 1. dostluk. 2. yardım.
yâr-mend	(f.b.i.) dost; yardımcı; arkadaş, (bkz. muîn, nasîr, müzâhir).
yâr-nâme	(f.b.i.) güzel iş; iyi adlılık.
yâr-res	(f.b.s.) imdada yetişen.
yâsem	(f.i.) yasemin.
yâsemen, yâsemîn	(f.i.) bot. yasemin, beyaz veya sarı renkli bâzan pembe çiçek açan bir ağaç ve bu ağaççığın güzel kokulu çiçeği.
yâsemûn	(f.i.). (bkz. yâsemen, yâsemîn).
Yâsin	(a.i.) Kur'ân'ın 36. sûresi. 83 âyettir, Mekke'de nazil olmuştur.
ya'sûb	(a.i.c. yeâsîb) 1. arıbeyi. 2. baş, reis.
ya'sûb-ül-mü'minîn	(Müslümanların arıbeyi) Hz. Ali.
yaûk	(A.i.) Nuh kavminin putlarından, at şeklinde olan birinin adı.
yâve	(f.i.) 1. saçma, mânâsız, saçmasapan söz. (bkz: jai, türrehât). 2. sahipsiz hayvan.
yave resmi	bulunmuş sahipsiz hayvandan alınan vergi.
yâve-derâyî	(f.b.i.) saçmasapan konuşma.
yâve-gû	(f.b.s.c. yâve-gûyân) saçmalayan, saçmasapan konuşan, (bkz: jâj-hâ).
yâve-gûyân	(f.b.s. yâve-gû'nun c.) saçmalayanlar, saçmasapan konuşanlar. (bkz. jâj-hâyân).
yâve-gûyâne	(f.zf.) saçmasapan konuşarak.
yâve-gûyî	(f.b.i.) saçmasapan konuşma.
yâver	(f.i.c. yâverân) yardımcı, imdatçı.
Ser-yâver	yaverlerin başı, başyaver.
yâver-i ekrem	müşir yâverler [Sultan Hamîd'in sarayındaki-].
yâver-i fahrî	maaş ve tahsisatı olmadığı halde pâdişâh yaverliği yapan kimse.
yâver-i harb	büyük bir kumandanın yaveri.
yâverân	(f.i. yâver'in c.) yâverler.
yaverî	(f.i.) yâverlik; yardımcılık, imdatçılık.
yâve-senc	(f.b.s.c. yâve-sencân) yâveden hoşlanan.
yâve-sencân	(f.b.s. yâve-senc'in c.) yaveden hoşlananlar.
yâyî	(a. s.) ya'ya, ye harfine mensup, bununla ilgili, [aslı "yâî" olmakla beraber bizde "yâyî" şekli kullanılmıştır].
yâz-deh	(f.b.s.) on bir. (bkz: ihdâ-aşer).
yâz-dehüm	(f.b.s.) onbirinci.
yeâfîr	(a.i. ya'fûr'un c.), (bkz: vaâfîr).
yeâkib	(a.i. ya'kub'un c.) erkek keklikler.
yeâlîl	(a.i. ya'lûl'ün c.) 1. suyu saf ve berrak akan göller. 2. su üzerinde peyda olan kabarcıklar. 3. beyaz bulutlar. 4. iki hörgüçlü develer.
yeâsîb	(a.i. ya'sûb'un c.) 1. arıbeyleri. 2. başlar, reisler.
yebâb	(F.s.) harap, yıkık, virane, bozuk.
Harâb ü yebâb	yıkık dökük.
yebân	(f.i.) 1. ıssız, tenha yer. 2. çöl, sahra, (bkz: yâbân).
yebânî	(f.s.) 1. yabani, kırlarda biten. 2. ürkek, sıkılgan. 3. görgüsüz, kaba. (bkz. yabânî).
yebrûh-üs-sanem	(a. b. i.) bot. insan kökü denilen bitki, kankurutan, adamotu.

yebs	(a.i.) yaş şeyin kuruması.
ye'cûc	(a.i.) "me'cûc" ile birlikte kullanılır; kısa boylu kavim; Çinliler.
Ye'cûc ve Me'cûc	(a.h.i.) Kur'ân'da adı geçen iki kavim adı. [İslâmî inançlara göre kıyametin kopacağını gösteren belirtiler arasında bu iki kavmin ortaya çıkışı da vardır], (bkz. Ye'cûc).
yed	(a.i.c. eyâdî, eydî, yüdî) 1. el. (bkz: dest). 2. kuvvet, kudret, güç. 3. yardım. 4.vâsıta. 5 . mülk.
yed be yed, yeden biyedin	elden ele, doğrudan doğruya, vasıtasız.
yed-i adil	huk. münâzaalı şeyin saklanması ve idaresi kendisine verilen kimse, fr. sequestre, consignataire. (bkz. yed-i emîn, yed-i mürtekin).
yed-i beyzâ	(en beyaz el) Hz. Musa'nın Fir'avuna karşı; mucize olarak ışıklı görünen parlak eli.
yed-i emîn	kanunen güvenilir kimse olarak seçilen kişi.
yed-i husûmet	huk. bir malı, mülkü olarak elinde bulunduran kimsenin yedi. [meselâ bir kimse diğer kimsenin elinde bulunan bir malın kendisine ait olduğunu iddia eder ve müddeâaleyh de o malın kendi mülkü olduğunu dermeyân eylerse bu müddeâaleyhin yedi, yed-i husûmet olmuş olur]
yed-i mürtehin	huk. (bkz: yed-i adil, yed-i emîn).
yed-i niyâbet	huk. başkasının malını ona niyâbeten elinde bulunduran kimse, [meselâ bir kimseye sahibi tarafından veda olarak bırakılan mal üzerinde o kimsenin yedi gibi].
yed-i tâir	kanad.
yed-i tasarruf	sahiplik, sâhibolma.
yed-i tûlâ	(en uzun el) tam, çok geniş bilgi [bir sahada].
yed-i vâhid	inhisar usûlü, tekel.
yed-ullah	Allah'ın kudreti.
yed-üd-dehr	zamanın uzaması.
yed-ür-rîh	rüzgârın kuvveti.
yed-üt-tâir	kuşun kanadı.
yedân	(a.i.c.) eller [iki el], (bkz: yedeyn).
yedeyn	(a.i.c.) iki el.
Zü-l-yedeyn	iki eli de bir el gibi kullanabilme, iki elli.
yefâ'	(a.i.) yüksek yer.
yefen	(a.s.) bunak [adam].
yeg	(f.s.). (bkz. yek).
yegâh	(f.i.) müz. Türk müziğinin en eski makamlanndan olan bir terkiptir. Yegahneva ile nevâ'da rast makamlarından mürekkeptir. ikinci dizi ile yegâh (re) perdesinde kalır ki, bu ses aynı zamanda makamın terkibindeki ilk dizinin de güçlüsüdür. Güçlüsü nevanın durağı olan dügâh (la) perdesidir ("neva, perdesi tiz durağı olduğu için güçlü sayılamaz). Donanımına neva gibi "si" koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi konulur. Yegâh'da rast için ise "si" bekar ve "do" bakıyye diyezi nota içerisinde kullanılır ("fa" bakıyye diyezi bu dizide de müşterektir). Umumiyetle inici olarak seyreder.
yegâh-ı acemî	müz. Türk müziğinde tahmînen üç asırlık veya daha eski bir mürekkep makam olup buna "acemli yegâh" da denilir ("acemli rast, kürdi'li çargâh, kürdi'li hicâzkâr" da olduğu

Tarihvemedeniyet.org

gibi). Kantemiroğlunun tahmîn edilen bir berefşan peşrev ile H. Saadettin Arel'in durak'ı makama misaldir. Beyâtî'ye sultanî yegâh'ın pest beşlisinin ilâvesinden hâsıl olmuştur (bu beşli, yegâh (re) perdesindeki pû-selik beşlisidir). Dizisi umumiyetle inicidir. Beyâtî kısma "si" koma bemolü konulur. Beş-li'nin hiçbir arızası olmadığından nota içerisinde geçtiği yerlerde ilâve edecek işaret yoktur ("si" sesi beşlide yoktur; yalnız yeden sesi olarak bakıyye diyezli "do" kullanılabilir). Bu pûselik beşlisi ile yegâh (re) perdesinde kalan makamın birinci derecede güçlüsü beyâtî'nin güçlüsü olan neva (re) olmak icâbederse de, bu perde, tiz duraktan ibarettir; asıl güçlü dügâh (la) perdesidir ki, beyâtî'nin durağı olduğu gibi sultanî yegâh'da da güçlüdür (beşli'nin son sesi). Adı geçen yegâh perdesine nakledilmiş pûselik beşlisi, esasen beyâtî makamının peşte doğru devamını teşkil etmektedir. Beyâtî inici bir dizi olduğundan, bu suretle peşte doğru uzanış tabu bulunmakta ve geniş ölçüde ortak seslerden istifâde edilmektedir (beyâtî makamında, yerinde bir pûselik beşlisi olduğu da malûmdur).

yegân (f.s. yeg'in c.) birler, tekler.

yegâne (f.s.) 1. biricik, tek. 2. i. kadın adı.

yegâne-i a'sâr Hz. Muhammed.

yegâne-gî (f.i.) teklik, biriciklik.

yegâne-gû[y] (f.b.s.c. yegâne-gûyân) Allah'ın birliğine inanan.

yegâne-gûyân (f.b.s.c.) Allah'ın birliğine inananlar.

yegâne-gûyî (f.b.i.) Allah'ın birliğine inanma.

yegân yegân (f.zf.) birer birer, ayrı ayrı, tek tek.

yeg-den (f.t.zf.) birden, birdenbire, (bkz: def'aten, bağteten).

Yehûd (a.h.i.) Yahudi, Hz. Yâkub'un oğlu Yahuda soyundan gelenler, israil oğulları.

Yehûdâ (a.h.i.) Hz. Yâkub'un on iki oğlunun en büyüğü.

Yehûdî (A.h.i.) Yehuda'ya mensûbolan, Yahudi.

yek (f.s.) 1. bir, tek. (bkz: münferid). 2. i. birlik, bir oluş.

yek-âheng (f.b.s. ve zf.) 1. aynı ahenkle, hiç değişmeden. 2. i. ed. beyitleri arasında mânâca münâsebet bulunan manzumeler, daha çok gazeller.

yek-âvâz (f.b.s.) 1. tek sesli, bir sesli; meç. bir şekil üzerine. 2. i. ed. başından sonuna kadar aynı kuvvette güzel bulunan manzume.

yek-âvîz (f.b.i.) varsak denilen kısa kılınç.

yek-â-yek (f.b.s.) 1. tek tek, birer birer. 2. ansızın, (bkz: nâgehân).

yek-bâr, yek-bâre (f.zf.) bir kere, bir defa, bir defada.

yek-bâregî (f.b.s.) bir kerelik, bir defalık.

yek-berg (f.b.s.) 1. tek yaprak, tek yapraklı. 2. i.g.s. tezhipte kullanılan tek küçük yapraktan ibaret bir motif.

yek-be-yek (f.zf.) tek tek, birer birer.

yek-câ (f.s.) bir yerde, aynı yerde, birlikle.

yek-cân (f.b.i.) can yoldaşı, arkadaş.

yek-cihet (f.a.b.i.) fikirleri bir olan. (bkz: mültehid, müttefik).

yek-cihetî (f.a.b.i.) fikirleri bir olma.

yek-cins (f.a.b.s.) aynı cinsten.

Tarihvemedeniyet.org

yek-çend	(f.b.s.) birkaç.
yek-çeşm	(f.b.s.) 1. tek gözlü, sokur, (bkz: ayn-i vâhid). 2. i. Güneş.
yek-çeşmî	(f.b.i.) tek gözlülük, sokurluk.
yek-dâne	(f.b.s.) 1. eşi, benzeri olmayan, tek. 2. i. bir çeşit gerdanlık.
yek-dem	(f.b.i.) bir dem, bir nefes, çok kısa.
yek-deme	(f.b.s.) bir anda geçici, süreksiz.
yek-dest	(f.b.s.) 1. bir elli. 2. bir cins, bir çeşitte olan. 3. i. [eskiden] bir çeşit rende.
yek-dîger	(f.b.s.) birbirini, bir taraf öbür tarafı.
yek-dil	(f.b.s.) gönüllü, gönülleri birbirine uygun, bir gönülde olan.
yek-dilân	(f.b.i.) gönüldaşlık, yek-dillik.
yek-dilâne	(f.zf.) gönüldaşlıkla, gönülleri birbirine uygun olarak, bir gönüllülükle.
yek-dile	(f.b.i.) gönül birliği, (bkz: yek-dilî).
yek-dilî	(f.b.i.) gönül birliği, (bkz: yek-dile).
yek-dü	(f.b.s.) bir iki, iki bir [zar oyununda-].
yek-dü-se	(f.b.s.) bir iki üç.
yeke	(f.s.) tek; bir; yalnız.
yek-endâz	(f.b.s.) 1. ince temrenli küçük veya çatal temrenli bir çeşit ok. 2. i. dere ve ırmak kenarlarındaki uçurumlar. 3. düz.
yek-engüşt	(f.b.i.) tek parmaklı.
yek-esbe	(f.b.s.) bir atlı, bir atı olan; tek başına.
yeke-tâz	(f.b.s.) [düşmana] yalnız başına saldıran yiğit, (bkz: yekke-tâz).
yek-kalem	(f.a.zf.) bir kalemde, birden, bir çırpıda.
yekke-tâz	(f.b.s.) [düşmana] yalnız başına saldıran yiğit, (bkz: yeke-tâz).
yek-nesak	(f.b.s.) tek düzen, biteviye, değişmez, f r. monotone.
yek-neverd	(f.zf.) bir çırpıda; yeknesak.
yek-pâ	(f.b.s.) tek ayaklı, topal, (bkz: a'rec, leng).
yek-pâre	(f.b.s.) tekparça, bir parçadan ibaret, bütün, som.
yek-rân	(f.b.s.) 1. soyu temiz cins at. 2. san ve kırmızı arasında bir nevî at, al at.
yek-reh	(f.b.s.) 1. riyasız, doğru. 2. zf. bir yol, bir kerre.
yek-reng	(f.b.s.c. yek-rengân) 1. bir renkte olan. 2. sözünün eri olan. 3. i. meşhur bir çeşit lâle.
yek-rengân	(f.b.s. yek-reng'in c.) l. bir renkte olanlar. 2. sözünün eri olanlar.
yek-rengî	(f.b.i.) bir renkte olma; riyâsızlık, doğruluk, sözünün eri olma.
yek-rikâbî	(f.b.i.) 1. yedek çekilen at. 2. bir işte hazırlanma, hazır bulunma.
yek-rişte	(f.b.s.) 1. uygun, yakışık, yaraşık, (bkz: muvâfık). 2. şefkatli.
yek-rû[y]	(f.b.s.) 1. bir yüzlü, iki yüzlü olmayan. 2. güvenilir dost.
yel-rûye	(f.b.s.). (bkz. yek-rû).
yek-rûyî	(f.b.i.) bir yüzlülük, riyâsızlık.
yek-rûz, yek-rûze	(f.b.s.) bir günlük, geçici.
yek-sâl, yek-sâle	(f.b.s.) bir yıllık, bir yaşında.
yek-sân	(f.b.s.) 1. düz. (bkz: müstevî). 2. bir, beraber, (bkz: müsâvî). 3. her zaman, bir düziye.
Hâk ile yeksân	toprakla bir, yıkık.

yek-ser, yek-sere	(f.zf.) 1. yalnız başına. 2. bir baştan bir başa. 3. ansızın, (bkz: nâ-gâh).
yek-sûn, yek-sûne	(f.b.s.), (bkz. yek-sân).
yek-süvâr	(f.b.s.) 1. binicilikte emsalsiz; yiğit atlı. 2. tar. bir ok adı ["zer-gerdân, karabatak, hâki" ve daha bâzı adlarla anılanlar gibi bu da sonradan kullanılmaz olmuştur].
yek-süvârân	(f.b.s. yek-süvâr'ın c.) arkadaşı olmayan atlılar.
yek-süvâre	(f.b.s.c. yek-süvârân) 1. tek başına ata binen. 2. mec. arkadaşı olma yan kimse.
yek-şâh	(f.b.i.) kapların altın kısmının üzerindeki nokta, [mücellit terimlerindendir].
yek-şebe	(f.b.s.) bir gece, bir gecelik.
yek-şenbih	(f.b.i.) "birinci gün" pazar günü. (bkz: yevm-i ahad).
yek-tâ	(f.b.s.) 1. tek, eşsiz, benzersiz. 2. i. erkek adı.
yek-tây	(f.b.i.) [eskiden] müz. telli sazlardan biri. [Câmi-ül-elhân'daki tarifi dört köşe kaseli ve deri gerili bir saz. Üzerine at kılı bağlanır ve çalınır].
yek-tâz	(f.s.). (bkz. yeke-tâz).
yek-ten	(f.b.s.) 1. ansızın, anîden, birdenbire. 2. zf. durup dururken, hiç yoktan.
yek-tene	(f.zf.) yalnız başına, tenha.
yek-terbiye	(f.a.b.s.) aynı terbiyeye sahip olan.
yekûn	(a.i.) "toplam, fr. total; top.
Cem'an yekûn	bir kalem, toptan olarak.
yekûn-i umûmî	toplamlar toplamı, genel toplam.
yek-vücûd	(f.a.b.s.) hep birden, tek bir insan gibi.
yek-zebân	(f.b.s.) 1. bir dilli. 2. ağız birliği eden. 3. aynı dille konuşan.
yek-zebânî	(f.b.i.) 1. bir dillilik. 2. ağız birliği etme. 3. aynı dille konuşma.
yel	(f.i.c. yelân) pehlivan, şampiyon.
yelân	(f.i. yel'in c.) pehlivanlar, şampiyonlar.
yeldâ	(f.s.) 1. uzun.
Şeb-i yeldâ	yılın en uzun gecesi [23-24 Aralık]. 2. i. kadın adı.
yele	(f.i.) 1. otlağa salınmış hayvan sürüsü. 2. kuvvetli, saldırıcı.
Şîr-i yele	kuvvetli, saldırıcı arslan. 3. koşucu, koşan.
Esb-i yele	koşucu at.
yem	(a.i.). (bkz. yemm).
yemâme	(a.i.) ehlî güvercin.
Yemânî, Yemâniyye	(a.s.) Yemen ülkesine ait, onunla ilgili.
Akîk-i Yemânî	değerli bir taş.
Dûd-ı yemânî	hek. vücutta meydana gelen Yemen'e mahsus çok ince bir kurt.
Hacer-i yemânî	bir çeşit değerli akîk.
Hıtta-ı Yemânî	Yemen ülkesi.
Şı'râ-yi Yemânî	güney kutbunda görünen bir küme yıldız.
Yemen	(a.h.i.) Arap Yarımadasının batı-güney tarafını teşkil eden bölge.
yemenî	(a.s.) 1. Yemen'e mensup, Yemen ile ilgili. 2. i. yemeni, Yemen işi başörtüsü.
yemîn	(a.s.c. eymân) 1. sağ, sağ taraf; sağ el.
Kedd-i yemîn	el emeği; el emeği ile kazanılan.

yemîn ü yesâr	sağ ve sol. 2. and. (bkz: kasem).
Adem-i ilme yemîn	huk. bir konu hakkında bilgisi bulunmadığı yolunda edilen yemin.
Hâsıla yemîn	huk. iddia edilen miktarın doğru olmadığına edilen yemîn.
Sebebe yemîn	iddia edilen sebebin doğru olmadığı konusunda edilen yemin.
yemîn-bi-llâh	Allah'ın kutsal adına olan yemin, (bkz: kasem-bi-llâh).
yemîn-fi-l-isbât	huk. bir şey yapmak için vuku' bulan yemin.
yemîn-fi-n-nefy	huk. bir şeyi yapmamak için vâki olan yemin.
yemîn-i fâcire	huk. yalan yere edilen yemîn.
yemîn-i fevr	huk. bir kelâma cevap olmak gibi bir sebebe bina olunan yemin, [meselâ sokağa çıkmak üzere bulunan bir kimseye hitaben "eğer sokağa çıkarsan..." diye yapılan yemin gibi ki yalnız o defâki sokağa çıkmaya münhasır olur].
yemîn-i gamız	("ga" uzun okunur) yalan yere edilen yemin.
yemîn-i gamûs	huk. yalan yere âmden edilen yemin.
yemîn-i gayr-i muvakkat	huk. zaman ve müddetle sınırlı olmayarak edilen yemin.
yemîn-i istihzâr	fık. terekeden bir hak dâva ve ispat eden kimseye hâkim (*yargıç) tarafından ettirilen yemin.
yemîn-i lağv	huk. zanna mebnî, vâki olana muhalif yapılan yemin.
yemîn-i mutlak	huk. (bkz: yemîn-i gayr-i muvakkat).
yemîn-i muvakkat	huk. bir vakit ile mukayyet veya tevkit ifâde eden bir lâfza mukarin olan yemin.
yemîn-i mürsel	huk. bir vakit ile mukayyet olmayan yemin, [meselâ "filân işi yaparım" diye yemin etmek gibi].
yemîn-i mütemmim	tamamlayıcı yemin.
yemm	(a.i.c. yümûm) deniz, (bkz: bahr, deryâ, ummân).
yemm-i bî-kenâre	engin deniz.
yenâbî'	(a.i. yenbû'un c.) kaynaklar, pınarlar; çeşmeler, (bkz: menâbi').
yenbagi	(a.s.) şayan, münâsip; îcâb eder, lâzımgelir.
Kemâ yenbagi	gerektiği yolda, lâzımgeldiği gibi.
Yenbû'	(a.i.c. yenâbi') kaynak, pınar; çeşme.
yerâ'	(a.i. yerâa'nın c.) 1. kamışlar; yontulmamış kamış kalemler. 2. ateşböcekleri.
yerâa	(a.i.c. yera') 1. kamış; yontulmamış kamış kalem. 2. ateşböceği.
yerâa-cünbân	(a.f.b.s.) "kalem oynatan" yazı yazan, (bkz: yerâa-zen).
yerâa-zen	(a.f.b.s.) "kalem vuran" yazı yazan, (bkz: yerâa-cünbân).
yerâbî'	(a.i. yerbû'un c.) tarla fareleri.
yerbû'	(a.i.c. yerâbî') tarla fareleri.
yerekan	("ka" uzun okunur, a.i.) 1. hek. sarılık hastalığı. 2. bot. ekinlere vuran sam hastalığı.
yerhamük-Allah	(a.cü.) Allah sana merhamet etsin!; çok yaşa. [aksıranlara karşı kullanılır].
yerhûm	(a.i.) erkek kartal.
yerlig	(f.i.) yarlığ, buyruk, (bkz: fermân).
ye's	(a.i.c. yüûs) ümitsizlik, elem, keder, (bkz: kunût, nevmîdî).
yesâg	(f.i.) 1. yasak. 2. kanun, nizam.
yesâr	(a.i.) 1. varlık, zenginlik. 2. sol, sol taraf.
Dest-i yesâr	sol el.
Yemîn ü yesâr	sağ ve sol.
yesârî hatlar	mat. aykırı doğrular.

yesârî münhanî	mat. uzay eğrisi.
yesâret	(a.i.) 1. kolaylık. 2. zenginlik.
yesârî	(a.i.) 1. geo. bir müstevî (düzlem) içinde bulunmayan şekil. 2. erkek adı. 3. sola, sol tarafa ait, sol ile ilgili.
ye's-âver	(a.f.b.s.) ümitsizlik getiren, keder veren.
ye's-efzâ	(a.f.b.s.) ümitsizliği, elemi, kederi artıran.
yeser	(a.i.) 1. kolaylık, (bkz: yüsr). 2. ip, yün gibi şeyleri bükme. 3. birinin sağ arafından gelme. 4. okla kumar oynama.
yesîr	(A.s. yüsr'den) 1. kolay, (bkz: âsân). 2. az şey. 3. kumarbaz, (bkz. yesûr).
Yesrib	(A.h.i.) Medîne-i Münevvere'nin Müslümanlıktan evvelki adı.
Yesribî	(a.h.i.) 1. Medîne şehrine ait, bununla ilgili. 2. Medîneli.
yesûî, yesûiyye	(a.s.) Hz. isa'ya ait, onunla ilgili, Hıristiyanlığa ait.
yesûr	(a.s.) kumarbaz, (bkz: yesîr[3]).
yeşb	(a.i.) yağmur taşı da denilen bir yeşil taş.
yeşb-i ahdar	yeşil yeşb.
yeşb-i ahmer	kırmızı yeşb.
yeşb-i asfer	sarı yeşb.
yeşb hattî	çizgilerle nakışlı olan yeşb.
yeşb-i Mısrî	esmer yeşb.
yeşk	(f.i.) köpek dişi denilen sivri diş.
yeşm	(f.i.). (bkz: yeşb).
yetâmâ	(a.s. yetim'in c.) yetimler, (bkz: eytâm).
yetîm	(a.s.c. eytâm, yetâmâ) 1. yalnız, tek, eşsiz, bir tek.
Dürr-i yetîm	büyük tek inci, mec. Hz. Muhammed. 2. babası veya anası-babası ölmüş [çocuk].
yetîm-üt-tarafeyn	anadan babadan yetim kalmış [çocuk].
yetîm-âne	(a.f.zf.) yetimlere yakışacak yolda; kimsesizlikle.
yetîme	(a.s.) l. yetim kız. 2. eşsiz.
yetîmet-üd-dehr	emsalsiz inci.
yetim-hâne	(a.f.b.i.) yetim çocukların bakıldığı ev. (bkz: dâr-ül-eytâm).
yeûs	(a.i. ye's'den) ümitsiz, ümidi kesilmiş, (bkz: me'yûs).
yevâkit	(a.i. yâkut'un c.) yakutlar.
Dürer ü yevâkit	inciler ve yakutlar.
yevm	(a.i.c. eyyâm) gün. (bkz: rûz).
Fî-yevminâ	günümüzde.
Külle yevmin	her gün.
yevm-i ahad	pazar günü. (bkz: yek-şenbih).
yevm-i âmme	astr. ortalama güneşin alt meridyenden geçtiği anı zaman başlangıcı alan ortalama güneş zamanı, sivil zaman, fr. temps civil.
yevm-i ficâr	Hz. Muhammed'in gençliğinde katıldığı bir savaş.
yevm-i kamerî	astr. Ay'ın meridyene ilk defa gelmesi arasındaki zaman.
yevm-i kebîs	astr. artık gün.
yevm-i kevkebî	astr. yıldız günü.
yevm-i nücûmî	astr. bir yıldızın, meridyene ilk defa gelmesi arasındaki zaman.
yevm-i şems	astr. Güneş'in meridyene ilk defa gelmesi arasındaki zaman.
yevm-i şekk	ramazan ayının ispat edilemeyen günü.

yevm-ül-cem; yevm-ül-cevâb; yevm-ül-cezâ; yevm-üd-dîn, yevm-ül-ahd; yevm-ül-fasl; yevm-ül-fezâ'il-ekber; yevm-ül-haşr; yevm-ül-hisâb; yevm-ül-ivâz; yevm-ül-karâr; yevm-ül-karıa; yevm-ül-kıyâm; yevm-ül-kıyâme; yevm--ül-mev'ûd; yevm-ül-mîâd; yevm-ül-misâk; yevm-ül-mîzân; yevm-ül-va'd; yevm-ül-vâkıa;yevm-üs-suâl kıyamet günü. [bu terkiplerden bir çoğu Fars kaidesiyle "yevm-i kıyâm; yevm-i mîsâk" şeklinde de kullanılır].

yevm-ül-Bedr Bedir savaşının yapıldığı gün.

yevm-ül cum'a cuma günü. (bkz: âdîne).

yevm-ül-erbaa (dördüncü gün) çarşamba günü. (bkz: cehâr-şenbih, çâr-şenbih).

yevm-ül-feth Mekke'nin fethedildiği gün.

yevm-ül-hamîs (beşinci gün) perşembe günü, (bkz: penc-şenbih).

yevm-ül-hiyac heyecan günü.

yevm-ül-isneyn (ikinci gün) pazartesi günü, (bkz: dü-şenbih).

yevm-ün-cedîd rızk-un-cedîd kazandığını o gün yeme, günü gününe yaşama.

yevm-ün-nahr zilhiccenin onuncu günü, kurban bayramı.

yevm-ün-nehr hacıların Mîna'dan Mekke'ye döndükleri gün.

yevm-üs-sebt cumartesi günü. (bkz: şenbih).

yevm-üs-selâse (üçüncü gün) salı günü. (bkz: se-şenbih).

yevm-el-feth (a.it.) 1. Mekke'nin zaptedildiği gün. 2. Kıyamet günü. (bkz: yevm-üd-dîn).

yevmen (A.zf.) muayyen bir günde.

yevmen fe yevmen (A.zf.) günden güne, gittikçe.

yevmen min-el-eyyâm (a. zf.) günlerden bir gün.

yevmî, yevmiyye (a.s.) günlük, gündelik, her gün.

Emri yevmî günlük emri.

Cerâid-i yevmiyye günlük gazeteler.

yevmiyye (a.i.) 1. bir günlük iş için verilen ücret. 2. günlük hâdiseleri günü gününe kaydetmeye yarayan defter.

yevmiyye-i dekâkîn esnaftan alınan bir nevi kazanç vergisi, [günlük esâsına göre alındığı için bu ad verilmiştir].

yez (f.i.) bağ, bahçe tarla ve çayır etrafına çekilen dikenli çalı, çit.

Yezdân (f.h.i.) 1. [Zerdüştlerde] hayır ilâhı. 2. Allah, (bkz. îzid).

Yezdânî (a.s.) Allah'a ait, Allah'la ilgili, (bkz. Hüdâî, ilâhî).

İnâyet-i yezdânî Allah'ın lutfu ile.

Yezd-cürd (a.h.i.) eski Fars hükümdarlarından Behrâm Gûr'un babası, Nûşre-vân'ın torunu. [Farsça'sı Yezd-gürd dür].

yezek (f.i.) 1. ask. öncü. 2. bekçi. (bkz: pâs-bân). 3. casus.

Yezîd (A.h.i.) Emevî Devleti'nin kurucusu Muaviye'nin oğlu.

Yezîdî (a.s.i.) Musul ve Lübnan taraflarında yaşayan bir kısım halkın "şeytana tapma" sözüyle hulâsa edilebilecek akidesi ve bu akideden olan kimse.

yûce (f.i.) damla, (bkz: katre).

yûg (f.i.) boyunduruk.

yûh, yûha (a. i.) Güneş, (bkz: Âftab, Mihr, Neyyir, Horşîd, Şems).

Yûnus (a.h.i.) 1. uzun müddet bir balığın (Hut'un) karnında kaldığı rivayet edilen meşhur peygamberlerden birinin adı. 2. astr. semânın kuzey yarımküresinde Feres-i ekber (Pegasus) ve

Tarihvemedeniyet.org

Kartal (El-ukab) burçları arasında bulunan küçük bir burç, lât. Delphinus. 3. erkek adı.

Yûsuf (a.h.i.) 1. İsrâiloğullarından Hz. Ya'kub'un oğlu olup kardeşleri tarafından kuyuya atılmıştır. [Mısır'da köle diye satılan, sahibinin karısı Zelîha'nın sevgisine karşılık göstermediği için zindana atılan, Mısır hükümdarının rü'yâsını yormakla zindandan çıkıp Mısır'ın idaresini ele alan meşhur peygamber. Güzelliğin sembolüdür. Yusuf ve Zelîha hikâyesi, Kur'an'da da anlatıldığı gibi, şark müelliflerinin mühim mevzularından biri olmuştur.

Hüsn-i Yusuf bot. penbe ve al renkte, güzel ve küçük bir çiçek. 2. erkek adı.

Yûsuf-ı güm-geşte kaybolmuş olan Yusuf (peygamber).

Yusuf Has Hâcib (a.h.i.) XI. asırda yaşamış olan bu şâir, Hâkaniye lehçesinde yazdığı Kutadgu-Bilig (bahtlı olmak bilgisi) adlı meşhur eserin sahibidir. Bu eserini 1069 yılında Balasagun'da yazmaya başlamış ve 1070 de Kâşgâr'da bitirmiştir. Kitabı bitirince Karahanhlann hükümdarı Buğra Han'a takdim etmiş o da kitabı çok beğendiği için Yusuf u başmabeyinciliğe alarak "has hâcip" unvanını vermiştir. Eser manzumdur ve 1068 beyittir; millet ve devlet işlerini iyi idare etmekten bahseder.

yûsufî (a.i.) tar. altı dar, üstü geniş ve dilimli bir çeşit başlık.

yûz (f.i.) zool. pars.

yûze (f.i.) 1. dilenci. 2. zağar. 3. ağaç özdeği.

yübûset (a.i.) 1. kuruluk. 2. i. zir.kuraklık.

yübûset-i hevâ havanın kuruluğu.

yüdî (a.i. yed'in c.) eller, (bkz: eyâdî, eydî).

yümkin (a.s.) mümkün olur, olabilir.

yümn (a.i.) uğur, mut, bereket.

yümn-i na't na't'ın uğuru, bereketi.

yümnâ (a.s.) sağ taraf, [eymen'in müennesi].

Dîde-i yümnâ anat. sağ göz.

yümnî, yümniyye (a.s.) 1. uğura ait, uğurla ilgili. 2. uğurlu. 3. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.

yümûm (a.i. yemm'in c.) denizler, (bkz: ebhâr, ebhür).

yürük semaî (t.a.b.i.) müz. Türk müziğindeki şekillerden biri. Söz eserlerine mahsus kılâsik forme'ların büyüklerindendir. Fasılda saz semaîsinden evvel okunan son güfteli parça olup, büyük söz eserlerinin en hareketlisi olmak lâzım gelir. Bu şekilde yürük semaî, iki kısma ayrılabiliryürük semaî (6/4) ve yürükyürük semaî (6/8), yânî daha hareketlisi. Dar mânâda "yürük semaînin 6/4 ile ölçülmüş yürük semaî" mânâsına geleceği, bu taksimden anlaşılabilir. 6/4 ile ağır semaî de ölçülebilir; bu cihet az çok bestekârın keyfine kalmakla beraber, ağır semaî olarak yapılan eserin yürük semaîye nisbetle daha ciddi ve ağır, musanna' ve heceleri üzerinde fazla durulmuş olması matluptur. Yürük semaîlerde de vals edası yoktur. Eser 2 haneli olursa isminin başına "nakıs" lâfzı getirilir. Şekil itibariyle bütün semaîler gibidir ve ancak karakter farkıyla diğerlerinin tefriki kabildir. Bir yürük semaî

	yalnız yürük semaî usulü ile ölçülebilir ve esasen bundan dolayı o ismi taşır.
yürük yürük semaî	(t.a.b.i.) müz. yürük semaînin 6/8 ile ölçülmüş daha hareketli şekli.
yüsr	(A.i.) 1. kolaylık, rahat, (bkz: suhûlet, yüsret, yüsür). 2. zenginlik.
yüsrâ	(a.s.) sol taraf, [eyser'in müennesi].
yüsret	(a.i.) kolaylık, rahat, (bkz: suhûlet, yüsr, yüsür).
yüsür	(a.i.) 1. kolaylık, (bkz: suhûlet, yüsr, yüsret). 2. zenginlik.
yüûs	(a.i. ye's'in c.) ümitsizlikler; elemler, kederler.

Z

zâ	(o.ha.) "ze" harfinin adı. zâ-i mu'ceme
"n" harfinden ayırd etmek için "ze" harfine verilen bir ad. ["râ yi mu'ceme" de denir].	
-zâ	"bu, şu" mânâlarına gelerek bâzı birleşik kelimeler meydana getirir
Ba'de-zâ	bundan sonra.
Hâ-ke-zâ	işte bunun gibi v.b.
zâ	(a.zm.) "sahip, mâlik" mânâlarına gelerek, Osmanlıcada zî, zû, şekilleriyle kullanılır, müen. "zât" dır. (bkz: zât).
-zâ[y]	(f.s.) "doğuran" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Nâdire-zâ	nâdir, bulunmaz şey meydana getiren.
Suhan-zâ	söz doğuran, söz îcâdeden.
zâ'	(a.ha.) zı harfinin bir adı.
zâ-ı mu'ceme	"tı" harfinden ayırdetmek için -noktalı olduğundan dolayı- bu ad verilmiştir.
zaâfir	(a.i.). (bkz. zeâfir).
zaar	(a.i.) şiddetli korku.
zaâzi'	(a.i. za'zaa'nın c.) sarsmalar, ırgalamalar.
zab'	(a.i.) zool. sırtlan.
zabâb	(a.i.) pus, sis, rutubetli duman.
zabb	(a.i.c. zıbâb, zubbân) kertenkele, keler
zâbıta	(a.i.c. zavâbıt) 1. şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis. 2. kural, bağ.
zâbıta-i adliyye	huk. nahiye müdürleri, polis me'murları, müddeiumumiler, müstantikler, köy muhtarları, ihtiyar meclisi azaları, orman bekçileri.
zâbıta-i ahlâkıyye	ahlâk zabıtası.
zâbıta-ı belediyye	belediye zabıtası.
zâbih	(a.s. zebh'den) kesen, boğazlayan [eti yenilen hayvanları-].
zâbit	(a.i. zabt'dan c. zâbitan) 1. subay. 2. mec. tuttuğunu koparan, dediğini yaptıran.
zâbitân	(a.i. zâbit'in c.) subaylar.
zâbitân-ı aklâm	resmî dâirelerde kalem başları.
zabt	(a.i.) 1. sıkı tutma. 2. idaresi altına alma, kendine mal etme. 3. silâh kuvveti ile bir yeri alma. 4. anlama, kavrama. 5. kaydetme, özetini yazma.
zabt ü rabt	düzen, disiplin, (bkz: âsâyiş).

zabtiyye	(a.i.) 1. zaptiyye; Tanzimat'tan sonra memleket içi güven ve emniyet işleriyle vazifeli dâireye verilen ad. 2. polis, jandarma.
zabtiyye nâzırı	emniyet umum (genel) müdürü.
zabtiyye nezâreti	emniyet umum (genel) müdürlüğü; emniyet müdürlüğü.
zabt-nâme	(a.f.b.i.) tutanak.
zabu'	(a.i.c. zıbâ') zool. sırtlan, (bkz: dabu').
zaby	(a.i.) geyik, karaca, gazal gibi hayvanlar.
zâc	(a.i.) kim. demir sülfat.
zâc-ı kıbrıs	kim. göztaşı.
zâcir	(a.s. zecr'den) alıkoyan, önleyen, yasak eden.
zâcire	(a.s. zecr'den. c. zevâcir) ["zâcir" in müennesi]. (bkz: zâcir).
zâd	(a.i.c. ezvâd, ezvide, zevâd) azık, yiyinti.
zâd-ı sefer	yolluk.
zâd ü zevâd	yiyecek, içecek tedariki.
zâd ü yarâg	yiyecek ve silâh.
zâd	(a.fi. ziyâdet'den) çoğalsın, artsın.
zâd-Allah	Allah artırsın!
-zâd	(f.s.) "doğma, doğmuş" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Mâder-zâd	anadan doğup büyüme.
Melek-zâd	melekten doğma.
Nev-zâd	yeni doğmuş.
Perî-zâd	periden doğmuş; mec. çok güzel.
zâd-ı dil	müz. Türk müziğinin en az iki buçuk asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zâde	(a.fi.) "çok olsun, artsın!" mânâsında iyi bir dilek sözü.
zâde ömrühu	ömrü artsın!
zâdet fazîletühu	faziletleri artsın!
zâde	(f.i.c. zâdegân) 1. evlât, oğul. 2. insaniyetli, doğru adam. 3. s. "doğmuş, meydana gelmiş" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Harâm-zâde	piç.
Merdüm-zâde	insanoğlu.
Perî-zâde	periden doğmuş.
zâde-i dehn	kalem, söz.
zâde-i hâtır, zâde-i tab', zâde-i tabîat	şiir, bir insanın tabiatından meydana gelen eseri.
zâdegân	(f.i. zâde'nin c.) soylular sınıfı, meşhur ve muayyen aileler topluluğu, fr. aristocrates.
zâdegî	(f.i.) zâdelik, asillik, soy temizliği.
zâden	(f.m.) doğmak, doğurmak.
za'f	(a.i.) hemen, derhal öldürme.
za'f	(a.i.) 1. zayıflık, kuvvetsizlik, arıklık. 2. meyil, gönül akışı, bir şeye karşı duyulan aşırı istek.
za'f-ı basar	miyopluk.
za'f-ı pîrî	yaşlılıktan gelen kuvvetsizlik.
za'f-ı sûrî	ed. mânâca güçlü bir sözün yerine zıddını, olumsuzunu kullanmakla yapılan bir anlatma şekli.
za'f-ı te'lîf	ed. anlamayı güçleştirecek kadar ibarenin karışık olması, ifade (anlatım) cılızlığı.

zafâir	(a.i. zafîre'nin c.) örülmüş saçlar.
zafâyir	(a.i. zafîre'nin c.), (bkz. zafâir).
zafer	(a.i.) 1. birçok emek neticesinde maksada ulaşma, başarma. 2. düşmanı yenme, üstün gelme.
Tâk-ı zafer	anıt olarak yapılan veya şenliklerde yer yer caddelere kurulan kemer. 3. müz. Türk müziğinde küçük bir makam olup Rauf Yekta Bey tarafından düzenlenmiş ve sâdece A. H. Tarhan'ın "Tekbîr" inin bestelenmesinde kullanılmıştır. 5 zamanlı ve 4 vuruşludur. 5 zamanlı olarak 3 vuruşlu Türk aksağının tersidir. Vuruşları şöyledir düm [nim kavi], tek [kavi ve 2 zamanlı], düm [nim kavi], tek [zayıf].
za'ferân	(a.i.c. zeâfir) safran.
za'ferân-ı âhen	demir pası. (bkz: za'ferân-ı hadîd.)
za'ferân-ı kâzib	bot. papağan yemi.
za'ferân-ı Yemen	bot. Yemen safranı.
za'feran-ül-hadîd	demir pası.
za'ferânî	(a.s.) safran gibi, safran renginde olan.
zafer-nâme	(a.f.b.i.) 1. zafer üzerine yazılan kasîde. 2. bir zaferi anlatan yazı, eser. 3. Ziya Paşa'nın meşhur hicviyesi.
zafer-yâb	(a.f.b.s.) 1. zafer bulan, basan gösteren, aradığı şeye erişen. 2. üstün gelen.
za'fî	(A.s.) za'fa, kuvvetsizliğe, dermansızlığa ait, bununla ilgili.
zâfir	(a.s. zafer'den) zafer kazanan, (bkz: galib).
zafîr	(a.i.) hek. sinir demeti, fr. plexus.
zafîr	(a.s. zafer'den) zafer bulan, zafere erişen.
za'fiyyet	(o.i. za'fdan) zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zâg	(f.i.c. zâgan) karga, (bkz: gurâb).
zâg-ı siyah	kara karga.
zagain	("ga" uzun okunur, a.i. zagine'nin c.) kinler, nefretler.
zagan	("ga" uzun okunur, f.i. zâg'ın c.) kargalar, (bkz. gırbân).
zagan	(f.i.) çaylak.
zâgane	("ga" uzun okunur, a.zf.) kargacasına.
zâg-beçe	(f.b.i.) karga yavrusu.
zâg-çeşm	(f.b.s.) karga gözlü; mavi gözlü.
zagine	(a.i.c. zagain) kin, nefret.
zagt	(a.i.) bir şeyi bir başka yere zorla sokma, girdirme.
zagzaga	(a.i.) mânâsız söz.
zahâir	(a.i. zahîre'nin c.) zahireler.
zahâya	(a.i.). (bkz: dahye).
zahf	(a.i.) 1. sürünerek yürüme; ayaklarını sürüyerek yürüme. 2. emekleme.
zahf-ı sabî	çocuğun emeklemesi. 3. düşman üzerine gönderilen asker; askerin düşmana karşı yürümesi.
zâhib	(a.s. zehâb'dan) 1. gidici, giden. 2. bir fikir veya zanne uyan, kapılan.
zâhid	(a.s. zühd'den. c. zühhâd) 1. çok, aşırı sofu; kaba sofu. 2. [alevîlerce] Kızılbaş olmayan. 3. i. erkek adı.
zâhid-i bârid	kaba sofu.
zâhid-i huşk	kaba sofu. (bkz: zâhid-i bârid).
zâhid-âne	(a.zf.) zâhidlere yakışacak surette.

zâhide	(a.s.) 1. "zâhid" in müennesi. 2. i. kadın adı.
zâhif	(a.s.c. zâhifât) sürüngen, yılan gibi karnı üzerine sürünerek yürüyen.
zâhif	(a.s.) kibirli, övüngen. (bkz: mağrûr, mütekebbir).
zâhife	(a.i.c. zevâhif) zool. sürüngenler, yerde sürünenler.
zâhik	(a.s.) 1. bâtıl, köhne. 2. berbat ve perîşan olan.
zâhil	(a.s. zühûl'den) ihmâleden, unutan.
zâhil	(a.i.) bot. zakkum ağacı.
zâhil	(a.s.) 1. sağlığı düzelen veya sıkıntıdan sonra gönlü ferahlayan. 2. unutan.
zâhile	(a.s.) ["zâhil" in müen.]. (bkz: zâhil).
zâhir	(a.s. zuhûr'dan) 1. görünen, görünücü, açık, belli, meydanda. 2. zf. elbette, şüphesiz, öyledir ya. 3. zf. galiba, zannederim, umulur ki. 4. zf. görünüşe göre, anlaşılan, meğer. 5. i. dış yüz, görünüş.
zâhir-i mezheb	huk. [eskiden] Hanefî İmamlarından Muhammed'in, El-Mebsût, El-câmi-üs-sagir, El-câmi-ül-kebîr, Ez-ziâdât, Ez-siyer-üs-sagir, Ez-siyer-ül-kebîr adlarıyla mâruf olan altı kitabında münderiç bulunan meseleler. [buna "Zâhir-ür-Rivâyât Mesaili" de denir].
zahîr	(a.s. zahr'den) arka çıkan, yardımcı. (bkz: meded-kâr, muîn).
zahîr	(a.i.) 1. iç ağrısı. 2. hek. basur ve mesane iltihabında olan ağrılı ıkıntı.
zâhir	(a.s.) parlak [en çok yıldız hakkında].
Necm-i zâhir	parlak yıldız.
zâhir	(a.s.) taşkın, coşkun [deniz]. (bkz: zehhar).
Bahr-i zâhir	coşkun deniz.
zâhir	(a.s.) semiz; tavlı; bol.
zâhir-üz-zeneb	zool. kuyruklular, fr.urodeles.
zâhir-bîn	(a.f.b.s.) bir şeyin yalnız dışına bakan, görünüşe bakan, (bkz. zâhir-perest).
zâhir-bînâne	(a.f.zf.) yalnız dıştan görerek, üstünkörü yolda.
zâhire	(a.i.) dışarı fırlamış göz, lokma göz.
zahîre	(a.i.c. zahâir) gerektiği zaman harcanmak üzere anbarda saklanan hububat, yiyecek.
zahîre-i âhiret	hayır ve iyilikler.
zahîre-bahâ	(a.f.b.i.) zahîre, katık parası.
zâhire	(a.s.c. zevâhir) parlak, zâhir' in müennesi.
Nücûm-i zâhire	parlak yıldızlar.
zâhiren	(a.zf.) görünüşte, görünüşe göre, göründüğü gibi, meydanda olarak, (bkz. âşkâre).
zahirî, zâhiriyye	(a.s.) 1.görünen, görünürdeki. 2.Ebû Dâvûd-ı Zâhirî'nin kurduğu mezhebe mensup.
zâhiriyyât	(a.i.c.) dış görünüşler.
zâhir-perest	(a.f.b.s.) göze görünür taraflara bakıp iç yüze aldırış etmeyen. (bkz. zâhir-bîn).
zâhiyye	(a.i. zahâ'dan) bir şehrin dışında kalan açıklık, çorak ve ıssız yer.
zahl	(a.i.c. zühûl) öç, intikam; düşmanlık. (bkz: adâvet, udvân).

zahm	(a.i.) sıkıştırma, (bkz: tazyîk).
zahm	(f.i.) yara. (bkz: cerîha).
zahm-i çeşm	(göz yarası) göz değmesi. (bkz: nazar).
zahm-i hançer	hançer yarası.
zahm-i sîne	göğüs yarası.
zahm-i tîg	kılıç yarası.
zahm-i zebân	dil yarası.
zahm	(a.s.) iri, kalın, büyük, (bkz: dahm).
zahm-ül-izâm	iri kemikli.
zahm-dâr	(f.b.s.) yaralı, (bkz: mecrûh, zahmîn, zahm-nâk, zahm-hûrde, zahm-zede).
zahme	(f.i.) 1. vurma, (bkz: darb, darbe). 2. yara. (bkz: cerîha). 3. çalgıç, tâzene (tezene). (bkz: tâziyâne). 4. kudüme vurulan uzunca ve ucu topuzlu değnek. 5. üzengi kayışı.
zahmet	(a.i.) 1. sıkıntı, eziyet, rahatsızlık. 2. zor, güç. 3. yorgunluk, (bkz: ta'b).
zahm-hûrde	(f.b.s.) yaralı, (bkz: mecrûh, zahm-dâr, zahm-nâk, zahmîn, zahm-zede).
zahmîn	(f.s.) yaralı, (bkz: mecrûh, zahmîn, zahm-nâk, zahm-hûrde, zahm-zede).
zahm-kâr	(f.b.s.) yara açan, yaralayıcı, (bkz: zahm-res).
zahm-nâk	(f.b.s.) yaralı, (bkz: mecrûh, zahm-dâr, zahm-hûrde, zahmîn, zahm-zede).
zahm-res	(f.b.s.) yara açan, yaralayıcı, (bkz: zahm-kârlı).
zahm-zede	(f.b.s.) yaralı, (bkz: mecrûh, zahm-dâr, zahm-hûrde, zahm-nâk, zahmîn).
zahm-zen	(f.b.s.) yaralayan, yara açan.
zahr	(a.i.c. zuhûr, zuhrân) 1. arka, sırt. 2. kâğıt ve sâirenin arka tarafı, gerisi.
Kuvvet-üz-zahr	ask. arkayı tutan, arkada bulunan, icâbında yardıma yetişecek, imdada hazır olan asker.
zahr-üd-dübb-i ekber	astr. dübbü ekberi meydana getiren yedi yıldızın biri olup ikinci kaderdendir.
zahr-ül-cebbâr	astr. El-cebbâr (orion) burcunun en parlak yıldızı olup dörtgenin üst sol köşesinde bulunur, (Betelgeuse), lâtalpha Orion.
zahr-ül-esed	astr. esed (arslan) burcunu meydana getiren on sekiz yıldızdan biri olup hemen üçüncü kaderdendir.
zahrî	(a.s. zahr'dan) arkaya ait, arka ile ilgili, sırt ile ilgili.
zahriyye	(a.i. zahr'dan) bir kâğıdın arka tarafına yazılan yazı, şerh.
zâi'	(a.s.) yazılmış, dağılmış, herkesçe bilinen [şey].
zâib	(a.s. zevebân'dan. c. zevâib) eriyici, eriyen, erimiş olan. [mâdenler hakkında kullanılır].
zâid	(a.s. ziyâde'den) 1. artan, artıran. 2. lüzumsuz, gereksiz. 3. mat. artı [+]. 4. i.ed. müstezatlarda "mefûlü faulün" vezninde olan kısa mısra.
zâid nâ-mütenâhî	mat. artı sonsuz.
zâif	(a.s. zeyf'den) kalp, silik, eksik [akçe].
zaîf	(a.s. za'fdan. c. zuafâ) 1. zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, kansız, arık. 2. gevşek, (bkz: lâgar, nâ-tüvân). 3. tenbel.

zâik (a.s. zevk'den) tadıcı, tadan, lezzet alan.
zâika (a.i. zevk'den) tatma, tadım; tad duyurucu kuvvet.
Kuvve-i zâika tad duyma kuvveti, hassası.
Küll-i nefsin zâikat-ül-mevt her nefis, ölümü tadıcıdır. [âyet-i kerîme].
zâikavî (a.s.) biy. tatsal, tada ait, tad ile ilgili.
zâil, zâile (a.s. zevl ve zevâl'den) 1. sona eren, devamlı olmayan. 2. geçen, geçmiş olan. (bkz. sâbık).
zıll-ı zâil geçen gölge.
Hâdis-i zâile geçen hâdise (olay).
zâim (a.s.) zeameti olan.
zaîm (a.s. zeâmet'den. c. zuamâ) 1.zeamet sahibi. 2. i. kefil. 3. i. prens; şef. 4.i. erkek adı.
zâir (a.s. ziyâret'den. c. züvvâr) ziyaret eden, görmeye, hatır sormaya giden.
zâire (a.s. ziyâret'den) ["zâir" in müen.]. (bkz: zâir).
zâk (f.i.) dölyatağı; rahim, (bkz: meşîme).
zâk-dân (f.b.i.) döl yatağı, rahim. (bkz. meşîme).
zâki (a.s.) saf, hâlis, temiz, pak.
zâkî (a.s. zekâ'dan) keskin kokulu; güzel kokulu.
zâkî, zâkiyye (a.s. zekâ'dan) saf, temiz, doğru hareketli.
zâkir (a.s. zikr'den. c. zâkirîn, zâkirûn) 1. zikreden, zikredici, anan. 2. tekkelerde zikir esnasında dervişleri teşvik için ilâhiler okuyan kimse. 3. i. erkek adı. [müen. zâkire].
zâkire (a.i.) fels. hatıra getiren, andıran şey, bellek, fr. memoire.
zâkirîn (a.s. zâkir'in c.) zikredenler. (bkz. zâkirûn).
zakirûn (a.s. zâkir'in c.) zikredenler. (bkz. zâkirîn).
zakkum (a.i.) 1. bot. zakkum ağacı, ağu ağacı. 2. cehennemde yetişen bir ağaç. 3. cehennemliklerin yemeği, (bkz. zâhil).
zâl (f.s.) 1. ihtiyar, aksakallı, zâlim, acımasız. 2. (h.i.) eski Fars kahramanlarından meşhur pehlivan Rüstem'in babasının adı.
zâl-i bed-fial, zâl-i ra'nâ, zâl-i spid-ebrû, zâl-i akim (bu-) dünyâ.
zâl-i kufe tutan.
zâl-i kuz-puşt felek.
zâl-i Medâyin arsasını Nûşirevan'a satmayan kadın.
zâl (o.ha.) [evvelce bu harfe "dal zesi" ve "dâl-ı mu'ceme" de denilirdi], (bkz. zel).
zalâl (a.s. zıll'den) gölge eden, gölgesi olan.
zalâm (a.s.) 1. karanlık, (bkz: deycûr, zulmet).
zalâm-i zulm zulmün karanlığı, koyuluğu. 2. haksızlık.
zaleme (a.s. zâlim'in c.) zâlimler, zulmedenler, haksızlık yapan kimseler, (bkz: zâlimin, zâlimûn).
zâli' (a.s.) 1. aksak hayvan. 2. töhmetli.
zalîf (a.s.) çok hor, hakir adam.
zâlik (a.s.) gidici, giden.
zâlik-ül-em'â hek. sürgün, ishal.
zâlik (a.zm.) şu, o.
Binaen-alâ-zâlik ondan dolayı.
Maa zâlik şununla beraber, onunla beraber.
zalîl (a.s. zıll'den) gölgeli.
zıll-i zalîl koyu gölgeli.

zâlim, zâlime	(a.s. zulm'den. c. zaleme, zâlimîn, zâlimûn) zulmeden, haksızlık eden. (bkz: sitem-kâr).
zâlim-âne	(a.f.zf. zulümle yapılan, zâlim olana yakışacak yolda.
zâlimîn	(a.s. zâlim'in c.) zâlimler. (bkz: zaleme, zâlimûn).
zâlimiyyet	(o.i.) zalimlik, zulmetme, acımazlık.
zâlimûn	(a.s. zâlim'in c.) zâlimler. (bkz: zaleme, zâlimîn).
zallâm	(a.s.) çok zulmeden, çok merhametsiz, (bkz: gaddâr, zalûm).
zalm	(a.i.) 1. diş beyazlığı. 2. kar.
zalmâ	(a.i.c. zulem) karanlık.
zalûm	(a.s.) çok zâlim olan. (a.i.). (bkz: zamm).
zam	(a.i.). (bkz. zamm).
zamâim	(a.i. zamîme'nin c.) ekler, artırmalar, ilâveler.
zamâir	(a.i. zamîr'in c.) 1. zamirler, içyüzler. 2. bir ismin yerine kullanılan kelimeler.
zamâir-i istifhâmiyye	gr. soru zamirleri.
zamâir-i işâriyye	gr. işaret zamirleri bu, şu, o... gibi.
zamâir-i izâfiyye	gr. iyelik zamirleri.
zamâir-i mübheme	gr. belgisiz zamirler hiç biri, hepsi, cümlesi... gibi.
zamâir-i mülkiyye, zamâir-i izâfiyye	gr. iyelik ekleri, iyelik zamirleri im, -in, -i = evim, kapısı... gibi.
zamâir-i şahsiyye	gr. şahıs zamirleri ben, sen, o, biz, siz, onlar... gibi.
zamân	(a.i.c. ezmine). (bkz: zemân).
zaman zaman	(a.b.zf.) belirsiz zamanlarda, bazen, (bkz: zemân zemân).
zamân	(a.i.) 1. kefil olma, kefillik. 2. bir şeyin mislini veya değerini vermek üzere zarara karşı kefil olma, garanti.
zamân-ı amel	üzerine alma. (bkz: der-uhde, iltizâm).
zamân-ı derek	huk. [eskiden] satılan şeyin zaptı hâlinde, zapta karşı kefil olanın, alıcıya ödediği tazminat, ödenti.
zamân-ı gurûr	huk. [eskiden] muvazaa akdi zımnında bir kimsenin birini aldatmış olmasıyla zararını zâmin olması, hileyle satılan bir şeyin zaptı hâlinde satıcının alıcıya ödediği tazminat, ödenti.
zamân-ı kalîl	az, kısa zaman.
zamân-ı mâzî	geçmiş zaman.
zamân-ı mebî'	huk. [eskiden] henüz teslim edilmeden zayi olan mebîin semeni ile mazmun olması, [satılan bir şey henüz müşteriye teslim edilmeden satanın elinde telef olsa, satan semeni (kabzetmiş ise) müşteriye iade eder ki zamân-ı mebî budur. Kabzetmemiş ise bir şey lâzım gelmez].
zamân-ı menfaat	huk. gasp yoluyla yânî sahibinin izni olmaksızın kullanılan malın menfaatini ödeme, yânî o mal ile intifa mukabilinde ecr-i misil verme; karşılık verilen tazminat, ödenti.
zamân-ı rücû'	huk. [eskiden] cayma tazminatı.
zamân-ül-mükâteb	huk. [eskiden] kitabete kesilmiş olan memlûkün (kölenin) birisi hakkında "kefil bil-mal" veya "kefil-bin-nefs" olması demektir ki, caiz değildir. Gerek velîsinin izni ve mekfûl-ün anh'ın emriyle olsun ve gerek olmasın; mükâteb kölenin herhangi bir kimse veya onun malı hakkında kefil olması hâlinde ödemeyi yüklendiği tazminat, ödenti, [bu türlü ödenti yükümü, kölenin velîsinin izni dahî olsa geçerli değildir].

zamâne	(a.i.) şimdiki zaman [şikâyet veya hafifseme anlamında], (bkz: zemâne).
zamâne	(a.i.). (bkz. zemâne).
zamânen	(a.zf.). (bkz. zemânen).
zamânî	(a.s.). (bkz. zemânî).
zamg	(a.i.) zamk.
zamg-ı Arabî	kim. Arap zamkı.
zâmile	(a.i.c. zevâmil) 1. küçük yük. 2. yük hayvanı.
zamîme	(a.i. zamm'dan. c. zamâim) ek, artırma, katma, ekleme, ilâve.
zamîmeten	(a.zf.) ek olarak, ulama olarak, üstelik, bir de.
zâmin	(a.s. zamân'dan) tazmîne mecbur olan, kefil, (bkz: zamîn).
zamîn	(a.s. zamân'dan) tazmîn eden, kefil olan. (bkz: zâmin).
zâmine	(a.i.) kefil kadın.
zâmir	(a.s.) düdük çalan, neyzen.
zamîr	(a.i.c. zamâir) 1. iç, içyüz, (bkz: dâhil, bâtın). 2. kalb; vicdan. 3. gönülde gizli olan sır.
Levh-i zamîr	içteki, gönüldeki levha.
Mâ-fi-z-zamîr	gönülde, yürekte olan. 4. gr. ismin yerini tutan kelime.
zamîr-i fi'lî	gr. kişi eki, geçmiş zaman fiillerinin sonuna gelen -dim, -din, -di, -dik, -diniz, -diler ... gibi.
zamîr-i izâfî	gr. muzaflarm (belirtilen) sonuna gelen -im, -in, -i, -imiz, -iniz, -leri.. gibi.
zamîr-i nisbî	gr. isimlerin sonuna gelen -im, -sin, -iz, -siniz zamirleri.
zamîr-i şahsî	gr. şahıs, kişi gösteren zamirler "ben, sen, o, biz, siz, onlar" gibi.
zamîr-şinâs	(a.f.b.s.) gönül bilir, ince duygulu, hassas.
zamm	(a.i.) 1. artıkma, katma, ekleme. 2. a. gr. bir harfin mazmum, zammeli [yânî o ile] okunması.
zamm-ı devir	tar., müz. mehterhanede çalınan makamlardan biri.
zamm-ı mütevellî	huk. [eskiden] lüzumunda yargıcın mevcut mütevelliye diğer ehil bir zâtı arkadaş etmesi.
zamm-ı vasî	huk. [eskiden] vasiye başka bir vasînin katılması, [şöyle ki; vasî müstakil olup da ancak iktidarı, vasîlik vazifesini yapmaya kâfi gelmezse diğer bir vasî kendisine arkadaş edilir].
zamme	(a.i.) ötre denilen ve o, ö, u, ü okunan Arap harekesi ( )
zamme-i mebsûte-i sakile	gr. (o) sesini veren zamme yol, zor... gibi.
zamme-i mebsûte-i hafîfe	gr. (ö) sesini veren zamme göz, söz... gibi.
zamme-i makbûza-i sakile	gr. (u) sesini veren zamme bu, şu... gibi.
zamme-i makbûze-i hafîfe	gr. (ü) sesini veren zamme düz, güz... gibi.
zammetân	(a.i.c.) iki zamme, (bkz: zammeteyn).
zammeteyn	(a.i.c.) iki zamme, (bkz: zammetân).
zamyân	(a.i.) Güney Amerika'ya mahsus bir cins hurma ağacı, fr. zamie.
zan	(a.i.). (bkz. zann).
zanbak	(a.i.) bot. zambak.
zanbakıyy-üş-şekl	bot. deniz lâleleri.
zânî	(a.s. zinâ'dan) zina eden [erkek].
zâniye	(a.s. zinâ'dan. c. zevânî) zina eden [kadın], (bkz. fâhişe).
zank	(a.s.) 1. dar şey, dar yer. (bkz: teng[1]). 2. i. darlık, sıkıntı.

zânn (a.s.) zannedici, eden, sanan.
zann (a.i.c. zunûn) 1. sanma, sanı, sezme. 2. şüphe, işkil.
Hüsn-i zann birini iyi zannetme, iyi sanma.
Sû-i zann kötü fikir besleme, kötü sanma.
zann-i galib ("ga" uzun okunur) kuvveti, hakikate en yakın olan zan.
zann ü tahmîn fels. sanı.
zannî (a.s.) zanne ait, zan ile ilgili.
zannîn (a.s.) töhmetli, suçlu [adam].
zanniyyât (a.i.c.) asılsız şüpheler, tereddütlü sanmalar.
zannûn (a.s.) düşüncesi ve tedbîri kıt olan [adam].
zânû (f.i.) diz.
zânû-be-zânû (f.zf.) diz dize.
zânû-be-zemîn (f.zf.) dizini yere koyarak, diz çökerek.
zânû-ber-zânû (f.zf.) diz dize.
zânû-ber-zemîn (f.zf.) dizini yere koyarak, diz çökerek.
zânû-ber-zemîn-i tazarru' ve ibtihâl diz çöküp yalvaran.
zânû-zede (f.b.s.) diz çökmüş.
zânû-zen (f.b.s.) diz çökmüş.
-zâr (f.s.) isimlere eklenerek yer adı bildirir.
Çemen-zâr çimenlik.
Gül-zâr güllük.
Lâle-zâr lâle bahçesi., gibi.
zâr (f.s.) 1. [sesle] ağlayan, inleyen.
Âşık-ı zâr inleyen âşık.
Bülbül-i zâr inleyen bülbül.
Dil-i zâr inleyen gönül. 2. zayıf, dermansız.
Cism-i zâr zayıf vücut. 3. inleme, ağlayış.
zar' (a.i.c. zuru') 1. meme. 2. süt veren hayvan memesi.
Zer ü zâr tahıl ve süt ürünü.
zarâet, darâet (a.i.) alçalma, kendini küçültme, (bkz: darâet).
zarâfet (a.i.) 1. zariflik, naziklik, incelik. 2. davranış, söyleyiş, giyim ve kuşam inceliği.
zarâfet-i fikriyye fikre ait zarafet.
zarâfet-perver (a.f.b.s.c. zarâfet-perverân) zarafete düşkün olan.
zarâfet-perverân (a.f.b.s. zarâfet-perver'in c.) zarafete düşkün olanlar.
zarâfet-perverân-ı kibâr-zâdegân kibar çocuklarının zarafete düşkün olanları,
zarâgım (a.i. zırgam'ın c.) arslanlar. (bkz. darâgım).
zarâif (a.s. zarîfe'nin c.) zarif, ince şeyler.
zarar (a.i.c. ezrâr) 1. bir menfaatin bozulması veya kaybolması. 2. ziyan, eksiklik, kayıp.
zarar-ı âmm huk. umûma ait, yânî umûmî bir camiaya (topluma) veya bir köy veya bir kasaba veya bir mahalle, yahut bir sokak ahâlîsine şümulü olan zarar.
zarar-ı hâss huk. bir veya birkaç şahsa münhasır bulunan zarar.
zarar-ı mahz fık. kendisinin faydası yerine zararı olan.
zarar-ı ma'nevî huk. tazminat.
zarar-bîn (a.f.b.s.) fık. meydanda, aşikâr olan zarar.
zarar-dîde (a.f.b.s.) zarar, ziyana, kaybe uğramış olan.
zarb (a.i.c. durûb). (bkz: darb).

zarbân	(a.i.) zool. kertenkeleye musallat olan, kedi büyüklüğünde yırtıcı bir hayvan.
zarb-hâne	(a.f.b.i.). (bkz. darb-hâne).
zarf	(a.i.c. zurûf) 1. kab, kılıf, mahfaza. 2. içine mektup konulan kâğıt kap. 3. gr. bir fiilin, bir sıfatın veya başka bir zarfın mânâsına "yer, zaman, nicelik, nitelik" gibi bakımlardan başkalık katan kelime, belirteç.
zarf-ı zamân	gr. zaman gösteren zarf, kelime "erken", "geç" gibi.
zarf-ı mekân	gr. mekân gösteren zarf, kelime "burada; bayırda; dışarı, içeri.." gibi.
zarf ile mazrûf	bir şeyin dış görünüşü ile iç görünüşü veya içyüzü.
zarfiyyet	(a.i.) gr. zarflık, bir kelimenin zarf olma hâli, zarf olarak kullanılması.
zarî	(a.i.) hek. kanı durmayan damar.
zarî'	(a.s.) memesi büyük olan [kadın, hayvan].
zâri'	(a.s. zer'den. c. zürrâ') ekin eken, çiftçi.
zârî	(f.i.) ağlayıp sızlama.
zarîbe	(A.i.) huk. [eskiden] 1. bir kimsenin üzerine tarh ve tahmil edilen haraç, cizye, gümrük rüsumu gibi muayyen bir vazîfe. 2. bir kölenin çalışıp efendisine vermesi meşrut olan kazancı.
zarîf	(a.s.c. zurefâ) 1. zarâfetli, güzel, şık. 2. nâzik, ince, yakışıklı, beğenilir tavır ve edalı. 3. ince nükteli, ince nüktelerle konuşan.
zarîf-âne	(a. zf.) zarîf olana yakışacak şekilde, zariflikle, incelikle, (bkz: nâzik-âne).
zarîfât	(a.i. zarîfe'nin c.), (bkz: zarâif).
zarîfe	(a.s.) 1. zarif şey. 2. i. kadın adı. ["zarif kelimesinin müennesi].
zârife	(a.s.) fazla, lüzumsuz [söz].
zarîh, darih	(a.i.) mezar.
zarr	(a.i.) zarar.
zârr	(a.s.) zararlı.
zarr, zarre	(a.s.) zarara sebebolan.
zarrâ'	(a.i.) 1. mihnet, keder, sıkıntı, belâ. 2. şiddet, (bkz: darrâ').
zarta	(a.i.) osuruk, yellenme.
zarûrât	(a.i. zarûret'in c.) zaruretler, muhtaçlıklar, yoksulluklar; sıkıntılar.
zarûret	(a.i. c. zarûrât) 1. çaresizlik. 2. muhtaçlık, yoksulluk; sıkıntı.
Bi-z-zarûre	çaresiz, ister istemez.
zarûret-i vezn	ed. nazımdaki ölçünün gerekli kıldığı imâle, zihaf gibi yapılan değişikliklere verilen bir ad.
zarûrî, zarûriyye	(a.s.) mecburî, zorunlu [iş], ister istemez olacak olan [iş].
Emr-i zarûrî	ister istemez yapılacak iş.
ihtiyâcât-ı zarûriyye	yaşamak için mutlaka lüzumlu olan şeyler.
Masârif-i zarûriyye	zarurî masraflar, harcanması gerekli olan giderler.
zarûriyye-i mutlaka	mant. zorunlu.
zarûriyyât	(a.i. zarûrî'nin c.) mecburî, zorunlu işler, ister istemez olacak olan işler.
zâr zâr	(f.zf.) yanık yanık, hazin hazin, [sesle] ağlaya ağlaya.

Tarihvemedeniyet.org

zât	(a.i.) 1. kendi.
zât-ül-hareke	kendi kendine hareket eden cisim. 2. asıl, öz, cevher. 3. saygıya değer kimse.
zât-ı fahâmet-penâhî	tar. sadrâzam.
zât-ı şâhâne	tar. pâdişâha hitabederken veya kendisinden bahsedilirken kullanılan bir tâbir.
zât	(a.s.c. zevât) 1. sahip, mâlik [kadın] ("zû" nun müennesi). 2. hekimlik terimlerinde hastalık, botanik ve zooloji terimlerinde "-li, -giller" gibi mânâlarıyla sınıflamalar meydana getirir.
Zât-üd-dimâğ	beyin nescinin (dokusunun) iltihabı., gibi.
zât-ı hayz	hayız gören kadın.
zât-ı leben	memesinde süt olan kadın.
zât-ül-asab-ı basarî	hek. gözde görmeye hizmet eden sinirlerin iltihabı.
zât-ül-ibre	zool. iğneli böcekler.
zâten	(a.zf.) aslında, asıl olarak, esasen.
Zâtî	(a.h.i.) Balıkesirli meşhur Türk şâiridir. Asıl adı İvaz'dır. Evvelce dikicilik ederdi. II. Bayezîd devrinde İstanbula geldi, I. Selim ve Kanunî zamanlarına yetişti. Son zamanlarında remmal (remilci) olmuştu. Rivayet edildiği üzere 1600 gazel, 400 den fazla kasîde söylemiştir. Meşhur olan "Şem'ü pervane" manzumesi 5000 beyitliktir; Ahmed ve Mahmud manzumesi 2000 beyitliktir. (d. 876 -ö. 954).
zâtî, zâtiyye	(a.s.) kendiyle ilgili, kendine ait, kişilik, özlük, özel.
zâtî kusûr	zarar ve ziyana yol açan kusur.
zâtiyyât	(a.s.c. zâte ait hususlar, kişiye ait özellikler, (bkz: şahsiyyât).
zât-üd-dimâğ	(a.b.i.) hek.beyin nescinin (dokusunun) iltihabı.
zât-ül-asab-ı basarî	(a.b.i.) hek. gözde görmeye hizmet eden sinirlerin iltihabı.
zât-ül-azm	(a.b.i.) hek. kemik dokusu iltihabı.
zât-ül-batneyn	zool. ikikarınlı, fr. biventre.
zât-ül-beyn	(a.b.i.) fık. iki kişi arasında olan düşmanlık.
zat-ül-cefn	(a.b.i.) hek. gözkapağı iltihabı.
zât-ül-cenb	(a.b.i.) hek. satlıcan, akciğer örtüsünün iltihabı, fr. pleuresie.
zât-ül-cild-il-azmî	(a.b.i.) zool. cildleri zırh gibi sertleşmiş veya kemikleşmiş balıklar sınıfı.
zât-ül-cinseyn	(a.b.s.) biy., fels. iki cinslilik. fr. bisevue.
zât-ül-efvâh-il-cenbiyye	(a.b.i.) zool. Köpek balığı gibi ağzında kuvvetli ve keskin dişleri bulunan büyük, saldırıcı balıklar sınıfı.
zât-ül-elvân	(a.b.i.) mad. vaziyetine göre birkaç renk gösteren şeffaf (saydam) mâdenler.
zât-ül-ercül-il-batniyye	(a.b.i.) zool. karındanbacaklılar, fr. gasteropodes.
zât-ül-ercül-il-cezriyye	(a.b.i.) zool. kökdenbacaklılar.
zât-ül-ercül-il-keffiyye	(a.b.i.) zool. perdeayaklılar, fr. palmipedes.
zât-ül-ercül-il-kesîre	(a.b.i.) zool. çokayaklılar, fr. myriapodes.
zât-ül-ercül-il-mafsaliyye	(a.b.i.) zool. eklembacaklılar, fr. arthropodes.
zât-ül-ercül-il-meşkuka	("ka" uzun okunur, a.b.i.) zool. çataltırnaklılar.
zât-ül-ercül-ir-re'siyye	(a.b.i.) zool. baştanayaklılar, fr. cephalopodes.
zât-ül-esâbi'-il-müf'rede	(a.b.i.) zool. toynaklılar, tektırnaklılar, fr. ongules.

zât-ül-esâbi-il-müzdevice (a.b.i.) zool. su aygırı gibi ayakları müsavi parmaklarla nihayet bulan iri hayvanlar.
zât-ül-esmâr (a.b.i.) meyva veren, meyvalı. (bkz. semîr).
zât-ül-eydi-l-erba' (a.b.i.) zool. dört elli hayvanlar.
zât-ül-ezfâr (a.b.i.) zool. parmakları birbirinden ayrı, hareketli veya pençeli olan hayvanlar.
zât-ül-fıkarât (a.b.i.) zool. omurgalılar, belkemiği olan hayvanlar, fr. vertebres.
zât-ül-filka (a.b.i.) bot. gelişmesi, çekirdeğinin aynlmasıyla olmayan bitkiler.
zât-ül-filkateyn (a.b.i.) bot. ikiçenekliler, fr. dicotyledones.
zât-ül-galsame-i dâime (a.b.i.) zool. şeklini değiştirmek hassası eksik olan bir nevî kurbağa.
zât-ül-galsamet-il-musaffaha zool. yassısolungaçlılar, fr. lamellibranches.
zât-ül-harâşif-il-müşa'şaa (a.b.i.) zool. cildi mineli veya kemikli olan bir balık sınıfı.
zât-ül-hareke (a.b.i.) fiz. kendi kendine hareket eden [cisim], otomatik, fr. automatique.
zât-ül-harekiyyet (a.b.i.) fels. özdevim, otomatizm, fr. automalisme.
zât-ül-hufeyre-i re's (a. b.i.) uzunluğu yirmi metre kadar olan bir çeşit tenya, şerit.
zât-ül-hurtûm (a.b.i.) hortumlu hayvanlar sınıfı, hortumlular, fr. proboscidiens.
zât-ül-husye (a.b.i.) hek. husyelerin, hayaların iltihabı.
zât-ül-ızâm-it-tâmme (a. b.i.) zool. tamamen kemikleşmiş fıkraları birer kıhıftan ibaret olan balıklar sınıfı.
zât-ül-ilkah-ı hafiyye ("ka" uzun okunur, a.b.i.) bot. ilkahı gizli (çiçeksiz) olan bitkiler.
zât-ül-ilkah-ı hafiyye-i hücreviyye ("ka" uzun okunur, a.b.i.) bot. ilkahı damar içinde gizlice vuku bulan bitkiler, damarlı çiçeksizler.
zât-ül-ilkah-ı hafiyye-i viâiyye ("ka" uzun okunur, a.b.i.) bot. ilkahı damar içinde gizlice vuku bulan bitkiler, damarlı çiçeksizler.
zât-ül-ilkah-iz-zâhire ("ka" uzun okunur, a.b.i.) bot. ilkahı çiçek vasıtasıyla vuku' bulan bitkiler, çiçekli bitkiler.
zât-ül-karniyye (a.b.i.) hek. gözün alt tabakasını tamamlayan cam gibi parlak tabakanın iltihabı.
zât-ül-kasabât (a.b.i.) hek. ince damarlılar, trakeliler, fr. tracheates.
zât-ül-kasabât-ı şa'riyye (A.b.i.) hek. akciğer borusunun birinci taksimatının iç yüzündeki gışâ-i muhâtî (sümüksel zar) nin nezlemsi iltihabı.
zât-ül-kebed (a.b.i.) hek. karaciğer iltihabı, f r. hebatite.
zât-ül-kilye (a.b.i.) hek. böbrek iltihabı, fr. nephrite.
zât-ül-kilye-i zülâlî (dâ-i Brayt) (a.b.i.) hek. böbrek iltihabı neticesinde sidikte albümin bulunmasına sebeb olan hastalık.
zât-ül-kîsî (a.b.i.) zool. karnının altında bir kesesi olup yavrulannı ilk defa olarak bunun içinde doğuran hayvanlar.
zât-ül-kurûn-il-musamme (a.b.i.) zool. boynuzlarının içi boş olan hayvanlar, boş boynuzlular.
zât-ül-kurûn-il-mücevvefe (a.b.i.) boynuzlarının içi boş olan hayvanlar, boş boynuzlular.
zât-ül-kurûn-is-sâkıta (a.b.i.) zool. geyik, karaca gibi yalnız erkeklerinde bulunup mevsim mevsim düşen ve sonra yeniden boynuzu çıkan hayvanlar sınıfı.

zât-ül-kuzahiyye	(a.b.i.) hek. gözde korun tabakasının gerisindeki iris iltihabı.
zât-ül-kürsî	(a.b.i.) astr. kasyope, altı yıldızdan ibaret, dördü bir dörtgen teşkil eden ve Küçükayı yıldız kümesinin yanında bulunan bir yıldız kümesi; ing. cassiopeia, fr. cassiopee.
zât-ül-levneyn	(a.b.i.) jeol. vaziyetine göre iki renk gösteren şeffaf (saydam) mâdenler.
zât-ül-lisân	(a.b.i.) zool. Avusturalya kirpisi.
zât-ül-mafsal	(a.b.i.) hek. mafsal iltihabı.
zât-ül-mebîz	(a.b.i.) hek. kadınlarda iç kasık tarafına rastlayan yumurtalığın iltihabı.
zât-ül-mehbil	(a.b.i.) hek. kadınlarda mehbil (dölyolu) in iltihabı.
zât-ül-mesâne	(a.b.i.) hek. sidik torbası (kavuğu) iltihabı.
zât-ül-meşîme	(a.b.i.) hek. gözdeki damartabakanın iltihabı.
zât-ül-metâli'	(a.b.i.) ed. ikiden fazla matlaı olan gazel veya kasîde.
zât-ül-miskab	(a.b.i.) zool. karınlarının nihâyetinde birer delik bulunan omurgasız hayvanlar.
zât-ül-mültehime	(a.b.i.) hek. gözkapağını göz yuvarlağı ile birleştiren zarın iltihabı.
zât-ül-ukad	(a.b.i.) hek. vücuttaki bezlerin iltihabı.
zât-ül-üzn-i dâhilî	(a.b.i.) hek. kulak davulunun iç örtüsünün iltihabı.
zât-ül-üzn-i hâricî	(a.b.i.) hek. kulak deliği cildinin iltihabı.
zât-ül-vekud	("ku" uzun okunur. a.b.i.) odun, kömür gibi yanacak şeyleri içine alan kab.
zât-ül-verîd	(a.b.i.) hek. Siyah kan damarlarının iltihabı.
zât-ün-nitâkayn	(a.b.i.) Hz. Ebûbekir'in kızı Esmâ'ya Hicrette fedakârlıkta bulunması hasebiyle ve Cennette iki kuşağa nail olacağı müjdesiyle Peygamberimiz Hz. Muhammed tarafından verilen lâkab. (bkz. nitâk-ül-cevzâ).
zât-ür-rahm	(a.b.i.) hek. rahimin tamamen veya kısmen büyüyerek iltihaplanması.
zât-ür-rahmeyn	(a.b.i.) hek. karınlarının altında bir kesesi olan hayvanlar sınıfı.
zât-ür-re'seyn	(a.b.i.) hek. üst tarafları ikiye ayrılmış olup insan vücûdunda biri kolda, diğeri oylukta bulunan iki adalenin sınıfı.
zât-ür-re's-i şa'rî	(a.b.i.) hek. baş tarafı kıl gibi ince bir nevî solucan. [kara hummadan ölenlerde çok bulunur.]
zât-ür-rie	(a.b.i.) hek. akciğer iltihabı, yangısı, batar, fr. pneumonie.
zât-ür-rüûs-i selâse	(a.b. i.) hek. uç tarafları üç kısma ayrılmış ve biri kolda, ötekileri oylukta bulunan iki adalenin sınıfı, oyluk adalesi.
zât-ür-rüûs-i selâse (adale-i)	(a.b.i.) biy. üçbaşlı kas.
zât-üs-sedâyâ	(a.b.i.) zool. memeliler, fr. mammiferes. (bkz: zevi-s-sedâyâ).
zât-üs-sedâyâ-yi bahriyye	(a.b.i.) zool. denizayıları.. gibi memeliler sınıfı, fr. sireniens.
zât-üs-sehâyâ	(a.b.i.) hek. beyin zarı iltihabı.
zât-üs-sehâyâ-yi derenî	(a.b.i.) hek. beyin zarı iltihabından doğan beyin veremi.
zât-üs-sıfâk	(a.b.i.) hek. peritonit, karın zarı iltihabı, fr. peritonite.
zât-üs-sıfâk-i nifâsî	(a.b.i.) hek. lohusalarda olan peritonit.
zât-üs-simhâk	(a.b.i.) hek. kemik zarının iltihabı.
zât-üs-sudûr	(a.b.i.) gönülde kararlaştırılan şeyler.
zât-üs-sukabât	(a.b.i.) zool. delikliler, fr. foraminiferes.

zât-üs-sukabât-ı gayr-i müşa'ara (a.b.i.) zool. matraporalar, fr. madrepores.
zât-üs-sulbe (a.b.i.) hek. gözün dış tabakasının iltihabı.
zât-üş-şebekiyye (a.b.i.) hek. gözün şebekî tabakasında (ağtabaka) meydana gelen karışıklık.
zât-üş-şegaf ("ga" uzun okunur. a.b.i.) hek. kalbin iç ve dış denilen iki zarından her hangi birinin iltihabı.
zât-üş-şerâfet-is-selâse (a.b.i.) hek. "üç kanadlı" kalbin sağ boşluğundaki deliğin ağzında bulunan kapağın sıfatı.
zât-üş-şiryân (a.b.i.) hek. nabız damarının iltihabı.
zât-üt-tabl (a.b.i.) hek. Kulak zarı iltihabı.
zât-üt-teneffüs-il-müzdevic (a.b.i.) zool. hem suda, hem karada yaşayan hayvanlar.
zât-üz-zehreteyn (a.b.i.) bot. iki çiçekli bitkiler, fr. biflore.
zât-üz-zevc (a.b.s.) kocalı (kadın).
zav' (a.i.c. azvâ') aydınlık, ışık. (bkz: zû').
zav'-ı şems Güneş'in ışığı.
zavâbıt (a.i. zâbıta'nın c.) kaideler, nizamlar, usuller.
zavâbıt-ı idâre idare nizamları.
zavâbıt-ı nahviyye sintaks kaideleri (kuralları).
zavâhir (a.i. zâhir ve zâhire'nin c.) 1. görünüş, görünür, dışyüz. 2. yüksek yerler, göze çarpan yerler.
zavârib (a.i.c.) nabız damarları.
zâvil (f.i.) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makamdır. En az beş altı asırlıktır. Az kullanılmıştır. Mahur ile nikrizden mürekkeptir. Fakat ekseriya kararda nikriz beşlisi gösteren bir mâhur'dan ibarettir. Bu beşli ile rast (sol) perdesinde durur. Güçlü -her iki makamın da güçlüsü olan- neva (re) perdesidir. Donanımına mahurun "fa" küçük mücenneb diyezi yazılır. Nikriz beşlisi için nota içerisinde "do" bakıyye diyezi "si" bakıyye bemolü kullanılır (bu beşli'de "fa" sesi yoktur). Umumiyetle inici seyreder (mahur gibi).
zâvilî (f.i.) müz. Türk müziğinde en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup nümunesi kalmamıştır.
zâvilî-isfehân (f.b.i.) müz. Türk müziğinde en az beş asırlık bir mürekkep makam olup nümunesi kalmamıştır.
zâvilî-segâh (f.b.i.) müz. Türk müziğinde en az beş asırlık bir mürekkep makam olup nümunesi kalmamıştır.
zâviye (a.i.c. zevâyâ) 1. köşe. 2. mat. *açı, fr. angle.
zâviye-i ayniyye hek. göz pınarı.
zâviye-i hâdde mat. dar açı, fr. angle aigu.
zâviye-i hâriciyye geo. dışaçı.
zâviye-i in'ikâs geo. yansıma açısı, fr. angle reflexion.
zâviye-i inkisâr astr. kırılma açısı, fr. angle de refraction.
zâviye-i kaime ("ka" uzun okunur) mat. dik açı, fr. angle droit.
zâviye-i merkeziyye geo. merkez açısı, fr. angle au centre.
zâviye-i mücâvire geo. komşu açı, fr. angle adjacent.
zâviye-i münferice mat. geniş açı, fr. angle obtus.
zâviye-i mücesseme mat. bir noktada birleşen üç ve daha çok düzlemin meydana getirdiği açı, fr. angle triedre.
zâviye-i müsellesâtiyye astr. trigonometri açısı.
zâviye-i müsteviye mat. düzlem açı, fr. angle plan.

zâviye-i mütecâvire (bkz. zâviye-i mücâvire).
zâviye-i semtiyye astr., top. ufkî düzlem üzerindeki açı mebde' bakımından kuzey cihetine bağlı ise okunan açıya semt açısı (zâviye-i semtiyye) adı verilir, (bkz: semt zâviyesi).
zâviye-i semt-ün-nazîr astr. mebde' noktası semt-ün-nazîr olmak üzere râsıdın gözünde baktığı yıldız istikametinin teşkîl ettiği açı.
zâviye-i semt-ür-re's astr. (bkz: mesâfe-i semt-ür-re's).
zâviye-i sür'at fiz. açısal hız. 3. birinin ibâdet etmek üzere çekildiği tenha yer. 4. küçük tekke.
zâviye-i şâkuliyye astr. râsıdın bulunduğu noktadan geçen ve ufuk düzlemine dikey olan düzlem içerisindeki iki nokta ile rasat âletinin "objectif' merkezini teşkîl ettiği açı.
zâviye-i tebâüd astr. uzanım açısı.
zâviye-i ufkıyye astr. bulunduğumuz ufuk müstevîsi üzerinde râsıtlığını yaptığımız âletin "objectif" i merkezi ile belli iki noktaya yapılan tevcihin teşkîl ettiği açı.
zâviye-i vürûd (geliş açısı) astr. bir yıldızdan gelen ışığın, düşme yüzeyinin (ayna ve merceğin) normaline göre yaptığı *açı, fr. angle d'incidence.
zâviye-dâr (a.f.b.i.) tas. küçük tekke şeyhi.
zâviye-nişîn (a.f.b.i.) zaviyede, küçük tekkede oturan derviş.
zâviyetân (a.i.c.) geo. iki zaviye, iki *açı. (bkz: zâviyeteyn).
zâviyetân-ı mütekabiletân geo. mukabil, zıt zaviyeler (açılar) birbirini kesen iki düz çizgi arasında meydana gelen dört açıdan karşı karşıya bulunan, karşıt açı, fr. angles opposes.
zâviyetân-ı mütekabiletân-ı dâhiletân geo. iki paralel çizgiyi yukarıdan aşağı kesen bir çizgi ile, bu iki paralel çizginin içinde karşılıklı meydana gelen dört açı, içters açılar.
zâviyetân-ı mütekabiletân-ı hâricetân geo. iki paralel çizgiyi yukarıdan aşağı kesen bir çizgi ile, bu iki paralel çizginin dışında karşılıklı meydana gelen dört açı, dışters açılar.
zâviyetân-ı mütevâfikatan geo. yöndeş açılar, fr. angles correspondants.
zâviyevî (a.s.) geo. zaviyeye ait, zaviye ile ilgili, açısal, fr. angulaire.
zâviyevî sür'at açısal hız, fr. vitesse angulaire. (bkz: zâviye-i sürat).
zâviyeteyn (a.i.c.) geo. iki zaviye, iki açı. (bkz: zâviyetân).
zây (f.s.). (bkz. -zâ[y]).
zay'a (a.i.c. zıyâ', zıya') 1. binasız arsa. 2. geliri olan bina. 3. tarla; çiftlik.
zayâ' (a.i.) elden çıkma, yok olma, kaybolma.
zay'at (a.i.) kaybetme; kaybolma.
zayf (a.i.c. zîfân, zuyûf) misafir, konuk.
zâyi' (a.s. ziyâ'dan) elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyan.
zâyiât (a.i.c.) kayıplar, yitikler.
zâyiât raporu ask. savaşta personel kayıplarına ait türlü bilgilerin toplanarak birleştirildiği rapor.
zâyiçe (f.i.) yıldızların belli zamandaki yerlerini ve durumlarını gösteren cetvel.
zayven (a.i.c. zayâvin) 1. erkek kedi. 2. yaban kedisi. 3. vahşî, hırçın adam.
za'zaa (a.i.c. zaâzi') sarsma, ırgalama.

za'zaa-i dimâğ	anat. bâzı damarların yırtılmasına sebebolacak kadar dimağın sarsılması.
za'zaa-i esnân	dişlerin şiddetle birbirine vurması.
ze	(o.ha.) Osmanlı alfabesinin on üçüncü harfi olup "ebced" hesabında yedi sayısının karşılığıdır.
zeâfir	(a.i. za'frân'ın c.) safranlar.
zeâmet	(a.i.) tar. Osmanlılar devrinde Sipahilere verilen en büyük timar.
zeâzi'	(a.i. za'zaa'nın c.) sarsmalar, ırgalamalar.
zeb	(a.i.) (bkz: zebb).
zebâb	(a.i.) zool. âdî kara sinek.
zebâb-ı lâhmî	(et sineği) mavi sinek.
zebâbe	(a.i.) yaban faresi.
zebâd	(a.i.) 1. kalemis (galle-i misk) yağı. 2. misk kedisi.
zebân	(f.i.) 1. dil, lisan. 2. anat. dil.
Ateş-zebân	uzdilli. 3. lügat; lehçe.
zebân-âver	(f.b.s.) 1. dile getirilen, çok söylenen. 2. düzgün söz ve şiir söyleyen.
zebân-dırâz	(f.b.s.) dil uzatan, atıp tutan.
zebân-dırâzî	(a.b.i.) dil uzatma, atıp tutma.
zebâne	(f.i.) 1. terazi ve benzeri gibi bâzı âletlerin dili. 2. alev, ateş yalını.
zebâne-keş	(f.b.s.) alevli, alevlenen, yalınlı.
zebâne-pâş	(f.b.s.) alev saçan, alev çıkaran.
zebân-gez	(f.b.s.) acı konuşan.
zebânî	(f.s.) dile ait, dil ile ilgili.
zebânî	(a.i.c. zebâniyân) cehennemlikleri cehenneme atmaya me'mur edilen melek.
zebâniyân	(a.i. zebânî'nin c.) zebânîler. (bkz: zebâniye).
zebâniye	(a.i. zebânî'nin c.) zebânîler, (bkz: zebâniyân).
zebân-zed	(f.b.s.) dil persengi, söylenen, söylenir olan; alışılmış, kullanışlı, yayılmış [söz].
zebâric	(a.i. zeberced'in c.) zebercetler.
zebâyih	(a.i. zebîha'nın c.) 1. kurbanlık hayvanlar. 2. kurban edilmiş hayvanlar, [aslı zebâih dir].
zebb	(a.i.) kovmak.
zebed	(a.i.c. ezbâd, zübed) köpük.
zeber	(f.i.) 1. üst. (bkz: fevk).
Zîr ü zeber	altüst. 2. üst derecede bulunan kimse, âmir; hâkim; mahir.
zeberced	(a.i.c. zebâric) zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değeri olmayan bir süs taşı.
zebercedî	(a.s.) 1. zebercetle ilgili. 2. zebercet renginde, fıstıkî.
zeber-dest	(f.b.s.) 1. eli üstün. (bkz. gâlib). 2. mâhir.
zeber-destâne	(f.b.zf.) 1. emrederek, âmircesine. 2. becerikli kimseye yaraşır bir yolda.
zeber-destî	(f.b.i.) 1. el üstünlüğü, âmirlik, (bkz: galibiyyet). 2. mahâretlilik, maharet.
zeberîn	(f.zf.) üstteki.
Leb-i zeberîn	üst dudak.

zebh	(a.i.) 1. boğazlama, kesme, keserek öldürme. 2. kurban kesme.
zebhiyye	(a.i.) kasaplardan kestikleri hayvanlar için alınan vergi.
zebîb	(a.i.) 1. kuru üzüm. 2. kuru incir. 3. zool. yılan, akrep gibi hayvanların zehiri.
zebîh	(a.s. zebh'den) 1. kesilmiş veya kesilecek kurban. 2. Hz. îsmâil ile Hz. Muhammed'in babası Hz. Abdullah'ın lâkabı.
zebîha	(a.i. zebh'den. c. zebâyih') 1.kurbanlık hayvan. 2. kurban edilmiş hayvan. 3. s. ["zebîh"in müen.]. (bkz. zebîh).
Zebîheyn	(a.i.c.) iki kurban.
İbn-üz-zebîheyn	(= iki kurbanın oğlu) Hz. Muhammed.
zebîl	(a.i.) 1. gübre, fışkı. 2. pislik.
zebîr	(a.i.) 1. mihnet, sıkıntı. 2. mektup; yazılmış şey.
zebl	(a.i.) deniz kaplumbağasının kabuğu.
zebr	(a.i.) 1. kitap, cüz. 2. kitap yaprağı. 3. yazı yazma. 4. söz. 5. yazı. 6. zekâ. 7. s.kuvvetli, sağlam [adam].
zebûn	(f.s.) zayıf, güçsüz, âciz.
zebûnî	(f.s.) zayıflık, acizlik, güçsüzlük.
zebûn-küş	(f.b.s.) düşkünezen, kendinden zayıfa gücü yeten ve yüklenen.
zebûn-küşâne	(f.b.zf.) zebunküş olana yakışacak yolda.
zebûn-küşî	(f.b.i.) zebunküşlük, düşkünezerlik.
zebûr	(a.i.) 1. kitap. 2. mektup. 3. (h.i.) Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap.
zeccâc jr	(a.s. zücâc'dan) sırça işleriyle uğraşan, şişeci; camcı.
zecl	(a.i.) atma. (bkz: remy).
zecil	(a.i.) müz. beste ve şarkı okuyup hanendelik etme.
zecr	(a.i.c. zücûr) 1. önleme, yasak etme. 2. zorlama, zorla yaptırma, (bkz. icbâr). 3. kovma. 4. eziyet, sıkma, (bkz. cevr). 5. angarya çalıştırma.
zecren	(a.zf.) 1. menederek, önleyerek. 2. zorla, zorlayarak, ceza olarak, (bkz. cebren, kerhen).
zecrî	(a.s.) zorlayıcı, yasaklayan, (bkz: cebrî).
zecriyye	(a.i.) 1. alkollü içkiler vergisi. 2. s. ["zecrî" nin müen.]. (bkz: zecrî).
zed	(f.i.) vurma, dövme.
zed ü hord	savaş, (bkz: ceng, harb, perhâş).
-zed	(f.s.) "vuran, vurucu" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Gûş-zed	kulağa çalınan
Zebân-zed	dil persengi, yayılmış söz.
-zede	(f.s.c. zede-gân) "vurulmuş, çarpılmış, tutulmuş, uğramış, yakalanmış" mânâlarına, gelerek birleşikler yapar.
Âfet-zede	felâkete, musibete uğramış.
Harîk-zede	yangına uğramış.
Ser-zede	başa gelmiş, baş göstermiş.
Sevdâ-zede	sevdaya tutulmuş., gibi.
-zedegân	(f.b.s. zede'nin c.) "vurulmuş, çarpılmışlar, tutulmuşlar, uğramışlar, yakalanmışlar" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Harîk-zedegân	yangın felâketine uğramış olanlar.

Sevdâ-zedegân	sevdaya tutulmuş olanlar... gibi.
zefer	(a.i.) kötü koku. (bkz: taaffün).
zefer	(a.i.) ağaca vurulan destek, dayak, payanda.
zeferât	(a.i. zefre'nin c.) soluk almalar.
zefîf	(a.s.) çevik, çabuk hareketli.
zefir	(a.i.) 1. göğüs geçirme. 2. nefes verme, soluğu dışarı verme.
Şehîk ü zefir	nefes alıp verme, (bkz: teneffüs).
zefzefe	(a.i.) sarsılma, titreme, (bkz: za'zaa).
zegan	(f.i.) zool. çaylak.
zehâb	(a.i.) 1. gitme. 2. bir fikre, düşünceye uyma; sapma.
İyâb ü zehâb	gidip gelme, (bkz: âmed ü şüd). 3. zihnen bir yola sapma. 4. zannetme, öyle sanma.
zehâb-ı bâtıl	bâtıl fikir; boş, çürük sanı.
zehâbı hilâfına	düşüncesinin, zannettiğinin aksine.
zehâdet	(a.i.) zâhitlik, din emirlerine aşırı olarak bağlılık.
zehâdetlü	şeyhlere ve din adamlarına hitaben kullanılan ünvan.
zehâdet-mend	(a.f.b.s.) dîne sıkı bağlı, dindar.
zehârif	(a.i. zuhrûf'un c.) 1. altınlar, sahte zînetler. 2. yalancı süsler, gösterişler, yaldızlar.
zehârif-i dünyeviyye	dünyâ gösterişleri, şatafatları.
zeh-dân	(f.b.i.) anat. rahim, döl yatağı.
zeheb	(a.i.c. ezhâb, zühbân, zühûb) altın, (bkz. zer).
Ebü-z-zeheb	altın babası; çok zengin adam.
zehebî	(a.s.) altına ait, altınla ilgili; altından yapılma.
zehebîn	(a.s.) altından olma, altından yapılmış, altından meydana gelmiş.
zehebiyyet	(a.i.) kim. hâmız-ı zeheb ile tuzlardan birinin birleşmesinden meydana gelen bir mâden.
zehebiyyet-i amonyak	kim. hâmız-ı zehebî ile amonyakın birleşmesinden meydana gelen tuz.
zehebiyyet-i potas	kim. potas ile hâmız-ı zehebî'nin birleşmesinden meydana gelen tuz.
zehhâr	(a.s.) dolu, taşkın, coşkun [deniz], (bkz. mütemevvic, zâhir).
Bahr-i zehhâr	dalgalı deniz.
zehîb	(a.s. zeheb'den) altın sürülmüş, yaldızlı, (bkz: müzehheb).
zehl	(A.i.) 1. dalgınlıkla unutma veya geciktirme. 2. işin çokluğu yüzünden geciktirme, (bkz. zühûl).
zehr	(a.i.c. ezhâr) çiçek, (bkz: şükûfe, zehre).
zehr-i akîm	bot. kısır çiçek.
zehr-ür-rebî'	bot. çuha çiçeği.
zehr-üs-sâlûs	bot. hercâi menekşe.
zehr	(f.i.) zehir, ağu. (bkz: semm).
zehr-i mâr	yılan zehiri.
zehrâ	(a.s.) 1. yüzü pek beyaz ve parlak olan. 2.i. kadın adı. ["ezher"in müennesi]. 3. Hz. Fatma'nın lâkabı.
Zehrâ	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma'nın lâkabı Fâtımet-üz-Zehrâ.
zehr-âb	(f.b.s.) acı su.

zehr-âbe	(f.b.s.) 1. zehirli su. 2. acı, zehir gibi su. 3. meç. acılık, acı, kaygı.
zehr-âlûd	(f.b.s.) zehirli, zehir gibi.
zehr-âmîz	(f.b.s.) zehirli; acı.
zehrâvân	(a.i.c.) Kur'an'daki Sûre-i Bakara ile Sûre-i Al-i İmrân.
zehr-bâr	(f.b.s.) zehir yağdıran, pek acı.
zehr-dârû	(f.b.i.) panzehir.
zehre	(a.i.c. ezhâr) çiçek, (bkz: şükûfe).
Lifâfe-i zehre	bot. çiçeklerin etrafında bir zarf meydana getiren yapraklar.
zehre-i ceresiyye	bot. çançiçeği, fr. campanule. [yanlış olarak zühre-i ceresiyye şeklinde kullanıldığı da görülmüştür].
zehret-üd-dünyâ	dünyanın rengi ve lâtifliği. [Kur'an'da; zehret-ül-hayât-id-dünyâ şeklinde geçer].
zehre	(f.i.) 1. öd, safra. 2. yiğitlik, cesaret.
Bî-zehre	korkak, yüreksiz, (bkz: cebîn).
zehre-çâk	(f.b.s.) ödü patlamış, korkmuş.
zehre-dâr	(f.b.s.) cesur, yürekli.
zehre-dârân	(f.b.s. zehre-dâr'ın c.) cesur, yürekli, yiğit kimseler.
zehre-efşân	(f.b.s.) zehir saçan.
zehre-şikâf	(f.b.s.) öd patlatıcı, korkutucu, korkunç.
zehre-terâk	(f.b.s.) ödü kopmuş, pek korkmuş.
zehrevî	(a.s.) zehreye ait, zehre ile ilgili, örtücü, koruyucu, koruyan, örten.
zehr-hand	(f.b.i.) acı acı gülme.
zehrî, zehriyye	(a.s.) çiçeğe ait, çiçekle ilgili.
zehr-nâk	(f.b.s.) zehirli, (bkz: semm-dâr).
zehrîn	(f.s.) zehir gibi, pek acı.
zehuk	(a.s. zehk'den) 1. yok olucu, geçici, süreksiz, kısa ömürlü. 2. yararsız, faydasız, boş, beyhude.
zeir, ze'r	(a.i.) arslan kükremesi.
zeîr	(a.i.c. zeîrât) vücûdun içinden işitilen tabîî veya marazî ince ses.
zeîr-i ihtikakî	deri gıcırtısına benzeyen bir ses.
zeîrât	(a.i. zeîr'in c.) vücuttan gelen tabîî veya marazî ince sesler.
zeîrât-ı cerşiyye	rendeden meydana gelen sese benzeyen sesler.
zeîrât-ı gayr-ı tabîiyye	hek. hastalık hâlinde duyulan sesler.
zeîrât-ı ihtikakiyye	hek. iki gışanın (zarın) birbirine sürtünmesinden çıkan sesler.
zeîrat-ı kalbiyye	hek. kalbin hareketlerinden doğan sesler.
zeîrât-ı mibrediyye	eğeden çıkan sese benzeyen sesler.
zeîrât-ı minşâriyye	hek. desterenin çıkardığı sese benzeyen sesler.
zeîrât-ı mûsikiyye	güvercin ötmesine benzeyen sesler.
zeîrât-ı nefhiyye	körükten çıkan sese benzeyen sesler.
zeîrât-ı safîriyye	ıslığımsı sesler.
zeîrât-ı şiryâniyye	hek. hasta şiryanların içinden geçen kanın meydana getirdiği ses.
zeîrât-ı tabîiyye	hek. sağlam kalbden duyulan sesler.
zekâ'	(a.i.) saflık, duruluk; hal düzgünlüğü.
zekâ'	(a.i.) zeyreklik, çabuk anlama, zihin keskinliği.
zekâb	(f.i.) yazı mürekkebi.

zekan	(a.i.c. ezkan, zükun) iki çene kemiğinin aşağıda birleştiği nokta; yüzün alt ucu; çene. (bkz: zenahdân).
Çâh-ı zekan	çene çukuru, (bkz: çâh-ı zenahdân).
zekanî	(a.s.) zekana mensup, zekan, çene ile ilgili.
zekât	(a.i.) İslâmın beş şartından biri olan, mal ve paranın, paklığını ve helâlliğini sağlamak üzere, kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.
zekâvet	(a.i.) 1. zeyreklik, çabuk anlama, kavrama, (bkz: zekâ).
zekâvet-i dessâsâne	hileler düzecek şekildeki zekâ. 2. kadın adı.
zekâvet	(a.i.) 1. zekâ, zekîlik. 2. kadın adı.
zekâvet-mend	(a.f.b.s.) zekî, anlayışlı, kavrayışlı [kimse].
zekâvet-mendâne	(a.f.b.fz.) zekî kimselere yaraşır yolda.
zeker	(a.i.c. zikâr, zikâre, zükrân, zükûr) l. erkek. 2. erkeklik organı.
zekevât	(a.i. zekât'ın c.) zekâtlar.
zekî, zekiyye	(a.s. zekâ'dan) 1. temiz, hâlis; hâli temiz olan kimse. 2. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
zekî	(a.s.c. ezkiyâ) 1. zeyrek, zekâ sahibi, çabuk anlayışlı. 2. i. erkek adı.
zekîr	(a.s.) unutmayan, hafızası kuvvetli.
zekiyye	(a.s.) 1. "zekî"nin müennesi. 2. i. kadın adı.
zel	(o.ha.) Osmanlı alfabesinin on birinci harfi olup "ebced" hesabında yediyüz sayısının karşılığıdır, z sesini verir.
zel	(a.i.). (bkz. zell).
zelak	(a.i.) sürçme, ayak kayma, (bkz: zelk, zelka).
zelâlet	(a.i.) hakirlik, horluk, alçaklık. (bkz: zillet).
zelâzil	(a.i. zilzil'in c.) uzun etekler.
zelâzil	(a.i. zelzele'nin c.) yer depremleri, yer sarsıntıları.
zelef, zelf	(a.i.) derece, sıra, yakınlık.
zelel	(a.i.) 1. eksiklik. 2. s. kayağan [yer].
zelem	(a.i.c. ezlâm) 1. yeleksiz ok. 2. kumar oynanan ok.
Zelîhâ	(a.h.i.) 1. Hz. Yûsufun refikası, (bkz: Züleyhâ). 2. kadın adı.
zelîk	(a.s. ve i.) düşük [çocuk], (bkz: sıkt).
zelîl	(a.s.) sürçüp düşen; yandan.
zelîl	(a.s. zillet'den. c. ezillâ, ezille, zilâl, zullân) hor, hakir, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan, [müen. "zelîle"dir].
zelîlâne	(a.zf.) aşağılaşarak, alçakça.
zelîlî	(a.i.) zelillik, hakirlik, horluk, alçaklık.
zelk, zelka	(a.i.) sürçme, ayak kayma.
zelka-i kadem	ayak sürçmesi.
zelk-ül-em'â	hek. hazmolabilen yiyecek ve içeceklerin hazımsız dışarı çıkması, şiddetli ishal.
zell	(a.i.) 1. kayma, ayağı sürçme, (bkz: zelk, zelka). 2. yanılma, yanlış yapma.
zellât	(a.i. zelle'nin c.) 1. sürçüp kaymalar. 2. yanılmalar, yanlışlar. 3. suçlar.
zelle, zellet	(a.i.c. zellât) 1. sürçüp kayma.
zellet-ül-kadem	ayak kayma. 2. yanılma, yanlış. 3. ufak suç.
zelûl	(a.s.c. ezille, zülül) 1. yavaş, yumuşak huylu, başı sert olmayan. 2. i. hecin devesi.

zelûlî	(a.s.) başı yumuşak, dayanıklı; sabırlı.
zelzâl	(a.i.) zelzele, sarsılma, deprem. (bkz: zilzâl, zülzâl).
zelzele	(a.i.c. zelâzil) 1. ırgalama, sarsma. 2. yer sarsıntısı, deprem.
zelzelet-üs-sâa	kıyamet zelzelesi.
zelzele-endâz	(a.f.b.s.) zelzele salıcı, yer sarsıcı.
zelzele-nümâ, zelzele-nüvîs	(a.b.i.) sismograf, zelzeleyi kaydeden âlet.
zem	(a.i.). (bkz: zemm)
zemâim	(a. i. zemîme'nin c.) kötü, beğenilmeyen haller, yerilmeye lâyık fena hal ve hareketler.
zemân	(a.i.c. ezmine) 1. zaman, vakit, çağ, devir. 2. mehil, süre. 3. mevsim.
Cem'-i zemân	her zaman, dâima.
Hem-zemân	bir zamanda, bir devirde, (bkz. muâsır).
Mürûr-i zemân	zaman aşımı.
zemân-ı rüşd	reşîdolma zamanı.
zemân-ı vüsûl	varma zamanı.
zemân ü zemîn	münâsebet, vesîle.
zemân zemân	vakit vakit. 4. gr. Fiillerde geçmiş (yaptı), şimdiki (yapıyor), gelecek (yapacak) ve geniş (yapar) zamanlardan her biri.
zemâne	(a.i.) 1. devir, vakit. 2. şimdiki zaman. 3. baht, talih, felek.
zemânen	(a.zf.) 1. zaman bakımından, zamana ait olarak. 2. vaktiyle, vaktinde.
zemânet	(a.i.) 1. kötürüm olma [gözsüz, el ve ayaksız olma, dilsizlik, felç gibi]. 2. âfet, belâ.
zemânî	(a.s.) zamana ait, zamanla ilgili.
zemâniyân	(f.i. zamanî'den) insanlar.
zemen	(a.i.) zaman, vakit.
zemherîr	(a.i.) gün dönümünden sonraki şiddetli soğuklar, karakış. [22 Aralıktan 31 Ocağa kadar].
zemheri[r] zürefâsı	kışın, şıklık olsun diye, ince ve açık renk elbiselerle gezen kimselere denilir.
zemîm, zemîme	(a.s. zemm'den) kötü, beğenilmeyen hal, davranış.
zemîme	(a.i. zemm'den. c. zemâim) zemmedilmeye, yerilmeye lâyık, fena, kötü hal ve hareket.
zemîn	(f.i.) 1. yer, yeryüzü, (bkz: arz).
Rûy-i zemîn	yeryüzü, (bkz: ferş[4])
Tahte-z-zemîn	yeraltı.
Zîr-i zemîn	yeraltı, yerin dibi. 2. üzerinde süs, nakış, resim gibi şeyler bulunan bir şeyin asıl rengi. 3. mec. temel, dayanak. 4. tarz, eda. 5. mevzu, tema, ortam.
Nev-zemîn	yeni tarzda, yeni üslûpta.
zemîn-i mürde	ıssız, tenha, harap, boş yer.
zemîn-i üftâde	bir müddet için ekilmeyip boş bırakılan toprak.
zemîn ü zemân	yer ve mevzu uygunluğu, münâsebet, hal, vaziyet.
zemîn-bûs	(a.b.s.) yeri öpme [saygı kasdıyla-].
zemîn-bûsî	(f.b.s.) yer öpmeklik [saygı kasdıyla-].
zemîn-dâr	(f.b.s. c. zemîn-dâran) vâlî; hâkim.
zemîn-dârân	(f.b.i. zemîn-dâr'ın c.) valiler; hâkimler.
zemîn-gîr	(f.b.s.) toprağa yapışan, inmeli, felçli, yatalak.

zemîn-gîrî (f.b.i.) 1. toprağa ait, toprakla, yerle ilgili, maddî.
zemîn-kâr (f.b.s.) bir konuşmada türlü vesilelerle mevzûdan uzaklaşan, esas meseleye girmekten kaçınan.
zemîn-kûb (f.b.s.) 1. ikide bir ayağını yere vuran [çengi, rakkase]. 2. yer tepici [at, katır, deve ve benzeri hayvanlar].
zemîn-lerze (f.b.i. yer sarsıntısı, *deprem.
zemîn-peymâ (f.b.s.) 1. yer ölçen. 2. çok yolculuk etmiş olan. (bkz: seyyâh).
zemîn-peymây (f.b.s.) (bkz: zemîn-peymâ).
Zemistân (f.i.) kış, kış mevsimi. (bkz. şitâ).
Zemistânî (f.s.) kışlık.
zemistâniyye (f.i.) tar. pâdişâh tarafından Yeniçeri ağasından îtibâren ocak ağalarıyla Yeniçeri kâtibine verilen kışlık.
zemm (a.i.c. zümûm) yerme, kınama; ayıplama.
zemm ü kadh yergi ve sövme.
zemmâm (a.s. zemm'den) zemmedici, yerici, yeren, dedikoducu.
Zemzem (a.i.) Kabe civarındaki meşhur kuyu.
Âb-ı zemzem zemzem kuyusunun suyu.
Bi'r-i zemzem, Çâh-ı zemzem, Çeh-i zemzem zemzem kuyusu.
zemzem (a.i.) 1. yavaş ve hafif türkü söyleme. 2. müz. Türk müziğinde en az beş, altı asırlık bir mürekkep makam olup bugüne kalmış bir nümunesi yoktur.
zemzemât (a.i. zemzeme'nin c.) zemzemeler, nağmeli sesler.
zemzeme (a.i.) l ezgili, nağmeli ses; nağme. 2. müz. isminin yanına geldiği makamda bir kürdî dörtlüsü bulunduğunu işaret eden isim arazbar- zemzeme, aşîran-zemzeme, hicaz-zemzeme, ısfahan-zemzeme, kûçek-zemzeme, sabâ-zemzeme.. gibi. Fakat bâzan doğrudan doğruya sona "kürdî" getirilir acem-kürdî, arabân-kürdî, gerdâniye-kürdî, hicazkâr kürdî, hisâr-kürdî, hüseynî-kürdî (hüseynî-zemzeme de denilir), muhayyer-kürdî, nevâ-kürdî, şehnâz-kürdî, tâhir-İcürdî.. gibi. 3. Recâizâde Ekrem'in şiirlerini ihtiva eden, 1883 ve 1885 arasında 3 ayrı kitap olarak basılmış bir eseri.
zemzeme-dâr (a.f.b.s.) ahenkli.
zemzeme-kürdî (a.b.i.) müz. Türk müziğinde eski bir mürekkep makam olup nümunesi kalmamıştır.
zemzeme-pîrâ (a.f.b.s.) terennüm eden, şarkı söyleyen.
zen (f.i.c. zenân) kadın, (bkz: mer'e).
Pîre-zen kocakarı, (bkz: acûze, fertûte).
-zen (f.s.) "vurucu, vuran, atan, çalan" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
Dest-zen el vurucu, el atıcı, işe başlayan.
Hande-zen kahkaha atan.
Reh-zen yol kesen.
Şemşîr-zen kılıç vuran, kılıç çeken., gibi.
zenâbîl (a.i. zenbîl'in c.) zenbiller.
zenâbîr (a.i. zünbûr'un c.) eşek arıları.
zenâdîk (a.i. zındîk'in c.) zındıklar, münafıklar, (bkz: zenâdika).
zenâdika (a.i. zındîk'in c.) zındıklar, münafıklar, âhirete inanmayanlar, (bkz: zenâdîk).

zenah, zenahdân (f.i.) çene. (bkz: zekan).
Çâh-i zenahdân çene çukuru, (bkz: çâh-ı zekan).
zenân (f.i. zen'in c.) 1. kadınlar, (bkz: nisâ).
Mekr-i zenân kadınların fendi. 2. f. s. vurucular, dövücüler.
-zenân (f.s.) "vurarak" manâsıyla 'birleşik kelimeler yapar.
Ta'ne-zenân söverek, küfür ederek... gibi.
zenâne (f.s.) 1. kadına mahsus, kadınla ilgili, kadın işi. 2. zf. kadına yaraşır yolda, kadınca.
zenânîr (a.i. zünnâr'ın c.) zünnarlar, papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık ip kuşaklar, papaz kuşaklan.
zenân-nâme (f.b.i.) ed. kadına dâir yazılan eser.
zenb (a.i.c. zünûb) günah, suç, kabahat. (bkz: ism, vizr).
zenbak (a.i.) bot. zanbak.
zenbakıyye (a.i.) bot. zanbakgiller. [çiğdem, lâle, soğan, pırasa, zanbak gibi bitkileri içine alan familya].
zenbakıy-yüş-şekl zool. denizlâleleri, fr. crinoi'des.
zenbîl (A.i.c. zenâbîl) zenbil. [aslı "zinbîl" dir].
zenbîl-bâf (a.f.b.i.) zenbil örücü, zenbilci.
zenbûrek (f.i.) 1. zenberek. 2. aşk. hayvan üzerinde taşınan küçük top.
zenc (a.s. ve i.) kara, siyah, zencî.
zencâr (a.i.) bakır pası çeşidinden göztaşı, (bkz: jengâr).
zencebe (A.i.) eskiden kadınların, kalçalarım büyük göstermek için, arkalarına bağladıkları yastık.
zencebîl (a.i.) 1. zencefil. 2. şarap, (bkz: bâde, hamr, sahbâ).
zencebil-i Acem İran çinisinin yapıldığı bir devedikeni.
zencebil-i Şâmî bot. andız otu.
zencebîliyye (a.i.) bot. zencefilgiller.
zencefîl (a.i.) bot. Hindistan ve Malezya'da kalın ve yumuşak köksaplı bir bitki.
zencere (a.i.) parmakla fiske vurma.
zencerf (f.i.) zincifre denilen kırmızı boya, sülüğen boyası, fr. minium.
zencî (a.s. ve i.) Afrikalı kara ırktan olan, kara adam. (bkz: zengî).
zencîr (f.i.) 1. zincir. 2. müz. Türk müziğinde bir mürekkep usuldür; 120 zamanlı ve 63 darblıdır. Yalnız 120/4 mertebesi kullanılmıştır. 120 zamanlı olarak bir de (2 devr-i kebîr + 2 berefşân) ve (2 remel + 2 muhammes) şeklinde iki darbeyn usulü vardır. Türk müziğinde bu 120 zamanlı usullerden büyük zamanlı usul de yoktur. Aslında bunlar bir takım usullerin arka arkaya kullanılmasından ibaret olduklarından hakikatte en büyük mürekkep usul 88 zamanlı darb-ı fetih'dir. Zencir ile kâr, beste, daha az peşrev ve ilâhiler ölçülmüştür. Zencir şu 5 büyük usûlün sıralanmasından ibarettir çifte düyek, fâhte, çenber, devr-i kebîr, berefşân. Bu usuller 16, 20, 24, 28, 32 zamanlı olup aralarındaki fark dâima 4 zamandan ibaret bir intizam göstermektedir.
zencîr-bend (f.b.s.) 1. zincirle bağlı, zincire vurulmuş. 2. ed. halk şiirinde birinci mısraın son kelimesini ikinci mısraın başında tekrarlayarak yazılan koşma.

zencirek	(f.i.) 1. küçük zincir. 2. g. s. yazma kitapların sahife kenarlarına ve levha yazılarının etrafına süs olarak yapılan zincirleme halkalar şeklindeki su tezyinatı.
zencîrî	(f.s.c. zencîriyân) zincirlik deli.
zencîriyân	(f.s. zencîrî'nin c.) zincirlik deliler.
zenciyye	(a.s. ve i.) Afrikalı, kara ırktan olan, kara kadın.
zençe	(f.i.) sokak orospusu, (bkz: fâhişe)
zend	(a.i.c. eznâd, zinâd) çakmak demiri, (bkz: zende).
zend	(f.i.) 1. Zerdüşt'ün kendisine indiğini iddia ettiği kitap. 2. eski Farsça'nın bir lehçesi. [Firdevsî, Şâhnâme'sinde zend lehçesinde bulduğu kelimeleri toplayarak şiirlerinde kullanmıştır].
zend	(A.i.c. zinâd) hek. sâiddeki iki kemikten iç tarafta bulunanı, dirsekkemiği, fr. cubitus. [dış taraftaki kemiğe "kû'bere" denir].
zendân	(a.i.c.) anat. sâidde bulunan iki kemik (önkolkemiği) fr. radius, (dirsekkemiği) cubitus.
Zendâvesta	(f.i.). (bkz. zend).
zende	(f.i.) çakmak demiri, (bkz: zend).
zendeka	(a.i.) kâfirlik, dinsizlik.
zen-dost	(f.b.s.) kadınlardan hoşlanan, zampara.
zen-dostî	(f.b.i.) kadınlardan hoşlanma, zamparalık.
zeneb	(a.i.c. eznâb) kuyruk.
Bî-zeneb	kuyruksuz [hayvan].
zeneb-i âmm	bot. birleşik yaprakların sapı.
zeneb-i varak	bot. yaprak sapı.
zeneb-i zehre	bot. çiçek sapı.
zeneb-üd-Dücâce	astr. Dücâce burcunun sonundaki yıldız.
zeneb-ül-esed	bot. arslan kuyruğu.
zeneb-ül-feres, zeneb-ül-hayl	1. bot. atkuyruğu denilen püsküllü bir ot. 2. astr. at kuyruğu şeklinde görünen ve semânın kuzey yarımküresinde bulunan kuğu burcunun en parlak yıldızı, lât. alpha Cygnus.
zeneb-ül-hayliyye	bot. *atkuyruğugiller, fr. equisetacinees.
zeneb-ül-kaytus	astr. balina burcu.
zenebî	(a.s.) zenebe, kuyruğa, sapa ait, bunlarla ilgili.
zenebiyyât	(a.i.c.) bot. yapracıkların her birine mahsus ufak saplar.
zeneb-ül-hayliyye	(a.b.i.) bot. atkuyruğugiller.
zenek	(f.i.) küçük kadın, kadıncağaz, kadıncık.
zenen	(a.i.) insanın sümüklü olması, sümüklülük.
zeng	(f.i.) 1. zenci, (bkz: zenc). 2. pas. (bkz: jeng). 3. zil, çalpara.
zengâr	(f.i.) bakır pası nevinden göztaşı.
zengel, zengele, zengûle	(f.i.) 1. çan. 2. çıngırak. 3. tef pulu. 4. şark müziğinde bir makamın adı. (bkz: zengûle).
zengî	(f.i.) l. zenci, siyah adam. 2. XIV ve XV. (hicri VIII ve IX.) asırlarda Şiraz ve havâlisinde hüküm süren beğliğin adı.
zengûle	(f.i.) 1. çıngırak. 2. müz. Türk müziğinin, Hicaz ailesinden, en eski basit makamlarından biridir. Bu makam az kullanılmış, fakat şedleri pek çok istîmâl olunmuştur (çargâhdaki şeddi şevk-efzâ makamında, yegâhdaki şeddi şedaraban, ıraktaki şeddi evcara, rasttaki şeddi hicazkâr ve zengüleli sûznâk,

Tarihvemedeniyet.org

	hüseynî aşîran'daki şeddi sûz-i dil, nevadaki şeddi araban). Zengûle, hayal ve esrar telkin eden bir makamdır. Hicaz beşlisi ile hicaz dörtlüsünden müteşekkildir. Beşli ile dügah (la) perdesinde durur. Güçlü, beşlinin dörtlü ile birleştiği ses olan hüseynî (mi) perdesidir. Umumiyetle çıkıcı olmakla beraber inici ve çıkıcı-inici şekilleri de kullanılmıştır. Niseb-i şerîfeden 7 tanesini muhtevi bulunmakla dizisi mülayimdir. Donanımına "si" bakıyye bemolü ile "do" ve "sol" bakıyye diyezleri konulur (ilk iki ânza hicaz beşlisi, sonuncusu hicaz dörtlüsü içindir; dörtlü için "fa" koma diyezi de kullanılabilir). Orta sekizlisindeki sesleri -pestden tîze doğru- şöyledir dügâh, dik kürdî, nim hicaz, neva, hüseynî, acem (veya dik acem), nîm şehnaz ve muhayyer. Remzi şudur 6 + VI.
zengûle-gerdâniyye	(f.b.i.) müz. Türk müziğinde en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup nümunesi kalmamıştır.
zengûle-geveşt	(f.b.i.) müz. Türk müziğinde en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup nümunesi kalmamıştır.
zengûle-mâye	(f.b.i.) müz. Türk müziğinde en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zengûle-nevrûz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinde en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zengûle-pûselik	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin bir kaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zengûle-selmek	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az beş altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zengûle-şehnâz	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en az beş altı asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zen-hâne	(f.b.i.) 1. genelev, (bkz: umûm-hâne). 2. Hindistan Türklerinin saray-lanndaki harem dairesi.
zenîm	(a.i.) 1. bir kavime sonradan katılan, aslında onlardan olmayan. 2. soyu bozuk, soysuz, aşağılık.
zenîn	(a.i.) sümük.
zenne	(o.i.) [Farsça "zenân" dan]. 1. kadın kısmı. 2. ortaoyununda kadın rolünde ve kılığında bulunan erkek.
zennûbe	(a.i.) 1. günahkâr kız. 2. kadın adı.
zennûn	(a.s.) sümüklü.
zen-pâre	(f.b.s.) zampara.
zen-perest	(f.b.s.) kadına düşkün [erkek].
zer	(f.s.) sarı. (bkz: asfer, zerd).
zer	(f.i.) 1. altın, (bkz: zeheb). 2. akçe, para.
Pûte-zer	altın potası.
Sîm ü zer	gümüş ile altın.
zer-i deh-pencî	yarısı bakır olan altın [onda beşi].
zer-i dest-efşâr	Husrev-i Pervîz'in dâima elinde oynadığı yumuşak altın.
zer-i gül	çiçektozu.
zer-i kamer-tâb	üzerinde ay resmi bulunan bir altın para.
zer-i kâmil	tam, hâlis, ayarı tamam altın.

zer-i mağribî	hâlis ve iyi altın. zer-i mahbûb [eski] yirmi beş kuruş değerinde bir altın para. [1202 (1787) de üç buçuk kuruş değer konulmuş ve II. Mustafa devrinde çıkartılmıştı].
zer-i maklûb	kalp altın.
zer-i müşt-efşâr	(bkz. zer-i dest-efşâr).
zer-i sâv, zer-i sâve	ayarı tam altın veya kırıntısı.
zer-i şeş-serî	hâlis altın.
zer-i vîje	hâlis altın, (bkz: asced). 3. tas. nevbet, oruç; çile.
zer'	(a.i.c. zürû') 1. ekme, tohum saçma. 2. ekilmiş ekin.
zer-i ıbtî	bot. yan tomurcuğu, fr. bourgeon axilaire.
zer-i re'sî	bot. tepe tomurcuğu, fr. bourgeon terminal.
zer-âb	(f.b.i.) 1. yaldız mürekkep. 2. beyaz şarap.
zerâbî	(a.i. zürbî'nin c.) güzel mefruşat, döşemeler.
zerâf	(f.i.) zürâfâ.
zerâfe, zerrâfe	(a.i.c. zerâfî) zürâfâ.
zerâfî	(a.i. zerâfe ve zerrâfe'nin c.) zürâfâlar.
zerak	(a.s.) mavi, gök renkli.
zerâre	(a.i.) saçıntı, saçılan şey.
zerârî	(a.i. zürriyyet'in c.) zürriyetler, nesiller, kuşaklar, soylar, döller.
zerârîh	(a.i. zerrâh ve zürrâh'ın c.) zool. kuduz böcekleri.
zerâvend	(f.i.) bot. ilâçlarda kullanılan bir cins bitki, loğusa otu, fr. aristoloche.
zerâvendî	(f.i-) yaprakları ve çiçekleri zerâvende benzeyen bitkiler.
zerbâ	(f.i.) zırva.
zer-bâf	(f.b.i.) ustufacı, sırmalı kumaş dokuyan kimse.
zer-bâft	(f.b.i.). (bkz. zer-beft).
zer-bâfte	(f.b.s.) ustufa, sırmalı kumaş, sırma ile işlenmiş, (bkz. zer-beft).
zer-beft	(f.b.i.) ustufa, sırmalı kumaş, (bkz: zer-bâfte).
zer-cedvel	(f.a.b.i.) g. s. sahife kenarlarına altınla çekilen çizgiler.
zerd	(f.s.) 1. sarı. (bkz: asfer). 2. solgun, soluk.
Rûy-i zerd	sararmış, solgun yüz.
zerd, zered	(a.i.c. zürûd) halka halka örülmüş savaşçı zırhı.
zerd-âb	(f.b.i.) 1. beyaz şarap. 2. safra. 3. cerahat, irin.
zerd-âlû	(f.b.i.) "zerd = sarı + âlû = erik = sarı erik" zerdâli.
zerde	(f.i.) 1. zerde; safran, pirinç ve şekerle pişirilen bir tatlı. 2. yumurta şansı. 3. safran.
Pilâv ü zerde	(pilâv ve zerde) düğün yemeği.
zerde-çâv	(f.b.i.) zerdeçal boyası.
zerde-çûb	(f.b.i.). (bkz. zerde-çâv).
zerd-fâm	(f.b.s.) sarı renkli.
zerd-gûş, zerd-gûşe	(f.b.s.) 1. ürkek, korkak. 2. ikiyüzlü, (bkz: mürâî).
zerdî	(f.i.) sarılık, sarı renkte olma.
zer-dôst	(f.b.s.) hasis, cimri, tamahkâr, pinti.
zer-dûz	(f.b.i.c. zer-dûzân) 1. sırma işleyici. (bkz. sîm-keş). 2. s. sırmalı, kılâptanlı.
zer-dûzân	(f.b.i. zer-dûz'ın c.) sırma işleyiciler. (bkz: sîm-keşân).

Tarihvemedeniyet.org

zerdüşt (f.h.i.) 1. ateşe tapan, (bkz: gebr). 2 . nur ve zulmet diye iki ilâh'a inanma akidesini kuran adam, Zaratustra. (bkz. gebr, mecûsî).

Zerdüştî (f.s. ve i.) 1. Zerdüşt dîninde olan kimse. 2. ateşe tapan, Mecûsî. (bkz. âteş-perest, gebr, mecûsî).

zer-efşân (f.b.s.) 1. altın saçıcı. 2. altın kakmalı. 3. i. makbul bir lâle nevi. 4. i. g. s. kitap ciltlerinde görülen bir süsleme motifi. 5. i. kadın adı.

zer-ender-zer (f.b.i.) g. s. süslemede ikinci defa altın tabakası ile kaplama.

zer-endûd (a.f.b.s.) altın yaldızlı. (bkz. müzehheb).

zer-endûz (f.b.s.) altın kazanan.

zer-ger (f.b.i.c. zer-gerân) kuyumcu.

zer-ger-i kâmil usta kuyumcu.

zer-gerân (f.b.i. zer-ger'in c.) kuyumcular.

zer-gerdân (f.b.i.) tar. ok nevilerinden biri.

zer-gerî (f.b.i.) kuyumculuk.

zer-gûn (f.b.s.) altın renkli, altın gibi sarı olan.

zer-hırîd, zer-hırîde (f.b.s. ve i.) satın alınmış [kimse]; köle.

zerî' (a.s.) araya giren, şefaat edici.

zer'î (a.s.c. zer'iyyât) fık. Arşınla ölçülen [şey].

zeri' (a. s.) çabuk, kolay olan.

Mevt-i zeri' çabuk, kolay ölüm.

zerîa (a.i.) vesîle, bahane, sebep, fırsat.

zerîn (f.s.) altından veya altına benzer olan, altın gibi sarı; parlak, (bkz. zerrîn).

zerîne (f.s.) 1. altına benzer olan. 2. i. ekmek kınntısı ile yapılmış çorba.

zerîn-izâr (f.a.b.s.) soluk benizli, benzi soluk.

zerîn-kâse, zerîn-külâh, zerîn-sedef (f.a.b.i.) Güneş, (bkz: âftâb, hûrşîd, mihr, şems).

zerîn-şâh (f.b.i.) kamış kalem.

zer'iyyât (a.i. zer'î nin c.) arşınla ölçülen şeyler.

zer'iyyât (a.i. c.) ekim işleri.

zerk (a.i.) ; 1. bir su veya sıvı ilâcı şırınga ile verme. 2. sofuların giydiği mavi cübbe. 3. dindar görünme. 4. ikiyüzlülük, hîle, riya, dalavere.

zerka' ("ka" uzun okunur, a.s.) 1. [uğursuzluğuyla tanınmış bir Arap kadınının adından kinaye olarak] gök gözlü [kadın]. 2. gök mavisi. 3. mavi [göz], ["ezrak" in müennesidir].

zerk-âlûd (a.f.b.s.) riya karışık, riyalı.

zer-kâr (f.b.s.) altın işleme, sırma ile işlenmiş, kılaptanlı.

zer-kârî (f.b.i.) altın işlemecilik, sırmacılık.

zer-keş (f.b.s.) 1. altın tel yapan, 2. altın işlemeli, altın kakmalı, (bkz. murassa').

zerk-fürûş (a.f.b.s.) hileci, ikiyüzlü, (bkz: hîle-bâz, mürâî).

zer-kûb (f.b.s.) 1. altın dövücü, altın yaprak yapıcı, sarı yaldız yapan. 2. h.i. Hz. Mevlânâ'nın yakınlarından Salâhüddîn hazretleri.

zer-külâh (f.b.i.) tar. saray kapıcılannın başlarına giydikleri üsküf, [altın tel işlemeli olduğu için bu ad verilmiştir].

zer-mühre (f.b.i.). (bkz. mühre).

zer-nigâr	(f.b.s.) 1. altınla işlenmiş, yaldızlı. 2. i. kadın adı.
zer-nişân	(f.b.i.) kılıç, kalemtıraş gibi şeyler üzerine kakma altınla yapılan işleme, süs, yazı.
zer-nüvîs	(f.b.i.) tar. altın yaldızla yazı yazan hattat, müzehhip.
zer-pâş	(f.b.s.) altın saçan.
zerr	(a.i.) karınca yumurtası.
Ebû-zerr	eshâb-ı kirâm'dan zühd ve takvaca meşhur bir zat.
zerrâ'	(a.i.) ekinci, çiftçi.
zerrâd	(a.i.) zırh örücü; usta zırhçı.
zerrâh, zürrâh	(a.i.c. zerârîh) zool. kuduz böceği.
zerrâk	(a.s. zerk'den) çok mürâî, ikiyüzlü, (bkz: sâlûs).
zerrât	(a.i. zerre'nin c.) zerreler, pek ufak parçalar, moleküller, fr. molecules.
zerre	(a.i.c. zerrât) pek ufak parça, molekül, fr. molecule.
zerre-vâr	zerre gibi, gayet küçük, pek az.
zerrevî	(a.s.) 1. zerreye ait, zerre ile ilgili. 2. kim. molekülsel.
zerrîn	(f.s.) 1. altından yapılmış, altın. 2. altın gibi sarı. 3. parlak. 4. i. kadın adı. 5. i. bot. fulya.
zerrîn-kadeh	(f.a.b.i.) bot. nergis çiçeği.
zer-rîşte	(f.b.i.) 1. altın tel; sırma. 2. s. sarı.
zer-sâ[y]	(f.b.s.) altın ezici, varakçı.
zer-sîne	(f.b.s.) sarı göğüslü; altın sarısı gibi göğüs.
zer-şinâs	(f.b.s. ve i.) "altın tanıyan" sarraf.
zer-târ	(f.b.i.) 1. altın tel, sırma. 2. Güneş ışını. 3. kadın adı.
zer-târî	(f.b.s.) altın veya sırma ile işlenmiş veya dokunmuş.
Zertüşt	(f.h.i.). (bkz. Zerdüşt).
zer-ver	(f.b.s.) altın yaldızlı olan.
zev'	(a.i.) ölüm dolayısıyla gelen keder, sıkıntı.
zevâcir	(a.i. zâcire'nin c.) menedenler, yasak edenler, önleyenler.
zevâd	(a.i. zâd'ın c.) azıklar, yiyintiler, (bkz: ezvâd, ezvide).
zevâd, zevâde	(f.i.) azık, erzak stoku.
Zâd ü zevâd	azıklar, yiyecekler.
zevahif	(a.i. zâhife'nin c.) zool. yerde sürünerek yürüyen hayvanlar, sürüngenler.
zevâhir	(a.i. zâhir'in c.) coşkun denizler.
zevâhir	(a.i. zâhire'nin ve zühre'nin c.) 1. çiçekler, (bkz: ezhâr). 2. s. parlak [yıldızlar].
zevâhir	(a.i. zâhir ve zâhire'nin c.), (bkz. zavâhir).
zevâib	(a.i. züâbe'nin c.) 1. zülüfler, perçemler, kâküller.
Zû-zevâib	kuyruklu yıldızlar. 2. (zâib'in c.) eriyenler, erimiş, eritilmiş olan şeyler.
zevâid	(a.i. zâide'nin c.) 1. ziyâde, fazla şeyler, fazlalıklar.
zevâid-i munfasıla	fık. gebe hayvanın karnındaki yavru gibi aynca satışı mümkün olan ziyâde şeyler.
zevâid-i muttasıla	fık. hayvanların semizliği gibi ziyâde olan ve aynca satılamayan şeyler. 2. müz. eski Arap müziğinde süs notalarının mecmûuna verilen bir ad.
zevâil	(a.s. zâile'nin c.) zeval bulucu, kaybolucu, bakî olmayan şeyler.

Tarihvemedeniyet.org

zevâl	(a.i.) 1. yerinden ayrılıp gitme. 2. zail olma, sona erme. 3. Güneş'in başucunda bulunma zamanı, öğle vakti, saat tam 12.00.
Ba'de-z-zevâl	öğleden sonra.
Bî-zevâl	zevalsiz, fânî, geçici olmayan.
Kabl-ez-Zevâl	öğleden evvel.
Serî-üz-zevâl	çok da yanmayan, çabuk geçen.
Vakt-i zevâl	öğle vakti. 4. bozulma, yenilme. 5. kabahat, suç.
zevâlî	(a.s.) zevâle ait, zevâl ile ilgili.
zevâlî saât	alafranga saat, öğle vaktini esas alan saat.
zevâl-nâ-pezîr	(a.f.b.s.) zeval bulmayan, sona ermeyen, geçici olmayan.
zevâl-pezîr	(a.f.b.s.) sona eren, geçici olan.
zevâmil	(a.i. zâmile'nin c.) 1. küçük yükler. 2. yük hayvanları.
zevân	(f.i.) l. zıvana. 2. delice denilen buğday azınusı.
zevâne	(a.i.) 1. zıvana, sigara ağızlığının ucuna geçirilen içi delik mil maden. 2. sigaranın içilecek tarafına geçirilmiş karton veya başka maddeden borumsu küçük nesne. 3. iki ucu açık küçük boru. 4. birbirine geçirilecek aletlere açılan boru şeklindeki delik.
zevânî	(a.s. zâniye'nin c.) zina eden, kahbelik yapan kadınlar.
zevât	(a.i. zât'ın c.) kişiler, şahıslar, kimseler.
zevât-ı ma'dûde	sayılı kimseler.
zevâyâ	(a.i. zâviye'nin c.) 1. zaviyeler, açılar, fr. angles. 2. köşeler, bucaklar, dirsekler. 3. küçük tekkeler.
zevb	(a.i.) erime, (bkz: zevebân).
zevc	(a.i.c. ezvâc) 1. çift, tek karşılığı. 2. bir çiftten her biri. 3. karı ve kocanın her biri. 4. koca.
zevc-i mütevârî	gizlenip saklanmış olan koca.
zevcât	(a.i. zevce'nin c.) nikâhlı kadınlar, eşler.
zevce	(a.i.c. ezvâc, zevcât) nikâhlı kadın, eş.
zevceyn	(a.i.c.) karı ile koca.
zevcî, zevciyye	(a.s.) karı kocaya ait, karı koca ile ilgili.
zevciyyet	(a.i.) kocalık, karılık, karı-kocalık, eşlik.
zevciy-yül-esâbi'	(a.b.i.) zool. çiftparmaklılar, fr. artiodactyles.
zevebân	(a.i.) 1. erime. 2. kim., fiz. erime, fr. fusion.
zevg	(a.i.) [bir şeyi] bir yana eğme, meyillendirme.
zevgan	("ga" uzun okunur, a.i.) anat. bir organın olduğu yerden ayrılması, bir yana kayması.
zevî- -	(a.s. zû'nun c.) sahipler.
zevi-l-ayn	tas. hakkı zahiren, halkı bâtınen görenler.
zevi-l-ensâb	[vakıfta] karâbet sahipleri, akrabalıkları olanlar, yakınlar.
zevl-i erhâm	huk. mirasta muayyen bir pay sahibi olmayan yakın hısımlar.
zevi-l-ervâh, zevi-l-hayât	canlılar.
zevi-l-ihtirâm	saygı sahipleri, saygıdeğer kişiler.
zevi-l-ihtişâm	ihtişam sahibi, haşmetli kimseler.
zevi-l-i'tibâr	itibarlı kimseler.
zevi-l-mefâsıl	mafsallı hayvanlar.
zevi-l-ukul	aklı olanlar, insanlar; tas. halkı zahiren, hakkı bâtınen görenler.
zevi-n-nühye	akıl sahipleri, (bkz: eshâb-ı nühye).

Tarihvemedeniyet.org

zevi-s-sedâyâ	zool. memeliler, fr. mammiferes. (bkz: zât-üs-sedâyâ).
zevk	(a.i.c. ezvâk) 1. biy. tadım. 2. tatma, tad; hoşa giden hal, haz. 3. tas. ma'nevî haz. 4. boş vakit geçirme; eğlence, eğlenti, cünbüş, eğlenme. 5. güzeli çirkinden ayırdetme kabiliyeti. 6. alay etme, eğlenme, (bkz: suhre). zevk-i selîm (selâmette olan zevk) 1) zevkin en yüksek derecesi; 2) sezme kabiliyeti.
zevk-i dil	1) gönlün zevki; 2) müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış eski makamlardan biridir. Sûznâk'tan sonra kısa bir rast ile karar eder ki, bu şekliyle zevk-i dil makamının tersi olduğu görülür. Durak rast, güçlü neva (re) perdeleridir (terkibindeki her iki makamın da durak ve güçlü perdeleri budur). Donanımına sûznâk'ın işaretleri konulur (rast'ın si koma bemolü ile "fa" bakıyye diyezi bu işaretlerle müşterektir). A. A. Konuk'un "kâr-ı nâtık" ının devr-i revân usulündeki 24 numaralı parçası zevk-i dil'dir.
zevk-i müdâm	hiç bitmeyen zevk.
zevk-i ruh-ı dil-dâr	sevgilinin yanağının zevki.
zevk-i sûret	resimden alınan zevk, görünüşün verdiği zevk.
zevk-i vasl	kavuşma, beraber olma zevki; vuslat tadı.
zevk u safâ	eğlenme, keyif etme; eğlence.
zevk ü tarab	1) zevk ve şenlik, eğlence. 2) müz. Türk müziğinde bir mürekkep makam olup "şevk-i cedîd" ve "araban kürdî" de denilmiştir ve bundan aynı terkibe muhtelif zamanlarda muhtelif müzikçilerin makamdan haberdâr olmaksızın verdikleri isimler cümlesinden olduğu anlaşılır.
zevk-âlûd	(a.f.b.s.) zevkle karışık.
zevkan	(a.zf.) 1. zevk bakımından, zevkçe. 2. tas. zevk (ma'nevî haz) yoluyla.
zevk-bahş	(a.f.b.s.) 1. zevk veren. 2. müz. Türk müziğinin bir kaç asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış numunesi yoktur. 3. meşhur bir çeşit lâle.
zevk-cû	(A.f.b.s.c. zevk-cûyân) zevk arayan, zevkine düşkün.
zevk-cûyân	(A.f.b.s. zevk-cû'nun c.) zevk arayanlar, zevkine düşkün olanlar.
zevk-cûyâne	(a.f.zf.) zevke düşkün olanlar gibi; zevk düşkünlerine lâyık bir şekilde.
zevkıyyat	(a.i.) zevke, eğlenceye ait hususlar.
zevki	(a.s.) zevke ait, zevkle ilgili.
zevk-perest	(a.f.b.s.) zevke, eğlenceye aşırı derecede düşkün.
zevk-perestân	(a.f.b.s. zevk-perest'in c.) zevke ve eğlenceye aşın derecede düşkün olanlar.
zevk-perestî	(a.f.b.i.) zevke, eğlenceye aşın düşkünlük.
zevk-yâb	(a.f.b.s.) zevk bulan, lezzetini, tadını alan.
zevrâ'	(a.s.) 1. Dicle nehri. 2. Bağdat şehri [ezver (= boynu eğri; eğri, doğru olmayan)' in müennesi].
zevrak	(a.i.) kayık, sandal.
zevrak-ı derûn	gönül gemisi. 2. Mekke'de yapılan zemzem şişesi, zemzem ibriği, kabı. 3. çiçek testisi, çiçek kadehi. 4. şişe.

zevrak mektûbu	Harem-i Şerîfde zevrak denilen testi ile hacılara zemzem dağıtan hademeye bu işinden dolayı gönderilen hediyeyi bildiren mektup.
zevrak-çe	(a.f.b.i.) kayıkcık, sandalcık.
zevrakî	(a.s.) kayıkla ilgili, kayığımsı, kayıksı.
zevrak-süvâr	(a.f.b.s.) kayığa binen, kayığa binmiş olan.
zevvâk	(a.s. zevk'den) 1. bir şeyi çok fazla tadan. 2. bir şeyi çok fazla deneyen, sınayan. 3. yemeğin veya herhangi bir şeyin zevkine varan.
zevvâkîn	(a.b.i.) pâdişâh yemeklerinin tadına bakan kimse.
zevvâkîn-i hâssa	tar. çeşnigir.
zevvâkîn-i dergâh-ı âlî	(a.f.b.i.) tar. çeşnigir.
zey', zeyeân	(a.i.) duyulma, meydana çıkıp yayılma.
Zeydiyye	(a.h.i.) Hz. Hüseyn'in evlâdından Zeyyâd bin Ali Zeyn-ül-Âbidîn'in etbâına verilen bir ad; şîî mezhebinin bir kolu.
zeyf	(A.s.c. ezyâf, ziyâf, züyûf) karışık, silik, kalp [akçe, para].
zeyg, zeyegan	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. bir tarafa meyletme. 2. kamaşma. 3. doğruluktan ve haktan aynlma.
zeyl	(a.i.) ayırma, (bkz: tefrîk).
zeyl j	(a.i.c. ezyâl, züyûl) 1. etek. (bkz: dâmen).
Tavîl-üz-zeyl	(eteği uzun) 1) iffetsiz, eteği kirli [kadın]; 2) çok uzun söz, yazı. 2. son. (bkz: âhir). 3. kuyruk, (bkz: dünbâl) 4. bir şeyin altı, devamı, eki. 5. (bkz. hâmiş).
zeyl-i dûdî-i a'verî	(kör bağırsak) anat. apandis.
İltihâb-ı zeyl-i dûdî-i a'verî	anat. apandisit.
zeylen	(a.zf.) ek olarak, altta.
zeyl-hâne	(a.f.b.i.) müz. dörtten fazla haneli peşrev ve saz semaîlerinde (husûsiyle 5 hâne yazılmak an'anesi olan darb-ı fetih usûlündeki peşrevlerde) son haneye verilen bir ad.
zeyliyyât	(a.i.c.) zeyil, ek, ilâve olarak yazılan şeyler.
zeyl-nâme	(a.f.i.) bir sigorta mukavelesinde veya mukavelenin şartlan üzerinde bâzı değişiklikler yapılmak gerektiği takdirde, asıl ve ilk sigorta poliçesine ek olarak tanzim edilen yeni bir vesika.
zeyn	(a.i.) süs, bezek, (bkz: zînet).
zeyn-üd-dîn	1. dînin zîneti, süsü. 2. dilimizde "zînettin" şeklinde erkek adı olarak kullanılır.
Zeyneb	(a.h.i.) Hz. Muhammed'in büyük kızı. [bir rivayete göre de Hz. Muhammed'in Hatice'den doğan ilk çocuğudur].
zeyniyye	(a.i.) tar. Sühreverdi yâni Şeyh Ömer Sahabettin Sühreverdî tarafından kurulan tarikat kollarından biri.
zeyn-ül-âbidîn	(a.b.i.) 1. âbidlerin, ibâdet edenlerin zîneti. 2. 12 imâm'ın dördüncüsü [Hz. Hüseyn'in Kerbelâda kurtulan ortanca oğlu ki asıl adı Ali'dir]. 3. (bizde "zeynelâbidîn" şeklinde kullanılan erkek adı).
zeyrek	(f.s.) anlayışlı, uyanık, zekî.
zeyt	(a.i.c. ezyât, züyût) 1. zeytin yağı.
Hâmız-ı zeyt	acı bademden çıkarılan yağ. 2. yağ.
zeyt-i gayr-i müceffif	kim. kurumaz yağ.
zeyt-i hacer	mad. gazyağı, petrol.

zeyt-i hırva'	hintyağı, müshil.
zeyt-i müceffif	kim. kurur yağ.
zeyt-i müşamma'	yakı.
zeyt-i tayyar	kokulu, uçucu yağ.
zeytûn	(a.i.) zeytin.
zeytûnî	(a.s.) zeytin renginde olan.
zeytûniyye	(a.i.) bot. zeytingiller.
zeyyâl	(a.s.) 1. zeyli olan, kuyruklu, (bkz: dümdâr). 2. uzun etekli.
zeyyât	(a.i. zeyt'den) 1. zeytinden zeytinyağı çıkaran kimse. 2. zeytinyağcı, zeytinyağı satan kimse.
zı	(o.ha.) Osmanlı alfabesinin yirminci harfi olup "ebced" hesabında dokuz yüz sayısının karşılığıdır.
zıa	(A.i.) işlenir toprak, tarla.
zıbâ'	(a.i. zabu' ve dabu'un c.) zool. sırtlanlar.
zıbâb	(a.i. zabb'ın c.) kertenkeleler, kelerler, (bkz: zubbân).
zıbâbiyye	(a.i.) zool. kertenkele, timsah, bukalemun, kör yılan gibi hayvanları içine alan bir sınıf.
zıbâbiyye-i berriyye	kertenkele ve benzeri hayvanlar.
zıbâbiyye-i mâiyye	bu sınıfın suda yaşayan kısmı.
zıdd	(a.i.c. ezdâd) 1. bir şeyin karşılığı, aksi. 2. karşıt. 3. nefret edilen, kerih şey.
zıddân	(a.i.c.) iki zıt, iki karşıt.
zıddân lâ-yectemiân	iki zıt şey bir araya gelmez.
zıddeyn	(a.i.c.) iki zıt, iki karşıt.
zıddî	(a.s.) zıdda, karşıta ait, zıtla ilgili.
zıddiyyet	(o.i.) 1. zıtlık, karşıtlık. 2. mec. sevişmezlik, düşmanlık.
zı'f	(a.i.c. ez'âf) bir şeyin miktarca iki misli, iki katı.
zıfr	(a.i.c. ezfâr) 1. tırnak. 2. çengel. 3. pençe, (bkz: zufr).
zıhâr	(a.i.) 1. karşılıklı yardımlaşma, (bkz: müzaheret). 2. huk. [eskiden] kocanın karısını müebbeden mahremi olan bir kadının bakmak caiz olmayan bir uzvuna teşbih eylemesi. [Câhiliyet zamanında Araplar arasında câri ve talâk envâından ma'dûd idi. Şerîat-ı İslâmiyye tarafından bu nevî talâk menedilmiş ve zecr için zıhâr eden kimseye kefaret vazolunmuştur].
zıhâre	(a.i.) elbisenin dış yüzü, dış tarafı.
zıkkî	(a.i.) içine mayi (sıvı) konulan deri kap, deriden yapılmış su tulumu.
zıl	(a.i.). (bkz. zıll).
zılâl	(a.i. zıll'ın c.) gölgeler, (bkz: ezlâl, zulûl).
zılâl-i ehvâl	korku gölgeleri.
zılâl-âlûd	(a.f.b.s.) gölgeli.
zılâle	(a.i.) gölgelik, (bkz: mazalle, sâye-bân, sâye-gâh).
zılf	(a.i.c. ezlâf, zulûf) inek, koyun, keçi gibi hayvanların çatal tırnağı.
zıll	(a.i.c. ezlâl, zılâl, zulûl) gölge, mec. koruma, sahip çıkma, (bkz. sâye).
zıll-ı arz	astr. yerin gölgesi, fr. ombre de la terre.
zıll-ı evvel	tas. akl-ı evvel, Allah.
zıll-ı mahrûtî	astr. gölge konisi, fr. Cone d'ombre.
zıll-ı sânî	tas. dünyâ.

zıll-ı zalîl koyu gölge.
zıll-ullah, zıll-ullah fi-l-âlem, zıll-ullah fi-l-arz (Allah'ın gölgesi, dünyâda Allah'ın gölgesi, yeryüzünde Allah'ın gölgesi) halîfeler, hükümdarlar için kullanılan elfâz-ı ta'zîmiyye'dendir (büyükleme sözleri).
zıll-üş-şebâb ilk gençlik çağları.
zıll-âlûd (a.f.b.s.) gölgeli.
zıllî (a.s.) 1. gölgeye mensup, gölge ile ilgili. 2. meşhur Evliya Çelebi'nin babasının adı [Derviş Mehmed Zıllî]. 3. mat. tanjant'a ait.
zılliyyet (a.i. zıll'dan) Allah'ın, yeryüzündeki gölgesi olması bakımından hükümdarın vasfı, *niteliği.
zılliyyet-penâh (a.f.b.i.) "Allah'ın yeryüzündeki gölgesinin sağladığı sığınak" hükümdarlık, padişahlık, sultanlık.
zılliyyet-penâhî (a.f.b.i.) hükümdarlık; hükümdar.
zıll ü zül (a.b.s.) 1. horluk, alçaklık. 2. itaat; alçakgönüllülük.
zımâd (a.i.c. zamâid) 1. merhemle yaraya sarılan sargı, bez. 2. ilâç, lapa, yakı.
zımâd-ı hardal hek. hardal yakısı.
zımâr (a.i.) namus, ırz.
zımn (a.i.) 1. iç taraf. 2. açıkça söy-lenmeyip dolayısıyla anlatılmak istenilen söz, gizli maksat. 3. maksat, istek, niyet.
zımnen (a.zf.) açıktan olmayarak, dolayısıyla, kapalıca, üstü kapalı olarak, (bkz: zımnî).
zımnında (a.zf.) için, dolayısıyla.
zımnî, zımniyye (a.s. ve zf.) l. üstü kapalı, örtülü, açıktan olmayarak, dolayısıyla anlatılan.
Maksad-ı zımnî üstü kapalı, örtülü maksat, gizli istek, (bkz: zımnen). 2. kendiliğinden.
zımnî irade beyanı huk. bir beyanda bulunan kimsenin hukukî netice iradesinin, ancak şart ve vaziyetin de birlikte değerlendirilmesiyle anlaşılan irade beyanı.
zımnî irâde izhârı kapalı olarak istek bildirme.
zındîk (A.s. c. zenâdîk, zenâdıka) (bkz: zindîk).
zındîkî (a.s.) zındıklık.
zındîkiyyet (a.i.) zındıklık.
zınnet (a.i.) cimrilik, pintilik, (bkz: buhl).
zırâât (a.i. zırâat'ın c.), (bkz. zirâât).
zırâat (a.i.). (bkz. zirâat).
zırâî (a.s.). (bkz. zirâî).
zırâr (a.i.) karşılıklı zarar verme.
zırgam (a.i.c. zarâgım) arslan. (bkz: dırgam, esed, gazanfer, haydar, leys, şîr).
zırgame ("ga" uzun okunur, a.i.) arslan. (bkz. dırgame).
zırh (f.i.) zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi, (bkz: cevşen, dır').
zırh-bâf (f.b.s. ve i.) zırh yapan, zırhçı.
zırh-câme (f.b.i.) zırh kaplı elbise, zırh elbise.
zırh-dâr (f.b.s.) zırhlı, zırh giyen, zırh giymiş olan. (bkz: zırh-pûş).
zırh-dûz (f.b.i.) 1. zırh halkası yapan kimse. 2. zırhı delip geçen bir ok çeşidi.

zırh-kürte	(f.b.i.) kısa zırh.
zırh-pûş	(f.b.s.) zırh giymiş, zırh giyen.
zırnîh	(f.i.) zırnık, sıçanotu, arsenik mâdeni ile kükürt karışığı bir madde.
zırnîhî	(f.s.) zırnık renginde olan, sarı renkli, (bkz: zirnîhî).
zırr	(a.i.c. zurûr) 1. döğme. 2. bot. tomurcuk.
zıya'	(a.i. zay'a'nın c.) tarlalar; küçük çiftlikler.
zıyâ'	(a.i. zay'a'nın c.) tarlalar, küçük çiftlikler.
zıyâ'	(a.i.) kayıp, yitim, kaybolma.
zıyâ-i ebedî	ölme, ölüm. (bkz: mevt).
zıyâ-i elem	fels. acı yitimi, kaybı, anaezi, fr. analgesie.
zıyâ-i hâfıza	fels. hafıza yitimi, kaybı, fr.amnesie.
zıyâ-i hiss	hek. duyum yitimi, kaybı, fr. anesthesie.
zıyâ-i intizâm	psik. şuurlu hareketlerdeki düzensizlik, ataksi, fr. ataxie.
zıyâ-i kelâm	hek. söz yitimi, kaybı, afazi, fr. aphasie.
zıyâ-i kırâat	okuma yitimi, kaybı, fr. alexie.
zıyâ-i savt	psik. ses yitimi, kaybı, fr. aphonie.
zıyâ-i şahsiyyet	benlik yitimi, kaybı, fr. depersonnalisation.
zıyâ-i şemm	koklama yitimi, kaybı, fr. anosmie.
zıyâ-i tahrîr	psik. yazma yitimi, kaybı, agrafi, fr. agraphie.
zıyyık	(a.s.) pek dar.
Mekân-ı zıyyık	pek dar yer. (bkz: dıyyık).
zıyyık-ı nefes	nefes darlığı, tıknefeslik.
zıyyık-ı sadr	göğüs darlığı, göğüs tutukluğu.
zî- -	(a.s.) "sahip" mânâsına kelimelerin başlarına getirilerek birleşikler yapar.
zî-hayât	canlı, yaşar.
zî-nüfûz	nüfuzlu, sözü geçer.
zî-kıymet	kıymetli, değerli, bahası yüksek.
zî-l-yed	huk. bir malı, bir gayrimenkulu elinde tutan, bu malı -sahibi kendisi olsun veya olmasın- kullanmakta bulunan kimse.
zî-şân	1) şanlı, şerefli; 2) i. kadın adı.
zî	(a.i.) heyet, kılık, kıyafet; elbise.
ziâb	(a.i. zi'b'in c.) kurtlar, canavarlar. (bkz. gürgân, zu'bân).
ziâmet	(a.i.). (bkz: zeâmet).
zîb	(a.i.) süs, bezek, (bkz: zînet, zîver).
zi'b	(a.i.c.ziâb, zu'bân) kurt, canavar. (bkz. gürk).
Dâ'üz-zi'b	(kurt hastalığı) açlık, doymazlık.
Hânik-üz-zi'b	bot. kurtboğan denilen nebat (bitki).
zi'b-i bahrî	zool. deniz kurdu denilen bir cins yırtıcı büyük balık.
zi'b-i Yûsuf	kabahati olmadığı halde suçlandırıltılan kimse.
zîbâ	(f.s.) 1. süslü. 2. yakışıklı, güzel.
zîbak	(a.i.) cıva.
zîbakî	(a.s.) cıvaya ait, cıva ile ilgili, cıvadan ibaret, cıvalı.
zibâr	(a.i. zebr'in c.) 1. kitaplar, cüzler. 2. kitap yapraklan. 3. yazı yazmalar.
zîbâ-rû	(f.b.s.) güzel yüzlü, (bkz: dil-ber).
zîb-âver	(f.b.s.) süsleyici, bezeyici.
zîbâyî	(f.i.) süslülük; yakışıklılık, güzellik.
zibbân	(a.i. zübâb, zübâbe'nin c.) sinekler.

zîb-efzâ (f.b.s.) süsü, güzelliği artıran, güzelleştiren.
zîbende (f.b.s.) zînetli, süslü, yakışıklı.
zibha, zübha (a.i.) hek. kuşpalazı, difteri.
zibha-i hakîkıyye hek. kuşpalazı, difteri.
zibha-i kâzibe hek. arazı kuşpalazına benzediği halde ondan daha hafif ve daha az tehlikeli bir hastalık, kunnâk-ı sarsarî.
zibl (a.i.) süprüntü; gübre.
zibr (a.i.c. zübûr) 1. mektup. 2. kitap. 3. yazı.
zîc (a.i.c. zîcât) astr. yıldızlann yerlerini ve dolaşmalannı göstermek için hazırlanmış cetvel, [bundan çıkarılan neticeye "zâyiçe" denir].
zidâ[y] (f.s.) pas açıcı, cilâlayıcı, temizleyip parlatıcı.
zîde, zîdet (a.f.i.) "artsın, çoğalsın, çok olsun!" mânâlarıyla dua ve temennilerde bulunmak üzere kullanılır.
Zîdet fazlü-hû! fazlı, bilgisi çok olsun!.
Zîdet kadrühû! kadri, îtibân çoğalsın!... gibi.
zifâf (a.i.) gerdeğe girme.
Beyt-üz-zifâf zifaf evi; gelin odası.
Hücre-i zifâf gerdek odası.
Leyle-i zifâf gerdek gecesi.
zifâf-hâne (a.f.b.i.) genel ev, randevuevi.
zîfân (a.i. zayf'ın c.) misafirler, konuklar, (bkz: zuyûf).
zift (a.i.) kara sakız, katrandan çıkarılan, kolay kınlan, az sıcakta eriyen katı, siyah, parlak bir madde olup en çok gemi kalafatında kullanılır.
zih (f.i.) 1. kiriş. 2. yay kirişi. 3. kaytan, şerit. 4. kenar çizgisi.
zihâf (a.i.c.zihâfât) ed. ibarede uzun okunması lâzımgelen bir sesli harfin vezin zaruretiyle kısa okunması. Meselâ "Ben neler çekmekteyim bilsen elinden ah senin" mısraındaki "ah" in çekilmeyişi gibi.
zihâfât (a.i. zihaf'ın c.) ed. zihaflar.
zihâm (a.i.) 1. kalabalık, sıkışıklık. 2. darlık, (bkz. müzâyaka).
zî-hayât (a.b.s.) canlı, yaşayan, yaşar.
zih-gîr (f.b.i.) ok atanlann parmaklanna geçirdikleri halka, yüzük, [kemikten, fildişinden ve boynuzdan yapılırdı].
zihi (a.s.) "şu, bu" mânâsına gelen Arapçada müennes işaretidir.
Hâzihi işte şu.
zihî (a.e.) 1. ne güzel, ne hoş. 2. aferin, bravo!, (bkz: habbezâ, hôşâ).
zihn (A.i.c. ezhân) zihin, anlama, bilme, unutmama kuvveti, hafıza.
zihn-i mahdûd dar zihin.
zihnen (a.zf.) zihince, zihinde, zihinle, zihinden.
zihnî, zihniyye (a.s.) 1. zihine ait, zihinle ilgili.
Hesâb-ı zihnî mat. akıldan yapılan hesap, fr. calcul mental. 2. i. [birincisi] erkek, [ikincisi] kadın adı.
zihniyyât (a.i.) zihne ait hususlar.
zihniyye (a.i.) fels. akılcılık, entelektüalizm, fr. intellectualisme.
zihniyyet (a.i.) düşünce, düşünce yolu, kafa, anlayış.
zîk (a.i.) darlık, sıkıntı, (bkz: dîk).
zîk-ı maâş geçim darlığı.

Tarihvemedeniyet.org

zîk-ı nefes	nefes darlığı, tıknefes.
zîk-ı sadr	göğüs darlığı, (bkz: usr-ün-nefes).
zikâr	(a.i. zeker'in c.) erkekler, (bkz: zikâre, zükrân, zükûr).
zî-karâbet	(a.b.i.) bir kimseye babası veya anası tarafından Müslümanlığı ilk kabule yetişmiş olan büyük ceddine kadar mensubiyeti olan her hangi bir kimse.
zikâre	(a.i. zeker'in c.) erkekler, (bkz: zikâr, zükrân, zükûr).
zî-kıymet	(a.b.s.) kıymetli, değerli, bahası yüksek olan.
zikr	(a.i.c. ezkâr) 1. anma, anılma.
zikr bi-l-hayr	hayırla anma. 2. bildirme, bildirilme.
Ânif-üz-zikr, Sâlif-üz-zikr	yukarıda adı geçen.
Âtiyy-üz-zikr	aşağıda zikrolunan. 3. Kur'ân-ı Kerîm, (bkz: Fürkan, Hüdâ, Hitâb, Kitâb, Mushaf, Necm, Nûr).
zikr-i alenî	tas. dervişlerin tekkede yahut her hangi bir yerde toplu olarak zikretmesi.
zikr-i cehrî	yüksek sesle yapılan zikr.
zikr-i cemîl	1) güzelliğini, iyiliğini anma; 2) mekteplerde talebeye verilen mükâfat; 3) tas. Allah'ın adlarını anarak dua etme.
Halka-i zikr	tekkelerde dervişlerin bir halka kurarak Allah'ın adını yâdettikleri topluluk.
zikr-i hafî	gizli olarak yapılan zikr.
zikr-i kalbî	sessiz olarak yapılan zikr.
zikrâ	(a.i.) 1. anma, hatırlama. 2. ibret, örnek. 3. öğüt.
zilâl	(a.s. zelîl'in c.) zeliller; hor ve hakir olanlar, (bkz: zullân).
zi-l-hicce	(a.b.i.) arabî aylarının on ikincisi olup, onuncu günü kurban bayramına rastlar, [hacı olma töreni bu ayda yapılır].
zi-l-ka'de	(a.b.i.) arabî aylarının on birincisi.
zille	(a.i.) peygamber hatâsı.
zillet	(a.i.) hakirlik, horluk, alçaklık, aşağılık.
zillet-i nefs	nefis alçaklığı.
zi-l-yed	(a.b.s.) bir malı, bir gayrimenkulu elinde tutan, malı -sahibi kendisi olsun veya olmasın- kullanmakta bulunan [kimse].
zilzâl	(a.i.) zelzele, sarsılma, deprem, (bkz: zelzâl, zülzâl).
zilzil	(a.i.c. zelâzil) uzun etek.
zimâm	(a.i.c. ezimme) yular, hayvan yuları.
zimâm	(a.i.) kendi tarafını koruma, gözetme.
zimâm-dâr	(a.f.b.s.c. zimam-dârân) 1. yular tutan. 2. bir işi elinde tutan, idare eden, yürüten, yöneten.
zimâm-dârân	(a.f.b.i. zimamdâr'ın c.) bir işi idare edenler, yürütenler, yönetenler.
zimâm-dârî	(a.f.b.i.) 1. zimamdarlık, yular tutma. 2. bir işi elinde tutma, idare etme, yürütme, yönetme.
zimem	(a.i. zimmet'in c.) zimmetler, borçlar.
zimemât	(a.i. zimem'in c.) borçlar.
zimmet	(a.i.c. zimem) l. sahip çıkma, koruma zorunda kalma. 2. üst, üstte olan şey. 3. bir ticarî kuruluşun borçlarının topu.
Be-râet-i zimmet	suçsuz olduğu anlaşılarak temize çıkma.
Berî-üz-zimme	suçsuz, ilişiksiz.
Ehl-i zimmet	bir islâm devletinin himaye ve tâbiiyetinde (uyruğunda) olan Müslüman olmayan kimseler.

Tebriye-i zimmet	aklanıp temize çıkma.
zimmî	(a.s.i. zimmet'den) İslâm Devleti tebaasından olan ve haraç veren Hıristiyanlar, Yahudiler, (bkz. reâyâ).
zîn	(f.i.) eyer [binek atlarına vurulan-]. (bkz. raht).
Zîr-i zîn	eyer vurma.
zinâ'	(a.i.) nikâhsız çiftleşme.
Veled-i zinâ	nikâhsız birleşmeden doğan çocuk, piç.
zinâb	(a.i. zeneb'in c.) kuyruklar, (bkz: eznâb).
zinâbe	(a.i.) [her şeyin] ardı, arkası, (bkz: zünâbe).
zinâd	(a.i. zend'ın c.) 1. çakmak demirleri; çakmaklar.
zinâd-ül-hacer	çakmak taşı. 2. anat. (zend'in c.) bilekler.
zinâ-kâr	(a.f.b.s.) zina eden, kanunsuz çiftleşmede bulunan.
zinâ-kârî	(a.f.b.i.) zina işleme, zamparalık.
zincefr	(a.i.) zencefre, civa ile kükürt karışığı bir çeşit kırmızı boya.
zindân	(f.i.) 1. karanlık, yeraltı hapishanesi, (bkz: mahbes, sicn). 2. pek karanlık, sıkıntılı yer.
zindân-gîr	(f.b.s.) zindana konulmuş, zindana atılmış.
zindânî	(f.i.) 1. zindancı, zindan muhafızı. 2. zindana kapatılmış suçlu.
zindâniyân	(f.i. zindânî'nin c.) zindanlıklar, zindana kapatılan suçlular.
zinde	(f.s.c. zindegân) 1. diri, yaşayan, canlı. 2. dinç, sağlam, güçlü kuvvetli.
zinde-bâd	(f.fi.) "yaşasın!".
zinde-dâr	(f.b.s.) gece uyumayan, uyanık kalan, (bkz: sâhir).
zinde-dil	(f.b.s.) yüreği canlı olan, uyanık.
zinde-gân	(f.s. zinde'nin c.) zinde olanlar, diriler.
zindegânî	(f.i.) 1. dirilik, hayat. 2. yaşayış; geçim.
zindegî	(f.i.) zindelik, dirilik, canlılık.
zinde-rûd	(f.b.i.) müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış en az beş alü asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zindîk	(a.s.c. zenâdîk, zenâdıka) zındık, münafik, âhirete inanmayan, Allahsız.
zînet	(a.i.) süs, bezek, (bkz: zîb, zîver).
zinhâr, zînhâr	(f.e.) sakın! asla, olmaya, aman!
zinhâr-hâr	(f.b.s.) 1. aman dileyen. 2. sözünde durmayan adam.
zi-n-nûr	(a.s.) nurlu.
Zi-n-nûreyn	(a.h.i.) Hz. Osman. [Hz. Muhammed'in iki kızı ile evlendiği için bu ad verilmiştir].
zîn-pûş	(f.b.i.) eyer örtüsü.
zîr	(a.i.) sazın en ince teli.
zîr ü bâm	sazın en ince ve kalın teli.
zîr	(f.i.) 1. alt, aşağı, (bkz: taht). 2. tîz perde.
zîr-i ser	başın altı.
zîr-i zemîn	yerin altı.
zîr ü bâlâ	aşağı yukarı, altüst.
zîr ü zeber	altüst. 2. tîz perde.
zîrâ	(f.e.) çünkü, şundan dolayı ki.

zirâ'	(a.i.c. zirâât, zür'ân) 1. dirsekten orta parmak ucuna kadar olan bir uzunluk ölçüsü, (bkz. endâze). [75 - 90 santim arasında değişen şekilleri vardır].
zirâ-i a'şârî	metre. 2. Ay menzillerinden biri.
zirâ-i âmme	huk. [eskiden] altı kabza, yânî yirmi dört miktarı olan arşın [bunun karesi; 516 parmaktır; arşına Türkiye'de "zirâ-ı mi'mârî" denir], (bkz: zirâ-i kisrâ).
zirâ-i kirbâsî	huk. [eskiden] yedi kabza, yânî yirmi sekiz parmak miktarı olan arşın. [bezlerde, kumaşlarda kullanılır].
zirâ-i kisrâ	huk. [eskiden] yedi kabza, yânî yirmi sekiz parmak miktarı olan arşın, [buna "zirâ-i melik" de denir], (bkz: zirâ-i kirbâsî).
zirâ-i mesâha	yedi kabza ile bir dikili parmak miktarı olan ve arazîde kullanılan bir arşın.
zirâ-i mi'mârî	kalfa ve dülgerlerin kullandıkları yirmi dört parmaktan ibaret bir uzunluk ölçüsü.
zirâât	(a.i. zirâ'ın c.) zirâlar, uzunluk ölçüleri, (bkz. zür'ân).
zirâat	(a.i.) ekincilik, çiftçilik, tarım, (bkz: filâhat).
Ehl-i zirâat	çiftçi.
zirâat-i mütenâvibe	zir. topraktan çok mahsul almak için o toprağa nöbet ile türlü ekin ekme usûlü.
zirâât	(a.i. zirâat'ın c.) ekincilikler, çiftçilikler, tarımlar.
Ehl-i zirâât	çiftçiler.
zî-rahm	(a.b.i.) nesebî akraba, soydan gelen akraba.
zî-rahm-i mahrem	huk. [eskiden] nikahları haram olan nesebî akraba, nikâhlanmalan şer'an haram olan kimseler, [usûl, fürû', oğlan ve kız kardeş ve bunların evlâdı, amca, hala, teyze, dayı gibi. Amca, dayı ve teyzenin evlâdı zî-rahm ise mahrem değildir].
zirâî	(a.s.) zirâate ait, zirâatle ilgili, tarımsal.
zirâiyye	(a.s.) ["zirâî"nin müen.]. (bkz. zirâî).
zîr-bend	(f.b.i.) kuşak kemer, kayış. (bkz: nitâk).
zîr-dest	(f.b.s.c. zîr-destân) el altındaki ahâli, el altında bulunan âciz [halk].
zîr-destân	(f.b.s. zîr-dest'in c.) el altındaki halk, âcizler, (bkz. maiyyet, tebaa).
zîre	(f.i.) kimyon.
zîr-efkend	(f.b.i.) müz. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri. Son asırlarda pek çok kullanılmış veya hiç kullanılmamıştır. Gazî Giray Hân'ın darb-ı fetih usûlündeki 5 haneli peşrevi ile sengin semaî usûlündeki 5 haneli saz semaîsi, makama nümunedir. Umûmî çatısı itibarıyla zîr-efkend şöyledir mahur, ruh-nüvâz, çargâh, aşîranda sabâ. Makam umumiyetle inici olarak seyreder ve geniş ölçüde müşterek seslerden istifâde ederek geçkiler yapar; anbitüsü en geniş makamdır. Yayılan makamlardan bâzılarında fazla kalındığı gibi, bâzılarının dizilerinden birkaç ses arzı da kâfî görülebilir. Bu Türk müziğinin en mürekkep makamında, muhtelif muvakkat ve asma kararlar yapılır, nihayet sabâ'nın şeddi ile hüseynî aşîran (mi) perdesinde durulur. Donanımına mâhûr'un "fa" küçük mücenneb diyezi konulur ki, ruhnüvaz'da da müşterektir. Ayrıca nota içerisinde

Tarihvemedeniyet.org

	lüzumunda yapılacak ana makama ait ta'dîlât şöyledir ruhnüvaz için "re" bakıyye diyezi, çargâh için "fa" bekar, aşîran'da sabâ için "si" koma bemolü, "la" bakıyye bemolü, "fa" bekar ve "fa" bakıyye diyezi ("si" bekar ve "mi" bakiyye bemolü de kullanılabilir). Güçlüler rast (sol) (mâhûr'un durağı, çârgâh'ın güçlüsü aşîran'da sabâ'nın güçlüsü), çargâh (do) (çargâh durağı), neva (re) (mâhûr'un güçlüsü), pûselik (si) (ruhnüvâz'ın güçlüsü) (ruhnüvâz'ın durağı olan hüseynî aşîran (mi), son durak ile müşterektir).
zîr-efkend-i büzürg	müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zîr-efkend-i kûçek	1) küçük zîrefkend; 2) müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zîr-efken-i rûmî	müz. Türk müziğinin vaktiyle kullanılmış en az iki buçuk asırlık bir mürekkep makamı olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zîrek	(f.s.) zeyrek, anlayışlı, uyanık. (bkz: zekî).
zîrekî	(f.i.) zeyreklik, anlayışlılık, uyanıklılık.
zîrîn	(f.s.) alttaki, aşağıdaki.
zirişk	(f.i.) bot. kadın tuzluğu, anber-baris, lât. berberis vulgaris.
zirişkiyye	(a.i.) zirişk'e benzeyen bitkiler sınıfı.
zirkeş-hâverân	(f.b.i.) müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zirkeş-hüseynî	(f.a.b.i.) müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış en az yedi asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zir-keşîde	(f.b.s.) 1. altı çekilmiş. 2. müz. Türk müziğinde vaktiyle kullanılmış en az beş altı asırlık bir mürekkep makam olup zamanımıza kalmış nümunesi yoktur.
zirnîhî	(f.s.) zırnık renginde olan, sarı renkli.
zî-rûh	(a.b.s.) canlı.
zîr ü zeber	(f.zf.) altüst.
zirve	(a.i.) doruk, bir şeyin en yüksek noktası, tepesi, [kelime anatomide de kullanılır].
zirve-i cebel	dağ tepesi.
zî-san'at	(a. s.) sanat sahibi. (bkz. san'at-kâr).
zî-şân	(a.b.s.) 1. canlı, şerefli. 2. i. meşhur bir çeşit lâle. 3. i. kadın adı.
zî-şa'şaa	(a.b.s.) şa'şaalı, çok parlak.
zişt	(f.s.) çirkin, (bkz: kabîh).
zîştî	(f.i.) çirkinlik.
zişt-rû	(f.b.s.) çirkin yüzlü.
zî-vekar	("ka" uzun okunur, a.b.s.) vakarlı.
zîver	(f.i.) 1. süs, bezek, (bkz. zîb, zînet). 2. erkek adı.
ziy	(a.i.) (bkz: ziyy).
ziyâ'	(a.i.) 1. ışık, aydınlık,
in'ikâs-ı ziyâ'	fiz. ışık yansıması.

İnkisâr-ı ziyâ' fiz. ışığın kırılması. 2. erkek adı.
ziyâ-yi kamer astr. ayışığı.
ziyâ-yi muntafî bâzı akşamları Güneş battıktan sonra batı ufkunda ve sabahları Güneş doğmadan önce doğu ufkunda görülen hafif ışık.
ziyâ-bâr (a.f.b.s.) ışık saçan, (bkz: ziyâ-pâş).
ziyâd (a.i.) fazlalık, çokluk.
ziyâ-dâr (a.f.b.s.) ziyâlı, parlak, ışıklı, aydın.
ziyâde (a.i.c. ziyâdât) 1. artma, çoğalma. 2. s. artan, fazla kalan. 3. s. çok bol. 4. s. aşırı, fazla.
ziyâde-i muttasıla-i gayr-i mütevellide huk. [eskiden] bir şeye bitişik olup ondan doğmayan ziyâde, [arsadaki ağaç ve bina, bezdeki boya ve dikiş gibi].
ziyâde-i muttasıla-i mütevellide huk.[eskiden] bir şeyden doğan ve o şeyden ayrılması kabil olmayan ziyâde, [hayvanın semizliği gibi].
ziyâde-i münfasıla-i gayr-i mütevellide huk. [eskiden] bir şeyde husule gelmekte beraber ondan tevellüd etmeyip ayrı olan ziyâde.[hâne veya hayvanın kirası gibi].
ziyâde-i münfasıla-i mütevellide huk.[eskiden] bir şeyden doğan ve ondan ayrılan ve ayrılması kabil olan ziyâde, [hayvanın yavrusu, ağacın meyvası gibi]
ziyâ-efşân (a.f.b.s.) ışık saçan, ışık serpen, (bkz: ziyâ-feşân, ziyâ-nisâr, ziyâ-pâş).
ziyâf (a.s. zeyf'in c.) karışık, silik, kalp[paralar], (bkz. ezyâf, züyûf).
ziyâ-feşân (a.f.b.s.) ziya, ışık saçan, (bkz. ziyâ-efşân).
ziyâfet (a.i.) değişik ve karışık olma.
ziyâfet (a.i.) 1. misafir kabul etme. 2. misafire yedirip içirme, şölen.
ziyâ-güster (a.f.b.s.) ziya saçan, ışık yayan.
ziyâ-hâh (a.f.b.s.) aydınlık isteyen.
ziyâî, ziyâiyye (a.s.) ziyâya ait, ziya ile ilgili.
ziyân (f.i.) zarar, kayıp [kazançtan], (bkz: hasâr, zarar).
ziyâ-nisâr (a.f.b.s.) ışık serpen, (bkz: ziyâ-efşân, ziyâ-pâş).
ziyân-kâr (f.b.s.) ziyan edici, zarar edici; zarar veren.
ziyân-kârî (f.b.i.) ziyankârlık.
ziyâ-pâş (F.b.s.) ziya saçan, ışık, aydınlık veren, (bkz: ziyâ-bâr, ziyâ-nisâr).
ziyâret (a.i.) görmeye gitme, görüşmeye gitme, gidilme, [ziyâret-gâh mânâsına da kullanılır].
İâde-i ziyaret ziyarete gelenin ziyaretine gitme.
ziyâret-i resmiyye resmî ziyaret.
ziyâret-gâh (a.f.b.i.) ziyaret yeri, türbe, (bkz: mezâr[1]).
ziyy (a.i.) dış görünüş, kılık, kıyafet.
ziyy-i ulemâ ulemâ kılığı.
zîzefûn (a.i.) ıhlamur ağacı.
zîzefûniyye (a.i.) bot. ıhlamurgiller.
zôr (f.i.) sıkıntı, rahatsızlık.
zû- (a.s.) "sâhip" mânâsına kelimelerin başına gelerek birleşikler meydana getirir.
Zû-erbaat-il-adla' geo. dörtgen.

Zû-semâniyet-il-vücûh	geo. sekizyüzlü, fr. octaedre.. gibi.
zû'	(a.i.c. azvâ') aydınlık, ışık. (bkz: zav').
zuâbe	(a.i.). (bkz. züâbe).
zuâf	(a.s.). (bkz: züâf).
zuafâ	(a.s. zaîfin c.) zayıflar.
zuamâ	(a.s. zeâmet'den. zaîm'in c.) 1.büyük tımar sahipleri. 2. kefiller.
zu-bân	(a.i. zi'b'in c.) kurtlar, canavarlar. (bkz: ziâb).
zubbân	(a.i. zabb'ın c.) kertenkeleler, kelerler, (bkz: zıbâb).
zubbât	(a.i. zâbit'in c.), (bkz. zâbitân).
zû-büzûr-i mahfûza	(a.b.i.) bot. tohumları başka bir dış mahfaza içinde bulunan bitkiler.
zucret	(a.i.) iç sıkıntısı, yürek darlığı. (bkz: ducret).
zucret-i kalbiyye	kalb üzerine vakit vakit gelen sıkıntı.
zucret-ver	(a.f.b.s.) sıkıntılı, (bkz: ducret-ver).
zûd	(f.s.) çabuk, tek, acele, hemen olan. her gördüğü ile (bkz. çâbük).
zûd-âşnâ	(f.b.s.)dost olan kimse.
zûd-endâz	(f.b.i.) düşünmeden, hemen akla geldiği gibi söylenen şey.
zûd-hîz	(f.b.i.) vazifesini çok çabuk gören hizmetkâr.
zûdî	(f.i.) çabukluk, tezlik.
zûd-nakd	(f.a.b.s.) para ödemeyi geciktirmeyen çok zengin kimse.
zûd-res	(f.b.s.) çabuk erişen, çabuk yetişen.
zûd-sîr	(f.b.s.) 1. bir şeyden çabuk doyup usanan. 2. faydasız. 3. kötü huylu.
zûd-ter	(f.b.s.) daha çabuk, daha tez.
zû-erbaat-il-adla'	(a.b.i.) geo. dörtgen, fr. quadrangle.
zû-erbaat-il-vücûh	(a.b.s.) geo. dörtyüzlü, fr. tetraedre.
zû-esmâr-ı lâhmiyye	(a.b.i.) bot. yuvarlak, göz gibi meyvaları olan bitkiler.
zufr	(a.i.c. ezfâr) tırnak, (bkz: uzfûr[1]).
zufr-i mültehim	hek. ayak başparmak tırnaklarının ete gömülmesi hâli.
zufrî	(a.s.) 1. tırnağa ait, tırnakla ilgili. 2. tırnak gibi olan, tırnaklaşan.
zû-fünûn	(a.b.s.) fenler sahibi, bilgi sahibi, bilgili.
zû-haddeyn	(a.b.s.) mat. iki terimli, fr. binöme.
zu-hadd-i kesîre	(a.b.s.) mat. çokterimli, fr. polynöme.
zû-hadd-i vâhid	(a.b.s.) mat. birterimli, fr. monöme.
zuhâriyye	(a.i.) sarma, pehlivanların yaptıkları bir oyun. [güreşçi, kendi ayağını arkasında bulunduğu hasmının ayağının iç tarafına sokup dolaması].
zû-hazz	(a.b.s.) nasîbi olan, kısmetli, (bkz: vâye-dâr, vâye-mend).
zuhr	(a.i.) ihtiyaç zamanı için alınan ve saklanan şey. [en çok maneviyatta kullanılır:a'mâl-i sâliha insanın zuhrudur].
zuhr	(a.i.c. azhâr) öğle, öğle vakti.
Ba'de-z-zuhr	öğleden sonra.
Kable-z-zuhr	öğleden önce.
Salât-üz-zuhr	öğle namazı.
Vakt-i zuhr	öğle zamanı.
zuhrî	(a.s.) öğleye ait, öğle ile ilgili. (bkz. zevâlî).

zuhruf	(a.i.c. zehârif) 1. altın, sahte zînet. 2. yalancı süs, gösteriş, yaldız.
zû-hudûd-i kesîre	(a.b.s.) mat. çokterimli, fr. polynömes.
zuhûr	(a.i.) görünme, meydana çıkma, başgösterme, türeme.
Nâgeh-zuhûr	ansızın, vakitsiz oluveren.
Nev-zuhûr	yeni çıkma, moda, yeniyetme.
zuhûrât	(a.i.c.) hesapta olmayan, umulmadık hâdiseler, rastlayış.
zuhûrî	(a.i.) 1. orta oyununda komik rolünü yapan kimse. 2. erkek adı.
zuhûrî kolu	orta oyunu takımı.
zuhûriyye	(a.i.) fels. emanatisme.
zû-isnâ-aşeret-il vücûh	(a.b.i.) geo. on iki köşeli cisim.
zûkafiyeteyn	("ka" uzun okunur.a.b.s.) ed. iki kafiyeli şiir.
zukak	("ka" uzun okunur, a.i.c.ezikka) sokak.
zû-kesîr-il-vücûh	(a.b.s.) geo. çok yüzlü, çok satıhlı [cisimler].
zulâ'	(a.i.) hek. binek hayvanlarının ayaklarından çıkan ve hayvanı aksatan bir hastalık.
zulâme	(a.i.) mazlumun hakkı.
zulem	(a.i. zalmâ ve zulmet'in c.) karanlık, (bkz: zulem, zulmât, zulümât).
zulemât	(a.i. zulmet'in c.) karanlık, (bkz: zulem, zulmât, zulümât).
zullân	(a.s. zelîl'in c.) zeliller, (bkz: zilâl).
zulm	(a.i.) 1. bir şeyi kendi yerinden başka bir yere koyma. 2. zulüm, haksızlık, eziyet, (bkz: sitem).
zu-l-maâşeyn	(a.b.s.) zool. hem karada, hem de suda yaşayabilen hayvanlar.
zulmânî	(a.s. zulmet'den) zulmetli, zulmete, karanlığa mensup, karanlıkla ilgili,
zulmâniyeyn	(a.i. zulm'den) iki manâlı olan, iki mânâya da gelebilen, mânâsı açık, sarih olmayan kelime.
zulmâniyyet	(a.i.) karanlık olma hâli.
zulmât	(a.i. zulmet'in c.) karanlıklar.
Bahr-i zulmât	Atlantik okyanusu, (bkz: zulem, zulümât, zulemât).
zulmen	(a.zf.) zulüm yaparak, haksızlıkla.
zulmet	(a.i.c. zulümât, zulemât, zulmât) karanlık, (bkz: deycûr).
zulmet-i ebkem	dilsiz karanlık.
zulmet-i ten	vücut karanlığı.
zulmet-efzâ	(a.f.b.s.) karanlığı artıran, (bkz. zulmet-fezâ).
zulmet-fezâ	(a.f.b.s.) karanlığı artıran, (bkz: zulmet-efzâ).
zulmî, zulmiyye	(a.s.) zulüme ait, zulümle ilgili.
zulûf	(a.i. zılf'in c.) inek, koyun, keçi gibi hayvanların çatal tırnakları (bkz. ezlâf).
zulûl	(a.i. zıll'ın c.) gölgeler, (bkz: ezlâl, zılâl).
zulümât	(a.i. zulmet'in c.) karanlık. (bkz. zulem, zulemât, zulmât).
zu'm	(a.s.) 1. bâtıl zan, sanı, boş inanç. 2. şüphe, (bkz: gümân, reyb, şekk, zann).
zu'miyyât	(a.i.c.) bâtıl zanlarla ilgili şeyler, boş inançlarla ilgili şeyler.
zunûn	(a.i. zan'dan. c. ezânîn) zanlar, sanılar.
zû-nütû'	(a.b.s.) hek. üzerinde çıkıntılar, yumrular olan vücut organlarından biri.
zûr	(f.i.) kuvvet, güç. (bkz: nîrû).

zûr-ı bâzû	kol kuvveti.
zûr-ı bâzû-yi irfân	bilginin bâzu gücü.
zûr	(a.s.) yalan, asılsız, uydurma [söz].
Şâhid-i zûr	yalancı şahit.
zurafâ	(a.s. zarîf'in c.) 1. zarifler, nâzik, ince duygulu, hoş konuşmayı bilir zekî kimseler. 2. sevici kadınlar.
Zurâh	(a.i.) Mekke'de Kabe hizasında olarak gökte bulunan Beyt-i ma'mûr'un bir adı.
zûr-bâ	(f.b.s.) 1. kuvvet, güçlü. 2. zorba, bir işi zorla yaptıran.
zûrbâ-yâne	(f.s.) zorbacasına, zorbalıkla, zorbaya yakışacak yolda.
zûr-bâz	(f.b.s.) 1. kuvvetle, zorla, cebirle oynayan, kuvvet oyunları gösteren sanatkâr. 2. kuvvetli.
zûr-hâne	(f.b.i.) spor salonu, kulüp.
zûr-kâr	(f.b.s.) zorlayan.
zûr-kârân	(f.b.s. zûr-kâr'ın c.) zorlayanlar.
zûr-mend	(f.b.s.) kuvvetli, güçlü.
zûr-nâî	(f.b.i.) [aslı "sûr-nâî" dır]. (bkz. sûr-nâî).
zurû'	(a.i. zar'ın c.) inek ve benzeri gibi hayvanların memeleri.
zurû ü zürû'	ekinler ve süt ürünleri.
zurûf	(a.i. zarf'ın c.) zarflar, kablar.
zurûf-i ahvâl	haller, işler, durumlar.
zurûr	(a.i. zırr'ın c.) 1. düğmeler. 2. bot. tomurcuklar.
zû-selâset-iş-şerâfe	(a.b.i. hek. (bkz: zât-üş-şerâfet-is-selâse).
zû-semâniyyet-il-vücûh	(a.b.s.) geo. sekizyüzlü, fr. octaedre.
zû-sittet-il-vücûh	(a.b.s.) geo. altı yüzlü.
zû-şefeteyn	(a.b.s.) 1. iki dudaklı. 2. bot. taçyaprakcıkları iki dudak şeklinde olan çiçekler.
zû-tüveyc a'le-l mebîz	(a.b.i.) bot. tüveyçleri (taçları) yumurtalığın üstünde bulunan çiçekler.
zû-tüveyc kesîr-ül-vüreykat	(a.b.i.) taççığı çok yapraklı olan çiçekler.
zû-tüveyc vahîd-ül-vüreyk	(a.b.i.) bot. tacı yekpare olarak teşekkül eden çiçeklerden her biri.
zuyûf, duyûf	(a.i. zayf'ın c.) misafirler, konuklar, ziyaretçiler, (bkz: zîfân).
zû-zeneb	(a.b.s.) kuyruklu.
Kevkeb-i zû-zeneb	kuyruklu yıldız, (bkz: ahter-i gîsû-dâr).
zü-	(a.s.) "sahip" mânâsına kelimelerin başına gelerek birleşikler meydana getirir,
zü-l-cenâheyn	1) zâhirî ve bâtınî ilimlerde üstâd olan zat; 2) zool. çiftekanatlılar.
Zü-l-ehdâb	kirpikliler., gibi.
zü-l-cenâh-ı mücelled	zool. abalı memeliler, fr. dermapteres.
zü-l-cenb-i sâbih	zool. yanyüzergiller, fr. pleuronectes.
zü-l-cinseyn	bot. ikieşeyli, fr. bisexuelle.
zü-l-efvâh-ı cenbiyye	(-fasilesi) zool. köpekbalıkları.
züâbe	(a.i.c. zevâib) zülf, perçem, kâkül.
Zû-züâbe	kuyruklu yıldız, (bkz: ahter-i gîsû-dâr, kevkeb-i zû-zeneb).
züâf	(a.s.) 1. derhal öldüren. 2. yerli Cezayir askerlerinden meydana gelen bir sınıf. 3. bu askerin giydiği silindir şeklindeki fes.
zübâb, zübâbe	(A.i.c. zibbân) sinek.
Cenâh-ı zübâb	sinek kanadı.

Tanîn-i zübâb	sinek vızıltısı.
zübâb-ı bakarî	zool. büvelek, sığırlara musallat olan bir sinek.
zübâh	(a.i.) biy. boğazdaki tükrük damarlarının iltihabı.
zübâle	(a.i.) mum, kandil fitili.
zübân	(f.i.). (bkz: zeban).
zübbâd	(a.i.) 1. kaymak [sütten]. 2. s.değersiz şey.
zübd	(a.i.) tereyağı, kaymak; sütün içindeki yağlı madde.
zübde	(a.i.c. zübed) 1. bir şeyin en seçkin parçası. 2. öz, özet, sonuç, (bkz: netice).
zübde-i beşer	Hz. Muhammed.
zübde-i kâinât	(kâinatın özü) Hz. Muhammed.
zübde-i makal	sözün özü.
zübdî	(a.s.) tereyağına ait, tereyağlı cisimler.
zübed	(A.i. zebed'in c.) 1. köpükler, (bkz: ezbâd). 2. (a.i. zübde'nin c.) zübdeler, özler, özetler, sonuçlar.
zübeyr	(a.i.) 1. yazılı küçük şey. 2. erkek adı.
zübûl	(a.i.) 1. pejmürdelik. 2. sararıp solma.
zübûl-yâfte	(f.b.s.) gübrelenip kuvvetlenmiş olan.
zübûr	(a.i. zibr'in c.) 1. mektuplar. 2. kitaplar.
zübür	(a.i. zebûr'un c.) 1. kitaplar. 2. mektuplar.
zücâc, zücâce	(a.i.) sırça, cam, şişe.
zücâcî	(a.i.) 1. camcı, sırçacı. 2. s. sırçadan, camdan yapılmış.
zücâcî, zücaciyye	(a.s.) sırçadan yapılmış.
Mevâdd-ı zücâciyye	sırçadan, camdan yapılmış kaplar.
zücâciyye	(a.i.) cam ve sırça kaplar.
zücûr	(a.i. zecr'in c.) zecirler, önlemeler, yasak etmeler; zorlamalar; kovmalar; eziyetler; angarya çalıştırmalar.
zügabe	("ga" uzun okunur, a.i.) 1. şiş; tümör, ur. 2. anat. bağırsakta özümlemeye yarayan küçük çıkıntı.
zügabe-i mia	anat. bağırsak tümörü.
Zühal	(a.h.i.) astr. Sekendiz, Satürn gezegeni, [nahs-ı ekber sayılır, gam, kaygı vericidir. Ahmaklık, cahillik, pintilik, yalan ve fenalık, bu yıldızın altında doğanlarda olur].
zühbân	(a.i. zeneb'in c.) altınlar, (bkz: ezhâb, zühûb).
zühd	(a.i.) her türlü zevke karşı koyarak kendini ibâdete verme.
zühd-i hûşk	kaba sofuluk.
zühdî	(a.s.) 1. zühde mensup, zühd ile ilgili. 2. i. erkek adı.
zühdiyye	(a.i.) fels. çilecilik, fr. ascetisme.
züheyr	(a.i.) bot. 1. çiçekcik, küçük çiçek. 2. Bânet Suâd kasidesinin sahibi olan Kâ'b'ın -kendisi gibi şâir- babası.
zühhâd	(a.s. zâhid'in c.) zâhidler, çok aşırı sofular; kaba sofular.
Zühre	(a.h.i.) astr. Çobanyıldızı, Çulpan, Kervankıran, Venüs.
zühre-i ceresiyye	bot. çançiçeği, fr. campanule.
zühre-cebîn	(a.b.s.) yüzü Zühre yıldızı gibi parlak olan.
zührevî, zühreviyye	(a.s.ve i.) frengi ve belsoğukluğu gibi hastalıklar.
zühûb	(a.i. zeheb'in c.) altınlar, (bkz: ezhâb, zühbân).
zühûk	(a.i.) mahvolma, yok olma; hükümsüz kalma.
zühûl	(a.i. zahl'in c.) düşmanlıklar, öçler, intikamlar.
zühûl	(a.i.) 1. dalgınlıkla unutma veya geciktirme. 2. işin çokluğu yüzünden geciktirme, (bkz: zehl).

zuhur	(a.i.c. ezhâr) darlıkta çıkarmak için biriktirilip saklanan şey.
zuhûr	(a.i.c.) çiçekler, (bkz: ezhâr).
zuhûr	(a.i.) parlaklık, panldama. (bkz: zühûret).
zühûret	(a.i.) parıldama, parlaklık, (bkz: zühûr).
zükâ	(a.s.) peşin para ödeyen zengin kimse.
zükâ	(a.i.) l. Güneş, (bkz: âftâb, hurşîd, mihr, şems). 2. yıldız, (bkz: necm).
zükâm	(a.i.) nezle.
zükâm-ı müzmin	hek. kronik nezle.
zükr	(a.i.) yürekte olan düşünce.
zükrân	(a.i. zeker'in c.) erkekler, (bkz: zikâr, zikâre, zükûr).
zükun	("ka" uzun okunur, a.i. zekan'ın c.) iki çene kemiğinin aşağıda birleştiği noktalar; yüzün alt uçları; çeneler.
zükûr	(a.i. zeker'in c.) erkekler, (bkz: zükrân).
zükûret	(a.i.) erkeklik.
zükûret ve ünûset	erkeklik ve dişilik.
zükûrî	(a.s.) erkekliğe ait, erkeklikle ilgili.
zül	(a.i.) (bkz: züll).
zülâl	(a.i.) 1. saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.
zülâl-i la'l	dudağın tadı.
zülâl-i mafsalî	biy. oynak sıvısı, fr. synovie.
zülâl-i vasl	sevgiliye kavuşmada insana leziz bir su gibi hayat veren tad. 2. hek. yumurta akı, albümin.
Şibh-i zülâl	hek. fr. albumino'ide.
Tebevvül-i zülâl	hek. idrarda albümin bulunma. 3. kadın adı.
zülâlî, zülâliyye	(a.s.) yumurta akına benzeyen, yumunta akı vasfında olan [maddeler].
zü-l-akl	(a.b.s.) tas. halkı zahir ve hakkı bâtın gören [kimse].
zü-l-akl ve-l-ayn	tas. hakkı halkta ve halkı hakda gören [kimse].
zülâm	(a.s.) züğürt, parasız.
zü-l-ayn	(a.b.s.) tas. hakkı zahir ve halkı,bâtın gören [kimse].
zü-l-cânibeyn	(a.b.i.) bot. bir birine yakın iki sıra üzerine dizilmiş yapraklı bitkiler.
zü-l-celâl	(a.h.i.) celâl, ululuk sahibi olan Allah.
zü-l-cenâh	(a.s.) çok taraflı; her yana, her tarafa gelebilir.
zü-l-cenâheyn	(a.b.s.) 1. iki kanadlı; mec. zahirî ve bâtınî, yânî dünyâ ve âhirete ait bilgisi geniş olan kimse; zahiri ve bâtını ma'mur, mes'ut, bahtiyar olan kimse. 2. zool. çiftekanadlılar, fr. dipteres.
zü-l-ehdâb	(a.b.s.) zool. kirpikliler, fr. cilies.
zü-l-eş'âr-ı mebsûte	(a.b.i.) bot. türlü organlanrı üzerinde tüyleri olan bitki.
zü-l-fem-il-müstedîr	zool. yuvarlakağızlılar, fr. cylostome
zü-l-evbâr	(a.b.i.) bot. üzerinde veya nihâyetinde ufak tüyleri olan bitkiler.
Züleyhâ	(f.h.i.) Hz. Yûsuf un refikası, (bkz: Zelîhâ).
zülf	(f.i.) 1. yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. sevgilinin saçı.
zülf-i arûs	(gelin saçı) 1) bot. fasulye cinsinden bir 'bitki; 2) g. s. fildişi, oyma ve kakmalarda "arabesque" e benzer bir motif; 3) bir yazı sitili.

Tarihvemedeniyet.org

zülf-i bî-karar durmadan şekil değiştiren zülf.
zülf-i dil-ârâ sevgilinin gönlü süsleyen, gönle hoş gelen zülfü.
zülf-i direfşân dalgalanan saç.
zülf-i müşg-bâr misk saçan zülf.
zülf-i nigâr müz. Türk müziğinin birkaç asırlık mürekkep makamı olup, günümüze kalmış nümunesi yoktur.
zülf-i yâr 1) sevgilinin zülfü, saçı; 2) mec. menfaat, çıkar, [yalnız "zülfiyâra dokunmak" deyiminde geçer].
zülfâ (a.i.) yaklaşma, yakınlık; derece.
zü-l-fazl (a.b.s.) fazîlet sahibi, faziletli.
zülfe (a.i.) 1. küçük saçak, püskül. 2. eski sülüs yazısı eliflerinin ucundaki çengel.
zülfekar ("ka" uzun okunur, a.i.) ; Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği ucu çatallı kılıç. [Hz. Ali'nin kahramanca kullanmasıyla ün kazanmıştır].
zülfî (a.s.) saç ile, lüle ile ilgili, saça ait.
zü-l-filkateyn (a.b.i.) bot. ikiçenekliler, fr. dicotyledones.
zülfiyye (a.s.) 1. ["zülfî" kelimesinin müen.]. (bkz: zülf) 2. i. kadın adı.
zü-l-galsamet-il-musaffaha (a.b.i.) yassısolungaçlılar, fr. lamellibranches.
zü-l-hâfir (a.b.i.) zool. toynaklılar, tektırnaklı hayvanlar, fr. ongules.
zü-l-hâfirât (a.i.) toynaklılar, tırnaklı hayvanlar, fr. ongules.
zü-l-hasale (a.b.i.) bot. kavuzlular, fr. glumiflores.
zü-l-kadr (a.b.s.) îtibar, şeref, haysiyet sahibi.
zü-l-kafiyeteyn ("ka" uzun okunur, a.b.s.) ed. iki kafiyeli nazım. Meselâ "Hangi âkil der ki ancak râh-ı gülşenden geçin / Bir de gafiller, şu nâlişgâh-ı şivenden geçin" beytinde olduğu gibi.
zü-l-kafiyeteyn-i mahcûb ed. (bkz: zü-l-kafiyeteyn).
zü-l-kafiyeteyn-i mütekarrin ed. iki kafiyenin art arda gelmesi.
zü-l-kalevî (a.b.s.) kim. kalevî maddeleri olan [cisimler].
zü-l-karneyn (a.b.s.) 1. iki boynuzlu. 2. (h.i.) Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen ve nebî mi, velî mi olduğunda tereddüdedilen zat. 3. (h.i.) [rivayete göre] Büyük İskender.
zü-l-kavâfî (a.b.i.) ikiden fazla kafiyesi olan nazım. Meselâ "Erbâb-ı kalem ma'rifet-âmûz-i ümemdir/ Âdâb-ı ümem mâ-hasal-ı feyz-i kalemdir" beytinde olduğu gibi.
züll (a.i.) alçalma, horluk, hakirlik. (bkz: zillet).
züll-i teslîm teslîm olma alçaklığı.
zü-l-levâhik (a.b.i.) zool. kamçılılar.
zü-l-maîşeyn (a.b.s.) biy. iki yaşayışlı, [hem karada, hem de suda yaşayabilen hayvanlar], fr. amphibie.
zü-l-matlaeyn (a.b.i.) iki matla'lı olan [gazel veya kaside].
zü-l-mefâsıl (a.b.i. ve s.) zool. mafsallı (hayvanlar).
zü-l-metâli' (a.b.i.) ed. ikiden çok matlaı olan gazel veya kaside.
zü-l-mısrâeyn (a.i.c.) 1. iki kapılı, iki kanatlı. 2. bot. ikiçenetli, yassısolungaçlılar, fr. bivalve.
zü-l-mimâs (a.b.i.) zool. sifonlular.
Zü-l-minen (a.h.i.) Allah.
zü-l-tarafeyn-i müfevvehe (A.b.i.) zool. bir çeşit şerit soğulcanı.
zü-l-uhuvve (a.b.i.) bot. erkeklik organı alîk ile bir olan bitki.

zülül (a.s. zelûl[1]in c.) yavaş ve başı yumuşak olanlar.
zü-l-vecheyn (a.b.s.) 1. iki yüzlü. 2. geo. iki düzlemli.
zü-l-vüreykateyn-i müzâafeteyn (a.b.i.) bot. bir sap üzerinde ikişer ikişer yapracıklardan meydana gelen yapraklar.
zü-l-yedeyn (a.b.s.) zool. iki elliler, insanlar.
zülzâl (a.i.) zelzele, sarsılma, deprem, (bkz: zelzâl, zilzâl).
zümer (a.i. zümre'nin c.) zümreler, gruplar.
Sûre-i Zümer Kur'ân'ın 39. sûresi olup 75 âyettir, Mekke'de nazil olmuştur.
zümre (a.i.c. zümer) 1. bölük, takım, cemaat, topluluk, sınıf, cins, grup.
zümre-i hûbân güzeller cemâati. 2. zool. *alttakım.
zümûm (a.i. zemm'in c.) zemler, yermeler, kınamalar, ayıplamalar.
zümürrüd (a.i.) 1. zümrüt. 2. s. mec. pek yeşil [renk].
zümürrüdî, zümürrüdîn (a.s.) zümrüt gibi, zümrüt renginde, yemyeşil.
zünâbe (a.i.) [her şeyin] ardı arkası, (bkz: zinâbe).
zünbûr (a.i.c. zenâbîr) 1. eşek arısı, (bkz: tünte). 2. g. s. bir yazı sitili.
zünbûr-âne (a.f.zf.) eşek arısı gibi; sinek gibi.
züneyb (a.i.) 1. kuyrukçuk, küçük kuyruk. 2. bot. sapçık, küçük sap.
züneyb-i zehre bot. çiçek sapçığı.
zünnâr (a.i.c. zenânîr) papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak.
Zü-n-nûn (a.i.) Yûnus Peygamber'in lâkabı.
Zünnûn-ı Mısrî evliyâullah'tan bir zat.
zünûb (a.i. zenb'in c.) günahlar.
zürâfe (a.i.) zürâfâ.
zür'ân (a.i. zirâ'ın c.), (bkz: zirâât).
zürâre (a.i.) saçıntı, saçılan şey.
zürbî (a.i.c. zerâbî) güzel döşeme.[halı, minder v.b... gibi].
zürefâ (a.s. zarîf'in c.), (bkz. zurafâ).
zürkat (a.s. mavi, mavimtırak [renk].
zürrâ' (a.i. zâri'in c.) ziraatçiler, çiftçiler, ekinciler.
zürrâh, zerrâh (a.i.c. zerârîh) zool. kuduz böceği.
zürriyyât (a.i. zürriyyet'in c.) nesiller, kuşaklar, soylar, döller, (bkz: zerârî).
zürriyyet (a.i.c. zerârî, zürriyyât) nesil, kuşak, soy, döl. (bkz: zürriyyât).
zürrûh, zerrûh (a.i.c. zerârîh) zool. kuduz böceği.
zürû' (a.i. zer'in c.) ekilmiş tarlalar.
zürûd (a.i. zerd ve zered'in c.) savaşçıların halka halka örülmüş zırhları.
zürûk (a.i. zerk'in c.) şırınga yapmalar, şırınga etmeler.
zü-s-sukbe (a.b.i.) zool. denizhıyarı, denizsolucanı, fr. holothuride.
zü-ş-şekleyn (a.b.s.) kim. iki şekilli.
züvâbe (a.i.c. zevâib). (bkz: züâbe).
züvvâk (a.i.) müz. eski Arap müziğinde ses notalarının mecmûuna verilen bir ad.
züvvâr (a.s. zâir'in c.) ziyaretçiler, görmeye, hatır sormaya gidenler.
züyûf (a.i. zeyfin c.) kalp, silik, karışık paralar [mâden].
züyûl (a.i. zeyl'in c.) kuyruklar, etekler, ekler, ilâveler.
züyût (a.i. zeyt'in c.) yağlar.

züyût-i tayyâr	kokulu, ıtırlı ve uçucu yağlar.